БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ

БІЯБІБЛІЯГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК

5

ІНСТЫТУТ ЛІТАРАТУРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
АКАДЭМІІ НАВУК БЕЛАРУСІ

БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

БІЯБІБЛІЯГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК

У 6 ТАМАХ

МІНСК
«БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ»
ІМЯ ПЕТРУСЯ БРОЎКІ
1995

ІНСТЫТУТ ЛІТАРАТУРЫ ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
АКАДЭМІІ НАВУК БЕЛАРУСІ

БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ

БІЯБІБЛІЯГРАФІЧНЫ СЛОЎНІК

ТОМ 5

ПАД РЭДАКЦЫЯЙ ПРАФЕСАРА А.В. МАЛЬДЗІСА

ПЕСТРАК – СЯЎРУК

МІНСК
«БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ»
ІМЯ ПЕТРУСЯ БРОЎКІ
1995

ББК 91.9(4Беи)
Б 43

УДК 016:882.6.09.

ГАЛОЎНАЯ РЭДАКЦЫЯ
«БЕЛАРУСКАЙ ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ»:

Б. І. САЧАНКА (галоўны рэдактар),
Я. В. МАЛАШЭВІЧ,
С. П. САМУЭЛЬ, І. П. ХАЎРАТОВІЧ

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ:

І. Э. БАГДАНОВІЧ, М. П. БАРТАШЭВІЧ, А. Л. ВЕРАБЕЙ,
П. К. ДЗЮБАЙЛА, В. А. КАВАЛЕНКА, А. В. МАЛЬДЗІС,
У. І. МАРХЕЛЬ, І. Я. НАВУМЕНКА,
Л. С. САВІК, В. У. СКАЛАБАН

This edition is a table reference book for all those who have an interest and concern in the Byelorussian culture. The book comprises more than 1100 articles containing full, manysided and systematized information on the Byelorussian literature representatives who created their works in Old Slavonic, Byelorussian, Russian, Latin, Polish and other literatury languages of Belarus. The bibliographic references represent more than 600 thousand various publications.

$$Б\frac{0160000000-001}{М318(03)-94}005-95$$

ISBN 5-85700-168-4(т. 5)
ISBN 5-85700-060-2

© Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі, 1995.

ПЕСТРАК ПІЛІП

Пестрак Піліп Сямёнавіч [псеўд. П. Гайдук, Звястун, П. Звястун; 14(27).11.1903, в. Сакаўцы Слонімскага пав. Гродзенскай губ., цяпер Івацэвіцкі р-н Брэсцкай вобл. — 22.8.1978, Мінск; пахаваны на Усходніх могілках], паэт, празаік. Член СП Беларусі з 1939. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1964, за раман «Серадзібор»). Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1968). Пісаў на беларускай, рускай і польскай мовах.

П. Пестрак нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька працаваў на будаўніцтве чыгункі (займаўся адыходніцтвам), маці вяла гаспадарку. Будучы пісьменнік вучыўся ў мясцовай двухкласнай школе. Калі пачалася імперыялістычная вайна, сям'я эвакуіравалася ў Расію. Жылі ў с. Максімаўка Бузулукскага пав. Самарскай губ., дзе П. Пестрак працягваў вучобу ў народным вучылішчы (1914—15). Пасля заканчэння яго працаваў памочнікам рахункавода ў крэдытным таварыстве с. Максімаўка (1916—17). Вучыўся ў гімназіі ў Бузулуку (1917—18), зноў працаваў памочнікам бухгалтара валвыканкома ў Максімаўцы (1918—20), вучыўся на рабфаку (1920), пасля чаго паступіў на сацыяльна-гістарычны факультэт Самарскага універсітэта, дзе вучыўся ў 1920—21. У 1921 разам з бацькамі вярнуўся ў Заходнюю Беларусь, працаваў рабочым на лесапільні, ляснікам Касаўскага лясніцтва (1921—24). У 1924—26 служыў у польскім войску. У 1926 уступіў у КПЗБ і стаў членам павятовага камітэта Беларускай работніцка-сялянскай грамады ў м. Косава. З 1927 сакратар Касаўскага падпольнага райкома КПЗБ, член Слонімскага акруговага камітэта КПЗБ (1927—29). За падпольную дзейнасць арыштаваны польскімі ўладамі і зняволены ў турме г. Гродна (1929—33). Пасля вызвалення быў інструктарам ЦК КПЗБ па Пінскай акрузе (1933—34), зноў арыштаваны, сядзеў у турмах Пінска, Вільні, Гродна (1934—39). Знаходзячыся ў віленскай турме Лукішкі, змяшчаў свае вершы ў нелегальным рукапісным часопісе «Краты» (выдаваўся палітвязнямі). Вызвалены Чырвонай Арміяй у верасні 1939. Абіраўся сакратаром гаркома КПБ у Гродне (1939—40), старшынёй Беластоцкага аддзялення СП БССР (1940—41), дэпутатам Народнага сходу Заходняй Беларусі ў Беластоку (1939). Удзельнік партызанскага руху на Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны (1942—43). Працаваў начальнікам Упраўлення па справах мастацтваў пры СНК БССР (1943—45), у Інстытуце мовы, літаратуры і мастацтва АН БССР (1946—48), літкансультантам СП БССР (1948—51). З 1951 на творчай рабоце. З 1969 персанальны пенсіянер. Член паўнамоцнай камісіі на сесіі Вярхоўнага Савета СССР (1939), дэпутат Вярхоўнага Савета СССР у 1940—46, Вярхоўнага Савета БССР у 1971—75. Узнагароджаны ордэнамі Кастрычніцкай рэвалюцыі, Дружбы народаў, «Знак Пашаны», 2 ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі, сярод якіх медаль «Заслужаны для польскай культуры», Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першыя спробы пяра П. Пестрака адносяцца да 1923. Друкавацца пачаў на старонках часопіса «Родныя гоні» ў 1927. У гады падпольнай рэвалюцыйнай дзейнасці ў Заходняй Беларусі пісаў вершы, пад якімі стаяць паметкі «Лукішкі», «Гродзенская турма». Першы зборнік вершаў «На варце» выйшаў у 1940. У даверасьнёўскі перыяд пісьменніка найбольш хвалявалі тэмы рэвалюцыйнай барацьбы за вызваленне, услаўленне мужнасці палітзняволеных, сярод якіх сам аўтар правёў 11 гадоў, вера ў лепшае будучае. Ваенныя матывы, змаганне савецкага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў, вобразы герояў партызанскага руху адлюстраваў у зборніку вершаў «За сваю Айчыну». Усталяванне савецкай улады ў Заходняй Беларусі паказана ў кнігах апавяданняў «Першыя ўсходы», «Неспадзяванак», «Лясная песня», «Сярод чаротаў». Найбольш глыбокае ўвасабленне тэма барацьбы народных мас Заходняй Беларусі за сваё сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне знайшла ў рамане П. Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах», дзе шырока паказаны рост рэвалюцыйнай свядомасці сялян, рабочых, актыўная дзейнасць падпольшчыкаў, былых палітзняволеных. Падзеі рамана ахопліваюць перыяд з 1921 па 1939. Звяртаўся да праблем жыцця пасляваеннай калгаснай вёскі (раман «Серадзібор»). У рамане «Лесавічанка» (нясконччаны, асобныя раздзелы публікаваліся ў 1980) імкнуўся даследаваць новае жыццё ў былой Заходняй Беларусі. Пісаў нарысы («Падарожжа па Народнай Польшчы»), вершы (зборнік «Падарожнае»), літаратурна-крытычныя і публіцыстычныя артыкулы. Аўтар гісторыка-публіцыстычнай паэмы «Слова пра Мінск». Перакладаў на беларускую мову творы польскіх (Э. Ажэшка, У. Бранеўскі, С. Дабравольскі, Л. Кручкоўскі, Е. Путрамант), украінскіх (І. Франко, Л. Украінка, М. Рыльскі, П. Тычына, У. Сасюра, П. Усэнка, Л. Первамайскі), латышскіх, літоўскіх пісьменнікаў. Яго творы перакладаліся на замежныя мовы. Аўтар п'есы «Пад зоркамі» (сааўт. А. Струнін, ставілася ў Гродзенскім абласным драмтэатры). Кампазітарамі А. Багатыровым, Я. Цікоцкім і інш. на вершы П. Пестрака напісаны песні.

Імем П. Пестрака названы Івацэвіцкая раённая бібліятэка, вуліцы ў Мінску, Гродне. У Мінску, на доме, дзе ён жыў, установлена мемарыяльная дошка.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1971. Т. 1. Вершы; Апавяданні; Аповесці. Мн., 1969. Т. 2. Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Кн. 1. Мн., 1970. Т. 3. Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Кн. 2. Мн., 1970. Т. 4. Серадзібор: Раман. Мн., 1971.

Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1984—1986. Т. 1. Вершы; Паэма; Апавяданні; Аповесці. Мн., 1984. Рэц.: Горцаў К. // ЛіМ. 1984. 19 кастр. Т. 2. Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Кн. 1. Мн., 1984. Т. 3. Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Кн. 2. Мн., 1985. Т. 4. Серадзібор: Раман. Мн., 1985. Т. 5. Лесавічанка: Раман; Публіцыстычныя і крытычныя артыкулы; Асноўныя даты жыцця і творчасці. Мн., 1986.

Выбр. тв. Мн., 1947. Рэц.: Верас А. Разам з народам // Гродзен. праўда. 1948. 10 кастр.; Майхровіч С. Паэзія рэвалюцыйнай барацьбы і творчай працы // ЛіМ. 1948. 10 ліп.; Марціновіч А. Выбр. тв. П. Пестрака // Сав. селянін. 1948. 29 жн.

1.2.

На варце: Вершы. Мн., 1940. Рэц.: Агіевіч В. // Полымя. 1941. № 1; Астапенка А. На варце // Звязда. 1940. 11 снеж.; Лясовіч Т. «На варце» Філіпа Пестрака // Вольная праца. 1940. 27 кастр.; Мозольков Е. Поэзия освободительной борьбы // Известия. 1941. 21 марта; Сіткоўскі В. Вогненныя вершы // Палес. праўда. 1941. 12 студз.; Шкраба Г. Поэт-революционер // Сов. Бел. 1941. 7 февр.; Tank M. Na warcie // Szt. Wolności. 1941. 5 lut.

За сваю Айчыну: Вершы. Мн., 1946. Рэц.: Новыя кнігі // За Радзіму. 1946. 22 вер.; Таўлай В. Думкі пра зборнік «За сваю Айчыну» // ЛіМ. 1946. 22 кастр.; Шарахоўскі Я. «За сваю Айчыну» П. Пестрака // Полымя. 1946. № 11.

Першыя ўсходы: Апавяданні. Мн., 1951. Рэц.: Бур'ян Б. Апавяданні П. Пестрака // Беларусь. 1952. № 8.

Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Мн., 1951. Рэц.: Есакоў А. Раман аб рэвалюцыйнай барацьбе // Полымя. 1952. № 5; Гродзен. праўда. 1952. 17 лют.; Жидович И. // Сов. Бел. 1952. 2 апр.; Засім М., Жычка Х. // Зара. 1952. 9 лют.; Касцян Н. Раман аб рэвалюцыйнай барацьбе // Сав. Радзіма. 1953. 16 жн.; Клешчанка В. Раман аб барацьбе і дружбе // Чырв. звязда. 1953. 9 снеж.; Крайко А. Раман аб рэвалюцыйнай барацьбе // Звязда. 1952. 16 крас.; Місько Я. Сустрэнемся на барыкадах // Калг. праўда. 1952. 9 ліп.; Новыя кнігі // Віцеб. рабочы. 1951. 21 снеж.; Сіўцоў І. Праўдзівы твор // Беларусь. 1952. № 5.

Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Мн., 1954. Кн. 1 [Ч. 1—3]. Кн. 2 [Ч. 4—5]. Рэц.: Вараб'ёў П. «Сустрэнемся на барыкадах» // За Радзіму. 1954. 3 студз.; Владомирцев В. Народ в борьбе // Сов. Отчизна. 1954. № 5; Герцовіч Я. Аб праўдзе чалавечага характару // Полымя. 1955. № 6; Гордей Б. Роман о борьбе белорусского народа за воссоединение // Сталин. молодежь. 1954. 10 окт.; Иващенко Ю. Годы суровых испытаний // Октябрь. 1955. № 8; Казека Я. Кніга пра барацьбу народа // ЛіМ. 1954. 8 мая; Карабутенко И. Страницы героической борьбы // ЛГ. 1955. 15 февр.; Крайко А. Твор аб вызваленчай барацьбе народа // Зара. 1954. 22 кастр.; Криштофович М. Страстное, волнующее произведение // Сов. Бел. 1954. 31 авг.; Мальдзіс А. Недахопы добрага твора // ЛіМ. 1954. 11 вер.; Мастерство романиста // ЛГ. 1955. 17 февр.; Палітыка Д. Аб мастацкім асэнсаванні падзей // Звязда. 1954. 7 ліп.; Яго ж. Чалавек — жывая крыніца падзей // ЛіМ. 1954. 30 кастр.; Сідарэнка А. Летапіс мужнай барацьбы // Полымя. 1954. № 3; Шарахоўскі Я. Шчырае слова // Беларусь. 1954. № 1.

Неспадзяванак: Апавяданні. Мн., 1957. (Б-чка бел. нарыса і апавядання). Рэц.: Скапараў У. Бібліятэка нарыса і апавядання // Беларусь. 1957. № 10.

Лясная песня: Апавяданні і нарысы. Мн., 1958. Рэц.: Герцовіч Я. Паэзія будняў // Беларусь. 1958. № 12; Налівайка А. // Мін. праўда. 1959. 6 мая; Семяновіч А. Новая кніга пісьменніка // ЛіМ. 1958. 20 вер.; Соболевский А. «Как для скрипки струны...» // Дружба народов. 1959. № 6.

Камень: Апавяданне. Мн., 1960. (Б-чка атэіста).

Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Мн., 1961.

Падарожнае: Вершы. Мн., 1962. Рэц.: Бойка У. З верай у чалавека // Беларусь. 1963. № 2; Варно У. Сталасць думкі, маладосць пачуцця // ЛіМ. 1962. 9 кастр.; Жычка Х. З вершам праз жыццё // Мін. праўда. 1962. 23 мая; Карабан У. На дарогах жыцця // Полымя. 1962. № 10.

Серадзібор: Раман. Мн., 1963. Рэц.: Бадзюкоў М. Дзеючы — ад слова «дзеянне» // ЛіМ. 1964. 25 снеж.; Герцович Я. Неутомимые искатели // Сел. газ. 1964. 10 янв.; Міхайлаў А. Глыбокія сляды літаратуры // Чырв. змена. 1965. 4 лют.; Стральцоў М. Хараство чалавечай душы // Полымя. 1964. № 3; Юрчанка Г. Пасля падарожжа // ЛіМ. 1964. 18 снеж.

Сярод чаротаў: Апавяданні. Мн., 1964. Рэц.: Казанаў Б. Незвычайнасць звычайнага // ЛіМ. 1965. 22 студз.; Константинов М. Сердцем не старея // Сел. газ. 1964. 22 сент.; Нікіфаровіч В. Падарожжа ў сучаснасць // Полымя. 1965. № 7; Царанкоў Л. У былой глушы // Беларусь. 1964. № 11.

Слова пра Мінск: Паэма. Мн., 1968. Рэц.: Калачынскі М. Роднаму Мінску // Беларусь. 1969. № 3.

Апавяданні. Мн., 1970. (Школьная б-ка).

1.3.

1927. Наперад, гэй...: [Верш] // Родныя гоні. № 5 / Пад псеўд. Звястун; «Я — сын пrастораў неаб'ятных...»: [Верш] // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Звястун.

1928. Над намі віхры выюць: [Верш] // Рунь веснаходу. Вільня / Пад псеўд. Звястун.

1929. Я пайду на гару...: [Верш] // Беларускі народны каляндар. Вільня / Пад псеўд. Звястун.

1932. Над намі віхры выюць: [Верш] // Чырв. змена. 20 лют. / Пад псеўд. Звястун.

1933. Я пайду на гару: [Верш] // Беларускі народна-гаспадарскі каляндар на 1934 год. Вільня / Пад псеўд. Звястун; Над намі віхры выюць: [Верш] // Хрэстаматыя рэвалюцыйнай літаратуры Заходняй Беларусі. Мн. / Пад псеўд. Звястун; «Зорка міргае слёзная у небе начным...»: [Верш] // Бел. газ. (Вільня). 10 ліст. / Пад псеўд. Звястун.

1934. Моладзі: [Верш] // Літ. стар. 25 студз. / Пад псеўд. Звястун.

1939. Зашумі ты, бор...; Краіне: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 11—12; Мінуў час цемры і невуцтва // Звязда. 5 снеж.; Пасля прысуду: [Верш] // ЛіМ. 5 ліст.; Паэзія: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; Дума аб Сталіне: [Верш] // Там жа. 21 снеж.

1940. Першы снег; Нёман (Бура): [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 1; Маўзалей: [Верш] // Там жа. № 4; ЛіМ. 23 крас.; З тваім імем у сэрцы: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 9—10; Вольная праца. 3 снеж.; Зара. 7 снеж.; Звязда. 29 ліст.; ЛіМ. 30 ліст.; Палес. праўда. 5 снеж.; Сял. газета. 1 снеж. / У сааўт.; Вясна мая: [Верш] // Бальш. Пал. 17 вер.; Палес. праўда. 12 вер.; Таварышу Сталіну: [Паэма] // Бальш. Пал. 4 снеж.; Віцеб. рабочы. 3 снеж.; Палес. праўда. 5 снеж.; Чырв. звязда. 4 снеж. / У сааўт.; Прамова дэпутата Пестрака Ф. С.: [На 6 сесіі Вярхоўнага Савета СССР] // Віцеб. рабочы. 6 крас.; Сял. газ. 8 крас.; Сустрэча кандыдата ў дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР Філіпа Сямёнавіча Пестрака з выбаршчыкамі: [Прамова] // Вольная праца. 5 сак.; Мой Першы май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Звязда. 1 мая; Аб маральным вобліку савецкага чалавека // Вольная праца. 12 кастр.; Над морам: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; ЛіМ. 2 ліст.; Сасна: Прысвячаю Янку Купале: [Верш] // Вольная праца. 10 снеж.; Армія Чырвоная: [Верш] // Гомел. праўда. 16 вер.; ЛіМ. 14 вер.; Палес. праўда. 22 вер.; Сов. Бел. 15 сент.; Сталин. молодежь. 17 сент.; Чудное творение // Ленин. путь (Элиста). 9 сент.; Краіне: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Быць нераздзельным з народам // Там жа. 19 кастр.; Песни радости // ЛГ. 22 сент.; Pisarze a masy pracujące // Szt. Wolności. 14 grud.; Tryumf konstytucji Stalinowskiej // Szt. Wolności. 15 grud.

1941. Аб Леніне вялікім: [Верш] // Полымя. № 1; Вольная праца. 21 студз.; ЛіМ. 18 студз.; Палес. праўда. 22 студз.; Вясна мая!: [Верш] // Полымя. № 3; Даклад: [Верш] // Вольная праца. 20 лют.; Краіне дай пазыку: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Мой край: [Верш] // Вольны край. 23 мая; Еду ў Мінск: [Верш] // Звязда. 6 крас.; Калыханка; «Я маю сонцы два...»; «Сустракаў цябе раз і не два...»: [Вершы] // ЛіМ. 5 крас.; І паплыве вада і плесень, і нядоля...: [Верш] // Там жа. 31 мая.

1944. Рыцар Айчыны: [Верш] // Беларусь. № 1; Маці: [Верш] // Там жа. № 2; Ткачыха: [Верш] // Там жа. № 6; Па вуліцах Мінска: [Нарыс] // Звязда. 16 ліп.

1945. Дзед Кандрат: [Апавяданне] // Альманах. 2. Мн.; Рыцар Айчыны: [Верш] // За шчасце Беларусі. М.; Л.; Аўдоцця і яе ўнучак: Апавяданне // Беларусь. № 3; Віцебск: [Верш] // Там жа. № 4; Віцеб. рабочы. 23 лют.; Закончана дарога...: [Верш] // Полымя. № 5—6; ЛіМ. 10 мая; Прыпяць: [Верш] // Полымя. № 10; Над Нёманам: [Верш] // Гродн. правда. 23 дек.; Ідзем: [Верш] // ЛіМ. 1 чэрв.; Сінія туманы; На варце; Перастрэлка над ракой: [Вершы] // Там жа. 12 жн.; «За лініяй Керзака» // Там жа. 6 ліст.; Ля вытокаў творчасці // Там жа. 22 ліст.; Муж і жонка: [Апавяданне] // Сав. сел. 7, 11, 14, 18, 25, 28 кастр., 1 ліст.

1946. З тваім імем у сэрцы: [Верш] // У сааўт.: Краіне; Маўзалей; Зашумі ты, бор...; Вясна мая!; Армія чырвоная; Еду ў Мінск; «Даўны знаёмы»; Аб Леніне вялікім; Развітанне; Гадзіна мукі; На волю; Дарожка; Ты і я; Пад роднай страхой; На фронце: [Вершы] // Семнаццатага верасня. Мн.; Заходняй; Над Нёманам; На руінах: [Вершы] // Беларусь. № 1; Голас у пушчы: [Верш] // Там жа. № 4; Дарогаю, лясною; Дзяўчынка; Вулей; Дуб; Воўк; Жураўлі: [Вершы] // Там жа. № 5—6; Пад славацкія песні: Апавяданне // Там жа. № 8; Пад шум бору: [Нарыс] // Бярозка. № 4; Муж і жонка: Апавяданне // Полымя. № 4. Рэц.: Яковлев Б. Не опошлять традиций партизанского движения // Сов. Бел. 30 окт.; «Выбраная лірыка» Міхася Машары: [Рэц.: на кн.: Машара М. Выбраная лірыка. Мн., 1945] // ЛіМ. 18 мая; Думкі аб пяцігадовым плане: Слова пісьменніка // Там жа. 5 кастр.

1947. У Маскве: (З паэмы «Сын Кастрычніка») // Роднай Маскве. Мн.; Беларусь. № 9; Песні; Песня аб волаце: [Вершы] // Эстрада. Мн.; Сябры: [Верш] // Беларусь. № 2; Генерал: Апавяданне // Там жа. № 3; Паэзія ці стылізацыя // Там жа. № 5; Першая кніга: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Апавяданні. Мн., 1946] // Там жа. № 7; Гараць вёскі: Апавяданне // Там жа. № 10; Лясная песня: Апавяданне // Полымя. № 2; На заводзе: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Памяці С. М. Кірава // Гродн. правда. 23 нояб.; Новы дом: [Верш] // ЛіМ. 15 сак.; У імя Кастрычніка // Там жа. 6 ліст.; «Партызаны» на Народным сходзе // Там жа. 22 ліст.; Далёкае і блізкае: [Апавяданне] // Сав. сел. 1 мая; Заўсёды з намі // Там жа. 29 чэрв.; Родныя мясціны: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Беларускія пісьменнікі ў горадзе Леніна // Там жа. 31 жн.; Вялікі смутак // Там жа. 2 вер.; Очерки о послевоенном строительстве // Сов. Бел. 11 окт.

1948. Сустрэнемся на барыкадах: Урывак з аповесці // Беларусь. № 2; Аб мудрасці і любві: [Верш] // Там жа. № 6; Ля помніка Лермантава; Горы: [Вершы] // Полымя. № 2; Пачатак: Аповесць // Там жа. № 4. Рэц.: Навуменка І. Пачатак вялікай барацьбы // Бальш. Пал. 1948. 10 ліп.; Правадыру: [Верш] // Звязда. 11 студз.; Вялікі польскі паэт // Там жа. 24 снеж.; Погляд у будучыню // ЛіМ. 10 студз.; Ленінграду: [Верш] // Там жа. 17 студз.; Некалькі думак пра паэзію Аляксея Зарыцкага: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Арліная крыніца. Мн., 1947] // Там жа. 20 сак.; Сведчанне братняй дружбы // Там жа. 14 жн.; Любімец савецкага народа: Слова пра Жданава А. А. // Там жа. 4 вер.; Ватыкан — рассаднік рэакцыі // Там жа. 2 кастр.; У тыя дні: (17 верасня 1939 г.) // Чырв. змена. 16 вер.; Чацверты ордэн: [Верш] // Там жа. 2 ліст.

1949. Паэзія; Дарожка; Пад роднай страхой; Пасля прысуду; Сон аб аграноме; Даўны знаёмы; На варце: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Сасна: (Прысв. Янку Купалу); Памяці Янкі Купалы; Поўначчу: (Памяці Янкі Купалы): [Вершы] // Янку Купалу. Мн.; Аб рамане В. Ажаева «Далёка ад Масквы» // Беларусь. № 5; Мне помніцца: [Верш] // Там жа. № 10; Правда Украины. 23 окт.; Як прыгожа!: [Верш] // Беларусь. № 12; Паўлюк Трус // Полымя. № 8; Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Частка першая // Там жа. № 9, 10. Рэц.: Казека Я. // Чырв. змена. 1950. 29 крас.; Шчарбатаў Г. «Сустрэнемся на барыкадах» // ЛіМ. 1950. 1 крас.; Яе перамога: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 10; Слаўлю край свой родны: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Першы трактар: Песня // Там жа. 19 сак.; Дзейнасць бязроднага касмапаліта // Там жа. 26 сак. / Сааўт. А. Есакоў; Пад зорамі: Урывак з рамана «Сустрэнемся на барыкадах» // Там жа. 30 крас.; Пушкінская восень: [Верш] // Там жа. 4 чэрв.; Умова росту // Там жа. 18 чэрв.; [Слова на II з'ездзе ССП БССР] // Там жа. 2 ліп.; [Слова на пленуме ССПБ, прысвечаным пытанням крытыкі] // Там жа. 15 кастр.; За дзесяць год // Там жа. 29 кастр.; Наша песня: [Верш] // Там жа. 10 снеж.; Мне помніцца...: [Верш] // Правда Украины. 23 жовт.; На беларускай мове // Сав. селянін. 5 чэрв.; Накануне съезда // Сталин. молодежь. 19 июня.

1950. Быўшыя партызаны на пабудове: Нарыс; Першы трактар: [Верш] // Беларускі трактарны. Мн.; Міхась Васілёк // Васілёк М. Выбраныя вершы. Мн.; Як прыгожа!: [Верш] // На варце міру. Мн.; На новы лад: Апавяданне // Беларусь. № 1; Партрэт: [Верш] // Там жа. № 4; Растуць пакаленні: [Верш] // Там жа. № 5; З асенніх матываў: [Верш] // Там жа. № 11; Сустрэчы: [Верш] // Бярозка. № 5; На світанні: Апавяданне // Там жа. № 7; Хлопчыку: [Верш] // Там жа. № 12; Сустрэнемся на барыкадах: (Дваццаты год): Раман. Частка другая // Полымя. № 6, 7. Рэц.: Шчарбатаў Г. Раман аб вызваленчай барацьбе народа // ЛіМ. 1951. 17 лют.; Добрыя ўсходы // Полымя. № 12; Тэма калгаснага будаўніцтва ў вершах маладых паэтаў // ЛіМ. 21 студз.; Павысіць патрабавальнасць (Альманах «Советская Отчизна». № 6) // Там жа. 18 лют.; «З родных крыніц»: [Рэц. на кн.: Сабаленка Р. З родных крыніц. Мн., 1950] // Там жа. 17 чэрв.; Павысіць патрабавальнасць да якасці матэрыялаў: (Часопіс «Беларусь» за першае паўгоддзе 1950 г.) // Там жа. 2 вер.; Маякі міру // Там жа. 14 кастр.; Шлях волатаў: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Энгельс: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Дастойны кандыдат // Сав. сел. 7 сак.; Дело мира восторжествует // Сталин. молодежь. 31 дек.

1951. Байкі У. Корбана: [Рэц. на кн.: Корбан У. Мы іх ведаем. Мн., 1950] // Беларусь. № 5; Зладжаная праца: Нарыс // Там жа. № 12; Сіла дружбы: Апавяданне // Бярозка. № 12; Як для скрыпкі струны...: Апавяданне // Вожык. № 3; Хлопчыку: [Верш] // Полымя. № 1; Няўдалая кніга: [Рэц. на кн.: Кірушын П. Ватыкан на службе рэакцыі. Мн., 1950] //

Там жа. № 2; Без нейтральнай паласы: [Рэц. на кн.: Карпаў У. Без нейтральнай паласы. Аповесць. Мн., 1950] // Там жа. № 5; Сустрэнемся на барыкадах: Раман // Там жа. № 11; Шчасце народа // Калг. праўда. 25 лют.; Сарваць планы падпальшчыкаў вайны // ЛіМ. 15 вер.; Аповесць на актуальную тэму // Там жа. 29 вер.

1952. З тваім імем у сэрцы: (Працоўныя Заходняй Беларусі таварышу Сталіну): [Вершы] / У сааўт.; Сонца ўзыйшло; Правадыру: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; На світанні: [Урывак з апавядання] // Мастацкае слова. Мн.; У барацьбе за свой творчы почарк: [Рэц. на кн.: Шахавец У. Насустрач. Мн., 1951] // Беларусь. № 2; Попел: Урывак з рамана «Сустрэнемся на барыкадах» // Там жа. № 6; Сустрэнемся на барыкадах: Раман. Частка чацвертая, пятая // Полымя. № 9—12; Усё перамагаючае вучэнне // Мін. праўда. 21 студз.

1953. Вярнуўся: Апавяданне // Беларусь. № 7; У адзінай сям'і // Там жа. № 11; Бяссмерце: [Верш] // Маладосць. № 1; Папства — вораг міру і дэмакратыі // Там жа. № 2; На штурм: [Урывак з рамана «Сустрэнемся на барыкадах»] // Зара. 27 лют., 20 сак.; Пільны вартавы інтарэсаў працоўных // ЛіМ. 1 жн.; На службе народа // Там жа. 6 ліст.

1954. Кліч Тараса; Не забыты песні: [Вершы] // Сястры Украіне. Мн.; Пераяслаўская рада // Полымя. № 2; Камень: Быль // Там жа. № 7; Не забыты песні: [Верш] // ЛіМ. 22 мая.

1955. Даклад старшыні рэвізійнай камісіі // Трэці з'езд савецкіх пісьменнікаў БССР. Мн.; Геній чалавецтва // Беларусь. № 4; Раздвоены: Апавяданне // Там жа. № 5; На зямлі партызанскай: Нарыс // Там жа. № 11; Мастак: [Верш] // Полымя. № 12; Вперед зовущий // Сов. Отчизна. № 2; Замацуем пазіцыі міру // ЛіМ. 9 крас.; Сокровище художника // Сов. Бел. 26 нояб.

1956. А ўсё ж-такі яны выраслі: Апавяданне // Беларусь. № 5; Маяк: [Верш] // Полымя. № 2; Народ яго ведае і любіць: Да 60-годдзя нарадж. К. Крапівы // Там жа. № 3; В сетях клерикалов и националистов // Сов. Отчизна. № 3; Неспадзяванак: Апавяданне // Звязда. 27 вер.; Добрае пачынанне // ЛіМ. 14 студз.; А гудок гудзеў: Апавяданне // Там жа. 19 мая; Прыгода чараваікі: Апавяданне // Там жа. 22 вер.; З цыкла «Нарач»: Дзівасіл; Верасы; Рэха: [Вершы] // Там жа. 13 кастр.; Дзівасіл: [Верш] // Ніва. 14 кастр.; Дарожка: Памяці Я. Коласа: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Побач з дарослымі // Піянер Бел. 27 крас.; На верном пути // Сов. Бел. 20 янв.; По городам народной Польши: Из записной книжки писателя // Там жа. 8, 11, 18 апр.

1957. Сустрэнемся на барыкадах: (Урывак з другой кнігі рамана) // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Бомы; Ля студні; Дарожка: [Вершы] // Беларусь. № 3; Таямнічы каляндар: Апавяданне // Вожык. № 4; В единстве наша сила // Дружба народов. № 10; Аб тых, што працуюць супроць Радзімы // За вярт. на Радзіму. № 9; Дзіця: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 5; [Выступленне на трэцім пленуме Саюза пісьменнікаў БССР] // Віцеб. рабочы. 22 сак.; Партрэт: [Верш] // Зара. 29 ліст.; «Раскоша добрай волі» // Звязда. 27 студз. / Сааўт. Я. Брыль, М. Танк; Паэт-барацьбіт // Там жа. 27 крас.; У палескіх калгасах: (Нататкі пісьменніка) // Там жа. 22 жн.; Гумно без варот: Апавяданне // Калг. праўда. 31 студз.; Імунітэт: Апавяданне // Там жа. 21 кастр.; Апошні крыж: Апавяданне // ЛіМ. 2 сак.; Край зубчаты бору: Нарыс // Там жа. 20 крас.; Руплівы сейбіт // Там жа. 8 чэрв.; Партызаны ў рэйдзе: Урывак з трылогіі «Камісар Шчупак» // Там жа. 3 ліп.; На Дняпры: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Так сказаў капітан: [Верш] // Там жа. 19 кастр.; Пра сваю вобласць: Нарыс // Там жа. 26 кастр.; Слаўны шлях // Там жа. 2 ліст.; Белы комін...: [Верш] // Там жа. 14 снеж.; Украіне: Абразкі-фрагменты // Там жа. 25 снеж.; Прынцыпы: [Апавяданне] // Ніва. 8 сак.; Путавод: [Апавяданне] // Там жа. 31 сак.

1958. Маяк: [Верш] // Брэст: Літ.-маст. альманах. № 1. Брэст; За вярт. на Радзіму. № 18; Аб Леніне вялікім: [Верш] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Серадзібор: Урывак з рамана // Беларусь. № 11; У пошуках тэмы: [Рэц. на кн.: Мележ І. У гарах дажджы. Мн., 1957] // Полымя. № 3; Незабыўнае: З успамінаў аб вызваленні Заходняй Беларусі // Сел. гасп. Бел. № 11; Мы, беларусы, з братняю Руссю // Там жа. № 12; Партрэт: [Верш] // Гродзен. праўда. 8 чэрв.; Як прыгожа!; Сонца: [Вершы] // Зара. 12 кастр.; На новыя вышыні // Звязда. 9 крас.; Пясняр рэвалюцыйнай барацьбы: (Да 60-годдзя з дня нараджэння Уладзіслава Бранеўскага) // ЛіМ. 15 студз.; Голас рэвалюцыйнага Беластока: Урывак з рамана «Сустрэнемся на барыкадах // Ніва. 14 снеж.; Добро пожаловать, дорогие товарищи! // Сов. Бел. 14 июня; Роман о людях района // Там жа. 15 окт.; Радость // Там жа. 24 дек. / Сааўт. А. Куляшоў.

1959. Першыя ўсходы: Апавяданне [скарочана] // З цемры да святла. Мн.; Руплівы сейбіт // Кузьма Чорны. Мн.; Паэт і яго час // Славацкі Ю. Выбранае. Мн.; З падарожжа па Чэхаславакіі // Беларусь. № 1, 2; Дваццаць адзін: [Верш] // Там жа. № 4; Сінічкін у дарозе: Апавяданне // Там жа. № 5; Як я стаў пісьменнікам // Бярозка. № 1; Мы ў радасці: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 82; ЛіМ. 31 кастр.; З чэхаславацкага дзённіка: У Карлавых Варах; Славачка; Чэсць працы! (На шклозаводзе «Мозер»); Радасціцэ: [Вершы] // Полымя. № 1; Дарогаю жыцця: [Успаміны] // Там жа. № 12; Недалеко от Минска: Из записной книжки писателя // Сов. Отчизна. № 5; Пусть повсюду шумят леса // Лесная пром-сть. 8 янв.; Слова пра родны край // ЛіМ. 3 студз.; Станаўленне // Там жа. 13 мая; За прынцыповую размову // Там жа. 16 мая; Жыць у міры // Там жа. 30 вер.; Паэзія на старонках «Нівы» // Там жа. 25 снеж.; Сярод былой палескай глушы: [Нарыс] // Там жа. 31 снеж.; Слава народа // Сов. Бел. 5 янв.; День возрождения народной Польши // Там жа. 22 июля; Мое слово // Там жа. 25 авг.; Памяти великого польского поэта Ю. Словацкого // Там жа. 4 сент.; Счастливого пути // Там жа. 15 сент.; Березовская: Из записной книжки писателя // Там жа. 21 окт.

1960. Аб вясне; Сярод паэтаў; Другу невядомаму: [Вершы] // Беларусь. № 2; Залатая зорка: Апавяданне // Там жа. № 5; Зязюля; Сірэны; Райніса струны; Кветкі; Кокле; Запавет маладосці; Рэха; Сын рыбака: [Вершы] // Там жа. № 12; Матыль і кветка: Байка // Вожык. № 9; Да сонца: [Верш] // Голас Радзімы. № 7; Звязда. 21 студз.; Невядомыя пісьмы Элізы Ажэшкі // Голас Радзімы. № 10; Звязда. 2 лют.; Аб вясне...: [Верш] // Голас Радзімы. № 14; Залп «Аўроры»; Латышскія стралкі: [Вершы] // Полымя. № 3; На магіле Максіма Багдановіча; Зямля; Рэха: [Вершы] // Там жа. № 6; Карэнні; Возера Свіцязь: [Вершы] // Там жа. № 8; Шырока глядзець на свет: [Рэц. на кн.: Пташнікаў І. Зерне падае не на камень. Мн., 1959] // Там жа. № 10; Бацькавы гузікі: Гумарэска // Звязда. 17 крас.; Памяці Веры Харужай: [Верш] // Там жа. 9 мая; Дзверы ў шырокі свет // ЛіМ. 9 студз.; Падарунак братэрству // Там жа. 12 сак.; Сцяг вызвалення народаў // Там жа. 20 крас.; Слова пра братні народ // Там жа. 7 мая; Наручны гадзіннік: Апавяданне // Там жа. 27 мая; Паслухала шчырае сэрца...: [Рэц. на кн.: Васілевіч А. Паслухала сэрца. Мн., 1960] // Там жа. 29 ліп.; Паэт і яго героі // Там жа. 26 жн.; Калумбы: [Верш] // Там жа. 9 вер.; У запаветным кутку: Урывак з рамана «Серадзібор» // Там жа. 11 кастр.; У пошуках // Там жа. 4 снеж.; Писатель подлинно народный // ЛГ. 17 нояб.

1961. Паэзія; Дарожка; Сон аб аграноме; Пасля прысуду; Армія Чырвоная; Рыцар айчыны; Дзяўчынка; Хлопчыку; Дзівасіл; Белы комін...; Славачка: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Ленінграду: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Майстар ураджаеў: [Нарыс] // Героі нашых дзён. Мн.; Прадмова // Новік Г. Мае вёсны. Мн.; Першыя крокі: [Рэц. на кн.: Бічэль Д. Дзявочае сэрца. Мн., 1961] // Беларусь. № 8; З пяцісотым! // Голас Радзімы. № 15—16; Серадзібор: Раман // Полымя. № 1, 2; Пад небам Францыі: Пер Ляшэз; Ветэран; Чырвоная куртка; Негр у атэлі. Усмешак не відаць; Ціхі лес; Звон святога Германа: [Вершы] // Там жа. № 12; Майстар ураджаю: [Нарыс] // Звязда. 18 крас.; Перад неабходнасцю выбару // ЛіМ. 24 студз.; Казка стала яваю //

Там жа. 14 крас.; Калі ласка! // Там жа. 11 жн.; Праграма шчасця // Там жа. 18 жн.; У дарозе: Урывак з другой кнігі рамана «Серадзібор» // Там жа. 22 жн.; Творчае дыханне // Там жа. 24 кастр.; Сцягі агнявыя: [Верш] // Мін. праўда. 1 мая.

1962. Звон св. Германа; Негр у атэлі: [Вершы] // Голас сэрца. Мн.; Якубу Коласу: [Верш] // Жыццё для народа. Мн.; Серадзібор: Раман // Полымя. № 10, 11; Неабдымны свет хараства // ЛіМ. 19 студз.; З Парыжскага сшытка: У «Юманітэ»; На гары Манмартр: [Вершы] // Там жа. 13 крас.; У страі барацьбітоў // Там жа. 6 ліп.; Трыумф // Там жа. 21 жн.

1963. Энгельс; Маўзалей; Маяк: [Вершы] // Беларусь. Мн.; Праз жыццё // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Голас Радзімы. № 92; Хлопчыку: [Верш] // Бярозка. № 11; Серадзібор: Раман // Полымя. № 3; Ці трэба пачынаць спачатку? // ЛіМ. 29 студз.; Наш компас // Там жа. 19 крас.; Вось як было: Апавяданне // Там жа. 26 ліст.; Віншаванне юбіляра // Там жа. 3 снеж.; У запаветным кутку: Урывак з рамана «Серадзібор» // Мін. праўда. 27 ліст.; Дарожкі кахання: [Урывак з рамана «Серадзібор»] // Наст. газ. 27 ліст.; Рыцар Айчыны; Белы комін...; Дзівасіл: [Вершы] // Чырв. змена. 27 ліст.

1964. Агнём гартаваны // Беларусь. № 1; Не, не загубленая; «Прынцыпы»: Апавяданні // Там жа. № 4; Іванка: Апавяданне // Бярозка. № 12; Вялікі польскі пісьменнік // Полымя. № 10; Уяда: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 8; Змагары: [Верш] // ЛіМ. 16 кастр.

1965. Цытадэль у Варшаве: Санет; Прыкметы: [Вершы]; Жывая душа паэзіі // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Маўзалей: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Пых: Апавяданне // Бярозка. № 2; Повалакам: Апавяданне // Там жа. № 5; По Волге-реке: Путевые заметки // Неман. № 6; За мастацкую самастойнасць: [Рэц. на кн.: Васілёнак Я. Таццяна Ларына. Мн., 1964] // Полымя. № 2; Слова пра Шолахава // Там жа. № 5; Нязгаснае полымя // ЛіМ. 30 крас.; Госць: Урывак з рамана // Там жа. 27 ліп.

1966. Птахі: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Маўзалей: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Імя Віці...: [Апавяданне] // Бярозка. № 6; Змагары на балоце: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 15; Звязда. 27 кастр.; Пра Янку Купалу // Маладосць. № 9; На сесію ў Беласток: Нарыс // Полымя. № 6; Держитесь, братья! // Сов. Бел. 23 дек.

1967. Лясная песня: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Хлопчыку; Так сказаў капітан...: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Кірмаш: Урывак з паэмы // Горад і годы. Мн.; ЛіМ. 16 мая; Ліст са Швейцарыі: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Маўзалей; Маяк: [Вершы] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Я іду з успамінам: Урывак з паэмы // Беларусь. № 5; Лесавічанка: Урывак з рамана // Там жа. № 10; Восполненный пробел: [Рэц. на кн.: Революционный путь Компартии Западной Белоруссии (1921—1939 гг.). Мн., 1966] // Коммунист Бел. № 9; Лічыла дні турма: Успаміны // Полымя. № 9; Рукі працы // Звязда. 10 чэрв.; У родным Залессі: Урывак з рамана «Лесавічанка» // ЛіМ. 11 жн.; Социальная зоркость писателя // ЛГ. 23 авг.; Голас рэвалюцыйнага Беластока // Ніва. 23 крас.

1968. Лясныя пахі; Ранішняя цішыня; Дзіва-пшаніца: [Урыўкі з рамана «Серадзібор»] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Дорога к Байкалу // Неман. № 4; Першыня захаплення: [Рэц. на кн.: Рудкоўскі М. Сінія Брады. Мн., 1967] // Полымя. № 2; Вялікі і сумленны талент // Там жа. № 11; На канале: [Урывак з рамана «Лесавічанка»] // Работніца і сялянка. № 10; «Там над Свіслаччу ціхай...»: [Урывак з паэмы «Слова пра Мінск»] // Вяч. Мінск. 15 ліп.; В свете истории // Заря. 30 дек.; Зорная быль: [Верш] // Там жа. 27 сак.; Так мы жылі...: Успамінаючы былую Заходнюю Беларусь // Там жа. 17 вер.; Красные звезды: [Інтэрв'ю] / Зап. У. Бягун // Сов. Бел. 9 июля.

1969. Дзіця: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Маўзалей: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; У тую восень: Апавяданне // Беларусь. № 10; ЛіМ. 10 кастр.; Пярсцёнак: [Урывак з рамана «Лесавічанка] // Бярозка. № 3; Таков был путь // Дружба народов. № 7; І растаў снег // Звязда. 7 мая; Енісей: [Верш] // ЛіМ. 13 чэрв.; Цытадэль у Варшаве: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Здзейсненая мара // Там жа. 17 кастр.

1970. Енісей: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Землепраходцы: [Верш] // Полымя. № 4; Дзякрэты: [Урывак з рамана «Лесавічанка»] // Работніца і сялянка. № 7; Кастрычнікам народжаная: Гісторыка-рэвалюцыйная тэма ў творчасці беларускіх пісьменнікаў // ЛіМ. 30 студз.; Упершыню ў гісторыі // Там жа. 2 кастр.

1971. Ліст са Швейцарыі: [Верш] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; У ціхім гімне: [Верш] // Гродн. правда. 16 марта; ЛіМ. 1 студз.; Літаратура нашых дзён // Звязда. 16 лют.; Так мы жывём // ЛіМ. 19 сак.; На высокім працоўным уздыме // Там жа. 23 ліп.; Таёмка: Раздзел з рамана «Лесавічанка» // Там жа. 6 жн.; Неабходная размова // Там жа. 24 снеж.; Год мінулы і год будучы: // Там жа. 31 снеж.

1972. Хлопчыку: [Верш] // Залацінкі. Мн.; Над роднай страхой: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Шчыры друг і добразычлівы крытык // ЛіМ. 8 вер.

1973. Дзівасіл: [Верш] // Беларускі каляндар 1973. Беласток; Белы комін: [Верш] // Знамя юности. 27 нояб.; Мы — сябры // ЛіМ. 7 снеж.

1975. Закон лесу; Гараць вёскі: [Апавяданні] // Ішла вайна народная. Мн.; Маяк: [Верш] // Камуністы. Мн.; Па ленінскіх запаветах; Латышскія стралкі: [Вершы] // Беларусь. № 1; Дзень барацьбы; «За святкаванне караць не буду...»: Урывак з рамана «Сустрэнемся на барыкадах» // Голас Радзімы. № 17; Пошумы; Ён і самалёт; «Вось і яна...»; Неспакой: [Вершы] // ЛіМ. 21 сак.

1976. Сустрэча: Урывак з рамана // ЛіМ. 9 студз.; Час; Аб Горкім: [Вершы] // Там жа. 12 ліст.

1977. Кліч свабоднай зямлі: [Верш] // ЛіМ. 17 чэрв.

1978. Маяк: [Верш] // Адданасць. Мн.; Мацуйся: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1979. На волю; Развітанне; На фронце; Армія Чырвоная; Вясна мая; Аб Леніне вялікім: [Вершы] // Пакліч долі адзінай. Мн.

1980. Мацуйся: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Лесавічанка: Раман. Канец першай кнігі. 1969—1971 // Полымя. № 9.

1982. Якубу Коласу: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.

1983. Аўдоцця і яе ўнучак: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Ліст са Швейцарыі: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Ліст. А. А. Фадзееву // Полымя. № 11; З турэмных успамінаў: Фрагменты // ЛіМ. 25 ліст.

1984. Адказ на анкету кафедры беларускай літаратуры Гомельскага дзяржаўнага універсітэта // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 12; Паэт-барацьбіт // Валянцін Таўлай. Мн.; Рыцар Айчыны: (Памяці генерала Даватара): [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.

1985. Партызанская маршавая; «Пад зорным карагодам...»: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.4.

Франко І. Калі звяры яшчэ ўмелі гаварыць: Казкі / З укр. Мн. 1958.

1941. Гелер Б. Развітанне: [Верш] / З яўр. // Вольная праца. 11 сак.; Лермантаў М. Надзея: [Верш] / З рус. // Там жа. 11 чэрв.

1948. Пракоф'еў А. «Буду век з табою, дарагая...»: [Верш] / З рус. // Пракоф'еў А. Выбр. вершы. Мн.; Міцкевіч А. Дзяды: Урывак з паэмы / З пол. // ЛіМ. 25 снеж.

1949. Асееў Н. Прывітанне; Васільеў С. Мінск свабодны; Галодны М. Беларусь; Ісакоўскі М. «З народам ты вырас...» / З рус.; Масэнка Т. Таполя / З укр.: [Вершы] // Янку Купалу. Мн.

1950. Підсуха А. Усё нам пад сілу, усё нам з рукі; Ткачэнка В. Франтавая вуліца: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 8; Упенік М. Камуніст: [Верш] / З укр. // Звязда. 4 чэрв.

1951. Астроў Д. Касцёр пад Псковам; Ракоўскі Л. Сувораў у Берліне: [Апавяданні] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1952. Рыльскі М. «Мы збіралі з сынам на зямлі каштаны...; Тычына П. Абуджэнне вясны; Сасюра У. «Куды ні йду...»; Усэнка П. Песня пра палкавога каваля; Підсуха А. Усё нам пад сілу; Ткачэнка В. Франтавая вуліца; Упенік М. Камуніст; Шпорта Я. Парторг: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.; Путрамент Е. Ліст да Сталіна: [Верш] / З пол. // Полымя. № 5.

1953. Лучына Я. Вясна; Рунь; Да паэта; Мароз: [Вершы] / З пол. // Лучына Я. Выбр. тв. Мн.

1954. Тычына П. Ён не сказаў ні слова; «Праўдзівым будзь...»; Адказ байцам на фронт; Голас маці; Юнай паэтэсе; Абуджэнне вясны; Мора гаворыць; Міру зарука: [Вершы] / З укр. // Тычына П. Выбр. тв. Мн.; Чэхаў А. Дачка Альбіёна; Безабаронная істота: (Апавяданні) / З рус. // Чэхаў А. Выбр. тв. Мн.

1955. Міцкевіч А. Заляцанні; Да Д. Д.: («Пястунка мая...»); Перад снегам, вятрамі: [Вершы] / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; Путрамент Е. Ліст да Сталіна: [Верш] / З пол. // Сучасная польская паэзія. Мн.

1956. Лучына Я. Вось за мной, прада мною; Вясна; Рунь; Да паэта; Мароз: [Вершы] / З пол. // Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Мн.

1957. Усэнка П. Салаўю маіх дуброваў; Ленін: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. Мн.; Украінка Л. Домік Надсона ў Ялце: [Верш] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэмы. Мн.; Кручкоўскі Л. Здарэнне на шахце: Апавяданне / З пол. // ЛіМ. 17, 21 жн.

1958. Педра В. «Гэта не вецер, а я...»; Птушка; Сірогос-Гіра В. Дзяўчынка і сон: [Верш] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Рыльскі М. Магілы партызан: [Верш] / З укр. // Полымя. № 12; Дабравольскі С. Будуем супольны дом: [Верш] / З пол. // Звязда. 18 чэрв.

1959. Рокпелніс Ф. Па слядах Райніса ў Латгаліі; Сауліціс Б. Магіла дзеда: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Славацкі Ю. Песня дзяўчыны-казачкі; Пра Янку, што шыў сабакам боты: [Вершы] / З пол. // Славацкі Ю. Выбранае. Мн.; Яго ж. Песня казацкай дзяўчыны / З пол. // Беларусь. № 9; Яго ж. Пра Янку, што шыў сабакам боты: [Верш] / З пол. // Полымя. № 9.

1960. Дэляну Л. Душой і целам; Салдат зямлі: [Вершы] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн.; Сасюра У. «Куды ні йду, халодныя мне травы сняцца...»: [Верш] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Дэляну Л. Ля ўсіх станцый: [Верш] / З малд. // ЛіМ. 23 жн.

1961. Бранеўскі У. Іакагама; Паэзія; Начны госць; Яўрэям польскім; Цытадэль; Кропля крыві: [Вершы] / З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; Масэнка Т. Таполя: [Верш] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры. Мн.; Тычына П. «Праўдзівым будзь, але не ўсім ты адкрывайся...»: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 1; Бранеўскі У. Кропля крыві: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 29 вер.

1970. Дабравольскі С. Над магілай, якой няма; Мадрыгал для Гальшкі; Homines; Адказ; Камуністы: [Вершы] / З пол. // Дабравольскі С. Як хлеб і сонца. Мн.

1971. Нагнібеда М. Максіму Танку; Платону Майбарадзе: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Трэцяе спатканне. Мн.

1972. Дабравольскі С. Два прыяцелі: [Верш] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; Эмін Г. «Калі ж рака імчыць...»: [Верш] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Ісакоўскі М. «З народам ты вырас, спяваў для народа...»: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. № 6.

1.5.

На англійскую мову. Milestones // Sov. Lit. 1962. № 8; Poetry; Wonder-might / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; A Song of the Forest / Transl. A. Weise, R. Lipatov // Colours of the Native Country. Mn., 1972; Mausoleum; Père-Lachaise Cemetery; About Khatyn / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На армянскую мову. Сіла дружбы: [Апавяданне] / Пер. М. Армен // Светлы шлях. Ерэван, 1953; Маці / Пер. А. Варданян; Дарога; Паэзія / Пер. С. Мкртчан; Вясна / Пер. В. Петрасян: [Вершы]; Вярнуўся: [Апавяданне] / Пер. Г. Бес // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На балгарскую мову. На пост: [Верш] / Прев. Н. Антонов // Поезия на победата. София, 1955; Последният кръст: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски разскази. София, 1968.

На латышскую мову. Dzeja; Latviešu strēlnieki / Atdz. H. Heislers // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Noslēpumainais kalendārs / Atdz. Č. Kindzulis // Nams saules pusē. Rīgā, 1960; Latvju strēlnieki / Atdz. M. Kempe // Zvaigzne. 1960. № 10; Latviešu strēlnieki / Atdz. V. Brutāne // Ausma. 1960. 7. Sept.; Latviešu strēlnieki / Atdz. A. Vējāns // Cīna. 1960. 3. Sept.; Latviešu strēlnieki / Atdz. E. Eglājs // Komunists. 1960. I. Maijā.

На літоўскую мову. Senelis Kondratas / Vert. R. Jankevičiūte // Baltarusiu prozos antologija. Vilnius, 1949; Mano pavasaris; Gamykloje; O, kaip puiku! / Vert. E. Matuzevičius; Sargyboje // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Keliūte; Rugiu bandos / Vert. A. Žukauskas; Mano pavasaris: Gamykloje / Vert. E. Matuzevičius // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Akmuo: Apysaka / Vert. V. Oškinis // Pergale. 1958. Nr 8; Rugiu bangos / Vert. A. Žukauskas // Pergale. 1958. Nr 9; Gamykloje / Vert. E. Matuzevičius // Tiesa. 1958. Kovo. 2; Taip kapitonas pasake / Vert. A. Žukauskas // Tiesa. 1958. Rugs. 21; Generolas / Vert. L. Keblas // Vak. naujienos. 1958. Rugs. 18; Sugrižo // Valstiečiu laikraštis. 1958. Rugs. 24; Susitiksime barikadoje: Romano fragmentas / Vert. K. Giedraitis // Kalba Vilnius. 1973. Nr 26; Poezija; Teviškes pastogeje; «Menulis paberia perlus — žvaigždeta rasa...» / Vert. A. Žukauskas // Pergale. 1973. Nr 11; Dovana brolybei: (E. Mieželaičio «Broliška poema) // Lietuviško žodžio atgarsiai. 2. Vilnius, 1979.

На малдаўскую мову. Часул де мынэ: (Апавяданне) / Трад. В. Филип // Нистру. 1960. № 9.

На нямецкую мову. Einiges über mich selbst // Sowjetliteratur. 1962. H. 8.

На польскую мову. Pożegnanie / Tł. H. Solm // Szt. Wolności. 1941. 19 kwiet.; Spotkamy się na barykadach: (Fragm. pow.) / Tł. M. Łomacki // Za wolny lud. 1953. Nr 12; Spotkamy się na barykadach: (Fragm.) // Nowa Kultura. 1955. Nr 30; Piewca miłości i braterstwa ludów // Tworczośc. 1955. Nr 11; Sąd nad sądem / Tł. W. Kulicki // Przyjaźń. 1955. Nr 39; Trudne, lata / Tł. E. Martuszewski // Świat i ludzie. 1955. Nr 38; Na przedpolach barykad / Tł M. Łomacki // Za Wolność i Lud. 1955. Nr 10; Poezja: (Fragm.) / Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Śród oczeretów: kwas i łapcie // Moje niedżwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łodź. 1974.

На рускую мову. Встретимся на баррикадах: Роман / Пер. Е. Мозольков, А. Кленов. М., 1955. Рэц.: Борисов И. Книга о мужестве // Тамб. правда. 1955. 24 сент.; Политыко Д. Эпопея борьбы трудового народа // Славяне. 1956. № 4.

Встретимся на баррикадах: Роман / Пер. Е. Мозольков, А. Кленов. Доработ. изд. М., 1956.

Встретимся на баррикадах: Роман. Кн. 1—2 / Пер. П. Кобзаревский. Мн., 1956.

Встретимся на баррикадах: Роман / Пер. Е. Мозольков, А. Кленов. М., 1963. (Б-ка ист. романов народов СССР).

Средиборье: Роман / Пер. Д. Осин. М., 1964. Рэц.: Горбачев М. Не на околице // ЛГ. 1965. 31 авг.; Нелидов В. Что за бортом? // Дружба народов. 1984. № 7.

Средибор: Роман / Пер. Ю. Гаврук. Мн., 1966.

Встретимся на баррикадах: Роман: В 2-х кн. / Пер. П. Кобзаревский. Мн., 1967. (Бел. роман).

Встретимся на баррикадах: Роман / Пер. П. Кобзаревский. М., 1987.

Неман; Родина: [Вершы) // Поэты Западной Белоруссии. М., 1940; Осень: [Верш] / Пер. Н. Титов // Индустрия социализма. 1940. № 6; Армия Червонная: [Верш] / Пер. М. Голодный // Гудок. 1940. 17 сент.; Даг. правда. 1940. 17 сент.; Соц. земледелие. 1940. 17 сент.; Сталин. молодежь. 1940. 17 сент.; Строительная газ. 1940. 18 сент.; Товарищу Сталину: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1940. 29 нояб. / У сааўт.; После приговора: [Верш] / Пер. А. Шарапов, К. Титов // Сталин. молодежь. 1940. 6 февр.; Рыцарь отчизны:

[Верш] / Пер. Д. Бродский // Беларусь. 1944. № 1; Мать: [Верш] / Пер. Б. Иринин // Там жа. 1944. № 2; Ткачиха: [Верш] / Пер. П. Семынин // Там жа. 1944. № 6; Дорожки: [Верш] / Пер. И. Садофьев // Звезда. 1946. № 4; Якубу Коласу: [Верш] // Сов. Бел. 1946. 3 нояб.; Мать / Пер. В. Владимиров; Рыцарь отчизны; Ткачиха / Пер. И. Садофьев: [Вершы] // Поэты Белоруссии. М. 1947; Дорожка / Пер. И. Садофьев; Весна моя / Пер. Л. Друскин; Рыцарь отчизны / Пер. И. Садофьев; Мать / Пер. В. Владимиров; Поэзия / Пер. Н. Браун: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; Дед Кондрат: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. М., 1948; Мальчику: [Вершы] / Пер. Н. Рыленко // Смолен. альманах. Смоленск. 1951. Кн. 8; Друзья: [Верш] / Пер. В. Цвелев // Поэты Белоруссии. М., 1967; На страже: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Латышские стрелки: [Верш] / Пер. И. Василевский // Сов. Латвия. 1968. 29 дек.; Заноза: [Апавяданне] / Пер. К. Титов // Белорусский юмор. Мн., 1969; Друзья: [Верш] / Пер. В. Цвелев // Пою мое отечество. М., 1969. Т. 1; Латышские стрелки: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1969. № 4; Сел. газ. 1969. 13 апр.; Нева: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Неман. 1969. № 9; Горят деревни: Рассказ / Пер. Г. Мошкова // Путь к победе. Мн., 1970; Как оно было!: [Апавяданне] / Пер. М. Горбачев // Белорусские рассказы. М., 1971; Нева; Приметы: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Друзья: [Верш] / Пер. В. Цвелев // Созвездие Родины. Тула, 1972; Наука и религия. 1972. № 12; Латышские стрелки; Коклэ; Осенние мотивы: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; «Свет звезд на небосводе...»; День освобождения / Пер. Б. Кежун; На страже / Пер. Н. Сидоренко: [Вершы] // Партизанская слава. Л., 1985.

На таджыкскую мову. Дар бешазор: [Апавяданне] // Маориф ва маданият. 1964. 16—18 июнь; Назм: [Верш] / Тарч. К. Киром // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Суруди беша / Тарч. Ш. Шараф // Чуш зан Двина! Душанбе, 1965; Бозгашт: [Апавяданне] / Тарч. А. Хабибулло // Садои Шарк. 1967. № 10.

На узбекскую мову. Йигирма бирлар; Менинг икки зўр куёшим бор; Заводда; Баходирлар йўли: [Вершы] / Х. Салох тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962; Кайтиб келди: [Апавяданне] / У. Шамсимухамедов. тарж. // Мехмон келди. Тошкент, 1966.

На ўкраінскую мову. Зустрінемось на барикадах: Роман / Пер. Б. Чайковський. К., 1955. Кн. 1—2.

Зустрінемось на барикадах: Роман / Пер. Б. Чайковський. К., 1987.

Армія Червона: [Верш] / Пер. Ф. Скляр // Рад. Буковина. 1941. 23 берез.; День визволення: [Верш] / Пер. Е. Дроб'язко // Вітчизна. 1947. № 7; Неман; Рицар вітчизни; Ткачиха; Над Неманом; Мовзолей: [Вершы] / Пер. М. Стельмах, В. Сосюра, І. Вирган, М. Зісман // Білоруська радянська поезія. К., 1948; Горять села; Дід Кіндрат / Пер. Е. Дроб'язко, В. Мефедова // Білоруські оповідання. К., 1949; Зустрінемость на барикадах: Уривки з романа // Жовтень. 1954. № 9; Як для скрипки струни / Пер. В. Козаченко // Білоруські оповідання. К., 1957; Доріжка (Із циклу «Нароч»): [Верш] / Пер. Т. Масенко // Вітчизна. 1957. № 6; Зміна. 1957. № 6; Камінь: (Бувальщина) / Пер. В. Козаченко // Жовтень. 1957. № 9; Вулик: [Верш] / Пер. В. Юхимович // Вінницька правда. 1957. 22 вер.; Зустрінемось на барикадах: Уривок з романа // Рад. Укр. 1957. 25 вер.; Велетень народний // Жовтень. 1964. № 3; Поезія; Доріжка; Німаві; Сон про агронома; Після присуду; Ткачиха; Білий комин: [Вершы] / Пер. М. Романченко, М. Стельмах, І. Вирган // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1; Як воно було!: [Апавяданне] / Пер. М. Горбачов // Закарпат. правда. 1971. 24 жовт.; Словачка: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янське небо. Львів, 1972; Повій, вітре...: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Ля Вечнага агню. Харків; Мн., 1984.

На чувашскую мову. Кондрат мучи: [Апавяданне] / И. Тенюшев кусарна // Белорусси калавесем. Шупашкар. 1955.

2.1.

На беларускай мове. Да юбілеяў беларускіх пісьменнікаў — П. Пестрака, С. Грахоўскага, А. Вялюгіна: (Метад. парады б-кам). Мн., 1973.

Пiлiп Пестрак. Бібліягр. памятка. Мн., 1961.

Смыкава І. Піліп Пестрак // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты. (1941—1970 гг.): Рэкам. бібліягр. паказ. Мн., 1973.

2.2.

На беларускай мове. Хромчанка К. Піліп Пестрак: Жыццё і творчасць. Мн., 1960. Рэц.: Канэ Ю. Мінаць пратаптаныя сцежкі // Полымя. 1961. № 1; Касцян М. Пра пісьменніка і барацьбіта // ЛіМ. 1960. 8 ліп.; Луфераў М. Манаграфія прысвячаецца пісьменніку // Звязда. 1960. 2 кастр.

На рускай мове. Хромченко К. Творчество Филиппа Пестрака: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1958.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. Мае заўвагі // Наст. газ. 1949. 3 лют.; Андраюк С. Жыццё. Літаратура. Героі. Мн., 1973. С. 34—36; Аўдзіенка Л. Піліпу Пестраку // ЛіМ. 1958. 30 крас.; Баграрад Н. Мастацкая проза ў часопісе «Работніца і сялянка»: Заўвагі чытача // Там жа. 1950. 4 сак.; Бадзюкоў М. Дзеючы — ад слова «дзеянне» // Там жа. 1964. 25 снеж.; Бахар В. Любоў і боль пісьменніка // Там жа. 1963. 10 снеж.; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 272—276, 337; Беларускі маладняк пяе // Рэха (Парыж). 1938. № 2; Бечык В. Лірыка травеня // ЛіМ. 1978. 2 чэрв.; Броўка П. Нашы вынікі і нашы задачы // Там жа. 1951. 21 крас.; Бур'ян Б. Старонкі, абпаленыя рамантыкай // Наст. газ. 1973. 28 ліст.; Бялевіч А. Чалавек з барыкадаў // Бялевіч А. Чарадзеі. Мн., 1970; Валкавыцкі Г. Наш добры сябра // Ніва. 1973. 25 ліст.; Верабей А. Пясняр жыцця і барыкад // Полымя. 1983. № 11; Вітка В. Вялікая і ўдзячная тэма // ЛіМ. 1950. 4 сак.; Гардзіцкі А. Падарожжа праз перажытае і перадуманае // Полымя. 1972. № 11; Яго ж. Хараство душы // Гардзіцкі А. Сустрэчы. Мн., 1972; Гасман Н. У Філіпа Пестрака // Звязда. 1940. 13 снеж.; Гаўрусёў С. Вястун новага жыцця // Чырв. змена. 1983. 27 ліст.; Яго ж. Гарт барацьбы суровых дзён // Звязда. 1973. 27 ліст.; Яго ж. Змагар, патрыёт, пісьменнік // Чырв. змена. 1978. 28 ліст.; Яго ж. Слова высокага гарту: Піліпу Пестраку — 70 гадоў // Беларусь. 1973. № 11; Яго ж. У гарт адзеты: Успаміны // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Герцовіч Я. Гартаванне характару // Герцовіч Я. Творчае крэда. Мн., 1970. Яго ж. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 20—23, 127—129; Яго ж. На перадавых пазіцыях. Мн., 1957. С. 17—37; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн., 1981. С. 309; Главінская К. Незабыўны вечар // ЛіМ. 1983. 25 ліст.; Глебка П. Мастацкая літаратура Заходняй Беларусі; Піліп Сямёнавіч Пестрак // Глебка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1986. Т. 4; Яго ж. Піліп Пестрак // Пестрак П. Выбр. тв. Мн., 1947; Гніламёдаў У. Упоравень з векам. Мн., 1976. С. 55—56; Яго ж. Яго будуць памятаць // ЛіМ. 1983. 25 ліст.; Грамовіч І. Ён шанаваў таварысцкасць: Старонкі ўспамінаў // Беларусь. 1983. № 11; Яго ж. Рост нашай прозы // ЛіМ. 1951. 5 мая; Грынчык М. Вера ў слова // Маладосць. 1983. № 11; Губарэвіч К. Гераізм і проза // ЛіМ. 1945. 20 чэрв.; Даніленка М. Пара мудрай сталасці // Гомел. праўда. 1973. 24 ліст.; Есакоў А. Радыёпастаноўка «Сустрэнемся на барыкадах» // ЛіМ. 1956. 14 ліп.; Зарыцкі А. Да новых берагоў // Полымя. 1963. № 11; Іверс А. Дарога да Звестуна // ЛіМ. 1983. 25 ліст.; Кавалёў П. XIX з'езд КПСС і задачы беларускай савецкай літаратуры // Полымя. 1953. № 8; Казека Я. З глыбінь перажытага // Казека Я. Голас часу. Мн. 1975. С. 304—313; Калеснік У. Інжынер барыкад // Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975; Канапацкі М. Піліпу Пестраку 60 год // Ніва. 1963. 1 снеж.; Карпаў У. Позірк назад // Полымя. 1966. № 3; Яго ж. Проза 1949 года // Там жа. 1950. № 3; Карпачоў М. Вершы Філіпа

Пестрака //Чырв. звязда. 1941. 30 сак.; Кірычэнка Т., Аржаева Л. Дакументы расказваюць // ЛіМ. 1959. 18 крас.; Клімковіч М. Піліп Сямёнавіч Пестрак // ЛіМ. 1940. 3 лют.; Клышка А. Лепшая традыцыя — наватарства // Там жа. 1961. 17 лют.; Колас Г. Цікавая канферэнцыя чытачоў // Там жа. 1960. 2 вер.; Колас Я. (Ліст) // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн. Т. 14. С. 26—27; Крайко А., Крайко С. Пісьменнік-рэвалюцыянер // Полымя. 1958. № 11; Кудраўцаў І. Статычнасць і схематызм // ЛіМ. 1947. 2 жн.; Куляшоў Ф. Піліп Пестрак, як раманіст // Куляшоў Ф. Літаратурныя партрэты. Мн., 1983; Яго ж. «Сустрэнемся на барыкадах» як гісторыка-рэвалюцыйны раман // Беларуская літаратура. Мн., 1958. Вып. 1; Кухараў С. Свая, асобная краса // Чырв. змена. 1973. 25 ліст.; Яго ж. Святло душы // Маладосць. 1973. № 11; Яго ж. Энергія і мужнасць // Мін. праўда. 1973. 27 ліст.; Кучар А. Лірыка Піліпа Пестрака // ЛіМ. 1940. 14 снеж.; Яго ж. Раман «Сустрэнемся на барыкадах» Піліпа Пестрака // Кучар А. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1980; Лясовіч Т. Філіп Сямёнавіч Пестрак: (Біяграфічны нарыс) // Вольная праца. 1940. 14 ліст.; М. Г. [Гайдук М.]. Піліп Пестрак // Беларускі каляндар 1973. Беласток, 1973; Маісеенка А. Разам з народам: Да 70-годдзя з дня нар. П. С. Пестрака // Маг. праўда. 1973. 27 ліст.; Майсейчык А. Рэгіянальны каларыт рамана П. Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах» // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель, 1973; Марціновіч А. Думкі пра нарыс // Полымя. 1956. № 12; Яго ж. Загартаваны барацьбой: Да 75-годдзя з дня нараджэння П. Пестрака // Беларусь. 1978. № 11; Маўрын П. Сустрэча кандыдата ў дэпутаты ВС СССР тав. Ф. С. Пестрака з выбаршчыкамі // Вольная праца. 1940. 15 сак.; Міско Я. Гадаваў у нашых душах бунт // ЛіМ. 1973. 28 ліст.; Яго ж. Па дарозе жыцця // Полымя. 1978. № 11; Яго ж. Палымяны патрыёт // ЛіМ. 1978. 25 жн.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 34—35, 112, 189—190; Мысліводзец В. Шляхамі жыцця // Чырв. змена. 1973. 27 ліст.; Навуменка І. Герой, які жыве побач з намі // ЛіМ. 1976. 20 лют.; Яго ж. Подзвіг пісьменніка-камуніста // Там жа. 1963. 26 ліст.; Яго ж. Шлях пісьменніка-камуніста // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн. 1984. Т. 6; Няхай М. Летапісец лёсаў народных // Мін. праўда. 1983. 29 ліст.; Яго ж. У летапіс народнага жыцця // На высокай хвалі. Мн., 1980; Палітыка Д. Беларуская пасляваенная проза. Мн., 1958. С. 19—20, 22; Яго ж. Глыбей раскрываць жыццё // ЛіМ. 1955. 12 сак.; Яго ж. Чалавек — жывая крыніца падзей // Палітыка Д. Сляды часу. Літ.-крытыч. артыкулы. Мн. 1967; Панамароў В. Люблю народ // Маладосць. 1978. № 11; Партной С. Дастойны кандыдат // Вольная праца. 1940. 3 ліст.; Паслядовіч М. Насустрач вятрам // Вяч. Мінск. 1973. 26 ліст.; Перкін Н. Праўда жыцця і літаратурныя героі // ЛіМ. 1954. 4 снеж.; Пестрак А. Дарога ў сённяшні дзень: Успаміны // Полымя. 1983. № 10; Піліп Пестрак // Беларускі каляндар на 1957 год. Беласток, 1957; Піліп Пестрак у ГПБГКТ // Ніва. 1971. 5 снеж.; Піліп Сямёнавіч Пестрак: (Некралог) // Звязда. 1978. 24 жн.; ЛіМ. 1978. 25 жн.; Пісьменнікі — роднай Беларусі // ЛіМ. 1958. 3 снеж.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Плешавеня А. Сын народа // Гродзен. праўда. 1963. 27 ліст.; Пра жыццё — глыбока і праўдзіва: Піліпу Пестраку — 60 год // Піянер Бел. 1965. 29 ліст.; Праз жыццё: Да 60-годдзя з дня нараджэння П. Пестрака // Голас Радзімы. 1963. № 92; Прывітанне ССП БССР П. С. Пестраку // ЛіМ. 1953. 5 снеж.; Прывітанне юбіляру // Там жа. 1963. 26 ліст.; Прыходзька П. У вялікай дарозе // Звязда. 1963. 27 ліст.; Пяе беларускі маладняк // Шлях моладзі. 1938. № 21; Рагуля А. На шляхах змагання // Звязда. 1983. 26 ліст.; Стральцоў М. Распазнанне прыгажосці // ЛіМ. 1961. 31 сак.; Яго ж. Сярод добрых людзей // Стральцоў М. Жыццё ў слове. Мн., 1965; Яго ж. Трывала і надоўга // ЛіМ. 1978. 17 ліст.; Тамарын Н. Аб пачынаючых // Віцеб. рабочы. 1946. 24 сак.; Танк М. Піліп Пестрак // Танк М. Зб. тв.: У 6 т. Мн. 1981. Т. 6; Яго ж. Пісьменнік-барацьбіт // ЛіМ. 1953. 5 снеж.; Таўлай В. Піліп Пестрак; Думкі пра зборнік «За сваю Айчыну» // Таўлай В. Творы. Мн., 1961; Фадзееў А. Пісьмо П. С. Пестраку // Полымя. 1983. № 11; Фрыд Л. Жаданыя госці // Наст. газ. 1964. 11 студз.; Хмара С. Пяе беларускі маладняк // Шлях моладзі. 1938. № 20; Хромчанка К. Вернасць жыццёвай праўдзе // Пестрак П. Апавяданні. Мн., 1970; Яго ж. Водгалас зведанага і пражытага // Пестрак П. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1984. Т. 1; Яго ж. Давераснёўская творчасць П. Пестрака і рэвалюцыйная літаратура Заходняй Беларусі // Беларуская літаратура. Мн., 1959. Вып. 2; Яго ж. За шчасце зямное. Мн., 1966. С. 76—78; Яго ж. Летапіс гераічнага змагання // ЛіМ. 1958. 16 жн.; Яго ж. Піліп Пестрак // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2; Яго ж. Раман П. Пестрака «Сустрэнемся на барыкадах» // Весці АН БССР. 1957. № 2; Яго ж. Шлях пісьменніка-барацьбіта // ЛіМ. 1983. 25 ліст.; Хрышчановіч Л. Нястомны ў сцвярджэнні // Маладосць. 1983. № 11; Чыгрынаў І. Пры жыцці: Эсэ на адной старонцы // Чыгрынаў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983; Шамякін І. Слова-гарт, слова-кліч, слова-бой: Піліпу Пестраку — 70 год // ЛіМ. 1973. 23 ліст.; Шарахоўскі Я. Шчырае слова // Беларусь. 1954. № 1; Шкраба Р. Характар, стыль, дэталь. Мн., 1965. С. 191—193; Шпакоўскі І. Развіццё наватарскіх рыс у беларускай паэзіі 30-х гадоў // Паэзія абнаўлення свету. Мн., 1981; Шыцік У. Чалавек рэвалюцыйнага гарту // ЛіМ. 1978. 25 жн.; Юрчанка Г. Пасля падарожжа // Там жа. 1964. 18 снеж.; Юрэвіч У. Будуць новыя сустрэчы // Полымя. 1973. № 10; Яго ж. Не пакідаючы барыкад // Юрэвіч У. Абрысы. Мн. 1976; Яго ж. Сучаснасць і майстэрства // Полымя. 1961. № 10; Ярош М. Сучасная беларуская проза // Беларуская літаратура. Мн. 1961. Вып. 4; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн. 1979. С. 97—98; Яскевіч А. На шляху росту і сталасці // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы: Агульны рух і галоўныя тэндэнцыі. Мн. 1972.

На літоўскай мове. Būtenas J. Kaimynu atminima pagerbiant // Lit. ir menas. 1978. Rugs. 2; Piriška F. Eileraščiai kamerose // Komjaunimo tiesa. 1968. Lapkr. 28—29.

На польскай мове. Galis A. W Mińsku u pisarzy białoruskich // Przyjaźń. 1964. Nr 1; Głowacki T. Poeci Białegostoku kandydują: I. Maksym Tank; II. Filip Piestrak //Szt. Wolności. 1940. 14 grud.; Kazeka J. // Nowa Kultura. 1955. Nr 39; Pilip Piestrak // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974; Pilip Piestrak // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Pjastrak Pilip // Lit. Radz. 1962. Nr 8; Rudczyk W. Polonica u sąsiadów zza miedzy: «Polska — kraj moich przyjaciół» // Kontrasty. 1973. Nr 9; Sadowska H. Uroczysty wieczór twórczości Filipa Piestraka // Szt. Wolności. 1941. 19 kwiet.

На рускай мове. Белевич А. Весна в его сердце: (К 60-летию Пилипа Пестрака) // Неман. 1963. № 6; Бурьян Б. Труд поэта // Сов. Бел. 1963. 27 нояб.; Виноградов В. Белорусская литература. М., 1969. С. 138—144; Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февр. 1955 года. Мн., 1956. С. 328—332, 338—339; Дрейер С. Молодые белорусские поэты // Сталин. молодежь. 1940. 26 дек.; Ермаков Д. Филипп Семенович Пестрак: Кандидат в депутаты Верховного Совета БССР // Знамя Советов. 1940. 15 марта; История белорусской советской литературы. Мн. 1977. С. 120—121, 157—158; Климкович М. Раскованные песни // Сталин. молодежь. 1940. 6 февр.; Козько В. На правом фланге // Сов. Бел. 1973. 27 нояб.; Колесник В. Взращенный революцией // Заря. 1963. 27 нояб.; Его ж. Ф. С. Пестраку — 70 лет // ЛГ. 1973. 5 дек.; Кудрявцев И. В борьбе и в творчестве // Сел. газ. 1963. 27 нояб.; Кулешов Ф. О взыскательности // Сов. Отчизна. 1956. № 5; Его ж. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 35—36, 43—44; Кучар А. Десять лет спустя // Неман. 1960. № 6; Ласкович В. Певец свободы и борьбы: Воспоминания о Ф. С. Пестраке // Заря. 1985. 18 сент.; Мележ И. Жизненные заботы. М., 1980. С. 44—45; Мозольков Е. Поэзия освободительной борьбы // Известия. 1941. 21 марта; Моисеенко А. Вместе с народом // Гродн. правда. 1973. 27 нояб.; Моисейчик А. Мужества народного волна // Заря. 1973. 27 нояб.; Никифорович В. Всегда с народом, всегда с партией // Знамя юности. 1963. 27 нояб.; Охрименко П. Замечания А. Фадеева о трех белорусских романах // Проблемы литературно-общественной деятельности А. А. Фадеева. Воронеж. 1974; Певец белорусского народа // Сталин. молодежь. 1939. 18 окт.; Пестрак А. Через всю жизнь // Неман. 1983. № 11; Пилипу Пестраку — 70 лет // Неман. 1973. № 11; Письма А. А. Фадеева белорусским писателям // Сов. Отчизна. 1956. № 6; Плешевеня А. Сын народа // Гродн. правда. 1963, 27 нояб.; Пономарев В. Мастера // Пономарев В. Все так и было. Мн., 1984; Пономаренко П. Торжество белорусского освобожденного народа // Правда. 1940. 24 марта; Поэты Западной Белоруссии. М., 1940. С. 5—9; Северянин М. Несостоявшаяся встреча // Гродн. правда. 1972. 16 апр.; Сельм Е. Певец свободы // Сталин. молодежь. 1940. 26 февр.; Соболенко Р. Щедрость таланта // Сел. газ. 1973. 27 нояб.; Тарасов Н. Писатели Белоруссии — к славному 10-летию воссоединения // Сталин. молодежь. 1949. 28 окт.; Фадеев А. За тридцать лет. 2 изд. М., 1959; Шараховский Я. Филипп Пестрак // Пестрак Ф. Встретимся на баррикадах. Мн., 1967. Кн. 11; Шкраба Г. Поэт-революционер // Сов. Бел. 1941. 7 февр.

2.4.

На беларускай мове. Барадулін Р. Вандроўнік: [Верш] // Барадулін Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 1; Яго ж. Семдзесят лістападаў: [Верш] // Звязда. 1973. 27 ліст.; Гаўрусёў С. Развітанне з Піліпам Пестраком: [Верш] // Гаўрусёў С. Крона. Мн., 1981; Калачынскі М. Байкал: [Верш] // Калачынскі М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1982. Т. 2; Яго ж. Слаўнае мора Байкал: [Верш] // ЛіМ. 1968. 29 сак.; Куляшоў А. Пад гарою: (З народнай песні): [Верш] // Куляшоў А. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1974. Т. I.; Лось Е. «Маці паэзіі — лірыка...»: [Верш] // Лось Е. Перавал. Мн. 1971; Прыходзька П. Нашы барыкады: (Піліпу Пестраку): [Верш] // Прыходзька П. Не здадзеныя вышыні. Мн., 1972; Тарас Н. Слова пра паэта: [Верш] // Полымя. 1970. № 3.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. фонд, № 24; БДАМЛіМ, ф. 57; ЦБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 238; ф. 33; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 459.

В. М. Грышкевіч.

ПЕТРАШКЕВІЧ АЛЕСЬ

Петрашкевіч Алесь (Аляксандр Лявонавіч; псеўд. Алесь Аляксееў, Алесь Тутэйшы, родители Алексеевы, Алесь Шпак; н. 1.5.1930, в. Пярэвалачня Талачынскага р-на Віцебскай вобл.), драматург, празаік, публіцыст, кінасцэнарыст. Член СП Беларусі з 1974. Член Саюза журналістаў Беларусі з 1961. Кандыдат гістарычных навук (1967). Заслужаны работнік культуры Беларусі (1975). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1976; за ўдзел у выданні Беларускай Савецкай Энцыклапедыі).

А. Петрашкевіч нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Маці, Мар'я Іванаўна Макарэнка, была вядомай на Талачыншчыне ільнаводкай, бацька, Лявонцій Іванавіч,— патомным дойлідам (загінуў у 1941). Да пачатку Вялікай Айчыннай вайны А. Петрашкевіч скончыў 3 класы пачатковай школы. У 1948 скончыў Забалоцкую сямігадовую, у 1951 — Коханаўскую сярэднюю школу. У 1955 скончыў БДУ, атрымаў дыплом юрыста. З 1954 працаваў у ЦК ЛКСМБ інструктарам, загадчыкам лектарскай групы, намеснікам загадчыка аддзела. З 1961 у ЦК КПБ: інструктар, загадчык сектара (1963—67), загадчык аддзела культуры (1976—79). Рэктар Мінскага інстытута культуры (1975—76). З 1967 адказны сакратар, у 1973—75 і ў 1979—91 намеснік галоўнага рэдактара Беларускай Савецкай Энцыклапедыі. З 1991 кіраўнік арганізацыйна-метадычнага цэнтра па выданні гісторыка-дакументальных Хронік Памяці пры Міністэрстве культуры і друку Рэспублікі Беларусь. Сябра Рады СП Беларусі (з 1991). Старшыня Беларускага фонду славянскага пісьменства і славянскіх культур (з 1991). Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», граматамі Вярхоўнага Савета БССР і Вярхоўнага Савета УССР, медалём Ф. Скарыны, іншымі медалямі.

Творчы почарк А. Петрашкевіча як публіцыста, фельетаніста і сатырыка пачаў складвацца ў 50-я гады (першыя публікацыі ў рэспубліканскім друку датуюцца 1954). Пільнае вока, добры стыль, трапнае слова вылучалі яго праблемныя публікацыі. Першы мастацкі твор — сатырычнае апавяданне

«Кары егіпецкія», з якога потым нарадзілася камедыя «Адкуль грэх» (1970, пастаўлена Беларускім тэатрам імя Я. Купалы). «Праблемы веку» (алкагалізм, бюракратызацыя апарата кіравання, разбурэнне прыроды і эрозія маральных устояў грамадства) раскрывае ў драмах «Трывога» (1974, пастаўлена Беларускім тэатрам імя Я. Коласа, іншымі тэатрамі на Беларусі і за яе межамі), «Соль» (1981, ставілася Рускім драматычным тэатрам БССР, у тэатрах Украіны), сатырычных камедыях «Злыдзень» (1974, пастаўлена Магілёўскім абласным тэатрам драмы і камедыі) і «Укралі кодэкс» (1976, ставілася ў Гомельскім абласным драматычным тэатры, у тэатрах Віцебска, Брэста, Харкава і інш.). Распрацоўвае гістарычную тэматыку. П'еса «Напісанае застаецца» (1979, пастаўлена ў Беларускім тэатры імя Я. Купалы і ў Гродне) пра Ф. Скарыну. У ёй услаўляецца сіла слова, бескампраміснасць, вернасць сваім перакананням, любоў да роднага краю, народа, мовы. У трагедыі «Русь Кіеўская» («Гора і слава», 1982, пастаўлена Крымскім рускім драматычным тэатрам) асвятляецца перыяд хрышчэння Русі, паказваецца трагізм і непазбежнасць рашучай ломкі старых устояў і звычаяў. Аўтар драмы «Мост упоперак ракі» (1986), п'есы-фантасмагорыі «Куды ноч, туды сон» (1987). Гістарычная хроніка «Змова» (напісана ў 1983, ставілася ў Крымскім тэатры) прысвечана падзеям Кастрычніка. У гэты ж час працаваў над п'есай «Мой друг, Вялікі Чалавек» (напісана ў 1984—85). Гэта даследаванне складаных адносін У. Леніна і М. Горкага. У 1987 на беларускім радыё па п'есе пастаўлены спектакль. А. Петрашкевіч звяртаецца і да тэмы Вялікай Айчыннай вайны і партызанскага руху (трагедыя «Злавеснае рэха», 1984, пастаўлена Магілёўскім абласным тэатрам драмы і камедыі). Да 40-годдзя Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне Беларускі тэатр юнага гледача паставіў у многім біяграфічную драму «У спадчыну — жыццё». Тэме партызанскай і падпольнай барацьбы моладзі прысвечаны пяцісерыйны тэлевізійны фільм «Нас выбраў час» (1976—78, сцэнарый А. Петрашкевіча і У. Халіпа). Аўтар сцэнарыя мастацкай кінастужкі «Нядзельная ноч» (1977), лібрэта оперы «Новая зямля» паводле паэмы Я. Коласа (пастаўлена Беларускім тэатрам оперы і балета; тая ж паэма была інсцэнізавана для Беларускага радыётэатра), гістарычнай драмы пра Ф. Скарыну «Прарок для Айчыны» («Полымя. 1990. № 8; у 1992 па ёй пастаўлены тэлеспектакль у дзвюх частках). Творам драматурга ўласцівы публіцыстычнасць, сцэнічнасць, дынамізм сюжэта, вострая інтрыга, дакладнасць моўнай характарыстыкі вобразаў, спалучэнне народнага гумару са з'едлівай сатырай. Выступае ў друку з фельетонамі і публіцыстычнымі артыкуламі.

Жыве ў Мінску. *П. І. Маляўка.*

Бібліяграфія

1.2.

Победу одерживают мужественные: (Об участии комсомольцев и молодежи Белоруссии в освоении целинных земель). Мн., 1961 / Сааўт. Н. Гудзень. Рэц.: Увараў С. Ім пакарылася цаліна // Чырв. змена. 1962. 15 сак.

Комсомол Белоруссии в семилетке. Мн., 1962. Рэц.: Шлопак Р. Это книга о вас, молодые // Знамя юности. 1962. 21 авг.

Шеф Краснознаменной Балтики. Мн., 1963 / Сааўт. С. Елісаў. Рэц.: Старавойтаў І. У працы народжаная, у баях загартаваная // Чырв. змена. 1963. 2 сак.

Кары егіпецкія: Аднаактовая п'еса. Мн., 1966. (У рэпертуар маст. самадзейнасці).

Ад бога да людзей. Мн., 1967. (Б-чка атэіста). Рэц.: Манин Ю. За судьбы людские // Сел. газ. 1968. 9 янв.

Комсомол Белоруссии — активный помощник Коммунистической партии в мобилизации молодежи на выполнение семилетнего плана развития народного хозяйства (1959—1965 гг.): Автореф. дис. ... канд. ист. н. Мн., 1967.

Адкуль грэх?: (Камедыя ў 3-х дз., 7-і карц.). Мн., 1970.

П'есы. Мн., 1976. Рэц.: Евгеньева Т. Поднятый по тревоге // Сов. культура. 1978. 3 февр.; Кабржыцкая Т. З клопатам пра сучасніка // Полымя. 1977. № 12; Стомма З. Примеривая костюм героя // ЛГ. 1977. 28 дек.

Напісанае застаецца (Францыск Скарына): Гіст. драма ў 2 дз. Мн., 1982.

У спадчыну — жыццё: П'есы. Мн., 1986.

Соль: П'есы. Мн., 1988.

1.3.

1954. Барацьба Савецкага Саюза за забарону атамнай зброі і скарачэнне ўзбраенняў // Звязда. 27 кастр. / Пад псеўд. А. Аляксееў; Кантроль гаспадарчай дзейнасці адміністрацыі МТС // Мін. праўда. 18 жн.

1955. Аб рэжыме эканоміі ў МТС // Звязда. 29 студз. / Пад псеўд. А. Аляксееў; На агнявой пазіцыі // Чырв. змена. 7 чэрв. / Пад псеўд. А. Аляксееў.

1956. Аноним // Знамя юности. 21 авг.; Абы ціха: Фельетон // Чырв. змена. 10 чэрв.; «Гурткі ўкамплектаваны, спісы складзены...»: У Гомелі зацягваецца падрыхтоўка да навучальнага года ў камсамольскай палітсетцы // Чырв. змена. 13 вер.

1957. Моладзь там — дзе цікава: Да вынікаў навучальнага года ў камсамольскай палітсетцы рэспублікі // Чырв. змена. 26 чэрв. / Сааўт. Л. Смілавіцкі.

1958. Жить и работать по-коммунистически // Знамя юности. 6 нояб. / Сааўт. А. Пятроў; Отряд ударный, дела ударные // Комс. правда. 23 сент.

1959. Контакт найден // Знамя юности. 13 мая; Патент на пошлость: Фельетон // Правда. 11 сент.; Сов. Бел. 8 авг. / Пад псеўд. А. Аляксееў; Калі да справы аднесціся з любоўю: (Да пачатку заняткаў у камсамольскай палітсетцы) // Чырв. змена. 30 вер.

1960. О «пшене», «лабуде» и этике: Фельетон // Знамя юности. 7 февр. / Пад псеўд. Родители Алексеевы; По жизни победно шествует новое // Там жа. 24 марта.

1961. Часы майора Клименко: Рассказ // Во славу Родины. 17 дек. / Пад псеўд. А. Аляксееў; Сильных и смелых стройки зовут: Комсомольцы и молодежь Белоруссии на новостройках страны // Знамя юности. 27 дек.

1962. На варце марскіх граніц // Маладосць. № 10 / Сааўт. С. Елісаў; Животноводство — в руки молодежи!: Участие комсомольцев и молодежи Белоруссии в развитии обществ. животноводства // Знамя юности. 3 янв.; За величие помыслов, благородство поступков, чистоту отношений // Там жа. 25 мая; Новостройки — ударное дело комсомола // Там жа. 12 июня; Даешь на флот!: К 40-летию шефства комсомола над Военно-Морским Флотом // Там жа. 4 окт. / Сааўт. С. Елісаў; Не ради славы, ради жизни // Там жа. 16 окт. / Сааўт. С. Елісаў; Готов к труду и обороне; В труде, как в бою // Там жа. 12, 17 окт. / Сааўт. С. Елісаў; Подзвіг патрыёткі // Чырв. змена. 29 крас. / Пад псеўд. А. Аляксееў.

1964. Юныя змагары // Мін. праўда. 28 чэрв.

1965. Кары егіпецкія: Памфлет // Вожык. № 18 / Пад псеўд. А. Аляксееў; Казни египетские: Одноакт. пьеса // Знамя юности. 16, 17 нояб.; «Святы» Кузьма: Гумарыстыч. апавяданне // Чырв. змена. 6 чэрв. / Пад псеўд. А. Аляксееў.

1966. Зладзеі: (Творчы партрэт Лукаша Кіўпіча і Акакія Нізоўца): Памфлет // Вожык. № 1; Пэцкалі: Фельетон // Там жа. № 7; 1258 молодежных клубов // Культ.-просвет. работа. № 3; Лицом к солнцу: (Нарыс) // Неман. № 7; Борьба за культуру — дело комсомольское // Сов. Бел. 21 июня.

1967. Школа патриотизма: [Нарыс] // Подвиги отцов — сыновьям в наследство. Мн.; Адкуль грэх, адтуль і збавенне: Урывак з камедыі // ЛіМ. 27 чэрв.; В боях рожденный // Сов. Бел. 29 окт.

1968. Нет, не раба божья! // Огонек. № 3 / Сааўт. А. Шчарбакоў; Кто угнал самолет? // Знамя юности. 19 сент.; Какой будет энциклопедия? // Сов. Бел. 18 апр.

1970. Адкуль грэх: Камедыя // Полымя. № 1. Рэц.: Иванов В., Мелешко А. // Сел. газ. 1970. 12 февр.; У дванаццаць хлапечых гадоў: [Рэц. на кн.: Васілеўская Г. Малюнак на снезе. Мн., 1969] // Вяч. Мінск. 14 студз. / Пад псеўд. А. Аляксееў.

1971. Першая нацыянальная // Голас Радзімы. № 51; Осинторф. Год 1941—1943: Докум. повесть // Знамя юности. 4—6, 8—11, 16—18, 20 июля / Сааўт. С. Шмуглеўскі; Усё пра Беларусь: [Інтэрв'ю] / Зап. С. Святлова // Мін. праўда. 19 лют.

1972. Чацвёрты том БелСЭ // Голас Радзімы. № 7.

1973. Пяты том БелСЭ // Голас Радзімы. № 3; Шосты том БелСЭ // Там жа. № 7; Сёмы том БелСЭ // Там жа. № 43; БелСЭ: сёмы том // Вяч. Мінск. 6 вер.; Летапіс працоўных рэзерваў: [Рэц. на кн.: Очерки развития профессионально-технического образования в БССР. Мн., 1973] // Звязда. 10 чэрв.

1974. Дзевяты том БелСЭ // Голас Радзімы. № 5; Дзесяты том БелСЭ // Там жа. № 39; Трывога: Драма ў дзвюх частках // Полымя. № 10; «Трывога»: [Інтэрв'ю] // Віцеб. рабочы. 21 лют.; Трывога: Урывак з п'есы // ЛіМ. 12 ліп.; БелСЭ: Том адзінаццаты: [Інтэрв'ю] // Там жа. 29 ліст.; БелСЭ на финише: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Літвін // Сов. Бел. 31 марта.

1975. С днем рождения, вуз!: [Інтэрв'ю] // Библиотекарь. № 9; Адзінаццаты том БелСЭ // Голас Радзімы. № 1; Заручыны: Урывак з камедыі «Злыдзень» // ЛіМ. 18 ліп.; Знакомьтесь: институт культуры // Сов. Бел. 5 июля.

1976. Тры інтэрв'ю пасля прэм'еры / Зап. Г. Валодзька // Віцеб. рабочы. 16 ліп.; Укралі кодэкс: Сцэна з камедыі // ЛіМ. 24 снеж.

1977. Два подхода к мировым социальным и культурным проблемам // Коммунист Бел. № 7 / Сааўт. І. Антановіч.

1978. Напісанае застаецца: Гістарычная драма ў дзвюх частках // Полымя. № 12; Напісанае застаецца: Урывак з п'есы // ЛіМ. 13 студз.

1979. О работе партийных комитетов Белоруссии с творческой молодежью // Советская культура и духовный мир человека труда. М.; Франциск Скорина борется // Гродн. правда. 30 янв.; Спектакль пра Скарыну // Звязда. 13 студз.

1980. Два апавяданні: Песня; Засада // ЛіМ. 9 мая; Летопись слова: (Работа по созданию Летописи нар. славы в республике) // Сов. Бел. 3 авг.

1981. Соль: П'еса // Полымя. № 9; Найперш — пра чалавека // ЛіМ. 9 студз.; Усенароднае прызнанне // Там жа. 6 сак.; Вясна: (Апавяданне) // Там жа. 3 ліп.; Дарагі чытач! // Там жа. 9 кастр.

1982. Чалавек на зямлі // Звязда. 11 лют.; Русь Кіеўская: [Урывак з п'есы] // ЛіМ. 24 вер.; Русь Киевская: (Отрывок из одноименной пьесы] // Сов. Крым. 11 апр.

1983. Друг мой, критик! // Неман. № 10; Русь Кіеўская: Трагедыя // Полымя. № 6; Па-суседску, пабрацку... // ЛіМ. 21 студз.; Літаратура ў полі кіназроку: [Выступленне на VI пленуме праўлення Саюза кінематаграфістаў БССР] // Там жа. 23 снеж.; Над чем работают драматурги? // Сов. культура. 6 янв.; Останусь публицистом: [Інтэрв'ю] / Зап. Т. Абакумоўская // Там жа. 21 июля.; В каждом веке как дома // Там жа. 25 авг.

1984. Злавеснае рэха: Трагедыя // Полымя. № 8; Не пакідае патрэба выказацца: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Уліцёнак // Голас Радзімы. 12 студз.; Дзея мінула, а помнікі засталіся: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Суша // Там жа. 19 ліп.; Змова: Урывак з п'есы // ЛіМ. 20 студз.; Чарговы, усесаюзны: Інтэрв'ю ў нумар // Там жа. 6 крас.

1985. «Не мог не напісаць...»: [Дыялог з У. Мехавым] // Мехаў У. Сустрэчы ў радыёстудыі. Мн.; Русь Кіеўская: (Гора і слава): Трагедыя // Сучасная беларуская п'еса. Мн.; Злавеснае рэха: (Урывак з трагедыі) // Голас Радзімы. 14 лют.; Увекавечыць памяць кожнага: [Інтэрв'ю] / Зап. Д. Новікаў // Звязда. 30 мая; У цэнтры падзей — Ленін: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Марціновіч // Там жа. 25 снеж.; Усё пра гарады і вёскі: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 15 ліст.; Адзін з шасці: Апавяданне // Там жа. 22 ліст.

1.5.

На рускую мову. Избранное / Пер. авт. М., 1986.

Откуда грех?: Комедия в 3-х д., семи карт. М., 1974. тинах. М., 1970.

Откуда грех?: Комедия в 3-х д., 7 карт. / Пер. авт. М., 1971.

Откуда грех?: Комедия в 3-х д., семи карт. М., 1974.

Тревога: Драма в 2-х ч. М., 1974.

Тревога: Драма в 2-х частях. М., 1975. (Сегодня на сцене).

Украли кодекс: Сатир. комедия в 2-х ч. с нелепой завязкой и логич. финалом. М., 1977.

Украли кодекс: Сатир. комедия. М., 1978. (Сегодня на сцене).

Написанное остается: Пьесы / Пер Н. Мирошниченко и авт. М., 1979.

Франциск Скорина: Ист. драма в 2-х ч. / Пер. Н. Мирошниченко. М., 1979.

Соль: Драма в 2-х д. / Пер. авт. М., 1981.

Зловещее эхо: Трагедия в 2-х ч. М., 1985.

Кары египетские: [Фельетон] / Пер. Е. Весенин и В. Корчагин // Молодой «Вожык». М., 1966; Тревога: Драма в 2 ч. / Пер. авт. // Театр. 1974. № 8; Украли кодекс: Сатир. комедия в 2 ч. / Пер. авт. // Там жа. 1977. № 6; Франциск Скорина: Ист. драма в 2-х ч. / Пер. Н. Мирошниченко // Там жа. 1979. № 2. Рэц.: Иванова И. Характер героя, лицо эпохи // Неман. 1980. № 4; «Соль»: (Отрывок из драмы) // Сов. культура. 1981. 21 апр.; Соль: Драма / Пер. авт. // Театр. 1982. № 11.

На ўкраінскую мову. Сіль: Драма в 2 д. / Пер. М. Зарудний. К., 1980.

Звідки гріх?: (Комедія на три дії, сім картин). Сценічний варіант Білоруського державного академічного драматичного театру імені Янки Купали (Скорочено) / Пер. Д. Мусієнко // Голоси з Білорусії. К., 1976.

1.6.

Шмуглевский С. Рядовые подполья. Мн., 1971 / Зап.

Ад гарэлкі розум мелкі: Зборнік. Мн., 1988 / Скл.

Беларускі каляндар 1991. Мн., 1990 / Рэд.

2.2.

На рускай мове. Аксенчик Н. Морально-этические проблемы и их идейно-художественное решение в современной белорусской драматургии: (На материале пьес А. Петрашкевича, Н. Матуковского, А. Делендика, А. Дударева): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1988.

2.3.

На беларускай мове. ...А класіка застаецца; З канферэнцыі, прысвечанай вынікам агляду спектакляў да 100-годдзя Я. Купалы, Я. Коласа // ЛіМ. 1982. 26 ліст.; Алесю Петрашкевічу — 50 // ЛіМ. 1980. 25 крас.; Алфімава І. Вяртаючыся да блізкага // Там жа. 1970. 20 студз.; Багуслаўскі А. У маляўнічым кутку // Віцеб. рабочы. 1978. 27 студз.; Бадзічка Л. Іх выбраў час // ЛіМ. 1979. 2 ліст.; Баравік Р. З пазіцыі чалавечнасці // Звязда. 1985. 10 сак.; Яго ж. Сучасныя драмы і камедыі Алеся Петрашкевіча // Мастацтва Бел. 1985. № 2; Яго ж. Трактуе само жыццё: П'еса А. Петрашкевіча «Трывога» на сцэне Кіеўск. тэатра драмы і камедыі // ЛіМ. 1985. 1 ліст.;

Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 196—205, 228—237; Берасцень С. Розныя аспекты пошукаў: Агляд п'ес, паказаных на рэспубліканскім аглядзе спектакляў, прысвечаных 40-годдзю Перамогі // ЛіМ. 1985. 19 крас.; Бондарава Е. Каб не плакала маці... // Там жа. 1977. 9 снеж.; Брандабоўская Л. Грамадзянскасць — няпросты талент // Беларусь. 1982. № 12; Бярозкін М. Па п'есе А. Петрашкевіча // ЛіМ. 1982. 16 ліп.; Васілеўскі П. З публіцыстычным напалам: Роздум пасля спектакля «Соль» па п'есе А. Петрашкевіча ў Рус. тэатры БССР імя Горкага // Там жа. 1982. 26 сак.; Вечары, сустрэчы // Там жа. 15 крас.; Віншуем! // Там жа. 1980. 9 мая; Вольскі А. Праўда пераконвае // Звязда. 1985. 7 чэрв.; Вярцінскі А. «Мудрыя людзі раілі...» // ЛіМ. 1979. 13 крас.; Гаробчанка Т. Дзень сённяшні // Там жа. 1975. 28 сак.; Яго ж. Праз прызму стагоддзяў: Спектакль «Францыск Скарына» на сцэне Гродзен. абл. драм. тэатра // Голас Радзімы. 1979. 29 сак.; Яго ж. У двух люстрах // ЛіМ. 1979. 18 мая; Гарэцкая М. Бліжэй да сэрца гледача // Там жа. 1975. 26 вер.; Даніленка М. Трывожная ноч // Гомел. праўда. 1977. 7 вер.; Дапкюнас В. Запала ў сэрца // ЛіМ. 1977. 5 жн.; Дзёмін У. Сустрэча з драматургам // Там жа. 1973. 30 ліст.; Івановіч Я. Пазыўныя трывожнай ночы // Звязда. 1978. 5 лют.; Ігнатовіч А. Летапісец — увесь народ // ЛіМ. 1978. 8 снеж.; Іскрык У. Другое прачытанне п'есы // Там жа. 1974. 15 ліст.; Яго ж. З глыбінь жыватворных: Нататкі аб драматургіі А. Петрашкевіча // Голас Радзімы. 1975. № 31; Яго ж. Плён творчага супрацоўніцтва // Звязда. 1975. 11 ліп.; Яго ж. Традыцыі народнай творчасці і сучасны тэатр: Метадычны дапаможнік. Мн., 1981. С. 65—73; Іўнін В. У святле рампы // Беларусь. 1979.№ 12; Каваленка В. Пазіцыя пісьменніка і духоўны свет героя // Полымя. 1975. № 12; Клімковіч С. Тры назвы на афішах // ЛіМ. 1980. 14 сак.; Крупеня Я. Ішла вайна народная... // Звязда. 1979. 13 ліст.; Лабовіч А. Выпрабаванне сцэнай: Штрыхі да партрэта драматурга А. Петрашкевіча // Полымя. 1980. № 5; Яго ж. Даследуецца трывожнае // ЛіМ. 1974. 12 крас.; Яго ж. Чалавек на зямлі // Звязда. 1982. 11 лют.; Лаўшук С. Творчы неспакой драматурга // Мін. праўда. 1975. 14 кастр.; Яго ж. У неспакойным пошуку // ЛіМ. 1980. 19 вер.; Яго ж. Усталяванне чалавечнасці // Там жа. 1977. 18 лют.; Лаўшук С., Барсток М., Чыгрын І. // Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 197—205; 228—238; Лявонаў К. Неўміручы свет Скарыны // Звязда. 1979. 1 крас.; Міхалёва С. А наперадзе была вайна // Голас Радзімы. 1985. 14 лют.; Мішчанчук М. Літаратура на сучасным этапе // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1941—1980. Мн., 1983. С. 101—102; Мякека І. Раскрыццё праблемы // ЛіМ. 1974. 31 мая; Мятліцкі М. Энцыклапедыя «Янка Купала» // ЛіМ. 1981. 20 лют.; Няфёд У. Гісторыя беларускага тэатра. Мн., 1982. С. 470—471; Нячай В. Вастрыня грамадзянскай пазіцыі // Вяч. Мінск. 1977. 2 снеж.; Палушкіна Я. З пазіцый высокай грамадзянскасці // ЛіМ. 1979. 19 студз.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Плаўнік А. Іх выбраў час // Вяч. Мінск. 1980. 23 вер.; Рэдліх В. Поспех // ЛіМ. 1979. 19 студз.; Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2. С. 81—82; Яго ж. Выхаванне чалавека — справа адказная // ЛіМ. 1977. 3 чэрв.; Яго ж. Вясёлкавае кола камедыі // Жыццё тэатра. Мн., 1980. С. 34—38, 72—76; Яго ж. Зацікаўленымі вачамі // ЛіМ. 1979. 20 ліп.; Яго ж. На сённяшнім этапе // Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2; Яго ж. Партрэты пастановак, 5 // Сабалеўскі А. Жыццё тэатра. Мн., 1980; Яго ж. Партрэты чатырох спектакляў // Маладосць. 1977. № 10; Яго ж. Перачытваючы афішу // ЛіМ. 1983. 9 вер.; Яго ж. Спектакль мяняе рэчышча // Вяч. Мінск. 1970. 26 студз.; Яго ж. Сучаснасць і гісторыя. Мн., 1985. С. 117—128; Яго ж. Фарбы з братніх сцэн // Сабалеўскі А. Сучаснасць і гісторыя. Мн., 1985. С. 117—128. Сазонава Е. У кожны дом // ЛіМ. 1985. 29 сак.; Скапа У. Гнеўны прысуд мяшчанству // Віцеб. рабочы. 1976. 20 кастр.; Смольскі Р. Пазначана часам: Пошукі сучаснай беларускай рэжысуры. Мн., 1984. С. 23—26; Яго ж. Чытаецца ўпершыню // ЛіМ. 1984. 6 ліп.; Сохар Ю. З думкай пра чалавека // Звязда. 1974. 19 сак.; Яго ж. Кодэкс бярэ слова // ЛіМ. 1976. 6 жн.; Яго ж. Раскрыццё сутнасці мяшчанства // Звязда. 1976. 21 крас.; Стральцоў Б. Голас «Новай зямлі» // Там жа. 1976. 15 кастр.; Сын сваёй зямлі // Голас Радзімы. 1980. 25 снеж.; Таніч Л. Спектакль пра Скарыну // Звязда. 1979. 13 студз.; Тарасаў Я. І зноў прэм'ера // Маг. праўда. 1974. 16 кастр.; Федчанка З. Адрас смеху // Звязда. 1970. 27 студз.; Харытонава Т. Зброяй сатыры // Гомел. праўда. 1976. 26 сак.; Яго ж. Калі спакой трывожыць // Там жа. 1975. 7 жн.; Хількевіч У. Прагнаць злыдня // Маг. праўда. 1974. 1 ліст.; Цвіка Л., Крупчанка З. Шчаслівы дэбют // Віцеб. рабочы. 1978. 31 сак.; Шаўлоўская М. На арбіце часу // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977; Яго ж. Непрымірымасць да зла // ЛіМ. 1980. 25 крас.; Шостак І. П'есы, героі, характары: (Праблемы сучаснай беларускай драматургіі) // Полымя. 1976. № 11; Шпота В. Незвычайная гісторыя // Чырв. змена. 1977. 11 снеж.; Шыдлоўская М. Праз гора да славы // Гомел. праўда. 1983. 19 кастр.; Юбілейная афіша // Маг. праўда. 1975. 3 кастр.

На рускай мове. Абакумовская Т. Время выбрало их // Сов. культура. 1979. 2 нояб.; Яго ж. Случай в деревне // Там жа. 1974. 18 июня; Андриевич В. Это случилось в Добриневе // Сел. газ. 1978. 7 янв.; Барабан Л. Сила духа человеческого // Правда Укр. 1984. 5 сент.; Бахтияров Г. Спор о человеке // Знамя юности, 1979. 11 мая; Бондарева Е. Неравнодушный экран // Сов. Бел. 1978. 25 апр.; Бондаренко Р. Тревоги воскресной ночи // Юж. Казахстан. 1977. 19 нояб.; Борисова Т. Четыре вечера в театре // Сов. Бел. 1979. 19 мая; Брандобовская Л. Не только о Добриневе // Сел. газ. 1974. 29 мая; Яго ж. Тревога, тревога... // Знамя юности. 1979. 11 марта; Бурделев К. Воскресная ночь // Тув. правда. 1977. 3 нояб.; Бурый П. Белоруссию снимают в Латвии // Сов. молодежь. 1976. 15 мая; Василевский П. Набирая высоту // Сов. Бел. 1975. 30 янв.; Готовчиц И. Парадокс Жоры Сыча и других // Знамя юности. 1976. 3 дек.; Дауренбаева К. Воскресная ночь // Путь Ленина. 1977. 23 нояб.; Довнар Г. Не до «розовых снов» // Ворошиловгр. правда. 1978. 4 июля; Дотлибов М. Народная драма на оперной сцене // Неман. 1983. № 10; Дунаевская Н. Ветры истории // Социалист. Донбасс. 1983. 26 июня; Еще не изобретен эликсир... // Сов. культура. 1985. 16 июля; Зайцев Е. От единого корня // Театр. жизнь. 1978. № 15° Ивановский В. Воплощение положительного образа на белорусской сцене // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1984. Вып. 3. С. 112—114; Каждан Е. Драма «Тревога» // Заря коммунизма. 1981. 6 июня; Калевцова Л. Неравнодушное сердце — театр // Правда Украины. 1984. 5 сент.; Ковас С. «Частный случай» // Сов. Литва. 1977. 17 нояб.; Крамов Г. Без права на неправду // Львов. правда. 1982. 20 июля; Красовский И. Тревоги в селе Добринево // Заря. 1975. 19 сент.; Краюхин С. Суд идет // Театр. жизнь. 1975. № 2; Кричевская М. Осуждение зла // Социалист. Донбасс. 1975. 28 нояб.; Ладыгина А. Новая встреча с «Новай зямлёй» // Сов. Бел. 1983. 10 февр.; Лобович А. Жора Сыч перед судом общественности // Сов. Бел. 1976. 17 июня; Лысенков В. Гуманизм темы // Коммунист Таджикистана. 1975. 13 мая; Манаева Д. Диалог со зрителем // Сов. Бел. 1976. 17 нояб.; Мацайтис С. Частный случай // Сов. Литва. 1977. 17 нояб.; Михайленко Г. Не оборвать живую нить... // Там жа. 1982. 8 апр.; Яго ж. ...Но честь требует // Сов. Крым. 1982. 9 июня; Набокова М. Жить земле Кривичей: «Три засады» А. Петрашкевича на сцене Крымского Академического Театра драмы им. Горького // Приазовский рабочий. 1983. 28 июня; Петкевич А. Франциск Скорина борется // Гродн. правда. 1979. 30 янв.; Просолова С. Время выбрало нас // Комс. жизнь. 1981. № 4; Пушкина М. Суд совести //

Знамя юности. 1977. 23 нояб.; Санников О. Технология нетерпимости // Сов. Бел. 1974. 18 мая; Северянин М. Дар отзывчивости // Гродн. правда. 1975. 5 дек.; Яго ж. «Откуда грех?» // Гродн. правда. 1970. 23 дек.; Сизко В. И снова «Новая зямля» // Сел. жизнь. 1983. 22 янв.; Тогоева Л. Послесловие к приговору // Целиногр. правда. 1977. 26 нояб.; Украсной черты // Ворошиловгр. правда. 1982. 10 нояб.; Федорченко В. Подвиг белорусского книжника // Во славу Родины. 1979. 28 апр.; Халип В. И назван город Любоградом // Сов. Бел. 1982. 6 марта; Черепанова Е. Так любите сцену! // Восход. 1982. 3 февр.; Честнова Р. Призванное временем // Сов. Бел. 1979. 6 янв.; Шостак И. Театр имени Янки Купалы // Театр. 1970. № 8; Языком документа // Театр. жизнь. 1984. № 7.

На ўкраінскай мове. Абрамова Т. Повинно тривожити всіх // Зоря. 1977. 16 серп.; Балабко О. Грані пошуку // Радянська Укр. 1984. 23 жн.; Добрянський А. Легенда про Скорину // Молодий буковинець. 1979. 13 черв.; Яго ж. Світ нев'янучоі краси // Рад. Буковина. 1979. 22 черв.; Куманьский Б. Тривожне відлуння // Кіровогр. правда. 1984. 7 ліп.; Кушніренко В. Міцний гарт // Вінницька правда. 1979. 15 лист.; Мислюк А. В ім'я добра // Черкас. правда. 1983. 9 лют.; Михайленко Г. Надо дерзать // Крим. правда. 1983. 24 дек.; Нашоі справи // Культура і життя. 1982. 5 вер.; Перлова С. На суд совісті // Півд. правда. 1977. 14 ліп.; Петренко С. Пройшли крізь рокі // Молодой комунар. 1984. 12 ліп.; Плохотник Л. Продовження пошуку // Вінницька правда. 1979. 15 лист.; Попова Л. Засуджені сміхом // Культура і життя. 1979. 20 вер.; Федоровська Л. Едина позиція — нетерпимість // Наддніпр. правда. 1979. 22 серп.

На эстонскай мове. Gehrke O. Vaataja ei jaa ükskõikseks // Rahva Haal. 1976. 19. Marts.

З. У. Драздова.

ПЕТРАШКЕВІЧ АЛЬФОНС

Петрашкевіч Альфонс Баляслававіч [псеўд. Ф. Калінка, Філафей Калінка, Альфонс П.; крыпт. А. П., А. П-іч, А. Петр-віч і інш.; 1894, Віленшчына (?) — 20.5.1918, фальв. Вінцантова Вілейскага пав. Віленскай губ., цяпер Вілейскі р-н Мінскай вобл.], паэт, празаік, перакладчык. Пісаў на беларускай, польскай і рускай мовах.

Паводле пашпарта, А. Петрашкевіч належаў да шляхецкага саслоўя. З малых гадоў застаўся без бацькоў і выхоўваўся ў свайго дзядзькі, беззямельнага селяніна. У 1909 дзядзька купіў кавалак зямлі на хутары Вінцантова, і хлопчык займаўся сялянскай працай. Скончыў (відаць, у м. Крайску) народную школу, упарта займаўся самаадукацыяй.

Свае першыя вершы (на рускай і польскай мовах), дзе высмейваўся кансерватызм засцянковай шляхты, А. Петрашкевіч пачаў пісаць яшчэ ў школе. Імкненне перайсці на родную мову з'явілася дзесьці ў 1909. Гэты выбар быў зроблены пад уплывам беларускага нацыянальна-культурнага руху і асабістага знаёмства з З. Бядулем. Пачынаючы з 1911 юнак пасылаў у «Нашу ніву» карэспандэнцыі і вершы, напісаныя па-беларуску. Свае творы друкаваў таксама і ў іншых беларускіх перыядычных выданнях («Беларус», «Маладая Беларусь», «Лучынка», «Вольная Беларусь», «Рунь», «Варта» і інш.). Не ўсе творы А. Петрашкевіча трапілі на старонкі друку: каля ста вершаў, некалькі невялікіх ліра-паэм засталіся ў рукапісах. Яго лірыка вызначаецца жанрава-тэматычнай разнастайнасцю. Услед за М. Багдановічам А. Петрашкевіч паспяхова культываваў такія паэтычныя формы, як трыялет, раманс, элегія («Калісь і я сасе быў брат...», «І мой ахвярнік не астыў...»). У 1913—14 у яго паэзіі назіраецца актыўны паварот да нацыянальна-грамадзянскай тэматыкі, гістарычнага мінулага сваёй Радзімы. У ёй гучыць асуджэнне сацыяльнага бяспраўя сялянства («Не смейся...», «Скачы, браце...»). Паэт выяўляе духоўны свет чалавека працы праз яго ўзаемадачыненні з прыродай. У гады імперыялістычнай вайны ў творчасці А. Петрашкевіча нарастаюць матывы адчаю, болю ад убачанага і перажытага («У акопах», «Прапаршчык»), пратэсту супраць крывавай бойні. У 1914—18 пісьменнік працягваў займацца апрацоўкай фальклору, ствараў вершы-песні, вытрыманыя ў стылі народнай лірыкі.

М. А. Варвашэвіч.

Бібліяграфія

1.3.

1911. В. Рэпішча, Віленск. губ.: [Карэсп.] // Н. н. 22 вер.; Слёзы: [Верш] // Там жа. 13 кастр.

1912. В. Рэчышча, Вілейск. пав. Крайскай вол.: [Карэсп.] // Н. н. 5 студз. / Пад крыпт. А. Петр-віч; Падзяліў: [Апавяданне] // Там жа. 26 студз.; Крайская воласць, Віленск. губ. Вілейск. пав.: [Карэсп.] // Там жа. 16 лют.; Дв. Гарадышча, Крайскай вол. Вілейск. пав. / Пад крыпт. А. П.; М. Крайск, Вілейск. пав. Віл. губ.: [Карэсп.] / Пад крыпт. А. Петр-віч; «У свет далёкі, у свет шырокі...»; «Скачы, браце, у роднай хаце...»: [Вершы] // Н. н. 26 крас.; Крайск, Вілейск. пав.: [Карэсп.] // Там жа. 5 ліп. / Пад крыпт. А. Петр-віч; Крайск, Віленск. губ. Вілейскага пав. / Пад крыпт. А. П.; В. Панышы, Хаценчыцкай вол. Вілейскага пав.: [Карэсп.] / Пад крыпт. А. Петр-віч // Там жа. 9 жн.

1913. Не смейся...; З гора; Жыццё мужыка; Чарка жыцця; Рэчка; Бяроза: [Вершы] // Маладая Беларусь. Сер. I. Сш. 3; Аб мешанні і сяўбе жыта на цяжкіх землях // Саха. № 15; «Разам, разам да работы...»: [Верш] // Беларус. 9 кастр. / Пад псеўд. Альфонс П.;

«Сумнай восені дзянёчкі...»: [Верш]; Увысь сэрцы!: [Апавяданне] // Там жа. 23 кастр. / Пад псеўд. Альфонс П.; Шумі, сасонка: [Верш] // Там жа. 27 ліст. / Пад псеўд. Альфонс П.; Песня: [Верш] // Н. н. 25 студз.; «Хоць мне жыці трудна...»: [Верш] // Там жа. 9 жн.; Гасне свечка: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; «Хацеў бы ветру быць я братам...»: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Трыялет: [Верш] // Там жа. 28 ліст.

1914. «Скачы, браце, у роднай хаце...»: [Верш] // Беларускі каляндар на 1914 г. Вільня; «Годзі плакаць — слёз не стане!..»: [Верш] // Лучынка. № 2; Ратуй нас, Марыя!..: [Верш] // Беларус. 13 ліст.; «О божа Вялікі! О маці Святая...»: [Верш] // Там жа. 11 снеж.; Трыялет: [Верш] // Н. н. 4 студз.; Няшчаснае здарэнне: [Карэсп.] // Там жа. 21 лют.; Бура: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Песня: [Верш] // Там жа. 3 ліп.

1915. «Слухай, Бенюк, слухай, братка...»: [Верш] // Беларус. 19 лют. / Пад псеўд. Ф. Калінка; З гуслямі: [Верш] // Там жа. 2 крас.; Май прыйшоў // Там жа. 7 мая / Пад псеўд. Ф. Калінка; З Крайскай воласці: [Карэсп.] // Там жа. 4 чэрв., 3 ліп. / Пад псеўд. Ф. Калінка; Гісторыя з цыганом: [Апавяданне] // Там жа. 3 ліп. / Пад псеўд. Філафей Калінка; З касцёла: [Верш] // Там жа. 30 ліп. / Пад псеўд. Ф. Калінка.

1917. Выбары дэлегатаў: [Верш] // Вольная Беларусь. 11 чэрв. / Пад псеўд. Ф. Калінка; Запросіны: [Верш] // Гоман. 9 сак. / Пад крыпт. А. П.

1918. Многа зорак...: [Верш] // Варта. № 1 / Пад псеўд. Ф. Калінка; Пукай, язьмін...: [Верш] // Бел. шлях. 29 крас. / Пад псеўд. Ф. Калінка; З вясновых праяваў: [Верш] // Там жа. 28 мая / Пад псеўд. Ф. Калінка; Крайск, Віленскай губ.: [Карэсп.] // Вольная Беларусь. 7 студз. / Пад псеўд. Ф. Калінка; Бзікаваты: [Верш] // Там жа. 19 мая / Пад псеўд. Ф. Калінка.

1919. Многа зорак: [Верш] // Бацькаўшчына (Гродна). 1 крас. / Пад псеўд. Ф. Калінка; Дружна да працы: [Верш] // Бел. жыццё. 29 чэрв.; Мой край: [Верш] // Там жа. 18 ліп.

1920. Перасцярога (беларускім дзеткам): [Верш] // Рунь. № 1.

1923. Восень: [Верш] // Сялян. гутарка (Гродна). 7 кастр.; Над рэчкай: [Верш] // Там жа. 25 ліст.; Пей: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; «Жыць часамі горка...»: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1924. Скачы, браце: [Верш]; Падзяліў: [Апавяданне] // Беларускі дэкламатар. Мн.

1925. Дзедава рада: [Верш] // Крыніца. 8 лют. / Пад крыпт. А. П. Аўт. спрэчнае; «Умарыўся з цяжкай работы»: [Верш] // Там жа. 23 жн. / Пад крыпт. А. П. Аўт. спрэчнае.

1927. Перасцярога; «Скачы, браце, у роднай хаце...»: [Вершы] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 году). Вільня.

1928. Скачы, браце: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня.

1961. Не смейся...; Песня («Ой, пашоў бы ў свет далёкі...»); Песня («Не хадзі на горку...»): [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1.

1967. Не смейся...; «Скачы, браце, у роднай хаце...»; Трыялет: [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн.

2.3.

На беларускай мове. А. Петрашкевіч (Ф. Калінка) // Рунь. 1920. № 1; Альфонс Петрашкевіч (Ф. Калінка): [Некралог] // Бел. шлях. 1918. 28 мая; Гарэцкі М. Петрашкевіч А. // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; С. П. Альфонс Петрашкевіч (Ф. Калінка) // Варта. 1918. № 1; -ь-. Дзве страты // Вольная Беларусь. 1918. 9 чэрв.

2.4.

На беларускай мове. Зязюля А. Альфонсу Петрашкевічу: [Верш] // Беларус. 1915. 17 ліп.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. І, с. 231. *Т. М. Махнач.*

ПЕТРУКОЎ МІХАЛКА

Петрукоў Міхалка [сапр. Лотыш Міхаіл Пятровіч; інш. псеўд. Івенецкі, Петручкоў, М. Петручкоў, Пятрукоў, М. Пятрукоў, М. Пятрукоў з Івенца, Міхалка Пятрукоў, Пятручкоў, М. Пятручкоў, Сын Петрука, Сын Петручка, Сын Пятрука, крыпт. П. М., М. П., П-к, П-кой, П-коў, П-ў і інш.; 1880 (?), мяст. Івянец Ашмянскага пав. Віленскай губ., цяпер Валожынскі р-н Мінскай вобл.— 1947], празаік, паэт.

Біяграфічныя звесткі пра М. Петрукова вельмі скупыя. Сістэматычнай адукацыі ён не атрымаў. Працаваў пісарам у Валожыне, Стоўбцах і Івянцы, рабочым у Ракаве і Радашковічах, настаўнікам у ваколіцах Івянца. Прайшоў праз франты імперыялістычнай і грамадзянскай войнаў.

Друкавацца пачаў у 1910 у «Нашай ніве». Дасылаў у рэдакцыю гэтай газеты шматлікія карэспандэнцыі, у якіх раскрываў праблемы местачковай беднаты, сялян, у крытычным ракурсе паказваў норавы мясцовай царскай адміністрацыі. Быў асабіста знаёмы з Ядвігіным Ш., рэгулярна падтрымліваў сувязь з рэдактарам «Нашай нівы» А. Уласавым, меркаваў перайсці на сталую працу ў рэдакцыю гэтага выдання. У сваіх карэспандэнцыях і апавяданнях рэзка асуджаў з'явы карупцыі, паразітызму, самаўладства чыноўніцкага апарату, з сімпатыяй паказваў прадстаўнікоў працоўнага народа (апавяданні «З муляркі», «Брыдкі сон» і інш.), выкарыстоўваў традыцыі беларускага фальклору. Займаўся перакладамі з рускай мовы.

М. А. Варвашэвіч.

Бібліяграфія

1.3.

1910. [Карэсп. з м. Івянец Мінскай губ. і пав.] // Н. н. 4 лют. / Пад сваім прозв.; З муляркі: [Апавяданне] // Там жа. 2 вер.

1911. Беларускія народныя гульні. V Прарок; Хаўрусны банчок у м. Івенцу Мінскага пав. і губ. // Н. н. 10 лют.; Два дні і дзве ночы у м-ку Івянцы Мін. губ. // Там жа. 2 чэрв. / Пад крыпт. П. М.; Брыдкі сон: [Апавяданне] // Там жа. 17 ліст.

1912. [Карэсп. з м. Івянец Мін. пав. і губ.] // Н. н. 26 студз.; Івянецкая хаўрусная крама // Там жа. 5 крас.; [Карэсп. з в. Чэпурнішкі Рукойнскай вол. Віленскага пав.] // Там жа. 10 мая / Пад крыпт. М. П.; [Карэсп. з в. Прыбора, Гомельскага пав. / Пад крыпт. П. М.; з в. Крупец, Гомельскага пав.] // Там жа. 7 чэрв.; Пра звон, ды гарматы: (Гутарка дзеда) // Там жа. 21 снеж.

1914. [Карэсп. з м. Любешаў Мінскай губ. Пінскага пав.] // Н. н. 4 студз.

1918. [Рэц. на кн.: Навіна А. Нашы песняры: (Літаратурна-сацыяльныя нарысы). Вільня, 1918] // Гоман. 15 лют. / Пад крыпт. М. П. Аўт. спрэчнае; «Манітор Польскі» аб беларускай справе // Там жа. 3 крас. / Пад крыпт. М. П. Аўт. спрэчнае.

1922. Вяселле і сон: [Казка-алегорыя] // Маладое жыццё. № 2 / Пад крыпт. М. П. Аўт. спрэчнае.

1965. Брыдкі сон: [Апавяданне] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Каханоўскі Г. Карэспандэнт і пісьменнік «Нашай нівы» // ЛіМ. 1968. 6 лют.; Ягож. Міхалка Петрукоў // Каханоўскі Г. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984.

2.4.

На беларускай мове. Зязюля А. Лірнік: Пасвячаю М. П. // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня, 1927.

Т. М. Махнач.

ПЕТРУЧУК ВАСІЛЬ

Петручук Васіль (Васіль Уладзіміравіч; псеўд. Веслаў Піотроўскі, крыпт. В. П., Пе Ве.; н. 23.08.1926, в. Грабавец Беластоцкага ваяв., Польшча), празаік. Член Саюза польскіх літаратараў з 1987. Заслужаны дзеяч культуры Рэспублікі Польшча (1988). Піша на беларускай і польскай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Дзед служыў у рускай арміі ў Петраградзе. Бацька (Уладзімір Трафімавіч, 1903—42, служыў у польскай арміі ў Кракаве, па хваробе дэмабілізаваны) і маці (Тарасюк Ганна Паўлаўна, 1903—28) працавалі на сваёй гаспадарцы. Цяжкім было дзяцінства будучага пісьменніка. Рана застаўшыся сіратой, служыў пастушком у вёсцы. У 1939, пасля ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР, пачаў вучыцца ў пачатковай школе і да 1941 скончыў тры класы. У гады вайны В. Петручук супрацоўнічаў з савецкімі партызанамі. З красавіка 1943 да ліпеня 1944 служыў парабкам у в. Елянка. Па ўспамінах самога пісьменніка, працаваў як на катарзе, днём і ноччу, «за страву і лахманы». Пасля вайны служыў у войску польскім — у Корпусе ўнутранай бяспекі (1946—49). Пасля заканчэння унтэр-афіцэрскіх курсаў (1947) стаў камандзірам аддзялення, намеснікам камандзіра ўзвода. Удзельнічаў у барацьбе супраць бандытаў. У 1949 скончыў курсы старшын рот і пасля павышэння ў вайсковым званні накіраваны ў афіцэрскую школу Корпуса ўнутранай бяспекі (г. Легніца). Займаўся на курсах разведчыкаў у г. Вроцлаве (1951), дзе быў камандзірам узвода, у афіцэрскай школе контрразведкі (г. Легіянава, 1960—61). З 1950 да 1962 жыў і працаваў у Варшаве. Год вучыўся ў тэхнікуме сувязі (1955—56). У 1960 скончыў эканамічны тэхнікум. Працаваў аператарам спецсувязі Міністэрства ўнутраных спраў. З 1969 на пенсіі. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені, польскімі ордэнамі, медалямі, ганаровымі граматамі. З'яўляўся членам Верыфікацыйнай камісіі, старшынёй камісіі па справах моладзі Саюза барацьбітоў за свабоду і дэмакратыю, членам Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства, таварыства польска-савецкай дружбы, сакратаром літаб'яднання «Белавежа».

Упершыню В. Петручук выступіў у польскім друку ў 1961. Першае апавяданне на беларускай мове «Закалядаваў» апублікавана ў 1975 у беластоцкай газеце «Ніва». Заваяваў папулярнасць як аўтар фельетонаў, якія друкаваліся ў той жа газеце. Аўтар аповесці «Пожня». Артыкулы, апавяданні В. Петручука друкаваліся ў альманаху «Белавежа», у «Беларускіх календарах», у польскім часопісе «Kontrasty» («Кантрасты») і інш. Абапіраючыся на ўласны вопыт, расказвае пра цяжкае жыццё даваеннай беларускай вёскі на Беласточчыне. Сваімі творамі імкнецца абудзіць у чалавеку сумленне, выклікаць спагаду, міласэрнасць. Перакладае з беларускай на польскую мову.

Жыве ў Беластоку. *Г. М. Урупіна.*

Бібліяграфія

1.2.

Ściernisko. Warszawa, 1986.
Пожня. Беласток, 1987.
Пожня: Аповесць. Мн., 1991.

1.3.

1961. Ucz się, bracie // Пад крыпт. В. Р.; Krwiażerezy mecz / Пад крыпт. Ре. Ве // Cłos CW. Nr 6.

1974. Лыжы // Ніва. 10 сак.; Успаміны пастушка // Там жа. 30 ліп.

1975. Закалядаваў: [Апавяданне] // Ніва. 5 студз.; Сустрэча з героем // Там жа. 4 мая; У 24-ай беластоцкай партарганізацыі // Там жа. 1 чэрв.; Старэнькая маці ўсё чакае сына // Там жа. 20 ліп.; Да тых, хто яшчэ не выпісвае «Нівы»: [Верш] // Там жа. 7 снеж.

1976. Плакучая вярба: [Верш] // Ніва. 4 студз.; Не гарлач, але таксама певень // Там жа. 14 сак.; ...І на белоруськуй // Там жа. 29 жн.; Вучоны арнітолаг // Там жа. 5 снеж.

1977. Клечане // Ніва. 3 ліп.; Ой, як жа час мяняецца // Там жа. 18 вер.; Рэбус // Там жа. 30 кастр.

1979. Жаўнерскі мундзір: [Апавяданне] // Беларускі каляндар. 1979. Беласток; Пра зязюлю і жаваранка // Ніва. 18 ліп.; Мужчыны, запускайце бароды // Там жа. 30 вер.; Восень — сентыментальная пара // Там жа. 9 снеж.; Метамарфоза // Там жа. 29 снеж.

1980. Сушыльня; Смерць Бурыка; Камуніст: [Апавяданні] // Белавежа. Беласток; Дзівакі-га, га, га!: З маёй званіцы: [Фельетоны] // Ніва. 20 студз.; Цыганка праўду скажа: З маёй званіцы: [Фельетон] // Там жа. 27 студз.; Свежанькае // Там жа. 3 лют.; Літстаронка // Там жа. 6 крас.; Як такіх не любіць?!: [Фельетон] // Там жа. 18 мая; Эх вайна, вайна...: [Успаміны] // Там жа. 8 чэрв.; Цалаваць ці не цалаваць?: Якія мы людзі // Там жа. 22 чэрв.; Толькі грыва відаць // Там жа. 29 чэрв.; Урэшце папалі // Там жа. 20 ліп.; Ці «нізка» усюды нізка? // Там жа. 3 жн.; Параненае паветра // Там жа. 21 вер.; Верце — не верце // Там жа. 12 кастр.; Вазьмі і захаці // Там жа. 26 кастр.; Аж галава трашчыць // Там жа. 30 ліст.

1981. Піражкі з мясам // Ніва. 31 мая; У Брэсце // Там жа. 14 чэрв.; Гандлярка // Там жа. 13 вер.; Аналогія // Там жа. 27 вер.; Гномы // Там жа. 28 вер.; Лячэбная вада // Там жа. 4 кастр.

1982. Чаму я пішу?; Горшы за мяне; Нарыў; Было гэта ў Піліпаўку: [Апавяданні] // Беларускі каляндар. 1982. Беласток; Эўрыка // Ніва. 14 сак.; Выбранае // Там жа. 2 мая; Слёзы // Там жа. 4 ліп.; Бяда і годзе // Там жа. 26 вер.; Туалет // Там жа. 3 кастр.; Просьба да міністра // Там жа. 28 ліст.; Мой пастушы лёс // Там жа. 19 снеж.

1983. Хліб — то життя // Вісті з України. № 48; Малацьба // Ніва. 23 студз.; Даскакаўся // Там жа. 24 крас.; Вялікдзень // Там жа. 8 мая; Зноў кур'ёз // Там жа. 22 мая; Адстаўны капрал і суседка // Там жа. 29 мая; Удава пры капліцы // Там жа. 7 жн.; Новае адкрыццё // Там жа. 18 снеж.

1984. Карысная дурната // Беларускі каляндар 84. Беласток; А гавораць... // Ніва. 15 студз.; Асцярожнасць? А мо ідыятызм?! // Там жа. 29 студз.; Ад чаго? // Там жа. 27 мая; Як грыпа зняславіла вёску // Там жа. 3 чэрв.; Забыў // Там жа. 1 ліп.; Сафары віновата // Там жа. 29 ліп.

1985. Мая служба: [Успаміны] // Беларускі каляндар. 1985. Беласток; У абарону безабаронных // Ніва. 27 студз.; Гігіена // Там жа. 24 лют.; Вось як бывае // Там жа. 10 сак.; І будзь тут ветлівы // Там жа. 24 сак.; Вось гэта фальклор // Там жа. 7 крас.; Вось і выхад; Выйграла // Там жа. 28 мая; Абое рабое // Там жа. 2 чэрв.; Пеўня за яйкі // Там жа. 1 вер.; ???! // Там жа. 8 вер.; Жанчынам: [Верш] // Там жа. 15 вер.; Адвучылі // Там жа. 29 вер.

1.5.

На польскую мову. Życiorys mieszkańca Białegostoku /Tł. J. Plutowicz // Kontrasty. 1979. Nr 10; Było: (Życiorys mieszkańca Białegostoku) // Tł. J. Plutowicz // Kontrasty. 1980. Nr 1.

2.3.

На беларускай мове. Жамойцін Я. «Белавежа» 1980 г. // Беларускі каляндар. 1982. Беласток, 1982; Рудчык В. Час аўтара «Пожні» // Ніва. 1985. 9 ліст.

М. П. Барташэвіч.

ПІВАВАРАЎ ЗЯМА

Піваварaў Зяма Раманавіч [Залман Рувімавіч; крыпт. П-Ў; П-ў; 24.5(5.6).1910, м. Касцюковічы Клімавіцкага пав. Магілёўскай губ., цяпер г. Касцюковічы Магілёўскай вобл.— 29.10.1937, Мінск (?)], паэт, перакладчык.

Сын рабочага-шапавала. Бацьку забілі ў час грамадзянскай вайны. Матэрыяльныя ўмовы жыцця сям'і былі цяжкія. Пасля заканчэння сямігодкі (1927) З. Піваварaў паступіў у Мсціслаўскі педагагічны тэхнікум. У 1929 пераехаў у Ленінград. Працаваў качагарам. Уступіў у БелАПП. У 1930 удзельнічаў у дэкадзе беларускай культуры і літаратуры ў Маскве. Атрымаў рэкамендацыю для паступлення на літаратурны факультэт Беларускага вышэйшага педагагічнага інстытута, які закончыў у 1934. У 1934—36 працаваў у рэдакцыі газеты «Чырвоная змена». У 1936 арыштаваны НКУСам і ў 1937 прыгавораны да вышэйшай меры пакарання. Рэабілітаваны пасмяротна ў 1958.

Вершы З. Піваварaў пачаў пісаць яшчэ ў школе (1925). Некаторыя з іх былі змешчаны ў газеце Калінінскага акруговага камітэта камсамола «Малады камуніст» (г. Клімавічы, дадатак да газеты «Наш працаўнік»). Пасля 1929 друкаваўся ў ленінградскіх альманахах і часопісах (публікацыі не выяўлены). Аўтар зборніка вершаў «Лірыка двух нараджэнняў», у якім апаэтызаваны сацыялістычныя пераўтварэнні. Выступаў у друку таксама як тэатральны рэцэнзент. *М. М. Караткоў.*

Бібліяграфія

1.2.

Лірыка двух нараджэнняў: Вершы. Мн., 1934. Рэц.: Баско А. Пра «Лірыку двух нараджэнняў» // Чырв. змена. 1934. 28 чэрв.; Левін С. // Полымя рэвалюцыі. 1934. № 6, 7; Хатулёў П. «Лірыка двух нараджэнняў» З. Піваварава // ЛіМ. 1934. 16 ліп.

1.3.

1925. Мой таварыш: [Верш] // Малады камуніст. 29 чэрв.; Вер ты, сонца, верця зоры: [Верш] // Там жа. 24 вер.; На смерць М. В. Фрунзе: [Верш] // Там жа. 12 ліст.; Струны: [Верш] // Там жа. 26 ліст.; Пастух: [Верш] // Наш працаўнік. 2 жн. / Пад подп. Піянер Піваварaў.

1926. Жыта: [Верш] // Маладняк КалінінШчыны. № 3—4; «Наша песня нібы звоны...»: [Верш] // Малады камуніст. 25 сак.

1928. З яўрэйскіх матываў (Ліст у Амерыку): [Верш] // Арш. малад. № 7.

1931. Качагар; Песня пра дзяўчыну і Біро-Біджан; Я стаю: [Вершы] // Цагліна ў падмурак. Мн.; Мы — рабочыя-такелажнікі: [Верш] // Маладняк. № 5; Пантамімічны гест: [Верш] // Полымя. № 10; Гутарка з электраманцёрам: [Верш] // Сав. Бел. 20 вер.

1932. Мінулае камандзіра: Накід // Беларусь калгасная. № 6—7; З гістарычных дат: [Верш] // ЛіМ. 15 мая; Трывожныя сімптомы / Сааўт. Ю. Лявонны; Размова са шведскім майстрам: [Верш] // Там жа. 10 ліп.

1933. Голад цывілізацыі: [Верш] // ЛіМ. 1 мая; Лірыка двух нараджэнняў: [Верш] // Там жа. 13 жн.

1934. Павятовы гарадок: Урывак з паэмы // Работніца і калгасніца Бел. № 23; Метрапалітэн: [Верш] // ЛіМ. 21 лют.; Замоўк трыбун: [Верш] // Чырв. змена. 9 снеж.

1935. На смерць Анры Барбюса: [Верш] // ЛіМ. 6 вер.; Смерць камендора: [Верш] // Там жа. 12 кастр.

1936. На далёкі ўсход: [Верш] // ЛіМ. 1 мая.

1961. Лірыка двух нараджэнняў: [Верш] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3.

1.4.

1934. Аксельрод З. Адказнасць: [Верш] / З яўр. // Звязда. 23 ліп.; Юрык М. Кантрасты: [Верш] / З яўр. // ЛіМ. 31 сак.

1936. Пушкін А. Дэман: [Верш] / З рус. // Віцеб. пралетарый. 18 снеж.; Чырв. змена. 6 чэрв.; Юлтый Д. Начное спатканне: [Верш] / З башк. // ЛіМ. 12 лют.; Пушкін А. Абвал: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 4 ліст.

1.5.

На рускую мову. Смерть комендора: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Бойцы. 1936. Альм. 2.

2.3.

На беларускай мове. Левін С. Пра творы Зямы Піваварава // ЛіМ. 1934. 31 студз.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Русаковіч В. // Полымя. 1985. № 6; Шушкевіч С. У буднях працоўных гартаваўся радок // Чырв. змена. 1971. 17 крас. *Т. М. Махнач.*

ПІГУЛЕЎСКІ УЛАДЗІМІР

Пігулеўскі Уладзімір Васілевіч [псеўд. Гуль; 26.2(10.3).1889, Гродна — 17.6.1958, Рыга], празаік, драматург, перакладчык, крытык. Член СП Беларусі з 1957. Пісаў на беларускай, латышскай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў небагатай сям'і. Бацька быў калежскім сакратаром у гарадской управе, марыў аб добрай адукацыі для сына. У. Пігулеўскі скончыў Мінскую мужчынскую класічную гімназію (1907), дзе быў членам гуртка рэвалюцыйна настроенай моладзі. У 1908 паступіў на гісторыка-філалагічны факультэт Пецярбургскага універсітэта. Адначасова з вучобай працаваў у «Прадамеце». Пасля заканчэння універсітэта (1912) адбываў у Гродне вайсковую павіннасць. У гады першай сусветнай вайны ўвесь час быў на фронце. Канец вайны застаў яго ў Літве, дзе давялося зведаць многа цяжкасцей, брацца за выпадковую работу. У 1922 перабраўся ў Латвію, працаваў выкладчыкам беларускай гімназіі ў Дзвінску (Даўгаўпілсе), у 1924—25 быў дырэктарам Люцынскай беларускай гімназіі. Тады ж пазнаёміўся з Я. Райнісам, разам з якім удзельнічаў у арганізаванай Інбелкультам акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу (Мінск, 1926). Выступаў з прамовай на святкаванні 20-годдзя літаратурнай дзейнасці Я. Коласа. Пры падтрымцы Я. Райніса ўдзельнічаў у культурна-асветнай рабоце сярод беларускага насельніцтва Латвіі. У 1925, у выніку сфабрыкаванага адміністрацыяй працэсу, на якім беларускіх настаўнікаў абвінавачвалі ў намеры далучыць Латвію да Савецкага Саюза, У. Пігулеўскі быў вызвалены ад педагагічнай працы. Пераехаў з Люцына ў Рыгу, дзе знайшоў работу ў Транзітным кааператыўным банку. На з'ездзе прадстаўнікоў беларускіх культурна-асветных устаноў, гурткоў і арганізацый (Рыга, 1926) быў вылучаны на пасаду загадчыка Беларускага аддзела пры Міністэрстве асветы Латвіі і працаваў там у 1926—34. Пасля перавароту Ульманіса быў арыштаваны і сасланы ў Ліепайскі лагер (1935). Вярнуўшыся адтуль, актыўна ўдзельнічаў у падпольным рэвалюцыйным руху, займаўся журналістыкай. У 1940—41 інспектар Міністэрства асветы Латвійскай ССР. У час Вялікай Айчыннай вайны эвакуіраваўся з латышскімі дзецьмі на Паволжа, працаваў там школьным інспектарам, потым выхавацелем у дзіцячым доме (Менгеры, Татарыя). Пасля вайны працаваў у Рызе, выкладаў у мараходным вучылішчы, педагагічным інстытуце. Пасля выхаду ў 1950 на пенсію займаўся літаратурнай працай. Узнагароджаны медалём, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР і інш.

Друкавацца У. Пігулеўскі пачаў у Люцыне ў 1924. У той час пераклаў на беларускую мову для пастаноўкі на школьнай сцэне п'есу латышскага драматурга Р. Блаўманіса «Блудны сын» (не апублікавана). Для школьнага ж тэатра напісаў п'есы «Хамуты», «У трамваі», «Вечар пад каляды», «Гідра» (пра іх публікацыі звестак няма). Склаў чытанку для беларускіх школ у Латвіі «Наш край». Плённа працаваў у галіне перакладу з латышскай і чэшскай моў. На беларускай мове з дапамогай У. Пігулеўскага з'явіліся творы М. Бірзэ, Г. Бродэле, Я. Гранта, А. Грыгуліса, В. Кацэны, В. Клівера, В. Лаціса, І. Лейманіса, І. Муйжнека, Я. Ніедрэ, Г. Саксэ, З. Скуіня, А. Упіта і інш. На латышскую мову пераклаў камедыю Я. Купалы «Паўлінка» (пастаўлена ў 1949 Латвійскім мастацкім тэатрам імя Я. Райніса). Апублікаваў у латышскім друку многа артыкулаў пра беларускую літаратуру і тэатр, творчасць Я. Купалы, Я. Коласа. Рукапісная спадчына (у тым ліку неапублікаваныя творы) У. Пігулеўскага захоўваецца ў Аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ АН Беларусі.

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.3.

1924. Беларусы ў Латвіі // Змаганне. 31 студз. / Пад псеўд. Гуль.

1926. Пісьмо ў рэдакцыю // Голас беларуса. 18 жн.

1930. Памяці Я. Райніса; Беларускае пытанне ў Латвійскім парламенце // Школа і жыццё (Рыга). № 1.

1932. Ян Райніс і беларусы // Бел. жыццё. № 1.

1940. Janka Kupala // Jaunais Komunārs. 7. Dec.

1941. Baltkrievu literatūra un Stalina prēmijas laureāti // Lit. Avize. 23. Apr.; 5. Maijā.

1947. Janka Kupala: (1882—1942) // Lit. un Māksla. 4. Jūl.

1950. Baltkrievu klasika uz latviesu padomju skatuves: («Paulinka» Dailes teātrī) // Lit. un Māksla. 29. Janv.

1952. Baltkrievu dailliteratūra pēc Leilā Tēvijas kara // Karogs. № 7; Jakubs Kolass — cīnītājs pax mieru // Lit. un Māksla. 2. Nov.

1954. «Ян Райніс» // Беларусь. № 9; Par pozitivo varoni baltkrievu padomju literatura // Lit. un Maksla. 29. Aug.

1955. Teatris, kas cienigi nes Gorkija vardu (sakara ar Balturievijas PSR krievu dramas teatris kiesizradem) // Lit. un Maksla. 7. Aug.

1956. Kur saplust upes // Lit. un Maksla. 8. Dec.

1957. Baltkrievu Literaturas celmlanza atceres diena // Lit. un Māksla. 6. Jūl.; Jakuba Kolasa dzimtene // Lit. un Maksla. 23. Nov.

1958. Народны пісьменнік Латвіі // Полымя. № 1; Baltkrievijas teatri aizvadītaja sezona // Lit. un Maksla. 31. Maijā.

1.4.

Латышскія апавяданні / З лат. Мн., 1956.

Упіт А. Апавяданні / З лат. Мн., 1957.

1954. Саксе А. Ложное геройство: [Апавяданне] / З лат. // Зорька. 11 дек.

1955. Як пан за каваля рабіў; Сын і пасынак: Латышскія народныя казкі // Бярозка. № 4; Марек И. Беглец: [Апавяданне] / З чэш. // Зорька. 14 мая.

1956. Кливер В. Вдохновенные стихи: [Апавяданне] / З лат. // Зорька. 24 марта.

1.6.

Наш край. Рыга, 1928 / Скл.

Латышскія апавяданні. Мн., 1956 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Мірачыцкі Л. Нястомны працаўнік на ніве культуры // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1980. № 1; Яго ж. Сціплы працаўнік літаратуры: Да 70-годдзя з дня нараджэння // ЛіМ. 1959. 7 сак.

На латышскай мове. Vladimirs Pigulevskis // Lit. un Māksla. 1958. 21. Jun.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 232, ф. 6.

Т. М. Махнач.

У бібліяграфію ўвайшлі толькі тыя публікацыі У. Пігулеўскага ў латышскім друку, якія маюць дачыненне да беларускай літаратуры.

ПІЛІПАЎ ІВАН

Піліпаў Іван [сапр. Нялепка Язэп Піліпавіч; інш. псеўд. Піліпаў, І. Піліпаў, І. Піліпоў, С. Піліпоў; крыпт. І. П., Язэп П.; пасля 1920 друкаваўся як Язэп Піліпаў; каля 1879, в. Касцянёўцы (ці ст. Парэчча) Гродзенскага пав., цяпер Гродзенскі р-н — пасля 1920], паэт, празаік, публіцыст, перакладчык.

Біяграфічныя звесткі пра І. Піліпава даволі скупыя. Сістэматычнай адукацыі не атрымаў. Працаваў тэлеграфістам спачатку на чыгуначнай станцыі Парэчча, а з 1910 у Вільні. Ваяваў на франтах першай сусветнай вайны, нейкі час (у 1914) знаходзіўся на лячэнні ў пецярбургскай бальніцы. У 1919 працаваў карэктарам беларускага выдавецкага таварыства ў Вільні.

Друкаваць вершы, апавяданні («Голас з магілы») і карэспандэнцыі І. Піліпаў пачаў на старонках «Нашай нівы» ў 1909, яшчэ жывучы ў Парэччы. Праз свет прыроды перадаваў у вершах людскія настроі, боль за занядбаную і прыніжаную родную старонку («Стогне пушча», «Ноч» і інш.). Аўтар літаратурных гутарак, алегарычных апавяданняў-казак, мініяцюр («Тры кветкі», «У лесе»), публіцыстычных артыкулаў, прысвечаных праблемам беларускага нацыянальнага адраджэння, шэрага рэцэнзій на тэатральныя спектаклі. У апавяданні «Бацька і сын» узняў праблему народа і нацыянальнай інтэлігенцыі, у публіцыстычных нататках («Боль старонкі маёй» і інш.) удала знітаваў у адно цэлае нацыянальныя і сацыяльныя праблемы. Нязломнай верай у лепшы лёс свайго народа, гістарычную перспектыву Беларусі прасякнуты радкі нарыса І. Піліпава «На парозе будучыні». У паэзіі і прозе арыентаваўся на здабыткі беларускай вуснапаэтычнай творчасці. З рускай мовы пераклаў апавяданне М. Палагіна «Таргі».

М. А. Варвашэвіч.

Бібліяграфія

1.3.

1909. Кріху запытанняў: [Верш] / Пад сваім прозв.; Парэчча. Грод. губ. і пав.: [Карэсп.] // Н. н. 26 ліст.; Голас з магілы: [Апавяданне] // Там жа. 3 снеж.

1910. Ст. Парэчча, Гродз. губ. і пав.: [Карэсп.] // Н. н. 18 лют.; Хрыстос уваскрос: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Ноч: [Верш] // Там жа. 6 мая; Слёзы: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Восенню над магілай: [Верш] // Там жа. 26 жн.; Ведзьма: [Верш] // Там жа. 16 вер.

1911. Путніку: (Прысвячаю працаўнікам нашым): [Верш] // Н. н. 20 студз.; Працуй, наш таварыш: (Пасвячаю Р. М-ко): [Верш] // Там жа. 26 мая; «Вось пяты год, як наш народ...»: [Верш] // Там жа. 1 снеж.

1912. Ноч: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня; «Сумна мне між вамі...»:

[Верш] // Н. н. 19 студз.; Окліч: [Верш] // Там жа. 23 лют.; І дзень за дзянёчкам...: [Верш] // Там жа. 31 мая; Шэраю гадзінай: [Верш] // Там жа. 9 жн.

1913. Стогне пушча: [Верш] // Н. н. 12 вер.; «Пакахала дзяўчыненька...»: [Верш] // Там жа. 12 снеж.

1914. Восенню над магілай: [Верш] // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня; Гутаркі: Гусляр; Гордасць; Барэц; Любоў; Харaство; Слова // Н. н. 3 крас.; Жальба: [Верш] // Там жа. 25 крас.; Гутаркі: Праўда; Шалёны; Хаўтуры // Там жа. 8 мая; Бацька і сын: [Апавяданне] // Там жа. 12 чэрв.; Крыкнуў бы, здаецца... // Там жа. 26 чэрв.; Казкі і сны // Там жа. 23 кастр.

1915. Боль старонкі маёй: [Верш] // Н. н. 31 студз.; На парозе будучыні: [Апавяданне] // Там жа. 13 лют.

1916. Крыкнуў бы, здаецца... // Беларускі каляндар на 1917 год. Вільня.

1917. Чаму так было // Вольная Беларусь. 7 ліп.; Наша павіннасць // Там жа. 26 ліп.; Сіла ў еднасці // Там жа. 28 жн.; Хворая псіхалёгія // Там жа. 9 кастр.; Я кахаю: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Ліст з чужыны // Там жа. 14 ліст.; Мара // Там жа. 21 снеж.

1919. Окліч: [Верш] // Бел. думка. 9 чэрв. / Пад прозв. Іван Нялепка.

1920. Містэрыя: [Апавяданне] // Рунь. № 1.

1921. Маці: [Апавяданне] // Еднасць (Вільня). 29 мая; Тры кветкі: Казка // Там жа. 31 ліп.; У лесе; Сон; Жаночы смех: Мініяцюры // Там жа. 21 жн.; Бацька і сын: [Апавяданне] // Там жа. 17 снеж.

1922. Дравасекі: [Апавяданне] // Раніца. 8, 9 лют.; Еднасць. 8 лют.; Над Неманам: [Апавяданне] // Раніца. 10, 11 лют.; Я кахаю: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Казка // Там жа. 15 лют.; Беларускі тэатр: [Рэц. на кн.: Аляхновіч Ф. Няскончаная драма. Вільня, 1922] / Пад крыпт. Язэп П.; Гутаркі аб злым смеху // Родная страха. 25 лют.; Паўстанні... / Пад крыпт. І. П.; Антон Лявіцкі: [Некралог]; Брат памірае: (Ахвярую Ядвігіну Ш.) // Там жа. 7 сак.

1924. Працуй, наш таварыш: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Мн.

1927. Окліч: [Верш] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 году). Вільня.

1928. Працуй, наш таварыш: [Верш] // Дэкламатар. Мн.

1965. Гутаркі: Гусляр; Гордасць; Барэц; Хаўтуры; Бацька і сын: [Апавяданне] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.

1967. Ноч; Працуй, наш таварыш: [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн.

1.4.

1922. Палагін М. Таргі: [Апавяданне] / З рус. // Родная страха. 15 сак.

2.3.

На беларускай мове. Гарэцкі М. Пiліпаў (Язэп Нялепка) // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; Каханоўскі Г. Язэп Пiліпаў // Каханоўскі Г. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984.

На рускай мове. Карский Е. Белорусы. Пг, 1922. Т. 3. Ч. 3. С. 417.

Т. М. Махнач.

ПІНЧУК АРКАДЗЬ

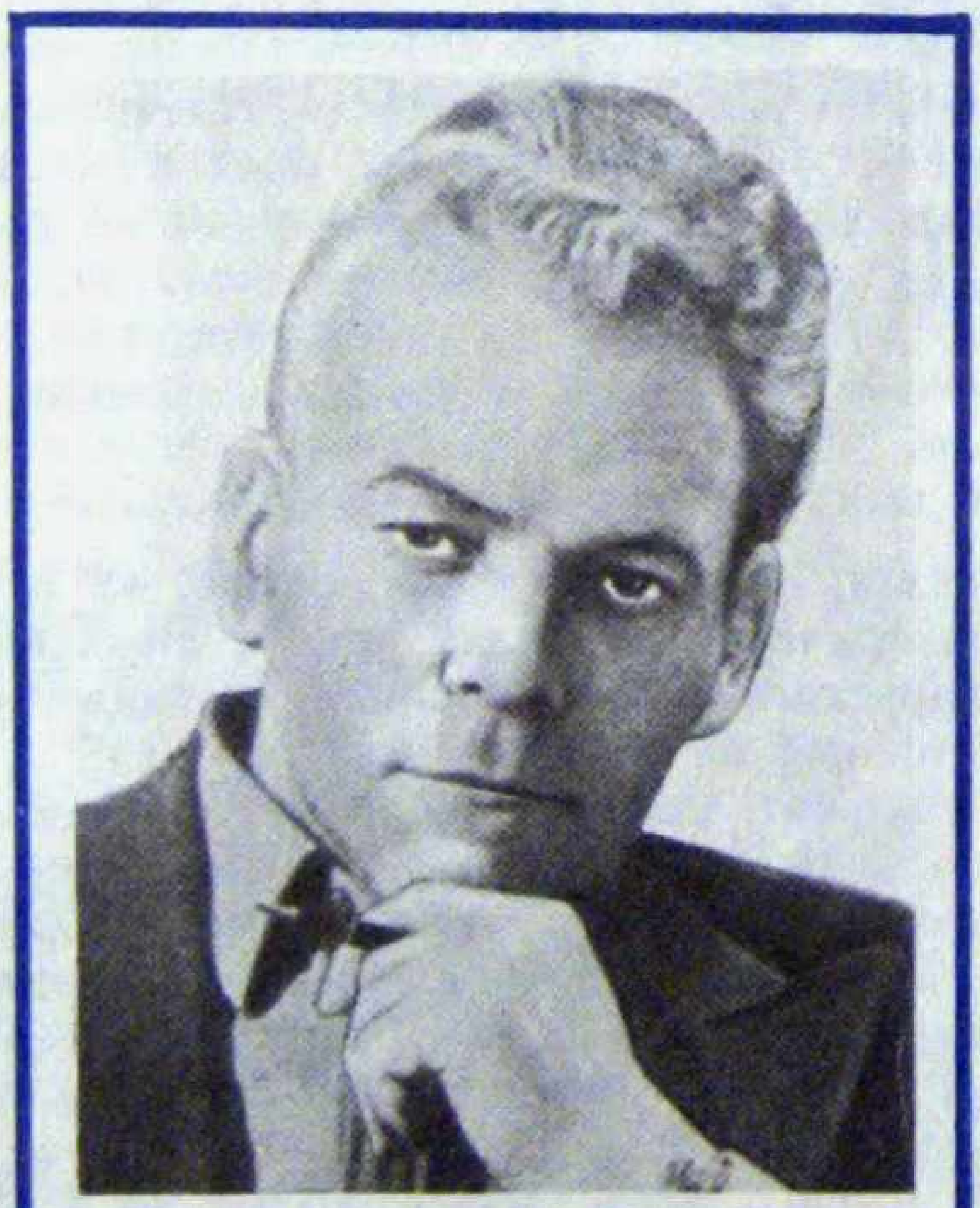

Пінчук Аркадзь Фёдаравіч (н. 11.1.1930, г. п. Васілевічы Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.), празаік, драматург, журналіст. Член СП Беларусі з 1969, з 1975 у пісьменніцкай арганізацыі г. Львова, з 1978 — Ленінграда. Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага Фёдара Маісеевіча, які быў рэпрэсіраваны і расстраляны ў 1937. У 1947 скончыў Васілевіцкую СШ і паступіў у ваеннае вучылішча (г. Чарапавец). Пасля заканчэння яго (1953) быў камандзірам узвода. У 1958—59 вучыўся на курсах палітасветы ў Львове, працаваў карэспандэнтам і загадчыкам аддзела камсамольскага жыцця ў газеце Прыкарпацкай ваеннай акругі «Слава Родины» (1959—68). Адначасова вучыўся ў Літаратурным інстытуце імя А. Горкага (1962—69), дзе займаўся ў творчым семінары тэатральнага крытыка У. Піменава. У 1968 накіраваны начальнікам аддзела культуры газеты «Советский солдат» (Цэнтральная група войск). Працаваў пастаянным карэспандэнтам газеты «Красная звезда» па Прыкарпацкай (1971—77), потым Ленінградскай ваеннай акрузе. З 1984 на пенсіі. Узнагароджаны медалямі.

Літаратурнай дзейнасцю А. Пінчук пачаў займацца з 1959 (раннія публікацыі ў армейскіх газетах не выяўлены). Як беларускі празаік дэбютаваў у 1966 апавяданнем «Многа-мала» ў часопісе

«Маладосць». Аўтар зборніка апавяданняў «Многа-мала», аповесцяў «Аднойчы і назаўсёды», раманаў «Хаджэнне за воблакі», «Да сваёй зоркі», кнігі аповесцяў і апавяданняў «Горкі пах вясны», нарысаў «Іншага лёсу не трэба», аповесцяў «Працяг біяграфіі», «Таму што люблю», сцэнарыя мастацкага фільма «Справа для сапраўдных мужчын». Найбольш вядомы як драматург. З-пад яго пяра выйшлі п'есы «Не ўсё пра каханне» (пастаўлена ў Драмтэатры Далёкаўсходняй ваеннай акругі), «Лейтэнанты», «Самы шчаслівы чалавек» (пастаўлены Брэсцкім абласным драмтэатрам), «Білет на лебядзінае возера» (1973), «Маёр як маёр» (1974), «Неба — зямля». Піша пра найбольш блізкія і знаёмыя яму праблемы сучаснасці, даследуе духоўныя, маральна-этычныя пытанні, канфлікты ў сённяшняй арміі. Як проза, так і драматургія А. Пінчука вызначаюцца дакладнасцю аўтарскай пазіцыі, каларытнасцю мовы, трапнасцю жыццёвых назіранняў.

Жыве ў Санкт-Пецярбургу. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Не все про любовь: [П'еса]. Хабаровск, 1967.

Лейтенанты: [П'еса]. Львов, 1969.

Многа — мала: Апавяданні. Мн., 1969. Рэц.: Андраюк С. На пачатку дарогі // Маладосць. 1970. № 5; Марціновіч А. Ля вытокаў сталасці // Полымя. 1970. № 8; Федчанка З. Будні савецкіх воінаў // Звязда. 1969. 9 снеж.; Шаханцоў В. Тое, што ў сэрцы // ЛіМ. 1970. 5 чэрв.

Продолжение биографии: Повесть. М., 1971.

Лейтенанты: Драма в 2-х частях. Мн., 1973.

Потому что люблю: Повести. М., 1973.

Небо — земля: Лирические диалоги в двух частях: [П'еса]. Мн., 1977.

Хождение за облака: Роман. Л., 1982.

Дело для настоящих мужчин: Режиссер. сценарий худ. широкоэкр. фильма. Мн., 1983.

Иной судьбы не надо: [Нарысы]. Л., 1985.

Однажды и навсегда: Повести. М., 1985.

К своей звезде: Роман: В 2 кн. Л., 1988.

Горький запах весны: Повести и рассказы. М., 1989.

Под знаком Стрельца: Роман. М., 1991.

1.3.

1966. Многа — мала: Апавяданне // Маладосць. № 3.

1967. Зоркі лейтэнанцкія: [Апавяданні] // Маладосць. № 2; Кветкі не завянуць: Апавяданне // ЛіМ. 10 лют.

1970. Аліна: Апавяданне // Беларусь. № 2.

1973. Все только начинается // Время алых снегов. М.

1984. Однажды и навсегда: Повесть // Нева. № 2.

1.5.

На літоўскую мову. Tokia tarnyba: Radijo pjese // Kalba Vilnius. 1973. № 45—47.

На рускую мову. Канат в ущелье: Рассказ / Пер. Б. Мескин // Красная звезда. 1967. 13 июня; Солдатская каша: Рассказ / Пер. Б. Мескин // Там жа. 1967. 9 сент.; Соната: (Рассказ) / Пер. Р. Ерохин // Сов. Бел. 1969. 29 марта; Сов. Чувашия. 1973. 21 сент.

1.6.

Поверка: Повести, рассказы, стихи. Л., 1988 / Скл. з Р. Халітавым.

2.3.

На беларускай мове. Лаўшук С. Сучасная беларуская драматургія. Мн., 1977. С. 103—104.

На рускай мове. Бакиевич Г. «Лейтенанты» // Заря. 1970. 24 апр.; Семенова А. Заметки о рассказах // Неман. 1967. № 6. *Т. М. Махнач.*

ПІСАРЫК АЛЕСЬ

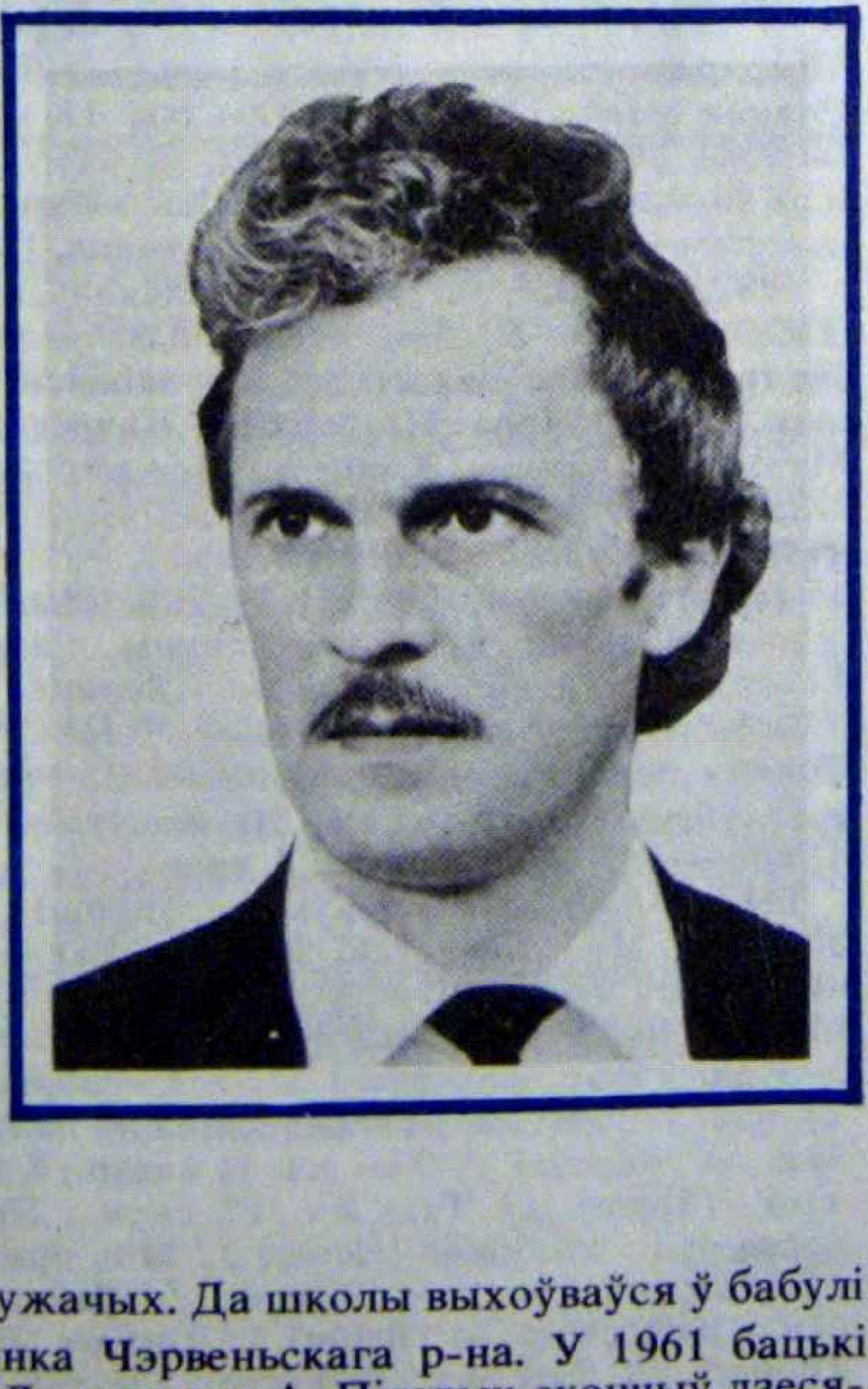

***Пісарык Алесь** (сапр. **Пісарчык Аляксандр Уладзіміравіч**, н. 9.4. 1954, Мінск), паэт. Член СП Беларусі з 1991.*

З сям'і служачых. Да школы выхоўваўся ў бабулі ў в. Пагулянка Чэрвеньскага р-на. У 1961 бацькі пераехалі ў Дукору, дзе А. Пісарык скончыў дзесяцігодку. Працаваў прадаўцом магазіна культтавараў, экспедытарам Смілавіцкага сельпо (1972—73). У 1973—75 служыў у арміі. Потым працаваў у рэдакцыі раённай газеты «Сцяг працы» (1975—76), на Мінскім трактарным заводзе (1976—85).

У 1977—80 вучыўся на вячэрнім аддзяленні БДУ (скончыў 3 курсы). З 1985 працуе ў Мінскім трамвайна-тралейбусным дэпо — спачатку слесарам, з 1990 эканамістам.

Упершыню ў друку А. Пісарык выступіў у 1973 з вершам «Стагі», апублікаваным у газеце «Мінская праўда». Выйшлі кнігі паэзіі «Белы май» і «Дажджы яравыя». Яго паэзія грунтуецца на скарбах народнай вусна-паэтычнай творчасці, на засваенні мастацкага вопыту беларускай класікі. Лірычны герой — чалавек актыўнай жыццёвай пазіцыі, стваральнік. Адчувальныя ў творчасці А. Пісарыка грамадзянскія матывы, трывога за лёс народа, яго мовы, за наш неспакойны час. Многія вершы прысвечаны нядаўняй і далёкай гісторыі, прыгажосці беларускай прыроды, каханню («Дома», «Кукавала зязюля ў бары», «Ручаіны святла», «Песня маці», паэма «Камяністае поле» і інш.). Паасобныя вершы паэта перакладаліся на рускую і ўкраінскую мовы.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Белы май: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Багдановіч І. Патрэба заглыбленасці // Маладосць. 1984. № 3; Дубавец С. Так складалася, напісалася... // ЛіМ. 1983. 1 ліп.

Дажджы яравыя: Вершы. Мн., 1990.

1.3.

1973. Стагі: [Верш] // Мін. праўда. 31 студз.

1976. «Ля вярбіны, што над рэчкай...»: [Верш] // Чырв. змена. 14 снеж.

1977. Рукі маці; Вячэрніца: [Вершы] // Вёсны. Мн.; Матчыны рукі; Вясна: [Вершы] // Полымя. № 9; Спадчына: [Верш] // Мін. праўда. 13 крас.; Зямля Купалы: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 22 кастр.; Жаўрук: [Верш] // Сел. газ. 10 апр.; «З невычэрпных крыніц...»; «Зарунела поле пад азімым жытам...»; «Ад маці захаваўшы ў кулачок...»; Стары млын: [Вершы] // Чырв. змена. 23 студз.; Шчырасць; Жаўрук; «Помню я матчына кожнае слова...»; «Колькі фарбаў у каліны...»; «Я прыйду...»; «Ёсць такое натхненне...»: [Вершы] // Там жа. 6 крас.; Зямля Купалы; «Шугае слоў агонь гарачы...»; Выданніцы: [Вершы] // Там жа. 31 ліп.; «У небе песні жаўрукоў...»; «Над галавою ліставір...»: [Вершы] // Там жа. 13 снеж.

1978. У ліцейцы; «Дорачы сябру ўсмешку...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 24 ліст.; Трактар першай змены; У ліцейцы; Вячэрніца; Спадчына: [Вершы] // ЛіМ. 16 чэрв.; Завіруха: [Верш] // Мін. праўда. 7 студз.; Рукі маці: [Верш] // Там жа. 22 студз.; Рукі маці; Стары млын: [Вершы] // Там жа. 8 крас.; «Хутка вёска скончыцца...»: [Верш] // Там жа. 1 кастр.; Першы клас: [Верш] // Наст. газ. 30 жн.; Спадчына: [Верш] // Сел. газ. 12 февр.; Сакавік; «Наўкола хораша і светла...»: [Вершы] // Чырв. змена. 11 крас.; «Чылі...»; «Кожны подзвіг...»; Палудзень; «Ліст запаліўся і забурштынеў...»: [Вершы] // Там жа. 24 вер.; «Не хапае мне чагосьці ў парку...»: [Верш] // Там жа. 22 кастр.

1979. Ліставір: [Вершы] // Нашчадкі. Мн.; Шчырасць; Фрэзероўшчыца; Як з лётак чыгун прамяніцца!..; Абеліскі на плошчах пасталі...; Калі б замест куль, што...; Злёт філолагаў...: [Вершы] // Беларусь. № 8; Памяць; «Я — рабочы!..»; «Нездарма прысніў пад ранак...»; «Выдзірае вецер з копаў...»; «Бярозу белую бяру...»; «У лесе водар волкі, сіні...»; «Па цяльняшцы маёй, як па клавішах...»; «Цябе парой шчаслівай...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Зіма ў Вязынцы; Чарэшня; Бераг Крыма; У ліцейным; Спатканне: [Вершы] // Полымя. № 3; Памяць: [Верш] // Звязда. 13 студз.; Наш заводскі ранак: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Электразваршчык; Нараджэнне агню: [Вершы] // Там жа. 21 кастр.; Змыты ручай; Рамонтная субота; «Кожны подзвіг...»; «Беларусь — мова думак маіх...»; «Парк стары сустрэў мяне гасцінна...»; «Не заснем у пуні скора...»: [Вершы] // ЛіМ. 20 крас.; Шпянёўшчыца і мой патомны завод: [Вершы] // Там жа. 30 ліст.; Першы снег: [Верш] // Мін. праўда. 6 студз.; Першая сустрэча: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Родная вёска: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Прысягаю: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.; Днее паднябессе: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; Чую спеў жаўрука; «Цябе парой шчаслівай...»: [Вершы] // Там жа. 14 жн.; «Блукае рэха маладое...»: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; «Звініць, звініць зялёны гай...»: [Верш] // Там жа. 16 снеж.; «Валошкі, помню, у раку...»; Маці; «Сышлі, як хмары, туманы...»; «Гэтак хораша кругом!..»: [Вершы] // Чырв. змена. 28 студз.; «З малюнкаў школьных бачыў гэты танк...»; «З-пад каранёў арэшніку...»: [Вершы] // Там жа. 4 ліп.

1980. Сябру; Камсорг; Трактар першай змены; «Помнячы пра Хатыні на роднай зямлі...»; На камсамольскім сходзе; Выяўленне святла; Выезд на прыроду; Бяроза; Вяснянка: [Вершы] // Маладосць. № 9; Вязынка; Наша праца; Шпянёўшчыца; «Сэрца затахкала...»; «Вольная — я...»; «Ружавее ранічка...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 29 кастр.; Стагі: [Верш] // Знамя юности. 14 июля; «Абеліскі на плошчах пасталі...»: [Верш] // Мін. праўда. 26 студз.; «Блукае рэха маладое...»: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; «А навокал светла, звонка...»; «Кладзецца летні морак...»: [Вершы] // Чырв. змена. 29 чэрв.

1981. Помню дзеда з арэхавай кульбаю...; Ласінае возера; У прадчуванні навальніцы...: [Вершы] // Беларусь. № 1; Янілка; «Павяла мяне...»; Сэрца затахкала; «Вольная — я-я...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Жураўліны час: [Верш] // Звязда. 26 снеж.; «Запрыкмеціў на бярозах новы...»; Дзялянка: [Вершы] // Знамя юности. 20 февр.; Глыток азону; Абразок; Салаўі; Вершы; «У нас за працай не да летуценняў...»: [Вершы] // Там жа. 14 апр.; Рэха вайны; Рабочы лёс; Наша маці — зямля; На трактарным; Магістраль веку; Музыка святла: [Вершы] // Там жа. 28 окт.; «Як страшна, калі чалавек...»; Вуліца Багдановіча ў Мінску; «Згадзіцеся, што Зямля...»; З народнага: [Вершы] // ЛіМ. 15 мая; Вуліца Багдановіча ў Мінску: [Верш] // Мін. праўда. 29 мая; Двое: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Родная мова: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; Памяць; Восень: [Вершы] // Сел. газ. 20 сент.; «Звініць, звініць зялёны гай...»; «Які дзянёк!..»; «Маршчын не меней, чым гадоў...»: [Вершы] // Чырв. змена. 13 чэрв.

1982. «Завылі, а можа заплакалі...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; «Ціха лодку калыша Разліў...»; На трактарным; «Нашчадкі!..; Ручаіна святла; У кавальскім цэху; Дукора; На радзіме; Начлег; Літоўскі хлеб; Музыка ў камені; Кляштар Бажэйціса: [Вершы] // Полымя. № 4; Танк-вызваліцель; «Думка нібыта ў закутку...»; Стары млын: [Вершы] // Знамя юности. 15 сент.; Белы май: [Верш] // ЛіМ. 20 жн.; Рабочы лёс; Матчына мова; Якія вы, хлопцы, цяпер?; Купалле; Вечарынка; Асенні накцюрн: [Вершы] // Там жа. 5 ліст.; Ласінае возера: [Верш] // Мін. праўда. 9 вер.; Родная мова: [Верш] // Сел. газ. 28 янв.; Мост гісторыі: [Верш] // Там жа. 18 июля; Вершы; Наташы: [Вершы] // Чырв. змена. 1 чэрв.

1983. Абвінаваўчы дакумент: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Беларускі васілёк; Баявое хрышчэнне; «Я не магу не выйсці за аселіцу...»; Дзяды: [Вершы] // Маладосць. № 8; Баявое хрышчэнне: [Верш] // Гомел. праўда. 9 мая; Беларускі васілёк: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; Танк на пастаменце; «За прырэчным выганам...»: [Вершы] // Там жа. 11 кастр.; Крочыць вёскаю зіма: [Верш] // Там жа. 17 снеж.; Праменіцца, як зорка над Масквой: [Верш] // Мін. праўда. 28 студз.; Абвінаваўчы дакумент: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; «Да скону дзён сваіх...»: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Дзяды: [Верш] // Там жа. 26 кастр.; Смутак белых бяроз: [Верш] // Сел. газ. 29 июня; Салаўі: [Верш] // Чырв. змена. 20 ліст.; Рубяжы: [Верш] // Там жа. 27 ліст.

1984. «У вечаровым натхненні...»: [Верш] // Гомел. праўда. 15 крас.; Пакланюся: [Верш] // Там жа. 1 мая; «Абеліскі на плошчах пасталі...»: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; «Іскры гулка ляцяць з вагранак...»; «З радні мне кожны, хто ў жыцці...»: [Вершы] // Звязда. 4 ліст.; На досвітку: [Верш] // Мін. праўда. 24 крас.; Не стану шукаць падабенства: [Верш] // Там жа. 25 мая; Ёсць двухмільённы!: [Верш] // Сел. газ. 28 марта; Пакланюся: [Верш] // Там жа. 18 июля; «У вечаровым натхненні...»; «І зноў паклікалі бярозы...»; Фрэзероўшчыца: [Вершы] // Чырв. змена. 18 сак.

1985. Вяснянка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Лідзія Дземчанка: Урывак з паэмы // ЛіМ. 15 лют.; «Беларусь — мова думак маіх...»: [Верш] // Мін. праўда. 23 жн.; Ваграншчык: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Смутак белых бяроз; Баявое хрышчэнне; «За прырэчным выганам...»: [Вершы] // Там жа. 10 снеж.; Зорная карта: [Верш] // Чырв. змена. 13 студз.; Смутак белых бяроз; «Адкугнецца жаўранкавым смехам...»; «Пад клёкат той бусліны...»: [Вершы] // Там жа. 28 вер.

1.5.

На рускую мову. Весна; Материнские руки; Старая мельница: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Вдохновение. М., 1979; Трактор первой смены: [Верш] / Пер. В. Липневич // Неман. 1980. № 9.

На ўкраінскую мову. Білорусі моїи; Перекличка: [Вершы] // Прапор. 1980. № 1; Зозуля: [Верш] / Пер. В. Попко // Деснян. правда. 1980. 12 квіт.

2.3.

На беларускай мове. Крупенька Я. Знаёмцеся: Алесь Пісарык // Чырв. змена. 1977. 6 крас.; Упершыню ў «Беларусі» // Беларусь. 1979. № 8; Цыбулька М. Дзе вершы шчыруюць з металам // Мін. праўда. 1979. 5 вер.

В. М. Грышкевіч.

ПІСЬМЯНКОЎ АЛЕСЬ

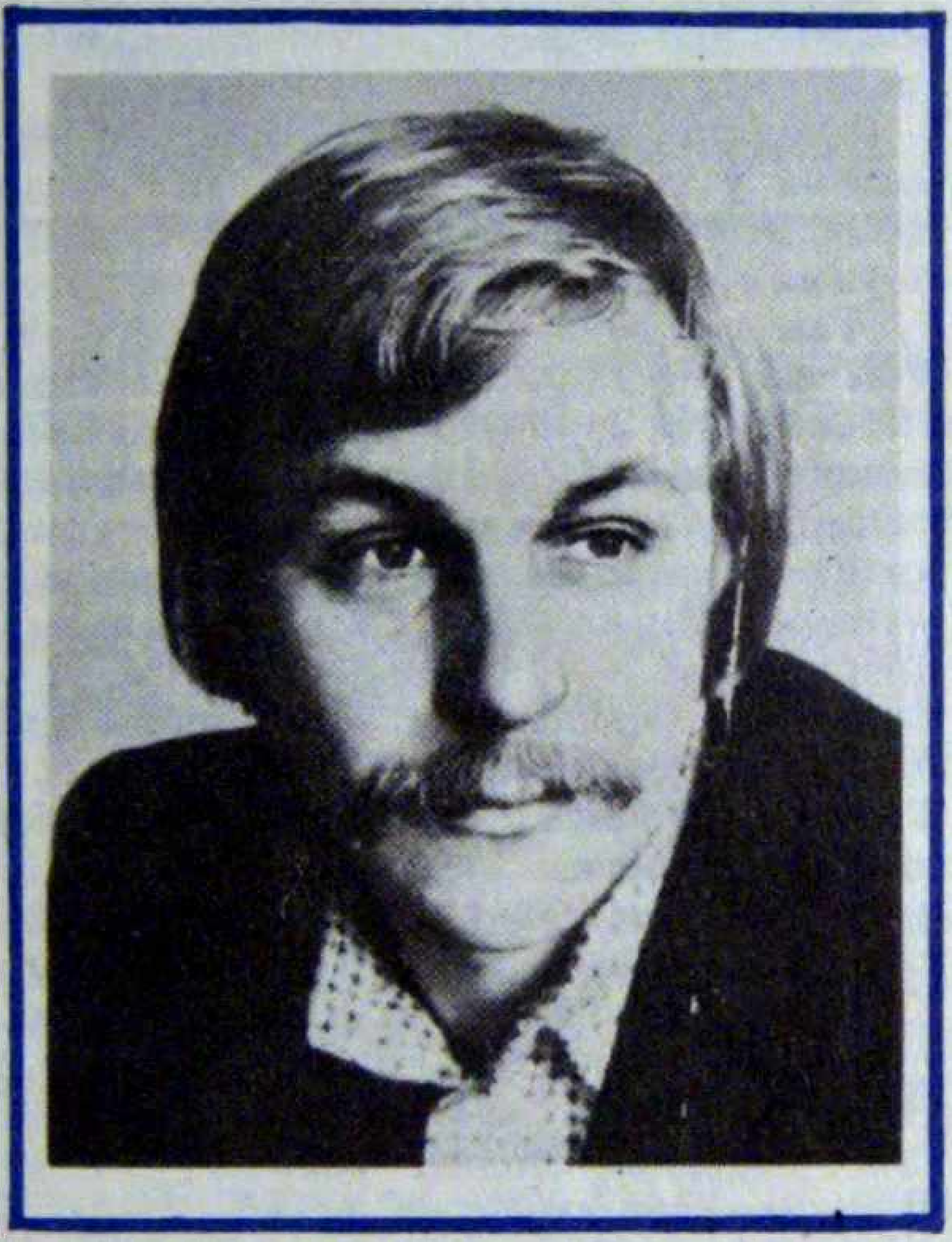

Пісьмянкоў Алесь (Аляксандр Уладзіміравіч; н. 25.2.1957, в. Іванаўка Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1984. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1988; за кнігу лірыкі «Чытаю зоры»).

Бацька паэта, Уладзімір Сямёнавіч, па прафесіі шафёр, маці, Марыя Сямёнаўна, працуе медсястрой. У 1964 А. Пісьмянкоў паступіў у Бялынкавіцкую сярэднюю школу. Асаблівы ўплыў на яго зрабіў настаўнік мовы і літаратуры А. Нікіценка, які ў свой час, калі вучыўся ў Смаленску, неаднойчы сустракаўся з А. Твардоўскім і М. Ісакоўскім. У школе А. Пісьмянкоў рана пачаў пісаць вершы, але сур'ёзнай увагі ім не надаваў. У 1974—75 працаваў карэспандэнтам касцюковіцкай раённай газеты «Сцяг камунізму». Тады ж асабіста пазнаёміўся з А. Пысіным, які прыязджаў на сустрэчу з членамі раённага літаб'яднання. У 1975 паступіў на беларускае аддзяленне філалагічнага факультэта БДУ, якое скончыў у 1980. У 1980—82 працаваў карэспандэнтам газеты «Літаратура і мастацтва». З 1982 рэдактар аддзела навукі і мастацтва часопіса «Полымя». З 1990 намеснік старшыні СП Беларусі.

Першы верш надрукаваў у 1972 у касцюковіцкай раённай газеце «Сцяг камунізму». Дзесяцікласнікам паслаў падборку вершаў у «Магілёўскую праўду». У абласным і рэспубліканскім друку А. Пісьмянкоў выступае з 1974. Яго вершам характэрна рамантычная ўзнёсласць, імкненне лірычнага героя да дабрыні, добразычлівае стаўленне да чалавека. Адначасова паэт поўны непрымірымасці да чэрствасці, абыякавасці, душэўнай глухаты. У яго вершах пачатковага этапа грамадзянскі пафас быў прыглушаны; потым паэт стаў глыбей асэнсоўваць гістарычны шлях Радзімы, творы набылі філасофскую заглыбленасць, эпічную непаспешлівасць і грунтоўнасць (зборнікі «Белы камень» і «Чытаю зоры»).

Жыве ў Мінску.

Я. І. Клімуць.

Бібліяграфія

1.2.

Белы камень: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Гайцюкевіч М. Упартыя карані // ЛіМ. 1984. 23 сак.; Марціновіч А. Зерне на ніве Радзімы // Голас Радзімы. 1984. 16 жн.; Яго ж. Памажы, слова, памажы... // Маладосць. 1985. № 5; Марчанка С. Падкова —

на шчасце // Полымя. 1984. № 10; Мушинская Т. О том, что дорого // Знамя юности. 1983. 28 дек.; Паўлаў А. «Крэўную сувязь са светам адчуй...» // Чырв. змена. 1984. 2 чэрв.; Хаўратовіч В. Той простай радасцю багаты // Маг. праўда. 1984. 26 крас.

Чытаю зоры: Лірыка. Мн., 1988.

Заўзятары: Вершы, казкі. Мн., 1993.

1.3.

1974. «Мая вёска...»; Вечар; У дарогу; Ранак; «Як мастак, акварэллю...»; «Мой край дарагі, васільковы...»: [Вершы] // Маг. праўда. 21 снеж.

1975. «Мая вёска...»; «Як мастак, акварэллю...»; «Мой край дарагі...»: [Вершы] // ЛіМ. 4 крас.; «Вясна аблашчыла бярозы...»; «У мінулага зноў я ў палоне...»; «Казала маці, што нярэдка...»: [Вершы] // Маг. праўда. 1 мая; «Вечар помніцца весні...»: [Верш] // Там жа. 20 мая; У вагоне; Навальніца: [Вершы] // Там жа. 28 жн.; Дадому; «Як пад небам, небам, сінім...»; «Як не хапае ў страве солі...»: [Вершы] // Там жа. 16 вер.; Лірычнае: «Днямі блукаю па лесе...»; «Адгарыць вось-вось зялёны...»; «Прысядае сонца нізка...»; «Я ноч не сплю...»; «Не быў зайздроснікам ніколі...»; «Прагну свежасці і ветру...» // Там жа. 23 кастр.

1976. «Прысядае сонца нізка...»; «Днямі я хаджу па лесе...»; «Прагну свежасці і ветру...»; «Мая вёска, мая вёска...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Сябру: [Верш] // Знамя юности. 12 сент.; З добрай мерай патрабаванняў: [Рэц. на кн.: Вітка В. Хто памагае сонцу. Мн., 1975] // ЛіМ. 19 сак.; «Тупаціць па вёсцы ранак...»: [Верш] // Маг. праўда. 29 студз.; Раніца; Сябру; «Вясёлае іржанне...»; «Зашыпяць камяні...»; Аднакласнікам: [Вершы] // Там жа. 29 мая; «Выйшаў летнім ранкам...»; Эцюд: [Вершы] // Там жа. 30 чэрв.; «Журавом белакрылым ляцеў...»; «Адплакаў верасень за плотам...»: [Вершы] // Там жа. 20 жн.; Спявае маці калыханку; «Чаму ўздыхаеш, вёска, горка...»: [Вершы] // Там жа. 8 снеж.; «Вось і я ў дзяцінстве ў палоне...»; «Не быў зайздроснікам ніколі...»; «Што ні дзень — хаджу па лесе...»; «Казала маці, што нярэдка...»; «Тупаціць па вёсцы ранак...»; «Прагну свежасці і ветру...»; «Як не хапае ў страве солі...»: [Вершы] // Чырв. змена. 19 лют.; «Вам нават цяжка ўявіць...»; Роздум: [Вершы] // Там жа. 19 вер.

1977. «Мой край дарагі, край сасновы...»; «Тупаціць на вёсцы ранак...»; «Я разумею, разумею...»; «Заявіўся і знік...»; У лазні; «Праблукаю дзень па лесе...»: [Вершы] // Вёсны. Мн.; «Прыцішце, людзі, крышку крок...»; Вясёлае іржанне; «Адплакаў верасень за плотам...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; «Прагну свежасці і ветру...»; «Як не хапае ў страве солі...»; «Што ні дзень — хаджу па лесе...»: [Вершы] // Знамя юности. 25 июня (спец. вып.); «Заявіўся і знік...»: [Верш] // Маг. праўда. 9 ліп.; «Жыццё, падзяліся сакрэтам...»: [Верш] // Там жа. 20 жн.; «Заявіўся і знік...»: [Верш] // Мін. праўда. 13 крас.

1978. «Жыццё, падзяліся сакрэтам...»; «Успаміны баляць...»; «Натхненне да мяне само...»: [Вершы] // Беларусь. № 4; Дома; Вузельчыкі памяці; Сумуе без рыбы возера; Чаму так трывожна: [Вершы] // Маладосць. № 11; «Калі ў вёсцы маёй...»: [Верш] // ЛіМ. 27 кастр.

1979. «Прыцішце, людзі гулкі крок...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; «Цвіце юнацтва белым маем...»: [Верш] // Чырв. змена. 4 ліп.

1980. Ідуць людзі ў музей // ЛіМ. 17 кастр.

1981. Балада роду; Гудзе замежная эстрада; Балада пра лася: [Вершы] // Маладосць. № 6; Роднае; «Не залоціць верасень...»; «Там, дзе спеюць туманы...»; Запрашэнне; «Брыду пад музыку мяцеліц...»; У землякоў: [Вершы] // Полымя. № 9; «Вечар вынырнуў нясмела...»; З ліста да брата; Аднакласнікам; Беларусь — Багдановічу; З уладзімірскіх уражанняў; Паэт: [Вершы] // ЛіМ. 27 сак.; Бесядзь — яго песні выток...: [Нарыс] // Там жа. 4 вер.; Талент самабытны, шматгранны, глыбокі: [Рэпартаж] // Там жа. 18 снеж. / Сааўт. У. Аніскові́ч, А. Сідарэвіч; Тыдзень у коласавым доме: [Рэпартаж] // Там жа. 25 снеж. / Сааўт. А. Сідарэвіч.

1982. «Мусіць, гэта страшна...»; Трыялет; «Без мяне ўжо атаву дакосяць...»: [Вершы] // Беларусь. № 2; Беларусі; «Грыбныя спорныя дажджы...»; «Няхай жыве ў маёй душы...»; «Вада, крынічная вада...»; «Я прачытаў твае сляды...»; «Ад'язджаю...»; У адстаўцы: [Вершы] // Полымя. № 11; Нязгаснае «Полымя» // Голас Радзімы. 9 снеж.; Пагодліва й марозна...: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Прызнанне ў любові: [Рэц. на кн.: Верамейчык У. Люблю! Мн., 1981] // Там жа. 5 сак.; Душой надзеленае слова: Над старонкамі «Кроны» — зборніка выбраных твораў Сцяпана Гаўрусёва // Там жа. 6 жн.; З нізкі «Корань роду»: Кушлянская балада; Трызненне паўстанца; Каля карціны П. Сергіевіча «Званар»; Маці; Сябру; Жаданне; Прызнанне; «Як гэта хораша — юнацтва...»: [Вершы] // Там жа. 10 вер.; Ад родных ніў: [Рэц. на кн.: Геніюш Л. На чабары настоена. Мн., 1982] // Там жа. 3 снеж.

1983. «Крэўную сувязь са светам адчуй...»; «О, як мне доўга трэба жыць...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Як дыктуе сэрца... // Голас Радзімы. 12 мая; Мая маленькая зямля; «Крэўную сувязь са светам адчуй...»; «О, як мне доўга трэба жыць»; «Ты адбі мне тэлеграму»; «Жытла ў нас не было...»; У Каменцы; «Мы маліліся крынічаньцы...»; «Можа сапраўды...»; 22 чэрвеня 1982 г.: [Вершы] // ЛіМ. 17 чэрв.

1984. Чысты голас // Маладосць. № 5; «Акно расчынена ў сусвет...»; Студыя; «Ну колькі можна пра душу...»; «Спавядацца бяжым да прыроды...»; «І вёдры поўныя вады...»; «Болей маўчаць не стану...»: [Вершы] // Там жа. № 8; [Адказы на анкету «Маладосці»] // Там жа. № 11; Запрашэнне на Бесядзь: [Верш] // Полымя. № 2; «Ідуць равеснікі на танкі...»; «Я зноў палюбіў цягнікі...»: [Вершы] // Звязда. 5 жн.; Санны след; Дзень нараджэння; Балада пра камень; Балада пра крайнюю хату; «Я зведаў нямала дарог...»; Былому рамантыку; Бліжні бой; Старому кавалерысту; «Цяжка праразаецца...»: [Вершы] // ЛіМ. 2 сак.; «Чытаю тапаніміку...»; Станцыя; «Не хлебам адзіным, не хлебам...»; «І толькі мы. Над намі поўня...»: [Вершы] // Там жа. 8 чэрв.; Праўдзіва і самабытна // Маг. праўда. 21 снеж.

1985. «Да вытокаў, да вытокаў...»: [Верш] // Звязда. 6 сак.; Ляснік; Дома; Тварэц: [Вершы] // Там жа. 17 жн.; «І будзе дзень...»; «І ўсё-такі дзіва бывае..»; Ноч у Балгарыі; «Зялёныя травы пажухлымі сталі...»; «Восень. Пагодзіна. Горкі...»; Замест эпітафіі; Развітанне; Стол; Масліца; Лодка: [Вершы] // ЛіМ. 14 чэрв.; «І толькі клён гарэў, як факел...»; «Забудзь пра асцярожнасць...»: [Вершы] // Чырв. змена. 13 студз.

1.4.

1985. Гарбоўскі Г. Далёкае; «Быццам сярод збору...»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 9; Яго ж. «Я позна мову...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 20 вер.

1.5.

На рускую мову. «Мы были без жилья...»; «Сообщи мне телеграммой...»: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Лит. Киргизстан. 1984. № 3.

На ўкраінскую мову. Моя маленька земля: [Верш] // Пер. О Олійник // Деснянська правда. 1985. 11 вер.

1.6.

З думкай пра чытача: [Інтэрв'ю з Г. Пашковым, Э. Ялугіным] // ЛіМ. 1981. 30 студз.; Апраўдаць давер чытача: [Інтэрв'ю з А. Шабаліным, Л. Дайнекам] // Там жа. 1981. 6 лют.; Увaходзіны ў свет Купалы: [Інтэрв'ю з А. Лойкам] // Там жа. 1981. 20 лют.; Літаратура — гэта непакой...: [Інтэрв'ю з А. Асіпенкам] // Там жа. 1981. 5 чэрв.; Ад Канстанцінава да Сажа: [Інтэрв'ю з Ю. Прокушавым] // Там жа. 1981. 19 чэрв.

2.3.

На беларускай мове. Марціновіч А. На мяжы пошуку і адкрыцця // Звязда. 1985. 19 ліп.; Пысін А. У школе матчынай мовы // Дзень паэзіі — 76. Мн., 1976.

З. У. Драздова.

ПІЯТУХОВІЧ МІХАЙЛА

Піятуховіч Міхайла
(Міхаіл Мікалаевіч;
23.2.1891, в. Алексінічы
Сенненскага пав.
Магілёўскай губ.,
цяпер Сенненскі р-н
Віцебскай вобл.—
20.12.1937, Мінск),
літаратуразнавец,
крытык, педагог.

Паходзіў з сям'і вясковага праваслаўнага святара. Сярэднюю адукацыю атрымаў у Магілёўскай духоўнай семінарыі. У 1917 на казённы кошт скончыў Нежынскі гісторыка-філалагічны інстытут і накіраваны ў Петраградскі універсітэт для падрыхтоўкі да прафесарскага звання па кафедры рускай мовы і славеснасці. Матэрыяльныя цяжкасці прымусілі яго ў пачатку 1920 пераехаць у Адэсу да сваякоў жонкі. Працаваў там інструктарам у аддзеле народнай адукацыі і на іншых адміністрацыйна-педагагічных пасадах. У 1921, як беларус, быў накіраваны ў БССР для навуковай і педагагічнай працы. У верасні 1921 абраны членам Навукова-тэрміналагічнай камісіі, з лютага 1922 — навуковы супрацоўнік, з 1925 — правадзейны член Інбелкульта, з 1929 — правадзейны член АН БССР, якім з'яўляўся да 1936. Навукова-даследчая праца М. Піятуховіча ўвесь час ішла поруч з працай педагагічнай. У 1921—26 выкладаў беларускую літаратуру ў Белпедтэхнікуме, адзін год (1925—26) быў там намеснікам дырэктара па навучальнай рабоце. З лютага 1922 працаваў у БДУ: спачатку дацэнтам, з кастрычніка 1926 — прафесарам на кафедры беларускай літаратуры. У маі 1926 абраны на пасаду дэкана педагагічнага факультэта. У пачатку 30-х г. над М. Піятуховічам навісла пагроза рэпрэсій, абумоўленая яго «непралетарскім» паходжаннем. Так званая камісія па чыстцы і праверцы Беларускай Акадэміі навук абвінаваціла вучонага ў тым, што яго працы «з'яўляюцца баявой зброяй контррэвалюцыйнага нацыянал-дэмакратызму», і ў іншых такога ж парадку «правінах». М. Піятуховіч быў вымушаны не толькі абараняцца, але і часткова «прызнаваць свае памылкі». Нягледзячы на тое, што ў 1933 ён быў атэставаны Прэзідыумам Акадэміі як «праверaны вучоны спецыяліст», вырашыў у 1934 выехаць з сям'ёй за межы Беларусі. Жыў у г. Арджанікідзе, працаваў выкладчыкам-славістам у Паўночна-Каўказскім і Паўночна-Асецінскім педагагічных інстытутах. Рэпрэсіі, аднак, не абмінулі яго. 9.1.1937 ён быў арыштаваны, прывезены ў Мінск і, як «нацдэм», рашэннем калегіі Вярхоўнага суда СССР ад 19.12.1937 прыгавораны да расстрэлу. Пасмяротна рэабілітаваны Ваеннай калегіяй Вярхоўнага суда СССР 27.12.1957.

Першы артыкул М. Піятуховіча «Прырода ў творчасці Я. Коласа» апублікаваны ў 1921. З гэтага часу ён актыўна выступаў у друку як крытык і даследчык беларускай літаратуры. Рэдактар-укладальнік першай гісторыка-літаратурнай хрэстаматыі «Выпісы з беларускае літаратуры: Новы і найноўшы кругабегі». Вывучаў дзейнасць Ф. Скарыны і ў сувязі з чатырохсотгоддзем беларускага кнігадруку выдаў сваю працу пра яго. Даследаваў адраджэнцкі характар творчасці Ф. Багушэвіча. Пісаў артыкулы пра творчасць Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, Ядвігіна Ш., Ц. Гартнага, М. Чарота, П. Труса, З. Бядулі, К. Чорнага, М. Лынькова. Яго даследаванні вылучаліся грунтоўнасцю, канкрэтным аналізам мастацкіх твораў, імкненнем вызначыць рысы творчай індывідуальнасці пісьменніка, заглыбіцца ў яго мастацкі свет. Шырокая эрудыцыя, уменне бачыць літаратурны працэс у сукупнасці фактаў і руху плыняў выявіліся ў сістэматызаванай працы М. Піятуховіча «Нарысы гісторыі беларускай літаратуры: Агляд літаратурна-ідэалагічных плыняў XIX і XX ст.» (ч. 1), якая была фактычна пэўным падсумаваннем яго гісторыка-літаратурнай дзейнасці ў 20-я г. У «Нарысах...» адлюстраваліся характэрныя супярэчлівасці тагачаснага літаратуразнаўства, яго моцныя і слабыя бакі. Апрача апісання і аналізу асноўных вядомых на той час фактаў творчых біяграфій беларускіх пісьменнікаў 19— пачатку 20 ст., М. Піятуховіч імкнуўся даць ім ідэйна-эстэтычную ацэнку, у якой зыходзіў пераважна з дамінуючай тады канцэпцыі сацыяльнай і класавай абумоўленасці мастацкай творчасці. Аднак, адчуваючы вузкасць і шмат у чым бясплённасць такога падыходу, М. Піятуховіч абгрунтоўваў, насуперак вульгарызатарам, ролю суб'ектыўна-псіхалагічнага фактара ў творчасці мастака, і гэта прыводзіла яго да цікавых назіранняў і вывадаў, якія не страцілі свайго значэння і ў пазнейшы час. У 30-я г. ў яго працах назіраецца тэндэнцыя да схематызму і крытыкі так званага «нацыянал-дэмакратызму» ў літаратуры — тое, чаго пад пагрозай жыцця вымагалі ад пісьменнікаў тагачасныя штатныя ідэолагі. Літаратурна-крытычныя выступленні М. Піятуховіча заўсёды мелі сваіх апанентаў, аднак к 1934 палеміка выйшла за межы літаратурных дыскусій і прыняла характар грубых палітычных абвінавачванняў, што змусіла М. Піятуховіча пакінуць Бацькаўшчыну, але ўсё роўна не ўратавала ад расправы.

Вялікай заслугай М. Піятуховіча з'яўляецца тое, што ён захаваў і апісаў рукапісы А. Рыпінскага. Яго праца «Рукапісы А. Рыпінскага» апублікавана ў 1990.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Францішак Скарына і яго літаратурная дзейнасць. Мн., 1926 [Адб. з выд. «Чатырохсотлецце беларускага друку». Мн., 1926].

Апавяданне «У палескай глушы» як новы этап беларускай мастацкай прозы. Мн., [1927] [Адб. з нявыдадзенага навуковага зборніка інстытута Беларускай культуры. Мн., 1925].

Ля вытокаў лірыкі Янкі Купалы. Мн., 1927 [Адб. з «Прац БДУ». 1927. № 16].

Паэтычнае светаадчуванне ў творчасці Якуба Коласа. Мн., 1927 [Адб. з «Прац БДУ». 1927. № 16].

Звычаі і песні беларускага селяніна ў іх гаспадарчай аснове. Мн., 1928. Рэц.: Hr [yškěvič] Fr. // Slovansky přehled. 1932. Roč. 24.

Лірыка і проза Ц. Гартнага. Мн., 1928 [Адб. з брашуры «Цішка Гартны ў літаратурнай крытыцы». Мн., 1928].

Нарысы гісторыі беларускай літаратуры: Агляд літаратурна-ідэалагічных плыняў XIX і XX в. Мн., 1928. Ч. 1. Рэц.: Гесэн У. Нацыянал-дэмакратычная гісторыя беларускай літаратуры // Бальш. Бел. 1930. № 10—12; Дзяржынскі У. Нарысы гісторыі беларускай літаратуры праф. М. М. Піятуховіча // Узвышша. 1929. № 5; Karskij I. // Slavische Rundschau. 1929. H. 3.

1.3.

1921. Прырода ў творчасці Я. Коласа // Вольны сцяг. № 6.

1922. Якуб Колас як нацыянальны беларускі паэт // Адраджэнне. СШ. 1; [Рэц. на кн.: Чарот М. Завіруха. Мн., 1922] // Полымя. № 1.

1923. Пралетарская паэзія і лірыка Цішкі Гартнага // Цішка Гартны. Мн.; (Рэц. на кн.: Гартны Ц. Песні працы і змагання. Берлін, 1922] // Полымя. № 2; Максім Багдановіч як паэт-імпрэсіяніст // Там жа. № 7—8.

1925. Францыск Скарына і яго літаратурная дзейнасць // Асвета. № 7; Францыск Скарына і беларускае Адраджэнне // Малады араты. № 14; Асноўныя этапы ў развіцці лірыкі Янкі Купалы // Полымя. № 4; Францішак Багушэвіч, як ідэолаг беларускага адраджэння і як мастак // Працы БДУ. № 6—7.

1926. Францішак Скарына і яго літаратурная дзейнасць // Чатырохсотлецце беларускага друку. Мн.; Повесць «У Палескай глушы», як новы этап беларускай мастацкай прозы // Якуб Колас у літаратурнай крытыцы. Мн.; Творчы шлях Якуба Коласа // Полымя. № 8; Асноўныя этапы беларускай літаратуры // Звязда. 20 ліст.; Творчасць Якуба Коласа // Сав. Бел. 23 ліст.

1927. Асноўныя этапы беларускай літаратуры // Працы акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу і азбукі. Мн.; [Рэц. на: Узвышша. 1927. № 1] // Маладняк. № 5; Цені і святло ў творчасці М. Багдановіча // Полымя. № 3; Ля вытокаў лірыкі Янкі Купалы; Паэтычнае светаадчуванне ў творчасці Якуба Коласа // Працы БДУ. № 16; Творчасць Цішкі Гартнага: (Лірыка і мастацкая проза) // Росквіт. № 1; Далёкі і блізкі: Памяці беларускага паэта М. Багдановіча // Звязда. 29 мая; «Савецкая Беларусь» у жыцці беларускай інтэлігенцыі // Сав. Бел. 17 мая.

1928. Ядвігін Ш. (Антон Лявіцкі): Жыццё і літаратурная дзейнасць; [Рэц. на кн.: Шлюбскі А. Матэрыялы для вывучэння фальклору і мовы Віцебшчыны. Мн. 1927] // Зап. аддзелу гуманіт. н. Працы, клясы філёлёгіі. Мн. Т. 1. Кн. 2; Лірыка і проза Ц. Гартнага // Цішка Гартны ў літаратурнай крытыцы. Мн.; Асноўныя этапы ў развіцці лірыкі Янкі Купалы // Янка Купала ў літаратурнай крытыцы. Мн.; Пясняр працы і змагання // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.». № 20; Звычаі і песні беларускага селяніна ў іх гаспадарчай аснове // Полымя. № 3; Пясняр працы і змагання // Бел вёска. 16 снеж.; Украіна і Беларусь // Сав. Бел. 13 мая; Выпуск педфаку БДУ // Там жа. 16 чэрв.; Да заснавання Беларускай Акадэміі Навук // Там жа. 16 кастр.

1929. Пад знакам рэвалюцыйнай грамадскасці і загартаванасці // Полымя. № 1; Белорусская литература октябрьского периода // Бел. трибуна. 30 апр.

1930. Цішка Гартны // Гартны Ц. Гаспадар. Мн.; Цішка Гартны // Гартны Ц. На новым месцы. Мн.; Цішка Гартны // Гартны Ц. Прысады. Мн.; Пути белорусской литературы // Сборник белорусской поэзии. М.; Л.; Творчы шлях Алеся Гурло // Полымя. № 1.

1931. Мастацкая проза М. Лынькова // Лынькоў М. Выбр. тв. Мн.; Паэма калгаснага будаўніцтва ў асвятленні розных класавых напрамкаў сучаснай беларускай мастацкай літаратуры // Полымя. № 11—12.

1932. Творчы шлях Паўлюка Труса: Нарыс // Маладняк. № 8; Творчасць Якуба Коласа // За пралет. н. 15 снеж.; 15 год беларускай савецкай літаратуры // Звязда. 5 ліст.

1933. Асноўныя этапы ў развіцці беларускай літаратуры паслякастрычніцкага перыяду // Полымя рэвалюцыі. № 1; Працы па напісанні «Гісторыі беларускай літаратуры» ў інстытуце ЛіМ // За пралет. н. 28 чэрв.; Выданне гісторыі беларускай літаратуры пад пагрозай зрыву // Там жа. 10 ліст.; Вобраз Леніна ў фальклорнай легендзе і песні; Супраць праяў нацыянал-дэмакратызму ў беларускай літаратуры // ЛіМ. 28 студз.; Да пытання аб «Гісторыі беларускай літаратуры» // Там жа. 12 мая.

1934. П'еса «Напор» Александровіча // Драматургія. Мн.; Заўвагі пра раман Лынькова «На чырвоных лядах» // За высокую якасць літаратуры. Мн.; Творчасць Міхася Чарота; Творчасць Змітрака Бядулі // Літаратура і мастацтва. Мн. Кн. 3; Мова і стыль лірыкі Міхася Чарота // Пісьменнік і мова. Мн.; Да характарыстыкі літаратурнай спадчыны П. Труса // Трус П. Зб. тв. Мн.; Творчасць Кузьмы Чорнага // Зап. Ін-та літаратуры і мастацтва Бел. АН. Кн. 2; За бальшавіцкія тэмпы ў напісанні «Гісторыі беларускай літаратуры» // За пралет. н. 15 лют.; Яшчэ пра аповесць «Дрыгва» Я. Коласа // ЛіМ. 21 лют.; Творчы шлях Міхася Чарота // Там жа. 6 сак.; [Рэц. на кн.: Шынклер Х. Сонца — пад шпалы. Мн., 1933] // Там жа. 12 сак.; Заўвагі пра раман Лынькова «На чырвоных лядах» // Там жа. 17 мая; Перамога культурнай рэвалюцыі // Чырв. змена. 26 лют.

1935. Да характарыстыкі літаратурнай спадчыны П. Труса // Трус П. Творы. Мн.; Асноўныя моманты творчасці Янкі Купалы // ЛіМ. 28 мая.

1936. Буржуазны нацыяналізм у беларускай літаратурнай крытыцы і літаратуразнаўстве // Літаратура і мастацтва. Мн. Кн. 4—5; Беларускі фальклор; Ядвігін Ш.; А. Гарун; М. Багдановіч; З. Бядуля; Я. Купала // Матэрыялы да гісторыі беларускай літаратуры. Мн.

1990. Рукапісы А. Рыпінскага // Шляхам гадоў. Мн.

1.5.

На нямецкую мову. Die weissrussische Literatur // Das neue Russland (Berlin). 1929. H. 7/8.

1.6.

Выпісы з беларускае літаратуры: Новы і найноўшы кругабегі. Мн., 1923 / Скл., рэд.

Трус П. Зб. тв. Мн., 1934 / Рэд.

Трус П. Творы. Мн., 1935 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Бабарэка А. Максім Багдановіч у літаратурных ацэнках // Узвышша. 1927. № 2; Бухаркін В. Літаратуразнаўцы з БДУ // Маладняк. 1929. № 11—12; Васілёнак С. Яшчэ раз пра нашы падручнікі па мастацкай літаратуры // Там жа. 1931. № 4; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1917—1940. Мн., 1981; Дзяржынскі У. Да пытання аб псіхалагічным стылі нашаніўскай паэзіі // Узвышша. 1928. № 3; Дубовік П. Фальклор і яго «крытыкі» // ЛіМ. 1934. 12 снеж.; Замбржыцкі С. Нацягванне чужога халата // Узвышша. 1927. № 3; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30 гадоў. Мн., 1971; Кім Я. Свята беларускай культуры // Сав. Бел. 1927. 16 чэрв.; Кісялёў Г. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 206—209; Клімковіч М. Шкодныя размовы пад «лявацкім» сцягам // ЛіМ. 1934. 25 снеж.; Левін С. «Літаратура і мастацтва». Кніга 3-я, выданне Бел. АН // Там жа. 13 жн.; Міхалапаў Я. Махінацыі нацдэма Піятуховіча // Там жа. 15 чэрв.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30 гады). Мн., 1975. С. 90—101, 174—175; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Становішча мастацкай літаратуры // Палес. праўда. 1933. 4 крас.; Хатулёў П. Паборнікі метадалагічных схем // ЛіМ. 1936. 26 ліп.; Цэлеш М. Класавая барацьба на мовазнаўчым фронце // ЛіМ. 1933. 25 снеж.

На рускай мове. История белорусской советской литературы. Мн., 1977; Карский Е. Книжные новости в области славяноведения, русского языка и литературы // ИРЯС. 1929. Т. 2. Кн. 1; Кучар А. Система буржуазно-националистических взглядов Пиотуховича // Пролет. литература. 1931. № 5—6.

На ўкраінскай мове. Байков М. Новітня білоруська література // Нова Білорусь. К., 1929.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 233.

З. У. Драздова.

ПЛАТНЕР ІСАК

Платнер Ісак (Айзік Хаімавіч; псеўд. Айзік Мазік; 17.11.1895, г. Саколаў-Падляскі Сядлецкай губ., Польшча — 26.7.1961, Мінск; пахаваны на Усходніх могілках), паэт, празаік. Член СП Беларусі з 1934. Пісаў на яўрэйскай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і краўца. Да 1915 і сам працаваў краўцом у розных майстэрнях Саколава-Падляскага, у 1915—18 — на швейнай фабрыцы ў Літве. У 1918 эмігрыраваў у ЗША, дзе працаваў краўцом на швейнай фабрыцы ў Нью-Йорку (да 1923). Скончыў там яўрэйскую настаўніцкую семінарыю (1927). У 1927—32 настаўнічаў у школах пры Інтэрнацыянальным рабочым ордэне, быў літаратурным супрацоўнікам у нью-йоркскай камуністычнай газеце «Морген-фрайгайт» («Вольная раніца»). У 1932 пераехаў у СССР. Працаваў літаратурным работнікам у Беларускім радыёкамітэце (да 1937). У 1937—41 — літаратурны рэдактар газеты «Октобэр» («Кастрычнік»). У гады Айчыннай вайны ў эвакуацыі ў г. Саранску Мардоўскай АССР, працаваў у калгасе, на радыё, затым у Яраслаўлі. У лістападзе 1944 вярнуўся ў Мінск. У 1949 незаконна рэпрэсіраваны і ў 1950 асуджаны на 25 гадоў лагернага рэжыму. У 1956 рэабілітаваны. Вярнуўся ў Мінск.

Першыя вершы І. Платнера з'явіліся ў яўрэйскім друку Польшчы ў 1918 (публікацыі не выяўлены). У 20-я гады друкаваўся ў яўрэйскай перыёдыцы ЗША. У 1930 у Нью-Йорку выйшла яго першая кніга «Пра што расказвае дзень». З 1932 друкаваўся ў мінскіх яўрэйскамоўных выданнях. На працягу 30-х г. выйшаў шэраг яго паэтычных кніг у Мінску: «Пра дзве краіны», «З Амерыкі», «Паэма пра краўцоў», кніга апавяданняў «Сярод дзяцей» і інш. Шчодрасць паэтычнага пачуцця і багацце жыццёвага вопыту, выяўленыя ў вершах, зрабілі яго творчасць папулярнай сярод яўрэйскамоўных чытачоў. У перакладзе на беларускую мову выйшлі яго кнігі: «Сваёй краіне», «Соль жыцця», «Мой агарод», «Дар сэрца». Вершам І. Платнера ўласціва агульная гуманістычная накіраванасць, ён паэтызаваў і раскрываў у канкрэтных паэтычных вобразах такія маральна-этычныя паняцці, як сяброўства, сумленнасць, дабро, шчырасць; імкнуўся перадаць унутраны свет чалавека, які прагне паўнаты быцця, якога цешыць і захапляе праца. Заклікаў бачыць сэнс быцця ў кожным дні, ва ўсім, што навокал чалавека і ў яго душы. Аўтар вершаў для дзяцей, перакладаў з англійскай і нямецкай моў. Асобнымі выданнямі яго творы выходзілі ў перакладах на рускую і балгарскую мовы.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.1.

Соль жыцця: Выбр. тв. М., 1976 / Яўр.

1.2.

Пра што расказвае дзень. Нью-Ёрк. 1930 / Яўр. Рэц.: Дунец Х. Адзін з нашых // Штэрн. 1930. № 10—11 / Яўр.

Пра дзве краіны: Паэзія. Мн., 1933 / Яўр.

З Амерыкі: Вершы. Мн., 1934 / Яўр.

Паэма пра краўцоў. Мн., 1935 / Яўр.

Сярод дзяцей: Апавяданні. Мн., 1938 / Яўр.

Песня маці: Паэма. Мн., 1940/ Яўр.

Сонца на парозе: [Вершы]. Мн., 1940 / Яўр.

З любоўю і верай: Паэма. М., 1947 /Яўр.

Самае дарагое: Апавяданні. Мн., 1948 / Яўр.

1.3.

1932. Вясна, 1930; Джаз і смажанае: [Вершы] // Штэрн. № 6 / Яўр.

1933. На Урале: [Вершы] // Штэрн. № 1 / Яўр.; «Пралетпэн» — з адноўленымі сіламі: (Крытычны агляд) // Там жа. № 3 / Яўр.; Ад мяне, маладога краўца: [Урыўкі з паэмы] // Там жа. № 8 / Яўр.

1934. У дзяржаве Калумба: З паэмы «Ад мяне, маладога краўца» // Штэрн. № 4—5 / Яўр.; Мора: [З паэмы «Ад мяне, маладога краўца»] // Там жа. № 11 / Яўр.; Мастацтва і ... бізнес // ЛіМ. 19 ліст.

1935. Вершы // Штэрн. № 7 / Яўр.

1936. Вершы // Штэрн. № 5 / Яўр.; На хвалях гневу: [Верш] // Там жа. № 8 / Яўр.; «Калі хтось шукае ваду, каб смагу спатоліць...»; «Не спачувай...»; У гарах; Вяселле сёння: [Вершы] // Там жа. № 12 / Яўр.

1937. Ужо трэці дзень жалоба ў краіне: [Верш] // Штэрн. № 2 / Яўр.

1938. На світанні; Я ўвесь дзень працаваў; Няхай табе здаецца; Жыццё маё: [Вершы] // Штэрн. № 5—6 / Яўр.; Калі мяне краіна прызаве: [Верш] // Там жа. № 10 / Яўр.

1939. Грамадзянін, ты чуеш?: [Верш] // Ардэнаносная Беларусь. Мн. / Яўр.; Сэрца, якое гарыць: (Навела) // Штэрн. № 1 / Яўр.; Шолам-Алейхем: [Верш] // Там жа. № 3—4 / Яўр.

1940. Касцюм Чарлі Чапліна: (Апавяданне) // Штэрн. № 2 / Яўр.; Вершы // Там жа. № 10 / Яўр.

1945. Галя: Урывак з паэмы «Дзве сястры» // Беларусь. № 11—12.

1946. З-пад зямлі: Нарыс // Полымя. № 12.

1947. На вялікай зямле: Апавяданне // Радзіма. М. / Яўр.; Мост: [Паэма] // Цвёрдым поступам. Мн. / Яўр.

1961. Арон Юдальсон // Юдальсон А. Прывітанне. Мн.; Дзіцяці; Сіла: [Вершы] // Савеціш Геймланд. № 3 / Яўр.

1962. Сэрца паэта // Яўрэйскі альманах. Варшава. № 9 / Яўр.

1964. З. Аксельрод // Фолкс-Шціме (Варшава). 31 снеж. / Яўр.

1965. Вершы // Савеціш Геймланд. № 11 / Яўр.

1966. Паэт і чалавек: [Успаміны] // Савеціш Геймланд. № 3 / Яўр.

1969. [Паэма да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна] // Савеціш Геймланд. № 10 / Яўр.

1979. Глядзеў на свет здзіўленымі вачамі: [Успаміны] // Савеціш Геймланд. № 3 / Яўр.

1981. З-пад зямлі: [Аповесць] // Савеціш Геймланд. № 12 / Яўр.

1984. Пра сабе: [Верш] // Фолкс-Шціме (Варшава). № 2 / Яўр.

1985. Амерыканскія матывы: [Вершы] // Савеціш Геймланд. № 11 / Яўр.

1.4.

Кай Г. Бітва ў стайні / З англ. Мн., 1934 / Яўр.

Голд М. Яўрэі без гроша / З англ. Мн., 1936 / Яўр. Рэц.: Рэзнік І. «Яўрэі без гроша» // Штэрн. 1937. № 4 / Яўр.

Грым, браты. Казкі / З ням. Мн., 1939 / Яўр.

1934. Народныя песні пра Леніна / З кірг., узб. // Штэрн. № 1 / Яўр.; Смэдлі А. Эпізод у белых: Апавяданне / З англ. // ЛіМ. 31 снеж. / Сааўт. пер. І. Плаўнік.

1935. Смэдлі А. Разведчыкі: [Апавяданне] / З англ. // Штэрн. № 2 / Яўр.

1937. Фейхтвангер Л. Смерць Нерона: (Урывак з кнігі «Фальшывы Нерон») / З ням. // Штэрн. № 4 / Яўр.

1938. Байран Д. З паэмы «Паломніцтва Чайлд Гарольда» / З англ. // Штэрн. № 1 / Яўр.; Брэдэль В. Вось «Лінкольн», што я павінен рабіць: Апавяданне / З ням. // Там жа. № 11 / Яўр.

1.5.

На балгарскую мову. Моята градина: [Вершы] / Прев. С. Донков. Мн., 1983.

На беларускую мову. Сваёй краіне: Вершы. Мн., 1947. Рэц.: Герцовіч Я. Песні пра дружбу і братэрства // Звязда. 1948. 28 сак.

Соль жыцця: [Вершы]. Мн., 1957. Рэц.: Бярозкін Р. Лірыка чалавечнасці // Беларусь. 1958. № 4.

Мой агарод: [Вершы]. Мн., 1958. Рэц.: Няхай Р. Паэтызацыя працы // Полымя. 1959. № 5.

Палаючае сэрца: Апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: Зубкоўскі Б. Такі іх рай // ЛіМ. 1960. 4 снеж.

Вясёлая іголка: [Вершы]. Мн., 1961.

Дар сэрца: Вершы. Мн., 1962.

Магазін цацак: Вершы / Пер. А. Вольскі, П. Макаль. Мн., 1963.

Хто што робіць: [Вершы] / Пер. Э. Агняцвет і інш. Мн., 1970.

Мой агарод: [Вершы] / Пер. А. Вольскі. Мн., 1973; Мн., 1984.

Песні пра хлеб: Вершы; паэма / Пер. А. Вольскі. Мн., 1986.

Дзяўчына, якая не хацела спаць: Апавяданне // Іскры Ільіча. 1938. № 10; Услаўлен будзе гэты час: [Верш] / Пер. А. Бачыла // Вызваленым братам. Мн., 1939; Палаючае сэрца: Апавяданне / Пер. З. Бядуля // Звязда. 1939. 6 ліп.; Касцюм Чарлі Чапліна; Пахаванне птушкі-мушкі: Апавяданні / Пер. З. Бядуля // Полымя. 1941. № 3; Арцель «Усход»: Нарыс / Пер. А. Есакоў // Там жа. 1945. № 5—6; Калі ласка: [Верш] / Пер. М. Лужанін // ЛіМ. 1945. 20 мая; Майстру; Зірні, дзіця; Жніво; Кравец: [Вершы] / Пер. М. Лужанін // Беларусь. 1947. № 9; Жыццё маё; Світанне; Песні пра Мінск; Да музыкі / Пер. П. Глебка; Дванаццаць гадзін / Пер. М. Лужанін: [Вершы] // Полымя. 1947. № 12; З майго гарода: [Вершы] / Пер. А. Вольскі // Бярозка. 1956. № 7; Пра падкову: [Верш] / Пер. А. Вольскі // Там жа. 1957. № 3; Соль жыцця / Пер. П. Глебка; Каменне маёй вуліцы / Пер. А. Звонак; Няскончаны аўтапартрэт / Пер. М. Лужанін; У раю / Пер. М. Хведаровіч: [Вершы] // Полымя. 1957. № 7; Крыніца / Пер. М. Хведаровіч; Мая ўрачыстасць; Песня радасці / Пер. А. Звонак: [Вершы] // ЛіМ. 1957. 31 ліп.; Ленінскія словы: [Верш] / Пер. А. Бачыла // Там жа. 1957. 6 ліст.; Дзядулевы казкі: Пра краўца, які забыўся завязаць вузельчык на нітцы; Дзве рэчкі: [Вершы] / Пер. М. Хведаровіч // Бярозка. 1958. № 2; Скрылік кавуна: Апавяданне / Пер. А. Вольскі // Там жа. 1958. № 12; Ля помніка Янкі Купалы; Гняздо ў траве; Дзяўчаты на пшаніцы: [Вершы] / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // Полымя. 1958. № 8; Эбінезер і сабачка Сейвіёр: Апавяданне / Пер. В. Вольскі // Бярозка. 1959. № 3; Пра тых, хто будуе нашы дамы: [Вершы] / Пер. Э. Агняцвет // Там жа. 1959. № 7; Шкляр; Электраманцёр: [Вершы] // За вярт. на Радзіму. 1959. № 56; Хлопчык Мотл: (З нізкі вершаў «Смех Шолам-Алейхема») / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // ЛіМ. 1959. 4 сак.; Нашы маўклівыя сябры; Стол; Ложак; Кніжная шафа: [Вершы] / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // Піянер Бел. 1959. 6 лют.; На станцыі «Сасновы бор»: [Верш] / Пер. М. Аўрамчык // Бярозка. 1960. № 1; Дзяўчынка Этэль: Апавяданне / Пер. В. Вольскі // Там жа. 1960. № 5; Хлебам і соллю; Чаму пяюць у полі каласы; Таму, хто першы араў і сеяў; У крэпасці з хлеба: [Вершы] / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // Там жа. 1960. № 10; З далёкіх успамінаў аб Амерыцы: Успаміны / Пер. Б. Коган // Полымя. 1960. № 10; Вясёлая іголка; Напарстак; Новы год: [Вершы] / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // Работніца і сялянка. 1960. № 12; З далёкіх успамінаў / Пер. Б. Коган // Голас Радзімы. 1960. № 87—89; Якубу Коласу; Жаўранак; Аб адным здарэнні: [Вершы] / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // ЛіМ. 1960. 6 студз.; Дзень нараджэння Леніна: [Верш] / Пер. А. Вялюгін // Беларусь. 1961. № 4; Чырв. змена. 1961. 22 крас.; Мая шчаслівая зорка; Два дубы: [Вершы] / Пер. М. Аўрамчык // Беларусь. 1961. № 11; Чаму качкі ходзяць босыя: [Верш] / Пер. Н. Гілевіч // Бярозка. 1961. № 5; Я хачу вам растлумачыць: што якая лічба значыць: [Вершы] // Пер. А. Вольскі, П. Макаль // Вясёлка. 1961. № 9; Песня пра месяц; Асеннія вечары; Дзіцячы смех; Мой адказ: [Вершы] / Пер. Р. Барадулін // Полымя. 1961. № 4; Якубу Коласу: [Верш] / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // Жыццё для народа. Мн., 1962; Стары мост над Свіслаччу; Восень / Пер. М. Калачынскі; Апошнія хаты / Пер. Я. Семяжон: [Вершы] // Беларусь. 1965. № 11; Калі кладуцца дзеці спаць...: [Верш] / Пер. П. Макаль // Вясёлка. 1971. № 1; Гняздо; «Не думаў зусім напалохаць я птушку...»; «Стаю ля гнязда, нібы хлопчык правінны...»; «Яшчэ раз хачу я каханне ўславіць...»: [Вершы] / Пер. А. Вольскі // Полымя. 1971. № 2; Якубу Коласу: [Верш] / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // Нам засталася спадчына. Мн., 1982.

На польскую мову. Mój ogród. Mn., 1978.

На рускую мову. Соль жизни: Стихи. М., 1961.

Магазин игрушек: [Вершы] / Пер. В. Тарас. Мн., 1967.

Соломон: Новогодний рассказ // Сов. Бел. 1940. 3 янв.; Костюм Чарли Чаплина: [Апавяданне] / Пер. З. Левин // Сталин. молодежь. 1940. 20 февр.; Под солнечным небом / Пер. П. Жур; Соль жизни / Пер. П. Кобзаревский; В раю / Пер. Л. Друскин; С детьми; Весна; Поэзия/ Пер. Н. Быховцев: [Вершы] // Сов. Отчизна. 1958. № 2; Три рассказа: Птичка-невеличка; Костюм Чарли Чаплина; Вечная тема / Пер. А. Белов // Неман. 1961. № 3; Узелок: [Вершы] / Пер. Е. Ильин // Огонек. 1961. № 3.

1.6.

Камянецкі Г. Выбр. вершы / З яўр. Мн., 1960 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Васіленка П. // Полымя. 1985. № 11; Дар сэрца паэта // ЛіМ. 1962. 7 снеж.; Лeconовіч К. Аднабаковасць у падборы матэрыялаў // Там жа. 1947. 1 сак.; Літаратурны вечар, прысвечаны Шолам-Алейхему // Чырв. звязда. 1941. 18 мая; [Некралог] // ЛіМ. 1961. 28 ліп.; Нячай О. Соль жыцця: Аб чым расказвае чалавек, які пешшу абышоў усю Амерыку // За вярт. на Радзіму. 1959. № 17; Палітыка Д. З веданнем жыцця // ЛіМ. 1958. 26 лют.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Секцыя яўрэйскіх пісьменнікаў Беларусі // Сав. Радзіма. 1945. 22 жн.; Хведаровіч М. А песня засталася з намі...: Да 75-годдзя з дня нараджэння А. Платнера // ЛіМ. 1970. 20 ліст.

На рускай мове. Азгур З. Сквозь сердце // Неман. 1986. № 11.

На яўрэйскай мове. Бярозкін Р. Паэт і яго час // Савеціш Геймланд (Масква). 1970. № 11; 80-годдзе Платнера // Там жа. 1976. № 4; Грын Б. Новыя выбраныя вершы // Морген-фрайгайт (Нью-Йорк). 1976. 24 кастр.; Гутковіч // Яўрэйская кніга: Літаратурна-гістарычны каляндар. Варшава, 1966. С. 252; Памяранц А. Ахвяры культу асобы. Буэнас-Айрэс, 1962. С. 209—214; Рэлес Р. З Платнерам // Савеціш Геймланд. 1965. № 11; Смоляр Г. Кветкі да 70-годдзя // Морген-фрайгайт (Нью-Йорк). 1964. 27 снеж.; Яго ж. Паэт любові і веры // Фолкс-Шціме (Варшава). 1961. № 119; [Успаміны аб А. Платнеры] // Ідзішэ Культур. 1965. № 1.

2.4.

На беларускай мове. Дубоўка У. Найдаражэйшы скарб: Народная казка [Памяці паэта І. Платнера] // ЛіМ. 1966. 15 ліп.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 73, воп. 1, спр. 1—14.

Т. М. Махнач.

ПЛОТКІН ПІНЯ

Плоткін Піня (Пінхас Абрамавіч; н. 10.3.1915, Бабруйск), паэт. Піша на яўрэйскай мове.

Паходзіць з сям'і рабочых. Дзяцінства прайшло ў мяст. Любонічы (цяпер Кіраўскі раён), куды бацькі пераехалі неўзабаве пасля яго нараджэння. Вучыўся ў пачатковай яўрэйскай школе, затым у Любоніцкай беларускай сямігодцы. Пасля заканчэння школы паступіў у Бабруйску на рабфак. У 1935—39 вучыўся на літаратурна-лінгвістычным факультэце Мінскага педінстытута. У 1939 прызваны ў армію. Вялікую Айчынную вайну прайшоў з першага і да апошняга дня. Прымаў удзел у вызваленні Беларусі, Прыбалтыкі, у штурме Кёнігсберга. Пасля дэмабілізацыі вярнуўся ў Бабруйск. У 1946—53 працаваў палітрэдактарам аблліта, пазней настаўнічаў у сельскіх школах Бабруйскага і Глускага раёнаў. Да выхаду на пенсію — выхавацель у адной з школ Бабруйска. Узнагароджаны двума ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі.

Дэбютаваў П. Плоткін у 1934 у мінскай яўрэйскай газеце «Дэр юнгер арбайтер» («Малады рабочы») вершам «Вясна» (публікацыя не выяўлена). Пазней яго паэтычныя творы друкаваліся ў часопісах «Штэрн» («Зорка»), «Савецііш Геймланд» («Савецкая Радзіма»), газеце «Октобэр» («Кастрычнік»), варшаўскім штотыднёвіку «Фолк-штыме» («Народны голас») і інш. У сярэдзіне 1940 у Мінску выйшаў з друку зборнік вершаў чатырох маладых аўтараў, дзе былі змешчаны амаль усе вершы, напісаныя П. Плоткіным у час вучобы на рабфаку і ў педінстытуце. У апошні час друкуецца ў газеце «Біробіджанер штэрн». Паэтычныя творы П. Плоткіна прасякнуты лірызмам, насычаны роздумам аб лёсе чалавека, аб шляхах перамогі дабра над злом, аб роднай беларускай зямлі.

Жыве ў Бабруйску. *Р. Л. Рэлес.*

Бібліяграфія

1.2.

Паэтычны зборнік. Мн., 1940 / Сааўт. Х. Гурэвіч, У. Баруховіч, С. Ляльчук / Яўр. Рэц.: Стральцоў К. Зборнік маладых паэтаў // ЛіМ. 1941. 15 лют.

1.3.

1938. У грыбы: [Вершы] // Штэрн. № 1 / Яўр.; Да месяца: [Верш] // Там жа. № 10 / Яўр.

1939. Размова з партрэтам Шолам Алейхема: [Верш] // Штэрн. № 3—4 / Яўр.

1940. Урал: [Верш] // Штэрн. № 7—8 / Яўр.

1941. Урал; З вінтоўкай у руцэ: [Вершы] // Штэрн. № 1 / Яўр.

1962. Камуніст: [Верш] // Савецііш Геймланд. № 1 / Яўр.

1969. Калі мір на зямлі: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 5 / Яўр.

1970. Ля кастра: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 5 / Яўр.

1972. Паэтычныя замалёўкі: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 3 / Яўр.

1973. Са старога сшытка: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 2 / Яўр.

1974. XX стагоддзе: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 9 / Яўр.

1975. Патрэбнае слова: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 3 / Яўр.; 9-е мая: [Верш] // Там жа. № 5 / Яўр.; Восеньскія лісты: [Вершы] // Фолк-штыме. 4—11 студз. / Яўр.

1976. Наш марш; Маякоўскі ідзе; Я люблю: [Вершы] // Фолк-штыме. 21 жн. / Яўр.

1977. Глыбокія карэнні: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 6 / Яўр.

1978. Палессе; Далёкія дарогі: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 1 / Яўр.; Землярробства — іх прафесія: [Нарыс] // Там жа. № 12 / Яўр.

1979. Сярод светаў: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 2 / Яўр.; Пяць санетаў: [Верш] // Там жа. № 5 / Яўр.

1980. Вось так крочыць па жыцці: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 11 / Яўр.

1981. Там, дзе цячэ Беразіна: [Нарыс] // Савецііш Геймланд. № 1 / Яўр.; Ленін у маім жыцці; Стары камісар: [Вершы] // Там жа. № 2 / Яўр.; З інтэрнацыяналам: [Верш] // Там жа. № 3 / Яўр.; У сне: [Верш] // Там жа. № 7 / Яўр.; Добры ранак: [Верш] // Там жа. № 11 / Яўр.

1982. Усё, што цябе акружае: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 2 / Яўр.

1983. Землярробства — іх прафесія: [Нарыс] // У нашы дні. М., 1983 / Яўр.; Дзе пяшчотныя ружы ляжаць: [Вершы] // Савецііш Геймланд. № 1 / Яўр.

1984. Санеты // Савецііш Геймланд. № 1 / Яўр.; Санет // Там жа. № 2 / Яўр.; 12 красавіка, 9 гадзін 07 хвілін; 4 кастрычніка 1957 г.: [Вершы] // Там жа. № 4 / Яўр.

1985. Ёсл і Нахама: [Паэма] // Савецііш Геймланд. № 3 / Яўр.; 1418 дзён: [Вершы] // Там жа. № 5 / Яўр.; Пісьманосец: [Верш] // Там жа. № 7 / Яўр.; Мой заклік: [Вершы] // Там жа. № 10 / Яўр.

2.3.

На рускай мове. Горшман Ш. Путешествие по Литве и Белоруссии // Праздник средь будней. М., 1984.

На яўрэйскай мове. Горшман Ш. Падарожжа па Літве і Беларусі // Савецііш Геймланд. 1977. № 2; Сярэбраны І. Новыя імёны // Там жа. 1978. № 9.

М. П. Барташэвіч.

ПЛУГ АДАМ

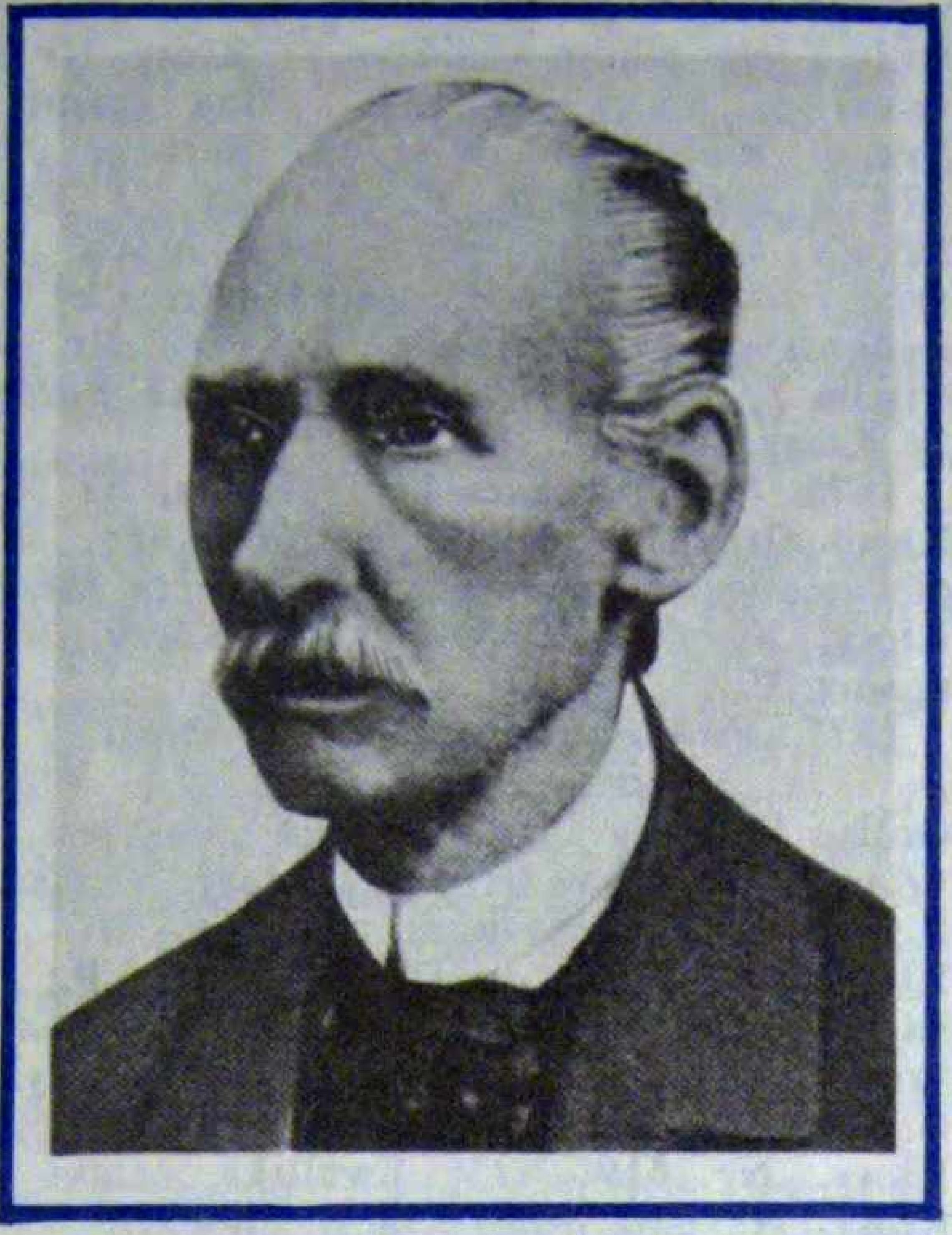

Плуг Адам [сапр. Пяткевіч Антон Антонавіч; крыпт. Р., А. Р., R. (?); 23.10.1823, в. Замосце Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Слуцкі р-н — 2.11.1903, Варшава; пахаваны на Павонзкаўскіх могілках], празаік, паэт, журналіст. Пісаў на польскай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і арандатара Антона Пяткевіча (шляхецкі род герба «Труба»), жанатага з Сузаннай Рагазінскай. У 1831 бацька пісьменніка атрымаў пасаду падлоўчага ў радзівілаўскіх уладаннях, і сям'я Пяткевічаў пераехала ў в. Жукаў Барок (цяпер Стаўбцоўскі р-н). У 1835—42 А. Плуг вучыўся ў Слуцкай гімназіі. Падчас летніх канікул у 1840 пазнаёміўся з сынам арандатара суседняга прынёманскага фальварка Залуча Людвікам Кандратовічам, які выступіў пазней у літаратуры пад псеўданімам Уладзіслаў Сыракомля. Маладыя людзі адразу ж пачулі ўзаемную прыязнасць, памкнуліся адзін да аднаго, іх першыя спробы пяра выліліся ва ўзаемных паэтычных прысвячэннях («Гара Замчышча» А. Плуга і «Залом» У. Сыракомлі). Скончыўшы гімназію, А. Плуг працаваў хатнім настаўнікам на Падоллі. У 1845—46 вучыўся на філасофска-літаратурным факультэце Кіеўскага універсітэта. Недахоп матэрыяльных сродкаў вымусіў А. Плуга спыніць вучобу і вярнуцца да настаўніцкай працы ў Джурыне (на Падоллі), дзе ўсё больш і больш увагі стаў надаваць мастацкай творчасці — пісаў паэтычныя гутаркі-ўспаміны («Жукаў Барок», «Родная песенька» і інш.) і рамантычна-дыдактычную прозу («Споведзь», «Дзетабойца» і інш.), скіраваную сваім зместам да мясцін маладосці.

У друку дэбютаваў у 1847. У 1849 напісаў на беларускай мове чатыры апавяданні і адну легенду, захавалася толькі апавяданне «Кручаная баба», заснаванае на вясковым бытавым анекдоце (апошняя навуковая публікацыя — «Спадчына». 1992. № 4). У 1856 прыязджаў у Вільню, у кастрычніку наведаў У. Сыракомлю ў фальварку Барэйкаўшчына (цяпер Вільнюскі р-н), быў у Мінску, пазнаёміўся з В. Дуніным-Марцінкевічам. Ажаніўшыся ў 1857 з Людвікай Сержпутоўскай, узяў у арэнду в. Паток (каля Вінніцы), у 1859 адмовіўся ад арэнды і пераехаў у Жытомір. Там разам з жонкай заснаваў мужчынскую гімназію з пансіёнам, аднак у 1861 улады пазбавілі іх правоў утрымліваць гэтую асветніцкую ўстанову. У 1862 жонка А. Плуга была арыштавана за ўдзел у антыўрадавых маніфестацыях і зняволена ў Оўручы, а ў 1864—66 і сам А. Плуг знаходзіўся пад арыштам у Жытоміры, затым у Кіеве. Не маючы магчымасці з-за палітычнай ненадзейнасці знайсці працу на больш-менш працяглы перыяд, ён часта мяняў месцы жыхарства, урыўкамі займаўся гувернёрскай практыкай. Асаблівую вастрыню яго сацыяльная неўладкаванасць набыла пасля смерці жонкі ў Камянец-Падольску (1868). У снежні 1874 А. Плуг прыняў прапанову выдаўца С. Левенталя пераехаць у Варшаву і супрацоўнічаць у новым часопісе. З 1875 да 1879 быў сарэдактарам, у 1879—90 рэдактарам час. «Kłosy» («Каласы»), дзе друкаваў шмат матэрыялаў пра Беларусь. Калі часопіс перастаў выходзіць, А. Плуг стаў галоўным рэдактарам «Wielkiej Encyklopedii Powszechnej Jlustrowanej» («Вялікай усеагульнай ілюстраванай энцыклапедыі», 1891—1903), адначасна працаваў літаратурным кіраўніком часопіса «Wędrowiec» («Вандроўнік», 1894—99), уваходзіў у склад рэдакцыі газеты «Kurjer Warszawski» («Варшаўскі веснік», 1899—1903), шмат зрабіў для развіцця польскай журналістыкі і выхавання літаратурнай моладзі. У Варшаве А. Плуг быў членам многіх дабрачынных, навуковых і літаратурных таварыстваў, камітэтаў, прычыніўся да арганізацыі беларускага літаратурна-асветніцкага гуртка. У варшаўскім касцёле св. Крыжа ў 1905 устаноўлены бюст А. Плуга.

У. І. Мархель.

Бібліяграфія

1.1.

Zagon rodzinny: Zbiór obrazków, gawęd, fraszek rymowanych i nierymowanych. Wilno, 1854. T. 1—3.

Zupełny zbiór pism. Serya 1-sza. Żytomierz, 1862. T. 1; Wilno, 1863. T. 2.

1.2.

Wigilia Świętego Jana. Wilno, 1847 / Пад сваім прозв.

Spowiedź: Ustęp z życia mego przyjaciela. Wilno, 1850 (Odb. z Athenaeum. 1849. T. 3—5).

Dzieciobójca: Obrazek z wiejskiego żywota. Wilno, 1851 (Odb. z Athenaeum. 1850. T. 5).

Gość z grobu: Opowiadanie kościelnego dziadka... Wilno, 1851 (Odb. z Athenaeum. 1851. T. 1).

Obrazek obyczajowy. Wilno, 1852.

Kłosy z rodzinnej niwy. Wilno, 1856.

Pamiątki domowe. Warszawa, 1858.

Duch i krew: Kilka zarysów z życia towarzyskiego. Wilno, 1859. T. 1—3.

Głos z Litwy. Mń., 1859.

Drzewo przeklęte: Fantasmagoria. Żytomierz, 1861.

Smętarz: Obrazek fantastyczny. Kijów, 1862.

Sroczka: Obrazek zaściankowy. Lwów, 1869 (Bibl. Mrówki. T. 6); Warszawa, 1876; Warszawa, 1892.

Przyjaciele: Bajka Krasickiego dialogowana. Lwów, 1870 (Bibl. Mrówki. T. 23).

Oficjalista: Szkice obyczajowe z niedalekiej przeszłości. Warszawa, 1873. T. 1—3; Warszawa, 1896. T. 1—3.

Trzy legendy z dawnych lat: Według obcych podań... Warszawa, 1889.

Duch i krew: Kilka zarysów z życia towarzyskiego. Warszawa, 1897. T. 1—2.

1.3.

1847. Niebo: W sztambuchu Panny F. R. // Athenaeum. T. 5 / Пад сваім прозв.

1849. Spowiedź: Ustęp z życia mego przyjaciela // Athenaeum. T. 3—5; Żukowy Borek: Gawęda za gawędę Władysławowi Syrokomli // Athenaeum. T. 3.

1850. Dzieciobójca: Obrazek z wiejskiego żywota // Athenaeum. T. 5.

1851. Gość z grobu: Opowiadanie kościelnego dziadka // Athenaeum. T. 1; Pliszka i bocian: Gawęda gminna na wiosnę // Athenaeum. T. 3; Zaraza: Obrazek obyczajowy // Athenaeum. T. 3, 6.

1852. Drzewo święte: Fantasmagorja // Dz. lit. 3, 7, 10, 14, 17, 21, 24, 28 stycz.; Korrespondencja «Gazety Warszawskiej»: Dżuryn, w Podolskiej gubernji, dnia 22 marca // Gaz. Warsz. 7 kwiet.; Kilka słów o Podolu // Gaz. Warsz. 9 wrześ.

1853. Z bajek własnych: Cietrzewie i szulak; Dwa dworacy // Dz. lit. 29 paźdz. / Пад крыпт. A. P.; Paproć: Powieść gminna galicyjska // Gaz. Codzienna. 19 czerw. / Пад крыпт. A. P.; O czystości mowy // Gaz. Codzienna. 26 lip. / Пад крыпт. A. P.; Obchody weselne u Mołdawan // Gaz. Codzienna. 20, 21 wrześ. / Пад крыпт. A. P.

1854. Kto tu bohater?: Opowiadanie z prawdziwego zdarzenia // Gaz. Codzienna. Nr 284—285; Dzieciobójca: Obrazek z wiejskiego żywota // Nowiny. Nr 124—130.

1855. Korrespondencja Dziennika Warszawskiego // Dz. Warsz. 26, 27, 28 list.; Pogadanka wiejska // Gaz. Codzienna. 16, 17 wrześ.

1856. Gawędy starego Macieja // Czytelnia niedzielna. Nr 21, 28—29, 45; Korrespondencya Gaz. Codziennej // Gaz. Codzienna. 10 grud.

1857. Piastunka: Relikwie z poczciwej przeszłości // Teka Wileńska. Nr 1, 2.

1858. List do Felixa Pietkiewicza: Kilka wrażeń z wycieczki na Litwę // Kronika Wiadomości Krajowych i Zagranicznych. NN 234—237, 241, 243, 245, 253—255, 259, 261, 263, 265, 267, 269, 271, 273, 275.

1859. Przejście Pańskie: (Legenda) // Dz. lit. 25 stycz.; Cudze nie grzeje: Gawęda starego Macieja // Dzwonek. Nr 9; Drzewo przeklęte: Fantasmagoria // Gaz. Codzienna. Nr 198—200.

1862. Władysław Syrokomla: Wspomnienie pośmiertne // Bibl. Warsz. T. 4; Drzewo święte: Fantasmagoria // Dz. lit. Nr 1—8; Korespondencja «Kurjera Wileńskiego»: Owrucz, na Wołyniu. 8 marca 1862 r. 30 marca, 3 kwiet.; Dzięcioł: Powieść z życia staroszlacheckiego // K. W. 27 kwiet., 1, 4, 8, 11, 15, 18, 22, 25 maja; 1, 5, 8, 12 czerwca; Drzewo święte: Wyjątek z powieści // K. W. 20 lip.; Na śmierć Władysława Syrokomli // K. W. 16 paźdz.; Korespondencja «Kurjera Wileńskiego»: Owrucz, 13 listopada // K. W. 27 list.; Powieści grabarza // Tyg. il. Nr 142—143.

1863. Korespondencja «Kurjera Wileńskiego»: Owrucz, d. 29 grudnia // K. W. 22 stycz.

1866. Oficjalista: Szkice obyczajowe z niedalekiej przeszłości // Kłosy. Nr 76—78.

1867. Oficjalista: Szkice obyczajowe z niedalekiej przeszłości // Kłosy. Nr 79—104.

1868. O znaczeniu allegorycznem «Burzy» Szekspira //Kłosy. Nr 132 / Без подпісу; Bakałarze: Powieść // Kłosy. Nr 180—183.

1874. Słonim // Kłosy. Nr 472 /Пад крыпт. R.

1875. Adam Zawadzki // Kłosy. Nr 499; Napoleon Orda i jego album widoków // Kłosy. Nr 512; Modlitwa dzieci // Kłosy. Nr 532 / Пад крыпт. P.; Z życia dworu wiejskiego. Wieczór literacki // Kłosy. Nr 534 / Пад крыпт. P.; Kabała // Kłosy. Nr 539; Szkoła techniczna przy warsztatach mechanicznych dróg żelaznych Warszawsko-Wiedeńskiej i Warszawsko-Bydgoskiej w Warszawie // Kłosy. Nr. 545; Opłakana wigilia // Kłosy. Nr 547; Gwiazdka Bożego narodzenia // Kłosy. Nr 547.

1876. Gra w kraszanki // Kłosy. Nr 563; Aleksander Karol Groza // Kłosy. Nr 564, 566, 567; Z powodu pięćdziesięcioletniej rocznicy śmierci Malczewskiego // Kłosy. Nr 566; Kolędnicy // Kłosy. Nr 599 / Пад крыпт. P.

1877. Powinszowanie Nowego Roku // Kłosy. Nr 601 / Пад крыпт. P.; Styczeń // Kłosy. Nr 601; Grób Jędrzeja Śniadeckiego we wsi Horodnikach: (Z teki Napoleona Ordy) // Kłosy. Nr 606 / Пад крыпт. P.; Smolhów: Miejsce rodzinne Wł. Syrokomli // Kłosy. Nr 612 / Пад крыпт. P.; Na ostatnim barłogu // Kłosy. Nr 617 / Пад крыпт. P.; Ignacy Chodźko i ogólna charakterystyka pism jego: Odczyt na rzecz Towarzystwa Dobroczynności // Kłosy. Nr 619—623; Zwaliska zamku w Mirze // Kłosy. Nr 620; Prelekcja o Chodźce // Wiek. Nr 36.

1878. Z powodu notatki bibliograficznej Karola Estrejchera o Kraszewskim // Kłosy. Nr 654; Pokłosie // Kłosy. Nr 655; Śmierć i obchód pogrzebowy J. S. Papieża Piusa IX // Kłosy. Nr 662; Grób Jana Czeczotta w Rotnicy pod Druskienikami // Kłosy. Nr 673; Grobowiec Tomasza Zana w Smolanach // Kłosy. Nr 678; Przyczynek do wiadomości o Tomaszu Zanie // Kłosy. Nr 679; Stuletnia rocznica Karola Linneusza // Kłosy. Nr 692 / Пад крыпт. A. P.; Książe Leon Sapieha // Kłosy. Nr 698; Aleksandrówka: Stary dwór ś. p. Michała Grabowskiego // Kłosy. Nr 704.

1879. Boruny // Kłosy. Nr 707; Lirnik ukraiński // Kłosy. Nr 715; Jubileusz J. I. Kraszewskiego // Kłosy. Nr 716, Józef Wojciechowski: Wspomnienie pośmiertne // Kłosy. Nr 718; Nekrologia // Kłosy. Nr 718; Lirnik ukraiński: Projekt pomnika dla ś. p. Alexandra Grozy (Posąg K. Ostrowskiego) // Kłosy. Nr 721; Ś. p. Kazimierz Rogiński // Kłosy. Nr 732; Ś. p. Kazimierz Władysław Wójcicki: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 738; Dr. Alexander Stankiewicz: Wspomnienie pośmiertne // Kłosy. Nr 741; Wspomnienie Romanowa // Kłosy. Nr 744; Lilla Weneda // Kłosy. Nr 747 / Пад крыпт. A. P.; Matylda Waldow: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 747; Balladyna // Kłosy. Nr 754.

1880. Fryderykowi Chopinowi rodacy // Kłosy. Nr 766; Bronisław Zaleski: Wspomnienie pośmiertne // Kłosy. Nr 767 / Пад крыпт. A. P.; Juliusz Kossak // Kłosy. Nr 772, 773; Kazimierz Ostrowski // Kłosy. Nr 774; Elżbieta Drużbacka // Kłosy. Nr 780; Michał Elwiro Andriolli // Kłosy. Nr 781, 782; Dom schronienia paralityków i założycielka jego ś. p. Izabella Piłsudzka // Kłosy. Nr 786; Alina: Z tragedyi J. Słowackiego p. t. «Balladyna» // Kłosy. Nr 790 / Пад крыпт. A. P.; Poezye Bohdana Zaleskiego // Kłosy. Nr 796 / Пад крыпт. A. P.; Albert Antoni Gryf Marcinkowski // Kłosy. Nr 799; Alexander Tyszyński: Wspomnienie pośmiertne // Kłosy. Nr 807; Pismo arabskie Wacława Rzewuskiego zwanego Emirem Tadżul-Fahrem // Kłosy. Nr 807; Józef Ignacy Kraszewski // Wieczory Rodz. Nr 1—8.

1881. Nowy Rok // Kłosy. Nr 810 / Пад крыпт. A. P.; Obchód 77-ej rocznicy urodzin A. E. Odyńca // Kłosy. Nr 812; Kałamarz, ofiarowany Odyńcowi w 77 rocznicę i rysunek Andriollego z Albumu pamiątkowego / Пад крыпт. A. P.; Antoni Edward Odyniec // Kłosy. Nr 814; Antoni Kolankowski: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 818; Ś. p. Roman ks. Lubartowicz Sanguszko // Kłosy. Nr 824; Alexander Chodźko // Kłosy. Nr 826, 828; Zygmunt Noskowski // Kłosy. Nr 834; Pomnik Ks. Józefa Poniatowskiego w Lipsku // Kłosy. Nr 840 / Пад крыпт. A. P.; Teodor Dostojewski

// Kłosy. Nr 843; Karol Mecherzyński: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 845; Władysław Noskowski: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 855; Kartka z przeszłości // Kłosy. Nr 857.

1882. Adam Mickiewicz wobec wystawy elektryczności // Kłosy. Nr 864 / Пад. крыпт. A. P.; Józef Łukaszewicz // Kłosy. Nr 866; Paulina Krakowowa // Kłosy. Nr 870; Ś. p. Adam Niemirowski // Kłosy. Nr 873; Ksiądz Jan Bogdan // Kłosy. Nr 876; Jan Nepomucen Jaśkowski: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 883; Listy Henryka Rzewuskiego do Johna of Dycalpa (Ks. Placyda Jankowskiego) // Kłosy. Nr 902 / Пад крыпт. A. P.; Marya Konopnicka // Kłosy. Nr 909; Na gwiazdkę // Kłosy. Nr 912; Wigilia Nowego Roku na Litwie // Kłosy. Nr 913 / Пад крыпт. A. P.

1883. Zgon i pogrzeb ś. p. księdza Adama Jakubowskiego // Kłosy. Nr 915; Ślub Zygfryda // Kłosy. Nr 918 / Пад крыпт. A. P.; Ś. p. Ksiądz Antoni Fijałkowski, Arcybiskup-Metropolita Mohylewski; Szkoła rzemiosł dla kobiet // Kłosy. Nr 922; Zygmunt Komarnicki: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 924; Dr Antoni Józef Rolle // Kłosy. Nr 929; Dr Jan Jachimowicz; Nieśwież // Kłosy. Nr 930; Stara piosnka; Napoleon Orda: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 933; Julian Horain // Kłosy. Nr 939; Antoni Stanisławski: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 948, 949; Ś. p. Henryk Szopowicz // Kłosy. Nr 951; Jan Turgieniew // Kłosy. Nr 951, 952, 953; Córa Piastów // Kłosy. Nr 965 / Пад крыпт. A. P.; Gwiazdka Bożego narodzenia // Kłosy. Nr 965; Obrazy z pobrzeży Niemna: Urywek wspomnień z lat dziecinnych, przepędzonych z rodzicami w Żukowym Borku // Tyg. pows. Nr 24—25; Listy z nad Prypeci // Wiek. S. 217.

1884. Bohaterki poezyi polskiej: Felicyta (z dramatu pod tymże tytułem A. E. Odyńca) // Kłosy. Nr 969 / Пад крыпт. A. P.; Powrót Litwinów z nocnej wycieczki: Rys. Andriollego do Powieści Wajdeloty z poematu Mickiewicza «Konrad Wallenrod» // Kłosy. Nr 974 / Пад крыпт. A. P.; Jan Fiedorowicz uważany za pierwszego drukarza Lwowskiego // Kłosy. Nr 979; Na Zmartwychwstanie Pańskie // Kłosy. Nr 980; Jeszcze jeden portret Mickiewicza // Kłosy. Nr 894; Przyczynek do wiadomósci o portretach A. Mickiewicza // Kłosy. Nr 986 / Пад крыпт. A. P.; Po wyroku; Jeszcze o zwłokach króla Stanisława Leszczyńskiego // Kłosy. Nr 987; Gdzie się urodził Mickiewicz / Пад крыпт. A. P.; Jan Adam Skarbek-Malczewski, weteran wojsk Napoleońskich: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 988; Stanisław Chlebowski // Kłosy. Nr 992; Ignacy Domejko w Warszawie // Kłosy. Nr 997; Tysiączny snopek naszych «Kłosów» // Kłosy. Nr 1000; Brzegi nad rz. Świdrem // Kłosy. Nr 1003; Araukanie // Kłosy. Nr. 1007; Leonard Sowiński // Kłosy. Nr 1014, 1015; Fryderyk Krauze: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 1016; Stare drzewo i latorośle: (Przypowieść) // Kur. Warsz. Nr 1; Lud Polesia litewskiego // Tyg. powsz. Nr 22; **1885.** Nr 1—9.

1885. A. E. Odyniec // Kłosy. Nr 1022, 1023, 1027, 1032, 1033, 1035—1041, 1043, 1050, 1057, 1059, 1062; Z powodu ogłoszenia przedpłaty na przekład angielski «Pana Tadeusza» i «Grażyny» // Kłosy. Nr 1024; Polacy w Akademii Padewskiej // Kłosy. Nr 1026; Wojciech Grabowski: (Wspomnienie pośmiertne) // Kłosy. Nr 1041; Z powodu umieszczenia na wystawie modeli pomnika Mickiewiczowskiego szkicu rysunkowego Matejki // Kłosy. Nr 1046; Sprawa Bułgarska // Kłosy. Nr 1059.

1886. Odpowiedź «Słowu» // Kłosy. Nr 1076; Józef Bohdan Zaleski: Wspomnienie pośmiertne // Kłosy. Nr 1084, 1085; Adam Honory Kirkor // Kłosy. Nr 1120; Pierwszy i ostatni opłatek // Kłosy. Nr 1121.

1887. Pokój ludziom dobrej woli // Gaz. Warsz. Nr 332—335; Nad Horyniem: Notatki z podróży... // Kur. Warsz. Nr 211—212.

1888. Rok stary // Kłosy. Nr 1175; Rozstrzygnięcie konkursu na pomnik dla Mickiewicza // Kłosy. Nr. 1178; Żałobna rocznica // Kłosy. Nr 1185; Pomnik Mickiewicza // Kłosy. Nr 1191; Majówka: (Wspomnienie szkolne) // Kłosy. Nr 1193; W dzień zaduszny // Kłosy. Nr 1218.

1889. Ignacy Domejko // Kłosy. Nr 1232; Ignacy Domejko w Chili // Kłosy. Nr 1233; Powrót bocianów // Kłosy. Nr 1240; Ś. p. Marya Julia Zaleska // Kłosy. Nr 1242; Notatki z podróży do Paryża i Londynu Antoniego Edwarda Odyńca // Kłosy. Nr 1246; Oskar Kolberg w pięćdziesiątą, rocznicę jego pracy na polu etnografii // Kłosy. Nr 1249; Ś. p. Piotr Jaxa Bykowski // Kłosy. Nr. 1250; Z dziedziny wysłowienia // Kłosy. Nr 1254; Wypisy i notatki Jana Czeczota // Kłosy. Nr 1259; Ś. p. Jadwiga hr. Rzewuska / Пад крыпт. A. P.; Dwuwiekowa rocznica urodzin Szymona Czechowicza // Kłosy. Nr 1261; Notatka o A. Odyńcu // Kłosy. Nr 1264; Dziennik podróży Antoniego Odyńca // Pamiętnik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza. T. 3.

1890. Przedmowa // Kondratowicz L. Wybór poezyj. Warszawa, 1890. Wyd. nowe. T. 1 / Сааўт. B. Каратынскі; Wypisy i notatki J. Czeczota // Kłosy. Nr. 1282; Włodzimierz Zagórski / Пад крыпт. A. P.; Jubileusz Wojciecha Gersona // Kłosy. Nr 1283; O godności prasy // Kłosy. Nr 1286; Ś. p. Katarzyna Lewocka // Kłosy. Nr 1287.

1893. Sen // Upominek: Książka zbiorowa na cześć Elizy Orzeszkowej (1866—1891). Kraków; Petersburg.

1896. Ś. p. Kajetan Kraszewski // Kronika Rodzinna. Nr 14; Moniuszko w Mińsku // Tyg. il. Nr 19.

1897. Deotyma: (Jadwiga Łuszczewska) 1852—1897 // Wędrowiec. Nr 21—25.

1898. Góra zamczysko: Powieść Burtynika; O tym, jak ludzie czas zabijają: Podróż myśli po ulicach małego miasteczka / Ogł. P. Chmielowski // Biesiada liter. Nr 23; Obłąkany: Poemat (Fragmenty) / Ogł. P. Chmielowski // Biesiada lit. Nr 24.

1905. Nagrobek Wincentemu Korotyńskiemu // Kurjer Warsz. Nr 161.

1906. Wiersz do żony // Słowo Pol. Nr 90.

1913. Piosnka rodzinna // Kalendarz Polski na Litwę i Białą Ruś na rok 1913. Wilno.

1918. Кручаная баба: (Апавяданне) // Варта. № 1.

1920. Кручаная баба: Апавяданне // Часопісь. № 2.

1.4.

1860. Hugo W. Róża inflantki: Z legendy wieków / Z franc. // Dz. lit. 3 lip.

1866. Hugo W. Ojcobójca: Z legendy wieków / Z franc. // Kłosy. Nr 51.

1868. Szekspir W. Burza: Dramat / Z ang. // Kłosy. Nr 132, 137, 139, 141, 143.

1870. Szekspir W. Makbet: Tragedya / Z ang. // Kłosy. Nr 312—316, 318—320, 322.

1875. U straconego gniazda ojczystego (Naśladowanie z niemieckiego) // Kłosy. Nr 509; Aicard J. Dzień i noc / Z franc. // Kłosy. Nr 540; Buónarotti M.-A. Do Wiktoryi Colonny; Do Boga: Sonety / Z włos. // Kłosy. Nr541.

1876. Andersen H. Matka: Legenda. Naśladowanie / Z duńsk. // Kłosy. Nr 560.

1881. Ostatnie łowy (Naśladowanie z niemieckiego) // Kłosy. Nr 828.

1886. Wzgardzona wolność (Myśl wzięta z niemieckiego) // Kłosy. Nr 1104.

1.5.

На беларускую мову. Некалькі ўражанняў з падарожжа па Літве: (Ліст Ф. Пяткевічу) // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978.

На чэшскую мову. Straka: Přisteňkowy obrázek / Přel. J. Hudec. Praha, 1882.

1.6.

Kondratowicz L. Wybór poezyi. Warszawa, 1890. Wyd. nowe. T. 1—5 / Скл. з В. Каратынскім.

2.3.

На беларускай мове. Адам Плуг (Антон Пяткевіч) // Варта. 1918. № 1; Мальдзіс А. Адам Плуг // Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969; Яго ж. Сябра беларускай літаратуры // ЛіМ. 1963. 26 сак.; Яго ж. Творчае пабрацімства. Мн., 1966. С. 112—113.

На польскай мове. Burkot S. Korespondencja Adama Pługa w Bibliotece Jagiellońskiej // Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej. 1970. Nr 1—2; Deotyma. Adam Pług — Antoni Pietkiewicz // Biesiada lit. 1903. Nr 43; Domejko J. Nowogródek: List... do Adama Pługa // Kłosy. 1886. Nr. 1121; FYita S. Maria Konopnicka — Adam Pług // Konopnicka wśród jej współczesnych. Warszawa, 1976; Gomulicki W. Adam Pług // Tyg. il. 1903. Nr 45; Gomulicki W. Adam Pług (Antoni

Pietkiewicz) // Kłosy z polskiej niwy. Warszawa, (s. a.); Gomulicki W. Adam Pług: (Sylwetka jubileuszowa) // Kraj: Dział literacko-artystyczny. 1897. Nr 29; Kamieński A. Pietkiewicz Antoni w ostatnich latach życia // Tyg. il. 1903. Nr 2; Korotyński W. Adam Pług // Kurier Warsz. 1903. Nr 303; Łoś J. Puszkin w literaturze polskiej // Kraj. 1899. Nr 22; Maciejewska I. Sylwetka literacka Adama Pługa // Pamięt. lit. 1958. Z. 1; Pierwsze utwory Adama Pługa // Biesiada lit. 1898. Nr 24; Wisz. Z życia: Cztery jubileusze // Życie. 1888. Nr 2; Wspomnienie o Bohdanie Zaleskim z listu T. Lenartowicza do A. Pługa // Kłosy. 1886. Nr 1091; Wójcicki K. Pietkiewicz Antoni (Pług Adam) // Kłosy. 1867. Nr 97; Żeleźniak A. [Walicki A.] List ze Słucka // Gaz. Codzienna. 1857. Nr 20.

На рускай мове. Киселев В. К границе Гродненской области // Киселев В. На истоках неманских. Мн., 1985. С. 108; Слижень Д. [Бохан Д.] Адам Плуг: [Некролог] // Сев.-Зап. край. 1903. 25 окт.

3.1.

БАН Украіны імя В. Стафаніка ў г. Львове, ф. Я. Карловіча, адз. зах. 126; Б-ка Асалінскіх у Вроцлаве (ПР), аддз. рукап., адз. зах. 4805, 4961, 5248, т. 2, адз. зах. 5878, 5884, т. 9, адз. зах. 6222, 6517, 7467, 9871; Б-ка Варшаўскага ун-та (ПР), аддз. рукап., адз. зах. 303, 492; Б-ка Ягелонскага ун-та ў Кракаве (ПР), аддз. рукап., адз. зах. 8/60, 117/56. 8917, 9140, 9207, 9241, 9810; Нацыянальная б-ка ў Варшаве, аддз. рукап., адз. зах. 2667, 2674, 2733, 2788, 2915, 2975, 2981, 5181, 5283, 5780, 5902, 5919, 5937, 5986, 5993, 5994, 6017, 6023, 6358, 7056, 7087, 7092, 7126, 7260, 7262, 7264, 7319, 7351, 7600, 8342, 8840, 8842, 8845, 8849, 8906; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 29, адз. зах. 294; ф. 79, адз. зах. 598; ЦДАМЛіМ Літвы, ф. 96, воп. 1, адз. зах. 152.

У. І. Мархель.

ПРАКАПОВІЧ МІКОЛА

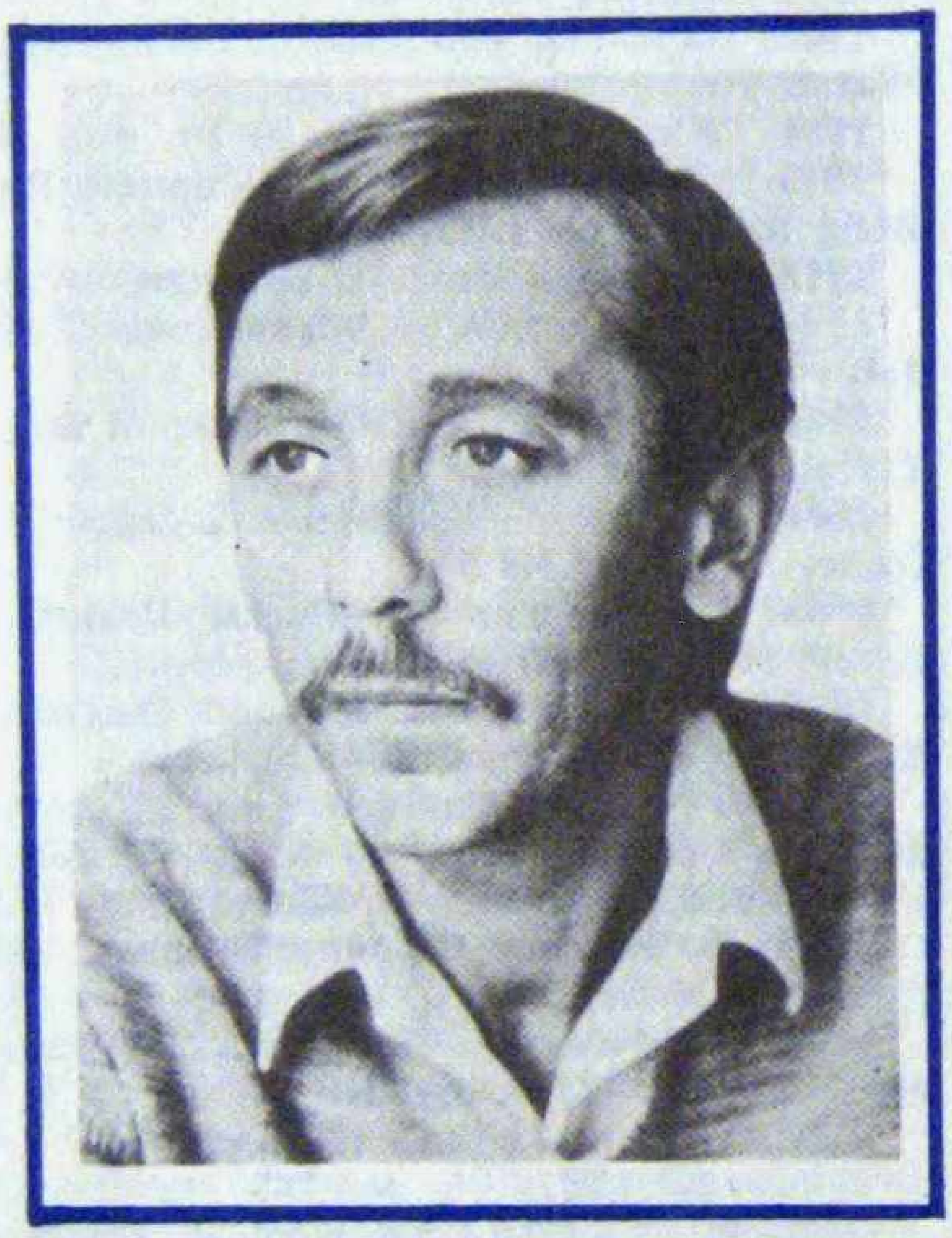

Пракаповіч Мікола (Мікалай Мікалаевіч; н. 1.11.1948, в. Пугачова Брэсцкага р-на, цяпер у межах Брэста), паэт. Член СП Беларусі з 1981.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. Блізкасць да горада (в. Пугачова аддзелена ад Брэста толькі ракой Мухавец) наклала адбітак на побыт мясцовых жыхароў. Бацька, Мікалай Ільіч, меў некалькі прафесій: экскаватаршчык, трактарыст, слесар, маляр. Амаль усё яго жыццё звязана з працай у Брэсцкім рачным порце. Маці, Вольга Паўлаўна, працавала прыбіральшчыцай, гардэробшчыцай. У 1955 М. Пракаповіч пайшоў у першы клас Пугачоўскай васьмігадовай школы. У 1966 закончыў сярэднюю школу № 4 г. Брэста. У малодшых класах захапляўся гісторыяй, пазней — фізікай, матэматыкай, удзельнічаў у раённых і абласных алімпіядах, дзе займаў прызавыя месцы. Змалку любіў чытаць. Ахвотна пісаў сачыненні. Вершы пачаў пісаць яшчэ ў піянерскім узросце. Да творчасці яго падахвочваў сусед, кампазітар-аматар і паэт Дзмітрый Васільеў, які ў той час шмат друкаваўся ў абласной газеце «Заря». Ён пазнаёміў будучага паэта з супрацоўнікамі газеты, паэтам М. Рудкоўскім. Гэта ў пэўнай ступені паўплывала на выбар прафесіі. У 1966 М. Пракаповіч паступіў на філалагічны факультэт Брэсцкага педінстытута. Будучы студэнтам, прымаў удзел у рабоце абласнога літаб'яднання. Пасля заканчэння інстытута, у 1970—71, працаваў настаўнікам у Асобавіцкай васьмігадовай школе Пінскага р-на. У 1971—72 служыў у Савецкай Арміі. З 1972 працаваў на Брэсцкім абласным радыё, з 1975 старшы рэдактар, пазней загадчык рэдакцыі літаратурна-мастацкіх і музычных перадач Брэсцкай студыі тэлебачання. З 1984 сакратар абласнога аддзялення СП Беларусі. Сябра Рады СП Беларусі (з 1990).

Першы верш «Ранак» М. Пракаповіча надрукаваны ў 1966 у абласной газеце «Заря». У хуткім часе з'явіліся публікацыі ў «Чырвонай змене» і іншых рэспубліканскіх перыядычных выданнях. Аснову першай яго кнігі «Белая вежа» (увайшла ў калектыўны зборнік «Нашчадкі», 1979) склалі вершы, напісаныя ў час працы ў школе ў в. Асобавічы. Аўтар паэтычных зборнікаў «Неад'емнае», «На кругі свае». М. Пракаповіч — паэт лірычнага складу, улюбёны ў хараство роднага палескага краю. Яго вершы і паэма «Неад'емнае» прасякнуты клопатам пра захаванне роднай прыроды. Асноўныя матывы творчасці паэта — сяброўства, каханне, сумленнасць, дабрыня, старонкі гісторыі беларускага народа. Роздум паэта знаходзіць выяўленне ў лірычным вершы, паэме, публіцыстычных формах. На яго верш Э. Ханок напісаў песню «Полька-весялуха».

Жыве ў Брэсце.

А. А. Майсейчык.

Бібліяграфія

1.2.

Неад'емнае: Вершы і паэма. Мн., 1982. Рэц.: Рубін І. Адчуванне крэўнасці//ЛіМ. 1983. 1 ліп.; Семенов Н. Мир добр и вечен // Заря. 1985. 22 февр.; Чорная А. Святкуй, душа, заручыны...// Чырв. змена. 1983. 4 мая.

На кругі свае: Вершы і паэма. Мн., 1986.

Мяжа надзеі: Вершы і паэма. Мн., 1993.

1.3.

1966. Ранак: [Верш]// Заря. 18 нояб.

1967. Цаліннікі: [Верш] //Заря. 18 нояб.

1968. Новая зорачка: [Верш]//Вачамі дзяцей. Мн.; Чазенія: [Верш]//Заря. 3 авг.; Студэнцкая цаліна: [Верш]//Там жа. 20 нояб.; Брэсцкая крэпасць: [Верш]//Чырв. змена. 17 снеж.

1969. Цытадэль: [Верш] // Заря. 8 февр.; Успамін: [Верш]//Там жа. 21 июня.

1970. Белая вежа: [Верш] // Заря. 21 марта; Абеліск: [Верш] // Там жа. 25 июля; Цішыня: [Верш] // Там жа. 24 окт.; Незабыўнае: [Верш] // Звязда. 21 чэрв.; «Пажаўцелі сцяблінкі...»: [Верш]//ЛіМ. 18 вер.

1971. Белая вежа; Абеліск: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Дарогі: [Верш] //Заря. 9 янв.; Крылы: [Верш] // Там жа. 27 марта.

1972. Ходзікі: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Цаліннікі; Успамін: [Вершы] // Рабочая смена. № 5; Папараць-кветка: [Верш] // Заря. 7 июля; Вырай: [Верш] // Там жа. 21 окт.; «Запознены, мокры снег...»; Восень: [Вершы] // Знамя юности. 3 окт.; «Зноў у нас з табою не ладзіцца...»: [Верш] // Чырв. змена. 27 вер.

1973. Паведамленне сіноптыка: [Верш] // Заря. 20 янв.; Паравозы: [Верш] // Там жа. 14 апр.; «Няўмольны час...»: [Верш] // Чырв. змена. 17 мая.

1974. «Мяне дарогі памяці прыводзяць...»; «Чароўная восень Палесся...»; Паведамленне сіноптыка 22 чэрвеня...; «Няўмольны час! Не знойдзеш анідзе...»; «Каторы раз цягнік у далі...»; «Усё не так у гэты вечар...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Не дакарай за доўгае маўчанне...»: [Верш] // Заря. 19 окт.; Шчасце: [Верш] // Там жа. 26 дек.; У Брэсцкай крэпасці; Маці; Паравозы: [Вершы] // Звязда. 17 сак.; Зоркі; «Мяне дарогі памяці прыводзяць...»: [Вершы] // Знамя юности. 29 нояб.; «Спявае салавей...»; «Якая поўня!..»: [Вершы] // ЛіМ. 29 ліст.; Папараць-кветка: [Верш] // Сел. газ. 27 окт.; З першай кнігі: [Вершы] // Чырв. змена. 10 вер.

1975. «Зноў з табою у нас не ладзіцца...»; «Ад продкаў, добрых і бяздомных...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Мне прыснілася Радзіма...; Пецька; «Над тайгою зара на паўнеба...»; «Як сон, скавала крылы стома...»; «Я шукаю твае сляды...»; «Ад продкаў добрых, векапомных...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; «Як сон, скавала крылы стома...»: [Верш] // Заря. 27 сент.; «Я шукаю твае сляды...»: [Верш] // Там жа. 22 нояб.; «Прабач мне за трывожнае маўчанне...»; «Я шукаю твае сляды...»: [Вершы] // Знамя юности. 19 июня.

1976. Агонь; «Жанчыны знікалі ў тлуме...»: [Вершы] // Заря. 28 февр.; Жыцця цудоўнае імгненне: [Верш] // Там жа. 6 марта; Шчасце; «Жар-птушку за хвост злавіць...»; «Майскі вечар, сіні вечар...»: [Вершы] // Там жа. 29 мая; У лялечным тэатры: [Верш] // Там жа. 12 июня; Пецька; «У палоне казачнага свету...»: [Вершы] // Чырв. змена. 1 жн.; Агонь: [Верш] // Там жа. 19 вер.; Спяваюць жанчыны: [Верш] // Там жа. 31 кастр.

1977. «Мне нельга без цябе, мая Радзіма...»; «Вясенняе сонца свеціць...»; «Я спяшаўся лугамі роснымі...»; Васількі: [Вершы] // Маладосць. № 10; У лялечным тэатры: [Верш] // Заря. 17 янв.; Спяваюць жанчыны: [Верш] // Там жа. 4 февр.; Еду ў вёску...; «Яшчэ зіма калючым ветрам...»: [Вершы] // Там жа. 19 февр.; «Прадвесне...»: [Верш] // Там жа. 6 марта; Сябру: [Верш] // Там жа. 5 июня; Верасень; «Яшчэ нібыта лета ў разгары...»; Песня: [Вершы] // Там жа. 15 окт.; Песня; «Рэчка нешта шаптала...»: [Вершы] // ЛіМ. 1 ліп.; «Свет таемны — няма пачатку...»: [Верш] // Чырв. змена. 8 мая; Сустрэчы; Радзіме: [Вершы] // Там жа. 21 вер.

1978. «Жыццё — цудоўнае імгненне...»; Памяць; «А ад вёскі да могілак шлях кароткі...»; «На ўскрайку вёскі — школа...»; Спяваюць жанчыны; Кола: [Вершы] // Маладосць. № 11; Радзіме: [Верш] // Заря. 6 янв.; Кола: [Верш] // Там жа. 10 февр.; Успамін пра мора: [Верш] // Там жа. 8 апр.; Вечнасць: [Верш] // Там жа. 24 июня; «Не дакарай за доўгае маўчанне...»: [Верш] // ЛіМ. 7 крас.; Радзіме; Папараць-кветка: [Вершы] // Там жа. 26 мая.

1979. Неадпраўленае пісьмо; Купальскае: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Белая вежа: [Вершы] // Нашчадкі. Мн.; Сябру; «Ад поўначы да відна...»; Верасень: [Вершы] // Беларусь. № 1; «Расу залатую збірае сініца...»: [Верш] // Заря. 6 янв.; Купальскае; «Поўня. Цішыня. Дрыготкі вечар...»: [Вершы] // Там жа. 10 марта; Вяртанне дадому; «Над горадам смуга, смуга, смуга...»: [Вершы] // Там жа. 9 июня; Неад'емнае: [Верш] // Там жа. 25 авг.; «Калі з табою не будзе...»: [Верш] // Там жа. 26 сент.; «Вясне, здавалася, не скончыцца...»: [Верш] // Там жа. 7 дек.; «З вакзалаў пачынаюцца дарогі...»: [Верш] // Там жа. 18 дек.

1980. Каля цяпельца; Маці; Сын малюе: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Вяртанне дадому; «Прадвесне. Бэзавы світанак...»; Размова са жніўнем; «Жар-птушку за хвост злавіць...»; «Я вуліцамі кружу...»; «Поўня. Цішыня. Дрыготкі вечар...»; «Над горадам смуга, смуга, смуга...»; Дарога, якой не было: [Вершы] // Маладосць. № 12; Раніца на Сенацкай плошчы: [Верш] // Заря. 19 янв.; На школьным вечары: [Верш] // Там жа. 1 марта; «Радасць сустрэч праміне...»: [Верш] // Там жа. 8 марта; «Я вуліцамі кружу...»: [Верш] // Там жа. 4 мая; Маці: [Верш] // Там жа. 9 июля; Каля цяпельца: [Верш] // Там жа. 19 июля; «Не развітацца з мараю...»: [Верш] // Там жа. 9 авг.; Прызнанне: [Верш] // Там жа. 30 авг.; «У клопатах, у шумнай мітусні...»: [Верш] // Там жа. 30 окт.; Над Гарынню: [Верш] // ЛіМ. 19 вер.; Неад'емнае: Паэма // Там жа. 24 кастр.; «Прыслухайся на хвіліну...»: [Верш] // Чырв. змена. 30 студз.; Купальскае: [Верш] // Там жа. 24 жн.

1981. «Праз белае, белае поле...»; «А людзі вераць толькі ў дабрыню...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; «Праз белае, белае поле...»: [Верш] // Заря. 24 янв.; ЛіМ. 6 лют.; «Куды б мяне шляхі не павялі...»: [Вершы] // Заря. 26 мая; На вакзале; Варна: [Вершы] // Там жа. 15 авг.; «І зноў наперадзе дарога...»: [Верш] // Там жа. 9 окт.; Скрыпка: [Верш] // Там жа. 3 дек.; У самалёце; Дарогі; «Паэзія не церпіць мітусні...»; Роздум: [Вершы] // Звязда. 31 кастр.; «А людзі вераць толькі ў дабрыню...»; «Жыццё падарыла нам дзіва...»: [Вершы] // Знамя юности. 14 апр.; «То весняе сонца свеціць...»; «З вакзалаў пачынаюцца дарогі...»; «Не табой пачынаецца ранак...»; Шчасце: [Вершы] // Там жа. 1 июля; «Не табой пачынаецца ранак...»: [Верш] // Ніва. 8 сак.; «Калі ўжо сказаны ўсе словы...»: [Верш] // Там жа. 31 мая.

1982. Папараць-кветка; «Радасць сустрэч праміне...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; «Няўжо такое можа быць...»; «Калі ўжо сказаны ўсе словы...»; «Пасля надзей — спустошанасць...»: [Вершы] // Беларусь. № 2; «Дзень прамільгнуў, як знічка...»;

«Ну што, мой дружа, зноў мы селі ў сані...»; Элегія; «У калаўроце шматгалосым...»; Успамін пра мора; На вакзале; У лялечным тэатры: [Вершы] // Маладосць. № 8; «Жыццё падарыла нам дзіва...»; «Праз белае, белае поле...»; Абуджэнне; «У клопатах, у шумнай мітусні...»; «Калі ўжо сказаны ўсе словы...»: [Вершы] // Полымя. № 2; «Восень падлічыць страты...»: [Верш] // Заря. 12 февр.; Папараць-кветка: [Верш] // Там жа. 7 июля; «Спіць мой сын...»: [Верш] // Там жа. 2 окт.; «Над Белай Руссю ранак...»; Раніца на Сенацкай плошчы; «Змірыцца з тым, што больш нічога...»; «Не развітацца з мараю...»; «Засумую без дай прычыны...»; «І зноў наперадзе дарога...»; «Восень падлічыць страты...»: [Вершы] // ЛіМ. 10 снеж.

1983. Скрыпка; «Міне, збуяе лета...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Бонда: [Верш] // Заря. 28 мая; «Калі ліхалецце знянацку...»; «У познім трамваі — не цесна...»; «Жыццё імклівай ракой цячэ...»; «Лямпу запалю. Прысяду...»; «Не сумуйце,— сказала гулліва...»; «Спіць мой сын...»; «Вось і прыйшла пара маёй вясне...»; «Колькі гукаў тоіць цішыня!..»; «Сустракаемся, не верачы ў растанне...»: [Вершы] // ЛіМ. 24 чэрв.

1984. «Я зноў на шчаслівай мяжы...»; Сучасная песня: [Вершы] //Дзень паэзіі — 84. Мн.; Прысвячэнне; Гара: [Вершы] // Полымя. № 10; Балада пра Белую птушку: (Фрагмент з паэмы «...На круги своя») // Заря. 19 сент.; На кругі свае: Урыўкі з паэмы // ЛіМ. 30 ліст.

1985. Балада пра белую птушку: [Верш] // Маладосць. № 7; На родине Павлюка Багрима // Заря. 2 окт.; Радзіма; «Майскі вечар, сіні вечар...»: [Вершы] // Звязда. 1 мая.

1.4.

1976. Трафімчук В. Бяссмерце: [Верш] / З укр. // Заря. 29 мая.

1977. Лазарук В. Бярозавы сок: [Верш] / З укр. // Заря. 16 сент.

1978. Чарнецкі І. Мой даўні друг; Палескі лес: [Вершы] / З укр. // Заря. 22 сент. / Сааўт. пер. Л. Філатаў.

1979. Мах П. «А дым, як згадка, да вачэй паўзе...»; Лазарук В. Бо не вярнуліся касцы...; Чарнецкі І. Восень: [Вершы] / З укр. // Заря. 18 сент.

1982. Мах П. Каліна: [Верш] / З укр. // Заря. 10 июня; Яго ж. Палескі дзень; Каліна; «А дым, як згадка, да вачэй...»; Зязюленька: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 28 мая.

1984. Мах П. У міжрэччы: [Верш] / З укр. // Заря. 25 мая; Бабій С. Агонь; Мах П. «Пакліч, Рыгор, мяне ў краіну мар...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 12 окт.

1985. Чарнецкі І. Верую: [Вершы] / З укр. // Заря. 19 дек.

1.5.

На рускую мову. «Нетерпелось, я тропами росными...»: [Верш] / Пер. И. Василевский // Знамя юности. 1979. 23 нояб.; «Нетерпелось, я рвался к взрослости...»: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; «Вытье сирены не встревожит город...»: [Верш] / Пер. В. Липневич //Неман. 1980. № 9; Приметы: [Вершы] / Пер. П. Кошель // Там жа. 1985. № 1.

На ўкраінскую мову. «Я шукаю твоїх слідів...»: [Верш] / Пер. І. Міхнюв // Молода гвардія. 1976. 31 лип.; Співають жінки...: [Верш] // Рад. Волинь. 1977. 16 вер.; «Язичник я...»: [Верш] / Пер. В. Лазарук // Молодий ленінець. 1978. 21 вер.; Мені приснилась Батьківщина: [Верш] / Пер. І. Чернецкий // Рад. Волинь. 1978. 22 вер.; Вертання додому: [Верш] / Пер. І. Іванович // Там жа. 1979. 15 вер.; Бонда: [Верш] / Пер. П. Мах // Там жа. 1981. 11 вер.; «Світ таемний — нема початку...»: [Верш] / Пер. І. Римарук // Дніпро. 1982. № 12; Ранковий монолог; Варна: [Вершы] /Пер. М. Людкевич // Ленінська молодь. 1982. 14 вер.; «Среди хлопот, волнений, суеты...»: [Верш] / Пер. О. Данилова // Комс. іскра. 1983. 6 січ.; Марія: [Верш] // Рад. Житомир. 1985. 16 черв.

2.3.

На беларускай мове. [Біябібліяграфічная даведка] // Нашчадкі. Мн., 1979; Упершыню ў «Беларусі» // Беларусь. 1979. № 1.

На ўкраінскай мове. Бурак Ю. «Дванадцятий всесоюзний...» // Дніпро. 1982. № 12. *Г. І. Рэут.*

ПРАНУЗА ПАЎЛЮК

Прануза Паўлюк
(Павел Кузьміч;
псеўд. Паўлюк
Дабруша,
П. Палявы,
П. Паўлюкоў,
Павел Пранузаў,
Паўлюк
Пранузаў;
н. 18.3.1918, в. Вылева
Добрушскага р-на
Гомельскай вобл.),
паэт, перакладчык.
Член СП Беларусі
з 1974.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. Бацька, Кузьма Іванавіч (1883—1973), працаваў на Добрушскай папяровай фабрыцы, маці, Таццяна Якімаўна (1885—1962) — у калгасе. П. Пранузa вучыўся ў пачатковай школе ў в. Вылева, а з пятага па дзесяты клас — у Добрушскай СШ. У 1937—41 студэнт філалагічнага факультэта Гомельскага педінстытута. У гады Вялікай Айчыннай вайны служыў у зенітнай артылерыі, быў намеснікам камандзіра гарматы. У складзе войск Бранскага, Цэнтральнага і Першага Беларускага франтоў удзельнічаў у баях на Курскай дузе, у вызваленні Беларусі, Польшчы, узяцці Берліна. На фронце перапісваўся з беларускім паэтам М. Сурначовым, якога ведаў са студэнцкіх гадоў (два гады яны жылі ў адным студэнцкім інтэрнаце ў Гомелі). Пасля дэмабілізацыі выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Нясвіжскім педвучылішчы імя Я. Коласа (1945—56), у сярэдняй школе № 3 г. Нясвіжа (1956—78). З 1978 на творчай працы. Узнагароджаны ордэнам Славы 3-й ступені, Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў у 1936 у раённай газеце «Сталінец», потым у «Гомельскай праўдзе», дзе ў 1936 пад псеўданімам Паўлюк Пранузаў быў змешчаны яго верш «Сонца ўпала за дахам». У гады Айчыннай вайны вершы П. Пранузы друкаваліся ў франтавых і армейскіх перыядычных выданнях, у сатырычнай газеце-плакаце «Раздавім фашысцкую гадзіну». Аўтар 16 зборнікаў паэзіі — «Разгневаная зямля», «Добрай раніцы», «У дальнім раёне», «Мае землякі», «Калі верыш», «Непаўторнасць», «Рукі салдата» і інш. Выдаў кнігі выбраных твораў «Родныя мясціны», «Трываласць», «Сустрэчы», «Мой аўтограф». У вершах паэта біяграфія франтавога пакалення, маладосць якога праходзіла выпрабаванне, мужнела на дарогах вайны. Яны пазначаны асабістай вывераннасцю, суаднесенасцю з уласным лёсам аўтара. Будні краіны ў пасляваенныя гады, стваральная праца беларускага народа, услаўленне яго гераічнага подзвігу, вернасць грамадзянскаму абавязку, трываласць маральна-этычных ідэалаў, гісторыя і сучаснасць — асноўныя матывы лірыкі П. Пранузы. Шчырыя даверлівыя радкі адрасаваны дзецям у яго зборніках «Добры дождж ык», «Я вясну малюю», «Дзе вясны пачатак», «Вясновыя тэлеграмы», «Фарбы восені», «Звініць ручаёк». Пераклаў на беларускую мову творы рускіх, украінскіх, латышскіх, літоўскіх, польскіх, балгарскіх паэтаў. Вершы П. Пранузы пакладзены на музыку кампазітарам Д. Камінскім і інш.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік, В. І. Смыкоўская.

Бібліяграфія

1.1.

Ручаёк: Выбр. вершы. Мн., 1969. Рэц. Даніленка М. Ручаёк прабіваецца да ракі // Гомел. праўда. 1969. 12 жн.; Наст. газ. 1969. 10 снеж.; Дзелянкоўскі М. Для Леначкі і пра Леначку // Мін. праўда. 1969. 8 жн.; Жгут В. Светлы ручаёк // ЛіМ. 1969. 16 вер.

Мой аўтограф: Выбранае. Мн., 1988.

1.2.

Разгневаная зямля: Вершы. Мн., 1946. Рэц.: Бераст К. Першае слова // ЛіМ. 1947. 15 лют.; Комар Ю. Вершы аб разгневанай зямлі // Беларусь. 1947. № 1; Титов К. О двух сборниках // Сталин. молодежь. 1947. 26 февр.; Цымбалін С. «Разгневаная зямля» // Чырв. змена. 1946. 26 ліст.

Добрай раніцы: Вершы. Мн., 1951. Рэц.: Антонаў Л. Новы зборнік маладога паэта // Беларусь. 1952. № 5; Сабаленка Р. Заяўка на паэтычную сталасць // Чырв. звязда. 1951. 23 снеж.

У дальнім раёне: Вершы. Мн., 1954. Рэц.: Александровіч С. Новы зборнік П. Пранузы // Беларусь. 1955. № 2; Гаўрусёў С. «У дальнім раёне» Паўлюка Пранузы // Полымя. 1955. № 9; Сурскі А. Быць на пярэднім краі! // ЛіМ. 1955. 26 сак.; Тарас В. Трэці зборнік // Звязда. 1955. 31 жн.

Мае землякі: Вершы. Мн., 1957. Рэц.: Гаўрусёў С. Паэзія і шаблон // ЛіМ. 1957. 23 ліст.; Клачко А. // Наст. газ. 1958. 10 студз.; Крышталь В. У пошуках свайго голасу // Полымя. 1958. № 4.

Добры дождж ык: Вершы. Мн., 1960. Рэц.: Кацюшын М. «Дождж ык» мог быць лепшым // Звязда. 1961. 11 студз.; Разанаў І. Новы зборнік вершаў паэта-настаўніка // Наст. газ. 1960. 17 вер.; Тартоўскі І. Добры дождж ык // Мін. праўда. 1960. 28 жн.; Цвірка К. Без надакучлівай дыдактыкі // Полымя. 1960. № 11.

Я вясну малюю: Вершы. Мн., 1962. Рэц.: Кацюшын М. Вачыма дзяцей // ЛіМ. 1962. 25 вер.; Тартоўскі І. Паэт вясну малюе // Наст. газ. 1962. 5 вер.; Якубовіч У. Сур'ёзная размова // Мін. праўда. 1962. 14 снеж.

Калі верыш: Вершы. Мн., 1963. Рэц.: Гаўрусёў С. Сакрэты няхітрай лабараторыі // ЛіМ. 1964. 21 лют.; Кудраўцаў І. Дарога кліча ўдалячынь // Беларусь. 1963. № 8; Макарэвіч А. Шчыра, ад сэрца // Наст. газ. 1963. 21 жн.

Дзе вясны пачатак: Вершы. Мн., 1965. Рэц.: Зубкоўскі Б. Кніга магла быць лепшай // Полымя. 1966. № 7; Ланіна С. Якая яна, вясна // ЛіМ. 1966. 11 сак.; Разанаў І. З думкай пра маленькага чытача // Наст. газ. 1966. 20 ліп.; Сімаfamoўскі І. Разведка шчырасцю // Звязда. 1966. 27 сак.

Родныя мясціны: Вершы. Мн., 1968. Рэц.: Арочка М. Размова з вершамі // Полымя. 1969. № 7; Данілевіч Л. Апаленыя агнём баёў // Наст. газ. 1968. 8 мая; Паўлаў І. Проста аб важным // Вяч. Мінск. 1971. 19 крас.; Сіманоўскі І. Калі нітуюцца плыні // Звязда. 1968. 29 вер.; Хведаровіч М. «Здалёку бачыў родны край...» // Сел. газ. 1970. 22 марта; Яго ж. Паэзія там, дзе праўда // Беларусь. 1969. № 7.

Непаўторнасць: Вершы. Мн., 1974. Рэц.: Зэкаў А. Дзённік памяці // Гомел. праўда. 1975. 18 студз.; ЛіМ. 1975. 15 жн.

Вясновыя тэлеграмы. Мн., 1976. Рэц.: Даніленка М. Вясёлыя тэлеграмы // Наст. газ. 1977. 12 лют.; Яго ж // Гомел. праўда. 1976. 19 ліст.

Трываласць: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: Мядзведзеў І. На перадавой лініі // Гомел. праўда. 1978. 11 жн.

Фарбы восені: Вершы. Мн., 1982. Рэц.: Гамолка М. З любоўю да дзяцей // Наст. газ. 1983. 2 лют.

Сустрэчы: Вершы. Мн., 1983.

Звініць ручаёк: Вершы. Мн., 1988.

Рукі салдата: Вершы. Мн., 1990.

1.3.

1936. Сонца ўпала за дахам: [Верш] // Палес. праўда. 3 чэрв. / Пад псеўд. Паўлюк Пранузаў; У лагеры: [Верш] // Піянер Бел. 20 жн.

1938. Шчырыя размовы: [Верш] // Палес. праўда. 12 кастр. / Пад псеўд. Павел Пранузаў.

1939. За поўную ліквідацыю другагодніцтва, за моцныя веды // Гомел. праўда. 16 вер.; Вячэрняе возера; Дождж: [Вершы] // ЛіМ. 12 вер.

1940. Сталінскія стыпендыяты // Гомел. праўда. 16 ліст.; Справаздача прафкома // Там жа. 26 ліст.;

Падрыхтоўка пачалася // Там жа. 19 кастр.; Дакладна арганізавана // Там жа. 3 снеж.; Пасля дажджу: [Верш] // ЛіМ. 11 ліп.; Карасі; Санет; Журавель: [Вершы] // Там жа. 3 жн.

1941. Дадому; То не хмары: [Вершы] // Чырв. змена. 11 чэрв. / Пад псеўд. Паўлюк Дабруша.

1942. Партызанам Беларусі: [Верш] // За сваб. Бел. 30 вер.; Помста заве: [Верш] // Сав. Бел. 7 кастр.

1943. Привет герою: [Верш] // На разгром врага. 13 марта; Немец: [Верш] // Слово бойца. 30 мая; Не пропусти, не пропусти: [Верш] // Там жа. 17 июня.

1944. Адплата: [Верш] // Сав. Бел. 7 чэрв.; Кости на попелище: [Нарыс] // Сов. Бел. 8 авг.; Ліст: [Верш] // Чырв. змена. 14 кастр.; У Вісле плавае тапелец: [Верш] // Там жа. 7 вер.

1945. Мы перайшлі граніцу: [Верш] // Беларусь. № 4; Родная мова; У Белавежскай пушчы: [Вершы] // Там жа. № 11—12; «Кацюша»: [Верш] // Раздавім фашысцкую гадзіну. № 141; На варожай зямлі // Там жа. № 142; Цішыня: [Верш] // ЛіМ. 12 снеж.

1946. Калі б магло дыміцца гора: [Верш] // Беларусь. № 1; Фрыдрых II: [Верш] // Полымя. № 1; Кенігсплац: [Верш] // ЛіМ. 10 жн.; За родным парогам: [Верш] // Чырв. звязда. 26 мая; Размова з вершамі; Кулю радкоў у цэль: [Вершы] // Там жа. 30 сак.; Дубок майго збаўлення: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Радасць працы: [Верш] // Там жа. 29 жн.; Пагожы верасень прыехаў...: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Зіма: [Верш] // Там жа. 7 снеж.

1947. Пяцігодка майго калгаса: [Верш] // Беларусь. № 8; Маленькія будаўнікі: [Верш] // Бярозка. № 8; На дэманстрацыі: [Верш] // Там жа. № 10; «Не экскурсантам, а салдатам...»: [Верш] // Полымя. № 4; Гэта толькі турбот пачатак: [Верш] // ЛіМ. 2 жн.; Патрыятычныя ідэі ў творах беларускай літаратуры // Наст. газ. 2 кастр.; Прыход вясны: [Верш] // Чырв. звязда. 30 сак.; Новы атрад настаўнікаў // Там жа. 1 ліп.; І разам аралі і сеялі разам; Жалезны конь; На лузе; Сэрца будаўніка: [Вершы] // Там жа. 13 ліп.; Маленькія будаўнікі; Пяцігодка майго калгаса: [Вершы] // Там жа. 12 кастр.; У студэнтаў педвучылішча // Там жа. 2 снеж.

1948. Наш хлеб: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Сталінскія салдаты: [Верш] // Сав. селянін. 9 мая; Наш дзень; На радзіму; Шчасце: [Вершы] // Чырв. звязда. 21 сак.

1949. Яны з намі; Пяцігодка майго калгаса: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Зварот на радзіму: [Верш] // Беларусь. № 5; Ранак; Звеннявая; Знаёмай дарогай: [Вершы] // Там жа. № 7; Вераснёвая зара: [Верш] // Там жа. № 10; З новым росквітам, Беларусь!: [Верш] // Полымя. № 1; Хлебная восень: [Верш] // Работніца і сялянка. № 10; Слова на пленуме ССПБ, прысвечаным пытанням крытыкі // ЛіМ. 15 кастр.; Прадчуванне вясны: [Верш] // Чырв. звязда. 12 крас.; Ліст ад сябра: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Студэнт: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; Родны раён: [Паэма] // Там жа. 16 жн.; Падзяка Сталіну: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1950. Мой дом; Голас народаў; Хлеб ідзе: [Вершы] // На варце міру. Мн.; Сшытак брыгадзіра: [Верш] // Беларусь. № 2; Салдаты міру: [Верш] // Там жа. № 5; Мой дом: [Верш] // Вожык. № 3; Вясна: [Верш] // Полымя. № 3; Хлеб ідзе: [Верш] // Там жа. № 9; Маці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Сустрэча з Маякоўскім: [Верш] // ЛіМ. 15 крас.; Слова простых людзей: [Верш] // Там жа. 26 жн.; За Сталіна!: [Верш] // Там жа. 16 снеж.; Чырв. звязда. 10 сак.; Мы вас абаронім // Піянер Бел. 31 мая; Кіно ў калгасе; На шашы; У глыбінным раёне: [Вершы] // Чырв. звязда. 30 студз.; Біяграфія кандыдата: [Верш] // Там жа. 25 лют.; Я галасую за мір: [Верш] // Там жа. 12 сак.; На паўстанку: [Верш] // Там жа. 2 крас.; Жывы Ленін: [Верш] // Там жа. 22 крас.; У вагона: [Верш] // Там жа. 21 ліп.; Чырв. змена. 27 ліп.; Будаўніку Мінска: [Верш] // Чырв. звязда. 23 ліп.; Чырв. змена. 4 ліп.; Сонечны закон: [Верш] // Чырв. звязда. 5 снеж.; Ля помніка: [Верш] // Чырв. змена. 22 крас.; Карціна: [Верш] // Там жа. 13 мая; На Брэсцкім вакзале: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Свята песні: [Верш] // Там жа. 16 ліп.; Уручэнне ўзнагароды: [Верш] // Там жа. 10 жн.; Шчаслівы дзень: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Для міру: [Верш] // Там жа. 19 вер.; У шчаслівы шлях: [Верш] // Там жа. 28 кастр.

1951. Салдату за акіян: [Верш] // Беларусь. № 5; Дзявочая песня; Заклік часу: [Вершы] // Там жа. № 9; Дубкі: [Верш] // Бярозка. № 6; У глыбінным раёне: [Вершы] // Полымя. № 7; Да знаёмых мясцін: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Галасуем за мір: [Верш] // Звязда. 25 лют.; Быць міру!: [Верш] // ЛіМ. 17 сак.; Ліквідаваць недахопы ў падручніках па граматыцы // Там жа. 9 чэрв.; Слова будаўніка: [Верш] // Там жа. 29 вер.; Слуга народа: [Верш] // Наст. газ. 8 сак.; Чырв. звязда. 22 мая; За аднастайнасць і дакладнасць граматычных азначэнняў // Наст. газ. 22 ліст.; Навагоднія думы: [Верш] // Чырв. звязда. 1 студз.; З добрым ранкам!: [Верш] // Там жа. 31 сак.; Май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Чырв. змена. 1 мая; Залатая кніга: [Верш] // Чырв. звязда. 7 снеж.; Наша сталь: [Верш] // Чырв. змена. 18 лют.; У добры час: [Верш] // Там жа. 15 сак.

1952. З імем Сталіна; За Сталіна!: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Хлеб ідзе: [Верш] // Мастацкае слова. Мн.; Гомел. праўда. 8 жн.; «Партызанка»: [Верш] // Беларусь. № 9; Паштальён: [Верш] // Там жа. № 11; Мы пакорым топкае Палессе: [Верш] // Там жа. № 12; Сустрэча: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; Партыйнае даручэнне: [Верш] // Звязда. 26 кастр.; Якубу Коласу: [Верш] // Мін. праўда. 15 ліст.; Чырв. звязда. 1 ліст.; Песня Купалы // Піянер Бел. 3 ліп.; Чырв. звязда. 6 ліп.; За навагоднім сталом // Там жа. 1 студз.; Два параходы // Там жа. 8 студз.; Танкіст // Там жа. 23 лют.; Наша мэта — мір! // Там жа. 12 крас.; Наш май // Там жа. 1 мая; Камбайнер: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Нам гэты план па сэрцу ўсім: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; Ля манумента Сталіна: [Верш] // Там жа. 5 ліст.

1953. Любімы вобраз: [Верш] // Беларусь. № 5; Чырв. звязда. 22 крас.; На калгасным полі: [Верш] // Беларусь. № 6; Чырв. звязда. 19 крас.; Святло з Усходу // Беларусь. № 10; Геаграфія: [Верш] // Вожык. № 1; Песня аб дружбе: [Верш] // Маладосць. № 5; Едзе Зося: [Верш] // Там жа. № 6; Толькі б ты адпачывала: [Верш] // Там жа. № 9; Кніганоша: [Верш] // Полымя. № 5; Выбар: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Пісьмы: [Верш] // Там жа. № 10; Чырв. звязда. 3 кастр.; За святочным сталом: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Раніца Радзімы: [Верш] // Чырв. звязда. 1 студз.; Наш кандыдат: [Верш] // Там жа. 22 лют.; У свой раён: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Чырв. змена. 13 кастр.; Будаўнік: [Верш] // Чырв. змена. 2 чэрв.

1954. Дом у стэпе; Баявы лісток: [Вершы] // Беларусь. № 9; Танкіст: [Верш] // Там жа. № 12; Дом настаўніка: [Верш] // Маладосць. № 5; Наст. газ. 18 ліст.; Наш камсамольскі аганёк; Фатограф: [Вершы] // Маладосць. № 12; Хачу з табой ісці заўсёды: [Верш] // Работніца і сялянка. № 10; Сябру-настаўніку: [Верш] // Гомел. праўда. 20 чэрв.; Наст. газ. 1 студз.; Хлеб ідзе // Гомел. праўда. 8 жн.; Дом у стэпе // Там жа. 5 вер.; Баявы лісток: [Верш] // Мін. праўда. 11 ліп.; Сінявокі маладзец: [Верш] // Чырв. змена. 3 сак.; У родную сям'ю: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Ад'езд студэнтаў: [Верш] // Там жа. 1 вер.

1955. Песня Купалы: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Зяць: [Верш] // Беларусь. № 6; З добрым ураджаем: [Верш] // Там жа. № 10; Сноп пшаніцы: [Верш] // Маладосць. № 1; Чырв. змена. 5 чэрв.; Шалаш у Разліве: [Верш] // Полымя. № 4; Суседзі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Мамін сынок: [Верш] // Там жа. № 11; Наш камсамольскі аганёк: [Верш] // Гомел. праўда. 17 вер.; Званок старшыні райвыканкома: [Верш] // Калг. праўда. 7 чэрв.; Лявон Абяцанкін: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Трыццацітысячнік // Там жа. 9 вер.; Сцяпан-падхалім: [Верш] // Наст. газ. 12 мая; Дождж; Утрыманец: [Вершы] // Чырв. змена. 12 ліп.

1956. «Мне сумна, маці...»; Артысты ў калгасе; Маё сяло; Сонца; Мастак; «Падарыла любая...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Універсітэт; Кажуць, у каханай...; Вечара чакала...: [Вершы] // Там жа. № 5; Дарога ў мой калгас: [Верш] // Там жа. № 8; Мін. праўда. 9 вер.;

Мастак; Адмоўная роля: [Вершы] // Беларусь. № 10; Белыя кветкі: [Верш] // Бярозка. № 3; На рэчцы: [Верш] // Там жа. № 6; Пра Цімоха-абібока: [Верш] // Калгаснік Бел. № 5; Свой хлеб: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Гомел. праўда. 15 крас.; Мін. праўда. 7 сак.; Пра славу і справы: [Верш] // Калг. праўда. 17 чэрв.; Слова камуніста — цвёрдае слова // ЛіМ. 24 сак.; У дружбе з кнігай // Там жа. 4 жн.; Нам гэты план па сэрцу ўсім: [Верш] // Мін. праўда. 14 лют.; Святло культуры // Там жа. 6 крас.; Шалаш у Разліве: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Універсітэт: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Дружба з песняй // Там жа. 20 мая; Лявон Абяцанкін: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; З добрымураджаем: [Верш] // Там жа. 3 жн.; Бурак на трыбуне // Там жа. 14 кастр.; Маё сяло: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Любоў да сваёй справы // Наст. газ. 22 сак.; З камсамольскім аганьком // Там жа. 5 крас.; «Вярнуўся сын...»: [Верш] // Чырв. змена. 6 мая; Труцень: [Верш] // Там жа. 30 вер.

1957. Сустрэча з Маякоўскім // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; Шалаш у Разліве: [Верш] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Падаў снег; Фатограф: [Вершы] // Беларусь. № 3; Жывы Ленін: [Верш] // Там жа. № 4; Колас на радзіме: [Верш] // Там жа. № 11; На катку: [Верш] // Вясёлка. № 9; Сяброўкі: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 3; На прастор!: Нарыс // ЛіМ. 16 кастр.; У млыне: [Верш] // Мін. праўда. 3 лют.; Я не шукаў у стэпе кветак...: [Верш] // Там жа. 17 мая; Партыі: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; Урок на ферме // Наст. газ. 21 лют.; Жыццё кліча // Там жа. 30 крас.

1958. Партыі; Спакою не люблю такога...: [Вершы] // Літаратурны Гомель. Гомель; Маці; Песня: [Вершы] // Беларусь. № 6; Зося: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Не экскурсантам, а салдатам...: [Верш] // Гомел. праўда. 9 мая; Маці; Я ішоў сцяжынкай: [Вершы] // Там жа. 25 кастр.; Яны з намі: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Перасяленне: [Верш] // Калг. праўда. 28 жн.; Удава: [Верш] // Мін. праўда. 27 крас.; У новым доме: [Нарыс] // Там жа. 14 мая; На полі: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Імклівы разгон: Нарыс // Там жа. 12 кастр.; Засвяціла сонца волі: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Наст. газ. 30 снеж.; Беларусь: [Верш] // Мін. праўда. 31 снеж.; Бібліятэка і школа // Наст. газ. 1 крас.; Школа жыцця // Там жа. 28 кастр.; Першы купальшчык: [Верш] // Піянер Бел. 28 сак.; Веснавое: [Верш] // Чырв. змена. 8 крас.

1959. Партызанская крыніца; Сасонка; Матросы; Дзіўная дэталь; Танк: [Вершы] // Беларусь. № 3; Спакою не люблю такога: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 6; Матросы: [Верш] // Гомел. праўда. 1 жн.; Шлях да чытача // ЛіМ. 28 сак.; У дружбе з песняй: Нататкі // Там жа. 5 жн.; Дарога на возера Свіцязь; «Мне работа...»: [Вершы] // Там жа. 3 кастр.; Спакою не люблю такога; Дзьмуў вецер...; Ляснік; Раённая газета; Паднябесная арліца: [Вершы] // Мін. праўда. 21 студз.; Я прапісан на зямлі навекі: [Верш] // Там жа. 11 лют.; З позіркам у будучыню // Там жа. 1 сак.; Май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Жаўранак над будоўляй; Яблыні; Крыніцаю вершы не льюцца...: [Вершы] // Там жа. 10 чэрв.; Качка ў халяве: [Верш] // Там жа. 18 жн.; «Мне работа...»: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Вуліца маладажонаў: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; Свой дзень я пачынаю рана: [Верш] // Там жа. 20 снеж.; Партыі: [Верш] // Наст. газ. 27 студз.; У нашым садзе; Сяброўкі; Вавёрка; Маляваў Максімка дом; Усяго патроху: [Вершы] // Там жа. 24 ліст.

1960. Сэрца камуніста: [Верш] // Беларусь. № 4; Мой спадарожнік: [Верш] // Бярозка. № 1; Светла ў вокнах // Маладосць. № 5; Дамоў салдат вяртаецца: [Верш] // Голас Радзімы. № 20; Гомел. праўда. 20 лют.; Калг. праўда. 6 сак.; Веснавое: [Верш] // Голас Радзімы. № 25; Мін. праўда. 27 сак.; Нясмела ўзышла дзяўчына...: [Верш] // Гомел. праўда. 13 ліст.; Ёлка ў стэпе: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 4; Мін. праўда. 1 студз.; Жаўранак; Вясёлая музыка; Давесак: [Вершы] // ЛіМ. 12 ліп.; Белая чародка галубоў: [Верш] // Мін. праўда. 23 лют.; Чатыром героям: [Верш] // Там жа. 3 крас.; Красавік: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Май ідзе...: [Верш] // Там жа. 1 мая; Хмурынка; Нясмела ўзышла дзяўчына...: [Вершы] // Там жа. 5 кастр.; У горад завітала ранне: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Я прапісан на зямлі навекі: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Калі любіш сваю прафесію; Вечар у сельскім клубе // Там жа. 5 студз.; Хутчэй бы вясна // Там жа. 7 сак.; Чатыром героям: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Паэзія — нялёгкі занятак // Там жа. 20 мая; Пах зямлі // Там жа. 11 чэрв.; Ну што тут такога?..: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.; Што гэта такое?; Хто бярозку напалохаў?: [Вершы] // Там жа. 6 ліп.; Добры дожджык: [Верш] // Там жа. 13 ліп.; Дзеці калгаснікаў добра адпачылі // Там жа. 27 жн.; Настаўнік: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Пчала; Восень: [Вершы] // Там жа. 16 ліст.; Новыя лыжы; Вясёлка; Размаўляла сонейка; Два сябры: [Вершы] // Там жа. 31 снеж.; Кармушкі: [Верш] // Піянер Бел. 4 сак.

1961. Не экскурсантам, а салдатам...; Толькі б ты адпачывала...; Партызанка: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Маці: [Верш] // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.; Мы часта шукаем герояў...: [Верш] // Беларусь. № 1; Калі бяруць ваду з крыніцы...: [Верш] // Там жа. № 8; Вянок: [Верш] // Там жа. № 11; Наш каток: [Верш] // Бярозка. № 12; Белая чародка галубоў: [Верш] // Вожык. № 4; Снежны зайчык: [Верш] // Вясёлка. № 1; Раніца: [Верш] // Там жа. № 5; Натка ў агарод зайшла; Мыла; Мяч-уцякач: [Вершы] // Там жа. № 9; Закружыўся ліст асенні; Цэлы статак я гадую; Расхрабрыўся Аляксей: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; На лузе: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 6; Закончыў курс...: [Верш] // Гомел. праўда. 29 ліп.; Гэты дзень: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Лічыце мяне камуністам: [Верш] // Звязда. 24 снеж.; Вам тут не адмовяць: Нарыс // ЛіМ. 24 лют.; Мяне гудок паклікаў: [Верш] // Мін. праўда. 6 студз.; Наст. газ. 1 ліп.; Сонца: [Верш] // Мін. праўда. 25 сак.; Май заўсёды вясёлы і юны: [Верш] // Там жа. 1 мая; Добры ў нас настрой: [Верш] // Там жа. 28 мая; Той дзень: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.; Партыі: [Верш] // Там жа. 19 жн.; Шчасце: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; Вершы для маленькіх // Там жа. 25 лют.; Мы — Ільчовы дзеці: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Шчырая размова // Там жа. 4 мая; Стол вінават; Другое спражэнне; Я дапамагу: [Вершы] // Там жа. 31 мая; Цікавыя размовы // Там жа. 7 чэрв.; Калі чалавек ідзе ўгару // Там жа. 22 ліп.; Дарога ў жыццё // Там жа. 16 жн.; Збірайся ў школу, Леначка...: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Усё пад шклом; Класны кіраўнік: [Вершы] // Там жа. 2 вер.; Новае паведамленне: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; «Сонечны зайчык» // Там жа. 16 снеж.; Першы снег: [Верш] // Там жа. 20 снеж.

1962. Якубу Коласу; Колас на радзіме: [Вершы] // Жыццё для народа. Мн.; Як завуць дзяўчынку тую?: [Верш] // Бярозка. № 10; Пішуць мне...: [Верш] // Вожык. № 4; Бурак на трыбуне // Там жа. № 16; Снежны зайчык: [Верш] // Вясёлка. № 1; Дзе вясны пачатак?: [Верш] // Там жа. № 4; Загадкі // Там жа. № 7; Вёска свеціцца агнямі // Голас Радзімы. № 6; Апетыт знік у Рыгоркі: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 5; Рэха: [Верш] // Там жа. № 7; Калі верыш...: [Верш] // Гомел. праўда. 2 сак.; Крыніца: [Верш] // Там жа. 7 крас.; Наш май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Наша шчасце: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; Колас: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Кіруючая папка: [Верш] // Калг. праўда. 24 чэрв.; Святлее на душы: Нарыс // ЛіМ. 21 вер.; З яго крыніцы браў пачатак: [Верш] // Мін. праўда. 3 ліст.; Знаходка; Малюю вясну; Нам не сумна; Ідзе Алёша ў школу: [Вершы]; Гэты дзень // Наст. газ. 3 лют.; Шукаць сваёй сцяжынкі // Там жа. 24 лют.; Ісці разам // Там жа. 7 сак.; Сонца вясны: [Верш] // Там жа. 1 мая; Наша пашана, наша любоў: [Верш] // Там жа. 23 мая; Дзяжурны: [Апавяданне] // Там жа. 9 чэрв.; Вялікі сучаснік // Там жа. 7 ліп.; Лёня стаў бедыктарам: Апавяданне // Там жа. 26 вер.; Вялікі беларускі пясняр // Там жа. 3 ліст.; Міша; Як завуць дзяўчынку тую?; Восень дрэвы падпаліла: [Вершы] // Там жа. 10 ліст.; Міша; Аўрал: [Вершы] // Там жа. 1 снеж.; Нялёгкі жанр // Там жа. 8 снеж.; Загадка: [Верш] // Ніва. 5 жн.; Піша літару Марына: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Размаўляла сонейка: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; Наша горка: [Верш] // Піянер Бел. 9 сак.

1963. Праца і Лянота: [Верш] // Беларусь. № 3; Вова Лянотківн: [Верш] // Бярозка. № 2; Ходзяць дзеці: [Верш] // Там жа. № 12; Шпакі на антэне: [Верш] //

Вясёлка. № 4; Фасоля: [Верш] // Там жа. № 8; Крокі вясны: [Верш] // Голас Радзімы. № 24; Сасонка: [Верш] // Там жа. № 47; Дарога на возера Свіцязь: [Верш] // Там жа. № 63; Родныя мясціны: [Верш] // Там жа. № 65; Гомел. праўда. 18 вер.; Добры дзень, мой горад: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Вясна: [Верш] // Там жа. 19 сак.; Добрая памяць: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Дзянісаў ход: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.; Сучасная казка: [Верш] // Наст. газ. 2 лют.; Дапамога; Дзе знайсці такой вады?: [Вершы] // Там жа. 20 лют.; Арбіта славы: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; Удалая заяўка // Там жа. 20 ліп.; У крытычны момант: Гумарэска // Там жа. 17 жн.; Бывай, лета: [Верш] // Там жа. 4 вер.; У край мой завітала ранне: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Педагагічныя зоркі // Там жа. 23 ліст.; Самапіска: [Верш] // Там жа. 28 снеж.; У дзіцячым садзе: [Верш] // Ніва. 13 студз.; Дзе вясны пачатак: [Верш] // Там жа. 7 крас.; «Я вясну малюю...»: [Верш] // Там жа. 19 мая; Расхрабрыўся Аляксей: [Верш] // Там жа. 9 чэрв.; Размаўляла сонейка: [Верш] // Там жа. 4 жн.; Вясёлка: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Збірайся ў школу, Леначка: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Мой спадарожнік: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Крокі вясны: [Верш] // Чырв. змена. 17 сак.; «Правда»: [Верш] // Там жа. 5 мая; Давесак: [Верш] // Там жа. 23 мая.

1964. Лежань: [Верш] // Беларусь. № 2; Званочак; Многа красак: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 5; З Новым годам!: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; У трубы сівер загудзеў; Знаходка; Зімы балярынка: [Вершы] // Там жа. 8 студз.; Вясна: [Верш] // Там жа. 12 крас.; У край мой завітала ранне: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Вокнамі на рунь // ЛіМ. 2 чэрв.; Па слядах песні // Там жа. 27 кастр.; Добрая памяць: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Шчаслівыя: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Добры дзень!: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; На вуліцы сонечнай // Там жа. 8 студз.; Сняжынка-балярынка: [Верш] // Там жа. 25 студз.; У рэчышчы творчасці і пошукаў // Там жа. 29 студз.; Выйшаў ранкам я на ганак; Тэлеграмы вясны: [Вершы] // Там жа. 28 сак.; Факел педагагічнай творчасці // Там жа. 8 крас.; Адказнасць перад словам // Там жа. 11 крас.; «Ад казкі да казкі» // Там жа. 20 мая; Знаёмства: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Аб людзях харошых // Там жа. 15 ліп.; Арляняты // Там жа. 5 жн.; Паказалі талент: [Верш] // Там жа. 29 жн.; Тарахцелка: [Верш] // Там жа. 11 вер.; Ліст кляновы: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Арбіта славы: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Агляд вершаў чытачоў // Там жа. 16 снеж.; Так падказвае сумленне // Там жа. 23 снеж.; Апавяданні-мініяцюры // Там жа. 31 снеж.; Ходзяць дзеці: [Верш] // Ніва. 13 снеж.; Наша горка // Там жа. 27 снеж.

1965. Кропля: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Вось дык Валя: [Верш] // Бярозка. № 3; Янук: [Верш] // Там жа. № 4; Лясная сталовая: [Верш] // Вясёлка. № 2; Курка рабка: [Верш] // Там жа. № 8; На новую арбіту: [Верш] // Наст. газ. 24 сак.; Цішыня: [Верш] // Там жа. 6 мая; «Вясёлка над плёсам» // Там жа. 2 чэрв.; Спяшаецца хлопчык: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Тарахцелка; Цішай, цішай; Курка рабка: [Вершы] // Там жа. 11 вер.; Ланцужок сяброўства; Добрая зямля: [Вершы] // Там жа. 1 снеж.; Званочак: [Верш] // Ніва. 8 жн.; Неўміручы Ленін вёў нас: [Верш] // Чырв. змена. 21 крас.; Салаўіны лёс // Там жа. 5 мая.

1966. На варожай зямлі: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Наш час; Не люблю; А нам бы...; На пошце: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Дарогаю жыцця // Пра час і пра сябе. Мн.; Такі ён быў: Успаміны // Полымя. № 6; Цішай, цішай...: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Верш паэта // Маг. праўда. 14 жн.; Новы год: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Сонца ў вокны // Там жа. 15 студз.; Шлях вызначаем на вякі: [Верш] // Там жа. 30 сак.; Новая арбіта: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Паэзія апавядае // Там жа. 17 жн.; Верасень: [Верш] // Там жа. 31 жн.; У імя Радзімы... // Там жа. 7 вер.; Наш час: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1967. Піла; Размаўляла сонейка; Ручаёк; Хто ялінку напалохаў?; Дзе вясны пачатак; Я вясну малюю: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; Яму было б пяцьдзесят; Прыход вясны: [Вершы] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Сэрца камуніста: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Наст. газ. 28 кастр.; Лясная сталовая: [Верш] // Вясёлка. № 2; Маё сяло: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 5; Мін. праўда. 13 мая; Дарога ў гарах; Не люблю...: [Вершы] // Гомел. праўда. 26 лют.; Радасці паводка: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Ты бачыў...; Не адчайвайся; Як бы маладосць сваю ні клікаў...: [Вершы] // Звязда. 15 ліп.; Добры ў нас настрой: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Каштоўны дапаможнік // Там жа. 18 студз.; Плён садружнасці // Там жа. 4 сак.; Патрабавальны памочнік // Там жа. 8 сак.; Майскае: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Я так каханне разумею: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Дом настаўніка: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Радзіме: [Верш] // Там жа. 1 ліст.; Сустрэча: [Верш] // Там жа. 30 снеж.

1968. Навальніца ў гарах: [Верш] // Беларусь. № 1; Сноп аўса; «Не срабрыла воч тваіх сляза...»: [Вершы] // Там жа. № 2; Верш паэта; Лясны ручай; Грукоча вайна...; Па расе выбягаю рана...; На Курскай дузе: [Вершы] // Там жа. № 3; Тэлеграмы вясны; Ланцужок сяброўства: [Вершы] // Бярозка. № 3; Крыху пра творчасць; Першы купальшчык; Дом; Два сябры: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Дарога на возера Свіцязь; Родныя мясціны: [Вершы] // Голас Радзімы. № 13; Я жадаю; Рыме Шаршнёвай: [Вершы] // Маладосць. № 3; Акопныя вершы // Полымя. № 3; Матчына рука; «У кахання светлы воблік...»; «Сады ў аздобе белаватай...»; Палеская дзяўчына: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3; Добры ў нас настрой: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Верш паэта // Там жа. 19 студз.; Успаміны: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Настаўнік: [Верш] // Там жа. 23 сак.; Ідуць, ідуць салдаты... [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; Наст. газ. 24 лют.; Растаяў морак ночы: [Верш] // Гомел. праўда. 13 вер.; Сноп аўса // ЛіМ. 9 лют.; «Пасеяў гурочкі...»: [Верш] // Там жа. 29 сак.; «Жалейка» ў Лані // Там жа. 16 жн.; Верасень: [Верш] // Мін. праўда. 1 вер.; Натхненне; «А дні бягуць, лятуць, імчацца...»: [Вершы] // Там жа. 5 снеж.; Мы часта шукаем герояў; Прызванне; Жыццё; «А можа б сустрэч не было...»; Вясна; Кажуць людзі...: [Вершы] // Наст. газ. 16 сак.; Наша сонца: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Красуйся, Радзіма!: [Верш] // Там жа. 1 мая; У Берліне: [Верш] // Там жа. 8 мая; Каб быў свой голас // Там жа. 19 чэрв.; Камар; Вадамер: [Вершы] // Там жа. 3 жн.; Бывайце, палі і дубровы...: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Вядзе нас Ленін: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Навекі з табой: [Верш] // Там жа. 28 снеж.; Быць трэба бадзёрым, вясёлым; Паэт у адпачынку не бывае: [Вершы] // Чырв. змена. 17 сак.; Веснавое: [Верш] // Там жа. 12 мая.

1969. Нам не сумна: [Верш] // Вырастем сменой достойной. Мн.; Смерць таварыша: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Сэрца камуніста: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Зялёны абеліск; «Усё да сонца горнецца...»; «Бярозы стаяць па калені...»: [Вершы] // Беларусь. № 9; Узнялося сонца вышай: [Верш] // Бярозка. № 3; Дзённік памяці: [Верш] // Гомел. праўда. 9 мая; Наст. газ. 2 ліп.; Грукоча вайна...: [Верш] // Гомел. праўда. 29 ліп.; Кастрычніцкі сцяг: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Мы помнім былыя паходы...: З салдацкага дзённіка // ЛіМ. 4 ліп.; Красуйся, Радзімы зямля!: [Верш] // Мін. праўда. 30 крас.; Яны з намі: [Верш] // Наст. газ. 29 студз.; Жменька роднай зямлі; На прасцягах бацькаўшчыны: [Вершы] // Там жа. 8 сак.; З любоўю да героя: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Апавяданні пра Марата Казея. Мн., 1968] // Там жа. 29 сак.; Дзень добры, суседка Зямлі!: [Верш] // Там жа. 21 мая; У свет навук і мар: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Я быў у суніцах; Ён спяшаецца па бруку; Лодкі ля прычала: [Вершы] // Там жа. 13 вер.; Зачараваны свет: [Верш] // Там жа. 15 кастр.; Ленін — наша сонца: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Здаецца мне...; «Шкада мне восеньскага ўбрання...»; «Калі я на прагулку еду...»; Жаданні; «Прырода ніколі не хлусіць...»: [Вершы] // Чырв. змена. 6 лют.

1970. Шалаш у Разліве; Правадыр: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Май ідзе; Ручаёк; Два сябры; Першы купальшчык: [Вершы] // Крынічка. Мн.; Упартая: [Верш] // Бярозка. № 2; Непаўторнасць; «Без трывог не пражывеш ніколі...»; «Я вам спачуваю, дрэвы...»; «Ні следу ад снягоў...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; Добры дзень, наша заўтра!: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Энтузіясты добрых спраў // Там жа. 12 лют.; Ленін — наша сонца: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Мы — на высокім перавале: [Верш] // Там жа. 1 мая; Многа лодак стаіць ля прычалу: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Якое сёння свята?: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Наша сталь; Зялёны абеліск: [Вершы] // Там жа. 19 снеж.; Дзённік памяці: [Верш] // Мін. праўда. 25 лют.; І чуцен голас жураўліны: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Зайздрасць: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Бывайце, палі і дубровы: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Выходзіць восень на парад: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; І кожны табе абавязан: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Наша светлае заўтра: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Пісьмы ў Беларусь: [Верш] // Там жа. 25 лют.; Ён бачыў сонца перамогі: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Вясны камуністычнай подых: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Свежы ветрык знаходак: [Рэц. на кн.: Дзеружынскі А. Добры ветрык. Мн., 1969] // Там жа. 6 мая; Салдацкая ласка: [Верш] // Там жа. 9 мая; Настаўнік і дарадчык // Там жа. 8 ліп.; На ўрок: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Праца і лянота: [Верш] // Там жа. 9 вер.; Шлях да Месяца: [Верш] // Там жа. 7 кастр.; Наш сцяг: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; Вясна: [Верш] // Піянер Бел. 26 сак.

1971. Жаданні; Дзённік памяці; Веснавое; Зялёны помнік; Салдацкая ласка; Натхненне: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Вадамер: [Верш] // Вясёлка. № 4; Сняжок: [Верш] // Там жа. № 12; Нясі эстафету: [Вершы] // Гомел. праўда. 1 студз.; Жаданні: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Партыі: [Верш] // Там жа. 27 сак.; Хачу я дзён у сонцы...: [Верш] // Там жа. 11 мая; Ад сэрца пяецца: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; З новым годам, Радзімы зямля!: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Ён заўжды палымнее: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Свежы струмень: [Рэц. на кн.: Маляўка М. Жалеза. Мн., 1970] / Пад псеўд. П. Паўлюкоў; Такі наказ: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Калі я на прагулку еду; Сняжок: [Вершы] // Там жа. 23 студз.; Земляку: [Верш] // Там жа. 30 студз.; Сустрэчы // Там жа. 13 сак.; Крокі імклівыя: [Верш] // Там жа. 14 крас.; Хлеб і соль — ад сэрца // Там жа. 1 мая; Мы ў жалобе: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Кветкі на падаконніку: Навела // Там жа. 2 кастр.; І зброяй, і словам // Там жа. 3 ліст.; Козачка: [Верш] // Там жа. 17 ліст.

1972. Усё да сонца горнецца і туліцца: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Усходы: [Верш] // Залацінкі. Мн.; Толькі б ты адпачывала...: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; «Дыхнулі ветрыкі...»; Бярозы стаяць у вадзе; Вучыся дабрыні ў прыроды: [Вершы] // Беларусь. № 5; Бывайце, палі і дубровы: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 вер.; Бяры вышыні пяцігодкі: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Вясна; Лазінка: [Вершы] // Там жа. 18 сак.; «Бярозы стаяць па калені...»: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Усё да сонца горнецца і туліцца...; Усё — ад цеплыні; А дні бягуць...: [Вершы] // Там жа. 10 чэрв.; За Беларусь!: [Верш] // Там жа. 1 ліп.; Баравічок; Мухамор: [Вершы] // Там жа. 2 вер.; Наст. газ. 18 ліст.; На ўсё жыццё // Гомел. праўда. 28 кастр.; З кнігай песняра!: [Верш] // Там жа. 2 ліст.; Снег завітаў; Калі я на прагулку еду: [Вершы] // Там жа. 2 снеж.; Радзіме: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Зіма, зіма...; Растаяў морак ночы...: [Вершы] // ЛіМ. 14 студз.; Добры настрой: [Верш] // Мін. праўда. 4 студз.; Веснавое: [Верш] // Там жа. 2 крас.; Цішыня: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Размова з Новым годам: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Лявонкавы рукі: [Верш] // Там жа. 24 мая; Дзённік памяці: [Верш] // Там жа. 13 вер.; Шчыра, проста // Там жа. 28 кастр.; Мы верылі: [Верш] // Там жа. 27 снеж.

1973. Снег; Бярозы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Вясновыя тэлеграмы: [Верш] // Бярозка. № 3; Лявонкавы рукі: [Верш] // Там жа. № 10; Качка ў халяве: [Верш] // Вожык. № 14; Сініцы: [Верш] // Вясёлка. № 1; На плошчы Перамогі: [Верш] // Вяч. Мінск. 22 лют.; Абеліск: [Верш] // Гомел. праўда. 17 лют.; Наст. газ. 21 лют.; Сакавік: [Верш] // Гомел. праўда. 28 сак.; Я іду на промень сонца; Век рэактыўны: [Вершы] // Там жа. 23 чэрв.; Аўтограф: [Верш] // Там жа. 11 жн.; На першы ўрок: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Дарога: [Верш] // Гомел. праўда. 6 кастр.; Наст. газ. 6 кастр.; Жыццё не сплануеш ніколі...; Ах, жаўрук!; Калі я на прагулку еду; Песня; Снег завітаў...; Усё — ад цеплыні: [Вершы] // ЛіМ. 5 студз.; Мы ў сяло ўступілі...: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Зязюля: Байка // Там жа. 23 ліст.; З нас кожны — партыі салдат: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Абеліск; Мой аўтограф; Не люблю; Я іду на промень сонца: [Вершы] // Там жа. 18 ліп.; Кастрычніцкі сцяг: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Я ўжо на старце: [Верш] // Наст. газ. 27 студз.; Верабей; Снегіры; Сініцы: [Вершы] // Там жа. 28 лют.; Шчырасць // Там жа. 7 сак.; Шустры ручай: [Верш] // Там жа. 31 сак.; У музеі Айчыннай вайны; Імі мала яшчэ пражыта; Я іду на промень сонца: [Вершы] // Там жа. 4 крас.; Паперка і праверка: [Верш] // Там жа. 18 крас.; З паходнага дзённіка; У школьным лагеры: [Вершы] // Там жа. 26 вер.

1974. «Не люблю я слова — палова...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Гомел. праўда. 1 чэрв.; Казачка: [Верш] // Бярозка. № 10; Тармазы: [Верш] // Вожык. № 4; Мухамор: [Верш] // Вясёлка. № 7; Сакавік: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 3; У край мой завітала ранне: [Верш] // Вяч. Мінск. 14 лют.; Ты — гаспадар: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; У музеі Айчыннай вайны: [Верш] // Там жа. 30 сак; «Кожны з нас сягоння ганарыцца...»: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Наст. газ. 29 чэрв.; Ля вечнага агню: [Верш] // Гомел. праўда. 2 ліп.; [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 4 студз.; Вечар; Ад інею ранак сівы: [Вершы] // Там жа. 12 крас.; Салаўіны лёс: Нарыс // Там жа. 8 мая; Шчырая размова: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Новы год; Жыццё — не азбука; Вясёліцца зіма; Натхненне: [Вершы] // Наст. газ. 1 студз.; Толя трэніруе волю: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Крылы творчасці // Там жа. 6 крас.; Май у Берліне // Там жа. 8 мая; Кліча званок: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Перад боем; Мы ў сяло ўступілі; Памяць, памяць...; Бярозка: [Вершы] // Там жа. 4 вер.; Радкі мужнасці: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; За цябе, Беларусь! // Там жа. 20 ліст.; Растуць маладыя парасткі // Там жа. 14 снеж.; Ад інею ранак сівы: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Зязюля: [Верш] // Ніва. 30 чэрв.; Гэта залежыць ад кошак; Адпачыў: [Гумарэскі]; Толя трэніруе волю: [Верш] // Там жа. 1 вер.

1975. Лісты ў Беларусь; «Мора пераплыў бы я любое...»: [Вершы]; Помню сорак першы // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Эстафета мужнасці: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Ах, жаўрук!..: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Роздум; «Я іду на промень сонца...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Святло ў сэрцах // Беларусь. № 5; На лясной дарозе: [Верш] // Бярозка. № 5; Таполя: [Верш] // Там жа. № 12; Абеліск: [Верш] // Полымя. № 4; Не экскурсантам, а салдатам...: [Верш] // Там жа. № 5; Гомел. праўда. 20 крас.; Скончан бой...: [Верш] // Вяч. Мінск. 8 мая; Акрабатка; Сонейка; Мухамор: [Вершы] // Там жа. 30 жн.; Размова з 1975-м: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Дарогай вайны: [Нарыс] // ЛіМ. 11 крас.; Палаюць лісцем клёны; У музеі Айчыннай вайны; Сумуюць перад выраем шпакі; Восень; Палессе; «Хлапчук на поплаў выбег босы...»; Дождж перамыў дарогі: [Вершы] // Там жа. 24 кастр.; Добры дзень: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Жаданне: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Рукі салдата: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Сонейка: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Грыбнік; Федзя; Маланкі: [Вершы] // Там жа. 10 вер.; Не люблю я...: [Верш] // Там жа. 20 вер.; У паход: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Роднае слово // Сов. Бел. 21 авг.

1976. Рукі салдата; Пакуль не хварэў я ніколі...: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; «Не прасохлы поплаў, дзе трава...»: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Сонейка: [Верш] // Вясёлка. № 8; Усё — ад цеплыні: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; «Ці здалёку ты прыбыў...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 3 ліп.; Мая Радзіма; Крылатыя словы; Грыбнік: [Вершы] // Там жа. 23 снеж.; Маці сына шукае: [Верш] // Гомел. праўда. 3 ліп.; Люблю я вітацца з сябрамі: [Верш] // Там жа. 11 снеж.; Лічыце мяне камуністам!: [Верш] // Гродн. правда. 25 февр.; Люблю я складанасць жыцця...; Хто адлічвае час...; Пакуль не хварэў я ніколі...: [Вершы] // ЛіМ. 3 вер.; Чалавек — гаспадар: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Палессе; Восень; Крокі дзяцінства; Я — чалавек...: [Вершы] // Там жа. 24

студз.; Старонкі жыцця // Там жа. 3 сак.; Вясна: [Верш] // Там жа. 20 сак.; Услухайся сёння: [Верш] // Там жа. 1 мая; Сосны маёй маладосці: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Сябар дзяцей // Там жа. 13 кастр.; Фарбы восені: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Адольваць мудрасць навукі: [Верш] // Там жа. 13 ліст.; Лета ў росах...; Статак ідзе: [Вершы] // Чырв. змена. 14 вер.; «І збіраюцца ў вырай...»; Ты будзь маім сонцам...; Пажаданне: [Вершы] // Там жа. 3 кастр.

1977. Матулін вузялок: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Зіма сон белы адасніла: [Верш] // Бярозка. № 3; Асеннія колеры: [Верш] // Там жа. № 10; Звоніць ручаёк: [Верш] // Вяч. Мінск. 7 вер.; Хто адлічвае час?: [Верш] // Гомел. праўда. 5 лют.; «Калі верыш...»: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Маці: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Мы — дзеці зямлі: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Вярба; «А лес не бывае глухім...»; Той палянкі не забыцца; Памяці Івана Мележа: [Верш] // Там жа. 17 вер.; «Тут, пэўна, так светла і ясна...»: [Верш] // ЛіМ. 1 ліп.; Усмешка: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; «Сёння ў Толі выхадны...»: [Верш] // Там жа. 2 лют.; Наступленне; «Кацюша»; «Нас цалавалі ад душы...»: [Вершы] // Там жа. 7 мая; Апанаска: [Верш] // Там жа. 14 мая; Любімы настаўнік // Там жа. 15 чэрв.; Зялёны тэатр: [Верш] // Там жа. 16 ліп.; У шырокі свет: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Асноўны закон: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Першы снег: [Верш] // Там жа. 24 снеж.; Цвёрды поступ: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; «Сад расквітнеў...»: [Верш] // Сел. газ. 15 мая; Без прывалу: [Верш] // Там жа. 20 нояб.

1978. Не экскурсантам, а салдатам...: [Верш] // Адданасць: Вершы. Мн.; Памяці Івана Мележа; Забылася лета...; О памяць, памяць...: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Вясна; «Паэтам хлеб і соль...»; Памяць: [Вершы] // Беларусь. № 3; Цяпліца; Усмешка; Воўка і загартоўка; Крылатыя словы: [Вершы] // Бярозка. № 3; Кароткія байкі // Вожык. № 6; Мая Радзіма; Звініць ручаёк; Акцябраты: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Сосны маёй маладосці; «А жыццё не дарує нам...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Мы штурмавалі рэйхстаг; Наступ; Апошняя атака; Дзеці; Салавей; Напамін: [Вершы] // Полымя. № 2; Партыі; Вясна; Зялёны транзістар: [Вершы] // Вяч. Мінск. 24 сак.; Жаданне: [Верш] // Гомел. праўда. 1 вер.; Партыі: [Верш] // Там жа. 24 кастр.; Ён з намі ў вялікім паходзе: [Верш] // ЛіМ. 10 лют.; Партыі; А я жыву...; На роднай зямлі: [Вершы] // Там жа. 20 кастр.; На нясвіжскай зямлі // Там жа. 27 кастр.; Палессе: [Верш] // Наст. газ. 18 сак.; Асветлена нашым жыццём: [Рэц. на кн.: Ліпскі У. Марынчына казка. Мн., 1977] // Там жа. 29 чэрв.; Бывай, піянерскае лета!: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Пад ленінскім сцягам: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Размаўляла сонейка; Дожджык; Два сябры; Я вясну малюю: [Вершы] // Ніва. 19 сак.; Тэлеграмы вясны; Вы чулі такое?..: [Вершы] // Піянер Бел. 6 крас.; Воўка і загартоўка: [Верш] // Там жа. 27 ліп.; А чалавек магутны; Жаданне: [Вершы] // Чырв. змена. 19 сак.

1979. Успаміны: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Рукі салдата: [Верш] // Беларусь. № 8; Піянерскі вянок: [Верш] // Бярозка. № 4; Першы снег: [Верш] // Там жа. № 12; Маміны рукі: [Верш] // Вясёлка. № 3; Зялёны транзістар; «Перад прыродай...»: [Вершы] // Родная прырода. № 5; Едзем дружнаю сям'ёю; Абібок; Сёння ў Толі выхадны: [Вершы] // Вяч. Мінск. 25 студз.; Мая біяграфія: [Верш] // Гомел. праўда. 19 студз.; Партыі: [Верш] // Там жа. 28 лют.; За партыі справы: [Верш] // Там жа. 4 сак.; Графаман: [Верш] // ЛіМ. 25 мая; Партызанка: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; Б'е гадзіннік: [Верш] // Мін. праўда. 6 студз.; Мая біяграфія: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Настаўнік: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Рабіна: [Верш] // Там жа. 16 снеж.; Адданасць справе // Наст. газ. 13 студз.; Пенсіянеры: [Верш] // Там жа. 19 студз.; Рыгорка; Дзве сарокі; Ліска; Добры дзень; Я чакаю маму: [Вершы] // Там жа. 28 сак.; Шчодры сейбіт // Там жа. 7 крас.; Заўсёды ў страі // Там жа. 5 мая; Нашых сэрцаў позва...: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Я нясу сняданак: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Новы дом: [Верш] // Там жа. 29 снеж.; Лявонкавы рукі: [Верш] // Ніва. 14 студз.; Дзве сарокі; Ліска; Добры дзень: [Вершы] // Там жа. 22 крас.; Айчыны верныя сыны // Чырв. змена. 6 сак.; Палотны; Мая біяграфія; Ужо журавы затрубілі; Мне работа; Песня: [Вершы] // Там жа. 17 чэрв.; Бывайце, палі і дубровы...: [Верш] // Там жа. 1 вер.

1980. Маё пакаленне; Песня; Палотны; «Кацюша»; Пераможны карнавал: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Добры дзень: [Верш] // Вясёлка. № 2; На парад: [Верш] // Там жа. № 11; Маё пакаленне; «Кацюша»; Пераможны карнавал: [Вершы] // Полымя. № 5; Памяці Петруся Броўкі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 27 сак.; Святло перамогі: [Верш] // Гомел. праўда. 9 мая; Гомель: [Верш] // Там жа. 30 мая; Жаданне: [Верш] // Гродн. правда. 30 авг.; Выходзім з Маўзалея ў задуменні...: [Верш] // Звязда. 20 крас.; «З чаго пачаць свой жыццяпіс?..»: [Верш] // ЛіМ. 22 лют.; На франтавых дарогах // Там жа. 4 ліп.; Дуб Якуба Коласа; Задумны верасень: [Вершы] // Там жа. 5 снеж.; Будзь шчырым: [Верш] // Мін. праўда. 26 студз.; Слова маё: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Быў я фантазёрам: [Верш] // Наст. газ. 1 мая; У Берліне: [Верш] // Там жа. 9 мая; Марыў Пеця: [Верш] // Там жа. 28 мая; Памятныя падзеі // Там жа. 25 чэрв.; Градка не раскажа; Пакінем ляноту: [Вершы] // Там жа. 30 жн.; Крыніца творчасці // Там жа. 27 вер.; Цвёрды поступ: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1981. Шчаслівы дзень: [Верш] // Вясёлка. № 9; Лясны светафор; Хто ён?: [Вершы] // Вяч. Мінск. 17 жн.; Няма мяжы для нашых мар: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Аўтографы пераможцаў: [Верш] // ЛіМ. 8 мая; Там, дзе адпачываў пясняр // Там жа. 9 кастр.; Радзіма, любая зямля: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Зіма: [Верш] // Там жа. 23 студз.; Нашых сіл крыніца: [Верш] // Там жа. 21 лют.; Мяне завод паклікаў: [Верш] // Там жа. 27 жн.; Івану Шамякіну: [Верш] // Наст. газ. 28 студз.; Святло Перамогі: [Верш] // Там жа. 9 мая; На пярэднім краі перамог: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.; Мы верылі: [Верш] // Там жа. 22 ліп.; Незабыўныя сустрэчы // Там жа. 5 жн.; [Прадмова да вершаў В. Кудлачова] // Там жа. 15 жн.

1982. Наш сцяг; Даўно тут прайшла навальніца...: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Песня Купалы; Якубу Коласу: [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Не экскурсантам, а салдатам...: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Голас Радзімы. 13 мая; Ох, і цяжкая дарожка: [Верш] // Вожык. № 1; Ніва. 14 ліст.; Песня Купалы: [Верш] // Гомел. праўда. 13 жн.; Сяргей Сяргеевіч Смірноў у Хатыні; Слова; Ветэраны; Сымону Буднаму; «Ноччу сад спачывае без гукаў...»: [Вершы] // ЛіМ. 7 мая; Крылы натхнення: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Слова пра сябра // Там жа. 11 сак.; Мост дружбы; Засень дрэў: [Вершы] // Там жа. 9 вер.; На prасторах новае зямлі: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Фарбы восені // Там жа. 14 снеж.; Беларусі: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Радасць рыбака; Спаскай вежы б'е гадзіннік: [Вершы] // Наст. газ. 1 студз.; Сняданак: [Верш] // Там жа. 6 сак.; Наш май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Арляняты // Там жа. 7 ліп.; Светлая дарога: [Верш] // Там жа. 17 ліп.; Незабыўныя сустрэчы // Там жа. 5 жн.; «Нямала крутых, узнёслых вышынь...»: [Верш] // Там жа. 15 вер.; Міша: [Верш] // Там жа. 10 ліст.; Таямніцы паэзіі // Там жа. 14 ліст.; Вялікі, непаўторны: [Верш] // Там жа. 24 ліст.; Маміны рукі: [Верш] // Ніва. 23 мая.

1983. Вясёлка; Ручаёк: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Мне здаецца...: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Сэрца камуніста: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Рэкардсмен; Цукеркі: [Вершы] // Вясёлка. № 11; «...Сняцца твае кляны» // Гомел. праўда. 15 студз.; Арэлі; Зямля б перакулілася: [Вершы] // Гродн. правда. 5 нояб.; Адно збавенне; Пачатковец: Эпіграмы // ЛіМ. 15 крас.; Лішняя вага: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Зярняты добрага святла: [Верш] // Мін. праўда. 28 студз.; Бывай, зіма...: [Верш] // Там жа. 13 крас.; Пераможны май: [Верш] // Там жа. 1 мая; Верасень: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Як хутка лета праляцела: [Верш] // Там жа. 26 кастр.; Аўтографы пераможцаў: [Верш] // Там жа. 7 снеж.; Нашы крылы, натхненне...: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Хітрае лічэнне; Маміна свята: [Вершы] // Там жа. 8 сак.; Спі, засні...: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.; Адказнасць перад словам // Там жа. 16 ліп.; Рукі салдата: [Верш] // Там жа. 3 жн.; Чаравікі: [Верш] // Там жа. 20 жн.; Першы дзень: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Воўка і загартоўка: [Верш] // Там жа. 1 кастр.; Зетразі неспакойнага жыцця // Там жа. 7 кастр.; Залп «Аўроры»: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Ветэраны: [Верш] // Там жа. 26 ліст.; Патрэбнасць сэрца // Там жа. 7 снеж.; Новы год уладарна ідзе: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Лявонкавы рукі: [Верш] // Ніва. 17 ліп.

1984. Аўтографы пераможцаў: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Не экскурсантам, а салдатам...: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Маладосць. № 6; Смех: [Верш] // Бярозка. № 1; Дзядзька Апанас: [Верш] // ЛіМ. 20 крас.; Мае гады; Ты матуля мне...; «У рачулцы зара залаціцца»; «І, як звычайна, пачынаўся ранак»: [Вершы] // Там жа. 23 ліст.; Маё пакаленне: [Верш] // Мін. праўда. 24 крас.; Вяртанне: [Верш] // Там жа. 25 мая; За цябе, Беларусь!: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; Дарагая, любая Радзіма...: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Пясняр маладосці // Наст. газ. 4 лют.; Слова клікала ў бой // Там жа. 30 чэрв.; Мы самі з вусамі: [Верш] // Там жа. 4 жн.

1985. Напамін: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Сябру-партызану; «Правда»; Ляснік; У музеі Айчыннай вайны; «Партызанка»: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Чалавечнасць // Успаміны пра Ілью Гурскага. Мн.; Цішыня; «На душы ў нас светла...»; «Як на момант я вочы заплюшчу...»: [Вершы] // Беларусь. № 5; Звініць ручаёк...: [Верш] // Бярозка. № 4; Модны хлопец: [Верш] // Вожык. № 7; Павучок: [Верш] // Вясёлка. № 5; Ніва. 23 чэрв.; Дарога ў логава звера: // Полымя. № 2; Той светлы май...: [Верш] // Там жа. № 5; «За акном весяліцца завея...»: [Верш] // Голас Радзімы. 3 студз.; Новы год уладарна ідзе: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Сцяжынкі: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Сувязная: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Дома адны...: [Верш] // Там жа. 20 ліп.; Толькі на пяцёрку: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Нязгасны маяк: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Партызанскі экспанат: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Снег: [Верш] // Ніва. 20 студз.

1.4.

Кальма Н. Джым-ліфцёр: Апавяданні / З рус. Мн., 1954.

Маленькі Чжуцза: Апавяданні сучасных кітайскіх пісьменнікаў / З рус. Мн., 1954.

Верацэннікаў М. Валодзя Ульянаў: Успаміны аб дзіцячых і юнацкіх гадах У. І. Леніна ў Какушкіне / З рус. Мн., 1958.

1951. Тыльвіціс Т. Хлеб; Рэймерыс В. Школа ў панскім маёнтку: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 7.

1952. Турчынская А. Курбан Дурды; Бычко В. Дарога; Дарошка П. На Кольскім паўвостраве; Малышка А. «Не плач, мая маці!..»; Швец В. Горад; Чалы Б. Дума пра вясну: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.

1953. Малышка А. «Не плач, мая маці, не вернеш слязамі ты сына...»: [Верш] / З укр. // Малышка А. Выбр. тв. Мн.; Кірсанаў С. Восьмы, надзвычайны: (З паэмы «Макар Мазай»); Стрэльчанка В. Мая фатаграфія; Дом у Тартосе; Рыленкаў Н. Левітан; Недагонаў А. Біяграфія: [Вершы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.

1954. Бажан М. Супрацьгаз: [Верш] / З укр. // Бажан. М. Выбр. тв. Мн.; Цільвіціс Т. Наша зямля; Першая баразна; Вільнюс; Хлеб; Венцлава А. Савецкай моладзі; Матузявічус Э. На могільніку савецкіх воінаў у Клайпедзе; Капітан; Мазурунас В. Некалькі слоў; У атацы; Я пайду дарогай веснавою; Рэймерыс В. Школа ў панскім маёнтку: [Вершы] / З літ. // Паэты савецкай Літвы. Мн.; Тычына П. Першае знаёмства: [Верш] / З укр. // Тычына П. Выбр. тв. Мн.; Шчыпачоў С. «Цень воблачка плыве па раме...»: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 9.

1955. Бранеўскі У. Лодзь; Яструн М. На родных палях; Майская ода; Раптоўная вестка; Пастэрнак Л. У Польшчу; Барабан: [Вершы]; Варашыльскі В. З паэмы «Ноч камунара» / З пол. // Сучасная польская паэзія Мн.; Фралоў І. Чаму?: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 9;

1956. Райніс Я. Яшчэ зіма; Цёплая хваля дыхання; Уставай; Адзіная зорка; Выходзьце!; Рэвалюцыйнае шэсце: [Вершы] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.

1957. Украінка Л. Усюды плач...; Fiam nox!: [Вершы] / З укр. // Украінка Л. Вершы і паэмы. Мн.

1960. Кастэнка М. Днястру; Сталасць; Акацыі Кішынёва; Іструу Б. Мне даражэй: [Вершы] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн.; Сасюра У. Савецкай зямлі; «Гэй, жыццё ты маё непаўторнае...»; «Хто можа сонца пагасіць...»; «Над палямі песня звеннявой ліецца...»; «Заспявалі ў полі песню трактарысты...»; «Гарматаў гул, клінкоў бліскучых промні...»: [Вершы] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Кастэнка М. Днястру: [Верш] / З малд. // Беларусь. № 9; Яго ж. Сталасць: [Верш] / З малд. // Голас Радзімы. № 70; Звязда. 18 вер.

1961. Бранеўскі У. Лодзь: [Верш] / З пол. // Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн.; Пракоф'еў А. Са мной была і ёсць Расія; Размова; Першая песня; Хвалі: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.

1962. Шэйхзадэ. Садавод; Насыр У. Адна падзея; Гулям Х. У сэрцы нашым Ленін; Джабараў Дж. Мой вялікі суайчыннік: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.

1963. Байран Дж. Г. Радкі, напісаныя пад старым вязам на могілках у хароў: [Верш] / З англ. // Байран Дж. Г. Выбранае. Мн.; Вылчаў Н. «Люблю я раніцу на полі...»: [Верш] / З балг. // Гомел. праўда. 25 ліп.; Мацкявічус Б. Вышыня; Кановіч Р. Мора шуміць; Award Блажэ В. Крыніца жыцця: [Вершы] / З літ. // Там жа. 27 вер.

1972. Бранеўскі У. Лодзь: [Верш] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; Пракоф'еў А. Са мной была і ёсць Расія: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 1.

1975. Скунц П. Уцеха; Явары: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2.

1977. Екелі З. Дарожны дзённік; Цудоўная восень; Дзёрэ І. Бухенвальд; У канцы лета: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.

1978. Дунін-Марцінкевіч В. Уладзіславу Сыракомлі: [Адкрыты ліст] / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн.

1982. Пракоф'еў А. Са мной была і ёсць Расія: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 2; Гарэцкі П. Сустрэча: [Верш] / З укр. // Мін. праўда. 5 жн.

1984. Дунін-Марцінкевіч В. Да Уладзіслава Сыракомлі; Да пачцівых беларусаў!: [Вершы] / З пол. // Дунін-Марцінкевіч В. Творы. Мн.

1.5.

На армянскую мову. Сустрэча з Маякоўскім: [Верш] / Пер. В. Петрасян // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На асецінскую мову. Белорусэн; Лэгдзинады автографтэ: [Вершы] / Элбортых., Дзугаты Г. тэлм // Хэстарыд зарэг. Советон белорусаг поэтты эмдзэвиэтэ. Цхинвали, 1976.

На літоўскую мову. Išlaisvintiems broliams; Jie su mumis // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Mūsu plienas / Vert. J. Marcinkevičius; Kupalos daina / Vert. A. Baltakis // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Mūsu plienas / Vert. J. Marcinkevičius // Komjaunimo tiesa. 1958. Rugs. 21.

На малдаўскую мову. Дана'нвацэ-а скрие-н / Трад. И. Гадыркэ // Помул ку приетень. Кишинэу, 1983.

На рускую мову. Ручеек: [Вершы] / Пер. И. Бурсов. Мн., 1973. Рэц.: Бур'ян Б. Звонкі голас «Ручайка» // Наст. газ. 1973. 19 вер.; Тартовский И. Реки начинаются с ручейков // Сел. газ. 1973. 2 окт.

Звеньевая: [Верш] // Сталин. молодежь. 1949. 27 нояб.; Встреча с Маяковским; Тетрадь бригадира: [Вершы] / Пер. Н. Вольпин // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Приметы счастья

/ Пер. М. Комиссарова; Встреча с Маяковским / Пер. Н. Браун: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 1952; С именем Сталина / Пер. Д. Ковалев; За Сталина! / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // От всего сердца. Мн., 1953; Товарищу — учителю: [Верш] / Пер. П. Волкодаев // Сталин. молодежь. 1954. 3 нояб.; Лявон Обещалкин: [Верш] / Пер. А. Николаев // Концерт в клубе. М., 1956; Тетрадь бригадира: [Верш] // Комс. правда. 1958. 21 сент.; Что же это за машина?: [Верш] // Зорька. 1965. 29 мая; Не экскурсантом, а солдатом...: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Ты видел; Я желаю: [Вершы] / Пер. П. Волкодаев // Знамя юности. 1968. 21 марта; Ручеек: [Верш] / Пер. И. Василевский // Зорька. 1968. 15 марта; Кто опоздал?: [Верш] / Пер. И. Василевский // Там жа. 9 авг.; Лесник / Пер. И. Василевский; В пути / Пер. В. Сулименко: [Вершы] // Сов. Бел. 1968. 19 марта; Родной язык: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Неман. 1969. № 9; Сов. Бел. 1969. 12 окт.; Считайте меня коммунистом: [Верш] / Пер. И. Василевский // Там жа. 23 февр.; Пора вставать, Аленушка: [Верш] // Вяч. Мінск. 1973. 1 вер.; Считайте меня коммунистом: [Верш] / Пер. И. Василевский // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Обелиск: [Верш] / Пер. И. Василевский // Вяч. Мінск. 1974. 8 мая; Автографы мужества: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Считайте меня коммунистом: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1976. № 2; Лесной богатырь; Сердце мое...; Обелиск / Пер. И. Василевский; Не экскурсантом, а солдатом... / Пер. Н. Кислик: [Вершы] // Знамя юности. 1978. 17 марта; Два дружка; Рисовал мальчик дом: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Зорька. 1978. 17 марта; Родник; В музее Отечественной войны; Я в отдыхе не вижу прока...: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Сов. Бел. 1978. 16 марта; Где весны начало?; Пишет букву «Н» Данута; Сноп пшеницы; Ходим мы: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Земля с лазурными очами. М., 1979; Считайте меня коммунистом; Лесник; Жил человек: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Шалаш в Разливе: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Сов. Бел. 1980. 26 апр.; Шалаш в Разливе; Мать сына ищет...; Якуб Колас на родине; Не экскурсантом, а солдатом...: [Вершы] / Пер. А. Аквилев // Беларусь моя. Л., 1983; Победный стяг; Здесь ветры суровые дули; Полотна: [Вершы] / Пер. Ю. Сапожков // Сов. Бел. 1983. 29 сент.; Я рисую лето; Пишет букву «Н» Данута; Где весны начало?; Два дружка; Пила; На лугу; Храбрый Алексей; Пчела; Ходим мы; Сноп пшеницы; Лесная столовая; Снежинки-балеринки: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // На золотом крыльце сидели. Мн., 1985; Над Бугом: [Верш] / Пер. И. Василевский // Наш современник. 1985. № 8; Обелиск; Идут солдаты: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Во славу Родины. 1985. 28 апр.

На таджыкскую мову. Дафтари бригадир: [Верш] / Тарч. Али Бобочон // Армугони дусти: (Мачмуаи эчодиёти шиорони беларус). Душанбе, 1965.

На узбекскую мову. Она; Истамайман бундай тинчликни; Она тупрок фарзандиман Ўрмончи: [Вершы] / Х. Салох тарж // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Тільки б ти віпочивала: [Верш] / Пер. М. Гаско // Песні з Білорусі. К., 1957; Київська правда. 1957. 21 вер.; Вінок: [Верш] / Пер. О. Шевченко // Робітнича газ. 1969. 19 жовт.; Тільки б ти відпочивала...: [Верш] / Пер. Д. Мегелик // Літ. Укр. 1975. 17 черв.; Кізонька: [Верш] / Пер. В. Скоморовський // Лісова колиска. К., 1979; Маститий; Любитель вина: [Вершы] / Пер. Е. Запека // Комсомолець Полтавщини. 1979. 25 серп.; Коли віриш: [Верш] / Пер. О. Шевченко // Ленін. молодь. 1981. 31 жовт.

1.6.

Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Бечык В. Лірыка травеня // ЛіМ. 1978. 2 чэрв.; Бур'ян Б. Павышаць патрабавальнасць // Там жа. 1951. 26 мая; Велзараў А. У дарозе // Там жа. 1946. 22 чэрв.; Віншаванне з 60-гадовым юбілеем // Беларусь. 1978. № 3; Віншуем з узнагародай // ЛіМ. 1968. 29 сак.; Губарэвіч К. Паэзія маладых // Полымя. 1947. № 1; Данілевіч Л. Да новых вяршынь // Наст. газ. 1968. 16 сак.; Даніленка М. І радком і ўрокам // Там жа. 1964. 16 мая; Яго ж. Не экскурсантам, а салдатам... // ЛіМ. 1978. 18 сак.; Дзелянкоўскі М. На ветры жыццёвым: [Нарыс] // Дзелянкоўскі М. Бацькоўскі парог. Мн., 1985; Зарыцкі А., Няхай Р. Недастатковая патрабавальнасць // ЛіМ. 1952. 8 сак.; Казлоў Я. Шчаслівай дарогі, дружа! // Голас Радзімы. 1968. № 13; Кірэенка К. Паэзія працы і міру // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Яго ж. Півоні // Кірэенка К. Заўсёды з Радзімай. Мн., 1980; Крысько Ц. Творчасць маладых пісьменнікаў // Полымя. 1946. № 2—3; Літвінаў Р. З крыніцы народнай // ЛіМ. 1978. 21 крас.; Маркава Ф. Па старонках «Бярозкі» // Наст. газ. 1947. 25 вер.; Марціновіч А. Акрылёны неспакой // Там жа. 1978. 18 сак.; Міхалап Я. Паэтычнае слова трэба шукаць // ЛіМ. 1951. 22 вер.; Паўлаў І. Проста аб важным // Вяч. Мінск. 1971. 19 крас.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі. Мн., 1981; Плённай працы! // Наст. газ. 1962. 3 лют.; Пысін А. Заўжды ў паходзе // Прануза П. Трываласць. Мн., 1978; Сабаленка Р. З першакрыніц: Паўлюку Пранузе — 50 гадоў // ЛіМ. 1968. 15 сак.; Сурскі А. Быць на пярэднім краі // Там жа. 1955. 26 сак.; Тартоўскі І. Каб клікала дарога // Чырв. змена. 1978. 19 сак.; Хведаровіч М. Паэзія мужнасці // Мін. праўда. 1968. 19 сак.; Шыфрын Г., Пастухоў С. Чытачы аб кнігах // Гомел. праўда. 1952. 3 лют.

На рускай мове. Блохин В. Великое заседание открыто // Знамя юности. 1968. 23 мая; Встреча с писателем в Несвиже // Сов. Бел. 1957. 28 дек.; Ковалев Д. За поэзию большого чувства, смелой мысли // Там жа. 1954. 17 марта; Шимук В. Искренний голос // Там жа. 1968. 23 марта.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 55/14.

Г. І. Рэут.

ПРАСКУРАЎ ВАСІЛЬ

Праскураў Васіль Фёдаравіч (25.8.1926, в. Негаціна Дубровенскага р-на Віцебскай вобл.— 22.5.1987, Ганцавічы, пахаваны там жа), празаік, паэт, публіцыст. Член СП Беларусі з 1987, Саюза журналістаў Беларусі з 1959. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1968). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1986; за кнігі «Пакланіся зямлі-карміцельцы» і «Чорны хлеб»).

Паходзіў з сям'і сялян Санклеты Максімаўны і Фёдара Карпавіча Праскуравых. Скончыў Негацінскую пачатковую, а затым Сваташыцкую няпоўнасярэднюю школу (1941). У час Вялікай Айчыннай вайны жыў з бацькамі ў Негаціна, працаваў на сельскай гаспадарцы. У 1945 прызваны ў Савецкую Армію: служыў у Аўстрыі, Венгрыі і Германіі, быў карэспандэнтам армейскай газеты «За честь Родины» (1945—50). У 1950—58 працаваў старшынёй ганцавіцкага райспажыўсаюза, у 1962—66 у рэдакцыі ганцавіцкай раённай газеты «Сялянская праўда». Завочна скончыў факультэт журналістыкі БДУ (1963). З 1966 і да апошніх дзён жыцця быў рэдактарам ганцавіцкай раённай газеты «Савецкае Палессе». Узнагароджаны медалямі, ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў у 1950. Пазней з'явіліся крытычныя матэрыялы пра творчасць А. Астрэйкі, М. Танка. У 1950—60-я г. пісаў вершы, апавяданні. Яго творы прысвечаны цяжкаму мінуламу народа, пасляваеннаму будаўніцтву. Талент пісьменніка асабліва выявіўся ў яго мастацкіх нарысах, уключаных у зборнікі «Святая сівізна», «Трое з-за Лані», «Людзі-суседзі», «Пакажы чалавеку дарогу» і інш. У іх адлюстраваны духоўнае жыццё і праца нашых сучаснікаў, пераўтварэнне Беларускага Палесся, створана цэлая галерэя сацыяльна-этнаграфічных партрэтаў улюбёных у сваю справу жыхароў Палескага краю. В. Праскураў паказваў чалавека ў сутыкненнях, у адвечнай барацьбе паміж дабром і злом, на перакрыжаваннях маральнага выбару. Лаўрэат прэміі Саюза журналістаў СССР (1966, за серыю нарысаў).

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Святая сівізна. Мн., 1966 (Байцы пярэдняга краю).

Трое з-за Лані: Нарысы. Мн., 1967. Рэц.: Мойсейчик А. // Заря. 1967. 15 дек.

Людзі-суседзі: Нарысы. Мн., 1974. Рэц.: Краско А. Сказ о Полесье // Сел. газ. 1974. 8 дек.; Лебановіч Л. Не толькі ўзнёсла і шчыра... // Полымя. 1975. № 3; Майсейчык А. Нарысы пра Палессе // Беларусь. 1975. № 3; Марціновіч А. Прызнанне ў любві // ЛіМ. 1975. 11 крас.; Мойсейчик А. Где Лань течет // Заря. 1974. 14 авг.; Рудкоўскі М. Запрашэнне на Палессе // Чырв. змена. 1975. 16 студз.; Стральцоў Б. Палеская рапсодыя // Звязда. 1974. 31 жн.

Пакажы чалавеку дарогу: Нарысы. Мн., 1979 (Рэспубліка. Час. Людзі). Рэц.: Марціновіч А. Сярод людзей сваіх // ЛіМ. 1979. 19 кастр.

Пакланіся зямлі-карміцельцы: Нарысы. Мн., 1982. Рэц.: Шулякоўскі А. // ЛіМ. 1983. 9 снеж.

Чорны хлеб. Мн., 1984. Рэц.: Марціновіч А. Пастаянства // ЛіМ. 1984. 7 вер.

1.3.

1950. Свету — мір! // Палес. праўда. 3 снеж.

1953. Это будет!; Большое счастье: [Вершы] // Палес. праўда. 12 крас.; Отчизна: [Верш] // Там жа. 17 мая; На границе: [Верш] // Сталин. молодежь. 21 июля; Большое счастье: [Верш] // Там жа. 3 сент.

1954. Останусь солдатом: [Верш] // Зара. 12 вер.

1956. На границе: [Верш] // Зара. 15 студз.; Лирическая: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Копеечная душа: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Песні дружбы // Там жа. 28 ліст.

1957. Дорога: [Верш] // Сов. Отчизна. № 3; Заўжды атакуючая паэзія // Зара. 22 ліст.; Большое счастье: [Верш] // Там жа. 29 снеж.

1958. Мой город: [Верш] // Брэст. № 1.

1959. І гэтак будзе заўжды: Нарыс // За вярт. на Радзіму. № 34.

1960. Телятница: [Верш] // Зара. 14 мая.

1962. Ласковые руки // Неман. № 2; За блакітнымі веснічкамі: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 5; Зара. 24 чэрв.

1963. Вяртанне: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 8; Рана: [Верш] // Заря. 6 янв.; Гармошка: [Верш] // Там жа. 24 нояб.

1964. Надейка: Рассказ // Заря. 19 янв.

1965. Так здарылася: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1.

1966. Дабрата: (Нарыс) // Звязда. 26 мая; В юбилейном году // Сел. газ. 23 нояб. / Сааўт. В. Шымук.

1967. Шумяць сады: (Нарыс) // Звязда. 3 жн.

1970. Зялёная рапсодыя: Нарыс // ЛіМ. 4 вер.

1971. Подых вясны: Нарыс // Звязда. 16 крас.; Зімовая казка: Нарыс // ЛіМ. 1 студз.

1974. Над Шчарай-ракой: Быль // ЛіМ. 1 лют.

1977. Пакланіся зямлі: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.

1978. Кормилица наша: [Нарыс] // Земные звезды. Мн.; Хата пад вольхамі: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.

1979. Гаспадар лесу: Нарыс // Род. прырода. № 5.

1980. Венгерские встречи: Очерк // Неман. № 5; Признание в любви: Путевые заметки // Сел. газ. 12—14 авг.

1981. Вяртанне ў маладосць: [Успаміны] // ЛіМ. 24, 31 ліп., 7, 14 жн.

1982. Вяртанне ў маладосць: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Рута-мята: (Очерк из цикла «Судьбы людские») // Заря. 21 сент.

1983. Сцежка ў жыццё: Нарыс // ЛіМ. 26 жн.

1.5.

На рускую мову. Поездка в Ходово: Рассказ // Заря. 1964. 31 окт.; Находочка: Рассказ // Там жа. 1967. 19 апр.; Люди-соседи: [Нарыс] / Пер. С. Алексиевич // Неман. 1978. № 11; Рута-мята: Повесть-быль // Там жа. 1984. № 8.

2.3.

На беларускай мове. Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975. С. 317—320; Лысенка А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 92—95; Марціновіч А. Разведка будучыні і магчымасці жанру // Полымя. 1983. № 10; Пакумейка Р. Слова пра Палессе // Звязда. 1984. 19 жн.; Пратасевіч Р. Сіла цяпла чалавечага // ЛіМ. 1984. 12 кастр.; Стральцоў Б. Дзесятая пяцігодка ў беларускім нарысе. Мн., 1980. С. 58—61; Ягож. Палескі вітраж: [Нарыс] // Сучаснік. Мн., 1980.

Г. І. Рэут.

ПРАШКОВІЧ МІКОЛА

Прашковіч Мікола (Мікалай Іванавіч; 4.5.1932, в Гарадзішча Бярэзінскага р-на Мінскай вобл.— 2.2.1983, там жа; пахаваны на могілках у в. Асмолаўка Бярэзінскага р-на), літаратуразнавец, крытык, перакладчык. Кандыдат філалагічных навук (1965).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Іван Пятровіч (1903—81), працаваў у калгасе, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Маці, Матруна Арцёмаўна (1905—60), працавала ў тым жа калгасе, выхоўвала дзяцей. У 1939 М. Прашковіч пайшоў у першы клас Гарадзішчанскай пачатковай школы. Скончыў Перавозскую сямігодку, затым Сялібскую сярэднюю школу (1952). У 1952 паступіў на аддзяленне рускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ, з чацвёртага курса перавёўся на беларускае аддзяленне, якое скончыў у 1957. У 1957—58 працаваў настаўнікам беларускай і нямецкай моў у Валэйкаўшчынскай сямігадовай школе Смаргонскага р-на Маладзечанскай (цяпер Гродзенскай) вобл. Выкладаў беларускую і нямецкую мовы, пазней беларускую мову і літаратуру ў 8—10 класах Сялібскай сярэдняй школы Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. (1958—60). Вучыўся ў аспірантуры пры Інстытуце літаратуры АН БССР (1960—63). З кастрычніка 1963 малодшы навуковы, у 1969—74 старшы навуковы супрацоўнік гэтага інстытута. У застойныя часы быў звольнены з Інстытута літаратуры па абвінавачванні ў «беларускім нацыяналізме». Працаваў грузчыкам у гастраноме, загадчыкам бібліятэкі пры інтэрнаце пладова-агародніннага камбіната г. Мінска (1974—76), карэктарам рэдакцыі часопіса «Родная прырода» (1976—77), карэктарам па сумяшчальніцтву ў тым жа часопісе (1977—78) і карэктарам, карэспандэнтам газеты «Вячэрні Мінск» (1977—82). Па стану здароўя (інвалід II групы) пакінуў працу. Вельмі спадзяваўся на перагляд справы, якога пры жыцці так і не дачакаўся. Загінуў трагічна пры пажары ў роднай вёсцы.

Першая публікацыя М. Прашковіча «А дзе ж абяцанае?» з'явілася ў газеце «Літаратура і мастацтва» ў 1960. Стала пачаў выступаць у перыядычным друку з 1964. Аўтар даследаванняў пра Ф. Скарыну, Сімяона Полацкага. Адзін з аўтараў калектыўных кніг «450 год беларускага кнігадрукавання», «Нарыс гісторыі філасофскай і сацыяльнай думкі Беларусі (да 1917)», «Францішак Скарына — беларускі першадрукар», «Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры» і інш. У сваіх працах выкарыстоўваў невядомыя матэрыялы, звязаныя з жыццём і творчасцю класікаў старажытнай беларускай літаратуры. Выступаў у перыядычным друку з артыкуламі і рэцэнзіямі. Перакладаў з украінскай мовы.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.2.

Поэзия Симеона Полоцкого: Ранний период (1648—1664). Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1964.

Францішак Скарына — беларускі першадрукар. Мн., 1970 (Школьнікам — аб гісторыі БССР). Рэц.: Бажко Ю. Кніга пра Скарыну // Беларусь. 1971. № 3; Ботвинник М. Великий книжник // Неман. 1971. № 12.

1.3.

1960. А дзе ж абяцанае?: Пісьмо ў рэдакцыю // ЛіМ. 26 сак.

1964. Вялікі сын Беларусі // Беларусь. № 6; Беларуская паэзія канца XVI — пачатку XVII ст. // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 2; Старонка даўняй беларускай паэзіі // Полымя. № 6; Па-новаму пра старажытнасць: [Рэц. на кн.: Усікаў Я. Беларуская камедыя. (Ля вытокаў жанру). Мн., 1964] // Там жа. № 9; Паўлюк Багрым // Звязда. 3 студз.

1965. Из ранних декламаций Симеона Полоцкого («Метры» и «Диалог краткий») // ТОДРЛ. Т. 21; Сцежкамі мінулага: [Рэц. на кн.: Голенищев-Кутузов И. Гуманизм у восточных славян (Украина и Белоруссия). М., 1964] // Полымя. № 4; Доктар Францішак Скарына // Там жа. № 10; Слова пра Афанасія Філіповіча: [Рэц. на кн.: Коршунов А. Афанасий Филиппович: Жизнь и творчество. Мн., 1965] // Там жа. № 12; Непатрэбная сарамлівасць // ЛіМ. 12 лют.

1966. Першыя падручнікі Беларусі і Украіны // Нар. асвета. № 1; Пабрацімства культур: [Рэц. на кн.: Мальдзіс А. Творчае пабрацімства. Мн., 1966] // Полымя. № 7; Пярэдадзень нашай прозы: [Рэц. на кн.: Беларуская проза. Мн., 1965] // ЛіМ. 29 ліп.; Ён варты ўдзячнасці нашчадкаў // Там жа. 16 жн.; З аглядкай на хрэстаматыю: [Рэц. на кн.: Выбраныя творы XIX і пачатку XX стагоддзяў. Мн., 1966] // Там жа. 2 вер.; Крэсы змагаліся...: [Рэц. на кн.: Машара М. Крэсы змагаюцца. Мн., 1966] // Там жа. 20 снеж.; Малады ўзлёт // Ніва. 3 ліп.; Ліст Сакрату Яновічу // Там жа. 11 вер.

1967. Важкае слова: [Рэц. на кн.: Юрчанка Г. Дыялектны слоўнік: З гаворак Мсціслаўшчыны. Мн., 1966] // Беларусь. № 4; Истоки: [Рэц. на кн.: Алексеев Л. Полоцкая земля. М., 1966] // Неман. № 7; Швайпольт Фіёль; Пётр Мсціславец; Мамонічы; Спірыдон Собаль; Максім Ярмалініч Вошчанка // Полымя. № 3; Слова пра настаўніка: [Рэц. на кн.: Еремин И. Литература древней Руси. М.; Л., 1966] // Там жа. № 4 / Сааўт. В. Чамярыцкі; Размова аб прозе 1966 года // ЛіМ. 10 студз.; Ля вытокаў нашай культуры: Да 370-годдзя выхаду ў свет граматыкі і буквара Лаўрэнція Зізанія // Там жа. 21 лют.; Пра нашага першадрукара: [Рэц. на кн.: Майхровіч С. Георгі Скарына. Мн., 1966] // Там жа. 28 сак.; Памяці Я. Сушынскага // Там жа. 9 мая / Сааўт. А Ліс; Святло праз стагоддзі // Там жа. 15 жн.; Сустрэча праз гады: [Рэц. на кн.: Грамыка М. Выбранае. Мн., 1967] // Там жа. 8 вер.; Свая тэма // Там жа. 4 ліст.; Пуцявіна на родны парог: [Рэц. на кн.: Швед В. Жыццёвыя сцежкі. Беласток, 1967] // Там жа. 1 снеж.

1968. Літаратура старажытнай Русі; Палітычная сатыра; Паэзія; Сімяон Полацкі; Ян(Андрэй) Белабоцкі // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 1; Культурна-асветніцкая роля друкарні Мамонічаў // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн.; Педагагічная дзейнасць Сімяона Полацкага // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. № 4.

1969. Франциск Скарына // Скарына Ф. Прадмовы і пасляслоўі. Мн. / Сааўт. А. Коршунаў; Рэц.: Sielicki F. // Sl. Orient. 1969. № 4; «Прамова Мялешкі» и «Ліст да Абуховіча» — новый этап в истории белорусской литературы // ТОДРЛ. Т. 24; Пуцявінамі гісторыі: [Рэц. на кн.: Александровіч С. Гісторыя і сучаснасць. Мн., 1969] // Маладосць. № 12; Юныя энтузіясты // Нар. асвета. № 4 / Сааўт. С. Панізнік; Усюды добрыя людзі: [Рэц. на кн.: Капыловіч М. Скрозь жывуць людзі. Мн., 1968] // Полымя. № 4; Пра нашу зямлячку: [Рэц. на кн.: Гапава В. Эліза Ажэшка. Мн., 1969] // Звязда. 2 снеж.; Аб трагедыі і мужнасці народнай // ЛіМ. 30 вер.; Сведкі стагоддзяў: [Рэц. на кн.: Штыхаў Г. Галасы далёкіх продкаў. Мн., 1968] // Наст. газ. 13 жн.

1970. Цікавае знаёмства: [Рэц. на кн.: Там, дзе Шпрэвя шуміць. Мн., 1969] // Маладосць. № 8; Загоны пачынаюць рунець... // Полымя № 1; Адказ гісторыку // ЛіМ. 3 сак. / У сааўт.; Крыніцы нашай гісторыі: [Рэц. на кн.: Чамярыцкі В. Беларускія летапісы як помнікі літаратуры. Мн., 1969] // Там жа. 31 сак.

1971. Як завецца твая вёска?: [Рэц. на кн.: Лемцюгова В. Беларуская айканімія. Мн., 1970] // Маладосць. № 6; [Рэц. на кн.: Гапава В. Эліза Ажэшка. Мн., 1969] // Неман. № 1; У дружбе з суседзямі: [Рэц. на кн.: Старонкі літаратурных сувязей. Мн., 1970] // Звязда. 21 студз.; На торны гасцінец: [Рэц. на кн.: Александровіч С. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971] // ЛіМ. 28 мая.

1972. Правда художественная и правда историческая: [Рэц. на кн.: Ялугин Э. Мстиславцев посох. Мн., 1971] // Неман. № 9; Старонка братняй дружбы: [Рэц. на кн.: Чайковський Б. Незабутня сторінка дружби. К., 1971] // Полымя. № 5; Добрае слова пра добрых людзей // ЛіМ. 13 кастр.; З легенды — на экран // Там жа. 27 кастр.

1973. Франциск Скорина // Очерки истории философской и социальной мысли Белоруссии (до 1917 г.). Мн.; Беларуская асветніца: Да 800-годдзя з часу смерці Еф. Полацкай // Беларусь. № 5; «Лямент»... на смерць Лявонція Карповіча // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2; Добры дзень, Паўлінка // ЛіМ. 6 ліп.; Факты і іх інтэрпрэтацыя // Там жа. 21 вер. / У сааўт.

1974. «Лямент...» на смерць Лявона Карповіча // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1.

1977. Прылуцкі заказнік // Родная прырода. № 5; За Грыняю-ракой // Там жа. № 6.

1980. Аўтар «Песні пра зубра» // Вяч. Мінск. 11 жн.

1.4.

1967. Гуцала Я. Сівы шум: Апавяданне / З укр. // Полымя. № 3; Яго ж. Вулка і дзяўчынка: Апавяданне / З укр. // ЛіМ. 1 вер.

1968. Слісарэнка А. Кручкавар; Цюцюннік Г. «Камета»: Апавяданні / З укр. // Матчын салодкі хлеб. Мн.

1972. Іванычук Р. Дом на гары: Апавяданне / З укр. // Полымя. № 3.

2.3.

На беларускай мове. Алексютовіч М. А дзе жісціна аб'ектыўная? // Полымя. 1966. № 5.

На рускай мове. Люкевич В., Трещенок Я. Истине вопреки // Сов. Бел. 1966. 22 февр.

2.4.

На беларускай мове. Караткевіч У. Маленне аб чашы: [Верш] // Караткевіч У. Мая Іліяда. Мн., 1969.

В. М. Грышкевіч.

ПРОКША ЛЕАНІД

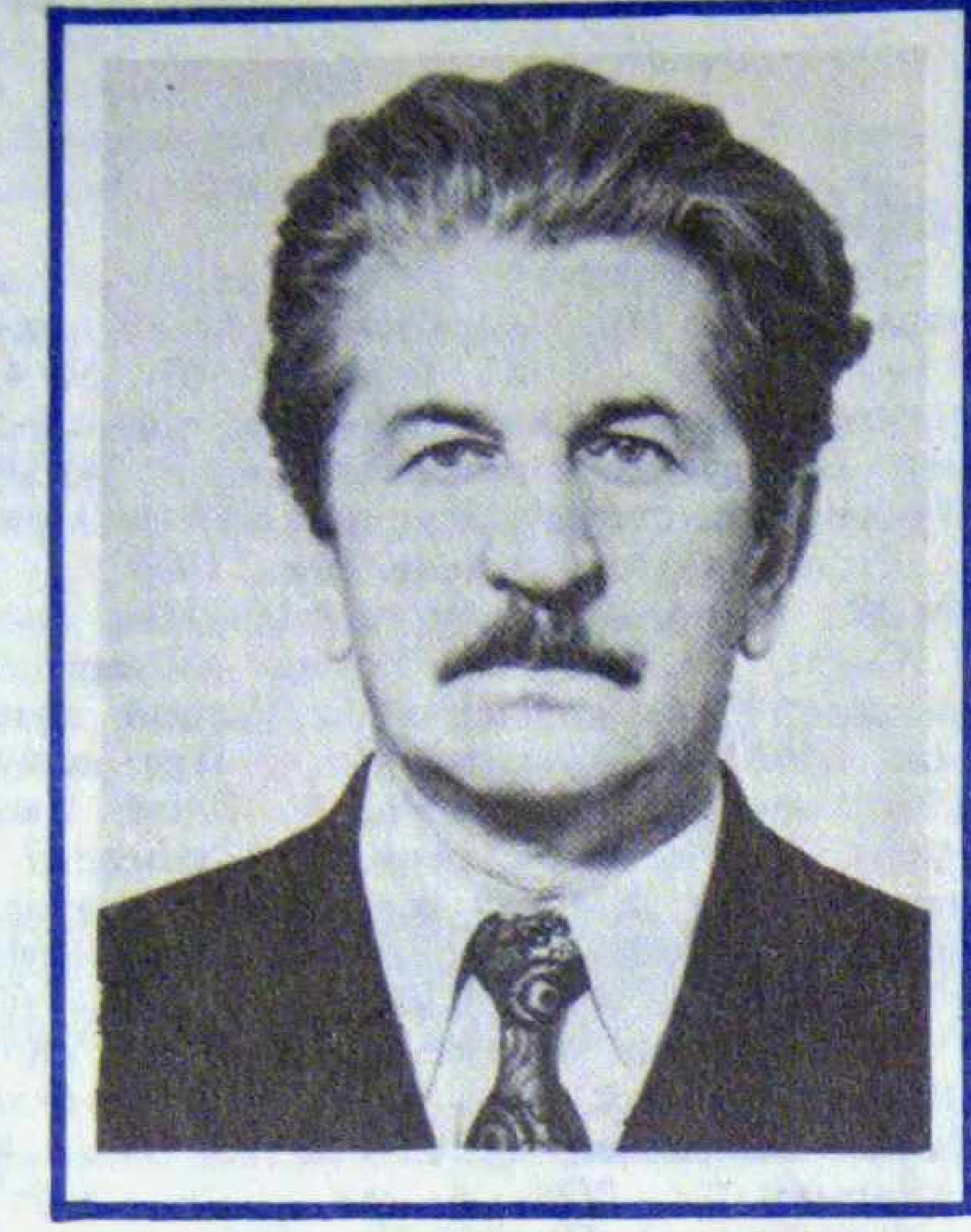

Прокша Леанід Януаравіч [псеўд. Л. Верашчака, Лявон Верашчака, Л. Кудла, Лявон Кудла, П. Леанідаў; н. 6(19).4.1912, Полацк Віцебскай губ., цяпер Віцебскай вобл.], празаік. Член СП Беларусі з 1961. Піша на беларускай, рускай і польскай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. Бацька, Януары Мацвеевіч (1880—47), быў батраком, рабочым на млыне, фабрыках і заводах, рамізнікам. Маці, Леакадзія Антонаўна (1885—64), была рабочай, хатняй гаспадыняй. Дзяцінства і юнацтва Л. Прокшы прайшлі ў Віцебску. Тут скончыў сямігодку. Пасля заканчэння Мінскага педтэхнікума (1931) працаваў загадчыкам школы ў в. Кустаўніца Мазырскага (у той час Нараўлянскага р-на, 1931—34), выкладаў беларускую мову і літаратуру ў СШ і на рабфаку ў Барысаве (1934—35). Служыў у Савецкай Арміі. Пасля працаваў літсупрацоўнікам газеты «Віцебскі рабочы» (1937—40), польскай газеты «Sztandar Wolności» («Сцяг свабоды, 1940—41), рэдактарам польскай газеты «Pioner» («Піянер», 1941). У гады Вялікай Айчыннай вайны быў інструктарам-літаратарам аддзела палітупраўлення Заходняга, затым 3-га Беларускага франтоў (1941—44). Працаваў ваенным журналістам: намеснікам рэдактара газеты 1-га Украінскага фронту «Nowe Życie» («Новае жыццё», 1944—45), загадчыкам аддзела газеты Паўночнай групы войск «Wolność» («Свабода») у Польшчы (1945—53), загадчыкам аддзела акруговай газеты «Боевая слава» (1953—56, Сімферопаль). Скончыўшы Ваенна-палітычную акадэмію (1955), працаваў загадчыкам аддзела часопіса «Камуніст Беларусі» (1956—58). З 1958 рэдактар газеты «За вяртанне на Радзіму» (з 1960 «Голас Радзімы»), з 1969 галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва», з 1973 на творчай рабоце. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 1-й і 2-й ступеняў, Чырвонай Зоркі, медалямі, ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Літоўскай ССР.

Літаратурнай дзейнасцю пачаў займацца з 1937. Першае апавяданне («Порка») было змешчана ў зб. «Франтавыя апавяданні» ў 1942. Фельетоны і нарысы да вайны друкаваліся ў газеце «Віцебскі рабочы», затым у рэспубліканскім друку. У гады вайны апавяданні, гумарэскі, памфлеты, якія выкрывалі фашыстаў, змяшчаліся ў газетах «Комсомольская правда», «Советский воин» і інш. З пачатку 60-х гадоў пачалі выходзіць кнігі яго апавяданняў, нарысаў, памфлетаў, гумарыстычных апавяданняў «Крыніца прыгажосці», «Камедыянты», «Кантроль сумлення», «След вядзе за мяжу», «Па абодва бакі акіяна», «Візітная картка народа», «За Добрыцай-рэчкай» і інш. Піша таксама творы для дзяцей («Хлопчык у вялікіх чаравіках», «Незвычайныя прыгоды хлопчыка Бульбінкі»). Пісьменнік адгукаецца на самыя актуальныя праблемы сучаснасці, раскрывае надзённыя пытанні міжнароднага жыцця. Раман «Пакуль жывеш на свеце» прысвечаны першым пасляваенным гадам у заходніх абласцях Беларусі, Украіны і ў Польшчы. Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Источник красоты: Рассказы и очерки. Мн., 1960. Рэц.: Бурносаў В. Першая кніжка празаіка // Беларусь. 1961. № 6; Каралевіч М. Душ наших хараство // Звязда. 1961. 20 крас.; Климашевская И. Источник красоты // Сов. Бел. 1960. 18 дек.; Паўлюкоўскі І. На сваю дарогу // ЛіМ. 1961. 30 чэрв.

Каб жылося-вялося: Гумарэскі і фельетоны. Мн., 1961 (Б-ка «Вожыка»). Рэц.: Стрэлы трапляюць у цэль // Калг. праўда. 1962. 3 студз.

Камедыянты: Памфлет. Мн., 1961 (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Кантроль сумлення: Гумарэскі. Мн., 1963. Рэц.: Каваль М. Кантроль і бескантроль // ЛіМ. 1963. 1 ліст.

Мальчик в больших башмаках: Повесть. Мн., 1963. Рэц.: Володина Н. В отцовских башмаках... // Неман. 1963. № 4; Моисеев О. Сын офицера // В мире книг. 1964. № 5.

Праз туманы: Нявыдуманая аповесць: Памфлеты, фельетоны, апавяданні. Мн., 1964 (Б-чка газ. «Голас

Радзімы»). Рэц.: Праз туманы: Нашы выданні // Голас Радзімы. 1965. № 1.

Герои Олерона: (Очерк). Мн., 1965 / Сааўт. В. Андрэеў, В. Сосінскі. Рэц.: Бондар М. Героі Алерона // Беларусь. 1965. № 10; Вінаградаў Б. Біяграфія мужнасці // Полымя. 1966. № 3; Виноградов Б. Коротко о книгах // Новый мир. 1965. № 8; Кальницкий Г. Народ помнит их имена // В мире книг. 1966. № 1; Сазанович В. За нашу и вашу свободу! // Неман. 1965. № 5; Філімонаў А. Хлопец з Мазыра // Звязда. 1965. 31 ліст.

След вядзе за мяжу: Памфлеты. Мн., 1965. Рэц.: Афанасьев А. Кровь людская — не водица // Сел. газ. 1966. 24 февр.; Досін М. Подлое племя бебурнацаў // Беларусь. 1966. № 3; Клімковіч С., Раўтовіч Т. // Чырв. змена. 1966. 14 крас.; Миско Я. А караван идет... // Коммунист Бел. 1966. № 6; Стральцоў М. Племя адшчапенца // ЛіМ. 1966. 6 мая; Філімонаў М. // Звязда. 1966. 11 лют.

Інтрыгі прэзідэнцкага двара: Памфлет. Мн., 1967 (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

По обе стороны океана. Мн., 1968 (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Ці варта было жаніцца: Аповесць. Мн., 1968. Рэц.: Кец Ф. Просто и правдиво // Знамя юности. 1969. 27 июля; 25 сент.; Федчанка З. Было на Палессі // Звязда. 1969. 27 лют.

Туман развеецца. Мн., 1970 (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Не ў тым поездзе: Гумарыст. апавяданні і памфлеты. Мн., 1971. Рэц.: Герцовіч Я. З дакладным прыцэлам // Беларусь. 1971. № 9; Яго ж. Иудин хлеб // Сел. газ. 1971. 29 авг.

Візітная картка народа: Памфлеты. Мн., 1972 (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Самадзейнасць у ліфце: Апавяданні, гумарэскі, памфлеты. Мн., 1972 (Б-ка «Вожыка»).

Незвычайныя прыгоды хлопчыка Бульбінкі: Аповесць-казка. Мн., 1973. Рэц.: Мартинович А. // Дет. лит. 1974. № 2; Паўлюкоўскі І. Дасціпна і захапляюча // ЛіМ. 1974. 31 мая.

Стрэлы над ярам: Аповесць. Мн., 1974.

За Добрыцай рэчкай: Дакум. аповесць. Мн., 1975. Рэц.: Верниковский М. За речкой Добрицей // ЛГ. 1976. 13 окт.; Партасёнак С. Героі — рабочыя людзі // Звязда. 1976. 8 крас.; Росін А. Ля рэчкі Добрыцы // Беларусь. 1976. № 9.

Стрэлы над ярам: Аповесць. Мн., 1979. Рэц.: Мартинович А. // Дет. лит. 1979. № 10; Яго ж. Калі займальнасць — не самамэта... // ЛіМ. 1979. 26 кастр.

Пакуль жывеш на свеце: Раман. Мн., 1980. Рэц.: Марціновіч А. Заўсёды быць чалавекам // Голас Радзімы. 1981. 14 мая; Цімафееў В. Святло і цені // ЛіМ. 1981. 24 ліп.

Зося смяецца: Гумарыст. апавяданні, памфлеты. Мн., 1982. Рэц.: Якубович П. Смехом по огрехам // Знамя юности. 1983. 29 апр.

Туника Несса: Роман. Мн., 1986.

Мальчик в больших башмаках: Повести. Мн., 1987.

Призраки и президенты: Памфлеты. Мн., 1988.

Урок любві і нянавісці: Раман. Мн., 1990.

1.3.

1937. 12 декабря: [Верш] // Віцеб. пралетарый. 12 снеж.

1939. Аматары лёгкай нажывы // Віцеб. рабочы. 24 ліст.

1940. На студзеньскай нарадзе настаўнікаў // Віцеб. рабочы. 16 студз.; Згублены час // Там жа. 20 студз.; Аб рабоце дзвюх школ // Там жа. 27 студз.; «Вулічныя» рабяты: [Нарыс] // Там жа. 12 сак.; Ці зроблена ўсё... // Там жа. 20 сак.; Бацькі і дзеці: (Школьнае жыццё) // Там жа. 26 сак.; Беражна і любоўна адносіцца да каня // Там жа. 8 крас.; Апошнія гектары: [Нарыс] // Там жа. 14 мая / Сааўт. Г. Гутковіч; Удзельнік выстаўкі // Там жа. 30 мая; Багатая восень: [Нарыс] // Там жа. 4 кастр. / Сааўт. С. Клуб; Орден Ленина: [Нарыс] // Сталин. молодежь. 24 сент. / Сааўт. В. Грушэцкі; Pośród przodującej młodzieży // Szt. Wolności. 8 paźdź.; Nad rzeką // Szt. Wolności. 9 paźdź.; Nastka // Szt. Wolności. 10 paźdź.; Dwa listy // Szt. Wolności. 15 paźdź.; Ziemia bez jarzma // Szt. Wolności. 3 list.: Port pięciu mórz // Szt. Wolności. 27 list.; Kwiaty i... brud: Maleńki felieton // Szt. Wolności. 7 grud.; Poeta i dzieci // Szt. Wolności. 10 grud.; Pranek // Szt. Wolności. 19 grud.; Gdzie jest dyrektor?: Mały felieton // Szt. Wolności. 27 grud.; Łapy // Szt. Wolności. 28 grud.; Przed Nowym Rokiem: Felieton // Szt. Wolności. 31 grud.

1941. Гэта толькі кветкі... // За Сав. Бел. 25 ліп. / Аўт. спрэчнае; Время придет: Действующая армия; Можайское направление: Очерк // Комс. правда. 7 дек.; Złoty charakter: Felieton // Szt. Wolności. 17 stycz.; Gaduła // Szt. Wolności. 9 lut.; Drobnostka: Zamiast felietonu // Szt. Wolności. 14 marca; Niegdyś były tu bagna i moczary // Szt. Wolności. 21 marca: Mińsk buduje się // Szt. Wolności. 5 kwiet.; A nuż się pogodzą: Felieton // Szt. Wolności. 16 kwiet.

1942. Порка: Рассказ // Библиотека Красноармейской правды (газета Западного фронта). Вып. 17; Мертвые души: Рассказ // Фронтовой юмор. № 6; Ножик: Рассказ // Там жа. № 7; Петух: Рассказ // Там жа. № 8; Пионер. правда. 20 мая; Дубовый лоб: Памфлет // Фронтовой юмор. № 15; Про арийского осла: Басня // Красноарм. правда. 5 марта.

1943. Короткие рассказы: Пьяный Фриц; Старуха // Красноарм. правда. 5 окт.; «Образованные» // Там жа. 15 дек.

1944. Давай план: Юмореска // Отрывной календарь. 3 июня; И кто бы мог подумать: Рассказ // Пионер. правда. 31 мая.

1945. Ножик: Рассказ; Фронт смеется // Библиотека Крокодила. № 1; Почистили: Рассказ // Пионер. правда. 16 янв.; Zwycięstwo, które oszłomiło świat // Nowe Życie. 26 stycz.

1947. Цветок: [Навела] // Сов. Отчизна. № 3; Самый ценный капитал: Очерк // Знамя победы (газета Северной группы войск Советской Армии, Польша). 27 дек.; Юный художник: Рассказ // Зорька. 16 окт.; Ojczysty brzeg; Nowela // Wolność. 1 stycz.

1955. Они неистовствуют: Памфлет // Боевая слава (газета Таврического военного округа). 1 янв.; Сын гвардейского полка: Очерк // Красная звезда. 13 апр.; Пионер. правда. 6 мая; В гостях у писателя: Очерк // Там жа. 11 окт.

1956. Без страсці і гарэння // Камуніст Бел. № 10; Калі дрэнна падбіраюць і выхоўваюць кадры // Там жа. № 12; Юные мстители: Очерк // Боевая слава. 1—6 янв.; Красивая девушка: Юмореска // Знамя юности. 20 сент.

1957. Абвінавачванне абвінаваўцы: Апавяданне // Вожык. № 2; Вытворчыя кааператывы Польшчы пасля VIII пленума ЦК ПАРП: (Па матэрыялах «Трыбуны люду») // Камуніст Бел. № 1; Партыйнае сумленне: Нарыс // Там жа. № 6; Инспектор: [Гумарэска] // Сов. Отчизна. № 2; Источник красоты: [Гумарэска] // Там жа. № 4; Беспартыйная мама: [Гумарэска] // Там жа. № 5; Этого забыть нельзя: (Рассказы о героях Брестской крепости) // Зорька. 8 июня; Полешук: Рассказ // Сов. Бел. 8 окт.

1958. Пад крыльцам арцелі: Апавяданне // Вожык. № 17; На факце ўласнага жыцця: Апавяданне // Там жа. № 19; Суровыя вятры: З франтавога блакнота // За вярт. на Радзіму. № 62; Алесь — мінскі хлопец: Урывак з нарыса // Там жа. № 70; З думкай аб Радзіме // Там жа. № 76; Шляхетныя бобікі: Фельетон // Там жа. № 87; Паляшук: Апавяданне // Там жа. № 92; Лётная погода: Юмореска // Знамя юности. 30 апр.; Самае дарагое: Нарыс // ЛіМ. 2 ліп.; Свой хлеб: П'еса // Там жа. 3 вер.

1959. Незвычайны салідол: Апавяданне // Вожык. № 3; Кіраўнічы плюх: Апавяданне // Там жа. № 8; Балабуцкі павышае кваліфікацыю: Апавяданне // Там жа. № 15; Бебурнацы: Фельетон // За вярт. на Радзіму. № 12; У папа быў... сын Юрка: Фельетон // Там жа. № 29; Кветачка: Апавяданне // Там жа. № 34; Духоўныя жабракі // Там жа. № 37; Каго яны баранілі? // Там жа. № 45; Свая, родная...: Нарыс // Там жа. № 50; Хатка на ільду: Фельетон

// Там жа. № 72; Небяспечныя візіты // Там жа. № 93; Хлопец з Каменнай: Нарыс // Полымя. № 5; Калі гаворыць сумленне: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 10; Чалавек будуе: Нарыс // Звязда. 4 крас.; «Аб'ектыўны карэспандэнт» // Там жа. 8 мая; Пад небам Варшавы: Апавяданне // Калгас. праўда. 11 ліп.; Памятныя ўражанні // ЛіМ. 21 лют.; Чумаковы жарты: Гумарэска // Мін. праўда. 27 вер.; Камедыя з камедыяй: Выпадак з жыцця // Чырв. змена. 13 снеж.

1960. Прававерныя каталікі: [Апавяданне] // Антырэлігійныя апавяданні беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Баба: Апавяданне // Вожык. № 10; Прапаганда: [Фельетон] // Там жа. № 16; Прыстасаванец: Фельетон // Голас Радзімы. № 14; [Ліст да Канстанцыі Буйло] // Там жа. № 17; А былі і такія...: Урывак з нарыса // Там жа. № 42; Прапаганда: Фельетон // Там жа. № 44; Небяспечная гульня: Фельетон // Там жа. № 52; Ты памыліўся, Павел // Там жа. № 61; Сярод броду: Апавяданне // Там жа. № 83; Хто Вас напалохаў? // Там жа. № 97; «Нейтральны»: Выпадак з жыцця // За вярт. на Радзіму. № 2; У нас есть секретарша...; Новоселье: [Апавяданні] // Неман. № 1; Гутарка з юбілярам // Звязда. 29 студз.; Сярод броду: (Апавяданне) // Там жа. 30 кастр.; На вышыні: Гумарэска // Там жа. 18 снеж.; Встреча друзей // Зорька. 6 авг.; Знахар: Гумарэска // Калг. праўда. 9 жн.; Памятная сустрэча: Нарыс // ЛіМ. 30 вер.; Дрэнная прыкмета: (Гумарэска) // Наст. газ. 25 чэрв.

1961. Не дайшоў да кандыцыі: Гумарэска // Беларусь. № 4; На вагу золата: Апавяданне // Вожык. № 4; На зялёнае святло: Апавяданне // Там жа. № 17, 18; Болька: [Фельетон] // Там жа. № 20; Вар'яты: Фельетон // Голас Радзімы. № 15—16; Бязважкія істоты: Фельетон // Там жа. № 34 / Пад псеўд. Лявон Верашчака; З пісьмом земляка — у вёску Чухава: [Нарыс] // Там жа. № 41; Гандляркі: Фельетон // Там жа. № 52 / Пад псеўд. Л. Верашчака; Адзнака тупасці: Фельетон // Там жа. № 59 / Пад псеўд. Л. Верашчака; Найвялікшае жаданне // Там жа. № 68; Гаспадары зямлі // Там жа. № 74; Умацоўваюцца нашы сувязі і кантакты: [Нарыс] // Там жа. № 75; Лізун піша «аб'ектыўны» артыкул // Там жа. № 90; Цукерка: Апавяданне // Там жа. № 99 / Пад псеўд. Л. Верашчака; После лекции: [Апавяданне] // Неман. № 6; Сюрпрыз: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1; Зялёная папка: Гумарэска // Звязда. 16 лют.; Пісьмо ў Аргенціну: Нарыс // ЛіМ. 21 ліп.

1962. Суровыя вятры // Жыццё для народа. Мн.; Зламыснік; Кантроль сумлення: [Гумарэскі] // Беларусь. № 4; След вядзе за мяжу: Нарыс // Голас Радзімы. № 5—8; Тры вуткі: Фельетон // Там жа. № 9; Майстры хлусні: Фельетон // Там жа. № 35; Ці ж яны вінаваты? // Там жа. № 43; Дастойны нашчадак // Там жа. № 46; Бебурнацы закрываюць Амерыку // Там жа. № 50; Цемрашалы рвуцца на волю: (Фельетон) // Там жа. № 60; Закарузлыя дагматыкі: Фельетон // Там жа. № 63; Быкі не любяць чырвонага // Там жа. № 74; Шматаблічныя янусы: Фельетон // Там жа. № 77; Якуб Колас на фронце // Там жа. № 89; Пітэр парушае граніцу: Не выдуманае апавяданне // Там жа. № 101; Маша: Апавяданне // Зара. 30 вер.; Цукерка: Апавяданне // Звязда. 31 снеж.; Удава чакае...: // ЛіМ. 1 студз.; Дванаццаць чайных сервізаў: (Гумарэска) // Мін. праўда. 19 мая; Парасячая этыка: Гумарэска // Там жа. 25 жн.

1963. Знахар: [Апавяданне] // Пад корань. Мн.; На сваім месцы: Апавяданне // Беларусь. № 3; Веласіпед: Гумарэска // Вожык. № 9; Пан Лаўшэ кідае каменне // Голас Радзімы. № 34; З неапублікаваных «твораў» доктара Станкевіча // Там жа. № 80; Закон ёсць закон // Там жа. № 96; Куды ні кінь...: (Фельетон) // Там жа. № 98; Высоко сознавать и соблюдать общественный долг // Коммунист Бел. № 12; Юморески: Контроль совести; Из окна вагона; Баба // Неман. № 3; Истый бебурнац: Памфлет // ЛГ. 23 февр.

1964. Супакоіла; Неаб'ектыўная справаздача: [Гумарэскі] // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; У людзей не кароткая памяць: [Прадмова] // Ражкоў-Ружыцкі М. Дарога пад шкляны каўпак. Мн. / Пад псеўд. Лявон Верашчака; Зося смяецца: Апавяданне // Беларусь. № 9; Пітэр парушае граніцу: [Апавяданне] // Бярозка. № 2; Гісторыя з геаграфіяй: Апавяданне // Там жа. № 12; На задворках: Дакум. камедыя // Вожык. № 6; Землячок: (Апавяданне) // Голас Радзімы. № 5—6; Слова праўды і адшчапенцы: (Фельетон) // Там жа. № 11—12; Мікраапавяданні // Там жа. № 15—16; Герой Алерона // Там жа. № 19—20; «Спадары»... адкіды // Там жа. № 47; Подзвіг на Слуцкай шашы // Звязда. 24 ліп.; Апраўдаўся; Піў, але не за рулём; Хітрун; У гасцях: [Гумарэскі] // Ніва. 7 чэрв.; Зламыснік: [Апавяданне] // Там жа. 26 ліп.; Гісторыя з геаграфіяй: Апавяданне // Піянер Бел. 11 снеж.; Цепь дружеских рук: (Рассказ о герое Олерона В. Антоненко) // Сов. Бел. 16 мая.

1965. Старая пячатка: [Нарыс] // Людзі добрай зямлі. Мн.; Незабыўныя дні: (Апавяданне) // Бярозка. № 6; Закон ёсць закон: Расказ былога эмігранта // Вожык. № 20; Среди людей хороших: (Путевые заметки) // Голас Радзімы. № 26; Пацукі // Там жа. № 38 / Пад псеўд. Л. Верашчака; Дарогай праўды: [Нарыс] // Там жа. № 45; Генерал ад ліфтфантэрыі // Там жа. № 47; Брэсцкія гісторыі: (З блакнота журналіста) // Там жа. № 48; Необыкновенный отчет: Юмор // ЛГ. 11 нояб.; Ананімка: (Гумарэска) // Мін. праўда. 25 ліп.; Не выпадковы выпадак: Гумарэска // Там жа. 26 вер.

1966. Генерал ад ліфтфантэрыі: [Апавяданне] // Вожык у дарозе. Мн.; «Чыстыя» вершы // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Клыкі пад вэлюмам: [Памфлет] // Крывавы бізнес. Мн.; Таможныя сюрпрызы: Сцэнкі з жыцця // Люблю наш край. Мн.; Вера і Алімпія; Прыкрая спадчына; Генерал ад ліфтфантэрыі; Дзе ж той «чысты гук»?: [Памфлеты, фельетоны] // Як ні круці. Мн.; На старых сцежках: Апавяданне // Бярозка. № 10; Гаечны ключ: Сцэнкі з жыцця // Вожык. № 17; Сатырык у дазоры // Голас Радзімы. № 9; Вера і Алімпія: [Нарыс] // Там жа. № 13; Дзе ж той «чысты гук»? // Там жа. № 19; Хлопцы, з якімі ён рос // Там жа. № 20; Не пакідай яе: (Апавяданне) // Там жа. № 23; Человек и муха // Там жа. № 49; Нявольнікі «Вольнага свету»: З блакнота пісьменніка // Маладосць. № 4; Дэпутат сейма: (З блакнота пісьменніка) // Звязда. 21 жн.; Якуб Колас на фронце // Там жа. 30 вер.; Стасик: Рассказ // Зорька. 30 июля; Прыкрая спадчына: Памфлет // ЛіМ. 18 сак.

1967. Генка хапае зоркі з неба: Апавяданне // Вожык. № 5; Пацалунак фрау Гофке // Голас Радзімы. № 13; Візітная картка народа // Там жа. № 14; Дом на Русен-штрасе // Там жа. № 15; Шчаслівы білет: [Нарыс] // Там жа. № 22; Замежныя Струкі нервуюцца // Там жа. № 28; А хлопчыка шкада: (З канадскага дзённіка): [Нарыс] // Там жа. № 35; У краіне кляновага ліста: [Нарыс] // Там жа. № 36; Сіняваты рубец // Там жа. № 37; Памятная падзея: [Нарыс] // Там жа. № 42; На беразе святога Лаўрэнція: [Нарыс] // Там жа. № 46; І ўсмешка не сыходзіць з твараў: Да 60-годдзя М. Скрыпкі // Там жа. № 48; Ці варта было жаніцца: Аповесць // Маладосць. № 12; Праўда вочы коле // Звязда. 2 вер.; Где-то на юге...: [Апавяданне] // Знамя юности. 19, 20 сент.; Шчаслівы білет: Замалёўка // Мін. праўда. 9 жн.; Каму што...; Пакаранага не караюць; З кім не бывае...; Уважлівая прычына; Прафілактыка: (Гумарыст. мініяцюры) // Там жа. 3 снеж.

1968. Наплёў Дзяніс кашалёў...: [Нарыс] // Беларускі букет. Мн.; Маленькія апавяданні: Пасля банкета; З непрывычкі...; Сэканомілі; З кожным разам горш... // Вожык. № 13; Дзядзькаў філіял: Апавяданне // Там жа. № 15; Мячык: (Нявыдуманае апавяданне) // Голас Радзімы. № 3; Алюміневы пярсцёнак // Там жа. № 6; Танкі грукочуць у тумане: З блакнота франтавога журналіста // Там жа. № 8; Супраць хваляў: (Апавяданне) // Там жа. № 14; Духмяны мёд: [Нарыс] // Там жа. № 18; Дзеці сіньёра Івана // Там жа. № 19; Першы адпачынак Івана Клюкача: [Нарыс] // Там жа. № 26; Им не придется собирать доллары // Там жа. № 30; Рамантыкі будуць заўсёды // Там жа. № 33; Пад вэлюмам аб'ектыўнасці // Там жа. № 44; Встреча на берегу Святого Лаврентия: Рассказ // Голос Родины. № 11; Цяжкі пакунак: Гумарэска // Мін. праўда. 30 чэрв.; Калі б не гэты дыванок: (Гумарэска) // Там жа. 21 ліп.

1969. Помнік правадыру: (Аб наведванні У. І. Леніным Бельгіі) // Бярозка. № 5; Феадал; Вось тут і разбярыся: (Гумарэскі) // Вожык. № 5; І пракрокі сталі ў тупік: Фельетон // Голас Радзімы. № 5; Сумная іронія: Фельетон // Там жа. № 8; Вечны агонь // Там жа. № 17; «Ленін — добра, добра...»: Нататкі з падарожжа па Егіпце // Там жа. № 20; Работніца і сялянка. № 5; Брудная кухня містэра Уотэрса // Голас Радзімы. № 21 / Сааўт. Д. Чайка; Козікі: [Нарыс] // Там жа. № 30; Элен Тэнер выкрывае Уотэрса // Там жа. № 38 / Сааўт. Д. Чайка; Two nations // Там жа. № 43; Кросс: Юмореска // Голос Родины. № 34; У краіне пірамід: Дарожныя нататкі // Маладосць. № 11—12; Не сышліся характарамі: (Гумарэска) // Вяч. Мінск. 12 ліп.; Без валакіты: Усмешкі Мельпамены // ЛіМ. 31 студз.; «Барані нас, божа, ад сяброў...»: З поваду аднаго выступлення Мюнхенскай радыёстанцыі // Там жа. 19 снеж.; Стася: [Урывак з аповесці «Ці варта было жаніцца»] // Ніва. 16 лют.; Незвычайныя прыгоды хлопчыка Бульбінкі: Аповесць-казка // Піянер Бел. 26 чэрв., 3, 10, 17, 24, 31 ліп., 7 жн.; Торонто: Отрывок из очерка «По обе стороны океана» // Сел. газ. 4 марта.

1970. Бебурнацы: (Энцыклапедычная даведка); На задворках; Прыкрая спадчына; «Змагар» з падваротні; Дзе ж той «чысты гук»?; Масква вінавата // На задворках. Мн.; На берегах Темзы; Канада и канадцы: [Нарысы] // На перекрестках планеты. Мн.; Дзяўчынка з вуліцы Сан-Катрын: Падарожная быль // Бярозка. № 1; Замалёўкі: Сярожын татка; Дзе я вас бачыў; Раўнапраўе // Вожык. № 17; «Барані нас, божа, ад сяброў...»: (З поваду аднаго выступлення мюнхенскай радыёстанцыі) // Голас Радзімы. № 1; Працягнем спрэчку, містэр Марэй: Адказ амерыканскаму журналісту са штата Арызона // Там жа. № 12; ЛіМ. 10 сак.; Ноцінгем: Урывак з кнігі нарысаў «Туман развеецца» // Голас Радзімы. № 24; Юбілей памаўзлівага ката: (Рэпліка фельетаніста) // Там жа. № 26; Сатыры малатабоец // Там жа. № 35; Здесь каждый камень Ленина знает... // Пром-сть Бел. № 4; Хау ду ю ду // Знамя юности. 1 мая; Прыстасаваўся: Гумарэска // ЛіМ. 3 крас. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Усмешка над брытвай: Старонка з блакнота // Там жа. 17 крас.; Акопка: Успаміны з франтавога блакнота // Там жа. 8 мая; Мне пашанцавала: Гумарэска // Там жа. 29 мая / Пад псеўд. Лявон Кудла; Багатая фантазія: Гумарэска // Там жа. 19 чэрв. / Пад псеўд. Лявон Кудла; У антракце: Гумарэска // Там жа. 10 ліп. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Мухі ў бутэльках: Гумарэска // Там жа. 7 жн. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Пачынаючы: Гумарэска // Там жа. 28 жн. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Праўда партызана Сотнікава: Чытаючы новую аповесць В. Быкава // Там жа. 28 жн.; Праз год пасля сустрэчы ў Англіі // Там жа. 18 снеж.; Пошук: «Трыбунал» А. Макаёнка на сцэне тэатра імя Я. Коласа // Там жа. 25 снеж. / Пад псеўд. Л. Кудла.

1971. Ці толькі яго віна...: Апавяданне // Бярозка. № 12; Вялікі і светлы талент // Голас Радзімы. № 11; Доўгіх год жыцця! // Там жа. № 21; Далекие и близкие: (Очерк) // Неман. № 7; Зайздросная шчырасць: Гумарэска // ЛіМ. 1 студз. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Спадар Станкевіч стараецца // Там жа. 15 студз.; Не той стандарт: Гумарэска // Там жа. 29 студз. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Калі забываюць пра валідол; Мера якасці; Добрая рэклама: Жарты // Там жа. 9 крас. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Прабавілі час: Гумарэска // Там жа. 23 крас. / Пад псеўд. Л. Кудла; Чулая душа; Каб не люстра: Гумарэскі // Там жа. 7 мая / Пад псеўд. Л. Кудла; Моц нашай зброі — праўда: [З выступлення на з'ездзе пісьменнікаў Беларусі] // Там жа. 7 мая; Лішняя кропля; Спрабуй утрымацца...; Юбіляр выручыў: Гумарэскі // Там жа. 18 чэрв. / Пад псеўд. Л. Кудла; Пашкадуйце хлопчыка // Там жа. 30 ліп. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Сумленне не можа маўчаць: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Амерыка здалёку і зблізку. Мн., 1971] // Там жа. 24 вер.; Маша з медсанбата: Гумарэска // Там жа. 5 ліст. / Пад псеўд. Л. Кудла; Самадзейнасць у ліфце: Гумарэска // Там жа. 31 снеж.

1972. Не кожны можа...; Каб жа ведаў; Сто грамаў да палучкі: Кароткія апавяданні // Беларусь. № 4; Над ярам: Раздзелы з аповесці // Бярозка. № 1—4; Слоік павідла; Такім шанцуе: Гумарэскі // Вожык. № 6; Наш галоўны клопат: «Літаратуры і мастацтву» — 40 год // Голас Радзімы. № 9; Хлопчык і камень: Казка // Работніца і сялянка. № 10; У кожнага свой клопат; Памылка; Усё ясна: Гумарэскі // ЛіМ. 31 сак. / Пад псеўд. Л. Кудла; Дарагі пацалунак: Гумарэска // Там жа. 26 мая / Пад псеўд. Л. Кудла; Пі-пі-пі...: Гумарэска // Там жа. 9 чэрв. / Пад псеўд. Л. Кудла; Успамінаючы, успамінаючы: Гумарэска // Там жа. 7 ліп. / Пад псеўд. Л. Кудла; Прасвяжыўся: Гумарэска // Там жа. 21 ліп. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Аўтобус ідзе па Варшаве...: Нататкі // Там жа. 28 ліп.; Дэвіз: Садружнасць літаратараў і кінематаграфістаў // Там жа. 6 кастр.; Штраф: Гумарэска // Там жа. 20 кастр. // Пад псеўд. Л. Кудла; Нужен ли валидол?; Мера качества: [Гумарэскі] // Сов. культура. 26 февр. / Пад псеўд. Л. Кудла.

1973. Не лёгкі хлеб // Вытокі песні. Мн.; Хаўронья хоча быць прыгожай: Фельетон // Голас Радзімы. № 24; Шляхі барацьбы // Там жа. № 44; Да сустрэчы ў Крыніцы: Мазыр — Мінск: Нарыс // Полымя. № 8; Поступ явы прамяністай // Звязда. 1 мая; Абнаўленне: З блакнота пісьменніка // Там жа. 17 мая; Гарачае лета Нафтабуда // Там жа. 8 жн.; Свежы вецер міру // ЛіМ. 25 мая; У антракце: Гумарэска // Там жа. 8 чэрв. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Ля парога роднай хаты... // Там жа. 12 кастр.; Дым без агню: Гумарэска // Чырв. змена. Ліст. Спец. вып. № 9.

1974. [Уступны артыкул] // Мацкевіч В. Піраміда шчасця. Мн.; Халодны боршч: Гумарэска // Вожык. № 16; Самая лепшая // Голас Радзімы. № 12; Пачалося з аднаго радка // Там жа. № 43; Прас падвёў...: Гумарэска // Работніца і сялянка. № 2; Трэшчына...: Нататкі сатырыка // Гомел. праўда. 2 сак.; Людзі ў касках: [Урывак з дакум. аповесці «За Добрыцай-рэчкай»] // Звязда. 4—6, 9, 10 крас.; Спатканне з другам: Нарыс // ЛіМ. 19 ліп.; Жыццё, вялікае і шчодрае: Народнаму пісьменніку Беларусі М. Ц. Лынькову — 75 гадоў // Піянер Бел. 28 ліст.

1975. Выпадак каля пераезду: Гумарэска // Вожык. № 15; Шырокае і адказнае поле дзейнасці // Голас Радзімы. № 2; Когда уходит друг...: Памяти Григория Окулевича // Там жа. № 5; Першы, палескі... // Там жа. № 10; За свабоду Францыі // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2; Правафланговыя // Гомел. праўда. 4 лют.; З разведкі ў разведку: [Нарыс] // Звязда. 22, 23, 25 мая; Нязгаснае святло // Там жа. 6 ліст.; Высокі гарт: Рэпартаж // ЛіМ. 7 лют.; У снежні сорак першага...: Нарыс // Там жа. 9 мая.

1976. Кароткія апавяданні // Беларусь. № 8; Тайна каваных скрынь: Раздзелы з аповесці // Бярозка. № 8—9; Таямніца: (Апавяданне) // Вясёлка. № 8; Не тот стандарт: Юмореска // Гродн. правда. 1 янв.; Вернасць зямлі: Нарыс // Звязда. 8 чэрв.; Па дарогах вайны // Там жа. 19, 22, 23, 26 кастр.; Зброяй сатыры: [Рэц. на кн.: Мацкевіч В. У тым свеце. Мн., 1976] // Там жа. 31 снеж.; Сумленна і таленавіта // ЛіМ. 20 жн.

1977. Роснаю раніцай // Бярозка. № 9; Гуманізм навыварат: [Памфлет] // Вожык. № 23; След на роднай зямле // Голас Радзімы. 21 крас.; Гэта было ў Міцьках: Нарыс // Камуніст Палесся. 27 ліп.; Кнігалюб: Гумарэска // ЛіМ. 18 сак.; Пачуццё сям'і адзінай // Там жа. 29 ліп.; Элегантны касцюм: Гумарэска // Там жа. 19 жн.; Святло сапраўднай дэмакратыі // Там жа. 18 ліст.

1978. Кавалі: [Нарыс] // Вытокі. Мн.; З разведкі ў разведку: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Адступнік: Памфлет // Беларусь. № 3; Крыўда: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 9; На постое...: Рассказ // Во славу Родины. 12, 13 апр.; Весна великих свершений: Очерк // Там жа. 1 мая; Пакуль жалеза гарачае: Нарыс // Звязда. 4, 5 крас.; На новую, вышэйшую ступень // ЛіМ. 7 ліп.; Навічок: Гумарэска // Там жа. 15 вер.;

Звычайны цуд... // Там жа. 3 ліст.; Па закліку сэрца // Там жа. 15 снеж.

1979. Дома и в дальней дороге: [Нарыс] // Первая строка. Мн.; На ўсходніх рубяжах краіны: Нататкі з граніцы // Беларусь. № 5; Грымаса здрадніцтва: [Апавяданне] // Вожык. № 12; Мілая дзяўчына: Апавяданне // Там жа. № 16; «Беларусь» ідзе па планеце...: Нарыс // Полымя. № 1; Счастливая новь: Очерк // Во славу Родины. 1 янв.; Чабан: Очерк // Там жа. 8 апр.; Лошадка: Очерк // Там жа. 10 апр.; З кожным разам горш: [Гумарэска] // Служба быту Бел. № 4; Березка: Рассказ // Во славу Родины. 21 янв.; Летная погода: Юмореска // Там жа. 8 февр.; Память о брате: Быль // Там жа. 1 авг.; Піражкі: Гумарэска // Вяч. Мінск. 3 ліст.; Крос: Гумарэска // ЛіМ. 12 студз.; Дайсці да сэрца: [Інтэрв'ю] // Там жа. 2 лют.; Люблю: [Рэц. на кн.: Чаркасава Д. Люблю. Мн., 1978] // Там жа. 23 лют.; Каму што...: Гумарэска // Там жа. 6 крас.; Над намі мірнае неба // Там жа. 18 мая; За родны край: [Рэц. на кн.: За край родной. Мн., 1978] // Там жа. 25 мая; Уступны экзамен: [Гумарэска] // Там жа. 3 жн.; Як здзяйсненне казкі // Там жа. 14 вер.; На пасадзе: [Гумарэска] // Там жа. 16 ліст.; Важная тэма: [З выступлення] // Там жа. 23 ліст.; Во сто крат // Сов. Бел. 14 окт.; Дастойны прадстаўнік // Чырв. змена. 15 крас.

1980. Вахшская даліна: [Нарыс] // Беларусь. № 11; Цяжкае пытанне: Апавяданне // Вожык. № 2; Грыбы-грыбочкі: (Гумарэска) // Там жа. № 17; В сердцах человеческих: (Из воспоминаний жителей Кракова о В. И. Ленине) // Во славу Родины. 1 марта; Странички старого блокнота: Дом на Руссенштрассе; В поисках квартиры Якоба Рихтера // Голос Родины. № 14; Перапалох: [Гумарэска] // ЛіМ. 4 крас.; Тут бываў Ільіч: [Нарыс] // Там жа. 18 крас.; Крыніца натхнення // Там жа. 8 жн.

1981. Дзімка і Бімка: Апавяданне // Бярозка. № 10; Рэклама: Сцэнкі з амерыканскага сучаснага жыцця // Вожык. № 13; Революционный держим шаг: Публицистика // Во славу Родины. 6 нояб.; Святло рэвалюцыі // ЛіМ. 6 ліст.

1982. Ля старой крэпасці: Падарожныя нататкі // Беларусь. № 6; «Дзякуй, брацік»: Апавяданне // Бярозка. № 4; Пелька: Франтавая быль // Вожык. № 6; Источник вдохновения // Дет. лит. № 9; У проруби: Рассказ // Во славу Родины. 6 янв.; Несокрушимое единство // Там жа. 9 мая; У лжи короткие ноги: Реплика // Волгоград. правда. 26 мая; Дзе б ні жылі мае землякі: [Інтэрв'ю] / Зап. Д. Чаркасава // Голас Радзімы. 8 крас.; Мой далекий и близкий: О Фадееве // Коммунист. труд. 30 сент.; Навідавоку ўсёй планеты...: [Нарыс] // ЛіМ. 18 чэрв.

1983. Крыўда: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Цвети, Отчизна, как весенний сад // Во славу Родины. 1 мая; По следам «Искры»: Очерк // Там жа. 21 июня; Экзамен; Случай в баре; Кросс; Маша из медсанбата; Напрасный переполох: Злоумышленник: [Гумарэскі] // Голос Родины. № 6; Певень: Апавяданне // Піянер Бел. 4 жн.

1984. По сценарию Желтого Дьявола; Реклама: [Памфлеты] // Калифорнийская мафия. Мн.; В боях за родную Белоруссию // Коммунист Украины. № 6; Печка: Невыдуманный рассказ // Во славу Родины. 2 мая; Крыўда: [Апавяданне] // Ніва. 18 ліст.

1985. На постое...: Рассказ // Боевые дороги. Мн.; Першая ластаўка: З блакнота пісьменніка // Бярозка. № 1; Прасцякі: [Апавяданне] // Вожык. № 1; Салдаты асобага фронту: З франтавога блакнота // Полымя. № 5; Печка: Нявыдуманае апавяданне // Маг. праўда. 29 жн.

1.4.

1961. Вининска И. Субботний диалог: (Юмореска) / С пол. // Сов. Бел. 4 марта.

1969. Колберг А. Мора па калені: [Гумарэска] / З лат. // Мора па калені. Мн.

1975. Казько В. Хлопчыкі і конь: [Апавяданне] / З рус. // Вясёлка. № 6.

1977. Цыпін С. Змяя: Гумарэска / З укр. // ЛіМ. 2 вер.

1979. Пруткоўскі Ю. Інтэрв'ю; Сваёй мовай: [Гумарэскі] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.

1.5.

На азербайджанскую мову. Булбинка / Тэрч. К. Чаваншир. Бакы, 1977.

Серјожканын атасы; Зэнкин фантазија; Вэзијјэтдэн чыхды; «Сагаллы чаванлар»; пэр шеј ајдындыр / Тэрч. М. Хумар // Азерб. гадыны. 1972. № 12.

На армянскую мову. Няхай вырастуць карасікі: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На балгарскую мову. Подвигът на Зина: Разказ // Септемврийче. 1958. 4 окт.; Цветето: Разказ // Труд. 1961. 29 март; Първата Заплата: Разказ / Прев. Б. Александрова // Там жа. 1961. 2 юли; Сивата папка: Разказ / Прев. Б. Миндов // Веч. новини. 1968. 16 авг.

На казахскую мову. Бала кораз / Ауд. Калиев Т. // Полесье ангімелері. Алматы, 1984.

На латышскую мову. Četrinieks: Humoreska //Rīgas Balss. 1966. 25. Jūn.

На літоўскую мову. Berniukas su dideliais batais: Apysaka / Vert. S. Zastarskyte. Vilnius, 1975.

Saviveikla lifte; Kai pamirėtamas validolis; Pavydetinas atvirumas / Vert. V. Stankus // Lit. ir menas. 1972. Vas. 26; Analogiškas ivykis; Egoįste; Mados auka; Vaikiška diplomatija: Miniatiūros // Sluota. 1975. Nr 6; Ketvertas // Taryb. Klaipeda. 1975. Kovo 30.

На рускую мову. Мальчик-бульбинка: Повести. М., 1973.

За Добрицей-речкой: Докум. повесть / Пер. Г. Пациенко. М., 1978. Рэц.: Басучок А. // Неман. 1979. № 3. Саенка В. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 17 ліст.

Выстрелы над яром: Повесть. Мн., 1983 (Б-ка приключений и фантастики). Рэц.: Крюкова А., Гаврилова И. // Дет. лит. 1985. № 1.

Уроки любви и ненависти: Роман / Пер. авт. М., 1988.

Контроль совести: Юмореска // Курортная газ. 1962. 30 июня; Злоумышленник; Велосипед: [Апавяданні] / Пер. авт. // Белорусский юмор. Мн., 1965; Фокус: Юмореска / Пер. Я. Островский // Сов. эстрада и цирк. 1967. № 9; Серая папка: Рассказ / Пер. Я. Островский // Театр. жизнь. 1967. № 6; На своем месте: Рассказ / Пер. Я. Островский // Сов. торговля. 1967. 1 авг.; Четверка; Без волокиты / Пер. Я. Островский; Необыкновенный солидол / Пер. авт.: [Апавяданні] // Белорусский юмор. Мн., 1969; Зеленая папка; Штраф: [Апавяданні] // Островский Я. Истории выдуманные и невыдуманные. М., 1976; Утюг: Юмореска / Пер. Я. Островский // Дружный смех: Репертуарный сборник. М., 1979. Вып. 5; С кем не бывает: Юмореска / Пер. Я. Островский // Сов. торговля. 1979. 13 янв.; Без волокиты...: (Рассказ) / Пер. С. Махарашвили // Тбилиси. 1979. 6 янв.; С чего бы это?..: Рассказ / Пер. авт. // Сов. Крым. 1985. 3 нояб.

На татарскую мову. Ыгы-зыгы: Хикэя // Ленин байрагы. 1981. 28 янв.

На ўкраінскую мову. Маленькі оповідання: Після банкету; З незвички; Зекономили; З кожним разом гірше... // Рад. Волинь. 1968. 24 лист.; Мені пощастило: [Гумарэска] / Пер. Д. Пилипчук // Комс. зірка. 1972. I січ. / Пад псеўд. Л. Кудла; Ювіляр виручів; Свідчення якості; Гарна реклама; Коли забувають про валідол: [Гумарыст. мініяцюры] / Пер. С. Ципін // Літ. Укр. 1972. 17 лист.; Штраф: Гумореска / Пер. Д. Пилипчук // Молода гвардія. 1972. 24 груд. / Пад псеўд. Лявон Кудла; Праска підвила: [Апавяданне] / Пер. П. Засенко // Голоси Білорусії. К., 1976; Замовте слівце: [Гумарэска] // Україна. 1977. № 28; На посаді: Гумореска / Пер. П. Еролицький // Рад. освіта. 1980. 16 серп.; Лизун пише «об'єктивну» статтю; Сценка з життя емігрант. брех-писаки / Пер. В. Бойко // Прапор. 1984. № 5; Гуманізм навиворіт: Памфлет // Прапор. 1985. № 5.

На эстонскую мову. Jalgratas / Tlk. V. Järv // Pikker. 1973. Nr 22.

На б. **Югаславіі мовы.** Sega imame sekretarka // Mlad borac. 1963. Nr 45; Imamo sad sekretaricu // Rad. 1964. Nr 3.

1.6.

На задворках: Артыкулы, фельетоны, памфлеты. Мн., 1970 / Скл.

Боевыя дарогі. Мн., 1985 / Скл. з А. Капілавым.

Ішла вайна народная. Мн., 1991 / Скл. з С. Міхальчуком.

2.3.

На беларускай мове. Бяспалы З. Пяром, як штыком: (Да 60-годдзя з дня нараджэння Л. Прокшы) // Звязда. 1972. 6 крас.; Вернікоўскі М. На ўсе густы: Для маленькіх чытачоў // Чырв. змена. 1975. 30 снеж.; Віншаванне з юбілеем // Беларусь. 1972. 4; Герцовіч Я. Нашы заводчыкі // ЛіМ. 1976. 13 лют.; Зайздросная нястомнасць: Леаніду Прокшу — 60 год // Голас Радзімы. 1972. № 16; Зубкоўскі Б. Кніга з адрасам і без адраса // Полымя. 1975. № 4; Каршукоў Я. З добрым набыткам // ЛіМ. 1982. 16 крас.; Кудраўцаў І. На павароце // Там жа. 1948. 13 сак.; Леаніду Прокшу — 50 год // Там жа. 1962. 6 крас.; Леаніду Прокшу — 70 // Там жа. 1982. 16 крас.; Леаніду Прокшу — 60 гадоў // Там жа. 1972. 7 крас.; Літвінаў Р. Грамадзянская актыўнасць пісьменніка. Да 70-годдзя з дня нараджэння Л. Прокшы // Віцеб. рабочы. 1982. 17 крас.; Пісьменнік і публіцыст: Да 50-годдзя з дня нараджэння Л. Я. Прокшы // Голас Радзімы. 1962. № 30; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рэутовіч Т. Сучасная казка // Голас Радзімы. 1974. № 15; Ткачоў П. Sardonia herba, або смех у памфлеце // ЛіМ. 1977. 9 вер.; Шарай Г. Пра цябе, Нафтабуд // Камуніст Палесся. 1975. 25 ліст.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 64.

З. У. Драздова.

ПРОСТЫ ПЁТРА

Просты Пётра (інш. псеўд. П. Просты, П. П., П. Пр., сапр. Бобіч Ільдэфонс; 22.1.1890, в. Дзедзіна Дзісненскага пав. Віленскай губ., цяпер Міёрскі р-н Віцебскай вобл.— 28.4.1944, Іўе Гродзенскай вобл., пахаваны там жа), празаік, драматург, публіцыст, перакладчык.

Біяграфічныя звесткі пра П. Простага скупыя. Відаць, паходзіў з сялянскай сям'і. Скончыў Ковенскую гімназію (1909). Вучыўся ў Папскім універсітэце ў Рыме (1911—13). Скончыў Віленскую духоўную каталіцкую семінарыю (1915).

Першае апавяданне «Слёзы» апублікаваў у «Нашай ніве» 25 студзеня 1907. Друкаваўся таксама ў «Першым беларускім календары «Нашай нівы», газеце «Беларус», а пазней у заходнебеларускіх выданнях «Наша думка» і «Беларускія ведамасці». Галоўная тэма творчасці П. Простага — сацыяльныя нядоля, бяспраўе і пакуты беларускага селяніна. Яго апавяданні — гэта своеасаблівыя лірычныя імпрэсіі, вершы ў прозе («Слёзы», «Воля», «Куча грошай», «Скарб», «Абразкі» і інш.), якія атрымалі высокую ацэнку такіх аўтарытэтных крытыкаў, як С. Палуян і М. Багдановіч. «Галоўная вартасць яго,— пісаў М. Багдановіч,— у стройным развіцці думкі ды ў сціснутасці і гучнасці мовы, надзвычай пекнай па свайму складу». Аўтар п'есы «Свякроўка» (засталася ў рукапісе), брашуры «Нашто беларусам газеты». Некаторыя празаічныя творы пісьменніка былі перакладзены на ўкраінскую мову.

У. А. Лебедзеў.

Бібліяграфія

1.2.

Niadzielašnija ewanhielii i nawuki: Try častki. Wilnia, 1912 / Пад прозв. Ild Bobič.

Na szto biełarusam hazety? Wilna, 1914.

1.3.

1907. Слёзы: [Апавяданне] // Н. н. 25 студз.; Воля: [Апавяданне] // Там жа. 2 лют.

1908. М. Новы-Пагост Віленскай губ., Деснян. пав.: [Карэсп.] // Н. н. 20 чэрв.

1909. Абразкі: (Ахвяроўваецца Якубу Коласу) // Н. н. 7 мая; Куча грошы: (Народнае апавяданне) // Там жа. 21 мая.

1910. Абразкі: (Ахвяроўваецца Якубу Коласу) // Першы беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1910 г. Вільня.

1913. Думкі ў чужой старонцы // Беларус. 14 лют.; Каб быў бы пясняр: [Апавяданне] // Там жа. 25 мая; Вера, Надзея, Міласць // Там жа. 26 вер.; У калядны, ціхі вечар: [Апавяданне] // Там жа. 19 снеж.

1914. Навагоднія думы // Беларус. 3 студз.; «Оіча наш» беларуса // Там жа. 22 студз.

1921. Абразкі: Ахвяруецца Якубу Коласу// Дэкламатар. Вільня; Бел. вед. 7 ліст.; Кліч прабуды: [Верш] // Наша думка. 14 студз.

1928. Абразкі // Беларускі дэкламатар. Вільня.

1965. Слёзы; Воля: [Апавяданні] // Беларуская дакастрычніцкая проза. Мн.

1.4.

1909. Гарбуноў-Пасадаў. Добры таварыш: [Апавяданне] / З рус. // Н. н. 26 сак.

1.5.

На польскую мову. Obrazki / Tł. J. Wierzyński // Wieś. 1913. Nr. 9.

На ўкраінскую мову. Малюнки / Пер. М. Шаповал // Укр. хата. 1909. № 7—8.

Т. М. Махнач.

ПРУДНІКАЎ АЛЕСЬ

Пруднікаў Алесь [Аляксандр Трафімавіч; псеўд. Ал. Усходні; 1(14).4.1910, в. Стары Дзедзін Клімавіцкага пав. Магілёўскай губ., цяпер Клімавіцкі р-н — 5.8.1941, Карэльская АССР], паэт.

З сям'і сялян. У трохгадовым узросце страціў бацьку, які загінуў на Першай сусветнай вайне. Будучага паэта разам са старэйшым братам і сястрой гадаваў айчым. У 1925 А. Пруднікаў скончыў пачатковую школу, у 1929 — Мілаславіцкую сямігодку, пасля чаго год вучыўся ў Магілёўскім белпедтэхнікуме. У 1930 працаваў рабочым на будаўніцтве чыгункі, потым — на новабудоўлях Мінска. З 1931 на рэспубліканскай кніжнай базе, потым стыльрэдактар у Белдзяржвыдавецтве, рэпарцёр у БелТА. Вучыўся на творчым аддзяленні літаратурнага факультэта Мінскага педагагічнага інстытута (1932—33). У сакавіку 1933 быў беспадстаўна арыштаваны, вызвалены ў жніўні таго ж года (рэабілітаваны ў 1956). Служыў у Савецкай Арміі (1933—35). У 1935—36 супрацоўнік клімавіцкай раённай газеты «Камуна». У 1936—38 вучыўся на літаратурным факультэце Ленінградскага настаўніцкага інстытута, пасля заканчэння якога працаваў настаўнікам, завучам Спаскагубскай СШ Пятроўскага р-на Карэльскай АССР, інспектарам рана. Адначасова завочна вучыўся на філалагічным факультэце Карэльскага універсітэта. У першыя дні вайны пайшоў у апалчэнне, быў у знішчальным батальёне, дзе выконваў абавязкі начальніка разведкі. Загінуў у час выканання баявога задання каля вёскі Утукі Пятроўскага р-на Карэльскай АССР.

Друкавацца А. Пруднікаў пачаў з 1930. У 1932 асобным выданнем выйшла яго паэма «Зямныя зоры». Падборкі вершаў змешчаны ў зборніку «Крывёю сэрца» (1967) і інш. Паэта радавалі поспехі краіны, ён вітаў і паэтызаваў любоў і дружбу савецкай моладзі, апяваў прыроду роднага краю.

А. Л. Верабей.

Бібліяграфія

1.2.

Зямныя зоры: Паэма. Мн., 1932. Рэц.: Кавалёў П. «Зямныя зоры» Алеся Пруднікава // ЛіМ. 1932. 27 чэрв.

1.3.

1930. Вуглякоп: [Верш] // Маладняк. № 11; На Дняпры...: [Верш] // Узвышша. № 9—10; Абоз: [Верш] // Піянер Бел. 3 кастр.: Асінбуд: [Верш] // Чырв. змена. 24 крас.; Трактару дайце дарогу: [Верш] // Там жа. 21 кастр.

1931. Брату: [Верш] // Маладняк. № 4; Сун-Пень: [Верш] // Там жа. № 6—7; Зямныя зоры: Паэма // Полымя. № 5; Я падношу цэглу...: [Верш] // Узвышша. № 1; Селікатны: [Верш] // Там жа. № 2; Малады плытагон: [Верш] // Чырв. Беларусь. № 10; Пастух Тамаш: [Верш] // Там жа. № 11—12; Да 11-й гадавіны: [Верш] // Там жа. № 13; Постаць заўтра: [Верш] // Там жа. № 16; Ленін жыве: [Верш] // Бел. вёска. 22 студз.; На палёх шырокіх: [Верш] // Калгаснік Бел. № 64; У бой за торф: [Верш] // Там жа. 7 чэрв. / Пад псеўд. Ал. Усходні; На сенажаць: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; Забойщик: [Верш] // Рабочий. 3 июля.

1932. Дравасекі: [Верш] // Чырв. Бел. № 3; Калгасная вясна: [Верш] // Там жа. № 5—6; Ідзе ўдарная ўборка: [Верш] // Там жа. № 15; Качагар Драбушынскі: [Верш] // ЛіМ. 24 ліп.; Гнеўныя радкі: [Верш] // Чырв. праўда. 12 ліст.; Балада пра каня: [Верш] // Там жа. 16 снеж.

1933. Круг дарог; Міма Магілёва: На станцыі прызначэння; Увечары; Гутарка з конюхам; Назад: [Вершы] // Заклік. № 2; Ленін жыве: [Верш] // Чырв. Бел. № 2—3; На штурм доўгай пяцігодкі: [Верш] // Шляхі калектывізацыі. № 1; Абрабаваны Стронг: [Верш] // Чырвонаармейская праўда. 5 сак.; Чырв. змена. 5 лют.

1967. «Ноч глухая...»; Звіняць абшары; Абрабаваны Стронг: [Вершы] // Крывёю сэрца. Мн.; «Ноч глухая...»; Звіняць абшары; Магілёў; Абрабаваны Стронг: [Вершы] // ЛіМ. 13 чэрв.

1970. Звіняць абшары: [Верш] // Чырв. змена. 30 крас.

1.5.

На рускую мову. Земное счастье: [Вершы]; Земные звезды: [Урывак з паэмы] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн. 1985; «Ночь глухая...;» Звенят просторы; Углекоп; Могилев: [Вершы] / Пер. В. Липневич // Кровью сердца. Мн., 1985; Звенят просторы: [Верш] / Пер. П. Жур // Партизанская слава. Л., 1985; «Ночь глухая. И снег идет...»: [Верш] // Пер. В. Липневич // Неман. 1985. № 5.

2.3.

На беларускай мове. Бязродны М. «Зямныя зоры» Алеся Пруднікава // Полымя рэвалюцыі. 1932. № 2; Гардзіцкі А. «Каб тварыць другому пакаленню...» // ЛіМ. 1980. 25 крас.; Новікаў І. Двое з Клімавіч // Там жа. 1970. 29 мая; Сергіеня В. Біябібліяграфічная нататка // Полымя. 1985. № 4; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пруднікаў П. Далёкае і блізкае // Пруднікаў П. Мая магістраль. Мн., 1981; Яго ж. Недапетая песня // ЛіМ. 1967. 13 чэрв.; Наст. газ. 1980. 2 ліп.; Яго ж. Яго забыць нельга: Успаміны // Дзень паэзіі — 71. Мн., 1971; Хатулёў П. Чалавек застаўся адзін: (Заўвагі пра творчасць Зарэчнага) // ЛіМ. 1934. 18 снеж.

Т. М. Махнач.

ПРУДНІКАЎ ПАВЕЛ

Пруднікаў Павел Іванавіч [псеўд. П. Буравей, Паўлюк Буравей; н. 1(14).7.1911, в. Стары Дзедзін Клімавіцкага пав. Магілёўскай губ., цяпер Клімавіцкі р-н], паэт, празаік, нарысіст. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1992). Член СП Беларусі з 1971.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і, у якой было 10 душ. У шасцігадовым узросце пайшоў у Старадзедзінскую школу, але ў сувязі з грамадзянскай вайной яна хутка закрылася. Толькі ў 1926 у 15 гадоў П. Пруднікаў закончыў пачатковую школу ў сваёй вёсцы і працягваў вучобу ў Мілавіцкай сямігодцы, дзе быў прызнаным «школьным паэтам». Выкладчыкам рускай і беларускай мовы і літаратуры працаваў тады вядомы ўжо паэт-маладняковец Я. Бобрык, які ўплываў на літаратурныя схільнасці сваіх выхаванцаў. У школьныя гады П. Пруднікаў быў юнкорам газет «Піянер Беларусі», «Чырвоная змена», «Беларуская вёска», «Комсомольская правда», «Крестьянская газета», «Беднота», «Ленинские искры». У 1930 пасля заканчэння сямігодкі паехаў у Данбас: працаваў на Краматорскім металургічным заводзе, шахцёрам на Горлаўскім і Чырвонаармейскім рудніках. Аднак у хуткім часе ён вярнуўся дамоў. Працаваў мулярам, цесляром, землякопам на будаўніцтве чыгункі Асіповічы — Магілёў — Крычаў — Рослаў і Магілёўскай шаўковай фабрыкі. Неўзабаве вытрымаў экзамен і быў прыняты акцёрам у тэатральную трупу Кумельскага, якая тады была на гастролях у Магілёве. Аднак скора пакінуў яго. Працаваў грузчыкам на чыгуначнай станцыі Мінск-Таварны, на кніжнай базе, на Беларускім радыё, у рэдакцыях газет «Беларуская вёска», «Савецкая Беларусь», карэктарам у друкарнях, рэпарцёрам у БелТА. У 1932 паступіў на творчае аддзяленне літфака Мінскага педінстытута, але праз тры месяцы пакінуў заняткі. Працаваў у клімавіцкай раённай газеце «Камунар». У верасні 1932 студэнт Ленінградскага інстытута новых моў, з 1933 студэнт Ленінградскага педінстытута, дзе вучыўся ў К. Пушкарэвіча, дапамагаў яму перакладаць з сербскай і балгарскай моў. Пасля заканчэння інстытута ў 1937 стаў аспірантам Інстытута славяназнаўства АН СССР. У тым жа годзе яго арыштавалі і выслалі ў Бурацкую АССР, пасля ў Іркуцкую, Омскую вобл., Краснаярскі край (1937—45). З 1945 працаваў загадчыкам бібліятэкі Нарыльскага горна-металургічнага тэхнікума, з 1946 выкладчыкам у розных школах Смаленскай вобл. З 1952 выкладчык мовы, літаратуры і гісторыі Слабадской СШ Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. У 1968—71 старшы рэдактар часопіса «Служба быту Беларусі».

Першы верш «На вакацыі» надрукаваў у 1930 у газеце «Піянер Беларусі». У 1932 выйшла першая кніга яго вершаў «Песні грузчыкаў», якая пазначана прыкметамі часу. Асноўны яе лейтматыў — услаўленне ўдарнай працы, працоўнага энтузіязму. Яго раннім вершам уласціва патэтыка заклікаў, лозунгавасць. Пасля доўгага вымушанага перапынку зноў пачаў друкавацца ў 1959. Аўтар зборнікаў паэзіі «Час майго нараджэння», «Прысады», «Мая магістраль», «Заасцёр'е», «Заранка», «Познія ягады». Працоўныя будні савецкіх людзей, гераічнае мінулае краіны, трывога за мір на зямлі — такія асноўныя матывы вершаў П. Пруднікава. Яны вызначаюцца традыцыйным рытмікаінтанацыйным ладам, напеўнасцю, у некаторых вершах адчуваецца ўплыў паэтыкі Я. Купалы. Значнае месца ў яго творчасці заняла тэма сталінскіх рэпрэсій [паэма «Таймыр», напісаная ў 1975—87, аповесці «Яжовыя рукавіцы» (1989) і «Пекла» (1991), дарожны нарыс «Па знаёмых пякучых сцежках», напісаны пасля паўторнага наведання месцаў зняволення ў ваколіцах Улан-Удэ]. Аўтар успамінаў пра Я. Купалу, Я. Коласа, Ц. Гартнага, З. Бядулю, У. Галубка, А. Александровіча, П. Глебку, К. Грыневіча, стрыечнага брата А. Пруднікава. Яму належаць нарысы, публіцыстычныя артыкулы. На вершы П. Пруднікава «Першамайская» і «У паходы» напісаў песні Ю. Семяняка.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Мая магістраль: Выбранае: Вершы, успаміны. Мн., 1981. Рэц.: Кірпічэнкаў А. Магістраль творчасці // Наст. газ. 1981. 12 жн.; Плюскоў В. Магістраль жыцця // Чырв. змена. 1981. 25 жн.; Рудкоўскі М. «З неспакойным сэрцам маладым...» // Маг. праўда. 1981. 25 жн.; Цывака В. Струн таемных лаўлю перабор // Мін. праўда. 1981. 15 кастр.

Крыніцы: Выбранае: Вершы і паэмы. Мн., 1991.

1.2.

Песні грузчыкаў: Вершы. Мн., 1932 / Пад псеўд. Паўлюк Буравей. Сааўт. Я. Субач. Рэц.: Таежны Б., Нортман С. Недапетыя песні // ЛіМ. 1932. 27 чэрв.

Час майго нараджэння: Вершы. Мн., 1968. Рэц.: Башлаков М. Из глубины души // Сел. газ. 1968. 23 окт.; Марціновіч А. Другое нараджэнне // Беларусь. 1969. № 1; Семянкоў М. Гаворыць сэрца // Наст. газ. 1969. 23 жн.; Яго ж. Другое нараджэнне// Віцеб. рабочы. 1969. 25 сак.

Прысады: Вершы. Мн., 1979. Рэц.: Башлакоў М. Светлая песня сэрца // Чырв. змена. 1979. 25 вер.; Кірпічэнкаў А. Гімн пра добрых людзей // Наст. газ. 1979. 28 крас.; Мінчанка М. Падарожжы паэта // Маг. праўда. 1980. 3 студз.

Заасцёр'е: Вершы, паэма. Мн., 1986.

Заранка: Вершы. Мн., 1987.

Далёкае, але не забытае: Успаміны. Мн., 1988.

Познія ягады: Вершы, паэмы. Мн., 1990.

За калючым дротам: Аповесці. Мн., 1993.

1.3.

1930. На вакацыі: [Верш] // Піянер Бел. 20 чэрв.; У чытальні: [Верш] // Там жа. 15 ліст. / Пад псеўд. П. Буравей.

1931. На фронт!: [Верш] // Маладняк. № 8 / Пад псеўд. П. Буравей; Я іду ў літаратуру: [Верш] // Полымя. № 5 / Пад псеўд. Паўлюк Буравей; Ляснік: [Верш] // Там жа. № 6—7 / Пад псеўд. Паўлюк Буравей; Тарфяны Данбас: [Верш] // Калгаснік Бел. 7 чэрв. / Пад псеўд. П. Буравей; На пакгаузе: [Верш] // Чырв. змена. 21 сак. / Пад псеўд. П. Буравей; Песня грузчыка: [Верш] // Там жа. 29 сак. / Пад псеўд. П. Буравей.

1959. Прыязджайце да нас...: [Верш] // Наст. газ. 1 мая.

1960. Настаўнік: [Верш] // Чырв. змена. 1 вер.

1963. «Край мой сінявокі» // Наст. газ. 7 вер.

1964. Роднае слова: [Верш] // ЛіМ. 24 сак.; Настаўнік; Роздум: [Вершы] // Наст. газ. 18 сак.

1965. Лайдак: [Верш] // Вожык. № 13; Маладым паэтам: [Верш] // Полымя. № 6; Роздум: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 лют.; На Браслаўшчыне: [Верш] // Там жа. 15 жн.; Гусінае возера: [Верш] // ЛіМ. 12 лют.

1966. Браслаўскія азёры: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Радзіма: [Верш] // Беларусь. № 10; Апошняя песня: [Верш] // Маладосць. № 8; Верасень: [Верш] // Полымя. № 12; Зімовае: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 студз.; Наст. газ. 2 лют.; Чырв. змена. 20 студз.; Маладосць мая...: [Верш] // Віцеб. рабочы. 27 сак.; «Па небе бяздонным хмары плывуць...»: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Мае сустрэчы: Успаміны // ЛіМ. 21 студз.; Дарогі: [Верш] // Там жа. 15 ліст.; Роднае слова; «У жыцці маім — бабіна лета...»; «Па небе бяздонным хмары плывуць...»; «Я не марна на свеце пражыў...»; З табою, Асцёр; У дарозе; Магілёў: [Вершы] // Маг. праўда. 17 ліп.; Шчодрая даніна // Наст. газ. 22 студз.; Майстар мастацкага слова // Там жа. 23 крас.; Ля помніка невядомаму салдату; Браслаў; Роднае слова; Вера; Браслаўскі вальс: [Вершы] // Там жа. 10 вер.; Родныя мясціны: [Верш] // Там жа. 28 снеж.; Азяроўскія маладагвардзейцы // Чырв. змена. 7 крас.; Клімавічы: [Верш] // Там жа. 27 ліст.

1967. Улюбёнасць: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Навальніца. Мн., 1966] // Беларусь. № 5; Міхайлаўскае: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 ліп.; Дарога далёкая, бясконцая // Там жа. 19 жн.; Да бацькоўскага дома: [Верш] // Там жа. 10 снеж.; Маё слова: [Верш] // Звязда. 22 студз.; Недапетая песня // ЛіМ. 13 чэрв.; «Я ў госці да Пушкіна еду...»; Міхайлаўскае: [Вершы] // Маг. праўда. 9 ліп.; Лірычная споведзь // Наст. газ. 21 студз.; Маці: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Браслаўскія азёры: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Легендарны Гай: [Верш] // Сел. газ. 17 нояб.; Маё шчасце: [Верш] // Чырв. змена. 20 мая; У дарозе: [Верш] // Там жа. 10 вер.

1968. Гусінае возера: [Верш] // Беларусь. № 3; Дзень добры, студзень!: [Верш] // Бярозка. № 1; «Па небе бяздонныя хмары плывуць...»: [Верш] // Маладосць. № 10; ЛіМ. 4 кастр.; Успаміны: [Верш] // Полымя. № 11; Аб маладосці і радзіме: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 2 сак.; Маці: [Верш] // Звязда. 7 жн.; У зімовы вечар: [Верш] // Наст. газ. 27 студз.; Падарунак: [Верш] // Там жа. 17 жн.; Настаўнік: [Верш] // Там жа. 7 вер.; Максіму Багдановічу: [Верщ] // Сел. газ. 2 марта.

1969. Беларусь мая: [Верш] // Бярозка. № 1; Заранка: Апавяданне // Там жа. № 6; Падарунак: [Верш] // Звязда. 1 жн.; Народжаная ў баях: [Верш] // Наст. газ. 22 лют.; Мая песня: [Верш] // Чырв. змена. 25 снеж.

1970. Я ведаю: [Верш] // Маладосць. № 1.

1971. «І здаецца, што мне васемнаццаць...»; «Зноў зязюля мне лічыць гады...»: [Вершы]; Яго забыць нельга: Успаміны // Дзень паэзіі — 71. Мн.; «Неўгамонна шумяць і шумяць...»: [Верш] // Беларусь. № 7; «Я ішоў да цябе...»; «Перагортваю...»: [Вершы] // Полымя. № 1; «Пачынаюцца зноўку дарогі...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 14 ліп.; Мінск-Таварная: [Верш] // Звязда. 11 ліст.; Развітанне з Браслаўшчынай; Сінь і сінь: [Вершы] // ЛіМ. 2 ліп.; Заўсёды з Леніным; «Я прыйшоў да крыніцы напіцца...»; «Пачынаюцца зноўку дарогі...»: [Вершы] // Маг. праўда. 14 ліп.; Стары Дзедзін; «Чую я: ты непаседа...»; Тут жыў Багдановіч: [Вершы] // Мін. праўда. 14 ліп.; Партыя — наша сумленне: [Верш] // Наст. газ. 3 крас.; Заўжды з Леніным: [Верш] // Там жа. 24 крас.; Рэчка Проня: [Верш] // Там жа. 26 мая; Беларусь мая; Крыніца: [Вершы] // Там жа. 7 ліп.; Сляды землякоў: [Верш] // Там жа. 8 снеж.; Заўсёды няўрымслівасць // Там жа. 11 снеж.; Радзіма: [Верш] // Сел. газ. 14 июля; Першае заданне: (З успамінаў) // Чырв. змена. 19 студз.; На камсамольскім сходзе: (Урывак з паэмы «Прыазёрная быль») // Там жа. 13 ліп.

1972. Дзядзька Колас: Успаміны // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Я прыйшоў да Коласа ў музей: [Верш] // Беларусь. № 11; Сёстры: [Верш] // Там жа. № 12; Чорнае мора: [Верш] // Маладосць. № 6; Разліў; Поўдзень: [Вершы] // Вяч. Мінск. 2 сак.; Разліў: [Верш] // ЛіМ. 28 крас.; Асцёр — рака дружбы: Нарыс // Там жа. 18 жн.; Вязынка: [Верш] // Маг. праўда. 7 ліп.; Наст. газ. 8 ліп.; Рэчка Проня: [Верш] // Маг. праўда. 26 кастр.; Заўсёды з ім: [Верш] // Мін. праўда. 22 крас.; Свята міру на зямлі: [Верш] // Наст. газ. 1 мая; Лагер дружбы: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Выпрабаванне // Чырв. змена. 26 ліст.

1973. Далёкае і блізкае: (Старонкі з успамінаў) // Вытокі песні. Мн.; Маладосць Старога Дзедзіна: Нарыс // Беларусь. № 7; Станцыя Шасцёраўка: [Верш] // Полымя. № 8; Слово о друге: [Успамін] // Брянский комсомолец. 13 мая; Вярнуўся з перамогай // Віцеб. рабочы. 26 кастр.; Снежань: [Верш] // Вяч. Мінск. 4 снеж.; Ульянаўск: [Верш] // Мін. праўда. 18 ліп.; Так прыходзіла сталасць // Там жа. 6 кастр.; Ястраб // Наст. газ. 4 ліп.; Повторивший легендарный подвиг // Сел. газ. 21 авг.; Встреча с юностью // Там жа. 30 окт.; Рыбацкая династия // Сов. Бел. 15 апр.

1974. Заранка // Бярозка. № 6; Свята працы: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 мая; У пасёлку, на камвольным: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; Залп «Аўроры»: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Маг. праўда. 6 ліст.; Наст. газ. 6 ліст.; Рэчка Проня: [Верш] // Маг. праўда. 9 мая; «Пра вайну мы не ўсё яшчэ знаем...»: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; Крыніца: [Верш] // Мін. праўда. 11 студз.; Невядомыя героі: [Верш] // Там жа. 21 вер.; Над брацкай магілай: [Верш] // Наст. газ. 3 жн.; Верасень: [Верш] // Там жа. 5 кастр.; Маці: [Верш] // Ніва. 26 мая; Ласточка // Сел. газ. 10 сент.; Пуцёўка ў жыццё // Чырв. змена. 21 крас.; Паштовы кур'ер // Там жа. 9 мая.

1975. Кіска: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Пераплаўленае ў паэзію жыццё: [Рэц. на кн.: Ліхадзіеўскі С. Вянкі камунарам. Мн., 1974] // Вяч. Мінск. 7 лют.; Беларусь мая; Памяць: [Вершы] // Там жа. 28 крас.; Яго праца прыносіць радасць // Мін. праўда. 3 жн.; У паходы!: [Верш] // Наст. газ. 9 ліп.; Рэха вайны; Думка-песня: [Верш] // Там жа. 1 кастр.; Я жыццё сваё тут пачынаў: [Верш] Там жа. 29 кастр.

1976. Заўсёды з Леніным; Я жыццё сваё тут пачынаў; «На родных шляхах...»: [Вершы] // Беларусь. № 4; У паходы!: [Верш] // Вясёлка. № 6; «Людзі заўсёды ў новых узлётах...»: Нарыльск; Талнах; «Тут у цэху і цёпла, і светла...»; Вяселле: [Вершы] // ЛіМ. 20 жн.; Пралеска // Наст. газ. 17 студз.; Асенняе: [Верш] // Там жа. 4 снеж.

1977. Пляткарка: [Верш] // Вожык. № 14; Мінск — Нарыльск; На Нарыльскім нікелевым; Енісей: [Вершы] // Полымя. № 7; Развітанне: [Верш] // Вяч. Мінск. 7 вер.; Закон жыццёвай мудрасці // ЛіМ. 22 ліп.; Мінску; У дарозе: [Вершы] // Там жа. 2 вер.; Краіны маладосць: [Верш] // Наст. газ. 19 лют.; Мы — турысты: [Верш] // Там жа. 28 вер.; Месяц студзень: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Паўвекавое сяброўства // Чырв. змена. 1 лют.

1978. «Адлятаюць з сумным крыкам гусі...»; «У бяздані сіняй...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Родны парог: [Верш] // Беларусь. № 1; Кастрычнік у сэрцы: [Верш] // Вяч. Мінск. 12 студз.; Маці: [Верш] // Там жа. 26 мая; Наст. газ. 8 сак.; Яго песні дайшлі да нас // ЛіМ. 17 лют.; Роздум над Бярозай-ракой: [Рэц. на кн.: Хацкевіч Р. Бяроза на ўзлеску. Мн., 1977] // Там жа. 11 жн.; Над брацкай магілай: [Верш] // Мін. праўда. 24 чэрв.; Асенняя песня: [Верш] // Там жа. 1 кастр.; Народжаная ў баях: [Верш] // Наст. газ. 22 лют.; Ульянаўск: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Аматарам ваенных авантур: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Першае верасня: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Юбілейнае: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; Голос земли: [Рэц. на кн.: Шавель К. Музыка нівы. Мн., 1977] // Сел. газ. 19 марта.

1979. БАМ; Мая магістраль; Гагарын у Карлавых Варах; Рэха вайны; Прыкметы вясны; Родны парог; У дарозе: [Вершы] // ЛіМ. 25 мая.; Прыкметы вясны: [Верш] // Наст. газ. 5 мая; Разліў; Сапунгара; Зяць-спрытнюга: [Вершы] // Там жа. 15 жн.

1980. Заданне: [Верш] // Вясёлка. № 12; Ля помніка невядомаму салдату // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2; Абарваная струна // ЛіМ. 1 жн.; Дай тваю руку: [Верш] // Наст. газ. 16 лют.; Разліў: [Верш] // Там жа. 19 крас.; Плошча Перамогі; Брацкая магіла: [Вершы] // Там жа. 9 мая; Пралеска // Там жа. 21 чэрв.; Недапетая песня // Там жа. 2 ліп.; «Мне сніцца школа...»: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Рыбакі: [Верш] // Там жа. 30 жн.

1981. Лагер дружбы: [Верш] // Тверже шаг, пионерия! Мн.; Сябры; Абібокі: [Вершы] // Бярозка. № 7; Сустрэліся, дамовіліся; Ты — мне, я — табе: [Вершы] // Вожык. № 15; Рыбакі: [Верш] // Там жа. № 18; Пакрыўджаны Лявон: [Верш] // Там жа. № 22; Новы год: [Верш] // Там жа. № 24; У парку: [Верш] // Вясёлка. № 7; «Калі зноў ты не ў гуморы...»; «Снег ідзе. Забялеўся прастор...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Песні Купалы: [Верш] // Полымя. № 7; Звязда. 24 студз.; Беларусі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 5 мая; Мін. праўда. 29 мая; Прыляцелі гусі; «Мне сняцца сны з гадоў далёкіх...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 16 жн.; Неспакой планеты: [Верш] // Звязда. 5 чэрв.; Прыходзіць сталасць...: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; Я харошы: [Верш] // ЛіМ. 3 крас.; Асенняе; «Я аддаў сваю даніну Мінску...»; «Праз гады заўжды прыходзіць сталасць...»; Роздум; Зазімак: [Вершы] // Там жа. 10 ліп.; [Рэц. на кн.: Мінчанка М. Давер. Мн., 1980] // Там жа. 7 жн.; Я жыву не без аддачы: [Вершы] // Мін. праўда. 15 ліп.; Братэрства: [Верш] // Наст. газ. 1 мая; Сел. газ. 15 февр.; «Праз гады...»; Беларусі: [Вершы] // Наст. газ. 15 ліп.; Гарачая пара: Урывак з паэмы «Заасцёр'е» // Там жа. 15 жн.; «Я за тых, каму сягоння дваццаць...»: [Верш] // Там жа. 7 кастр.; Заданне: [Верш] // Ніва. 3 мая; Рашэнне; Міколка; Я харошы: [Вершы] // Там жа. 24 мая; «Я аддаў сваю даніну Мінску...»; «Бачу я: шпураюць хлебам...»; «Не лунай пад небам...»; Запявалы: [Вершы] // Чырв. змена. 30 мая; Урывак з паэмы «Заасцёр'е»; «Споведзь»; У парку Чалюскінцаў; Прыляцелі гусі: [Вершы] // Там жа. 14 ліп.

1982. У музей да Коласа: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Бацька беларускай літаратуры // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.; Братэрства: [Верш] // Вожык. № 23; Наст. газ. 29 снеж.; Не забыть эти встречи // Зорька. 5 нояб.; З той далёкай пары...: [Успаміны] // ЛіМ. 14 мая; Радаснае свята: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; «Шмат радкоў і цэлых вершаў...»: [Верш] // Там жа. 6 сак.; Прыкметы восені: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Незабыўныя сустрэчы // Там жа. 16 кастр.; Першы народны // Чырв. змена. 13 мая.

1983. У парку: [Верш] // Вяснянка. Мн.; Будзільнік: [Верш] // Вясёлка. № 8; Чалавек: [Верш] // Звязда. 24 вер.; Беларусі; Другу юнацтва; «Пройдзем зноў вакол Жалезнай...»: [Вершы] // ЛіМ. 21 студз.; Двулікая цешча: Байка // Наст. газ. 20 жн.; Неспакой: [Верш] // Там жа. 24 снеж.; Першы снег: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Падкова: [Верш] // Чырв. змена. 31 жн.

1984. З глыбінь народных // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн.; Сустрэча на жыццё // Беларусь. № 5; Слова пра сябра // Нар. асвета. № 1; З-пад Бесядзі ціхай // Голас Радзімы. 9 лют.; Наст. газ. 4 лют.; «З год юначых з табою сябруем...»: [Верш] // Голас Радзімы. 21 чэрв.; Успамін на ўсё жыццё // Звязда. 12 мая; Памятныя сустрэчы // Там жа. 30 ліст.; У нагу з часам // ЛіМ. 17 лют.; Маладосць старажытнасці // Маг. праўда. 7 жн.; «Я гляджу: гуляюць мірна дзеці...»: [Верш] // Мін. праўда. 7 сак.; Кніга: [Верш] // Наст. газ. 22 жн.

1985. Заўсёды ў сэрцы // Беларусь. № 7; Кніга: [Верш] // Бярозка. № 9; Невядомыя героі; Перапёлка; Запявалы; «Калі зноў ты не ў гуморы...»: [Вершы] // ЛіМ. 5 ліп.; Паэт-воін // Маг. праўда. 21 ліст.; Наст. газ. 7 ліст.; Настаўніца: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Праз жыццё з піянерскім гальштукам // Там жа. 16 студз.; Таленавіты пісьменнік, выдатны вучоны // Там жа. 16 лют. / Сааўт. В. Юбко; Наказ: [Верш] // Там жа. 20 ліп.; Снег ідзе: [Верш] // Піянер Бел. 26 снеж.; Сэрца паэта // Чырв. змена. 6 студз.; «Ці ў вакно гляджу, ці крочу...»; Ля помніка Яну Райнісу; Мінскае метро: [Вершы] // Чырв. змена. 15 студз.; Азераўскія падпольшчыкі // Там жа. 6 крас.; Удзячнасць // Там жа. 23 чэрв.; З каўказскага сшытка: [Вершы]

// Там жа. 26 чэрв.; Абарваная струна // Там жа. 17 кастр.

1.4.

1976. Васілеўскі І. «Павукі ад тына к тыну...»: [Верш] / З рус. // Вясёлка. № 6.

1.5.

На армянскую мову. Легендарны Гай: [Верш] / Пер. В. Тальян // Бонвор (Ленінакан). 1967. 15 крас.

На рускую мову. Край родной: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1971. № 10; Легендарный Гай; Песня юности: [Вершы] // Знамя юности. 1971. 14 июля; Зимнее: [Верш] / Пер. С. Макаров // Неман. 1972. № 11; Сказ о Ленине: [Верш] // Вяч. Мінск. 1972. 1 мая; Лагерь дружбы: [Верш] // Зорька. 1972. 11 авг.; Станция, подруга дорогая: [Верш] // Пер. И. Василевский // Гудок. 1975. 14 сент.; Луч: Рассказ // Знамя юности. 1975. 20 авг.; Подарок: [Верш] / Пер. Г. Ладонщиков // Земля с лазурными очами. М., 1979; Речка Проня; «Синь и синь...»: [Вершы] // Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Гагарин в Карловых Варах; БАМ; Мне снится школа; Шестеровка; Остер: [Вершы] // Знамя юности. 1981. 26 июля; Песня; Молодость: [Вершы] // Сел. газ. 1981. 19 июля.

На удмурцкую мову. Луд кеч; Нырысь лымы; Кинчукна сайкатэ [Вершы] / Берык. Г. Ходоров // Дась Лу! 1984. 22 нояб.

На ўкраінскую мову. Сестри: [Верш] / Пер. П. Засенко // Голоси Білорусії. К., 1976.

2.3.

На беларускай мове. Кобрын У. Не стукайся, старасць, у дзверы // Мін. праўда. 1981. 15 ліп.; Матэвушаў В. З чыстых крыніц Асцёра // Маг. праўда. 1971. 14 ліп.; Паўлу Прудніказу — 60 гадоў // ЛіМ. 1971. 2 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Снегін В. «Нягучная песня мая...» // Чырв. змена. 1981. 14 ліп.; Старавыбарны П. Голас сэрца // Наст. газ. 1971. 7 ліп.

На рускай мове. Магистрали жизни // Сел. газ. 1981. 19 июля; Павлу Прудникову — 60 лет // Знамя юности. 1971. 14 июля. *Г. І. Рэут.*

ПРЫГОДЗІЧ ЗІНОВІЙ

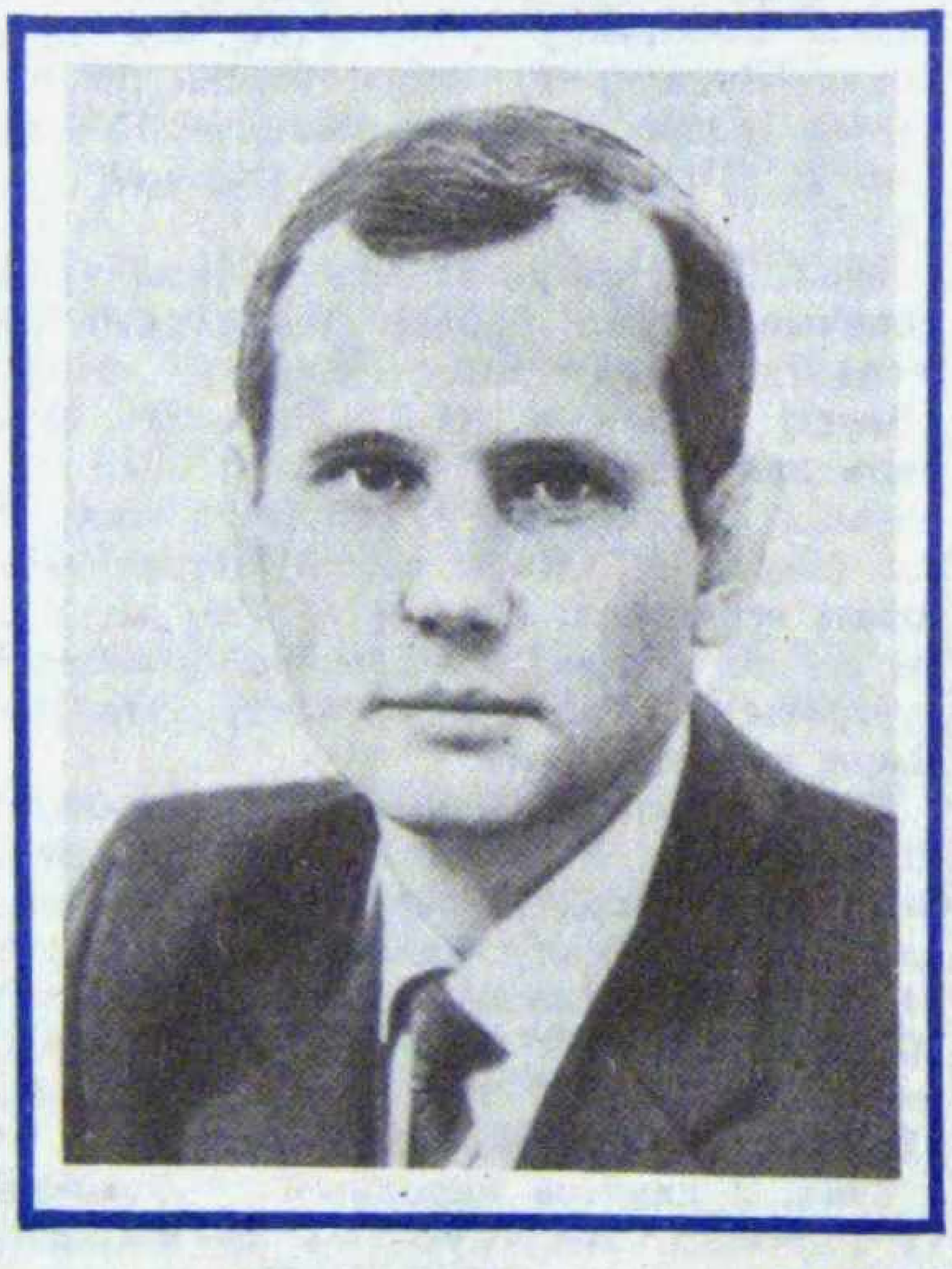

Прыгодзіч Зіновій Кірылавіч (н. 15.10.1944, в. Лышча Пінскага р-на Брэсцкай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1986. Кандыдат філасофскіх навук (1984). Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і патомных хлебаробаў. Бацька, Кірыл Якаўлевіч, і маці, Серафіма Пілііпаўна, усё жыццё пражылі ў в. Лышча. Пасля заканчэння сярэдняй школы (1960) З. Прыгодзіч супрацоўнічаў у Лагішынскай раённай газеце «Калгасная праўда» (1960—62), працаваў карэспандэнтам-арганізатарам мясцовага радыёвяшчання. Пасля сканчэння факультэта журналістыкі БДУ (1967) накіраваны на работу ў газету «Звязда» літсупрацоўнікам, пасля працаваў загадчыкам аддзела. З 1977 — інструктар аддзела культуры ЦК КПБ, памочнік сакратара ЦК КПБ (1978—81). Вучыўся ў аспірантуры Акадэміі грамадскіх навук пры ЦК КПСС (1981—84). Пасля працаваў у апараце ЦК КПБ, а з 1984 — загадчык кафедры журналістыкі, мовы і літаратуры Мінскай ВПШ. З 1989 намеснік загадчыка ідэалагічнага аддзела ЦК КПБ і рэдактар газеты «Советская Белоруссия», з 1992 рэдактар часопіса «Гаспадыня».

Друкавацца пачаў у 1960 у Лагішынскай раённай газеце. Выступае з вершамі і апавяданнямі ў рэспубліканскім друку і калектыўных зборніках (першае апавяданне апублікавана ў пінскай раённай газеце «Полесская правда», 1963). Творчыя інтарэсы засяроджаны на востранадзённых праблемах сучаснасці. Піша нарысы, дакументальныя аповесці, навелы, лірычныя мініяцюры, крытычныя артыкулы, дзе аналізуюцца пытанні развіцця сучаснай беларускай літаратуры. Мастацкія аповесці прысвечаны студэнцкай моладзі («Журавы на далёкай пойме»), сучаснай вёсцы, праблемам сям'і, раскрываюць узаемаадносіны бацькоў і дзяцей, прыгажосць унутранага свету людзей старэйшага пакалення («Ноч перад нядзеляю»).

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

1.2.

Добры дзень, сад!: (Пра вопыт работы дзіцячага сада) Мн., 1974.

Строгая дабрата: Дакум. аповесць. Мн., 1976 (Людзі працоўнага і ратнага подзвігу). Рэц.: Вераскоў У. Прысвячаецца настаўніку // Мін. праўда. 1976. 8 вер.; Стральцоў Б. Размова з сынам // Чырв. змена. 1976. 3 чэрв.

Крылы дужэюць у палёце: Будні школьнага камсамола. Мн., 1977.

Жменя зярнят: Нарысы. Мн., 1979. Рэц.: Бадроў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 29 лют.; Марціновіч А. Прызнанне ў любві // Чырв. змена. 1980. 17 крас.

Журавы на далёкай пойме: Аповесць. Мн., 1984. Рэц.: Акулік А. Споведзь шчырага сэрца // Чырв. змена. 1985. 28 сак.

Ноч перад нядзеляю: Аповесць, лірыч. абразкі, мініяцюры. Мн., 1986.

Сучасная беларуская літаратура: Прывабнасць ідэалу. Мн., 1987 (Матэрыял у дапамогу лектару).

1.3.

1965. Мой голос: [Верш] // Заря. 14 марта; Ля помніка: [Верш] // Там жа. 21 апр.

1967. Свет его звезды: [Нарыс] // Дорога в бессмертие. Мн. / Сааўт. А. Раманаў; Дарогай камунараў: Нарыс // Беларусь. № 11.

1969. Позірк у таямніцы паэтыкі: [Рэц. на кн.: Рагойша В. Паэтыка Максіма Танка. Мн., 1968] // Звязда. 2 сак.

1972. Ішла дзяўчына па вайне: [Рэц. на кн.: Гамолка М. Девушка шла по войне. Мн., 1972] // Звязда. 15 кастр.

1973. Жыві, верабейка: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 11; Далёкае і блізкае: [Рэц. на кн.: Міськo П. Дрэва жыцця. Мн., 1973] // Звязда. 19 мая.

1974. У лабараторыі баявых жанраў: [Рэц. на кн.: Стральцоў Б. Аналітычныя жанры. Мн., 1974] // Звязда. 14 лют.

1975. Людзі вячэрняй планеты: [Рэц. на кн.: Стральцоў Б. Вячэрняя планета. Мн., 1975] // Звязда. 30 вер.

1976. Шчыры талент: [Нарыс] // Героі народнай асветы. Мн.; З любоўю і нянавісцю зямною: [Рэц. на кн.: Новікаў І. Да світання блізка. Мн., 1975] // Звязда. 24 крас.

1977. Важныя тэмы // На ніве працы і змагання. Мн.

1978. Рэчышчам публіцыстыкі: [Рэц. на кн.: Стральцоў Б. Публіцыстыка. Жанры. Майстэрства. Мн., 1977] // Полымя. № 2; Праблемы сучаснасці ў люстры літаратуры: [Рэц. на кн.: Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978] // Там жа. № 12; Слова пра пераклад: [Рэц. на кн.: Рагойша В. І нясе яна дар... Мн., 1978] // Звязда. 4 студз.

1979. Гісторыя народнага смеху: [Рэц. на кн.: Фядосік А. Праблемы беларускай народнай сатыры. Мн., 1978] // Полымя. № 10.

1980. Прыпыніцца, азірнуцца...: [Рэц. на кн.: Янкоўскі Ф. Прыпыніся на часіну. Мн., 1979] // Полымя. № 5.

1981. Вернасць сваёй тэме: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Смутак белых начэй. Мн., 1980] // Полымя. № 4.

1982. Ліпень: [Урывак з аповесці «Журавы на далёкай пойме»] // ЛіМ. 13 жн.

1983. Журба мая светлая: Лірычная споведзь: Аповесць // Маладосць. № 9; Крыніцы Арменіі // ЛіМ. 18 ліст.

1984. Крыніцы Арменіі: Нарыс // Полымя. № 4.

1985. Ноч перад нядзеляю: Аповесць // Полымя. № 7; Рэц.: Сідарэвіч А. Ноч трывогі і пакут // ЛіМ. 1985. 27 вер.

1.4.

Печаль моя светла: Повести, миниатюры / С бел. М., 1990.

1979. Таразі А. Некранутыя снягі сусамыра: Апавяданне / З каз. // Маладосць. № 10.

1981. Дамдзінсурэн Ц. Гняды са Святой гары; Ладайдамба Ч. Запавет: Луўсанцэрэн П. Вясновыя птушкі; Пісьмо; Тудэў Л. Куранячы гоман; Удвал С. Букет кветак: [Навелы] / З манг. // Вясновыя птушкі. Мн.

1.6.

Васіль Быков: «Талант — это вечевой колокол...»: [Інтэрв'ю] // Сов. Бел. 1985. 30 апр. / Зап.

Т. М. Махнач.

ПРЫХОДЗЬКА ПЯТРО

Прыходзька Пятро (Пётр Фёдаравіч; н. 25.2.1920, в. Альшоў Хоцімскага р-на Магілёўскай вобл.), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1947. Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1985; за зборнік «Парог памяці»). Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Рана страціў маці, Марыю Яфімаўну Пруднікаву, якая памерла ад тыфусу, калі яму было восем месяцаў. Бацька ў той час быў на грамадзянскай вайне. Таму выхоўваўся ў дзеда, Яфіма Іванавіча Пруднікава. Сямігодку П. Прыходзька скончыў у вёсцы Ліпаўка (1935). У 1936 працаваў кіраўніком спраў Хоцімскага райкама камсамола. Пасля заканчэння Магілёўскай газетнай партыйнай школы (1938) быў адказным сакратаром хоцімскай раённай газеты «Калгасная звязда». У 1939, закончыўшы Хоцімскую сярэднюю школу, паступіў у Камуністычны інстытут журналістыкі ў Мінску. У 1940 прызваны ў Савецкую Армію. Пасля заканчэння ваеннапалітычнага вучылішча (1941, Сталінград) палітрук роты, затым ваенны журналіст. Удзельнічаў у баях на Бранскім фронце, Курскай дузе, вызваленні Беларусі, Польшчы, баях за Берлін і Прагу. У 1947 пераведзены на працу ў Мінск у газету Беларускай ваеннай акругі «Во славу Родины». Дэмабілізаваўся ў 1953 у званні падпалкоўніка. У 1953—54 працаваў у рэдакцыі часопіса «Беларусь». Скончыў Вышэйшыя літаратурныя курсы ў Маскве (1956), працаваў у газетах «Звязда» і «Літаратура і мастацтва» (1956—61), на Мінскай студыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў. З 1967 рэдактар аддзела паэзіі выдавецтва «Беларусь», у 1972—79 старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура». Узнагароджаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, двума ордэнамі Вялікай Айчыннай вайны 2-й ступені, Ганаровымі Граматамі Вярхоўных Саветаў БССР і Літоўскай ССР.

Першы верш П. Прыходзька апублікаваў у 1936 у хоцімскай раённай газеце «Калгасная звязда». У рэспубліканскім друку дэбютаваў у 1937 вершам «Першы раз я пайду выбіраць» у газеце «Чырвоная змена». У першым зборніку вершаў і паэм «Голас сэрца» (1947) і ў наступных зборніках паэзіі — «Ранак над Эльбай», «Салдаты міру», «Цёплы каравай», «Калінавыя зоры», «Плацдарм», «Вішнёвы агонь» і інш. паэт зноў і зноў вяртаецца да перажытага на вайне. Яго паэзія вельмі асабістая, ёй характэрна натуральнасць і шчырасць праяўлення пачуццяў, публіцыстычная страснасць, эмацыянальнасць, даверлівасць выказвання, хоць і не пазбаўлена яна некаторага налёту дэкларацыйнасці. Аўтар кнігі нарысаў «На новых землях» (1954, з П. Багаценкавым), зборнікаў паэзіі для дзяцей «Сустрэча з маленствам», «Сын камунара». Перакладае на беларускую мову творы замежных пісьменнікаў. Жыве ў Мінску.

Г. В. Якаўлева.

Бібліяграфія

1.1.

Прызнанне: Выбранае. Мн., 1970.

Лісты з паходаў: Выбранае. Мн., 1980. Рэц.: Сташынская Р. Зведанае і перажытае // Мін. праўда. 1980. 13 жн.

Споведзь любові: Выбранае: Вершы; паэмы. Мн., 1990.

1.2.

Голас сэрца: Вершы. Мн., 1947. Рэц.: Агіевіч У. Паэтычная кволасць // Беларусь. 1947. № 12; Вялюгін А. Аб вытворчасці рыфмаў // ЛіМ. 1947. 18 кастр.

Салдаты міру: Вершы. Мн., 1951. Рэц.: Бурносаў В. Аб адказнасці перад чытачом // Звязда. 1951. 26 мая; Казека Я. Другая кніга паэта // ЛіМ. 1951. 25 жн.; Салавей Л. // Чырв. змена. 1951. 3 крас.; Шапо С. // Віцеб. рабочы. 1951. 12 чэрв.; Юрэвіч Ю. Вершы пра мір // Беларусь. 1951. № 6.

Ранак над Эльбай: Вершы. Мн., 1952. Рэц.: Бадзюкоў М. «Ранак над Эльбай» // Сцяг камунізма. 1953. 7 крас.; Даніленка М. Ранак дэмакратычнай Германіі // Сав. Радзіма. 1953. 7 студз.

На новых землях: Нарысы. Мн., 1954 / Сааўт. П. Багаценкаў. Рэц.: Васільеў В. Кніжка нарысаў // Полымя. 1955. № 1; Грамович И. На новых землях // Сов. Отчизна. 1955. № 4.

Пасля развітання: Вершы. Мн., 1958. Рэц.: Бойка У. Творчыя пошукі // Звязда. 1958. 7 чэрв.; Крышталь В. Пасля развітання // Беларусь. 1959. № 4.

Цёплы каравай: Вершы. Мн., 1960.

Вішнёвы агонь: Вершы і паэма. Мн., 1963. Рэц.: Бялевіч А. Агеньчык — кожнаму твору! // Звязда. 1963. 18 кастр.; Кудраўцаў І. Агню — гарэць // Беларусь. 1964. № 7.

Сонца раней узышло: Вершы і паэмы. Мн., 1967. Рэц.: Бялевіч А. Ёсць яшчэ медаль за працу // Полымя. 1967. № 10; Гаўрусёў С. Пераадоленне інерцыі // ЛіМ. 1967. 17 кастр.; Катюшин Н. Как и прежде — в строю // Сел. газ. 1968. 7 февр.; Скапараў І. У баявым страі // Беларусь. 1968. № 3.

Сустрэча з маленствам: Вершы. Мн., 1967.

Калінавыя зоры: Вершы і паэма. Мн., 1969. Рэц.: Гамолка М. Песні з вялікага паходу // ЛіМ. 1970. 3 ліп.; Кудраўцаў І. Пра незабыўнае // Беларусь. 1970. № 1; Федчанка З. Новая кніга паэта // Звязда. 1969. 9 снеж.

Не здадзеныя вышыні: Вершы і паэма. Мн., 1972. Рэц.: Хвалей Я. На сваёй паралелі // Мін. праўда. 1973. 6 студз.

Сын камунара: Паэма. Мн., 1973.

На пераправе: Вершы і паэмы. Мн., 1974. Рэц.: Багданаў Ю. Адчуванне рэчаіснасці // Беларусь. 1975. № 8; Бялевіч А. Нічога ў памяці не сцерці... // ЛіМ. 1975. 11 крас.; Гаўрусёў С. Памяць велічных гадоў // Наст. газ. 1975. 28 мая.

Лірыка. Мн., 1975 (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Чарняўскі М. Ёсць адрас у песні... // Мін. праўда. 1976. 26 кастр.

Плацдарм: Вершы і паэма. Мн., 1978. Рэц.: Бондар Т. Дарогаю памяці // Полымя. 1979. № 5; Марозаў Л. Каб слова выкрасала іскру // Мін. праўда. 1979. 29 мая; Пысін А. За плацдармам — далячынь // ЛіМ. 1978. 8 вер.

Каляка-маляка: Вершы. Мн., 1981. Рэц.: Люцько С. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 22 студз.

Вячэрняя паверка: Вершы, балады, паэмы. Мн., 1982. Рэц.: Клімуць Я. Паэтычная паверка // Полымя. 1983. № 8.

Парог памяці: Вершы, балады, паэмы. Мн., 1984. Рэц.: Когут В. Парог памяці // Мін. праўда. 1984. 9 жн.; Рубін І. З франтавых дарог // ЛіМ. 1984. 29 чэрв.; Свірка Ю. «У паходзе без прывалаў» // Полымя. 1985. № 6.

Апаленыя вёрсты: Вершы, балады, паэма. Мн., 1986.

Сцяблінка: Вершы. Мн., 1986.

Водгулле грому: Вершы і паэмы. Мн., 1989.

Па слядах маланкі: Кніга-дзённік. Мн., 1991.

1.3.

1937. Першы раз я пайду выбіраць: [Верш] // Чырв. змена. № 249.

1938. Радасць: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 1 лют.; Шчаслівае свята: [Верш] // Там жа. 1 мая; Матчына просьба: [Верш] // Там жа. 6 мая;

Вучуся ў Аляксея Максімавіча // Там жа. 18 чэрв.; Дэпутатам нашым выбярэм цябе: [Верш] // Там жа. 23 чэрв.; Што чытае моладзь // Чырв. змена. 29 вер.

1939. Не магу не співаць: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 26 мая.

1944. За родную Беларусь: [Верш] // Сов. Бел. 1 мая.

1946. Пеўнік: [Верш] // Бярозка. № 2; Чорны ліст: [Верш] // Зара. 26 мая; Мэта збылася: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; Першы май: [Верш] // Звязда. 1 мая; «Не плачце, дубровы...»: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; Подзвіг: [Урывак з паэмы] // Сав. Радзіма. 17 ліст.; Вёска Альшоў: [Верш] // Сав. селянін. 5 вер.; Новы дзень: [Верш] // Чырв. змена. 8 чэрв.; Слава: [Верш] // Там жа. 8 жн.; «Да цябе я вярнуўся салдатам...»: [Верш] // Там жа. 7 снеж.

1947. Вялікае свята: [Верш] // Гродн. правда. 4 нояб.; Гомер 20-го века // Заря. 26 нояб.; Трыццацігоддзе: [Верш] // Звязда. 6 ліст.; Балада пра чэха: [Верш] // Сав. Радзіма. 17 жн.; Першы май: [Верш] // Сялян. газ. 1 мая.

1948. Быліна пра хлеб: [Верш] // Беларусь. № 9; Нараджэнне: [Верш] // Звязда. 28 сак.; Над картай Радзімы: [Верш] // Сав. Радзіма. 12 снеж.; Насустрач часу: (Урыўкі з паэмы) // Там жа. 19 снеж.

1949. Мінску: [Верш] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; «Мне з кнігі гэтай сонца свеціць...»: [Верш] // Беларусь. № 7; Сустрэча з Янкам Купалам: [Верш] // Полымя. № 6; Асенняя песня; Рунь: [Вершы] // Там жа. № 9; Гастэлавы крылы: [Верш] // ЛіМ. 8 студз.; У райкоме партыі; Наша Белавежа; Новым шляхам: [Вершы] // Там жа. 14 мая; Мая заява: [Верш] // Там жа. 13 жн.; Настаўніку: [Верш] // Наст. газ. 8 вер.; Бітва за Бабруйск: [Верш] // Сав. Радзіма. 23 лют.; Дзень нашага Мая: [Верш] // Там жа. 1 мая; Паэт: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.

1950. Сям'я качагара: Нарыс // Беларускі трактарны: Мн.; Вершы аб новай Германіі: У горадзе Патсдаме; Дзе прайшлі салдаты; Ліст з Германіі; Вясна рэспублікі; На дэмаркацыйнай лініі // На варце міру. Мн.; На варце: [Верш] // Беларусь. № 1; Настаўніку: [Верш] // Там жа. № 4; «Нібы ўчора была наша ростань...»: [Верш] // Там жа. № 7; Расія: [Верш] // Там жа. № 11; Вершы аб новай Германіі; Вясна рэспублікі; На дэмаркацыйнай лініі // Полымя. № 6; Праз пяць год: [Верш] // Там жа. № 9; Голас мільёнаў: [Верш] // Зара. 5 жн.; Дзе прайшлі салдаты: [Верш] // Там жа. 13 жн.; У горадзе Патсдаме; Ліст з Германіі; Дзе прайшлі салдаты: [Вершы] // ЛіМ. 25 лют.; На дэмаркацыйнай лініі: [Верш] // Там жа. 13 мая; Помнік савецкім воінам у Берліне: [Верш] // Там жа. 27 мая; Голас мільёнаў: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Пасланцы міру // Там жа. 18 ліст.; Дзень міру: [Верш] // Чырв. змена. 20 ліп.

1951. Гаворыць Масква; Сустрэча з Мінскам; У Гамбургскім парту: [Вершы] // Беларусь. № 4; Генрыху Гейне: [Верш] // Полымя. № 8; Голас салдата: [Верш] // ЛіМ. 24 лют.; Новыя вершы: (З цыкла «Ранак над Эльбай»): Пралог; Пачатак дружбы; Канцэрт хора імя Пятніцкага // Там жа. 17 сак.; У Дзень Перамогі: [Верш] // Там жа. 12 мая; Свята міру: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Асенні кірмаш у Лейпцыгу: [Верш] // Там жа. 8 вер.; Назыму Хікмету: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Праз пяць год: [Верш] // Палес. праўда. 22 крас.; Мір будзе непарушным: [Верш] // Чырв. змена. 1 мая.

1952. Сталін; Вялікае свята: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Дзе прайшлі салдаты: [Верш] // Школьная эстрада. Мн.; Краіна дружбы: [Верш] // Беларусь. № 3; Я сын твой, партыя; Хлеб — Індыі; Гамоніць Волга з Донам: [Вершы] // Там жа. № 12; Восень прыйшла: [Верш] // Бярозка. № 9; Будучы майстар: [Верш] // Там жа. № 12; Паўднёвая граніца: [Верш] // Полымя. № 2; Слава арміі нашай // Звязда. 23 лют.; Май 1952 года; На варце міру: [Вершы] // Там жа. 1 мая; Волга-Дон: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Роднай партыі: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Савецкаму салдату: [Верш] // ЛіМ. 23 лют.; На новай зямлі: [Верш] // Там жа. 15 ліст.; Дарога міру: [Верш] // Мін. праўда. 23 лют.; Да адкрыцця Волга-Дона: [Верш] // Там жа. 27 ліп.; Юбіляру: [Верш] // Чырв. змена. 15 ліст.

1953. Незабыўныя дні; Цхалі туба; Пейзаж: [Вершы] // Беларусь. № 7; Святло дружбы: [Верш] // Там жа. № 8; Маці: [Верш] // Бярозка. № 5; Піянерскае лета: [Верш] // Там жа. № 7; Суворавец: [Верш] // Там жа. № 8; Перамога: [Верш] // Маладосць. № 2; Роднай Маскве: [Верш] // Полымя. № 4; З кожным днём прыгажэе зямля: [Верш] // Звязда. 22 лют.; Бяссмертнае імя: [Верш] // Там жа. 14 сак.; Пад сцягам Перамогі: [Верш] // Там жа. 9 мая; Роднай партыі: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Восень ураджайная: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; Сталіна сыны: [Верш] // ЛіМ. 19 сак.; Дзякуй партыі: [Верш] // Там жа. 4 крас.; Над Прыпяццю; На калгасным кірмашы: [Вершы] // Там жа. 18 крас.; Святло Кастрычніка: [Верш] // Мін. праўда. 6 ліст.; Наш Май ідзе: [Верш] // Наст. газ. 30 крас.; Прылятайце, птушкі: [Верш] // Піянер Бел. 16 крас.; Матчына радасць: [Верш] // Чырв. змена. 10 мая; Першакласнік: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Партыя — родная маці: [Верш] // Там жа. 15 кастр.; Гвардыі вялікай маладосць: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Роднай партыі; Балада аб трох слупах; На Палессі; Ля помніка партызанам; Паэту: [Вершы] // Там жа. 15 ліст.; Кніга пра шчасце: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1954. Роднай сястры: [Верш] // Сястры Украіне. Мн.; Звязда. 17 студз.; Ленін: [Верш] // Беларусь. № 1; Гвардзеец запаса [Верш] // Там жа. № 2; Вясна маладосці: [Верш] // Там жа. № 5; На новай зямлі: (Нарыс); Усходы на цаліне; У стэпах Казахстана; Сустрэча з другам; Маці; Аман, кара-гай!: [Вершы] // Там жа. № 8; Сустрэча на цаліне: [Верш] // Там жа. № 12; Камсамольская пуцёўка: [Верш] // Полымя. № 4; На новых землях; Маяк; Нашы будні; Пісьмо; Дзяўчына з Палесся; Вяселле ў стэпе: [Вершы] // Там жа. № 9; Савецкай жанчыне: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Я твой воін, Радзіма!: [Верш] // Звязда. 23 лют.; Пісьмы з раёнаў асваення цалінных зямель // Там жа. 20, 23 чэрв., 1 ліп.; У наваголнюю ноч: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Наш Ільіч: [Верш] // Там жа. 21 студз.; Пясняр свабоды: [Верш] // Сав. Радзіма. 5 чэрв.; История одной стройки // Сов. культура. 17 авг. / Сааўт. М. Філіповіч, В. Данілевіч; Мой друг: [Верш] // Чырв. змена. 19 сак.; Камсамольскі білет: [Верш] // Там жа. 14 снеж.

1955. Сустрэча з Янкам Купалам: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Прыязджайце на Алтай: Нарыс // Беларусь. № 1; Майму сучасніку; Родны бор: [Вершы] // Там жа. № 3; Маладзік: [Верш] // Там жа. № 6; Дарога ў стэп: Нарыс // Бярозка. № 4; Новы старшыня: Нарыс // Полымя. № 11; Мая сям'я: [Верш] // Звязда. 7 ліп.; Член праўлення калгаса: Нарыс // Там жа. 18 вер.; Пісьмо з цаліны: [Верш] // ЛіМ. 2 ліп.; На радзіме вялікага паэта // Там жа. 3 вер.; Свята Беларусі: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Родны бор: [Верш] // Сталін. шлях. 3 крас.; Тваё трыццацігоддзе: [Верш] // Чырв. змена. 8 чэрв.; Маяк: [Верш] // Там жа. 2 ліп.

1956. Дзе прайшлі салдаты; Любіцель завайстраць: (Фельетон): [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; «Толькі голас твой звонкі пачую...» [Верш] // Беларусь. № 3; Сёння ў Любімічах: Нарыс // Там жа. № 12; Без адрыву ад паперы // Вожык. № 16; У дні лістапада: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 64; Бывай, наш Колас: [Верш] // Полымя. № 9; ЛіМ. 16 жн.; На Радзіме: [Верш] // За Радзіму. 1 ліп.; Рамонкі; Лірыка: [Вершы] // Зара. 30 вер.; Светлым шляхам: [Верш] // Звязда. 14 лют.; Маладосць зямлі: [Верш] // Там жа. 1 мая; У новы паход: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; Маё юнацтва: [Верш] // Там жа. 23 вер.; У дні лістапада: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Людзі Палесся: [Нарыс] // Там жа. 16 снеж.; Перад новай дарогай: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Урачысты дзень: [Верш] // ЛіМ. 11 лют.; Цыркуляры і жыццё: (З запісак пісьменніка) // Там жа. 21 ліп.; Хлеб дружбы: [Верш] // Там жа.

3 ліст.; Шуміць збажыной цаліна: [Урывак з паэмы «Стэп кліча»] // Мін. праўда. 19 жн.; Надзя Дарошка: (З цыкла вершаў «На новых землях») // Чырв. змена. 15 жн.

1957. Мая заява: [Верш] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; На радзіме: [Верш] // Беларусь. № 1; На раздарожжы ў стэпе: Урывак з паэмы // Там жа. № 10; Перад новай дарогай: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 4; Чайкі над Мінскам: [Верш] // Там жа. № 68; Звязда. 2 жн.; Ніва. 18 жн.; Наш спадарожнік: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 89; Звязда. 19 кастр.; Арлы на ўзлёце: [Верш] // Маладосць. № 12; Сталасць; «Я развітаўся ў родным краі...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Пачатак: [Верш] // Там жа. № 10; Бацькі і дзеці: Нарыс // Звязда. 2 лют.; Вясна на Палессі: Нарыс // ЛіМ. 6 крас.; Народ і паэт: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Украіне: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Наш Колас: [Верш] // Там жа. 16 ліст.; Святло Радзімы: [Верш] // Маг. праўда. 7 снеж.; Мінску: [Верш] // Мін. праўда. 10 жн.; Шлях і шчасце тваё: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; У адной сям'і: [Верш] // Там жа. 25 снеж.; На цаліне: Урывак з паэмы «Арлы на ўзлёце» // Чырв. сцяг. 22 вер.

1958. Ленін; У студзеньскую ноч: [Вершы] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Сцяг рэспублікі: [Верш] // Рэпертуарны зборнік. Мн.; Я — савецкі салдат: [Верш] // Вожык. № 3; Першы тост: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 6; Звязда. 1 студз.; Гвардзеец запаса // За вярт. на Радзіму. № 16; Чытаючы лічбы: [Верш] // Там жа. № 90; Калг. праўда. 19 ліст.; Мая Беларусь: [Верш] // Маладосць. № 12; Літве: [Верш] // Веч. новости (Вильнюс). 19 сент.; Заря. 23 мая; ЛіМ. 21 мая; Мінску: [Верш] // Віцеб. рабочы. 11 чэрв.; Савецкага слаўлю салдата: [Верш] // Гродзен. праўда. 22 лют.; Радзіма Купалы: [Верш] // Звязда. 25 чэрв.; Маё слова: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Слава Радзімы: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Слова пра Патсдам: [Верш] // Там жа. 30 ліст.; Партыі — маці: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Баявым сябрам: [Верш] // ЛіМ. 22 лют.; У гэты дзень: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Маладыя сілы ідуць у літаратуру // Там жа. 11 чэрв. / Сааўт. В. Хомка; Бяссмертнікі: [Верш] // Там жа. 6 жн.; Чырв. сцяг. 21 вер.; Радасныя дні // ЛіМ. 1 кастр.; На плошчы Шанхая: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; Табе, камсамол!: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Камуністычныя брыгады: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; Родны край: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; Абаронцам міру: [Верш] // Мін. праўда. 17 жн.; Камсамолу: [Верш] // Там жа. 29 кастр.

1959. Мая маладосць; «Лепшая лірыка нас хвалявала...»; Песня; «Я хачу, каб у нашы гады...»; «Не хадзіў я з табой па сцяжынцы адной...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Савецкі салдат; Алесю Данчанку; «Не кляніся, што моцна кахаеш...»: [Вершы] // Там жа. № 6; З'езду камуністаў: [Верш] // Вожык. № 1; Зяць і цесць: [Верш] // Там жа. № 13; Радзіме Саветаў: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 84; ЛіМ. 7 ліст.; Зоркі Радзімы: [Верш] // Гродзен. праўда. 27 вер.; Майму сучасніку: [Верш] // Звязда. 1 сак.; Дарогай упартых: Нарыс // Там жа. 9 чэрв.; Пропуск: [Верш] // Там жа. 5 вер.; Адмаўленне ад крыжа: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Крэпасць над Бугам: [Верш] // Калг. праўда. 22 лют.; Балада братэрства: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Сцяг рэспублікі: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Шляхам да сонца: [Верш] // ЛіМ. 7 студз.; Рудабелка: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Жыць яваю нашых дзён // Там жа. 6 чэрв.; Роднай Беларусі: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; Сёння ў Чарнянах: [Нарыс] // Там жа. 24 кастр.; У адным страі // Там жа. 11 ліст. / Сааўт. М. Дастанка; Падзяка за подзвіг: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Вясна Айчыны: [Верш] // Маг. праўда. 27 мая; Па-над Бесяддзю // Там жа. 13 чэрв.; Блізкі чалавек: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; Родны край: [Верш] // Рад. культура. 4 січ.; Величие времени // Сов. Бел. 1 марта; Радзіма Купалы: [Верш] // Чырв. сцяг. 12 ліп.

1960. Сэрца маці: [Верш] // Беларусь. № 7; Партыі Леніна: [Верш] // Маладосць. № 4; Я не быў дыпламатам: [Верш] // Полымя. № 10; Цёплы каравай: [Верш] // Голас Радзімы. № 33; Звязда. 1 мая; «Ідзеш ты па роднай краіне...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 65; Памятны май: [Верш] // Там жа. № 35; Калг. праўда. 9 мая; «Той блізка час...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 37; Звязда. 17 мая; «Апранулася ў квецень вясна...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 43; Гаворыць Беларусь: [Верш] // Звязда. 12 кастр.; Баявыя сябры: [Верш] // Калг. праўда. 22 сак.; Ляціць наш карабель: [Верш] // Там жа. 17 мая; Ідзеш ты па роднай краіне; Веры Харужай: [Вершы] // Там жа. 27 жн.; Нам не трэба вайны: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; Цёплы вецер: [Верш] // ЛіМ. 20 студз.; Радзіма Леніна: [Верш] // Там жа. 13 крас.; Кветкі вясны: [Верш] // Там жа. 31 мая; Перад родным парогам: Урывак з паэмы // Там жа. 14 чэрв.; Далёкім сябрам: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Хлеб дружбы // Там жа. 27 вер.; Голас савецкай краіны: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Сады Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Сэрца маці: [Верш] // Маг. праўда. 23 студз.; Мы ўсе камуністы: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Вяртанне: [Урывак з паэмы «Перад родным парогам»] // Там жа. 9 мая; Маім настаўнікам: [Верш] // Наст. газ. 10 жн.

1961. Рунь; Дзе прайшлі салдаты; Ад цябе лістоў няма; Маяк; «Восень чырванню палала...»; Чайкі над Мінскам: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; «Калі я нарадзіўся...»: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; На радзіме Купалы: [Верш] // Для школьнай эстрады. Мн.; Гарачае сэрца: [Нарыс] // Людзі Прыдняпроўя. Мн.; З'езду партыі: [Верш] // Беларусь. № 10; Маг. праўда. 27 кастр.; Савецкай Арміі: [Верш] // Бярозка. № 2; «Калі я нарадзіўся...»; Салдацкая форма; Песня пра мужнасць: [Вершы] // Полымя. № 2; «Чарэмха ў садзе адцвітала...»: [Верш] // Там жа. № 8; Ясныя далі: [Верш] // Голас Радзімы. № 61; Веры Харужай: [Верш] // Гродзен. праўда. 7 студз.; Матчына вера; Ластаўкі; «Калі нават глыбокая восень...»: [Вершы] // Зара. 2 ліп.; Сэрца сябра: [Верш] // Звязда. 6 крас.; Два салюты: [Верш] // Там жа. 9 мая; Ясныя далі: [Верш] // Там жа. 4 жн.; Партыі дзякуй!: [Верш] // Там жа. 5 кастр.; Маг. праўда. 20 кастр.; Партыі: [Верш] // Звязда. 7 ліст.; Раніца Кубы: [Верш] // ЛіМ. 13 студз.; Шлях «Санта-Марыі»: [Верш] // Там жа. 31 студз.; «Цябе абдымаем, як брата...»: [Верш] // Там жа. 18 крас.; «І ўсе ўбачылі народы...»: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Пульс гісторыі // Там жа. 17 ліст.; Збылося: [Верш] // Мін. праўда. 14 крас.; Партыя шлях азарае: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Я зямлёй бацькоўскай ганаруся: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; Шчасце народа: [Верш] // Наст. газ. 16 жн.; Дзед і ўнук: [Верш] // Там жа. 26 жн.; Ніва. 15 кастр.; Родныя словы: [Верш] // Наст. газ. 25 кастр.; Камунізм усталёўвае на зямлі мір // Там жа. 22 ліст.

1962. Юбіляру; Бывай, наш Колас!; Наш Колас: [Вершы] // Жыццё для народа. Мн.; Радзіма Купалы: [Верш] // Народны паэт Беларусі. Мн.; Чайкі над Мінскам: [Верш] // Слаўце Радзіму. Мн.; Хата ў Смольні: [Верш] // Беларусь. № 11; Мы садзім сады: [Верш] // Бярозка. № 10; Вішнёвы агонь: Паэма // Полымя. № 9; Дзеці брыгадзіра; Сяброўскае слова; Ластаўка: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 27 чэрв.; Салдацкая форма: [Верш] // Гродзен. праўда. 23 лют.; Матчына вера: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; «Калі славутым юбілеем...»; «Ён не сказаў табе адразу...»; Ластаўка: [Вершы] // Там жа. 3 чэрв.; Раніца Кубы: [Верш] // Зара. 3 ліст.; Рэха; Мае настаўнікі: [Вершы] // Звязда. 30 крас.; Сяброўскае слова; Матчына вера: [Вершы] // Там жа. 22 чэрв.; Вяртанне паэта: Да закладкі помніка Я. Купалу ў Мінску: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Нябесныя браты: [Верш] // Там жа. 21 жн.; Кастрычнікам садзім сады: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Рэха эпохі; Сапраўдны друг; Асенні сад: [Вершы] // Калг. праўда. 27 кастр.; Вішнёвы агонь: Урыўкі з паэмы // ЛіМ. 23 лют.; Нельга маўчаць! // Там жа. 29 мая; Вішнёвы агонь: [Урыўкі з паэмы] // Маг. праўда. 27 чэрв.; Вішнёвы агонь: [Урывак з аднайм. паэмы] // Мін. праўда. 8 сак.; За наша заўтра:

[Верш] // Там жа. 19 сак.; Пад небам блакітным: [Верш] // Там жа. 14 крас.; Вясна Радзімы: [Верш] // Там жа. 9 мая; Курсам партыі: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Вішнёвы агонь: [Урывак з паэмы] // Наст. газ. 28 ліп.; Ленін: [Верш] // Піянер Бел. 20 крас.; Арэшына: [Верш] // Чырв. змена. 23 снеж.

1963. Чайкі над Мінскам; Рунь: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе: Мн.; Бяссмертнікі; Я твой сын: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; Зоры спяваюць; Арэшына: [Вершы] // Полымя. № 1; Партыі Леніна: [Верш] // Там жа. № 5; Слова сябра // Голас Радзімы. № 38; Наш сучаснік: [Верш] // Віцеб. рабочы. 24 вер.; Мін. праўда. 18 чэрв.; На зямлі героіні: [Верш] // Віцеб. рабочы. 27 вер.; Слова пра мір: [Вершы] // Гомел. праўда. 15 студз.; Зямлёй бацькоўскай ганаруся: [Верш] // Зара. 6 ліст.; Паэзія — у жыцці народным // Звязда. 14 сак.; Вясенняй парою; Бацькі і дзеці: [Вершы] // Там жа. 7 крас.; Фідэлю Кастра: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Балада пра героя // Там жа. 9 мая; На пярэднім краі: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; У вялікай дарозе // Там жа. 27 ліст.; Партыі Леніна: [Верш] // ЛіМ. 21 мая; Партыі Леніна; Размова з доктарам; Вялікі пачатак: [Вершы] // Маг. праўда. 22 сак.; Сцяг дзяржавы маёй: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Працоўны май: [Верш] // Мін. праўда. 1 мая; Шлях на Светлагорск; Кроў Лумумбы; Добры звычай; Ластаўка: [Вершы] // Наст. газ. 19 студз.; Ленін: [Верш] // Ніва. 21 крас.; Ідуць салдаты: [Верш] // Сел. газ. 9 мая.

1964. Школа ў лесе; Помнік маці: [Вершы] // Бярозка. № 10; Бярозка: [Верш] // Там жа. № 12; Піянер Бел. 11 снеж.; Гарадам Беларусі: (Лірычны рэпартаж) // Голас Радзімы. № 44; Звязда. 9 мая; Два колеры: [Верш] // Голас Радзімы. № 51; Помнік маці: [Верш] // Там жа. № 53; Гродн. правда. 3 июля; Вераснёвай парой: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 сак.; Кніга дружбы: [Верш] // Гродн. правда. 5 дек.; На высокай хвалі паэзіі // Звязда. 6 лют.; Ключы ад рэйхстага: [Верш] // Там жа. 8 лют.; Дарогі франтавыя // Там жа. 30 чэрв.; Мы ў адказе за ўсё; Лета на Нарачы: [Вершы] // Там жа. 15 жн.; Маё спатканне з Кубай: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; Старонкі веку: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Салдацкая зорка: [Верш] // ЛіМ. 21 лют.; Беларуская нафта: [Верш] // Маг. праўда. 18 кастр.; Родная зямля; Сустрэча з бярозкай; «Ты, напэўна, заўжды заўважала...»; Корань жыцця: [Вершы] // Там жа. 1 ліст.; Мая Магілёўшчына: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Ранак сталіцы: Раздзел з паэмы «Апошні акоп» // Мін. праўда. 11 кастр.; Нашых сэрцаў агонь: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; У лесе: [Верш] // Наст. газ. 22 ліп.; Сястры Расіі: [Верш] // Сел. газ. 4 июля; Певец современности // Сов. Бел. 27 мая; Майстрам беларускага кіно: [Верш] // Там жа. 17 дек.; Радасць бяссонных дарог: [Верш] // Чырв. змена. 3 ліп.

1965. Вясна Перамогі: [Верш] // Вечна жывыя. Мн.; Звязда. 16 мая; Сосны над Нёманам; Буслы вяртаюцца дамоў: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Гродн. правда. 24 июля; Бяссмертнікі: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Сапраўдны друг: [Верш] // Рэпертуарныя старонкі. Мн.; Два колеры: [Верш] // Беларусь. № 1; ЛіМ. 19 студз.; Мой шынель; Птушкі на гарматах; Бяроза і клён: [Вершы] // Беларусь. № 5; Дачцы: [Верш] // Бярозка. № 2; Зорка вясны: [Верш] // Там жа. № 4; Векапомны дзень: [Верш] // Там жа. № 5; Песня на памяць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 24 сак.; Былінка: [Верш] // Там жа. 27 крас.; Сосны над Дзвіной: [Верш] // Там жа. 4 крас.; На хутары Дзяржынава: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Паэзія кінадакумента // Там жа. 27 чэрв.; Песня Заходняй Дзвіны: [Верш] // Там жа. 3 жн.; Векапомны дзень: [Верш] // Гомел. праўда. 16 мая; На сілезскім вакзале: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; Буслы вяртаюцца дамоў: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; Песня застаецца ў сэрцы: [Верш] // Звязда. 19 студз.; Песня пра камбата // Там жа. 12 сак.; Скарб зямлі: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.; Апошні акоп: Урыўкі з паэмы // ЛіМ. 26 сак.; Птушкі на гарматах: [Вершы] // Там жа. 18 мая; Рунь шчырай дружбы // Там жа. 15 кастр.; Чайка; Нерынга; Янтар: [Вершы] // Там жа. 3 снеж.; Нашых зорак святло: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Песня другу: [Верш] // Наст. газ. 6 мая; Будзем вечна помніць...: [Верш] // Там жа. 9 мая; Мы вас не забудзем: [Верш] // Сел. газ. 19 янв.; Дарогі маладосці: [Верш] // Там жа. 24 янв.; Сваё слова: [Верш] // Там жа. 18 апр.; Матчын паклон: [Верш] // Там жа. 7 мая; Вясна Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 6 нояб.; Сэрца салдата: Паэма // Чырв. змена. 25 крас.

1966. Зяць і цесць: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Дарога; Споведзь салдата: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Бацькоўскімі сцежкамі // Пра час і пра сябе. Мн.; Кавалачак цукру; Над Бугам; Салдацкая зорка; Радзіма Леніна; Бяссмертнікі; Сонца мая; Птушкі на гарматах; Балада братэрства: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Фільм «Цытадэль славы» на Кубе; Зорка Вега: [Вершы] // Беларусь. № 2; На Машэкавай гары: [Верш] // Там жа. № 10; Гераічнай Маскве: [Верш] // Там жа. № 12; «Калі атрасаюць ігліцы...»: [Верш] // Бярозка. № 4; Парк: [Верш] // Там жа. № 12; Плётка: [Верш] // Вожык. № 3; Зоры Айчыны: [Верш] // Там жа. № 20; Агонь; Прызнанне; «Наша поўня ўзыходзіць над краем...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; Апошняе пісьмо з вайны: Паэма // Полымя. № 10; Быль аб Чорнай рацэ: [Верш] // Голас Радзімы. № 11; Гомел. праўда. 10 ліп.; Дарога: [Верш] // Гомел. праўда. 2 снеж.; Я ў адказе за ўсё; Зорка Вега: [Вершы] // Гродн. правда. 30 янв.; Табе я сэрцам прысягаў: [Верш] // Там жа. 29 марта; Балада пра кацялок вады: [Верш] // Заря. 15 апр.:, Кліча новая дарога: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Роднай партыі: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Гаворыць партыя: [Верш] // Там жа. 7 крас.; На Краснай плошчы: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Першы гудок: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Паходы: [Вершы] // Там жа. 25 вер.; Дарогі Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Агонь: [Верш] // ЛіМ. 4 ліст.; Першы гудок; На Машэкавай гары: [Вершы] // Маг. праўда. 29 чэрв.; Помнік над Дняпром: [Верш] // Там жа. 27 жн.; Партыя мая!: [Верш] // Мін. праўда. 29 сак.; Імем рэвалюцыі: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Я ў адказе за ўсё; Прызнанне байца; Сон; Паўночнае зерне: [Вершы] // Наст. газ. 5 лют.; Мая школа: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Новай эры агні: [Верш] // Сел. газ. 22 апр.; Матчын паклон: [Верш] // Там жа. 7 мая; Плошча Перамогі; «На мора к нам ляцяць здалёку чайкі...»: [Вершы] // Там жа. 9 мая; Ля помніка баявому другу: [Вершы] // Там жа. 31 авг.

1967. Ля сцен рэйхстага: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Ленін; Два колеры: [Вершы] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Ленін: [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Салдат з Андыжана: [Верш] // Узбекістану. Мн.; Маці каля абеліска: [Верш] // Беларусь. № 2; Думкі і вобразы: [Рэц. на кн.: Гаўрусёў С. Ураган. Мн., 1966] // Там жа. № 6; Крокі Кастрычніка: [Верш] // Там жа. № 11; Чайкі нясуць вясну: [Верш] // Бярозка. № 5; «З яснай зоркаю, Леніна імем...»: [Верш] // Там жа. № 10; Навагодняе слова: [Верш] // Вожык. № 24; Зямля герояў: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 лют.; Наст. газ. 22 сак.; Горад, у якім я жыву: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 крас.; Наст. газ. 2 вер.; Голас Дзвіны: [Верш] // Віцеб. рабочы. 25 чэрв.; Пры агні; Арбіта Зямлі; Споведзь салдата: [Вершы] // Вяч. Мінск. 5 ліст.; Два колеры: [Верш] // Голас Радзімы. № 44; Ля помніка баявому другу: [Верш] // Гомел. праўда. 1 сак.; Жураўліны адлёт: [Верш] // Гродн. правда. 2 дек.; Паэзія, сагрэтая сэрцам // Звязда. 12 студз.; Дарогай славы: [Верш] // Там жа. 9 мая; Паэзія працы і змагання // Там жа. 25 мая; Салдат з Андыжана: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; «Мне не забыць...»; Паэт: [Вершы] // ЛіМ. 4 ліп.; Вам, жывыя!: [Верш] // Маг. праўда. 26 сак.; Адкрыццё новага: [Рэц. на кн.: Гаўрусёў С. Ураган. Мн., 1966] // Там жа. 10 чэрв.; Нізкі паклон: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Наша вясна: [Верш] // Там жа. 1 мая; Над плошчай Перамогі: [Верш] // Там жа. 26 мая; Я ў адказе за ўсё: [Верш] // Наст. газ. 29 крас.; Салігорск — Данецк: [Верш]

// Там жа. 7 чэрв.; Маё слова: [Верш] // Сел. газ. 1 янв.; Салдат і паэт: [Верш] // Там жа. 23 февр.; Народжаным пасля вайны: [Верш] // Там жа. 9 мая; Ляціце, чайкі: [Верш] // Там жа. 26 мая; У гонар бацькоў: [Верш] // Там жа. 11 нояб.; З новых вершаў: Незагоеная рана // Чырв. змена. 23 лют.; З франтавога сшытка: [Вершы] // Там жа. 9 мая; Васілёва дарога: Урывак з паэмы // Там жа. 27 жн.; Парк імя Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 1 ліст.

1968. Два колеры: [Верш] // Ад родных ніў, ад роднай хаты. Мн.; Крокі Кастрычніка: [Верш] // З Леніным у сэрцы. Мн.; Маці заклікае да пільнасці // Наша «Звязда»: 1917—1967 гг. Мн.; Чайкі над Мінскам; Рунь: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.: «Адпачывалі хлопцы перад боем...»; Ліст да сястры: [Вершы] // Беларусь. № 2; Калінавыя зоры; У цішы дубровы: [Вершы] // Там жа. № 9; На паверцы: [Верш] // Там жа. № 11; Роднаму краю: [Верш] // Там жа. № 12; Гомел. праўда. 28 снеж.; ЛіМ. 10 снеж.; Маг. праўда. 29 чэрв.; Савецкай Арміі: [Верш] // Бярозка. № 2; Родная вуліца: [Верш] // Там жа. № 11; Зорка шчасця // Полымя. № 11; Зямля Бацькі Міная: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 ліст.; З салдацкай лірыкі: [Вершы] // Вяч. Мінск. 19 лют.; Сэрцу дарагі: [Верш] // Там жа. 22 ліп.; Святло Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Мой край: [Верш] // Там жа. 28 снеж.; Апошні патрон: [Верш] // Звязда. 16 лют.; Заўсёды з намі // Там жа. 27 сак.; Роднай Беларусі: [Верш] // Там жа. 6 жн.; Памяць сэрца: [Верш] // Там жа. 11 вер.; На паверцы; Ракетчыкі; Жураўліны адлёт: [Вершы] // Там жа. 15 ліст.; Калінавыя зоры: [Верш] // ЛіМ. 6 вер.; Мору: Уступ да паэмы // Там жа. 8 кастр.; У слаўным да сонца паходзе: [Верш] // Там жа. 26 ліст.; Мая газета: [Верш] // Маг. праўда. 25 студз.; Чырвонагвардзейцы: Урыўкі з паэмы // Там жа. 23 лют.; Размова з другам; «Там далёка, дзе вёска мая...»; «Калі пайду ў далёкую дарогу...»: [Вершы] // Наст. газ. 9 кастр.; Щедрые россыпи поэзии: [Рэц. на кн.: Звонак А. Россып. Мн., 1967] // Сел. газ. 26 янв.

1969. Сцяг рэспублікі: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Ленін; Бяссмертнікі: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.; Рэгуліроўшчыца; Хатынскія званы; «Калі пайду ў далёкую дарогу...»: [Вершы] // Беларусь. № 11; Святочны паклон: [Верш] // Бярозка. № 1; Звязда. 1 студз.; «У слаўным да сонца паходзе...»: [Верш] // Бярозка. № 2; «Праз сяло праходзіць рота...»: [Верш] //Там жа. № 5; Ленінскі загад: [Верш] // Віцеб. рабочы. 7 студз.; Колер сонца: [Верш] // Там жа. 1 мая; Слова былога палітрука: [Верш] // Там жа. 16 мая; Наша сталасць: [Верш] // Там жа. 20 мая; Маці: [Верш] // Вяч. Мінск. 8 сак.; «Быў дзень такі...»: [Верш] // Там жа. 22 крас.; «Калісьці вось тут...»; «Паклон аддаю я Далёкаму Усходу...»: [Вершы] // Там жа. 29 мая; Другу-франтавіку; Сустрэча ў Берліне; У начным паходзе; «Паклон аддаю пагранічнаму Брэсту...»: [Вершы] // Там жа. 26 чэрв.; Асеннія матывы: [Вершы] // Там жа. 18 вер.; Новы ўзлёт: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Арбіта Зямлі; Крыніца пад Брэстам: [Вершы] // Звязда. 13 крас.; Нашай эры агні: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Паэт Айчыны дарагой: [Верш] // Там жа. 24 снеж.; Пост нумар адзін: [Верш] // ЛіМ. 21 лют.; «Калі пачынаецца золак...»; «Калі іду я...»; «Ляшчыны...»; «Я прыйшоў...»: Вершы з кнігі «Калінавыя зоры» // Там жа. 23 мая; Водгулле мора: Раздзелы з паэмы // Там жа. 23 вер.; Рэгуліроўшчыца: [Верш] // Там жа. 14 ліст.; «Не часта табе я ў любві прызнаюся...»; «Як з братам брат...»: [Вершы] // Мін. праўда. 4 чэрв.; Па-над Бесяддзю-ракой // Наст. газ. 25 студз.; Водгулле мора: [Урывак з аднайм. паэмы] // Сел. газ. 2 авг.; Героям палёў: [Верш] // Там жа. 12 нояб.; «Салдаткай цябе нарадзіла...»; «Калі іду я ноччу родным краем...»; «Прамінаў бы цябе я дарогай...»; «Нямала добрых правіл для салдата...»; «Скажы мне, цырульніца...»; «Да цябе я іду...»; «Гучаць над Еўропаю вальсы...»; «Паклон аддаю пагранічнаму Брэсту...»: [Вершы] // Чырв. змена. 14 кастр.

1970. Новай эры агні; Бяссмертнікі; Партыі Леніна: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Роднаму краю: [Верш] // Крынічка. Мн.; Роднай Беларусі: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.; Праз ўсё жыццё: [Нарыс] // Слова пра родны кут. Мн.; Партызанскае; Мірзо Бабаджан: [Вершы] // Беларусь. № 2; Сонца Мая; «Даўно адгрымелі гарматы...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Ружы ля весніц: Нарыс // Там жа. № 10 / Сааўт. М. Калачынскі; Адшумелі прысады; Сотай вясне: [Вершы] // Бярозка. № 2; Перамога: [Верш] // Там жа. № 5; Старшына; Прыпіснікі: [Вершы] // Вожык. № 3; Твая вяршыня; Маё Прыдняпроўе: [Вершы] // Маладосць. № 2; Мой горад; У пачатку веку; На радзіме; Сіняе вока Зямлі: [Вершы] // Полымя. № 2; Зямля герояў: [Верш] // Віцеб. рабочы. 12 мая; Радзіма Леніна; Бяссмертнікі: [Вершы] // Там жа. 16 чэрв.; Вялікая вясна: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 мая; Зорка Перамогі: [Верш] // Там жа. 28 мая; Святло Мая // Звязда. 13 мая; «Дзе сонца ўздымалі з руні...»; Над магілай баявога сябра: [Вершы] // Там жа. 4 вер.; Мой край: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Сляды на Месяцы: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Балада пра кацялок вады; «Прыгадай маладыя гады...»; «Даўно адгрымелі гарматы...»; Кветкі з Вахшскай даліны; Нашы барыкады: [Вершы] // ЛіМ. 24 крас.; Песня адгукнецца: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; Вялікае стагоддзе; Салдат з Душанбе; «Між гор зялёных ці ў пустыні дзікай...»; На граніцы; Маё Прыдняпроўе: [Вершы] // Маг. праўда. 6 лют.; Партыі Леніна: [Верш] // Мін. праўда. 27 сак.; Па шляху на захад: [Вершы] // Наст. газ. 9 мая; «Вялі з вайны мяне дарогі...»; Жураўліны адлёт; «Калі пайду ў далёкую дарогу...»; У начным паходзе: [Вершы] // Ніва. 22 лют.; На крутой лесвіцы; Трывога сэрца; Твой поўдзень: [Вершы] // Чырв. змена. 25 лют.; Мужнейшымі сталі салдаты: [Верш] // Там жа. 19 сак.

1971. Помнік у Ціргартэне; Салдат пакалення; На граніцы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Помнік савецкім воінам у Берліне: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; Знойдзенае рэха // Беларусь. № 5; Яблыня; Асенняя краска: [Вершы] // Там жа. № 10; Нараджэнне будзёнаўкі: [Верш] // Бярозка. № 2; Зямля герояў: [Верш] // Там жа. № 5; Ветравыя шляхі: Паэма // Маладосць. № 12; Птушаняты пакідаюць гнёзды: [Верш] // Гомел. праўда. 11 вер.; Героі Дняпра: [Верш] // Там жа. 16 ліст.; Споведзь сыноў: [Верш] // Гродн. правда. 7 марта; Роднай партыі: [Верш] // Заря. 20 марта; Надзея Зямлі: [Верш] // Звязда. 2 лют.; Майская песня: [Верш] // Там жа. 2 мая; Партрэт на граніце: [Верш] // Там жа. 9 мая; Франтавымі шляхамі: [Вершы] // Там жа. 22 чэрв.; На станцыі Камунары; Паравозны гудок; Стрэлачніца: [Вершы] // Там жа. 31 кастр.; Купалава таполя; Ласі; Воблачка: [Вершы] // ЛіМ. 12 сак.; Ода «Кацюшы»: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Ля старых варот: [Верш] // Маг. праўда. 12 лют.; Мой паўстанак: [Верш] // Там жа. 4 вер.; Пад сцягам агністым: [Верш] // Мін. праўда. 8 ліст.; Нумар палявой пошты; Няздадзеныя вышыні; Помнік у Ціргартэне: [Вершы] // Наст. газ. 8 мая; Радасць вясны: [Верш] // Сел. газ. 28 марта; Ніхто і нішто не забыта: [Верш] // Там жа. 9 мая; Малое дрэўца: [Верш] // Там жа. 3 окт.; Ленін: [Верш] // Чырв. змена. 21 студз.

1972. Сыноўняе: [Верш] // Дзень паэзіі — 72.Мн.; Балада пра салдата; Мая школа: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; «Я хачу напісаць твой партрэт...»; Ад цябе лістоў няма: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Кліч горна: [Верш] // Твой піянерскі гальштук. Мн.; Дабрата // Беларусь. № 1; Салдацкая дарога; «Пройдзе люты...»: [Вершы] // Полымя. № 2; Вышывальшчыца; Першая вясна: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Услаўляючы подзвіг // Вяч. Мінск. 15 жн.; Няздадзеныя вышыні; Заслонаў у Оршы; Пахаванне былога франтавіка; [Вершы] // Звязда. 20 лют.; Легендарная вышыня: [Верш] // Там жа. 9 мая; Подых веку: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Пашана хлебу: [Верш] // Там жа. 17 снеж.; Дымы кастроў: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Паэма працягваецца // ЛіМ. 28 студз.; Сасна над Дняпром; Ля асенняй дарогі; Чакаючы паштоўкі: [Вершы] // Там жа. 25 лют.; За перамогу чалавечага шчасця // Там жа. 24 сак.; Сын камунара: Урывак з паэмы // Там жа. 1 вер.; Вёска Ліпаўка; На лясным паўстанку; Начная песня: [Вершы] // Маг. праўда.

25 сак.; Зорак яснае святло: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Салдат з Душанбе; Астраном на ракеце; Франтавому кінааператару: [Вершы] // Там жа. 23 лют.; Сыноўская споведзь: [Верш] // Там жа. 8 сак.; На Мамаевым кургане // Там жа. 25 крас.; Сонца колер чырвоны: [Верш] // Там жа. 1 мая; Слава паэта: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; Бацька і сын: [Урывак з паэмы «Сын камунара»] // Там жа. 10 кастр.; Нясвіжская быль; Спявае Марыя Біешу: [Вершы] // Там жа. 19 ліст.; Зара над планетай: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Трубач: [Верш] // Піянер Бел. 4 мая; На плошчы паўшых змагароў: [Верш] // Сел. газ. 26 нояб.

1973. Плошча Якуба Коласа; Курскі мерыдыян: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Развітанне; Аперацыя пад наркозам: [Вершы] // Беларусь. № 2; Мае адрасы; Нясвіж; Гарачая вера: [Вершы] // Там жа. № 11; Армейскія будні: [Верш] // Бярозка. № 2; Дарога бацькоў: [Верш] // Там жа. № 5; Вясна семдзесят трэцяга: [Верш] // Вожык. № 8; Хто каго?: [Верш] // Там жа. № 21; Мамаеў курган; На плошчы паўшых змагароў: [Вершы] // Полымя. № 2; Плошча Якуба Коласа: [Верш] // Вяч. Мінск. 10 студз.; «Я хачу напісаць твой партрэт...» // Голас Радзімы. № 10; На былой пераправе: [Верш] // Гомел. праўда. 20 кастр.; Мамаеў курган: [Верш] // Гродн. правда. 2 февр.; Вышывальшчыцы: [Верш] // Там жа. 9 февр.; На плошчы паўшых змагароў: [Верш] // Там жа. 24 марта; Сел. газ. 23 февр.; Салдацкі паклон; Бацькоўская вера: [Вершы] // Заря. 10 марта; Ніколі не будуць забыты: [Верш] // Звязда. 23 лют.; Край герояў і песень: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Зара над Курскам: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Помнік Чэ Гевару: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; На кургане дружбы: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Ліст на востраў Дасон: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; Віншаванні сяброў: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Курскі мерыдыян; «Дзе ішлі нашы роты...»; Подых акіяну: [Вершы] // ЛіМ. 23 лют.; Бясконцай дарогай: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Гнеў і абурэнне // Там жа. 5 кастр.; Размова з дачкой паэта: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Май семдзесят трэцяга: [Верш] // Маг. праўда. 1 мая; Подых нашага веку // Мін. праўда. 1 студз.; Зямля герояў: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Ідзе вясна: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Новыя вершы: Мае адрасы; Балада юнацтва; У родным полі // Там жа. 15 жн.; Дом прэзідэнта: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Пад сонцам міру; «Мы ідзём імкліваю хадою...»: [Вершы] // Там жа. 6 ліст.; Майстар паэтычнага вобраза // Там жа. 26 снеж.; Песня пра Галіну: [Верш] // Наст. газ. 4 крас.; Бесядская камуна: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Пад сцягам рэвалюцыі // Сел. газ. 8 дек.

1974. Мае адрасы; Спявае Марыя Біешу: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; На былых пераправах: [Верш] // Беларусь. № 2; Сляза; Першы агеньчык: [Вершы] // Там жа. № 7; Крыніца прыгажосці: [Верш] // Вожык. № 17; Каляка-маляка // Вясёлка. № 1; «І рады я вясне тваёй, Айчына...»: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 мая; Гораду-герою Мінску: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Май семдзесят чацвёртага: [Верш] // Заря. 1 мая; Незабыты пароль: [Урывак з аднайм. паэмы] // Звязда. 3 лют.; Колеры сонца і вясны // Там жа. 1 мая; Хатынскі набат: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Жыхарам двухтысячнага года: [Верш] // Там жа. 20 кастр.; Год семнаццаты: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Апалены сон: [Верш] // Знамя юности. 8 авг.; Апалены сон; Роднай Беларусі: [Вершы] // ЛіМ. 22 лют.; Салдатыляснога фронту: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Саматлор; Такая тут зямля: [Вершы] // Там жа. 6 вер.; Дзедава скрыпка: [Верш] // Маг. праўда. 3 жн.; Святло бяроз: [Верш] // Мін. праўда. 13 студз.; Шляхам камуны: [Верш] // Там жа. 15 лют.; Савецкай Літве: [Верш] // Там жа. 29 сак.; Подых мая: [Верш] // Там жа. 1 мая; Паэт з Дуброўкі // Там жа. 14 мая; З табою заўсёды: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Наша слава і песня: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; На сваёй зямлі // Там жа. 3 ліп.; Незабыты пароль: Урыўкі з паэмы // Там жа. 21 жн.; На плошчы паэта: [Верш] // Там жа. 21 вер.; Шчодрае сонца Сібіры: [Нататкі] // Там жа. 26, 27, 29 ліст.; Там, дзе вучыўся паэт // Наст. газ. 7 жн. / Сааўт. А. Тоўсцік; Адны ў нас з табою зоры!: [Верш] // Сел. газ. 20 марта; Песня сэрца: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1975. Ганаровы грамадзянін; Край старой Белавежы; Дзвіна — Даўгава: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Партыі — маці: [Верш] // Камуністы: Мн.; Фільм «Цытадэль славы» на Кубе: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Хатынскі набат: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Плацдарм: Фрагменты з паэмы // Беларусь. № 5; На крылах песні: Урывак з паэмы «Дзедава скрыпка» // Бярозка. № 2; Сын Башкірыі: [Верш] // Вожык. № 6; Кацюша-франтавічка: [Верш] // Там жа. № 7; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. № 20; Пуцяводная зорка: [Верш] // Там жа. № 24; Каляка-маляка: [Вершы] // Вясёлка. № 2; Ганаровы грамадзянін: [Верш] // Полымя. № 4; Далёка ад Эльбы да роднага краю: [Верш] // Там жа. № 5; Сонца над Мінскам: [Верш] // Звязда. 20 крас.; Цюмень; Буравікі; Сустрэча з зямлячкай: [Вершы] // Там жа. 17 ліп.; Салдацкая мужнасць: З франтавога сшытка // Там жа. 11 вер.; Далёкая планета: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Зерне, налітае сонцам // ЛіМ. 19 студз.; Сцяг Перамогі: Урывак з паэмы «Плацдарм» // Там жа. 9 мая; Год семнаццаты: [Верш] // Маг. праўда. 6 ліст.; Адны ў нас мары, мэты: [Верш] // Мін. праўда. 14 студз.; Ліст з пярэдняга краю: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Наша слава і шчасце: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; «Нібыта ў паходнай палатцы...»; «Як толькі восеньскай парой...»: [Верш] // Наст. газ. 4 кастр.; Плацдарм: (Фрагмент з паэмы) // Ніва. 22 чэрв.; Нясказаны маналог: [Верш] // Сел. газ. 30 марта.

1976. Рождение песни: Очерк // Всегда на страже. Мн.; Зерна, налитые солнцем: [Нарыс] // Дела их золотом горят. Мн.; Цюмень; Буравікі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Новай эры агні: [Верш] // Каляда А. Выразнае чытанне. Мн.; Рэгуліроўшчыца; Рунь: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Гораду-Герою; Мой пабрацім: [Вершы] // Беларусь. № 12; Франтавому пабраціму: [Верш] // Вожык. № 3; Пачатак новай вясны: [Верш] // Там жа. № 9; Ён быў палітруком: [Верш] // Полымя. № 2; Помнік савецкаму воіну ў Берліне: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Роднай Беларусі: [Верш] // Вяч. Мінск. 2 ліп.; Партыі: [Верш] // Гродн. правда. 24 февр.; ЛіМ. 30 студз.; Іртыш; Чыгунка ідзе на Сургут: [Вершы] // Звязда. 9 снеж.; «Шумяць ля агню тры бярозкі...»; Матчын маналог; На магіле латышскіх стралкоў; Хатынская бяроза; У непагадзь; Дзяўчаты падстрыгаюць ружы: [Вершы] // ЛіМ. 19 сак.; Ляцяць гады...: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Чужая рана: Фрагменты з паэмы // Там жа. 21 студз.; Подых новай вясны: [Верш] // Там жа. 1 мая; Маладому пабраціму: Урывак з паэмы «Плацдарм» // Там жа. 11 мая; Наш горад гераічны: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Нявысказаны маналог: [Верш] // Там жа. 15 жн.; Ганаровы грамадзянін: [Верш] // Сел. газ. 11 мая.

1977. Сумленне эпохі; Сінявокі край; Успамін сэрца: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Я — равеснік краіны Саветаў: [Верш] // Вожык. № 21; Дзедава шапка: [Верш] // Вясёлка. № 5; Роднаму краю; «Я помню тыя кірзавыя боты...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Па адрасу дружбы: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Сумленне эпохі: [Верш] // Там жа. 1 мая; Адной сям'ёй: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; Дарогамі роднай зямлі // Там жа. 3 ліп.; «Ляцяць гады праз мноства дат...»; Балада пра неўміручасць; Успаміны сэрца; Ляцяць гады...: [Вершы] // ЛіМ. 21 студз.; Пра невядомага салдата: [Верш] // Там жа. 1 ліп.; Хмарка сівізны; Чырвоны небасхіл; Над воблакам; «Да позняй восеньскай завеі...»; На гары Машук: [Вершы] // Там жа. 7 кастр.; Святло Кастрычніка: [Верш] // Мін. праўда. 4 студз.; Сібірская нафта; Пшаніца за Об'ю; Самалёт над тайгой; У кафэ «Канёк-Гарбунёк»: [Вершы] // Там жа. 13 крас.; Вечна жывы агонь: [З паэмы «Плацдарм»] // Там жа. 9 мая; «Гаворыць народ...»: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Балада пра вернасць: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Сустрэча былых франтавікоў: Урывак з паэмы «Плацдарм» // Там жа. 30 вер.; Сыну былога франтавіка: [Верш] // Наст. газ. 2 ліп.; На берагах Дняпра; «Я помню тыя кірзавыя боты...»: [Вершы] // Чырв. змена. 1 мая; «З галінкі тонкае і крохкай...»: [Верш] // Там жа. 7 жн.

1978. Колер сонца і вясны: [Верш] // Адданасць. Мн.; Балада пра кацялок вады; Чайка: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; Роднай Арміі; Гвардыі запасу: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Новай эры агні: [Верш] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; «Мо хто-небудзь мяне папракае...»: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Лясны манцёр: [Верш] // Вясёлка. № 8; Ялінка: [Верш] // Там жа. № 12; Майская песня; Скрыжаванні; Запавет марака: [Вершы] // Полымя. № 5; «Я помню тыя кірзавыя боты...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; Кут родны — Кімія: [Верш] // Вяч. Мінск. 24 ліст.; Да навукі: [Верш] // Звязда. 7 лют.; Шчырае слова паэта // Там жа. 2 сак.; На былым плацдарме: [Верш] // Там жа. 1 крас.; Колеры нашага жыцця: [Верш] // Там жа. 1 мая; Дзеці зямлі: [Верш] // Там жа. 29 жн.; Крокі Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; Не плач, Бесядзь!: [Верш] // ЛіМ. 10 лют.; Цяжкая страта // Там жа. 16 крас.; Родная армія; Балада пра сухар; У баявым каравуле; Бусел і сасна; Размова: [Вершы] // Там жа. 15 снеж.; Навагоднія паштоўкі: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; Роднай Арміі: [Верш] // Там жа. 15 лют.; Гвардыі запасу; Запавет марака: [Вершы] // Там жа. 26 лют.; Спапялёныя кветкі; Імгненне; Вяснушкі зямлі: [Вершы] // Там жа. 30 ліп.; Гонар народа; Хатынская бярозка: [Вершы] // Там жа. 15 кастр.; Квітней, зямля: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1979. Развітанне з сябрамі; Прызванне паэта: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; З паэмы «Незабыты пароль»: [Урывак]; Колер сонца і вясны: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Падарунак: [Верш] // Вясёлка. № 3; Сцяблінка: [Верш] // Там жа. № 8; Да светлых вышыняў: Нататкі публіцыста // Звязда. 6 студз.; Саветы народных дэпутатаў — палітычная аснова СССР // Там жа. 18 студз.; Святое права; Узвышэнне: [Вершы] // Там жа. 27 студз.; Водгулле вогненных дзён // Там жа. 28 сак.; Лісты ад сяброў; Золак над Бесяддзю; Залатое вяселле: [Вершы] // Там жа. 14 крас.; Крылатая песня // Там жа. 25 мая; З франтавога сшытка: [Вершы] // Там жа. 16 чэрв.; Вернасць прызванню: [Рэц. на кн.: Танк М. Прайсці праз вернасць. Мн., 1979] // Там жа. 21 ліп.; Балада памяці рук; На новых дарогах: [Вершы] // Там жа. 5 кастр.; Ноч над Мікранезіяй: [Верш] // Там жа. 24 ліст.; Злы вецер: [Верш] // ЛіМ. 23 лют.; Чайкі над Бесяддзю: Урыўкі з паэмы «Калыска паэта» // Маг. праўда. 22 вер.; «Паро́лю, сябры, не забудзьце»: [Успаміны пра У. Б. Карпава] // Мін.праўда. 21 жн.; На плыні жыцця: [Рэц. на кн.: Стрыгалёў М. Чырвоныя казармы. Мн., 1978] // Там жа. 7 вер.; Песня застаецца людзям: [Рэц. на кн.: Якубовіч Л. Я з вамі, вёсны... Мн., 1979] // Там жа. 24 ліст.; Дзеці зямлі: [Верш] // Ніва. 8 крас.

1980. Жывы нятленнай працы плён // Бялевіч А. Сосны ў жыцце. Мн.; Ленінская палоска; Песня апошняга паходу [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; «Мо хто-небудзь мяне...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; У вечнай хадзе; Вартавыя неба; Шляхам камуны: [Вершы] // Беларусь. № 2; Ліба: [Верш] // Там жа. № 5; Першая прыстань; «Наканаваў мне лёс...»; Мой родны дом: [Вершы] // Бярозка. № 2; Ручай; Марошка: [Вершы] // Вясёлка. № 2; «У жыцці вымяраюць дарогі...»; «Пачуцці з імёнамі зверыць...»; «Для яго прырода Беларусі...»; «Пракукавала зязюля світанне...» [Вершы] // Маладосць. № 2; «Я ўспамінаю маладосць»; Брандэнбургскія вароты; Запаветнае; Паверка: [Вершы] // Полымя. № 2; Ля помніка баявому сябру: [Верш] // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; «Ад цябе лістоў няма...»; Маладзік; Рамонкі: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Ленін: [Верш] // Служба быту Бел. № 2; «Вымярэння не знаю другога...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 25 лют.; Песня апошняга паходу: [Верш] // Звязда. 9 мая; Домік над Свіслаччу; Ленінская палоска: [Вершы] // Там жа. 13 ліп.; Аліўкавая галінка: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Голас эпохі: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Подых новага веку // ЛіМ. 4 студз.; Домік над Свіслаччу; Астрэйкавы слівы; «Адплыла маркота ночы...»; Сосны Райніса: [Вершы] // Там жа. 31 кастр.; Мяне ты, старасць, не гукай: [Вершы] // Мін. праўда. 25 лют.; Пасёлак Шчабятоўка: [Верш] // Там жа. 10 жн.; Дарога Заслонава: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Жанчына: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; Майстэрства; Пасёлак Шчабятоўка; За права — жыць!: [Вершы] // Наст. газ. 27 лют.; Метэарыт; «У жыцці кіпучым і гарачым...»; У дарозе; Балада чакання: [Вершы] // Чырв. змена. 24 лют.; Этапы шляху: [Верш] // Там жа. 20 крас.

1981. Марошка: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Астрэйкавы слівы; Сосны Райніса: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Балада аб адрачэнні // Туман трэба развеяць. Мн.; Артыст: [Верш] // Вожык. № 1; «Я малюю...»: [Верш] // Вясёлка. № 5; Бесядзь — яго калыска: З блакнота ўспамінаў // Полымя. № 1; Сыноўская споведзь: [Верш] // Вяч. Мінск. 29 жн.; Святло чалавечай душы: // Звязда. 21 лют.; Савецкаму салдату: [Верш] // Там жа. 27 сак.; Святло пераможнага мая: [Верш] // ЛіМ. 8 мая; Пра маці, зоры і зямлю // Там жа. 14 жн.; «Усё жыццё маё з табой»; «Ты адчувала, што, пэўна, скора...»; «Куст купаецца ў сонечным маі...»; «Заходзіць месячык у дом...»; «Не раз па волі лёсу, службы...»: [Вершы] // Там жа. 27 ліст.; Дарогаю шчасця і міру: [Верш] // Мін. праўда. 1 студз.; За светлы лёс: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Голас нашай краіны: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Шчодрасць паэта // Там жа. 24 ліп.; Вогненная балада; Гаворыць зямля: [Вершы] // Там жа. 27 ліст.; Цвяток радзімы васілька // Там жа. 9 снеж.; «Песня, адрасаваная людзям» // Чырв. змена. 21 лют.

1982. Споведзь маладога байца: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Сцяг рэспублікі: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; На радзіме Купалы; Юбіляру: [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; «Былі мы злосныя, як чэрці...»; «О, колькім людзям, спазнаўшым мукі...»; «Наканаваў мне лёс, каб я быў...»; «О, розум чалавека — мудры, светлы...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Вочы Зосі; Прадчуванне; Люстра; Восень; Неспакой: [Вершы] // Полымя. № 5; Сустрэча: [Верш] // Там жа. № 10; Не страляйце ў неба!; «У той дзень...»: [Вершы] // ЛіМ. 7 мая; Балада мужнасці; Пралескі: [Вершы] // Там жа. 27 жн.; Поступ нашай гісторыі // Там жа. 5 ліст.; Партыі-маці: [Верш] // Наст. газ. 23 лют.

1983. Сіненькія вочы: «Я малюю...»: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Непрачытаны ліст: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Сумленне эпохі: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Дарога Заслонава: [Верш] // Вожык. № 12; Сталінградская балада // Полымя. № 2; На сустрэчы ветэранаў: [Верш] // Гомел. праўда. 26 ліст.; ЛіМ. 21 кастр.; Пасланне ў Сусвет: [Верш] // Звязда. 24 ліп.; Нашы барыкады: [Верш] // Там жа. 26 ліст.; Ветэраны; Цхалтубскі снежань; Вяршыня; «Другія суткі мне дарога...»; Вуліца другая; Мурашы: [Вершы] // ЛіМ. 22 крас.; Перавалы дарог: Старонкі дзённіка // Там жа. 1 ліп.; Арыенцір ідэйнай накіраванасці // Там жа. 9 вер.; Дадатак да клятвы Гіпакрата: [Верш] // Мін. праўда. 7 снеж.

1984. Бярозка: [Верш] // Бярозка. Мн.; Помнік савецкаму воіну ў Берліне: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; Песня з апаленым крылом... // Маркевіч І. Васількі. Мн.; Над Бугам; Сонца Мая: [Вершы] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; «У паходах сэрца сумавала...»; «Я спаткаўся з табой...»; «О, як боязна сэрцу, трывожна...»: [Вершы] // Беларусь. № 2; Юным сябрам; Дружба; Журавінка; Сінічка: [Верш] // Бярозка. № 7; На манеўрах: [Верш] // Вожык. № 9; Вяртанне на радзіму: З франтавога сшытка: [Верш] // Там жа. № 12; Быў у роце Цёркін свой: [Апавяданне] // Там жа. № 23; Шапачка; Коцік: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Нашым дзядам: [Верш] // Там жа. № 6; Родны кут: [Верш] // Там жа. № 10; З франтавога сшытка: [Вершы] // Маладосць. № 6; Не плач, Бесядзь!: [Верш] // Полымя. № 2; «Край песень, легенд...»: [Верш] // Служба быту Бел. № 3; Я твой сын: [Верш] // Вяч. Мінск. 20 студз.; Перавага: [Верш] // Звязда. 2 ліст.; На стромах Дняпра; Балада вышыні; Адна ў нас дарога; Балада агню; «Сонца заходзіць за сосны...»: [Вершы] // ЛіМ. 24 лют.; У памяці і ў сэрцы // Там жа. 7 вер.; Гарыць зары агонь // Там жа. 30 ліст.; Лісты на радзіму: З франтавога блакнота: [Вершы] // Мін. праўда. 12 ліп.; Салдаты перамогі: [Верш] // Сел. газ. 30 июня; Ля дняпроўскіх круч: Фрагмент паэмы // Чырв. змена. 26 чэрв.

1985. У вечнай хадзе: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Дарога Заслонава; Сустрэча з зямлячкай: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Салдацкая мужнасць // Сучаснік. Мн.; Гораду-герою Мінску; Салдацкая рана: [Вершы] // Беларусь. № 5; Залог шчаслівай будучыні // Там жа. № 10; Балада пра гадзіннікі: [Верш] // Вожык. № 4; На вызваленым Доне; Салдат на п'едэстале: [Вершы]; Салдацкая мужнасць // Полымя. № 5; Працяг сустрэчы // Работніца і сялянка. № 12; Дарога ў Карпатах: [Верш] // Звязда. 16 студз.; Правады над вёрстамі: [Верш] // Там жа. 20 студз.; Лісты з акопаў: Урывак з паэмы «Дняпранка» // Там жа. 3 жн.; Пад сонечным кругам: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Вяртанне: Урывак з паэмы «Дняпранка» // ЛіМ. 3 мая; Станіслаў Шушкевіч; Анатоль Вялюгін: [Эпіграмы] // Там жа. 18 кастр.; Мінскае метро: [Верш] // Мін. праўда. 30 студз.; На вечным пасту: [Верш] // Сел. газ. 14 апр.

1.4.

1952. Грыбачоў М. У горы; Ціханаў М. У імя лепшых радасцей на свеце: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 2.

1953. Ціханаў М. У імя лепшых радасцей на свеце: [Верш] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.; Радары Д. Стары муляр: [Верш] / З італ. // Бярозка. № 7.

1954. Тычына П. Я ведаю; «За ўсіх скажу...»; «Расцвітаць нам песняю...»; Сталін на фронце; «Армія наша ў Берліне!..»; Песня пра Міколу Лукічова; Слова; Масква; За мір; Мы любім Радзіму; Літоўскаму народу; У абарону міру: [Вершы] / З укр. // Тычына П. Выбр. тв. Мн.; Байкоў І. Мая Украіна: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 3; Юшчанка А. Над сонечнай кнігай Купалы; Масэнка Т. У Кіеве: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 6; Майарэску Г. Напярэдадні: [Верш] / З рум. // Маладосць. № 1; Шчыпачоў С. Будзе сад; «Вядзем мы камунізма будаванне...»; «Што тут гадаць. У сэрцах чыстых...»; «Людзі працы, дзеці славы громкай...»; «Наіўны, хто ў любві шукаў спакою...»; «Няхай ты вельмі добры сапраўды...»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 8; Гаўрылюк А. Кастрычнік у Львове: [Верш] // З укр. // Там жа. № 9.

1955. Масэнка Т. У Кіеве: [Верш] / З укр. // Янка Купала. Мн.

1957. Гірнык М. Пра шчырасць і любоў; «Над стэпам плача летні вечар...»; «Ці з баязні, ці яшчэ як, дружа...»: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. Мн.; Нагнібеда М. Дачка героя; На лузе; «У зялёных чахлах задрамалі гарматы...»; «Праз гады развітання з табою...»: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Песня з Украіны. Мн.; Гірнык М. «Ці з баязні, ці яшчэ як, дружа...»: [Верш] / З укр. // Беларусь. № 6; Юшчанка А. Таполя: [Верш] / З укр. // Там жа. № 7; Нагнібеда М. Дачка героя: [Верш] / З укр. // Бярозка. № 5; Гірнык М. Сыну: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 6; Юшчанка А. Вязынка — сяло Купалы; Студэнт Янка Раманоўскі малюе партрэт Шаўчэнкі: [Вершы] / З укр. // Полымя: № 7; Лазнявой А. Партрэт; У палку героя; Пра песню: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 23 лют.; Турсун-задэ М. Новая вясна: Урывак з паэмы «Хасан Арбакеш» /З тадж. // Там жа. 13 крас.; Джаліль М. Мае песні: [Верш] / З тат. // Там жа. 8 мая; Мазурунас У. Вітанне: [Верш] / З літ. // Там жа. 11 мая; Юшчанка А. Дарога над борам: [Верш] / З укр. // Там жа. 1 чэрв.; Гірнык М. Новы дзень мяне хвалюе: [Верш] / З укр. // Там жа. 15 чэрв.; Сасюра У. У братняй сям'і: [Верш] / З укр. // Там жа. 25 снеж.; Гірнык М. Савецкай Украіне: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 25 снеж.; Малышка А. Янка Купала: [Верш] / З укр. // Чырв. сцяг. 7 ліп.

1958. Гіедра В. Змяя; Мазурунас У. Каля помніка; Сірыос-Гіра В. Раніцай: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Лебанідзе М. Зялёная песня: [Верш] // З груз. // ЛіМ. 22 сак.; Мазурунас У. Каля помніка; У атацы: [Вершы] / З літ. // Там жа. 10 мая; Пуйманава М. Рэпартаж пра Першамай: Урывак з верша / З чэш. // Там жа. 10 вер.; Мазурунас У. Нараджэнне песні: [Верш] // З літ. // Там жа. 24 вер.; Давыдкаў І. У стэпе: [Верш] / З балг. // Там жа. 22 ліст.; Красюк П. Прывітанне сястры: [Верш] // З укр. // Там жа. 31 снеж.

1959. Віліп П. Ты і гэты час; Кемпе М. Шчасце; Рокпелніс Ф. Свята Перамогі; Сілазар Я. Ліпы; Каменны вугаль; Сыну: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Аргезі Т. Завяшчанне: [Верш] / З рум. // Віцеб. рабочы. 23 жн.; Незвал В. Сыну: [Верш] / З чэш. // Там жа. 29 крас.; Давыдкаў І. Ціха бор шумеў: [Верш] / З балг. // ЛіМ. 24 чэрв.; Вілніс П. Вянок з палявых кветак: [Верш] / З лат. // Там жа. 12 вер.

1960. Гужэль А. Дойна; Балцан І. Помнік Пушкіну; «Не верылася ў гэткае і ў сне...»; Маім сааўтарам: [Вершы] / З малд. // Паэты сонечнай Малдовы. Мн.; Сасюра У. Адплата: [Верш] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Гужэль А. Дойна: [Верш] / З малд. // Маладосць. № 8; Імерманіс А. Вялікі палет: Урывак з паэмы «Свет затаіў дыханне» / З лат. // ЛіМ. 10 лют.; Шыршоў Б. Хадакі: [Верш] / З рус. // Там. жа. 30 сак.; Альда Я. Радзіме: [Верш] / З чэш. // Там жа. 7 мая; Твардоўскі А. Маім крытыкам: [Верш] / З рус. // Там жа. 21 чэрв.; Балцан І. Маім сааўтарам: [Верш] / З малд. // Там жа. 16 жн.; Судрабкалн Я. Савецкі чалавек: [Верш] / З лат. // Там жа. 2 вер.; Лупан А. Зоры ў Дубасарах: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Мальцінскі Х. Гранатавы сок: [Верш] / З яўр. // Там жа. 28 кастр.; Пракоф'еў А. Бярозкі: [Верш] / З рус. // Там жа. 2 снеж.

1961. Платнер А. Цагліна і дом; Курыца-зазнайка: [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Вясёлая іголка. Мн.; Масэнка Т. Колер зямлі; У Кіеве; Беларускай маці; Права на шчасце; Сусветная слава Кабзара: [Вершы] / З укр. /// Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.; Пракоф'еў А. Вершы пра Расію: Мужнасць; «Я не аб тым, што называюць славай...»; «Не ведаю, што ў памяці пакіну...»: [Вершы] / З рус. // Пракоф'еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; Мальцінскі Х. Вясенні кліч; У беларускіх лясах; Крыху паэтычнай самакрытыкі: [Вершы] / З яўр. // Беларусь. № 1; Пракоф'еў А. Вершы аб Расіі: «Мне пра Расію трэба гаварыць...»; «Люблю блакіт нябёс тваіх чароўных...»; «Сваю не раз паказваў вораг сілу...»; «Ужо ў Сузор'і сцяг наш прамяністы...» / З рус. // Работніца і сялянка. № 9; Яго ж. Вершы аб Расіі: «Мне пра Расію трэба гаварыць...»; «Сам-насам не аднойчы быў з табой...» / З рус. // Гомел. праўда. 15 жн.; Яго ж. Вершы аб Расіі / З рус. // Калг. праўда. 9 жн.; Тычына П. Размова з сучаснасцю: [Верш] // З укр. // ЛіМ. 27 студз.; Масэнка Т. Слава песняра: [Верш] / З укр. // Там жа. 10 сак.; Забашта Л. Бацьку-кабзару: [Верш] / З укр. // Мін. праўда. 10 сак.; Пракоф'еў А. Вершы пра Расію: «Мне пра Расію трэба гаварыць...; «Сам-насам неаднойчы быў з табой...»; «Люблю блакіт нябёс тваіх чароўных...»; «Сваю не раз паказваў вораг сілу...»; «Ужо ў Сузор'і сцяг наш прамяністы...» / З рус. // Там жа. 12 жн.; Плябейскі А. Беларусь: [Верш] / З рус. // Там жа. 13 вер.

1962. Малышка А. Янка Купала; Юшчанка А. Таполя; Вязынка — сяло Купалы: [Вершы] / З укр. // Народны паэт Беларусі. Мн.; Хакім-задэ Ніязі Х. Прачніся!; Працаўнік боба; Айбек. Узбекістан: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.; Сасюра У. Янка Купала: [Верш] / З укр. // Беларусь. № 7; Айбек. Узбекістан: [Верш] / З узб. // ЛіМ. 30 кастр.

1963. Мальцінскі Х. Крыху паэтычнай самакрытыкі: [Верш] / З яўр. // Мальцінскі Х. Поплеч з сынамі усімі. Мн.; Юшчанка А. Над сонечнай кнігай Купалы; Любоў без меж; Таполя: [Вершы] / З укр. // Юшчанка А. Калі ласка! Мн.

196. Гірнык М. На Кос-Арале: [Верш] // З укр. // Полымя. № 9; Яго ж. Вецер шуміць...: [Верш] / З укр. // Наст. газ. 7 сак.

1965. Джымбінаў Б. Звычай; Чарапіца: [Вершы] / З калм. // Звязда. 28 ліст.

1966. Мірзоеў Г. Балада пра Дэхкана і яго сястру Бахор; Скрыпка; Вясна: [Вершы] / З тадж. // Паэты Таджыкістана. Мн.; Хакім-задэ Ніязі Х. Прачніся!; Працаўнік боба: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Мірзоеў Г. Я рады: [Верш] / З тадж. // Полымя. № 9; Гарэцкі П. Век; Дубы: [Вершы] /

З укр. // Звязда. 4 лют.; Турсун-задэ М. Песня любві: [Верш] / З тадж. // Там жа. 6 кастр.; Мірзоеў Г. Чарэшня: Быль / З тадж. // Мін. праўда. 7 кастр.

1967. Шутэнка Г. Свіцязь: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 2; Бахоры А. Вяршыня: [Верш] / З тадж. // Звязда. 28 вер.; Юшчанка А. Ліпнёвай ноччу: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 8 жн.

1968. Рыльскі М. Дружба шчырая; Масэнка Т. Беларускай маці / З укр.; Аліеў Р. Дом Першага з'езда РСДРП; Вечны агонь / З турк.; Балцан І. Вызваленне / З малд.; Ангабаеў С. «Я не быў ніколі ў Беларусі...» / З бур.; Давыдкаў І. «Калі нарадзіўся мой сын...» / З балг.: [Вершы] // Табе, Беларусь. Мн.; Давыдкаў І. «Калі нарадзіўся мой сын...»: [Верш] / З балг. // Голас Радзімы. № 51; Аліеў Р. Вечны агонь: [Верш] / З турк. // ЛіМ. 16 ліп.; Балцан І. Вызваленне: [Верш] / З малд. // Мін. праўда. 22 ліст.

1969. Гарэцкі П. Беларусі; Песня пра Нёман; Жураўлі; «Я рос, мужнеў...»; «Усё ў жыцці...»; Апошні гром; Восень; Волат у Карпатах; Кіеўскія акварэлі; Вінаград; Слова пра зямлю; «Дзе-небудзь яшчэ...»; Век; Дубы; У парку імя Максіма Рыльскага; «Я не прашу...»: [Вершы] / З укр. // Гарэцкі П. З дняпроўскіх круч. Мн.

1970. Алейнік С. Як малы Хвядос біўся з вялікім казлом: [Верш] / З укр. // Алейнік С. Цуд у чаравіку. Мн.; Гелавані М. «Ён ляжаў маўкліва днём гарачым...»; Плач каня; «Ты...»: [Вершы] / З груз. // Гелавані М. Клятва. Мн.; Вургун С. Пра калгасніцу Басцю: З паэмы / З азерб. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Кунанбаеў А. «Не для пацехі я складаю верш...»; «Юнацтва шчырага агонь...»; «Бялюткая шыя з касою тугой...»; «Не, гнеў не ўспыхне ў душы маёй...»: [Вершы] / З каз. // Кунанбаеў А. Выбранае. Мн.; Ханінаў М. Балада пра партрэт; Бацька; Зімовы вечар: [Вершы] / З калм. // Ханінаў М. Хвоі і цюльпаны. Мн.; Гарэцкі П. Ля помніка Купалы; Дуб у акопах: [Вершы] / З укр. // Звязда. 2 жн.

1971. Масэнка Т. Асенняя паэма / З укр. // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Нагнібеда М. Ліда; Успамін пра Малееўку: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Трэцяе спатканне. Мн.; Нерыс С. Мама! Дзе ты?: [Верш] / З літ. // Нерыс С. Калі зямля прачынаецца... Мн.; Гюг К. Другая амністыя; Што мы спявалі ў турме? Шатлэн Э. Выгнаннік 1871 года; Зорка выгнанніка: [Вершы] / З фр. // Паэты Парыжскай Камуны. Мн.

1972. Гамзатаў Р. «Махнуўшы ў небе хусткаю шырокай...»; «О, калі б мужчыны гор...»; «У юнака, што з нашага аула...»; «Глыбокаю ноччу...»; «Зноў надыходзіць ранак...»: [Вершы] // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; Эмін Г. «Ты кахаеш мяне?..»; «Не толькі мы...»; Вясенняе; «Спыталі вы ў мяне...»: [Вершы] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Юшчанка А. Таполя: [Верш] / З укр. / Бярозка. № 7; Аліеў Р. Вечны агонь: [Верш] / З турк. // Там жа. № 11; Шимук В. Березина; Лебеда; Котра: [Вершы] / С бел. // Знамя юности. 10 февр.

1973. Гарэцкі П. У вянок Янку Купалу: Канеў; Сястра; Дуб у Акопах: [Вершы] / З укр. // Беларусь. № 7; Яго ж. Ля помніка Купалы: [Верш] / З укр. // Звязда. 7 ліп.; Смелякоў Я. Маёр: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 5 кастр.

1974. Гулія Д. Пра Леніна: [Верш] / З абх. // Гулія Д. Выбранае. Мн.; Мазурунас У. Атака; Помнік; Вяртанне: [Вершы] / З літ. // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Яго ж. Нараджэнне песні; У атацы; «Зноўку прыйдзе вясна...»: [Вершы] / З літ. // Звязда. 26 сак.; Істомін І. Шторм: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 5 снеж.

1975. Дудзін М. «Лічыце мяне камуністам!»: [Верш] / З рус. // Камуністы. Мн.; Касячэнка Г. «Прыпадзі да зямлі...»; Ранак; Сарока А. Будучыні; Хай квітнее лянок; Зямлі маёй: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Гірнык М. Мая Звянігародчына; «Здаецца іншым часам мне...»; «Якою веліччу, натхненнем...»; Смерць Арла; Гэта — не праграмуецца; «Ці лёсам прызначаецца...»; Савіч І. Смерць Петраркі; Голас маці; Жывеш, як родны, у сэрцах; Грук... грук: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Яго ж. Смерць Петраркі: [Верш] / З укр. // Полымя. № 6; Бабаджан А. Герб Таджыкістана: [Верш] / З тадж. // Звязда. 7 лют.; Дудзін М. «Лічыце мяне камуністам!»: [Верш] / З рус. // Там жа. 27 лют.; Пракоф'еў А. Мужнасць: [Верш] / З рус. // Там жа. 2 снеж.

1976. Гарэцкі П. Балада пра забыты дзот: [Верш] / З укр. // Звязда. 27 мая; Гіра Вітаўтас С. Зброя і воін: [Верш] / З літ. // Мін. праўда. 9 мая; Рыльскі М. Дружба; Тычына П. Размова з сучаснасцю: [Вершы] / З укр. // Там жа. 23 мая; Савіч І. Грук... грук: [Верш] / З укр. // Там жа. 29 мая; Масэнка Т. Беларуская маці: [Верш] / З укр. // Там жа. 4 чэрв.; Браун М. Беларусі: [Верш] / З рус. // Там жа. 8 ліст.; Тычына П. Неператожны дух: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 23 мая.

1977. Браун М. «Кастрама-Кастромушка...»; Адміралцейская ігла; Беларусі; Анне Ахматавай: [Вершы] / З рус. // Браун М. Ленінградскае неба. Мн.; Мікалайціс-Пуцінас В. Зямлю я вітаю; Уся Літва; Eroico; Гіра Вітаўтас С. Пры святле газоўкі; Перамога; З паэмы пра Ленінград: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Вацы М. Будзь, камунізм, надзеяй нашай!; Нібыта прытча; Шэсцьсот форынтаў; Караваны: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Сцепанюк Б. Ракеты: [Верш] / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.

1979. Кутаў М. Вецер Кастрычніка; «Як гара вялізная здалёку...»; Марозаў Г. «Жыві, маё каханне...»; «Як жывецца табе, любая?..»; Слепакова Н. Кастрычніцкая казка; Трыфанаў Г. Ленінграду; «У жытнім полі, полі дымным...»; Чацвёрты справа; Халід Р. Аляксандру Пракоф'еву; Цакуноў А. Стэпавая балада; Шэвелеў А. «Яшчэ сонца над полем свяціла...»; «І плакаў, і спяваў гармонік...»; Яўстыфееў М. Медаль; Хатынь: [Вершы] / З рус. // Прызнанне. Мн.; Гарэцкі П. «У садзе падаюць лісты...»; «Я не турбуюся...»: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 6 ліп.; Аліеў Р. Дом Першага з'езда РСДРП: [Верш] / З турк. // Чырв. змена. 7 студз.

1980. Букаў Е. «Вырошчваў я мой плод — каторы год!..»; Мая праўда; Трывога; Дружба; Марцішор; Мой суддзя: [Вершы] / З малд. // Букаў Е. Нараджэнне першай зоркі. Мн.

1982. Малышка А. Янка Купала («Краем цудоўным іду я, дзіўлюся...»); Сасюра У. Янка Купала («На ўвесь свой век запомніўся...»): [Вершы] / З укр. // Нам засталася спадчына. Мн.; Турсун-задэ М. У пасёлку рабоў; Будаўнік дарог: [Вершы] / З тадж. // Турсун-задэ М. Высокае гняздо. Мн.; Шавялёва К. Парастак жыцця; «Для таго, каб пайсці ад цябе...»; Данская зямля; Скала; Мак у стэпе; Зямля; Вецер з мора: [Вершы] / З рус. // Шавялёва К. Зямная веліч. Мн.

1983. Махтумкулі. «Мінецца...»; «Нішто не ўтрымае...»; «Кожнае слова маё...»; «На багацце не гляне...»; «Стала горыччу...»: [Вершы] / З турк. // Махтумкулі. Салавей шукае ружу. Мн.

1984. Жупанін С. Дзве сястрычкі; Лясныя гадзіннікі; Пчолка і светлячок; Вясёлы ўраджай: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Нерыс С. Мама! Дзе ты?: [Верш] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Мушнык С. Боты: [Верш] / З укр. // Ля вечнага агню. Харків; Мн.

1985. Гелавані М. Плач каня: [Верш] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Рыльскі М. Слова гневу: [Верш] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.

1.5.

На армянскую мову. Белавежа: [Верш] / Пер. Г. Арцянян // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На асецінскую мову. Царды хуыз; Машековы хохыл; Энэмэлгэ дидинджытэ: [Вершы] / Скъифироны тэлм. // Хэстарыд зарэг. Советон белорусаг поэтты эмдзэвгэтэ. Цхинвали, 1976.

На венгерскую мову. Párt benned bízunk... / F. Szily Ernö // Tiszatáj. 1951. № 1—2.

На калмыцкую мову. Ээж болсн партьм: Шулг / Орч. Хоньна М. // Теегин Герл. 1964. № 3.

На кіргізскую мову. Хатынь кайыны / Котор. А. Исмаилов // Кыргызстан маданияты. 1977. 8 сент.

На латышскую мову. Bāka; Beloveža; Imortelas;

Kaijas virs Minskas / Atdz. Ā. Elksne // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Imortelas / Atdz. Ā. Elksne // Lit. un Māksla. 1960. 23. Apr.

На літоўскую мову. Minskui / Vert. V. Blože; Heinrichui Heinei; Pergales diena / Vert. P. Keidošius // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Mergaite iš Polieses; Svyturys; Kazachstano stepese / Vert. V. Mozūriūnas // Jaunimo gretos. 1955. Nr 2; Pergale. 1955. Nr 2; Lietuvai; Kazachstano stepese; Švyturys; Mergaite iš Paleses / Vert. V. Mozūriūnas. // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius 1958; Lietuvai / Vert. V. Mozūriūnas // Pergale. 1958. Nr 9; Kauno tiesa. 1958. Rugs. 21; Kalba Vilnius. 1958. Rugs. II; Lietuvai; Kazachstano stepese; Švyturys; Mergaiteš Paleses / Vert. V. Mozūriūnas // Mozūriūnas V. Raistai. I. Vilnius, 1971; Lietuvai // Taryb. mokyt. 1973. Kovo 14; Lietuvai / Vert. V. Mozūriūnas // Raud. veliava [Šiaul.]. 1974. Kovo 20.

На малдаўскую мову. Меридианул Курск; Кынтэ Мария Биешу: [Вершы] / Трад. И. Ватаману // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Кынтэ Мария Биешу / Трад. И. Ватаману // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На рускую мову. Хлеб дружбы: Стихи. М., 1958; Рэц.: Лозневой А. «Хлеб дружбы» // Сов. Бел. 1958. 9 окт.

Колосья наливаются: Лирика / Пер. В. Приходько. М., 1968.

Солдаты не забывают: Стихи и поэмы. М., 1977. Рэц.: Белевич А. «...Поспел, горит огонь вишневый» // Неман. 1978. № 2; Кадет М. Дороги памяти // Во славу Родины. 1978. 15 марта; Костко В. Знаменам реять в высоте // Крас. звезда. 1978. 8 апр.; Мацкевіч А. У сэрцы маім заўсёды // Вяч. Мінск. 1978. 18 ліп.; Паляшук У. Не забываюць ветэраны... // Мін. праўда. 1978. 22 сак.; Фёдараў І. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 23 снеж.

Грозовые перекрестки: Стихотворения. Поэма / Пер. С. Волчек. М., 1985. Рэц.: Нарубовіч В. // ЛіМ. 1985. 13 вер.

Глоток воды: Рассказ // Сов. Бел. 1945. 24 февр.; Сеем счастье свое: [Верш] // Там жа. 1946. 21 апр.; Мой голос: [Верш] // Там жа. 1947. 8 февр.; «Нам книга эта солнцем светит...»: [Верш] // Пер. П. Волкодаев // Сталин. молодежь. 1949. 4 дек.; Вступая в партию: [Верш] / Пер. А. Тверской // Смена. 1950. № 18; «Где прошли солдаты...»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Бел. 1950. 9 апр.; Приезд в Негорелое: [Апавяданне] / Пер. Д. Ковалев // Сталин. молодёжь. 1951. 17 июня; Беловежь // Пер. Н. Заболоцкий; В городе Потсдаме / Пер. Н. Вольпин; «Где прошли солдаты...» / Пер. П. Дружинин: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Россия / Пер. М. Комиссарова; Корейскому солдату; «Мы пущей шли...» / Пер. М. Бернович; Новым путем; Осень; Озимь; Народы требуют мира / Пер. Л. Хаустов; «Где прошли солдаты...» / Пер. П. Кобзаревский; На разъезде Верхутино; Генриху Гейне; В городе Потсдаме / Пер. П. Кобзаревский; Памятник советским воинам в Берлине / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 1952; Сталин / Пер. Л. Хаустов; Большой праздник / Пер. Д. Ковалев: [Вершы] //От всего сердца. Мн., 1953; Незабываемый день: [Верш] / Пер. Р. Ерохин // Сов. Отчизна. 1953. № 6; Зори счастья: [Верш] // Сов. Литва. 1953. 21 июля; На новых землях: [Вершы]: Мурзукуль; Маяк; Свадьба в степи; Романтики; Аман, карагай! / Пер. Я. Хелемский // Дружба народов. 1955. № 1; Юность: [Верш] / Пер. А. Тверской // Моск. комсомолец. 1955. 30 апр.; Свадьба в степи: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Сталин. молодёжь. 1955. 30 янв.; На новых землях: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Там жа. 1955. 29 апр.; Родной бор: [Верш] / Пер. А. Тверской // Там жа. 1955. 30 июня; «В тот день...»: [Верш] / Пер. А. Тверской // Комс. правда. 1956. 4 февр.; На новых землях: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // ЛГ. 1956. 29 мая; Ленин: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Известия. 1957. 22 апр.; Стяг республики: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1957. 22 окт.; Под советской звездой: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа 1957. 31 дек.; Зрелость: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Бел. 1957. 12 мая; Украине: [Верш] / Пер. В. Бойко // Там жа. 1957. 26 сент.; Деревня Ольшов; Орлы в степи; «Ты в дорогу меня провожала...»; «Лишь услышу я звонкий твой голос...»; «Он мне в сердце глубоко проник...»: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Отчизна. 1958. № 2; Надя Горошко: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Знамя юности. 1958. 3 июня; Юность земли: [Верш] // Известия. 1958. 1 мая; Бессмертники: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Бел. 1958. 22 апр.; Литве: [Верш] // Там жа. 1958. 23 мая; Моя молодость: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1958. 29 июня; Чайки над Минском: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1958. 30 июля; Орлы в степи: [Верш] // Там жа. 1958. 11 окт.; Съезд коммунистов: [Верш] / Пер. Н. Быховцев // Сов. Отчизна. 1959. № 1; Партии: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Во славу Родины. 1959. 25 янв.; Моему современнику: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1959. 22 марта; Большой Первомай: [Верш] // Там жа. 1959. 1 мая; Солдатская лирика: [Верш] / Пер. В. Бойко // Там жа. 1959. 6 сент.; «Гнался ветер, да отстал...»: [Верш] // Там жа. 1959. 13 сент.; Звезда Родины: [Верш] // Там жа. 1959. 24 сент.; Родной край; Твой сектор: [Вершы] / Пер. К. Титов и В. Тарас // Там жа. 1959. 18 окт.; Моей стране: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1959. 6 нояб.; Над Бугом: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1959. 22 нояб.; Партии — матери: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Известия. 1959. 30 янв.; Стране Советов: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Сов. Бел. 1959. 6 нояб.; Коммунистические бригады: [Верш] / Пер. В. Кунцевич // Там жа. 1959. 9 дек.; Раздумье: [Верш] / Пер. В. Бойко // Во славу Родины. 1960. 10 янв.; Баллада о солдате: [Верш] // Там жа. 1960. 6 марта; Бессмертники: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 3 дек.; Партия Ленина: [Верш] // Сов. Бел. 1960. 1 мая; Сады Октября: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 7 нояб.; Чайки над Минском: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Сов. Латвия. 1960. 25 авг.; Родной край / Пер. К. Титов // Там жа. 1960. 3 сент.; Свадьба в степи: [Верш] / Пер. Я. Хелемский // Веселый концерт. М., 1961; «Когда я родился...»; Солдатская форма; Песня о мужестве: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Во славу Родины. 1961. 5 февр.; Материнская вера: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1961. 8 марта; Сов. Бел. 1961. 8 марта; Салют Победы: [Верш] / Пер. К. Титов // Во славу Родины. 1961. 9 мая; Сов. Бел. 1961. 9 мая; О письмах; Буду молодость славить: [Вершы] // Во славу Родины. 1961. 4 июня; Ясные дали: [Верш] // Там жа. 1961. 6 авг.; Утро Кубы: [Верш] // Сов. Бел. 1961. 31 янв.; Вишневый огонь: (Отрывки из одноим. поэмы) / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1962. 27 июля; Маяк: [Верш] / Пер. С. Смоляков // Дальний Восток. 1963. № 5; Баллада о Неизвестном / Пер. К. Титов // Во славу Родины. 1963. 13 февр.; Обнимаем тебя, Фидель!: [Верш] // Там жа. 1963. 2 июня; «Их имен я не знаю...»: [Верш] / Пер. К. Титов // Зорька. 1963. 27 апр.; Рука друга: [Верш] // Сов. Бел. 1963. 1 мая; Ключи от рейхстага; Солдатская звезда: [Вершы] / Пер. К. Титов // Во славу Родины. 1964. 2 авг.; Я в ответе за все: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1964. 11 окт.; Клад земли: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1964. 15 дек.; Баллада о герое: [Верш] // Заря. 1964. 22 марта; «Где прошли солдаты...»; Памятник советским воинам в Берлине: [Вершы] // Сов. Бел. 1964. 23 февр.; Мастерам белорусского кино: [Вершы] // Там жа. 1964. 17 дек.; «Когда я родился...»; Солдатская форма / Пер. Н. Кислик; «Где прошли солдаты...» / Пер. Д. Ковалев; Памятник советским воинам в Берлине / Пер. А. Рождественский: [Вершы] // Дружба боевая. М., 1965.; Аисты: [Верш] / Пер С. Смоляков // Дальний Восток. 1965. № 5; «С Новым Годом, Отчизна родная!..»: [Верш] // Во славу Родины. 1965. 1 янв.; Страницы века: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1965. 14 марта; Аисты возвращаются домой: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1965. 11 июля; Черная река: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Гродн. правда. 1965. 23 мая; Баллада о пулемете: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Знамя юности. 1965. 1 окт.; Быль о Черной реке: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1965. 18 июля; Говорит партия: [Верш] // Во славу Родины. 1966. 10 апр.; Огонь: [Верш] / Пер. М. Плотников // Там жа. 1966. 29 мая; Медали: [Верш] // Там жа. 1966. 17 июля; Дорога:

[Верш] / Пер. А. Харкевич // Сов. Бел. 1966. 2 марта; Вишневый огонь: Отрывок из поэмы / Пер. К. Титов // Соц. Донбасс. 1966. 19 окт.; Янтарный свет: [Верш] / Пер. В. Приходько // Знамя юности. 1967. 23 авг.; «Добрый день, дорогая столица...»: [Верш] // Там жа. 1967. 30 авг.; Благодарность: [Верш] // Там жа. 1967. 29 нояб.; Лето на Нарочи; Сосны над Неманом: [Вершы] / Пер. В. Приходько // Сов. Бел. 1967. 3 сент.; Моя Беларусь: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Узбекистан. 1967. № 6; Мой Ольшов / Пер. А. Дракохруст; Солдат в Берлине / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Из походной тетради: [Вершы]: На Курской косе / Пер. В. Приходько; Солдатская форма / Пер. Н. Кислик // Неман. 1968. № 2; Тебе, наш округ: [Верш] // Во славу Родины. 1968. 23 нояб.; Сов. Бел. 1968. 28 нояб.; Ты — лучшая песня моя: [Верш] // Во славу Родины. 1968. 28 дек.; Солдатская форма: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Гродн. правда. 1968. 22 февр.; Я родился в двадцатом; Баллада о материнской вере; Аисты возвращаются; Сосна и клен: [Вершы] // Знамя юности. 1968. 14 февр.; Стяг республики: [Верш] // Лесная пром-сть. 1968. 28 дек.; Баллада о братстве; Разговор с дочерью: [Вершы] / Пер. В. Приходько // Сел. газ. 1968. 17 янв.; Солдат в Берлине: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Сов. Бел. 1968. 11 мая; Лирика: Вещмешок; Калиновые зори / Пер. Н. Кислик; Орешина / Пер. И. Василевский // Неман. 1969. № 6; Поверка: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1969. 15 мая; Политрук: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1969. 23 авг.; Два цвета: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Звезда. 1969. № 1; «Когда я родился...»; Калиновые зори; Орешина: [Вершы] // Комсомолец Таджикистана. 1969. 27 июня; «Мне не забыть окоп на поле боя...»; Поверка; [Вершы] / Пер. А. Шарапов // Путь к победе. Мн., 1970; Цвет жизни: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Неман. 1970. № 2; День рождения: [Верш] / Пер. Б. Ганкин // Во славу Родины. 1970. 23 февр.; Поверка; «Немало добрых правил для солдата...»: [Вершы] // Там жа. 1970. 25 февр.; Родной Москве; Генриху Гейне; На новых землях: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Снова в Берлине: [Верш] // Во славу Родины. 1971. 21 февр.; Над Бугом: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1971. 22 июня; Страницы века: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Сов. Бел. 1971. 6 нояб.; Станция Коммунары: [Верш] / Пер. И. Василевский // Гудок. 1972. 30 янв.; Солдатская дорога: [Верш] // Сов. Бел. 1972. 2 июля; Цветы Памира: [Верш] / Пер. А. Буртынский // Соц. индустрия. 1972. 30 дек.; Курский меридиан: [Верш] / Пер. Ю. Богданов // Во славу Родины. 1973. 15 июня; «Где прошли солдаты...»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1973. 17 июня; Солдатская дорога: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Там жа. 1973. 17 авг.; Мамаев курган; Заря над Курском: [Вершы] / Пер. Ю. Богданов, автор // Вяч. Мінск. 1973. 27 жн.; Курский меридиан; Надписи на Мамаевом кургане: [Вершы] / Пер. Ю. Сапожков // Сов. Бел. 1973. 5 авг.; «Где прошли солдаты...» / Пер. Д. Ковалев; Памятник советскому воину в Берлине / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Цитадель / Пер. В. Приходько; Березы / Пер. Ю. Богданов: [Вершы] // Во славу Родины. 1974. 22 февр.; На маневрах «Двина»; Военные строители / Пер. автор; Памятник советскому воину в Берлине / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // Родины сыновья. Мн., 1975; Фильм «Цитадель славы» на Кубе: [Верш] / Пер. В. Приходько // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Мамаев курган; Курский меридиан; Хатынский набат / Пер. Ю. Богданов; Ю. Сапожков; Н. Кислик // Во славу Родины. 1975. 1 июня; Черная река: [Верш] / Пер А. Шарапов // Там жа. 1975. 7 дек.; Последнее письмо с войны: (Поэма) // Пер. И. Бурсов // Подвиг. М., 1976. Вып. № 12; Свет берез: [Вершы] / Пер. В. Гуринович; А. Парнара // Неман. 1976. № 11; Хатынская береза: [Верш] / Пер. Н. Кутов // Звезда. 1977. № 7; Политрук: [Верш] // Во славу Родины. 1977. 9 мая; Я родился в двадцатом: [Верш] / Пер. Г. Ладонщиков // Земля с лазурными очами. М., 1979; Орешина; Станция «Коммунары»: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Поверка: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1980. 25 мая; Седая гвардия; Бранденбургские ворота; Поверка; Моя молодость: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст, Н. Кислик // Во славу Родины. 1980. 24 февр.; Настоящий друг; «Осень красная в полете...»; «Ты пришла — и запахло лучами...»: [Вершы] / Пер. И. Глотов // Знамя юности. 1980. 26 февр.; Монолог матери; Бранденбургские ворота: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1981. 18 июня; Мамаев курган: [Верш] / Пер. В. Тарас // Во славу Родины. 1983. 13 марта; Тучка седины; Баллада про сухарь: [Вершы] / Пер. В. Азаров // Беларусь моя. Л., 1983; Бранденбургские ворота: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1983. 9 мая; Похороны фронтовика; Беловежье: [Вершы] // Сов. Крым. 1983. 17 апр.; Чтоб жизнь продолжалась: [Вершы] / Пер. С. Волчек // Неман. 1984. № 6; «Дороги в безвестные вечные дали...»: [Верш] / Пер. П. Кошель // Новый мир. 1984. № 8.

На таджыкскую мову. Байраки республика: [Верш] / Тарч. А. Бобочон // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Сарбоз аз Душанбе / Тарч. А. Бобочон // Точ. совети. 1978. 24 февр.

На ўзбекскую мову. Минск устида чайкалар; Ватан юлдузи; Пропуск; Мойчечак: [Вершы] / Г. Жахонгиров тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Зустріч на цілині: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Дніпро. 1955. № 3; Маяк: [З вершаў пра цаліну] / Пер. М. Гірник // Зміна. 1955, № 5; Білорусії: [Верш] / Пер. П. Сліпчук // Рад. Укр. 1956. 2 груд.; Маяк; Весілля в степу / Пер. А. Кацнельсон; Мурзукуль / Пер. М. Гірник: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; В рідній стороні: [Верш] / Пер. К. Дрок // Зміна. 1957. № 6; Сестрі: [Верш] // Там жа. № 12; Україні: [Верш] / Пер. О. Жолдак; М. Гірник // Літ. газ. 1957. 17 вер.; Молодий ленінець. 1957. 22 вер.; Рад. Укр. 1957. 22 вер.; Моя Білорусь: [Верш] / Пер. М. Гірник // Молодь України. 1957. 15 вер.; Чайки над Мінськом: [Верш] / Пер. М. Петренко // Ленін. молодь. 1958. 21 вер.; Моя Білорусь: [Верш] / Пер. М. Гірник // Рад. Поділля. 1958. 31 груд.; Чайки над Мінськом: [Верш] / Пер. М. Гірник // Вітчизна. 1959. № 1; Вітчизна Леніна: [Верш] / Пер. О. Жолдак // Вільне життя. 1960. 22 квіт.; Теплий вітер: [Верш] // Комс. прапор. 1960. 3 лют.; Білоруські мотиви: [Вершы] / Пер. І. Рибицький // Корчагінець. 1970. 5 бер.; Де пройшли солдати; Від тебе листів нема; Маяк; «Осінь червінню палала...»; Чайки над Мінськом; Ліщина; Сповідь сина; Осіння барва: [Вершы] / Пер. М. Гірник; О. Ющенко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Герої Чорномор'я: [Верш] / Пер. С. Литвин // Сад над морем. Сімферополь, 1972; На переправі: [Верш] / Пер. А. Логвиненко // Київ. правда. 1975. 11 трав.; Вишневий вогонь: [Паэма] / Пер. П. Горецький // Молодь України. 1975. 19 черв.; Спомин про шлях: [Верш] / Пер. П. Ребро / Літ. Україна. 1976. 24 вер.; Балада про безсмертя; Летять літа; Спомин про шлях: [Вершы] / Пер. Б. Степанюк, П. Ребро // Літ. Україна. 1977. 12 квіт.; Армійські будні: [Верш] / Пер. П. Горецький // Лісова колиска. К., 1979; Спогад: [Верш] / Пер. П. Горецький // Вогненні дороги. К., 1984; Лист до сестри: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Ля Вечнага агню. Харків; Мн., 1984.

2.3.

На беларускай мове. Ахрыменка П. Вішнёвы агонь // ЛіМ. 1964. 17 студз.; Бурносаў В. Безадказнасць да слова // Там жа. 1953. 10 студз.; Яго ж. На варце міру // Полымя. 1950. № 10; Бялевіч А. Ёсць яшчэ медаль за працу // Бялевіч А. Чарадзеі. Мн., 1970; Яго ж. Шчырая песня паэта // Звязда. 1970. 25 лют.; Велзараў А. У дарозе // ЛіМ. 1946. 22 чэрв.; Гаўрусёў С. Паштоўкі з дарогі // Там жа. 1970. 24 лют.; Кудраўцаў І. Вогненнымі вёрстамі // Звязда. 1980. 24 лют.; Мартынава Э. Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад. Мн., 1973. С. 95—97; Марціновіч А. Думкі пра нарыс // Полымя. 1959. № 12; Матыленка Б. На новых землях // Віцеб. рабочы. 1955. 7 мая; Няхай Р. Паэт і воін // Мін. праўда. 1970. 25 лют.; Яго ж. Салдат Перамогі // ЛіМ. 1980. 22 лют.; Паэма пра салдата // Віцеб. рабочы. 1970. 25 лют.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пы-

сін А. Адданасць // Прыходзька П. Лісты з паходаў. Мн., 1980; Яго ж. Патрыятычная песня // Маг. праўда. 1970. 25 лют.; Пятру Прыходзьку — 50 гадоў // ЛіМ. 1970. 24 лют.; Пятру Прыходзьку — 60 // Там жа. 1980. 22 лют.; Рубін І. Абавязак і памяць // Там жа. 1985. 15 лют.; Салавей Л. Раніца новага жыцця // Там жа. 1952. 5 снеж.

На рускай мове. Алексеев О. Дорогами жизни // Вяч. Мінск. 1970. 25 лют.; Звонак А. Закон притяжения // Сел. газ. 1970. 25 февр.; Новаторов П. Поэма о солдате // Заря. 1970. 25 февр.; Поэма о солдате // Гродн. правда. 1970. 25 февр.; Федюкович М. Адрес поэзии — жизнь: Петру Приходько — 60 лет // Знамя юности. 1980. 26 февр.

2.4.

На беларускай мове. Пысін А. Палёт: [Верш] // Пысін А. Палёт. Мн., 1982.

В. У. Смольская.

ПТАШНІКАЎ ІВАН

Пташнікаў Іван Мікалаевіч [н. 7.10.1932, в. Задроздзе Плешчаніцкага (цяпер Лагойскага) р-на Мінскай вобл.], празаік. Член СП Беларусі з 1959. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1978, за аповесць «Найдорф»). Заслужаны работнік культуры Беларусі (1983).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацькі працавалі ў калгасе. Да вайны скончыў 3 класы Задроздзенскай пачатковай школы. З 1941 да 1944 вёска знаходзілася пад акупацыяй, якую перажыла і сям'я Пташнікавых. Пасля вайны скончыў Крайскую сямігодку, Плешчаніцкую беларускую СШ (1951). Працаваў у рэдакцыі плешчаніцкай раённай газеты «Ленінец», настаўнікам Лонваўскай пачатковай школы. У 1957 скончыў аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ. Працаваў рэдактарам мастацкай літаратуры Белдзяржвыдавецтва (1957—58), рэдактарам аддзела прозы часопіса «Маладосць» (1958—62). З 1962 рэдактар аддзела прозы часопіса «Полымя». Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца пачаў у 1952 (верш «На полі родным»). Першы яго празаічны твор — аповесць «Чачык» (1957); першая кніга апавяданняў — «Зерне падае не на камень» (1959). Яны, а таксама раман «Чакай у далёкіх Грынях» (1960) вызначылі пачатак творчага шляху І. Пташнікава-празаіка, прыхільнасць яго да вясковай тэматыкі, засведчылі добрае веданне паўсядзённага вясковага побыту, нораваў, звычаяў, псіхалогіі вяскоўцаў, здольнасць аўтара грунтоўна і ўсебакова паказаць дыялектыку характараў, праўду рэальных абставін. Канфлікты, як і праца, побыт людзей, маюць сацыяльную накіраванасць, таму ў выдавецтвах яго творы праходзілі з цяжкасцю. І. Пташнікаў пісаў апавяданні, навелы, аповесці пра дзяцей («Алёшка», «Алені», «Бежанка», аповесць «Лонва»), у якіх упершыню пачала вымалёўвацца драматычна-трагічная канцэпцыя жыццёўспрымання, асаблівая ўвага да ўнутранага стану чалавека, загучаў матыў рэха вайны ў пасляваенных лёсах людзей, сталі прыкметнымі плённыя пошукі аўтарам сродкаў і прыёмаў псіхалагічнага аналізу, самараскрыцця характару героя. Тэма вайны, цяжкай народнай памяці пра яе ахвяр займае ў творчасці І. Пташнікава асаблівае месца. Трагедыі спаленых разам з людзьмі вёсак, такіх як Дальва, што падзяліла лёс Хатыні (аповесць «Тартак»), гераічная, самаадданая барацьба партызан і жыхароў акупіраванай Беларусі супраць гітлераўскага нашэсця (аповесць «Найдорф»), антываенны пафас многіх апавяданняў сведчаць пра тое, што вайна ў І. Пташнікава свая, перажытая ў дзяцінстве. Яна пакінула ў душы пісьменніка балючы, нязгасны ўспамін, таму ў яго творах гэта тэма раскрываецца глыбока і праўдзіва, абвострана-трагічна, эмацыянальна-напружана. Раман «Мсціжы» — адзін з найбольш грунтоўных твораў беларускай «вясковай» прозы 60—70-х гадоў. У ім аўтар засяроджвае ўвагу на раскрыцці духоўнага стану чалавека і грамадства, паказвае моцную прывязанасць вяскоўца да сваіх каранёў, бацькоўскага кута, знітаванасць з прыродай. Жанчыне-маці, самаадданай працаўніцы, творцы жыцця І. Пташнікаў прысвяціў раман «Алімпіяда», раскрываючы лёс гераіні ў яго глыбіннай сутнасці, душэўнай шчодрасці і прыгажосці. Шырокае і грунтоўнае адлюстраванне народнага жыцця, хараства прыроды, лёсу простага чалавека, нястомнага працаўніка, глыбокі псіхалагізм, сакавітая мова, уменне па-мастацку перадаць пачуцці, перажыванні чалавека — асноўныя рысы, уласцівыя творчай індывідуальнасці празаіка. Многія творы І. Пташнікава перакладзены на замежныя мовы. Па аповесці «Тартак» на беларускім тэлебачанні ў 1974 пастаўлены аднайменны тэлефільм (сцэнарый аўтара), а ў 1989 па раману «Алімпіяда» — аднайменны тэлевізійны спектакль.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1990—92. Т. 1. Раман; Апавяданні. Мн., 1990. Т. 2. Аповесці; Апавяданні. Мн., 1990. Т. 3. Аповесць; Раман. Мн., 1992. Т. 4. Раман. Мн., 1992.

Тартак; Лонва: Аповесці. Мн., 1970 (Б-ка бел. прозы).

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1. Аповесці; Апавяданні. Т. 2. Аповесць; Раман. Рэц.: Шамякіна Т. Пара сталасці // ЛіМ. 1981. 31 ліп.

1.2.

Зерне падае не на камень: Апавяданні і аповесці. Мн., 1959. Рэц.: Каваленка В. Зямля і чалавек // Чырв. змена. 1960. 5 студз.; Пестрак П. Шырока глядзець на свет // Полымя. 1960. № 10; Савицкий О. «Зерно падает не на камень» // Дружба народов. 1960. № 12.

Чакай у далёкіх Грынях: Раман. Мн., 1962. Рэц.: Дыдышка В. Навошта засмечваць мову // ЛіМ. 1961. 6 студз.

Лонва: Аповесць. Мн., 1965. Рэц.: Андраюк С. Паглыбленне ў характары // Маладосць. 1965. № 12; Березкин Г. Лонва, сорок шестой.... // Сов. Бел. 1965. 7 авг.; Марціновіч А. З глыбінь жыцця // Полымя. 1965. № 6; Шитик В. Завишнюк и его дела // Сел. газ. 1966. 7 авг.; Шкраба Г. Испытание на прочность // ЛГ. 1966. 19 апр.

Сцяпан Жыхар са Сцешыц: Апавяданні. Мн., 1966. Рэц.: Бярозкін Р. Простае жыццё // Полымя. 1966. № 12; Герцовіч Я. Грані самабытнага таленту // ЛіМ. 1966. 13 снеж.; Марціновіч А. Сваім рэчышчам // Беларусь. 1968. № 3; Яго ж. Четыре слова о людях и жизни // Знамя юности. 1967. 25 окт.

Тартак: Аповесць. Мн., 1968. Рэц.: Гудовіч В. Помнік Дальве // Вяч. Мінск. 1970. 4 ліст.; Міско С. Адзін дзень блакады // Звязда. 1969. 28 лют.; Тарас В. Мужная праўда // Полымя. 1969. № 1.

Мсціжы: Раман. Мн., 1972. Рэц.: Бярозкін Р. Андрэй Вялічка з Мсціжаў // Маладосць. 1973. № 4; Царанкоў Л. Пранікненне ў жыццё // Беларусь. 1973. № 4; Шарахоўскі Я. Пра дзень сённяшні і мінулы // ЛіМ. 1973. 16 сак.

Найдорф: Аповесць. Мн., 1976. Рэц.: Андраюк С. А за ім — жыццё // Вяч. Мінск. 1976. 10 чэрв.; Яго ж. Адданасць роднай зямлі // ЛіМ. 1978. 10 ліст.; Егоренкова Г. Двор, открытый миру // Сов. Бел. 1977. 31 марта; Лаўшук С. Пасля блакаднага пекла // Звязда. 1977. 12 крас.; Лебедев В. Трудный путь в Найдорф // Заря. 1976. 31 авг.; Лецка Я. Паміж вайной і домам // Полымя. 1977. № 1; Шамякіна Т. Глыбокае разуменне чалавека // ЛіМ. 1976. 2 ліп.; Шупенька Г. Пра сейбітаў і воінаў // Беларусь. 1977. № 1.

Лонва: Аповесць. Мн., 1982. (Школ. б-ка).

Алімпіяда (Воблакі шасцідзесятых): Раман. Мн., 1985. Рэц.: Люкоўскі П. // ЛіМ. 1985. 5 крас.

Мсціжы: Раман. Мн., 1986. (Бел. раман).

Львы: Апавяданні. Мн., 1991.

1.3.

1952. На полі родным: [Верш] // Звязда. 1 жн.; Спрактыкаваная рука ветэрынара: Фельетон // Мін. праўда. 30 ліст.; Дарога жыцця: [Верш] // Чырв. змена. 1 ліст.

1953. Калгасны паштальён // Мін. праўда. 8 вер.; Класік-рэаліст // Там жа. 9 вер.; Мяне ўзрасціла партыя: [Верш] // Чырв. змена. 5 крас.; Раніца вясны: [Верш] // Там жа. 30 мая; Сустрэча: [Верш] // Чырв. змена. 21 ліп.; Да новай сустрэчы: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; Я зноў у калгасе: [Верш] // Там жа. 1 ліст.

1954. Сёння ў калгасе «Савецкая Беларусь» // Мін. праўда. 17 крас. / Сааўт. М. Клебановіч.

1957. Чачык: Аповесць // Полымя. № 3—5. Рэц.: Клімашэўская І. Першая аповесць // ЛіМ. 1957. 29 мая.

1958. Бяроза шаптала: Апавяданне // Беларусь. № 8; На шчасце: Апавяданне // Маладосць. № 12; Багуны ў бары не растуць: Апавяданне // ЛіМ. 15 сак.; Зломаны крыж: Апавяданне // Там жа. 2 жн.; На шляху луг: Апавяданне // Чырв. змена. 15 чэрв.

1959. Не па дарозе: Аповесць // Маладосць. № 6; Бура ўзнялася з начы: Апавяданне // ЛіМ. 8 крас.; Асенняе апавяданне // Там жа. 1 жн.

1960. Чакай у далёкіх Грынях: Раман // Маладосць. № 9—12. Рэц.: Крышталь В. Пошукі ці літаратурная бравада? // ЛіМ. 1961. 31 студз.

1962. Сцяпан Жыхар са Сцешыц: Апавяданне // Маладосць. № 12; Тры апавяданні: Алёшка; Бежанка; Алені // Полымя. № 4; Прахадная пешка: [Апавяданне] // Чырв. змена. 9 снеж.

1963. Танцы: Апавяданне // Беларусь. № 3; Лімб Алідада: [Раздзел з аповесці «Лонва»] // ЛіМ. 24 снеж.

1964. Лонва: Аповесць // Полымя. № 4, 5. Рэц.: Герцовіч Я. З любоўю і павагай да людзей // ЛіМ. 1964. 26 чэрв.; Сеник Л. Гуманізм ідей та образів // Жовтень. 1964. № 9.

1965. Эцюды з Н-скай часці // ЛіМ. 29 кастр.

1966. Не вам беларусамі звацца! // Голас Радзімы. № 42; ЛіМ. 18 кастр. / У сааўт.; Агні: Апавяданне // Полымя. № 2.

1967. Алені: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Тартак: Аповесць // Полымя. № 12. Рэц.: Бечык В. Зарыва над Дальвай // ЛіМ. 1968. 30 студз.; Гниламедов В. Люди и обстоятельства // Дружба народов. 1968. № 3; Блакада: Раздзел з аповесці «Тартак» // ЛіМ. 14 крас.

1968. Май шумеў навальніцамі: Урывак з апавядання «Бура ўзнялася з начы»; Вясна жыве: Урывак з апавядання «На шляху луг»; Возера Нарэчча; Усход сонца; У Наддацкіх імшарах; Пасля навальніцы; У лясным пагор'і; Дары Бярэзаўца: [Урыўкі з апавяданняў] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Крытыку-раёнляйтэру, за акіян // Голас Радзімы. № 25; Звязда. 26 мая.

1969. Сябры мае — салдаты: Нататкі з падарожнага блакнота // ЛіМ. 30 вер.; Тартак: [Урывак з аповесці] // Ніва. 30 сак.

1970. Не вам беларусамі звацца! // На задворках. Мн. / У сааўт.; Мсціжы: Раман // Полымя. № 11, 12. Рэц.: Дюбайло П. Горизонты духовного мира героя // Дружба народов. 1971. № 5; Курто Е. Андрей Величко и другие // Сел. газ. 1971. 14 марта; Рудаў В. Почыркам тонкага псіхолага // Мін. праўда. 1971. 19 мая; Хадкевіч Т. Людзі з ляснога кутка // Вяч. Мінск. 1971. 17 чэрв.; Апошняя квадра: Урывак з рамана «Мсціжы» // ЛіМ. 11 вер.

1971. Сустрэча: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1972. Восень у лесе: (З апавядання «Алені»): [Урывак] // Залацінкі. Мн.; Алёшка; Алені: [Апавяданні] // У глыбі жыцця. Мн.; Я застаюся: Урывак з рамана «Мсціжы» // Звязда. 15 снеж.

1974. Не вам беларусамі звацца // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн. / У сааўт.

1975. Алёшка: [Апавяданне] // Ішла вайна народная. Мн.; Найдорф: Аповесць // Полымя. № 2, 3. Рэц.: Андреюк С. Смерть ради жизни // Сел. газ. 1975. 23 авг.; Иващенко В. Двор, открытый миру // Лит. обозрение. 1975. № 9; Дома: Раздзел з аповесці «Найдорф» // ЛіМ. 10 студз.

1976. Дома: Урывак з рамана «Найдорф» // Голас Радзімы. 13, 20, 27 мая.

1979. «Цікавіць беларуская вёска»: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 5 студз.

1980. Алёшка: [Апавяданне] // Такія сэрцы ў нас. Мн.

1983. «Эфка»: Апавяданне // ЛіМ. 26 жн.

1984. Сцяпанаўна: Урывак з рамана «Алімпіяда» // Беларусь. № 1; Алімпіяда: Раман // Полымя. № 1—3. Рэц.: Кучар А. Рысы героя нашага часу // ЛіМ. 1984. 25 мая; Застава: [Урывак з рамана «Алімпіяда»] // Звязда. 22 студз.; Алімпіяда: Урывак з кнігі // ЛіМ. 6 студз.

1985. «Эфка»: Апавяданне // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.

1.4.

Маравія А. Пагарда: Раман / З італ. Мн., 1989. (Б-ка замеж. прозы).

Лакснес Х. Атамная база: Раман / З ісп. Мн., 1991.

1960. Фомчанка А. Мой сябра Ігар: Апавяданне / З рус. // Маладосць. № 4.

1969. Алешко А. С молниями рядом: (Отрывок из одноим. романа) / С бел. // Во славу Родины. 12 окт.

1971. Твэн М. Як лячыць прастуду: Апавяданне / З англ. // Твэн М. Утаймаванне веласіпеда. Мн.

1981. Астаф'еў В. Гемафілія: Апавяданне / З рус. // Полымя. № 1; Стацюк Я. Гасцінец: [Апавяданне] / З укр. // ЛіМ. 23 студз.

1.5.

На англійскую мову. The Deer / Transl. A. Weise // Colours of the Native Country. Mn., 1972.

На армянскую мову. Алёшка: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван. 1979.

На балгарскую мову. Найдорф: (Повест) / Прев. Л. Лашкова. София, 1982.

Альошка: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски разкази. София, 1968; Калистрица: [Апавяданне] / Прев. С. Владимиров // 10 беларуски разказвачи. София, 1977; Тартак: [Аповесць] / Прев. Р. Евтимова // Белоруски повести. Варна, 1978; Бежанката: [Апавяданне] / Прев. Л. Лашкова // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На венгерскую мову. Aljoska / F. G. Gasparics // Szovjet Irodalom. 1984. Nr 2.

На казахскую мову. Алешка / Ауд. Макпыров // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На латышскую мову. Tartaka /Atdz. T. Rullis. Rīgā, 1972.

Kalistriene / Atdz. R. Ezera // Nams saules pusē. Rīgā, 1960.

На мангольскую мову. Буга: [Апавяданне] / Орч. Д. Гонгор // Белоруссын зохиолчдын огууллэг. Улаанбаатар, 1984.

На нямецкую мову. Aljoschka / Übers. P. Graba // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Łonwa / Tł. B. Monkiewicz. Łódź. 1975. Рэц.: Яновіч С. Пташнікаў па-польску // Ніва. 1975. 24 жн.; Fornalczyk F. // Życie Literackie. 1975. Nr 48.

Tartak / Tł. B. Monkiewicz. Warszawa, 1977. Рэц.: Ювэ Ж. «Тартак» // Ніва. 1977. 19 чэрв.

Płonące wzgórze. / Tł. B. Monkiewicz. Warszawa, 1979. Рэц.: Фёдараў І. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 14 вер.

Uciekinierka; Jelenie // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie / Tł. J. Huszcza. Łódź, 1974.

На рускую мову. Тартак; Лонва: [Аповесці] / Пер. М. Горбачев. Мн., 1973 (Б-ка бел. повести).

Тартак; Найдорф: Повести. Мн., 1979. (Б-ка бел. повести). Рэц.: Лецка Е. Меж войною и миром // Дружба народов. 1980. № 10.

Зерна падают не на камень: Повесть и рассказы / Пер. А. Еремушкин. М., 1963.

Жди в далеких Гринях: Роман / Пер. М. Горбачев. М., 1966.

Лонва: Повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1966 (Молодые писатели).

Лонва: Повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1966. (Моло-
В. Михайлова. Мн., 1967.

Тартак: Повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1971. Рэц.: Бечик В. Была блокада... // Неман. 1972. № 5.

Мстижи: Роман / Пер. М. Горбачев. М., 1972.

Мстижи: Роман / Пер. В. Кудинов. Мн., 1977. (Бел. роман).

Найдорф: Повесть / Пер. В. Щедрина. М., 1977. Рэц.: Егоренкова Г. Живая память войны // ЛГ. 1977. 24 авг.; Фёдараў І. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 18 ліст.

Тартак; Найдорф: Повести. М., 1983.

Олимпиада: (Облака шестидесятых): Роман / Пер. В. Кудинов. М., 1986.

Найдорф: Повести. Мн., 1989. (Б-ка юношества).

Тартак; Мстижи: Повесть, роман, рассказы / Пер. М. Горбачев, В. Кудинов, В. Михайлова. Мн., 1989.

Калистриха: Рассказ / Пер. Б. Яковлев // Дружба народов. 1959. № 12; Осенний рассказ / Пер. В. Михайлова // Сов. Отчизна. 1959. № 5; Калистриха: [Апавяданне] / Пер. Б. Яковлев // Белорусские рассказы. М., 1962; Багульник: [Апавяданне] / Пер. Н. Еремушкин // Знамя юности. 1962. 27 нояб.; Алешка; Олени: Рассказы / Пер. Н. Еремушкин // Неман. 1963. № 2; Алешка: (Рассказ) // Во славу Родины. 1963. 27 янв.; Лонва: Повесть / Пер М. Горбачев // Дружба народов. 1965. № 2. Рэц.: Шавня А. Мир человека // Неман. 1965. № 5; Мстижи: Отрывок из романа // Сел. газ. 1970. 15 дек.; Алешка: [Апавяданне] / Пер. З. Богданова // Белорусские рассказы. М., 1971; Тартак: Повесть / Пер. М. Горбачев // Новый мир. 1971. № 7. Рэц.: Савин В. Где-то у Тартака, «куда надо ехать» // Волга. 1972. № 1; Тартак // Пташников И. Тартак; Короткевич В. Чозения; Савицкий А. И ничего взамен. М., 1973; Двор, открытый миру: (Найдорф): Повесть / Пер. В. Щедрина // Знамя. 1976. № 11, 12; Олени: [Апавяданне] / Пер. Н. Еремушкин // Березы на шляху. М., 1980.

На славацкую мову. Lonva: Prosa / Prel. I. Andričik. Košice, 1980. Рэц.: Antoš M. // Slovenske pohlady. 1982. Nr 1; Кірай Я. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 31 кастр.

На ўкраінскую мову. Альошка: Новела // Жовтень. 1964. № 9; Тартак: Повість / Пер. М. Шудря // Биков В. Вовча зграя; Пташников І. Тартак. К., 1975. Рэц.: Ненцінський А. Гімн людині // Рад. Поділля. 1975. 27 вер.; Слабошпицький М. Люди на війні // Молода гвардія. 1975. 17 жовт.; Олені / Пер. М. Шудря // Білоруське радянське оповідання. К., 1979; Гули комарі: [Апавяданне] / Пер. Н. Шудря // Україна. 1982. № 32.

На французскую мову. Les cerps / Trad. M. Déchévitsyne // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977.

На чувашскую мову. Палансем: Калав / В. Игнатьев кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На чэшскую мову. Tartak. Praha. 1975.

Čas k návratu / Přel. V. Žydicki. Praha. 1981. Рэц.: Кірэй Я. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 5 лют.

Mstiže / Přel. V. Žydlicki // Světová literatura. 1976. Nr 4.

На эстонскую мову. Tartak / Tlk. A. Jaaksoo. Tallinn, 1976.

Aljoška / Tlk. A. Jaaksoo // Pioneer. 1969. Nr 5; Aljoška / Tlk. A. Jaaksoo // Selle punase päikese all. Tallinn, 1973.

2.2.

На беларускай мове. Андраюк С. Чалавек на зямлі: Нарыс творчасці І. Пташнікава. Мн., 1988.

На рускай мове. Козейко А. Проблемы взаимоотношений человека и природы в современной белорусской прозе: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1987.

Нуждина Т. Проза Ивана Пташникова: (Становление творческой индивидуальности писателя): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1978.

Смольская В. Современный белорусский социально-бытовой роман: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1981.

Шамякина Т. Основные стилевые направления современной белорусской прозы: (На материале творчества И. Пташникова, М. Стрельцова, И. Чигринова): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1975.

2.3.

На балгарскай мове. Никифорович В. Изстрадано с душата и сърцето // Белоруски повести. Варна, 1978.

На беларускай мове. Адамовіч Я. На шырокай дарозе // Звязда. 1982. 7 кастр.; Акуліч С. Адданы бацькоўскаму краю // Голас Радзімы. 1982. 14 кастр.; Яго ж. Героі яго твораў — нашы сучаснікі // Мін. праўда. 1982. 7 кастр.; Андраюк С. А за ім — жыццё // Андраюк С. Жыць чалавекам. Мн., 1983; Яго ж. Арыгінальнасць мастака // Полымя. 1972. № 3; Яго ж. Вернасць зямлі // Маладосць. 1974. № 10; Яго ж. Жыццё. Літаратура. Героі. Мн., 1973. С. 20—30; Яго ж. Традыцыі і сучаснасць. Мн., 1981. С. 147—152, 220—234, 243—244; Яго ж. Чалавек абжывае зямлю // Пташнікаў І. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1; Яго ж. Чалавек на зямлі // На стрыжні часу. Мн., 1973; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 99—114; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 186—188, 213—214; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 292—294, 331, 339; Бечык В. Збалелая памяць // Бечык В. Свет жывы і блізкі. Мн., 1974; Васючэнка П. Вачыма дзяцінства // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 83—94; Яго ж. Пошукі і іх напрамак // Полымя. 1961. № 7; Яго ж. Прачытана апошняя старонка... // Герцовіч Я. Пісьменнікі, кнігі, героі. Мн., 1966. С. 132—140; Гурэвіч Э. Пафас гераізму. Мн., 1979. С. 162—167, 189—190; Далідовіч Г. З'ява // Полымя. 1982. № 10; Дамашэвіч У. Талент і праца // Беларусь. 1982. № 10; Дзюбайла П. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 57—59; Яго ж. Наш сучаснік — у жыцці і літаратуры. Мн., 1984. С. 11—14, 26; Яго ж. Невычэрпная тэма // Полымя. 1970. № 5; Яго ж. Пошукі стылю // Полымя. 1969. № 9; Яго ж. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973. С. 90—102; Яго ж. Сумленна пражыць жыццё // Полымя. 1985. № 2; Яго ж. У вялікай дарозе. Мн., 1981. С. 116—120, 148—150; Яго ж. Чалавек і прырода ў сучаснай прозе // Полымя. 1977. № 1; Ермаловіч М. Яго вялікасць — працаўнік // ЛіМ. 1974. 15 лют.; Жураўлёў В. Структура твора. Мн., 1978. С. 299—300; Яго ж. Сюжэт і рэчаіснасць // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 260—266; Захаравіч П. Пад сцягам сацыялістычнага рэалізму // ЛіМ. 1975. 12 снеж.; Івану Пташнікаву — 50 // Там жа. 1982. 8 кастр.; Івашчанка В. Чалавек на вайне і дома // Полымя. 1978. № 4; Івашын В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 204—205; Каваленка В. Выспяванне подзвігу // Полымя. 1983. № 6; Яго ж. Думкі пра сучасны беларускі раман // Полымя. 1963. № 1; Яго ж. Жыць, як набяжыць,— не заслуга // ЛіМ. 1974. 12 крас.; Яго ж. З пазіцый сучаснасці. 2 выд., перапрац. і дап. Мн., 1982. С. 78—79, 125, 128, 163—164; Яго ж. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981. С. 278—279; Яго ж. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн., 1977. С. 146—149; Яго ж. Праблемы часу — трывогі сэрца // ЛіМ. 1975. 5 снеж.; Яго ж. Прага духоўнасці. Мн., 1975. С. 35—36; Казейка А. Свет прыроды і чалавека // Беларуская літаратура. Мн., 1984. Вып. 12; Канэ Ю. Талент сталее // Канэ Ю. Плынь. Мн., 1983; Кучар А. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1980. С. 357—360, 368—377; Яго ж. Трывожная памяць // Полымя. 1969. № 10; Лецка Я. Выхаваўчая роля літаратуры. Мн., 1980. С. 138—144; Яго ж. З глыбінь народнага жыцця // Чырв. змена. 1982. 7 кастр.; Лужанін М. «Чакай у далёкіх Грынях» // Лужанін М. З ранку да вечара. Мн., 1978; Ляшчынскі В. Як з сябрам... // ЛіМ. 1966. 7 чэрв.; Мартынава Э. Вялікае ў малым: Мастацкая дэталь у прозе // Полымя. 1977. № 7; Яго ж. Мастацкая дэталь у літаратурным творы. Мн., 1977. С. 76—104; Мацкевіч А. Ад Дальвы да Тартака // ЛіМ. 1973. 14 вер.; Яго ж. Са старонак працы // Там жа. 1974. 17 мая; Міхальчук В. Аб змястоўнасці формы сучаснага беларускага сацыяльна-бытавога рамана // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. 2 выд., перапрац. Мн., 1983. С. 44—48; Навуменка І. Героя працы — у поўны рост // ЛіМ. 1974. 11 кастр.; Нікіфаровіч В. Жыць, як людзі // Там жа. 1983. 7 студз.; Яго ж. На блакітным экране — «Тартак» // Голас Радзімы. 1974. № 22; Нуждзіна Т. Аб некаторых стылявых асаблівасцях аповесцей Івана Пташнікава // Беларуская літаратура. Мн., 1977. Вып. 5; Яго ж. Дарога ў сталасць // На высокай хвалі. Мн., 1980; Яго ж. Коласаўскія традыцыі ў творчасці І. Пташнікава // Беларуская літаратура. Мн., 1981. Вып. 9; Яго ж. Маральна-этычнае аблічча чалавека ў рамане І. Пташнікава «Мсціжы» // Нар. асвета. 1977. № 4; Яго ж. Па праву любві да чалавека // Пташнікаў І. Лонва. Мн., 1982; Яго ж. Рэгіянальныя асаблівасці прозы І. Пташнікава // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходне-славянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель, 1980; Яго ж. Станаўленне творчай індывідуальнасці І. Пташнікава // Веснік БДУ. Сер. 4. 1976. № 2; Яго ж. Тэма Вялікай Айчыннай вайны ў сучаснай беларускай прозе: (На матэрыяле аповесцей Івана Пташнікава) // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; Няхай М. Выпрабаванне на чалавечнасць: Аб рамане Івана Пташнікава «Мсціжы» // Беларуская літаратура. Мн., 1978. Вып. 6; Палтаран В. Чалавек на вятрах часу // Полымя. 1973. № 8; Перкін Н. Абсягі думкі. Мн., 1980. С. 48—49, 79—80; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Плаўнік А. Памяці вечны агонь // Вяч. Мінск. 1974. 23 мая; Права на мір, на шчасце // ЛіМ. 1983. 22 ліп.; Ражко А. Свежасць думак і пачуццяў // ЛіМ. 1966. 31 мая; Савік Л. Адчуванне часу. Мн., 1981. С. 124—131; Яго ж. Да вытокаў сучаснасці // Полымя. 1980. № 2; Скапа У. Веліч народнага подзвігу // Віцеб. рабочы. 1978. 12 кастр.; Сярко Г. Андрэй Вялічка і іншыя // ЛіМ. 1974. 15 ліст.; Фарнальчык Ф. Паміж Віліяй і Лонвай — пасля вайны / Пер. з пол. В. Сёмуха // Далягляды. Мн., 1978; Фрыд Л. Трагедыя адной вёскі // ЛіМ. 1970. 2 кастр.; Хадкевіч Т. Людзі з ляснога кутка // Вяч. Мінск. 1971. 17 чэрв.; Халянкова А. Да пытання аб народным характары і творчай пазіцыі пісьменніка ў маладой беларускай прозе 60-х гадоў // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977; Чыгрын І. Проза і сучаснасць // ЛіМ. 1977. 8 ліп.; Шамякіна Т. Адлюстраванне Вялікай Айчыннай вайны ў сучаснай беларускай прозе (на прыкладзе творчасці І. Чыгрынава, І. Пташнікава, М. Стральцова) // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; Яго ж. Некаторыя асаблівасці стылю І. Пташнікава // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1974. № 5; Яго ж. Пафас жыццесцвярджэння // Шамякіна Т. На лініі перасячэння. Мн., 1981; Шупенька Г. Голасам народа // Пташнікаў І. Алімпіяда. Мн., 1985; Юрэвіч У. Даходзячы да сарцавіны // Вобраз — 85. Мн., 1985; Яго ж. З глыбінь душы чалавечай // Маладосць. 1982. № 10; Яго ж. Маральны пошук у сучаснай прозе // Полымя. 1985. № 9; Яго ж. Сучаснасць і майстэрства // Полымя. 1961. № 10; Яскевіч А. На шляху росту і сталасці // Шляхі развіцця беларускай савецкай прозы. Мн., 1972; Яго ж. У рэчышчы жыцця // ЛіМ. 1959. 9 снеж.; Яго ж. У свеце мастацкага твора. Мн., 1977. С. 88—91, 103—106.

На польскай мове. Iwan Ptasznikau // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974.

На рускай мове. Андреюк С. Верность земле отцов // Сов. Бел. 1982. 7 окт.; Яго ж. Пора возмужания // Неман. 1971. № 10; Бечик В. Человек всегда будет жить // Пташников И. Тартак; Лонва. Мн., 1973; Васюченко П. Детство помнит // Неман. 1985. № 6; Герцович Я. О деревне и «деревенщиках» // Неман. 1972. № 1; Гниломедов В. Три портрета // Пташников И. Тартак; Короткевич В. Чозения; Савицкий А. И ничего взамен. М., 1973; Елисеев В. Дерзновению подобно // Знамя юности. 1968. 13 дек.; Иващенко В. Большой мир Мстижей // Иващенко В. Круги надежды и добра. Мн., 1983; Яго ж. Осуществление человека // Неман. 1979. № 7; Ипатова О. Поверяя простотою // Правда. 1985. 26 авг.; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 199—200; Канэ Ю. Его глазами // Неман. 1960. № 1; Коваленко В. Пафос подвига // Неман. 1984. № 7; Кулешов Ф. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 18—20; Мартинович А. Человечность — понятие вечное // Знамя юности. 1982. 7 окт.; Мележ И. Жизненные заботы. М., 1980. С. 111, 116—117; Науменко И. В поисках глубины и правдивости // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1984. Т. 6; Овчаренко А. Современный белорусский роман. М., 1978. С. 46—50; Перкин Н. В семье братских литератур. Мн., 1967. С. 182—183; Петров В. Рассказ о непокоренных // Сел. газ. 1974. 13 июля; Холенкова А. Вглядываясь в лицо времени // Неман. 1977. № 4.

На эстонскай мове. Jaaksoo A. Saateks // Ptašnikov I. Tartak. Tallinn, 1976.

Т. М. Махнач.

ПУШКАРЭВІЧ КАНСТАНЦІН

Пушкарэвіч Канстанцін Аляксеевіч [крыпт. К. П.; 22.10(3.11).1890, г. Слонім Гродзенскай губ.— 28.2.1942, Ленінград], гісторык літаратуры, перакладчык, славіст-педагог. Доктар філалагічных навук (1940), прафесар (1941). Пісаў на рускай мове.

Нарадзіўся ў сям'і селяніна, які любіў і ведаў народную творчасць. У 1902 паступіў у Гродзенскую гімназію і скончыў яе поўны курс са срэбраным медалём (1912). Удзельнічаў у працы Гродзенскага гуртка беларускай моладзі. У тым жа 1912 залічаны на славянскае аддзяленне гісторыка-філалагічнага факультэта Пецярбургскага універсітэта, дзе стаў адным з заснавальнікаў Беларускага навукова-літаратурнага гуртка студэнтаў. Скончыў універсітэт у 1917. Як здольнага філолага яго пакінулі на кафедры для падрыхтоўкі да прафесарскага звання. У 1919—22 выкладаў славянскую філалогію ў Томскім універсітэце. Вярнуўся ў Ленінград, дзе быў запрошаны на пасаду навуковага супрацоўніка другога разраду ў Навукова-даследчы інстытут параўнальнага вывучэння моў і літаратур Захаду і Усходу. У 1925 пачаў выкладаць у Ленінградскім універсітэце і працаваў там бесперапынна да апошніх дзён жыцця. З 1933 выкладаў літаратуру народаў СССР (асабліва шырока — беларускую, з якой пачынаў курс), стараславянскую і балгарскую мовы ў Ленінградскім педінстытуце. Апрача таго, з канца 20-х г. К. Пушкарэвіч прымаў удзел у працы Славянскай камісіі Акадэміі навук СССР, потым, у 1931, стаў супрацоўнікам новаўтворанага Інстытута славяназнаўства Акадэміі навук, у апошні перыяд існавання інстытута быў яго вучоным сакратаром. Друкаваў свае навуковыя даследаванні ў «Працах», што выдаваліся гэтым інстытутам. Пасля зліцця Інстытута славяназнаўства з Інстытутам мовы і мыслення, а часткова з Інстытутам этнаграфіі, К. Пушкарэвіч увайшоў у склад навуковых супрацоўнікаў абедзьвюх гэтых устаноў. У 1938 яму па сукупнасці прац прысуджана ступень кандыдата філалагічных навук без абароны дысертацыі. У 1940 ён абараніў доктарскую дысертацыю на тэму «Чэхі ў Расіі». У 1941 стаў загадчыкам кафедры славянскай філалогіі Ленінградскага універсітэта. Памёр К. Пушкарэвіч ад дыстрафіі ў блакадным Ленінградзе.

У даволі шматграннай працы К. Пушкарэвіча ў галіне славянскай філалогіі асаблівае месца займае беларусазнаўства, павагай да якога ён прасякнуўся, будучы вучнем Я. Карскага ў Пецярбургскім універсітэце. У лекцыях па славянскай філалогіі, якія ён чытаў студэнтам універсітэта і педінстытута, было адведзена адпаведнае месца прадстаўнікам беларускай літаратуры — Я. Купалу, творчасць якога ён асабліва любіў, Я. Коласу, Ц. Гартнаму, З. Бядулю, М. Зарэцкаму і інш. Працягваючы традыцыі Б. Эпімах-Шыпілы і Я. Карскага, К. Пушкарэвіч з цеплынёй і ўвагай апекаваўся студэнтамі-беларусамі, утварыў з іх гурток аматараў беларускай літаратуры. Яго вучнямі ў канцы 30-х — пачатку 40-х г. былі беларускія пісьменнікі і даследчыкі літаратуры В. Гапава, Р. Жалязняк, Б. Іофэ, П. Прудніўкаў. На дысертацыю Р. Жалезняка «Творчасць М. Багдановіча» (1941) К. Пушкарэвіч напісаў станоўчую рэцэнзію. У 1925 сумесна з Б. Эпімах-Шыпілам і іншымі асобамі ён накіраваў прывітанне Я. Купалу ў сувязі з 20-гадовым юбілеем яго творчай дзейнасці, а ў 1929 сустракаўся з паэтам у Ленінградзе. Ён выступаў і як папулярызатар беларускай літаратуры, і як перакладчык яе на рускую мову. У 1928 у Ленінградзе асобнымі выданнямі ў яго перакладзе выйшлі апавяданні Ц. Гартнага «Трэскі на хвалях» (з прадмовай К. Пушкарэвіча) і аповесць З. Бядулі «Салавей». Як славіст К. Пушкарэвіч займаўся гісторыяй чэшскага народа, балгарскай, сербскай і харвацкай літаратурамі, асабліва каштоўныя яго публікацыі пра Д. Благоева, В. Караджыча, С. Маркавіча. Многа перакладаў з сербскай мовы. Яму належаць некалькі прац па гісторыі паўстання 1830—31 у Польшчы, у якіх на падставе грунтоўнага аналізу фактаў і дакументаў (пераважна запісак расійскіх чыноўнікаў і дваран да цара) паказаў рэакцыйны характар царскіх рэформ на Беларусі і даводзіў, што гэта была свядомая мэтанакіраваная імперская палітыка па «пераўтварэнню духа народнасці», якую дэмакратычна настроеныя людзі ў Расіі (напрыклад, М. Бакунін) не маглі прыняць. Пасля смерці Б. Эпімах-Шыпілы (1934) К. Пушкарэвіч захоўваў яго асабісты архіў, які часткова цяпер зберагаецца ў БДАМЛіМ і Санкт-Пецярбургскім аддзяленні архіва Расійскай Акадэміі навук (у апошнім зберагаецца і асабісты архіў К. Пушкарэвіча).

І. Э. Багдановіч, В. У. Скалабан.

Бібліяграфія

1.3.

1925. Приветствие Янке Купале // Сов. Бел. 22 мая / У сааўт.

1928. Предисловие к русскому изданию // Гартны Ц. Щепки на волнах. Л. / Пад крыпт. К. П.; Ю. Тувім: (Паэт сучаснай Польшчы) // Узвышша. № 3.

1932. Из истории польской революции 1830—1831 гг. // Тр. Института славяноведения. Л. Т. 1; Преобразование духа народности: (Эпизод из истории руссификации Белоруссии) // Изв. АН СССР. Отд. обществ. н. № 1.

1.4.

Бядуля З. Соловей: Повесть / С бел. Л., 1928.

Гартный Ц. Щепки на волнах: Рассказы / С бел. Л., 1928.

1934. Гартный Ц. Дойдем, сынок!: (Рассказ) / С бел. // Антология белорусской литературы. М.

2.3.

На беларускай мове. Мікуліч Б. Беларускія пісьменнікі на расійскай мове // Маладняк. 1930. № 2; Пруднікаў П. Мая магістраль. Мн., 1981. С. 230—233.

На рускай мове. Научный бюллетень Ленинградского государственного университета. 1946. № 11—12. С. 89—90.

Т. М. Махнач.

У бібліяграфіі ўказаны пераважна працы К. Пушкарэвіча, якія маюць дачыненне да беларускай літаратуры.

ПУШЧА ЯЗЭП

Пушча Язэп [сапр. Плашчынскі Іосіф Паўлавіч; інш. псеўд. Л. Кудзер, Я. Кудзер, Язэп Кудзер, Лясун, Пушча, А. Пушча, Я. Пушча, Л. Трыер; 7(20).5.1902, в. Каралішчавічы Мінскага пав. Мінскай губ., цяпер Мінскі р-н — 14.9.1964, Мінск; пахаваны ў в. Каралішчавічы], паэт, крытык, перакладчык. Член СП Беларусі з 1958.

Пушча нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацькі, Павел і Антаніна Плашчынскія, былі непісьменнымі. Жылі ў клопаце пра гаспадарку, пра тое, каб пракарміць і паставіць на ногі шасцёра дзяцей — чатырох хлопчыкаў і дзвюх дзяўчынак. Сям'я была дружная. Кожны з дзяцей ведаў свае абавязкі. Трыццатыя гады раскідалі па свеце вялікую сям'ю Плашчынскіх, усіх дзяцей адлучылі ад зямлі. Брат Ізідар (Язэп Гуткоўскі) вучыўся ў БДУ, займаўся літаратурнай творчасцю, памёр у 1986 у ЗША. Нават самі бацькі — сумленныя працаўнікі — памерлі не ў сваёй хаце. Я. Плашчынскі быў пятым сынам у сям'і. Ён рана далучыўся да працы і ў дванаццаць гадоў, па яго словах, «у касьбе амаль не адставаў ад дарослых». Будучы паэт вучыўся ў Каралішчавіцкім народным вучылішчы (1910—13), у жніўні 1915 быў залічаны вучнем 2-га класа Мінскага вышэйшага пачатковага вучылішча. З-за набліжэння фронту і падрыхтоўкі да эвакуацыі вучоба доўга не пачыналася. Вучыцца ў Мінску давялося і ў перыяд Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцый, а таксама грамадзянскай вайны. Гэта быў час, калі адбывалася пераасэнсаванне грамадскіх падзей, матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей. Я. Плашчынскі асабліва цяжка перажываў нямецкую акупацыю. З 1918 да жніўня 1921 ён вучыўся ў Мінскім рэальным вучылішчы. У 1918 прачытаў першую беларускую кнігу — «Шляхам жыцця» Я. Купалы, а праз два гады ў сваёй вёсцы пазнаёміўся з М. Чаротам, сяброўствам з якім даражыў усё жыццё. Скончыўшы рэальнае вучылішча, Я. Плашчынскі вучыўся на дзевяцімесячных курсах беларусазнаўства Наркамасветы БССР (1921—22), дзе слухаў Я. Купалу, Я. Коласа, З. Бядулю. Пасля курсаў працаваў інспектарам беларускай культуры ў Мазырскім райаддзеле народнай асветы, інспектарам школ Мінскага пав. У 1925—27 вучыўся на педфаку БДУ. Увосень 1927 перавёўся ў Ленінградскі універсітэт (жыў у Пушкіне), але на чацвёртым курсе пакінуў вучобу. У 1929 вярнуўся ў Мінск, працаваў стыльрэдактарам у Белдзяржвыдавецтве. 25.7.1930 па ілжывым абвінавачванні як член ўяўнага «Саюза вызвалення Беларусі» асуджаны на 5 гадоў высылкі.

Прысуд гэты вынесены Калегіяй АДПУ 10.4.1931, адменены ж Вярхоўным судом БССР 30.1.1956. У перыяд блукання па пакутах Я. Пушча працаваў бухгалтарам у г. Шадрынску на Урале (1931—35), восем месяцаў (1935—36) у саўгасе «Джэмтэ» каля Анапы. У 1937—41 загадчык навучальнай часткі, дырэктар Манакоўскай сярэдняй школы Мурамскага р-на Уладзімірскай вобл. У пачатку вайны ён мабілізаваны ў армію, вучыўся ў 2-м Маскоўскім пяхотным вучылішчы. Пасля вайны працаваў настаўнікам, дырэктарам Чаадаеўскай сярэдняй школы Мурамскага р-на. У 1955 і 1956 наведаў Беларусь. 19.7.1958 з сям'ёй вярнуўся ў Мінск, дзе жыў да апошніх дзён.

Першыя крокі ў літаратуру Я. Пушча зрабіў, калі ў 1923 разам з іншымі пісьменнікамі стаў адным з заснавальнікаў і арганізатараў літаратурнага аб'яднання «Маладняк», а пазней — «Узвышша». З гэтага часу паэзія становіцца яго асноўным заняткам. Аўтар зборнікаў «Раніца рыкае», «Vita», «Дні вясны». Для ранніх вершаў паэта характэрны тонкае лірычнае светаадчуванне, шырыня асацыяцый, дакладнасць вобразнага мыслення, светлыя радасныя фарбы, бадзёрасць і жыццесцвярджальнасць. Уласцівыя маладнякоўскай паэтыцы арнаментальнасць і квяцістасць выявіліся ў многіх творах нязвычнымі метафарамі («Раніца рыкае», «Я раніцы кланяўся ў пояс», «Раніцу шчэбет пільнуе», «Усміхаецца зорамі ночка», «Туляўся ў выбоінах грэблі заплаканы променя вырыс», «Беланогі, расчухраны месяц лявоніць у лісці кляновым»). У гэтых метафарах, якія падчас мяжуюць з нечаканасцю, нават вычварнасцю, у пранікнёных інтанацыях адчуваецца не толькі захапленне паэзіяй С. Ясеніна, у чым вульгарызатарская крытыка абвінавачвала Я. Пушчу. У гэтай маладой задзірыстасці, нават свавольстве ўгадваюцца палёт фантазіі, імкненне для кожнай грамадскай праявы ці з'явы прыроды знайсці сваё, непаўторнае вобразнае тлумачэнне. У другой палове і асабліва ў канцы 20-х гадоў творчыя пошукі паэта ўскладніліся ў сувязі з нездаровай грамадскай атмасферай у краіне, штучным распальваннем падазронасці, агульнага недаверу, варожасці ў адносінах паміж людзьмі, навешваннем ярлыкоў. Крыцікі-вульгарызатары вышуквалі песімістычна-ўпадніцкія настроі, трагедыйнасць у зборніку Я. Пушчы «Песні на руінах», асабліва жорстка крытыкаваліся яго «Лісты да сабакі». У віну паэту ставіўся сум па родных мясцінах; яго распіналі на крыжы за тое, што адарваўся ад вёскі, але і не прыжыўся да гарадскіх муроў. У такіх неспрыяльных абставінах напісаны паэмы «Крывавы плакат» (у пазнейшай рэдакцыі «Крывавы год») і «Сады вятроў» (1930), дзе ў форме дыялогу Грыміцкага і Мярохі вырашаецца праблема сапраўднай эстэтычнай вартасці мастацтва. Сутнасць яе — у служэнні мастака інтарэсам народа, сваіх сучаснікаў. У 1930 былі здадзены ў друк, але ў сувязі з арыштам не ўбачылі свет зборнікі Я. Пушчы «Мой маніфест» і «Грэшная кніга». У паэмах «Песня вайны», «Цень консула», «Крывавы год» увага аўтара скіравана да падзей імперыялістычнай і грамадзянскай войнаў. Гераічнай барацьбе беларускага народа з фашысцкімі акупантамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны прысвечаны паэмы «Бор шуміць» і «Людвіся». Адарваны ад Беларусі, Я. Пушча пісаў мала. І толькі пасля вяртання на радзіму ім напісана шмат вершаў светлай, «сонечнай» тэматыкі. Пасляваенная лірыка паэта вызначаецца аптымістычным настроем, мажорным гучаннем. Асноўныя яе матывы — любоў да Радзімы, шматгалоссе прыроды, услаўленне працоўнага энтузіязму. Гэтая лірыка лёгка клалася на музыку. Песні на вершы Я. Пушчы напісалі І. Бараноўская, П. Падкавыраў, Ю. Семяняка і інш. Пісаў таксама творы для дзяцей (вершаваная казка «На Бабрыцы» і інш.).

Частка спадчыны Я. Пушчы (зборнікі «Мой Маніфест» і «Грэшная кніга») загінула. Некаторыя рукапісы былі спалены сям'ёй у Каралішчавічах з-за боязі. Некалькі вершаў Я. Пушчы апублікаваны пасмяротна ва ўспамінах яго жонкі Станіславы («Полымя». 1992. № 6).

Л. М. Гарэлік, М. І. Мішчанчук.

Бібліяграфія

1.1.

Вершы і паэма «Людвіся». Мн., 1968. (Б-ка бел. паэзіі).

Зб. тв.: У 2 т. Т. 1. Вершы. Паэмы. Мн., 1993.

1.2.

Раніца рыкае: Вершы. Мн., 1925. (Кніжніца «Маладняк»). Рэц.: Гайдукевіч У. «Раніца рыкае» // Маладняк. 1925. № 8.

Vita: Паэзія. Мн., 1926. Рэц.: А. Д. // Маладняк. 1926. № 4; Лявонны Ю. // Сав. Бел. 1926. 18 ліп.; Прыбыткоўскі // Арш. малад. 1926. № 2.

Дні вясны: Паэзія. Мн., 1927. Рэц.: Глыбоцкі Т. «Я сягоння ўсім чужы» // Глыбоцкі Т. Пра нашы літаратурныя справы. Мн., 1928; Сав. Бел. 1927. 18 вер.; Пільны Я. // Полымя. 1927. № 5.

Песні на руінах: Вершы. Мн., 1929.

Крывавы плакат: Паэма. Мн., 1930.

Вершы і паэмы. Мн., 1960. Рэц.: Макарэвіч А. Самабытнае слова // ЛіМ. 1961. 17 студз.; Ярош М. Рэха гадоў // Полымя. 1961. № 5.

На Бабрыцы: Казка. Мн., 1960. Рэц.: Немізанскі У. Займальна, паэтычна // ЛіМ. 1961. 27 студз.

Пачатак легенды: Лірыка. Мн., 1963. Рэц.: Грахоўскі С. Ад паўнаты пачуццяў // Полымя. 1964. № 1; Лойка А. Песня людзям // ЛіМ. 1964. 28 крас.

На Бабрыцы: Казка. Мн., 1977.

Сады вятроў: Вершы і паэмы. Мн., 1982. Рэц.: Ярош М. З кагорты першапраходцаў // Полымя. 1983. № 8.

1.3.

1923. Багатай куццёй: [Апавяданне] // Голос рев. студенч. № 2 / Пад псеўд. Лясун; Летні вечар; КСМ на дэманстрацыі: [Вершы] // Маладняк. № 1; Новы дзень: [Верш] // Полымя. № 3—4 / Пад прозв. Я. Плашчынскі; Смелым крокам: [Верш] // Там жа. № 5—6 / Пад псеўд. Лясун.

1924. Новы дзень: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Мн. / Пад прозв. Я. Плашчынскі; Раніца: [Верш] // Маладняк. № 2—3; «Васількова-зялёнаю ночкай...»: [Верш] // Там жа. № 4; Радавая рунь. № 3—4; Мне чупрыны не хочацца звесіць; Усміхаецца раніца: [Вершы] // Маладняк. № 5; Да новых даляў: [Верш] // Полымя. № 1; «Туляўся выбоямі грэблі...»: [Верш] // Там жа. № 3; «Ой ды, песні мае, цёмнавірыя...»; «Не ўдалося ў гэта мне лета...»: [Вершы] // Там жа. № 4; З песняў «Беларусь»: [Вершы] // Радавая рунь. № 1; Вобраз у беларускай паэзіі / Пад псеўд. Я. Кудзер; Вясновае...: [Верш] // Там жа. № 2; Матывы маладняцкай паэзіі; З песняў «Заходняй Беларусі»: [Верш] // Заря Запада. 19 окт.; Маладняцкія ўсходы // Маладняк Калінішчыны. 23 ліст.

1925. Дажынкавае: [Верш] // Маладняк. № 6; Наш працаўнік. 3 ліп.; «Я сын дубровы кругалістай...»: [Верш] // Маладняк. № 7; «Ад радасці...»; «Я для Беларусі...»: [Вершы] // Там жа. № 8; «Не закілзаць...»; «У загруддзі...»: [Вершы] // Там жа.. № 9; Зазванеце!..: [Верш] // Малады араты. № 3; Не калоссе!..: [Верш] // Там жа. № 4; Зімовае; «Прывітанне табе...»: [Вершы] // Полымя. № 1; «Не сядзець мне з хлопцамі...»; «Пякаюць каплі вады...»: [Вершы] // Там жа. № 6; Ужо ратаі сталёвым нарогам...: [З песень «Беларусь»] // Заря Запада. 10 февр.; Да тэарытычнага абаснавання маладнякоўства і аб вывіхах крытыкі // Сав. Бел. 27 студз.; З цыкла «Заходняя Беларусь» // Там жа. 18 кастр.; «Зоры мітусяцца, свецяць...»: [Верш] // Там жа. 1 ліст.

1926. «Спаткаем мы ўсе долю...»; «Я не знаю, нашто ветру дуцца...»; Сцюдзёнаю зімой: [Вершы] // Маладняк. № 2; Светлых дзён хараство; «Высіцца, высіцца арка...»; «Вечна ў вечар...»; «Слязіны буйныя упалі»: [Вершы] // Там жа. № 3; «Ой, ты краса палёў далёкіх...»; «Не шумі, бяроза...»: [Вершы] // Там жа. № 5; «Вецер — разбэшчаны шэльма...»: [Верш] // Наш покліч. № 1; Я стаю, пахіліўшы чало: [Верш] // Полымя. № 4; Зазваніце!..: [Верш] // Світанне. № 1; Прысвячаю «прыяцелям-паэтам»...: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 1; «Любыя, мілыя нівы...»; «Ой за лугам, лесам заззяла вясна...»: [Вершы] // Там жа. № 2; [Рэц. на кн.: Падабед Я. Вершы. Мн., 1926] // Наш працаўнік. 28 сак. / Пад псеўд. Я. Кудзер; [Рэц. на кн.: Чорны К. Срэбра жыцця. Мн., 1925] // Сав. Бел. 10 студз. / Пад. псеўд. Я. Кудзер; На дарогах крыжавых: [Верш] // Там жа. 17 студз.; [Рэц. на кн.: Александровіч А. Прозалаць. Мн., 1926] // Там жа. 28 лют. / Пад псеўд. Я. Кудзер; «Не сніў, не думаў, не гадаў...»: [Верш] // Там жа. 25 крас.; Каханне: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1927. Я сын дубровы; «Я для Беларусі...»: [Вершы] // Беларускі каляндар. Вільня; Звонка-імпэтныя хвалі; «Маёй песні ніхто не ачэрніць...»: [Вершы] // Полымя. № 1; «Браты вы мае!..»; Узвейся, вецер!: [Вершы] // Там жа. № 2; Песня юнацтву: [Верш] // Узвышша. № 1; [Рэц. на кн.: Коляда Г. Futur-Extra. М., 1927] / Пад псеўд. Я. Кудзер; «Еўропа...»; «На ростані...»; «У прасторах зоры...»: [Вершы] // Там жа. № 2; З паэмы «Песня вайны»: Урывак // Там жа. № 3, 6; Вітрыны; «Як люба тут...»; Палац; Асенняя песня: [Вершы] // Там жа. № 4; [Рэц. на кн.: Глебка П. Шыпшына. Лірыка. Мн., 1927] / Пад псеўд. Язэп Кудзер; Асеннія песні; Лісты да сабакі; Ліст ад сабакі: [Вершы] // Там жа. № 5; Панская навала: [Верш] // Сав. Бел. 5 лют.

1928. За бяседным сталом: [Верш] // Маладняк. № 10; З паэмы «Песня вайны»: Урывак // Узвышша. № 1; Песня акупацыі: 2 частка лірычнай трылогіі // Там жа. № 2; За бяседным сталом; Не стлеў, не згас!; Забралі людзі: [Вершы] // Там жа. № 3; Грахі мае душы; Новыя лісты; Гімн: [Вершы] // Там жа. № 6.

1929. Снежаньская свежасць: [Верш]; За стыль эпохі // Узвышша. № 1; Маўклівая радасць мая: [Вершы] // Там жа. № 2; «Ну, каму з нас ахвота памерці...»: [Рэц. на кн.: Чарот М. Сонечны паход. Мн., 1929] // Там жа. № 3 / Пад псеўд. Л. Трыер; «І без болю, і без мукі» ці «тое ўсё, што ў модзе»: [Рэц. на кн.: Хведаровіч М. Настроі. Мн., 1929] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Л. Трыер; Перад скупым абліччам часу: [Вершы] // Там жа. № 5; Бязбожны сын; Радасны дзікун; Крэматоры; Усміхацца, ці не?: [Вершы] // Там жа. № 6; Сады вятроў: Урывак з паэмы // Там жа. № 9—10; 1930. № 3; У барацьбе за пралетарскую літаратуру. Ліст да рэцэнзента «Р. Г.» // Сав. Бел. 6 кастр.; Супраць «надрыўных дысанансаў» // Там жа. 27 кастр.

1930. Узмахі: [Верш] // Полымя. № 2; Крывавы плакат: [Паэма] // Узвышша. № 4—5.

1935. Мне чупрыны не хочацца звесіць; «...Я сын дубровы круглалістай...»; «Эх, вёска! Саламяная радасць дуброў...»; На ростані; Як люба тут...; Не стлеў, не згас!: [Вершы] // Калоссе. № 2.

1939. Лісты да сабакі: [Вершы] // Калоссе. № 1; Новыя лісты: [Верш] // Там жа. № 2.

1956. Адаму Міцкевічу: [Верш] // Полымя. № 10.

1957. Песня песень; Сяргею Есеніну: [Вершы] // Полымя. № 7; Лета; Фантаны: [Вершы] // Там жа. № 10; Сорак зорак: [Верш] // Там жа. № 11.

1958. На ўсходзе сонца: [Верш] // Вясёлка. № 9; За вярт. на Радзіму. № 81; Зорка Саветаў: [Верш] // Вясёлка. № 12; Бяседная: [Верш] // Маладосць. № 12; Свята; «Хвойнік...»: [Вершы] // Полымя. № 12; Слаўся, Радзіма!: [Верш] // ЛіМ. 5 снеж.; Адаму Міцкевічу: [Верш] // Там жа. 24 снеж.; Першакласніца: [Верш] // Піянер Бел. 5 вер.

1959. На возеры: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 58; Як добра; На возеры; Салавей; Песня лета: [Вершы] // Маладосць. № 7; Яну Райнісу: [Верш] // Полымя. № 8; Трапяткое сэрца паэта: [Рэц. на кн.: Пысін А. Сіні ранак. Мн., 1959] // ЛіМ. 7 кастр.

1960. «Дарогаю вясны»: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Дарогаю вясны. Мн., 1959] // Беларусь. № 2; Ленін: [Верш] // Там жа. № 4; Вясна: [Верш] // Там жа. № 5; Мінск: [Верш] // Голас Радзімы. № 32; Вее вецер, вее свежы... // Там жа. № 99; Маленькім чытачам: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Сарочы церамок. Мн., 1959] // Полымя. № 1; Мінск; На балоце; Журавінка, журавінка; Курлы, курлы; Вішанька: [Вершы] // Там жа. № 3; Жар-птушка: [Верш] // Там жа. № 4; Незабыўнае // ЛіМ. 2 вер.

1961. Радзіма і сонца; Вясна; Дух мой узвіўся высока; Аркестры; Як люба тут...; Снежаньская свежасць; «Калі ў бары сустрэліся...»; Адаму Міцкевічу; Салавей; Дзень добры!; Песня сэрца; А ў бары, бары сасонкі; Курлы, курлы; Яшчэ ў вялікім я даўгу: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Слаўся, Радзіма; Шпакі: [Вершы] // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн.; Песня песень; Сяргею Ясеніну: [Вершы] // Вянок дружбы. Мн.; На Радзіме так прыгожа: [Верш] // Беларусь. № 5; Жытні колас; Рана сонейка ўстала; Музыка вясны: [Вершы] // Маладосць. № 6; Светлы Нёман-чарадзей; Белавежа; Валуны: [Вершы] // Полымя. № 2; Збыліся надзеі і мары: [Верш] // Там жа. № 5; На Радзіме так прыгожа!: [Верш]; Дарагім землякам // Голас Радзімы. № 34; Штодзень прыгажэе: [Верш] // Там жа. № 43; Тарасу Шаўчэнку: [Верш] // ЛіМ. 10 сак.; Чарадзей вялікі: [Верш] // Літ. газ. 14 берез.; Жытні колас: [Верш] // Ніва. 13 жн.

1962. Зашумі, зялёны: [Верш] // Піянерам Беларусі. Мн.; Дзень добры, Радзіма!: [Верш] // Голас Радзімы. № 43; Дарогі юнацтва; Ты — як песня тая: [Вершы] // Полымя. № 5; Для новае сяўбы: [Верш] // ЛіМ. 8 мая; Курлы, курлы: [Верш] // Ніва. 6 мая; Расіі: [Верш] // Чырв. змена. 30 снеж.

1963. Салавей; На возеры; Залатая восень; А ў бары, бары сасонкі; Шпакі: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Сяўба: [Верш] // Беларусь. № 5; Навагодняе віно; На хараство не надзівіцца; На дарогах Беларусі; «Па-над вёскамі і сёламі...»: [Вершы] // Полымя. № 1; Хараством зямлі любуюся; Блакітнае мора; Яна — як сонейка ў крыштале: [Вершы] // ЛіМ. 30 жн.

1964. Тарасу Шаўчэнку: [Верш] // Ніва. 23 лют.

1965. З «Неадасланых лістоў»: «Астыў з гадамі, пасталеў...»; «Даруйце мне маю віну...»; «Вакол суровая тайга...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.

1966. Кароткая аўтабіяграфія // Пра час і пра сябе. Мн.; Жар-птушка: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.

1967. Блакітнае мора; Зашумі, зялёны!; Зоська і Антосік; Шпакі: [Вершы] // Арлянятам: Анталогія бел. сав. дзіцячай літ.: У 2 т. Мн. Т. 1; Ленін: [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Дарогі юнацтва: [Верш] // Чырв. змена. 21 мая.

1968. Салавей; На возеры; Шпакі; Залатая восень; А ў бары, бары сосонкі: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1969. Ленін: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.

1970. Белавежа: [Верш] // Беларускі каляндар на 1971 год. Беласток; Жар-птушка; Ленін: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Светлы Нёман-чарадзей; На ўсходзе сонца: [Вершы] // Крынічка. Мн.

1972. Каханне, залатое каханне; Яшчэ ў юнацкія гады: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Усміхаецца вясна: [Верш] // Вясёлка. № 4; Салавей: [Верш] // Родная прырода. № 3.

1974. Зоська і Антосік; Зашумі, зялёны!: [Вершы] // Акцябраты. Мн.

1977. «Вясенні шум сасны...»: [Верш] // ЛіМ. 20 мая.

1978. Песня сэрца: [Верш] // Адданасць. Мн.; Радзіма і сонца: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1979. Песня лета; Як добра: [Вершы] // Ніва. 10 чэрв.

1980. Першакласніцы; Шпакі: [Вершы] // Ніва. 31 жн.; Восень: [Верш] // Там жа. 7 вер.; А ў бары, бары сасонкі: [Верш] // Там жа. 19 кастр.

1982. Песня песень; Сяргею Ясеніну: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Прыляцелі шпакі: [Верш] // Ніва. 18 крас.

1983. Зашумі, зялёны!; Зоська і Антосік: [Вершы] // Вяснянка. Мн.

1988. Лісты да сабакі // Полымя. № 7.

1989. З літаратурнай спадчыны: [Вершы] // Полымя. № 8.

1.4.

Талстой А. Дзяцінства Мікіты: [Аповесць] / З рус. Мн., 1960.

1925. Сасюра У. «Не спаткаюся ў полі я з вечарам...»: [Верш] / З укр. // Маладняк. № 7.

1959. Барбале М. Дзве скрыпкі; Грыгуліс А. Рамуці ў горадзе чужым; Стулпан Е. Рукавіцы: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.

1984. Стулпан Е. Рукавіцы: [Верш] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1.5.

На англійскую мову. Greatly am I indebted still... / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971.

На латышскую мову. Janim Rainim / Atdz. J. Plotnieks // Lit. un Maksla. 1959. 12. Sept.; Vasara / Atdz. A. Vejans; Lakstigala / Atdz. J. Osmanis // Baltkrievijas priede. Riga, 1960; Ka radas Janim veltita soneta / Atdz. J. Plotnieks // Par robežām eju paceltu galvu. Rīgā, 1965; Jānim Rainim / Atdz. J. Plotnieks // Karogs. 1980. Nr 7; Rokasspiediens. Rīgā, 1982.

На літоўскую мову. Dainu daina; Vasara; Sergejui Jeseninui / Vert. A. Žukauskas // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958.

На нямецкую мову. Brief an die Dichter; Ich träumte nicht, dachte nicht, mutmaste nicht...; Warum liebt das Herz so? / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. Do poetów europejskich / Tł. K. Jaworski // Sygnały. 1939. Nr 75; Praca Swietlicowa. 1956. Nr 4/5; Kamena. 1970. Nr 23; Kukała zazula / Tł. J. Huszcza // Osnowa. 1970. Wiosna; Adamowi Mickiewiczowi; Kukała zazula: (Z cyklu W faszystowskiej niewoli) / Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Do Adama Mickiewicza // Poglądy. 1971. Nr 1; Do poetów europejskich; Do Adama Mickiewicza / Tł. K. A. Jaworski // Jaworski K. A. Pisma. Lublin, 1972; Pamięci Adama Mickiewicza / Tł. J. Huszcza // Jak unieść wierszem Twoją chwałę. Warszawa; Łódź, 1977; Szumi strumień; Nie zagasła; «Pilnuje ranka ptasi świergot...»; Orkiestry / Tł. E. Fiszer; O Fantazji, co nie w Azji, ale na Białorusi; List do poetów; Adamowi Mickiewiczowi / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; Pamięci Adama Mickiewicza / Tł. J. Huszcza // Więzi przyjaźni. Warszawa, 1984.

На рускую мову. Песня солнцу: [Верш] / Пер. Д. Выгодский // Альманах белорусской литературы. Л., 1929; Зеленый шум; В просторе звезды...; Чугунный звон; О, братья и друзья...; Беженство 1914 года: [Вершы] / Пер. А. Иванович // Сборник белорусской поэзии. М.; Л., 1930; День добрый / Пер. И. Касперович; Дома / Пер. И. Котляров: [Вершы] // Неман. 1962. № 3.

На таджыкскую мову. Суруди сурудхо; Ба декабиристон: [Вершы] / Тарч. С. Зикирзода // Армугони дусти. Душанбе, 1965.

На узбекскую мову. Сарв дарахтлари; Бепоён ўрмон буйлаб; Денгиз; Булбул; Куёш; Дилкашлик; Ёз; Минск; Клюквинка; Кур-кур; Кандай соз; Кўлда: [Вершы] / З. Обидов тарж // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Білоногий разчухраний місяць: [Верш] / Пер. Д. Фальківський // Життя і революція. 1925. № 11; Високо дух мій ширяе; Оркестри; «Зійшлись в бору при березі...»; Кувала зозуля; Добридень; Пісня серця; Курли, курли; Я не сплатив боргів своіх: [Вершы] / Пер. В. Лучук // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 1.

2.3.

На беларускай мове. Аляхновіч М. На аванпастах пралетарскай літаратуры (1920—1930) // Маладняк. 1930. № 6—7; Апошняе развітанне // ЛіМ. 1964. 18 вер.; Арочка М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979; Бэндэ Л. На літаратурным фронце // Чырв. змена. 1929. 15 вер.; Войценкаў М. Куток-музей Я. Пушчы // ЛіМ. 1967. 10 студз.; Высока лунаюць песні паэта // Голас Радзімы. 1962. № 43; Галавач П., Звонак А. Супроць буржуазнае рэакцыі ў мастацкай літаратуры // Маладняк. 1929. № 11—12; Гародня А. Ці ёсць у нас необуржуазная літаратура? // Там жа. 1928. № 9; Гарэцкі М. Паслякастрычнікавы перыяд // Гарэцкі М. Гісторыя беларускай літаратуры. 4 выд. Мн., 1926; Гілевіч Н. Акрыленая рэвалюцыяй. Мн., 1962. С. 107—109; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 43; Глебка П. Прадмова // Пушча Я. Вершы і паэмы. Мн., 1960; Яго ж. Язэп Пушча // Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн., 1973; Глыбоцкі Т. Пад шыльдай пралетарскай літаратуры // Полымя. 1927. № 4; Грахоўскі С. Запозненыя сустрэчы: [Успаміны] // Грахоўскі С. Так і было. Мн., 1986; Яго ж. Сагрэтая цяплом душы // Пушча Я. Вершы. Мн., 1968; Жычка Х. Чатыры промні: Успаміны // Полымя. 1983. № 3; Звонак А. Добрае імя // Звонак А. Неспакойныя сэрцы. Мн., 1973; Яго ж. Песні сэрца // Пушча Я. Сады вятроў. Мн., 1982; Яго ж. Штрыхі да партрэта // Полымя. 1971. № 6; Кабакоў Н. За класавую выразнасць і чоткасць нашае літаратуры // Маладняк. 1930. № 4; Канакоцін О. Абвастрэнне класавай барацьбы ў беларускай літаратуры ў перыяд сацыялістычнай рэканструкцыі // Там жа. 1930. № 12; Конан У. Развіццё эстэтычнай думкі ў Беларусі (1917—1934 гг.). Мн., 1968. С. 113—115, 138—141; Крапіва К. «Узвышша» на новым шляху // Узвышша. 1931. № 1; Ліманоўскі Я. За два гады класавай барацьбы ў літаратуры // Маладняк. 1931. № 6—7; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства. Мн., 1975. С. 206—207, 221—224; [Некралог] // ЛіМ. 1964. 18 вер.; Пастанова беларускага літаратурна-мастацкага згуртавання «Узвышша» аб палітычных памылках у літаратурна-публіцыстычнай творчасці // Узвышша. 1930. № 1; Перкін Н. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг. Мн., 1960. С. 181—184; Першая акруговая канферэнцыя Слуцкай філіі «Маладняка» // Чырв. змена. 1925. 26 ліст.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 284—285; Прывітанне юбіляру ад прэзідыума Саюза пісьменнікаў БССР з нагоды 60-годдзя // ЛіМ. 1962. 8 мая; Скрыган Я. Госці з Мінска // Скрыган Я. Некалькі хвілін чужога жыцця. Мн., 1979; Смальянава Л. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977. С. 33—34; Сянкевіч А. Сацыяльныя матывы творчасці, або сабачыя лісты паэта Язэпа Пушчы // Звязда. 1928. 11 студз.; Тычына А. Зерне памяці // ЛіМ. 1977. 29 мая; Хведаровіч М. Песняю славіў жыццё // Хведаровіч М. Незабыўнае. Мн., 1976; Хроніка «Маладняка» // Трибуна искусства. 1925. № 14; Шушкевіч С. Над труною паэта // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Яго ж. Наліўся сонцам ясным спелы колас // ЛіМ. 1962. 8 мая; Яго ж. «Радзімы і сонца народ дачакаўся...» // Голас Радзімы. 1977. 26 мая; Яго ж. Сэрцы песню нясуць // Беларусь. 1972. № 5; Язэп Пушча: [Некралог] // Голас Радзімы. 1964. № 55; Ярош М. Язэп Пушча // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн., 1985; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 54—57, 79—81.

На нямецкай мове. Neureiter F. Jazep Pušča // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. Białokozowicz B. Polska w poezji radzieckiej // Prz. Humanistyczny. 1976. Nr 10; Jazep Puszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; Jazep Puszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Антисоветский поступок

Б. Пильняка: Постановление Секретариата БелАППА // Рабочий. 1929. 15 сент.; Клейнборт Л. Язеп Пушча // Клейнборт Л. Молодая Белоруссия. Мн., 1928.

2.4.

На беларускай мове. Багун М. Паглядзі: [Верш] // Звязда. 1927. 16 кастр.; Камсавочы. Аб штанох, кавунох, катары, бялізне і іншых «літаратурных навінах»: Камсамольскі фельетон // Чырв. змена. 1925. 17 вер.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 26, воп. 1, спр. 1—123. *Г. І. Рэут.*

ПФЛЯЎМБАУМ ЯЎГЕНІЯ

Пфляўмбаум Яўгенія
Эргардаўна
(н. 1.11.1908, Мінск),
паэтэса, перакладчык.
Член СП Беларусі
з 1989.

Нарадзілася ў сям'і рабочага-чыгуначніка Эргарда Карлавіча, па нацыянальнасці немца, які ў свой час быў запрошаны для будаўніцтва чыгункі, і хатняй гаспадыні Алены Кандратаўны Лагун, родам з в. Сенніца. Айчым будучай паэтэсы, Уладзімір Рафаілавіч Сакалоўскі, спачатку быў выкладчыкам фізікі, а потым дырэктарам сярэдняй школы ў Мінску, адначасова выкладаў у ваеннай школе, з'яўляўся Народным настаўнікам БССР. У 1923 Я. Пфляўмбаум скончыла ў Мінску сярэднюю школу. Два гады вучылася ў педагагічным тэхнікуме (1923—26). У 1926 паступіла на педагагічны факультэт літаратурна-лінгвістычнага аддзялення БДУ, які скончыла ў 1930. Прымала актыўны ўдзел у літаратурна-грамадскім жыцці. Была членам «Маладняка», БелАППа, уваходзіла ў іх кіруючыя органы. З'яўлялася літсупрацоўнікам рэдакцыі газеты «Звязда». Працавала бібліёграфам Кніжнай палаты БССР. 10.8.1933 без віны быў асуджаны і на два гады пазбаўлены волі яе муж — беларускі паэт М. Лужанін. За ім у Сібір паехала і Я. Пфляўмбаум. У г. Марыінску Кемераўскай вобл., дзе яе муж адбываў пакаранне, яна ўладкавалася на працу настаўніцай. Выкладала рускую мову і літаратуру адначасова ў дзвюх сярэдніх школах, гарадской і чыгуначнай, якія знаходзіліся ў розных канцах горада. Цяжкія ўмовы жыцця, рэдкія сустрэчы з мужам, жаданне вярнуцца ў Мінск хвалявалі Я. Пфляўмбаум, і гэты неспакой, туга і боль выліваліся ў спавядальныя паэтычныя радкі. Пасля заканчэння тэрміну пакарання мужа, у 1935, не маючы магчымасці вярнуцца на радзіму, яны пакінулі Марыінск і прыехалі ў Маскву, дзе жылі бацькі Я. Пфляўмбаум. Працавала карэктарам, потым рэдактарам выдавецтва «Оборонгиз» (1935—45). У гады Вялікай Айчыннай вайны была байцом супрацьпаветранай абароны. Пасля вайны вярнулася ў Мінск. З 1964 на пенсіі, займаецца творчай працай.

Першы верш Я. Пфляўмбаум «Пялёсткі восені» апублікаваны ў 1925 у газеце «Савецкая Беларусь». Вершы яе друкаваліся ў часопісах «Маладняк», «Полымя», газетах. Аўтар калектыўнай кнігі «Вершы» (у сааўтарстве з З. Бандарынай і Н. Вішнеўскай). Потым доўгі час не пісала. Вяртанне Пфляўмбаум да паэтычнай творчасці адбылося толькі ў 80-х гадах. Яе вершы апошняга часу сабраны ў зборніках «Сувой жыцця», «На захадзе сонца». Піша аб нялёгкім жыццёвым лёсе свайго пакалення, якое працавала і загартоўвалася ў цяжкія гады сталінскіх рэпрэсій. Слова паэтэсы, яе паэтычны радок выверaны асабістым жыццём. Вершам Я. Пфляўмбаум уласцівы непасрэднасць, лірычнасць, шчырасць, арганічнае адчуванне слова. Перакладала з рускай, украінскай на беларускую мову.

Жыве ў Мінску. *Г. М. Урупіна.*

Бібліяграфія

1.2.

Вершы. Мн., 1926. (Кніжніца Маладняка) / Сааўт. З. Бандарына, А. Вішнеўская. Рэц.: Байкоў М. // Маладняк. 1926. № 3; Паляшук Я. // Сав. Бел. 1926. 28 сак.

Сувой жыцця: Кніга паэзіі. Мн., 1989.

На захадзе сонца: Вершы. Мн., 1992.

1.3.

1925. Пялёсткі восені: [Верш] // Сав. Бел. 18 кастр.

1926. «Я маладая...»: [Верш] // Маладняк. № 2; З лістоў да брата: [Верш] // Там жа. № 10; «Не сказаць і не выплакаць у словах»: [Верш] // Сав. Бел. 25 крас.; Пялёсткі восені: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Айчына: [Верш] // Чырв. змена. 2 снеж.

1927. Легенда: [Верш] // Маладняк. № 5; Іней: [Верш] // Там жа. № 9; У Полацку: [Верш] // Полымя. № 3; Гімн: [Верш] // Там жа. № 4; «Агнявым самацветам...»: [Верш] // Там жа. № 5; «Вецер у стэпе такі малады...»: [Верш] // Там жа. № 6; Сон у стэпу: [Верш] // Там жа. № 8; Плывуць гады: [Верш] // Сав. Бел. 6 сак.

1928. Музей рэвалюцыі: [Верш] // Маладняк. № 3; Светласць: [Верш] // Там жа. № 5; Мелодыя: [Верш] // Там жа. № 9; Да дзесятых угодкаў БССР: [Верш] // Там жа. № 12; Песня радзімы; Радасць: [Вершы] // Полымя. № 1; Паэце: [Верш] // Там жа. № 2; Башкірка-дзяўчына: [Верш] // Там жа. № 6; Адзінаццаць: [Верш] // Сав. Бел. 7 ліст.

1929. Дзень калектывізацыі // Бел. работніца і сялянка. № 22; 1-га Мая («Свята сонечных майскіх ідылій...»): [Верш] // Маладняк. № 9; Звязда. 1 мая; Джан-хот: [Верш] // Полымя. № 10; Камунарам: [Верш] // Звязда. 17 сак.; Музыка збройнага звону: [Верш] // Там жа. 1 кастр.; «Жыццю дванаццаць год...»; Гімн: [Вершы] // Сав. Бел. 7 ліст.; «Кастрычнік»: [Урывак з паэмы] // Там жа. 1 снеж.

1930. Турксіб: [Верш] // Маладняк. № 1; Ленінскія дні: [Верш] // Звязда. 22 студз.

1931. Айчына; Навальніца; Закрынічыла сэрца...; Я адна на далёкай чужыне: [Вершы] // Жаноцкая справа. № 4; «Ільсніцца сонцам бляск лазы...»: [Верш] // Маладняк. № 1; Вясновы старт: [Верш] // Там жа. № 5.

1971. Турксіб: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1.4.

Галоўка А. Піліпка / З укр. Мн., 1930.

Каманін Ф. Маладыя шклодувы: Апавяданні / З рус. Мн., 1930.

Ісбах І. Крушэнне: Аповесць / З рус. Мн., 1932.

Лондан Д. Белы ікол: Раман / З англ. Мн., 1932.

Сідараў А. Столяр з Вяткі: [Аповесць] / З рус. Мн., 1932.

2.3.

На беларускай мове. В. Ш. Пяснярні Усходняе Беларусі // Жаноцкая справа. 1931. № 2. *Г. І. Рэут.*

ПШЧОЛКА АЛЯКСАНДР

***Пшчолка Аляксандр Раманавіч** [псеўд. Белорусс, А. Крицкий, крыпт. А. П-ко, А. Р. П-ко; 1869, в. Чарсцвяты Лепельскага пав. Віцебскай губ., цяпер Ушацкі р-н Віцебскай вобл.— 1943, Старая Таропа (?)], празаік, публіцыст, этнограф.*

Нарадзіўся ў сям'і дзяка. У 1890 скончыў Віцебскую духоўную семінарыю, пасля заканчэння якой адзін год служыў у Маркавым манастыры (Віцебск), потым тры гады быў псаломшчыкам. З 1894 настаўнічаў — спачатку выкладаў агародніцтва і садоўніцтва ў сельскагаспадарчай школе, потым працаваў народным настаўнікам у Арэхаўне Лепельскага пав. У 1900 паступіў на юрыдычны факультэт Юр'еўскага (Тартускага) універсітэта. З 1907 жыў у Вільні, працаваў у акруговым судзе. У 1907 А. Пшчолка як эксперт-перакладчык з беларускай мовы ў Віленскім судзе выступаў перакладчыкам на працэсах супраць «Нашай долі» і «Нашай нівы», каменціраваў іх змест з манархічных пазіцый (паводле іншых звестак, на гэтых працэсах перакладаў не ён, а Аляксей Пшчолка). Напярэдадні 1-й сусветнай вайны А. Пшчолка быў міравым суддзёю ў Себежы. У час вайны пераехаў у г. Гарадок Віцебскай губ., выкладаў гісторыю ў народнай школе. З 1918 жыў у Полацку, займаў пасаду адваката пры губернскім судзе, выкладаў геаграфію ў лясным тэхнікуме. Сюды да яго прыязджаў Я. Карскі для абмеркавання этнаграфічнай карты Беларусі. Паводле ўспамінаў В. Вольскага, у 1926 А. Пшчолку хацелі арыштаваць як манархіста, але справу потым скасавалі. Выступаў на чале сямейнага музычнага ансамбля, чытаў са сцэны свае апавяданні. Есць звесткі, што ў 20-я г. А. Пшчолка нейкі час жыў у Эстоніі і выступаў у друку з прасавецкіх пазіцый, працаваў карэспандэнтам газеты «Известия». З 1927 жыў у г. п. Старая Таропа Калінінскай вобл. і да 1933 служыў адвакатам у мясцовым судзе, потым выйшаў на пенсію.

Літаратурная дзейнасць А. Пшчолкі супярэчлівая і няроўная. Для яго творчасці характэрна недаацэнка прагрэсіўнага значэння беларускага нацыянальнага руху, не пазбаўлена яна маралізатарства, натуралізму. Часам пісьменнік адкрыта выяўляў настроі вялікадзяржаўнага чыноўніцтва. Пачынаў ён пісаць на рускай мове, потым з'явіліся апавяданні на беларускай. З 1898 друкаваўся ў «Витебских губернских ведомостях», пазней яго апавяданні і нарысы друкаваліся ў газетах «Сельский вестник», «Минское слово», «Белорусская жизнь», у часопісе «Крестьянин» (большасць не выяўлены). А. Пшчолка выдаў больш за 10 кніг нарысаў і апавяданняў, у якіх паказваў жыццё і побыт беларускага сялянства канца 19 ст. («Нарысы з жыцця беларускай вёскі», «Беларускія апавяданні»). Неадназначна ўспрымалі творчасць А. Пшчолкі тагачасныя крытыкі. Л. Гмырак адзначаў кансерватыўны і нават рэакцыйны погляд пісьменніка на беларускага селяніна; М. Гарэцкі не адмаўляў А. Пшчолку ў рэалістычным адлюстраванні сялянскага побыту і характараў; Я. Карскі станоўча ацэньваў творчасць пісьменніка ў цэлым. Яшчэ будучы студэнтам А. Пшчолка любіў «хадзіць у народ», збіраў памяткі народнай паэзіі і рабіў этнаграфічныя запісы, дзе апісваў звычаі і абрады Лепельшчыны. У Полацку ён стварыў хор, які выконваў беларускія народныя песні. У 1908 у Вільні пад яго кіраўніцтвам праведзены беларускі вечар, на якім артысты выступалі ў нацыянальных касцюмах, гучала беларуская народная музыка, а сам А. Пшчолка прачытаў сваё апавяданне «Індыкі». Пад яго рэдакцыяй у 1910 выдадзена ў Віцебску паэма «Тарас на Парнасе». Спрабаваў А. Пшчолка пісаць і вершы, але поспеху яны не мелі. Нягледзячы на тое, што ён ніколі не лічыў сябе фалькларыстам і этнографам, яго творчасць саслужыла службу навуцы. Да яго спадчыны звяртаюцца вучоныя і краязнаўцы. *Т. М. Тарасава.*

Бібліяграфія

1.2.

Деды: (Этнографический очерк из жизни лепельских белорусов). Витебск, 1898 / Пад крыпт. А. П-ко.

Замойжанский кирмаш: (Белорусский эскиз). Витебск, 1898 / Пад крыпт. А. П-ко. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед». 1898. № 9—10.

Очерки из жизни белорусской деревни: [Зборнік апавяданняў]. Витебск, 1899; 2 изд., вновь пересмотр. и испр. авт. под назв. «Очерки и рассказы из жизни белорусской деревни». Вильна, 1906.

Янкина жалоба: Драматический этюд из жизни лепельских крестьян. Витебск, 1900; 2-е изд., доп. Витебск, 1902.

Белорусские рассказы. Витебск, 1901.

Микитовы хаутуры: Очерк из жизни белорусских крестьян. Витебск, 1901. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.». 1901. № 59, 69, 72, 77; 2 изд. Витебск, 1910.

Пилипово веселье: (Белорусский очерк). Витебск, 1901. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.» [1901].

Очерки и рассказы из белорусской жизни. Витебск, 1902; Очерки и рассказы из жизни Белоруссии. 2 изд.; значит. доп. Витебск, 1910.

Подрядились: Драматический этюд из белорусской жизни. Витебск, 1903.

Город и деревня. Витебск, 1905. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.». 1905. № 51.

Водка: (Ответ крестьянам). Вильна, 1907.

О потравах. Вильна. 1907.

Сотворение мира: (Рассказ белорусского крестьянина). Витебск, 1910.

Флор из Дубовки. 2 изд. Витебск, 1913.

1.3.

1903. Бревно: [Апавяданне] // Сев.-Зап. край. 6 февр.; Родная песня: [Нарыс] // Там жа. 31 мая.

1921. «У ціятры»: [Апавяданне] // Дэкламатар. Вільня.

1923. Каніцель; У «ціятры»: [Апавяданні]; Янкава жальба: [П'еса]; З апавядання «Мікітавы хаўтуры»: [Урывак] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1926. Вражда из-за языка // Сав. Бел. 16 мая / Пад псеўд. Белорусс.

1928. У ціятры: Апавяданне // Беларускі дэкламатар. Вільня.

1.6.

Тарас на Парнасе: Белорусская поэма. 3 изд. Витебск, 1910 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971. С. 117—118; Барысенка В. Аб праграме па беларускай літаратуры для VIII—X класаў // Наст. газ. 1947. 30 студз.; Гарэцкі М. Аляксандр Пшчолка // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Гісторыя беларускай літаратуры, XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981. С. 157—158; Гмырак Л. Беларускае нацыянальнае адраджэнне // Велікодная пісанка. Вільня, 1914; Ігнатоўскі У. Кароткі нарыс нацыянальна-культурнага адраджэння Беларусі // Вольны сцяг. 1921. № 3; Каваленка В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975. С. 174—176; Карскі Е. Беларускі пісьменнік-народнік А. Р. Пшчолка // Рунь. 1920. № 3; Каспяровіч М. Матэрыялы для вывучэння віцебскай краёвай літаратуры і мастацтва // Маладняк. 1927. № 6; Ларчанка М. Па шляху рэалізма. Мн., 1959. С. 83; Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. I; Семяновіч А. Проза Якуба Коласа (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1953. С. 34—35; Усікаў Я. На ўздыме // Полымя. 1981. № 8; Хромчанка К. Беларуская мастацкая проза (канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1979. С. 39—40; Чарвякоў М. Беларусы ў Эстоніі // Сялян. праўда. 1924. 7 снеж.

На рускай мове. История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 377; Карский Е. Александр Романович Пщолко // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3.

На б. Югаславіі мовах. Drenl. Belorusih in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. № 9.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1.

Т. М. Махнач.

ПШЫРКОЎ ЮЛЬЯН

Пшыркоў Юльян Сяргеевіч (31.10.1912, в. Кісцяні Рагачоўскага р-на Гомельскай вобл.— 23.12.1980, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), літаратуразнавец, крытык. Заслужаны дзеяч навукі Беларусі (1978), доктар філалагічных навук (1962), прафесар (1964). Член СП Беларусі з 1950. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1980; за ўдзел у напісанні «Гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры», на рускай мове).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Скончыў Кісцянёўскую пачатковую школу (1924). Адзін год правучыўся ў Свержаньскай сямігодцы, дзе ў той час працаваў настаўнікам М. Лынькоў. У 1925 школа закрылася, таму вучобу працягваў у Рагачоўскай сямігодцы, якую скончыў у 1928. У 1929—30 вучыўся на двухгадовых педкурсах у Рагачове (выпуск іх быў датэрміновы), пасля чаго 4 гады працаваў настаўнікам — першыя два ў Звальніцкай і Буднеўскай пачатковых шолах Клічаўскага р-на, апошнія — у Царкоўскай сямігодцы Буда-Кашалёўскага р-на. У 1934 стаў студэнтам філалагічнага факультэта Ленінградскага універсітэта. Пасля заканчэння яго (1939) працаваў выкладчыкам Магілёўскага педінстытута. З лістапада 1940 у Чырвонай Арміі. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны: ваяваў пад Ленінградам, Кёнігсбергам, быў паранены. З 1945 у Інстытуце літаратуры АН Беларусі. З 1954 загадваў тут сектарам дакастрычніцкай літаратуры і тэксталогіі. Адначасова быў выкладчыкам БДУ (1945—57), Мінскага педагагічнага інстытута (1966—68). Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, «Знак Пашаны», медалямі.

Навуковай дзейнасцю Ю. Пшыркоў пачаў займацца яшчэ ў студэнцкія гады, калі працаваў над дыпломнай работай, прысвечанай творчасці Я. Коласа (фрагменты работы былі апублікаваны). З даследаваннем спадчыны народнага песняра звязаны яго асноўныя поспехі. У сваім першым артыкуле («Новая зямля» Я. Коласа», 1940), манаграфіі «Якуб Колас. Жыццё і творчасць», а таксама ў пазнейшым даследаванні «Эпас рэвалюцыі» Ю. Пшыркоў змагаўся супраць вульгарызатарства і фальсіфікацыі гісторыі літаратуры, разглядаў творы песняра ў шырокім тыпалагічным плане, прасочваў гісторыю задумы і стварэння коласаўскага ліраэпасу. Па словах Я. Коласа, «ён першы, хто правільна ацаніў «Новую зямлю». З канца 50-х гадоў Ю. Пшыркоў працаваў над гісторыяй узнікнення і развіцця беларускай мастацкай прозы. Але і тут асноўная ўвага ўдзялялася Я. Коласу. Коласаўскаму перыяду ў развіцці нацыянальнай прозы прысвечаны манаграфіі Ю. Пшыркова «Трылогія Якуба Коласа «На ростанях» і «Беларуская савецкая проза (20-я — пачатак 30-х гадоў)», за якую аўтару была прысуджана вучоная ступень доктара філалагічных навук. У гэтых працах узноўлены асноўныя аспекты літаратурнага жыцця міжваеннага перыяду, выкарыстаны вялікі фактычны матэрыял, успаміны пісьменнікаў, што дазволіла стварыць аб'ектыўную карціну грамадска-палітычных умоў, у якіх адбывалася станаўленне беларускай прозы, паказаць працэс зараджэння новых жанравых формаў і перспектывы іх развіцця. Аўтарам вялася барацьба з фальсіфікатарамі і «аглабельнай» крытыкай. Ю. Пшыркоў даследаваў таксама творчасць У. Дубоўкі, К. Крапівы, М. Танка, І. Шамякіна, Я. Брыля. Аб шырыні даляглядаў вучонага сведчаць працы «Уплыў творчасці А. С. Пушкіна на развіццё беларускай літаратуры», «Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура», «А. Я. Багдановіч». Вялікі ўклад унёс Ю. Пшыркоў у развіццё тэксталогіі. Пад яго кіраўніцтвам выйшлі ў свет зборы твораў Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, К. Чорнага, В. Дуніна-Марцінкевіча. Складальнік альбома «Якуб Колас. Жыццё і творчасць», зборніка «Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура» (разам з І. Крэнь). Сааўтар кніг «Нарыс гісторыі беларускай савецкай літаратуры», «Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры», падручнікаў па беларускай літаратуры для сярэдняй школы. Аўтар шматлікіх крытычных артыкулаў, якія друкаваліся на старонках рэспубліканскай перыёдыкі.

І. Ф. Штэйнер.

Бібліяграфія

1.2.

Народны паэт БССР Якуб Колас: Публічн. лекцыя, прачыт. ў 1949 г. ў г. Мінску. Мн., 1949.

Уплыў творчасці А. С. Пушкіна на развіццё беларускай літаратуры: Стэнаграма публічн. лекцыі, прачыт. у 1949 годзе. Мн., 1949.

Якуб Колас: Жыццё і творчасць. Мн., 1951. Рэц.: Агіевіч У. Манаграфія аб народным паэце // ЛіМ. 1951. 9 чэрв.; Алесеў Е. Манаграфія пра народнага паэта // Беларусь. 1951. № 8; Воронович С. Книга о народном поэте // Красная звезда. 1951. 2 сент.; Крамко Е. Манаграфія пра жыццё і творчасць Якуба Коласа // Звязда. 1951. 23 мая; Кудраўцаў І. Манаграфія пра народнага песняра // Полымя. 1951. № 8; Майхровіч С. Карысны дапаможнік // Наст. газ. 1951. 7 чэрв.; Новыя кнігі // Віцеб. рабочы. 1951. 13 ліст.

Якуб Колас: Критико-биографический очерк. Мн., 1952.

Трылогія Якуба Коласа «На ростанях». Мн., 1956. Рэц.: Александровіч С. Кніга пра трылогію Я. Коласа // Полымя. 1957. № 2; Макарэвіч А. Кніга пра трылогію Якуба Коласа // Маг. праўда. 1957. 9 сак.; Навуменка І. Каштоўнае даследаванне // ЛіМ. 1957. 9 студз.; Шкраба Р. Трылогія Якуба Коласа // Беларусь. 1957. № 2.

Беларуская савецкая літаратура: Падручнік для 9—10 класаў сярэд. школы. Мн., 1959 / Сааўт. Н. Перкін. Рэц.: Александровіч С. Новыя падручнікі па беларускай літаратуры // Полымя. 1959. № 10; Каваленка В. Якасці, якіх раней не было // ЛіМ. 1959. 7 кастр.; Наст. газ. 1959. 16 кастр.; Пятровіч М. Два падручнікі // Нар. асвета. 1960. № 3; 2 выд. Мн., 1960; 3 выд. Мн., 1962; 4 выд. Мн., 1964; 5 выд. Мн., 1965; Падручнік для X класа сярэд. школы. 6 выд. Мн., 1966; 7 выд. Мн., 1967; 8 выд. Мн., 1968; 9 выд. Мн., 1969.

Беларуская савецкая проза (20-я — пачатак 30-х гадоў). Мн., 1960. Рэц.: Александровіч С. Аб шляхах развіцця беларускай прозы // Полымя. 1961. № 1; Макарэвіч А. Шляхі беларускай прозы // Маг. праўда. 1961. 24 мая; Навуменка І., Лойка А. У сціслых рамках манаграфіі // Звязда. 1961. 1 ліп.; Семяновіч А. Каштоўнае даследаванне // Беларусь. 1961. № 1; Усікаў Я. На подступах да вырашэння праблемы // ЛіМ. 1961. 22 снеж.; Царанкоў Л. Аб маладосці прозы // Там жа. 1960. 4 снеж.

А. Е. Богданович. Мн., 1966. Рэц.: Бурьян Б. Подвижник // Неман. 1967. № 1; Гусак С. З пачуццём абавязку // Беларусь. 1967. № 1; Прашковіч М. Ён варты ўдзячнасці нашчадкаў // ЛіМ. 1966. 16 жн.; Юрчанка Г. Народу свайму ўслугуючы... // Полымя. 1966. № 9.

Беларуская савецкая літаратура: Дапаможнік для 10 кл. Мн., 1970 / Сааўт. Н. Перкін; 2 выд. Мн., 1971; 3 выд. Мн., 1972; 4 выд. Мн., 1973.

Эпас рэвалюцыі: Паэмы Я. Коласа «Новая зямля» і «Сымон-музыка», трылогія «На ростанях». Мн., 1975. Рэц.: Андраюк С. Пафас даследчай думкі // Звязда. 1975. 28 жн.; Бадроў А. Эпас рэвалюцыі // ЛіМ. 1975. 19 вер.; Ермаловіч М. У глыбіню праблем // Полымя. 1976. № 3; Рагуля А. Пра вядомае па-новаму // Нар. асвета. 1976. № 8; Stochel W. // Sl. Orient. 1976. № 4.

Летапісец свайго народа: Жыццёвы і творчы шлях Я. Коласа. Мн., 1982. Рэц.: Кирилюк Е. Літописець народу // Вітчизна. 1983. № 10.

1.3.

1940. «Новая зямля» Якуба оласа // Полымя рэвалюцыі. № 3; Дарэвалюцыйныя паэмы Янкі Купалы // Там жа. № 12.

1946. Янка Купала — рэдактар «Нашай Нівы» // Беларусь. № 5—6; Новыя паэмы Якуба Коласа // Там жа. № 7; Першы беларускі раман // Там жа. № 10; Выдатны твор беларускай літаратуры // ЛіМ. 30 кастр.

1947. Ленін і Сталін аб літаратуры і мастацтве // Беларусь. № 1; Масква ў беларускай паэзіі // Там жа. № 7; У дні вайны // Звязда. 28 чэрв.; Паэма Якуба Коласа «Рыбакова хата» // Там жа. 1 ліп.; Пра раман «Пад мірным небам» // Там жа. 13 снеж.; Янка Купала і беларуская літаратура // ЛіМ. 28 чэрв.

1948. Палымянае жыццё // Звязда. 6 чэрв.

1949. А. С. Пушкин и белорусская литература // Изв. АН БССР. № 3; Пушкінскія традыцыі ў беларускай літаратуры // ЛіМ. 21 мая; [Слова на пленуме ССПБ, прысвечаным пытанням крытыкі] // Там жа. 15 кастр.; До конца разоблачить критиков космополитов! // Сталин. молодежь. 2 марта; Творчасць А. С. Пушкіна і беларуская літаратура // Чырв. змена. 31 мая.

1950. Погляд у будучыню: [Рэц. на кн.: Гурскі І. Зары насустрач. Мн., 1949] // Беларусь. № 3; «Вераснёвая рунь»: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Вераснёвая рунь. Мн., 1949] // Там жа. № 4; «Новая зямля» Якуба Коласа на рускай мове: [Рэц. на кн.: Колас Я. Новая земля. Мн., 1949] // Полымя. № 10.

1951. Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура // Беларусь. № 3; Янка Лучына // Там жа. № 7; Пачэсны шлях // ЛіМ. 10 лют. / Сааўт. М. Барсток; Смотр искусства и литературы украинского народа // Сов. Бел. 20 июня.

1952. Векапомныя дні // Звязда. 18 крас.; Настаўнік літаратурнай моладзі // ЛіМ. 15 ліст.; Народный поэт // Сов. Бел. 5 июля; Певец дружбы народов // Там жа. 14 нояб.

1953. Сямітомнік Якуба Коласа // Беларусь. № 3; Мова і мастацкі вобраз // Там жа. № 12; Вершы, казкі і паэмы М. Танка на рускай мове: [Рэц. на кн.: Танк М. Стихи, сказки, поэмы. М., 1953] // ЛіМ. 4 ліп.

1954. Литература периода гражданской войны; Литература периода восстановления народного хозяйства и социалистической индустриализации (1921—1929 гг.); Михась Лыньков; Максим Танк // Очерк истории белорусской советской литературы. М.; Сатырычная камедыя А. Макаёнка «Выбачайце, калі ласка» // Полымя. № 6; Надзённыя задачы крытыкі і літаратуразнаўства // Звязда. 3 ліст.; Разам з народам // ЛіМ. 6 ліст.; Літаратура і жыццё: [Рэц. на кн.: Агіевіч У. Літаратура і жыццё. Мн., 1954] // Там жа. 16 кастр.

1955. Аповесць У. Шахаўца «Будзьце здаровы» // Беларусь. № 9; Трылогія Я. Коласа «На ростанях» // Полымя. № 12; Пясняр народа // Работніца і сялянка. № 5.

1956. Якуб Колас; Літаратура перыяду грамадзянскай вайны; Літаратура перыяду аднаўлення народнай гаспадаркі і сацыялістычнай рэканструкцыі; Міхась Лынькоў // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры: Дапаможнік для студэнтаў ВНУ. Мн.; Спадчына вялікага мастака // Беларусь. № 3; Ніва. 24 чэрв.; Вялікі сын украінскага народа // Беларусь. № 8; Кніга пра Лесю Украінку // ЛіМ. 5 мая; Неадкладныя задачы нашага літаратуразнаўства // Там жа. 9 чэрв. / Сааўт. В. Барысенка; Дапаможнік для літаратуразнаўцаў // Там жа. 23 чэрв. / Сааўт. Н. Перкін; Глыбей вывучаць гісторыю літаратуры // Там жа. 28 ліп.; Узор служэння народу // Там жа. 16 жн.; Раман аб рэвалюцыйнай барацьбе народа // Там жа. 1 вер.; Начало славного пути: К 50-летию первого литературного выступления Я. Коласа // Сов. Бел. 16 сент.

1957. Раман Р. Мурашкі «Сын» // Мурашка Р. Сын. Мн.; Творы Кандрата Крапівы // Беларусь. № 1; Увасабленне дум і імкненняў народа // Там жа. № 11; Велічная тэма // Полымя. № 10; Летапіс жыцця народа // ЛіМ. 12 чэрв.; Новы часопіс «Радянське літературознавство» // Там жа. 3 ліп.; Сатира Я. Коласа // Сов. Бел. 19 нояб.

1958. Аповесць Якуба Коласа «На прасторах жыцця» // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн. Вып. 1; Верны памочнік партыі // Беларусь. № 12; Заснавальнік беларускай прыгодніцкай аповесці: (Да 75-годдзя з дня нараджэння Янкі Маўра) // Полымя. № 5; Апаяданні Івана Навуменкі: [Рэц. на кн: Навуменка І. Хлопцы-равеснікі. Мн., 1958] // Там жа. № 7; У імя шчасця чалавека // ЛіМ. 4 студз.

1959. Узнікненне жанра прыгодніцкай аповесці ў беларускай мастацкай прозе // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн. Вып. 2; Пясняр векапомных дзён // Звязда. 11 снеж.

1960. Алегарычныя апавяданні Якуба Коласа // Колас Я. Казкі жыцця. Мн.; Летапіс вялікага жыцця: [Рэц. на кн.: Янка Купала. Жыццё і творчасць. Мн., 1959] // Беларусь. № 4; Першая манаграфія: [Рэц. на кн.: Лойка А. Адам Міцкевіч і беларуская літаратура. Мн., 1959] // Полымя. № 3; Жамчужына беларускай прозы // ЛіМ. 5 сак.; Кніга выклікае некаторыя пярэчанні: [Рэц. на кн.: Залеская Л. Поэзия

Советской Белоруссии. М., 1960] // Там жа. 17 чэрв. / Сааўт. А. Семяновіч.

1961. Змагар за рэалізм і народнасць літаратуры // Беларусь. № 6; Гісторыя беларускага рамана: [Рэц. на кн.: Адамовіч А. Беларускі раман. Мн., 1961] // Полымя. № 9; Подзвіг навуковы і грамадзянскі // ЛіМ. 17 студз.; Шевченко и белорусская литература // Сов. Бел. 7 марта.

1962. Наша слава, наш гонар // Беларусь. № 10; Вялікі паэт беларускага народа: (Да 80-годдзя з дня нараджэння Я. Коласа) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4; Якуб Колас: Паводле ўспамінаў братоў і сясцёр // Маладосць. № 11 / Сааўт. С. Александровіч, А. Лойка; Народ і слова паэта: [Рэц. на кн.: Шабліовський Е. Народ і слово Шевченка. К., 1961] // Полымя. № 1; Слаўнае імя ў гісторыі беларускага народа // Там жа. № 3 / Сааўт. І. Крэнь; Пошукі і станаўленне: [Рэц. на кн.: Луфераў М. Проза Кузьмы Чорнага. Мн., 1961] // Звязда. 23 лют.; Акрылены кастрычнікам // ЛіМ. 18 студз.

1964. Святло вялікіх ідэй // Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн.; Вялікі сын украінскага народа // Нар. асвета. № 3; Уладзімір Дубоўка: Літаратурны партрэт // Полымя. № 10 / Сааўт. А. Лойка; Зарава над Садовай // Звязда. 2 кастр.; Святло вялікіх ідэй // Мін. праўда. 8 сак.

1965. Адам Егорович Богданович // Богданович А. Страницы из жизни Максима Горького; Материалы к биографии М. Богдановича; Мои воспоминания. Мн. / Сааўт. І. Крэнь; Максім Гарэцкі і яго раман «Віленскія камунары» // Гарэцкі М. Віленскія камунары. Мн.; Спадчына паэта — багацце народа: Да выхаду ў свет Зб. тв. Я. Коласа ў 12-ці тамах // ЛіМ. 19 лют. / Сааўт. В. Барысенка, П. Броўка; Натхнёна і дасканала: [Рэц. на кн.: Шэкспір В. Санеты / Пер. У. Дубоўка. Мн., 1965] // Там жа. 1 чэрв. / Сааўт. А. Лойка.

1966. З майго жыццёпісу // Пра час і пра сябе. Мн.; [Рэц. на кн.: Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Т. 1. 1917—1941 гг. 1964; Т. 2. Мн., 1966] // Вопр. лит. № 4 / Сааўт. А. Лойка; Уступнае слова да «Камароўскай хронікі» М. Гарэцкага // Полымя № 3; У вянок М. Багдановічу // Звязда. 12 мая.

1967. Ларыса Геніюш // Геніюш Л. Невадам з Нёмана. Мн.; Якуб Колас: (Паводле ўспамінаў братоў і сясцёр) // У сэрцы народным: (Жыццё і творчасць Якуба Коласа). Мн. / Сааўт. С. Александровіч, А. Лойка; Пасля навальніцы // Беларусь. № 9; Незабыўныя сустрэчы: Успаміны // Полымя. № 6; У новым жанры: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Жоўтая акацыя. Мн., 1967] // Там жа. № 12 / Сааўт. А. Лойка; Новае выданне коласаўскай спадчыны // ЛіМ. 11 ліст. / Сааўт. М. Мушынскі.

1968. Гістарыяграфія беларускай дакастрычніцкай літаратуры // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 1; Якуб Колас // Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн.; Точно и весомо: [Рэц. на кн.; Дубовка В. Полесская рапсодия. Л., 1967] // Дружба народов. № 4 / Сааўт. А. Лойка; Працаўнік на роднай ніве // Полымя. № 2; Максім Горкі і Адам Багдановіч // Там жа. № 3; Старэйшы з літаратуразнаўцаў // Звязда. 19 крас.; Прага жыцця, творчасці: [Рэц. на кн.: Гарбук В. Лицо в полоску. Мн., 1967] // Там жа. 25 крас.; Воблік купалаўскага героя: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Янка Купала: Духоўны воблік героя. Мн., 1967] // ЛіМ. 16 лют.

1969. Якуб Колас // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2; Духоўны воблік коласаўскага героя: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Якуб Колас: Духоўны воблік героя. Мн.; 1968] // Полымя. № 7; Нястомны працаўнік: Ілью Гурскаму — 70 гадоў // ЛіМ. 25 крас.; Настаўнік // Там жа. 2 снеж.

1970. Жменя кляновых лістоў // Голас Радзімы. № 29; Полымя. № 7 / Сааўт. А. Лойка; Ленінская нацыянальная палітыка і развіццё беларускай літаратуры // Полымя. № 2; Натхнёныя крылы таленту // Звязда. 5 ліп.; Талент драматурга // Там жа. 12 ліст.; Адказ гісторыку // ЛіМ. 3 сак. / У сааўт.

1971. Вдохновенный певец революции // Зарецкий М. Стежки-дорожки. Мн.; На магістральным шляху // Мін. праўда. 7 лют.

1972. Магутны талент // Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн. Т. 1; Якуб Колас і праблемы развіцця беларускай літаратуры // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5; Адной дарогай: Да 60-годдзя з дня нараджэння Н. С. Перкіна // Полымя. № 2; Гістарычная аповесць Барыса Мікуліча // Там жа. № 8; «Сымон-музыка» і літаратурны працэс: Да 90-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа // Там жа. № 11; Багацце і разнаколернасць мовы: [Рэц. на кн.: Юрчанка Г. І коціцца, і валіцца. Мн., 1972] // Звязда. 23 жн.; Разам з народам // Там жа. 3 ліст.; «Учиться у жизни... не покладая рук» // Сов. Бел. 3 нояб.

1973. Пакінутае людзям // Гусак С. Пафас праўды. Мн. / Сааўт. У. Калеснік; Один из первопроходцев // Мурашко Р. Сын / Пер. Л. Соловей. Мн.; Публіцыстыка Пятра Глебкі: [Рэц. на кн.: Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн., 1973] // Полымя. № 11; «Я імкнуся на сваю арбіту...» // Звязда. 24 ліст. / Сааўт. М. Мушынскі; Разам з часам: Аляксею Кулакоўскаму — 60 гадоў // Там жа. 23 снеж.; Маштабнасць прозы: [Рэц. на кн.: Адамовіч А. Маштабнасць прозы. Мн., 1972] // ЛіМ. 12 мая.

1974. Дойліды новай культуры // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2 / Сааўт. А. Лойка; Разам з часам // Голас Радзімы. № 1; Быць чалавекам на зямлі: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Пялёсткі. Мн., 1973] // Полымя. № 7 / Сааўт. А. Лойка; Каб заўсёды свяціла сонца: [Рэц. на кн.: Гарбук В. Хто такія мы. Мн., 1973] // Там жа. № 12; Даследуецца беларуская камедыя: [Рэц. на кн.: Усікаў Я. Беларуская камедыя. Мн., 1973] // Звязда. 10 студз.; Каб людзі адчувалі радасць // Там жа. 28 мая; Вялікая праўда вайны // ЛіМ. 21 чэрв.

1975. В капле — океан: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Атланты і карыятыды. Мн., 1974] // Лит. обозрение. № 10; Завяршэнне эпапеі // Звязда. 4 студз.; Грамадзянскі подзвіг мастака // Там жа. 25 мая; Сувязь з жыццём, сувязь з народам: Да 70-годдзя артыкула У. І. Леніна «Партыйная арганізацыя і партыйная літаратура» // Там жа. 27 ліст.; Краіна красою багата // ЛіМ. 11 ліп. / Сааўт. А. Лойка.

1976. «Слова аб палку Ігаравым» у перакладзе Янкі Купалы; Судовая справа Якуба Коласа // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 4; Виссарион Григорьевич Белинский // Белинский В. О классиках русской литературы. Мн.; Самацветы беларускай мастацкай прозы // Колас Я. Казкі жыцця. Мн.

1977. Якуб Колас // История белорусской дооктябрьской литературы. Мн.; Широкие горизонты критика: [Рэц. на кн.: Адамовіч А. Здалёк і зблізку. Мн., 1976] // Неман. № 9; [Уступ да арт.: Лихачев Д. Прошлое должно служить современности] // Там жа. № 10; Пафас жыццёвай праўды: [Рэц. на кн.: Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976] // Звязда. 15 студз.

1978. Современная белорусская проза: Герой и время // Неман. № 12; Мастацтва велічных здзяйсненняў // Полымя. № 2; Нястомны працаўнік // ЛіМ. 16 чэрв.

1979. Плён крапатлівай і натхнёнай працы // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 7; Ідучы побач // Святло яго душы. Мн.; Мудры і шчодры талент // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 6; Клопаты і роздум пісьменніка: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Трохі пра вечнае. Мн. 1978] // Звязда. 29 жн.; Асваенне новых вышыняў: [Рэц. на кн.: Жураўлёў В. Структура твора: Мн., 1978] // Там жа. 10 кастр.; Старэйшы беларускі літаратуразнавец // ЛіМ. 20 крас.; Свет далёкі і блізкі: [Рэц. на кн.: Ялугін Э. Мстиславцев посох. Мн., 1978] // Там жа. 10 жн.; Талент, акрылены рэвалюцыяй // Там жа. 30 ліст.

1980. Пясняр высокіх дум і глыбокіх пачуццяў // На высокай хвалі. Мн. / Сааўт. А. Лойка; Выданне літаратурнай спадчыны — важная навуковая і грамадская справа // Пытанні тэксталогіі беларускай літаратуры. Мн.; Да 80-годдзя з дня нараджэння У. Дубоўкі // Вясёлка. № 7; О человеке во времени: [Рэц. на кн.: Чарнышэвіч А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1979] // Неман. № 5; Дзеля шчасця і славы

Айчыны / Звязда. 15 ліп.; Майстар гістарычнага рамана // Там жа. 26 ліст.; Пераможныя крокі крытыкі: [Рэц. на кн.: Адамовіч А. Літаратура, мы і час. Мн., 1979] // ЛіМ. 15 лют.; Пясняр красы і прыгажосці // Там жа. 18 ліп. / Сааўт. А. Лойка.

1981. Уладзімір Дубоўка // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1917—1940. Мн.; Грамадзянін роднай краіны // Лынькоў М. Зб тв.: У 8 т. Мн. Т. 1; Цэнтр літаратуразнаўчай думкі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; Улюбёны ў красу і прыгажосць // Полымя. № 1; Асяродак беларускага літаратуразнаўства // Там жа. № 5; Падарожжа ў мінулае: [Рэц. на кн.: Грыцкевіч В., Мальдзіс А. Шляхі вялі праз Беларусь. Мн., 1979] // ЛіМ. 9 студз.

1982. Пад універсітэцкім дахам // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.

1984. Максім Гарэцкі і яго раман «Віленскія камунары» // Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн.

1.5.

На ўкраінскую мову. Тарас Шевченко та білоруська література // Жовтень. 1951. № 2; Твори Якуба Коласа українською мовою: [Рэц. на кн.: Колас Я. Вибр. тв. К., 1951] // Літ. газ. 1952. 30 жовт.; Сучасний стан білоруського літературознавства // Рад. літ.-знавство. 1958. № 6; Максим Горецький і його роман «Віленські комунари» // Горецький М. Віленські комунари. К., 1969; Якуб Колас та його трилогія «На розстанях» // Колас Я. На розстанях. К., 1970.

1.6.

Беларуская літаратура XIX ст. Мн., 1950 / Рэд.

Якуб Колас: Жыццё і творчасць: Альбом / Рэд. калегія: П. У. Броўка і інш. Уступ. артыкул складальніка. «Даты жыцця і творчасці Якуба Коласа» Н. Б. Ватацы. Мн., 1959 / Скл.

Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн., 1961. Т. 1 / Скл. з С. Александровічам.

Колас Я. Зб. тв.: У 12 т. Мн., 1961—64 / Рэд. з інш.

Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура. Мн., 1964 / Скл. з І. Крэнь.

Мушынскі М. Ад задумы да здзяйснення: Творчая гісторыя «Новай зямлі» і «Сымона-музыкі». Мн., 1965 / Рэд.

Семяновіч А. Беларуская савецкая драматургія: 1917—1932. Мн., 1968 / Рэд.

Колас Я. Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1972—78 / Рэд. з інш.

Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1972—76 / Рэд. з інш.

Купала Я. Публіцыстыка. Мн., 1972 / Рэд. з інш. Рэц.: Сачанка І. Публіцыстычнае слова паэта // Беларусь. 1972. № 10.

Чорны К. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1972—75 // Рэд. з інш.

Помнікі старажытнай беларускай пісьменнасці. Мн., 1975 / Рэд.

Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1; Мн., 1980. Ч. 2 / Рэд.

Беларуская дакастрычніцкая драматургія. Мн., 1978 / Рэд.

Колас Я. Стихотворения и поэмы. Л., 1978 / Скл.

Мележ І. Зб. тв.: У 10 т. Мн., 1979—84 / Рэд. з інш.

Святло яго душы: Успаміны пра Міхася Лынькова. Мн., 1979 / Рэд., скл. з С. Лыньковай-Куспіц.

Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Т. 6. Публіцыст. і крытыч. артыкулы. 1925—53. Мн., 1984 / Рэд.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. Новых творчых удач! // ЛіМ. 1962. 30 кастр.; Яго ж. Няхай цвітуць вяргіні! // Александровіч С. Кнігі і людзі. Мн., 1976; Яго ж. Юльяну Пшыркову — 60 // ЛіМ. 1972. 27 кастр.; Апанасовіч Л. Невуцтва і абарона нацыяналізма // Там жа. 1948. 31 студз.; Андраюк С. Творчы неспакой даследчыка // Звязда. 1972. 31 кастр.; Барысенка В. Аб некаторых пытаннях гісторыі беларускай літаратуры // Полымя. 1948. № 2; Яго ж. Ідэйныя скажэнні ў асобных артыкулах крытыкаў і літаратуразнаўцаў // ЛіМ. 1948. 17 студз.; Бур'ян Б. У даўгу перад чытачом // Там жа. 1954. 14 жн.; Герцовіч Я. Галоўны абавязак // Там жа. 1954. 21 жн.; Гніламёдаў У. Жыццё, напоўненае працай // Там жа. 1980. 26 снеж.; Дэконская В. З архіва вучонага // Звязда. 1982. 31 снеж.; Клачко А. Рупнасць, няўрымслівасць // Наст. газ. 1972. 1 ліст.; Клімуць Я. Прысвечана песняру // Маг. праўда. 1982. 3 ліст.; Лойка А. Кувайце, кісцянёўскія зязюлі: Да 60-годдзя Ю. С. Пшыркова // Полымя. 1972. № 10; Яго ж. Паяднаўшы Дняпро і Нёман: Да 70-годдзя з дня нар. Юльяна Пшыркова // ЛіМ. 1982. 5 ліст.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 65, 178—180, 260—262; Няхай Р. Некаторыя заўвагі да падручніка па беларускай савецкай літаратуры // ЛіМ. 1949. 19 ліст.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Сіранькоў А. Гумар у дакастрычніцкіх апавяданнях Якуба Коласа // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст. 1971. С. 73; Юліян Сяргеевіч Пшыркоў: [Некралог] // Звязда. 1980. 26 снеж.; ЛіМ. 1980. 26 снеж.

2.4.

На беларускай мове. Гарбук В. Шпіталь: [Верш] // ЛіМ. 1978. 8 снеж.; Лойка А. «Быў абавязаны жывым...»: [Верш] // Лойка А. Няроўныя даты. Мн., 1983; Ралько І. Не родзіцца мудрае слова...: [Верш] // Ралько І. Святло зары вячэрняй. Мн., 1983.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 30.

В. М. Грышкевіч.

ПЫСІН АЛЯКСЕЙ

Пысін Аляксей Васілевіч (22.3.1920, в. Высокі Барок Краснапольскага р-на Магілёўскай вобл.— 27.8.1981, Магілёў; пахаваны на Цэнтральных могілках па вул. Лазарэнкі), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1950. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1980). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Купалы (1968; за кнігу паэзіі «Твае далоні»).

Нарадзіўся А. Пысін у сялянскай сям'і. У 1880—86 прадзед будучага паэта і яго сыны пераехалі з Браншчыны ў Магілёўскую губ., на «купчыя землі». За грошы, узятыя ў пазыку ў зямельным банку, купілі ў пана зямлю. Дзед, Пётр Арцёмавіч, пасяліўся ў заснаванай перасяленцамі вёсцы Высокі Барок. Бацька, Васіль Пятровіч, і маці, Хрысціна Рыгораўна (у дзявоцтве Вяржбіцкая, з суседняй вёскі Мануйлы), займаліся сельскай гаспадаркай. У роднай вёсцы прайшлі дзіцячыя і школьныя гады А. Пысіна. Пасля заканчэння Палужскай сярэдняй школы (1938) А. Пысіна, як актыўнага селькора, райком камсамола накіраваў на вучобу ў Мінскі камуністычны інстытут журналістыкі. У верасні 1939, пасля ўз'яднання Усходняй і Заходняй Беларусі, яго, тады студэнта другога курса, накіравалі на працу ў бельскую (г. Бельск на Беласточчыне) павятовую, пасля раённую газету, дзе ён быў літсупрацоўнікам да пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Пасля адступлення да Гомеля была эвакуацыя на Урал, у запасны полк, была палкавая школа і дарога на пярэдні край. Вайну прайшоў сувязістам, удзельнічаў у баях на Заходнім, Калінінскім, Ленінградскім, 1-м і 2-м Прыбалтыйскіх франтах, двойчы быў паранены. Дэмабілізаваўся А. Пысін на пачатку 1946. Працаваў адказным сакратаром краснапольскай раённай газеты «Чырвоны сцяг» (1946—48), уласным карэспандэнтам магілёўскай абласной газеты «За Радзіму» (1949—50). З мая 1950 працаваў у палітаддзеле Свержанскай МТС Стаўбцоўскага р-на Баранавіцкай вобл. З 1954 рэдактар чэрыкаўскай раённай газеты. У 1956—58 вучыўся на Вышэйшых літаратурных курсах у Маскве. Пасля заканчэння курсаў з 1958 працаваў у рэдакцыі абласной газеты «Магілёўская праўда». З 1974 да апошніх дзён быў сакратаром Магілёўскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР. Як журналіст і публіцыст выступаў супраць застойных з'яў у грамадстве, бяздумнай меліярацыі зямель. Узнагароджаны ордэнам Дружбы народаў, медалямі.

Першыя спробы пяра А. Пысін зрабіў яшчэ будучы вучнем Высокаборскай сямігодкі. Тады ж у друку пачалі з'яўляцца яго невялікія селькораўскія допісы. Першыя вершы ён, выпускнік сярэдняй школы, прынёс на суд земляку-паэту П. Бядуліну, які працаваў тады ў рэдакцыі краснапольскай раённай газеты «Чырвоны сцяг». Адзін з іх, «Ураджай», быў надрукаваны ў 1938 у газеце «Чырвоная змена». Пасля былі публікацыі ў армейскім друку. Першы зборнік «Наш дзень» выйшаў толькі ў 1951, у 1959 з'явіўся наступны — «Сіні ранак». У ранніх вершах адчуваліся настойлівыя пошукі ўласнай тэмы, свайго голасу, якога тады яшчэ не было, хоць раннія вершы і прасякнуты грамадзянскім пафасам, пачуццямі патрыятызму, трывогай за мір на зямлі. У зборніку «Сонечная паводка» ўжо адчуваецца «прырастанне» паэта да сваёй тэмы — зварот да франтавых будняў, роздум аб якіх стаў адной з істотных рыс яго сталай лірыкі. Кніга «Мае мерыдыяны» засведчыла «другое нараджэнне» паэта. У ёй, як і ў наступных («Твае далоні», «Пойма», «Да людзей ідучы», «Ёсць на свеце мой алень», «Палёт»), разгортваецца суровы летапіс памяці. Лірычная споведзь паэта, былога франтавіка, драматычна-напружаная, пазначаная глыбокім смуткам, абумоўленым стратамі баявых сяброў. Крытэрый памяці прысутнічае ў кожным творы А. Пысіна, становіцца найважнейшай адзнакай эстэтычнай вартасці яго паэзіі, дзе, як і ў жыцці, «даўняе з сягонняшнім сплялося». У разважаннях над імгненнем і вечнасцю, над глабальнымі праблемамі сучаснасці, падсвечанымі памяццю франтавых дарог («часоў былых і новых сувязь»), у глыбокім пранікненні ў духоўны свет чалавека адчуваецца высокая мастацкая культура, маштабнасць мыслення паэта. Лірыцы А. Пысіна ўласцівы жыццесцвярджальнасць, спавядальная шчырасць, унутраная засяроджанасць, традыцыйная манера пісьма. Аўтар ліра-эпічных паэм «Белы камень», «Кара», «Жураўліны бераг», кніг для дзяцей «Матылёчкі-матылі», «Вясёлка над плёсам», «Колькі сонцаў». Дзецям адрасаваны таксама паэмы «Кавылёк» і «Дзяўчынка Марыям». Выдаў кнігу нарысаў «Бярозка ля кожных варот». А. Пысін пераклаў на беларускую мову «Маабіцкі сшытак» М. Джаліля (разам з С. Гаўрусёвым), зборнік вершаў М. Ханінава «Жураўлі над стэпам». Творы А. Пысіна перакладзены на рускую, украінскую і іншыя мовы. На яго вершы кампазітарамі Л. Курачком, І. Пятровым-Кумінскім і Ю. Федуненкам напісаны песні.

Імя А. Пысіна прысвоена Палужскай сярэдняй школе Краснапольскага раёна, дзе створаны прысвечаны яму музей. У Магілёве на праспекце Міру, на доме 35а, дзе жыў паэт, устаноўлена мемарыяльная дошка.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 1. Вершы. Т. 2. Паэмы; Творы для дзяцей; Пераклады.

Пойма: Выбранае. Мн., 1968. Рэц.: Бечык В. Па праве салдата і сейбіта // ЛіМ. 1969. 15 крас.; Бярозкін Р. Часоў былых і новых сувязь // Полымя. 1969. № 2.

Вершы. Мн., 1976. (Б-ка бел. паэзіі). Рэц.: Базарэвіч М. Нязгаснай і шчырай любоўю // Маг. праўда. 1977. 24 сак.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1. Вершы (1948—1966). Т. 2. Вершы (1967—1977); Паэмы; Казкі. Рэц.: Гніламёдаў У. Даверліва, шчыра, разумна // ЛіМ. 1981. 12 чэрв.; Ракаў В. Залацінкі дабраты // Маг. праўда. 1981. 5 жн.

1.2.

Наш дзень: Вершы. Мн., 1951. Рэц.: Альшэўскі А. Першая кніга маладога паэта // Полымя. 1953. № 2; Бур'ян Б. Удалы пачатак // ЛіМ. 1952. 12 студз.; Гамолка М. Творчая ўдача // Беларусь. 1952. № 9; Соболенко Р. Искреннее слово поэта // Красная звезда. 1952. 13 февр.

Сіні ранак: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: Кіслік Н. Каб не было нічога лішняга // Полымя. 1960. № 1; Пушча Я. Трапяткое сэрца паэта // ЛіМ. 1959. 7 кастр.; Шаўня А. Паэзія сучасніка // Беларусь. 1960. № 5.

Матылёчкі-матылі: Вершы. Мн., 1962. Рэц.: Гільбурд В. Кніжка-ўсмешка // Маг. праўда. 1962. 2 снеж.

Сонечная паводка: Вершы. Мн., 1962. Рэц.: Бойка У. Шчыра, задушэўна // ЛіМ. 1962. 13 ліп.; Карлоўскі В. З кулямётам, кельмаю, пяром // Гомел. праўда. 1962. 31 жн.; Кудраўцаў І. Пры новай сустрэчы // Беларусь. 1962. № 7; Луцкі А. Промні паэтычныя // Маг. праўда. 1962. 29 чэрв.; Тарас В. Крыніца і парушынкі // Полымя. 1962. № 7; Фамін Ф. Узнёслая, як мара // Чырв. змена. 1962. 26 вер.

Вясёлка над плёсам: Вершы. Мн., 1964. Рэц.: Зубкоўскі Б. Блізкае і зразумелае // ЛіМ. 1964. 29 снеж.; Кандрусевіч А. Яркіх колераў багацце // Маг. праўда. 1964. 30 вер.; Пранузa П. // Наст. газ. 1965. 2 чэрв.

Мае мерыдыяны: Лірыка. Мн., 1965. Рэц.: Абакумоўская Т. Вогненныя мерыдыяны // Беларусь. 1965. № 10; Базарэвіч М. Паэзія высокай пробы // Звязда. 1966. 10 чэрв.; Бураўкін Г. З глыбінных крыніц // ЛіМ. 1965. 17 жн.; Бярозкін Р. З павагай да рэчаіснасці // Маладосць. 1965. № 6; Валкадаеў П. Мерыдыянамі шчырасці // Мін. праўда. 1965. 2 чэрв.; Гніламёдаў У. Пярэдні край паэта // ЛіМ. 1967. 20 кастр.; Казанаў Б. Байцам не сняцца пантэоны // Вяч. Мінск. 1967. 14 ліст.; Канапелька А. Дыханне ўраганнай паласы // Чырв. змена. 1965. 29 чэрв.; Климентенко С. Навстречу бурям и ветрам // Сел. газ. 1965. 9 сент.; Макаль П. Мерыдыяны паэзіі // Полымя. 1965. № 9; Стрельцов М. Высокое напряжение // Сов. Бел. 1966. 10 июня; Чепиков В. Меридианы проходят сквозь сердца // Знамя юности. 1966. 21 июня; Чэпікаў У. Вецер над мерыдыянамі // Маг. праўда. 1965. 9 чэрв.

Кавылёк: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: Дабранскі І. Пра вярблюда на вайне // Маг. праўда. 1973. 19 мая; Кандрусевіч А. Дваццаць тысяч усмешак // Там жа. 1966. 31 мая.

Твае далоні: Вершы і паэмы. Мн., 1967. Рэц.: Аношкін І. Даўняе з сягонняшнім сплялося // ЛіМ. 1968. 27 вер.; Бурьян Б. Тепло солдатской ладони // Сов. Бел. 1967. 8 авг.; Бялевіч А. Вобраз Радзімы // Звязда. 1968. 4 вер.; Бярозкін Р. Лірыка народнага быцця // Там жа. 1967. 17 мая; Ефимов Ф. О том, что не забудется // Дружба народов. 1967. № 9; Калеснік А. ...Вайной мабілізаваная і прызваная // Чырв. змена. 1968. 19 вер.; Калеснік У. Свет па-свойму ляпіць... // ЛіМ. 1967. 28 ліп.; Канапелька А. Вернасць салдацкай клятве // Маг. праўда. 1967. 28 чэрв.; Кіслік Н. Добрыя і розныя // ЛіМ. 1968. 3 вер.; Посевцова М. Быть необходимым людям // Гродн. правда. 1969. 5 апр.; Салавей Л. Маладосць пакалення // Беларусь. 1967. № 7; Соловей Л. От имени поколения // Сел. газ. 1969. 15 февр.; Яфімаў Ф. Цёплыя далоні чалавека // Полымя. 1967. № 7.

Дзяўчынка Марыям: Вершы. Мн., 1970.

Бярозка ля кожных варот. Мн., 1972. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Да людзей ідучы: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: Бярозкін Р. З людзьмі ідучы // Беларусь. 1973. № 2; Гніламёдаў У. Жывая сувязь // Полымя. 1973. № 3; Кандрусевіч А. Таму, хто заўтра прыйдзе ў свет // Маг. праўда. 1972. 12 кастр.; Моисейчик А. С верой в радость // Заря. 1973. 20 февр.; Ракаў В. Пра ўсё, чым жыць павінны // Звязда. 1972. 3 кастр.; Рэутовіч Т. Добрай чалавечнасці галінка // Голас Радзімы. 1973. № 4; Шкляревский И. Высокая тревога // Лит. обозрение. 1973. № 3.

Вярбовы мост: (Вершы, паэмы). Мн., 1974. Рэц.: Гаврусев С. Любви и ненависти жар // Сел. газ. 1975. 22 мая; Дабранскі І. Табе, юнак, для першага знаёмства // Маг. праўда. 1975. 14 сак.; Зарыцкі А. Як вада, соль і хлеб // Полымя. 1975. № 7; Соломаха В. Тебе, молодость // Сов. Бел. 1975. 4 сент.; Чарняўскі М. // Чырв. змена. 1976. 17 студз.

Ёсць на свеце мой алень: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: Клімуць Я. І даспела песня... // Маг. праўда. 1978. 4 ліст.; Коўтун В. На планеце сэрца // ЛіМ. 1978. 22 снеж.; Ракаў В. Наступнаму ўсяму заклад... // Беларусь. 1979. № 3.

Колькі сонцаў: Вершы і паэмы. Мн., 1979. Рэц.: Ракаў В. І маладому, і даросламу // Маг. праўда. 1979. 4 снеж.; Беларусь. 1980. № 12; Хорсун С. Маленства сонечныя фарбы // ЛіМ. 1979. 21 вер.

Палёт: Вершы. Мн., 1982. Рэц.: Забярэскі А. // ЛіМ. 1983. 23 снеж.; Ракаў В. Як промень вечнасці — радок // Полымя. 1982. № 11.

Яшчэ не скончана дарога...: Вершы і паэмы. Мн., 1983. (Школьная б-ка).

Аляксей, Дзяніс, Алёнка: Вершы, паэмы. Мн., 1984. (Мая першая кніжка). Рэц.: Кліманская І. У падарунак маленькім // ЛіМ. 1984. 26 кастр.

1.3.

1938. Ураджай: [Верш] // Чырв. змена. 18 вер.

1940. Кандидат народа: [Нарыс] // Сталин. молодежь. 5 дек. / Сааўт. В. Круглік.

1941. Філасофія тав. Парнева // Вольная праца. 8 студз. / Сааўт. В. Круглік; Майстры мастацкага дыванаткання // Там жа. 19 крас. / Сааўт. В. Круглік.

1946. Дзеці Радзімы // За Радзіму. 1 мая; Ураджай: [Верш] // Там жа. 14 ліп.; Вячэрняя школа не мае патрэбных умоў // Там жа. 24 ліст.; Наваселле: [Верш] // Чырв. змена. 29 кастр.; Лесаруб: [Верш] // Там жа. 7 снеж.

1947. Пустыя гнёзды: [Верш] // Вожык. № 21; Дажынкі // За Радзіму. 19 кастр.; Магілёўскі шоўк: [Верш] // ЛіМ. 9 мая.

1948. Плыты: [Верш] // Беларусь. № 6; Мост: [Верш] // Там жа. № 7; Летапіс: [Верш] // Вожык. № 24;

Як Старыкаў ліквідуе скаргі // За Радзіму. 7 студз.; Вялікае свята // Там жа. 11 студз.; Вынікі самацёку // Там жа. 24 студз.; Сож; Помнік паблізу Лясной // Там жа. 28 сак.; За высокай агарожай // Там жа. 16 крас. / Сааўт. У. Карпаў; Агітатар на сяўбе // Там жа. 9 мая; Спявае вёска // Там жа. 11 мая; Праверыць не ўдалося // Там жа. 18 мая / Сааўт. Я. Раманаў; Плыты; Усходы: [Вершы] // Там жа. 30 мая; Пад сцягам Радзімы // Там жа. 22 вер.; У саўгасе імя Калініна // Там жа. 2 кастр.; Праца перамагае // Там жа. 2 ліст.; Першае слова: [Верш] // Там жа. 26 снеж.; Сняжынкі; Рака: [Вершы] // ЛіМ. 7 лют.; Трактарыст: [Верш] // Там жа. 1 мая; Воблака: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Правады: [Верш] // Там жа. 16 кастр.

1949. Зоркі-заранкі; Жыта; Мінскі веласіпед; Мост: [Вершы] // Літаратурны Магілёў. Магілёў; Думы трактарыста // За Радзіму. 30 студз.; На ільназаводзе // Там жа. 22 лют.; Усімі сіламі // Там жа. 11 сак.; Самае галоўнае // Там жа 23 сак.; Наш дзень; Жалуды: [Вершы] // Там жа. 27 сак.; Дзе ж роля аграномаў // Там жа. 7 мая / Сааўт. Я. Раманаў; Работы адкладваюцца на познія тэрміны // Там жа. 10 мая; Сіла спаборніцтва // Там жа. 1 чэрв. / Сааўт. В. Матэвушаў; Крэмень; Юны горад: [Вершы] // Там жа. 12 чэрв.; Што прыводзіць да ўраўнілаўкі // Там жа. 21 жн.; Вялікія справаздачы і малыя справы // Там жа. 3 вер.; Другі хлеб // Там жа. 8 кастр.; Ад Бесядзі да Буга // Там жа. 27 ліст.; Прыцягнуць да адказнасці зажымшчыка крытыкі // Там жа. 14 снеж.; Аб прычынах аб'ектыўных і сапраўдных // Там жа. 18 снеж.; На ўвесь голас: [Верш] // ЛіМ. 1 кастр.; Агітатару; Натхненне: [Вершы] // Чырв. змена. 11 чэрв.; На элеватары: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Узнагарода: [Верш] // Там жа. 8 снеж.; Хата-чытальня: [Верш] // Там жа. 26 снеж.

1950. За рулём; Жалуды; Крэмень; Узнагарода: [Вершы] // Літаратурны Магілёў. Магілёў; Спявае Поль Робсан: [Верш] // На варце міру. Мн.; ЛіМ. 8 крас.; Сняжынкі: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.; Ваяўнічая варона: Байка // Вожык. № 10; За Радзіму. 13 жн.; Маёй дачушцы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Імя правадыра: [Верш] // За Радзіму. 15 студз.; Шыльда — гэта яшчэ не агітпункт // Там жа. 19 лют.; За рулём // Там жа. 21 мая; Майстэрства // Там жа. 4 чэрв.; Крэмль: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Аграгорад: [Верш] // Звязда. 2 снеж.; Давер: [Верш] // ЛіМ. 18 лют.; Хопіць!: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Школа творчасці // Там жа. 19 жн. / Сааўт. С. Гаўрусёў; Агітатар: [Верш] // Чырв. звязда. 26 ліст.; Ля выбарчай урны: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Агітпункт: [Верш] // Там жа. 11 сак.; Помнік славы: [Верш] // Там жа. 13 мая; Подпісы прыхільнікаў міру: [Верш] // Там жа. 30 мая; Над Нёманам: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; Майстэрства: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Гледзячы на ўсход...: [Верш] // Там жа. 7 снеж.

1951. Прэч, вайна, з дарогі: [Верш] // Беларусь. № 2; Стаўбцоўскі стадыён; Слова вёскі Пагарэлае: [Вершы] // Вожык. № 17; Зялёная вуліца: [Верш] // ЛіМ. 4 жн.; Гаворыць Мінск: [Верш] // Чырв. звязда. 14 вер.; Свята песні: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Каваль: [Верш] // Там жа. 14 ліст.; Камяні: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Лыжнік: [Верш] // Чырв. змена. 18 лют.

1952. Качановіч і яго конь: Апавяданне // Вожык. № 18; Кветкі // Чырв. звязда. 18 студз.; Зімовыя плаціны // Там жа. 1 сак.; Дзяўчынка і правадыр // Там жа. 1 чэрв.; Заяўка даяркі: [Верш] // Там жа. 25 ліст.

1953. Гастралёр: [Верш] // Вожык. № 19.

1954. Імя: [Верш] // Маладосць. № 11; Стася-трактарыстка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Цесныя боты; Катова крэпасць; Мы малюеем: [Вершы] // Піянер Бел. 11 лют.; Для самых маленькіх: [Вершы] // Чырв. змена. 11 лют.

1955. Роздум: [Верш] // Беларусь. № 12; Барометр: [Верш] // Маладосць. № 8; За Радзіму. 26 чэрв.; У радзільным доме: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Мы сцягі ўсё вышэй узнімаем: [Верш] // За Радзіму. 1 мая.

1956. Саракташ; Пасылка: [Вершы] // Беларусь. № 6; За Радзіму. 1 ліп.; Капялюш: [Верш] // Вожык. № 2; Пра «перапёлачку»: [Верш] // Там жа. № 9; Парада: [Верш] // Там жа. № 13; Цеплаход «Ісачанка»: [Верш] // Маладосць. № 9; Гомел. праўда. 17 чэрв.; Будзільнік: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Ля крыніцы: [Верш] // Гомел. праўда. 25 снеж.; Яе атэстат: [Верш] // За Радзіму. 15 студз.; Святочны заказ: [Верш] // Там жа. 1 мая; Матусевіч будуецца // Там жа. 31 ліп.; Ключы горада: [Верш] // Маг. праўда. 2 вер.; Усмешка: [Верш] // Там жа. 23 вер.; Крэмль: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Бацькавы рукі: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Якар: [Верш] // Там жа. 2 снеж.

1957. Крэмль; Падмаскоўе: [Вершы] // Дняпро. Магілёў; Медаль: [Верш] // Пад сонцам Кастрычніка. Мн.; Рэха; Ручнікі; Падмаскоўе: [Вершы] // Беларусь. № 8; Незвычайная карова: [Верш] // Вожык. № 3; Цімохавы каноплі: [Верш] // Там жа. № 15; Зайцава капуста: [Верш] // Вясёлка. № 7; Веснавое: [Верш] // Маладосць. № 4; Крэмль; Начоўкі; Кветкі: [Вершы] // Там жа. № 5; Вынослівасць: [Верш] // Там жа. № 7; Слова аб Радзіме: [Верш] // Гомел. праўда. 6 ліст.; Веснавая навальніца: [Верш] // ЛіМ. 15 мая; Кабардзінка; Побач з Расіяй: [Вершы] // Там жа. 27 ліст.; Дзень добры, Новы год!: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; На млыне: [Верш] // Там жа. 3 лют.; Ручнікі: [Верш] // Там жа. 17 лют.; Выбухі над ракой: [Верш] // Там жа. 7 крас.; Песня вясны: [Верш] // Там жа. 1 мая; Станцыя метро «Беларуская»: [Верш] // Там жа. 17 мая; Песня Купалы: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Вяснянкі; Падмаскоўе: [Вершы] // Там жа. 7 жн.; Наш спадарожнік: [Верш] // Там жа. 15 кастр.; Маленькаму другу: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; Побач з Расіяй: [Верш] // Там жа. 7 снеж.; Пісьмо птушак; Славіны чаравікі: [Вершы] // Піянер. Бел. 15 лют.

1958. Побач з Расіяй; Усмешка; Песня Купалы; Вяснянкі; Выбухі над ракой; Песня вясны: [Вершы] // Прыдняпроўе. Магілёў; Вяснянкі; Цыганка; Драч у вырай пайшоў; Наборшчыцы; Сланечнік: [Вершы] // Беларусь. № 9; Верабей: [Верш] // Вожык. № 7; Вартаўнікі: [Верш] // Вясёлка. № 7; Гвардзейскай дарогай; Дуб: [Вершы] // Маладосць. № 2; Край дарогі: [Верш] // Звязда. 12 снеж.; Магілёўскі наш край: [Верш] // Калг. праўда. 26 ліст.; Дочкі, дочкі...: [Верш] // Маг. праўда. 5 лют.; У разведцы: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Бронза: [Верш] // Там жа. 6 крас.; Росту, росквіту пара: [Верш] // Там жа. 1 мая; Нашай газеце: [Верш] // Там жа. 5 мая; Калыскі: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Дзявочыя хусткі: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Краснаполле; Гарніст; Вузел; Над возерам; Мой зялёны горад; Хлебасольства: [Вершы] // Там жа. 1 жн.; Кабеце хату будавалі // Там жа. 20 жн.; Сябру; Нізка над вадой схіліўся явар...: [Вершы] // Там жа. 23 жн.; Чэрыкаў // Там жа. 24 жн.; Дарога: [Верш] // Там жа. 19 кастр.; Камсамолу: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Глыбокія крыніцы: Нарыс // Там жа. 7 ліст.; Краснаполле. (Учора, сёння, заўтра Магілёўшчыны нашай) // Там жа. 19 снеж. / Сааўт. У. Сёмкін; Колькі сонцаў?; Дом; Матылёчкі-матылі, Ігнатка: [Вершы] // Піянер Бел. 14 ліст.

1959. Проня; «Нізка над вадой схіліўся явар...»; Магілёўскія дзяўчаты: [Вершы] // Беларусь. № 4; Удзячнасць: [Верш] // За вяртанне на Радзіму. № 89; ЛіМ. 29 жн.; Вузел: [Верш] // Маладосць. № 6; «Вашы дакументы» // ЛіМ. 26 вер.; Скарга сасновага бору; Мясцоваму пракурору // Маг. праўда. 13 студз.; Да сонца: [Верш] // Там жа. 14 студз.; Чырв. змена. 22 студз.; Магілёўскія дзяўчаты; «Перад фатографам жанчына...»; «Любому з нас прыкметы дадзены...»: [Вершы] // Маг. праўда. 14 сак.; Зброяй сатыры // Там жа. 28 сак.; Прывітанне: [Верш] // Там жа. 12 крас.; Партыя: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Маладосць: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; «Сок бяроз і начлежны дымок...»: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; Адпачынак: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Удзячнасць; Магілёўскае шасэ: [Вершы] // Там жа. 19 жн.; Рэзервы будуць выкарыстаны // Там жа. 30 жн. / Сааўт.

В. Тупнікаў; Наш зялёны скарб // Там жа. 9 вер. / Сааўт. І. Аношкін; Сябрам: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Радзіма шчасця і надзей: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Белыя рамонкі: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Мір нясуць камуністычныя брыгады: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Балада пра салдата // Там жа. 12 снеж. / Сааўт. І. Аношкін; Друг польскі, друг верны: [Верш] // Там жа. 19 снеж.

1960. Магілёўская шаша; Сапёр: [Вершы] // Беларусь. № 5; Адпачынак: [Верш] // Там жа. № 9; Карабельныя сосны; Рабінавая ноч: [Вершы] // Там жа. № 11; Жук; Дарожка; Камары; Чубатка: [Вершы] // Вясёлка. № 6; Курганы: [Верш] // Голас Радзімы. № 35; ЛіМ. 16 крас.; Побач з Расіяй: [Верш] // Голас Радзімы. № 92; Белыя рамонкі: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 1; «Не збывай адразу верша з рук...» // ЛіМ. 10 лют.; Крылы; «Як быццам камякі блакіту...»; «Не пялёсткі ганак усцілаюць...»: [Вершы] // Там жа. 28 чэрв.; Роздум над цацкай // Там жа. 30 жн.; Зварот да Асамблеі: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; Навагодняе: [Верш] // Маг. праўда. 1 студз.; Сапёр: [Верш] // Там жа. 23 студз.; Спектакль аб дзецях рэвалюцыі // Там жа. 11 мая / Сааўт. Л. Каліноўская; «Як лесу дуб...»: [Верш] // Там жа. 31 мая; Крылы // Там жа. 4 чэрв.; Сябры, з якімі развітаўся: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Не прымушайце стагнаць жураўля // Там жа. 14 вер.; На кавадла пакладзём гарматы: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; «Яшчэ мне верыцца...»; «У мяне аж мільён адрасоў...»; «Кажуць, што арэхі не абпалены...»: [Вершы] // Там жа. 13 ліст.; «Кажуць, што арэхі не абпалены...»: [Верш] // Чырв. змена. 1 снеж.

1961. Сняжынкі; Хлопчык дрэўца пасадзіў; Серп; Дуб; «Чаўны зімуюць над ракой...»; Дарога; Вузел; «Перад фатографам жанчына...»; Кнігаўкі: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Краснаполле: [Верш] // Вянок дружбы. Мн.; Курганы: [Верш] // Для школьнай эстрады. Мн.; «Яшчэ мне верыцца, яшчэ...»; «У мяне аж мільён адрасоў...»: [Вершы] // Беларусь. № 1; Кнігаўкі: [Верш] // Там жа. № 8; «Перуны ў сто гармат ударылі...»; «Кірмаш наладзілі гракі...»; «Я зноў іду ў свет мне мілы...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; Бяроза: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 9; Маг. праўда. 28 ліп.; На варце зялёнага скарбу: Нарыс // Сел. гасп. Бел. № 10 / Сааўт. М. Сідаровіч; Над Дняпром: [Верш] // Віцеб. рабочы. 28 чэрв.; Сарбайскі руднік; Мост над Таболам: [Вершы] // ЛіМ. 19 снеж.; Рачная казка: [Верш] // Маг. праўда. 6 студз.; Камень з дарогі // Там жа. 31 студз.; Ёсць на сцягу маё дыханне: [Верш] // Там жа. 12 лют.; Яснеюць далі: [Верш] // Там жа. 8 сак.; 12 красавіка: [Верш] // Там жа. 14 крас.; Артылерыст Сірацінін: [Верш] // Там жа. 9 мая; «Балота патушыла аганькі...»; «Яшчэ прайсці мне трэба многа...»: [Вершы] // Там жа. 21 мая; Родня птушкаю славута // Там жа. 15 жн. / Сааўт. М. Рабцэвіч; Дубовыя лісткі // Там жа. 20 жн. / Сааўт. М. Сідаровіч; Радней чым сёстры: Нарыс // Там жа. 30 жн.; Балкон суседкі: [Верш] // Там жа. 9 вер.; На канвееры — дары восені // Там жа. 19 вер.; Надыходзіць часамі такое жаданне...: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Чаму доўга стаяць рыштаванні: Нарыс // Там жа. 3 кастр.; Сцяг партыі: [Верш] // Там жа. 20 кастр.; Сарбайскі руднік; Мост над Таболам; «Над возерам Саркуль...»: [Вершы] // Там жа. 26 ліст.; Сёстры: [Верш] // Там жа. 27 снеж.

1962. Песня Купалы: [Верш] // Народны паэт Беларусі. Мн.; Гарніст: [Верш] // Піянерам Беларусі. Мн.; Чатыры партрэты: [Верш] // Вясёлка. № 12; ЛіМ. 30 ліст.; А тэатр жа Магілёўскі // Звязда. 8 вер.; Перакаці-поле: [Верш] // ЛіМ. 26 чэрв.; Шчупак на якары: Казка // Маг. праўда. 3 студз.; Рудны: [Верш] // Там жа. 14 студз.; А ў Ланькаве робяць сані: Нарыс // Там жа. 20 студз.; З Карпат і Случчыны прыехалі...: [Верш] // Там жа. 3 лют.; Самабытна па-сучаснаму // Там жа. 4 сак. / Сааўт. Ю. Галоўкін; Бумеранг вяртаецца назад: Фельетон // Там жа. 23 сак.; Жыццё кліча: [Верш] // Там жа. 6 крас.; Замалёўкі з натуры // Там жа. 13 крас.; Будзе над Бесяддзю дзіва... // Там жа. 10 чэрв. / Сааўт. В. Гілбурд; Між самых блізкіх: [Верш] // Там жа. 6 ліп.; Дажджы гэтага года: [Верш] // Там жа. 18 ліп.; Ключы да шчасця // Там жа. 22 ліп.; Свяціся, нітачка, свяціся: [Верш] // Там жа. 5 жн.; Чалавек стаў прыгажэйшым // Там жа. 8 жн.; «Сінякі на сэрцы» // Там жа. 24 жн.; Прымітыў збядняе паэзію: Агляд вершаў // Там жа. 28 вер.; Маладыя мастакі; Прыемнае знаёмства: [Вершы] // Там жа. 26 кастр.; Хлеб: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Колас: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Пяро фазана: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Лянівая мятла: [Верш] // Там жа. 27 ліст.; Адзін запявала песню не робіць // Там жа. 28 ліст.; Балкон, балкон: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; Крыніца: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Любуж: [Верш] // Черв. прапор. 20 трав.; Рудны; «Паклонімся калодзежу вядром...»; «З Карпат і Случчыны прыехалі...»; Над возерам Саркуль: [Вершы] // Чырв. змена. 28 студз.; Яго партрэт знаёмы ўсім: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Дажджы гэтага года; «Праз шчыліны...»: [Вершы] // Там жа. 5 жн.; Расхваляваны стадыён: [Верш] // Там жа. 7 жн.

1963. Вышыня капітана Гальпіна: [Верш] // Беларусь. № 6; На лясной дарозе: [Верш] // Бярозка. № 5; Восы: [Верш] // Вожык. № 22; Мёд; Мак: [Вершы] // Вясёлка. № 6; Сланечнік: [Верш] // Там жа. № 8; Журавіны: [Верш] // Там жа. № 11; Заря. 29 окт.; Пяро фазана; Абеліскі ў стэпе; Сосны; «Гул вентылятараў чмяліны...»; Гасцініца ў саўгасе «Мінскі»; Зарадка; «Так стаміўся, прысесці ўжо нехаць...»; Ластаўкі; Не пакідай мяне, трывога...: [Вершы] // Маладосць. № 1; Дэпутатка // Работніца і сялянка. № 10; Маг. праўда. 5 чэрв. / Сааўт. І. Аношкін; Баркалабаўскія салаўі: [Верш] // Віцеб. рабочы. 17 жн.; Маг. праўда. 26 мая; Калінінскія сопкі; Тані: [Вершы] // ЛіМ. 27 жн.; «У аўтобусаў кароткі сон...»: [Верш] // Маг. праўда. 29 студз.; Як Таню мылі: [Верш] // Там жа. 30 студз.; Песня над Лахвой // Там жа. 10 лют.; Самае дарагое // Там жа. 23 лют.; Я ўдоў пазнаю па калінах: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Родная мова: [Верш] // Там жа. 7 крас.; Штампоўшчыцы: [Верш] // Там жа. 14 крас.; Калінінскія сопкі: [Вершы] // Там жа. 8 мая; Дробіцца шкло, булат куецца...: [Верш] // Там жа. 11 мая; Міколу Аўрамчыку; У Плёсах: [Вершы] // Там жа. 7 ліп.; Права на песню // Там жа. 7 жн.; Бервяно ў воку: Фельетон // Там жа. 4 кастр. / Сааўт. І. Аношкін; Крокі да злачынства // Там жа. 20 кастр.; Жамчужынаў россып залаты... // Чырв. змена. 2 лют.; Роздум на цаліне; «У аўтобусаў кароткі сон...»; «Рыем, б'ем, зямлю вякамі...»; Бібліятэчны тэхнікум: [Вершы] // Там жа. 17 лют.; Цень матылька: [Верш] // Там жа. 1 чэр.; Пабітыя цагліны; Крыніца: [Вершы] // Там жа. 25 ліп.; Сэрца сэрцу глас падае // Там жа. 29 жн.; «Каля мора спее жыта...»; «Калі рачулкі абмялеюць...»; «Я ў Плёсах быў. Там клуб двухпавярховы...»: [Вершы] // Там жа. 3 вер.

1964. Вершы аб зялёных пагонах: Над Бугам; Яблыкі на заставе; Алёнка; З маленства пагранічнікі; Колеры граніцы // Беларусь. № 8; Мікола ў хімчыстцы: [Верш] // Вясёлка. № 2; Прыйшла пара; Вясёлка; Кошык; Карусель: [Вершы] // Там жа. № 7; Вёска Вылаў; Знойдзены патрон; «Не прадавалі ў нас ніколі...»; Помнік ваўку; «Чагосьці ў роднай вёсцы не знаходзіш...»; Баркалабаўскія салаўі; «Над ракой казахскаю Табол...»; Магілёўская гаворка: [Вершы] // Маладосць. № 6; «Зямля Лачплесіса. Зямля рыбацкіх ніў...»; «Унізе дождж і яснасць пераменная...»; Іван-чай; «Асенні лес, асенні лес...»; Домскі арган; «Свяцілася зялёнае акно...»; «На схіле дня святла яшчэ даволі...»; «Прывітанне тваім каравелам...»; «У акне маім пятнаццаць зорак...»; Знаёмства з морам: [Вершы] // Полымя. № 11; Мае мерыдыяны: Вершы з кнігі «Мае мерыдыяны» // ЛіМ. 28 крас.; Вёска Вылаў: [Верш] // Там жа. 16 чэрв.; Над Бугам: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Маг. праўда. 24 ліп.; Жураўліны бераг: Урыўкі з паэмы // ЛіМ. 13 ліст.; Дарога: Нарыс // Маг. праўда. 3 студз.; Знаходка: [Верш] // Там жа. 4 студз.; Партрэт прыроды: Нарыс // Там жа. 17 студз.; Венеры: [Верш] // Там жа. 4 лют.; Зімой у заказніку: Нарыс // Там жа. 16 лют.; Бессмяротныя // Там жа. 19 лют.; Яблыні на заставе: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Дзень добры, вясна! // Там жа. 3 сак.; Шчыры сябра талентаў // Там жа. 13 сак.; Крыгаход: Урывак з паэмы // Там жа. 29 сак.; «...Прачнецца кропля, што была ільдзінкай...»: [Верш] // Там жа. 4 крас.; Стойкі сплаў: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Жывой красы дыханне: [Верш] // Там жа. 1 мая; Араты першай баразны: [Верш] // Там жа. 11 ліп.; Навальніца: [Верш] // Там жа. 16 жн.; Звонкая песня Чаніты // Там жа. 13 вер.; Фёдар Ракушаў, першы селькор // Там жа. 27 вер. / Сааўт. Л. Гірын; Па слядах песні // Там жа. 10 кастр.; Сланечнік: [Верш] // Ніва. 12 ліп.; Журавіны: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; «З-пад выкату, ад рума баравога...»; Жураўліныя трубы; «У вочы паглядзім мы недарэмна...»: [Вершы] // Чырв. змена. 26 крас.; З цыкла «Мае мерыдыяны»: [Вершы] // Там жа. 16 снеж.

1965. Высокія гады; «Аб чым гамоніць з берагам вада...»; «Куды спяшаюцца дажджоў калоны...»; «Так цяжка адрываўся самалёт...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Сабака ў моры; «Мы верылі ў жалезныя масты...»; «Дарогу новую кладуць...»; «Адцвітае і нямее мова...»: [Вершы] // Беларусь. № 7; Кавылёк: [Паэма] // Бярозка. № 6; Хвалюючая сустрэча // Там жа. № 8; «На ўзлессі свецяцца наскрозь асіны...»; «Гул вакзалаў у шкляным блакіце...»; «Птушыныя гімны пад снегам заснулі...»; «Дарагія сябры і суседзі...»; «Над полем, над стаўком крапіўным...»; «Вячэрні сад. Над лісцем сонным...»; «Лісты ў спякоту не жаўцелі...»; Сцяг; «У дубах салаўі адсвісталі...»; Мой таварыш ляжыць у бальніцы; «Свет блакітны — ружова-зялёны...»: [Вершы] // Полымя. № 3; «Забыта многае ў жыцці...»: [Верш] // Там жа. № 5; «Я зведаў адставання шлях пакутны...»; «Я веру, быццам сваякам...»; «Пасля ціхіх перастрэлак...»; «Свецяцца пявучыя калоны...»; «Да дна пагасла сінява азёрная...»; «На жалезным кастры самалёта...»; «На свежым пні глыбокія кругі...»; «Бяздомны кот на глінішчы жыве...»; «Навошта нам гарлачыкі былі...»; Балада пра каску: [Вершы] // Там жа. № 11; З крыніц празрыстых Прыдняпроўя // ЛіМ. 12 сак.; Сцяг; «На ўзлессі свецяцца наскрозь асіны...»; «Птушыныя гімны пад снегам заснулі...»: [Вершы] // Там жа. 16 сак.; Белы камень: Паэма // Там жа. 9 крас.; Высокія гады: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; «Мы верылі ў жалезныя масты...»: [Верш] // Там жа. 9 ліп.; Ластаўка: Рэпартаж // Маг. праўда. 1 студз.; Сцяг; Пачатак зімы: [Вершы] // Там жа. 17 студз.; Слова пра сябра // Там жа. 6 сак.; Мой таварыш ляжыць у бальніцы: [Верш] // Там жа. 4 крас.; «Пасля ціхіх перастрэлак...»: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Ці сумна Вам, Надзя?: Нарыс // Там жа. 26 чэрв.; Даляглядаў вострыя прыкметы; «На свежым пні глыбокія кругі...»; Балада пра каску: [Вершы] // Там жа. 13 ліп.; «Ты думаеш над перакатным гулам...»; «Ступае мора пругкаю стапою...»: [Вершы] // Там жа. 28 жн.; «Я веру,быццам сваякам...»: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Дом у бярэзніку // Там жа. 26 кастр.; «Далёкі тупат кананады...»: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; Бібліятэка ў Лебядзянцы // Там жа. 19 снеж.; Праўду кажуць яе вочкі: [Верш] // Ніва. 7 лют.; Туман: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.; Карусель: [Верш] // Там жа. 26 вер.; «Дала мне маці гэту мову...»: [Верш] // Там жа. 26 снеж.

1966. Капялюш: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Дзявочая гара ў Мсціслаўлі; «Палім мы маршанскую махорку...»; «А перад тым, як зняць пагоны...»; «Ад бяды — да салёнай вады...»; «Непазбежнасць адчуўшы, маўкліва...»; «Не ўсе лясы мае згарэлі...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Перажытае // Пра час і пра сябе. Мн.; Раённы аэрапорт; «Агонь ці кроў сцякае...»; Дзед Ярошка; Станцыя Гушчына; Пячорскі парк: [Вершы] // Беларусь. № 10; «Далёкі тупат кананады...»; «На лугах зіма туманы сушыць...»; Варажская балада; «На могілках, патомкамі забытых...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; «Перада мной лясны абрыў...»; «Шлях да пагосту разматалі...»; «Помняцца барозны і світанні...»; «Даўно адгрымеў на мастах эшалон...»; «Асенніх кветак белы карнавал...»; «Без паклону, без «да пабачэння...»; «Гул струменістых на небасхілах...»; «Сальюся з долам і сасной...»; «Я гляджу: што ў свеце адбылося?..»: [Вершы] // Полымя. № 5; «Прырода — скульптар...»: [Верш] // ЛіМ. 11 сак.; «Верталёт — анёл жалезны...»; «Жніво...»; «Лугоў зялёнае міжброўе...»; «Пад гарою сады...»: [Вершы] // Там жа. 10 чэрв.; Знойдзенае самім і ўзятае напракат // Там жа. 28 чэрв.; Хай мацнеюць крылы: [Рэц. на кн.: Канапелька А. Зямная сімфонія. Мн., 1966] // Там жа. 2 вер.; З новай кнігі: [Вершы] // Маг. праўда. 16 студз.; «Навічок» прыйшоў да дзяцей // Там жа. 15 крас.; Чырв. змена. 16 жн.; «Палім мы маршанскую махорку...»: [Верш] // Маг. праўда. 27 жн.; «Забыта многае ў жыцці...»: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Раённы аэрапорт; «Агонь ці кроў сцякае па дубровах...»; Дзед Ярошка; Станцыя Гушчына; Пячэрскі парк; «Бывай, самалёт, ты вярнуў на зямлю...»: [Вершы] // Там жа. 14 кастр.; «Гул вакзалаў у шкляным блакіце...» // Ніва. 9 студз.; «Ад бяды — да салёнай вады...»; «Без паклону, без «да пабачэння»; «Лес да макавак гулам спавіты...»; «Лямпачка — паўночнае свяціла...»; «На лугах зіма туманы сушыць...»; «Непазбежнасць адчуўшы, маўкліва...»; «Помняцца барозны і світанні...»; «Цябе, як пушчу, адкрываю...»: [Вершы] // Там жа. 20 сак.; «Агонь ці кроў сцякае па дубровах»; «Рэдка бачым мы птушак сваіх...»; «Не ўсе лясы мае згарэлі...»: [Вершы] // Там жа. 23 кастр.; «Свіціцца неба. Лес над галавою...»; «Пазнаю імгненні. Больш я маю...»; «Пад снегам рыжая рачулка...»: [Вершы] // Чырв. змена. 30 студз.; Твой родны кут // Там жа, 4 вер.

1967. Карусель; Вясёлка над плёсам; Сланечнік; Трывога ў бары; Пісьмо птушак: [Вершы] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 1; «У дзяцей казарменны пад'ём...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Маг. праўда. 26 сак.; Сцяг: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Дзяўчынка Марыям: З паэмы // Бярозка. № 6; Новы дзень: «З'явіся, новы дзень, пачаткам новым...»; «Вось п'едэстал...»; «Рэдка бачым мы птушак сваіх...»; «Лямпачка — паўночнае свяціла...»; «Нішто не моднае на свеце...»; «Жыццё маё ў двухколерным свячэнні...»; «Жолуд дзеці ў вазон пасадзілі...»; Ноч у Ташкенце; «Яблыкі дождж вымыў на балконе...»; «Пад небам бацькаўшчыны многа...»; «Зімні вецер — парус палатняны...»: [Вершы] // Полымя. № 2. «Прамільгнуць далёкія свяцілы...»; Балада пра начлег; «Раскалыхалі птушкі вышыню...»; «Суцішна спалі дрэвы, росы...»; «Сады, як белагрудыя мядзведзі...»; Вадзяныя млыны; Васількі; «Мне экзотыка цяпер няміла...»; «...І ўсё магла яна і ўсё ўмела...»: [Вершы] // Там жа. № 6; Роднасць: [Вершы] // Там жа. № 10; «Былое ажыло...»: [Вершы] // Звязда. 10 сак.; Свята кнігі, свята чытачоў // ЛіМ. 20 студз.; Ноч у Ташкенце: [Верш] // Там жа. 10 лют.; «Вось дарога...»; «У запозненым прызнанні...»; «Дзіця зусім не знала...»: [Вершы] // Там жа. 6 кастр.; У бібліятэкі — наваселле // Маг. праўда. 20 студз.; Фестываль ці рэпетыцыя? // Там жа. 29 студз.; З эсмінца «Самсон» // Там жа. 1 крас.; «Круглы стол» на Падніколлі // Там жа. 12 ліп.; Дзень добры, Ракушава!: Да 50-годдзя Савецкай Беларусі // Там жа. 29 снеж.; Новы дзень: [Верш] // Ніва. 26 сак.; Краснаполле: [Верш] // Сел. газ. 18 авг.

1968. Веточка доброты: [Рэц. на кн.: Зверева Н. Здравствуйте! Мн., 1967] // Неман. № 10; Роднасць: [Верш] // Полымя. № 1; Водгулле далёкіх запаветаў: [Вершы] // Там жа. № 8; «Плывуць пушынкі па пагодзе...»; «Плач дзіцяці...»; Былому франтавіку; «Жанчыны...»; «Дзед як лес — ён і цёмны і светлы...»; «Няма той рэчкі, што з вірамі...»; Памяць; «Родным памалюся эрмітажам...»; «Дрэва першы лісток пажаўцелы...»; «Мімаходзь...»; «Самалёт над выбухам кар'еру...»: [Вершы] // Там жа. № 10; «Не трэба гучна гаварыць...»; Валуеў: [Вершы] // ЛіМ. 9 студз.; «Б'е паводкай бяскрылая Пціч...»; «Дымяцца воблакі над поўднем...»; «Гнёзды, муравейнікі і норы...»: [Вершы] // Там жа. 19 крас.; «Столькі сонца, гукаў...»: [Верш] // Там жа. 6 жн.; Ластаўкі; «Хоць землякоп і самазваны...»; «На дне двара сляды...»: [Вершы] // Там жа. 27 жн.; Былому франтавіку; «Жанчыны, маці-словатворцы...»: [Вершы] // Там жа. 4 кастр.; Святло дабраты: [Рэц. на кн.: Зверева Н. Здравствуйте! Мн., 1967] // Маг. праўда. 13 студз.; «Дарожны пыл ідзе направа...»: [Верш] // Там жа. 25 студз.; Плач любужскага бору // Там жа. 27 крас.; Падніконьскія вечары // Там жа. 30 мая; Са шчырым клопатам // Там жа. 4 ліп.; Успомнім імя: Пётр Баранкевіч // Там жа. 31 ліп.; Ноч: [Верш] // Там жа.

2 жн.; Долі лепшай дэлегатка // Там жа. 3 вер.; Сустракала волю Беларусь... // Там жа. 28 вер.; Свята на полі бою // Там жа. 2 кастр.; З вытокаў чыстых, невычэрпных // Там жа. 24 кастр.; Праклятыя мёртвымі і жывымі // Там жа. 4 снеж.; Так начиналась молодость // Сов. Бел. 5 дек.

1969. «Кіпарысы, смуга, павалока...»; «Чуцен брэх сабачы на ўзмор'і...»; «Сцяжынка на радзіму...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Сцяг: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; Дзень нараджэння; «Бачу гулкае святло вакзала...»; «Я не спяшаюся хутчэй узяць...»; Успамін аб перабежчыку; З маленства; «На ўцэненым мяняем ярлыкі...»; «Каліські лес, вечназялёны...»; «Яшчэ мы многае забудзем...»: [Вершы] // Полымя. № 6; З маленства; «Яшчэ мы многае забудзем...»: [Вершы] // ЛіМ. 6 чэрв.; Спадчына // Маг. праўда. 29 студз.; Чужыя коні // Там жа. 28 лют.; Белы камень // Там жа. 11 крас.; Яблыня ля дома // Там жа. 26 крас.; Былому франтавіку: [Верш] // Там жа. 8 мая; Кніга ў дарозе // Там жа. 31 мая; Песню вядзе запявала // Там жа. 8 ліп.; Зайздросная шчодрасць // Там жа. 14 жн.; Песню бярыце з сабой!: Нарыс // Там жа. 30 вер.; «Бачыў свет у радасці і горы...»; «Не перачытваем прыроду...»; «Лёс даступны быў усім вятрам...»: [Вершы] // Там жа. 11 кастр.; Гаспадыня // Там жа. 15 кастр.; Чорныя аглоблі // Там жа. 29 кастр.; Сельскі дэтэктыў // Там жа. 8 ліст.; Прыгажосць звычайнасці: [Рэц. на кн.: Кандрусевіч А. Чарпак Вялікай Мядзведзіцы. Мн., 1969] // Там жа. 27 ліст.; Бабулька; «Мяняе час мішэні...»; «Не адчувае лес зямлі...»: [Вершы] // Там жа. 13 снеж.; Быць чыстым галубінаму крылу // Там жа. 24 снеж.; Над Бугам: [Верш] // Ніва. 6 ліп.; Верим тебе, депутат // Сов. Бел. 16 марта.

1970. «Дае узрост дзядоўскае ўжо званне...»; «Спасцігаю тайную адгадку...»: [Вершы] // Беларусь. № 3; Спатканне з вясною; Мая зорка; Крыніца: [Вершы] // Бярозка. № 3; «Бачыў свет у радасці і горы...»; «Не перачытваем прыроду...»; «Не адчувае лес зямлі...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 20; З новай кнігі: «Бачыў свет у радасці і горы...»; «Лёс даступны быў усім вятрам...»; «Спяць даўно магілы пад кустамі...»; «Не перачытваем прыроду...»; «Мяняе час мішэні...»; Бабулька; «Не адчувае лес зямлі...»: [Вершы] // Полымя. № 3; Музей В. К. Бялыніцкага-Бірулі ў Бялынічах // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1; Маг. праўда. 2 чэрв.; Лес; «Вясна свайго нічога не згубіла...»; Дубы маўклівыя — нібы ўспаміны...: [Вершы] // Звязда. 22 сак.; У Магілёве: [Нататка] // ЛіМ. 25 снеж.; Хай застаюцца вяснушкі // Маг. праўда. 14 студз.; На нашай вуліцы — тралейбус // Там жа. 21 студз.; Патрыятычная песня // Там жа. 25 лют.; Дыялог; Ленінскі райком; Ленінскі раён // Там жа. 5 сак.; Ручнікі Прыдняпроўя // Там жа. 14 сак.; Рэха дняпроўскага моста // Там жа. 7 мая; Рэпартаж з сасновага бору // Там жа. 28 мая; Мастацкі музей // Там жа. 2 чэрв.; Дарогай Баграціёна // Там жа. 27 чэрв.; Судзіць забойцаў памяць людская // Там жа. 7 ліп.; Бярозка ў касцы // Там жа. 25 ліп.; Глядзіць парог клуба на парог зімы // Там жа. 16 вер.; Помнік першаму камсамольцу // Там жа. 26 вер.; Балада пра цымбалы // Там жа. 15 кастр.; З новай кнігі: [Вершы] // Там жа. 17 кастр.; Першароднасць матчынага слова: [Рэц. на кн.: Бялькевіч І. Краёвы слоўнік усходняй Магілёўшчыны, Мн., 1970] // Там жа. 31 кастр.; Адкрытая кніга // Там жа. 27 ліст.; Тралейбус, тралейбус... // Там жа. 11 снеж.; Зырка свеціць «Светлячок» // Там жа. 12 снеж.; Фарбы мужнасці // Там жа. 26 снеж.; Сцяг: [Верш] // Ніва. 22 сак.; «Хлеб, напэўна, нікому не горкі...»; «Вясна на Бесядзі, на Друці...»: [Вершы] // Чырв. змена. 22 сак.; Ноч: [Верш] // Там жа. 17 вер.

1971. Песня веснавога жаўранка // Сербантовіч А. Пярсцёнак. Мн.; Валуеў: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; Першароднасць матчынага слова // Голас Радзімы. № 1; З новай кнігі: «З поля агні цягнікоў...»; «Сосны з ветрам адрыпелі...»; «Учэпіста, маўкліва...»; «Начныя госці — кажаны...»; «Ападае лісток на руку...»; «Далася сціхлая аселасць...»; «А ў той варо́нцы верас, верас...»; «Возера люляла хвалі...»; «Белыя яблыні, белыя...»: [Вершы] // Полымя. № 3; «На суровым сваім рубяжы...»; «Зноў гляджу, шукаю, ці выблісквае...»; «Свае гадавыя кругі...»; «Па траве і па лістах апалых...»; «А я на лясным рубяжы...»; «Тобік, Тобік... Блізкім брэхам...»; «Ляда — чорнае свята...»; «Пушынкі полем і лугамі...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Ад варожых рук // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1; Маладая песня Магілёўшчыны // ЛіМ. 23 крас.; «Спіць зямля...»; «Светла так на могілках...»; «Зусім не бедныя...»; «Старажытная каплічка...»; «Пасля дажджу шумяць...»; «Паравоз гукае...»; «На лавачцы сядзяць...»: [Вершы] // Там жа. 12 ліст.; Хто вы, унукі Купалы? // Маг. праўда. 14 студз.; Думкі вакол пятака // Там жа. 30 студз.; З новых вершаў: «Тобік, Тобік... Блізкім брэхам...»; «Зноў гляджу, шукаю, ці выблісквае...» // Там жа. 27 лют.; З арлінай крыніцы // Там жа. 20 сак.; З рога ўсяго многа // Там жа. 14 крас.; Слова вершаванае, друкаванае // Там жа. 28 крас.; Свет трывог і надзей // Там жа. 20 мая; Машэка, дубль трэці // Там жа. 12 чэрв.; Праменні сталі словам першым: [Рэц. на кн.: Тулупава Н. Станцыя надзей. Мн., 1971] // Там жа. 10 ліп.; У нядзелю рана зелле капала... // Там жа. 13 ліп.; З новай кнігі: [Вершы] // Там жа. 4 вер.; Жыві, мой лес! // Там жа. 25 вер.; І песню самі склалі // Там жа. 13 ліст.; Сцяг: [Верш] // Чырв. змена. 6 ліст.

1972. «Вось яно, абуджанае ранне...»; «Мароз гудзе ў жалезным провадзе...»; «Вясна свайго нічога не згубіла...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; «Гул вентылятараў чмяліны...»; Курганы; Цеплаход «Ісачанка»: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; «Цябе, як пушчу, адкрываю...»; «Птушыныя гнёзды...»; «Вось дарога...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Песня: [Верш] // Бярозка. № 7; Бярозка ля кожных варот // Голас Радзімы. № 9; Маг. праўда. 8 студз.; Ад сэрца // Голас Радзімы. № 29; Плачуць думы па Радзіме // Там жа. № 34; Маг. праўда. 27 ліп.; Покі сэрца б'ецца... // Полымя. № 7; Маг. праўда. 7 ліп.; Новыя вершы: «Што світанне ў вербах тоіць?..»; «Апошні снег і першы дожджык...»; «Старому, мусіць, дзевяноста...»; «З самай раніцы абход пачне...»; «Так грымела, так свяціла...»; «Ёсць на свеце мой алень...»; «Хоць сэрца хтось лічыў жывым...»; «Ветракі старыя, ветракі...»; «На дрэвах пры бальшаку...» // Полымя. № 10; Ляўкі, Ляўкі... // ЛіМ. 7 ліп.; Гул напружаных фарбаў // Там жа. 29 снеж.; І добра ўсё-такі, што ёсць каваль, пярун, зямля і неба: [Рэц. на кн.: Мінчанка М. Зялёны звон. Мн., 1971] // Маг. праўда. 29 студз.; Бацькавічы — вёска Краснапольская // Там жа. 13 крас.; Дом культуры — дом народны // Там жа. 1 мая; Зарабі сабе на касцюм // Там жа. 25 мая; Пад дубам крыніца стаяла... // Там жа. 3 чэрв.; Памяці вечны агонь // Там жа. 7 чэрв.; Рэха Церабольскай пушчы // Там жа. 10 жн.; «Ёсць на свеце мой алень...»; «Ветракі старыя, ветракі...»; «Апошні снег і першы дождж...»: [Вершы] // Там жа. 26 жн.; Яго жыватворнае слова // Там жа. 3 ліст.; Наш добры старэйшы таварыш // Там жа. 18 ліст.; У сяброўстве з зямлёй і зоркамі // Там жа. 7 снеж.

1973. «Напэўна, буду сумаваць па Латвіі...»: [Верш] // Братэрства. Мн.; «Ветракі старыя, ветракі...»; «Ёсць на свеце мой алень...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Жыві мой лес!: [Нарыс] // Беларусь. № 9; Гэта мая Беларусь // Голас Радзімы. № 1; У сібірскай, дальняй старане // Там жа. № 36; «Мяркуй, што робіш для душы сваёй...»; «Вось так ляжы сабе, нібы на пляжы...»; «Не ўгнацца мне за тымі маладымі...»; Добры конік «Запарожац»; «Вы лічыце — птушкі спяваюць...»; «Я ведаю — я вінаваты...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; Віншавальныя паштоўкі: [Вершы] // Полымя. № 6; Поле паэта: [Рэц. на кн.: Няхай Р. Асеннія пракосы. Мн., 1973] // Там жа. № 12; Маг. праўда. 8 вер.; Водар галінкі з яблыкам: [Рэц. на кн.: Лось Е. Галінка з яблыкам. Мн., 1973] // Работніца і сялянка. № 9; Віншавальныя паштоўкі: [Вершы] // Заря. 21 июля; Хлебу паклонімся!: (Нататкі публіцыста) // Звязда. 12 жн.; «А хтосьці з той стралковай роты...»; «Вецер пасвойску сустрэчны...»; «Па-лабавому зноў, дзівіцеся...»; «І мне памяняць бы кватэру...»; Каханы роў: [Вершы] // ЛіМ. 5 мая; Асяніна — вяртанне ў вясну: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Мая асяніна. Мн., 1973] // ЛіМ. 29 чэрв.; У творчым пошуку // Там жа. 7 вер.;

Міхаілу Шумаву — 50 // Там жа. 19 кастр.; Мікалаю Герасімаву — 70 // Там жа. 26 кастр.; Сярэбраны спеў: Нарыс // Там жа. 7 снеж.; «Дрэмле памятка дзён, што ў нябыт уцяклі...» // Маг. праўда. 9 студз.; Вуліца, вуліца... // Там жа. 11 студз.; Браканьеры чалавечых душ // Там жа. 23 студз.; Згарэўшай зоркі святло // Там жа. 14 лют.; Поле культуры — поле без краю // Там жа. 7 сак.; Памяці земляка // Там жа. 4 крас.; Лекамі сардэчнасці // Там жа. 15 крас.; Каля варот дзяржавы // Там жа. 26 мая; Даверылі хлопцу клуб... // Там жа. 12 чэрв.; Світальны подых будучыні: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Мая асяніна. Мн., 1973] // Там жа. 23 чэрв.; У сонца колер беручы...: [Рэц. на кн.: Лось Е. Галінка з яблыкам. Мн., 1973] // Там жа. 7 жн.; Сібір — гэта блізка // Там жа. 21—23 жн.; Іх завуць «Алеся»: Нарыс // Там жа. 1 вер.; Малююць дзеці // Там жа. 19 вер.; Песня з паднябесся // Там жа. 2 кастр.; З франтавога пакалення // Там жа. 17 кастр.; Узыходжанне: [Рэц. на кн.: Голуб Ю. Дрэва навальніцы. Мн., 1973] // Там жа. 12 ліст.; Пявучыя фарбы // Там жа. 1 снеж.; У небе і кнізе — сонца // Наст. газ. 3 ліст.

1974. Віншавальныя паштоўкі; «Мяркуй, што робіш для душы сваёй...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; З рога ўсяго многа: [Нарыс] // Беларусь. № 2; Грыбы: [Верш] // Вясёлка. № 10; Сурначовы // Голас Радзімы. № 19; З ім таленты выходзяць на дэбют // Там жа. № 23; Сябры мае, аднапалчане // Там жа. № 27; «Чорны воран, белы лебедзь...»: [Рэц. на кн.: Гаўрусёў С. Пераклічка. Мн., 1973] // Там жа. № 33; Свет трывог і надзей // Там жа. № 45; Мы — «Алесі»: Нарыс // Маладосць. № 3; Вышыня майго камбата // Там жа. № 6; Узыходжанне: [Рэц. на кн.: Голуб Ю. Дрэва навальніцы. Мн., 1973] // Полымя. № 1; Побач з незвычайным: [Рэц. на кн.: Ляпёшкін У. Вусце. Мн., 1973] // Там жа. № 2; На паверцы: [Рэц. на кн.: Гаўрусёў С. Пераклічка. Мн., 1973] // Там жа. № 5; Маг. праўда. 5 сак.; У пошуках сябе: [Рэц. на кн.: Ласкоў І. Кружное лета. Мн., 1973] // Полымя. № 8; Прыцягненне; Балада пра камбата; «Не на пляжы ў Палангзе...»; «Хмарынку ручаі напояць...»; «Сасна і кусты Іван-чаю...»; «Дняпроўскі мост і маладзік адталы...»; «Сабака брэша,— лічаць так з вякоў...»; «Пахаваны тут франтавікі...»; «Па Млечных Шляхах...»; «Пачаць бы дзень звычайны свой...»: [Вершы] // Там жа. № 10; След падковы: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Начныя тэлеграмы. Мн., 1974] // Там жа. № 12; Маг. праўда. 12 вер.; У сястры паэта // Работніца і сялянка. № 6; Прыцягненне; Балада пра камбата: [Вершы] // Гродн. праўда. 18 окт.; Нароўні з песняй // Звязда. 28 крас.; Бацькавічы, дарога бацькоў...: [Рэц. на кн.: Кухараў С. Бацькавічы. Мн., 1974] // Там жа. 24 ліп.; Тысячы белых світанняў // Там жа. 13 жн.; Дзень добры, аднапалчанін!: Нарыс // ЛіМ. 8 мая; Чайкі: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Штрыхі сённяшняга дня // Там жа. 25 кастр.; Балада пра камбата; «Не на пляжы ў Паланзе...»; «Ведалі — з баёў не ўсе мы вернемся...»: [Вершы] // Маг. праўда. 28 чэрв.; Прадчуванне шчасця: [Рэц. на кн.: Камейша К. Нектар. Мн., 1974] // Там жа. 22 жн.; Штрыхі сучаснасці // Там жа. 26 вер.; «Халоднаю ноччу бяссоннай...»: [Верш] // Там жа. 25 кастр.

1975. Балада пра камбата: [Верш]; На варце // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Цішыня Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Здравствуй, однополчанин! // Библиотекарь. № 5; Страшны сон: [Верш] // Вясёлка. № 8; Роднасць вытокаў // Голас Радзімы. № 12; Маг. праўда. 18 студз.; Прадчуванне шчасця: [Рэц. на кн.: Камейша К. Нектар. Мн., 1974] // Полымя. № 2; «Палім мы маршанскую махорку...»: [Верш] // Там жа. № 5; З чым ідзеш, чалавек: [Рэц. на кн.: Чэрня Х. Настрой. Мн., 1974] // Там жа. № 12; Маг. праўда. 15 мая; Чакаем дарагіх гасцей // Звязда. 21 лют.; Дужэюць крылы ў палёце // Там жа. 23 сак.; Бярозка ў касцы: Нарыс // ЛіМ. 24 студз.; «...Іду я ў жыццё ўлюбёны»: [Рэц. на кн.: Ставер А. Лірнік. Мн., 1975] // Там жа. 8 жн.; Пад дзятлавым барабанам // Маг. праўда. 16 ліп.; Спачатку была песня // Там жа. 15 ліст.; Чырв. змена. 21 снеж.

1976. Іван-чай; «Яшчэ не скончана дарога...»; «Байцам спявае рэквіем сасоннік...»; Вышыня капітана Гальпіна; «Асенні лес, асенні лес...»; Сцяг; «Пасля ціхіх перастрэлак...»; Станцыя Гушчына; «Палім мы маршанскую махорку...»; «На жалезным кастры самалёта...»; «Далёкі грукат кананады...»; «З'явіся, новы дзень, пачаткам новым...»: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Тысячи встречных зорь: [Нарыс] // Дела их золотом горят. Мн.; «Дзявочы халадок бярозы...»: [Верш]; У школе матчынай мовы // Дзень паэзіі — 76. Мн.; «Танцуюць недарэмна ўсё ж ад печы!..»; Гасцініца ў саўгасе «Мінскі»: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Побач і здаля // Пясняр мужнасці. Мн.; Размова з бабулькай: [Верш] // Вясёлка. № 3; Балада пра шлем; «А здаецца, гэта мой зямляк...»; «Ведалі — з баёў не ўсе мы вернемся...»; «На службу праводзім мы вас, землякі...»; «У гасцініцу — атэль раённы...»; «Новым вёснам...»; «Час летніх вясёлых міграцый...»; «Такое на асфальце свята...»; «Улегся верасовы дым...»; «Зноў з вятрамі паўночнымі...»; Нямыя; «Ціха ў мінулым і ў будучым ціха...»; «Паміж Чорным і Каспійскім...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Месца ў рабочым страі // Голас Радзімы. 19 лют.; Тваё ўзвышэнне, вёска // Звязда. 1 снеж.; Агонь, запалены ў песні // ЛіМ. 13 лют.; Тры мелодыі дойліда // Там жа. 20 лют.; З мерай патрабавальнасці // Там жа. 19 снеж.; Песня служыла пярэдняму краю // Маг. праўда. 17 лют.; Песня на мачце // Там жа. 8 крас.; Вершы магілёўскіх хімікаў // Там жа. 30 крас.; Пра месяц сапраўдны і месячык падпечны: [Рэц. на кн.: Салаўцоў М. Вавёрчын веласіпед. Мн., 1976] // Там жа. 21 мая; Песня сяброў: [Рэц. на кн.: Татры пяюць. Мн., 1976] // Там жа. 18 ліст.; Место в рабочем строю // Сел. газ. 11 янв.; «У гасцініцу — атэль раённы...»: [Верш] // Там жа. 11 мая.

1977. «Аддавалі мы маткам бушлаты...»; «У запозненым прызнанні...»: [Вершы] // Дзень добры, мама! Мн.; «Неўталоннік, мой ты неўталоннік...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Пятрусь Бядулін; «Мову продкаў птушкі...»; Варачка; «Шчаслівая латарэя...»; Балада аб чаканні; «Пэўна, ўжо лету...»; «Пішу я на сасне...»: [Вершы] //Беларусь. № 10; Золотое ведерко // Библиотекарь. № 9; Дзякуй, дзякуй, свет мой белы: «Чабарок мой, чабарок...»; «Неўталоннік, мой ты неўталоннік...»; «Лямпачка свяціла, грэла...»; «Акопы, ямы, дол скапаны...»; «Быў добры дзядзька Міхалап...»; «Даўнія кантузіі, раненні...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Горны спеў: [Рэц. на кн.: Татры пяюць. Мн., 1976] // Там жа. № 5; Дарогай будучыні // Голас Радзімы. 3 ліст.; «Падымаецца камочак песні...»; «Дзяды сустрэліся, прыселі...»; «Жанчына так апавядала...»; «Міма — хмары...»; «Пасадзілі ля дома бярозку...»; «Знявага і павага...»; «Знаёмы дзядзькаў двор...»; «Як трасло...»: [Вершы] // ЛіМ. 1 крас.; Веру яго слову // Там жа. 19 жн.; З пяці вясёлых вёсак // Там жа. 26 жн.; Маладое, агнявое: Нарыс // Там жа. 16 вер.; А хлеб расце не ў гастраноме... // Маг. праўда. 7 студз.; Залатое вядзерца // Там жа. 19 студз.; Пятрусь Бядулін: [Нарыс] // Там жа. 16 ліп.; З маладосцю ў паходзе // Там жа. 20 жн.; На зямлі Чарнігаўскай // Там жа. 27 снеж.; Будзь звонкай «Крынічка»! // Наст. газ. 10 крас.; Край дарогі: [Верш] // Сел. газ. 30 окт.

1978. «Забыта многае ў жыцці...»; «А я на лясным рубяжы...»; Вузел; «На схіле дня святла яшчэ даволі...»; «Асенні лес, асенні лес...»; «Даспелі зноў суніцы-ягады...»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Балада пра каску; Балада пра камбата // Беларуская балада. Мн.; «Ева жыве адна...»; «Ёсць над Шкловам малінавы рай...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Побач з Расіяй: [Верш] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Заўжды ў паходзе // Пранузa П. Трываласць. Мн.; «Каму агнямі свеціш, вуліца?..»; «Свае гадавыя кругі...»: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Вынесеныя з блакады музы // Голас Радзімы. 1 чэрв.; Іграюць краснапольскія артысты // Там жа. 17 жн.; Сустрэча з песняй: Замалёўка // ЛіМ. 21 ліп.; Маг. праўда. 10 чэрв.; За плацдармам — далячынь: [Рэц. на кн.: Прыходзька П. Плацдарм. Мн., 1978] // ЛіМ. 8 вер.; Вершы — з поля; Недаспелы бурштын не шукаю: «Калі б вясне...»; Дубовыя вянкі; Балада пра сувязіста; «Хлопцам яшчэ не жанатым...»; У вагоне;

«Лівень адспяваў...»; Рабая; «Навінка ў рот...»; «Бярозка ў лесе...»; Шчылінка на куфры; «Сонцам, дзюнамі, морам жыву...»: [Вершы] // Там жа. 22 вер.; Свята на зямлі Паўла Тычыны: Рэпартаж // Там жа. 10 ліст.; Праспявай сваю песню // Маг. праўда. 23 чэрв.; Знаёмцеся: Тамара Жэбіна // Там жа. 1 ліп.; «Лівень адспяваў...»: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Незабыўныя сцежкі // Там жа. 7 вер.; «Акопы, ямы, дол парваны...»; «Падымаецца камочак песні...»: [Вершы] // Там жа. 19 вер.; Покі сэрца б'ецца... // Там жа. 5 кастр.; Свята на зямлі Чарнігаўскай // Там жа. 18 кастр.; Балада пра Фёдара Ракушава // Там жа. 28 кастр.; Песня дружбы братняй // Там жа. 2 снеж.; Пісьмо птушак: [Верш] // Ніва. 12 лют.; Вузел: [Верш] // Піянер Бел. 28 снеж.

1979. «Прыходзіла к нам дзедава радня...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Крэмль; Побач з Расіяй: [Вершы] // Покліч долі адзінай Мн.; Палёт; «Маці спыніла каляску...»; «Слухаю часам прагнозы надвор'я...»; «Клятву ў грэшнікаў прымайце...»; Балада аб прывале; «Жаночая вёска Усцінавічы...»; Балада аб пераправе; «Над кожным...»; «Даўняя песня дзявочая...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Палёт: [Верш] // Голас Радзімы. 11 кастр.; Тут яго юнацтва ў бой хадзіла // ЛіМ. 5 студз.; Святло дарог, святло душы // Там жа. 26 студз.; І пайшла песня ў свет // Там жа. 8 чэрв.; Вайсковыя могілкі ў Вільнюсе; Балада пра вясельны шарык: [Вершы] // Там жа. 29 чэрв.; Журбы і радасці паклон: [Рэц. на кн.: Ракаў В. Песня і памяць. Мн., 1979] // Там жа. 13 ліп.; Родам з Бацькавіч // Там жа. 27 ліп.; Балада пра Фёдара Ракушава, запісаная ў вёсцы Ракушава Круглянскага раёна; Чарнігаўцы, Сон пад гадзіннікам; Павел Кабзарэўскі; «Безгалосым, ціхім быў вятрыскам...»; «Валуны...»; «Пясочны гадзіннік маўклівы...»: [Вершы] // Там жа. 24 жн.; Руплівею жменяй // Там жа. 2 ліст.; Домры спеў шматструнны: Калмыцкаму пісьменніку М. Ханінаву — 60 год // Маг. праўда. 1 студз.; У сяброўстве з сучаснікам // Там жа. 6 студз.; З тых пройдзеных дарог... // Там жа. 28 сак.; Спектакль аб адказнасці // Там жа. 23 мая; Журбы і радасці паклон: [Рэц. на кн.: Ракаў В. Песня і памяць. Мн., 1979] // Там жа. 9 чэрв.; Балада пра вясельны шарык; Кінаэпапея «Вялікая Айчынная»; Вайсковыя могілкі: [Вершы] // Там жа. 29 чэрв.; З Бацькавіч // Там жа. 7 ліп.; Сцвярджаючы усхваляваным словам // Там жа. 12 ліп.; Ён дружбе шчырасцю служыў: Да 70-годдзя П. Кабзарэўскага // Там жа. 8 жн.; Вершы нашых сяброў // Там жа. 9 снеж.; Узлёту вам // Чырв. змена. 21 лют.; Яе прыгожы свет// Там жа. 2 сак.

1980. «Маю рачулку малую...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Адданасць // Прыходзька П. Лісты з паходаў. Мн., 1980; «Каму агнямі свеціш, вуліца?..»; «Свае гадавыя кругі...»: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; «Вы ўсе з агню, імгненні...»; Аляксандру Капусціну; Хакаскі танец: [Вершы] // Беларусь. № 3; З пісьма ў рэдакцыю // Там жа. № 8; Песні Зялёнай Гуры // Там жа. № 12; Балада пра горад з пяску; Паклон Сібіры; «Стаілася ў яблынях вёска...»: [Вершы] // Бярозка. № 3; Смецце з хаты; Байка пра байку: [Вершы] // Вожык. № 5; Напрадвесні; Госці: [Вершы] // Вясёлка. № 3; З вясны жураўлінай // Маладосць. № 1; Маг. праўда, 10 студз.; Дзе ўзносяць сіняву Саяны: Успаміны // Маладосць. № 2; Саяны, Енісей і лес; Маёй бабулі; Балада пра лыжкі; Прэм'ера ў гарадскім пасёлку Краснаполле: [Вершы] // Там жа. № 3; Жураўліная горка; Ленін у Сібіры: [Вершы] // Полымя. № 2; Парк дружбы ў Шушанскім; Возера Пярова; Кінаэпапея «Вялікая Айчынная»; Матчына чаканне; «Вельмі сыта жыць мы пачалі...»; Балада аб прозвішчы: [Вершы] // Там жа. № 3; Дарагое, запаветнае // Там жа. № 4; Дабрыня: [Верш] // Там жа. № 5; Балада пра зялёную лямпу; «У вёсак жаночыя назвы...»; «Звінелі жаўранкі над полем бою...»; «Званочак у шыбу — вясна...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3; Адданасць // Голас Радзімы. 28 лют.; Песня пярэдняга краю // Там жа. 8 мая; Кінаэпапея «Вялікая Айчынная»: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; З пачуццём сям'і адзінай: [Рэпартаж] // ЛіМ. 23 мая; Дождж зімою: [Верш] // Маг. праўда. 16 студз.; З сібірскага сшытка: [Вершы] // Там жа. 4 сак.; Успамін пра жніўную песню: [Вершы] // Там жа. 11 крас.; Паклон табе, зямля Тычыны! // Там жа. 31 мая; Стаў подзвіг светлаю баладай // Там жа. 19 чэрв.; Песня — крылы сяброўства // Там жа. 18 ліп.; Каштаны: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; Балада пра саянскі мармур; Успамін пра жніўную песню; «Ластаўкі нашай Радзімы...»; «Даль вечнасці без берагоў...»; «Сонца нябачна спяшаецца...»: [Вершы] // Наст. газ. 22 сак.; Салдат на плакаце: [Верш] // Там жа. 9 мая; Ластаўкі; Успамін пра жніўную песню: [Вершы] // Ніва. 27 ліп.; І кожны подзвіг — светлая балада // Чырв. змена. 19 сак.

1981. Страшны сон: [Верш] // Вясёлка. Мн.; З песняй вернасці // Гаўрусёў С. Крона. Мн.; Маг. праўда. 8 мая; «Заспявай, мой дружа, заспявай...»; «Ластаўкі нашай Радзімы...»; Успамін пра жніўную песню; «Даль вечнасці без берагоў...»; «Сонца нябачна спяшаецца...»; Балада пра саянскі мармур: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; З арлінай крыніцы // Зарыцкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Маладосць. № 4; Маг. праўда. 8 мая; «Маю рачулку малую...»: [Верш] // Сучаснік. Мн.; «Даўно апусцелі саборы...»: [Верш] // Туман трэба развеяць. Мн.; Сцвярджаць усхваляваным словам // Беларусь. № 4; Балада Буйніцкага поля; Элегія самотнай грывы; За вёскаю — вёска другая; Балада сагнутых бабуль: [Вершы] // Там жа. № 6; Што такое «Аў»; Імяніны; Чаравікі: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Мой сябар: [Верш] // Там жа. № 6; Знаёмства з вёскай Аўсянка; Вершы Міколы Сурначова; Дарогай на Панкратаўку; Усмешка драўляных скульптур; Спеўнае; Балада пра дуб; Балада пра бараду: [Вершы] // Полымя. № 8; Перавал — не прывал... // ЛіМ. 8 мая; Край паэтычны // Там жа. 21 жн.; Балада Буйніцкага поля // Маг. праўда. 14 лют.; «Харошкі»: [Верш] // Там жа. 18 ліп.; Незвычайнае падарожжа: [Верш] // Там жа. 22 жн.; За вёскаю — вёска другая; Спеўнае: [Вершы] // Ніва. 29 сак.; «Мову продкаў птушкі захавалі...»: [Верш] // Там жа. 26 крас.; «Ад матчыных песень...» // Чырв. змена. 10 студз.

1982. «Напэўна, буду сумаваць па Латвіі...»: [Верш]; Сурначовы; Старонкі дружбы // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Песня Купалы: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Парк Дружбы ў Шушанскім; Знаёмства з вёскай Аўсянка; Хакаскі танец: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; «За палямі лугі і лясы...»: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; Казярог: (Урыўкі з новай паэмы) // Бярозка. № 5; «У мяне аж мільён адрасаў...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 10; Балада Буйніцкага поля: [Верш] // Звязда. 31 снеж.

1983. Карусель; Вясёлка над плёсам; Сланечнік; Пісьмо птушак; Імяніны; Чаравікі: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Парк Дружбы ў Шушанскім; Возера Пярова; Жураўліная горка; Балада пра зялёную лямпу; Ленін у Сібіры: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Лясная газета; Кратовы хаткі: [Казкі ў вершах] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Добрай дарогі: [Прадмова] // Хаўратовіч В. Сонца на кельме. Мн.; З чаго чалавек пачынаецца: [Верш] // Вясёлка. № 1; Серп: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8.

1984. «Пярэдні край. Чужы. Неразгаданы...»; Балада пра начлег; «Далёкі тупат кананады...»; Балада аб пераправе; «Палім мы маршанскую махорку...»: [Вершы] // За цябе, Радзіма! Мн.; Вясёлка над плёсам; Колькі сонцаў?; Грыбы; Якія бываюць дажджы; Пісьмо птушак; Яблыка; Ручаёк; Петрык і сонца; Кавылёк: [Вершы]// Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; «Палім мы маршанскую махорку...»: [Верш] // Маладосць. № 6; Аркадзю Куляшову: [Верш] // Полымя. № 2; «Забыта многае ў жыцці...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Мінута маўчання: [Верш] // ЛіМ. 29 чэрв.; Балада Буйніцкага поля: [Верш] // Маг. праўда. 28 чэрв.

1985. «Вятры мае...»; Сцяг: [Вершы] // Воляй азорыцца свет. Мн.; «З'явіся, новы дзень, пачаткам новым...»; «Не было вясны такой шыкоўнай...»; «Свет блакітна-ружова-зялёны...»; «У смузе над поймаю дняпроўскай...»; «Адцвітае і нямее мова...»; «Жніво. Смуга над плёсам. Воз снапоў...»; «Бачу гулкае святло вакзала...»; Раённы аэрапорт; «У дзяцей казарменны пад'ём...»; Дзявочая гара ў Мсціславе; «Забыта многае ў жыцці...»;

«Вось п'едэстал...»; Станцыя Гушчына; «Пасля ціхіх перастрэлак...»; «Палім мы маршанскую махорку...»; «Агонь ці кроў сцякае па дубровах...»; «А перад тым як зняць пагоны...»; «На ўзлессі свецяцца наскрозь асіны...»; Байцам не сняцца пантэоны; «З самай раніцы абход пачне...»; «Спасцігаю тайную адгадку...»; «Ляда — чорнае свята...»; Памяць; «Далёкі тупат кананады...»; «Гудкі паравоза ў дрымоце начной...»; Сцяг: [Вершы] // Духмяныя верасы. Мн.; Цеплаход «Ісачанка»; Станцыя метро «Беларуская»: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Балада пра начлег: [Верш] // Полымя. № 5; Сцяг: [Верш] // Маг. праўда. 23 лют.

1.4.

Джаліль М. Маабіцкі сшытак: Вершы / З тат. Мн., 1975 / Сааўт. пер. С. Гаўрусёў.

Ханінаў М. Жураўлі над стэпам: Вершы / З калм. Мн., 1977. (Паэзія народаў СССР). Рэц.: Саенка В. // ЛіМ. 1977. 13 мая.

1949. Пушкін А. Да мора: (Урывак) / З рус. // За Радзіму. 5 чэрв.

1958. Бурсаў І. Аднагодкам: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 13 жн.

1960. Шклярэўскі І. «Ляжу, як на прывале...»: [Верш] / з рус. // Чырв. змена. 20 сак.

1961. Шаўчэнка Т. «Калі б вы зналі, панічы...»: [Вершы] / З укр. // Маг. праўда. 10 сак.

1962. Грубін Ф. Чэшскае шкло / З чэш.; Панічан Я. Славацкі характар / Са славац.: [Вершы] // Маг. праўда. 14 ліст.

1963. Дракахруст А. Шторм ля Нікалаеўска; Смалякоў С. Бярозы: [Вершы] / З рус. // Маг. праўда. 7 чэрв.; Палітыка А. Бярозка: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 17 крас.

1964. Шаўчэнка Т. «І рос не ў роднай старане...»: [Верш] / З укр. // Маг. праўда. 8 сак.; Мацянка М. Ля брацкай магілы; Асенняе; Табе: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 14 кастр. / Сааўт. пер. А. Канапелька.

1965. Зверава Н. Сталасць; «Ходзіць восень пожнямі прымятымі...»; «Не шкадуй маёй веры — нанова...»; Шаляпін: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 4 ліст.

1969. Мальцінскі Х. Журба і радасць: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 11; Яго ж. «Трэба сіле...»; «Сваіх турбот вазы...»; Перад навальніцай; «Такога болю...»; «Між людзей блукаў самотны...»; «Было сэрца пустым...»: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 21 лют.

1970. Мальцінскі Х. «Цяжэй за ўсё падняць свой цень з зямлі...»; «Нясу ў сваім сэрцы нябачныя раны...»; «Сяброўства круг...»; «Агонь...»; «Сцвярджаюць...»: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 8; Журба К. Аб шчасці; Рэп'ях С. Ранак; Куроўскі З. Роднае: [Вершы] / З укр. // Гомел. праўда. 10 крас.

1971. Мальцінскі Х. «Светла мне на дарозе зямной...»: [Вершы] / З яўр. // ЛіМ. 3 вер.; Маг. праўда. 26 чэрв.

1972. Мальцінскі Х. «Ноччу, калі пачынаюць сціхаць...»; Бяссонная ноч: [Вершы] / З яўр. // Маладосць. № 7; Гарэцкі П. Прызнанне; «Вёрст не падлічваю ў жыцці...»: [Вершы] / З укр. // Маг. праўда. 15 студз.; Катоўскі А. Дым над Пампай: Апавяданне / З укр. / Сааўт. пер. А. Кандрусевіч; Валесік П. Мой край; Пашчук І. Бываю далёка; Дзенісюк М. Сонца; Трахімчук П. Праводзіны на пенсію; Пі з галавою; Грабавус У. Калектыўная віна; «Дарагія» госці; Шморгун Я. Жар-птушка; Ляшчук В. Паэзіі: [Вершы]; Мельнічук С. Дуб: Гумарэска / З укр. // Маг. праўда. 5 лют.

1973. Мальцінскі Х. «На кубак жыцця...»: [Верш] / З яўр. // Дзень паэзіі — 73. Мн.

1974. Ханінаў М. Клічаў: [Верш] / З калм. // Звязда. 17 ліст.; Маг. праўда. 18 вер.; Яго ж. Трэцяе ліпеня; «Бывае, раны зноў заныюць...»; «Гляджу на слупы...»: [Вершы] / З калм. // ЛіМ. 12 ліп.; Маг. праўда. 3 ліп.; Шаўлы С. Бальшак: [Верш] / З чув. // ЛіМ. 5 снеж.

1975. Шарамет М. Зброя; «Праплываюць баржы...»; Кацнельсон А. Дзежка; 9 мая 1945 года; «Гарыць Жытомір...»; У Трэптаў парку; «Юнак з дзяўчынаю...»; Крылы; Воз: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Рудзь М. З каханнем першым малады...; На ранішняй паверцы; Яліны; Брэжнеў Г. Салдацкая люлечка; Цеслі; Швец В. «Над Альтай цені...»; Вецер; Масквічка; «У белай-белай цішыні палат...»; На магіле Бетховена; Паўнаводдзе; Чым жыве начамі стэп?; Запавет маці; Спадчына; Святаслаў; Бяроза; Качэўскі В. Каваль; Чырвоны надпіс; «Пастушкі з калгаснага падворка...»; Салдат знімае пагоны; Сяло Палтаўка; Туманян чытае «Кабзара»; Веснагалосы; Сом М. У зрэнках; Два Міколы; Чуні; Андрэй Малышка: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Качэўскі В. «Пастушкі з калгаснага падворка...»: [Верш]; Сом М. Андрэй Малышка: Дыптых / З укр. // Полымя. № 6; Вікулаў С. «Я азірнуся з гонарам назад...» / З рус.; Ханінаў М. Кулямётчык Мутул / З калм.: [Вершы] // ЛіМ. 28 сак.; Яго ж. Мой райком: [Верш] / З калм. // Там жа. 7 ліст.; Смірноў С. Калі куранты б'юць: [Верш] / З рус. // Маг. праўда. 1 студз.; Ханінаў М. Кулямётчык Мутул: [Верш] / З калм. // Там жа. 11 студз.; Яго ж. Над Ольсай-ракой: [Верш] / З калм. // Там жа. 22 ліст.

1976. Джаліль М. Мае песні; Сон у турме: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Ханінаў М. Нябесныя дзяўчаты: [Верш] / З калм. // Там жа. № 8; Шульгін М. Саматлор: [Верш] / З ханты // ЛіМ. 1 студз.; Ханінаў М. Ганаровае званне: [Верш] / З калм. // Там жа. 5 сак.; Журба К. Дабрата: [Верш] / З укр. // Там жа. 28 мая; Маг. праўда. 26 мая; Шарамет М. У дарозе: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 4 чэрв. Маг. праўда. 26 мая; Ханінаў М. Партызанскі лес: [Верш] / З калм. // ЛіМ. 18 чэрв.; Ястшэмбец-Казлоўскі А. У чаканні вясновай пары; Ожуг Я. Строфы: [Вершы] / З пол. // Там жа. 1 кастр.; Маг. праўда. 9 кастр.; Яжына З. Песня; Шымборская В. Заўсёды ўпершыню: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 8 кастр.; Маг. праўда. 9 кастр.; Рэп'ях С. «Жыццё нагадвае многавугольнік...»: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 5 ліст.; Яго ж. Балада пра сонца: [Верш] / З укр. // Маг. праўда. 26 мая; Чырв. змена. 23 мая; Мордань У. «Я не ўмею пісаць нататкі...»; Качэўскі В. Чырвоны надпіс: [Верш] / З укр. // Маг. праўда. 26 мая; Ястшэмбец-Казлоўскі А. У чаканні вясновай пары: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Гамзатаў Р. «Ты сказаў: «Прыязджай, калі ласка...»; «Сябра мой, я з журбой на світанні...»: [Вершы] / З авар. // Там жа. 7 ліст.; Шарамет М. «І скажа хтосьці, і напіша...»; Мордань У. «На калінавым мосце чакаць я не буду...»; Журба К. «Іней срэбнаю лускою...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 23 мая.

1977. Сцепанюк Б. Пра Чырвоную Шапачку; Агонь на сябе; Невядомаму салдату: [Вершы] / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.; Ханінаў М. «Хмельная гарачая работа!..»: [Верш] / З калм. // ЛіМ. 29 крас.; Шарамет М. Партызанская сустрэча; «Здаецца, адстаю ў паходзе?..»; «Мора, мора, навучы...»: [Вершы] / З укр. // Маг. праўда. 17 лют.

1978. Розін Э. Рускія салдаты: [Верш] / З балг. // Голас Радзімы. 6 крас.; Ханінаў М. «Стэп пад сонцам гайдаецца...»: [Верш] / З калм. // ЛіМ. 6 студз.; Рэп'ях С. Пяро; «Мне дадзен гэты белы-белы дзень...»; З маленства; «На тых шляхах...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 5 мая; Ганчава Т. Трэці полюс; Германаў А. Міска бабовай поліўкі; Розін Э. Шыпка: [Вершы] / З балг. // Маг. праўда. 17 сак.

1979. Куранёў Г. Званы 1945 года; Вакзальная балада; Вяселлі: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 4 мая; Маг. праўда. 28 сак.; Львовіч М. Пераклад; «Падае...»; «Не была я ніколі нямою...»; «Зноў мне сплывае на плечы...»; «Прывязалі сэрца, як змаглі...»; «Як вольна плыву: сама...»: [Вершы] / З укр. // Там жа. 9 снеж.

1981. Сямендэр Ю. «Радкі мае...»; На дванаццатым паверсе; Прыезд Андрыяна: [Вершы] / З чув. // Полымя. № 5; Яго ж. Прыезд Андрыяна; «Крынічка...»; На дванаццатым паверсе; «Калі віншуем ніву...»; «Радкі мае...»: [Вершы] // Маг. праўда. 23 мая.

1982. Вацземніек Л. Удвух з канём; Чэрці, чэрці...; Гульня ценяў; Вітрупская русалка; Павук; Хамут; Таварыства: [Вершы] / З лат. // Братэрства. Мн.

1984. Вацземнiек Л. Удвух з канём; Чэрці, чэрці...; Гульня ценяў; Вітрупская русалка; Павук; Хамут; Таварыства: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Кацнельсон А. 9 мая 1945 года: [Верш] / З укр. // Ля Вечнага агню. Харків; Мн.

1.5.

На англійскую мову. A boy had planted a young tree; Much in life fongotten lies; The oak, My friend is in hospital; The flag; The knot / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; «A thread without a tangle...»; «Through my window fifteen stars are sporting...»; «Towards day's end the light still lingers...»; «In the oak grove the nightingale's silent...»; «Much in this life soon passes by...»; «Whitening, appletrees, whitening...»; «Suppose you make, just for your soul's own sake...» / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976; You Should begin Your Usual Day... / Transl. S. Roy // Soviet Literature. 1983. № 3.

На асецінскую мову. Иван-Чай; О, федтам мах...; Нэ таурэгьтэ: [Вершы] / Хьодалаты Герсаны тэлм // Хэстарыд зарэг. Советон белорусаг поэтты эмдзэвгэтэ. Цхинвали; 1976.

На венгерскую мову. Fotós ellöt a jó anyóka; A kötelék; Nem für nyomot a lét szeszélye / F. K. Dudás / Csillagok órája. Budapest, 1980; Versei // Szovjet Irodalom. 1984. N 2.

На грузінскую мову. Яшчэ не скончана дарога: [Верш] / Пер. Д. Івардава // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; На суровым сваім рубяжы...; А перад тым як зняць пагоны; Сабака ў моры: [Вершы] / Пер. Б. Харанаулі // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На іспанскую мову. Quiciera yo anpezar mi simple día / Trad. C. Sherman // Literatura Soviética. 1983. N 3.

На канада мову. [1 верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На латышскую мову. Dvieli; Ozols; Sile; Pie stūres / Atdz. A. Skalbe // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Cekulīte; Celinš / Atdz. V. Grenkovs // Zīlīte. 1960. N 8; Karogs; Brestas cietokšna klusums; Doma ērgeles; «Kur lietus padebeši šodien steidzas...» / Atdz. J. Osmanis; Pie stūres; Sile / Atdz. A. Skalbe; «Dnepras palienē, kur migla garo...»; Aloška; Balāde par dadžiem; «Es nesteidzos it visu garām laist...» / Atdz. J. Osmanis // Sālsmaize. Rīgā, 1974; Brestas cietokšna klusums / Atdz. J. Osmanis // Lenina Celš. 1977. 12 nov.; «Mirdz salām skropstām plava rāma...» / Atdz. K. Skujenieks // Lit. un Māksla. 1977. 5. Aug.; «Mežs ziemu tuvāk debesīm...»; «Spīd gaisma mežmalā caur apšu sienu...»; «Pāri kalnam čurkstu bari laižas...»; «Par plauto plavu zirgu loki līkst...»; Uz mājām grods kā diedzinš...»; «Kā baltkrūtaini lāči ābelzari...»: Dzeja /Atdz. K. Skujenieks // Lit. un Māksla. 1982. 27. aug.

На літоўскую мову. «Pakilo daina prieš auštant...» / Vert. M. Karčiauskas // Lit. ir menas. 1978. Lapkr. 25.

На малдаўскую мову. «Мулте-аминтирь с'ау штерс...»; Ла маре: [Вершы] / Трад. Г. Чокой // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Апусул соарелуй се веде 'нларгурь / Трад. Г. Чокой // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На нямецкую мову. Ich möchte wieder so den Tag beginnen... / Übers. S. Österreicher // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Żołnierzom / Tł. A. Słucki // Żołnierz Polski. 1968. Nr 7; Migocze lampka... / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1969. Nr 6; «Migocze lampka — gwiazda północy...» / Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Ballada o Waregach; «Gniazda ptaszęce...»; «Jabłonie w bieli...» / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1974. Nr 9.

На рускую мову. Избранная лирика. М., 1971. («Б-чка избр. лирики»). Рэц.: Шкляревский И. Высокая тревога // Лит. обозрение. 1973. № 3.

Сердцем добрым: Избр. лирика. Мн., 1985. (Бел. поэзия).

Эхо: Стихи / Пер. Н. Сидоренко. М., 1960. Рэц.: Березкин Г. Кому много дано... // Неман. 1961. № 6; Приходько В. Естественность // Дружба народов. 1965. № 8.

Миллион адресов: Лирика / Пер. Н. Сидоренко. М., 1965. Рэц.: Евстигнеев Е. Высокая доброта // Неман. 1966. № 1; Яго ж. // Гродн. правда. 1965. 9 июля.

Меридианы: Стихи и поэмы / Пер. Г. Пагирев. Л., 1968. Рэц.: Березкин Г. Наш общий мир // Новый мир. 1969. № 2; Макарова А. Без правила // ЛГ. 1969. 7 мая.

Корабельные сосны / Пер. Н. Сидоренко. Мн., 1969. Рэц.: Гниломедов В. Интересный, но вчерашний день поэта // Дружба народов. 1970. № 7; Старшинов Н. Верстами войны // ЛГ. 1970. 3 июня.

Ковылек: Стихи / Пер. М. Баскин, Г. Лазуркин. Мн., 1973. Рэц.: Дабранскі І. Пра вярблюда на вайне // Маг. праўда. 1973. 19 мая; Добрынин М. // Неман. 1975. № 1.

Вербный мост: Стихи. М., 1975.

Стихи. М., 1976. Рэц.: Горелик Л. «Я лишь доброе должен оставить...» // Неман. 1977. № 11; Козлович А. Бессменный часовой // ЛГ. 1977. 30 марта.

Есть на свете мой олень: Стихи. М., 1983. Рэц.: Кенька М. Не вчитываясь в строку // Неман. 1984. № 11; Рувинская И. Кто «витает облаком»?.. // Лит. обозрение. 1984. № 5.

Сколько в небе солнышек?: Стихи. М., 1983.

Часовой: [Верш] // За Радзіму. 1946. 28 чэрв.; Кремень: [Верш] / Пер. В. Тарас, О. Сурский // Сталин. молодежь. 1951. 14 марта; Мастерство; За рулем / Пер. Г. Семенов; Снежинки / Пер. А. Прокофьев; Зеленая улица; Медаль / Пер. Г. Семенов; Желуди / Пер. В. Рождественский: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 19Э2; Одна доля у нас...: [Верш] // Труд. 1957. 24 окт.; С Россией: [Верш] // Сов. Бел. 1958. 3 дек.; За рулем: [Верш] // Сов. Клайпеда. 1958. 19 сент.; За рулем: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Знамя юности. 1959. 20 окт.; Барометр; Дуб; Хлебосольство: [Вершы] / Пер. В. Костылев // Знамя юности. 1960. 9 июня; Обращение к Асамблее: [Верш] / Пер Я. Хелемский // ЛГ. 1960. 5 нояб.; Краснополье: [Верш] / Пер. С. Смоляков // Дальний Восток. 1963. № 5; Деревня Вылов: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // Огонек. 1964. № 28; Солдатам: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Новый мир. 1965. № 11; Туман: [Верш] / Пер. П. Василевский // Зорька. 1965. 29 мая; Ловкосель; За рулем; Снежинки: [Вершы] // Ленинабад. правда. 1965. 9 марта; Верю...: [Верш] // Сов. Бел. 1965. 23 нояб.; «Кому огнями светишь, улица?..»: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Звезда. 1966. № 8; Иван-чай; «На железном костре самолета...»; «Отстал в походе...»; Высокие годы; «Природа-скульптор...»; «На дубах соловьи отсвистали...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Неман. 1966. № 2; Высокие годы: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Знамя юности. 1966. 7 сент.; Корабельные сосны: [Верш] / Пер. Н. Сидоренко // Сов. Каракалпакия. 1966. 20 апр.; Холмик: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Сов. Молдавия. 1966. 29 июля; «Избыто многое в пути...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Поэты Белоруссии. М., 1967; Иван-чай: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя. 1967. № 4; Стяг: [Верш] // Неман. 1967. № 10; Подсолнух: [Верш] // Зорька. 1967. 30 сент.; Солдатам; «Тучи, неба не полоните...»; Иван-чай; «Тяжеловесность канонады...»; «Мы маршанской выкурим махорки...»: [Вершы] / Пер Н. Кислик // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; «Расступаются сосны, и поле...»: [Верш] / Пер. И. Василевский // Молодая гвардия. 1968. № 11; Гроза: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Нева. 1968. № 9; Лирика / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1968. № 10; «На дубах соловьи отсвистали...»; «Отстал в походе — хватишь муки лютой...»; «На железном костре самолета...»; «Иван-чай; «Тучи, небо не полоните...»; «После тихих перестрелок...»; Солдатам; «Тяжеловесность канонады...»; «Мы моршанской выкурим махорки...»; «Избыто многое в пути...»; «Гул вокзалов...»; Высокие годы; Собака у моря; «Природа — скульптор...»; «Круг за кругом...»; «Лампочка — полночное светило...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Ветви. Мн., 1969; «Избыто многое в пути...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Пою мое отечество. М., 1969. Т. 1; Не покидай меня, тревога!: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Дружба народов. 1969. № 6; «Явись, мой новый день, началом новым...»: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Звезда. 1969. № 1; «Ромашки, мак, да лебеда...»; Гвардейской дорогой; «Дорога скрывается в топи бездонной...»; «А перед тем, как

снять погоны...»: [Вершы] / Пер. А. Москвитин // Молодая гвардия. 1969. № 11; Минута молчания; ...Мы видели, как медленно и трудно...; Баллада о ночлеге; ...Отступают мои батальоны...; Память; ...Тезки, земляки, однофамильцы...: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Путь к победе. Мн., 1970; «Пять патронов...»; «У троллейбусов короткий сон...»; Кремень: (Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Неман. 1970. № 7; ...Какими мы путями шли: [Вершы] / Пер. И. Ласков // Полярная звезда. 1970. № 3; Рядом с Россией; Узел; «У меня — миллион адресов...» / Пер. Н. Сидоренко: [Вершы] // Сов. Бел. 1970. 22 марта; «Еще светло, хоть день во мраке тонет...»; «Нету модного на свете...»; «Дорогие друзья и соседи...»; «Под небом родины так много...»: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; «Постигаю тайное...»; «А в той воронке вереск, вереск...»; «Пять патронов — счет в обойме...»: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Молодая гвардия. 1971. № 12; Тревога и покой: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Неман. 1971. № 12; Видел мир я в радости и в горе...»; «Сок берез и знобящий закат...»: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // ЛГ. 1971. 6 янв.; В наступлении: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Сов. Бел. 1971. 28 нояб.; «Как трудно отрывался самолет...»: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Песнь любви. М., 1972. Т. 2; «С упорной, цепкой силой...»: [Верш] / Пер. П. Жур // Звезда. 1972. № 4; «По сухой траве по листьям палым!..»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Лит. Азербайджан. 1972. № 9; Иван-чай / Пер. И. Василевский; «Мы видели, как медленно и трудно...»; «Такими были наши были...» / Пер. Ф. Ефимов: [Вершы] // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; «В час, когда у последней межи...»; «На дубах соловьи отсвистали...»; «Отстал в походе — хватишь муки лютой...»; «Тучи, неба не полоните...»; «Мы моршанской выкурим мохорки...»; «Избыто многое в пути...»; «Гул вокзалов, сполохи событий...»; «По сухой траве, по листьям палым...»; Иван-чай; Солдатам; Тяжеловесность кононады: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Избранное, Мн., 1975; Тишина Брестской крепости: [Верш] / Пер. М. Сидоренко // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Паром; «На родину тропинка...»; «Забыто многое в пути...»; «Осенний лес, осенний лес...»; «Еще не кончилась дорога...»; Минута молчания; «Возникни, новый день, началом новым...»: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Шкляревский И. Дозорная ветка. Мн., 1975; «Далеко вы ушли, батальоны...»: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Дружба народов. 1975. № 5; Мой век: [Вершы] / Пер. В. Элькин, С. Басуматрова // Неман. 1975. № 7; «...Снова видятся те рубежи...»; «...Последний снег и первый дождик...»; «...А в той воронке вереск, вереск...»; [Вершы] / Пер. В. Элькин // ЛГ. 1975. 26 февр.; Стяг: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Сов. Бел. 1975. 5 июля; Бессмертие: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1976. 1 февр.; В наступлении; Иван-чай; Позывные; «Гул вокзалов. Облака в зените...»; «В сизой мгле над поймою днепровской...»; Зимнее; Вечерний сад; «Под небом сонным...»; «Ветра мои, друзья мои!..»: [Вершы] / Пер. Г. Пагирев // Советская поэзия. М., 1977. Т. 2; Узел; «Мы моршанской выкурим махорки...»; Лес; «Снова видятся те рубежи...»: [Вершы] / Пер. Н. Сидоренко, Н. Кислик, И. Шкляревский, В. Элькин // 60 лет советской поэзии. М., 1977. Т. 3; «Есть на свете мой олень...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Лит. Россия. 1977. 11 марта; Край дорогой: [Верш] // Сел. газ. 1977. 30 окт.; Баллада про ночлег; «У детей казарменный подъем...»: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Избранные страницы. М., 1978. Т. 2; «Есть на свете мой олень...»: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; «Чеборок мой, чеборок!..»; «Есть на свете мой олень...»; «Ветряки седые, ветряки...»; «На склоне дня в долине света вдоволь...»: [Вершы] / Пер. В. Спринчан // Неман. 1978. № 1; «Мы видели, как медленно и трудно...»: [Верш] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1978. № 12; «Далеко вы ушли, батальоны...»: [Верш] / Пер. И. Шкляревский // Сов. Литва. 1978. 19 нояб.; Туман: [Верш] / Пер. И. Василевский // Земля с лазурными очами. М., 1979; «Не сдавая свои рубежи...»: [Верш] / Пер. С. Ботвинник // Звезда. 1979. № 1; Краснополье; Иван-чай; Высокие годы: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; «Тяжеловесность канонады...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Поэзия. М., 1980. Вып. 26; Память: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст, Г. Куренев // Неман. 1980. № 3; Баллада о зеленой лампе / Пер. Ю. Саенко // Известия. 1980. 7 нояб.; Баллада о дубе / Пер. Я. Хелемский // Новый мир. 1981. № 12; Твои ладони; «Тебя, как пущу, открываю...»; Ласточки: [Вершы] / Пер. П. Градов // ЛГ. 1981. 14 янв.; «Слышен брех собачий из предместья...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Братства солнечный венок. Симферополь, 1982; Чайки: [Верш] // Пер. А. Мельников // Зов моря. Одесса, 1982; «Жду,— а не начнет ли вновь...»; Тишина Брестской крепости; «Такую птицы подняли возню...»; «Был открыт мой мир любым ветрам...»; Собака у моря; «После тихих перестрелок...»; «Лампочка — полночное светило...»; «Тучи, небо не полоните...»; «Лист кружится...»; «С какою цепкой силой...»; «В час, когда...»; «На дубах соловьи отсвистали...»; «Отстал в походе — хватишь муки лютой...»; «Мы моршанской выкурим махорки...»; «Гул вокзалов...»; «Избыто многое в пути...»; Иван-чай; «Тяжеловесность канонады...»; Солдатам; «Вы, матери, язык творите...»; «Дерева первый листок...»; «На дне двора...»; «Дед, как лес...»; Память; «И ледники и облака сползли...»; «Весна на Беседи и Друти...»; «С поля — огни поездов...»; «Слышен брех собачий...»; «А в той воронке — вереск...»; «Кличет паровоз...»; На Самаркандском кладбище; «И малости весна не уступила...»; «Хлеб от века не кажется...»; Воспоминание о перебежчике; «Надежные встали вокруг...»; «Тезки, свояки, однофамильцы...»; «Плач младенца...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; «За полями луга и леса...»: [Верш] / Пер. В. Корж // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; Балада о стихах Миколы Сурначева: [Верш] / Пер. И. Сергеева // Звезда. 1982. № 10; До последнего дыхания: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1982. № 5; Парк дружбы в Шушенском: [Верш] / Пер. В. Широков // Сов. воин. 1982. № 12; Баллада о ложках; Баллада Буйничского поля / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1982. 21 февр.; Материнское ожидание: [Верш] / Пер. О. Данилов // Комс. іскра. 1982. 4 берез.; Скворешня: [Верш] / Пер. А. Милявский // Крым. правда. 1982. 18 июля; Стихи Миколы Сурначева; Баллада о ложках; Баллада Буйничского поля: [Вершы] // Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1982. 29 июля; «Стрижи колышут неба глубину...» / Пер. А. Островский; «Вдаль уходят мои батальоны...» / Пер. Г. Пагирев; Баллада о сгорбленных старушках / Пер. И. Сергеева; Не сдавая свои рубежи / Пер. С. Ботвинник: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Баллада о комбате: [Вершы] / Пер. В. Сорокин // Гудок. 1983. 22 июня; «Возникни, новый день, началом новым...»; «Лугов зеленое межбровье...»; «Видел радость. Горя видел горы...»; «Сок берез и знобящий закат..»; «Дух земляники,— зреют ягоды...»; «У детей казарменный подъем...»; «Вот дорога — радужные брызги...»; «Уже не чует лес земли...»; «На родину тропинка...»; «Осенний лес, осенний лес...»; Лес; «Далеко вы ушли, батальоны...»; Баллада про ночлег...; Волуев; «Ромашки, мак, и лебеда...»; Минута молчания; «Эту ночь, исполненную снами...»; Краснополье...; Паром; «Разлилась — ни лугов, ни полей...»; «А я на лесном рубеже»; «Забыто многое в пути...»; «На железном костре самолета...»; «Еще не кончилась дорога...»; Иван-чай: [Вершы] / Пер. И. Шкляревский // Паром из Белоруссии в Россию. Мн., 1984; Доброта; Баллада о Буйницком поле (Памяти К. Симонова); Баллада про ложки; Баллада о сгорбленных старухах; «Лесная тропинка протерта до дыр...» (Александру Капустину): [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. 1984. Вып. 38; Стяг; Дед Ерошка; «Отцветает и немеет слово...»; О перебежчике; «Есть на свете мой олень...»: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Баллада об ожидании: [Верш] / Пер. П. Градов // Дружба народов. 1984. № 9; «Тяжеловесность канонады...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Венок славы: Антология худож. произв. о Велик. Отеч. войне: В 12 т. М., 1985. Т. 7; Баллада про ложки / Пер. М. Исаковский // Неизвестный солдат. Кишинев, 1985.

На славацкую мову. «Vetry moje...»; «Belostné jablone

na stránach...»; Zem sa chystá spat' / Prel. J. Andričik // Rečou srdca. Bratislava, 1977; Balada o čakani // Slovenské pohlady. 1985. N 5.

На таджыкскую мову. Махорат; Дар паси руль; Барфзаррахо; Кучаи сабз; Медаль: [Вершы] / Тарч. Воситзода // Армугони дусти. Душанбе, 1965; Махорат; Дар паси руль; Барфзоррахо: [Вершы] / Тарч. А. Воситзода // Хакикати ленинобод. 1965. 9 март.

На ўкраінскую мову. Журавлині сурми: Поезіі. К., 1984. [Б-ка Братэрства]. Рэц.: Іваненка В. // ЛіМ. 1985. 25 студз.; Рагойша В. Па праву пабрацімства // Полымя. 1985. № 5; Яго ж. До людських сердець // Деснян. правда. 1985. 21 черв.

Рушники: [Верш] / Пер. Ф. Гарін // Зоря Полтавщини. 1959. 5 лист.; Чубатка: [Верш] / Пер. Л. Тітов // Малятко. 1960. № 10; Звернення до Асамблеі: [Верш] / Пер. А. Бондар // Молодь Черкащини. 1960. 18 лист.; Слова на прощання // Рад. Волинь. 1962. 3 серп.; Моі меридіани; Перекотиполе: [Вершы] / Пер. М. Шеремет, Л. Череватенко // Дніпро. 1966. № 6; «На крилатім залізнім багатті...»: [Верш] / Пер. М. Петренко // Ленін. молодь. 1967. 21 трав.; Літ. Укр. 1968. 31 груд.; Стяг: [Верш] // Деснян. правда. 1970. 7 квіт.; Квіти землі: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Комс. гарт. 1970. 9 квіт.; З військового зошита: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Там жа. 1970. 5 груд.; Пам'ять серця; «Відчиняйте вікна — грім ударив...»: [Вершы] / Пер. Ф. Руденко // Молодь Черкащини. 1970. 12 груд.; «Зазимувалися човни...»; «Перед фотографом поблідла...»; Вузол; «Він між дерев зелених...»; «Кому вогнями світиш, вулице?»; Тиша Брестськоі фортеці; Іван-чай; «На крилатім залізнім богатті...»; «Забуто стільки у житті...»; «Далекий тупіт канонади»; Прапор; Станція Гущина; «Десь в траві...»; «Осінніх квітів білий карнавал...»; «Сади, неначе з півночі ведмеді...»: [Вершы] / Пер. О. Лупій, М. Львович // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Стільки сонця...; «Глибокі кола на свіжих пнях...»; «У скляній блакиті гул вокзалів...»; «Одцвітае і німіе мова...»; «Я не спішу якнайскоріше взять...»: [Вершы] / Пер. М. Львович // Прапор. 1971. № 5; Вузол; Твоі долоні: [Вершы] // Деснян. правда. 1971. 26 вер.; Веди, сучасність!; Дід Ярошка; «Над полем, над ставком...»; «Ніщо не модне на цім світі...»: [Вершы] / Пер. К. Журба // Комс. гарт. 1971. 16 січ.; Тиша Брестськоі фортеці: [Верш] / Пер. О. Лупій // Сузір'я. К., 1972. Вип. 6; Вінницька правда. 1972. 15 лист.; З військового зошита: [Верш] // Комс. іскра. 1972. 5 серп.; «Останній сніг і перший дощик...» / Пер. А. Глущак; Твоі долоні; Стяг: [Вершы] // Там жа. 1972. 26 вер.; Твоі долоні; «Пізнав я відставання хмурі будні...»; Стяг; З військового зошита; «Струмуе дощ. Натхненно. Ревно...; «Весна свого нічого не згубила...»: [Вершы] / Пер. К. Журба, С. Реп'ях, М. Львович // Літ. Укр. 1972. 25 лют.; Жито: [Верш] // Соц. Харківщина. 1972. 13 серп.; «Забуто стільки у житті...»; «Далекий тупіт канонади...»; «Десь в траві, в заплавині дніпровській...»: [Вершы] // Черв. прапор. 1972. 19 лют.; «Так виносять горе напоказ...»; «Осягаю тайну відгадки...»: [Вершы] / Пер. А. Глущак // Комс. іскра. 1973. 26 трав.; Стяг: [Верш] / Пер. М. Львович // Ленін. зміна. 1973. 24 лют.; Хвилина мовчання; «Ми моршанську палимо махорку...»: [Вершы] / Пер. С. Литвин // Дніпро. 1974. № 10; Балада про каску // Балади мужності и відваги. К., 1975; «Чи мало втрачено в путі...»: [Верш] / Пер. В. Мордань // Украіна. 1975. № 24; Літ. Укр. 1975. 6 черв.; Весняна дорога: [Верш] / Пер. М. Петренко // Вільна Украіна. 1975. 24 черв.; Спогад: [Верш] // Деснян. правда. 1975. 24 черв.; Вузол: [Верш] / Пер. А. Глущак // Знамя коммунизма. 1975. 18 июня; Лит. Укр. 1975. 9 трав.; Станція Гушчина: [Верш] / Пер. А. Глущак // Комс. іскра. 1975. 15 берез.; «Останній сніг і перший дощик...»: [Верш] / Пер. А. Глущак // Літ. Укр. 1975. 9 трав.; А дощ іде: [Верш] / Пер. К. Курашкевич // Південна правда. 1975. 19 черв.; «А перед тим, як знять погони...»; «Далекий гуркіт канонади...»; «Ось п'едестал...»; «Після тихих перестрілок...»; «Останній сніг і перший дощик...»: [Вершы] / Пер. А. Глущак // Чорномор. комуна. 1975. 26 квіт.; Солдатам; «Далі неба, будьте безхмарні...»: [Вершы] / Пер. К. Журба // Деснян. правда. 1976. 27 черв.; Жито: [Верш] // Там жа. 1976. 4 вер.; Куримо махорку під кущами: «Здаеться, рано встав я...»: [Вершы] / Пер. І. Глинський // Молодь Украіни. 1976. 28 груд.; Стяг: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Дніпро. 1977. № 11; Ковильок: [Паэма] / Пер. В. Мордань // Піонерія. 1978. № 11; Брестська фортеця: [Верш] / Пер. О. Лупій // Украіна. 1978. № 5; Балада про чекання // Деснян. правда. 1978. 1 жовт.; «Як трясло, гриміло в Бухаресті...»: [Верш] // Комс. гарт. 1978. 3 жовт.; Пам'ять; «Яблуні, яблуні в білому...»: [Вершы] / Пер. М. Львович // Ленін. зміна. 1978. 7 лют.; Стяг; Страшний сон: [Вершы] / Пер. М. Мордань // Лісова колиска. К., 1979; Балада про переправу; «На службу проводять синів земляки...»; «Е у світі мій олень...»: [Вершы] / Пер. М. Львович // Прапор. 1979. № 12; Материнське чекання: [Верш] / Пер. І. Низовий // Молодогвардіець. 1979. 6 жовт.; «Кому вогнями світиш, вулице...»; Балада про чекання; Тиша Брестськоі фортеці; «На службу проводимо вас, земляки...»; «Світяться колони гостінливі...»; «Пташині пісні, під снігами поснулі...»; «О, як забудеться багато...»; «Світ блакитно-зелено-ліловий...»; «Ніщо не модне на цім світі...»: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Дніпро. 1980. № 3; Чернігівці; «Світ подарував...»; «Мороз гуде...»; Привітальні листівки; «Впав на руку...»; «Дуби мовчать...»; «Робота з рання і до рання...»; «Після дощу...»: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Поезія. 1980. № 2; Дні мої; Прощання; Привітальні листівки; Веселка: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Деснян. правда. 1980. 19 берез.; Тиша Брестськоі фортеці; «Після тихих перестрілок...»: [Вершы] // Там жа. 1980. 14 трав.; «Після млявих перестрілок...»: [Верш] / Пер. А. Глущак // Комс. іскра. 1980. 13 груд.; Чернігівці: [Верш] // Комс. гарт. 1980. 3 січ.; «Дуби мовчать, нелюбви я ім винний...»; «Свет блакітно-зелено-лиловий...»; «І в очах буде сонячне небо...»; «Пташині пісні, під снігами поснулі...»: [Вершы] // Там жа. 29 берез.; «Час наближаючи, бачимо Леніна...»: [Верш] / Пер. М. Львовіч // Літ. Укр. 1980. 22 квіт.; «На крилатим залізнім багатті...»: [Верш] // Вільна Украіна. 1981. 10 жовт.; Чернігівці; «А перед тим, як знять погони...»: [Вершы] // Деснян. правда. 1981. 23 трав.; Стяг: [Верш] // Комс. гарт. 1981. 19 груд.; Балада Буйничівського поля / Пер. С. Бабій // Черв. прапор. 1981. 25 квіт.; Привітальні лістівки: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Там жа. 24 трав.; Чернігівці: [Верш] / Пер. С. Реп'ях // Здрастуй, сестро! К., 1982; Стяг; Станція Гущина: [Вершы] / Пер. М. Львович // Отче імя. Харків, 1982; «За полями левади й ліси...»: [Верш] / Пер. В. Корж // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; Озеро Перово: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1982. № 4; Стяг: [Верш] / Пер. М. Львович // Друг читача. 1982. 23 груд.; Кабардинка: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молодий ленінець. 1982. 30 груд.; «Перед фотографом Горпина...»; «Здаеться встав я рано, рано...»: [Вершы] / Пер. С. Реп'ях // Киів. 1983. № 6; Час; Боги; «Нелегко дався — не усі вернулись...»; «Більше щастя в нас було чи горя...»: [Вершы] // Деснянська правда. 1983. 2 лист.; «Відцвітае і німіе мова...»: [Верш] / Пер. В. Гуцаленко // Молода гвардія. 1983. 7 вер.; Балада Буйницького поля / Пер. Т. Коломиець // Вітчизна. 1984. № 9; «На друзки розбилась хмара сіра...»; «Булибош?..»; «А перед тим, як знять погони...»; «Трави зелені соріли...»; «Я не копач... Та що робити?..»; «Не відчувае, бір землі...»; «Улігся вересовий дим...»; «Сосна і кущі Іван-чаю...»; Чайки; «Тут поховані фронтовики...»; «Ось дорога — теплий дощ побризкав...»; «На батьківщину стежка...»; «Новим веснам...»: [Вершы]; Баладо про комбата / Пер. С. Реп'ях // Дніпро. 1984. № 5; «Впівнапруги жити почали: [Верш] / Пер. І. Низовий // Молодогвардіець. 1984. 4 серп.; Стільки сонця, звуків, гулу...»; Балада про комбата; Балада про переправу; «Знамі вернемось не всі, не всі ми вирнемось...»: [Вершы] / Пер. М. Львович // Львович М. Земля моя. Харків. 1985; Журавлина гірка: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1985. № 4.

На французскую мову. Le roeud; La route; «Tant d'oubli dans la vie...»; «Les vergers tels des ours au poitrail blanc...» // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чувашскую мову. Вата карчаксене халалласа; «Шутламасть паранмашкан хула...» / Г. Чаржов кустарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

2.1.

На беларускай мове. Аляксей Пысін — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы: (Метад. і бібліягр. матэрыялы ў дапамогу бібліятэкарам вобл.) / Скл. В. Арцем'еў, В. Багачова, Н. Мельнікава і інш. Магілёў, 1968.

Смыкава І. Аляксей Пысін // Смыкава І. Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты. Рэкам. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973.

Паэт Аляксей Пысін: [70-годдзю]: Метад. рэкамендацыі прапагандысту кн. Магілёў, 1990.

2.2.

На беларускай мове. Гарэлік Л. Аляксей Пысін: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1981. Рэц.: Клімуць Я. Творчы шлях паэта // Маг. праўда. 1981. 3 ліст.; Нуждзіна Т. «...У сваю дывізію пайшоў» // ЛіМ. 1982. 9 крас.

На рускай мове. Горелик Л. Становление творческой индивидуальности (А. Пысин и Р. Бородулин): Автореф. дис. ...канд. филол. н. Мн., 1973.

2.3.

На беларускай мове. Аляксей Васільевіч Пысін: [Некралог] // ЛіМ. 1981. 4 вер.; Аношкін І. Даўняе з сягонняшнім сплялося // Там жа. 1968. 27 вер.; Яго ж. З крыніц народных: Аляксею Пысіну — 60 // Маг. праўда. 1980. 22 сак.; Арочка М. Пазначана часам // Полымя. 1972. № 3; Арцем'еў В. Сустрэча з паэтам-земляком: [Нататка] // ЛіМ. 1970. 16 студз.; Аўрамчык М. Бывай, дарагі дружа! // Там жа. 1981. 4 вер.; Базарэвіч М. Пракладваць шлях для людзей // Вяч. Мінск. 1981. 23 сак.; Барадулін Р. А. Пысін // Бярозка. 1980. № 3; Бардзілоўскі У. Прага крыла // Маг. праўда. 1985. 2 крас.; Барсток М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973. С. 46—47; Яго ж. Вернасць франтавому пабрацімству // На высокай хвалі. Мн., 1980; Яго ж. Пафас гуманізму // Полымя. 1984. № 3; Беларуская літаратура. Мн., 1980. С. 34—36; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 63—65; Бечык В. Правам салдата і сейбіта // Бечык В. Свет жывы і блізкі. Мн., 1974; Яго ж. Сэрцам добрым... // ЛіМ. 1980. 21 сак.; Буравец І. Ён з сузор'я паэтаў // ЛіМ. 1982. 10 снеж.; Бялевіч А. Вобраз Радзімы // Бялевіч А. Чарадзеі. Мн., 1970; Бярозкін Р. Лірыка сейбіта і салдата // Пысін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1; Яго ж. Не па службе, а па душы... // ЛіМ. 1964. 4 снеж.; Яго ж. Рогаў, Маша і паэзія // Там жа. 1964. 25 жн.; Яго ж. Рух каранёў // Бярозкін Р. Кніга пра паэзію. Мн., 1974; Валкавыцкі Г. Беларуская лірыка // Ніва. 1965. 26 вер.; Вялюгін А. Рэквіем, перапынены тройчы // Вялюгін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 2; Вярцінскі А. Маё «за» // ЛіМ. 1966. 31 мая; Яго ж. Сцвярджэнне // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Гайдук М. Просім часцей // Ніва. 1980. 13 ліп.; Гарэлік Л. Станаўленне індывідуальнасці паэта // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1971. № 6; Гаўрусёў С. Ад каласка да нівы: Паэзія А. Пысіна // Чырв. змена. 1965. 10 кастр.; Яго ж. «Гудзе жытнёвы колас мой...» // ЛіМ. 1985. 22 сак.; Яго ж. У задумах — як ніва ў калоссях: Аляксею Пысіну — 50 гадоў // Там жа. 1970. 20 сак.; Гілевіч Н. Памяці Аляксея Васільевіча Пысіна // Гілевіч Н. Покліч жыцця і часу. Мн., 1983; Гніламёдаў У. Лірыка // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 50—54, 79—81; Яго ж. Пярэдні край паэта // ЛіМ. 1967. 20 кастр.; Яго ж. Свет паэта // Гніламёдаў У. Ля аднаго вогнішча. Мн., 1984; Яго ж. Сучаснае і вечнае // Гніламёдаў У. Упоравень з векам. Мн., 1976; Яго ж. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 116—118, 213—216; Яго ж. Традыцыі і наватарства. Мн., 1972. С. 60—61, 129—131; Губернатараў М. На вахце міру: [Нататка] // ЛіМ. 1967. 4 ліст.; Гулько У. Грамадзянская пазіцыя паэта // Звязда. 1969. 18 лют.; Гурэвіч Э. Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1970. С. 298—299; Даніленка М. Муза, апранутая ў шынель // Гомел. праўда. 1970. 21 сак.; Дземідовіч Г. Вечар паэзіі // Маг. праўда. 1980. 1 крас.; Дзеружынскі А. Пясняр нашай праўды // Мін. праўда. 1970. 24 сак.; Жычка Х. Чатыры промні: Успаміны // Полымя. 1983. № 3; Зарыцкі А. Аддаваў сябе цалкам // ЛіМ. 1981. 4 вер.; Яго ж. Як вада, соль і хлеб // Зарыцкі А. За словам — падарункам. Мн., 1985; Землякі зычаць поспеху // Там жа. 1970. 27 сак.; Кандрусевіч А. На вечным маршы // Звязда. 1970. 22 сак.; Яго ж. Рэха гадоў навальнічных // Маг. праўда. 1970. 21 сак.; Капусцін А. «...Ружовай грыве скакуна» // Дзень паэзіі — 83. Мн., 1983; Карамазаў В. «Проста ўспомніў я цябе...» // Сучаснік. Мн., 1985; Кацюшын М. Змена маладая, таленавітая // Голас Радзімы. 1962. № 90; Кірэенка К. Паэзія працы і міру // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Кіслік Н. Добрыя і розныя // Там жа. 1968. 3 вер.; Клімуць Я. Паэтычныя вышыні // Звязда. 1980. 22 сак.; Кухараў С. Сплаў думкі і пачуцця // Чырв. змена. 1980. 22 сак.; Ліпскі У. Паэт — дзецям // ЛіМ. 1982. 27 жн.; Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 157—159; Лужанін М. Паэзія года // Полымя. 1968. № 5; Лукоўскі Е. На варце міру // Гомел. праўда. 1951. 31 кастр.; Лялько Х. Памяццю сейбіта і салдата // ЛіМ. 1980. 4 крас.; Майсейчык А. Голас памяці // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Мартынава Э. Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемаперaклад. Мн., 1973. С. 49—53; Мішчанчук М. Далягляды сучаснай лірыкі // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977; Яго ж. Літаратура, народжаная Кастрычнікам. Мн., 1983. С. 91—95; Навумаў Я. Вечар паэта-юбіляра // Маг. праўда. 1970. 24 сак.; Пайна С. Апошні жнівень // ЛіМ. 1984. 24 жн.; Памёр Аляксей Пысін // Ніва. 1981. 20 вер.; Папкова М. Памятаем цябе, паэт! // Маг. праўда. 1979. 19 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Поспехі маладых беларускіх літаратараў // Мін. праўда. 1951. 3 крас.; Прануза П. Вясёлка над плёсам // Наст. газ. 1965. 2 чэрв.; Райхман Я. Мерыдыяны мужнасці: [Нататка] // ЛіМ. 1966. 7 чэрв.; Ракаў В. Высокай мерай праваты // Наст. газ., 1980. 22 сак.; Яго ж. Гарніст неўміручай дывізіі // Чырв. змена. 1970. 22 сак.; Яго ж. ...Дзень за днём — і з кожнага па промню // Беларусь. 1982. № 4; Рыгораў Я. Літаратурны Магілёў // ЛіМ. 1949. 23 ліп.; Рэха гадоў навальнічных // Маг. праўда. 1970. 21 сак.; Сакалоўскі У. Гэта — сапраўдная паэзія // ЛіМ. 1968. 22 кастр.; Яго ж. Паэзія сумлення і мужнасці // Маг. праўда. 1968. 12 снеж.; Семяжон Я. «Цудоўны край Беларусі» — паэзія // Там жа. 1977. 29 крас.; Сямёнаў С. Прысвечана паэту-земляку // ЛіМ. 1982. 19 ліст.; Яго ж. Сустрэчы з Аляксеем Пысіным // Там жа. 1985. 9 мая; Ткачоў В. На пярэдні край // Там жа. 1965. 10 вер.; Усікаў Я. Літаратурнае Прыдняпроўе // Там жа. 1978. 22 вер.; Фірштэйн Б. Перакладчык — давераная асоба // ЛіМ. 1960. 27 снеж.; Чабан Т. Крылы рамантыкі. Мн., 1982. С. 71—73; Шклярэўскі І. Высокая трывога // Полымя. 1970. № 11; Шпакоўскі І. Тыпізацыя ў лірыцы. Мн., 1980. С. 12—14, 26—27, 37—38; Яго ж. Часоў былых і новых сувязь // Шпакоўскі І. Узрушанасць. Мн., 1978; Юневіч Т. Народная кнігарня // Маг. праўда. 1976. 27 лют.; Ярац В. Адзінства думкі і рытму // Полымя. 1981. № 4; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 273—275, 294; Яскевіч А. Аспекты вобразнай структуры // Жураўлёў В., Шпакоўскі І., Яскевіч А. Пытанні паэтыкі. Мн., 1974.

На польскай мове. Alaksiej Pysin // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Березкин Г. Цвет правоты // Неман. 1969. № 10; Бечик В. О себе, о людях, о судьбе // Там жа. 1971. № 4; Гаврусев С. Любви и ненависти жар: [Нарыс] // Сел. газ. 1975. 22 мая; Яго ж. Пысину —50 лет // ЛГ. 1970. 15 апр.; Городницкий Е. Дорогое наследство: Алексею Пысину — 60 лет // Сел. газ. 1980. 22 марта; Гуревич Э. Детская литература Белоруссии. М., 1982. С.224—225, 229—230; История белорусской советской литературы. Мн., 1977 С. 216—217; Киселев Т., Поляков И.. Аксенов А. Алексей Васильевич Пысин // ЛГ. 1981. 2 сент.; Климентенко С. Солдат поэтического строя // Сел. газ. 1970. 22 марта; Кулиев К. Земная песня // Пысин А. Избранная лирика. М., 1971; Лойка О. На грани обычного и необычного // Неман. 1972. № 4; Макаль П. С высоты спаленных дорог // Сов.

Бел. 1980. 22 марта; Мартинович А. Поэзия — его держава // Знамя юности. 1968. 20 сент.; Посевцова М. Быть необходимым людям // Гродн. правда. 1969. 5 апр.; Соловей Л. От имени поколения // Сел. газ. 1969. 5 февр.; Стрельцов М. Связь былых времен и новых // Пысин А. Сердцем добрым. Мн., 1985; Фирштейн Б. Гражданственность — талант бойца // Знамя юности. 1970. 24 марта; Шпаковский И. Времен былых и новых связь // Неман. 1975. № 11.

На ўкраінскай мове. Реп'ях С. Оратай і воін // Писін О. Журавлині сурми. К., 1984.

На французскай мове. Pyssine Aliaxéi // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. Баравікова Р. «Вайна яшчэ не адышла...»: [Верш] // Беларусь. 1984. № 3; Барадулін Р. Аляксею Пысіну на 60 гадоў: [Верш] // Барадулін Р. Амплітуда смеласці. Мн., 1983; Басуматрава С. Буйніцкае поле: [Верш] // Басуматрава С. Кветкі палявыя. Мн., 1985; Яго ж. Мінута маўчання: [Верш] // Полымя. 1983. № 3; Яго ж. Пераправа: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн., 1984; Грахоўскі С. Размова з Аляксеем Пысіным: [Верш] // ЛіМ. 1984. 10 лют.; Законнікаў С. Дымок маршанскай махоркі: [Верш] // Законнікаў С. Вера, надзея, любоў. Мн., 1983; Зарыцкі А. Аляксею Пысіну: [Верш] // Зарыцкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 1; Лойка А. Памяці Аляксея Пысіна: [Верш] // Лойка А. Няроўныя даты. Мн., 1983; Марозаў З. Памяці А. Пысіна: [Верш] // Чырв. змена. 1985. 5 сак.; Панізнік С. Любоў: [Верш] // Панізнік С. Слова на дабрыдзень. Мн., 1982; Прыходзька П. Курскі мерыдыян: [Верш] // Прыходзька П. Лісты з паходаў. Мн., 1980; Яго ж. У баявым каравуле: [Верш] // ЛіМ. 1978. 15 снеж.; Ракаў В. Развітанне: [Верш] // Ракаў В. І сноп, і птах, і я... Мн., 1983; Свірка Ю. Пушкінскі балкон у Магілёве: [Верш] // Беларусь. 1981. № 5; Яго ж. Ратнік: [Верш] // Свірка Ю. Паўшар'е блакіту. Мн., 1986; Скарынкін У. Табун: [Верш] // Скарынкін У. Буслы над аэрадромам. Мн., 1969; Смагаровіч М. Бляск крышталю: [Верш] // Смагаровіч М. Разводдзе. Мн., 1973; Стральцоў М. «Усім сказаць: была, была бамбёжка...»: [Верш] // Стральцоў М. Цень ад вясла. Мн., 1979; Тулупава Н. Салаўіныя ночы: [Верш] // Тулупава Н. Дабрадзея. Мн., 1977; Хаўратовіч В. Душы высокае напружанне...: [Верш] // ЛіМ. 1980. 21 сак.; Шушкевіч С. Не згіне над Дняпром твой след: [Верш] // Шушкевіч С. Рэха маладосці. Мн., 1984; Янчанка М. Вяртанне: [Верш] // Маг. праўда. 1981. 4 вер.; Ярац В. Голас: [Верш] // ЛіМ. 1983. 28 студз.

На рускай мове. Гаврусев С. Сквозная боль: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1984. № 1; Миронов А. «Вошел, словно в жито, ты в вечность...»: [Верш] // Там жа. 1983. № 8; Свирка Ю. Ратник: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. № 5; Спринчан Б. На родине Тютчева: [Верш] // Спринчан Б. Сотворение. Мн., 1983.

Г. І. Рэут.

ПЯНКРАТ МІХАСЬ

Пянкрат Міхась (Міхаіл
Міхайлавіч; псеўд.
М. Асака,
М. Дарожны,
П. Жвір,
М. Міхайлаў,
П. Міхайлаў,
М. Паўлаў,
І. Чумічка;
н. 28.8.1918,
в. Карпілаўка
Чэрвеньскага р-на
Мінскай вобл.), паэт,
празаік. Член СП
Беларусі з 1951.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацькі з 1935 працавалі ў калгасе. У 1937 М. Пянкрат скончыў Хутарскую сямігодку і паступіў у Смілавіцкі сельскагаспадарчы тэхнікум, дзе атрымаў спецыяльнасць агранома. Восенню 1939 пайшоў служыць у Чырвоную Армію, удзельнічаў у савецка-фінляндскай вайне (1939—40), быў цяжка паранены, лячыўся ў шпіталі, у санаторыі г. Есентукі, быў камісаваны. Вярнуўшыся ў Беларусь, паступіў на працу ў рэдакцыю рудзенскай раённай газеты «Бальшавіцкі сцяг». Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, да жніўня 1942 знаходзіўся ў в. Ведрыца Чэрвеньскага р-на. У 1942 наладзіў сувязь з партызанскай брыгадай «Красное знамя», якая дзейнічала на Міншчыне, быў сувязным, а з сакавіка 1943 перайшоў у брыгаду, прызначаны памочнікам начальніка штаба брыгады, ваяваў да злучэння з часцямі Чырвонай Арміі. У 1945 пераехаў у Мінск і працаваў у рэдакцыях газет «Сталинская молодежь» (1945—47), «Савецкі селянін» («Колхозная правда», «Сельская газета», 1947—56), у часопісе «Вожык» (1959—79). Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі.

Першы верш М. Пянкрата «Песня калгасніцы» апублікаваны ў 1937 у газеце «Чырвоная змена». Многія яго вершы друкаваліся ў газетах «Літаратура і мастацтва», «Піянер Беларусі», «Комсомольская правда», часопісах «Полымя», «Смена», «Крокодил». Першы зборнік вершаў М. Пянкрата «Салаўіны бераг» выйшаў у 1956. Аўтар сатырычных і гумарыстычных зборнікаў «Палын і кветкі», «Прынцыповы пасаг», «Любоў у квадраце», у якіх высмейваюцца бюракраты, падхалімы-алілуйшчыкі, гультаі, хапугі, мяшчане-спажыўцы, прыстасаванцы. Піша нарысы (зборнік «Простыя людзі»), апавяданні пра сучасную вёску і яе працаўнікоў (зборнікі «Шчасце маё», «Ведрыцкія напевы» і інш.). З любоўю да людзей, роднай прыроды, да ўсяго жывога напісана аповесць «Буян». У лірычнай аповесці «Шчасце маё» раскрываецца жыццё герояў напярэдадні вайны, іх радасці, няўдачы. Звяртаўся таксама да падзей партызанскай барацьбы супраць фашыстаў (аповесць «Ведрыцкія напевы»), да праблем сям'і, выхавання, узаемаадносін бацькоў і дзяцей (аповесць «Не астудзі сваё сэрца»). Выдаў зборнікі апавяданняў для дзяцей. Аўтар вершаваных тэкстаў да агітплакатаў. На словы М. Пянкрата П. Ахрыменка і З. Паўлоўскі напісалі песні. Паасобныя творы пісьменніка перакладзены на рускую, украінскую, азербайджанскую, грузінскую, літоўскую, таджыкскую, узбекскую, эстонскую мовы.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Салаўіны бераг: Вершы. Мн., 1956. Рэц.: Барсток М. Першае спатканне // Звязда. 1956. 10 чэрв.; Бойка У. Першая кніга паэта // ЛіМ. 1956. 14 крас.; Гаўрусёў С. Вершы Міхася Пянкрата // Полымя. 1959. № 7; Герцовіч Я. Першая кніжка паэта // Мін. праўда. 1956. 14 жн.; Жычка Х. Шчырыя радкі // Беларусь. 1956. № 7; Клешчанка В. Лірычная размова з сябрамі // Маладосць. 1956. № 9; Шавня А. Поэтический возраст обязывает... // Сов. Бел. 1956. 18 сент.

Простыя людзі: Нарысы. Мн., 1957. Рэц.: Скапараў І. Бібліятэчка нарыса і апавядання // Беларусь. 1957. № 10.

Палын і кветкі: Гумарыстычныя апавяданні. Мн., 1958. Рэц.: Кавалёў П. Зборнік гумарыстычных апавяданняў // Полымя. 1959. № 4.

Не з таго канца: Гумарэскі і апавяданні. Мн., 1959. (Б-ка «Вожыка»).

Шчасце маё: Аповесць і апавяданні. Мн., 1962. Рэц.: Семяновіч А. Сведчанне росту // Беларусь. 1963. № 6.

Ведрыцкія напевы: [Аповесць і апавяданні]. Мн., 1965. Рэц.: Кудравец А. На розным узроўні // ЛіМ. 1966. 4 студз.; Няхай М. Крок да сталасці // Мін. праўда. 1966. 4 студз.

Аўтарытэт на колах: Гумарыстычныя апавяданні. Мн., 1968. (Б-ка «Вожыка»).

Любоў у квадраце: Аповесць, апавяданні. Мн., 1969. Рэц.: Герцович Я. Любовь активная, действенная // Сел. газ. 1969. 24 июля.

Два Ваські: Апавяданні. Мн., 1974.

Буян: Аповесць і апавяданні. Мн., 1975.

Чэрвень: Гісторыка-эканамічны нарыс. Мн., 1977. (Гарады Беларусі).

Прынцыповы пасаг: Апавяданні, гумарэскі, вершы. Мн., 1978. (Б-ка «Вожыка»).

Спатканні і ростані: Аповесці, апавяданні, гумарэскі. Мн., 1978.

Двое ў лодцы: Вясёлыя апавяданні. Мн., 1983.

Не астудзі сваё сэрца: Аповесць, апавяданні. Мн., 1989.

1.3.

1937. Песня калгасніцы: [Верш] // Чырв. змена. 3 снеж.

1944. Возрождение // Сталин. молодежь. 18 окт.; Мужество трех: (Из блокнота партизана) // Там жа. 20 окт.; Сила мщения // Там жа. 12 нояб.; Большая судьба // Там жа. 22 нояб.; Для Красной Армии // Там жа. 23 нояб.; Порочный стиль // Там жа. 15 дек.; Мастера высоких урожаев // Там жа. 31 дек.

1945. Каўказская ноч: [Верш] // Беларусь. № 6; Вяргіня: [Верш] // Там жа. № 9; Сасна: [Верш] // Там жа. № 10; Мой лістаносец: [Верш] // Там жа. № 11—12; Васілёк: [Верш] // ЛіМ. 22 кастр.; Крыніца: [Верш] // Сав. селянін. 23 вер.; Они вернулись на родину // Сталин. молодежь. 23 февр.; Девушки колхоза // Там жа. 7 марта; Сбылось...: [Апавяданне] // Там жа. 16 мая; Песня аб шчасці: [Верш] // Там жа. 1 июля; Невядомаму герою: [Верш] // Там жа. 15 июля; Хлеб идет // Там жа. 26 авг.; Днем и ночью // Там жа. 31 авг. / Сааўт. В. Кудрашоў; Мир настал // Там жа. 5 сент.; Он нашел свое счастье // Там жа. 16 сент.; Подвиг: [Апавяданне] // Там жа. 23 сент.; Прыйшла: [Верш] // Там жа. 7 окт.; Семья Ефима Алексеевича // Там жа. 21 окт. / Сааўт. П. Васілеўскі; Необыкновенная история: [Апавяданне] // Там жа. 9 дек.; В селе Давыдовка: [Нарыс] // Там жа. 12 дек.

1946. Паўлюку Трусу: [Верш] // Беларусь. № 1; Гомел. праўда. 21 крас.; Я тут пазнаў жыцця законы: [Верш] // Наст. газ. 6 ліст.; Патриотический подъем // Сталин. молодежь. 13 февр.; Борьба за высокий урожай началась // Там жа. 1 марта; Вясна: [Верш] // Там жа. 7 апр.; Тракторы вышли в поле // Там жа. 12 апр. / Сааўт. А. Кулакоўскі; Маладзік: [Верш] // Чырв. змена. 8 чэрв.; Такімі цёплымі драбкамі...: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Зялёны парад: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Паўка Карчагін: [Верш] // Там жа. 7 снеж.

1947. Вершы аб сталі: [Верш] // Беларусь. № 10; Самы правільны тост: [Апавяданне] // Вожык. № 24; На большом пути: [Апавяданне] // Сталин. молодежь. 22 янв.; Слово сдержано // Там жа. 19 февр. / Сааўт. Д. Еўзікаў; В преддверии весны // Там жа. 16 марта; Комсомольское поручение — закон // Там жа. 28 марта; Почин радошковических комсомольцев // Там жа. 6 апр.; По ступеням мастерства // Там жа. 21 мая / Сааўт. М. Садовы; Голос молодых // Там жа. 25 июля.

1948. Гаспадары: Нарыс // Беларусь. № 2; Звенявая: Нарыс // Там жа. № 3; Вінаград: [Верш] // ЛіМ. 16 кастр.; Путь к мастерству // Сталин. молодежь. 7 июля.

1949. Пчаляр: [Верш] // ЛіМ. 20 жн.; Героі адной брыгады // Сав. селянін. 3 крас.

1950. Вінаград; Падарунак: [Байкі] // На сонечных сцежках Мн.; Пісьмы з`узбуйненага калгаса: У вялікай сям'і; Другі цэх арцелі; Гаспадары; Зямля калгасная // Калг. праўда. 12, 13, 16, 22 снеж.

1951. Я не крыўджуся. Завошта?: [Верш] // Вожык. № 23; Гудкі: [Верш] // Полымя. № 2; Рукі; «Ты ідзеш дарогаю шырокай...»; «Вось і ўсё: бывай, сяло Сасонкі...»; Правады; Землякі: [Вершы] // Там жа. № 6; Майстар ільнаводства // Калг. праўда. 31 студз.; У брыгадзе Івана Бунеева: Творчы калектыў; Салдаты міру; Ноч у стэпе: [Лісты] // Там жа. 11, 13, 14 крас.; Калі гаспадарка расце ўсебакова... // Там жа. 7 ліп.; Старшыня калгаса // Там жа. 11 ліст.

1952. Дарагія землякі; Гудкі; Сустрэча з дубком; Рукі; Правады: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; На новым шляху: Нарыс // Беларусь. № 1; Чырвоны сцяг: Нарыс // Там жа. № 9; Наш госць: [Верш] // Вожык. № 14; Падарункі: Апавяданне // Там жа. № 18; Жніво; Хлебны паток; Раўняцца на перадавікоў: [Лісты] // Калг. праўда. 3, 8, 9 жн.; Святло нашага жыцця // Там жа. 31 жн.

1953. Новая вышыня: Нарыс // Беларусь. № 10; Як старшыню вылечылі: Апавяданне // Вожык. № 13; Яўгеній Анегін: [Апавяданне] // Там жа. № 15; Дамовіліся: [Апавяданне] // Там жа. № 18; Бывае і так: [Апавяданне] // Там жа. № 19; Сталін па зямлі ідзе: [Верш] // Полымя. № 4; Навука і практыка — адзіныя // Калг. праўда. 13 студз.; Светлая ява // Там жа. 29 мая; Аграном у калгасе: [Нарыс] // Там жа. 4 кастр.; Нататкі з МТС: Васіль Міхалап і яго брыгада; Пеця — трактарыст; Крыўда Станіслава Шаўковіча // Там жа. 14 кастр.

1954. Як старшыню вылечылі: [Апавяданне] // Размова па шчырасці. Мн.; На галоўным напрамку: Нарыс // Беларусь. № 2; Мінск — Кіеў: [Апавяданне] // Вожык. № 1; Як спаборніцтва правялі: [Апавяданне] // Там жа. № 4; Як з мухі робяць слана: [Апавяданне] // Там жа. № 15; Якім ён быў, такім ён не застаўся...: [Апавяданне] // Там жа. № 16; Прыцірка: [Апавяданне] // Там жа. № 21; Міленькая: [Апавяданне] // Там жа. № 23; Адзін дзень: Нарыс // Полымя. № 11; Навекі разам: [Нарыс] // Калг. праўда. 17 студз.; Свежы вецер: [Нарыс] // Там жа. 26 сак.; Браты: [Нарыс] // Там жа. 28 крас.; Вясна калгасная: [Нарыс] // Там жа. 1 мая; Ад усяго сэрца: [Нарыс] // Там жа. 23 чэрв.; На новую вышыню: [Верш] // Там жа. 13 вер.; Калгасныя майстры: [Нарыс] // Там жа. 28 вер.; Слуга народа: [Нарыс] // Там жа. 12 снеж.

1955. Канфлікт: [Апавяданне] // Вожык. № 3; Выпадак на магістралі: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Апускаючы бюлетэні: [Нарыс] // Калг. праўда. 1 сак.; Дзе вы, майстры ільнаводства?: [Нарыс] // Там жа. 5 крас.; Радасныя перамены // Там жа. 13 крас. / Сааўт. М. Садаў; Слава працоўная: [Нарыс] // Там жа. 12 ліп.; Для стваральнай працы: [Нарыс] // Там жа. 27 жн.; Новыя вышыні: [Нарыс] // Там жа. 10 вер.; Добрыя весткі: [Нарыс] // Там жа. 2 кастр.; Калі прыйдзе вясна: [Нарыс] // Там жа. 15 кастр.; Дзякуй табе, Радзіма!: [Нарыс] // Там жа. 6 ліст.

1956. Як старшыню вылечылі: [Апавяданне]; Гарманіст: [Верш] // Мастацкае слова. Мн.; Чалавек ідзе ўгору: Нарыс // Беларусь. № 10; Алёнка: [Апавяданне] // Вожык. № 5; Не з таго канца: [Апавяданне] // Там жа. № 7; Грамакоў губляе голас: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Лепельскія эскулапы: (Сумная быль) // Там жа. № 14; Па гарачых слядах // Там жа. 26 мая.

1957. У чэснага слова лопнула цярпенне: [Апавяданне] // Вожык. № 1; Над Бярозай-ракой: [Апавяданне] // Там жа. № 4; Вясёлы чалавек: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Крык душы: [Апавяданне] // Там жа. № 16; Лёс адной вёскі: [Апавяданне] // Там жа. № 20.

1958. А я сам, а я сам: [П’еса] // Сцэнкі для сцэны. Мн.; Вожык. № 12; Паляўнічы трафей: Жарт // Вожык. № 4; Веснавыя клопаты: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Маскоўская магістраль: [Верш] // Там жа. № 15; Сонечны крамень: [Апавяданне] // Там жа. № 17; Добрай раніцы, шчасце!: Апавяданне // Калг. праўда. 25 мая.

1959. Як з мухі слана робяць: Гумарэска // А гармонік грае, грае... Мн.; Яблынька: [Верш] // Беларусь. № 9; Ён і яна: [Апавяданне] // Вожык. № 10; Несвядомы певень: [Апавяданне] // Там жа. № 17.

1960. Сонечны прамень: [Апавяданне] // Антырэлігійныя апавяданні беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Нячыстая сіла: [Апавяданне] // Вожык. № 1; Радасць: [Апавяданне] // Там жа. № 12; За малаком...: [Апавяданне] // Там жа. № 13; Людзі вінаваты: [Апавяданне] // Там жа. № 21; Шчасце маё: Аповесць // Маладосць. № 3. Рэц.: Герцовіч Я. Месца ў жыцці // ЛіМ. 1960. 12 мая; Шчасце маё: Урывак з аповесці // Чырв. змена. 14 лют.

1961. Дубок; «Даўно траншэі заараліі...»: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Любоў у квадраце: [Апавяданне] // Вожык. № 8; Пра любоў...: [Гумарэска] // Там жа. № 19; Пустабрэх: Апавяданне // Там жа. № 23; Амерыканка: Апавяданне // Звязда. 5 снеж.; Таварыш, вазьміце ўсмешку...»: [Апавяданне] // Калг. праўда. 20 кастр.; Ты чуеш мяне, мой сябра?: Успаміны // ЛіМ. 20 чэрв.; Нашы крылы // Там жа. 27 кастр.

1962. Аддайце партфель!: Дакум. апавяданне з адным адмоўным героем // Вожык. № 18 / Пад псеўд. М. Міхайлаў; Як я купіў дзірку: (Абразок) // Там жа. № 19; Дзед Мароз жэніцца: (Навагодняе апавяданне) // Калг. праўда. 1 студз.

1963. Якім ён быў, такім ён не застаўся; Крык душы: (З дзённіка Гаўрылы Хапалкі); Шчупак: [Апавяданні] // Пад корань. Мн.; Ціхі чалавек: Апавяданне // Вожык. № 7; Як прачытаць папулярную лекцыю: Гумарэска // Там жа. № 11; Мне пашанцавала: Гумарэска // Там жа. № 14; Цвыркун: Апавяданне // Там жа. № 18.

1964. Сто грамаў бяды: (Сцэнка з таварыскага суда) // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; Аднойчы ў нядзелю: Апавяданне // Вожык. № 7; Ох, які я няшчасны!; Замачыў...: [Апавяданні] // Там жа. № 10; Лапці: З мінулага // Там жа. № 12; Аўтарытэт на колах: Апавяданне // Там жа. № 18; Пр: Апавяданне // Там жа. № 23.

1965. Паланез Агінскага: З партызанскага сшытка // Вожык. № 8.

1966. Як з мухі робяць слана: Апавяданне; Як я купіў дзірку: Абразок // Вожык у дарозе. Мн.; Аб тым, што не забываецца // Пра час і пра сябе. Мн.; Белым снегам: [Апавяданне] // Вожык. № 3; Курынае сумленне: Апавяданне // Там жа. № 5 / Пад псеўд. М. Асака; Дзядзька Хвядос: Апавяданне // Там жа. № 8; Запіскі участковага міліцыянера // Там жа. № 16; Тамада: [Апавяданне] // Там жа. № 24; Зімовая казка: Лірычны эцюд // Звязда. 1 студз.

1967. Кемлівы майстар: Апавяданне // Вожык. № 5; Мілая мая таполя...: Абразок // Там жа. № 9; У нашай вёсцы...: Маленькія апавяданні: Першы блін; Адкуль столькі бульбы?; Цабэрак; Сухімі з вады... // Там жа. № 15; Далікатны дзядзька: Апавяданне // Там жа. № 22; Прыемная непрыемнасць: Апавяданне // Там жа. № 24.

1968. Чарадзейка зямлі: [Нарыс] // Беларускі букет. Мн.; Мой друг цешча: Апавяданне // Вожык. № 3; «Прабачце, я вас кахаю...»: Апавяданне // Там жа. № 8; Сам сябе даканаў!: Апавяданне // Там жа. № 12; Тое-сёе пра старое...: З аўтабіяграфіі аднаго сатырыка // Там жа. № 15; Чалавек: Апавяданне // Полымя. № 8; Рамантыка цяжкіх дарог // Чырв. змена. 23 мая.

1969. Цеплыня душы // Рылько А. Выбранае. Мн.; Не закрывай акно...: [Верш] // Вожык. № 1; Дзівак: Апавяданне // Там жа. № 2; Сустрэча ў полі: Апавяданне // Там жа. № 12; За што купіў...: Апавяданне // Там жа. № 23; Сцяжынкі: [Апавяданне] // Голас Радзімы. № 51; Амерыканка: Навела // Чырв. змена. 1 мая.

1970. Цёшча: Апавяданне // Вожык. № 4; Мышыны доктар: Апавяданне // Там жа. № 16; Вясковыя дыялогі // Там жа. № 20; У гарачым цэху сатыры // ЛіМ. 21 жн.

1971. Самі з вусамі: Маленькая камедыя с сумным канцом // Вожык. № 3; Дэфіцытная бабулька: [Гумарэска] // Там жа. № 5; Ах, Пеця, Пеця...: Гумарэска // Там жа. № 9; Персанальны дзед: Апавяданне // Там жа. № 18.

1972. Павел Андрэевіч Місько // Місько П. Дзівак-чалавек. Мн.; Недапечка: Гумарэска // Вожык. № 8; Падвёз; Дамовіліся: Гумарэскі // Там жа. № 16; Летні лівень: Гумарэска // Там жа. № 22; Сыны: Апавяданне // Звязда. 2 мая; Я напісаў фельетон...: Скарга фельетаніста // ЛіМ. 30 чэрв.

1973. Вяселле: [Верш] // Вожык. № 2; Дубіла Клім: [Верш] // Там жа. № 3; Ты самы прыгожы: [Верш] // Там жа. № 8; Канфуз: Апавяданне // Там жа. № 21; «Май!..»: [Верш] // Голас Радзімы. № 19; Примак: [Гумарэска] // Сел. газ. 28 янв.

1974. Сынок: Апавяданне // Вожык. № 7; Бюракратычная карусель: [Верш] // Там жа. № 11; Мы з Гараськам...: [Апавяданне] // Там жа. № 20; Буян: Урывак з аповесці // ЛіМ. 29 ліст.; Сатырычнае: [Верш] // Ніва. 17 ліст.

1975. Ідзе па вуліцы жанчына: [Верш] // Вожык. № 11; Чарга: [Вершы] // Там жа. № 23; Буян: Урывак з аповесці // Родная прырода. № 4; Слова аб шчырасці // ЛіМ. 10 студз.

1976. Бюль-бюль, как прочитать лекцию // Островский Я. Истории выдуманные и невыдуманные. М.; Добрае аб дрэнным: [Верш] // Вожык. № 1; Захар —

сын Захара: Апавяданне // Там жа. № 8; Абое рабое...: Лясная сцэна ў трох дзеях // Там жа. № 19 / Пад псеўд. М. Асака: Развітальнае слова // ЛіМ. 23 крас.

1977 [Прадмова] // Парахневіч М. Модны гальштук. Мн.; Захар — сын Захара: Апавяданне // Промні Кастрычніка. Мн.; Засядалі, вырашалі...: [Верш] // Вожык. № 15 / Пад псеўд. М. Асака; Сумны роздум: [Верш] // Там жа. № 16; Малая бяда ад вялікай пыхі: Гумарэска // Там жа. № 17; Я сказаў і ты сказала...: [Верш] // Там жа. № 21.

1978. Наташа — бібліятэкарка: [Верш] // Вожык. № 10 / Пад псеўд. М. Асака; Зялёны хлеб: [Верш] // Там жа. № 12 / Пад псеўд. М. Паўлаў; Па суседству: [Апавяданне] // Там жа. № 13; Перабаршчылі: Гумарэска // Там жа. № 17; Мама сказала...: Гумарэска // Там жа. № 18; Трое і адна ноч: [Гумарэска] // Родная прырода. № 5; Золата восені: [Нарыс] // Там жа. № 6; Палец — на сатырычным курку // ЛіМ. 10 сак.

1979. [Прадмова] // Хомчанка В. Легкая рука. Мн.; Кроплі ў моры цудоўнага // Беларусь. № 8; Сакрэт без сакрэту: Нарыс // Там жа. № 12; Лена, Леначка...: [Верш] / Пад псеўд. М. Асака; Стары: [Верш] // Вожык. № 2; Сябры ўспамінаюць: Гумарэска // Там жа. № 3; Крытыкуй, ды ведай меру...: Маналог нядбайнага заг. клуба: Гумарэска // Там жа. № 6 / Пад псеўд. М. Асака; Рыбу трэба разумець!: Гумарэска // Там жа. № 9; Раўнівец: [Верш] // Там жа. № 15 / Пад псеўд. М. Асака.

1980. І вырас над Дняпром завод...: [Нарыс] // Беларусь. № 11; Вясёлыя мініяцюры // Вожык. № 13; Што стары, што малы: [Гумарэска] // Ніва. 7 снеж.

1981. Байкі пад балалайку: Гумарэска // Вожык. № 7; Тайная вячэра: [Гумарэска] / Пад псеўд. М. Асака; Дзівак: Апавяданне // Родная прырода. № 5; Зямное прыцяжэнне // Звязда. 10, 12, 15, 17 вер.; Перастараўся: [Гумарэска] // Ніва. 12 крас.

1982. Узорна-паказальная бабуля: Гумарэска // Вожык. № 22.

1983. Колька: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; [Прадмова] // Падневіч Р. Асечка. Мн.; Слова аб слове // Мін. праўда. 10 сак.; Сэрца маці: [Урывак з аповесці «Не астудзі свайго сэрца»] // Там жа. 28 жн.

1984. Сямён Сямёнавіч: [Апавяданне] // Вожык. № 21; Такое не забываецца // Мін. праўда. 27 ліп.; Урокі, што ніколі не канчаюцца // Там жа. 1 вер.

1985. Марыська; Сасна: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Быць чалавекам // Звязда. 25 жн.; Упэўненым поступам // Мін. праўда. 7 кастр.

1.4.

«Крокодил» — наш госць / З рус. Мн. 1965 / Пер. у сааўт.

1953. Шчыпачоў С. Бярозка; Табе; Святло зоркі; Мічурын; Размова з геолагам; Зерні; Па дарозе ў саўгас; Нашчадкам; Ленін; Застольнае слова; Я слаўлю; Мой пункт погляду: [Вершы]; Алігер М. Зоя: [Урывак з паэмы] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.

1955. Шчыпачоў С. Мічурын: [Верш] / З рус. // Калг. праўда. 26 кастр.

1959. Алейнік С. Дарагая дама; Піліп Краснабай: [Вершы] / З укр. // Алейнік С. Гумар і сатыра. Мн.

1961. Масэнка Т. Лясная мая ажына...; Рось; Матчыны рукі; Кабзар Беларусі; Мінскім сябрам; Песня пра Кіеў; Песня аб Кахоўскім моры; Дняпроўскія хвалі: [Вершы] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.

1962. Гулям Х. Вайна: [Верш] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.

1966. Абдукахар С. Моцная рука; Фама няверуючы: Апавяданні / З узб. // Узбекскія апавяданні. Мн.

1967. Леснік А. Іван Заікін і зладзеі; Марынат А. Бочачка вінароба: [Гумарэскі] / З малд. // Бочачка вінароба. Мн.

1968. Маазік Э. Калі вы захочаце стаць пісьменнікам: [Апавяданне] / З эст. // Як быў створаны кенгуру: З эст. гумару. Мн.

1969. Колберг А. Ход канём; Сандор А. Як арганізаваць адпачынак: [Гумарэскі] / З лат. // Мора па калені. Мн.

1970. Вішня А. Ноччу пад Новы год: Гумарэска / З укр. // Вожык. № 24.

1971. Макіўчук Ф. Смяшынкі і пярчынкі: Угадаў; Архіпаліглот; Выхаваныя ўнукі; Прыкладны пляменнік; Скептык / З укр. // Вожык. № 16.

1976. Гармацюк А. Змена поглядаў: Гумарэска / З укр. // Вожык. № 10.

1978. Талстой Л. Верабей на варце; Костачка; Як ваўкі вучаць сваіх дзяцей; Пажарныя сабакі / З рус. // Работніца і сялянка. № 9.

1981. Дабравольскі Г. Поўны камплект: [Апавяданне] // Вожык. № 13.

1.5.

На азербайджанскую мову. Булбул: (Чэбче хатирэлэри) / Тэрч. Б. Нэриман // Азэрб. кэнчлэри. 1973. 24 февр.; Севинч: [Апавяданне] / Тэрч. М. Миркишијев // Белорус һекајэлэри. Бакы. 1982.

На грузінскую мову. Добры чалавек: Апавяданне / Пер. Д. Гоніцідзе // Цыновла (Самтрэдзія). 1966. 4 жн.

На літоўскую мову. Principingas diedas // Šluota. 1977. Nr 7.

На рускую мову. Возьмите улыбку, товарищ!: Юмористические рассказы / Пер. Е. Весенин. М., 1966. (Б-ка «Крокодила»).

Снежинка: [Верш] // Сталин. молодежь. 1945. 23 дек.; Луч: [Верш] / Пер. Я. Симкин // Зорька. 1946. 11 июня; К новым успехам, друзья: [Верш] // Сталин. молодежь. 1946. 1 янв.; Жар-птица: [Верш] / Пер. Я. Симкин // Там жа. 1946. 25 авг.; В этот день: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Там жа. 1947. 9 февр.; Расскажи, делегат: [Верш] / Пер. В. Варно // Там жа. 1947. 5 марта; Песня об Отчизне: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1947. 28 мая; Стихи о стали // Там жа. 1947. 3 авг.; Павка Корчагин: [Верш] / Пер. Е. Николаевская // Комс. правда. 1949. 26 янв.; Виноград: [Верш] / Пер. Г. Литвак // Смена. 1950. № 4; Давно запаханы окопы: [Верш] / Пер. Б. Бурьян // Сталин. молодежь. 1950. 6 авг.; Я узнал законы счастья: [Верш] / Пер. М. Комиссарова; Гудки; Виноград; Учитель географии; Павлик Корчагин: [Вершы] / Пер. Л. Хаустов // Молодая Беларусь. М., 1952; Как председателя вылечили: [Апавяданне] / Пер. Ф. Кравченко // Авторы «Вожыка». М. 1955; Виноград: [Верш] // Заря Востока. 1958. 30 дек.; Беспокойные соседи: [Апавяданне] / Пер. Е. Весенин, В. Корчагин // Юмор «Вожыка». М., 1959; Не с того конца: [Апавяданне] / Пер. Е. Весенин // Оружием смеха. М., 1961 ; Радость: [Апавяданне] / Пер. Е. Весенин // Белорусские рассказы. М., 1962; Радость: [Апавяданне] / Пер. Я. Хелемский // Сел. жизнь. 1963. 22 сент.; Одноус: [Апавяданне] // Сел. газ. 1964. 27 февр.; Конфликт: [Апавяданне] / Пер, Е. Весенин // Белорусский юмор. Мн., 1965; Ведрицкий вальс: Глава из повести «Ведрицкие напевы» // Сел. газ. 1965. 18 апр.; Как читать лекцию: Юмореска / Пер. Я. Островский // Звезда Востока. 1966. № 9; Почтение вам...: [Апавяданне] // Сов. Бел. 1968. 28 авг.; Конфликт; Как прочитать популярную лекцию: [Апавяданне] / Пер. Е. Весенин // Белорусский юмор. Мн., 1969; Конфуз: Юмористический рассказ / Пер. Я. Островский // В сельском клубе: Репертуарный сборник. М., 1974. Вып. 6: Смотри в корень: Юмористический рассказ / Пер. В. Шуваев // Лесная пром-сть. 1976. 7 сент.; Сосна; Георгин; Баллада: [Вершы] / Пер. Ю. Скородумов // Партизанская слава. Л., 1985.

На таджыкскую мову. Ман конуни бахтро донистам; Павлик Корчагин: [Вершы] / Тарч. Али бобочон // Армугони дусти. Душанбе. 1965.

На узбекскую мову. Гудоклар; Гармончи; Пўлат хакида шеър; Кўллар; Дуб нихли; Кадрдон элатлар; Скрипкачи; Карагай: [Вершы] / Назармат тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Дубок: [Верш] / Пер. Г. Коваль // Пісні з Білорусі. К. 1957; Жар-птиця; Дубок: [Вершы] / Пер. Г. Коваль // Вітчизна. 1957. № 6; Руки: [Верш] / Пер. Ю. Петренко // Зміна. 1957. № 6; Дубок: [Верш] / Пер. Г. Коваль // Літ. газ. 1957. 13 серп.; Лист: Оповідання / Пер. Ю. Чикирисов // Піонерія. 1961. № 11 / Пад псеўд. М. Паўлаў. Аўт. спрэчнае; Популярна лекція: [Гумарэска] / Пер. М. Ярдуш // Літ. Укр. 1970. 21 лип.; Павлик Корчагін; Дубок; «Давно траншеї заорали...»; Руки: [Вершы] / Пер. В. Струтинський // Білоруська радянська поезія. К. 1971. Т. 2; Чия жінка краща?: [Гумарэска] // Рад. Волинь. 1971. 24 січ.; Люблю коли гості: [Гумарэска] / Пер. О. Переіденко // Сільські вісті. 1972. 4 черв.; Молодому поету: [Верш] / Пер. І. Немирович // Літ. Укр. 1976. 21 трав.

На эстонскую мову. Sada grammi õnnetust / Tlk. A. Loorents // Harju Elu. 1966. 8. Jaan.; Tulge maale! / Tlk. A. Taader // Õhtuleht. 1966. 9. Juuli; Kuidas kärbsest elevanti tehakse / Tlk. V. Järv, U. Liivaku // Pygmalion pahupidi: Valgevene satiirivalimik. Tallinn, 1968.

1.6.

Рылько А. Выбранае. Мн., 1969. (Б-ка бел. прозы) / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Ваданосаў М. [Прадмова] // Пянкрат М. Прынцыповы пасаг. Мн., 1978; Вераскоў У. Радкі, прадыктаваныя часам // Мін. праўда. 1978. 29 жн.; Герцовіч Я. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 135—139; Зуб В. Будзь малады, дружа! // ЛіМ. 1968. 30 жн.; Міхасю Пянкрату — 50 гадоў // Там жа. 1968. 30 жн.; Міхасю Пянкрату — 60 // Там жа. 1978. 25 жн.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985. С. 188—189; Пась С. Нарысы аб калгаснай вёсцы // Калг. праўда. 1955. 9 снеж.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Правасуд У. Шчодрасць душы // Наст. газ. 1978. 26 жн.; Сталяроў М. Майстэрства даймаць смехам // ЛіМ. 1959. 11 крас.; Турайкевіч Я. Чакаем сустрэч з новымі героямі // Мін. праўда. 1983. 28 жн.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. ф. № 25.

В. М. Грышкевіч.

ПЯТКЕВІЧ АЛЯКСЕЙ

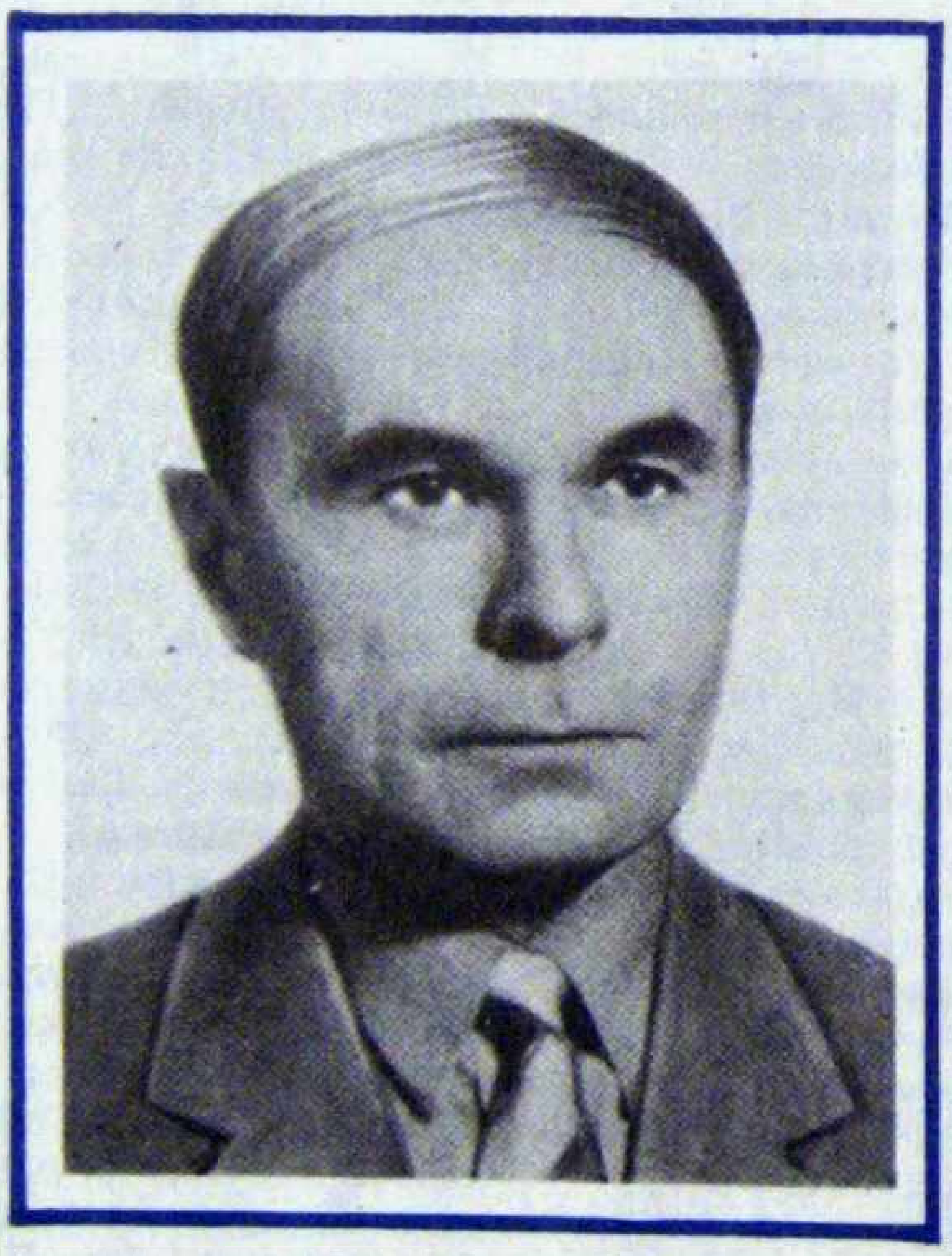

Пяткевіч Аляксей Міхайлавіч (н. 30.3.1931, мяст. Новы Свержань Стаўбцоўскага пав. Навагрудскага ваяв., цяпер Стаўбцоўскі р-н Мінскай вобл.), крытык, літаратуразнавец, краязнавец. Член СП Беларусі з 1971. Кандыдат філалагічных навук (1964).

Нарадзіўся ў сям'і рабочага. Бацька, Міхаіл Антонавіч, паходзіў з сям'і дробнага службоўца на чыгунцы, маці, Антаніна Уладзіміраўна — з сям'і рамесніка; жылі бедна. Зведаў бацька горкую долю беспрацоўнага ў часы эканамічнага крызісу ў Польшчы. Зарабляць на хлеб з малых год даводзілася і яго дзецям. Таму не абмінуў А. Пяткевіча наканаваны многім незаможным местачкоўцам лёс пастушка. У 1938 ён паступіў адразу ў 2-і клас польскай сямігодкі ў Новым Свержані (чытаць і пісаць па-беларуску і па-польску навучыўся самастойна). Скончыў сем класаў пасля вайны, у 1946—49 працягваў вучобу ў Стаўбцоўскай СШ № 1. Потым паступіў на аддзяленне беларускай мовы і літаратуры філалагічнага факультэта БДУ (1949—54). Ю. Пшыркоў, які чытаў тут курс беларускай савецкай літаратуры, узяў здольнага студэнта пад сваю навуковую апеку. У 1954—57 у аспірантуры пры кафедры беларускай літаратуры БДУ. З 1957 выкладчык, з 1962 старшы выкладчык на кафедры літаратуры Гродзенскага педінстытута, чытаў беларускі фальклор, гісторыю беларускай літаратуры, уводзіны ў літаратуразнаўства. З 1968 загадчык, з 1974 дацэнт кафедры беларускай літаратуры Гродзенскага педінстытута (з 1978 універсітэта), з 1991 загадчык кафедры культуры. З 1973 вядзе на Гродзенскай абласной студыі тэлебачання штомесячную перадачу «Кнігарня» (пра новыя кнігі). Узнагароджаны медалямі.

Першая літаратуразнаўчая публікацыя адносіцца да 1958, калі ў часопісе «Полымя» быў змешчаны артыкул «Майстэрства партрэтнай характарыстыкі». Друкаваўся ў газетах «Гродненская правда», «Настаўніцкая газета», «Літаратура і мастацтва», «Ученых записках Гродненского пединститута» і інш. Змяшчаў рэцэнзіі (на кнігі прозы, паэзіі, тэатральныя спектаклі), літаратурна-краязнаўчыя, гісторыка-літаратурныя даследаванні, літаратурна-метадычныя і энцыклапедычныя артыкулы. У 1981 выдаў манаграфію «Сюжэт. Кампазіцыя. Характар:

Аб прозе Кузьмы Чорнага». Аўтар раздзелаў у зборніках «Наднёманскія былі», «У адзінай сям'і савецкіх народаў», у «Гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры» (т. 2), «Гісторыі беларускай літаратуры. XIX — пач. XX ст.». Асноўны напрамак літаратуразнаўчых інтарэсаў — праблемы сучаснай прозы і паэзіі, майстэрства пісьменнікаў.

Жыве ў Гродне. *У. А. Лебедзеў.*

Бібліяграфія

1.2.

Психологический анализ и проблема характера в прозе Кузьмы Чорного: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1963.

Метадычныя рэкамендацыі да дыпломных (курсавых) работ і тэматыка дыпломных работ па беларускай літаратуры. Гродна, 1975.

Сюжэт. Кампазіцыя. Характар: Аб прозе Кузьмы Чорнага. Мн., 1981. Рэц. Лецка Я. Скразное прачытанне пісьменніка // Полымя. 1982. № 5; Раговіч А. Далягляды даследчыцкай думкі // ЛіМ. 1981. 31 ліп.

1.3.

1958. Майстэрства партрэтнай характарыстыкі // Полымя. № 5; Аб псіхалагічным аналізе (унутраны маналог, дыялог) у прозе Кузьмы Чорнага // Уч. зап. (Гродн. пед. ін-т). Вып. 4; Мудры настаўнік // Гродзен. праўда. 28 сак.

1960. Дапаможнік толькі выйграе: [Рэц. на кн.: Тамашова Л. Вывучэнне паэмы Я. Коласа «Новая зямля» ў школе. Мн., 1959] // Наст. газ. 20 жн.

1962. Чалавек і вайна // Гродзен. праўда. 25 крас.; Настаўнік // Там жа. 3 ліст.; Купалаўскія чытанні // ЛіМ. 15 чэрв.

1963. Дороги дружбы // Гродн. правда. 27 сент.; Прошедшие сквозь пламя // Там жа. 20 окт.

1964. Певец родных просторов // Гродн. правда. 12 янв.; Думка — характар — сюжэт // ЛіМ. 25 вер.

1965. Сюжет и характер // Тезисы докладов научной сессии, посвященной 25-летию Гродненского педагогического института им. Я. Купалы. Мн.; Пущанская одиссея: [Рэц. на кн.: Карпюк А. Пушчанская адысея. Мн., 1964] // Гродн. правда. 21 февр.; Песня над Неманом: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Нёман ідзе. Мн., 1964] // Там жа. 26 марта; Наш земляк // Там жа. 14 нояб.; Сердце не может молчать // Там жа. 20 нояб.; Музей Я. Ф. Карскага ў школе // ЛіМ. 12 студз.

1967. Багацце стылю / Материалы докладов на научной сессии (литературоведение, языкознание, методика преподавания русского и иностранного языков). Гродно; Щедрость таланта // Гродн. правда. 4 авг.

1968. Сцежкамі роднага краю // Наднёманскія былі. Мн.; Чувство современности: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Пры святле маланак. Мн., 1966] // Гродн. правда. 8 мая; Роднае, запаветнае: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Запалянкі. Мн., 1967] // ЛіМ. 27 лют.; Недасол — перасол...: [Рэц. на кн.: Кляўко Г. Сто крокаў. Мн., 1967] // Там жа. 12 крас.; Народжаны новай эпохай. Духоўны воблік галоўнага героя беларускай савецкай прозы // Там жа. 27 снеж.

1969. Драматургія // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., Т. 2; Краязнаўчы матэрыял у курсе гісторыі беларускай літаратуры // Тезисы докладов республиканской межвузовской научно-методической конференции по педагогике и методике преподавания гуманитарных дисциплин. Гродно.

1970. Старонка культурнага яднання // Беларускі каляндар на 1971 год. Беласток; Адлюстраванне жыцця працоўных Заходняй Беларусі ў польскай прозе // В единой семье советских народов. Мн.; Комедии бичующее слово // Гродн. правда. 12 нояб.; Из народных глубин: [Рэц. на кн.: Іверс А. З пройдзеных дарог. Мн., 1970] // Там жа. 8 дек.; Каб ведалі родны край// Наст. газ. 14 студз.

1971. Патрыятычнае выхаванне на матэрыяле гісторыі беларускай літаратуры // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст; Путями поэтов: [Рэц. на кн.: Урбановіч У. Шляхамі паэтаў і герояў. Мн., 1970] // Гродн. правда. 14 авг.; Голас роднай зямлі: [Рэц. на кн.: Іверс А. З пройдзеных дарог. Мн., 1970] // Звязда. 13 крас.; Старыя знаёмыя: Сцэнічны абразок // ЛіМ. 19 ліст.; Некалькі пажаданняў // Там жа. 17 снеж.

1972. Дорога по родной земле // Гродн. правда. 17 мая; Высокая миссия поэта // Там жа. 7 июля; З адчуваннем народнасці: «Прымакі» Я. Купалы на сцэне Гродзен. абл. тэатра // ЛіМ. 7 ліп.

1973. Сюжэтна-кампазіцыйныя асаблівасці прозы К. Чорнага ваеннага часу // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 1; Старажытная рукапісная творчасць на Гродзеншчыне // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель; Слова жывое і штучнае // Полымя. № 3; Биение жизни: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Доля. Мн., 1972] // Гродн. правда. 21 февр.

1976. Майстэрства пісьменніка; Лірыка паэта // Беларуская літаратура: Метадычныя рэкамендацыі для паступаючых у інстытут. Гродна; Использование регионального материала в студенческой научной работе по литературе //Опыт организации научно-исследовательской работы в вузах Белорусской ССР. Мн.; Прекрасное — в обыденном: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Ты — гэта ты. Мн., 1976] // Гродн. правда. 19 июня; Гражданская сила слова // Там жа. 15 июля; Книга о Быкове: [Рэц. на кн.: Буран В. Васіль Быкаў. Мн., 1976] // Там жа. 28 авг.

1977. Всегда в пути // Гродн. правда. 1 окт.; Постижение нравственной высоты // Там жа. 4 нояб.

1978. Слово о людских судьбах: [Рэц. на кн.: Лецка Я. Па цаліку. Мн., 1977] // Гродн. правда. 7 февр.; Поиск духовных ценностей: [Рэц. на кн.: Карпюк А. Свежая рыба. Мн., 1978] // Там жа. 3 авг.

1979. Развіццё форм мастацкай умоўнасці ў сучаснай беларускай літаратуры // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Паэзія маладых сёння // Моладзь і навукова-тэхнічны прагрэс. Гродна; Франциск Скорина борется // Гродн. правда. 30 янв.; Творческий рост поэта: [Рэц. на кн.: Дукса М. Забытыя словы. Мн., 1979] // Там жа. 17 окт.; У свет роднай прыроды: [Рэц. на кн.: Франіт П. Сцяжынка. Мн., 1978] // Звязда. 22 сак.; Маральная памяць сучасніка: [Рэц. на кн.: Лисицын П. Февральский наст. Мн., 1978] // ЛіМ. 26 студз.; Пісаць ярка, пераканаўча // Там жа. 23 ліст.

1980. З гісторыі рукапіснай кнігі на Гродзеншчыне // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель; Пытанні развіцця сучаснага беларускага рамана // Тезисы докладов научно-практической конференции «Исследования ученых — на службу пятилетке». Гродно; Творческий багаж поэта: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978] // Гродн. правда. 4 янв.; Народные нравственные ориентиры // Там жа. 12 апр.; І пазнавальна, і цікава // ЛіМ. 5 вер.; З народных крыніц: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Браткі. Мн., 1979] // Наст. газ. 23 студз.

1981. Якуб Колас // Гісторыя беларускай літаратуры. XIX — пачатак XX ст. Мн.; Художественная мысль минувших веков: [Рэц. на кн.: Мальдзіс А. На скрыжаванні славянскіх традыцый. Мн., 1980] // Гродн. правда. 6 янв.; От родной земли // Там жа. 17 июня; Творческая личность прозаика: [Рэц. на кн.: Новожилов О. Агатовый ручей. Мн., 1981] // Там жа. 15 сент.; У рэпертуары варта захаваць // ЛіМ. 30 студз.

1982. Грані творчай індывідуальнасці // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.; Старонка старажытнага кнігадруку на Гродзеншчыне // Тезисы научно-практической конференции «Связь науки с производством — важный фактор повышения эффективности общественного производства». Гродно. Ч. 3; «Дайце мне...» // Беларусь. № 5; «З дарогі» // Там жа. № 7; Чувство отчей земли: [Рэц. на кн.: Геніюш Л. На чабары настоена. Мн., 1982] // Гродн. правда. 7 авг.; Огонь Прометея не гаснет // Там жа. 16 сент.; Мир народной жизни // Там жа. 2 нояб.; Просветление души: [Рэц. на кн.: Цяжкі А. Едзе восень на рабым кані. Мн., 1982] // Гродн. правда. 25 дек.

1983. Память любви: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Дзе ходзяць басанож. Мн., 1983] // Гродн. правда. 1 окт.; Адысея Андрэя Чарапіцы: [Рэц. на: Блакіт В. Усмешка Фартуны // Маладосць. 1982. № 11, 12] // ЛіМ. 22 крас.

1984. Гуманистическая мысль писателя // Гродн. правда. 19июня; Повесть о мужестве: [Рэц. на кн.: Левановіч Л. Валанцёр свабоды. Мн., 1983] // Там жа. 26 дек.; З вёскі над Нёманам // ЛіМ. 17 лют.; Факт жыццёвы і мастацкі: [Рэц. на кн.: Арабей Л. Паласа дажджу. Мн., 1984] // Там жа 6 ліп.; Калі слухаеш «Нёман»... // Там жа. 17 жн.; Эпічны жывапіс народнага жыцця: [Рэц. на кн.: Адамчык В. Год нулявы. Мн., 1983] // Там жа. 24 жн.

1985. Гродненские кириллические друки XVII—XVIII вв. // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фальклора и методы их изучения. Гомель. Ч. 2; Поэзия борьбы // Гродн. правда. 13 нояб.; Час патрабуе // ЛіМ. 11 кастр.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Шкраба Р. Чаму не надрукаваны артыкул // Полымя. 1962. № 1.

На рускай мове. Бичель-Загнетова Д. В творческом поиске // Гродн. правда. 1981. 27 марта.

Г. І. Рэут.

ПЯТРОЎСКІ ЯН

Пятроўскі Ян Дзям'янавіч [н. 7(20).1.1905, г. Слуцк Мінскай губ., цяпер Мінскай вобл.], перакладчык, празаік, мемуарыст, выдавец.

Нарадзіўся ў сям'і слуцкіх мяшчан. Бацька, Дзям'ян Адамавіч, адукацыі не меў, быў шаўцом, шыў адмысловыя чаравікі і боты, рана памёр. Маці, Юстына Андрэеўна, засталася з васьмю дзецьмі. Яна была набожнай жанчынай, умела чытаць і пісаць, уголас чытала Евангелле, імкнучыся тым самым уплываць на сям'ю. З дзяцінства Я. Пятроўскі вынес перакананне, што беларускі народ добры, сумленны, цярплівы. Вучобу пачаў у сем гадоў у хатняй настаўніцы. Пасля вучыўся ў школе Свята-троіцкага манастыра (1915—16), прыходскай школе (1916—19). У 1919, перажыўшы рэвалюцыю, польскую і нямецкую акупацыі, сям'я пераехала ў Вільню, дзе Я. Пятроўскі працаваў у гарадскім шпіталі (1919—25). Адначасова займаўся з рэпетытарам, дзякуючы гэтаму ў верасні 1925 быў прыняты на адукацыйныя падрыхтоўчыя курсы, якія скончыў у 1929. Вывучаў мову і літаратуру па падручніках Б. Тарашкевіча, М. Гарэцкага. Служыў у польскім войску (1927—28), скончыў школу падхарунжых. У 1931 пераехаў з Вільні ў Варшаву. Вучыўся ў пратэстанцкай Біблейскай школе ў Клярысаве. Быў пастарам у Варшаве, святаром у Дзярэчыне Слонімскага павета (1932—36), дзе меў магчымасць прыгледзецца да жыцця беларускага народа. Службу вёў на беларускай мове. У Дзярэчыне Я. Пятроўскі напісаў у 1933 па-польску свой першы артыкул «Дзярэчын малы Версаль». Я. Пятроўскі быў блізка знаёмы з Г. Леўчыкам, першая сустрэча з якім адбылася ў 1929 у Вільні, і потым напісаў успаміны пра яго, якія ўвайшлі ў 1-ы том яго «Мэмуараў», друкаваліся ў часопісе «Светач Хрыстовае навукі». На XVI Місійнай канферэнцыі Паўднёвай епіскапальнай метадыстычнай царквы ў Польшчы, якая адбылася ў 1937 у Катавіцах, Я. Пятроўскі быў абраны сакратаром Гадавой канферэнцыі. У жніўні 1939 ён, як прадстаўнік Польскай царквы, прысутнічаў на пасяджэнні ў Капенгагене з нагоды аб'яднання метадысцкай царквы. Калі пачалася другая сусветная вайна (1.9.1939) ён адразу скіраваўся ў Варшаву. Але на фронт не быў мабілізаваны і застаўся асістэнтам пастара. У хуткім часе абраны старшынёй Камітэта помачы ахвярам вайны. 7 верасня 1939, пакінуўшы Варшаву, пераехаў у Вільню. У сакавіку 1941 сям'я Пятроўскіх (ён, жонка і двое сыноў) выехала з Вільні ў Торунь, а ў жніўні 1941 Я. Пятроўскі накіраваўся ў Берлін, дзе наладзіў сувязі з беларусамі, якія там жылі і спадзяваліся, што пры дапамозе немцаў будзе створана незалежная Беларусь. У 1942 ён выдаў там «Новы запавет» на беларускай мове, нямецка-беларускі слоўнік і падрыхтаваў да выдання беларуска-нямецкі слоўнік. У сакавіку 1945 пераехаў да сям'і ў Лінц (Аўстрыя), дзе выдаў у 1946 дзве часткі англійска-беларускага і беларуска-англійскага слоўнікаў (на правах рукапісу). Восенню 1953 сям'я Пятроўскіх эмігрыравала ў ЗША, дзе распачала шырокую выдавецкую дзейнасць. Добра ведаючы старажытную грэчаскую, рускую, польскую, нямецкую, англійскую, украінскую, чэшскую, лацінскую і родную беларускую мовы, Я. Пятроўскі выдаў у сваёй друкарні «Выбраныя дыялёгі» Платона, забяспечыўшы іх уласнымі прадмовамі і каментарыямі. Апублікаваў працу «Старажытная грэцкая клясыка», «Мэмуары» пра падзеі 1905—53 гадоў. Ён аўтар 2-томнага «Клясычнага грэцка-беларускага слоўніка». Уклаў паводле тэматыкі і выдаў 2 тамы «Лепшых думак чалавека». Выдаў ва ўласным перакладзе кнігу філасофскіх разважанняў рымскага імператара Марка Аўрэлія, брашуры «Тэалёгія грэцкіх думаньнікаў» В. Егера, «Унутраная хворма мовы» В. фон Гумбольдта. Выдаваў часопіс «Светач Хрыстовае навукі», дзе змяшчаў уласныя артыкулы самай рознай тэматычнай накіраванасці. У выдавецтве Пятроўскіх убачылі свет кнігі К. Акулы («Гараватка»), У. Глыбіннага («На берагах пад сонцам») і іншых пісьменнікаў беларускага замежжа. Пераклады Я. Пятроўскага з антычных аўтараў, выданне грэчаска-беларускага слоўніка,— першыя працы такога роду ў сусветнай беларусістыцы.

Жыве ў Гэйнсвіле (Фларыда, ЗША).

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Старажытная грэцкая клясыка (у межах нашае супольнасці). Гэйнсвіл, 1979; 2 выд. Гейнсвіл, 1987.

На васьмідзесятыя ўгодкі (фрагмэнты). Гейнсвіл, 1985.

Мэмуары: Стагоддзе ў рэтраспэкце (1945—1953). Гейнсвіл, 1988.

Мэмуары: Стагодзьдзе ў рэтраспэкце (1945—1953). Кн. 2. Гэйнсвіл, 1991.

1.3.

1933. Dereczyn — mały Wersal // Pielgrzym Polski. Nr 2.

1962. У кругавароце дзеяў // Светач Хрыстовае Навукі. № 1, 2—3; Адказ // Там жа. № 4—5, 6—7; Успаміны // Там жа. № 6—7.

1963. Калі каня куюць... // Светач Хрыстовае Навукі. № 1—2, 3—4, 5—7; Перад альтэрнатывай // Там жа. № 3—4.

1964. Мы — род Божы // Светач Хрыстовае Навукі. № 1—3; Святы Язафат, Архіяпіскап Полацкі // Там жа. № 1—3, 4—5; Скажы, каб ішлі наперад; Павеў мудрасці // Там жа. № 4—5.

1965. Прынцып другое мілі // Светач Хрыстовае Навукі. № 1; Народ і ягоная царква: Абуджаныя рэмінісцэнцыі пасля прачытання першае кнігі «Гараваткі — дзярлівая птушка» // Там жа. № 1, 2; Гальяш Ляўковіч: У 85-ыя ўгодкі ад дня нараджэння // Там жа. № 2.

1966. Народ і ягоная царква: Абуджаныя рэмінісцэнцыі пасля прачытання першае кнігі «Гараваткі — дзярлівая птушка»; Культура ў перспектыве: «Гара стогне — мыш родзіцца...»; Права да жыцця і розная ягоная інтэрпрэтацыя // Светач Хрыстовае навукі. № 1; Культура ў перспектыве; Святло і цені супрацоўніцтва; Чалавек і ягонае шчасце // Там жа. № 2; Культура ў перспектыве: Прынцып, які можа быць зведзены да дрэнных высноў; A Short History of Byelorussian Nationalism; The Three Partitions of Poland // Там жа. 1966. № 3.

1976. Норма духа: (Аб прадмове праф. Гільберта Марэя да 4 тома дыялогаў Платона) // Беларус. № 255.

1985. На васьмідзесятыя ўгодкі жыцця // Беларус. № 326.

1992. «Уся мая праца ёсць толькі пачаткам» // ЛіМ. 4 вер.

1.4.

Новы запавет / З грэч. Берлін, 1942.

Адамс Пастар Гамптон. Пратэстанцызм / З англ. Лінц над Дунаем, 1948.

Платон. Выбраныя дыялогі / З грэч. Гэйнсвіл, 1967.

Платон. Выбраныя дыялогі / З грэч. Сіракузы, 1970.

Платон. Гергіяс / З грэч. Гейнсвіл, 1973.

Платон. Плотагорас; Гіпыіяс Вялікшы / З грэч. Гэйнсвіл, 1975.

Платон. Пармэнідэс Мэнон / З грэч. Гэйнсвіл, 1976.

Маркс Аўрэлій. Філасофскія разважанні / З лац. Гэйнсвіл, 1977.

Егер В. Тэалёгія грэцкіх думаньнікаў / З ням. Гэйнсвіл, 1980.

Платон. Політэя / З грэч. Гэйнсвіл, 1981

Гумбольдт В. фон. Унутраная хворма мовы / З ням. Гэйнсвіл, 1989.

1.6.

Ангельска-Беларускі слоўнік. Ч. 1. Першае выданне (На правах рукапісу). Лінц над Дінаем, 1946 / Скл.

Беларуска-Ангельскі слоўнік. Ч. 2. Першае выданне (На правах рукапісу). Лінц над Дунаем, 1946 / Скл.

Па Дарозе Праўды. Сш. 1. Студзень (На правах рукапісу). Лінц над Дунаем, 1948 / Скл.

Клясычны грэцка-беларускі слоўнік: У 2 частках. Ч. 1. Гэйнсвіл, 1983; Ч. 2. Гэйнсвіл, 1985 / Скл.

Лепшыя думкі чалавека. Т. 1. Гэйнсвіл, 1977. Т. 2. Гэйнсвіл, 1980. Т. 3. Гэйнсвіл, 1992 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Глыбінны У. Сусветная клясыка па-беларуску // Бел. думка. 1981. № 25—26.

М. П. Барташэвіч

Р

РАБКЕВІЧ ВАЛЯНЦІН

Рабкевіч Валянцін Іванавіч (н. 15.2.1937, в. Аксаміты Капыльскага р-на Мінскай вобл.), паэт, перакладчык, мовазнавец. Член СП Беларусі з 1983. Кандыдат філалагічных навук (1973).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Іван Васілевіч, інвалід Вялікай Айчыннай вайны, і маці, Анастасія Іванаўна, калгаснікі. У 1944—54 В. Рабкевіч вучыўся ў Грозаўскай СШ Капыльскага р-на. У 1954—59 студэнт гісторыка-філалагічнага ф-та Мінскага педінстытута. Потым працаваў настаўнікам Іказненскай (1959—60), загадчыкам навучальнай часткі Барадзініцкай (1960—63) сярэдніх школ Браслаўскага р-на Віцебскай вобл. У 1963—65 загадчык навучальнай часткі Ракаўскай СШ Валожынскага р-на. Вучыўся ў аспірантуры пры Мінскім педінстытуце (1965—68). Абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Параўнальныя канструкцыі ў мове беларускай мастацкай літаратуры: (Структурна-граматычны аналіз)». З 1967 старшы рэдактар рэдакцыі літаратуры, мовы і фальклору, потым літаратурна-кантрольнай рэдакцыі БелСЭ, у 1969—70 намеснік загадчыка гэтай рэдакцыі, з 1970 загадчык рэдакцыі літаратуры, мовы, этнаграфіі і фальклору. Быў звольнены з работы ў сувязі з абвінавачваннямі ў беларускім нацыяналізме. У 1974—75 рэдактар, з 1975 старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Першы верш В. Рабкевіч надрукаваў у 1957. Аўтар зборніка вершаў «Ад зімы да зімы». Пераклаў на беларускую мову «Апавяданні пра Леніна» М. Зошчанкі, зборнік апавяданняў М. Чарамшыны, паасобныя апавяданні Я. Гуцалы, Г. Цюцюнніка, раман А. Метсара «Мары не паміраюць», аповесць М. Гогаля «Тарас Бульба» і інш. творы. Зробленыя ім пераклады вершаў Г. Ахматавай, С. Ясеніна, Э. Селялёніса, К. Івобаця, Р. Трацякова, Д. Салодкага, У. Мірнага змяшчаліся ў зборніках «Далягляды», «Братэрства», «Літоўская савецкая паэзія», «Сучасная венгерская паэзія», у перыядычным друку. Яны сведчаць пра майстэрства перакладчыка, яго здольнасць пранікнуць у творчую манеру іншамоўнага пісьменніка, пра ашчаднае стаўленне да арыгінала. У перакладах В. Рабкевіча дакладна перададзены аўтарскі стыль, індывідуальныя рысы мастацкіх характараў. Яго артыкулы і рэцэнзіі па праблемах літаратуры і культуры мовы змяшчаюцца ў газеце «Літаратура і мастацтва», зборніках і часопісах «Беларускае мовазнаўства», «Народная асвета» і інш. Збірае беларускія народныя прыказкі, прымаўкі, выслоўі, загадкі. Першая публікацыя іх у калектыўным зборніку «Матэрыялы для слоўніка». Выдаў кніжку фальклору «Паслухай, што людзі кажуць».

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Ад зімы да зімы: [Вершы]. Мн., 1982.

Паслухай, што людзі кажуць: Беларускія народныя прыказкі, прымаўкі, прыкметы, жарты. Мн., 1984. Рэц.: Міська П. «Не ўгасці мяне піўцом, а ўгасці слаўцом» // ЛіМ. 1985. 26 крас.; Паўлаў А. «Працу палюбіш — чалавекам будзеш» // Чырв. змена. 1985. 9 чэрв.

1.3.

1957. Спаць не хочацца: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3.

1959. Летні вечар: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Заўвагі аб «заўвагах» // ЛіМ. 6 чэрв. / Сааўт. М. Гуліцкі.

1969. Вобразныя параўнальныя звароты ў ролі членаў сказа // Нар. асвета. № 11.

1971. Лета: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7.

1973. Параўнальныя злучнікі і параўнальныя часціцы // Нар. асвета. № 1.

1978. [Уступнае слова да вершаў Г. Ахматавай] // Далягляды. Мн.; Вераб'іная лазня: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Едзе восень: [Вершы] // Там жа. № 10.

1979. Зіма: [Верш] // Вясёлка. № 2.

1980. Добра ў маі: [Верш] // Вясёлка. № 5; Вырай: [Верш] // Там жа. № 10; Дзяўчук, аском, увышы — што гэта такое? // ЛіМ. 29 лют.

1981. Верш і літаратурная норма // Вобраз — 81. Мн.; Пытаецца сын у мацеры // ЛіМ. 20 сак.

1983. «Усё ў жыцці наперад згадана...»; «Была вясна, было і красаванне...»; «Ты кажаш: я цяпер не той...»; «Мярэжы на мярэжы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Слова да слова // Вобраз — 83. Мн.; Такала // ЛіМ. 14 студз.; Цераз сад — вінаград... // Там жа. 2 снеж.; Добра ў маі: [Верш] // Ніва. 5 чэрв.

1985. Мастацкі пераклад: учора, сёння... а заўтра? // ЛіМ. 29 ліст.

1.4.

Зошчанка М. Апавяданні пра Леніна / З рус. Мн., 1982.

Чарамшына М. Апавяданні / З укр. Мн., 1982.

Метсар Л. Мары не паміраюць: Раман / З эст. Мн., 1983.

Коба А. Жанчына ў пяску; Чужы твар: Раманы / З яп. Мн., 1986. (Б-ка замеж. прозы).

Маккалаў К. Птушкі на цернях: Раман / З англ. Мн., 1988 / Сааўт. пер. С. Дорскі.

Марцінсан М. Мама выходзіць замуж: Раман / Са швед. Мн., 1988. (Б-ка замеж. прозы).

Гогаль М. Тарас Бульба: Аповесць; Рэвізор: Камедыя; Мёртвыя душы: Паэма / З рус. Мн., 1990.

1976. Ясенін С. Кветкі; «Ты сказала, што Саадзі...»: [Вершы] / З рус. // Далягляды. Мн.; Селялёніс Э. Бяссмерце: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 5 ліст.

1977. Селялёніс Э. Цягнік; «Мой зрок сягае ў вышыню...»; Бяссмерце; Сусед: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Івобадзь К. Тым, хто ціхі сярод дзікуноў: [Верш] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Трацякоў Р. Камуніст: [Верш] / З укр. // Вяч. Мінск. 1977. 21 ліп.; Ларын П. Парнас і Пегас; Графаман; Асаблівасці стылю; Метамарфоза: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 9 вер.

1978. Ахматава Г. Песенька; «Перад вясной бываюць дні такія...»; «Я чую івалгі заўжды журботны голас...»; «Мне голас быў. Ён зваў уцешна...»; «Тут так слаўна: і шэлест і хруст...»; Муза; Мастаку; Клятва; «Птушкі смерці ў зеніце стаяць...»; «Ты разгадаеш гэта ўсё адзін...»; «Многае яшчэ, напэўна, хоча...»; З самалёта; Другая гадавіна; Музыка: [Вершы] / З рус. // Далягляды. Мн.; Салодкі Д. Труцень; Сарока; Сіла дружбы; Баран; Крот; Зубіла: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 24 лют.

1979. Ахматава Г. Вершы пра Пецярбург; «Мне голас быў...»; Мужнасць; Прыморскі парк Перамогі: [Вершы] / З рус. // Прызнанне. Мн.

1980. Сарыханаў Н. Белы дом; Курбанаў Б. Ножны Келеджэ — агі: [Апавяданні] / З турк. // Аксамітная ружа. Мн.

1981. Алгаа Ч. Уладальнік аксаміціста-чорнага каня; Бааст Б. Стэпавыя рабчыкі; Бадраа С. Шчаслівы выпадак; Бяздушны чалавек; Банзарагч Н. Аднойчы асеннім вечарам; Дачушка, ідзі да мамы...; Ванган Ш. Адзінотнік Сэрэнэн; Гармаа Д. Чайчына гняздо; Сандагаа З. Птушанятка жаўтаротае: Навелы / З манг. // Вясновыя птушкі. Мн.; Мірны У. Чарназём: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 23 студз.

1982. Ахматава Г. «Смуглы хлопец блукаў між прысадаў...»; «І хлопчык, што іграе на валынцы...»; Песня апошняй сустрэчы; «Правяла я друга да пярэдняй...»; «Лепш, каб мне прыпеўкі весела спяваць...»; «Муза пайшла той дарогай...»; «Я усміхацца перастала...»; Царскасельская статуя; «Я акенца не завесіла...»; «Загадала я зязюлі...»; «Удалося сяк-так разлучыцца...»; «Як мог ты, дужы і свабодны...»; Дантэ; «Прайшло пяць год — і пазалечваў раны...»: [Верщы] / З рус.; Цюцюннік Г. Дзікі: Апавяданне / З укр. // Братэрства. Мн.; Гуцала Я. Улада і моц хлеба адзінага: Апавяданне / З укр. // Беларусь. № 3.

1984. Лёбітэ А. Цяжкая мама: Апавяданне / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Гашак Я. Як пан Мазуха помсціў за свой зняважаны мужчынскі гонар; Сумная гісторыя з катом: Апавяданні / З чэш. // Гашак Я. Госць у хату. Мн.; Іокаі Г. Піраміда: Апавяданне / З венг. // Пасярод зямлі. Мн.

1985. Арагвіспірэлі Ш. Мой Швінда: Апавяданне / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Рыльскі М. Чаромуха пасля дажджу; Ленінграду; Салаўям Украіны: [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Світальная зара. Мн.

М. П. Барташэвіч.

РАВІНСКІ ВІКЕНЦІЙ

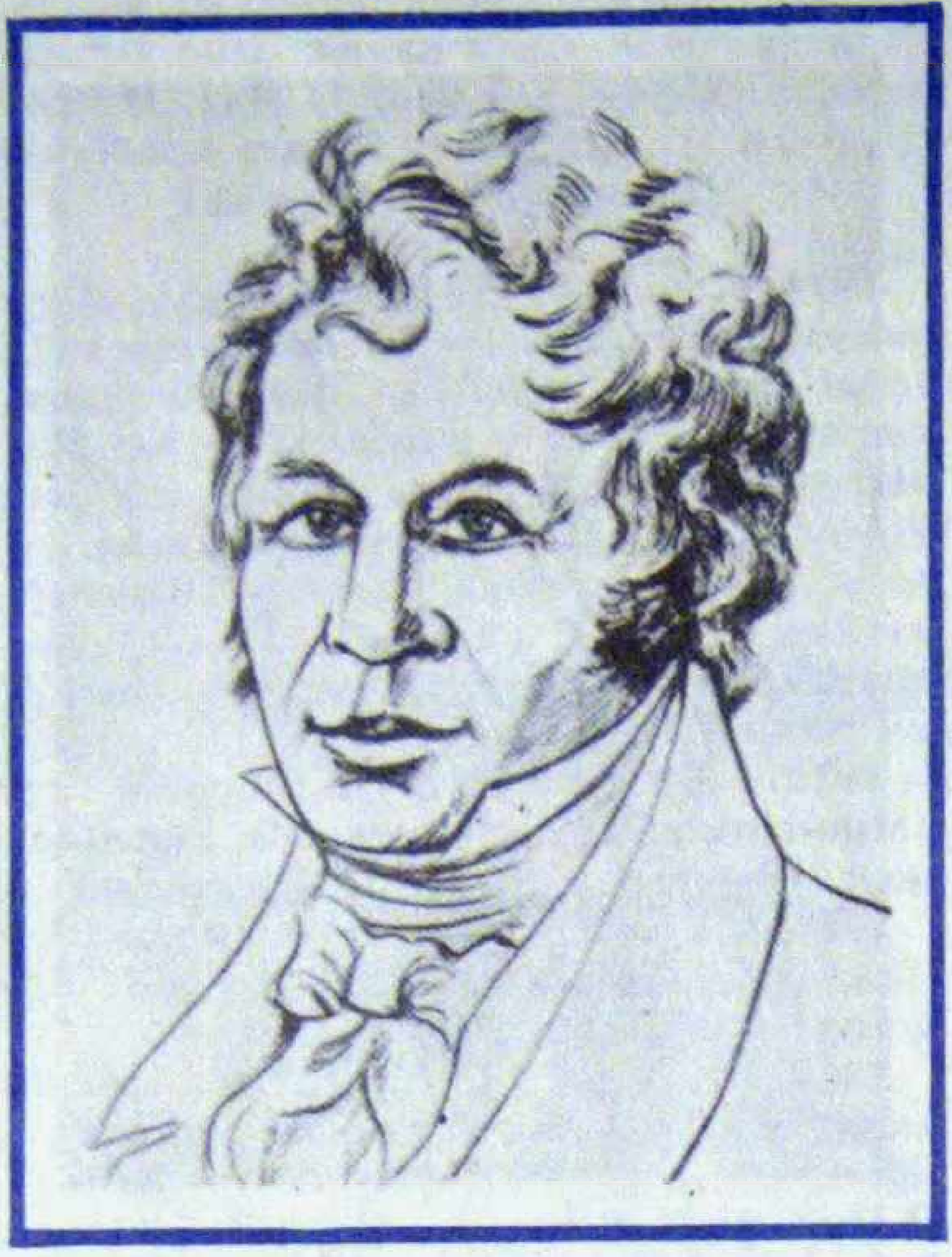

Равінскі Вікенцій Паўлавіч (1786, Духаўшчынскі пав. Смаленскай губ., цяпер Духаўшчынскі р-н Смаленскай вобл.— 1855, тамсама; пахаваны ў в. Спас-Вуглы, па некаторых звестках, у царкве), паэт, драматург, найбольш верагодны аўтар беларускай паэмы «Энеіда навыварат». Пісаў на беларускай і рускай мовах.

Паходзіў В. Равінскі са старадаўняга мясцовага служылага шляхецкага роду, вядомага паводле пісьмовых крыніц з 17 ст. Бацька яго, Павел Васілевіч (быў у розныя часы духаўшчынскім земскім спраўнікам, павятовым суддзёй і гараднічым, даслужыўся да чына калежскага саветніка) і маці, Фядосся Сямёнаўна Халюціна, валодалі вельмі невялічкімі маёнткамі ў Духаўшчынскім, Дарагабужскім і Парэцкім паветах. Дакладнае месца нараджэння пісьменніка невядомае, але можна меркаваць, што нарадзіўся Вікенцій у в. Маніна (Елісеевічы), якая была галоўным сямейным гняздом Равінскіх, або ў самой Духаўшчыне, дзе бацька меў службу. Выхоўваўся будучы паэт дома і па прыкладзе старэйшых братоў Аляксандра (удзельнік Айчыннай вайны 1812, потым маскоўскі паліцмайстар) і Канстанціна (падпаручнік) у 1800 яшчэ падлеткам паступіў на вайсковую службу. Спачатку служыў унтэр-афіцэрам у Бранскім мушкецёрскім палку. У 1803 у чыне прапаршчыка пераведзены ў 36-ы егерскі полк. Прымаў удзел у войнах з французамі 1805—07, у складзе войск пад камандаваннем М. Кутузава, П. Баграціёна і іншых ваеначальнікаў пабываў у Галіцыі, Сілезіі, Маравіі, Аўстрыі, Усходняй Прусіі, удзельнічаў у бітвах пад Аўстэрліцам і Прэйсіш-Эйлаў. Асабліва вызначыўся малады афіцэр у славутай бітве пры Шэнграбене (1805), дзе ён, паводле запісі ў атэстаце, «храбра адкрываў сам сабе шлях праз варожыя калоны» (ЦДГА Расіі ў Санкт-Пецярбургу, ф. 1343, воп. 28, спр. 19, л. 21). За гэты подзвіг атрымаў першую баявую узнагароду — ордэн Ганны 3-га класа. У 1808 накіраваны ў Пецярбург «для ўведання парадку службы», пражыў там год, пазнаёміўся з навінамі рускай культуры. 36-ы полк, дзе пасля Пецярбурга працягваў служыць В. Равінскі, некалькі гадоў стаяў на Украіне, пад Роўна, што дало магчымасць дапытліваму афіцэру пазнаёміцца з украінскай мовай і народнымі звычаямі. Напярэдадні Айчыннай вайны 1812 полк перакінулі ў заходнюю Беларусь. Разам з 1-й арміяй М. Барклая дэ Толі капітан Равінскі зведаў горкі шлях адступлення праз усю Беларусь. На пачатку вайны камандзір 6-га корпуса генерал Д. Дохтураў узяў яго да сябе старшым ад'ютантам. Разам са сваім генералам Равінскі ўдзельнічаў у вырашальных бітвах Айчыннай вайны: пад Смаленскам, дзе, выконваючы распараджэнне Дохтурава, атрымаў моцныя апёкі (узнагароджаны ордэнам Уладзіміра 4-й ступені з бантам), Барадзіном (адзначаны залатой шпагай з надпісам «За храбрасць»), Малым Яраслаўцам (заслужыў ордэн Ганны 2-га класа). Зноў прайшоўшы, пры праследаванні ворага, з канца ў канец Беларусь, у 1813—14 удзельнічаў з Дохтуравым у вызваленчым паходзе рускай арміі ў Заходнюю Еўропу, прымаў удзел у ваенных дзеяннях на тэрыторыі Германіі, у прыватнасці, у «бітве народаў» пад Лейпцыгам, у аблозе Гамбурга. У 1815, калі ваенныя дзеянні ўзнавіліся ў сувязі з вяртаннем Напалеона з вострава Эльбы, удзельнічаў у наступленні рускай арміі на Парыж. У сакавіку 1816 пайшоў у адстаўку ў чыне палкоўніка і вярнуўся на радзіму. Паводле сведчання ўнука, «жыццё за мяжою як падчас акупацыі Францыі, так і у часе паходаў, у Аўстрыі і Германіі, не прайшло бясследна для Вікенція Паўлавіча: ён не толькі вывучыў французскую і нямецкую мовы, якімі валодаў дасканала, але пры кожным зручным выпадку стараўся папоўніць недахопы сваёй адукацыі і прытым, апрача набыцця навуковых звестак, стараўся вывучыць умовы грамадскага і дзяржаўнага жыцця Заходняй Еўропы, чаму спрыялі яго жывы, дапытлівы розум і назіральнасць. Вярнуўшыся на радзіму, Вікенцій Паўлавіч смела мог назваць сябе перадавым чалавекам, так рэзка адрозніваўся ад большасці памешчыкаў таго часу» (Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 14). Неўзабаве Равінскі ажаніўся з дачкой багатага мясцовага памешчыка Праскоўяй Якаўлеўнай Рымскай-Корсакавай і стаў жыць у маёнтку цесця Спас-Вуглы і пасажным жончыным маёнтку Спаса-Руцкае у тым жа Духаўшчынскім пав. Хутка расла сям'я, усяго ў Равінскіх было 4 сыны і 6 дачок. У 1826 Равінскі быў вымушаны паступіць на службу па цывільнаму ведамству, стаў інспектарам піцейных збораў у Арэнбургскай губ. Жыў у

Уфе, дзе знаходзіліся губернскія ўстановы. У 1827 страціў гэтую пасаду ў сувязі з рэформай піцейнай справы і адправіўся ў Пецярбург шукаць новай службы. Гэты прыезд у сталіцу адзначаны ва ўспамінах кампазітара М. Глінкі, які жыў на адной кватэры са шваграм В. Равінскага маладым паэтам А. Рымскім-Корсакавым. У красавіку 1828 Равінскі атрымаў службу ў дэпартаменце ўдзелаў, паўгода праходзіў стажыроўку ў Смаленску, потым кіраваў удзельнымі канторамі ў Пензе (1828—32), Кастраме (1832—33). Пайшоўшы ў адстаўку ў чыне калежскага саветніка (роўным ранейшаму палкоўніцкаму чыну), жыў на радзіме, дзе заняткі сельскага гаспадара спалучаў з навуковымі і літаратурнымі. Па поглядах быў блізкі да дзекабрыстаў. Паводле сведчання сваякоў, уважліва сачыў за росквітам рускай літаратуры, быў знаўцам і аматарам гісторыі, сам пісаў гістарычныя нататкі, якія да нас не дайшлі.

Сёння літаратуразнаўчая навука вырашае на карысць В. Равінскага шматгадовыя спрэчкі наконт аўтарства паэмы «Энеіда навыварат». Паэма (захаваўся толькі пачатак) магла быць напісана ім у 1816—25 на вёсцы ці ў 1827—28, калі ён чакаў новага прызначэння і стажыраваўся ў Смаленскай удзельнай канторы. Узорам для напісання паэмы паслужыла надзвычай папулярная «Энеіда» І. Катлярэўскага, але Равінскі ведаў і адпаведную рускую травесцію М. Восіпава. Наш паэт здолеў зірнуць на прыгонную беларускую рэчаіснасць таго часу з народнага пункту гледжання, напоўніць паэму сацыяльнай крытыкай і адначасова жыццесцвярджальным пафасам. А. Кіркор пісаў, што аўтар паэмы «выдатна ведаў народ, яго паданні, норавы, звычаі і валодаў мовай, як нямногія. Яго гумар, уменне перадаваць народныя сцэны знамянуюць геніяльныя здольнасці» (Живописная Россия. Спб.; М., 1882. Т. 3. С. 326). Паводле слоў блізкіх, Равінскі чытаў «Энеіду» сялянам, якія здзіўляліся, як гэта «пан» так добра ведае іх жыццё. Апрача «Энеіды», Равінскі напісаў вершаваную камедыю «Шлюб паняволі», сатыру на аракчэеўскія парадкі «Вялікі муж субардынацыі», вершы, у якіх высмейвалася самадурства паноў і апісваліся камічныя эпізоды з памешчыцкага жыцця. Тэксты іх распаўсюджваліся ў рукапісах і цяпер невядомыя. Асобныя дакументы Равінскага захоўваюцца ў Санкт-Пецярбургу, Смаленску. Сярод бліжэйшых сваякоў Равінскага былі: пляменнік Д. А. Равінскі (1824—95), вядомы юрыст і гісторык мастатцва; стрыечны пляменнік П. А. Равінскі (1831—1916), славіст і рэвалюцыйны дзеяч; унук К. І. Равінскі (1862—1942), земскі дзеяч і публіцыст. Апошні шмат зрабіў для папулярызацыі імя свайго дзеда, для раскрыцця аўтарства «Энеіды навыварат», якой было суджана распачаць беларускую літаратуру новага часу. *Г. В. Кісялёў*

Бібліяграфія

1.3.

1845. Отрывок из Энеиды наизнанку на белорусском крестьянском наречии // Маяк. Т. 23. / Без подпісу.

1890. Энеида на белорусском наречии // Смолен. вестник. 26, 28 янв. / Без подпісу.

1908. Текст белорусской Энеиды наизнанку // Карский Е. Белорусская Энеида наизнанку. С приложением... Харьков / Без подпісу.

1909. Текст белорусской Энеиды наизнанку // Сборник Харьковского историко-филологического общества. Харьков. Т. 18 /Без подпісу.

1918. Энеіда: [Урыўкі] // Крывічанін. № 1 / Без подпісу.

1921. Беларуская Энеіда навыварат // Вольны сцяг. № 4, 5 / Без подпісу.

1923. З «Беларускай Энеіды»: [Урывак] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1926. Энеіда навыварат // Дзяржынскі У. Выпісы з беларускае літаратуры XIX і XX ст. Мн. / Без подпісу.

1940. Энеіда навыварат // Беларуская літаратура XIX ст. Мн. / Без подпісу.

1945. Энеіда навыварат // Энеіда навыварат; Тарас на Парнасе: Паэмы. Мн. / Без подпісу.

1950. Энеіда навыварат // Беларуская літаратура XIX ст. Мн. / Без подпісу.

1953. Энеіда навыварат // Беларуская літаратура: Хрэстаматыя для педагагічных вучылішчаў (Дакастрычніцкі перыяд). Мн. / Без подпісу; Энеіда навыварат // Энеіда навыварат; Тарас на Парнасе. Мн. / Без подпісу. Рэц.: Александровіч С. Выдатныя літаратурныя помнікі // ЛіМ. 1954. 27 сак.; Ахрыменка П. «Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе» // Наст. наз. 1954. 27 мая.

1961. Энеіда навыварат // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1 / Без подпісу.

1966. Энеіда навыварат: // Выбраныя творы: XIX і пачатку XX ст. Мн. / Без подпісу.

1969. «Энеіда навыварат» (Параўнальны спіс) // Бас І. Літаратурныя пошукі, знаходкі, даследаванні. Мн. / Без подпісу.

1971. Энеіда навыварат // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн. / Без подпісу.

1977. Энеіда навыварат // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн. / Без подпісу.

1982. Энеіда навыварат // Энеіда навыварат; Тарас на Парнасе. Мн. / Без подпісу.

1983. Энеіда навыварат // Энеіда навыварат; Тарас на Парнасе: Паэмы. Мн. / Без подпісу.

1988. Энеіда навыварат // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. 2 выд. Мн.

1.5.

На рускую мову. Энеида навыворот / Пер. К. Титов // Энеида навыворот; Тарас на Парнасе. Мн., 1953 / Без подпісу; Энеида навыворот /Пер. К. Титов // Сов. Отчизна. 1953. № 1 / Без подпісу; Энеида навыворот / Пер. К. Титов // Энеида навыворот; Тарас на Парнасе. Мн., 1982 / Без подпісу; Энеида навыворот / Пер. К. Титов // Энеида навыворот; Тарас на Парнасе. Мн., 1983 / Без подпісу.

2.2.

На беларускай мове. Кісялёў Г. Загадка беларускай «Энеіды». Мн., 1971.

Кісялёў Г. Пошукі імя. Мн., 1978. Рэц.: Родчанка Р. Пошукаў цярністы шлях // ЛіМ. 1981. 27 сак.

Шаўцоў П. Спрадвечнае: Даследаванне аб часе і месцы напісання «ананімных» паэм «Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе». Мн., 1973. Рэц.: Майхровіч С. Цікавае даследаванне // ЛіМ. 1973. 2 сак.; Цішчанка І., Грыцкевіч А., Прашковіч М. Факты і іх інтэрпрэтацыя / Там жа. 1973. 21 вер.

На рускай мове. Карский Е. Белорусская Энеида наизнанку. С приложением текста сохранившихся отрывков. Харьков, 1908.

Киселев Г. Разыскивается классик...: Историко-литературная дилогия. Мн., 1989.

2.3.

На беларускай мове. Аляхновіч Р. Першыя беларускія паэмы ў школьным курсе літаратуры // Пытанні выкладання літаратуры ў школе. Мн., 1975; Ахрыменка П. Беларуская літаратура і фальклор. Мн., 1962. С. 19—21; Яго ж. Летапіс братэрства. Мн., 1973. С. 51—55; Яго ж. Фальклорна-літаратурныя сувязі ўкраінскага і беларускага народаў. Мн., 1959. С. 81—86; Багдановіч М. За сто лет: Нарыс гісторыі беларускай пісьменнасці // Багдановіч М. Зб. тв. Мн., 1986. Т. 2; Барысенка В. Францішак Багушэвіч і праблема рэалізму ў беларускай літаратуры XIX ст. Мн., 1957. С. 25—27; Бас І. Беларускія сатырычныя паэмы «Энеіда навыварат», «Тарас на Парнасе» // Бас І. Літаратурныя пошукі, знаходкі, даследаванні. Мн., 1969; Яго ж. Да пытання аб аўтарстве і часе з'яўлення «Энеіды навыварат» // Уч. зап. (Брест. пед. ин-т), 1956. Вып. 1; Яго ж. Да пытання аб аўтарстве «Энеіды навыварат» // ЛіМ. 1956. 23 чэрв.; Яго ж. Ля вытокаў рэалізму: («Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе») // Беларуская літаратура: Даследаванні і публікацыі. Мн., 1959; Баршчэўскі А. Перыяд XIX стагоддзя: «Энеіда навыварат» // Ніва. 1972. 19, 26 сак.; Гарэцкі М. Беларуская «Энеіда» // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня. 1921; 3 выд. Вільня. 1924; 4 выд. Мінск 1926; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981. С. 17—23; Грынчык М. Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакастрычніцкай паэзіі. Мн., 1969. С. 17—22; Івашын В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983. С. 17—18; Кабашнікаў К., Кісялёў Г. «Пражскі манускрыпт» // ЛіМ. 1984. 20 студз.; Каваленка В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975. С. 106—113; Яго ж. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981. С. 86—87; Казбярук У. Беларуская літаратура (XIX — пачатак XX стагоддзя) // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн., 1977. С. 3—5; Яго ж. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. (Дакастрычніцкі перыяд) // Выбраныя творы XIX і пачатку XX ст. Мн., 1966. С. 3—4; Казека Я. Беларуская байка. Мн., 1960. С. 18—23; Яго ж. Няходжанай дарогай. Мн., 1973. С. 17—20; Карскі Я. Творы беларускай літаратуры, маючыя камічна-гумарыстычны характар // Беларусь. 1920. 25, 27, 28 крас.; Кісялёў Г. Загадка беларускай «Энеіды» // Полымя. 1968. № 1, 2; Яго ж. Некаторыя пытанні вывучэння паэмы «Энеіда навыварат» // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1975. № 4; Яго ж. Сустрэчы з гісторыяй // Беларусь. 1974. № 10; Клешчанка В. Аб падручніку па гісторыі беларускай літаратуры // Наст. газ. 1949. 13 кастр.; Клімковіч М. Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру. Мн., 1955. С. 24—25; Крамко І., Юрэвіч А., Яновіч А. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. Мн., 1968. Т. 2. С. 20—27; Куляшоў А. Што хаваецца за сямейным паданнем // Полымя. 1971. № 10; Лазарук М. Гісторыка-літаратурнае значэнне паэмы «Энеіда навыварат» // Беларуская літаратура: Даследаванні. Мн., 1963. Вып. 5; Яго ж. Дзве паэмы // Энеіда навыварат; Тарас на Парнасе. Мн., 1982; Яго ж. Станаўленне беларускай паэмы. Мн., 1968. С. 53—65; Ларчанка М. Беларускія парадыйныя паэмы і іх роля ў станаўленні рэалізма // Ларчанка М. На шляхах да рэалізма. Мн., 1958; Яго ж. Першыя помнікі новай беларускай літаратуры // Беларусь. 1945. № 2; Яго ж. Першыя помнікі новай беларускай літаратуры: («Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе») // ЛіМ. 1938. 23 кастр.; Леуш Л. Гісторыя беларускага пісьменства: (Кароткі агляд) // Дыяменты Беларускага прыгожага пісьменства. К., 1919; Лёсік Я. Значэнне Энеіды // Вольны сцяг. 1921. № 5; Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1. С. 60—68; Лужанін М. Нясталыя разважанні аб сталасці // ЛіМ. 1947. 16 жн.; Ляндрэс І. Слова аб «Энеідзе навыварат» // Полымя рэвалюцыі. 1940. № 2; Майхровіч С. Беларуская літаратура XIX стагоддзя // Полымя. 1952. № 9; Яго ж. В. І. Дунін-Марцінкевіч. Мн., 1955. С. 53—55; Яго ж. Выдатныя творы беларускай рэалістычнай літаратуры XIX стагоддзя // Сав. школа. 1953. № 4; Яго ж. Замест прадмовы // Энеіда навыварат; Тарас на Парнасе. Мн., 1953; Яго ж. Нарысы беларускай літаратуры XIX ст. Мн., 1957. С. 34—55; Мальдзіс А. Бясспрэчнае і гіпатэтычнае // Полымя. 1970. № 9; Мельнікава З. Ля вытокаў лірызму новай беларускай літаратуры // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1985. № 4; Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Дапаможнік для студэнтаў ВНУ. Мн., 1956. С. 63—67; Падбярэскі Р. Беларусь і Ян Баршчэўскі // Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 59—60; Парадыйныя паэмы // Беларуская літаратура XIX ст. Мн., 1940; Піятуховіч М. Парадыйны класіцызм у беларускай літаратуры («Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе») // Піятуховіч М. Нарысы гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1928. Ч. 1; Пракошына К. Пытанні атэізму ў беларускай грамадскай думцы: (Другая палавіна XIX і пачатак XX ст.). Мн., 1960. С. 44—47; Семашкевіч Р. Перакакаўчасць гістарызму // ЛіМ. 1980. 14 ліст.; Шакун Л. Аб мове паэм «Энеіда навыварат» і «Тарас на Парнасе»: (Да пытання аб фарміраванні сучаснай беларускай літаратурнай мовы) // Труды по языкознанию БГУ им. В. И. Ленина. Мн., 1958. Вып. 1; Яго ж. Мова ананімнай беларускай літаратуры першай палавіны XIX ст. // Шакун Л. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. 2 выд. Мн., 1984; Шаўцоў П. Дзе нарадзілася «Энеіда навыварат»? // Беларусь. 1971. № 5; Яго ж. Сямейнае паданне // Полымя. 1971. № 10; Энеіда навыварат // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн., 1961. Т. 1; Энцыклапедыя Бярозкі. ...З падстрэшша рук Скарынавых. Укладальнік Я. Кулік // Бярозка. 1977. № 6; Ярош М. Роздум над паэмай // Полымя. 1969. № 8; Яго ж. Янка Купала і беларуская паэзія. Мн., 1971. С. 22—23.

На польскай мове. Barszczewski A. Wstęp // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław, 1978; Bruchnalski W. Z «Pamiętnika» M. Marksa, witebszczanina // Lud. 1922. T. 21; Podbereski R. Białoruś i Jan Barszczewski /·/ - Barszczewski J. Szlachcic Zawalnia, czyli Białoruś w fantastycznych opowiadaniach. Petersburg, 1844. T. 1.

На рускай мове. Богданович М. Белорусское возрождение // Богданович М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1968. Т. 2; Василёнок С. Белорусская литература. М., 1951. С. 44—47; Винклер П. Генеалогия и геральдика: Дворяне Ровинские //Всемирная иллюстрация. 1894. № 25; Виноградов В. Белорусская литература. М., 1969. С. 20—22; Вороновский В. Отечественная война 1812 г. в пределах Смоленской губернии. Спб., 1912. С. 121; Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 168—170; Замечательные памятники культуры: «Энеида навыворот» // Сов. Бел. 1945. 3 марта; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 324—327; Кавелин А. Памятники белорусской письменности. 1. Энеида наизнанку // Маяк. 1845. Т. 23; Карабан С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971. С. 43—45; Карский Е. Белорусская Энеида наизнанку // Сборник Харьковского историко-филологического общества. Харьков. 1909. Т. 18; Яго ж. Белорусская Энеида наизнанку // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. Яго ж. Белорусы. Варшава. 1903. Т. 1. С. 432—434; Яго ж. Белорусы: Введение к изучению языка и народной словесности. Вильна. 1904. С. 431—434; Кузьмич В. Тайник на хуторе Новый Бор: Исследование об ординарце М. И. Кутузова — декабристе Крупенникове // Книжное обозрение. 1973. 30 марта; Майхрович С. Жизнь и творчество Ф. Богушевича. Мн., 1961. С. 20 — 28; Новиков И. Автор поэм известен // Правда. 1973. 18 апр.; Ровинский К. Забытое произведение //Смолен. вестник. 1890. 26, 28 янв.; Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 13—15; Соколов Е. Библиотека импер. общества истории и древностей российских. М., 1905. Вып. 2. С. 627—629; Трофимов И. Писатели Смоленщины. М., 1973. С. 343; Тычина М. Народ и война. Мн., 1985. С. 71—72; Файнберг Р. Поэты Белоруссии // Белорусские поэты (XIX — начала XX в.). М.; Л., 1963; Шестаков П. Духовщинское подречие // Смолен. губ. вед. 1853. 12 дек.; Яскевич А. Становление белорусской художественной традиции. Мн., 1987. С. 21—29, 122.

На ўкраінскай мове. Марковський М. Найдавніший список «Енеїди» І. П. Котляревського й деякі думки про генезу цього твору // Збірник історично-філол. відділу. Українск. АН. К., 1927. № 44; Мольнар М. Перші чехословацькі відгуки про творчість І. Котляревського // Дружно вперед (Пряшів, ЧССР). 1979. № 1—3.

На чэшскай мове. Krejči K. Heroikomika v básnictví slovanu. Praha, 1964. S. 192—194.

3.1.

Смаленскі абласны краязнаўчы музей, аддз. рукап., адз. зах. 13458, 14036, 14391; РДГА у Санкт-Пецярбургу, ф. 515, воп. 6, спр. 1150, ф. 1343, воп. 28, спр. 19; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 239.

Т. М. Махнач.

РАГОЙША ВЯЧАСЛАЎ

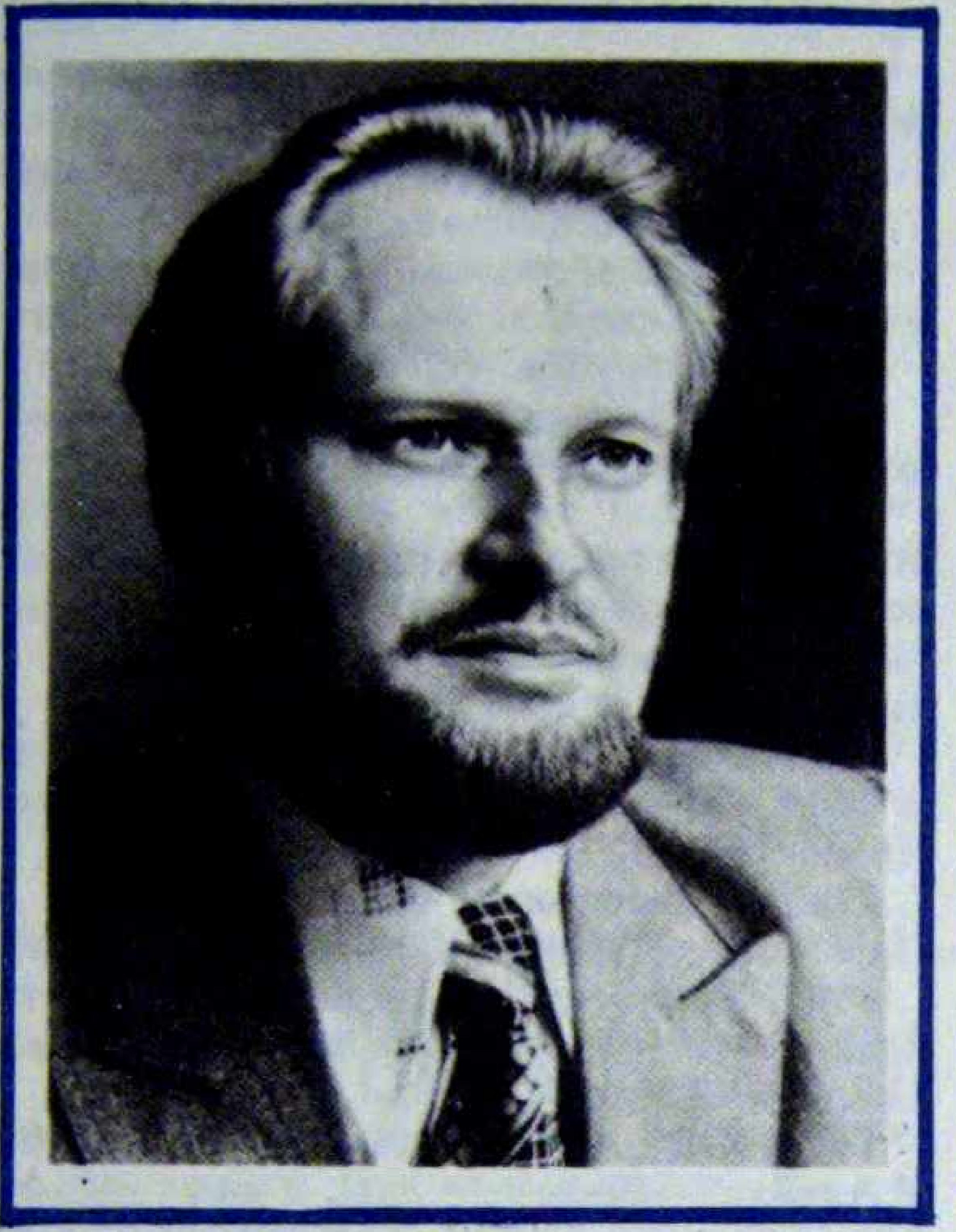

Рагойша Вячаслаў Пятровіч (псеўд. В. Качановіч; н. 5.6.1942, в. Ракаў Валожынскага р-на Мінскай вобл.), крытык, літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1969. Доктар філалагічных навук (1993)

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Пётр Іосіфавіч, і маці, Валянціна Антонаўна, працавалі ў калгасе, саўгасе. У 1958 В. Рагойша закончыў Ракаўскую СШ і паступіў на беларускае аддзяленне філалагічнага факультэта БДУ, пасля заканчэння яго (1963) пакінуты на кафедры беларускай літаратуры. У 1963—64 і 1966—67 аспірант універсітэта (у 1965 служыў у Савецкай Арміі). З 1967 выкладчык, ст. выкладчык, дацэнт кафедры беларускай літаратуры БДУ. З 1988 у Інстытуце паліталогіі і сацыяльнага кіравання (дацэнт кафедры культуры), з 1991 намеснік дырэктара Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны. З 1994 загадчык кафедры ў БДУ. Узнагароджаны медалём.

Друкуецца з 1957. Першыя вершы і допісы апублікаваны ў радашковіцкай раённай газеце «Сцяг Ільіча». З артыкуламі і рэцэнзіямі ў рэспубліканскім друку пачаў выступаць у 1961. Аўтар бібліяграфічнага даведніка «Працы кафедры беларускай літаратуры БДУ імя У. І. Леніна», «Паэтычнага слоўніка», манаграфіі «Паэтыка Максіма Танка», кніг «Пераклаў Якуб Колас...», «Карані дружбы: Беларуска-украінскія літаратурныя ўзаемасувязі пачатку XX ст» (разам з Т. Кабржыцкай), «І нясе яна дар...: Беларуская паэзія на рускай і украінскай мовах», «Гутаркі пра верш: Метрыка. Рытміка. Фоніка», «Праблемы перакладу з блізкароднасных моў», «Кантакты: Літаратурна-крытычныя артыкулы, эсэ». Складальнік вучэбнага дапаможніка для студэнтаў ВНУ «Беларуская літаратура XIX ст.: Хрэстаматыя» (з С. Александровічам, А. Лойкам), кнігі «Янка Купала. «А хто там ідзе?»: На мовах свету» (з Я. Раманоўскай). Выявіў і апублікаваў шэраг архіўных матэрыялаў, звязаных з жыццём і творчасцю Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, Цёткі. В. Рагойша даследуе паэтыку верша, узаемасувязі беларускай літаратуры з літаратурамі іншых народаў, займаецца пытаннямі тэорыі літаратуры, гісторыі і тэорыі мастацкага перакладу. У беларускіх і іншых перыядычных выданнях апублікаваў шэраг артыкулаў і рэцэнзій па надзённых праблемах літаратурнага працэсу. Перакладае з украінскай, польскай, сербахарвацкай і інш. моў.

Жыве ў Мінску

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Поэтика Максима Танка: Культура образа. Характер стиха: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1967.

Паэтыка Максіма Танка: Культура вобраза. Характар верша. Мн., 1968. Рэц.: Пригодзіч З. Позірк у таямніцы паэтыкі // Звязда. 1969. 2 сак.; Ралько І. Праблемы паэтыкі Максіма Танка // Полымя. 1969. № 8; Юрэвіч У. Ключы да таямніц паэзіі // Маладосць. 1969. № 4; Poźniak T. // Slavia Orient. 1973. Nr 3.

Пераклаў Якуб Колас... Мн., 1972. Рэц.: Ивашко В. Якуб Колас — переводчик // Неман. 1973. № 1; Навіцкі М. Ад гоману бароў... // Мін. праўда. 1972. 3 ліст.; Яго ж. Таксама дар песняра // ЛіМ. 1972. 19 мая; Паригін В. Взаемозбагачення літератур // Деснянська правда. 1982. 4 груд.; Хазянін А. Дзеля садружнасці літаратур // Маладосць. 1972. № 10; Таранкоў Л. Пераклаў Якуб Колас // Беларусь. 1972. № 8; Чабаненко В. Із братнього поля // Літ. Укр. 1972. 30 черв.. Novakova L. Kolas — prekladatel // Slavica Slovaca. 1976. Nr. 2.

Карані дружбы: Беларуска-ўкраінскія літаратурныя ўзаемасувязі пачатку XX ст. Мн., 1976 / Сааўт. Т. Кабржыцкая. Рэц.: Ахрыменка П. Ад адных каранёў // ЛіМ. 1976. 10 снеж.; Бондар Л. Корені братнього еднання // Жовтень. 1977. № 5; Дзенісюк І. Спрадвечнай дружбы летапіс // Звязда. 1976. 9 ліп.; Дорошенко В. Корені дружби // Друг читача. 1976. 27 квіт.; Кузьміч В. «Карані дружбы» // Вяч. Мінск. 1976. 29 мая; Мартынава Э. На шляхах літаратурнага яднання // Полымя. 1977. № 1; Научно-информационный бюллетень (отечеств. лит.). Мн., 1977. № 23; Охрименко П. Глубокие корни // Радуга. 1978. № 1; Хланта І. Грунтовна праця // Літ. Укр. 1977. 1 лют.; Його ж. Корені дружби // Закарпатська правда. 1976. 11 лип.; Чабаненко В. Глибоки корені // Нар. творчість та етнографія. 1976. № 6; Poźniak T. // Slavia Orient. 1977. Nr 1.

І нясе яна дар...: Беларуская паэзія на рускай і ўкраінскай мовах. Мн., 1977. Рэц.: Бондар Л. Дарунок дружби // Жовтень. 1978. № 8; Небарачок Ф. На ніве духоўнага ўзаемаўзбагачэння // ЛіМ. 1978. 10 сак.; Неборячок Ф. Сторінки нашого братерства // Вітчизна. 1979. № 1; Олексіенко В. Обрії перекладознавчоі думки // Прапор. 1978. № 2; Прыгодзіч З. Слова пра пераклад // Звязда. 1978. 4 студз.; Хланта І. Мовою братніх народів // Молодь Закарпаття. 1978. 12 жн.; Чайковський Б. Дар еднанню // Літ. Укр. 1978. 1 груд.; Шупенько Г. Принципы и проблемы реалистического перевода // Дружба народов. 1979. № 2; Nieborjaczok F. // Zagadnienia Rodzajów Literackich. 1979. Z. 2.

Гутаркі пра верш: Метрыка. Рытміка. Фоніка. Мн., 1979. (Б-ка настаўніка бел. мовы і літ.). Рэц.: Гурская А. Гутаркі пра верш // Нар. асвета. 1980. № 1; Мішчанчук М. Слова за настаўнікам // ЛіМ. 1980. 28 сак.; Яго ж. Усё пра верш // Полымя. 1980. № 8; Новікава М. Верша жывое жыццё // Звязда. 1980. 20 вер.; Яго ж. Зеленое дерево стиха // Вопр. лит. 1980. № 9; Чабаненко В. Вияв дружби // Літ. Укр. 1980. 1 лют.; Шаховіч М. Вакол паэзіі // Ніва. 1980. 21 вер.

Паэтычны слоўнік. Мн., 1979. Рэц.: Іваненко В. // Рад. літ.-знавство. 1980. № 8; Його ж. Подарунок з Білорусі // Літ. Укр. 1980. 22 серп.; Казбярук У. Сталасць тэарэтычнай думкі // ЛіМ. 1980. 18 студз.; Мішчанчук М. Усё пра верш // Полымя. 1980. № 8; Новікава М. Верша жывое жыццё // Звязда. 1980. 20 вер.; Яго ж. Зеленое дерево стиха // Вопр. лит. 1980 № 9; Шаховіч М. Вакол паэзіі // Ніва. 1980. 21 вер.; McMillin A. // The Journal of Byelorussian Studies. 1981. Nr I; Sielicki F. // Slavia Orient. 1981. Nr 2; Trzynadlowski J. // Zagadnienia Rodzajów Literackich. 1982. Nr 1; 2-е выд. Мн., 1987.

Проблемы перевода с близкородственных языков. Мн., 1980. Рэц.: Васева И. За поетичния превод от близкородствени езици // Език и литература. 1983. № 5; Верабей А. Перевоплощение стиха // Неман. 1981. № 11; Гольберг М. На стыке двух литератур // Там жа. 1980. № 8; Иваненко В. Как правильно: «Огнецвет» или «Агняцвет» // Дружба народов. 1982. № 2; Криса Б. В ім'я взаемозбагачения // Жовтень. 1982. № 2; Тычина М. Труд о проблемах перевода с близкородственных языков // Информационный бюллетень МАИРСК. М., 1983. Вып. 9; Яго ж. Клопаты «дзесятай музы» // Полымя. 1981. № 5; Grosbart Z. // Zag. Rodzaj. Literackich. 1982. Nr 2; Durišin D. Specificke prejavy medziliterarnosti // Slovenske pohlady. 1982. Nr 8.

Напісана рукой Купалы: Архіўныя знаходкі. Мн., 1981. Рэц.: Генаш В. Шляхамі купалаўскіх аўтографаў // ЛіМ. 1982. 9 ліп.; Караваеў У. «Напісана рукой Купалы» // Там жа. 1982. 19 лют.; Лойка А. Багаты плён пошуку // Полымя. 1982. № 9;Реп'ях С. Глибока криниця // Деснянська правда. 1982. 7 лип.; Саламевіч Я. Грунтоўна і ўдумліва // Маладосць. 1982. № 6; Сычова А. Аб чым расказваюць аўтографы // Мін. праўда. 1982. 24 лют.; Таранкоў Л. Рукою Купалы // Беларусь. 1982. № 10; Чабаненко В. Написано рукой Купали // Літ. Укр. 1982. 4 берез.; Ющенко О. Вглибляючись у слово народного поета // Рад. літ.-знавство. 1982. № 7; Ярац В. Штрыхі да вобраза песняра // Звязда. 1982. 21 мая; Białokozowicz B. // Slavia Orient. 1983. Nr 1—2.

Кантакты: Літаратурна-крытычныя артыкулы, эсэ. Мн., 1982. Рэц.: Астраўцоў С. Багацце кантактаў // ЛіМ. 1984. 13 студз.; Иваненко В. ...И читателю переводов // Дружба народов. 1984. № 6; Мыслівец В. З радаслоўнай братэрства // Полымя. 1982. № 12.

Максім Танк-Максим Танк: [Фотаальбом] / Аўт. тэксту. Мн., 1985.

Слядамі знічкі: Пра Сяргея Палуяна. Мн., 1990 / Сааўт. Т. Кабржыцкая.

Вяршыні: З невядомага і забытага пра Янку Купалу, Якуба Коласа, Максіма Багдановіча. Мн., 1991.

Там, дзе бруіцца Іслач... Мн., 1991.

І адгукнецца слова ў слове: Літ.-крытыч. арт., эсэ, дыялогі. Мн., 1992.

Белорусская поэзия XX столетия в контексте восточнославянских литератур (типология, рецепция, художественный перевод): Науч. доклад по опубл. трудам ...доктора филол. н. М., 1993.

1.3.

1957. Хораша танцуюць // Піянер Бел. 11 кастр.

1959. Закоскі: [Верш] // Чырв. змена. 12 лют.; Дома: [Верш] // Там жа. 22 сак.

1960. У школьным садзе: [Верш] // Бярозка. № 5; Памочнік // Піянер Бел. 4 ліст.

1961. Вернасць: [Рэц. на кн.: Гаўрылаў Л. Вернасць. Мн., 1961] // ЛіМ. 15 снеж.; Падрыўнікі: [Верш] // Чырв. змена. 17 вер.

1962. Якуб Колас — перакладчык // Беларусь. № 11; У Альбуці: [Верш] // ЛіМ. 2 ліст.; «У хатцы маленькай радзіўся паэт...» // Мін. праўда. 16 чэрв. / Сааўт. Л. Акаловіч; Памятнае // Чырв. змена. 1 ліст. / Сааўт. Л. Акаловіч; Сустрэча: [Верш] // Там жа. 3 ліст.

1963. Мой сябар: [Верш] // Бярозка. № 3; Шырэй глядзець на свет: [Рэц. на кн.: Вярба В. Вочы вясны. Мн., 1962] // Маладосць. № 2; Размова на ростанях // Там жа. № 4 / У сааўт.; Пачатак: [Рэц. на кн.: Рудкоўскі М. Першыя вёрсты. Мн., 1963] // Там жа. № 6; Месца выдання — Беласток: [Рэц. на кн.: Барскі А. Белавежскія матывы. Беласток, 1962] // ЛіМ. 5 ліп.; З братэрскай увагай і любоўю// Там жа. 26 ліп.; «Кітабы» і іх даследчык // Там жа. 19 ліст.; Іх паўнамоцны прадстаўнік // Там жа. 24 снеж.

1964. Вечнае, чалавечнае: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Вечнасць. Мн., 1963] // Маладосць. № 2; Дарадца ў свеце народных скарбаў: [Рэц. на кн.: Беларускі фальклор. 1926—1963: Кароткі бібліяграфічны даведнік. Мн., 1964] // Полымя. № 11; Чытач, кнігарня, выдавецтва // Звязда. 24 ліст. / Сааўт. І. Саламевіч; Эўгеніюш Кабатц, наш сябра // ЛіМ. 25 лют.; Перакладзена Коласам // Там жа. 14 ліп.; Колас перакладае «Дэмана» // Там жа. 16 кастр.; І заззялі новымі фарбамі... // Там жа. 25 снеж.; Адзін з першых... // Чырв. змена. 26 снеж.

1965. Кніга, рэклама, пакупнік // ЛіМ. 22 студз. / Сааўт. І. Саламевіч; Шчодры букет: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Нёман ідзе. Мн., 1965] // Там жа. 16 ліст.; Так поўніліся рэкі: [Рэц. на кн.: Мушынскі М. Ад задумы да здзяйснення. Мн., 1965] // Там жа. 10 снеж.; Дарадчык на штодзень // Там жа. 28 снеж.; Пра вас, студэнты: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Бульба. Мн., 1965] // Чырв. змена. 9 лют.; Песня і радасць мая: [Вершы] // Там жа. 10 кастр.

1966. Свабодны верш: Да характарыстыкі свабоднага верша М. Танка // Филологический сборник. 1966. Мн.; Заботы общественников // Книжная торговля. № 7 / Сааўт. Л. Акаловіч; Майстэрства Максіма Танка // Там жа. № 7; Думка і пачуццё: [Рэц. на кн.: Лойка А. Блакітнае азерца. Мн., 1965] // Полымя. № 1; Высокага лёту вам, узлётаўцы!: [Рэц. на кн.: Узлёт. Мн., 1965] // ЛіМ. 14 студз.; Максім Танк гаворыць па-польску // Там жа. 15 сак.; І панясе яна дар усяму свету // Там жа. 22 крас.; Смехатэрапія

Максіма Танка: [Рэц. на кн.: Танк М. Селядцы з вершамі. Мн., 1966] // Там жа. 26 ліп.; Варты вялікай пашаны: Да 70-годдзя з дня нараджэння Уры Фінкеля // Там жа. 26 вер.; З думай пра родны край: [Рэц. на кн.: Кісялёў Г. З думай пра Беларусь. Мн., 1966] // Там жа. 18 кастр.; Восьмы колер вясёлкі: Аб некаторых праблемах сучаснага фальклору // Чырв. змена. 10 сак.; Нітка Арыядны // Там жа. 22 сак.; Па дарозе ў Стоўбцы: [Верш] // Там жа. 2 ліст.

1967. Быў толькі сон: [Верш] // Беларусь. № 8; Свет паэта і майстэрства даследчыка: [Рэц. на кн.: Міцкевіч У. Максім Танк у школе. Мн., 1966] // Нар. асвета. № 2; Паэзіі дзень сённяшні // Там жа. № 4; Свабодны верш і беларуская паэзія // Полымя. № 3; Акно ў свет дзіцячай літаратуры: [Рэц. на кн.: Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966] // ЛіМ. 27 студз.; Яшчэ раз пра грампласцінку // Там жа. 24 ліст. / Сааўт. Н. Батурыцкая.

1968. Вобразная моц «нявобразнага» слова // Вопросы литературы и языка. Мн.; Разведчык будучыні // На высокай хвалі. Мн.; В стране поэта: [Рэц. на кн.: Танк М. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1966 — 1967 // Дружба народов. № 7; Кастрам купалля — палымнець: [Рэц. на кн.: Панізнік С. Кастры Купалля. Мн., 1967] // Маладосць. № 1; Станаўленне голасу: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Запалянкі. Мн., 1967] // Там жа. № 11; У краіне паэта // Полымя. № 3; Любоўю — за любоў: [Рэц. на кн.: Богданович М. Лірика («Перлини світовоі лірики»). К., 1967] // Там жа. № 4; Цудадзейнасць жывога слова: [Рэц. на кн.: Янкоўскі Ф. Роднае слова. Мн., 1967] // ЛіМ. 5 студз.

1969. Проблема верлибра в белорусской поэзии // Zagadnienia Rodzajów Literackich. Nr 1; У вольную і думную хвіліну // Маладосць. № 7; На языке братства: [Рэц. на кн.: Танк М. Хліб мій насущний. К., 1968] // Неман. № 6; Республиканская конференция по белорусской филологии: Научные доклады высшей школы // Филологические науки. № 4 / Сааўт. П. Шуба; «Падліковец» ці «лічыльнік»? // ЛіМ. 23 снеж.

1970. Даследуецца беларускі верш: [Рэц. на кн.: Ралько І. Беларускі верш. Мн., 1969] // Маладосць. № 3; Цётка і Свянціцкі // Полымя. № 8 / Сааўт. Т. Кабржыцкая; Маладая беларуская паэзія на Украіне: [Рэц. на кн.: Калинові мости. К., 1969] // Там жа. № 10; Наш духоўны скарб // ЛіМ. 27 лют.; І слова скажацца, і песня спяецца... // Там жа. 6 сак.

1971. Ад складальнікаў: [Уступны артыкул] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн. / Сааўт. С. Александровіч, А. Лойка; Сустрэча: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; З-пад роднага крыла: Нарыс // Маладосць. № 10; У летапіс братэрства: [Рэц. на кн.: Старонкі літаратурных сувязяў. Мн., 1970] // Полымя. № 3; Горизонты поэзии: [Інтэрв'ю] // Знамя юности. 6 окт.; Сябры беларускіх выданняў // ЛіМ. 12 сак.; Час — чытач — літаратура // Там жа. 23 крас.; На шляху да рускага чытача: [Рэц. на кн.: Богданович М. Стихотворения. М., 1971] // Там жа. 17 вер.; Ад «Маладняка» да «Узлёту»: [Рэц. на кн.: Універсітэт паэтычны. Мн., 1971] // Там жа. 29 кастр.

1972. Дар — народу // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Янка Купала і Якуб Колас у іх сувязях з Беларускім дзяржаўным універсітэтам / Сааўт. К. Хромчанка; З купалазнаўчых росшукаў // Народныя песняры. Мн.; Духовное единение// Аврора. № 9; На камні, жалезе і золаце // Бярозка. № 9; Поэт открывает поэта: [Рэц. на кн.: Бачыла А. Дарогамі Максіма. Мн., 1971] // Дружба народов. № 6; Шляхамі паэта: [Рэц. на кн.: Бачыла А. Дарогамі Максіма. Мн., 1971] // Маладосць. № 1; За радкамі аднаго пісьма // Там жа. № 7; Анталогія дружбы // Полымя. № 12; Адзінаўладдзе чалавечай дабраты // Работніца і сялянка. № 9; Зробленае застаецца // ЛіМ. 7 крас.; Да сэрцаў людскіх // Там жа. 15 вер.

1973. Тыпалогія верлібра ў сучаснай усходнеславянскай паэзіі // Тыпалогія і ўзаемадзеянне славянскіх моў і літаратур. Мн.; Свята працягваецца // Беларусь. № 2; Дзеля садружнасці літаратур // Веснік БДУ. Серыя IV. № 1; Преодоление барьера // Неман. № 4; На алтарь дружбы: [Рэц. на кн.: Слов'янське небо. Львів. 1972] // Там жа. № 8; Структура вершаванага вобраза: [Рэц. на кн.: Шпакоўскі І. Структура вершаванага вобраза. Мн., 1972] // Полымя. № 5; Песня братняй еднасці // Там жа. № 10.

1974. Водгулле хатынскіх званоў // На арбіце часу. Мн.; У пошуках запаветнага каменя: [Рэц. на кн.: Лиходиевский С. Поиски сердолика. Ташкент, 1973] // Беларусь. № 9; М. Багдановіч загаварыў пасецінску // Голас Радзімы. № 36; ЛіМ. 16 жн.; Прыгожа літары выводзіў ён пяром // Маладосць. № 5; Новое издание Купалы: [Рэц. на кн.: Купала Я. Избранное. Л., 1973] // Неман. № 12; Водгулле хатынскіх званоў: [Рэц. на кн.: Нагнібеда М. Званы Хатыні. Мн., 1973] // Полымя. № 4; Вышыня // Там жа. № 11; Барвы і слова друга з Украіны: [Рэц. на кн.: Ющенко О. Бессмертники. К., 1974] // Там жа. № 12 / Сааўт. Т. Кабржыцкая; Чистое золото правды // Боевое знамя. 11 сент.; Вдохновение и мастерство // Там жа. 14 сент.; Как долг, как дар // Там жа. 21 сент.; Река, омывающая сердца // Там жа. 11 окт.; Колокола Хатыни // Там жа. 13 окт.; Начало поэзии // Там жа. 31 окт.; Три страницы памяти // Там жа. 14 дек.; Годы боевые: [Рэц. на кн.: Лященко Н. Годы в шинели. Фрунзе, 1974] // Казах. правда. 3 дек.; Па шляху ўзаемаперакладу // ЛіМ. 14 чэрв.; З сэрца — у сэрца // Там жа. 20 вер.; Мой сябар: [Верш] // Піянер Бел. 28 сак.

1975. Янка Купала ў перакладах М. Ісакоўскага і А. Пракоф'ева // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. № 2; О чем напомнил автограф // Неман. № 9 / Сааўт. Т. Позняк; Наша дружба — на все века // Простор. № 10; Спрадвечны летапіс дружбы // Вяч. Мінск. 26 нэрв.; У вянок роднай культуры // Звязда. 6 мая; Самастойнасць уяўная і сапраўдная // ЛіМ. 4 крас.; У сяброўдаследчыкаў // Там жа. 9 мая.

1976. Пачатак вялікага шляху // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 4; Дыялогі з палымянай памяццю // Маладосць. № 2; І на дамбры, і на жалейцы... // Полымя. № 6; Зацікаўлена, дбайна, з любоўю: [Рэц. на кн.: Украінская савецкая паэзія: Анталогія ў 2-х т. Мн., 1975] // Там жа. № 10; Службе сувязі — увагу // ЛіМ. 2 крас.; Піянер беларусістыкі // Там жа. 28 мая / Сааўт. Т. Кабржыцкая; У вянок славы / Пад псеўд. В. Качановіч; На курсах Лесгафта // Там жа. 16 ліп.; Лічбы зусім не... «сухія» // Там жа. 30 ліп.; Лекі Багдановіча // Там жа. 10 снеж.

1977. Филологические источники. Справочная литература по филологии // Введение в специальность. Мн.; Дружная з сонцам краіна // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Мастацкі пераклад ва ўмовах чытацкага дзвюхмоўя // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн.; Написано рукой Купалы... // Неман. № 8; Паміж сэрцам і сонцам: [Рэц. на кн.: Танк М. Дарога, закалыханая жытам. Мн., 1976] // Полымя. № 7; Сустрэчы з Алма-Атой // Вяч. Мінск. 6 кастр.; Спадчына // ЛіМ. 11 сак.; І святы, і будні // Там жа. 8 крас.; З купалаўскіх росшукаў // Там жа. 8 ліп.

1978. Восприятие В. Г. Короленко в Белоруссии // Тезисы докладов короленковских чтений, посвящ. 125-летию со дня рождения В. Г. Короленко. Полтава / Сааўт. Т. Кабржыцкая; Перад бурай // Маладосць. № 11; Галіны аднаго дрэва // Полымя. № 3; Зацікаўлены позірк: [Рэц. на кн.: Гардзіцкі А. Вачыма сяброў. Мн., 1977] // Там жа. № 5; Вяртанне ў матчыну мову: [Рэц. на кн.: Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн., 1977] // Там жа. № 10; Зыгмунт Нагродскі і яго вершы // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 2; У летапіс братніх сувязей: [Рэц. на кн.: Бондар Л. Українсько-білоруські літературні взаемини. 1965—1975 рр. К., 1977] // Звязда. 23 жн.; Ішлі лісты з Ракава... // ЛіМ. 8 вер.; Скарб // Там жа. 22 снеж.; Максим Богданович пишет из Ялты... // Сов. Крым. 18 июня.

1979. Мастацкі пераклад і параўнальная паэтыка // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; З купалаўскага сузор'я // Танк М. Вершы. Мн.; Объективный критерий и сопоставительная поэтика // Вопр. лит. № 5; О некоторых организационных шагах: Художественный перевод:

проблемы и суждения // Дружба народов. № 4; Шлях праз вернасць // Маладосць. № 9; Невядомы пераклад // ЛіМ. 2 лют.

1980. Указальнік шляхоў дружбы // Замежная літаратура на беларускай мове (1964—1974). Мн.; Жыцьцялюб і сонцапаклоннік // Кацюбінскі М. Аповесці. Мн. / Сааўт. Т. Кабржыцкая; Ракаўскі карэспандэнт Льва Талстога // Леў Талстой і Беларусь. Мн.; Воссоздание или пересоздание: К проблеме авторского перевода // Неман. № 11. Адкрыццё паэтычнай выспы: [Рэц. на кн.: За даляглядам край Сталемаў. Мн., 1980] // ЛіМ. 3 кастр.

1981. Купала перакладае прозу // Песні беларускай валадар. Мн.; «А хто там ідзе?» // Беларусь. № 10; Алег Антонавіч Лойка: (Да 50-годдзя з дня нараджэння) // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. № 1; Набыткі літаратуразнаўчай думкі (1970—1980) // Там жа. № 3; Светлый след будет вечно живой // Коммунист Бел. № 11; Векторы поиска: [Рэц. на кн.: Лойка А. Скрыжалі. Мн., 1981; Яго ж. Паэзія і час. Мн., 1981] // Неман. № 8; Мацаванне братэрства // Полымя. № 3; Первые переводы // Знамя юности. 9 дек.; Эрзацам не падманеш // ЛіМ. 10 крас.; Лінія жыцця // Там жа. 1 мая; Гэта — Багдановіч! // Там жа. 4 снеж.

1982. Паэтычны пераклад як сістэма // Актуальные проблемы общественных наук. Мн.; Наш брат і сябра // Братэрства. Мн.; Пясняр чалавечнасці // Да 70-годдзя з дня нараджэння народнага паэта Беларусі М. Танка. Мн.; «Дарагі Іван Капітонавіч!» // З глыбінь народных. Мн.; Купалаўска-коласаўская школа мастацкага перакладу // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.; О некоторых особенностях перевода с близкородственных языков; Объективный критерий и сопоставительная поэтика // Художественный перевод. Ереван; Белорусский песняр // В мире книг. № 7; Гімн абуджанага народа // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. № 1; Дорога к сердцу читателя // Вестник (Торонто). 2 кастр.; «Свое дело я очень любил...» // Неман. № 3; Неизвестное и полузабытое // Там жа. № 10; Веліч песняра // Звязда. 14 студз.; Вернасць прызванню // Там жа. 17 вер.; Певец обновленной земли // Комс. правда. 3 нояб.; Свята братніх сэрцаў // ЛіМ. 4 чэрв.; Соф'інскія сустрэчы // Там жа. 8 кастр.; Карані і крона // Наст. газ. 10 лют. / Сааўт. М. Зімомра; Шлях да сэрца чытача: Да 70-годдзя з дня нараджэння Максіма Танка // Ніва. 19 вер.

1983. «А хто там ідзе?», яго пераклады і перакладчыкі // Купала Я. А хто там ідзе? Мн.: [Рэц. на кн.: Рысак А. Животворный источник духовного вдохновения. Львов. 1981] // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, псіхалогія. № 2; Школа рэалістычнага перакладу // ЛіМ. 4 сак.; Лыжка дзёгцю... // Там жа. 1 крас. Зрокам сэрца // Там жа. 13 мая; Раман пра Купалу: [Рэц. на кн.: Лойко О. Янка Купала. М., 1982] // Там жа. 8 ліп.; Красалюб, красатворца // Там жа. 11 ліст.; Пераклад — пасол міру // Там жа. 30 снеж.; Встреча за встречей... // Сов. Бел. 19 июля.

1984. Международная встреча переводчиков советской литературы // Информ. бюл. МАИРСК. Вып. 11; Дыялог братэрства: (Аб сучасных беларуска-ўкраінскіх літаратурных узаемасувязях) // Полымя. № 7 / Сааўт. Р. Лубкіўскі; [Бія-бібліяграфічная нататка да 50-годдзя нараджэння В. Нікіфаровіча] // Там жа. № 11; Сейбіт на ніве братэрства // ЛіМ. 29 чэрв.; Падушка Сяргея Палуяна // Там жа. 26 кастр. / Сааўт. Т. Кабржыцкая; Права на верш // Мін. праўда. 2 ліст.; Из речи — в речь // Сов. Бел. 16 нояб.

1985. Бессмертный «Венок» // Богданович М. Венок. М.; Язык — рифма — перевод //Региональные особенности восточно-славянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель; Живой Купала: [Рэц. на кн.: Лойко О. Янка Купала. М., 1982; Яго ж. Як агонь, як вада... Раман-эсэ пра Я. Купалу. Мн., 1984] // Дружба народов. № 1; Слядамі знічкі // Маладосць. № 10 / Сааўт. Т. Кабржыцкая; Что есть перевод? // Неман. № 4; Па праву пабрацімства: [Рэц. на кн.: Пісін О. Журавлині сурми. К., 1984] // Полымя. № 5; Акрылены рэвалюцыяй // Там жа. № 12 / Сааўт. Т. Кабржыцкая; Ускрылёны рэвалюцыяй // ЛіМ. 19 крас. / Сааўт. Т. Кабржыцкая; Даследуюцца грузінска-беларускія сувязі // Там жа. 5 ліп. / Пад псеўд. В. Качановіч; Справаздача «словазнаўцаў» // Там жа. 20 снеж. / Пад псеўд. В. Качановіч.

1. 4.

Ганчар А. Твая зара: Раман / З укр. Мн., 1985. Рэц.: Сидоренко В. «Твоя зоря» — білоруською // Літ. Укр. 1985. 12 снеж.

Яварыўскі У. Марыя з палыном у канцы стагоддзя: Раман, аповесць / З укр. Мн., 1991 / Сааўт. пер.

1965. Кабатц Э. Вяселле на змярканні: Апавяданне / З пол. // Беларусь. № 5.

1966. Шарыпаў Х. Пункт апоры: [Верш] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Паповіч П. Я іду, галактыка!: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 12 крас.

1972. Алейнік С. Мае першыя крытыкі; Загадка-ўсмешка; Сіманенка В. Колькі б не прыйшлося...; Вінграноўскі М. Як толькі дзіцем неўтаймоўным...: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 17 сак.

1975. Трацякоў Р. Дуэль; Партрэты; Падтэксты; «У свет я прагну...»; Сіманенка В. «Колькі б ні прыйшлося гараваць...»; «Свет які — дзівосныя мярэжы!..»; Першы; Дзед памёр; «Гэй, Калумбы нашы, Магеланы...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Сяітаў С. Мінск; «Там, дзе, здавалася б, смерць не міне...»: [Вершы] / З каз. // Вяч. Мінск. 16 крас.; Сіманенка В. Жорны: [Верш] / З укр. // Звязда. 27 лют.; Алейнік Б. Стаю на зямлі: [Верш] / З укр. //Там жа. 12 снеж.

1976. Андрыч І. Мост: [Апавяданне] /З сербахарв. // Беларусь. № 6; Сіманенка В. Твае дзеці, жыццё: [Верш] / З укр. // Вяч. Мінск. 28 мая; Сяітаў С. Брэст; Канстанцін Заслонаў; Узгорак: [Вершы] / З каз. // Звязда. 25 студз.

1977. Марцінайціс М. «Ля дальняга лесу...»; «Нібыта ля хат стройных ліп...»; Балада пра пяцёра палонных: [Вершы] /З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Вітлін Е. Як перакладаць літаратурныя творы: Гумарэска / З пол. // ЛіМ. 27 мая.

1979. Вітлін Е. Як падкінуць думку?; Які з цябе просьбіт?; Як перакладаць літаратурныя творы: [Гумарэскі] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.; Пупачыч Ё. Трое маіх братоў; Шыміч А. Паэты; Сарайліч І. Сярэдняя генерацыя: [Вершы] / З сербахарв. // ЛіМ. 21 вер.

1980. Кацюбінскі М. Цені забытых продкаў: [Аповесць] / З укр. // Кацюбінскі М. Аповесці. Мн.

1982. Сяітаў С. Мая анкета; Брэст; Пісьмо; Мінск: [Вершы] /З каз. // Братэрства. Мн.

1984. Фядзьковіч Ю. Думы мае; О радуйся, прачыстая Марыя!: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 14 снеж.

1985. Рыльскі М. Таямніца асенняга лісця: Цыкл вершаў / З укр. // ЛіМ. 15 сак.

1.5.

На асецінскую мову. Иууыл бхрзонддхр хох // Купала Я. Схрдыгон хртэхх. Цхинвали, 1982.

На польскую мову. [Рэц. на кн.: Ралько І. Беларускі верш. Мн., 1969] // Zagadnienia Rodzajów Literackich. 1973. Z. 1; Janka Kupała i L. M. Rogowski: Kartka z dziejów stosunków kulturalnych polsko-wschodniosłowiańskich // Slavia Orient. 1976. Nr I / Сааўт. Т. Позняк; [Рэц. на кн.: Ларчанка М. Яднанне братніх літаратур. Мн., 1975] // Slavia Orient. 1977. Nr 3.

На рускую мову. Авторизация? Не только! / Пер. А. Гатов // Мастерство перевода. 1973. Сб. 9.

На ўкраінскую мову. «Кобзар» у перекладах білоруською мовою Якуба Коласа // Праці Одес. ун-ту. 1962. Вип. 8; «Калі ласка!»: [Рэц. на кн.: Юшчанка А. Калі ласка. Мн., 1963] // Літ. Укр. 1963. 19 груд.; До українсько-білоруських громадсько-літературних зв'язків: Свенціцький і Цьотка // Укр. літ.-знавство. 1970. Вип. 10 / Сааўт. Т. Кабржыцкая; Максим Танк українською мовою // Тези доповідей і повідомлень другої наукової конференції по вивченню білорусько-українських літературних зв'язків, присвяченої 50-річчю утворення СРСР (29—30 вересня 1972 р.). Львів, 1972; Співець краси і людяності // Комсомолець Запоріжжя. 1972. 16 вер.; Шляхом взаємоперекладу // Літ. Укр. 1974. 12 лип.; Братерьский потиск рук: Біля джерел двох антологій // Дніпро. 1977. № 6; Перша з вершин // Поезія. К., 1982. Вип. 1; Дніпро. 1982. № 6; Тарас Шевченко у відворенні Якуба Коласа // «Хай слово мовлене інакше...». К., 1982; Калінові мости братерства: Діалог поета Р. Лубківського (Львів) і літературознавця В. Рагойші (Мінськ) // Жовтень. 1982. № 6; Слов'янського моря лоцман // Літ. Укр. 1983. 3 берез.; Міжслов'янські літературні взаемини: Здобутки і перспективи // Рад. літ.-знавство. 1983. № 8; До людських сердець: [Рэц. на кн.: Писін О. Журавлині сурми. К., 1984] // Деснянська правда. 1985. 21 черв.; Любов'ю — за любов // Літ. Укр. 1985. 25 квіт. / Пад псеўд. В. Качановіч.

1.6.

Працы кафедры беларускай літаратуры: Бібліягр. даведнік. Мн., 1968 / Скл.

Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн., 1971 / Скл., аўт. камент. з С. Александровічам, А. Лойкам Рэц.: Białokozowicz B. // Prz. Humanistyczny. 1973. № 3.

Купала Я. Схрдыгон хртэхх. Цхинвали, 1982 / Скл.

Купала Я. А хто там ідзе?: На мовах свету. Мн., 1983 / Скл. з Я. Раманоўскай, камент.

Богданович М. Венок: Лирика. Мн., 1985. (Поэтич. б-ка) / Скл.

Палуян С. Лісты ў будучыню: Проза, публіцыстыка, крытыка. Мн., 1986 / Скл. прадм. з Т. Кабржыцкай.

Бровка П. Всегда с Лениным: Стихи / Пер. с бел. Ужгород. 1987 / Скл.

Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. 2-е выд., перапрац. і дап. Мн., 1988 / Скл., аўт. камент. з А. Лойкам.

Стары Улас. Год беларуса: Вершы, вершаваныя апавяданні, публіцыстыка. Мн., 1990 / Скл.

Танк М. Паслухайце, вясна ідзе!: Вершы, балады, паэмы. Мн., 1990 / Скл., прадм.

Купала Я. Жыве Беларусь. Мн., 1993 / Скл., камент.

2.3.

На беларускай мове. Лойка А. Багаты плён пошуку // Полымя. 1982. № 9. Навіцкі М. Таксама дар песняра // ЛіМ. 1972. 19 мая; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Ралько І. Вершаскладанне. Мн., 1977. С. 38—40; Сідарэвіч А. Каб слова гучала... // ЛіМ. 1984. 27 крас.

2.4.

На беларускай мове. Лойка А. Ракаўскія валы // Лойка А. Калі ў дарозе ты... Мн., 1971.

В. У. Смольская.

РАГУЛЯ АЛЯКСЕЙ

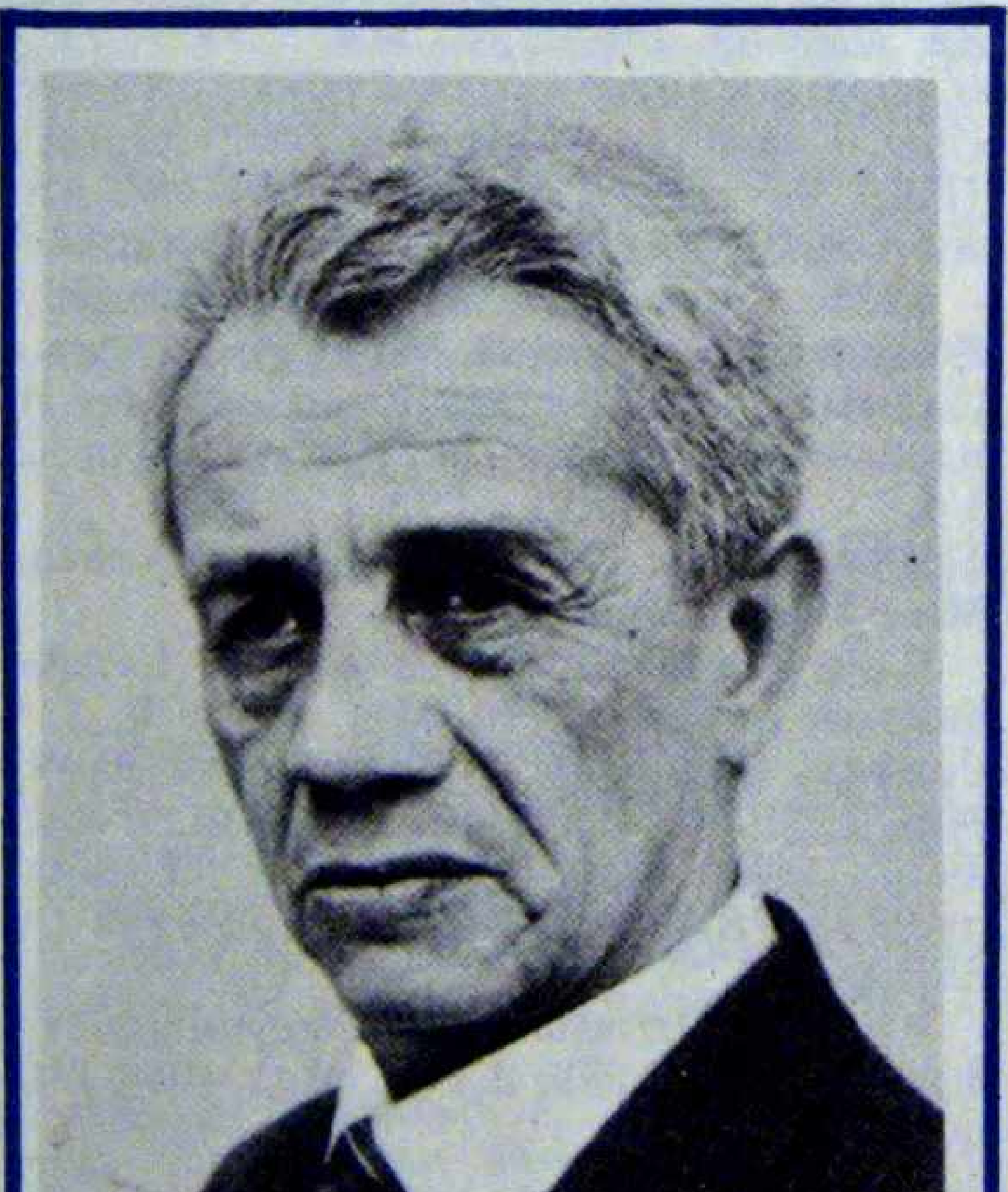

Рагуля Аляксей Уладзіміравіч (н. 25.3.1935, в. Сянно Навагрудскага пав. Навагрудскага ваяв., цяпер Навагрудскі р-н Гродзенскай вобл.), літаратуразнавец, крытык. Кандыдат філалагічных навук (1975). Прафесар (1994). Член СП Беларусі з 1990.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Пасля заканчэння СШ працаваў загадчыкам хаты-чытальні в. Сянно (1951—52). Скончыў філалагічны факультэт БДУ (1957). Выкладаў рускую і беларускую мовы і літаратуры ў Халхоліцкай сямігодцы (1957—59), Зачысцінскай СШ Барысаўскага р-на (1959—62), у школе-інтэрнаце № 7 г. Мінска (пазней Рэспубліканская школа-інтэрнат са спартыўным ухілам, 1960—70). Скончыў аспірантуру Мінскага пединстытута, абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме: «Канцэпцыя асобы ў творчасці К. Чорнага». Працаваў асістэнтам (1970—74), ст. выкладчыкам (1974—76) кафедры беларускай літаратуры Мінскага педінстытута, з 1976 — дацэнт гэтай кафедры. З 1992 — загадчык кафедры культуры Беларускага педагагічнага універсітэта.

У друку выступае з 1968. Піша артыкулы, рэцэнзіі па творчасці беларускіх пісьменнікаў Я. Купалы, К. Чорнага, І. Шамякіна, В. Адамчыка і інш. Друкуецца на старонках газеты «Вячэрні Мінск», «Настаўніцкая газета», часопісаў «Маладосць», «Неман», «Народная асвета». Аўтар зб. літ.-крытыч. арт. «Пафас станаўлення», метадычных дапаможнікаў для ВНУ, манаграфіі «Імгненні...».

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Концепция личности в творчестве Кузьмы Чорного: Автореф. дис. ...канд. филол. н. Мн., 1974.

Беларуская літаратура ў 4 класе: Метад. парады да падручніка. Мн., 1980.

Імгненні...: [Аб сучаснай беларускай паэзіі і прозе: У дапамогу настаўніку]. Мн., 1990.

Пафас станаўлення: Літ.-крытыч. арт. Мн., 1991.

1.3.

1968. Асаблівасці ранняй прозы Кузьмы Чорнага // Праблемы беларускай філалогіі: Тэзісы дакладаў Рэсп. канферэнцыі, прысвеч. 50-годдзю БССР і КПБ. Мн.

1970. Асаблівасць вобразнай думкі Кузьмы Чорнага // Веснік БДУ. Філалогія, журналістыка. № 3; Станаўленне індывідуальнасці ў творах К. Чорнага // Нар. асвета. № 6.

1971. Каб мацнеў голас чалавечнасці: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Голас чалавечнасці. Мн., 1970] // Маладосць. № 3; Паэзія жыцця // Нар. асвета. № 11; Канцэпцыя асобы ў драме «Раскіданае гняздо» [Я. Купалы] // Наст. газ. 29 вер.

1972. Время и его герои: [Рэц. на кн.: Белорусские повести. Л., 1971] // Неман. № 12.

1974. Дзіцячы свет і дзіцячы лёс // Нар. асвета. № 10; Другое выданне кнігі аб К. Чорным: [Рэц. на кн.: Барсток М. Кузьма Чорны ў школе. 2 выд., перапрац. і дап. Мн., 1973] // Там жа. № 11.

1975. Ваенна-патрыятычная тэма на ўроках літаратуры ў 4-м класе // Нар. асвета. № 2; Школа маральнасці // Наст. газ. 15 сак.; Сіла слова // Там жа. 21 чэрв.

1976. Пра вядомае па-новаму: [Рэц. на кн.: Пшыркоў Ю. Эпас рэвалюцыі. Мн., 1975] // Нар. асвета. № 8; Галоўная ў жыцці вышыня // Вяч. Мінск. 28 студз.; Шырокае поле даследавання: [Рэц. на кн.: Матрунёнак А. Псіхалагічны аналіз і станаўленне беларускага рамана. Мн., 1975] // ЛіМ. 3 вер.

1977. Асноўныя тэндэнцыі развіцця сучаснай маладой беларускай прозы // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн.; Грани героической темы // Неман. № 1; Вышыня крытэрыяў // ЛіМ. 11 сак.; Людзі на раздарожжы // Там жа. 19 чэрв.; З барацьбы і перамогі // Там жа. 2 вер.

1978. В мире широких возможностей: [Рэц. на кн.: Яскевіч А. У свеце мастацкага твора. Мн., 1977] // Неман. № 10; Праз вякі: [Рэц. на кн. История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977] // ЛіМ. 20 студз.; Што можа крытыка?: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн., 1977] // Там жа. 25 жн.; Выкрыццё прыстасавальніцтва // Там жа. 21 ліп.

1979. Горькая память души // Неман. № 12; Цікавы аспект даследавання: [Рэц. на кн.: Кабаковіч А. Паэзія Максіма Багдановіча. Мн., 1978] // ЛіМ. 20 крас.; Звернута да сучаснасці: [Рэц. на кн.: Жураўлёў В. Структура твора. Мн., 1978] // Там жа. 27 крас. / Сааўт. А. Семяновіч; З усведамленнем мэты // Там жа. 8 чэрв.

1980. Чалавек — гэта цэлы свет // Нар. асвета. № 6; Доверие к пережитому: [Рэц. на кн.: Коваленко В. Иван Шамякин. М., 1979] // Неман. № 9.

1981. Кузьма Чорны // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры 1917—1940. Мн.; Спадчына выдатнага мастака і мысліцеля // Чорны К. Трэцяе пакаленне. Мн.; Свет героя // Маладосць. № 4; Вывучэнне аповесці В. Быкава «Жураўліны крык»: (VII кл.) // Нар. асвета. № 4; «Ведаць цану сабе, свайму жыццю...» // Звязда. 8 лют.; Тры пакаленні Шэметаў: [Рэц. на кн.: Лобан М. Шэметы. Мн., 1981] // Там жа. 10 вер.; Даследуецца літаратура сучаснасці: [Рэц. на кн.: Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1982] // ЛіМ. 16 студз. / Сааўт. А. Семяновіч; Дарогай пошукаў і знаходак: [Рэц. на кн.: Дзюбайла П. У вялікай дарозе. Мн., 1981] // Там жа. 31 ліп.

1982. Канцэпцыя асобы ў драме Янкі Купалы «Раскіданае гняздо» // Неўміручая спадчына. Мн.; Творы вялікага сацыяльнага дзеяння // Янка Купала і Якуб Колас: Некаторыя аспекты творчасці. Мн.; «На жывучай нашай мяжы»: [Рэц. на кн.: Панізнік С. Слова на дабры дзень. Лірыка. Мн., 1982] // ЛіМ. 26 ліст.; Точка отсчета // ЛГ. 9 июня.

1983. Іван Мележ; Васіль Быкаў // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1941—1980. Мн.; Человек, история, эпос: [Рэц. на кн.: Адамчык В. Год нулявы. Мн., 1982] // Неман. № 5; Калі думка ідзе ў глыбіню: [Рэц. на кн.: Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982] // Полымя. № 12; На шляхах змагання // Звязда. 26 ліст.; На сваім грунце: [Рэц. на кн.: Марчук І. Крык на хутары. Мн., 1983] // ЛіМ. 2 вер.

1984. Пафас гуманізму // Чорны К. Вераснёвыя ночы. Мн.; Пазіцыя даследчыка: [Рэц. на кн.: Івашын В. Да вышынь рэалізму. Мн., 1983] // Полымя. № 2; «Сабраць з дарог каменні тыя» // Там жа. № 6; Праўды слых і зрок // Звязда. 5 лют.; Вартасць перажытага: [Рэц. на кн.: Астрашкевіч В. Ад прататыпа да вобраза. Мн., 1984] // ЛіМ. 20 ліп.

1985. Слова пра народную песню: [Рэц. на кн.: Коўтун В. Святло народнага слова. Мн., 1984] // Полымя. № 1; За ўсё ў адказе, або Новыя матывы і пераемнасць традыцый // ЛіМ. 26 ліп., 2 жн.

1.6.

Чорны К. Вераснёвыя ночы: Апавяданні, аповесці. Мн., 1984 / Скл.

Чорны К. Зб. тв.: У 6 т. Т. 1. Апавяданні, публіцыстыка, 1923—1930. Мн., 1988. Т. 2. Сястра; Зямля: Раманы. Мн., 1988. Т. 3. Аповесць, раманы, апавяданні. Мн., 1989. Т. 4. Раман, аповесці, п'еса, публіцыстыка, 1930—1940. Мн., 1989. Т. 5. Апавяданні, аповесці, публіцыстыка, 1941—1944. Мн., 1990 / Скл. з Р. Рамаsuccessors

РАГУЦКІ УЛАДЗІМІР

Рагуцкі Уладзімір
Лаўрынавіч
[27.11(9.12).1917,
в. Цёплае
Чавускага р-на
Магілёўскай
вобл.— 1941], паэт.

Нарадзіўся ў настаўніцкай сям'і. Біяграфічныя звесткі пра У. Рагуцкага вельмі скупыя. Вучыўся ў школе ў в. Старое Пашкава Магілёўскага р-на, дзе яго настаўнікам быў беларускі паэт Я. Журба. Закончыўшы школу, паступіў на літаратурны факультэт Мінскага педінстытута. У інстытуце карыстаўся папулярнасцю сярод студэнтаў, там жа з ім пазнаёміўся М. Аўрамчык. Пасля заканчэння інстытута (1939) працаваў у абласной газеце «Камунар Магілёўшчыны», адкуль быў прызваны ў армію. Загінуў на фронце.

Першы верш («У лагеры») У. Рагуцкі надрукаваў у 1934 у газеце «Піянер Беларусі». У 1940 Дзяржаўнае выдавецтва БССР прыняло да друку першы зборнік яго вершаў, рукапіс якога загінуў у час вайны. Асобныя творы паэта змешчаны ў калектыўных зборніках «Мы іх не забудзем», «Крывёю сэрца», «Покліч долі адзінай». Тэматыка вершаў У. Рагуцкага пераважна звязана з жыццём дзяцей. Пакінуў таксама ўзоры пейзажнай і інтымнай лірыкі, вершы да юбілеяў класікаў рускай літаратуры (А. Пушкін, М. Някрасаў, М. Горкі).

М. М. Караткоў.

Бібліяграфія

1.3.

1934. У лагеры: [Верш] // Піянер Бел. 6 жн.

1935. Наша клятва: [Верш] // Піянер Бел. 11 ліп.; Памяці Паўліка Марозава: [Верш] // Там жа. 9 кастр.

1936. На магіле Валянціна Кацельнікава: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 30 ліп.; Цячэ рэчка цераз горы: [Верш] // Піянер Бел. 16 лют.; Прывет камсамолу // Там жа. 21 крас.

1937. Аленка; Пушкін: [Вершы] // Камунар Магілёўшчыны. 6 ліп.; Так родны бацька сустракае...: [Верш] // Там жа. 3 снеж.; ЛіМ. 30 ліп.; Ты з намі, пясняр-буравеснік!: [Верш] // ЛіМ. 20 чэрв.; Шчасце: [Верш] // Чырв. змена. 29 кастр.

1938. Праходжу я...: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 1; Паштальён: [Верш] // Там жа. № 7—8; Хвоя: [Верш] // Там жа. № 10; Незабудкі: [Верш] // Там жа. № 12; М. А. Някрасаву: [Верш] // ЛіМ. 10 студз.; Выйшлі рана з песняю дзяўчаты...: [Верш] // Там жа. 1 мая; Ты з намі, пясняр-буравеснік!: [Верш] // Чырв. змена. 1 крас.; Над труною Чкалава: [Верш] // Там жа. 20 снеж.

1939. Падарунак: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 4.

1940. 17 верасня: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 9—10; На ўспамін; Чайка: [Вершы] // ЛіМ. 17 чэрв.

1949. 17 верасня; Хвоя; Падарунак: [Вершы] // Мы іх не забудзем. Мн.

1967. 17 верасня; Хвоя: [Вершы] // Крывёю сэрца. Мн.

1979. 17 верасня: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.

1.5.

На рускую мову. Вторая жизнь: «Детским взглядом — мечтательным, долгим...»; 17 сентября; Чайка; Ель: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн., 1985; 17 сентября; Ель: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Кровью сердца. Мн., 1985; Ель: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1985. № 5.

2.3.

На беларускай мове. Аўрамчык М. Паэт і чайка: Успаміны // Дзень паэзіі — 71. Мн., 1971; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

В. М. Грышкевіч.

РАДКЕВІЧ ЯЎГЕН

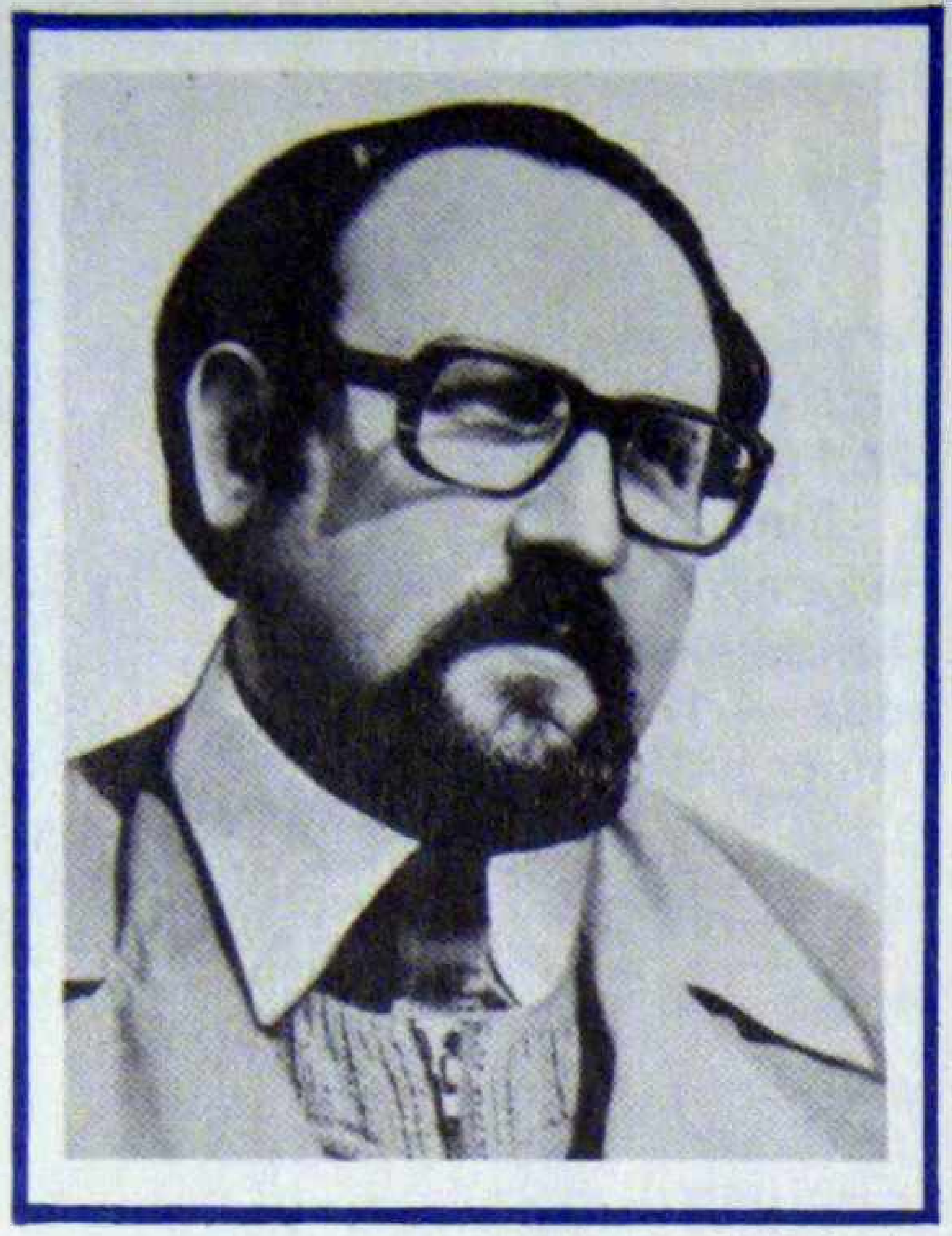

Радкевіч Яўген Рыгоравіч (н. 3.10.1937, г. Сянно Віцебскай вобл.), празаік. Кандыдат гістарычных навук (1974), дацэнт (1979). Член СП Беларусі з 1975. Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў настаўніцкай сям'і. Бацька працаваў дырэктарам дзіцячага дома ў в. Заазер'е, маці — выхавацелькай. У час Айчыннай вайны яны былі ў партызанскім атрадзе, бацька загінуў у 1942. Пасля вайны маці зноў працавала ў дзіцячым доме. Я. Радкевіч у 1954 скончыў Сцяпянскую школу каля Мінска. Паступіў у Інстытут народнай гаспадаркі, але ў хуткім часе пакінуў яго і паехаў у Казахстан на цаліну. Там вучыўся ў Усць-Каменагорскім вучылішчы сельскай гаспадаркі (1955—56), працаваў трактарыстам і камбайнёрам у саўгасах Паўладарскай вобл. (1956—57). Потым перабраўся на Гродзеншчыну, дзе працавала маці, уладкаваўся старшым піянерважатым у Парэцкім дзіцячым доме. У 1958 паступіў на аддзяленне журналістыкі БДУ. З 1960, не спыняючы вучобы, працаваў на Беларускім радыё, быў рэдактарам, пасля заканчэння універсітэта (1963) старшым рэдактарам. Загадваў маладзёжнай рэдакцыяй газеты «Мінская праўда» (1970—71). Вучыўся ў аспірантуры БДУ на кафедры радыё і тэлебачання (1971—74). З 1974 — старшы выкладчык, з 1978 — загадчык кафедры тэлебачання і радыёвяшчання БДУ. Узнагароджаны медалём, Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Дэбютаваў вершамі ў 1958. Першае апавяданне надрукаваў у 1966. Аўтар зборнікаў апавяданняў і аповесцей «Плытагоны», «Месяц Межань», «Горны мёд», аповесцей «Антаніна», «Пешшу праз Галактыку», рамана «Сутокі дзён». У творчасці ўзнімае маральна-этычныя праблемы, раскрывае духоўны свет і станаўленне сучасніка. Раман «Закон прыцяжэння» прысвечаны П. М. Лепяшынскаму. Піша нарысы, артыкулы пра станаўленне і развіццё беларускага радыё, тэлебачання. Творы пісьменніка перакладзены на рускую, украінскую мовы.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Камсамольская дынастыя. Мн., 1968. (Юнацтва ў вялікім паходзе). Рэц.: Лаўроў У. Заўсёды на маршы // Маладосць. 1969. № 2.

Плытагоны: Апавяданні і аповесць. Мн., 1972. Рэц.: Мажэйка А. Шчырасць і рыторыка // ЛіМ. 1973. 19 студз.; Трыгубовіч В. Шчырасць, удумлівасць, разважлівасць // Голас Радзімы. 1974. № 30.

Становление и развитие молодежного вещания на белорусском радио: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1974.

Месяц Межань: Аповесці. Мн., 1976. Рэц.: Анісковіч У. «Знутры» і «збоку» // ЛіМ. 1977. 21 студз.; Жук А. Наперадзе новыя рубяжы // Полымя. 1977. № 3; Марціновіч А. Імкненне быць зразумелым // Маладосць. 1977. № 2.

Антаніна: Аповесць. Мн., 1979. Рэц.: Анісковіч У. Антаніна і яе справы // ЛіМ. 1980. 16 мая.

Маладзёжная радыёпраграма: Станаўленне; Функцыі; Форма. Мн., 1979. Рэц.: Булацкі Р. На прыкладах з жыцця // Чырв. змена. 1980. 21 лют.

Горны мёд: Аповесці, апавяданні. Мн., 1982. Рэц.: Шамякіна Т. Сур'ёзнасць пошуку // Полымя. 1983. № 9.

Беларускае радыё: гісторыя, перспектывы развіцця. Мн., 1983. Рэц.: Булацкі Р. Беларускае радыё: учора, сёння, заўтра // Звязда. 1983. 19 жн.; Яканюк Д. Беларускае радыё ўчора і сёння // ЛіМ. 1984. 20 студз.

Белорусское республиканское радио. 1917—1980 гг.: (История, проблемы формирования и функционирования): Автореф. дис. ... доктора ист. н. Мн., 1984.

Пешшу праз Галактыку: Аповесць. Мн., 1984.

Сутокі дзён: Раман. Мн., 1984.

Закон прыцяжэння: Раман. Мн., 1990.

1.3.

1958. Пачатак: [Верш] // Гродзен. праўда. 27 крас.; Героям хлебного фронта: [Верш] // Знамя юности. 2 окт.

1959. Ветэраны не дэмабілізуюцца // Мін. праўда. 7 чэрв.

1962. На крылах маладосці: Нарыс // Калг. праўда. 6 студз.; Следам за марай: Нарыс // Там жа. 29 крас.; Гаспадар зямлі // Чырв. змена. 21 лют.

1963. Камсамольская пуцёўка; Пісьмо на Радзіму; Выпрабаванне: (Навелы) // Чырв. змена. 23 студз.

1964. Няма прыпынку ў дарозе: Нарыс // Сел. газ. 7 июня.

1965. Концерт Шопена: (Новелла) // Знамя юности. 8 окт.; У эфіры гучыць «Беларуская маладзёжная» // Чырв. змена. 6 мая.

1966. У спёку: Апавяданне // Маладосць. № 5.

1967. Над двинскими кручами // Знамя юности. 14 июня; Дынастыя Белагураў // Чырв. змена. 5 кастр.; Стратэгія камсорга // Там жа. 30 ліст.

1968. На высоте: Документальный рассказ // Знамя юности. 25 апр.

1969. День первый: Докум. новелла // Знамя юности. 22 июня; Пароль поиска — «Веснянка» // Сов. Бел. 17 июля; Залатыя агні: Навела // Чырв. змена. 29 чэрв.

1970. Буяла лета: Аповесць // Маладосць. № 6; Казка пра белага арапа: Апавяданне // Полымя. № 10; «На побывке»: (Новелла) // Знамя юности. 21 янв.; [Рэц. на кн.: Булацкий Г. Ленинской гвардии солдат. Мн., 1970] // Чырв. змена. 9 чэрв.; Актыў шукае дырыжора // Там жа. 16 снеж.

1971. Плытагоны; Агні: Апавяданні // Маладосць. № 5; Плынь дня: Апавяданне // ЛіМ. 25 чэрв.; Лінія інжынера Быкава: Нарыс // Мін. праўда. 17 студз.; Сёмы клас чыстаты // Там жа. 5 лют.

1972. Буран: Апавяданне // Беларусь. № 2; Мелодыі сэрца: Апавяданне // Там жа. № 12; Праздник: Рассказ // Рабочая смена. № 2; «У мяне была рэвалюцыя і Моцарт» // Вяч. Мінск. 25 ліст.; Праз агонь: Нарыс // Звязда. 12 сак.; Палымяным пяром публіцыста: [Рэц. на кн.: Булацкі Р., Сачанка І. Кузьма Чорны — публіцыст. Мн., 1972] // Чырв. змена. 25 ліп.

1973. «Аса» — ці расказ пра тое, як мы змагаліся за высокую дысцыпліну і паспяховасць: Фельетон // Бярозка. № 2; Як я быў абітурыентам: Гумарэска // Вожык. № 16; Калі камень пяе // Вяч. Мінск. 26 чэрв.; Позывные юности // Знамя юности. 6 мая; Пад ветразямі маладосці // Чырв. змена. 3 лют.; Самаўпэўненасць і ўпэўненасць // Там жа. 20 вер.

1974. Сустрэча з песняй // Бярозка. № 1; «Ой, бярозы ды сосны» // Там жа. № 5; Пасля здарэння: [Урывак з аповесці «Выпадак на выратавальнай станцыі»] // Голас Радзімы. № 30; Выпадак на выратавальнай станцыі: Аповесць // Маладосць. № 6; Вясновае неба: Аповесць // Полымя. № 11. Рэц.: Иващенко В. Герой и характер // Дружба народов. 1975. № 7; Школьны вальс: Навела // Звязда. 21 вер.; Знайсці субяседніка // ЛіМ. 1 лют.; Саслужыўцы: Урывак з аповесці // Там жа. 14 чэрв.; Як жывеш, сусед? // Мін. праўда. 16 лют.

1975. Звон сярэбраны цымбал // Бярозка. № 10; Голос вечной юности // Знамя юности. 14 нояб.

1976. Люблю цябе, Белая Русь // Бярозка. № 1; У імя міру // ЛіМ. 24 вер.; Усё пра назоўнік...: [Рэц. на кн.: Наркевіч А. Назоўнік: Граматычныя катэгорыі і формы. Мн., 1976] // Там жа. 19 снеж.

1977. Антаніна: Аповесць //Маладосць. № 9, 10.

1978. Пахнуць рыжыкі: Апавяданне // Беларусь. № 12; Незабыўная сустрэча // ЛіМ. 17 ліст.; На актуальной волне // Сов. Бел. 5 янв.

1979. Імя высокае — хлеб // Беларусь. № 8; Сіла зямная: Замалёўка // ЛіМ. 27 крас.; Сутнасць не ў жанры // Там жа. 23 ліст.; Слово о хлебе: (Заметки писателя) // Сов. Бел. 12 авг.

1980. Змова: Апавяданне // Бярозка. № 9; Этапы развіцця і структура Беларускага радыё // Веснік БДУ. Сер. 4. № 3; Горны мёд: Апавяданне // Полымя. № 10; Высветліў, дапоўніў, узбагаціў... // ЛіМ. 4 ліп.

1981. Па песні ў Агародніki: Аповесць // Маладосць. № 7; Дыялогі аб палескай цаліне: Нарыс // Полымя. № 1; Тысяча песень Казахстана: Нарыс // Там жа. № 12; Шчодры свет думак і пачуццяў // ЛіМ. 30 студз.; Яначка: Апавяданне // Там жа. 15 мая; Змова: Апавяданне // Ніва. 13, 20 вер.

1982. Тысяча песень Казахстана: [Нарыс] // Вечная крыніца. Мн.; Неверагодная гісторыя: Апавяданне // Бярозка. № 9; Савецкае радыёвяшчанне як адзіная сістэма // Веснік БДУ. Сер. 4. № 3; Сутокі дзён: Раман // Полымя. № 9—11. Рэц.: Бярозка П. Стваральнікі і спажыўцы // Віцеб. рабочы. 1983. 2 сак.; Як бясконцая рака жыцця: [Рэц. на кн.: Нечай О. Телевидение как художественная система. Мн., 1981] // Звязда. 7 мая; Движение без опасности // Знамя юности. 3 окт.; Сказ пра белы горад: [Рэц. на кн.: Лукша В. Белыя берагі. Мн., 1981] // ЛіМ. 29 студз.

1983. Энергія часу // Беларусь. № 3; Быццам Нёман-рака... // Бярозка. № 10; Пра свой час, пра сваё пакаленне: [Рэц. на кн.: Чыгрынаў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983] // Наст. газ. 10 жн.

1984. Беларускае радыё ў гады барацьбы за вызваленне Беларусі // Веснік БДУ. Сер. 4. Філалогія, журналістыка, педагогіка, псіхалогія. № 2; Пешшу праз Галактыку: Аповесць // Маладосць. № 2.

1985. Радио в период социалистической революции и упрочения Советской власти в Белоруссии // Веснік БДУ. Сер. 4. № 3; Белорусское радио — мощное оружие в борьбе советского народа против фашизма (1941—1945 гг.) // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 10. № 3; Тысяча дней // Телевидение. Радиовещание. № 5; Камісар: Нарыс // ЛіМ. 19 ліп.

1.5.

На рускую мову. Зима на спасательной станции: Повести / Пер. А. Островский. М., 1977. (Молодые писатели). Рэц.: Вішнеўскі І. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 14 ліп.

Плотогоны: Повести, рассказы / Пер. В. Бжезовский. М., 1983. Рэц.: Леванович Л. // Неман. 1984. № 5.

Хроника весенней непогоды: Роман, повесть / Пер. В. Бжезовский. М., 1988.

Месяц Межень: Главы из повести / Пер. А. Островский // В мире книг. 1977. № 3; Сказка про Белого Арапа: [Апавяданне] / Пер. О. Ждан // Неман. 1980. № 5; Месяц Межень: [Аповесць] / Пер. А. Островский // Белорусские повести. Л., 1981; Антонина: (Повесть) / Пер. В. Бжезовский // Неман. 1983. № 7, 8.

На ўкраінскую мову. Вогні: Оповідання / Пер. А. Таран // Дніпро. 1974. № 2; Комс. Запоріжжя. 1975. 30 січ.

2.3.

На беларускай мове. Андраюк С. Духоўны свет чалавека // Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980; Ягож. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 105—106; Анісковіч У. Гаспадару — гаспадарыць // ЛіМ. 1975. 18 крас.; Дзюбайла П. Знайсці сябе // Там жа. 1985. 4 лют.; Ягож. Наш сучаснік — у жыцці і літаратуры. Мн., 1984. С. 49—52; Каваленка В. Пазіцыя пісьменніка і духоўны свет героя // Полымя. 1975. № 12; Лазарук М. Часу непадуладнае. Мн., 1981. С. 185—186, 188; Локун В. Сучасны беларускі раман // Полымя. 1983. № 12; Мажэйка А. На ўздыме пяцігодкі // ЛіМ. 1973. 13 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

В. У. Смольская.

РАЗАНАЎ АЛЕСЬ

Разанаў Алесь (Аляксандр Сцяпанавіч; н. 5.12.1947, в. Сялец Бярозаўскага р-на Брэсцкай вобл.), паэт, перакладчык, эсэіст. Член СП Беларусі з 1972. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Я. Купалы (1990, за кнігу паэзіі «Вастрыё стралы»).

Нарадзіўся ў сям'і служачых. Бацька, Сцяпан Іванавіч (1910—86), паходзіў з в. Вялікая Ржакса (Тамбоўская вобл.), прыехаў з геадэзічнай экспедыцыяй у Беларусь, дзе і застала яго вайна. У 1942 схоплены фашыстамі і вывезены ў Германію, дзе працаваў на заводзе, знаходзіўся ў канцлагерах Заксенхаўзен і Маўтхаўзен, з якога ў 1945 вызвалены Савецкай Арміяй. Вярнуўся да сям'і на Брэстчыну і застаўся жыць у в. Сялец. Маці, Надзея Іванаўна, працавала медсястрой, фельчарам-акушэркай, пазней — у бальніцы ў в. Сялец, цяпер на пенсіі. У 1955 А. Разанаў пайшоў у Сялецкую сярэднюю школу, якую закончыў у 1966 і паступіў на філфак БДУ. Адначасова з вучобай у 1967—68 працаваў ліцейшчыкам на Мінскім заводзе ацяпляльнага абсталявання. У 1969 перавёўся на філалагічны факультэт Брэсцкага педінстытута (закончыў у 1970). У 1970—71 выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Кругельскай сярэдняй школе Камянецкага р-на. У 1971—72 у Савецкай Арміі. З 1972 літсупрацоўнік газеты «Літаратура і мастацтва» і бюлетэня «Родная прырода». З 1974 рэдактар, затым старшы рэдактар выдавецтва «Мастацкая літаратура». З 1986 на творчай рабоце. Вучыўся ў славістычнай школе ў Чэхаславакіі (1988). З 1990 старшыня Беларускага рэспубліканскага фонду імя Рэрыхаў, з 1992 навуковы супрацоўнік Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны. Віцэ-прэзідэнт Беларускага Пэн-цэнтра. Сябра Рады СП Беларусі (з 1990). Узнагароджаны дыпломам ЮНЕСКА за ўдзел у міжнародным літаратурным конкурсе «Сустрэча двух сусветаў».

Першыя публікацыі А. Разанава з'явіліся ў 1961 у піянерскіх газетах. Аўтар зборнікаў паэзіі «Адраджэнне», «Назаўжды», «Каардынаты быцця», «Шлях — 360», «Вастрыё стралы», «У горадзе валадарыць Рагвалод» (Вершаказы і пункціры). Творчасць паэта сведчыць аб яго неардынарным мысленні і нетрадыцыйным вобразна-паэтычным самавыяўленні. Наватарскія жанравыя і рытміка-інтанацыйныя формы яго паэзіі вызначаюцца гуманістычным напаўненнем, багатым жыццёвым зместам. Як адзначаў вядомы крытык В. Бечык, «ён абапіраецца на вялікі вопыт сусветнага мастацтва. Мы ўбачым у яго творах і баладны лад, і сучасную жанрава-стылявую раскаванасць, і асаблівую ёмістасць усходніх танка і хоку, і ўласцівыя сюррэалізму сродкі і прыёмы пісьма». У нечаканасці асацыяцый, метафарычнай вастрыні і дакладнасці, заснаваных на збліжэнні далёкіх паняццяў, адкрываецца неабсяжны інтэлектуальны падтэкст. Філасофскі роздум над бясконцым і непаўторным светам прыроды, грамадскім быццём і неабмежаванымі духоўнымі магчымасцямі чалавечай асобы, над маральна-этычнымі праблемамі сучаснасці найбольш поўна выяўляецца ў верлібры і яго разнавіднасцях — квантэмах і версэтах. Паэзія А. Разанава патрабуе ўдумлівага і неаднаразовага прачытання, заўсёды адкрывае новыя абсягі творчай індывідуальнасці. Выступае з артыкуламі па пытаннях сучаснага літаратурнага працэсу, а таксама ў жанры эсэістыкі. Вядомы як перакладчык. Яго творы перакладзены на англійскую, балгарскую, грузінскую, чувашскую, чэшскую, эстонскую мовы.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Адраджэнне. Мн., 1970. Рэц.: Альферович А. Первая веха поэта // Заря. 1970. 4 нояб.; Бярозкін Р. Пахвала і папрокі // Беларусь. 1970. № 7; Валин Т. ...И посягай на победу // Неман. 1970. № 11; Вярцінскі А. Радасць няпоўная // Полымя. 1970. № 10; Колтун В. Первые мелодии // Сел. газ. 1970. 2 авг.; Поляк В. Разрэз па вертыкалі // Чырв. змена. 1971. 24 сак.; Ралько І. Пошукі сутнасці // ЛіМ. 1971. 28 мая; Яфімаў Ф. Радуюся таленту // Маладосць. 1970. № 10.

Назаўжды: Вершы і паэма. Мн., 1974. Рэц.: Колесник В. Поэзия ускорений // Заря. 1974. 26 дек.; Лабанок А. ...Ад задумення да задум // Віцеб. рабочы. 1975. 5 сак.; Марціновіч А. Слова ў пошуку // Маладосць. 1975. № 1.

Каардынаты быцця: Паэмы. Мн., 1976. Рэц.: Яфімаў Ф. Гэта — сур'ёзна // ЛіМ. 1976. 19 снеж.

Шлях — 360: Паэмы і вершы. Мн., 1981. Рэц.: Адамович Г. В глубь образа // Неман. 1982. № 12; Ліпневіч В. На шляхах устрывожанага духу // Беларусь. 1983. № 11; Марчанка С. Час думаць і шукаць; Сідарэвіч А. Пераўзысці зацверджаныя межы і ўяўленні // Маладосць. 1982. № 8.

Вастрыё стралы: Версэты, паэтычныя мініяцюры. Мн., 1988.

У горадзе валадарыць Р́агвалод: Вершаказы і пункціры. Мн., 1992.

1.3.

1961. Пеўні: [Верш] // Піянер Бел. 31 сак.

1963. Вырваны ліст: [Апавяданне] // Бярозка. № 11.

1964. Трактарыст; Каля кастра: [Вершы] // Бярозка. № 5; Штурман: [Верш] // Там жа. № 7; Родны край: [Верш] // Там жа. № 8; Ля карты: [Верш] // Там жа. № 9; На пальчыкі травы ўзнімаюцца: [Верш] // Там жа. № 10; Бяроза Картузская: [Верш] // Заря. 19 дек.; Чырв. змена. 15 ліп.; Студзень: [Верш] // ЛіМ. 18 снеж.; «Ілбы абціраючы потныя...»: [Верш] // Чырв. змена. 18 ліст.

1965. Студзень: [Верш] // Бярозка. № 1; Маланка: [Верш] // Заря. 8 сент.; «Непераможны, зацяты...»: [Верш] // Чырв. змена. 5 снеж.

1966. Немагчымае: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Маладосць: [Верш] // Заря. 18 марта; «Які запал! Які размах!..»: [Верш] // Знамя юности. 10 июля; Пошук; Мова; Немата; Кампазітар; «Не, не прагну я...»; Спякота; Адкрыццё: [Вершы] // ЛіМ. 11 студз.; Вышыня; Сляды: [Вершы] // Чырв. змена. 5 крас.; «Твае бары ў цішы напеўнай...»; Пошук: [Вершы] // Там жа. 17 крас.; «Сумненне жорсткае сягоння...»: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; «Адпачыць ад непаладку...»: [Верш] // Там жа. 18 снеж.

1967. Родны край; Каля кастра: [Вершы]; Вырваны ліст: [Апавяданне] // Напісалі кніжку самі. Мн.; Немагчымае; Паганіні; «Не, не прагну я долі лепшай...»; Адкрыццё; Мова; «Цячэ праз цемру і пустэчу...»; Пошук: [Вершы] // Натхненне. Мн.; Чалавек; Паганіні; Воля: [Вершы] // Беларусь. № 8; Маладосць; Почырк майстра; «Цячэ праз цемру і пустэчу...»; Маланка; «Наіўны хлопчык з сіняй казкі...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; Бяроза-Картузская: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 1; «Круцілася планета цэнтрыфугай...»: [Верш] // Там жа. № 8; «Не прагну я долі лепшай...»: [Верш] // Заря. 11 янв.; Фарбы: [Верш] // Там жа. 7 марта; «Цячэ праз цемру і пустэчу...»: [Верш] // ЛіМ. 6 студз.

1968. Бяроза Картузская; Вясна — мастак; Спякота; Маланка; Мова; Пошук; «Не, не прагну я долі лепшай...»: [Вершы] // Вачамі дзяцей. Мн.; Камсамолу: [Верш] // ЛіМ. 29 кастр.

1969. Маладосць: [Верш] // Беларускі каляндар на 1970 год. Беласток; Змагарам «Маладой гвардыі»: [Верш] // Беларусь. № 10; Ленін — гэта мы!: [Верш] // Заря. 25 окт.; Крылы; Эксперымент; Урал: [Вершы] // Там жа. 30 нояб.; Радзіме: [Верш] // Звязда. 29 ліст.; Чырв. змена. 23 ліст.; «Урал, Урал...»; Эксперымент: [Вершы] // ЛіМ. 19 жн.; Томаз Кампанела: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; З Леніным у сэрцы: [Верш] // Чырв. змена. 26 кастр.

1970. Шчасце; Мы — ад Праметэя; «Да ўсходу гарланяць пеўні...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Пісьмы: [Верш] // Заря. 21 марта; Пункціры: [Вершы] // ЛіМ. 17 ліп.

1971. Прамільгнуўшае; Барабаншчык; Балада прыкметы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Немагчымае: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; «Мо прэрададзень, мо здзяйсненне...»; «Яны маўчалі на допыце...»; Барабаншчык; Трывогі; «Будуе заводы, уздымае аблокі...»; Празорца: [Вершы] // Маладосць. № 3; Адлюстраванне; Безгалоссе; Дотык: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Сродак ці мэта?: [Верш] // Заря. 9 янв.; Узыход: [Верш] // Там жа. 27 марта; Ўздымацца дрэву маладому: [Верш] // ЛіМ. 26 ліст.

1972. Радзіма: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Пачатак; «Ліняе бярозавы гай...»; «Сачу вясну. Жыву ў Міжбор'і...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Назаўжды: Паэма // Заря. 9 дек.; Першапраходцы: [Верш] // ЛіМ. 14 студз.; Права на жыццё // Там жа. 4 жн.; Песенная існасць творчасці: [Рэц. на кн.: Русак А. Выбранае. Мн., 1972] // Там жа. 29 вер.

1973. Праліцца ліўнем вершаў: [Рэц. на кн.: Карызна У. Святло ліўня. Мн., 1972] // Беларусь. № 4; Няспраўджаныя абяцанні: [Рэц. на кн.: Ставер А. Жураўлі ляцяць. Мн., 1972] // Маладосць. № 1; Назаўжды: Паэма // Там жа. № 2. Рэц.: Алексиевич С. Обретение голоса // Знамя юности. 1973. 9 мая; Пункціры: [Верш] // Маладосць. № 12; Пра духоўны свет лірычнага героя: [Рэц. на кн.: Крупенька Я. Нядзеля. Мн., 1972] // Полымя. № 1; Урывак з паэмы «Назаўжды» // Знамя юности. 6 сент.; Сакавік; Пункціры: «Дарога колішняя дыбам...»; «Вясна... Нявеста... Маладосць...»; «Ляцяць — праз леты... зімы...»; «Дарога без яе пустуе...»: [Вершы] // Чырв. змена. 29 сак.; «Усё хутчэй, усё хутчэй...»: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Першапраходцы: [Верш] // Там жа. 23 вер.

1974. Асэнсоўваючы ўбачанае: [Рэц. на кн.: Ласкоў І. Кружное лета. Мн., 1973] // Маладосць. № 8; Было балота: Трыпціх // Там жа. № 12; Радзіма; «Іх далячыні развялі...»: [Вершы] // Знамя юности. 6 янв.; Назаўжды: Урыўкі з паэмы // Чырв. змена. 3 студз.

1976. Эксперымент; Немагчымае: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; От совещания к съезду: [Інтэрв'ю]; Амега: Трыпціх: (З кнігі «Каардынаты быцця») // Знамя юности. 12 мая.

1978. «Радзіма, да цябе з мальбой...»; «Урал, Урал!..»; Нявыказаная балада: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Балада прыкметы; Арышт Кастуся Каліноўскага; Балада пратэсту: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; У поцемках, з ліхтаром: Паэма // ЛіМ. 11 жн.

1979. «Радзіма, да цябе з мальбой...»: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Малюнкі на нерухомай плыні // Маладосць. № 9.

1980. «Радзіма, да цябе з мальбой...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Квантэмы // Маладосць. № 2.

1981. Медытацыі наўзбоч «Шляху — 360» // Вобраз — 81. Мн.

1982. Радзіме: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Созвучие муз // Литва лит. № 2 / У сааўт.; Две книги, два поэта, две судьбы... // Там жа. № 5; Папярэджанне: [Урывак з паэмы]; Квантэмы // Голас Радзімы. 28 кастр.; Нататкі на дубовых лістах // Там жа. 4 ліст.

1983. Уступнае слова // Братэрства. Мн.; Нататкі на дубовых лістах // Вобраз — 83. Мн.; «У цёмныя нетры ўторгваюцца карані...»; «Зноў чалавек апынаецца на руінах...»; Ікар; «У невадах разумення...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Здарэнні; Абсяг; Бязмежжа; Мэта: [Вершы] // Маладосць. № 8; Дарэшты; Пярэчанне; Падзел; Навобмацак; Зброя; Апора; Спадчына; Апошні час; Шыльдачкі: [Вершы] // ЛіМ. 26 жн.

1984. Марцэліюс Марцінайціс // Братэрства. Мн.; Квантэмы; Скрыжаванне Францішка Багушэвіча // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Барабаншчык: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; На гэтай зямлі; Заваёўнікі; Птах; У крузе; Вучань чараўніка; Чорны абраз; Зацьменне; Сінія людзі: [Вершы] // Беларусь. № 12; «Меў гуслі — на грудзях віселі...» // ЛіМ. 23 ліст.

1985. Далечыня; Сляды; Сіні туман; Разам з травой; Мяжа; Рэчы; Камяні: [Вершы] // Маладосць. № 11; Паверхня; На другі год вайны; Будучыня; У старой хаце; Лесвіца; Гаворка Саша: [Вершы] // ЛіМ. 19 ліп.

1.4.

Сая К. Гэй, хавайцеся!: Аповесць-казка / З літ. Мн., 1982.

Авіжус Ё. Час, калі пусцеюць сядзібы: Раман / З літ. Мн., 1989.

Шэкспір У. Тры камедыі: Дванаццатая ноч, альбо Чаго пажадаеце; Утаймаванне наравістай; Сон у Іванаву ноч / З англ. Мн. 1989 / Сааўт. пер. Я. Семяжон.

Белы замак на гары: Выбр. паэзія / З літ. Мн., 1992.

1968. Гартвіг В. Мары і рэчаіснасць: [Верш] / З ням. // Пярэднія выйшлі ў заўтра. Мн.; Дзімаў Я. Красавіцкі настрой, ці спроба аўтабіяграфіі; Петкава Ваня; Праводзіны: [Вершы] / З балг. // Маладосць. № 10; Інджаў М. Эскімосы: [Верш] / З балг. // Чырв. змена. 28 ліп.

1969. Вылчаў Н. Раптоўнае пачуццё: [Верш] / З балг. // Дзень паэзіі — 69. Мн.

1970. Давыдкаў І. Паэтычны санет; Плач па Эрнеста Гевары; Малюнкі з канцлагера «Тэразін»; Айсбергі; Заліў; Нарэшце...; Рыпяць ветрака спрацаваныя колы; «Мужныя людзі, паэты й садоўнікі самі...»; «Як сонца на захадзе...»: [Вершы] / З балг. // Давыдкаў І. Крокі вернасці. Мн.

1971. Ракіцін Н. Рудакопы; Попдзімітраў Э. Сейбіт; Дэбеленаў Д. «Каменнем на грудзі...»; Лілieў Н. Гнятуць падвянчальныя ўборы; Смірненскі Х. Чырвоныя эскадроны: [Вершы] / З балг. // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Някрасаў М. Нявесце, якая варожыць; «Святое пачуццё! Дзе спынім свой крок...»; «О Муза! Рвецца ніць жывая!..»; Наследаванне Шылеру: [Вершы] / З рус. // Някрасаў М. Лірыка. Мн.

1972. Нерыс С. Дружба; Бярнотас А. Дзеці ля помніка Леніну: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 4 жн.

1973. Чынтулаў Д. Паўстань, паўстань, юнак балканскі; Славейкаў П. Чакае будучыня нас; І зніклa жорсткасць; Каравелаў Л. Надышла вясна; Боцеў Х. Мая малітва; Вазаў І. Апалчэнцы на Шыпцы; Вялічкаў К. О, хай сціскаюць сэрца мне трывогі; Выгнаннік; Славейкаў П. «Непрыкметная сцяжына...»; «Адзін пагляд!.. Адно скупое слова!..»; «Бязмоўны, сляпы, пахаваны...»; «Пакуль юнацтва — ззяе дзень вясны...»; Царкоўскі Ц. Гурбетчыя; Дзень за днём; Хрыстаў К. Старая песня; Жуpавы; Баяджыеў Д. Ноччу; Палянаў Д. Нарадзіўся бог; Траянаў Т. Лёс Салаўя; Смерць у раўніне; Лілieў Н. «Збяруцца, прыйдуць з далечы сівой...»; Дэбелянаў Д. Светлая вера; Пісьмо; «Каменнем на грудзі лягло ліхалецце...»; Забіты; Ракіцін Н. У імгле згубіліся шляхі; Рудакопы; Шумі, шумі, пануры лес; Попдзімітраў Э. Сейбіт; Вуглякопы; Ясенаў Х. За гранітнай агароджай; Смірненскі Х. Вуглякоп; Браты Гаўроша / Сааўт. пер. Н. Гілевіч; Расцветнікаў А. Паэт; Спадман; Смірненскі Х. Чырвоныя эскадроны; Кюляўкаў К. Нікадзім: [Вершы] / З балг. // Хай зорыць дзень! Мн. Рэц.: Вішнеўскі І. За прыгажосць часоў наступных // ЛіМ. 1973. 16 ліст.

1974. Жукаўскас А. Камяні; Апошняя гавань; Аблачынка; Бацькава магіла; Нязрушаныя горы: [Вершы] / З літ. // Бяздомная любоў. Мн.; Балтакіс А. Дружба: [Верш] / З літ. // Звязда. 20 сак.; Яго ж. Роздум за рабочым сталом: [Верш] / З літ. // Наст. газ. 20 сак.

1975. Германаў А. Дзіканя; Знак Блізнятаў; Дзікая качка наўскрай затокі; «У ястраба страляе паляўнічы...»: [Вершы] / З балг. // Германаў А. Касцёр на вяршыні. Мн.; Марцінкявічус Ю. Homo sum: (Кароткая імша): [Паэма] / З літ. // Далягляды. Мн.; Германаў А. Дзіканя: [Верш] / З балг. // Чырв. змена. 2 кастр.; Яго ж. Дзікая качка наўскрай затокі; Давыдкаў І. Заліў; Плач па Эрнеста Гевары: [Вершы] / З балг. // Чырв. змена. 5 кастр.

1976. Букантас А. Чыгунка ночы; Збажына; Углыб; І зноў 22 чэрвеня; Іван Грозны. Восень. 1579: [Вершы] / З літ. // Маладосць. № 1.

1977. Нерыс С. Жнівеньскія зоркі; Прыйдзі; «Бы з ранай непрытомнай...»; «Нашто мне плён мой...»; «Мо ноччу стукне акяніца...»; «Не забуду...»; Мы — салдаты; «Я вярнулася дамоў...»; Борута К. «Мінае лета...»; «Стане цяжка..»; Мікалайціс-Пуцінас В. Да радасці; Роднай зямлі; Два сонцы; Ave vita; Кліча; Анайціс В. «З высокага неба...»; «Не кранай маіх рук...»; Скінкіс А. Цішыня; «Іграе Шапэна на ўзгорку яліна...»; Зямля; Стопні дрэў; «Уваходзіла ў дзверы...»; Венцлава А. Танец дажджу; Сонца!; Як жыў бы я?; Сухмень; Нараджэнне верша; Я хацеў бы...; Я жыў...; За годам год...; Твая рука; Дыханне цемрадзі; Гэты век спакою нам не зычыў; Корсакас К. Ля агню; Дрэвам; Жукаўскас А. Аблачынка; Бацькава магіла; Прыпар; Загад; Капанне бульбы; Нятленнасць; Загіпсаваныя раты; Няжытае; Матузявічус Э. У навальнічную ноч; Паўтарэнне; Хлеб; «Я шмат навучыўся...»; Мае зімы; Мне трэба мора; «Пара адведаць зноў...»; «Русявыя жанчыны...»; Засні; Межэлайціс Э. Кардыяграма; Першы снег; Малюнак Чурлёніса; Бяссонне; Дравініс П. «Да роднай хаты прытулюся...»; Там, на беразе, хатка; Іграе вясна; Крыніца ёсць: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Малдоніс А. Слёзы; Прыцемкі; Туга па снезе; Апошняя нядзеля лета; Замірэнне; Пуйшытэ А. Зямлі; Агню; Марцінкявічус Ю. З «Паэмы агню»; Каралюс В. «Калі брамы вясёлак...»; «Ні весніц, ні брам, ні дзвярэй...»; Вулей; Скучайтэ Р. Час; «Я на нічыйнай зямлі...»; Зямля; «Лепшымі становімся ад клёнаў...»; Камяні; Страта; Рамчус П. Крыўда; «Птушка, птушка...»; Ці зможаш?..; Юшкайціс І. Белае і чорнае; Лебедзі; Чэрвеньская ноч; Бярнатас А. Зайдзіце, дрэвы; А сэрца б'ецца; Каханне; Шукаю цябе; Скіфы; Залева. Вайсковыя могілкі; Крошка хлеба; Неба; Дабульскіс А. Лістапад; Світальны санет; Танец; Кятуракіс Р. Эцюд на пергаменце; Дзяльба; Сустрэча; Найшчаслівы; Марцінайціс М. «Дзеці нібы трава...»; «Я — дрэва...»; У дождж; «Хто гэта дзяўчына...»; Парог; Шымкус У. Пачатак; Фарарскія астравы; З «Паэмы паштовак»; Млын; Пчолы-ўцякачкі; Санкта Сімпліцытас; Адыход з раю; Жалеза і срэбра; Вайчунайтэ Ю. «Абвесціцца „восем" на вежы...»; «Бы падводныя травы — нуда...»; Вуліца далечыні; Даўняя Нагляй; Трыпціх дажджу; Музейная вуліца; Бухта; Чайкі; Лета; Марысі; Клоун; Палілёніс П. Бацькоўская спадчына; Кантаўтас І. Штыль; Туман; Абуджэнне; Бабінае лета; Пасля дажджу; Букантас А. І зноў 22 чэрвеня; «Тых людзей я не ведаў...»; Смерць птушкі; Іван Грозны. Восень. 1579; «Чыгунка ночы...»; Гяда С. Сямірадкоўе пра бязмоўную пагібель; Песня ў год мору; Пальчынскайтэ В. Зязюля...; Зялейня з лебедзем; Пад сонцам; Балюконітэ О. Будзённыя вершы; «На ноч пераводзяць карову...»; Спакой; Крокі; «Усё камусь належыць...»; «Не бывае ўрэшце вінаватых...»; Саўкайцітэ Д. «А ты не цвялі...»; «Ты не вер, што застануся...»; «Пчаліная маладосць...»; Я — сасна: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2.

1978. Паптонеў С. Знаёмства; Пяшчотнасць; Даланя; Праўда: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 17 ліст.

1979. Дрылінга А. «Прысягаю зямлі...»; Матузявічус Э. Матыў старой песні; Мне трэба мора; Пальчынскайтэ В. Зялейня з лебедзем; Пад сонцам: [Вершы] / З літ. // Вяч. Мінск. 17 мая.

1981. Марцінкявічус Ю. Крылатыя сосны; Спроба знайсці; Пакаленне; Гаручы куст; Чаканне вясны; Цёмны вечар; Пад зоркай высокай; Ліпа; Вяртанне птушак; Час; «Калі гаворым аб айчыне...»; «Спакой тым, хто нічога не жадае...»; «Душа напоўнілася крыкам жураўлёў...»; «Калі стараецца прыпомніць дрэва...»; «...І прыдумалі, які я...»; Лагода гэтае жыццё; Поўнач І; Поўнач ІІ; Літва; Раны; Нёман ІІ; Паэт; Акно; «Паслухмяны я з табой, агонь...: [Вершы] / З літ. // Марцінкявічус Ю. Трава і камень. Мн.; Марукас К. У навагоднюю ноч: [Апавяданне] / З літ. // Вясёлка. № 1; Балтакіс А. «Я адыходжу...»; Дзегуцітэ Я. Эцюд; Марцінкявічус Ю. Чаканне вясны; Матузявічус А. Матыў старой казкі; Рэймерыс В. Яшчэ пра чалавека: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 13 лют.

1982. Гяда С. Кветкі Паблу Пікасу; Божая сямейка; Себясцян 1943; Нядзельная песенька; Паэт Лі Бо глядзіць на пейзаж: [Вершы] / З літ. // Братэрства. Мн.

1983. Марцінкявічус Ю. Дзённік, што не мае датаў: Нататкі / З літ. // Братэрства. Мн.; Марцінайціс М. Маленства; Праз мяне; Дождж: [Вершы] / З літ. // Маладосць. № 12.

1984. Марцінайціс М. Балады Кукуціса: [Вершы] / З літ. // Братэрства. Мн.; Машотас П. Зайка-зладзюжка: Апавяданне; Зімою: Урывак з аповесці; Вайжгантас. Казка віленскага замка; Рагана Ш. Вішні; Барута К. Певень ідзе на паншчыну; Мілюнас В. Суніцы; Марукас К. Салдацкі гасцінец; Лапкаўскас Р. Стрыгунок: [Апавяданні] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Межэлайціс Э. Пераможа не той, хто руйнуе: [Верш] / З літ. // Межэлайціс Э. Чалавек. Мн.; Рэрых М. Свяшчэнныя знакі; У танцы; Вечнасць: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 11.

1985. Чурлёніс М. [З дзённіка]; Казка; [Афарызмы]; Саната; Мора: [Вершы] / З літ. // Братэрства. Мн.; Попа В. Жалезная яблыня; Глыбока — у нас; Сэрца крэменю; Сон крэменю; Гульня ў попел; Сутыкненне ў зеніце; Няпамятлівы лік; З'яўленне; Змей у чэраве; Голуб у галаве; Зямное сузор'е; Вршацкі ідал; У вёсцы прадзедаў; Чырвоны згублены чабаток; Неабарваны працяг; Неадкладнае вяртанне; Зламаныя рогі; Той свет; Безумоўная мэта; Размова з макамі: [Вершы] / З сербахарв. / Далягляды. Мн.; Малдоніс А. Імгненне; «Ішлі з табой дасвеццем...»; «Выносяць чайкі крык свой белы...»; Слёзы; Птушыны спеў; Вечаровы верш; Свет; Пра шчасце думаю; Начное неба; Пра сябе; Прыцемкі; Апошняя нядзеля лета; «Пара асэнсавання...»; Бяссонніца; Дыханне; У чаканні касавіцы; Ненароджаны верш; Будзь шчасны; Туга па снезе; Зёлкі; Летняе рэха; Замірэнне; Зімовая ралля; Гасцініца; Мора снегу; Хваля крыві і голас; Крокі за спіною; Староннія думкі; Размова; Дзве развагі; Бэз і крываўнік; «Спеў скончаны...»; Белы ліст; Скарбы; Пераўтварэнне; Словы, што вымаўляюцца губамі; «Быццам лёзы два...»; Набліжэнне; Казачны луг; «Маці мая...»; «Думаецца ўсё жыццё...»: [Вершы] / З літ. // Малдоніс А. Вадзяныя знакі. Мн.; Яго ж. «Думаецца ўсё жыццё...»; Скарбы; Начное неба; «Пара асэнсавання...»; У чаканні касавіцы; Староннія думкі; «Спеў скончаны...»: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 8; Марцінкус В. Біблія для бедных: Лубок XVII стагоддзя / З літ. // ЛіМ. 27 вер.; Хлебнікаў В. «Чарот-вечарот...»; Нетры; «Сягоння зноўку я пайду...»; «Сядзіба ноччу, чынгісханы!..»; Мае паходы; «Кратае сінія дрэвы кіпцюр...»; Прашчур; «Вецер-нямеча...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 22 ліст.

1.5.

На англійскую мову. Speech; Unuttered Ballad; The Ballad of the Omen; The Drummer / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На балгарскую мову. Експеримент: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Лит. фронт. 1975. 16 окт.; Завет: [Верш] / Прев. Н. Вълчев // Пламък. 1977. № 2.

На грузінскую мову. Вандроўны горад / Пер. Н. Кабердзе. Тбілісі. 1987.

Запавет; Пачатак: [Вершы] / Пер. Т. Абуладзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На канада мову. [1 верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На латышскую мову. Novēlējums; Bundzinieks; Krāsas; Valoda; Balāde par zīmēm / Atdz. Z. Purvs // Saālsmaize. Rīgā, 1974; «Alesa Razanava jaunākajā dzejolu krājumā...»: / Saruna ar dzejnieku A. Razanavu / Atdz. U. Bērzinš; Havorka Saša; Iekarotāji; Pēdas; Apara; Aptumsums; «Divi galamērki, kuri ir pretrunā viens ar otru...»; Aplī / Atdz. U. Bērzinš // Lit. un Māksla. 1984. 13. Jūl.

На літоўскую мову. «Tevyne...»; Kosto Kalinausko areštas; Priesakas / Vert. P. Palilionis // Nemunas. 1976. Nr 1; Nebaigta balade / Vert. V. Palčinskaite // Komjaunimo tiesa. 1978. Lapkr. 17; «Tai tavo balsas, netektie...» / Vert. V. Palčinskaite // Lit. ir menas. 1978. Lapkr. 25; Giesmiu giesme // Lit. ir menas. 1984. Lapkr. 24.

На польскую мову. Linie przerywane: «Cośmy przeżyli...ф»; «Nie powróci wojownik...» «Pić mleko...»; «Przedziwna bitwa...»; «W samej głębi rozpaczy...a»; Pytanie / Tł. F. Nieuważny // Regiony. 1975. Nr 2.

На рускую мову. Солдат; «Шмеля жужжанье золотое...»: [Вершы] / Пер. Г. Куренев, И. Шкляревский // ЛГ. 1966. 12 мая; Урал; Эксперимент: [Вершы] / Пер. И. Ласков // Неман. 1969. № 6; Начало: [Верш] / Пер. В. Элькин // ЛГ. 1974. 18 дек.; Невозможное: [Верш] / Пер. В. Липневич // Неман. 1978. № 12; Барабанщик; «Живу в Межборье, без заботы...»; «Когда мы были просто знакомы...»; Промелькнувшее: Заповедь; Пунктиры: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Слово по кругу. Мн., 1981; Поэма жатвы; «Меня зароют в землю, как зерно...»; Поэма колодца: [Вершы] / Пер. В. Липневич // Лит. учеба. 1981. № 3; Барабанщик: [Верш] / Пер. И. Бурсов // ЛГ. 1981. 25 марта; Родина: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Аврора. 1982. № 11; Читаю Купалу... // Неман. 1982. № 7; Завет; «Никак о том не позабуду...» / Пер. С. Каширин; Промелькнувшее / Пер. Б. Кежун; Пунктиры / Пер. А. Чепуров: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983.

На славацкую мову. Jasnovidec; Reč; Nevyslovená balada / Prel. J. Andričik // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На ўкраінскую мову. Найнеймовірніше: [Верш] / Пер. М. Шудря // Літ. Укр. 1968. 2 лип.; Паганіні; Спека; Юність; «Зазимкове повітря розлилося...»: [Вершы] / Пер. Е. Бринцева, Д. Чередниченко // Калинові мости. К., 1969; Фарби: [Верш] / Пер. В. Чабаненко // Комсомолець Запоріжжя. 1972. 30 трав.; Барабанщик: [Верш] / Пер. І. Чернецький // Молодий ленинець. 1975. 19 черв.; «У темні нетрі вторгаються корені...»; «Знову людина опиняеться на руінах...»; Ікар; «У неводах розуміння...»; З-під руки; Проста лінія; Стріла; Чайки; Картоплинки; Борозна; Червоні рукавички; Вікно; Шапка: [Вершы] / Пер. О. Астаф'ев // Гроно. К., 1985.

1.6.

Купала Я. Выйдзі з сэрцам, як з паходняй!..: Выбранае. Мн., 1982. (Паэтыч. б-ка) / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Арочка М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 203—204; Яго ж. Пазначана часам // Полымя. 1972. № 3; Бачыла А. Каб рака не мялела // Бачыла А. Крыло неспакою. Мн., 1985; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 44—45; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 92—93; Бечык В. Прад высокаю красою... Мн., 1984. С. 215—217; Вярцінскі А. Змагаемся — жывём... // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Гніламёдаў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 246—248; Зуёнак В. Мера адкрытасці душы // Полымя. 1984. № 4; Кабаковіч А. Беларускі свабодны верш. Мн., 1984. С. 156—169; Яго ж. Права на пошук // ЛіМ. 1981. 3 крас.; Казбярук У. Зямное прыцягненне і каардынаты паэтычнай... бязважкасці // Там жа. 1977. 11 лют.; Калеснік У. Берасцейскае вогнішча // Полымя. 1974. № 9; Яго ж. Чалавечы бор // Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975; Клышка А. «Сцежкі залом і звіх...» // ЛіМ. 1978. 13 кастр.; Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981. С. 98—100; Панчанка П. Ты, сонца, свяці, ты, лісток, зялянней... // Панчанка П. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1983. Т. 4; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Сабаленка Р. Алесь Разанаў // ЛіМ. 1966. 11 студз.; Семашкевіч Р. Дзейнасць думкі і пачуцця // На стрыжні часу. Мн., 1973; Тычына М. Змена квадры. Мн., 1983. С. 164—168; Шэлягові ч М. Зведаць да рэшты сябе // Голас Радзімы. 1982. 28 кастр.

На рускай мове. Бечик В. Обретение высоты: Заметки о поэзии тридцатилетних // Неман. 1981. № 3; Колесник В. Счастливого поиска // Заря. 1969. 30 нояб.; Конон В. Пути и перепутья // Неман. 1981. № 10; Липневич В. Преодоление герметичности // ЛГ. 1984. 25 янв.; О поэмах Алеся Рязанова из книги «Координаты бытия» // Лит. учеба. 1981. № 3; Яскевич А. Родство и самобытность: Размышления о белорусско-украинском взаимопереводе // Неман. 1983. № 11.

В. У. Смольская.

РАЗАНАЎ ІВАН

***Разанаў Іван Іванавіч** (псеўд. І. Івановіч; н. 10.11.1924, в. Манюкі Новазыбкаўскага р-на Бранскай вобл.), літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1965), дацэнт (1967). Піша на беларускай і рускай мовах.*

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Скончыўшы Манюкоўскую сямігодку (1932), паехаў у Ленінград, дзе жыла маці. Вучыўся ў 6-й спецыяльнай артылерыйскай школе (1939—42). Прымаў удзел у абароне Ленінграда. У 1942 накіраваны ў Ваенна-Марское авіятэхнічнае вучылішча, пасля заканчэння якога (1943) служыў у часцях Ціхаакіянскага флота (1942—45). У жніўні — верасні 1945 прымаў удзел у вайне супраць Японіі. Вучыўся завочна ва Улазівастоцкім педінстытуце (1944—48). Пасля дэмабілізацыі вярнуўся ў родную вёску. Закончыў вучобу ў Новазыбкаўскім педінстытуце (1948). У верасні 1948 пераехаў у Мінск, паступіў у аспірантуру БДУ. Працаваў у органах Дзяржбяспекі (1948—51), настаўнікам Рагоўскай СШ (1951—52), дырэктарам Сёмкаўскай СШ Мінскага р-на (1952—55), дырэктарам курсавой базы Міністэрства асветы БССР (1955—56), намеснікам дырэктара, дырэктарам Інстытута ўдасканалення настаўнікаў (1956—63), сакратаром Мінскага гарвыканкома (1963—65). У 1960 завочна скончыў аспірантуру пры Мінскім педінстытуце па спецыяльнасці беларуская літаратура. Працаваў старшым выкладчыкам (1965—67), намеснікам дэкана філфака (1967—69), дацэнтам (1967—83), прафесарам (1983—88) кафедры рускай і замежнай літаратуры гэтага інстытута. У 1969—71 на выкладчыцкай рабоце ў Індыі (Дэлійскі універсітэт), Польшчы (1974—76). Выдатнік народнай асветы (1957). Узнагароджаны медалямі.

У рэспубліканскім друку выступае з 1958. Аўтар артыкулаў па праблемах дзіцячай літаратуры, пра творчасць пісьменнікаў І. Шамякіна, Я. Коласа, А. Грыбаедава, А. Чэхава, А. Купрына, І. Буніна, А. Талстога, А. Фадзеева, М. Шолахава, Л. Лявонава, І. Эрэнбурга, А. Гайдара. Выдаў манаграфіі «Казка ў беларускай дзіцячй літаратуры», «Творчасць А. П. Гайдара». Друкаваўся ў часопісе «Русский язык» (Дэлі). Складальнік вучэбнага дапаможніка «Беларускія народныя казкі», хрэстаматый «Руская савецкая паэзія 50—70-х гадоў», «Руская савецкая дзіцячая літаратура» (з Я. Чарняўскай).

З 1991 жыве ў Кіславодску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Казка ў беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1962. Рэц.: Захарава В. Казкі цудоўны свет // Маг. праўда. 1962. 15 ліп.; Каваль М. Ці быў у мухі прататып // ЛіМ. 1962. 28 вер.; Пятровіч М. Першае даследаванне дзіцячай казкі // Звязда. 1962. 11 кастр.; Суша В. Казка патрабуе ўвагі // Наст. газ. 1962. 4 ліп.; Чыгрын І. Калі аўтар «цярае пачуццё меры...» // Полымя. 1962. № 8.

Народная сказка и белорусская детская литература: Автореф. дис. ...канд. филол. н. Мн., 1965.

Курсовые работы по русской литературе XIX века и советской литературе: Учеб. метод. пособие. Мн., 1978 / Сааўт. А. Ленсу.

Современная советская детская литература: Тексты лекций. Мн., 1979.

Творчество А. П. Гайдара. Мн., 1979. Рэц.: Агняцвет Э. Творчасць, накіраваная ў будучыню // Наст. газ. 1979. 28 сак.; Водинский Д. Педагогика мужества // Учит. газ. 1979. 26 дек.; Гамолка М. Лёс пісьменніка і яго герояў // Вяч. Мінск. 1979. 8 чэрв.; Короленков В. // Дет. лит. 1980. № 10; Літвінаў Р. Сугучнасць з часам // Чырв. змена. 1980. 23 сак.

Русская советская детская литература. Мн., 1984 / Сааўт. Я. Чарняўская.

1.3.

1958. Цікавы і змястоўны дапаможнік // Наст. газ. 28 сак.; Новы дапаможнік для выкладчыкаў літаратурнага чытання // Там жа. 22 ліп.

1959. Сустрэча з Максімам Лужаніным // ЛіМ. 31 кастр.

1960. Добры прыклад разумнай і вясёлай выдумкі // Нар. асвета. № 11; Творчыя сувязі братніх літаратур: [Рэц. на кн.: Александровіч С. Старонкі братняй дружбы. Мн., 1960] // Звязда. 29 ліст.; Свет фантастычнага і чароўнага // ЛіМ. 16 жн.; Новы зборнік вершаў паэта-настаўніка: [Рэц. на кн.: Прануза П. Добры дожджык. Мн., 1960] // Наст. газ. 17 вер.

1961. Казкі Васіля Віткі // Нар. асвета. № 5; Ад казкі да казкі // ЛіМ. 13 студз.; Размова з дзецьмі: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Сад піянерскі. Мн., 1960] // Там жа. 28 лют.; Даведнік літаратуры для дзяцей: [Рэц. на кн.: Дзіцячая літаратура БССР: Рэкамендацыйны паказальнік літаратуры 1945—1960 гг. Мн., 1961] // Там жа. 21 ліст.

1963. У гасцях у Серафімовіча // Мін. праўда. 20 студз.

1965. З добрай і разумнай усмешкай // Наст. газ. 22 снеж.

1966. Алесь Якімовіч як апавядальнік // Филологический сборник. Мн.; Слова пра новую хрэстаматыю: [Рэц. на кн.: Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966] // Нар. асвета. № 11; Вясёлыя і невясёлыя колеры: [Рэц. на кн.: Муравейка І. Сем колераў вясёлкі. Мн., 1965] // ЛіМ. 11 сак.; З думкай пра маленькага чытача: [Рэц. на кн.: Прануза П. Дзе вясны пачатак. Мн., 1965] // Наст. газ. 20 ліп.; У добры час! // Там жа. 23 ліп.; Шчыры сябар юных // Там жа. 12 кастр.

1967. Шчыры сябар юных // Якімовіч А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; Адрасавана самым маленькім: [Рэц. на кн.: Гончаров М. Мишка-пилот. Мн., 1966] // ЛіМ. 3 сак.

1968. О горьковских традициях в современной детской литературе // Доклады межвузовской научной конференции, посвященной 100-летию со дня рождения А. М. Горького. Мн.; М. Горкі і дзіцячая літаратура // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1; [Рэц. на кн.: Лазарук М. Тэорыя літаратуры ў школе. Мн., 1967] // Нар. асвета. № 7.

1971. Минуты и вечность: [Нарыс] // Гавроши сурового времени. мн.; Глыбокі рэалізм // Звязда. 11 ліст. / Сааўт. С. Карабан.

1972. Аб вытоках эстэтычнай думкі: [Рэц. на кн.: Карабан С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971] // Вяч. Мінск. 12 жн.; Без скідкі на тэму: [Рэц. на кн.: Чернявская Я. Советская детская литература. Мн., 1971] // Звязда. 25 крас.; Пясняр дружбы народаў // Там жа. 18 кастр. / Сааўт. С. Карабан; Свята кнігі // Наст. газ. 25 сак.

1973. Тэма дружбы народаў у беларускай дзіцячай літаратуры // Зборнік навук. прац Мінскага пед. ін-та. Т. 5. Вып. 1; Вывучэнне пенталогіі «Трывожнае шчасце» // Нар. асвета. № 3; Служыць народу свайму // Вяч. Мінск. 2 кастр. / Сааўт. С. Карабан; Водгулле далёкіх гадоў: [Рэц. на кн.: Якімовіч А. Кастусь Каліноўскі. Мн., 1971] // Звязда. 8 мая; Пясняр дружбы і братэрства // Там жа. 19 ліп.; Інтэрнацыянальны пафас // Наст. газ. 25 ліп.

1974. Коннік, які імчыць уперадзе // Нар. асвета. № 1; Шлях да юных сэрцаў: Алесю Якімовічу — 70 гадоў // Звязда. 17 студз.; Вялікі пясняр вялікага народа // Там жа. 6 чэрв.; Нязгасны факел // Там жа. 29 вер.; Блізкае далёкае // ЛіМ. 13 вер.; Боец, писатель, гражданин // Сов. Бел. 22 янв.

1976. «Не цярплю вачэй раўнадушных...» // ЛіМ. 8 кастр.

1977. О жанрово-стилевом своеобразии повести «Школа» Аркадия Гайдара // Проблемы жанра. Мн.

1978. Шчодрае сэрца пісьменніка // Якімовіч А. Зб. тв.: У 3 т. Мн. Т. 1: [Рэц. на кн: Слаўковіч Д. Я вярнуся, мама! Мн., 1977] // Дет. лит. № 6; Подых гарачых вятроў эпохі: Героіка-патрыятычная тэма ў беларускай дзіцячай літаратуры // Звязда. 28 сак.; Пра сур'ёзнае — забаўна: [Рэц. на кн.: Агняцвет Э. Доктар Смех. Мн., 1977] // Там жа. 24 жн.; Урокі майстэрства // Там жа. 9 вер.; Сцежкі жыцця: [Рэц. на кн.: Пальчэўскі А. Сцежкі. Мн., 1977] // Там жа. 2 снеж.; Адзін з арлінага племя: [Рэц. на кн.: Слаўковіч Д. Я вярнуся, мама! Мн., 1977] // ЛіМ. 10 сак.; Каб мазаіка склалася... // Там жа. 9 чэрв.

1979. Щедрое сердце писателя // Дет. лит. № 1; [Рэц. на кн.: Слаўковіч Д. Я ў рабочыя пайду. Мн., 1978] // Там жа. № 6; З жывых каранёў жыцця: Нататкі аб маст. прозе 1978 г. для дзяцей і юнацтва // Звязда. 3 сак.; О детях и для детей: Заметки о современной детской литературе // Знамя юности. 12 апр.; Усё пачынаецца з маленства: [Рэц. на кн.: Слаўковіч Д. Я ў рабочыя пайду. Мн., 1978] // ЛіМ. 30 сак.; ...І наш Гайдар // Там жа. 27 крас.; Аповесць пра піянерскі гальштук: [Рэц. на кн.: Свірыдаў С. Крылаты гальштук. Мн., 1978] // Там жа. 18 мая; Жыцця румяны заранак // Там жа. 31 жн.; Паэтпесеннік // Наст. газ. 19 мая.

1980. [Рэц. на кн.: Ліпскі У. Крутыя вёрсты. Мн., 1980] // Дет. лит. № 11; Каб ведалі, каб памяталі: [Рэц. на кн.: Агняцвет Э. Будзем сябраваць. Мн., 1979] // Вяч. Мінск. 13 жн.; Гучанне струны запаветнай: [Рэц. на кн.: Вярцінскі А. Ветрана. Мн., 1979] // Звязда. 17 крас.; Для дзяцей і пра дзяцей // Там жа. 5 ліст.; Пісьменнік з душой марака // Там жа. 22 ліст.; Крутыя вёрсты вайны: [Рэц. на кн.: Ліпскі У. Крутыя вёрсты. Мн., 1980] // ЛіМ. 4 крас.; [Рэц. на кн.: Славкович Д. Федоскины каникулы. М., 1980] // Там жа. 18 ліп.; Паэтычныя старонкі подзвігу: [Рэц. на кн.: Агняцвет Э. Будзем сябраваць. Мн., 1979] // Наст. газ. 6 лют.; Тропинка в мир природы: [Рэц. на кн.: Пархута Я. Там, дзе жыве Юлька. Мн., 1978] // Сел. газ. 3 янв.

1981. [Рэц. на кн.: Славкович Д. Федоскины каникулы. М., 1980] // Дет. лит. № 10; Хачу намаляваць свет...: [Рэц. на кн.: Агняцвет Э. Ад зярнятка да вясёлкі. Мн., 1981] // Вяч. Мінск. 3 вер.; Разнасцежанае акно ў свет // Звязда. 2 жн.; Працягваючы багатыя традыцыі // Там жа. 4 вер.; Пра юнага партызана: [Рэц. на кн.: Гамолка М. Лясная крэпасць. Мн., 1980] // Мін. праўда. 16 ліп.

1982. Клопат аб праўдзе жыцця // Гамолка М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1; ...И наш Гайдар: А. Гайдар и белорусская советская детская литература // Дет. лит. № 9; Імклівы час: [Рэц. на кн.: Лужанін М. Галасы пад выраем. Мн., 1980] // Звязда. 16 лют.; Выхавацель юных грамадзян // Там жа. 13 жн.; Ад сэрца — пра добрых людзей // Там жа. 21 ліст.

1983. Здабыткі і страты: дзіцячая проза мінулага года // ЛіМ. 2 вер.; На строме часу // Мін. праўда. 2 вер.

1984. Шчодрае сэрца пісьменніка: Да 80-годдзя з дня нараджэння А. Якімовіча // Бярозка. № 1; Калі кніга робіцца падзеяй у жыцці // Там жа. № 11; [Рэц. на кн.: Гамолка М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1983] // Дет. лит. № 1; Шукаючы светлыя словы // Звязда. 28 вер.; Не толькі для дзяцей // Мін. праўда. 12 кастр.; Равеснік веку // Там жа. 30 ліст.; Даследуецца паэзія: [Рэц. на кн.: Гніламёдаў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983] // Наст. газ. 9 чэрв.

1.6.

Беларускія народныя казкі. Мн., 1973. (Школьная б-ка) / Скл. Рэц.: Егарэнкава Г. Падарожжа ў казку // Чырв. змена. 1974. 15 кастр.; Слаўковіч Д. Казка вучыць // Наст. газ. 1974. 25 вер.; Шаўлоўская М. Падарунак юным чытачам // Нар. асвета. 1974. № 11.

Русская советская поэзия 50—70-х годов: Хрестоматия. Мн., 1982 / Скл. Рэц.: Агняцвет Э. Падарунак студэнтам // Наст. газ. 1982. 15 снеж.; Гниломедов В. Что есть поэзия? // Знамя юности. 1983. 28 янв.

Русская советская детская литература: Хрестоматия. Мн., 1989 / Скл. з Я. Чарняўскай.

2.3.

На беларускай мове. Аніскові́ч У. На шляху да сталасці // ЛіМ. 1979. 9 лют.

У. М. Ларчанка.

РАКАЎ ВІКТАР

Ракаў Віктар
Афанасьевіч
(н. 22.1.1935,
в. Целяшы
Слаўгарадскага р-на
Магілёўскай вобл.),
паэт. Член СП Беларусі
з 1979.

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Бацька, Афанасій Рыгоравіч, інвалід Вялікай Айчыннай вайны, і маці, Анастасія Іларыёнаўна, працавалі ў калгасе. У час вайны будучаму паэту давялося пабачыць усе жахі жыцця на акупіраванай тэрыторыі. Летам 1943 вёска была вызвалена, і В. Ракаў пачаў вучыцца. Скончыў Целяшоўскую СШ (1953), фізіка-матэматычны факультэт Магілёўскага педінстытута (1958), Мінскую вышэйшую партыйную школу (1971). Настаўнічаў у Целяшоўскай (1958—60), Рэчаўскай (1960—65) сярэдніх школах на Магілёўшчыне. Працаваў карэспандэнтам-арганізатарам Магілёўскага раённага радыёвяшчання (1965), загадчыкам сельскагаспадарчага аддзела шклоўскай раённай газеты «Ударны фронт» (1965—69), літсупрацоўнікам газеты «Звязда» (1969—75), рэдактарам аддзела публіцыстыкі часопіса «Полымя» (1975—82). З 1982 адказны сакратар часопіса «Полымя». Узнагароджаны граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Літаратурнай дзейнасцю В. Ракаў пачаў займацца ў студэнцкія гады. Першы верш надрукаваў у 1956 у газеце «Магілёўская праўда». Паэзія В. Ракава прысвечана вёсцы, бацькоўскай зямлі, сялянскай працы (зборнікі «Вернасць», «Акно ў зялёны сад»). Піша пра пераемнасць пакаленняў («Пазыўныя», «Песня і памяць», «І сноп, і птах, і я»), гераізм нашых людзей у гады Вялікай Айчыннай вайны, захапляецца прыгажосцю прыроды, кахання. Праз усю творчасць В. Ракава праходзіць шчымлівая тэма любові да Радзімы, сыноўняй вернасці Магілёўшчыне, дарагому сэрцу Прысожжу. У паэмах «Хлеб», «Я — Рубін!» — «Прыём», «Лебядзіная песня» (апублікаваны ў зборніках) узняты надзённыя праблемы сучаснасці. Піша таксама нарысы, крытычныя артыкулы, рэцэнзіі.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Вернасць: Вершы. Мн., 1968. (Першая кніга паэта). Рэц.: Анціпенка Л. Хвалююча і шчыра // Звязда. 1969. 15 лют.; Гаўрусёў С. Дыханне роднага краю // Маг. праўда. 1969. 8 мая; Яфімаў Ф. Жыццё ў паэзіі // Полымя. 1969. № 2.

Акно ў зялёны сад. Мн., 1972. Рэц.: Антипенко Л. Вижу современника // Сел. газ. 1974. 10 февр.; Зубкоўскі Б. Свет паэта // Беларусь. 1973. № 3; Камароўскі А. // Мін. праўда. 1973. 12 студз.; Кудлаеў К. Саду цвісці // Маг. праўда. 1972. 26 кастр.; Яўсееў Р. Крок у сталасць // ЛіМ. 1973. 18 мая.

Пазыўныя: Вершы. Паэмы. Мн., 1975. Рэц.: Гаўрусёў С. Пазыўныя дабра і любові // Полымя. 1975. № 10; Дабранскі І. «Ляжыць па-над Проняй мой край...» // ЛіМ. 1975. 24 кастр.; Маг. праўда. 1975. 27 вер.

Песня і памяць: Вершы і паэмы. Мн., 1979. Рэц.: Вераб'ёў П. Шчырае пастаянства // Маг. праўда. 1983. 9 вер.; Пысін А. Журбы і радасці паклон // ЛіМ. 1979. 13 ліп.; Маг. праўда. 1979. 9 чэрв.; Чарота І. Песня, народжаная памяццю // Беларусь. 1980. № 7.

І сноп, і птах, і я...: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Вераб'ёў П. Мы — з зямлі // ЛіМ. 1984. 23 сак.

1.3.

1956. Падарунак: [Верш] // Маг. праўда. 2 снеж.

1957. Падарунак: [Верш] // Дняпро. Магілёў; Роднае: [Верш] // Маладосць. № 6; Маг. праўда. 7 жн.; Над магілаю бацькі; Маёй настаўніцы: [Вершы] // Маладосць. № 8; Жураўлі: [Верш] // Маг. праўда. 15 вер.; Партыі: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Маёй настаўніцы: [Верш] // Наст. газ. 7 сак.

1958. У вагоне; Роднае; Над магілаю бацькі; Маёй настаўніцы: [Вершы] // Прыдняпроўе. Магілёў; Лірычнае; Бацькоўская зямля; Целяшы: [Вершы] // Беларусь. № 9; У вагоне: [Верш] // Маг. праўда. 6 крас.; У вагоне; Бессардэчны: [Вершы] // Чырв. змена. 19 сак.

1959. На возеры: [Верш] // Маг. праўда. 8 ліп.

1960. На пабыўцы: [Верш] // Маг. праўда. 17 чэрв.; Радзіме: [Верш] // Там жа. 16 снеж.

1961. «Лёгкі ветрык ледзь чутна...»: [Верш] // Маг.

праўда. 26 сак.; Успамін: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; Салют героям; Воблачкі: [Вершы] // Там жа. 19 вер.; Лясы: [Верш] // Там жа. 27 снеж.

1962. Салют героям; Маленства дні; Ля плёса асцюка: [Вершы] // Беларусь. № 4; Прывітанне вясне: [Верш] // Маг. праўда. 13 крас.; У дарозе: [Верш] // Там жа. 18 ліп.; Маладосць: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Дзяды: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Лясы: [Верш] // Черв. прапор. 20 трав.

1963. Ідуць калоны: [Верш] // Бярозка. № 4; «На якіх прывалах сам з сабой...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 29; Маці: [Верш] // Маг. праўда. 24 лют.; Песня пра Сож: [Верш] // Там жа. 24 вер.; Чырв. змена. 28 ліст.; На ўзлесках: [Верш] // Маг. праўда. 3 ліст.; Дзяды: [Верш] // Чырв. змена. 13 студз.; Неданошаныя кашулі: [Верш] // Там жа. 25 ліп.; Восень: [Верш] // Там жа. 20 кастр.

1964. Лясы: [Верш] // Маладосць. № 7; Эх, як добра Янка грае...; Частушкі-пякучкі: [Вершы] // Маг. праўда. 19 студз.; Яе песня: Нарыс // Там жа. 7 лют.; «Сягоння ты дзяўчынкаю была...»: [Верш] // Там жа. 28 лют.; «Географы! Вазьміце карты...»: [Верш] // Там жа. 29 сак.; Бацькаўшчына: [Верш] // Там жа. 16 жн.; Радзіме: [Верш] // Наст. газ. 17 чэрв.; «Як толькі крыгі сыйдуць з Сожа...»: [Верш] // Чырв. змена. 2 лют.; У гарах: [Верш] // Там жа. 18 чэрв.; «На сіні Сож, да берагоў крутых...»; «Кожны раз пакідаючы родны свой дом...»; Яблыня ўвосень зацвіла...: [Вершы] // Там жа. 26 ліп.

1965. «Табе сэрца аддаць не магу...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Яблыня ўвосень зацвіла...: [Верш] // Маг. праўда. 19 студз.; Алена: [Верш] // Там жа. 20 лют.; Табе адной; У зорнай вышыні: [Вершы] // Там жа. 19 сак.; У навальніцу: [Верш] // Чырв. змена. 4 ліст.

1966. Лясы: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; «Дагэтуль трывожаць мяне...»: [Верш] // Беларусь. № 10; Маг. праўда. 11 вер.; Чырв. змена. 18 вер.; «Зусім нямнога трэба для трывогі...»: [Верш] // Маг. праўда. 23 лют.; Шклоўскі лянок: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Трафяныя цагліны: [Верш] // Чырв. змена. 21 мая.

1967. Хлеб: [Верш] // Маг. праўда. 29 студз.; Чырв. змена. 26 студз.; «З тае пары вады сплыло нямала...»: [Верш] // Маг. праўда. 5 сак.; Пячурачнікі: Трагікамедыя // Там жа. 13 кастр.; Паўстанак Яцукі: [Верш] // Чырв. змена. 20 жн.

1968. Вернасць: [Верш] // Маг. праўда. 7 мая; Высокія воблакі: Урыўкі з паэмы // Там жа. 25 кастр.; «Я адтуль, дзе падалі нябёсы...»: [Верш] // Чырв. змена. 19 ліст.

1969. «Сніцца і дагэтуль, часта сніцца...»; «Дворышчаў прывычныя прыкметы...»; «Даўні час. Мароз на печ заганіць...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; Неспакой: [Вершы] // Маг. праўда. 4 сак.; Пакланюся зямлі: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; На плошчы Леніна: [Верш] // Піянер Бел. 6 ліст.

1970. Маці: [Верш] // Ніва. № 21; «Мне б той крыніцы пакланіцца...»: [Верш] // Маг. праўда. 6 лют.; Чырв. змена. 17 вер.; Гарніст неўміручай дывізіі // Чырв. змена. 22 сак.; Ленінскі пульс: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.

1971. «Не паспеў прыгледзецца...»; Навальніца ў гарах; «Ты зваў мяне ў іншую дарогу...»; «Дагэтуль чую ля прычалаў...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; «Цягаю камяні. Да каменя камень...»; «Не хавай, не таі агонь...»; «Позна прыехаў. Пабралі...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 29 ліп.; У Мінск — увесь блакіт краіны // Звязда. 1 кастр. Вузялкі жывога пабрацімства: [Рэц. на кн.: Бас І. Падарожжа ў літаратурнае мінулае. Мн., 1971] // Там жа. 9 кастр.; «Панеслі з крыкам жураўлі...»; «Ты сёння зноў дзяўчынкаю была...»: [Вершы] // Там жа. 21 кастр.; З любоўю, без аўтографа // Там жа. 5 ліст.; Пад позіркам жывога Ільіча: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Бяссмерце: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; «Вялы цень мой у вадзе...»; «Яму — руку на развітанне...»; «Галубы на карнізе...»: [Вершы] // ЛіМ. 19 сак.

1972. «Навек удзячны буду музе я...»: [Верш] // Маладосць. № 9; На крылах бацькаўшчыны: [Верш] // Звязда. 6 лют.; Ёсць і ад роздуму рэха... // Там жа. 20 лют.; Яго герой — рабочы клас // Там жа. 1 сак.; Саматканы неглюбскі пасаг // Там жа. 15 сак.; Яны раскажуць самі пра сябе // Там жа. 26 сак.; Тэатр і крытыка. Іх заўтрашні дзень // Там жа. 9 крас.; Мера вернасці: [Рэц. на кн.: Калеснік І. Інтэрнат. Мн., 1971; Паўлаў У. Начная балада. Мн., 1971; Свірка Ю. Крэўнасць. Мн., 1971] // Там жа. 14 крас.; Роднае поле: Нарыс // Там жа. 5 мая; Матрос з «Аўроры»: Нарыс // Там жа. 27 мая; У поўным саставе ў Беларусь // Там жа. 1 чэрв.; «Праўдалюбы» з кульгавым сумленнем // Там жа. 4 чэрв.; Сінякі па «ўласнаму жаданню» // Там жа. 15 чэрв.; У партызанскім лесе: [Верш] // Там жа. 16 ліп.; Кнізе на вёсцы — сталую прапіску // Там жа. 21 ліп.; Яблыня ўвосень зацвіла... // Там жа. 27 ліп.; Чулае сэрца маці // Там жа. 12 жн.; Слоў жывучыя зярняты: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Сябрам. Мн., 1972] // Там жа. 19 вер.; Пра ўсё, чым жыць павінны: [Рэц. на кн.: Пысін А. Да людзей ідучы. Мн., 1972] // Там жа. 3 кастр.; Лісток з дрэва жыцця // Там жа. 14 ліст.; Перасадка на воблаках // Там жа. 28 ліст.; Пад зоркай шчасця // Там жа. 15 снеж.; Шматнацыянальны летапіс краіны // Там жа. 31 снеж.; [Рэц. на кн.: Мінчанка М. Зялёны звон. Мн., 1971] // Сел. газ. 19 янв.

1973. І песні пра рабочы подзвіг // Звязда. 21 студз.; Прэтэнзіі, якім няма канца // Там жа. 9 лют.; Суровае працістаянне // Там жа. 21 лют.; Над Радзімай сонца не заходзіць // Там жа. 2 сак.; Свет прыгажэе людзьмі // Там жа. 27 сак.; Жывое слова пісьменніка // Там жа. 6 крас.; Паўгадзіны з Андрэем Макаёнкам // Там жа. 8 крас.; Карціны адпраўляюцца ў дарогу // Там жа. 15 крас.; Тэатр юнага гледача — хлебаробам // Там жа. 25 крас.; Маналог пра сталасць: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Мая асяніна. Мн., 1973] // Там жа. 11 жн.; І слава свая, і песня // Там жа. 26 жн.; Як звалі «Рамонак» // Там жа. 3 кастр.; Песня роднасці: [Рэц. на кн.: Нуры З. Радасць сустрэч. Мн., 1973] // Там жа. 13 кастр.; Дарога ў новы свет // Там жа. 1 ліст.; Сеянае высокім расце: [Рэц. на кн.: Паўлаў У. Ад агню і мяча. Мн., 1973 // Там жа. 5 снеж.; Далучэнне да гераічнага // Там жа. 16 снеж.; Вобраз блізкі, вобраз дарагі // ЛіМ. 14 снеж.

1974. «Позна прыехаў...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Адкрываць людскія душы: [Рэц. на кн.: Маляўка М. Лотаць. Мн., 1973] // Полымя. № 6; Адказнасць; «За дабрату заплацім дабратой...»; «У дыме дачнага кастра...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 15 жн.; Промні ў мове // Звязда. 24 студз.; На выстаўцы — подзвіг народа // Там жа. 16 лют.; Дэпутат парламента // Там жа. 8 сак.; Не просіць сэрца цішыні // Там жа. 22 чэрв.; Пошук вывяраецца знаходкай // Там жа. 14 ліп.; Пад шалясценне сцягоў; Каменне зла і дабраты: [Вершы] // Там жа. 27 кастр.; Роднасці выток // Там жа. 29 ліст.; Песня мая нада мною...: [Верш] // ЛіМ. 19 ліп.; «Цябе такою знала рота...»; «Не шкадую, што часта і многа...»: [Вершы] // Мін. праўда. 17 ліп.

1975. «Калі б сагнаць я ўсмешкай мог...»; «Зялёны бераг даўняе тугі...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Перспектыву адкрываць сёння // Звязда. 28 студз.; Мінск чакае гасцей // Там жа. 30 студз.; Дэпутат парламента // Там жа. 8 сак.; Памяць // Там жа. 30 сак.; Маршруты дружбы і братэрства // Там жа. 7 чэрв.; На прасторах Радзімы // Там жа. 10 чэрв.; Зямля міру // Там жа. 15 чэрв.; У творчых саюзах // Там жа. 27 чэрв.; Людзі пакланяюцца дабраце: Нарыс // Там жа. 22 жн.; Голас бору, голас поля: [Рэц. на кн.: Бялевіч А. А ў бары, бары. Мн., 1974] // ЛіМ. 14 лют.

1976. Не только поле перейти: Нарыс // Дела их золотом горят. Мн.; Вялікае імя; Паходня Перамогі: [Вершы] // Беларусь. № 2; Пад знакам якасці // Полымя. № 6; «З лугоў, з садоў...»; «Далей, далей каціся...»: [Вершы] // ЛіМ. 9 крас.

1977. Дзедаў свет: [Верш] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; На зямлі застаецца вечнае // Беларусь. № 7; «Даспявае калоссе. Спявае...»; «Прыходзяць вёсны мнагагрworld...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; З праўдай да сучаснікаў: [Рэц. на кн.: Кавалёў П. Пакінь нас, трывога. Мн., 1977] // ЛіМ. 11 ліст.; «Косіць на газонах дзед траву...»: [Верш] // Там жа. 18 ліст.

1978. Прарастанне ў новы дзень // Беларусь. № 4; Жыццядайнасць: Фрагменты з паэмы // ЛіМ. 21 крас.

1979. Наступнаму ўсяму заклад...»: [Рэц. на кн.: Пысін А. Ёсць на свеце мой алень. Мн., 1978] // Беларусь. № 3; І маладому, і дарасламу: [Рэц. на кн.: Пысін А. Колькі сонцаў. Мн., 1979] // Маг. праўда. 4 снеж.

1980. І малому, і дарасламу // Беларусь. № 12; Высокай мерай праваты // Наст. газ. 22 сак.

1981. Родны свет: «Грамамі, спевам родны свет агучаны...»; «Ад пражытага ідуць быліны...»; «Сядзем побач, хлопцы...»; «Гэта дзяцінства буяе пявучае...»; «Пацішэла ў лістоце...»; «Мы лашчым свет свой...»; Развітанне: [Вершы] // ЛіМ. 25 вер.; Залацінкі дабраты: [Рэц. на кн.: Пысін А. Выбраныя творы: У 2 т. Мн., 1980] // Маг. праўда. 5 жн.

1982. ... Дзень за днём — і з кожнага па промню // Беларусь. № 4; «На роздум сыдуцца гады...»; «Дарогі...»; «Часам вучэбная, часам...»; «Запрашала просценька...»; «Стамілася і — нахілёна села...»; «Бягуць з маленства ў сталасць хлапчукі...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Паклон табе...: [Верш] // Там жа. № 11; Другу, любімай Радзіме; «З глыбіннай пары...»; «Пачулася песня ў полі...»; «Ну што ты мне скажаш, цыганка?..»; «Мае тут сцяжынкі, мае...»; «Паміраюць раптоўна дубы...»; «Сонная завадзь...»; І ў прыродзе ёсць сівізна; Крынічка: [Вершы] // Маладосць. № 11; Таварыш мой лётчык: [Верш] // Полымя. № 6; Дарога дадому; Калі прыстою; «Нечы голас шэпча:..»; Скарб; «А мы яшчэ носім пагоны...»; «Калі ўсе адвернуцца, калі...»; Пахаванне ў Загорах; Мовай зямлі; Балада пра дубовы равок: [Вершы] // Там жа. № 9; Як промень вечнасці — радок: [Рэц. на кн.: Пысін А. Палёт. Мн., 1982] // Там жа. № 11; Пад спеў курантаў: [Верш] // ЛіМ. 1 студз.; Працяг; Наказ; «Каб ведаў я, хто побач...»; Кастры; «У памяці доўга абознікі едуць...»; Даваеннае фота; На вяскова-гарадской мяжы: «Ведай, вырай...»: [Вершы] //Там жа. 1 кастр.

1983. Вялікае імя; Адказнасць: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; На строме часу // ЛіМ. 28 студз.

1984. «Раднёю і мной не забыты...»; «Губляем тое, што найлепей любім...»; «А вырai, вырai ўсё ляцяць...»; «Маўчым і тады...»; «Лісток на далоню злятае...»; «Дзе твае вочы, мой ручаёк?..»: [Вершы] // Маладосць. № 1; «Рос пад абстрэлам. Гарэў і тануў...»; «І ў дабраце ты часам жорсткі...»; «Жаўрук над праталінай...»; «Аб чым гудуць абпаленыя дрэвы?..»; Зааранагя дарога; Спакой; Апошнія кветкі: [Вершы] // ЛіМ. 20 крас.

1985. Пасляваенная запрэжка; «Свет хараством увесь палае...»; На перагонах часу; «Да каго цяпер прыйду на веча?..»; Песня даўняя мая; «Ад кургана, ад магілы брацкай...»; На расстанні; «Ты ж не адцвітай даўжэй...»; Вернасць; «Да цяпла людскога, да кастра...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; У лістапад; Зямля; Асенні матыў; Глыбінка; Дома; Карэнне; Пераслiўка; Школа; Існае; «Зарытае ў зямлю сяло...»; Homo sapiens; «Ад цяпла на міг...»: [Вершы] // Полымя. № 1.

1.4.

1963. Атыла Й. Процьма спраў...: [Верш] / З венг. // Маг. праўда. 16 кастр.

1975. Грыбачоў М. Смерць Тараса: [Верш] / З рус. // Звязда. 18 лют.

1.5.

На ўкраінскую мову. Ліси; Яблуня на осінь зацвіла; «Тісно в світлиці...»: [Вершы] // Комс. прапор. 1969. 5 лип.; Ліси: [Верш] / Пер. О. Бескид // Прикар. правда. 1975. 22 чэрв.; Там жа. 1977. 16 жовт.

1.6.

Пысін А. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1989 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Гардзей В. Голасам роднай зямлі // ЛіМ. 1985. 18 студз.; Віктару Ракаву — 50 // Там жа. 1985. 18 студз.: Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Антипенко Л. Вижу современника // Сел. газ. 1974. 10 февр. *В. У. Смольская.*

РАКІТА СЯРГЕЙ

Ракіта Сяргей [сапр.
Законнікаў Сяргей
Васілевіч; інш. псеўд.
С. Асот; С. Ракіта;
крыпт. Р. С.; 15.10.1909,
в. Ліцвінава
Аршанскага пав.
Магілёўскай губ.,
цяпер Дубровенскі р-н
Віцебскай вобл.—
23.3.1942, ст.
Сухабязводнае
Горкаўскай вобл.],
паэт.

Паходзіў з сялянскай сям'і. Бацька яго ўдзельнічаў у рэвалюцыйных падзеях, у 1918 быў старшынёй камбеда ў роднай вёсцы, шмат увагі ўдзяляў выхаванню і адукацыі сына. С. Ракіта скончыў пачатковую школу ў Ліцвінаве, потым хадзіў за дзесяць кіламетраў у сярэднюю школу 2-й ступені ў в. Новая Тухінь, якую скончыў у 1925. З юнацтва яго захапіла камсамольская работа: быў сакратаром мясцовай камсамольскай ячэйкі, у 1927 выбраны членам аршанскага акруговага камітэта ЛКСМБ. У гэты час ён пасылаў свае допісы ў аршанскую акруговую газету «Камуністычны шлях».

У 1929 яго накіравалі на працу ў гомельскую абласную газету «Палеская праўда». У 1930 С. Ракіта стаў адказным сакратаром Гомельскай філіі БелАПП. У 1932—33 служыў у арміі. Пасля працаваў у Мінску ў рэдакцыях газет, на Беларускім радыё, у Дзяржаўным выдавецтве БССР, адначасова вучыўся ў Мінскім Камуністычным інстытуце журналістыкі. Стаў ахвярай сталінскіх рэпрэсій. 19.10.1936 С. Ракіта быў арыштаваны і асуджаны на 10 гадоў зняволення ў лагерах. Працаваў на лесасплаве ў Горкаўскай вобл. Загінуў у лагеры на лесапавале, афіцыйная дата смерці можа быць недакладнай. Рэабілітаваны пасмяротна ў 1956.

Першыя вершы С. Ракіты з'явіліся ў «Аршанскім маладняку» ў 1928. Тады ж ён пачаў выступаць і з нарысамі (пад псеўд. С. Асот). Сталы літаратурны псеўданім замацаваўся за пісьменнікам з 1930. Пад гэтым псеўданімам неўзабаве былі выдадзены ў Гомелі дзве кнігі вершаў паэта: «Альбо-альбо» (увайшла ў калектыўны зборнік «Разгон») і «Я агітую за пяцігодку». Паэзія С. Ракіты неаддзельная ад кантэксту свайго часу. Ідэя стварэння новага мастацтва, якое ўспрымалася няйначай як «зброя пралетарыята» ў барацьбе за перамогу сусветнай рэвалюцыі і якое адмятала ўсё асабістае, інтымнае, пазначаючы яго як мяшчанскае, была ўспрынята С. Ракітай (таксама і іншымі маладымі паэтамі) як абсалютна прагрэсіўная з'ява, як надзённая рэвалюцыйная задача, і шчыра, натхнёна, усім сваім талентам ён ёй служыў, ствараючы на практыцы некан'юнктурныя ўзоры «пралетарскай паэзіі». Гэтым тлумачыцца агітацыйны і дэкларатыўны характар многіх яго вершаў, іх «ударная» фабрычная тэматыка, скразныя матывы супрацьпастаўлення «ганебнага ўчора» «шчасліваму сёння», імпэтнае жаданне «наноў перарабіць сусвет», гарачая вера ў справядлівасць рэвалюцыйных ідэалаў і ў камуністычную будучыню. Яго паэзія сагрэта пачуццём акрыленасці, гордасці за сваю краіну, за той магутны працоўны ўздым — «энтузіязм мас»,— які будзіла ў людзях святая вера ў Вялікае заўтра. Паэт не ведаў тады, што гэта быў палон ілюзій, які абярнуўся ў рэшце рэшт лагерным дротам.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Разгон. Кніжка вершаў. Гомель, 1930 / Сааўт. Р. Казак, В. Палескі. Рэц.: Бур Л. «Разгон» // Палес. праўда. 1930. 5 ліст.; Шынклер Х. Бібліяграфія // Вясна. 1930. № 8.

Я агітую за пяцігодку: Вершы. Гомель, 1931. Рэц.: Хвёдар [Бажан Хв.]. «Я агітую за пяцігодку» // Палес. праўда. 1931. 24 лют.; Цітоў А. // Узвышша. 1931. № 8.

1.3.

1928. «Песні пахавальныя...»: [Верш] // Арш. малад. № 7 / Пад сваім прозв.; Рапарт абіральнікам: (Запіскі падарожніка) // Сав. Бел. 21 ліст. / Пад псеўд. С. Асот.

1929. Шэфы: Апавяданне // Бел. работніца і сялянка. № 8; Дарагое: [Верш] // Чырв. змена. 8 вер.

1930. Кадры: [Верш] // Вясна. № 8; «Ніколі не згубім надзеі...»: [Верш] // Палес. праўда. 5 студз.; Дарогу творчаму літаратурнаму маладняку // Там жа. 6 крас.; Паэма аб першай баразне // Там жа. 9 крас.; За ленінскую нацыянальную палітыку // Там жа. 9 мая; Ты заклікаеш: [Верш] // Там жа. 11 мая; Гудкамі абуджан спакой: [Верш] // Там жа. 25 мая; Патрэбны ўпартыя сілы і розум у рубільнік будоўлі ўключыць: [Вершы] // Там жа. 20 чэрв.; Кадры: З цыкла вершаў // Там жа. 26 жн.; Гомельскай канферэнцыі ўдарнікаў: Ліст-заява // Там жа. 17 вер. / У сааўт.; Другу-ударніку: [Верш] // Там жа. 1 кастр.; Чырв. змена. 30 вер.; Ліст да настаўніцы: [Верш] // Палес. праўда. 15 кастр.; Вясна пяцігодкі: [Верш] // Там жа. 6—7 ліст.; Візіт чытача да паэта: Раздзел з паэмы // Там жа. 15 ліст.; Нашы граніцы — граніты: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Песня Асавіяхімаўца: [Верш] // Там жа. 23 ліст.; З кн. «Горад на балоце»: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Марш маладосці: [Верш] // Там жа. 21 снеж.

1931. Настаўніцы: [Верш] // Маладняк. № 5; Кавалак геалогіі: [Верш] // Полымя. № 5; Мюдаўскі марш: [Верш] // Чырв. Бел. № 15; Маршамі пройдзем...: [Верш] // Палес. праўда. 2 лют.; Супраць кантрэвалюцыйных паклёпаў на Савецкую Беларусь // Там жа. 24 лют. / Пад крыпт. Р. С.; Песня энергетыкі: [Верш] // Там жа. 7 жн.; Завадскому таварышу: [Верш] // Чырвонаарм. праўда. 17 снеж.; Наперад імчыцца цягнік пяцігодкі: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Мы ў шарэнгах першых...» (Прызыўнікам майго 1909 году): [Верш] // Там жа. 13 кастр.

1932. Літкансультацыя // Палес. праўда. 23 крас. / Пад крыпт. Р. С.

1933. Брыгадзір Сякерыч: [Верш] // Звязда. 25 мая; Адужалі: Фельетон // Чырв. змена. 29 мая.

1934. Змястоўнае жыццё: [Нарыс] // Звязда. 24 ліст.; Водгук на радыёп'есу «Радня» В. Палескага // ЛіМ. 18 крас.

2.3.

На беларускай мове. Паўлюкоўскі І. Вітаў пяцігодак будні // ЛіМ. 1979. 26 кастр.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Розенблюм Л. Класавая барацьба і літаратура // Палес. праўда. 1930. 21 снеж.; Ш. Літаратурная канферэнцыя нацменшасцей // Там жа. 1930. 20 чэрв.; Шушкевіч С. Паэт-агітатар першых пяцігодак // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2.

В. М. Грышкевіч.

РАКІТНЫ МІКОЛА

Ракітны Мікола (сапр. Новікаў Мікалай Ісакавіч; н. 15.4.1920, в. Петрыцкае Брагінскага р-на Гомельскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1950.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Пасля заканчэння сямігодкі будучы пісьменнік паступіў у Віцебскае мастацкае вучылішча (1935). Закончыўшы яго (1938), быў слухачом мастацтвазнаўчага аддзялення Акадэміі мастацтваў, правучыўся 2 гады. У 1939—46 у Чырвонай Арміі. У час Вялікай Айчыннай вайны ўдзельнічаў у баях на Цэнтральным і Паўднёва-Заходнім франтах. Быў паранены. У 1943 накіраваны ў ваеннае вучылішча. Пасля дэмабілізацыі працаваў мастаком і літработнікам газеты «Звязда» (1946—49), рэдактарам аддзела нарыса (1949—67), аддзела літаратуры і мастацтва (1967—80) часопіса «Беларусь». З 1980 — на творчай рабоце. Узнагароджаны медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першае апавяданне М. Ракітнага («Выпадак у атрадзе») надрукавана ў армейскай газеце «За Отчизну», другое апавяданне «Пярэваратні» — у газеце «Красный воин». З 1947 апавяданні, нарысы, фельетоны М. Ракітнага рэгулярна з'яўляюцца ў рэспубліканскім друку (часопісы «Беларусь», «Вожык», «Полымя», «Работніца і сялянка» і інш.). У 1952 выйшаў першы празаічны зборнік «Ранняй вясной», прысвечаны жыццю калгаснай вёскі, узаемаадносінам людзей. Наступныя кнігі аўтара — «Вячэрнія зоры», «Селькоры», «Пад адным дахам», «Была вясна...», «Сярод людзей сваіх», «Вясковыя навелы», «Засмужаная далеч», «У буйным свеце лотаці» — засведчылі, што нязменным аб'ектам увагі М. Ракітнага з'яўляюцца ўсё тыя ж простыя і сціплыя вясковыя людзі. Многія з яго апавяданняў вызначаюцца псіхалагічнай дакладнасцю, цэласнасцю задумы, выразнай мовай герояў, падкупляюць шчырасцю. Аднак ёсць у празаіка і творы, якія не назавеш удачай. Яны расчароўваюць чытача аднастайнымі прыёмамі пісьма, невыразнымі мастацкімі сродкамі, прамалінейнымі характарыстыкамі герояў, фактаграфіяй. Часам аўтар збіваецца на інфармацыю, на стыль карэспандэнцыі. Але гэта не перашкаджае заўважыць у апавяданнях М. Ракітнага аўтарскую любоў да ўсяго роднага, увагу да разнастайных праяў жыцця сучаснай вёскі.

Жыве ў Мінску. *В. К. Шынкарэнка.*

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае: Апавяданні. Мн., 1972. Рэц.: Блакит А. Глубокая пахота // Знамя юности. 1973. 24 мая; Марціновіч А. На жыццёвых прасцягах // Гомел. праўда. 1973. 14 сак.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1. Апавяданні. Т. 2. Апавяданні.

1.2.

Ранняй вясною: Апавяданні і нарысы. Мн., 1952. Рэц.: Барысаў Г. Першая кніга Міколы Ракітнага // Сав. Палессе. 1953. 22 мая; Глебка П. // ЛіМ. 1953. 4 крас.; Клешчанка В. Апавяданні і нарысы аб гаспадарах жыцця // Чырв. звязда. 1953. 9 кастр.; Лобан М. // Звязда. 1953. 19 лют.; Миронов А. Первая книга // Сталин. молодежь. 1953. 3 апр.; Политыко Д. На одно лицо // Сов. Бел. 1953. 13 дек.; Снапок В. Удача маладога празаіка // Полымя. 1953. № 8; Ярохін Р. Ранняй вясною // Беларусь. 1953. № 5.

Вячэрнія зоры: Апавяданні. Мн., 1956. Рэц.: Аляксандровіч С. Жыццёвыя канфлікты // Полымя. 1956. № 8; Бойка У. Аб простых людзях // Беларусь. 1956. № 11; Брыль Я. Новые рассказы М. Ракитного // Сов. Бел. 1956. 3 авг.; Кудраўцаў І. Задума ў апавяданні // Звязда. 1956. 11 ліп.; Сурскі А. Шукаць свой шлях // ЛіМ. 1956. 11 жн.

Селькоры: Апавяданні. Мн., 1958. (Б-чка бел. апавядання і нарыса).

Пад адным дахам: Апавяданні і нарысы. Мн., 1961. Рэц.: Бурносаў В. Апавяданні пра сучаснікаў // ЛіМ. 1962. 22 мая; Михайлова В. Дела сегодняшние... // Сов. Бел. 1962. 3 авг.; Семяновіч А. Цікавасць да чалавека // Беларусь. 1961. № 12.

Была вясна...: Апавяданні. Мн., 1964. Рэц.: Герцовіч Я. На тым жа месцы // Полымя. 1964. № 8; Кажамякін Ц. Аб каханні, шчасці, людзях // Гомел. праўда. 1964. 21 ліст.; Юрчанка Г. Аб ісцінах банальных // ЛіМ. 1965. 19 сак.

Сярод людзей сваіх: Апавяданні. Мн., 1967. Рэц.: Вышынскі М. Жывуць на свеце землякі // ЛіМ.

1967. 24 кастр.; Мартинович А. Среди своих людей // Сел. газ. 1962. 5 сент.; Сталяроў М. Сустрэча з сябрамі // Полымя. 1968. № 1.

Вясковыя навелы. Мн., 1969. Рэц.: Буран В. Вёска сённяшняя і ўчарашняя // Полымя. 1969. № 9; Марціновіч А. Памяць роднай зямлі // Гомел. праўда. 1969. 15 жн.

Засмужаная далеч: Апавяданні, эцюды. Мн., 1979. Рэц.: Марціновіч А. Вернасць прызванню // Гомел. праўда. 1979. 4 вер.

У буйным квеце лотаці: Апавяданні. Мн., 1989.

1.3.

1947. Ноччу пад Івана Купалу: Апавяданне // Вожык. № 8; Музычная гісторыя: Апавяданне // Там жа. № 21.

1948. Перамога Тамары Шкурко: Нарыс // Беларусь. № 2; Шчасце: Нарыс // Там жа. № 5; Гарадок на балоце: Нарыс // Там жа. № 9; Ой, гусі, гусі...: Байка // Вожык. № 1; Наступленне прадаўжаецца: Апавяданне // Там жа. № 3; Наша пазыка: Апавяданне // Там жа. № 9; Госці ў Грамачах: Апавяданне // Там жа. № 10; «Бацькі» і дзеці: Апавяданне // Там жа. № 13; Рэдактар: Апавяданне // Там жа. № 14; Аналіз: Апавяданне // Там жа. № 15; Ліст з калгаса: Апавяданне // Там жа. № 21.

1949. Канферэнцыя ў Бывальках: Нарыс // Беларусь. № 3; Юльянава вышка: Нарыс // Там жа. № 9; Апошні ў Галоўчыцах: Нарыс // Там жа. № 10; Імені правадыра: Нарыс // Там жа. № 12; Землякі: [Гумарэска] // Вожык. № 2; Партыйнае даручэнне: [Апавяданне] // Там жа. № 3; Пост: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Праверка: [Апавяданне] // Там жа. № 7; Жаданы госць: Апавяданне // Там жа. № 13.

1950. «Рэдактар»; Ліст з калгаса: [Апавяданні] // На сонечных сцежках. Мн.; У брыгадзе Героя: Нарыс // Беларусь. № 7; Апавяданне брыгадзіра: Нарыс // Там жа. № 8; Асенні дзень: Апавяданне // Там жа. № 12; Зяць: Апавяданне // Вожык. № 4; Шчаслівая сям'я: Апавяданне // Там жа. № 5; Свае людзі: Апавяданне // Там жа. № 8.

1951. Сустрэча: Апавяданне // Беларусь. № 4; Гарацъ мілёры: Апавяданне // Там жа. № 7; Аналіз: Апавяданне // Там жа. № 9; Падарунак: Апавяданне // Там жа. № 12.

1952. Землякі; Свае людзі: [Апавяданні] // На сонечных сцежках. Мн.; Вернасць: Апавяданне // Беларусь. № 3; Лектар: Апавяданне // Там жа. № 4; На вялікай дарозе: Апавяданне // Там жа. № 7; Яблыкі: Апавяданне // Там жа. № 8; Вячэрнія зоры: Апавяданне // Там жа. № 11; Прагулка: Апавяданне // Вожык. № 3; Летнімі днямі: Апавяданне // Полымя. № 5; Шэдэўр: [Апавяданне] // Чырв. змена. 15 ліп.

1953. Сёстры: Апавяданне // Беларусь. № 2; Аўтарытэт: Апавяданне // Там жа. № 9; На перавозе: Апавяданне // Там жа. № 11; Порхаўка: Апавяданне // Вожык. № 17; Аксіння: Апавяданне // Полымя. № 6.

1954. Сёстры: Апавяданне // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; «Рэдактар»: [Апавяданне] // Размова па шчырасці. Мн.; Сашка: Апавяданне // Полымя. № 6.

1955. Вясна: Апавяданне // Беларусь. № 4; Адзін: Апавяданне // Там жа. № 5; Акварэльны эцюд: Апавяданне // Полымя. № 5.

1956. На жухавіцкіх сажалках: Нарыс // Беларусь. № 11; Далёкія гады: Апавяданне // Там жа. № 12.

1957. Адцвітала шыпшына: Урывак з аповесці // Беларусь. № 4; Сёння ў Шацілках: Нарыс // Там жа. № 12.

1958. Ражковы: Нарыс // Беларусь. № 1; Такое яе сэрца: Апавяданне // Там жа. № 4; Чалавек з партфелем; Дзве камандзіроўкі: Апавяданні // Там жа. № 6.

1959. Пад адным дахам: Апавяданне // Беларусь. № 2; Павадыр: Апавяданне // Там жа. № 5; Галоўны пост: Нарыс // Там жа. № 9; Параньқа: Апавяданне // Там жа. № 12.

1960. Млын: Апавяданне // Беларусь. № 7; Шахцёр: Апавяданне // Там жа. № 9.

1961. Па дарозе: З запісной кніжкі // Беларусь. № 1; На прыстані: Апавяданне // Полымя. № 1.

1962. Сагура: Апавяданне // Беларусь. № 2.

1963. Сын: Апавяданне // Беларусь. № 3; Тайна: Апавяданне // Там жа. № 7; Была вясна: Апавяданне // Там жа. № 11.

1964. Капаніца; Наталька: Апавяданні // Беларусь. № 3; Явар; Другое жыццё; Чатыры тужуркі; Артыст; На пакосе; Каваль; Механізаваны поп; Курцы; Бацькава хата: [Апавяданні] // Там жа. № 11; Праз гады: Апавяданне // Маладосць. № 5; Двое: Апавяданне // Полымя. № 6; Сярод людзей сваіх: Апавяданні // Звязда. 17 снеж.; Капаніца: Апавяданне // ЛіМ. 17 сак.; Явар: Апавяданне // Там жа. 17 ліст.

1965. Фундатар; Размова; Бясспрэчны факт; Фінінспектар; Песні; Цішыня: Апавяданні // Беларусь. № 3; Гардзей і Гордзік; Асабістая справа: Апавяданні // Там жа. № 7; Антонаўкі: Апавяданне // Там жа. № 12; Пятроўскі касманаўт: Апавяданне // Вожык. № 19; Сярод людзей сваіх: Апавяданні // Полымя. № 1, 9; Сашка: Апавяданне // ЛіМ. 19 студз.; Сярод людзей сваіх: Апавяданні // Там жа. 7 вер.

1966. На свята; Тонік і аўтаінспектар: Апавяданні // Беларусь. № 5; Халахцей: Апавяданне // Вожык. № 5; Пасажыры: Апавяданне // Віцеб. рабочы. 10 ліп.; Песні; Фундатар: Апавяданні // Голас Радзімы. № 13; Этапы: [Апавяданне] // Там жа. № 30.

1967. Сашка: Апавяданне // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Жоўты: Апавяданне // Беларусь. № 4; Паездка ў Мілешкі: Урывак з аповесці // Там жа. № 6; Пасажыры; Люстра; Авяр'ян; Коні: Апавяданні // Полымя. № 4; Люстра: Апавяданне // ЛіМ. 7 крас.

1968. З палескіх мініяцюр // Беларусь. № 7; Сярод людзей сваіх: Апавяданні // Полымя. № 4, 8; Работніца і сялянка. № 12; Лубень; Жыццялюб; Данька; След; Прамова: З палескіх мініяцюр // ЛіМ. 9 ліп.

1969. Летапіс жыцця рэспублікі. Часопісу «Беларусь» — 25 гадоў // ЛіМ. 24 студз.

1970. Сцяжынка; Мухі; Града: Навелы // Беларусь. № 3; Дзве поўні: Апавяданне // Там жа. № 7; Радасць: Апавяданне // Там жа. № 12.

1971. Двор: Апавяданне // Беларусь. № 2; Справа Бабашкі: Апавяданне // Вожык. № 10.

1972. Берагі; Песні: Навелы // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ.

1975. Стрэл у паветра: Апавяданне // Беларусь. № 3; Бурмак: Апавяданне // Там жа. № 8.

1976. Радасць: Апавяданне // Дарогі вы, дарогі... Мн.; Засмужаная далеч: Апавяданне // Беларусь. № 3; Вясеннія халады: Апавяданне // Там жа. № 6.

1982. Берагі; Песні: Навелы // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.

1983. Дзень позняй восені: Апавяданне // Беларусь. № 3.

1985. У грыбную пару; Ступені: Апавяданні // Полымя. № 4.

1.4.

Фехер К. Аднойчы і ніколі больш: Раман / З венг. Мн., 1973 / Сааўт. пер. І. Сакалоўскі.

1955. Міронаў А. Першая вахта: Урывак з рамана «Караблі выходзяць у акіян» / З рус. // Беларусь. № 4.

1957. Галан Я. Кара: Апавяданне / З укр. // Беларусь. № 6.

1969. Ракоўскі Л. Фігура і пешка: Апавяданне / З рус. // Беларусь. № 9; Baруздзін С. Вася — Матачкін шар: Апавяданне / З рус. // Там жа. № 10.

1970. Бунін І. Апошняя вясна: Апавяданне / З рус. // Беларусь. № 10; Гарбачоў М. Неаплатны рахунак: Апавяданне / З рус. // ЛіМ. 8 мая.

1971. Сіманаў К. Палкі выходзяць на Друць: [Урывак з рамана «Апошняе лета»] / З рус. // Беларусь. № 5.

1972. Мялешын С. Мяцежныя нябёсы: Апавяданне / З рус. // Беларусь. № 3; Паустоўскі К. Дажджлівае світанне: Апавяданне / З рус. // Там жа. № 5; Кахар А. Карціна: Апавяданне / З узб. // Там жа. № 6; Айтматаў Ч. Сылайчы: Апавяданне / З кірг. // Там жа. № 7; Лідзін У. Скрынка з акварэльнымі фарбамі: Апавяданне / З рус. // Там жа. № 10; Кундзіч А. Каханне: Апавяданне / З укр. // ЛіМ. 29 снеж.

1973. Кундзіч А. Каханне; Казланюк П. Апавяданне Івана Клёна: Апавяданні / З укр. // Рука друга. Мн.; Матэсан Р. Кнопка, кнопка: Апавяданне

/ З англ. // Беларусь. № 1; Ігнацьеў А. Лістапад у Аўгустоўскіх лясах: Аповесць / З рус. // Там жа. № 9—12.

1974. Фетахагіч С. Шлюб пана начальніка: Апавяданне / З макед. // Беларусь. № 12.

1975. Башкоўскі Й. Ноч у гарах: Апавяданне / З макед.; Оляча М. У кароне бука; Трыфкавіч Р. Душна; Фетахагіч С. Шлюб пана начальніка: Апавяданне / З сербахарв. // Югаслаўскія апавяданні. Мн.; Стэфанік В. Кляновыя лісточкі; Мартовіч А. Войт: Апавяданні / З укр. // Беларусь. № 6; Оляча М. У кароне бука: Апавяданне / З сербахарв. // Полымя. № 8.

1976. Валтан А. Карусель: Навела / З эст. // Эстонская навела. Мн.

1977. Ананд М. Улада цемры / З англ. // Беларусь. № 6.

1978. Тамсаарэ А. Сухі ражок: Апавяданне / З эст. // Далягляды. Мн.; Відзьяланкар Ч. Цяжар сумлення; Амрытрай. Чорны лімузін / З хіндзі; Ананд М. Улада цемры; Нарайан Р. Ласункі дзецям / З англ.; Каур А. «Прададзена» / З пенджабі: Навелы // Заступнік дхармы. Мн.; Ілкін Г. Сэрвіназ мая; Мамедаў А. Добрая дарога; Сабіт Р. Вернутая маладосць; Эфендзіеў І. Кірпічык і прыгожая кветка: Апавяданні / З азерб. // Ключ жыцця. Мн.; Кайякс У. У лазні: Апавяданне / З лат. // Сучасныя латышскія апавяданні. Мн.

1980. Ганараў М. Жаваранак: Апавяданне / З кірг. // Беларусь. № 5.

1.5.

На латышскую мову. Divi komandējumi // Pad. Dzimtene. 1959. 16, 19, 21, 23, 26, 28, 30. Maijā; 2. Jūn.; Saška / Atdz. R. Ezera // Nams saules pusē. Rīgā, 1960; Divi komandējumi / Atdz. R. Ezera // Liesma. 1960. N 9; Dēls // Skola un Gimene. 1966. N 7.

На малдаўскую мову. Сашка / Трад. Р. Лунгу // Проза Белорусией Советиче. Кишинэу, 1962.

На рускую мову. Поле тихое, поле светлое...: Избранное. Мн., 1975. Рэц.: Барысаў В. Вернасць жанру // Чырв. змена. 1976. 21 вер.; Виноградов А. С любовью к героям // Сел. газ. 1976. 11 мая.

Родные дали: Рассказы. М., 1957. Рэц.: Виноградов А. Родные дали // Сов. Отчизна. 1958. № 6; Обухова Л. Жители Суходола // ЛГ. 1958. 22 июля.

Под одной крышей: Рассказы. М., 1962. Рэц.: Савич М. Люди живут рядом // Неман. 1963. № 3.

Полесские были: Рассказы. М., 1966.

Деревенские новеллы. М., 1972. Рэц.: Анискович В. Многоцветье мозаики // Неман. 1973. № 6; Свечкин А. // Сел. газ. 1973. 23 сент.

Сто деревенских новелл. Мн., 1983. Рэц.: Замостик Ч. Возможности жанра // Неман. 1985. № 5.

Встреча: Рассказ / Пер. М. Шамбадала // Дружба народов. 1951. № 5; Свои люди: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Белорусские рассказы Л., 1952; Осенний день: Рассказ / Пер. Е. Крупеня // Сов. Отчизна. 1953. № 1; Сашка: [Апавяданне] / Пер. Л. Шапиро // Белорусские рассказы. М., 1955; Один: Рассказ / Пер. М. Горбачев // Дружба народов. 1957. № 2; Две командировки: Рассказ / Пер. М. Горбачев // Там жа. 1959. № 3; Один: Рассказ / Пер. А. Ренин // Днестр. 1960. № 9; Под одной крышей: Рассказ / Пер. К. Добровольская // Дружба народов. 1961. № 11; Такое у нее сердце: Рассказ / Пер. авт. // Неман. 1961. № 6; На пристани: Отрывок из рассказа // Сов. Бел. 1961. 24 янв.; Селькор: [Апавяданне] / Пер. М. Горбачев // Белорусские рассказы. М., 1962; Сагура: Рассказ / Пер. авт. // Неман. 1963. № 6; Встреча: (Рассказ) // Люди высокого долга. Мн., 1964; Далекое и близкое: Рассказ / Пер. М. Горбачев // Дружба народов. 1965. № 5; Наталька; Копаница / Пер. авт. // Неман; 1965. № 6; Двое: Рассказ / Пер. Е. Мозольков // Правда. 1965. 17 окт.; Тайна: Рассказ / Пер. М. Горбачев // Дружба народов. 1966. № 3; Маленькие рассказы из цикла «Среди людей своих»: Фундатор; Песни / Пер. А. Чеснокова // ЛГ. 1966. 19 марта; Сын: Рассказ / Пер. Р. Маковская // Лит. Россия. 1966. 11 марта; Маленькие рассказы: Миходя; Дым; Митрофанов поселок // Пер. Б. Мескин // Сел. жизнь. 1966. 15 мая; Антоновка: Рассказ / Пер. Б. Мескин // Там жа. 1966. 31 мая; Зацветали яблони...: Рассказ // Узбекистан. 1967. № 6; Боровой лесок: (Из книги «Сто деревенских новелл»): Поле тихое, поле светлое...; Лукерья; В праздник; Пассажиры; Складочка / Пер. М. Вышинский // Неман. 1969. № 2; Лукерья: Рассказ / Пер. А. Островский // Лит. Россия. 1969. 11 июля; Лукерья: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Белорусские рассказы. М., 1971; Чуткость: Рассказ / Пер. В. Кучинский // Сел. жизнь. 1971. 23 мая; Две новеллы: Берега; Песни / Пер. А. Чернушевич // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Деревенские новеллы: Двор; Радость; Полнолуние; Мотыга; Разговор / Пер. Л. Соловей // Неман. 1972. № 10; В праздник: Рассказ / Пер. А. Чеснокова // Сов. Литва. 1973. 6 мая; Встреча: Рассказ / Пер. Е. Курто // Всегда на страже. Мн., 1976; Из «Деревенских новелл» / Пер. А. Чеснокова, Р. Ветошкина // Березы на шляху. М., 1980; Две новеллы: Берега; Песни / Пер. А. Чернушевич // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982; Весенние холода; Затуманенная даль; Выстрел в воздух; Бурмак: Рассказы / Пер. Л. Соловей // Неман. 1982. № 4.

На славацкую мову. Lukerja / Prel. J. Lackovičová // Mesačná noč. Bratislava, 1973.

На таджыкскую мову. Гахвораи бачагй: [Навела] / Тарч. Г. Мирзо // Хаёти нав. 1975. 5 апр.; Хонаи падар: [Навела] / Тарч. М. Гадоев // Там жа. 1975. 23 авг.

На узбекскую мову. Дўстлар: [Апавяданне] / Тарж. Э. Насыров // Мехмон келди. Тошкент, 1966.

На ўкраінскую мову. Далекі літа / Пер. Л. Степанюк // Білоруські оповідання. К., 1957; Далекі літа: Оповідання // Зміна. 1957. № 9; Таке ii серце: Оповідання // Україна. 1961. № 14; Дві новели: Береги; Пісні / Пер. В. Чемерис // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Береги: Новела: [З кнігі «Чалом табе, Славуціч»] / Пер. В. Чемерис // Робітнича газ. 1972. 1 трав.; Лист з «Перемоги»: Оповідання // Прикар. правда. 1977. 16 жовт.; Світозар / Пер. Я. Пальчик // Білоруське радянське оповідання. К., 1979; Дві новели: Береги; Пісні / Пер. В. Чемерис // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн., 1982.

На французскую мову. Le fils / Trad. M. Déchévitsyne // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977.

На чувашскую мову. «Ял новеллисем» ярамран: [Апавяданні] / В. Игнатьев кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На чэшскую мову. Setkani: (Povidka o sovetske armadě) / Přel. V. Šmirova // Čteni o Sovětskem Svasu. Praha; Moskva, 1953.

На эстонскую мову. Kingitus / Tlk. E. Pillau // Rahva Haal. 1958. 31. Dets.

1.6.

Тадэшвілі Г. Спатканне а дзевятай: Дакументальная аповесць // Беларусь, 1964. № 5—7 / Літ. апрацоўка.

2.3.

На беларускай мове. Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 153—154; Брыль Я. Пісьменнік і сучаснасць // Полымя. 1960. № 4; Яго ж. Свой голас // Брыль Я. Роздум і слова. Мн., 1963; Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 37—40; Яго ж. Жыць інтарэсамі народа // ЛіМ. 1956. 14 крас.; Яго ж. На малым полі апавядання // Герцовіч Я. Творчае крэда. Мн., 1970; Даніленка М. Ад ніў калгасных // Гомел. праўда. 1970. 14 крас.; Кавалёў П. Клапатліва выхоўваць літаратурную моладзь // Полымя. 1954. № 9; Кулакоўскі А. Шлях да вялікай тэмы // ЛіМ. 1950. 7 студз.; Марціновіч А. Вернасць прызнанню: (Да 60-годдзя М. Ракітнага) // Вяч. Мінск. 1980. 15 крас.; Яго ж. Вечныя крыніцы // Ракітны М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1; Міколу Ракітнаму — 60 // ЛіМ. 1980. 11 крас.; Мыслівец В. Такое сэрца // Там жа. 1980. 11 крас.; Нікіфаровіч В. Апавяданні пра сучаснікаў // Там жа. 1959. 9 мая; Парах-

невіч М. Вернасць тэме: Да 50-годдзя М. Ракітнага // Голас Радзімы. 1970. № 17; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Семяжон Я. Міколу Ракітнаму — 50 гадоў // ЛіМ. 1970. 24 крас.; Шчарбатаў Г. Беларуская літаратура і задачы ўздыму сельскай гаспадаркі // Полымя. 1953. № 12; Яго ж. Праверка жыццём // Там жа. 1957. № 3.

На рускай мове. Виноградов А. С любовью к героям // Сел. газ. 1976. 11 мая; Модель Ф. Рассказы о любви и дружбе // Сталин. молодежь. 1955. 16 дек.

В. У. Смольская.

РАК-МІХАЙЛОЎСКІ СЫМОН

Рак-Міхайлоўскі Сымон Аляксандравіч [псеўд. Баўтручонак, Беларус, Бутрым Каляда, Сымон Міхалкаў, Сымон Рак; крыпт. С. Р., Р.-М., Сымон Р., Сымон Р-к; 2(14).4.1885, в. Максімаўка Вілейскага пав. Віленскай губ., цяпер Маладзечанскі р-н Мінскай вобл.— 27.11.1938, Мінск (?)], грамадска-палітычны дзеяч, педагог, публіцыст, перакладчык, паэт.

Паходзіў з сялян. Бацька, Аляксандр Міхайлоўскі, і маці, Марцаліна (дзявочае прозвішча Рудзь), працавалі на гаспадарцы. У 1900—04 Сымон вучыўся ў Маладзечанскай настаўніцкай семінарыі, затым працаваў настаўнікам на Маладзечаншчыне. Праводзіў шырокую культурна-асветную работу на вёсцы, збіраў беларускі фальклор. У час рэвалюцыі 1905—07 агітаваў людзей выступаць супраць сацыяльнай і нацыянальнай несправядлівасці. Сяляне выбралі яго хадаком у Дзяржаўную думу. Пасля паражэння рэвалюцыі, маючы рэпутацыю бунтаўшчыка, вымушаны быў з'ехаць у Крым. У Феадосіі скончыў педінстытут (1912). Настаўніцкую працу працягваў на радзіме: арганізоўваў беларускія школы, прапагандаваў вызваленчыя ідэі, стаў членам Беларускай сацыялістычнай грамады (БСГ). У 1914—17 у царскай арміі. Знаходзячыся на Румынскім фронце, праводзіў рэвалюцыйную агітацыю сярод салдат. З 1917 актыўна дзейнічаў на палітычнай арэне ў Мінску. Паспяваў усюды, дзе толькі ўзнікалі спробы арганізацыі дзяржаўнага жыцця беларускага народа, прапануючы свае формы і сродкі рэалізацыі вызваленчых ідэй. У сакавіку 1917 удзельнічаў у з'ездзе беларускіх нацыянальных арганізацый; у кастрычніку арганізаваў Беларускі вайсковы з'езд і ўзначаліў створаную на з'ездзе Цэнтральную вайсковую раду (пазней, у 1919, член Беларускай вайсковай камісіі), прымаў удзел у III з'ездзе БСГ і выбраны ў яе ЦК. У снежні ўдзельнічаў ва Усебеларускім кангрэсе. У 1918 стаў членам Рады Беларускай Народнай Рэспублікі. Выказаў пратэст супраць пасылкі прывітальнай тэлеграмы кайзеру. У гэты ж час многа энергіі аддаваў арганізацыі беларускага школьніцтва: ствараў школы на вёсцы, у Мінску ўзначальваў 10-месячныя курсы для беларускіх настаўнікаў. Адзін са стваральнікаў і член ЦК Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі. У 1918—20 жыў з сям'ёй у Гродне, працаваў у беларускай гімназіі (выкладаў арыфметыку). Прымаў удзел у рабоце Беларускага нацыянальнага камітэта ў Гродне, займаўся справамі беларускага дзіцячага прытулку. У 1920—22 працаваў дырэктарам і настаўнікам матэматыкі ў Беларускай настаўніцкай семінарыі ў Барунах (цяпер Ашмянскі р-н). Адначасова, з восені 1920, настаўнік Віленскай беларускай гімназіі (выкладаў фізіку, хімію, матэматыку). У 1922 ён быў выбраны дэпутатам польскага сейма, з трыбуны якога мужна абараняў сацыяльныя і нацыянальныя правы свайго народа. Часта выступаў у вёсках на сходах, мітынгах, выкрываючы каланізатарскую палітыку буржуазных улад у адносінах да Заходняй Беларусі. Прымаў актыўны ўдзел у рабоце Таварыства беларускай школы (ТБШ). З 1923 член Цэнтральнай школьнай Рады (з 1926 — Галоўнай управы) ТБШ. Адзін з ініцыятараў стварэння і намеснік старшыні ЦК Беларускай сялянска-работніцкай грамады (1925). Член КПЗБ з 1926. У сярэдзіне 20-х гг. С. Рак-Міхайлоўскі вёў мноства грамадскіх і творчых спраў, якія служылі гуртаванню народных мас Заходняй Беларусі. Быў аўтарам статута БСРГ, адным з арганізатараў друку БСРГ, рэдактарам «Бюлетэня пасольскага клуба Беларускай сялянска-работніцкай грамады», членам Беларускага выдавецкага таварыства ў Вільні. Пісаў адозвы, скіраваныя супраць праследавання вызваленчага руху, у абарону палітзняволеных, друкаваў мноства артыкулаў у выданнях нацыянальна-вызваленчага кірунку. У 1927 у сувязі з разгромам БСРГ арыштаваны, прысуджаны да 12 гадоў зняволення ў турме. У час следства знаходзіўся ў турмах Вільні, Вронкаў, Каранова. У зняволенні складаў песні, вучыў вязняў матэматыцы, выбіраўся ў кіраўніцтва турэмнай камуны. Згодна рашэнню апеляцыйнага суда ў 1930 выйшаў на волю, пабываў у роднай вёсцы Максімаўка. У 1931 кампартыя пераправіла яго з сям'ёй у Мінск. Тут С. Рак-Міхайлоўскі працаваў дырэктарам Беларускага дзяржаўнага музея, быў членам ЦВК БССР (1931—32). Стаў ахвярай сталінскіх рэпрэсій. 9.1.1934 арыштаваны і асуджаны на 10 год папраўча-працоўных лагераў. Па некаторых звестках, быў высланы на Поўнач у Салаўкі. У 1938 прыгавораны да вышэйшай меры пакарання. Рэабілітаваны 11.9.1956. У Максімаўцы С. Рак-Міхайлоўскаму пастаўлены памятны камень з мемарыяльнай дошкай. У Маладзечне яго імем названа вуліца.

Дэбютаваў у друку ў 1915, будучы на вайсковай службе, карэспандэнцыяй «З думак у паходзе» ў газеце «Наша ніва». Рэгулярная публіцыстычная творчасць пачалася ў 1919 (часопіс «Родны край», газета «Звон). Пісаў адозвы, скіраваныя супраць праследавання вызваленчага руху, у абарону палітзняволеных, друкаваў мноства артыкулаў у выданнях нацыянальна-вызваленчага кірунку. Яго артыкулам уласціва грамадзянская ўпэўненасць, публіцыстычная стрыманасць, гутарковая натуральнасць лексікі і інтанацый, удалае выкарыстанне народных фразеалагізмаў.

А. М. Пяткевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Гутарка аб беларускай мове. Мн., 1919.

Арыфметычны задачнік для пачатковых школ. Ч. 2. Вільня, 1924.

Страшны вораг: Кніжка пра гарэлку. Вільня, 1924.

1.3.

1915. З думак у паходзе: (Ад нашага карэспандэнта) // Н. н. 5 чэрв./ Пад псеўд. Сымон Рак.

1917. Да беларускае інтэлігенцыі і вясковых вучыцеляў // Вольная Беларусь. 3 жн.

1918. Зберагайце нашу песню // Варта. № 1/ Пад псеўд. Сымон Рак; Пагарэльцы, Навагруд[скага] пав.: [Карэспандэнцыя] // Вольная Беларусь. 17 лют. / Пад псеўд. Сымон Рак.

1919. Школьная справа // Беларусь. 14 ліст./ Пад крыпт. Сымон Р.; Гутарка аб беларускай мове // Звон. 15, 22 вер., 3, 8 кастр.; Люблінская унія // Родны край. 10 ліп. / Пад псеўд. Беларус.

1920. Гутарка аб беларускай мове // Часопісь. № 2, 3; «За нашу і вашу вольнасць» // Бел. слова (Гродна). 3 ліст. / Пад крыпт. Сымон Р-к; Балаховіч і Беларусь // Там жа. 6 ліст. / Пад крыпт. Сымон Р-к; Паражэнне Урангеля // Там жа. 19 ліст./Пад крыпт. С.Р.; У справе Цэнтральнай Літвы // Там жа. 1, 2 снеж. / Пад крыпт. С. Р.; Кааперацыя і яе значэнне для Беларусі // Там жа. 9 снеж./Пад крыпт. С. Р.; Для беларускай люднасці — беларуская школа // Там жа. 11 снеж./Пад крыпт. С. Р.; Польска-літоўская канферэнцыя // Там жа. 17 снеж./Пад крыпт. С. Р.

1921. Бальшавіцкі з'езд у Слуцку // Бел. слова. 5 студз./Пад крыпт. С. Р.; На магіле Пр. Багушэвіча (Мацея Бурачка): [Успамін] // Наша думка. 10 чэрв. /Пад псеўд. Сымон Рак.

1922. Справаздача старшыні камітэта беларускага дзіцячага прытулку ў Вільні аб грашовых ахвярах на прытулак // Бел. звон. 11 кастр.; Грашовая справаздача Беларускага камітэта помачы пацярпеўшым ад вайны // Там жа. 25 ліст.; Барацьба за беларускую школу // Там жа. 30 снеж.

1923. Мае думкі // Бел. звон. 24 лют./Пад псеўд. Сымон Міхалкаў; Беларуская школьная справа // Змаганне. 15, 25 ліст., 5 снеж.; Аб самаўпраўленні // Наша будучыня. 13, 23 студз. / Пад псеўд. Баўтручонак; Лясы нашыя ніштожацца, багацце краю рабуецца // Там жа. 27 студз. / Пад псеўд. Баўтручонак; Нядоля беларускага вучыцельства: [Верш] // Новае жыццё. 7 крас.

1925. Прамова на пасяджэнні сейма 6.VII.25 г.; Інтэрпеляцыя дэпутата... // Бюл. сеймавага клуба Бел. сял.-работн. грамады. 11 ліп.; Прамова на пасяджэнні сейма 12.XI.25 г. // Там жа. 17 снеж.

1926. Прамова на пасяджэнні сейма 26.VII.1925 у часе дыскусіі над уставам аб парцэляцыі і асадніцтве; Прамова з сеймавага клубу Бел. сял.— работніцкае Грамады, сказаная на пасяджэнні 12.XI. 25 г. ў часе дыскусіі над expose Міністра скарбу і разважанняў аб бюджэце на I кв. 1926 г. // Прамовы дэпутатаў сеймавага клубу. Вільня; Інтэрпеляцыя № 19; Інтэрпеляцыя № 22 // Бюл. сеймавага клуба Бел. сял.-работн. грамады. 22 студз.; Інтэрпеляцыя № 39 // Там жа. 17 крас.; Прамова на пасяджэнні сейма 21 ліпеня 1926 г. // Там жа. 3 жн.; Інтэрпеляцыя № 30 // За праўду. 18 сак.

1928. Пісьмо беларускага дэпутата... з турмы Вронкі // Голас беларуса. 10 ліп.; Апошняе слова на працэсе Беларускай сялян.-работн. грамады // Сцяг працы. 7 ліп.

1931. Вышэй голас пратэсту супроць драконаўскага рэжыму над палітзняволенымі ў польскіх турмах // Камунар Магілёўшчыны. 2 жн.

1932. У абарону ТБШ і беларускага школьніцтва: (Адозва) // Віцеб. пралетарый. 16 чэрв. / Сааўт. П. Мятла; Новыя правакацыі фашызму // Палес. праўда. 23 жн.

1.4.

1918. Карафіят Я. Аб тым, як адзін хлапец апавядаў казку ды і не скончыў яе: [Казка] // З чэш. // Вольная Беларусь. 13 кастр.

1920. Лукашэвіч К. Марцэлька: [П'еса] / З рус. // Зб. сцэнічных твораў для дзіцячага тэатру. Мн.; Беларусь. 7, 8, 10 лют. / Пер. пад псеўд. Сымон Рак.

1.5.

На рускую мову. Последнее слово Симона Рака-Михайловского // Западная Белоруссия на скамье подсудимых. Мн., 1929.

2.3.

На беларускай мове. Арэхва Н. Старонкі мужнасці // Голас Радзімы. 1965. № 35; Бергман А. Сымон Рак-Міхайлоўскі: (Кароткі біяграфічны нарыс) // Беларускі каляндар. 1980. Беласток, 1980; Бобер М., Ватковіч Г. У памяць аб С. А. Рак-Міхайлоўскім // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1984. № 3; М. С. Гадавіна разгрому «Грамады» // Сав. Бел. 1928. 15 студз.; Нашы кандыдаты // Бел. звон. 1922. 18 кастр.; Самахвалаў Я. У лагеры беларускага нацыянал-фашызма // Зах. Бел. 1935. № 9; Яновіч С. Моцны чалавек грамады // Ніва. 1985. 14 крас.

На польскай мове. Bergman A. Szymon Rak-Michajłowski // Bergman A. Sprawy białoruskie w II Rzeczypospolitej. Warszawa, 1984; Przebieg procesu «Hromady» // Orka. 1928. 3 marca.

На рускай мове. Лешкович В. С нами всегда // Сел. газ. 1982. 18 июля.

3.1.

БДА, ф. 882с, воп. 1, с. 12, 14, 27, 28, 30, 31, 32, 60; ЦНБ АН Беларусі, ф. 5, воп. 1, адз. зах. I, с. 243; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 476.

В. М. Грышкевіч.

РАЛЬКО ІВАН

Ралько Іван Дзмітрыевіч (псеўд. Алесь Макранскі, Іван Ранак, Саша Чорны; 21.11.1929, в. Макраны Капыльскага р-на Мінскай вобл.— 27.12.1979, Мінск; пахаваны на Паўночных могілках), літаратуразнавец, крытык, паэт. Член СП Беларусі з 1970. Кандыдат філалагічных навук (1968).

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Да Вялікай Айчыннай вайны паспеў скончыць 4 класы. У час вайны працаваў на бацькоўскай гаспадарцы, затым у мясцовым калгасе «Чырвоны вартаўнік» (1944—45). Пасля заканчэння сямігодкі ў 1947 паступіў у Нясвіжскае педвучылішча і скончыў яго ў 1951. Працаваў настаўнікам беларускай мовы і літаратуры, дырэктарам Багушоўскай сямігадовай школы (1951—57), настаўнікам рускай мовы і літаратуры, дырэктарам Навамышскай СШ Баранавіцкага р-на (1957—58). Завочна скончыў філалагічны факультэт БДУ (1958). Вучыўся ў аспірантуры Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР (1958—61). У 1967 абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэорыі вершаскладання. Працаваў малодшым (1961—68), старшым навуковым супрацоўнікам (1968—79) гэтага ж інстытута.

Займаўся даследаваннем праблем гісторыі і тэорыі беларускага вершаскладання, пісаў крытычныя артыкулы па творчасці сучасных паэтаў. Аўтар манаграфій «Беларускі верш: Старонкі гісторыі і тэорыі», «Вершаскладанне: Даследаванні і матэрыялы», якія былі аднымі з першых у беларускім літаратуразнаўстве гісторыка-тэарэтычнымі працамі па пытаннях беларускага верша. Як паэт пачаў выступаць у рэспубліканскім друку з 1951, як крытык — з 1958. Пад псеўданімамі Алесь Макранскі, Іван Ранак і Саша Чорны многа друкаваўся у баранавіцкай раённай газеце «Чырвоная звязда». У сваёй паэтычнай творчасці І. Ралько звяртаўся да маральна-этычных праблем сучаснасці, выказваў гарачую прыхільнасць і любоў да роднага кутка зямлі, апяваў каханне, сяброўства (зборнік вершаў «Святло зары вячэрняй»). Займаўся перакладам твораў украінскіх і польскіх пісьменнікаў на беларускую мову.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Белорусский стих: Вопросы истории и теории: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1967.

Беларускі верш: Старонкі гісторыі і тэорыі. Мн., 1969. Рэц.: Бярозкін Р. Першая ластаўка // ЛіМ. 1969. 15 ліп.; Грынчык М. Беларускае вершаскладанне // Полымя. 1970. № 1; Пейсахович М. Проблемы изучения белорусского стиха // Вопр. лит. 1970. № 2; Рагойша В. Даследуецца беларускі верш // Маладосць. 1970. № 3; Симоненко Р. Всеперемогающая сила ленинской стратегии и тактики // Коммунист Укр. 1969. № 11; Шпаковський І. // Рад. літ.-знавство. 1971. № 12; McMillin A. // J. of Byelorus. Studies. 1970. № 2; Rahojsza W. // Zagadnienia Rodzajów Literackich. 1973. Z. 1.

Вершаскладанне: Даследаванні і матэрыялы. Мн., 1977. Рэц.: Баевский В. // Неман. 1978. № 11; Лазарук М. Пра беларускае вершаскладанне // Полымя. 1978. № 11; Паломскі М. Распрацоўка вершазнаўства // Звязда. 1977. 14 вер.; Ярац В. Пра беларускі верш // Беларусь. 1978. № 5.

Святло зары вячэрняй: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Кенька М. След застанецца // ЛіМ. 1984. 13 ліп.

Верш і мова: Праблемы тэорыі і гісторыі беларускага верша. Мн., 1986.

1.3.

1951. Радасць маці: [Верш] // Чырв. змена. 17 мая.

1956. Дырэктар: [Верш] // Наст. газ. 13 вер.

1957. Бяссмерце: [Верш] // Зара. 20 кастр.; Садоўнік: [Верш] // Чырв. змена. 8 чэрв.

1958. Майстэрства байкі // ЛіМ. 21 чэрв.

1959. Слова ў вершы: [Рэц. на кн.: Гаўрусёў С. На грэбнях хваль. Мн., 1959] // Полымя. № 11.

1960. Крытыцы — майстэрства // ЛіМ. 9 крас.

1961. Цяпло сэрца // ЛіМ. 25 ліп.

1962. Рэха: [Верш] // Маладосць. № 6; Пламень мысли и сердца: (К 50-летию Максима Танка) // Неман. № 5; Гоман жыцця // Звязда. 13 крас.; Паэзія светлага ранку // Наст. газ. 15 вер.

1963. Верша жывое жыццё // Маладосць. № 5; Ёсць мікрахвілі і гады: [Рэц. на кн.: Макарэвіч В. Вогненная камета. Мн., 1963] // Там жа. № 9.

1964. Паэты, вершы, час // Маладосць. № 7.

1965. Працяг размовы: [Рэц. на кн.: Макаль П. Круглы стол. Мн., 1964] // Маладосць. № 3; Талент добры, чалавечны: Да 70-годдзя Сяргея Аляксандравіча Ясеніна // Там жа. № 10; Пачатак дарогі: [Рэц. на кн.: Лукша В. Гарады нараджаюцца сёння. Мн., 1964] // Полымя. № 2; Аб жыцці, аб людзях, аб сабе: Паэзія 1964 г. // Звязда. 13 сак.; Ветразі паэзіі жывой // ЛіМ. 16 лют.; Исповедь сердца: [Рэц. на кн.: Танк М. Мой хлеб насущный. М., 1964] // ЛГ. 11 февр.

1967. Полымя думкі і сэрца // Танк М. Вершы. Мн.; Ля вытокаў беларускага верша // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Шаўчэнка і Купала // Маладосць. № 7; Старонка тэорыі беларускага верша // Полымя. № 6.

1969. Праблемы паэтыкі Максіма Танка: [Рэц. на кн.: Рагойша В. Паэтыка Максіма Танка. Мн., 1968] // Полымя. № 8.

1970. Асацыятыўная вобразнасць // Сучасная беларуская паэзія. Мн.

1971. Пошукі сутнасці: [Рэц. на кн.: Разанаў А. Адраджэнне. Мн., 1970] // ЛіМ. 28 мая; «За шумам модных слоў...»; «Ледзь праб'еццa ў сэрцы напеў...»; Асенняе; «У кволым месяца святле...»: [Вершы] // Там жа. 20 жн.

1972. «Забыты сэнс вядомых слоў...»; «Калі ў жыцці цябе спаткае...»; «Даверaныя дум маіх...»; «Размоваю з былым і даўнім...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Вы даруйце нам сёння, жанчыны: [Верш] // ЛіМ. 3 сак.

1973. Шлях за небакрай: «Ах, ельнік за аселіцай...»; «Пачатак восені — як позняе каханне...»; Папірус, знойдзены ў пустыні: [Вершы] // Полымя. № 12.

1974. «Буяюць белыя сады...»; «На белым аркушы паперы...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Некаторыя праблемы беларускага вершаскладання // Полымя. № 7.

1976. Пародыя: мёд ці палын?..: [Рэц. на кн.: Юрчанка Г. Немеладычныя мелодыі. Мн., 1974] // Веч. Мінск. 16 студз.

1978. Усё са мною...: [Верш] // Полымя. № 1.

1979. Вясенняя элегія; «Калі над паласой няўдач...»; «Зноў ноччу, напэўна, ніяк не засну...»; Адплываюць параходы; Сэрцу: [Вершы] // Маладосць. № 11; Хатынь; Над Нараччу; Трыялет: [Вершы] // ЛіМ. 10 жн.

1980. «Маё радаслоўнае дрэва...»; З гадамі...; «Жаданай спеласці пара...»; «Так нечакана думка прамільгнула...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.

1.4.

1962. Кастэнка Л. Крыллі; **Журліва** А. «Такою роднаю і блізкаю...»; Варанько П. «Хлапчаня з калыскі ўпала...»; Паповіч Р. «Той не памрэ, хто век працуе...»; Ткачэнка В. Жаданні: [Вершы]/З укр. // Работніца і сялянка. № 8.

1965. Паўлычка Д. Санеты: «Што кліча да жыцця нас на зямлі?..»; «Мой добры дружа, што з табою?..»; Кастэнка Л. «Адным — каб хлеба скібка...»: [Вершы]/З укр. // Маладосць. № 12.

1984. Дунін-Марцінкевіч В. Песня з аперэткі «Рэкруцкі яўрэйскі набор» / З пол. // Дунін-Марцінкевіч В. Творы. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Грынчык М. Беларускае вершазнаўства і перспектывы яго развіцця // Беларуская літаратура. Мн., 1979. Вып. 7. С. 23—37; Іван Дзмітрыевіч Ралько: [Некралог] // ЛіМ. 1980. 4 студз.; Кабаковіч А. «І тчэцца беларускі верш...» // Там жа. 1979. 16 ліст.; Лазарук М. Пра беларускае вершаскладанне // Лазарук М. Часу непадуладнае. Мн., 1981; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рэутовіч Т. Новыя імёны // Голас Радзімы. 1970. № 51; Семашкевіч Р. Паэзія праз прызму навукі // Полымя. 1971. № 5.

У. М. Ларчанка.

РАМАНАЎ ЕЎДАКІМ

Раманаў Еўдакім Раманавіч [псеўд. Е. Белицкий, Белорус, Радзіміч, Радимич, Е. Радимич; крыпт. Е. Р., Е. Р. Р., М. Р., Ъ; N; 30.8(11.9).1855, мяст. Нова-Беліца Гомельскага пав. Магілёўскай губ., цяпер у межах г. Гомеля — 20.1.1922, Стаўрапаль], фалькларыст, этнограф, літаратар, археолаг, краязнавец. Правадзейны член Рускага геаграфічнага таварыства (1886), Маскоўскага таварыства аматараў прыродазнаўства, антрапалогіі і этнаграфіі (1888), Маскоўскага археалагічнага таварыства (1890), Віцебскага статыстычнага камітэта (1891). Пісаў на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і беднага мешчаніна. Першапачатковую адукацыю атрымаў у родным мястэчку, потым маці ўладкавала сірату сына ў Гомельскую прагімназію (1867). Неўзабаве памёрла маці, і чатырнаццацігадовы хлопчык вымушаны быў зарабляць сабе на кавалак хлеба: адначасова з вучобай даваў урокі дзецям гарадскіх заможнікаў, выконваў усялякую фізічную работу па гаспадарцы ў чужых сем'ях. Пасля заканчэння прагімназіі спрабаваў паступіць у Магілёўскую гімназію, аднак, нягледзячы на паспяховую здачу ўступных экзаменаў, не быў прыняты з-за нізкага сацыяльнага паходжання. Займаўся самаадукацыяй, здаў экзамен на званне настаўніка народнай школы і ў 1872 распачаў працоўную дзейнасць у Герасімаўскім народным вучылішчы Аршанскага пав. Магілёўскай губ. Праз год пераведзены ў Бобрскае народнае вучылішча Сенненскага пав. Магілёўскай губ. З верасня 1874 — у Гомельскім павятовым вучылішчы, з верасня 1876 — у Сенненскім павятовым вучылішчы. У наступныя гады працаваў настаўнікам падрыхтоўчага класа Гомельскай шасцікласнай гімназіі (1881—83), штатным наглядчыкам павятовага вучылішча ў г. Лідзе (1883—84), выкладчыкам рускай мовы і гісторыі ў Сянно (1884—86), інспектарам народных вучылішчаў у Віцебскай, Гродзенскай і Магілёўскай губ. (1885—1906). З 1906 да 1916 жыў і працаваў у Вільні. Як член Часовай камісіі займаўся ўладкаваннем спраў Віленскай публічнай бібліятэкі і музея, адначасова (з 1910) загадваў секцыяй этнаграфіі і археалогіі Паўночна-Заходняга аддзела Рускага геаграфічнага таварыства. У 1916 у сувязі з першай сусветнай вайной эвакуіраваўся ў Расію.

Творчую дзейнасць распачаў у 1881 з публікацый фальклорна-этнаграфічных допісаў, нататак, замалёвак, якія змяшчаў на старонках пецярбургскай газеты «Берег», часопіса «Русь», кіеўскай «Зари» і інш. (першыя публікацыі не выяўлены). Свой педагагічны вопыт паспрабаваў абагульніць у «Падручніку рускай граматыкі» (вытрымаў 4 выданні). Займаўся вывучэннем жывой беларускай мовы (гаворкі Магілёўшчыны), надрукаваў арыгінальную працу пра мову жабракоў. Выступаў з рэцэнзіямі на працы беларускіх народазнаўцаў З. Радчанкі, М. Нікіфароўскага, Я. Карскага і інш. Адзін з першых даў станоўчую ацэнку зборніку М. Бурачка (Ф. Багушэвіча) «Дудка беларуская». Займаўся творчасцю В. Дуніна-Марцінкевіча. Апублікаваў «Баркулабаўскі летапіс», адну з рэдакцый беларускай ананімнай паэмы «Тарас на Парнасе», некалькі «гутарак», а таксама новыя тэксты народнай драмы «Цар Максіміліян». Спрабаваў пяро як літаратар і пакінуў цікавую апрацоўку старажытнага міфа «Кара ў сто гадоў». Займаўся археалагічнымі раскопкамі і пошукамі рэшткаў язычніцтва. Сабраў звесткі пра тысячу гарадзішчаў Беларусі, выявіў шмат стаянак старажытнага чалавека. Даў апісанне Барысава каменя, што ля Сянно, і Вілейскага каменя. Хадайнічаў перад царскімі ўладамі аб увекавечанні памяці бітвы пры Лясной, дзе Пётр I разграміў шведскага генерала Левенгаупта. Галоўнай працай Е. Раманава з'яўляецца 9-томнае выданне фальклору «Беларускі зборнік», у якім пададзены амаль усе жанры вуснапаэтычнай творчасці беларусаў. Гэта своеасаблівая энцыклапедыя жыцця сялянства дарэвалюцыйнай Беларусі. Пры падрыхтоўцы фальклорных тамоў распрацаваў сваю, наватарскую методыку збірання матэрыялу. Асаблівую каштоўнасць мае 4-ы том «Беларускага зборніка», дзе Е. Раманаў змясціў 824 тэксты аўтэнтычных замоў. Гэта унікальная калекцыя, якой па колькасці нумароў не было роўных у славянскім свеце.

Пэўны час займаўся журналістыкай, узначальваў неафіцыйную частку газеты «Могилевские губернские ведомости». Значная частка рукапісных матэрыялаў Е. Раманава (фальклорныя зборнікі, дакументы, перапіска) захоўваюцца ў акадэмічнай бібліятэцы ў Вільнюсе. *І. К. Цішчанка.*

Бібліяграфія

1.2.

Учебник русской грамматики. Гродно, 1881; 2 изд. Гродно, 1885; 3 изд. Гродно, 1895; 4 изд. Могилев, 1904.

Краткий очерк военных действий 1877—1878 гг. К., 1885.

Раскопки в Могилевской губернии в 1888 году. Б. м., б. г.

Опыт белорусского народного снотолкователя: (Посвящается памяти М. П. Колосова). М., 1889.

Очерк быта нищих Могилевской губернии и их условный язык [«любецкий лемент»]. М., 1891. (Отд. отт. из журн. «Этногр. обозрение», 1890, № 4).

Кара во сто лет: Белорус. легенда. Витебск, 1894 / Пад псеўд. Радимич.

Краткая этимология церковно-славянского языка. С прил. краткого словаря. Для гор., уездных и духовных училищ, для учителей нар. училищ и церковно-приходских школ. Гродно, 1895.

По поводу отчета Холмского братства. Витебск, 1895. (Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.», 1895, № 43, 44).

Милостивый Осип, или Милости хочу, а не жертвы: Быль. Витебск, 1896. (Из мира рус. нар. преданий. № 2) / Пад псеўд. Е. Радимич.

Белорусские тексты вертепного действа. Могилев, 1898.

Материалы по исторической топографии Витебской губернии: Уезд Велижский. Могилев, 1898.

Общий очерк Витебской губернии. Витебск, 1898. (Отд. отт. из «Памятной книжки Витеб. губ.» на 1898 г.).

Катрушницкий лемезень: Условный язык дрибинских шаповалов. Спб., 1901. (Сборник ОРЯС Акад. наук. Т. 71. № 3).

Альбом художника Д. М. Струкова как результат экспедиции по Северо-Западному краю в 1864 г. Вильна, б. г.

Празднование двухсотлетия победы Петра I над шведами при дер. Лесной. 1708 — 28 сент. 1908. Вильна, 1908.

Старина доисторическая Северо-Западного края: Попул. очерк. Вильна, 1908.

Археологический очерк Гомельского уезда (Могилевской губернии). Вильна, 1910. (Отд. отт. из «Зап. Сев.-Зап. отд. РГО». 1910. Кн. 1).

Победа императора Петра I над шведами 28 сентября 1708 г. при деревне Лесной. Могилев, 1910.

К археологии Северо-Западного края России: I. Вилейский камень: II. По Гродненскому Полесью. Вильна, 1911. (Отд. отт. из «Зап. Сев.-Зап. отд. РГО». 1911. Кн. 2).

Археологические разведки в Могилевской губернии. Вильна. 1912. (Отд. отт. из «Зап. Сев.-Зап. отд. РГО». 1912. Кн. 3).

Борисов камень в с. Высоком Городце Сенненского уезда Могилевской губернии. Вильна. 1912. (Отд. отт. из «Зап. Сев.-Зап. отд. РГО». 1912. Кн. 3).

Победа императора Петра I над шведами 28 сентября 1708 г. при деревне Лесной. Могилев, 1912. (Отд. отт. из «Памятной книжки Могилев. губ.» на 1909 г.).

1.3.

1884. Очерк кустарной промышленности Гомельского уезда // Заря. № 155, 160, 161; По пути: (Очерк) // Русь. № 10.

1886. Описание раскопок в Спицах Сенненского уезда // Труды антропол. отд. общ. естествозн. № 3); Заметка по поводу учрежд. Полотского археол. кружка // Витеб. губ. вед. № 78; Сенненский уезд Могилев. губернии; Описание Борисова камня в с. Высоком Городце Сенн. у. // Мог. губ. вед. № 42.

1887. В майскую ночь: [Апавяданне] // Мин. листок. 19 мая / Пад крыпт. Е. Р. Аўт. спрэч.

1888. Отчет о результатах этнографической поездки по Могилевской губернии // Отчет Имп. Геогр. общ. за 1888. Спб.

1889. Разбор изд. Радченко «Гомельские песни» // Этногр. обозрение. № 2; Опыт белорусского народного

снотолкователя // Там жа. № 3; «Лоповщина», обычай убивать стариков // Витеб. губ. вед. № 83.

1890. Катрушницкий лемезень, условный язык дрибинских шаповалов // Живая старина. Вып. 1; Примерный пастырь // Полоц. епарх. вед. № 7—8; Очерк быта нищих Могилевской губернии и их условный язык // Этногр. обозрение. № 4; О записывании народных снотолкований // Витеб. губ. вед. № 4; Список вопросов к археологической карте Витебской губернии // Там жа. № 5; Языческое кладбище в Люцине // Там жа. № 26; По поводу некролога Минейко // Там жа. № 35; Раскопки в Люцине // Там жа. № 50; История памятника при Лесной // Там жа. № 78; Старинный азбуковник // Там жа. № 83; Об изучении детских белорусских игр // Там жа. № 93.

1891. Детские игры белорусских евреев // Этногр. обозрение. № 2; Отзыв об издании А. Сапунова «Двинские камни» // Там жа. № 3; Раскопки в Юрине // Мог. губ. вед. № 10.

1892. Материалы для археологической карты Витебской губернии // Этногр. обозрение. № 18.

1893. О церковно-археологическом музее в Витебске // Виленский вестник. № 3.

1894. Разбор Татура «Археол. памятник Минск. губ.»; Разбор издания кн. Долгорукова «Витебская губерния» // Этногр. обозрение. № 3; Разбор соч. Бурачка «Дудка белорусская» // Витеб. губ. вед. № 28; Раскопки в Плисе Невельского у. // Там жа. № 66; Кара в сто лет // Там жа. № 73—81; Археологические находки // Гродн. губ. вед. № 36; Программа для собирания материалов для археологической карты для Гродненской губ. // Там жа. № 51, 52.

1895. Археологическая заметка о дер. Горе, Белостокского уезда // Гродн. губ. вед. № 33; Раскопки в Мигове // Там жа. № 42; По поводу отчета Холмского братства // Витеб. губ. вед. 1895. № 43, 44.

1896. Милостивый Осип: (Быль) // Витеб. губ. вед. № 13—33.

1897. Могилевское епархиальное древлехранилище // Витеб. губ. вед. № 64; К вопросу о времени основания Могилева // Там жа. № 93, 99, 102, 105; Книга родов сынов Белоруссии, Жмуди и Литвы // Там жа. № 98; Справка по делу о сооружении памятника при д. Лесной // Там жа. № 98, 99; Некролог уч. Иванова // Мог. губ. вед. № 4; К вопросу о времени основания Могилева // Там жа. № 93, 99, 102, 105 / Пад псеўд. Е. Радимич; Из записной книжки этнографа // Там жа. № 97, 98, 101.

1898. Очерк Витебской губернии // Памятная книжка Витебской губернии на 1898 год. Витебск; Редкий церковно-археологический памятник; Плащаница 1566 г. // Мог. губ. вед. № 6; Что сделано по изучению Могилевской губернии // Там жа. № 15—35; 19 марта 1655 г. в Могилеве // Там жа. № 21; Пасха в Могилеве в 1697 г. // Там жа. № 27; Археологические находки // Там жа. № 38; Храм-памятник при Лесной // Там жа. № 42, 43; Белорусские тексты вертепного действа // Там жа. № 45—52; К эпохе 1812 года // Там жа. № 60; Монетные клады // Там жа. № 69; 1899. № 56, 57, 82; 1900. № 46; Каменный крест 1598 года // Там жа. № 76; Храм, построенный Петром I в Могилев. губ. // Там жа. № 77; Памяти великой кн. Елены Иоанновны; Памяти пр. Геннадия Могилевского // Там жа. № 84.

1899. Петровский храм при Лесной // Нива. № 15; Могилевская старина по документам архива западнорусских униатских митрополитов // Мог. губ. вед. № 1; Могилевская старина: Пути сообщения в начале текущего столетия в Могилевской губ. // Там жа. № 28, 31—33; Раскопки в имении Чирчине // Там жа. № 37; Могилевская старина: Грамота Стефана Батория 1581 г. // Там жа. № 42; Шестой том биографии князя И. Ф. Паскевича // Там жа. № 43; Могилевская старина: Две надписи в церквях Гомельского уезда // Там жа. № 47; Варкалабовская летопись // Там жа. № 52—71; Монетный клад // Там жа. № 56, 57, 82; Карта могилевского наместничества 1786 года // Там жа. № 85; По поводу искажения названий населенных мест // Там жа. № 98.

1900. Карта могилевского наместничества 1786 года; Археологические находки; Могилевская старина по документам архива Западно-Русских униатских митрополитов; Грамота Стефана Батория 1 марта 1581 года, данная Василию Немире в подтверждение прав его на владение сельцами Головенчицы, Теплое и Любаны; Каменный крест 1598 года; Храм, построенный Петром I в Могилевской губернии; Раскопка в им. Чиргине; Монетный клад; Две надписи в церквях Гомельского уезда; Пути сообщения в Могилевской губернии в начале текущего столетия; Белорусский сборник XVII века: Рукопись Могилевского епархиального церковного древлехранилища: (Описание и выдержки из рукописи XVII—XVIII вв.); Храм-памятник при дер. Лесной // Могилевская старина. Могилев. Вып. 1; Оригинальный памятник старины: Кресло 1769 г. // Мог. губ. вед. № 13; Крест Льва Сапеги // Там жа. № 15; Культурные переживания // Там жа. № 17; Сборник белорусских заговоров начала XIX в. // Там жа. № 19—30; Домик Петра Великого в Копысе // Там жа. № 21; Останки сподвижника Отечественной войны ген. Мелиссино в с. Пугляях // Там жа. № 34; Могилевская старина: Формулярный список игумена Ореста // Там жа. № 44; Французы в 1812 году в Кутеинском Богоявленском монастыре // Там жа. № 50; Пробная раскопка в Брусневичах Могилевского уезда // Там жа. № 59—60; Дополнение к ст. об останках ген. Мелиссино // Там жа. № 61; Некролог П. В. Шейна // Там жа. № 67; Катрушницкий лемезень, условный язык дрибинских шаповалов // Там жа. № 83, 84, 88, 89, 94, 95, 96, 98, 100, 102; Археологические заметки // Там жа. № 85; 1901. № 6; Z prowincji: Z Witebska // Kraj. Nr 9, 18, 19, 45, 48 / Пад крыпт. N. Аўт. спрэчнае.

1901. Плащаница 1566 года // Ист. вестник. № 2; Мог. губ. вед. № 4—5; О фамилии Мицкевич // Новое время. № 8967; 104-летний старик // Там жа. № 1929; О картине «Бой под Лесной» // Там жа. № 9178; К пребыванию императрицы Екатерины II в Пропойске // Мог. губ. вед. № 2; Из старообрядческой литературы // Там жа. № 4, 18, 21; Чечерск в 1629—1726 годах // Там жа. № 91, 92; Катрушницкий лемезень: Условный язык дрибинских шаповалов // Там жа. № 96.

1902. Могилевская старина: Реликвии Леснянского боя // Мог. губ. вед. № 11; Из мира народных легенд // Там жа. № 20, 21; Из белорусских преданий // Там жа. № 31 / Пад псеўд. Белорус; Памятник старины // Там жа. № 52.

1903. К истории города Могилева: (Документы XVI — нач. XIX вв. и краткое их описание) // Могилевская старина. Могилев. Вып. 3.

1906. Бой при Лесной 28 сентября 1708 г. // Виленский календарь на 1907 год. [Вильна] / Пад псеўд. Радимич.

1907. Старина доисторическая Северо-Западного края: (Популярный очерк) // Виленский календарь на 1908 г. Вильна; Под польским игом // Вестник Виленского Свято-Духовного Братства. № 1, 20.

1908. Преподобный Геннадий Костромской и Любимоградский, уроженец г. Могилева // Виленский календарь на 1909 год. [Вильна]; Победа императора Петра I над шведами 28 сентября 1708 г. при деревне Лесной // Памятная книжка Могилевской губ. на 1909 г. Могилев.

1909. Могилевская губерния // Виленский календарь на 1910 год. [Вильна]; Прибавление / Пад крыпт. Р.; Кеммерн/Пад крыпт. Е. Р.; Божья кара: (Легенда) /Пад псеўд Е. Радимич; Вымирающий инструмент // Виленский календарь на 1910 год. [Вильна]; Краткие указания для совершения археологических экскурсий // Циркуляр Виленского Учебного Округа. Вильна.

1910. Археологический очерк Гомельского уезда // Записки Сев.-Зап. отд. РГО на 1910 г. Вильна. Кн. 1; Варколабовская летопись // Памятная книжка Виленской губернии на 1910 г. Вильна.

1911. К археологии Северо-Западного края России // Зап. Сев.-Зап. отд. РГО на 1911 г. Вильна. Кн. 2.

1912. Археологические разведки в Могилевской губернии; Борисов камень в с. Высоком Городце Сенненского уезда Могилевской губернии // Записки Сев.-Зап. отд. РГО на 1912 г. Вильна. Кн. 3.

1913. «Здравствуй, племя младое, незнакомое,— но родное!..» // Белорусский научно-литературный кружок студентов С.-Петербургского университета. Спб.

1928. Гаворкі Магілёўскае губэрні // Зап. аддзелу гуманіт. н. Кн. 2. Працы клясы філёлёгіі. Мн. Т. 1.

1977. Спроба пяра: [Прадмова да віцебскага выдання паэмы «Тарас на Парнасе». 1896 г.] // Пачынальнікі. Мн.

1978. Дудка беларуская: [Рэц. на кн.: Багушэвіч Ф. «Дудка беларуская». Кракаў, 1891] // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн.

1985. [Выказванне аб вуснай народнай творчасці] // Беларускі фальклор. Мн.

1.5.

На беларускую мову. Кара за сто год: (Беларуская легенда)/Пер. з рус. П. Станіч // Беларусь. 1920. № 91—95.

1.6.

Белорусский сборник: Вып. 1—9; К.; Витебск; Могилев; Вильна, 1885—1910. В. 1, 2. Песни, пословицы, загадки. К., 1885. Рэц.: Г-ть С. Мотивы белорусских песень // Мин. листок. 1885. 22 июня; Карский Е. Два новые источники для изучения белорусских городов // ЖМНП. 1887. № 10; Янчук Н. Библиографическая заметка // Мин. листок. 1887. 21, 28 апр.; Вып. 3. Сказки. Витебск, 1887; Вып. 4. Сказки космогонические и культурные. Витебск, 1891; Вып. 5. Заговоры, апокрифы и духовные стихи. Витебск, 1891; Вып. 6. Сказки. Могилев, 1901. Рэц.: Карский Е. Два новых сборника белорусских сказок // ЖМНП. 1902. № 2; Вып. 7. Белорусские народные мелодии: Песни сезонные, обрядовые, игорные, танцы, духовные стихи. Вильна, 1910; Вып. 8, 9. Быт белоруса; Словарь условных языков. Вильна, 1912 / Скл., выд.

Указатель к неофициальной части «Могилевских губернских ведомостей» с 1839 по 1898 год. Могилев, 1899 / Скл.

Тарас на Парнасе и другие стихотворения. Могилев, 1900 / Выд.

Могилевская старина. Вып. 1—3. Могилев, 1900—1903 / Выд.

Материалы по этнографии Гродненской губернии. Вып. 1—2. Вильна, 1911—1912 / Рэд.

Первоисточники для истории могилевского края. Одесса, 1916 / Рэд.

Беларускія народныя казкі: (Са зборнікаў Е. Р. Раманава). Мн., 1962 / Скл.

2.1.

На беларускай мове. Германовіч І. Беларускія мовазнаўцы. Мн., 1985.

На рускай мове. Библиографический указатель трудов Е. Р. Романова. 1876—1901. Могилев, 1901.

2.2.

На беларускай мове. Бандарчык В. Еўдакім Раманавіч Раманаў. Мн., 1961. Рэц.: Боган В. Исследование о Е. Р. Романове // Сов. этнография. 1963. № 3; Малочка М. // Беларусь. 1962. № 1; Разанаў І. // ЛіМ. 1961. 2 чэрв.; Цішчанка І. Манаграфія пра выдатнага вучонага // Полымя. 1961. № 11.

Шлюбскі А. Этнаграфічная дзейнасць Е. Р. Раманава. Мн., 1928.

На рускай мове. Бондарчик В. Е. Р. Романов как белорусский этнограф: Автореф. дисс. ... канд. ист. н. Мн., 1958.

Карский Е. Разбор историко-этнографических трудов Е. Р. Романова по Северо-Западному краю, вышедших в течение 1898—1901 годов. Спб. 1904.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. «Е. Р. Раманаў» // Беларусь. 1955. № 10; Яго ж. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971. С. 96—97; Бандарчык В. Гісторыя беларускай этнаграфіі XIX ст. Мн., 1964. С. 174—185; Яго ж. Гісторыя беларускай этнаграфіі: Пачатак XX ст. Мн., 1970. С. 28—52; Яго ж. З архіўных матэрыялаў аб беларускім этнографе Е. Р. Раманаве // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1958. № 1; Яго ж. Збіральніцкая дзейнасць беларускага этнографа Е. Р. Раманава і яе методыка // Там жа. 1958. № 3; Яго ж. З ненадрукаваных рукапісаў Е. Р. Раманава // Маладосць. 1958. № 9; Бандарчык В., Ларчанка М. Развіццё беларускай фалькларыстыкі // Беларуская вусна-паэтычная творчасць. Мн., 1966; Бараг Л. Беларуская казка. Мн., 1969. С. 15—16; Благінін Л. Да юбілею Шэйна, Нікіфароўскага і Раманава // Весці АН БССР. 1947. № 1; Гарэцкі М. Выдатныя беларускія этнографы і вучоныя // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня. 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Гілевіч Н. З клопатам пра песні народа. Мн., 1970. С. 66—76; Зотаў Г. Некалькі хвілін з Е. Р. Раманавым // Маг. праўда. 1975. 25 чэрв.; Ігнатоўскі У. Е. Р. Раманаў: Кароткі нарыс нацыянальна-культурнага адраджэння Беларусі // Вольны сцяг. 1921. № 2; Камінскі Н. Вядомы беларускі этнограф // ЛіМ. 1955. 27 жн.; Кахаоўскі Г. Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI—XIX стст. Мн., 1984. С. 73—74; Яго ж. Львоўскае рэха // Полымя. 1971. № 11; Яго ж. Невядомыя рукапісы Еўдакіма Раманава // Каханоўскі Г. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984; Кісялёў Г. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 31—40, 43—45; Лярскі П. Ён шчыра любіў Беларусь // Маг. праўда. 1964. 17 студз.; Н. Б. [Дыла Я.] Пераезд у Менск беларускага этнографа Е. Р. Раманава // Сав. Бел. 1921. 29 ліп.; Педагагічная і навуковая дзейнасць Е. Р. Раманава // Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985; Разанаў І. Казка ў беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1962. С. 11—18; Сакалоў П. Беларусавед Е. Р. Раманаў // Сав. Бел. 1923. 30, 31 жн.; Цішчанка І. Першыя публікацыя меласу // Мастацтва Бел. 1985. № 3; Шлюбскі А. Этнаграфічная дзейнасць Е. Р. Раманава // Зап. аддзелу гуманіт н. Кн. 2. Працы клясы філёлёгіі. Мн., 1928. Т. 1; Хромчанка К. Беларуская мастацкая проза. Мн., 1979. С. 17—18.

На нямецкай мове. Polivka G. Zum slavischen Folklor // Archiv für slav. Philologie. 1907. B. 29.

На рускай мове. Баскова О. Некоторые сведения о белорусах Быховского уезда Могилевской губернии в исследованиях белорусского этнографа Е. Р. Романова // Всесоюзная студенческая этнографическая конференция. Л., 1972; Германович И. Е. Р. Романов — автор учебных пособий по языку // Вестник БГУ. Сер. 4. 1982. № 1; Евдоким Романович Романов // Виленский календарь на 1911 г. Вильна, 1910; Исаенко Л. Алесь Якимович и белорусская сказка для детей // Вопросы библиографоведения и библиотековедения. Мн., 1983. Вып. 4; Карский Е. Е. Р. Романов: К археологии Северо-Западного края России // Карский Е. Труды по белорусскому и другим славянским языкам. М., 1962; Яго ж. Е. Р. Романов: Борис камень в с. Высоком Городце Сенненского у. Мог. губ // Карский Е. Труды по белорусскому и другим славянским языкам. М., 1962; Яго ж. Отзывы и рецензии о книгах Н. Дурново, Е. Р. Романова и др. // Рус. филол. вестник. 1913. Т. 69; Савицкая Л. Материалы по истории Белоруссии на страницах «Могилевской старины» // Вопросы библиографоведения и библиотековедения. Мн., 1983. Вып. 4.

3.1.

БДА, ф. 42, воп. 1, адз. зах. 526, л. 57—63; 97, 111—112; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 244—246; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 487—499, 513—520. *Г. І. Рэут.*

РАМАНОВІЧ ЯЎГЕН

Рамановіч Яўген Сцяпанавіч [псеўд. Брацішка, «Брацішка», Р. Яўгенаў; 8(21).1.1905, Мінск — 25.2.1979, там жа; пахаваны на Паўночных могілках], драматург, празаік, тэатральны дзеяч. Член СП Беларусі з 1934. Заслужаны артыст Беларусі (1946).

Нарадзіўся ў сям'і служачых. Вучыўся ў Мінскай гімназіі. Прымаў удзел у рабоце беларускага мастацкага клуба «Беларуская хатка» (1919—20). Быў загадчыкам клуба рабочай моладзі ў Мінску (1920—22), удзельнічаў у рабоце яго драмгуртка. Пад псеўданімам Брацішка змяшчаў вершаваныя фельетоны ў друкаваным на шапірографе часопісе «Маладзік». Вучыўся ў БДУ на факультэце грамадскіх навук (1921—24). Скончыў драматургічны семінар у Інстытуце беларускай культуры (Мінск, 1926—28). З 1922 надоўга звязаў сваё жыццё з БДТ-1 (з 1944 тэатр Я. Купалы), дзе быў акцёрам (1922—31), рэжысёрам, загадчыкам літаратурнай часткі (1931—47). У час Вялікай Айчыннай вайны знаходзіўся з тэатрам у эвакуацыі ў Томску (1941—44). У 1947—49 працаваў кансультантам у Упраўленні прапаганды і агітацыі ЦК КП(б) Беларусі, у 1949—63 у Міністэрстве культуры БССР — намеснікам начальніка Упраўлення па справах мастацтваў і галоўным рэдактарам рэпертуарна-рэдакцыйнай камісіі. Узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны», медалём.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1923 вершам «Першы май» (газета «Савецкая Беларусь», публікацыя не выяўлена). У 1924 у БДТ-1 быў пастаўлены першы камедыйны твор Я. Рамановіча — «Усё добра будзе». Асноўная тэматыка яго драматычных твораў — падзеі Кастрычніка, героіка грамадзянскай вайны, выхаванне новага чалавека, Вялікая Айчынная вайна. П'есы Я. Рамановіча «Мост», «Вір», «Крывая аблона», «Камяні на дарозе», «Палешукі», «Таварыш Андрэй» і інш. часта ставіліся тэатрамі рэспублікі. Найбольш папулярная з іх — «Мост», дзе гаворыцца пра ўдзел старой інтэлігенцыі ў сацыялістычным будаўніцтве. Яна вызначаецца напружанасцю дзеяння, драматызмам. Я. Рамановіч даследаваў гісторыю беларускага тэатра («Першы тэатр», «Народны артыст СССР Б. В. Платонаў», «Рэкі цякуць з ручаёў», «Людзі і маскі»), пісаў пра акцёраў («Майстры беларускай сцэны»), пісьменнікаў («Эскізы да партрэта», «Слова пра сябра» і інш.). Ён аўтар оперных і балетных лібрэта «У пушчах Палесся», «Алеся» («Дзяўчына з Палесся», у сааўтарстве з П. Броўкам), «Падстаўная нявеста», «Мара», «Капітанская дачка» (па А. Пушкіну), «Салаўі пяюць па волі» (па аповесці З. Бядулі «Салавей»). Прэміямі на рэспубліканскіх конкурсах былі адзначаны яго лібрэта «Нёманскія навальніцы» і «Заранка». Выдаў зборнік апавяданняў і аповесцей «Галіна Званцова», перакладаў паасобныя п'есы К. Транёва, А. Карнейчука, Л. Талстога, М. Астроўскага, М. Горкага на беларускую мову. Вядомы як тэатральны крытык.

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Мост: П'еса. Мн., 1930. (Тэатральная б-ка).

Горад у полымі: Драматычны эцюд. Мн., 1931. (Тэатральная б-ка).

Першы тэатр: Кароткі нарыс. Мн., 1946.

Народны артыст СССР Б. В. Платонаў. Мн., 1954. Рэц.: Бутакоў А. Чатыры манаграфіі аб артыстах // Звязда. 1955. 15 сак.; Лисневский И. Начало большой работы // Сов. Отчизна. 1955. № 3; Модэль М. Нарысы аб майстрах сцэнічнага мастацтва // ЛіМ. 1955. 19 сак.; Орлов Д. Книги о мастерстве артистов // Сов. Бел. 1955. 15 марта; Сабалеўскі А. Манаграфіі пра акцёраў // Полымя. 1955. № 4.

Галіна Званцова: Апавяданні і аповесці. Мн., 1958.

Рэкі цякуць з ручаёў. Мн., 1969. Рэц.: Гаўрук Ю. Рамантыка памяці // ЛіМ. 1970. 9 студз.; Модэль М. Ля вытокаў тэатра // Маладосць. 1970. № 9; Пятровіч С. Сустрэчы на былой Камароўцы // Вяч. Мінск. 1969. 19 снеж.; Стэльмах У. Жыццё ў мастацтве // Звязда. 1969. 14 снеж.; Токарева Ю. Ещё раз про театр // Знамя юности. 1970. 13 авг.

Знаёмыя сілуэты: Старонкі ўспамінаў. Мн., 1974. Рэц.: А. М. Водгукі турботнай маладосці // Тэатр. Мінск. 1974. № 4; Аляксееў А. Сустрэчы, якія не забываюцца // Вяч. Мінск. 1974. 15 жн.; Аранскі Н. Знаёмыя сілуэты // Беларусь. 1975. № 4; Бур'ян Б. Сілуэты і аблічча // Полымя. 1974. № 10; Шыпіца В. Калі вы любіце тэатр... // ЛіМ. 1974. 23 жн.

Мост: П'еса. Мн., 1975. (Б-ка бел. драматургіі).

Людзі і маскі. Мн., 1977.

1.3.

1928. Тэатр — драматург — крытыка // Звязда. 21 ліст.

1930. З чым мы прыходзім да дзесяцігоддзя // Віцеб. пралетары. 23 вер.; П'еса «Міжбур'е» будзе пераапрацавана // Там жа. 12 ліст.

1931. Сезон, у які перелом зроблены // Палес. праўда. 14 крас.

1932. БДТ-1 да XV гадавіны Кастрычніцкай рэвалюцыі // Мастацтва і рэвалюцыя. № 3—4; Плюсы — мінусы // ЛіМ. 20 жн.; Да пастаноўкі «Бацькаўшчыны» ў БДТ-1 // Там жа. 29 кастр.; Шляхі савецкага тэатра // Там жа. 6 ліст.

1933. Абаронная тэматыка ў нашай драматургіі // ЛіМ. 22 лют.; Лявон Бэтон рыхтуецца да конкурсу: Літ. пародыя // Там жа. 15 ліп. / Пад псеўд. Брацішка; «Вычышчаны Гамлет»: Літ. фельетон // Там жа. 26 кастр./Пад псеўд. Брацішка; «Галавакружэнне ад натхнення»: Літ. пародыі / Пад псеўд. Брацішка; Думкі ў слух пра тэатр і драматургію // Там жа. 31 кастр.; «Баявы парад»: Гумарыст. інфармацыя спецкора «ЛіМ» // Там жа. 6 ліст. / Пад псеўд. Брацішка; Гутарка публіцыста з драматургам: Сцэнка-дыялог // Там жа. 26 ліст.

1934. З жыццём у нагу (Лірыка маёй творчасці) // Драматургія. Мн.; «Зусім магчымае здарэнне»: Літ. фельетон / Пад псеўд. Брацішка; «Шчырасць і абман»: Урывак з п'есы // ЛіМ. 6 сак.; «Як пасварыліся Павал Абрамавіч з Дзянісам Іванавічам»: Літ. фельетон // Там жа. 22 сак. / Пад псеўд. Брацішка; Матрос 2-га класа Міронаў: Нарыс // Там жа. 26 крас.; Змагацца за якасць: Слова чытача; Пра п'есу І. Гурскага «Маці» // Там жа. 6 мая; Вясна з пункту гледжання...: Пародыя // Там жа. 17 мая / Пад псеўд. Брацішка; Герой: Камедыя // Там жа. 28 мая; «Мастацтва на метры»: Лірычны фельетон // Там жа. 27 кастр. / Пад псеўд. Брацішка; Пра «Жакерыю»; Пра «Канец Дружбы»: [Гумар. вершы] // Там жа. 15 ліст. / Пад псеўд. Брацішка; Мары і сапраўднасць: Гумарэска // Там жа. 12 снеж. / Пад псеўд. Брацішка.

1936. Да пастаноўкі «Ваўкі і авечкі» А. М. Астроўскага ў БДТ-1: Водгук на тэатральную пастаноўку // ЛіМ. 11 чэрв.

1937. Сцэнічная перапрацоўка: Пушкін А. С. Капітанская дачка // Полымя рэвалюцыі. № 4; Сцэнічная апрацоўка: Пушкін А. С. Капітанская дачка: Урывак з 2 дзеі // ЛіМ. 10 лют.; Вобразы герояў-барацьбітоў: Слова пра творчыя планы // Там жа. 23 крас.; БДТ-1 у новым сезоне // Там жа. 29 снеж.

1938. Дрыгва: Урывак лібрэта оперы // ЛіМ. 10 мая; Рэпертуарны план — аснова работы // Там жа. 17 кастр.; Таленавітая моладзь // Там жа. 7 ліст.; Мінулае і сучаснае // Там жа. 23 снеж.; Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр // Там жа. 27 снеж.

1940. Драматычныя тэатры Беларусі / Сааўт. А. Сегедзі, В. Вольскі; У пушчах Палесся: Лібрэта оперы // Полымя рэвалюцыі. № 5; Заслужаная артыстка Беларускага драматычнага тэатра І. Ф. Ждановіч // Работніца і калгасніца Бел. № 4; Творчы шлях тэатра // Гомел. праўда. 27 жн.; Заслужаны артыст БССР С. С. Бірыла // Звязда. 3 крас.; Заслужаны артыст БССР М. Р. Рахленка // Там жа. 17 крас.; Дваццаць першы сезон: (Да пачатку спектакляў у Першым Беларускім Дзяржаўным ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга драматычным тэатры) // Там жа. 4 кастр.; Прадгісторыя беларускага тэатра // ЛіМ. 3 крас.; Наста Верас: Урывак з кінап'есы // Там жа. 11 ліп.; К итогам конкурса на лучшую пьесу // Сов. Бел. 28 дек.

1941. Рэпертуар БДДТ-1 у новым сезоне // Звязда. 23 сак.; Пытанні рэпертуарнага плана // ЛіМ. 22 сак.

1945. Палешукі: П'еса // Беларусь. № 5.

1946. Слаўны творчы шлях: Да 25-годдзя Бел. тэатра імя Янкі Купалы // Звязда. 17 лют.; Большой творческий путь: 25 лет театру им. Я. Купалы // Сов. Бел. 17 февр.; Три спектакля.— «Дама-невидимка» Кальдерона, «Правда хорошо, а счастье лучше» Островского и «Лисички» Хэлман в Бобруйском русском драматическом театре // Там жа. 24 мая; Театральная конференция в Риге // Там жа. 2 июня.

1947. В театрах Белоруссии // Культура и жизнь. 10 июля; Пытанні беларускай драматургіі // ЛіМ. 9 жн.; Задачы часу // Там жа. 9 кастр.

1948. Не заспакойвацца на дасягнутым // Звязда. 10 жн.; Искусство белорусского советского народа // Сов. Бел. 25 дек.

1950. «Першыя радасці» (Спектакль тэатра імя Я. Вахтангава) // ЛіМ. 15 ліп.; «Сям'я» (Прэм'ера ў тэатры імя Янкі Купалы) // Там жа. 9 вер.; Поспех драматурга і тэатра (Новы спектакль «Пяюць жаваранкі» ў тэатры імя Янкі Купалы) // Там жа. 18 ліст.; За новые творческие успехи // Сов. Бел. 18 июля.

1951. «Сям'я Лутоніных» // Звязда. 17 студз.; Спектакль аб мужных людзях // Там жа. 11 мая; «Гібель эскадры» (Гастролі Адэскага дзярж. ўкр. тэатра) // Там жа. 6 чэрв.; Аб творчым жыцці аднаго тэатра // Там жа. 17 ліп.; Драматычная паэма аб зямлі // Мін. праўда. 8 чэрв.; «Любоў Яравая» // Там жа. 30 чэрв.; Жыццерадасная камедыя // Там жа. 1 вер.; «Дырэктар» // Там жа. 5 кастр.; Спектакль о трудовой доблести: «Песня наших сердец» В. Полесского в Гос. рус. драм. театре БССР // Сов. Бел. 9 янв.

1952. Таленавітыя майстры сцэны // Звязда. 19 сак.; «Варвары». Новы спектакль Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР // Там жа. 15 чэрв.; Беларускае тэатральнае мастацтва на ўздыме // Мін праўда. 26 жн.; «Счастье поэта»: Пьеса В. Витки о Янке Купале в Белорус. гос. драм. театре им. Янки Купалы // Сов. Бел. 14 дек.; На пути к мастерству // Сталин. молодежь. 3 дек.

1953. Майстар натхнёнага вобраза // Полымя. № 1; Мастацтва Савецкай Беларусі // Гродзен. праўда. 13 кастр.; Сав. Палессе. 10 кастр.; Душэўная прыгажосць савецкіх людзей // Звязда. 16 крас.; «Каханне на досвітку» // Там жа. 17 чэрв.; Спектакль аб баявой славе // Там жа. 13 жн.; «Разоренное гнездо» (Пьеса Я. Купалы в Белорус. драм. театре им. Я. Коласа) // Известия. 5 июня; За далейшыя поспехі тэатральнага мастацтва // Мін. праўда. 26 жн.; «Гибель эскадры» // Сов. Бел. 10 июня; «Табачный капитан». Спектакль Ростовского-на-Дону театра музыкальной комедии // Там жа. 23 июля; «Простая девушка». Новый спектакль Белорус. гос. драм. театра им. Янки Купалы // Там жа. 3 окт.; Путь актёра // Там жа. 31 окт.; «Коварство и любовь» (Трагедия Ф. Шиллера в театре им. Я. Купалы) // Там жа. 29 нояб.

1954. Зямляк: Апавяданне // Беларусь. № 5; Арыгінал Амаці: Апавяданне // Там жа. № 11; «Гады вандраванняў». Спектакль тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі // Звязда. 13 ліп.; «Не называючы прозвішчаў». Сатырычная камедыя В. Мінко ў Дзярж. рус. тэатры БССР // Мін. праўда. 28 сак.; Драматургия и театр // Сов. Бел. 28 февр.; «Навеки вместе» // Там жа. 9 июня; «Отверженные». Спектакль Моск. театра юного зрителя // Там жа. 15 июля; О некоторых вопросах развития белорусской драматургии // Там жа. 4 авг.

1955. Расказ актрысы: Урывак з аповесці «Галіна Званцова» // Беларусь. № 8; Творчы рост. Да заканчэння гастролей тэатра імя Я. Коласа ў Мінску // Мін. праўда. 30 ліп.; Новы тэатральны сезон // Там жа. 6 вер.; Неустанно идти вперед // Сов. Бел. 16 янв.; Театральная молодежь на декаде // Там жа. 5 февр.; «Капитан Коршун» // Там жа. 16 июля; «Гамлет». Спектакль в Белорус. гос. драм. театре им. Якуба Коласа // Там жа. 27 июля.

1956. Тавіора: Апавяданне // Беларусь. № 5; Галіна Званцова: Аповесць // Полымя. № 1. Рэц.: Бойка У. Задума і яе здзяйсненне // ЛіМ. 1956. 31 сак.; Сухарукаў І. Па той бок рампы // Чырв. змена. 1956. 14 сак.; Спектакль «У ціхім завулку» на сцэне тэатра імя Я. Купалы // Звязда. 8 лют.; Бязлітасны смех. Камедыя сербскага драматурга Б. Нушыча «Доктар» на сцэне Рус. драм. тэатра БССР // Там жа. 23 мая; Спектакль о советских людях // Сов. Бел. 5 февр.; Спектакль о простых людях // Там жа. 17 июня.

1957. Мадэльерша Іна: Навела // Беларусь. № 3; Першы спектакль маладога тэатра // Звязда. 13 лют.; Ірына Ждановіч (Майстры беларускага мастацтва) // Там жа. 7 жн.; Спектакль пра неспакойную маладосць

// ЛіМ. 8 чэрв.; «Вечный источник». Спектакль по пьесе Д. Зорина в Белорус. гос. акад. театре им. Янки Купалы // Сов. Бел. 6 окт.; Хорошее начало. К итогам конкурса на лучшую современную пьесу // Там жа. 13 нояб.

1958. Другое нараджэнне (Спектакль «Паўлінка» на экране) // Янка Купала ў беларускім мастацтве. Мн.; Беларуская драматургія крочыць наперад // ЛіМ. 16 жн.; Вечная тема // Сов. Бел. 23 авг.

1959. Беларускае мастацтва // За вярт. на Радзіму. № 95; Кніга пра беларускі тэатр: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Беларускі тэатр. Мн., 1959] // ЛіМ. 8 крас.; Некаторыя пытанні рэпертуару і драматургіі // Там жа. 5 жн.; Сучаснасць — аснова рэпертуару // Там жа. 26 вер.; Творчыя здабыткі і страты // Там жа. 14 ліст.; Актеры и роли. По спектаклям Брестского обл. театра имени Ленинского комсомола Белоруссии // Сов. Бел. 27 июня.

1960. Выдатная драматычная актрыса: (І. Ф. Ждановіч); Вялікі майстар пераўвасаблення: (Б. В. Платонаў) // Майстры беларускай сцэны. Мн.; Пасылка Ізраіля: Гумарыстычнае апавяданне // Беларусь. № 3; Камароўскія мы...: Апавяданне // Полымя. № 10; Калгасныя драмкалектывы // ЛіМ. 9 студз.; Думкі аб тэатры // Там жа. 16 студз.; Усмешка гледача // Там жа. 10 лют.; Сельскія артысты на сталічнай сцэне // Там жа. 5 сак.; Роздум аб спектаклі // Там жа. 10 чэрв.; Пра самае важнае. Да новага тэатральнага сезона // Там жа. 6 вер.; Драматургія — аснова тэатра // Там жа. 23 снеж.; Тема и ее воплощение // Сов. Бел. 26 февр.

1961. Мацней за лёс: Імпрэсія // Беларусь. № 6; Сучаснасць — галоўная тэма драматургіі // Полымя. № 3; Агляд творчай моладзі // Тэатр. Мінск. № 2; Моладзі — творчы прастор // ЛіМ. 14 сак.; З пачуццём сучаснасці. «Лявоніха на арбіце» ў тэатры імя Я. Купалы // Там жа. 19 мая; Радасць творчасці ў пошуках новага // Там жа. 4 жн.; Две судьбы. «Анна Каренина» и «Иркутская история» на сцене Брестского театра // Сов. Бел. 21 апр.; В поисках романтики // Там жа. 21 мая.

1962. Мацней за лёс // Слова пра сябра. Мн.; Бярозка: Маленькае апавяданне // Калг. праўда. 18 лют.; Тэатр будзе жыць! // ЛіМ. 16 сак.; Пад адным небам // Там жа. 1 чэрв.; Рэпертуар — гэта аснова // Там жа. 7 вер.

1963. Свежы струмень // Звязда. 20 лют.; Мастер перевоплощения // Сов. Бел. 4 апр.

1964. Змястоўнасць, вобразнасць, лаканізм // ЛіМ. 23 чэрв.; Злободневная публицистика // Сов. Бел. 24 марта; Драматург и театр // Там жа. 29 мая.

1965. Прыгаршча солі: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; Уладар беларускай сцэны: Да 70-годдзя з дня нараджэння У. Крыловіча // ЛіМ. 24 вер.

1966. Силуэт над огнищем // Неман. № 11. Эскізы да партрэта // Полымя. № 4; Рэкі цякуць з ручаёў: Аўтабіяграфічны нарыс // Там жа. № 10, 12; Паэт і час // Там жа. № 11; Машыніст сцэны: Да 60-годдзя з дня нараджэння М. Прыбыткі // Тэатр. Мінск. № 2; У. Ждановіч: [Нарыс] // Там жа. № 5.

1967. «Беларуская хатка» // Горад і годы. Мн.; ЛіМ. 19 мая; Уладзімір Крыловіч // Слова пра майстроў сцэны. Мн.; Фларыян Ждановіч: [Нарыс] // Тэатр. Мінск. № 4; Прызванне — тэатр: Да 60-годдзя заслужанага дзеяча мастацтваў БССР У. М. Стэльмаха // ЛіМ. 15 снеж.; Слова пра таварыша // Там жа. 29 снеж. /Сааўт. Л. Александроўская, У. Дзядзюшка.

1968. На зямлі Суомі помняць Ільіча // Бярозка. № 4; Сын нарадзіўся: Драма // Полымя. № 4; Слова са сцэны // Там жа. № 9; Актрыса, рэжысёр, педагог // Работніца і сялянка. № 10; «Беларуская хатка» // Там жа. № 12; Першы Дзяржаўны тэатр рэспублікі // Тэатр. Мінск. № 5; Нарадзіўся сын: Урывак з п'есы // ЛіМ. 26 студз.; Казка — песня маленства. «Цудоўная дудка» В. Вольскага на сцэне тэатра юнага гледача // Там жа. 12 сак.; Справа яго жыцця. Да 90-годдзя з дня нараджэння народнага артыста БССР Е. А. Міровіча // Там жа. 9 жн.; Самабытны талент // Там жа. 24 вер.; З дзён маладосці // Там жа. 27 вер.

1969. Генрых Грыгоніс. Да 80-годдзя з дня нараджэння // Тэатр. Мінск. № 3; Арлінае месца на Капры: Успаміны аб падарожжы // ЛіМ. 23 снеж.

1970. Пра стары Мінск: [Нарыс] // Слова пра родны кут. Мн.; Купалаўцам — 50 // Полымя. № 9; Купалаўчанкі // Работніца і сялянка. № 11; Купалаўцам — паўвека // Тэатр. Мінск. № 4; Так пачынаўся тэатр // Вяч. Мінск. 12, 13 ліст.; Народжаная для сцэны // Звязда. 4 вер.; З трывогай за жанр // ЛіМ. 15 мая / Сааўт. Б. Бур'ян; А ў сэрцы — заўсёды... // Там жа. 11 вер.

1971. Спелая мудрасць. Віталію Вольскаму — семдзесят // Полымя. № 9; Тэатры паказваюць, драматургі абяцаюць // Работніца і сялянка. № 11; Паўвека на сцэне. Да 70-годдзя В. М. Полы // Тэатр. Мінск. № 1; Беларускаму тэатральнаму аб'яднанню — 25 год // Там жа. № 3; Драматургія Віталія Вольскага і тэатр // Там жа. № 5; Пісьменнік-драматург, вучоны-краязнаўца // Вяч. Мінск. 4 вер.; Вернасць мастацтву Мельпамены // Там жа. 29 ліст.; Другая сустрэча. «Без віны вінаватыя» А. Астроўскага ў Акад. тэатры імя Я. Купалы // ЛіМ. 17 снеж.

1972. Так пачыналася: Штрыхі да партрэта // Маладосць. № 4, 5; Ад «Паўлінкі»...: Успаміны. Да 90-годдзя з дня нараджэння Я. Купалы // Там жа. № 7; Першы народны // Работніца і сялянка. № 5; Першы народны артыст рэспублікі. Да 90-годдзя з дня нараджэння Уладзіслава Галубка // Тэатр. Мінск. № 3; Гнеў Купалы // Вяч. Мінск. 6 ліп.; Мядовы край: З успамінаў // ЛіМ. 7 студз.; Дзядзька Колас усміхаецца: Успаміны // Там жа. 20 кастр.; Каскад вясялосці // Там жа. 29 снеж.

1973. Па пройдзеных сцежках // Вытокі песні: Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; Стары знаёмы // Вяч. Мінск. 14 жн.

1974. Чалавек рэвалюцыйнага гарту. Да 75-годдзя з дня нараджэння Ілы Гурскага // Полымя. № 4; Жыццё на сцэне // Тэатр. Мінск. № 2; І так бывае: Гумарэска // Там жа. № 3; Спектакль у вёсцы // Вяч. Мінск. 16 мая.

1975. Гнеў Купалы // Такі ён быў. Мн.; Галубок з галубянятамі: [Успаміны]; Мост: [П'еса]. Дзея трэцяя; Акцёр-трыбун: [Урыўкі з арт. пра У. Крыловіча]; Калектыў жыве, творыць: [Фрагменты з нарыса] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; У гэтым месяцы... // Беларусь. № 1; Наследнікі: [Урывак з кнігі ўспамінаў «Людзі і маскі»] // Вяч. Мінск. 20 студз.

1976. Паэзія драмы // Пясняр мужнасці. Мн.; Сваёй дарогаю // Маладосць. № 4; Чалавек зайздроснага лёсу // ЛіМ. 3 вер.

1977. Крокі Кастрычніка // ЛіМ. 1 ліп.; Воблік дарагі, незабыўны // Там жа. 5 жн.

1978. Аскар Марыкс // Майстры беларускай сцэны: Кн. трэцяя. Мн.; Он жил театром. К 100-летию со дня рождения Е. А. Мировича // Неман. № 8; На зямлі продкаў // Тэатр. Мінск. № 3; Няўрымслівая натура // ЛіМ. 21 ліп.; Ён закладаў падмурак // Там жа. 11 жн.; З тэатральнай рапсодыі // Там жа. 3 ліст.

1979. Самародак // Адхінуўшы заслону часу... Мн.; На пачатку дваццатых... // Полымя. № 5; Яны былі першымі // Тэатр. Мінск. № 1; Ганаровы старшыня акцёрскага цэха // ЛіМ. 16 лют.

1982. Успаміны пра Янку Купалу // Успаміны пра Янку Купалу. Мн.

1984. Гартны ў тэатры // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн.

1985. Найробі, ліпень: [Інтэрв'ю] // Работніца і сялянка. № 10.

1.4.

Чэхаў А. Вяселле: Сцэна ў адной дзеі / З рус. Мн., 1936.

1.5.

На польскую мову. Poleszucy: (Scena z dramatu) // Kultura, 1946. Nr 5.

На рускую мову. Мост: [П'еса] / Пер. И. Пикулев. М., 1931. (Всероскомдрам).

На ўкраінскую мову. Міст: [П'еса] / Пер. А. Дудка. Харків; К., 1932. (Театральна б-ка).

1.6.

Майстры беларускай сцэны. Мн., 1960 / Рэд. з інш.

2.3.

На беларускай мове. Бур'ян Б. Застаецца Рамановічам // Тэатр. Мінск. 1981. № 5; Колас Я. Зб. тв.: У 12 т. Мн., 1964. Т. 12. С. 5, 8, 23; Крапіва К.

П'есы і вобразы // Крапіва К. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1976. Т. 5; Кудраўцаў І. Веданне жыцця — зарука поспеху // ЛіМ. 1958. 11 кастр.; Лаўроў У. Кіналетапіс тэатра // Там жа. 1960. 8 ліп.; Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 113, 145, 149; Логінаў Я. Заўжды сярод людзей. Да 75-годдзя з дня нараджэння Яўгена Рамановіча // Тэатр. Мінск. 1980. № 2; Лютаровіч Л. Мастацтва Савецкай Беларусі // Віцеб. рабочы. 1947. 23 кастр.; «Мост». П'еса А. Рамановіча: (Да пастаноўкі ў БДТ-1) // Там жа. 1930. 20 вер.; Няфёд У. З кагорты першых // ЛіМ. 1979. 2 сак.; Яго ж. Пра п'есу «Мост» і яе аўтара // Рамановіч Я. Мост. Мн., 1975; Яго ж. Раскрываючы праўду гісторыі // Вяч. Мінск. 1975. 22 снеж.; Петравец А. «Так многа хочацца сказаць людзям...» // Звязда. 1975. 21 студз.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пятровіч С. Еўсцігней Міровіч. Мн., 1978. С. 118—123, 153—154; Ракіцін С. Аб выпадковасцях і схематызме // ЛіМ. 1945. 12 ліп.; Рахленка Л. Мой добры сябар // Там жа. 1975. 24 студз.; Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1972. Кн. 2. С. 9—10, 12, 62—65; Семяновіч А. Ад вытокаў да сталасці. Мн., 1978. С. 30—33; Яго ж. Беларуская савецкая драматургія 1917—1932. Мн., 1968. С. 74—75, 113—120; Стома З. Сапраўдны купалавец // ЛіМ. 1980. 18 студз.; Таўбэ М. «Мост»: (Аднаімен. п'еса А. Рамановіча ў БДАТ-1) // Чырв. змена. 1929. 21 сак.; Фі-н Я. Камені мінулага на дарозе БДТ-1 адкінуты // Палес. праўда. 1931. 20 мая; Шынклер Хв. Мост: (БДТ-1) // Камуніст. 1929. 7 ліп.; Южын Л. «Мост»: (На адчыненні сэзону БДТ-1) // Віцеб. пралетарый. 1930. 29 вер.; Яўген Сцяпанавіч Рамановіч: [Некралог] // Звязда. 1979. 24 лют.; ЛіМ. 1979. 2 сак.

На рускай мове. Брандобовская Л. Школа мужества и любви // Знамя юности. 1969. 30 янв.; Бржозовский А. Живая память очевидца // Там жа. 1975. 21 янв.; Бурьян Б. Такое беспокойное служение // Сов. Бел. 1975. 21 янв.; Нефёд В. Новые пьесы Романовича // Там жа. 1944. 25 авг.; Яго ж. Размышления о драматическом конфликте. Мн., 1970. С. 74—78.

З.І.

БДАМЛіМ, ф. 243, воп. 1, спр. 1—53.

У. М. Ларчанка.

РАМАНОЎСКАЯ ГЭЛЕНА

Раманоўская Гэлена Людвікаўна [крыпт. Мая Эр; 13(26).12.1908, Мінск — 17.5.1980, там жа; пахавана на Паўночных могілках], празаік, паэтэса, перакладчыца. Член СП Беларусі з 1934. Пісала на польскай мове.

Нарадзілася ў сям'і чыгуначніка. Скончыла ў Мінску польскую школу, затым Польскі педтэхнікум імя Л. Варынскага (1929) і Беларускі вышэйшы педінстытут (1934). Была членам польскай секцыі БелАПП (з 1929). Працавала настаўніцай у польскіх школах Дзяржынска, потым у беларускай школе ў Мінску. Адначасова працавала разам з У. Кавальскім на Беларускім радыё (1932—37), дзе двойчы на тыдзень вяліся польскія перадачы, а таксама ў мінскай газеце «Orka» («Ворыва»). У пасляваенныя гады працавала настаўніцай у мінскіх школах.

У друку Г. Раманоўская пачала выступаць з 1929. Удзельнічала ў рабоце 1-га з'езда польскіх пралетарскіх пісьменнікаў у Мінску (1931), як дэлегат ад польскай секцыі ССП БССР — у рабоце 1-га Усесаюзнага з'езда савецкіх пісьменнікаў (1934). Тады ж была запрошана да Н. К. Крупскай і ўручыла ёй свае кнігі. Апавяданні і вершы Г. Раманоўскай друкаваліся ў альманахах «Ідзем» (1929), «З нашых прац» (1930), «Кастрычнік» (1934) і інш. Асобнымі кніжкамі выйшлі (на польскай мове) аповесці «З вясной наўздагон» (1933), «Пахне зямля» (1934), інсцэніроўка для дзяцей «У барацьбе за Саветы» (1934). Асноўная тэматыка яе празаічных твораў — сацыялістычнае будаўніцтва, класавая барацьба ў вёсцы. Перакладала на польскую мову творы беларускіх пісьменнікаў (П. Галавач і інш.). Літаратурная дзейнасць Г. Раманоўскай была спынена ў сувязі з арыштам яе мужа — беларускага паэта С. Шушкевіча. Тады ж у друку з'явіўся скіраваны супраць яе артыкул А. Кучара «Ліса ў воўчай скуры». Аказаўшыся ў адзіноце, яна мужна трымалася духоўна, выхоўвала дзяцей, у тым ліку сына Станіслава, сёння вядомага фізіка, у 1991 — пач. 1994 — Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

В. І. Гапава.

1.2.

Z wiosną w zawody. Mń., 1933.

Pachnie ziemia: Powieść. Mń., 1934.

W walce o Sowiety: Inscenizacja dla dzieci w 3-ch obrazach. Mń., 1934.

1.3.

1929. Cmentarz nad Dnieprem // Idziemy. Mń.; Młyn // Orka. 4 sierp.

1930. Nocka: Opowiadanie // Z naszych prac. Mń.

1931. Wiosenny deszcz // Orka. 5 maja; Wiosenny marsz // Orka. 24 sierp.; Na pracy w lesie // Orka. 11 list.

1932. Trzecia bolszewicka // Orka. 21 kwiet.; W piętnastą rocznicę // Orka. 9 list.

1933. Bolszewicka wiosna; Czarny brzeg // Niech spróbują... Mń.; Marsz pierwszomajowy // Orka. 1 maja; Kwitną jabłonie // Orka. 13 czerw.; Dojrzewają kłosy... // Orka. 10 lip.; Sierpień już kroczy przez rżyska // Orka. 11 sierp.; Nasze dni: (Urywek noweli «Z wiosną w zawody») // Orka. 2 list.

1934. Nowa wieś polska Białorusi Radzieckiej: Zarys; W zimowy ranek: Poemat // Październik: Almanach literacki. Mń.; Zośka: (Urywek z powieści dla dzieci «Dzieci radzieckich pól») // Orka. 26 kwiet.; Jedne, jedyne jabłuszko: (Opowiadanie) // Orka. 14 paźdź.

1935. W zimowy ranek // Orka. 26 stycz.

1936. Nowa szkoła // Orka. 2 wrześ.; Wnuk // Orka. 10 paźdź.; Idą czerwoni // Orka. 26 paźdź.

1.4.

Gołowacz P. Popłoch na żagonach / Z biał. Mń., 1933.

1.5.

На беларускую мову. Даспявае калоссе: Урывак з аповесці «Pachnie ziemia» / Пер. з пол. А. К. // ЛіМ. 1932. 4 снеж.; Барыкады: Апавяданне / З пол. // Іскры Ільіча. 1933. № 9; Запалкі: [Апавяданне] / Пер. з пол. С. Шушкевіч // Бальш. моладзь. Мн., 1934; Ворагі: Урывак з аповесці / Пер. з пол. В. Эрнест // ЛіМ. 1934. 12 крас.; Зоська: Урывак з апавядання «Дзеці савецкіх палёў» / З пол. // Піянер Бел. 1934. 6 вер.; Адно-адзінюткае яблычка: [Апавяданне] / З пол. // Там жа. 1934. 23 кастр.

2.3.

На беларускай мове. Гараўскі А. Пазбавіцца пасіўнага рэалізма // ЛіМ. 1934. 12 крас.; З чым прыйшлі к з'езду // Палес. праўда. 1934. 29 жн.; Кучар А. Ліса ў воўчай скуры // ЛіМ. 1937. 30 ліп.

В. М. Грышкевіч.

РАШКОЎСКІ ЛЕАНІД

Рашкоўскі Леанід Сямёнавіч (9.1.1937, Барысаў Мінскай вобл.— 31.5.1994, Барысаў, пахаваны там жа), паэт. Член СП Беларусі з 1970. Пісаў на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Бацька, інжынер-будаўнік, да вайны працаваў у г. Пружаны Брэсцкай вобл., загінуў на фронце; маці ў час вайны з сынам і дачкой жыла ў эвакуацыі ў г. Камышлаве Свярдлоўскай вобл. У снежні 1944 вярнуліся на Беларусь, у г. Барысаў. Л. Рашкоўскі, закончыўшы барысаўскую СШ № 2, працаваў рознарабочым на будоўлі. У 1956 паступіў на заатэхнічны факультэт Віцебскага ветэрынарнага інстытута, у 1957 цяжка захварэў і пасля гадавога акадэмічнага адпачынку вымушаны быў пакінуць вучобу. У 1959 паступіў у Барысаўскае медвучылішча, фельчарскае аддзяленне якога закончыў у 1962. Але з-за прагрэсіруючай хваробы працаваць па спецыяльнасці не змог. У 1963 арганізаваў і ўзначаліў літаб'яднанне пры аб'яднанай газеце «Камуністычная праца» (Барысаў). У 1964 паступіў на завочнае аддзяленне факультэта журналістыкі БДУ. У 1972 выбыў з чацвёртага курса па стане здароўя.

Першы верш Л. Рашкоўскага надрукаваны ў барысаўскай газеце «Бальшавіцкая трыбуна» ў 1955; першая публікацыя ў рэспубліканскім друку — верш «Рамантыка» — у 1964. Як адзін з пераможцаў на рэспубліканскім фестывалі маладой паэзіі (1967) удзельнічаў у заключным туры фестывалю ў Маскве. Песня, напісаная ім у садружнасці з самадзейным кампазітарам Я. Карпуцем, была прызнана лепшай на рэспубліканскім злёце пераможцаў паходу па месцах рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы (1968), адзначана прызам на 4-м Усесаюзным злёце ў Кіеве. Аўтар зборнікаў паэзіі «Няхай не паміраюць зоркі», «Лівень», «Пераадоленне». Героі яго вершаў — рамантыкі, моцныя духам людзі, якія вераць у сілу і перawможнасць чалавечага розуму, горача любяць жыццё, Выдаў зборнікі вершаў для дзяцей «Як пінгвіну шылі фрак», «Трубач», «На вясёлай каруселі» і інш. У калектыўным зборніку «Светлага табе гарызонту» змясціў нарыс «Крылы». Пераклаў на рускую мову творы П. Броўкі, С. Грахоўскага, Е. Лось, У. Нядзведскага, А. Сербантовіча і інш.

Жыве ў Барысаве. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Пускай не умирают звезды: [Вершы]. Мн., 1968. (Первая книга поэта). Рэц.: Бараноўскі У. Заўсёды на лініі агню // Віцеб. рабочы. 1968. 22 мая; Геллер М. «Я хочу не зря прожить на свете...» // Знамя юности. 1968. 17 июля; Гниломедов В. «Будут трудности — пусть!» // Неман. 1969. № 9; Ерамінок У. У адзіным страі // ЛіМ. 1968. 24 мая; Панасюк Н. Неумирающие звезды // Заря. 1968. 21 нояб.

Как пингвину шили фрак: [Вершы]. Мн., 1970. Рэц.: Геллер М. З дзецьмі па-дзіцячы // ЛіМ. 1971. 8 студз.

Почемучка: [Вершы]. Мн., 1973. Рэц.: Сапожков Ю. Праздник в тоненькой обложке // Сов. Бел. 1974. 17 апр.

Ливень: [Вершы]. Мн., 1975. Рэц.: Кобрын У. Верачы ў сваю зорку... // Мін. праўда. 1975. 23 жн.; Левин В. Добрый ливень // Знамя юности. 1975. 10 дек.; Самахвалаў І. Голасам сумлення // ЛіМ. 1975. 22 жн.

Трубач: [Вершы]. Мн., 1976. Рэц.: Хорсун С. Аб чым трубіць трубач? // ЛіМ. 1977. 11 сак.

Преодоление: [Вершы]. Мн., 1979. Рэц.: Сычова А. Шчырасць інтанацый, асобая даверлівасць // Мін. праўда. 1980. 4 крас.

На веселой карусели: [Вершы]. Мн., 1984. Рэц.: Магілін П. І весела, і павучальна // ЛіМ. 1984. 13 ліп.

Откровение: [Вершы]. Мн., 1987.

1.3.

1964. Романтика: [Верш] // Знамя юности. 5 янв.; Мое кредо; Звезды в августе падают; Веселый дождь; «Мы будто не в одной квартире...»: [Вершы] // Там жа. 5 дек.

1966. К солнцу; «Август краскамі радует!..»: [Вершы] // Неман. № 12.

1967. Весенние дни: [Верш] // Знамя юности. 5 апр.; Рассвет; «Ты знаешь концерт Мендельсона...»: [Вершы] // Там жа. 19 апр.; Грустят медведицы; «Смотрю на радужные полосы...»: [Вершы] // Там жа. 16 авг.; Як сланечнік загарэў // ЛіМ. 18 жн.

1968. Крылья // Светлого тебе горизонта. Симферополь; «Встречают за столом рассветы...»; «Мы все немножко лилипуты...»: [Вершы] // Неман. № 5; Лирический герой поэта; «В мой дом опять ворвалось утро...»; Пускай не умирают звезды; «Говори, я буду слушать...»: [Верш] // Знамя юности. 4 февр.; Болельщики: [Верш] // Там жа. 11 апр.; Солнце России: [Верш] // Там жа. 21 апр.; Чужая беда // Там жа. 15 мая; Песни Березины над Сожем // Там жа. 11 июля; Аисты: [Верш] // Мін. праўда. 31 мая; Канатоходцы: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Зайка; «Когда блины выходят комом...»: [Вершы] // Там жа. 2 кастр.; Герой поэта: [Верш] // Сов. Бел. 5 окт.

1969. Россия Ленина встречала: [Верш] // Неман. № 10; Мне в ту же сторону: [Верш] // Знамя юности. 10 янв.; В первый класс: [Верш] // Зорька. 12 сент.; Опять двойка; Помощница; Кто быстрее?: [Вершы] // Там жа. 14 нояб.; Улица героя; Дорогой отцов: [Вершы] // Мін. праўда. 8 студз.; Я никогда не видел моря; «Город, город...»: [Вершы] // Там жа. 30 крас.; «Ползу, как каракатица...»: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.; Сердце добром прорастает: [Верш] // Там жа. 16 жн.

1970. Рассвет; Гроза: [Вершы] // Знамя юности. 14 июня; Сочувствие: [Верш] // Там жа. 11 дек.; «Матрос гребет...»: [Верш] // Там жа. 18 дек.; У меня такая доля: [Верш] // Мін. праўда. 5 снеж.; Твой рядовой: [Верш] // Сов. Бел. 24 сент.

1971. Мера мужества: [Вершы]: «Прикованный к своей «галере»...»; «Мне бояться вроде нечего...»; Улица героя; Аисты. Грустят медведицы // Неман. № 3; Горят знамена Октября: [Верш] // Вяч. Мінск. 7 ліст.; Чужая жизнь потемки: [Верш] // Знамя юности. 5 марта; Улица Миши Морозова: [Верш] // Там жа. 17 марта; Интеллектуал: [Верш] // Там жа. 16 апр.; Октябрьские знамена: [Верш] // Там жа. 5 нояб.; Мы — рельсы: [Верш] // Там жа. 30 нояб.; Вот какие мы друзья: [Вершы] // Зорька. 12 марта; Задавака: [Верш] // Там жа. 17 дек.; Хатынь: [Верш] // Мед. газ. 16 марта; Поэт: [Верш] // Мін. праўда. 26 сак.; Романтики; Дороги: [Вершы] // Там жа. 14 ліп.; Дороги; Высотники: [Вершы] // Сов. Бел. 16 янв.; Ветеран: [Верш] // Там жа. 27 нояб.; Праметэяў агонь: Нарыс // Чырв. змена. 7 снеж.

1972. Болельщики; Хатынь: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Комсомольцы семидесятых: [Верш] // Гомел. праўда. 29 вер.; «Звезды плавают в небе...»: [Верш] // Знамя юности. 10 февр.; Шел взвод...: [Верш] // Там жа. 20 июля; Хатынь: [Верш] // Мін. праўда. 26 студз.

1973. Конь: [Верш] // Мін. праўда. 25 крас.

1974. На веселой карусели; «Дождик выбился из сил...»; «Весной на футболе...»; В зверинце; Зебра: [Вершы] // Круглый год: Рассказы, стихи, сказки, загадки. М.; Первая любовь: [Вершы]: «Обожествляю первую любовь...»; У меня такая доля; Тачанка; «Меня обманывали часто...»; Карпаты; Теплый дождь // Неман. № 6; Кара-Даг: [Верш] // Знамя юности. 20 февр.; Мы — рельсы: [Верш] // Там жа. 28 нояб.

1975. В стране детства: [Рэц. на кн.: Геллер М. Необычная страна. Мн., 1975] // Знамя юности. 18 дек.; Трубач: [Верш] // Зорька. 22 авг.; Сегодня в октябрьской колонне...: [Верш] / Там жа. 7 нояб.; Кара-Даг: [Верш] // Мін. праўда. 1 лют.; Баллада о последнем полете // Там жа. 16 лют.; Знамя юности. 27 февр.; Тачанка; Хатынь; Везенье: [Вершы] // Сел. газ. 24 авг.

1976. Перевал; Кактус: [Вершы] // Неман. № 6; На переправе: [Верш] // Знамя юности. 24 марта; Да будет так!; Счастье; До встречи, я тебя люблю; «Живу на свете, как умею...»: [Вершы] // Там жа. 1 мая; «А в жизни всякое бывает...»; «Я до сих пор, как в восемнадцать...»; У могилы Неизвестного солдата: [Вершы] // Там жа. 23 июля; Любовь: [Верш] // Там жа. 26 нояб.; Сморчки: [Верш] // Зорька. 27 авг.; Улитка: [Верш] // Там жа. 24 сент.; «Я в край влюблен...»; «Ах, эта осень, эта осень...»; Прощанье: [Вершы] // Мін. праўда. 10 крас.

1977. Знамена Октября: [Вершы]: «Мы с бою вместе Зимний брали...»; Проспект Революции; «И снова, и снова, и снова...» // Неман. № 11; Вулканы: [Верш] // Знамя юности. 21 сент.; У могилы Неизвестного солдата: [Верш] // Мін. праўда. 4 студз.

1978. Счастье: [Верш] // Мін, праўда. 22 студз.; Проспект Революции; «И снова, и снова, и снова стихам открывается даль...»: [Вершы] // Там жа. 8 крас.; «Провожая в небо корабли...»: [Вершы] // Там жа. 24 чэрв.

1979. Из книги «Преодоленье»: «И радость, и дерзость, и сила...»; «Пусть будут день и ясный вечер...»; Времена года; Бабье лето; Звездопад: [Вершы] // Неман. № 10; Память; «Из созвездия Персея...»; «Декабрь семнадцатого года...»; Кораблик: [Вершы] // Рабочая смена. № 12; Поэзия: [Верш] // Мін. праўда. 6 студз.

1980. Я добрым людям рад: [Верш] // Мін. праўда. 26 ліп.; «Окна жмурятся сонные...»; Память; «Декабрь семнадцатого года...»; «Свои у природы секреты...»; «Клянусь, мой хлеб не так уж горек»: [Вершы] // Чырв. змена. 22 чэрв.

1981. «Декабрь семнадцатого года...»; Тревога; Шел взвод; За перевалом перевал; Карпаты; Первая любовь: [Вершы] // Комс. правда. 3 окт.; «Как друга верная рука...»: [Верш] // Мін. праўда. 16 кастр.

1982. Все будет; Проспект Революции: [Вершы] // Чырв. змена. 29 жн.; «Звезды падают, падают...»: [Верш] // Там жа. 19 снеж.

1983. Что такое Аресибо?: [Верш] // Зорька. 27 мая.

1984. Служу Советскому Союзу; День Победы: [Вершы] // Чырв. змена. 25 жн.

1985. Наташа-растеряша: [Верш] // Зорька. 28 июня.

1.4.

1968. Ставер А. Краса родного края; «Люблю...» — я тихо ночью повторяю...»: [Вершы] / С бел. // Знамя юности. 3 окт. / Сааўт. пер. В. Паўлінаў; Яго ж. Чебрец; Смерть партизана; Журавли на Полесье летят: [Вершы] / С бел. // Комс. знамя. 31 дек. / Сааўт. пер. В. Паўлінаў, І. Васілеўскі.

1969. Недведский В. Поэт: [Верш] / С бел. // Знамя юности. 3 окт.; Яго ж. А встречи нету: [Верш] / С бел. // Там жа. 7 дек.; Яго ж. На могиле латышских стрелков; На костры Петроградские...: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 4 окт.

1970. Граховский С. Сердце: [Верш] / С бел. // Мед. газ. 27 нояб.

1971. Граховский С. Эйфелева башня: [Верш] / С бел. // Неман. № 9; Дукса М. Живая бронза: [Верш] / С бел. // Знамя юности. 9 мая; Скурко И. На Свитязи дождь: [Верш] / С бел. // Там жа. 29 авг.; Галиновская Н. Едет, едет дед Мороз: [Верш] / С бел. // Зорька. 1 янв.

1972. Гречаников А. Отколосился день: [Верш] / С бел. // Неман. № 4; Калачинский М. Баллада о звездочете / С бел. // Во славу Родины. 31 дек.

1973. Скурко И. Раздумье: [Верш] / С бел. // Знамя юности. 23 мая; Граховский С. Богатство; Благодарю: [Вершы] / С бел. // Там жа. 21 сент.; Урумов П. Рыболов: [Верш] / С осет. // Зорька. 24 авг.

1974. Граховский С. Экзамен: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 21 апр.; Яго ж. Родина: [Верш] / С бел. // Там жа. 19 июня.

1975. Урумов П. Дзиу: [Верш] / С осет. // Мін. праўда. 1 лют.

1976. Свирка Ю. На поле боя: [Верш] / С бел. // Неман. № 7; Черня Ф. О гитаре: [Верш] / С бел. // Знамя юности. 24 марта.

1977. Граховский С. «Не клялся я в любви своей ни разу...»: [Верш] / С бел. // Знамя юности. 9 окт.; Яго ж. Родина: [Верш] / С бел. // ЛГ. 15 июня.

1978. Граховский С. Родина: [Верш] / С бел. // Круглый год. Альманах. М.; Яго ж. Реквием; Признание; Белокрылые кони: [Вершы] / С бел. // Неман. № 1.

1979. Ставер А. Смерть партизана; Самому прекрасному городу; «Люблю...» — я тихо ночью повторяю...»; Краса родного края; Ласточки: [Вершы] / С бел. // Во славу Родины. 10 авг. / Сааўт. пер. В. Паўлінаў; Яго ж. Журавли на Полесье летят; Колос, ты мой колос; Конюшина; Дочь: [Вершы] / С бел. // Знамя юности. 10 авг. / Сааўт. пер. І. Васілеўскі.

1.5.

На беларускую мову. Дожджык; Новы дом; Гульня; Сараканожка; Як пінгвіну шылі фрак: [Вершы] / Пер. С. Грахоўскі // Вясёлка. 1968. № 10; Маміна свята: [Верш] / Пер. з рус. // Там жа. 1969. № 3; Маё крэда: [Верш] / Пер. з рус. / Звязда. 1969. 10 жн.; Чаму?; Прывычка; На каруселі: [Вершы] / Пер. А. Сербантовіч // Піянер Бел. 1969. 17 ліп.; Лірычны герой паэта; «Мяне вучылі знатакі...»; Няхай не паміраюць зоркі; Да сонца: [Вершы] / Пер. з рус. // Чырв. змена. 1969. 18 мая; Лірычны герой паэта; Давалі ўрок мне неблагі; Аб вастрыні зроку: [Вершы] / Пер. У. Нядзведскі // Беларусь. 1971. № 8; Рак; Гусі: [Вершы] / Пер. з рус. // Вясёлка. 1971. № 5; Я хачу салдатам стаць: [Верш] / Пер. з рус. // Там жа. 1972. № 2; Буду салдатам: [Верш] / Пер. з рус. // Піянер Бел. 1972. 17 лют.; Уладу Савецкую берагу: [Верш] / Пер. з рус. // Бярозка. 1973. № 11; Вясёлы заапарк: [Вершы] / Пер. з рус. // Вясёлка. 1973. № 11; Матэматыкі; Фантазёры: [Вершы] / Пер. П. Макаль // Вясёлка. 1976. № 7; «Агонь сцягоў на свет шугае...»: [Верш] / Пер. з рус. // Беларусь. 1977. № 11; Хатынь; «Я знаў, што мора — гэта мора!..»: [Вершы] / Пер. В. Шымук // Мін. праўда. 1977. 29 ліп.; У мяне такая доля; Адданыя спорту; Гордая чайка: [Вершы] / Пер. В. Шымук // Наст. газ. 1977. 5 студз.; Расія Леніна вітала: [Верш] / Пер. В. Шымук // Беларусь. 1980. № 4; Я хачу салдатам стаць: [Верш] / Пер. з рус. // Вясёлка. Мн., 1981; На вясёлай каруселі; Зебра; Леапард: [Вершы] / Пер. К. Камейша // Вясёлка. 1983. № 4; Праспект Рэвалюцыі; Выклік лёсу: [Вершы] / Пер. Ю. Свірка // Полымя. 1984. № 8; Майскі жук; Спагада: [Вершы] / Пер. К. Камейша, М. Маляўка // Вясёлка. 1985. № 7; Расія Леніна вітала; «Я знаў, што мора — гэта мора!..»; Хатынь; «Гавары, не патрывожу...»: [Вершы] / Пер. В. Шымук // Мін. праўда. 1985. 17 вер.

На ўкраінскую мову. Майнемо, хлопці, на Карпати...: [Верш] / Пер. Б. Мельничук // Рад. Буковина. 1982. 17 груд.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Гапова В. О Леониде Рашковском // Дет. лит. 1972. № 9; Граховский С. На пороге книги // Рашковский Л. Преодоление. Мн., 1979; Ковтун В. Рассвет встречая строкой... // Сел. газ. 1975. 24 авг.; Ломсадзе Л. Да отступит боль! // Сов. Бел. 1984. 16 мая; Луканская Э. Здравствуй, товарищ! // Знамя юности. 1978. 9 апр.; Яго ж. О человеке, который шил пингвину фрак. // Комс. правда. 1971. 1 янв.

В. У. Смольская.

РОДЗЕВІЧ ЛЕАПОЛЬД

Родзевіч Леапольд Іванавіч (псеўд. Анатоль, Антон, Антось, Васіль, Грымот, М. Грымот, Мікула Грымот, Л. Жыцень, Лявон Жыцень, Замежны, А. Замежны, Ан. Замежны, Антось Замежны, Змагар, Саўка Змагар, Ігнат, Васіль Касагар, Крайскі, Абарыген Крайскі, Крыкун, Лявон, Лукаш Нехлямяжны, А. Сталевіч, Ан. Сталевіч, Антось Сталевіч, Сучасны, Юргілевіч, Р. Юргілевіч, С. Юргілевіч і інш.; крыпт. Л., Л. Р., Л. Родз-іч, Р. Л., Р. Ю., Ю., Ю. Р., Юрг; Р. Юрг, Eler і інш.; 12.6.1895, фальварак Кур'янаўшчына Вілейскага пав. Віленскай губ., цяпер Лагойскі р-н Мінскай вобл.— пасля 1938), празаік, публіцыст, паэт, драматург, дзеяч рэвалюцыйнага руху Заходняй Беларусі.

Паходзіў з дробнашляхецкай сям'і, якая да часу яго нараджэння канчаткова асялянілася. У 1909 скончыў гарадское вучылішча ў Вілейцы. Тады ж пад уплывам «Нашай нівы» пачаў пісаць па-беларуску. У 1914 пераехаў у Вільню, жыў у сястры. Працу на фабрыцы спалучаў з завочнай вучобай. Шмат займаўся самаадукацыяй, захапляўся творамі рускіх рэвалюцыйных дэмакратаў А. Герцэна і М. Чарнышэўскага. У Вільні хутка зблізіўся з многімі дзеячамі беларускага грамадска-культурнага руху. Удзельнічаў у Беларускім музычна-драматычным гуртку, у складзе трупы І. Буйніцкага выступаў у тэатральных прадстаўленнях. У 1915 пры наступленні кайзераўскіх войск на Вільню пакінуў акупіраваны горад і выехаў у Георгіеўск. Пасля Лютаўскай рэвалюцыі мабілізаваны ў рускае войска, аднак, не жадаючы ўдзельнічаць у бессэнсоўным братазабойстве, уцёк з казармы і накіраваўся ў Мінск, акупіраваны тады немцамі. Нашэсце на Беларусь польскіх войск застала яго ў вёсцы, дзе ён думаў перачакаць новую навалу. Але праз некалькі тыдняў зноў апынуўся ў Вільні. З культурна-асветніцкай працай спалучаў актыўны ўдзел у рэвалюцыйным руху. У 1921 рэдагаваў матэрыялы ў газеце «Беларускія ведамасці», потым супрацоўнічаў у «Беларускім звоне», дзе незалежна ад рэлятывісцкай грамадска-палітычнай платформы выдаўцоў выступалі са сваімі творамі многія прагрэсіўныя беларускія пісьменнікі (У. Жылка, М. Гарэцкі і інш.). Рэдактар газет «Наша будучыня» (1922—23), «Беларускі звон» (з 1922). Сваёй дзейнасцю актыўна спрыяў перамозе дэпутатаў ад Заходняй Беларусі ў выбарах у польскі сейм (1922). Выдаваў творы беларускіх пісьменнікаў, кіраваў Беларускай драматычнай майстроўняй. У 1922 увайшоў у Беларускую рэвалюцыйную арганізацыю (БРА), быў членам яе ЦК, супрацоўнічаў у яе газеце «Вольны сцяг» (1923). Адзін з ініцыятараў уступлення БРА ў КПЗБ (1923). Член КПЗБ з 1923. У 1924 выбраны сакратаром Гродзенскага падпольнага акругкома КПЗБ. У 1925—34 рэдактар газеты «Чырвоны сцяг» і часопіса «Бальшавік», прадстаўнік ЦК КПЗБ пры Камінтэрне, член камісіі па вывучэнні Заходняй Беларусі пры АН БССР.

Літаратурны шлях Л. Родзевіча пачаўся ў 1912, калі на старонках «Нашай нівы» была надрукавана яго карэспандэнцыя «М. Крайск Вілейскага пав.», а ў сатырычным часопісе «Крапіва» — гумарыстычны верш «Гарадавы і яго сын». У творах паказваў прычыны бязрадаснага жыцця працоўнага народа, выкрываў самавольства і прадажнасць царскага чыноўніцкага апарату (апавяданне «Думкі мужыка», фельетон «Гуканка на сон» і інш.). Цікавіўся праблемамі развіцця беларускай літаратуры, асэнсоўваў найважнейшыя эстэтычныя катэгорыі (хараство, наватарства) у дачыненні да роднага мастацтва (эсэ «Уражанні»). Паспяхова спрабаваў свае сілы і ў драматургіі: да рэвалюцыі ім напісаны драмы «Блуднікі» (1912, апублікавана ў 1960), «Пакрыўджаныя» (1916, апублікавана ў 1921). У 1914 «Наша ніва» надрукавала яго драматычны абразок «Марцовы снег», у якім выразна адчуваецца ўплыў імпрэсіянізму. Па сваім унутраным, душэўным стане Л. Родзевіч уяўляў сабой натуру няўрымслівую, экзальтаваную, схільную да зменлівасці настрояў. Усё гэта знайшло адбітак і ў яго творчасці. У вершах, апавяданнях, драматычных абразках, фантазіях-імпрэсіях, напісаных у рамантыка-мадэрнісцкай манеры, агульны элегічна-меланхалічны настрой спалучаецца з дынамікай футурызму. У 1922 у Вільні выйшаў яго паэтычны зборнік «Беларусь», аналізуючы які У. Жылка аднёс аўтара да ліку «выдатных песняроў і ідэолагаў» («Перавясла», 1923, № 1). Пераехаўшы ў СССР, Л. Родзевіч апублікаваў дэкларацыю «Слова аб літаратуры», дзе эстэтычны прынцып у мастацтве падмяніў вузкакласавым, абвінавачваў у кансерватызме мыслення Я. Коласа як аўтара «Новай зямлі». Пад уплывам схаластычных пралеткультаўскіх і напостаўскіх ідэалагічных установак паэзія Л. Родзевіча ўсё больш і больш набывала рысы плакатнасці, што не лепшым чынам адбілася і на ўсёй далейшай творчасці пісьменніка. У паэтычным зборніку «На паняволеных гонях» побач з пафасам услаўлення сацыялістычнага ладу назіраецца схематызм, дэкларатыўнасць, павярхоўнасць у асэнсаванні жыццёвай явы. Кніжкі апавяданняў «Рэвалюцыйным шляхам» і «Вогнішча барацьбы», прысвечаныя паказу заходнебеларускай рэчаіснасці, адлюстроўвалі заканамернае імкненне беларускага народа да свайго ўз'яднання, выкрывалі шавіністычную, антынародную палітыку ўрада буржуазнай Польшчы ў Заходняй Беларусі.

Лепшыя творы Л. Родзевіча карысталіся шырокай папулярнасцю ў народзе, асабліва ў Заходняй Беларусі. Яго п'есы, найперш «Збянтэжаны Саўка», «Конскі партрэт», «У кавалёвай хаце», ставіліся прафесійнымі і аматарскімі калектывамі ў Вільні, Краслаўцы (Латвія), мяст. Рудаміна на Віленшчыне і інш. У 1922 БДТ-1 паказаў спектакль па яго п'есе «Пасланец». «Збянтэжаны Саўка» з поспехам выконваецца рознымі калектывамі і ў нашы дні.

М. А. Варвашэвіч.

Бібліяграфія

1.2.

Пакрыўджаныя: Драма. Мн., 1921.

Сцэнічныя творы. Вільня, 1921.

Беларусь: [Вершы]. Вільня, 1922. Рэц.: Ж. і Я. «Беларусь» — Родзевіча і «Уяўленне» — Жылкі // Вольная думка. 1929. № 2; І. Д. // Наша будучыня. 1923. 6 студз.; Ул. Ж. [Жылка У.] // Перавясла. 1923. № 1.

Дасвіткі: (Драматычныя сцэнкі). Вільня, 1922.

Сцэнічныя творы. Вільня, 1925.

На паняволеных гонях: Вершы. Кракаў [на самай справе падпольнае выданне], 1928.

Рэвалюцыйным шляхам: Апавяданні з жыцця Заходняй Беларусі. Мн., 1928. Рэц.: Бярэскі А. // Маладняк. 1928. № 5; Сяргееў // Уздым. Бабруйск, 1928. Кн. 2.

Вогнішча барацьбы: Апавяданні з жыцця Заходняй Беларусі. Мн., 1930.

Sceničnyja twory: Zbianteźany Saŭka; Pasłaniec; Konski partret. Wilnia, 1933.

Збянтэжаны Саўка: Жарт. Мн., 1964. (У рэпертуар мастацкай самадзейнасці).

1.3.

1912. Гарадавы і яго сын: [Верш] // Крапіва / Пад псеўд. Крыкун; М. Крайск, Вілейскага пав.: [Карэсп.] // Н. н. 7 чэрв. / Пад псеўд. Абарыген Крайскі.

1913. Пад'яловец: [Абразок] // Беларус. 7 лют. / Пад псеўд. М. Грымот; «З увагай як будзеш...»: [Верш] // Там жа. 6 чэрв. / Пад псеўд. Грымот; Буслы: [Верш] // Там жа. 17 чэрв. / Пад псеўд. Грымот; Пагадзілі: [Апавяданне] // Там жа. 6 ліп. / Пад псеўд. Грымот.

1914. Марцовы снег: Драм. абразок // Н. н. 20 сак. / Пад крыпт. Л. Р.; Падданы: Апавяданне // Там жа. 20 ліст. / Пад крыпт. Л. Р.; Салдацкая песня: [Верш] // Там жа. 5 снеж. / Пад крыпт. Л. Р.; Ён: Апавяданне // Там жа. 25 снеж. / Пад крыпт. Л. Р.

1915. Малы Пятрок: [Апавяданне] // Беларус. 11 лют. / Пад псеўд. Грымот; Юзя: [Верш] // Там жа. 26 лют. / Пад псеўд. М. Грымот; Малады сухотнік: [Верш] // Там жа. 19 чэрв. / Пад псеўд. Грымот; Новы год: [Апавяданне] // Н. н. 9 студз. / Пад крыпт. Л. Р.; Стары: Апавяданне // Там жа. 31 студз. / Пад крыпт. Л. Р.; Гаротнік: Апавяданне // Там жа. 13 лют. / Пад крыпт. Л. Р.; Думкі мужыка: Апавяданне // Там жа. 14 сак., 2, 24 крас., 12 чэрв. / Пад крыпт. Л. Р.; З Даўгінаўскага боку: (Ад карэсп. Н. н. з Вілейскага павету): Нешта падобнае да апавядання // Там жа. 9 крас. / Пад крыпт. Л. Р.; Хіба ж так не бывае?: Апавяданне // Там жа. 16 крас. / Пад крыпт. Л. Р.; Гуканка на сон: Маленькі фельетон // Там жа. 5 чэрв. / Пад крыпт. Л. Р.; Магіла: Апавяданне // Там жа. 12 чэрв. / Пад крыпт. Л. Р.; Бо люблю цябе я: [Верш] // Там жа. 19 чэрв. / Пад крыпт. Л. Р.; Немач і жыццё: Апавяданне; З дарогі // Там жа. 9 ліп. / Пад крыпт. Л. Р.; Звычайнае здарэнне: Маленькі фельетон // Там жа. 17 ліп. / Пад псеўд. Лукаш Нехлямяжны; Жальба: [Верш] // Там жа. 31 ліп. / Пад крыпт. Л. Р.

1916. Гаротнік: [Апавяданне] // Беларускі каляндар на 1917 год. Вільня / Пад крыпт. Л. Р.; З літоўскага жыцця // Гоман. 15 лют. / Пад крыпт. Л. Р.; Жальба: [Верш] // Дзянніца. 31 снеж. / Пад крыпт. Л. Р.

1917. «Ой, наступяць ліха хвалі...»: [Верш] // Бел. рада. 25 нояб.; Мінуўшчына: [Верш] // Там жа. 5 дек.; Да Беларусі; Салдацкая песня: [Вершы] // Вольная Беларусь. 31 снеж.; Немач і жыццё: [Апавяданне] // Гоман. 6, 9, 13 лют. / Пад крыпт. Л. Р.; Аб сне: [Верш] // Грамада. 20 мая / Пад крыпт. Л. Р.

1918. Голас жыцця: [Абразок] // Вольная Беларусь. 12 мая / Пад псеўд. Сучасны; «Глядзі, як ноч красой чаруе...»; «Сярод грукату бур...»: [Вершы] // Там жа. 19 мая / Пад псеўд. Сучасны; Мінуўшчына: [Верш] // Гоман. 10 мая.

1919. «Калісь на сонца я глядзеў...»: [Верш] // Наша будучыня. 25 снеж. / Пад псеўд. Р. Юргілевіч.

1920. [Успамін] // Памяці Івана Луцкевіча. Вільня. С. 43—45; Рэвалюцыянер: Апавяданне // Вольны сцяг. № 1; Пісулька Харона: Апавяданне // Там жа. № 2 / Пад крыпт. Л. Р.; У кавалёвай хаце: Драматычны абразок у адной дзеі // Рунь. № 4; Змярканне: Фантазія // Там жа. № 9—10; Блуднікі: [Аднаактовая драма] // Беларусь. 11 сак.; Пасланец: [Аднаактовая п'еса] // Там жа. 16 сак.; Слова аб нашым тэатры // Там жа. 17 сак.; Драбніца жыцця: [Аднаактовая п'еса] // Там жа. 23 сак.; На вёсцы: [Апавяданне] // Там жа. 28 крас.; Калыханка: [Сцэнічны абразок] // Там жа. 29, 30 крас.; Водгулле з вёскі // Там жа. 1 мая; На рацэ зімой: [Апавяданне] // Там жа. 6,8 чэрв.; Разбітая ваза: [Апавяданне] // Там жа. 8, 9 чэрв.; На шляху да сонца: [Дыялог паміж дзвюма асобамі] // Там жа. 17, 18 чэрв.; Сказ аб гуслях: Ахвярую чарадзею беларускай лірыкі — Янку Купале // Там жа. 20 чэрв.; Беларуская казка: [Апавяданне] // Там жа. 23 чэрв.

1921. Збянтэжаны Саўка: Жарт // Вольны сцяг. № 1; Пакрыўджаныя: Драма ў 4-х дзеях // Там жа. № 3, 4; Дробныя гамонкі: Лесавік; Жонка млынара; Жабрак // Там жа. № 5; Лён; На касьбу; Меланхолія; Зіма: [Вершы] // Еднасць. 15 жн.; О, мудрасць!..: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Покліч: [Верш] // Там жа. 21 вер.; Вуліца; Малюнак: [Вершы] // Там жа. 28 вер.; Дробныя гуканкі; Ачмучаныя: [Апавяданні] // Там жа. 14 кастр.

1922. Багаты і бедны: Сцэнічны абразок у адным акце з пяяннем // Бел. вед. 9 студз.; Усей душой і шчырым сэрцам...: [Верш] // Бел. звон. 17 лют.; Астрожнік: [Верш] // Там жа. 17 лют. / Пад псеўд. Сучасны; Беларусь: [Вершаванае апавяданне] // Там жа. 4 сак. / Пад псеўд. Сучасны; Снег: [Верш] // Там жа. 18 сак. / Пад крыпт. Л. Р.; Лявоніха: [Верш] // Там жа. 22 крас. / Пад крыпт. Л. Р.; Да маладых: [Верш] // Там жа. 13 мая / Пад крыпт. Л. Р.; Роспач: [Верш] // Там жа. 4 ліп. / Пад крыпт. Л. Р.; Вы і мы: [Верш] // Там жа. 21 ліп. / Пад псеўд. Сучасны; Як Лявон Недарада дарадзіў сваёй бядзе: [Апавяданне] // Там жа. 8 вер. / Пад псеўд. Лявон Жыцень; Досвіткі: Драматычныя сцэны // Там жа. 20, 23, 28 вер. / Пад псеўд. Лявон Жыцень; «Каб не латалі мы латы...»: [Верш] // Там жа. 14 кастр. / Пад псеўд. Сучасны; Заклік // Там жа. 28 кастр. / Пад крыпт. Л. Р.; «Год стары знямог...»: [Верш] // Наша будучыня. 25 снеж. / Пад псеўд. Сучасны; На Каляды: [Драматычны абразок] // Там жа. 25 снеж.

1923. Беларусь: [Верш]; Пакрыўджаныя: (Драма ў 4-х дзеях. Дзея 1); Жабрак: [Апавяданне] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; Збянтэжаны Саўка: (Жарт у адной дзеі); Пасланец: (Жарт у адной дзеі); Конскі партрэт: (Жарт у адной дзеі) // Сцэнічныя творы. Мн. Кніжка першая; А там? // Комс. сяло. № 2 / Пад псеўд. Лявон Жыцень; Начны светагляд: [Верш] // Перавясла. № 1 / Пад крыпт. Л. Родз-іч; Положение Белорусского крестьянства в Польше // Красная смена.

29 сент. / Пад псеўд. Лявон Жыцень; М. Чарот (М. Кудзелька) // Наш сцяг. 5 чэрв. / Пад псеўд. Р. Юргілевіч; «Схамяніцеся, годзе гібець нам рабамі...»: [Верш] // Там жа. 10 жн. / Пад псеўд. Сучасны; «Здратавана рунь. Плач галодных дзетак...»; «Вецер у сцяну ночы злой задрапаў...»: [Вершы] // Наша будучыня. 13 студз. / Пад крыпт. Л. Р.; Калі беларускі селянін дачакае зямлі // Там жа. 3 лют. / Пад псеўд. Р. Юргілевіч; Пагроза беларускай школе ў Латвіі // Новае жыццё. 3 сак. / Пад псеўд. Р. Юргілевіч; Прагаліна: [Верш] // Там жа. 31 сак. / Пад псеўд. Р. Юргілевіч; Перамога: [Верш] // Там жа. 1 мая / Пад крыпт. Л. Р.; Неадкладная справа // Там жа. 14 мая / Пад псеўд. Р. Юргілевіч; Паход проціў беларускіх паслоў // Там жа. 18 мая / Пад псеўд. Р. Юргілевіч; Развага аб нашым жыцці // Там жа. 2 чэрв. / Пад псеўд. Р. Юргілевіч.

1924. «Згінуў час, калі ад веку мы ўсе спалі...»: [Верш]; Кавалі: (Сцэнічны абразок) // Заходняя Беларусь. Вільня; Імкненне: [Верш]; Пакой № 184: [Апавяданне] // Змаганне. Сш. 1; Марксісцкі аршын: Апавяданне // Полымя. № 1; Жыццёвае: [Абразок] // Радавая рунь. № 1; Фабрыка бальшавікоў: Абраз V з п'есы «Далоў паноў» // Там жа. № 2; Слова аб літаратуры // Там жа. № 3—4 / Пад псеўд. Л. Жыцень; Блакітная анамалія // Сав. Бел. 24, 26 жн. / Пад псеўд. Л. Жыцень; Песня Паўстанца: [Верш] // Чырв. сцяг. № 2.

1925. Батрачка і Ленін: [Верш] // Полымя. № 8 / Пад крыпт. Л. Р.

1926. Гаротнік: [Апавяданне] // Беларускі народны каляндар на 1927 год. Вільня / Пад крыпт. Л. Р.; Песня ратая: [Верш] // Прамень. № 1 / Пад крыпт. Л. Родз-іч; І трэці раз на лецечка: Замест фельетону // Бел. вёска. 2 сак. / Пад псеўд. Ігнат; Лясны фельетон: Камедыя — хто не ведае, а хто ведае — таму не камедыя // Там жа. 14 сак. / Пад псеўд. Ігнат; Агітатарка: Апавяданне // Сав. Бел. 7 лют. / Пад псеўд. А. Замежны; Рэвалюцыйным шляхам: Апавяданне // Там жа. 13 лют. / Пад псеўд. А. Замежны; Мокрае пасяджэнне: Апавяданне // Там жа. 28 лют. / Пад псеўд. А. Замежны; Чырвоны сцяг: Апавяданне // Там жа. 14 сак. / Пад псеўд. А. Замежны; Нянавісць: [Апавяданне] // Там жа. 21 ліст. / Пад псеўд. А. Замежны; Вайна вайне: [Верш] // Чырв. сцяг. № 7.

1927. Гаротнік: [Апавяданне] / Пад крыпт. Л. Р.; Беларусь: [Вершы]: «Эх, няхайная старонка...»; «Мукі — церні, яд...»; «Ня тужыце, беларусы...» // Беларускі народны каляндар. Вільня; У дэфензыве: [Верш] // Крывавай пуцявінай. Мн. / Пад псеўд. Антось Замежны; Мініяцюры // Маладняк. № 1 / Пад псеўд. Антон Замежны; Яшчэ вады не стане: [Жарт] // Маланка. № 5 / Пад крыпт. Ю. Р.; Да маладых: [Верш] // Полымя. № 5 / Пад псеўд. А. Замежны; Акупанты: З жыцця Зах. Беларусі: [Нарыс]; У дэфензыве: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 6—7 / Пад псеўд. Антось Замежны; Цюхуялей: З жыцця Заходняй Беларусі // Там жа. № 8—9 / Пад псеўд. А. Замежны; Панская праўда з падліўкай // Сав. Бел. 16 студз. / Пад крыпт. Ю.; План «успакаення крэсаў» / Пад псеўд. Л. Жыцень; У дэфензыве: [Верш] / Пад псеўд. Ан. Замежны // Там жа. 26 студз.; Дзямід і Аўдоця: (З жыцця Зах Беларусі): [Апавяданне] // Там жа. 4—6 лют. / Пад псеўд. Антось Замежны; Наша радасць: (Верш, прысланы з Зах. Беларусі) // Там жа. 8 мая / Пад псеўд. Ан. Замежны; Душа стала: (З жыцця Зах. Беларусі): [Апавяданне] // Там жа. 18 снеж. / Пад псеўд. Ан. Замежны; У дэфензыве: [Верш] // Чырв. змена. 3 вер. / Пад псеўд. Антось Замежны.

1928. «Працуй, Беларусь...»: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня; »Ах, да чаго даходзе»: Апавяданне // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.» № 10; Рабочы Тамаш: Апавяданне // Полымя. № 6; Нямая барацьба: (З жыцця Зах. Беларусі): Апавяданне // Там жа. № 8; Нягоднае: (З жыцця Зах. Беларусі): Апавяданне // Там жа. № 9; «Ідэалогія» п. Умястоўскага: (Быўшага беларускага дзеяча, а цяпер — пілсудчыка) // Сав. Бел. 31 сак. / Пад псеўд. Замежны; Палітыка ППС прадае інтарэсы працоўных; Новыя шляхі польскай дэфензывы // Там жа. 22 крас. / Пад псеўд. Замежны; 1 мая ў нас і ў Заходняй Беларусі // Там жа. 1 мая / Пад псеўд. Замежны; Беларуская прэса ў Польшчы // Там жа. 5 мая / Пад псеўд. Замежны; Пагрозы пэпэсаўскіх пагромшчыкаў // Там жа. 12 мая / Пад псеўд. Замежны; Менск разам з Заходняй Беларуссю // Там жа. 24 мая / Пад псеўд. Замежны; Польская прэса аб працэсе «Грамады» і аб гістарычных шляхах Польшчы // Там жа. 29 мая / Пад псеўд. Замежны; Вогнішча барацьбы // Там жа. 31 мая; Дадзелі паны (З жыцця Зах. Беларусі) // Там жа. 10 чэрв.; Вялікая і звышвялікая Польшча // Там жа. 19 чэрв. / Пад псеўд. Замежны; Ваяўнічыя матывы і воўчыя апетыты панскай Польшчы // Там жа. 30 чэрв. / Пад псеўд. Замежны; Восем гадоў без паноў // Там жа. 11 ліп. / Пад псеўд. Замежны; Паны-пілсудчыкі і справа беларускай асветы // Там жа. 20 ліп. / Пад псеўд. Замежны; Замах на дзяржаўны лад у Егіпце // Там жа. 27 ліп. / Пад псеўд. Замежны; Польска-літоўскі вузел // Там жа. 9 жн. / Пад псеўд. Замежны; Здань вайны Польшчы з Літвою (Да VII з'езду легіянераў у Вільні) // Там жа. 12 жн. / Пад псеўд. Замежны; Польскія «германафілы» і «масквафілы» // Там жа. 6 вер. / Пад псеўд. Замежны; Яшчэ аб праектах змены дзяржаўнага ладу ў Польшчы // Там жа. 17 кастр. / Пад псеўд. Замежны; Польская каланізацыя на «Усходніх Крэсах» // Там жа. 28 кастр. / Пад псеўд. Замежны.

1929. Маладыя бальшавікі: (З жыцця Заходняй Беларусі): Апавяданне // Маладняк. № 1; Не вытрываў: Апавяданне // Полымя. № 1; Дайшоў свайго: (З жыцця Заходняй Беларусі): Апавяданне // Там жа. № 11—12; Як у казцы: З апавядання «БССР у Заходняй Беларусі» // Сав. Бел. 10 лют.; [Рэц. на кн.: Западная Белоруссия на скамье подсудимых. Процесс Белорусской Крестьянской Рабочей Громады. Мн., 1928] // Там жа. 28 лют. / Пад псеўд. Замежны; Чырвоны лозунг: З жыцця Зах. Беларусі // Чырв. змена. 27 крас.; Віленскія шпікі: Нарыс // Там жа. 1 вер.

1930. На вуліцы: Апавяданне з жыцця Заходняй Беларусі // Бел. работніца і сялянка. № 35; Чырв. Бел. № 2; Беларускія нацыяналдэмакраты — рэалізатары «ўсходняй палітыкі» польскага імперыялізму // Віцеб. пралетарый. 4, 7 кастр. / Пад псеўд. А. Сталевіч; Маладыя бальшавікі: З жыцця дзяцей Польшчы // Піянер Бел. 12 жн.

1931. Маладыя бальшавікі: [Апавяданне] // Як памёр Дзянка. Мн.; Гершонке: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 6.

1932. Прадмова // Пралеска Я. Паноў трэба знішчаць гуртам: Апавяданні. Мн. / Пад псеўд. А. Сталевіч; Аб палажэнні палітычных вязняў // Пралом. № 2 / Пад псеўд. Змагар; Да пытання аб беларускай мове // Сав. Бел. 29 крас., 8 мая / Пад псеўд. А. Сталевіч. Сааўт. А. Канакоцін.

1933. Рабочы Тамаш: [Апавяданне] // Кастрычнік. Мн.; Да барацьбы!: [Верш] / Пад псеўд. Змагар; Тут і там; У святой рэчы паспалітай; Няволя, змаганне; Чым жыве рабочы; Гутарка мужыка з панам; «Цяпер іх сіла, наша кроў...»; Песня паўстанца; Атаман Муха; У дэфензыве; Наша радасць; Хто з нас будзе ад бяды; Вайна вайне: [Вершы]; На вуліцы; Акупанты; Рабочы Тамаш; Рэвалюцыйная прысяга; Дайшоў свайго; Адамсціў; Асаднік; Нямая барацьба; Правакатар; Гершонке; Цэнзар: [Апавяданні] // Хрэстаматыя рэвалюцыйнай літаратуры Заходняй Беларусі. Мн.; Да барацьбы! [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 6 / Пад псеўд. Змагар; Наша радасць: [Верш] // ЛіМ. 1 мая.

1935. Гаротнік: Апавяданне // Беларускі народнагаспадарскі каляндар на 1935 год. Вільня / Пад крыпт. Л. Р.

1960. Блуднікі: [П'еса] // Беларускае мастацтва. Мн. / Пад псеўд. М. Грымот.

1965. «Беларусь мая мужыцкая...»; О мудрасць!; «Працуй, Беларусь...»; Адраджэнне; «Ты расцеш, як дзень світаннем...»; Слова аб Леніну; «Грамада валіла валам...»; Покліч; «Хто душой і шчырым сэрцам...»; Буслы; Мініяцюры: (Лён; На касьбу; Меланхолія; Зіма; Пэўна што; Юнацтва; Сінь); «Цяпер іх сіла — наша кроў...»; «Ленін выпалаў зямельку...»; «Я пры станку штодня пацею...»; «Тут у Польшчы...»: [Вершы] // Сцягі і паходні. Мн.

1967. Асаднік; Як у казцы: [Апавяданні] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1.

1974. Лісты да Ул. Жылкі // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2.

1975. Блуднікі: [П'еса]. III дзея; Збянтэжаны Саўка: [Вадэвіль] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн.

1978. Блуднікі: Драма ў трох дзеях; Пакрыўджаныя: Драма ў чатырох дзеях; Марцовы снег: [Сцэнка] // Беларуская дакастрычніцкая драматургія. Мн.

1980. «Беларусь мая мужыцкая...»; Начны светагляд; З паэмы «Беларусь»: [Вершы]; Ліст Леапольда Родзевіча да Уладзіміра Жылкі // Белавежа. Беласток.

1989. «Юнака мяне, дамаседа...»: [Верш] // Ніва. 20 жн.

1.6.

Стараста: Жарт (Інсцэніроўку з апавядання «Стараста» Т. Гушчы зрабіў Л. Родзевіч) // П'есы. Вільня. / Літ. апрац.

2.3.

На беларускай мове. Аб літаратуры Заходняй Беларусі // Палес. праўда. 1933. 4 крас.; Андрэале. Час адгукнуцца // Трибуна искусства. 1925. № 4; Анішчук В. Выбраныя праблемы з творчасці Леапольда Родзевіча // Беларускі каляндар-84. Беласток, 1984; Яго ж. Леапольд Родзевіч: Да 85-й гадавіны з дня нараджэння // Ніва. 1980. 27 крас.; Яго ж. Яшчэ пра Родзевічаў // Там жа. 1981. 10 мая; Беларусіяна // Там жа. 1980. 16 сак.; Бергман А. Адам Хмель ці Леапольд Родзевіч? // Там жа. 1978. 12 сак.; Яго ж. Пра Леапольда Родзевіча, «Антося», слоў некалькі // Беларускі каляндар-1977. Беласток, 1977; Бядуля З. Беларуская народная мелодыя // Вольны сцяг. 1921. № 6; Верабей. Вучнёўскі беларускі спектакль // Родная страха. 1922. 7 сак.; Войцікава Л. Яшчэ пра Родзевічаў // Ніва. 1981. 29 сак.; Гарэцкі М. Радзевіч Леанард // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920. С. 204; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 272—273; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1917—1940. Мн., 1981. С. 61—62; Ігнатоўскі У. Прадмова // Родзевіч Л. Рэвалюцыйным шляхам. Мн., 1928; Калеснік У. Ветразі Адысея: Уладзімір Жылка і рамантычная традыцыя ў беларускай паэзіі. Мн., 1977. С. 69—71, 74, 77, 112—115, 169—170, 190—192, 216—218, 229—231; Яго ж. З лістоў Леапольда Родзевіча да Уладзіміра Жылкі // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1974. Вып. 2; Яго ж. Зорны спеў. Мн., 1975. С. 173—175; Яго ж. Пасланец Праметэя. Мн., 1984. С. 130—133, 135, 137—138, 141—143; Яго ж. Старонкі беларускага рамантызму // Полымя. 1969. № 1; Каханоўскі Г. Памяць роднай Кур'янаўшчыны // ЛіМ. 1978. 6 крас.; Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 21—22, 36, 65; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства (20—30-я гады). Мн., 1975. С. 28—30; Нарадзіме Леапольда Родзевіча // ЛіМ. 1984. 27 крас.; Перкін Н. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30 гг. Мн., 1960. С. 76—77; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Саламевіч Я. У суровыя гады змагання: Да 90-годдзя з дня нараджэння драматурга Л. І. Родзевіча // Звязда. 1985. 12 чэрв.; Саннікаў А. Невядомая беларуская п'еса // Беларускае мастацтва. Мн., 1960; Семяновіч А. Беларуская драматургія (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1961. С. 194—204; Яго ж. Беларуская савецкая драматургія. 1917—1932. Мн., 1968. С. 24—25; Яго ж. Леапольд Родзевіч // Семяновіч А. Гісторыя беларускай драматургіі: XIX — пач. XX ст. Мн., 1985; Яго ж. Малавядомыя творы беларускай драматургіі // Полымя. 1960. № 9; Ск...іч Бр. Беларускі тэатр // Беларускі каляндар на 1922 год. Вільня, 1921; Хаўратовіч Я. Ён заслужыў добры ўспамін аб сабе // Полымя. 1965. № 9; Яновіч С. Тайніцы лёсу Родзевіча // Ніва. 1985. 23 чэрв.; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 95, 97.

На польскай мове. Bergman A. Leopold Rodziewicz // Bergman A. Sprawy białoruskie w II Rzeczypospolitej. Warszawa, 1984; Komunikaty Polskiej Akademii Umiejętności // Ateneum Wileńskie, 1928. Z. 15. S. 188—189; Smreczyński K. Twórczość poetycka Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 220.

На рускай мове. История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 504—505; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 94—96, 256; Колесник В. Поэт — работник революции: В. Маяковский и западнобелорусская поэзия 20—30-х годов // Неман. 1983. № 7.

2.4.

На беларускай мове. Жылка У. Уяўленне: Пасвячаецца Леапольду Родзевічу: Паэма // Новае жыццё. 1923. 6 мая; Завазёрскі М. Раманс: Ахвярую Л. Р[одзевічу] // Наша будучыня. 1922. 25 снеж.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1 адз. зах. 1, с. 248; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 480.

У. М. Ларчанка.

РУБАНАЎ УЛАДЗІСЛАЎ

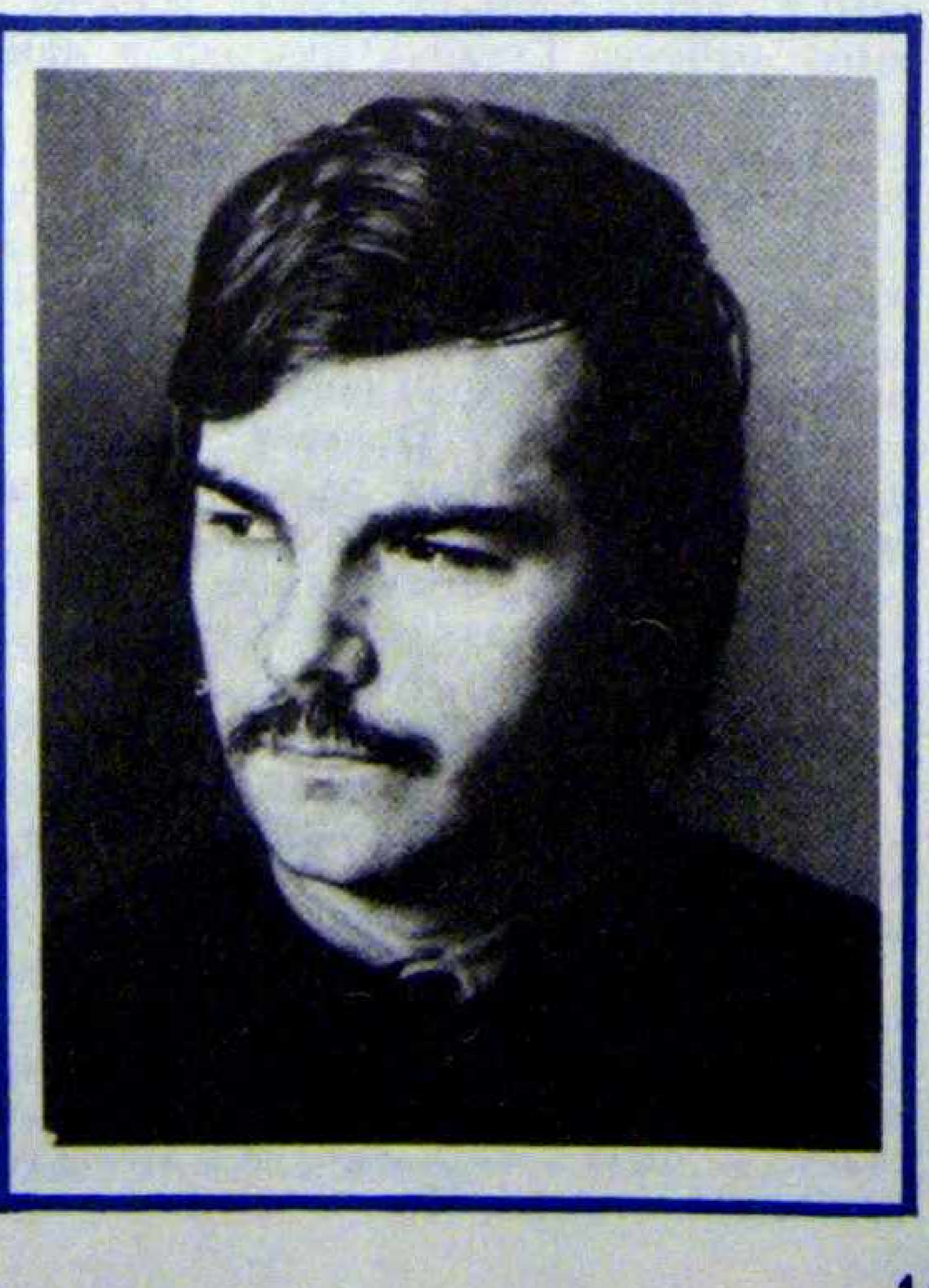

Рубанаў Уладзіслаў Якаўлевіч (псеўд. Вадзім Каліва; 15.12.1952, в. Аляксандраўка-1 Слаўгарадскага р-на Магілёўскай вобл.— 21.7.1994, г. Мінск; пахаваны ў в. Міханавічы Мінскага р-на), празаік. Член СП Беларусі з 1982. Лаўрэат Літаратурнай прэміі СП Беларусі імя І. Мележа (1990, за кнігу «Таямніца птушынага гнязда»).

З сям'і настаўніка. Скончыў Аляксандраўскую васьмігодку, Слаўгарадскую СШ (1970). Вучыўся на факультэце журналістыкі БДУ (1970—75). З 1975 працаваў карэспандэнтам, адказным сакратаром Старадарожскай раённай газеты «Поступ Кастрычніка», з 1978 у аддзеле прозы часопіса «Полымя», з 1986 загадчык рэдакцыі прозы выдавецтва «Мастацкая літаратура».

У друку У. Рубанаў выступаў з 1972. Стала творчай працай пачаў займацца з 1976. У 1981 выйшла першая кніга прозы У. Рубанава «Вокны без фіранак». Яго аповесці («Каштаны», «Грыбавар», «Разам па жыцці») і апавяданні заснаваны на сучасным матэрыяле. Асабліва празаіка цікавілі маральна-этычныя і сацыяльна-псіхалагічныя аспекты жыцця вёскі і горада, духоўны свет сучасніка, праблема вясковага чалавека ў горадзе. Ён адчуваў небяспеку духоўнага Чарнобыля («Замах»), імкнуўся паказаць лепшыя традыцыі сялянскага побыту; сцвярджаў высокастаноўчыя рысы характару вяскоўцаў старэйшага пакалення: працавітасць, гаспадарлівасць, любоў і прыхільнасць да зямлі, прыроды. Стварыў паэтычны вобраз Мінска ў аповесці «Каштаны».

Аўтар рамана «Не аднойчы забіты» («Маладосць». 1994. № 1, 2). *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Вокны без фіранак: Апавяданні. Мн., 1981. (Першая кніга празаіка). Рэц.: Цейтлина Т. После знакомства // Знамя юности. 1982. 13 янв.

Пахі адталай зямлі: Аповесць і апавяданні. Мн., 1984. Рэц.: Замкавец У. Зразумець самога сябе // Маладосць. 1985. № 6.

Цёплы пух адуванчыкаў: Аповесці і апавяданні. Мн., 1987.

Таямніца птушынага гнязда: Аповесць. Апавяданні. Мн., 1989.

Светлы ручай любві: Аповесці. Мн., 1990.

1.3.

1972. Цікавае птушаня: [Апавяданне] // Дзеці расказваюць пра птушак. Мн.

1977. Чараўнік: Апавяданне // Бярозка. № 8; Адзнака таленту: [Рэц. на кн.: Васілевіч А. Мыс Добрай Надзеі. Мн., 1977] // Звязда. 3 жн.; Зерне — у зямлю: Апавяданне // ЛіМ. 24 чэрв.; Вясёлае срэбра // Там жа. 5 жн.

1978. Чыстая вада: Апавяданне // Маладосць. № 10; Плісіца: Апавяданне // Полымя. № 11; Даверлівасць: [Рэц. на кн.: Кірэенка В. Вандроўнае шчасце. Мн., 1977] // Звязда. 4 сак.; Вокны без фіранак: Апавяданне // ЛіМ. 7 крас.; Радок у Лeнініяну // Чырв. змена. 26 лют.; Апошняя баразна: Апавяданне // Там жа. 30 жн.

1979. Віншаванне: Замалёўка // Бярозка. № 5; Артыстка; Буслы на снезе: Апавяданні // Маладосць. № 12; Кропля да кроплі: Нарыс // Полымя. № 3; Два апавяданні; Леапольд; Паляванне // Там жа. № 10; Свеціцца лісце: Апавяданне // ЛіМ. 16 сак.; Нашы малыя рэчкі... // Там жа. 13 крас.

1980. Сум; Развітанне; Сон пра паўліна: Апавяданні // Полымя. № 11; Прыстань: Апавяданне // ЛіМ. 16 мая.

1981. Ты мне вярнула пяшчоту: Апавяданне // Маладосць. № 9; Памяць: Апавяданне // ЛіМ. 8 мая.

1982. Каштаны: Аповесць // Полымя. № 7; Рукі: Апавяданне // ЛіМ. 10 снеж.; Летапісец жыццёвых дарог // Чырв. змена. 5 снеж.

1983. Ад зямлі і сэрца // Маладосць. № 4.

1984. Грыбавар: Аповесць // Полымя. № 7; Бабка: Апавяданне // ЛіМ. 23 сак.; Адліжныя дні: Апавяданне // Там жа. 28 снеж.

1985. Артыстка: Апавяданне // Цяпло на першацвет. Мн.; Скарб; Люсінка: Апавяданні // Полымя. № 3; Гронка рабіны: Навела // Звязда. 24 сак.

1.4.

Чаргінец М. Тайнік у ціхім завулку: Аповесці / З рус. Мн., 1992.

1980. Айтматаў Ч. Салдацёнак; Каімаў К. Мост Анарбая; Маўлянаў Д. Сартбай; Гапараў М. Першы баль Наташы Растовай: [Апавяданні] / З кірг. // Полымя. № 5.

1981. Агівер Х. Карусель: Апавяданне / З чув. // Полымя. № 5.

1982. Айтматаў Ч. Салдацёнак: [Апавяданне] / З кірг. // Работніца і сялянка. № 8.

1985. Грабельшак К. Балада пра старога Кораня і яго сына; Локар Д. Туман: Апавяданні / З славен. // Полымя. № 11.

1.5.

На рускую мову. Запахи талой земли: Повести, рассказы / Пер. В. Бжезовский. М., 1990.

Охота: (Рассказ) / Пер. В. Щедрина // Истоки: Альманах. М., 1981; Аисты на снегу: Рассказы / Пер. В. Щедрина // Повести и рассказы молодых писателей. М., 1984; На радуницу: Рассказ / Пер. В. Щедрина // Неман. 1982. № 8.

На ўкраінскую мову. Плиска: [Апавяданне] / Пер. А. Литвиненко // Рідня. К., 1980.

1.6.

Айлы тун: Белорус жазушыларынын энгiмелерi. Алматы, 1991 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Скрыган Я. Культура творчасці і мы // Скрыган Я. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1985. Т. 2; Тычына М. Змена квадры. Мн., 1983 / С. 187—191; Шамякіна Т. У імкненні да ідэалу // Полымя. 1983. № 7.

На рускай мове. Тычина М. Звено непрерывной цепи... // Неман. 1982. № 4. *М. П. Барташэвіч.*

РУБІНА РЫВА

Рубіна Рыва [Рэвека Рувімаўна; 2(15).5.1906, Мінск — 2.7.1987, Масква], крытык, літаратуразнавец, празаік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1934. Пісала на яўрэйскай, рускай і беларускай мовах.

З сям'і рабочага. У 1930 скончыла літаратурны факультэт БДУ. Выйшла замуж за брата Зэліка Аксельрода Меера, які быў мастаком, кніжным графікам. Пераехала жыць у Маскву (у 30-я гады). Дачка Алена Аксельрод, руская паэтэса, жыве ў Ізраілі. Друкавацца пачала ў 1930 у мінскіх яўрэйскіх выданнях (першыя публікацыі не выяўлены). З 1931 выступала і ў беларускім друку. Разглядала тэарэтычныя пытанні нацыянальнай формы літаратуры і творчага метаду пісьменнікаў, творчасць яўрэйскіх пісьменнікаў мінулых пакаленняў (Шолам Алейхем, І. Перац) і сучасных ёй паэтаў (І. Харык, Л. Квітка). Аўтар літаратурна-крытычных партрэтаў пісьменнікаў, зборнікаў нарысаў, апавяданняў і аповесцей «Яўрэйскія жанчыны» (1943), «Круціцца нітка» (1978), рамана «Вось такі дзень» (1982), у якім паказала падзеі грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў ў Мінску. Шмат перакладала на рускую мову з беларускай літаратуры (проза Я. Коласа, Э. Самуйлёнка, І. Шамякіна, І. Грамовіча), а таксама творы яўрэйскіх малдаўскіх пісьменнікаў. Асобнымі выданнямі ў яе перакладах выдадзены творы З. Бядулі, Я. Маўра, М. Лынькова, К. Чорнага.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Яўрэйскія жанчыны. М., 1943 / Яўр.

Шолом-Алейхем: Краткий очерк. М., 1957.

Вялікі свет дзяцінства. М., 1976 / Яўр.

Вось такі дзень: Раман. М., 1982 / Яўр.

1.3.

1931. Да пытання аб нацыянальнай форме ў літаратуры // Маладняк. № 12; Пра пытанне аб нацыянальнай форме ў літаратуры // Штэрн. № 10—12 / Яўр.

1932. Пытанні творчага метаду // Штэрн. № 4—5 / Яўр.

1933. Ш. Гадзінэр: «Чалавек са стрэльбай»: (Другая кніга) // Штэрн. № 8 / Яўр.; За ленінскае літаратуразнаўства: (Да кнігі Я. Браништэйна «Праблема ленінскага этапа ў літаратуразнаўстве (на яўрэйскай мове) // ЛіМ. 26 ліст.

1934. Дзе герой нашага часу? // Штэрн. № 4—5 / Яўр.; Навабранцы // Там жа. № 6 / Яўр.; Пра Ізі Харыка // ЛіМ. 8 чэрв.; Изи Харик // ЛГ. 8 июня.

1935. Аншл Залязнік // Штэрн. № 9 / Яўр.

1936. «Мотл пейсі дэмхазне» // Штэрн. № 5 / Яўр.; Маленькі Касрылік: [Апавяданне] // Там жа. № 12/ Яўр.

1939. Дзеці мяжы аселасці: (Да характарыстыкі творчасці Шолам-Алейхема) // Полымя рэвалюцыі. № 4; Пра аповесць «Хлопчык Мотка» // ЛіМ. 11 крас.

1940. І. Л. Перац (1851—1915) // Штэрн. № 2 / Яўр.; Дзіцячыя вершы Квіткі // Там жа. № 4 / Яўр.

1941. І. Л. Перац // Полымя. № 1; Рэалістычная навела І. Л. Перац // ЛіМ. 11 студз.

1947. У завулку: [Апавяданне] // Цвёрдым поступам. Мн. / Яўр.

1953. Змитрок Бядуля (1886—1941) // Бядуля З. Рассказы. М.; Л.; Янка Мавр // Мавр Я. Рассказы. М.; Л.

1955. «Миколка-паровоз» // Лыньков М. Миколка-паровоз. М.

1956. Змитрок Бядуля // Бядуля З. Избранное. М.

1959. Кузьма Чорный (1900—1944) // Чорный К. Завтрашний день. М.

1.4.

Шамякин И. В Москву: (Рассказы) / С бел. М.; Л., 1952.

Бядуля З. Рассказы / С бел. М.; Л., 1953. (Школьная б-ка).

Мавр Я. Рассказы / С бел. М., 1953.

Лыньков М. Миколка-паровоз: Повесть / С бел. М., 1955; 2 изд. М., 1956.

Бядуля З. Избранное: Рассказы и сказки / С бел. М., 1956 (Школьная б-ка).

Лыньков М. Повести / С бел. Мн., 1957.

Лыньков М. Миколка-паровоз: Повесть / С бел. Красноярск. 1968.

1951. Самуйленок Э. Торжественная месса; Встреча; Сон: Рассказы / С бел. // Самуйленок Э. Избранное. М.

1953. Богушевич Ф. Лесник; Свидетель; Тетка: Сказки / С бел. // Богушевич Ф. Избранное. М.

1954. Бядуля З. Летописцы; Жалейка; Три крестика: [Апавяданні]; «Анчар»: (Рассказ учителя); Колас Я. Учитель Лобанович: (Отрывок из повести «На перепутье»); Макарка Новак: [Апавяданне]; Лыньков М. Бронепоезд Миколки: (Отрывок из повести); Беспокойный городок; Мавр Я. Семья; Максимка; На льдине; Шамякин И. Наташа; В Москву; Грамович И. Молодо-зелено; Лупсяков М. «Жив-жив!»; Синявский И. Экспонат: [Апавяданні] / С бел. // Возрожденная земля. М.

1956. Бядуля З. Анчар; Где край света?; На рождество к сыну; Маленькие дровосеки; Медведь; Пасхальные яйца; Летописцы; На болоте; Мать; Три крестика; Делегатка; Шрам; Вихрь; Жалейка: [Апавяданні] // Бядуля З. Избранное / С бел. М.

1958. Чорный К. Весна; Лявон Бушмар / С бел. // Чорный К. Избранное. М.

1959. Чорный К. Настенька: [Апавяданне] / С бел. // Чорный К. Завтрашний день: Рассказы. М.

1965. Самуйленок Э. Торжественная месса; Встреча; Сон: [Апавяданні] / С бел. // Самуйленок Э. «Теория Каленбрун». М.

1978. Бядуля З. На болоте: Рассказ / С бел. // Орлята. Харьков.

1.5.

На кіргізскую мову. Змитрок Бядуля // Бядуля З. Ангемелер. Фрунзе, 1958; Миколка-паровоз // Лыньков М. Миколка-паровоз. Фрунзе, 1960.

На латышскую мову. Mikolas brunuvilciens // Linkovs M. Mikolas brunuvilciens / Atdz. K. Plorina. Rīgā, 1958.

На рускую мову. Вьется нить. Рассказы и повести Пер. Е. Аксельрод. М., 1978.

1.6.

Бядуля З. Избранное / С бел. М., 1956 / Скл. Чорный К. Избранное / С бел. М., 1958 / Скл. з М. Клімковічам.

Чорный К. Завтрашний день: Рассказы / С бел. М., 1959 / Скл. *Т. М. Махнач.*

---

* У бібліяграфію ўвайшлі толькі тыя публікацыі Р. Рубінай, якія з'явіліся ў друку Беларусі або маюць дачыненне да беларускай літаратуры.

РУБЦОЎ АЛЯКСЕЙ

Рубцоў Аляксей Барысавіч (6.5.1923, Мінск — 10.7.1963, Брэст), літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1954), дацэнт (1960).

З сям'і служачых. Да вайны скончыў сярэднюю школу ў Мінску. Удзельнік Вялікай Айчыннай вайны. Скончыў філалагічнае аддзяленне БДУ (1949). Працаваў выкладчыкам Бабруйскага настаўніцкага інстытута (1949—54). З 1954 — выкладчык, загадчык кафедры Рускай літаратуры Брэсцкага педінстытута. У друку А. Рубцоў пачаў выступаць у 1949. Яго творчыя інтарэсы былі засяроджаны на вывучэнні гісторыі рускай драматургіі канца 19 — пач. 20 ст. Аўтар кніг «З гісторыі рускай драматургіі канца XIX — пачатку XX стагоддзя» (ч. 1 і 2), «Драматургія Аляксандра Блока». У іх прасочваецца станаўленне і развіццё драматургічных талентаў рускіх пісьменнікаў на пераломе стагоддзяў, выяўляюцца асаблівасці іх творчых індывідуальнасцей, адзначаецца новае, што яны ўнеслі ў традыцыйнае рускае мастацтва і літаратуру, чым узбагацілі рускую сцэну. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Драматургия Кондрата Крапивы: Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1952.

Из истории русской драматургии конца XIX — начала XX века. Мн., 1960. Ч. 1; Мн., 1962. Ч. 2.

Драматургия Александра Блока. Мн., 1968. Рэц.: Моисейчик А. «Только революцией» // Заря. 1969. 15 янв.

1.3.

1949. Нашы патрабаванні // ЛіМ. 18 чэрв. / У сааўт.

1953. Раман аб рабочым класе // Сав. Радзіма. 5 крас.; Пясняр камунізма // Там жа. 19 ліп.

1956. Да пытання аб горкаўскіх традыцыях у драматургіі К. Крапівы // Уч. зап. (Брест. пед. ін-т). Вып. 1; Вялікі сын вялікага народа // Зара. 19 чэрв.; Заўсёды з народам // Звязда. 20 сак.

1957. «Жаніцьба Бальзамінава» // Зара. 14 снеж.

1958. «У пошуках радасці» // Зара. 19 студз.; Вялікі пралетарскі пісьменнік // Там жа. 29 сак.

1959. Адзінства партыі і народа. (Да характарыстыкі станоўчых вобразаў п'есы К. Крапівы «Партызаны») // Уч. зап. (Брест. пед. ин-т). Вып. 4; «Юстына» // Зара. 22 крас.

1960. Геній рускай і сусветнай літаратуры // Зара. 20 ліст.

1963. Образец служения народу // Заря. 19 янв.; «Поворот ключа» // Там жа. 7 апр.

Т. М. Махнач.

РУДАЎ ВЕНЬЯМІН

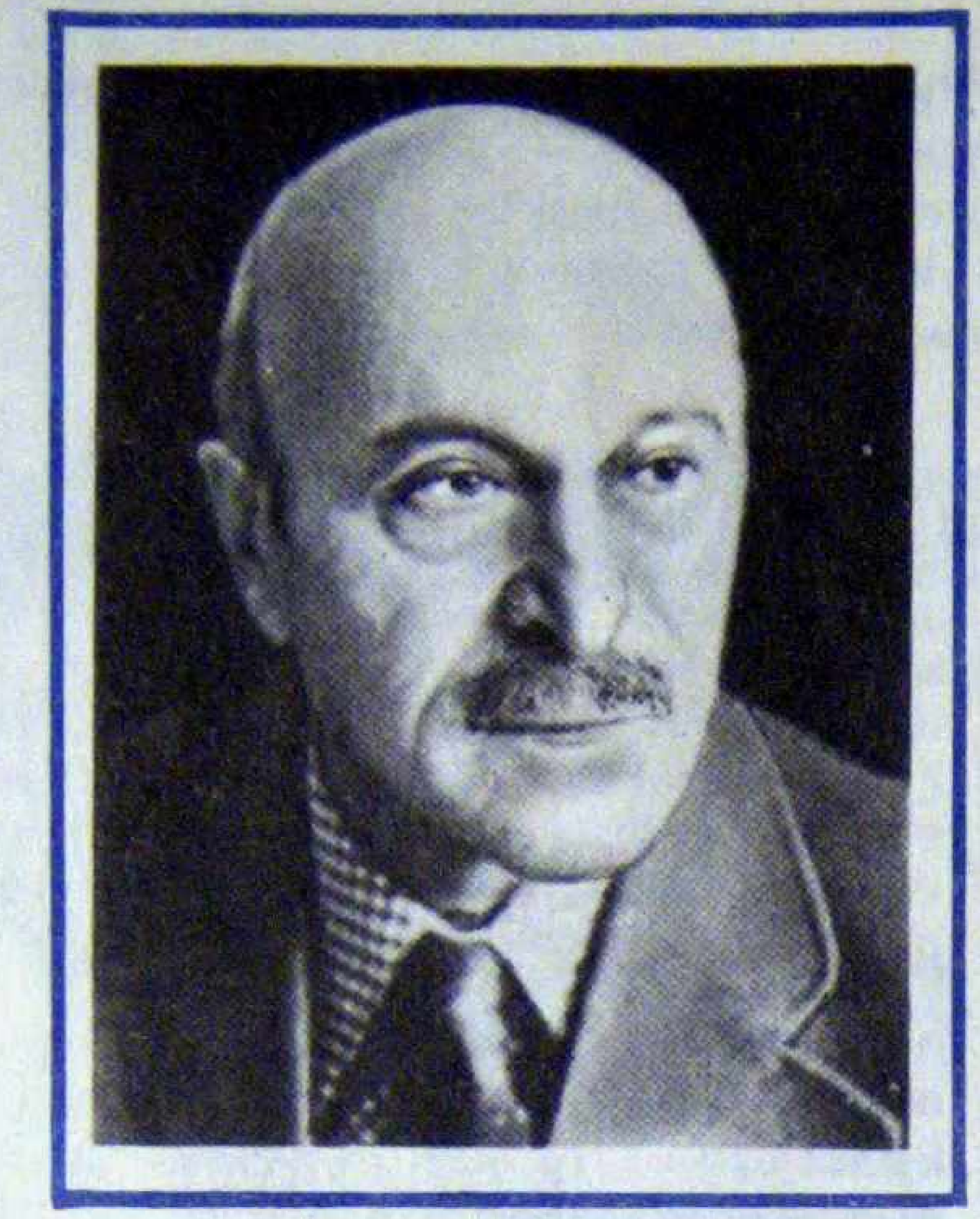

Рудаў Веньямін Сямёнавіч [н. 4(17).12.1914, с. Долінскае Ананьеўскага пав. Падольскай губ., цяпер Ананьеўскі р-н Адэскай вобл.], празаік. Член СП Беларусі з 1972. Піша на рускай мове.

Нарадзіўся ў сям'і медыцынскіх работнікаў. Бацька, Сямён Іванавіч (1870—1933), доктар-тэрапеўт, памёр з голаду ў 1933, маці Любоў Арнольдаўна памерла ў 1943 у эвакуацыі. У 1931 пасля заканчэння школы накіраваны працаваць у чатырохкласнай школе настаўнікам, а пасля яе загадчыкам. У 1936 прызваны ў Чырвоную Армію і да 1962 служыў у пагранічных войсках. З першых дзён вайны ўдзельнічаў у баях. Скончыў Вышэйшую афіцэрскую школу пагранічных войск (1945—46). У 1949 паступіў на юрыдычны факультэт Азербайджанскага універсітэта, але пакінуў яго на 5 курсе (1953). Пераехаў у Мінск, працаваў рэдактарам у камітэце па тэлебачанні і радыёвяшчанні (1965—70), літаратурным кансультантам у газеце «Вячэрні Мінск» (1970—77). З 1977 на творчай рабоце.

З 1948 пачаў пісаць апавяданні, аповесці. Першую кніжку «Пригода на Nській заставі» напісаў на сваёй роднай украінскай мове (выдадзена ў 1957 у Львове). Маючы багаты жыццёвы вопыт, умее бачыць асноўнае, раскрываць чалавечыя характары. Героі яго твораў — смелыя, мужныя, адданыя справе пагранічнікі. Творы вылучаюцца займальнасцю, напружаным сюжэтам. Аповесці («Цьмянае золата», «Вішнёвая люлька» і інш.) напісаны ў дэтэктыўным плане. Раман «Чужыя вятры» — шырокае мастацкае палатно аб жыцці Заходняй Украіны ў канцы вайны і барацьбе з украінскімі нацыяналістамі. Аб штодзённым жыцці пагранічнікаў раманы і аповесці «Чорная Ганьча», «Мабілізаваны партыяй» (з П. Емяльянавым), «Завіруха». Раман «Скрыжаванне» апавядае пра вучоных-герантолагаў. У канцы 1988 выйшлі з друку раманы «Часова выконваючы» і «Пераправа».

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Пригода на N-ській заставі. Львів, 1957.

Вишневая трубка: Повесть. Мн., 1963. Рэц.: Бакіевіч Р. Задачы з усімі вядомымі // ЛіМ. 1964. 24 ліп.

Тусклое золото: Повесть. Мн., 1964. Рэц.: Бакіевіч Р. Задачы з усімі вядомымі // ЛіМ. 1964. 24 ліп.

Чужие ветры: Роман. Мн., 1969. Рэц.: Букчин С. На подступах к нелегкой теме // Неман. 1970. № 3.

Мобилизован партией: Повесть. Мн., 1971 / Сааўт. П. Емельянаў. Рэц.: Досін М. Мабілізаваны партыяй // Беларусь. 1971. № 5; Собаль Ф. Першыя чэкісты // Наст. газ. 1971. 29 мая.

Черная Ганьча: Роман. Мн., 1973; Изд. 2. Мн., 1976.

Вьюга: Документальная повесть. М., 1977 (Б-ка журн. «Пограничник»).

Черная Ганьча; Вьюга: Роман и повесть. М., 1977. Рэц.: Марціновіч А. Быць чалавекам // Вяч. Мінск. 1977. 24 чэрв.; Фомченко О. Себя найти в себе самом... // Во славу Родины. 1977. 20 сент.

Перекресток: Роман. Мн., 1978. Рэц.: Цвяткова Г. Толькі адзін паварот // Вяч. Мінск. 1978. 1 ліст.

Последний зов; Вьюга: Докум. повести. Мн., 1980. Рэц.: Світка А. [Кнігапіс] // ЛіМ. 1981. 3 ліп.

Последний зов: [Аповесць]. М., 1982. (Б-чка журн. «Пограничник»).

Капкан: Повесть. Мн., 1984.

Черная Ганьча: Роман. Последний зов; Вьюга: Докум. повести. Мн., 1985.

Временно исполняющий: Роман и документ. повесть. М., 1988.

Переправа: Роман. Мн., 1988.

1.3.

1959. Вишневая трубка: Повесть // Вишневая трубка. Калининград.

1960. Жонка: Апавяданне // Мін. праўда. 24 жн.; На окраине леса: Рассказ // Сов. Бел. 16 июня.

1961. Тусклое золото: Документальная повесть // Неман. № 6; Делегат из Лондона: [Глава з кнігі // Знамя юности. 12, 15, 17 февр.; Тусклое золото: Главы из докум. повести // Там жа. 28 нояб.

1962. Порядок есть порядок: Рассказ // Знамя юности. 23 сент.; Салажонок: Рассказ // Там жа. 30 окт.; Дороже всего: Рассказ // Сов. Бел. 20 янв.

1963. Тусклое золото: Повесть // Парус. Калининград; Вишневая трубка: [Глава з аповесці] // Знамя юности. 13 марта.

1964. Два рассказа: Молитва Ходжа Непеса; Долена // Неман. № 6; Крысы удирают первыми: [Глава з рамана] // Знамя юности. 25 нояб.; Две встречи с маршалом // Сов. Бел. 22 нояб.

1965. Чэкіст, грамадзянін // Звязда. 6 чэрв. / Сааўт. П. Емяльянаў.

1966. Арліная траса: Апавяданне // Беларусь. № 2.

1967. Конь апошні: Кінааповесць // Полымя. № 6/ Сааўт. А. Вялюгін; Не дзеля славы: Нарыс // Звязда. 20 снеж. / Сааўт. П. Емяльянаў; Перевал: (Отрывок из одноим. повести) // Знамя юности. 5, 6, 8, 11 янв. / Сааўт. П. Емяльянаў.

1970. Мобилизован партией: Повесть о чекистах // Неман. № 7, 8 / Сааўт. П. Емяльянаў; Два Арбеніны. Народны артыст БССР Р. Янкоўскі ў «Маскарадзе» у рускім тэатры БССР // ЛіМ. 5 чэрв. / Сааўт. К. Хадзееў.

1971. Няпраўда, што сэрца старэе // Вяч. Мінск. 24 ліп.; Почыркам тонкага псіхолага: [Рэц. на кн.: Пташнікаў І. Мсціжы // Полымя. 1970. № 11] // Мін. праўда. 19 мая.

1972. Схіляючыся над аркушам паперы белай...: Азбука творчасці // Вяч. Мінск. 31 студз.; Роздум: [Урывак з рамана] // Там жа. 2 сак.; Талент дабраты // Там жа. 6 сак.; Секретарь райкома: Очерк // Сов. Бел. 9 янв.

1976. Секретарь райкома: [Нарыс] // Дела их золотом горят. Мн.; Камандзіроўка: [Урывак з рамана] // Вяч. Мінск. 17 снеж.

1978. Чужы боль: [Урывак з дакум. аповесці] // Вяч. Мінск. 30 мая.

1981. Временно исполняющий: Роман // Пограничник. № 1—2. Рэц.: Садоўскі Я. Вернасць тэме // ЛіМ. 1982. 22 студз.

1984. Последний зов: Докум. повесть // Восемь минут тревоги. Калининград; Застава имени...: Докум. повести о героях-пограничниках. М.

1.5.

На беларускую мову. Мабілізаваны партыяй: [Раздзел з аднайм. аповесці] // Звязда. 1966. 21 крас. / Сааўт. П. Емяльянаў; Мабілізаваны партыяй: [Раздзелы з аповесці] // Вяч. Мінск. 1968. 7, 8, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 19, 22, 24, 25, 28, 29 чэрв. / Сааўт. П. Емяльянаў; Чорная Ганьча: Урывак з рамана // ЛіМ. 1970. 23 кастр.

1.6.

Всегда на страже: Очерки, рассказы, повести. Мн., 1976 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Веніяміну Рудаву — 60 // ЛіМ. 1976. 19 снеж.; Веніяміну Рудаву — 70; Віншаванне // Там жа. 1984. 14 снеж.; Кохан Л. // Полымя. 1984. № 12; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. *Т. М. Махнач.*

РУДЗЬКО ЮРЫЙ

Рудзько Юрый Герасімавіч [крыпт. Ю., Ю. Р., Юр, Юр. Р., Юр. Р-ко; 14(27).6.1913, Бабруйск — 4.2.1948, Мінск; пахаваны на Вайсковых могілках], празаік, драматург, нарысіст. Член СП Беларусі з 1947.

З сям'і служачых. Пасля заканчэння ў 1929 сярэдняй школы працаваў настаўнікам Старусевіцкай пачатковай школы на Случчыне да 1931. Скончыў Літаратурны факультэт Мінскага вышэйшага педагагічнага інстытута (1933). Загадваў аддзелам літаратуры і мастацтва газеты «Чырвоная змена» (1933—35). Служыў у Чырвонай Арміі (1935—37). Потым быў супрацоўнікам, загадчыкам аддзела мастацтва газеты «Літаратура і мастацтва» (1937—41). У час Вялікай Айчыннай вайны служыў у палітупраўленнях Заходняга фронту, 50-й арміі, быў адказным сакратаром газеты 2-га Беларускага фронту. У 1945 захварэў на сухоты і накіраваны на лячэнне ў Ялту. У 1946 у званні маёра выйшаў у адстаўку. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі.

З апавяданнямі і артыкуламі Ю. Рудзько пачаў выступаць у 1931 на старонках часопіса «Вясна». З друку выйшлі зборнік яго нарысаў «Размова па шчырасці» (разам з І. Дуброўскім), кніга выбраных твораў «Слава дружбы», аповесці «Сакрэт маладосці», «Над Одэрам», п'еса «Дарагі госць». Творы Ю. Рудзько прысвечаны сацыяльным пераўтварэнням у беларускай вёсцы, гераічнай барацьбе савецкіх воінаў з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, пасляваеннаму аднаўленню, дружбе і еднасці славянскіх народаў. Напісаны яны шчыра, але не без штучнага пафасу. У сааўтарстве з У. Стэльмахам стварыў п'есу «Канец маскарада» (пастаўлена ў 1938 Барысаўскім калгасным тэатрам, у 1939 — у Мінску).

М. М. Караткоў.

Бібліяграфія

1.2.

Размова па шчырасці: Дыскусійныя нарысы. Мн., 1935 / Сааўт. І. Дуброўскі.

Слава дружбе: Апавяданні, аповесці, п'есы. Мн., 1950. Рэц.: Александровіч С. Слава дружбе // ЛіМ. 1950. 23 вер.; Касілоўскі Д. Радасць вызвалення // Наст. газ. 1950. 20 ліп.: Майхровіч С. Слава дружбе // Беларусь. 1950. № 8; Міронаў А. Песня аб дружбе // Звязда. 1950. 19 жн.; Салавей Л. «Слава дружбе» // Полымя. 1950. № 11.

1.3.

1931. Ударнік — у літаратуру!: Агляд часопіса «Вясна» // Вясна. № 1; Памылка: [Апавяданне] // Там жа. № 2—3; Павуціна: Апавяданне // Там жа. № 4; За перабудову // Чырв. змена. 21 сак.; Шлях Марыны: [Нарыс] // Там жа. 4 мая.

1932. Антось: Аповесць // Піянер Бел. 4, 9 сак.

1933. Лясны форт: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 6; Фронт: Апавяданне // Чырв. Бел. № 4.

1934. Міліцэйскія футбалісты: [Нататка] // Звязда. 14 вер. / Пад крыпт. Юр.; Другі пачатак: Апавяданне // ЛіМ. 31 студз.; Народжанае сонца: Нарыс // Там жа. 16 лют.; Калгас «На варце» ажыццяўляе свае абавязацельствы: Нарыс // Там жа. 12 снеж. / Пад крыпт. Юр.; Майстры і творцы: Нарыс // Чырв. змена. 3 лют.; Школа ля мяжы: Нарыс // Там жа. 23 лют.; Эпізод эпохі каранаванага барабаншчыка // Там жа. 4 сак.; Нараджэнне сонца // Там жа. 13 сак.; Аб п'есах для калгаснай сцэны // Там жа. 23 сак.; Першая спроба ўладаць зброяй // Там жа. 9 крас.; Уладзімір Маякоўскі // Там жа. 14 крас. / Пад крыпт. Юр. Р.; Пра нашу маладосць: Нарыс // Там жа. 23 крас.; Пра вялікую дружбу: Нарыс // Там жа. 19 мая; Савецкай камедыі — пачотнае месца ў тэатры // Там жа. 24 мая; Радасць сына: Нарыс // Там жа. 5 чэрв.; Праграма адзінага фронта — праграма дзеяння: Нарыс // Там жа. 8 чэрв.; Увагу праблемам нарыса: // Там жа. 14 чэрв. / Пад крыпт. Юр. Р-ко; Права на прафесію: Нарыс // Там жа. 2 ліп.; Слухач кідае навушнікі: Нарыс // Там жа. 4 ліп.; Шчупак вінават...: Фельетон // Там жа. 16 ліп. / Пад крыпт. Юр. Р-ко; Дух манілаўшчыны // Там жа. 11 вер.; Выхоўваецца змена // Там жа. 3 кастр.; Зямля, якой не аддамо // Там жа. 7 кастр.; Да юбілею беларускага кіно // Там жа. 8 кастр.; Справа Антона Зубава // Там жа. 12 кастр.; Пышка // Там жа. 17 кастр.; Федар Федаравіч і Надзя: [Нарыс] // Там жа. 8 снеж.; Фільм бадзёрага адпачынку, здаровага смеху // Там жа. 30 снеж.

1935. Вершы жалобы і гневу // Чырв. змена. 5 студз.; Крылы вырастаюць: Апавяданне // Там жа. 18 жн.

1936. Сыны: Апавяданне // ЛіМ. 26 крас.; Скрыпач: Апавяданне // Там жа. 1 жн.; Майстры абароны: Нарыс // Чырв. змена. 12 вер.; Музыканцкая каманда // Там жа. 15 кастр.

1937. «Салавей» // ЛіМ. 16 ліст. / Пад крыпт. Юр. В.

1938. Аповесць пра гераічныя дні. «Хлеб (Абарона Царыцына)» — А. Талстога // ЛіМ. 22 лют.; «Кравецкія»: Урывак з п'есы // Там жа. 28 вер. / Сааўт. У. Стэльмах; Савецкая інтэлігенцыя // Там жа. 7 ліст.; Зоры рэспублікі: [Нарыс] // Там жа. 31 снеж.

1939. Нараджэнне п'есы і спектакля // ЛіМ. 23 крас. / Пад крыпт. Юр.; Сябры: Навела // Там жа. 1 мая.

1940. Воін // ЛіМ. 11 крас.; «Мартын жывапісец»: [Рэц. на кн.: Кудзімаў В. Мартын жывапісец. Мн., 1940] // Там жа. 23 ліп.

1941. Апавяданні ў «Полымі рэвалюцыі» // ЛіМ. 11 студз.; Ірынка // Там жа. 15 сак.; Пісьменнік — баец // Там жа. 22 сак.

1946. Лёля: Апавяданне // Беларусь. № 8; Пасля развітання: Апавяданне // Полымя. № 10.

1947. Вернасць: Апавяданне // Беларусь. № 3; Пастаўская зямля: Аповесць // Полымя. № 1; Рэц.: Козовская Ф. Две повести Ю. Рудзько // Сталин. молодежь. 1947. I авг.; Смолкін М. Нераскрытая тэма // ЛіМ. 1947. 31 мая; Гаспадары сонечнай зямлі; Салдат: [Апавяданні]] // Полымя. № 5; Слава дружбе!: Урывак з п'есы // ЛіМ. 15 сак.; Сакрэт маладосці: Аповесць // Чырв. змена. 26, 29 крас., 8, 17, 22, 27, 31 мая, 5 чэрв. Рэц.: Козовская Ф. Две повести Ю. Рудько // Сталин. молодежь. 1947. 1 авг.

1948. Пабрацімы: [Апавяданне] // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн.

1950. Дарагі госць: Камедыя // Полымя. № 2.

1959. Прэм'ера «Ірынка» Кузьмы Чорнага // Кузьма Чорны: Зб. матэрыялаў аб жыцці і творчай дзейнасці пісьменніка. Мн.

1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні: Аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў. Мн.

1.5.

На рускую мову. Хозяева солнечной земли: [Апавяданне] / Пер. Л. Раковский // Белорусские рассказы. Л., 1952.

На ўкраінскую мову. Після прощання / Пер. В. Кучер // Білоруські оповідання. К., 1949.

2.3.

На беларускай мове. Есакоў А. Юрый Рудзько // Рудзько Ю. Слава дружбе. Мн., 1950.; Крапіва К. Беларуская савецкая драматургія за 1947 год // Крапіва К. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1976. Т. 5; Крысько Ц. Харошы пачатак // ЛіМ. 1939. 15 сак.; Кудраўцаў І. Статычнасць і схематызм // Там жа. 2 жн.; Лынькоў М. Беларуская савецкая проза за 1947 год // Там жа. 1948. 28 лют.; Няфёд У. Сучасная тэма ў беларускай драматургіі // Там жа. 1949. 26 сак.; Перкін Н. Першыя крокі перабудовы // Там жа. 1947. 1 сак.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Саннікаў К. Творчы рост // ЛіМ. 1939. 15 сак.; Ю. Г. Рудзько: [Некралог] // Звязда. 1948. 6 лют.; ЛіМ. 1948. 7 лют.

В. М. Грышкевіч.

РУДКОЎСКІ МІХАСЬ

Рудкоўскі Міхась (Міхаіл Міхайлавіч; псеўд. Міхась Палынок, 17.4.1936, в. Востраў Лунінецкага пав. Палескага ваяводства, цяпер Ганцавіцкі р-н Брэсцкай вобл.— 7.7.1991, Брэст; пахаваны на радзіме). Член СП Беларусі з 1966. Пісаў на беларускай і рускай мовах.

З сялян. «Бацька, Міхаіл Іванавіч, сёння паўстае перада мною жывым увасабленнем сялянскай працавітасці, сілы і здатнасці. Звычайна нетаропкі, як сам казаў, цяжкі на пад'ём, ён, калі ўваходзіў у смак работы, станавіўся зусім другім. Араць — дык араць, касіць — дык касіць, весяліцца — дык весяліцца! — успамінаў М. Рудкоўскі.— Сёння здзіўляе мяне тое, што бацька ўмеў рабіць амаль усё. Трэба ў гаспадарцы цабэрак ці бочка — зробіць цабэрак і бочку; трэба нож — зробіць нож; навастрыць нарог — навострыць нарог. Ён умеў пашыць для нас чаравікі ці боты. Нават воз і сані былі ў яго сваёй работы. На паклон да другіх хадзіць ён не любіў, ды ў гэтым не было патрэбы. Калі ж арганізаваўся калгас і пачаліся розныя няўладзіцы жыцця, амаль усе клопаты пра сям'ю ляглі на душу мацеры, Марыі Юльянаўны. Тут ужо, як пчала, шчыравала яна. У бацькі апусціліся рукі, хоць рабіў ён, бадай, не менш, чым раней. Гультайства і фальш лічыліся ў нашай сям'і самымі вялікімі заганамі ў чалавеку». З 1944 М. Рудкоўскі — вучань Астравіцкай васьмігадовай школы (Пінскі р-н), пасля заканчэння якой паступіў у Ганцавіцкае педагагічнае вучылішча. У 1955 ён закончыў Пінскае педвучылішча, куды былі пераведзены навучэнцы Ганцавіцкага вучылішча. Са жніўня па кастрычнік 1955 працаваў выхавацелем Ганцавіцкай дапаможнай школы, з лістапада 1955 — выкладчык беларускай і нямецкай моў, адначасова выкладчык малявання ў Кукаўскай сямігадовай школе Ганцавіцкага раёна. У 1960 перайшоў на журналісцкую працу і да лютага 1962 загадваў аддзелам лістоў ганцавіцкай раённай газеты «Сялянская праўда». З 1956—61 вучыўся на завочным аддзяленні філалагічнага факультэта Брэсцкага педагагічнага інстытута. У 1962 ён пераехаў у Брэст, дзе працаваў старшым рэдактарам, у 1972—1982 рэдактар літаратурна-драматычных і музычных перадач Брэсцкай студыі тэлебачання. Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Спробу складаць вершы паэт зрабіў у чацвёртым класе. Больш сур'ёзна стаў глядзець на сваю творчасць, калі працаваў у «Сялянскай праўдзе». Першыя вершы М. Рудкоўскага («Успаміны», «Восень», «Шчасце маці» і інш.) апублікаваны ў той жа газеце ў 1958. У абласным і рэспубліканскім друку выступаў з 1959. Аўтар зборнікаў паэзіі «Першыя вёрсты», «Сінія Брады», «Позвы», «У краі тым», «Векавечная бацькаўшчына», «Трыгор'е», «Засцярога», аднатомніка выбранай лірыкі «Залатазвон», зб. вершаў «Гарынь». Як паэт-лірык ён быў улюбёны ў край «запаветна-светлы — Беларусь», у яе добрых і мужных людзей, ганарыўся гісторыяй, разважаў над праблемамі і трывогамі сучаснасці і будучыні. Яго вершам уласцівы глыбокі псіхалагізм, непасрэднасць, шчырасць пачуцця, яркая вобразнасць, тонкі лірызм. Спрабаваў свае сілы ў жанрах балады, элегіі, санета, трыялета і інш. Рэцэнзаваў кнігі пісьменнікаў, пісаў артыкулы па пытаннях сучаснай беларускай паэзіі. Выступаў як перакладчык з украінскай мовы. Вершы М. Рудкоўскага перакладзены на англійскую, грузінскую, рускую, украінскую мовы. Верш «Хутчэй к нам на Палессе прыязджай» пакладзены А. Шутавым на музыку.

Л. М. Гарэлік, А. А. Майсейчык, Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.1.

Залатазвон: Выбраная лірыка. Мн., 1986.

1.2.

Першыя вёрсты: Вершы. Мн., 1963. Рэц.: Акуліч Е. // Сел. газ. 1963. 15 мая; Гардзіцкі М. Удалы дэбют // Чырв. змена. 1963. 4 снеж.; Гніламёдаў У. Нараджэнне паэта. // ЛіМ. 1963. 5 крас.; Клышко А. Первые цветки поэзии // Беларусь. 1963. № 11; Колесник В. Вступая в жизнь // Заря. 1963. 9 июля; Рагойша В. Пачатак // Маладосць. 1963. № 6; Шушкевіч С. // Полымя. 1963. № 8.

Сінія Брады: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Гаўрусёў С. Каб рукою кратаць вышыню // ЛіМ. 1967. 24 ліст.; Гніламёдаў У. Маральная вышыня паэта //

Звязда. 1968. 7 сак.; Колесник В. За верстами — Синие Броды // Заря. 1967. 21 окт.; Пестрак П. // Першыня захаплення // Полымя. 1968. № 2; Яфімаў Ф. Паняцце і вобраз // Маладосць. 1967. № 12.

Позвы: Лірыка. Мн., 1971. Рэц.: Гардзей В. // Чырв. змена. 1971. 29 жн.; Грахоўскі С. Таму, што веру. // Полымя. 1971. № 12; Колесник В. Третьи побеги // Заря. 1971. 18 сент.; Хамянкоў М. З любоўю да Радзімы // Гомел. праўда. 1971. 3 ліп.

У краі тым...: Лірыка. Мн., 1975 (Песню бярыце ў дарогу...). Рэц.: Чарняўскі М. У краі тым... // Голас Радзімы. 1976. 1 ліп.

Векавечная Бацькаўшчына: Лірыка. Мн., 1976. Рэц.: Мойсейчик А. Чтоб солнца взять глоток // Заря. 1977. 4 янв.; Свірка Ю. Запрашэнне на Бацькаўшчыну // Беларусь. 1977. № 9.

Трыгор'е: Лірыка. Мн., 1981. Рэц.: Колесник В. Жажда преодоления // Заря. 1983. 2 марта; Рубін І. Святло паэзіі // ЛіМ. 1981. 16 кастр.; Філімонава Л. Хай ярыць слова // Беларусь. 1982. № 5; Чабан Т. Светлая элегія быцця // Полымя. 1982. № 7.

Засцярога: Кніга паэзіі. Мн., 1984. Рэц.: Грышкавец В. Свае крыніцы // Маладосць. 1985. № 10.

Гарынь: Вершы. Мн., 1992.

1.3.

1959. На мосце: [Верш] // Зара. 22 лют.; Юнацтва: [Верш] // Чырв. змена. 12 крас.; Песня: [Верш] // Там жа. 14 мая.

1960. Юнацтва; Слова пра мужнасць; Залаты бераг; Памяць: [Вершы] // Маладосць. № 8; Песня: [Верш] // Зара. 20 сак.; Настаўніку: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Слова пра мужнасць; Ля капліцы: [Вершы] // Там жа. 12 чэрв.; Шляхі-дарогі: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; Маладосць: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; «Я пайшоў, каб вярнуць казку гэту...»: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Юнацтва: [Верш] // Наст. газ. 24 вер.; Б'юць куранты: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.

1961. Каханне: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; Адшукаю такое слова: [Верш] // Зара. 2 крас.; Вёсны: [Верш] // Там жа. 21 мая; Нельга маўчаць: [Верш] // Звязда. 26 ліст.; Каб цвілі верасы; У навальніцу: [Вершы] // ЛіМ. 16 мая; «Добрыя кінуты зерні...»: [Верш] // Наст. газ. 18 лют.; Пакінуты бусел: [Верш] // Ніва. 17 вер.; Чырв. змена. 27 жн.; Маладосць: [Верш] // Чырв. змена. 25 чэрв.; Прызнанне: [Верш] // Там жа. 17 вер.

1962. Барвовыя вяргіні: [Верш] // Беларусь. № 12; Па коласаўскіх мясцінах // Голас Радзімы. № 28; Галя: [Верш] // Зара. 3 студз.; Чырв. змена. 21 лют.; Іду ў вясну; «Лепш аслепнуць да скону дзён...»: [Вершы] // Зара. 29 крас.; Коні; Макі; Баян: [Вершы] // Там жа. 10 жн.; Подзвіг: [Верш] // Там жа. 12 жн.; Палеская восень; На мосце: [Вершы] // Там жа. 28 кастр.; «Хлебам пахне зямля...»; У нас на Палессі: [Вершы] // Там жа. 16 снеж.; Плыла ноч; «Калі не чуў ты...»: [Вершы] // ЛіМ. 29 мая.

1963. Жанчына ідзе: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; С песней в пути: Обзор стихов Н. Теличко // Заря. 18 янв.; Быль пра маленькага хлопчыка: [Верш] // Там жа. 3 апр.; «Жыта толькі яшчэ красуе...»: [Верш] // Там жа. 9 июня; Сумненне; «Прашалясцеў зялёны лівень...»: [Вершы] // Там жа. 9 окт.; Бабіна лета: [Верш] // ЛіМ. 26 лют.; «Сцелецца свет тысяччу дарог»: [Верш] // Чырв. змена. 20 лют.; «Я рос на плёсах. І не толькі...»; «О, каб ціхі мой голас...»; Лось: [Вершы] // Там жа. 24 вер.

1964. «Мой дзед быў сельскім кавалём...»; Мелодыя; Сумненне; «Хлапчуку прысніцца вышыня...»; «Покуль песні сваёй не пачую...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; «Мой дзед быў сельскім кавалём...»: [Верш] // Заря. 19 янв.; Начныя эскізы: [Верш] // Там жа. 12 мая; Белы камень: [Верш] // Там жа. 31 окт.; «Чытаю па складах і думаю...»: [Верш] // Там жа. 19 дек.; Быль пра маленькага хлапчука: [Верш] // Звязда. 17 чэрв.; Раніца: [Верш] // ЛіМ. 4 лют.; «Хлапчуку прысніцца вышыня...»: [Верш] // Там жа. 17 сак.; «Прашалясцеў зялёны лівень...»: [Верш] // Там жа. 27 сак.; Паядынак аленяў: [Верш] // Чырв. змена. 15 ліп.

1965. «Шырокая музыка лесу, дарог, самалётаў...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; «Рву звычайных дзён зачараваны круг...»: [Верш] // Маладосць. № 12; «Да скону дзён я, пэўна, не забуду...»; «Хоць шапкай снегу рыжага ў канаве...»; «Такі круты, высокі бераг...»; «Усё часцей — не без падставы...»: [Вершы] // Полымя. № 3; Мелодыя: [Верш] // Гродн. правда. 29 мая; «Гэта будзе...»: [Верш] // Заря. 1 янв.; «Будзь здаровы, малыш...»: [Верш] // Там жа. 3 февр.; Каменні цытадэлі: [Верш] // Там жа. 30 июня; Мудрая доброта поэта // Там жа. 21 июля; Зайздрасць: [Верш] // Там жа. 8 сент.; День встречи // Там жа. 31 окт.; Давыд-Гарадок: [Верш] // Там жа. 14 нояб.; «На Нёмане мо, а можа, у Брэсце слаўным...»; Сэрца: [Вершы] // Там жа. 3 дек.; «Пакліч мяне...»: [Верш] // ЛіМ. 5 студз.; «Такі круты...»: [Верш] // Там жа. 16 сак.; «Рву звычайных дзён зачараваны круг...»: [Верш] // Там жа. 7 снеж.; «Здаецца, ужо адкрыты ўсе Амерыкі...»; Хлопцы пасля работы: [Вершы] // Чырв. змена. 14 сак.

1966. Сінія Брады; Песню паэт нясе: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Мядовы месяц: [Верш] // Беларусь. № 6; Балада пра маіхаднагодкаў: [Верш] // Заря. 26 янв.; Маладосць: [Верш] // Там жа. 19 февр.; Балада пра палаючы ліст: [Верш] // Там жа. 4 сент.; Цана хлеба: [Верш] // Там жа. 9 окт.; Ля ракі: [Верш] // Там жа. 12 окт.; У Старым Любліне: [Верш] // Там жа. 5 нояб.; Каменні цытадэлі: [Верш] // ЛіМ. 27 мая; Балада пра маіх аднагодкаў; З добрым раннем; Давыд-Гарадок: [Вершы] // Там жа. 6 вер.; «Я думаць буду...»; Рэчка Нараўка: [Вершы] // Чырв. змена. 5 крас.; Іду без візы: [Верш] // Там жа. 17 крас.

1967. Лясная паэма: [Верш] // Гомел. праўда. 2 вер.; Сына друг мой знайшоў: [Верш] // Заря. 11 янв.; Майданэк: [Верш] // Там жа. 19 февр.; Суніцамі пахне Айчына; «Людзі адыходзяць і вяртаюцца...»; «Цінькае недзе сініца...»: [Вершы] // Там жа. 30 сент.; Зіма 43-га года: [Верш] // Там жа. 18 нояб.; Дажджы: [Верш] // Звязда. 15 крас.; Дрэвы; «Закладзены ў кроплі акіяны...»: [Вершы] // ЛіМ. 28 лют.; Балада пра палаючы ліст; «Прастораю на нас дыхнула мора...»; Сонечная элегія; Дарога на Харомск: [Вершы] // Чырв. змена. 29 студз.

1968. Сустрэча ў лесе; «Цінькае недзе сініца...»; «Ноч без росаў і без рэха ноч...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Востраў: [Верш] // Вяч. Мінск. 19 вер.; Заря. 28 сент.; «Мне сняцца маладыя камісары...»; Балада пра пушчанскі спакой: [Вершы] // Там жа. 6 янв.; Палеская быліна; Вясновая казка; Лясы маленства: [Вершы] // Там жа. 20 апр.; Ля помніка ў Горках Ленінскіх; «Можаш быць ты і ціха-пяшчотнай...»; «Яшчэ не ўсе чарэшні абабраны...»: [Вершы] // Там жа. 3 авг.; «О, высокага верасня радасць!...»: [Верш] // Там жа. 20 сент.; Рыцары рэвалюцыі: [Верш] // Там жа. 6 нояб.; Ляснік; З дзяцінства: [Вершы] // Там жа. 20 нояб.; [Рэц. на кн.: Брыль Я., Калеснік У. Між тых палёў... Мн., 1968] // Там жа. 4 дек.; Беларусі: [Верш] // Там жа. 28 дек.; «Цінькае недзе сініца...»: [Верш] // ЛіМ. 11 чэрв.; Востраў; Палескія быліны: [Вершы] // Там жа. 13 снеж.; Каменні цытадэлі: [Верш] // Сов. Бел. 17 сент.; Гукі маленства: [Верш] // Чырв. змена. 17 снеж.

1969. Думка не шукае пакою // Голас Радзімы. № 38; Вяч. Мінск. 8 вер.; Беларусі; «Мне сняцца маладыя камісары...»; Лясы маленства: [Вершы] // Маладосць. № 9; Ляснік; «О, высокага верасня радасць!..»: [Вершы] // Полымя. № 3; У грыбных лясах; Калыханка над хворым дзіцем; «О, доўгай зімняй ночы летуценне...»; Дачку бацькі чакаюць: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; Бацькоўскі наказ // Вяч. Мінск. 18 ліп.; Табе мае радкі я прысвячаю: [Вершы] // Заря. 8 марта; Старажытны і новы мой горад: [Трыпціх] // Там жа. 22 марта; Ішлі нашы войскі: [Верш] // Там жа. 7 июня; Ліпеньскі роздум: [Верш] // Там жа. 3 июля; Позвы; «Уздоўж дарог туман па травах сцелецца...»: [Вершы] // Там жа. 25 окт.; Ляснік: [Верш] // ЛіМ. 11 сак.; Рыцары рэвалюцыі; «Можаш быць ты і ціха-пяшчотнай...»: [Вершы] // Чырв. змена. 26 кастр.

1970. У Горках Ленінскіх: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; «О, Скарыны зямля...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 1; Чучала арла: [Верш] // Там жа. № 8; ЛіМ. 6 лют; Балада пра пушчанскі спакой; Санет; «Праз ельнікі, паляны...»: [Вершы] // Полымя. № 1; Ганю каня: [Верш] // Заря. 1 янв.; Хутчэй к нам на Палессе прыязджай: [Верш] // Там жа. 21 марта; Прыйшоў я ў Разліў да Ільіча: [Верш] // Там жа. 21 апр.; Дзякуй, Май!: [Верш] // Там жа. 1 мая; Брэсту: [Верш] // Там жа. 28 мая; Ганцавічы; Сенакоснае; Летняя ідылія: [Вершы] // Там жа. 29 авг.; Мой лес: [Верш] // Там жа. 24 окт.; Шкадаванне; Пралятаюць буслы: [Вершы] // Там жа. 25 нояб.; Ля помніка ў Горках Ленінскіх: [Верш] // Звязда. 29 сак.; Снегапад: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Рыцары рэвалюцыі: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.; Парнаскія плёткі: Жарты // ЛіМ. 28 жн.; За нараджэнне генія: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; «Пад цёплым снегам — травы баравыя...»: [Верш] // Ніва. 11 студз.; Мой горад: Трыпціх // Чырв. змена. 28 ліп.

1971. Разліў; Летняя ідылія: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Марозная раніца: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Зямля; Зубр — адзінец: [Вершы] // Заря. 27 марта; Трыпціх вясны: [Вершы] // Там жа. 1 мая; Пушкінскае; «Яна непазбежная, ростань...»; «След лася. І асенні асіннік...»; Снягі гадоў: [Вершы] // Там жа. 23 окт.; Дарога: [Верш] // Там жа. 9 дек.; Смага: [Верш] // Там жа. 31 дек.

1972. З добрым раннем!: [Верш] // Беларускі каляндар. Беласток; Трыпціх вясны: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Ночка весняя: (Верш] // Зорка Венера. Мн.; Дрэсіроўшчык: Гумарэска // Вожык. № 19; Поэзия молодости: Очерк // Заря. 11 марта; «Ён прыйдзе, поўдзень...»; Раніца на лясным возеры: [Вершы] // Там жа. 21 окт.; «Як развітальны твой пагляд...»; «Сяджу набітым дурнем...»; «Яно непазбежна, расстанне...»: [Вершы] // ЛіМ. 30 чэрв.

1973. Трыпціх жаданняў: [Верш] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; «Ён прыйдзе, поўдзень срэбнае падковы...»; «У краі тым, дзе сосны ў сонцы плачуць...»; «На ўсе вякі будзь благаслаўлёны, дзень»: [Вершы] // Маладосць. №5; Вогнішчы: [Верш] // Полымя. № 11; «У краі тым...»; «Вунь там, на белым мосціку...»: [Вершы] // Заря. 20 янв.; «На ўсе вякі будзь благаслаўлёны дзень...»: [Верш] // Там жа. 14 апр.; «З высокіх нашых дзён...»: [Верш] // Там жа. 9 мая; Поэзия живет во всем: Обзор поэтической почты // Там жа. 3 авг.; Апошняя дарога: [Верш] // Там жа. 25 авг.; Радости и огорчения поэтических встреч // Там жа. 29 дек.; «У краі тым...»: [Верш] // Звязда. 22 чэрв.; Раніца на лясным возеры; Гараць лаўжы; «След лася і асенні асіннік...».

1974. «Іду дамоў ці на сяброўскі вечар...»; «У краі тым...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Ля вытока; «Звярыны след. І гон. І голас снегу...»; «Прыйшоў к табе. І на цябе гляджу я...»: [Вершы] // Полымя. № 12; Медсястры; «Я не любіў і не люблю фанфар...»; «То сонцагрэй, то ветрабой...»: [Вершы] // Заря. 5 янв.; Веснія пралескі: Трыпціх // Там жа. 6 апр.; Ля вытока; «Шчаслівы той, хто ў дарозе...»: [Вершы] // Там жа. 23 нояб.; Скрыпка і смычок; Бочка і абручы: Байкі — карацелькі // ЛіМ. 4 студз.; «О, колькі ў нашай ціхай старане...»; У дарозе; Пушкінскае: [Вершы] // Там жа. 13 снеж.

1975. «Прыйшоў к табе. І на цябе гляджу я...; «Я не любіў і не люблю фанфар...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Каменні цытадэлі: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Раніца на лясным возеры: [Верш] // Беларусь. № 7; Іду ў 45-ы; Па-над Белаю Руссю; Вышыня; Сенакосныя эцюды: [Вершы] // Маладосць. № 5; Без штампов и клише...: Обзор поэтической почты «Зари» // Заря. 4 янв.; Балада пра Белы камень; «На гэтай зямлі...»: [Вершы] // Там жа. 29 марта; На лясным возеры: [Верш] // Там жа. 20 сент.; Запрашэнне да прылаўка: [Верш] // Там жа. 27 сент.; У родных мясцінах: [Верш] // Там жа. 22 нояб.; Думкі на беразе возера: [Верш] // Там жа. 20 дек.; Вызваленне; Балада пра Белы камень; На Палессі: [Вершы] // Звязда. 2 ліст.; Запрашэнне на Палессе: [Рэц. на кн.: Праскураў В. Людзі-суседзі. Мн., 1974] // Чырв. змена. 16 студз.; Лясы Палесся; Хлеб: [Вершы] // Там жа. 12 ліп.

1976. «Мой дзед быў знатным кавалём...»: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Белая вежа; «Амаль не пазнаю я тых мясцін...»; «Еў я хлеб розны...»; «Часінай той...»: [Вершы] // Заря. 17 апр.; Наш май: [Верш] // Там жа. 1 мая; «Всем сердцем присягаю...» // Там жа. 26 мая; Званю ў вясну: [Верш] // Чырв. змена. 21 студз.; Вясновае: [Верш] // Там жа. 18 сак.; «Уся ў сонцы, учора ранкам...»; «Вясной на ўзмор'і...»: [Вершы] // Там жа. 22 чэрв.

1977. Запозненая сустрэча: [Верш] // Заря. 6 марта; Сел. газ. 10 авг.; Чырв. змена. 21 вер.; Сузор'і міру і свабоды: [Верш] // Зара. 9 мая; Сляды; «Было...»: [Вершы] // Там жа. 15 окт.; Сузор'і; Элегія; «Дзе ты, ляснік, валачыўся...»: [Вершы] // ЛіМ. 5 жн.

1978. Сінія Брады: [Верш] // Адданасць. Мн.; Балада пра мужнасць; Балада пра камету // Беларуская балада. Мн.; Ноч; «Я ледзь прыкметную сцяжыну...»; «Апошнія хвіліны Архімеда...»; «Было: як хвалявалі веліч гор...»; У цішыню, і гэты сад: [Вершы] // Маладосць. № 7; «Праз далі і гады...»: [Верш] // Заря. 10 февр.; Фігурыстка: [Верш] // Там жа. 8 апр.; «Жадаю па-славянску, ад душы...»; Вясновая трывога; Балада пра несмяротнасць: [Вершы] // Там жа. 27 мая; Ліст у космас: [Верш] // Там жа. 24 июня; Трыпціх дня: [Вершы] // Там жа. 19 авг.; Зямля Беларусі: [Верш] // Там жа. 25 окт.; «Жадаю па-славянску, ад душы...»: [Верш] // Звязда. 25 ліст.; Сямейная ідылія: [Верш] // ЛіМ. 28 крас. / Пад псеўд. М. Палынок; «Праз далі і гады»; Вясновая трывога: [Вершы] // Там жа. 26 мая; Тры пункты погляду / Пад псеўд. М. Палынок; Ліст у космас: [Вершы] // Там жа. 21 ліп.; «Ліст, напісаны ў 2000 нейкім годзе»: [Верш] // Там жа. 15 вер. / Пад псеўд. М. Палынок; Запозненая сустрэча: [Верш] // Чырв. змена. 19 ліст.

1979. Фарбы Беларусі: [Верш] // Заря. 1 янв.; Мікола Засім чытае паэтычную пошту «Зари»: [Верш] // Там жа. 6 янв.; Вітаю вас!: [Верш] // Там жа. 8 марта; Пад ветразем клёнаў; На ўзмор'і: [Вершы] // Там жа. 10 марта; Рака ідзе: [Верш] // Там жа. 9 июня; Вечны кругазварот: [Верш] // Там жа. 25 авг.; Асенняе: [Верш] // Там жа. 26 сент.; Люблю!: [Верш] // Там жа. 7 дек.; Пад ветразем клёнаў; Па-над Белаю Руссю; «Цінькае недзе сініца...»; «А снег ідзе...»; «А людзям, Вера, трэба верыць...»; На ўзмор'і: [Вершы] // ЛіМ. 7 снеж.; Спадчына: [Верш] // Сел. газ. 23 сент.

1980. Балада пра несмяротнасць; Асенняе: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Вітаю васьмідзесяты: [Верш] // Заря. 1 янв.; «Над Бацькаўшчынай — цёплыя снягі...»: [Верш] // Там жа. 1 марта; Светлыя далягляды: [Верш] // Там жа. 4 мая; Элегія: [Верш] // Там жа. 31 мая; Курганная балада; Начныя навальніцы: [Вершы] // Там жа. 9 июля; Элегія лета: [Верш] // Там жа. 23 авг.; «Яшчэ адзін твой май...»: [Верш] // Там жа. 30 окт.; Фарбы Беларусі: [Верш] // ЛіМ. 2 мая; «Жадаю па-славянску, ад душы...»; Вечны кругазварот; «Гляджу я на карціну мастака...»; На ўзмор'і; «Дым ружовы цнатлівай асіны...»: [Вершы] // Там жа. 12 вер.; А снег ідзе: [Верш] // Ніва. 27 студз.; Каб цвілі верасы; Санет: [Вершы] // Чырв. змена. 24 жн.; Хлеб: [Верш] // Там жа. 12 кастр.

1981. «Красе жаночай, добраму віну...»; «Помню ўсё...»; Начныя навальніцы; Курганная балада; Рака ідзе; «Я ніколі пра вас не забуду...»: [Вершы] // Беларусь. № 5; «І хай плывуць пад Млечным Шляхам зімы...»; «Снягі. Снягі. Бязмежныя, без краю...»: [Вершы] // Родная прырода. № 1; «Не паляўнічы...»: [Верш] // Там жа. № 6; Падкова: [Верш] // Заря. 7 янв.; «Не забуду...»; Успаміны; Прывабнасць; Эксперымент: [Вершы] // Там жа. 20 февр.; «Свет чысты-чысты...» [Верш] // Там жа. 19 сент.; Выстрал: [Верш] // Там жа. 3 дек.; У вянок Максіму Багдановічу: [Верш] // Там жа. 9 дек.

1982. Ленінграду: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.,; Пчолы і людзі: [Верш] // Там жа. 30 янв.; «Калі ты аслеп, не прасі дактароў...»: [Верш] // Там жа. 19 марта; Радасць: [Верш] // Там жа. 10 июня; «Пераярэць, перабрадзіць...»: [Верш] // Там жа. 22 окт.; Фарбы Беларусі; Сузор'і: [Вершы] // Там жа. 7 ліст.; «О, той дзень утрапёна-вясенні!..»: [Верш] // Чырв. змена. 18 лют.

1983. «Столькі сіняга і залатога...»; «Ты жорсткім быў ка мне, мінулы год...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Прыйшоў я ў Разліў да Ільіча: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Ля палатна П. Пікасо; «Як і летась, суніцы спеюць...»; У лугах; На сцежках маленства; Песня пра вёску Крыніца; Перад дарогай: [Вершы] // Маладосць. № 12; Шчырасць: [Вершы] // Заря.

28 мая; «Калі б...»: [Верш] // Там жа. 24 июня; Роднаму краю: [Верш] // Там жа. 25 авг.; «Ты ўсім адарыў яе, божа...»: [Верш] // Там жа. 25 авг.; Паэтычныя сустрэчы: [Вершы] // Звязда. 29 кастр.; Санет слова; «Відаць, не без прычыны, не без асновы...»; «Пакуль што жыве ён, дзяцінства лес...»; «Сахач, ён на сябе ўзяў....»; Балада тыфознай зімы 43-га года; Яшчэ раз пра моду; «Конь прытаміўся. Ды і седака...»; Медсястры: [Вершы] // ЛіМ. 11 лют.

1984. Каўказ: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; У вясне; Мае бярозы; Твая халаднаватая краса: [Вершы] // Полымя. № 5; Найти себя // Заря. 4 апр.; «Зменліва ўсё на белым свеце...»: [Верш] // Там жа. 19 сент.; Мой бераг; «Будзе ўсё, як бывала...»; Словы; Радня: [Вершы] // ЛіМ. 30 сак.

1985. Нельга маўчаць: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Начны эскіз: [Верш] // Партызаны, партызаны. Мн.; Навагодняе слова: [Верш] // Заря. 1 янв.; Святочны верш // Там жа. 8 марта; «Хоць больш нам па душы каса і плуг...»: [Верш] // Там жа. 19 июня; І ўсе далёкае са мною: [Вершы] // Там жа. 3 июля; Балада пра Галінку і белакрылую песеньку; Я іду па зямлі; Вы чуеце голас Сандзіна?: [Вершы] // ЛіМ. 2 жн.

1.4.

1967. Багачук А. Дыміць туман; Лубкіўскі Р. «У імені тваім я чую ціхі плёскат...»; Лучук У. Давер: [Вершы] / З укр. // Заря. 19 мая.

1972. Багачук А. Вяргіні: [Верш] / З укр. // Заря. 21 окт.

1977. Мах П. Палеская балада: З паэмы «Гасцінцы ў матулі» / З укр. // Заря. 15 окт.; Кашчук Н. Засцярога: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 29 крас.

1978. Багачук А. Крыніца: [Верш] / З укр. // Заря. 22 сент.

1979. Гаўрылюк А. Песня з Бярозы: [Урывак з аднайм. паэмы] / З укр. // Заря. 11 сент.; Пранько М. Палеская балада; Гей В. Вытокі: [Верш] / З укр. // Там жа. 18 сент.

1982. Братунь Р. Ленінская дарога...; Гей В. Вытокі; Лубкіўскі Р. Тваё імя; Лучук У. Марыі Канапніцкай; Кашчук Н. «Нібы нябачную заслону...»: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 1 кастр.

1984. Филатов А. Земли родной поклон: (Зарисовки) / С бел. // Заря. 12 сент.; Пранько М. Вясло: [Верш] / З укр. // Там жа. 12 окт.

1985. Чарнецкі І. Маміна каса: [Верш] / З укр. // Заря. 19 дек.

1.5.

На англійскую мову. Polesye Legend; My Grandad Was a Village Smith / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На грузінскую мову. Ляснік; Зубр-адзінец; Паядынак аленяў: [Вершы] / Пер. Т. Абуладзе // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі. 1978.

На рускую мову. Да пребудешь ты в мире всегда!: Стихи / Пер. С. Красиков. М., 1990.

Баллада о моих ровесниках / Пер. А. Гарай // Заря. 1966. 26 янв.; Мой дед: [Верш] / Пер. А. Корчагин // Знамя. 1967. № 4; Синие Броды: Баллада о моих ровесниках; Сенокос; «Синие Броды...»; «Уведи меня, лето...»: [Вершы] / Пер. А. Гарай // Неман. 1969. № 11; Синие Броды; В Беловежской пуще; «Заведи меня, лето»; Сенокос: [Вершы] / Пер. А. Гарай // Заря. 1969. 30 авг.; Святая цитадель: (Стихи о Брестской крепости) / Пер. Н. Гончаров // Кн. обозрение. 1971. 18 июня; Пушкинское: [Верш] // Знамя юности. 1972. 24 нояб.; «Разлука, она неизбежна...»: [Верш] // Там жа. 1973. 11 янв.; «Деревьев удивляюсь простоте...» [Верш] // Там жа. 1973. 23 мая; Колос: «Как небеса распахнуты для птицы...»; «Когда в ночи вдруг вскрикну...»; «Моим борам звенеть...»; Зубр-одинец; Лесник; «О высокая осени радость!..»: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Неман. 1974. № 11; Камни цитадели: [Верш] // Пер. Л. Филимонова // Рэха ў граніце. Мн.; Сонет; «Мне снятся молодые комиссары...»; [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Мол. гвардия. 1975. № 7; Баллада о купальском солнце; Просьба; Триптих желаний: [Вершы] / Пер. В. Гришковец // Рабочая смена. 1977. № 10.

На ўкраінскую мову. «Жоржини осінні...»; На мості: [Вершы] / Пер. О. Шевченко, И. Струцюк // Жовтень, 1967. № 1; «Мій дід сільським був ковалём...»: [Верш] / Пер. О. Богачук // Рад. Волинь. 1967. 4 черв.; «Коли не знав ти вітру змаху...»: [Верш] / Пер. О. Шевченко // Літ. Укр. 1968. 31 груд.; «Мій дід сільським був ковалём...»; «Ліпше жити, мабуть, в темноті...»; Покинутий бусел; «Жоржини осінні...»; «Коли ти в вітрі аромату...»: [Вершы] / Пер. С. Зінчук, И. Струцюк, О. Шевченко // Калинові мости. К. 1969; «Айстри і жоржини...»: [Верш] // Молодий ленінець. 1971. 27 лист.; Сонет // Там жа. 1972. 18 берез.; Бресту: [Верш] / Пер. В. Гей // Там жа. 1972. 5 серп.; Балада про моіх ровесників / Пер. Й. Струцюк // Рад. Волинь. 1972. 17 берез.; Білорусь: [Верш] / Пер. П. Мах // Там жа. 1972. 2 груд.; Вітчизна: [Верш] // Молодий ленінець. 1973. 5 груд.; Вітчизні: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Там жа. 1975. 19 черв.; «Я ріс на плесах. Не в тенетах сну...»: [Верш] / Пер. О. Богачук, П. Мах // Рад. Волинь. 1975. 21 черв.; «То молоді наснились комісари...»: [Верш] / Пер. П. Мах // Літ. Укр. 1976. 24 вер.; Рад. Волинь. 1976. 17 вер.; Коні; «Суницями пахне долина...»: [Вершы] / Пер. М. Пронько // Молодий ленінець. 1976. 16 вер.; У горках Ленинських: [Верш] / Пер. О. Юрченко // Прапор. 1977. № 1; Рух: [Верш] / Пер. М. Пронько // Молодий ленінець. 1977. 15 вер.; У тім краю: [Верш] // Рад. Волинь. 1977. 16 вер.; В дорозі: [Верш] / Пер. П. Мах // Молодий ленінець. 1978. 21 вер.; Тут я живу: [Верш] / Пер. П. Мах // Рад. Волинь. 1978. 22 вер.; На мості: [Верш] / Пер. Й. Струцюк // Молодий ленінець. 1979. 18 вер.; Вічний круговорот: [Верш] / Пер. І. Чернецький // Рад. Волинь. 1979. 15 вер.; «Коли ти...»; «Ти не жалкуй, що відцвіли черемхи...»: [Вершы] / Пер. Й. Струцюк, М. Пронько // Там жа. 1981. 11 вер.; Мій новий май: [Верш] / Пер. М. Песенко // Молодогвардієць. 1982. 30 лист.; Пісня про село Криницю; По Бугу легенди пливуть; «Через бори, поляни...»; «Лагідно, тепло і світло...»: [Вершы] / Пер. В. Гей // Молодий ленінець. 1985. 2 лист.; Мій берег; Прийди; «Високий берег. Сосни над рікою...»: [Вершы] / Пер. В. Гей // Рад. Волинь. 1985. 7 жовт.

2.3.

На беларускай мове. Вярба В. Што дарагое сэрцу // ЛіМ. 1964. 21 ліп.; Каленснік У. Берасцейскае вогнішча // Полымя. 1974. № 9; Яго ж. След блакітнага // Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Хведаровіч М. Позвы ў паэтычнае заўтра // Беларусь. 1972. № 2; Чарняўскі М. У краі тым... // Голас Радзімы. 1976. 1 ліп.

На ўкраінскай мове. Мах П. Гості моеі хати // Молодий ленінець. 1973. 5 груд.

В. У. Смольская.

РУДНІЦКІ ДАМІНІК

Рудніцкі Дамінік (4.8.1676 — 10.10.1739, Варшава), паэт, фальклstyst, драматург, тэолаг. Пісаў на польскай, лацінскай і беларускай мовах.

Паходзіў Д. Рудніцкі з дробнай беларуска-літоўскай шляхты. Дакладнае месца нараджэння невядома. Але паколькі адзін з яго братоў памёр у Полацку, сваяк жыў у Магілёве, а бліжэйшым сябрам быў Ваўжынец Гінтаўт, ксёндз у Магілёве і Оршы, то гэта, найхутчэй, была Усходняя Беларусь. Каля 1694 Д. Рудніцкі распачаў вучобу ў Віленскай езуіцкай акадэміі. Потым, да 1720, уступіўшы ў ордэн езуітаў, жыў і працаваў у Беларусі (у розных крыніцах упамінаецца Слуцк, Гродна, Брацянка і Рудава каля Нясвіжа). У 1720 пераехаў у Варшаву, дзе быў выбраны пракуратарам Літоўскай правінцыі езуітаў. У 1730 прыязджаў у Нясвіж, каб правесці выбары дэлегатаў у Рым.

Пры жыцці Д. Рудніцкі друкаваўся мала. У розных месцах выйшлі некалькі яго казанняў. Пасля смерці сябры выдалі зборнік яго польскіх вершаў «Свабодны голас у вершаванай форме», куды ўвайшлі рэлігійныя і панегірычна-акалічнасныя вершы (некаторыя з іх прысвечаны беларускім магнатам). У іх выразна выявіліся рысы позняга барока: сцвярджаецца марнасць і хуткаплыннасць жыцця, шырока выкарыстоўваюцца алегорыя, гратэск, спалучэнне дыяметральна супрацьлеглых пачуццяў і паняццяў. Адначасова ў зборніку адчуваецца арыентацыя на народную песню. Д. Рудніцкім напісаны (або запісаны) беларускія панегірычныя і гратэскна-сатырычныя вершы, уключаныя ў два рукапісныя зборнікі, якія загінулі ў Варшаве ў час другой сусветнай вайны і сёння вядомы толькі па публікацыях А. Брукнера і У.Ператца. З гэтых публікацый вынікае, што Д. Рудніцкаму, хутчэй за ўсё, належаць беларускія панегірыкі на прыезд у Вільню і Пінск каталіцкіх саноўнікаў вармінскага біскупа Кшыштафа Шэмбека і валынскага біскупа Стафана, а таксама (з меншай ступенню верагоднасці) гратэскныя вершы пра нягоды птушак, насякомых і раслін. Д. Рудніцкі таксама перакладаў на польскую мову творы паэтаў-лацініставаў (Я. Бальдэ і інш.), пісаў на польскай мове інтэрмедыйныя сцэнкі («Сябры-зладзеі», «Хлусня паляўнічага» і інш.). *А. В. Мальдзіс.*

Бібліяграфія

1.2.

Kazanie na wotywie sejmowej miane w dzień ś. Hieronima, kościelnego doktora, roku 1720. Warszawa, b. r.

Relacja o cudownym ukrzyżowanego Chrystusa obrazie w Warszawie w kościele jezuitów. Warszawa, 1724; Warszawa, 1729.

Głos wolny w wiązanej mowie... Warszawa, 1741; Kalisz, 1743; Poznań, 1743.

Lament prowincji polskich nad umarłą matką ojczyzną Polską. B. m. 1741.

1.3.

1872. Dwa wiersze // Brodziński K. Pisma. Poznań. T. 4.

1913. Wiersze pt. Rozmyślania wielkopostne w Polszcze; Wesele ptasze; Krucy w Rzymie witali cesarza; Elegium Samogitiae; Trwoga w Koronie // Pam. Lit. T. 12.

1960. Intermedia polskie: Amici fures; Venatio mendacium; Somnolantia vigilantissima; Domini nasum rhinocerontis habent; Literrae illiteratur furem produnt; «Accessus» pt. Distributio synopsium // Pam. Teatralny. Z. 3—4.

1.5.

На польскую мову. Balde J. Sen żywota ludzkiego... rytmami polskimi wyrażony / Z łac. Kraków, b. r.

2.2.

На польскай мове. Eustachiewicz M. Twórczość Dominika Rudnickiego: (1676—1739). Wrocław, 1966.

На рускай мове. Перетц В. Заметки и материалы для истории песни в России. СПб, 1901.

2.3.

На беларускай мове. Мальдзіс А. На скрыжаванні славянскіх традыцый. Мн., 1980. С. 74—78, 117—129, 160—161.

На польскай мове. Brown I. Biblioteka pisarzów asystencji polskiej Tow. Jezusowego // Przegl. Poznański. 1862. T. 33; Brückner A. Z dziejów dawnego teatru polskiego // Pam. Lit. 1902. Z. I; Croisette van den Kop A. Pokłosie z rękopisów petersburskich // Pam. Lit. 1913. S. 333—335, 456—466; Pollak R. «Intermedia ludicra» D. Rudnickiego // Pam. Teatralny. 1960. Z. 314.

На ўкраінскай мове. Возняк М. Із сьпіванника Домініка Рудніцького // Зап. т-ва ім. Шевченка. 1929. Т. 150.

3.1.

Бібліятэка Асалінскіх у Вроцлаве (РП), аддз. рукап., адз. зах. 289, 702, 705. *Т. М. Махнач.*

РУЖАНЦОЎ АЛЯКСАНДР

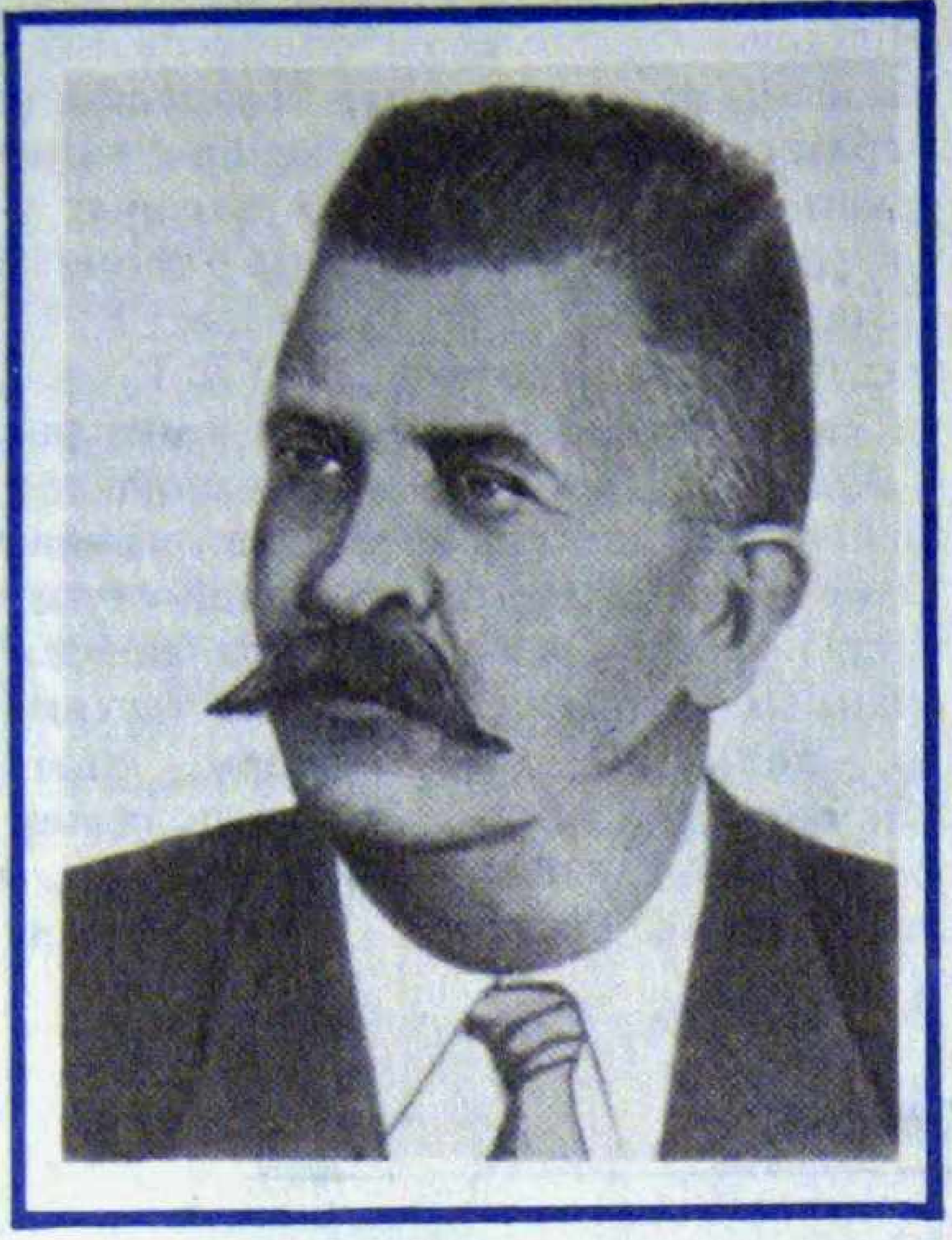

Ружанцоў Аляксандр (псеўд. Ал. Ружанец-Ружанцаў, Алесь Смаленец;, крыпт. А. С. і інш.; 12.8.1893, г. Вязьма Смаленскай губ.— 26.7.1966, г. Дэнвіл, штат Ілінойс, ЗША), паэт, перакладчык, мастак, гісторык, бібліёграф. Пісаў на беларускай, літоўскай і англійскай мовах.

Нарадзіўся А. Ружанцоў на руска-беларускім этнічным памежжы. Вучыўся на гісторыка-філалагічным факультэце Маскоўскага універсітэта. За антыўрадавыя карыкатуры («Цар Мікалай II на бомбе» і інш.) быў зняволены ў турму. Некаторы час жыў у Мінску, выстаўляўся тут як мастак. Закончыўшы Аляксееўскую вайсковую школу, у 1914—17 служыў у рускім войску. У 1918—19 у Чырвонай Арміі. У 1919 перайшоў у літоўскае войска, у чыне маёра камандаваў у ім беларускім батальёнам. Узнагароджаны літоўскім крыжам «За Бацькаўшчыну». У 1921—40 А. Ружанцоў узначальваў Цэнтральную вайсковую бібліятэку (Каунас). З 1928 кіраўнік справамі літоўскага Бібліяграфічнага інстытута. У 1931 стаў адным з заснавальнікаў Літоўскага таварыства бібліятэкараў. У 1943 у Беларускім навуковым таварыстве ў Вільнюсе чытаў рэфераты «Беларускія вайсковыя аддзелы ў 18—19 ст.», «Беларускія вайсковыя аддзелы літоўскага войска», «Вайсковыя часопісы ў беларускіх вайсковых аддзелах», «Беларуская справа ва ўспамінах беларусаў і чужынцаў». У 1944 выехаў у Берлін, дзе разам з генерал-маёрам К. Езавітавым працаваў у штабе беларускіх вайсковых аддзелаў. З 1949 у ЗША, дзе збіраў і бібліяграфаваў замежныя літоўскія выданні.

У друку А. Ружанцоў пачаў выступаць у 1920. Змяшчаў вершы ў віленскіх газетах «Беларускі звон», «Беларускія ведамасці» і вайсковых беларускіх газетах «Вайсковы», «Сьветазар». Падрыхтаваў зборнік «У роднай старонцы», які не быў надрукаваны (старонка з гэтага рукапіснага зборніка захоўваецца ў фондзе Я. Шутовіча ў аддзеле рукапісаў ЦНБ АН Беларусі. Складаў беларуска-літоўскі вайсковы слоўнік, пісаў гісторыю баявых дзеянняў беларускага батальёна ў літоўскім войску (захоўваецца ў аддзеле рукапісаў б-кі АН Літоўскай рэспублікі). У аглядзе «Беларуская літаратура пасля «Нашай Нівы» (Маладняк, 1928, № 4) М. Гарэцкі адзначыў: «З іншых ковенскіх беларускіх працаўнікоў трэба згадаць Алеся Смаленца; яшчэ ў віленскіх газетах у 1921—1922 было змешчана колькі яго вершаў, моцных думкаю і даволі арыгінальных формаю». У часопісе «Крывіч» А. Ружанцоў друкаваў артыкулы з гісторыі беларускага войска. Перакладаў літоўскіх паэтаў на беларускую мову і беларускіх на літоўскую. У рускім альманаху «Аргус» (Рыга, 1924, № 4) змешчаны яго пераклад апавядання Я. Коласа «Даль» з цыкла «Казкі жыцця». Падрыхтаваў каталог «Фонду друку» (з В. Рузгасам, 1928—30), «Каталог Цэнтральнай вайсковай бібліятэкі» (з Р. Пятраўскасам, 1933—38). Склаў паказальнік матэрыялаў шматлікіх літоўскіх перыядычных выданняў. Апублікаваў артыкулы і архіўныя матэрыялы пра літоўскае войска, гісторыю бібліятэк, пра паўстанцкія падзеі 1831 і 1863 у Коўне. Пад час вайны друкаваўся ў акупацыйным вільнюскім «Беларускім голасе». З 1948 у эміграцыі, укладаў літоўскі бібліяграфічны бюлетэнь (усяго 142 нумары). Змясціў у Літоўскай энцыклапедыі, выдадзенай у Бастоне, артыкулы пра Я. Купалу і Я. Коласа. *А. В. Бяляцкі.*

Бібліяграфія

1.3.

1920. «Паважаны Пане Міністру...»: [Ліст] // Пагоня. *5 жн.*

1921. Зрання ў акопах: [Верш] // Бел. вед. 25 снеж. / Пад псеўд. Алесь Смаленец; Беларускай нарадзе ў Празе: [Верш] // Светазар. 27 вер. / Пад псеўд. А. Смаленец; Вайна; Жонцы: [Вершы] // Там жа. 15 ліст.

1922. Раніца ў вакопах; У касцеле: [Вершы] / Пад псеўд. А. Смаленец; Беларусы-вайсковыя ў Літве: Нешта з мінуўшчыны // Беларус-вайсковы // Вялікодная часопісь. 16 крас.; Расстрэл (Ахвярую М. Гарэцкаму): [Верш] // Бел. звон. 12 крас. / Пад псеўд. Алесь Смаленец.

1926. Казалі мне, што я паляк...: [Верш] // Голас беларуса. 6 кастр. / Пад псеўд. Алесь Смаленец.

1936. Успаміны аб Коласу // Бел. летапіс. № 1 / Пад крыпт. А. Р. / Аўт. спрэчнае.
1989. «І сталі попелам душы пажары...»: [Вершы] // Тутэйшыя. Мн.
1.6.
Lietuvos karo bibliografija. Kaunas, 1923.
2.3.

На рускай мове. Кацер М. Изобразительное искусство Белоруссии дооктябрьского периода. Мн., 1969. С. 195—197.
3.1.
ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 249, 250; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21,,, адз. зах. 528—531, 553.

В. М. Грышкевіч.

РУНЕЦ ПЯТРО

Рунец Пятро Мікалаевіч [21.4(4.5).1911, в. Азярычына Мінскага пав. Мінскай губ., цяпер в. Астраўкі Пухавіцкага р-на Мінскай вобл.], празаік. Член СП Беларусі з 1955.

З сялян. У 1924 П. Рунец скончыў мясцовую пачатковую школу на выдатна і паступіў вучыцца ў Самахвалавіцкую сямігодку. Пасля яе заканчэння (1929) паступіў на педкурсы пры Мінскім педтэхнікуме. У 1930 атрымаў званне народнага настаўніка і паехаў на работу ў вёску, загадваў Глінішчанскай сярэдняй школай Бярэзінскага р-на Мінскай вобл. (1930—33). У 1933 займаўся на курсах перападрыхтоўкі настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры пры Барысаўскім педтэхнікуме, потым выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Сялібскай сямігадовай школе Бярэзінскага р-на (1933—37). Педагагічную працу спалучаў з селькораўскай дзейнасцю, пісаў у раённую і цэнтральныя газеты. У 1935 як лепшы селькор удзельнічаў у рабоце III рэспубліканскага з'езда рабселькораў у якасці дэлегата. У 1937 паступіў вучыцца ў Камуністычны інстытут журналістыкі, які скончыў у 1940. За час вучобы напісаў і выдаў свой першы зборнік дзіцячых апавяданняў «Юныя змагары». У 1940 прызваны ў Чырвоную Армію. Служыў у Літве (г. Алітус), дзе і сустрэў вайну. Удзельнічаў у баях на Волхаўскім і Сталінградскім франтах. Быў двойчы паранены. У маі 1943 дэмабілізаваны па раненні. Працаваў у шпіталі ў г. Нова-Кузнецк Кемераўскай вобл. начальнікам баявой падрыхтоўкі, а затым у рэдакцыі гарадской газеты «Большевистская сталь» г. Новакузнецка (1943—45). З 1945 у Мінску. Працаваў загадчыкам аддзела літаратуры і мастацтва, газеты «Піянер Беларусі» (1946—53), літсупрацоўнікам рэдакцыі часопіса «Бярозка» (1953—62), рыхтаваў разам з Я. Маўрам да друку кнігу «Ніколі не забудзем», якая выйшла ў 1948 з прадмовай Я. Коласа і перакладзена на многія мовы. З 1963—71 працаваў рэдактарам-стылістам Радыёкамітэта Беларусі. З 1971 на творчай працы.

Друкуецца з 1932. Першае апавяданне «Чорны камень» змешчана ў часопісе «Іскры Ільіча». Пісаў пра дзяцей і для дзяцей апавяданні (зб. «У веснавыя дні», «Бярозавы конь», «Гіпсавая маска», «Канец казкі», «Зламаны ражок», «Вясёлыя здарэнні» і інш.), аповесці («Алёшка-верхалаз», «Аб чым шэпчацца аер»), аднаактовыя п'есы («Сіні пясок, «Сіла ў калектыве»), перакладаў творы замежных пісьменнікаў на беларускую мову (С. Міхалкова, Б. Емяльянава, Ж. Грывы, А. Талвіра, Дж. Радары, З. Эргле, У. Нястайкі і інш.). Напісаў брашуру пра Я. Маўра «Чалавек з крылатай фантазіяй». У 1981 выйшла кніга выбраных твораў «Незвычайны збор». Узнагароджаны юбілейнымі медалямі, Граматай Вярхоўнага Савета Беларусі, граматамі розных дзяржаўных установ, грамадскіх арганізацый і рэдакцый.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

1.2.

Юныя змагары: [Зборнік]. Мн., 1940. Рэц.: Мурашка Р. // Полымя рэвалюцыі. 1940. № 7; Шынклер Хв. Юныя змагары. // ЛіМ. 1940. 31 жн.

У веснавыя дні: Апавяданні. Мн., 1954. Рэц.: Даниленко М., Кожемякин Т. Встреча не взволновала // Сталинская молодежь. 1954. 25 нояб.; Краўчанка У. Апавяданні аб жыцці і справах рабят // Чырв. змена. 1954. 28 ліст.

Бярозавы конь: Апавяданні. Мн., 1956. Рэц.: Бойко В. На правильном пути // Знамя юности. 1956. 2 окт.; Тарас В. Для маленькіх // ЛіМ. 1956. 16 чэрв.; Шчарбатаў Г. Ручаінам — шырокую плынь // Маладосць. 1956. № 12.

Гіпсавая маска: Апавяданні. Мн., 1958. Рэц.: Каламінскі Я. Калі б героі ажылі... // Чырв. змена. 1959. 12 лют.; Каліновіч А. Вясёлае і сумнае ў дзіцячай кнізе // Полымя. 1958. № 11; Папкоўскі К. Героі дзвюх кніжак // Наст. газ. 1958. 24 кастр.

Канец казкі: Апавяданні. Мн., 1960.

Заламаны ражок: Апавяданні. Мн., 1961.

Вясёлыя здарэнні: Апавяданні. Мн., 1962.

Алёшка-верхалаз: Аповесць. Мн., 1963.

Аб чым шэпчацца аер: Аповесць. Мн., 1966.

Важнае заданне: Апавяданні. Мн., 1968.

Алёшка і яго сябры: Аповесці. Мн., 1971.

Белы васілёк: Апавяданні. Мн., 1971 (Школьная б-ка).

Добрая душа: Апавяданні. Мн., 1977.

Чалавек з крылатай фантазіяй. Мн., 1979. Рэц.: Бадроў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1979. 23 сак.; Царанкоў Л. Дзве кнігі пра Янку Маўра // Нар. асвета. 1980. № 3; 2 выд. Мн., 1983.

Незвычайны збор: Аповесці. Апавяданні. Мн., 1981. Рэц.: Секушэнка Г. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 26 чэрв.

Апошняе шчасце: Гумарэскі. Мн., 1984 (Б-ка «Вожыка»).

Незвычайны наведвальнік: Аповесць і апавяданні. Мн., 1985.

1.3.

1932. Чорны камень: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 19; Сябры: Апавяданне // Там жа. № 21—22.

1933. Будаўнікі: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 12.

1934. Знаходка: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 11.

1935. Жывы мярцвяк: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 8.

1936. Піянерка Валя: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 12.

1937. Пажар: Апавяданне // Іскры Ільіча: № 9; Расплата: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 9—10; Жабрак: [Апавяданне] // Піянер Беларусі. 26 снеж.

1938. У тыя дні: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 11; Сенька: Апавяданне // Піянер Бел. 3 крас.; Памылка: Апавяданне // Там жа. 21 мая; Колька-чырвонаармеец: Апавяданне // Там жа. 11 кастр.

1939. Дзедава навука: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 2; Дружба: Апавяданне // Піянер Бел. 27 лют.; 1, 7, 11, 13, 23 сак.; Красавіцкім днём // Там жа. 3 жн.

1947. Кніга беларускіх дзяцей // Наст. газ. 22 мая; Справы піянераў Навасёлкаўскай школы // Піянер Бел. 15 студз.; Расцем мы дастойнаю зменай табе, наш важак-камсамол // Там жа. 5 сак.; Над лагерам рэе сцяг // Там жа. 18 чэрв.; Аднойчы на ўроку: Апавяданне // Піянер Бел. 19 ліст.

1948. На запалкавай фабрыцы: Нарыс // Бярозка. № 3; Я з Масквы: П'еса // Піянер Бел. 18 лют. Заламаны ражок: Апавяданне // Там жа. 2 чэрв.; Мінск аднаўляецца // Там жа. 30 чэрв.

1949. За шчасце Радзімы // Піянер Бел. 29 чэрв.

1950. Падарунак: Апавяданне // Бярозка. № 12; Любімая кніга савецкіх дзяцей. // ЛіМ. 16 вер.; Для сваёй Радзімы // Піянер Бел. 26 ліп.; Хатняе заданне: [Апавяданне] // Там жа. 4 кастр.; Заслужаная папулярнасць // Чырв. змена. 25 сак.

1951. Кніга аб сапраўднай дружбе // Бярозка. № 2; Сіла ў калектыве: Сцэна ў адной дзеі // Піянер Бел. 22 сак.; Заспяваем, рабяты! // Там жа. 27 вер.; Дружба дзетдомаўцаў з народным паэтам. // Там жа. 20 снеж. Важатая піянерскага атрада // Чырв. змена. 27 сак.

1952. Дзедава навука; Падарунак; Сустрэча з артыстам; Палі клічуць: [Апавяданні] // На сонечных сцежках. Мн.; Сіла ў калектыве: П'еса // Школьны тэатр: Мн.; Па роднаму гораду: [Нарыс] // Бярозка. № 8; Праз сто з лішнім год: (Напярэдадні стагоддзя з дня смерці М. В. Гогаля) // Піянер Бел. 21 лют.; «У адной сям'і»: [Рэц. на кн.: Чарнышэвіч А. З адной сям'і. Мн., 1951] // Там жа. 6 сак.; Пісьменнікі ў піянераў // Там жа. 27 сак.; Агульнымі сіламі // Там жа. 10 крас.; Лікі-волаты // Там жа. 24 крас.; Дабіліся свайго // Там жа. 15 мая; Залатыя рукі // Там жа. 29 мая; Па залах музея // Там жа. 3 ліп.; На Машэкаўцы // Там жа. 10 ліп.; Абанемент № 1340 // Там жа. 31 ліп.; Любімы паэт. (Да 70-годдзя з дня нарадж. Якуба Коласа) // Там жа. 23 кастр.

1953. Заламаны ражок: [Апавяданне] // На сонечных сцежках. Мн.; У лясным гарадку: Нарыс // Бярозка. № 7; Сіні пясок: Аднаактавая п'еса // Там жа. № 8; У юных тэхнікаў: Нарыс // Там жа. № 11; Першая аповесць: [Рэц. на кн.: Шашкоў А. Белы камень Мн., 1953] // Полымя. № 4; У калектыве дружных: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6.

1954. Высакародная справа: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Важак юных: Нарыс // Бярозка. № 2; Ясенскі вінаград: Нарыс // Бярозка. № 8; У дождж; Піянеркі; Дзіўны сшытак: Маленькія апавяданні // Там жа. № 10; Бярозавы конь: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6; Маленькі праваднік // Піянер Бел. 1 ліп.; З першых дзён // Там жа. 1 кастр.

1955. Выпадак на ўроку; На калідоры: Маленькія апавяданні // Бярозка. № 1; Рыбак: Апавяданне // Там жа. № 6; У ягадах: [Апавяданне] // Там жа. № 9; Акрыленае юнацтва // Маладосць. № 9; Падарунак акадэміка // Там жа. № 12.

1956. Верабейчык // Беларусь. № 5; На папяровым камбінаце: Нарыс // Бярозка. № 1; Гіпсавая маска: Апавяданне // Там жа. № 3; Віцебскі рабочы. 28 вер.; Пераможцы: Нарыс // Бярозка. № 4; Пра Жору Лебедзя і яго таварышаў // Там жа. № 6; Вось табе і ракі!..: Апавяданне // Там жа. № 7; Рубан і яго сябры // Там жа. № 9; Ліпка: Апавяданне // Там жа. № 10; Дружба дзетдомаўцаў з народным паэтам // Сов. школа. № 1; Борка-паляўнічы: Апавяданне // Піянер Бел. 11 мая; Адклад не ідзе на лад // Там жа. 5 кастр.; Вадзяны струмень; Абрадаваў: [Апавяданні] // Чырв. змена. 5 студз.

1957. Гісторыя школьнага сшытка: [Нарыс] // Над краем спяваюць гудкі. Мн.; Дзень нараджэння: [Апавяданне] // Бярозка. № 1; Перастараліся: Апавяданне // Там жа. № 4; Цёмнай ноччу: Апавяданне // Там жа. № 11; Сунічнае варэнне: Апавяданне // Вясёлка. № 4; Саня прыйшоў: Апавяданне // Піянер Бел. 27 вер.

1958. Перастараліся: [Апавяданне] // Юным дэкламатарам. Мн.; Незвычайны збор: Апавяданне // Бярозка. № 2; Рыгоркаў сакрэт: Апавяданне // Там жа. № 6; Па ленінскаму дэкрэту: Апавяданне // Там жа. № 11; На рынку: Жарт // Вожык. № 4; Люстэрка: [Апавяданне] // Там жа. № 19; Пастушкі: [Апавяданне] // Піянер Бел. 11 ліп.

1959. Сіні пясок: [П'еса] // Для школьнай сцэны. Мн.; Валерка ў гасцях: Апавяданне // Бярозка. № 6; Неспакойны дзядуля: Апавяданне // Там жа. № 11; Хто каго слухаецца?: Апавяданне // Вясёлка. № 2; Падарунак // Работніца і сялянка. № 2; Дзеці-героі // ЛіМ. 8 крас.; Важнае заданне: Апавяданне // Чырв. змена. 9 мая.

1960. Маленькі агітатар: Нарыс // Бярозка. № 2; Акуляры: Апавяданне // Там жа. № 6; Панская палка: Апавяданне // Там жа. № 11; Наша елачка: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Смяшынка пра Юрку // Там жа. № 2; Прапаў апетыт: Апавяданне. // Там жа. № 6; Зразумеў: Смяшынка // Там жа. № 11; У свет раслін // Піянер Бел. 1 ліп.; Выпадак з Антоськам: [Апавяданне] // Чырв. змена. 14 жн.

1961. Люстэрка: Апавяданне дзеда // Для школьнай эстрады. Мн.; Ультыматум: Апавяданне // Бярозка. № 2; Гарачыцца не трэба: Апавяданне // Там жа. № 5; Як Іванка быў старым: Казка // Там жа. № 9; Вясна прыйшла: Апавяданне // Вясёлка. № 5; Як Валя і Федзя лавілі мядзведзя: Казка // Піянер Бел. 5 мая.

1962. Маленькі агітатар: [Нарыс] // Піянеры-героі. Мн.; На лясной дарозе: Апавяданне // Бярозка. № 7; Ніва. 14 кастр.; Прачытайце дзецям: Гумарэскі // Голас Радзімы. № 97; Алёшка на праполцы: Апавяданне // Піянер Бел. 27 ліп.

1963. Лыжы: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 2; Беленькія ручкі: [Апавяданне] // Ніва. 19 мая; Сунічнае варэнне: [Апавяданне] // Там жа. 2 чэрв.; У сасновым бары: [Апавяданне] // Там жа. 30 чэрв.; Верабейчык: [Апавяданне] // Там жа. 7 ліп.; Ліпка: [Апавяданне] // Там жа. 21 ліп.; Памочніцы: [Апавяданне] // Там жа. 25 жн.; Хто каго павінен слухацца?: [Апавяданне] // Там жа. 27 кастр.; Горкая праўда: Апавяданне // Піянер Бел. 5 снеж.

1964. Сам сябе ашукаў: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Уцякач; У ветраны дзень; Як правільна гаварыць // Голас Радзімы. № 33—34; Пасля паводкі: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 5; Горкая праўда: [Апавяданне] // Ніва. 26 студз.; Кім быць: [Гумарэска] // Там жа. 19 ліп.; Хто смялейшы?: [Апавяданне] // Там жа. 20 вер.; Акуляры: [Апавяданне] // Там жа. 22 ліст.; Настаўнік: Апавяданне // Піянер Бел. 4 снеж.

1965. Незабыўныя сустрэчы: Успаміны // Полымя. № 11; Як Сцёпка ўцёк ад марозу: [Апавяданне] // Ніва. 24 студз.; Хворы: [Апавяданне] // Там жа. 7 лют.; Пасля паводкі: [Апавяданне] // Там жа. 16 мая; Сам сябе ашукаў: [Апавяданне] // Там жа. 27 чэрв.; Пастушкі: [Апавяданне] // Там жа. 3 кастр.

1966. Шчыры друг дзяцей // Народны настаўнік Якуб Колас. Мн.; Саня прыйшоў; Рыгоркаў сакрэт: [Апавяданні] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.; Янка-разведчык: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Навасельцы: Урывак з аповесці [«Аб чым шэпчацца аер» // Піянер Бел. 17, 22 ліп.

1967. Гіпсавая маска: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2-х т. Мн. Т. 2; Незабыўныя сустрэчы: У сэрцы народным. Мн.; Певень на печы: [Апавяданне] // Вясёлка. № 12.

1968. Сіні касцюмчык: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Як перавыхоўвалі Слаўку: Апавяданне // Піянер Бел. 26 студз.

1969. На выстаўцы: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9.

1970. Эксперымент: Апавяданне // Вожык. № 22; Нявыкананае заданне: Успаміны // ЛіМ. 8 мая; Хто вінаваты?: [Апавяданне] // Піянер Бел. 26 ліст.

1971. Экзамен: Гумарэска // Беларусь. № 5; Падарункі хлопчыкам: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Першы акунёк: [Апавяданне] // Там жа. № 5.

1973. Леснікі: Апавяданне // Бярозка. № 6; Аднойчы вечарам: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Перастараўся: [Смяшынка] // Там жа. № 5; Мазоль: [Апавяданне] // Там жа. № 11.

1974. Пасля паводкі; Першы акунёк: [Апавяданні] // Акцябраты. Мн.; Добрая душа: Апавяданне // Бярозка. № 3; Дзіўны парубшчык: Апавяданне // Там жа. № 11; Кусцік маліны: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Чарніцы маме: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Штрышок да партрэта // Работніца і сялянка. № 6; Колькі змен; Эканомны сусед; Розныя погляды; Мазіла: Мініяцюры // Вяч. Мінск. 15 жн.

1975. Маленькая настаўніца: [Апавяданне] // Беларусь. № 9; Вясёлка. № 4; Касманаўты: Гумарыст. апавяданне // Бярозка. № 9; Асколак: [Апавяданне] // Вясёлка. № 11.

1976. Рыбак у нераце: Гумарыст. апавяданне // Бярозка. № 7.

1977. Баскетбол; Тэрміновая тэлеграма: Апавяданні // Бярозка. № 6; Піратэхнікі: Гумарыстыч. апавяданне // Там жа. № 12; Маленькі грыбнік: Казка // Вясёлка. № 10; Экзамен: Апавяданне // Піянер Бел. 28 ліп.

1978. Шлях да пяцёркі: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Лякарства: Апавяданне // Бярозка. № 3; Хлусня маленькая — бяда вялікая: [Апавяданне] // Вясёлка. № 3; Чалавек з крылатай фантазіяй // Маладосць. № 4; Вялікі жартаўнік // ЛіМ. 19 мая; Смелыя, знаходлівыя, бясстрашныя // Там жа. 21 ліп.

1979. Радасць сустрэч // Святло яго душы. Мн.; Стэпусь: Апавяданне // Бярозка. № 2; Як заяц мядзведзю памагаў: [Казка] // Вясёлка. № 12; Самавар: Гумарэска // ЛіМ. 27 крас.; Ніколі не забудзем: Апавяданне // Піянер Бел. 8 лют.; Ласяня: Апавяданне // Там жа. 18 кастр.

1980. Каб людзі помнілі: Апавяданне // Бярозка. № 7; Валікаў сакрэт: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Хромавыя боты: Гумарэска // ЛіМ. 9 мая.

1981. Як заяц мядзведзю памагаў: [Казка] // Вясёлка. Мн.; Адвучыў: Гумарэска // Беларусь. № 7; Задача: [Апавяданне] // Бярозка. № 5; Незвычайны глядач: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Нядобрая двойка: Апавяданне // Ніва. 22 ліст.; Піянер Бел. 7 мая.

1982. Букет для мамы: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Задача: Апавяданне // Ніва. 17 кастр.

1983. Ліпка: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Як заяц мядзведзю памагаў: [Казка] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.; «Цыганка» падвяла: Гумарэска // Беларусь. № 12; Зорка на клумбе: Апавяданне // Бярозка. № 10; Каму цяжэй?: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Уцякач: [Апавяданне] // Ніва. 20 лют.; Чарніцы маме: [Апавяданне] // Там жа. 24 ліп.; Канцэрт: [Апавяданне] // Там жа. 7 жн.; Задзіра: [Апавяданне] // Там жа. 11 снеж.

1984. Па ленінскаму дэкрэту: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Пра Лору і Сяргейку: [Апавяданне] // Вясёлка. № 12; Як заяц мядзведзю памагаў: Казка // Ніва. 8 студз.; Белая рукавічка: [Апавяданне] // Там жа. 15 крас.; Мазоль: [Апавяданне] // Там жа. 8 ліп.; Маленькая настаўніца: [Апавяданне] // Там жа. 30 вер.

1985. Гіпсавая маска: Апавяданне // Буслы над хатай. Мн.; Сухар чорнага хлеба: [Апавяданне] // Бярозка. № 2; Сланечнікі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 10; У марозную раніцу: [Апавяданне] // Ніва. 13 студз.

1.4.

Чэйшвілі А. Лело: Раман / З рус. Мн., 1953 / Сааўт. пер. Т. Хадкевіч.

Емяльянаў Б. Апавяданні пра Гайдара / З рус. Мн., 1954.

Радары Д. Прыгоды Чыпаліна / З італ. Мн., 1957.

Грыва Ж. Пад небам Іспаніі: [Апавяданні] / З лат. Мн., 1959.

Эргле Э. Дзеці з нашага двара: Аповесць / З лат. Мн., 1960.

Талвір А. У нас на Буле: Аповесць // З чуваш. Мн., 1961.

Нястайка У. У краіне Сонечных Зайчыкаў: Казка / З укр. Мн., 1962.

Афрыканскія казкі. Мн., 1963.

1963. Пархоменка А. А чыя то дзяўчына?: З апавяданняў пра дзяцінства касманаўта П. Паповіча / З укр. // Піянер Бел. 12 крас.

1.5.

На абхазскую мову. Ацаа-цла мархуакуа. // Амцабз. 1962. № 5.

На армянскую мову. Перайшлі меру: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На грузінскую мову. Гіпсавая маска [Апавяданне] / Пер. Л. Хучуа і Е. Кодуа // Беларускія апавяданні. Тб., 1961.

На казахскую мову. Онай есеп / Ауд. Г. Эдуова // Полесье энгімелері. Алматы; 1984.

На кіргізскую мову. Жамгыр; Кайра жарашуу; Жардамчылар / Котор. М. Болотов // Кыргызстан пионери. 1983. 2 марта.

На латышскую мову. Pärcentušies // Berniba. 1960. № 9.

На рускую мову. Перестарались: Рассказы / Пер. Т. Конникова. Мн., 1965.

Алешка-верхолаз: Повесть и рассказы / Пер. Э. Лубанская. М., 1967.

Первая пятерка: Рассказы / Пер. В. Идельсон. Мн., 1970.

Березовый конь: (Рассказ) // Зорька. 1955. 22 окт.; Необычная дружба: (Рассказ) // Там жа. 1956. 5 мая; Гипсовая маска: Рассказ // Там жа. 1957. 9 февр.; Перестарались: Рассказ // Там жа. 1957. 12 окт.; Маленький агитатор: [Нарыс] / Пер. Ю. Богушевич // Пионеры-герои. Мн., 1965; Мн., 1968; Мн., 1972; Мн., 1985; В сосновом бору: Рассказ // Юный ленинец. 1972. 22 июля; Осколок: (Рассказ) // Зорька. 1977. 13 мая.

На узбекскую мову. Койил кимиди // Гулхан. 1959. № 8;

На ўкраінскую мову. Перестарались: Оповідання / Пер. С. Гришін. Піонерія. 1957. № 7; Зрозумів: Оповідання / Пер. К. Срібний // Малятко. 1962. № 10, 11.

На эстонскую мову. Kipsmask: // Säde. 1965. 18 aug.

1.6.

Ніколі не забудзем: Расказы беларус. дзяцей аб днях Вялікай Айчыннай вайны. Мн., 1948; Мн., 1951; Мн., 1962; Мн., 1970; Мн., 1972; Мн., 1981; Мн., 1985; Мн., 1989 / Скл.; Над краем спяваюць гудкі: Нарысы. Мн., 1957 / Скл.; Памочнікі. Мн., 1962 / Скл.

2.3.

Клышко А. Важаты дзяцінства // ЛіМ. 1955. 5 сак.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пятру Рунцу — 60 гадоў: Віншаванне з юбілеем // ЛіМ. 1971. 7 мая; Тарас В. Для маленькіх // ЛіМ. 1956. 16 чэрв.; Шушкевіч С. Душа і сэрца — дзецям // Рунец П. Незвычайны збор. Мн., 1981.

2.4.

На беларускай мове. Зуб В. Перастараліся: Аднаактовая п'еса па апавяданню П. Рунца // Бярозка. 1958. № 3.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 62, воп. 1, спр. 1—17.

В. У. Смольская.

РУСАК АДАМ

Русак Адам Герасімавіч [11(24).5. 1904, в. Пясочнае Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Капыльскі р-н Мінскай вобл.— 21.3.1987, г. Мінск, пахаваны ў в. Пясочнае Капыльскага р-на], паэт-песеннік. Член СП Беларусі з 1939. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1964).

Бацька, Герасім Сямёнавіч, і маці, Марыя Ігнатаўна, не мелі сваёй зямлі, парабкавалі ў паноў і вясковых багацеяў. Дзед па бацькавай лініі Сымон Русак адслужыў 15 гадоў у царскай арміі, атрымаў надзел — дзесяціну зямлі ў в. Лоцавічы, пабудаваў хату, ажаніўся з цыганкай Марыяй. Адсюль і пайшла вясковая мянушка «цыганы». Бацька быў скрыпачом-самавукам, іграў полькі і кадрылі. Музычныя здольнасці бабуліцыганкі і бацькі ўнаследаваў і Адам. Скрыпка з малых дзён была яго марай. На бацькавай скрыпцы ён вучыўся іграць, як і бацька, полькі і кадрылі, а потым яны разам ігралі на вясковых вечарынках і вяселлях. У сям'і выхоўвалася чацвёра дзяцей, але ніхто з астатніх траіх не выявіў музычных здольнасцяў. У 1914 А. Русак скончыў Пясочанскую пачатковую школу. Працаваў на гаспадарцы. У 1922 паступіў у Мінскі будаўнічы тэхнікум. Тэхнік з яго не выйшаў. Ён больш хадзіў па тэатрах і рэстаранах, каб паслухаць музыку, чым сядзеў над чарцяжамі. У хуткім часе пакінуў вучобу. У 1925—30 вучыўся ў Мінскім музычным тэхнікуме, іграў у сімфанічным аркестры Беларускага радыё і адначасова служыў музыкантам у Чырвонай Арміі (1928—30). У 1930—34 вучыўся ў Ленінградскай кансерваторыі па класу скрыпкі і валторны. Адначасова з 1932 і пасля заканчэння кансерваторыі працаваў салістам аркестра Ленінградскага Малога акадэмічнага тэатра оперы і балета. У 1942—44 разам з тэатрам эвакуіраваны ў Арэнбург. З 1949 працаваў салістам аркестра Белдзяржфілармоніі. З 1959 пенсіянер рэспубліканскага значэння.

Першы верш А. Русака «Мая песня» апублікаваны 27 мая 1927 у часопісе «Чырвоны сейбіт». Больш рэгулярна пачаў друкавацца з 1932 (у часопісах «Полымя рэвалюцыі», газетах «Звязда», «Літаратура і мастацтва»). У 1940 быў падрыхтаваны да друку першы яго зборнік «На родных палетках», але вайна перашкодзіла яго своечасоваму выданню. Ён убачыў свет толькі ў 1946. А. Русак — аўтар зборнікаў паэзіі «Песні і вершы», «Песні» (на рускай мове), «Пад голас баяна», «Толькі з табою», «Звонкія крыніцы», «Закрасуйся, Нёман», «Песні на словы А. Русака», «Засцілайце сталы», «Песні радасці» і інш. Выдаў кнігі вершаў для дзяцей «У Буслаўцы», «Добра ведаю ўрок». У пачатку творчага шляху А. Русак не ставіў за мэту пісаць песні, але кампазітары самі звярталі ўвагу на яго вершы, ствараючы да іх музыку. Паступова ён стаў прафесійным паэтам-песеннікам. Радзіма, жыццё і праца свайго народа, яго гасціннасць і шчырасць услаўляюцца ў вершах паэта. Для іх характэрны светлыя фарбы, мажорнае гучанне і лёгкі смутак, напеўнасць і прастата, гумар і вобразнасць, блізкая да фальклору. Песня на яго словы «Бывайце здаровы» (музыка Захарава і І. Любана) стала народнай, вядомай далёка за межамі рэспублікі. Першым яе выканаўцам была Л. Александроўская. Пра лёс гэтай песні на кінастудыі «Беларусьфільм» у 1983 быў пастаўлены аднайменны фільм (сцэнарый Л. Гедравічуса і І. Цішчанкі). Шырокую вядомасць і папулярнасць набылі многія іншыя песні (усяго каля 300) на тэксты вершаў А. Русака: «Толькі з табою» і «Не шукай» (муз. І. Любана), «Лясная песня» і «Па-над лесам, па-над борам» (муз. У. Алоўнікава), «Дняпро» і «Не за вочы чорныя» (муз. Ю. Семянякі), «Узнялося сонца яснае» (муз. Дз. Лукаса), «Дзе ты, зорка мая» (муз. І. Лучанка), «Ціхі вечар» (муз. Г. Вагнера), «Сярожка» (муз. К. Паплаўскага), «Як той Зосі давялося» (муз. Г. Цітовіча), «Чырвоная вяргінечка» (муз. Н. Сакалоўскага), «Як правёў мяне Цімох» (муз. М. Ларкова), «Бульба» (муз. народная) і інш. Вершы А. Русака перакладаліся на рускую, украінскую і іншыя мовы.

Узнагароджаны ордэнамі Дружбы народаў, Знак пашаны, медалямі і Ганаровымі Граматамі Вярхоўнага Савета Беларусі. У в. Пясочнае імем А. Русака названа вуліца, там яму ўстаноўлена мемарыяльная дошка.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Толькі з табою: Выбранае. Мн., 1960. Рэц.: Гаўрусёў С. За даўгавечнасць песні. // ЛіМ. 1961. 14 лют.; Скапараў І. Гучы, песня! // Беларусь. 1960. № 8; Голас Радзімы. 1960. № 64.

Выбранае: (Песні і вершы). Мн., 1972. (Б-ка беларус. паэзіі). Рэц.: Разанаў А. Песенная існасць творчасці // ЛіМ. 1972. 29 вер.; Эвентов А. Золотому полю и колхозным селам // Сел. газ. 1973. 21 марта.

Засцілайце сталы: Выбранае. Мн., 1984.

1.2.

На родных палетках: (Вершы і песні). Мн., 1946. Рэц.: Пестрак П. Паэзія ці стылізацыя? // Беларусь. 1947. № 5; Усікаў Я. «На родных палетках» // Чырв. змена. 1947. 24 крас; Шахавец У. Прастата і спрошчанасць // ЛіМ. 1947. 12 крас.; Шкраба Р. У палоне ўплыву // Полымя. 1947. № 4.

Песні і вершы. Мн., 1951. Рэц.: Алесеў Е. Песні і вершы А. Русака // Беларусь. 1951. № 6; Бачыла А. Асцерагацца стылізацыі // ЛіМ. 1951. 21 ліп.; Гамолка М. Марудны рост // Чырв. змена. 1951. 10 сак.; Клешчанка В. За ідэйную глыбіню і мастацкую дасканаласць савецкай песні // Полымя. 1951. № 7.

Песні. Мн., 1954. / Бел., рус. Рэц.: Івін Н. Добры зборнік і неахайнае выданне // ЛіМ. 1955. 20 жн.; Охрименко П. // Сов. Бел. 1955. 13 июля.

Пад голас баяна: Песні і вершы. Мн., 1957. Рэц.: Герцовіч Я. «Пад голас баяна» // Беларусь. 1957. № 9; Павлов О. Под голос баяна // Сов. Бел. 1958. .12 янв.

Звонкія крыніцы: Песні, вершы. Мн., 1965. Рэц.: Блатун С. З крыніцы чыстай і звонкай // ЛіМ. 1966. 14 чэрв.

У Буслаўцы: [Вершы]. Мн., 1967.

Песні на словы Адама Русака. Мн., 1975.

Закрасуйся, Нёман: Песні, лірыка, гумар. Мн., 1978.

Песні на словы Адама Русака. Мн., 1980.

Добра ведаю ўрок: [Вершы]. Мн., 1981.

Дружбакі: Вершы. Мн., 1987.

1.3.

1927. Мая песня: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 13.

1933. Веснавыя плыні: [Верш] // Заклік. № 3; «Выйду...»: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 10.

1934. Калі мне адкажуць пра лёс зборніка: Ліст у рэдакцыю // ЛіМ. 30 ліст.

1938. Застольныя песні: Добры дзень!; «А ў маладых нашых ды сваякоў шмат...»: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 9; Дзяўчатам і хлопцам: (Вясельная застольная): [Верш] // Звязда. 6 жн.; Дажынкі: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Будзённаўцы: [Верш] // ЛіМ. 10 лют.; Пагранічныя настроі: [Верш] // Там жа. 11 ліп.

1939. Дажынкі: [Верш] // Камсамол на граніцы. Мн.; Песня пра Сталіна; Я хачу: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 8; Вясельныя песні: [Вершы] // ЛіМ. 5 жн.

1940. Будзённаўцы: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 7; Песня пра Сталіна: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 11; Чырвонае сонца: [Верш] // ЛіМ. 5 чэрв.

1941. Дзяўчыначка-чараўніца: [Верш] // ЛіМ. 24 мая; Веснавыя плыні: [Верш] // Там жа. 14 чэрв.

1943. «Не вам садзілі мы сады!..»: [Верш] // Віцеб. рабочы. 20 крас.

1944. Завіруха: [Верш] // Раздавім фашысцк. гадзіну. № 126.

1945. Тры гвардзейцы: [Верш] // Беларусь. № 7—8.

1946. Песня: [Верш] // Беларусь. № 8.

1947. На мяне не заглядайся: [Верш] // Беларусь. № 8; Бывайце здаровы: [Верш] // Сав. селянін. 4 вер.

1948. У Малінаўцы: [Верш] // Беларусь. № 8; Сейбіт: [Верш] // Там жа. № 12; Мяцеліца; Ходзіць дзеўчына па воду: [Вершы] // Полымя. № 8.

1949. Бывайце здаровы: [Верш] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; На былой граніцы: [Верш] // Беларусь. № 10; Мікіта і Макар: [Верш] // Вожык. № 18; Суседкі: [Верш] // Там жа. № 21; Правадыру: [Верш] // Полымя. № 12; «Як Зосі давялося...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; ЛіМ. 3 вер.; Слова ў абарону песні // ЛіМ. 28 мая; Слова на другім з'ездзе ССП БССР // Там жа. 2 ліп.

1950. Дарогі: [Верш] // На варце міру. Мн.; Падзяка: [Верш] // Беларусь. № 2; Нам Ленін шляхі азарыў: [Верш] // Там жа. № 4; Дарогі: [Верш] // Там жа. № 6; Кланялася жыта; Песня: [Вершы] // Там жа. № 8; Брыгадзір: [Верш] // Там жа. № 9; Нам не трэба вайны: [Верш] // Там жа. № 12; Зіма: [Верш] // Бярозка. № 2; На лугу: [Верш] // Там жа. № 6; Маці: [Верш] // Полымя. № 5; У маці ў гасцях: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Песня аб Радзіме: [Верш] // Там жа. № 10; Навагодняе віншаванне: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Кацярына нам казала; Ходзіць дзеўчына па ваду: [Вершы] // Чырв. змена. 13 чэрв.

1951. Ленінскае слова: [Верш] // Беларусь. № 1; Зямля расцвітае: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; На сенажаці: [Верш] // Звязда. 1 ліп.; Мой дом: [Верш] // Там жа. 5 вер.; За мір: [Верш] // Чырв. змена. 18 студз.

1952. Песня пра Сталіна; Са сталінскім словам: [Вершы] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Дарогі: [Верш] // Мастацкае слова. Мн.; Вершы пра Волгу // Беларусь. № 2; Дзяўчына сінявокая: [Верш] // Полымя. № 5; Кажуць людзі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Думы пра Леніна: [Верш] // Звязда. 21 студз.; Ясны зоры залацістыя: [Верш] // ЛіМ. 9 жн.; Пагаворым аб песні // Там жа. 20 снеж.; Родны Мінск: [Верш] // Мін. праўда. 11 студз.

1953. У лагеры: [Верш] // Бярозка. № 7; Песні Палесся // Маладосць. № 8; Ясны зоры залацістыя: [Верш] // Гродзен. праўда. 24 ліп.; Калг. праўда. 18 ліп.

1954. Кажуць людзі...: [Верш] // Размова па шчырасці. Мн.; Украіне: [Верш] // Сястры Украіне. Мн.; Прыляцелі гусі; Лён; То не мора сіняе; Мой Нёман: [Вершы] // Беларусь. № 5; Украіне; У Маскву я прыязджала; «Помніш, любы, як увесну...»; Люблю лугі квяцістыя: [Вершы] // Маладосць. № 4; Падзяка: [Верш] // Гродзен. праўда. 26 лют.; За лясамі, за гарамі: [Верш] // ЛіМ. 29 мая.

1955. Ой, пайду я, выйду: [Верш] // Беларусь. № 1; Якубу Коласу: [Верш] // Там жа. № 3; Кучаравая вішня: [Верш] // Там жа. № 4; Слаўся, Радзіма; А ў полі-полі: [Вершы] / Там жа. № 7; Ой, пайду я, выйду...; Не дзівіся...; Ад'язджае любы мой; Веснавая песня: [Вершы] // Там жа. № 9; Курган: [Верш] // Там жа. № 11; Думы пра Леніна: [Верш] // Піянер Бел. 22 крас.; Курган: [Верш] // Там жа. 25 ліст.

1956. Месяц; Толькі з табою...; Не спявай...; Сустрэча: [Вершы] // Полымя. № 5; Думы аб Леніне: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Сустрэча: [Верш] // Зара. 2 снеж.; Творы маладых кампазітараў // ЛіМ. 4 лют.; Песня — душа народа // Там жа. 3 ліст.; Дарожка да любай: [Верш] // Ніва. 27 мая; Лясная песня: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.; Бывайце здаровы: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Ідуць дзяўчаты ў поле: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.; Толькі з табою; Не спявай: [Вершы] // Там жа. 12 жн.

1957. Сярожка; Заспявала радасць; Пазбіраліся дзяўчаты...; Я сама дарогу знаю: [Вершы] // Беларусь. № 1; У Сібір паехаў хлопец: [Верш] // Вожык. № 2; Слаўся, Радзіма: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 74; Дарога: [Верш] // Там жа. № 75; Мой край: [Верш] // Там жа. № 76; Беларусь мая: [Верш] // Там жа. № 77; Агні фестывалю: [Верш] / Віцеб. рабочы. 17 крас.; «Мы — дзяляціцкія людзі»: [Частушкі] // Гродзен. праўда. 22 чэрв.; Майстар — самародак // ЛіМ. 18 мая.

1958. Ленінскае слова: [Верш] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Слова Леніна: [Верш] // Беларусь. № 4; За вярт. на Радзіму. № 32; Шуміце-званіце...; Святочная: [Вершы] // Беларусь. № 8; Лясная песня: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 56; Святочная: [Верш] // Віцеб. рабочы. 31 снеж.; Маці дачку аддавала: [Верш] // Ніва. 10 жн.; Ідуць дзяўчаты ў поле: [Верш] // Там жа. 24 жн.; Лясная песня: [Верш] // Там жа. 9 ліст.

1959. Не заходзь ты, сонейка; Пад калінаю: [Вершы] // Беларусь. № 2; Святкуй, Беларусь!: [Верш] // Рад. культура. 4 січ.; Не магу я знайсці тое слова: [Верш] // Чырв. змена. 25 чэрв.

1960. Мяцеліца: [Верш] // Голас Радзімы. № 18; Беларусь мая: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 5.

1961. Бывайце здаровы; Па ваду дзяўчына ходзіць; Лясная песня; Толькі з табою: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Я люблю бярозку; Не глядзі на дзяўчат: [Вершы] // Беларусь. № 12; Далучаю свой голас // Голас Радзімы. № 15—16; Папраўка з космасу // Там жа. № 31; ЛіМ. 14 крас.; Чытаючы даклад Хрушчова: [Верш] // ЛіМ. 20 кастр.

1962. У лагеры: [Верш] // Піянерам Беларусі. Мн.; Мінскія сосны; Не шуміце, клёны: [Вершы] // Беларусь. № 11; Новыя песні: Жодзінскі вальс; Ты прыйдзеш ка мне; Вецер вее; Салігорская; Не нарваў я табе каласоў; Пад калінаю; Каля Нёмана; Не забыла: [Вершы] // Полымя. № 2.

1963. Думы аб Леніне: [Верш] // Бяссмерце. Мн.; Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; У красе вясны: [Верш] // Беларусь. № 4; Змайстраваў шпакоўню Лёня: [Верш] // Бярозка. № 4; Новыя песні: У красе вясны; Ручай; Застольная: [Вершы] // Полымя. № 4; Не нарваў я табе каласоў: [Верш] // Голас Радзімы. № 18; Маладзечна, Маладзечна: [Верш] // Там жа. № 26; Сел. газ. 17 марта; Застольная; Табе: [Вершы] // Маг. праўда. 15 снеж.

1964. Лясная песня: [Верш] // Беларускі каляндар 1965. Беласток; Аглобля: [Верш] // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; Мінскія ночы; Аршанская старонка: [Вершы] // Беларусь. № 5; Рыбакі: [Верш] // Бярозка. № 5; Кнігаўка: [Верш] // Там жа. № 6; «Дырыжор»: [Байка] // Вожык. № 4; Тарасу Шаўчэнку: [Верш] // Полымя. № 3; Нарадзіўся я ў маі...; Зімовая песня; Віцебскія ткачыхі; Кнігаўка: [Вершы]; Мае сустрэчы: Успаміны // Там жа. № 5; Гарманіст: [Верш] // Віцеб. рабочы. 4 кастр.; Віцебскія ткачыхі: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; Сустракай вясну: [Верш] // Голас Радзімы. № 43; Звязда. 24 мая; Семінар, прысвечаны Кабзару // ЛіМ. 18 лют.; Нарадзіўся я ў маі; Кнігаўка: [Вершы] // Там жа. 15 мая; Майстраваў шпакоўню Лёня: [Верш] // Ніва. 12 крас.

1965. Дываночак: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Думы аб Леніне: [Верш] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Бярозка: [Верш] // Бярозка. № 3; «Дружба гэта ў першым класе...»: [Верш] // Там жа. № 6; Дзве песні: Лесу; Жнівеньскія росы: [Вершы] // Полымя. № 7; Майстар слова // Работніца і сялянка. № 12; Маскве: [Верш] // Сел. газ. 28 февр.

1966. Пакланюся: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; У лагеры: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Словы Леніна: [Верш] // Бярозка. № 4; Буду шафёрам: [Верш] // Там жа. № 6; Песня адважных; Застольная: [Вершы] // Заря. 27 нояб.; Песня адважных: [Верш] // Гомел. праўда. 12 ліст.; Клён і бярозка; Песня адважных: [Вершы] // Маг. праўда. 30 студз.

1967. Думы аб Леніне: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Слова Леніна: [Верш] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; Поціск яго рукі // У сэрцы народным. Мн.; Золотое песенное слово // Вопр. лит. № 8; Сінічка: [Верш] // Вясёлка. № 1; Мая мама: [Верш] // Там жа. № 3; Не заходзь ты, сонейка: [Верш] // Маладосць. № 9; Наш першы педагог: Да 75-годдзя Я. Сцягеннага // ЛіМ. 11 крас.; Памяці настаўніка // Там жа. 12 вер.; Залацістыя зоркі // Наст. газ. 14 кастр.

1969. Суседка: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; З песняй у сэрцы // Матэрыялы першай навуковай канферэнцыі па вывучэнню беларуска-ўкраінскіх літаратурных і фальклорных сувязей. Гомель; Думы аб Леніне; Слова Леніна: [Вершы] // Жыве між нас геній. Мн.; Дарожка да любай: [Верш] // Беларусь. № 3; Рыбак: [Верш] // Вожык. № 11; Ніва. 3 жн.; А мне тая сніцца...: [Верш] // Вожык. № 16; Пасёлак імя Леніна: [Верш] // Там жа. № 24; Рабіна: [Апавяданне] // Вясёлка. № 6; Табе, Беларусь!: [Верш] // Віцеб. рабочы. 25 лют.; Як песня склалася // ЛіМ. 4 ліп.

1970. Кнігаўка; Мой край: [Вершы] // Крынічка. Мн.; Дзе ты, радасць мая?: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Жывыя думы Ільіча: [Верш] // Беларусь. № 3; Пастой, шафёр, спыні; Я багаты дружбаю сяброў: [Вершы] // Там жа. № 6; Рэха: [Верш] // Вяч. Мінск. 25 чэрв.; На крылах песні // Там жа. 20 кастр.

1971. У Пясоцкім універмагу: [Верш] // Вожык. № 20; Ты скажы...; Доктар: [Вершы] // Маг. праўда. 12 лют.; Развітанне са школай: [Верш] // Мін. праўда. 27 чэрв.; Рукі Анджэлы Дэвіс: [Верш] // Там жа. 8 снеж.

1972. Па ваду дзяўчына ходзіць; Толькі з табою: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Украіне: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; Дарога дружбы: [Верш] // Беларусь. № 9; Будучыня наша: [Верш] // Бярозка. № 3; Вясёлка. № 3; Калі мы былі маладыя // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 3; Пра цябе наша песня: [Верш] // Вяч. Мінск. 21 студз.; У новыя далі: [Верш] // Наст. газ. 3 чэрв.

1973. Пакрыўджаны п'яніца: [Верш] // Вожык. № 2; Эканомны зяць: [Верш] // Там жа. № 21; У нас сёння свята: [Верш] // Вяч. Мінск. 7 ліст.

1974. Лірычныя матывы: Два словы; Мая скрыпка; Ты прыйдзеш ка мне...; Дарога дружбы: [Вершы] // Беларусь. № 5; Развітанне са школай...; У паход: [Вершы] // Бярозка. № 5; Майскім ранкам: [Верш] // Вожык. № 9; Новыя песні дунайскай хвалі; Слава героям; Марылька; Маці; Май: [Вершы] // Полымя. № 5; Мінскі вечар: [Верш] // Вяч. Мінск. 28 чэрв.;

Прысяга: [Верш] // Звязда. 27 чэрв.; Тры словы жыцця; Вясной; Крынічанька: [Вершы] // ЛіМ. 24 мая; Эканомны заяц: [Верш] // Ніва. 26 мая.

1975. Ля сцен Брэсцкай крэпасці: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Дружбакі: Апавяданне // Бярозка. № 7; «Песню люблю з дзяцінства»: [Інтэрв'ю] / Зап. П. Шаўцоў // ЛіМ. 19 вер.

1976. Віцебскія ткачыхі: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Парадніла нас дарога // Пясняр мужнасці. Мн.; Гарніст; Птушкі: [Вершы] // Вясёлка. № 6.

1977. Пакланюся...: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; У ціхім закутку: Байка // Вожык. № 7; Мама: [Верш] // Вясёлка. № 3; Святло жыцця // ЛіМ. 9 вер.

1978. Лясная песня; Толькі з табою: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Вадзіцелю: [Верш] // Вожык. № 15.

1979. Юны Сусанін; Арляняты; Мой сябар: [Вершы] // Бярозка. № 5; Песні ад радасці льюцца: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Ламсадзе // Голас Радзімы. 21 чэрв.; Кветкі зорнай вясны: [Верш] // Наст. газ. 29 снеж.

1980. Галава ў партытуры: Гумарэска // Вожык. № 18; Дружба, песняй гартаваная // ЛіМ. 8 жн.

1981. Маналог шаптухі: [Верш] // Туман трэба развеяць. Мн.; Вішнёвыя костачкі; Сучасная карова: Абразкі // Беларусь. № 11; Нарач; Маё багацце: [Вершы] // ЛіМ. 17 ліп.; Госць: [Верш] // Там жа. 30 кастр.

1982. Бывайце здаровы; Лясная песня: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Якубу Коласу: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Украіне: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; Вясной: [Верш] // Вясёлка. № 5; Калі ты з каханай: [Верш] // Полымя. № 1; Прывітальная Маскве: [Верш] // Вяч. Мінск. 30 снеж.; Юны Сусанін: [Верш] // Ніва. 9 мая.

1983. Арляняты; Мой сябра: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Клён і бярозка: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Думы аб Леніне: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Следапыты: [Верш] // Бярозка. № 7; Даслужыўся: Быль // Вожык. № 12; На радзіме; Вяночкі; За шумлівым гаем: [Вершы] // ЛіМ. 10 чэрв.

1984. Мой сябар: [Верш] // Бярозка. Мн.; Дзве песні: Крэпасці Брэсцкай салдат; Лаўскі бой // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Полымя. № 5; Лясная песня: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Завіруха: [Верш] // Ля Вечнага агню. Харків; Мн.; Недапетая песня: [Верш] // Беларусь. № 5; Вясне; Лаўскі бой; Асколак: [Вершы] // Там жа. № 10; Май; Светлы дзень: [Вершы] //Бярозка. № 5; Маці зяця выбірала; Скажы, скажы, чалавеча: [Вершы] // Вожык. № 10; Частушкі // Там жа. № 21; Мой сябар: [Верш] // Вясёлка, № 5; Нарадзіўся я ў маі; Дарогі дружбы: [Вершы] // Маладосць. № 5; Красавала жыта: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Мінск; Каля сцен Брэсцкай крэпасці: [Вершы] // Вяч. Мінск. 24 мая; Далёкае і такое блізкае // ЛіМ. 4 мая; Рэха; Жнівеньскія росы; На Дняпры: [Вершы] // Там жа. 25 мая; Масква; Стаіш легендаю жывою; З тае пары; Край ты наш квяцісты: [Вершы] // Мін. праўда. 24 мая.

1985. Асколак: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Не вам садзілі мы сады; Лясная песня; Лаўскі бой; Беларусь-Радзіма: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Дэпутатка: [Верш] // Вожык. № 3; Пясоцкія дзяды; Святочная: [Вершы] // Мін. праўда. 17 вер.; Для цябе: [Верш] // Сел. газ. 17 апр.

1.4.

1952. Ісакоўскі М. Як па вёсцы...; У нас на вёсцы: Дзе ты, лета яснае; Ля рабіны; Усё тая ж даль; Я не клала ў печку дроў; Бабскія размовы; Па дарозе; Люба; Ты па краіне йдзеш; Праводзіны; Ад'язджае дзяўчына; Зімовы вечар; І хто яго знае; Кацюша; Йшоў са службы пагранічнік; Заспявай, Пракошына; Што за слаўныя кранштатцы; Стары; Аганёк; Ураджайная; Ой, на рэчцы на Кубані; Якім ты быў...; Ой, цвіце каліна: [Вершы] / З рус. // Ісакоўскі Мн. Выбр. тв. Мн.; Рыльскі М. Песня пра Сталіна; Гэй, славяне!; Шаўчэнка; Сябрам на ўсім свеце; Арліная сям'я; [Вершы] / З укр. // Рыльскі М. Выбр. тв. Мн.; Тычына П. Зелен-золат; Наша слава; Рыльскі М. Песня пра Сталіна; Арліная сям'я; Гэй, славяне!; Герасіменка К. Песенька: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.

1953. Ісакоўскі М. Кацюша: [Верш] / З рус. / Руская савецкая паэзія. Мн.; Твардоўскі А. Шафёр; Сапернікі; Маці і дачка; Здарэнне ў дарозе: [Вершы] / З рус. // Твардоўскі А. Выбр. тв. Мн.

1954. Тычына П. Зелен-золат; Да атрымання ордэна; Едзем мы з Вялікае Багачкі; А Аксанка і Ярынка палюбілі Катоўскага: [Вершы] / З укр. // Тычына П. Выбр. тв. Мн.

1956. Райніс Я. Магілы нашых герояў; Бедны брат; Легендарныя людзі; Глянь, як прыгожа; Бясконцыя кары; Аднялі сына: [Вершы] / З лат. // Райніс Я. Выбранае. Мн.

1957. Каралёў С. Масква — сэрца міру: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 29 чэрв.; Піянер Бел. 26 ліп.; Ашанін Л. Ленін заўжды з табой: [Верш] / З рус. // Чырв. сцяг. 8 чэрв.

1958. Вайнілайціс М. Асеннія параўнанні; Сляза; Корсакас К. Сон; Цільвіціс Т. Разам з Нярыс дадому: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Вайнілайціс М. Асеннія параўнанні: [Верш] / З літ. // Маладосць. № 5.

1961. Масэнка Т. Песня пра Дняпро: [Верш] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.

1964. Махнач А. Салігорская лірычная: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 25 лют.

1969. Сімановіч Д. Веснавыя рэцэпты: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 16 снеж.

1.5.

На армянскую мову. Ляціце, качкі; Бывайце здаровы: [Вершы] / Пер. Н. Мікаэлян // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван. 1957.

На латышскую мову. Tikai ar tevi; Palieciet sveiki! / Atdz. F. Rokpelnis //Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960.

На літоўскую мову. Oi plasnokit, žasys...; Sudie, kaimyneliai / Vert. K. Kubilinskas; Saule, skaisčiai patekejusi... // Vert. A. Žukauskas // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958; Tik su tavim / Vert. P. Keidošius // Lit. ir menas. 1962. Spal. 6; Mickevičiaus kurhanas / Vert. B. Mackevičius // Tarybinys mokytojas. 1974. Kovo 22.

На польскую мову. Chodzi dziewczyna po wodęs / Tł. L. Lewin // Przyjaźń. 1956. Nr 32.

На рускую мову. Пролетели ветры: Стихи и песни / Пер. Ф. Ефимов. М., 1969.

На Родине: Стихи / Пер. В. Яруга; С. Золотцев. М., 1985.

Будьте здоровы: [Верш] // Камунар Магілёўшчыны. 1937. 12 студз.; Правда. 1937. 1 янв.; Легкая индустрия. 1938. 1 янв.; Великому Сталину: [Верш] // Сов. Бел. 1940. 17 июня; Будьте здоровы / Пер. М. Исаковский; Жнивная песня / Пер. М. Комиссарова; Ой, летите гуси / Пер. Н. Браун: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. Л., 1948; Кланялось жито; Песня: [Вершы] / Пер. В. Милованов // Сов. Бел. 1950. 6 авг.; Будьте здоровы: [Верш] / Пер. М. Исаковский // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Со сталинским словом: [Верш] / Пер. В. Милованов // Сов. Бел. 1952. 3 июля; Песня о Сталине; Со сталинским словом: [Вершы] / Пер. В. Милованов // От всего сердца. Мн., 1953; Дорога: [Верш] / Пер. Л. Озеров // Гудок. 1955. 15 февр.; «Будьте здоровы...»: [Верш] / Пер. М. Исаковский // Исаковский М. Соч.: В 2 т. 2 изд., доп. М., 1956. Т. 2; Ходит девушка по воду: [Верш] // Przyjazn. 1956. № 32; Песни: Застольная; Ручей; Не забыла; Солигорское утро; Ой, в Сибирь поехал хлопец; Выйди, выйди, девица; Только с тобою: [Вершы] / Пер. А. Шарапов // Неман. 1964. № 4; Не забыла; Солдат на посту: [Вершы] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1964. 23 мая; Ходят слухи: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Знамя юности. 1964. 24 мая; Я родился в мае: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Сов. Бел. 1964. 24 мая; Будьте здоровы...: [Верш] / Пер. М. Исаковский // Исаковский М. Стихотворения. М.; Л., 1965; Четыре песни: Застольная; Криниченька; За водой девчонка ходит; Только с тобою / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1969. № 2; Пролетали гуси: [Вершы] // Кн. обозрение. 1969. № 39; Мой край; Бульба: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Сов. Бел. 1970. 18 окт.; Не тужи ты, Неман, одиноко...; Лесная песня: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; Не ходи...: [Верш] // Сов. Бел. 1971. 2 февр.; Будьте здоровы: [Верш] / Пер. М. Исаковский // Песнь любви. М., 1972. Т. 2; Украине: [Верш] / Пер. И. Василевский // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Беларусь родная: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Ленинград. правда. 1972. 22 июля; Пролетели ветры; Вечный май: [Вершы] /Пер. Ф. Ефимов // Сов. Бел. 1974. 24 мая; У стен Брестской крепости: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Ой, летите гуси / Пер. Н. Браун; Метелица / Пер. И. Мазнин: [Вершы] // Земля с лазурными очами. М., 1979; Украине; Не за очи черные: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Метелица [Верш] / Пер. И. Мазнин // Кн. обозрение. 1980. 18 янв.; Украине: [Верш] / Пер. И. Василевский // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; 1982; Добрый день, моя Отчизна!; «Я поклонюся матери родной...»; Только с тобою; Беларусь родная: [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Беларусь моя. Л., 1983; Добрый день, моя Отчизна!: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Сов. Бел. 1984. 31 мая; Лесная песня: [Верш] / Пер. О. Цакунов // Партизанская слава. Л., 1985.

На таджыкскую мову. Факат бо ту; Саломат бошед; Суруди беша; Таъзим мекард: [Вершы] / Тарч. И. Мукаддас // Армугони дусти. Душанбе. 1965.

На татарскую мову. Сау булыгыз, дуслар!: [Верш] / З. Нури тэрж. // Белорус шагырьлэре. Казан. 1968.

На узбекскую мову. Омон бумензиз; Ўрмон кўшичи; Факат сен билан; Бугдойзор: [Вершы] / Ж. Жабборов тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент. 1962; Билети партиявин Ильич: [Верш] Хакикати Ўзбекистон. 1967. 21 окт.

На ўкраінскую мову. Пісні Білорусі. К., 1970.

Дороги: [Верш] / Пер. М. Гірник // Вітчизна. 1951. № 9; Україні: [Верш] / Пер. Г. Печенівський // Жовтень. 1954. № 9; Україні; Тільки з тобою: [Вершы] / Пер. П. Тичина // Ліст з Білорусі. К., 1957; Тільки з тобою: [Верш] / Пер. П. Тичина // Дніпро. 1957. № 9; Україні: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Зоря. 1957. 16 жовт.; Україні: [Верш] / Пер. П. Тичина // Літ. газ. 1957. 25 черв.; Мова вождя: [Верш] // Львів. правда. 1964. 22 квіт.; Бувайте здорові; Ходить дівчина по воду; Україні; Тільки з тобою: [Вершы] / Пер. М. Упеник, П. Тичина // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Україні: [Верш] / Пер. П. Тичина // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ, 1972; Лісова пісня: [Верш] / Пер. М. Упеник // Патріот Батьківщини. 1972. 2 квіт.; Лісова пісня: [Верш] / Пер. В. Грабовський // Комс. зірка. 1975. 19 черв.; На Батьківщині. Не забула; Баба: [Вершы] / Пер. В. Грабовський // Там жа. 1975. 20 вер.; Лісова пісня; Тільки з тобою: [Вершы] / Пер. П. Осадчук // Голоси Білорусі. К., 1976; Із щастям високим!: [Верш] / Пер. В. Грабовський // Комс. зірка. 1976. 1 січ.; Лісова пісня: [Верш] / Пер. В. Коломіїць // Лісова колиска. К., 1979; Україні: [Верш] / Пер. П. Тичина // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн. 1982; Завірюха: [Верш] / Пер. Т. Коломієць // Ля Вечнага агню. Харків; Мн., 1984.

2.2.

Цішчанка І. Жыццё песні. Мн., 1984.

2.3.

На беларускай мове. Агароднікаў М. Чуюць радасць вольныя прасторы // Мін. праўда. 1979. 23 мая; Адаму Русаку — 80 // ЛіМ. 1984. 25 мая; Адаму Русаку — 70 // Там жа. 1974. 24 мая; Адаму Русаку — 75 // Там жа. 1979. 25 мая; Адаму Русаку — 60 гадоў // Там жа. 1964. 22 мая; Астрэйка А. Зайздросная доля // Там жа. 1974. 24 мая; Астрэйка А., Няхай Р. Паэт-песеннік // Там жа. 1954. 29 мая; Ахрыменка П. Беларуская песня на Украіне // Полымя. 1955. № 7; Яго ж. Фальклорна-літаратурныя сувязі ўкраінскага і беларускага народаў. Мн., 1959. С. 168—169; Бандарэнка М. Вялікае шчасце паэта // Гомел. праўда. 1979. 24 мая; Бачыла А. Асцерагацца стылізацыі // ЛіМ. 1951. 21 ліп.; Яго ж. Паэт і музы́ка // Бачыла А. Крыло неспакою. Мн., 1985; Яго ж. Песню родную люблю я... // Дзень паэзіі — 74. Мн., 1974; Бур'ян Б. Герой стужкі — песня // ЛіМ. 1983. 11 сак.; Бярозкін Р. Запісана ад народа // Там жа. 1964. 22 мая; Вагнер Г. Галасы роднай зямлі // Мін. праўда. 1974. 24 мая; Вайткевіч В. Выбіраць словы, як кветкі для букета // Мастацтва Бел. 1984. № 6; Вольскі В. Вялікія будоўлі камунізма ў творах беларускай паэзіі // Полымя. 1953. № 2; Герцовіч Я. Думкі аб пейзажнай лірыцы // Там жа. 1953. № 11; Яго ж. Паэтычнае бачанне свету // ЛіМ. 1955. 19 сак.; Даніленка М. Дужыя крылы песні // Гомел. праўда. 1964. 24 мая; Яго ж. Яго стыхія — песня // Там жа. 1974. 24 мая; Кавалёў Дз. Пра мастацкую дакладнасць перакладаў // ЛіМ. 1953. 18 крас.; Калінаў С. «Песні — ад радасці льюцца» // Віцеб. рабочы. 1984. 25 мая; Карызна У. З песняй заручоны: Да 75-годдзя з дня нараджэння Адама Русака // Беларусь. 1979. № 5; Кірэенка К. Паэзія працы і міру // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Кроз В. Гучаць песні // Наст. газ. 1974. 25 мая; Крупенька Я. З глыбінь народных // Чырв. змена. 1974. 26 мая; Крысько Ц. Паэт-песеннік // ЛіМ. 1939. 5 жн.; Макарэвіч В. Ад песень дудароў... // Там жа. 1984. 25 мая; Паэту-песенніку Адаму Русаку — шэсцьдзесят гадоў // А гармонік грае, грае. 1964. № 5; Песні ад радасці льюцца: Да 75-годдзя паэта А. Русака // Маг. праўда. 1979. 25 мая; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 299; Прыходзька П. Крылатая песня // Звязда. 1979. 25 мая; Разанаў І. Паэт-песеннік // Наст. газ. 1979. 19 мая; Собаль В. З песняй па жыцці // Віцеб. рабочы. 1979. 23 мая; Цітовіч Г. З песняю ў жыццё // Полымя. 1974. № 5; Цішчанка І. Жыццё песні // Маладосць. 1977. № 9; Шымук В. Звіні, мілагучная песня! // Вяч. Мінск. 1974. 23 мая; Эвентаў А. Папулярны песеннік // Наст. газ. 1970. 24 кастр.; Яго ж. У песні ёсць крылы // Вяч. Мінск. 1970. 9 чэрв.; Яўсееў Р. «Каб прыгожымі кветкамі цвіў...» // Звязда. 1974. 24 мая.

На рускай мове. Березкин Г. Песни, подхваченные народом // Сел. газ. 1974. 24 мая; Климентенко С. Человек со скрипкой // Там жа. 1978. 14 мая; Литвин А. Щедрый дар // Сов. Бел. 1979. 24 мая; Охрименко П. Песни Адама Русака // Там жа. 1955. 13 июля; Тищенко И. Жизнь песни // Неман. 1981. № 7; Эвентов А. «Будьте здоровы, живите богато... / Гродн. правда. 1970. 26 сент.; Яго ж. Песня Адама Русака // Сов. Каракалпакия. 1970. 23 сент.

2.4.

На беларускай мове. Ставер А. Дзве таполі: [Верш] // Ставер А. Ластаўкі перад дажджом. Мн., 1967.

3.1.

БДАМЛіМ Беларусі, ф. 14, воп. 1, спр. 1—73.

Я. А. Гарадніцкі.

РУСЕЦКІ АЛЯКСЕЙ

Русецкі [сапр. Бурдзялёў Аляксей Сцяпанавіч, да 1949 падпісваўся псеўд. А. Бурдзель; н. 21.11(4.12).1912, в. Студзянец Клімавіцкага пав. Магілёўскай губ., цяпер Касцюковіцкага р-на Магілёўскай вобл.], паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1947. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1983). Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1981, за зб. вершаў «Крокі сэрца»).

Яго прадзед быў прыгонны, дзед — непісьменны селянін. Бацька ж, Бурдзялёў Стэфан Ермалаевіч,— вясковы грамацей, шукальнік лепшай долі. Каб забяспечыць сям'ю, ён некалькі гадоў працаваў на шахтах Данбаса. Збіраў грошы, каб выехаць у Амерыку. Прастудзіўшыся ў шахце, прыехаў дамоў і доўга хварэў. Калі ачуняў, у пачатку першай сусветнай вайны, яго забралі ў апалчэнне. У 1914, смяротна паранены ў баі пад Варшавай, памёр у шпіталі. Маці, Шаўцова Таццяна Рыгораўна, з сынам, пасля атрымання весткі аб смерці мужа, вярнулася да сваіх бацькоў. Праз нейкі час маці выйшла замуж у другі раз. А. Бурдзялёў апынуўся ў вялікай беднай сям'і айчыма, дзе нярэдка ўзнікалі сваркі за скібку хлеба. Айчым судзіўся з дзедам Ермалаем (бацькаў бацька), каб адсудзіць частку зямлі і гаспадаркі, якія належалі ўнуку. Калі ў валасным судзе ў Аляксея спыталі, з кім ён хоча застацца, хлопчык адказаў: «Пайду да дзеда». Так вырашыўся яго лёс. Ён трапіў зноў у тую хату, дзе нарадзіўся. Апекуном жа яму прызначылі хроснага бацьку. Дзед, Бурдзялёў Ермалай Фёдаравіч, прыхільна ставіўся да ўнука. Дзве цёткі, вясёлыя дзяўчаты, шылі яму кашулі, а дзядзька Трафім, які наведваў у Касцюковічах школу 2-й ступені, вучыў пляменніка спяваць рэвалюцыйныя песні. Калі ўнук падрос, дапамагаў дзеду па гаспадарцы. У 1924 А. Бурдзялёў скончыў пачатковую школу ў мяст. Студзянец. Да гэтага часу ён ведаў на памяць многія вершы А. Пушкіна, М. Лермантава, А. Надсана, Я. Купалы, Я. Коласа, паэму «Тарас на Парнасе» і чытаў іх у клубе са сцэны. Пасля заканчэння пачатковай школы не вытрымаў экзаменаў у адзіную ў раёне Касцюковіцкую сямігодку і вырашыў стаць сельскім гаспадаром, восеньскімі вечарамі ўголас чытаючы дзеду і бабулі часопіс «Сам сабе аграном». У тую зіму А. Бурдзялёў шмат чытаў, часта хадзіў у клубную бібліятэку, пасябраваў з местачковым хлопцам, у якога была поўная шафа кніг: Ж. Верн, Р. Хагарт, М. Гогаль, А. Пушкін, Л. Талстой, падшыўкі «Нивы», выпускаў насценныя газеты, рыхтаваў спектаклі, вучыў арыфметыку, граматыку, геаграфію і нарэшце здаў уступныя экзамены ў Касцюковіцкую сямігодку. Удзельнічаў у школьным гуртку аматараў паэзіі, на занятках якога стала асабліва цікава, калі ў школу на працу прыехаў малады настаўнік паэт Я. Туміловіч. Вясной 1930, калі А. Бурдзялёў вучыўся ў 6-м класе, райком камсамола прапанаваў яму перайсці на курсы падрыхтоўкі для паступлення ў тэхнікум. За тры летнія месяцы ён асвоіў праграму 7-га класа і стаў студэнтам Аршанскага белпедтэхнікума. У адной групе з ім вучыліся Я. Якубоўскі, пазней вядомы маршал Савецкай Арміі, паэт Я. Васілеўскі. Праз год, калі іх курс перавялі на педкурсы, ён вырашыў паступаць у БДУ, але па парадзе дзядзькі Трафіма, які жыў у Маскве, паступіў у Маскоўскі зоаветэрынарны інстытут (1931). Жывучы ў Маскве, часта наведваў музеі, літаратурныя вечары і дыспуты, Беларускі клуб, дзе пад кіраўніцтвам кампазітара Н. Сакалоўскага праводзіў спеўкі беларускі хор, збіраліся літгурткоўцы, да якіх часта прыходзілі А. Зарыцкі, А. Жаўрук, А. Ушакоў, што вучыліся ў Маскве. Пасля заканчэння інстытута (1935) А. Бурдзялёва з дыпломам ветурача-бактэрыёлага камандзіравалі ва Узбекістан, дзе тры месяцы вандраваў па кішлаках Ферганскай даліны. У тым жа годзе прызваны ў Чырвоную Армію, служыў у кавалерыйскай дывізіі ў Смаленску, у Барысаве (1935—36). Пасля дэмабілізацыі працаваў у маскоўскім мікрабіялагічным інстытуце (1936—37), ездзіў па саўгасах Краснаярскага краю і Хакасіі. У студзені 1938 прыехаў у Мінск і працаваў загадчыкам бактэрыялагічнага аддзела абласной ветэрынарна-бактэрыялагічнай лабараторыі. У маі 1941 яго нечакана выклікалі на ваенныя зборы. Калі пачалася вайна, падаўся на Усход. Доўга быў у рэзервовых камандах у Калініне, Горкім і інш. У жніўні 1941 залічаны па спецыяльнасці ў штат лабараторыі Маскоўскай ваеннай акругі. Са студзеня 1942 на фронце. Служыў начальнікам палявой лабараторыі на Калінінскім, Заходнім, 3-ім Прыбалтыйскім франтах.

Дзень Перамогі сустрэў недалёка ад Рыгі. Напярэдадні вайны з Японіяй воінская часць, дзе ён служыў, накіравана ў Манголію. Праз раку Халхін-Гол, горны хрыбет Хінган прайшоў да Харбіна, Мукдэна і нарэшце — Порт-Артура, дзе праслужыў паўтара года. У Мінск вярнуўся ў 1947. Працаваў літкансультантам па паэзіі ў СП Беларусі (1947—51, 1961—67). У 1951—60 загадчык аддзела публіцыстыкі, старшы рэдактар (1973—80) часопіса «Беларусь». У 1967—73 намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Полымя». З 1973 персанальны пенсіянер рэспубліканскага значэння. У розныя гады абіраўся старшынёй секцыі паэзіі, старшынёй Бюро па прапагандзе літаратуры, членам праўлення і прыёмнай камісіі СП Беларусі, старшынёй праўлення Беларускага аддзялення Літфонду СССР, членам рэдкалегіі штогодніка «Дзень паэзіі».

З допісамі ў рэспубліканскім друку А. Русецкі пачаў выступаць у 1930. Пад першымі яго мастацкімі публікацыямі, пачынаючы з 1934, калі ў газеце «Літаратура і мастацтва» быў змешчаны верш «Другое спатканне», стаіць подпіс А. Бурдзель. Вершы, надрукаваныя ў 1949 у газеце «Літаратура і мастацтва» і часопісе «Полымя», падпісаны псеўданімам А. Русецкі. Першы зборнік паэзіі «У заўтрашні свет» (1951) і «Святло акон тваіх» (1959) з'явіліся яркай старонкай біяграфіі таго пакалення савецкіх людзей, над лёсам якіх толькі што адгрымела вайна: «Яшчэ мроіўся Одэр нам, шпілі і кірхі, як ішлі па Манчжурыі, ўзяўшы Хінган». Пазней А. Русецкі выдаў зборнікі паэзіі «Служба святла», «Зямля гаворыць зорам», «Позірк», «Хвала жыццю», кнігі выбранага «Усход і захад», «Два колеры жыцця» і інш. Некаторыя вершы паэта звязаны з яго ўражаннямі ад даваенных паездак па Ферганскай даліне («Фергана», «Сярод Ферганскай даліны», «У пустыні рыжай...» і інш.). Усведамленне адказнасці за лёс планеты, любоў да роднай зямлі, экалагічныя і многія іншыя праблемы сучаснасці асэнсоўваюцца ў філасофскім роздуме паэта, дзе на першым плане — «Яго Вялікасць Чалавек», чалавек як «сын бязмежнай матэрыі», як частка прыроды, адзінкавая праява пераемнасці жыццёвага вопыту ў непарыўным ланцугу людскіх пакаленняў — такі лейтматыў ліра-эпічных паэм А. Русецкага «Яго Вялікасць» (1964), «Маналог Зямлі» (1969), «Айкумена» (1981), «Хвала жыццю» (1984). У паэмах «Другі пачатак» (1958) і «Поле жыцця» (1974) лёс асобных людзей і праблемы сучаснасці разглядаюцца ў непарыўнай сувязі з падзеямі мінулай вайны. У паэме «Покліч» адлюстравана гераічная барацьба мінскіх падпольшчыкаў супраць фашысцкіх акупантаў. А. Русецкі пераклаў на беларускую мову творы ўкраінскіх, польскіх і рускіх паэтаў. Яго творы перакладзены на англійскую, армянскую, асецінскую, грузінскую, іспанскую, латышскую, літоўскую, малдаўскую, нямецкую, польскую, рускую, славацкую, таджыкскую, узбекскую, французскую, чувашскую і іншыя мовы.

Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі і двума Айчыннай вайны II ступені, медалямі, Ганаровымі Граматамі Вярхоўнага Савета Беларусі.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.1.

Усход і захад: Выбр. вершы і паэмы. Мн., 1962. Рэц.: Бойка У. Вецер веку // Мін. праўда. 1963. 19 студз.; Крышталь В. Залатыя россыпы паэзіі // Беларусь. 1963. № 5.; Стральцоў М. Душэўная думка паэта // Полымя. 1963. № 9.

Вершы і паэма «Яго Вялікасць». Мн., 1969. (Б-ка беларус. паэзіі). Рэц.: Березкин Г. Вначале было дело... // Дружба народов. 1970. № 11; Бярозкін Р. Пра лірыку фізікі // ЛіМ. 1969. 4 крас.; Кацюшын М. Крэда паэта // Мін. праўда. 1969. 3 вер.

Два колеры жыцця: Выбранае // Мн., 1973. Рэц.: Свірка Ю. На службе святла // Полымя. 1973. № 11.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1982. Рэц.: Камейша К. За цябе, Айкумена, трывога // ЛіМ. 1982. 3 снеж.

Айкумена: Выбр. вершы і паэмы. Мн., 1992.

1.2.

У заўтрашні свет: Вершы: Мн., 1951. Рэц.: Мікалаеў К. У заўтрашні свет // Беларусь. 1951. № 11.

Святло акон тваіх: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: Скапараў І. Паэзія, сугучная часу // Беларусь. 1960. № 3.

Яго Вялікасць: Паэма. Мн., 1965. Рэц.: Бялевіч А. Яго Вялікасць — Чалавек // Звязда. 1966. 10 чэрв.; Сідарэвіч А. Паэма высокіх думак // ЛіМ. 1965. 16 ліст.; Стральцоў М. Лірыка заваёўвае паэму // Полымя. 1965. № 7.

Служба святла: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Бурьян Б. Поиск незамутненного тепла // Сов. Бел. 1968. 19 марта; Вярцінскі А. Ды сіла ёсць красы інакшай // ЛіМ. 1968. 2 лют.; Кацюшын М. Святло чалавечай дабраты // Звязда. 1969. 21 вер.; Шаховіч М. Служба паэзіі // Вяч. Мінск. 1969. 3 ліст.

Зямля гаворыць зорам: Паэмы і вершы. Мн., 1971. Рэц.: Гаўрусёў С. Алгебра гармоніі // ЛіМ. 1971. 1 кастр.; Хведаровіч М. «Наша доля — і штурмы, і маршы...» // Вяч. Мінск. 1971. 4 студз.

Позірк: Вершы і паэмы. Мн., 1977. Рэц.: Арочка М. Шырокае поле паэта // Полымя. 1978. № 5; Бур'ян Б. Куды радок пакліча // ЛіМ. 1978. 27 студз.; Марціновіч А. Засведчана сумленнем // Звязда. 1978. 5 вер.

Паэмы. Мн., 1979. Рэц.: Гніламёдаў У. Формула быцця // ЛіМ. 1979. 5 кастр.

Крокі сэрца: Вершы. Мн., 1980. Рэц.: Кабаковіч А. Усхожае зерне слова // Полымя. 1982. № 1; Марціновіч А. Акрыленасць душы // Беларусь. 1981. № 2; Ярац В. Суладдзе роздуму і сэрца // ЛіМ. 1981. 23 студз.

Ісці да чалавека: Літаратурныя партрэты. Мн., 1987.

Хвала жыццю: Кніга паэзіі. Мн., 1987.

1.3.

1934. Другое спатканне: [Верш] // ЛіМ. 31 сак. / Пад псеўд. А. Бурдзель.

1936. Спадчына; Мой антыпод; Іпрыт: [Вершы] // Аднагодкі. Мн. / Пад псеўд. А. Бурдзель; Песня: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 12 / Пад псеўд. А. Бурдзель.

1937. Дутарыст: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 1 / Пад псеўд. А. Бурдзель; У дарозе: [Верш] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. А. Бурдзель.

1938. «Глядзеў на Нёман я ўчора...»: [Верш] // ЛіМ. 11 ліп. / Пад псеўд. А. Бурдзель; Чалавек і зярно: [Верш] // Там жа. 6 вер. / Пад псеўд. А. Бурдзель.

1941. Мора; Гарадок; Воўк: [Вершы] // ЛіМ. 5 сак. / Пад псеўд. А. Бурдзель.

1945. «Я тое зноў бачыў мора...»: [Верш] // Беларусь. № 2 / Пад псеўд. А. Бурдзель.

1946. Май: [Верш] // Беларусь. № 2 / Пад псеўд. А. Бурдзель; Спакойнай ночы, мора...: [Верш] // Там жа. № 5—6 / Пад псеўд. А. Бурдзель.

1947. Кітайскія мініяцюры: Падзяка; Бажніца; Штукар; Сцяг; Зноў на чужыну: [Вершы] // Полымя. № 10 / Пад псеўд. А. Бурдзель; Увечары; Карабель: [Вершы] // ЛіМ. 26 ліп. / Пад псеўд. А. Бурдзель; Гаворыць Масква: [Верш] // Там жа. 13 вер. / Пад псеўд. А. Бурдзель.

1948. Натхненне: [Верш] // Полымя. № 8 / Пад псеўд. А. Бурдзель; Раскрыць вобраз станоўчага героя // ЛіМ. 10 крас. / Пад псеўд. А. Бурдзель / Сааўт. А. Бялевіч; На радзіму: [Верш] // Там жа. 19 чэрв. / Пад псеўд. А. Бурдзель.

1949. Ад'езд: [Верш] // Бел. сав. паэзія. Мн. / Пад псеўд. А. Бурдзель; Дубы: [Верш] // Полымя. № 7; Балада пра зоры: [Верш] // ЛіМ. 26 сак.; Самаахвярнае служэнне Радзіме // Там жа. 7 мая; Маладое папаўненне // Там жа. 21 мая; Кароткая ў вас памяць, таварышы шэфы! // Там жа. 6 жн. / Сааўт. А. Есакоў; Кітайскім сябрам: [Вершы] // Там жа. 8 кастр.; Перамога кітайскага народа // Там жа. 22 кастр.

1950. Кітайскім сябрам; Натхненне; Дубы; Апостал вайны; Мой антыпод: [Вершы] // На варце міру. Мн.; У заўтрашні свет: [Верш] // Беларусь. № 9; Апостал вайны: [Верш] // Полымя. № 8; Воляю народа: [Верш] // ЛіМ. 11 сак.; Маякоўскаму: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Глыбей раскрываць тэму // Там жа. 5 жн.; Першы трактар: [Верш] // Там жа. 30 снеж.

1951. Ленін: [Верш] // Полымя. № 1; Старонка аб першай кнізе: / Рэц. на кн.: Бачыла А. Подых вясны. Мн., 1950 // ЛіМ. 3 сак.; Першыя творы: (Па старонках абласных газет) // Там жа. 1 вер.; Прысуд вайне: [Верш] // Там жа. 8 снеж.

1952. Свет камунізма: [Верш] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Дубы: [Верш] // Мастацкае слова. Мн.; Калгас «Чырвоны Бор»: Апавяданне вершам; «Уночы сёння вішні расцвілі...»: [Верш] // Беларусь. № 4; Карэя: [Верш] // Полымя. № 3.

1953. Мітынг на шляху: Паэма // Беларусь. № 1; Наш горад; Мой даўні таварыш: [Вершы] // Там жа. № 9; Чырвонагвардзеец; Змаганне ідзе за жыццё: [Вершы] // Полымя. № 5; У асеннім садзе: Нарыс // Там жа. № 11; Аб дзейнасці паэтычнага слова: [Рэц. на кн. Астрэйка А. Зямля мая. Мн., 1952] // ЛіМ. 31 студз.; Наша вясна: [Верш] // Там жа. 1 мая.

1954. У Маскву; Каля Крамля; На світанні: [Вершы] // Беларусь. № 6; Брыгадзірава дачка: [Паэма] // Там жа. № 10; Некаторыя знаёмыя: Эпіграмы // Там жа. № 11.

1955. Настаўнікі; Сіняе мора; Цішыня; Увосень: [Вершы] // Беларусь. № 2; «Дазнаецца сам...»: [Верш] // Там жа. № 4; З думкай пра людзей: Нарыс // Там жа. № 7; Па дарозе ў Капыль: Нарыс // Там жа. № 9; Балотны скарб: Нарыс // Там жа. № 12; Вецер XX стагоддзя: [Верш] // Полымя. № 6; Найлепшыя лекі: [Верш] // Звязда. 18 вер.

1956. На старых дарогах: (Урывак з паэмы) // Беларусь. № 6; «На пятым паверсе жыву...»: [Верш] // ЛіМ. 13 кастр.

1957. З намі ідзе твой верш // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; Чырвонагвардзеец: [Верш] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.

1958. Другі пачатак: Паэма // Полымя. № 10; Па слядах юнацтва: Раздзел з паэмы «Другі пачатак» // ЛіМ. 8 кастр.

1959. Жнівень: [Верш] // Беларусь. № 7; Цуды тэхнікі: [Верш] // Там жа. № 11; Прадвесце: [Верш] // Маладосць. № 11.

1960. Веліч Леніна; Порах: [Вершы] // Беларусь. № 5; Случчына: [Верш] // Там жа. № 9; Голас Радзімы. № 74; Неспакойнае сэрца: Нарыс // Беларусь. № 11; Бор; Лівень: [Вершы] // Полымя. № 1; Каракумская легенда: [Верш] // Там жа. № 7; Крытык павінен быць аб'ектыўным // ЛіМ. 6 студз.

1961. Мора; Воўк; Пустацвет; Хмурынка; Спакойнай ночы, мора! Май; Кітайскія мініяцюры: (Кумірня; Штукар; Бацька і сын; Сцяг); Ад'езд; Дубы; Цішыня; Вецер XX стагоддзя; Жнівень; «У белым-белым ты ў закутак мой...»; Бор; Порах: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн., Т. 3; Творчасць; [Нарыс] // Людзі Прыдняпроўя. Мн.; Яго Вялікасць Чалавек: З паэмы // Беларусь. № 8.

1962. Порах: [Верш] // Голас сэрца. Мн.; Вечны гадзіннік і колеры жыцця: [Верш] // Маладосць. № 12.

1963. Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Цішыня: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1964. Яго Вялікасць: Паэма // Полымя. № 6—7. Рэц.: Бярозкін Р. Я рэвалюцыяй з маленства жыў... // ЛіМ. 1964. 24 ліп.; Вецер часу: [Верш] // Звязда. 3 ліп.; Ля станцыі, названай «Камунары»: Урывак з паэмы «Яго Вялікасць» // ЛіМ. 21 крас.

1965. «Дзе араў я і сеяў...»; «Асенні сівер свішча ў вокны...»; З юнацкага дзённіка: [Вершы] // Дзень паэзіі-65. Мн.; «У памяці, нібы на фотаплёнцы...»; «За каласамі, за жытнім полем...»; «Я баюся гасцініцы...»: [Вершы] // Беларусь. № 11; Муза ў белым халаце; Адкрыццё; «Год спакойнага сонца...»; «А мне б...»; Нейтрына; Крышталь; Красавік: [Вершы] // Полымя. № 8. Рэц.: Марчанка С. Спадарожнікі сэрца // ЛіМ. 1965. 24 вер.; З новай кнігі: «У памяці, нібы на фотаплёнцы...»; «Я баюся гасцініцы...»; «За каласамі, за жытнім полем...»: [Вершы] // Маг. праўда. 13 кастр.

1966. У зоне цішыні; Землетрасенне; Фергана; Куст; Сярод Ферганскае даліны: [Вершы] // Беларусь. № 11; З кнігі «Служба святла»: [Вершы] // Полымя. № 6; «Мне б кнігу напісаць...»; Курортная восень: [Вершы] // ЛіМ. 7 чэрв.; У зоне цішыні: [Верш] // Там жа. 4 ліст.

1967. Аб Мінску: З паэмы «Другі пачатак» // Горад і годы. Мн.; «Бурай ляцеў вецер часу...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Полымя. № 10; Фергана; Сярод Ферганскае даліны; «У пустыні...»: [Вершы] // Узбекістану. Мн.; Навука і паэзія: [Рэц. на кн. Ласкоў И. Стихия. Мн., 1966] // Полымя. № 1; На дасягнутай вышыні: [Рэц. на кн.: Гаўрусёў С. Ураган. Мн., 1966] // Там жа. № 3; Ленін у Мінску; Прыгаданае; «Тупаціць аўтамабільны статак...»; Крыж; «У пустыні рыжай, у Кызылкумах...»; Праводзь мяне, сонейка!; «Мне разгадаць бы вечнасці сакрэт...»; «Абляпіўшы асфальт...»; «Калі вясна свой шлях намацае...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Фергана: [Верш] // Знамя юности. 1 июня.

1968. Цішыня: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; На пачатку: З паэмы // Беларусь. № 9; Кніга свайго лёсу: [Рэц. на кн.: Аўрамчык М. Універсітэцкі гарадок. Мн., 1967] // Полымя. № 3; Паліграфкамбінат ці склад рукапісаў?: Пісьмо ў рэдакцыю // ЛіМ. 23 студз. / У сааўт.

1969. Маналог зямлі: Паэма // Полымя. № 10; Слаўся, чырвань жыцця!; З паэмы «Маналог Зямлі». // ЛіМ. 5 вер.

1970. «Гэта сцверджана...»; «Край сяла — ля хаты клён ды ліпа...»; Дажджы; Касі, каса...; «Глухі пад вокнамі гародчык...»; «На агалелым голлі чорным...»: [Вершы] // Полымя. № 5; Тэхнасфера; «Маладосць не бульварнай дарожкай...»; Смерць акадэміка П.; «І шэпт у ночы таямнічай...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Гэта сцверджана: [Верш] // Сел. газ. 15 дек.

1971. «Каралі цяжкою мы карай...»; «Скончаны былі на тым дэбаты...»; «Я схіліўся ў лесе пад ялінай...»; Вядзьмарка; «Як мне ўцяміць з'яву гэту, слова?..»; «З люстэркам...»; Стрыжы: [Вершы] // Полымя. № 3; Ода колу; «Пра жыццё, пра наш класавы гнеў...»; «Колісь горда свой працоўны род...»; Спрадвечнае; «Дзень веснавы абсыпаў на стале...»; «Першы сон ужо таполі сняць...»; «Сад вясёлы майго маленства...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Гэта сцверджана...: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Касі, каса...; «Край сяла...»: [Вершы] // Мін. праўда. 30 сак.; «Гаснуць зоры ў подыху світання...»; Цішыня; «У белым-белым ты ў закутак мой...»; «Жвір на следзе тваім...»; Натхненне; «Уночы сёння вішні расцвілі...»: [Вершы] // Ніва. 7 ліст.

1972. Ленін у Мінску (15 ліпеня 1900 года); Прадвесце: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Пустацвет; «У белым-белым...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Аб вялікай Радзіме; Роздум; «Я цябе калісь уявіў...»; «Няўтоленых, мабыць, вачэй наіўнасць...»: [Вершы] // Полымя. № 6; Часопісу «Полымя» — 50. // Работніца і сялянка. № 12; Цішыня: [Верш] // Родная прырода. № 4; Наш госць — часопіс «Полымя» // Маг. праўда. 21 кастр.; У вялікай дарозе // Мін. праўда. 10 снеж.; Радок, падказаны жыццём: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Шыханцоў // Чырв. змена. 3 снеж.

1973. Сярод Ферганскае даліны: [Верш] // Братэрства. Мн.; «Няўтоленых, мабыць, вачэй наіўнасць...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; З намі ідзе твой верш // Чырв. змена. 19 ліп.

1974. Зямля; Вёска: [Вершы] // Беларусь. № 6.

1975. Знішчальнік: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Агню насустрач: З паэмы // Беларусь. № 7; Поле жыцця: Паэма // Полымя. № 1; Хмурынка: [Верш] // Там жа. № 5.

1976. Ленін у Мінску; Нейтрына; «Мне разгадаць бы вечнасці сакрэт...»: [Вершы]; З паэмы «Яго Вялікасць» // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Касі, каса...; Спрадвечнае; «У пустыні рыжай...» [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Позірк: [Верш] // Беларусь. № 3; Вогненны рэйд; «Не паверу прарокам...»; Ветах: [Вершы] // Там жа. № 7; Покліч: Паэма // Полымя. № 5.

1977. Лісцё залацее; «Што абяцае сонца...»; Галька; Кветкі Карадага: [Вершы] // Беларусь. № 9; Зраднёныя з агнём: [Верш] // Там жа. № 10; Пункт гледжання; Лондан, 1875 год; Увасоблены ў бронзе; Франтавому другу; «Беластволы самотны гаёк...»; «Грай, неба...»; Дзіва; «Ты абуджаеш позіркам сваім...»; «Узрушаны марскія нетры...»; Максім Багдановіч: [Вершы] // Полымя. № 4; Бяроза: [Верш] // Там жа. № 10; Крокі Кастрычніка: Год 1929 // ЛіМ. 13 мая.

1978. «Беластволы самотны гаёк...»; Аб вялікай Радзіме; Сярод Ферганскае даліны; «У белым-белым ты ў закутак мой...»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Увасоблены ў бронзе: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Яе імем: [Верш] // Дзень паэзіі-78. Мн.; Маналог Зямлі: (Урывак з паэмы) // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Яго Вялікасць: Урывак з паэмы // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; «Аўрора»; «Я абнаўляюся штодзённа...»; Вершы, верлібры...; З Брэсцкай легенды; З рук чалавечых; «Імчацца няхай электрычкі шалёна...»; «Ноч...»; «Усё на цэлы век...»; Рэнегат; Сонечная; «Як вэлюм сарваны...»; «Я з табою свята прычакаў...»; «Усё знаёма...»; «І лета не згледзелі...»: [Вершы] // Полымя. № 11; «Усё знаёма...: [Верш] // Ніва. 24—31 снеж.

1979. Аб вялікай Радзіме: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Першы рэдактар: Да 80-годдзя з дня нар. Ільі Гурскага // Беларусь. № 4; Юнацтва маршала // Маладосць. № 2; «Калматы вецер...»; «І на Марсе тыя ж камяні...»; «На ўзлессі пагасае дзень...»: [Вершы] // Полымя. № 10; «Заўжды гучыць не пустаслоўна...»; Язычнік; «Грэбля, млын і над вадою мосцік...»; Фатаграфіі; У бары над Балтыкай і Кветкі; «Ні словам, ні рухам рукі...»; Гараджанка; Памяці Аркадзя Куляшова; «Мутны снежань беларускі...»; Каралішчавічы; «У кут бацькоўскі зацішны лясны...»; Аптымістычны верш: [Вершы] // Там жа. № 11; Дзяржаўнай думкаю жывем: [Верш] // ЛіМ. 5 студз.

1980. Яго Вялікасць: (Урывак з паэмы) // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Крокі сэрца; Ідэал; «Слава табе, родная зямля...»; «І ў горкай, зганенай асіны...»; Вясковая ластаўка; Удзячны будзь; Шчасце; «Май, хворы на спёку, забыўся на росы...»: [Вершы] // Полымя. № 7.

1981. Адзнака і абавязак // ЛіМ. 20 сак. / Сааўт. А. Асіпенка.

1982. Аб вялікай Радзіме; Сярод Ферганскае даліны: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; «Дзень веснавы абсыпаў на стале...»: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Айкумена: Паэма // Полымя. № 10: Вера ў розум дабрыні: Урывак з паэмы «Айкумена» / ЛіМ. 22 студз.

1983. Позірк; Аб вялікай Радзіме: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Другу на развітанне // ЛіМ. 7 студз.; Пасланне спакойным паэтам; «Настане ранак, дзень міне...»; «Завязаўшы хустку сваю стрэшкай...»; «Цішыню транслiруюць хвоі...»; «Ці ж праўду ты сказаў, Макіявелі?...»; «Высакародны рыцар, Дон Жуан...»; «Заўчасна звоніць пад нагой званец...»; «Ялта спіць, сабакі нудна брэшуць...»: [Вершы] // Там жа. 18 лют.; Грамадзянін Верш; «Студзень сорак другога..»; «За Курыламі»; Прывід. «Асеннім ранкам...»: [Вершы] // Там жа. 7 кастр.

1984. Наступ: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; Хмурынка: [Верш] // Ля Вечнага агню. Харкаў; Мн.; Зямля бацькоў; «Бяромся ранкам за гантэлі...»; «Так было б...»; «А ўсё тая ж чаромха...»: [Вершы] // Беларусь. № 2; Наступ: [Верш] // Маладосць. № 6; Працяг размовы: [Рэц. на кн. Законнікаў С. «Вера, Надзея, Любоў». Мн., 1983] // Звязда. 26 крас.; Хлопцы апошняй вайны // ЛіМ. 3 лют.; Мне ўсё чулася Масква; З нашай біяграфіі; Праметэй; Згадкі; «Дарма ўглядаешся ў каханне...»; «Вясна, вясна...»: [Вершы] // Там жа. 2 ліст.

1985. Слова роздуму // У паходзе. Мн.; Першы рэдактар // Успаміны пра Ілью Гурскага. Мн.; Хвала жыццю: Паэма // Маладосць. № 2; Пад уважлівым позіркам Радзімы // Там жа. № 9; «Слава табе, родная зямля...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 7; З'яднаем думкі і рукі; Сумленне; Слава; Пчолы; Песні: [Вершы] // ЛіМ. 14 чэрв.; Восені званы; «Ёсць раскоша — не пытаць ні ў кога...»; «Начная цішыня звініць...»; Рэтра; Снег; З навагодняга; Лыжня; «Я — мужыцкі сын і радаслоўная...»: [Вершы] // Там жа. 27 снеж.

1.4.

Дончанка А. Юрка Васюта: Аповесць / З укр. Мн., 1953.

1952. Ткачэнка В. На высечцы лесу; Упенік М. «Я тут не госць...»; «У музеі Краснадона...» [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн.; Хікмет Н. Полю Робсану: [Верш] / З турэц.; Бранеўскі У. З паэмы аб Сталіне: / З пол.; Ай Цын. З паэмы «У абарону міру» / З кіт. // Беларусь. № 5.

1955. Міцкевіч А. Песня; Літоўская песня аб Кейстутавым кані: [Вершы] / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; Беларусь. № 11; Міцкевіч А. Песня: [Верш] / З пол. // Мін. праўда. 26 ліст.

1957. Швец В. Берлінскі вечар; Слова: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі: 1957. Мн.; Яго ж. Берлінскі вечар: [Верш] / З укр. // Беларусь. № 6; Ткач Д. Белая лілея: Эцюд / З укр. // Полымя. № 6; Швец В. Слова: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 1 чэрв.

1971. Някрасаў М. Душна! без волі — панура...»; «Неўзабаве з жыццём развітанне...»: [Вершы] / З рус. // Някрасаў М. Лірыка. Мн.; Яго ж. Роздум ля параднага пад'езда; «Душна! без волі панура...»; «Неўзабаве з жыццём развітанне...»: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 19 ліст.

1972. Упэнік М. Ленін: [Верш] / З укр. // Полымя. № 12.

1974. Упэнік М. «На мяне — агонь!..»: [Верш] / З укр. // Беларусь. № 5.

1975. Упэнік М. Роднаму гораду; З «Краснадонскага сшытка»; «На мяне — агонь!..»; «Не веліч бронзы і граніту...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн., 1975. Т. 1.

1984. Упэнік М. Роднаму гораду: [Верш] // Ля Вечнага агню. Харкаў. Мн.

1.5.

На англійскую мову. Lift Up Your Eyes / Transl. J. Wallace // Soviet Literature. 1962. N 8; May; Year of the Quiet Sun; The giscovery; Muse in a white Aoat / Transl. V. Rich // Like Water, Like Fire. London, 1971; Powder Barrel: Revelation; April; Skylark; Zone of Silence / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. n. Poetry. M., 1976; April / Transl. W. May // Soviet Literature. 1983. N 3.

На армянскую мову. Дубы: [Верш] / Пер. А. Варданян // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На асецінскую мову. Рох ницы кэны; Апрель; Сабыр Эрдзы хъэбысы / Л. Харебаты тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На венгерскую мову. [Вершы] // Szovjet Irodalom. 1984. N 2.

На грузінскую мову. Уначы сёння вішні расцвілі...: [Верш] / Пер. Д. Івардава // Беларуская савецкая паэзія. Тбілісі, 1967; Выбух: [Верш] / Пер. Д. Івардава // Ахалгазрда камуністы. 1976. 19 кастр.; У зоне цішыні; Міма прайшла...; Тупаціць аўтамабільны статак: [Вершы] / Пер. Б. Харомаўлі // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На іспанскую мову. April / Trad. C. Sherman // Literatura Sovietica. 1983. N 3.

На канада мову [Верш] / Пер. Б. Хінгамірэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На латышскую мову. Neaizmirstamais lietus; Paredzējums; Kirši zied / Atdz. J. Osmanis // Baltkrievijas priede. Rīgā, 1960; Paredzējums / Atdz. J. Osmanis // Lit. un Māksla. 1960. 27. aug.; Svīres; Raganina / Atdz. H. Gālinš // Karogs. 1972. Nr 4; Aprīlis; «Saulei mierīgs šis gads... Bet sirdij...»; «Man viesnīcas netīk...»; Atklājums; Cīrulis; / Atdz. V. Līvzemnieks // Sālsmaize. Rīgā, 1974; Cīrulis «Saulie mierīgs šis gads...»; Atklājums / Atdz. V. Līvzemnieks // Lit. un Māksla. 1974. 19 okt.

На літоўскую мову. I Tevyne; Gegužis; Ikvepimas; Ažuolai; Balade apie žvaigždes / Vert. V. Bložе // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; «Paskendo šianakt vyšnios žieduose...»; Tyluma; Brekštant; Rudeni / Vert. K. Inčiura // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958.

На малдаўскую мову. Зона лиништий; Дескоперире; «Треку о фатэ фаца мя...»: [Вершы] / Трад. А. Гужел // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Треку о фатэ н фаца мя!!! / Трад. А. Гужел // Констелацие де инимь. Кишинэу, 1976.

На нямецкую мову. April / Übers. J. Warkentin // Sowjetliteratur. 1983. N. 3.

На польскую мову. Przepowiednia / Tł. J. Osinski // Lit. Radz. 1962. Nr 8; Wilk / Tł. M. J. Kononowicz // Zycie i Mysl. 1970. Nr 4; Wilk; Miasteczko / Tł. M. J. Kononowicz // Wiersze białoruskie. Lódz, 1971; Cisza / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1974. Nr 9.

На рускую мову. Его Величество: Поэма / Пер. Н. Кислик. М., 1967;

Служба света: Стихи / Пер. Н. Кислик. М., 1982. Рэц.: Бурьян Б. Продиктовано сердцем // Сов. Бел. 1983. 31 марта; Городницкий Е. Спектр света // Неман. 1983. № 1.

«Давно за морем родимым...»: [Верш] / Пер. К. Арсеньев, С. Мар // Молодая гвардия. М., 1948; / Пад псеўд. А. Бурдзель; Китайские миниатюры: Благодарность; Божница; Фокусник; Отец и сын; Стяг / Пер. Д. Ковалев // Сов. Отчизна. 1948. № 4 / Пад псеўд. А. Бурдзель; Май / Пер. Б. Иринин; Дубы / Пер. П. Дружинин; Друзьям в Китае / Пер. Н. Вольпин: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Вдохновение / Пер. А. Островский; Дубы / Пер. Н. Браун; В счастье и в горе / Пер. Л. Хаустов; Сегодня ночью вишни расцвели / Пер. М. Комиссарова; У берегов Цусимы / Пер. В. Рождественский; Нашим друзьям / Пер. В. Лифшиц: [Вершы] // Молодая Беларусь. М., 1952; Мир коммунизма: [Верш] / Пер. Г. Семенов // От всего сердца. Мн., 1953; В Москву: [Верш] / Пер. К. Марков // Сов. Отчизна. 1954. № 5; Ветер XX столетья: [Верш] / Пер. К. Титов // Там жа. 1957. № 3; Красногвардеец: [Верш] / Пер. А. Шарапов // Во славу Родины. 1960. 20 февр.; Чудеса техники: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1960. 9 февр.; Предвестье: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Там жа. 1960. 14 февр.; Красногвардеец: [Верш] // Сов. Бел. 1960. 1 мая; Хорошо быть с людьми!; Предвестие: [Вершы] / Пер. К. Титов // Там жа. 1962. 23 дек.; Щедрый свет: Отрывок из поэмы «Его Величество» // Там жа. 1964. 6 нояб.; Его Величество: [Паэма] / Пер. Н. Кислик // Неман. 1965. № 3; Апрель: [Верш] / Пер. В. Рождественский // Звезда. 1966. № 8; Муза в белом халате; Открытие; «Год спокойного солнца...»; Апрель: [Вершы] // Звезда Востока. 1966. № 4; «Сегодня ночью вишни расцвели...» [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Поэты Белоруссии. М., 1967; Стихи товарищей // Неман. 1967. № 7; Красногвардеец: [Верш] / Пер. Н. Кислик; Лес у дороги / Пер. Ф. Мурашко: [Вершы] // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Из книги «Служба света»: [Вершы]: Открытие; «Мне разгадать бы...»; «У памяти на прочной фотопленке...»; / Пер. Н. Кислик; «Год спокойного солнца...» / Пер. И. Ласков // Неман. 1968. № 8; Ленин в Минске: [Верш] / Пер. П. Кобзаревский // Веч. Минск. 1968. 17 окт.; Из поэмы «Его Величество»; Открытие; «Мне разгадать бы...»; «У памяти на прочной фотопленке...»; «Год спокойного солнца...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Ветви. Мн., 1969; «Сегодня ночью вишни расцвели...»: [Верш] / Пер. М. Комиссарова // Пою мое Отечество. М., 1969. Т. 1; Ленин в Минске (15 июля 1900 года); На пароходе: [Вершы] / Пер. А. Данильченко, И. Василевский // Неман. 1969. № 4; Книга: [Верш] / Пер. М. Плотников // Во славу Родины. 1969. 12 окт.; Из книги стихов «Служба света»: «За колосами, за хлебным полем...»; Служба света; «Мне разгадать бы вечности секрет...» / Пер. Б. Ганкин // Знамя юности. 1969. 3 окт.; У порога родного: [Верш] // Сел. газ. 1970. 31 мая; Ленин в Минске; Грузовиков несется стадо: [Вершы] / Пер. П. Кобзаревский // Кобзаревский П. Говорят мои друзья. Мн., 1971; «В звоне кос, в песне жниц...»; Ода колесу; Стрижи; «Слово, как понять мне эту тайну?..»; Колдунья; «Красивой, с профилем мадонны...»; «Я склонился над страной старинной...»; «Карали тяжелою карой...»: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст, Ю. Лакербай // Неман. 1972. № 1; Расцветает и крепнет наш братский союз: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Во славу Родины. 1972. 2 апр.; «Мне разгадать бы вечности секрет...»; Из поэмы «Его Величество»; «Год спокойного солнца...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Избранное. Мн., 1975; «Топает табун автомобилей...»; Порох; «Сегодня ночью вишни расцвели...»; Жаворонок: [Вершы] / Пер. Н. Старшинов // Поэзия: Альманах. М., 1975. Вып. 14; Светит людям: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1975. Июнь, спец. вып.; Земля: Из поэмы «Поле жизни» / Пер. Б. Спринчан // Там жа. 1975. 10 дек.; Земля: Из поэмы «Поле жизни» / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1976. № 2; «Год спокоиного солнца...»; Открытие: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Шестьдесят лет советской поэзии: В 4 т. М., 1977. Т. 3; Подвиг солдата: [Верш] // Сов. Крым. 1977. 9 мая; Тишина: [Верш] / Пер. Ю. Кушак // Земля с лазурными очами. М., 1979; Порох; «Топает табун автомобилей...»; Жаворонок: [Вершы] // Старшинов Н. Поле жизни. М., 1979; «Ночь, дорога, светлый шорох...»; «На век, на целый век...»; «Не поверю пророкам...»; «Дожил я с тобой до торжества...»; «Белорусское предзимье...»; «Юный Месяц — дужка справа»; Лохматый ветер...»; «Тревожной чередой летят...»; Фронтовому другу; «Ничего уж больше не случается...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик, И. Василевский // Неман. 1979. № 10; «Год спокойного солнца...»; «А мне бы...»; Воплощенный в бронзе; Фронтовому другу: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Светит людям: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Латвия. 1981. 29 дек.; «На век, на целый век...»; «Год спокойного солнца...»; «Когда весна наладит рации...»; «Ничего уж больше не случается...»; «Дожил я с тобой...»; «Не оглянулись...»; «Клён да липа...»; «В родной уголок...»; Фергана; Чуст; Проводи меня, солнышко; «Топает с мычаньем автостадо...»; Из рук человечьих: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; Державной думою живешь: [Вершы] / Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1982. № 12; «Ничего уж больше не случается...»: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Лит. Россия. 1982. 12 марта; Идеал; «Раздумье...»; «...И на Марсе камни те ж точь-в-точь...» [Вершы] // Сов. Бел. 1982. 17 июня; Из брестской легенды; «Юность! Нет, не садовой дорожкой...» / Пер. С. Ботвинник; Апрель / Пер. В. Рождественский; «Вся в беломбелом в угол мой глухой...»; «Лохматый ветер — оратай моря...» / Пер. С. Ботвинник: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Наступление [Верш] / Пер. Н. Старшинов // Венок славы. В 12 т. М., 1985. Т. 7; Наступление: [Верш] / Пер. Н. Старшинов // Наш современник. 1985. № 8.

На славацкую мову. Skovránok; «Chom vediet' ...»; V aleji čiernej, okmásanej / Prel. J. Andričik // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На таджыкскую мову. Балутхо; Май: [Вершы] / Тарч. Ш. Нодир. // Армугони дусти. Душанбе. 1965.

На узбекскую мову. Порох; Нишона: [Вершы] Х. Хўжаев тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент. 1962; Кайтиш: [Верш] // Ёш ленинчи. 1967. 4 июня.

На ўкраінскую мову. Китайським друзьям: [Верш] / Пер. Ю. Назаренко // Наддніпр. правда. 1951. 17 січ.; Вітер двадцятого століття / Пер. Б. Степанюк; «Вночі сьогодні вишні розцвіли...» / Пер. В. Лагоди: [Вершы] // Пісні з Білорусі. К., 1957; Море; Хмаринка; Травень; Від'їзд; Дубы; «Вночі сьогодні вишні розцвіли...»; Ліс; Порох; Муза в білому халаті; «Рік спокійного сонця...»; Ленін у Мінську (15 липня 1900 року); «Мені б одне збачнуть...»: [Вершы] / Пер. Ю. Петренко, Д. Паламарчук, В. Лагода // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Хмаринка: [Верш] / Пер. Ю. Петренко // Ля Вечнага агню. Харкаў. Мн., 1984.

На французскую мову. La mer; Le bois; La poudre // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

На чувашскую мову. Брест легендинчен; «Шапшура тумпала...»; «кавак йыхравса...» / П. Афанасьев кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар. 1985. 1985.

1.6.

Тычына П. Выбр. творы: Мн., 1954 / Рэд. перакл.

2.3.

Азгур З. З чалавечым абавязкам сугучны // Звязда. 1985. 19 вер.; Аляксею Русецкаму — 70 // ЛіМ. 1982. 3 снеж.; Арочка М. Беларуская савецкая паэма. Мн., 1979. С. 282—286, 295—296; Яго ж. Зямля, асвечаная любоўю // ЛіМ. 1972. 13 крас.; Яго ж. Пазначана часам // Полымя. 1972. № 3; Яго ж. Саюз часу і майстэрства. Мн., 1981; Барсток М. Адзінства і разнастайнасць сучаснай беларускай паэзіі. Мн., 1973; Яго ж. Паэма // Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970. С. 156—158; Бачыла А. «А мары, як чайкі, на свой маяк імкнуцца...» // Бачыла А. Крыло неспакою. Мн., 1985; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980; С. 98—103; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 71, 93; Бураўкін Г. Больш патрабавальнасці. // ЛіМ. 1953. 28 лют.; Бур'ян Б. Публіцыстыка ці рыторыка? // Там жа. 1953. 31 кастр.; Бярозкін Р. Чалавек і яго справа: Адкрыты ліст Аляксею Русецкаму // Бярозкін Р. Спадарожніца часу. Мн., 1961; Варно У. Размова была не пра галоўнае // ЛіМ. 1960. 27 студз.; Вялюгін А. Вершы. Вёсны. Вернасць // Там жа. 1962. 4 снеж.; Вярцінскі А. Ды сіла ёсць красы інакшай... // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Гаўрусёў С. Дакладнасць думак і настрояў // ЛіМ. 1965. 19 ліст.; Герцовіч Я. Прыкметы часу // Там жа. 1955. 24 снеж.; Гіль М. На службе святла // Там жа. 1968. 1 студз.; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1966. Т. 2. С. 156—157; Гніламёдаў У. Паэзія высокага абавязку // ЛіМ. 1973. 6 ліп.; Яго ж. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 114—116, 130—132, 229; Яго ж. Традыцыя і наватарства. Мн., 1972. С. 156—158; Яго ж. Чалавек і свет // Русецкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1982. Т. 1; Кабаковіч А. Беларускі свабодны верш. Мн., 1984. С. 18—20; Клышка А. Паэма ці аповесць? // ЛіМ. 1960. 20 студз.; Кобрын У. Былі мне любы ўсіх дарог вятры... // Мін. праўда. 1972. 3 снеж.; Ліякумовіч Ц. Пра веліч рэвалюцыі і чалавека // ЛіМ. 1966. 3 чэрв.; Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 21—22. Марціновіч А. З мінулым сам насам // ЛіМ. 1981. 8 мая; Яго ж. Паэма — жанр змястоўны // Голас Радзімы. 1980. 26 чэрв.; Яго ж. Служба праўды // ЛіМ. 1969. 22 жн.; Мішчанчук М. Народжана часам // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1975. Вып. 3; Яго ж. Сваёй дарогай: Нататкі пра творчасць Аляксея Русецкага // Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. 2 выд. перапрац. Мн., 1983; Няхай Р. У заўтрашні свет // ЛіМ. 1952. 5 студз.; Пестрак П. Паэт і яго героі // Там жа. 1960. 26 жн.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пысін А. У сяброўстве з зямлёй і зоркамі // Маг. праўда. 1972. 7 снеж.; Рамянец П. Святло паэтычнага дару // Звязда. 1972. 3 снеж.; Смальянава Л. Шляхі паэтычнага эпасу. Мн., 1977; С. 139—140; Стральцоў М. Душэўная думка паэта // Стральцоў М. Жыццё ў слове. Мн., 1965; Тулупава Н. Айкумена, чуеш? // Беларусь. 1982. №№№ 12; Усікаў Я. Паэзія жыцця: А. Русецкаму — 70 // Маг. праўда. 1982. 18 снеж.; Федзюковіч М. Шчырасць радка // ЛіМ. 1972. 30 чэрв.; Хведаровіч М. Плённы шлях паэта // Вяч. Мінск. 1972. 6 снеж.; Яго ж. Расце маладая паэзія // ЛіМ. 1935. 31 жн.; Шаховіч М. Служба паэзіі // Вяч. Мінск. 1969. 3 ліст.; Ярац В. Сінтэз традыцый і наватарства // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 293.

На польскай мове. Alaksiej Rusiecki // Wiersza białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Звонарева Л. Биография души: (К 70-летию А. Русецкого) // Знамя юности. 1982. 10 дек.; История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 230. Мищенчук М. Угол зрения // Неман. 1973. № 8; Перкин Н. В семье братских литератур. Мн., 1967. С. 117—119.

На французскай мове. Roussetski Aliaxei // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. Бярозкін Р. У першую мірную раніцу...: [Верш] // ЛіМ. 1978. 1 снеж.; Вітка В. Аляксею Русецкаму: [Верш] // Вітка В. Праводзіны лета. Мн., 1972; Лось Е. «Як праўды вестка...»: [Верш] // Лось Е. Перавал. Мн., 1971.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 55/28.

В. У. Смольская.

РУЦКАЯ АЛЕНА

Руцкая Алена Вітальеўна (н. 11.1.1950, в. Дзякаўцы Шчучынскага р-на Гродзенскай вобл.), паэтэса. Член СП Беларусі з 1985. Заслужаная настаўніца Беларусі (1987).

З сялян. Бацька, Руцкі Віталій Іосіфавіч (1926—71), быў партызанам; маці, Руцкая (Зелянкова) Зоя Карнееўна (1929), працавала настаўніцай. У 1956 А. Руцкая пачала вучобу ў Дзякаўскай пачатковай школе, затым год вучылася ў дзесяцігодцы ў в. Ражанка, а пасля пераезду сям'і ў Слонім наведвала СШ № 7, якую скончыла ў 1966. У 1967—71 вучылася на філалагічным ф-це БДУ. Тут стала членам літаб'яднання «Узлёт». Пасля заканчэння БДУ працавала настаўніцай беларускай мовы і літаратуры ў васьмігадовай школе ў в. Сценявічы Слонімскага р-на (1971—72), у Студзілаўскай СШ Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобласці (1972—73), Сенькаўшчынскай СШ Слонімскага р-на (1973—77), з 1977 у Слонімскай СШ № 2. Выдатнік народнай асветы Беларусі.

Вершы спрабавала пісаць яшчэ ў першым класе. Потым пасылала іх ў газету «Піянер Беларусі», слонімскую раённую газету. Друкавацца пачала ў 1966. Падборкі яе вершаў змяшчаліся ў калектыўных зборніках «Свет вачыма дзяцей», «Напісалі кнігу самі», «Натхненне», «Універсітэт паэтычны», «Сцяжыны», «Роздум», а таксама ў часопісе «Маладосць», «Вожык» і інш. Паасобныя яе вершы перакладзены на армянскую, польскую, рускую, таджыкскую мовы. Магістральная лінія творчых пошукаў паэтэсы — эстэтычнае сцвярджэнне народных маральна-этычных каштоўнасцей, паэтызацыя пачаткаў народнага жыцця. У яе творчасці адлюстраваны складаны свет нашага сучасніка. Паэтычнае слова прасякнута любоўю і ўдзячнасцю да людзей роднай зямлі.

Жыве ў Слоніме. *П. І. Маляўка.*

Бібліяграфія

1.2.

Роздум: Вершы, паэма. Мн., 1988.

1.3.

1966. Паланез Агінскага: [Верш] // Голас Радзімы. № 39; Сел. газ. 11 сент.

1967. Подзвіг: Апавяданне // Напісалі кніжку самі. Мн.; «Запаліліся вокнаў квадраты...»; «Усё адразу стала другое...»; «Усюды чароўная музыка...»; «Месяц плыве марудна...»: [Вершы] // Натхненне. Мн.; Мой казачны горад: [Верш] // Бярозка. № 5.

1968. Летні вечар: [Замалёўка]; Маё слова; Вайны не хочам: [Вершы] // Вачамі дзяцей. Мн.

1969. Зорны камень; «Бываюць чорныя хвіліны...»: [Вершы] // ЛіМ. 1 жн.

1971. «Не магу я ў сабе....»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; ЛіМ. 26 ліст.; Здзіўленне; «Бываюць чорныя хвіліны...»; «Зноў гучаць мае крокі...»; «У вясны — салаўі, звонкі спеў навальніцы...»; «Зоркі сінія ўсё ярчэй...»; «Я сумую, ізноў сумую...»; [Вершы] // Маладосць. № 7; Сэрца: [Верш] // Гродн. правда. 14 авг.; Чырв. змена. 16 снеж.

1972. «Будуць зноў капяжы...»: [Верш] // Гродн. правда. 2 дек.; «Сэрца поўна трывогі...»: [Верш] // Чырв. змена. 4 чэрв.

1973. Здзіўленне; «Зноў гучаць мае крокі...»; «Бываюць чорныя хвіліны...»; «Зоркі сінія ўсё ярчэй...»; Ранак; Дарогі; Трывога сэрца: [Вершы] // Маг. праўда. 27 лют.; «Жоўтай восені сумны звон...»: [Верш] // Там жа. 3 сак.; Настаўнікам; Ці маем права?; Дарогі; Ранак: [Вершы] // Наст. газ. 1 жн.

1976. Школьныя дзённікі; Чаканне; Незямная прыгажосць; Ружовыя ветразі: [Вершы] // Наст. газ. 5 чэрв.

1977. Каго падвёў соцкі?: Гумарэска // Бярозка. № 10; Сталасць; «Як вулей, лагодна натоўп гудзе...»; Жыццёвы парог; «Каханне першае нам лёсам дадзена...»: [Вершы] // Маладосць. № 4; «Ноч застыла, нібыта шкляная...»; Мой працоўны горад: [Вершы] //Гродн. правда. 26 марта; Традыцыі: [Верш] // Там жа. 28 мая; «Увагі варты пошукі...»: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Ты — гэта ты. Мн., 1976] // ЛіМ. 21 кастр. Удзячны ўспамін: [Верш] // Наст. газ. 2 лют.; Нівы чакаюць маладых // Там жа. 27 ліп.; Настаўніцы: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Нязгаснае святло: [Верш] // Там жа. 1 кастр.; Людское шчасце: [Верш] // Там жа. 30 ліст.

1978. У Дзень Перамогі; «Чуеш, звон гаворыць аб былым...»; «Захад летні зацвіў на паўнеба...»; Вераснёвая ноч: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Ноч застыла, нібыта шкляная...»: [Верш] // Гродн. правда. 1 апр.; «Не, ніколі не перастану...»: [Верш] // Там жа. 29 апр.

1979. Крык моды: [Верш] // Вожык. № 21; Гродн. правда. 17 марта; Доўг мой неадплатны: [Верш] // Там жа. 20 янв.; Тваe сыны: [Верш] // Там жа. 25 янв.; «Задумайся, калі адыдзе дзень...»: [Верш] // Там жа. 12 мая; Праз вясновы матыў: [Верш] // Наст. газ. 24 студз.; Камуністам; Шаснаццацігадовым: [Вершы] // Там жа. 7 сак.; Вясна: [Верш] // Там жа. 17 сак.; Вечны пошук; Быць самім сабою; Модная; Не кранi: [Вершы] // Там жа. 6 кастр.; Традыцыі: [Верш] // Сел. газ. 21 янв.

1980. Разважанні пра спатканні: [Верш] // Вожык. № 4; «Жоўтай восені сумны звон...»: [Верш] // Род. прырода. № 5; Пасей дабро; «Як натхнёна высвіствае шпак...»: [Вершы] // Гродн. правда. 5 янв.; «Хлеба лустачка выпала з рук...»: [Верш] // Там жа. 12 апр.; Лён: [Верш] // Там жа. 4 окт.; «Калі б было магчыма ў жыцці...»: [Верш] // Там жа. 1 нояб.; Удзячны ўспамін: [Верш] // Наст. газ. 16 лют.; Доўг мой неадплатны: [Верш] // Там жа. 1 мая; Памяць: [Верш] // Там жа. 9 мая; Ігнат і задачкі: [Верш] // Там жа. 28 мая; Пасей дабро; «Хлеба лустачка выпала з рук на калені...»; Чацвёрка на дваіх: [Вершы] // Там жа. 30 ліп.; Крык моды: [Верш] // Ніва. 3 лют.

1981. Свой погляд: [Верш] // Вожык. № 5; Доўг мой неаплатны; Задумайся; «Як натхнёна высвістае шпак...»; «Не чакай, не шукай, не гукай...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; Здзіўленне: [Верш] // Род. прырода. № 2; Ранак: [Верш] // Там жа. № 3; // Голас Радзімы. 18 чэрв.; Дзеці і госці: [Верш] // Гродн. правда. 10 янв.; «Не чакай, не шукай, не гукай...»: [Верш] // Там жа. 9 мая; Ахвяры моды: [Верш] // Там жа. 12 дек.; Цеплыня натхнення // ЛіМ. 18 снеж.; «Як навучыцца бачыць у жыцці...»: [Верш] // Наст. газ. 7 сак.; Кавалачак крэйды: Апавяданне // Там жа. 7 ліст.

1982. Падставы быць шчаслівай: [Нарыс] // Беларусь. № 5; Мода: [Верш] // Вожык. № 4; Абавязак; «Жыццё пражыць — не поле перайсці...»; «Не прыдумвай мяне, не прыдумвай...»: [Вершы] // Гродн. правда. 6 марта; «Неадолены назол далікатнасці...»: [Верш] // Там жа. 26 июня; «Як навучыцца бачыць у жыцці...»: [Верш] // Там жа. 7 авг.; Чырв. змена. 24 сак.; Мукі творчасці: [Верш] // Гродн. правда. 25 сент.; Не абышлося без агрэхаў: [Рэц. на кн.: Рылко М., Шпыркова И. Слоним. Мн., 1981] // Звязда. 24 сак. / Сааўт. А. Ґверс; «Двое ля вечнага агню...»; «Як навучыцца бачыць у жыцці...»; Не лёс; «Калі б было магчыма ў жыцці...»: [Вершы] // ЛіМ. 18 чэрв.; Абавязак: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; «Жыццё пражыць — не поле перайсці...»; «Як навучыцца бачыць у жыцці...»: [Вершы] // Там жа. 1 мая; Бабіна лета; «Не, ніколі не перастану...»: [Вершы] // Там жа. 2 кастр.; «Хлеба лустачка выпала з рук на калені...»: [Верш] // Чырв. змена. 23 студз.

1983. Надзея: [Вершы] // Сцяжына. Мн.; Вуснамі дзіцяці: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8; На фестывалі паэзіі; Першы снег: [Вершы] // Гродн. правда. 5 февр.; Абрад, ды не ў лад: [Верш] // Там жа. 8 марта; Сынам Арменіі: [Верш] // Там жа. 16 апр.; Успаміны: [Верш] // Там жа. 20 авг.; Дапамог; Каштоўныя сябры: [Вершы] // Там жа. 5 нояб.; Пераблытаў // Там жа. 31 дек.; Згодна выгаднаму:

[Верш] // ЛіМ. 16 вер.; Гудзіце, званы!; Першы снег: [Вершы] // Наст. газ. 1 студз.; Хай неба будзе блакітным: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Адвечная трывога; Мелодыя: [Вершы] // Там жа. 25 чэрв.; Адкуль бяруцца эгаісты: Педагагічны роздум // Там жа. 17 жн.

1984. Завужаная спецыялізацыя: [Верш] // Вожык. № 4; Ніва. 13 мая; Жніўнае; Бабіна лета; Спасціжэнне: [Вершы] // ЛіМ. 9 сак.; Шчаслівыя сцежкі: [Верш] // Наст. газ. 7 сак.; Свой погляд: [Верш] // Ніва. 5 ліп.

1985. Ветэрану; «Нам дадзена адвечная трывога...»; «Жыццё пражыць — не поле перайсці...»; «Калі б было магчыма ў жыцці...»; «Як звон няўлоўны ў салаўіны вечар...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Перамудрыў: [Верш] // Гродн. правда. 20 апр.; Кастрычніку: [Верш] // Там жа. 16 нояб.; Навагоднія званы: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; З чыстым сумленнем // Там жа. 11 вер.; Прысяга камуніста: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; Выпрабаванне // Там жа. 25 снеж.

1.5.

На армянскую мову. «Я са здзіўленнем убачыла адну вялікую...»: [Верш] / Пер. Г. Бахчынян // Авангард. 1971. 19 кастр.

На польскую мову. Wszystko odrazu si odmieniło... / Tł. J. Huszcza // Odglosy. 1970; Profile. 1970. Nr 11; Wiersze białoruskie. Lódź, 1971.

На рускую мову. «Я с удивлением в глазах...»: [Верш] / Пер. В. Шабанов // Комсомолец. 1971. 20 окт.; Удивление; «Будут снова капели...»; «Бывают черные минуты...»; «Опьянил, закружил листопад...»; «Грустным взглядом дали окину...»; «Вот и все...»; «Я живу, как в волшебном сне...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1972. Вып. 8; Удивление: [Верш] / Пер. В. Шабанов // Молодая гвардия. 1972. № 5; Моск. комсомолец. 1972. 24 мая.

На туркменскай мове. Шейле бир агыр хем кын пурсатлар бар... [Верш] // Терж. О. Гурдов // Эдебият ве сунгат. 1971. 3 нояб.; Чаган гезлеринде... // Яш коммунист. 1971. 13 нояб.

2.3.

На беларускай мове. Гарадніцкі Я. Сцежкі // Маладосць. 1984. № 1.

На польскай мове. Alena Rucka // Wiersze białoruskie. Lódź, 1971. *В. У. Смольская.*

РЫБАК АЛЕСЬ

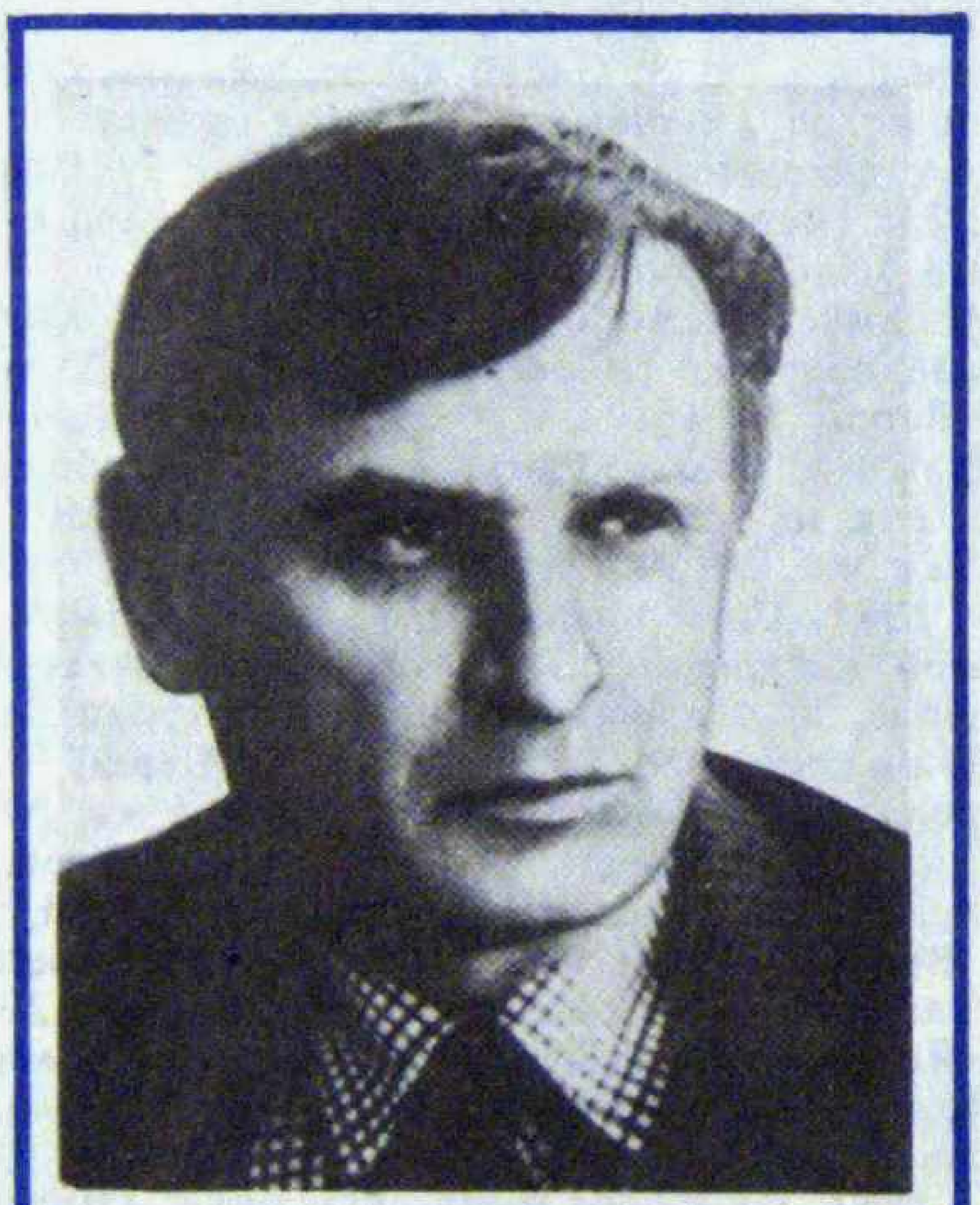

Рыбак Алесь (Аляксандр Пятровіч; н. 7.11.1934, в. Макаўчыцы Дзяржынскага р-на Мінскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1973.

З сялян. Рана застаўся без бацькоў, якія загінулі ў час Вялікай Айчыннай вайны (бацьку расстралялі ў 1942 за сувязь з партызанамі, а маці ў 1944 пры адступленні нямецка-фашысцкіх захопнікаў). У школу пайшоў пасля вызвалення Беларусі ад акупантаў. Вучыўся ў Дзяржынскай СШ, у Мікалаеўшчынскай СШ Стаўбцоўскага р-на, дзе неаднаразова быў удзельнікам сустрэч вучняў школы з Я. Коласам. Тады ж пад уражаннем сустрэч з'явілася жаданне паспрабаваць свае сілы ў паэзіі. Пасля заканчэння Мікалаеўшчынскай школы (1953) паступіў вучыцца на беларускае аддзяленне філалагічнага факультэта БДУ, які скончыў у 1958. Працаваў у рэдакцыях радашковіцкай, дзяржынскай, бягомльскай раённых газет (1958—59), у газеце «Калгасная праўда» (1959—62), на Беларускім радыё (1962—63), у часопісе «Бярозка» (1963—64). У 1964—66 быў на творчай рабоце. З 1966 працаваў у Маскве старшым карэктарам у Аддзеле апублікавання актаў Вярхоўнага Савета СССР (1966—70), рэферэнтам у сакратарыяце Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР (1970—72); адначасова выкладаў беларускую мову ў Літаратурным інстытуце імя М. Горкага. З 1972 намеснік адказнага сакратара праўлення СП Беларусі. З 1978 працуе ў выдавецтве «Мастацкая літаратура».

Друкавацца А. Рыбак пачаў у 1953. Першы яго верш «Над Нёманам» змешчаны ў стаўбцоўскай раённай газеце «Голас селяніна», дзе пасля друкаваліся многія падборкі, звязаныя з коласаўскімі мясцінамі, родным краем. З таго ж года выступае ў рэспубліканскім друку. Першае апавяданне «Першыя крокі» напісаў у 1955. А. Рыбак аўтар зборніка апавяданняў і гумарэсак «Дарогі бываюць розныя», кнігі для дзяцей «Сёння прыедзе тата», зборніка «Што пасееш...». У яго творах, асабліва ў аповесці «Што пасееш...» адлюстравана вайна, цяжкія пасляваенныя гады, лёсы ўдоў і сірот ва ўмовах вялікіх нястач і небывалага працоўнага напружання. Урыўкі з аповесці друкаваліся ў часопісе «Дружба народаў». Аўтар рамана «Трэба было жыць» (Полымя. 1990. № 12). Асобныя творы перакладаліся на англійскую, французскую, нямецкую, іспанскую, польскую і іншыя мовы свету. Пісьменніку ўласцівы добрае веданне побыту, звычаяў, настрояў вясковага чалавека, уменне стварыць запамінальныя характары, вострыя канфліктныя сітуацыі. Аўтар праслаўляе мацярынства, жанчыну, яе дабрыню і гуманізм, паэтызуе высакароднасць, самаахвярнасць, маральную стойкасць сваіх папярэднікаў і сучаснікаў.

Жыве ў Мінску. *П. І. Маляўка.*

Бібліяграфія

1.2.

Дарогі бываюць розныя: Апавяданні і гумарэскі. Мн., 1972. Рэц.: Вышынскі М. Дарогі бываюць розныя // Полымя. 1973. № 4; Гадыцкі К. Галоўны герой — чалавек // Мін. праўда. 1973. 12 чэрв.; Паслядовіч М. Свет чалавечых пачуццяў // ЛіМ. 1973. 23 сак.

Сёння прыедзе тата: Апавяданні. Мн., 1976.

Што пасееш...: Аповесць, апавяданні. Мн., 1982. Рэц.: Коваленко В. // Лит. обозрение. 1984. № 4; Козіч В. Поле памяці // ЛіМ. 1983. 20 мая; Мыслівец В. Спасцігаючы глыбіні душы // Вяч. Мінск. 1983. 22 ліст.

Апошняя камандзіроўка: Аповесць, апавяданні. Мн., 1985.

1.3.

1953. Едзе ў горад дзяўчына: [Верш] // Калг. праўда. 11 студз.; Вясновым вечарам: [Верш] // Там жа. 31 мая; Як я ехаў у горад вучыцца: [Верш] // Чырв. змена. 3 снеж.

1954. Над Нёманам: [Верш] // Чырв. змена. 4 лют.

1956. Далёкі шлях: Нарыс // Звязда. 21 вер.; Швачка: Апавяданне // Калг. праўда. 14 кастр.

1957. З думай аб будучым: Нарыс // Калг. праўда. 14 чэрв.; Шчасце старога Пархвена: Нарыс // Там жа. 12 ліст.

1958. Над Нёманам; Юны авіямадэліст: [Вершы] // Падарунак. Мн.; Абое рабое...: Апавяданне // Вожык. № 22; Зашумела, загуло...: Апавяданне // Там жа. № 24; Агітатар // Калг. праўда. 7 чэрв.

1959. Вандроўныя грузы: Апавяданне // Вожык. № 7; Першыя крокі: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 8; Певень падвёў...: Гумарэска // Калг. праўда. 12 вер. З адкрытай душой // Там жа. 3 кастр.

1960. Уласнаручны подпіс: Апавяданне // Беларусь. № 3; Клякса: Гумарэска // Там жа. № 12.

1961. На правільным шляху: [Рэц. на кн.: Савіцкі А. Кедры глядзяць на мора. Мн., 1960] // Беларусь. № 7; Сумная гісторыя: Апавяданне // Вожык. № 5; Дыспрапорцыя: Гумарэска // Там жа. № 11; Пераступіць парог пасрэднасці: [Рэц. на кн.: Гроднеў М. За бацькоўскім парогам. Мн., 1960] // Мін. праўда. 25 лют.; Вяртанне: Апавяданне // Там жа. 5 жн.

1962. На радзіме паэта // Сел. гасп. Бел. № 11 / Сааўт. К. Цвірка; У імя чалавека // Калг. праўда. 18 сак.; І людзі паверылі // Там жа. 6 вер.; Прысядзьце, хлопчыкі...: Гумарэска // Чырв. змена. 19 крас.; Плата па заслугах: П'еса ў адной дзеі // Там жа. 8 жн.

1963. Святлана: Апавяданне // Беларусь. № 10; Плячо ў плячо: Нарыс // Бярозка. № 10; Перастараўся: [Апавяданне] // Вожык. № 18; Гэта таксама подзвіг: Нарыс // Работніца і сялянка. № 7; Чужая: Нарыс // Там жа. № 11; Пра сваіх равеснікаў: [Рэц. на кн.: Фомчанка А. Першая навальніца. Мн., 1963] // ЛіМ. 21 чэрв.; Збіў з панталыку: [Гумарэска] // Чырв. змена. 9 чэрв.

1964. І гэта подзвіг // Беларусь. № 4; Надумалася: Апавяданне // Вожык. № 8; Ніва. 7 чэрв.: Каб хутчэй было лета: Апавяданне // Вясёлка. № 3; Цёплы вецер // Работніца і сялянка. № 3; Дзіцячыя ўсмешкі: [Кароткія апавяданні] // Там жа. № 9; «Шэфы» // Піянер Бел. 31 ліп.

1967. Есть с кого брать пример: [Нарыс] // Подвиги отцов — сыновьям в наследство. Мн., Пра што расказалі таполі: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Таполі юнацтва. Мн., 1966] // Беларусь. № 5; Вось дык лазня: Гумарэска // Вожык. № 11.

1968. Сагрэтыя сэрцам: [Рэц. на кн.: Сачанка Б. Пакуль не развіднела. Мн., 1966] // Беларусь. № 6.

1969. Сёння прыедзе тата: Апавяданне // Маладосць. № 3.

1970. Ахвяра сумленнасці: Апавяданне // Вожык. № 1; Незабыўнае: Апавяданне // Маладосць. № 3; Вернасць: Апавяданне // Полымя. № 1.

1971. Маскоўскія сустрэчы: У той позні вечар; Певень; Землякі; Кветкі Пушкіну: Апавяданні // Маладосць. № 3; Чорны дзень: Апавяданне //Полымя. № 6.

1972. Клякса: [Рассказ] // Неман. № 7; Сардэчна запрашаем, дарагія сябры! // Чырв. змена. 12 вер.

1973. Абноўленая зямля: Нарыс // ЛіМ. 7 вер.

1974. Хітрая матэматыка: Апавяданне // Вясёлка. № 3; У бары: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Туслах! Дружба! // Сел. газ. 11 окт.

1975. Двое на прычале: Апавяданне // Беларусь. № 10; Чалавек з песні: Апавяданне // ЛіМ. 1 мая.

1976. Расці, дубок: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Апошняя камандзіроўка: Апавяданне // Маладосць. № 1.

1982. Чалавек пад капюшонам: Апавяданне // Беларусь. № 10; Што пасееш...: Аповесць // Маладосць № 6—7; Малышок: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 5; Вяртанне: Урывак з аповесці «Што пасееш...» // ЛіМ. 12 сак.

1983. Сёння прыедзе тата: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.

1984. У той хмуры, той страшны дзень: Апавяданне // Маладосць. № 11; Бяссонне: Урывак з рамана «Трэба было жыць». // ЛіМ. 9 ліст.

1.4.

1974. Ігнацьеў В. Гэ-гэй, людзі!: Апавяданне / З чуваш. // Чырв. змена. 15 кастр.

1978. Чандпуры К. Горкая радасць: Навела / З урду; Джэякандан Д. Педаль: Навела / З таміл. // Заступнік дхармы. Мн.

1981. Урыанхай Д. Восень без бацькі; Цэдэў Д. Смак кумысу; Укрук; Чайжылсурэн Л. Халаднаваты ранішні вецер; Пачатак шляху; Эрдэнэ С. Мы з Кулан; Стары-птушка: [Навелы] / З манг. // Вясновыя птушкі. Мн.

1984. Венуоліс А. Праклятыя манахі: Легенда; Будрас Р. Паўночная зязюля: Апавяданне / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.

1985. Шкароўская І. Цвітуць ландышы: Нарыс / З укр. // Ад школьнага парога... Мн.

1.5.

На рускую мову. Последняя командировка: Повесть, рассказы. / Пер. Т. Смоленская. М., 1985.

Салвесиха: (Рассказ) / Пер. Ф. Архипов // Неман. 1974. № 11; Последняя командировка: (Рассказ) / Пер. Ю. Канэ // Там жа. 1980. № 8; Родной порог: [Апавяданне] / Пер. Т. Смолянская // Дружба народов. 1985. № 2.

2.3.

На беларускай мове. Алесю Рыбаку — 50 // ЛіМ. 1984. 9 ліст.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Шулякоўскі А. [Бібліяграфічная нататка да 50-годдзя нараджэння] // Полымя. 1984. № 11. *В. У. Смольская.*

РЫЛЬКО АЛЕСЬ

Рылько Алесь (Аляксей Іванавіч; псеўд. Аляксей Добры, А. Дрыль, Ал. Дрыль, Алесь Дрыль, Л. Дрыль, Алесь Кандыба, Кандыдат навук бытавога абслугоўвання, В. Крыжэня, Прымус Чапяльніцкі, Алесь Рыль, Л. Халіцкі, А. Яленец, Ал. Яленец, Л. Яленец, Ал. Ялень; 27.3.1923, в. Рыдамля Талачынскага р-на Віцебскай вобл.— 16.4.1967, Мінск, пахаваны на Усходніх могілках), празаік, драматург, публіцыст. Член СП Беларусі з 1952.

У 1939 скончыў 9 класаў школы ў роднай вёсцы, у 1939 — педагагічныя курсы ў Оршы. Працаваў загадчыкам Лявонаўскай пачатковай школы на Аршаншчыне, адначасова завочна вучыўся ў настаўніцкім ін-це (1939—41). У першы год Вялікай Айчыннай вайны (ліпень 1941 — жнівень 1942) А. Рылько жыў у бацькоў, працаваў на сельскай гаспадарцы. У 1942—44 разведчык у партызанскім атрадзе «Перамога» брыгады К. Заслонава, потым мінёр спецгрупы «Непераможныя». Быў паранены. Узнагароджаны медалямі. Пасля вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў працаваў адказным сакратаром Баранавіцкага аблспорттаварыства «Дынама», настаўнічаў на Пастаўшчыне (1944—46). У 1946 паступіў вучыцца на аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ, якое скончыў у 1951. Працаваў работнікам у газеце «Савецкі селянін» (1947—48), загадчыкам аддзела ў часопісе «Вожык», літаратурным кансультантам у праўленні СП Беларусі (1952—67).

Друкавацца пачаў з 1946. Першае апавяданне «Сама зразумела» змешчана ў часопісе «Вожык». У 1952 выйшаў першы зборнік «Мае сустрэчы». Галоўнае ў творчасці А. Рылько — лірычны роздум пра жыццё і працу, любоў да сціплых людзей-працаўнікоў, іх барацьба з захопнікамі, выяўленне рамантыкі будняў беларускай вёскі, паказ пошукаў чалавекам свайго месца ў жыцці. А. Рылько аўтар зборніка апавяданняў і аднаактовых камедый «Цвіце чаромха», гумарыстычных апавяданняў «Стуканок у аблавушцы», апавяданняў і нарысаў «Ты прыгожая, Арынка», аднаактовай п'есы «Гром з яснага неба», аднаактовых камедый і сцэнак «Колькі вяровачку ні віць», аповесці для дзяцей «Мядовыя краскі». Для творчасці А. Рылько характэрны ярка выяўлены гумарыстычна-сатырычны элемент, каларытная, па-народнаму дасціпная мова, увага да трапнай дэталі, дынамічны, экспрэсіўны стыль. Творы яго перакладаліся на мовы народаў СССР, балгарскую, польскую, чэшскую. Трагічная смерць А. Рылько ад няшчаснага выпадку перапыніла працу над раманам «Срэбныя росы».

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.1.

Выбранае. Мн., 1969. Рэц.: Шупенька Г. Астаецца сагрэтае сэрцам // Полымя. 1970. № 12.

1.2.

Мае сустрэчы: Апавяданні. Мн., 1952. Рэц.: Гарулёў Н. Цікавае знаёмства // ЛіМ. 1953. 28 лют.; Даніленка М. // Сав. Радзіма. 1953. 29 мая; Казека Я. Апавяданні Алеся Рылько // Полымя. 1953. № 8;Михальчук С. Правдивые рассказы // Сталин. молодежь. 1953. 9 апр.; Политыко Д. На одно лицо // Сов. Бел. 1953. 13 дек.; Юрэвіч У. Апавяданні маладога пісьменніка // Беларусь. 1953. № 1.

Цвіце чаромха: Апавяданні, п'есы. Мн., 1957. Рэц.: Александровіч С. Дарогай творчага росту // Беларусь. 1958. № 6; Кудрявцев И. Жизненность художественного образа // Сов. Бел. 1958. 21 мая; Нікіфаровіч В. Цікавае ў звычайным // ЛіМ. 1958. 12 крас.

Колькі вяровачку ні віць...: Камедыя ў 1-й д. і сцэнкі. Мн., 1958 (Рэсп. дом нар. творчасці Беларусі).

Мядовыя краскі: Аповесць. Мн., 1959. Рэц.: Есьман І. Мядовыя краскі // Наст. газ. 1960. 18 сак.; Жиженко В. В два адреса // Дружба народов. 1960. № 5; Яго ж. У два адрасы // Беларусь. 1960. № 1; Клышко А. Водар мядовых красак... // Чырв. змена. 1959. 28 крас.; Юрэвіч У. Прыкметная вяха на новай дарозе // ЛіМ. 1959. 20 мая. 2 выд. Мн., 1970.

Стуканок у аблавушцы: Апавяданні. Мн., 1959 (Б-ка Вожыка). Рэц.: Боган У. З сэрцам і перцам // ЛіМ. 1959. 5 вер.

Ты прыгожая, Арынка: Апавяданні. Нарысы. Мн., 1960. Рэц.: Крышталь В. Адзнакі яркага таленту // ЛіМ. 1960. 12 ліп.; Кудраўцаў І. Ты прыгожая, Арынка // Беларусь. 1960. № 6; Стральцоў М. З пачуццём сучаснасці // Полымя. 1960. № 10.

Мядовыя краскі: Аповесць. Мн., 1983.

Напрадвесні: Апавяданні. Мн., 1984.

1.3.

1946. Сама зразумела: Апавяданне // Вожык. № 17—18; Думы сялян: Нарыс // Сав. селянін. 19 вер.

1947. Злачынныя куры: [Фельетон] // Вожык. № 5; «Саўка»: Апавяданне // Там жа. № 7; Аміяр: [Фельетон] // Там жа. № 14 / Пад псеўд. Алесь Кандыба; Вераб'іны пастух: Апавяданне // Там жа. № 16; Ірачка Капейкіна: [Фельетон] // Там жа. № 18 / Пад псеўд. Аляксей Добры; Камбінатары з райкамбіната: Апавяданне // Там жа. № 21.

1948. Руская смякалка: [Верш] // Вожык. № 3; Ціха, талачынцы працуюць...: Апавяданне // Там жа. № 6; Гісторыя адной хваробы: Апавяданне // Там жа. № 7; Майстры тандэту: Апавяданне // Там жа. № 9; Людзі — суседзі: Апавяданне // Там жа. № 10; Касі, каса...: Апавяданне // Там жа. № 12; Зубы: Апавяданне // Там жа. № 14; У Коханаўскім раёне: Апавяданне // Там жа. № 15; І летам — з халадком: Апавяданне // Там жа. № 16; Крыж і долар: Апавяданне // Там жа. № 17; Бывае, на жаль, і так: Апавяданне // Там жа. № 19; Нездарма камсамольцы: Апавяданне // Там жа. № 20; За культуру ў дамах культуры!: Апавяданне // Там жа. № 23; У ноч пад Новы год: Апавяданне // Там жа. № 24.

1949. Тост: Апавяданне // Вожык. № 1; Ціт і смарчок: [Гумарэска] // Там жа. № 4; Падарожжа вясны: [Гумар. мініяцюры] // Там жа. № 6; Аднагалосна: [Нарыс] // Там жа. № 7; Абноўкі: [Гумарэска] // Там жа. № 8; Атлантыда: [Памфлет] // Там жа. № 9 / Пад псеўд. В. Крыжэня; Лында: Апавяданне // Там жа. № 10; Асабістыя інтарэсы: Апавяданне // Там жа. № 16; Скарга ў зачараваным полі: Апавяданне / Сааўт. А. Макаёнак; Сваты: Апавяданне // Там жа. № 17; Папрабуйце злезці: Апавяданне // Там жа. № 18; Дзядзька Антон з «17 верасня»: Апавяданне // Там жа. № 19; Недахопы знойдзены: Апавяданне // Там жа. № 20; Ясным золакам: Апавяданне // Там жа. № 21.

1950. Землякі; Ціт і Смарчок; «Саўка»: [Апавяданні] // На сонечных сцежках. Мн.; Містэр Фэрчэсан: Апавяданне // Вожык. № 3; На нарадзе: Апавяданне // Там жа. № 4; Радасць працы: Апавяданне // Там жа. № 5; Пралічыўся: Апавяданне // Там жа. № 6; Медыцынская карова: [Гумарэска] // Там жа. № 9 / Пад псеўд. Алесь Дрыль; Карэспандэнт: Апавяданне // Там жа. № 15; Гаспадары: Апавяданне // Там жа. № 17; Агітатар кнігі: Апавяданне // Там жа. № 21.

1951. Веласіпеды і прыёмнікі: Агляд пісьмаў // Вожык. № 1; Добрае слова: Апавяданне // Там жа. № 2; Настаўніца: Апавяданне // Там жа. № 4; Гром з яснага неба: Сцэнка // Там жа. № 13; Расціце, таварышы!: Апавяданне // Там жа. № 17; На варце: Апавяданне // Там жа. № 19; Песня: (Абразок з жыцця) // Полымя. № 1; Падарунак: Апавяданне // Там жа. № 10; Два апавяданні: Тры сустрэчы; Захар Арцямёнак // Там жа. № 12; Пісьмо: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 5; Домаўласнік Міленькі: Фельетон // Звязда. 29 вер.; А грошы ёсць?: Фельетон // ЛіМ. 27 студз.

1952. Песня; «Саўка»: [Апавяданні] // Мастацкае слова. Мн.; Сваты: [Апавяданне] // На сонечных сцежках. Мн.; Пісьмо: [Апавяданне] // Поступ міру. Мн.; Як пасцелеш — так і выспішся; Родныя бацькі: [П'есы] // Самадзейны тэатр. Мн.; У адной сям'і: Апавяданне // Вожык. № 1; Чыстая праўда: Апавяданне // Там жа. № 11; Пра целяпнёў: [Гумарэска] // Там жа. № 14; Неўгамонны характар: Апавяданне // Полымя. № 6; Зацвіце чаромха: Апавяданне // Там жа. № 7; Гром з яснага неба: Камедыя ў адным акце // Работніца і сялянка. № 9; У блакіце: Апавяданне // ЛіМ. 7 мая; Трылогія маёй цёшчы: Фельетон // Там жа. 2 жн.

1953. Гром з яснага неба: [П'еса] // Аднаактавыя п'есы. Мн.; На крыллях: Апавяданне // Беларусь. № 6; З біяграфіі Яфіма Пацярухі: Апавяданне // Вожык. № 3; Даганю, даганю: Апавяданне // Там жа. № 16; Забудоўваюць праспект імя Сталіна // Маладосць. № 1; Сінічка: Апавяданне // Там жа. № 2; Студэнцкае лета: Нарыс / Там жа. № 5; Як пасцелеш — так і выспішся: П'еса ў адным акце // Работніца і сялянка. № 2; Валакністы, шаўкавісты... // Калг. праўда. 4 ліст.; Любчанскія селядцы: Фельетон // ЛіМ. 12 вер.; Сонца над палямі: Нарыс // Там жа. 26 вер.; Шчодрая калгасная восень // Там жа. 24 кастр.; Пеўневая ферма: [Фельетон] // Мін. праўда. 15 ліст.; Дарагое пісьмо: Апавяданне // Чырв. змена. 18 кастр.; Стопрацэнтны Фэчасан: [П'еса] // Там жа. 19 крас.; Яснавокая: Апавяданне // Там жа. 29 снеж.

1954. Пісьмо: Апавяданне // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Абібокі і лынды; «Вераб'іны пастух»; Ахрэм на ферме; Ціт і смарчок; Іннасэс: [Апавяданні]; Гром з яснага неба: Камедыя // Размова па шчырасці. Мн.; У ціхім кутку: Камедыя ў адным акце // Беларусь. № 9; На пяску: Апавяданне // Вожык. № 9.

1955. Заморыш: Апавяданне // Вожык. № 12; Прыкметы: Апавяданне // Там жа. № 14; Спелыя антонаўкі: Апавяданне // Там жа. № 21; Вова: Апавяданне // Там жа. № 24; Пралескі: Апавяданне // Полымя. № 10; Сонца над Нёманам: [Нарыс] // Калг. праўда. 4 ліст.; Чырвоная шапачка: Апавяданне // ЛіМ. 10 снеж.; Сямейны партрэт: Апавяданне // Мін. праўда. 20 сак.

1956. Ціт і Смарчок: [Апавяданне] // Мастацкае слова. Мн.; Кот у мяшку: Камедыя ў адным акце // Беларусь. № 6; Парашутысткі: Апавяданне // Вожык. № 9; Кузовінскі Дон-Жуан: Апавяданне // Там жа. № 13; Сад зялёны: Апавяданне // Там жа. № 20; Кумы: Апавяданне // Полымя. № 1; Пачастунак: Апавяданне // ЛіМ. 25 жн.; У агледзіны: Апавяданне // Мін. праўда. 8 ліп.; Пад каштанамі: Апавяданне // Чырв. змена 8 крас.

1957. Абноўкі: [Апавяданне] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Аграном: Нарыс // Родны край. Мн.; Паўнаводным рэчышчам: Нарыс // Беларусь. № 8; Пастухі: Апавяданне // Вожык. № 24; Гора чубатае: Камедыя // Маладосць. № 1; Маці і сын: Апавяданне // Звязда. 24 лют.; Мэр...: Фельетон // ЛіМ. 29 мая / Пад псеўд. Ал. Дрыль; Пісьменнік і чытач у Серабранцы: Нарыс // Там жа. 8 чэрв.; Сцежкамі Астапа Бендэра: Фельетон // Там жа. 19 чэрв. / Пад псеўд. Ал. Дрыль; Якое дрэва — такі і клін...: Фельетон // Там жа. 31 ліп. / Пад псеўд. Ал. Дрыль. Сааўт. У. Корзун; Пацукі: Фельетон // Там жа. 10 жн. / Пад псеўд. Ал. Дрыль. Сааўт. У. Корзун.

1958. Стопрацэнтны Фэчасан: [П'еса] // Сцэнкі для сцэны. Мн.; Як вяровачку не віць: Камедыя // Беларусь. № 1; Залатыя рукі: Нарыс // Там жа. № 4; Вясельны трактар і некамплектная кабыла: Апавяданне // Там жа. № 8; Пульсуе творчая думка: Нарыс // Там жа. № 12; Дзень у лесе: [Раздзел з аповесці «Мядовыя краскі»] // Бярозка. № 6; Эх, яблычка!..: Фельетон // ЛіМ. 22 студз. / Пад псеўд. Ал. Дрыль. Сааўт. У. Корзун; Вось такія дактары: Фельетон // Там жа. 8 лют. / Пад псеўд. Л. Яленец; Абое рабое: Фельетон // Там жа. 15 лют. / Пад псеўд. Л. Яленец; Пялёсткі пурпуру: Апавяданне // Там жа. 30 крас.; Зялёны туман: Фельетон // Там жа. 31 мая / Пад псеўд. Ал. Дрыль; Добрая справа // Там жа. 11 чэрв.; Вясёлкавай сцежкай: Нарыс // Там жа. 28 чэрв.; Землякі: Сцэнка // Там жа. 9 ліп.; Стуканок у аблавушцы: Апавяданне // Там жа. 9 жн.; Мядовыя краскі: [Урыўкі з аднайм. аповесці] // Піянер Бел. 25 ліп., 1, 8 жн.

1959. Ой, рана на Івана: Камедыя // Беларусь. № 3; Хлеб надзённы: Апавяданне // Там жа. № 6; Аўсяны звон: Апавяданне // Вожык. № 3; Палёт спадарожніка: Апавяданне // Вясёлка. № 9; Мядовыя краскі: Аповесць // Полымя. № 3. Рэц.: Юрэвіч У. Прыкметная вяха на новай дарозе // ЛіМ. 1959. 20 мая; Тыдзень на Віцебшчыне: (Дарожныя нататкі) // Полымя. № 8; Пра лапці і лапцяплёта: [Гумарэска] // Там жа. № 9; Ты прыгожая, Арынка!: Апавяданне // ЛіМ. 3 студз.; Паклёп з брандспойта: Фельетон // Там жа. 30 мая / Пад псеўд. Ал. Дрыль. Сааўт. У. Корзун; Каза-дзераза: Апавяданне // Там жа. 19 вер.

1960. Святыя кураеды; Ой, рана на Івана: [Камедыі] // Антырэлігійныя камедыі. Мн.; Святыя кураеды: Камедыя // Беларусь. № 2; Срэбныя росы: Урывак з аповесці // ЛіМ. 2 жн.

1962. Іннасэс: Гумарэска // Слаўце Радзіму. Мн.

1963. Стуканок у аблавушцы; Пастухі: [Апавяданні] // Пад корань. Мн.

1964. Пачастунак: Апавяданне // Полымя. № 9; Незабыўнае: Успаміны // ЛіМ. 26 чэрв.

1966. Зоры палескія: Нарыс // Беларусь. № 6.

1967. Стуканок у аблавушцы: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Касі, каса, пакуль раса!: (З аповесці «Мядовыя краскі») // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Шлях жыцця шырокі: Нарыс // Беларусь. № 3; Пара птушыных гнёздаў: Урывак з рамана «Срэбныя росы» // Там жа. № 5; Сяржант вярнуўся дадому: Раздзел з рамана «Срэбныя росы» // ЛіМ. 31 студз.

1973. Аўтабіяграфія // Вытокі песні. Мн.

1983. Касі, каса, пакуль раса!: З аповесці «Мядовыя краскі» // Вяснянка. Мн.

1.4.

Станюковіч К. Максімка: Апавяданне / З рус. Мн., 1954.

Марэк І. Маладыя змагары: Апавяданні / З чэш. Мн., 1958.

Бікчантаеў А. Вялікі аркестр: Аповесць / З башк. Мн., 1960.

Кербабаеў Б. Батыр: Апавяданні / З туркм. Мн., 1961.

1954. Чэхаў А. На падводзе: [Апавяданне] / З рус. // Чэхаў А. Выбр. тв. Мн.

1959. Балтушыс Ю. Партызан Даура: Апавяданне / З літ. // ЛіМ. 15 крас.

1966. Якубаў А. Дачка гор; Шукураў Я. Калі зацвітае бавоўнік: [Апавяданні] / З узб. // Узбекскія апавяданні. Мн.; Ільбек М. У пошуках праўды; Алга А. Ліра; Чулгась К. Дзед Матві; Ухлі У. Мачаха; Эсхель А. Заключнае слова: [Апавяданні] / З чув. // Чувашскія апавяданні. Мн.

1.5.

На балгарскую мову. Личните интереси: Расказ // Веч. новини. 1953. 14 ноем.

На латышскую мову. Klusā stūrītī; Viencēliens // Uz festivālu: III. Rīgā, 1956; Zaojošais dārzs / Atdz. V. Brangule // Karogs. 1959. Nr 8.

На літоўскую мову. Po kaštonais // Komjaunimo tiesa. 1958. Rugs. 21; Prie didžiojo akmens // Tiesa. 1959. Saus. 4.

На малдаўскую мову. Флорь де май: Повестире / Трад. Р. Виеру. Кишинэу, 1965.

Анюта: [Апавяданне] / Трад. Р. Лунгу // Нистру. 1960. № 9; Тинеримя Молдовей. 1960. 18 септ.

На польскую мову. «Wróbli pastuch» / Tł. F. Swarzyca // Zielony Sztandar. 1955. Nr 48; Swaty / Tł. J. Bojar // Iskry. 1955. Nr 36.

На рускую мову. Спелая антоновка: Рассказы / Пер. Е. Весенин, Б. Яковлев. М., 1960 (Б-ка Крокодила).

Медвяный цвет: Повесть / Пер. А. Островский. Мн., 1961.

Медовые цветы: Повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1962.

Медвяный цвет: Повесть / Пер. А. Островский. Мн., 1974.

Три встречи: Рассказ // Сталин. молодежь. 1951. 12, 14 дек.; Личные интересы: Рассказ / Пер. М. Горбачев // Дружба народов. 1953. № 5; Зацветет черемуха: Рассказ // Сталин. молодежь. 1953. 24 мая; Песня: Рассказ / Пер. Ю. Лабун // Там жа. 1953. 14 авг.; Гром с ясного неба: [Аднаактовая п'еса] / Пер. Ю. Лабун // Там жа. 1954. 26 янв.; Гром среди ясного неба: Комедия / Пер. Е. Весенин // Авторы «Вожыка». М., 1955; Песня: [Апавяданне] / Пер. Д. Осин // Белорусские рассказы. М., 1955; Кот в мешке: [П'еса] // Знамя юности. 1956. 24 авг.; Песня: Рассказ / Пер. Н. Михович // Днепров. правда. 1957. 21 сент.; Анюта: [Апавяданне] / Пер. Ю. Богушевич // Сов. Отчизна. 1958. № 6; Под каштанами: Рассказ // Комс. правда (Вильнюс). 1958. 21 сент.; Сколько веревочку ни вить...: Комедия // Алтухов М. Американский гость; Рылько А. Сколько веревочку ни вить... М., 1959; Живая рыба; Овсяный колокол: [Апавяданні] / Пер. Е. Весенин, В. Корчагин // Юмор «Вожыка» М., 1959; Про ежей, крота и мельницу: [Урывак з аповесці «Мядовыя краскі»] // Зорька. 9 июля; Медовый цвет: Повесть / Пер. А. Островский // Неман. 1961. № 2; Хлеб насущный: [Апавяданне] / Пер. В. Щедрина // Белорусские рассказы. М., 1962; Парашютистки: [Апавяданне] / Пер. Б. Яковлев // Белорусский юмор. Мн., 1965; Парашютистки: [Апавяданне] / Пер. Б. Яковлев; Живая рыба: [Апавяданне] / Пер. Е. Весенин, В. Корчагин // Белорусский юмор. Мн., 1969.

На ўкраінскую мову. Медові квіти: Повість / Пер. А. Коваль. К., 1962.

Зацвіте черемха / Пер. Є. Доломан // Білоруські оповідання. К., 1957; Муза Сидора Музіна: [Апавяданне] // Білоруський гумор. К., 1957 / Пад псеўд. А. Яленець; Сад зелений: Оповідання / Пер. Є. Бінде // Літ. газ. 1957. 13 вер.; Під каштанами: Оповідання // Пер. Ю. Петров // Робітнича газ. 1957. 26 вер.

1.6.

На сонечных сцежках. Мн., 1953 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Арлоў Д. Рэжысёрскія заўвагі // Самадзейны тэатр. Мн., 1952. С. 29—34, 65—70; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 247; Гарулёў Н. Цікавае знаёмства // ЛіМ. 1953. 28 лют.; Герцовіч Я. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 68—76; Яго ж. Чалавек і калектыў // Полымя. 1959. № 10; Губарэвіч К. Аднаактовая п'еса // ЛіМ. 1954. 11 вер.; Канэ Ю. Спадарожнік у вялікі свет // Полымя. 1960. № 1; Навуменка І. Кніга адкрывае свет // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1984. Т. 6; [Некралог] // ЛіМ. 1967. 18 крас.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пянкрат М. Цёплыя душы // Рылько А. Выбранае. Мн., 1969; Савіцкі А. У вянок памяці // ЛіМ. 1967. 18 крас.; Скапа У. Убачанае, перажытае, сагрэтае сэрцам: Да 60-годдзя з дня нараджэння А. Рылько // Віцеб. рабочы. 1983. 29 сак.; Стральцоў М. Такім ён застаўся... // Стральцоў М. У полі зроку. Мн., 1976; Шупенька Г. Астаецца сагрэтае сэрцам // Шупенька Г. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977; Шчарбатаў Г. Беларуская літаратура і задачы ўздыму сельскай гаспадаркі // Полымя. 1953. № 12; Шчодрасць: (Да 60-годдзя з дня нараджэння Алеся Рылько) // ЛіМ. 1983. 25 сак.; Юрэвіч У. Па старонках новага часопіса: («Маладосць» № 1, 2, 3) // Там жа. 1953. 4 ліп.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 205, воп. 1, спр. 1—197.

У. М. Ларчанка.

РЫМША АНДРЭЙ

Рымша Андрэй [каля 1550, маёнтак Пяньчын Навагрудскага ваяв. (цяпер Баранавіцкі р-н Брэсцкай вобл.) — пасля 1595], паэт, заснавальнік жанра панегірычнай паэзіі. Пісаў на беларускай і польскай мовах.

З шляхецкай сям'і. Вучыўся, паводле некаторых звестак, у Астрожскай школе на Валыні. Там, у мясцовай друкарні князя Канстанціна (Васіля) Астрожскага, 5.5.1581 выдаў свой першы вучнёўскі верш «Храналогія» — дванаццаць пар зарыфмаваных двухрадкоўяў, напісаных уласцівым для паэта 12- і 13-складовым сілабічным вершам з цэзурай. Тут сцісла выкладзены пэўныя біблейскія падзеі, што адбыліся ў розныя месяцы года, прычым назвы месяцаў даюцца на трох мовах — беларускай літаратурнай мове 16 ст., старажытнаяўрэйскай і простанароднай, блізкай да мовы канцылярскіх папераў таго часу. Са скупых біяграфічных звестак пра А. Рымшу вядома, што з 1572 ён знаходзіўся на прыдворнай службе ў палявога гетмана Вялікага княства Літоўскага Крыштофа Радзівіла Перуна (1547—1604). Пэўна, у той час і завязаліся сяброўскія адносіны А. Рымшы з польскамоўнымі паэтамі Янам Казаковічам і Янам Радванам. Відаць, пад уплывам іх творчасці ён пачаў пісаць на польскай мове. Разам са сваім мецэнатам А. Рымша прымаў удзел у аблозе Пскова войскам Стэфана Баторыя (1582). У 1583, з'яўляючыся ўжо падстаростам маёнтка К. Радзівіла ў Біржах (на тэрыторыі сучаснай Літвы), ён напісаў значную па памерах (2184 рыфмаваныя радкі) паэму на польскай мове, якая ў 1585 была выдадзена ў Вільні пад загалоўкам «Deceteros acroamae, або Дзесяцігадовая аповесць пра ваенныя справы Крыштофа Радзівіла...». У гэтым творы, прысвечаным вайне 1572—82 гг. паміж Рэччу Паспалітай і Расіяй, удзельнікам якой быў і сам паэт, цэнтральнай фігурай з'яўляецца К. Радзівіл, панегірычнае праслаўленне якога складае аснову аўтарскай задумы. А. Рымшу ўдалося пераканальна апісаць цяжкасці вайсковых паходаў, умовы жыцця ў ваенных лагерах, даць дэталёвую выяву асобных батальных сцэн, што сведчыць пра здольнасць аўтара да стварэння буйнамаштабных і складаных па кампазіцыі твораў. Пасля напісання згаданай паэмы А. Рымша стварае тры эмблематычныя вершы-панегірыкі («эпикграммы») на беларускай мове, прысвечаныя выдатным дзяржаўным дзеячам Вялікага княства Літоўскага — падканцлеру (з 11.3.1586 — канцлеру) Я. Валовічу, былому падканцлеру (з красавіка 1581 — канцлеру), укладальніку трэцяй рэдакцыі Статута (1588) Л. Сапегу і навагрудскаму ваяводзе (з 13.3.1590) Ф. Тышкевічу. Гэтыя вершаваныя «эпикграммы» на гербы пералічаных асоб былі выдадзены ў віленскай друкарні Мамонічаў у 1585, 1588 і 1591. У ідэйна-эстэтычным плане асаблівую цікавасць выклікае змест «эпикграммы» на герб Л. Сапегі, дзе паэт услаўляе гэтага магната як патрыёта і абаронцу Вялікага княства Літоўскага, якому пануючыя вярхі Рэчы Паспалітай, зыходзячы з актаў Люблінскай уніі 1569, адмаўлялі ў праве на дзяржаўную самастойнасць і адносную незалежнасць ад Польшчы. Аўтар салідарны з «адрасатам» верша ў пытанні абароны правоў Вялікага княства Літоўскага ад экспансіўных дамаганняў кіруючых колаў польскай шляхты. Па сваім змесце надзвычай блізка да гэтай «эпікграммы» стаіць і верш, прысвечаны гербу Ф. Скуміна, дзе А. Рымша ўзнёсла апявае патрыятычныя подзвігі роду Скумінаў, якія «веру з мужством отчызне сваёй заховали».

Апошняй дакладнай звесткай з біяграфіі А. Рымшы з'яўляецца тое, што ў 1593 ім зроблены, а ў 1595 — надрукаваны ў Вільні пераклад з лацінскай мовы на польскую твора А. Поляка «Хараграфія, або Тапаграфія... Святой зямлі, апісаная нннадзейнымі людзьмі, што там бывалі» (у 17 ст. гэты твор быў перакладзены і на рускую мову ў Маскве).

А. Ф. Коршунаў.

Бібліяграфія

1.2.

Chronologia. Ostrog, 1581.

Deketeros akpoama, to jest dziesięcioroczne powieści wojennych spraw... książecia... Krzysztofa Radziwiłła... Ku temu posługi niektórych rotmistrzów i ludzi rycerskich, pod sprawa jego Mci będących... Powst. na pocz. 1583. Wyt. Wilno, 1585.

Kalendarz na rok 1590. S. l., 1589.

1.3.

1923. Которогося мсьца што за старыхъ вековъ деело короткое опісаніе; На герб «Ясневельможного пана Остафея Воловіча, пана Віленского і прочіх»: [Вершы]; З эпіграмы на герб канцлера Лявона Сапегі: [Урывак з верша] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1928. Которого ся месяца што за старых веков деело короткое описание; На герб Сапегаў: [Вершы] // Выпіскі з беларускай літаратуры. М.; Л. Ч. 1.

1959. Которого ся месяца што за старых веков дъело короткое описание; На герб ясневельможного пана Остафея Воловича; На ... гербы ... Льва Сапегі; На гербы ясневельможного пана, пана Теодора Скумина: [Вершы] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн.

1972. Dziesięćroczna powieść wojennych spraw... // Archiwum Literackie. T. 16.

1.4.

Anzelm Polak. Chorographia albo topographia, to jest osobliwe... opisanie Ziemie Swiętéj / Z łae. Wilno, 1595.

1.5.

На рускую мову. Хронология... [і інш. творы] / З лац. // Перетц В. Историко-литературные исследования и материалы. Спб., 1900. Т. 1. Ч. 1.

2.3.

На беларускай мове. Вольскі В. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1952. С. 109—110; Гарэцкі М. Андрэй Рымша // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; 4 выд. Мн., 1926; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 357—358; Грынчык М. З гісторыі беларускай сілабікі // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн., 1973. Вып. 1; Яго ж. Зараджэнне і развіццё беларускай сілабічнай паэзіі // Беларуская літаратура. Мн., 1977. Вып. 5; Яго ж. Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., 1973. С. 43—44, 46, 50—55; Карскі Я. Беларускі пісьменнік XVI сталецця Андрэй Рымша // Часопісь. 1919. № 3—4; Звон. 1919. 17 вер.; [Коршунаў А.] [Уступны артыкул] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн., 1959; Ралько І. Беларускі верш. Мн., 1969. С. 31—32; Саверчанка І. Са спадчыны Андрэя Рымшы // Помнікі гісторыі і культуры Бел. 1988. № 1.

На польскай мове. Pihan A. Leksykalne wpływy wschodniosłowiańskie w języku «Dziesięćrocznej powieści Andrzeja Rymszy (1585) // Studia Polonistyczne. 1979. T. 6; Reczek J. «Chronologia» Andrzeja Rymszy... // Sprawozdania z posiedzeń komisji naukowych. Kraków, 1969. F. 12/1; Sajkowski A. Od Sierotki do Rybeńki. Poznań, 1965. S. 9—24; Sajkowski A. W kręgu poetów radziwiłowskich (Rymsza—Rysiński) // Spr. Poz. Tow. Przyj. Nauk. 1964; Topolska M. Czytelnik i książka w Wielkim Księstwie Litewskim w dobie Renesansu i Baroku. Wrocław, 1984. S. 69, 70, 73, 126, 263.

На рускай мове. Василенок С. Фольклор и литература Белоруссии эпохи феодализма. М., 1961. С. 225—227; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 220—221; Карский Е. Стихотворения Андрея Рымши // Карский Е. Белорусы. Пг., 1921. Т. 3. Вып. 2; Немировский Е. Иван Федоров (около 1510—1583). М., 1985. С. 163—164, 177; Перетц В. Малорусские вирш и песни в записях XVI—XVIII веков // Известия ОРЯС. 1899. Т. 4. Кн. 3; Порецкий Я. Неизвестные стихи Андрея Рымши // Неман. 1969. № 2; Сулима Н. «Хронология» Андрея Рымши в связи с украинскими и белорусскими народными песнями // Славянские культуры и мировой культурный процесс: Материалы Междунар. науч. конф. ЮНЕСКО. Мн., 1985.

На ўкраінскай мове. Грушевський М. Історія української літератури. К., 1927. Т. 5. С. 485—487.

На французскай мове. Kot S. La Réforme dans le Grand-Duché de Lithuanie, facteur d'occidentalisation culturelle // Mélanges Henri Gregoire. Bruksela, 1953. T. 4.

Т. М. Махнач.

РЫПІНСКІ АЛЯКСАНДР

Рыпінскі (Радван) Аляксандр Феліксавіч [каля 1811, в. Кукавячына (?) Віцебскага пав.— 1900 (?)], паэт, фалькларыст, кнігавыдавец, мастак. Пісаў на беларускай і польскай мовах.

Паходзіў са старадаўняга беларускага шляхецкага роду. З маленства выхоўваўся ў Стайках каля Віцебска, у маёнтку дзеда, дзе пазнаёміўся з беларускімі народнымі песнямі і казкамі. Ёсць сведчанні, што ўжо ў раннім юнацкім узросце вёў фальклорныя запісы, а пазней захоўваў іх у вайсковым ранцы, які згубіўся ў часе паўстання 1831. У тыя ж школьныя гады захапіўся вершаскладаннем і перакладамі. Самым раннім вершам Рыпінскага (на польскай мове) лічыцца запіс 16-гадовага юнака на тытульным лісце ў рукапісным зборніку яго школьнага таварыша Гайкі з Пнёва. У 1827 пераклаў на польскую мову «Русалку» А. Пушкіна. Пасля заканчэння Віцебскай гімназіі ў 1829—30 вучыўся ў Дынабургскай (цяпер Даўгапілс, Латвія) школе прапаршчыкаў. Адной з самых значных падзей гэтага перыяду сам Рыпінскі лічыў знаёмства з В. Кюхельбекерам, які адбываў пакаранне ў Дзынабургскай крэпасці. Разам з сябрамі па школе прапаршчыкаў А. Пангоўскім і Т. Скрыдлеўскім ён наведваў зняволенага дзекабрыста, дапамагаў яму перапісваць літаратурныя творы (у прыватнасці, трагедыю «Шуйскія»), дастаўляў у крэпасць літаратуру. Адкрыта захапляўся няскоранасцю духу барацьбіта, памяць пра якога панёс праз гады, а ў часе ўласнай эміграцыі напісаў у каментарыях да кнігі «Беларусь»: «Моцнае і загартаванае сэрца, трэба думаць, білася ў ягоных грудзях, калі вусны, гэты непасрэдны выразнік нашых пачуццяў, ніколі ні перад кім не вымавілі слова скаргі на такую суровую долю». Адданасць ідэалам барацьбы сам Рыпінскі з усёй цвёрдасцю выявіў у той момант, калі слухачом школы прапаршчыкаў атрымаў загад выступіць супраць паўстанцаў (10.4. 1831), але замест гэтага сам стаў актыўным змагаром, удзельнічаў у баях. Калі паўстанне было задушана, ратуючыся ад катаргі, разам са сваім атрадам перайшоў мяжу з Прусіяй. 1.1.1832 напісаў развітальны верш «Да Польшчы на апошняй мяжы княства Пазнанскага каля Мальбурга (у дарозе да Францыі)». У Парыжы А. Рыпінскі жыў у 1832—46. Быў абраны членам французскай Акадэміі прамысловасці, сельскай гаспадаркі, рамёстваў і гандлю. У суполцы з Ф. Ходзькам адкрыў мастацкі магазін. 21.11.1839 на пасяджэнні Польскага літаратурнага таварыства ў Парыжы прачытаў першы даклад па беларускай этнаграфіі і фальклору, а ў 1840 на падставе ўласных лекцый выдаў асобнай кнігай фалькларыстычна-этнаграфічнае даследаванне «Беларусь» (Колькі слоў пра паэзію простага люду той нашай польскай правінцыі, пра яго музыку, спевы, танцы і інш.), дзе ўпершыню ў гісторыі беларусістыкі сістэматызаваў вусную творчасць беларускага народа па жанрах і тэматыцы. У кнізе змешчана вялікая колькасць абрадавых твораў (узноўленых выключна па памяці, а таму не заўсёды дакладных), даюцца апісанні і характарыстыка абрадаў, уключаны звесткі па гісторыі літаратуры і музычнай культуры Віцебшчыны, апублікаваны народныя рэлігійныя песні кніжнага паходжання («Стары Восіп барадаты», «О мой Божа, веру табе»), макаранічныя беларуска-польскія мініяцюры Ф. Рысінскага (?), уласныя творы, стылізаваныя пад народныя песні. Агульная канцэпцыя кнігі вызначаецца пэўнай супярэчнасцю: аўтар заклікае да вывучэння беларускай народнасці і ў той жа час прысвячае сваё выданне «першаму з беларускіх мужыкоў, які навучыцца спачатку чытаць, а затым гаварыць і думаць па-польску». Да парыжскага перыяду адносіцца блізкае знаёмства з А. Міцкевічам, якое было заснавана на адзінстве грамадзянскіх і эстэтычных ідэалаў. Паводле польскага даследчыка Ф. Германа, «любасць да Беларусі была адным з тых чыннікаў, якія спрыялі збліжэнню Міцкевіча з Рыпінскім, а потым трываламу іх сяброўству». Магчыма, па парадзе А. Міцкевіча падрыхтаваў да друку ўспаміны з часу паўстання 1831 (у 1836 у Парыжы ананімна выдадзены фрагменты з яго — «Паўстанне Вілейскага, Завілейскага і Дзісенскага паветаў»), працаваў над рукапісам навуковага характару: «Выпісы польскіх гарадоў і вёсак, успомненых у творы Нарбута», «Гісторыя старажытнай Літвы» (з дадатковым «Спісам польскіх рэк»). У 1846 А. Рыпінскі пераехаў у Лондан, дзе заняўся выдавецкай і творчай дзейнасцю, выкладаннем моў, матэматыкі і малявання. Быў шырока вядомы як мастак, сам афармляў уласныя кнігі, выявіў выключныя здольнасці да мастацкай фатаграфіі, стаўшы адным з піянераў фотамастацтва. Разам з І. Яцкоўскім у 1852 заснаваў у прыгарадзе Лондана Тотнэме вольную друкарню, у якой выдаў зборнікі сваіх польскіх вершаў «Паэтычныя творы» (1853), «Сяржант-філосаф» (1854). У зборніку надрукаваў беларускую рамантычную баладу «Нячысцік», якая выйшла таксама і асобным выданнем у Познані ў 1853. 3.11.1853 Рыпінскі звярнуўся ў Пецярбургскі цэнзурны камітэт з просьбай надрукаваць гэты твор у Расіі, але балада была залічана ў спіс забароненых твораў, паколькі яе аўтар быў вядомы царскім уладам «як пісьменнік, адданы бунтарскім ідэям» (Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 182). У лонданскай друкарні Рыпінскага — Яцкоўскага з кастрычніка 1852 друкавалася вядомая эміграцкая газета «Demokrata Polski» («Польскі дэмакрат»), у 1854 была надрукавана ананімна кніга І. Яцкоўскага «Аповесць з майго часу, або Літоўскія прыгоды» з вершам П. Багрыма «Заграй, заграй, хлопча малы...» Пазней Рыпінскі, успамінаючы цяжкія клопаты з друкарняй, гаварыў, што ў Лондане ён быў «адразу аўтарам, наборшчыкам, карэктарам, рэдактарам, друкаром, брашуроўшчыкам, нават кнігаром, апрача абавязку прафесара (Пачынальнікі, с. 174). У 1859, пасля царскай амністыі, А. Рыпінскі вярнуўся на радзіму. Пад строгім наглядам паліцыі жыў у в. Кукавячына, якая належала яго брату, адстаўному штабс-капітану артылерыі Віктару Феліксавічу Рыпінскаму, пазней — у сваячкі Ксаварыі Аляксандраўны Рыпінскай у маёнтку Страганы (цяпер Лёзненскі р-н). Да канца жыцця захоўваў ясны розум і творчую энергію. Працаваў над гісторыяй беларускай літаратуры, стварыў шэраг біяграфій пісьменнікаў-беларусаў, прытрымліваючыся складзенага самім спіса (55 прозвішчаў). У прыватнасці, ім напісаны жыццяпісы Я. Баршчэўскага, Г. Марцінкевіча, В. Рэута, Ф. Рысінскага, Т. Заблоцкага (не захаваліся). Перапісваўся з пісьменнікам і публіцыстам А. Плугам, зрабіў два запісы ў «Альбоме» А. Вярыгі-Дарэўскага — паэтычны і празаічны (апошні на лістку, падклееным у «Альбом», па сутнасці, асобная нататка), маральна і матэрыяльна дапамагаў маладым мастакам і літаратарам з Беларусі і Літвы (у прыватнасці, велінскаму мастаку К. Рыпінскаму). Канчаткова ўсвядоміў сябе ў якасці нацыянальнага культурнага дзеяча, пра што сведчаць радкі з ліста да А. Плуга, датаванага 1883: «Можа, дарэмна мы горнемся да гэтай няшчаснай Польшчы як народжаныя на Русі, якую і даўней, здаецца, ужо называлі польскай Сібір'ю» (Пачынальнікі, с. 176). Несумненную гісторыка-літаратурную вартасць меў асабісты архіў А. Рыпінскага, багаты на фактычныя звесткі пра беларускую культуру 18—19 ст., які, на жаль, не захаваўся. Некалькі сшыткаў Рыпінскага з каштоўнымі фальклорнымі і літаратурнымі запісамі ў 1930-я гады захоўваліся ў прафесара БДУ М. Піятуховіча (публікацыя некаторых запісаў па копіях Піятуховіча зроблена В. Скалабанам у 1990 у 1-м вып. зб. «Шляхам гадоў»).

У гісторыю беларускай культуры А. Рыпінскі ўвайшоў як збіральнік, знаўца і прапагандыст нацыянальнага фальклору і этнаграфіі, выдавец, вакол якога гуртавалася беларускае эміграцкае асяроддзе, адзін з першых даследчыкаў літаратуры Беларусі. У галіне мовазнаўства вядомы яго спробы ўпарадкаваць нормы беларускай арфаэпіі. Паэзіі Рыпінскага ўласціва фальклорна-рамантычная скіраванасць у спалучэнні з дыдактычнасцю і сентыменталісцкім стылем. Ён адзін з стваральнікаў жанра балады ў беларускай літаратуры.

Н. В. Тарэлкіна.

Бібліяграфія

1.2.

Białoruś! Kilka słów o poezii prostego ludu tej naszej polskiej prowincii; o jego muzyce, śpiewe, tańcach etc.; Czytano na posiedzeniu towarzystwa literackiego polskiego w Paryżu r. 1839, m-ca listopada 21 dnia. Paryż, 1840.

Do jenerała Dembińskiego: Poezje z muzyką i rycinami. Londyn, 1853.

Niaczyścik: Ballada białoruska. Poznań, 1853; 2 wyd. S. l., [1853]; 3 wyd., akcentowane. S. l. [1853].

Poezje, pisane na pielgrzymstwie. Związ. 1—2. Londyn, 1853—1856.

Wiersz do księcia A. Czartoryskiego przy uczcie danej w Londynie... Londyn, 1853 (Odb. z: Rypiński A. Poezje. Londyn, 1853).

Sierżant filozof: Legenda, albo Sen o przechodzię dusz: (Pogańskie metempsychosis): Zabytek z dawnej wojenki. Londyn, 1856. Związ. 2.

Dwoje objawień: Poemat dziejowy; Epizod z ostatniej wojny sprzymierzonych państw zachodnich przeciw Rosji. Londyn, 1857.

Kilka pieśni okolicznościowych, napisał... autor «Sierżanta» i «Dwóch objawień». Londyn, 1857.

Nasze więc górą!: Śpiew historyczny. Londyn, 1857.

Wiersz do półkownika Krystyna Lacha Szyrmy, prezesa Grona historycznego w Londynie. Londyn, 1857.

1.3.

1845. «Ze wszystkich śpiewów,— (powiada zbieracz podań naddzwińskich),— jakie mi się tylko zapamiętać, a nawet zasłyszeć udało, najliczniejsze są u chłopa na Białej-rusi, tak jak i wszędzie śpiewy wéselne; «Kilka słów o podaniach gminnych; «Wesele w okolicach naddzwińskich» // Lud i Czas. Wilno.

1898. Do Adama Pługa (Antoniego Pietkiewicza) // Księga pamiątkowa na uczczenie setnej rocznicy urodzin Adama Mickiewicza (1798—1898). Warszawa. T. 1.

1921. Нячысцік: (Беларуская балада) // Бел. ведамасці. 10, 12—14 ліст., 9 снеж.

1923. Нячысцік: [Балада] // Выпісы з беларускае літаратуры. Мн.; У Альбом А. Дарэўскаму-Вярызе: [Верш]; З балады «Нячысцік»: [Урывак] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1926. Нячысцік; «Ты ж сам, суседзька, хацеў...» // Дзяржынскі У. Выпісы з беларускае літаратуры XIX і XX ст. Мн.

1931. Powstanie powiatu Wilejskiego, Zawilejskiego i Dziśnieńskiego // Mościcki A. Powstanie 1831 r. na Litwie. Wilno.

1960. Wspomnienie o Küchelbeckerze // Pamiętniki dekabrystów. Warszawa. T. 3.

1961. Listek do...; Do Polski// Zbiór poetów polskich XIX w. Warszawa. Ks. 2.

1971. Макаранічныя вершы: Плач пакінутага каханай; За пенкнай паненкай аж душа сумуе...; З балады «Нячысцік» // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

1977. Пісьмо да Адама Плуга; Для Арцёма Вярыгі ў альбоме; «Іду, брат, па-твойму...» // Пачынальнікі. Мн.

1985. Нячысцік, беларуская балада // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 13; Выказванне аб вуснай народнай творчасці: [Урывак] // Беларускі фальклор. Мн.

1.4.

Mor T. Raj i Peri: Poemat / Z angiel. Londyn, 1852.

Mor T. Zakwefiony prorok Korasany / Z angiel. Londyn, 1857.

1.5.

На рускую мову. Воспоминание о встречах с Кюхельбекером в Динабургской крепости // Литературное наследство. М. Т. 59.

2.3.

На беларускай мове. Аляксандр Рыпінскі // Пачынальнікі. Мн., 1977; Бандарчык В. Гісторыя беларускай этнаграфіі XIX ст. Мн., 1964. С. 55—56; Баршчэўскі А. Перыяд XIX стагоддзя: Аляксандр Рыпінскі [1810—1900(?)] // Ніва. 1972. 23, 30 крас.; Барысенка В. Францішак Багушэвіч і праблема рэалізма ў беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1957. С. 106—107; Бэндэ Л. Аб літаратуры XIX ст. // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 4; Гарэцкі М. Аляксандар Рыпінскі // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; 4 выд. Мн., 1926; Яго ж. Першая беларуская балада «Нячысцік» Аляксандра Рыпінскага // Беларускія ведамасці. 1921. 14 ліст. / Без подп. Аўт. спрэчнае; Гілевіч Н. З клопатам пра песні народа. Мн., 1970. С. 23—26; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 34—37; Гісторыя беларускай літаратуры, XIX — пачатак XX ст. Мн., 1981. С. 39—40; Грынчык М. Фальклорныя традыцыі ў беларускай дакастрычніцкай паэзіі. Мн., 1969. С. 46—49; Яго ж. Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., 1973. С. 80; Ігнатоўскі У. Гісторыя Беларусі ў XIX і ў пачатку XX ст. 3 выд. Мн., 1928. С. 86—87; Яго ж. Кароткі нарыс нацыянальна-культурнага адраджэння Беларусі // Вольны сцяг. 1921. № 1; Карскі Я. Стары беларускі этнограф і пісьменнік Аляксандр Рыпінскі // Беларусь. 1919. 12 ліст.; Каханоўскі Г. Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI—XIX стст. Мн., 1984. С. 41; Яго ж. Вандраванні // Маладосць. 1984. № 10; Кісялёў Г. На арбіце пошуку. Мн., 1978. С. 206—210; Майхровіч С. Беларуская літаратура XIX стагоддзя // Полымя. 1952. № 9; Яго ж. Нарысы беларускай літаратуры XIX ст. Мн., 1957. С. 59—68; Яго ж. Старонкі беларуска-польскіх літаратурных сувязяў // Полымя. 1971. № 6; Мальдзіс А. За Ла-Маншам, сярод беларусаў: З «Англійскага дзённіка» // Голас Радзімы. 1984. 2, 23 лют.; Яго ж. Творчае пабрацімства. Мн., 1966. С. 37—39; Яго ж. Тры месяцы пошукаў, знаходак і сустрэч // Полымя. 1973. № 7; Палуян С. Аляксандр Рыпінскі // Гоман. 1916. 3 сак.; Яго ж. Беларуская паэзія ў яе тыповых прадстаўніках // Палуян С. Лісты ў будучыню. Мн., 1981; Піятуховіч М. Рамантычнае народніцтва // Піятуховіч М. Нарысы гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1928; Яго ж. Рукапісы А. Рыпінскага // Шляхам гадоў. Мн., 1990; Рудчык В. Ад пачатку мы разам // Беларускі каляндар 1976. Беласток; Яго ж. Ад супольных крыніц // Беларускі каляндар. Беласток. 1977; Скалабан В. Новыя матэрыялы з гісторыі беларускай літаратуры XIX стагоддзя // Шляхам гадоў. Мн., 1990. С. 212; Сцяпунін І. «Адданы бунтарскім ідэям» // ЛіМ. 1967. 19 снеж.; Шакун Л. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. 2 выд. Мн., 1984. С. 196—198; Штэйнер І. Аляксандр Рыпінскі (1810—1900) // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Яго ж. Роля фальклорных традыцый у станаўленні беларускай балады // Узроўні фальклорных уплываў. Мн., 1982. С. 136—137.

На польскай мове. Barszczewski A. Wstęp // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978. S. VIII—X; Barszczewski A. Polsko-białoruskie związki literackie i kulturalne // Polskozbiałoruskie zwiąśki literackie i kulturalne: Setna rocznica urodzin Janki Kupały, Jakuba Kołasa. Warszawa, 1982; German F. Aleksander Rypiński (1811—1886) // Sprawozdanie z czynności posiedzeń Wydziału naukowego oraz kronika T-wa nauk. Un-tu Łódzkiego 1960. 1961. Nr 11; German F. Aleksander Rypiński (1811—1886). Z zagadnień historii, etnografii i nauk pokrewnych // Etnografia polska. Wrocław, 1962. T. 6; German F. Jeszcze w sprawie stosunku Mikołaja Gogola do zbioru pieśni ludowych Zoriana Dołęgi Chodakowskiego: (List do redakcji) // Polska sztuka Ludowa. 1952. Nr 6; German F. Rypiński Aleksander //Słownik pracowników książki polskiej. Warszawa; Łódź, 1972; Grabowski T. Z pogranicza polsko-białoruskiego // Księga pomiątkowa ku czci Stanisława Pigonia. Kraków, 1960. S. 266—276; Kronika literacko-artystyczna: Rypiński nie Rybiński // Kraj: Dział literacki «Kraju», 1886. Nr 3; Krzyżanowski J. «Tyrteusz polski» i dekabryści // Krzyżanowski J. W świecie romantycznym. Kraków, 1961; Rypiński Radwan Aleksander (ok. 1811 — ok. 1885) // Bibliografia literatury polskiej «Nowy Korbut». Warszawa, 1972. T. 9.

На рускай мове. Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 158—159; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 334—337; Карский Е. Александр Рыпинский // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3; Яго ж. Белорусы. Варшава. 1903. Т. 1. С. 208, 434—436; Кацнельсон Д. Воспоминания А. Рыпинского о встречах с Кюхельбекером в Динабургской крепости // Лит. наследство. М., 1954. Т. 59; Пыпин А. История русской этнографии. Спб., 1892. Т. 4. С. 41—44.

На ўкраінскай мове. Дорошенко Д. Білоруси і їх национальне відродження // Рада. 1908. 10 груд.

3.1.

Б-ка Асалінскіх у Вроцлаве (РП), аддз. рукап., адз. зах. 3313/1; Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь, ф. 1430, воп. 1, спр. 30114; РДГА Літвы: ф. 1135, воп. 4, спр. 391а, с. 61—63, 71; РДГА ф. 777, воп. 2, 1853 г., спр. 18; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 253. *Т. М. Махнач.*

РЫСІНСКІ САЛАМОН

Рысінскі Саламон Фёдаравіч [псеўд. Pantherus; 1560 (?), в. Рысін Полацкага ваяв. (цяпер Себежскі р-н Пскоўскай вобл.) — 13.11.1625; пахаваны, згодна звестак даследчыка Я. Парэцкага, у Дзяляцічах Навагрудскага р-на Гродзенскай вобл.; паводле іншых крыніц — у г. п. Любча Навагрудскага р-на], паэт, філосаф, этнограф, параміёлаг, педагог. Пісаў на лацінскай мове.

Нарадзіўся ў сям'і дробнамаёнткавага шляхціца Фёдара Ануфрыевіча на пачатку 1560-х гадоў. Пачатковую адукацыю атрымаў дома. Здольнага юнака заўважыў літоўскі гетман Г. Радзівіл, будучы себежскі ваявода, які накіраваў яго на вучобу ў Германію. Пасля сканчэння Альтдорфскага універсітэта (1586) С. Рысінскі настаўнічаў пры шляхецкіх дварах у глухіх вёсках Літвы, Жамойці і Малой Польшчы, суправаджаў сваіх выхаванцаў за мяжу. Пазней прымаў удзел у арганізацыі пратэстанцкай школы ў Слуцку, для якой напісаў статут.

Першымі творамі С. Рысінскага былі «Дзве кнігі лістоў», выдадзеныя ў 1587 у г. Альтдорфе, дзе ён разам са сваімі падапечнымі вучнямі, сынамі польскага дыпламата Я. Бучынскага, слухаў лекцыі ў мясцовым універсітэце і ў іматрыкуляцыйных актах якога 2.12.1586 запісаў сябе як Саламон Пантэрус, леўкарусас (г. зн. Саламон Пантэрус, беларус; Леўкарусіяй ён называў сваю радзіму і ў лісце да нямецкага вучонага К. Рытэрсгузіуса). Пасля 1600 С. Рысінскі апынуўся на службе ў князёў Радзівілаў і як прыдворны паэт, перакладчык і выхавацель дзяцей складаў надмагільныя надпісы (эпітафіі) для членаў княжацкай сям'і і іншых асоб, звязаных з гэтым родам. Віленская пратэстанцкая абшчына дbuilding даручыла яму перакласці на польскую мову псалмы цара Давыда. Прымаў удзел у падрыхтоўцы выданняў любчанскай друкарні Пятра Бласты Кміты, у прыватнасці, зборніка песняў і канцыяналаў. Пісаў панегірычныя вершы. Быў дарадчыкам і ў пэўнай ступені настаўнікам К. Радзівіла па пытаннях культуры і веравызнання. Правёўшы ўсё сваё жыццё у беднасці, С. Рысінскі, паводле сведчання аднаго з найбольш блізкіх яму сяброў — прыдворнага лекара Д. Набароўскага, нічога пасля сябе не пакінуў апрача вялікай колькасці кніг па самых розных галінах тагачаснай навукі. У яго бібліятэцы, якая магла спаборнічаць з караleўскім зборам, былі выданні старажытнагрэчаскіх і рымскіх аўтараў. С. Рысінскі — аўтар «Кароткага пераказу спраў, здзейсненых святлейшым князем Крыштофам Радзівілам...» (1614), куды ўключана вершаванае апісанне Лівонскай вайны. Але найбольш значным творам Рысінскага, якому ён прысвяціў каля 30 гадоў свайго жыцця, быў зборнік «Тысяча васемсот польскіх прыказак...», які змяшчаў прыказкі, прымаўкі і прытчы, выпісаныя з розных крыніц (выдадзены ў Любчы ў 1618 друкаром, паэтам і пісьменнікам П. Кмітам, а рыхтаваў яго да друку адзін з выхаваўцаў апошняга — М. Бучынскі). Зборнік С. Рысінскага неаднаразова перавыдаваўся ў Любчы (1620, 1621, 1629) і Кракаве. У ім паэт параўноўваў мясцовыя беларускія прымаўкі з лацінскімі, нямецкімі, італьянскімі, польскімі і інш. Разам з нямецкім юрыстам К. Рытэрсгузіусам падрыхтаваў каментарыі да творчасці рымскага паэта Аўзонія, якія засталіся ў рукапісе. Пафас творчасці С. Рысінскага заключаўся ў асуджэнні жорсткасці і праліцця крыві — асабліва ў вершах з апісаннем ваенных падзей, да якіх меў дачыненне князь К. Радзівіл. С. Рысінскі выступаў праціўнікам нацыянальнага прыгнёту і грамадскай несправядлівасці. Вышэйшай ступенню адносін паміж людзьмі паэт лічыў шчырае сяброўства, якому не павінны шкодзіць разыходжанні ў думках, узросце і паходжанні. С. Рысінскі высока цаніў паэтычны дар. Ён быў у захапленні ад творчасці А. Рымшы, і калі перакладаў на лацінскую мову з польскай яго паэтычную «Дзесяцігадовую аповесць пра ваенныя справы Крыштофа Радзівіла» (1585), імкнуўся наблізіць свой пераклад да арыгінала. Пільна сачыў за спрэчкамі католікаў з пратэстанцкімі святарамі, заставаўся прыхільнікам апошніх. У лістах паэта ёсць многа каштоўных біяграфічных і гісторыка-літаратурных звестак, шмат увагі аддаваў этычным і сацыяльным тэмам. *А. Ф. Коршунаў.*

Бібліяграфія

1.2.

Epistolarum Salomoniis Antherici libri duo. Altdorf, 1585, Altdorf, 1587.

Rerum ad Ch. Radivilio... praeclare gestarum... epitome... Lubecea, 1614.

Monumenta variis in locis diversis personis a... posita... Lubecea, 1625.

Ad epistolas L. Aennaei Senecae, philosophi stoici, notarum sive coniecturarum liber. Norymberga, 1620.

1.3.

1843. Przypowieści polskie... // Wójcicki K. Biblioteka starożytna pisarzy polskich. Warszawa. T. 2. 2 wyd. Warszawa, 1854.

1891. Stanu wdowiego, tęskliwego pobożne zabawy i pociechy // Roczniki Tow. Przyj. Nauk Pozn. T. 18.

1897. Przypowieści polskie... // Bartoszewicz K. Księgi humoru polskiego. Petersburg, 1897.

1913. Kilkadziesiąt listów przeważnie do Krzysztofa II Radziwiłła // Monumenta Reformationis Polonicae et Lithuanicae. Seria 1. Z. 1.

1.4.

Niektóre psalmy Dawidowe częścią poprawione

częścią znowu przełożone na stare noty. / Z łac. Lubcza, 1614.

1.5.

На беларускую мову. Эпітафіі / Пер. Я. Парэцкі // Беларуская літаратура. Мн., 1981. Вып. 9.

На польскую мову. List do Jana Petrycego z r. 1586 / Tł. L. Joachimowicz // Szczucki L., Tazbir J. Literatura ariańska w Polsce XVI wieku;· Antologia. Warszawa, 1959.

На рускую мову. Из «Писем»; Из «Эпитоме»; Из «Эпитафий»; Разные произведения; Приложения / Пер. Я. Порецкий // Порецкий Я. Соломон Рысинский: Solomo Pantherus Leucorussus: Конец XVI — нач. XVII в. Мн., 1983.

1.6.

Proverbiorum Polonicorum... centuriae decem et octo. Lubecea, 1618; Kraków, 1619, 1620, 1634; Lublin, 1629 / Скл.

Przypowieści polskie... zebrane, a teraz nowo przydane y na wielu mieyscach poprawione. Lubcza, 1618; Kraków, 1619, 1620, 1634; Warszawa, 1625; Lublin, 1629; Warszawa, 1842 / Скл.

2.2

На польскай мове. Bystrón J. S. Przysłowia polskie. Kraków, 1933.

Korotyński W. Salomon Rysiński: Studyum. Wilno, 1863.

Sajkowski A. Od Sierotki do Rybeńki: W kręgu radziwiłłowskiego mecenatu. Poznań, 1965.

На рускай мове. Порецкий Я. Соломон Рысинский: Solomo Pantherus Leucorussus. Конец XVI — нач. XVII в. Мн., 1983.

2.3.

На беларускай мове. Парэцкі Я. Эпітафіі Саламона Рысінскага // Беларуская літаратура. Мн., 1981. Вып. 9; Парэцкі Я., Прэнская Ю. Ажываюць даўнія старонкі // Звязда. 1963. 5 чэрв.; Іх жа. Любчанскі зборнік прыказак і прымавак, сабраны і выдадзены С. Рысінскім у 1618 г. // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1964. № 1.

На італьянскай мове. Brogi Bercoff G. Sentimento «Nazionale e concienza «letteraria» nella cultura delle terre Rutene // Europa Orientalis. 1984. N 3.

На літоўскай мове. Zukžaite I. Solomona Risinkio biblioteka Vilniuje // Iš lietuvos biblioteku istorijos. Vilnius, 1984.

На польскай мове. Brückner A. Dzieje kultury polskiej. Kraków, 1931. T. 2. S. 591; Brückner A. Ezopy polskie // Rozpr. AU Wydz. Filol. 1902. T. 34; Cytowska W. Koniektury S. Rysińskiego do «Listów» Seneki: Kartka z dziejów filologii klasycznej w Polsce // Eos. 1959/1960. T. 50; Chomętowski W. Wspomnienia o S. Rysińskim i jego przypowieściach z XVI w. // Kronika rodzinna. 1872. Nr 10—11; Korotyński W. Salomon Rysiński: Studyum // Kurier Wil. 1863. Nr 132—133, 135; Krzyżanowski J. O najdawniejszych przysłowiach polskich // Problemy. 1956. Nr 4; Kunstmann H. Salomon Rysiński i norymberski uniwersytet w Altdorfie // Odrodzenie i Reformacja w Polsce. 1975. T. 20; Nieznany poemat polski // Kraj. 1891. Nr 28; Sternbach L. Paremiografia polska XVII wieku // Spr. PAU. 1932. Nr 6; Topolska M. Czytelnik i książka w Wielkim Księstwie Litewskim w dobie Renesansu i Baroku. Wrocław, 1984. S. 56, 70, 173, 181, 244, 263; Urban W. Parę uwag geograficznych i biograficznych korespondencji Solomona Rysińskiego // Odrodzenie i Reformacja w Polsce. Wrocław, 1976. T. 21; Wiszniewski M. Historia literatury polskiej. Kraków, 1844. T. 6. S. 403—404, 524; Wójcicki K. W. Salomon Rysiński // Bibl. Warsz., 1842. T. 3.

На рускай мове. Порецкий Я. Комментарии С. Рысинского к сочинениям Д. М. Авсония // Вопр. филологии. 1972. Вып. 2; Яго ж. Неизвестные стихи Андрея Рымши // Неман. 1969. № 2; Яго ж. Некоторые «Письма к Луцилию» Л. А. Сенеки в «Коньектурах» Соломона Рысинского // Вопр. филологии. 1971. Вып. 1.

На французскай мове. Kot S. La Réforme dans le Grand-Duché de Lithuanie, facteur d'occidentalisation culturelle // Mélanges Henri Grégoire. Bruksela, 1953. T. 4.

Т. М. Махнач.

РЫСІНСКІ ФРАНЦІШАК

Рысінскі Францішак [? — 1830(?)],
польскі і беларускі паэт.
Біяграфічных звестак пра яго
амаль не захавалася.

Відаць, паходзіў са шляхты. На пачатку 19 ст. быў старшынёй Цывільнай палаты ў Віцебску. Пісаў эпіграмы, іранічна-філасофскія і гумарыстычныя вершы на польскай і, як сведчаць сучаснікі, на беларускай і рускай мовах. Творы Ф. Рысінскага, прысвечаныя той ці іншай рэальнай асобе, карысталіся вялікай папулярнасцю, распаўсюджваліся на Віцебшчыне ў спісах, завучваліся на памяць, але пры жыцці аўтара нідзе не друкаваліся. Частка з іх трапіла ў архіў Ф. Карпінскага, частку сабраў полацкі маршалак шляхты С. Грабніцкі. Найбольш верагодна, Ф. Рысінскаму належаць макаранічныя беларуска-польскія вершаваныя мініяцюры «Плач пакінутага каханай» і «За пенкнай паненкай аж душа сумуе», таксама шырока вядомыя ў свой час у Віцебска-Полацкім рэгіёне і прыведзеныя па памяці А. Рыпінскім у кн. «Беларусь» (Парыж, 1840).

У. І. Мархель.

Бібліяграфія

1.3.

1819. Pod dobry humor dla Kasi // Tyg. Wileński. Nr 149.

1828. Do Kasi //Motyl (Warszawa). Nr 15.

1830. Do przyjaciela w smutku // Noworocznik Litewski. Wilno; Duma po stracie majątku przez exdywizyą; Odpowiedź professorowi filozofii przyznającemu się, że mimo swoję naukę boleje i płacze z bojaźni utraty przyjaciółki, niebezpiecznie chorej; Odezwa do najszanowniejszej przyjaciółki Franciszki Bohomoliownej, w czasie cztero-niedzielnej choroby na nogę; Wieczór w Oświeju; Piosnka na nótę: Śpiewał słowiczek noc całą; Duma w samotności Szczepana Szczotkowskiego // Dziennik Wileński. Nr 2; Szczere wyznanie przed Anetą; Dumanie nad życiem ludzkiem // Dziennik Wileński. Nr 8; Do Anety na niespodziewane rozstanie się; Prośba do Anety o przyśpieszenie dekretu na dawną zasługę; Sen strapionego męża po utracie najlepszej żony; Wiersz w dzień urodzin Anny // Dziennik Wileński. Nr 9.

1844. Z poezji: Cierpliwość wszystko zwycięża; Nie

narzekaj na niedolę; Wyznanie bez męki; Przy ostatniem rozstaniu się // Rocznik Literacki (Petersburg). R. 2.
2.3.
На беларускай мове. Мальдзіс А. На скрыжаванні славянскіх традыцый. Мн., 1980. С. 268.
На польскай мове. X.A.K. [Карніловіч А.] Dziennik Wileński. 1830. Nr 2. Kornilowicz A. Prefekt szkoły Dynabursko-Krasławskiej // Dziennik Wileński. 1830. Nr 9.

Т. М. Махнач.

РЭЙЗІН РУВА

Рэйзін Рува Шоламавіч [1911, Лондан — 1942, (?)], паэт. Пісаў на яўрэйскай мове.

Нарадзіўся ў сям'і рабочага, які выехаў у Лондан на заробкі і там памёр. Сям'я вярнулася на радзіму, у Мінск, жыла ў беднасці. Таму Р. Рэйзін выхоўваўся ў дзіцячым доме ў Слуцку, з якога некалькі разоў уцякаў, бадзяючыся з шарманшчыкамі па мястэчках Беларусі. У 1929 прыехаў у Мінск. Працаваў на будоўлі. Вучыўся на рабфаку. У 1937 скончыў літаратурны факультэт Мінскага педінстытута. У 1940 прызваны ў армію. З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны знаходзіўся на фронце. Загінуў у баі. У мінскім гета была забіта яго жонка з дзіцем.

Выступаць з вершамі ў яўрэйскім перыядычным друку Р. Рэйзін пачаў у 1929 — у газеце «Юнгер арбайтэр» («Малады рабочы»), «Октобэр» («Кастрычнік»), часопісе «Штэрн» («Зорка») — публікацыі іх не выяўлены. Адзін з яго першых вершаў «Дзяўчынка на даху» стаў хрэстаматыйным. Асобнымі выданнямі выйшлі зборнікі «Цяжкай працай», «Вершы», паэма «Вялікая хартыя». Грамадзянскія і лірычныя вершы Р. Рэйзіна былі шырока вядомы сярод яўрэйскамоўных чытачоў. У іх услаўляліся патрыятычнае пачуццё адданасці Радзіме, шчырае жаданне аберагаць яе ад ворагаў, працоўны энтузіязм народа, сцвярджалася вера ў справядлівасць новых грамадскіх ідэалаў. Некаторыя вершы Р. Рэйзіна былі перакладзены на беларускую мову.

Р. Л. Рэлес.

Бібліяграфія

1.2.

Цяжкай працай: Вершы. Мн., 1934 / Яўр. Рэц.: Мальцінскі Х., Шведзік Г., Мікуліч Б. Пра кнігу Рэйзіна і яе рэдактараў // ЛіМ. 1936. 17 ліст.

Вялікая хартыя: Паэма. Мн., 1935 / Яўр.

Вершы. Мн., 1940 / Яўр.

1.3.

1930. На будоўлі: [Верш] // Штэрн. № 5—6 / Яўр.; У цэху: [Верш] // Там жа. № 10—11 / Яўр.

1931. На будоўлі: [Вершы] // Штэрн. № 4—5 / Яўр.

1932. «Вельмі блізка, з майго дзяцінства...»: [Верш] // Штэрн. № 3 / Яўр.

1933. З новай працай; Мая маладосць; «Блізка на зямлі далёкай...» [Вершы] // Штэрн. № 2 / Яўр.; Смела, таварышы, у ногу!; «Калі ты ідзеш за мною...» [Вершы] // Там жа. № 9 / Яўр.

1934. «Людзям працы — спачуванне, а багатым...»; «З дабрадушнай скрыўленай усмешкай»: [Вершы] // Штэрн. № 11 / Яўр.

1935. Бірук — кавалерыст: [Верш] // Штэрн. № 5—6 / Яўр.; [Верш] // Там жа. № 7 / Яўр.

1936. Радыёперадача з Крамля да ўсяго свету; Так будзе варкатаць голуб: [Вершы] // Штэрн. № 12 / Яўр.

1937. На дэманстрацыі моладзі: [Верш] // Штэрн. № 9 / Яўр.; Ноч Вялікай Хартыі: [Урывак з паэмы] // Там жа. № 12 / Яўр.

1939. Радыёперадача з Крамля да ўсяго свету; Смела, таварышы, у ногу!: [Вершы] // Ардэнаносная Беларусь. Мн. / Яўр.; Які знаёмы гэты вобраз...: [Вершы] // Штэрн. № 9 / Яўр.; Ноч Вялікай Хартыі: [Паэма] // Там жа. № 12 / Яўр.

1940. Чырвонаармейскі праважаты; Думкі вартаўніка; [Вершы] // Штэрн. № 2 / Яўр.

1.5.

На беларускую мову. Думы вартавога: [Верш] /

Пер. Р. Няхай // Мы іх не забудзем. Мн., 1949; «У агнях усміхаецца горад...», [Верш] / Пер. А. Зарыцкі // Дзень паэзіі — 71. Мн., 1971; У агнях усміхаецца горад...: [Верш] / Пер. А. Зарыцкі // Зарыцкі А. У свет па песні. Мн., 1978.

2.3.

На беларускай мове. Кабакоў Н. Ударнік прыйшоў // Полымя. 1931. № 6—7; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рува Рэйзін // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986; Рэлес Р. Паэт-салдат: Да 60-годдзя з дня нарадж. паэта Рувы Рэйзіна // ЛіМ. 1971. 10 снеж.; Яго ж. У агнях усміхаецца горад // Дзень паэзіі — 71. Мн., 1971; Становішча мастацкай літаратуры // Палес. праўда. 1933. 4 крас.

На яўрэйскай мове. Фінкель У. Песня абуджэння і аднаўлення // Штэрн. 1935. № 3; Цвейг А. Лірык Рэйзін // Там жа. 1929. № 4—6.

Т. М. Махнач.

РЭЛЕС РЫГОР

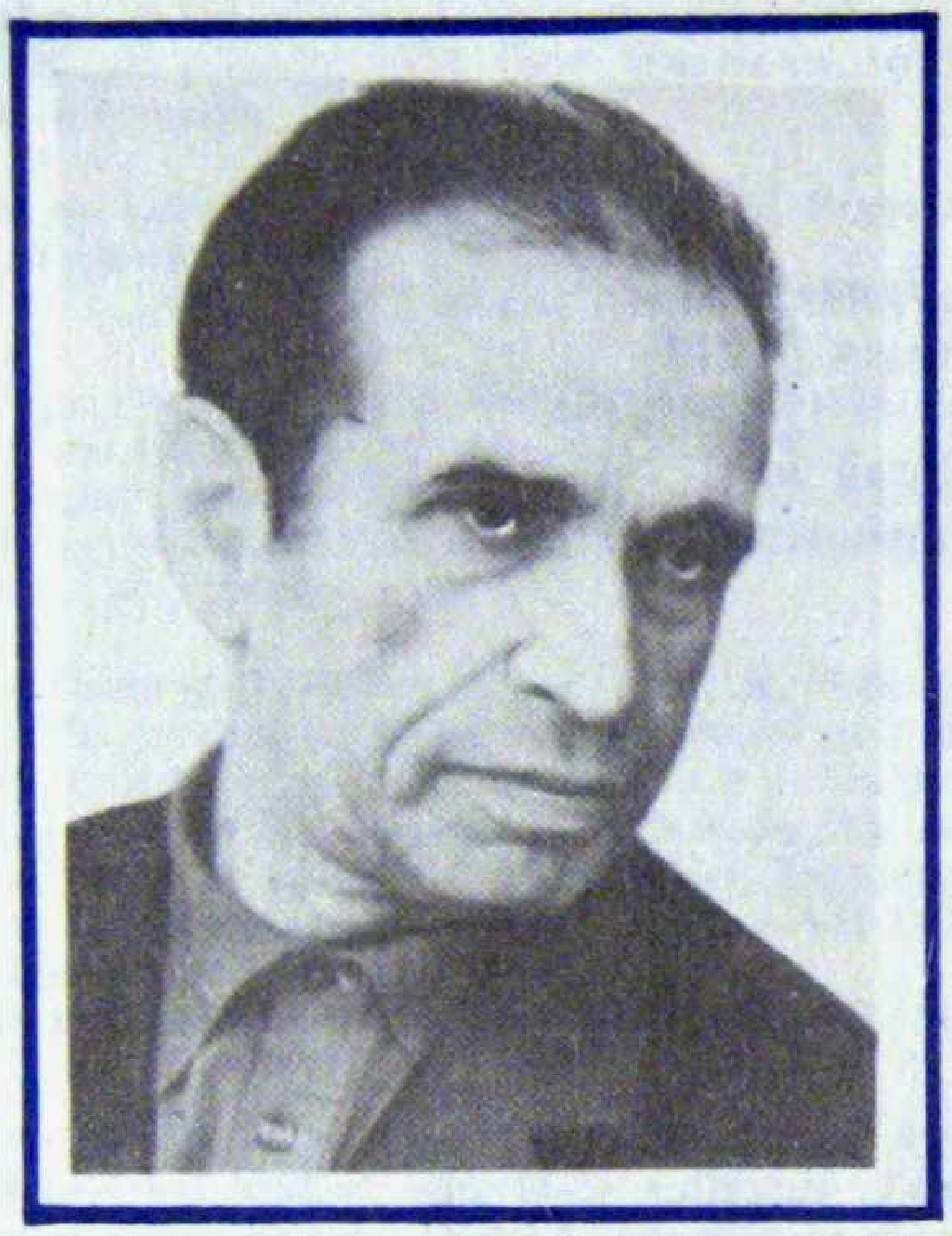

***Рэлес Рыгор Львовіч** [псеўд. Р. Грыгор'еў, Рыгор Грыгор'еў, Г. Леанаў, Г. Львовіч, Р. Рыгораў, Г. Рыгор'еў, Р. Рыгор'еў, Рыгор Рыгор'еў; крыпт. Рэл, Г. Грыг, Р. Грыг; н. 10(23).4.1913, мяст. Чашнікі Лепельскага пав. (цяпер Чашнікі Віцебскай вобл.)], паэт, празаік. Член СП Беларусі з 1936. Піша на яўрэйскай і рускай мовах.*

З сям'і служачых. Вучыўся ў Чашніцкай беларускай сямігадовай школе, а ў 1930—33 — Віцебскім педтэхнікуме. У 1933—37 студэнт літфака Мінскага педінстытута. Выкладаў рускую мову і літаратуру ў сярэдніх школах Слуцка (1937—40) і Навагрудка (1940—41). У пачатку вайны прызваны ў Чырвоную Армію. Служыў у 3-м Мінскім зборным палку, які потым перадыслацыраваны ў Ліпецк і расфарміраваны. Восенню 1941 Р. Рэлес накіраваны на будаўніцтва новых шахтаў на Урал. Са снежня 1941 да 1945 — адказны сакратар газеты «Строитель» (г. Грамячынск, цяпер Пермскай вобл.). Пасля вайны літсупрацоўнік брэсцкай абласной газеты «Заря» (1945—46), газеты «Зорька» (1946), часопіса «Вожык» (1947). У 1948—73 настаўнічаў у вячэрніх школах рабочай моладзі Мінска. З 1973 на творчай рабоце.

Першы верш Р. Рэлеса надрукаваны ў газеце «Юнгер арбайтэр» (публікацыя не выяўлена). З 1933 яго нарысы і вершы змяшчаліся ў часопісе «Штэрн», газеце «Октобэр». Да вайны на яўрэйскай мове выйшлі зборнікі паэзіі Р. Рэлеса «Пачатак» і «Вершы». У час вайны друкаваў вершы ў яўрэйскай газеце «Эйнікайт» (Масква). Творы Р. Рэлеса змяшчаліся таксама ў часопісе «Саветыш Геймланд», варшаўскай газеце «Фолкс-штыме» (публікацыі не выяўлены), мінскім літаратурным зборніку «Цвёрдым поступам». Апавяданні пісьменніка на яўрэйскай мове аб'яднаны ў зборніку «Пад мірным небам». На рускай мове Р. Рэлес выдаў зборнікі вершаў «Водгукі часу», апавяданняў «У родным кутку», аповесцей і апавяданняў «Сябры і знаёмыя», «Не ружамі ўсланы твой шлях», «Пад кожным дахам», аповесцей «Запіскі майго калегі», «За цеснымі партамі», «Праз цяжкі парог». На беларускай мове выйшлі аповесць «Запіскі майго калегі», зборнік вершаў «Бяроза пад акном», «Аднаактовыя п'есы». Праблематыка творчасці Р. Рэлеса звязана пераважна з лёсам яўрэйскага народа, яго ўзаемадачыненнямі з беларускім і рускім народамі. Блізкая пісьменніку і школьная тэматыка. Аповесці, апавяданні, фельетоны і гумарэскі Р. Рэлеса змяшчаліся таксама ў беларускім перыядычным друку.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Пачатак. Мн., 1939 / Яўр.

Вершы. Мн., 1941 / Яўр.

Друзья и знакомые: Рассказы. Мн., 1963. Рэц.: Есакоў А. Лірычная проза // Мін. праўда. 1963. 8 вер.

За тесными партами: Рассказы. Мн., 1966. Рэц.: Клышка А. Вучні і настаўнікі // ЛіМ. 1966. 30 жн.;

Сенін М. Настаўнік і яго сябры // Наст. газ. 1967. 11 сак.; Шкраба Р. Педагагічныя выданні // Полымя. 1966. № 12.

В родном уголке: Рассказы. Мн., 1972.

Отзвуки времен: Стихи. М., 1974.

Через трудный порог. Из дневника классного руководителя школы рабочей молодежи: Повесть. Мн., 1975. Рэц.: Пік І. Своеасаблівы дзённік // Наст. газ. 1976. 18 лют.

Под каждой крышей: Рассказы, очерки. Мн., 1979.

Не розами устлан твой путь: Повести; Рассказы. Мн., 1983.

1.3.

1933. Дайце жывое кіраўніцтва // ЛіМ. 28 ліп.

1934. Мне становіцца зразумела; Цялё: [Вершы] // Штэрн. № 2 / Яўр.; Літмінімум на чыгунцы // ЛіМ. 12 снеж. / Пад крыпт. Рэл.

1935. Дзяўчынка-камсамолка: Балада // Штэрн. № 7 / Яўр.; З цыкла вершаў «Мястэчка» // Там жа. № 10—11 / Яўр.

1936. На стале букет кветак: [Верш] // Штэрн. № 2 / Яўр.; На лодцы; У садзе: [Вершы] // Там жа. № 10 / Яўр.

1938. З мястэчка: [Верш] // Штэрн. № 1 / Яўр.

1940. Дзе ж піянерскі атрад? // Піянер Бел. 5 лют.; Косця зразумеў памылку // Там жа. 15 сак.; Да чаго прыводзіць гульня ў грошы // Там жа. 15 крас.; Нас чакае добры адпачынак // Там жа. 21 мая; Настаўніца Эсфір Аронаўна: [Нарыс] // Там жа. 20 кастр.

1946. Пахожая: [Верш] // Заря. 19 мая.

1947. Пасля штурму: [Верш] // Цвёрдым поступам. Мн. / Яўр.; Палескія рабінзоны: Нарыс // Бярозка. № 12; Пінскія «наватары» ў педагогіцы // Вожык. № 18; «Дванаццаць месяцаў»: / [Рэц. на кн.: «Дванаццаць месяцаў». Мн., 1947] // Наст. газ. 13 сак.

1948. Пра жарты, якія нічога не варты: Апавяданне // Вожык. № 4; Экскурсія па зеленгасах: Апавяданне // Там жа. № 6; Дарагія нумары: [Гумарэска] // Там жа. № 11 / Пад псеўд. Рыгор Рыгор'еў; Некалькі цёплых слоў: Апавяданне // Там жа. № 22.

1949. Леў Талалай // Мы іх не забудзем. Мн.; Аб неіснуючых і існуючых асобах: [Гумарэска] // Вожык. № 2 / Пад псеўд. Р. Грыгор'еў; Памылка: [Гумарэска] // Там жа. № 5 / Сааўт. Р. Сабаленка.

1950. Навагоднія апавяданні: Сам пераканаўся; Падарунак; Першая скрыпка // Вожык. № 1 / Пад псеўд. Р. Рыгор'еў; сааўт. В. Зуб; Прыдзіра: Апавяданне // Там жа. № 10 / Пад псеўд. Р. Рыгор'еў; сааўт. В. Зуб; У перадсвяточны вечар: Апавяданне // Там жа. № 20 / Пад псеўд. Р. Рыгор'еў; сааўт. В. Зуб; Стары канспект: Апавяданне // Там жа. № 21 / Пад псеўд. Р. Рыгор'еў; сааўт. В. Зуб.

1955. Маладая настаўніца: [Апавяданне] // Беларусь. № 10; Пра тое, чаго не ведаюць вучні (З запісак педагога) // Полымя. № 8, 9.

1956. Аб чым не расказваў Георгій Нікіфаравіч // Вожык. № 15 / Сааўт. Г. Разінскі; На вуліцы Шырокай: Урывак з аповесці «Аб тым, чаго не ведаюць вучні» // ЛіМ. 12 мая.

1957. Дзівачка: Заметкі настаўніка // Беларусь. № 6; Пра тое, чаго не ведаюць вучні (З запісак педагога) // Полымя. № 5.

1959. Загадкавы стары: Апавяданне // Беларусь. № 9; Комбриг Горбачев: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 5 / Пад псеўд. Г. Леонаў; Трэба вучыць разумець мастацкі твор // ЛіМ. 22 жн.

1960. Капрызная: Апавяданне // Беларусь. № 12; Касцюковіцкія пачынальнікі // Вожык. № 16; Бабушка помогла: Пьеса-шутка в двух сценах // Зорька. 14 окт. / Сааўт. Х. Мальцінскі; Так патрабавала жыццё // Наст. газ. 22 студз.; Задача: П'еса для дзяцей у дзвюх сцэнах // Піянер Бел. 11 ліст. / Сааўт. Х. Мальцінскі; Слова жывое і слова мёртвае (Насустрач Рэсп. з'езду настаўнікаў) // Чырв. змена. 24 ліп.

1961. Прыемная крыўда: [Фельетон] // Вожык. № 19.

1962. Куфар: Апавяданне // Беларусь. № 8; Чырв. змена. 14 жн.; Балет пад адкрытым небам // Вожык. № 18; «Пішаце без памылак... паступайце на філфак» // ЛіМ. 21 жн.; З гатовай меркай // Наст. газ. 10 студз.; Які метадыст нам патрэбен? // Там жа. 13 чэрв.

1963. Бабуля памагла; Гронка вінаграду; Ачуняў; Ля птушніка; Наш квартэт: [П'есы] // А гармонік грае, грае. № 10 / Сааўт. Х. Мальцінскі; Выздоровел: [П'еса] // Зорька. 27 июля / Сааўт. Х. Мальцінскі; Усё той жа...: Апавяданне // ЛіМ. 23 крас.; За атэстат без кампрамісаў // Там жа. 6 вер.

1964. Ці добра рабіў Санька?: Апавяданне // Бярозка. № 3; Вершы... «па сакрэту» // ЛіМ. 17 сак.; За лічбамі плана // Там жа. 21 жн.; Старонка памяці // Там жа. 29 снеж.; Слова не стрымаў: Аднаактовая п'еса // Піянер Бел. 13 ліст. / Сааўт. Х. Мальцінскі.

1965. Лукомльскія вечары // ЛіМ. 30 ліп.

1966. Трэба — чатыры, паказваюць — адзін // ЛіМ. 26 жн.

1967. Новы друг: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 3.

1968. А калі з «Бюджэту ініцыятывы»?.. // ЛіМ. 12 ліп.

1969. Старасць адступае перад працай // Полымя. № 7; Унук: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1; У памяці сяброў і чытачоў: Да 60-годдзя з дня нарадж. Элі Кагана // ЛіМ. 7 лют.; Гэта балюча бачыць // Там жа. 15 ліп.; Аптымізм быў у яго натуры...: Да 90-годдзя з дня нарадж. Ц. Даўгапольскага // Там жа. 12 жн.

1970. У іншым акружэнні: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 3; З падслуханага: Гумарэскі // ЛіМ. 3 ліп.

1971. У агнях усміхаецца горад // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Каб хутчэй вырас сын: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 4; Паэт-салдат: Да 60-годдзя з дня нарадж. паэта Рувы Рэйзіна // ЛіМ. 10 снеж.

1972. У асеннім скверы; Крыгаход: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Без лірыкі і фізікам цяжка // ЛіМ. 21 крас.

1974. Сябра майго юнацтва // ЛіМ. 1 сак.

1975. Замалёўка з натуры: [Верш] // ЛіМ. 1 жн. / Пад псеўд. Р. Грыгор'еў; Голас шчыры, сціплы // Там жа. 26 снеж.

1977. На варце жыцця // Беларусь. № 9.

1979. «Паўлінка» — Мастацтвам пантамімы // ЛіМ. 25 мая / Пад псеўд. Р. Грыгор'еў; Голас звонкай маладосці // Там жа. 13 ліп.

1980. На перадавых пазіцыях // ЛіМ. 4 студз.

1981. Запозненая вясна; «Маланка, што ў глыбокай ночы...»; Мяцеліца; Быццам птушкі: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.

1.4.

1940. Брохес Р. Зорка: [Апавяданне] / З яўр. // Піянер Бел. 1940. 1, 5 мая / Сааўт. пер. М. Цэлеш.

1.5.

На беларускую мову. Запіскі майго калегі: Нарысы і апавяданні / Пер. М. Татур. Мн., 1960.

Бяроза пад акном: Вершы / Пер. Р. Барадулін. Мн., 1961. Рэц.: Палітыка Д. Радасць кожнага дня // ЛіМ. 1962. 20 ліп.

Аднаактовыя п'есы / Пер. М. Стральцоў. Мн., 1964 / Сааўт. Х. Мальцінскі.

Падобная: [Верш] / Пер. М. Хрысціч // Зара. 1946. 19 мая; Над возерам: [Верш] / Пер. А. Зарыцкі // ЛіМ. 1946. 10 жн.; На новым месцы: Апавяданне / Пер. М. Татур // Полымя. 1959. № 11; Сябры: [Урывак з кн. «Запіскі майго калегі»] / Пер. М. Татур // ЛіМ. 1959. 18 ліст.; Гронка вінаграду: П'еса ў дзвюх сцэнках // Піянер Бел. 1963. 14 чэрв. / Сааўт. Х. Мальцінскі; Ада Колчына: Урывак з кн. апавяданняў «За цеснымі партамі» // ЛіМ. 1965. 2 ліст.; Дом: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Над возерам: [Верш] / Пер. А. Зарыцкі // Зарыцкі А. У свет па песні. Мн., 1978; Зарыцкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 2.

На рускую мову. Под ясным небом: Ночной сторож; Племянница; На жлобинском пляже; Мать и дочь: [Апавяданні] / Пер. С. Хаетас // Неман. 1976. № 12.

1.6.

Шолам-Алейхем. Тэўе-малочнік: Аповесці, апавяданні, юнацкі раман / З ідыш. Мн., 1992. / Скл. з Ю. Канэ.

2.3.

На беларускай мове. Палітыка Д. Радасць кожнага дня // Палітыка Д. Сляды часу. Мн., 1967;

Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рыгору Рэлесу — 70 // ЛіМ. 1983. 22 крас.; Рыгору Рэлесу — 60 // Там жа. 1973. 20 крас.; У гэтым месяцы... // Беларусь. 1973. № 4.

З.І.

БДАМЛіМ Беларусі, ф. 179, воп. 1, спр. 1—28.

І. М. Ларчанка.

С

САБАЛЕНКА РАМАН

Сабаленка Раман Карпавіч [псеўд. Р. Заравы, Раман Заравы, Ромусь Заравы; крыпт. Р.С., С.Р.; 2(15).10.1907, в. Сабалі Рэчыцкага пав. Мінскай губ. (цяпер Брагінскі р-н Гомельскай вобл.) — 13.5.1975, Мінск; пахаваны на могілках у Заслаўі], празаік, паэт, публіцыст. Член СП Беларусі з 1939.

З сялянскай сям'і. У 1924 скончыў школу сялянскай моладзі, у 1929 — Гомельскі педтэхнікум. У 1933—35 вучыўся на вячэрнім аддзяленні Гомельскага педагагічнага інстытута. У 1928 пазнаёміўся з паэтам П. Трусам, які працаваў у рэдакцыі газеты «Палеская праўда», з 1938 «Гомельская праўда» і прыцягнуў Р. Сабаленку да супрацоўніцтва. У 1929—31 Р. Сабаленка служыў у Чырвонай Арміі. Пасля дэмабілізацыі працаваў стыльрэдактарам у газеце «Палеская праўда». Двойчы, у снежні 1933 і ў верасні 1937, беспадстаўна быў арыштаваны, але ў абодвух выпадках справы закрываліся, а Р. Сабаленка вяртаўся ў рэдакцыю. У 1941 прызваны ў армію, ваяваў на Калінінскім фронце, быў намеснікам камандзіра роты. У 1942 яго зноў незаконна арыштавалі і 13 ліпеня таго ж года Ваенны трыбунал 39-й арміі прыгаварыў Р. Сабаленку да 10 гадоў пазбаўлення волі. Але 31 ліпеня Ваенны трыбунал Калінінскага фронта прысуд адмяніў з-за адсутнасці складу злачынства. Р. Сабаленка быў накіраваны ў дзеючую армію, ваяваў на 2-м Прыбалтыйскім фронце. З 1945 да 1953 працаваў загадчыкам аддзела культуры, намеснікам галоўнага рэдактара Баранавіцкай абласной газеты «Чырвоная звязда». У 1953 пераехаў у Мінск. Супрацоўнічаў у рэдакцыях газеты «Калгасная праўда», часопіса «Маладосць». У 1957—66 намеснік галоўнага рэдактара штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва». Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Чырвонай Зоркі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалямі.

Першы верш Р. Сабаленкі «...Бялявы месяц з-за гары...» апублікаваны ў газеце «Звязда» (1927). Пісаў нататкі ў гомельскую сялянскую газету «Новая деревня». У 1935 у часопісе «Полымя рэвалюцыі» была надрукавана яго паэма «Брагін». Выдаў два зборнікі вершаў — «З родных крыніц» і «Мая эстафета». Наступныя яго кнігі — празаічныя. Асноўны змест зборнікаў апавяданняў і нарысаў «Жменя зярнят», «Юнацтва ў дарозе», «Сустрэчы», «Блакітнае ззянне», «З пройдзеных дарог» і інш., аўтабіяграфічнай трылогіі «Іду ў жыццё», якая складаецца з аповесцей «Юнацтва ў дарозе», «Выпрабаванне сталасці», «Былое застаецца ў сэрцы»,— пра складанасць даваенных пяцігодак, пасляваенную вёску, жыццё калгаснікаў. Шмат увагі пісьменнік ўдзяляў раскрыццю маральна-этычных праблем (аповесці «Лора», «Былое застаецца ў сэрцы»). Закранаў Р. Сабаленка і ленінскую тэматыку (апавяданні «Пад чырвоным сцягам», «Знаходка на гарышчы», аповесці «Незамужняя ўдава», «Каралінцы»). Своеасаблівым падсумаваннем вынікаў працы з'явілася двухтомнае выданне «Выбраных твораў» (1968). У 1975 выйшаў зборнік яго нарысаў пра выдатных дзеячаў беларускай літаратуры і культуры «Колерамі вясёлкі». Для тэатра ён пераклаў п'есу Д. Дабрычаніна «Тры салаўі, дом 17», якая ставілася ў Мінску ў 1961—63. Творы Р. Сабаленкі таксама перакладаліся на іншыя мовы. Кампазітары М. Аладаў, А. Туранкоў напісалі на яго вершы песні.

У. П. Каваленка.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1967—1968. Т. 1. Апавяданні, аповесці. Мн., 1967. Т. 2. Іду ў жыццё: Трылогія. Мн., 1968. Рэц.: Марціновіч А. Пуцявіны народнага жыцця // ЛіМ. 1968. 7 чэрв.

Выбранае: Аповесці і апавяданні. Мн., 1977. (Б-ка бел. прозы). Рэц.: Шамякіна Т. След у літаратуры // Полымя. 1977. № 10.

Творы: У 2 т. Мн., 1983. Т. 1. Аповесць; Апавяданні. Т. 2. Іду ў жыццё: Трылогія.

1.2.

З родных крыніц: Вершы. Мн., 1950. Рэц.: Гамолка М. Вершы Рамана Сабаленкі // Беларусь. 1950. № 8; Пестрак П. З родных крыніц // ЛіМ. 1950. 17 чэрв.

Мая эстафета: Вершы. Мн., 1954.

Жменя зярнят: Апавяданні і нарысы. Мн., 1957. Рэц.: Пашкевіч Н. У новым жанры // Полымя. 1957. № 12.

Сустрэчы: Апавяданні. Мн., 1958.

Юнацтва ў дарозе: Апавяданні і аповесць. Мн., 1958. Рэц.: Акуліч А. // Калг. праўда. 1958. 28 чэрв.; Капец У. // Віцеб. рабочы. 1958. 8 жн.; Кудраўцаў І. Суровае юнацтва // Беларусь. 1958. № 5.

Блакітнае ззянне: Аповесць і апавяданні. Мн., 1959. Рэц.: Герцовіч Я. Сустрэча з цікавымі людзьмі // Беларусь. 1960. № 4; Модэль М. Кніга аб сучасніках // Полымя. 1960. № 2.

Каралінцы: Аповесць. Мн., 1960. Рэц.: Сталяроў М. Аповесць аб нашых сучасніках // Голас Радзімы. 1960. № 68; Столяров М. В жизни они богаче // Знамя юности. 1960. 21 апр.; Шаўня А. Біяграфія пакалення // Беларусь. 1961. № 2.

Іду ў жыццё: Аповесць. Мн., 1961. Рэц.: Бойка У. Працяг знаёмства // Беларусь. 1961. № 12; Герцовіч Я. Шчырая споведзь // Там жа. 1962. № 10; Крышталь В. Выхаванне мужнасці // Полымя. 1962. № 3.

З пройдзеных дарог: Апавяданні. Мн., 1962.

Паляўнічыя боты: Апавяданні. Мн., 1962. (Б-ка «Вожыка»).

Незамужняя ўдава; Былое астаецца ў сэрцы: Аповесці. Мн., 1965. Рэц.: Крышталь В. Споведзь пакалення // Полымя. 1966. № 2.

Пад дажджом і сонцам: Апавяданні, партрэты. Мн., 1966.

Беларусь: Фотаальбом / Аўт. тэксту Р. Сабаленка. Мн., 1967.

Спатканне пасля разлукі: Аповесць і апавяданні. Мн., 1971. Рэц.: Карпова Л. О прошлом и о себе // Сел. газ. 1972. 20 авг.; Разумоўскі Б. На скрыжаваннях лёсаў // Вяч. Мінск. 1972. 22 жн.

Роздум у дарозе: Аповесць, апавяданні. Мн., 1973. Рэц.: Кажамякін Ц. Пра людзей сумленных і шчырых // Гомел. праўда. 1974. 12 сак.; Няхай М. На матэрыяле, які не старэе // Полымя. 1974. № 12.

Колерамі вясёлкі: Нарысы. Мн., 1975. Рэц.: Зубкоўскі Б. Колерамі вясёлкі // Беларусь. 1975. № 10.

1.3.

1927. «...Бялявы месяц з-за гары...»: [Верш] // Звязда. 20 ліст.

1928. «У зацішку вецер не шаволіць...»: [Верш] // Маладняк. № 7.

1929. Лес плыве: [Нарыс] // Бел. вёска. 11 ліп.; Жалобны студзень: [Верш] // Чырв. змена. 20 студз.

1930. Шлях гадоў: [Верш] // Палес. праўда. 11 мая; Не ігнараваць, а садзейнічаць // Там жа. 25 мая / Пад крыпт. С. Р.; Наш рэйд: [Верш] // Там жа. 8 чэрв.; Хай бачаць нашу моц: [Верш] // Там жа. 28 ліст.; СССР — сталь: [Верш] // Там жа. 29 ліст.; Паэты і пісьменнікі ў нававбеліцкіх рабочых // Там жа. 2 снеж. / Пад крыпт. Р. С.; Імя яе «Сталінгрэс»: [Верш] // Там жа. 22 снеж.; Ліст-заява: [Верш] // Чырвонаарм. праўда. 15 кастр. / Сааўт. Р. Казак; Прыгранічная хроніка: [Вершы] // Там жа. 18 ліст.

1931. Рушым у трэці: [Верш] // Палес. праўда. 1 студз.; Крывавая арыя: [Верш] // Там жа. 27 студз.; За лепш і больш: [Верш] // Там жа. 28 студз.; Камандарму 10: [Верш] // Там жа. 4 лют.; Кар'ерам наперад!: [Верш] // Там жа. 23 лют.; На штурм: [Верш] // Там жа. 24 лют.; На рыштаваннях: [Верш] // Там жа. 15 сак.; БДТ-1: [Верш] // Там жа. 27 сак.; Пакідаць зямлю дачасна сорам: [Верш] // Там жа. 14 крас.; Маё слова: [Верш] // Там жа. 17 крас.; Кіруй, машыніст: [Верш] // Там жа. 19 мая; Сляды экзекуцыі: З цыкла вершаў «Узрушаныя дні» // Там жа. 19 чэрв.; Брыгадзір: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; Разбежка балянсаў: Нарыс // Там жа. 5 ліп.; Брыгадзір Хведзька: Нарыс // Там жа. 7 ліп.; Інтэрв'ю брыгадзіршы: Нарыс // Там жа. 11 ліп.; Новае нараджэнне: Нарыс // Там жа. 18 вер.; Дзве лініі // Там жа. 3 ліст.; «І крокам шырокім і песняю дужай...»: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; «Цені смерці...»: [Верш] // Там жа. 14 снеж.; Пачатак ёсць / Сааўт. В. Селіванава; Зямля: [Верш] // Там жа. 24 снеж.

1932. Гомель павінен мець ТРАМ // ЛіМ. 27 чэрв.; Тры франты: Нарыс // Палес. праўда. 6 студз.; Ленінцы: Апавяданне // Там жа. 22 студз.; Пад сцягам партыі: [Верш] // Там жа. 30 студз.; Хваробы росту: Некалькі заўваг пра творчы метад Гомельскага ТРАМу // Там жа. 10 лют.; Будзем вінтоўкамі гаварыць: [Верш] // Там жа. 23 лют.; Адна з многіх: [Нарыс] // Там жа. 8 сак.; У першы рэйс: [Апавяданне] // Там жа. 12 крас.; Вайна вайне: [Верш] // Там жа. 23 крас.; Першамайская араторыя: [Верш] // Там жа. 30 сак.— 1 мая; Лірычны разбег: Вершы // Там жа. 16 мая; Брыгадніца: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; «Лён»: П'еса Я. Міровіча ў пастаноўцы БДТ-1 // Там жа. 15 ліп.; Скрыпучы бас: [Верш] // Там жа. 17 ліп.; Сцежкі-дарожкі: Урывак з паэмы «Па слядах калгаснай брыгады» // Там жа. 30 ліп.; Ловім пільным вокам: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Танкіст: [Верш] // Там жа. 10 вер.; Рэспубліка слухае голас твой — А. М. Горкаму: [Верш] // Там жа. 25 вер.; «Энтузіясты» // Там жа. 8 кастр.; Песня і компас: [Верш] // Там жа. 10 кастр.; Расплатаўся волат // Там жа. 25 кастр.; «Контратака» — спектакль баявой зарадкі // Там жа. 3 ліст.; Дужы рост: [Нарыс] // Там жа. 7 ліст.; Ігнараванне, якое мяжуецца з вялікадзяржаўніцтвам // Там жа. 22 ліст. / Сааўт. Папярэцкі; Больш увагі да слова: Літкансультацыя / Пад крыпт. Р. С.; Надыйдзе часіна: [Верш] // Там жа. 7 снеж.

1933. Пра Гомельскую філію // ЛіМ. 6 студз. / Пад псеўд. Ромусь Заравы; «Жаніцьба Фігаро» ў БДТ-2 // Там жа. 29 вер.; Перамогі ленінскай нацпалітыкі // Палес. праўда. 22 студз.; Прапагандысты халтураць, а слухачы дрэмлюць // Там жа. 28 лют. / У сааўт.; Безыніцыятыўнасць і бяздзейнасць — іх спадарожнікі // Там жа. 5 сак. / Сааўт. Папярэцкі; Чаму адстае «Герой працы» // Там жа. 10 крас. / Сааўт. Рубежын; Пагроза // Там жа. 19 крас. / Сааўт. Рубежын; Асноўнае зараз — барацьба за якасць // Там жа. 27 крас. / Сааўт. Рубежын; Шчырасць // Там жа. 4 ліп.; Паэма пра маладосць // Там жа. 17 ліп.; Пад знакам росту // Там жа. 18 вер.; Па дарозе да заможнага жыцця: Нарыс // Там жа. 19 вер.; Трактарныя гады: Урыўкі з паэмы «Пра Міколу» // Там жа. 14 кастр.; Учынак мужнасці: З паэмы «Пра Міколу» // Там жа. 1 ліст.

1934. На палях калгасных: (З паэмы «Рубяжы») // Літаратурны Гомель. Гомель; З паэмы «Рубяжы» // ЛіМ. 8 чэрв.; Камбінат культуры // Палес. праўда. 20 студз.; Урыўкі з цыкла, альбо адно нараджэнне //

Там жа. 15 лют.; Брыгадзірша: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Начпаліт у школе: З паэмы «Шчаслівае дзяцінства» // Там жа. 9 крас.; Пра чырвоных камандзіраў // Там жа. 9 мая; Першая радасць // Там жа. 13 жн.; Крылатая маладосць; Сонечны атрад // Там жа. 18 жн.; Высокі клас: Апавяданне // Там жа. 15 вер.; [Рэц. на кн.: Вясёлы спеў. Добруш, 1934] // Там жа. 18 вер.; «Антология белорусской литературы»: 1934 // Там жа. 17 кастр.; Развітальнае: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; У. Галубок: [Эпіграма] // Там жа. 23 снеж.; Чатырнаццатая чырванасцяжная: [Нарыс] // Чырв. змена. 9 крас.; Песня: [Верш] // Там жа. 16 вер.; Першы сон у лагеры: [Верш] // Там жа. 23 вер.

1935. На вечныя тэмы: На вяселлі: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 5; Брагін: [Верш] // Там жа. № 11; Пра крытыку творчасці маладых // ЛіМ. 16 крас.; На шляху станаўлення // Там жа. 24 ліст.; Пра смерць: [Верш] // Палес. праўда. 22 сак.; Маці: [Верш] // Там жа. 13 вер.; Смелы старт // Там жа. 17 вер.; Біблейская шчодрасць: Фельетон // Там жа. 20 кастр. / Пад псеўд. Р. Заравы; Восень: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Хлопцы-аднагодкі: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; І за кулісамі не схаваліся: Фельетон // Там жа. 19 ліст. / Пад псеўд. Р. Заравы; Саннікаў К. Н., Дзядзюшка В. І., Згіроўскі А. А., Свірчэўскі: [Эпіграмы] // Там жа. 23 снеж.

1936. З Новым годам: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 1; Палес. праўда. 1 студз.; Дарога: [Верш] // Палес. праўда. 20 студз.; Сустрэчы: Нарыс // Там жа. 8 сак.; Смерць парашутысткі: [Верш] // Там жа. 13 сак.; «Сяброўкі» // Там жа. 18 сак.; «Джульбарс» // Там жа. 28 сак.; Сустрэчы // Там жа. 8 крас.; Сур'ёзней адносіцца да слова // Там жа. 20 мая; Некаторыя заўвагі аб спектаклях Белдзяржтрама // Там жа. 30 мая; Выпадак на граніцы: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.; Такі прысуд: [Верш] // Там жа. 22 жн.; У гарах Гвадарамы: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; Мары: [Верш] // Там жа. 18 кастр.; Я голас чуў твой, правадыр: [Верш] // Там жа. 10 снеж.

1937. Максімум блытаніны: [Фельетон] // Палес. праўда. 6 студз. / Пад псеўд. Р. Заравы; Пушкінскі спектакль у БДТ-3 // Там жа. 27 студз.; Любоў і нянавісць // Там жа. 6 лют.; Васемнаццаць год // Там жа. 26 сак.; «Вайна — вайне»: П'еса Я. Коласа ў БДТ-2 // Там жа. 9 мая; «Мятеж» // Там жа. 23 чэрв.; Сустрэча: [Верш] // Там жа. 29 чэрв.; Тэатр вялікага майстэрства // Там жа. 4 ліп.; Сокал у няволі: (Урывак з паэмы «Пагранічнік Вянцоў») // Там жа. 19 ліп.; «Пётр Першы» // Там жа. 12 вер.

1939. «Ноч у верасні»: (П'еса Н. Чэкіна) // Гомел. праўда. 16 крас. / Пад крыпт. Р. С.; Спектакль вялікага натхнення // Там жа. 27 мая; Касавіца: [Нарыс] // Там жа. 27 чэрв.; Фабрыка малака: [Нарыс] // Там жа. 22 ліп.; Аўчары: [Нарыс] // Там жа. 24 жн.; Добрыя канцэрты // Там жа. 4 вер.; Конкурс індывідуальных выканаўцаў // Там жа. 10 вер.; Народная настаўніца // Там жа. 18 ліст.; Калгасны дзеяч // Там жа. 28 ліст.; Хвалюючая старонка жыцця // Там жа. 14 снеж.; «Ревизор»: Пастаноўка ў Гомельскім абласным тэатры // Там жа. 30 снеж.; Дзедава апавяданне: Урывак з паэмы «Дзяды і ўнукі» // ЛіМ. 11 жн.

1940. «Мой сын» // Гомел. праўда. 17 студз.; «Пядь Серебряная» // Там жа. 12 сак.; Чорствыя душы: (Маленькі фельетон) // Там жа. 16 сак. / Пад псеўд. Р. Заравы; Патрыёты: [Нарыс] // Там жа. 1 мая; У багаты край: [Нарыс] // Там жа. 3 чэрв.; Канец балотам: [Нарыс] // Там жа. 12 чэрв.; Чорныя плямы: (Па матэрыялах суда) // Там жа. 27 чэрв. / Сааўт. С. Трэйбух; На калгаснай ферме: [Нарыс] // Там жа. 12 кастр.; Два вершы: Марш; Стары акоп // Там жа. 13 кастр.; «Не сышліся характарамі» // Там жа. 23 кастр.; І так і гэтак...: Маленькі фельетон // Там жа. 26 кастр. / Пад псеўд. Р. Заравы; Курганы: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; Ордэн: [Нарыс] // Там жа. 7 ліст.; Дзівак мой дзед; Шынель: [Вершы] // Там жа. 24 ліст.; Новае ў медыцыне: (Маленькі фельетон) // Там жа. 30 ліст.; Дружба: [Нарыс] // Там жа. 5 снеж.; Сявец народных дум: [Верш] // Там жа. 8 снеж.; Чалавек у белым халаце: [Нарыс] // Там жа. 22 снеж.; Словы і факты; Пісьмо ў рэдакцыю // ЛіМ. 23 ліп.

1941. Брагін: [Урывак з паэмы] // Бальш. Пал. 13 крас.; Агледзіны: (Навагодняя паэма) // Гомел. праўда. 1 студз.: Чырв. змена. 1 студз.; Прыгоды маленькай рэчы: [Верш] // Там жа. 11 лют.; Гаспадарчы талент Міхалапа: (Маленькі фельетон) // Там жа. 21 лют. / Пад псеўд. Р. Заравы; Песні ад шчырага сэрца // Там жа. 25 сак.; Майстар: [Нарыс] // Там жа. 3 крас.; Ярчэйшая старонка савецкай паэзіі: [Рэц. на кн.: Асеев Н. Маяковский начинается. М., 1941] // Там жа. 20 крас.; Парасткі выдатнага руху: [Нарыс] // Там жа. 25 крас.; Вясна: [Нарыс] // Там жа. 1 мая; Садавод-наватар // Там жа. 25 мая; «Кремлевские куранты» // Там жа. 13 чэрв.; Добры дзень, маладое Палессе: [Верш] // Там жа. 21 мая; Чырв. змена. 18 мая; «І крокам шырокім, і песняю дужай...»: [Верш] // Палес. праўда. 7 ліст.; Агледзіны: [Верш] // Кніга вялікай жыццёвай праўды: [Рэц. на кн.: Пфлаумер Н. Моя семья. М., 1941] // Чырв. змена. 6 крас.

1945. Бярозка: [Верш] // Беларусь. № 11—12; З франтавога блакнота: [Верш] // Чырв. звязда. 15 ліп.; 2 вер.; У родным доме: [Вершы] // Там жа. 26 жн.; Салдаты: [Верш] // Там жа. 9 вер.; Наша зброя: [Нарыс] // Там жа. 13 вер.; Табе, Беларусь!: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Пацук у засеку: (Байка) // Там жа. 7 кастр.; Казёл-начальнік: (Байка) // Там жа. 14 кастр.; Мядзведзь-старшыня: (Байка) // Там жа. 30 кастр.; За Кастрычнік: [Апавяданне] // Там жа. 6 ліст.; Казанявеста: (Байка) // Там жа. 18 ліст.; Заразлівая хвароба: (Маленькі фельетон) // Там жа. 20 ліст. / Сааўт. А. Бажко.

1946. «Мне шмат чаго хацелася сказаць...»; Латгальскія матывы: Салавей: [Вершы] // Беларусь. № 4; Пра свіней: Апавяданне // Вожык. № 3—4; Гаючыя воды: Апавяданне // Там жа. № 8; «Кошчын дом»: [Фельетон] // Там жа. № 17—18; «Я не ведаю, чым можна вычарпаць дружбу...»; «Сяброўства вызнаў я даўно...»; «Я хачу, я ж маю права...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Майму Палессю: [Верш] // Бальш. Пал. 1 мая; Табе, Беларусь: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Цвітуць народаў дружныя суквецці: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Аратыя: [Верш] // Звязда. 13 крас.; За газетай: (Пры чытанні планаў пяцігодкі...): [Верш] // Там жа. 19 крас.; Чырв. звязда. 13 крас.; Кроім, шыем, выкідаем: (Маленькі фельетон) // Чырв. звязда. 17 крас. / Сааўт. А. Бажко; Вясна на задворках // Там жа. 23 крас. // Сааўт. А. Галагуцкі; Мой герой: [Верш] // Там жа. 28 крас.; Праз год: [Верш] // Там жа. 9 мая; Гарніст: [Верш] // Там жа. 26 мая; Першая ўдача тэатра // Там жа. 19 чэрв.; Крыніца: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; Думкі ў радках; Натхненне: [Вершы] // Там жа. 14 ліп.; Дом на Пушкінскай // Там жа. 8 жн.; На выстаўцы работ мастакоў-самавучак // Там жа. 24 жн.; Народнасць — характэрная рыса // Там жа. 3 вер.; На рыштаванні новых дат: (Урывак): [Верш] // Там жа. 8 вер.; На этапе: (З мінулага): [Апавяданне] / У сааўт. з Б. Алесіным. Пад псеўд. Р. Заравы; Сейбіт: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Маленькі фельетон: Рэвізор // Там жа. 22 вер. / Пад псеўд. Р. Заравы; Пачуцці любві і патрыятызму: (Агляд вершаў, паступіўшых у рэдакцыю) // Там жа. 6 кастр.; Ні людзям, ні сабе: (Маленькі фельетон) // Там жа. 15 кастр. / Пад псеўд. Раман Заравы; Хлеб: [Нарыс] // Там жа. 18 кастр.; Райпрамкамбінатары: (Маленькі фельетон) // Там жа. 27 кастр. / Сааўт. Б. Алесін. Пад псеўд. Р. Заравы; Песняру народа — Якубу Коласу: [Верш] // Там жа. 3 ліст.; Кастрычніцкі верш: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; Увосень: [Верш] // Там жа. 19 ліст.; Пісьменнік і барацьбіт: (Да дзесяцігоддзя з дня смерці М. Астроўскага) // Там жа. 24 снеж.; Мне шчасце: [Верш] // Чырв. змена. 23 крас.; У навальніцу: [Верш] // Там жа. 8 жн.

1947. Вяселле: [Верш] // Вожык. № 22; Агледзіны: (Навагодняя паэма) // Бальш. Пал. 1 студз.; Пісьмо ў Крэмль: [Верш] // Звязда. 19 крас.; Рачулка; «Працадні...»; Араты; Дзень; «А мы сеем, сеем...»: [Вершы] // ЛіМ. 19 крас.; Вершы аб прагным сэрцы: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Кандыдат з Палесся // Сав. селянін. 26 студз.; Васілій Іванавіч Закурдаеў // Чырв. звязда. 21 студз.; Дэпутат: [Верш] // Там жа. 26 студз.; Я сёння аддаю свой голас: [Верш] // Там жа. 9 лют.; «Адмірал Нахімаў» // Там жа. 13 лют.; «Глінка» // Там жа. 20 сак.; Над Нёманам: [Вершы] // Там жа. 23 сак.; На выкананне асноўных задач // Там жа. 2 крас.; Чырвоны сцяг // Там жа. 1 мая; Пад ленінскім сцягам: (Урыўкі з паэмы) // Там жа. 9 мая; Выражальнік думак народа // Там жа. 26 мая; «Рускае пытанне» // Там жа. 7 чэрв.; Сапраўдны народны паэт // Там жа. 28 чэрв.; Народны паэт // Там жа. 29 чэрв.; Гады адраджэння // Там жа. 8 ліп.; Міколавы сыны: [Верш] // Там жа. 13 ліп.; Хлеб — наша сіла // Там жа. 13 жн.; Маленькі фельетон: Не адыходзячы ад куста / Пад псеўд. Р. Заравы; «Рыбакова хата» Я. Коласа // Там жа. 17 жн.; Хлеб: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Маскве: [Верш] // Там жа. 7 вер.; Шчасце: [Урывак з верша] // Там жа. 17 вер.; Вершы аб прагным сэрцы // Там жа. 12 кастр.; Калі партыйная арганізацыя выпускае з-пад сваёй увагі асноўныя пытанні // Там жа. 5 снеж. / Сааўт. П. Цвірка; Голас самога сэрца // Там жа. 7 снеж.; Глыбокая плынь жыцця // Там жа. 15 снеж.

1948. Вершы аб прагным сэрцы // Полымя. № 1; Дарогамі баравымі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Наша паплечніца: [Верш] // Сав. селянін. 7 сак.; Чырв. звязда. 7 сак.; Навагоднія радкі: [Верш] // Чырв. звязда. 1 студз.; Спектакль з заганамі // Там жа. 4 студз.; Сцяганосцы: [Верш] // Там жа. 21 сак.; Шосты нумар часопіса «Полымя» // Там жа. 5 вер.; Слова на юбілей: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Чырв. змена. 29 кастр.; «Глыбокая плынь» // Чырв. звязда. 31 кастр.

1949. Рачулка: [Верш] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; Памылка: [Гумарэска] // Вожык. № 5 / Сааўт. Р. Рэлес; Сельсавет: Паэма // Полымя. № 10. Рэц.: Гінюк В. Недапрацаваны твор // ЛіМ. 1950. 7 студз.; На новай зямлі: [Верш] // Прафрух на Беларусі. № 15—16; Наш сельсавет: (Урывак з аднайменнай паэмы) // Звязда. 19 чэрв.; [Выступленне на другім з'ездзе ССП БССР] // ЛіМ. 2 ліп.; Выдатныя творы савецкай паэзіі: (Паэмы Я. Коласа «Рыбакова хата» і А. Куляшова «Новае рэчышча») // Чырв. звязда. 29 крас.; Тэма аб велічы савецкіх людзей // Там жа. 17 жн.; Аксён на кірмашы: (Раздзел з паэмы) // Там жа. 28 жн.; Вершы да свята ўз'яднання: На былой граніцы; У калгасным клубе; Успамін // Там жа. 23 кастр.; Святочнае: [Верш] // Там жа. 30 кастр.; Садавод: (Паэма) // Там жа. 19 ліст.

1950. За мір!: [Верш] // На варце міру. Мн.; Полымя. № 8; У Яцэвіча Рыгора: [Верш] // Вожык. № 7; Брады: [Верш] // Там жа. № 14; Чырв. звязда. 25 ліп.; Канцэрт у калгасе: [Верш] // Вожык. № 16; Сваты: Урыўкі з паэмы «Зялёны бераг» // Бальш. Пал. 10 вер.; Яго жыццёпіс: (Раздзел з паэмы «Зялёны бераг») // Там жа. 31 снеж.; Падпісваючы адозву: [Верш] // Звязда. 2 ліп.; Страницы жизни // Красная звезда. 31 окт.; Песня жыццю // ЛіМ. 28 кастр.; Госці ў калгасе: [Урывак з паэмы] // Чырв. звязда. 29 сак.; Слова аб міры: [Верш] // Там жа. 26 крас.; «Пад сцягам чырвоным...»: [Верш] // Там жа. 1 мая; «Мінскі напрамак» // Там жа. 12 мая; Амерыканцы, прэч!: [Верш] // Там жа. 20 чэрв.; Кузьма Чорны // Там жа. 25 чэрв.; У штаце Алабама: [Верш] // Там жа. 16 ліп.; На жніве: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Песня вызваленай працы // Там жа. 24 вер.; Прыйшоў паштальён: [Верш] // Там жа. 14 кастр. Старонкі жыцця // Там жа. 31 кастр.; Веліч савецкага чалавека // Там жа. 16 снеж.; Я галасую: [Верш] // Там жа. 17 снеж.

1951. Паклон: [Верш] // Звязда. 11 лют.; Сталінская праўда жыцця: Нарыс // ЛіМ. 13 студз.; Ім давярае народ // Там жа. 24 лют.; «Далёка ад Масквы» // Чырв. звязда. 10 студз.; За новае жыццё // Там жа. 2 лют.; «Праўда жыцця» // Там жа. 1 крас.; «Данецкія шахцёры» // Там жа. 22 крас.; «Устануць новыя байцы» // Там жа. 18 мая; За Эльбай: [Верш] // Там жа. 19 мая: Выразнік народных дум // Там жа. 27 чэрв.; Фільм аб калгасным сялянстве // Там жа. 13 ліп.; Назыму Хікмету: [Верш] // Там жа. 29 жн.; Новы раман Івана Шамякіна // Там жа. 17 кастр.; На ўзроўні часу // Там жа. 23 кастр.; Палымяны паэт-змагар // Там жа. 24 кастр.; Браты: [Вершаванае апавяданне] // Там жа. 31 кастр., 3 ліст.; Фільм аб вялікім мастацтве рускага народа // Там жа. 23 ліст.; Заяўка на паэтычную сталасць // Там жа. 23 снеж.

1952. Пісьмо ў Крэмль: [Верш] // Ад шчырага сэрца. Мн.; Павышаць ідэйны ўзровень і мастацкае майстэрства // Чырв. звязда. 20 студз.; Беларуская-кальцавая // Там жа. 8 лют.; Шчырае слова паэта // Там жа. 13 лют.; Мы будзем жыць па сталінскіх заветах [Верш] // Там жа. 11 сак.; Электрычны золак // Там жа. 22 крас.; «Незабыўны 1919 год» // Там жа. 23 мая; Перад аглядам // Там жа. 25 чэрв.; Пра Індыю: [Верш] // Там жа. 20 ліп.; У вялікі рэйс: [Верш] // Там жа. 27 ліп.; У імя жыцця і міру // Там жа. 29 ліп.; Перад вялікім з'ездам: [Верш] // Там жа. 23 жн.; У школе: [Верш] // Там жа. 3 вер.; Вераснёвая дата: [Верш] // Там жа. 17 вер.; Наш Колас // Там жа. 1 ліст.; Зара камунізма // Там жа. 5 ліст.; Два сваты: [Верш] // Там жа. 14 снеж.

1953. Паштальён: [Верш] // Полымя. № 12; Аграном Іван Пятровіч: [Верш] // Калг. праўда. 18 кастр.; Працоўная перамога // Там жа. 1 снеж.; Слава партыі: [Верш] // ЛіМ. 1 жн.; Песеннікі // Там жа. 8 жн.; Тваё акно: [Верш] // Там жа. 19 вер.; Віншавальныя тэлеграмы: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Гаспадары зямлі: Нарыс // Там жа. 28 ліст.; Наша вялікае права // Там жа. 5 снеж.; Слова партыі // Піянер Бел. 5 жн.; Жыццё ў песні // Чырв. звязда. 22 сак.; Наш гарадок: [Верш] // Там жа. 4 крас.; Неўміручае слова паэта // Там жа. 5 крас.; Наш Першамай: [Верш] // Там жа. 1 мая; Партыя наша: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; Так трымаць! // Там жа. 22 ліп.; Я партыю слаўлю: [Верш] // Там жа. 30 ліп.; Анталогія рускай савецкай паэзіі // Там жа. 4 кастр.; Нерэалізаваная задума // Чырв. змена. 13 мая; Маладосць свету: [Верш] // Там жа. 7 ліст.; На ружовым фоне // Там жа. 22 ліст. / Пад псеўд. Р. Заравы.

1954. Дняпро; Святло дружбы: [Вершы] // Сястры Украіне. Мн.; Сустрэча ў Альшанах: Нарыс // Беларусь. № 9; Свежы нумар // Маладосць. № 5; Цвёрдым поступам // Там жа. № 9; На шырокім прасторы: Нарыс // Полымя. № 1; Святло дружбы; Электраманцёр: [Верш] // Там жа. № 3; Над Гарынню: Нарыс // Там жа. № 4; Вялікае красаванне: Нарыс // Там жа. № 10; Трактарыстка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Спатканне: [Верш] // Там жа. № 9; Вясна: [Верш] // За Радзіму. 27 крас.; ЛіМ. 1 мая; Палескія нататкі // Калг. праўда. 5 студз.; Жывое ленінскае сэрца: [Верш] // Там жа. 21 студз.; Соф'я Машлякевіч і яе сяброўкі // Там жа. 9 лют.; Простая савецкая дзяўчына // Там жа. 7 сак.; Вясне насустрач // Там жа. 30 сак.; Быць зялёным квадратам: Нарыс // Там жа. 15 мая; Працоўныя будні: Нарыс // Там жа. 30 чэрв.; Карэліцкія ільнаводы: [Нарыс] // Там жа. 28 ліп.; Маладыя льнаводы: Нарыс // Там жа. 31 кастр.; Адзіныя думкай і воляй: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Дняпро: [Верш] // ЛіМ. 16 студз.; Сустрэчы: Нарыс // 13 сак.; Слава партыі: [Верш] // Піянер Бел. 5 жн.; Мая старонка; Пра Нёман; Рыкша; Знаёмы партрэт; Пра дзяўчыну Мальвіну: (Песня): [Вершы] // Чырв. змена. 27 чэрв.

1955. Яснелі далягляды: Нарыс // Беларусь. № 2; Жменя зярнятак: Апавяданне // Там жа. № 3; Літаратурныя сілуэты: Эпіграмы // Там жа. № 4 / У сааўт.; А ў полі шырокім: Нарыс // Бярозка. № 10; Дзяўчыне з залатымі рукамі: [Верш] // Вожык. № 24; Гаворыць Масква // Маладосць. № 1; Як складалі песню // Там жа. № 2; Красавік прыйшоў // Там жа. № 4; Сяброўкі: Апавяданне // Там жа. № 5; Старшыня прыехаў: Нарыс // Там жа. № 7; На лузе росным // Там жа. № 8; Пасаг: Нарыс // Полымя. № 2; Пад старою дзічкаю: Апавяданне // Там жа. № 6; Падарунак: Апавяданне // Гомел. праўда. 21 жн.

1956. А ў полі, полі: Апавяданне // Беларусь. № 3; Пасланец кіраўцаў // Маладосць. № 2; На прастор палёў: Нарыс // Там жа. № 6; За партай і ля станка: Нарыс // Там жа. № 8; На сцежках маладосці: Апавяданне // Полымя. № 1; Апошні след: Апавяданне // Там жа. № 3. Рэц.: Загородний Г. Следы прошлого // Сталин. молодежь. 1956. 12 июня; Юнацтва ў дарозе: Аповесць // Полымя. № 11; Рэц.: Блінаў П. // Віцеб. рабочы. 1957. 2 крас.; Быкаў В. // Гродзен. праўда. 1957. 26 студз.; Бярозкін Р. Першая аповесць // ЛіМ. 1956. 15 снеж.; Даніленка М. // Гомел. праўда. 1956. 15 снеж.; Климашевская И. Первая повесть // Знамя юности. 1957. 27 февр.; Паслядовіч М. Аповесць пра юнацтва // Звязда. 1957. 4 студз.; Дзяўчына з Грушава: Апавяданне // ЛіМ. 28 студз.; Вярнулася: Нарыс // Там жа. 28 ліп.

1957. Віншавальныя тэлеграмы: [Верш] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Спатканне: Апавяданне // Беларусь. № 8; Гарачае сэрца: Апавяданне // Там жа. № 12; Далягляды Таццяны Сімчук: Нарыс // Маладосць. № 1; Пад чырвоным сцягам: Апавяданне // Там жа. № 10; Па слядах падзей // Полымя. № 4; З падвойным дном: Апавяданне // Там жа. № 5; Нявыкананае заданне: Апавяданне // Там жа. № 6; Двухжыльны: Апавяданне // Там жа. № 12; Дачка мора: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1; «Юнацтва ў дарозе»: [Урывак з аповесці] // Зара. 22 крас.; Гарасім: Апавяданне // Звязда. 29 снеж.; Вясна-красна //Чырв. змена. 1 мая.

1958. Пад чырвоным сцягам: [Урывак] // Між нас жыве Ленін. Мн.; Голас кліча: Апавяданне // Беларусь. № 3; Прамень у цемрыве ночы: Апавяданне // Там жа. № 7; Лёгкі на язык: Апавяданне // Вожык. № 16; Такое не забываецца ніколі...: Урывак з апавядання «Прамень у цемрыве ночы» // За вярт. на Радзіму. № 64; Радзіма мая дарагая // Там жа. № 97; Бурштынавае вочка: Апавяданне // Маладосць. № 2; Блакітнае ззянне: Аповесць // Полымя. № 2; Сустрэча з мінулым: Апавяданне // Там жа. № 5; Вечна юны // Звязда. 29 кастр.; Адам-перасмешнік: Апавяданне // Калг. праўда. 1, 3 чэрв.; Другі пацалунак: Апавяданне // Там жа. 16 жн.; Радасць наша ўсенародная // ЛіМ. 22 студз.; Піла-каталічка: Апавяданне // Там жа. 16 крас.; Дружба, шчырасць // Там жа. 5 ліст.; Смерць Салвесіхі: [Раздзел з аповесці «Цвярдзей за камень»] // Мін. праўда. 30 ліст.; Единая судьба // Сов. Литва. 13 июля.

1959. На шырокім прасторы: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.; Піла-каталічка: Апавяданне // З цемры да святла. Мн.; Суседзі: Апавяданне // Беларусь. № 8; Каралінцы: Аповесць // Полымя. № 4, 5. Рэц.: Сталяроў М. Алімпіяда Рыгораўна і яе спадарожнікі // Чырв. змена. 1959. 21 кастр.; Жыццё і песня // Полымя. № 8; О правде характера // Сов. Отчизна. № 5; Камуністы: [Нарыс] // Звязда. 14 студз.; Дыпламат: Апавяданне // Там жа. 1—4 вер.; Першы май сямігодкі // ЛіМ. 29 крас.; Вялікая місія праўды і міру // Там жа. 23 вер.; Красуй і слаўся, наш родны край! // Мін. праўда. 3 ліп.; Пад чырвоным сцягам // Піянер Бел. 17 крас.; Дняпро: [Верш] // Рад. культура. 4 січ.

1960. Зноў сцежкі маленства: Урывак з аповесці // Беларусь. № 3; Кветкі: Апавяданне // Там жа. № 12; Тэлефон: Апавяданне // Вожык. № 1; Паляўнічыя боты: Апавяданне // Там жа. № 23; Ён заўсёды быў пад канём // Голас Радзімы. № 45; Юнацтва ў дарозе: Аповесць // Полымя. № 5, 6; Пасынак: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 12; Крылатая маладосць: [Верш] // Звязда. 26 чэрв.; Святло ў вокны: Апавяданне // Там жа. 26 ліст.; Хлеб: [Урывак з аповесці «Юнацтва ў дарозе»] // Калг. праўда. 22 сак.; Май — месяц асаблівы // ЛіМ. 7 мая; Шчыра, сардэчна, па-братэрску // Там жа. 6 вер.; Творческим союзам и книги в руки! // Сов. культура. 13 авг.

1961. На вяселлі; Голуб юнацтва; Дняпро: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Агонь душы: [Нарыс] // Героі нашых дзён. Мн.; Два Макаркі: [Урывак з трэцяй кнігі аповесці «Іду ў жыццё»] // Бярозка. № 10; Тэлефон: [Апавяданне] // Вожык. № 1; Дырэктарава бакоўка: [Апавяданне] // Там жа. № 6; Жизнь устремлена в коммунизм // Неман. № 6; На пачатку дарогі: [Рэц. на кн.: Адамчык В. Млечны шлях. Мн., 1960] // Полымя. № 2; Аўтограф: Апавяданне // Там жа. № 4; Скрутак ватмана: Апавяданне // Звязда. 19 лют.; Добра мець такую спадарожніцу! // Там жа. 12 жн.; Настрой добры! // Там жа. 17 кастр.; Попел і кроў стукаюць у сэрцы нашы // ЛіМ. 14 сак.; Агонь душы: Нарыс // Там жа. 24 сак.; Героіка часу — крыніца натхнення // Там жа. 18 крас.; У першы дзень: Раздзел з аповесці «Агнём гартаваныя» // Там жа. 23 чэрв.; Пра час і пра сябе // Там жа. 11 ліп.; Мастацкім словам пра маленства і юнацтва паэта // Там жа. 1 жн.; Генерал ад крывавых спраў: Нарыс // Там жа. 15 снеж.

1962. Наш Колас // Жыццё для народа. Мн.; Драмлюгавы тэзісы: Апавяданне // Слаўце Радзіму. Мн.; Ягорка і Гарольд: [Апавяданне] // Бярозка. № 12; Чалавек з кашом: Апавяданне // Вожык. № 13; Былое застаецца ў сэрцы: Урывак з аповесці // Работніца і сялянка. № 6; Эталоны часу // Звязда. 1 студз.; У новы дзень бліскучы след // Там жа. 17 кастр.; Любите своего родного Коласа // Зорька. 27 окт.; Да сонечных даляў: Нарыс // Калг. праўда. 1 мая; Поўная душа харавства: Нарыс // ЛіМ. 12 студз.; Так трымаць!.. // Там жа. 27 лют.; А ці варта было // Там жа. 13 крас.; Наш Народны // Там жа. 28 крас.; Гэта было даўно: Апавяданне // Там жа. 3 жн.; Дарогай вялікай паэзіі // Там жа. 18 вер.; Красамоўнасць фарбамі // Там жа. 12 кастр.; Пажаданне ў дарозе // Мін. праўда. 13 сак.; Наука — это факел вперед идущих // Сов. Бел. 28 янв.

1963. Мушка; Грыбкі на талерцы: [Апавяданні] // Пад корань. Мн.; Аўтабіяграфія // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Праўнук чырвонага сцяга: Апавяданне // Бярозка. № 7; Самасейка: [Фрагмент з аповесці] // Голас Радзімы. № 38; Былое астаецца ў сэрцы: Аповесць // Полымя. № 1, 2; Зброя павінна быць адточана // Звязда. 16 студз.; Маё слова — табе // Там жа. 5 мая; Тваё шчасце тут...: Апавяданне // Там жа. 15 вер.; Звяраючы свае пачуцці // ЛіМ. 14 чэрв.; Дзедавы ўрокі: Раздзел з аповесці «Незамужняя ўдава» // Там жа. 30 ліп.; Выпускны вечар: [Урывак з аповесці «Незамужняя ўдава»] // Наст. газ. 26 кастр.; Честь труду: [Нарыс] // Сел. газ. 3 марта.

1964. Святло нашых сэрцаў // Мы раскажам пра Мінск. Мн.; Дождж: Апавяданне // Беларусь. № 10; Еднасць // Голас Радзімы. № 49; Незамужняя ўдава: Аповесць // Полымя. № 6, 7; Па нябітым шляху // Там жа. № 9; Добра! // Звязда. 6 ліст.; А барвы жыцця тут... // ЛіМ. 17 крас.; Ён застаўся маладым // Там жа. 8 мая; Еднасць // Там жа. 7 ліп.; Патыка гневаецца // Там жа. 31 ліп.

1965. Пад чырвоным сцягам: [Апавяданне] // Ленін заўсёды з намі. Мн.; Рабінавая ноч: Апавяданне // Беларусь. № 12; Зацірка: Апавяданне // Вожык. № 1; Заўсёды ў дарозе...: Нарыс // Полымя. № 7; Братэрства // Звязда. 26 студз.; Ён і наш, беларускі // Там жа. 23 мая; Кастрычнік вечны, як жыццё // Там жа. 6 ліст.; Неспакойная ноч: Раздзел з аповесці «Незамужняя ўдава» // ЛіМ. 29 студз.; Мой друг — народны артыст // Там жа. 2 лют.; Сын пявучага краю // Там жа. 6 ліп.; З крыніц народнага духу // Там жа. 23 ліст.; Земля родная: [Нарыс] // Сел. газ. 30 дек.; Наш Бровка // Сов. Бел. 25 июня.

1966. Народны // Полымя. № 3; Госць: Апавяданне // Там жа. № 6; Лора: Аповесць // Там жа. № 12; Радасць вясновая // Звязда. 1 мая; Алесь Разанаў // ЛіМ. 11 студз.; Дарогі клічуць // Там жа. 19 жн.; Заўсёды пошук: [Рэц. на кн.: Сяргейчык Ц. Нататкі акцёра. Мн., 1966] // Там жа. 30 жн.

1967. Перастарка: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Першы пробны // Горад і годы. Мн.; Пад чырвоным сцягам: [Апавяданне] // Наш дарагі Ільіч. Мн.; З крыніц народнага жыцця // У сэрцы народным. Мн.; Грэх на душы: Апавяданне // Беларусь. № 11; Цёмныя акуляры: Апавяданне // Вожык. № 14; Патоп: Апавяданне // Там жа. № 23; З жыцця ў жыццё // ЛіМ. 12 снеж.; Не збаўляць хуткасці! // Там жа. 26 снеж.

1968. Золата на мармуры: Апавяданне // Беларусь. № 11; Свой след у літаратуры // Голас Радзімы. № 2; Ява Беларусі // Там жа. № 47; Два апавяданні: Дарога; Падшкробак // Полымя. № 4; Хвала ёй на вякі: [Рэц. на кн.: Хадкевіч Т. Мая Беларусь. Мн., 1968] // Там жа. № 12; З першакрыніц: Паўлюку Пранузу — 50 гадоў // ЛіМ. 15 сак.; Песні бяруцца з праўды // Там жа. 17 мая; Радасць сябра — наша радасць // Там жа. 24 вер.; Лясны стагнач: Апавяданне // Там жа. 11 кастр.

1969. Пад чырвоным сцягам: [Апавяданне] // Жыве між нас геній. Мн.; На кірмашы: Вершаваная навела // Беларусь. № 9; Люда: Апавяданне // Бярозка. № 3; Пасля ростані: Апавяданне // Маладосць. № 7; Два апавяданні: Знаёмства; Шрам на шчацэ // Полымя. № 1; Петрыкава груша: Апавяданне // Там жа. № 7; Зімовае, вясновае...: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1; Чаёўніца; Апошняя зацяжка: [Апавяданні] // Вяч. Мінск. 28 ліст.; На вернісажы: Навела // ЛіМ. 16 снеж.

1970. Адкуль бярэцца дождж: [Апавяданне] // Крынічка. Мн.; Ён заўсёды быў пад канём // На задворках. Мн.; Дняпро: [Верш] // Наша рэспубліка. Мн.; Пах ліпавага цвету: Апавяданне // Беларусь. № 8; На Свіцязі: Апавяданне-быль // Бярозка. № 6; Трэці не лішні: Аповесць // Полымя. № 2; Два апавяданні: Знаходка на гарышчы; Амерыканцава хата // Там жа. № 3; Зажынкі: Апавяданне // Звязда. 2 жн.; Дарога ў жытное: Урывак з аповесці «Падарожжа ў Рослікі» // Там жа. 30 вер., 1 кастр.; Талент — гэта пошук // ЛіМ. 10 сак.; У школьным музеі: Урывак з аповесці «Падарожжа ў Рослікі» // Там жа. 13 ліст.

1971. Падарожжа ў Рослікі: Аповесць // Полымя. № 1; Пчаліны мёд // ЛіМ. 10 вер.; Год мінулы: Адказ на анкету // Там жа. 31 снеж.

1972. Канцэрт: Апавяданне // Беларусь. № 1; Шчодрасць: Фрагменты аднаго жыццяпісу // Полымя. № 6; Яблыкі: Апавяданне-быль // ЛіМ. 11 лют.; Акрылёны талентам // Там жа. 25 лют.; Нядаўна мне трапілася // Там жа. 27 кастр.; Наш бацька // Там жа. 10 ліст.

1973. Прысяга: Апавяданне // Полымя. № 2; Апошняе бывай! // ЛіМ. 28 вер.; Зялёнае рэха: Апавяданне // Там жа. 23 ліст.; Всю жизнь тобой гордиться // Сел. газ. 1 янв.; Щедрость таланта // Там жа. 27 нояб.

1974. Мая рэспубліка // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн.; Успомненае: Нараджэнне чалавека; Вочная стаўка; Экскурсавод з Прылесся // Полымя. № 5; На перагоне жыцця: [Рэц. на кн.: Васілёнак Я. На перагоне. Мн., 1973] // Там жа. № 6; Пошчак у лесе: Апавяданне // ЛіМ. 5 снеж.

1975. Мохарты: Сцэны з народнага жыцця: Аповесць // Полымя. № 12; Бацька і сын: Апавяданне // ЛіМ. 25 крас.

1976. Пчаліны мёд // Пясняр мужнасці. Мн.

1977. Трывожная ноч: [Урывак з аповесці «Споведзь мужнасці»] // Беларусь. № 10.

1985. Пісьмо Рамана Сабаленкі // Гомел. праўда. 6 крас.

1.4.

Нікольскі В. Дзяцінства чалавецтва / З рус. Мн., 1941.

1930. Лугаўскі У. Зварот: [Верш] / З рус. // Палес. праўда. 21 снеж. / Пер. пад крыпт. С. Р.

1937. Ільянкоў В. Цана чалавека: [Апавяданне] / З рус. // Палес. праўда. 24 чэрв.

1939. Цітоў К. Кабзар: Паэма / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 8.

1953. Бедны Д. Мой верш; Асееў Н. Шчасце; Фрэнкель І. Вяровачка; Васільеў С. Голуб майго маленства: [Вершы]; Замяцін В. Май ідзе: [Урывак з паэмы «Зялёны заслон»] / З рус. // Руская савецкая паэзія. Мн.

1954. Рэграціс А. Песня літоўскага парабка: [Верш] / З літ. // Паэты савецкай Літвы. Мн.; Цітоў К. Кабзарова слава / З рус. // Сястры Украіне. Мн.

1957. Підсуха А. Вясёлкі над Палессем: [Урывак з паэмы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. Мн.; Серпіліп Л. Муся: Апавяданне / З укр. // ЛіМ. 8 чэрв.; Даскалаў С. Жаночая вернасць: Апавяданне / З балг. // Там жа. 11 вер.

1958. Слуцкіс М. Газнічка: Апавяданне / З літ. // Полымя. № 5; Баужа А. Сын: Апавяданне / З літ. // ЛіМ. 7 мая.

1963. Мяцельскі Г. Літва ў сонечных промнях: [Нарыс] / З літ. // Дружбай з'яднаны мы назаўжды. Мн.

1.5.

На латышскую мову. Kaimini / Atdz. Č. Kindzulis // Cīna. 1960. 31. jul.; Latgales motīvi / Atdz. L. Brīdaka // Pad. Daugava. 1960. 11 sept.; Tu mana, Latgale / Atdz. L. Brīdaka // Pad. Jaunatne. 1960. 7 sept.

На літоўскую мову. Upoksnis / Vert. V. Blože // Iš baltarusiu poezijos. Vilnius, 1952; Apie Nemuna; Jaunystes balandis; Niekad nenesiaui juoda rinka... / Vert. V. Rudokas // Atplaukia Nemunu daina. Vilnius, 1958.

На малдаўскую мову. О зи / Трад. А. Чиботару // Поезий белорусе. Кишинэу, 1956; Ултима урмэ / Трад. Р. Лунгу // Проза Белорусией Советиче. Кишинэу, 1962.

На рускую мову. Голубое сияние: Повести и рассказы / Пер. М. Горбачев. М., 1959. Рэц.: Бойко В. Романтика будней // Знамя юности. 1959. 11 июня.

Королинцы: Повесть / Пер. М. Горбачев. М., 1961. Рэц.: Сазанович В. Красный флаг на осокоре // Неман. 1962. № 3.

Иду в жизнь: Трилогия / Пер. К. Титов. Мн., 1963. Рэц.: Иванисенко В. Нелегкими дорогами // ЛГ. 1964. 22 сент.

Незамужняя вдова: Повесть / Пер. А. Чеснокова. М., 1965.

Повести / Пер. А. Чеснокова, М. Горбачев. Мн., 1967.

Под одной шинелью: Повесть и рассказы / Пер. А. Чеснокова. М., 1968.

Незамужняя вдова; Лора: Повести / Пер. А. Чеснокова. Мн., 1974. (Б-ка бел. повести). Рэц.: Черникова В. // Неман. 1975. № 2.

Раздумья в пути: Повести и рассказы / Пер. А. Чеснокова. М., 1974.

Иду в жизнь: Трилогия / Пер. М. Горбачев. М., 1981.

Иду в жизнь: Трилогия / Пер. А. Борушко, В. Жиженко. Мн., 1984. (Б-ка бел. повести).

На Полесье; День: [Вершы] / Пер. А. Кленов // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Письмо в Кремль: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // От всего сердца. Мн., 1953; Наш городок: [Верш] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1954. 3 июля; Адам-смехота: [Апавяданне] / Пер. Р. Ерохин // Сов. Отчизна. 1959. № 1; Под одной шинелью: Рассказ / Пер. В. Бойко // Во славу Родины. 1959. 22 нояб.; Всегда впереди: [Нарыс] // Неман. 1960. № 5; Под Красным знаменем: Рассказ // Во славу Родины. 1960. 3 апр.; Янтарный глазок: Рассказ / Пер. В. Бойко // Сов. Латвия. 1960. 3 сент.; Автограф: Рассказ / Пер. Ф. Мурашко // Во славу Родины. 1961. 25 марта; След на снегу: [Апавяданне] / Пер. М. Горбачев // Белорусские рассказы. М., 1962; Подвиг Евсея Самосейки: (Глава из повести) / Пер. Ф. Мурашко // Сов. Бел. 1962. 16 янв.; Автограф; Пасынок: [Апавяданні] / Пер. К. Титов // Неман. 1963. № 4; Зарянка: (Глава из повести «Незамужняя вдова») / Пер. Е. Акулич // Сел. газ. 1963. 30 окт.; Телефон: [Апавяданне] / Пер. Ю. Лабун // Белорусский юмор. Мн., 1965; Свет наших сердец // Мы расскажем о Минске. 2 изд. Мн., 1966. Рэц.: Попов Г., Чепрасов М. Древний и юный // Неман. 1967. № 4; Всегда в пути: [Нарыс] / Пер. В. Лазаревская // Неман. 1966. № 3; Телефон: [Апавяданне] /Пер. Ю. Лабун // Белорусский юмор. Мн., 1969; Дождь: [Апавяданне] / Пер. А. Чеснокова // Белорусские рассказы. М., 1971; Под одной шинелью: Рассказ / Пер. А. Чеснокова // За тебя, Беларусь. Мн., 1974.

На таджыкскую мову. Изи руи барф/ Тарч. С. Хочаев // Чуш зан Двина! Душанбе. 1965; «Маориф ва маданият». 1965. 22, 25 май.

2.3.

На беларускай мове. Адамовіч А. Літаратура, мы і час. Мн., 1979. С. 33—34; АляксандровічС. Згадваючы далёкае і блізкае // Полымя. 1967. № 10; Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976. С. 198—199; Бачыла А. Першыя ўсходы // ЛіМ. 1947. 24 мая; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 196—197; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 300—301; Бурносаў В. Нарыс — жанр мастацкі // Полымя. 1962. № 4; Бур'ян Б. Тры кнігі маладых паэтаў // Полымя. 1951. № 1; Бярозка П. З родных крыніц: (Да 75-годдзя з дня нарадж. Р. Сабаленкі) // Віцеб. рабочы. 1982. 15 кастр.; Бярозкін Р. Першая аповесць // ЛіМ. 1956. 15 снеж.; Гарэлік Г. Дастойныя нашай павагі // Гомел. праўда. 1982. 6 ліст.; Герцовіч Я. Заўжды ў дарозе // ЛіМ. 1967. 13 кастр.; Яго ж. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 36—38; Яго ж.

На перадавых пазіцыях. Мн., 1957. С. 70—71; Яго ж. Паэтычнае бачанне свету // ЛіМ. 1955. 18 сак.; Яго ж. Прыкметы часу // Там жа. 1955. 24 снеж.; Яго ж. Раман Сабаленка і яго героі // Сабаленка Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1967. Т. 1; Дайліда В. Хвалюючыя сустрэчы // ЛіМ. 1985. 8 лют.; Дзюбайла П. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973. С. 82—84; Карпаў У. Раман Сабаленка: Літ. партрэт // Полымя. 1963. № 7; Яго ж. Юнацтва і сталасць // Карпаў У. Крылаты ўзлёт. Мн., 1966; Карпашэвіч Я. Пра творы Р. Сабаленкі // Палес. праўда. 1932. 7 снеж.; Кірэенка К. Паэзія працы і міру // ЛіМ. 1951. 21 крас.; Кухараў С. Усё, што сэрцам сагрэта // Маладосць. 1983. № 1; Літвінаў Л., Зораў М. Супраць непісьменнай крытыкі // ЛіМ. 1932. 5 жн.; Місько П. Жыццяпіс пакалення // Там жа. 1965. 12 ліст.; Мішчанчук М. Свет яго вачыма // Сабаленка Р. Творы: У 2 т. Мн., 1983. Т. 1; Паслядовіч М. Бывай, дарагі дружа // ЛіМ. 1975. 16 мая; Пась С. Нарысы аб калгаснай вёсцы // Калг. праўда. 1955. 9 снеж.; Паўлюкоўскі І. Сын свайго часу // ЛіМ. 1977. 14 кастр.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прашковіч Л. Мне блізкія гэтыя людзі // ЛіМ. 1964. 1 снеж.; Пясняр маладосці: Да 50-годдзя з дня нараджэння Р. Сабаленкі // Маладосць. 1957. № 12; Раман Сабаленка: Некралог // ЛіМ. 1975. 16 мая; Раманаў Б. Вясна сталасці // Мін. праўда. 1965. 25 жн.; Раману Сабаленку — 60 // ЛіМ. 1967. 13 кастр.; Собаль В. Споведзь пакалення // Віцеб. рабочы. 1977. 15 кастр.; Стральцоў М. Герой у шарачковай світцы // Стральцоў М. Жыццё ў слове. Мн., 1965; Шамякін І. Размова з чытачом. Мн., 1973. С. 61—62; Шымук В. Заўжды ў дарозе // Голас Радзімы. 1967. № 45; Яго ж. Шчодры талент // Звязда. 1967. 15 кастр.; Шушкевіч С. З сябрамі ля мора: Да 75-годдзя з дня нарадж. Рамана Сабаленкі // ЛіМ. 1982. 15 кастр.; Яго ж. Лета пісьменніка // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Яго ж. Талент, узбагачаны жыццём // Звязда. 1977. 20 кастр.; Юрэвіч У. Сучаснасць і сучаснікі // Полымя. 1961. № 8.

На рускай мове. Бойко В. Романтика будней // Знамя юности. 1959. 11 июня; Климентенко С. Герои рядом // Сел. газ. 1966. 27 апр.; Модель Ф. Рассказы о любви и дружбе // Сталин. молодежь. 1955. 16 дек.; Пашкевич Н. На эпическом направлении. М., 1969. С. 232—234.

2.4.

На беларускай мове. Добнін Б. Вецер на Фантанцы...: [Верш] // Цагліна ў падмурак. Мн., 1931.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 60, воп. 1, 2, спр. 1—142.

В. У. Смольская.

САБАЛЕЎСКІ АНАТОЛЬ

Сабалеўскі Анатоль Вікенцьевіч (н. 27.5.1932, в. Андрыеўшчына Дзяржынскага р-на Мінскай вобл.), тэатразнавец, крытык, літаратуразнавец, педагог, празаік. Член СП Беларусі з 1964. Доктар мастацтвазнаўства (1974), прафесар (1975).

З сям'і калгаснікаў. Бацьку, Вікенція Вікенцьевіча, у пачатку вайны расстралялі фашысты. Маці, Сабіна Станіславаўна, да выхаду на пенсію працавала ў калгасе. Пасля заканчэння сямігодкі А. Сабалеўскі вучыўся ў Мінскім педвучылішчы імя Н. К. Крупскай (1949—53), потым на аддзяленні журналістыкі БДУ (1953—58). Апошнія два гады вучобу спалучаў з працай у аддзеле мастацтва газеты «Літаратура і мастацтва». З 1958 да 1961 займаўся ў аспірантуры пры Дзяржаўным інстытуце тэатральнага мастацтва імя А. Луначарскага (Масква). У 1961—72 малодшы, старшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, па сумяшчальніцтву выкладаў гісторыю тэатра, а таксама вёў заняткі па тэатральнай крытыцы ў Беларускім тэатральна-мастацкім інстытуце. У 1972—90 працаваў загадчыкам кафедры гісторыі і тэорыі мастацтва, мовы і літаратуры, у 1984—89 — рэктарам Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. З 1990—93 загадчык аддзела міжнацыянальных культурных працэсаў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН Беларусі, з 1993 загадчык кафедры Беларускага універсітэта культуры. Рэдактар часопіса «Тэатральная Беларусь» (з 1992).

Літаратурна-крытычную дзейнасць А. Сабалеўскі пачаў у 1953. Даследуе пытанні гісторыі, тэорыі і сучаснай практыкі беларускага тэатра, драматургіі, праблемы нацыянальнага і міжнацыянальнага ў сцэнічным мастацтве, узаемасувязей братніх тэатральных культур, творчасць драматургаў, дзеячаў сцэны (манаграфіі і зборнікі артыкулаў «Рампай асветленае», «Уладар дум чалавечых», «Ад п'есы — да спектакля», «Тэатр адкрывае заслону», «Асоба мастака», «Беларуская савецкая драма», «Беларуская драматургія ў тэатрах народаў СССР», «Жыццё тэатра» і інш.). Складальнік двухтомнай хрэстаматыі па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі для ВНУ, адзін з рэдактараў і аўтар раздзелаў «Гісторыі беларускага тэатра» ў 3 т. (4 кн.). Напісаў аповесць «Жылі-былі хлопцы...», шэраг апавяданняў.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Выдающийся актер Белоруссии: Творчество нар. артиста СССР Б. В. Платонова: Автореф. дис. ...канд. искусствоведения. М.; Мн., 1961.

Рампай асветленае: Тэатр.-крытыч. артыкулы. Мн., 1962. Рэц.: Модэль М. Асветленае рампай // Маладосць. 1963. № 2.

Уладар дум чалавечых: Творчасць нар. артыста СССР Б. Платонава. Мн., 1964. (Бел. тэатр. аб'яднанне). Рэц.: Модэль М. Проста аб складаным // Маладосць. 1965. № 6; Пятровіч С. Так фарміраваўся талент // Звязда. 1965. 25 мая.

Ад п'есы — да спектакля. Мн., 1965. Рэц.: Модэль М. Пазіцыя тэатразнаўцы // ЛіМ. 1966. 25 сак.; Орлова Т. Поиск ведет критик // Сов. Бел. 1966. 10 марта.

Беларуская савецкая драма: У 2 кн. Кн. 1. Мн., 1969; Рэц.: Івін В. Крытык чытае драму // ЛіМ. 1969. 11 ліст.; Колос Г. «Плюс-минус» // Неман. 1970. № 6; Міско С. П'еса і час // Чырв. змена. 1970. 27 студз.; Модэль М. Пазіцыя крытыка // Маладосць. 1969. № 12; Федчанка З. Размова пра беларускую драматургію // Звязда. 1969. 29 крас.; Кн. 2. Мн., 1972. Рэц.: Семяновіч А. Працяг размовы аб драме // ЛіМ. 1972. 1 снеж.; Ярош М. Даследуючы беларускую драму // Полымя. 1973. № 8.

Вобраз У. І. Леніна ў беларускім тэатры. Мн., 1970.

Театр открывает занавес. Мн., 1970; Рэц.: Івін В. Выкрыццё таямніц? Не толькі... // ЛіМ. 1971. 2 сак.; Міско С. Каб разумець сцэнічнае мастацтва // Звязда. 1971. 12 ліст.; Модэль М. Тэатр раскрывае «сакрэты» // Вяч. Мінск. 1971. 15 сак.

Беларуская савецкая драматургія і яе сцэнічнае ўвасабленне. Мн., 1971.

Белорусская драматургия в театрах народов СССР. Мн., 1972. Рэц.: Барысава Т. Яркая старонка // ЛіМ. 1976. 22 кастр.; Гардзей Я. Геаграфія прызнання // Там жа. 1974. 29 ліст.; Гаробчанка Т. Шырокія далягляды // Там жа. 1973. 22 чэрв.; Кузнецова К. На всесоюзной сцене // Лит. обозрение. 1973. № 9; Міско С. У тэатрах братніх народаў // Чырв. змена. 1973. 17 чэрв.; Модэль М. У суквецці шматнацыянальнага мастацтва // ЛіМ. 1974. 2 жн.; Семенович А. «География» белорусской драматургии // Неман. 1974. № 5; Стэльмах У. Аддаўшы, станеш багацейшы // Вяч. Мінск. 1973. 3 жн.; Чурко Ю. Шырокія прасцягі драматургіі // Звязда. 1973. 7 вер.; Шостак І. Шырокая сцэна беларускай драматургіі // Полымя. 1973. № 11.

Жыццё тэатра: Мастацтвазнаўчыя артыкулы, рэцэнзіі. Мн., 1980. Рэц.: Гаробчанка Т. Убачанае крытыкам // Звязда. 1982. 12 студз.; Ляхаў У. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 11 крас.

Образ В. И. Ленина на белорусской сцене. Мн., 1980. (Юным о прекрасном). Рэц.: Няфёд У. Тэатральная Лeнініяна // Звязда. 1981. 4 ліп.

Белорусско-молдавские театральные связи. Мн., 1984. Рэц.: Тур К. // ЛіМ. 1985. 15 лют.

Сучаснасць і гісторыя: Крытыч. артыкулы. Мн., 1985. Рэц.: Берасцень С. На тэмы тэатральныя // ЛіМ. 1985. 15 ліст.

Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Якуба Коласа / Скл. С. Дашкевіч; Аўт. тэксту А. Сабалеўскі. Мн., 1986.

Барыс Платонаў: Жыццё і творчасць вялікага бел. артыста; 2 выд. Мн., 1989.

Кандрат Крапіва: Нарыс жыцця і творчасці. Мн., 1989.

Вечная крыніца: Беларус. тэатр. Лeнініяна ў кантэксце часу. Мн., 1991.

Асоба мастака: Літ.-крытыч. арт. Мн., 1992.

1.3.

1953. На сцэне — студэнты педвучылішча // Мін. праўда. 23 мая.

1955. Манаграфіі пра акцёраў: [Рэц. на кн.: Рамановіч Я. Народны артыст СССР Б. В. Платонаў. Мн., 1954; Скібнеўскі А. Народны артыст СССР А. К. Ільінскі. Мн., 1954; Няфёд У. Народны артыст БССР У. І. Уладамірскі. Мн., 1954] // Полымя. № 4; Шлях артыста // ЛіМ. 12 сак.; Аднаактовыя п'есы // Там жа. 9 крас.; Пытанні мастацтва ў часопісе «Беларусь» // Там жа. 7 мая; Спектакль пра пільнасць // Мін. праўда. 22 лют.; Таленавітая артыстка // Там жа. 26 лют.; За человека надо бороться // Сталин. молодежь. 8 июня; Мастацтва Савецкай Беларусі: [Рэц. на кн.: Мастацтва Савецкай Беларусі. Мн., 1955] // Чырв. змена. 11 мая; Легенда і яе ўвасабленне // Там жа. 17 жн. З недавер'ем да чытача: [Рэц. на кн.: Зуб В. Дружная сям'я. Мн., 1955] // Там жа. 10 вер.; Берагчы літаратурную спадчыну // Там жа. 3 снеж.; Роздум ля афішы // Там жа. 17 снеж.

1956. Шлях у мастацтве // Полымя. № 3; Чалавечыя характары і зброеносцы герояў // Там жа. № 11; Незаслужана забытыя п'есы // Звязда. 25 жн.; Путь в жизнь // Знамя юности. 24 июля; О внутреннем мире героев // Там жа. 4 дек.; Вучыцца майстэрству // ЛіМ. 28 студз.; Арыгінальны рэпертуар // Там жа. 21 чэрв.; Вясёлы спектакль // Там жа. 22 вер.; Не страшась крутых поворотов // Сталин. молодежь. 31 мая; Выкрываючы спектакль // Чырв. змена. 28 лют.; Размова аб будучым: На тэмы тэатральныя // Там жа. 22 вер.; Шляхам пратоптаным і шляхам нязведаным; Калі думаць пра нашага гледача; Эх, дарогі...; Яшчэ раз аб творчых сувязях: (Пісьмы з абл. тэатра) // Там жа. 12, 15, 19, 20 снеж.

1957. Права тэатра на п'есу // ЛіМ. 30 студз.; Рэжысёрская трактоўка спектакля // Там жа. 17 сак.; Пра самае дарагое // Там жа. 24 крас.; «Адна ноч» на сцэне // Там жа. 5 чэрв.; «Палеская легенда» // Там жа. 3 ліп.; Традыцыі вучаць, дасягненні абавязваюць // Там жа. 7 жн.; Драма Кірыла Кісельнікава // Там жа. 28 жн.; З крыніцы жыватворнай // Там жа. 5 кастр.; Цяжкімі дарогамі: Крытыч. нататкі // Там жа. 30 ліст.; За плячыма — маладосць // Чырв. змена. 14, 15, 17 жн.; Мовай паэзіі // Там жа. 21 снеж.

1958. Рэвалюцыяй узнятыя // Беларусь. № 2; Наша тэатральная Лeнініяна // Там жа. № 4; Аб вопыце акцёра // Там жа. № 11; Мастацтва і густы // Маладосць. № 3; Брэсцкія сустрэчы // Там жа. № 9; Перамагае чалавек // Звязда. 13 ліст.; Тэатр і абласная газета // ЛіМ. 15 студз.; Рысы таленту // Там жа. 28 чэрв.; На пачатку вялікай дарогі // Там жа. 12 ліп.; Пагаворым аб крытыцы // Там жа. 20 жн.; Цішыня бывае ўяўнай // Там жа. 15 кастр.; Праз змрок і полымя // Мін. праўда. 11 ліп.; З жыцця — на сцэну: (Заметкі аб тэатры і драматургіі) // Чырв. змена. 12 ліст.

1959. Шляхі тэатра // Беларусь. № 8; «Как для скрипки струны...»: [Рэц. на кн.: Пестрак П. Лясная песня. Мн., 1958] // Дружба народов. № 6; Людзьмі звацца // За вярт. на Радзіму. № 55; Чырв. змена. 23 ліп.; Самы чалавечны чалавек // Полымя. № 11; Актер и образ // Сов. Отчизна. № 5; Режиссёрский почерк // Театр. № 9; Прачытваючы п'есу...: [Рэц. на кн.: Гарбацэвіч В. Чырвоныя кветкі Беларусі.

Мн., 1959] // ЛіМ. 29 ліп.; Тэатральная рэцэнзія: (Па старонках абласных газет) // Там жа. 28 кастр.; Драма Лёні Жывеня // Чырв. змена. 16 жн.

1960. Нястомны дзеяч сцэны; Творчасць, сугучная думам народным // Майстры беларускай сцэны. Мн.; Один театральный день // Неман. № 2; Жанр твора — драма // Полымя. № 3; Пошукі сучаснага стылю // ЛіМ. 27 студз., 6 лют.; Браслаўскія артысты // Там жа. 19 жн.; В памяти народной // Сов. культура. 5 мая; Выключэнне — не заўсёды правіла // Чырв. змена. 14 вер.

1961. Жылі-былі хлопцы...: Аповесць // Маладосць. № 8; Штрыхі біяграфіі пакалення // Полымя. № 1; Усур'ёз пра смешнае // ЛіМ. 15 жн.; Рос майстар сцэны // Чырв. змена. 2 крас.; Лявон сыходзіць з арбіты // Там жа. 20 мая.

1962. Два сцэнічныя вобразы Б. В. Платонава // Беларускае мастацтва. Мн. Вып. 3; Ліст да маці: Апавяданне // Маладосць. № 5; Драматургія малая — непаладкі вялікія // Там жа. № 6; Ад замыслу — да спектакля // Полымя. № 8; Федзя Пратасаў і іншыя // ЛіМ. 6 лют.; Ожившие страницы // Сов. культура. 17 марта; Адрас кнігі // Чырв. змена. 5 вер.

1963. Сорак год у дарозе // Беларусь. № 8; Станіслаўскі жыве // Маладосць. № 1; Сто роляў і адна з іх // Там жа. № 8; Ад замыслу — да спектакля // Полымя. № 6; Вярнуць п'есе свежасць // ЛіМ. 15 лют.; Гады жыцця — гады творчасці // Там жа. 26 лют.; Майстэрства высокае, глебаўскае // Там жа. 10 вер.

1964. Ад замыслу — да спектакля // Полымя. № 8; «Поднятая целина» // Тэатр. Мінск. № 1; Пятая міжрэспубліканская // ЛіМ. 5 мая; Чалавечнае мастацтва // Там жа. 21 ліп.; Гады, падзеі, людзі: Рэц на кн.: Губарэвіч К. П'есы. Мн., 1963 // Там жа. 7 жн.; Акаёмаў ідзе да людзей // Там жа. 25 жн.; На трэці дзесятак // Там жа. 8 вер.

1965. З нізкі «Чалавек, вясна і сонца»: Мініяцюры // Голас Радзімы. № 10; Полымя. № 1; Ад замыслу — да спектакля // Полымя. № 11; С армейской путевкой // Во славу Родины. 14 нояб.; Страсны грамадзянскі бой // Звязда. 27 студз.; Бярозы; Хлопчык і сонца; Клопаты: Апавяданні з нізкі «Чалавек, вясна і сонца» // ЛіМ. 19 студз.; Жывыя вобразы і штучныя кветкі // Там жа. 26 лют.; Смех Тулягі // Там жа. 2 ліст.; Пачатак летапісу // Там жа. 5 ліст.; Здабытае — у дарогу // Там жа. 18 снеж.; Шекспир в белорусском театре: [Рэц. на кн.: Борисова Т. Шекспир на белорусской сцене. Мн., 1964] // Сов. Бел. 19 авг.

1966. Свая песня // Голас Радзімы. № 41; Тэатр Кандрата Крапівы // Маладосць. № 3; Учарашняе, сённяшняе, заўтрашняе // Там жа. № 11; Кандрат Крапіва // Тэатр. Мінск. № 2; Біяграфія п'есы // ЛіМ. 4 сак.; Агнём сатыры // Там жа. 8 сак.; На вузкім загоне // Там жа. 4 мая; Другі талент артыста // Там жа. 10 чэрв.; Драма запозненага сумлення // Там жа. 24 чэрв.; Класіка без сівізны // Там жа. 29 ліп.; Блізкае рэха: Урыўкі з дарожнага блакнота // Там жа. 23 жн.; Свая песня // Там жа. 27 вер.; Дазвольце сказаць вам слова ўдзячнасці... // Там жа. 23 снеж.; Два вечера с Нестеркой // Сов. Бел. 24 февр.; Дело о человеке // Там жа. 26 июля.

1967. Ад рэдактара // Слова пра майстроў сцэны. Мн.; Доўгае жыццё камедыі // Полымя. № 6; Два великих артиста // Театр. № 11; Б. В. Платонаў: [Нарыс] // Тэатр. Мінск. № 2; Тыдзень з «Ванэмуйнэ» // ЛіМ. 21 лют.; Перагортваючы адну старонку... // Там жа. 2 чэрв.; Мужнасць і боль героя // Там жа. 4 ліп.; З шэкспіраўскай сілай // Там жа. 14 ліп.; Беластоцкія афішы ў Мінску // Там жа. 8 снеж.; Незабываемый образ // Сов. Бел. 15 апр.

1968. И пафос, и буффонада: [Рэц. на кн.: Галубок У. Суд; Пісаравы імяніны; Ганка. Мн., 1968] // Неман. № 9; Мастацкі летапіс свайго часу // Полымя. № 6; Акадэмія сцэнічнага мастацтва // Вяч. Мінск. 3 крас.; Шматграннасць таленту // Там жа. 16 мая; Дзе пачынаецца мастацтва... // ЛіМ. 17 мая; Рысы вялікага вобраза // Там жа. 16 жн.

1969. Старонкі тэатральнай Ленініяны // Полымя. № 5; Вольга Галіна // Тэатр. Мінск. № 2; Самы чалавечны чалавек // Вяч. Мінск. 20 лют.; Хвіліны высокай творчасці // Там жа. 10 крас.; На тэатральных дарогах // Звязда. 15 студз.; Рожденный революцией // Сов. Бел. 7 янв.

1970. Увасоблены майстэрствам акцёра // Вобраз У. І. Леніна ў беларускім мастацтве. Мн.; Беларуская мастацкая Ленініяна // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 2; Купалаўцам — пяцьдзесят: Нарыс // Маладосць. № 11; Беларуская тэатральная Ленініяна // Тэатр. Мінск. № 2; Спектакль мяняе рэчышча // Вяч. Мінск. 26 студз.; 10 мінут з Паўлам Малчанавым // Там жа. 9 крас.; Тры вечары — адна п'еса // ЛіМ. 10 лют.; Перад блізкім расстаннем // Там жа. 21 жн.

1971. Першы тэатр. Летапіс: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Беларускі акадэмічны тэатр імя Я. Купалы. Мн., 1970] // ЛіМ. 5 сак.; Вучоны, настаўнік, друг // Там жа. 3 снеж.; На маральна-этычную тэму // Там жа. 10 снеж.

1972. Янка Купала і тэатр // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5; Яркі, высокі маяк // Полымя. № 7; Садружнасць тэатраў // Тэатр. Мінск. № 6; Незнаёмае знаёмае // ЛіМ. 19 мая; У водсвеце сонца і шчыта // Там жа. 20 кастр.

1973. Літаратурнае жыццё п'есы // П'есы. Мн.; Паклоннікі і таленты // Полымя. № 4; Астроўскі і беларускія акцёры // Тэатр. Мінск. № 1; Час здзяйсненняў, час надзей // Вяч. Мінск. 28 мая; З вамі гаворыць Бажашуткава // Там жа. 13 вер.; Сустрэчы і развітанні // Звязда. 5 жн.; Здабыткі творчага натхнення // Там жа. 14 жн.; Маштабнае, унікальнае даследаванне // Там жа. 11 вер.; Слова майстра // ЛіМ. 10 жн.; І зямны, і ўзнёслы // Там жа. 19 кастр.

1974. Узнёслы на зямлі // Тэатр. Мінск. № 1; Да 75-годдзя Г. Глебава // Там жа. № 2.

1975. Свая песня; Перад блізкім расстаннем; Смех Тулягі; Драма запозненага сумлення // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; Віцебскі трыпціх // Маладосць. № 7; «Гора» ад неўміручасці // Вяч. Мінск. 7 студз.; На мхатаўскай сцэне — упершыню // ЛіМ. 24 кастр.; Высокая нравственная мера // Сов. культура. 9 дек.

1976. Дбайнасць // Пясняр мужнасці. Мн.; Заўсёды з жыццём народа // Беларусь. № 3; Этапы творчага шляху // Звязда. 28 студз.; Акцёр, рэжысёр, педагог: (Да 70-годдзя з дня нарадж. К. М. Саннікава) // Там жа. 30 мая; У вянок народнаму песняру: [Рэц. на кн.: Пятровіч С. Якуб Колас і беларускі тэатр. Мн., 1975] // Там жа. 10 ліп.; Высокая проба майстэрства // Там жа. 21 ліст.; І кожны дзень — экзамен перад гледачом // ЛіМ. 23 ліп. / Сааўт. М. Яроменка; Выглядаеш асобай, асобай робішся // Там жа. 30 ліп.; Прачытана ўкраінскімі сябрамі // Там жа. 10 снеж.

1977. Партрэты чатырох спектакляў // Маладосць. № 10; Вясёлкавае кола камедыі // Тэатр. Мінск. № 1; Промні Кастрычніка на беларускай сцэне // Там жа. № 3; Выхаванне чалавека — справа адказная // ЛіМ. 3 чэрв.; Суд над Ягорам Малахавым // Там жа. 29 ліп.

1978. Мікалай Яроменка // Майстры беларускай сцэны. Мн.; Режиссер, драматург, наставник // Неман. № 8; Не выканаўцы, а творцы // Полымя. № 2; Цяжкае шчасце артыста: (Да 75-годдзя з дня нарадж. Б. Платонава) // Тэатр. Мінск. № 1; Паўвекавая гісторыя тэатра: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Беларускі тэатр імя Якуба Коласа. Мн., 1976] // Звязда. 13 студз.

1979. У сузор'і братніх рэспублік // Тэатр. Мінск. № 1; Выдатны камедыйны талент: Да 80-годдзя з дня нарадж. Г. Глебава // Там жа. № 6; Шчасце знайсці ў змаганні // Вяч. Мінск. 5 кастр.; Гарызонты пазнання: [Рэц. на кн.: Семяновіч А. Ад вытокаў да сталасці. Мн., 1978] // Звязда. 10 студз.; У ролі — першы камедыйны акцёр: Нарыс. // ЛіМ. 11 мая; Трывогі і надзеі // Там жа. 5 кастр.

1980. Рэпертуар, рэжысура, акцёры // Мастак і сучаснасць. Мн. / Сааўт. М. Яроменка; Грані таленту // Полымя. № 7; Дэбюты маладых: Думкі, меркаванні, прапановы // Тэатр. Мінск. № 1; Рэжысёрскае мастацтва // Там жа. № 5; Брава, «Паўлінка»! // Там жа. № 6; Асветлены думкай вобраз // ЛіМ. 11 ліп.; Из седьмого ряда партера: [Рэц. на кн.: Бур'ян Б. З сёмага рада партэра. Мн., 1978] // Сов. Бел. 23 авг.

1981. Сатира и лирика // Марчук Г. От полуночи до рассвета. Мн.; На развилке: Театр им. Я. Купалы: что ставится, как ставится? // Неман. № 12; Усё — пра нацыянальную культуру: Да выхаду ў свет 4-га т. Кароткай энцыклапедыі БССР // Звязда. 15 вер.; Чытаецца ўпершыню // ЛіМ. 1 мая; Каб помніць герояў... // Там жа. 15 мая; Нечакана, цікава, маляўніча // Там жа. 17 ліп.

1982. Белорусский театр // Советское актерское искусство, 50—70-е годы. М.; «Душа каждого народа...» // Неман. № 12; Вытокі і карані // Полымя. № 7; Старонка з біяграфіі п'есы // Тэатр. Мінск. № 1; Майстар // Там жа. № 6; Адвечныя і часовыя // Звязда. 15 кастр.; З верай у чалавека // ЛіМ. 28 мая; Урокі і прыклады // Там жа. 25 чэрв.

1983. Драматургія і тэатр В. Дуніна-Марцінкевіча 40—50-х гадоў XIX ст.; Дзейнасць В. Дуніна-Марцінкевіча ў 60—80-я гады // Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн. Т. 1; У адзінай тэатральнай сям'і // Мастацтва Бел. № 1; На апошніх жыццёвых вёрстах: Да 175-годдзя з дня нарадж. В. Дуніна-Марцінкевіча // Там жа. № 3; Сцвярджэнне высокай духоўнасці: Да 80-годдзя з дня нарадж. нар. арт. СССР Б. Платонава // Там жа. № 8; Слово и дело // Неман. № 10; Насущные задачи парторганизации театра // Парт. жизнь. № 8 / Сааўт. Р. Бузук; На ніве літаратуры і тэатра // Полымя. № 3; Здзяйсненні і праблемы // Тэатр. Мінск. № 1.

1984. Из плеяды первых // Неман. № 12; Беларуская прымадонна: Да 80-годдзя з дня нарадж. Л. Александроўскай // Тэатр. Мінск. № 2, 4; Проза жыцця і ўзнёсласць паэзіі // Звязда. 5 ліп.; Традиции и чувство нового // Сов. Бел. 28 авг.

1985. Слова з нагоды: Да 75-годдзя Івана Шацілы // Беларусь. № 12; Балада пра радавых // Мастацтва Бел. № 6; Спасціжэнне класікі // Там жа. № 8; «Прыбалтыйская тэатральная вясна-85» // Там жа. № 9; Мемуары і іх аўтар // Тэатр. Мінск. № 3; Сіла пратэсту // ЛіМ. 22 сак.; Сёння і пятнаццаць гадоў назад // Там жа. 26 ліп.

1.5.

На рускую мову. Заботы; Малыш и солнце; Она: Короткие рассказы // Во славу Родины. 1965. 30 окт.

На ўкраінскую мову. Сьогодні білоруського театру // Рад. культура. 1957. 19 вер.; Осягаючи драматургію братніх народів // Укр. театр. 1982. № 5.

1.6.

Пятровіч С. Народныя тэатры Беларусі. Мн., 1966 / Рэд. з П. Глебкам.

Слова пра майстроў сцэны. Мн., 1967 / Рэд.

Лабовіч А. Тэатр змагання. Мн., 1969 / Рэд.

Лобович А. Пьесы А. Н. Островского на белорусской сцене. Мн., 1971 / Рэд.

Барысава Т. Мальер на беларускай сцэне. Мн., 1972 / Рэд. з Г. Баяджыевым.

Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі: У 2 т. Мн., 1975 / Скл., рэд., камент.

Гаробчанка Т. Купалаўскія вобразы на беларускай сцэне. Мн., 1976 / Рэд.

Дышиневич В. Театральная Лениниана Белоруссии. Мн., 1976 / Рэд.

Каладзінскі М. Тэатр лялек Савецкай Беларусі. Мн., 1976 / Рэд.

Прыкладны вучэбны план і праграма па беларускаму тэатру. Мн., 1981 / Скл.

Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Т. 1. Мн., 1983 / Рэд. з Г. Барышавым. Т. 3. Кн. 1—2. Мн., 1987 / Рэд.

Нечай О. О вкусах спорят. Мн., 1986 / Рэд.

Лисневский И. Дорогами театров. Мн., 1987 / Рэд.

Культура беларускага замежжа. Кн. 1. Мн., 1993/ Скл., рэд. Кн. 2. Мн. 1993 / Рэд. скл.

2.3.

На беларускай мове. Анатолю Сабалеўскаму — 50 // Полымя. 1982. № 5; Бойка У. Новы нумар — новыя імёны // ЛіМ. 1961. 25 жн.; Бугаёў Дз. Здабыткі крытычнай думкі і яе зігзагі // Бугаёў Дз. Чалавечнасць. Мн., 1987. С. 196—199; Волкаў Я., Катранжы Л., Быкаў П. Тэатральны летапіс Беларусі // ЛіМ. 1976. 12 ліст.; Гаробчанка Т. Каштоўны ўклад у тэатразнаўства // Звязда. 1976. 19 мая; Кузняцова К. Тэатральная «Хрэстаматыя» // Чырв. змена. 1976. 20 мая; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Бакиевич Г. Продиктовано жизнью // Заря. 1976. 8 дек.; Яго ж. Панорама белорусского театра // Знамя юности. 1976. 8 июня; Лифанов Я. Экскурсия в прекрасное // Там жа. 22 авг. *В. У. Смольская.*

САВЕЛІЧАЎ АРКАДЗЬ

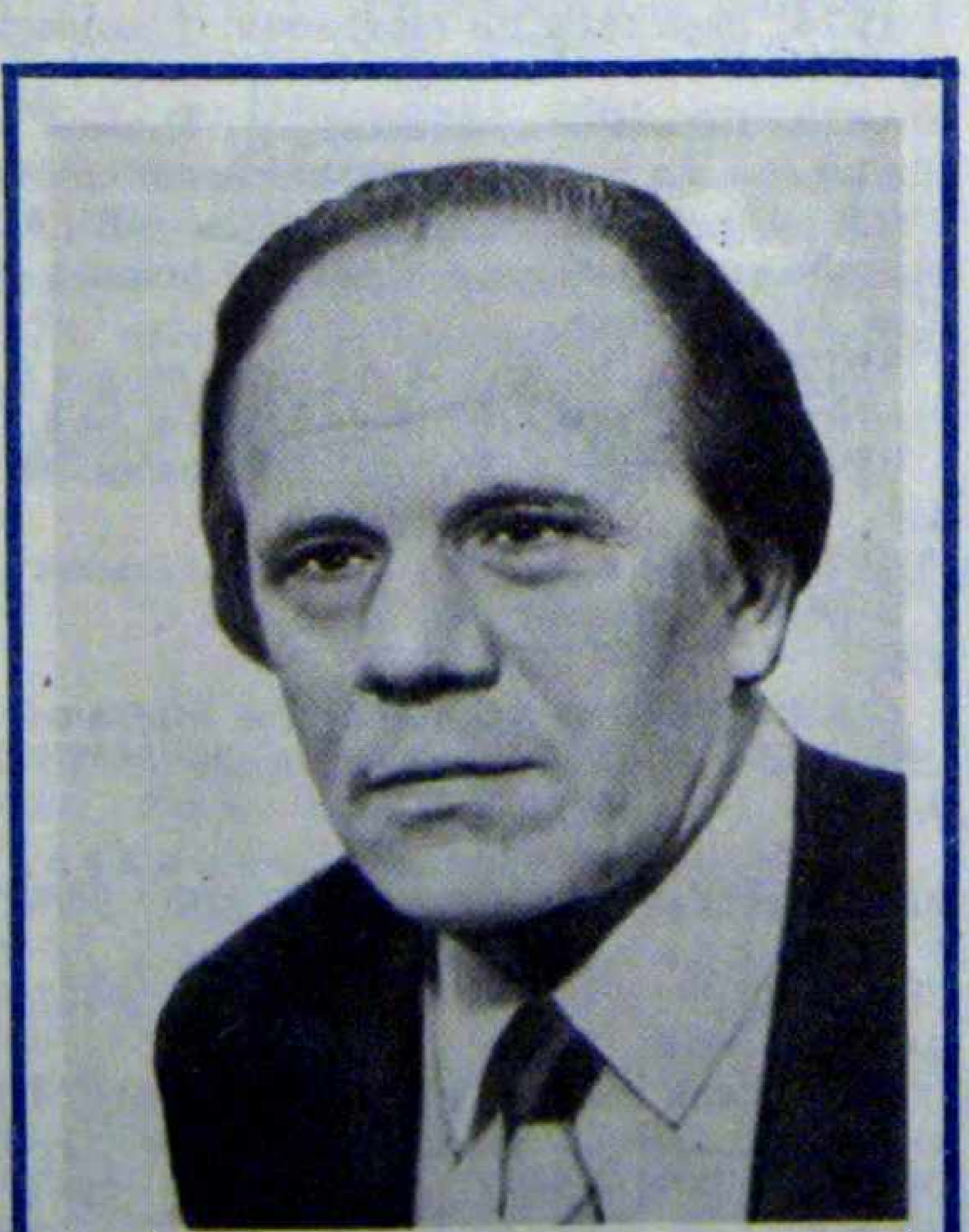

Савелічаў Аркадзь Аляксеевіч (н. 9.1.1933, в. Леніна Чарапавецкага р-на Валагодскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1973. Піша на рускай мове.

З сялянскай сям'і. Яго бацька, Аляксей Ерафеевіч, працаваў старшынёй калгаса. У 1930-я гады вёска Леніна трапіла ў зону Рыбінскага вадасховішча, і яе жыхары былі пераселены ў в. Кузняцова, дзе А. Савелічаў скончыў 5 класаў. Бацька вярнуўся з вайны інвалідам 2-й групы і не мог працаваць. У галодныя пасляваенныя гады сям'я пераехала ў Карэлію. У 1948 А. Савелічаў паступіў у школу фабрычна-заводскага навучання (г. Петразаводск), набыў прафесію будаўніка. Працаваў мулярам будаўніча-мантажнага цягніка (1948—49), потым у будаўнічым трэсце г. Кем (1949—50). У 1950 у ліку пяці ўдарнікаў будаўніцтва накіраваны на вучобу за дзяржаўны кошт у Мінскі індустрыяльны тэхнікум працоўных рэзерваў. З таго часу жыццё А. Савелічава звязана з Беларуссю. Служыў у Арміі (1952—55), пасля дэмабілізацыі працягваў вучобу ў тэхнікуме (1955—57). Працаваў у Мінску майстрам будаўнічага вучылішча № 25 (1957—59), на розных пасадах у рэдакцыях газет «Знамя юности» (1959—64) і «Советская Белоруссия» (1964—67), загадчыкам аддзелаў часопіса «Неман» (1967—80). Завочна скончыў факультэт журналістыкі БДУ (1965). У 1980 пераехаў у Маскву. Быў раз'язным карэспандэнтам часопіса «Вокруг света». Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР (1967).

Літаратурнай дзейнасцю А. Савелічаў пачаў займацца з 1959. Першае яго апавяданне «У пагранічнай паласе» апублікавана ў газеце «Во славу Родины». У 1970 выйшла першая кніга прозы «Зямны палац». Ён аўтар нарысаў, апавяданняў, аповесцей (зб. «Зялёны дзень»), у якіх узнімаюцца маральна-этычныя пытанні і ўзаемаадносіны людзей. Раманы А. Савелічава «Інжынеры», «Заберагі» прысвечаны ваеннаму часу, стойкасці радавых людзей, якія самаахвярна працавалі ў тыле ворага. Аўтар дакументальнай аповесці «Дынастыя Мудрацовых». Друкуецца ў газетах «Знамя юности», «Во славу Родины», часопісах «Север», «Неман». Перакладае на рускую мову творы беларускіх пісьменнікаў.

Жыве ў Маскве. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Калёныш: Очерк. М., 1962.

Падземка: Нарыс. Мн., 1964.

Покоренная высота; Верхолазы; Земляки: Очерки. Мн., 1964.

Династия Мудрецовых. Мн., 1966.

Земной чертог: Повесть и рассказы. Мн., 1970.

Зеленый день: Повести. Мн., 1973. Рэц.: Акулава Г. Чалавек на роднай зямлі // Вяч. Мінск. 1974. 10 ліп.

Инженеры: Роман. Мн., 1978.

Забереги: Роман. Мн., 1981; М., 1983 / (Новинки «Современника»).

Сельга: Роман. М., 1987.

Переборы: Роман. М. 1991.

1.3.

1959. В пограничной полосе: Рассказ // Во славу Родины. 11 янв.; Однажды в лесу...: Рассказ // Там жа. 13 дек.; Пощечина: Рассказ // Знамя юности. 20 окт.

1960. Попутчики. [Апавяданне] // Неман. № 6; «Нёман» ищет русло: Лит. заметки // Знамя юности. 20 июля; Спадарожнікі: Апавяданне // Калг. праўда. 3 снеж.

1961. Васька: [Апавяданне] // Неман. № 3; Дорога: Очерк // Знамя юности. 14 марта; Всегда с молодежью: Писателю П. Волкодаеву исполнилось 50 лет // Там жа. 26 нояб.

1962. Молчун: [Апавяданне] // Неман. № 6; Солнечные линии: [Урывак з аповесці «Даль зовет»] // Знамя юности. 23 марта; Так что же общего? Заметки о прозе журнала «Неман» // Там жа. 14 окт.; Солдат, которому можно верить // Там жа. 11 нояб.

1963. Аляксандр Громаў: [Нарыс] // Беларусь. № 9; Сямейны почырк: [Нарыс] // Там жа. № 12; Рабочыя далоні // Бярозка. № 9; Сярожава шахта // Там жа. № 12; Возвращение Робеспьера: [Апавяданне] // Неман. № 6; Все васильки, васильки...: Фельетон // Знамя юности. 4 янв.; Чего не сделает один... // Там жа. 14 мая; Где он, сельский «министр культуры»? // Там жа. 12 июня; Одиннадцатый день: Рассказ // Там жа. 29 нояб.

1964. Падземка: [Нарыс] // Вашы старэйшыя браты. Мн.; Покоренная высота; Верхолазы; Земляки: [Нарысы] // Современники. Мн.; Пашкина судьбина: [Апавяданне] // Неман. № 6; Побратимы: [Нарыс] // Знамя юности. 8 апр.; Корсар рассказывает о Тилимбоме: [Рэц. на кн.: Бурьян Б. «Радужный перезвон». Мн., 1964] // Там жа. 28 апр.

1965. На повороте: [Нарыс] // Сов. Бел. 22 авг.

1966. Родное гнездовье: [Апавяданне] // Бери с них пример. Мн.; Семилетка семьи богатырей // Сов. Бел. 8 янв.; Двадцать лет спустя // Там жа. 5 июня; Иду на зеленый: Репортаж из кабины тепловоза // Там жа. 7 авг.

1967. Республика синеблузников: [Аповесць] // Неман. № 4. Рэц.: Галина А. // Знамя юности. 1967. 11 авг.; Русалка: Рассказ // Там жа. 16 авг.; Гордая земля // Сов. Бел. 19 марта.

1968. На забытом берегу // Неман. № 2; Трататушки: [Апавяданне] // Там жа. № 11.

1969. Трудные резервы // Неман. № 4.

1970. Нотный парень: [Аповесць] // Неман. № 2.

1971. Обида: [Аповесць] // Неман. № 3; Сельский интеллигент: [Нарыс] // Там жа. № 9 / Сааўт. З. Моніч.

1972. На камском берегу // Неман. № 1; Скорости века: [Нарыс] // Там жа. № 4.

1973. Человек и человечиха: [Аповесць] // Неман. № 3. Рэц.: Алексеев М. Социолог в угаре // Во славу Родины. 1973. 15 апр.; Егарэнкава Г. А Іван перарадзіўся... // ЛіМ. 1973. 8 чэрв.; У истоков нефтяной реки: [Нарыс] // Неман. № 4; За все в ответе [Рэц. на: Козько В. Високосный год // Новый мир. 1972. № 9—10] // Там жа. № 8.

1974. Воротись до полуночи: [Аповесць] // Неман. № 7.

1975. Инженеры: [Раман] // Неман. № 10, 11. Рэц.: Егарэнкава Г. Супермэн века электронікі // ЛіМ. 1975. 19 снеж.; Садружнасць // ЛіМ. 18 крас.; Неизбежный разговор: Глава из романа «Инженеры» // Сов. Бел. 22 окт.

1977. [Рэц. на кн.: Хотяновский В. Горизонты долгих дорог. Мн., 1976] // Неман. № 8.

1978. Забереги: [Раман] // Неман. № 9, 10.

1.4.

1977. Масаренко А. Понедельник: [Апавяданне] / З бел. // Неман. № 2.

1.6.

Опыт работы комплексной бригады Заслуженного строителя БССР Тимофея Фондо. М. 1962 / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Егарэнкава Г. Ці задаволены патрабавальны мастак // ЛіМ. 1974. 17 мая; Кулакоўскі А. Патрабаванне часу // Там жа. 1975. 28 сак.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Егоренкова Г. Пространство и ритм сюжета // Неман. 1979. № 12; Ефимов Ф. Бескровный фронт // Лит. Россия. 1981. № 4; Петелин В. Пора зрелости // Москва, 1981. № 4.

В. М. Грышкевіч.

САВІК ЛІДЗІЯ

Савік Лідзія Сямёнаўна (н. 1.3.1936, в. Камуна Любанскага р-на Мінскай вобл.), літаратуразнавец, крытык. Кандыдат філалагічных навук (1977). Член СП Беларусі з 1992

З сялянскай сям'і. Бацька, Адзярыха Адам Васілевіч, і маці, Алена Піліпаўна, былі ў ліку першых арганізатараў сельскагаспадарчай камуны на Мар'інскіх балотах Палесся. Людзі і справы гэтай камуны ўслаўлены Я. Купалам у паэме «Над ракой Арэсай». Бацька з першых дзён вайны на фронце, загінуў у 1941, а маці разам з дзецьмі знаходзілася ў партызанскім атрадзе «Камсамолец» брыгады П. Панамарэнкі. Малодшая сястра Ірына, з якой разам жылі ў партызанскай зямлянцы, стала вядомай опернай спявачкай, народнай артысткай Беларусі, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі (І. Шыкунова). Пасля вызвалення Беларусі ад немцаў жылі ў г. п. Любань, дзе Л. Савік пачала вучыцца ў першым класе. У сувязі з пераводам айчыма, С. Шыкунова, на работу ў Барысаў, Заслаўе, Дзяржынск і пераездамі сям'і, яна вучылася ў мясцовых школах. Дзесяцігодку скончыла ў Дзяржынску (1954). Працавала піянерважатай у Вязанскай СШ Дзяржынскага р-на (1954—55), у Дзяржынскай СШ № 1 (1955—59). У 1959 пераехала ў Мінск. Настаўнічала ў СШ № 62 г. Мінска да 1966, працавала ў Фундаментальнай бібліятэцы імя Я. Коласа АН Беларусі (1966—78). Скончыла філфак БДУ (1962), Інстытут удасканалення настаўнікаў (1964). З 1978 працуе ў Інстытуце літаратуры імя Я. Купалы АН Беларусі — малодшым, з 1993 — дацэнт Беларускага універсітэта культуры. Член і сакратар Рады згуртавання беларусаў свету «Бацькаўшчына».

Першы артыкул «Сучасная беларуская проза» надрукаваны ў кнізе «Бібліятэчная справа і бібліяграфія Беларусі» (1974). Займаецца праблемамі развіцця беларускай літаратуры XX ст., вяртае спадчыну рэпрэсіраваных пісьменнікаў (выдала творы Я. Нёманскага, С. Баранавых, Б. Мікуліча), даследуе эміграцкую беларускую літаратуру (у 1992 была ў навуковай камандзіроўцы ў ЗША, збірала матэрыял па творчасці беларускіх пісьменнікаў-эмігрантаў, надрукавала артыкулы пра М. Сяднёва, Н. Арсенневу). Апублікавала навуковыя працы, артыкулы, рэцэнзіі пра творчасць І. Мележа, У. Караткевіча, В. Быкава, Я. Брыля, І. Шамякіна, Я. Скрыгана, А. Асіпенкі, Б. Сачанкі, Арк. Марціновіча, Я. Сіпакова, А. Кудраўца, В. Карамазава, А. Жука і інш. беларускіх пісьменнікаў, у тым ліку гадавыя агляды сучаснай прозы, артыкулы для энцыклапедычных выданняў. Аўтар манаграфій («Адчуванне часу», «Пад мірным небам бацькаўшчыны»), брашуры «Каб не астыла цяпло зямлі», раздзелаў у кнігах «Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў», «Культура беларускага замежжа», сааўтар іншых калектыўных навуковых прац. Друкуецца на старонках рэспубліканскіх перыядычных выданняў.

Жыве ў Мінску.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Проблемы современной белорусской «деревенской» прозы: Автореф. дис... канд. филол. н. Мн., 1977.

Адчуванне часу: Тэма вёскі ў сучаснай бел. прозе. Мн., 1981.

Каб не астыла цяпло зямлі: (Бел. проза 70 — пачатку 80-х гг.). Мн., 1984.

Пад мірным небам бацькаўшчыны: Нарыс творчасці Б. Сачанкі. Мн., 1986.

У. І. Ленін і Кастрычніцкая рэвалюцыя ў беларускай літаратуры. Мн., 1987 / Сааўт. У. Гніламёдаў, С. Лаўшук.

Вяртанне: Жыццяпіс Барыса Уладзіміравіча Кіта. Мн., 1993.

1.3.

1974. Праблемы сучаснай беларускай «вясковай» прозы: (Агульны агляд маст. і крытыч. літаратуры) // Книга, библиотечное дело и библиография в Белоруссии. Мн. С. 179—194.

1975. Традыцыі беларускай «вясковай» прозы 20—30-х гадоў і «Палеская хроніка» І. Мележа // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 5.

1976. Тэндэнцыі развіцця сучаснай беларускай «вясковай» прозы // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 4.

1978. Пафас рэвалюцыйнай барацьбы і сацыялістычнага будаўніцтва: (Бел. сав. проза за 60 гадоў) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 6.

1979. Адчуванне часу: [Рэц. на кн.: Гіль М. Тацянін чэрвень. Мн., 1978] // Полымя. № 9; На хвалі сучаснасці: Проза ў часопісах «Полымя», «Маладосць», «Неман» // Вяч. Мінск. 15 лют.; Знайсці ключы ад Сезама // Там жа. 28 сак.; Вернасць жыццю, вернасць сабе // ЛіМ. 15 чэрв.; Майстэрства перакладчыка // Там жа. 27 ліп.

1980. Поэзия и правда жизни: [Пасляслоўе] // Гоголь Н. В. Вечера на хуторе близ Диканьки. Мн.; Да вытокаў сучаснасці // Полымя. № 2; Незабыўная памяць: [Рэц. на кн.: Марціновіч А. Не шукай слядоў сваіх. Мн., 1979] // Там жа. № 9; Чым жывеш, чалавек?: (Апавяданні бел. аўтараў на старонках час. «Неман») // Вяч. Мінск. 8 лют.; Дрэва жыцця вечна зелянее // Там жа. 17 кастр.; У пошуках гармоніі: [Рэф. на кн.: Карамазаў В. Пушча. Мн., 1979] // ЛіМ. 26 вер.; Несці радасць людзям // Там жа. 15 ліст.

1981. Леў Талстой і Беларусь: [Рэц. на кн.: Букчин С. Как жить, Лев Николаевич?.. Мн., 1979] // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 1; Падзеі, час, людзі: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1979] // Полымя. № 1; Мастак вялікага лёсу // Вяч. Мінск. 30 студз., Усё застаецца людзям // Там жа. 7 лют.; На шляху пошукаў // ЛіМ. 9 кастр.

1982. На волне современности // Знамя юности. 3 сент.; Трэба помніць: Па старонках выбр. тв. Б. Сачанкі ў двух тамах // ЛіМ. 21 мая; Каханне і абавязак: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Непрыкаяны маладзік. Мн., 1982] // Там жа. 23 ліп.

1983. Спасціжэнне чалавечнасці: [Рэц. на кн.: Іпатава В. Дваццаць хвілін з Немезідай. Мн., 1981] // Полымя. № 6; Жыццё вёскі і сучасная беларуская проза // Там жа. № 9; Пра зведанае, перажытае // Звязда. 24 снеж.; Не мыслю жизнь свою // Знамя юности. 1 июня.

1984. Чалавек шматграннага таленту // Нёманскі Я. Творы. Мн.; Жизнеутверждающий мир сказки // Сказки русских писателей. Мн.; Памяць душы: [Рэц. на кн.: Гардзей В. Дом з блакітнымі аканіцамі. Мн., 1984] // Маладосць. № 10; Дзейнасць ленінскай спадчыны: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Петраград-Брэст. Мн., 1983] // Полымя. № 6; [Рэц. на кн.: Жук А. Паляванне на Апошняга Жураўля. Мн., 1982] // Сел. газ. 11 янв.; Свет мужества и правды // Там жа. 19 июня; Мы все в ответе // Там жа. 16 окт.

1985. Сымон Баранавых; Янка Нёманскі // Беларускія пісьменнікі і літаратурны працэс 20—30-х гадоў. Мн.; Дарогі ў жыццё: (Маладая бел. проза, год 1984) // Маладосць. № 2; Народжана сучаснасцю: [Рэц. на кн.: Гіль М. Тэлеграма з Кавалевіч. Мн., 1984] // Полымя. № 10; Эфект прысутнасці: [Рэц. на кн.: Кудравец А. Сачыненне на вольную тэму. Мн., 1985] // Там жа. № 11; Верыць у дабро і чалавека // Вяч. Мінск. 16 ліст.; Память суровых дорог // Сел. газ. 16 февр.; Масштабность осмысления жизни // Там жа. 23 июня; А слышно далеко... // Там жа. 31 дек.

1.6.

Мікуліч Б. Палеская аповесць; Баранавых С. Пастка: Аповесці, апавяданні. Мн., 1991/ Скл. з Т. Грамадчанка.

Мікуліч Б. М. Аповесць для сябе. Мн. 1993 / Скл.

З. У. Драздова.

САВІЦКІ АЛЕСЬ

Савіцкі Алесь (Аляксандр Ануфрыевіч; н. 8.1.1924, г. Полацк Віцебскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1961. Лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1972, за аповесць «Самы высокі паверх» і іншыя творы пра моладзь).

З сям'і рабочага. У 1939 сям'я пераехала ў Гродна па месцы службы бацькі, які стаў на той час ваеннаслужачым. Да вайны А. Савіцкі вучыўся ў сярэдняй школе. У 1942—44 быў у партызанах на Віцебшчыне. З 1944 да 1945 ваяваў на фронце. Удзельнік вызвалення Літвы, Польшчы, баёў за ўзяцце Берліна. Тры разы быў паранены. Пасля дэмабілізацыі (1945) прыехаў у Полацк, працаваў у рэдакцыі полацкай абласной газеты «Бальшавіцкі сцяг» (пасля «Сцяг камунізму») — літсупрацоўнік, потым загадчык аддзела. У 1953—58 вучыўся ў Літаратурным інстытуце імя Горкага, пасля заканчэння якога застаўся ў аспірантуры. З 1961 загадчык рэдакцыі выдавецтва «Ураджай», з 1962 вучоны сакратар Літаратурнага музея Якуба Коласа. З 1969 да 1973 — загадчык сектара мастацкай літаратуры аддзела культуры ЦК КПБ. З 1973 на творчай рабоце. Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны 1-й ступені, «Знак пашаны», Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровай Граматай Вярхоўнага Савета УССР, медалямі.

А. Савіцкі пачаў пісаць вершы яшчэ ў партызанскім атрадзе (1943). Тады ж надрукаваў першую карэспандэнцыю ў падпольнай газеце Ветрынскага РК КПБ. Першае апавяданне «Рыбацкае шчасце» апублікаваў у 1948 у полацкай абласной газеце «Бальшавіцкі сцяг». Многія апавяданні, нарысы А. Савіцкага друкаваліся ў часопісах «Беларусь», «Маладосць», рэспубліканскіх газетах. Піша пераважна пра вайну, сучаснасць, жыццё моладзі ў пасляваенны час (аповесць «Пасля паводкі»), будаўнікоў (аповесць «Кедры глядзяць на мора» — вынік паездкі на Брацкую ГЭС), праблемы пасляваеннай вёскі (раман «Палын — зелле горкае»). Раскрывае побыт і працу рабочых калектываў (раман «Жанчына»). Аўтар апавяданняў для дзяцей (зборнік «Шкляная нітка»), дакументальных твораў («След пракладае першы»). У аснову шэрага раманаў пакладзены аўтабіяграфічны матэрыял («Верай і праўдай», «Зямля не раскажа», «Літасці не чакай», «Памерці заўсёды паспееш»).

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1985. Т. 1. Жанчына: Раман. Кедры глядзяць на мора: Аповесць. Т. 2. Самы высокі паверх; І нічога ўзамен: Аповесці.

1.2.

Кедры глядзяць на мора: Аповесць. Мн., 1960. Рэц.: Бурносаў В. На шляху пошукаў // Полымя. 1960. № 12; Власенко А. Воспитание мужества // Дружба народов. 1962. № 11; Гусак С. Аўтарская пазіцыя і логіка характараў // Маладосць. 1961. № 7; Канэ Ю. Герой и время // Неман. 1961. № 5; Мангіновіч У. Аповесць аб нашым сучасніку // Віцеб. рабочы. 1960. 9 ліп.; Нікіфаровіч В. Подзвіг Петруся Каваля // Чырв. змена. 1960. 27 крас.; Рыбак А. На правільным шляху // Беларусь. 1961. № 7; Супрановіч М. Рамантыка сучаснасці // Маг. праўда. 1960. 3 жн.

Пасля паводкі: Аповесць. Мн., 1962.

Жанчына: Раман. Мн., 1963. Рэц.: Богданова З. Гармония и ее разрушение // Дружба народов. 1965. № 2; Гусак С. «Карэнні» і вышыня // Маладосць. 1964. № 4.

Белы гарлачык: Апавяданні. Мн., 1965. Рэц.: Дзюбайла П. Псіхалагізм сапраўдны і ўяўны // ЛіМ. 1965. 2 ліп.

Палын — зелле горкае: Раман. Мн., 1967. Рэц.: Галавач В. Палын — зелле горкае // Беларусь. 1968. № 4; Герцович Я. Правда характеров // Сел. газ. 1968. 25 авг.

Самы высокі паверх: Аповесць. Мн., 1969. Рэц.: Базарэвіч М. Высокі паверх жыцця // ЛіМ. 1969. 5 снеж.; Лукша В. Паверхі чалавечнасці // Чырв. змена. 1970. 31 сак.

Шкляная нітка: Апавяданні. Мн., 1970.

Сверяю жизнь по времени: Повесть о сталеваре Мин. автозавода Д. И. Барашкине. М., 1971 (Повести о героях труда). Рэц.: Анисковnatural В. Сказание о сталеваре Барашкине // Неман. 1972. № 6.

След пракладае першы: Дакум. аповесць. Мн., 1971. Рэц.: Базарэвіч М. Сказ пра героіку працы // Звязда. 1972. 22 лют.; Канановіч І. Сталь падуладна дужым // ЛіМ. 1971. 5 ліст.; Марціновіч А. Чалавек буйным планам // Мін. праўда. 1971. 20 кастр.; Мыслівец В. Пракладзены след // Полымя. 1972. № 5; Шитик В. След прокладывает первый // Сел. газ. 1972. 9 февр.

Аповесці: Кедры глядзяць на мора; Самы высокі паверх. Мн., 1972.

І нічога ўзамен: Аповесць. Мн., 1973.

Верай і праўдай: Раман. Кн. 1-я. Мн., 1976. Рэц.: Кудраўцаў І. На пачатку выпрабаванняў // Беларусь. 1976. № 11; Юрэвіч У. Выпрабаванне верай і праўдай // ЛіМ. 1977. 27 мая.

Скажы мне праўду: Аповесці. Мн., 1978.

Толькі аднойчы: Раман. Мн., 1979. Рэц.: Егоренкова Г. «Полюбили... Поссорились... Разошлись» // ЛГ. 1981. 4 февр.

Зямля не раскажа: Раман. Мн., 1980. Рэц.: Садаўнічы Э. Яшчэ раз пра мужнасць // Полымя. 1981. № 7.

Літасці не чакай: Раман. Мн., 1982 [2 кн. рамана «Верай і праўдай»].

Памерці заўсёды паспееш: Раман. Мн., 1983. Рэц.: Раманаў А. Вернасць жыццёвай праўдзе // Віцеб. рабочы. 1984. 13 лют.; Русецкі А. Дзеля жыцця // Маладосць. 1984. № 5.

Белая знічка: Аповесць. Мн., 1984.

Верасы: Раман. Мн., 1987.

На посту у тишины: Очерки. Мн., 1988 (Корчагинцы восьмидесятых).

Обаль: Раман. Мн., 1989.

1.3.

1946. Партызанскае прысвячэнне // Бальш. сцяг. 23 лют.; У брыгадзе Аляксандра Барысенкі // Там жа. 22 мая; Ліберальнічаюць са зрыўшчыкамі хлебаздачы // Там жа. 5 кастр. Квітнее калгас. Нарыс // Там жа. 7 ліст.; Брыгадзір калгаса: Нарыс // Там жа. 15 ліст.; Адвейская МТС не наладзіла рамонт трактараў //Там жа. 30 ліст.; Жанчына з вёскі Галубічы: Нарыс // Там жа. 5 снеж.: Нявыкананыя абавязацельствы // Там жа. 7 снеж.; На верным шляху: Нарыс // Там жа. 29 снеж.; Чего не замечает Полоцкий райком // Сталин. молодежь. 18 окт.

1947. Каця-партызанка: [Нарыс] // Бальш. сцяг. 8 сак.; Шлях да заможнага жыцця: [Нарыс] // Там жа. 14 сак.; Агністае слова: [Нарыс] // Там жа. 5 мая; Звіняць нівы ўраджаем: [Нарыс] // Там жа. 17 ліп.; Дарога ў жыццё: [Нарыс] // Там жа. 17 вер.; Зямлянак больш няма: [Нарыс] // Там жа. 5 ліст.; У снягах пад Масквой: [З франтавога блакнота] // Там жа. 23 ліст.; Чалавек вялікай душы // Там жа. 7 снеж.; Адроджаная зямля: [Нарыс] // Там жа. 28 снеж.

1948. Дальні маршрут: Нарыс // Бальш. сцяг. 18 ліп.; Выхаваныя Кастрычнікам: Нарыс // Там жа. 7 ліст.; Рыбацкае шчасце: Апавяданне // Там жа. 12 снеж.; Зямля не раскажа. Урывак з рамана // Звязда. 20, 26, 27, 30 мая.

1949. Сімацкая шле падзяку: Нарыс // Беларусь. № 3; Пасланцы народа // Бальш. сцяг. 13 студз.; Світанне: Урывак з аповесці // Там жа. 12 чэрв.; Суседзі: Апавяданне // Там жа. 21 жн.; Хірург: Нарыс // Там жа. 6 вер.; Хата-чытальня ў дні ўборкі // Віцеб. рабочы. 4 вер.

1950. Поле Міколы Вярбы: Нарыс // Беларусь. № 1; Сталінградская бітва // Бальш. сцяг. 10 студз.; Два лёсы: Нарыс // Там жа. 4 лют.; Подзвіг: Нарыс // Там жа. 23 лют.; Ісці ў нагу з жыццём: Агляд вершаў // Там жа. 26 сак.; Па новаму шляху: Нарыс // Там жа. 30 крас.; Песня баяна: Апавяданне // Там жа. 20 жн.; Рабіна: Апавяданне // Там жа. 24 вер.; Рух наперад: Нарыс // Там жа. 24 кастр.; Удумліва працаваць над вершам: Агляд творчасці пачынаючых літаратараў Полаччыны // Там жа. 29 кастр.; Будні лепшага сельскага клуба // Віцеб. рабочы. 17 мая.

1951. Ірына: Апавяданне // Беларусь. № 8; Бальш. сцяг. 15 крас.; Вечная слава: Нарыс // Бальш. сцяг. 23 лют.; [Рэц. на кн.: Шамякін І. Глыбокая плынь. Мн., 1949] // Там жа. 24 крас.; [Рэц. на кн.: Броўка П. Дарога жыцця. Мн., 1950] // Там жа. 10 чэрв.; На перамычцы: Нарыс // Там жа. 18 вер.

1952. Вялікая дружба; Апавяданне // Работніца і сялянка. № 11; Навагодняе свята // Бальш. сцяг. 1 студз.; Новае святло: Нарыс // Там жа. 30 вер.

1953. У Полацку: Нарыс // Беларусь. № 9.

1954. Живой с живыми: По залам музея В. В. Маяковского // Белгородская правда. 14 апр.; Вялікі мастак слова: (Па залах маскоўскага музея Л. Н. Талстога) // Віцеб. рабочы. 10 вер.; У маскоўскім музеі М. Астроўскага // Там жа. 29 вер.

1955. Імені Ламаносава // Маладосць. № 5; На Ленинских горах // Белгородская правда. 5 мая; А ў полі дзве дарожанькі...: Апавяданне // Віцеб. рабочы. 28 жн.; У маскоўскім музеі А. М. Горкага // Сталін. шлях. 2 крас.

1956. Вольга прыехала: Апавяданне // Беларусь. № 2; Пасля дванаццаці...: Апавяданне // Віцеб. рабочы. 1 студз.; На берагах Ангары: Нарыс // Там жа. 1, 4, 8, 14 жн.; Белы гарлачык: Апавяданне//Там жа. 23 снеж.; Решающий штурм Ангары // Восточно-сибирская правда. 10 июля; У рыбаков Малого моря: Письмо с острова Ольхон // Там жа. 12, 14, 17 июля / Сааўт. С. Валіс; На новых местах: Очерк // Там жа. 23 авг.

1957. У камандзіроўцы: Апавяданне // Беларусь. № 2; Белы гарлачык: Апавяданне // Маладосць. № 7; Ля Падуанскіх парогаў // Віцеб. рабочы. 11 вер.

1958. Вёска была за лесам: Апавяданне // Беларусь. № 1; Кедры глядзяць на мора: Урыўкі з аповесці // Дзвіна (Віцебск) № 1; Пасля паводкі: Аповесць // Маладосць. № 9—11. Рэц.: Шаблинский П. Правдиво, поучительно // Знамя юности. 1959. 9 янв.

1959. Побач ідуць сябры: Нарыс // Віцеб. рабочы. 25 кастр.; Пакароная Ангара: [Урывак з другой часткі аповесці «Кедры глядзяць на мора»] // Там жа. 28 ліст.; Лицом к людям: Очерк // Труд. 12 дек.

1960. Кедры глядзяць на мора: Аповесць // Полымя. № 1. Рэц.: Хадкевіч Т. На зямлі сібірскай // ЛіМ. 1960. 5 мая; Шкляная ніць: [Урывак з аднайм. рамана] // Віцеб. рабочы. 22 чэрв.; Газета і тэхнічны прагрэс // Там жа. 26 чэрв.; Перамога: Урывак з аповесці «Кедры глядзяць на мора» // ЛіМ. 9 студз.; Человек с поезда: Очерк // Труд. 6 марта.

1961. Я удивляюсь // Голас Радзімы. № 44; В суровой борьбе: [Рэц. на кн.: Дамашэвіч У. Заклінаю ад кулі. Мн., 1960] // Дружба народов. № 1; Плыты на Дзвіне: [Урывак з рамана «Жанчына»] // Віцеб. рабочы. 24, 27 вер.

1962. Яблыкі: Апавяданні // Бярозка. № 12; ЛіМ. 30 ліст.; Шукаць, тварыць... // Віцеб. рабочы. 15 мая; Верныя памочнікі // Там жа. 24 кастр.; Как живой с живыми // Сов. Бел. 16 нояб.

1963. Клёнік: Апавяданне // Бярозка. № 6; Вераснёвае сонца: Апавяданне // Там жа. № 9; У вялікім паходзе // Полымя. № 5; Жанчына: Раман // Там жа. № 6, 7; Усё зраблю сам: Урывак з аповесці «Я абяцаю табе» // ЛіМ. 5 снеж.

1964. Зялёнае поле: Апавяданне // Беларусь. № 7; Хакейная шайба: [Апавяданне] // Бярозка. № 1; Колас пахне хлебам: Апавяданне // Там жа. № 8; Жыццё прыйшло на палотны // ЛіМ. 3 студз.; Вясенні снег: Апавяданне // Там жа. 20 сак.

1965. Самы высокі паверх: Аповесць // Маладосць. № 11, 12; Упаўнаважаны прыехаў: Раздзел з рамана «Першая запаведзь» // ЛіМ. 9 лют.; Вясною: Апавяданне // Там жа. 1 чэрв.; Найярчэйшая кветка ў вянку...: [Рэц. на кн.: Лужанін М. Колас расказвае пра сябе. Мн., 1964] // Там жа. 9 снеж. / Сааўт. М. Базарэвіч.

1966. Сінія хвалі Дзвіны // Пра час і пра сябе. Мн.; Чырвоныя лыжы: Апавяданне // Бярозка. № 1; Добра! // ЛіМ. 5 крас.; Дарогай Кастрычніка // Там жа. 4 ліст.; Маскоўскія агні: Урывак з аповесці «Самы высокі паверх» // Там жа. 23 снеж.

1967. Белы гарлачык: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Па касцянку: Апавяданне // Бярозка. № 3; Поэт и гражданин // Коммунист Бел. № 11; Самы высокі паверх: Урывак з аповесці // Маладосць. № 7; Палын — зелле горкае: Раман // Полымя. № 9; Юбілейныя жанры // Віцеб. рабочы. 7 кастр.; У вянок памяці // ЛіМ. 18 крас.; Захаваўся з вайны фотаздымак: Мінута з партызанскіх дзён // Там жа. 9 мая; Чырвоныя лыжы: [Апавяданне] // Ніва. 26 ліст., 3 снеж.

1968. Чараўнік: Апавяданне // Бярозка. № 2; З глыбіні народнай // Там жа. № 3; Шкляная нітка: Апавяданне // Там жа. № 12; Слова пра таварыша // Полымя. № 3 / Сааўт. А. Алешка; З глыбінь жыцця // Звязда. 16 сак.; Палымяны час — палымяны расказ // ЛіМ. 23 лют.; Камісар запаснога палка: Раздзел з аповесці // Там жа. 22 сак.

1969. Сталь: [Урывак з дакум. аповесці] // Звязда. 29 чэрв., 1 ліп.; На аўстрыйскай зямлі: Дарожныя нататкі // ЛіМ. 17, 21 студз. / Сааўт. В. Смірноў; Чалавек няўрымслівай пасады // Там жа. 7 сак.; Плаўка: Урывак з аповесці // Там жа. 22, 26 жн.

1970. Шкляная нітка: [Апавяданне] // Наша рэспубліка. Мн.; Сталявары: Дакум. аповесць // Полымя. № 5, 6.

1971. І нічога ўзамен: Аповесць // Маладосць. № 10, 11. Рэц.: Гіль М. Не патрабуючы нічога ўзамен // ЛіМ. 1971. 3 снеж.; Год мінулы і год будучы: Адказ на анкету // Там жа. 31 снеж.

1972. Белы гарлачык: [Апавяданне] // У глыбі жыцця. Мн.; Улюбёны ў лясы і сонца: Тарасу Хадкевічу — 60 гадоў // Беларусь. № 3; Тры непражытыя дні: Раман // Полымя. № 11, 12. Рэц.: Пархоменко М. «Святой эгоизм» или безнравственность? // Лит. обозрение. 1973. № 4.

1973. Пісьменнік-камуніст // Полымя. № 2; Верай і праўдай: Урывак з рамана // ЛіМ. 5 мая.

1974. Чырвоная зорка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 12; Подарок генерала: Рассказ-быль // Заря. 16 февр.; Верай і праўдай: [Урывак з аднайм. рамана] // Звязда. 23, 24, 26, 27, 29, 31 студз.

1975. Знішчальнікі: Урывак з рамана «Верай і праўдай» // Бярозка. № 7; Новы партфель: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Тепло братских сердец: [Нарыс] // Неман. № 11; Магутны сродак выхавання мас // Віцеб. рабочы. 6 мая; Ішлі хлопцы па вайне: [Урывак з кнігі] // Звязда. 8 студз.; У той першы дзень: Урывак з рамана // ЛіМ. 7 лют.

1976. Верай і праўдай: Раздзелы з рамана // Полымя. № 4; За вышынёю — вышыня: Нарыс // ЛіМ. 30 крас.; Чалавек працай славіцца: Нарыс // Там жа. 31 снеж.

1977. Хозяева своей судьбы // Коммунист. Бел. № 9; Гарантыя нашага шчасця // Маладосць. № 12; Рэйс садружнасці і сяброўства: Нататкі // ЛіМ. 22 ліп.; Непапраўнае // Там жа. 12 жн.; Зямля не раскажа: Урывак з рамана // Там жа. 16 снеж.

1978. Звычайны дзень: [Нарыс] // Вытокі. Мн.; Узаранае поле: Аповесць // Маладосць. № 5; Зямля не раскажа: [Урывак з аднайм. рамана] // Звязда. 20, 26, 27, 30 мая; Вспаханное поле: [Урывак з аповесці] // Знамя юности. 19 апр.; Грамадзянскі і творчы подзвіг // ЛіМ. 27 студз.; Песні бору і поля // Там жа. 23 чэрв.; Завецца шчасцем у жыцці: Нарыс // Там жа. 7 ліп.; Леніным пазначаны пуці // Там жа. 29 снеж.

1979. Зямля не раскажа: Урывак з рамана // Беларусь. № 3; Вышыня пражытых гадоў // Маладосць. № 9; Хай добра шукаецца бурштын! // ЛіМ. 12 студз.; Сняжок: Быль // Піянер Бел. 22 лют.

1980. Лясныя яблыкі: Апавяданне // Беларусь. № 5; Па дарозе ў школу: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9; Зямля не раскажа: Раман // Полымя. № 1, 2; Абрыкосы: Апавяданне // ЛіМ. 21 ліст.; «З народам гутарку весці»: [Адказы на пытанні анкеты] // Чырв. змена. 9 вер.

1981. Чырвоная зорка: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Салюткі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 11; Заўсёды з народам: Успамін // Маладосць. № 1; Толькі праўду // Полымя. № 3; Дзень ясны, святочны // ЛіМ. 1 мая.

1982. Цёплае дыханне дабрыні // Полымя. № 1; На беразе Дзвіны: [Урывак з рамана «Літасці не чакай»] // ЛіМ. 9 крас.; Весеннее поле Земли // Сел. жизнь. 30 апр.

1983. Дарога ў школу: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; У старым доце: Урывак з трылогіі «Верай і праўдай» // Беларусь. № 6; Ляцела тачанка: [Урывак з аповесці «Белая знічка»] // Бярозка. № 6; Белая знічка: Аповесць // Полымя. № 11. Рэц.: Раманаў А. Каб не гаслі белыя знічкі // Віцеб. рабочы. 1984. 27 ліп.; Сонца свяціла кожнаму: [Урывак з рамана «Памерці заўсёды паспееш»] // Звязда. 22—24 лют.; Уратаваны мір // Там жа. 15 мая; Дарога лейтэнанта Ігнацьева: [Рэц. на кн.: Кузьмічоў А. Нашая праверка. Мн., 1982] // ЛіМ. 4 лют.; Плыў човен: [Урывак з рамана «Памерці заўсёды паспееш»] // Там жа. 29 крас.; Па дарозе ў школу: [Апавяданне] // Ніва.

4 вер.; Две красные ракеты: К 40-летию Курской битвы // Правда. 24 июля.

1984. Стаіць салдат ля возера // Беларусь. № 5; На лясным пераездзе: [Урывак з рамана «Верасы»] // Звязда. 8 студз.; Рака жыцця і яе героі: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Ламсадзе // Чырв. змена. 8 студз.

1985. Шкляная нітка: Апавяданне // Буслы над хатай. Мн.; Твой зорны час. Мн.; Яго нялёгкая дарога: Эдуарду Скобелеву — 50 // Беларусь. № 12; Обаль: Раман. Кн. 1 // Маладосць. № 5, 6; Верасы: Раман // Полымя. № 4, 5.

1.5.

На армянскую мову. Нітка са шкла: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На казахскую мову. Ойнек жіп / Ауд. М. Кожахметова // Полесье онгімелері. Алматы, 1984.

На рускую мову. Женщина: Роман / Пер. И. Бурсов, Р. Ерохин. Мн., 1965.

Полынь — трава горькая: Роман / Пер. М. Горбачев . М., 1969. Рэц.: Мескин Б. С позиций сегодняшнего дня // Сел. жизнь. 1970. 15 июня.

Самый высокий этаж: Повести. М., 1972.

Среди добрых людей: Повести / Пер. М. Горбачев, Г. Попов. Мн., 1975.

Верой и правдой: Роман / Пер. М. Горбачев. М., 1978. Рэц.: Бадроў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 21 ліп.

Земля не расскажет: Роман / Пер. авт. М., 1983.

Умереть всегда успеешь: Романы / Пер. Т. Горбачева. М., 1987.

Зеленое поле: Рассказ / Пер. Б. Мескин // Сел. жизнь. 1966. 16 апр.; Залесье: Рассказ / Пер. Л. Фырней // Сов. Молдавия. 1966. 29 июля; Самый высокий этаж: [Урывак з аднайм. аповесці] / Пер. Б. Мескин // Строит. газета. 1966. 14 авг.; Поденка: [Апавяданне] / Пер. В. Яковлев// Неман. 1967. № 4; Полынь — трава горькая...: [Урывак з аднайм. рамана] // Сов. Бел. 1967. 13 авг.; Зеленое поле: [Апавяданне] // Пер. Б. Мескин // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Стихи: [Урывак з аповесці] // Сов. индустрия. 1969. 14 авг.; Ночной рейд: Рассказ / Пер. авт. // Путь к победе. Мн., 1970; Самый высокий этаж: [Аповесць] / Пер. М. Горбачев, Г. Попов // Неман. 1970. № 9, 10; Деревня была за лесом...: Рассказ / Пер. А. Харитонов // Сел. жизнь. 1970. 31 мая; Самый высокий этаж: [Аповесць] / Пер. Г. Попов // Белорусские повести. Л., 1971; Белая кувшинка: [Апавяданне] / Пер. Я. Барановский // Белорусские рассказы. М., 1971; Стеклянная нить / Пер. А. Гукасян // Братская встреча. Ереван, 1971; Самый высокий этаж: [Урывак з аповесці] / Пер. М. Горбачев, Г. Попов // Комсомол республик представляет писателей — лауреатов премий комсомола за 1969—1970 гг. М., 1972; И ничего взамен: Повесть / Пер. В. Севрук // Октябрь. 1972. № 12; Первый вызов: [Урывак з аповесці «Нічога ўзамен»] / Пер. В. Севрук // Сел. жизнь. 1972. 25 марта; И ничего взамен: Повесть // Пташников И. Тартак, Короткевич В. Чозения, Савицкий А. И ничего взамен. М., 1973; В ту августовскую ночь: Рассказ / Пер. А. Харитонов // Сел. жизнь. 1973. 17 авг.; Зеленое поле: Рассказ / Пер. Н. Круговых // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Вспаханное поле: [Аповесць] / Пер. В. Кудинов // Неман. 1980. № 7.

На славацкую мову. Najvyššie poschodie / Prel. I. Hlinická. Bratislava, 1979. Рэц.:Баразна С. Кнігапіс // ЛіМ. 1972. 2 ліст.

На туркменскую мову. Айна сапажыгы: [Апавяданне] / Терж. О. Аллабердиев // Пионер. 1971. № 12.

На узбекскую мову. Аёл калби: Роман / Н. Эргашева тарж. Тошкент, 1974.

На ўкраінскую мову. Найвищий поверх: Повість / Пер. В. Пугач. К., 1973.

1.6.

Поле жизни: Очерки. Мн., 1989 / Скл.

Пятроўская Р. Мой шлях: [Нарыс] // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн., 1954 / Літ. зап.; Цябут Д. Бой у лесе // Віцеб. рабочы. 1957. 13 снеж. / Літ. зап.

2.1.

На беларускай мове. Смыкава І. Алесь Савіцкі // Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты. Рэкам. бібліягр. паказ. Мн., 1973.

2.3.

На беларускай мове. Алесю Савіцкаму — 50 // ЛіМ. 1974. 10 студз.; Алесю Савіцкаму — 60 // Там жа. 1984. 6 студз.; Андраюк С. Далучаны да сучаснасці // Там жа. 1977. 18 сак.; Яго ж. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 25—26, 74—75; Буран В. Раман пра калгасную вёску // Полымя. 1968. № 7; Валянцінаў А. Паверхі чалавечай годнасці // Чырв. змена. 1970. 15 ліст.; Васілевіч А. Разбурэнне словам // Вобраз — 81. Мн., 1981; Герцовіч Я. Галоўнае засталося па-за раманам// ЛіМ. 1963. 13 жн.; Яго ж. Нашы заводчыкі // Там жа. 1976. 13 лют.; Грамадчанка Т. Чалавек на вайне // Там жа. 1983. 1 крас.; Дзвінскі В. Спектакль гучыць у эфіры // Там жа. 1974. 8 мая; Дзюбайла П. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982. С. 83—87; Яго ж. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 127—128; Яго ж. Праўда характару // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 173—175; Яго ж. У вялікай дарозе. Мн., 1981. С. 60—62; Каваленка В. Давер. Мн., 1967. С. 163—166; Яго ж. Праблемы сучаснай беларускай крытыкі. Мн., 1977. С. 127—128; Яго ж. Прага духоўнасці. Мн., 1975. С. 155—160; Яго ж. У далечы жыццёвых гарызонтаў // Полымя. 1973. № 6; Кулакоўскі А. Шлях да вялікай тэмы // ЛіМ. 1950. 7 студз.; Ламсадзе Л. Рака яго жыцця // Беларусь. 1984. № 7; Лукша В. Вернасць сваёй дарозе // ЛіМ. 1984. 6 студз.; Яго ж. Паверхі чалавечага жыцця // Вяч. Мінск. 1972. 24 ліп.; Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978. С. 55—56; Мыслівец В. Жывая рэчаіснасць і папяровыя валадары //ЛіМ. 1976. 7 мая; Яго ж. Паверхі сталасці // Там жа. 1975. 10 студз.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Сталяроў М. Дакументальная дакладнасць // Беларусь. 1972. № 5; Хадкевіч Т. Слова пра таварыша // Беларусь. 1975. № 1; Шамякін І. Ад берагоў Дзвіны // Савіцкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1.

На рускай мове. Герцович Я. О деревне и «деревенщиках» // Неман. 1972. № 1; Гниломедов В. Три портрета // Пташников И. Тартак; Короткевич В. Чозения; Савицкий А. И ничего взамен. М., 1973; Хадкевич Т. Придвинск и его герои // Комсомол республик представляет писателей — лауреатов премий комсомола за 1969—1970 гг. М., 1972; Шаблинский П. Правдиво, поучительно // Знамя юности. 1959. 9 янв.

2.4.

На беларускай мове. Барадулін Р. Закідвай трал: [Верш] // Беларусь. 1980. № 7.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 218, воп. 1, спр. 1—70.

В. У. Смольская.

САВІЦКІ УЛАДЗІМІР

Савіцкі Уладзімір Іларыёнавіч [15(28).6.1914, в. Добасна Рагачоўскага пав. Магілёўскай губ. (цяпер Кіраўскі р-н Магілёўскай вобл.) — 14.2.1989, Барысаў; пахаваны на мясцовых могілках], празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1972. Пісаў на рускай мове.

З сялянскай сям'і. У 1930—32 быў сакратаром Дабаснянскага сельсавета. Вучыўся ў Ленінградскім тэкстыльным інстытуце (1932—37). Працаваў інжынерам тэкстыльнага камбіната ў Барнауле (1937). Служыў у Чырвонай Арміі (1937—39). Пасля дэмабілізацыі зменны майстар, потым начальнік цэха Смаленскага льнокамбіната (1939—41). З пачатку Вялікай Айчыннай вайны У. Савіцкі ваяваў на фронце. Удзельнічаў у баях на Калінінскім, Паўночна-Заходнім, 2-м Прыбалтыйскім, 1-м Беларускім франтах. Быў паранены. З 1944 да 1957 ваенны журналіст. Пасля дэмабілізацыі з 1957 жыў у Барысаве. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 1-й ступені, двума ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, двума ордэнамі Чырвонай зоркі, медалямі.

Пісаць Я. Савіцкі пачаў у 1941—42. Першыя яго карэспандэнцыі друкаваліся ў франтавых газетах (публікацыі не выяўлены). Літаратурнай дзейнасцю заняўся з 1946. Першыя вершы надрукаваны ў часопісе «Звезда» (1946, № 7—8), але выступаў пераважна ў прозе. Выдаў кнігі аповесцей і апавяданняў «Людзі пярэдняга краю», «Ішлі салдаты», «Ноч перад парадам», «Не зрабі зла бліжняму», «Улька», раман «І прыйдзе твой дзень», зборнікі вершаў «Поле бою», «Зарніцы на гарызонце», зборнікі дакументальных апавяданняў «Ні хвіліны спакою», «А гады ідуць...». Галоўная праблематыка творчасці У. Савіцкага — вайна, патрыятызм савецкага народа, любоў да роднай зямлі, калгасная вёска, беражлівыя адносіны да прыроды. Яго героі — людзі, моцныя духам, працавітыя, валявыя, непахісныя ў сваёй стойкасці салдаты, партызаны, франтавікі, якія вызвалялі Радзіму ад фашызму.

З. А. Суднік.

Бібліяграфія

1.2.

Люди переднего края. М., 1956. Ч. 1; М., 1958. Ч. 1—2.

Шли солдаты. М., 1961.

Поле боя: [Вершы]. М., 1963.

Ночь перед парадом: Рассказы. М., 1970. Рэц.: Дубовский Н. // Неман. 1971. № 7.

Ни минуты покоя: Докум. рассказы. Мн., 1973. Рэц.: Саламаха У. Памяць і боль перажытага // ЛіМ. 1973. 22 чэрв.; Шлома М. Пра баявых сяброў // Мін. праўда. 1973. 11 ліп.

Не сотвори зла ближнему: Повести. Мн., 1974. Рэц.: Коняев Н. Трудно быть Аленушкой // Неман. 1976. № 6.

И придет твой день: Роман. Мн., 1977.

Улька: Повести. М., 1981. Рэц.: Попов Г. «...На этой живучей земле» // Неман. 1982. № 8.

А годы идут...: Докум. рассказы. Мн., 1984. Рэц.: Васильев П. Свет великого подвига // Во славу Родины. 1985. 20 марта; Могилин П. Солдатские мемуары // Неман. 1985. № 2.

Сполохи на горизонте: Стихи. Мн., 1985.

Алёнушка из долгих Нив: Повести. Мн., 1989.

1.3.

1959. Армейская хватка: Рассказ // Во славу Родины. 29 марта; Когда солдаты седеют: (Отрывок из одноим. романа) // Там жа. 17 мая; Часы: (Рассказ) // Там жа. 25 окт.; Сад: (Рассказ) // Там жа. 9 дек.

1960. Шли солдаты...: Рассказ // Верные присяге. Мн.; Во славу Родины. 17 янв.; Граница; Подвиг: [Вершы] // Во славу Родины. 14 февр.; В пургу: Рассказ // Там жа. 27 марта; Озеро: [Верш] // Там жа. 27 мая; Неизвестный: Рассказ; Напоминание: [Верш] // Там жа. 18 июня; Партия: [Верш] // Там жа. 22 июня; Баллада о связисте: [Верш] // Там жа. 25 июня; « С ротой стрелковой вместе...»: [Верш] // Там жа. 23 июля; Из фронтовой тетради: [Верш] // Там жа. 28 авг.; Точные приметы: (Рассказ) // Там жа. 10 сент.; Мужество: Рассказ // Там жа. 1 окт.; Штурм высоты: [Верш] // Там жа. 23 окт.; Новобранец: [Верш] // Там жа. 13 нояб.; В наступлении: [Верш] // Там жа. 26 нояб.

1961. Двое на лыжне: Рассказ // Во славу Родины. 28 янв.; Пять минут: Рассказ // Там жа. 11 февр.; Я верю: [Верш] // Там жа. 14 апр.; Идут солдаты на парад: [Верш] // Там жа. 1 мая; На страже счастья:

[Верш] // Там жа. 9 мая; Девушкам: [Верш] // Там жа. 20 мая.

1962. Загляни себе в душу...: (Рассказ) // Во славу Родины. 21 янв.; Подарок: Рассказ // Там жа. 11 февр.; Конец славы: (Рассказ) // Там жа. 6 мая; Трудный вопрос: [Верш] // Там жа. 1 июля; Азимут: Рассказ // Там жа. 10 июля; Солдат с матросом рядом... // Там жа. 21 июля; Дождь: [Верш] // Там жа. 28 июля; «Я не был месяц в батальоне...»; «Ночь. Казарма...»: [Вершы] // Там жа. 2 сент.; Мостик: Рассказ // Там жа. 16 сент.; Танки на марше: [Верш] // Там жа. 22 сент.; Связист: [Верш] // Там жа. 28 сент.; Светлана: Рассказ // Там жа. 7 окт.; «Собрались солдаты в круг...»: [Верш] // Там жа. 11 нояб.; Не спят солдаты: [Верш] // Там жа. 9 дек.

1963. У костра: [Верш] // Во славу Родины. 18 мая; Первый пост: [Верш] // Там жа. 28 мая; Был жаркий день: [Верш] // Там жа. 18 июля; Сапер; Реактивный истребитель: [Вершы] // Там жа. 3 авг.; Привал: [Верш] // Там жа. 9 авг.; День рождения: Рассказ // Там жа. 2 окт.; Часовой: [Верш] // Там жа. 17 окт.

1964. Песня о Кубе: [Верш] // Во славу Родины. 19 янв.; Медведька: Рассказ // Там жа. 29 марта.

1965. День рождения: (Рассказ) // Сердцем приказано. Мн.

1966. «До самого пролива Лаперуза...» // Неман. № 8; Только один день: Рассказ // Во славу Родины. 20 марта.

1972. Аленушка из Долгих Нив: [Аповесць] // Неман. № 8.

1973. Шаладоновская белка: [Аповесць] // Неман. № 1.

1974. Двадцать минут: Рассказ // За тебя, Беларусь. Мн.

1975. Всего две минуты...: (Рассказ) // Родины сыновья. Мн.

1976. Улька: [Аповесць] // Неман. № 2.

1979. На марше: [Верш] // Во славу Родины. 30 дек.

1980. Из армейской тетради: [Верш] // Чырв. змена. 22 чэрв.

1981. Марш: Рассказ // Во славу Родины. 1 февр.; Не страляйце, не падлічыўшы // ЛіМ. 3 ліп.

1982. В историю вошли; Капитуляция: [Вершы] // Во славу Родины. 8 мая.

1984. Калона дапамогі; Пераправа; Вера: Франтавыя былі // Полымя. № 5; Красные подснежники; В рейхстаге: [Вершы] // Чырв. змена. 25 жн.

1.4.

1961. Воронько П. Улыбка: [Верш] / С укр. // Во славу Родины. 30 апр.

1.5.

На беларускую мову. Сынок: Апавяданне / Пер. М. Кусянкоў // Полымя... 1984. № 6; Чырвоныя пралескі: [Верш] / Пер. У. Скарынкін // Там жа. 1984. № 8.

2.8.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. М., 1981; Уладзіміру Савіцкаму — 70 // ЛіМ. 1984. 29 чэрв.; Уладзіміру Савіцкаму — 60 // Там жа. 1974. 28 чэрв.

В. У. Смольская.

У бібліяграфіі ўлічаны пераважна публікацыі ў друку Беларусі.

САВІЧ-ЗАБЛОЦКІ ВОЙСЛАЎ

Савіч Заблоцкі (Суліма-Савіч-Заблоцкі) Войслаў (Вайніслаў) Казімір Канстанцінавіч [псеўд. Грамадзянін з Белай Русі, Граф Суліма з Белай Русі, Paweł, Zawisza, Полоцкий, Гаврило, Comte Soulima; крыпт. W.K.S.S.Z.; 3(15).3.1850 (па іншых звестках — 1849), маёнтак Панчаны Дзісенскага пав. Віленскай губ. (цяпер Міёрскі р-н Віцебскай вобл.) — пасля 1893], паэт, празаік, публіцыст. Пісаў на беларускай, польскай і рускай мовах.

Біяграфія В. Савіча-Заблоцкага да канца не высветлена. Даследчыкі найчасцей карыстаюцца не заўсёды дакладнымі звесткамі самога пісьменніка. Паходзіў з багатай, але неўладкаванай памешчыцкай сям'і. Бацька, Канстанцін Станіслаў Вікенцьевіч, паводле слоў пісьменніка, быў вядомы сваім нарадалюбствам і праектамі вызвалення сялян ад прыгону, рана памёр. Маці, Станіслава Іванаўна, нібыта належала да княжацкага роду Святаполк-Мірскіх (у архіўных дакументах называецца проста Мірскай). Войслаў з маленства выхоўваўся ў дзеда Вікенція Заблоцкага ў маёнтку Мікалаева Гарадзецкага (Гарадоцкага) пав. Віцебскай губ. (цяпер Шумілінскі р-н). Але дзед не мог удзяляць унуку неабходнай увагі і плённа ўплываць на яго. Той рос на руках у дваровых, што спрыяла яго збліжэнню з народам. Пасля смерці сына дзед застаўся апекуном Войслава. Паміж дзедам і маці ішла з переменным поспехам упартая барацьба за Войслава, звязаная з пэўнымі маёмаснымі інтарэсамі. У 1861 апекуном Войслава лічыўся часова генерал І. Лабынцаў, камандзір 1-га армейскага корпуса ў Вільні. Вучыўся Войслаў у Віленскай гімназіі, а таксама ў замежных універсітэтах (Празе, Лейпцыгу, Страсбургу — пэўная храналогія невядома, гэта было, відаць, кароткачасовае навучанне са статусам вольнага слухача). Ён рана пранікся ідэямі вызваленчага руху і нацыянальнага абуджэння беларускага народа. У 1868, паводле яго ўласных слоў, увайшоў у нацыянальна-асветную суполку «Крывіцкі вязок», якая ўтварылася ў Пецярбургу і мелася займацца выданнем беларускіх кніг, збіраннем фальклору, падрыхтоўкай слоўніка і г. д. Суполку забаранілі, яе ўдзельнікаў абвінавацілі ў сацыялізме і прапольскіх сімпатыях. В. Савіч-Заблоцкі апынуўся пад наглядам паліцыі ў Варшаве, дзе надрукаваў на польскай мове сатырычную паэму «Праўдападобная гісторыя» (1871) і гістарычныя творы пра Каперніка (1873). Адначасова яго вабіла беларуская паэзія. У 1873 ён даслаў у пецярбургскі часопіс «Вестник Европы» тры свае лірычныя вершы разам з пісьмом, у якім гаварыў пра старажытнасць беларускай мовы і неабходнасць яе літаратурнай апрацоўкі на новым этапе (публікацыі не выяўлены). У пісьме таксама паведамляў пра свой намер выдаць «Пісьмы з Варшавы» на рускай мове. «Беларускія песні, якіх у мяне шмат, таксама пушчу ў свет божы»,— паведамляў пісьменнік. З самага пачатку сваёй літаратурнай дзейнасці В. Савіч-Заблоцкі праявіў сябе як пісьменнік трохмоўны, што наогул характэрна для беларускіх літаратараў 2-й паловы 19 ст. Пра наступны перыяд свайго жыцця, называючы сябе ў трэцяй асобе, пісаў у аўтабіяграфічнай нататцы: «Сатыры і імправізацыі зрабілі яму шмат ворагаў у Заходнім краі, прытым фінансавае становішча яго ў выніку марнатраўства маці моцна пахіснулася. Гэта прымусіла яго ў 1875 выселіцца за мяжу, дзе ён да 1888 жыў, знаходзячыся то ў Аўстра-Венгрыі, то ў Германіі, то ў Егіпце, то ў Францыі» (Пачынальнікі. Мн., 1977. С. 452). У гэты перыяд В. Савіч-Заблоцкі актыўна супрацоўнічаў у многіх французскіх, нямецкіх і польскіх газетах і часопісах. Матэрыяльнае становішча яго было надзвычай цяжкім. Паводле архіўных матэрыялаў і іншых крыніц, вядома, што ў 1875—76 ён жыў у Галіцыі, пазнаёміўся ў Львове з польскім рэвалюцыянерам Б. Ліманоўскім, супрацоўнічаў там з выдаўцом часопіса «Ruch Literacki» («Рух літэрацкі»), колішнім паўстанцам 1863 г. А. Гілерам. Рэдагаваў польскую газету «Gwiazda» («Гвязда») у Тарнове. У 1876 «за сацыялістычныя прошукі» высланы з Кракава ў Познань. У тым жа годзе напісаў у Празе польскамоўную паэму «Аповесць пра мае часы», прысвечаную Беларусі пярэдадня 1863. У 80-х гадах жыў у Парыжы, спрабаваў выдаваць там газету на французскай мове, чытаць лекцыі на рускай мове з характарыстыкай славянства ў цэлым. У 1882 у сувязі з юбілеем польскага паэта Б. Залескага падараваў яму верш «Беларуская пея» (песня), а ў 1883 мовазнаўцу Л. Нядзвецкаму свой рукапісны зборнік «Вязанка эпіграмаў» (складаўся з твораў, напісаных у Швецыі, Аўстрыі, Егіпце, на Корсіцы). У 1885 надрукаваў у Познані гістарычную аповесць «Полацкая шляхта». У 1885—86 супрацоўнічаў з варшаўскай газетай «Chwila» («Хвіля»). У той жа час выдаў у Парыжы брашуру «Яшчэ Польшча не загінула, пакуль існуе Расія», чым выклікаў вялікую незадаволенасць польскай эміграцыі. Перапісваўся з П. Лаўровым, М. Канапніцкай, А. Ельскім, П. Драгаманавым (апошняму пісаў надзвычай цікавыя пісьмы на беларускай мове).

Летам 1887, калі жыў у вялікай беднасці ў Бруселі (Бельгія), папрасіў дазволу царскага ўрада вярнуцца з эміграцыі. У канцы снежня 1887 вярнуўся на радзіму, дзе за ім быў устаноўлены тайны нагляд. У 1888—89 працаваў у рэдакцыі газеты «Виленский вестник». У 1889—91 жыў у старой цёткі ў маёнтку Губіна Лепельскага пав., вёў перапіску з мовазнаўцам Я. Карловічам, рускім гісторыкам К. Бястужавым-Руміным. Летам 1891 аглядаў метэаралагічную станцыю вядомага натураліста Я. Наркевіча-Ёдкі ў маёнтку Над-Нёман (цяпер Уздзенскі р-н), але візіт, як пісала прэса, закончыўся сутыкненнем з гаспадаром. У тым жа 1891 прыехаў у Мінск, пасяліўся ў Нова-Маскоўскай гасцініцы, перапісваўся са славістамі П. Кулакоўскім і А. Будзіловічам. У лістападзе 1891 апынуўся ў Пецярбургу «з намерам далучыцца да праваслаўнай царквы, веравызнання яго беларускіх продкаў» (Пачынальнікі. С. 453). Там жа пазнаёміўся з гісторыкам і выдаўцом М. Сямеўскім і пакінуў аўтабіяграфічны запіс у яго выдомым альбоме «Знаёмыя. Кніга аўтографаў». У 1892 у часопісе «Благовест» надрукаваны нарыс В. Савіча-Заблоцкага «Шчаслівейшая Марыся» з серыі «Беларускія нарысы». Апошні вядомы дакумент, які звязаны з Савічам-Заблоцкім,— адрасаванае яму пісьмо рэдактара «Биржевых ведомостей» М. Коншына ад 3.2.1893. Газета адмовілася надрукаваць яго пераклад з польскай мовы пад назвай «Пятруша» «з-за нелітаратурнасці мовы, на якую зроблены пераклад» (ІРЛІ, ф. 123, воп. 1, адз. зах. 430).

Жыццё і творчасць Савіча-Заблоцкага, яго супярэчлівыя ідэйна-грамадскія пошукі адлюстроўваюць нялёгкія шляхі станаўлення беларускай літаратуры і нацыянальнай культуры 2-й палавіны 19 ст. Яго беларускамоўная творчасць (вершы, унікальны эпісталярый) знайшлі належнае месца на старонках гісторыі роднага пісьменства. Асобныя рукапісы і дакументы зберагаюцца ў архівах і бібліятэках Мінска, Вільнюса, Масквы, С.-Пецярбурга, Львова, Польшчы (Варшава, Кракаў, Курнік).

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.2.

Opowiadania Pawła Zawiszy. Opowiadanie pierwsze: «Orłoloty» i «Pod konwojem». Poznań, 1886 / Пад крыпт. W.K.S.S.Z.

1.3.

1885. Połocka szlachta: Powieść // Warta. Kwiecień-grudzień.

1946. З чужбіны; У роднай зямлі; Да перапёлкі: [Вершы] // Беларусь. № 4.

1971. З чужбіны; У роднай зямлі; Да перапёлкі: [Вершы] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя. Хрэстаматыя. Мн.

1977. Аўтабіяграфічны запіс...; Пісьмо да М. М. Стасюлевіча; Прашэнні 1887—1891 гг.; Пісьмо да П. А. Кулакоўскага // Пачынальнікі. Мн.

1.4.

1981. Нордау М. Джон Буль и Янки: Рассказ / С нем. // Мин. губ. вед. 7, 10 июля.

2.3.

На рускай мове. К инциденту Наркевича-Иодко с Заблоцким-Савичем // Мин. листок. 1891. 11 окт.

3.1.

Б-ка Ягелонскага ун-та ў Кракаве (Польшча), аддз. рукап., адз. зах. 9191III ІРЛІ, аддз. рукап., ф. 273, воп. 1, спр. 521; ф. 274, воп. 1, спр. 399, л. 166; ф. 293, воп. 1, спр. 1396; ф. 572, воп. 1, спр. 213; Нац. б-ка ў Варшаве (Польшча), аддз. рукап., адз. зах. 7197, 7198; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 9, адз. зах. 816; ДГА Літвы, ф. 378, Паліт. аддз., 1887, спр. 93; ф. 1135; воп. 10, спр. 115, л. 137—138, 153—156; ДАРФ: ф. 1762, воп. 4, спр. 396.

Т.М. Махнач.

САВІЧ ФРАНЦІШАК

Савіч Францішак Андрэевіч [каля 1815, в. Вяляцічы Пінскага пав. Мінскай губ. (цяпер Пінскі р-н Брэсцкай вобл.) — каля 1845, мяст. Янушпаль Жытомірскага пав. Валынскай губ., цяпер г. Іванопаль Чуднаўскага р-на Жытомірскай вобл.], паэт, публіцыст, рэвалюцыянер-дэмакрат. Пісаў на беларускай і польскай мовах.

Паходзіў Ф. Савіч з сям'і уніяцкага святара, быў адзіным дзіцем у сям'і. Бацька памёр рана, пакінуўшы жонку і сына без сродкаў існавання. Пісаць і чытаць маленькі Францішак навучыўся дома, потым паступіў у Пінскае павятовае вучылішча. На здольнага хлопчыка звярнуў увагу наглядчык вучылішча Францішак Махцінскі, які стаў яго апекуном і зрабіў моцны ўплыў на духоўнае фарміраванне. «Ад роднага бацькі атрымаў ён (Савіч.— Г. К.) у спадчыну добрае здароўе, сярэдні рост, моцны склад цела і блізарукасць. Ад апекуна — сумленнасць, разумную галаву і характар настолькі нястрыманы, наколькі шчыры»,— успаміналі сучаснікі (Александровіч С. Старонкі братняй дружбы. Мн., 1960. С. 158). Махцінскі прывіў Францішку цікавасць да ранняй гісторыі хрысціянства, прагу справядлівасці. З малых гадоў запаветнай марай, паводле ўспамінаў самога Ф. Савіча, была свабода айчыны, больш за ўсё непакоіла прыгнечанае становішча народа. У старэйшых класах Францішак зарабляў рэпетытарствам і змог нават дапамагаць адзінокай маці. У 1833 з пахвальным пасведчаннем скончыў вучылішча і восенню таго ж года паступіў у Віленскую медыка-хірургічную акадэмію. Разам з сябрамі-студэнтамі арганізаваў нелегальнае «Дэмакратычнае таварыства», члены якога лічылі сябе прадаўжальнікамі справы філаматаў і дзекабрыстаў, выступалі за асвету і разняволенне народа. Ф. Савіч напісаў для таварыства статут пад назвай «Прынцыпы дэмакратызму», а таксама адозву-пракламацыю «Заўвагі аб маральнай вайне народа з дэспатызмам», у якой адчуваўся ўплыў ідэй А. Міцкевіча і І. Лялевеля. А ў сваім рэвалюцыйным вершы на беларускай мове (з моцнымі пінскімі асаблівасцямі) «Там блізка Пінска...» паэт паказаў агульнасць мэт, рэвалюцыйнае братэрства прадстаўнікоў розных рэгіёнаў — Літвіна, Пінчука і Валынца — у барацьбе супраць прыгнёту цара і паноў. Летам 1837 Ф. Савіч усталяваў сувязі з польскім рэвалюцыянерам Ш. Канарскім, які па даручэнні дэмакратычнай эміграцыі прыбыў з-за мяжы для разгортвання вызваленчай барацьбы на тэрыторыі Зах. Украіны, Беларусі і Літвы. Сустрэча канспіратараў адбылася ў маёнтку Лысава (цяпер Маневіцкі р-н Валынскай вобл.), дзе Канарскі хаваўся пад выглядам дваровага Лукаша Чуланчыка і куды Ф. Савіч прыехаў з бліжэйшымі сябрамі. Віленскае таварыства студэнтаў-медыкаў на чале з Ф. Савічам уступіла ў «Садружнасць польскага народа» Канарскага. Праз год царскія ўлады высачылі Канарскага пасля яго прыезду ў Вільню. 1 чэрвеня 1838 арыштавалі і Ф. Савіча. У турме, пакуль вялося следства, з вязняў здзекаваліся, сістэматычна білі. У зняволенні паэт-рэвалюцыянер напісаў на польскай мове «Споведзь», якая па форме, а таксама ідэямі містыцызму нагадвае «Кнігі народа польскага і польскага пілігрымства» А. Міцкевіча. 14.2.1839 Ф. Савіч і яго сябры Я. Загорскі і К. Рапчынскі былі высланы з Вільні на Каўказ у салдаты без выслугі. Пачаліся гады цяжкіх пакут і новай барацьбы за чалавечую годнасць. З Вільні маршрут ішоў на Чарнігаў, адтуль пехатой у Стаўрапаль. Там хворага Ф. Савіча паклалі ў турэмны шпіталь. Ён пачаў вывучаць горскія мовы, зблізіўся з палонным горцам Алі, які даў яму рэкамендацыйныя пісьмы ў Тыфліс. Калі паправіўся, быў накіраваны на месца службы ў Апшэронскі пяхотны полк (г. Кізляр), потым перавялі ў г. Дэрбент. Нарэшце апынуўся ў Тыфлісе. Спроба ўцячы адтуль не ўдалася — яго злавілі і адправілі на перадавую лінію. У маі 1840 Ф. Савіч знаходзіўся ў крэпасці Жыранчы на Каспійскім моры, дзе адначасова з салдацкай службай выконваў абавязкі лекара. Медыцынскія веды, якія атрымаў ён у акадэміі, спатрэбіліся і ў Кізляры, куды неўзабаве трапіў зноў. Ф. Савіч зблізіўся з мясцовым насельніцтвам, даваў урокі ў купецкіх сем'ях. Адзін з армянскіх купцоў параіў яму ўцячы за мяжу праз Таганрог і даў адрас брата. 22.4.1841 Савіч інсцэніраваў самагубства (пакінуў на беразе р. Церак адзенне і адпаведную запіску). Потым, абыходзячы гарады і станіцы, дзе пехатой, а дзе з чумацкім абозам, адправіўся ў Таганрог. Але морам уцячы за мяжу не ўдалося, і ён накіраваўся ў Румынію праз Украіну. Калі Ф. Савіч дабраўся нарэшце да Балты (цяпер Адэская вобл.), яго зваліла хвароба. Пасля выздараўлення зрабіў новую спробу, але быў схоплены пагранічнай вартай. Два гады пад чужым імем, утойваючы мінулае, адседзеў у турме ў Ціраспалі (цяпер Малдова). У 1843 як бадзяга быў адпраўлены радавым у Чарнігаўскі батальён унутранай варты і залічаны санітарам у шпіталь. З дапамогай фельчара, якому аказаў паслугі сваімі медыцынскімі ведамі, зноў уцёк са службы і вясной 1844 з прыгодамі дабраўся да Кіева. Адтуль восенню з дакументамі на імя доктара Гельгега рушыў праз Бярдзічаў да выратавальнай мяжы. Каля мяст. Янушпаль у Жытомірскім пав. яго зноў напаткала бяда — вывіхнуў нагу і вымушаны быў затрымацца. Адкрыў у мястэчку ўрачэбную практыку і праславіўся як надзвычай умелы лекар. У 1845, калі заслужыў поўны давер мясцовых улад, атрымаў замежны пашпарт і ўжо рыхтаваўся пакінуць Расію, але пачалася эпідэмія халеры. Ратуючы іншых, Ф. Савіч заразіўся сам. Перад смерцю напісаў успаміны, давёўшы іх да ўцёкаў з Кізляра. Успаміны, а таксама «Споведзь», якая была напісана ў 1838 у віленскай турме, ён паспеў перадаць паэту А. Грозе. Гэтыя творы з'явіліся ў друку ў 1876 у кнізе Э. Геленюша (Іваноўскага) «Успаміны мінулых гадоў», а ў 1882 у кнізе Э. Паўловіча «Успаміны з-над Віліі і Нёмана» з'явілася першая публікацыя верша Ф. Савіча «Там блізка Пінска...».

Поўнае прыгод жыццё і арыгінальная творчасць Ф. Савіча могуць быць прыкладам самаахвярнага служэння народу. Ён пражыў усяго 30 гадоў, але пакінуў глыбокі след у гісторыі беларускай літаратуры і грамадскай думкі. Ён быў адным з пачынальнікаў рэвалюцыйнага дэмакратызму на Беларусі, папярэднікам К. Каліноўскага. Яго верш «Там блізка Пінска...» — яркі ўзор беларускай рэвалюцыйнай паэзіі 19 ст., а польскамоўная публіцыстыка і мемуары — каштоўныя дакументы эпохі.

Г. В. Кісялёў.

Бібліяграфія

1.3.

1876. Pamiętnik... // Helleniusz E. Wspomnienia lat minionych. Kraków. T. 2.

1895. Там, блізка Пінска, на шырокім полі: [Верш] // Pawłowicz E. Wspomnienia z nad Wilji i Niemna. 3 wyd. Lwów.

1971. Дзе ж тое шчасце падзелася?..: [Верш] // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

2.2.

На беларускай мове. Смірноў А. Франц Савіч: З гісторыі бел.-польскіх рэв. сувязей 30—40-х гадоў XIX стагоддзя. М., 1961.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. Старонкі братняй дружбы. Мн., 1960. С. 157—172; Яго ж. Францішак Савіч // Александровіч С. Слова — багацце. Мн., 1981; Яго ж. Яшчэ пра Францішка Савіча // ЛіМ. 1956. 14 крас.; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 12—13; Гісторыя беларускай літаратуры XIX — пачатку XX ст. Мн., 1981. С. 37—38; Канапацкі М. Над «Успамінамі» Эдуарда Паўловіча // Ніва. 1983. 18 жн.; Красоўскі Ц. Невядомы беларускі паэт // Калоссе. 1937. № 3; Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. Ч. 1. Мн., 1977. С. 83—88; Мальдзіс А. Таямніцы старажытных сховішчаў. Мн., 1974. С. 104—105; Яго ж. Традыцыі польскага асветніцтва ў беларускай літаратуры XIX ст. Мн., 1972. С. 36—38; Смірноў А. Францішак Савіч і яго паплечнікі // Полымя. 1959. № 10; Трапачынская-Агаркова В. Беларускі паэт — друг польскага рэвалюцыянера // ЛіМ. 1956. 31 сак.

На польскай мове. Janik M. Dzieje Polaków na Syberji. Kraków, 1928. S. 270—272; Łopuszański B. Spisek Szymona Konarskiego a rosyjski ruch rewolucyjny // Związki rewolucjonistów polskich i rosyjskich w XIX w. Wrocław etc., 1972; Łowicki M. Duch Akademii Wileńskiej. Wilno, 1925. S. 5—25; Pawłowicz E. Wspomnienia; Studya; Podróże. Lwów, 1895. S. 98; Pawłowicz E. Wspomnienia z nad Wilji i Niemna. Lwów, 1882. S. 96; Studia z dziejów uniwersytetu Wileńskiego. Warszawa; Kraków, 1979. S. 128—129.

На рускай мове. Бортников А. О связях А. Н. Кузьмина-Караваева с польскими революционными организациями // Вопросы истории славян. Воронеж, 1966. Вып. 2; Вержбицкий В. О выступлении русского офицера Кузьмина-Караваева и его товарищей в защиту польского революционера Ш. Конарского // Уч. зап. Ин-та славяноведения АН СССР. 1962. Т. 25; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 317; Мохнач Н. Идейная борьба в Белоруссии в 30—40-е годы XIX в. Мн., 1971. С. 18—38; Яго ж. От просвещения к революционному демократизму. Мн., 1976. С. 66—70, 73—75; Яго ж. Франц Савич и его общественно-политические взгляды // Материалы конференции молодых ученых АН БССР. Сер. обществ. н. Мн., 1960.

3.1.

Б-ка Ягелонскага ун-та ў Кракаве (Польшча), аддз. рукап., адз. зах. 4509; Нацыянальная б-ка ў Варшаве (Польшча), аддз. рукап., адз. зах. П. 7861; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1 , адз. зах. 1, с. 255.

Т. М. Махнач.

САДКОВІЧ МІКОЛА

Садковіч Мікола [Мікалай Фёдаравіч; 8(21).1.1907, в. Вусце Аршанскага р-на Віцебскай вобл.— 16.8.1968, Масква], празаік, кінадраматург, кінарэжысёр. Член СП Беларусі з 1947. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1944). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1950, за фільм «Дэмакратычная Германія»). Пісаў на рускай і беларускай мовах.

З сялянскай сям'і. Да 1924 жыў разам з бацькамі, працаваў на гаспадарцы. Вучыўся спачатку ў прыходскай школе, потым у Аршанскім педтэхнікуме. Быў юнкорам газеты «Чырвоная змена». У 1924 Акружком камсамола накіраваў М. Садковіча на вучобу ў Маскву, дзе ён скончыў Дзяржаўны тэхнікум кінематаграфіі (1928), аддзяленне кінарэжысуры. Працаваў рэжысёрам на Маскоўскай (1928—33), Адэскай (1933—36) кінафабрыках, Кіеўскай кінастудыі «Украінфільм» (1936—41), Ташкенцкай кінастудыі (1941—42). У 1942—45 М. Садковіч кіраўнік Беларускай кінагрупы на Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў у Маскве. З кінагрупай выязджаў у штаб партызанскага руху на Гомельшчыну (1942—45), а таксама ў Германію (1945). У 1946 рэжысёр на кінастудыі «Саюздетфильм» (Масква), галоўны рэдактар і рэжысёр на Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў (1948—50). Кандыдат у члены ЦК КПБ (1952—54). Быў міністрам кінематаграфіі БССР (1946—47, 1950), намеснікам міністра культуры БССР (1953—56). Дэпутат Вярхоўнага Савета БССР (1947—59).

Друкавацца М. Садковіч пачаў у 1948. Пісаў апавяданні, нарысы. Аўтар гістарычнага рамана «Георгій Скарына» (з Я. Львовым), «Аповесць аб ясным Стахоры», апавядання «Чалавек у тумане», рамана «Мадам Любоў». Распрацоўваў гістарычную (аповесць «Фрэскі»), ваенную тэматыку, закранаў праблемы рэчаіснасці 50—60 гадоў. М. Садковіч — рэжысёр мастацкіх і дакументальных фільмаў: «Шчаслівыя кольцы» (1929), «Песня пра першую дзяўчыну» (1930, абодва з Л. Голубам), «Шумі, гарадок» (1939), «Дэмакратычная Германія» (1950, сумесна з «Дэфа»). Сцэнарыст і пастаноўшчык фільмаў «Майская ноч» (паводле М. Гогаля, 1940), «Тры гвардзейцы» (1942), «Беларускі кінаканцэрт» («Жыві, родная Беларусь!»), «Вызваленне Савецкай Беларусі» (1944, абодва з У. Корш-Саблінным). Сцэнарыст фільмаў «Міколка-паравоз» (з М. Лыньковым, 1957), «Так мы жывем» (1958), «Наша зямля» (1960), «Ахвяры абвінавачваюць» (1962), «Доля жаночая» (1967), «Я, Францыск Скарына» (1968) і інш.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.1.

Избранное; Роман и повести. Мн., 1979.

1.2.

Георгий Скарина: Ист. роман. Мн., 1951 / Сааўт. Я. Львоў на вокл. не ўказаны. Рэц.: Абецэдарскі Л., Сідарэнка А. Няўдалая кніга пра Георгія Скарыну // ЛіМ. 1952. 29 ліст.; Протасеня П., Копысский З., Александрович Н. Искаженный образ // Сов. Бел. 1952. 23 нояб.

Повесть о ясном Стахоре: Фрески. Мн., 1956. Рэц.: Арабей Л. Героі мінуўшчыны // Беларусь. 1957. № 3; Гарулёў М. Аповесць аб гераічным мінулым // ЛіМ. 1957. 16 студз.; Голос минувшего // Дружба народов. 1957. № 4; Кулешов Ф. Страницы народной борьбы // Сов. Бел. 1956. 11 авг.; Мессер Р. Сказание о народном герое // Новый мир. 1958. № 4; Сідарэнка А. Паэтычны сказ пра Стахора Мітковіча // Полымя. 1957. № 3; Шасцерыкоў П. // Маг. праўда. 1957. 15 сак.

Георгий Скарина: Ист. роман. 2 изд. Мн., 1957 / Сааўт. Я. Львоў; Берзер А. Свет из тьмы // Дружба народов. 1958. № 1.

Человек в тумане: Дневник наблюдений. Мн., 1960. Рэц.: Гус М. Годы странствий Янки Вальковича // Москва. 1961. № 8.

Георгий Скарина: Ист. роман. М., 1961 / Сааўт. Я. Львоў. (Школьная б-ка).

Георгий Скарина: Ист. роман. М., 1988 / Сааўт. Я. Львоў.

Мадам Любовь: Роман. М., 1966.

Повесть о ясном Стахоре. М., 1966.

Повесть о ясном Стахоре. М., 1970.

Повесть о ясном Стахоре; Человек в тумане: Повести; Мадам Любовь: Роман. Мн., 1972.

Мадам Любовь: Роман. М., 1978.

Мадам Любовь: Роман; Человек в тумане; Повесть о ясном Стахоре: Повести. Мн., 1987.

Георгий Скарина: Ист. роман. М., 1988 / Сааўт. Я. Львоў.

1.3.

1948. Ответ рецензенту // Сов. Бел. 8 февр. / Сааўт. Я. Львоў.

1951. Палепшыць кінаабслугоўванне сельскага насельніцтва // Калг. праўда. 22 крас.; Сельскія Саветы і кіно // Там жа. 12 ліст.; Справа гонару беларускіх пісьменнікаў // ЛіМ. 31 сак.; Гимн любви и счастья // Сов. Бел. 1 мая; Великий знаменосец мира // Там жа. 12 сент.

1952. На новым этапе: Нарыс // Беларусь. № 8; За далейшы ўздым беларускага кінамастацтва // Звязда. 4 вер.

1953. Встреча: [Апавяданне] // Сов. Бел. 31 дек.

1954. Братья мои — Русь!: Новая часть ист. романа «Георгий Скарина» // Сов. Отчизна. № 4; Фрески: (Страницы прошлого) // Там жа. № 5; Аб нарысах // ЛіМ. 11 вер.; Шлях да міру і еднасці // Там жа. 9 кастр.; Дэкларацыя розуму і сумлення мільёнаў // Там жа. 11 снеж.; Слово избирателя // Сов. Бел. 14 марта; Швейная машина // Там жа. 26 авг.; Бой пад Белай Царквой: (Урывак з новай аповесці) // Сталін. шлях. 7 снеж.

1955. [Прамова на III з'ездзе пісьменнікаў БССР] // Трэці з'езд савецкіх пісьменнікаў БССР. Мн.; Сад: З запісной кніжкі пісьменніка // Беларусь. № 12; Накануне декады белорусского искусства и литературы в Москве: Беседа с зам. министра культуры БССР Н. Садковичем // Московская правда. 10 февр.; Праздник белорусской культуры // Правда Украины. 11 февр.; Праздник культуры белорусского народа // Сел. хозяйство. 11 февр.; Творческий экзамен // Сов. Бел. 11 февр.; Два адреса: (Рассказ) // Там жа. 29 мая.

1956. Повесть о ясном Стахоре // Сов. Отчизна. № 2; Конкурс на лучший киносценарий // Сов. Бел. 24 июня; Как Стахор звезды ковал: [Отрывок из произведения «Повесть о ясном Стахоре»] // Там жа. 26 авг.

1957. Англійскія жарты: [Апавяданні] // Вожык. № 22.

1959. Человек в тумане: [Аповесць] // Сов. Отчизна. № 4, 5; Новины: Рассказ // Известия. 29 нояб.; Человек в тумане: (Отрывки из повести) // Сов. Бел. 8, 12, 13 авг.

1960. Бравэркі і магеркі: Пародыя // Полымя. № 2.

1961. Надежда: Рассказ // Сел. жизнь. 11 нояб.; Быстрее, товарищи! // Сов. Бел. 13 окт.

1962. Мост через реку юности: [Апавяданне] // Неман. № 4; Дороги не расходятся: (Отрывок из романа «Мадам Любовь») // Сов. Бел. 9 сент.

1964. Присяга: Глава из романа // Сов. Бел. 24 мая.

1965. Мадам Любовь: [Раздзелы з рамана] // Неман. № 5.

1966. Как был написан этот роман // Садкович М., Львов Е. Георгий Скорина. Мн.; Высокая должность // Известия. 28, 29 мая; Подвиг // Сов. Бел. 27 апр.

1979. Кірмаш у Полацку: [Фрагменты з рамана «Георгий Скарина»] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн. / Сааўт. Я. Львоў.

1.5.

На балгарскую мову. Мадам Любов: Роман / Прев. П. Чернаев. София, 1976.

На беларускую мову. Георгій Скарына: Кн. 1-я / Пер. М. Клімковіч. Мн., 1946 / Сааўт. Я. Львоў. Рэц.: Агіевіч У. Георгій Скарына // Беларусь. 1946. № 11—12; Васільеў Ю. Аповесць пра першадрукара і асветніка // ЛіМ. 1947. 1 сак.; Ільюшын І. Аб некаторых пытаннях гісторыі грамадскай думкі на Беларусі // Бальш. Бел. 1948. № 6; Кацар М. «Георгі Скарына» М. Садковіча і Е. Львова // ЛіМ. 1946. 23 ліст.; Пьянков А. К вопросу об оценке деятельности и мировоззрения Скорины // Сов. Бел. 1948. 13 февр.; Фактарович Д. Ошибочная трактовка образа Георгия Скарины // Сов. Бел. 1947. 21 дек.

Георгій Скарына: (Аповесць для моладзі) / Пер. М. Клімковіч // Полымя. 1946. № 1—4; 1947. № 12; 1948. № 1—2; Фрэскі: (Старонкі мінулага) / Пер. Я. Шарахоўскі // Там жа. 1954. № 12; Бой на Прыпяці: Урывак з гіст. рамана // Беларусь. 1956. № 7.

На рускую мову. Обновление // Известия. 1944. 10 мая.

2.3.

На балгарскай мове. Кулешов Ф. Писателят и неговите книги // Садкович М. Мадам Любов. София, 1976.

На беларускай мове. Базан Л. Шматгранны талент: Да 75-годдзя з дня нарадж. М. Садковіча // Віцеб. рабочы. 1982. 21 студз.; Бондарава Е. Сустрэча праз стагоддзі // Вяч. Мінск. 1970. 3 лют.; Бондарава Ф. Нявырашаная творчая задача // Полымя. 1956. № 1; Булахава Л. Віцебчане — земляку // ЛіМ. 1977. 21 кастр.; Бур'ян Б. Пазыўныя... з Оршы: Да 75-годдзя з дня нарадж. М. Садковіча // Там жа. 1982. 22 студз.; Гарулёў М. Шчырае сэрца // Там жа. 1976. 31 снеж.; Іваноў Е. «Міколка-паравоз» // Мін. праўда. 1957. 2 жн.; [Некралог] // ЛіМ. 1968. 20 жн.; Сухаровіч В. Скарына, якога мы палюбілі // ЛіМ. 1970. 15 мая.

На рускай мове. Елисеев В. Шаткий мост через Лету // Знамя юности. 1970. 12 февр.; Кулешов Ф. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 27—28; Яго ж. Писатель и его книги // Садкович М. Повесть о ясном Стахоре; Человек в тумане; Мадам Любовь. Мн., 1972; Мессер Р. Пути развития белорусского исторического романа // Сов. Отчизна. 1956. № 5; Погожева Л. История близкая и далекая // Правда. 1970. 22 авг.; Фрейлих С. «Беларусь — мое бессмертие» // Сов. культура. 1977. 21 янв.; Яго ж. Путь к герою // Искусство кино. 1970. № 11.

3.1.

Інстытут літаратуры АН Беларусі, бібліятэка, рукап. фонд, № 26.

Г. І. Рэут.

САДОЎСКІ ЯФІМ

Садоўскі Яфім Ілыч [псеўд. Вучань Як. Садоўскі, С. Ефімаў, Ефим-Спартак, Е. Ігараў, С. Игорев, Е. Ільін, К. Ильин, Я. Ільін, Якаў Ільін, С. Ильичев, Е. Ильюченя, Я. Ілючэня, Яўхім Ілючэня, Я. Кім, Красный жак, Е. Никопольцев, Еф. Первомайский, Я. Першамайскі, Як. Першамайскі, Якім Першамайскі, Як. Садоўскі, Якім Садоўскі, С. Софін, С. Юлин, Якім Яфімаў; крыпт. Е., Якім П-і, Як. Пер., Як. Пер-і, Як. Пер-скі, Ан. Перш., Я. Перш., Як. Перш., Якім Перш., Як. Першам., Ян. Перш., С., Е. С., Я. С-і, Е. С-й, Е. С-ий, Еф. С-ий, Еф. С-кий, Еф. С-ский, Ефим С-й, Ефим С-кий, Я. С-кі, Сад., Е. Сад., Я. І., Я. С.; 22.12.1907(4.1.1908), Мінск — 13.9.1993, пахаваны ў Мінску, на Усходніх могілках], празаік, нарысіст, паэт. Член СП Беларусі з 1939. Пісаў на рускай і беларускай мовах.

З сям'і служачых. Бацька, Ілья Фішалевіч, атрымаўшы сярэднюю адукацыю, вучыўся ў Швейцарыі, марыў стаць хімікам, але па стану здароўя не змог працягваць вучобу, вярнуўся на Радзіму. Да Кастрычніцкай рэвалюцыі быў трымальнікам ляснога склада; маці, Бейля Ісаакаўна, была хатняй гаспадыняй. Бацькі загінулі ў 1942 у мінскім гета. Вучыўся Я. Садоўскі спачатку ў гімназіі г. Нікапаля (Украіна), потым у працоўнай школе. Калі ў 1922 сям'я пераехала ў Мінск, скончыў сямігадовую школу. Працягваў вучобу ў сталярнай майстэрні (1924—25), у прафтэхшколе (1926). Пасля сканчэння ў 1927 агульнаадукацыйных курсаў працаваў у рэдакцыях газет «Савецкая Беларусь» (1923—25), «Рабочий» (1925—37), «Красноармейская правда» (1931—32, Смаленск), «Советская Белоруссия» (1937—41). У 1930—31 служыў у Чырвонай Арміі. Адначасова займаўся ў вячэрняй школе павышанага тыпу. У 1941—42 карэспандэнт франтавых газет на Заходнім і Цэнтральным франтах. Пад г. Бялёвам Тульскай вобл. атрымаў калецтва. У 1942—43 знаходзіўся ў ваенным шпіталі ў Ніжнім Ноўгарадзе, супрацоўнічаў у акруговым радыёкамітэце (1943). У снежні

1943 вярнуўся ў Беларусь, зноў пачаў працаваць у газеце «Советская Белоруссия». З 1970 пенсіянер.

Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ступені, Чырвонай Зоркі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, медалямі.

Літаратурная дзейнасць Я. Садоўскага пачалася ў 1923, калі ў часопісе «Прафрух», газеце «Красная смена» былі апублікаваны яго вершы на рускай мове, а ў газеце «Савецкая Беларусь» беларускія апавяданні. У 20-я гады Я. Садоўскі быў членам групы рускіх літаратараў «Звенні». У 1927 выдаў кнігу вершаў «Паўстанак» (разам з Р. Ладным), у 1991 — зборнік вершаў на рускай мове «Каралі». Аўтар кніг апавяданняў «Скрыпка і ордэн», «Я бачу», «Ясныя далі», «Жыцці і лёсы», «Адхіленае каханне». Першая аповесць Я. Садоўскага «Іван Пуліхаў» прысвечана мінскаму рэвалюцыянеру Івану Пуліхаву, які зрабіў замах на забойства губернатара П. Курлова, напісана ў 1925 (рукапіс згарэў у час вайны). У 1952 закончыў аповесць «Завадскія журналісты» пра жыццё і працу рабочых аўтазавода і рэдакцыі завадской газеты. Адзін з ініцыятараў выдання ў Беларусі рускага літаратурнага альманаха «Советская Отчизна». Пісаў нарысы пра Мінск, Беларусь, Чырвоную Армію, пра беларускіх партызан (кнігі нарысаў, брашуры «Запіскі маладога байца», «Рукамі ўдарнікаў», «10 дзён, якія прынеслі перамогу цэхам», «Герой Савецкага Саюза А. Ісачанка», «Іх імёны», «Па гістарычных і рэвалюцыйных мясцінах Мінска» і інш.). Складальнік зборніка «Маякоўскі ў Беларусі», адзін са складальнікаў зборніка «Жыццё, аддадзенае барацьбе» (пра В. Харужую). З 1982 часта друкаваў вершы ў бярэзінскай раённай газеце «Сцяг Леніна». Многія творы Я. Садоўскага застаюцца ў рукапісах. Аўтар сцэнарыяў дакументальных фільмаў «Наваселле» (паст. ў 1945) і «Па малых рэках» (паст. ў 1947).

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Полустанок: Стихи. Мн., 1927 / Сааўт. Р. Ладны.

10 дзён, якія прынеслі перамогу цэхам. Мн., 1931.

Рукамі ўдарнікаў. Мн., 1931.

У барацьбе за паліва: Нарыс. Мн., 1931.

Записки молодого бойца. Смоленск, 1932. Рэц.: С. Л. // ЛіМ. 1934. 21 лют.

Раўняцца па героях: Нарысы. Мн., 1932.

Скрыпка і ордэн: Апавяданні: Мн., 1935. Рэц.: Герцовіч Я. Кніжка пра Чырвоную Армію // ЛіМ. 1935. 16 вер.

Я вижу: Рассказы. Мн., 1939.

Герой Савецкага Саюза Аляксандр Ісачанка. Мн., 1946.

Ясные дали: Рассказы. Мн., 1951. Рэц.: Крупеня Е. // Сов. Отчизна. 1952. № 3.

Чэмпіён краіны: (Б. А. Бальшакоў). Мн., 1953 / Сааўт. Ю. Багушэвіч.

Гістарычныя помнікі Беларусі. Мн., 1958 («У дапамогу сельскаму лектару»). Рэц.: Варно У. Брашура аб гістарычных помніках Беларусі // Чырв. сцяг. 1958. 23 снеж.

Жизни и судьбы: Рассказы. Мн., 1962. Рэц.: Скапараў І. Праўдзівае і павярхоўнае // Беларусь. 1963. № 12.

Люди и подвиг. Мн., 1965.

Их именами названы улицы Минска: (Материал в помощь лекторам и докладчикам навстречу 50-летию Великого Октября). Мн., 1965.

Герои не умирают: (О тех, чьими именами названы улицы Минска). Мн., 1967.

Герои не умирают: (Метод. советы лектору). Мн., 1974.

М. І. Манасзон: [Альбом] / Аўт. тэксту Я. Садоўскі. Мн., 1978.

По историко-революционным местам Минска. Мн., 1981.

Ожерелье. Из опубликованных стихов. Мн., 1991.

Отвергнутая любовь: Рассказы. Мн., 1991.

1.3.

1923. Юный Спартак: [Верш] // Красная смена. 6 июля; В поход: [Верш] // Там жа. 28 июля; Коммунэра о Спартаке: [Верш] // Там жа. 6 авг.; Спартаковские частушки // Там жа. 17 сент. / Пад псеўд. Ефим-Спартак; Наш праздник: [Верш] // Там жа. 7 нояб.; Янка: (Апавяданне) // Сав. Бел. 14 жн.

1924. На приеме: [Малюнкі] // Красная смена. 12 мая / Пад псеўд. Еф. Первомайский.

1925. Шкляны завод «Пралетарый» // Малады араты. № 3 / Пад псеўд. Якім Першамайскі; Завод «Дрэваапрацоўнік» // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Якім Першамайскі; Як жыве і працуе рабочая моладзь Мінскай электрастанцыі // Там жа. № 5 / Пад псеўд. Я. Першамайскі; У апошні дзень: Замалёўка // Там жа. № 6 / Пад псеўд. Якім Першамайскі; Вечер московских пролетарских поэтов // Трибуна искусства. № 11; Молодые — старому: Вечер «Молодняка», посвященный Янке Купале // Там жа. № 13; Песнярам Беларусі: [Верш] // Чырв. сцяг. № 2 / Пад крыпт. Я. С.; Песня столяра: [Верш] // Звезда. 5 апр.; Любезный грабитель: [Апавяданне] // Там жа. 7 июня; Токарка: [Верш] // Чырв. змена. 3 сак.; Воскресник: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; Трубочист: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Частушки // Там жа. 5 ліп. / Пад крыпт. Е. С.; Песня о сапожнике Хаиме: [Верш] // Там жа. 25 вер.; Стихи о первой табуретке // Там жа. 2 кастр.; Вместо монастыря — школа // Там жа. 16 кастр.; «Мне парты любы, как станки...»: Из «Стихов о профшколе» // Там жа. 6 ліст.; Стихи о любви // Там жа. 2 снеж.

1926. Песня столяра; Трубочист; Токарка: [Вершы] // Звенья. Мн.; Дзве частушкі // Малады араты. № 8 / Пад псеўд. Янка Кім; Голас паднявольных: [Верш] // Там жа. № 12 / Пад крыпт. Я. І.; «Геройства» маладых: (Рабочы фельетон) / Пад псеўд. Якім; Сіганулі ўперад: [Нарыс] // Сав. Бел. 8 жн.; Примус: [Верш] // Чырв. змена. 8 студз.; Верстачья песнь: [Верш] // Там жа. 21 сак.; Среди профшкольцев // Там жа. 9 крас.; Весна в цехе: [Верш] // Там жа. 21 крас.; О кур'ере; «Синий вечер тихо ляжет...»: [Вершы] // Там жа. 11 чэрв.

1927. Двине: [Верш] // Звязда. 27 апр.; Походная-маневровая: [Верш] // Рабочий. 13 сент. / Сааўт. С. Язерскі; Гомельскія запалкі // Сав. Бел. 4 студз.; Тысячы вітаюць // Там жа. 8 студз. / Пад псеўд. Якім; Беларусізацыя Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі / Пад крыпт. Я. С.; Рыхтуемся да ленінскіх дзён / Пад псеўд. Якім // Там жа. 18 студз.; На беразе Дзвіны // Там жа. 8 сак.; Белы лён: [Нарыс] // Там жа. 10 сак.; На здымках «Кастуся Каліноўскага» // Там жа. 3 жн.; Суд: 26 і рэспубліка: Эпізоды // Чырв. змена. 6, 11, 13 жн.

1928. «Сонная капуста» // Рабочий. 26 янв. / Пад крыпт. Ефим С-й; Дорогу белорусской книге! // Там жа. 8 февр. / Пад крыпт. Еф. С.; Путь советского кино // Там жа. 14 февр. / Пад крыпт. Еф. С.; «Разлом» // Там жа. 9 марта / Пад крыпт. Ефим С-й; Минск в феврале 1917 г.: По материалам Музея революции БССР // Там жа. 11 марта / Сааўт. С. Язерскі; «Артель» Перельмана // Там жа. 18 марта / Пад крыпт. Ефим С-й; Пионеры социалистической деревни // Там жа. 21 марта / Пад крыпт. Еф. С-й; Наказанное упорство предпринимательницы // Там жа. 9 мая / Пад. крыпт. Ефим С-й; Как выполняется «приказ № 29» // Там жа. 16 мая / Пад крыпт. Ефим С-й; Химия на службе промышленности // Там жа. 8 июня / Пад крыпт. Ефим С-й; Горецкая академия засорена чуждыми нам людьми // Там жа. 15 нояб. / Пад крыпт. Еф. С.; Подхалимка Булынко и хозяйка Щетина // Там жа. 16 нояб. / Пад крыпт. Еф. С-й.

1929. Зялёная фабрыка: Нарыс // Бел. піянер. № 5 / Пад псеўд. Я. Ільін; Преступление Героника // Рабочий. 12 сент.; Для бедноты или для лавочников организует Белкустпромсоюз свои артели // Там жа. 15 сент.; Продавец и покупатель // Там жа. 26 сент.; «Шайка в масках» // Там жа. 1 окт.; Они не имеют права называться красными специалистами // Там жа. 4 окт.; К ответу дезертиров культурного фронта // Там жа. 6 окт.; Директивы партии все еще не выполнены // Там жа. 9 окт.; Начало зимнего театрального сезона // Там жа. 23 окт.; Дело владельцев фабрики «Слон» // Там жа. 15 нояб.; Что выявили рабочие бригады // Там жа. 16 нояб.; Дело корректора Одерихо // Там жа. 17 нояб.; Каждый из нас, как Либкнехт // Там жа. 20 нояб.; Врач и больной // Там жа. 30 нояб.; Мало быть безбожником — нужно воевать с религией // Там жа. 6 дек.; Дело начальника городской станции // Там жа. 9 дек.; Строительные похождения инженера Шпунта // Там жа. 10 дек.; На Татарской Слободке // Там жа. 14 дек.; Убийство селькора // Там жа. 15 дек.; Контрреволюционер Ксеневич // Там жа. 27 дек.; Преследование рабкора // Там жа. 29 дек.

1930. Ток з Асінаўскіх балот // Бел. вёска. 1 мая; Театр, кино, радио, эстрада должны приспособить свою работу к обслуживанию социалистического сектора деревни // Там жа. 17 янв. / Пад крыпт. Еф. С.; От 30 000 к миллиону! // Там жа. 19 янв. / Пад крыпт. Ефим С-й; Деловая, напряженная работа // Там жа. 28 янв.; Аферист Розман // Там жа. 4 февр.; Колхозники, будьте готовы к севу! // Там жа. 5 февр. / Пад крыпт. Еф. С-кий; Научно-исследовательский институт не осилил темпов пятилетки // Там жа. 21 февр. / Пад крыпт. Еф. С-кий; Повторная чистка аппарата Наркомфина // Там жа. 1 марта / Пад. крыпт. Еф. С-й; Жактовская — общественная... // Там жа. 8 марта; Второй Белгостеатр начинает работу в Минске // Там жа. 17 марта; В одной из комнат ЦК МОПРа // Там жа. 18 марта; Наш ответ черной своре... // Там жа. 22 марта; Калмыков и компания...; Первая опытная / Пад крыпт. Еф. С-кий // Там жа. 1 апр.; За плохое отношение к воспитанию ленинского набора — на вид // Там жа. 5 апр. / Пад крыпт. С-й; По местам Герцена // Там жа. 6 апр.; Торф // Там жа. 22 апр.; Тонкая афера // Там жа. 26 апр. / Пад крыпт. Еф. С-ский; Победы на полях // Там жа. 30 апр.; Удар по головотяпам и перегибщикам / Пад крыпт. Еф. С.; Пришили к делу... / Пад крыпт. Ефим С-кий // Там жа. 9 мая; Оружие революции // Там жа. 18 мая / Пад крыпт. Еф. С-кий; Научно-исследовательский институт жа. 19 мая / Пад крыпт. Е. С.; Завоевать болота // Там жа. 24 мая / Пад крыпт. Еф. С-кий; За бригаду // Там жа. 21 июня / Пад псеўд. Сад.; Немедленно добиться перелома, улучшить снабжение рабочих / Пад псеўд. Сад.; Реки ждут... // Там жа. 22 июня; На рабочей массовке // Там жа. 24 июня; Мы помним те дни // Там жа. 10 июля; Фабрики и заводы обмениваются опытом // Там жа. 17 окт.; Без признаков ударничества // Там жа. 19 окт. / Пад крыпт. Еф. С-ий.

1931. Спасибо, товарищи, вы замечательно работали... // Рабочий. 24 апр.; В ста шагах от... Азии // Там жа. 29 апр.; Кровь горяча — в руках знамя Ленина // Там жа. 10 мая; Прогулки судов «налегке» // Там жа. 16 мая / Сааўт. Б. Таёжны; Металлисты ценят в «метпромовце» его большевистскую хватку // Там жа. 20 мая; Чепино: (Письма с Зап. Двины) // Там жа. 22 мая; Вас нетерпеливо ждут // Там жа. 29 мая; Слышишь, «Ворошиловец»? // Там жа. 2 июня; Год, который получил почетное право // Там жа. 10 июня; Капитан, возьми курс на полный // Там жа. 12 июня; Ток // Там жа. 17 июня; Не все возможности использованы // Там жа. 7 июля; Перед живым экраном // Там жа. 29 июля; Выставка новой стройки // Там жа. 31 июля / Пад крыпт. Еф. С-й; И рекорд стал понятным // Там жа. 3 авг.; Вышки успеха // Там жа. 8 авг.; Тревога Кожина // Там жа. 17 авг.; Надпись на двери // Там жа. 29 авг.; Центр Орши железнодорожной // Там жа. 5 сент.; В гостях у старика Шамбеля: Беседа с участниками заграничного плавания на теплоходе «Украина» // Там жа. 11 сент.; Каждый день борьбы насытить конкретным содержанием // Там жа. 12 сент.; Трое: [Апавяданне] // Там жа. 14 сент.; Дом строят в цеху... // Там жа. 2 окт.; Клуб ремонтируют / Пад крыпт. Е. С.; Конец табора // Там жа. 6 окт.; Два часа бьюика // Там жа. 7 окт.; Книга о рекорде: Опыт одной библиотеки // Там жа. 10 окт.; Фабрике — путевку // Там жа. 14 окт.; Споры о табельной доске // Там жа. 20 окт.; «Ударник» // Там жа. 21 окт.; На доску чести // Там жа. 28 окт.; Дополнительный миллион рублей государству / Пад крыпт. С.; В Полоцке перевыборы фабзавкома еще не закончены // Там жа. 7 дек.; Равеснікі // Чырв. змена. 10 мая.

1932. Ударники полей в борьбе за лён: Письмо из Полоцка // Рабочий. 15 янв.; Нет борьбы со спекулянтами // Там жа. 5 окт. / Сааўт. Дрэйцэр; Помольный сбор — ответственный участок хлебозаготовительной кампании // Там жа. 8 окт. / У сааўт.; О том, как в Пуховичах руководят колхозами // Там жа. 28 нояб.; Шэфы: Нарыс // Чырвонаарм. праўда. 18 сак.; Байцы палаты № 6: [Апавяданне] // Там жа. 1—3 жн.; Дэлегацыя: [Апавяданне] // Там жа. 5, 8 вер.; Кротаў: [Нарыс] // Чырв. змена. 13 мая.

1933. Дора: Нарыс // Заклік. № 4; Комэск: [Апавяданне] // Напагатове. № 1; Театральный сезон в Белоруссии // Известия. 21 дек.; Вада: (Эпізоды баявых дзён) // ЛіМ. 22 лют.; Жизнь идет мимо бюрократических канцелярий Лепельской МТС / Пад псеўд. Первомайский; Крепим успехи боевой учебы // Рабочий. 15 февр.; Меткий выстрел // Там жа. 24 февр.; Сурово наказать дельцов из артели «Красный металлист» // Там жа. 11 марта / Пад псеўд. С. Ефимов; Завкомы металлозаводов отвечают за своевременный выпуск запчастей / Пад крыпт. Еф. С.; Жлобинское райзо игнорирует директивы партии и правительства / Пад псеўд. С. Ефимов // Там жа. 20 июля; Весь свой опыт и энтузиазм — на освоение техники // Там жа. 5 авг.; Бальшавікі паветра: [Нарыс] // Чырв. змена. 18 жн.; Кротаў // Там жа. 5 кастр.

1934. Рана: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 8; Старасць: Апавяданне // Там жа. № 12; Вялікі канвейер. Урывак з твора // Віцеб. пралетарый. 15 жн. / Пад псеўд. Якаў Ільін; Гибель «Аллады»: (Рассказ) // Красноармейская правда. 30 мая; Бібліятэка, чытач, пісьменнік / Сааўт. Рубінштэйн; Першая п'еса аб палітаддзелах МТС: Праца камандзіра В. Н. Глазырына // ЛіМ. 20 студз.; Сляды недапушчальнага коўзання на паверхні: (Аб літ. перадачах на радыё) // Там жа. 16 лют.; Скрынка і ордэн: Апавяданне // Там жа. 21 лют.; Расце фронт абароннай літаратуры: На пасяджэнні аргкамітэту ССПБ // Там жа. 26 лют. / Пад крыпт. С.; Знішчыць перашкоды на шляху распаўсюджання мастацкай кнігі // Там жа. 6 сак.; Аб маладым літгуртку Асінаўскага торфазавода: (Ліст з Асінторфа); Трубач: Апавяданне // Там жа. 26 крас.; Рыхтуецца канферэнцыя чытачоў // Там жа. 12 мая; Растуць новыя кадры // Там жа. 18 чэрв.; Гутарка ў антракце // Там жа. 16 ліп.; Чаму любяць кнігу «Цусіма» // Там жа. 13 жн. Правадыр на трыбуне: Урывак з рамана «Вялікі канвейер» // Там жа. 6 ліст. / Пад псеўд. Я. Ільін.

1935. «Сірэнь» і «львіца»; Канец «Аллады»: [Апавяданні] // Аб кані і конніку. Мн.; Абрам Крейнис из Умани: [Апавяданне] // Бойцы. Мн.; Долг: [Апавяданне] // Наступление. № 2; Кравец Ісак: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 4; Машыністы: Апавяданне // Там жа. № 9. Рэц.: Осіпаў // ЛіМ. 1936. 12 студз.; Нарком: Аповесць // Работніца і калгасніца Бел. № 4; Сонечнае племя: Апавяданне // Там жа. № 18; Студэнты: Апавяданне // Там жа. № 20; Запіскі камандзіра Плевако // ЛіМ. 23 лют.; Мастацтва вялікай сілы // Там жа. 26 сак.; Адплаціць рахунак пралетарскай грамадскасці // Там жа. 30 сак.; Мільён чытачоў // Там жа. 10 крас. / Сааўт. С. Нортман; Справа Нясвіжа: [Апавяданне] // Там жа. 23 чэрв.; Слесар Някраш: Нарыс // Там жа. 31 жн.; На творческом пути // Там жа. 30 вер.; Белорусская советская энциклопедия // ЛГ. 29 авг.; Народный поэт Янка Купала // Новый мир (Нью-Йорк). 31 дек.; Второй экзамен: [Нарыс] // Рабочий. 1 янв.; Зал съездов. // Там жа.

9 янв.; Конструктор // Там жа. 11 янв.; Знатные люди республики // Там жа. 14 янв. / Пад крыпт. Еф. С.; Рассказ о ростѐ и делах машиностроительного завода имени Ворошилова // Там жа. 26 янв. / Пад крыпт. Е. С.; Краснознаменный завод им. Ворошилова // Там жа. 30 янв. / Пад крыпт. Еф. С-й; Мастер — коммунист Лозовик учит показом // Там жа. 2 февр. / Пад крыпт. Е. С-й; «Продолжение следует»: Новая постановка Бел. театра рабочей молодежи // Там жа. 6 февр.; За незаконное повышение цен — к ответственности // Там жа. 8 февр.; Уроки первого дня гостехэкзамена на заводе имени Ворошилова // Там жа. 19 февр. / Пад крыпт. Е. С-ий; Торжество ленинской национальной политики. Чувашский эскадрон // Там жа. 23 февр.; Родник талантов на городской олимпиаде самодеятельного искусства / Пад крыпт. Е. С-кий; От уборщицы до начальника цеха // Пад крыпт. Е. С-ий // Там жа. 8 марта; За новые творческие успехи // Там жа. 11 марта / Пад крыпт. Е. С-кий; Вор в библиотеке // Там жа. 15, 20 марта / Пад крыпт. Е. С.; Это наша слава, это наша честь: Завод им. Ворошилова. Минск // Там жа. 17 марта / Пад крыпт. Е. С-ий; Избиение пионера // Там жа. 23 марта / Пад крыпт. Е. С-кий; Ботанический сад // Там жа. 29 марта / Пад крыпт. Е. С.; Встреча героев // Там жа. 3 июля; Кричев: [Нарыс] // Там жа. 8 июля; Обретенное счастье // Там жа. 9 июля; Всенародное торжество началось // Там жа. 11 июля; Книга на юбилейной выставке // Там жа. 14 июля / Пад крыпт. Е. С-ий; Лагерь здоровья // Там жа. 22 июля; Дикое преступление: [Нарыс] // Там жа. 24 июля / Пад крыпт. Е.; Третья женитьба Лазаря Featureнера // Там жа. 30 июля; 23 авг. / Пад крыпт. Е. С-ий; Сегодня и завтра нашей столицы // Там жа. 4 авг.; Новая Комаровка // Там жа. 9 авг. / Пад крыпт. Е. С-ий; Сила и мужество // Там жа. 11 авг.; То, что радует... // Там жа. 14 авг.; Молодые пилоты // Там жа. 18 авг.; Гордые соколы нашей страны // Там жа. 20 авг. / У сааўт.; Боевые будни // Там жа. 27 авг.; Комсомольская семья // Там жа. 1 сент.; Прощай, товарищ!.. Прощай, друг!.. // Там жа. 4 сент.; Дело группы работников Главдортранса // Там жа. 6 сент. / Пад крыпт. Е. С.; Решающее // Там жа. 11 сент.; Почему заболела Женя Миськова // Там жа. 12 сент.; Чего не хватает в новом кинотеатре / Пад крыпт. Е. С.; Корни аварий // Там жа. 14 сент.; Люди, вступающие на боевой пост // Там жа. 16 сент.; На минском призывном пункте // Там жа. 20 сент. / Пад крыпт. Е. С.; Высокий класс // Там жа. 23 сент.; Путь поэта / Пад крыпт. Еф. С-ий; Поэт и его юные читатели // Там жа. 12 дек.; Людзі маёй арміі // Чырв. змена. 1 жн.

1936. Дело Несвижа: Рассказ // Бойцы. Мн.; Маўчанне: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 4; Устойлівасць: Апавяданне // Там жа. № 12; Бал-маскарад: Апавяданне // Работніца і калгасніца Бел. № 1; Падарунак дзецям; Граніца: [Нарысы] // Там жа. № 8; Дзеці барацьбы: Апавяданне // Там жа. № 13; Бывай, Аляксей Максімавіч! // Там жа. № 14; Лёс Каці Фокінай: [Нарыс] // Там жа. № 19; Дзецям Кастрычніка: [Нарыс] // Там жа. № 20; «Салдаты» // ЛіМ. 1 жн.; Выпадак на параходзе: Апавяданне // Там жа. 9 жн.; Письма с пленума // Рабочий. 12 февр.; Обсуждение статей «Правды» // Там жа. 30 марта; Образ великого Сталина в белорусской поэзии // Там жа. 30 июля; Полевая сумка: (Рассказ) // Там жа. 12 сент.; Любимый поэт // Там жа. 11 окт.; Письма с Западной границы: (Очерк) // Там жа. 18, 22, 24 окт.; У Немана: (Колхозы на Зап. границе): Очерк // Там жа. 20 окт.; Два берега одной реки // Там жа. 7 нояб.; Братство // Там жа. 29 нояб.

1937. Макар Чубов; Молчание: [Апавяданні] // Альманах русской секции ССПБ. Мн.; Творчы шлях Эміля Заля // Звязда. 29 вер. / Пад крыпт. Я. С.; Святкаванне 100-годдзя з дня нараджэння Пушкина ў «Северо-Западном крае» // ЛіМ. 10 лют.; Адточаная зброя: [Нарыс] // Там жа. 23 вер.; Неузнаваем и народ, и люди... // Рабочий. 4 янв. / Пад крыпт. Е. С-ий; Сегодня к вам придет счетчик // Там жа. 6 янв.; Конструктор: [Нарыс] // Там жа. 11 янв.; Гордые орлы революции // Там жа. 21 янв.; Бассейн // Там жа. 24 янв.; Готовы нанести смертельный удар интервентам // Там жа. 27 янв.; Он любил народ, народ любит его // Там жа. 10 февр. / Сааўт. В. Пятроў; Действующая армия // Там жа. 15 февр.; Если враг осмелится напасть // Там жа. 23 февр. / У сааўт.; Четвероногие сыщики // Там жа. 28 февр. / Пад крыпт. Е. С.; Яркий детский спектакль // Там жа. 3 марта / Пад крыпт. Е.; «Закон пущай в шкафу стоит...» / Пад крыпт. Е. С.; Вечно живой: На пушкинской выставке в госбиблиотеке им. В. И. Ленина // Там жа. 4 марта; Патриотки: [Нарыс] // Там жа. 8 марта; Красноармейцы-художники // Там жа. 12 марта / Пад крыпт. Е. С-ий; Опыт встречного боя: [Нарыс] // Там жа. 14 марта; Даровитые дети // Там жа. 22 марта / Пад крыпт. Е. С-й; А. С. Новиков-Прибой: (24 марта 1937 года — 60-летие писателя) // Там жа. 24 марта; На литературные темы // Там жа. 4 апр.; По герценовским местам: (Письмо из Москвы) // Там жа. 6 апр.; «Московское море» // Там жа. 9 апр.; Процесс над убийцами заслуженного художника Ю. Пэна // Там жа. 18, 20, 21 апр.; Праздник победителей // Там жа. 4 мая / Сааўт. Ю. Белько; Ночной поиск: (Рассказ) // Там жа. 26 мая / Сааўт. П. Гудзь; Закрепить достигнутое, двигаться вперед // Там жа. 29 мая; Илья Чавчавадзе // Там жа. 1 июня / Пад крыпт. Е. С.; Там, где мир делится надвое // Там жа. 3 июня; У армейских большевиков // Там жа. 10 июня; Дворец Советов // Там жа. 21 июня; О шпионской работе иностранных разведок // Там жа. 24 июня; Техника в руках наших бойцов — грозная сила // Там жа. 2 июля; Разведка // Там жа. 11 июля; Достойный сын Страны Советов // Там жа. 22 июля; В радиокомитете БССР неблагополучно // Там жа. 23 июля; Фронт // Там жа. 30 июля; Благодарность // Там жа. 10 авг.; Дела изобретательские... // Там жа. 14 авг.; Чудесное племя // Там жа. 18 авг.; Экзамен выдержан // Там жа. 28 авг.; Новаторы // Там жа. 30 авг.; Хетагуровки // Там жа. 6 сент.; Таланты // Там жа. 15 сент.; Младший командир Серов // Там жа. 20 сент.; Героические будни // Там жа. 23 сент.; Колхозники приветствуют приговор суда // Сов. Бел. 9 окт.; Колхоз-миллионер // Там жа. 14 окт.; Советские милиционеры / Сааўт. С. Жураўлёў; Растет новая плеяда героев // Там жа. 7 нояб.; Парад несокрушимой силы // Там жа. 10 нояб.; Оборудован с любовью: [Нарыс] // Там жа. 11 дек.; Пограничники // Там жа. 20 дек. / У сааўт.; На Немане: [Апавяданне] // Чырв. змена. № 128.

1938. Бачу: Апавяданне сляпога // Полымя рэвалюцыі. № 3; На Уфу: Апавяданне // Там жа. № 10; Герої: Нарыс // Работніца і калгасніца Бел. № 3; Доктар зямлі: Нарыс // Там жа. № 7; Пагранічны вартаўнік: [Нарыс] // Там жа. № 13; Снайпер: [Апавяданне] // Там жа. № 21; Аб мінулай Ляхаўцы // Там жа. № 24; М. Ф. Фрунзе ў Мінску: Урывак з аповесці // ЛіМ. 10 лют.; Подзвіг даяркі: (Пагранічны эпізод): Апавяданне-быль // Там жа. 11 ліп.; На радзіме Мендэле — Мойхер — Сфорыма // Там жа. 11 вер.; Па маскоўскіх літаратурных выстаўках // Там жа. 28 вер.; Чырвонаармейская бібліятэка // Там жа. 23 ліст.; Красные кавалеристы // Сов. Бел. 4 февр.; Сыновья: [Апавяданне] // Там жа. 5 февр.; У реки Белая // Там жа. 14 февр.; Дед и внук: [Апавяданне] // Там жа. 17 февр.; Победители огня // Там жа. 18 апр.; Отважные пограничники и их помощники // Там жа. 1 мая; Большевистская печать в гражданскую войну // Там жа. 11 мая; Композитор А. В. Богатырев // Там жа. 18 июня; Гиля Менделевич Беркович // Там жа. 6 июня; Праздник мастеров меткого огня // Там жа. 13 июня; Слава: Маленькие рассказы // Там жа. 17 июля; Студентка-летчица // Там жа. 1 авг.; Дорога в летную жизнь // Там жа. 18 авг.; Комсомольцы границы // Там жа. 6 сент.; На Окружной олимпиаде красноармейского творчества // Там жа. 16 сент.; Перелет по 11-ти союзным республикам // Там жа. 30 сент.; Дело группы бывших строителей Большого театра в Минске // Там жа. 3 окт.; Превратить каждый колхоз в крепость обороны // Там жа. 14 окт.; Пограничный эпизод // Там жа. 17 окт.; Новая столичная гостиница «Беларусь» // Там жа. 27 окт.; Зеркальный карп // Там жа. 30 окт.; Воспитанники Минского военного училища — герои Хасана // Там жа. 12 нояб.; Дело расхитителей социалистической собственности //

Там жа. 17, 18 нояб.; Славный маршал // Там жа. 25 дек.; За доблесть и отвагу: [Нарыс] // Там жа. 30 дек.; Гармонь: Рассказ // Сталин. молодежь. № 49; Фрунзе: (Урывак з аповесці) // Чырв. змена. 3 кастр.; Пакаленне смелых: (Пагранічны нарыс) // Там жа. 10 снеж.

1939. Сыны: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 2; Маці і дачка: Нарыс // Там жа. № 6; Плошча, абмытая крывёй: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 7; Звычайная савецкая жанчына: Апавяданне // Работніца і калгасніца Бел. № 3; Савецкі вучоны: Навуковы работнік Акадэміі навук БССР Л. І. Фіглоўская // Там жа. № 4; Дзяўчына: Апавяданне // Там жа. № 10; Пераправа: Нарыс // Там жа. № 13; Медыцынскія сёстры: Нарыс // Там жа. № 18; Дарагі падарунак: Апавяданне // Там жа. № 22; Патрыёты: Нарыс // ЛіМ. 1 мая; Павел Усач: Апавяданне // Там жа. 11 ліп.; Негарэлае: Нарыс // Там жа. 12 вер.; На советском берегу // Сов. Бел. 1 янв.; Только побеждать // Там жа. 21 янв.; Красные связисты // Там жа. 29 янв.; Хулиганы-насильники // Там жа. 10 февр.; На последнем километре: (Рассказ) // Там жа. 11 февр.; В институте переливания крови // Там жа. 17 февр.; Осоавиахимовцы // Там жа. 23 февр.; Большая военно-тактическая игра // Там жа. 8 марта; Социализм вошел в быт советских людей // Там жа. 10 марта; Твердыня обороны // Там жа. 27 марта; Оборона отеля «Савой» // Там жа. 29 марта; Богатство // Там жа. 15 апр.; Гранатометчики // Там жа. 18 апр.; Могучая поступь победителей: (Празднование 1 Мая в столице БССР) // Там жа. 4 мая; Казаки: (Отрывок из рассказа) // Там жа. 18 мая; Тревога // Там жа. 9 июня; Советские стрелки // Там жа. 12 июня; Нередеющая шеренга: (Отрывок из рассказа) // Там жа. 18 июня; Саперы // Там жа. 9 июля; Физкультурники колхозного села // Там жа. 18 июля; Высокая бдительность колхозников: (Три пограничных эпизода) // Там жа. 28 авг.; Стойкие часовые советской границы // Там жа. 3 сент.; Беседы с военнопленными // Там жа. 24 сент.; Встреча // Там жа. 28 сент.; У детей: (Письмо из Зап. Белоруссии) // Там жа. 15 окт.; Правдивые рассказы: Из записной книжки корреспондента // Там жа. 27 окт.; Юбилей старейшего мастера живописи // Там жа. 1 дек.; Священный долг // Там жа. 5 дек.; Летчики завода им. Чкалова // Там жа. 15 дек.; Славный маршал // Там жа. 25 дек.

1940. Площадь, омытая кровью; Художники: [Апавяданні] // Альманах русской секции Союза советских писателей БССР (ССПБ). Мн.; Дружба: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 4; Ёсць на Дняпры гарадок Бераслаў: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 12; Агні вясёлай елкі: Апавяданне / Пад псеўд. Яфімаў; Машыніст: Нарыс // Работніца і калгасніца Бел. № 1; Сёстры: Нарыс // Там жа. № 6; Дзяўчаты ў сініх камбінезонах: Апавяданне // Там жа. № 15; Валя: Апавяданне // Там жа. № 22; Міліцыянер: [Апавяданне] // Вольная праца. 14 мая; Маякоўскі ў Мінску // ЛіМ. 11 крас.; Лётчык: Апавяданне // Там жа. 17 жн.; У штабе міліцыі: Урывак з аповесці «Фрунзе» // Там жа. 26 кастр.; У гэтыя дні на Мікалаеўшчыне // Там жа. 23 ліст.; Вечар Янкі Купалы ў Маскве // Там жа. 28 снеж.; У писателей Белостока // ЛГ. 22 февр.; Творческий год: (Литература Зап. Белоруссии) // Там жа. 25 авг. / Пад. псеўд. Е. Сад.; Земляк: Рассказ // Сов. Бел. 18 янв.; Слово деятелей искусств // Там жа. 3 февр.; Говорят факты // Там жа. 6 февр.; Полковник // Там жа. 12 февр.; Отец и сын // Там жа. 23 февр. / Сааўт. Д. Пінхасік; Хирург // Там жа. 8 марта; Там, где родился Феликс Дзержинский // Там жа. 10 апр.; В Минске // Там жа. 14 апр.; Дары земли: Рассказ // Там жа. 14 мая; На месте былых пожарищ... // Там жа. 11 июля; Повесть о последних годах жизни Генриха Гейне: Новая работа академика Фольфсона // Там жа. 10 авг. / Сааўт. І. Шлосберг; Искусство освобожденного народа: К декаде бурятско-монгольского искусства // Там жа. 19 окт.; Фрунзе в Минске в 1917 году // Там жа. 31 окт.; Гута у берегов Немана // Там жа. 29 нояб.; В творческой лаборатории поэта // Там жа. 8 дек. / Сааўт. М. Жылін; Колхозная быль // Там жа. 10 дек.; Учитель пения // Там жа. 15 дек.; Счастье. Избирательные заметки // Там жа. 17 дек.; На старте и в пути // Там жа. 24 дек.; У Мінску: Урывак з аповесці «Фрунзе» // Чырв. змена. 30 кастр.

1941. Азароныя шчасцем // Работніца і калгасніца Бел. № 1; На граніцы: Апавяданне // Там жа. № 3; У Янкі Купалы: (Ліст з Мінска) // Вольная праца. 19 крас.; Маладосць паэта: Новыя матэрыялы да біяграфіі Максіма Багдановіча // ЛіМ. 4 студз.; Стварыць беларускі літаратурны музей // Там жа. 18 студз. / У сааўт.; Маякоўскі на вытворчасці // Там жа. 15 сак. / Пад крыпт. С.; Творчая нарада чырвонаармейскіх пісьменнікаў Заходняй Асобай Ваеннай Акругі // Там жа. 7 мая; Третья рота: [Апавяданне] // Там жа. 10 мая; На выстаўцы, прысвечанай М. Ю. Лермантаву // Там жа. 24 мая; В зимнем лагере: (Из жизни Красной Армии) // Сов. Бел. 7 янв.; Школа будущих пилотов // Там жа. 16 янв.; На зимней огневой позиции // Там жа. 6 февр.; Фабрика Плюша // Там жа. 13 февр.; Герои Советского Союза в гостях у писателей БССР // Там жа. 23 февр. / Пад псеўд. Е. Сад.; Кавалеристы колхоза «Восход» // Там жа. 2 марта; В семье Героя Советского Союза // Там жа. 15 марта; Наступление // Там жа. 22 марта; Военные учения слуцких осоавиахимовцев // Там жа. 25 марта; Наступление // Там жа. 29 марта; Ловкие, смелые // Там жа. 4 апр.; Начались гимнастические соревнования // Там жа. 8 апр.; Заводской осоавиахимовский отряд // Там жа. 19 апр.; Готовы к серьезным встречам на футбольном поле // Там жа. 22 апр.; Оформление Белорусского павильона // Там жа. 23 апр.; Победа минской футбольной команды «Динамо» // Там жа. 29 апр.; На родине героев: [Нарыс] // Там жа. 1 мая; Пушкинский поселок // Там жа. 23 мая; Крупные хищения на Минском рынке // Там жа. 25 мая; Дружно, организованно, единодушно // Там жа. 3 июня; Конный спорт в колхозах Белоруссии // Там жа. 5 июня; Десант «противника» уничтожен // Там жа. 8 июня; Народ-победитель // Там жа. 23 июня.

1944. У Гомелі // Беларусь. № 2; Партызанскі важак // Сав. Бел. 30 сак.; Нечуваныя здзекі гітлераўцаў над беларускім народам // Там жа. 2 крас. / Сааўт. В. Бурносаў, Я. Колас; Слова вялікай праўды: (На выстаўцы падпольнага друку) // Там жа. 5 мая; Яны праславілі Беларусь // Там жа. 9 мая; Падрыўнік // Там жа. 4 чэрв.; «Жыві, родная Беларусь» // Там жа. 6 чэрв.; З кінаапаратам па беларускіх партызанскіх атрадах // Там жа. 25 чэрв.; Каким будет столичный Минск: Виднейшие сов. архитекторы о новой планировке столицы // Там жа. 30 авг. / Сааўт. Г. Шчарбатаў; Новая книга рассказов М. Лынькова: [Рэц. на кн.: Лыньков М. Рассказы. М., 1944] // Там жа. 16 сент.; Документально-исторический фильм о Белоруссии // Там жа. 21 окт.; «Зоя» на экранах Минска // Там жа. 12 нояб.; Библиотека им. Максима Горького // Там жа. 1 дек.; Белорусская государственная картинная галерея восстанавливается // Там жа. 6 дек.; «Алеся» // Там жа. 30 дек.

1945. На радзіме Якуба Коласа: Нарыс // Беларусь. № 11—12; На Волзе: (З дзіцячых год Максіма Багдановіча) // Бярозка. № 6—7; В гостях у Якуба Коласа // Огонек. № 45; Старенький домик; Погоны; Калиновский; Восстановление: [Апавяданні] // Отчизна. № 1; Месца ў энцыклапедыі: Апавяданне // Полымя. № 4; Пясняр: Аповесць з жыцця беларускага паэта Максіма Багдановіча // Там жа. № 7—8. Рэц.: Шкраба Р. Няўдалая аповесць // ЛіМ. 1946. 27 ліп.; У разъезда: [Навела] // Заря. 8 сент.; Месть: [Апавяданне] // Там жа. 14 окт.; «Детство поэта»: [Урывак з аповесці пра М. Багдановіча] // Зорька. 12 июля; Маякоўскі прыехаў: [З успамінаў] // ЛіМ. 15 крас.; Народныя самародкі // Там жа. 22 ліст.; На родине Янки Купалы: Письмо из Белоруссии // ЛГ. 31 марта; Однотомник М. Богдановича // Там жа. 14 июля; Шестая годовщина: Письмо из Минска // Там жа. 22 сент.; Трудовые будни лесорубов // Сов. Бел. 13 февр.; Маленький домик: Рассказ // Там жа. 21 февр.; Мать-героиня // Там жа. 8 марта; Достояние народа // Там жа. 21 марта; Там, где боролся К. Калиновский // Там жа. 5 апр.; Нам песня строить и жить помогает // Там жа. 17 апр.; «Человек № 217» // Там жа. 10 мая; Сегодня в Тростенце //

Там жа. 19 мая; Заключительный концерт // Там жа. 27 мая; Будущее деревни Озеричино // Там жа. 3 июня; Прославленный комбриг // Там жа. 16 июня; Таким его знал Минск // Там жа. 27 июня; Военные Отчизны // Там жа. 3 июля; М. Богданович в Минске: Отрывок из повести «Песняр» // Там жа. 29 июля; Домой!: Минчане-фронтовики возвращаются на Родину // Там жа. 3 авг.; Единодушие: Очерк // Там жа. 10 авг. / Сааўт. П. Валкадаеў, Ф. Кляцкоў; Когда прозвенел звонок // Там жа. 2 сент.; «Семнадцатое сентября» // Там жа. 7 сент.; Посмотри и запомни, товарищ // Там жа. 12 сент.; Светлый день // Там жа. 15 сент.; Когда Неман перестал быть границей // Там жа. 16 сент.; Дом на Комсомольской // Там жа. 25 сент.; «Берлинская конференция» // Там жа. 30 сент.; «Дни и ночи» // Там жа. 3 окт.; Родной завод // Там жа. 6 окт.; Случай на выставке; Слуцкие пояса // Там жа. 21 окт.; «Непокорённые» // Там жа. 26 окт.; Беларусь: Библиография // Там жа. 11 нояб.; «Без вины виноватые» // Там жа. 16 нояб.; Талантливый белорусский писатель: Годовщина со дня смерти К. Чорного // Там жа. 24 нояб.; В хореографическом училище // Там жа. 2 дек.; Инкрустаторы // Там жа. 23 дек.; Летчик: [Апавяданне] // Сталин. молодежь. 2 февр.; Мастера народного искусства // Там жа. 15 апр.

1946. Дукорскія партызаны: (З дзён белапольскай акупацыі ў 1920 г.) // Беларусь. № 8; Вёска Горкі-Абчак // Там жа. № 10; Шлях героя: Нарыс // Бярозка. № 8—9; МТЗ: Нарыс // Там жа. № 10; Мінскі аўтамабільны завод // Там жа. № 11 / Сааўт. Л. Байдакоў; Жизнь поэта // Отчизна. № 2; У начной цішыні пачуўся выбух... (Урывак з аповесці «Герой Савецкага Саюза Аляксандр Ісачанка») // Гомел. праўда. 14 крас.; Музей истории Отечественной войны в Белоруссии // Комс. правда. 18 дек.; Якуб Колас у сваіх выбаршчыкаў: (З успамінаў) // ЛіМ. 30 кастр.; Сіла мастацкага слова // Там жа. 29 снеж.; Жертвы Озарич обвиняют // Сов. Бел. 18 янв. / Сааўт. В. Пыжкоў; Палач из Могилева: Из зала суда // Там жа. 19 янв. / Сааўт. В. Пыжкоў; Детоубийцы: (Из зала суда) // Там жа. 25 янв. / Сааўт. В. Пыжкоў; Поэт-патриот // Там жа. 30 янв.; О чем говорят списки избирателей // Там жа. 6 февр. / Сааўт. В. Сіманава; Могущество: На митинге в колхозной деревне // Там жа. 17 февр. / Сааўт. В. Пыжкоў; «Разгром Японии» // Там жа. 19 февр.; «Великий перелом» // Там жа. 12 марта; Народное творчество // Там жа. 29 марта; Институт восстановительной хирургии // Там жа. 2 апр.; Почта депутата Верховного Совета СССР // Там жа. 7 апр.; Белорусский театральный институт // Там жа. 13 апр.; Старейшая поэтесса К. Буйло // Там жа. 17 апр.; Имени Ленина: К 76-летию со дня рождения В. И. Ленина // Там жа. 23 апр.; После дождя // Там жа. 30 апр. / Сааўт. В. Пыжкоў; В саду мичуринца // Там жа. 1 мая / Сааўт. В. Пыжкоў; Победа, увековеченная в искусстве: (Тема победы в литературе и искусстве Белоруссии) // Там жа. 9 мая; В театральной мастерской // Там жа. 18 мая; В белорусской киностудии // Там жа. 25 мая; Заслуженный деятель науки // Там жа. 31 мая; Первый приезд М. И. Калинина в Белоруссию // Там жа. 5 июня; К светлому будущему // Там жа. 12 июня / Сааўт. Ф. Іофе; У Ларисы Помпеевны Александровской // Там жа. 30 июня; Белорусские футболисты // Там жа. 21 июля; На пенициллиновом заводе // Там жа. 27 июля; Торжество силы и молодости // Там жа. 2 авг.; Дважды Герой Советского Союза П. Я. Головачев // Там жа. 18 авг.; Зал Победы в Белорусском музее истории Великой Отечественной войны // Там жа. 26 окт.; В боях за Советскую Белоруссию // Там жа. 24 нояб.; Путь к мастерству // Там жа. 20 дек.; Новоселье в Зимниках // Там жа. 24 дек.

1947. Дзед Талаш: Нарыс // Бярозка. № 5; Новы дом: [Нарыс] // Наст. газ. 25 вер. / Пад крыпт. Е. С.; Маладыя будаўнікі: Нарыс // Бярозка. № 6; Десять писем: (Повесть) // Сов. Отчизна. № 3; Вестка з Масквы: [Урывак з аповесці «Аб табе, Беларусь»] // Бальш. Пал. 1 студз.; Народны паэт Якуб Колас у Мазыры // Там жа. 4 лют.; Музей Янкі Купалы // Там жа. 28 чэрв.; На магілёўскім шасэ // Там жа. 2 вер.; Два лёсы: [Апавяданне] // Там жа. 23 снеж.; Наши творческие задачи // ЛіМ. 7 чэрв.; Стахановка // Сов. Бел. 19 янв.; Большой путь // Там жа. 25 янв. / Сааўт. П. Коган; На Полесье: [Нарыс] // Там жа. 9 февр. / Сааўт. Я. Колас; Документы борьбы // Там жа. 11 марта; У скульпторов Белоруссии // Там жа. 18 мая; На электромеханическом заводе // Там жа. 24 мая; В окрестностях Минска // Там жа. 1 июня; Дневник Константина Заслонова // Там жа. 22 июня; Новоселье в деревне Клинок // Там жа. 25 июня; Клятва, претворенная в жизнь // Там жа. 4 июля; Радиоприемники для села // Там жа. 2 авг.; Летчики гражданской авиации // Там жа. 3 авг.; Трудящиеся Белоруссии готовятся к 800-летию Москвы // Там жа. 19 авг.; В семье генерала // Там жа. 29 авг.; Они награждены медалью «За оборону Москвы» // Там жа. 7 сент.; Новые произведения о К. Заслонове // Там жа. 14 нояб.; В Орше // Там жа. 9 дек. / Сааўт. Я. Жукоўскі; Первый день // Там жа. 17 дек.; Солдаты революции // Там жа. 19 дек.; Мастерство // Там жа. 30 дек.; Песняр белорусского народа // Сталин. молодежь. 27 июня / Пад псеўд. С. Ефимов.

1948. Когда не видят глаза...: [Апавяданне] // Сов. Отчизна. № 4; Под родное небо: Очерк // Сов. Бел. 3 янв.; Праздник народных талантов // Там жа. 15 февр.; Растет торговая сеть // Там жа. 12 марта; Дом, где происходил 1-й съезд РСДРП // Там жа. 13 марта; Старейшая научная библиотека Белоруссии // Там жа. 25 марта; Институт восстановительной хирургии // Там жа. 11 апр.; Минск предпраздничный // Там жа. 30 апр.; Будущие инженеры // Там жа. 1 мая; Праздник пионеров Минска // Там жа. 13 июня; Ульи деда Мельника // Там жа. 15 июня; Клятву партизан — присягу выдержим с честью // Там жа. 3 июля; Сады Белоруссии // Там жа. 4 июля; Здесь обучаются будущие пилоты // Там жа. 17 июля; Чемпион СССР // Там жа. 25 июля; Встреча минчан с моряками // Там жа. 14 авг.; Мичуринцы белорусских колхозов // Там жа. 31 авг.; Мичуринцы // Там жа. 14 сент. / Сааўт. В. Мінаў; Испытания нового автомобиля «Победа» // Там жа. 30 нояб.; В Бресте: (Очерк) // Там жа. 10 дек.; Страницы прошлого // Там жа. 26 дек.

1949. Сустрэча ў Магілёве: Нарыс // Бярозка. № 6; Антоновский лес: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 5; По дорогам славы: [Нарыс] // Там жа. № 6; Пушкін у Магілёве // За Радзіму. 5 чэрв.; Академическое издание произведений Я. Купалы // Комс. правда. 13 июля; Колхозный лекторий // Сов. Бел. 28 янв.; Улицы, впервые нанесённые на карту Минска // Там жа. 26 июня; К 7-й годовщине со дня смерти Я. Купалы // Там жа. 29 июня; Орлиное племя // Там жа. 17 июля; Гродненские ткачи // Там жа. 5 окт.; Новая жизнь // Там жа. 29 окт.; В столице Белоруссии: (Очерк) // Сталин. сокол. 3 июля / Сааўт. В. Жукаў.

1950. Канвеер інжынера І. Кузьміча: Нарыс // Беларускі трактарны. Мн.; Агні залатыя: Нарыс // Полымя. № 8; В новом Витебске: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 8; Гродна: [Нарыс] // Бальш. Пал. 4 ліст.; Земля весенняя: Очерк // Сов. Бел. 29 марта; Вспаханные межи: Очерк // Там жа. 1 мая; Колхозник Михаил Балашев — мастер спорта СССР // Там жа. 1 сент.; Сустрэча: Апавяданне // Піянер Бел. 12 ліп.

1951. У гасцях бацькі Міная: [Нарыс] // Бярозка. № 2; Зварот на Радзіму: Нарыс // Там жа. № 10; Ад Масквы да Брэста...: [Нарыс] // Полымя. № 1; Беларускі дзяржаўны універсітэт імя У. І. Леніна // Там жа. № 10; Защита диссертации: Очерк // Смена. № 5; Солнечный город: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 9; Мінск — сталіца рэспублікі: [Нарыс] // Бальш. Пал. 11 лют.; Дзед Талаш: [Апавяданне] // Там жа. 24 жн.; Грамата: Апавяданне // Піянер Бел. 15 лют.; Сэрца маці: Быль // Там жа. 6 вер.; «К. Е. Ворошилов и Белорусская ССР»: Альбом б-ки им. М. Горького // Сов. Бел. 22 янв.; Творцы пятилетки // Там жа. 9 февр.; У карты Минска // Там жа. 1 мая.

1952. «Месяц у Чэхаславакіі»: [Рэц. на кн.: Броўка П. Месяц у Чэхаславакіі. Мн., 1952] // Беларусь. № 12; На Волзе: Урывак з аповесці «Пясняр» // Бярозка. № 5; Наватар Павел Суднікаў: Нарыс // Полымя. № 5; Ткачы: Нарыс // Там жа. № 11;

Беспокойные: Нарыс // Сов. Отчизна. № 2; Вечарынка ў калгасе // Віцеб. рабочы. 28 чэрв.; «Советская Белоруссия» // Сов. Бел. 25 марта; Счастье служения народу // Там жа. 25 мая; Поступь мира // Там жа. 19 июля; Бессмертие // Там жа. 14 нояб.; Две десятых секунды: (Рассказ) // Физкульт. Бел. 6 мая.

1953. Сусветная рэкардсменка // Маладосць. № 5; Чэмпіён краіны: Нарыс // Полымя. № 4 / Сааўт. Ю. Багушэвіч; Когда он остался один: [Апавяданне] // Сов. Отчизна. № 5; Старонкі слаўнага жыцця // ЛіМ. 18 ліп.; Важнае пытанне // Там жа. 10 кастр. / Сааўт. С. Майхровіч; Мінск у гэтыя дні // Там жа. 6 ліст.; Вдохновенное мастерство // Сов. Бел. 6 янв. / Сааўт. У. Стэльмах; Большие преобразования // Там жа. 11 янв.; Книгу написал рабочий // Там жа. 7 февр.; Страницы боевой и трудовой славы: В Белорусском государственном музее истории Великой Отечественной войны // Там жа. 3 июля; А. С. Грибоедов в Белоруссии // Там жа. 14 авг.; Московская улица // Там жа. 16 авг. / Сааўт. Г. Паромчык; Суворовцы // Там жа. 2 сент. / Сааўт. А. Сечка; На радзіме беларускага пісьменніка Ф. К. Багушэвіча // Чырв. змена. 30 кастр.

1954. Архітэктар Заборскі: [Нарыс] // Беларусь. № 2; Хор трактарнага завода // Там жа. № 6; Крыллі героя: [Нарыс] // Там жа. № 12; Хлопчык з вёскі Нізок: Урывак з аповесці // Бярозка. № 8; На радзіме Ф. Дзяржынскага // Маладосць. № 7; Ад'ютант Канстанціна Заслонава // Там жа. № 11; Там, дзе вырабляюць «цудоўныя скрынкі»: Нарыс // Полымя. № 4; Летопись победы // Сов. Бел. 3 июля; Победы Михаила Кривоносова // Там жа. 18 июля; Демонстрация молодости, силы, красоты // Там жа. 29 июля; Об одной затянувшейся стройке // Там жа. 5 авг.; На родине Павлюка Труса // Там жа. 29 авг. / Сааўт. А. Клёнаў; Радостный праздник пришел // Там жа. 7 ноября; Новые работы скульптора // Там жа. 16 нояб.; Кузница молодых дарований // Там жа. 31 дек.; Там, дзе жыў юны Міцкевіч // Чырв. змена. 17 ліст. / Пад псеўд. Е. Ільын.

1955. На радзіме Купалы // Янка Купала. Мн.; Ансамбль песні і танца БВА // Беларусь. № 2; З гісторыі рэвалюцыйнага руху ў Капылі // Там жа. № 5; Пачэсны грамадзянін; Справа аб збудаванні помніка кампазітару П. І. Чайкоўскаму // Там жа. № 7; Помнік праслаўленаму лётчыку ў Мінску // Там жа. № 10; Новае Жодзіна: Нарыс // Там жа. № 11; У родным Навагрудку: Апавяданне // Бярозка. № 11; Домик Мицкевича // Дружба народов. № 12; Пад родным небам // Маладосць. № 12; Сувораўцы: Нарыс // Полымя. № 6; В Новогрудке, где жил Адам Мицкевич // Славяне. № 2; Подвиг моряка: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 5; Любимый педагог // Сов. Бел. 24 февр.; Дело о розыске Степана Халтурина в Белоруссии: Из революционного прошлого // Там жа. 9 марта; На родине великого поэта: (К 100-летию со дня смерти Адама Мицкевича) // Там жа. 17 марта; Иная жизнь, иные судьбы...: Прошлое и настоящее деревень Переделка и Казимировка // Там жа. 27 апр. / Сааўт. Г. Куцэра; Новые материалы о великом русском писателе И. А. Гончарове // Там жа. 29 мая; Ценное пополнение домика-музея Адама Мицкевича // Там жа. 23 июня; Народный герой // Там жа. 13 июля; На родине Адама Мицкевича // Там жа. 6 сент.; Заслуженный мастер спорта // Там жа. 3 нояб.; Забота Родины // Там жа. 18 дек.; Ян Райніс у Беларусі: (Да 90-годдзя з дня нараджэння) // Чырв. змена. 11 вер. / Сааўт. В. Вольскі.

1956. Першыя майскія святкаванні ў Мінску // Беларусь. № 5; З чужыны — на Радзіму: Нарыс // Бярозка. № 6; Вяртанне Ульяна Каленчука // За вяртанне на Радзіму. № 11; Азораныя будні // Там жа. № 68; Станіслаў Манюшка ў Беларусі: Нарыс // Полымя. № 8; Увекавечыць памяць Максіма Багдановіча // ЛіМ. 26 мая; Пашана да памяці паэта // Там жа. 13 кастр.; К истории организации университетов в Минске // Сов. Бел. 12 янв.; Брест // Там жа. 8 февр.; Там, где разрабатывают проекты газификации Минска // Там жа. 2 марта; Машина — математик // Там жа. 6 марта; В мастерской типового проектирования // Там жа. 10 марта; Дворец юных ленинцев // Там жа. 28 апр.; Встреча с друзьями... // Там жа. 6 мая; Флаг велосипедного сезона поднят // Там жа. 8 мая; Жизнь в цвету // Там жа. 1 июня; К смотру силы и мастерства // Там жа. 8 июня; Радиозонд поднимается ввысь // Там жа. 23 июня; В гостях у минчан: Встреча с участниками обороны Брестской крепости // Там жа. 31 июля; Полиграфический комбинат начал выпускать продукцию // Там жа. 16 сент.; Судьба одного полустанка // Там жа. 18 сент.; Одаренные дети // Там жа. 14 окт.; У витебских судостроителей // Там жа. 27 нояб.; Правнук писателя С. Т. Аксакова // Там жа. 1 дек.; Кинооператор-любитель // Там жа. 23 дек.; У художников Белоруссии // Сов. культура. 4 авг.; Адказнасць перад будучыняй // Чырв. змена. 14 жн. / Сааўт. У. Мехаў.

1957. Сястра У. У. Маякоўскага ў Мінску / Пад псеўд. С. Ігараў; Мы слухалі яго... // Маякоўскі ў Беларусі. Мн.; Юны змагар: Нарыс // Бярозка. № 6; Падарунак з В'етнама: Апавяданне // Вясёлка. № 6; Як хораша дома // За вярт. на Радзіму. № 21; ЛіМ. 9 сак.; На маладым заводзе // За вярт. на Радзіму. № 44; Каштоўны набытак // Маладосць. № 8 / Пад псеўд. С. Яфімаў; В. Дунин-Марцинкевич: (К 150-летию со дня рождения бел. писателя) // Славяне. № 12; Драгоценные реликвии // Сов. печать. № 11; Пясняр граніцы // ЛіМ. 30 студз.; Квітнеюць народныя таленты // Там жа. 1 мая; Чулы сябра // Там жа. 24 ліп.; Пясняр дружбы // Там жа. 18 вер.; Чэкістбальшавік Іосіф Апанскі: Нарыс // Там жа. 12 кастр.; Кавалачак цукру // Там жа. 6 ліст.; Цудоўны падарунак // Там жа. 27 ліст.; Станіслаў Манюшка ў Беларусі // Ніва. 6 студз.; Старобинские соли // Сов. Бел. 5 февр.; Орден Красного Знамени № 11 // Там жа. 7 февр.; Замыслы претворяются в жизнь // Там жа. 28 марта; Рабочие дачи у озера Нарочь // Там жа. 9 июля; Старейший советский киноартист // Там жа. 19 дек.

1958. Маленькі герой: Апавяданне // Бярозка. № 8; Зноў на савецкай зямлі // За вярт. на Радзіму. № 43; Пад савецкім небам // Там жа. № 69; Дзякуй Вам, таварышы артысты! // ЛіМ. 22 лют.; Светлы вобраз // Там жа. 29 сак.; Слова сяброў // Там жа. 12 крас.; Моцныя сувязі // Там жа. 14 чэрв.; Выдаць зборнік аб гомельскіх камунарах // Там жа. 23 ліп.; Слаўныя бальшавічкі // Там жа. 8 кастр.; На ўвесь голас // Мін. праўда. 19 ліп.; Богатство недр нашей республики // Сов. Бел. 15 янв. / Сааўт. Я. Райскі; Певец патриотической темы // Там жа. 1 февр.; Малоизвестные произведения П. Труса // Там жа. 5 июля / Пад псеўд. С. Ефимов; Поют цимбалы // Там жа. 12 июля; Здесь готовят артистов и художников // Там жа. 10 окт.; Сорок лет на сцене // Там жа. 19 окт.; У старейшего белорусского композитора // Там жа. 30 окт.; Палымянае сэрца рэвалюцыянера // Чырв. змена. 2 жн.; Там, дзе прайшло юнацтва паэта: Да 160-годдзя з дня нарадж. Адама Міцкевіча // Там жа. 23 снеж. / Сааўт. В. Вольскі.

1959. Двадцать одна тысяча вместо одной // Дружба народов. № 2; Мой дом: Урывак з памфлета // За вярт. на Радзіму. № 45; У суровым 1944...: Старонкі з жыцця нар. песняра // Там жа. № 62; Родныя берагі: Апавяданне // Там жа. № 83; Здесь обучают кулинарии // Обществ. питание. № 4; Встречи с Якубом Коласом // Сов. Отчизна. № 5; Кнігі, напісаныя гісторыяй // ЛіМ. 24 студз. / Пад псеўд. С. Яфімаў; Камсамольскі патруль ідзе па гораду // Там жа. 14 сак.; Гудок кліча // Там жа. 1 крас.; Рэпін у Беларусі // Там жа. 8 крас.; Палымянае слова // Там жа. 6 мая; У старэйшага беларускага пісьменніка // Там жа. 20 чэрв.; Братняя дружба: Да Тыдня лат. літаратуры ў Беларусі // Там жа. 4 ліп.; Пяцьдзесят год нястомнай працы // Там жа. 29 ліп.; Ён услаўляў новы дзень Беларусі // Мін. праўда. 30 жн.; Ордэн сына: Апавяданне // Наст. газ. 8 мая; Он волнует сердца людей // Сов. Бел. 1 апр., В дружном коллективе // Там жа. 11 июля; Дружба крепнет // Там жа. 9 сент.; «Я всегда с вами...» // Там жа. 10 сент.; Девушка из деревни Явор // Там жа. 18 сент.; Рождение песни // Там жа. 3 окт.; Кинотеатры на колесах // Там жа. 10 окт.; Фабрика лекарств // Там жа. 30 окт.; Ему поставлен памятник в Минске // Там жа. 10 нояб. / Сааўт. І. Луцкевіч; Театр студийный, молодежный //

Там жа. 19 нояб.; Встреча друзей // Сов. Латвия. 8 сент.; Расцветает столица братской Белоруссии // Сов. Литва. 3 июля; Першы ў спіску жывых // Чырв. змена. 22 лют.; У суровым 1944...: (Старонкі з жыцця нар. песняра) // Там жа. 15 жн.

1960. Вечны помнік // Бярозка. № 5; На далёкім поўдні: [Апавяданне] // Вясёлка. № 2; Ні за якія грошы // Голас Радзімы. № 42; У сябе дома // Там жа. № 97; Поиски и свершения: [Рэпартаж] // Неман. № 2; Жизнь — подвиг: Из воспоминаний о Вере Хоружей // Знамя юности. 2 февр.; Герасим: Из записок старого комсомольца // Там жа. 2 авг.; Газ пришел в Минск // Комс. правда. 1 нояб. / Сааўт. А. Шчарбакоў; Ноч перад выступленнем: Успаміны // ЛіМ. 9 студз.; Калі ажывае мармур // Там жа. 6 крас.; Рукамі народных умельцаў // Там жа. 20 крас.; Першыя крокі // Там жа. 30 крас.; Палымяная журналістка Вера Харужая // Там жа. 5 мая; Навука аб мастацтве // Там жа. 3 чэрв.; Парасткі будучыні // Там жа. 9 вер.; Месяц на Украіне: Нарыс // Там жа. 18 ліст.; Рапорт рабочему зрителю // Рабочий. 12 марта; Рождение музея // Сов. Бел. 3 апр.; Ильич любил этот город // Там жа. 12 апр.; Не смолкнет слава этих дней: По местам партийного подполья в Минске // Там жа. 6 авг. / Сааўт. М. Марозаў; На передовых рубежах // Там жа. 7 нояб.

1961. Першыя крокі: З успамінаў былога спартакаўца // Бярозка. № 9; Машыніст Саша Дзямідаў // Голас Радзімы. № 10; Пабываем у Нова-Беліцы // Там жа. № 23; 30 аматарскіх кінастудый // Там жа. № 26; Час не можа сцерці // Там жа. № 28; Непарушная дружба: [Нарыс] // Там жа. № 59; Дружба не ведае межаў // Там жа. № 73; Паэт у жыцці і працы // Там жа. № 83; Пачак запалак // Там жа. № 98; Незабываемая встреча с В. И. Лениным // Комс. правда. 12 апр.; Дужыя рукі: [Нарыс] // ЛіМ. 3 студз.; Сузор'е талентаў // Там жа. 30 крас.; Вы прыйшлі ў парк // Там жа. 30 мая; Ля сіняй бухты // Там жа. 13 кастр.; Казкі нашых дзён // Там жа. 17 кастр.; Бессмяротнасць паэта: Да 70-годдзя з дня нарадж. М. Багдановіча // Наст. газ. 9 снеж.; Современность — это главное // Сов. Бел. 7 марта; Встреча белорусского крестьянина с В. И. Лениным // Там жа. 14 марта; Счет ведут машины: [Рэпартаж] // Там жа. 4 апр.; По адресам семилетки // Там жа. 20 апр.; Когда сердце поет // Там жа. 21 мая; Красная косынка // Там жа. 20 июля; Дружба не знает границ // Там жа. 19 сент.

1962. Якуб Колас у жыцці // Жыццё для народа. Мн.; Подзвіг юнага селькора: Нарыс // Бярозка. № 5; Цудоўная кніга прыроды: У Белавежскай пушчы // Голас Радзімы. № 12; Цяжкае дзяцінства: (З успамінаў сястры Я. Купалы М. Д. Луцэвіч) // Там жа. № 48; Да святочных дзён // Там жа. № 68; Дзень за днём: Старонкі дзённіка: Да 80-годдзя з дня нарадж. Я. Коласа // Там жа. № 88; Судьба одного ордена // Молодая гвардия. № 1; Нездарма помніць уся Расія... // Работніца і сялянка. № 9; Они и сейчас в строю // Комс. правда. 14 нояб. / Сааўт. А. Шчарбакоў; Якім ён быў у жыцці // Наст. газ. 3 ліст.; В почтовом вагоне // Сов. Бел. 6 янв.; Растет музыкальная культура // Там жа. 16 янв.; Испытатель // Там жа. 19 янв.; Моря встретятся: Первые шаги молодого ин-та: (Репортаж) // Там жа. 31 янв.; Клуб на колесах // Там жа. 27 февр.; Призвание // Там жа. 10 апр.; Купаловские места // Там жа. 22 июня; Солдат революции: К 85-летию со дня рождения Я. Ф. Фабрициуса // Там жа. 8 июля; Этот день придет // Там жа. 15 июля; Памятные места: (К 150-летию Отечеств. войны 1812 г.) // Там жа. 22 июля / Пад псеўд. С. Ефимов; «Мой родны кут»: К 80-летию со дня рождения Я. Коласа // Там жа. 2 авг.; Весна древнего города: К 100-летию Полоцка // Там жа. 12 авг.; Поэт-трибун // Там жа. 12 окт.; Народный герой // Там жа. 14 нояб. / Сааўт. А. Шчарбакоў; Як жывы з жывымі // Чырв. змена. 14 ліст.

1963. Марсель // Под одним знаменем. М.; Чалавек навыварат: Гумарэска // Вожык. № 15; Гарачыя будні // Голас Радзімы. № 1; Хопіць! // Там жа. № 44; Ордэн на сцягу // Там жа. № 46; На радзіме Тадэуша Касцюшкі // Там жа. № 60; Прайшлі гады // Там жа. № 76; Дарога ў Беласток // Там жа. № 97; Бутэлька піва: Гісторыя аднаго верша У. У. Маякоўскага // Віцеб. рабочы. 19 мая; Першы поезд // Гомел. праўда. 6 ліп.; Гісторыя ненапісаных гісторый // ЛіМ. 22 кастр.; Аб многім памятае станцыя // Мін. праўда. 22 ліст.; Навечно в строю // Сов. Бел. 9 янв.; Живут традиции героев // Там жа. 12 янв. / Сааўт. М. Марозаў, А. Сысоеў; У истока талантов // Там жа. 27 февр.; Счастье лесника // Там жа. 19 марта; Один час из долгой жизни // Там жа. 23 апр.; Огни партизанской дружбы // Там жа. 9 мая; Ярко, талантливо: Декада театрального искусства коллективов художественной самодеятельности профсоюзов Белоруссии // Там жа. 31 мая; Пламенеет большой факел спартакиады // Там жа. 9 июля / Сааўт. З. Рыўкін; Яркая страница мужества: Рельсовая война бел. партизан // Там жа. 2 авг.; Небо зовет // Там жа. 19 авг.; Рыбачка // Там жа. 5 нояб.; Бронепоезд пришел с разъезда Хвоево // Там жа. 6 нояб.; Кузница кадров // Там жа. 16 нояб.; Имени журналиста-героя // Там жа. 1 дек.; На катке: (Рассказ) // Физкультурник Бел. 1 янв.

1964. Нясвіж — горад старажытны... // Голас Радзімы. № 7—8; Калі б жыў Шаўчэнка // Там жа. № 19—20; Маладосць старадаўняга парку // Там жа. № 41—42; Гітара // Там жа. № 47; Наш сябра Марсель Сазі // Там жа. № 65; Калі б ён жыў // ЛіМ. 10 сак.; Город, шагающий к солнцу // Ригас Балсс (Голос Риги). 3 июля / Сааўт. У. Міхайлаў / Рус., лат.; Красная звезда Михаила Кршки // Сов. Бел. 10 янв.; Гармонь // Там жа. 7 февр.; Приказы фельдмаршала М. Кутузова // Там жа. 9 февр.; Мечта Кобзаря // Там жа. 6 марта; На радость людям // Там жа. 19 июля; Сторожевые погоды // Там жа. 16 авг.; В. И. Ленин — вождь // Там жа. 6 нояб.; Наш друг и брат: Подготовка к 100-летию со дня рождения Я. Райниса: Письмо из Минска // Сов. Латвия. 12 сент.

1965. Нашы карэспандэнты паведамляюць // Голас Радзімы. № 9; Пра Фрыца Шменкеля // Там жа. № 19; Сябры сустракаюцца зноў: [Нарыс] // Там жа. № 29; Нас было тринадцать: [Успаміны] // Неман. № 2; Брат — брату // Веч. новости (Вильнюс). 24 июня/ Рус., літ.; Его именем названа улица: Письма из Минска // Там жа. 12 окт. / Рус., літ.; Старонкі жыцця // Наст. газ. 21 крас.; Любимый очаг // Сов. Бел. 1 янв.; Дневник мужества // Там жа. 6 апр. / Пад псеўд. С. Ефимов.

1966. Люся: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 35; «Ціхі» хлопец: [Урывак з кнігі «Іх імёнамі названы вуліцы Мінска»] // Звязда. 27 снеж.; 1967. 3, 4 студз.; Самый дорогой, самый родной // Сов. Бел. 21 янв.; Новые страницы: Из донесения департамента полиции о Н. К. Крупской // Там жа. 22 мая / Пад псеўд. С. Ефимов; Красные следопыты // Там жа. 21 авг.; Под знаменами гвардии // Там жа. 18 сент. / Сааўт. А. Літвін, А. Сысоеў; Деды // Там жа. 2 окт.; А. В. Луначарский в столице Белоруссии // Там жа. 23 окт.; «Совершенно секретно» // Там жа. 13 нояб.

1967. «Андруша»: [Нарыс] // Горад і годы. Мн.; Пра што гавораць вуліцы сталіцы // Бярозка. № 5; Кагорта ветэранаў рэвалюцыі: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 24; Прынёманскі музей Якуба Коласа // Там жа. № 28; Яблычная лабараторыя // Там жа. № 41; Вахтенные мирных дней: [Нарыс] // Информац. письмо. № 4; Через века...: (К 900-летию Минска) // Заря. 26 марта; «Наша тетя Мария» // Коммунист Таджикистана. 24 марта; Здесь работал М. В. Фрунзе // Сов. Бел. 24 марта; Михаил Светлов в Белоруссии // Там жа. 8 мая; Встреча с историей // Там жа. 5 авг.; Агитпоезд имени Октябрьской революции // Там жа. 20 авг.; Восхождение // Там жа. 28 нояб.; Новое о Вере Слуцкой // Там жа. 10 дек.; А. М. Горький в Белоруссии // Там жа. 12 дек.; Два генерала из одной семьи // Там жа. 24 дек. / Сааўт. І. Дуднік.

1968. Ленінскі праспект, 79 // ЛіМ. 2 жн.; Когда судит отец...: (Рассказ) // Сов. Бел. 3 янв.; Забота, внимание // Там жа. 15 февр.; Дом, полный музыки // Там жа. 29 февр.; 123 года назад... // Там жа. 8 марта; С подписью автора // Там жа. 28 марта; Неизвестная грамота Богдана Хмельницкого // Там жа. 7 апр.;

В строю // Там жа. 10 апр.; Смелость и отвага // Там жа. 20 июня; Память хранит // Там жа. 19 июля; В ловушке бобр // Там жа. 20 июля; Форель // Там жа. 20 авг.; «Оружие» против болезней // Там жа. 25 авг.; Газета отправилась в путь // Там жа. 3 сент.; Редкие издания; Неиссякаемая любовь: К 100-летию со дня рождения В. И. Ленина // Там жа. 8 сент.; Это случилось за Малоритой // Там жа. 22 сент.; Вычислители // Там жа. 20 окт.; Белорусские цимбалы // Там жа. 4 нояб.; Краснознаменному Белорусскому — 50 лет // Там жа. 20 нояб.; Ленин и Белоруссия // Там жа. 1 дек.; Успех молодого математика // Там жа. 5 дек.; Один из первых рабкоров «Правды» // Там жа. 17 дек.; Золотые огни // Там жа. 28 дек.

1969. Ленін і Беларусь // Голас Радзімы. № 2; Знаёмства з талентам // Там жа. № 23; Яны былі першымі // Там жа. № 30; Да вянчаючай пліты маўзалея // Там жа. № 46; Наш Міхась // Там жа. № 47; Сустрэчы з народным паэтам // Вяч. Мінск. 29 мая; Мемориальный зал в честь Героя Советского Союза В. И. Козлова в музее истории Великой Отечественной войны // Красная звезда. 20 марта; Город — воин, город — труженик // Там жа. 3 июля; Узор служэння народу: Да 100-годдзя з дня нарадж. Я. Кругера // ЛіМ. 18 ліст.; Посвящается первопечатнику // Сов. Бел. 30 авг.; Под полицейским надзором // Там жа. 10 дек.; О чем рассказал документ // Там жа. 31 дек.; Сувязная Ільіча // Чырв. змена. 20 ліп.; С. М. Будзённы ў Беларусі // Там жа. 11 кастр.

1970. Тайна штурмовика // Красная звезда. 3 нояб.; Рэха векапомных гадоў // ЛіМ. 27 студз.; Недаспяваная песня // Мін. праўда. 15 крас.; Настаўнік — этнограф // Наст. газ. 31 студз.; Арестованные книги // Сов. Бел. 1 февр.; Колхозная здравница // Там жа. 21 марта; Имя штурмана стало известно // Там жа. 18 апр.; Богатая коллекция // Там жа. 2 авг.; Русский стал им близким // Там жа. 13 авг.; Ценное литературное наследие // Там жа. 1 сент.; Находки археологов // Там жа. 17 сент.; Тайна торфяного карьера // Там жа. 1 окт.; Трактор — ветеран // Там жа. 4 нояб.; Гвардейцы поиска // Там жа. 15 нояб.; Циркуляр № 2144 // Там жа. 17 нояб.; Музей юных горьковцев // Там жа. 12 дек.; За продление жизни человека // Там жа. 23 дек.; Известен весь экипаж // Сов. патриот. 24 июня; Беларуская хатка: (З гісторыі тэатра) // Чырв. змена. 25 лют.

1971. Клятва ў палацы: [Нарыс] // Беларусь. № 12; Интересно, поучительно // Журналист. № 7; Яго ведаў Максім Горкі // Вяч. Мінск. 17 жн.; Внук коммунара // Знамя юности. 18 марта; Дзве справы з архіва // ЛіМ. 8 кастр.; На улице Толстого // Сов. Бел. 16 янв.; Станция под Москвой // Там жа. 13 февр.; Славные имена // Там жа. 16 февр.; Штаб научно-технической информации: Репортаж // Там жа. 2 марта; Встречая юбилей: К 100-летию Бел. железной дороги // Там жа. 2 июня; Так рождалось озеро: (Из летописи Минска) // Там жа. 22 июня; Прост и удобен // Там жа. 6 июля; Дань великого уважения // Там жа. 29 сент.; Любимый песняр:К 80-летию со дня рождения М. Богдановича // Там жа. 30 нояб.; Новые документы о «Русалие» // Сов. Эстония. 25 июня.

1972. Офицер штаба: [Нарыс] // Отважные люди. Мн.; Рэдкае выданне // Беларусь. № 6; Горад памятае паэта // Вяч. Мінск. 22 чэрв.; Мімаходзь: Фразы // ЛіМ. 9 чэрв.; Гости из космоса // Сов. Бел. 27 февр.; Секретный циркуляр о Николае Баумане // Там жа. 19 марта; Музей в честь славной героини // Там жа. 18 нояб.; Дарадчыца, сяброўка, настаўніца // Чырв. змена. 5 мая.

1973. Малавядомыя здымкі Лепяшынскіх // Беларусь. № 7; Кнігі — унікумы // Голас Радзімы. № 34; Судьба героя // Неман. № 1; На земле белорусской // Во славу Родины. 18 мая; Маяковский в Минске // Там жа. 14 сент.; Паэт і губернатар: Нарыс // ЛіМ. 27 ліп.; Библиотека народной жизни // Сов. Бел. 15 марта.

1974. Кузя і Каця: Апавяданне: // Вясёлка. № 1; Мы чуем палымянае слова // Вяч. Мінск. 26 вер.; «Лебядзіная песня» // Мін. праўда. 26 мая; Падарункі самадзейнага скульптара // Там жа. 23 чэрв.; Мімаходзь: [Фразы] // Наст. газ. 3 жн.; Минск — Стокгольм // Сов. Бел. 30 янв.; Секретный циркуляр // Там жа. 14 июня; Вести из Академии наук БССР // Там жа. 6 авг.; Лаборатория селекционных чудес // Там жа. 29 нояб.

1975. Домік на беразе Свіслачы // Такі ён быў. Мн.; Ён марыў вадзіць цягнікі // Бярозка. № 7; Дзекабрысты ў Беларусі // Голас Радзімы. № 25; Сов. Бел. 1 июня; Печать партизанского края // Журналист. № 1; Адъютант Константина Заслонова // Знамя юности. 22 янв.; Вялікая дружба // ЛіМ. 17 студз.; З чыстай крыніцы: [Рэц. на кн.: Сиваков Г. Военно-патриотическое воспитание школьников. Мн., 1974] // Мін. праўда. 11 мая; Музей праслаўленага палкаводца // Там жа. 17 жн.; Весткі з Кніжнай палаты БССР // Наст. газ. 26 ліп.; Прописка — постоянная // Сов. Бел. 5 нояб.; Юнацтва маё камсамольскае // Чырв. змена. 24 вер.

1976. Голас праз дзесяцігоддзі // Пясняр мужнасці. Мн.; Вера Хоружая: [Рэц. на кн.: Жизнь, отданная борьбе. Мн., 1975] // Кн. обозрение. 16 янв.; Памяць захоўвае ўсё // Наст. газ. 20 сак.; Любімы пісьменнік школьнікаў // Там жа. 4 вер.; Приняли бой // Сов. Бел. 5 мая.

1977. У музеі ветэранаў // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 3; Перекоп: [Верш] // Заря. 7 мая; Железный Гай // Знамя юности. 18 янв.; На радзіме В. І. Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 16 вер. / Сааўт. І. Цітоў; 150 імгненняў // Мін. праўда. 23 кастр.; Па памятных мясцінах // Наст. газ. 5 студз.; Заўсёды з намі // Там жа. 23 лют.; Маякоўскі ў Мінску // Там жа. 5 сак; Скарбніца народнай творчасці // Там жа. 8 сак.; На радзіме аўтара «Пінскай шляхты» // Там жа. 17 снеж.; Батрак Минин и его потомки: (Рассказ о семье Мининых) // Сел. газ. 30 июля; Музей ветеранов партии // Сов. Бел. 30 апр.; Солнечный круг // Там жа. 8 июня; У родных мясцінах // Чырв. змена. 11 вер.

1978. Встречи с Купалой // Неман. № 7; Ожило на полотне // Там жа. № 10; Подарок писателя // Знамя юности. 8 сент.; Рэдкая карэспандэнцыя Цішкі Гартнага // ЛіМ. 21 ліп.; Творчы шлях мастака // Маг. праўда. 4 студз.; Рэдкі здымак Адама Славінскага // Мін. праўда. 27 вер.

1979. Университет: [Нарыс] // Первая строка. Мн.; Настаўнік. Чалавек // Святло яго душы. Мн.; Паветраны разведчык // Мін. праўда. 23 лют.; Палымянае жыццё // Там жа. 29 ліп.; Для юнага чытача // Наст. газ. 13 студз.

1980. Тепловоз «Аким Чумаков» // Гудок. 5 июля; Путевка в жизнь: [Нарыс] // Знамя юности. 18 июня: Древо жизни: [Апавяданне] // Там жа. 22 июля; Ученые — природе // Там жа. 23 окт.; Чалавек з добрым сэрцам // ЛіМ. 15 жн.; Першы настаўнік // Мін. праўда. 6 студз.; Беларускія ягады // Там жа. 17 жн.; Вуліца героя // Там жа. 24 жн.; Справа аб загадкавых бочачках // Там жа. 21 вер.; Дзе быў Дом творчасці // Там жа. 19 кастр.; Свята вуліцы // Наст. газ. 5 студз.; На радзіме пісьменніка // Там жа. 19 студз.; Літаратурны вечар // Там жа. 16 лют.; С чего начиналось // Сов. Бел. 9 февр.

1981. Дзіцячая палата: [Апавяданне] // Вясёлка. № 8; Адъютант Константина Заслонова // Неман. № 6; Тайны пущи вековой // Зорька. 7 авг.; Последняя исповедь: [Рэц. на кн.: Геродник Г. Трудные победы. Таллинн, 1980] // Кн. обозрение. 23 янв.; Скарбніца ведаў // Мін. праўда. 25 студз.; Вуліца Зянона Кашынскага // Там жа. 29 жн.; Літаратурныя следапыты // Наст. газ. 4 лют.; Дорогие рукописи // Сов. Бел. 27 дек.; З пяром і вінтоўкай // Чырв. змена. 21 крас.

1982. Першае знаёмства // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Из жизни — в книгу // Гудок. 8 июля; Последний бой у Куповати // Там жа. 13 нояб. / Сааўт. Ю. Садоўская; В темнице: Отрывок из повести // Заря. 2 нояб. / Сааўт. Ю. Садоўская; Вернасць тэме // ЛіМ. 22 студз.; Вечары, сустрэчы // Там жа. 2 крас.; Не старэе «Машэка» // Там жа. 30 ліп.; Пісьменнікі — жаданыя госці // Там жа. 26 ліст.; Сустрэчы, якіх не забыць: (З успамінаў пра Я. Коласа) // Маг. праўда. 16 кастр.; Сябар творчай моладзі // Чырв. змена. 1 вер.; Памяць сэрца // Там жа. 30 кастр.; Вуліца сям'і Герасіменкаў // Там жа. 3 ліст. / Сааўт. Ю. Садоўская.

1983. Встретились друзья-однополчане // Крылья

Родины. № 4 / Сааўт. Ю. Садоўская; Станция имени солдата // Гудок. 1 июня / Сааўт. Ю. Садоўская; Тут быў Максім Багдановіч // Маг. праўда. 28 ліп. / Сааўт. Ю. Садоўская; В бессмертие шагнул двадцатилетним // Строит. газ. 24 авг. / Сааўт. Ю. Садоўская.

1984. Дар мастака-марыніста // Вяч. Мінск. 5 кастр.; Краязнаўчы пошук А. Багдановіча // Голас Радзімы. 22 ліст.

1985. Традиции: Рассказ // Боевые дороги. Мн.; «Знайте, люди: я был сердцем чист...»: [Нарыс] //Летописцы боевого подвига. Мн.; Слова пра блізкага і дарагога чалавека // Успаміны пра Ілью Гурскага. Мн.; Ліст з 1905 года // Маладосць. № 10.

1.4.

1930. Коваль В. За долею / С бел. // Рабочий. 9 апр.

1.5.

На англійскую мову. Books Go Round the World // Soviet Literature. 1962. N 8.

На беларускую мову. Брацкая магіла: Апавяданне / Пер. М. Б. // ЛіМ. 1934. 12 ліп.; Неўміручасць: Апавяданне / Пер. С. Л. // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 7; Хлопчык з вёскі Нізок: Урывак з аповесці // Бярозка. 1954. № 8.

На нямецкую мову. Bücher kennen keine Landesgrenzen // Sowjetliteratur. 1962. Nr 8.

На ўкраінскую мову. Дружба з героем // Літ. газ. 1952. 13 лист.

На чэшскую мову. Minsk — kulturni strědisco sovětske Bělorusi // Slovansky přehled. 1951. Nr 8.

1.6.

Войніч В. Па метаду наватараў вытворчасці. Мн., 1950 / Літ. зап.

Социалистическое соревнование строителей Сталинграда. Мн., 1950/Скл. з А. Дзеружынскім.

У лясах Беларусі. Мн.; 1950 / Літ. апр.

Шаршнёва. Мая дачка Рыма: [Успаміны] // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн., 1954 / Літ. зап.

Минск: Справочник-путеводитель. Мн., 1956 / Скл.

Маякоўскі ў Беларусі: [Зборнік]. Мн., 1957 / Скл. Рэц.: Жывы Маякоўскі // Полымя. 1958. № 5.

«Коммунарка»: История фабрики. Мн., 1967 / Скл.

Жизнь, отданная борьбе: Сб. рассказов. 1 изд. Мн., 1981; 2 изд. Мн., 1983 / Скл. з інш.

Успаміны пра Змітрака Бядулю: Зб. арт. Мн., 1988 / Скл. з К. Цвіркам.

Мілоў А. Гарачы цэх: (Нататкі ліцейшчыка) // Полымя. 1955. № 7 / Літ. зап.

2.3.

На беларускай мове. Васкабойнікаў М. Прадмова // Садоўскі Я. Рукамі ўдарнікаў. Мн., 1931; Лынькоў М. [Лісты] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; Маркава Ф. Па старонках «Бярозкі» // Наст. газ. 1947. 25 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Юрэвіч У. Няспраўджаная назва // ЛіМ. 1952. 17 мая; Яго ж. Павярхоўны нарыс // Там жа. 1951. 1 вер.; Яфіму Садоўскаму — 70// Там жа. 1978. 6 студз.; Яфіму Садоўскаму — 75: Віншаванне // Там жа. 1983. 7 студз.

На рускай мове. Арджанов И. Дорогие сердцу места // Знамя юности. 1958. 30 нояб.; Дукор И. Литстудия клуба «Красный Профинтерн» // Трибуна искусства. 1925. № 5; Лев А. Неуважение к читателю // Сов. Бел. 1947. 19 апр.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 92, воп. 1, спр. 1—386.

В. У. Смольская.

САКАЛОЎ ВАСІЛЬ

Сакалоў Васіль Змітравіч [3.2.1919, в. Іванаўка Хварасцянскага р-на Варонежскай губ. (цяпер Добрынскі р-н Ліпецкай вобл.— 8.3.1990, Масква)], празаік, нарысіст, паэт. Член СП Беларусі з 1952. Пісаў на рускай мове.

З сялян. Пасля заканчэння ў 1936 Хварасцянскай сярэдняй школы паступіў у Літінстытут імя М. Горкага ў Маскве. З 1936 працаваў у рэдакцыі газеты «Колхозная правда» Шахманскага р-на Варонежскай вобл., у дзіцячай газеце «Будь готов», камсамольскай газеце «Молодой коммунист» у г. Варонежы. З 1939 на вайсковай службе; супрацоўнічаў у газеце Арлоўскай ваеннай акругі «Сталинец» (1939—41). З пачатку вайны — на фронце, удзельнік баёў пад Барысавам, карэспандэнт франтавых газет. Пасля ранення лячыўся ў шпіталі ў Кіргізіі (з лістапада 1941 па сакавік 1942). У 1942—46 у франтавой газеце «Советский воин». У складзе савецкіх войск быў у Румыніі, Балгарыі, Югаславіі, Венгрыі. У 1944 уступіў у члены КПСС. З 1946 ваенны карэспандэнт газеты «Красная звезда» ў Румыніі і Балгарыі. З 1948 — спецкар і нарысіст той жа газеты ў Мінску. Падпалкоўнік. З сярэдзіны 1950-х гадоў жыў і працаваў у Маскве. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны 2-й ст., Чырвонай Зоркі (двойчы), «Знак Пашаны», медалямі.

Творчы шлях В. Сакалоў пачаў як журналіст у канцы 1930-х гг. Вайна і вайсковая служба вызначылі галоўную тэму яго літаратурнай дзейнасці. Першы нарыс «Батарэя ідзе на Захад» і апавяданне «Казка пра яблыню» апублікаваў у 1945 у Варонежы ў зборніку «Варонежцы — Героі Савецкага Саюза» і альманаху «Литературный Воронеж». У гэтым жа годзе з'явілася некалькі яго нарысаў у зборніку «Героі Трэцяга Украінскага» (Кіеў), а ў 1947 — некалькі нарысаў і апавяданняў у зборніку «Бяссмерце». У канцы 1940 — пачатку 1950 друкаваўся пераважна ў Мінску, змяшчаў нарысы і апавяданні ў альманаху «Советская Отчизна», а таксама (у перакладзе) у «Полымі». Асобнымі выданнямі выйшлі кнігі яго нарысаў «Раніца новай Балгарыі» (1951), «Раўненне на сцяг» (1952) і апавяданняў «Дарога пачынаецца ў Маскве» (1952). У сваіх творах В. Сакалоў паказвае гераізм і мужнасць савецкіх воінаў у час Вялікай Айчыннай вайны, апісвае жыццё ў братніх славянскіх краінах пасля вызвалення ад фашызму. Найбольш удалымі, псіхалагічна напоўненымі з'яўляюцца яго апавяданні «Сакрэт дзядзькі Тудора», «Венгерская рапсодыя», «Гэта было ў Радопах», аповесць «Паводка», прысвечаная палескім меліяратарам. Асобныя апавяданні В. Сакалова перакладзены на беларускую і балгарскую мовы.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Утро новой Болгарии. Мн., 1951. Рэц.: Крышталь В. Раніца новай Балгарыі // Полымя. 1951, № 8.

Дорога начинается в Москве: Рассказы. Мн., 1952. Рэц.: Белошеев А. // Сов. Отчизна. 1953. № 1; Гарулёў М. Нерэалізаваныя тэмы // ЛіМ. 1952. 13 снеж.: Цітоў К. Дарога, якая патрабуе працягу // Полымя. 1953. № 9.

Равнение на знамя: Очерки и рассказы. М., 1952.

Секрет дядюшки Тудора: Рассказы. М., 1955 (Б-чка журн. «Сов. воин»).

В стране юнаков: Из фронтовых записок. М., 1956 (Б-чка журн. «Сов. воин»).

Пылающий факел: Рассказы. М., 1957 (Б-ка солдата и матроса).

Половодье: Повесть. М., 1958.

Дикие маки: Рассказы. М., 1959 (Б-чка журн. «Сов. воин»).

Друг, которого ждут: Рассказы. М., 1959.

Они шли рядом: Очерки. М., 1959 (Б-чка «Красной Звезды»).

Сердца крылатых. М., 1961 (Героич. прошлое нашей Родины) / Сааўт. М. Голышаў.

Русское сердце: Рассказы. М., 1962.

Вторжение: Роман. М., 1963.

Привала не будет. М., 1964 (Б-ка солдата и матроса).

«Хочу» и «надо». М., 1965 (Б-ка солдата и матроса).

Когда плачут камни. М., 1970 (Б-чка журн. «Сов. воин»).

Крушение: Роман. М., 1970.

Открытые сердца: Рассказы. М., 1974.

Они шли рядом: Рассказы. М., 1977.

Избавление: Роман. М., 1979.

Войну прошедшие. М., 1980.

Равнение на знамя. М., 1984.

1.3.

1945. Батарея идет на Запад: Очерк // Воронежцы — Герои Советского Союза. Воронеж; Бессмертное имя; Юноша из Украины: Очерки // Герои Третьего Украинского. К.; Сказка о яблоне: Рассказ // Литературный Воронеж. Воронеж.

1947. Герой Прокатов; Гвардии офицер; Десант; Герой Снегиревки; Победитель; Рассказы и очерки // Бессмертие. К.

1949. Сентябрь в Болгарии: [Дарожныя нататкі] // Сов. Отчизна. № 6.

1950. Раніца новай Балгарыі: Нарыс // Полымя. № 4; Не раскрытыя вобразы // Там жа. № 5; Венгерская рапсодия; [Апавяданне] // Сов. Отчизна. № 7; Правда старого Иштвана: [Апавяданне] // Там жа. № 8; Венгерская рапсодия: [Апавяданне] // ЛіМ. 10 чэрв.

1951. Верная служба: Нарыс // Полымя. № 3; У калгасе імя герояў: Нарыс // Там жа. № 5 / Сааўт. А. Зарыцкі; Нельзя молчать: [Апавяданне] // Сов. Отчизна. № 9; Обыкновенные солдаты: [Апавяданні] // Там жа. № 10; О рецензиях на книги молодых писателей: Письмо в редакцию // Сов. Бел. 6 июня.

1952. Будні палескага калгаса: Дарожныя нататкі // ЛіМ. 20 снеж. / Сааўт. А. Зарыцкі.

1953. Слова ў барацьбе // Полымя. № 1; Венгерская рапсодия: Рассказ // Зорька. 20 февр.

1954. Размова з чытачом // Полымя. № 12.

1955. Половодье: [Аповесць] // Сов. Отчизна. № 1, 2. Рэц.: Кавалёў Д., Цітоў К. Аповесць пра Палессе // Полымя. 1955. № 8; Шавня А. Повесть о людях Полесья // Сов. Бел. 1955. 31 авг.

1966. Тюльпаны: Рассказ // Знамя юности. 7 сент.

1967. Стихи моего друга // Сов. Бел. 23 марта.

1979. Курган Славы: [Верш] // Сов. Бел. 5 июля.

1980. Встреча с Блоком в Королищевичах; Белые лебеди; С дороги: [Вершы] // Неман. № 12.

1.4.

1960. Иструу Б. Подсолнух: [Верш] / С молд. // Гродзен. праўда. 23 вер.

1.5.

На балгарскую мову. Соколов В. Пламтящият огън: Разказ // Славяни. 1957. № 1.

На беларускую мову. Дарога пачынаецца ў Маскве; Іланіца: [Апавяданні] // Полымя. 1952. № 2; Сябры: (Апавяданне) // Віцеб. рабочы. 1956. 4 сак.; Цюльпаны: Апавяданне // Чырв. змена. 1966. 22 лют.; Там жа. 1970. 30 жн.

2.3.

На беларускай мове. Клешчанка В. Апавяданне і нарыс у часопісе // ЛіМ. 1950. 7 кастр.

На рускай мове. Ночь бессмертия // Знамя юности. 1977. 4 мая.

Г. І. Рэут.

У бібліяграфію ўключаны пераважна публікацыі ў друку Беларусі.

САКАЛОЎСКІ УЛАДЗІМІР

Сакалоўскі Уладзімір Лявонцевіч (н. 4.6.1930, в. Мяльканавічы Слонімскага р-на Гродзенскай вобл.), літаратуразнавец. Член СП Беларусі з 1993.

З сялян. Пасля заканчэння ў 1949 Азярніцкай СШ паступіў у Гродзенскі педагагічны інстытут на факультэт замежных моў, які скончыў у 1953. Працаваў настаўнікам нямецкай мовы ў Мастоўскай СШ (1953—57), дырэктарам Зяльвянскай (1957—58) і Лупачскай (1958—59) васьмігадовых школ, Азёркаўскай СШ (1959—61), Мастоўскай школы-інтэрната (1961—62). У 1962 накіраваны ў ГДР, дзе да 1969 працаваў перакладчыкам. Выкладаў нямецкую мову ў Рыжскім інстытуце інжынераў грамадзянскай авіяцыі (1971—78). У 1977 абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Беларуска-нямецкія літаратурныя сувязі перыяду Веймарскай рэспублікі». Працаваў дацэнтам і загадчыкам кафедры рускай мовы па рабоце з замежнымі студэнтамі РІІТА (1981—82). Часова быў залічаны ў Інстытут літаратуры імя Я. Купалы АН БССР (1978—79), дзе з лютага 1982 працаваў пастаянна старшым навуковым супрацоўнікам, з 1991 — у Нацыянальным навукова-асветным цэнтры імя Ф. Скарыны. Прэзідэнт Беларуска-нямецкай асацыяцыі культурна-асветных ініцыятыў (1993). Узнагароджаны медалямі.

Першай публікацыяй У. Сакалоўскага была рэцэнзія «Беларускае апавяданне на нямецкай мове» («Полымя», 1972, № 3). Напрамак навуковых інтарэсаў — літаратурныя сувязі, вывучэнне распаўсюджання беларускай літаратуры за мяжой. Артыкулы, рэцэнзіі ў часоп. «Полымя», «Весці АН Беларусі», «Народная асвета», «Беларуская мова і літаратура ў школе», энцыклапедычных выданнях «Янка Купала», «Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі», у рэспубліканскіх газетах «Літаратура і мастацтва», «Голас Радзімы». Актыўна ўдзельнічае ў рабоце секцыі перакладу і ўзаемасувязей СП Беларусі, дзе выступае з дакладамі па тэме «Беларуская літаратура за мяжой». Выдаў манаграфію «Беларуская літаратура ў ГДР» і інш.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Белорусско-немецкие литературные взаимосвязи периода Веймарской республики (1919—1933): Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1977.

Пара станаўлення: Вопыт параўнальнага вывучэння беларускай і некаторых класічных зарубежных літаратур. Мн., 1986.

Беларуская літаратура ў ГДР. Мн., 1988.

Беларуская савецкая літаратура за мяжой. Мн., 1988 / Сааўт. Г. Адамовіч, Л. Казыра, І. Чарота.

1.3.

1972. Беларускае апавяданне на нямецкай мове // Полымя. № 3; Іаганес Бехер і беларуская літаратура // Там жа. № 11.

1973. Вачыма сяброў // Полымя. № 4; З берагоў Шпрэе: [Рэц. на кн.: Незабыўны дзень: Апавяданні пісьменнікаў ГДР. Мн., 1973] // ЛіМ. 16 ліст.

1975. Некаторыя рысы тыпалагічнай агульнасці і адметнасці героя ў беларускай і нямецкай паэзіі 20 — пачатку 30-х гадоў (М. Чарот і І. Бехер) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 6.

1976. Шырокая папулярнасць // Голас Радзімы. 22 студз.

1979. Восприятие современной белорусской литературы в ГДР и ФРГ // Тезисы выступления на международной научной конференции «Современные славянские культуры: развитие, взаимодействие, международный контекст». Киев. 28 мая — 1 июня 1979 г. К.

1980. Беларуская літаратура ў Германіі пасляваеннага часу: Ці правільна нас разумеюць чытачы і крытыкі? // Голас Радзімы. 17 студз.

1982. Восприятие современной белорусской литературы в ГДР и ФРГ // Современные славянские культуры: развитие, взаимодействие, международный контекст. К.; Набліжэнне: [Рэц. на кн.: Гётэ Ё. Спатканне і ростань. Мн., 1981] // ЛіМ. 10 вер.

1983. У шырокі свет: (Знаёмства з творчасцю Я. Купалы ў Германіі) // Голас Радзімы. 27 студз.; Беларуская проза ў ГДР // ЛіМ. 30 вер.

1984. К рецепции скандинавских литератур в Белоруссии // «Cultural relations between the scandinavian and slavic countries in the 19th and 20th centuries». Copenhagen.

1985. Незнаёмая Еўропа, адкрытая Марцінам Нагам // Голас Радзімы. 28 лют. 2.3.

На нарвежскай мове. Om Nag i russisk artikkel // Stavanger Aften blad. 1985. 20 mars; Martin Nag på hviterussisk // Roga lands Avis. 1985. 22 mars.

На нямецкай мове. Auerswald H. Zur Rezeption revolutionärproletarischer und sozialistischer deutscher Literatur in der BSSR und belorussischer Literatur in der Weimarer Republik und in der DDR // Zur Geschichte der BSSR und deutsch-belorussischen Beziehungen. Jena, 1981. S. 123.

М. П. Барташэвіч.

САКОЛ ПЯТРО

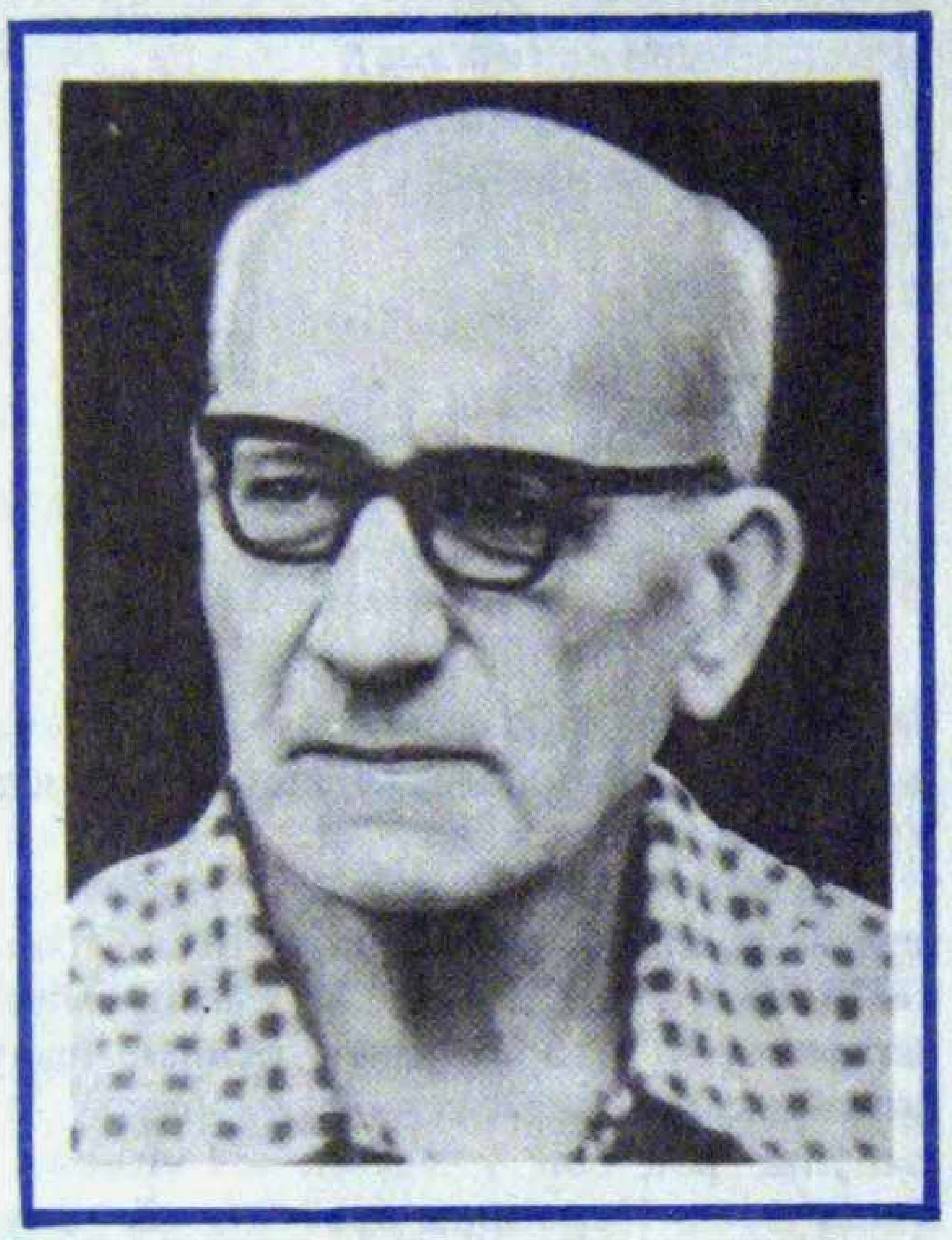

Сакол Пятро [сапр. Масальскі Пётр Аляксандравіч, інш. псеўд. Пятрусь; 1(14).7.1905, м. Пасінь Люцынскага пав. Віцебскай губ. (цяпер в. Пасіене Лудзенскага р-на Латвіі) — 6.7.1985, Рыга, пахаваны на могілках Лачупе], паэт, перакладчык.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Пасля вучобы ў Пасінскай народнай школе і Себежскім вучылішчы займаўся ў Лудзенскай (Люцынскай) беларускай гімназіі (1922—23). У 1923 пераехаў у Рыгу, дзе працаваў на выпадковых работах (канторшчык, рабочы-будаўнік, падзёншчык на тартаку, карэктар у рэдакцыі газеты «Голас Беларуса»). Вечарамі вучыўся на Беларускіх 2-гадовых настаўніцкіх курсах (1925—26). У 1927 атрымаў месца настаўніка-практыканта ў Даўгаўпілскай беларускай гімназіі. За дзейнасць у партыі незалежных сацыялістаў і ў Латгальскім рабочым прафсаюзе быў арыштаваны, пазбаўлены права настаўнічаць, жыў пад наглядам паліцыі. У 1929—36 уладкоўваўся на розныя часовыя работы ў Ліепаі і Рызе (чарцёжнік, табельшчык, грузчык, карэктар-перакладчык часопіса «Беларуская школа ў Латвіі», справавод рыжскай беларускай вячэрняй школы). Са студзеня 1936 да ліпеня 1942 працаваў бухгалтарам на фанернай фабрыцы, адкуль у адміністрацыйным парадку пераведзены на пасаду карэктара-перакладчыка ў рэдакцыю часопіса «Новы шлях», створанага ў Рызе нямецкімі акупацыйнымі ўладамі. У штаце рэдакцыі знаходзіўся да верасня 1944, калі, пазбягаючы прымусовай эвакуацыі ў Германію, трапіў у Шкедскае лясніцтва (Курляндыя) на нарыхтоўку дроў. Быў рэпрэсіраваны. З 1945 да 1947 знаходзіўся на «фільтрацыі» ў Хабараўскім краі, у Ніжне-Амурскім выхаваўча-працоўным лагеры МУС СССР. Вярнуўся ў Рыгу ў сакавіку 1947. Працаваў вартаўніком, дарожным майстрам, нарміроўшчыкам.

Захапленне літаратурай пачалося ў П. Сакола са знаёмства з паэмай «Тарас на Парнасе», якую ён ведаў на памяць, яшчэ ў час вучобы ў Себежы. Калі вучыўся ў Люцынскай беларускай гімназіі, рыхтаваў там штомесячнік вучнёўскай творчасці і фальклорных запісаў «Ластаўка» (выйшлі 9 нумароў), прымаў удзел у тэатральных пастаноўках, ладзіў літаратурныя чытанні. Першыя спробы пяра — п'есы, якія пачаў пісаць з 15-гадовага ўзросту. Але больш удаваліся вершы (друкаваліся яны з 1923) пра гістарычнае мінулае краю («Люцынскі замак»), пра самаўсведамленне асобы ва ўмовах нацыянальнага і сацыяльнага прымусу («Беларускі сцяг») і скаўцкі рух. Пісаў пра нялёгкае жыццё працоўнага чалавека («Каваль»), пакуты латгальскага сялянства («Адвечныя рабы»). Пасляваенныя рэпрэсіі на 20 гадоў перапынілі працу на беларускай ніве. Так, засталася неадноўленай картатэка да беларуска-латышскага слоўніка, якую ён складаў у канцы вайны. Паэтычная спадчына. П. Сакола невялікая: зборнік вершаў «На світанні» (1929), пераклады твораў рускіх і ўкраінскіх паэтаў, прозы Я. Порука і паэзіі Я. Райніса, латышскіх фальклорных твораў. У 1935 ён зрабіў смелую спробу падрыхтаваць зборнік перакладаў латышскіх дайнаў. Але яго падборка латышскіх народных песняў убачыла свет у штотыднёвіку «Даляглядзы» толькі ў 1979. Зборнік жа перакладаў «Дайны» «Мастацкая літаратура» выдала ў 1987.

С. С. Панізнік.

Бібліяграфія

1.2.

На світанні: Вершы. Рыга 1929: Рэц.: Кастусёнак // Голас Беларуса. 1929. 22 ліп.

1.3.

1923. «...Я вольны сын неба...»: [Верш] // Ластаўка. № 1; Прытуліліcь: [Верш] // Новае жыццё. 24 сак.

1925. Беларускі сцяг: [Верш] // Студэнц. думка. № 1; Хай гром грыміць: [Верш] // Там жа. № 3; Кавалю: [Верш] // Там жа. № 4; Прыймі: [Верш] // Голас Беларуса. 10 ліп.

1926. Па модзе; Пад гукі піяніна: [Вершы] // Першы крок. Рыга, 1926 / Пад псеўд. Пятрусь; «...Вы грайце гуслі, звініце, спевы!..»: [Вершы] // Студэнц. думка. № 1 / Пад псеўд. Пятрусь; Адыйдзіце!: [Верш] // Голас Беларуса. 20 крас.; Па модзе: [Верш] // Там жа. 1 мая / Пад псеўд. Пятрусь; Над памёршымі дзюнамі: [Верш] / Там жа. 10 мая; Сыны народу: [Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Хмаркі: [Верш] // Там жа. 18 жн. / Пад псеўд. Пятрусь.

1927. Я вольны сын неба: [Верш] // Сялянская ніва. 2 кастр.; Хмаркі: [Верш] // Там жа. 2 кастр. / / Пад псеўд. Пятрусь.

1928. Кавалю: [Верш] // Школьная праца. № 10.

1929. «Латгаліяда» : [Урывак з паэмы] // Голас беларуса. 29 крас.; Забастоўка 22-га жніўня 1928 году «Над шумам горада»: [Верш] // Там жа. 22 ліп.

1930. З нізкі вершаў «Тоже — бѣлорусы»: [Верш] // Шлях праўды. 24 кастр.

1937. Людзенскі замак: [Верш] // Беларускі каляндар 1937 года. Даўгаўпілс.

1974. Хто адрокся сваіх...: [Верш] // Лясныя песні. Мн. / Аўт. спрэчнае.

1982. Кнігапіс: [Рэц на кн.: Tanks M. Tašutaure: Dzeja. Riga, 1981 // ЛіМ. 25 чэрв. / Пад прозв. П. Масальскі.

1.4.

Дайны: Латыш. нар. песні / З лат. Мн. 1987 / Пер. пад прозв. П. Масальскі.

Чорт і малацьціт: Латышская народная казка / З лат. // Ветразь. Мн., 1985 / Пер. пад прозв. П. Масальскі.

В. М. Грышкевіч.

САЛАВЕЙ АЛЕСЬ

Салавей Алесь (сапр. Радзюк Альфрэд Васілевіч, інш. псеўд. Альбэрт Кадняк, Банадысь Свой, Рыгор Тойсамы; 1.5.1922, в. Крысава Дзяржынскага р-на Мінскай вобл.— 22.1.1978, Мельбурн, Аўстралія, пахаваны там жа на Беларускіх могілках), паэт. У некаторых крыніцах сцвярджаецца, што да вайны быў членам СП Беларусі, але дакументальна гэта не пацверджана.

Бацька А. Салаўя быў чалавекам адукаваным, любіў кнігу і перадаваў гэтую любоў дзецям. Займаў розныя пасады (ляснічы, дырэктар саўгаса, загадчык прыгараднай гаспадаркі, аддзела гандлю райспажыўсаюза), таму сям'я часта пераязджала з месца на месца. Будучы паэт вучыўся спачатку ў роднай вёсцы, потым у Лагойску, Мінскім педвучылішчы. Але пасля таго як у 1937 бацькі былі арыштаваны, матэрыяльныя нястачы, клопат пра малодшых братоў і сястру вымусілі юнака ў 1938 кінуць вучобу. Журналіст Б. Сасноўскі, бачачы яго здольнасці, дапамог яму ўладкавацца на работу ў лагойскую раённую газету. Напярэдадні вайны А. Салавей напісаў верш, скіраваны супраць фашыстаў. Таму, калі пачалася акупацыя, малады паэт пайшоў у лес, далучыўся да партызан, але з-за блізарукасці вымушаны быў вярнуцца ў Лагойск, дзе яго арыштавалі немцы. Аднак даведаўшыся, што бацькі яго рэпрэсіраваны пры Сталіне, выпусцілі з турмы. Паэт У. Дудзіцкі дапамог юнаку ўладкавацца вярстальшчыкам у «Менскую газету». Нейкі час падтрымліваў сувязі з падполлем. Затым паехаў настаўнічаць на Вілейшчыну. Паколькі месца ў школе не знайшлося, уладкаваўся пісарам ва ўправе г. п. Ілья. З кастрычніка 1942 — сакратар часопіса «Новы шлях», які друкаваўся ў Рызе. Баючыся адказнасці за згодніцтва з акупантамі, у 1944 выехаў адтуль у Берлін, потым — у Прагу і Вену. У Аўстрыі трапіў у лагер для «перамешчаных асоб», які знаходзіўся ў амерыканскай зоне. Жаніўшыся і займеўшы дзяцей, у 1949 выехаў у Аўстралію, дзе вёў сціплае жыццё, працаваў на фабрыцы, ладзіў літаратурныя вечары. Памёр у час купання ў моры ад разрыву сэрца.

Вершы А. Салавей пачаў пісаць рана, яшчэ ў дзяцінстве, на рускай мове. Паслаў іх у «Пионерскую правду», адкуль атрымаў адказ С. Маршака, які параіў яму пісаць па-беларуску, таму што думкі ў яго выказаны «неадпаведна рускай мове». Ідучы за гэтай парадай, малады паэт перайшоў на родную мову. У 1937 ён дэбютаваў у друку («Піянер Беларусі», раённая газета «Ударнік Дзяржыншчыны») вершамі, якія па сваёй даверліва-інтымнай танальнасці адрозніваліся ад рыторыкі, што панавала тады ў паэзіі. Даваенныя вершы паэта друкаваліся пад яго ўласным прозвішчам Альфрэд Радзюк. Творы яго атрымалі добрую ацэнку на нарадзе маладых пісьменнікаў у Мінску з вуснаў П. Глебкі. А верш «Вецер, буй-вецер...» быў пакладзены на музыку А. Клумавым. Пейзажна-інтымная лірыка, у якой адчуваецца ўплыў М. Багдановіча, пераважала ў паэзіі А. Салаўя ваеннага часу, крытыкавалася ў прафашысцкай прэсе за «ўхіл у бок эстэтызму». Тады ж ён напісаў аўтабіяграфічную паэму «На хуткіх крыллях вольнага Пегаса» (1943), у якой расказаў пра падзеі «крывавай завірухі» сталінскіх рэпрэсій, пра лёс сваёй сям'і. Вершы і паэма склалі першы яго зборнік «Мае песні», які выйшаў у Рызе ў 1944, перад самым наступленнем савецкіх войскаў. У Аўстрыі А. Салавей напісаў гістарычную паэму «Звіняць званы святой Сафіі», выдаў кнігу паэзіі «Сіла гневу» (1948), куды ўвайшлі і юнацкія вершы. У зборніку рамантычная сімволіка спалучаецца з рэалістычным паказам даваеннага і эміграцкага жыцця. Талент паэта сталеў, яго вершы («Зямля ў агні», «Крыніцы звонкае струмень», «Дваццаты век» і інш.). набывалі значнае, агульначалавечае гучанне. Вялікае месца ў творчасці А. Салаўя аўстрыйскага перыяду займаюць мінулае Беларусі (вершаваны цыкл «Гамоніць даўнай праўды звон»), інтымны свет пачуццяў (цыкл вершаў «Вянкі», паэмы «Сын», «Домік у Менску», «Вянок санетаў»). Па дарозе за акіян і ў Аўстраліі ён стварае новую кнігу вершаў «Несмяротнасць», якая пры жыцці паэта свету не пабачыла і ўвайшла ў пасмяротны зборнік «Нятускная краса» (Нью-Йорк; Мельбурн, 1982). У ім сабрана ўсё лепшае, што было створана адным з вядучых паэтаў беларускай эміграцыі, які ўсё жыццё на чужыне тужыў па радзіме.

А. В. Мальдзіс, Б. І. Сачанка.

Бібліяграфія

1.1.

Нятускная краса: Зб. тв. Нью-Йорк; Мельбурн, 1982.

1.2.

Мае песні. Мн., 1944. Рэц.: Ю. М. Песні «радасці і мукі» // Раніца. 1944. № 37.

Звіняць званы святой Сафіі: (Паэма). Зальцбург, 1946.

Наш «вучоны»: Прысвячаецца «доктару» Янку [Нямеччына], 1947.

Пад п'яную руку: Прысвячаецца «пісьменніку» Савёнку [Нямеччына], 1947.

Сіла гневу: Лірыка [1937—1947]. [Остэргофен], 1948.

1.3.

1937. Заўсёды гатовы: [Верш] // Піянер Бел. 12 крас.; Любім сваю краіну: [Верш] // Там жа. 1 мая; Як прыйшла дзяўчынка ў хату: [Верш] // Там жа. 23 ліст.

1938. Вецер, буй-вецер...: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 2; «Узыйдзе ранак срэбны на лугі...»: [Верш] // Там жа. № 10; Ты паслухай мяне...: [Верш] // ЛіМ. 30 жн.; Таварыш: [Верш] // Там жа. 23 снеж.; У гэты радасны дзень: [Верш] // Піянер Бел. 29 чэрв.; Мары хлопчыка: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Шчасце: [Верш] // Чырв. змена. 22 ліп.

1939. У лесе: [Верш] // Іскры Ільіча. № 6; «Я цябе палюбіў усім сэрцам адразу...»; Цырульнік: [Вершы] // Полымя рэвалюцыі. № 4; Дума пра Тараса: [Верш] // ЛіМ. 11 мая; Матчына радасць: [Верш] / Піянер Бел. 17 сак.

1942. Восень: [Верш] // Новы шлях. № 9; Не пакіну: [Верш] // Там жа. № 10; Каляды; Пароша: [Вершы] // Там жа. № 12.

1943. Ён ідзе: [Верш] // Новы шлях. № 1; Снягі: [Верш] // Там жа. № 3; Трыялет: [Верш] // Там жа. № 5; Вясновыя вершы: «Зірнула сонца ў маю хату...»; «Хутка ў мяне ля вакон...» // Там жа. № 6; Першы гром / Пад крыпт. С. Алесь; Хрыстосаў лёс: [Вершы] // Там жа. № 7; Расці, цвіці: [Верш] // Там жа. № 11; У мроях: [Верш] // Там жа. № 12; Раманс: [Верш] // Там жа. № 15; Лідскае замчышча; Санет: («Здаецца, урэшце я знайшоў спакой...»): [Вершы] // Там жа. № 16; Рандо; «Глянь, дружа мой! — у вышыні...»: [Вершы] // Там жа. № 17; Каб сказалі...: [Верш] // Там жа. № 20; Восеньскія тэрцыны: [Верш] // Там жа. № 21; Раманс: («Няма нідзе блакітных васількоў...»); На хуткіх крыллях вольнага Пегаса: [Паэма] // Там жа. № 23; Песні: (Прысвячаецца М. Забэйдзе-Суміцкаму) // Там жа. № 24; Драбніцы; Афарызм; Эпіграмы: [Вершы] // Бел. газета. 4 крас.; Раса; Мора; Няйначай: [Вершы] // Там жа. 12 чэрв.; Гекзаметры; Паэта: [Вершы] // Там жа. 28 ліп.; Дзеці: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; На магіле: [Верш] // Там жа. 16 кастр.; Гайна: [Верш] // Там жа. 23 кастр.; Мне помніцца студзеньскі вечар: [Верш] // Там жа. 8 снеж.; З вамі; Ноч топіцца: [Вершы] // Раніца. № 15; Наперадзе агні: [Верш] // Там жа. № 16—17; Дарогай шчасця: [Верш] // Там жа. № 21.

1944. Максіму Багдановічу; Перачытваючы «Калевалу»; Бітва; У вырай; Не раз я чуў; Птушкі; Мастак; Трыялет; Ліст да крытыка; І заплакалі сумныя далі...; Ліпавы цвет: [Вершы] // Новы шлях. № 1; Апэлес і Македонскі; Сад: (Да 25-годдзя Віленскай беларускай гімназіі); Песня (З «Калевалы»): [Вершы] // Там жа. № 2; Белы снег: [Апавяданне] / Пад крыпт. С. Алесь; Раманс: («Толькі там, дзе айчыны бальзам...») // Там жа. № 3; Муза; «Лёгкаю рукою на шыбах узоры мароз вытыкае...»; «Цэлымі днямі сядзеў і не спаў я цалюткія ночы...»; Вецер і я; Дождж; «Цемра гусцее. Заплюшчыў дзень змрочны сінія вочы...»; Маці; «Павіслі вячорныя змрокі над вулкамі...»; «Нямала меў, нямала маю я сяброў...»; «Мой сціплы ложак! Прытульны спынак...»; Акростыхі: [Вершы] // Там жа. № 4; «Жыў-быў у Койднаве Радзюк Альфрэд...»: [Верш] // Там жа. № 8; Мурашкі; Раманс // Бел. работнік. № 14; Не пакіну: [Верш] // Там жа. № 18; Паклон: [Верш] // Там жа. № 40; «Мінаю заміны. Нічога...»: [Верш] // Там жа. № 42; «Ахвяраў прагне смерць. Язык...»: [Вершы] // Там жа. № 45; «У жылах шчах крыві струмень...»: [Верш] // Там жа. № 46; Хрыстосаў лёс: [Верш] // Там жа. № 15—16; Мне помніцца студзеньскі вечар...»: [Верш] // Там жа. № 37; Масею Сяднёву: [Верш] // Там жа. № 42; У моры: [Верш] // Там жа. № 43; Радаславу Астроўскаму: [Верш] // Там жа. № 45; «Пусьціня... пусьціня... пусьціня...»: [Верш] // Там жа. № 46; Героям Бацькаўшчыны: [Верш] // Там жа. № 54; Да Вострай Брамы: [Верш] // Там жа. № 55.

1945. Каляды: [Верш] // Пагоня. № 1; Мая Беларусь: [Верш] // Там жа. № 2.

1946. З кнігі «Сіла гневу»; «Зямля ў агні...»; «Трамвай — даўжэзная танклявая труна...»; «Ахвяраў прагне смерць. Язык...»; «О людзі! Паглядзіце на мяне...»; «Бывай, Гедэмесце, бывай...»; «Плыве вадаплаў і плыве...»; «З агню вар'яцкага, з пякельнай цемрыні...»; «А ўсё ж мы вернемся дахаты, у айчыну...»: [Вершы] // Пагоня. № 3; З кнігі «Сіла гневу»:

З раздзелу «Гамоніць даўняй праўды звон»; Крыжовы шлях, Малітва: З раздзелу «Жывому — быць, знішчэнню — смерць»; «Вароты ў няведамы свет. У дарозе...»; Казка й сон; «Тры вадаплавы адплылі...»; «Ужо тры дні...»; «Расцалаваў я аловак...»; «Лясы, узгоркі, паплавы...»; «Смерць цэліла ў грудзі кап'ём...»; «Да жыцця ад пагібелі крочу...»; З радзелу «Да нашай явы берагоў»: Узняўся сокал у блакіт: [Вершы] // Там жа. № 4; Зямля ў агні: [Верш] // Звіняць званы святой Сафіі. № 3; Ля Вострай брамы: [Верш] // Там жа. № 4; Гамоніць даўняй праўды звон // Там жа. № 6; З вамі: [Верш] // Шляхам жыцця. № 4; Мурашкі: [Верш] // Там жа. № 6; З таго свету; «Плыве вадаплаў і плыве...»: [Вершы] // Шыпшына. № 1; Перачытваючы «Калевалу»: [Верш] // Там жа. № 2; У дзень нарадзінаў: [Верш] // Там жа. № 3.

1947. Прошча: [Верш] // Божым шляхам. № 3; Каляды; Ялінка: [Вершы] // Звіняць званы святой Сафіі. № 7; Хрыстосаў лёс: [Верш] // Там жа. № 8; Раманс: [Верш] // Студэнцкі кліч. № 1; «Пачні з Гамера ці пачні з Сакрата...»: [Верш] // Шыпшына. № 4; Максіму Багдановічу; У дзень нарадзінаў; «Так і сталася: тую другую...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Спі...: [Верш] // Бацькаўшчына. № 2.

1948. Раство: [Верш] // Божым шляхам. № 1; Букет; Бэз; «Даволі спаць. Адчыніш вейкі...»; «Я прыйшоў ад зямлі, ад людзей...»; Швайцарыя; «З мройнай задумай моўкне бор...»; Снежань; Маленства; Жыць; «Пад змрок жутлых перагас...»; «Заззяла неба, дол змаўкае ў сне...»; Санеты: Яшчэ не моўкнуць...; Цемра; Як вас: [Вершы] // Сакавік. № 1; Максім Багдановіч; На чыстым аркушы; Адзіноцтва; «Клён шапацеў на сцямнелым двары...»; «Вянкі, табе вянкі...»; «Нязмоўкная слава...»; «Што ўчора мінула — ніколі...»: [Вершы] // Там жа. № 2; Пачні з Гамэра ці пачні з Сакрата: [Верш] // Шляхам жыцця. № 1; Гуманізм; I. Францішак Скарына; II. Васіль Цяпінскі; III. Сымон Будны; Смутлівая маці. Споведзь: [Вершы] // Шыпшына. № 6; Актавы; «Ну што...»; «Пакінуў я...»; Ніштo; Слупы; Чалом, чалом, слухмяныя актавы; Спакой, Альпы; Не ўспамінай: [Вершы] // Там жа. № 7; Новы год: [Верш] // Бацькаўшчына. № 1; Вільня: [Верш] // Там жа. № 4; «У сузор'і заззяе Колас...»: [Верш] // Там жа. № 7; Конадзень: [Верш] // Там жа. № 9; Хрыстос Уваскрэс!: [Верш] // Там жа. № 14; Несмяротнасць: [Верш] // Там жа. № 17; Ордэнаносцам: [Верш] // Там жа. № 23.

1950. «У сузор'і заззяе Колас...» // Шыпшына. № 8; «Чорны крук закракаў на ўсё горла...»: [Верш] // Там жа. № 9.

1952. Надзея: (Уступ да паэмы) // Бацькаўшчына. № 21; У Новы свет: [Цыкл вершаў з кнігі «Несмяротнасць»] // Там жа. № 31; Ад шумных рэк: [Цыкл вершаў з кнігі «Несмятронасць»] // Там жа. № 42.

1953. Раство; За Порт Саід: [З кнігі «Несмятротнасць»]: [Вершы] // Бацькаўшчына. № 1—2; Не завітаеш да Мадагаскару: [З кнігі «Несмяротнасць». 1947—1952]: Праз непагоду; Святлярныя агні; І сонцу, і вясне; Сын: [Вершы] // Там жа. № 33—34; Туды, дзе ўзлёт: [З кнігі «Вянкі», 1937—1947]: [Вершы] // Там жа. № 41—42; Конадзень: [Верш] // Беларус. № 6.

1954. Санеты: Узвіў; Надойсце; Ліст // Конадні. № 2; За Афрыкай з пяскамі залатымі: [З кнігі «Несмяротнасць»]: [Вершы] // Бацькаўшчына. № 4—5; Над Слуцкам днее; Не спіш спакойна; На ціхі бераг; Ордэнаносцам: [Вершы] // Там жа. № 8—9.

1955. [Вершы] // Ля чужых берагоў; Альманах твораў беларускіх эміграцыйных паэтаў і пісьменнікаў. Мюнхен; З кнігі «Несмяротнасць»: За; Зірні; Звон; Як акіян; І хмурны пас радзее; Наяве; Наўвеце; Кітай; Імкніся ўсцяж: [Вершы] // Конадні. № 4; Заранка ўсходу; Не з вамі: [Вершы] // Бацькаўшчына. № 12—13; Згода: [Верш] // Там жа. № 46.

1956. Знічы; Шлях; Кола: [Вершы] // Бацькаўшчына. № 47—48.

1957. Знічы: [Вершы] // Бацькаўшчына. № 11—12.

1958. Вянок першы: Санеты // Конадні. № 5—6.

1959. Сцяжынкі; Дзед Мароз; Ялінка, зайчык: [Вершы] // Бацькаўшчына. № 1—2; І ў песнях, і ў жыцці: [Вершы] // Там жа. № 11—12; Хрыстос уваскрэс навекі: [Верш] // Там жа. № 13.

1977—1978. «Чорны крук закракаў на ўсё горла...»; Конадзень: [Верш] // Бел. думка. № 21—22.

1989. Нятускная краса: [Верш] / Публ. Б. Сачанкі // Полымя. № 6.

1991. На хуткіх крыльлях вольнага Пэгаса: Прысвячэнне // Спадчына. № 5.

1.4.

1938. Лермантаў М. Парус: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 11 вер. / Пер. у сааўт.

1955. Палтава Л. У бальніцы: [Вершы] / Пер. з укр. // Конадні. № 3; Міцкевіч А. Да Нёмана: Санет / З пол. // Там жа. № 4.

1.5.

На польскую мову. Kruk: Sonet. Tł. I. Zobodowski // Kultura. 1951. Nr. 7—8; Droga krzyźowa / Tł. Z. Bohdanowiczowa // Głos Konfederacji. 1955. Nr. 13.

На рускую мову. Мои песни: [Вершы] / Пер. М. Шелехов // Неман. 1990. № 4.

1.6.

Ластоўскі В. Думы і кроў: Вязанка вершаў. Чужына, 1950 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Адамовіч А. Жыццё і паэтычная спадчына Алеся Салаўя // Нью-Йорк; Мельбурн, 1982.

(Брылеўскі У.). Св. пам. Алесь Салавей // Бел. думка. 1977—1978. № 21—22; Брылеўскі У. На ўгодкі смерці Алеся Салаўя // Беларус. 1979. № 263; Качукоўскі І. Алесь Салавей, якім я яго памятаю // Беларус. 1982. № 301—302; Нічыпарук Л. Алесь Салавей // Бел. Работнік. 1944. № 40; Сасноўскі Б. Страчаныя таленты // ЛіМ. 1989. 17 лют.; Сачанка Б. Беларуская эміграцыя. Факты і меркаванні // Маладосць. 1988. № 11; Яго ж. Сняцца сны аб Беларусі... Мн., 1990. С. 48—52; У. Б. Св. пам. Алесь Салавей // Бел. думка. 1977—1987. № 21—22.

В. М. Грышкевіч.

САЛАВЕЙ ЛЕЎ

Салавей Леў Антонавіч (псеўд. Антон Альшэўскі, 21.10.1925, Мінск — 3.1.1988, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), перакладчык, літаратуразнавец, крытык. Член СП Беларусі з 1954.

З сям'і рабочага. У 1933 пайшоў вучыцца ў 44-ю няпоўную сярэднюю школу Мінска, з 1936 працягваў вучобу ў сярэдняй школе № 60. У 1940 паступіў на першы курс Мінскага будаўнічага тэхнікума. У чэрвені 1941 у час налёту фашысцкай авіяцыі быў паранены, таму не змог эвакуіравацца з горада. У 1943 наладзіў сувязь з партызанамі і па іх заданні працаваў рабочым Мінскага гандлёвага таварыства, дзе выконваў розныя падпольныя даручэнні. Пасля вызвалення сталіцы брыгадзір будаўніча-аднаўленчай групы ў 8-й дыстанцыі службы шляхоў Заходняй чыгункі (1944—45). Па рэкамендацыі камсамольскай арганізацыі вузла і начальніка дыстанцыі пуці ў 1945 накіраваны на вучобу ў БДУ на аддзяленне журналістыкі, якое скончыў у 1950. З 1946 сумяшчаў вучобу з работай няштатнага, а пасля штатнага літсупрацоўніка выязной рэдакцыі газеты «Чырвоная змена» на Мінскім трактарным заводзе. У 1947—50 — палітрэдактар (цэнзар) Галоўнага ўпраўлення па справах літаратуры і выдавецтва пры Савеце Міністраў БССР. У 1950—67 рэдактар Беларускага дзяржаўнага выдавецтва, пасля выдавецтва «Беларусь», у 1968—72 загадчык рэдакцыі гэтага ж выдавецтва. З 1972 загадчык рэдакцыі перакладной літаратуры выдавецтва «Мастацкая літаратура», з 1985 на пенсіі. Быў членам рэдкалегіі штогодніка «Далягляды», членам бюро секцыі перакладчыкаў. Узнагароджаны медалямі і Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першыя публікацыі Л. Салаўя з'явіліся ў друку ў 1950. Яго крытычныя артыкулы і рэцэнзіі змяшчаліся ў часопісах «Полымя», «Беларусь», «Работніца і сялянка», газетах «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена» і інш. Рэцэнзіі на кнігі вершаў П. Прыходзькі, аповесці Я. Брыля, У. Шахаўца, І. Грамовіча, артыкулы аб паэтычных перакладах, а таксама аб перакладах на беларускую мову твораў А. Чэхава, І. Крылова сведчаць аб уменні Л. Салаўя выявіць вобразную сутнасць мастацкага твора, прааналізаваць яго асаблівасці, даць аб'ектыўную ацэнку. Л. Салавей пераклаў на беларускую мову раманы «Зламаная падкова» А. Кешокава, «Абвальваюцца берагі» Нгуэна Дзінь Тхі, «Белы шаман» М. Шундзіка, «Вадзіцелі» А. Рыбакова, аповесць «Святло ў Каордзі» Г. Леберэхта, апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў, выбраныя творы М. Садавяну. На рускую мову пераклаў аповесць У. Дамашэвіча «Німфа», аднатомнік выбраных твораў М. Ткачова «Дыханне агню».

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.3.

1950. Новая кніга Паўла Кавалёва: [Рэц. на кн.: Кавалёў П. Аповесць пра добрае сэрца. Мн., 1950] // Беларусь. № 2; «Слава дружбе»: [Рэц. на кн.: Рудзько Ю. Слава дружбе. Мн., 1950] // Полымя. № 11; Паэзія мужнасці і барацьбы: [Рэц. на кн.: Васілёк М. Выбраныя вершы. Мн., 1950] // Чырв. змена. 23 вер.

1951. «Шляхі-дарогі»: [Рэц. на кн.: Васілевіч А. Шляхі — дарогі. Мн., 1950] // Беларусь. № 5; Твор аб Вялікай Айчыннай вайне: [Рэц. на кн.: Мележ І. Мінскі напрамак. Мн., 1950] // Там жа. № 9; Байкі Крылова на беларускай мове: [Рэц. на кн.: Крылоў І. Байкі. Мн., 1950] // Полымя. № 3; Абвінаваўчы акт супраць фашызму: [Рэц. на кн.: Ніколі не забудзем. Мн., 1951] // Там жа. № 7; Да новых вышынь: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. Шырокія азёры. Мн., 1951] // Там жа. № 10; Старонка аб першай кнізе: «Мы іх ведаем»: [Рэц. на кн.: Корбан У. Мы іх ведаем. Мн., 1950] // ЛіМ. 3 сак.; Забалоцце і яго лёс // Там жа. 20 кастр.; Дзве сілы: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Дзве сілы. Мн., 1951] // Там жа. 22 снеж.; Салдаты міру: [Рэц. на кн.: Прыходзька П. Салдаты міру. Мн., 1951] // Чырв. змена. 3 крас.

1952. Кніга аб пісьменніку-патрыёце: [Рэц. на кн.: Вольскі В. Эдуард Самуйлёнак. Мн., 1951] // Полымя. № 3; Апавяданні аб калгаснай вёсцы: [Рэц. на кн.: Краўчанка У. Жыта красуе. Мн., 1951] // Там жа. № 5; Дзве аповесці Ул. Шахаўца: [Рэц. на кн.: Шахавец У. Землякі; Насустрач: Мн., 1952] // Там жа.

№ 10; Надзённыя, хвалюючыя вершы // ЛіМ. 26 крас.; Ад першай да другой кнігі // Там жа. 30 жн.; Раніца новага жыцця // Там жа. 5 снеж.

1953. Творы Ісакоўскага на беларускай мове: [Рэц. на кн.: Ісакоўскі М. Выбр. тв. Мн., 1952] // Беларусь. № 3; Слова аб нашым сучасніку: [Рэц. на кн.: Дзяргай С. Вачыма будучыні. Мн., 1953] // Там жа. № 5; Паэзія вялікага народа // Полымя. № 12.

1954. Мастак слова: (Да 50-годдзя з дня нарадж. В. Лаціса) // Беларусь. № 5; Тэма і яе мастацкае ўвасабленне: [Рэц. на кн.: На сонечных сцежках. Мн., 1953] // Полымя. № 4; Байка — баявая зброя: [Рэц. на кн.: Корбан У. Байкі. Мн., 1953] // Звязда. 16 сак.; Па старонках часопісаў // Там жа. 30 чэрв.

1955. На подступах: [Рэц. на кн.: Валасевіч Э. Вершы і байкі. Мн., 1954] // Беларусь. № 12; Аб паэтычным перакладзе і яго ідэйна-эстэтычных прынцыпах // Полымя. № 5; Патрыёткі Радзімы // Звязда. 29 студз.; За творчае адлюстраванне рэчаіснасці // Там жа. 18 мая; Паэт-патрыёт // Там жа. 25 вер.; Творы Чэхава на беларускай мове // ЛіМ. 8 студз.

1956. Выпрабаванне часам: [Рэц. на кн.: Скрыган Я. Апавяданні. Мн., 1956] // Беларусь. № 9; Паэзія глыбокіх пачуццяў: [Рэц.: на кн.: Панчанка П. Шырокі свет. Мн., 1955] // Полымя. № 4; Паэт рэвалюцыйнай барацьбы: [Рэц. на кн.: Райніс Я. Выбранае. Мн., 1956] // Там жа. № 12.

1957. Самабытны талент: [Рэц. на кн.: Хадыка У. Выбраныя вершы. Мн., 1956] // Беларусь. № 1; Слова пра нашага сучасніка: [Рэц. на кн.: Калачынскі М. Прыпар. Мн., 1956] // Там жа. № 5; Аб жыццёвым і надуманым: [Рэц. на кн.: Лупсякоў М. Паядынак. Мн., 1957] // Там жа. № 10; Хлеб і нахлебнікі // ЛіМ. 13 ліп.; У імя чалавека // Там жа. 16 ліст.

1958. Героі сённяшняга дня: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Крыніцы. Мн., 1957] // Беларусь. № 2; Выпрабаванне часам // Полымя. № 8.

1959. Па вялікіх дарогах жыцця: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Кніга вандраванняў і любові. Мн., 1959] // Беларусь. № 4.

1960. Прыемная сустрэча: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Светлая хваля. Мн., 1959] // Беларусь. № 5; У свеце дзіцячых уяўленняў // Там жа. № 11; Таленавіты сын румынскага народа // ЛіМ. 1 ліст.

1961. Дарогамі партызанскай славы // Беларусь. № 3; З песняй маладой, натхнёнай: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Размова з сэрцам. Мн., 1961] // Там жа. № 8; Песняр рэвалюцыйнай рамантыкі: Да 65-годдзя з дня нарадж. Міхася Чарота // ЛіМ. 10 ліст.; З дружбай вернай, з чыстым сэрцам: [Рэц. на кн.: Калачынскі М. Сосны і дзюны. Мн., 1960] // Мін. праўда. 14 мая.

1962. У баявым страі: [Рэц. на кн.: Танк М. Мой хлеб надзённы. Мн., 1962] // Беларусь. № 4; Пясняр зямлі народнай: Да 60-годдзя Міхася Машары // Голас Радзімы. № 92; Перакладчыцкія метамарфозы // ЛіМ. 30 студз.

1963. Пад сцягамі славы // Беларусь. № 5; Шчодрасць: [Рэц. на кн.: Гаўрусёў С. Шчодрасць. Мн., 1962] // Там жа. № 7; Пераклад і аўтарызацыя // ЛіМ. 10 снеж.; Ветераны границы: (Будни советских пограничников) // Сел. газ. 28 мая / Сааўт. М. Бараўкоў; Песни сердца: [Рэц. на кн.: Танк М. Лірыка. Мн., 1963] // Там жа. 19 окт.

1964. Песні жыццю, радасці, шчасцю...: [Рэц. на кн.: Аўрамчык М. Сустрэча былых канагонаў. Мн., 1963] // Звязда. 9 снеж.; Гражданин, художник, боец: [Рэц. на кн.: Лужанін М. Колас расказвае пра сябе. Мн., 1964] // Сел. газ. 30 дек.

1965. Над палямі зарачанскімі: [Рэц. на кн.: Асіпенка А. Абжыты кут. Мн., 1964] // Беларусь. № 3; І ў паэзіі — адвага, мужнасць...: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Жывыя ідуць наперад. Мн., 1964] // Звязда. 19 мая; Слова, народжанае на перадавой... // Там жа. 2 ліст.; Чувства, рожденные временем: [Рэц. на кн.: Куляшоў А. Новая кніга. Мн., 1964] // Сел. газ. 9 марта; Встреча с песней и улыбкой: (О творчестве поэта В. Дубовки) // Там жа. 3 авг.; Герои — в делах земных: [Рэц. на кн.: Хведаровіч М. Пасля навальніцы. Мн., 1965] // Там жа. 13 нояб.

1966. Щедрость таланта // Сел. газ. 1 марта; Высокий взлет: [Рэц. на кн.: Панчанка П. Пры святле маланак. Мн., 1966] // Там жа. 5 нояб.

1967. Радкі, сагрэтыя сэрцам: [Рэц. на кн.: Кірэенка К. Цёплая радуга. Мн., 1966] // Беларусь. № 1; Маладосць пакалення: [Рэц. на кн.: Пысін А. Твае далоні. Мн., 1967] // Там жа. № 7; По следам, опаленным временем: [Рэц. на кн.: Тарас Н. Пад белым яварам. Мн., 1966] // Сел. газ. 1 марта; Тебя поем, Узбекистан!: // Там жа. 4 июня.

1968. «Апалены лотас»: [Рэц. на зб.: Апалены лотас. Мн., 1968] // Беларусь. № 6; [Рэц. на кн.: Кровью сердца. Мн., 1967] // Сел. газ. 5 апр.; Земля, пылающая гневом: [Рэц. на кн.: Апалены лотас. Мн., 1968] // Там жа. 31 июля.

1969. Песні любові і гневу // Кірэенка К. Выбр. тв. У 2 т. Мн. Т. 1; Нам гэта дружба шчасця дні саткала: [Рэц. на кн.: Табе, Беларусь. Мн., 1968] // Звязда. 5 студз.; От имени поколения: [Рэц. на кн.: Пысін А. Твае далоні. Мн., 1967] // **Сел. газ. 5 февр.**

1972. Голоса друзей // Сел. газ. 12 апр.

1978. [Уступнае слова да аповесці Ч. Айтматава «Пасля казкі» («Белы параход»)] // Далягляды. Мн. **1.4.**

Леберэхт Г. Святло ў Каордзі: Аповесць / З эст. Мн., 1952.

Рыбакоў А. Вадзіцелі: Раман / З рус. Мн., 1953.

Дзін Лін. Сонца над ракой Сангань: Раман / З кіт. Мн., 1954.

Садавяну М. Выбр. тв.: Апавяданні / З рум. Мн., 1954.

Хуа-Шань. Пісьмо з пеўневымі пёрамі: З апавяданняў пра вайну кітайскага народа супроць японскіх захопнікаў / З кіт. Мн., 1954 (Школьная б-ка).

Лу Сінь. Апавяданні / З кіт. Мн., 1956.

Спасэ С. Афэрдзіта зноў у вёсцы: Раман / З алб. Мн., 1960.

Ковалев П. Повесть о добром сердце: Рассказы; Юморески / С бел. Мн., 1966.

Нехай Р. Алешка-атаман; Сорочий лес: Повести / С бел. Мн., 1968 / Сааўт. пер. Ю. Багушэвіч.

Мартинович А. Ноктюрн: Рассказы и повести / С бел. Мн., 1969. Рэц.: Некарюкина Н. // Неман. 1970. № 2.

Мурашко Р. Соловьи святого Поликара: Роман / С бел. Мн., 1970. Рэц.: Мушинский М. Схватка в Поликаровке // Неман. 1971. № 4.

Зарецкий М. Стежки-дорожки: Роман / С бел. Мн., 1971.

Мурашко Р. Сын: Роман / С бел. Мн., 1973.

Нехай Р. Сорочий лес; Туман над степью; Алешка-атаман: Повести / С бел. Мн., 1974 (Б-ка бел. повести) / Сааўт. пер. Ю. Багушэвіч.

Коваль В. Избранное: Рассказы и повести / С бел. Мн., 1975.

Горецкий М. Красные розы: Избранное / С бел. Мн., 1976. Рэц.: Ляпич А. Глубины народной жизни // Неман. 1977. № 5.

Гуцала Я. Сельскія настаўнікі; Школьны хлеб: Аповесці // З укр. Мн., 1976 / Сааўт. пер. Б. Сачанка.

Талстой Л. Смерць Івана Ільіча; Крэйцарава саната; Гаспадар і парабак: Аповесці. Апавяданне / З рус. Мн., 1977. Рэц.: Абрамовіч П. Ці не шмат «агрэхаў»? // ЛіМ. 1978. 6 студз.

Гроднев М. Что скажут люди: Повести / С бел. Мн., 1978 (Б-ка бел. повести).

Водоносов Н. Надежды и свершения: Повести и рассказы / С бел. Мн., 1979.

Нгуен Дзінь Тхі. Абвальваюцца берагі: Раман / З кіт. Мн., 1981.

Кешокаў А. Зламаная падкова: Раман / З кабардз. Мн., 1981. Рэц.: Каласоўскі Б. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 30 кастр.

Парахневич М. Детство твое и мое: Повести / С бел. Мн., 1981. Рэц.: Вішнеўскі А. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 16 кастр.

Ткачев М. Дыхание огня: Роман, рассказы / С бел. Мн., 1983.

Шундзік М. Белы шаман: Раман / З рус. Мн., 1983.

Купрын А. Выбранае / З рус. Мн., 1985.

Науменко И. В бору на рассвете: Повести / С бел. Мн., 1988.

Бунін І., Купрын А. Выбраная проза: / З рус. Мн., 1922 / Сааўт. пер. Я. Скрыган.

1951. Антонаў С. Сад; Казакоў М. Руская жанчына; Салавей спявае: [Апавяданні] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1957. Залка М. Нямы; Янаш-салдат: [Апавяданні] / З венг. // Венгерскія апавяданні. Мн.

1958. Мараш Я. Сустрэча ў зялёным моры / З чэш.; Секера І. Партызанскі пасланец / Са славац.: [Апавяданні] // Чэшскія і славацкія апавяданні. Мн.

1964. Сірас А. Мамэ і Ашэ; Тапалцян Х. Бура; Сейранян Б. Татух; Хечумян В. Макі; Аладжаджан С. Матчына сэрца: [Апавяданні] / З арм. // Кветкі Арарата. Мн.

1965. Крапива К. Есть на свете благодетели; Последович М. Амурские караси; Чорный К. Мещане в густом пару: [Апавяданні] / С бел. // Белорусский юмор. Мн.

1966. Умарбекаў У. Шырынсайскія адвячоркі: [Апавяданне] / З узб. // Узбекскія апавяданні. Мн.; Гурский И. В «осином гнезде»...: Отрывок из романа «Ветер века» / С бел. // Знамя юности. 17, 19 апр.; Яго ж. Народ поднялся...: (Отрывок из романа «Ветер века») / С бел. // Сел. газ. 9 янв.

1969. Вішня А. Драфа: [Апавяданне] // Вішня А. Усмешкі / З укр. Мн.; Василенок Е. Ситуация; Лакмусовая бумажка: [Апавяданні] / С бел. // Неман. № 3; Ракоўскі Л. Маленькая справа: Апавяданне / З рус. // Полымя. № 4.

1970. Нікіцін М. Буран: Апавяданне / З рус. // Беларусь. № 2; Кочнеў М. Незабыўны дзень: Апавяданне / З рус. // Там жа. № 4; Куприн А. На глушцоў: Апавяданне / З рус. // Там жа. № 9; Яго ж. Гамбрынус: Апавяданне / З рус. // Маладосць. № 9; Васкрэсенская З. Бяссонная ноч; Пры швін М. Ленін на паляванні: Памылка Вані; Першая сустрэча; Ленін на цязе; Прымус; Караваева А. На радзіме Ільіча / З рус.; Катанаў Д. Падарунак Маруха: Адыгейская быль; Якушын Ц. Дружная сям'я: Апавяданне / З мард. // Полымя. № 3; Купрын А. Алеся: Аповесць / З рус. // Там жа. № 9.

1971. Дастаеўскі Ф. Палзункоў: Апавяданне / З рус. // Беларусь. № 11; Нехай Р. Туман над степью: Повесть / С бел. // Неман. № 11; Сангі У. Блакітныя горы / З рус.; Абу-Бакар А. Пятніцатворчы дзень / З дарг.; Торапаў І. Прасяная каша / З комі: [Апавяданні] // Полымя. № 6; Дастаеўскі Ф. Белыя ночы: Сентыментальны раман / З рус. // Там жа. № 11; Гурский И. Солнце правды: (Отрывки из романа «Огненные годы») / С бел. // Сел. газ. 21, 28, 31 дек.

1972. Паўэрс Д. Бяда: Апавяданне / З англ. // Беларусь. № 2; Шуміла М. Блакітны зеніт: Апавяданне / З укр. // Там жа. № 4; Лацыс В. Цяжар падзякі: [Апавяданне] / З лат. // Там жа. № 8; Шолахаў М. Двухмужняя: Апавяданне / З рус. // Там жа. № 12; Ракитный М. Деревенские новеллы / С бел. // Неман. № 10; Даўжэнка А. Воля да жыцця; Вільдэ І. Тапарышча; Сяброўка Маня; Ганчар А. Сланечнік: [Апавяданні] / З укр. // Полымя. № 3; Варонін С. Развітанне на вакзале; Бялоў В. На радзіме; Сямёнаў Г. Людзі з таго берагу: [Апавяданні] / З рус. // Там жа. № 8; Астаф'еў В. Стары конь: Апавяданне / З рус. // ЛіМ. 15 вер.; Умарбекаў У. Стрэльба цёткі Марылі: Апавяданне / З узб. // Там жа. 1 снеж.

1973. Панч П. Тры капейкі; Даўжэнка А. Воля да жыцця; Вільдэ І. Тапарышча; Ганчар А. Сланечнік; Заграбельны П. Настаўнік; Шуміла М. Блакітны зеніт; Рудзь М. Апошнія барозны: [Апавяданні] / З укр. // Рука друга. Мн.; Шышкоў В. Люстэрка; Гадзіннік; Гнюс: Навелы з «Чуйскіх быляў» / З рус. // Беларусь. № 10; Гроднев М. Первое лето: Повесть в рассказах. / С бел. // Неман. № 10; Гуцала Я. Месячнае ззянне: Апавяданне / З укр. // ЛіМ. 8 чэрв.; Нагібін Ю. Выпрабаванне: Апавяданне / З рус. // Там жа. 12 кастр.; Рудзь М. Апошнія барозны: Апавяданне / З укр. // Там жа. 16 ліст.; Друцэ І. Размова пра надвор'е: Апавяданне / З малд. // Там жа. 14 снеж.

1974. Ціханаў М. Ільвіная лапа: Апавяданне / З рус. // Бярозка. № 8; Смоліч Ю. Першая сустрэча / З укр.; Антонаў С. Дзяржаўны герб; Рытхэу Ю. Малюнак на біўні / З рус.: [Апавяданні] // Полымя. № 4; Ціханаў М. Франтавыя навелы / З рус. // ЛіМ. 25 студз.

1975. Смоліч Ю. Чэмпіён; Лэ І. Вышыня — 206; Галаўко А. Дружба; Ганчар А. Дарога ў гарах; Шуміла М. Вялікі свет; Гуцала Я. Стэфка: [Апавяданні] / З укр. // Даляглядкы. Мн.; Шолахаў М. Пастух: Апавяданне / З рус. // Беларусь. № 5; Садавяну М. Броз: Апавяданне / З рум. // Там жа. № 8; Горецкий М. На империалистической войне: (Записки солдата 2-й батареи Н-ской артиллерийской бригады Левона Задумы) / С бел. // Неман. № 12; Грыгурка І. Канал: Раман / З укр. // Полымя. № 6, 7; Шолахаў М. Старшыня рэўваенсавета рэспублікі: Апавяданне / З рус. // ЛіМ. 4 крас.; Садавяну М. Стары чыноўнік: Апавяданне / З рум. // Там жа. 12 вер.; Купрын А. Цудоўны доктар: Апавяданне / З рус. // Там жа. 24 кастр.

1976. Сартакоў С. Гарачы дзень: Апавяданне / З рус.; Абу-Бакар А. Мініяцюры / З дарг. // Далягляды. Мн.; Ковалёв П. Повесть о добром сердце / С бел. // Ковалёв П. Повесть о добром сердце. Мн.; Гуцала Я. На сярэбранае вяселле: [Апавяданне] / З укр. // Беларусь. № 5; Твэн М. Як я абслугоўваў турыстаў / З англ. // Там жа. № 8; Ганчар А. Позняе прасвятленне; Ціхая вада; Гуцала Я. На возеры добрым: [Апавяданні] / З укр. // Полымя. № 5; Маркаў Г. Наказ: Аповесць / З рус. // Там жа. № 6.

1977. Цендракоў У. Вясеннія пярэваратні: Аповесць / З рус. // Далягляды. Мн.; Паўстоўскі К. Стары ў паношаным шынялі / З рус. // Беларусь. № 5; Науменко И. Последняя осень: Повесть. / С бел. // Неман. № 8; Ганчар А. Бераг любові: Раман / З укр. // Полымя. № 8, 9.

1978. Айтматаў Ч. Пасля казкі: (Белы параход): Аповесць / З кірг. // Далягляды. Мн.; Парахневич М. Детство твое и мое: Повесть в новеллах. / С бел. // Неман. № 11.

1979. Кацюбінскі М. Падарунак на імяніны: [Апавяданне] /З укр. // Далягляды. Мн.

1980. Горецкий М. Генерал; Мартинович А. Война вернулась...: [Апавяданні] / С бел. // Берёзы на шляху. М.; Дрозд У. Навала: Апавяданне / З укр. // Далягляды. Мн.; Домашевич В. Нимфа: Повесть / С бел. // Неман. № 12.

1982. Ракитный М. Весенние холода; Затуманенная даль; Выстрел в воздух; Бурмак: Рассказы / С бел. // Неман. № 4.

1983. Іскандэр Ф. Крываурукі: Апавяданне / З азерб. // Братэрства. Мн.

1984. Капыленка А. Хата хлопчыка-мезенчыка; Дончанка А. Залатое яечка: Апавяданні; Сабко В. Скрыпка: Урывак з аповесці «Скала Дэльфін»; Шкароўская І. Рыжанькая; Чайкоўскі Б. Чырвоныя гваздзікі на белым снезе; Кавальчук А. Лясны госць: [Апавяданні] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Бур'ян Б., Шкраба Р. Аб культуры рэцэнзіі // ЛіМ. 1951. 27 кастр.; Льву Салаўю — 50 // Там жа. 1975. 24 кастр.; Льву Салаўю — 60 // Там жа. 1985. 18 кастр.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Смоліч Г. [Бібліяграфічная нататка да 60-годдзя з дня нараджэння] // Полымя. 1985. № 10.

В. У. Смольская.

САЛАГУБ АЛЕСЬ

***Салагуб Алесь Феафілавіч** [псеўд.: Лявон Адраджэнец, Лявон Чачотка; крыпт. А. С., А. С. і В. Т. (з В. Таўлаем); 5(18).10.1906, в. Зарудзічы Вілейскага пав. Віленскай губ. (цяпер Смаргонскі р-н Мінскай вобл.) — 17.5.1934, Мінск(?)], паэт, публіцыст, мемуарыст.*

З сялян. У 1915 разам з бацькамі як бежанец апынуўся ў Ратамцы пад Мінскам, а ў 1918 вярнуліся ў родную вёску. У 1922 А. Салагуб паступіў у Віленскую беларускую гімназію і скончыў яе ў 1927. Там ён зблізіўся з дзеячамі беларускага рэвалюцыйнага руху, у т. л. Арсенем Канчэўскім. З узнікненнем Беларускай сялянска-работніцкай Грамады актыўна далучыўся да яе дзейнасці: арганізоўваў у сваім павеце гурткі Грамады, распаўсюджваў рэвалюцыйную літаратуру. За гэта некалькі разоў быў зняволены польскімі ўладамі ў турму (1924, 1927), быў вязьнем Лукішак і Стафанаўскага астрогу ў Вільні. Перыяд навучання ў гімназіі, актыўная грамадска-палітычная дзейнасць і знаходжанне за кратамі былі вызначальнымі ў станаўленні А. Салагуба як асобы і як паэта, адбіліся на фарміраванні яго палітычных поглядаў (у рэчышчы камуністычнай накіраванасці) і творчых арыенціраў. Выйшаўшы з турмы вясной 1928, А. Салагуб стаў шукаць магчымасці перабрацца ў Савецкую Беларусь. У тым жа годзе ён нелегальна перайшоў польска-савецкую граніцу і паступіў вучыцца ў Беларускі дзяржаўны універсітэт. У 1929 да яго перабралася жонка, таксама нелегальна перайшоўшы граніцу. Пасля заканчэння ў 1931 універсітэта А. Салагуб стаў аспірантам Інстытута літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР, марыў аб сур'ёзнай навуковай і літаратурнай рабоце. Аднак гэтыя планы былі жорстка парушаны, і ён, такі адданы сацыялістычным пераўтварэнням і рэвалюцыйным ідэалам, на трэцім годзе аспірантуры стаў ахвярай сталінскай палітыкі рэпрэсій. 9 студзеня 1934 як «вораг народа» ён прыгавораны да вышэйшай меры пакарання. Найбольш верагодна, што прыгавор быў выкананы ў Мінску. Пасмяротна рэабілітаваны 18.4.1956. Рэпрэсіравана была таксама жонка А. Салагуба Марыя, якую з сынам выслалі ў Смаленск, а затым — на Поўнач.

Першай выяўленай публікацыяй А. Салагуба лічыцца допіс «Культурныя паны» ў газеце «Незалежная думка» за 4.7.1920 пад псеўд. Адраджэнец. Штуршок для развіцця паэтычнага таленту А. Салагуба дала Віленская беларуская гімназія. У тым асяродку духоўных памкненняў выспяваюць яго раннія вершы, якія з'явіліся ў 1923 у часопісе «Рунь», друкаваным на гектографе. Сам жа А. Салагуб пачатак сваёй свядомай мэтанакіраванай літаратурнай творчасці адносіў да 1924 — да часу яго першага турэмнага зняволення, калі ён за кратамі напісаў цыкл вершаў і п'есу «Касулі ў цемры» (гл. аб гэтым: Калеснік У. Час і песні. Мн., 1962. С. 146). У гэты перыяд яго захапляла талстоўская ідэя «непрацiўлення» і ідэал усеагульнай любові да чалавека. Прыкладна ў 1926 у поглядах паэта адбываецца пералом, ён адыходзіць ад рамантычнага ўспрыняцця свету і прасякаецца ідэямі класавага змагання, арганізаванай сацыяльна-палітычнай барацьбы. Вершы яго мелі агітацыйна-камуністычны характар. Ён апяваў новыя змены ў вёсцы, услаўляў сацыялістычную будучыню, да якой прыдуць працоўныя шляхам усясветнай рэвалюцыі. З 1925 паэт актыўна друкуецца ў заходнебеларускіх перыядычных выданнях грамадаўскай арыентацыі («Студэнцкая думка», «Беларуская ніва», «Народная справа», сатырычны часопіс «Маланка» і інш.) пераважна пад псеўд. Лявон Чачотка. У 1927, падчас паўторнага зняволення і знаходжання на працягу дзесяці месяцаў на Лукішках, А. Салагуб напісаў тры сшыткі вершаў, некалькі апавяданняў і драму «Вяселле», але, мабыць, не ўсе з гэтых твораў былі ў свой час надрукаваныя (газ. «Воля працы», № 3 за 1928). Вершы, пераважна астрожнай тэматыкі, увайшлі ў адзіны яго паэтычны зборнік «Лукішкі», выдадзены ў 1929 у Мінску. Лірычны герой кнігі — астрожнік, які, нягледзячы на турэмныя пакуты і здзекі, верыць у надыход светлага сонечнага заўтра. Рэцэнзент С. Куніцкі станоўча ацаніў зборнік, высокі напал рэвалюцыйных пачуццяў і памкненняў, якімі былі прасякнуты вершы, аднак адзначаў невысокую мастацкую каштоўнасць вершаў, іх дэкларацыйнасць. Сваімі творамі А. Салагуб уводзіў чытача ў заходнебеларускую рэчаіснасць. У часопісе «Полымя рэвалюцыі» ў 1933 была апублікавана яго значная праца «Мастацкая літаратура «Грамады», у якой кампетэнтна апісана сацыяльна-палітычная сітуацыя перыяду «Грамады», прааналізавана грамадаўская прэса і літаратура. Савецкія перыядычныя выданні (часопісы «Маладосць» і «Полымя», газеты «Чырвоная змена» і «Звязда») у той час ахвотна публікавалі вершы А. Салагуба. У турэмным зняволенні паэт напісаў яшчэ адзін твор — «Лукішскі дзённік» (фрагменты апублікаваны ў 1961), у якім мастацку і з эпічнай падрабязнасцю апісаны рэаліі турэмнага побыту. У. Калеснік назваў гэты твор «мастацкай хронікай турэмнага жыцця, мастацкім дакументам цэлага пакалення заходнебеларускай моладзі 20-х гадоў». На думку даследчыка, гэта самы значны твор у літаратурнай спадчыне А. Салагуба, у якім увасобіўся эпічны характар яго таленту. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Лукішкі: Вершы з Заходняй Беларусі. Мн., 1929. Рэц.: Куніцкі С. // Маладняк. 1929. № 7.

1.3.

1920. Культурныя паны // Незалежная думка. 4 ліп. / Пад псеўд. Адраджэнец.

1925. Не для славы; О, дні вясны маёй...; Ох, сумна вясной...; Песня ў астрозе: [Вершы] // Студэнцкая думка. № 5.

1926. Моладзі: [Верш] // Бел. ніва. 13 лют. / Пад псеўд. Лявон Чачотка; У цішыні: [Верш] // Там жа. 6 сак.; На Вяллі: [Верш] // Народная справа. 11 жн. / Пад псеўд. Лявон Чачотка; Летняя ноч у вёсцы: [Верш] // Там жа. 28 жн. / Пад псеўд. Лявон Чачотка; Не для славы: [Верш] // Сав. Бел. 10 студз.

1927. Закаханая: [Верш] // Родныя гоні. № 4 / Пад крыпт. А. С.; Ліпнёвай раніцай: [Верш] // Звязда. 14 жн.; Наша праўда. 27 ліп.; Змагарам Беларусі: [Верш] // Наш водгук. 16 сак.; Наша воля. 12 сак. / Пад псеўд. Лявон Чачотка; Ноч у астрозе: [Верш] // Наша воля. 9 сак.; Праца. 16 ліст.; У маі; Няма вясны: [Вершы] // Наша праўда. 25 мая; Мы — агні: [Верш] // Там жа. 31 мая; Водгалас: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.; Выраслі крыллі: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Два другі; «Як пашчы каменнай цясніны...»: [Вершы] // Там жа. 23 ліп.; Астрожны кветнік: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Сав. Бел. 11 вер.; Ці ж нявольнік?: [Верш] // Наша праўда. 24 вер.; Начныя думы; Пацалункі вясны; На прагулцы: [Вершы] // Права працы. 24 снеж.

1928. Выраслі крыллі: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня.; Мы дзеці дня: [Верш] // Васілёк. № 1; У турме: [Верш] // Маладняк. № 6; Галадоўка: (З сучаснага турэмнага жыцця пад Польшчай) // Там жа. № 7; Восень у астрозе: [Верш] // Там жа. № 11; Два другі: [Верш] // Полымя. № 5; Ліпнёвай раніцай: [Верш] // Там жа. № 6; Украіне: [Верш] // Там жа. № 7; «Як пашчы каменнай цясніны...»: [Верш] // Там жа. № 8; З-за крат: [Верш] // Воля працы. 14, 17 сак.; Звязда. 1 крас.; О, браты: [Верш] // Думка працы. 11 студз.; Я не буду грудзьмі надрывацца: [Верш] // Заря Запада. 8 июня; Астрожнае «меню»: [Верш] // Маланка. 1 крас.; Гісторыя асудзіць // Сав. Бел. 25 мая; На прагулцы: [Верш] // Чырв. змена. 18 ліст.

1929. Мы — агні: [Верш] // Беларускі каляндар на 1929 год. Вільня; Летняя ноч у вёсцы: [Верш] // Вольная думка. № 1 / Пад крыпт. А. С.; «Вабіць, смяецца...»: [Верш] // Полымя. № 1; Сав. Бел. 27 студз.; Начныя думы: [Верш] // Полымя. № 4; Лукішкі: Вершы. // Сав. Бел. 31 сак.; За кратамі: (Успаміны палітзняволенага) // Там жа. 1 мая; Траецкія муры: (Апавяданне-памфлет) // Чырв. змена. 10 сак. / Сааўт. М. Гольдберг.

1931. Літаратура польскага пралетарыяту // Маладняк. № 12; Паэзія рэвалюцыйнага падполля Заходняй Беларусі // Звязда. 7 ліп.; Крызіс польскай буржуазнай літаратуры і літаратура польскага пралетарыята // Там жа. 19 жн. / Сааўт. В. Таўлай; У баях за дыктатуру пралетарыяту // Рабселькор. 25 кастр.; У полымі класавай барацьбы // Чырв. змена. 27 жн.

1932. Моладзь; Заходняя Беларусь; Былі мне закаваны рукі; Да сына: [Вершы] // Партыя, слухай. Мн.; Класавая барацьба ў літаратуры Заходняй Беларусі: Даклад, прачытаны 26.XI.31 г. ў Інстытуце ЛіМ Камакадэміі // Маладняк. № 1; Літаратурны фронт Заходняй Беларусі // ЛіМ. 26 лют.; Палітыка Навасільцавых будзе біта // Там жа. 10 ліп.; Голас з падполля // Там жа. 6 ліст.; Мітынг гневу: [Урывак з паэмы «Пан Біснінг»] // Чырв. змена. 8 ліп.

1933. Заходняя Беларусь: [Верш] // 11 ліпеня. Мн.; На Вяллі; Ноч; Заходняя Беларусь; Чырвоны сцяг; Мітынг гневу: [Вершы] // Хрэстаматыя рэвалюцыйнай літаратуры Заходняй Беларусі. Мн.; [Рэц. на кн.: Пралеска Я. Паноў трэба знішчаць гуртам. Мн., 1932] // Заклік. № 1; Мастацкая літаратура «Грамады» // Полымя рэвалюцыі. № 1. Рэц.: Ф. Р., Г. Р. Мастацкая літаратура «Грамады» [БСРГ] // Літаратурная старонка (Вільня), 1934. 25 студз.; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г.//ЛіМ. 18 студз.; Заходняя Беларусь; Урыўкі з паэмы // Там жа. 1 мая; Паэма нянавісці: З жыцця Заходняй Беларусі // Чырв. змена. 4 мая.

1934. А хто ў полі?..: [Верш] // Літаратурная старонка (Вільня). 25 студз.

1961. Два сябры; Восень у астрозе: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 2; Лукішскі дзённік: Фрагменты // Полымя. № 4; Восень у астрозе: [Верш] // ЛіМ. 26 снеж.

1965. Начныя думы; Два сябры; Восень у астрозе; Малацьба; «Цені ад кратаў кладуцца...»; Ліпнёвай раніцай; Да беларускіх настаўнікаў-рэнегатаў; З новым годам; «Я не буду грудзьмі надрывацца...»; Да крыўдзіцеляў; А хто ў полі?..: [Вершы] / Сцягі і паходні. Мн.

1971. Малацьба: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1.4.

1931. Свішч П. Песня аб старой шынелі: [Верш] / З пол. // Маладняк. № 12; Чырвонаарм. праўда. 17 мая.

1.5.

На ўкраінскую мову. У в'язниці: [Верш] / Пер. Д. Чепурний // Літ. газ. 1928. 20 серп.; Нова Білорусь. К., 1929; Класова боротьба в поезії Західньої Білорусі // Критика. 1932. № 1—2.

На яўрэйскую мову. Восенню ў турме: [Верш] / Пер. Ліўшыц // Паэзія Бел АПП. Мн., 1931.

2.3.

На беларускай мове. Бэндэ Л. Прадмова // Салагуб А. Лукішкі. Мн., 1929; Гарэцкі М. «Маладняк» за пяць гадоў. 1923—1928. Мн., 1928. С. 105—108; Калеснік У. Алесь Салагуб // Калеснік У. Лёсам пазнанае. Мн., 1982; Яго ж. Слова з-за крат // Полымя. 1961. № 4; Паэт А. Салагуб на волі // Воля працы. 1928. 14, 17 сак.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Суд над грам. Канчэўскім і вучнем Салагубам 9.III.1926 г. // Бел. ніва. 1926. 13 сак.

На рускай мове. Ром Л. Писатель — рядовой боец социалистической стройки // Рабочий. 1931. 25 июля.

2.4.

На беларускай мове. Васілёк М. Не затухне бліск ваш, зоры...: [Верш] // Наша праца. 1927. 1 кастр.; Лойка А. Вось, вось яны, жыцця парогі...: [Верш] // Лойка А. Няроўныя даты. Мн., 1983; Яго ж. Запавет: [Верш] // Лойка А. Калі ў дарозе ты... Мн., 1971.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 257; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 559—565. *Г. І. Рэут.*

САЛАМАХА УЛАДЗІМІР

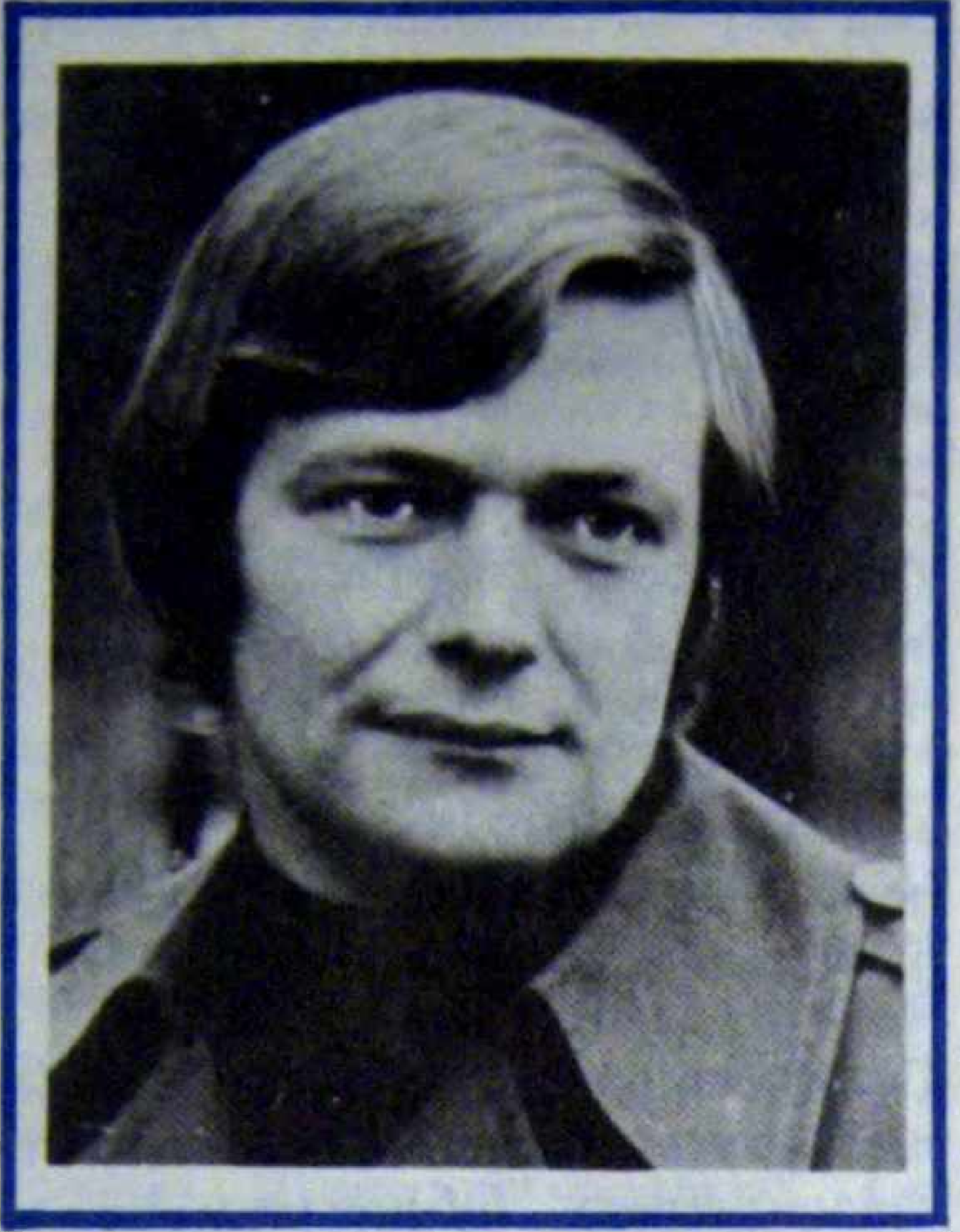

Саламаха
Уладзімір Пятровіч
(н. 24.3.1949,
в. Бераснёўка
Кіраўскага р-на
Магілёўскай вобл.),
празаік. Член
СП Беларусі з 1982.

З сям'і рабочага. У 1966 У. Саламаха скончыў Скачкоўскую СШ, пачаў працаваць карэктарам у рэдакцыі раённай газеты «Кіравец». У 1968—70 служыў у Савецкай Арміі. У 1975 скончыў БДУ. Працаваў старшым рэдактарам Дзяржаўнага камітэта Беларусі па кінематаграфіі (1975—83). З 1983 працуе ў часопісе «Маладосць».

Пісаць пачаў у студэнцкія гады. Першыя апавяданні («Блізкі далёкі бераг», «Яўменава хата») надрукаваны ў часопісе «Маладосць». Першы зборнік апавяданняў («На ўзмежку радасці») выйшаў у 1980. Апавяданні У. Саламахі перакладаліся на рускую, украінскую, эстонскую мовы. Героі апавяданняў, аповесцей — нашы сучаснікі, людзі розных пакаленняў, вяскоўцы і гараджане, часцей маладыя выхадцы з вёскі, яны працуюць, кахаюць, задумваюцца над нялёгкімі праблемамі, шукаюць сваё месца ў сённяшнім супярэчлівым, трывожным свеце («Напрадвесні», «Заўтра ў дарогу»). Аўтар аповесці «Прывід у скураным крэсле» (Маладосць. 1992. № 8). Піша нарысы («Лесарубы», «На маёй зямлі», «Зямныя сімвалы»), рэцэнзіі на кнігі сучасных беларускіх пісьменнікаў. Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2

На ўзмежку радасці: Апавяданні. Мн., 1980. Рэц.: Галко Н. На пути к зрелости // Сел. газ. 1981. 14 мая; Лапцік В. Далёкі вясковы бераг // Чырв. змена. 1980. 19 кастр.; Рудкоўскі М. Трывалая завязь // Маг. праўда. 1980. 12 ліп.

Заўтра ў дарогу: Аповесць і апавяданні. Мн., 1985.

Кавалёк — лесавая былінка: Аповесць і апавяданні. Мн., 1988 (Б-ка часоп. «Маладосць»).

Цяпло чужога сэрца: Аповесці, апавяданні. Мн., 1990.

1.3.

1972. Неакрэсленасць пазіцыі: [Рэц. на кн. Дзюба У. Вуліцы без назваў. Мн., 1972] // ЛіМ. 17 ліст.

1973. «Нас роздум, як суддзя трывожыць...»: [Рэц. на кн.: Парахневіч М. Жыццё. Мн., 1972] // Вяч. Мінск. 21 сак.; Памяць і боль перажытага: [Рэц. на кн.: Савицкий В. Ни минуты покоя. Мн., 1973] // ЛіМ. 22 чэрв.; Расказаць пра сучасніка // Там жа. 20 ліп.; У краіне блакітнага сонца / Там жа. 24 жн.; Лесарубы: Нарыс // Там жа. 14 вер.; Праяві сябе справай // Чырв. змена. 29 ліп.

1974. На маёй зямлі: Нарыс // ЛіМ. 16 жн.; А мог жа быць і цікавым...: [Рэц. на кн.: Стрыгалёў М. Ростань. Мн., 1974] // Там жа. 27 вер.

1975. Тебе, молодость: [Рэц. на кн.: Пысін А. Вярбовы мост. Мн., 1974] // Сов. Бел. 4 сент.

1977. Блізкі далёкі бераг; Яўменава хата: Апавяданні // Маладосць. № 2; Верасень, верасень: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 3; Жыве запаветная песня // ЛіМ. 16 снеж.; Нараджэнне казкі: Апавяданне // Чырв. змена. 20 жн.

1979. Пакой з акном на вёску; Калі цвіла чаромха: Апавяданні // Маладосць. № 8.

1980. Матруна: Апавяданне // ЛіМ. 24 кастр.

1981. Антон і Анэля: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 12; На схіле лета: Апавяданне // ЛіМ. 25 вер.

1982. Рэспублік і сэрцаў саюз // Звязда. 14 ліст.; На ўваходзіны: Апавяданне // ЛіМ. 2 крас.

1983. Парасткі: Апавяданне // Звязда. 9 крас.; Апошняя камандзіроўка: Апавяданне // ЛіМ. 3 чэрв.

1984. Напрадвесні: Аповесць // Маладосць. № 8. Рэц.: Астраўцоў С. Буслы застаюцца // ЛіМ. 1984.26 кастр.; [Адказы на анкету «Маладосці»] // Маладосць. № 11; Жыць тры дні: Апавяданне // ЛіМ. 8 чэрв.

1985. Блізкі далёкі бераг: Апавяданне // Цяпло на першацвет. Мн.; Зямныя сімвалы: [Нарыс] // Маладосць. № 8; Мы — розныя, мы — родныя...: [Нарыс] // Там жа. № 11.

1.4.

1985. Шкляр В. Крук — птушка нетутэйшая: Апавяданне / З укр. // Маладосць. № 12.

1.5.

На рускую мову. Евменова хата: Рассказ / Пер. В. Генкин // Неман. 1982. № 8.

На ўкраінскую мову. Близький далекий берег: [Апавяданне] / Пер. П. Осадчук // Рідня. К., 1980.

На эстонскую мову. Vaba langemine viiekümnelt meetrilt: Vestlus kirjanikuga / Üles kirjut. H. Kulo // Nootre Hääl. 1985. 17. mai.

2.3.

Савік Л. Дарогі ў жыццё // Маладосць. 1985. № 2; Скрыган Я. Культура творчасці і мы // Скрыган Я. Выбраныя творы: У 2 т. Мн., 1985. Т. 2.

В. У. Смольская.

САЛАМЕВІЧ ЯНКА

Саламевіч Янка [Іван Уладзіміравіч, псеўд. М. Кракоцкі, Барыс Лісавец, К. Ракоцкі і інш., н. 29.10.1938, в. Малая Кракотка (у 1969 аб'яднана з в. Вялікая Кракотка) Слонімскага пав. Навагрудскага ваяв., цяпер Слонімскі р-н Гродзенскай вобл.], літаратуразнавец, крытык, фалькларыст, бібліёграф, перакладчык. Член СП Беларусі з 1989. Кандыдат філалагічных навук (1971). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі ў галіне навукі (1976, за выданне БелСЭ у 12 т.).

З сялян. У 1955 скончыў сярэднюю школу ў в. Вялікая Кракотка. Вучыўся на беларускім аддзяленні філалагічнага факультэта БДУ (1955—60). Працаваў карэктарам, тэхнічным рэдактарам выдавецкага аддзела Дзяржаўнай бібліятэкі БССР (1960—62), рэдактарам рэдакцыі вучэбнай і метадычнай літаратуры, да 1964 старшым рэдактарам грамадска-гуманістычных навук выдавецтва Міністэрства вышэйшай, сярэдняй спецыяльнай і прафесіянальнай адукацыі БССР (цяпер «Вышэйшая школа»). У 1967 скончыў аспірантуру пры кафедры беларускай літаратуры БДУ. З 1968 старшы навуковы рэдактар рэдакцыі літаратуры, мовы, фальклору і этнаграфіі, у 1976—92 загадчык навуковай рэдакцыі народнай асветы і беларускіх слоўнікаў Беларускай Савецкай Энцыклапедыі (цяпер выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі), з 1992 вядучы рэдактар гэтай рэдакцыі, з 1994 вядучы рэдактар рэдакцыі літаратуры, мовы, фальклору і этнаграфіі БелЭн. Абараніў кандыдацкую дысертацыю «Міхал Федароўскі — фалькларыст». Узнагароджаны Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Я. Саламевіч пачаў друкавацца ў 1955 у слонімскай раённай газеце «Вольная праца». Першы артыкул у рэспубліканскім друку з'явіўся ў 1957. Даследуе гісторыю беларускай літаратуры і культуры, фальклор. Аўтар «Слоўніка беларускіх псеўданімаў і крыптанімаў (XVI—XX стст.)». Укладальнік вучэбнага дапаможніка для ВНУ «Беларуская дзіцячая літаратура. Хрэстаматыя» (у сааўт. з М. Пятровічам, А. Налівайкам), выбраных твораў «Доля і хлеб» Г. Леўчыка (разам з Н. Ляшковіч), «Лірнік» М. Арла, складальнік і аўтар каментарыяў да анталогіі «Беларуская балада», рэдактар даведніка «Пісьменнікі Савецкай Беларусі». Уклаў бібліяграфію і напісаў каментарыі да кнігі «Максім Гарэцкі. Успаміны, артыкулы, дакументы» (у сааўт. з А. Лісам) і інш. Увёў у навуковы ўжытак невядомыя матэрыялы, звязаныя з жыццём і творчасцю Ф. Багушэвіча, Я. Лучыны, А. Гурыновіча, Я. Купалы, Я. Коласа, М. Багдановіча, М. Гарэцкага, А. Зязюлі, К. Лейкі, Г. Леўчыка, Ф. Шантыра, М. Арла, Т. Гардзялкоўскай, З. Верас, У. Дубоўкі, фалькларыстаў Біруты, Р. Зянькевіча, М. Федароўскага, Ч. Пяткевіча, П. Дземідовіча і інш. Ім напісана 165 артыкулаў для энцыклапедычнага даведніка «Янка Купала», больш за 70 — для Літоўскай Савецкай Энцыклапедыі і інш. Аўтар манаграфіі «Міхал Федароўскі». Складальнік кароткага бібліяграфічнага даведніка «Беларускі фальклор», зборнікаў «Беларускія загадкі», народных скорагаворак «Мама Мышка сушыла шышкі», літаратурна-мастацкага календара «Кола дзён» (у сааўтарстве). З 1988 у часопісе «Роднае слова» («Беларуская мова і літаратура ў школе») вядзе «Каляндар юбілейных датаў і памятных дзён». Фальклорныя запісы Я. Саламевіча ўвайшлі ў калектыўныя зборнікі «Дзіцячы фальклор», «Прыказкі і прымаўкі», «Выслоўі» і інш. Яго працам уласцівыя глыбіня аналізу, добрае валоданне матэрыялам і мастацкім словам. Перакладае з рускай, украінскай і польскай моў. Працы Я. Саламевіча перакладаліся на ўкраінскую, польскую мовы. Як прапагандыст роднай культуры ў 1979—88 разам з іншымі філолагамі вёў тэлечасопіс «Роднае слова». З 1988 старшыня рады Таварыства беларускай мовы Першамайскага р-на г. Мінска.

Жыве ў Мінску.

Г. М. Урупіна.

1.2.

Михал Федеровский — фольклорист: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. Мн., 1971.

Міхал Федароўскі. Мн., 1972. Рэц.: Гайдук М. Новае аб Міхалу Федароўскім // Ніва. 1973. 16 снеж.; Казбярук У. На Беларусі без песні нельга // Маладосць. 1974. № 3; Кахаоўскі Г. // Неман. 1974. № 6; Ліс А. Тварам да люду беларускага // Полымя. 1973. № 6; Фядосік А. Даследуецца спадчына // Беларусь. 1974. № 2; Czurak M. // Sl. Orient. 1974. Nr 3; Olechnowicz M. Białoruski Kolberg // Odgłosy (Łodz). 1973. 6 grud.

Слоўнік беларускіх псеўданімаў і крыптанімаў (XVI—XX стст.). Мн., 1983. Рэц.: Снарскі І. [Гайдук М.]. Беларускія псеўданімы і крыптанімы // Ніва. 1984. 22 студз.; Старущенко Г. Новое о псевдонимах // В мире книг. 1984. № 3; Ус В. [Скалабан В.] Плён руплівага пошуку // ЛіМ. 1983. 17 чэрв.

1.3.

1957. Да пытання аб беларускім фальклоры // Чырв. змена. 16 сак.

1959. Пра фалькларыстыку і этнаграфію // ЛіМ. 21 студз.

1962. Яны хадзілі аднымі сцежкамі // Звязда. 8 мая; Акрыленая рэвалюцыяй: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Акрыленая рэвалюцыяй (Паэзія «Маладняка»). Мн., 1962] // Там жа. 11 жн. / Сааўт. М. Багдановіч; Крок у сталасць: [Рэц. на кн.: Арочка М. Ветраломная паласа. Мн., 1962] // Там жа. 6 кастр. / Сааўт. М. Багдановіч; Аналіз сатыры К. Крапівы; Рунь; Каштоўны даведнік: [Рэц. на кн.: Макарэвіч А. Сатыра Кандрата Крапівы. Мн., 1962; Вярба В. Вочы вясны. Мн., 1962; Ватацы Н. Мастацкая літаратура Савецкай Беларусі (1917—1960). Бібліяграфія асобных выданняў. Мн., 1962] // Там жа. 1 снеж. / Сааўт. М. Багдановіч; Буйнейшае ў Беларусі кнігасховішча // Маг. праўда. 15 вер.

1963. Паэтавы далягляды: [Рэц. на кн.: Кляўко Г. Абветраныя далягляды. Мн., 1962] // Маладосць. № 4 / Сааўт. М. Багдановіч; Шчыры субяседнік: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Размова па шчырасці. Мн., 1963] // ЛіМ. 5 снеж. / Сааўт. М. Багдановіч.

1964. У дарозе: [Рэц. на кн.: Лойка А. Дарогі і летуценні. Мн., 1963] // Звязда. 5 сак. / Сааўт. М. Багдановіч; Чытач, кнігарня, выдавецтва // Там жа. 24 ліст. / Сааўт. В. Рагойша; Яркі агеньчык: [Рэц. на кн.,: Урбановіч У. Па дарагіх мясцінах. Мн., 1964] // ЛіМ. 31 ліп.; Не вер вачам сваім: Заўвагі на палях // Там жа. 23 кастр.; Кніга, якую чакалі: [Рэц. на кн.: Кабашнікаў К. Нарысы па беларускаму фальклору. Мн., 1963] // Наст. газ. 27 мая / Пад псеўд. Н. Слагада.

1965. Кніга, рэклама, пакупнік // ЛіМ. 22 студз. / Сааўт. В. Рагойша; Фармальна, абыякава // Там жа. 16 сак.; Даведнік з кур'ёзамі: [Рэц. на кн.: Замежная літаратура ў перакладзе на беларускую мову. 1917—1963. Мн., 1965] // Там жа. 6 жн.; Слоўнік польскага фальклору // ЛіМ. 17 снеж.; Кніга пра Купалу і фальклор: [Рэц. на кн.: Макарэвіч А. Ад песень і думак народных. Мн., 1965] // Наст. газ. 16 кастр.

1966. Міхал Федароўскі (1853—1923) — збіральнік фальклорных і этнаграфічных матэрыялаў на Беларусі // Филологический сборник. Мн.; Невядомы пераклад «Слуцкіх ткачых» // ЛіМ. 25 студз.; Батлейкі, запісаныя М. Федароўскім // Там жа. 25 сак.; Іскра з вогнішча // Там жа. 9 снеж.; Ёсць порах у паэтычнай парахаўніцы «Белавежы» // Ніва. 13 сак. / Пад псеўд. Барыс Лісавец; Апавяданне — жанр складаны // Там жа. 10 крас. / Пад псеўд. Барыс Лісавец.

1967. Даследчык Рэчыцкага Палесся // Полымя. № 1; Збіральнік залатых скарбаў: Фалькларыст і этнограф Міхал Федароўскі // Там жа. № 7; Для студэнтаў і настаўнікаў: [Рэц. на кн.: Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1966] // ЛіМ. 3 сак.; І панесла яна свой дар... // Там жа. 25 мая; З веданнем і любоўю: Беларускія казкі, выдадзеныя ў Берліне: [Рэц. на кн.: Belorussische Volksmärchen. Herausgegeben von L. Barag. Berlin, 1966] // Там жа. 18 ліп.; Родная зямля — вечная любоў: (Зосьцы Верас — 75) // Там жа. 29 вер. / Сааўт. А. Лойка; А. Д.— псеўданім Багушэвіча // Там жа. 3 кастр.; Верш паўстанца 1863 года // Там жа. 1 снеж.

1968. Ранні верш Якуба Коласа // Полымя. № 5; Рамуальд Сымонавіч Зянькевіч // Там жа. № 9; Таленавіты даследчык і педагог: Да 85-годдзя з дня нараджэння Я. І. Барычэўскага // ЛіМ. 20 снеж.

1969. Собиратель жемчуга // Неман. № 9; Издано в Польше // Там жа. № 11; Адам Гурыновіч — фалькларыст // Полымя. № 1; Даследчыца беларускага фальклору // Там жа. № 11; Нястомны працаўнік // ЛіМ. 16 вер. / Пад псеўд. К. Ракоцкі; Паэт-селянін Вільгельм Пратасевіч // Там жа. 28 кастр.

1970. Песенная майстра Міхала Федароўскага // Полымя. № 1; Даследчык Смаленшчыны // ЛіМ. 24 ліп.

1971. Даведкі пра даведнік: [Рэц. на кн.: Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі біябібліяграфічны даведнік. Мн., 1970] // Полымя. № 3; Майстар навелы // Там жа. № 5; Всеми цветами радуги: [Рэц. на кн.: Беларускі фальклор: Хрэстаматыя. Мн., 1970] // Неман. № 9.

1972. [Біягр. даведкі: Адамчык В., Быкаў В., Дамашэвіч У., Караткевіч У., Капыловіч М., Кудравец А., Пташнікаў І., Савіцкі А., Сачанка Б., Стральцоў М., Чыгрынаў І.] // У глыбі жыцця: Зб. апавяданняў. Мн.; Поэзия белорусских хресьбин [Рэц. на кн.: Радзінная паэзія. Мн., 1971] // Неман. № 2; Беларускія казкі пра жывёл: [Рэц. на кн.: Казкі пра жывёл і чарадзейныя казкі. Мн., 1971] // Полымя. № 1; Надзейны лоцман у кніжным моры: [Рэц. на кн.: Ватацы Н. Мастацкая літаратура Савецкай Беларусі (1961—1968). Мн., 1971] // Там жа. № 10.

1973. Неутомимый собиратель: [Рэц. на кн.: Новиков Н. Павел Васильевич Шейн. Мн., 1972] // Неман. № 2; Слово Купалы // Там жа. № 7; Бібліяграфія твораў Янкі Купалы: [Рэц. на кн.: Бібліяграфія твораў Янкі Купалы. Частка III. 1942—1960. Мн., 1972] // Полымя. № 4; Чаго не сказалі рэцэнзенты: [Рэц. на кн.: Жыдовіч І. Янка Купала — публіцыст. Мн., 1972] // Там жа. № 10; Невядомы аўтограф Максіма Багдановіча // ЛіМ. 2 лют.

1974. Невядомая брашура Янкі Купалы // Маладосць. № 6; Пісьменнік-дэмакрат // Полымя. № 6; Патрэбны бібліяграфічны даведнік: [Рэц. на кн.: Беларускія пісьменнікі-лаўрэаты. Рэкаменд. бібліягр. паказальнік. Мн., 1973] // Там жа. № 7; Свет беларускай этнаграфіі і фалькларыстыкі: [Рэц. на кн.: Беларуская этнаграфія і фалькларыстыка: бібліяграфічны паказальнік (1945—1970). Мн., 1972] // Там жа. № 9.

1975. Беларуская фалькларыстыка дакастрычніцкага перыяду // БелСЭ. Мн. Т. 12. С. 445—447; [Рэц. на кн.: Ліс А. Купальскія песні. Мн., 1974] // Полымя. № 12; Польскі даследчык Беларусі // ЛіМ. 21 лют.; У Варшаўскім архіве // Там жа. 25 ліп.

1976. Литературная жизнь дореволюционного Минска; Гольц-Миллер Иван Иванович; Дунин-Марцинкевич Викентий Иванович; Лучина Янка; Скрыган Янка; Тавлай Валентин Павлович // Минск город-герой: Справочник. Мн.; У вянок Максіму Багдановічу: [Рэц. на кн.: Шлях паэта: Зборнік успамінаў і біяграфічных матэрыялаў пра Максіма Багдановіча. Мн., 1975] // Полымя. № 8; Роднай песні багаты скарб: [Рэц. на кн.: Жартоўныя песні. Мн., 1974; Жніўныя песні. Мн., 1974] // Звязда. 8 студз.; Стаялі насмерць: [Рэц. на кн.: Акалович Н. Стоять насмерть. Мн., 1975] // ЛіМ. 2 ліп.; «Без надзеі на друкаванне...»: Ліст Янкі Лучыны да М. В. Доўнар-Запольскага // Там жа. 9 ліп.

1977. Старонкі станаўлення: [Рэц. на кн.: Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 20—30-я гг. Мн., 1975] // Звязда. 20 студз.; Пісаў жыццё народа / Пад псеўд. М. Кракоцкі; Пяром сатырыка і гумарыста // ЛіМ. 15 крас.

1978. Ад рэдактара // Бараг Л. Сюжэты і матывы беларускіх народных казак. Мн.; Неизвестное стихотворение Максима Богдановича // Неман. № 11; [Каментарыі] // Беларуская балада. Мн.; Адзін з першых // ЛіМ. 21 крас.

1979. Гавораць дакументы: [Рэц. на кн.: Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст.: Хрэстаматыя крытычных матэрыялаў. Мн., 1978] // Полымя. № 12.

1980. [Каментарыі і бібліяграфія] // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн.; Литературная жизнь дореволюционного Минска; Дунин-Марцинкевич Викентий Иванович // Минск: Энциклопед. справочник. Мн.; Шчодрасць душы [Я. Скрыгану — 75] // Звязда. 16 ліст.; Голас высакароднай душы // ЛіМ. 25 ліп.

1981. «Колдунья» Раина Громычина; Андрей Рымша — поэт и военспец; Несвижский картограф XVII века; Родился на Немане...; Издано в 1582 году // Белорусский экватор: Путевая книга в шести тетрадях. Мн.; Янка Купала // ЛіМ. 3 крас.; Янка Купала: [Урывак з «Летапісу жыцця і творчасці» Я. Купалы] // Там жа. 3 ліп.; Янка Купала: 1909: [З летапісу жыцця і творчасці] // Там жа. 31 ліп.

1982. [Каментарыі] // Купала Я. Собр. соч.: В 3 т. М. Т. 1—3; Грунтоўна і ўдумліва: [Рэц. на кн.: Кісялёў Г. Пуцявінамі Янкі Купалы. Мн., 1981; Рагойша В. Напісана рукой Купалы. Мн., 1981] // Маладосць. № 6; У истоков белорусистики: [Рэц. на кн.: Булахов М., Е. Ф. Карский: Жизнь, научная и общественная деятельность. Мн., 1981] // Неман. № 12; Энцыклапедыст з Малой Launtoкоткі: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Трыгубовіч // Голас Радзімы. 15 крас.; Натхнёная песня красе // Там жа. 2 вер.; Купалаўская энцыклапедыя // Звязда. 18 сак.; Адданасць: Зосьцы Верас — 90 // ЛіМ. 1 кастр.

1984. [Каментарыі і бібліяграфія] // Максім Гарэцкі. Мн.; Міла тая хатка... // Звязда. 15 студз.

1985. Адданасць // Верас З. Каласкі. Мн.; Пра аўтарства верша «Горад і вёска» // Тэзісы дакладаў і паведамленняў навуковай канферэнцыі з нагоды дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Мн.; У славу Янкі Купалы: [Рэц. на кн.: Лойка А. Як агонь, як вада... Мн., 1984] // Маладосць. № 4; У суровыя гады змагання // Звязда. 12 чэрв.

1.4.

Бараг Л. Беларуская казка / З рус. Мн., 1969.

Глушчанка Г., Мухарынская Л., Нісневіч С., Сцепанцэвіч С., Шчарбакова Т. Гісторыя беларускай савецкай музыкі / З рус. Мн., 1971.

Бараг Л. Сюжэты і матывы беларускіх народных казак: Сістэматычны паказальнік / З рус. Мн., 1978.

Федароўскі М. Люд беларускі: Вяселле / З пол. Мн., 1991 (Літаратурныя помнікі Беларусі).

Гузанаў В. Адысей з Беларусі / З рус. Мн., 1993.

1968. Мрожак С. Хачу быць канём: (Гумарэска) / З пол. // Вожык. № 8.

1971. Стафанік В. Сіняя кніжачка; Катруся; Каменны крыж: Навелы / З укр. // Полымя. № 5.

1972. Федароўскі М. Вяселлі: Люд з ваколіц Пружанаў, Бярозы, Шарашова, Сяльца, Малеча і Белавежы; Ваколіцы Слоніма, Дзятлава і Дварца / З пол. // Саламевіч Я. Міхал Федароўскі. Мн.

1974. Чарамшына М. Ласка; Святы Мікола пад арыштам; Чычка: [Апавяданні] / З укр. // Полымя. № 6.

1975. Чурак М. Беларуская літаратура пра другую сусветную вайну і яе ўспрыняцце ў Польшчы: Фрагмент / З пол. // Далягляды. Мн.

1978. Вяселле з-пад Свіслачы Ваўкавыскага павета: Запісаў Міхал Федароўскі / З пол. // Вяселле: Абрад. Мн.

1982. Купала Я. Вы прокладываете пути к всемирной пролетарской революции; Создадим литературу, лучшую в мире; Великий Кобзарь украинского народа / С бел. // Лит. обозрение. № 6.

1.5.

На польскую мову. Białoruska folklorystyka XIX i XX w. // Lit. Ludowa. 1967. Nr 1—3; Michał Federowski folklorysta i etnograf białoruski: Skrót (Tł. A. Kononowicz // Życie i Myśl. 1971. Nr 6.

На ўкраінскую мову. Білоруськи казки німецькою мовою // Народна творчість та етнографія. 1968. № 5.

1.6.

Беларускі фальклор (1926—1953): Кароткі бібліягр. даведнік. Мн., 1964 / Скл. Рэц.: Багдановіч М. Каштоўны даведнік // Наст. газ. 1964. 26 вер.; Макарэвіч А. // Звязда. 1964. 6 кастр.; Рагойша В. Дарадца ў свеце народных скарбаў // Полымя. 1964. № 11; Czurak M. Folklor białoruski // Lit. Ludowa. 1967. Nr. 1—3.

Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966 / Скл. з А. Налівайкам, М. Пятровічам. Рэц.: Ахрыменка П. Каштоўная навінка // Наст. газ. 1966. 23 ліп.

Бараг Л. Беларуская казка. Мн., 1969 / Рэд. Рэц.: Кабашнікаў К. Сіла і хараство народных казак // Полымя. 1970. № 10; Померанцева Э. // Сов. этнография. 1971. № 2; Фядосік А. «Не имеет себе равных...» // Неман. 1970. № 12.

Бараг Л. Сюжэты і матывы беларускіх народных казак. Мн., 1978 / Рэд. Рэц.: Сямёнаў А. [Фядосік А.]. Глыбокае даследаванне // Чырв. змена. 1978. 25 ліст.; Хланта І. Энцыклапедыя беларускай казкі // Полымя. 1979. № 12.

Беларуская балада: Анталогія. Мн., 1978 / Скл. Рэц.: Шупенька Г. Высокі лад балады // ЛіМ. 1980. 4 студз.

Леўчык Г. Доля і хлеб: Выбр. творы. Мн., 1980 / Скл. з Н. Ляшковіч. Рэц.: Зингер Д. За счастье народа // Гродн. правда. 1980. 11 нояб.; Клімуць Я. З кагорты першых // Полымя. 1981. № 7; Sielicki F. // Sl. Orient. 1983. Nr 3.

Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981 / Рэд.

Сводный каталог нелегальной и запрещенной печати XIX века, имеющейся в крупных библиотеках Белоруссии. Мн., 1981 / Навук. рэд. з С. Александровічам.

Беларускія загадкі: / Для сярэд. школ. ўзросту. Мн., 1982, 1989 / Скл.

Мама Мышка сушыла шышкі: Беларус. нар. скорагаворкі / Для дашк. ўзросту. Мн., 1983 / Пераказ.

Янка Купала. Да 100-годдзя з дня нараджэння: Біябібліягр. паказальнік. Мн., 1984 / Навук. рэд.

Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн., 1984 / Скл. з А. Лісам. Рэц.: Караткоў М. Знаёмства працягваецца // Полымя. 1985. № 9; Яговдик В. Человечность // Неман. 1985. № 12; Garecki M. //Lithuano-slavika Posnaniensia. Poznań, 1985.

Кола дзён 87: Беларус. літ.-маст. каляндар. Мн., 1987 / Скл. з інш.

Кола дзён. 88: Беларус. літ.-маст. каляндар. Мн., 1988 / Скл. з інш.

Арол М. Лірнік: Творы. Мн., 1991 / Скл., уступ. арт. і каментарыі.

Купала Я. Стихотворения и поэмы / С бел. Мн., 1991 / Скл.

Янка Купала: Летопись жизни и творчества // Неман. 1982. № 7 / Скл.

2.3.

Трыгубовіч В. Легла песня на душу // Так мы жывём. Мн., 1984.

Г. І. Рэут.

САЛАЎЁЎ АЛЯКСАНДР

Салаўёў Аляксандр Гаўрылавіч (15.2.1932, с. Старашашмінск Ніжнякамскага р-на Татарскай АССР—9.12.1986, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), паэт. Член СП Беларусі з 1983. Пісаў на рускай мове.

З рабочых. У 1934 яго бацькі пераехалі ў горад Чыстаполь Татарскай АССР, дзе ў 1946 будучы пісьменнік скончыў 7 класаў. Вучыўся ў Чыстапольскім тэхнікуме сельскай механізацыі (1946—49), Казанскім ваенным авіяцыйным вучылішчы (1949—51), Ленінградскай ваенна-паветранай акадэміі імя А. Мажайскага (1956—61). Служыў у Забайкальскай, Туркестанскай, Прыкарпацкай ваенных акругах. У 1982 звольнены ў запас (падпалкоўнік-інжынер), вярнуўся на радзіму. Праз год пераехаў у Мінск.

Першыя вершы надрукаваў у 1957 у ленінградскай армейскай газеце «На страже Родины». Аўтар зборнікаў паэзіі «Наказ на дарогу», «Траекторыя вясёлак», «Працяг крылаў». Нізкі вершаў А. Салаўёва ўвайшлі ў калектыўныя зборнікі «Сляды віткоў крутых», «Галінка палыну». У творчасці паэта шырока прадстаўлены тэма асваення космасу, шмат увагі ўдзяляў будням Савецкай Арміі. Многім яго вершам уласціва ёмістасць паэтычных вобразаў, трапнасць дэталяў. Імкнучыся паказаць прыгажосць чалавечай душы, роднай прыроды, мужнасць і працалюбства людзей, паэт часам збіваўся на рыторыку і павярхоўнасць. У 1986 у Мінску разам з У. Мілаванавым выдаў паэтычны зборнік «Слова на дарогу». Цыклы вершаў А. Салаўёва апублікаваны ў часопісах, калектыўных зборніках. Узнагароджаны медалямі. *Г. В. Якаўлева.*

Бібліяграфія

1.2.

Траектории радуг: Стихи. Ужгород, 1978. Продолжение крыльев: Стихи. М., 1981. Напутствие: Стихи. Поэмы. Мн., 1986 / Сааўт. У. Мілаванаў.

1.3.

1955. Доверие: Рассказ // Гродзен. праўда. 31 ліп.

1958. Больш увагі маладым // ЛіМ. 13 жн.

1959. Огоньки: [Верш] // Зорька. 6 июня.

1965. Брестская цитадель: [Верш] // Заря. 31 окт.

1973. Бегство в ночь: Докум. повесть // Сел. газ. 20—24, 27 нояб., 2, 5, 8, 11, 18 дек. / Сааўт. Ю. Чарняўскі.

1982. Пике; «Ты отслужил...»: [Вершы] // Во славу Родины. 13 нояб.

1983. Эхо: «Захочется куда-нибудь уехать...»; «Здесь был мороз...»; Дамский парикмахер; У моей деревни; «А нас девчонки так не ждут...»; «Морские волны — вечной жизни символ...»; «Срывает листья...»; Первая любовь: [Вершы] // Неман. № 12.

1984. Белорусская столица: [Верш] // Во славу Родины. 15 июня; Две судьбы; Вдова; Рассказ земляка: [Вершы] // Там жа. 24 июня.

1.5.

На латышскую мову. Brali / Atdz. J. Ziemelis // Pad. Daugava. 1960. 4. sept.

На рускую мову. Ваня — партизан: Рассказ / Пер. А. Шуваев // Сел. жизнь. 13 дек. *В. У. Смольская.*

САЛТУК АЛЕГ

Салтук Алег Уладзіміравіч (н. 25.8.1946, в. Рыжэнькі Шумілінскага р-на Віцебскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1977.

З сялян. Бацькі, патомныя хлебаробы, жывуць у в. Якаўкі Ушацкага р-на, на радзіме бацькі. Яшчэ да школы бацька навучыў сына чытаць, маці ў раннім дзяцінстве прывіла любоў да песні. Добрыя ўспаміны засталіся ў паэта пра першага настаўніка ў Далуеўскай пачатковай школе Л. Скобава. У 1963 А. Салтук скончыў Мішкаўскую сярэднюю школу і паступіў на аддзяленне рускай мовы і літаратуры Магілёўскага педінстытута. Пасля заканчэння інстытута (1967) служыў у Савецкай Арміі. У 1969—73 адказны сакратар раённай газеты «Патрыёт» (г. п. Ушачы). З 1974 уласны карэспандэнт абласной газеты «Віцебскі рабочы». З 1980 сакратар Віцебскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Яшчэ ў школьныя гады А. Салтук дасылаў допісы ў раённую газету «Герой працы» і ў «Піянер Беларусі». Першы верш надрукаваў у 1965 у газеце «Магілёўская праўда» з адабрэння А. Пысіна, які быў яго першым літаратурным настаўнікам. Асноўныя матывы паэзіі А. Салтука — любоў да Радзімы, роднай зямлі, партызанскай Ушаччыны, гераічная памяць беларускага народа, нялёгкія армейскія будні, клопат і трывогі нашых дзён, пачуцці кахання, сяброўства, вернасці, няпростыя чалавечыя ўзаемаадносіны. Аўтар зборнікаў паэзіі «Пачатак дня», «Працяг», «Святло зямлі», «На далонях жыцця». Яго вершы друкаваліся ў калектыўных зборніках «Маладыя паэты Беларусі», «Слова па крузе», «Вытокі», «Беларусь мая». Творы паэта перакладаліся на рускую, украінскую, польскую, балгарскую, нямецкую мовы. А. Салтук перакладае на беларускую мову вершы рускіх і ўкраінскіх паэтаў.

Узнагароджаны медалямі.

Жыве ў Віцебску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Пачатак дня: Лірыка. Мн., 1974 (Першая кніга паэта). Рэц.: Законнікаў С. З празрыстых крыніц // Віцеб. рабочы. 1974. 5 снеж.

Працяг: Вершы. Мн., 1977. Рэц.: Кузьміч М. Да свету людзей і жыцця // Віцеб. рабочы. 1978. 19 студз.; Фёдараў В. Вялікая прага палёту // Чырв. змена. 1978. 29 жн.

Святло зямлі: Вершы і паэмы. Мн., 1982. Рэц.: Кабаковіч А. Прыручэнне слова // Маладосць. 1983. № 5; Собаль В. Зямлі — святлецы! // Віцеб. рабочы. 1982. 14 кастр.

На далонях жыцця: Вершы і паэма. Мн., 1988.

Святло зямлі: Вершы. Мн., 1992.

1.3.

1965. Весні ранак: [Верш] // Віцеб. рабочы. 5 чэрв.; У Брэсцкай крэпасці; «Калі ты збіраешся ў шлях свой далёкі...»; «Родны кут. Вербаў шум над ракой...»; Вечар: [Вершы] // Маг. праўда. 21 мая; Роднае: [Вершы] // Там жа. 30 кастр.; Над Бугам: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; Беларусі; Верасень; «Крышыўся камень, плавіўся, сцякаў...»: [Вершы] // Там жа. 19 снеж.; Вечар; Родны кут: [Вершы] // Чырв. змена. 26 чэрв.; «Бег я, за рукі ўзяўшыся з дзяцінствам...»: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; Снег пушысты: [Верш] // Там жа. 4 снеж.

1966. «Снягі, снягі...»; «Я нікога так не цалаваў...»; «Пішуць вершы паэты...»: Новыя вершы // Маг. праўда. 20 сак.; На партызанскіх магілках; «Ад вайны не толькі ўспаміны...»: [Вершы] // Там жа. 9 мая; Вясновае: [Верш] // Там жа. 17 мая; «О, які сёння злосны вецер!..»: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Родная станцыя: [Вершы] // Там жа. 11 вер.; На паляванне; Гледзячы «Гамлета»; Алёнка; Зямля: [Вершы] // Там жа. 23 ліст.; Мне бярозы шапталі: [Верш] // Чырв. змена. 17 сак.; Рабіць дабро: [Верш] // Там жа. 29 сак.; Герою Буга; Слухаючы канцэрт: [Вершы] // Там жа. 5 крас.; Песня Нонкі; «Прапаў за лесам сонца яркі след...»: [Вершы] // Там жа. 31 ліп.

1967. «Пішуць вершы паэты»; «Каля нас абуджаны лясок...»; «О, які сёння злосны вецер...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; «Пішуць вершы паэты...»: [Верш] // ЛіМ. 10 лют.; «Месяц сярод воблакаў прылёг...»; «Я дома зноў. Бягу як хлапчаняці...»: [Вершы] // Маг. праўда. 5 сак.; Скарга дрэў: [Верш] // Чырв. змена. 18 чэрв.

1968. Піраміды таполяў: [Верш] // Маладосць. № 10; ЛіМ. 4 кастр.; «Я і цяпер сцвярджаю, як раней...»: [Верш] // Чырв. змена. 15 снеж.

1969. «Пішуць вершы паэты...»: [Верш] // Беларускі каляндар на 1970 год. Беласток; Роднае: [Верш] // Віцеб. рабочы. 16 снеж.; Чырв. змена. 22 мая; На пасту: [Верш] // Маг. праўда. 8 мая; Цыган: [Верш] // Чырв. змена. 9 лют.; Знаёмае і роднае; Верасень; [Вершы] // Там жа. 7 вер.; Гарачае сэрца // Там жа. 7 кастр.; Скарбонка ведаў // Там жа. 11 снеж.

1970. «Я шчаслівы сёння, як ніколі...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 46; «А я прысніў...»: [Верш] // Віцеб. рабочы. 31 студз.; Барвовыя сполахі // Там жа. 12 лют.; «Я ўяўляю...»: [Верш] // Там жа. 21 сак.; Салдат дайшоў да Берліна // Там жа. 15 ліп.; На пасту; «Усё павылятала з галавы...»: [Вершы] // Там жа. 28 ліп.; Я шчаслівы сёння; «Ёсць у мяне свае вытокі...»; «Дзяды здаецца памаладзелі...»: [Вершы] // Там жа. 19 вер.; Лірычнае; «Кладуся спаць, а як заснуць...»: [Вершы] // Там жа. 17 кастр.; У нас лясная старана: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Леснічоўка; «Я зноў спазніўся...» [Вершы] // Там жа. 21 ліст.; «Зноў кастрычнік...»: [Верш] // Чырв. змена. 18 кастр.

1971. Сасна: [Верш] // Голас Радзімы. № 49; «Лёс, напэўна, у зямлі такі...»; У нас лясная старана; «Такі наш звычай — іншага не знаю...»; Пачатак дня; Зялёныя лясы і азярыны: [Вершы] // Маладосць. № 10; «На нівах жыта русае...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; «Снягі, снягі — няма канца і краю...»: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Надзея-Надзейка // Там жа. 15 студз.; Такі наш звычай: [Верш] // Там жа. 16 студз.; Трапяткі агеньчык // Там жа. 13 чэрв.; Памяці загінуўшых касманаўтаў // Там жа. 3 ліп.; Гаспадар // Там жа. 10 жн.; Вяртанне; «Усе шляхі вядуць мяне сюды...»; «Схіляюся нізка прад абеліскам...»; «У лесе я губляюся ялінкай...»; «Лёс, напэўна, у зямлі такі...»; «Вясна ў водпуск зноў пайшла...»; «Я і цяпер сцвярджаю, як раней...»: [Вершы] // Там жа. 24 жн.; «Сасна памерла ў нямую поўнач...»: [Верш] // Там жа. 4 снеж.; Знамя юности. 6 окт.; Вернасць: [Верш] // Звязда. 2 лют.; «Калі туманы раніцу атуляць...»: [Верш] // ЛіМ. 24 вер.; Мая дарога: [Верш] // Сел. газ. 17 янв.; Зімовае: [Верш] // Там жа. 20 февр.; У сенакос: [Верш] // Там жа. 28 июня; Зямля мая: [Верш] // Там жа. 25 июля; Вечны агонь: [Верш] // Там жа. 3 окт.; На пасту: [Верш] // Чырв. змена. 7 студз.; Вяртанне: [Верш] // Там жа. 16 лют.; «А ты жывеш і наяву, і ў сне...»: [Верш] // Там жа. 25 крас.; Успамін: [Верш] // Там жа. 29 жн.; Восеньская песня: [Верш] // Там жа. 28 вер.

1972. Вяртанне; «Расхінуты булаты...»; Вечны агонь; У партызанскім лесе; «Абцасікі стукаюць...»: [Вершы] // Беларусь. № 10; «У нас лясная старана...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 17; Зайздросны дар // Віцеб. рабочы. 20 крас.; Апалены шлях // Там жа. 22 жн.; Вяртанне: [Верш] // Там жа. 26 жн.; «Над зямлёю соннай...»; «Гуслі-гуслейкі...»: [Вершы] // ЛіМ. 29 вер.; Напамінак: [Верш] // Сел. газ. 16 февр.

1973. «Вяртаюцца з лугу жанчыны...»; Паланез Агінскага: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Партызанскі мастак // Голас Радзімы. № 19; ЛіМ. 23 лют.; Равесніку; «Аднавясковец наш даўно-даўно ў далечы...»; «Калі і быў, то пройдзе боль...»; «Зноў восень кінула вясло...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; У суседа застолле: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Мой першы клас: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Луісу Карвалану: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; Ціха гамоніць лес // Там жа. 30 ліст.; Бар'ер узят: [Рэц. на кн.: Скарынкін У. Гукавы бар'ер. Мн., 1972] // Там жа. 20 снеж.; Родны кут: [Верш] // Сел. газ. 16 марта; Паланез Агінскага; «У цішыні так многа галасоў...»: [Вершы] // Чырв. змена. 22 лют.; «Стаіць перад першай навальніцай...» [Верш] // Там жа. 3 чэрв.

1974. Размова з лесам; «У кожным з нас жыве дзіця...»; «Сябры іх кружыліся ў парах...»; Мора; «Нат малая сасонка...»; «У бабкі пакасілася хаціна...»; «Не пасміхайцеся з мяне...»; Дарога; Вясна; Мяшчанам; «Дваццаты век...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 20 сак.; Абеліск; Дыпкур'еры: [Вершы] // Там жа. 20 крас.; Ідуць на святло людзі // Там жа. 21 мая; Светлыя гарызонты // Там жа. 3 ліп.; Беларусі: [Верш] // Там жа. 25 вер.; Пошук памножан на майстэрства // Там жа. 17 кастр.; «Над Ушаччынай гусі ляцяць...»: [Верш] // Знамя юности. 20 февр., 10 сент.; «Святлее зноўку Млечны шлях...»: [Верш] // Там жа. 18 апр.; «Пачатак дня. Знікаюць цені...»: [Верш] // Чырв. змена. 13 ліст.

1975. Дыпкур'еры: [Верш] // Дзень паэзіі—75. Мн.; «Крэпасць стаіць...»: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Дыпкур'еры; «Над бацькоўскім абжытым дваром...»; Хуткая дапамога: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 12 ліп.; Гаспадары зямлі // Там жа. 28 жн.; Дажынкі; Дзед: [Вершы] // Там жа. 6 вер.; Броніна дарога // Там жа. 12 ліст.; Дыпкур'еры; «Над бацькоўскім абжытым дваром...»: [Вершы] // Знамя юности. 30 окт.; «Кар'ер засмоктваў быў лася...»: [Верш] // Чырв. змена. 1 чэрв.; «Зялёныя лясы і азярыны...»: [Верш] // Там жа. 12 ліп.

1976. Працяг: (З пачатай кнігі): [Вершы] // Дзень паэзіі—76. Мн.; Таленты народныя // Віцеб. рабочы. 21 крас.; Вясковая раніца; «Чытала на маленькай сцэне...»; «Ляжыць цяжар вялікі на зямлі...»; «Калі любяць, не крычаць уголас...»: [Вершы] // Там жа. 13 жн.; Мост Радзімы; Прарыў; Летні поўдзень; Кастрычнік: [Вершы] // Там жа. 10 снеж.; Каб было ў каго вучыцца // Там жа. 16 снеж.; Адкажыце, чаму?; Сейбіт: [Вершы] // Звязда. 25 ліп.; Агонь любві да роднага кутка: «Колькі задач і тэм...»; «У людзей і садоў адзін лёс...»; «Правалы ў памяці людской...»: [Вершы] // ЛіМ. 26 ліст.

1977. Кастрычнік; Мёртвае поле; «Зноў лагаднее на душы...»; «Вясна ў бары...»: [Вершы] // Дзень паэзіі—77. Мн.; «Не верце тым...»; «Ёсць у морах нейтральныя воды...»; «Правалы ў памяці людской...»; «Не пасміхайцеся з мяне, не кпіце...»; «Трымаю руку земляка...»; «Непаседлівасць замест візы...»; «Уваходжу ў лета асцярожна...»; Жураўліны танец; «Як зацвітуць у лесе верасы...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; «І гоні пачарнелі, і кусты...»: [Верш] // Там жа. № 11; Радзіма; Кранаўшчыца; Сыну; «На баравой пясчанай выспе...»; «Зноў антонаўка ў баразну...»; «Лісце падае...»: [Вершы] // Полымя. № 6; Сейбіты; Жураўліны танец; Белавежа; Беларусы: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 17 крас.; Насустрач Вялікаму дню // Там жа. 19 чэрв.; «Я маю права пачынаць...»; «Руіны, нібы дамавіны...»: [Вершы] // Там жа. 8 ліп.; Узлёт // Там жа. 8 вер.; Прызнанне // Там жа. 24 снеж.; На Ушаччыне; «Чалавек такі бездапаможны...»; Ветэраны; Размова з лесам; «На душы так хораша...»: [Вершы] // ЛіМ. 9 вер.; Кастрычнік; На варце; Шчасце; Ушаччына: [Вершы] // Сел. газ. 11 сент.; Бамаўцы: [Верш] // Чырв. змена. 11 вер.

1978. «А мары зноў мяне нясуць туды...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; Выклятая балада. // Беларуская балада. Мн.; Бамаўцы; «Так блізка неспадзявана...»; «За дабро плаціць трэба дабром...»; «Поўдзень над светам стаў...»; «Не адрывацца ад зямлі...»: [Вершы] // Дзень паэзіі—78. Мн.; Маладая ўдава: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Маці; «Памяць баравая — векавая...»; «Дзень, нібы свята, як бульбоўнік паляць...»; «Каласы ўжо не дружкі сярпоў...»: [Вершы] // Там жа. 12 мая; Крокі; Хлеб: [Вершы] // Там жа. 13 кастр.; Дуброва: [Верш] // Знамя юности. 26 июля; «Не верце тым...»; Асколак: [Вершы] // Там жа. 8 сент.; Гражданином быть обязан. // Там жа. 13 сент.; «Я маю права пачынаць...»; «Гул будаўнічы не змаўкае...»; «Хай паспіць...»: [Вершы] // ЛіМ. 24 сак.; «Для стракази пляцоўка стартавая...»; Блакада; «Свая ношка не муляе плеч...»: [Вершы] // Там жа. 7 ліп.; «Памяць баравая — векавая...»; «У ціхай маёй старане...»; «Адгадай, што мне сніцца сягоння...»: [Вершы] // Чырв. змена. 30 жн.

1979. Размова; «Жаўрука адштурхнула праталка...»; [Вершы] // Беларусь. № 6; Беларусы; Хлеб; Мы; «Я не баюся памыліцца...»; На вучэннях; «Шчаслівым нельга быць паэту...»; Жартоўнае: [Вершы] // Маладосць. № 3; Сосны; Памяць; «Віною вялікай сваёю...»; Жніво: [Вершы] // Полымя. № 7; Роднае; Цыклоны: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 5 студз.; Важак // Там жа. 15 лют.; Радзіма; На парозе; «Зжаты нівы...»; «Усё было...»; «Луг утравеў. Пара...»; Ганупя: [Вершы] // Там жа. 8 снеж.; Дабрата: [Верш] // Знамя юности. 29 апр.; «Не ў загане сёння сані...»: [Верш] // Там жа. 16 авг.; Пачатак; Дзіўнае; Вясна: [Вершы] // ЛіМ. 16 сак.; Беларусы: [Верш] // Ніва. 29 крас.; Жніво: [Верш] // Там жа. 12 жн.

1980. «Ішоў палямі мой далёкі продак...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Яе высокі дзень // Віцеб. рабочы. 7 лют.; Вішнёвы вір: Паэма // Там жа. 3 крас.; Світальнае слова; Еднасць; «Над абеліскам поўнач...»: [Вершы] // Там жа. 11 крас.; «У паходах нараджаліся радкі»: [Верш] // Там жа. 6 мая; На спатканне: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; Дома: [Верш] // Там жа. 7 жн.; Каб і мёртваму жыць // Там жа. 28 жн.; Прадаўжэнне; «Сесці б на яе не даць пылінцы...»; [Вершы] // Там жа. 29 кастр.; Хлеб: [Верш] // Голас Радзімы. 10 студз.; «Уяўляю: на кулямёт...»; «Усё было...»; «Паварушы былое, памяць...»: [Вершы] // Знамя юности. 3 янв.; З кнігі «Святло зямлі»: [Вершы] // ЛіМ. 4 студз.; На радзіме маёй; «Тае снег...»; «Усход малады і бадзёры...»; «На маіх вачах памерла зорка...»: [Вершы] // Там жа. 8 жн.

1981. Адкуль пачынаецца БАМ; Маці; Вясна; Гануля; «Травы ніц...»; Да Купалы; «Якія вышугалі травы...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Агляну́цца не шкодзіць назад...»; Сляды; «Я круг люблю...»; Прадвесне; Сувязь: [Вершы] // Полымя. № 12; Да людзей; Успамін; Званы: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 17 лют.; З кнігі «Святло зямлі»: [Вершы] // Там жа. 18 сак.; Калі любіш — помніш: Нататкі // Там жа. 16 кастр.; Да Купалы: [Верш] // Голас Радзімы. 18 чэрв.; «Ад снегу першага бялее...»: [Верш] // Там жа. 31 снеж.; Дабрата; «У ветлых далях дагарае лета...»; Сумная казка; «Цяплее ўвачавідкі...»; «Прынясіце мне вецер...»: [Вершы] // ЛіМ. 16 кастр.

1982. Бяда: [Верш] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Радзіме: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Прызнанне; «Нема ўскрыкнула ў адчаі...»; «Ад смешачак, жартаў і кпінаў...»; Ля помніка Буйніцкаму; «Не раз быў катаваны ўспамінам...»; Лістапад; Равеснікам; «Не трэба спачувальных тэлеграм...»; «Напішы мне пісьмо на кляновай лісцінцы...»; У лесе; «Разагнуцца б яму цяпер...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 16 студз.; Свая прыстань // Там жа. 18 крас.; Спадчына // Там жа. 15 мая; На паклон: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; Свой шчыры голас: [Рэц. на кн.: Папковіч У. Зерне: Мн., 1982] // Там жа. 14 ліп.; Роздум: [Верш] // Там жа. 6 жн.; Шчасце; Навальніца: [Вершы] // Знамя юности. 27 июня.

1983. Кастрычнік: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Жаўранкі; Успамін; Прызнанне: [Вершы] // Беларусь. № 1; Таямніца: [Верш] // Віцеб. рабочы. 8 сак.; «Твой боль—радні, сябрам і блізкім...»: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Вайною і доляй адною: [Рэц. на кн.: Скарынкін У. Вугал атакі. Мн., 1983] // Там жа. 25 мая; Сыноўняе слова: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Мая зямля; Рыжанькі; Сябра; «Сланечнікаў сонца ў зяніце...»; «Адвячорак. Нядзеля»; «Нараджаюцца навальніцы...»; Скруха; «Трамвай выкрэсліваў іскрынкі...»; Пажаданне: [Вершы] // ЛіМ. 29 крас.; Сляды; «Паднядзеліў дзень нядзелю...»: [Вершы] // Чырв. змена. 7 кастр.

1984. Сыны палкоў: [Верш] // За цябе, Радзіма! Мн.; Глубокие корни; Почерк комиссара // Знаменосцы трудовой славы. Мн.; [Уступ] Курленка Т. Познія словы; Дзве падзеі: [Апавяданні] // Беларусь. № 5; Вечныя словы; Сляды; «Век сталёвы...»; Любіць тут; «Каб можна было б абняць зямлю...»; Горкі шлях; Вясна: [Вершы] // Маладосць. № 4; Знаёмы: [Верш] // Полымя. № 6; Навагодняе; «Снег пачаўся...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Абуджэнне: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Ленін; Армейскія зборы; Навабранцу-земляку: [Вершы] // Там жа. 11 ліп.; Блакада; Ноч; Роздум; Самапажаданне; Памяць; Быль; Эцюд; Экспромт; Нядзеля; Старая сімфонія; Дзень: [Вершы] // Там жа. 12 чэрв.; На радзіме маёй: [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; «Не за тымі лясамі...»; Час; «Языкі вельмі лёгка часаць...»; Першага сакавіка 1984 года; Слова; Майская сімфонія; Быль: [Вершы] // ЛіМ. 3 жн.

1985. «Правалы ў памяці людской...»: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; У партызанскім лесе; Споведзь партызана: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Прасвятленне; Шчасце; «Касу дзяўчынцы заплятаюць...»: [Вершы] // Полымя. № 6; Беларускі вакзал; Свая зямля; Цеслі; «Не ўмею жыць...»; Бабка Юстына; «Кожны дзень дываны выбіваюць...»; «Пра ўсё зло, што сягоння ў свеце...»; Дзень; «На водах»; «Праблем не вырашыць усіх...»; Міні-быль; Пра што баліць; «Людзі, у казкі верце, у прыкметы...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 14 лют.; Адкажыце, чаму!: [Верш] // Там жа. 8 мая; Памяць жаху; «Раўчук у крыніцы адбіўся ад рук...»; Полацкі арган: [Вершы] // Там жа. 29 мая; У Пуцілкавічах: [Верш] // Там жа. 25 чэрв.; Смутак: [Верш] // Там жа. 3 кастр.; Наша творчасць — народу // Там жа. 15 ліст.; Вочы Радзімы; Рабінавая ноч; Дажынкі; Армейскія зборы; Чайкі ў горадзе; Пытанні; Тры рачулкі; Пра што баліць: [Вершы] // ЛіМ. 5 ліп.

1.4.

1970. Фет А. Таполя; «Не пазбягай, я не малю...»; «Елка рукой мне сцяжынку завесіла...»; «Шэпт, нясмелае дыханне...»: [Вершы] / З рус. // Віцеб. рабочы. 5 снеж. / Сааўт. пер. Л. Главацкі.

1984. Пярэрва А. Вечар аднаго жыцця; «Добры дзень, лета!..»; Аксана Петрусенка: [Вершы] / З укр. // Віцеб. рабочы. 20 вер.

1.5.

На польскую мову. Życie literackie Witebszczyzny / Rozm. przepr. A. wescły; // Naddodrze. 1982. Nr 17; Gdy byłem mały i wescły; Morze / Tł. H. Szyłkin // Nadodrze. 1983. Nr 23; W ojczyznie mojej; Już z kłosami nie przyjaźnią się sierpy, Pamięci Eudakii Łos / Tł. B. Suzanowicz // Nadodrze. 1984. Nr 17.

На рускую мову. «Крепость стоит...»; [Верш] / Пер. Ф. Яфімаў // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Большой обычай; «За седыми туманами...»; «Листья падают на траву...»; «По-мужски, ладонь земляка...»; «Таков обычай наш...»; Старый колодец; Баллада о волке; «Нараспашку бушлаты...»; Начало дня; «Соломы золотистое тепло...»; «Над Ушаччиной гуси летят...»; «Не шелести листвою, ветер!»; «Небо там, как взгляд любимой...»; «Лето в зените...»; «Еще радость не вся...»; «Хмель, свое доказывая право...»; «Как трудно отрываться от земли...»; Монолог бывшего солдата; Старик и голуби; «Мне родиться бы цыганом...»; «Над отцовским притихшим двором...»; Жеребенок; «Ощущенье осени в природе...»; «Парусом рубашка на плечах...»; «И приеду я в срок...»; Проклятая баллада; «За добро платите добром...»; «Перекосилась у старухи хата...»; «Не тревожьте...»; «У меня своя философия...»; «У нас лесная сторона...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Молодые поэты Белоруссии. М., 1979; «И приеду я в срок...»; «Небо там, как взгляд любимой...»; «Как трудно отрываться от земли...»; Баллада о волке: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1979. № 7; «Таков обычай наш...»; «Над Ушаччиной гуси летят...»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Огонек. 1979. № 17; Мы; Монолог бывшего солдата: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Поэзия. М., 1980. Вып. 27; «Таков обычай наш...» [Верш] / Пер. И. Бурсов // Истоки. М.,. 1981; В день Победы: [Верш] / Пер. В. Тарас // Звезда Востока. 1982. № 10; Октябрь: [Верш] / Пер. Б. Радевич // Соц. Донбасс. 1982. 30 дек.; Беловежа; Сеятель; «Не отрываться от земли...»; «Поезда на станции грохочут...» [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Беларусь моя. Л., 1983; Высокий день: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1983. № 12; Моя земля: [Верш] / Пер. И. Василевский // Дружба народов. 1984. № 11; В трамвае: [Верш] / Пер. И. Василевский // Наш современник. 1985. № 8.

На ўкраінскую мову. Вірні: [Верш] / Пер. В. Терен // Сузір'я. К., 1978. Вып. 12; «Коли люблять, не кричать уголос...»; «Своя ноша не муляе пліч...»; «Не в запасі нині сани...»: [Вершы] / Пер. А. Перерва // Ленінська зміна. 1982. 4 вер.; // Молодь України. 1982. 2 вер.

1.6.

Дзвіна: Віцебшчына літаратурная. Мн., 1992 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 310.

На рускай мове. Буравкин Г. Поэзия живет в буднях // Молодые поэты Белоруссии. М., 1979. С. 116 — 117.

В. У. Смольская.

САМОЙЛА УЛАДЗІМІР

Самойла Уладзімір Іванавіч [псеўд. Владак з Казимироўки, Наглядчык, Сірыус, Суліма, У. Суліма, Андрэй Чэмер, М. Чэмер, Ул. Чэмер, Уладзімер Чэмер, Sulima; крыпт. Н., С., В. С., Вл. С., Ул. С., В. С.-а, Ч-мр, S, Ars, М. Чмр, S-ик і інш.; 17(29). 1. 1878, Мінск — чэрвень 1941 (?)], публіцыст, філосаф-эстэтык, даследчык беларускай, рускай і інш. літаратур, паэт, празаік, актыўны ўдзельнік беларускага культурна-грамадскага руху пачатку 20 ст. Пісаў на беларускай, польскай, нямецкай, рускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і настаўніка інтэлігента Івана Іванавіча Самойлы, які працаваў дырэктарам Мінскага рэальнага вучылішча, быў кіраўніком Таварыства прыгожых мастацтваў у Мінску. Пасля заканчэння гімназіі У. Самойла вучыўся ў Маскоўскім і Пецярбургскім універсітэтах. У апошнім наведваў заняткі на некалькіх факультэтах: філасофскім, хімічным, медыцынскім, а затым і гісторыка-філалагічным. Авалодаў сям'ю мовамі, займаўся маляваннем. Закончыў Пецярбургскі універсітэт у 1916. На пецярбургскі перыяд прыпадае час станаўлення сувязяў У. Самойлы з беларускім культурна-грамадскім рухам. Асабістыя кантакты з многімі прадстаўнікамі беларускай творчай інтэлігенцыі спрыялі росту яго нацыянальнай самасвядомасці. Праз мінскую газету «Голос провинции» (22.12.1906) ён шчыра вітаў заснаванне ў Пецярбургу кнігавыдавецкай суполкі «Загляне сонца і ў наша аконца», падкрэсліваючы яе вялікія перспектывы ў справе беларускага нацыянальнага адраджэння. У. Самойла адзін з заснавальнікаў кніжнага таварыства «Мінчук» (1906), якое ў канцы 1907 рыхтавала да друку купалаўскую «Жалейку». З 1918 жыў у Вільні, працаваў выкладчыкам у розных навучальных установах, актыўна супрацоўнічаў з беларускімі, польскімі, рускімі і нямецкімі перыядычнымі выданнямі. Пасля разгрому «Беларускай сялянска-рабочай грамады» У. Самойла паступова адыходзіць ад актыўнага палітычнага жыцця. На пачатку 1930-х г. працуе бібліятэкарам Віленскага беларускага музея. Доўгія гады быў у прыяцельскіх адносінах з заходнебеларускімі культурна-грамадскімі дзеячамі Р. Шырмай, А. Луцкевічам, А. Някандам-Трэпкам. Пасля вызвалення Вільні, у кастрычніку 1939 У. Самойла быў арыштаваны органамі НКУС. Далейшы яго лёс невядомы. Паводле звестак польскай даследчыцы А. Бергман, сядзеў у турмах Вільні, Лукішках, Беластоку, Вілейцы. Відаць, расстраляны войскамі НКУС на пачатку вайны. У Польшчы жыве сын У. Самойлы.

У. Самойла пакінуў вялікую спадчыну, якая не поўнасцю вядомая (асабліва гэта датычыцца публікацый у рускай і нямецкай перыёдыцы). Першыя літаратуразнаўчыя артыкулы, выяўленыя пры падрыхтоўцы гэтага слоўніка, датуюцца 1908. У. Самойла адыграў значную ролю ў творчым станаўленні Я. Купалы, падтрымліваючы яго ў друку, заклікаючы да настойлівай працы над сваім талентам. Праз Самойлу Я. Купала пазнаёміўся з нелегальнай рэвалюцыйнай літаратурай, надрукаванай па-беларуску (у пераважнай большасці адозвамі і пракламацыямі БСГ). У мінскай газеце «Северо-Западный край», будучы яе супрацоўнікам, У. Самойла змясціў Купалаўскі верш «Мужык» (15.5.1905), які стаў для Я. Купалы паэтычным дэбютам у друку. Адзін з першых рэцэнзентаў і даследчыкаў купалаўскай паэзіі. У сваіх газетных водгуках на выхад у свет «Жалейкі» і «Адвечнай песні» У. Самойла акцэнтаваў увагу на значнасць гэтых падзей для беларускага культурна-грамадскага Адраджэння («Наша ніва», 15.8.1908, 16.9.1910; «Минский курьер», 23.8.1908). Аўтар артыкулаў, прысвечаных творчасці прадстаўнікоў рускага мадэрнізму Вяч. Іванова, Д. Мeражкоўскага, С. Гарадзецкага. Даў бліскучы аналіз мастакоўскім пошукам Г. Ібсена і М. Метэрлінка, сцэнічнай дзейнасці У. Меерхольда. У сваіх працах У. Самойла падкрэсліваў адносную самастойнасць мастацтва ў сістэме суадносін базіса і надбудовы грамадства. Метад даследчыка быў скіраваны на выяўленне спецыфічнага і своеасаблівага ў літаратуры і мастацтве. Вёў актыўную літаратурную перапіску з рускім паэтам А. Блокам (у РДАЛіМ захоўваюцца 4 лісты Самойлы да Блока, датаваныя 1909—11). У зборніку «Туманы» (Мінск, 1909) змясціў вялікі крытычны артыкул-нарыс «Аляксандр Блок. Асноўныя матывы паэзіі»; збіраў матэрыял для кнігі, прысвечанай яго творчасці. У. Самойла быў ініцыятарам дыскусіі, распачатай на старонках газеты «Минский курьер» (1.4.1908) у абарону беларускай мовы і культуры, выступіў у ёй з сур'ёзным абгрунтаваннем таго выкладання ў школах Беларусі на роднай мове, без якой немагчыма свабоднае выяўленне творчых сіл народа. У сваіх публіцыстычных выступленнях пачатку 1920-х г. спрабаваў даць ацэнку няпростым і хутказменным грамадска-палітычным абставінам у жыцці беларусаў, асуджальна паставіўся да імперыялістычных памкненняў афіцыйных улад Польшчы (арт. «Два кабінеты ў новым кабінеце», «Рамантызм і палітыка», «Фінансавае становішча ў Польшчы» і інш.). У 1923—27 актыўна выступаў у жанры палітычнай публіцыстыкі ў выданнях Беларускай сялянска-рабочай Грамады, выкрываючы захопніцкія намеры польскага буржуазнага ўрада ў адносінах да нацыянальных меншасцей (арт. «Што такое «Wyzwolenie»; «Які «Самаўрад» гатуе Беларускаму народу Польская рэспубліка» і інш.). Займаўся гісторыяй беларускай культурнай спадчыны, рыхтаваў публікацыі па праблемах этнаграфіі, літаратуры, фалькларыстыкі, мастацтва («Вялікі скарб нашай старасветчыны», «Над калыскай беларускай музыкі» і інш.). У артыкулах і рэцэнзіях, прысвечаных заходнебеларускай літаратуры, даследаваў жанравую і ідэйную разнастайнасць творчасці асобных пісьменнікаў, выявіў непаўторнасць мастакоўскага аблічча К. Сваяка. У публіцыстычна-філасофскіх нататках («Трыумфуе Беларусь», «Гэтым пераможаш!») паказаў аб'ектыўную заканамернасць барацьбы працоўных Заходняй Беларусі за сваё нацыянальнае вызваленне. Даследаваў рускую літаратуру, напісаў параўнальна-аналітычны артыкул «Блок і Дастаеўскі». Творчыя партрэты М. Рэрыха, Ф. Шаляпіна, А. Грачанінава падаў на фоне праблем культурна-мастацкага жыцця Беларусі. У брашуры «Праф. М. Здзяхоўскі пра беларускую душу» выявіў ідэю велічы і непераможнасці народнага генію, гістарычнай паўнацэннасці беларускай нацыі. *М. А. Варвашэвіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Праф. Здзяхоўскі аб беларускай душы. Вільня. 1924 / Пад псеўд. Суліма.

Які «Самаўрад» гатуе Беларускаму народу Польская рэспубліка? Вільня, 1924 / Пад псеўд. Суліма.

«Nowy» i «najnowszy» kurs polityki polskiej: w sprawie białoruskiej. Wilno, 1932 (Odb. z: Przegląd Wileński. 1931. Nr 17—20) / Пад псеўд. Sulima.

1.3.

1905. «Милый друг, иль ты не знаешь...»: [Верш] // Сев.-Зап. край. 28 апр. / Пад крыпт. В. С. Аўт. спрэчнае.

1908. Бог Бранда // Мин. курьер. 17 февр.; Последние побеги русской поэзии // Там жа. 24 февр., 8, 15 марта.

1909. Александр Блок. Основные мотивы поэзии: Отрывки // Туманы. Мн.

1910. «Адвечная песня» Янкі Купалы // Н. н. 16 вер. / Пад крыпт. Вл. С.

1911. Перад 50-летняй гадаўшчынай вызвалення з-пад паншчыны // Н. н. 20 студз. / Пад крыпт. С. Аўт. спрэчнае; Заец. Скрыня, Віленск. губ., Вілейск. пав. / Пад крыпт. S; г. Радашковічы, Віленск. губ. Вілейск. пав. / Пад крыпт. S-uk: [Карэсп.] // Там жа. 26 мая; Двор. Малые Бяседы. Віленск. губ. Вілейск. пав.: [Карэсп.] // Там жа. 11 жн. / Пад крыпт. S.

1915. Жаданне: [Верш] // Н. н. 2 ліп. / Пад крыпт. С.

1917. Ответ г. Каждану // Мин. газ. № 1653.

1918. Rozejm trwa: Brześć-Lit // Polska Prawda. Nr 71.

1920. [Рэц. на кн.: Аляхновіч Ф. Цені. Мн., 1920; Фарботка Я. Беларусь у песнях. Мн., 1920] // Бел. жыццё. 11 сак. / Пад крыпт. С.

1921. Ад беззямельнага батрацтва да дзяржаўнай незалежнасці // Бел. звон (Вільня). 23, 30 вер.; 14, 21, 28 кастр.; 11 ліст.; 23 снеж. / Пад псеўд. Суліма.

1923. Драматычны мамэнт // Вольны сьцяг. 11 вер. / Пад крып. С.; Новы зварот у справе Руры. Ліквідацыя грэка-італьянскага канфлікту, ці аўтарытэт лігі народаў... Новая пагроза вайны, канфлікт Італіі з Югаславіяй // Там жа. 16 вер. / Пад крыпт. С.; «Justitia polonica» // Там жа. 23 вер. / Пад псеўд. Суліма; Тэатр і мастацтва. «Пан Міністр», новая п'еса Ф. Аляхновіча // Там жа. 28 вер. / Пад крыпт. С.; Шляхам катастрофаў / Пад псеўд. Суліма; Міжнародны кангрэс кабечай Лігі Міру і Вольнасці / Пад крыпт. С. // Вольны сьцяг. 30 вер.; Шляхам катастрофаў (працяг) / Пад псеўд. Суліма; Правая Польшчы // Там жа. 3 кастр. / Пад крыпт. С.; Шляхам катастрофаў (працяг) / Пад псеўд. Суліма; Радавы «чырвонец» і польскі «złoty» // Там жа. 5 кастр. / Пад крыпт. С.; Старшыня «Wyzwolenia» аб палажэньні ў Польшчы // Там жа. 10 кастр. / Пад крыпт. С.; «Два Обсты ў адной галаве» // Там жа. 10, 12 кастр. / Пад псеўд. Суліма; Працэс беларусаў у Беластоку // Зарава (Вільня). 25 мая / Пад псеўд. Суліма; З «Гаспадарства кветак васілька і пралескі» на заваяванне места: [Рэц. на кн.: Нарцызаў Я. [Драздовіч Я.] Пабрацімы і Вялікая шышка: 1-я часць повесці «Вар'ят без вар'яцтва». Вільня, 1923] // Змаганне. 28 кастр.; 1 ліст. / Пад псеўд. Суліма; [Рэц. на кн.: Грыневіч А. Навука спеву: Правілы і практыка. Вільня: Выд. аўтара, 1923] // Там жа. 11 ліст. / Пад крыпт. С.; Бюджэт п. мін. Кухарскага: 1. Бюджэт і пачуццё рэальнасці; 2. Палітыч. змест «бюджэту»; 3. Сацыяльны змест «бюджэту» // Там жа. 11, 15, 18, 21 ліст. / Пад крыпт. С.; «Ні мост, ні бар'ер» // Там жа. 25, 28 ліст. / Пад крыпт. С.; Вынік «палітыкі аб'яднання» // Там жа. 2 снеж. / Пад крыпт. С.; Ад канстытуцыі да паліцыі... // Там жа. 7 снеж. / Пад крыпт. С.; Часы змяняюцца...: (Гісторыя аднэй «патрыятычнай ахвяры»...) // Там жа. 14 снеж. Пад крыпт. С.; Праф. Зьдзехоўскі аб беларускай душы... // Там жа. 23 снеж. / Пад псеўд. Суліма; Угодкі далучэння Шлёнака да Польшчы // Наш сьцяг. 30 чэрв. / Пад псеўд. Суліма; «Гданскі марш» // Там жа. 14, 18, 20 ліп. / Пад псеўд. Суліма; «Капітан» Лазараў // Там жа. 25 ліп. / Пад псеўд. Суліма; Што такое «Wyzwolenie» з беларускага пункту гледжання // Наша будучына. 20, 27 студз. / Пад псеўд. Суліма; З беларускага жыцця // Новае жыццё. 10 сак. / Пад крыпт. Ч-мр.; Што такое «Wyzwolenie» з беларускага пункту гледжання (працяг) // Там жа. 10, 24 сак. / Пад псеўд. Суліма; Беларускі клюб у польскім сейме // Там жа. 22, 27 крас.; 1, 6 мая. / Пад псеўд. Суліма; «Z zakresu polityki i etuki murzuńskej» // Падняты сьцяг (газ.-аднадз.) 23 жн. / Пад. псеўд. Суліма; «Triumfuje Białoruś!» Сьцяг народу (газ.-аднадз.) 23 жн. / Пад псеўд. Суліма.

1924. «Гэтым пераможаш!..» (нарысы крытычнага аптымізму) // Заходняя Беларусь. Вільня. Кн. 1. / Пад псеўд. Суліма; «Крывіч» — месячнік літаратуры, культуры і грамадскага жыцця № 1—6 // Голас беларуса. 17, 22 лют. / Пад псеўд. Суліма; Тэатр і мастацтва. Вечар у памяць Тараса Шаўчэнкі // Там жа. 10 сак. / Пад псеўд. Ars; Што такое «справа Клайпэды»? // Там жа. 16 сак. / Пад крыпт. С.; «У зімовы вечар Э. Ажэшка і «На папасе» Я. Купалы // Там жа. 20 сак. / Пад псеўд. Ars; Пяты год «Версальскай Еўропы» // Змаганне (Вільня). 1 студз. / Пад крыпт. С.; Тэатр і жыццё: Страхі жыцця — драма ў 3 акт. Ф. Аляхновіча // Там жа. 4 студз. / Пад псеўд. Ars.

1925. [Рэц. на кн.: Багдановіч А. Новая беларуская літаратура. Віцебск. 1925] // Полымя. № 3 / Пад крыпт. С. / Аўт. спрэчнае.

1927. Добра адказаў // Маланка. № 2, 3 / Пад крыпт. С.; «Вечная дачка Сонца» і «Шчырай зямелькі»: [Рэц. на кн.: Арсеннева Н. Пад сінім небам. Вільня, 1927] // Родныя гоні. № 5—6 / Пад псеўд. М. Чэмер; Пісьмо грам. Уладзіміра Самойлы // Бел. культура. № 2—3.

1928. Беларуская народная творчасць: (Казкі палешукоў) // Бел. дзень. 28 крас.; 5, 21 мая; 8 чэрв. / Пад крыпт. С.; Якуб Колас — пяюн беларускай прыроды // Там жа. 28 ліп.; 25 жн. / Пад крыпт. С.

1929. Skandaliczny elementarz // Przegl. Wileński. Nr 18—19.

1931. Аб «нацыянальнай памяці» народа: [Рэц. на кн.: Скарыніч Б. Нашто і як збіраць геаграфічныя і асабовыя назовы беларускія. Вільня, 1931] // Бел. звон. 29 чэрв. / Пад псеўд. Суліма; «Nowy» i «najnowszy» kurs polityki polskiej w sprawie białoruskiej // Przegl. Wileński. Nr 17—23 / Пад псеўд. Sulima.

1935. На чужыне: [Абразок] // Калоссе. № 4 / Пад псеўд. А. Чэмер.

1936. На родным палетку: [Апавяданне] // Шлях моладзі. № 3—9 / Пад псеўд. Андрэй Чэмер.

1937. Кастусь Каліноўскі і паўстанне 1863 г. // Бел. летапіс. № 10—11 / Пад крыпт. В. С.

1938. Пад гоман хваляў: Нарыс // Бел. летапіс № 3 / Пад. псеўд. А. Чэмер; Вялікі скарб нашай старасвеччыны // Калоссе. № 2—4 / Пад псеўд. Ул. Чэмер.

1970. Дитя солнца; Не очень: [Вершы] // ЛіМ. 29 мая.

1971. Дитя солнца; Не очень: [Вершы] // Бас І. Падарожжа ў літаратурнае мінулае. Мн.

1978. Великий праздник. «Жалейка» Янука Купалы; «Жалейка» — песні Янука Купалы; «Адвечная песня» Янкі Купалы // Александровіч С.; Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн.

1.4.

1908. Купала Я. Белорусу: [Верш] / С бел. // Мин. курьер. 13 апр.

1970. Купала Я. Белорусу / С бел. // ЛіМ. 29 мая.

1971. Купала Я. Белорусу: [Верш] / С бел. // Бас І. Падарожжа ў літаратурнае мінулае. Мн.

1.5.

На нямецкую мову. [Рэц. на кн.: Gryškevič F. Die weissrussische Literatur in russischer Ubertragung // Belaruskaja Krynica. 1927. Nr 39]. // Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven. 1929. H. 1.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. Уладзімір Самойла — даследчык паэзіі Янкі Купалы // Песні беларускай валадар. Мн., 1981; Баршчэўскі А. Яшчэ пра Самойлу // Ніва. 1984. 10 чэрв.; Бас І. Уладак з Казіміраўкі // Бас І. Падарожжа ў літаратурнае мінулае. Мн., 1971; Бергман А. Адказ на пытанні // Ніва. 1983. 27 лют.; Яго ж. Пра рэпліку В. Ермалковіча ў «Ніве» // Там жа. 1983. 1 мая; Яго ж. Размова з сынам Уладзіміра Самойлы // Там жа. 1982. 26 снеж.; Калінковіч М. Крытык, публіцыст, журналіст // ЛіМ. 1978. 3 лют.; Яго ж. «Ніколі, браткі, не забуду...» // Звязда. 1987. 5—7 сак.; Пракопчык Л. Казіміраўка // ЛіМ. 1984. 14 снеж.; Шараховўскі Я. Пясняр народных дум. Мн., 1970. С. 20, 37, 38, 64—65.

На польскай мове. Bergman A. Wlodzimierz Samojlo-Sulima wobec kwestii białoruskiej w Polsce międzywojennej // Przegląd Historyczny. 1983. Z. 4; Obserwator [Tołoczko W.] Optymizm krytyczny jako próbka filozofii białoruskiej // Przegl. Wileński. 1924. Nr 5.

На рускай мове. Идеи материализма и диалектики в Белоруссии (дооктябрьский период). Мн., 1980. С. 266—273; Каждан В. Открытое письмо В. И. Самойло // Мин. газ. 1917. № 1652; Калинкович Н. Как дань глубокого уважения...: Письма В. Самойло к А. Блоку // Неман. 1979. № 11; Конон В. Проблемы искусства и эстетики в общественной мысли Белоруссии начала XX в. Мн., 1985. С. 118—124, 189—192.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап. ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 259; ЦНБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 537—539. *Т. М. Махнач.*

САМУЙЛЁНАК ЭДУАРД

Самуйлёнак Эдуард Людвікавіч [крыпт. Э. С.; 23.7(5.8). 1907, Пецярбург — 12.2.1939, Мінск, пахаваны на Вайсковых могілках], празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1934.

Нарадзіўся ў рабочай сям'і. Бацька яго паходзіў з вёскі Бандзелі цяперашняга Верхнядзвінскага раёна на Полаччыне. Будучы пісьменнік вучыўся ў польскай гімназіі (Петраград). Юнацкія гады правёў на радзіме бацькі, куды маці пасля мабілізацыі мужа ў Чырвоную Армію (1918) пераехала на сталае жыхарства. Хадзіў пільшчыкам па вёсках, займаўся самаадукацыяй. Быў актыўным удзельнікам вечароў моладзі і канцэртаў мастацкай самадзейнасці, загадчыкам хаты-чытальні, сакратаром камсамольскай ячэйкі Росіцкага сельсавета. У 1929—30 служыў у Чырвонай Арміі. Працаваў у рэдакцыях газет «Чырвоная Полаччына» (1930—33), «Літаратура і мастацтва»

(1934—39). У 1935 з групай беларускіх пісьменнікаў (апрача яго ў групу ўваходзілі Б. Мікуліч і М. Хведаровіч) наведаў Грузію, вынікам чаго з'явіліся нарысы «Сакрэт Кварцхелія», «Аджарыс — Цхалі», «Радзіма марганца» і першая кніга рамана «Будучыня» (1936—38). Узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга (1939).

Дэбютаваў у газеце «Чырвоная Полаччына» вершам «Партызан» (1928). Першае апавяданне («Апошні заказ») надрукаваў там жа ў 1929. Аўтар кніг прозы «Тэорыя Каленбрун», «Пункт апоры», «Дачка эскадрона», «Будучыня», «Пагібель воўка». Аўтар п'ес «Сержант Дроб» (інсцэніроўка аповесці «Тэорыя Каленбрун», апублікавана і пастаўлена ў БДТ-3 у 1935), «Пагібель воўка» (паводле аднайменнага рамана, 1939, тады ж пастаўлена ў БДТ-1 і БДТ-2). Асноўная тэма творчасці Э. Самуйлёнка — рэвалюцыйныя традыцыі і заканамернасці іх развіцця ў практыцы сацыялістычнага будаўніцтва. Немалое месца ў ёй адведзена міжнароднай еднасці працоўных, а таксама выкрыццю фашызму. Для твораў Э. Самуйлёнка характэрныя элементы прыгодніцтва. Здольны ад прыроды мастак (талент Э. Самуйлёнка высока цаніў К. Чорны), будучы выразнікам тагачаснай афіцыйнай ідэалогіі, не пазбег на практыцы прыкметнай раздвоенасці і схематызму.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.1.

Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1952. Т. 1. Апавяданні. Аповесці. П'есы. Т. 2. Будучыня: Раман.

Выбр. тв. Мн., 1940 (Школьная б-ка).

Выбр. апавяданні. Мн., 1946.

Выбр. тв. Мн., 1948 (Школьная б-ка).

1.2.

Тэорыя Каленбрун: Аповесць. Мн., 1934 (Школьная серыя). 2 выд. Мн., 1935.

Пункт апоры: Апавяданні. Мн., 1935. Рэц.: Левін С. «Пункт апоры» Эдуарда Самуйлёнка // ЛіМ. 1936. 21 мая; Хатулёў П. Ад «Русалчыных сцежак» да «Героя нацыі» // Полымя рэвалюцыі. 1936. № 5.

Дачка эскадрона: Апавяданні. Мн., 1937. Рэц.: Бялькевіч Н. Апавяданні пра гуманізм // ЛіМ. 1938. 30 сак.

Будучыня: Раман. Кн. 1. Мн., 1938. Выд. 2. Мн., 1947. Рэц.: Вербаў А. Будучыня // Сав. селянін. 1948. 23 вер. Выд. 3. Мн., 1955 (Школьная б-ка).

Пагібель воўка: П'еса. Мн., 1939.

Паляўнічае шчасце: Апавяданні. Мн., 1950 (Школьная б-ка). Рэц.: Новыя кнігі // Наст. газ. 1951. 12 крас.

Апавяданні. Мн., 1958 (Школьная б-ка).

Апавяданні. Мн., 1967 (Школьная б-ка).

Будучыня: Раман. Мн., 1970 (Беларус. раман).

Апавяданні і аповесць. Мн., 1977 (Школьная б-ка).

1.3.

1928. Партызан: [Верш] // Зарніцы. Полацк; Чырв. Полаччына. 17 кастр.

1929. Паляўнічае шчасце: Урывак з апавядання // Літ. дад. да газ. «Чырв. Полаччына». № 4—5; Апошні заказ: Апавяданне // Чырв. Полаччына. 2 сак.

1931. Русальчыны сцежкі: Апавяданне // Узвышша. № 5; Насустрач будучыні: Нарыс — аповесць // Там жа. № 8, 9; Калгаснік Рыгор Яшчанка: [Урывак з апавядання] // Чырв. Полаччына. 6, 7 ліст.

1932. Цагліна каземату: Апавяданне // Маладняк. № 2—3; Здзельшчына і ўчот працы — асноўныя звенні арганізацыйна-гаспадарчага ўмацавання калгасаў: (Па рабселькораўскіх лістах) // Чырв. Полаччына. 23 жн.

1933. Паляўнічае шчасце: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 6; Тэорыя Каленбрун: Аповесць // Там жа. № 8—10; Цвёрдаю рукой палітаддзела // Чырв. Полаччына. 6—7 ліст.

1934. Пункт апоры: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 2; Герой нацыі: Апавяданне // Там жа. № 10; Тэорыя Каленбрун: Урывак з рамана // Віцеб. пралетарый. 10 ліст.; Насустрач сонцу: [Нарыс] // Звязда. 6 вер.; Думкі аб з'ездзе // Там жа. 11 вер.; Магілёў — на Дняпры: [Нарыс] // Там жа. 2 ліст.; Увагу запатрабаванням маладых // ЛіМ. 28 сак.; У вясеннія ночы: Урывак з аповесці «Пагібель воўка» // Там жа. 12 мая; Герой нацыі: [Урывак з апавядання] // Чырв. змена. 8 чэрв.; Справа помсты: Урывак з рамана «Апраўданне крыві» // Там жа. 12 ліп.; Па-новаму жыць, па-новаму работаць // Чырв. Полаччына. 12 студз.

1935. Пагібель воўка: Раман // Полымя рэвалюцыі. № 1, 3, 4; Перад новым днём: Урывак з рамана «Пагібель воўка» // ЛіМ. 16 лют.; Аджарыс-ухцалі: Нарыс; Паездка ўзбагаціла мяне вобразамі...: Слова пісьменніка // Там жа. 24 ліп.; Сяржант Дроб: Урывак з п'есы // Там жа. 30 вер.; Шлях вагона: Нарыс // Там жа. 6 кастр. / Сааўт. П. Броўка; На прыгуменні: Урывак з рамана «Пагібель воўка» // Там жа. 6 снеж.; Чарговая перамога БДТ-3: [Віншаванне] // Палес. праўда. 23 снеж.

1936. Іліко: Частка з рамана «Будучыня» // Полымя рэвалюцыі. № 7; Урачыстая меса: Апавяданне // Там жа. № 11; ЛіМ. 12 ліст.; Справы Сімона Гамрэкелі: З рамана «Будучыня» // Звязда. 30 кастр., 15 ліст.; «...Што б напісаў ты, Гіппакрат...»: Урывак з аповесці // ЛіМ. 27 мая; Супраць аглабельнай крытыкі // Там жа. 22 сак.; Тройчы подлыя забойцы // Там жа. 3 вер.; Сустрэча: Апавяданне // Там жа. 20 ліст.; Велічныя і простыя мудрыя словы // Там жа. 1 снеж.; «Бацькава пісьмо» П. Левановіча // Там жа. 17 снеж.; Новые люди: [Нарыс] // Рабочий. 1 мая; У гаспадара: Апавяданне // Чырв. змена. 12 снеж.

1937. Асноўная ідэя: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 5; Апавяданне пра гуманізм: [Апавяданне] // Звязда. 3 студз.; Дачка эскадрона: Апавяданне // ЛіМ. 11 сак.; Сон: Апавяданне // Там жа. 26 сак.; У лесе: Урывак з рамана «Будучыня» // Там жа. 17 вер.; Парад нацый: Урывак з рамана «Будучыня» // Там жа. 6—7 ліст.; Адлюстраваць радасную падзею эпохі: Слова пісьменніка // Там жа. 31 кастр.; Канфлікт: [Апавяданне] // Піянер Бел. 20 кастр.; 3 ліст.

1938. Будучыня: Раман // Полымя рэвалюцыі. № 4—6; Сіла параўнанняў: [Апавяданне] // Звязда. 1 студз.; Адказ савецкіх пісьменнікаў — пісьменнікам Чэхаславакіі // ЛіМ. 11 кастр. / У сааўт.; Перамога тэатра // Там жа. 11 ліст.; У калгасе: Урывак з п'есы «Пагібель воўка» // Там жа. 11 снеж.

1939. Пагібель воўка: П'еса // Полымя рэвалюцыі. № 1. Рэц.: Есакоў А. Таленавітая п'еса // ЛіМ. 3 крас.

1940. Абухам у лоб: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 2.

1941. Шэсцьдзесят пятая вясна: Урывак з апавядання // ЛіМ. 15 лют.

1948. Паляўнічае шчасце: [Апавяданне] // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн.

1952. Дачка эскадрона: [Урывак з апавядання] // Мастацкае слова. Мн.; Герой нацыі: [Апавяданне] // Поступ міру. Мн.

1963. Рака летам; Рака ўзімку: [Урыўкі з апавядання «Паляўнічае шчасце»] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1966. Дачка эскадрона: [Апавяданне] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.

1967. Апавяданне пра гуманізм: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1; Ніва. 14 мая.

1968. Рака летам; Рака ўзімку: [Урыўкі з апавядання «Паляўнічае шчасце»] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.

1975. Пагібель воўка: Акт першы; Акт чацвёрты //

Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1977. Насустрач будучыні: (На вераснёвых палетках; Былое Махірова; «Так сказаў ваенком»; Выхад на пазіцыю; Воўчая яма; Хто наступны? «Гэта ідзе беднатa!»; Тэзісы Авер'яна Паўлава; Лёд растаў; Удар міма; На парозе першай бальшавіцкай): [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1; Багна: Апавяданне // Полымя. № 7.

1983. Дачка эскадрона: Апавяданне // Вяснянка. Мн.

1.4.

1936. Наджмі К. Паняты Камалі: Урывак з аповесці / З тат. // ЛіМ. 21 крас.; Тынянаў Ю. Пушкін: [Урывак з восьмага раздзела рамана] / З рус. // Там жа. 29 снеж.

1937. Горкі М. Гадзіны адпачынку настаўніка Коржыка: Нарыс / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 6.

1938. Горкі М. Дзяўчына і смерць: Казка / З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 3; Чырв. змена. 6 лют.

1.5.

На армянскую мову. Паляўнічае шчасце: [Апавяданне] / Пер. С. Паязат // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На літоўскую мову. Medžiotojo laime / Vert. V. Oškinis // Baltarusiu prozos antologija. Vilnius, 1949.

На польскую мову. Teorja Kalenbrun: Powieść. Mn., 1935. Рэц.: C. B. Rzeczywistość czy karykatura: Bibliografia // Orka. 1936. 4 kwiet.

На румынскую мову. Noroc vânătoresc: [Апавяданне] / Trad. C. Argesānu, S. Jonescu. Bucuresti, 1954.

На рускую мову. Избранное: Будущность: Роман; Рассказы. М., 1951. Рэц.: Жидович И. Талантливая книга // Сов. Бел. 1951. 27 окт.

Гибель волка: Пьеса / Пер. И. Пикулев. М., 1939 / Пер. А. Глебов. М., Л., 1940. Рэц.: Живов М. «Гибель волка» // Комс. правда. 1940. 12 июня.

Будущность: Роман / Пер. С. Родов. М., 1941. Рэц.: Афанасьев В. Книга о борьбе трудящихся Грузии с меньшевиками // Что читать. 1941. № 9; Баскина Р. // Лит. обозрение. 1941. № 10; Гачинский Б. // ЛГ. 1939. 11 нояб.; Зелинский К. Роман Э. Самуйлёнка о Грузии // Лит. критик. 1939. № 5; Нагибин Ю. // Знамя. 1941. № 6; Изд. 2-е. Мн., 1948.

«Теория Календрун»: Повесть / Пер. Н. Горулев. Мн., 1964.

Будущность: Роман / Пер. С. Родов. Мн., 1965.

«Теория Каленбрун»: Повесть и рассказы: М., 1965.

Охотничье счастье: [Апавяданне] / Пер. авт. // Антология белорусской литературы. М., 1934; Будущность: [Раман] / Пер. С. Родов // Новый мир. 1939. № 7—9; Праздник в колхозе: Отрывок из пьесы «Гибель волка» // Сталин. молодежь. 1939. 14 февр.; Охотничье счастье: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. М., 1948; Гибель волка: Пьеса в четырех актах / Пер. А. Глебов // Советская драматургия. 1917—1947. Пьесы. М., Л., 1948. Т. 4; Охотничье счастье: [Апавяданне] / Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. Л., 1952; Охотничье счастье: [Апавяданне] / Пер. М. Школенко // Возрожденная земля. М., 1954; Русалочьи тропы: [Апавяданне] / Пер. М. Школенко // Березы на шляху. М., 1980.

На ўкраінскую мову. Мисливське щастя: [Апавяданне] / Пер. М. Рильский // Білоруські оповідання. К., 1949.

На чувашскую мову. Сунарса телейе: [Апавяданне] / М. Хури кусарна // Белорусси калавесем. Шупашкар. 1955.

На яўрэйскую мову. Дружба / Пер. Э. Каган // Штэрн. 1938. № 8.

2.2.

На беларускай мове. Вольскі В. Эдуард Самуйлёнак: Жыццё і творчасць. Мн., 1951. Рэц.: Майхровіч С. Кніга аб творчасці Эдуарда Самуйлёнка // Наст. газ. 1951. 29 ліст.; Салавей Л. Кніга аб пісьменніку — патрыёце // Полымя. 1952. № 3.

Слова пра сябра: Успаміны аб Эдуарду Самуйлёнку: [Зборнік]. Мн., 1962. Рэц.: Александровіч С. Сардэчнае слова // ЛіМ. 1962. 9 кастр.; Кудраўцаў І. Пуцёўка ў даўгалецце // Беларусь. 1963. № 1; Шкраба Р. За круглым сталом успамінаў // Полымя. 1962. № 12.

Эдуард Самуйлёнак. 1907—1939: Нагляднi вучэб. дапаможнік па беларускай літаратуры / Скл. У. Сарока. Мн., 1966.

2.3.

На беларускай мове. Азгур З. Яны мне дарагія // Азгур З. Незабыўнае. Мн., 1962. С. 173—175; Александровіч С. Пясняр дружбы народаў // Беларусь. 1954. № 2; Андрэеў А. П'еса Эдуарда Самуйлёнка «Сяржант Дроб» // Маладосць. 1959. № 2; Астрэйка А. Дом з блакітнымі аканіцамі // ЛіМ. 1957. 24 ліп.; Яго ж. Ён многа паспеў зрабіць // Полымя. 1967. № 7; Яго ж. Мужны талент // Віцеб. рабочы. 1967. 23 ліп.; Яго ж. Першая сустрэча // ЛіМ. 1940. 11 лют.; Яго ж. Работа над пастаноўкай «Пагібелі ваўка» // Там жа. 1939. 23 крас.; Яго ж. Талент мастака // Віцеб. рабочы. 1962. 22, 24 ліп.; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 72—74, 82, 281—282; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 121—123, 149—150; Бранштэйн Я. Праблемы стылю ў творчасці маладых празаікаў // ЛіМ. 1934. 28 сак.; Броўка П. Пра сябра і таварыша // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1978. Т. 7; Бывай, наш блізкі, дарагі таварыш!: [Некралог] // Гомел. праўда. 1939. 15 лют.; Бядуля З. Раман Эд. Самуйлёнка «Будучыня»: Думкі і разважанні // ЛіМ. 1938. 22 чэрв.; Бярозкін Р. Нашы п'есы // Там жа. 1940. 5 чэрв.; Вітка В. Пра невядомае апавяданне і яго аўтара // Полымя. 1977. № 7; Віцьбіч Ю. Пра Э. Самуйлёнка // Віцеб. рабочы. 1939. 15 лют.; Вольскі В. «Будучыня» Эдуарда Самуйлёнка // Полымя. 1948. № 8; Яго ж. Пісьменнік вялікага таленту // ЛіМ. 1957. 24 ліп.; Яго ж. Пра Эдуарда Самуйлёнка // Маладосць. 1958. № 5; Яго ж. У Грузіі: [Успаміны] // ЛіМ. 1940. 11 лют.; Яго ж. У Мцхеце // Беларусь. 1949. № 3; Яго ж. Эдуард Самуйлёнак // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1956; Яго ж. Эдуард Самуйлёнак // Самуйлёнак Э. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1952. Т. 1; Вярбіла У., Гарачун А. Вывучэнне рамана «Будучыня» // Нар. асвета. 1973. № 4; Гарачун Е. Прывіццё зацікаўленасці і любві да роднай мовы // Наст. газ. 1947. 11 снеж.; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. 1917—1940. Мн., 1981. С. 282—283; Грахоўскі С. Галубіны вырай // Грахоўскі С. Так і было. Мн., 1986; 21-годдзе полацкай раённай газеты «Бальшавіцкі шлях» // Сав. селянін. 1948. 30 мая; Дворкіна Ю. «Будучыня» Эд. Самуйлёнка // Полымя рэвалюцыі. 1940. № 2; Яго ж. Выдатны твор // ЛіМ. 1940. 11 лют.; Яго ж. Пейзаж у творчасці Эдуарда Самуйлёнка // Полымя. 1941. № 2; Яго ж. Пісьменнік-грамадзянін: Да гадавіны з дня смерці Эдуарда Людвігавіча Самуйлёнка // Звязда. 1940. 12 лют.; Яго ж. Творчасць Эдуарда Самуйлёнка // Самуйлёнак Э. Выбр. тв. Мн., 1940; Жураўлёў В. Творчы пафас гуманізму: Да 70-годдзя з дня нараджэння Э. Самуйлёнка // Звязда. 1977. 23 ліп.; Яго ж. Эдуард Самуйлёнак // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1; Звонак А. Жыццё — гарэнне // Звонак А. Неспакойныя сэрцы. Мн., 1973. С. 129—132; Яго ж. Творчы скарб // ЛіМ. 1957. 24 ліп.; Зомерфельд Е. Эдуард Самуйлёнак (1907—1939) // Самуйлёнак Э. Будучыня. Мн., 1947; Яго ж. Эдуард Самуйлёнак // Самуйлёнак Э. Выбр. тв. Мн., 1948; Казека Я. Пісьменнік-патрыёт // ЛіМ. 1954. 13 лют.; Каладзінскі М. Мастацкая проза і сцэна // Там жа. 1973. 14 снеж.; Каліновіч А. Эдуард Самуйлёнак // Беларусь. 1957. № 7; Камінскі Г., Раскін С. «Сяржант Дроб» // Віцеб. пралетарый. 1937. 2 чэрв.; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 111—112, 174; Карпачоў М. М. В. Гогаль і беларуская літаратура // Гомел. праўда. 1952. 27 лют.; Яго ж. Таленавіты беларускі празаік і драматург: (Да 6-годдзя з дня смерці Эдуарда Самуйлёнка) // Там жа. 1945. 13 лют.; Клімковіч М. Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру. Мн., 1955. С. 157—158; Яго ж. Беларуская савецкая літаратура // ЛіМ. 1936. 12 лют.;

Яго ж. Пісьменнікі-ардэнаносцы // Полымя рэвалюцыі. 1939. № 2; Колас Я. Цяжкая ўтрата // Зб. тв.: У 14 т. Мн., 1976. Т. 11; Конік Д. Беларуская савецкая літаратура на ўздыме // ЛіМ. 1934. 16 ліп.; Крайко А. Пісьменнік-грамадзянін // Полымя. 1951. № 8; Яго ж. Сапраўдны талент // Бальш. сцяг. 1951. 13 лют.; Яго ж. Эдуард Самуйлёнак: Да 45-годдзя з дня нараджэння // Зара. 1952. 22 ліп.; Краўчанка У. «Пагібель воўка»: Новая пастаноўка Палескага абласнога драматычнага тэатра // Бальш. Палесся. 1939. 9 мая; Кучар А. «Будучыня» Э. Самуйлёнка // ЛіМ. 1948. 14 лют.; Яго ж. «Пагібель воўка» // Полымя рэвалюцыі. 1939. № 5—6; Яго ж. Пра маладую літаратуру і маладых пісьменнікаў // Там жа. 1935. № 3; Яго ж. Раман «Будучыня» Э. Самуйлёнка // ЛіМ. 1938. 11 снеж.; Яго ж. «Тэорыя Каленбрун» Эдуарда Самуйлёнка // Там жа. 1934. 30 вер.; Яго ж. Эдуард Самуйлёнак // Кучар А. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1953; Яго ж. Яму было трыццаць адзін...: Да 70-годдзя з дня нараджэння Эдуарда Самуйлёнка // Полымя. 1977. № 7; Ларчанка М. Аб рамане «Будучыня» Э. Самуйлёнка // Звязда. 1938. 30 жн.; Лынькоў М. Ідэі патрыятызма ў беларускай дарэвалюцыйнай і савецкай літаратуры // ЛіМ. 1947. 14 чэрв.; Яго ж. Літаратура і жыццё. Мн., 1978. С. 46—47; Яго ж. Літаратура народа // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1984. Т. 6. С. 324—325; Лясовіч Т. «Пагібель воўка» // Вольная праца. 1949. 18 сак.; Ляшук В. Вывучэнне рамана «Будучыня» // Нар. асвета. 1978. № 3; Малчанаў П. Дваццаць год // Віцеб. рабочы. 1947. 5 студз.; Марціновіч А. Замілаванне да простых людзей // Звязда. 1982. 5 жн.; Яго ж. Талент чыстага сумлення // Беларусь. 1977. № 8; Міхалевіч Д. Летапісец і ўдзельнік падзей // ЛіМ. 1982. 6 жн.; Модэль М. Драматургія бальшавіцкай страснасці // Звязда. 1939. 22 крас.; Яго ж. «Пагібель воўка» // Там жа. 1939. 5 чэрв.; П. М. Адвард Самуйлёнак // Калоссе. 1939. № 1; Палтаран В. Магутны поступ міру // ЛіМ. 1952. 13 вер.; Памёр Адв. Самуйлёнак // Шлях моладзі. 1939. № 7; Паўлюкоўскі У. Выдатны празаік і драматург // Маладосць. 1959. № 2; Перкін Н. Шляхі развіцця беларускай савецкай літаратуры 20—30-х гг. Мн., 1960. С. 292—293, 342, 383—384; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. Пятровіч Б. Эдуард Самуйлёнак у перыяд работы ў полацкім друку // Бальш. сцяг. 1949. 13 лют.; Рамановіч Я. Воблік дарагі, незабыўны // ЛіМ. 1977. 5 жн.; Яго ж. Знаёмыя сілуэты. Мн., 1974. С. 74—86; Яго ж. Мацней за лёс // Рамановіч Я. Рэкі цякуць з ручаёў. Мн., 1969; Сабаленка Р. Спектакль вялікага натхнення // Гомел. праўда. 1939. 27 мая; Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма. Мн., 1969. С. 102—107; Яго ж. Рампай асветленае. Мн., 1962. С. 96—100; Яго ж. Эдуард Самуйлёнак // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн., 1975. Т. 2; Садоўскі Я. Чулы сябра // ЛіМ. 1957. 24 ліп.; Саннікаў К. Таленавіты драматург // ЛіМ. 1940. 23 лют.; Семяновіч А. Ад вытокаў да сталасці: Беларуская драматургія. 1917—1945 гг. Мн., 1978. С. 53—60; Яго ж. Некаторыя асаблівасці беларускай савецкай драматургіі 30-х гадоў: (П'есы пра калгаснае будаўніцтва) // Філалогія: Зборнік навуковых прац. Мн., 1974; Сініцына Н. Выданне твораў Э. Самуйлёнка // ЛіМ. 1957. 24 ліп.; Смолкін М. Самуйлёнак — журналіст // Беларусь. 1948. № 2; Сніцарава Н. Чалавек вялікага таленту // Мін. праўда. 1967. 23 ліп.; Собаль В. Пазыўныя будучыні // Віцеб. рабочы. 1977. 5 жн.; Голас Радзімы. 1977. 18 жн.; Яго ж. У бурлівым віры жыцця // Віцеб. рабочы. 1982. 5 жн.; Сожын А. «Пагібель воўка» // ЛіМ. 1939. 23 чэрв.; Сягедзі А. «Пагібель воўка» // Там жа. 1940. 3 крас.; Сяліцкі С. Эдуард Самуйлёнак: 18 год з дня смерці // Віцеб. рабочы. 1957. 12 лют.; Тамашова Л. Вывучэнне «Апавядання пра гуманізм» Э. Самуйлёнка // Нар. асвета. 1963. № 11; Тарасаў Я. «Пагібель воўка» // Камунар Магілёўшчыны. 1939. 6 чэрв.; Усік Я. «Будучыня» Эдуарда Самуйлёнка // Беларусь. 1946. № 4; Хадкевіч Т. Слова пра земляка і друга // Полымя. 1962. № 3; Хатулёў П. Прыход фабуліста: «Тэорыя Каленбрун» Э. Самуйлёнка // ЛіМ. 1934. 16 лют.; Яго ж. Сіла «тайны» // Полымя рэвалюцыі. 1934. № 2; Хведаровіч М. Слова пра сябра // Хведаровіч М. Памятныя сустрэчы. Мн., 1977; Яго ж. Удумлівы мастак // ЛіМ. 1957. 24 ліп.; Яго ж. Эдуард Самуйлёнак: Да 20-годдзя з дня смерці // За вярт. на Радзіму. 1959. № 64; Хромчанка К. Пісьменнік-патрыёт // Мін. праўда. 1957. 23 ліп.; Чарвякова З. «Паляўнічае шчасце» Э. Самуйлёнка ў плане літаратурнага чытання ў шостым класе // Сав. школа. 1957. № 1; Чорны К. Аб Эдуарду Самуйлёнку // Чорны К. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1975. Т. 8; Шкраба Р. Разам з народам // ЛіМ. 1947. 11 кастр.; Шымук В. Шчодры талент // Звязда. 1967. 23 ліп.; Эдуард Людвігавіч Самуйлёнак: [Некралог], развітальныя словы пісьменнікаў // ЛіМ. 1939. 15 лют.; Юр. Нараджэнне п'есы і спектакля // Там жа. 1939. 23 крас.

На рускай мове. Березкин Г., Кучар А. «Гибель волка» в Витебском Белорусском Государственном драматическом театре // Сов. Бел. 1939. 23 июня; Бядуля З. Ты всегда будешь с нами // Там жа. 1939. 14 февр.; Вольский В. «Гибель волка» в Первом Бел. Гос. драм. театре // Там жа. 1939. 18 мая; Яго ж. Роман «Будущность» // Самуйлёнок Э. Будущность. Мн., 1965; Яго ж. Эдуард Самуйлёнок // Самуйлёнок Э. Избранное. М., 1951; Яго ж. Эдуард Самуйлёнок // Самуйлёнок Э. «Теория Календрун». Мн., 1964; Галантер Б. «Гибель волка»: Спектакль Первого Белорусского Государственного драматического театра // Правда. 1940. 12 июня; Яго ж. Театральный сезон в Белоруссии // Там жа. 1939. 22 авг.; Живов М. «Гибель волка» // Сталин. молодежь. 1940. 12 июня; Журавлев В. Испытание временем // Сов. Бел. 1967. 22 июля; Зелинский К. Белорусский роман о Грузии // Зелинский К. Литературы народов СССР. М., 1957; Киркевич А. Писатель большого таланта // Гродн. правда. 1967. 25 июля; Климкович М. Предисловие // Самуйлёнок Э. Будущность. М., 1941; Колас Я. Тяжелая утрата // Сов. Бел. 1939. 14 февр.; Кучар А. Писатель — орденоносец // Там жа. 1939. 14 февр.; Яго ж. Роман «Будучыня» Э. Самуйлёнка // ЛГ. 1938. 31 дек.; Яго ж. Э. Л. Самуйлёнок // Там жа. 1939. 20 февр.; Яго ж. Эдуард Самуйлёнок: (К 5-летию со дня смерти белорусского писателя) // Беларусь. 1944. № 3; Мессер Р. Пути развития белорусского исторического романа // Сов. Отчизна. 1956. № 5; Перкин Н. В семье братских литератур. Мн., 1967. С. 72—73; Пономаренко П. Искусство белорусского народа // Правда. 1940. 3 июня; Похороны писателя — орденоносца Э. Л. Самуйлёнка // Правда. 1939. 15 февр.; Премьеры в колхозно-совхозных театрах БССР // Там жа. 1939. 13 сент.; Смольянова Л. Эдуард Самуйлёнок // Заря. 1967. 23 июля; Солодовников А. Белорусское искусство // Правда. 1940. 5 июня; Яго ж. Итоги декады белорусского искусства // Там жа. 1940. 18 июня; Эдуард Людвигович Самуйлёнок: [Пасляслоўе] // Самуйлёнок Э. «Теория Каленбрун». М., 1965; Эдуард Людвигович Самуйлёнок // Сов. Бел. 1939. 14 февр.

На яўрэйскай мове. Бядуля З. Раман Э. Самуйлёнка «Будучыня» // Штэрн. 1938. № 7; Кучар А. Эдуард Самуйлёнак // Там жа. 1939. № 2.

2.4.

На беларускай мове. Бачыла А. Памяці Эдуарда Самуйлёнка: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. 1940. № 2; Купала Я. Памяці Эдуарда Самуйлёнка: [Верш] // Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1974. Т. 4; Шахавец У. Эдуарду Самуйлёнку: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. 1939. № 2.

На рускай мове. Купала Я. Памяти Эдуарда Самуйлёнка: [Верш] / Пер. Л. Хаустов // Купала Я. Избранное. 2 изд. Л., 1973.

У. М. Ларчанка.

САПРЫКА ГАННА

Сапрыка Ганна Іосіфаўна [3(16).6.1911, в. Куркаўшчына Мсціслаўскага пав. Магілёўскай губ. (цяпер Мсціслаўскі р-н Магілёўскай вобл.) — 14.5.1962, Мінск], празаік, паэтэса, перакладчык.

Нарадзілася Г. Сапрыка ў сялянскай сям'і. Пасля заканчэння вясковай сямігодкі вучылася ў Мсціслаўскім педтэхнікуме, які скончыла ў 1930. Працавала настаўніцай на Віцебшчыне. У 1931 пераехала ў Мінск, паступіла на газетна-выдавецкае аддзяленне Мінскага педінстытута, які скончыла ў 1933. З 1933—41 працавала ў Беларускім дзяржаўным выдавецтве. У час вайны знаходзілася ў эвакуацыі, вярнуўшыся ў Мінск, зноў працавала ў тым жа выдавецтве.

Літаратурную дзейнасць Г. Сапрыка пачала ў 1926 з вершаў, якія друкаваліся ў «Маладым аратым» і «Аршанскім маладняку». Аднак больш вядомая як празаік і перакладчык. Апавяданні Г. Сапрыка («Шахцёрка», «Ніна», «Дачка», «Лугі, палі зялёныя» і інш.) публікавала ў 1954—58 на старонках рэспубліканскіх часопісаў. Аповесць «Калі ў сэрцы вясна», якая ўбачыла свет у 1956, прысвечана людзям 1950-х гадоў, якія аднаўлялі разбураную вайной гаспадарку, узводзілі новыя гарады, будавалі Мінскі трактарны завод. Галоўны герой аповесці інжынер Андрэй Пажытны — чалавек высокіх маральных якасцей, бездакорных паводзін, адзін з тых станоўчых вобразаў, якімі была перапоўнена вытворча-бесканфліктная пасляваенная літаратура. У сваіх творах Г. Сапрыка ўзнімала маральна-этычныя праблемы пасляваеннага жыцця, паказвала побыт, працу, духоўны свет, узаемаадносіны сучаснікаў. Пераклала на беларускую мову «Апавяданні кітайскіх пісьменнікаў», асобныя творы В. Авечкіна, М. Вірты, Я. Галана і інш. пісьменнікаў.

М. М. Караткоў.

Бібліяграфія

1.2.

Калі ў сэрцы вясна: [Апавяданні і аповесць]. Мн., 1959. Рэц.: Буран В. Шаблон — небяспека для пісьменніка // ЛіМ. 1960. 2 крас.

1.3.

1926. Узімку лес: [Верш] // Малады араты. № 6.

1928. Сяўба: [Верш] // Аршанскі маладняк. № 7; «Ужо расцвілі зялёныя сады...»; [Верш] // Чырв. змена. 13 чэрв.

1929. Вечар: [Верш] // Чырв. змена. 11 жн.; Памылася сонца ў расе: [Верш] // Там жа. 22 вер.

1933. Уборачная: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 27; Будзем заможнымі: [Верш] // Там жа. № 30.

1954. Светлае маленства: Нарыс // Жанчыны Савецкай Беларусі. Мн.

1955. Лінатыпістка: Апавяданне // Маладосць. № 4. Рэц.: Модель Ф. Рассказы о любви и дружбе // Сталин. молодежь. 1955. 16 дек.

1958. Калі ў сэрцы вясна: Аповесць // Полымя. № 6; Шасцёрка: Апавяданне // ЛіМ. 8 сак.

1959. Дачка: Апавяданне // Маладосць. № 1; Палі, лугі зялёныя: Апавяданне // Калг. праўда. 27 мая.

1961. Адліга: Апавяданне // Звязда. 12 сак.

1963. Крынічка: Апавяданне // Беларусь. № 6; Новы дом: Апавяданне // Бярозка. № 12; Зямлячка: Апавяданне // Полымя. № 4; Насця: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6; Надзея: Апавяданне // Мін. праўда. 3 ліп.; Сяброўкі: Апавяданне // Наст. газ. 13 крас.; Гронка рабіны: [Апавяданне] // Чырв. змена. 10 лют.; Ля шашы: [Апавяданне] // Там жа. 27 чэрв.

1964. Сябры: Апавяданне // Звязда. 29 лют.; Зялёная вуліца: [Апавяданне] // Чырв. змена. 18 жн.

1965. Помста: [Раздзел з аповесці «Сэрца не можа даравацъ»] // Мін. праўда. 8 мая.

1.4.

Цецюраў У. Прыродазнаўства: Падручнік для пачатковай школы дарослых / Пер. з 4-га рус. Мн., 1935.

Львоў В. Вулканы / З рус. Мн., 1936.

Карынцоў М. Пад сонцам Азіі: Падарожжа Свэна Гедына / З рус. з 2 выд. Мн., 1937 (Б-ка па геаграфіі для сярэд. школы).

Макаранка А. Педагагічная паэма / З рус. Мн., 1940.

Апавяданні кітайскіх пісьменнікаў / З рус. Мн., 1953.

Галан Я. З крыжам ці ж нажом: Памфлеты / З укр. Мн., 1954.

Авечкін В. Раённыя будні: [Нарысы] / З рус.

Мн., 1958 /Сааўт. пер. М. Герасімовіч.

Вірта М. Мой памочнік нарсыбек: [Аповесць] / З рус. Мн., 1961.

1953. Пань Чжы-цін. Маці і сын: [Апавяданне] / З рус. // Работніца і сялянка. № 7.

1957. Петефі Ш. Дзядуля; Верашмарці М. Месячная ноч; Цёмёркені І. Ферко: [Апавяданні] / З венг. // Венгерскія апавяданні. Мн.; Цвірка П. Салавей; Песня; Ягадка: Апавяданні / З літ. // Літоўскія апавяданні. Мн.

1.5.

На рускую мову. Куковала кукушка: Рассказ // Сел. газ. 8 февр.

2.3.

На беларускай мове. Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. *Т. М. Махнач.*

САРБЕЎСКІ МАЦЕЙ

Сарбеўскі Мацей Казімір [24.2.1595, в. Сарбева каля г. Плоньска на Мазовіі (цяпер Варшаўскае ваяводства, Польшча) — 2.5.1640, Варшава], паэт, тэарэтык літаратуры, педагог. Доктар філасофіі (1632) і тэалогіі (1636). Пісаў на лацінскай мове.

У пэўнай супярэчнасці з прыведзенымі вышэй звесткамі пра месца нараджэння паэта знаходзіцца сцвярджэнне аднаго з першых даследчыкаў яго біяграфіі і творчасці Й. Лангбайна пра тое, што М. Сарбеўскі быў ліцвінам. Сын шляхціча Мацея Сарбеўскага і Анастасіі з Мілеўскіх. Мяркуючы па прысвячэнні аднаго з вершаў, меў яшчэ брата Станіслава. З 12-гадовага ўзросту будучы паэт вучыўся ў Плоньскім езуіцкім калегіуме, а ў 1612 уступіў у ордэн езуітаў. Навіцыят адбываў у Вільні разам з А. Баболем, пазней кананізаваным беларускім святым. У 1614—17 вывучаў філасофію ў Брунсбергскім калегіуме. Пасля заканчэння гэтага курса выкладаў паэтыку ў Крожах на Жмудзі (1617—18), а потым рыторыку ў Полацкім калегіуме. У 1620 паступіў на курс тэалогіі Віленскай акадэміі, якая ў той час была ўжо добра вядомая ў Еўропе. Выдатныя здольнасці маладога законніка звярнулі ўвагу кіраўнікоў ордэна, і ён быў пасланы для далейшай вучобы ў Рым, куды прыбыў у 1622. Пасля вяртання з Рыма (1625) М. Сарбеўскі зноў выкладаў рыторыку — спачатку ў Полацку і Нясвіжы (1626—27), а затым у Віленскай акадэміі (1627—33), дзе пачаў чытаць філасофію і тэалогію. У 1633 абраны дэканам філасофскага і тэалагічнага факультэтаў. У 1635 прапаведнік пры двары караля Рэчы Паспалітай Уладзіслава IV, які быў захоплены талентам паэта, хацеў бачыць яго ля сябе і ў частых замежных паездках, і на прыдворных урачыстасцях, і ў час паляванняў у беларускіх пушчах. Нягледзячы на тое, што занятак прыдворнага прапаведніка не спрыяў рэалізацыі паэтычнага таленту М. Сарбеўскага (гэта вынікае з яго лістоў да С. Лубеньскага), тым не менш ён мусіў выконваць гэтыя абавязкі да самай смерці.

Надзелены неардынарнымі здольнасцямі, выдатным паэтычным дарам, М. Сарбеўскі, відаць, ужо са школьнай лаўкі пачаў займацца паэзіяй. Першым яго друкаваным творам стаў панегірык фундатару Крожскага калегіума вядомаму беларускаму магнату Яну Каралю Хадкевічу (1619). Гэтаму выдатнаму палкаводцу 17 ст. ён прысвяціў і шэраг іншых сваіх вершаў, з якіх асабліва патрыятычным пафасам і ўзнёсласцю вылучаецца ода на хоцімскую перамогу над туркамі, да якой у вялікай ступені прычыніўся і Я. К. Хадкевіч. Сярод адрасатаў яго вершаў фігуруюць прозвішчы і іншых беларускіх магнатаў: Пацаў, Сапегаў, Радзівілаў, Кішкаў. Найбольш плённым трэба лічыць рымскі перыяд творчасці М. Сарбеўскага. Знаёмства з архітэктурай «вечнага горада», актыўныя сувязі з выдатнымі італьянскімі вучонымі і літаратарамі, сяброўскія адносіны з новаабраным папам Урбанам VIII, вядомым мецэнатам, знаўцам антычнасці і таленавітым лацінскім паэтам,— усё гэта спрыяла росквіту яго паэтычных здольнасцей. Верш «Залаты век», якім ён прывітаў пры знаёмстве новага папу, прынёс яму славу сярод тагачасных рымскіх паэтаў і прыхільнасць першасвятара. Праз нейкі час разам з іншымі найбольш дасведчанымі лацsmall цiністамі Еўропы ён быў запрошаны Урбанам VIII для выпраўлення тэкстаў касцельных гімнаў. Дзякуючы працы гэтага творчага гуртка было выпраўлена каля 900 метрычных памылак, перароблена больш за 30 гімнаў і складзена шмат новых, сярод якіх некаторыя належаць пяру М. Сарбеўскага (даказана бясспрэчнае аўтарства велікоднага гімна «Да ўрачыстага спажытку Ягняці» і гімна ў гонар хоцімскай перамогі). Гэтая праца, несумненна, садзейнічала росту яго паэтычнага майстэрства, здабыла яму аўтарытэт сярод літаратурнай і навуковай грамадскасці ўсяго каталіцкага свету. А пасля выхаду ў Кёльне яго першага паэтычнага зборніка «Лірычныя творы» (1625) М. Сарбеўскі атрымаў найменне «хрысціянскага Гарацыя» і неўзабаве прыняў з рук папы лаўровы вянок — прызнанне паэтычнага генію. Апрача таго ў знак асабістай сімпатыі і захаплення яго творчасцю перад ад'ездам паэта з Рыма папа падараваў яму залаты ланцуг і медальён са сваім партрэтам. Слава М. Сарбеўскага шырылася імкліва: за кароткі час яго зборнік вытрымаў некалькі перавыданняў (Кёльн, 1625; Вільня, 1628; Лейдэн, 1631; Антвэрпен, 1630, 1632, 1634). У гэтым зборніку паэт дэманструе глыбокае веданне міфалогіі і рэаліяў антычнага свету, віртуознае валоданне лацінскім словам і вершам, высокі ўзлёт паэтычнага натхнення. Сучаснікі захапляліся яго рэлігійнай лірыкай, прасякнутай глыбокімі і шчырымі пачуццямі. Асаблівай цеплынёй і шчырасцю вылучаюцца творы, прысвечаныя прыродзе, на ўлонні якой ён праводзіў, відаць, вольныя хвіліны і ў час навучання ў Вільні і выкладання ў Полацку, а таксама пазней, на паляваннях у лясах Беларусі з каралём

Уладзіславам IV. Вядома, што ў канцы жыцця М. Сарбеўскі напісаў высокамастацкі твор «Лясныя забавы» — пра паляўнічыя вандроўкі ў свіце караля. Паэта глыбока хвалявала таксама праблема еднасці дзяржаў Еўропы перад небяспекай турэцкай навалы. Ён заклікаў еўрапейскіх манархаў спыніць звады і ўтварыць кааліцыю супраць небяспечнага ворага. Прыкладам патрыятызму і самаадданасці ў яго творах выступае Я. К. Хадкевіч. Вершы М. Сарбеўскага былі вельмі папулярныя і пасля смерці паэта. Дапоўненыя і пашыраныя зборнікі яго паэтычнай спадчыны выдаваліся ў Кёльне, Парыжы, Лейпцыгу, Дрэздэне, Страсбургу, Вільні, Варшаве, Львове, Старавесі, Лос-Анджэлесе. Творы М. Сарбеўскага перакладзены на галоўныя еўрапейскія мовы — англійскую, французскую, нямецкую. Адным з найлепшых і найбольш поўных перакладаў на польскую мову з'яўляецца пераклад У. Сыракомлі (1852). Паэзію М. Сарбеўскага на працягу многіх гадоў вывучалі і чыталі ў вядучых еўрапейскіх універсітэтах.

М. Сарбеўскі шырока вядомы і як выдатны тэарэтык паэзіі і красамоўства. Літаратурная эліта апостальскай сталіцы захаплялася яго трактатам «Пра дасціпную і вытанчаную паэзію», які ўзнік з яго папярэдніх лекцый у Полацкім калегіуме (1618—20). Плёнам выкладання ў Полацку (1626—27) і ў Віленскай акадэміі (1627—28) сталі працы «Лірычныя характары», «Пра вартасці і заганы элегіі», «Пра дасканалую паэзію» і рытарычны трактат «Пра фігуры думкі», аб'яднаныя ў двух, падобных па змесце, рукапісах, з якіх адзін, бясспрэчна, напісаны ў Полацку. Асабістае знаёмства з рымскімі вучонымі Т. Галуцы, Г. Пятручы, сяброўства са знакамітым тэарэтыкам паэзіі А. Данаці, а таксама добрае веданне прац папярэдніх рэнесансных літаратуразнаўцаў Ю. Скалігера і Я. Пантана, антычных эстэтычных тэорый дазволіла М. Сарбеўскаму стварыць уласную, даволі арыгінальную тэорыю паэзіі, якая значна паўплывала на развіццё паэтыкі на Беларусі і за яе межамі, выклікала шматлікія наследаванні. Вялікая эрудыцыя ў галіне міфалогіі і антычнага свету, неардынарнасць падыходу да класічнай культуры бачныя і ў яго трактатах па міфалогіі («Багі паганскіх народаў»), па гісторыі Рыма («Кніга пра Рым і рымлянаў»), якія найбольш поўна захаваліся ў другім полацкім рукапісе (1627). Арыгінальнасцю і свежасцю думкі вызначаюцца таксама тэалагічныя нататкі М. Сарбеўскага да твораў Ф. Аквінскага, якія захоўваліся ў бібліятэцы Віленскага універсітэта і былі, відаць, канспектам адпаведнага курса, прачытанага ім у Вільні (1631). Сучаснікамі высока цаніліся яго казанні на польскай і лацінскай мовах. У рукапісах засталіся некаторыя лацінскія творы М. Сарбеўскага (сёння яны захоўваюцца ў бібліятэцы Чартарыскіх у Кракаве), яго перапіска з плоцкім біскупам С. Лубеньскім, К. Сапегам і інш.

Сваёй паэтычнай творчасцю і навукова-педагагічнай дзейнасцю М. Сарбеўскі ўнёс велізарны ўклад у культуру Беларусі. Пад уздзеяннем яго паэзіі пісалі свае творы Сімяон Полацкі і Мялецій Сматрыцкі, М. Карыцкі і Ф. Князьнін, многія іншыя паэты. Уплыў эстэтычнай тэорыі М. Сарбеўскага моцна адчуваецца ў рукапісных і друкаваных курсах паэтыкі, якія чыталіся ў школах Беларусі, а таксама ў творчым даробку прадстаўнікоў прыгожага пісьменства 2-й паловы 17—18 ст. ў краі і за яго межамі. *А. А. Жлутко.*

Бібліяграфія

1.2.

Obsequium gratitudinis... D. Joanni Carolo Chodkiewicz, palatino vilnensi... ab Apolline Krozensi persolutum atque a Gymnasio Krosensi... oblatum. Vilnae, 1619.

Hymenodora... Academiae Vilnensis nomine... Joanni Stanislao Sapieha... Annae Chodkievicae oblata. [Vilnae], 1620.

Sacra Lithothesis, in prima templi Magnae Virgini Matri dedicati erectione... ab studiosa iuventute descripta. Vilnae, 1621.

Quatuor leucae Virginis Matris, seu publica... processio odis IV expressae. Antverpiae, 1624.

Lyricorum libri tres. Coloniae, 1625; Vilnae, 1628; Antverpiae, 1630.

Laska parszałkowska na pogrzebie... J. Sapiehi, marsałka W. W. X. Lit., słonimskiego etc. starosty... Wilno, 1635.

Lyricorum libri IV, Epodon liber unus alterque epigrammatum. Lejdae, 1631; Antverpiae, 1632; Antverpiae, 1634; Coloniae, 1721; Coloniae, 1781; Paris, 1759; Los Angeles, 1953.

Oratio panegyrica... in solenni corporis D. Casimiri translatione. Vilnae, 1636; Vilnae, 1757.

Icon sive descriptio animorum Barclai quinque praecipuarum nationum in Europa. S. I., 1647; S. l., 1684.

Opera poetica, quae innotuerunt, omnia. Wilno, 1749; Vratislaviensiae, 1753.

Poemata ex vetustis manuscriptis et variis codicillis... in unum collecta. Vilnae, 1757.

Carmina: Nova editio, prioribus longe auctior et emendatior. Paris, 1759.

Opera posthuma quibus accesserunt multa poemata vernaculo carmine reddita. Varsaviae, 1769.

Poemata omnia. Lipsiae, 1804; Strasburgae, 1805; Dresnae, 1814; Graziae, 1831; Lipsiae, 1840.

Carmina in usum juventutis... edita. Varsaviae, 1830.

Poemata omnia. Starawieś, 1892; Starawieś, 1911.

Poezje Horacjusza z dodatkiem horacjanistów polsko-łacińskich. Lwów, 1927; Lwów, 1929, Lwów, 1932.

Poezje łacińskie Janickiego, Kochanowskiego i Sarbiewskiego do użytku w gimnazjach... Warszawa, 1927.

1.3.

1618. [Epigramat] // In primo... Stanislai... Kiszka... adventu gratulationes oblatae. Vilnae.

1745. Laska marszałkowska na pogrzebie... Jana Stanisława Sapiehi, marszałka wielkiego W. Ks. L. ... w Wilnie... wystawiona // Daneykowicz Ostrowski J. Swada polska i łacińska. Lublin, 1745. T. 1.

1852. List do K. L. Sapiehy, dat. z Wilna 2 maja 1634 // Maciejowski W. Piśmiennictwo polskie. Warszawa. T. 3.

1859. List do K. L. Sapiehy, dat. z Wilna 29 września 1636 // Bib. Warsz. T. 4.

1876. Carmina posthuma ex codice auctoris manu scripto... // Jahres Bericht d. Zweiten Obergymnasium in Lemberg f. d. SchulJahr 1876. Lwów.

1891. Laska marszałkowska...: fragment // Przegl. Powsz. T. 1—2.

1898. Odae selectae // Celniejsze utwory łacińskie Janickiego, Kochanowskiego i Sarbiewskiego. Lwów. Cz. 1—2; Lwów, 1900.

1910. Icon sive descriptio animorum Barclai quinque praecipuarum nationum in Europa // Trembecki J. T. Wirydarz poetycki. Lwów. T. 1.

1911. De perfecta poesi, sive Vergilius et Homerus // Резанов Б. К истории русской драмы: Поэтика М. К. Сарбевского. Нежин.

1932. In primam partem Summae theologicae divi Thomae Aquinatis // Zdanowicz J. Sarbiewski na tle kontrowersyi teologicznych swojego wieku. Wilno. (Studia Teolog. T. 2).

1954. De perfecta poesi, sive Vergilius et Homerus // Wykłady poetyki. (Praecepta poetica). Wrocław.

1958. De virtutibus et vitiis carminis elegiaci, seu Ovidius // Wykłady poetyki: (Praecepta poetica). Wrocław.

1977. Liricorum libri tres // Poezja. N 5.

1.5.

На англійскую мову. Odes / Transl. G. Hils. London, 1646; Los Angeles, 1954.

На беларускую мову. Ода VIII / Пер. з лац. М. Гайдук // Ніва. 1961. 16 крас.; Да Элія Цыміха перад ад'ездам на Беларусь; Да сваёй ліры: Оды; Паганскія багі...: [Урыўкі] / Пер. з лац. Л. Чарнышова // Спадчына. 1991. № 3.

На лацінскую мову. Scipio marschalcalis... / Transl. W. Cieciszowski. Vilnae, 1645.

На нямецкую мову. Lyricorum libri / Übers. J. Grafe // Die schönen Gedichte der Weltliteratur... Wiena, 1933.

На польскую мову. Nieśmiertelna pamięć... / Tł. S. Zabiełło. Wilno, 1766.

Życie, cuda i cześć św. Kazimierza / Tł. J. Lipnicki. Wilno, 1858.

Oda do J. Zadzika, biskupa chełmińskiego / Tł. M. Nieborowski // Starowolski S. Magni Antistitis Jacobi Zadzicii elogium... Cracovae, 1644; [Poezje] / Tł. S. Twardowski // Twardowski S. Miscellanea selecta. Kalisz, 1681; Kalisz, 1682; [Poezje] / Tł. T. Plater // Plater T. Myśli wybrane z francuskiego oraz pieśni z Sarbiewskiego, parodie. Wilno, 1730; Wrocław, 1780; [Poezje] / Tł. A. Wiśniowski // Wiśniowski A. Rozmowy w ciekawych i potrzebnych materiach. Warszawa, 1761. T. 2; [Poezje / Tł. M. Nieborowski, S. Twardowski, P. Puzyna, A. Naruszewicz, A. Wiśniewski, J. Albertrandi, J. Minasowicz, F. Bohomolec, M. Przeździecki // Sarbiewski M. Opera posthuma. Warszawa, 1769; [Poezje] / Tł. A. Naruszewicz // Naruszewisz A. Wiersze różne. Warszawa, 1805. T. 2; Poezje... / Tł. W. Syrokomla // Przekłady poetów polsko-łacińskich. Wilno, 1851. T. 4—5. Рэц.: Lisowski S. // Bibl. Warsz. 1851. T. 3; Osiemdziesiąt listów M. K. Sarbiewskiego i S. Łubieńskiego / Tł. W. Syrokomla // Przekłady poetów polsko-łacińskich. Wilno, 1852. T. 6; [Poezje] / Tł. J. Minasowicz // Zbiór rytmów polskich. Warszawa, 1856. Cz. 3; [Poezje] / Tł. W. Syrokomla // Kondratowicz L. Poezje. Warszawa, 1872. T. 9; [Poezje] / Tł. P. Parylak // Parylak P. Z górnych chwil życia. Poezje. Kraków, 1906; [Poezje] / Tł. A. A. S., J. Trembecki // Trembecki J. Wirydarz poetycki (1675). Lwów, 1911. T. 2; [Poezje] / Tł. W. Syrokomla // Syrokomla W. Wybór poezji. Wilno, 1923; [Poezje] / Tł. W. Syrokomla // Polska poezja maryjna: Antologia. Niepokalanów, 1949; U stóp Krzyża / Tł. J. Ejsmond // Kierunki. 1977. Nr 9; «Kato polityk...»; «Ze siebie szczęsliw...»: Do ciołka; Do pasikonika / Tł. T. Karyłowski //Poezja. 1977. Nr 5.

2.1.

Wall T. M. C. Sarbievii bibliographia... Opera... oratione soluta // [Sarbiewski M.] Poemata omnia. Starawieś, 1892; Starawieś, 1911.

2.2.

На англійскай мове. Rostvig M.-S. The Happy Man. Studies in the Metamorphoses of a Classical Ideal 1600—1700. Oslo, 1954.

На лацінскай мове. Janocki J. Sarmaticae litteraturae nostri temporis fragmenta. Warszawa, 1773.

Kolanowski M. De M. C. Sarbievio, Poloniae Horatio. Dissertatio inauguralis. Berlin, 1842.

Langbein L. G. Commentatio de M. C. Sarbievii... vita, studiis et scriptis. Dreznae, 1753; Dreznae, 1754.

Müller F. Mathia Casimiro Sarbievio, Polono S. J. Horatii imitatore. Monachium, 1917. Рэц.: Hahn W. Pam. Lit. 1920/21. R. 17/18.

Rostowski S. Lithuanicarum Societatis Jesu historiarum provincialium pars prima. Wilnae, 1768.

На польскай мове. Lubecki K. Ks. M. K. Sarbiewski i papiestwo Urbana VIII. Płońsk, 1938.

Oko J. M. K. Sarbiewski, poeta uwieńczony. Wilno, 1923.

Sarnowska-Temeriusz E. Świat mitów i świat znaczeń: Maciej Kazimierz Sarbiewski i problemy wiedzy o starożytności. Wrocław, 1969.

Załęski A. Przekład pieśni Śarbiewskiego i inne poezje. Warszawa, 1831.

Zdanowicz J. Sarbiewski na tle Kontrowersyj teologicznych swojego wieku. Wilno, 1932. Рэц.: Eliasz S. // Alma Mater Vilenensis. 1933. Z. 10; Sigma. Nowe oblicze Sarbiewskiego // Myśl Nar. 1933. Nr 3.

На рускай мове. Резанов Б. К истории русской драмы. Поэтика М. К. Сарбевского по рукописям музея кн. Чарторыйских в Кракове. Нежин, 1911.

На французскай мове. Ledóchowski J. Notice sur le R. P. Casimir Sarbiewski. Paris, 1878.

Starnawski J. Le baroque littéraire dans la litterature Polonaise; Quelques remarglus concernant Mathias Casimirus Sarbiewski. Wrosław. 1990.

Stawecka K. Maciaj Kazimierz Sarbiewski: Prozoik i Poeta. Lublin, 1989.

2.3.

На англійскай мове. Jasnowski J. Casimire Sarbiewski, the Polish Horace in England // Folia (N. Y.), 1949. T. 3; O' Malley A. Sarbiewski, Poet and Priest // Ecclesiastical Review. 1936. T. 55; Rostvig M.-S. Casimire Sarbiewski and the English Ode // Studies on Philology. 1953; Sparrow J. Sarbiewski's «Silviludia» and Their Italian Source // Oxford Slavonic Papers. 1958. T. 8. Рэц.: Backvis C. // Revue des Études Slaves. 1959; Krzyżanowski J. Pia fraus Sarbiewskiego // Ruch Lit. 1960. Nr 1/2; Zabłocki S. // Eos. 1959/1960; Wedeck H. E. Casimir, the Polish Horace // Philological Quaterly. 1937. Nr 3 i odb.

На беларускай мове. Конан У. Полацкі курс паэтыкі М. К. Сарбеўскага (1618—1627 гг.) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1972. № 1.

На італьянскай мове. Kot S. «Descriptio gentium» di poeti polacchi del secolo XVII // Ricerche Slavistiche. 1958. T. 6; Warszawski J. Il problema dei «Silviludia» di M. K. Sarbiewski. (Risposta a John Sparrow) // Ricerche Slavistiche. 1962. T. 10.

На лацінскай мове. Bormans J. Commentatio litteraria... de neglectu neolatinae poëseos, deque Horatii et Sarbievii dotibus // Annales Academiae Leodiensis 1822—1823; Liège, 1824; Dziech J. De locis communibus apud antiquissimos poetas Poloniae latinos // Acta Congressus Philologorum Terrarum Slavicarum Posnaniae... 1929. Eus Supplementa. Lwów, 1930. T. 16; Ganszyniec R. M. K. Sarbiewski: De diis gentium // Spr. Tow. Nauk. we Lwowie. Lwów, 1933. T. 13. L. 3; Krukowski J. De «Septem sideribus», quae Nicolao Copernico vulgo tribuuntur // Archiwum Filol. PAU. 1926. Nr 5; Krystyniacki J. M. C. Sarbievii carmina posthuma // Jahres Bericht d. Zweiten Obergymnasiums in Lemberg f. d. SchulJahr 1876. Lwów, 1876; Numan S. C. Commentatio litteraria de latina recentiorum poesi et de Horatio atque Sarbievio, inter se comparatis // Annales Academiae Leodiensis 1822—1823; Ogrodziński W. De Joanne Libicki Horatii carminum interprete polono // Eos. 1932/33; Pilch S. De Polonorum Aeneide // Eos. 1930/31; Warszawski J. De M. C. Sarbiewski S. J. Adami Mickiewicz magistro // Relationes... 1958/9. T. 15; Woelke F. A. De Sarbieviana poesi // Posiedzenie publ. Król.-Warsz. Uniwersytetu... odbyte d. 15 lipca 1825. Warszawa, 1825.

На нямецкай мове. Diel J. M. C. Sarbiewski, der Vorgänger Balde's // Stimmen aus Maria — Laach. Fryburg, 1773. T. 4—5; Hipler F. «Bogarodzica»: Untersuchungen über das dem hl. Adalbert zugeschriebene älteste polnische Marienlied // Zeitschrift f. d. Geschichte u. Alterthumskunde Ermlands, 1897. T. 11; Lachman R. Die problematische «Ahnlichkeit» Sarbiewskis Traktat «De acuto et arguto» im Kontext confettisbischer Teorien des 17. Jahrhunderts // Slawische Barockliteratur 11. München, 1983; Lachmann R. Rhetorik und acumen — Lahre als Beschreibund poetischen Verfahren: Lu Sarbiewskis traktat «De acuto et arguto» von 1627 // Slavistische studien zum VII Internationalen Slavisten kongress in Warchau 1973. München, 1973; Weichselman. Jacob Balde und Sarbiewski // Progr. Gymnasii in Laibach. 1864.

На польскай мове. Badeni J. K. M. Sarbiewski // Przegl. Powsz. 1884. T. 4; Bentkowski F. Historia literatury polskiej. Warszawa, 1814. T. 1. S. 627—636; Bielowski A. Monografia Sarbiewskiego // Gaz. Lwowska. 1875. Nr 110; Birkenmajer J. Łacińskie łowy // Łowiec Polski. 1939. Nr 27; Bobek W. Bo-

gusława Balbina związki z Polską // Ruch Słowiański. 1930. Nr 10; Bossowski F. Maciej Kazimierz Sarbiewski S. J., profesor Akademii Wileńskiej // Słowo. 1922. Nr 61; Brensztejn M. Filomata w Krożach // Księga pam. ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniw. Wileńskiego. Wilno, 1929; Chróściński J. «Horatius Sarmaticus»: Dwa antwerpskie wydania «Lyricorum» Sarbiewskiego z frontispisami wedle proektów Rubensa // O ikonografii świeckiej doby humanizmu. Warszawa, 1977; Chyliczkowski J. Notatki bibliograficzne // Dzien. Wil., 1829. T. 16; Cywiński S. Literatura w Wilnie i Wilno w literaturze. Wilno, 1934. S. 4—5; Dłabik T. Zapomniany laureat M. K. Sarbiewski // Pięć Rzek. 1858. Nr I; Dobrzycki S. Trzy okresy literatury barokowej // Polska, jej dzieje i kultura. Warszawa, 1928. T. 2. Ks. 4. Rozdz. 11; Dzieduszycki W. Horacy polski // Kronika Rodzinna. 1880; Ganszyniec R. Silviludia Sarbiewskiego // Spr. Tow. Nauk. we Lwowie. Lwów, 1932. T. 12; Ganszyniec R. Silviludia Sarbiewskiego jako utwór hymnologii świeckiej; Strofika Silviludiów Sarbiewskiego // Spr. Tow. Nauk. we Lwowie. Lwów, 1934. T. 14; Gładysz B. Dzisiejsza hymnodia kościelna w historycznym swym rozwoju // Ateneum Kapłańskie. 1932; Gładysz B. Echa roku świętego w poezji M. K. Sarbiewskiego // Przegl. Katolicki. 1925. Nr 14—16; Gładysz B. Kwestia autorstwa hymnów w «Officium in gratiarum actione pro victoria Chocimensi» // Przegl. Teologiczny, 1926; Gładysz B. Motywy polskie w poezji ks. Sarbiewskiego // Spr. Poz. Tow. Przyj. Nauk. 1927; Ateneum Kapłańskie. 1929. Nr 4; Gładysz B. O rzekomych rękopisach Sarbiewskiego w Bibliotece Watykańskiej // Ruch Lit. 1926. Nr 5; Gładysz B. Pobyt M. K. Sarbiewskiego w Poznaniu! (Nieznany przyczynek biograficzny) // Kronika Miasta Poznania. 1925. Nr 4; Gładysz W. Pochwała Gdańska u Sarbiewskiego // Kur. Poznański. 1925. Nr 50; Gładysz B. X. M. K. Sarbiewski a reforma hymnów brewiarzowych za czasów papieża Urbana VIII // Poz. Tow. Przyj. Nauk., Prace Komisji Filol. Poznań, 1927. T 3; Hartleb M. Początki poezji barokowej w Polsce // Studia staropolskie. Kraków, 1928; Jezienicki M. Wstęp // Celniejsze utwory łacińskie Janickiego, Kochanowskiego i Sarbiewskiego. Lwów, 1898; Karyłowski T. Pieśń Sarbiewskiego o mądrości Bożej // Przegl. Powsz., 1929. T. 3; Karyłowski T. Wartości twórcze Sarbiewskiego // Przegl. Powsz. 1925. T. 4; Karyłowski T. Wstęp // Hymny kościelne. Kraków, 1932; Konarski S., Offmański M. Zapomniani: (K. Sarbiewski, S. Konarski, O. Kopczyński) // Biesiada Lit. 1902. Nr 44; Koppens R. Anegdota Sarbieviana. Zawartość rękopisu nr 1446 Bibl. Czart. w Krakowie // Spr. Zakładu Nauk.-Wych. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem za r. 1900. Przemyśl, 1900; Koppens R. Projekt postawienia Sarbiewskiemu pomnika w Bezdanach // Przegl. Powsz. 1893. T. 1; Kraszewski J. Nowe studia literackie. Warszawa, 1843. S. 101—102; Krystyniacki J. Fasti Sarbieviani, czyli o chronologicznym porządku pieśni M. K. Sarbiewskiego // Sprawozdania Gimnazium we Lwowie za rok 1886. Lwów, 1886; Krzyżanowski J. Ze studiów nad twórczością M. Sarbiewskiego. (Cykl Silviludiów) // Myśl Narodowa (Petersb.). 1916. Nr 1—2; Ks. Maciej Kazimierz Sarbiewski // Praca. 1904. Nr 37; Kulczyński L. Kilka słów o M. K. Sarbiewskim, szczególnie w stosunku jego do Horacjusza // Spr. Dyrekcji Gimnazium Nowodworskiego, czyli Sw. Anny w Krakowie za r. Szk. 1875. Kraków, 1875; Loret M. Stosunki Polski z Włochami w ciągu wieków // Myśl Nar. 1930. Nr 45; Mecherzyński K. Historia wymowy w Polsce. Kraków, 1858. T. 2. S. 432—440; Oko J. Rękopis wileński «Zabaw leśnych» Sarbiewskiego // Księga pamiatkowa ku uczczeniu CCCL rocznicy założenia i X wskrzeszenia Uniwersytetu Wileńskiego. Wilno, 1929; Piątkiewicz W. «Laska marszałkowska» Sarbiewskiego // Przegl. Powsz. 1891. T. 1—2; Piątkiewicz W. Kaznodziejska działalność Sarbiewskiego // Przegl. Powsz. 1891. T. 2; Piątkiewicz W. Rękopisy Sarbiewskiego // Przegl. Powsz. 1891. T. 1; Pollak R. Coleridge a Sarbiewski // Pam. Lit. 1962. R. 53; Raszewski Z Wstęp //Pam. Teatr. 1953. Z. 3; Rettinger J. Sława Sarbiewskiego na Zachodzie // Kur. Warsz. 1913. Nr 149; Sas M. O miarach M. K. Sarbiewskiego i o ich wzorach // Rozpr. AU Wydz. Filol. 1889. T. 13; Sinko T. Echa rzymskie i włoskie w «Silviludia» Sarbiewskiego // Rozpr. PAU Wydz. Filol. 1939. T. 66; Sinko T. Poetyka Sarbiewskiego // Rozpr. AU Wydz. Filol. 1918. T. 58; Sinko T. Trzechsetlecie liryków Sarbiewskiego // Czas. 1925. Nr 126; Skimina S. Eneida Wergiliusza w alegorycznej interpretacji Sarbiewskiego // Meander. 1953. Nr 4(5)6; Skimina S. Horacjusz w wykładach i poezjach Sarbiewskiego // Spr. z Posiedzeń Komisji PAU Oddz. B. (Kraków). 1958. Z. 2; Skimina S. Rękopisy Poetyki Sarbiewskiego // Spr. PAU. 1952. Nr 3; Starnawski J. Dzieje wiedzy o literaturze polskiej (do końca wieku XVIII). Wrocław etc. 1984. S. 82—87; Świerzowicz J. M. K. Sarbiewski: Próba wizerunku psychologicznego // Spr. Dyr. Państw. Gimn. Klas. w Trzemesznie za lata szk. 1929—1932; Szmydtowa Z. O księdze I Poetyki Sarbiewskiego // Spr. Tow. Nauk. Warsz. Wydz. I. Warszawa, 1949; Uziębło L. Tablica pamiątkowa (Sarbiewskiego) na podwórzu U.S.B. // Słowo. 1934. Nr 288; W. A. W. (Wolniewicz W.) Maciej Kazimierz Sarbiewski // Przyjacial Ludu. 1837. Nr 43; Weintraub W. Coleridge i Sarbiewski // Pam. Lit. 1963. R. 54; Windakiewicz S. Liryka Sarbiewskiego // Rozpr. AU Wydz. Filol. 1891. T. 15.

На рускай мове. Конон В. Гуманистическая интерпретация искусства и мифологии у М. К. Сарбевского // Идеи гуманизма в общественно-политической и философской мысли Белоруссии. Мн., 1977; Я г о ж. От Ренессанса к классицизму: Становление эстетической мысли Белоруссии в XVII—XVIII вв. Мн., 1978. С. 118—140; Порецкий Я. Соломон Рысинский Мн., 1983. С. 136—139.

На французскай мове. Bronarski A. L'Italie et la Pologne au cours des siècles // Collection „Culture Europeénne“. Echanges Intraeuropéens. Lozanna, 1945. Nr 2; Oko J. L'Iter Romanum de Mathieu Casimir Sarbiewski // Humanitas. Warszawa, 1930. Рэц.: Wilanowski B. // Ateneum Wil. 1930. S. 386; Mikulski T. // Ruch lit. 1934; Oko J. Un commentaire inconnu de Sarbiewski de la Somme de Saint Thomas d'Aquin // Humanitas. Warsawa, 1930; Schoell F. L. Une discipline negligée: la littérature latine de la Renaissance // Lettres d'Humanité. 1948. T. 7.

На чэшскай мове. Szyjkowski M. Polská účast v českém národním obrození. Praha, 1935. T. 2. S. 273—274; 501—502.

3.1.

Б-ка Чартарыскіх у Кракаве, аддз. рукап., адз. зах. 249, 1405, 1878.

Т. М. Махнач.

САХАРАВА ВОЛЬГА

Сахарава (Нікановіч) Вольга Фёдараўна [крыпт.: О. С.; 15(28).6.1884, в. Казаноўка Лепельскага пав. Віцебскай губ. (цяпер Чашніцкі р-н Віцебскай вобл.) — 13.3.1943, г. Люцын (Лудза) у Латвіі, пахавана на Люцынскіх праваслаўных могілках], паэтэса, драматург.

Паходзіла В. Сахарава з сям'і праваслаўнага святара Хф. Нікановіча. Вучылася ў Полацкай рускай гімназіі, а пасля яе заканчэння (1900), накіравалася ў Люцын, куды быў пераведзены настаяцелем царквы яе бацька. Працавала 4 гады ў Люцыне настаўніцай прыходскай школы для дзяўчынак. Тут пазнаёмілася з С. Сахаравым, настаўнікам Люцынскага гарадскога вучылішча, у 1905 яны ажаніліся. У студзені 1907 В. і С. Сахаравы пераязджаюць у Юр'еў (цяпер Тарту), дзе яна пачала вучыцца на прыватных курсах дашкольнага выхавання. У час працы мужа на педагагічна-адміністрацыйных пасадах у розных гарадах (Віцебск, Юр'еў, Пінск, Магілёў і інш.) В. Сахарава ездзіць разам з ім, працуе таксама на школьна-асветнай ніве, гадуе дзяцей, якіх нарадзілася трое. У 1917 зноў апынуліся ў Люцыне (з 1918 — тэрыторыя Латвіі), куды С. Сахараў быў запрошаны на пасаду дырэктара беларускай гімназіі. В. Сахарава арганізавала там прыватны беларускі дзіцячы садок, удзельнічала ў працы культурна-асветнага таварыства беларусаў у Латгаліі «Бацькаўшчына». У 1922 пераехалі ў Рыгу, у 1925 — у Дзвінск (цяпер Даўгаўпілс), дзе да 1932 В. Сахарава разам з мужам працавала ў беларускай гімназіі. У канцы 1932 зноў перабраліся ў Рыгу. Жыццёвая неўладкаванасць змушала некалькі разоў мяняць месца жыхарства. У 1935 яны пераехалі ў м. Краслаў, дзе В. Сахарава дапамагала мужу збіраць беларускі фальклор. У 1936—37 жылі ў Дзвінску, потым зноў у Рызе — разам з сям'ёй дачкі Ірыны. Смерць дачкі Галіны, неспакойнае вандроўнае жыццё ў бесперапынным змаганні за нацыянальныя правы беларускай меншасці ў Латвіі адмоўна паўплывалі на стан здароўя В. Сахаравай. Яе разбіў паралюш, а пасля другога прыступу, увосень 1942, яна ўжо не здолела падняцца з ложка, згасла ў Люцынскім шпіталі.

Актыўная пісьменніцкая дзейнасць В. Сахаравай распачалася пасля пераезду ў 1917 у Люцын. Тут, працуючы ў культурна-асветным накірунку і адчуваючы патрэбу ў дзіцячых сцэнічных творах, яна піша невялічкія інсцэніроўкі для выхаванцаў свайго дзіцячага садка, якія і ставіла разам з імі. У Дзвінску піша п'есы для вучнёўскіх пастановак у гімназіі. З гэтага часу вядомыя два яе буйныя сцэнічныя творы: «На Полацкім замчышчы» — п'еса, у сюжэтную аснову якой пакладзена драматургічная паэма Я. Купалы «Сон на кургане» (першы раз пастаўлена на сцэне Дзвінскай беларускай гімназіі ў 1927, у 1928 выйшла асобным выданнем і ставілася ў беларускіх школах на вёсках; мела поспех на Віленшчыне, а кампазітар К. Галкоўскі апрацаваў для яе некалькі мелодый), і «Птушка на волі» — п'еса ў 3-х дзеях са спевамі з жыцця беларускай вёскі (з 1928 рэгулярна ставілася школьнымі беларускімі тэатрамі, у 1932 выйшла асобным выданнем). Другая п'еса па сюжэту крыху нагадвала купалаўскую «Паўлінку». У ёй развівалася класічная драматургічная сітуацыя — супрацьстаянне паміж каханнем і разлікам. Ненадрукаванымі засталіся тры п'есы В. Сахаравай, якія ставіліся ў Дзвінскай беларускай гімназіі: «Маладыя пабегі», «Ліст да Прэзідэнта» і «Аксюткіна ёлка» (калядная п'еса для дзіцячага тэатра). Нясконччанай засталася інсцэніроўка «Беларускае вяселле», заснаваная на багатым фальклорным матэрыяле. Пісала В. Сахарава і вершы. Некаторыя з іх былі надрукаваны ў 1926 у рыжскай беларускай газеце «Голас беларуса», у зборніку «Першы крок», часопісе «Школьная праца». Аднак большая частка паэтычнай спадчыны В. Сахаравай засталася неапублікаванай. У 1943 рыхтаваўся да друку пасмяротны зборнік яе вершаў «Водгукі сэрца», дзе былі сабраны яе лепшыя паэтычныя творы патрыятычнага характару («Беларускай грамадзе ў Латвіі», «Брату-беларусу», «Змагару-адраджэнцу», «Ворагам», «Праўда людская» і інш.), пейзажнага плана («Вясна», «Ноч», «Змрокі», «Начная малітва», «Восень»), вершы, напісаныя ўдалечыні ад радзімы («Успаміны аб Радзіме», «Роднай вёсцы», «Родная школа»), і глыбока асабістыя («Прайшлі гады», «На смерць мае дачкі Галіны» і інш.). Рукапіс гэтага зборніка захоўваецца ў акадэмічнай бібліятэцы ў Вільнюсе. Засталіся ненадрукаванымі п'есы «Маладыя пабегі», «Ліст да Прэзідэнта» і інш. (ставіліся самадзейнасцю). Вяла дзённік (не захаваўся).

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

На Полацкім замчышчы: (Казачная феерыя). Дзвінск, 1928. Рэц.: Каспяровіч М. // Маладняк. 1929, № 3.

Птушка на волі: П'еса ў 3 дзеях. Дзвінск, 1932.

1.3.

1926. Яму і бацькаўшчыне: [Верш] // Першы крок. Рыга; Голас беларуса. 10 мая.

1930. Роднай вёсцы: [Верш] // Школьная праца. № 14/Пад крыпт. О. С.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1.

ЦБ АН Літвы. аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 534, 2253.

М. П. Барташэвіч.

САХАРАЎ СЯРГЕЙ

Сахараў Сяргей Пятровіч [псеўд.: Гісторык, Двинчанин, Дзьвінчук, С. Дзьвінчук, Скучающий; крыпт.: С., С. С.; 16(29).9.1880, Полацк — 22.4.1954, Рыга], фальклярыст, этнограф, публіцыст, педагог.

Паходзіў С. Сахараў з сям'і псаломшчыка царквы пры Полацкім кадэцкім корпусе. Праз год пасля нараджэння хлопчыка бацьку яго перавялі ў в. Банонь Полацкага пав., дзе ён у хуткім часе памёр. Маці пераехала да сваякоў у в. Туроўлю таго ж павета. Там С. Сахараў пайшоў у школу. Праз тры гады сям'я пераехала ў Полацк, дзе С. Сахараў у 1891 паступіў вучыцца ў духоўнае вучылішча і, як сірата, быў прыняты на поўны дзяржаўны кошт. Паспяхова вытрымаў іспыты і ў 1895 пераведзены ў Віцебскую духоўную семінарыю, якую скончыў у 1901. Адмовіўшыся ад духоўнага сану, заняўся педагагічнай дзейнасцю. Быў прызначаны настаўнікам Пасінскай народнай школы Люцынскага пав., а з 1902 працаваў выкладчыкам гарадскога вучылішча ў Люцыне (цяпер г. Лузда, Латвія). У Люцыне ў 1905 ажаніўся з Вольгай Фёдараўнай Сахаравай (Ніканові́ч). У пачатку 1907 С. Сахараў вучыцца на юрыдычным факультэце Юр'еўскага (цяпер Тартускага) універсітэта і адначасова слухае лекцыі на гісторыка-філалагічным факультэце. Пасля заканчэння вучобы ў 1911 атрымаў дыплом юрыста (выканаў кандыдацкую працу па царкоўнаму праву, якая была надрукавана ў 16, 20 і 21 зборніках «Вучона-літаратурнага таварыства пры Юр'еўскім універсітэце») і правы выкладчыка гісторыі і мовы ў сярэдніх школах. Па прыездзе на працу ў Віцебск ён прызначаны настаўнікам правазнаўства ў трох гімназіях і ў настаўніцкім інстытуце. Адначасова працаваў сакратаром Віцебскай вучонай архіўнай камісіі. У 1913 прызначаны на пасаду інспектара народных вучылішчаў у Юр'еве. Там яго заспела 1-я сусветная вайна і Лютаўская рэвалюцыя 1917. З мая па кастрычнік 1917 давялося шмат павандраваць у пошуках працы на Бацькаўшчыне (жыў у Пінску, Барысаве, Мінску, Магілёве). У кастрычніку 1917 прыйшло запрашэнне ад Люцынскай гарадской управы заняць пасаду дырэктара арганізаванай там беларускай гімназіі, і С. Сахараў з радасцю адгукнуўся на гэтую прапанову. З 1921 у Люцыне (з 1918 тэрыторыя Латвіі) пачынае дзейнасць беларускае грамадскае культурна-асветнае таварыства «Бацькаўшчына». С. Сахараў стаў старшынёй праўлення гэтага таварыства. Увосень 1921 ён прызначаны кіраўніком беларускага аддзела Міністэрства асветы ў Рызе і ў 1922 пераехаў туды з сям'ёй. Гэта быў перыяд актыўнай і цяжкай працы, звязанай з адкрыццём пачатковых беларускіх школ, гімназій, настаўніцкіх курсаў. Барацьба за беларускую школу суправаджалася нядобразычлівымі адносінамі з боку расійскага, польскага і часткова латышскага насельніцтва, адсутнасцю нацыянальна настроенай інтэлігенцыі, чуткамі і абвінавачваннямі ў «левізне». Усё гэта прывяло да таго, што ў 1925 Аддзел быў ліквідаваны. С. Сахараў становіцца настаўнікам, а неўзабаве дырэктарам беларускай гімназіі ў Дзвінску (цяпер Даўгаўпілс). Педагагічную дзейнасць спалучаў з грамадскай, быў прадстаўніком беларусаў у Дзвінскай гарадской думе. Рэдагаваў вучнёўскі часопіс «Школьная праца» (гектограф). Тэндэнцыя да закрыцця школ нацыянальных меншасцей прывяла да таго, што ў 1932 Дзвінская беларуская гімназія была ліквідавана, а С. Сахараў вымушаны быў пайсці на пенсію. Ён пераехаў у Рыгу, актыўна заняўся гісторыка-літаратурнай працай. Летам 1935, будучы ў м. Краславе, С. Сахараў пачаў інтэнсіўна запісваць беларускі фальклор. У 1936—37 жыў у Дзвінску, потым зноў у Рызе. У 1939 арганізавана беларускае таварыства ў Латвіі, і С. Сахараў актыўна ўключыўся ў яго дзейнасць. У кастрычніку 1940 — снежні 1941 працаваў настаўнікам у Рыжскай беларускай вячэрняй школе, у 1942 — дырэктарам Зылупскай беларускай гімназіі. З мая 1944 — зноў у Рызе, працуе настаўнікам у рускай школе. У красавіку 1945 ён арыштаваны па даносе як «нацыяналістычны беларус» і асуджаны на 5 гадоў сталінскіх лагераў. Пакаранне адбываў у казахстанскіх лагерах Карабас і Батык. Вярнуўся адтуль у жніўні 1950.

Творчая спадчына С. Сахарава досыць вялікая. Яна ўключае ў сябе пераважна навуковыя працы кананічнага, гісторыка-культурнага, педагагічнага, этнаграфічнага і фальклорнага характару.

Першыя яго выступленні ў прэсе — гэта шэраг карэспандэнцый у газеце «Витебский голос» у 1903 пад псеўд. Скучающий (публікацыі не выяўлены). Дасланыя з Люцына, яны датычылі правінцыйнага жыцця гэтага горада. У красавіку 1906 у гэтай жа газеце з'явілася яго публікацыя «Люцынская легенда аб старым замку», якую ён запісаў ад свайго вучня. Сістэматычна выступаць у друку С. Сахараў пачаў з 1911. Змяшчаў свае матэрыялы ў «Полоцких Епархиальных ведомостях», «Витебских губернских ведомостях», у часопісе Віцебскай вучонай архіўнай камісіі «Полоцко-Витебская старина», у «Юрьевском вестнике», «Могилевской жизни». У 1920—30-я гг. друкаваўся ў беларускіх газетах і часопісах, якія выходзілі ў Латвіі («Голас беларуса», «Думка беларуса», «Беларуская школа ў Латвіі»), у віленскіх часопісах «Шлях моладзі» і «Калоссе». Сярод навукова-папулярных прац С. Сахарава вылучаюцца нарысы, прысвечаныя старажытнай гісторыі Полацкага княства, такім яе легендарным постацям, як князь Усяслаў Брачыслававіч (Чарадзей) і Ефрасіння Полацкая. Пазнавальнае значэнне маюць нарысы пра беларускіх фалькларыстаў П. Шэйна, Е. Раманава, М. Нікіфароўскага, пра гісторыка А. Сапунова, якога С. Сахараў называў беларускім Нестарам. Сярод гісторыка-этнаграфічных прац вылучаецца «Беларускі каляндар на 1937», куды ўвайшлі апісанні святаў, астралагічных з'яў, гістарычныя памяткі на кожны месяц, народныя прыкметы і сельскагаспадарчыя парады, літаратурныя і фальклорныя матэрыялы. Самай грунтоўнай сваёй працай С. Сахараў лічыў збор беларускай народнай творчасці латгальскіх і ілукстэнскіх беларусаў, які ўключаў 414 песень, размеркаваных па прынцыпе: каляндарныя песні (калядныя, валачобныя, карагодныя, купальскія і г. д.), песні, у якіх адлюстроўваюцца галоўныя моманты жыцця чалавека (хрэсьбінныя, калыханкі, забаўлянкі, вясельныя, хаўтурныя), бытавыя песні (пра долю жанчыны, ваяцкія, жартоўныя і інш.). Да некаторых песень даваліся ў кнізе і нотныя запісы, а таксама фотаздымкі сялян, ад якіх творы былі запісаны. Большасць фальклорна-этнаграфічных запісаў С. Сахарава засталіся ў рукапісах (сярод іх ёсць і запісы, зробленыя ў лагеры). У яго творчай спадчыне ёсць таксама працы па кнігазнаўстве і тэатразнаўстве, па гісторыі культурных сувязей беларусаў з літоўцамі і латышамі, працы педагагічнага і краязнаўчага характару. Рукапісы С. Сахарава захоўваюцца ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы АН Беларусі (ф. 3), а таксама ў навуковых бібліятэках Латвіі і Літвы. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.2. Борьба с детской преступностью. Витебск, б. г.

Реформа местного суда. Витебск, б. г.

Витебские торжества 26—27 октября 1911 г. Витебск, 1911. (Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.», 1911. № 244, 245).

Торжественное заседание Витебской ученой архивной комиссии 24 сентября 1911 г., посвященное памяти П. А. Столыпина. Витебск, 1911. (Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.». 1911. № 213, 27 сент.).

Член Государственной думы протоиерей Федор Иосифович Никонович: Некролог. Витебск, 1911. (Отд. отт. из «Полоц. епарх. вед.». 1911, № 9, 10).

О предсоборном присутствии: Труды 2, 3 и 4 отд. предсоборного присутствия 1906 г. Витебск, 1912. (Отд. отт. из «Полоц. епарх. вед.». 1912).

О предсоборном присутствии: 2-я часть. Юрьев, 1915. (Отд. отт. из «Сборника Учено-лит. об-ва при Юрьевском ун-те. Т. 20, 21).

Константин Димитриевич Ушинский. Юрьев. 1916.

Отчет о краткосрочных педагогических курсах. Юрьев. 1916.

Народное образование в Юрьевском уезде. Юрьев, 1917.

Краткая записка о существовании Люцинской гимназии за время с 1917 по 1921 год по случаю первого выпуска учащихся. [Люцын], 1921.

Гістарычны нарыс пяцігоддзя Дзвінскай дзяржаўнай беларускай гімназіі за 1922—1927 гг. Дзвінск, 1927.

Город Лудза в прошлом и настоящем: (Популярный очѐрк). Рига, 1935.

Рижские православные архипастыри за сто лет (1836—1936). Краслава, [1936].

Преподобная Евфросиния, княжна Полоцкая. Рига, 1938.

Полацкі князь Усяслаў — нацыянальны беларускі асілак. Вільня, 1939.

Православные церкви в Латгалии: (Историко-статистическое описание). Рига, 1939.

Народная творчасць Латгальскіх і Ілукстэнскіх беларусаў. Рыга, 1940. Вып. 1.

1.3.

1911. Торжественное заседание Витебской ученой архивной комиссии 24 сентября 1911 г., посвященное памяти П. А. Столыпина // Витеб. губ. вед. № 213; Витебские торжества 26—27 октября 1911 г. // Там жа. № 244, 245; Член государственной думы протоиерей Федор Иосифович Никонович: Некролог // Полоц. епарх. вед. № 9, 10.

1912. Торжественное открытие и освящение памятника героям Отечественной войны в г. Витебске 6 декабря 1912 г. // Полоцко-Витебская старина. Витебск. Вып. 2.

1915. О предсоборном присутствии: 2-я часть //

Сборник Учено-лит. об-ва при Юрьевском ун-те. Т. 20, 21; С. А. Рачинский как педагог // Юрьевский вестник. 18 апр.

1926. Беларуская моладзь і інтэлігентнасць // Школьная праца (Дзвінск). № 6.

1929. Латгалія і беларусы // Школьная праца. № 13; Дзень беларускай культуры // Голас беларуса. 22 ліп.

1930. Я. Райніс і беларусы // Школа і жыццё (Рыга). № 1; З маёй аўтабіяграфіі: (Успаміны аб школьных гадах) // Школьная праца. № 14.

1938. Тамаш Грыб у святле сваіх пісьмаў // Калоссе. № 1.

1939. Полацкі князь Усяслаў — нацыянальны беларускі асілак // Калоссе. № 3.

1940. Бойкі на дыпламатычным фронце // Крыніца. 16 студз. / Пад псеўд. Гісторык; Савецкі Саюз і славянства // Там жа. 19 студз. / Пад псеўд. Гісторык; П. О. В. учора і сягоння // Там жа. 13 лют. / Пад псеўд. Гісторык; Юбілейны год Францішка Багушэвіча // Там жа. 8 сак. / Пад псеўд. Гісторык; Збіранне беларускае народнае творчасці ў Латвіі // Там жа. 26 крас. // Пад псеўд. Гісторык; У 30-я ўгодкі смерці беларускага этнографа М. Нікіфароўскага // Там жа. 21 чэрв. / Пад псеўд. Гісторык.

1.6.

Беларускі каляндар 1937 г. Рыга, 1937 / Скл.

«Ляцеў чыжык цераз рынак...»: Купальская песня // Школьная праца. 1929. № 12 / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Ліс А. Збіральнік духоўных скарбаў // Лім. 1980. Карэспандэнт Якуба Коласа // Звязда. 1968. 7 крас.; Папар С. У зялёным садзе вятры гудзелі // Голас Радзімы. 1980. 23 кастр.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 3, воп. 1, спр. 1—93; ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 264—265; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 2267, 2287.

Т. М. Махнач.

САХАРЧУК ВАСІЛЬ

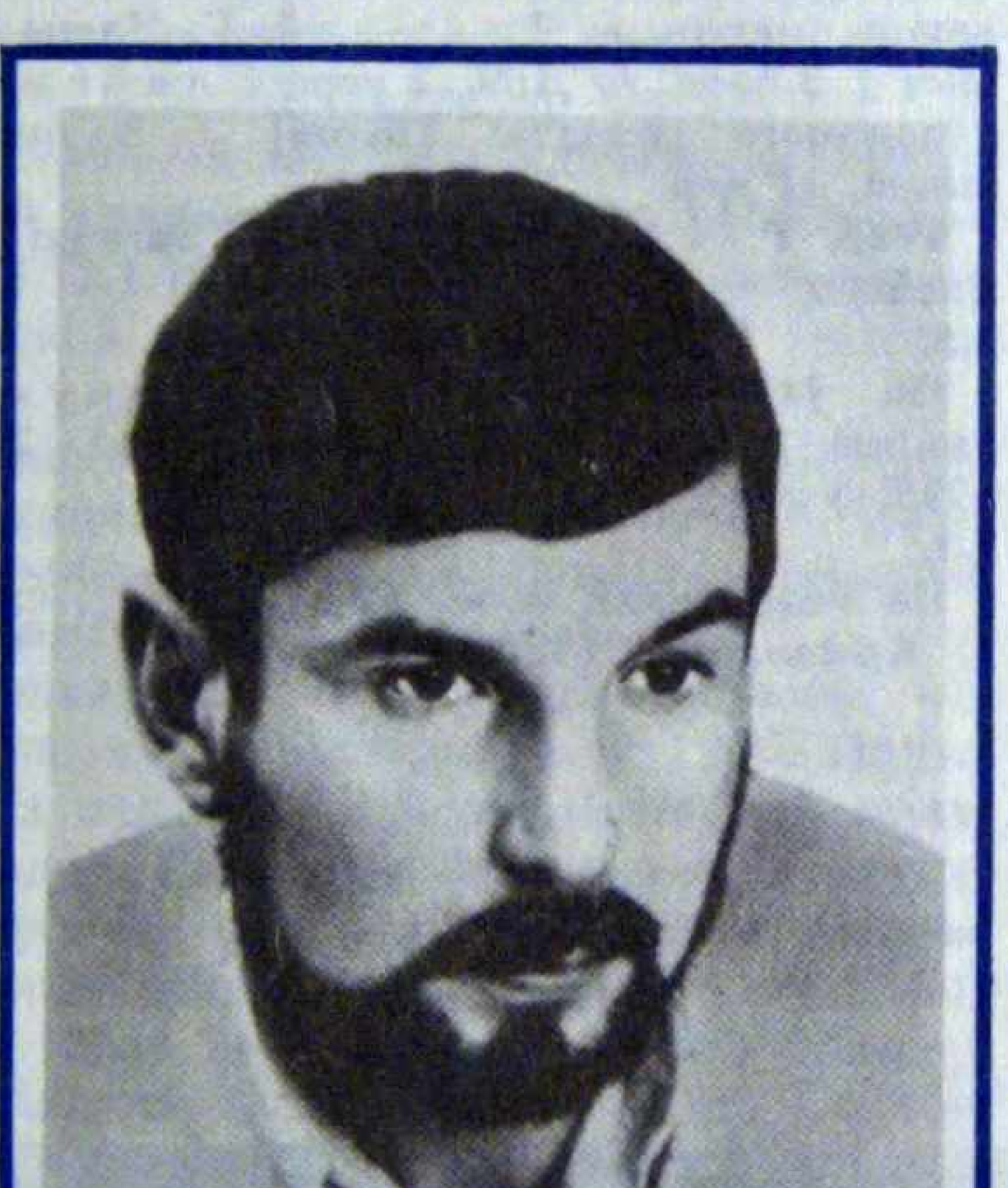

Сахарчук Васіль Якаўлевіч (н. 10.7.1953, в. Свадзьбічы Бярозаўскага р-на Брэсцкай вобл.), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1988.

З сялян. У 1970 скончыў Равяціцкую сярэднюю школу Бярозаўскага р-на. У 1970—75 вучыўся на беларускім аддзяленні філалагічнага факультэта БДУ, пасля заканчэння якога накіраваны настаўнікам у Касцюкоўскую васьмігадовую школу Любанскага р-на Мінскай вобл. З 1977 да 1978 працаваў арганізатарам пазакласнай, пазашкольнай работы Обчынскай сярэдняй школы Любанскага р-на. У 1978 В. Сахарчук пераехаў у Брэсцкую вобл., дзе працаваў намеснікам дырэктара па выхаваўча-адукацыйнай рабоце Высокаўскай СШ Бярозаўскага р-на, адначасова выкладаў гісторыю. З 1979 жыве ў г. Жабінка Брэсцкай вобл., працуе ў рэдакцыі раённай газеты «Сельская праўда» загадчыкам аддзела сельскай гаспадаркі і адначасова кіруе літаратурным аб'яднаннем «Плынь».

Вершы В. Сахарчук пачаў пісаць яшчэ ў школе — падахвоціў яго да гэтага настаўнік беларускай літаратуры. Друкаваўся ў раённай газеце «Маяк коммунизма». Ва універсітэце працягваў пісаць вершы, друкаваўся ў калектыўным зборніку паэзіі «Універсітэт паэтычны» (1971), але сапраўдным пачаткам мэтанакіраванай літаратурнай працы лічыць 1979 год. Паэт дасылае свае вершы ў часопісы «Маладосць», «Беларусь», газету «Чырвоная змена», штотыднёвік «Літаратура і мастацтва». Першая нізка вершаў «Зорны мост» з'явілася ў калектыўным зборніку маладой паэзіі «Крыло» (1984), а ў 1988 выдадзены самастойны зборнік «Даніна». Паэзія В. Сахарчука працягвае традыцыі Ф. Багушэвіча і ў беларускім вершаскладанні. Паэт звяртае на сябе ўвагу глыбокай сацыяльнай думкай, філасофскім асэнсаваннем сучасных праблем, высокай паэтычнай культурай. Ён асвойвае такія формы верша, як верлібр, актава, тэрцын. Перакладае на беларускую мову вершы ўкраінскіх, рускіх і балгарскіх паэтаў. Сумесна з Н. Гілевічам пераклаў зборнік балгарскага паэта Пее Яварава «Апалавы пярсцёнак».

Т. М. Тарасава.

Бібліяграфія

1.2.

Даніна: Вершы. Мн., 1988.

1.3.

1971. Кастрычніцкі санет: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1972. Вечар: [Верш] // ЛіМ. 4 жн.

1973. Песня: [Верш] // Мін. праўда. 29 жн.

1980. «Усё смыляць вайны мінулай раны...»; «Да позняй ночы ліставей...»; Бусел: [Вершы] // Маладосць. № 6; Ранак: [Верш] // ЛіМ. 19 вер.; «Да позняй ночы ліставей...»; Бусел; «Пахне туманам, травою і жытам...»: [Вершы] // Чырв. змена. 25 ліст.

1981. Нараджэнне дня; Падаюць знічкі; Апоўначы; «Зляцеў апошні ліст календара...»; «Пахіліся Белая вежа...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; «Гляджу глыбей, у сутнасць рэчаў...»: [Верш] // Заря. 7 янв.; Зялёная повязь: [Верш] // ЛіМ. 6 лют.; Бяссонне: [Верш] // Там жа. 11 снеж.

1982. Балада вогненнага рэха // Беларусь. № 9; Запрашэнне ў госці: [Верш] // Заря. 12 февр.; Святочны дзень: [Верш] // Там жа. 19 марта; «Лясная Правая, Лясная Левая...»: [Верш] // Там жа. 10 июня; Чысціня: [Верш] // Там жа. 22 окт.

1983. На змярканні: [Верш] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; «Відаць, я многае спасціг...»; Вясельны тост: [Вершы] // Чырв. змена. 31 жн.

1984. «Відаць, я многае спасціг...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Зорны мост: [Вершы] // Крыло. Мн.; Натхненне; Вечнае; Майстра; Чысціня: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Буслоў не ведаю бяздомных...» // Заря. 19 сент.; Чысціня; Запрашэнне ў госці; Поле; «Лясная Правая, Лясная Левая»; Наталенне смагі; «Сувой маіх нязбытых слоў»: [Вершы] // ЛіМ. 13 студз.

1985. Смага; «Палавіна жыцця...»; «Як трэба жыць на свеце?»; Сусед; Урок літаратуры: [Вершы] // Маладосць. № 8; Агні: [Вершы] // Заря. 28 авг.

1.4.

Яварaў П. Апалавы пярсцёнак: Лірыка / З балг. Мн., 1988 / Сааўт. пер. Н. Гілевіч.

Дзеці-героі: Нарысы / З балг. Мн.; Сафія, 1991.

1981. Радзеўскі Х. Слова; Прыходзіш, як дождж напрадвесні; Свежын Г. Матчын ліст; Васілеў Р. Паэзія; «Цябе штодня нанова адкрываю...»: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 21 жн.

1982. Бончаў Г. «Жывём трывожна і складана...»: [Верш] / З балг. // Чырв. змена. 12 вер.

1983. Радзеўскі Х. З нізкі «Кругазварот»; Доктару; Творчасць; Вячэрні час; Кашмар; Наша неўміручасць; «Прасторна там...»; Надпіс на кнізе; Рукі: [Вершы] / З балг. // Далягляды. Мн.; Станкевіч Р. Хатынь; «У глыбокай студні...»; «Заплятаецца ў валасы...»: [Вершы] / З балг. // Работніца і сялянка. № 12; Даскалова Л. Цудатворства; «Гэта я...»; «Зямная я, бы соль...»; «Любое слова — простае, зямное...»; Мілчанаў І. Стары гасцінец; Начная завіруха; Поўдзень; Чаканне: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 4 сак.; Радзеўскі Х. Міг; «На чужыну мы едзем здзіўляцца»: [Вершы] / З балг. // Чырв. змена. 2 крас.

1984. Цютчаў Ф. Вясновая навальніца: [Верш] / З рус. // Братэрства. Мн.; Яварaў П. Песня песні маёй; Град; Дарэмна, мама...; Вочы — прамяні: [Вершы] / З балг. // Далягляды. Мн.; Лазарук В. «У сядле качавое гары...»: [Верш] / З укр. // Заря. 12 окт.; Шопкін М. Алёна: [Верш] // Звязда. 8 вер.; Яварaў П. Перад турэмнай сцяной; Далчаў А. Камень; Германаў А. «Сялянкі моўчкі сустракаюць смерць...»; Чалыкаў Г. Нашы матулі: [Вершы] / З балг. // ЛіМ. 7 вер.; Слаўчаў Н. Маналог невядомага салдата: [Верш] / З балг. // Чырв. змена. 11 вер.

1985. Расцветнікаў А. Загадкі / З балг. // Вясёлка. № 9.

1.5.

На ўкраінскую мову. Сахарчук В. Балада пам'яті / Пер. В. Борисюк // Рад. Житомирщина. 1985. 8 вер.

2.3.

На беларускай мове. [Біяграфічная нататка] // Крыло. Мн., 1984. *Т. М. Махнач.*

САЧАНКА БАРЫС

Сачанка Барыс Іванавіч [псеўд. Б. Бародка, І. Сібарсач (з Р. Барадуліным і Я. Сіпаковым), Р. Сібарсач (з Р. Барадуліным і Я. Сіпаковым), Б. Чорны; н. 15.5.1936, в. Вялікі Бор Хойніцкага р-на Гомельскай вобл.], празаік. Член СП Беларусі з 1960. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1982, за кнігу «Ваўчыца з Чортавай Ямы»), Літаратурнай прэміі СП Беларусі імя І. Мележа (1991, за кнігу «Сняцца сны аб Беларусі...»).

Бацька, Іван Мікалаевіч, працаваў у хімлясгасе; маці, Вера Міхайлаўна, хадзіла на работу ў калгас, але больш мусіла клапаціцца пра дзяцей, якіх у сям'і было сямёра. Б. Сачанку не было і шасці гадоў, як пачалася Вялікая Айчынная вайна. У 1943 фашысты спалілі Вялікі Бор, у агні загінула 128 аднавяскоўцаў, астатніх жыхароў вёскі вывезлі ў Нямеччыну. Сям'я Сачанкаў трапіла на ферму нямецкага землеўласніка, дзе давялося працаваць да самага вызвалення ў маі 1945. Затым трапілі ў лагер для перамешчаных асоб, якіх амерыканцы агітавалі ехаць у ЗША, але Сачанкамі валодала жаданне хутчэй вярнуцца дамоў, на Палессе. У 1945 Б. Сачанка пайшоў у першы клас Вялікаборскай сямігодкі, а пасля заканчэння Хойніцкай СШ, у якой вучыўся І. Мележ, у 1955 паступіў на аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ, якое скончыў у 1960. Працоўную дзейнасць пачаў у 1958 у часопісе «Вожык» — спачатку карэктарам, затым фельетаністам. Тут у сааўтарстве з Я. Сіпаковым і Р. Барадуліным пад псеўданімам І. Сібарсач змяшчаў вострыя і надзённыя крытычныя нататкі, артыкулы, гумарэскі, сатырычныя замалёўкі. Затым працаваў рэдактарам аддзела прозы часопіса «Полымя» (1960—76), дзе яму першаму давялося чытаць і рэдагаваць «Палескую хроніку» І. Мележа. У 1976—86 сакратар праўлення СП Беларусі. У 1986—93 загадчык аддзела перакладной замежнай літаратуры выдавецтва «Мастацкая літаратура». З 12.1.1993 галоўны рэдактар выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі.

Узнагароджаны двума ордэнамі «Знак Пашаны», юбілейным медалём «За доблесную працу», медалём Ф. Скарыны, дзвюма Ганаровымі граматамі і Граматай Вярхоўнага Савета Беларусі.

Першае апавяданне Б. Сачанкі «Плынь» надрукавана ў часопісе «Маладосць» у 1956. Падзеі яго звязаны з жыццём і працай калгаснай моладзі 1950-х гадоў. Раннія навелы празаіка друкаваліся на старонках часопісаў «Беларусь», «Полымя», многіх газет. Першы зборнік яго апавяданняў «Дарога ішла праз лес» выйшаў у 1960. Навела, кароткая мініяцюра былі ў творчасці Б. Сачанкі папярэдніцамі аповесці і рамана. Малады празаік працягваў лінію сацыяльна-бытавога апавядання, найбольш традыцыйнага для беларускай літаратуры. Першым аповесцям пісьменніка «Мальвіна» і «Палон», якімі завяршаецца другая кніга апавяданняў «Барвы ранняй восені» (1961), уласціва запаволеная, апавядальная манера, рэалістычная дакладнасць у раскрыцці абставін, дэталёвае апісанне знешняга асяроддзя, побыту, узаемаадносін людзей. Асабліва вылучаецца пастаянная тэма, звязаная з «малой радзімай» пісьменніка — ёй прысвечаны цыкл «Палессе» (апавяданні «У вёску, да маці», «Навальніца», «Ваўчыца з Чортавай Ямы», «Соль», «Вясковыя згадкі», «З казкі маленства», «Дзік-бадзяга», нарыс «Зямля маіх продкаў», аповесць «Баравое рэха»). Гістарычнае мінулае палескага краю паказана ў аповесцях «Варэйка золата», «Англіцкая сталь», «Дыярыуш Мацея Белановіча». У многіх творах празаіка раскрываюцца падзеі Вялікай Айчыннай вайны («Палон», «Пакуль не развіднела», «Аксана», «Загадка аднаго падполля», раман у навелах «Чужое неба», трылогія «Вялікі Лес»). Адным з першых у беларускай прозе Б. Сачанка пачаў распрацоўваць тэму Хатыняў (аповесць «Апошнія і першыя»). У апавяданнях і аповесцях 1970-х гадоў пісьменнік разглядае многія аспекты сучаснага гарадскога побыту, выкрывае мяшчанства, графаманства, прыстасавальніцкія, спажывецкія адносіны да жыцця («Мара», «Успамін», «Пра аднаго паэта», «Не на той вуліцы», «Запіскі Занядбайлы», «Іван Патапавіч Белахвосцік — кніжны Шэрлак Холмс», «Без пяці мінут «прахвесар»). Не абышоў Б. Сачанка і горкую тэму Чарнобыля, якой прысвяціў «Запіскі аб радыяцыі», аповесці «Родны кут» і «Еўка». Аўтар зборнікаў сатыры і гумару «Вол-фігурыст», «Халасцяк», кніг для дзяцей «Кошык малін» і «Бабка Адарка». У кнізе Б. Сачанкі «Жывое жыццё» змешчаны артыкулы пра творчасць Л. Талстога, І. Буніна, К. Паустоўскага, М. Лынькова, І. Мележа, С. Дзяргая, пра жыццё і творчасць Я. Купалы і інш. Піша артыкулы пра беларускую эміграцыю, рэпрэсіраваных пісьменнікаў, пра грамадска-літаратурны рух 1920—30-х гадоў (кніга «Сняцца сны аб Беларусі»). У 1980, як дэлегат ад Беларусі на XXXV сесіі ААН, пабываў у Злучаных Штатах Амерыкі. Вынікам гэтай паездкі з'явіліся нарысы «Куды ты ідзеш, Амерыка?». Напісаў таксама нарысы пра свае паездкі ў Галандыю («У краіне польдэраў і цюльпанаў»), у Польшчу і Чэхаславакію («На зямлі беластоцкай», «Па слядах Скарыны»), у Францыю («Восень у Парыжы»). Апублікаваў са сваімі каментарыямі малавядомыя ці зусім невядомыя творы Я. Купалы, Я. Коласа, В. Ластоўскага, К. Сваяка, Л. Геніюш, У. Жылкі, У. Клішэвіча, А. Салаўя і інш. Пераклаў на беларускую мову аповесць «Школьны хлеб» Я. Гуцалы, «Аповесць пра майго сябра» П. Андрэева (П. Абрасімава), кнігу аповесцяў і апавяданняў «Трывожны год» І. Андрыча, п'есы «Барабаншчыца» А. Салынскага, «Апошняе спатканне» А. Галіна. Склаў кнігі выбранай прозы Я. Гушчы «Пан Грацыян і іншыя», Я. Івашкевіча «Дзяўчына і галубы», К. Федзіна «Сустрэча з мінулым», М. Булгакава «Белая гвардыя», «Жыццё пана дэ Мальера», Ф. Салагуба «Святло і цені», Б. Пільняка «Цэлае жыццё», У. Набокава «Знішчэнні тыранаў», Л. Геніюш «Белы сон», двухтомную «Анталогію рускага савецкага апавядання», анталогію эмігранцкай беларускай паэзіі «Туга па радзіме», кнігу ўспамінаў «На суд гісторыі». Творы Б. Сачанкі перакладаліся на англійскую, балгарскую, нямецкую, польскую, рускую, украінскую, французскую і інш. мовы.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.1.

Дарогі: Выбранае. Мн., 1971 (Б-ка беларус. прозы). Рэц.: Бур'ян Б. У палёце дужэюць крылы // Полымя. 1972. № 2.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 1. Апавяданні; Аповесці. Т. 2. Чужое неба: Раман у навелах; Палескія былі. Рэц.: Савік Л. Трэба помніць // ЛіМ. 1982.

Выбр. тв.: У 3 т. Т. 1. Вялікі лес: Раман у 3 кн. Кн. 1—2. Мн., 1993; Т. 2. Вялікі лес. Раман. Кн. 3. Апавяданні. Мн., 1994.

1.2.

Дарога ішла праз лес: Апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: Казека Я. Назіральны празаік // Беларусь. 1960. № 9; Канэ Ю. Встреча с человеком // Дружба народов. 1961. № 1; Клышка А. Рубяжы першай кнігі // Звязда. 1960. 4 жн.; Назаровіч М.

Знаёмства з добрымі людзьмі // Маг. праўда. 1960. 2 ліп.; Скапараў І. На сваёй сцежцы // Чырв. змена. 1960. 7 крас.; Хадкевіч Т. У літаратуру прыходзіць пісьменнік // Полымя. 1960. № 6; Яскевіч А. На сваёй сцежцы // Маладосць. 1960. № 7.

Барвы ранняй восені: Апавяданні. Аповесці. Мн., 1962. Рэц.: Каваленка В. Барвы жыцця // Маладосць. 1962. № 6; Сідорчык Я. Пацяруха // Звязда. 1962. 17 мая.

Зямля маіх продкаў: Апавяданні. Нарыс. Мн., 1964. Рэц.: Бур'ян Б. Зямля продкаў і сучаснікаў // ЛіМ. 1964. 18 вер.; Гусак С. Новыя магчымасці // Полымя. 1965. № 3; Елисеев В. Что угрожает тебе, родник? // Знамя юности. 1965. 4 авг.; Мальдзіс А. Зямля нашых сучаснікаў // Маладосць. 1965. № 3; Пернікаў У. Зямля родная // Гомел. праўда. 1964. 20 кастр.; Сабаленка Р. А барвы жыцця тут... // ЛіМ. 1964. 17 крас.; Юревич В. Талант обязывает // Дружба народов. 1966. № 2; Янкоўскі М. Святая зямля бацькоў // Чырв. змена. 1965. 2 лют.

Вол-фігурыст: Апавяданні і гумарэскі. Мн., 1966 (Б-ка «Вожыка»).

Пакуль не развіднела: Аповесць і апавяданні. Мн., 1966. Рэц.: Андраюк С. Сваёй дарогай // Маладосць. 1967. № 1; Гніламёдаў У. Іду па зямлі // ЛіМ. 1966. 27 вер.; Кажамякін Ц. У творчым пошуку // Гомел. праўда. 1967. 7 лют.; Мартинович А. Четыре слова о людях и жизни // Знамя юности. 1967. 25 окт.; Рыбак А. Сагрэтае сэрцам // Беларусь. 1968. № 6; Юрэвіч У. Рамкі жанру і маштабнасць // Полымя. 1967. № 1.

Апошнія і першыя: Аповесці. Мн., 1968. Рэц.: Бугаёў Д. Новы рахунак вайне // Маладосць. 1969. № 2; Буран В. Гарачы попел ахвяр // Полымя. 1969. № 3; Герцович Я. Это — правда // Сел. газ. 1970. 15 авг.; Іваноў В. Суровая памяць // Вяч. Мінск. 1970. 24 ліст.

Халасцяк: Гумар. Сатыра. Мн., 1969. Рэц.: Адамовіч Я. З крыніц жывога і роднага // Полымя. 1970. № 3; Марціновіч А. У новым жанры // Беларусь. 1969. № 10; Федчанка З. З народных крыніц // Звязда. 1969. 4 ліст.

Аксана: Аповесць. Апавяданні. Мн., 1971. Рэц.: Буран В. Далёка ад роднага дому // ЛіМ. 1971. 18 чэрв.; Ковтун В. В книжном мире // Сел. газ. 1971. 30 мая; Курто Я. Праўда народная // Беларусь. 1971. № 6.

Памяць: Аповесці, апавяданні. Мн., 1973. Рэц.: Канэ Ю. З думаю аб будучым // Полымя. 1974. № 4; Лаўшук С. Адданасць тэме // Звязда. 1973. 13 ліп.

Чужое неба: Вузлы памяці. Мн., 1975. Рэц.: Андраюк С. Сваё і чужое // Звязда. 1976. 9 крас.; Бур'ян Б. Выбранае з пражытага // Маладосць. 1975. № 12; Івашчанка В. Кніга, пражытая аўтарам // Полымя. 1976. № 10; Иващенко В. Диапазон исканий // Дружба народов. 1977. № 7; Касіцына Б. Без Радзімы — не жыць! // ЛіМ. 1976. 27 жн.; Сталяроў М. Вопытнай рукой пісьменніка // Беларусь. 1975. № 12.

Тры аповесці. Мн., 1976. Рэц.: Герасименко А. На злобу дня // Лит. обозрение. 1977. № 8; Иващенко В. Диапазон исканий // Дружба народов. 1977. № 7; Казбярук У. Край у нязведанае? Так... // ЛіМ. 1977. 21 студз.; Шырын Л. Працягі творчай сталасці // Звязда. 1976. 24 ліст.

Ваўчыца з Чортавай Ямы: Аповесці, апавяданні. Мн., 1978. Рэц.: Андраюк С. Плён пошуку // Звязда. 1979. 25 сак.; Загорская Н. Пошук // Чырв. змена. 1979. 1 лют.; Капусцін А. Глыбокае разуменне чалавека // Наст. газ. 1980. 3 вер.; Марціновіч А. Вяртанне да чыстых крыніц // ЛіМ. 1978. 21 ліп.; Яго ж. Трываласць жыццёвага шляху // Мін. праўда. 1980. 3 кастр.; Савік Л. Дрэва жыцця вечна зелянее // Вяч. Мінск. 1980. 17 кастр.; Сталяроў М. Кніга роздуму // Беларусь. 1979. № 1; Хорсун С. Набыткі сталасці // Маладосць. 1979. № 2; Юрэвіч У. Плён пошуку // Полымя. 1979. № 2.

Вялікі лес: Раман. Кн. 1. Мн., 1980; Кн. 2. Мн., 1982; Кн. 3. Мн., 1984.

Апошнія і першыя: Аповесць-рэквіем. Мн., 1983 (Шк. б-ка).

Жывое жыццё: Артыкулы, эсэ, успаміны, нататкі. Мн., 1985. Рэц.: Вярыга В. Кнігапіс // ЛіМ. 1985. 6 снеж.; Марціновіч А. Вышыня крытэрыяў і ацэнак // Наст. газ. 1985. 7 жн.; Парахневіч М. Напісана сэрцам // Вяч. Мінск. 1985. 23 снеж.

Кошык малін: Апавяданні. Мн., 1985.

Бабка Адарка: Апавяданні, казка / Для дашк. ўзросту. Мн., 1987.

Горкая радасць вяртання: Аповесці, апавяданні. Мн., 1987.

Вечны кругазварот: Аповесці, фантаст. апавяданні / Для ст. шк. ўзросту. Мн., 1989.

Родны кут: Аповесці, апавяданні, нарыс, эсэ. Мн., 1989.

Сняцца сны аб Беларусі: Літаратурна-крытычныя артыкулы, інтэрв'ю. Мн., 1990.

Беларуская эміграцыя. 2 выд., дапоўн. і выпраўл. Мн., 1991.

Трэцяе вока: Аповесці, апавяданні, эсэ. Мн., 1992.

1.3.

1956. Плынь: Апавяданне // Маладосць. № 12.

1957. Шанаваць родную мову // ЛіМ. 14 снеж.

1958. Нам трэба жыць: Апавяданне // Беларусь. № 6; Дарэмная трывога: Апавяданне // Вожык. № 14; Прыступ: Апавяданне // Там жа. № 21; Маўчун: Эцюд // Маладосць. № 2; Сляды; Урок: Апавяданні // Там жа. № 7; Камінар: Апавяданне // Чырв. змена. 31 снеж.

1959. Мяшок жыта: Апавяданне // Вожык. № 22; Лясная дарога: Апавяданне // Маладосць. № 1; Стажок сена: Апавяданне // Там жа. № 7. Рэц.: Ёлкін Д. Каб трошкі логікі... // ЛіМ. 1959. 4 ліст.; Сустрэча з чалавекам: Апавяданне // Полымя. № 7.

1960. Адгадала: Апавяданне // Вожык. № 4; Ну і людзі!..: Апавяданне // Там жа. № 11; Кошык малін; Горад: Мініяцюры // Маладосць. № 8; Ноч на балоце; Жаніх і нявеста: Апавяданні // Там жа. № 12; Ноч на балоце: Апавяданне // Калг. праўда. 2 ліст.

1961. Пахі ранняй восені; Спатканне; Антось Міхлік: Маленькія апавяданні // Беларусь. № 2; Яго прафесія — забіваць // Голас Радзімы. № 43; Відная ноч; Без назвы; Па грыбы: Апавяданні // Маладосць. № 6; Хлеб; Уладзік; Чужое шчасце; Крыўда; Новая хата; Хай думае чалавек...; Пад адным дахам: Кароткія апавяданні // Полымя. № 4; У непагадзь; Цётка Марына: [Апавяданні] // ЛіМ. 21 сак.; Па грыбы: [Апавяданне] // Ніва. 13 жн.

1962. Урок: Апавяданне // Слаўце Радзіму. Мн.; Мальвіна: Аповесць // Маладосць. № 3; З новых апавяданняў: Сон; Букет бэзу; Качалка; Калі ж гэта сталася? Дунька; Толькі гэта і асталося; Рублі і капейкі; У хаце трое...; Адведкі; Байка; Каб ведала Лена; Мінутная слабасць; Крык // Полымя. № 5; Маленькія апавяданні: Смага; Адзін крок; Апошні раз; Прыкрасць // Там жа. № 12; Букет бэзу: Апавяданне // ЛіМ. 15 мая; Людзі крылатай мары // Там жа. 21 жн.

1963. Смага: [Апавяданне] // Голас Радзімы. № 4; Дзік-бадзяга: Апавяданне // Маладосць. № 2.

1964. Не, не ўсё роўна: Апавяданне знаёмага // Маладосць. № 7; Зямля продкаў: Нарыс // Полымя. № 3.

1965. Памажыце мне, доктар; На водшыбе; Не мей сто рублёў: [Апавяданні] // Беларусь. № 4; Тыя і не тыя...: [Апавяданне] // Вожык. № 10; Адным словам...: [Апавяданне] // Там жа. № 14; Сапраўдны муж; Алешына і хмель; Знайшоў сябе...: Маленькія апавяданні // Там жа. № 22; З новых апавяданняў: Далёкага дзяцінства дні; Балота; Яе памылка; Чорны дзень; Дарогі; Капуста; Агурэчнік; Гарбузік; Сланечнік; Фасоль-павітушка; Буракі і рэдзька; Часнок; Цыбуля // Маладосць. № 4; Баравое рэха: Аповесць // Там жа. № 11; Пакуль не развіднела: Аповесць // Полымя. № 8. Рэц.: Клышка А. Куды ляцяць галубы... // ЛіМ. 1965. 14 вер.

1966. Мяшок жыта; Тыя і не тыя: (Апавяданні) // Вожык у дарозе. Мн.; Аўтабіяграфічная нататка // Пра час і пра сябе. Мн.; Не вам беларусамі звацца! // Голас Радзімы. № 42; ЛіМ. 18 кастр. / У сааўт.; Апошнія і першыя: Аповесць // Полымя. № 11, 12.

Рэц.: Дзюбайла П. Попел спаленых не астывае // ЛіМ. 1966. 23 снеж.; Стасіна М. Апошняе слова за жыццём // Мін. праўда. 1967. 15 лют.; Праклятая вайна; Фашыст; Мама: Маленькія апавяданні // Работніца і сялянка. № 4; На сваім селішчы: Старонкі з аповесці «Апошнія і першыя» // ЛіМ. 4 ліст.

1967. Не, не ўсё роўна: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Латарэйны білет; Халасцяк; Пытанне; Стрэляны верабей: [Гумарэскі] // Вожык. № 3; Форма: Апавяданне // Там жа. № 15; Чалавек з чалавекам: Гумарэска // Там жа. № 22; Халасцяк: [Апавяданне] // Ніва. 3 вер.

1968. Зіма не хацела здавацца: Урывак з аповесці «Мальвіна»; Па дарозе летам: Урывак з апавядання «У жыцці»; Дары восені: Урывак з аповесці «Мальвіна» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Абы не вінавацілі; Навошта ж; Хітрасць на хітрасць; Вецер і шышкі; Смеласць; Чаму вада бяжыць?; Разумная пячатка; Таксама логіка; Чаму заяц палахлівы?; Чаму зайцы нямыя?; Які настаў свет; Ці варта пытацца; Запрошаныя на абед: Карацелькі // Беларусь. № 5; Смачны сон; Вялікаборац; Госць; Багацей; Вялікі чын; Сто ды сто: (Вялікаборскія пацешкі) // Там жа. № 8; Вучоны чалавек; Любасць: Пацешкі // Там жа. № 10; Шчырасць; I то работа...; Індывідуальны падыход: Гумарэскі // Вожык. № 6; Мініяцюры // Там жа. № 18; Вучні і настаўнікі // Маладосць. № 5; Паліграфкамбінат ці склад рукапісаў: [Пісьмо ў рэдакцыю] // ЛіМ. 23 студз. / У сааўт.; Чаму вада бяжыць?; Хітрасць на хітрасць; Разумная пячатка; Таксама логіка; Чаму заяц палахлівы?..: Іранічныя карацелькі // Там жа. 14 мая; Госць; Багацей; Вялікі чын; Сто ды сто: Мініяцюры // Там жа. 6 жн.

1969. Ах дзеці, дзеці: Апавяданне // Беларусь. № 2; Пра што ў жонкі можна пытацца: Гумарэска // Там жа. № 3; Жывы корань // Голас Радзімы. № 43; Аксана: Урывак з аповесці // Маладосць. № 5; Ах, дзеці, дзеці: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 3; Апошнія і першыя: [Урывак з аповесці] // Ніва. № 21.

1970. Не вам беларусамі звацца! / У сааўт.; Хлеб забойцы // На задворках. Мн.; Пяць пакункаў адзежы: Апавяданне // Беларусь. № 5; За што я яго люблю: [Успаміны] // Голас Радзімы. № 27; Полымя. № 6; Хлеб; Ля даўняга селішча; Няўжо?; Наша радасць і шчасце; На паляванні; Ідылія; Конікі: Мініяцюры // Маладосць. № 7; Дом на беразе Эльбы; Вязень: [Апавяданні] // Полымя. № 8; Памяці сябра // ЛіМ. 10 крас.; «Ці ведалі мы да яго...»: Да 100-годдзя з дня нараджэння I. А. Буніна // Там жа. 23 кастр.

1971. «Я — гэта свет...»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Загадка аднаго падполля: Аповесць-быль // Маладосць. № 7; Разумець адзін аднаго // Там жа. № 10; Соль: Апавяданне // Полымя. № 1; Паэзія і проза: Памяць; Бацька; Маці; Мара; Ліст да маці; Курыная лапка: [Апавяданні] // Там жа. № 10; Шчодры талент // ЛіМ. 5 лют.

1972. Ля даўняга селішча: [Апавяданне] // Залацінкі. Мн.; Паэзія і проза; Дарога праз лес: [Апавяданні] // У глыбі жыцця. Мн.; Акопы; Вочы; Млын і сейбіт; Заўтра: [Апавяданні] // Маладосць. № 12; З кнігі «Чужое неба»: Вёска майго маленства; Грыцько; Дзядзька Мігай; Пан Карпінскі; Цыке (каза); Сны: [Апавяданні] // Полымя. № 5; Некалькі слоў з нагоды юбілею // Там жа. № 11; Думкі і ўрокі Паустоўскага // ЛіМ. 2 чэрв.

1973. Замець: Апавяданне // Беларусь. № 1; Дзядзька Раман; Адно слова; Дома лепей; Роднае; Дубы: Маленькія нагоды // Там жа. № 7; На хутары дзядзькі Вахлака: З кнігі «Чужое неба» // Маладосць. № 8; Сустрэча: Апавяданне // Полымя. № 3.

1974. Не вам беларусамі звацца! // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн. / У сааўт.; Будзённыя згадкі: Свая хата; Успамін: [Апавяданні] // Беларусь. № 4; У дарозе: Апавяданне // Там жа. № 9; Не на той вуліцы: Аповесць // Маладосць. № 10: Рэц.: Каваленка В. Вось гэта вуліца... // ЛіМ. 1975. 1 жн.; Незабыўнае: Навелы // Родная прырода. № 1; Пра аднаго паэта: Апавяданне // ЛіМ. 16 жн.

1975. У хаце трое; Каб не вайна; Акопы: [Апавяданні] // Ішла вайна народная. Мн.; Убачанае, перажытае: [Адказы на анкету] // Маладосць. № 5; З казкі маленства: Коршак; Кавуны; Незвычайны дзень: [Апавяданні] // Полымя. № 7; Вераніка: Апавяданне // ЛіМ. 1 сак.

1976. Роздум над словам // Дзень паэзіі. Мн.; Ліст да маці: [Урывак з апавядання] // Каляда А. Выразнае чытанне. Мн.; Навальніца: Апавяданне // Беларусь. № 1; Дыярыуш Мацея Белановіча: Аповесць // Маладосць. № 4; Падгалая: Апавяданне // Полымя. № 1; Якасць і толькі якасць: [Урывак з выступлення] // ЛіМ. 21 мая; ...Толькі адна мерка — якасць: [Даклад] // Там жа. 24 снеж.

1977. Зямля маіх продкаў: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; [Выступленне на пленуме СП БССР] // Беларусь. № 2; Іван Патапавіч Белахвосцік — кніжны Шэрлак Холмс: Апавяданне // Там жа. № 6—8; На пачатку дарогі // Маладосць. № 3; Запіскі Занядбайлы: Аповесць // Там жа. № 12. Рэц.: Загорская Н. Супраць бездухоўнасці // ЛіМ. 1978. 3 лют.; Смалакурня; Лясун; Цётка Гэля; Арцёмчык — чапялушка: [Апавяданні] // Полымя. № 1; Наш гонар і абавязак // Там жа. № 10; На языке дружбы и братства: [Інтэрв'ю] / Зап. С. Климентенко // Сел. газ. 26 мая; Што ты чытаеш? // Чырв. змена. 11 снеж.

1978. Будаўнік мастоў чалавечнасці // Андрыч I. Трывожны год. Мн.; Ліст да маці: [Апавяданне] // Квітней, Радзіма. Красуй жыццё. Мн.; На пачатку дарогі: Маладая беларуская проза // На стрыжні часу. Мн.; Далёкага дзяцінства дні: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Волат зямлі рускай: Да 150-годдзя з дня нараджэння Л. М. Талстога // Полымя. № 9; Святло дабраты: [Рэц. на кн.: Вітка В. Вышыні святла. Мн., 1978] // Звязда. 18 мая; Бліжэй да жыцця, бліжэй да праўды: [Урыўкі з даклада] // ЛіМ. 30 чэрв.; У трех берез Хатыни // Сел. жизнь. 9 мая.

1979. Лепшае — дзецям // Вясёлка. № 12; Детская литература и воспитание человека-труженика // Коммунист Бел. № 7; Вялікі лес: Раман // Полымя. № 3, 4. Рэц.: Савік Л. Вернасць жыццю, вернасць сабе // ЛіМ. 1979. 15 чэрв.; Сябры прыроды // Наст. газ. 9 чэрв.

1980. Волат зямлі рускай // Леў Талстой і Беларусь. Мн.; Дарога праз лес: [Апавяданне] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Іван Паўлавіч з Глінішч: Успаміны // Маладосць. № 3; Доўгая дарога вяртання // ЛіМ. 9 мая.

1981. [Выступленне на VII з'ездзе пісьменнікаў СССР] // Дет. лит. № 11; Вялікі лес: Раман // Полымя. № 3, 4; Беларуская літаратура для дзяцей і юнацтва на сучасным этапе: [Даклад] // ЛіМ. 17 крас.; Выхаваць грамадзяніна: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Бялкоўская // Наст. газ. 16 вер.

1982. Іван Паўлавіч // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Новые книги. Новые имена // Дет. лит. № 9; Штрыхі: Другое нараджэнне // Маладосць. № 12; Куды ты ідзеш, Амерыка? // Полымя. № 3; Вытокі радасці // Наст. газ. 12 чэрв.

1983. Хлеб; Сонца: [Апавяданні] // Вяснянка. Мн.; Даніна павагі і любові // Песня на ўсё жыццё. Мн.; [Прамова на сёмым з'ездзе пісьменнікаў СССР] // Седьмой съезд писателей СССР. М.; Куды ты ідзеш, Амерыка? // Сучаснік. Мн.; Думкі ўроссып // Маладосць. № 6; ЛіМ. 28 кастр.; Вялікі лес: Раман // Полымя. № 3, 4; З новых апавяданняў: Без пяці мінут «прахвесар»; Удава; Недасяжная; Было б каханне; Мурашкі // ЛіМ. 16 снеж.

1984. Другое нараджэнне // Максім Гарэцкі: Успаміны, артыкулы, дакументы. Мн.; Куды ты ідзеш, Амерыка? // «Свабоднае» грамадства зблізку. Мн.; Пад светлым небам // Беларусь. № 1; Чабарок, чабарок...: Апавяданне // Там жа. № 9; «Пісаць вучуся кожны дзень наноў...»: Максіму Лужаніну — 75 // Там жа. № 11; Насцечка; У зімовым лесе: [Апавяданні] // Вясёлка. № 11; Сцяпан Сцяпанавіч Замошка: Апавяданне з дадаткам // Маладосць. № 8; Дарога ў Хатынь: Аповесць // Полымя. № 6; Думкі ўроссып // ЛіМ. 6 крас.

1985. Сустрэча з чалавекам: [Апавяданне] // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Зычу мірнага неба і згоды: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Баршчэўскі // Беларускі каляндар: 1985. Беласток; Жаніх і нявеста: Апавяданне // Буслы над хатай. Мн.; Зруб: Апавяданне // Беларусь. № 9; «Споведзь» аднаго «эмігранта»: Апавяданне // Полымя. № 2; З новай кнігі: Забытыя селішчы Япрукі; Расказ начальніка міліцыі; Расказ Івана Архіпавіча Канапелькі; З аўтабіяграфіі аднаго майго земляка; Золата; Хата; Заклятае месца: [Апавяданні]; Горкая радасць вяртання: [Урывак з аповесці]; Твор, які не магу скончыць: [Апавяданне] // Там жа. № 6; «Пішу пра малую радзіму»: [Інтэрв'ю] // Гомел. праўда. 2 крас.

1.4.

Гуцала Я. Сельскія настаўнікі; Школьны хлеб: Аповесці / З укр. Мн., 1976 / Сааўт. пер. Л. Салавей.

Андрыч І. Трывожны год: Аповесці і апавяданні / З сербскахарв. 1978. Рэц.: Чарота І. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 25 жн.

Андрэеў П. Аповесць пра майго сябра: Аповесць / З рус. Мн., 1979. Рэц.: Вішнеўскі І. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 6 чэрв.; Марціновіч А. Выбранае з перажытага // Там жа. 1980. 4 ліп.

Андрыч І. Мост на Дрыне: Раман; Праклятыя двор: Апавяданні / З сербскахарв. Мн., 1993 (Скарбы сусветнай літ-ры) / Сааўт. пер. І. Чарота.

1961. Гуцала Я. Гардзей; Фідчунова М. Унукі: [Апавяданні] / З рус. // Маладосць. № 5.

1962. Аляксееў С. Хлеб — соль: Апавяданне / З рус. // Бярозка. № 9.

1964. Дэмірчан Д. Мініяцюры; Бакунц А. Сейбіт чорных палёў; Ананян В. Вялікае сэрца: [Апавяданні] / З арм. // Кветкі Арарата. Мн.

1965. Багамолаў В. Сэрца майго боль: Апавяданне / З рус. // Полымя. № 1.

1966. Анарбаеў С. Праблема: [Апавяданне] / З узб. // Узбекскія апавяданні. Мн.

1967. Чыкавані Г. Смерць у канаве; Шангелая Д. Люты: [Апавяданні] / З груз. // Горны вадаспад. Мн.

1971. Твэн М. Як выратавацца ад прамоў: [Апавяданне] / З англ. Твэн М. Утаймаванне веласіпеда. Мн.

1975. Андрыч І. Апавяданне пра кмета Сімана / З сербскахарв. // Югаслаўскія апавяданні. Мн.; // Полымя. № 8.

1976. Нікіцін С. Серпанцін: Апавяданне / З рус. // Далягляды. Мн.; Куусберг П. Усмешка: [Навела] / З эст. // Эстонская навела. Мн.

1977. Андрыч І. Тулава; Каса; На камені, у Пачытэлі: [Апавяданні] / З сербскахарв. // Далягляды. Мн.

1978. Андрыч І. Замкнутыя дзверы; Прытча пра візіравага слана; Трывожны год: [Апавяданні] / З сербскахарв. // Полымя. № 3.

1984. Мірны П. На пасецы; Кацюбінскі М. Харыця: [Апавяданні] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.

1.5.

На азербайджанскую мову. Тэнбег: [Апавяданне] / Тэрж. М. Миркишијев // Белорус икајэлэри. Бакы, 1982.

На англійскую мову. The Crimson of Early Autumn / Transl. A. Weise // Colours of the Native Country. Mn., 1972; Salt / Transl. M. Whyte // Soviet Literature. 1983. Nr 3.

На армянскую мову. Хлеб: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На балгарскую мову. Вълчицата: (Повести) / Прев. от белоруски. София, 1984. Рэц.: Нікіфаровіч В. // ЛіМ. 1984. 13 ліп.

Той е длъжен да разбере: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски разкази. София, 1968; С една дума: Разказ / Прев. Г. Вълчев // Лит. фронт. 1971. 28 янв.; Сол: [Апавяданне] / Прев. С. Владимиров // 10 белоруски разказвачи. София, 1977; Дългоногата: [Апавяданне] / Прев. Р. Евтимова // Съветски разкази 76. София, 1977; Оксана: [Аповесць] / Прев. П. Кънева // Белоруски повести. Варна, 1978; Бурята / Прев. Ж. Георгиев // Под шепота на дъбовете: Разкази за белоруското съветско село. София, 1981.

На венгерскую мову. A só / F. J. Galvölgyi // Szovjet Irodalom. 1984. № 2.

На казахскую мову. Кун; Нан: [Апавяданні] / Ауд. С. Макпыров // Полесье энгімелері. Алматы, 1984.

На кіргізскую мову. Жер кепе; Нан / Котор. С. Шатманов // Кун чубак. Фрунзе, 1981.

На латышскую мову. Celš veda caur mežu / Atdz. K. Priedîtis // Cîna. 1965. 29. dec.

На малдаўскую мову. Урмеле; Мэрул; Друмул трече прин пэдуре / Трад. Р. Лунгу // Проза Белорусией Советиче. Кишинэу, 1962.

На мангольскую мову. Давс: [Апавяданне] / Орч. Д. Гонгор // Белоруссын зохиолчдын огууллэг. Улаанбаатар, 1984.

На нямецкую мову. Spuren / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. Ognie wiejskiego przedwieczoru; Chleb; Swierszczyki; Czyżby?; Drogi // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974; Miniatury: Swierszczyki; Chleb; Czyżby; Drogi / Tł. J. Huszcza // Nadodrze. 1974. Nr 22; Nawalnica / Tł. M. Putrament // Przyjaźń. 1976. Nr 11.

На рускую мову. Лесное эхо: Повести и рассказы / Пер. А. Чеснокова. М., 1967. Рэц.: Гниломедов В. Земля и люди Полесского края // Дружба народов. 1968. № 8.

Последние и первые: Повести / Пер. А. Чеснокова. М., 1969 (Молодые писатели). Рэц.: Герцович Я. Это правда // Сел. газ. 1970. 15 авг.; Машков В. Чтоб помнили... // Неман. 1970. № 8.

Встреча с человеком: Повести и рассказы / Пер. А. Чеснокова. М., 1973. Рэц.: Гиль М. Зов памяти // Неман. 1975. № 1; Тарас В. Выстраданное и поверхностное // Лит. обозрение. 1974. № 6.

Последние и первые; Полесские были; Оксана: Повести / Пер. А. Чеснокова. Мн., 1974 (Б-ка белорус. повести).

Чужое небо: Роман в новеллах / Пер. А. Чеснокова. М., 1977. Рэц.: Бадроў А. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 6 студз.; Саенка В. Кнігапіс // Там жа. 1979. 31 жн.

Чужое небо: Роман в новеллах. Мн., 1979.

Волчица из Чертовой Ямы: Рассказы и повести / Пер. А. Чеснокова. М., 1981.

Великий Лес: Роман / Пер. В. Жиженко. М., 1983.

Великий Лес: Роман в 3-х кн. / Пер. В. Жиженко. Мн., 1986.

Полесские были: Повести / Пер. А. Чеснокова. М., 1986.

Зеленое дерево: Повести, рассказы / Пер. А. Чеснокова. Мн., 1992.

Урок; Дорога через лес: [Апавяданні] / Пер. Р. Маковская // Белорусские рассказы. М., 1962; Ночь на болоте; Тетка Марина; В непогоду: [Апавяданні] / Пер. А. Островский // Дружба народов. 1962. № 9; Отгадала; Ну и люди...: [Апавяданні] / Пер. И. Климашевская // Белорусский юмор. Мн., 1965; Нет, не все равно: Рассказ / Пер. А. Лозневой // Неман. 1965. № 2; Первый шаг: [Апавяданне] / Пер. В. Приходько // Сов. Бел. 1965. 16 нояб.; Пока не рассвело: [Аповесць] / Пер. А. Чеснокова // Неман. 1966. № 4; Одним словом: Юмористический рассказ // Веч. Кишинев. 1966. 28 июля; Одним словом / Пер. М. Герчик; Ну и люди... / Пер. И. Климашевская; Ольха и хмель / Пер. М. Герчик: [Апавяданні] // Белорусский юмор. Мн., 1969; Огни весеннего вечера: [Апавяданне] / Пер. А. Чеснокова // Дружба народов. 1969. № 6; Встреча с человеком: [Апавяданне] / Пер. А. Чеснокова // Белорусские рассказы. М., 1971; Оксана: [Аповесць] / Пер. В. Жиженко // Неман. 1971. № 4; Соль: Рассказ / Пер. А. Чеснокова // Дружба народов. 1972. № 5; Дорога вела через лес: [Апавяданне] / Пер. Л. Василенко // Учитель: Сборник рассказов. К., 1973; Лужайка в конце огорода; Пичужка в небе; Надя: [Апавяданні] / Пер. В. Жиженко // Неман. 1973. № 1; Сон; Кузнечики: [Апавяданні] // Молодой коммунист. 1973. 27 сент.; Трубочист: Рассказ / Пер. А. Чеснокова // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Подгалая; Своя хата; Следы: [Апавяданні] / Пер. Т. Мартыненко // Неман. 1978. № 1; Великий Лес: [Раман] / Пер. В. Жиженко // Там жа. 1979. № 10—12; Соль: [Апавяданне] / Пер. А. Чеснокова // Березы на шляху. М., 1980; Подгалая: [Аповесць] / Пер. Т. Мартыненко // Белорусские повести. Л., 1981; Великий Лес: [Раман]. Кн. вторая / Пер.

В. Жиженко // Неман. 1982. № 11, 12; Трубочист: Рассказ / Пер. Т. Мартыненко // Боевые дороги. Мн., 1985.

На славацкую мову. Stretnutie s človekom / Prel. J. Lackovičová // Mesačná noc. Bratislava, 1973.

На таджыкскую мову. Сабак: [Апавяданне] / Тарч. Ч. Абдулов // Маориф ва маданият. 1964. 19 нояб.; Рохи чангал: [Апавяданне] / Тарч. Р. Рахим // Там жа. 1965. 23 нояб.

На узбекскую мову: Тушлар: [Апавяданне] / Тарж. Х. Дустмухамедов // Неман оханглари. Тошкент, 1986.

На ўкраінскую мову. Мовчун: Етюд / Пер. Т. Коломіець // Дніпро. 1959. № 5; Багрець ранньої осені: Новела // Зміна. 1963. № 1; Сон; Бузковий букет; Качалка: Новели // Жовтень. 1964. № 9; Холостяк: Гумореска / Пер. В. Чемерис // Прапор юності. 1967. 26 лист.; Лісова дорога: Новела / Пер. Г. Вігурська // Закарпат. правда. 1970. 13 груд.; Стріляний горобець; Холостяк: [Гумарэскі] / Пер. В. Чемерис // Літ. Укр. 1970. 18 вер.; Стріляний горобець: [Гумарэска] // Молодь Закорпаття. 1970. 4 жовт.; Лісова дорога: Новела / Пер. Г. Вігурська // Комсомолець Полтавщини, 1972. 7 лист.; Нова хата: Новела // Прикарпат. правда. 1972. 16 січ.; Одне слово: Гумореска / Пер. О. Лукашенко // Київ. правда. 1975. 21 черв.; Лист до матері: Оповідання // Літ. Укр. 1976. 14 трав.; Чому во́да біжить?; Чому заєць полохливий?..: [Мініяцюры] / Пер. Г. Столярчук // Рад. Житомирщина. 1978. 29 лип.; Очі / Пер. О. Стаецький // Білоруське радянське оповідання. К., 1979; В село до матері: [Апавяданне] / Пер. С. Пінчук // Рад. жінка. 1982, № 10; Дорога до Хатині: Повість / Пер. Ю. Стадниченко // Прапор. 1985. № 4.

На французскую мову. Un rêve / Trad. M. Déchévitsyne // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977; Un rêve // Antologie de nouvelles biélorusses. Québec, 1983.

На чувашскую мову. Тавар: Калав / П. Львов кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар. 1985.

На эстонскую мову. Vanapoiss / Tlk. M. Koren // Õhtuleht. 1967. I. juuli.

1.6.

Углыбі жыцця: Зборнік апавяданняў. Мн., 1972 / Скл.

Гушча Я. Пан Грацыян і іншыя: Апавяданні. Мн., 1976 / Скл.

Івашкевіч Я. Дзяўчына і галубы: Апавяданні / З пол. Мн., 1977 / Скл.

Федзін К. Сустрэча з мінулым: Аповесці, апавяданні / З рус. Мн., 1978 / Скл.

Булгаков М. Белая гвардия; Жизнь господина де Мольера: Романы; Рассказы. Мн., 1985 / Скл.

Рускае савецкае апавяданне: / З рус.: У 2 т. Мн., 1988 / Скл.

Сологуб Ф. Свет и тени: Избр. проза. Мн., 1988 /Скл. і камент.

Набоков В. Истребление тиранов. Мн., 1989 / Скл.

Пильняк Б. Целая жизнь. Мн., 1989 / Скл.

Геніюш Л. Белы сон: Вершы і паэмы. Мн., 1990 / Скл.

Набоков В. Король, дама, валет; Подвиг; Лолита: Романы. Мн., 1992 / Скл.

Туга па Радзіме: Паэзія беларускай эміграцыі. Мн., 1992 / Скл.

На суд гісторыі. Успаміны і дыялогі. Мн., 1994 / Скл.

2.2.

На беларускай мове. Савік Л. Пад мі́рным небам бацькаўшчыны: Нарыс творчасці Б. Сачанкі. Мн., 1986.

На рускай мове. Локун В. Стилевое своеобразие современной белорусской военной прозы: (На материале творчества В. Быкова, Б. Саченко, И. Чигринова. 60—70 гг.): Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1984.

2.3.

На балгарскай мове. Никифорович В. Изстрадано с душата и сърцето // Белоруски повести. Варна, 1978.

На беларускай мове. Андраюк С. Боль памяці // Сачанка Б. Апошнія і першыя. Мн., 1983; Яго ж. Вывяраючы жыццём // Полымя. 1978. № 8; Яго ж. Духоўны свет чалавека // Беларуская літаратура. Мн., 1980; Яго ж. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 42—44, 103—105, 213—220; Яго ж. Пошук дае плён // Сачанка Б. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1981. Т. 1; Яго ж. Сваё і чужое неба // Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976; Атрашкевіч В. ... І была вайна // Полымя. 1981. № 10; Блатун С. Адна з 58-мі // ЛіМ. 1966. 1 ліп.; Бокарава А. Дарога да людзей // Вяч. Мінск. 1975. 3 снеж.; Брыль Я. Непарадны агляд // Брыль Я. Трохі пра вечнае. Мн., 1978; Бугаёў Д. Яшчэ адзін рахунак фашызму і вайне // Бугаёў Д. Шматграннасць. Мн., 1970; Бур’ян Б. «Ведаў адзін я...» // ЛіМ. 1962. 28 крас.; Васючэнка П. Вачамі дзяцінства // Беларуская літаратура. Мн., 1985. Вып. 13; Гайдук М. На родных сцежках-дарожках... // Ніва. 1979. 26 жн.; Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 74—82; Яго ж. Пошукі і іх напрамак // Полымя. 1961. № 7; Гілевіч М. Пра сяброў і равеснікаў // ЛіМ. 1962. 7 жн.; Гніламёдаў У. Свае барвы // На высокай хвалі. Мн., 1980; Гурэвіч Э. Пафас гераізму. Мн., 1979. С. 36—38; Гусак С. Пафас праўды. Мн., 1973. С. 77—82; Дзюбайла П. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982. С. 99—106; Яго ж. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 154—156; Яго ж. З калектывам, з народам, з часам // Полымя. 1976. № 6; Яго ж. На парозе васьмідзесятых: Нататкі пра новыя беларускія раманы // Полымя. 1980. № 7; Яго ж. Невычэрпная тэма // Полымя. 1970. № 5; Яго ж. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973. С. 115—120; Яго ж. Пошукі стылю // Полымя. 1969. № 9; Яго ж. Раман і аповесць на сучасным этапе // Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 328—331; Яго ж. Спадчыннае, традыцыйнае і сучаснае // Полымя. 1983. № 12; Яго ж. У вялікай дарозе. Мн., 1981. С. 121—125, 148—149; Жураўлёў В. Апавяданне на сучасным этапе // Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 155—159; Яго ж. Сюжэт і рэчаіснасць // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967. С. 252—253; Іваноў В. Суровая памяць // Вяч. Мінск. 1970. 24 ліст.; Каваленка В. Барвы жыцця // Каваленка В. Давер. Мн., 1967. С. 180—194; Яго ж. Выспяванне подзвігу // Полымя. 1983. № 6; Яго ж. Жыць, як набяжыць,— не заслуга // ЛіМ. 1974. 12 крас.; Яго ж. З пазіцый сучаснасці. Мн., 1982. С. 67—68, 128; Яго ж. Міфапаэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981. С. 276—277; Кавалеўская С. Палескія эцюды // Маг. праўда. 1978. 29 ліст.; Канэ Ю. З высокай патрабавальнасцю // ЛіМ. 1960. 21 кастр.; Яго ж. Плынь. Мн., 1983. С. 108—110; Яго ж. Якімі мы былі — якімі станем // Полымя. 1981. № 8; Каршукоў Я. Памяць сэрца // ЛіМ. 1972. 2 чэрв.; Ключановіч І. Зялёнае полымя жыцця // ЛіМ. 1980. 12 верас.; Козіч В. Калі галоўнае стала пабочным... // ЛіМ. 1983. 18 сак.; Крупенька Я. Творчая сталасць // Чырв. змена. 1977. 18 чэрв.; Кучар А. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1980. С. 376—382; Яго ж. Трывожная памяць // Полымя. 1969. № 10; Локун В. На шляху да сінтэтычнасці // Полымя. 1984. № 3; Ляшук В. Аповесць Барыса Сачанкі «Апошнія і першыя» // Ляшук В. Урокі пазакласнага чытання: IV—VII класы. Мн., 1984; Мартынава Э. Вялікае ў малым: Мастацкая дэталь у прозе // Полымя. 1977. № 7; Яго ж. Мастацкая дэталь у літаратурным творы. Мн., 1977. С. 104—119; Мартыненка В. Сведчанне творчай сталасці // ЛіМ. 1980. 31 кастр.; Марціновіч А. Бясконцае неба // Голас Радзімы. 1979. 19 ліп.; Яго ж. Разумець чалавека // Мін. праўда. 1983. 17 жн.; Яго ж. Сіла вытокаў // Полымя. 1982. № 4; Міхайлава Т. З убачанага і пераяжытага // ЛіМ. 1982. 22 кастр.; Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1978. С. 49—50; На родных сцежках, дарожках... // Ніва. 1979. 26 жн.; Піскун Л. Вялікалесаўцы, хто вы? // ЛіМ. 1983. 18 сак.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Стэльмах М. Плён творчых пошукаў // Там жа. 1973. 30 ліст.; Сямёнава А. Усім добрым людзям... // Вяч. Мінск. 1976. 26 кастр.; Шамякіна Т. На лініі перасячэння. Мн., 1981. С. 65—66, 70; Шныпаркоў А. Сонца над Вялікім

Борам // Гомел. праўда. 1980. 10 крас.; Юрэвіч У. Рамкі жанру і маштабнасць // Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976; Яскевіч А. На шляху росту і сталасці // Шляхі станаўлення беларускай савецкай прозы. Мн., 1972; Яго ж. У свеце мастацкага твора. Мн., 1977. С. 80—82.

На нямецкай мове. Neureiter F. Barys Sačanka // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. Barys Saczanka // Moje niedźwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974.

На рускай мове. Васюченко П. Детство помнит // Неман. 1985. № 6; Иващенко В. Глава из главной книги // Иващенко В. Круги надежды и добра. Мн., 1983; Коваленко У. Народная основа рассказов Саченко // Региональные особенности литератур восточнославянских языков, фольклора и методы их изучения. Гомель. 1985. Ч. 2; Крупенька Е. Даль памяти // Знамя юности. 1981. 6 февр.; Кулешов Ф. Мужание таланта // Саченко Б. Последние и первые; Полесские были; Оксана. Мн., 1974; Яго ж. Современная белорусская проза. М., 1970. С. 20—23; Мартинович А. Высокое чувство // Сел. газ. 1976. 7 сент.; Мележ И. Жизненные заботы. М., 1980. С. 111; Науменко И. В поисках глубины и правдивости: (Обсуждаем творчество молодых) // Дружба народов. 1962. № 7; Пашкевич Н. На этническом направлении. М., 1969. С. 235—237; Шупенька Г. Память сердца // Саченко Б. Чужое небо. Мн., 1979; Юревич В. Рамки жанра и масштабность // Юревич В. Испытание зрелостью. М., 1981.

На французскай мове. Satchanka Barys // Anthologie de nouvelles biélorusses. Sherbrooke, 1983.

На чэшскай мове. Sacanka Barys // Slovnik spisovatelu. Sowetsky svaz. t. 2 Praha. 1977.

2.4.

На беларускай мове. Мятліцкі М. Палешукі: [Верш] // Мятліцкі М. Мой дзень зямны. Мн., 1985; Наўроцкі А. Чым ты будзеш, дрэва?: [Верш] // Наўроцкі А. Гарачы снег. Мн., 1968.

В. У. Смольская.

СВАЯК КАЗІМІР

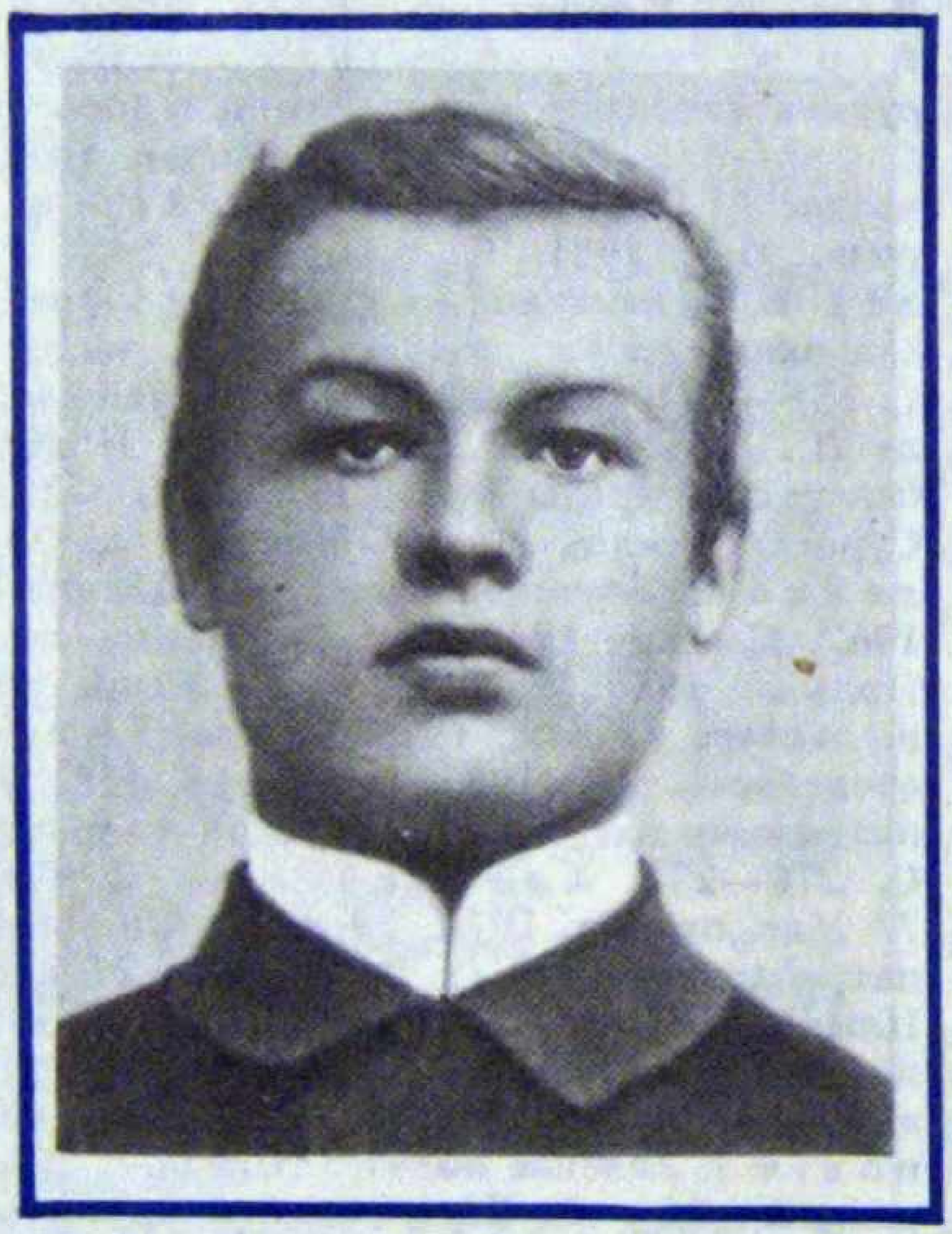

***Сваяк Казімір** [сапр.: Стаповіч Канстанцін Мацвеевіч; крыпт. К. С., К. Св., К. С-ч, Каз. Св., Ко-ст, С., К. S.; 7(19).2.1890, в. Барані Свянцянскага пав. Віленскай губ., цяпер Астравецкі р-н Гродзенскай вобл.— 6.5.1926, Вільня, пахаваны на могілках Роса], паэт, драматург, публіцыст, беларускі каталіцкі святар.*

Бацька паэта служыў леснікам у пана і меў паўвалокі зямлі. Сям'я, у якой гадавалася васьмёра дзяцей (6 сыноў і 2 дачкі), была па-сялянску працавітай, дружнай і жыла ў асноўным з гаспадаркі. Хоць гэта было і вельмі цяжка, але бацькі здолелі даць адукацыю амаль усім сваім дзецям. На ўражлівую з дзяцінства душу Кастуся, на абуджэнне ў ёй фантазіі дабратворна ўплывала дзівосная прырода ляснога і азёрнага краю, а таксама блізкія людзі: маці, бабуля і першы яго духоўны настаўнік — святар Марцін, якія адкрылі для яго непаўторны свет беларускіх казак, паданняў, песень. У родным вёсцы Кастусь скончыў пачатковую школу, а ў 1906 — гарадскую школу ў Свянцянах. Значную цікавасць выклікала ў яго рэлігійная літаратура, ён чытаў каталіцкіх пісьменнікаў на польскай і французскай мовах. Увосень 1906 К. Сваяк прыехаў у Вільню рыхтавацца ў Віленскую каталіцкую духоўную семінарыю. Да гэтага часу належыць і яго знаёмства з беларускім адраджэнскім рухам, з асяроддзем «Нашай нівы», пад уплывам якой ён пачаў цікавіцца «беларушчынай», збіраў і вывучаў фальклор, запісваў яго ад блізкіх людзей (у т. л. ад бабулі) у родным вёсцы, дзе праводзіў летнія месяцы 1906—07. Увосень 1907 у Пецярбургу паспяхова здаў экзамены для паступлення ў Віленскую каталіцкую духоўную семінарыю, а з восені 1908 пачаў вучыцца ў ёй, свядома абраўшы для сябе шлях каталіцкага святара. На трэцім годзе вучобы ў семінарыі ў яго была выяўлена хвароба (сухоты), таму зімы 1912/13 і 1913/14 ён правёў на курорце ў Закапанэ. У 1914 скончыў духоўную семінарыю, у 1915 у Пецярбургу пасвечаны ў ксяндзы. Святарскую дзейнасць пачаў вікарыем у парафіі Камаі Свянцянскага пав., але неўзабаве перабраўся ў Клюшчаны, дзе шырока разгарнуў рэлігійную і грамадскую дзейнасць: увёў набажэнства ў касцёле па-беларуску, арганізаваў беларускія школы і настаўніцкія курсы, а таксама касцельны хор. У 1916 у клюшчанскай парафіі было адкрыта сем беларускіх школ, якія існавалі на працягу 3—4 гадоў (да закрыцця іх палякамі).

Актыўная дзейнасць К. Сваяка па беларусізацыі касцёла, яго шырокая культурна-асветніцкая праца выклікалі незадаволенасць польскіх духоўных уладаў, якія ў канцы 1916 перавялі яго на пасаду вікарыя ў Карыцін на Беласточчыне. Мясцовы пробашч непрыхільна ставіўся да ксяндза-беларуса, які распаўсюджваў беларускія кніжкі, стварыў у касцёле беларускі хор, прапагандаваў беларускі адраджэнскі рух. Дзейнасць К. Сваяка ў Карыціне была акружана атмасферай недаверу, пагроз і перашкод, што падарвала і без таго кволае яго здароўе. Вясной 1918 ён вымушаны быў пакінуць Карыцін і паехаць на лячэнне ў Закапанэ. У ліпені 1919 ён завітаў у в. Лапеніцу пад Ваўкавыскам, дзе быў тады пробашчам ягоны сябра Я. Германовіч (Вінцук Адважны). Тут К. Сваяк адразу заняўся грамадскай працай: выступаў з беларускімі казаннямі ў касцёле, чым зацікавіў не толькі католікаў-беларусаў, але і праваслаўных парафіян, далучыўся да арганізацыі на вёсках беларускіх школ. У канцы 1920 К. Сваяка прызначылі пробашчам у Засвір, дзе ён правёў усё сваё астатняе жыццё, выязджаючы штогод узімку на лячэнне ў Закапанэ. У Засвірскай парафіі найбольш плённай і абсяжнай была літаратурная, грамадская і рэлігійная дзейнасць К. Сваяка, хоць праходзіла яна пад пільнай «апекай» з боку польскага ўраду (хворага, яго ў 1922 трымалі нават пад хатнім арыштам). У яго пастаянна гасцяваў хто-небудзь з дзеячаў беларускага адраджэнскага руху, мясцовая польская інтэлігенцыя, прыязджаў вядомы мастак Я. Драздовіч.

Стан здароўя К. Сваяка пагаршаўся. Нават Закапанэ ўзімку 1925/26 ужо не магло вyратаваць паэта. У сваіх лістах да брата Альбіна і да ксяндза А. Станкевіча ў Вільню ён прасіў забраць яго з Закапанэ і перавезці на бацькаўшчыну, дзе спадзяваўся яшчэ акрыяць. Аднак 6 мая 1926 безнадзейна хворы паэт памёр у Вільні. У дзесятыя ўгодкі на яго магіле быў адкрыты помнік (мармуровая пліта), зроблены на ахвяраванні беларусаў. У лютым — чэрвені 1990 на радзіме паэта ўрачыста святкавалася 100-годдзе з дня яго нараджэння.

Свой першы верш «На імяніны майго пробашча» К. Сваяк напісаў у 1912, а ў 1913 надрукаваў некаторыя творы ў газеце «Беларус». З таго часу імя паэта пачынае часта сустракацца на старонках беларускіх перыядычных выданняў у Вільні. З 1919 ён рэгулярна змяшчае ў друку свае вершы, апавяданні, эсэ, філасофскія эцюды, гумарэскі, публіцыстычныя артыкулы рэлігійнага (пераважна пра унію) і літаратурна-крытычнага зместу, у т. л. вялікі нарыс пра Ф. Багушэвіча, нататку пра аповесць «Дзве душы» М. Гарэцкага. Адметнымі былі драматургічныя спробы К. Сваяка: містэрыя «Купалле», п'еса «Янка Канцавы» (папярэдняя назва «Праклённае зелле», напісана ў 1916).

Найбольш поўна і глыбока талент К. Сваяка раскрыўся ў паэзіі. У 1924 у Вільні выдадзены адзіны прыжыццёвы зборнік яго вершаў «Мая ліра». Зборнік адразу вылучыў паэта ў першы шэраг беларускіх літаратурных дзеячаў 1920-х г. У паэтычных творах К. Сваяка, прасякнутых патрыятычнымі думкамі і гуманістычнымі ідэямі, адлюстравалася высокая духоўнасць у спалучэнні з ранімай чалавечнасцю; устаноўка на асветніцтва, на пропаведзь ішла поруч з астральным уяўленнем аб чалавеку як часцінцы космасу і сыне сваёй зямлі. Праз паэзію ён адкрываў у сабе і імкнуўся абудзіць у іншых чалавека, дух якога заўжды ў пошуку «найвышэйшай справядлівасці». Самыя запаветныя думкі і сакральныя пачуцці паэта выліліся ў вершах-медытацыях, вершах-зваротах да Бога, вершах гімнаграфічных і лірычных, прысвечаных роздуму аб лёсе радзімы. У паэтычнай спадчыне К. Сваяка можна знайсці дасканалыя ўзоры вершаў-імпрэсій, вершаў у прозе, балад, апрацовак евангелістычных сюжэтаў і матываў, жартоўных сатырычных і інш. К. Сваяком быў складзены малітоўнік для беларусаў-католікаў «Голас душы».

Значным творам мемуарнага жанру стаў філасофскі дзённік К. Сваяка «Дзея маёй мыслі, сэрца і волі», выдадзены пасля смерці паэта.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Alkahol. Wilnia, 1913.

Янка Канцавы: Вясковая драма ў 5 дзеях. Вільня, 1920; Вільня, 1924.

Мая ліра. Вільня, 1924. Рэц.: Суліма. «Cor ardens»// Сын беларуса. 1924. 15, 17, 20, 22, 24 жн.; Spectator // Prz. Wil. 1924. Nr 9.

Чарку дай, браце...: Апавяданне вершам. Вільня, 1926. Рэц.: Светазар Я. Сярод кніжак // Бел. голас. 1927. 29 чэрв.

Kupalle: Fantazija-misteryjum, snawanaja na biełaruskaj mifolohii. Wilnia, 1930.

Dzieja majej myśli, serca i woli. Wilnia, 1932.

Дзея маёй мысьлі, сэрца і волі. 2 выд. Лёндан, 1991. 4 выд. Мн., 1992.

1.3.

1913. Алкаголь // Беларус. 5, 12, 19 вер.; Перад Богам: [Верш] // Там жа. 3 кастр.

1914. Ганулька: (Апавяданне Пётры) // Беларус. 16 студз.; Мікодам: [Апавяданне] // Там жа. 13, 20 лют.; Мае думкі: [Апавяданне] // Там жа. 30 кастр., 21, 28 [у газ. памылкова 18] вер.; Фабрыкант палітуркі // Н. н. 27 ліст. / Пад. крыпт. К. С. Аўт. спрэчнае.

1915. Гутаркі аб нашай «простай» мове // Беларус. 26 лют., 5, 12 сак.

1916. Памяць справядлівага // Гоман. 15 лют. / Пад псеўд. Сваяк. Аўт. спрэчнае.

1918. Весткі с краю: В. Карпілоўка Віл. пав. Віленскай губ. // Бел. шлях. 21 жн. / Пад псеўд. Сваяк. Аўт. спрэчнае.

1919. Як панічы знахара зманілі: [Гумарэска]; З народам для Бога; Трох вучоных; Ой на Русь ды Белу...: [Вершы] / Пад крыпт. К. С.; Будзь простым: [Нататка]; Што Янка ваяка казаў; Нябывалы; Што Юрка на вечы бачыў і што казаў; Што Юрка ў тэатры бачыў?: [Апавяданні] / Пад крыпт. Ко-ст; Гімн Роднай Зямлі; Песня: («Свеціць зорка ясна...»); Загляне сонца...: [Вершы]; Маліся і працуй // Беларускі каляндар «Крыніца» на 1920 год. Вільня; Падарожны і яго вораг: [Верш] // Калядны дадатак да «Крыніцы». 25 снеж.; Хрысце: [Верш] // Крыніца. 24 жн.; Памяці Фр. Багушэвіча: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Пратэстанты ў Ваўкавыску / Пад крыпт. Ко-ст; Божа, зжалься...: [Верш] // Там жа. 7 вер.; Хмары-хмарынкі...; Ой на Русь ды Белу...: [Вершы] / Пад крыпт. К. С.; «Што Янка ваяка казаў» / Пад крыпт. Ко-ст; Як яны гаманілі: [Апавяданні] // Там жа. 14 вер.; Артай: [Апавяданне] // Там жа. 28 вер. / Пад крыпт. К. С.; Што Юрка ў тэатры бачыў?: [Апавяданне] // Там жа. 5 кастр. / Пад крыпт. Ко-ст; Загляне сонца...: [Верш] // Там жа. 5 кастр.; З Іаіля Прарока: [Нататка] / Пад крыпт. Ко-ст; Тры разы...: [Верш] // Там жа. 19 кастр.; Вячорная гутарка: [Нататка] / Пад крыпт. Ко-ст; Песня: [Верш] // Там жа. 2 ліст.; Што Юрка ў газеце

вычытаў: [Апавяданне] // Там жа. 9 ліст. / Пад крыпт. Ко-ст; Што Юрка сніў: [Апавяданне] // Там жа. 23 ліст. / Пад крыпт. Ко-ст; Шляхам творчасці: [Верш] // Там жа. 25 снеж.

1920. З псалмоў Давіда (116 і 150): [Верш] // Крыніца. 1 студз.; Ф. Багушэвіч — пясняр беларускі // Там жа. 14, 26 студз., 8, 22 лют.; З псалмоў Давіда (129) // Там жа. 8 лют.; Слоўца аб Уніі // Там жа. 7 сак. / Пад крыпт. Ко-ст; О, край мой родны!..: [Верш] // Там жа. 7, 21 сак.; З беларускага пісьменства: «Дзве душы» Максіма Гарэцкага / Пад крыпт. Ко-ст; Бабе і чорт з дарогі ўступае: [Байка] // Там жа. 20 чэрв.; «Не памёр: нарадзіўся»: [Імпрэсія] // Там жа. 11 ліп. / Пад крыпт. Ко-ст; Гэй, будуйце!: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; Велея сіраты: [Верш] // Там жа. 25 снеж.; Маей музе: [Верш] // Наша думка. 24 снеж.; На восень: [Верш] // Н. н. 1 ліст.

1921. Ad Te levavi...: [Верш] // Бел. крыніца [Аднаднёўка]. 25 снеж.; Грэшная: [Верш] // Крыніца. 1 студз.; М-ка Свір у 1920: [Верш] / Пад крыпт. К. С.; Куток аб Уніі / Пад крыпт. Ко-ст.; Гімн Дзевы Марыі (Магніфікат) / Пад прозв. Кс. Стэповіч; «Крыніцы» на 1921 г.: [Вершы] // Там жа. 9 студз.; Шчасце: [Верш] // Там жа. 27 лют.; Песня аб св. Іосафаце: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Аб беларускай песні // Там жа. 23 крас., 8 мая; Пакора і характар // Там жа. 15 мая; Чары айчыны: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; Падарожы Юркі Беларуса: [Апавяданне] // Там жа. 17, 29 ліп., 5, 14, 27 жн., 4 вер.; Пан Дмуха: [Апавяданне] // Там жа. 4 вер. / Пад крыпт. Ко-ст; З кнігі выжшых асягнень духовых: [Імпрэсіі] // Там жа. 18 вер. / Пад крыпт. Ко-ст; З кнігі мудрасці: [Верш] // Там жа. 25 вер.; Мурашка і галубка: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Эрос і Псіхэя: [Верш] // Наша думка. 18 лют.; Русалка: [Верш] // Там жа. 25 лют.; Каварня: [Верш] // Там жа. 22 крас.

1922. Любяць людзі...: [Верш] // Крыніца. 9 вер.; З гісторыі Свірскай парафіі // Там жа. 17 вер.

1923. Беларусам патрэбны касцёл у Вільні // Крыніца. 7 кастр. / Пад крыпт. Ко-ст; Спавіў мне сэрца жаль: [Верш] // Там жа. 9 ліст.; З кніг Эдды: [Верш] // Новае жыццё. 24 сак.; Ліюцца песні: [Верш] //Там жа. 27 крас.; W obronie «Krynicy» // Prz. Wil. Nr 17; O realizmie słów kilkoro // Prz. Wil. Nr 19 / Пад крыпт. K. S.

1924. Сонцу узгорнаму...; Айчыны мілай...; Спавіў мне сэрца жаль...: [Вершы] // Заходняя Беларусь. Вільня; Янка Канцавы: Вясковая драма ў 5 дзеях // Грамадскі голас. 4, 7, 11, 14, 18, 25 снеж.; Вецер шалее: [Верш] // Крыніца. 4 студз.; На смерць калегі Кс. З. Якуця: [Верш] // Там жа. 15 лют.; Пісьмо ў рэдакцыю // Там жа. 16 ліп.; Шуміць вецер: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Айчыны будаўнічым наёмным: [Верш] // Там жа. 12 жн.; Ксяндзам-беларусам: [Верш] // Там жа. 22 жн.; Майму пану: [Верш] // Там жа. 18, 20 кастр.; Гімн сварлівым дзеячам: [Верш] // Там жа. 7 снеж.; Песня на каляды: [Верш] // Там жа. 24 снеж.

1925. Няўжо ўмру...: [Верш] // Бел. крыніца. 20 вер.; Сварога слугі... Пасвячаю Янку Купалу ў 25-летнія ўгодкі яго літаратурнай дзейнасці: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; Веру нярозуму проці...: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; На дзяды: [Верш] // Там жа. 1 ліст.; На жалейцы: [Верш] // Там жа. 8 ліст.; Як перастану...: [Верш] // Там жа. 13 снеж.; «Крыніцы» на 1925 год: [Верш] // Крыніца. 4 студз.; Муза: [Верш] // Там жа. 11 студз.; «Авадзень»: [Нататка] // Там жа. 18 студз. / Пад крыпт. Ко-ст; Стане нас доволь!..: [Верш] // Там жа. 1 сак.; Памяці Францыска Скарыны: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Веснавы санет: [Верш] // Там жа. 26 крас.; Дзве «культуры»: [Верш] // Там жа. 7 чэрв.; На Купалле: [Верш] // Там жа. 28 чэрв.; Русальная нядзеля: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Званіца ў Жодзішках: [Верш] // Там жа. 26 ліп.; Творчымі слядамі: [Нарыс] // Там жа. 9 жн. / Пад крыпт. К. С.

1926. На Новы год: [Верш] // Беларускі каляндар «Крыніца» на 1927 год. Вільня; На Новы 1926 год: [Верш] // Бел. крыніца. 5 студз.; Музы маей: [Верш] // Там жа. 24 студз.; Прыйдзі, Хрысце...: [Верш] // Там жа. 31 студз.; Забалелі ізноў...: [Верш] // Там жа. 21 лют.; Забалелі ізноў мае грудзі...: (З апошніх акордаў памершага песняра): [Верш] // Там жа. 30 чэрв.; «Знайсці сэнс радасці...» і інш.: [Афарызмы] // Там жа. 22 кастр.; Цвіце краска і вяне...: (З пасмяротнай спадчыны): Імпрэсіі // Там жа. 24 снеж.; Байкатаваным ксяндзам-беларусам: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Кветкі: [Верш] // Сялян. ніва. 3 студз.; «Вучы дзяцей ты родным словам...»: [Верш] // Там жа. 9 вер.; «Калі ж чужак твае парогі...»: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; «Бярыся ты да працы шчыра...»; Зубр у Беларусі: [Вершы] // Там жа. 4 ліст.; Чарку дай, браце: [Паэма] // Там жа. 11, 18 ліст.

1927. Айчыны будаўнічым наёмным...; Веснавы санет: (Паводле Шэкспіра); Песня; Няўжо ўмру...: [Вершы] // Беларускі ілюстраваны каляндар на 1928 год. Вільня; Сонцу узгорнаму...; Гімн роднай зямлі; Айчыны мілай; На крыллях...; Эрос і Псіхея; Спавіў мне сэрца жаль...: [Вершы]; «Не памёр: нарадзіўся»: [Апавяданне] // Дварчанін І. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры. Вільня; Дастаў; Што тагды будзе?: [Жарты] // Маланка. № 2, 3 / Пад крыпт. К. С.; «Казаў філосаў да паэты...: [Прытча] // Бел. крыніца. 1 студз.; «Запраўды кажу вам...»: [Афарызм] // Там жа. 14 студз.; «...Багаслаў, Божа, святую хвілінку...»; На радаўніцу; Крапіва: [Вершы] // Там жа. 6 мая; Аб беларускай песні: Нарыс // Там жа. 13, 27 мая; Аб маіх крытыках: [Верш] // Там жа. 20 мая; Песня; Гуртку беларускай моладзі ў Клюшчанах: [Вершы] // Сялян. ніва. 4 мая.

1928. Загляне сонца: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Вільня; Айчыны будаўнічым наёмным...; Веснавы санет: (Паводле Шэкспіра); Песня; Няўжо умру...: [Вершы] // З роднай нівы. Вільня; Прыдзі, Хрысце...; Айчыны будаўнічым наёмным; Ксяндзам-беларусам; Гімн роднай зямлі: [Вершы] // Каляндарык «Хрысціянскай думкі» для беларускай моладзі на 1929 год. Вільня.

1929. Гімн роднай зямлі; На гадавіны незалежнай Беларусі: [Вершы] // Шлях моладзі. № 1.

1931. Купалле: Фантазія-містэрыюм, снаваная на беларускай міфалогіі: [Сцэнічны абразок] // Бел. крыніца. 29 крас., 9 мая.

1932. Дзея маей мыслі, сэрца і волі. V. У семінарыі // Хрысц. думка. № 1—8.

1933. Брату: [Верш] // Беларускі каляндар на 1933 год. Вільня; Сабе; Nunc Dimittis; Трывожнаму; Сумнаму: [Вершы] // Хрысц. думка. № 3.

1988. Месяц бледы; Тэстамент; Душа мая; З кнігі мудрасці: [Вершы] // Беларусь. № 10; Сварога слугі...; Мне сумна...; Брату настаўніку: [Вершы] // Крыніца. № 10.

1989. Мая ліра: [Вершы] // Полымя. № 2.

1.4.

1919. «Я відзеў...»: [Верш] / З укр. // Крыніца. 23 ліст. / Пер. пад крыпт. С.

1.5.

На нямецкую мову. Glück; Es umfing mich Herzweh; Der bleiche Mond / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983,

На польскую мову. Pieśń na temat psalmu 62 / Tł. A. Kamieńska; Szczęście; Czyż miałbym umrzeć? / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

1.6.

Hołas dušy: Knižka da nabaženstwa dla bielarusaū-katalikoū. 2 wyd., papr. i dap. Wilnia, 1934. / Скл. пад сваім прозв.

2.2.

На беларускай мове. Stankiewič A. Kazimier Swajak: Narys ab jahonaj ideolohii. Wilnia, 1931.

Станкевіч А. З жыцця і дзейнасці Казіміра Сваяка: У дзесятыя ўгодкі яго смерці 1926—1936. Вільня, 1936.

2.3.

На беларускай мове. Альфіч. За Каз. Сваяком (жменя асабістых успамінаў) // Бел. крыніца. 1926. 7, 30 чэрв.; Б. З. Клюшчаны Сваяка // Бел. крыніца. 1929. № 18; Д-а В. Казімір Сваяк: (У 10-ыя ўгодкі яго смерці) // Там жа. 1936. 10 мая; -j-. Прага Сваяку // Там жа. 1927. 20 мая; Казімір Сваяк (Кс. К. Стэповіч): [Некралог] // Бел. слова. 1926.

12 мая; Шлях моладзі. 1929. № 1; Калеснік У. Ветразі Адысея. Мн., 1977. С. 141—143, 226—227; Яго ж. Зорны спеў. Мн., 1975. С. 177—178; Яго ж. Старонкі беларускага рамантызму // Полымя. 1969. № 1; Кароткія біяграфічныя звесткі // Шлях моладзі. 1929. № 1; Коўзан А. Сваяк — уніяніст // Бел. крыніца. 1927. 6 мая; Кс. К. Стэповіч (Казімір Сваяк) // Там жа. 1926. 8 мая; Навіна А. Казімір Сваяк // Бел. справа. 1926. 14, 19 мая; Новая кніжыца // Бел. крыніца. 1926. 26 ліст.; Р. С. К. Сваяк: (Пасмертны ўспамін) // Сялян. ніва. 1926. 28 чэрв.; Сакалінскі А. [Станкевіч А.] Казімір Сваяк і моладзь // Шлях моладзі. 1931. № 8, 9; Светазар [Касцевіч М.] К. Сваяк, як паэт рэлігійны // Бел. крыніца. 1926. 20 чэрв.; Яго ж. «Мая ліра» К. Сваяка // Там жа. 1926. 5 студз.; Стал. Водгукі ўгодкаў смерці К. Сваяка // Бел. крыніца. 1927. № 22; Станкевіч А. З жыцця і дзейнасці Казіміра Сваяка // Калоссе. 1936. № 4; Яго ж. Казімір Сваяк // Бел. крыніца. 1926. 16 мая; Стаповіч Б. З успамінаў пра Казіміра Сваяка // Полымя. 1990. № 2; У першыя ўгодкі смерці К. Сваяка // Там жа. 1927. 6 мая; Угодкі смерці Сваяка ў Вільні // Там жа. 1927. 6 мая; Ш-оў. Казімір Сваяк // Грамадзянін. 1928. № 8; Я. Н. [Найдзюк Я.] У 10-тыя ўгодкі смерці К. Сваяка // Шлях моладзі. 1936. № 6; Ясны С. Першыя ўгодкі К. Сваяка // Сялян. ніва. 1927. 14 мая.

На нямецкай мове. Neureiter F. Kazimir Svajak // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. Kazimir Swajak // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; Rocznica // Środy Literackie. 1936. Nr 5; Smreczyński K. Twórczość poetycka Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 220; Smreczyński K. Twórczość dramatyczna Białorusinów wileńskich // Słowo. 1931. Nr 236.

На рускай мове. История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 97—98.

2.4.

На беларускай мове. Ананіч А. Над магілай К. Сваяка: [Верш] // Бел. крыніца. 1926. 22 кастр.; Быліна Я. У першыя ўгодкі смерці К. Сваяка: [Верш] // Там жа. 1927. 13 мая; Грышкевіч Ф. На магілу К. Сваяка: [Верш] // Там жа. 1927. 6 мая; Жальба Н. [Бяленка А.] Над магілай К. Сваяка: [Верш] // Там жа. 1926. 22 жн.; Машара М. У 10-я ўгодкі смерці К. Сваяка: (Замест вянка на магілу): [Верш] // Там жа. 1936. 30, 31 мая; С. Ценям К. Сваяка: (Да першых угодкаў ягонай смерці): [Верш] // Там жа. 1927. 13 мая; Сервач В. Памяці К. Сваяка: [Верш] // Там жа. 1926. 19 вер.; Станкевіч С. Памяці Каз. Сваяка: [Верш] // Там жа. 1926. 30 мая.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 266—267; ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 583.

Т. М. Махнач.

СВАЯК ЯНКА

Сваяк Янка (сапр. Фальскі Мар'ян; крыпт. М. Ф., М. F.; 7.12.1881, в. Нача Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Ляхавіцкі р-н Брэсцкай вобл.— 7.10.1974, Варшава), перакладчык, публіцыст, педагог, грамадскі дзеяч. Прафесар (1954). Пісаў на польскай і беларускай мовах.

У 1899 скончыў Мінскую гімназію, потым вучыўся ў Варшаўскім політэхнічным інстытуце. Адзін з аўтараў лістовак на беларускай мове «Царская гаспадарка», «Прызыўныя» (1904—05), у якіх востра крытыкавалася тагачасная афіцыйная царская палітыка. У 1905—06 актыўны дзеяч ППС, пасля ППС-лявіцы, падтрымліваў кантакты з Беларускай сацыялістычнай грамадой. За рэвалюцыйную дзейнасць у 1907 арыштаваны царскімі ўладамі і заключаны ў Варшаўскую цытадэль. У 1910 выдаў польскі лемантар «Навука чытання і пісання», які вызначаўся перадавой методыкай і на працягу 60 гадоў быў абавязковым падручнікам у школах. З 1919 працаваў у Міністэрстве асветы Польшчы. У 1931 быў экспертам Лігі нацый у Кітаі па праблемах школы. Пасля 2-й сусветнай вайны ў Міністэрстве асветы ПНР і Польскай Акадэміі навук — кіраўнік, куратар аддзела арганізацыі асветы.

У 1903 у перакладзе на беларускую мову Я. Сваяк выдаў апавяданне М. Жыха (С. Жаромскага) «Да свайго бога», затым у кракаўскай друкарні У. Тэадарчука надрукаваў па-беларуску свой пераклад апавядання Г. Сянкевіча «Янка-музыкант» і аповесці невядомага аўтара «Ведзьма». Пад уласным прозвішчам апублікаваў на польскай мове шматлікія працы па гісторыі, арганізацыі і методыцы навучання (у гэтым слоўніку яны не ўлічаны), а таксама мемуары.

М. А. Варвашэвіч.

Бібліяграфія

1.3.

1907. Помач работнікам у Нямеччыне // Н н. 8, 21 чэрв.

1927. Прызыўныя! Што павінны рабіць прызыўныя, калі іх здадуць у салдаты / Пад подп. Сацыялістычная партыя Белай Русі; Царская гаспадарка. Чаму працоўнаму народу цяжка жыць / Без подп.: [Адозвы] // Сацыялістычны рух на Беларусі ў пракламацыях. Мн.

1974. Fragmenty prac z zakresu oświaty 1900—1944 // Studia pedagogiczne. T. 31. / Пад сваім прозв.

1.4.

Sienkiewicz H. Janka Muzykant / Z pol. [Kraków.], 1904.

Wiedźma: (Apowieść) / Z pol. [Kraków], 1904.

Žych Maûrycy (S. Žeromski). Da swajho Boha / Z pol. [S. L.], 1906.

1916. Сянкевіч Г. Янка — Музыкант: [Апавяданне] / З пол. // Гоман. 7, 11 крас.; Ведзьма: Аповесць / З пол. // Там жа. 4, 7, 11, 14, 18 ліп.

1.6.

Nauka czytania i pisania. [Warszawa?], 1910 / Скл. пад сваім прозв.

2.3.

На беларускай мове. Александровіч С. З майго падарожжа // Полымя. 1969. № 8; Яго ж. Кнігі і людзі. Мн., 1976. С. 34—38; Яго ж. Пуцявіны роднага слова. Мн., 1971. С. 120—123.

На польскай мове. Turonek J. Udział Mariana Falskiego w białoruskiej działalności wydawniczej // Prz. Historyczno-Oświatowy. 1982. Nr 3—4.

На рускай мове. Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. С. 155, 453. *Т. М. Махнач.*

СВЕТЛЯЧОК ЯНКА

Светлячок Янка (сапр.: Гаеўскі Іван Яфімавіч; інш. псеўд. Янка з-пад Зембіна; 1888, в. Замужанне Барысаўскага пав. Мінскай губ., цяпер Барысаўскі р-н — 28.11.1957, г. п. Плешчаніцы Лагойскага р-на Мінскай вобл., пахаваны там жа), паэт, публіцыст.

Паходзіў з сям'і вясковага сталяра, які меў 12 дзяцей і тры дзесяціны зямлі. Янка быў старэйшым сынам у сям'і, і бацькі вырашылі аддаць яго ў навуку. Вучыўся спачатку ў в. Лошніца, потым у Барысаве. У 1908 паступіў у Віленскі настаўніцкі інстытут, дзе пазнаёміўся з беларускім адраджэнскім рухам і яго ідэямі, далучыўся да віленскай беларускай інтэлігенцыі, наведваў рэдакцыю «Нашай нівы». Пасля заканчэння інстытута (1912) вярнуўся ў родныя мясціны, настаўнічаў у в. Чмялевічы на Лагойшчыне. У час першай сусветнай вайны прызваны на фронт. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі добраахвотна запісаўся ў Чырвоную Армію, удзельнічаў у грамадзянскай вайне. Нядоўга папрацаваў у Барысаўскім ваенкамаце і вярнуўся да педагагічнай дзейнасці. Скончыў Мінскі педінстытут (1930). Працаваў дырэктарам Каменскай школы ў Лагойскім р-не, а пасля вайны — матэматыкам у Плешчаніцах, у мясцовым райана.

З 1909 да 1915 Я. Светлячок быў сталым карэспандэнтам газеты «Наша ніва». Яго допісы мелі краязнаўчы характар, у іх праўдзіва і жыва, каларытнай народнай мовай і з душэўным хваляваннем распавядалася пра цяжкае жыццё сялянства, пра падзеі і здарэнні ў навакольных вёсках, пра асаблівасці мясцовага побыту і звычаяў. Рупліва збіраў і запісваў фальклор на Барысаўшчыне і Лагойшчыне. Пісаў вершы. Некаторыя з іх друкаваліся ў «Нашай ніве» і «Беларускім календары на 1914 год». Вершы, пераважна сюжэтныя, былі прысвечаны людзям працы. У сваім найбольш вядомым паэтычным творы — вершы «З заработкаў» — Я. Светлячок апісаў трагічнае здарэнне з цяжкага і рызыкоўнага жыцця плытагонаў. У пазнейшы час Я. Светлячок ад літаратурнай дзейнасці адышоў.

І. Э. Багдановіч, Г. А. Каханоўскі.

Бібліяграфія

1.3.

1912. В. Чмялевічы, Мінск[ай] губ. Барысаўск[ага] пав.: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 19 студз., 2 лют.; В. Жалуды, Мінскай губ. Барысаўск[ага] пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 8 сак.; М-ка Зембін, Мінск[ай] губ. Барысаўск[ага] пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 26 крас. / Пад псеўд. Янка з-пад Зембіна; З заробткаў; «Тыдні з два ужо мінула...»: [Вершы]; Засценак Лявоша Плешчаніцкай вол. Барыс[аўскага] пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 26 крас.; М. Мелехава Лошніцк[ай] вол. Барысаўск[ага] пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 19 ліп.

1914. З заработкаў: [Верш] // Апавяданні і легенды вершамі розных аўтараў. Вільня; Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня.

2.3.

На беларускай мове. Каханоўскі Г. Янка Светлячок // Каханоўскі Г. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984. *Т. М. Махнач.*

СВІРКА ЮРАСЬ

Свірка Юрась (Юрый Мікалаевіч, псеўд. Банадысь Гарчыца, н. 6.5.1933, в. Маргавіца Бягомльскага р-на Мінскай вобл., цяпер Докшыцкі р-н Віцебскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1961. Лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1993, за зб. паэзіі «Узаемнасць»).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і, дзе было 8 дзяцей, Юрась — малодшы. Бацька, Мікалай Іванавіч, удзельнік грамадзянскай вайны. Маці, Акуліна Пятроўна, ведала шмат казак, баек, любіла спяваць беларускія народныя песні. У 1953 Ю. Свірка скончыў Бягомльскую сярэднюю школу і паступіў на аддзяленне журналістыкі БДУ (скончыў у 1959). Некалькі месяцаў працаваў стылістам у часопісе «Камуніст Беларусі», у 1959—61 літсупрацоўнікам у рэдакцыі газеты «Чырвоная змена», з 1961 старшым рэдактарам літаратурна-драматычнага вяшчання Беларускага радыё. З 1975 загадчык аддзела прозы і паэзіі газеты «Літаратура і мастацтва». Член Рады СП Беларусі (з 1990). Узнагароджаны медалём, Ганаровай граматай і граматамі Вярхоўных Саветаў БССР і Літоўскай ССР.

Першы верш Ю. Свіркі «Новы крок» надрукаваны ў газеце «Піянер Беларусі» (1952). Першы зборнік вершаў «Шэпчуцца ліўні» шырока абмяркоўваўся ў крытыцы разам з першымі кнігамі маладых паэтаў. Аўтар паэтычных зборнікаў «Вечнасць», «Баравіна», «Крэўнасць», «Аўтограф», «Люблю і веру», «Памятная вярста», «Біяграфія памяці», «Ядранасць», «Паўшар'е блакіту». Малюнкі прыроды, жыццё і праца людзей, гераічныя і мужныя старонкі барацьбы з ворагам у перыяд Вялікай Айчыннай вайны складаюць змест паэтычных кніг Ю. Свіркі. Уласнымі вачыма ў гады вайны бачыў ён за калючай агароджай лагера для ваеннапалонных галодных і змучаных вязняў. Усё гэта пакінула след, абвастрыла асабістае перажыванне. На беларускую мову перакладае творы рускіх, украінскіх, літоўскіх, малдаўскіх, грузінскіх, узбекскіх, чувашскіх паэтаў. Многія яго вершы перакладзены на рускую, украінскую, літоўскую, грузінскую, таджыкскую, польскую, англійскую мовы. Песні на яго словы напісалі М. Аладаў, М. Наско, Ю. Семяняка і інш.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр.: Лірыка (1956—1990). Мн., 1993.

Кружка з пясчаным дном: Лірыка. Мн., 1990. (Б-ка бел. паэзіі).

1.2.

Шэпчуцца ліўні: [Вершы]. Мн., 1959. Рэц.: Бярозкін Р. Паэзія — у жыцці! // Маладосць. 1959. № 10; Стральцоў М. Сваім голасам // ЛіМ. 1959. 15 жн.; Тарас В. Нязведаныя шляхі і збітыя сцежкі // Звязда. 1959. 9 жн.

Вечнасць: Вершы. Мн., 1963. Рэц.: Барадулін Р. Пра кнігу таварыша // Полымя. 1964. № 2; Блатун С. Агонь жывы і бенгальскі // Звязда. 1964. 1 крас.; Гаўрусёў С. Памяць сэрца // ЛіМ. 1963. 27 снеж.; Жураўлёў В., Міхневіч В. Вечнасць жыцця // Маг. праўда. 1964. 14 ліп.; Рагойша В. Вечнае, чалавечнае // Маладосць. 1964. № 2; Сіпакоў Я. Сто кіламетраў паэзіі // Чырв. змена. 1964. 8 студз.

Баравінка: Лірыка. Мн., 1967. Рэц.: Гніламёдаў У. Маральная вышыня паэта // Звязда. 1968. 7 сак.; Лось Е. Сталасць // Вяч. Мінск. 1968. 1 лют.; Мартинович А. С чистой совестью // Сел. газ. 1968. 7 марта; Татарцаў В. Святло знойдзенай зоркі // Чырв. змена. 1968. 1 жн.

Крэўнасць: Вершы. Мн., 1971. Рэц.: Бялевіч А. Шчырай душы галасы // ЛіМ. 1972. 31 сак.; Ракаў В. Мера вернасці // Звязда. 1972. 14 крас.; Скапа У. Радкі, выспеленыя ў сэрцы // Віцеб. рабочы. 1972. 7 чэрв.; Цімафееў В. Голас родных ніў // Вяч. Мінск. 1972. 25 мая.

Аўтограф: Вершы. Мн., 1974. Рэц.: Кобрын У. «Сумей адмовіцца слабую скласці...» // Мін. праўда. 1974. 17 ліп.; Марціновіч А. І дні — стагоддзямі міналі... // Віцеб. рабочы. 1974. 7 жн.; Яго ж. Умалот з паэтычнай нівы // Там жа. 1974. 27 жн.; Марчанка С. Аўтограф паэта // Беларусь. 1975. № 1; Федзюковіч М. Кардыяграма паэтавай душы // ЛіМ. 1975. 7 лют.; Фомчанка А. У адказе за ўвесь свет // Вяч. Мінск. 1974. 30 кастр.

Люблю і веру: [Вершы]. Мн., 1975. Рэц.: Марціновіч А. Запрашэнне да роздуму // Віцеб. рабочы.

1975. 18 вер.; Хведаровіч М. Прызнанне ў любві // Беларусь. 1976. № 6.

Памятная вярста: Вершы. Мн., 1978. Рэц.: Базарэвіч М. На памятнай вярсце // Беларусь. 1979. № 9; Загорская Н. Вяртанне да памятнай вярсты // Полымя. 1979. № 11; Марціновіч А. Ад гэтай памятнай вярсты... // Чырв. змена. 1978. 26 вер.; Шырын Л. Радкі аб сыноўскай любві // Мін. праўда. 1978. 22 вер.

Біяграфія памяці: Кніга паэзіі. Мн., 1981. Рэц.: Камейша К. // Лит. обозрение. 1983. № 1; Яго ж. Памяці жывая ніць // Полымя. 1983. № 1; Марціновіч А. Вяртаючыся ў памяць // Віцеб. рабочы. 1982. 30 сак.; Яго ж. Каб слова сэрца пякло // Вяч. Мінск. 1982. 10 сак.; Сідарэвіч А. Свая адзіная сцяжына // Звязда. 1983. 12 студз.

Ядранасць: Вершы. Мн., 1983. Рэц.: Марціновіч А. Ёсць шлях, ёсць паэт // Беларусь. 1984. № 12.

Паўшар'е блакіту: Кніга лірыкі. Мн., 1986.

Узаемнасць: Кн. вершаў. Мн., 1993.

1.3.

1952. Новы крок: [Верш] // Піянер Бел. 14 мая.

1953. Стаю ў дазоры: [Верш] // Беларусь. № 11; Дык пойдзем, таварыш...: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3; Добры дзень, Мінск!: [Верш] // Калг. праўда. 31 мая; Мой голас: [Верш] // Мін. праўда. 22 лют.; Так сэрца мне маё гаворыць: [Верш] // Чырв. змена. 15 сак.

1954. Чытаючы Маякоўскага: [Верш] // Беларусь. № 4; Стаю ў дазоры: [Верш] // Гродзен. праўда. 26 лют.

1955. Каваліха: [Верш] // ЛіМ. 10 вер.; Крыніца: [Верш] // Чырв. змена. 7 вер.; Вецер: [Верш] // Там жа. 24 снеж.

1956. Альпініст: [Верш] // Маладосць. № 2; Нашчадкам: [Верш] // Там жа. № 12; Ягады; У партызанскім лагеры; Пасля навальніцы; Купалле: [Вершы] // Полымя. № 12; Радасць агранома: [Верш] // Калг. праўда. 24 ліп.; Лістаносец: [Верш] // Чырв. змена. 12 студз.; Санаторый: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Навальніца; Рэжым санаторны; Практыкант: [Вершы] // Там жа. 12 мая; Ноч; Улюбёныя: [Вершы] // Там жа. 24 чэрв.; У гасцях; «Рашылі ўсе, што я даўно жанаты...»: [Вершы] // Там жа. 14 кастр.; Сабака бярэ след: [Нарыс] // Там жа. 4 снеж. / Сааўт. С. Блатун; Грузінская легенда: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1957. Лось: [Верш] // Бярозка. № 2; На прадвесні; Жывы: [Вершы] // Маладосць. № 4; Маё мястэчка; На практыцы; Ноч у гарах: [Вершы] // Там жа. № 6; Ружа: [Верш] // Чырв. змена. 17 сак.; Мой таварыш: [Верш] // Там жа. 8 чэрв.; Ля мора: [Верш] // Там жа. 24 жн.; Восень: [Верш] // Там жа. 12 вер.; Дарогі: [Верш] // Там жа. 14 снеж.

1958. Пасля навальніцы; У партызанскім лагеры; Ля мора; «Ужо другія суткі валіць снег...»; Не бывае ружы без калючак; Ноч; «Нашчадкі нашы скажуць калі-небудзь...»; Рэжым санаторны; Лось: [Вершы] // Падарунак, Мн.; Ласіха; Сосны: [Вершы] // Беларусь. № 5; Вясною: [Верш] // Вясёлка. № 4; Бор; Грыбы; Хмаркі; «Зорак, як зерня, на небе высокім...»; Вернасць: [Вершы] // Маладосць. № 3; Родны край: [Верш] // Там жа. № 12; Партызанскія вогнішчы: [Верш] // Полымя. № 12; Вянкі: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; Вечар над Палікам: [Верш] // ЛіМ. 29 кастр.; Хмаркі: [Верш] // Ніва. 28 снеж.; «Нам яшчэ давядзецца сустрэцца...»; «Можна ўсё і знайсці, і нажыць...»: [Вершы] // Чырв. змена. 16 чэрв.; Размова: [Верш] // Там жа. 12 жн.; «Над ціхай Бярозай...»; Я не знаў...: [Вершы] // Там жа. 30 ліст.

1959. Вясною: [Верш] // Мы спяваем. Мн.; Слядамі бацькоў: [Верш] // Маладосць. № 5; Так раней насыпалі курганы...: [Верш] // Полымя. № 12; У дарозе: [Верш] // Калг. праўда. 4 крас.; Слядамі бацькоў; Нашчадкам: [Вершы] // Там жа. 9 жн.; Ля помніка Люсі Чалоўскай у Барысаве: [Верш] // ЛіМ. 16 снеж.; На лузе: [Верш] // Чырв. змена. 22 сак.; У Баржоме: [Верш] // Там жа. 17 мая; Я прыду да цябе...: [Верш] // Там жа. 30 ліп.; На братняй магіле: [Верш] // Там жа. 26 жн.; Каб зямля гаварыла...; Нёман: [Вершы] // Там жа. 27 вер.; Гартаваць трэба верш... // Там жа. 18 ліст. / Сааўт. У. Калеснік; Веды-крылы: [Нарыс] // Там жа. 25 ліст.; Іх было больш за сто: [Верш] // Там жа. 20 снеж.; Іх дарога правільная: Камсамольцы калгаса «Камінтэрн» бяруць жывёлагадоўлю ў свае маладыя рукі // Там жа. 29 снеж.

1960. Стажок: [Верш] // Бярозка. № 2; У старой крэпасці; «Я падслухаў размову суседніх лясоў...»; Забытая: [Вершы] // Маладосць. № 5; Гэта было ў Бягомлі // ЛіМ. 23 вер. / Сааўт. А. Ставер; Вместе с народом // Сов. молодежь. 11 сент. / Сааўт. І. Калеснік; Наш Багушэвіч: Да 120-годдзя з дня нараджэння Францішка Багушэвіча // Чырв. змена. 20 сак. / Сааўт. І. Калеснік; Грыцэвіцкія частушкі // Там жа. 26 чэрв.; Верыць Аліна сэрцу: [Верш] // Там жа. 31 ліп.

1961. Бацькаўшчына: [Верш] // Беларусь. № 11; Бярозкі; Усміхаюцца пралескі: [Вершы] // Бярозка. № 4; Мы — Леніна ўнукі: [Верш] // Там жа. № 10 / Сааўт. У. Паўлаў; Наш будні дзень: [Верш] // Голас Радзімы. № 22 / Сааўт. І. Калеснік; «Я з палаты пачынаў дарогу...»; «Сасьнякі мяне не пазнаюць...»; У блакіце жаўрук; Сланечнік: [Вершы] // Маладосць. № 6; Вольга Пятроўна: [Верш] // Там жа. № 10; Сланечнік: [Верш] // Ніва. 20 жн.; Мароз: [Верш] // Піянер Бел. 29 снеж.; Імклівасць: [Верш] // Чырв. змена. 26 лют. / Сааўт. І. Калеснік; Доўга чакала Радзіма; Сухі бор; Я магу пазычыць кіламетры: [Вершы] // Там жа. 11 чэрв.; Навальніца ў канцы лета: [Верш] // Там жа. 27 жн.; Чысціня: [Верш] // Там жа. 7 ліст.

1962. «Бывай, мой тыл...»; «Удовы помнік абыходзяць...»: [Вершы] // Беларусь. № 12; Буслы: [Верш] // Бярозка. № 8; Кіно ў Заельніку; Зямлі здавалася; Бягомль; Пра сябе; Санная дарога; «Многа ты мне крыўднага сказала...»; «Вецер жальбу пачуў...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Вучыць без дыдактыкі: [Рэц. на кн.: Лось Е. Абутая елачка. Мн., 1961] // Полымя. № 1; Жураўлі; І варта жыць...; «Блішчыць палонка пад алешнікам...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Родны бор: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 10; Зямля мая; Партызанская тужурка: [Вершы] // Калг. праўда. 3 кастр.; Друг просіць дапамогі // ЛіМ. 8 мая; Кіно ў Заельніку: [Верш] // Там жа. 15 мая; Мароз: [Верш] // Ніва. 21 студз.; Партызанская тужурка: [Верш] // Сел. газ. 3 окт.; «Дарога лясная вядзе па карэнню...»: [Верш] // Чырв. змена. 4 лют.; Дарога: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Жывая пліта; Не сніся, Бягомль...; Калі мне скажуць...; «Неяк сумна драздЫ крычаць...»: [Вершы] // Там жа. 22 ліп.; Вячэрні трамвай; «Конь памалу ішоў...»; Аднаго я страшуся; Словы, не пачутыя буслом: [Вершы] // Там жа. 9 снеж.

1963. Жывы; Чысціня: [Вершы] // Бяссмерце. Мн.; «Нібыта цягнік у тунелі...»: [Верш] // Бярозка. № 3; «Планеце зямной сістэмы...»; «Доўга стаіць ля брамы...»; «На цэлы месяц я адпушчаны...»; Ніцыя вербы; Вечнасць; Калі скрышыла бурай карабель: [Вершы] // Маладосць. № 4; Прасілі дзяўчаты: [Верш] // Заря. 23 окт.; Голас сасны: [Верш] // Звязда. 3 студз.; «Так было б...»; Я не веру: [Вершы] // ЛіМ. 23 ліп.; Стажок: [Верш] // Ніва. 24 лют.; «Паслухай, планета, ад краю да краю...»: [Верш] // Піянер Бел. 17 мая / Сааўт. У. Паўлаў; Трыццаты май: [Верш] // Чырв. змена. 23 мая; Бубны; Прасілі дзяўчаты...; «Пражыць жыццё...»: [Вершы] // Там жа. 13 ліп.

1964. Дні рэвалюцыі: [Верш] // Бярозка. № 11; «Збялелі цвёрдыя сіўцы...»; Лугавая парнасць; «О, як прыемна паляжаць пад стогам...»; Напамін птушкалову; Едучы з Маргавіцы; Неразагнутая падкова: [Вершы] // Маладосць. № 5; Маці раніцу будзіць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 7 ліст.; Сосны на беразе Нарачы: [Верш] // Там жа. 29 ліст.; Неразагнутая падкова; Напамін птушкалову: [Вершы] // ЛіМ. 15 мая; «Нібыта цягнік у тунелі...»: [Верш] // Ніва. 22 сак.; Балада вогненнага Брэста // Чырв. змена. 20 мая / Сааўт. І. Калеснік; Няскораная мужнасць // Там жа. 17 снеж. / Сааўт. А. Ставер; «Пра што іграеш ты, салдат?..»: [Верш] // Там жа. 27 снеж.

1965. «Дзяўчаты ля дарогі, пад арэшнікам...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Здавалася: [Верш] // Беларусь. № 7; Бусел мерае луг: [Верш] // Бярозка. № 3; Быў красавіцкі дзень: [Верш] // Там жа. № 4; Вялікі дзень: [Верш] // Там жа. № 5; У лагеры:

[Верш] // Там жа. № 6; Летнім днём: [Верш] // Там жа. № 8; Адыход лета: [Верш] // Там жа. № 9; Формула лесу; «Дуб за лета высах...»; «Далёкае, зацягнутае марывам...»; «Мусіць, не збудуцца ніколі...»; Бушуе мора; «З усіх вядомых мінскіх камяніц...»; Я пакідаю гэты дом; А восень думала: [Вершы] // Маладосць. № 11; Маці раніцу будзіць; Прыгарад; Сосны на беразе Нарачы; «Салаўіным канцэртам...»: [Вершы] // Полымя. № 3; Я не вярнуся да цябе, дзяцінства...; Я пакідаю гэты дом...: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 23 мая; Мой вечны, мой мудры бор...: [Верш] // Звязда. 28 лют.; Я помню ў сорак пятым Май...: [Верш] // Там жа. 7 мая; Дом родны: [Верш] // ЛіМ. 5 студз.; Маці раніцу будзіць: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Здавалася...: [Верш] // Там жа. 9 ліп.; «Хаджу ў кіно я не адпачываць...»: [Верш] // Там жа. 24 жн.; А восень думала...: [Верш] // Маг. праўда. 17 ліст.; «Мой вечны, мой мудры бор...»: [Верш] // Ніва. 19 снеж.; «Далёкае, зацягнутае марывам...»: [Верш] // Чырв. змена. 14 ліст.

1966. З той пары...; Два штрыхі да вядомай ісціны; «Лес мой, бог мой!..»; Калі б я дома вершы прачытаў...; «Даўно чытаў я кнігу пра калодніка...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; У лагеры: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; «Даўно такой мінуты я хацеў...»; Лес; Прайшоў пажар; «Ліў цёплы дождж...»; «Ніхто не думаў, што вярба...»: [Вершы] // Беларусь. № 4; Калі б я дома вершы прачытаў...: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 студз.; А восень думала...: [Верш] // Там жа. 22 студз.; Люблю цябе, Радзіма: [Верш] // Звязда. 5 ліп.; «Здарова, лес!..»: [Верш] // Чырв. змена. 21 крас.

1967. Жывы: [Верш] // Мы славім Леніна, мы славім партыю. Мн.; Сад: [Верш] // Бярозка. № 8; Баравіковае: [Верш] // Голас Радзімы. № 38; «Мне заўтра ў дарогу...»; «Сасонкі на магілы наступаюць...»; «Хачу глядзець...»; «Ты пазваніла нечакана...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; «Сяджу з камбрыгам партызанскім...»: [Верш] // Там жа. № 10; З кнігі «Баравінка»: На партызанскім аэрадроме за Бягомлем; «Месяц вішняку нарэзаў вязку...»; «Прыпадаю нізка да крыніцы...»; «След дарожкай — на азёрнай сіні...»; Хачу прачнуцца: [Вершы] // Полымя. № 8; «Прасілі дзяўчаты ў пасёлку ля Брэста...»; Шэкспір сцвярджаў...: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; А восень думала...; Мурожнае; «Любоў прыносіць сэрцу квецень саду...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 15 вер.; І разгубіўся ён зусім: [Верш] // Там жа. 15 кастр.; На партызанскім аэрадроме за Бягомлем: [Верш] // Там жа. 8 снеж.; Вячэрні эскіз; Дарэмна нагаворваюць на вецер...; «Калі сасна ляцела да імхоў...»; «Усмешку мне!» — румяніцца шчака...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 12 снеж.; Дзесяць дзён...; Калі прысніцца мне...; Старыя яблыні: [Вершы] // Звязда. 29 ліп.; Мне заўтра ў дарогу...: [Верш] // ЛіМ. 11 ліп.; Хачу прачнуцца: [Верш] // Там жа. 8 жн.; «Дрэва жыцця...»; «Разломлена неба...»; Баравіковае; «Вочы заблішчэлі...»: «Пчаліны гуд у ліпах тоне...»: [Вершы] // Там жа. 18 жн.; Дарогі маёй Беларусі; Лугавая парнасць; Гіпотэза: [Вершы] // Чырв. змена. 6 жн.; Балада пра карэнне зрэзанай сасны; Уяўная помста нявернай; «Бяроза за Бабруйскам замярзае...»: [Вершы] // Там жа. 28 снеж.

1968. У блакіце жаўрук; Родны край: [Вершы] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Мінск, Плошча Перамогі, 9 мая; Нязломнасць; Трагічны эцюд; Малітва дзявочай красе: [Вершы] // Маладосць. № 9; Ён у бітве сонца ратаваў... // Полымя. № 2; Паэзія; Баладнае; Здаецца, перад вечным сном...; «Самой прыродаю запрошаны...»: [Вершы] // Там жа. № 10; «Месяц вішняку нарэзаў вязку...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 5; Балада аб камуністах: [Верш] // Там жа. № 9; «Хто яе ў глуш закінуў...»: [Верш] // ЛіМ. 4 кастр.; Хутарская груша: [Верш] // Сел. газ. 23 марта.

1969. Жывы: [Верш] // Жыве між нас геній. Мн.; І варта жыць...; Яны ж тут хадзілі...; Я магу пазычыць кіламетры; Даўно такой мінуты я хацеў...; Мой вечны, мой мудры бор...; «Мама спіць...»; Звычайна ў жніўні; Размова; З юнацкіх гадоў: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; «Я лесу песню падарыў...»; «Няважна, колькі пражыву...»; Упартасць; «Я вечна ў даўгу перад дарогай...»; «Я ўсіх пазнаю землякоў...»; «Нехта спалохаўся буры...»; Як дзве пры дарозе бярозкі; «Хто гэта, хто гэта...»; Балада пра помнік; «Яшчэ не пахне пілавіннем...»: [Вершы] // Беларусь. № 8; Жнівень: [Верш] // Бярозка. № 8; Добры дзень, школа!: [Верш] // Там жа. № 9; Начлег; «Цішыні захацелася мне...»; Непарыўнасць; «Мне на душы трывожна робіцца...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; Настройка голасу: [Рэц. на кн.: Верабей Я. Свежасць. Мн., 1968] // Там жа. № 4; Дарогі маёй Беларусі; «Калі б не той далёкі май...»; Любоў і здрада; Выпускніца-дзесяцікласніца; «П'ю...»; [Вершы] // Там жа. № 8; Вершы з кнігі «Крэўнасць»: «Не ад славы, не ад кілішка...»; Песня пакратала раны; Царкоўны звон; «Ночка ліпнёвая...»; Скарга касы; Ускраіна; «Не гарланьце, пеўні...» // Полымя. № 3; На паэтычны бальшак: [Рэц. на кн.: Семашкевіч Р. Лесніčоўка. Мн., 1968] // Там жа. № 5; Перад новай вышынёй: [Рэц. на кн.: Вярба В. Высакосны год. Мн., 1969] // Там жа. № 11; Дом на цёплай зямлі: [Рэц. на кн.: Лось Е. Зеленая светлица. М., 1968] // Вяч. Мінск. 27 лют.; «Напэўна, ім было б прасцей...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 27; Начлег: [Верш] // ЛіМ. 7 студз.; Не ад славы...: [Верш] // Там жа. 11 сак.; З кнігі «Крэўнасць»: Перасяленне; Карэнне; Калі з лапатаю стаіш; Нявыказаныя здагадкі маёй дачушкі; Зварот: [Вершы] // Там жа. 27 чэрв.; Балада пра помнік: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Лугавое сутонне: [Верш] // Піянер Бел. 2 кастр.

1970. Жнівень: [Верш] // Крынічка. Мн.; Дачцы; Размова з Мінскам: [Вершы] // Беларусь. № 8; Курортны экспрэс: [Верш] // Вожык. № 24; Суседства абавязвае // Полымя. № 6; Нараджэнне; Балада пра партызана і пагранічніка; Партызанскія кладкі; Сасна з ляснога возера; Кузня; Кінакадр; «У дом пераехалі сем'і з ускраін...»; «Па дзеду памінкі...»; Калі мая рука...; «Цень пад вечар...»; «Не смейцеся...»; Прадчуванне класічнага грому...; Лугавое сутонне; «Не, зусім мне гэта не здалося...»; Свайму народу; Дым; Поры года; «Калі ў нябыт я адплыву...»; «Прыдумалі людзі гады...»; Базарны эскіз; «Пайшлі на луг пад вечар двое...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Нараджэнне: [Верш] // Вяч. Мінск. 17 вер.; Здымкі: [Верш] // Заря. 25 нояб.; Памяці сябра // ЛіМ. 10 крас. / У сааўт.

1971. «Фарба лета адцвіла і дагарэла...»; «На захадзе свяціла дагарае...»; Ручай: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Вялікі дзень: [Верш] // Слава Арміі Савецкай. Мн.; І варта жыць...; Маці раніцу будзіць: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Ды гэта ж я...; Перад карцінай «Уладзіміраўка»; Развітальны верш: [Вершы] // Беларусь. № 5; «Засталося б толькі поле...»; Міколу Сурначову; Партызанскі ручэй; Сяброўства; «Бягуць дзяўчаткі ў кіно...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Здымкі: [Верш] // Полымя. № 3; «І я калісьці верыў...»; «Прыязджаю дамоў...»; «Нешта думае ў дарозе мой буланы...»; «За лета сцягнула з Бярозы ваду...»; «Яны адны...»: [Вершы] // ЛіМ. 26 лют.; Здымаюць фільм пра вайну; Возера Мушкат; Грыбны ўспамін; «Навошта жыць было адной...»; «Ціха віткамі вяжуць плыты...»: [Вершы] // Там жа. 10 снеж.; Першыя гады пасля вайны; Над ручаём; Здымкі: [Вершы] // Маг. праўда. 12 лют.

1972. Бацькаўшчына; Ля помніка Люсі Чалоўскай у Барысаве: [Вершы] // Залацінкі. Мн.; Ля старога дома; «Здаецца, нядаўна...»; «Як з бухты...»; «Я з тых...»: [Вершы] // Беларусь. № 3; Гімн сонцу; Лазня; Земляку-кандыдату; «У мяне такое хваляванне...»; «Бываюць доўгія гадзіны...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Балада пра аднагодкаў; Ля дома, у якім жыў Максім Багдановіч; «Няма ўжо волюшкі, няма...»; «Такое бачыць здараецца...»; «Мора разгневана, нешта задумала мора...»; Ода магазіннаму вераб'ю; «Пазнюся я плаціць даніну...»: [Вершы] // Полымя. № 1; Някрасаў на мове Купалы: [Рэц. на кн.: Някрасаў М. Лірыка. Мн., 1971] // Там жа. № 6; Масква: [Верш] // Там жа. № 11; «...На шырыню людскіх настрояў» // ЛіМ. 30 чэрв.

1973. Масква: [Верш] // Братэрства. Мн.; Вяртаючыся ў перажытае // Вытокі песні. Мн.; Балада; Партызанская лазня. 1943 год; Сосны: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; «Калі б не той далёкі май...»; «Мінулае, як люстра...»; Такая місія Расіі; Раённым газетчыкам: [Вершы] // Беларусь. № 5; Развітанне з возерам Мушкат; «Ты мною любоў узваж да грама...»; Пара касьбы; «Яблынька...»; Лесавік; «Хаджу адзін па спелым садзе...»; «Чырвань лета адцвіла...»; Калі не складаецца песня: [Вершы] // Там жа. № 8; Лозунг веку; Пасля салютаў Перамогі; Адчуванне вышыні; Жывыя ручайкі; Свая песня; «Дзе прадаюць жывёл і птушак...»; «Прыеду зблізку ці здалёк...»; Імгненнае захапленне; Дзякуй: [Вершы] // Маладосць. № 5; Патрэба свайго адкрыцця: [Рэц. на кн.: Законнікаў С. Бяседа. Мн., 1973] // Там жа. № 9; З кнігі «Аўтограф»: 1418 дзён; Сосны; Лясная лазня. 1943 год; Партызанскія ўдовы; «Зундзяць у ліпах недзе восы...»; «Я здзівіўся...»; Дзеці вайны; «У старых ніякіх тайнаў...»; «Мы едзем дадому дарогай адною...»; «Не кукуй ты, шэрая зязюля...»: [Вершы] // Полымя. № 5; Зярняты для пасеву: [Рэц. на кн.: Матэвушаў В. Верасы. Мн., 1972] // Там жа. № 9; На службе святла: [Рэц. на кн.: Русецкі А. Два колеры жыцця. Мн., 1973] // Там жа. № 11; «Ды гэта ж я, хто навучыў...»; «Казаў я некалі табе...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 11; Радасць стварэння: [Верш] // Звязда. 24 чэрв.; «Ты з кожным годам даражэй...»; «Іду травяністай лагчынай...»; Натхненне; «О, як маланка дуб паліла!..»; «Я ў дарозе не падбіўся...»: [Вершы] // ЛіМ. 22 чэрв.; [Інтэрв'ю] // Там жа. 28 снеж.; Шчаслівы лагер: [Верш] // Піянер Бел. 19 ліп.; «Пабрынчыце, хлопцы, на гітарах...»; Вернасць; «Не плач, мая дачушка, з-за памылкі...»: [Вершы] // Чырв. змена. 17 чэрв.

1974. «Быццам зноўку...»; «Мой маленькі, дамашні бунтар...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Зубры; «Апета пеўнямі і ў вершах...»; Начны палёт; «За ўсё, за ўсё я ўдзячны лёсу...»: [Вершы] // Беларусь. № 12; Урокі другой кнігі // Маладосць. № 1; Абдымаюцца франтавікі; «Бульба»; «У гародзе, відаць, упершыню...»; «Напяла, расказала...»; «Прайсці б дарогаю лясной...»; Дождж: [Вершы] // Там жа. № 12; Вершы з кнігі «Ядро»: Купала ў Чэбаксарах; Балада; Роздум над партызанскім здымкам; «Гаворку з сябрам я вяду...»; «Я супыніў паспешны крок...»; Партызанская мадонна; Надпіс; Зорка; Лясная казка; «Ці ўмееш, татка, маляваць...»; «Яшчэ ў лагчынах цёмны снег ляжыць...»; «Разбудзіла ныццё мяне рана...»; «Схавала зорак веча...»; Кніга партызанскай паэзіі «Лясныя песні»; Кара-Даг; «Не схаваўся ў будан»: [Вершы] // Полымя. № 7; Знаходзяцца словы сардэчныя: [Рэц. на кн.: Дукса М. Станцыя. Мн., 1973] // Там жа. № 11; Радзіме; Калі б не той далёкі май...; Маскве: [Вершы] // Вяч. Мінск. 23 крас.; 1418 дзён: [Верш] // Звязда. 1 вер.; Орбиты исканий и тревог...: [Рэц. на кн.: Спринчан Б. Ясень. Мн., 1973] // Знамя юности. 10 янв.; «Бяссоная душа ў трывозе...» // ЛіМ. 25 студз.; На сардэчнай пуцявіне: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Начныя тэлеграмы. Мн., 1974] // Там жа. 2 жн.; Свабодны клас; «Пакланіся нізка...»; Помнік Чапаеву; «Мой родны Мінск!..»; Бэзавае; «Махаюць дружна крылом...»: [Вершы] // Там жа. 13 вер.; Калі б не той далёкі май...: [Верш] // Піянер Бел. 9 мая; З кнігі «Аўтограф»: «Сасна пакінула акоп стары...»; «Не трывожся...»; Здагадка: [Вершы] // Чырв. змена. 12 мая; Вытокі // Там жа. 25 мая.

1975. «Свае гады самому няёмка лічыць...»; «Баладным, даўнім вее нечым...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Мінулае — як люстра: [Верш] // Беларусь. № 5; Гаворыць Савецкая Беларусь: [Верш] // Там жа. № 11; Пра хлебаробаў докшыцкіх сказ: [Рэц. на кн.: Калачынскі М. Докшыцкі каравай. Мн., 1974] // Полымя. № 4; Калі мая рука...: [Верш] // Віцеб. рабочы. 6 вер.; «Жыве ў радках жывая мара...»: [Рэц. на кн.: Звонак А. Прадчуванне. Мн., 1974] // ЛіМ. 14 лют.; «Нібы подых вясны...»: [Верш] // Там жа. 9 мая; Не забываю дарагое...: [Вершы] // Там жа. 10 кастр.; Зубры: [Верш] // Ніва. 12 студз.; Начны палёт: [Верш] // Там жа. 16 студз.

1976. «Шкадуем, турбуемся, плачам...»; Вайна; «Паміраюць мае сябры...»; «Здарылася, што з восені...»; «Я не люблю туманнай павалокі...»; «Не знаю, хто з іх больш пачэсны...»; «Нянавісць выспела вялізная!..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Радасць разбурэння; Мурожнае [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Савецкая ўлада; Парада; Раён забудовы; «Лечымся галькай...»: [Вершы] // Беларусь. № 3; Пара сталасці: [Рэц. на кн.: Лойка А. Пачуцці. Мн., 1976] // Там жа. № 9; Покліч сэрца, абавязак грамадзяніна: Анкета «Маладосці» // Маладосць. № 2; Мая сто пятая вярста; Балада пра Зінаіду Тусналобаву; «Сны яшчэ дагледзіш. Будуць ночы!..»; Не праспаць, не адстаць!; Вышынныя нявесты; «Ах, які шаўкавісты мурог...»; «Дружа мой...»; «Не пытайся ні ў кога, ці лезуць грыбы...»: [Вершы] // Там жа. № 9; «Сэрца словы ўзгадавала...»: [Рэц. на кн.: Астрэйка А. Цвіціце, верасы. Мн., 1975] // Полымя. № 1; Зямлі жывыя галасы: [Рэц. на кн.: Бялевіч А. Сонцам заручоныя. Мн., 1975] // Там жа. № 5; З кнігі «Ядро»: [Вершы] // Там жа. № 9; На дарозе ў сталасць: [Рэц. на кн.: Смагаровіч М. Сплаў. Мн., 1976] // Там жа. № 12; «Я за ўсіх на свеце шчаслівейшы...»: [Верш] // Віцеб. рабочы. 11 сак.; «Свае гады самому няёмка лічыць...»: [Верш] // Гродн. правда. 17 февр.; Свабодны клас; Воранава — гарадок зялёны: [Вершы] // Там жа. 31 июля; «А за што на мяне вы з дакорамі...»; «Чуецца, што слоўнікі патрэбны...»: [Вершы] // Там жа. 22 окт.; Зямля твой паўтарае голас; Сёстры; Перабудова: [Вершы] // Звязда. 24 кастр.; Фота 1945 года; Расказ лётчыка; Вераскі; «Я не люблю туманнай павалокі...»: [Вершы] // ЛіМ. 13 жн.; Вераскі; Голас: [Вершы] // Мін. праўда. 11 мая; Бярэзінскі запаведнік: [Верш] // Сел. газ. 17 окт.

1977. Маці раніцу будзіць; «Не кукуй ты, шэрая зязюля...»: [Вершы] // Дзень добры, мама! Мн.; Мама ведала ўсё; Бацькава навука; Бывайце, коні: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Запрашэнне на бацькаўшчыну: [Рэц. на кн.: Рудкоўскі М. Векавечная бацькаўшчына. Мн., 1977] // Беларусь. № 9; Сонца: [Верш] // Вясёлка. № 12; Многае хочам мы адкрыць: [Рэц. на кн.: Законнікаў С. Устань да сонца. Мн., 1976] // Маладосць. № 7; Ленін; Вечар у чувашскай вёсцы; Яблынька ў белі; «Маўклівыя...»; Не павучанне; Вучыся ў паўднёвага дня; «Апускаецца вечар з вяршыні гары...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Дзеля радасці і дабра: [Рэц. на кн.: Грахоўскі С. Зазімак. Мн., 1976] // ЛіМ. 16 вер.; Масква: [Верш] // Сел. газ. 1 нояб.

1978. Масква; «Калі я затрымаюся ў дарозе...» [Вершы] // Адданасць. Мн.; Балада аб камуністах; Балада пра партызана і пагранічніка; Балада пра танец // Беларуская балада. Мн.; Слядамі бацькоў: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Край электрычны, нафтаносны; Прырода; «Пражыты і вайна і гора...»: [Вершы] // Беларусь. № 8; Птаха; Ода цвярозасці: [Вершы] // Вожык. № 16; Вавёрачка: [Верш] // Вясёлка. № 9; Подпіс-рэквіем; 9 мая; «Бярозкі дружнаю сямейкай...»; «Прыйшло ў палату папаўненне...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; Апавяданне лётчыка; На прывале: [Вершы] // Полымя. № 2; У пошуку сваёй песні: [Рэц. на кн.: Шабан Я. Чырвоныя сумёты. Мн., 1977] // Там жа. № 6; Пятнаццаць рэспублік; Красная плошча; «Мне на пісьмо сваёй дачкі...»; «Воранава — гарадок зялёны...»; Святло: [Вершы] // Там жа. № 8; Зайздрасць; «Іду па праспекце...»; «Ты не бойся, што малая...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Красная плошча; «Пятнаццаць рэспублік...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 1 мая; Ленін: [Верш] // Гомел. праўда. 7 ліп.; [Прадмова да вершаў С. Валадзько] // Чырв. змена. 25 чэрв.

1979. Ля помніка Купалу; Сястры, былой нявольніцы; Залацінка; «А неба гром вясновы вучыць...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Масква: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; 21 чэрвеня 1941 года; Касьба; «Я пра тых, каму ужо за сорак...»; Сустрэча; «Лесу я здаўна паклон...»: [Вершы] // Беларусь. № 7; Святло «Дня паэзіі»: [Рэц. на кн.: Дзень паэзіі — 78. Мн., 1978] // Там жа. № 8; Платон: [Верш] // Вожык. № 5; Валёнкі: [Верш] // Вясёлка. № 1; Міхасёва пяцёрка: [Верш] // Там жа. № 9; Сон партызанскай удавы; Вёска Шунеўка; «Год шэсцьдзесят трэці...»; Прыснілася майго маленства рэчка; «У садзік нельга выпраўляць адну...»; Рукі; Салдат Айчыннай; «Рака мелодыю люляе...»; «Непрыкметна згушчаецца змрок...»: [Вершы] // Маладосць. № 6; Гадзіннік сэрца: [Рэц. на кн.: Бялевіч А. Сонечны гадзіннік. Мн., 1978] // Полымя. № 3; Блізкі сэрцу Далёкі Усход; Ургалаўскі дыялог; Кантрольна-следавая паласа; Чаканне нерасту гарбушы; Таёжны мёд; Ад'язджаючы з Чэгдамына; Ля помніка Купалу: [Вершы] // Там жа. № 7; «Навокал ціха-ціха...»; У запаведніку; Бура; Дзяцел: [Вершы] // Родная прырода. № 5; Подпіс-рэквіем: [Верш] // Віцеб. рабочы. 5 студз.; Прысуд: [Верш] // ЛіМ. 29 чэрв.

1980. Слядамі бацькоў: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Чырв. змена. 9 вер.; Праўда веку: [Верш] // Полымя. № 4; Крокі паэзіі: [Рэц. на кн.: Кляўко Г. Падкова над парогам. Мн., 1979] // Там жа. № 9; Дрэвы на сопцы; У Амура два плячы; Бярозкі ля казармы; Мора пасля шторму; «Над Амурам — неба спелай сінявы...»; Перад «Слуцкім поясам» Анатоля Астрэйкі; У дарозе; Цыганы; «У бальнічнай палаце сігнальны шнурок...»; «Ляжым з табою на імхах...»; «Ёсць сумная ўрачыстасць на пагосце...»; Ручнік: [Вершы] // Там жа. № 11; Не сірацее поле: [Верш] // Віцеб. рабочы. 7 жн.; Чырвоныя латышскія стралкі; Ліпень 1944 года; Тысячагадоваму Тураву: [Вершы] // Звязда. 2 ліст.; Ратнае поле: [Верш] // ЛіМ. 12 вер.; Міхасёва пяцёрка: [Верш] // Ніва. 14 вер.

1981. Вавёрачка: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Асеціі; «У паднябессі не жывуць багі...»; Маці Косты Хетагурава; Асяцінскі танец «Кінжалы»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Свабодны клас: [Верш] // Сучаснік. Мн.; «Над могілкамі...»; Жывая пліта: [Вершы] // Туман трэба развеяць. Мн.; «Вымяраем мірным днём...»; «Ужо не сніцца, што лячу...»; Пушкінскі балкон у Магілёве: [Вершы] // Беларусь. № 5; Сасна; «Яна сустрэла пятую вясну...»; Хлапчукі; Заход сонца; Прысвячэнне: [Вершы] // Бярозка. № 1; Субота: [Верш] // Вожык. № 11; Далёкаўсходні край бязмежны; Палёт над Еўраазіяй; У Камсамольску-на-Амуры; Валун на Бамаўскай трасе; Дваццацігадоваму Амурску; Па дарозе ў Савецкую гавань; «Дык вось дзе ты цячэш раздольна...»; Памятны рубеж; Востраў Вінаградны; Землякі: [Вершы] // Маладосць. № 1; Яснотныя вяршыні: [Верш] // Там жа. № 2; «Жыццё лічу я песняй...»: [Рэц. на кн.: Астрэйка А. Памяць дарог. Мн., 1980] // Полымя. № 8; Паэты-франтавікі; Тры песні; «Туман не пакідае старарэчча...»; «Лес прачынаецца на досвітку...»; Карчма пры Смаленскай дарозе; «Першы крок...»: [Вершы] // Там жа. № 12; «Якое дзіўнае маўчанне...»; «Непадкупная ты, недаступная ты...»; «Хацелася піць ёй, а дзед не зачэрпнуў...»: (Нізка вершаў з будучай кн. «Біяграфія памяці») // Работніца і сялянка. № 4; Мінску; «Сонца заіскрылася адразу...»; Горы; «Абступілі азерца лясное...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 14 крас.; Край дарог неадкрытых: З далёкаўсходняга сшытка: [Вершы] // Звязда. 19 крас.; Збіраюцца на з'езд свой камуністы [Верш] // ЛіМ. 20 лют.; З кнігі «Біяграфія памяці»: [Вершы] // Там жа. 27 сак.; Выпускнікі: [Верш] // Наст. газ. 3 кастр.; «Вядома, сорак пяць — не трыццаць...»; Балада пра неўміручасць; Што я думаю?: [Вершы] // Чырв. змена. 14 крас.; «Пісаць біяграфію душы...»: [Верш] // Там жа. 17 кастр.

1982. Ляўкоўскі сок; «Расшчэплены камень...»; «Які ты, чорны дзень, магутны!..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Пятнаццаць рэспублік; Дружба. Чэбаксары, 1973 год; Весці: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Ля помніка Купалу; Якубу Коласу: («Мой край лясны і камяністы...»): [Вершы] // Нам засталася спадчына. Мн.; Летапісцы; «Яна падымаецца рана...»; «Мяне праводзіла матуля...»; Касец; Талака; Ратнік; «А кажуць, што хата...»; Вузейная вуліца Старой Рыгі; Домік Райніса ў Маеры: [Вершы] // Беларусь. № 10; Маналог снегу: [Верш] // Вожык. № 2; Падарунак; Мячык; Яблык; Лёгкая задача: [Вершы] // Вясёлка. № 4; Краскі ў лесе пад Хатынню; Відушчы; Зямля; «Грыбамі пахне заімшэлы дол...»; «Мяне праводзіла матуля...»; «Прагледзеў вочы, ды — нідзе...»: [Вершы] // Маладосць. № 5. Рэц.: Камейша К. // Лит. обозрение. 1983. № 1; Ляўкоўскі сок: [Верш] // Маладосць. № 6; Свята паэзіі ў дубах: [Верш] // Полымя. № 10; Вавёрачка: [Верш] // Работніца і сялянка. № 4; Ляўкоўскі сок; Баравікі; Вёска Шунеўка: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 9 студз.; Плошча Перамогі; Старонка з жыцця; Свята паэзіі: [Вершы] // Там жа. 23 кастр.; Саласпілскі рэквіем; Ля брацкіх магіл у Юрмале; Крывавае азерца; Драўляны каляндар; Сосны; «Прыніжаная...». Скульптура дзяўчынынявольніцы; Пераклічка болю; Не чутно звонкіх галасоў: [Вершы] // ЛіМ. 21 мая; «Ясны блакіт над прасторам Радзімы...»: [Верш] // Там жа. 28 мая; Дыялог 1941 года: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Песняры: [Верш] // Там жа. 29 кастр; Бура: [Верш] // Наст. газ. 17 ліп.

1983. Шчыры і даўні сябар Беларусі // Братэрства. Мн.; Здымкі; Ленін: [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Рачная калыханка; Вечар; Суладдзе: [Вершы] // Беларусь. № 5; Шчасце; Слухаю майскае ранне; Мажайка: [Вершы] // Бярозка. № 5; Неідэальным: [Верш] // Вожык. № 4; Лявон і тэлефон; Юнацкая крыўда: [Вершы] // Там жа. № 9; Сняжок: [Верш] // Вясёлка. № 2; Свята; Сам; Навіна: [Вершы] // Там жа. № 5; З першым снегам!: [Верш] // Там жа. № 12; Балада пра помнік салдату; Ноч; Расказваў франтавік; Год сорак пяты. Дзень вясны; Хвалі Нарачы; Жаўранак над полем; «Адцвіў апошні майскі дзень...»; Маладым; «Штосьці пацягнула на ўспаміны...»; Далёкія юнацкія гады; Дні летняга сонцастаяння; Пяшчота; Беларускія дзеці: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Май лету аддае цяпло зямлі...»; Трое шчаслівых; Перапёлка; Партызанская соль; Гарбуз; Маладыя коні; Споведзь падводніка; Прыедзь...; Чужыя ажыны; Позні спеў; Стажкі; Прыгарадная электрычка; Распалавінены век; Неперспектыўная вёсачка: [Вершы] // Полымя. № 5; Світанне 22 чэрвеня: [Верш] // Там жа. № 6; Роздум у дзень сярэбранага вяселля: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; З паэтычнага сшытка: Світанне 22 чэрвеня; Вёска Латы; На высокім перавале; Лясное возера летняй ноччу: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 25 жн.; Краскі ў лесе пад Хатынню; Каб выжыць; «Хаджу па верасах, па драмянку...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 6 мая; Свята паэзіі Коста Хетагурава: [Верш] // Звязда. 8 лют.; Радзіма: [Верш] // Там жа. 9 крас.; Сваім аднагодкам; Братэрства; «За мной!»: [Вершы] // Там жа. 6 мая; Беларусь; Невядомы з Брэсцкай крэпасці: [Вершы] // Там жа. 7 ліст.; Не! — ядзернаму вар'яцтву: Слова майго неспакою: [Верш] // ЛіМ. 14 кастр.; Я славіў Бярозу і поле...; У маі; «А думалі, што пацішэла...»; Словы; Змялела рэчка; Земляку; Сем слоў; «Прайшла пара імгненных вывадаў...»; Ушацкае возера Вечалле: (Р. Барадуліну): [Вершы] // Там жа. 29 крас.; Навагодні тост: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Вавёрачка: [Верш] // Ніва. 18 вер.; Маналог снегу: [Верш] // Там жа. 25 снеж.; Чую тыя дні: [Верш] // Сел. газ. 9 мая.

1984. Шчасце: [Верш] // Бярозка. Мн.; Крокі; Арыфметыка жыцця; Яшчэ раз пра маці; «Баюся, час, што расцугляў ты коней...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Слядамі бацькоў: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; У лагеры: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Плошча Перамогі ў Віцебску; Запрашае Беларусь; Вёска Латы; На высокім перавале; Музеі народнай Славы; Старонка кнігі мармуровай: [Вершы] // Беларусь. № 5; Птушка: [Верш] // Вожык. № 5; Майструе Васілёк: [Верш] // Вясёлка. № 5; Нерушны снег; «Зямля мая, калыска дарагая...»; Яны; «Маглі далёкія дарогі...»; Першая ноч Максіма Багдановіча ў Мінску; «О, лес зусім не тугадум...»; «Пад гэтаю вярбой стаялі з маці...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; «Прымі мой зорны спеў...» // Там жа. № 5; Ліпень 1944 года: [Верш] // Там жа. № 7; Нерушны снег; Яны: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 8 лют.; Агні: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Нерушны снег: [Верш] // Голас Радзімы. 27 снеж.; Чалавек над зямлёю схіліўся...; Боты; Трывога за свой лёс; Зямля; Мне прыснілася: [Вершы] // ЛіМ. 20 ліп.; Слядамі бацькоў: [Верш] // Чырв. змена. 6 ліст.

1985. Слова майго неспакою: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.: Партызанскія вогнішчы; Памяць партызанскага раёна; Лясная лазня; Партызан за плугам: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Кузня: [Верш] // Твой зорны час. Мн.; Земляку: [Верш] // Беларусь. № 1; Яўгенія Мальчэўская // Там жа. № 12; Май: [Верш] // Вясёлка. № 5; Раскопкі ў Брэсцкай крэпасці; Сын вярнуўся здалёку;

Чалавек; Ліпеньская раніца ў Ляўках; Верш пра вернасць; Бярозка; «На гэты свет глядзім мы юнакамі...»: [Вершы] // Маладосць. № 11; «У паходзе без прывалаў»: [Рэц. на кн.: Прыходзька П. Парог памяці. Мн., 1983] // Полымя. № 6; З кнігі «Паўшар'е блакіту»: [Вершы] // Там жа. № 11; Бягомлю; Прырода давярае чалавеку; Трактарыст; «Ён услявіў у песні вясну...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 23 крас.; Воін: [Верш] // Там жа. 25 вер.; Сын вярнуўся здалёку; Раніца ў Ляўках; Карэнне пад асфальтам; Матчына блаславенне: [Вершы] // Там жа. 21 ліст.; Братэрская еднасць: [Верш] // Звязда. 1 мая; Партызанскі край; У Мінску шэсце ветэранаў; На схіле веку; «Дождж першародны...»; «Яна ні ў які цуд не верыць...»; Спрадвечнае «Ведаю, мама»; «Кожны раз, як прыеду дамоў...»; «Прывыкаць трэба змалку...»; «Далёка мы ад дому...»: [Вершы] // ЛіМ. 26 крас.; Называем любімай, народнай...: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; «Каб слова свяціла, як зорка...»: [Рэц. на кн.: Шаўчонак М. Расарасінка. Мн., 1985] // Там жа. 11 кастр.

1.4.

1959. Брутане В. Партрэт; Я б хацела: [Вершы] / З лат. // Ветрык, вей! Мн.; Яго ж. Я б хацела: [Верш] / З лат. // Чырв. змена. 9 вер.

1960. Кондра К. Залп «Аўроры»: [Верш] / З малд. // Чырв. змена. 18 вер.

1961. Пракоф'еў А. «Я што вятрыска той...»; «Дружа мой, пакуль надзея свеціць...»; «Колькі светлых дзён...»: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 27 крас.; Малашэнка А. Тры сястры: [Верш] / З рус. // Там жа. 23 ліп.; Казакова Р. «На зямлю я падобна...»: [Верш] / З рус. // Там жа. 15 жн.

1962. Уйгун. Гнеў бацькі Назіра; Хто ходзіць далёка, той вернецца скора: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.; Разумоўскі Ю. Парубшчык: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 4 крас.; Уйгун. Хто ходзіць далёка, той вернецца скора: [Верш] / З узб. // Там жа. 4 кастр.

1965. Трэнеў І. Эпоха: [Верш] / З балг. // Звязда. 17 вер.; Гелавані М. Ля брацкай магілы; Не пішы: [Вершы] / З груз. // Наст. газ. 6 мая; Бажылаў Б. Слава; Хрыстозаў М. Блізарукі: [Вершы] / З балг. // Чырв. змена. 16 вер.; Сідкі А. Ты мне спявала песню...; Сабіраў Б. Чынара: [Вершы] / З тадж. // Там жа. 20 ліст.

1966. Сідкі А. Люблю цябе; Дарога любві; Ты мне спявала песню...: [Вершы] / З тадж. // Паэты Таджыкістана. Мн.; Уйгун. Хто ходзіць далёка, той вернецца скора; Абідаў З. «Чыстае неба сказала сурова...»; Акбары С. Восень; Абдуразакаў А. Вярба Мяджнуна: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Эрфне С. Вяршыні гор; Пурэўдорж Д. Думы пра маці: [Вершы] / З манг. // ЛіМ. 5 ліп.; Яшын А. Пакарміце птушак: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 11 лют.

1967. Зульфія. Тут будзе дарога; Добрай раніцы, людзі!..; Маці; Іду я горадам сваім...: [Вершы] / З узб. // Зульфія. Лірыка. Мн.; Мальцінскі Х. «Кручок з дзвярэй на бок я адкідаю...»; «Знайшоў камяньчык. Ёй нясу...»: [Вершы] / З яўр. // Маладосць. № 12; Зульфія. Іду я горадам сваім...: [Верш] / З узб. // Віцеб. рабочы. 2 чэрв.; Мірмухсін. Вечар: [Верш] / З узб. // ЛіМ. 9 чэрв.; Мальцінскі Х. Новы ачаг; «О, са сваёй старэнькаю кашчавай...»: [Вершы] / З яўр. // Там жа. 12 вер.; Айтмуратаў Д. Кара-Калпакія: [Верш] / З узб. // Чырв. змена. 6 чэрв.

1968. Шыраз А. Прывітанне братэрству; Мадарас Э. Мінская шаша: [Вершы] / З арм. // Табе, Беларусь: Паэты свету пра Беларусь. Мн.; Гелавані М. Не пішы...; Ля брацкай магілы: [Вершы] / З груз. // Полымя. № 2; Шыраз А. Прывітанне братэрству: [Верш] / З арм. // Вяч. Мінск. 31 кастр.

1969. Харык І. Снежная песня; «Мне здалося...»: [Вершы] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.

1970. Гелавані М. Аон; Іёры; Хеўсурская калыханка; Пагроза пастуха; Ля брацкай магілы; Не пішы...: [Вершы] / З груз. // Гелавані М. Клятва. Мн.; Кульбак М. Зямля; Вечна, вечна...; Паяц; Вяселле (народныя матывы); З народнага: [Вершы] / З яўр. // Кульбак М. Выбранае. Мн.; Кунанбаеў А. «Паміраe блізкі — плача чалавек...»; «Кажуць...»; «Лоб яе адкрыты серабра бялей...»: [Вершы] / З каз. // Кунанбаеў А. Выбранае. Мн.; Ханінаў М. Хлеб: [Верш] / З калм. // Ханінаў М. Хвоі і цюльпаны. Мн.; Фет А. Вясновы дождж; «Я прыйшоў цябе пабачыць...»; «Людзі спяць, мой друг, пайшлі ў цяністы сад...»; Ля каміна; «Яшчэ майская ноч...»; «Ці сустрэну на небе зорку...»: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 12.

1971. Нерыс С. Кроў героя; Пад Сталінградам; Я цябе чакала; Мы — салдаты; Калі буду далёка; Сястра сінявокая — Вілія; Вярніцеся: [Вершы] / З літ. // Нерыс С. Калі зямля прачынаецца... Мн.; Клеман Ж.-Б. Песня; Рашфор А. «З Луізы Мішэль...»; Песня Бадэнгеты: [Вершы] / З фр. // Паэты Парыжскай Камуны. Мн.; Нерыс С. Я цябе чакала; Калі буду далёка; Вярніцеся; Сястра сінявокая — Вілія: Вершы з кнігі «Калі зямля прачынаецца» / З літ. // ЛіМ. 18 чэрв.

1972. Сяйтліеў К. Гастэла / З турк.; Ухсай Я. Родная мова; Арлоў Г. «Дзве бярозы, нібы дзве сястры...» / З чув.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Кавусаў А. Родныя берагі: [Верш] / З турк. // Беларусь. № 6; Мулдагаліеў Д. Акрываўлены лісток; Кумісбаеў У. Госць: [Вершы] / З каз. // Там жа. № 7; Хузангай П. Я жыву ў Расіі: [Верш] / З чув. // Там жа. № 10; Сяйтліеў К. Гультай і «Такмак»: [Верш] / З турк. // Вожык. № 17; Сійг А. Лес: [Верш] / З эст. // Маладосць. № 3; Пальчынскайтэ В. Мой свет: [Верш] / З літ. // Там жа. № 12; Кахары А. Беларускі паясок: [Верш] / З тадж. // Полымя. № 12. Сяйтліеў К Гастэла / З турк.; Усхай Я. Родная мова / З чув.: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 14 вер.; Сяйтліеў К. Дзень добры, Масква!: [Верш] / З турк. // Вяч. Мінск. 15 вер.; Нуры З. Ільічовай дарогі пачатак: [Верш] / З тат. // Там жа. 6 снеж.; Эмін Г. Мая Радзіма / З арм.; Сяйтліеў К. Мой рускі брат / З турк.: [Вершы] // Звязда. 12 вер.; Сэмпер І. Ці змог бы жыць?: [Верш] / З эст. // Там жа. 8 кастр.; Нуры З. «Ці чулі вы...» / З тат.; Хаідаў А. Знаходжу я песню / З турк.: [Вершы] // Там жа. 29 кастр.; Петэрс Я. «Тады, калі я жыў...»; «Пакуты маіх прашчураў...»: [Вершы] / З лат. // ЛіМ. 12 лют.; Смялякоў Я. «Я адчуваю...» / З рус.; Хаідаў А. Знаходжу я песню / З турк.: [Вершы] // Там жа 15 вер.; Сар'ян Г. Мак / З арм.; Вургун С. Масква / З азерб.; Нанешвілі І. «Кастрычніцкі сцяг...» / З груз.: [Вершы] // Там жа. 24 ліст.; Ойфа П. Сустрэча з Неўскай Дуброўкай: [Верш] / З рус. // Там жа. 15 снеж.; Грашы А. Арменія: [Верш] / З арм. // Там жа. 29 снеж.; Хаідаў А. Знаходжу я песню: [Верш] / З турк. // Піянер Бел. 28 снеж.; Эмін Г. Арменіі; «Запахне вёска вінаградам...»: [Вершы] / З арм. // Чырв. змена. 7 вер.; Сяйтліеў К. На беразе Дняпра: [Верш] / З турк. // Там жа. 16 вер.; Нуры З. Айчыне: [Верш] / З тат. // Там жа. 22 кастр.

1973. Твардоўскі А. «Ноч у маё гарадское акно...»; Смялякоў Я. Зямля / З рус.; Гасан-задэ Н. Крык Хатыні / З азерб.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Нуры З. Ільічовай дарогі пачатак; Голас сэрца; Айчыне; Па законах вясны; «Ці чулі вы...»; Час пяе; Ручаём хачу бруіцца чыстым; Ручай Чавая; Дні наступныя; Пра зоркі зямныя; «Я абяцаў, што з кветкамі прыйду...»; «Месяц у рацэ гушкаецца...»; Вестка мая; Прызнанне; «Вучоны»; Сіла пераканання; Певень і дах; Гадзіннік; Замок і ключ; Хвалько: [Вершы] / З тат. // Нуры З. Радасць сустрэч. Мн.; Гарэцкі П. Мінск: [Верш] / З укр. // Вяч. Мінск. 13 ліп.; Гасан-задэ Н. Горад, які гарыць у снах; Гісторыя кургана: [Вершы] / З азерб. // Звязда. 9 кастр.; Хузангай Й. Я жыву ў Расіі: [Верш] / З чув. // Там жа. 16 кастр.; Ісмаілзадэ І. Радзіма; Імгненне; Эцюд: [Вершы] / З азерб. // ЛіМ. 6 крас.; Гасан-задэ Н. Маўчанне паэта; Крык Хатыні: [Вершы] / З азерб. // Там жа. 24 жн.; Нуры З. «Вучоны»; Сіла пераканання; Певень і дах; Замок і ключ: [Вершы] / З тат. // Там жа. 7 вер.; Нанешвілі І. Домік Лермантава ў Пяцігорску: [Верш] / З груз. // Там жа. 12 кастр.; Арлоў Г. Зіма: [Верш] / З чув. // Там жа. 7 ліст.; Венцлава А. Песня — справа, зброя і надзея: [Верш] / З літ. // Там жа. 7 снеж.

1974. Ціханаў М. Цынандалі; Луконін М. Песня ў дарозе: [Вершы] / З рус. // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Пушкін А. Вязень; Вакхічная песня; Да А. П. Керн: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 6; Балтакіс А. Лес без рэха; Венцлава А. Родная мова: [Вершы] / З літ. // Віцеб. рабочы. 28 сак.; Алга А. Родныя прасторы: Урывак з паэмы; Ухсай Я. Мова: [Верш] / З чув. // Там жа. 11 кастр.; Юхма М. Братні коўш: [Верш] / З чув. // Вяч. Мінск. 17 кастр.; Маг. праўда. 11 кастр.; Сел. газ. 11 окт.; Арлоў Г. На сяўбе; Яфімаў Г. Помнік Леніну ў Чэбаксарах: [Вершы] / З чув. // Звязда. 11 кастр.; Чапураў А. «Праходзіў тут Ільіч...»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 25 студз.; Марцінкявічус Ю. Сёння, у дзень нараджэння Леніна: [Верш] / З літ. // Там жа. 15 сак.; Пальчынскайтэ В. Дзеці, якія загінулі ў час вайны; Дрылінга А. «Спяваюць птушкі...»: [Вершы] / З літ. // Там жа. 29 сак.; Спрынчан Б. Памяць; Каваль; Рукі; «Сяло, як выказаць прызнанне...»; Цыган: [Вершы] / З рус. // Там жа. 26 крас.; Пушкін А. У Сібір; «Пры мне, красуня, не спявай...»; «Я вас любіў...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 7 чэрв.; Глазкоў М. Верш пра братэрства / З рус.; Румазанаў Г. Кветкі Беларусі / З балкар.: [Вершы] // Там жа. 14 чэрв.; Ачырхуу Т. Карта Радзімы; Дансаранжаў Д. Ўсё ў паэзіі ёсць; Луўсандорж Л. Чалавек; Дзеці; Эльбрус Д. На Краснай плошчы; Гамбожаў Д. Вайна; Бат-Ульдзій С. Пустыня Гобі; Мы з сонцам; Ачырбат Н. Сын нарадзіўся; Нямаа Д. Чалавеку патрэбна любоў; Аюн С. Жыццё, ты цудоўнае!; Урыанхай Д. «Дарогай іду...»: [Вершы] / З манг. // Там жа. 12 ліп.; Гасан-задэ Н. Паэт / З азерб.; Ухсай Я. «Мой край!..» / З чув.: [Вершы] // Там жа. 30 жн.; Спрынчан Б. Рабочы гарызонт: [Верш] / З рус. // Там жа. 4 кастр.; Юхма М. «Маладыя не ўспрымаюць...»; Алга А. Слухаю зязюлю; Шаўлы С. Народны артыст: [Вершы] / З чув. // Там жа. 11 кастр.; Ухсай Я. «Мой край! З табою я шчаслівы...»: [Верш] / З чув. // Маг. праўда. 11 кастр.; Шаўл С. Аколіца: [Верш] / З чув. // Сел. газ. 11 окт.; Венцлава А. У адзінай сям'і: [Верш] / З літ. // Чырв. змена. 20 сак.; Пальчынскайтэ В. Абутак у Асвенціме: [Верш] / З літ. // Там жа. 26 сак.; Юхма М. «Як станеш вугальшчыкам ты...»; «Калі б адна была пчала...»; Яфімаў Г. «Смуткуюць дрэвы...»; Ухсай Я. «Не журыся, жонка, без прычыны...»: [Вершы] / З чув. // Там жа. 13 кастр.

1975. Гасан-задэ Н. Крык Хатыні: [Верш] / З азерб. // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Даленга М. Лясная стужка; Жнівень; Каля мора; Сухі букет; Сёстры; Мастак; Краса; Плужнік Я. «Яна сышла да мора...»; «Там, пад гарой...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Хаменка І. Іскра; Вяселле; Пагода; Нараджэнне дня; Салдат; «Шахцёры, да мяне...»; Бондар В. Першы злева ў страі...; Хлопцам, якія пішуць вершы; «Мне лепш за ўсё на Украіне...»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Віеру Г. Птушаняты: [Верш] / З малд. // Вясёлка. № 5; Баева А. Зубры; Працавіты конік: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 7; Бондар В. Першы злева ў страі...: [Верш] / З укр. // Полымя. № 6; Хаменка І. Высокая праходка; Пагода; Іскра: [Вершы] / З укр. // Вяч. Мінск. 19 чэрв.; Пальчынскайтэ В. Пра шкло: [Верш] / З літ. // Звязда. 1 чэрв.; Плужнік Я. Шаўчэнка: [Верш] / З укр. // Там жа. 19 чэрв.; Межэлайціс Э. Мая зямля: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 21 сак.; Боцу П. Дзікі мак; Букаў Е. Перамога: [Вершы] / З малд. // Там жа. 28 сак.; Варанько П. Плашч-палатка; Хаменка І. Касцы: [Вершы] / З укр. // Там жа. 20 чэрв.; Хыу То. Краіне Саветаў: [Верш] / З в'ет. // Там жа. 5 вер.; Пракоф'еў А. Паэзія; «Нібыта ў моры...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 5 снеж.; Сідарэнка М. Бусляня; «Не звёўся дах нябесны...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 26 снеж.; Балтакіс А. Салдаты без шынялёў: [Верш] / З літ. // Чырв. змена. 1 сак.; Баравы В. Дубаграй: [Верш] / З укр. // Там жа. 20 ліст.

1976. Хетагураў К. Не вер, што я забыў горы; Асецін: [Вершы] / З асец. // Беларусь. № 4; Алейнік Д. Ісціна; Кароціч В. Супольнасць: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 5; Паўлычка Д. З кіеўскіх санетаў: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 7; Вацыеціс О. Танец шышак — шышкавяк: [Верш] / З лат. // Вясёлка. № 7; Паўлычка Д. З кіеўскіх санетаў: «Нібы алень, што выбег з Абалоні...»; «Вяртаюцца стамлёныя дадому...»; Алейнік Б. Песня пра маці; Кароціч В. Помнік Лесі Украінцы: [Вершы] / З укр. // Віцеб. рабочы. 15 мая; Матчан А. Сэрца першага камуніста / З узб.; Джангазіеў М. Кніга Леніна / З кірг.: [Вершы] // Звязда. 4 крас.; Паўлычка Д. Партыі; Нагнібеда М. Саюз: [Вершы] / З укр. // Там жа. 23 мая; Кавалёў Д. А думаў я... / З рус.; Зумакулава Т. Аб мове / З балк.; Кугульцінаў Д. Сустрэча ў Мінску / З калм.: [Вершы] // ЛіМ. 1 студз.; Смеляков Я. Маці камуністаў / З рус.; Рамазанаў Г. Абрысы будучага веку / З башк.: [Вершы] // Там жа. 6 лют.; Авезбярдыеў С. Ты квітнееш, мой край: [Верш] / З турк. // Там жа. 20 лют.; Жыгуноў В. «Палітрук, смерці я не баюся...»: [Верш] / З рус. // Там жа. 5 сак.; Пухоты А. «Вясна ўзняла зіму на штыкі...»: [Верш] / З асец. // Там жа. 19 сак.; Гарэцкі П. Вясновае / З укр.; Векіл А. Дар братэрства / З азерб.: [Вершы] // Там жа. 30 крас.; Неміровіч І. Зарабіў; Алейнік Б. На беразе вечнасці; Белавус Д. Сябру-крытыку; Несправядлівая крытыка; Нахамутаў: [Вершы] / З укр. // Там жа. 21 мая; Наджафаў А. Нафтавікі / З азерб.; Дзугаты Г. У гасцях / З асец.: [Вершы] // Там жа. 18 чэрв.; Ладоншчыкаў Г. Зайздроснік; Прыліпала; Аб крытыку: [Вершы] / З рус. // Там жа. 3 вер.; Браўн М. Пераклічка: [Верш] / З рус. // Там жа. 5 ліст.; Дудзін М. «І дыхаюць паходам ямбы...»; Зямлянка; «Я ваяваў...»; Нашы песні на вайне прапеты; «Вер! Немагчыма жыць...»; «На вершы ёсць таксама мода...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 19 ліст.; Яроменка М. Жураўлі над Дальваю ляцяць: [Верш] / З укр. // Мін. праўда. 30 мая; Хаменка І. «Я вам хацеў, любоў мая...»: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 21 студз.; Алейнік Б. Памяць: [Верш] / З укр. // Там жа. 26 мая; Кузняцоў В. Слова аб палітруках: [Верш] / З рус. // Там жа. 22 чэрв.

1977. Браўн М. «Пра цябе не словамі скупымі...»; «Іду з табой...»; «Хоць маладосць і адшумела...»; «Канаплянікі, краскі, палын...»; Такім застануся; Два браты былі ў мяне; «Дзень нараджэння»: [Вершы] / З рус. // Браўн М. Ленінградскае неба. Мн.; Нярыс С. Вярніцеся: [Верш] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Вайнілайціс М. Пеўнікі і парасяты: [Верш] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Вацы М. З Усходу; Ціха, як вецер; Няхай знішчаюць!; Перад тым, як паміраць...; Гараі Г. Мая Айчына; Чыстая строгасць; Я падымаю свой голас за тых...; Асалода мая і пакута мая, Будапешт!; Калумб: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Сцепанюк Б. Бярозка; Першы снег; Зварот да сасны: [Вершы] / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.; Браўн М. «Хоць маладосць і адшумела...»; «Канаплянікі, краскі, палын...»: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 1; Вайнілайціс М. Кветкі сонейка: [Верш] / З літ. // Вясёлка. № 6; Дурдыеў Й. Чароўная жалейка: (Беларуская казка): [Верш] / З турк. // Полымя. № 10; Кемпе М. Побач з морам: [Верш] / З лат. // Работніца і сялянка. № 11; Гарэцкі П. З беларускага сшытка: [Вершы] / З укр. // Звязда. 9 вер.; Кемпе М. Вячэрняму сонцу; Побач з морам: [Вершы] / З лат. // ЛіМ. 11 лют.; Глазкоў М. Маналог асцярожнага чалавека: [Верш] / З рус. // Там жа. 22 крас.; Казько В. Кактус Калупаевіч: Апавяданне / З рус.; Шагалееў Р. Стары арол: [Верш] / З башк. // Там жа. 29 крас.; Сяйтліеў К. Мой рускі брат: [Верш] / З турк. // Там жа. 5 жн.; Эмін Г. Мая краіна там...: [Верш] / З арм.; Бадаеў А. Неспакой; Наказ; Паэт; «Будзь неспакойным, калі...»; «Госць жаданы, заходзь!..»: [Вершы] / З бур. // Там жа. 12 жн.; Цадаса Б. Жыццё і радзіма: [Верш]

/ З авар. // Там жа. 19 жн.; Кемпе М. Люблю: [Верш] / З лат. // Там жа. 2 вер.; Халвашы Р. «На світанні...»: [Верш] / З груз. // Там жа. 30 вер.; Лайчак М. Па крывавым ручаі: Фрагмент з верша / З чэш.; Бехер І. Тысячагадовы Ленін / З ням.; Жабеляну Э. Голас Леніна / З рум.; Мятодзіеў Д. Вочы Расіі / З балг.: [Вершы]; Гільен Н. Савецкі Саюз: Фрагмент з верша / З ісп. // Там жа. 16 снеж.; Браун М. У маёй Расіі / З рус.; Дзугаеў Г. Бурка / З асец.: [Вершы] // Чырв. змена. 7 ліп.

1978. Венцлава А. Вялікая дружная сям'я: [Верш] / З літ. // Работніца і сялянка. № 2; Дудзін М. Вось Кінешма, радзіма тут мая / З рус.; Наджмі Н. Мой родны край / З башк.: [Вершы] // ЛіМ. 6 студз.; Дурдыеў І. Максіму Танку: [Верш] / З турк. // Там жа. 28 крас.; Адзі Э. Песня венгерскага якабінца; Камень падкінь...; Далёкія калёсы; Вяртаюся ў родную вёску: [Вершы] / З венг. // Там жа. 19 мая; Сімановіч Д. «Да роднага дому...»; Дзядзька Прошка; «Выйду, стану, анямелы...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 23 чэрв.; Нуры З. Памяць сэрца: Ліст і верш / З тат. // Там жа. 29 снеж.

1979. Мухтар А. Братэрства: [Верш] / З узб. // Беларусь. № 1; Рахімаў Т. Каратаў; Мае горы: [Вершы] / З каз. // Маладосць. № 10; Пушкін А. Рэха; Калымага жыцця; «Калі лёс твой у тумане...»; «Воран к ворану ляціць...»; «Квітненне позняю парою...»; «Я перажыў свае жаданні...»; «Ці я хаджу ўздоўж вуліц шумных...»: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 6; Нам Зіанг. Чырвоныя землі вясной; Хань Тэ. Роздум аб спелым плодзе: [Вершы] / З в'ет. // Там жа. № 9; Пальчынскайтэ В. Дзеці, якія загінулі ў час вайны: [Верш] / З літ. // Работніца і сялянка. № 7; Ханінаў М. Сябрам-пабрацімам / З калм.; Нуры З. Песня разведчыка / З тат.: [Вершы] // Звязда. 13 мая; Маршак С. Сябры-таварышы: [Верш] / З рус. // Там жа. 27 ліп.

1980. Букаў Е. Бяссонніца; Кімір; Крама; Кушма; Тараф; Плоска; Неабходнае паліва; «Нам, пагранічнікам, па дваццаць...»; «У люты мароз і ў мяцеліцу...»; Тры словы; Чаму?; «Пажар! Пажар!.. Гуляе полымя...»; «Я люблю цябе, чарэшня...»; «Твой ліст ён вывучыў на памяць...»: [Вершы] / З малд. // Букаў Е. Нараджэнне першай зоркі. Мн.; Шавялёва К. У Белавежскай пушчы; Аснежыцкі хлеб: «Ашмянскае поле. Мне чуецца крык...»; Начныя вартаўнікі; У лесе партызанскім; Расонка; Залатая восень; У лясніцтве: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 9; Рашкоўскі Л. Маё крэда; «Нібы ліса шукала выйсця...»; «Гавары...»: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 11 студз.; Вучэціч Ш. Зорка Леніна: [Верш] / З славен. // Там жа. 18 вер.; Агабаеў А. Кліні-ліні; Цяжарныя жанчыны; Байрамаў Н. З маёй біяграфіі; Здымак бацькі; Атаджанаў А. Пшаніца і чалавек; Курбаннепесаў К. Выслоўі майго бацькі: [Вершы] / З турк. // Там жа. 26 вер.; Гафуры М. Раніца свабоды; Падай руку!: [Вершы] / З башк. // Там жа. 15 жн.; Шыраз А. Песня Арменіі; Маці; Эмін Г. «Я так люблю цябе...»; «Прапахла вёска вінаградам...»; «Я не магу...»; Маркаран М. «Восенню позняю дзеля чаго...»: [Вершы] / З арм. // Там жа. 28 ліст.

1981. Кавальчук Л. Наваселле: [Верш] / З укр.// Вясёлка. № 4; Асадчук П. Тры словы: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 8; Шавялёва К. Табе, рэспубліка: [Верш] / З рус. // Полымя. № 1; Цімбай А. Удзячнасць: [Верш] / З чув. // Там жа. № 5; Шавялёва К. Цяжкае жніво; У аўтобусе «Ікарус»: [Вершы] / З рус. // Звязда. 26 снеж.; Львовіч М. Роднай Беларусі: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 23 студз.; Дрылінга А. «Люблю меданоснае лета...»; Межэлайціс Э. Літва: [Вершы] / З літ. // Там жа. 13 лют.; Нанешвілі І. Здравіца; Паціхішвілі М. Каля Жынвалгэс: [Вершы] / З груз. // Там жа. 20 лют.; Кастроў У. Хатынь; Старшынаў М. Падмаскоўнай прыродзе: [Вершы] / З рус. // Там жа. 27 лют.; Яго ж. «Ракет зялёныя агні...»; Львоў М. Расія; Рашэтнікаў Л. Жыву, як селянін той: [Вершы] / З рус. // Там жа. 12 чэрв.; Шавялёва К. Выхавацелі; Гордасць; Каля сельскай школы; Стралок з лука; Прасвет; Другі час; Любоў?: [Вершы] / З рус. // Там жа. 2 кастр.; Васілеўскі І. Журботны звон; Ля абпаленага дуба: [Вершы] / З рус. // Там жа. 11 снеж.; Нуры З. Маё багацце; Дзень нараджэння; У разлуцы: [Вершы] / З тат. // Там жа. 25 снеж.

1982. Шавялёва К. Сто разлук; Узрост; Ало! Ало!; Янтар; Любоў?; Мяцеліца ў гарах; Усё залежыць ад нас; Сучаснік; У гарах; Бештау; Аптычны падман; Здымак; Выхавацелі; Лістапад; Каля сельскай школы; Гордасць; У Карлавых Варах (Спякота); Герань; Прасвет; Стварэнне вясны; Аб прыгажосці; Развітанне з вяршынямі; На поле; Побач; Лісце лета; Санаторый «Аксакаўшчына»; Лось; У лесе партызанскім; Неўміручы звон Хатыні; Начныя вартаўнікі; Аснежыцкі хлеб; Размова; Пшаніцы сонечны прастор; Ашмянскае поле; «Падлічыце і ўсё зразумейце!»; Цяжкае жніво; Расонка; Тым, хто застаецца; Лыжня; Адзінота; За вокнамі поезда; Касцёр на снезе; Імгненне; Другі час; Усход; Зімняя песенька; У лясніцтве; Залатая восень; Кастрычнік; Бяссмерце: [Вершы] / З рус. // Шавялёва К. Зямная веліч. Мн.; Айтхожына М. Прывет табе, зямля; Маўленаў С. «Вы, рускія лясы...»; Бекхожын Х. Голас Расіі: [Вершы] / З каз. // Беларусь. № 4; Цімбай А. Удзячнасць: [Верш] / З чув. // Бярозка. № 2; Вечар А. Балада пра спелае зерне; Сімановіч Д. «Попел яго не астыне...»; «Быў лёсам я закінуты...»: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 6; Вентэмаа Э. Пытанне аб коніку-качалцы. 1965 г.; Каплінскі Я. Песня аб жыцці і смерці; Сійг П. Бацькава паліто: [Вершы] / З эст. // Там жа. № 12; Львовіч М. «Валжанін змалку. У Ніжнім сіратой...»; [Верш] / З укр. // ЛіМ. 5 лют.; Казакова Р. Хачу гаварыць аб Расіі; Зязюля; «Ціха пад адной страхой са мной...»; «Свіціцца Падмаскоўе, як расінка...»; «Пакуль яшчэ жывём...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 12 лют.; Пракоф'еў А. Сябрам / З рус.; Рыльскі М. Помнік Янку Купалу / З укр.; Шаўлы. Янка Купала ў гасцях у чувашскіх паэтаў. 1941 год / З чув: [Вершы] // Там жа. 2 ліп.; Львовіч М. Таварышам беларусам; Сяргею Мяржынскаму; За снягамі белымі; Дваццаць сёмага жніўня; Цяпельца — слова беларускае: [Вершы] / З укр. // Там жа. 24 вер.; Абашыдзе Г. Ленін у Грузіі: [Верш] / З груз. // Там жа. 24 снеж.; Львоў М. СССР: [Верш] / З рус. // Там жа. 31 снеж.; Пракоф'еў А. Гарніст: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 24 чэрв.

1983. Пухаты А. На беразе возера Нарач; «Беларускіх палёў бачыў я пералівы...»; «Там, дзе зямля стагнала ад вайны...»; Асеція; Пах спечанага хлеба; Кроплі; «У вачах мядзведжых бачу клад мядовы...»; Вежы; Дазволь жа, песня, быць з табою... / З асец.; Цютчаў Ф. Вясновая навальніца / З рус.: [Вершы] // Братэрства. Мн.; Яго ж. «Неба мроівам дрыжыць...»; «Як весела ўгары грыміць...»; «З паляны ястраб узляцеў...»: [Вершы] / З рус. // Звязда. 4 снеж.; Смеляков Я. Помнік: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 7 студз.; Жыгулін А. «Ціхае поле над логам...»; Даваеннае; «Пасляваенная Расія...»; «Зноў азвалася сэрца ад болю...»; «Сосен ружовых сцяна...»; «Прыехала маці з Варонежа...»; «На пачарнелым голлі дуба...»; Палын; «Кукуе позняя зязюля...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 14 студз.; Бедны Д. Байкі Эзопа: Сляпы; Дуб і клёны / З рус. // Там жа. 8 крас.; Баруздзін С. «Густой травой акопы зарастаюць...»; «Мужчына той, хто большы груз нясе...»; «Салютуе Масква»; «Тыдні, месяцы, нават гады...»; «Не забыў я пра дзень учарашні...»; «З вайны я вярнуўся жывым...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. 23 вер.; Цютчаў Ф. Вясновая навальніца; Апошні катаклізм; Вечар; «За нашым векам ты ідзеш...»; Праблема; Хваля і дума; «Высокае ў разлуцы ёсць значэнне...»; «Ёсць на пачатку восені світальнай...»; «Ляжалі перад ёй лісты...»; «Нібы загадкавая тайна...»; «Як нечакана і як ярка...»; «Расію розумам адным...»; «Стаю на беразе Нявы...»; К. Б.: [Вершы] / З рус. // Там жа. 2 снеж.

1984. Швец В. Аўчар; Зладзейка-сарока; Мы палолі проса; Ладыжэц У. На горнай пашы, ля вяршыняў; Распляла бяроза косы; Доктар: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Вайнілайціс М. Кветкі сонейка; Пеўнікі і парасяты; Аркестр драчанятак; Гудзе пчолка; Захварэла жабяня; Ха-ха-ха:

[Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Кемпэ М. Вячэрняму сонцу: [Верш] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Арцёменка П. Смерць ворагам!; Булаенка Х. Цямнее. Воран хрыпіць удачай: [Вершы] / З укр. // Ля Вечнага агню. Харків; Мн.; Пушкін А. «На ўзгор'ях Грузіі ноч дыхае імглой...»: [Верш] / З рус. // Полымя. № 7; Рашкоўскі Л. Праспект Рэвалюцыі; Выклік лёсу: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 8; Пухаеў А. Пах спечанага хлеба; «Абсяг палёў люблю заўсёды...»: [Вершы] / З асец. // Звязда. 12 мая; Яго ж. На беразе возера Нарач; Магіла дзяцей; «Беларускіх палёў бачыў я пералівы...»; «Там, дзе зямля стагнала ад вайны...»: [Вершы] / З асец. // ЛіМ. 3 лют.; Кавальчук Л. Права на жыццё: [Верш] / З укр. // Там жа. 1 чэрв.; Тахуры Н. Гонар: [Верш] / З турк. // Там жа. 27 ліп.; Пацхішвілі М. Над Арагві пяшком...; «Не помніць ніхто, як знаходку...»; Гудрон; Навальніца; «Не ведаю, сябры, як вы...»; Што пройдзена было калісьці... Просьба; Ручай; Як заўсёды: [Вершы] / З груз. // Там жа. 10 жн.; Карыцкі М. Казка / З лац. // Там жа. 14 вер. / Сааўт. пер. Я. Парэцкі.

1985. Ламауры Н. Мароз і маленькі вучань; Марыджан. Дзень нараджэння Лео; Маленькая гаспадыня; Масашвілі І. Беларусу-брату; Ленін на бравевіку: [Вершы] / З груз. // Дружная з сонцам. Мн.; Малдоніс А. Дзеці вайны; Вартаўнік саду; Белыя галубы: [Вершы] / З літ. // Малдоніс А. Вадзяныя знакі. Мн.; Чапуроў А. Янка Купала: [Верш] / З рус. // Полымя. № 9; Арлоў С. «Калі гэта будзе, не знаю...»; Дзевін І. «Дзень Перамогі...»; Субоцін В. «Якія могуць быць недагаворы...»; Краснікаў Г. «Без вас будзе пуста на свеце...»; Друніна Ю. «Часам я адчуваю сябе сувязной...»: [Вершы] / З рус. // Звязда. 26 мая; Дудзін М. Утапічныя радкі; Шэфнер В. Спытаў у памяці: [Вершы] / З рус. // Там жа. 20 вер.; Твардоўскі А. У часіну міру: «Імёны ёсць і ёсць такія даты...»; «Да горкіх дум пакрыўджанай персоны...»; «З ранамі ноччу цяжэй саўладаць...»; «Дзень мінуў, ды не ў поўным спакоі...»; «Па туманных ярах адзвінелі...»; «Ты ў чым хочаш гэты свет віні...»; «Знайду, даведаюся сам...»; «Сям-там дымок садовага кастра...»: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 21 чэрв.; Кежун Б. Мікалаю Букіну; Цакучоў А. Жыццё: [Вершы] / З рус. // Там жа. 20 вер.

1.5.

На англійскую мову. Do Not Fade...; Ballad about a Memorial; First Post-War Years / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На армянскую мову. Хацеў бы прачнуцца; З маці прыходзіць раніца: [Вершы] // Гарун. 1972. № 12.

На асецінскую мову. Ма зарут; Цырты балладэ; Мэскуы: [Вершы] / Бахьаты Н. тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На грузінскую мову. Маці будзіць раніцу: [Верш] / Пер. М. Пацхішвілі // Саунджэ. 1975. № 6; Хачу прачнуцца; Ад смерці Грузія адратавала; Балада пра помнік; Бярозка: [Вершы] / Пер. Д. Івардава // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978; Мама ведала ўсё: [Верш] / Пер. Н. Кіртадзе // Шчаслівы дзень. Тбілісі, 1983.

На літоўскую мову. Elne; Ainiams / Vert. V. Bložе // Jaunieji. Vilnius, 1960. Kn. 12; Balade apie paminkla/ Vert. J. Strielkūnas // Lit. ir menas. 1974. Kovo 23; Partizanu našles / Vert. P. Keidošius // Tiesa. 1975. Kovo 28; Šeštadienis / Vert. G. Astrauskas // Šluota. 1981. Nr 17.

На малдаўскую мову. Дупэ рэзбой ын примий ань; Дар фаче сэ трэешть...; Ту сэ ну-ць скутурь флоаря...: [Вершы] / Трад. Г. Водэ // Поець белорушь. Кишинэу, 1975.

На польскую мову. W słowiczy koncert... / Tł. K. Jaworski // Życie Lit. 1967. Nr 45; Wy nie piejcie... / Tł. K. A. Jaworski // Kamena. 1971. Nr 9; «Wy nie piejcie, koguty»; «W słowiczy koncert» / Tł. K. A. Jaworski // Jaworski K. A. Pisma: Wydanie jubileuszowe. Lublin, 1972. T. 3; Kadr filmowy (Tabun); Wymyślił, ludzie rok... / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1974. Nr 9.

На рускую мову. Путь к себе: Стихи. М., 1986.

Лосиха: [Верш] / Пер. В. Левин // Знамя юности. 1960. 8 апр.; Сов. молодежь. 1960. 10 сент.; Дом родной: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Комс. правда. 1964. 18 июля; И стоит жить; «Согнулся месяц...»; Пригород; «Послушай, Родина...»; «Лес!..»; «На север веткой тянется сосна...»: [Вершы] / Пер. Г. Куренев // Неман. 1966. № 12; Дни революции: [Верш] / Пер. Г. Куренев // ЛГ. 1966. 1 мая; «На север веткой тянется сосна...»: [Верш] / Пер. Г. Куренев // Там жа. 15 сент.; Сигнальные костры: На партизанском аэродроме; «Дубовый лист не падает...»; «Ветряк без крыльев...»; Как мне представляется рождение дня; Мама будит утро / Пер. Н. Кислик: [Вершы] // Неман. 1970. № 5; Истоки любви; Москва; Баллада о памятнике; «Не орите, певни...»; Молитва; Птицелов; Подкова: [Вершы] / Пер. Г. Бубнов, С. Макаров // Там жа. 1973. № 4; Не отцветай...: [Верш] / Пер. Г. Бубнов // Там жа. 1974. № 8; Москва: [Верш] / Пер. В. Элькин // Сов. Бел. 1975. 25 дек.; Автограф; Надпись; Размышление над партизанским снимком; «Друзья, забыть вас не могу...»; «Наняла, рассказала...»; «Пойти б дорогою лесной...»; Папирус; На поле боя: [Вершы] / Пер. Г. Бубнов, В. Элькин, Л. Рошковский // Неман. 1976. № 7; Говорит Советская Беларусь: [Верш] / Пер. Ю. Саенко // Сов. воин. 1976. № 3; Из поэтической тетради: Ядро; Березинский заповедник; «А за что на меня вы с укорами...»: [Вершы] / Пер. Ю. Сапожков // Сов. Бел. 1976. 2 окт.; Ритм солнцу; «Беларусь не забывай...»; «Вся жизнь — ответственный экзамен...»: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Сов. Крым. 1977. 3 июля; Моя сто пятая весна: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1978. № 12; Айвазовский; «При взлете на чистое небо взгляни...»: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Сов. Крым. 1978. 9 апр.; Волна: [Верш] / Пер. И. Василевский // Там жа. 2 июля; Открытый аэродром: «О, как мне душу бередят всегда...»; «Как часто нас дороги разлучают...»; Таежный мед; Возвращение; «Петухи, довольно...»; «Взвились вихри снежной пыли...»; Про магазинного воробья: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст, И. Василевский // Неман. 1979. № 11; Из дальневосточного блокнота: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1979. 4 марта; Новые стихи / Пер. А. Дракохруст // Там жа. 20 мая; Свободный класс; Петухи, довольно...; Литовская полька с рогами: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Военное кино: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Рабочая смена. 1980. № 5; Таежный мед; «Взвились вихри снежной пыли...»: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст, И. Василевский // Сов. Бел. 1980. 24 янв.; Партизанские вдовы; Кузница: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Дружба народов. 1981. № 5; На партизанском аэродроме: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Сов. Бел. 1981. 2 июля; «Сосна напоминает...»; Мама будит утро; «Дубовый лист не падает...»; «Ветряк без крыльев...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; Дальнему Востоку: [Верш] / Пер. Ю. Шестакова // Дальний Восток. 1982. № 12; «Море — стихия, ты вечно живое...»: [Верш] / Пер. И. Василевский // Сов. молодежь. 1982. 24 окт.; «Лес мой, брат мой! Ты помнишь...»; Рассказ летчика; Проснуться через век...: [Вершы] / Пер. Г. Пагирев // Беларусь моя. Л., 1983; Верю в светлую даль: Летописцы; Ратник; Зрячий; Поэты-фронтовики; «Две кровинки моих...»; От молний все небо пылает; «Многое обдумал за дорогу...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик, И. Василевский // Неман. 1983. № 5; Рождение: [Верш] / Пер. Б. Ганкин // Знамя юности. 1983. 22 апр.; «Не думай, приятель...»; Минск. Площадь Победы, 9 мая; Мама, ты знала все; Книга партизанской поэзии «Лесная песня»; «Пойти б дорогою лесной...»; «Далекое...»; Времена года: [Вершы] / Пер. И. Василевский, Б. Ганкин // Там жа. 6 мая; Чувствую те дни: [Верш] // Сел. газ. 1983. 9 мая; Лесная баня, 1943 год: [Верш] / Пер. С. Ботвинник // Партизанская слава. Л., 1985; Партизанская соль: [Верш] / Пер. И. Василевский // Неман. 1985. № 6.

На таджыкскую мову. Безаволи; Хотирам омад: [Вершы] / Тарч. Ш. Нодир // Армугони дусти. Душанбе, 1965.

На ўкраінскую мову. Дерево життя; Формула лісу; Жива плита; Хутірська груша; «Коли б я дома вірші прочитав...»; «Довго стоїть біля брами...»; «Даремно наговорюють на вітер...»; «Солов'іним концертом...»: [Вершы] / Пер. В. Мордань, Г. Кочур // Калинові мости. К., 1969. Рэц.: Гаврук Ю. Весенний разлив // Неман. 1971. № 3; «Записана формула лісу віками...»: [Верш] / Пер. В. Мордань // Дніпро. 1969. № 4; «Лісе, бог мій!..»; Околиця: (Сільскі бабусі); Формула лісу: [Вершы] / Пер. Ф. Ісаев, С. Литвин, В. Мордань // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Сосни на березі Нарочі: [Верш] / Пер. М. Сингаївський // Ранок. 1972. № 4; Лозунг віку: [Верш] / Пер. О. Довгий // Дніпро. 1974. № 2; «Низько припадаю до криниці...»: [Верш] / Пер. Ф. Ісаев // Прапор юності. 1975. 26 черв.; Десять днів, які сколихнули світ: [Верш] / Пер. С. Йовенко // Сузір'я. К., 1977. Вип. 11; Рідний край: [Верш] / Пер. Л. Талалай // Комсомолец Донбасса. 1977. 23 февр.; Балада про Зіну Туснолобову / Пер. Т. Коломієць // Молодь Укр. 1977. 26 трав.; Лозунг віку: [Верш] / Пер. О. Довгий // Ранок. 1979. № 1; Партизанська сіль: [Верш] / Пер. М. Львович // Прапор. 1985. № 4.

На чувашскую мову. «Бульба»; Чапаев палаке; Чаваш колхозне — «Самолета»; Варманкас чаваш яленчи каскулем; 1941 сулхи пер каласу; «Борисовран инсе те мар...»: [Вершы] / Г. Орлов кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

1.6.

Гелавані М. Клятва. Мн., 1970 / Скл.

Партызаны, партызаны...: Зб. паэзіі. Мн., 1985 / Скл.

Песні волжскага краю: Старонкі чувашскай паэзіі. Мн., 1988 / Скл. з Ю. Семендэрам.

2.3.

На беларускай мове. Барадулін Р. Свая баравіна // ЛіМ. 1983. 6 мая; Вітка В. Магутны лад балад // Там жа. 1977. 25 ліст.; Яго ж. Творчы пашпарт пісьменніка // Полымя. 1960. № 2; Гілевіч Н. Ідзе папаўненне // Там жа. 1959. № 9; Гніламёдаў У. Атожылак долі сялянскай: (Юрась Свірка) // Гніламёдаў У. Ля аднаго вогнішча. Мн., 1984; Яго ж. Жыццёвымі фарбамі // Звязда. 1983. 6 мая; Зуёнак В. Мера адкрытасці душы // Полымя. 1984. № 4; Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 129—130; Марціновіч А. І боль, і споведзь, і натхненне // Наст. газ. 1983. 4 мая; Яго ж. Шчодрая сявенька нахтнення // Чырв. змена. 1983. 5 мая; Нікіфаровіч В. Перачытваючы серыю... // ЛіМ. 1974. 19 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пісьмянкоў А. Як дыктуе сэрца... // Голас Радзімы. 1983. 12 мая; Ракаў В. Не просіць сэрца цішыні // Звязда. 1974. 22 чэрв.; Скапа У. Голасам шчырым, даверлівым // Віцеб. рабочы. 1983. 6 мая; Яго ж. Шчырасць, даверлівасць, непасрэднасць: (Творчы партрэт паэта Ю. Свіркі) // Там жа. 1978. 1 чэрв.; Собаль В. Роздум аб мінулым і сучасным // Там жа. 1983. 7 крас.; Супрун Д. Сустрэчы з маладымі паэтамі // ЛіМ. 1959. 21 кастр.; Сычова А. Біяграфія памяці // Мін. праўда. 1983. 6 мая; Цімафееў У. Голас родных ніў // Вяч. Мінск. 1972. 25 мая; Юрасю Свірку — 50: [Віншаванне] // ЛіМ. 1983. 6 мая; Яфімаў Ф. Прыцемак «Дня паэзіі»? // Там жа. 1978. 10 сак.

2.4.

На беларускай мове. Барадулін Р. Баравіна: [Верш] // Барадулін Р. Амплітуда смеласці. Мн., 1983; Калеснік І. Час: [Верш] // Калеснік І. Падарожнае. Мн., 1982; Камейша К. Дзікі мёд: (Ю. Свірку): [Верш] // Камейша К. Нектар. Мн., 1974; Канапелька А. Нарач: [Верш] // Канапелька А. Сустрэчы. Мн., 1979; Маляўка М. «Я песняй вам аддзякую, сябры...»: [Верш] // Маляўка М. Круг. Мн., 1977; Рудкоўскі М. Мой бераг: [Верш] // Рудкоўскі М. Засцярога. Мн., 1984; Федзюковіч М. Магніт зямлі: [Верш] // Федзюковіч М. Мілавіца. Мн., 1971.

У. М. Ларчанка.

СЕМАШКЕВІЧ РЫГОР

Семашкевіч Рыгор Міхайлавіч (12.9.1945, в. Дамашы Маладзечанскага р-на Мінскай вобл.— 11.6.1982, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), паэт, празаік, літаратуразнавец, крытык. Член СП Беларусі з 1969. Кандыдат філалагічных навук (1970), дацэнт (1980).

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацька, Міхаіл Піліпавіч, і маці, Алена Дзмітрыеўна, працавалі ў калгасе. У 1961 Р. Семашкевіч скончыў Лебедзеўскую СШ і паступіў на філалагічны факультэт БДУ, пасля сканчэння якога (1966) працаваў дырэктарам Малінаўскай васьмігадовай школы Смаргонскага р-на Гродзенскай вобл. (1966—67). У 1967—69 аспірант кафедры беларускай літаратуры БДУ, дзе з 1970 працаваў выкладчыкам, з 1976 старшым выкладчыкам, дацэнтам.

Першыя вершы Р. Семашкевіча з'явіліся ў друку ў 1961, калі ён быў вучнем 10 класа. Яго творы друкаваліся ў зб. «Дзень паэзіі», часопісах «Маладосць», «Полымя» і іншых перыядычных выданнях. Аўтар зборнікаў «Леснічоўка», «Субота». Творы паэта вызначаліся маладой няўрымслівасцю, адметнасцю вобразнага мыслення, жывасцю паэтычных уражанняў, незвычайнай душэўнай шчодрасцю, натуральнасцю і шчырасцю прамаўлення, багаццем рытміка-інтанацыйнага ладу. Талент апавядальніка, схільнасць да лірычнага жывапісу асабліва адчувальныя ў яго празаічных творах, уключаных у кнігі «Лічыла дні зязюля», «У калаўроце дзён». Асабістая перажытасць, дакументальная дакладнасць спалучаюцца ў іх з жанравымі прыкметамі эсэ, выходзячы за рамкі звыклых уяўленняў пра нарыс. Гэта хутчэй аповесці, у многім аўтабіяграфічныя, дзе праз мастацкія абагульненні панарамна разгортваюцца малюнкі сучаснасці і гістарычнай памяці беларускага народа. Нібы з вясковай вуліцы прыйшлі ў яго творы пасялянску мудрыя, дасціпна-хітраватыя дзядзькі і кабеты з іх бясконцым паўсядзённым клопатам, шматлікімі чалавечымі ўзаемадачыненнямі. Увагу пісьменніка асабліва займалі людзі нетрафарэтнага складу мыслення і паводзін, сумленныя, але дзівакаватыя, якія не ўмеюць прыстасоўвацца. Такім у сатырычнай аповесці «Бацька ў калаўроце» паказаны таленавіты, але адзінокі і непрыкаяны вясковы самародак, паэт Мацей Бубен. Старонкі твора сагрэты сапраўдным пачуццём гумару, спагадлівасцю да сумленнага чалавека, дасціпнай і смелай выдумкай, гратэскам. Аўтар кнігі крытычных артыкулаў «Выпрабаванне любоўю», прысвечаных творчасці Р. Барадуліна, А. Лойкі, Н. Мацяш, Я. Янішчыц і інш. Глыбокай даследчыцкай пранікнёнасцю, уменнем засяродзіць увагу на самым істотным, здольнасцю крытычна асэнсоўваць літаратурна-мастацкія з'явы вызначаюцца яго навуковыя працы «Браніслаў Эпімах-Шыпіла» і «Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе (канца XIX — пач. XX ст.)», дзе выкарыстаны раней невядомыя архіўныя матэрыялы. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Браніслаў Эпімах-Шыпіла. Мн., 1968. Рэц.: Ахрыменка П. Нарыс пра Эпімах-Шыпілу // Гомел. праўда. 1968. 19 ліп.; Грыгарук Ю. Выдавец «Жалейкі» // ЛіМ. 1968. 21 мая; P[icardo] G. // J. of Byelorus. Studies. 1969. N 1.

Леснічоўка: [Вершы]. Мн., 1968. Рэц.: Голуб Ю. Уваходзіны ў свет паэзіі // Маладосць. 1969. № 1; Казловіч А. Покліч часу // Звязда. 1968. 21 ліст.; Лось Е. Натуральны спеў // ЛіМ. 1968. 18 кастр.; Свірка Ю. На паэтычны бальшак // Полымя. 1969. № 5; Хамянкоў М. Прыемнае знаёмства // Гомел. праўда. 1968. 18 вер.

Белорусское литературно-общественное движение в Петербурге (конец XIX — начало XX стст.): Автореф. дисс. ...канд. филол. н. Мн., 1970.

Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе (канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1971. Рэц.: Ермаловіч М. Беларусы ў Пецярбурзе // ЛіМ. 1972. 21 крас.; Царенков Л. // Неман. 1972. № 8; Poźniak T. // Sl. Orient. 1975. Nr 3.

Субота: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: Гаўрусёў С. Ветразі над светам // Полымя. 1974. № 11; Нікіфаровіч В. «Загадкай не змяніць эпоху...» // ЛіМ. 1973. 10 жн.; Свірка Ю. Урокі другой кнігі // Маладосць. 1974. № 1.

Бацька ў калаўроце: Аповесць. Мн., 1976. Рэц.: Лаўшук С. Падзенне Зміцера Апанасавіча // Полымя. 1977. № 6; Лецка Я. У калаўроце вясёлай фантазіі // ЛіМ. 1976. 19 ліст.

Выпрабаванне любоўю: Эсэ, артыкулы. Мн., 1982. Рэц.: Дубавец С. Права на будучыню // ЛіМ. 1983. 30 вер.; Дэконская В. Вынік натхнёнай працы // Полымя. 1983. № 10.

Лічыла дні зязюля: Вершы, аповесці, эсэ. Мн., 1987.

1.3.

1960. Зямля: [Верш] // Голас Радзімы. № 36; Старыя назвы: [Верш] // Там жа. № 45; Чырв. змена. 12 чэрв.

1961. Дзень: [Верш] // Голас Радзімы. № 52; Чырв. змена. 1 мая; Родныя назвы: [Верш] // Полымя. № 10; Калг. праўда. 15 кастр.

1962. Журавель: [Верш] // Маладосць. № 6; Леснічоўка: [Верш] // Полымя. № 4; «Прынеслі вяскоўцы з Іспаніі...»; Магіла лётчыкаў: [Вершы] // Там жа. № 12; Стынуць каравай: [Верш] // Звязда. 2 кастр.; Мітынг у Мінску: [Верш] // Калг. праўда. 26 кастр.; Магіла лётчыкаў; «Прынеслі вяскоўцы з Іспаніі...»: [Вершы] // ЛіМ. 18 снеж.

1963. Сакавік; «За ліўнямі, за аркамі вясёлак...»: [Вершы] // Полымя. № 5; «За ліўнямі, за аркамі вясёлак...»: [Верш] // ЛіМ. 21 мая; Даследчык-рэстаўратар // Там жа. 20 снеж.; Юпітэр — на Дзяржыншчыне пасёлак: [Верш] // Мін. праўда. 1 лют.

1964. Начлежныя вершы; Пачатак: [Вершы] // Маладосць. № 9; Цені жывых людзей: [Рэц. на кн.: Гроднеў М. Цяжкае шчасце. Мн., 1963] // Полымя. № 10; «Урокі малявання! Вас любіў...»; «Сад вартую. Палку далі мне...»; «Не наракаю на цябе, мой лёс...»: [Вершы] // Там жа. № 11; «Быў май. І чалавек з вайны прыйшоў...»: [Верш] // ЛіМ. 15 вер.; «Сад вартую. Палку далі мне...»: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; Слова аб міры: [Верш] // Мін. праўда. 23 лют.; Памяці змагара // Чырв. змена. 6 чэрв.

1965. Спакойныя, магутныя дубы...; «Прынеслі вяскоўцы з Іспаніі...»; Магіла лётчыкаў; «Удар! — і мяч...»; «Хай будзе май дажджлівы...»: [Вершы] // Узлёт. Мн.; Рух, народжаны рэвалюцыяй: Нарыс // Маладосць. № 1; «Можа ёсць дзе барана старая...»; «Чырвонае лета!..»: [Вершы] // Там жа. № 11; Выраю — шчаслівага лёту: [Рэц. на кн.: Сіпакоў Я. Лірычны вырай. Мн., 1965] // Там жа. № 12; Пасля ўзлёту: [Рэц. на кн.: Паўлаў У. Далягляд. Мн., 1964] // Полымя. № 3; Вершы і час: [Рэц. на кн.: Калачынскі М. Гронка рабіны. Мн., 1964] // Там жа. № 5; Два вершы: «Хай будзе май дажджлівы і росны...»; Май // Там жа. № 12; «Хай будзе май дажджлівы і росны...»: [Верш] // ЛіМ. 7 снеж.

1966. «Ноч туманная вясною...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; На ленінскую станцыю Разліў: [Верш] // Бярозка. № 4; Каб слова — на ветразь паэзіі: [Рэц. на кн.: Марціновіч А. Чырвоныя ветразі. Мн., 1965] // Полымя. № 3.

1967. Пра зямлю; «Не! не з нас пачалося...»; «Мые вадой дажджавой валасы...»: [Вершы] // Маладосць. № 7; «Загляне сонца і ў наша ваконца» // Там жа. № 8; Два вершы: «І гэты вечар. Дождж і гром...»; Золата саломы // Полымя. № 4; Купала і Эпімах-Шыпіла // Там жа. № 7; Золата саломы: [Верш] // ЛіМ. 7 крас.; Пра зямлю: [Верш] // Там жа. 11 ліп.

1968. «А гэта толькі калыханне...»; «Прыгажуня, добры вечар!..»; «Лёгкім крокам ідзеш да мяне між дрэў...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; Чалавек прадвесня // Полымя. № 1; Вершы з кнігі «Леснічоўка»: «Сонца зайшло. Туман клубіцца. Сціхла дарога...»; Шчасце; Зязюля; Маёнтак; «Недзе на Свірскім возеры...»; Каляровыя сны // Там жа. № 7; Зязюля: [Верш] // Ніва. 25 жн.

1969. На ленінскую станцыю Разліў: [Верш] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн.; Мой родны дом; Вярба; Адыходнік: [Вершы] // Беларусь. № 2; Ад роднай зямлі: [Рэц. на кн.: Бічэль-Загнетава Д. Запалянкі. Мн., 1967] // Там жа. № 3; Субота: [Верш] // Полымя. № 3; Лічыла дні зязюля...: Нарыс // Там жа. № 10; Адыходнік: [Верш] // ЛіМ. 4 лют.

1970. На Нарачы; «Вось я пішу табе ліст...»; «Сум ціхай поўні над пустою пожняй...»; Трэба было б; Свята буслоў: [Вершы] // Маладосць. № 11; Бэз; Францішак Багушэвіч; «Пад сонных ліўняў галасы...»; Кастусь Каліноўскі: [Вершы] // Полымя. № 8; Паэт піша прозу: [Рэц. на кн.: Паўлаў У. Годы нашы — птушкі. Мн., 1970] // Там жа. № 11; На подступах: [Рэц. на кн.: Летка І. Тры верасні. Мн., 1970] // ЛіМ. 2 кастр.

1971. «Гестапаўцы гулялі ў баскетбол...»; «О раскрылле белых рук...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Аўтабіяграфія: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Паэзія праз прызму навукі: [Рэц. на кн.: Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970] // Полымя. № 5; Інтэрнацыянальныя сувязі Адама Гурыновіча // Там жа. № 9; Нястомны працаўнік // ЛіМ. 21 мая / Сааўт. Г. Каханоўскі.

1972. «Ты яшчэ не хмеліш галавы...»: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Пасад між народамі // Беларусь. № 5; Поэзия сквозь призму науки: [Рэц. на кн.: Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1970] // Дружба народов. № 2; Полька ў вёсцы Пяціхатка; Развітанне з садам; Летнія малюнкі: [Вершы] // Маладосць. № 1; Поспехі і цяжкасці паэтычнага адкрыцця: [Рэц. на кн.: Коўтун В. Каляровыя вёсны. Мн., 1971] // Там жа. № 3; Вяртанне кніг; Паляванне; Вялікі расці; «Спытай не тое, ці багаты...»; «Прысніўся сон, дзіцячы сон...»; Інтэрнат; «Наіўная вясна...»; «Не ад'язджай, прашу цябе, ў Капыль...»; Зімовае: [Вершы] // Полымя. № 1; Асэнсаванне факта: [Рэц. на кн.: Бас І. Падарожжа ў літаратурнае мінулае. Мн., 1971] // Там жа. № 2; «Шукаю ў словах рэчываў...»: [Рэц. на кн.: Тармола Р. Міранка. Мн., 1971] // Там жа. № 8; Развітанне з садам: [Верш] // Знамя юности. 18 янв.

1973. «Лепш бязбожна адхрысціся...»: [Верш]; Сябар Купалы // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Дзейнасць думкі і пачуцця // На стрыжні часу. Мн.; «Вайсковыя могілкі Мінска...»; Лебядзёўскай пошце: [Вершы] // Беларусь. № 1; Шкляр; «Дзесьці ў полі ляскоча падвода...»: [Вершы] // Маладосць. № 3; Бяроза: [Верш] // Полымя. № 6; «Па сонных ліўняў галасы...»: [Верш] // Родная прырода. № 4.

1974. «А можа, зноў прайсці ля інтэрната...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 74. Мн.

1976. «Дзесьці ў полі ляскоча падвода...»; «Хай будзе май пагодны і росны...»: [Вершы] // Люблю будзённы дзень. Мн.; У калаўроце дзён: Аповесць // Маладосць. № 3; «Зашчымела слова, зашчымела...»; Маладая паэзія, год 1975 // Там жа. № 4.

1977. Трыпціх; «А як біліся паны...»: [Вершы] // Дзень добры, мама. Мн.; Світка Буйніцкага: Эсэ // Маладосць. № 7.

1978. «Спакойныя далёкія дубы...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; Кастусь Каліноўскі: [Балада] // Беларуская балада. Мн.; Выпрабаванне любоўю: [Рэц. на кн.: Янішчыц Я. Ясельда. Мн., 1978] // ЛіМ. 6 кастр.

1979. Испытание любовью: [Рэц. на кн.: Янішчыц Я. Ясельда. Мн., 1978] // Дружба народов. № 6; Ля вытокаў нашай прозы: [Рэц. на кн.: Хромчанка К. Беларуская мастацкая проза. Мн., 1979] // ЛіМ. 7 вер.

1980. «Прынеслі вяскоўцы з Іспаніі...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Созвучье помысла и дела: [Рэц. на кн.: Матяш Н. Неутоленность. М., 1979] // Неман. № 9; Адчуванне шляху // ЛіМ. 1 жн.; Переканаўчасць гістарызму: [Рэц. на кн.: Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1; Мн., 1980. Ч. 2] // Там жа. 14 ліст.

1981. Кастусь Каліноўскі // Гісторыя беларускай літаратуры: XIX — пачатак XX ст. Мн.; [Уступнае слова да вершаў Ю. Озгі-Міхальскага] // Даляглядь. Мн.; Спазнанне // Лойка А. Скрыжалі. Мн.; «Не загаснуць зоркі ў небе...»: Янка Купала ў «Нашай ніве» // Песні беларускай валадар. Мн.; Полымя. № 3; Спасціжэнне // ЛіМ. 17 ліп.

1982. «Прынеслі вяскоўцы з Іспаніі...»: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Ганчарны круг // Полымя. № 3; Ліна Кастэнка // ЛіМ. 11 чэрв.

1983. Лісты з дарог... // Дзень паэзіі — 83. Мн.

1984. Ясень: Аповесць // Маладосць. № 6; Рэц.: Сямёнава А. Як чысціня агню... // ЛіМ. 1984. 10 жн.

1985. «Прынеслі вяскоўцы з Іспаніі...»: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.

1.4.

1964. Лермантаў М. Балада / З рус. // Чырв. змена. 15 кастр.

1968. Бараташвілі М. Роздум на беразе Куры: [Верш] / З груз. // Беларусь. № 9; Мальцінскі Х. Імгненне: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 11 / Сааўт. пер. Ю. Голуб.

1972. Пехаль М. Алфавіт; Прызнанне; Умовы; Гіцгер Т. «Першая зіма...»; «Як мушкі мы...»; Карэнне; Пута А. Памяці паэта; Успамін; Саната; Вясковы хлопец: [Вершы] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; Гіцгер Т. Карэнне: [Верш] / З пол. // Полымя. № 2.

1973. Кіёнка Т. Гімн руцэ: [Верш] / З пол. // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Бедны Д. Сум: [Верш] // З рус. // Полымя. № 4.

1974. Марцінкявічус Ё. Вясна Пірчупіса; «Як так здарылася...» / З літ.; Кананові́ч М. Вершы з роднай Беларусі: Дуб натхнення; На смерць дзядзькі Антося / З пол.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Марцінкявічус Ё. Брату; «Пасля дажджу ўсе платы...»; Вясна Пірчупіса: [Вершы] / З літ. // Чырв. змена. 24 сак.

1975. Гаўрылюк А. Песня з Бярозы: Паэма; Сцепанюк Б. Ой, ляцелі гусі з Беларусі; Алейнік Б. Кавалі ў кавадла б'юць; Спазнанне; Памяці Паўла Тычыны; Мой доўг; Лубкіўскі Р. «Ці будзе так?..»: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Алейнік Б. Мой доўг: [Верш] / З укр. // Полымя. № 6; Кавалёў Д. «На бераг выйшаў я...»; «Ну і добра ж на зямлі жывецца...»: [Вершы] / З рус. // Звязда. 17 чэрв.

1977. Шырвіс П. Знайдзі тую зорачку; Салдацкая дружба; Таполі; «Ні ружаў...»; Прынясі тую поўню з крыніцы; Гяда С. «Табун, гарцуючы, гайдае далягляд...»; З паэмы «Дрозд»; Марцінкявічус Ю. «Нізка неба навісла...»; Бяссонне; Уступ; «Як там было...»; Вясна Пірчупіса; «Перад змяркannем...»: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Аг І. Медны лес; Дзіўная пара года: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Сцепанюк Б. Ой, ляцелі гусі з Беларусі: [Верш] / З укр. // Сцепанюк Б. Матчына слова. Мн.; Хрусцялеўскі Т. SOS; Вяртанне ў гняздо; Трыпціх пра «Тройцу» Рублёва; Шанцы; Гадзіннікі: [Вершы] / З пол. // Хрусцялеўскі Т. На слядах майго дома. Мн.

1981. Озга-Міхальскі Ю. Цяля нарадзілася; Вяртацца ранкам; Спустошанасць пасля цябе; Ні пра што не магу ўжо думаць; Што наша: [Вершы] / З пол. // Даляглядь. Мн.

1982. Эсэнава Т. Тры пальмы пладовыя; Атаджанаў А. Развагі: [Вершы] / З туркм. // Братэрства. Мн.; Мэй У. «Лёс мне крушэнне ў буру наслаў...»; «Гравюра Блэйка...»; Лёс: [Вершы] / З англ. // Мэй У. Позняе жніво. Мн.; Кастэнка Л. «Кабзар наш...»; «Быў у мяне ў дзіцячыя гады...»; Пасаж навальніцы; «Мой мілы...»; Доля: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 11 чэрв.; Бэндрупэ М. Маленькі чорт з пекла душы; «І зусім не трэба „ад“ і „да...“»; Гарызонт; Гротс Я. Яздок на санях: [Вершы] // З лат. // Там жа. 13 жн.

1984. Гротс Я. Яздок на санях; Бэндрупэ М. Далягляд; «Вачэй не зводзячы шчаслівых і дзівосных...»; Маленькі чорт з пекла душы; Сціплы сад; Летні сцяг; «І зусім не трэба „ад“ і „да“...»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1.5.

На англійскую мову. Dreams in Technicolour; «Ah, the wings of your white arms!..» / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На венгерскую мову. [Вершы] / F. K. Dudás // Csillagok órája. Budapest, 1980.

На літоўскую мову. Kol mes jauni // Nemunas. 1971. Nr 12; «Piešimo pamokos tada man buvo šventes...» / Vert. J. Marcinkevičius // Tiesa. 1971. Spal. 2; Auk didelis / Vert. A. Bernotas // Pergale. 1972. Nr 6; Komjaunimo tiesa. 1972. Spal. 8; Pavasaris miške; Auk didelis; «Aš saugau soda. Nemiga mane...» / Vert. J. Marcinkevičius // Kūrybine savaite («Kauno tiesos» priedas). 1972. Vas. 6; «Piešimo pamokos tada man buvo šventes...»; «Aš saugau soda. Nemiga mane...» / Vert. J. Marcinkevičius // Jaunimo gretos. 1973. Nr 5; «Tolybej ažuolai, pilni rimties...» /

Vert. V. Marcinkevičius // Komjaunimo tiesa. 1975. Kovo 14.

На нямецкую мову. Hinter den Regengüssen, hinter den Bögen der Regenboden / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскую мову. Żołnierz / Tł. M. J. Kononowicz // Odgłosy. 1971. Nr 43; Kierunki. 1972. Nr 48; Bahuszewicz / Tł. J. Huszcza // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979.

На рускую мову. Золото соломы: Стихи. М., 1974 («Молодые голоса»). Рэц.: Аврутин А. Потерь могло быть меньше... // Неман. 1977. № 5; Гревцев В. «Земные Марсы» Рыгора Семашкевича // Знамя юности. 1975. 29 янв.

В круговерти дней: Повести / Пер. В. Щедрина. М., 1989.

Звездные ливни: Могила лётчиков; Май; «Дедовскую борону в сарае...»; Поместье / Пер. Н. Кислик; Сад сторожу / Пер. В. Шлёнский: [Вершы] // Неман. 1970. № 11; Могила летчиков: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Вяч. Мінск. 1970. 8 кастр.; Земные Марсы: Из первой книги стихов / Пер. В. Корчагин // Дружба народов. 1971. № 6; Отчизна: [Верш] / Пер. В. Шлёнский // ЛГ. 1971. 6 янв.; Приезжайте в четверг: [Верш] / Пер. В. Шлёнский // Комс. правда. 1972. 1 марта; Отчизна; «Пусть будет май погож и светел...»; «Откуковало лето...»: [Вершы] / Пер. В. Шлёнский // Родники. М. 1974. Вып. 2; «Спокойные далекие дубы...»; Солдаты: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Юность. 1974. № 5; Земные Марсы: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Правда Востока. 1974. 5 мая; «Сад стерегу — смущение в душе...»; Солдат; «Спокойные далекие дубы...»; Могила летчиков: [Вершы] // Рабочая смена. 1975. № 2; В партизанском лесу: [Верш] / Пер. В. Прокопьев // Смена. 1975. № 4; «Спокойные далекие дубы...»: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Комс. правда. 1975. 14 марта; Свитка Буйницкого: [Нарыс] // Неман. 1979. № 7; Золото соломы: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982; «А кто там идет?» // Литва лит. 1982. № 4; В круговерти дней: Повесть / Пер. В. Щедрина // Неман. 1982. № 3; Отчизна: [Верш] / Пер. В. Шлёнский // Сов. воин. 1982. № 24; «Ночь туманная весной...» / Пер. Б. Кежун; Песок / Пер. О. Цакунов: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Отчизна; В партизанском лесу: [Вершы] / Пер. С. Егоров // Молодая гвардия — 82. М., 1983; В партизанском лесу: [Верш] / Пер. С. Егоров // Солдатская судьба. М., 1985.

На узбекскую мову. Марслари: [Верш] / К. Рахимбаева тарж // Узбекистон адабиёти ва саньати. 1982. 3 дек.

На ўкраінскую мову. Кольорові сни; Лесничівка; Автобіографія; Зозуля; Солдат; Уроки малювання я любив: [Вершы] / Пер. Г. Кочур, Р. Лубківський // Калинові мости. К., 1969; «Під злив злинялі голоси...»: [Верш] / Пер. В. Затуливітер // Чырв. промень. 1970. 19 вер.; Лісничівка; Субота: [Вершы] / Пер. С. Литвин // Білоруська радянська поезія, К., 1971. Т. 2; На ленінську станцію «Розлив»: [Верш] / Пер. О. Орач // Лісова колиска. К., 1979.

На эстонскую мову. Valgevene noorest kirjandusest, peamiselt luulest / Tlk. H. Kulo // Noorte Hääl. 1973. 28. Jaan.

2.3.

На беларускай мове. Бечык В. Набыццё вышыні // Бечык В. Прад высокаю красою... Мн., 1984; Бугаёў Д. Здабыткі крытычнай думкі і яе зігзагі // Бугаёў Д. Чалавечнасць. Мн., 1985; Гілевіч Н. У гэта веру. Мн., 1978. С. 148—149; Гніламёдаў У. Сучасная беларуская паэзія. Мн., 1983. С. 231—232, 238—239; Голуб Ю. [Уступная нататка] // Дзень паэзіі — 83. Мн., 1983; Яго ж. Штампялёк дарогі... // ЛіМ. 1983. 10 чэрв.; Канэ Ю. Плынь. Мн., 1983. С. 110, 164—165; Яго ж. Якімі мы былі — якімі станем // Полымя. 1981. № 8; Лецка Я. Душы празрыстае свячэнне // Маладосць. 1984. № 6; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прэміі часопіса «Полымя» // ЛіМ. 1983. 14 студз.; Рыгор Семашкевіч: [Некралог] // Там жа. 1982. 18 чэрв.; Тычына М. Год аповесці // Там жа. 1977. 23 лют.

На нямецкай мове. Neureiter F. Ryhor Semaškevič // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На рускай мове. Бечик В. Обретение высоты: Заметки о поэзии тридцатилетних // Неман. 1981. № 3; Иващенко В. Поиски и находки // Иващенко В. Круги надежды и добра. Мн., 1983; Лойко О. Племя младое и знакомое // ЛГ. 1970. 24 июня.

2.4.

На беларускай мове. Голуб Ю. «...Калі не пішуцца вершы...»: (Рыгору Семашкевічу): [Верш] // Голуб Ю. Гром на зялёнае голле. Мн., 1969; Яго ж. Памяці Рыгора Семашкевіча: [Верш] // Голуб Ю. Помню пра цябе. Мн., 1983; Дукса М. «...Гады ўзыходзяць і заходзяць...»: (Рыгору Семашкевічу): [Верш] // Дукса М. Забытыя словы. Мн., 1979; Яго ж. «Я выпархнуў, сасніўшы паўналецце...»: (Рыгору Семашкевічу): [Верш] // Дукса М. Спатканне. Мн., 1967; Законнікаў С. «Далёка было да адлёту, да восені...»: [Верш] // Законнікаў С. Вера, надзея, любоў. Мн., 1983; Сіўчыкаў У. Рыгору Семашкевічу: [Верш] // Вусны. Мн., 1985; Янішчыц Я. Рыгору Семашкевічу: [Верш] // Янішчыц Я. Пара любові і жалю. Мн., 1983.

Т. М. Махнач.

СЕМЯЖОН (СЯМІЖОН) ЯЗЭП

*Семяжон (Сяміжон) Язэп [сапр. **Семяжонаў** Іосіф Ігнатавіч; 3(16).11.1914, в. Пятровічы Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Смалявіцкі р-н Мінскай вобл.— 16.8.1990, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках], перакладчык, крытык, празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1954. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1989). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі імя Я. Купалы (1982; за пераклад паэмы М. Гусоўскага «Песня пра зубра»).*

Нарадзіўся ў сям'і лесніка. Бацька, Ігнат Якаўлевіч, і маці, Матруна Андрэеўна, жылі ў роднай вёсцы. Пасля заканчэння Смілавіцкай СШ (1930) Я. Семяжон працаваў рахункаводам у калгасе «Перамога» (в. Пятровічы), вучыўся на драматургічных курсах у Мінску (1931—32), быў акцёрам Беларускага дзяржаўнага драмтэатра (БДТ-3, 1932—34). У 1934—38 студэнт факультэта замежных моў Мінскага педінстытута. Служыў у Чырвонай Арміі: курсант афіцэрскай школы ў Маскве, затым камандзір узвода разведвальнага палка (1938—40). Удзельнічаў у паходзе ў Заходнюю Беларусь, а таксама ў баях на фінскім фронце, дзе быў паранены. З канца 1940 да сакавіка 1942 служыў у Чырвонай Арміі, удзельнічаў у баях на Заходнім фронце. У 1942—45 ваенны перакладчык на 3-м Беларускім фронце, у 1945—50 перакладчык, рэферэнт разведаддзела штаба БВА (1950—53). З 1953 старшы выкладчык замежных моў у Мінскім суворaўскім вучылішчы. У 1961—75 ст. выкладчык, в. а. дацэнта БДУ. Быў членам Беларускага таварыства дружбы і культурных сувязей з замежнымі краінамі, членам Беларускага рэспубліканскага камітэта «За вяртанне на Радзіму». Узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Дружбы народаў, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, медалямі, Ганаровымі Граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

Першы верш Я. Семяжона быў надрукаваны ў 1931 у часопісе «Беларуская работніца і сялянка» (публікацыя не выяўлена). Першыя яго пераклады з'явіліся ў друку ў 1938. Рэгулярна публікаваўся з 1955. Пераклаў творы класікаў і сучасных пісьменнікаў Англіі, ЗША, Францыі, Італіі (У. Шэкспір, Дж. Байран, Р. Бёрнс, У. Блейк, У. Уітмен, М. Твен, П. Беранжэ, Э. Пацье, А. Рэмбо, Дантэ Аліг'еры, Дж. Радары). Я. Семяжону належаць пераклады з нямецкай (Г. Гейнэ, Б. Брэхт) і індыйскай (Р. Тагор, Валатхола, Чатападхайя) моў. Шмат перакладаў з польскай (А. Міцкевіч, Ю. Славацкі, Ю. Тувім, Я. Івашкевіч), венгерскай (Ш. Пёцефі), румынскай (Дж. Кэлінэску, З. Станку), чэшскай і славацкай (В. Завада, В. Міхалік) моў. Зробленыя ім пераклады твораў У. Шэкспіра, Р. Бёрнса, Дж. Радары, М. Гусоўскага і інш. сталі вялікай падзеяй у літаратурным жыцці Беларусі, атрымалі высокую ацэнку крытыкі. Як перакладчык уважліва ставіўся да вобразна-эмацыянальнага ладу арыгінала. Выступаў з артыкуламі па пытаннях мастацкага перакладу. Адрэдагаваў асобныя выданні твораў зарубежнай мастацкай літаратуры ў перакладзе на беларускую мову. У Рэспубліканскім тэатры юнага гледача ставілася ў яго перакладзе п'еса У. Шэкспіра «Дванаццатая ноч».

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.3.

1955. Вуліца іх маленства: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6.

1957. Вялікая крыўда малых рэк: Нарыс // ЛіМ. 10 крас.

1961. Родная песня // Голас Радзімы. № 43; Неадступная родная песня // Полымя. № 4; Вечны каляндар: [Рэц. на кн.: Данелайціс К. Чатыры пары года: Паэма. Мн., 1961] // Там жа. № 11; [Рэц. на кн. «Беларускія народныя песні». Т. 2. Запіс Р. Шырмы. Мн., 1960] // Звязда. 22 крас.; Словы шчырага захаплення // ЛіМ. 18 крас.

1962. Труд и вдохновение: [Рэц. на кн.: Хелемский Я. Перевожу стихи товарища. Мн., 1962] // Неман. № 6; Дзеля высокай справы — для чалавека!: [Рэц. на кн.: Бранеўскі У. Дарогай дзён. Мн., 1961] // Полымя. № 4; Запрашэнне ў свет паэтычнага: [Рэц. на кн.: Лось Е. Палачанка. Мн., 1962] // Там жа. № 9; Спыніць! // ЛіМ. 26 чэрв.

1963. Запрашэнне ў свет паэтычнага // Літаратура нашых дзён. Мн.

1964. Вяршыні паэзіі высокай // Маладосць. № 4; Шекспир — наш современник // Сов. Бел. 23 апр.

1965. Адборным насеннем і поўнаю жменяй // ЛіМ.

4 мая; З сэрца ў сэрца // Там жа. 16 ліст.; Вечнозеленое древо — поэзия // Сел. газ. 22 окт.

1966. Патомкам — на вечнае карыстанне // Руставелі Ш. Віцязь у тыгравай шкуры. Мн.; «Вылажана доктарам Францыскам Скарынаю...» // Беларусь. № 1; Такім яго ведалі // Там жа. № 5; Адчуванне неспакою // Там жа. № 11; Существенное слагаемое: Письмо в ред. // Дружба народов. № 10; Праз сваё — да чалавецтва // ЛіМ. 22 сак.

1967. Сатыра не старэе // Беларусь. № 4; Гнеўнае пяро: Вершы паэтаў В'етнама // ЛіМ. 1 студз.; Наш друг з Брайтана // Там жа. 29 жн.

1968. Упоравень з часам; Коратка аб аўтарах: Біяграфічны даведнік // Пярэднія выйшлі ў заўтра. Мн.; Звучанье чистое храня...: // Хелемский Я. Ключ. Мн.; Па кладках — з мовы ў мову // Голас Радзімы. № 45; Кочурык — злата лабка. Каток — залаты лабок: [Рэц. на кн.: Kocúrik — zlatã labka. Bratislava, 1967] // Полымя. № 2; Добрай удачы! // ЛіМ. 1 студз.; На мяжы непрымірымасці: Некалькі старонак з сучаснай нямецкай паэзіі // Там жа. 13 лют.; І пах, і колер, і трываласць: «Спеў аб Гаяваце» ў перакладзе народнага паэта Беларусі А. Куляшова // Там жа. 19 ліст.

1969. А як выйшла ў людзі! // Полымя. № 1. Рэц.: Борисевич П. Вышло в люди // Гродн. правда. 1969. 22 февр.; Першая песня пра нас: Пасляслоўе перакладчыка // Полымя. № 6; Не самі лясы сеюцца // ЛіМ. 11 ліп.; Ідзе ў наступленне верш // Там жа. 7 кастр.; Да сонца, да зор! // Там жа. 14 кастр.; Гімн: [Верш] // Ніва. 6 крас.

1970. Пераклад — гэта не на плячо з пляча // ЛіМ. 10 крас.; Міколу Ракітнаму — 50 гадоў // Там жа. 24 крас.; «І барацьба з самім сабой, і барацьба за іншых» // Там жа. 13 ліст.

1971. Паэзія пакут і паўстанняў пралетарыяту // ЛіМ. 19 сак.

1972. Купалаўскі пераклад «Інтэрнацыянала»: (Вопыт параўнальнага даследавання) // Народныя песняры. Мн.; Полымя. № 7; Дзве вясны і восень з Галубком: Успаміны // Полымя. № 5; «Я ўлюбёны ў ліру Беларусі» // ЛіМ. 29 снеж.

1973. Scripta manent // Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн.; О передаче национальной специфики // Художественный перевод: Взаимодействие и взаимообогащение литератур. Ереван; «Я ўлюбёны ў ліру Беларусі» // Голас Радзімы. № 5.

1974. У плыні струмень адменны // Жукаўскас А. Бяздомная любоў. Мн.; Першая віза // Полымя. № 3; Інтэрв'ю // ЛіМ. 4 студз.

1975. З кнігі санетаў; Водгукі нямецкага друку на выданні беларускіх твораў у ГДР // Даляглядзы. Мн.; Дзве вясны і восень з Галубком: [Урыўкі з успамінаў] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2; Служить народу: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Литвин // Сов. Бел. 5 янв.

1976. І перакладу — надзейны клопат // ЛіМ. 21 мая.

1977. Беларуская проза ў Чэхаславакіі // Даляглядзы. Мн.; Адкрыццё кантынента // Полымя. № 8; Пераклад — служба сувязі між народамі // Голас Радзімы. 29 вер.; «...І невядомае раблю вядомым»: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Верная вялікім запаветам. Мн., 1977] // ЛіМ. 28 крас.; «Цудоўны край Беларусі — паэзія» // Там жа. 29 крас.; «Паэзія — гэта... азарэнне» // Там жа. 10 чэрв.

1978. [Уступнае слова да паэмы «Радзіма» А. Сафронава]; Беларуская паэзія ў англійскіх перакладах // Даляглядзы. Мн.; Свет дабра і зла ў казках Уайльда // Уайльд О. Салавей і ружа. Мн.; «...На тваёй незабыўнай зямлі, Навагрудчына» // ЛіМ. 22 снеж.

1979. Дзве вясны і восень з Галубком // Адхінуўшы заслону часу... Мн.; [Уступны артыкул да вершаў Э. Гільвіна]; Прычашчэнне над акіянам // Даляглядзы. Мн.; Наш сучаснік — Уітмен: [Рэц. на кн.: Уітмен У. Лісце травы. Мн., 1978] // ЛіМ. 6 ліп.; Пасланне дружбы з Аўстраліі // Там жа. 17 жн.

1980. [Уступнае слова да фрагментаў з паэмы А. Міцкевіча «Пан Тадэвуш»] // Даляглядзы. Мн.; Песня пра нас // Маладосць. № 12; Николай Гусовский — славянский поэт эпохи Возрождения // Новости ЮНЕСКО (Париж). № 8; Урокі настаўніка // ЛіМ. 16 мая; Даследаваць па-сапраўднаму // Там жа. 27 чэрв. / Сааўт. А. Зарыцкі; Думкі пра вяртанне // Там жа. 19 снеж.; Між вялікіх нявольны выбраннік... // Маг. праўда. 23 снеж.; Песнь о человечности // Сел. газ. 23 дек.

1981. Эпоха, паэт, паэма // Гусоўскі М. Песня пра зубра. Мн. / Сааўт. В. Дарашкевіч; [Уступ да вершаванай прамовы «Праблема перакладу» Л. Мартынава] // Даляглядзы. Мн.; Пошукі і знаходкі ключа // Беларусь. № 4; Слова мае пераклад // ЛіМ. 10 крас.; Важны сродак узаемаўзбагачэння // Там жа. 24 крас.

1982. Сказаць дарэчы, страсна, у час: Нататкі крытыка // Беларусь. № 2; Он служил Мельпомене // Неман. № 5; На сцэнічных падмостках // ЛіМ. 14 мая.

1983. Слова перакладчыка // Вобраз-83. Мн.; [Уступнае слова да вершаў Х. Калава] // Даляглядзы. Мн.; Паслужыць справе дружбы: [Інтэрв'ю] / Зап. Г. Якаўлева // Голас Радзімы. 7 ліп.; З думкай пра заўтрашні дзень // ЛіМ. 21 студз.

1984. Як вы перакладаеце?: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Гардзіцкі // Даляглядзы. Мн.; Пакуль не позна // Беларусь. № 1; Імгненні творчасці і вечнасць жыцця: [Інтэрв'ю] / Зап. В. Шчэціна // Чырв. змена. 12 снеж.

1985. Перекличка континентов // Всеобщая песня. Мн.; Мастацкі пераклад: учора, сёння... а заўтра? // ЛіМ. 29 ліст.

1.4.

Сем цудаў свету: Выбраныя пераклады паэзіі. Мн., 1977. Рэц.: Мацяш Н. Калодзеж любові // ЛіМ. 1978. 7 крас.; Нікіфаровіч В. Цуд паэтычнага пераўвасаблення // Полымя. 1978. № 9.

Радары Дж. Неапаль без сонца: Вершы / З італ. Мн., 1955.

Бёрнс Р. Шатландская слава: Выбранае: Вершы / З англ. Мн., 1957. Рэц. Зарыцкі А. Каштоўны ўклад у нашу паэзію // Полымя. 1958. № 7.

Твен М. Жанна д'Арк: Роман / С англ. Мн., 1961 / Сааўт. пер. Н. Цімафеева. Рэц.: Нехай О., Прокофьева А. Из глубины веков // Неман. 1962. № 4.

Там, дзе сінее Нарач: Альбом. Мн., 1963 / Пер. тэксту на англ. мову. Рэц.: Клышка А. Нарач скажа: «Дзякуй» // ЛіМ. 1963. 2 жн.

Белавежская пушча: Фотаальбом. Мн., 1964 / Пер. тэксту на англ. мову.

Апалены лотас: Вершы в'етнамскіх паэтаў. Мн., 1968. Рэц.: Бойка У. Песні надзеі і рашучасці // ЛіМ. 1968. 28 мая; Гаврук Ю. Поэзия борющегося Вьетнама // Неман. 1968. № 8.

Гусоўскі М. Песня пра зубра: Паэма / З лац. Мн., 1973. Рэц.: Sielicki F. // Przegl. Humanistyczny. 1973. Nr 3.

Гусоўскі М. Песня пра зубра: Паэма / З лац. Мн., 1980 / Сааўт. пер. Я. Парэцкі. Рэц.: McMillin A. // J. of Byelorus. Studies. 1984. N 3—4; Sielicki F. // Pamiętn. Lit. 1983. Z. 1.

Гусоўскі М. Песня пра зубра / З лац. Мн., 1981 / Тэкст парал. бел., рус. / Сааўт. пер. Я. Парэцкі.

Ота Г. Пара ў дарогу, буслы: Раман / З ням. Мн., 1982 / Сааўт. пер. У. Чапега.

Бёрнс Р. Вам слова, Джон Ячмень!: Выбраная лірыка / З англ. Мн., 1983 (Паэзія народаў свету).

Твен М. Жанна д'Арк: Роман / С англ. Мн., 1983 (Б-ка отеч. и зарубежной классики) / Сааўт. пер. Н. Цімафеева.

Міцкевіч А. Пан Тадэвуш, або Апошні наезд на Літве: Шляхецкая гісторыя 1811—1812 гадоў у дванаццаці кнігах вершам / З пол. Мн., 1985.

Шэкспір У. Тры камедыі: Дванаццатая ноч, альбо чаго пажадаеце; Утаймаванне наравістай; Сон у Іванаву ноч / З англ. Мн., 1989.

1938. Байран Дж. Г. Змрок на душы маёй: [Верш] (З цыкла «Яўрэйскія мелодыі») / З англ. // Полымя рэвалюцыі. № 5; Яго ж. Развітанне Чайльд-Гарольда: Урывак з паэмы «Паломніцтва Чайльд-Гарольда» / З англ. // ЛіМ. 27 студз.

1954. Бажан М. Танец: [Верш] / З укр. // Бажан М. Выбр. тв. Мн. / Сааўт. пер. М. Калачынскі; Шэкспір В. Кароль Лір: Трагедыя / З англ. // Шэкспір В. Трагедыі. Мн.; Радары Дж. Неапалітанскі хлопчык; Пісьмо Феі; Падмятальшчык; Не для ўсіх нядзеля — свята: Вершы з кнігі «Неапаль без сонца» / З італ. // Бярозка. № 8; Яго ж. Чым хто пахне; Неапаль без сонца; Суботні вечар; Наша віно: [Вершы]

З італ. // Маладосць. № 5; Шэкспір В. Прадраканне блазна; Санеты; Бёрнс Р. Джон Ячменнае Зярно; Дрэва волі; Чэсная беднасць; Заклік Бруса да шатландцаў; Шатландская слава; «Між гор маё сэрца...»; Песня раба-негра; Джон Андэрсон; «З усіх напрамкаў і вятроў...»; «Усё як вымерла вакол...»; «Па сцяжынцы з вечарынкі...»; Мельнік; Начлег у дарозе; Шчаслівы ўдавец; Фіндлей; Надмагільны надпіс; Кітс Д. Восень; Конік і цвыркун; Вершы, напісаныя ў Шатландыі ў доміку Роберта Бернса; Упартасць: [Вершы] / З англ. // Полымя. № 4; Радары Дж. Чырвоны сігнал; Міжнародны поезд; Вагоны: [Нізка вершаў]; Верш (пра летні час гарачы і тых, хто летуе без дачы); Чым пахнуць рамёствы; «Плакаць з адчаю...»; «Бярэм старызну...»; Стары муляр; Не ўсім нядзеля адпачынак; Ёлка на шыбах; Чысцільшчык; Хай вернуцца феі: Сучасная казка: [Вершы] / З італ. // Там жа. № 11; Фаст Г. З кнігі вершаў «Карэйская калыханка»; Вернон Блэйк, стралок; Джэралд Картвіл, таксіст; Эл Карлтон, санітар / З англ. // ЛіМ. 27 сак.

1955. Міцкевіч А. У альбом... («Варты зайздрасці той...»); Сон; Размова; У альбом Цэліне Ш...; «Упершыню я, раб...»; Да Д. Д.; Да візіцёраў; Данаіды; Грабніца Патоцкай; Магілы гарэма; Байдары; Алушта ўдзень; Алушта ўначы: [Вершы] / З пол. // Міцкевіч А. Выбр. тв. Мн.; Бёрнс Р. Сяброўцы па сакрэту: [Верш] / З англ. // Беларусь. № 10; Бэсет Г. Іх маленства; Іспанская народная песня / З фр. // Бярозка. № 9; Радары Дж. Калі не дымяць каміны; Брацкія могілкі ў Радзіпулье; Напярэдадні: Вершы з кніжкі «Краявіды гарадоў» / З італ. // Там жа. № 11; Валатхол. Індыя плача; Голад; Чатападхайя Х. Вецер; «Ідуць дажджы...»: [Вершы] / З хіндзі // Полымя. № 5; Вейхельт Ф. Грыбкі-баравікі: [Верш] / З ням. // Работніца і сялянка. № 7; Уітмэн У. Злучаным Штатам; Не зачыняйце дзвярэй; Роздум; Табе, дэмакратыя; Грымні громам: Вершы з кнігі «Лісце травы» / З англ. // ЛіМ. 18 чэрв.

1956. Дзіцячыя песенькі, байкі і жартоўныя прымаўкі: (З англійскай народнай паэзіі); Радары Дж. Каб толькі мір...: [Верш] / З італ. // Бярозка. № 6; Яго ж. Казка пра мастака / З італ. // Там жа. № 11; Бёрнс Р. Перад разлукай; Сяброўцы на вушка; Споведзь бабыля; Жонка Нэнсі; Скарга бітага мужа; Наказы; Куплеты кірмашовага блазна з кантаты «Безжурботныя папрасімцы»: [Вершы] / З англ. // Полымя. № 1; Гейне Г. З кнігі «Лірычнае інтэрмеццо»: «Калі цябе кіне жанчына...»; «Каханыя перад разлукай...»; «Россыпы зор затканы...»; «Над рэйнскім шкляным прасторам...»: [Вершы] / З ням. // Там жа. № 2.

1957. Братунь Р. Балада пра яблыньку; Прыгара М. Адыйдзі; Песня; Рыльскі М. Артыст: [Вершы] / З укр. // Дзень украінскай паэзіі. 1957. Мн.; Нагнібеда М. Калыханка; «Сосны гудуць на золку...»; Стэпавая дарога; Мара; Мацеры; Стэп; «Цераз просекі скразныя...»: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Песня з Украіны. Мн.; Бёрнс Р. Вясёлыя жабракі: Урыўкі з кантаты / З англ. // Беларусь. № 5; Прыгара М. Песня; Варанько П. Я з тых, хто рваў масты: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 6; Радары Дж. Верш аб міры; Кім яны стануць?; Пра ваду і пра слёзы; Суровая школа: [Вершы] / З італ. // Бярозка. № 5; Вернер Н. Высокі ранг і арангутанг: [Верш] / З ням. // Вожык. № 6; Рыльскі М. Зямля: [Верш] / З укр. // ЛіМ. 18 мая; Варанько П. Я з тых, хто рваў масты; Братунь Р. Зоры над Бугам: [Вершы] / З укр. // Там жа. 1 чэрв.; Радары Дж. Перадсвяточнае; Песенька пра жаданні; Пра зямлю і яе спадарожніка; Верш пра кітоў і кажаноў: [Вершы] / З італ. // Там жа. 12 кастр.; Блэйк В. З кнігі «Прадраканні нявіннасці»: [Урыўкі]; З нізкі «Песні роздуму і вопыту»: [Вершы] / З англ. // Там жа. 30 ліст.; Братунь Р. Яраслаўна; Гірнык М. Ідзе вясна; Дрок К. Ранак; Мясткіўскі А. Вясёлка; Шаўчук В. Я цябе клікаў: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 25 чэрв.

1958. Балтакіс А. «Калі б нам не рупіў...»; «Можа, толькі прывід...»; Вярніся; Цільвіціс Т. Свет адчыніўся; Якштас Й. Ворагам маёй радзімы; Мацеры; Я прагну жыць: [Вершы] / З літ. // Галасы сяброў. Мн.; Стывенсан Р. На сене; Гушкалка: [Вершы] / З англ. // Бярозка. № 9; Балтакіс А. Чортаў мост; «Можа, толькі прывід...»; Якштас Й. Ворагам маёй радзімы; Я прагну жыць: [Вершы] / З літ. // Маладосць. № 5; Балтакіс А. «Калі б нам не рупіў...»; Цільвіціс Т. Свет адчыніўся; Якштас Й. Мацеры: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 5.

1959. Кемпе М. Бяроза гаворыць; Лейеціс Э. Маёр з галінкай бэзу: [Вершы] // Ветрык, вей! Мн.; Гейнэ Г. Пралог да 3-га выдання; «І мне калісьці снілася каханне...»; «Калыска суму і адчаю...»; Ганец; Ад'езд; «Прыбранаму ў золата цурбану...»; «Мне трэба выгляд...»; «Светлы май, калі вясну...»; «Дзе слёзы мае ўпалі...»; «Лілеі і ружы, галубкі і сонца...»; «Гляджуся ў сінь тваіх вачэй...»; «Хацеў бы ў кілішак лілеі белай...»; «Глядзяць нерухома зоркі...»; «Над рэйнскім шкляным прасторам...»; «Не пракляну, знявагу праглыну...»; «Мой гнеў, як жар, перагарэў і згас...»; «Каб кветкам было вядома...»; «Ліпа цвіла, салавей спяваў...»; «Пакуль я марудзіў...»; «Яны мяне змардавалі...»; «Калі разлучаюцца двое...»; «П'юць чай пры канцы вячэры...»; «Мне сніўся той самы даўнейшы сон...»; «На вуліцы ветрана, гразка...»; «Адзін, перапоўнены сумам сваім...»; «Хаваюць самазабойцаў...»; «Мінулыя, злыя песні...»; «Маркота, туга на сэрцы...»; «Мы воддаль рыбацкай будкі...»; «Раз'ятраны вецер штаны нацягнуў...»; «Калі тым знаёмым завулкам...»; «Далёка на гарызонце...»; «З рамкі твайго партрэта...»; «Што трэба слязе адзінокай?..»; «Ну няўжо ты...»; «Часамі трохі засумуеш...»; «Не крыўдуйце, прабачайце...»; «Сэрца, сэрца, скінь аковы...»; «Чароўная, юная, чыстая...»; «Сёння ў вас вечарынка...»; «Хацеў бы ў адзінае слова...»; «Я ў ліпені месяцы з вамі расстаўся...»; «Ад губ тваіх я мусіў адарвацца...»; «Калі мы пажэнімся...»; «Гусары ў горны трубяць...»; «Мяне вы рэдка разумелі...»; «Заенчылі і запішчалі...»; «Белы сад па грудзі ў гурбах...»; «Ціха ў сэрцы празвінеў...»; «Зашумелі ў лесе дрэвы...»; «І быў спачатку салавей...»; «Вачамі блакітных кветак...»; «Пад святлом малочным поўні...»; «Залатыя ножкі зорак...»; «Зноў разлучылі — і ў выгнанне...»; «Надзеі то расцвітаюць...»; «Восень. Туманы апалі...»; «Над морам яна стаяла...»; «Пра твой патаемны сорам...»; «Дзе ты толькі не праходзіш...»; «Чорт бы ўзяў твайго татулю...»; «Куды ж яшчэ закіне лёс?..»; «Сягоння ты самотны нейкі...»; Асліная радаслоўная; Вандруй!; Гімн; «Гэта кліча...»; Конь і асёл; «Той, хто з сэрцам...»; «Я вершамі джаліў...»; «Мой дзень быў ясны...»: [Вершы] // З ням. // Гейнэ Г. Выбр. тв. Мн.; Славацкі Ю. Разлука; Рым; Размова з пірамідамі; У альбом Зафіі Бабровай; Гімн; «Да маці...»: [Вершы]; Пажары. Песня адплываючых: [З паэмы «Змей»] / З пол. // Славацкі Ю. Выбранае. Мн.; Чыноўнік і хлопчык: Кітайская казка; Кароткія апавяданні; Кітайскія загадкі / З кіт. // Вясёлка. № 10; Фрунзе Я. «Толькі вецер шурхне ў яварах-пабрацімах...»: [Верш] / З рум. // Маладосць. № 8; Славацкі Ю. Разлука; Да маці; У альбом Зафіі Бабровай: [Вершы] З пол. // Там жа. № 9. Бёрнс Р. Одна да зубнога болю; «Багатым долю бог аддаў...»; «І што мне, дзяўчыне...»; «Ты мяне пакінуў...»; Тэм о'Шэнтар: [Вершы] / З англ. // Полымя. № 1; Белавус Дз. Жыццё Адаркі Палагечы, ёю самою расказанае: Паэма / З укр. // Там жа. № 3; Славацкі Ю. Пажары: (З паэмы «Змей»); Рым; Гімн: [Вершы] / З пол. // Там жа. № 9; Бёрнс Р. На помнік звяглівай пляменніцы Грызель Грым; На паходжанне вельмі важнай асобы; На партрэт абата; Пра чэрап тупіцы: Эпіграмы і эпітафіі / З англ. // ЛіМ. 24 студз.; Славацкі Ю. Размова з пірамідамі: [Верш] / З пол. // Там жа. 5 вер.; Кэмпе М. Бяроза гаворыць: [Верш] / З лат. // Там жа. 9 вер.; Лейеціс Э. Маёр з галінкай бэзу: [Верш] / З лат. // Там жа. 16 вер.

1960. Сасюра У. О, не дарэмна!..; Лі; Васількі; Гнеў; Дуб; «Я так люблю гарачы ліпень...»: [Вершы] / З укр. // Сасюра У. Выбранае. Мн.; Фюман Ф. Зняверчаны краявід: [З нізкі вершаў «Карціны Заходняй Германіі»] / З ням. // Бярозка. № 6; Паўлычка Дз. «У засені Лычакаўскай дубровы...»; «Апранутыя ў чорныя сутаны...»; Каля фантана; Яраславу Галану: [Вершы] / З укр. // Полымя. № 10.

1961. Тагор Р. Жыццё; Адзінства; Людзі працы: [Вершы] / З хіндзі // Маладосць. № 5; Пракоф'еў А. Прызнанне ў любові: [Верш] / З рус. // Там жа.

№ 7; Тагор Р. Залётныя птушкі: Урыўкі з кнігі афарызмаў / З хіндзі // Полымя. № 5; Пракоф'еў А. Сябры мае; Сіманаў К. У гасцях у Шоу: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 7; Нагнібеда М. З аўтабіяграфіі; Паэт; Балада пра юнгу і яго маці; Запрашэнне: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 9; Северыні А. Дваццаты; «Дазвольце мне...»: [Вершы] / З італ. // Звязда. 24 снеж. / Сааўт. пер. А. Шаўня; Івашкевіч Я. Хацеў бы; Яструн М. Яблыні; Струмф Вайткевіч С. Балада аб салдацкай конаўцы: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 29 вер.; Пракоф’еў А. Сябры мае: [Верш] / З рус. // Наст. газ. 12 жн.

1962. Пракоф’еў А. «Дзелячы з табою, дарагая...»; Прызнанне ў любві; Як займае на зоры; Хлеб; «Застаніся ў памяці крылатай...»; «Якая сіла — наша слова...»; «Стаіць бярозка франтавая...»; «Над ім прасцёрла крылы слава...»; Салаўі ў садах адгаласілі; Сябры мае!; Дзесьці ў Расіі; «Як быццам неба пашырэла...»: [Вершы] / З рус. // Пракоф’еў А. Прызнанне ў любві. Мн.; Платнер А. «Я не знаю, ці зойдзецца дрэва ад болю...»; Конь на маставой: [Вершы] / З яўр. // Платнер А. Дар сэрца. Мн.; Кубяк Т. Рукавічкі; Шымборская В. Мала: [Вершы] / З пол. // Беларусь. № 2; Северыні А. Люблю цябе, паэзія; Бацьку; Алжыр: [Вершы] / З італ. // Там жа. № 4; Кіслік Н. Ленін чытае «Праўду»: [Верш] / З рус. // Там жа. № 5; Тэўту М. Патомкі, помніце; Андрыцою А. Гордасць мая; Калінэску Дж. Ступі на зямлю: [Вершы] / З рум. // Там жа. № 8; Ахундаў (Сабухі) М. Ф. На смерць А. С. Пушкіна: [Вершы] / З азерб. // Полымя. № 5; Тэўту М. Патомкі, помніце!: [Верш] / З рум. // ЛіМ. 14 жн.; Фрыц І. Майскае; Завада В. «Апёршыся на гор кражы...»: [Вершы] / З чэш. // Там жа. 20 ліст.

1963. Байран Д. Г. Урывак: («Калі адтуль, з завоблачных узвышшаў...»); Фрагмент: («Узгоркі, верасы — Анслейскія мясціны...»); «Што ж, ты — шчаслівая...»; Верш, напісаны з нагоды наведвання прынцам-рэгентам каралеўскага склепа; Як ноч у месячнай красе; Апошнія словы аб Грэцыі; На Джона Буля; Радкі ў адрас містэра Гобхаўза з выпадку яго абрання дэпутатам парламента ад Вестмінстэра; На Вільяма Кобета; На самазабойства брытанскага міністра Каслры; Эпітафія, складзеная паэтам пры помніку Каслры; Эпітафія на магілу Вільяма Піта ў Вестмінстэрскім абацтве: [Вершы]; Паломніцтва Чайльд Гарольда (Развітальная песня Чайльд Гарольда; З песні Чацвёртай): Урыўкі з паэмы; Бепа: Урывак / З англ. // Байран Д. Г. Выбранае. Мн.; Сідні А. Рэвалюцыяй пераўтвораны: [Нарыс] / З тадж. // Дружбай з’яднаны мы назаўжды. Мн.; Мальцінскі Х. Пісьмо за акіян; На маршы; «Сапраўды, чалавечае сэрца — хранометр дакладны...»: [Вершы] / З яўр. // Мальцінскі Х. Поплеч з сынамі ўсімі. Мн.; Яфімаў Ф. ППА; Жукаў Г. Маленства: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 2; Яроцкі Б. Ажынавы лог: [Верш] / З рус. // Там жа. № 9; Васілеўскі І. Пільшчыкі: [Верш] / З рус. // Там жа. № 10; Мальцінскі Х. На маршы; Пісьмо за акіян; «Сапраўды, чалавечае сэрца — хранометр дакладны...»: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 1; Цітоў К. Ты ў сэрцы маім: [Верш] / З рус. // Там жа. № 6; Парвін Б. Мінскім сябрам: [Верш] / З англ. // ЛіМ. 2 жн.; Мальцінскі Х. З лірычнага сшытка: Адно акно разнасцежана; Патомак самай грашавітай нацыі: [Вершы] / З яўр. // Там жа. 4 кастр.; Даўсан Э. Л. Космас і камерцыя; Патан К. Дзеці пад лістападам; Уолес Д. Маці герояў; Сваякі; Запоўненая анкета; Месца нараджэння; Раса; Веравызначэнне: [Вершы] / З англ. // Там жа. 5 снеж.

1964. Лермантаў М. «Калі ў выгнанне, на чужыну...»; «Спяшаючыся ссылкі годы...»; «Ёсць і яшчэ адно жаданне...»: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 10; Брадач К. Метамарфоза з праведнікам: [Верш] / З чэш. // Там жа. № 11; Раўд М. Ідзе чалавек; Рабочая пчала; Лахт У. Хтось невядомы: [Вершы] / З фін. // Маладосць. № 11; Хелемскі Я. «Баяцца спрэчак...»; Балада аб чацвертай жонцы: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 1; Шэкспір В. Утаймаванне свавольніцы: Два маналогі з камедыі / З англ. // ЛіМ. 24 крас.; Васілеўскі І. «Хаты сельскія...»: [Верш] / З рус. // Там жа. 14 жн.

1965. Мальцінскі Х. Ва ўральскім шпіталі; «Нам дораг творчы час, як тое зерне...» / З яўр.; Ольха А. Польскі сад над Одэрам / З пол.: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; Матузявічус Э. «Няхай мяне ізноў...»; Як маячком; З Уладзімірскай горкі; Прадвесне; «Ты — як сасна...»; Перад восенню; І ты са мной: [Вершы] / З літ. // Матузявічус Э. Просіцца ў песню мора. Мн.; Яго ж. Няхай мяне ізноў: [Верш] / З літ. // Беларусь. № 2; Рыльскі М. Санет пра мову; Барвяны вечар дагарэў: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 3; Раждзественскі У. Янка Купала: [Верш] / З рус. // Там жа. № 4; Кавалёў Д. Праца; Чорнае і белае: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 6; Раманчанка М. Да нас, калі ласка: [Верш] / З укр. // Там жа. № 7; Ліндсей Д. Без праліцця крыві: Урывак з рамана / З англ. // Там жа. № 8; Платнер І. Апошнія хаты: [Верш] / З яўр. // Там жа. № 11; Кешокаў А. Знаходка: [Верш] / З кабардз. // Бярозка. № 1; Дантэ А. Боская камедыя: (З песні трэцяй); На смерць Беатрычэ: Санет / З італ. // Маладосць. № 5; Ашкеназі Л. Пункт гледжання; Дзень першы; Просім прабачэння; Дзіцячая каляска; Мужчыны: [Вершы] / З чэш. // Маладосць. № 11; Русэй Л. Галубы на мінскіх праспектах / З япон.; Квазімода С. Мая зямля — Італія мая / З італ.; Івашкевіч Я. Воўк / З пол.; Фрост Р. Адпушчан на пабыўку / З англ.; Няруда П. Ода найменшаму / З ісп.: [Вершы] // Полымя. № 3; Кавалёў Д. Ветракі; «А ночы пахнуць свежымі антонамі...»: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 6; Гарэцкі П. У Вязынцы: [Верш] / З укр. // Там жа. № 7; Цітоў К. Крылы: [Верш] // З рус. // Там жа. № 8; Хэрмлін С. Балада аб ленінскім сцягу; Цымерынг М. Гаспадары: [Верш] / З ням. // Там жа. № 10; Кадзіма Х. Дамашнія гаспадыні: [Верш] / З япон. // ЛіМ. 12 студз.; Матузявічус Э. «Няхай мяне ізноў...»; Як маячком: [Вершы] / З літ. // Там жа. 22 чэрв.; Бехер І. Р. Прыпіснікі XX веку: [Верш] / З ням. // Там жа. 12 кастр.

1966. Кульбак М. Гоняць плыты: З паэмы «Беларусь» / З яўр. // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Айбек. Наматак; «Даспяваюць, як персікі, словы...»; «Сцішэла. Глухне шум дарогі...»; «Гары, зара вячэрняя, да рання...»; Бабур-вершатворац: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.; Джаліль М. Не вер! / З тат.; Тычына П. Прыходзь, гераічнае: / З укр.: [Вершы] // Беларусь. № 2; Айбек. Бабур-вершатворац: [Верш] / З узб. // Там жа. № 5; Гарэцкі П. Успамін; Лета на Панямонні: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 7; Яго ж. Бацькоўскі дом: [Верш] / З укр. // Голас Радзімы. № 22; Кульбак М. «Дзядзька Іцка, наш кравец...»; «Зноў захадзіла даўніх дзён віно...»; «Ты на пальчыку носіш пярсцёнак вянчальны...»: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 4; Айбек. Наматак: [Верш] / З узб. // Там жа. № 5; Турсун-задэ М. Дзве хусціны; Канаатаў М. Таджыкская мова: [Вершы] / З тадж. // Там жа. № 9; Падгорскі-Аколаў Л. З цыкла «Беларусь» (1922—1924); Адаму [Міцкевічу]; Гасцінец (з «Навагрудскага цыкла»): [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 4 ліст.

1967. Гарэцкі П. Бацькоўскі дом / З укр.; Кёніг Г. Ты з кім? / З ням.; Датан Д. Вечарынка на складзе воўны: (Славяне ў Аўстраліі) / З англ.; Тхо Ань. Зязюля; Хыў Ты. Зялёная кашуля / З в’ет.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Хыў Ты. Зялёная кашуля; Тхо Ань. Зязюля; Ха Нам. Пры вогнішчы; Кім Чын. Зенітчыкам гераічнай Поўначы: [Вершы] / З в’ет. // Беларусь. № 4; Мухамедаў М. Пажар у Мірзачуні: Апавяданне / З узб. // Там жа. № 5; Датан Д. Англія сёння: [Верш] / З англ. // Там жа. № 11; Браунінг Р. Журба — здалёку; Датан Д. Вечарынка на складзе воўны: Славяне ў Аўстраліі / З англ.; Зіеў С. «Вось так бы піў і піў, а не нап’юся...» / З в’ет.: [Вершы] // Голас Радзімы. № 11; Мэй У. Мінску — 900; Успамін аб Нарачы: [Вершы] / З англ. // Там жа. № 36; Арси Ж.-К. Париж — за мир Вьетнаму; Гомерон Ж. Из книги «Одиннадцать стихотворений о Вьетнаме»; Бамбуковые самострелы; Проклятье небу; Добжинский Ш. Лицом к солнцу; «Я вышел из Земли...»;

Превер Ж. День рождения: [Вершы] / С фр. // Неман. № 12; Святлоў М. Мая паэзія; У бальніцы: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 7; Зіеў Суан. Дзеці Хыангкхе; Нам Зіанг. Мы сустрэнемся ўранні: [Вершы]; Кан Ку Гуі. Шафёр Лак: Балада / З в'ет. // Там жа. № 8; Вінь Ле. Размова з Леніным; Хай Чанг. Ці трэба ісці церабіць дарогу?: [Вершы] / З в'ет. // Звязда. 5 сак.; Ле Ань Суан. Сустрэча ў паходзе; Хай Ен. Дзве зоркі — вочы сына; Тэ Хань. Калодзеж: [Вершы] / З в'ет. // ЛіМ. 1 студз.; Нам Ха. Пры вогнішчы: [Верш] / З в'ет. // Там жа. 7 крас.; Мэй У. Мінску — 900; Успамін аб Нарачы; На школьным экзамене: [Вершы] / З англ. // Там жа. 29 жн.; Штрайбель М. Сцяна ўспамінаў: [Верш] / З ням. // Там жа. 13 кастр.; Нам Зіанг. Ліст у тыл; Фыонг Ханг. Мама адольвае грамату: [Вершы] / З в'ет. // Мін. праўда. 13 мая.

1968. Бехер I. Прыпіснікі XX веку; Плач; Тут горад быў; Цымерынг М. Гаспадары; Гухель П. Піястр з Бір эль-Абаса; Маўрэр Г. Добрай раніцы; Фюрнберг Л. Успаміны; Штрытматэр Э. Цывілізацыя: [Вершы]; Куба (Бартэль К.) Паэма Чалавека: Урывак; Хэрмлін С. Балада аб ленінскім сцягу: Урывак; Фюман Ф. Знявечаны краявід; Куды вядуць нас казкі; Дайке Г. Дыялогі з паэтам Энцэнсбергерам; Краязнаўчы музей; Герлах Е. Адказ румынскаму сябру; Бергер У. Элегія начнога пераходу; Будзённая балада; Кунерт Г. Анкета; З майго акна; Герольд Г. След; Калаў Г. Зварот; Перасцярога; Тыльгнер В. «Хто за плячыма ворага ваюе...»; Прыве I. «Перада мною на стале...»; Браўн Ф. Прадмова да першай кнігі паэзіі; Зменлівасць; Енч Б. Трубі мацней; Развітанне / Сааўт. пер. І. Хусенскі; Шульцэ А. Плоць і вобраз; Кеніг Г. Шчасце; Ты з кім?; Штройбель М. Сцяна ўспамінаў: [Вершы] / З ням. // Пярэднія выйшлі ў заўтра. Мн.; Вацы М. Усюды дома / З венг.; Дайка Г. Краязнаўчы музей; Бергер У. Элегія начнога пераходу / З ням.; Падгорскі-Аколаў Л. Вершы з цыкла «Беларусь»: «Адмежаваная, а не адлучаная»; «Як я аглух ад бразганіны...»; «Калі, пакінуўшы прадмесце...»; Гасцінец; Адаму / З пол.; Кайнар Й. Каравайчык / З чэш.; Мэй У. Мінску — 900; Запіс; Успамін аб Нарачы; Парвін Б. Гімн дружбе; Датан Д. Вечарынка на складзе воўны / З англ.; Квазімода С. «Чым жахі страшных дзён усё далей...» / З італ; Русэй Х. Галубы на мінскіх праспектах / З япон.: [Вершы] // Табе, Беларусь: Паэты свету пра Беларусь. Мн.; Жупанчыч Б. Трохфазны ток: Апавяданне / З славац. // Беларусь. № 3; Тхо Ань. Ахапак руж; Бананавыя дрэвы: [Вершы]; Хыонг Суан. Маленства ў сутарэнні: Урывак з паэмы / З в'ет. // Там жа. № 8; Прэйслер Г. У Беларускім музеі гісторыі Айчыннай вайны: [Верш] / З ням. // Там жа. № 12; Русэй Л. Галубы на мінскіх праспектах: [Верш] / З япон. // Голас Радзімы. № 33; Квазімода С. «Чым жахі страшных дзён усё далей...»: [Верш] / З італ. // Там жа. № 38; Мэй У. Успамін аб Нарачы: [Верш] / З англ. // Там жа. № 51; Гусовский Н. Песнь о зубре / С лат. // Неман. № 7 / Сааўт. пер. Я. Парэцкі; Драйке Г. Краязнаўчы музей / З ням.; Озга-Міхальскі Ю. «Б'юцца без голасу...» / З пол.: [Вершы] // Полымя. № 1; Кіслік Н. «Завітаў чалавек да мясцін партызанскіх...»; Памяці таварыша: [Вершы] / З рус. // Там жа. № 3; Ла Гума А. У саванне — вяселле: Навела / З англ. // Там жа. № 4; Мэй У. Мінску — 900: [Верш] / З англ. // Вяч. Мінск. 31 кастр.; Парвін Б. Гімн дружбе: [Верш] / З англ. // Там жа. 28 снеж.; Герлах Е. Адказ румынскаму сябру; Дайке Г. Дыялогі з паэтам Энцэнсбергерам; Кунерт Г. З майго акна: [Вершы] / З ням. // ЛіМ. 13 лют.; Вацы М. Усюды дома / З венг.; Дайке Г. Краязнаўчы музей; Рэчыца. Кастрычнік, 1965 / З ням.; Квазімода С. «Чым жахі страшных дзён...» / З італ.; Кайнар Й. Каравайчык / З чэш.; Парвін Б. Гімн дружбе / З англ.: [Вершы] // Там жа. 16 ліп.; То Хыу. Гімн вясны 1968 года: [Верш] / З в'ет. // Там жа. 26 ліп.; Шульцэ А. Плоць і вобраз: [Верш] / З ням. // Там жа. 30 ліп.; Нгуен Дзінь Тхі. Зорачка: [Верш] / З в'ет. // Сел. газ. 24 июля; Тхань Цінь. Гнеў; Вінь Ле. Размова з Леніным: [Вершы] / З в'ет. // Там жа. 25 июля.

1969. Гарэцкі П. У Вязынцы; Бацькоўскі дом: [Вершы] / З укр. // Гарэцкі П. З дняпроўскіх круч. Мн.; Гусоўскі М. Песня пра зубра: Фрагменты паэмы / З лац.; Пшыбась Ю. Вяртанне з Навагрудка / З пол.; Мэй У. «Прымі маю падзяку, шчодры лёс...» / З англ.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Міцкевіч А. Сон: [Верш] / З пол. // Міцкевіч А. «Зямля навагрудская, краю мой родны...» Мн.; Гусоўскі М. Песня пра зубра / З лац. // Полымя. № 6. Рэц.: Бярозкін Р. Роздум над «Песняй пра зубра» // ЛіМ. 12 жн.; Цымерынг М. Крокам Кастрычніка: Паэма / З ням.; Катымані Б. Ленін: Гімн / З канар. // Полымя. № 11; Гусоўскі М. Песня пра зубра: Урыўкі з паэмы / З лац. // ЛіМ. 14 сак.; Прэйслер Г. Пад курантамі Крамля; Вернер В. Вёска пад Брэстам; Шольц Р. Партызан; Цільгнер В. Патрэбная пасада; Балада пра бярозу; Партрэт; Цана адгаворак; Калау Г. Дзе сэнс жыцця?..: [Вершы] / З ням. // Там жа. 7 кастр.; Кешокаў А. Знаходка / З кабардз.; Друніна Ю. Дзяўчына — што трэба / З рус.: [Вершы] // Там жа. 14 кастр.; Казакова Р. «Жывуць на свеце дзівакі...»: [Верш] / З рус. // Там жа. 10 кастр.; Мальцінскі Х. «Прымі сваю бутэльку...»; «Ад вялікадня да Пятра...»; «І ўсё-такі...»; «Мне не патрэбны...»; «Калі я з ёю сам-насам...»: [Вершы] / З яўр. // Там жа. 30 снеж.

1970. Кіслік Н. Ленін чытае «Праўду» / З рус.; Брэхт Б. Кантата на гадавіну смерці Леніна / З ням.; Вінь Ле. Размова з Леніным / З в'ет.: [Вершы] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Кульбак М. «Зноў забрадзіла даўніх дзён віно...»; «Ты на пальчыку носіш пярсцёнак...»: [Вершы]; Беларусь: Раздзелы з паэмы / З яўр. // Кульбак М. Выбранае. Мн.; Цымерынг М. Ленін слухае «Апасіянату» // Беларусь. № 4; Зіеў Суан. Дзеці Хыангкхе: [Верш] / З в'ет. // Бярозка. № 9; Вацы М. Усюды дома: [Верш] / З венг. // Голас Радзімы. № 11; Цень дрэва ка-нія. Песня народнасці хо-рэ: [Верш са зборніка «Апалены лотас»] / З в'ет. // Там жа. № 14; Ле Вінь. Карэнне; Тхо Ань. Дзяўчаты плятуць сеткі: [Вершы] / З в'ет. // Маладосць. № 9; Мальцінскі Х. Лірыка: «О, колькі куль...»; Прыступкі; «Нам бывала і анігадкі...»: [Вершы] / З яўр. // Полымя. № 8; Рэмбо А. Рукі Жанны-Марыі: [Верш] / З фр. // Заря. 26 нояб.; Брэхт Б. Кантата на гадавіну смерці Леніна: [Верш] / З ням. // ЛіМ. 20 студз.; Дабравольскі С. Успаміны салдата рэвалюцыі: [Верш] / З пол. // Там жа. 17 крас.; Ліндсей Д. Ленін у Лондане: [Верш] / З англ. // Там жа. 24 крас.; Турціайнен А. У вокамгненне кожнае; Нязменны друг; Роздум; Сінерва Э. Мая радасць; Фінская балада: [Вершы] / З фін. // Там жа. 13 ліст.

1971. Нагнібеда М. «Я заўважаў...»; «Па вечарах чытаю Блока...»; «Скасілі лецейка касцы...»; Перад партрэтам; Сівер; Вальс; Цень; Поначы; Ліст да Рамэны Грэненберг; Дубы; «І ціша мудрасці...»; Сляза; Нерыс; «Часцей чамусьці стала сніцца...»; Ліст на Волгу; Над калыскай; Лола; «Ужо цвітуць сланечнікі...»: [Вершы] / З укр. // Нагнібеда М. Трэцяе спатканне. Мн.; Нерыс С. Незнаёмай — па шчырасці; Маці; Маё малое; Па нетрывалым лёдзе: [Вершы] З літ. // Нерыс С. Калі зямля прачынаецца. Мн.; Някрасаў М. «Надрываецца сэрца ад мукі...»; «Не вецер бушуе над борам...»: (З паэмы «Мароз, Чырвоны нос»); Памяці Дабралюбава; «Не рыдай у адчаі над ім...»; Ад'язджаючаму; Н. Г. Чарнышэўскі: [Вершы] / З рус. // Някрасаў М. Лірыка. Мн.; Пацье Э. «Зладзеям — смерць!»; Дзе прайшла Камуна; А ўсё-такі Камуна жыва; Да гадавіны 18 сакавіка 1871: [Вершы]; Парыжская Камуна, 18 сакавіка: Паэма; Рэмбо А. Рукі Жанны-Марыі: [Верш] / З фр. // Паэты Парыжскай Камуны. Мн.; Гусоўскі М. Песня пра зубра: [Урывак] / З лац. // Універсітэт паэтычны. Мн.; Някрасаў М. «Не вецер бушуе над борам...» / З рус. // Бярозка. № 12; Пацье Э. Трухлявы дом — на злом!; Сацыяльная рэвалюцыя: [Вершы] / З фр. // Вожык. № 5; Рэмбо А. Рукі Жанны-Марыі: [Верш] / З фр. // Полымя. № 3; Нагнібеда М. Жонцы; «І ціша мудрасці...»; Поначы: [Вершы] / З укр. // Там жа. № 4; Украінка Л.

Дым: Урывак з паэмы / З укр. // ЛіМ. 26 лют.; Пацье Э. Дон-Кіхот; Да гадавіны 18 сакавіка 1871: [Вершы]; Лешамбадзі П. Начніцы і сонца: Байка / З фр. // Там жа. 19 сак.; Парвін Б. Чайкі на ўзмор'і; Мейстар П. Сведка Хатыні: [Вершы] / З англ. // Там жа. 9 ліп.; Тхань Хай. Вы ўжо ўзляцелі; Ле Ан Суан. Мост на плячах; Нгуен Дзінь Тхі. Балада аб разлучаных сэрцах: [Вершы] / З в'ет. // Там жа. 3 вер.

1972. Гамзатаў Р. Слова даяркі; «Я не таму, што не пачуеш іх...»; «Калі ты паехала ў горы...»; «Вятры з-за гор калышуць...»; «Хачбар — не вымысел гаваруна...»; «Вяршыня здаецца...»; «Мне даводзілася наглядаць...»; «Я ў цішы не спадзяюся...»; «Мы ўсе памром...»; «Шкода хлопца: гэтакі капеж...»; Надпісы на дзвярах і варотах; Надпісы на магільных камянях; Надпісы на кінжалах; Надпісы на вінных рагах; Надпісы на камінках і ачагах; Надпісы на унцукульскіх кійках; Надпісы на скалах; Надпісы на калысках; Надпісы на андыйскіх бурках; Надпісы на сёдлах; Надпісы на чаганах і пандурах: [Вершы] / З авар. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; Тувім Ю. Вершаваны сказ пра бацьку і сына, пра два гарады і пра старую песню; Вандурскі В. Прэч канарэек!; Браўн М. Леанарда да Вінчы; Верш пра Лодзь: [Вершы] / З пол. // Горад мільённы і мы. Мн.; Шэфнер В. Рэчы / З рус.; Нагнібеда М. «Я заўважыў: няхай пасварыцца...» / З укр.; Нерыс С. У імя дзяцей / З літ.; Маўленаў С. Ластаўка; Мулдапаліеў Д. Гарызонт і космас / З каз.; Берулава Х. Сам-насам з сынам / З груз.; Айбек. «Ах, нішто не забыта...» / З узб.; Эмін Г. «На лузе трое...» / З арм.: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72; Яго ж. Прыблудны сон; «Чытач, як хочаш...»; Перад вежавым гадзіннікам; «Ветрагон, ветрагон!..»; «Быў бы хто цікаўны...»; «На лузе трое...»: [Вершы] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Штрытматар Э. Лісткі з календара: Мініяцюры / З ням. // Маладосць. № 11; Ваарандзі Д. Глебы Эстоніі; Калі б ажывалі мары; Парве Р. І мае яны — тыя гады; Нійт Э. З думкай пра ўсе твае гарады; Лахт У. Банкет: [Вершы] / З эст. // Полымя. № 1; Тувім Ю. Вершаваны сказ пра бацьку і сына, пра два гарады і пра старую песню / З пол. // Там жа. № 2; Ружэвіч Т. Дыфірамб у гонар цёшчы: [Верш] / З пол. // Работніца і сялянка. № 4; Жукаўскас А. Легенда: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 21 студз.; Цымерынг М. Ленін слухае «Апасіянату»: [Верш] / З ням. // Там жа. 21 крас.; Гобдэй М. Званы Хатыні: [Верш] / З англ. // Там жа. 28 крас.

1973. Пецёфі Ш. Халодны свет: [Верш] / З венг. // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Баброўскі І. Бёлендорф; Бройніч В. Чароўны месяц жнівень; Штрытматар Э. Лісткі з календара: [Апавяданні] / З ням. // Незабыўны дзень. Мн.; Гусоўскі М. Песня пра зубра: [Урывак з паэмы] / З лац. // Голас Радзімы. № 34; Гасан-задэ Н. Дзевяць мільёнаў і параненыя дрэвы: [Верш] / З азерб. // Звязда. 16 кастр.

1974. Северыні А. Дваццаты; «Дазвольце мне...» / Сааўт. пер. А. Шаўня; Дух эпапеі жывы; Джуліані А. Дзень нараджэння; Квазімода С. Псалмы: [Вершы]; Пазаліні П. Плач экскаватара: З паэмы / З італ. // Ад вежаў Ферары. Мн.; Гулія Д. Балада аб уратаваным пастуху; Мой горад; Голуб; Хай сто і сто...: [Вершы] / З абх. // Гулія Д. Выбранае. Мн.; Жукаўскас А. Мая радзіма; Бяздомная любоў; Пратэст; Мост Кербедзіса; Забітая вясна; Выраі; Споведзь; Чорны бальшак; Палонныя; Вёска маленства; Печ; Пажар; Сад у расе; Старая сасна; «Зноў вясна над палямі Літвы...»; Люлька; Вуглаватая планета; Разведчыкі; Белая лябёдка; Акраец; Скульптар; Яшчэ прыйду; Мінулае; Стол; Кароткая байка; Шоўк мая; «Барвовы захад дагарэў і згас...»; Кручы; Блёкат; Стог; Нерынга; «Колісь сваёю парой веснавою...»; Малыя рэкі; Свяшчэнны агонь; Адказнасць; Легенда; Горад; Мой адлік часу; Бохан хлеба і белы ручнік; Ля падножжа Кургана Славы; Падзяка: [Вершы] / З літ. // Жукаўскас А. Бяздомная любоў. Мн.; Яго ж. Ля падножжа Кургана Славы; Шоўк мая: [Вершы] / З літ. // Полымя. № 3; Маг. праўда. 23 сак.; Яго ж. Ля падножжа Кургана Славы: [Верш] / З літ. // Гомел. праўда. 23 сак.; Яго ж. Малыя рэкі; Зноў вясна над палямі: [Вершы] / З літ. // ЛіМ. 1 сак.; Максімаў М. Сустрэча праз дваццаць гадоў: Урывак з паэмы / З рус. // Там жа. 5 ліп.; Бехер І. Дзе была Германія?; Лаабс І. Арол: [Вершы] / З ням. // Там жа. 4 кастр.; Северыні А. Дух эпапеі жывы; Джуліані А. Дзень нараджэння; Квазімода С. Новаму месяцу; Маім «крытыкам»: [Вершы] / З італ. // Там жа. 1 ліст.

1975. Гамзатаў Р. З кнігі санетаў: Санет 2; Санет 4; Санет 9; Санет 35; Санет 60 / З авар.; Слабоднік Д. Проза высокіх маральных крытэрыяў / З славац. // Далягляды. Мн.; Гобдэй М. Званы Хатыні; Мейстар П. Сведка Хатыні / З англ.; Стэйская Э. Хатынь / З чэш.: [Вершы] // Слухайце Хатынь. Мн.; Тычына П. У сэрцы, у маім; Сасюра У. О, не дарэмна!..; Лі; Васількі; «Я так люблю...»; Тарноўскі М. Уставай!; Рашучасць; На Франкоўскім свяце ў Вінніпегу; Братам за акіян; Бажан М. Танец; Шмігельскі А. Горныя яліны; Галіччына: (Фрагменты); Упісаныя ў вечнасць: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Братунь Р. «О, накрыж жахнутыя шпагі...»; Балада пра яблыньку; Памяці Лесі Украінкі; «І сонца, і вецер, і мора...»; Рэквіем; Сонечныя арабескі; Каламіец У. Як пахне сонцам салома; Рукі Афрадыты Мілоскай; Кірмаш красы; Глушэц; Прытча пра пазнаную мудрасць; Карпенка М. «Калі струменьчык дум маіх...»; З цыкла «Неадасланыя лісты»; Мастакі; «Помніш: мы ў садку з табой сядзелі...»; «Адцвіў духмяны каля хаткі...»; Мой дзень — на веку цеціве: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Грун М. Маскі: Апавяданне / З ням. // ЛіМ. 14 сак.; Станку З. Мая зорка; Край свету; Лета; На ўзмор'і: [Вершы] / З рум. // Там жа. 25 крас.; Сіманаў К. Лялька; Атака: [Вершы] / З рус. // Там жа. 1 жн.

1976. Нэруда П. Ода найменшаму: [Верш] / З ісп. // Нэруда П. Крыві бунтоўнай кроплі. Мн.; Тычына П. Песня маладосці: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 5; Івашкевіч Я. Мір; Тувім Ю. Пра нас, улюбёных: [Вершы] / З пол. // Вяч. Мінск. 8 кастр.; Гушча Я. Людское; Я б адшукаў цябе: [Вершы] / З пол. // Гродн. правда. 9 окт. / Сааўт. пер. Р. Барадулін; Шымборская В. Карціна ў Зімнім палацы; Озга-Міхальскі Ю. Яблыня; Я б адшукаў цябе: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 1 кастр.; Кубяк Г. Бот генерала: Урывак з паэмы / З пол. // Там жа. 8 кастр.

1977. Ліндсей Д. Ленін у Лондане / З англ.; Галас Ф. 7 лістапада; Нэндза-Кубінец С. Аб маёй мове; Дажынкі; Вясельная; Яліна: [Вершы]; Слова ў дыскусіі пра паэзію і «сялянскіх» паэтаў: Урывак з паэмы; Узоры на шкле: Фрагменты / З пол. // Далягляды. Мн.; Цільвіціс Т. Пейзажы; Вясна; Наказ; «Кажаны»; Заява; Лес плыве; Маці-зямля; Жукаўскас А. Белая лябёдка; Падзяка: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Марцінкявічус Ю. Іней; Спроба засяродзіцца; Ленін працуе; 1946-ы; Стрыптыз: [Вершы] / З літ. // Там жа. Т. 2; Ваш І. Праз сетку ліўня; Няшчасны выпадак; Вуліца Шаш; Ці варты я?; Вацы М. Усюды дома; Надзь Л. Гімн для ўсіх эпох; Агонь: [Вершы] / З венг. // Сучасная венгерская паэзія. Мн.; Бёрнс Р. Прашэнне ракі Бруар уладальніку абшараў, па якіх працякаюць яе воды: [Верш] / З англ. // Полымя. № 10.

1978. Сафронаў А. Радзіма: Паэма / З рус. // Далягляды. Мн.; Ціханаў М. Сваты; «Была ў мяне шашка...»; Смерць байца; Арменія; «Хачу, каб верш быў тонкі як вуаль...»; «Мёрзлы верас, мёрзлы верас...»; 1919—1941: [Вершы] / З рус. // Ціханаў М. Спасціжэнне. Мн.; Бехер І. «А мог жа быць выпадак, хоць і рэдкі...»: [Верш] / З ням. // Бярозка. № 1; Адзі Э. Ад Эра да акіяна; Пазыч мне вачэй тваіх; Нясёмся ў рэвалюцыю; Сэрцамі юных валодаць: [Вершы] / З венг. // Полымя. № 7; Міцкевіч А. Пан Тадэвуш: Старонкі з паэмы / З пол. // ЛіМ. 22 снеж.

1979. Гусоўскі М. [Урыўкі з паэмы «Песня пра зубра»] / З лац. // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.; Гільвік Э. Вершы з чатырох кніг: З кнігі «Дасягнуць!»: «Калі сена стагуеш...»; Першы дзень; Перажитак даражэе; «Эх вы, паплаўцы мае і сажалкі...»; З кнігі «Зямля для шчасця»: «Я бачыў, як цесля з Трогвій...»; «Я грэўся ў пяску ў тамленні...»; З кнігі «Сфера»: Месца жыхарства; «Кажуць: мы страцілі вечнасць...»; «А здараецца ж, што і шпаку...»; «О, нездарма мы з табой...»; «Прадрачы — не сакрэты выдаць...»; З кнігі «Разам»: «Па сабе ці па людзях я плачу...»; Твой спадарожнік: [Вершы] / З фр.; Кучак Н. З кнігі «Сто і адзін айрэн»: [Вершы] / З арм. // Далягляды. Мн.; Пракоф'еў А. «Прырэчны гай і захаду свячэнне...»; Ліхароў Б. Старая фатаграфія; Паэты; Чапуроў А. «На вайну пайшоў я хлапчуком...»; «Сорак першы — наш год прызыўны...»; «Навала блізіцца — выходзь...»; «Пра чалавека трэба гаварыць...»; «Шукаю на зямлі красы...»: [Вершы] / З рус. // Прызнанне. Мн.; Санг Нгуен Суан. Пісьмо пад дыктоўку; Голас лесу; Віен Хе Лань. Развaжанні аб паэзіі: [Вершы] / З в'ет. // Полымя. № 9; Маршал А. Дынга і Кенгуру: [Верш] / З англ. // ЛіМ. 17 жн.

1980. Букаў Е. У Мінску; Паветра Радзімы; Чалавек смяецца; «Куды ляціш...»; Адлегласць; Вікторыя: [Вершы] / З малд. // Букаў Е. Нараджэнне першай зоркі. Мн.; Кратахвілава М. Якая, паэце, патрэба; Балада аб сарака нявестах; Прыйдзе час; Стэглік Л. Надвячорак на папасе; Колькі яшчэ; Бернардзінава Е. Жыццё; Цымбалы; Брандайс У. Хвалі; Пчальнік; Скарлант П. Перад ад'ездам; Вяртанне: [Вершы] / З чэш. // Высокае неба. Мн.; Міцкевіч А. Пан Тадэвуш: [Фрагменты з 4 кнігі паэмы] / З пол. // Далягляды. Мн.; Северыні А. Кампазіцыя; Праблемы пакаленняў; Надзённае; У пошуках сапраўднага; Няўлоўная форма; Ода слову; Ода пакутніцтву; Ода прыгажосці; Ода юнацкай сіле; Ода кактусу; Запрашэнне Харона; Самагубны палёт; Хто ж бы здолеў?: [Вершы] / З італ. // Северыні А. На арбіце Зямлі. Мн.; Гусоўскі М. Песня пра зубра: [Урывак з аднайм. паэмы] / З лац. // Голас Радзімы. 25 снеж. / Сааўт. пер. Я. Парэцкі; Міцкевіч А. Эпілог: [Да паэмы «Пан Тадэвуш»] / З пол. // ЛіМ. 25 ліп.

1981. Мартынаў Л. Праблемы перакладу: [Вершаваная прамова] / З рус. // Далягляды. Мн.; Марцінкявічус Ю. Пахаванне; «Са сціпрты, як з крыл аблокаў...»; «То аддалялася, то зноў навісла...»; Каін; Радасць з табой; Гэтых два словы; Прысвячэнне; «Мабыць, вечар яшчэ ніколі...»: [Вершы] / З літ. // Марцінкявічус Ю. Трава і камень. Мн.

1982. Межалайціс Э. Блакітнавокая скала: Апавяданне; Марцінкявічус Ю. «Праз бярэзнік — дзе па сцежцы...»: [Верш] / З літ. // Братэрства. Мн.; Мэй У. «Прымі маю падзяку, шчодры лёс...»: .[Запіс у кнізе наведвальнікаў філіяла музея Янкі Купалы ў Вязынцы]: [Верш] / З англ. // Нам засталася спадчына. Мн.; Берулава Х. Сакартвела; «Сваіх паэтаў з іх урокамі...»: [Вершы] / З груз. // Беларусь. № 10.

1983. Берулава Х. Штовясны; Сакартвела; «Сваіх паэтаў з іх урокамі...»; «Дзеля шчасця Радзімы і славы...»; «О, новы дзень — навін крыніца...»; «Ліахві і Кура...»; «Як мне хочацца падобным быць на родную прыроду!..»; Партрэт сябра; «Зялёны гэты край...»; «Вы, як дзеці...»; «Я, чалавек — жыхар непастаянны...»; «Паклёп, што ўзвёў нягодны чалавек...»; «Як пешаход...»; «Гэта ў твой гонар, Айчына...»; «Як яны ўсё-такі шпарка ляцяць...»; Слухай, сэрца; Сам-насам з сынам: [Вершы] / З груз. // Берулава Х. Лісты надзеі. Мн.; Калаў Х. Развіццё; «Да любой перспектыўнай ідэі...»; Адказ неназваным апанентам; Настаўнікі; Пахвала Сізіфу; Спрэчнае становішча; Занадта шмат крыку; Дзеля цябе: [Вершы] / З ням. // Далягляды. Мн.

1984. Нагнібеда М. Над калыскай: [Верш] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Матусоўскі М. Ветэраны; Песні ваенных год: [Вершы] / З рус. // Братэрства. Мн.; Рокпелніс Я. Пры моры; «Можна вясною прайсці праз усё...»; «Прызямляецца чайка...»; «Рот заклейваюць ядам слова...»; Суботні вечар; Справаздача; «Я гутарыў са скрыпачом аднойчы...»; Цішыня; Русалка: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Воранаў Ю. «Дзе б ні прайшоў...»: [Верш] / З рус. // Беларусь. № 2; Парвін Б. Гімн дружбе / З англ.; Квазімода С. «Чым жахі страшных дзён усё далей...» / З італ.: [Вершы] // Полымя. № 6; Парвін Б. Гімн дружбе: [Верш] / З англ. // Голас Радзімы. 19 ліп.; Кульбак М. Беларусь: [Верш] / З яўр. // Ніва. 15 студз.

1985. Чапуроў А. «На вайну пайшоў я хлапчуком...»: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 7 вер.

1.5.

На англійскую мову. Songs as clear as the sky // Kupala J., Kolas J. Songs as clear as the sky. Mn., 1982.

На літоўскую мову. Amžinasis kalendorius (K. Donelaičio «Metai») // Lietuviško žodzio atgarsiai. Vilnius, 1979. T. 2.

На рускую мову. Монголы под Ярославцем: Странички из фронтового дневника // Книга братства. М., Улан-Батор, 1971.

На ўкраінскую мову. Дві зустрічі з поетом // Прапор. 1961. № 7.

1.6.

Шэкспір В. Трагедыі. Мн., 1954 / Рэд. пер. з К. Крапівой.

Гейне Г. Выбр. тв. Мн., 1959 / Рэд. пер. з Ю. Гаўруком, А. Зарыцкім.

Блум Г. Трансваальскі эпізод: Раман. Мн., 1961 / Рэд.

Байран Д. Г. Выбранае. Мн., 1963 / Скл., рэд., камент. Рэц.: Лапідус Н. Байран на беларускай мове // ЛіМ. 1963. 21 мая.

Пярэднія выйшлі ў заўтра: Сучасная паэзія Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Мн., 1968 / Скл. з А. Зарыцкім.

Паэты Парыжскай Камуны. Мн., 1971 / Рэд.

Незабыўны дзень: Апавяданні пісьменнікаў ГДР. Мн., 1973 / Рэд. з В. Сёмухам, скл.

Жукаўскас А. Бяздомная любоў: Выбр. вершы. Мн., 1974 / Скл.

Уайльд О. Салавей і ружа: Казкі. Мн., 1978 / Рэд.

Машара М. Крэсы: Фрагменты з рамана // Полымя. 1966. № 9 / Літ. зап.; «Не быць бяседзе...»; «Між гор, між даліны...»: Народныя песні // Дзень паэзіі — 69. Мн., 1969. / Публ.

2.3.

На беларускай мове. Ахрыменка В. Аб выкарыстанні перакладаў на лекцыях па зарубежнай літаратуры // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст, 1971; Бярозкін Р. Пераклаў Язэп Семяжон... // ЛіМ. 1963. 12 крас.; Вядомы паэт-перакладчык // Беларусь. 1974. № 11; Гілевіч Н. Дзеля духоўнага збліжэння народаў // Гілевіч Н. У гэта веру. Мн., 1978; Казыра Л. З любоўю да Роберта Бёрнса // ЛіМ. 1984. 11 мая; Яго ж. Раскрыць душу твора... // Там жа. 1984. 16 ліст.; Калеснік У. Перастварэнне // Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975; Кацюшын М. Паэзія мужнасці і гераізму // ЛіМ. 1969. 12 вер.; Крэпак Б. Напісанае застаецца // Там жа. 1982. 22 кастр.; Ліпневіч В. [Біябібліяграфічная нататка да 70-годдзя нараджэння] // Полымя. 1984. № 11; Мартынава Э. Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад. Мн., 1973. С. 75, 78—80; Небышынец В. Нястомны шукальнік // ЛіМ. 1974. 15 ліст.; Нікіфаровіч В. Талент паэтычнага пераўвасаблення // Нікіфаровіч В. Дарогі ў шырокі свет. Мн., 1979; Яго ж. «Я вам ні слова не зманю...»: Язэпу Семяжону — 70 // Беларусь. 1984. № 11; Парэцкі Я. Напісанае застаецца? // ЛіМ. 1973. 3 жн.; Петравец А. Майстэрства перакладчыка // Звязда. 1974. 16 ліст.; Яго ж. Пераклад — мост дружбы: Язэпу Семяжону — 60 год // Голас Радзімы. 1974. № 46; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рагойша В. Вышыня // Полымя. 1974. № 11. Яго ж. Іх паўнамоцны прадстаўнік // ЛіМ. 1963. 24 снеж.; Яго ж. Сувязны народаў і культур // Рагойша В. Кантакты. Мн., 1982; Юрэвіч У. Адкрывальнік скарбаў // Маладосць. 1964. № 11; Язэпу Семяжону — 50 гадоў // ЛіМ. 1964. 17 ліст.; Язэпу Семяжону — 60 // Там жа. 1974. 15 ліст.; Язэпу Семяжону — 70 // Там жа. 1984. 16 ліст.

На польскай мове. Sielicki F. Mikołaj Hussowski w przekładzie białoruskim // Przegl. Humanistyczny. 1973. Nr 6.

На рускай мове. Борисова Т. Игра остроумия //

Сов. Бел. 1977. 14 апр.; Дорошкевич В. Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы: Первая половина XVI в. Мн., 1979. С. 86—87; Лапидус Н. Роберт Бернс в переводах И. Семежена // Лапидус Н. Зарубежная литература в белорусских изданиях и переводах. Мн., 1968; Рагойша В. Из речи — в речь: (К 70-летию со дня рождения Я. Семежона) // Сов. Бел. 1984. 16 нояб.

2.4.

На беларускай мове. Барадулін Р. Загадка перакладу: [Верш] // ЛіМ. 1982. 26 лют.; Вітка В. Язэп Семяжон: [Верш] // Вітка В. Праводзіны лета. Мн., 1972; Зарыцкі А. Пра новую кнігу Язэпа Семяжона: [Верш] // Зарыцкі А. Каля вячэрняга кастра. Мн., 1979; Чэрня Х. Дарогі: [Верш] // Чэрня Х. Добрай раніцы, людзі! Мн., 1966.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 137, воп. 1, спр. 1—73

В. У. Смольская.

СЕМЯНОВІЧ АНТОН

Семяновіч Антон Аляксандравіч [псеўд. Дзядзька з барадой; н. 23.7(5.8).1917, в. Шабунёўшчына Мінскага пав., цяпер Дзяржынскі р-н Мінскай вобл.], літаратуразнавец, крытык. Доктар філалагічных навук, прафесар (1971). Член СП Беларусі з 1954.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1930 сям'я як серадняцкая была раскулачана; выслана ў Котлас Архангельскай вобласці, затым у г. Вялікі Усцюг. А. Семяновічу як непаўналетняму дазволілі вярнуцца на радзіму, і ён жыў у сваякоў у в. Крупіца каля Мінска. Маці памерла ў высылцы ў 1934. Пасля заканчэння сямігодкі і ФЗН працаваў слесарам на заводзе імя Варашылава ў Мінску (1934—38). У 1938 паступіў у Мінскі педінстытут на літаратурны факультэт, дзе правучыўся да 1941. Напачатку вайны працаваў на сельскай гаспадарцы ў в. Шабунёўшчына, з кастрычніка 1943 — сувязны партызанскага атрада імя Фурманава брыгады Ракасоўскага на Дзяржыншчыне. Пасля вызвалення Беларусі працаваў на чыгунцы (1944), працягваў вучобу ў педінстытуце, які скончыў у 1945. Працаваў настаўнікам сярэдняй школы ў Івацэвічах Брэсцкай вобл. (1945—46), вучыўся ў аспірантуры Інстытута мовы, літаратуры і мастацтва АН Беларусі (1946—49), працаваў малодшым, затым старшым навуковым супрацоўнікам Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН Беларусі (1949—63). З 1963 на выкладчыцкай рабоце ў Мінскім педагагічным інстытуце: дацэнт кафедры рускай і зарубежнай літаратуры, з 1971 загадчык кафедры беларускай літаратуры. З 1992 — прафесар-кансультант гэтай кафедры. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ст., медалямі, Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР.

З літаратуразнаўчымі і крытычнымі артыкуламі пачаў выступаць з 1949. Многія работы прысвечаны гісторыі беларускай літаратуры дакастрычніцкага і савецкага перыядаў. Даследуе праблемы прозы і драматургіі: «Проза Якуба Коласа (Дакастрычніцкі перыяд)», «Кандрат Крапіва», «Змітрок Бядуля», «Беларуская драматургія (Дакастрычніцкі перыяд)», «Беларуская савецкая драматургія (1917—32)», «Ад вытокаў да сталасці. Беларуская драматургія 1917—45 гг.». Сааўтар падручнікаў па беларускай літаратуры для педінстытутаў, аўтар дапаможнікаў для сярэдніх школ і ВНУ. Удзельнічаў у напісанні «Нарысаў па гісторыі беларускай літаратуры», «Гісторыі беларускай савецкай літаратуры» (т. 1, т. 2), «Гісторыі беларускай дакастрычніцкай літаратуры» (т. 2).

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Проза Якуба Коласа: (Дооктябрький период): Автореф. дисс... канд. филол. н. Мн., 1950.

Проза Якуба Коласа: (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1953. Рэц.: Бондарава Ф. Абгрунтаванні і дэкларацыі // Звязда. 1954. 5 студз.; Герцовіч Я. Задума і яе здзяйсненне // Полымя. 1954. № 9; Кирилюк Е. Книги белоруських друзів // Літ. газ. 1954. 24 черв.;

Лукашэвіч В. // Чырв. звязда. 1953. 25 ліст.; Палітыка Д. Кніга патрабуе дапрацоўкі // ЛіМ. 1953. 12 снеж.

Кандрат Крапіва. Мн., 1956.

Змітрок Бядуля. Мн., 1960.

Беларуская драматургія: (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1961. Рэц.: Казбярук У. Даследаванне аб драматургіі // Беларусь. 1961. № 9; Лойка А. Не спыняцца на паўдарозе // ЛіМ. 1961. 23 мая; Макарэвіч А. Ад вытокаў да сталасці // Звязда. 1961. 1 вер.; Усікаў Я. Адкрытае і паўторанае // Полымя. 1961. № 11.

Кандрат Крапіва. Мн., 1966.

Беларуская савецкая драматургія. 1917—1932. Мн., 1968; Рэц.: Бурносаў В. Старонкі беларускай драматургіі // Звязда. 1968. 8 кастр.; Колос Г. «Количественно более богата» // Неман. 1969. № 3; Міско С. Крокі станаўлення // ЛіМ. 1968. 25 кастр.; Нефед В. Необходимое исследование // Театр. 1969. № 12; Ярош М. Працяг размовы // Полымя. 1968. № 11.

Ад вытокаў да сталасці: Беларуская драматургія 1917—1945 гг. Мн., 1978. Рэц.: Мушынскі М. Кірунак да сталасці // Полымя. 1979. № 12; Сабалеўскі А. Гарызонты пазнання // Звязда. 1979. 10 студз.

Гісторыя беларускай драматургіі: XIX — пач. XX ст. Мн., 1985.

Гісторыя беларускай савецкай драматургіі: 1917—1955 гг. Мн., 1990.

1.3.

1949. Дарэвалюцыйная проза Якуба Коласа // Сав. школа. № 5.

1950. Аповесці Якуба Коласа на рускай мове: [Рэц. на кн.: Колас Я. В полесской глуши. М., 1948] // Беларусь. № 2; «Раніца жыцця» // Звязда. 30 вер.; Неапублікаваныя творы Якуба Коласа // ЛіМ. 22 крас./ Сааўт. Л. Фіглоўская; Новы зборнік вершаў Канстанцыі Буйло: [Рэц. на кн.: Буйло К. Світанне. Мн., 1950] // Там жа. 22 ліп.; Неапублікаваныя творы Якуба Коласа // Там жа. 28 кастр.; Сталін у беларускай савецкай паэзіі // Чырв. змена. 3 студз.

1951. Змітрок Бядуля // Бядуля З. Зб. тв.: У 4 т. Мн. Т. 1; Кніга выбраных твораў Кузьмы Чорнага // Звязда. 18 вер.; Творы Я. Коласа на рускай мове // Калг. праўда. 14 кастр.; Раннія рукапісы Якуба Коласа // ЛіМ. 29 вер. / Сааўт. В. Івашын; Новыя раннія рукапісы Якуба Коласа // Там жа. 6 кастр. / Сааўт. В. Івашын; Певец белорусского народа // Сов. Бел. 27 июля; Змитрок Бядуля // Там жа. 3 нояб.; Сочинения Якуба Коласа на русском языке // Там жа. 14 дек.

1952. Пачынальнік беларускай прозы // Полымя. № 11; Слаўныя традыцыі // Калг. праўда. 4 сак.; Народны пясняр // Там жа. 6 ліп.; Вялікі патрыёт // Там жа. 15 ліст.; Майстар апавядання // ЛіМ. 15 ліст.; Проза Якуба Коласа: К выходу третьего тома собр. сочинений Я. Коласа на рус. яз. // Сов. Бел. 20 апр.; Певец социалистического строительства // Там жа. 18 окт.

1953. П'есы Кандрата Крапівы // Калг. праўда. 25 лют.

1955. Неўміручая песня паэта // Мін. праўда. 28 мая; Якуб Колас — певец дружбы народов // Сов. Бел. 10 февр.

1956. Літаратура другой палавіны XIX ст.; Літаратурна-грамадскі рух 70—90-х гг.; Змітрок Бядуля; Кандрат Крапіва // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн.; Паэтэса-рэвалюцыянерка // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; Новае пра Дуніна-Марцінкевіча // ЛіМ. 24 сак.; «Казкі жыцця» // Там жа. 15 вер.; Таленавіты мастак слова // Там жа. 27 кастр.; Поэтесса-революционерка // Сов. Бел. 3 июля; Кандрат Крапіва // Сталін. шлях. 20 сак.

1957. Пачынальнік беларускай драматургіі // Полымя. № 12; Майстэрства моўнай характарыстыкі // ЛіМ. 19 студз.; Канфлікт і характар у п'есах Крапівы // Там жа. 16 лют.; Старонкі гераічнай барацьбы // Там жа. 31 ліп.; Жыватворчыя сувязі // Там жа. 16 ліст.; Мудрый художник // Сов. Бел. 16 нояб.; Жизнь и творческий путь народного поэта БССР Я. Коласа // Там жа. 19 нояб.

1958. Раннія творы Якуба Коласа / Сааўт. В. Бурносаў; Аб вытоках беларускай драматургіі // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 1; Новае з біяграфіі Дуніна-Марцінкевіча // Беларусь. № 7; Матэрыялы пра Я. Коласа // Там жа. № 9; Новае з біяграфіі Ф. Багушэвіча // ЛіМ. 19 сак.; Глыбока вывучаць спадчыну // Там жа. 12 ліп.; Пачатак // Там жа. 3 вер.; Новая кніга пісьменніка // Там жа. 20 вер.; Шляхам народа // Там жа. 8 кастр.; З мінулага // Наст. газ. 30 вер.; Документы об аресте и казни Кастуся Калиновского // Сов. Бел. 24 авг.

1959. Драматургія В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 2; «Казкі жыцця» // Вялікі пясняр беларускага народа. Мн.; Цікавы зборнік апавяданняў: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. Рына-Марына. Мн., 1958] // Беларусь. № 2; Пра Арцёма Вярыгу-Дарэўскага // Там жа. № 8; Настаўнік народнага паэта // Полымя. № 6; Хвалюючая тэма // ЛіМ. 16 вер.

1960. Максім Гарэцкі // Гарэцкі М. Выбранае. Мн.; Трывожнае шчасце пакалення // Беларусь. № 5; Маладомыя творы беларускай драматургіі // Полымя. № 9; Кніга выклікае некаторыя пярэчанні: [Рэц. на кн.: Залесская Л. Поэзия Советской Белоруссии. М., 1960] // ЛіМ. 17 чэрв. / Сааўт. Ю. Пшыркоў.

1961. Аб некаторых асаблівасцях байкі К. Крапівы // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 4; Каштоўнае даследаванне: [Рэц.: на кн.: Пшыркоў Ю. Беларуская савецкая проза. 20-я — пачатак 30-х гадоў. Мн., 1960] // Беларусь. № 1; Цікавасць да чалавека // Там жа. № 12; Кандрат Крапіва: Да 65-годдзя з дня нараджэння // Голас Радзімы. № 18; Вялікі сын Расіі: 13 чэрвеня — 150 год з дня нараджэння В. Р. Бялінскага // ЛіМ. 9 чэрв.; Калг. праўда. 13 чэрв.; П'еса выклікае роздум // ЛіМ. 11 ліп.; Вялікая хартыя камунізма // Там жа. 15 жн.

1962. Першая спроба // Беларусь. № 2; Разговор о басне: [Рэц. на кн.: Казека Я. Беларуская байка. Мн., 1960] // Неман. № 1.

1963. Сведчанне росту // Беларусь. № 6.

1964. Кандрат Крапіва // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 1; Ля вытокаў беларускай савецкай драматургіі // Полымя. № 7.

1965. Хорошее начало: [Рэц. на кн.: Макарэвіч А. Ад песень і думак народных. Мн., 1965] // Сов. Бел. 7 июля / Сааўт. М. Пятровіч, В. Тарасаў.

1966. Іван Шамякін // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2.

1969. Янка Лучына // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн. Т. 2; П'есы Уладзіслава Галубка: [Рэц. на кн.: Галубок У. П'есы. Мн., 1968] // Полымя. № 1; Даследуецца беларуская паэма: [Рэц. на кн.: Лазарук М. Станаўленне беларускай паэмы. Мн., 1968] // Звязда. 25 студз.; Вечная тема нашей литературы: [Рэц. на кн.: Октябрь и художественная литература. Мн., 1968] // Сов. Бел. 19 авг.

1970. Працяг размовы: [Рэц. на кн.: Лазарук М. Беларуская паэма ў другой палавіне XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн., 1970] // Звязда. 27 кастр.

1971. Народны пісьменнік // Работніца і сялянка. № 3; Увасабленне неўміручых ідэй: [Рэц. на кн.: Ленин и художественная литература. Мн., 1971] // Звязда. 28 кастр.; Даследуецца тэорыя драмы // ЛіМ. 9 ліп.

1972. Народный поэт Белоруссии: (К 90-летию со дня рождения Я. Коласа) // Сов. литература за рубежом. № 6; Даследаванне беларускай крытыкі: [Рэц. на кн.: Карабан С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971] // Звязда. 24 сак.; Працяг размовы аб драме: [Рэц. на кн.: Сабалеўскі А. Беларуская савецкая драма: Кніга другая. Мн., 1972] // ЛіМ. 1 снеж.; Гады сталасці // Наст. газ. 18 кастр.; Пясняр дружбы // Там жа. 1 ліст.

1973. Сын свайго народа // Народныя паэты Беларусі. Мн.; Даследуюцца праблемы стылю: [Рэц. на кн.: Дзюбайла П. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973] // Полымя. № 9; Адзін з абуджаных рэвалюцыяй // ЛіМ. 20 крас.

1974. Некаторыя асаблівасці беларускай савецкай драматургіі 30-х гадоў // Філалогія: Зборнік навук. прац. Мн.; «География» белорусской драматургии: [Рэц. на кн.: Соболевский А. Белорусская драматургия в театрах народов СССР. Мн., 1972] // Неман. № 5; Пра стылёвае багацце: [Рэц. на кн.: Залесская Л. О романтическом течении в советской литературе. М., 1973] // Полымя. № 1 / Сааўт. А. Ленсу.

1975. Беларуская народна-гераічная драма другой палавіны 30-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 3; Пісьменнік, вучоны, педагог: Да 90-годдзя Міхайлы Грамыкі // Беларусь. № 11.

1976. Каментарыі // Крапіва К. Зб. тв.: У 5 т. Нарысы, артыкулы, пераклады. Мн. Т. 5; Пачынальнік беларускай драматургіі // Пра таварышаў па пяру. Мн.; Народны пісьменнік, акадэмік, Герой Сацыялістычнай Працы // Нар. асвета. № 3; «Як рэчка спявае...»: [Рэц. на кн.: Бядуля З. В дремучих лесах. Мн., 1975] // Неман. № 8; Нястомны працаўнік асветы // ЛіМ. 2 ліп. / Сааўт. М. Мішчанчук; В буре века // Сов. Бел. 15 июля.

1977. Тэма рэвалюцыі і грамадзянскай вайны ў беларускай драматургіі 20 — пачатку 30-х гадоў // Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн.

1978. На аснове цэласнасці: [Рэц. на кн.: Великий Октябрь и художественная литература. Мн., 1977] // Наст. газ. 8 сак.

1979. От истоков к зрелости // Научно-реферативный бюллетень АН БССР (отеч. лит.). Мн. № 34; Звернута да сучаснасці: [Рэц. на кн.: Жураўлёў В. Структура твора. Мн., 1978] // ЛіМ. 27 крас. / Сааўт. А. Рагуля.

1981. Ля вытокаў драматургіі Якуба Коласа // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 9; Янка Лучына; Цётка (Алаіза Пашкевіч) // Гісторыя беларускай літаратуры: XIX — пачатак XX ст. Мн.; Драматургія. Кандрат Крапіва // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: 1917—1940. Мн.; Старэйшына беларускай літаратуры // Полымя. № 3; Даследуецца літаратура сучаснасці: [Рэц. на кн.: Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980] // ЛіМ. 16 студз. / Сааўт. А. Рагуля.

1982. Пясняр народнага жыцця // Народныя паэты Беларусі. Мн.; Якуб Колас — певец дружбы народов // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн.; Пясняр народнага жыцця; Майстар алегарычнага апавядання; Якуб Колас — драматург // Янка Купала і Якуб Колас. Мн.; Славный сын белорусского народа // Лит. в школе. № 4; Пясняр міру і дружбы // Полымя. № 10.

1983. Якуб Колас — пясняр дружбы народаў // Неўміручая спадчына. Мн.

1.5.

На англійскую мову. The Son of His People // National Poets of Byelorussia Mn., 1973.

На нямецкую мову. Ein Volksdichter: Zum 90. Geburtstag von Jakub Kolas // Kultur Leben. 1972. H. 10.

На французскую мову. Fils de son peuple // Poète nationaux de la Biélorussie. Mn., 1973.

1.6.

Бядуля З. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1953 / Рэдкал.

Островский К. Советская литература — могучее средство коммунистического воспитания трудящихся. Мн., 1958 / Рэд.

Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971 / Рэд.

Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977 /Рэд.

Вялікі Кастрычнік і беларуская літаратура. Мн., 1977 / Рэд.

Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1917—1940. Мн., 1981 /Рэд. з М. Лазаруком.

Янка Купала і Якуб Колас: Некаторыя аспекты творчасці. Мн., 1982 / Рэд.

Гісторыя беларускай савецкай літаратуры, 1941—1980. Мн., 1983 /Рэд. з М. Лазаруком.

Неўміручая спадчына. Мн., 1983 / Рэд. з М. Мішчанчуком.

2.3.

На беларускай мове. Антону Семяновічу — 60 // ЛіМ. 1977. 29 ліп.; Вcase Варановіч С. [Александровіч С.] Новыя кнігі пра творчасць Я. Купалы і Я. Коласа // Беларусь. 1954. № 2; З юбілеем // ЛіМ. 1967. 4 жн.; Мішчанчук М. Яго дарога // Там жа. 1977. 29 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

В. У. Смольская.

СЕРБАНТОВІЧ АНАТОЛЬ

Сербантовіч Анатоль Станіслававіч (13.5.1941, в. Ордаць Шклоўскага р-на Магілёўскай вобл.— 21.3.1970, Мінск, пахаваны на Усходніх могілках), паэт. Член СП Беларусі з 1967.

Нарадзіўся ў сям'і настаўнікаў. У вайну жыў з бацькамі ў вёсцы, цяжка хварэў бранхітам, тыфам. Скончыўшы ў 1958 Ордацкую сярэднюю школу, працаваў у калгасе. У 1960 паступіў на аддзяленне журналістыкі БДУ, якое закончыў у 1965. Працаваў літаратурным супрацоўнікам часопіса «Бярозка» (1964—65). З восені 1966 знаходзіўся ў творчай камандзіроўцы ў Запаляр'і, Казахстане, на Урале, Далёкім Усходзе. У 1969 зноў вярнуўся ў Мінск і працаваў у газеце «Піянер Беларусі».

А. Сербантовіч пачаў пісаць яшчэ ў школе. Гэта былі байкі і сатырычныя замалёўкі з калгаснага жыцця. Праца ў калгасе абумовіла тэматыку першых яго твораў. У 1959 надрукаваў у «Магілёўскай праўдзе» першы верш. У гады вучобы ў школе яго запрашалі на паседжанні літаб'яднання, на абласныя і рэспубліканскія семінары пачынаючых пісьменнікаў. Паступіўшы ва ўніверсітэт, многа пісаў. На другім курсе склаў рукапісны зборнік вершаў. Як сталы паэт сфарміраваўся да 1964, калі ён стаў рэгулярна друкавацца ў рэспубліканскіх часопісах, напісаў некалькі паэм. Грамадзянская накіраванасць, пафаснасць былі характэрнай праявай яго паэзіі. Але часта напамінала пра сябе хвароба, якая надоўга адрывала яго ад работы. Першы зборнік вершаў А. Сербантовіча «Азбука» (1966) выклікаў цікавасць крытыкі. Пасля яго выхаду паэт адразу ўзяўся за складанне другой кнігі. Пісаў ён шмат — часам за ноч з'яўлялася да чатырох вершаў. Урачы катэгарычна забаранялі пісаць (траўма галавы, атрыманая ў дзяцінстве, усё часцей адрывала ад паэзіі). Аднак паэт спяшаўся. Апрача вершаў ён пісаў творы для дзяцей, прозу, крытычныя артыкулы, займаўся перакладамі. У сярэдзіне 60-х г. паэт сур'ёзна звярнуўся да жанру паэмы. Гэта быў новы ўзровень яго таленту. У 1968 у час знаходжання ў Сярэдняй Азіі напісаў паэму для дзяцей «Тэлефон». Лета 1969, якое паэт правёў на Далёкім Усходзе, было самым плённым у яго творчасці. Аднак многія творчыя задумы паэта засталіся няздзейсненымі — праз год яго не стала.

Т. М. Тарасава.

Бібліяграфія

1.2.

Азбука: Вершы. Мн., 1966. Рэц.: Аношкін І. Чуйнасць да сучаснага // Маг. праўда. 1966. 18 вер.; Бярозкін Р. На розных узроўнях // Беларусь. 1966. № 12; Давідоўская А. Азбука жыцця // Маладосць. 1966. № 11; Макарэвіч В. Песня гартуецца ў паходзе // Чырв. змена. 1966. 2 жн.; Марчанка С. Пачатак з «Азбукі» // Звязда. 1966. 1 кастр.

Міннае поле: Вершы. Мн., 1968. Рэц.: Давідоўская А. Другі дэбют // Чырв. змена. 1969. 6 лют.; Ефимов Ф. Реальность и воображение // Дружба народов. 1969. № 10.

Пярсцёнак: Вершы. Мн., 1971. Рэц.: Бечык В. За сінім парогам // ЛіМ. 1972. 24 сак.; Вярцінскі А. «Не думай, што дзеля славы...» // Полымя. 1973. № 1; Камейша К. Паэзіі струмень крынічны... // Вяч. Мінск. 1972. 29 жн.; Ракаў В. З любоўю, без аўтографа // Звязда. 1971. 5 ліст.

Жаваранак у зеніце: Вершы. Мн., 1989.

1.3.

1959. Крыніца: [Вершы] // Маг. праўда. 19 снеж.

1960. Хто хутчэй?: [Верш] // Вясёлка. № 11; Рака: [Верш] // Калг. праўда. 4 снеж.; Размова: [Верш] // ЛіМ. 16 крас.; «Размахніся, волю дай касе...»; Цагельны завод: [Вершы] // Там жа. 22 ліп.; Арлы з зялёнай дубровы // Там жа. 2 снеж.; «Калі б пот той сабраў...»: [Верш] // Чырв. змена. 16 крас.

1961. Кроплі сонца // ЛіМ. 27 студз. / Сааўт. А. Рабцаў; У паходзе: [Верш] // Чырв. змена. 1 мая; Грузчыкі: [Верш] // Там жа. 26 ліст.

1962. «Уладанняў вятры не падзеляць...»: [Верш] // Бярозка. № 11; Бацькаў почырк: [Верш] // Там жа. № 12; Радня; «За вучобай я так запарыўся...»; «Вурчыць у небе навальніца...»; «У коней пабялелі вейкі...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; «Знаю...»; «Тут магіла...»: [Вершы] // Там жа. № 5; Купалаўскія томікі: [Верш] // Там жа. № 7; На дыстанцыі: [Верш] // Звязда. 10 лют.; Радня: [Верш] // ЛіМ. 9 студз.; Маці: [Верш] // Маг. праўда. 22 мая; Ленінскі праспект: [Верш] // Чырв. змена. 22 крас. / Сааўт. В. Макарэвіч; Сустрэча; «Іду, спатыкаюся...»; «Розныя бываюць адступленні...»: [Вершы] // Там жа. 6 мая; «Галоўны ўрач убок адводзіў вочы...»: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Ёсць яшчэ на дарогах міны; Яно для тых...; «Не мая ты...»; Пахне мятай: [Вершы] // Там жа. 7 кастр.; На рынгу: [Верш] // Там жа. 27 ліст.; Сны; «Ты — зямная...»: [Вершы] // Там жа. 23 снеж.

1963. Спрэчка: [Верш] // Бярозка. № 2; «Марозы грукнуць на ўзлеску...»: [Верш] // Там жа. № 3; Да Леніна: [Верш] // Там жа. № 5; Партыі: [Верш] // Там жа. № 6; Адзін з племя камуністаў: Нарыс // Там жа. № 7; Глыбіня; «Ён шыракаплечы быў і русы...»; Хірургічная сястра; Цішыня; «Пішаш ты многім з дому...»; Манекены; «Пра сваіх па чарзе расказалі...»; «Хапаюць рукі зноў і зноўку...»; «Нават сцежка...»: [Вершы] // Маладосць. № 2; Скажыце праўду: [Верш] // Там жа. № 12; Сны; «Ты — зямная...»; Везлі песні: [Вершы] // Полымя. № 1; Балада пра ўзараную зямлю; «Адысея даўно пахавалі...»; Мастакі; «Успомню...»; Першакурсніцам; «Горы — сінія...»; «Упаду...»: [Вершы] // Там жа. № 7; «Нават сцежка — камень шэры...»: [Верш] // Ніва. 31 сак.; Хто хутчэй: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.; Пігмеі: [Верш] // Чырв. змена. 13 студз.; Не буду кланяцца...: [Вершы] // Там жа. 21 лют.; Абеліскі; Блізкае неба; Дрэвы; «У школе...»: [Вершы] // Там жа. 10 сак.; Золата — праўда: Паэма // Там жа. 21 крас.; «Клуб перапоўнены, скачуць цені...»; «Нібы зерневы бурт палатку...»; «Як далёка яшчэ да сталасці...»: [Вершы] // Там жа. 11 жн.; Трубач; Рукавіцы; «Любая, не будзь са мною строгай...»; «Ах, неба купалам...»: [Верш] // Там жа. 28 вер.; На беразе Урала; Джардана Бруна: [Вершы] // Там жа. 29 снеж.

1964. Пошта Церашковай: [Верш] // Бярозка. № 3; Ленінская гвардыя: [Верш] // Там жа. № 4; Дружны клас: [Верш] // Там жа. № 9; Звязда. 15 ліст.; Паштальён: [Верш] // Бярозка. № 12; Кастры; Музыка; Юбілейшчыкам: [Вершы] // Полымя. № 5. Рэц.: Стрелков Ю. Три вопроса // ЛГ. 1964. 23 июня; Мая каханая — зіма: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Кастры: [Верш] // ЛіМ. 15 мая; Таня: [Верш] // Маг. праўда. 10 мая; Дарагая проба: [Вершы] // Мін. праўда. 28 чэрв. / Сааўт. В. Макарэвіч; Соль: Салігорская казка // Там жа. 6 вер. / Сааўт. В. Макарэвіч; «Марозы грукнуць на ўзлеску...»: [Верш] // Ніва. 29 сак.; Балада пра зорку // Піянер. Бел. 21 лют.; Прысяга на вернасць; Кругаварот: [Вершы] // Там жа. 7 жн.; Дарога на Трасцянец: [Верш] // Чырв. змена. 9 мая; Паралелі; Сусед; Санет: [Вершы] // Там жа. 18 жн.; Апосталы: [Верш] // Там жа. 24 снеж.

1965. Расплата: [Верш] // Вечна жывыя. Мн.; Расплата; Паданне аб кані; Нязгаснае вогнішча: [Вершы] // Беларусь. № 2; Звяно хуткай дапамогі: [Верш] // Бярозка. № 2; «У небе плаваў чорны дым кругамі...»: [Верш] // Там жа. № 7; Вераб'іная ноч // Там жа. № 10; Выдатнікі: [Верш] // Там жа. № 12; Парады пачынаючаму кар'ерысту: [Верш] // Вожык. № 13; Ніва. 12 вер.; Зіма Расіі: [Верш] // Голас Радзімы. № 11; Расія; «Нямыя размаўляюць пальцамі...; «Я памыліўся...»; «У начальніцы тыграў і рысяў...»; «Каханая, ты верыш мне...»; «Мне з былога свайго не смешна...»; Рыбак; «Я не люблю кампанійкі...»; «Быць вялікаю хоча Танька...»: [Вершы] // Маладосць. № 1; Мая каханая — зіма: [Верш] // Полымя. № 1; «Палотны туманоў лагчыны сцягнуць...»: [Верш] // Там жа. № 9; «А дождж няспынна лье...»; Чайка; Мост: [Вершы] // Там жа. № 12; Балада; Час; «На ўсходзе неба ўспыхнула экранам...»: [Вершы] // Звязда. 5 снеж.; Расія: [Верш] // ЛіМ. 19 студз.; Нязгаснае вогнішча: [Верш] // Там жа. 23 лют.; «Палотны туманоў...»: [Верш] // Там жа. 7 вер.; Ранак: [Верш] // Маг. праўда. 13 ліп.; Старшыня сельсавета; Чайка; Метэарыты; Памяці таварыша: [Вершы] // Там жа. 28 жн.; Ты мне верыш...; «Пад грай пілы

прыціхлі птушкі...»; «Табуны яршыстых на праспекце...»; «Серабро празрыстага туману...»: [Вершы] // Там жа. 25 вер.; «Зямля любімага Купалы...»; «Лес. Паўстанак. Ад нямога плачу...»; «А дождж няспынна лье...»; Асколкі: [Вершы] // Там жа. 13 кастр.; Шахцёр спускаецца ў штрэк: [Верш] // Мін. праўда. 3 снеж.; Спрэчка: [Верш] // Ніва. 17 студз.; Паштальён: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Экскурсія: [Верш] // Піянер Бел. 30 ліп. / Сааўт. В. Макарэвіч; Зіма Расіі; «За акном сёння сцюжа...»: [Вершы] // Чырв. змена. 21 лют.; Дарога за гарызонт: [Навелы] // Там жа. 28 сак.; Труба; «Помніш, як з табой шукалі выйсця...»; «Анічога няма харошага...»; «Шыпіць касцёр, і бульба варыцца...»; Стэпавая дарога; «Вёска наша — ля самага бору...»; «Любая, з табой мы пастарэлі...»; «У талерцы неба зор — не месяцца...»; «Я цябе маладой прыгадаю...»; «Любая, ты раніцу праспала...»: [Вершы] // Там жа. 1 жн.; Бухенвальдская балада // Там жа. 22 вер.

1966. «Такое здарыцца не ў кожны...»; «Каб не было ніякае бяды...»; «Шчасця мы цаніць яшчэ не ўмеем...»; «Могілкі не там, дзе крыжа крылы...»; «А птушкі пра вясну па-свойму судзяць...»; «Зазвінеў, трывожачы, будзільнік...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Зямля любімага Купалы; «Магнітам да людзей мяне...»; «Рыфмамі вершы звязваю...»; «Можа толькі ў казцы так...»; «Усё жыццё сабака каля ганку...»: [Вершы] // Беларусь. № 2; «Гул баёў... Разбітыя дарогі...»; «Гарады ў час войнаў узрываюць...»; «Пэўна, справы ў лета дрэнь...»: [Вершы] // Там жа. № 9; «Зямлі без адпачынку і без сна...»: [Верш] // Бярозка. № 3; «Пад высокім небам урачыста...»: [Верш] // Там жа. № 6; «Голуб, устрывожаны, нясмелы...»; «Настаўнік гаварыў тады пра мужнасць...»; «Тармазі, машына! Я прыехаў...»; «Добра ўсё ж забыцца на хвіліну...»; «Снегу, як на мельніцы, завозна...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; «Пад грай пілы прыціхлі птушкі...»; «Табуны яршыстых на праспекце...»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; «Сасонка — залатая каралева...»; «Ты хочаш яблык...»; «Лютуюць ашалела камары...»: [Вершы] // ЛіМ. 11 лют.; Лірыка: «Сасёнка — залатая каралева...»; «Не ведаю, хто раніцу параніў...»; «Добра ўсё ж забыцца на хвіліну...»; «Ад першай да апошняй паласы...»; «Усё, што недаверу навучыла...»; «Ламачча паляць. Жорстка паляць...»; «А я Урал пераплыву...» // Маг. праўда. 16 студз.; З лірыкі: «А што там на далёкім перавале...»; «Тармазі, машына! Я прыехаў...»; «Настаўнік гаварыў тады пра мужнасць...»; «Снегу, як на мельніцы, завозна...» // Там жа. 12 лют.; Каляровыя сны: [Вершы] // Там жа. 25 вер.; Сталасць; «Хмара ціха і асцярожна...»; «Такое здараецца не ў кожны...»: [Вершы] // Там жа. 14 кастр.; Новыя вершы: «І вось яна прыходзіць — наша сталасць...»; «Ад першай да апошняй паласы...»; «Не ведаю, хто раніцу параніў...» // Сел. газ. 15 дек.; Таварыш Нуль: [Верш] // Чырв. змена. 9 студз.; «Ах, глядзі: ліхтароў навешана...»; «Серабро празрыстага туману...»: [Вершы] // Там жа. 16 лют.; «Вежы соснаў, русыя палеткі...»; «Я чую плач, ён у маіх грудзях...»; Гуслі; «На звонкіх струнах капяжоў...»; «Утапталі травы і мох...»; «Скачуць, плачуць, сумнае іграюць...»: [Вершы] // Там жа. 13 крас.; Званок у бюро знаходак: [Верш] // Там жа. 21 мая; «Пэўна, справа ў лета дрэнь...»; Падкова шчасця; «А мора ў ліхаманцы не трасецца...»; «Пчала ляціць з пчалінага двара...»; «Нямая плошча — вечны сведка...»; «А што там на далёкім перавале...»; Аблажныя дажджы: [Вершы] // Там жа. 4 вер.; Проста «А»: Невялічкая паэма // Там жа. 30 кастр.

1967. «Вузкагрудая, як плотка...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; У лазні: [Верш] // Вожык. № 2; Імяніны: [Верш] // Там жа. № 15; Каляровыя сны; Грачанка: [Вершы] // Маладосць. № 10; «Мне, дзіваку, не трэба вечнасць...»; «Прывітанне студзеню і маю...»; «Пяро на снег маўклівы птушка скіне...»; «Ні гор, ні сопак, ні вады...»: [Вершы] // Там жа. № 12; З новай кнігі: «Ці таму, што сны мне дакучаюць...»; «А я Урал пераплыву...»; «Ад першай да апошняй паласы...»; «Зялёных яблыкаў зялёны пах...»; «Вайна. Пусты абед. Галодным летам...»; «Усё было такім спакойным...»; «Ад нізкіх парыжэлых хмар...»; «Ах, якая жорсткая апека!..»; «У мяне адзінае жаданне...»: [Вершы] // Полымя. № 3; Міннае поле: Паэма // Там жа. № 10; «У небе хмар бясконцая паводка...»; «Сусед мой зачыняе шчыльна дзверы...»; «Агні, агні... Далёкія агні...»; «Галасісты певень ранак будзіць...»; «Васільковыя вочы...»: [Вершы] // Звязда. 18 студз.; Паэтычныя сустрэчы: [Верш] // Там жа. 19 студз.; Балада; «Вёска Гута...»: [Вершы] // Там жа. 6 ліп.; Сувязныя: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; «Як каравелы, белыя аблокі...»; «Асыпаецца зерне ў далонь...»: [Вершы] // ЛіМ. 18 крас.; Белая кніга: [Вершы] // Маг. праўда. 29 студз.; Імяніны: [Верш] // Ніва. 3 вер.; Схавала вочы: [Верш] // Піянер Бел. 24 ліст.; Трыста шэсцьдзесят радаўніц; «А я цябе прыдумаў сам...»: [Вершы] // Чырв. змена. 23 ліп.

1968. «Усё не так, усё не тое...»; «Маладзік — пярсцёнка палавіна...»; «Чаму ў нас паэтаў, як бяроз...»; Мая зямля; «Шаша нырае ў гул і грукат...»; Мыс Жадання; Фігура строгай лініі; Мора: [Вершы] // Беларусь. № 1; Лес: [Верш] // Бярозка. № 1; Іспанскія балады; Снежны чалавек; «Круглякі пратупаюць, як коні...»: [Вершы] // Маладосць. № 9; Новы свет: [Верш] // Там жа. № 11; Калі разведзены масты; «Шчаслівым шчасце кожны дзень...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 14 сак.; Падкова шчасця; «О, калі б вакзалы расказалі...»: [Вершы] // Там жа. 27 чэрв.; «А лес, прапахлы сіняватай гніллю...»; «Такі мой лёс: чакаць гадамі...»; «Мы — полюсы...»: [Вершы] // Маг. праўда. 10 сак.; Альбом незнаёмца // Піянер Бел. 9 студз.

1969. «Чаму ў нас паэтаў — як бяроз?..»; [Верш] // Беларускі каляндар на 1970 год. Беласток; Перавал; Ёсць рака; «Я дзвесце вёрст ад Тахтубы...»: [Вершы] // Беларусь. № 5; Тэлефон: Урывак з паэмы // Бярозка. № 5; Я малюю; Металалом: [Вершы] // Там жа. № 8; Нос; Мне трэба: [Вершы] // Вожык. № 13; Транзістар: [Верш] // Там жа. № 20; «Гэта сонечнае ззянне...»; Смерць мастака; Дым; А так было; Чысціня; Балада: [Вершы] // Маладосць. № 6; Слухаючы салаўя: [Рэц. на кн.: Крупенька Я. Салаўі. Мн., 1969] // Там жа. № 9; «Легенд і паданняў паўпрэды...»; «Папярхнуўся матор самалёта...»; «Гэта — поле. Тое — неба...»; «Налібокі — вір глыбокі...»; «Крумкаюць здаволеныя жабы...»: [Вершы] // Там жа. № 12; «У стэпе кавыльным і пыльным...»; Галубятнік: [Вершы] // Полымя. № 11; Мудрасць паэтычнага слова // Вяч. Мінск. 30 студз.; Вучэбная рота; Перавал; «Пераспелі ночы з лёгкім хрустам...»: [Вершы] // Там жа. 27 сак.; Дзень вызвалення: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Аўтабіяграфія: [Верш] // Там жа. 14 жн.; Перавал: [Верш] // ЛіМ. 13 мая; Гэта сонечнае ззянне: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Мір; Лесу; Зязюля: [Вершы] // Там жа. 14 ліст.; «Легенд і паданняў...»: [Верш] // Там жа. 9 снеж.; Знаёмства // Піянер Бел. 20 лют.; Сцяжок на мачце // Там жа. 12 чэрв.; Калі пакліча труба // Там жа. 19 чэрв.; «У мёртвых вёсках дагаралі хаты...»: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Баравік // Там жа. 18 вер.; Тэлефон: Раздзелы з паэмы // Там жа. 23 кастр.; Сваё і чужое // Там жа. 13 ліст.; Перамагчы сябе // Там жа. 4 снеж.; Чаму рагаталі совы? // Там жа. 11 снеж.

1970. За паваротам — асфальт; Пераломная паласа; Дарога за гарызонт: Нататкі // Беларусь. № 6; Парада; Суседзі: [Вершы] // Вожык. № 19; Дарогі, адкрытыя і неадкрытыя: [Рэц. на кн.: Лукша В. Атава. Мн., 1969] // Маладосць. № 3; Васілёк: Вянок санетаў // Там жа. № 4; Тэлефон: Раздзелы з паэмы // Піянер Бел. 22 студз.; Крыўднае // Там жа. 26 сак.

1971. Няма мяне; «Край лясны, далёкі...»; «Камары вісяць завесай...»; «Сопкі скончацца — і бераг...»; Талісман; «Адны толькі ногі...»; «Зямля ад спёкі стомлена глядзела...»; «Вёска. Лес...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; «Чаму ў нас паэтаў...»; «Зноў Шапэн...»: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Курганы: Вянок санетаў // Маладосць. № 2; Вянок санетаў // Маг. праўда. 9 студз.

1972. Ад Парыжа да Тулона: Фрагменты: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; «Жыве ў табе твая жанчына...»: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.

1976. «Успомню...»: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.

1977. Міннае поле: З паэмы // Дзень добры, мама! Мн.

1978. «Упаду, упаду...»; «У тое, у бязвоблачнае ранне...» [Вершы] // Адданасць. Мн.; Балада // Беларуская балада. Мн.

1981. «Ці арол быў продак...»; «Пачаўся дзень...»; Крыжы: [Вершы] // Туман трэба развеяць. Мн.

1982. «Чаму ў нас паэтаў — як бяроз...»; Расія: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1983. Жывём і жыць даём зарок: (З вянка санетаў «Васілёк»): [Вершы] // Заўсёды з Леніным. Мн.

1985. Балада пра хлеб: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; З літаратурнай спадчыны: «Азёра, сінія азёра...»; «На месцы інвалідаў і дзяцей...»; Рука свабоды; «Усё ў парадку...»; «Мы па лесе ходзім талакою...»; «Алька, забывай пра сон і жарты...»; «Хто — за пяро...»; «Не раіў я нічога і не раю...»; «Дагараюць травы. А лісты...»; «Адкуль такі спакой і вера...»; «Вайна...»; «За бліжнім лесам — дальні лес...»; Майстар; «Нас нехта будзе цалаваць...»: [Вершы] // Полымя. № 8; І ўрываюцца ў сны галасы: «Мне з былога свайго не смешна...»; «Я рос і смаку персіка не ведаў...»; «Злева — возера, а справа...»; «Хоць яблык падае ля яблынь...»; «Кожнай раніцай на світанні...»; «Ёсць камень...»; «Адны бягуць да фінішу...»; «Жыццё ідзе, звініць падковамі...»; «Дзяды і прадзеды — якія вы?..»; Жывеш; «Хмары над сярпастай асакой...»; «Упэўненасці, веры не стае...»; «Іспанія ў крыві пылае сцягам...»; «Гора часта не ў ваеннай касцы...»; «Свой закон»; Продкі; «Незамужнія цёці — удовы...»: [Вершы] // ЛіМ. 4 студз.; Лес: [Верш] // Ніва. 3 лют.

1.4.

1964. Смелякоў Я. Белая Вежа: [Верш] / З рус. // Бярозка. № 7; Калядзюк І. Неба Украіны: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 3.

1969. Рашкоўскі Л. Чаму?; Прывычка; На каруселі: [Вершы] / З рус. // Піянер Бел. 17 ліп.

1.5.

На азербайджанскую мову. Ме ирибан синиф / Тэрч. Рзагулузадэ // Пионер. 1964. № 12.

На англійскую мову. «It's a Sight I Can't Stand...«; «On that Serene and Cloudless Early Morning...» / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На рускую мову. На берегу Урала: [Верш] // Знамя юности. 1963. 5 дек.; «Я такое видеть не мог...»: [Верш] / Пер. М. Львов // Молодая гвардия. 1967. № 5; «С чего у нас поэтов — как берез...»; Кресты: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Там жа. 1971. № 12; Нет меня: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Неман. 1971. № 8; Учебная рота: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Там жа. 1978. № 12; «Над безлюдной и глухой долиной...»; «Падь. Село. Веселый луг!..»; «Табун стреножен, и под кручею...»; «Рядом — поле. Выше — небо...»: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Биробидж. звезда. 1978. 9 июля;«Серебро прозрачного тумана...»; «Лощины прочь холсты туманов стянут...»: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Молодая гвардия. 1979. № 11; День добрый вам...: [Вершы] / Пер. А. Дрякохруст // Неман. 1979. № 1; Подкова счастья; «Голубь растревожен и несмел...»; «Гул боев... Разбитые дороги...»; «Легенд и преданий полпреды...»; «Высокий обрывистый берег...»: [Вершы] / Пер. В. Лещинский // Знамя юности. 1982. 27 авг.; «Легенд и преданий полпреды...»; «Мир широкий, от гор до лесов...»; «Не все еще известно нам и дома...»; «Передо мной, как грусть и боль...»; «Люблю... Не знаю, отчего мне...»; «Как парусник, твое «люблю»...»; «Нас истина ведет в родимый дом...»: [Вершы] / Пер. Б. Кежун // Беларусь моя. Л., 1983; «С чего у нас поэтов — как берез...»: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Волга. 1983. № 1.

На ўкраінскую мову. Міст: (Американська трагедія): [Верш] / Пер. В. Лучук // Дніпро. 1966. № 6; «Від низьких порудiлих хмар...»; [Верш] // Літ. Укр. 1968. 31 груд.; Німі спілкуються на пальцях; Міст; «Тут шуму шин і голосів не чути...»; «Музика: [Вершы] / Пер. И. Струцюк, В. Лучук, В. Забаштанський // Калинові мости. К., 1969. Рэц.: Гаврук Ю. Весенний разлив // Неман. 1971. № 3; «По чорних скибах з козубками...»: [Верш] / Пер. В. Забаштанський // Дніпро. 1969. № 4; Міст; Музика; «Тут шуму шин і голосів не чути...»: [Вершы] / Пер. В. Лучук // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; «Легенд і повір'ів повпреди...»: [Верш] // Молодий ленінець. 1971. 27 лист.; Сімейний діалог: [Верш] / Пер. Е. Бандуренко // Чорномор. комуна. 1971. 18 вер.; «Щоб Леніна доповнити собою...»: [Верш] / Пер. М. Львович // Дніпро. 1972. № 12; Лісові: [Верш] // Комс. іскра. 1972. 26 вер.; Світ: [Верш] / Пер. І. Глинський // Комс. плем'я. 1972. 8 серп.; Волошка: Із вінка сонетів: «Що сам ти — у вінку единім квіт...»; «Щоб Леніна доповнити собою...»; «І до вінка волошку заплести...» / Пер. М. Львович // Ленін. зміна. 1972. 27 лип.; Лісові: [Верш] / Пер. І. Глинський // Літ. Укр. 1972. 25 лют.; Волошка у вінок: [Вершы] / Пер. М. Львович // Прапор. 1973. № 12; «Чому і як — те невідомо»: [Верш] / Пер. В. Гужва // Дніпро. 1974. № 2; Матадор: Ісп. балада / Пер. Г. Столярчук // Комс. зірка. 1975. 24 черв.; Світ; Лісові; Зозуля: [Вершы] / Пер. І. Глінський // Корчагінець. 1976. 7 вер.; «Я маю лиш ноги...»; «Осколки в тілі носить інвалід...»; «Мінуть хмари в просторі безмежнім...»; «Додому завше істина веде...»: [Вершы] / Пер. О. Лукашенко // Молода гвардія. 1976. 4 черв.

2.3.

На беларускай мове. Бечык В. За сінім парогам // Бечык В. Свет жывы і блізкі. Мн., 1974; Вярцінскі А. Верш твой — споведзь твая // Полымя. 1967. № 1; Яго ж. Не думай, што дзеля славы... // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Кавалёў С. Глыток жыцця // Маладосць. 1985. № 8; Камейша К. Паэзіі струмень крынічны... // Дзень паэзіі — 74. Мн., 1974. С. 166—169; Некралог // ЛіМ. 1970. 24 сак.; Памяці таварыша // Піянер Бел. 1970. 26 сак.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пысін А. Знойдзенае самім і ўзятае напракат // ЛіМ. 1966. 28 чэрв.; Яго ж. Песня веснавога жаўранка // Сербантовіч А. Пярсцёнак. Мн., 1971.

На ўкраінскай мове. Бечик В. За синім порогом / Пер. М. Львович // Прапор. 1975. № 6.

2.4.

На беларускай мове. Грахоўскі С. Сэрца паэта: [Верш] // Грахоўскі С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1983. Т. 2; Камейша К. Вянкі: (Памяці Анатоля Сербантовіча): [Верш] // Камейша К. Тут мае вёсны прычалены. Мн., 1977; Ляпёшкін У. «Песні дзіва з сэрцамі тварылі...»: [Верш] // Ляпёшкін У. Вусце. Мн., 1973; Яго ж. «Сакавіты голас быў і звонкі...»: [Верш] // Ляпёшкін У. Перадлецце. Мн., 1978; Маляўка М. «Плача снег...»: [Верш] // Маляўка М. Лотаць. Мн., 1973; Макарэвіч В. «Пытаю, чаму дрэвы сохнуць...»: [Верш] // Макарэвіч В. Ліставей. Мн., 1971; Яго ж. «Пяскі... а за пяскамі...»: [Верш] // Макарэвіч В. Вогненная камета. Мн., 1963; Яго ж. «Хоць бы экслібрысам...»: [Верш] // Макарэвіч В. Вечнае дрэва. Мн., 1974; Пысін А. «Што світанне ў вербах тоіць...»: [Верш] // Пысін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 2; Ракаў В. «Перабіраючы свой архіў...»: [Верш] // Ракаў В. Песня і памяць. Мн., 1979; Чэрня Х. «За акном на людзей, на балконы дамоў...»: [Верш] // Чэрня Х. Добрай раніцы, людзі! Мн., 1966.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 248, воп. 1, спр. 1—153.

В. У. Смольская.

СЕРГІЕВІЧ МІКОЛА

Сергіевіч Мікола
(Мікалай Антонавіч,
н. 3.9.1921, в. Залессе
Салігорскага р-на
Мінскай вобл.), празаік,
нарысіст, драматург.
Член СП Беларусі
з 1957.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У шэсць гадоў пайшоў у школу. У 1934 закончыў 7 класаў і паступіў у Мінскі хіміка-тэхнічны тэхнікум, пасля заканчэння якога ў 1937—39 вучыўся ў Аршанскім настаўніцкім інстытуце. Атрымаўшы дыплом, працаваў настаўнікам Глоданскай сямігадовай школы ў Лёзненскім раёне Віцебскай вобл. (1939—41). Завочна скончыў факультэт мовы і літаратуры Магілёўскага педінстытута (1941). У 1941—42 сувязны партызанскага атрада ў Старобінскім раёне Мінскай вобл. У 1942—44 партызан, рэдактар старобінскай падпольнай раённай газеты «Савецкі патрыёт», у 1944—45 рэдактар гэтай жа, ужо не падпольнай, газеты. Загадваў аддзелам, быў адказным сакратаром, намеснікам рэдактара ў рэдакцыі «Настаўніцкай газеты» (1945—51), загадчыкам аддзела ў рэдакцыі газеты «Звязда» (1951—52), карэспандэнтам па Беларусі газет «Комсомольская правда» (1952—53) і «Известия» (1953—55). У 1955 добраахвотна пайшоў старшынёй калгаса «Чырвоны пуцілавец» (в. Прусы Салігорскага раёна). У 1960—81 працаваў у рэдакцыі часопіса «Народная асвета». З 1981 на творчай працы. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені і медалямі.

Першыя нарысы М. Сергіевіча з'явіліся ў рэспубліканскім друку ў 1947. Аўтар кніг нарысаў «На роднай зямлі», «Нашы будні», «Будні калгасныя», «Вясковыя навіны», аповесці «Першая вясна». Яму ж належаць п'есы «Райскія пеўні», «Спалох у вялікім доме», камедыя «Смех і... толькі» (паст. у 1975 Маладзечанскім народным тэатрам). Творы М. Сергіевіча, напісаныя па жывых уражаннях, сведчаць аб глыбокай аўтарскай цікавасці да вёскі і яе праблем. Любоўю да зямлі і сумленных працавітых людзей, хлебаробаў сагрэты радкі, якія выходзяць з-пад пяра пісьменніка.

Жыве ў в. Лістападавічы Салігорскага р-на.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

На роднай зямлі: Запіскі трыццацітысячніка. Мн., 1956. Рэц.: Кудраўцаў І. З пазіцыі жыцця // Беларусь. 1957. № 6; Сабаленка Р. Па слядах падзей // Полымя. 1957. № 4.

Нашы будні: Нарысы. Мн., 1957 (Б-чка бел. нарыса і апавядання). Рэц.: Скапараў І. Бібліятэчка нарыса і апавядання // Беларусь. 1957. № 10.

Будні калгасныя: Запіскі трыццацітысячніка. Мн., 1959.

1.3.

1947. Любоў і павага // Наст. газ. 16 студз.; Слаўны шлях // Там жа. 20 ліст.

1948. У вячэрнім універсітэце // Наст. газ. 30 вер.; Неудачная повесть // Сталин. молодежь. 16 янв.

1949. У паўстынскіх юнатаў // Сав. школа. № 3 / Сааўт. П. Старавыбраны; У школе калгаса імя Леніна // Наст. газ. 22 студз.; З вопыту работы настаўніцы Г. М. Хурсан // Там жа. 9 чэрв.; «Малады савецкі лінгвіст» // Там жа. 24 ліст.; «Рыбакова хата» // Сав. Радзіма. 29 чэрв.; «Глыбокая плынь» // Там жа. 10 вер.

1950. Піянерская арганізацыя — надзейны памочнік настаўніка // Сав. школа. № 5; Слаўны шлях // Гомел. праўда. 4 сак.; Наст. газ. 2 сак.; Так працуе Смалявіцкая сямігадовая школа // Там жа. 27 ліп. / Сааўт. П. Дубовік; Камсамольцы ў авангардзе школьнікаў // Там жа. 12 кастр.

1951. Ордэн Леніна // Наст. газ. 21 студз.; Магутная зброя савецкай дэмакратыі // Там жа. 4 мая; Пісьмы са Слуцка // Там жа. 19, 26 ліп., 2, 9, 16, 30 жн.

1952. Адзіным фронтам у барацьбе за пісьменнасць // Сав. школа. № 4; Піянерская арганізацыя Возерскай школы // Там жа. № 6; Ідэалагічныя пытанні — у цэнтр увагі газеты // Звязда. 21 сак.; Сав. Радзіма. 25 сак.; Погляд у будучыню: Нарыс // Звязда. 14 вер.; «Выключай мотор!»: В Минске плохо готовят полиграфистов // Комс. правда. 27 нояб.; Тревожные сигналы // Там жа. 2 дек.

1953. У двухкамплектнай пачатковай школе // Сав. школа. № 3; Будні сельскай настаўніцы // Там жа. № 5; Ниже второго разряда: Почему не растет спортивное мастерство в Белоруссии // Комс. правда.

26 сент.; Хождение по мукам // Сталин. молодежь. 22 сент.; Аграном // Чырв. змена. 24 вер.

1954. Расказ аб рабоце сельскага Савета // Камуніст Бел. № 9; Условия одинаковые, результаты хозяйствования разные // Известия. 10 февр. / Сааўт. А. Казлоў; Затянувшаяся перестройка // Там жа. 17 марта / Сааўт. А. Казлоў; Почему срывается выпуск тракторов «Беларусь»? // Там жа. 23 марта; Настойчиво осуществлять всеобщее обучение детей // Там жа. 28 сент.; Клеветник в азарте: Фельетон // Сталин. молодежь. 4 апр.

1955. Пісьмы з калгаснай партарганізацыі // Мін. праўда. 23, 26, 29 сак.

1956. Веснавым днём: [Раздзел з кнігі нарысаў] // Калгаснік Бел. № 4; Такім можа стаць кожны калгас // Камуніст Бел. № 2; На родной земле: [Очерки] // Сов. Отчизна. № 4; 1957. № 4. Рэц.: Адамович А. Записки тридцатитысячника // Сов. Бел. 1956. 16 авг.; Васільеў П. Старшыня калгаса піша кнігу // Звязда. 1956. 7 вер.; Гаўрусёў С. Шчырая размова // Калг. праўда. 1957. 18 снеж.; Канецкая А. Тварам да жыцця // Гродзен. праўда. 1956. 13 кастр.; Масевіч С. // Чырв. змена. 1956. 13 вер.; Першыя крокі // Звязда. 24 студз.; У гасцях у камінтэрнаўцаў // Там жа. 29 крас.; Ліст з вёскі; Вось і Прусы; Першая вясна; Будуем навечна: (Запіскі трыццацітысячніка) // Мін. праўда. 1, 10, 27 крас., 19 мая.

1957. Праз два гады: Нарыс // Сел. гасп. Бел. № 5; Задушэўная размова: [Урывак з аповесці «Часы, якія мяняюцца»] // Калг. праўда. 27, 28 жн.; Перамагаючы цяжкасці: Нарыс // ЛіМ. 1 студз.; Неспакойны характар: Нарыс // Там жа. 5 студз.; Трутні: Нарыс // Там жа. 9 студз.; Па дарозе з Масквы: Нарыс // Там жа. 30 студз.; Размова па шчырасці: Нарыс // Там жа. 27 лют.; Нашы будні: Нарыс // Там жа. 30 сак.; Іх сцежкі-дарожкі сышліся: Нарыс // Там жа. 13 крас.; Зямля маладзее: Нарыс // Там жа. 27 крас.; У нашым клубе: Нарыс // Там жа. 8 мая; Гарадскія школьнікі ў калгасе: Нарыс // Там жа. 12 чэрв.; Аб гераізме і трусасці // Чырв. змена. 7 крас.

1958. Чарчэнню — належная ўвага // Наст. газ. 4 лют.; Задушэўная размова: Урывак з аповесці // Калг. праўда. 27, 28 жн.

1959. Сакратар райкома: Урывак з аповесці «Часы мяняюцца» // ЛіМ. 24 студз.; По-городскому // Сов. культура. 24 янв.

1960. Глыбінная пачатковая: Нарыс // Нар. асвета. № 2; Трашчыць, хістаецца падгнілы каланіялізм // ЛіМ. 25 кастр.; На старонках «Москвы» // Там жа. 15 ліст.

1961. Веселые повести: [Рэц. на кн.: Привалов Б. Нестерко — мужик озорной. М., 1960] // Москва. № 3; Першыя радасці: [Урывак з аповесці «Новая вясна»] // Звязда. 26 лют.; Размова па шчырасці: Урывак з аповесці «Новая вясна» // ЛіМ. 7 сак.

1963. Што чула бяроза: П'еса // Беларусь. № 1; Людзі пярэдняй лініі // Работніца і сялянка. № 12; Агульная радасць яднае // ЛіМ. 24 снеж.; Глядзі ў корань: П'еса ў адным акце // Наст. газ. 8 чэрв.

1964. Крывая душа: Быль // Беларусь. № 10; Чалавек ідзе сваёй дарогай // Работніца і сялянка. № 5; Проста брыгадзір // Там жа. № 9.

1965. Дэпутат спускаецца ў шахту: [Нарыс] // Людзі добрай зямлі. Мн., Над ракой Арэсай // Голас Радзімы. № 19; Свежы подых // Звязда. 13 кастр.; Бессмертие: Очерк // Сел. газ. 1 июня.

1966. Дакладны разлік: (Сатырыч. мініяцюра) // Нар. асвета. № 8; Жыве ў вёсцы настаўнік...: Нарыс // Там жа. № 11; Апошні табар: Нарыс // Звязда. 17 чэрв.

1967. Вясковыя былі // Голас Радзімы. № 39; Дзве старонкі з адной біяграфіі // Нар. асвета. № 3.

1968. Правафланговы школы // Нар. асвета. № 2; Выдатна? Зрабіце гэта ў сябе // Там жа. № 3; Агні над Крупіцай // Там жа. № 7; Герой Сацыялістычнай Працы // Там жа. № 12.

1969. Субардынацыя: Апавяданне // Вожык. № 18; Школа сталасці // Нар. асвета. № 10.

1970. Лінія паводзін: Гумарэска // Беларусь. № 9; Сітуацыя: Гумарэска // Там жа. № 11; Першая сярэдняя // Нар. асвета. № 4; Чатыры эпізоды з адной біяграфіі // Там жа. № 5; Хараство чалавечай працы // Там жа. № 9; Фабрыка, якіх яшчэ не было // Работніца і сялянка. № 9; Жыццё патрабуе // Там жа. № 12; Сітуацыя: Гумарэска // Вяч. Мінск. 5 ліст.; Клюнуў: Гумарэска // ЛіМ. 4 снеж.; І заўсёды першы ўрок... // Маг. праўда. 19 чэрв.

1971. Жанчыны адной школы // Нар. асвета. № 3; Настаўнік з Брэста // Там жа. № 5; У дарозе і дома // Работніца і сялянка. № 12.

1972. Глыбокі след // Нар. асвета. № 2.

1973. Свая педагогіка: Гумарэска // Беларусь. № 5; Навучаны вопытам: Гумарэска // Там жа. № 8; Шмат спраў у загадчыка аддзела... // Нар. асвета. № 2; Настаўнік, салдат, акадэмік // Там жа. № 5; Звычайная сельская... // Там жа. № 9; У Глыбоцкім раёне // Там жа. № 12.

1974. Рэвізора вязуць: Гумарэска // Вожык. № 11; Патрэбны агульныя намаганні // Нар. асвета. № 2; Партызанскія будні // Там жа. № 7; Праз год // Там жа. № 12.

1975. Юбілейны ялей: Гумарыстычны эцюд // Беларусь. № 7; Ніва. 26 кастр.; Гартаваўся ў агні вайны // Нар. асвета. № 2; Зорка героя на грудзях настаўніка // Там жа. № 5; Новы твор пра адважных // Там жа. № 12.

1976. Вясковая сярэдняя... // Нар. асвета. № 6.

1977. Ордэн за працу // Нар. асвета. № 7.

1978. Праз працу — да працы // Нар. асвета. № 3; У вайну і пасля... // Там жа. № 5; На скрыжаванні // Звязда. 6 студз.

1979. Змагаючыся за чалавека // Нар. асвета. № 2; У гасцях у «Светлячка» // Там жа. № 6; Вызваліцелі з адной школы // Там жа. № 7.

1980. Корни земные: [Нарыс] // Труд, талант, доблесть. Мн. Ч. 1; Сказ пра настаўніц // Нар. асвета. № 3; Праз усю вайну // Там жа. № 5.

1981. Вясейская сярэдняя на ўздыме // Нар. асвета. № 4 / Сааўт. Ю. Зайцава; Ваенрук школы // Там жа. № 6.

1982. З перспектывай, з поглядам у будучае // Нар. асвета. № 5; З поглядам у дзень заўтрашні // Мін. праўда. 6 мая.

1983. Шашок: Гумарэска // Вожык. № 10.

1.5.

На рускую мову. Начало; Год второй: (Записки тридцатитысячника) // Наш современник. 1956. № 3; 1958. № 1; Год в деревне: (Записки тридцатитысячника): Очерк / Пер. Н. Достанко // Очерки колхозной деревни. М., 1957; Год второй: Записки тридцатитысячника // Приметы времени: Очерки деревни. 1957. М., 1959; Времена меняются: Отрывок из повести «Новая весна» // Сов. Бел. 1961. 28 марта.

2.3.

На беларускай мове. Абмеркаванне творчасці Міколы Сергіевіча // ЛіМ. 1957. 14 снеж.; Міколу Сергіевічу — 50 гадоў // Там жа. 1969. 11 крас.; Міколу Сергіевічу — 60 // Там жа. 1981. 4 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

В. У. Смольская.

СЕРГІЕВІЧ ЮЛЬЯН

Сергіевіч Юльян Іосіфавіч (23.9.1910, в. Юраўшчына Ашмянскага пав. Віленскай губ., цяпер Маладзечанскі р-н Мінскай вобл.— 4.10.1976, в. Ленкаўшчына Маладзечанскага р-на, пахаваны там жа), паэт, самадзейны мастак.

З сялянскай сям'і. У 1920—30-я гады, калі Зах. Беларусь уваходзіла ў склад Польшчы, быў актывістам Беларускай сялянска-работніцкай грамады і Таварыства беларускай школы. Працаваў на сельскай гаспадарцы, займаўся самаадукацыяй. Падчас нападу фашысцкай Германіі на Польшчу Ю. Сергіевіч як салдат-рэзервіст быў мабілізаваны ў войска і неўзабаве трапіў у палон. Прайшоў некалькі канцлагераў Германіі, затым быў адпушчаны на работу да бауэра. У адным з лагераў быў разам з М. Васільком і Я. Брылем, што паслужыла для апошняга асновай для стварэння аднаго з вобразаў у рамане «Птушкі і гнёзды». З палону Ю. Сергіевіча вызваліла Савецкая Армія. Вярнуўшыся на радзіму, працаваў настаўнікам у Ленкаўшчыне і Манішчыцы Маладзечанскага р-на. У 1946—47 быў незаконна рэпрэсіраваны. Да 1956 знаходзіўся ў лагерах Поўначы, Сібіры, Казахстана. Потым працаваў калгаснікам, жыў у в. Ленкаўшчына Маладзечанскага р-на.

Літаратурнай творчасцю пачаў займацца з 10-гадовага ўзросту. Першы верш «Дуб» апублікаваў у 1922 у часопісе «Маладое жыццё». Друкаваўся ў часопісах «Маланка», «Шлях моладзі» і інш. перыядычных выданнях Заходняй Беларусі, а таксама ў калектыўным зборніку «Рунь веснаходу». У 1939 павінен быў выйсці яго зборнік паэзіі, аднак у сувязі з вайной яго друкаванне спынілася. Далейшае творчае жыццё паэта праходзіла ў складаных умовах падкантрольнасці, а таму друкаваўся ён мала (пераважна ў маладзечанскай раённай газеце). У сваіх вершах Ю. Сергіевіч усхваляў чалавека працы як носьбіта матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей, высмейваў шляхту з яе пагардай да простага селяніна, няздольнасцю да пазітыўнай працы. Творам паэта ўласцівы патрыятычны пафас, увага да ўнутранага свету чалавека. Аўтар «Вершаў з фашысцкай няволі», якія былі надрукаваны ўжо пасля смерці паэта («Полымя». 1992. № 9). Прывабны яго вобраз як настаўніка створаны ў кнізе польскага празаіка З. Жакевіча «Воўчыя лугі». Як мастак Ю. Сергіевіч размалёўваў насценныя кілімы, пісаў тэматычныя карціны з жыцця вёскі. Яго творы экспанаваліся на мастацкіх выстаўках, у т. л. і на рэспубліканскай у 1978. Архіў паэта зберагаецца ў аддзеле рукапісаў і рэдкіх кніг ЦНБ АН Беларусі.

Г. А. Каханоўскі.

Бібліяграфія

1.3.

1922. Дуб: [Верш] // Маладое жыццё. № 3.

1928. Музыка: [Верш] // Рунь веснаходу. Вільня.

1930. Восень: [Верш] // Шлях моладзі. № 2; Прадмова да «Успамінаў»; Успаміны: [Вершы] // Там жа. № 7—11.

1931. Я ня змоўкну: [Верш] // Шлях моладзі. № 4; Навальніца: [Верш] // Там жа. № 8, 9; Беларусь: [Верш] // Там жа. № 12.

1932. Вочкі: [Верш] // Шлях моладзі: № 3; «Тварык не збруджаны пудрай...»: [Верш] // Там жа. № 7—8.

1933. Беларуска: [Верш] // Шлях моладзі. № 9.

1935. Гэта мы: [Верш] // Шлях моладзі. № 7.

1965. Наша песня: [Верш] // Сел. газ. 18 июля.

1980. Соня; Маладзечанскі гармонік; Сябрам хлебаробам: Маім наведвальнікам у бальніцы: [Вершы] // Голас Радзімы. 21 лют.

1991. За волю нашых родных хат: [Вершы] // Полымя. № 7.

2.3.

На беларускай мове. Брыль Я. З любоўю да слова... // Голас Радзімы. 1980. 21 лют.; Чаркасава Д. Люблю. Мн., 1978. С. 72—74.

М. П. Барташэвіч.

СЕРЖПУТОЎСКІ АЛЯКСАНДР

Сержпутоўскі Аляксандр Казіміравіч (псеўд. Н. Смага, Наум Смага, Шарпат, крыпт. С.; 21.6.1864, в. Бялевічы Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Слуцкі р-н — 5.3.1940, Ленінград), фалькларыст, этнограф, публіцыст, мовазнавец. Правадзейны член Інбелкульта (1925). Пісаў на беларускай і рускай мовах.

Нарадзіўся ў беднай сялянскай сям’і. Скончыўшы Вызненскае народнае вучылішча і Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю (1884), на працягу многіх гадоў працаваў настаўнікам Лучыцкага народнага вучылішча Мазырскага пав. У 1891 на старонках «Минских губернских ведомостей» з’явілася першая карэспандэнцыя А. Сержпутоўскага, якая знаёміла чытачоў з жыццём палешукоў. У 1893 ён пераехаў у Мінск, працаваў пісарам у аддзяленні сялянскага пазямельнага банка, а пазней — у Мінскім паштова-тэлеграфным ведамстве. З 1896 у Пецярбургу, дзе працаваў на паштамце (1896—1906). Службовыя заняткі пасляхова спалучаў з вучобай у Пецярбургскім археалагічным інстытуце (скончыў у 1904) і на вышэйшых юрыдычных курсах. У 1906 паступіў на работу ў Рускі музей у Пецярбургу як рэгістратар этнаграфічнага аддзела, у якім працаваў да 1930. Па даручэнні Рускага геаграфічнага таварыства даследаваў сялянскі побыт у Слуцкім і Мазырскім паветах — па левых прытоках Прыпяці. Яго багатую этнаграфічную калекцыю складалі сялянскае адзенне, земляробчыя прылады працы, прыстасаванні для лоўлі рыбы і палявання, хатні посуд, узоры вышыўкі. Вынікі першых экспедыцый малады этнограф абагуліў у нарысе «Беларусы-палешукі». У 1918 А. Сержпутоўскі выбраны асістэнтам этнаграфічнага аддзела Рускага музея. Прымаў актыўны ўдзел у падрыхтоўцы і правядзенні ўстаноўчага з’езда Беларускага вольна-эканамічнага таварыства (1918). З 1918 да 1923 працаваў настаўнікам Беларускай гімназіі ў Петраградзе. У 1922 прызначаны старшынёй беларускай падкамісіі па складанні картаў і вывучэнні нацыянальнага складу насельніцтва пры Расійскай Акадэміі навук, узначальваў аналагічную падкамісію рускага Геаграфічнага таварыства. Па просьбе Ленінградскага аддзела народнай асветы ў 1926 удзельнічаў у выпрацоўцы плана і праграмы па правядзенні навукова-даследчых экскурсій у некаторыя вобласці СССР, выступаў з лекцыямі аб жыцці і побыце беларускага народа ў рабочым Нядзельным універсітэце (1919—20), узначальваў экскурсійнае бюро. Пасля смерці жонкі жыў у адзіноце, у цяжкіх умовах.

У ранніх працах А. Сержпутоўскага, дзе даследаваліся старажытныя народныя традыцыі, звычаі, абрады, адлюстраваны высокія маральныя якасці простага чалавека («Бонда», «Талака», «Сябрына», «Земляробчыя прылады Беларускага Палесся»). Адначасова з вывучэннем матэрыяльнай культуры збіраў казкі, легенды, паданні, напоўненыя вострым сацыяльным зместам, якія пазней склалі зборнік «Казкі і апавяданні беларусаў-палешукоў». Свае думкі і назіранні аб мове беларусаў-палешукоў А. Сержпутоўскі выклаў у навуковых працах «Граматычны нарыс беларускай гаворкі вёскі Чудзін Слуцкага павета Мінскай губерні», «Справаздача пра паездку ў Гомельскую губерню ў 1926 годзе», «Да пытання аб беларускай арфаграфіі», у шматлікіх рэцэнзіях на зборнікі беларускіх народных песень. У 1926 годзе ён прыняў удзел у акадэмічнай канферэнцыі па рэформе беларускага правапісу. Значную каштоўнасць для даследчыкаў духоўнай культуры беларускага народа мае складзены ім «Зборнік беларускіх прыказак і прымавак» (1908, у рукапісе), які ўключаў 6225 тэкстаў са слоўнікам і перавышаў па аб’ёму самыя буйныя для таго часу аналагічныя зборнікі. Гэтая работа была высока ацэнена Аддзяленнем этнаграфіі Рускага геаграфічнага таварыства, па хадатайніцтву якога аўтару прысуджаны залаты медаль. Вялікую цікавасць мае складзены ім рукапісны зборнік «Беларускія прыказкі і прымаўкі, запісаныя ў Мазырскім павеце» (змешчаны 433 прыказкі і прымаўкі). Сярод навуковых прац А. Сержпутоўскага, напісаных у першыя гады савецкай улады, варта адзначыць «Кароткі слоўнік беларускай дзіцячай мовы беларусаў», які яшчэ да рэвалюцыі аўтар перадаў у рукапісе акадэміку А. Шахматаву.

Больш за 20 гадоў жыцця аддаў вучоны фундаментальнаму даследаванню «Побыт беларусаў», дзе разглядалася і народная творчасць (рукапіс згублены ў час вайны). У рукапісе захаваўся яго зборнік «Беларускія песні», у які ўключаны 53 тэксты, запісаныя ў 1890-я г. ў Мазырскім павеце. Бібліяграфічнай рэдкасцю стаў яго зборнік «Казкі і апавяданні беларусаў з Слуцкага павету». У галіне вывучэння старажытных вераванняў і светапогляду беларусаў асаблівае месца належыць фундаментальнаму зборніку А. Сержпутоўскага «Прымхі і забабоны беларусаў-палешукоў», які з'яўляецца вынікам яго шматгадовай збіральніцкай дзейнасці; у ім змешчана 2275 тэкстаў, зробленых у паўднёвай частцы Слуцкага павета, пераважна ў вёсцы Чудзін. А. Сержпутоўскі заявіў пра сябе не толькі як этнограф і фалькларыст, але і як страсны публіцыст, грамадскі дзеяч. На старонках часопіса «Чырвоны шлях» убачыла свет серыя яго бытавых нарысаў, якія друкаваліся пад рубрыкай «Малюнкі Беларусі».

У. К. Касько.

Бібліяграфія

1.2.

О завитках в Белоруссии: (Очерк из жизни крестьян южной полесской части Слуцкого уезда Минской губ.). Спб., 1907. (Отд. отт. из журн. «Живая старина». 1907. Вып. 1).

Очерки Белоруссии: Вып. 1—7. Спб., 1907—1909.

Земледельческие орудия Белорусского Полесья... Спб., 1910. (Отд. отт. из журн. «Материалы по этнографии России». 1910. Т. 1).

Грамматический очерк белорусского наречия дер[евни] Чудина Слуцкого уезда Минской губернии. Спб., 1911. (Сборник ОРЯС Акад. наук. Т. 89. № 1).

Бортничество в Белоруссии. Спб., 1914.

Справаздача пра паездку ў Гомельскую губерню ў 1926 годзе. Мн., 1926.

Прымхі і забабоны беларусаў-палешукоў. Мн., 1930.

1.3.

1891. Голос из глуши: С. Лучицы Мозырского уезда: [Карэспандэнцыя] // Минск. губ. вед. 26 апр.

1906. Паморак // Живая старина. Вып. 4.

1907. Очерки Белоруссии: I. Сябрына. II. Бонда. III. Ловля вьюнов. IV. Талока; О завитках в Белоруссии: (Очерк из жизни крестьян южной Полесской части Слуцкого уезда Минской губ.) // Живая старина. Вып. 1, 2, 4.

1908. Очерки Белоруссии. V . Колтун. VI. Запасванне гаўяда // Живая старина. Вып. 1.

1909. Очерки Белоруссии: VII. Добывание огня // Живая старина. Вып. 1.

1910. Земледельческие орудия Белорусского Полесья... // Материалы по этнографии России. Т. 1.

1912. Хвароба над хваробамі: Казка // Зборнік «Нашай нівы». Вільня. № 1; Н. н. 5 крас.

1913. Хвароба над хваробамі: (З кн. «Сказки и рассказы белорусов-полешуков») // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 г. Вільня.

1918. Картинки Белоруссии: Панская літасць; Дэпутат; Антон; Тое, ды не тое; На радзіны: [Нарысы] // Чырв. шлях. № 7—8 / Пад псеўд. Наум Смага; Картинки Белоруссии: Цікавы; Як там, так і тут; Музыка: Нарысы / Пад псеўд. Н. Смага; Новый этнографический музей / Пад псеўд. Шарпат; Да пытання аб беларускай арфаграфіі; Беларуская народнасць і рэлігія // Там жа. № 9—10.

1927. Упартая жанчына: Нар. казка // Чырв. сейбіт. № 16.

1928. Багаты пан: [Казка] // Маланка. 31 мая.

1930. Хвароба над хваробамі; Ад чаго ліха на свеце: [Казкі] // Беларускі гаспадарчы каляндар «Рольнік» на 1931 год. Вільня.

1937. Суджана: (Народная казка) // Снапок. № 6.

1985. [Выказванні аб вуснай народнай творчасці] // Беларускі фальклор. Мн.

1.4.

1918. Шаўчэнка Т. Тополя; Доля; Смерць; «Ой, адна я, адна»; «Ад сяла да сяла»: [Вершы] / З укр. // Чырв. шлях. № 9—10 / Пер. пад псеўд. Н. Смага.

1.6.

Сказки и рассказы белорусов-полешуков: (Материалы к изучению творчества белорусов и их говоров). Спб., 1911 / Зап., выд.

Казкі і апавяданні беларусаў з Слуцкага павету: (Матэрыялы да вывучэння беларускай мовы, этнаграфіі і літаратуры). Мн., 1926 (Беларуская этнаграфія ў доследах і матэрыялах). Кн. 1 / Зап. Рэц.: Станкевіч Я. «Казкі і апавяданні беларусаў з Слуцкага павету» // Родныя гоні. 1927. Кн. 4; Эпімах-Шыпіла Б. // Запіскі аддзелу гуманітарных навук. Кн. 2. Працы класа філалогіі. Т. 1. Мн., 1928.

Беларускія (Крывіцкія) казкі. № 1: (Каваль, Змей, Рымша і інш.): Казкі выбраны з першага зборніку беларускіх казак А. К. Сержпутоўскага. Вільня, 1929 / Зап.

Казкі і апавяданні беларускага Палесся: Са зборнікаў А. Сержпутоўскага. Мн., 1965 / Зап. Рэц.: Ахрыменка П. Каштоўная спадчына // ЛіМ. 1965. 21 мая; Бараг Л. Огрехи популяризации // Вопр. лит. 1965. № 7; Макарэвіч А. Духоўны скарб народа // Звязда. 1965. 25 чэрв.; Музафаров Р. Родственные мотивы // Неман. 1966. № 4.

2.1.

На беларускай мове. Германовіч I. Беларускія мовазнаўцы. Мн., 1985. С. 83—93.

2.2.

На рускай мове. Бондарчик В., Федосик А. А. К. Сержпутовский: (Белорус. этнограф и фольклорист. 1864—1940). Мн., 1966. Рэц.: Бараг Л. Выдатная старонка беларускай фалькларыстыкі // Полымя. 1967. № 7; Ботвинник М. // Сов. Бел. 1967. 25 сент.; Надольскі Р. // ЛіМ. 1967. 28 ліп.

Журавская Л. Синтаксис белорусских народных сказок и рассказов. Автореф. дис... канд. филол. н. Мн., 1979.

Касько В. Научное наследие А. К. Сержпутовского: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1981.

2.3.

На беларускай мове. Бандарчык В. А. К. Сержпутоўскі // Бандарчык В. Гісторыя беларускай этнаграфіі. Мн., 1970; Яго ж. Еўдакім Раманавіч Раманаў. Мн., 1961. С. 58—59; Бараг Л. Беларуская казка. Мн., 1969. С. 18—19, 21; Вальфсон С. Пра этнаграфічны зборнік А. Сержпутоўскага // Сержпутоўскі А. Прымхі і забабоны беларусаў-палешукоў. Мн., 1930; Гарэцкі М. Выдатныя беларускія этнографы і вучоныя // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Кабашнікаў К. З любоўю да свайго народа: Да 100-годдзя з дня нараджэння А. К. Сержпутоўскага // ЛіМ. 1964. 19 чэрв.; Касько У. Адлюстраванне матэрыялістычнага светапогляду беларусаў у народнай творчасці: (Па матэрыялах А. К. Сержпутоўскага) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1980. № 5; Яго ж. Беларускі этнограф // Нар. асвета. 1979. № 9; Яго ж. Вера ў светлае будучае // Маладосць. 1979. № 5; Яго ж. Даследчык народнага жыцця: Да 120-годдзя з дня нараджэння этнографа, фалькларыста А. Сержпутоўскага // Голас Радзімы. 1984. 28 чэрв.; Яго ж. Збіральнік народных скарбаў // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1985. № 2; Яго ж. Крупінкі народнай мудрасці // Нар. асвета. 1980. № 6; Яго ж. Парэміяграфічная спадчына Сержпутоўскага // Беларуская фалькларыстыка. Мн., 1980; Яго ж. Развіццё фальклорна-этнаграфічнай навукі ў Беларусі ў 1917—1940 гг. // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1979. № 1; Кузьмін I. Памяці А. К.Сержпутоўскага // ЛіМ. 1941. 5 сак.; Малочка М. Вядомы фалькларыст // Там жа. 1959. 27 чэрв.; Яго ж. Збіральнік народных скарбаў // Наст. газ. 1964. 24 чэрв.; Навуковая камандзіроўка прафесара Сержпутоўскага // Голас Беларуса. 1926. 25 жн.; Навуковая праца // Там жа. 1926. 25 сак.; Педагагічная і навуковая дзейнасць А. К. Сержпутоўскага // Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985.

На рускай мове. Аземша А. Встреча с предками

// Неман. 1971. № 2; Карский Е. Отзывы о книгах и изданиях // Русский филологический вестник. 1912. Т. 68; Касько В. Полесские сказочники // Вопросы этнографии и фольклористики. Мн., 1979.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 272. *Г. І. Рэут.*

СЁМУХА ВАСІЛЬ

Сёмуха Васіль Сяргеевіч (н. 18.1.1936, хутар Ясенец Кобрынскага пав. Брэсцкага ваяв., цяпер Пружанскі р-н Брэсцкай вобл.), перакладчык. Член СП Беларусі з 1977. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Коласа (1992; за пераклад рамана Т. Мана «Доктар Фаустус»).

Нарадзіўся ў сям'і лесніка. У 1942 хутар быў спалены фашыстамі, а бацькі расстраляны за дапамогу партызанам. Да канца акупацыі Беларусі хлопчык жыў у цёткі ў в. Смаляніца, а потым разам з цётчынай сям'ёй у Пружанах, дзе закончыў сярэднюю школу. У 1954—59 вучыўся на рамана-германскім аддзяленні філфака Маскоўскага універсітэта. Пасля яго заканчэння працаваў рэдактарам Белдзяржвыдавецтва (пазней выдавецтва «Беларусь»). У 1964—65 інжынер сектара тэхнічнай інфармацыі навукова-даследчай лабараторыі эканомікі і арганізацыі прамысловай вытворчасці Савета народнай гаспадаркі БССР. Выкладаў нямецкую мову ў сярэдніх школах Мінска (1966—67), быў літсупрацоўнікам газеты «Літаратура і мастацтва» (1967—72). З 1972 рэдактар рэдакцыі перакладной замежнай літаратуры выдавецтва «Мастацкая літаратура».

У друку В. Сёмуха выступае з 1959, калі ў часопісе «Маладосць» быў змешчаны яго пераклад з нямецкай мовы апавядання Э. Штрытматэра «З кнігі асабовых рахункаў». Перакладае на беларускую мову творы германамоўных, польскіх, латышскіх, украінскіх празаікаў і паэтаў. Выдаў кнігі перакладаў прозы нямецкіх аўтараў В. Брэдэля, Ф. Фюмана, Л. Рэна, Г. дэ Бройна, Г. Гофэ, Г. Фалада; зборнік вершаў Р. М. Рыльке і інш. Выдатнай падзеяй у літаратурным жыцці рэспублікі стаў зроблены ім пераклад «Фауста» Ё. Гётэ. Пераклаў таксама творы польскіх паэтаў Ю. Тувіма, Я. Гушчы, М. Канапніцкай, А. Каспровіча, А. Міцкевіча; латышскіх — А. Бэлса, В. Бэлшавіца, Э. Вілкса, Л. Думберса, А. Клявіса, В. Лаціса, Э. Лук'янскага, З. Скуіньша. Для Беларускага тэатра імя Я. Коласа пераклаў драму Ф. Шылера «Марыя Сцюарт». Выдаў зб. выбраных перакладаў «Прыйдзі, стваральны дух». За перакладчыцкую дзейнасць атрымаў узнагароду ГДР «Залаты Знак Гонару» (1981). Выступае таксама як крытык.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.3.

1962. Людвіг Рэн // Рэн Л. Вайна без бітвы. Мн.

1969. Вялікі паэт і мысліцель // ЛіМ. 29 жн.

1972. Пра пачаткі і канчаткі // ЛіМ. 7 крас.

1981. [Уступнае слова да вершаў М. Нага] // Далягляды. Мн.

1983. Месяцава сцежка // Братэрства. Мн.

1984. Агнём сатыры // Далягляды Мн.; Ад перакладчыка // Тувім Ю. Польскія кветкі. Мн.

1985. Мастацкі пераклад: учора, сёння... а заўтра?: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 29 ліст.

1.4.

Брэдэль В. Ад Эбра да Волгі; Тры сустрэчы / З ням. Мн., 1959. Рэц.: Нікіфаровіч В. Супраць «карычневай чумы» // ЛіМ. 1960. 16 вер.

Рэн Л. Вайна без бітвы: Раман / З ням. Мн., 1962. Рэц.: Фірштэйн Б. Вайна без бітвы // ЛіМ. 1962. 10 ліп.

Гётэ Ё. Фаўст: Трагедыя. Першая і другая часткі / З ням. Мн., 1976. Рэц.: Навіцкі М. Гётэ на мове Купалы // ЛіМ. 1977. 14 кастр.

Бройн Г. дэ. Прысуджэнне прэміі: Раман /

З ням. Мн., 1977. Рэц.: Паўлюкоўскі І. Кнігапіс // ЛіМ. 1977. 3 чэрв.

Гофэ Г. Фінальны акорд: Раман / З ням. Мн., 1979 / Сааўт. пер. М. Навіцкі. Рэц.: Казбярук У. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 22 лют.

Фалада Г. Даўным-даўно ў нас дома: Перажытае, бачанае і прыдуманае. Мн., 1981.

Рыльке Р. М. Санеты Арфею: Лірыка / З ням. Мн., 1982 (Паэзія народаў свету). Рэц.: Брандобовская Л. Рильке — по-белорусски. // Знамя юности. 1982. 21 сент.

Тувім Ю. Польскія кветкі / З пол. Мн., 1984.

Бэлшавіца В. Белы алень: Лірыка / З лат. Мн., 1985 (Паэзія народаў СССР).

Прыйдзі, стваральны дух: З нямецкай, аўстрыйскай, польскай, латышскай лірыкі. Мн., 1986 (Кніга перакладчыка).

Райніс Я. Агонь і ноч: Даўняя песня ў новым гучанні / З лат. Мн., 1988.

Ман Т. Доктар Фаустус: Жыццё нямецкага кампазітара Адрыяна Леверкюна, пра якое расказваў яго сябар: Раман / З ням. Мн., 1989.

Маркс К. Лірыка, 1836—1837 / З ням. Мн., 1989.

Шэрман К. Сны: Вершы / З ісп. Мн., 1989 / Сааўт. пер. Р. Барадулін.

Гётэ Е. Фауст: Трагедыя. Ч. 1, 2 / З ням. Мн., 1991. Мн., 1992.

Гесэ Г. Гульня шкляных перлаў: Спроба жыццёпісу Магістра Гульні Езэфа Кнэхта з дадаткам ягоных твораў / З ням. Мн., 1992.

Лабынцаў Ю. «Напой росою благодати...»: Малітоўная паэзія Кірылы Тураўскага / З рус. Мн., 1992.

1959. Штрытматэр Э. З кнігі асабовых рахункаў / З ням. // Маладосць. № 1.

1966. Гётэ Ё. Фаўст: Урывак з 1-й часткі / З ням. // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Яго ж. Кабінет: Раздзел з трагедыі «Фаўст» / З ням. // Полымя. № 12.

1967. Кірш Р. «Нас тады спытаюць нашы ўнукі...»: [Верш] / З ням. // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Лакснес Х. Надзейнае месца; Хейнесен В. Душа: [Апавяданні] / З дац.; Фрыдэгор Я. Калядны пацук; Чырвоныя томікі: Два апавяданні / З швед. // Полымя. № 8; Бабаджан Р. Вершы з кнігі «Новыя Рубаі» / З узб. // ЛіМ. 2 чэрв.; Яго ж. Бакал: [Верш] / З узб. // Там жа. 9 чэрв.; Ор-От (Опман А.). Ракацы — марш; Кракавяк; Ліхтары запалілі: [Вершы] / З пол. // Там жа. 22 жн.; Бергер У. Людзі мы ўсе: [Верш] / З ням. // Там жа. 13 кастр.

1968. Бехер І. Майстэрня; Белае дзіва; Далеч пад Ліндэнбергам; Леангард Р. Анатомія: [Вершы]; Фюрнберг Л. З «Зямнога гімна»: Урывак з паэмы; Куба (Бартэль К.). Скажуць некалі пра век сучасны; Баброўскі І. Кветкі конскага бэзу; Даўба; Ода Томасу Чатартону; Цыбулька Г. Аўзонія; Вінс П. Табе; Дайке Г. Хмары; Мюлер І. Твар; Як?; Вяртанне-1945; Сябры; Герлах Е. Прызнанне; Нуль ґадзін; Бергер У. Людзі мы ўсе; Гакс П. Пралог да адкрыцця Нямецкага тэатра; Кунерт Г. «Нехта пакінуў мяне...»; Калі падае снег; «Белыя хмары...»; Парада; Мора; Мюлер Г. Жыццё Гарацыя; Хвала Гарацыю; Калаў Г. Глыбей, чым смерць...; «Ты так даверліва...»; Пра маці; Кірш Р. Год 2005-ы; На пікнік; Беньямін; Кірш С. Кароткі адрас; Лейсінг Р. Заліў; Берлін, Лотумштрасе; Кунцэ Р. На маёй мове; Просьба; Позняе лета; Чэхоўскі Г. Па рацэ; Велікапосная серада ў чужым горадзе; Грунінг У. Героі; Шульцэ А. Плоць і вобраз; Фізікі; Эгерс Г. «Я вераб'ём да цябе прыляцеў...»; «Я часам хачу гонкім дрэвам стаць...»: [Вершы] / З ням. // Пярэднія выйшлі ў заўтра. Мн.; Короткевич В. Ладья отчаяния: Легенда / С бел. // Неман. № 2; Лацыс В. Саколік; Бэлшавіца В. Далакоп Энга; Эзерыньь Я. Абед з музыкай; Эзера Р. На досвітку; Бэл А. З чатырох да пяці: Апавяданні / З лат. // Полымя. № 1; Асаму Х. Пра смерць в'етнамскага юнака; Слова да маёй дачкі; Іонехіра Н. Чырвонае зернетка рысу: [Вершы] / З япон. // ЛіМ. 12 крас.; Тэ Хань. Цяжка сумленнаму чалавеку: [Верш] / З в'ет. // Там жа. 23 ліп.; То Хыу. Як магу я спакойным быць: [Верш] / З в'ет. // Там жа. 30 ліп.; Наваі А. Газем: [Вершы]; Афарызмы / З узб. // Там жа. 20 вер.

1969. Бэлшавіца В. «Песню калі абарве салавей...»: [Верш] / З лат. // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Хохут Р. Берлинская Антигона: Новелла / С нем. // Неман. № 9; Шмаглеўска С. Справядлівы Нюрнберг: Урывак з кнігі «Памятай, Нюрнберг» / З пол. // ЛіМ. 25 ліп.; Гётэ Ё. Класічная ноч Вальпургіі: Урывак з другой часткі трагедыі «Класічная ноч Вальпургіі» / З ням. // Там жа. 29 жн.; Борген Ё. Нумерманы: Апавяданне / З ням. // Там жа. 28 кастр.

1970. Эбнер-Эшэнбах М. Сірочая дапамога: Навела / З ням. // ЛіМ. 22 мая.

1971. Фолкнер В. «Разарый»: Апавяданне / З англ. // Полымя. № 1; Шылер Ф. Песня пра звон: Паэма / З ням. // ЛіМ. 23 ліп.

1972. Борхерт В. Адуванчык: Апавяданне / З ням. // ЛіМ. 14 студз.; Гётэ Ё. В. Прысвячэнне; Сяляне пад мінамі; Песня пра блыху; Фульская балада; (Абуджэнне Фаўста): Фрагменты і песні з трагедыі «Фаўст» / З ням. // Там жа. 21 крас.; Скуіньш З. Конь на сцяне: Апавяданне / З лат. // Там жа. 12 мая; Рыльке Р. М. Пачатак кахання; Кахаю; Цішыня; Адзінота; Паэт: [Вершы] / З ням. // Там жа. 18 жн.; Хэрмлін Ш. Лейтэнант Йорк фон Вартэнбург: Апавяданне / З ням. // Там жа. 6 кастр.

1973. Бройн Г. дэ. Бажэна; Брэдэль В. Вясенняя саната; Брэзан Ю. Зусім не рамантычная гісторыя; Фюман Ф. Саслужыўцы; Хэрмлін Ш. Лейтэнант Йорк фон Вартэнбург: [Апавяданні] / З ням. // Незабыўны дзень. Мн.

1974. Джуліані А. Сімпатыі; Сангвінеці Э. «Гэта кот у ботах...»; «О,— сказаў ён...»; Спацыяні М. Л. Намаляваны агонь; У сэрцы Мілана; Турма: [Вершы] / З італ. // Ад вежаў Ферары. Мн.; Рыльке Р. М. Закліканне змей; Самотны; У зале; Асенні дзень; Народны напеў; «Глядзела ты тужліва, смутна...»: [Вершы] / З ням. // Дзень паэзіі — 74. Мн.

1975. Калянік І. Трывога; Жнівень; Капштэйн А. Элегія; Дняпро; Бацькаўшчына: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Гойда Ю. На граніцы; Плытагоны; «Сын пускае...»; Ручаёк; Магіла савецкага салдата; Ліст з Амерыкі; Як добра кахаць; Паланіна: [Вершы] / З укр. // Там жа. Т. 2.

1976. Гушча Я. Пан Грацыян і іншыя: Апавяданне / З пол. // Гушча Я. Пан Грацыян і іншыя. Мн.; Хінт А. Апошні пірат: Навела / З эст. // Эстонская навела. Мн.

1977. Лук'янскіс Э. Трохкаляровы свет; Скуіньш З. «Піета»; Вілкс Э. Зялёнае дрэва: [Апавяданні]; Бэлшавіца В. Белы алень; Чаклайс М. Крылы; Зіеданіс І. Адолець сябе; Матор; Руль: [Вершы] / З лат. // Далягляды. Мн.

1978. Фарнальчык Ф. Паміж Віліяй і Лонвай — пасля вайны / З пол. // Далягляды. Мн.; Каспровіч А. Вялікі выйгрыш; Маці Леана; Адведзіны; Незвычайнае спатканне; Рамантык: Апавяданні / З пол. // Каспровіч А. Апавяданні. Мн.; Бэлс А. Зялёныя ветразі ілюзій; Бэлшавіца В. Далакоп Энга; Думберс Л. Перапончатакрылыя; Клявіс А. Лыжачка, украдзеная ў кавярні; Скуіньш З. Навела пра каня Чынгісхана: [Апавяданні] / З лат. // Сучасныя латышскія апавяданні. Мн.; Клявіс А. Лыжачка, украдзеная ў кавярні: Апавяданне / З лат. // Полымя. № 10.

1981. Наг М. Хатынь; Беларускія хаты; Зялёны дом у Мінску: Мініяцюры / З нарв. // Далягляды. Мн.; Бэлшавіца В. Локшынка: [Апавяданне] / З лат. // Работніца і сялянка. № 11.

1982. Міцкевіч А. Пані Твардоўская: Балада; Норвід Ц. Штось; Сэнс-свету; Чуласць; Памылка; Канапніцкая М. Матыў: Кліча хтось мяне!; «Шкада вам, што размыта ў плыні часу...»; «Чаго ты ржэш, мой конік...»; «Альбо вы мне, птушкі...»; Там, на радзіме; На Куявах; «Як ішоў кароль вайною...; «Ой ночка, ночка...»; «Ёсць улонне вялікае...»; На возеры; «Ой, у полі на падоле...»; «Ой, чаму гэта Вісла...»; «Боль у акенцы тваім...»; Тракль Г. Восень самотнага; Гродак; Раманс ночы; Дзяцінства: [Вершы] / З пол. // Далягляды. Мн.; Канапніцкая М. «Ой, у полі на падоле...»; «Альбо вы мне, птушкі...»; «...Ёсць улонне вялікае...»; Урывак: «Шкада вам, што размыта ў плыні часу...»: [Вершы] / З пол. // ЛіМ. 21 мая.

1983. Бэлшавіца В. «Пакуль над Свэтэ свята крылаў...»; «Я дома?.. Мілыя... Але...»; «Музыка вейкі смыком уздымае...»; Загадкі; Надпісы на карцінах; «Былі спярша над галавою дрэвы...»; Вянец стварэння; «Ноччу ведзьмай пабягу...»; Эпітафія чайчыным пяром; Засынанне песні; «Кропля, падаючы, сотнямі «навошта?»...; Смех; «Не ўбачыш больш мяне...»; «Не бойся старасці...»; Біблейскі матыў; Адам і Ева; «Скамянець...»; «Я не разбуру твой зялёны домік, матылёк...»; Песня зуйкд; «Сваё каханне я нясу...»; «Мне многа не трэба...»: [Вершы] / З лат. // Братэрства. Мн.; Гётэ Ё. Рымскія Элегіі / З ням. // Далягляды. Мн.; Маркс К. Адчуванні; Дзве песні да Жэнні; Эпіграма: [Вершы] / З ням. // Полымя. № 5; Яго ж. Да Жэнні; Песня лодачніка; Абуджэнне: [Вершы] / З ням. // ЛіМ. 6 мая.

1984. Тувім Ю. Баль у Оперы: Паэма / З пол. // Далягляды. Мн.; Чаклайс М. Чалавек — здабытак чалавека: Прадмова; Чакс А. Падвал; Агонія; У трамваі; Асфальтаванне вуліцы; Бэлшавіца В. «Візма — месяцава сцежка...»; Верш пра салаўіны інфаркт; Словы пра вербы; Яшчэ раз пра глыбіні; Белы алень; Воўк; Мядзведзь; Сон; Чабор; Смех; «Я не пастукаю табе у шыбу...»; «Ты — даруй...»; Шыпшынарадоста; «Час жыць, час паміраць...»; Скалбэ А. Крыніца; Сосны; Парадокс; Дацкі матыў; Тады; «Як мала нам трэба...»; «Народ, што зрокся мовы...»; «Не бойся каменя на сэрцы...»; 46 імёнаў новай Германіі; «Ты не стаіш паміж нябытаў двух...»; «Расквечана, як луг, начное неба...»; «Той знікне...»: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Сірмбардзіс Я. Пах крапівы; Чорны коннік; Песенька пра вялікую рыбіну; Паэту ў кавярні; Хай толькі...; «Выбалець з голля чырвоную ружу...»; «Тарфянік душы...»; Людэнс В. Шчыты; Вольхі; «Ну, што раскажу я табе...»; Нальём шчасця; Велічальная старой ліпе; «Мукі сусвету...»; Два туры; Вымярэнне нябёсаў; Злодзей; «З каменя выкуй касу...»; «Сустрэнь мяне, калі іду з касою...»; Паэтам, якія адышлі: [Вершы] / З лат. // Там жа. Т. 2; Бэлшавіца В. Клод Ізерлі: Паэма / З лат. // Беларусь. № 3.

1985. Бэлшавіца В. Кот і мышка: Казка / З лат. // Ветразь. Мн.

1.5.

На англійскую мову. The History of Literary // Soviet Literature. 1983. № 3.

На іспанскую мову. La traduccion artistica en Bielorussia / Trad. C. Sherman // Literatura Sovietica. 1983. № 3.

1.6.

Незабыўны дзень: Апавяданні пісьменнікаў ГДР. Мн., 1973 / Рэд. Рэц.: Сакалоўскі У. З берагоў Шпрээ // ЛіМ. 1973. 16 ліст.

Колас Я. Голос земли: Избранное. Мн., 1982 / Скл.

Всеобщая песня. Мн., 1985 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Гаўрук Ю. Пераклад — справа адказная // ЛіМ. 1977. 22 крас.; Зарыцкі А. «Фаўст» на беларускай мове // Зарыцкі А. За словам-падарункам. Мн., 1985; Зарыцкі А., Семяжон Я. Даследаваць па-сапраўднаму // Там жа. 1980. 27 чэрв.; Караткевіч У. І наш «Фаўст» // Маладосць. 1978. № 5; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рагойша В. І святы, і будні // ЛіМ. 1977. 8 крас.; Яго ж. Кантакты. Мн., 1982. С. 98—100; Руліс Т. Латышская паэтэса гучыць па-беларуску // ЛіМ. 1984. 27 крас.; Семяжон Я. Адкрыццё кантынента // Полымя. 1977. № 8.

2.4.

На беларускай мове. Зарыцкі А. Беларускі пераклад «Фаўста» (В. Сёмуху): [Верш] // Зарыцкі А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн. Т. 1.

В. У. Смольская.

СІМАНОВІЧ ДАВІД

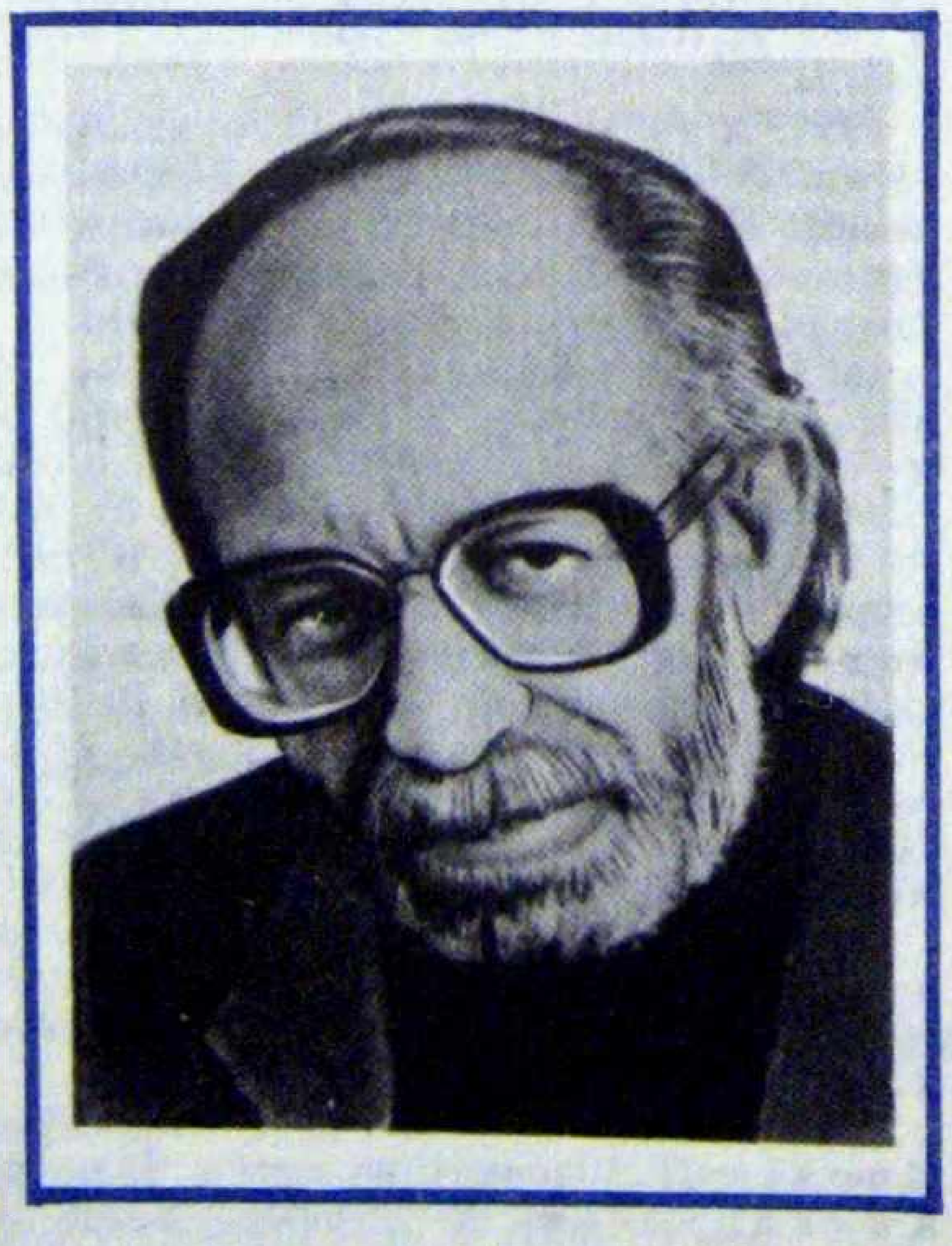

Сімановіч Давід Рыгоравіч (н. 26.6.1932, г. Нароўля Гомельскай вобл.), паэт, празаік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1960. Піша на рускай мове.

Нарадзіўся ў сям'і служачага. У час Вялікай Айчыннай вайны жыў ва Узбекістане. У 1950 скончыў Нараўлянскую сярэднюю школу і паступіў на філалагічны факультэт БДУ. Пасля заканчэння універсітэта (1955) працаваў настаўнікам рускай мовы і літаратуры Крынкаўскай сярэдняй школы Лёзненскага раёна, з 1959 літсупрацоўнік рэдакцыі абласной газеты «Віцебскі рабочы». З 1961 рэдактар, ст. рэдактар, загадчык аддзела камітэта па тэлебачанні і радыёвяшчанні Віцебскага аблвыканкома, з 1971 узначальваў Віцебскае абласное літаб'яднанне. З 1980 знаходзіцца на творчай рабоце. Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР, медалём.

Першы верш Д. Сімановіча «Парк Перамогі» апублікаваны ў 1948 на рускай мове ў мазырскай абласной газеце «Бальшавік Палесся». У 1959 выйшаў першы зборнік паэзіі «Вясновая казка», прасякнуты пачуццём любві да роднай зямлі, працавітых сумленных людзей. Ад кнігі да кнігі («Чэрвень-рака», «Раўнадзенства», «Станцыя трывогі і любві», «Мінуты», «Сустрэчныя цягнікі», «Сілуэты дзён», «Сонечны хмель», «Верасні») узрастае грамадзянская значнасць твораў Д. Сімановіча. Радаснае ўспрыманне навакольнага свету спалучаецца з трывогай за лёс планеты, чалавека, якога непакояць праблемы вайны і міру. Яго вершам уласцівы лірычнасць, лаканізм, дасціпнасць. Выдаў дзве кнігі празаічных твораў «Падарожная Аляксандра Пушкіна» і «Праз даль часоў». Піша пра вядомых людзей, чые жыццёвыя і творчыя шляхі праходзілі праз Беларусь, праз Віцебск. Пісьменнік умела выкарыстоўвае дакументальны матэрыял, расказваючы пра А. Пушкіна, І. Лажэчнікава, І. Батрака, У. Маякоўскага, А. Гайдара, А. Твардоўскага, Я. Купалу, Я. Коласа. Непасрэднасцю, шчырасцю вызначаюцца яго кнігі вершаў для дзяцей «Чароўны луг» і «Зялёны конік». Аўтар тэлеп'ес «Якаў Свярдлоў» (паст. у 1963), «Восеньскі букет» (1964), сцэнарыяў для тэлефільмаў «Маладосць старажытнага горада» (1964), «Балада пра чырвонага кавалерыста» (1968), «Літаратурнымі маршрутамі Віцебшчыны» (1969), «Душой і справамі заўсёды з Віцебшчынай» (1990). Выступае як перакладчык. Асобныя яго вершы пакладзены на музыку І. Лучанком, Б. Насоўскім, А. Гоманам.

Жыве ў Віцебску.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.2.

Весенняя сказка: Стихи. Мн., 1959. Рэц.: Кіслік Н. Песні і песенькі // ЛіМ. 1959. 1 ліп.; Коломинский Я. Весенняя сказка // Неман. 1960. № 3; Міхееў М. Першая кніжка паэта // Віцеб. рабочы. 1959. 30 жн.

Волшебный луг: Стихи. Мн., 1959. Рэц.: Ваданосаў М. Мякіна і зярняты // ЛіМ. 1959, 3 кастр.; Капеліовіч А. Чароўны луг // Віцеб. рабочы. 1960. 4 вер.

Июнь-река: Лирика. Мн., 1962. Рэц.: Бойка В. Быть поэтом — мыслить // Знамя юности. 1962. 8 сент.; Кіслік Н. Цікавае знаёмства // Беларусь. 1963. № 3; Кулікаў А. Яшчэ адна сустрэча // Віцеб. рабочы. 1962. 7 вер.; Стральцоў М. Два бакі аднаго медаля // ЛіМ. 1962. 27 ліп.

Віцебск: [Фотаальбом]. Мн., 1966 / Бел., рус.

Равноденствие: Лирика. Мн., 1966. Рэц.: Бойка У. Кроплі і мора // ЛіМ. 1966. 13 вер.; Ефимов Ф. О природе удивительного // Неман. 1966. № 11; Климентенко С. Чистые истоки // Сел. газ. 1966. 11 сент.; Тверской А. По размышлении... // Лит. Россия. 1966. 14 окт.

Зеленый кузнечик: Стихи. Мн., 1968. Рэц.: Куноўскі Г. Адкуль прыходзіць змярканне // ЛіМ. 1969. 25 лют.

Минуты: Стихи. Мн., 1969. Рэц.: Никифорович В. // Неман. 1970. № 9.

Станция тревоги и любви: Стихи. Мн., 1972. Рэц.: Беліжэнка Б. Любоў і трывогі паэта // Віцеб. рабочы. 1972. 29 чэрв.

Письмо тебе: Лирика. Мн., 1975. Рэц.: Ганчароў У. Святло і цені // Віцеб. рабочы. 1975. 3 снеж.

Подорожная Александра Пушкина: Очерки. Мн., 1977. Рэц.: Губернатараў М. З пачуццём запаветнага // ЛіМ. 1978. 24 лют.; Дземідовіч І. Далёкае — блізкае // Віцеб. рабочы. 1978. 7 студз.; Морозова В. Подорожная Александра Пушкина // Пушкинский праздник. 31 мая — 7 июня. [М.], 1978.

Встречные поезда: Лирика. Мн., 1978.

Силуэты дней: Лирика. Мн., 1981.

Солнечный хмель: Лирика. Мн., 1982. Рэц.: Марудзіч Л. Песня сонечных радкоў // Віцеб. рабочы. 1982. 27 ліст.; Никифорович В. // Неман. 1984. № 4; Рымараў Л. Паэзія жыцця // Віцеб. рабочы. 1983. 17 снеж.

Сквозь даль времён: Очерки. Мн., 1984.

Сентябри: Лирика. Мн., 1990.

1.3.

1948. Парк Победы: [Верш] // Бальш. Пал. 26 студз.; Зорька. 30 янв.; Самолёт летит в Москву: [Верш] // Зорька. 5 февр.; Ровесникам: [Верш] // Там жа. 4 марта.

1951. Пела гречанка: [Верш] // Сталин. молодежь. 28 окт.

1953. Василёк: [Верш] // Зорька. 19 марта.

1954. Ночью; Почтальон: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 6; Школа: [Верш] // Сталин. молодежь. 14 сент.

1955. Весенняя сказка; Лейтенанты; «Товарища встретив...»; О разлуках; «Не улыбкой...»; Трое: [Вершы] // Новый мир. № 10; Чужой: [Верш] // Віцеб. рабочы. 18 вер.

1956. Весенняя сказка: [Верш] // Стихи 1955 года. М.; Дом на дороге бессмертия: [Верш] // Сов. Отчизна. № 1; Цветы; Старая мина: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 28 вер.; На севере: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Алёнушка: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1957. Сорок Октябрей; Первая зарплата; Крынки; И почему это так получается?: [Вершы] // Вершы маладых паэтаў Віцебшчыны. Віцебск; Цветы; Старая мина; Волшебный луг; Шмель; Телушка; Ночь: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 1; Крынки: [Верш] // Віцеб. рабочы. 3 лют.; Первые стихи: [Верш] // Там жа. 17 сак.; Вокзал; Телушка: [Вершы] // Там жа. 17 крас. Ленин на детском празднике: [Верш] // Там жа. 23 крас.; Зорька. 19 окт.; Прощание с детством: [Верш] // Віцеб. рабочы. 2 чэрв.; Первая зарплата: [Верш] // Там жа. 14 ліп.; На фестивале: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Анкина телеграмма: [Верш] // Там жа. 8 вер.; Город: [Верш] // Там жа. 6 кастр. Сорок Октябрей: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Почтальон: [Верш] // Там жа. 26 ліст.; Осенью: [Верш] // Зорька. 28 сент.

1958. Дом на дороге бессмертия; Почтальон; Весенняя сказка; Ночью; Прощание с детством; «...Бежит, искрится в лесу криница...»; «...Пальнул из пушки кто-то где-то...»; «...Товарища встретишь...»: [Вершы] // Падарунак. Мн.; Крынки; Дети павших; Дворник; Вокзал; «Час разлуки...»; «И вы, конечно, не смогли бы...»; В походе: [Вершы]; Добрай раніцы! // Дзвіна. Віцебск. № 1; Дети павших; Слушая Моцарта; Апрель; Вокзал: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 5; Дом на дороге бессмертия: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 сак.; Мой голос: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Случай с часовым: [Верш] // Там жа. 27 крас.; Дворник: [Верш] // Там жа. 1 мая; Третий спутник: [Верш] // Там жа. 17 мая; Товарные поезда: [Верш] // Там жа. 15 чэрв.; Добрая раніца // Там жа. 1 ліп.; На границе республик: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Дождь: [Верш] // Там жа. 26 кастр.; Вечно юный: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Песня аб юных мсціўцах: [Верш] // Чырв. змена. 12 кастр.; Балада аб гаворачых бутэльках // Там жа. 30 ліст.

1959. Акрополь: [Верш] // Віцеб. рабочы. 10 ліп.; Пульс жыцця // Там жа. 25 жн.; Серебрильщица: [Верш] // Там жа. 4 ліст.; Человек на пенсии: [Верш] // Там жа. 28 ліст.; Михасю Лынькову: [Верш] // Там жа. 1 снеж.

1960. Комсомольские строки: [Верш] // Неман. № 5; Призвание: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.;

Зависть: [Верш] // Там жа. 6 студз.; Другое нараджэнне рамана // Там жа. 2 лют.; Первая Конная: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Откуда приходят сумерки; Солнце: [Вершы] // Там жа. 26 сак.; Хлеб: Поэма // Там жа. 15 крас.; Для счастья земли: [Верш] // Там жа. 25 мая; Под ласковым солнцем:[Верш] // Там жа. 1 чэрв.; Дарогі і час // Там жа. 21 чэрв.; Юность крылатая: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; Спасибо: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Гісторыя аднаго дня кіно // Там жа. 24 ліп.; Баллада о маёвке: [Верш] // Там жа. 27 ліп.; Спектакль аб мінулым Украіны // Там жа. 3 ліп.; Учитель: [Верш] // Там жа. 24 жн.; Ілька // Там жа. 31 жн.; Хозяйка коров: [Верш] // Там жа. 10 вер.; Военкомат: [Верш] // Там жа. 13 вер.; За счастье на планете: [Верш] // Там жа. 28 вер.; Пясняр маладосці // Там жа. 4 кастр.; Осенняя аллея: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Полет: [Верш] // Там жа. 12 кастр.; Никогда я не видел вашего сына: [Верш] // Там жа. 25 кастр.; Великан: [Верш] // Там жа. 20 ліст.; Зинка-официантка:[Верш] // Там жа. 21 снеж.

1961. Кубинец в Москве: [Верш] // Віцеб. рабочы. 11 лют.; «Среди ромашек...»: [Верш] // Там жа. 2 вер.; Крыніцы нашага жыцця // Там жа. 19 ліст.; Штаб; И один в поле воин; На поклон; Маяк: Стихи о «королеве полей» // Знамя юности. 25 апр. / Сааўт. В. Пепяляеў.

1962. Сорок первый; Военкомат; Песня в вагоне; Утром: [Вершы] // Неман. № 1; Патрис Лумумба; В далеком кишлаке; «Впервые...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 28 студз.; Нашей поэзии солнце: [Верш] // Там жа. 11 лют.; «Города, в которых я не был...»: [Верш] // Там жа. 27 лют.; Шагает Первомай: [Верш] // Там жа. 1 мая; Песня о юности: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Я в утро окна распахнул...: [Верш] // Там жа. 11 вер.; Безымянные: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Репин в Здравневе: [Верш] // Там жа. 14 кастр.; Мисс Фестиваль — студентка из Гаваны: [Верш] // Там жа. 27 кастр.; Это ты, Революция: [Верш] // Там жа. 11 ліст.; Баллада о Петре Блохине // Там жа. 2 снеж.; Сельская учительница: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; «Рождалось чувство Родины во мне...»: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Лейтенанты: [Верш] // Во славу Родины. 5 авг.; В походе: [Верш] // Там жа. 8 авг.; Солдатский хор поет; «На рассвете воскресном...»; «В трех шагах от тишины...»: [Вершы] // Там жа. 11 авг.; Третий: [Верш] // Там жа. 12 авг. / Сааўт. В. Тарас; Звездная прописка: [Верш] // Там жа. 16 авг.; Ночной аэродром: [Верш] // Там жа. 18 авг.; С поста сменились: [Верш] // Там жа. 15 сент.

1963. Награждает страна орденами; Ночной аэродром;Солдатский хор; «Весенней ночью брат вернулся...»; «Плывет дорога по реке...»: [Вершы] // Неман. № 3; На крыльях песни: Новогодний лирический репортаж // Віцеб. рабочы. 1 студз. / Сааўт. В. Пепяляеў; «Девчонку принимают в комсомол...»: [Верш] // Там жа. 8 сак.; Служит народ: [Верш] // Там жа. 13 сак.; Улица лейтенанта Посохова: [Верш] // Там жа. 3 крас.; Хлеб: [Верш] // Там жа. 8 вер.; Новоселы; Правда: [Вершы] // Там жа. 13 кастр.

1964. Аб людзях з легенды // Беларусь. № 2; «Я начинаю белую тетрадь...»; Улица лейтенанта Посохова; О форме; Утро; Детства моего река; Березовые дрова; Неделя письма; «Уходящего солнца свеченье...»: Новые стихи // Неман. № 6; Июль 41 года: [Верш] // Віцеб. рабочы. 5 студз.; Из «Белой тетради»: [Вершы] // Там жа. 2 лют.; В награду за песенный труд: [Верш] // Там жа. 18 лют.; Из новой книги: [Вершы] // Там жа. 17 мая; Баллада о говорящих бутылках // Там жа. 23 жн.; Как добрые матери; Лейтенанты: [Вершы] // Там жа. 4 кастр.; По орбите славы: [Верш] // Там жа. 13 кастр.; Песня про обольских мстителей: [Верш] // Там жа. 22 ліст.; Эстафета: [Верш] // Там жа. 4 снеж.

1965. «По лужам переулочка...»; Перепелка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Русский балет: [Верш] // Віцеб. рабочы. 16 студз.; Ленин в ночном кабинете: [Верш] // Там жа. 28 крас.

1966. Станция; Вместо колыбельной; «Вину мою чувствую снова...»:[Вершы] //Дзень паэзіі — 66. Мн.; Из лирической тетради: «Опять на исходе апреля...»; «Был телефон встревожен...»: [Вершы] // Неман. № 10; «Куда поедете?..»; Возвращение к истоку: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 26 лют.; Майские строчки: [Верш] // Там жа. 1 мая; Слово о лесах: [Верш] // Там жа. 18 вер.; Дом над рекой: [Верш] // Знамя юности. 13 июля; Возвращение к истоку; «Что-то радостно-детское на лице у весны...»; «Шла девочка по имени Зима...»; «Этот лес без тебя сиротлив...»: [Вершы] // Там жа. 14 июля.

1967. Песня о заводе имени Кирова: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 лют.; Ты — такая!; [Верш] // Там жа. 8 сак.

1968. Белая ночь: [Верш] // Неман. № 8; Віцеб. рабочы. 20 ліп.; Венчальная баллада // Віцеб. рабочы. 18 мая; Под сенью пушкинских берез: [Верш] // Там жа. 4 чэрв.

1969. Капитан буксира; «Часто путника усталого...»; «Как парное пахнет молоко!..»;«Я часто просыпаюсь от звонка...»: Из новой книги:[Вершы] // Неман. № 4; Дельфины; «Я часто просыпаюсь от звонка...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 25 студз.; Бильярдные шары; «За годом год...»:Из цикла «Тропою Пушкина»: [Вершы] // Там жа. 3 чэрв.; Перед дуэлью: [Верш] // Там жа. 2 жн.; Трость: [Верш] // Там жа. 13 вер.; Свет Ильича; Еду в Новополоцк; Лесники; Дождь сорок первого года; Дождь Победы: [Вершы] // Там жа. 25 кастр.

1970. Улица лейтенанта Посохова: [Верш] // Путь к победе. Мн.; В родном краю: [Вершы] // Неман. № 11; Воспоминание о партизанской пушке: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Тэлеграма: Апавяданне // Там жа. 21 сак.; Помнік любві народнай // Там жа. 21 крас.; Лирические строки:[Вершы] // Там жа. 1 мая; У памятника: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Тетя Маша: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Свет, адкрыты насцеж // Там жа. 3 ліст.; Поры года Афанасія Фета: Да 150-годдзя з дня нараджэння // Там жа. 5 снеж.

1971. «Ты — из грозы...»; Партизанская пушка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Сям'я з Глыбачкі // Голас Радзімы. № 39; Рассказы о Багрицком // Неман. № 11; Площадь Ленина: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 сак.; Грузинские мелодии: [Вершы] // Там жа. 15 мая; Баллада о книгах: [Верш] // Там жа. 26 чэрв.; Памяти героев комсомола: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Таленты Прыдзвінскага краю // Там жа. 7 ліп.; Гаспадыня кніжнага багацця // Там жа. 27 ліп.; Падарожная Аляксандра Пушкіна // Там жа. 22 вер.; Сярод пануючага зла... // Там жа. 19 ліст.; Папараць-кветка: Апавяданне // ЛіМ. 31 снеж.; Мать солдата: [Верш] // Сел. газ. 14 июля.

1972. Память: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Сонца жыцця // Віцеб. рабочы. 18 сак.; «Сосны отодвигая в сторонку...»; Послание друзьям детства; «О войне говорят...»; Изок; «Легло посредине лета...»; «Эта безымянная речушка...»; На пристани; «Они спускались в глубину...»; Куриный бог; «Приходи, старьевщик, и возьми...»; «Чужое сердце мне пересадили...»: [Вершы] // Там жа. 22 сак.; Па купалаўскіх сцежках: Лірычны рэпартаж // Там жа. 27 крас.; «Лето звезды в реке купало...»: [Верш] // Там жа. 7 ліп.; На братской перекличке: [Верш] // Там жа. 14 вер.; Пазнаём сяброў па песнях // Там жа. 11 кастр.; Падарожная Аляксандра Пушкіна // ЛіМ. 9 чэрв.; Дзве вёскі на Віцебшчыне // Там жа. 7 ліп.; Якуб Колас на Віцебшчыне // Там жа. 10 ліст.

1973. «Увидеть Родину...»; Молодик: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Званы Гранады // Голас Радзімы. № 28; Віцеб. рабочы. 5 чэрв.; ЛіМ. 8 чэрв.; Возраст: [Вершы] // Неман. № 7; «Увидеть Родину»;«Опять ледоход на моей Белоруссии...»; Россоны: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 6 кастр.

1974. «Опять ледоход на моей Белоруссии...»; Огонь; Три Алены: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; На жизненной версте: [Вершы] // Неман. № 12; Огонь; «В переулке, где сирень цветет...»; У домика Веры Хоружей в Телеханах: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 29 сак.; Из литовской тетради: [Вершы]// Там жа. 30 сак.; Не хіліцца дуб перад бурай // Там жа. 15 жн.; Тысячелетний город мой // Там жа. 28 жн.; На площади Строителей в Новополоцке; Три Алены; Граница часового пояса; «Приеду в тихий городок...»: [Вершы] // Там жа. 25 вер.; Застаецца песня на зямлі: [Рэц. на кн.: Лісіцын У. Жураўлінае вясло. Мн., 1974] // Там жа. 2 ліст.; Як доказ павагі і любві //

Там жа. 19 снеж.; У домика Веры Хоружей в Телеханах: [Верш] // Знамя юности. 18 апр.

1975. На площади Строителей в Новополоцке: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Знамя юности. 24 окт.; Огонь: [Верш] // Родины сыновья. Мн.; Рэха ў граніце. Мн.; Родина; Старые сны; «Возле города Червень...»; «Добрых листьев кружево...»; «Картины неизвестных мастеров...»; «Я несу тебе веточку сирени...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 15 лют.; Россоны: [Верш] // Вяч. Мінск. 16 крас.; Застаецца песня на зямлі // ЛіМ. 25 ліп.; Гордыя сваім лёсам: Нарыс // Там жа. 26 снеж.; Крані струну // Чырв. змена. 8 кастр. / Сааўт. У. Хазанскі.

1976. «А так бывает только в мае...»; Лось; «Как будто бубенцы...»; «День июньский по календарю...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Земля друзей: [Вершы] // Неман. № 1; После дороги: [Верш] // Віцеб. рабочы. 11 сак.; Сустрэчы з другарамі: Нататкі // Там жа. 15 вер.; Обращение к Варшаве: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Помніла Расія нездарма // Там жа. 21 снеж.; Ночные города: [Верш] // Гродн. правда. 20 февр.; Три Алены: [Верш] // Сов. Бел. 25 мая.

1977. «Есть час такой — он между тьмой и светом...»; «В ясноглазом этом году...»; «Чего там на жизнь обижаться...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Витебская улица в Москве: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 мая; Віцебскія запіскі Уладзіміра Маякоўскага // Там жа. 8 ліп.; На зямлі прыдзвінскай: Рэпартаж // ЛіМ. 20 мая; Песня ўзляцела з-за крат: Нарыс // Там жа. 5 жн.

1978. «Сады разливаются, пенясь...»; «Стояла большая вода...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Витебские записки Маяковского // Неман. № 5.

1979. «Ещё предутренний покой...»; «В дебрях сентября...»; «Ты жил...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Дзень у родных мясцінах // Святло яго душы. Мн.; Наст. газ. 28 ліст.; «Под светом яростных созвездий...», «На грани, на меже...»; «Млежостью космической дышат...»; «Мне правилом этот поэт...»: [Вершы] // Юность. № 12; Слава вам!: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 чэрв.; Калі адчута сэрцам брата: [Рэц. на кн.: Паптонеў С. Беларусь — белая балада. Мн., 1979] // Там жа. 26 вер.; Венчальная баллада; Ленин на детском празднике: [Вершы] // Краснояр. рабочий. 12 сент.

1980. «День осенний прозрачен и чист...»; «А как встречает осень...»; «Ты пел — и за душу брало...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Паэтычныя радкі подзвігу // Віцеб. рабочы. 9 мая; Гісторыя аднаго верша // Там жа. 20 чэрв.; Дом над Шушай: З дзённіка пісьменніка // Там жа. 21 кастр.

1981. «Над родиной моей веселой...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Из книги «Силуэты дней»: [Вершы] // Неман. № 4; Радок легендарнай біяграфіі: А. П. Гайдар на Віцебшчыне // Віцеб. рабочы. 22 студз.; Из «Сибирской тетради»: [Вершы] // Там жа. 17 лют.

1982. «И знаменуя дня начало...»; «Умещая негромкое эхо салюта...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; «Утро. Припять. Бабы. Солнце...»; «На земле прожить...»; «А солнце повернуло к лету...»: [Вершы] // Юность. № 10; Памяти Александра Фадеева: [Верш] // Віцеб. рабочы. 23 ліп.; Сын двух народаў // Там жа. 13 кастр.; Чырв. змена. 28 ліст.

1983. Глазами сердца: [Вершы] // Неман. № 2; Віцебскі дзень Уладзіміра Маякоўскага // Віцеб. рабочы. 19, 20 ліп.; «Шел патруль...»; Продолжение: [Вершы] // Там жа. 22 ліст.

1984. Дзяўчынка на лепельскай дарозе // Віцеб. рабочы. 1 сак.; Баллада о солдатском имени: [Верш] // Там жа. 19 чэрв.; В мастерской: [Вершы] // Там жа. 11 ліп.

1985. Застаўся маладым // Віцеб. рабочы. 29 мая; Летні дзень у Віцебску // Там жа. 25 чэрв.; Незабыўныя сустрэчы // Там жа. 28 ліст.; Три встречи: (Из воспоминаний) // Сов. Бел. 29 нояб.

1.4.

1962. Гроднев М. Печать: Юмористич. рассказ / С бел. // Во славу Родины. 30 сент.

1963. Лось Е. Земляки; Прожектористы; Прощай, застава!: [Вершы] /С бел. // Во славу Родины. 27 янв.

1972. Сыч М. Звезды; Экзюпери: [Вершы] / С укр.; Хусаин М. «У нас зима...»; «Не растрать, не разбросай время...»: [Вершы] / С тат. // Віцеб. рабочы. 14 вер.

1975. Поптонев С. Окоп: [Верш] / З балг. // Рэха ў граніце. Мн.; Віцеб. рабочы. 2 кастр.; Пухаев А. Слово о Ленине; Я путник; «Когда цветок от засухи завянет...»: [Вершы] / С осет. // Віцеб. рабочы. 9 жн.; Бровка П. Из поэмы «Всегда с Лениным» // Рабочий путь. 3 апр.

1976. Бородулин Р. «Пусть одиночества стон...»: [Верш] / С бел. // Бородулин Р. Небо твоих очей. М.; Дайнеко Л. «Сожженный дом. Сожженный тын...»; «Росы золотое свеченье...»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 8.

1981. Саакян А. Признание в любви: [Верш] / С арм. // Известия. 17 окт.

1985. Бородулин Р. «Пусть одиночества стон...»: [Верш] / С бел. // Бородулин Р. Избранное. М.

1.5.

На асецінскую мову. Тбилисмае фаендатыл; «Нае цыдгаен...»; Цырты раз; Фыд; Укрты раз: [Вершы] / А. Пухаев тэлм. // Советон Ирыстон. 1975. 25 июня.

На балгарскую мову. В Брестската крепост; На разклона; И два ден; Родство; Два тлиса; «Дъжд затрентя над гори и ливади...» / Прев. И. Пепев // Отечествен зов. 1984. 29 юни.

На беларускую мову. Дом на дарозе бяссмерця; Вясновая казка: [Вершы] / Пер. С. Гаўрусёў // Маладосць. 1959. № 2; Юнацтва крылатае: [Верш] / Пер. В. Шымук // Чырв. змена. 1960. 20 жн.; Тэлеграма: [Апавяданне] // У нашых сэрцах Ільіч. Мн., 1969; Веснавыя рэцэпты: [Верш] / Пер. А. Русак // Чырв. змена. 1969. 16 снеж.; На дзіцячым свяце: [Верш] / Пер. У. Паўлаў // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн., 1970; Каля помніка; «Я прачынаюся начамі ад званка...»: [Вершы] / Пер. Л. Дайнека // Маладосць. 1973. № 7; Агонь: [Верш] / Пер. Л. Філімонава // Рэха ў граніце. Мн., 1975; «Да роднага дому ідуць цягнікі...»; Дзядзька Прошка; «Выйду, стану анямелы...»: [Вершы] / Пер. Ю. Свірка // ЛіМ. 1978. 23 чэрв.; «Попел яго не астыне...»; «Быў лёсам я закінуты...»: [Вершы] / Пер. Ю. Свірка // Маладосць. 1982. № 6.

На грузінскую мову. Стой, баец!; Да Тбілісі; Тбілісі, вуліца Руставелі: [Вершы] / Пер. Д. Квацарыдзе // Дроша. 1985. № 2.

На літоўскую мову. «O, senos senos kino juostos...» / Vert. Z. Pavilonis // Komunizmo veliava. 1972. Geg. 7; Balandis / Vert. R. Sinkunas // Lit. ir menas. 1974. Kovo 23.

На рускую мову. Сын двух народов: [Нарыс] / Пер. В. Касько // Письма с фронта, Мн., 1985.

На чэшскую мову. Tri; Lovceni; «S obavami...» / Přel. H. Vrbova // Praha-Moskva. 1955. № 3.

2.3.

На беларускай мове. Вершы аб родным краі // Віцеб. рабочы. 1958. 29 ліст.; Давіду Сімановічу — 50 // ЛіМ. 1982. 25 чэрв.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пятроўскі М. Вытокі творчага натхнення: (Да 50-годдзя Д. Сімановіча) // Віцеб. рабочы. 1982. 25 чэрв.

На латышскай мове. Izobova L. Draugu adreses // Cina. 1971. 25 marta.

На рускай мове. Приходько В. Живое сердце поэзии // Неман. 1965. № 2.

В. У. Смольская.

СІМЯОН ПОЛАЦКІ

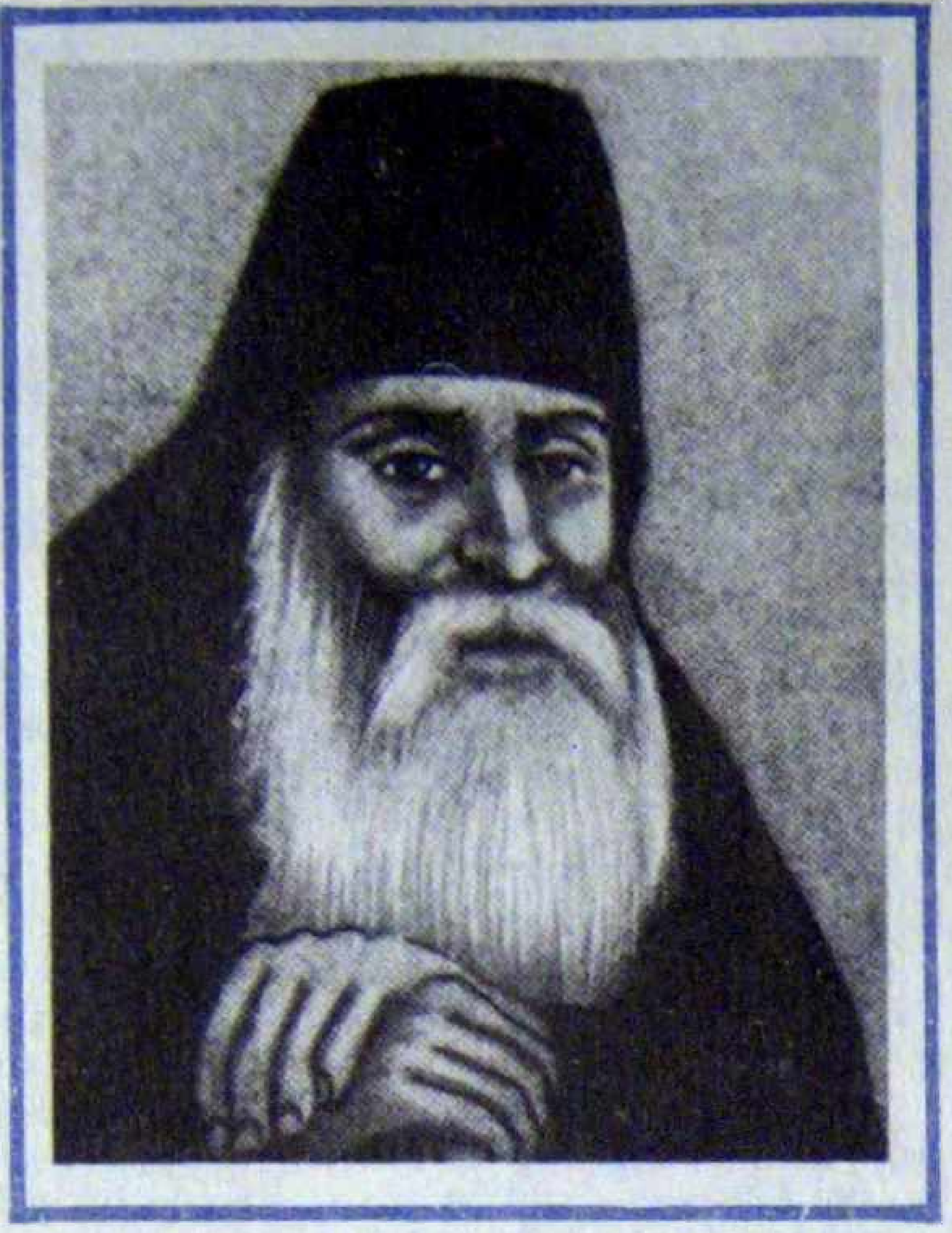

Сімяон Полацкі [сапр. Пятроўскі-Сітніяновіч Самуіл Гаўрылавіч; пачатак снежня 1629, Полацк (?) — 25.8.1680, Масква, пахаваны ў Заіконаспаскім манастыры], беларускі і рускі паэт, драматург, асветнік, грамадскі і царкоўны дзеяч, адзін з пачынальнікаў усходнеславянскай паэзіі.

Яго бацькі жылі, відаць, у Полацку. Прозвішча Пятроўскі сустракаецца ў тагачасных гарадскіх «роспісах двароў» побач з прозвішчамі Скарынаў і Цяпінскіх. Найменне Полацкі паэт атрымаў у Маскве, дзе было вядома, што да пераезду туды ён належаў да брацтва Полацкага Богаяўленскага манастыра. На пачатку 1640-х г. ён вучыўся ў Кіева-Магілянскай калегіі. Каля 1650 яму прысвоена званне дыдаскала. З намерам далей працягнуць адукацыю ён адправіўся ў Віленскую езуіцкую акадэмію (захаваліся яго ўласнаручныя на лацінскай мове канспекты навучальных курсаў, праслуханых у Вільні да канца лета 1653). У хуткім часе малады дыдаскал уступіў ва ўніяцкі ордэн базыльянаў; яго захапіла ідэя мірнага аб'яднання хрысціянскіх цэркваў пад магчымай эгідай папы.

Вайна Маскоўскай дзяржавы з Рэччу Паспалітай, якая пачалася ў 1654, перашкодзіла будучаму пісьменніку завяршыць адукацыю. У ліпені 1655 войскі ваяводы Я. Чарнакаскага і наказнога гетмана І. Залатарэнкі часова захапілі Вільню, і былы студэнт вярнуўся ў Полацк, дзе па прапанове ігумена Ігнація Іяўлевіча 8.6.1656 прыняў пострыг у Богаяўленскім манастыры пад імем Сімяон. Восем гадоў, праведзеных у полацкім манастыры, былі для яго складаным перыядам. Ён пісаў тут беларуска- і польскамоўныя вершы, хоць не меў магчымасці іх надрукаваць (зборнік «Розныя вершы» так і застаўся ў рукапісе). Аднак з прыходам Сімяона ў манастыры склалася своеасаблівае асяроддзе таленавітых паэтаў (Філафей Утчыцкі, Ігнацій Іяўлевіч, Васіль Яновіч, Сава Капусцін).

У 1664 Сімяон пераехаў у Маскву і пачаў сваю дзейнасць з выканання царскага даручэння: у Заіконаспаскім манастыры арганізаваў лацінскую школу для служачых Прыказа тайных спраў — асабістай канцылярыі цара. Сімяона пасялілі побач з царскім палацам і паставілі на дзяржаўнае забеспячэнне. Прыхільныя адносіны Аляксея Міхайлавіча да вучонага беларуса, апякунства з боку ўплывовага саветніка па царкоўных справах Паісія Лігарыда і іншых царкоўных іерархаў садзейнічалі таму, што Сімяон атрымаў магчымасць прыходзіць да цара з вершаванымі віншаваннямі (да дня нараджэння царэвіча Сімяона ён паднёс цару «Благоприветствование», напісанае ў выглядзе крыжа і васьміканцовай зоркі). У 1667 Сімяон быў афіцыйна прызначаны выхаваўцам і настаўнікам царавых дзяцей. Росту яго аўтарытэту садзейнічала і барацьба са стараабрадцамі, і чынны ўдзел у Вялікім маскоўскім саборы (1666—67), які асудзіў Нікана. Выконваючы саборную пастанову, ён напісаў трактат «Жэзл праўлення», прасякнуты духам нецярпімасці да раскольнікаў. У Маскве ім напісана вялікая колькасць казанняў, значная частка якіх трапіла ў зборнікі «Абед душэўны» (1675) і «Вячэра душэўная» (1676). Стыль Сімяона-прапаведніка вылучае асаблівая барочная вытанчанасць, насычанасць разгорнутымі метафарамі, прытчамі і «прыкладамі». Аднак галоўнай для Сімяона ў маскоўскі перыяд жыцця заставалася навучальна-асветніцкая дзейнасць. Таму, калі ў канцы 1678 — пачатку 1679 ён атрымаў магчымасць адкрыць незалежную ад патрыяршай цэнзуры друкарню, найперш падрыхтаваў для друку «Букварь языка словенска», а затым і паэтычны пераклад найбольш папулярнай вучэбнай кнігі сярэдневякоўя — «Псалтыры рыфматворнай» (з дадаткам вершаванага «Месяцаслова»). Сімяон шырока выкарыстоўваў вершаваную форму, лічачы яе найбольш зручнай для засваення розных ведаў. Зборнік яго вершаў «Вертаград шматцветны» стаў сапраўднай энцыклапедыяй звестак па антычнай міфалогіі, гісторыі, натурфіласофіі, касмалогіі, тэалогіі і хрысціянскай сімволіцы. Другі буйны зборнік Сімяона, «Рыфмалагіён, альбо Вершаслоў», у адрозненне ад першага, змяшчаў пераважна панегірычныя творы і ўзоры драматургічнай паэзіі («Камедыя прытчы пра блуднага сына», «Пра Навуханаданосара цара...»), напісаныя для прыдворнага тэатра цара Аляксея, што дзейнічаў з 1672 у Крамлі, а пасля — у сяле Праабражэнскім.

Пачаўшы службу пры царскім двары ў якасці перакладчыка, Сімяон не пакідаў гэтага занятку да скону дзён. З польскай і лацінскай моў на царкоўнаславянскую ён пераклаў (альбо па-мастацку апрацаваў) многія літаратурныя творы, у тым ліку «Казанне пра Магамета...», «Тэстамент, альбо Завет Васіля цара Грэчаскага да сына яго Льва Філасафа», аповесці «Пра ікону Божай маці Уладзімірскай», «Вертаград душэўны», «Павучэнні Рыгора Дваяслова», «Кніга Пятра Альфонса... пісаўшага супраць іудзеяў», «Гісторыя пра Варлаама і Іасафа» і інш. У 1675, пасля смерці Епіфанія Славінецкага, які адхіляў Сімяона ад удзелу ў перакладзе Бібліі з-за разыходжання ў прынцыповых пытаннях, паэт усё ж удзельнічаў у заключным этапе гэтай работы. У 1670 Сімяон напісаў «Вянец веры кафалічаскія», які стаў навучальным настаўленнем па багаслоўю для яго царственных вучняў, сярод якіх была і царэўна Соф'я, якая выказвала да гэтага твора асаблівую цікавасць і пазнаёмілася з ім яшчэ ў чарнавіках. Аднак вучань Епіфанія Яўфімій Чудоўскі ацаніў гэтую кнігу Сімяона рэзка адмоўна і склаў цэлы зборнік з заўважаных у ёй «неправаслаўных» мясцін. Спрэчкі па пытаннях хрысціянскага веравучэння звычайна вяліся ў доме баярына Ф. Рцішчава, дзе з Сімяонам сустракаўся пратапоп Авакум (водгукі гэтых спрэчак захаваліся ў творах Авакума). Сучаснікі шчыра захапляліся велізарнай працаздольнасцю Сімяона: за 16 гадоў жыцця ў Маскве ён напісаў больш дзесяці кніг. Памёр Сімяон Полацкі раптоўна, на 51 годзе. Сваю вялікую бібліятэку ён паспеў завяшчаць Маскоўскаму Заіконаспаскаму, Полацкаму Богаяўленскаму, Кіеўскім Пячэрскаму і Брацкаму манастырам.

У 1980 па рашэнні ЮНЕСКО у каляндар міжнародных дат дзеячаў славянскай культуры было ўнесена і імя Сімяона Полацкага — першага беларускага і рускага прафесійнага пісьменніка, заснавальніка сілабічнай сістэмы вершаскладання, у творчасці якога сінтэзаваліся беларускія, украінскія, польскія і рускія традыцыі. Гэта садзейнічала стварэнню не толькі літаратурнай школы, але і цэлага літаратурнага напрамку, які стаў своеасаблівым рускім Адраджэннем. У 1989 прынята рашэнне аб будаўніцтве ў Полацку помніка Сімяону Полацкаму (закладзены ў 1990). *Л. У. Званарова.*

Бібліяграфія

1.1.

Избр. соч. М.; Л., 1953. Рэц.: Кулешов Ф. Сочинения Симеона Полоцкого // Сов. Бел. 1954. 24 янв.

1.2.

Жезл правления на правительство мысленнаго стада православнороссийския церкве... М., 1667. Изд. 2. М., 1753.

Псалтирь рифмотворная. М., 1680.

Обед душевный. М., 1681.

Вечеря душевная. М., 1683.

Орел Российский / Сообщ. Н. Смирнов. Спб., 1915.

Вирши. Мн., 1990.

1.3.

1860. Вручение книги «Венец веры» благоверной царевне и великой княгине Софии Алексеевне, Симеона Полоцкого: (Из его «Рифмологиона») // Летописи рус. лит. и древности. Т. 3. Кн. 6.

1861. [Творы] // Историческая хрестоматия церковнославянского и древнерусского языков. М.

1915. Орел Российский / Сообщ. Н. Смирнов // Общество любителей древней письменности. Т. 133.

1916. [Творы] // Историко-литературная хрестоматия. Ч. 2. Древняя рус. письменность XI—XVII вв. М.; Пг.

1923. З яго маскоўскіх вершапісанняў: [Урыўкі] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1935. [Творы] // Вирши: Силлабическая поэзия XVII—XVIII веков. Л.; [Творы] // Хрестоматия по древней русской литературе XI—XVII веков. М.

1959. З прадмовы да «Рифмологиона»; Слова, яже Христос распятый на крестѣ мовил до бога отца; Стихи утѣшныи к лицу единому; [Прывітальныя вершы цару Аляксею Міхайлавічу]; Стихи краесогласнии ко пресвѣтлѣйшему самодержавнѣйшему великому государю и великому князю Алексию Михайловичю: [Вершы] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн.

1961. Стихи утешные к лицу единому: [Верш] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1.

1962. [Цыкл твораў] // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн.

1970. Диалог краткий; Приветство благочестивейшему, тишайшему, самодержавнейшему великому государю царю и великому князю Алексию Михайловичу...; Молитва святого Иосафа, в пустыню входяща: [Вершы]; Вертоград многоцветный; Псалтырь рифмотворная: [Урыўкі] // Русская силлабическая поэзия XVII—XVIII вв. Л.

1977. Чтение: [Верш] // Песнь о книге. Мн.

1979. «Витаем, тя, православный царю...»: [Верш] // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн.

1980. Чтение: [Верш] // Гимн книге. Мн.

1983. Разнствие; Частность; Слово: [Вершы] // Мысль, вооруженная рифмами. Л.

1.5.

На венгерскую мову. A kalmárság; Büntetés a koldusok megégetéséert; A tekozló fiú: (Részlet) / F. Z. Tróscányi // Vilagirodalmi Antológia. Budapest, 1962. 3 kötet.

На польскую мову. Modlitwa św. Joasafa na pustkowie odchodzącego / Tł. A. Szymański // Życie i Myśl. 1976. Nr 3.

На ўкраінскую мову. Вуста мене хвалять, а серцє їхне далеко від мене; Чому світ славі погано сприяє?; Швидкі до лихого; Важко всім догодити / Пер. В. Шевчук // Аполлонова лютня. К., 1982.

1.6.

Букварь языка словенска, сиречь начало учения детем, хотящим учитися чтению писаний. М., 1679 / Скл.

2.2.

На англійскай мове. Hippisley A. The poetic Style of Simeon Polotsky. Birmingham, 1985 (Birmingham Slavonic Monographs. N 16). Рэц.: Green T. Recensio // Scott. Slavonic rev. (Glasgow). 1986. N 7.

На нямецкай мове. Langsch J. Die Predigten der «Coena Spiritualis» von Simeon Polockij vom literarischen Standpunkt ausbeurteilt. Leipzig, 1940.

На рускай мове. Г. Я. Личность и деятельность Симеона Полоцкого: (По поводу сочинения о нем И. Татарского). К., 1887.

Глокке Н. Рифмотворная псалтирь Семеона Полоцкого и ее отношение к польской псалтыри Яна Кохановского. Спб., 1896.

Дёмин А. Русская литература второй половины XVII — начала XVIII века. М., 1977.

Звонарева Л. Творчество Симеона Полоцкого: истоки, традиции, влияния: Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1988.

Игнатов В. Мировоззрение Симеона Полоцкого: (Белорус. период): Автореф. дис. ... канд. философ. н. Мн., 1992.

Калинин А. Мировоззрение и творчество Симеона Полоцкого: Автореф. дисс. ... канд. филол. н. М., 1964.

Яго ж. Симеон Полоцкий: (Жизнь и творчество): Автореф. дисс. ... канд. филол. н. М., 1967.

Панченко А. Русская стихотворная культура XVII века. Л., 1973.

Попов В. Симеон Полоцкий как проповедник. М., 1886.

Прашкович Н. Поэзия Симеона Полоцкого: Ранний период. (1648—1664): Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1964.

Пузиков В. Мировоззрение Симеона Полоцкого: Автореф. дисс. ... канд. философ. н. Мн., 1958.

Робинсон А. Борьба идей в русской литературе XVII века. М., 1974.

Симеон Полоцкий и его книгоиздательская деятельность: [Зборнік]. М., 1982. Рэц.: Małek E. // Przegl. Rusycystyczny. 1984. Z. 3/4; Mercier R. // Kritika Cambridge (Mass.). 1983. N 2.

Татарский И. Симеон Полоцкий: (Его жизнь и деятельность): Опыт исследования из истории просвещения и внутренней церковной жизни во вторую половину XVII века. М., 1886.

Тиганова Л. Литературно-художественная деятельность Симеона Полоцкого: Автореф. дисс. ... канд. филол. н. М., 1956.

2.3.

На англійскай мове. Hippisley A. Simeon Polotsky's library // Oxford Slavonic papers. 1983. V. 16; Hippisley A. The emblem in the writings of Simeon Polockij // Slavic and East Europ. Journal. 1971. N 2; McMillin A. B. Poetry from Skaryna to Połacki // McMillin A. B. Die Literatur der Weissrussen; A History of byelorussian Literature / From its Origins to the Present Day. Giessen, 1977; Rolland P. A. Three early satires by Simeon Polotsky // The Slavonic and East European Review. 1985. N 1.

На беларускай мове. Ахрыменка П. Развіццё вершаванай творчасці; Сімяон Полацкі; Ананімныя вершы // Ахрыменка П., Ларчанка М. Старажытная беларуская літаратура. Мн., 1968; Барышаў Г. «Ды Федка Юр'еў з-пад Вільні...» // ЛіМ. 1981. 25 вер.; Вольскі В. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1952. С. 154—157; Яго ж. Сімяон Полацкі // Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры: Дапаможнік для студэнтаў ВНУ. Мн., 1956; Гарбач В. Выдатны мысліцель і патрыёт // Беларусь. 1955. № 7; Гарэцкі М. Літаратура беларусаў, прасьвячаўшых Маскву // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Грынчык М. Сімяон Полацкі // Гісторыя беларускай літаратуры: Старажытны перыяд. Мн., 1985; Яго ж. Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., 1973. С. 55—74; Дабрынін М. Беларуская літаратура: Старажытны перыяд. Мн., 1952. С. 290—298; Званарова Л. Вечныя радкі // Маладосць. 1979. № 12; Кананаў А. Ля вытокаў рускай літаратуры // Віцеб. рабочы. 1975. 26 жн.; Мальдзіс А. На скрыжаванні славянскіх традыцый. Мн., 1980. С. 53—61; Пархута Я. Ляцелі гусі дадому... // Родная прырода. 1979. № 5; Прашковіч М. Вялікі сын Беларусі // Беларусь. 1964. № 6; Яго ж. Педагагічная дзейнасць Сімяона Полацкага // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. 1968. № 4; Яго ж. Сімяон Полацкі // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1; Яго ж. Старонка даўняй беларускай паэзіі // Полымя. 1964. № 6; Пузікаў В. Новыя матэрыялы аб дзейнасці Сімеона Полацкага // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. 1957. № 4; Яго ж. Сімеон Полацкі // Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн., 1968; Ралько І. Беларускі верш. Мн., 1969. С. 6—8, 33—54; Яго ж. Вершаскладанне. Мн., 1977. С. 6—7; Сімяон Полацкі // Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985; Сымон Полацкі // Праваслаўны беларус. 1925. № 7; Усікаў Я. Беларуская камедыя. Мн., 1979. С. 67—69; Яго ж. Беларуская камедыя: (Ля вытокаў жанру). Мн., 1964. С. 123—126; Яго ж. Тэатральная дзейнасць Сімяона Полацкага // Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1983. Т. 1; Хромчанка К. У сям'і славян // ЛіМ. 1974. 6 вер.; Целеш В. Падарунак да юбілею // Там жа. 1979. 3 жн.; Шалькевіч В. У пошуках ісціны: Да 350-годдзя з дня нараджэння С. Полацкага // Голас Радзімы. 1979. 6 снеж.; Яго ж. Філосаф, паэт, педагог // Там жа. 1975. № 5.

На італьянскай мове. Contarini A. Contributi allo Studio della lingua di Simeon Polockij // Ricerche Slavistiche. 1973—1974. Vol. 20—21.

На нямецкай мове. Uhlenbruch B. Emblematik und Ideologie: Zu einem emblematischen Text Simeon Polockijs // Slavische Barockliteratur. II. München, 1983.

На польскай мове. Gomolicki L. Rosyjscy poeci sylabiczni // Prace Polonistyczne. 1949. Nr 21—31; J. K. Literatura rossyjska // Dziennik Wileński. 1806. Nr 5; Iwaszkiewicz J. Sobory i klasztory // Życie Warszawy. 1972. Nr 145; Karoiak S. System temporalny w «Psałterzu rymowanym» Symeona Połockiego // Slawia Orient. 1957. R. 6; Lewin P. Wykłady poetyki w uczelniach rosyjskich XVIII w. (1722—1774) a tradycje polskie. Wrocław, 1972. S. 6—18, 149, 155, 162, 183; Linde S. O literaturze słowiańsko-rosyjskiej // Pam. Warsz. 1816. Nr 18; Łużny R. «Psałterz rymotwórny» Symeona Połockiego a «Psałterz Dawida» Jana Kochanowskiego // Slavia Orient. 1966. Nr 1; Malek E. Uwagi o poetyce utworów panegirycznych Symeona Połockiego // O poezji rosyjskiej. Kraków, 1984; Sielicki F. Symeon Połocki // Sielicki F. Literatura białoruska do końca XVIII wieku. Wrocław, 1985.

На рускай мове. Абецедарский Л. Белоруссия и Россия. Мн., 1978. С. 247—249; Азгур З. Минские встречи // Азгур З. То, что помнится... Мн., 1977; Анушкин А. «Врата учености» // Анушкин А. Рассказы о старых книгах. М., 1979; Белецкий А. Из начальных лет литературной деятельности Симеона Полоцкого // Статьи по славянской филологии и русской словесности. Л., 1928; Яго ж. Повествовательный элемент в «Вертограде» Симеона Полоцкого // Сборник статей к сорокалетию ученой деятельности акад. А. С. Орлова. Л., 1934; Яго ж. Стихотворения Симеона Полоцкого на темы всеобщей истории // Білецкий О. Зібр. праць: У 5 т. К., 1965. Т. 1; Берков П. Книга в поэзии Симеона Полоцкого // ТОДРЛ. 1969. Т. 24; Ботвинник М. Букварь Симеона Полоцкого // Неман. 1980. № 3; Яго ж. Лаврентий Зизаний. Мн., 1973. С. 70—74, 154—157; Яго ж. Откуда есть пошел букварь // Неман. 1974. № 2; Яго ж. Симеон Полоцкий; Букварь Симеона Полоцкого // Ботвинник М. Откуда есть пошел букварь. Мн., 1983; Былинин В. К вопросу о полемике вокруг русского иконописания во второй половине XVII в.: «Беседа о почитании икон святых» Симеона Полоцкого // ТОДРЛ. 1985. Т. 38; Яго ж. К проблеме поэтики славянского барокко. «Вертоград многоцветный» Симеона Полоцкого // Сов. славяноведение. 1982. № 1; Яго ж. О дате рождения Симеона Полоцкого // ТОДРЛ. 1985. Т. 39; Былинин В., Грихин В. Симеон Полоцкий и Симон Ушаков: К проблеме эстетики русского барокко // Барокко в славянских культурах. М., 1982; Былинин В., Звонарева Л. Поэзия Симеона Полоцкого // Симеон Полоцкий. Вирши. М., 1990; Іх жа. Ранняя политико-сатирическая поэзия Симеона Полоцкого: (Польскоязычные поэмы о событиях Первой Северной войны) // Сов. славяноведение. 1987. № 6; Василенок С. Фольклор и литература Белоруссии эпохи феодализма. М., 1961. С. 240—243; Всеволодский В. Симеон Полоцкий и театр // Академия наук СССР. Отделения истории и философии. Рефераты научно-исследовательских работ за 1945 г. М.; Л., 1947; Глокке Н. «Рифмотворная псалтырь» С. Полоцкого и её отношение к польской Псалтыри Яна Кохановского // Университет. изв. (Киев). 1896. № 9; Голубев И. Встреча Симеона Полоцкого, Епифания Славинецкого и Паисия Лигарида с Николаем Спафарием и их беседа // ТОДРЛ. 1971. Т. 25; Яго ж. Забытые вирши Симеона Полоцкого // ТОДРЛ. 1969. Т. 24; Горбач В., Горцев В. Симеон Полоцкий: (К 275-летию со дня смерти) // Изв. АН БССР. 1955. № 4; Гребенюк В. Эволюция поэтических символов российского абсолютизма: (От Симеона Полоцкого до М. В. Ломоносова) // Развитие барокко и зарождение классицизма в России XVII — начала XVIII в. М., 1989; Грицкевич В. Медико-биологические взгляды Симеона Полоцкого // Клинич. медицина. 1959. № 11; Гусева А. Оформление изданий Симеона Полоцкого в Верхней типографии (1679—1683 гг.) // ТОДРЛ. 1985. Т. 38; Гусева Л., Короткая Л. Симеон Полоцкий и барокко // Гусева Л., Короткая Л. История древней русской литературы и литературы XVIII в. Мн., 1982; Демин А. Писатель

и общество в России XVI—XVII веков. М., 1985. С. 158—222; Державина О. Пьеса о царе Навуходоносоре на европейской и русской сцене XVII в. // ТОДРЛ. 1969. Т. 24; Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 97—104; Егоров И. Симеон Полоцкий: (Ист.-лит. этюд) // Ист. летопись. 1915. № 9; Елеонская А. «Обед душевный» и «Вечеря душевная» Симеона Полоцкого в историко-литературном процессе // Развитие барокко и зарождение классицизма в России XVII — начала XVIII в. М., 1989; Яго ж. Симеон Полоцкий — педагог и методист // Уч. зап. МГПИ. 1969. № 344; Яго ж. Тема воспитания «совершенного человека» в учительных и полемических сочинениях Симеона Полоцкого // Елеонская А. Русская публицистика второй половины XVII века. М., 1978; Еремин И. «Декламация» Симеона Полоцкого // ТОДРЛ. 1951. Т. 8; Яго ж. Поэтический стиль Симеона Полоцкого // Там жа. 1948. Т. 6; Древняя русская литература в исследованиях: Хрестоматия. Мн., 1979; Яго ж. Симеон Полоцкий поэт и драматург // Симеон Полоцкий. Избр. соч. М.; Л., 1953; Звонарева Л. Гуманистические традиции белорусской литературы XVI в. в творчестве Симеона Полоцкого // Исторические традиции духовной культуры народов СССР и современность. К., 1987; Яго ж. «Светильник да светит...»: К 350-летию Симеона Полоцкого // Лит. Россия. 1979. 14 дек.; Яго ж. У истоков педагогических воззрений Симеона Полоцкого // Просвещение и педагогическая мысль Древней Руси. М., 1983; Илюшин А. Силлабическая система в истории русского стиха // Славянское барокко. М., 1979; Итигина Л. Типы иносказания в русской литературе «переходного периода»: (На материале «Комидии притчи о блуднем сыне» Симеона Полоцкого) // Проблемы литературных жанров. Томск, 1983; Яго ж. Просветительская деятельность Симеона Полоцкого // Уч. зап. (Моск. обл. пед. ин-т). 1964. Вып. 10; Калинин А. Педагогические взгляды Симеона Полоцкого; Публицистика Симеона Полоцкого // Там жа. 1964. Вып. 11; Карабан С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971. С. 32—43; Конон В. От Ренессанса к классицизму: Становление эстетической мысли Белоруссии в XVII—XVIII вв. Мн., 1978. С. 92—115; Коршунов А. Симеон Полоцкий: (К 275-летию со дня смерти) // Сов. Бел. 1955. 4 окт.; Костюковец Л. Танец serra и его претворение в кантовой культуре // Вопросы культуры и искусства Белоруссии. Мн., 1985. Вып. 4; Лабынцев Ю. Вместилище мудрости Симеоновой // В мире книг. 1979. № 9; Леонид. К биографии Симеона Полоцкого // Древняя и новая Россия. 1876. № 4; Лопатина Л. Симеон Полоцкий (1629—1680) // Рус. речь. 1979. № 5; Майков Л. Симеон Полоцкий. Ист.-лит. очерк // Древняя и Новая Россия. 1875. № 9—12; Яго ж. Симеон Полоцкий // Майков Л. Очерки из истории русской литературы XVII и XVIII столетий. Спб., 1889; Макарий. История русской церкви. Спб., 1879. Т. 9. Кн. 4; Маслов С. Кирилл Транквиллион-Ставровецкий и его литературная деятельность. К., 1984. С. 20, 23, 37, 67, 183—185, 187; Митюров Б. Симеон Полоцкий — выдающийся просветитель XVII в. // Сов. педагогика. 1971. № 7; Морозов А. Симеон Полоцкий и проблемы восточнославянского барокко // Барокко в славянских культурах. М., 1982; Панченко А. Русская культура в канун петровских реформ. Л., 1984. С. 51—54, 149—151, 163—164, 173—174, 176—177, 182—183; Яго ж. Симеон Полоцкий: Биогр. справка; Истоки русской поэзии: [Уступ. арт.] // Русская силлабическая поэзия XVII—XVIII вв. Л., 1970; Яго ж. Слово и знание в эстетике Симеона Полоцкого: (На материале «Вертограда многоцветного») // ТОДРЛ. 1970. Т. 25; Певницкий В. Симеон Полоцкий // Правосл. обозрение. 1860. № 10, 11; Прашкович Н. Из ранних декламаций Симеона Полоцкого: («Метры» и «Диалог краткий») // ТОДРЛ. 1965. Т. 21; Полоцкий Симеон // Булахов М. Восточнославянские языковеды: (Биобиблиогр. словарь). Мн., 1976. Т. 1; Пузиков В. Общественно-политические взгляды Симеона Полоцкого // Научные труды по философии. Мн., 1958. Вып. 2. Ч. 2; Яго ж. Общественно-политические и философские взгляды Симеона Полоцкого // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн., 1962; Яго ж. Симеон Полоцкий // Очерки истории философской и социологической мысли Белоруссии (до 1917 г.). Мн., 1973; Робинсон А. Зарождение концепции авторского стиля в украинской и русской литературах конца XVI—XVII века: (Иван Вишенский, Аввакум, Симеон Полоцкий) // Русская литература на рубеже двух эпох (XVII — нач. XVIII в.). М., 1971. Вып. 3; Яго ж. Политическое и эстетическое значение ранней поэзии Симеона Полоцкого (1656 г.) // Philologica: Исследования по языку и литературе. Л., 1973; Яго ж. Симеон Полоцкий — астролог // Проблемы изучения культурного наследия. М., 1985; Розанов И. [Уступ. арт.] // Вирши: Силлабическая поэзия XVII—XVIII веков. Л., 1935; Русско-белорусские связи во второй половине XVII в. М., 1972. С. 10—11, 58—59, 67—68, 112—113, 192—193, 268—269, 276—278, 284, 287—288, 306—307; С-в А. Древние иконы Божией Матери в пределах Полоцкой епархии // Виленский календарь на 1888 год. Вильна, 1887; Сазонова Л. «Вертоград многоцветный» по авторской рукописи: (К 300-летию со дня смерти Симеона Полоцкого) // Известия АН СССР. Сер. литературы и языка. 1980. № 4; Яго ж. Поэзия русского барокко. М., 1991. С. 30—221; Яго ж. Сильвестр Медведев — редактор Симеона Полоцкого («Вертоград многоцветный») // Теория и история литературы. К., 1985; Яго ж. Симеон Полоцкий: новые страницы творчества // Исследования по древней и новой литературе. Л., 1987; Серман И. «Псалтырь рифмотворная» Симеона Полоцкого и русская поэзия XVIII в. // ТОДРЛ. 1962. Т. 18; Смирнов И. Барокко и опыт поэтической культуры начала XX в. // Славянское барокко. М., 1979; Тарасов К. Тьмы невежества противник // Тарасов К. Память о легендах. Мн., 1984; Хипписли А. Carmen echicum у Симеона Полоцкого // ТОДРЛ. 1974. Т. 29; Чемерицкий В. Симеон Полоцкий // История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977; Шалькевич В. Патриот, мыслитель, гуманист // Коммунист Бел. 1979. № 12; Щеглова С. Декламация Симеона Полоцкого // Статьи по славянской философии и русской словесности. Л., 1928; Яго ж. Русская пастораль XVII века: «Беседы пастуския» Симеона Полоцкого // Старинный театр в России XVII—XVIII вв. Петроград, 1923.

На чэшскай мове. Mathauserová S. Simeon Polockij a jeho poeti textu // Československá rusistika. 1968. N 1.

2.4.

На рускай мове. Пушкарев Л. Симеон Полоцкий: [Аповесць] // Жуков Д., Пушкарев Л. Русские писатели XVII века. М., 1972; Скобелев Э. Царский наставник: Драма // Неман. 1985. № 3.

3.1.

Дзяржаўны гістарычны музей (Масква), Сінадальны збор, адз. зах. 287, 288, 659, 731, 877; РДВА (Масква), ф. 381, № 1800; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 293.

Т. М. Махнач.

СІНЕНКА ГЕОРГІЙ

Сіненка Георгій Дзмітрыевіч (н. 9.11.1923, в. Сватава Варашылаўградскай вобл., Украіна), літаратуразнавец, крытык. Кандыдат філалагічных навук (1970).

Нарадзіўся ў сям'і служачага. Бацька, Дзмітрый Іванавіч, быў патомным чыгуначнікам, інжынерам-эканамістам. Дзіцячыя гады Г. Сіненкі прайшлі ў прыгарадзе Харкава на станцыі Аснова, дзе ён і скончыў у 1941 сярэднюю школу. У першыя дні вайны эвакуіраваны ў Казахстан, адкуль дабраахвотна пайшоў у армію. Скончыўшы ў маі 1942 Гомельскае ваенна-пяхотнае вучылішча (тады размяшчалася ва Узбекістане), прымаў удзел у баях на Калінінскім фронце, вызваляў г. Ржэў. У кастрычніку 1945 дэмабілізаваўся і паступіў на рускае аддзяленне філфака Харкаўскага універсітэта. Пасля заканчэння універсітэта ў 1950 накіраваны на Беларусь. Працаваў настаўнікам, загадчыкам навучальнай часткі, дырэктарам школы-інтэрната ў Барысаве (1950—69). У 1963 паступіў на завочнае аддзяленне аспірантуры пры кафедры рускай савецкай літаратуры БДУ. З 1970 выкладчык, з 1975 дацэнт гэтай кафедры.

Першая публікацыя Г. Сіненкі з'явілася ў 1960 у барысаўскай раённай газеце «За камунізм». У гэтай газеце і па мясцовым радыё ў тыя гады Г. Сіненка пастаянна выступаў з рэцэнзіямі і агляднымі артыкуламі на літаратурныя тэмы. Першыя публікацыі ў рэспубліканскім друку з'явіліся ў 1967. Сустрэчы і перапіска з Ф. Гладковым і М. Лыньковым прадвызначылі кола навуковых інтарэсаў і тэматыку даследванняў Г. Сіненкі («Успаміны пра М. Ц. Лынькова», «Ф. В. Гладкоў. Семінарый», «Праблема станоўчага героя ў тэтралогіі Ф. Гладкова», «Перапіска з Ф. Гладковым» і інш.). Значную ўвагу ён удзяляе руска-беларускім і беларуска-балгарскім літаратурным сувязям, праблемам развіцця сучаснай беларускай прозы і паэзіі, пытанням жанру, стылю беларускай літаратуры. У артыкулах і рэцэнзіях ён даследуе творчасць А. Адамовіча, В. Карамазава, М. Даніленкі і інш. Аўтар манаграфій «Іван Навуменка. Нарыс творчасці» і «Ніл Гілевіч. Нарыс творчасці».

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Тэтралогия Ф. В. Гладкова и жанр автобиографической повести: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1969.

Іван Навуменка: Нарыс творчасці. Мн., 1981. Рэц.: Даніленка М. Аб дарагім, запаветным // Гомел. праўда. 1981. 22 вер.; Піскун Л. Пад высокім небам // ЛіМ. 1981. 20 ліст.

Ніл Гілевіч: Нарыс творчасці. Мн., 1981. Рэц.: Кондратьев А. «И этой веры хватит мне надолго...» // ЛГ. 1982. 28 июля; Сапожков Ю. Энергия совести // Знамя юности. 1982. 28 дек.

Ф. В. Гладков. Семинарий. Мн., 1982. Рэц.: Малінін А. Кніга аб Фёдары Гладкове // Нар. асвета. 1983. № 3.

1.3.

1967. Переписка с Ф. Гладковым // Беларусь. № 12; Проблема положительного героя в тетралогии Ф. Гладкова // Нар. асвета. № 10; За шчасце народнае // Наст. газ. 21 чэрв.

1968. Горький и Гладков // Тезисы докладов республиканской научной конференции. Фрунзе; Певец рабочего класса // Блокнот агитатора. № 11; Старейший пролетарский писатель // Нар. асвета. № 6.

1969. Проблема рассказчика в автобиографической повести Ф. Гладкова // Тезисы межвузовской научно-теоретической конференции молодых ученых. Мн.; К вопросу о жанре: Автобиографические произведения Ф. В. Гладкова // Веснік БДУ. Сер. 4. № 1.

1970. Проблема автора, героя и рассказчика в автобиографической повести Ф. Гладкова // Литература и время. Мн.

1973. Частотный словарь «Повести о детстве» Ф. В. Гладкова и вопросы литературного стиля // Веснік БДУ. Сер. 4. № 1; К вопросу о связях советской и болгарской литературы: (По материалам личной переписки Ф. В. Гладкова с болг. писателями) // Там жа. № 3; Падарожжа ў юнацтва: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Падарожжа ў юнацтва. Мн., 1972] // ЛіМ. 16 лют.; Свет нашага сучасніка: [Рэц. на кн.: Карамазаў В. Па талым снезе. Мн., 1973] // Там жа. 15 чэрв.; З ранняга юнацтва: Да 90-годдзя з дня нараджэння Ф. В. Гладкова // Наст. газ. 20 чэрв.

1974. Специфика лекции в курсе русской советской литературы // Тезисы докладов в сообщении 2-й республиканской научно-метод. конфер. БССР. Мн., Сб. 1; Да пытання беларуска-балгарскіх літаратурных сувязей // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2; Исследуется современная проза: [Рэц. на кн.: Матрунёнак А. Псіхалагічны аналіз у сучасным беларускім рамане. Мн., 1972] // Неман. № 5; Светлы дзень братэрства: [Рэц. на кн.: Хай зорыць дзень! Мн., 1973] // Звязда. 31 кастр.; Реквием мужеству // Сов. Бел. 4 дек.

1975. Да таямніц запаветнага: [Рэц. на кн.: Арочка М. Галоўная служба паэзіі. Мн., 1974] // Полымя. № 9; Так нараджалася новае жыццё // Вяч. Мінск. 4 чэрв.; Перапіска з Фёдарам Гладковым // ЛіМ. 14 лют.

1976. Праблемы мастацкага стылю: [Рэц. на кн.: Стыль пісьменніка.Мн., 1974] // Полымя. № 2; Ад вытокаў беларускага рамана: [Рэц. на кн.: Матрунёнак А. Псіхалагічны аналіз і станаўленне беларускага рамана. Мн., 1975] // Там жа. № 10; Ненатоленая прага духоўнасці: [Рэц. на кн.: Каваленка В. Прага духоўнасці. Мн., 1975] // ЛіМ. 16 студз.; Дарога ў запаветнае: Творчы партрэт // Там жа. 19 сак.

1977. Духовные наследники Октября (к вопросу о положительном герое в новеллистике Ивана Науменко) // Великий Октябрь и художественная литература. Мн.

1978. У гэтым сіла твая, чалавек...: [Рэц. на кн.: Навуменка І. Замяць жаўталісця. Мн., 1977] // Вяч. Мінск. 30 студз.; Дарыць святла часцінкі // Там жа. 23 ліст.; Пачуццё братняй дружбы // ЛіМ. 7 ліп.; Шчодрае сэрца // Наст. газ. 1 ліст.; Признание в любви: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Верная вялікім запаветам. Мн., 1977] // Сов. Бел. 18 авг.

1979. К вопросу о белорусской болгаристике // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Педагог па прызванню // Нар. асвета. № 11.

1980. Жанровое и стилевое многообразие современной советской литературы (поэзия, проза) // Современные проблемы советской литературы. Мн.

1982. [Рэц. на кн.: Жаков А. Современная советская поэма. Мн., 1981] // Веснік БДУ. Сер. 4. № 3.

1983. «...Создавать искусство» // Неман. № 6; «Я рос с народом...»: К 100-летию со дня рождения Ф. В. Гладкова // Октябрь. № 6; Слаўны асабліва...: (Да 100-годдзя з дня нараджэння Фёдара Гладкова) // ЛіМ. 17 чэрв.; Ён вітаў неспакой // Наст. газ. 18 чэрв.

1985. «Тёплые листья»: [Рэц. на кн.: Глушаков В. Тёплые листья. М., 1984] // Неман. № 9; Абліччы рабочых людзей: [Рэц. на кн.: Глушаков В. Тёплые листья тополей. Мн., 1984] // ЛіМ. 8 лют.

1.6.

Науменко И. Из реки по имени факт: [Інтэрв'ю] // Неман. 1984. № 9 /Зап.

Т. М. Махнач.

СІНЯЎСКІ ІВАН

Сіняўскі Іван Іванавіч
(н. 22.6.1919,
в. Жажэлка
Смалявіцкага р-на
Мінскай вобл.), празаік.
Член СП Беларусі
з 1959.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Бацькі, Іван Андрэевіч і Кацярына Піліпаўна, патомныя хлебаробы. У 1944 бацьку забілі фашысты за сувязь з партызанамі. І. Сіняўскі вучыўся ў Жажэлкаўскай пачатковай школе. Потым у Смалявіцкай школе калгаснай моладзі, дзе ўрокі батанікі вёў В. Купрэвіч (пазней прэзідэнт АН БССР), у Юраўскай сямігодцы, з 1934 — у Смалявіцкай СШ. Тут у школьным літаратурным альманаху ён пачаў змяшчаць уласныя вершы. Выкладчык беларускай мовы і літаратуры Я. Гаварушка, які абудзіў у свайго вучня любоў да мастацкага слова, прапанаваў у раённую газету «Шлях калектывізацыі» верш І. Сіняўскага, прысвечаны Я. Купалу. У 1937—41 І. Сіняўскі студэнт літаратурнага факультэта Мінскага педінстытута, удзельнічаў у літаратурным гуртку. У пачатку Вялікай Айчыннай вайны жыў у бацькоў у вёсцы, працаваў на гаспадарцы. З лета 1942 быў партызанскім сувязным, у 1943—44 партызан атрада імя В. Чкалава брыгады «Смерць фашызму». Прымаў удзел у дыверсіях на дарогах Лагойск — Зембін — Бягомль — Плешчаніцы. Пасля вызвалення Беларусі некалькі месяцаў працаваў інспектарам Смалявіцкага РАНА, затым быў прызваны ў дзеючую Савецкую Армію. Удзельнічаў у баях за вызваленне Варшавы, ва Усходняй Прусіі і Памераніі, у фарсіраванні Одэра, ва ўзяцці Берліна. У 1945 дэмабілізаваны.

Працаваў дырэктарам Жажэлкаўскай сямігадовай школы, з 1953 выкладчыкам беларускай мовы і літаратуры ў гэтай жа школе. З 1979 на творчай працы. Узнагароджаны ордэнам Славы 3-й ступені, медалямі.

Першае апавяданне І. Сіняўскага «Шафа» надрукавана ў 1940 у газеце «Літаратура і мастацтва». Аўтар зборнікаў апавяданняў «У навальніцу», «Новая школа», «Піянерскі гальштук». Выдаў кнігі прозы «Ой, рэчанька, рэчанька...», «Дабрадзейка», «На правым флангу», «Марка», «Вернасць» і інш. Яму належаць аповесці, нарысы. У творах І. Сіняўскага на першым плане праблемы, што хвалююць сучасную вёску. У рамане «Дарога на Замлынне» асэнсоўваецца подзвіг народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Аповесць «На правым флангу» прысвечана Герою Савецкага Саюза П. Купрыянаву. Лірычная аповесць «Сінія ночы» расказвае пра вёску напярэдадні калектывізацыі, прывязанасць селяніна да зямлі (усё гэта перадаецца праз успрыманне васьмігадовага хлопчыка). Апавяданні і аповесці І. Сіняўскага вызначаюцца глыбокім веданнем жыцця вясковых дзяцей, іх псіхалогіі, мастацкім даследаваннем станаўлення характару школьнікаў.

Жыве ў Жодзіне Мінскай вобл. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

У навальніцу: Апавяданні. Мн., 1949. Рэц.: Брыль Я. Добры пачатак // ЛіМ. 1950. 14 студз.; Бур'ян Б. За змястоўнасць, за майстэрства // Полымя. 1950. № 4; Лупсякоў М. На правільным шляху // Чырв. змена. 1949. 27 кастр.; Міронаў А. Першая кніга маладога пісьменніка // Беларусь. 1950. № 7; Рунец П. Аб вашых аднагодках // Піянер Бел. 1950. 25 студз.

Новая школа: Апавяданні. Мн., 1951. Рэц.: Рунец П. Прачытай гэту кнігу // Піянер Бел. 1951. 30 жн.

Піянерскі гальштук: Апавяданні. Мн., 1955. Рэц.: Остапенко А. Рассказы о юных, смелых, дружных // Сталин. молодежь. 1956. 5 янв.; Пиотуховская Р. Меньше поучений! // Сов. Бел. 1956. 23 сент.; Сіўцоў І. За глыбокае раскрыццё характару // Наст. газ. 1956. 5 ліп.

Дабрадзейка: Апавяданні. Мн., 1960. Рэц.: Гардзіцкі А. Прастата — добрая якасць // ЛіМ. 1961. 10 лют.; Піятухоўская Р. Плён пошукаў // Маладосць. 1961. № 4.

Ой, рэчанька, рэчанька...: Апавяданні. Мн., 1962. Рэц.: Лаўроў У. Пад старой вярбой // Беларусь. 1962. № 7; Содаль У. // Чырв. змена. 1962. 25 ліп.; Сталяроў М. Адно з сямі магчымых // ЛіМ. 1962. 25 вер.

На правым флангу: Аповесць. Мн., 1964.

Марка: Апавяданні. Мн., 1969.

Вернасць: Аповесць. Апавяданні. Мн., 1971. Рэц.: Міська П. Неба ў гарошак, або вынік непатрабавальнасці // Полымя. 1971. № 8.

Дарога на Замлынне: Раман. Мн., 1980.

А вяселля не было: Аповесці. Апавяданні. Мн., 1989.

1.3.

1940. Шафа: Апавяданне // ЛіМ. 31 жн.

1941. Новая коўдра: [Апавяданне] // Работніца і калгасніца Бел. № 4.

1947. У навальніцу: Апавяданне // Бярозка. № 8.

1948. Хлопчыкі: Апавяданне // Бярозка. № 2; Бярозкі: Апавяданне // Там жа. № 3; Беласпінка: Апавяданне // Там жа. № 8; На начлезе: Апавяданне // Там жа. № 9.

1949. Цяжкая задача: Апавяданне // Бярозка. № 2; Будзем знаёмы: Апавяданне // Там жа. № 3; Мнагалетка: Апавяданне // Там жа. № 8; Дзёмкава мара: Апавяданне // Там жа. № 12; Гаўрылкаў экспанат: Апавяданне // Піянер Бел. 24 жн.

1950. Вераб'іная ноч: Апавяданне // Беларусь. № 8; Піянерскае слова: Апавяданне // Бярозка. № 7; Сябры: Апавяданне // Піянер Бел. 15 лют.

1952. Памылка: [Апавяданне] // Бярозка. № 2; Раймон ідзе на заданне: [Апавяданне] // Там жа. № 11; Грыбок: Апавяданне // Піянер Бел. 11 вер.

1955. Піянерскі гальштук: Апавяданне // Беларусь. № 11; У роднай вёсцы: Апавяданне // Мін. праўда. 23 кастр.

1956. Блакітны аўтамабіль: Апавяданне // Вожык. № 2; Жыццю насустрач: Апавяданне // Мін. праўда. 10 чэрв.

1957. Ой, рэчанька, рэчанька: Апавяданне // Беларусь. № 10; Бацька прыехаў: Апавяданне // Калг. праўда. 13 ліп.

1958. Стрэмка: Апавяданне // Беларусь. № 10; Васька: Апавяданне // Вясёлка. № 7; Лявонка: Апавяданне // Мін. праўда. 2 жн.

1959. На начлезе: Апавяданне // Бярозка. № 10; Лявонка: Апавяданне // За вярт. на Радзіму. № 8; Яніна: Апавяданне // ЛіМ. 28 кастр.; Сляды на снезе: Апавяданне // Мін. праўда. 14 жн.

1960. Дуб: Апавяданне // Калг. праўда. 21 мая; Першы ў спісе жывых: Нататкі // ЛіМ. 19 ліп.; Асенняй ноччу: [Урывак з аповесці «На правым флангу»] // Мін. праўда. 17 крас.; Сустрэча: [Урывак з аповесці «На правым флангу»] // Наст. газ. 2 ліп.; Мацейка: Гумарыст. апавяданне // Там жа. 19 кастр.

1961. Запявалы: Нарыс // ЛіМ. 4 крас.

1962. Хамелеонаў нашчадак: Апавяданне // Вожык. № 11; Ключы: Апавяданне // Мін. праўда. 16 вер.; Прыдзіраецца: Апавяданне // Наст. газ. 8 вер.

1963. Хоцькі-няхоцькі: Апавяданне // Вожык. № 15.

1964. В дозоре — племя Кижеватовых: (Очерк) // Люди высокого долга. Мн.; Ціток: Апавяданне // Беларусь. № 2; Перамога: Урывак з аповесці // Бярозка. № 2; Пакража: Апавяданне // Вожык. № 5; Сотая аперацыя // Мін. праўда. 5 ліп.; Рукі: Апавяданне // Піянер Бел. 7 жн.

1965. Братачка: Апавяданне // Беларусь. № 11; Забаўны чалавек; Сярод ночы: Гумарэскі // Вожык. № 11; Практыкантка: Апавяданне // Маг. праўда. 13 кастр.; Рукі: [Замалёўка] // Ніва. 5 вер.

1966. Піянерскі гальштук: [Апавяданне] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Хадорыны жахі: Гумарыст. апавяданне // Голас Радзімы. № 42; Кірпаносая: (Апавяданне) // Маг. праўда. 9 студз.; Куры: Апавяданне // Там жа. 11 вер.; Бяссмерце дняпроўскай эпапеі // Чырв. змена. 5 ліп.

1967. Дабрадзейка: [Апавяданне] // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2; Лугі не ўсе пакошаны: Апавяданне // Беларусь. № 7; Марка: Апавяданне // Бярозка. № 5; Марынацыя: Гумарэска // Гомел. праўда. 21 кастр.; Суседзі: Апавяданне // Мін. праўда. 30 вер.; Запіска на прамакатцы; Маладая выкладчыца; Навічок: Тры навелы // Наст. газ. 2 снеж.; Цяжкі толькі пачатак...: Апавяданне // Піянер Бел. 8 вер.; Практыкантка: Апавяданне // Чырв. змена. 27 жн.

1968. На крутагорскіх расцяробах; Суседзі: Апавяданні // Беларусь. № 8; Суседскія дзяўчынкі: Апавяданне // Вясёлка. № 8; Скрыпка: (Апавяданне) // Звязда. 4 жн.; На крутагорскіх расцяробах: Апавяданне // ЛіМ. 6 жн.; Сашка: Апавяданне // Наст. газ. 31 жн.; Лісіны каўнер: Апавяданне // Піянер Бел. 12 студз.

1969. Цвіце возера: Апавяданне // Беларусь. № 6; Сачыненне: Апавяданне // Бярозка. № 3; Марынацыя: Гумарэска // Вожык. № 16; Вартаўнікі: [Апавяданне] // Вясёлка. № 7; Першы дзень // Там жа. № 9; Ціхая радасць: Навела // Мін. праўда. 11 кастр.; Шчырыя сябры: Навела // Наст. газ. 5 сак.

1970. Механізаваны муж: Гумарэска // Вожык. № 3; Сакратарыха: Апавяданне // Полымя. № 8.

1971. Жончына праўда: Гумарэска // Вожык. № 22;

Я ўсё ж такі мужчына: Гумарэска // Гомел. праўда. 4 чэрв.; Цяпер не абгавораць: Гумарэска // ЛіМ. 5 сак.; На зямлі кургана Вечнай Славы // Мін. праўда. 21 вер.

1972. Спатканне з маладосцю // Гомел. праўда. 21 студз.

1973. Перажытае // Вытокі песні. Мн.

1974. Героі не паміраюць: Рэпартаж // ЛіМ. 22 ліст.

1979. Давер: [Урывак з рамана «Дарога на Замлынне»] // Наст. газ. 6 ліст.; Макавая кветка: [Апавяданне] // Ніва. 3 чэрв.; Яшка: [Апавяданне] // Там жа. 25 ліст.

1981. Чаму светла ў садзе: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Доўг: [Гумарэска] // ЛіМ. 21 жн.; Унушэнне: Гумарэска // Наст. газ. 15 жн.; Дыялог у аўтобусе: [Гумарэска] // Там жа. 26 снеж.

1982. Маланчыны навіны: Гумарэска // Беларусь. № 2; Беражы гальштук, мой хлопчык: Апавяданне // Бярозка. № 6; Пяцёрка за сачыненне // Там жа. № 7; Ля Мядзведжага пeравалу: Навела // Звязда. 27 сак.; Незвычайны экземпляр: Апавяданне // Там жа. 24 вер.; Незабыўныя сустрэчы // Там жа. 3 ліст.; Гасціннасць песняра // Мін. праўда. 9 вер.; Будзем знаёмы: [Апавяданне] // Ніва. 5 снеж.

1983. Суседскія дзяўчынкі: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Копанка: [Гумарэска] // Беларусь. № 1; Памяць // Бярозка. № 2; Сакрэт: [Апавяданне] // Вясёлка. № 10; Зямныя вышыні // ЛіМ. 28 студз.; Ля Мядзведжага перавалу: Нарыс // Там жа. 12 жн.; Пабрацім: Апавяданне // Мін. праўда. 29 вер.

1984. Піянерскі гальштук: [Апавяданне] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Час яе сыноў: [Урывак з аповесці «На правым флангу»] // Бярозка. № 7; Падмануў: [Апавяданне] // Ніва. 10 чэрв.; Грыбок: [Апавяданне] // Там жа. 12 жн.; Пра вучонага сына і мудрага бацьку: Казка // Там жа. 21 кастр.

1985. Васька: [Апавяданне] // Ніва. 11 жн.

1.5.

На рускую мову. На правом фланге: Повесть. Мн., 1967. Рэц.: Бершаков И. // Во славу Родины. 1967. 6 авг.

Экспонат: [Апавяданне] / Пер. Р. Рубина // Возрожденная земля. М., 1954.

На ўкраінскую мову. Тепер не судитимуть!: [Гумарэска] / Пер. Д. Пилипчук // Корчагінець. 1973. 15 лист.; Літ. Укр. 1973. 30 бер.

2.3.

На беларускай мове. Гаварушка Я. Крыніца творчасці // Наст. газ. 1979. 20 чэрв.; Івану Сіняўскаму — 50 гадоў // ЛіМ. 1969. 24 чэрв.; Івану Сіняўскаму — 60 // Там жа. 1979. 22 чэрв.; Кавалёў П. Клапатліва выхоўваць літаратурную моладзь // Полымя. 1954. № 9; Кобрын У. Сярод герояў сваіх кніг // Мін. праўда. 1979. 23 чэрв.; Козіч В. Каб жа ды глыбей... // ЛіМ. 1981. 18 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Шахавец У. Прыклад старэйшых // ЛіМ. 1952. 9 лют.

В. У. Смольская.

СІПАКОЎ ЯНКА

Сіпакоў Янка [Іван Данілавіч; псеўд. І. Сібарсач і Р. Сібарсач (з Р. Барадуліным і Б. Сачанкам), Д. Супоня, Я. Супоня, С. Супоня; н. 15.1.1936, в. Зубрэвічы Аршанскага р-на Віцебскай вобл.], паэт, празаік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1961. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Купалы (1976; за кнігу паэзіі «Веча славянскіх балад»).

Нарадзіўся ў сям'і калгаснікаў. Яго бацькі, Даніла Іванавіч і Ульяна Пракопаўна, у час Вялікай Айчыннай вайны за сувязь з партызанамі былі закатаваны гестапаўцамі, а іх дзеці (шасцігадовы Іван і дзве яго сястры) засталіся сіротамі. Пазней у аўтабіяграфіі «Замаразкі на першацвет» паэт падрабязна расказаў пра сваё дзяцінства, урокі сапраўднай чалавечнасці і грамадзянскасці ў трагічных абставінах вайны, дадзеныя яму бацькамі. Пасля вайны Я. Сіпакоў жыў у бацькавай сястры Аляксандры Іванаўны, рана пайшоў працаваць. Сумяшчаў вучобу ў школе з работай вясковага паштальёна, што дало яму магчымасць сустракацца з многімі людзьмі, бачыць іх жыццё, штодзённа чытаць газеты і часопісы, якія ён разносіў, далучыцца да беларускай і рускай класікі. Гэта ў значнай ступені і прадвызначыла яго схільнасць да літаратуры. Вершы ён пачаў пісаць яшчэ ў школьныя гады. Пасля заканчэння Зубрэвіцкай дзесяцігодкі (1954) працаваў у шклоўскай раённай газеце «Чырвоны барацьбіт» (1954—55). Пасля заканчэння аддзялення журналістыкі БДУ (1960) ён накіраваны ў часопіс «Вожык», дзе працаваў у 1960—73. З 1973 рэдактар аддзела мастацтва, крытыкі і бібліяграфіі часопіса «Маладосць», з 1989 адказны сакратар гэтага часопіса. З 1993 загадчык рэдакцыі выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя». Абіраўся членам прэзідыума СП Беларусі. Узнагароджаны медалём, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Першая публікацыя Я. Сіпакова — верш «Вітай, Беларусь» у аршанскай раённай газеце «Ленінскі прызыў» (1953). З гэтага часу яго вершы ўсё часцей пачынаюць з'яўляцца ў розных газетах і часопісах. У 1960 выйшаў першы зборнік яго вершаў «Сонечны дождж», дзе прыкметны аптымістычны настрой маладога аўтара і яго лірычнага героя — шчырага, душэўна адкрытага чалавека, які ўступае ў вялікае жыццё. У наступных кнігах паэзіі («Лірычны вырай», «Дзень», «З вясны ў лета», «У поўдзень, да вады», «Вочы ў вочы», «Усміхніся мне», вянок санетаў «Жанчына») спалучаюцца элементы традыцыйна-класічнай паэтыкі, фальклору і няспынны пошук новых форм мастацкага ўвасаблення рэчаіснасці. Гэтыя зборнікі моцныя глыбокім асэнсаваннем асабістага вопыту аўтара, які раскрываецца ў цеснай сувязі з лёсам пакалення, што перажыло вайну. Ваенная тэма, як і гістарычная, актывізуе творчы, ідэйна-эстэтычны пошук Я. Сіпакова, абумоўлівае пашырэнне эпічнага гучання ў вершах і паэмах. У кнізе «Веча славянскіх балад» аўтар паэтычна асэнсаваў гісторыю славян як частку агульначалавечай гісторыі. Балады Я. Сіпакова значна пашырылі тэматычныя і жанравыя абсягі сучаснай беларускай паэзіі. Многія яго вершы — гэта своеасаблівы дыялог аўтара з сучаснікам, адказным за будучыню планеты, услаўленне харaства зямлі і прыроды, жаночай прыгажосці, кахання, сяброўства, вернасці дружбе. У 70-я гады Я. Сіпакоў звяртаецца да прозы, піша аповесці «Крыло цішыні», «Усе мы з хат», нарыс «Даверлівая зямля», якія шырока адлюстроўваюць становішча пасляваеннай і сучаснай беларускай вёскі. Аўтар раскрывае працэсы урбанізацыі з усім тым станоўчым і адмоўным, што яны нясуць чалавеку. На матэрыяле гарадскога побыту заснавана аповесць «Жыві, як хочацца», дзе пісьменнік выкрывае і асуджае бездухоўнасць, абыякавасць, спажывецкія настроі, сацыяльную інертнасць, прасочваючы жыццё сваіх герояў, звыклых больш браць, чым даваць грамадству. Гэтыя ж матывы праходзяць і праз гумарыстычныя яго кнігі («Лысы юбілей», «Плюс на мінус», «Ланцугі для мух», «Пятніца ў суботу»). З вышыні патрабаванняў сённяшняга асэнсоўваецца ваеннае мінулае, першыя дні пасля вызвалення Беларусі ад фашыстаў у аповесці «Пыл пад нагамі». Шматлікія апавяданні, эсэ склалі зборнікі Я. Сіпакова «Жанчына сярод мужчын», «Пяць струн», «Спадзяванне на радасць», скразным матывам у якіх праходзіць тэма памяці, раскрываюцца асабістыя і грамадзянскія якасці герояў, асэнсоўваецца праблема выбару ў экстрэмальных умовах вайны або ў сённяшніх побытавых, сацыяльна-грамадскіх і духоўных узаемадачыненнях людзей. Як нарысіст Я. Сіпакоў пачаў выступаць у 1962, калі ў сааўтарстве з А. Клышкам апублікаваў падарожныя нататкі «Паэма дарог». Лірыка-аўтабіяграфічны нарыс «Акно, расчыненае ў зіму» (пасляваенныя гады, родная вёска пісьменніка, яе людзі), дзелавы, праблемны нарыс «Даверлівая зямля» сведчаць пра здольнасць аўтара шматгранна паказаць жыццё вёскі, яе адвечныя працоўныя традыцыі. Вынікам далёкіх вандровак Я. Сіпакова з'явіліся падарожныя нарысы «Там, дзе Сібір», «Ціхая Акіянія», «Па зялёную маланку». Займаецца Я. Сіпакоў і перакладамі. На беларускую мову перакладае творы А. Пушкіна, Т. Шаўчэнкі, А. Блока, А. Міцкевіча, А. Туманяна, А. Цэрэтэлі, Э. Межэлайціса, Р. Гамзатава, руны з карэла-фінскага эпасу «Калевала» і інш. Выйшаў зборнік выбраных перакладаў Я. Сіпакова «На волю птушку выпускаю» (1989). Многія кнігі пісьменніка перакладзены на замежныя мовы. Па яго твору «Крыло цішыні» пастаўлены аднайменны тэлеспектакль.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.1.

З вясны ў лета: Вершы. М., 1972 (Б-ка беларус. паэзіі). Рэц.: Мартинович А. Исповедь // Знамя юности. 1972. 7 июля.

Вочы ў вочы: Выбр. паэзія. Мн., 1978. Рэц.: Коўтун В. Наталіце зямлю, дажджы... // ЛіМ. 1979. 31 жн.; Марціновіч А. Вечная радасць жыцця // Голас Радзімы. 1979. 24 мая.

Усе мы з хат: Аповесці. Мн., 1982 (Б-ка беларус. прозы).

Сад людзей: Выбр. творы: У 2 т. Мн., 1985. Т. 1. Лірычная проза. Аповесці; Т. 2. Аповесці. Апавяданні.

1.2.

Сонечны дождж: Вершы. Мн., 1960. Рэц.: Арочка М. Ціхая песня // Полымя. 1962. № 3; Калеснік І. Сонечны дождж // Чырв. змена. 1961. 11 студз.; Кацюшын М. Першае знаёмства // Мін. праўда. 1961. 29 жн.; Клышка А. Жывыя фарбы прыроды // ЛіМ. 1961. 30 мая.

Лірычны вырай: Вершы. Мн., 1965. Рэц.: Главацкі Л. Сінягорыя, краіна паэзіі // Віцеб. рабочы. 1965. 14 ліст.; Капыловіч М. Паэтычны роздум // Звязда. 1966. 21 мая; Макаль П. Трывогі людскія // ЛіМ. 1966. 4 лют.; Панізнік С. У краіне паэта // Чырв. змена. 1966. 26 крас.; Семашкевіч Р. Выраю — шчаслівага лёту // Маладосць. 1965. № 12; Стральцоў М. Лінія паэтычнага гарызонту // Полымя. 1966. № 5; Шкраба Р. Закон непосредственности // Дружба народов. 1967. № 2.

Лысы юбілей: Гумарэскі. Мн., 1965 (Б-ка Вожыка). Рэц.: Шкраба Р. Смех — справа добраахвотная // Полымя. 1966. № 4; Юрчанка Г. Па законах жанру // ЛіМ. 1966. 14 студз.

Дзень: Лірыка. Мн., 1968. Рэц.: Блатун С. У трывозе дня // Вяч. Мінск. 1969. 16 студз.; Яго ж. З турботай пра дзень будучы // Чырв. змена. 1969. 22 кастр.; Гніламёдаў У., Шпакоўскі І. Дзень пражыты і перажыты // ЛіМ. 1968. 5 ліп.; Голуб Ю. Крокі вечнага чалавека // Маладосць. 1970. № 1; Дамашэвіч У. Дзень як жыццё // ЛіМ. 1969. 14 кастр.; Кацюшын М. Дзень паэтычнай сталасці // Вяч. Мінск. 1969. 5 вер.; Лойка А. Памераўшы на крылы акіян // Полымя. 1968. № 11; Яфімаў Ф. Пажаданне ў пошуках // Беларусь. 1969. № 5.

Па зялёную маланку: Нарысы. Мн., 1971. Рэц.: Бечык В. Блізкая далячынь // Полымя. 1972. № 6; Каршукоў Я. Акно ў шырокі свет // ЛіМ. 1971. 10 вер.; Крупенька Я. «Па зялёную маланку» // Чырв. змена. 1972. 30 вер.; Лаўроў У. Па маланку // Маладосць. 1972. № 8; Леванович Л. Признание в любви // Неман. 1972. № 8; Майхровіч С. // Наст. газ. 1971. 20 ліст.; Прашковіч М. Добрае слова пра добрых людзей // ЛіМ. 1972. 13 кастр.; Салаўянчык А. У дарогу па зялёную маланку // Вяч. Мінск. 1972. 28 ліст.; Скапа У. Акно ў шырокі свет // Віцеб. рабочы. 1972. 24 ліст.; Стральцоў Б. Паэзія нарыса // Звязда. 1972. 17 кастр.

Веча славянскіх балад: Паэзія. Мн., 1973. Рэц.: Базаревич Н. Ветры свободы // Сел. газ. 1974. 7 дек.; Вярцінскі А. Стагоддзі — нібы дні прайшлі

// Полымя. 1974. № 3; Каханоўскі Г. Думаю, што не памылюся... // Мін. праўда. 1974. 22 кастр.; Марціновіч А. Балады сабраліся на веча // Вяч. Мінск. 1974. 8 лют.; Яго ж. «І дні — стагоддзямі міналі...» // Чырв. змена. 1974. 17 кастр.; Ярац В. Вянок славянскіх балад // Звязда. 1974. 22 студз. 2 выд., дап. Мн., 1987.

Плюс на мінус: Гумарэскі. Мн., 1973 (Б-ка «Вожыка»). Рэц.: Азёрны С. Вострай зброяй смеху // Віцеб. рабочы. 1973. 31 кастр.

Крыло цішыні: Кніга вёскі. Мн., 1976. Рэц.: Авдеенко А., Овчаренко А. От зари до зари // Лит. обозрение. 1977. № 12; Міська П. Сэрца сам-насам з праўдай // Полымя. 1977. № 3; Сталяроў М. Заглядаючы ў глыбіні жыцця // Беларусь. 1977. № 4; Юрэвіч У. Адлюстраванне глыбінных пластоў // Звязда. 1976. 17 ліп.

У поўдзень, да вады: Кніга вершаў. Мн., 1976. Рэц.: Марціновіч А. «Чысцінёй святліцца слова...» // Чырв. змена. 1977. 16 жн.

Жанчына сярод мужчын: Апавяданні і аповесці. Мн., 1980. Рэц.: Жук І. Кніга прынесла радасць // Полымя. 1981. № 12; Каваленка В. Іскры пад попелам // ЛіМ. 1981. 15 мая; Яго ж. // Лит. обозрение. 1983. № 10; Калянковіч І. Радасць сустрэчы // Беларусь. 1985. № 4; Мартинович А. Не только о любви // Знамя юности. 1985. 22 июля.

Ланцугі для мух: Іранескі. Мн., 1980 (Б-ка «Вожыка»).

Спадзяванне на радасць: Апавяданні, эсэ. Мн., 1983. Рэц.: Марціновіч А. Чужых лёсаў не бывае // Мін. праўда. 1984. 15 лют.; Стральцова В. У жыцці ёсць месца дабрыні // ЛіМ. 1984. 9 сак.; Тычына М. Асцярожна: гняздо жаўранка! // Полымя. 1984. № 4.

Пяць струн: Кніга настрояў. Мн., 1984. Рэц.: Гардзіцкі А. Струны жыцця // ЛіМ. 1985. 19 ліп.; Падарожнік Л. Звонкія струны // Віцеб. рабочы. 1985. 31 ліп.

Усміхніся мне: Кніга трывогі. Мн., 1984. Рэц.: Богданов Ю. Тревога сердца // Неман. 1985. № 9; Кавалёў С. Спакушэнне агнём // ЛіМ. 1984. 9 ліст.; Марціновіч П. Любоў не згасне на зямлі // Полымя. 1985. № 4; Турайкевіч Я. «З роду я хлебасеяў...» // Мін. праўда. 1985. 30 студз.; Хвалей Я. Трывожная радасць // Звязда. 1985. 15 жн.

Пятніца ў суботу: Іранескі. Мн., 1988 (Б-ка «Вожыка»).

Журба ў стылі рэтра: Кніга прозы. Мн., 1990.

Ахвярны двор і іншыя паэмы ў прозе. Мн., 1991.

Тыя, што ідуць: Кніга прытчаў. Мн., 1993.

1.3.

1955. Ляўкі: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Я вартую твой сон: [Верш] // Мін. праўда. 9 кастр.; Зорка Кастрычніка: [Верш] // Чырв. змена. 6 ліст.

1956. Бура: [Верш] // Маладосць. № 12; Летняя ноч: [Верш] // Ніва. 9 снеж.; Сёння свята: [Верш] // Піянер Бел. 9 сак.; Унук Кастрычніка: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Дажынаць заставалася мала...: [Верш] // Чырв. змена. 14 кастр.

1957. Зорка Кастрычніка: [Верш] // Дняпро. Магілёў; Хмара: [Верш] // Беларусь. № 5; Плача сасонка; Дзве расліны растуць: [Вершы] // Там жа. № 7; Малы мастак: [Верш] // Бярозка. № 1; Як сенакос дзялілі: [Верш] // Вожык. № 13.

1958. Дзве бярозкі; Жытнёвы прыліў; Шляхі: [Вершы] // Падарунак. Мн.; Бацькаўшчына; Кожны дзень; Адгукніся...; Весняе рэха: [Вершы] // Маладосць. № 12; Сям'я знаходзіць шчасце: [Нарыс] // ЛіМ. 14 чэрв.; Песні росных лугоў: [Нарыс] // Там жа. 5 ліп.; Маладых трэба выхоўваць // Там жа. 9 ліп.; Паэт і жыццё // Там жа. 6 жн.; А клубы трэба будаваць: [Нарыс] // Там жа. 20 жн.; Калі раіць бібліятэкарка: [Нарыс] // Там жа. 8 кастр.; Не баюся я...: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Такі характар: [Нарыс] // Там жа. 5 ліст.; Родная песня: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; Землякі: [Верш] // Ніва. 28 снеж.; Чырв. змена. 30 ліст.; Наша дзяцінства. Маім аднагодкам: [Верш] // Чырв. змена. 19 студз.; Ці багат ты, зяцюхна...: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1959. Спорны дождж: [Верш] // Беларусь. № 1; Казка пра залатога пеўніка // Вожык. № 5 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Далей у лес — меней дроў // Там жа. № 10 / Пад псеўд. І. Сібарсач; На машыну спадзявайся... // Там жа. № 11 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Чым бы дзіця не цешылася... // Там жа. № 13 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Гарні бульбу, гарні з поля... // Там жа. № 14 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Не дагодзіш — сабе пашкодзіш // Там жа. № 18 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Пакуль сякерай загрукаеш — шмат нагамі патупаеш // Там жа. № 21 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Ліпавая праца // Там жа. № 24 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Зорка Кастрычніка: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 82; Уборачная гарачыня: [Верш] // Віцеб. рабочы. 16 жн.; На далёкіх сенажацях: [Верш] // Калг. праўда. 4 ліп.; Лес прачынаецца: [Верш] // Там жа. 3 чэрв.; Айцец прайшоў міма: [Нарыс] // Там жа. 18 ліп.; Шчасце цяжкіх дарог: [Нарыс] // Там жа. 7 ліст.; «Я думаю часта...»: [Верш] // Чырв. змена. 22 сак.; Летняя ноч: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.; Хлебная гарачыня: [Верш] // Там жа. 18 жн.

1960. Паэт і жыццё // Любімы паэт беларускага народа. Мн.; Бацькавы рукі; Ласі ў гомельскім парку: [Вершы] // Беларусь. № 4; Часам, грошы меўшы, ляжам спаць не еўшы... // Вожык. № 2 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Маўчанне — знак згоды // Там жа. № 3 / Пад псеўд. І. Сібарсач; З саўгаса ў саўгас // Там жа. № 8 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Клімавіцкая талака // Там жа. № 9 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Вясёлыя спатыкачы: (Па матэрыялах дабраахвотных народных дружын г. Мінска) // Там жа. № 10 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Перад адпачынкам // Там жа. № 13 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Як грошыкі гараць // Там жа. № 19 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Размова; Вецер блукаў па садзе; Неадасланы ліст: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Невясёлае птаства гамоніць наўкола...»: [Верш] // Полымя. № 12; Шахцёрскія рукі: [Нарыс] // ЛіМ. 4 студз.; Імя Леніна // Там жа. 23 крас.; Камень: [Верш] // Чырв. змена. 7 лют.; Ёй бы толькі пярэднічак белы...: [Верш] // Там жа. 30 кастр.

1961. Размова з танкам: [Верш] // Бярозка. № 7; Аж за шнуркі ўхапіліся: (З дзённіка падранага чаравіка) // Вожык. № 4 / Пад псеўд. І. Сібарсач; Чортава бяда: [Гумарэска] // Там жа. № 20.

1962. Сустрэча з песняй // Беларусь. № 7; У школу: [Верш] // Бярозка. № 12; Хамутатар: Гумарэска // Вожык. № 18; Як мы ліха шукалі: [Гумарэска] // Там жа. № 20; За трэцімі пеўнямі: Гумарэска // Там жа. № 22; Паэма дарог: [Нарыс] // Полымя. № 2 / Сааўт. А. Клышка; Казёл на провадзе: (Гумарэска) // Мін. праўда. 9 снеж.; Ласка восені: [Нарыс] // Сел. газ. 29 ліст.

1963. Як сена дзялілі; Чаканне яйка (Жарт): [Вершы] // Пад корань. Мн.; Жарты Амура: [Гумарэска] // Вожык. № 15; Блакітная геаграфія; Кроплі сонца; Хто ведаў...; Двое: [Вершы] // Маладосць. № 10; У школу: [Верш] // Ніва. 3 лют.; Танец соснаў; Чырвоныя ружы; Кругаварот: [Вершы] // Чырв. змена. 1 жн.

1964. Парад: [Верш] // Бярозка. № 7; Наша настаўніца: Апавяданне // Там жа. № 9; Наст. газ. 19 снеж.; Падарункі: [Верш] // Вожык. № 1; Чараўніца дваццатага веку: [Верш] // Там жа. № 3; У краіне дзіцячай радасці: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Дзівосныя прыгоды. Мн., 1963] // Полымя. № 4; Лясная песня лясных салдат: [Рэц. на кн.: Астрэйка А. Слуцкі пояс. Мн., 1964] // Там жа. № 7; Начная змена: [Верш] // ЛіМ. 30 чэрв.; Сто кіламетраў паэзіі: [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Вечнасць. Мн., 1963] // Чырв. змена. 8 студз.; Пудзікаў гол: Гумарэска // Там жа. 13 мая / Пад псеўд. С. Супоня; Вышыня дарог: [Верш] // Там жа. 6 ліст.

1965. «Заходзіць яблык...»; Застолле: [Вершы] // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Гумарэскі: Хай будзе святло!; Сон; Рэвізор; Вялікая віна // Вожык. № 7; Буслы: Жарт // Там жа. № 11; Аб’ектыўны рэпартаж: Гумарэска // Там жа. № 20; Брацкая магіла; Надзел камарыны; «Ляжаць на далоні зерні...»; З разамлелых пупышак; «Зялёнае воблака на рынку»; Паміж ручаямі і ліўнямі; Вітаюцца кавалі; Спёка; «Макавінай упёрлася ў край бяскрайнасці...»: [Вершы] // Маладосць. № 5; «Вада па муку пабегла...»; Маналог мядзведзя, які пасля першай спячкі выйшаў з бярлогі; Песні; «Я ўночы прачнуўся...»; Лірычны ўспамін; Лінія гарызонту; «Пакліч да зімы ў адзведзіны...»: [Вершы] // Полымя. № 5; Ціхая Акіянія: Нарыс // Там жа. № 12; Сінягорыя; Спяць у снарадах...; Мы стаім...; Узнаўленне: [Вершы] // ЛіМ. 19 сак.; Надзел камарыны: [Верш] // Там жа. 18 мая; Горад далёкага лета: [Урывак з нарыса «Ціхая акіянія»] // Там жа. 30 ліст.; Баба ёсць баба: [Апавяданне] // Ніва. 28 лют.; Песні: [Верш] // Там жа. 13 чэрв.

1966. Як сенакос дзялілі: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Імем натхнення; Праліў сноў; Патоп; «Мая хата ўзімку расяной палянай зрабілася...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Вясёлая біяграфія: Жарт // Вожык. № 3; Голас Радзімы. № 26; Віза ў краіну ўсмешак: [Рэц. на кн.: Тармола Р. Поўня. Мн., 1966] // Маладосць. № 6; Жарт: [Верш] // Ніва. 20 сак.

1967. Вясна ўвосень: [Апавяданне] // Вясна ўвосень. Мн.; Зялёны ліст: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Акіян святла: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Неруш. Мн., 1966] // Маладосць. № 7; Вобыск у Леніна: [Верш] // Там жа. № 10; ЛіМ. 6 кастр.; Тэрцыны пра наручнікі; «Не смейцеся з яе...»; «Калі...»; Полюс цішыні; Запрашэнне ў раніцу: [Вершы] // Маладосць. № 12; Світальнае; Пятля Кастуся Каліноўскага; Яечня; Пажар у старажытным Полацку; Санет кахання; Імпрэсія; «Хоць продкі здаўна мае хрышчоныя...»; «Які чалавек вуглаваты!..»; Адзінец; Блюз чорнага храма; «Ужо даўно на тым баку планеты...»; Рачныя гекзаметры рыбака: [Вершы] // Полымя. № 4; Гарады, якіх няма: [Верш] // Там жа. № 5; Галерэя вокан; Скарга прыручанага ваўка; У садзе...: [Вершы] // ЛіМ. 28 лют.; Блюз чорнага храма: [Верш] // Там жа. 7 крас.; Які чалавек вуглаваты!..: [Верш] // Ніва. 30 ліп.

1968. Святочная размова: [Апавяданне] // Беларускі бунт. Мн.; Вясна ўвосень: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 5; Вершы з кнігі «Дзень»: Паядынак; Крыўда; На выстаўцы дзіцячых малюнкаў; Хрыстова нявеста; Мір; Бяскрылыя гусі; У забоях часу; Правады; «Я вельмі хачу ў мінулае...»; Вяртанне ў лес // Полымя. № 4; «Пушчу турбуе клопат адзіны...»; «Ці бачылі вы...»; «Лягчэй вы паміралі...»; Маці: [Вершы] // ЛіМ. 19 сак.

1969. Блакітная геаграфія; Споведзь; «Пакліч да зімы ў адведзіны...»; Вобыск у Леніна; «Не ведаю, што робіцца са мной...»; Пятля Кастуся Каліноўскага: [Вершы] // Мары юнацкія. Мн.; Вершаруб з Доўгай Выспы // Маладосць. № 5; Акно, расчыненае ў зіму: Нарыс // Полымя. № 6. Рэц.: Герцовіч Я. Магчымасці жанру // ЛіМ. 1969. 1 ліп.; Даніленка М. Акно, расчыненае ў свет // Віцеб. рабочы. 1969. 19 вер.; Досін М. Акно ў мінулае // Беларусь. 1969. № 9; Правасуд У. Акно, расчыненае для людзей // Звязда. 1969. 14 жн.

1970. Вобыск у Леніна: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Звязда. 29 сак.; Там, дзе Сібір...: Нарыс // Полымя. № 4; Пра зялёную маланку: (Сібірскія сшыткі): Нарыс // Там жа. № 8, 9; Цёплы дзень зімовых агледзін // Звязда. 14 студз.; Памяці сябра // ЛіМ. 10 крас. / У сааўт.; Сонца ўначы: Скарочаны раздзел з нарыса «Па зялёную маланку» // Там жа. 17 ліп.; На беразе святла і дабрыні: Да 90-годдзя з дня нар. А. Блока // Там жа. 27 ліст.; У Магілёве // Там жа. 25 снеж.

1971. Кнігі: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Пасядзелі, памаўчалі, падумалі...; Скасаванне шлюбу: (Гумарэскі) // Вожык. № 7; Пасля інтэрв'ю: Гумарэска // Там жа. № 12; Зямля перад кветам: Падарожныя нататкі // Маладосць. № 7; З кнігі «Веча славянскіх балад»: Дасвецце; Сяўба; Конь; Кантрабанда; Казакі; Пыл; Мячык; Пытанне; Еш!; Падатак; Касцёр; Лазня // Полымя. № 12; Сваё святло // Работніца і сялянка. № 10; У родным краю ёсць крыніца... // ЛіМ. 3 снеж.; Продолжение летописи // Сел. жизнь. 20 февр. / Сааўт. А. Вярцінскі, В. Палтаран.

1972. Надзел камарыны: [Верш] // Залацінкі. Мн.; Санет кахання; Падарожжа вакол цябе: [Вершы] // Зорка Венера. Мн.; Свята на кожны дзень // Колас Я. Вершы. Мн.; Дэмагог; Плюс на мінус, або ланцуговая рэакцыя: [Гумарэскі] // Вожык. № 5; Невялічкая фармальнасць: Гумарэска // Там жа. № 12; Гумарэскі: Самі з вусамі; Праблема // Там жа. № 18; Будоўля; Зброя; Розгі: Славянскія паэмы // Маладосць. № 6; Чалавек на зямлі: (Між чатырох пораў года): Нарыс // Полымя. № 10, 11; Хадою ўдумнай, чалавечай... // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 4; Купалава свята: Якім яму быць? // ЛіМ. 31 сак. / У сааўт.; Веча славянскіх балад: [Балады] // Там жа. 16 чэрв.; Свята на кожны дзень // Там жа. 3 ліст.

1973. Замаразкі на першацвет // Вытокі песні. Мн.; Вельмі важнае абмеркаванне: Гумарэска // Вожык. № 3; Дуля з макам: Гумарэска // Там жа. № 8.

1974. Прадмова // Гілевіч Н. Русалка на Нарачы. Мн.; Спрэчка ў алфавіце: Гумарэска // Беларусь. № 2; Фантан: Гумарэска // Вожык. № 13; Крыло цішыні: Аповесць // Маладосць. № 11, 12. Рэц.: Мартинович А. С близких и дальних дорог // Дружба народов. 1975. № 7; Паэзія, свабодная і ў няволі // Полымя. № 2.

1975. Эта земля, этот хлеб... // В сердце моем. М.; Сябры: Гумарэска // Вожык. № 17; Усе мы з хат: Аповесць // Полымя. № 4.

1976. Гукі дарог; «Які чалавек вуглаваты!..»; Перасяленцы; Конь: [Вершы] // Ад скарбаў роднае зямлі. Мн.; Начная змена; Размова; Хвіліна сустрэчы: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; З кнігі «У поўдзень да вады»: [Вершы] // Беларусь. № 11; Зноў мяне прыручаюць дарогі; «Кожны дзень прачынаешся з прагаю цуду...»; А збудзёніць паланенне; Чыстае слова; Абнаўлення, хлопцы, абнаўлення; Эміграны; Вада; Я люблю цябе да скону: [Вершы] // Маладосць. № 1; У імя хлеба // Там жа. № 10; Маючы за друга чытача: [Рэц. на кн.: Марціновіч П. Прадвесне. Мн., 1976] // Там жа. № 12; Строгасць; «Мой агонь пастарэў на год...»; «Ах, мілы конь, ах, мілы косю...»; «Калі з выраю птушка вяртаецца ў свой небасхіл...»; Вяртанне з хваробы; «Ты хіба яго не стрэціў?..»; «А мы з табой, бы ў рай, у гэткі...»; «Было тады...»; Паранены партызан: [Вершы] // Полымя. № 6; Жанчына: Вянок санетаў: «Ад рук, ад вуснаў, ад вачэй тваіх...»; «Няма нічога ласкавей на свеце...»; «З'яднала нас прырода ўдваіх...»; «І мы дабрэем пры табе, бы дзеці...»; «Тваё жыццё — як бліскавіцы міг...»; «Твая усмешка век нам цёпла свеціць...»; «Спяшаем да цябе з нягод усіх...»; «Як на кругі свае спяшае вецер...»; «А ты — святая, як сама любоў...»; «Раджала фараонаў і рабоў...»; «Каб жыццядайнасць не магла спыніцца...»; «Ты маці, жонка, ты — дачка, сястра...»; «Твая заўсёды гожая пара...»; «Дазволь, жанчына, у ногі пакланіцца...»; Магістраль // Работніца і сялянка. № 6; Глядзець на свет сэрцам // ЛіМ. 24 снеж.; З падзей і дарог // Там жа. 31 снеж.; Было тады...: [Верш] // Ніва. 29 жн.; Чаго дамогся — не цікава...: [Верш] // Там жа. 19 снеж.

1977. Паэма дарог / Сааўт. А. Клышка; Там, дзе Сібір...: [Нарысы] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; Неадасланы ліст маці: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; [Выступленне на Пленуме СП БССР] // Беларусь. № 2; Ляжаць на далоні зерні...: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 мая; Вайна і мір горада-героя: Нарыс // Звязда. 5—7, 10 жн.; Напрамкі літаратурнай крытыкі // ЛіМ. 18 лют. / Сааўт. І. Навуменка; Закон, па якому нам жыць // Там жа. 1 ліп.

1978. «Зразумець, што ты — народ...»; Сняданне; «А мы з табой бы ў рай, у гэткі...»; Падарожжа вакол цябе: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Чорны храм; Сяўба: (Беларуская балада. XX стагоддзе); Ростань: (Руская балада. XVII стагоддзе); Кантрабанда: (Беларуская балада. XVI стагоддзе): Пытанне: (Македонская балада. XX стагоддзе); Дасвецце: (Руская балада. XX стагоддзе); Літаўры: (Украінская балада. XVI стагоддзе) // Беларуская балада. Мн.; Чыстае слова: [Верш] // Квітней, Радзіма. Красуй, жыццё. Мн.; Глядзець на свет сэрцам // На стрыжні часу. Мн.; Блакітная геаграфія: [Верш] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.; Размова па-шчырасці: Гумарэска // Вожык. № 7; Апавяданні з цыкла «Жанчына сярод мужчын»: Госць пад час сенакосу; Жаночы вальс: У гарадку, які называецца ўчора; Развітанне з пісьмом; Знаёмыя жнівеньскія сны; Слухай, сынок // Полымя. № 6; Завтра рождается сегодня: [Інтэрв'ю] // Знамя юности. 26 марта; Як сейбіт // ЛіМ. 10 лют.; Разам! // Там жа. 30 чэрв.; Наша гордость // Сел. жизнь. 7 апр.; Как растить писателя: [Інтерв'ю] / Зап. Х. Артык // Тув. правда. 14 нояб.

1979. Бацькаўшчына: [Верш] // Покліч долі адзінай. Мн.; Кандыдатура: [Гумарэска] // Вожык. № 7; Навошта дражніць камара?: Гумарэска // Там жа. № 11; Падняцце цяжару: Гумарэска // Там жа. № 21; Марнатраўства: Гумарэска // Там жа. № 24; Ці так жывеш?: Аповесць // Полымя. № 11. Рэц.: Андраюк С. Жыві як трэба // ЛіМ. 1980. 28 сак.; Мартинович А. История одной души // Знамя юности. 1980. 1 февр.

1980. Блакітная геаграфія: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Пасвячэнне ў дыназаўры; Хітрун: [Апавяданні] // Вожык. № 19; Пыл пад нагамі: Аповесць // Маладосць. № 5. Рэц.: Марудзіч Л. Балючая памяць // Віцеб. рабочы. 1980. 27 ліст.; Неўміручае, як само жыццё, імя // Полымя. № 4; Маўклівыя людзі: Апавяданне // ЛіМ. 8 лют.; У творчым рытме // Там жа. 7 сак.; ...Нашы вочы ў мінулае // Там жа. 19 снеж.; Жанчыны: [Верш] // Сел. газ. 8 марта; Имя его бессмертно // Там жа. 22 апр.

1981. Хрыстова нявеста; «Калі ў вачах — вачам...»: [Вершы] // Туман трэба развеяць. Мн.; Упэўненасць //Полымя. № 2; Абавязковая прапіска — Віцебшчына: [Інтэрв'ю] / Зап. С. Навумчык // Віцеб. рабочы. 17 студз.; Лячэнне чысцінёю: [Інтэрв'ю] // Голас Радзімы. 12 сак.; Час зямлі // Звязда. 18 снеж.; Ля вытокаў песні // Чырв. змена. 22 студз.

1982. Вобыск у Леніна; «Зразумець, што ты — народ...»: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Час зямлі: [Нарыс] // Сучаснік. Мн.; Спадзяванне на радасць: Гасцініца; Туды і назад; Бывайце, Вясёлыя Скакухі; Сустрэча пасля сустрэч; Старая, як свет, гісторыя; На лаўцы з гармонікам; У ліфце; Чаканне; Белыя сцены; Сівыя ў пілотках; Жывы чалавек; Саната; Партызанскі парад: [Апавяданні] // Полымя. № 1. Рэц.: Главацкі Л. Чалавек спадзяваецца на радасць // Віцеб. рабочы. 1982. 27 крас.; Коваленко В. // Лит. обозрение. 1983. № 10; Хвіліна сустрэчы; Яе рукі; Яе вочы; Яе валасы; Уся постаць: [Вершы] // Голас Радзімы. 4 сак.; Лес пад горадам // ЛіМ. 19 сак.; Пашана // Там жа. 2 ліп.; «...Как образ Белоруссии крылатый» // Лит. Украина. 1 июля.

1983. Вобыск у Леніна: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Не тэлефонная размова: Гумарэска // Вожык. № 2; Ой!; Калодзеж; Персанальная лужына: Іранескі // Там жа. № 19; Аазісы: Дарожныя замалёўкі // Маладосць. № 2; Новыя апавяданні: Двое на вуліцы; Нехта глядзіць у гняздо жаўранка; Трава ў расе; Надвечар // Полымя. № 1; Вольны ў няволі // Там жа. № 5; «Вяртаць народу ўзбагачаным тое, чаму навучыўся ў яго»: [Інтэрв'ю] / Зап. А. Ціхановіч // Звязда. 14 жн.; «Пакуль жывеш, спяшайся ладзіць веча»: [Верш] // ЛіМ. 15 ліп.; Сялянскі клопат; «З роду я хлебасеяў»; Элегія; «Шануйце зямлю нашу ўвесну»; Бабуля; «Што з табой, свеце мой любы»; Жывы са спаленай вёскі; «Быццам бы гранат з ранетам»; Вайдэлоткі; Асенняе раўнадзенства; Трывожная радасць: [Вершы] // Там жа. 16 снеж.; Жанчына: [Верш] // Сел. газ. 8 марта.

1984. Паэзія свабодная і ў няволі // Валянцін Таўлай: Дакументы, успаміны, артыкулы. Мн.; Паранены партызан: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Пасля дарог: [Успаміны] // Беларусь. № 4; Ціці-міці; Пятніца ў суботу; Дзядуля: Іранескі // Вожык. № 16; Новыя вершы: «Мятлушка-шматкалёрніца...»; Прамова ў Ляўках; «Даўно было тое, мінула...»; «Я пайду ў гарод...»; «Адкуль я помню гэтакі малюнак?..»; Каханне; «Маці было сорак гадоў...»; «Дываны выбіваюць — нібыта малоцяць...»; «Варта ў крылы паверыць свае...»; «Конь сівы ад гадоў»; «Дружа мой...»; Калыханка; Сябры; З ранішнім ветрам // Полымя. № 4; Жыццё; Спачуванне; «Яна ў руцэ шчаслівая...»; «Як радасна, мой дружа, разумець...»; Марш міру, надзея: [Вершы] // Звязда. 2 вер.; Дзеля будучыні: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 11 мая; Новыя балады: Шахматы; Ноч; Змаганне; Ліст: (Памяці У. Караткевіча) // Там жа. 12 кастр.; Пра маладых, для маладых // Чырв. змена. 20 кастр.

1985. Кульбы: Апавяданне // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; «Адгукніся...»: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Камуніст; «Зразумець, што ты — народ...»; «Я люблю цябе да скону...»; Зялёны ліст; Гарады, якіх няма; Патоп; Пра стол; «З разамлелых пупышак...»; Карэнне расы; Начная змена: [Вершы] // Духмяныя верасы. Мн.; Сяўба; Паранены партызан: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Калі ты працаваў адзін за трох...: [Верш] // Твой зорны час. Мн.; Балельшчык; Сёмы: Іранескі // Вожык. № 13; Соска для дарослых: Іранеска // Там жа. № 22; А. Цэрэтэлі // ЛіМ. 13 снеж.

1.4.

Уітмен У. Лісце травы: Вершы / З англ. Мн., 1978. Рэц.: Клішэвіч У. Вершы У. Уітмена на беларускай мове // Голас Радзімы. 1978. № 39; Навіцкі М. Пясняр дэмакратыі // Полымя. 1978. № 11; Семяжон Я. Наш сучаснік — Уітмен // ЛіМ. 1979. 6 ліп.

Хо Шы Мін. Турэмны дзённік: [Вершы] / З в'ет. Мн., 1984.

Прэшарн Ф. Санеты смутку / Са славен. Мн., 1987.

На волю птушку выпускаю: Кніга перакладчыка. Мн., 1989.

1961. Масэнка Т. Пясняр; Калі мы далёка: [Вершы] / З укр. // Масэнка Т. Вішнёвыя зоры Украіны. Мн.

1962. Тула Т. Горда загінуў; Санабар: [Вершы] / З узб. // Спявае Узбекістан. Мн.; Яго ж. Горда загінуў: [Верш] / З узб. // Чырв. змена. 4 кастр.

1964. Фелекі Л. Дурны чорт: Гумарэска / З венг. // Усмешкі сяброў. Мн.

1966. Рашчус П. Сіла птушак; Калі вырасце; Музыка; Яго думка: [Вершы]; Пабіюнас А. Дарога да славы; Запозненае прызнанне; Сляды чалавека; Страздзеліс В. Пчала; Ручай: Мініяцюры / З літ. Мн.; Тула Т. Горда загінуў; Санабар; Джабараў Дж. Балада пра паэта: [Вершы] / З узб. // Сонца ў арыках. Мн.

1967. Падаляну І. Новая кватэра; Пяроў Г. Рэвізорава мамалыга: [Гумарэскі] / З малд. // Бочачка вінароба. Мн.; Ікрам М. Добры настрой: [Верш] / З узб. // ЛіМ. 9 чэрв.

1968. Йыгіс Э. Навука перш за ўсё; Мэрыстэ Х. Актывіст; Універ Э. Як быў створаны кенгуру: [Апавяданні] / З эст. // Як быў створаны кенгуру. Мн.; Горкі М. Працавіты Славацёкаў / З рус. // Вожык. № 5.

1969. Міцкевіч А. З другой часткі «Дзядоў» / З пол. // Міцкевіч А. «Зямля навагрудская, краю мой родны...». Мн.; Хейслер Х. Драбяза; Яунзем Я. Паляўнічыя: [Гумарэскі] / З лат. // Мора па калені. Мн.; Туманян А. Нашым продкам; Песня армян; Як дзіця: [Вершы] / З арм. // Туманян А. Лірыка. Мн.; Харык І. Пэр-Ляшэз: [Верш] / З яўр. // Харык І. Выбранае. Мн.; Спрынчан Б. Метал; Алень; Прыпяць: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 9; Кавалёў Д. Сем тысяч і адзін; Рашэтнікаў Л. Жураўлі ляцяць: [Вершы] / З рус. // Вяч. Мінск. 9 кастр.; Уітмэн У. Думкі; Любоўнае мілаванне арлоў; Штатам; Першая багатка; Табе: [Вершы] /З англ. // ЛіМ. 30 мая; Рашэтнікаў Л. На далёкім Таймыры: [Верш] / З рус. // Там жа. 10 кастр.; Кавалёў Д. Вяснянае насланнё: [Верш] / З рус. // Там жа. 14 кастр.

1970. Каалеп А. Пра Леніна: [Верш] / З эст. // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; Гушча Я. Гумарэскі: Здарэнне з Кавальскім; Чай; Залаты ранет / З пол. // Вожык. № 17; Раждзественскі У. А сонца, як апошні ліст: [Верш] / З рус. // Маладосць. № 4; Блок А. На чыгунцы; «О вясна...»; «Вясняны дзень...»; «Ноч, вуліца...»: [Вершы] / З рус. // ЛіМ. 27 ліст.

1971. Білкун М. Беспамерны напарстак: Гумарэска / З укр. // Вожык. № 16; Аузінь А. Чаравічкі: [Верш] / З лат. // Там жа. № 19; Рахім-Задэ Б. Размеркаванне працы: [Верш] / З тадж. // Там жа. № 21; Астроўскас Г. Ці чулі?: [Верш] / З літ. // Там жа. № 23.

1972. Гамзатаў Р. «Не веру ў лёс...»; «Тут у нас такія горы сінія...»; «Дарога. У дарозе — бы ў жыцці...»; «Надарыцца без буркі выйсці мне...»; «Такія вяршыні і схілы...»; «Я зноў прыйшоў сюды...»; «Ты на мяне так горда не глядзі...»; «Белай хмарай, як світанне...»; «Было адважных многа юнакоў...»; «Стагоддзі праз сяло...»: [Вершы] / З аварск. // Гамзатаў Р. Высокія зоркі. Мн.; Эмін Г. З дарожнага блакнота: [Верш] / З арм. // Эмін Г. Песні Арменіі. Мн.; Такмагамбетаў А. Журкаў аўтарытэт: [Верш] / З каз. // Вожык. № 1; Аарма Р. Вяселля не будзе: [Гумарэска] / З эст. // Там жа. № 3; Ханінаў М. Кедзя: [Верш] / З калм. // Там жа. № 21; Гамзатаў Р. «Ты на мяне так горда не глядзі...»; «Я зноў прыйшоў сюды і сам не веру...»; «Белай хмарай, як світанне...»; «Дарога. У дарозе — бы ў жыцці...» [Вершы] / З аварск. // Работніца і сялянка. № 8.

1974. Гвідучы А. Мужчына; Водар кахання; Між усіх адзіны твар; Памылковы падлік; Цішыня; Уяўленне: [Вершы] / З італ. // Ад вежаў Ферары. Мн.; Межалайціс Э. Чалавек; Марцінкявічус Ю. Вясна: [Вершы] / З літ. // Маладосць. № 3; Гвідучы А. Вершы для мужчын: Мужчына; Водар кахання; Памылковы падлік / З італ. // Работніца і сялянка. № 8.

1975. Каалеп А. Пра Леніна / З эст.; Межэлайціс Э. Чалавек / З літ.; Салаухін У. Партыйны білет / З рус.: [Вершы] // Камуністы. Мн.; Паўлычка Д. Адказ бацькам; Прытча пра Сонца; Кожнаму (і сабе) чытачу Лесі Украінкі; Жэст Нерона; Дрэвы: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Каламіец У. Зазімак; Фрэскі паблякла глядзяць на мяне; Палын ці мята ў позірку: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 1.

1976. Драч І. Сляза Беларусі: [Верш] / З укр. // Маладосць. № 5; Лубкіўскі Р. Яблыкі Купалы: [Верш] / З укр. // Звязда. 26 мая; Каламіец У. Як пахне сонцам салома: [Верш] / З укр. // Там жа. 29 мая.

1977. Межэлайціс Э. Чалавек: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Малдоніс А. Гэты год; «Я кахаў цябе...»; Сонечныя дажджы; Марцінкявічус Ю[азінас]. «Кропля ў акіяне не знікае...»; Нашы бабулі; Марцінкявічус Ю[озас]. Калёсы: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн. Т. 2.

1978. Уітмен У. Лісце травы; Зараз, напоўнены жыццём; Дзеля цябе, о Дэмакратыя; Калі я, нібы Адам, рана ўранку; Аднойчы, калі я праходзіў па шматлюдным горадзе; Бостанская балада (1854); Любоўная ласка арлоў; Аднаму з прэзідэнтаў; Вяртайся з поля, тата; З «Песні пра сябе»; Думкі; Было дзіця, якое кожны дзень выходзіла з хаты; Першая багатка; З «Песні пра тапор»; Птушцы фрэгату; Цуды; Сасніўся мне горад; З паэмы «На Бруклінскім пароме»; О Капітан! Мой Капітан!: [Вершы] / З англ. // Полымя. № 1.

1979. Хо Шы Мін. З турэмнага дзённіка: [Вершы] / З в'ет. // Маладосць. № 9.

1981. Каламіец У. «Злосць і нянавісць чалавек»; «Цішыня за гоманам — клёкатам»; «Абы ісці ўдваіх, зіме дзівіцца...»: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 8.

1982. Спрынчан Б. Сястра Дняпра: [Верш] / З рус. Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; Первамайскі Л. Чым цешыцца душа; Кастэнка Л. «Мяне лясы ўжо дзесьці выглядаюць...»; Зімовы эцюд / З укр.; Кавалёў Д. Сем тысяч і адзін; Салаухін У. Я нарадзіўся...; Морыц Ю. Сыну; Яблык; Красікаў С. «Пазяблыя кветы» / З рус.: [Вершы] // ЛіМ. 5 ліст.

1983. Хо Шы Мін. Турэмны дзённік: [Вершы] / З в'ет. // Полымя. № 5; Межэлайціс Э. Голас: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 4 ліст.

1984. Масэнка Т. Балада пра мінёра: [Верш] / З укр. // Ля Вечнага агню. Харків; Мн.; Межэлайціс Э. Чалавек; Голас; Жанчына: [Вершы] / З літ. // Межэлайціс Э. Чалавек. Мн.; Пушкін А. Птушка; Ноч; Успаміны: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 7; Межэлайціс Э. Жанчына: [Эсэ] / З літ. // Работніца і сялянка. № 5.

1985. Малдоніс А. Гэты год; «Я кахаў цябе...»: [Вершы] / З літ. // Малдоніс А. Вадзяныя знакі. Мн.; Калевала. З першай руны: [Верш] / З фін. // Полымя. № 3; Цэрэтэлі А. Амірані; Песня Натэлы; Кінжалу; Світанне; Суліко; Малады быў, мары песціў...: [Вершы] / З груз. // ЛіМ. 13 снеж.

1.5.

На англійскую мову. A green cloud in the market place / Transl. V. Rich // Manifold. 1968. № 26; Like Water, Like Fire. London, 1971; Realm of Mosquitoes; «The autumn trees look like an X-ray taken...»; Kastus Kalinovski's Noose; «Forest groves are bustling with one agitation...»; «I love the village in spring...» /Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976; The Partisan Parade /Transl. W. Greenwood // Soviet Literature. 1983. N 3.

На асецінскую мову. Хъэддаг гал; Калиновский Кастусы ауындзэн бэндэны монолог: [Вершы]. Харебаты Л. тэлм // Хэстарыд зарэг. Цхинвали, 1976.

На балгарскую мову. Крило на тишината: Повест / Прев. М. Димитрова. Пловдив, 1980. Рэц.: Ігнатовіч А. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 23 студз.

Блус за черния храм; Жалбата на затворения вълк; Дуел; «Продолженията на птиците...»; Хекзаметри на рибаря; «Гората няма грижа по-важна...»; Мир: [Вершы] / Прев. М. Ганчев // Белоруски поети: Едно поколение. София, 1971; Дами Канят / Прев. Р. Евтимова // Зов: Сьветски разкази, 78. София, 1979; Слушай, Синко: [Апавяданне] / Прев. Р. Евтимова // Под шепота на дъбовете. София, 1981.

На венгерскую мову. A partizán — díszemle / F. M. Lanýi. Budapest, 1985.

Szíves ajándék / F. K. Dudás // Csillagok órája. Budapest, 1980; A partizán-díszemle / F. M. Lanýi // Szovjet Irodalom. 1984. N 2.

На грузінскую мову. Крыло цішыні / Пер. П. Ліклікадзе. Тбілісі, 1983.

Сінія хмары / Пер. М. Джгубурыя; Мір; Чорны сабор: [Вершы] / Пер. Б. Харанаулі // Беларускія савецкія паэты. Тбілісі, 1978.

На іспанскую мову. El desfile guerrillero; Cuento / Trad. C. Sherman // Literatura Soviética. 1983. N 3; Caberas blancas con gorros de campańa / Trad. C. Rosen // Literatura Sovética. 1983. N 5.

На латышскую мову. Kastusja Kalinovska cilpa: Piejaucēta vilka sūdzība; «Atver durvis...»; Miers; «Es nakti pamodos...»; Divkauja / Atdz. I. Lasmanis // Sālsmaize. Rīgā, 1974; Klausies, dēlin / Atdz. T. Rullis // Lauku Dzīve. 1984. Nr 5.

На малдаўскую мову. «Департе 'н заря анилор трекуць...»; «Ку тоате кэ-мь сынт ботезаць стрэбуний...»; Штрянгул луй Кастусь Калиновски; «Пе-о клипэ м'аш ынтоарче...»; Сонет де драгосте: [Вершы] / Трад. А. Чокану // Поець белорушь. Кишинэу, 1975; Мэрул асфинте...: [Верш] / Трад. А. Чокану // Нистру. 1982. № 3.

На нямецкую мову. Die Ergrauten mit den Feldmützen / Übers. T.-M. Bobrovski // Sowjetliteratur. 1982. H. 12; Grüne Wolke / Übers. F. Neureiter // Weissrussische Antologie. München, 1983; Partisanenparade / Übers. M. Markow // Sowjetliteratur. 1983. H. 3.

На польскую мову. Skrzydło ciszy / Tł. A. Hacko. Warszawa, 1988.

Po wojnie / Tł. J. Huszcza // Życie i Myśl. 1970. Nr 4; Po wojnie; Pętla Kastusia Kalinowskiego; Pojedynek/ Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; Po wojnie / Tł. J. Huszcza // Nadodrze. 1973. Nr 22; «Czyście widzieli, jak kamień...»; Po sprzeczce; «Woda pobiegła po mąkę...» / Tł. J. Huszcza // Poezja. 1974. Nr 9; Więzień / Tł. M. J. Kononowicz // WTK. Tygodnik Katolików. 1976. Nr 40; Prośba: Lament polski z XVI w.: [Fragment] / Tł. T. Chróścielewski; Więzień; Polska ballada z XX stulecia / Tł. M. J. Kononowicz // Jak unieść wierszem Twoją chwałe. Warszawa; Łódź, 1977; Radziwiłówna / Tł. M. Chróścielewski // Lit. na Świecie. 1982. Nr 11; Partyzanska defilada / Tł. E. Hessen // Lit. Radz. 1983. Nr 3.

На рускую мову. Зеленая молния: Книга дорог: (Очерки). М., 1973. Рэц.: Мартинович А. С близких и дальних дорог // Дружба народов. 1975. № 7; Холопов Б. Приблизиться, удивиться... // Лит. обозрение. 1974. № 12.

День: Книга стихов. Л., 1974. Рэц.: Халид Р. Над каждым домом — солнце // На страже Родины. 1975. 6 марта.

Доверчивая земля: Книга деревни. М., 1977. Рэц.: Авдеенко А., Овчаренко А. От зари до зари //

Лит. обозрение. 1977. № 12; Вішнеўскі І. Кніга-піс // ЛіМ. 1978. 6 студз.; Козлов И. Отчий дом // ЛГ. 1978. 6 дек.; Тычина М. О человеке на земле // Неман. 1978. № 5.

Вече славянских баллад: Стихи / Пер. С. Красикова, Ю. Мориц. М., 1982. Рэц.: Бондарь Т. Голоса столетий // Неман. 1984. № 1.

На улице, среди других: Повести, рассказы. М., 1983. Рэц.: Иващенко В. Извлекая нравственный урок // Неман. 1984. № 11.

Крыло тишины; Доверчивая земля: Повести. М., 1984. Рэц.: Цярэшка В. // ЛіМ. 1985. 31 мая.

И сегодня станет вчера: Повести. М., 1987.

Как сено делили: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Оружием смеха. М., 1961; Догадался; Разговор: [Вершы] // Во славу Родины. 1961. 2 апр.; Поэма дорог / Пер. М. Горбачев // Дружба народов. 1962. № 7 / Сааўт. А. Клышка; Сухая улица; Поиски цыплячьей двойни: [Апавяданні] / Пер. К. Титов // Белорусский юмор. Мн., 1965; Переполох с валерьянкой; Хамутатор: Юморески / Пер. Л. Титов // Радуга. 1966. № 6; Лопата: Стеногр. запись защиты диссертации: Сатирич. рассказ / Пер. Я. Островский // Лит. Россия. 1966. 2 марта; Язык моего народа: [Верш] / Пер. А. Островский // Нева. 1968. № 9; Здоровается коваль: [Верш] / Пер. А. Островский // Ленингр. правда. 1968. 5 июня; Сухая улица; Поиски цыплячьей двойни: [Апавяданні] / Пер. К. Титов // Белорусский юмор. Мн., 1969; Окно, распахнутое в зиму: Повесть / Пер. И. Сергеева // Дружба народов. 1969. № 11; Поединок: [Верш] / Пер. А. Островский // Звезда. 1969. № 1; На этой зеленой планете: [Вершы] / Пер. А. Николаев // Неман. 1969. № 9; Норвежская баллада; Туровская элегия: [Вершы] / Пер. В. Гордейчев // Там жа. 1970. № 7; «Продолжение птиц — самолеты...»; «Деревья осенью — рентгеновские снимки...»; Дожди; «Матери! Белые, желтые, черные матери!..»; Импрессия: [Вершы] / Пер. А. Хамидов // Знамя юности. 1970. 2 июля; Одинец: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Молодая гвардия. 1971. № 12; Мгновенья; «Вам, деды, легче было умирать...»; Петля Кастуся Калиновского: [Вершы] / Пер. А. Островский // Дружба народов. 1972. № 4; Ночная смена: [Верш] / Пер. А. Островский // Звезда. 1972. № 4; Белорусские баллады: Сев; Контрабанда / Пер. В. Гордейчев // Неман. 1973. № 2; Обыск у Ленина: [Верш] // Рабочая смена. 1973. № 4; Человек на земле / Пер. В. Севрук // Века сыновья. М., 1974; Эта земля, этот хлеб...: [Нарыс] / Пер. Б. Яковлев // Дружба народов. 1974. № 9. Рэц.: Холопов Б. Приблизиться, удивиться... // Лит. обозрение. 1974. № 12; Путешествие вокруг тебя: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1974. № 8; Змей вечнозеленый: [Юмореска] // Ленинский путь. 1974. 9 янв.; Эта земля, этот хлеб...: [Нарыс] // Не считай шаги, путник! М., 1977. Вып. 2; Контрабанда: Белорусская баллада. XVI век / Пер. Н. Кислик // Песнь о книге. Мн., 1977; Приглашение в утро: [Верш] // Пер. Б. Кежун // 60 лет советской поэзии. Поэзия народов СССР. М., 1977. Т. 3; Путешествие вокруг тебя: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; Женщина: [Верш] / Пер. А. Николаев // Неман. 1978. № 12; Олени в парке: [Верш] / Пер. Н. Браун // Земля с лазурными очами. М., 1979; Криница; Рассветное; На сенокосе; Советской Белоруссии: Миниатюры / Пер. Б. Кежун // Звезда. 1979. № 1; Сев: [Верш] / Пер. В. Гордейчев // Молодая гвардия. 1979. № 11; Щедрая радость: [Вершы] / Пер. А. Николаев // Неман. 1979. № 8; Слушай, сынок!..; (Из цикла «Женщины среди мужчин») / Пер. Т. Золотухина // Березы на шляху. М., 1980; Зерна; Я ночью проснулся...: [Вершы] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Миниатюры / Пер. Л. Решетников // Решетников Л. Годы. Новосибирск, 1980; Женщина среди мужчин: [Апавяданні]: Гость в сенокосную пору; Дамский вальс; В городке, который называется Вчера; Прощание с письмом; Знакомые августовские сны; Слушай, сынок / Пер. А. Чеснокова // Неман. 1980. № 4; Урок; Водяной: [Балады] / Пер. Ю. Мориц // ЛГ. 1981. 1 апр.; Контрабанда: Белорусская баллада. XVI век / Пер. С. Красиков // Наш современник. 1982. № 4; Женщина: Венок сонетов / Пер. Л. Гончарова // Знамя юности. 1982. 8 марта; Седые в пилотках: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // ЛГ. 1982. 5 мая; Путешествие вокруг тебя: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Лит. Россия. 1982. 12 марта; Города, которых нет / Пер. В. Торопыгин; Ночная смена / Пер. С. Ботвинник; Язык / Пер. А. Островский; Минута встречи / Пер. А. Чепуров: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Сухая улица; В поисках цыплят-близнецов: [Гумарэскі] // Не проходите мимо. Кишинев, 1983; Путешествие вокруг тебя: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Партизанский парад: Рассказ / Пер. Т. Золотухина // Дружба народов. 1984. № 12; Гость под сенокос: [Апавяданне] / Пер. Т. Золотухина // Отчизна. 1984. № 2; Раненый партизан: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Партизанская слава. Л., 1985; Из книги «Надежда на радость»: [Апавяданні] / Пер. Г. Шарангович, А. Бутевич // Неман. 1985. № 4.

На славацкую мову. Súboj; Mier; Hexametre rybára / Prel. H. Križanová-Brindzová // Rečou srdca. Bratislava, 1977.

На таджыкскую мову. Пирони пилоткапўш: [Апавяданне] / Тарч. Шавкат // Садои Шарк. 1982. № 8.

На узбекскую мову. Эшзак жўжа кидириб: [Гумарэска] / Тарж. М. Шарифджанов // Ўзбекистон адабиёти ва саньати. 1982. 3 дек.

На ўкраінскую мову. Віче слов'янських балад: Поезії. К., 1990.

Плаче соснина: [Верш] / Пер. Г. Кривда // Комсомолец Донбасса. 1957. 19 сент.; Творчий день: [Верш] / Пер. Л. Череватенко // Дніпро. 1966. № 6; Спека: [Верш] / Пер. Л. Череватенко // Жовтень. 1967. № 1; Побігла вода...: [Верш] / Пер. В. Лучук // Вільна Україна. 1967. 22 січ.; Творчий день; Мова; Люди ідуть, сміються; Молитва до столу; Заходить яблуко...; Лінія горизонту; Сплять у снарядах; Хвилинка зустричі; Коріння роси: [Вершы] / Пер. Л. Череватенко, А. Шевченко, М. Львович // Калинові мости. К., 1969; Блюз про чорний храм; Петля Кастуся Калиновського; Гекзаметри рибалки: [Вершы] / Пер. Ю. Петренко // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Петля Кастуся Калиновського: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Слов'янське небо. Львів, 1972; Плюс на мінус, або ланцюгова реакція: Гумореска // Київ. правда. 1972. 1 квіт.; «Моя хата поляново взимку зробилася...»: [Верш] / Пер. С. Литвин // Днипро. 1974. № 2; Не в тім'я битий: Гумореска / Пер. Б. Смосар // Соц. культура. 1975. № 10; Комуніст: [Балада] / Пер. Р. Лубківський // Вільна Україна. 1975. 22 черв.; Молитва над колискою: [Верш] / Пер. В. Чабаненко // Комсомолець Запоріжжя. 1975. 21 черв.; Урок: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Молодь України. 1975. 18 черв.; Емігранти; «Я люблю тебе до скону...»: [Вершы] / Пер. В. Коломієць // Дніпро. 1977. № 6; Наділ комариний: [Верш] / Пер. О. Орач // Лісова колиска. К., 1979; В гостях; Чуби; «А поблякне день твій — дивень...»; «Я дуже хочу в минуле...»: [Вершы] / Пер. В. Коломієць // Дніпро. 1980. № 10; Опівдні до води: [Вершы] / Пер. В. Коломієць // Там жа. 1981. № 5; Зрозуміти: ти — народ: [Верш] / Пер. М. Львович // Отче ім'я. Харків, 1982; Комуніст: [Балада] / Пер. М. Львович // Прапор. 1982. № 4; «Як образ Білорусії крилатий...» // Літ. Укр. 1982. 1 лип.; Пил: (Балада Київськой Русі XIII століття); Грюнвальд: (Балада всіх слов'ян XV століття); Король: (Хорватська балада XVI століття); Маячіння: (Польска балада XVI століття) / Пер. Р. Лубківський // Слов'янська ліра. К., 1983; Двое на вулиці: [Апавяданне] / Пер. К. Скрипченко // Дніпро. 1983. №. 10; Слухай, синку: [Апавяданне] / Пер. М. Львович // Сузір'я. К., 1985. Вып. 22; До побачення, Веселі Скакухи!: Оповідання / Пер. М. Львович // Прапор. 1985. № 4; Цяці: Іронеска / Пер. С. Сулима // Там жа. 1985. № 12.

На французскую мову. Un ruage vert au marche; La corde de Kastouss Kalinouski; Les semailles // Anthologie de la poésie biélorusses. Paris, 1982; La Paix / Trad. H. Absil // Lettres sovietiques. 1983. N 291.

На хіндзі мову. Патоп; Падарожжа вакол цябе; Мір; «Які чалавек вуглаваты...»; Пятля Кастуся Каліноўскага; Мова; «Заходзіць яблык...»; «Лягчэй вы паміралі, нашы прашчуры...»; Пра стол; «Вада па муку пабегла...»: [Вершы] / Пер. В. Сінг // Анталогія беларускай паэзіі. Нью-Дэлі, 1985.

На чувашскую мову. Итле, ывалам! / П. Львов кусарна; Ака; Сава; «Уяв сетеле хушшинче...» / Г. Орлов кусарна: [Апавяданні] // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар, 1985.

На чэшскую мову. Šediny pod vojenskou čapkou / Přel. I. Mertinova // Sovetska literatura. 1983. Č. 5.

На эстонскую мову. Vaikuse tiib / Tlk. P. Mõtsküla. Tallinn, 1983. Рэц.: Лёсік Г. // ЛіМ. 1985. 15 лют.

Revident / Tlk. V. Järv, U. Litvaku // Pygmalion pahupidi. Tallinn, 1968.

На б. Югаславіі мову. Čas / Prev. O. Šijački // Nastavak časa. Kragujevac, 1983.

1.6.

Камуністы. Мн., 1975 / Скл.

Уітмен У. Лісце травы: Вершы. Мн., 1978 / Скл.

Межэлайціс Э. Чалавек: Вершы / З літ. Мн., 1984 / Рэд. пер.

Дзень паэзіі — 88. Мн., 1988 / Рэд.

Дзень паэзіі — 89. Мн., 1989 / Рэд.

2.2.

На беларускай мове. Лысенка А. Лінія гарызонта: Нарыс творчасці Я. Сіпакова. Мн., 1986.

2.3.

На балгарскай мове. Вълчев Г. Едно поетично поколение // Белоруски поети: Едно поколение. София, 1971; Яго ж. Янка Сипаков // Вълчев Г. Приобщения. София, 1971; Димитрова М. С обаянието на съкровен спомен // Сипаков Я. Крило на тишината. Пловдив, 1980.

На беларускай мове. Андраюк С. Жыць чалавекам. Мн., 1983. С. 119—120, 221—227; Яго ж. Куды ідзе апавяданне? // ЛіМ. 1979. 18 мая; Арочка М. Балючая памяць зямлі // Полымя. 1984. № 7; Яго ж. Пазначана часам // Там жа. 1972. № 3; Асташонак А. Шанаваць роднае слова // ЛіМ. 1976. 23 крас.; Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980. С. 41, 133—134, 147—149; Беларуская літаратура і праблемы сучаснасці. Мн., 1978. С. 62—63, 69—70; Бечык В. Блізкая далячынь // Бечык В. Свет жывы і блізкі. Мн., 1974; Яго ж. На ўсё жыццё // ЛіМ. 1978. 8 снеж.; Бондар Л. Пачуцці сям'і адзінай // ЛіМ. 1977. 13 мая; Букчын С. Нарыс: практыка і крытыка // Там жа. 1977. 29 ліп.; Бярозкін Р. Адказнасці, больш адказнасці... // Там жа. 1967. 14 лют.; Васілевіч А. Разбурэнне словам: Суб'ектыўныя заўвагі чытача // Вобраз — 81. Мн., 1981; Вярцінскі А. «Абнаўленне вырашае многа...» // ЛіМ. 1976. 23 крас.; Яго ж. Стагоддзі — нібы дні прайшлі... // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Дзюбайла П. Вобраз нашага сучасніка ў беларускай прозе. Мн., 1978. С. 59—62; Яго ж. Чалавек і прырода ў сучаснай прозе // Полымя. 1977. № 1; Емяльянаў А. Прастрэленая цішыня // Чырв. змена. 1978. 1 жн.; Іпатава В. І вечнасцю запоўнена імгненне... // ЛіМ. 1978. 13 студз.; Кабаковіч А. Беларускі свабодны верш. Мн., 1984. С. 137—147; Яго ж. Чысцінёй светліцца слова... // Полымя. 1979. № 10; Караткевіч У. Справядлівасць // ЛіМ. 1977. 24 чэрв.; Кобрын У. Асэнсавана сённяшнім днём // Там жа. 1974. 30 жн.; Ларчанка М. Паэтычны лад славянскіх балад // Ларчанка М. Літаратурнае пабрацімства славян. Мн., 1984; Лобан М. Літаратура пярэдняга краю // Полымя. 1974. № 8; Яго ж. Янка Сіпакоў // Лобан М. Пяць раніц тыдня. Мн., 1984; Лойка А. Памераўшы на крылы акіян // Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981; Яго ж. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 162—164; Лысенка А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978. С. 146—160; Манаева Л. Гартаючы старонкі аповесці // ЛіМ. 1978. 21 ліп.; Марцінові А. Над Нёманам песні ліліся, над Нёманам вершы гучалі: Рэпартаж // Там жа. 1978. 14 ліп.; Місько П. Душа выкрасае маланкі // Беларусь. 1971. № 12; Яго ж. [Уступ] // Сіпакоў Я. Ланцугі для мух. Мн., 1980; Мішчанчук М. Эстафета пакаленняў // ЛіМ. 1977. 28 студз.; Яго ж. Яго поўдзень // Мішчанчук М. Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1983; Мішчанчук М., Адамовіч Я. Вершы Я. Сіпакова, прысвечаныя мінуўшчыне // Філалогія: Зборнік навук. прац. Мн., 1974; Нікіфаровіч В. У пошуках сваёй спецыфікі: Творы беларускіх пісьменнікаў на тэлеэкране // Беларусь. 1981. № 4; Перкін Н. Абсягі думкі. Мн., 1980. С. 34—35; Яго ж. Працэс інтэрнацыяналізацыі і сучасная беларуская літаратура // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн., 1980; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. С. 318—319; Савік Л. Адчуванне часу. Мн., 1981. С. 135—144; Яго ж. Да вытокаў сучаснасці // Полымя. 1980. № 2; Самусевіч А. А дні стагоддзямі мінолі... // ЛіМ. 1974. 29 ліст.; Сімановіч Д. На зямлі прыдзвінскай // Там жа. 1977. 20 мая; Скапа У. Свет родны і блізкі: Нататкі пра творчасць Я. Сіпакова // Віцеб. рабочы. 1976. 2 ліст.; Тарас Н. Паэтычны маршрут у стагоддзі // Полымя. 1974. № 6; Тарасюк Л. Вернасць вытокам. Мн., 1985. С. 16—20; Тычына М. Вялікія клопаты малой прозы // Полымя. 1979. № 6; Яго ж. Чалавек на сваёй зямлі // Тычына М. Змена квадры. Мн., 1983; Шпакоўскі Я. Голас славянскай еднасці // Шпакоўскі Я. Узрушанасць. Мн., 1978; Яго ж. «Непасрэднасці вечны закон» // ЛіМ. 1984. 31 жн.; Яго ж. Паэзія аднаго пакалення // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн., 1980. С. 232—234, 264—265; Юрэвіч У. Ад факта да вобраза: Майстэрства пісьменніцкай публіцыстыкі // Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976; Яго ж. Зямныя радасці і турботы // ЛіМ. 1970. 18 вер.; Яго ж. На быстрыні жыцця // На арбіце часу. Мн., 1974; Яго ж. Чалавек з працы пачынаецца // Там жа. 1971. 19 сак.; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979. С. 284, 298.

На нямецкай мове. Neureiter F. Janka Sipakoŭ // Weissrussische Antologie. München, 1983.

На польскай мове. Janka Sipakoŭ // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971.

На рускай мове. Иващенко В. Крыло доброты // Неман. 1980. № 12; Яго ж. Нравственность и мастерство // Иващенко В. Круги надежды и добра. Мн., 1983; Кардин В. Взрыв и волна взрывная // Дружба народов. 1976. № 11; Крупенька Е. На земле — под ливнями и солнцем // Знамя юности. 1979. 7 дек.; Лойко О. На грани обычного и необычного // Неман. 1972. № 4; Мищенчук М. Границы жанра: Белорусская баллада; Наблюдения и размышления // Там жа. 1978. № 11; Овчаренко А. Современный белорусский роман. М., 1978. С. 115—120; Тюрина Т. Молодость старого бора // Знамя юности. 1969. 4 нояб.

На ўкраінскай мове. Саліга Т. Натхненний видгомін балад // Жовтень. 1974. № 7.

На французскай мове. Sipakov Janka // Anthologie de la poésie biélorusse. Paris, 1982.

2.4.

На беларускай мове. Цвірка К. «Ці ж ведаў хлапчук...»: [Верш] // ЛіМ. 1978. 13 кастр.; Яўменаў Л. «Кліча ноч гудкамі паравозаў...»: (Янку Сіпакову): [Верш] // Яўменаў Л. Блізкія далі. Мн., 1983.

В. М. Грышкевіч.

СІЎЦОЎ ІВАН

Сіўцоў Іван Кузьміч (27.12.1922, в. Бакунавічы Чэрыкаўскага р-на Магілёўскай вобл.— 9.11.1959, Мінск, пахаваны на Усходніх могілках), празаік, крытык. Член СП Беларусі з 1949.

З сялянскай сям'і. У 1940 закончыў Чэрыкаўскую СШ і паступіў у Ленінградскае авіятэхнічнае вучылішча. Як авіямеханік прымаў удзел у Вялікай Айчыннай вайне, ваяваў пад Сталінградам. Захварэўшы туберкулёзам, дэмабілізаваўся і вярнуўся ў нядаўна вызваленыя родныя мясціны. На працягу двух гадоў працаваў у Чэрыкаўскім райкоме партыі, шмат сіл і энергіі аддаваў аднаўленню разбуранай акупантамі гаспадаркі раёна. У 1948 скончыў Рэспубліканскую партыйную школу пры ЦК КПБ. У 1948—50 працаваў інструктарам, загадчыкам сектара друку ў Магілёўскім абкоме партыі. Пераехаўшы ў Мінск, працаваў у рэдакцыі часопіса «Бярозка» (1950—52), з 1952 загадваў аддзелам публіцыстыкі ў часопісе «Беларусь», дзе шмат увагі аддаваў выхаванню літаратурнай моладзі, прыгадваючы з удзячнасцю, як і яго самога на першых кроках падтрымаў Якуб Колас. Узнагароджаны медалямі.

Першыя, яшчэ досыць слабыя, апавяданні-абразкі І. Сіўцоў спрабаваў пісаць яшчэ ў гады вучобы ў сярэдняй школе. Некалькі паэтычных твораў змясціў у франтавым друку (публікацыі не выяўлены). У рэспубліканскім друку выступаў з 1947. У 1949 выйшла яго першая кніга — аповесць для дзяцей «Самыя юныя», пра якую загаварылі чытачы, крытыка, грамадскасць. У 1960, пасля смерці пісьменніка, выйшаў з друку яго раман «Нягоды і радасці», таксама станоўча ацэнены крытыкай. Займаўся перакладамі. *Я. К. Усікаў.*

Бібліяграфія

1.2.

Самыя юныя: Аповесць. Мн., 1949. Рэц.: Гамолка М. Самыя юныя // ЛіМ. 1949. 11 чэрв.; Горулёв Н. Повесть о самых юных // Сталин. молодёжь. 1949. 22 мая; Карнееў Л. Добры пачатак // Наст. газ. 1949. 8 вер.; Лупсякоў М. «Самыя юныя» // Піянер Бел. 1949. 26 студз.; Ткачоў М. «Самыя юныя» І. Сіўцова // Беларусь. 1949. № 8; Яго ж. Твор пра юных патрыётаў // За Радзіму. 1949. 12 ліп. 2 выд. Мн., 1961.

Нягоды і радасці: Раман. Мн., 1960. Рэц.: Крышталь В. Жыццё неўміручае // Беларусь. 1960. № 8.

1.3.

1947. Юны разведчык: Урывак з аповесці «Самыя юныя» // Бярозка. № 12.

1950. Маленькі авіятар: Урывак з аповесці // За Радзіму. 21 мая; У клопатах аб будучым // Там жа. 20 жн. / Сааўт. М. Камароў.

1951. Лыжны крос: [Апавяданне] // Бярозка. № 2; Напярэдадні экзаменаў: Нарыс // Там жа. № 4; Першае падарожжа: Нарыс // Там жа. № 7; Ля шалаша: Апавяданне // Там жа. № 9; Лёня Кучук і яго сябры: Апавяданне // Там жа. № 10.

1952. Праўдзівы твор // Беларусь. № 5; Першы зборнік: [Рэц. на кн.: Даніленка М. Мая песня. Мн., 1952] // Там жа. № 8; Аповесць пра тваіх сяброў // Бярозка. № 2; Госць: [Апавяданне] // Там жа. № 7.

1953. Раман Макара Паслядовіча: [Рэц. на кн.: Паслядовіч М. Святло над Ліпскам. Мн., 1953] // Беларусь. № 6; Справаздача: Урывак з рамана // Там жа. № 9; Юліус Фучык: Нарыс // Бярозка. № 9; Пад Новы год: Апавяданне // Сав. Палессе. 13 снеж.

1954. Пад Новы год: Апавяданне // Беларусь. № 1; Вядомы дзіцячы пісьменнік // Там жа. № 3; Шарачок: Апавяданне // Там жа. № 12; На цацэрукоў: Апавяданне // Маладосць. № 4.

1955. Ніна: [Апавяданне] // Беларусь. № 2; Аповесць пра будаўнікоў: [Рэц. на кн.: Шасцерыкаў П. Камень за каменем. Мн., 1955] // ЛіМ. 19 ліст.

1956. Апавяданні пра нашых сучаснікаў: [Рэц. на кн.: Шамякін І. Першае спатканне. Мн., 1956] // Полымя. № 10; Музей імя Ф. Багушэвіча // ЛіМ. 7 крас.; На крутым павароце: З блакнота пісьменніка // Мін. праўда. 24 ліп.; За глыбокае раскрыццё характару // Наст. газ. 5 ліп.; Шарачок: Апавяданне // Піянер Бел. 6 студз.

1957. Гаючая крыніца: Урывак з рамана // Беларусь. № 3; Новыя Лукі: Нарыс // Там жа. № 10;

Данька: Апавяданне // Там жа. № 11; Прыгодніцкая аповесць М. Гамолкі: [Рэц. на кн.: Гамолка М. Лета ў Калінаўцы. Мн., 1956] // Полымя. № 1.

1958. «Навальнічнае рэха»: [Рэц. на кн.: Няхай Р. Навальнічнае рэха. Мн., 1958] // Беларусь. № 11; Бой у паветры: Апавяданне // Вясёлка. № 10; Нягоды і радасці: Раман // Полымя. № 7—9. Рэц.: Наліўайка А. У новым жанры // ЛіМ. 1959. 21 лют.; Сяргей: Урывак з рамана «Нягоды і радасці» // Віцеб. рабочы. 21 вер.; Вясна чалавецтва // Мін. праўда. 1 мая; Васіль Ціханавіч: [Урывак з рамана «Нягоды і радасці»] // Там жа. 28 вер.; У інстытуце: [Раздзел з рамана «Нягоды і радасці»] // Наст. газ. 27 мая; Жніво: Урывак з рамана // Калг. праўда. 6 вер.; У дарозе: [Урывак з рамана «Нягоды і радасці»] // Чырв. змена. 21 вер.

1959. Чацвёртая кніга: [Рэц. на кн.: Шахавец У. Пасля вяселля. Мн., 1958] // Беларусь. № 5; Ён — чалавек: Апавяданне // Там жа. № 8; Мая мама: Апавяданне // Вясёлка. № 6; Басалыга: Апавяданне // ЛіМ. 14 ліст.; Каб гэта не паўтарылася // Наст. газ. 29 мая; Двойчы ардэнаносная // Чырв. змена. 1 студз.

1966. Піянерскае слова: Урывак з аповесці «Самыя юныя» // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.

1967. Першы!..: (З аповесці «Самыя юныя») // Арлянятам: У 2 т. Мн. Т. 2.

1.4.

1953. Няфёд У. У пачатку лета: [П'еса] / З рус. // Аднаактовыя п'есы. Мн.

1954. Тамчаны М. Канцэрт: Апавяданне / З укр. // Беларусь. № 2.

1957. Клакоцкі Ф. Музыка: Апавяданне / З рус. // Беларусь. № 2; Чандэй У. Вясенняя квецень: Апавяданне / З укр. // Там жа. № 9.

1958. Хахалін Л. Пад адным сцягам: Апавяданне / З рус. // Беларусь. № 2; Смілянскі Л. Піфагор: Апавяданне / З укр. // Там жа. № 3.

1959. Бянюк М. «Эксплуататар»: Апавяданне / З рум. // Беларусь. № 8.

2.3.

На беларускай мове. Аношкін І. Салдат, пісьменнік, камуніст: Да 50-годдзя з дня нараджэння І. Сіўцова // Маг. праўда. 1972. 21 снеж.; Дзюбайла П. Раман і аповесць на сучасным этапе // Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971. С. 288—289; [Некралог] // ЛіМ. 1959. 11 ліст.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Шахавец У. Прыклад старэйшых // ЛіМ. 1952. 9 лют.

2.4.

На беларускай мове. Валасевіч Э. Ты з намі, дружа: [Верш] // ЛіМ. 1959. 11 ліст.; Пысін А. Сябры, з якімі развітаўся: [Верш] // Пысін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1.

В. У. Смольская.

СІЎЧЫКАЎ УЛАДЗІМІР

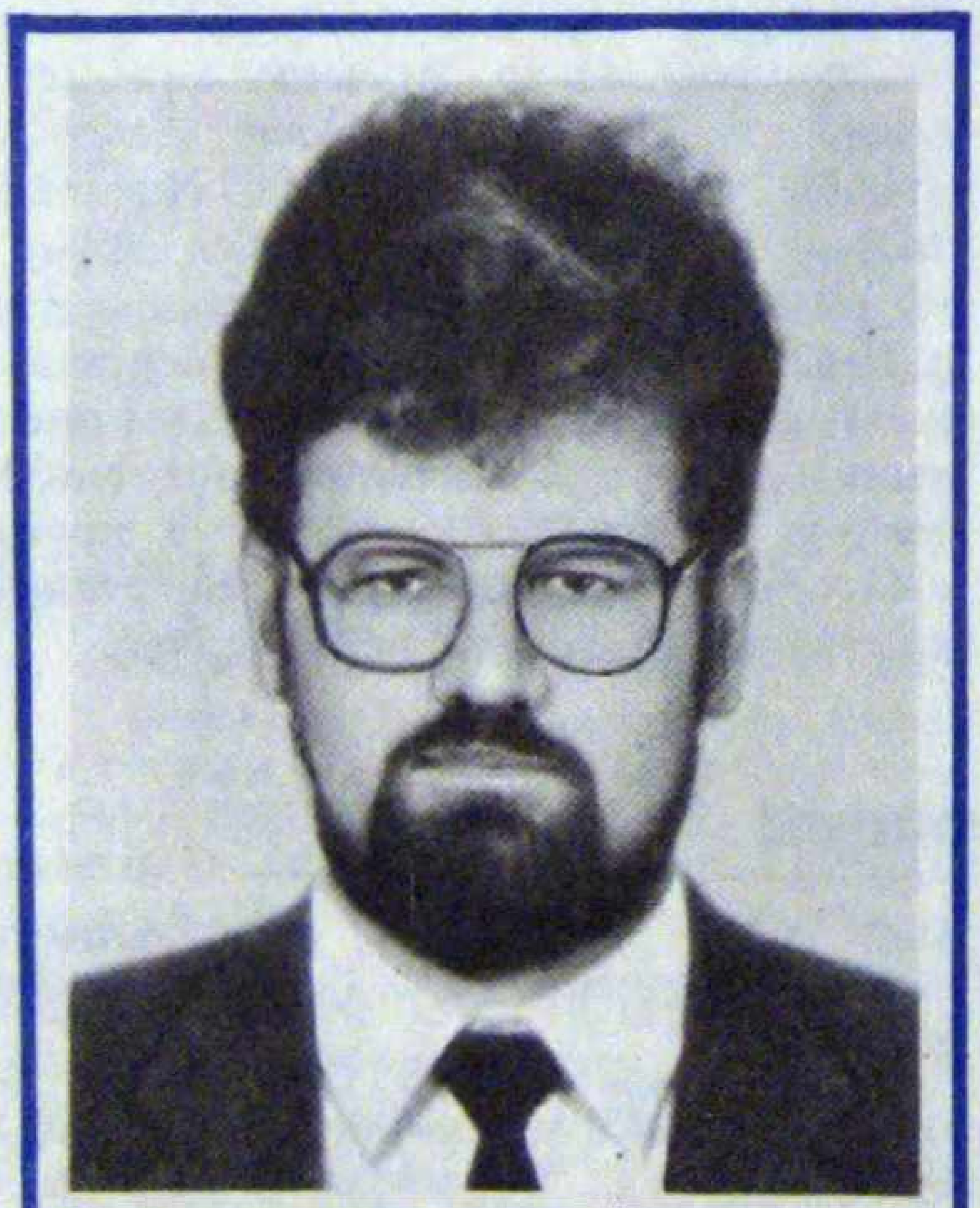

Сіўчыкаў Уладзімір Мікалаевіч (н. 3.5.1958, г. Жодзіна Мінскай вобл.), перакладчык, празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1990.

Нарадзіўся ў сям'і служачых. Скончыўшы ў 1973 8 класаў Жодзінскай СШ № 5, вучыўся на педагагічным аддзяленні Мінскага мастацкага вучылішча (1973—77). Са жніўня па лістапад 1977 выкладаў маляванне і чарчэнне ў Траянаўскай СШ (Барысаўскі р-н). Пасля службы ў Савецкай Арміі (1977—79) працаваў мастаком-афарміцелем у Палацы культуры і спорту чыгуначнікаў у Мінску. У 1986 скончыў беларускае аддзяленне філалагічнага факультэта БДУ. У час вучобы праходзіў стажыроўку ў Тбіліскім універсітэце, дзе вывучаў грузінскую мову і літаратуру. З 1986 рэдактар аддзела літаратуры і мастацтва, з 1989 адказны сакратар часопіса «Бярозка». З 1992 працуе ў Беларускай асацыяцыі дэтэктыўнага, прыгодніцкага і палітычнага рамана.

Першая публікацыя У. Сіўчыкава (рэцэнзія на кнігу Ф. Шылера «Балады» ў беларускім перакладзе) з'явілася ў 1982 у газеце «Літаратура і мастацтва». У 1986 на старонках «Чырвонай змены» апублікавана яго першае апавяданне «Адліга». Вядомы з 1984 як прафесійны перакладчык з грузінскай на беларускую мову. У яго перакладзе выйшаў раман Н. Думбадзе «Закон вечнасці». Аўтар прадмовы, складальнік біяграфічных даведак, каментарыяў, перакладчык твораў у «Анталогіі грузінскай паэзіі» (1989), складальнік і перакладчык з беларускай на грузінскую мову зборніка паэзіі А. Разанава. Пераклады У. Сіўчыкава змяшчаліся ў беларускім і грузінскім друку, альманахах «Братэрства», «Ветразь» і інш. Добра валодае словам, адчувае яго каларыт. Адзін з аўтараў калектыўнай кнігі «Жнівеньскі праспект», кнігі п'ес і апавяданняў «Гульня ў тастамант». Апавяданні У. Сіўчыкава — гэта філасофскі роздум над праблемамі складанага сучаснага жыцця. Як крытык і публіцыст вядомы шэрагам артыкулаў па беларуска-грузінскіх узаемасувязях, рэцэнзіямі, эсэ. Працуе і ў жанры паэзіі. Першыя яго вершы з'явіліся ў газеце «Чырвоная змена» ў 1983, потым — у калектыўных зборніках «Лагодны прамень раніцы», «Вусны», «Маладыя галасы» і інш.

Жыве ў Мінску.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.2.

Гульня ў тастамант: Апавяданні, п'есы. Мн., 1992.

1.3.

1982. Заўсёды ў пошуку // ЛіМ. 23 ліп.

1983. «Раманскі храм...»; «Пуцявіны ў мінуласць няма...»: [Вершы] // Чырв. змена. 7 кастр.

1985. Багаты; Рыгору Семашкевічу; У Тбілісі: [Вершы] // Вусны. Мн.; Успрыманне; «Раманскі храм ускінуў у неба...»; Пішу з натуры; «Штовечар дзённік запаўняю...»: [Вершы] // Маладыя галасы. Мн.; На беразе Мтквары; Так хочацца дамоў; Пад шэпт дажджу; Развагі ў шэрых танах; Запісная кніжка: [Вершы] //ЛіМ. 27 вер.; Актава; «Стараюся штовечар дзённік запаўняць...»: [Вершы] // Чырв. змена. 7 лют.

1.4.

Думбадзе Н. Закон вечнасці: Раман / З груз. Мн., 1989.

1984. Кемлівы шавец: Груз. нар. казка // Бярозка. № 9.

1.6.

Перад маімі вачыма: Апавяданні. Мн., 1990 / Скл.

М. П. Барташэвіч.

СКАРЫНА ФРАНЦІШАК

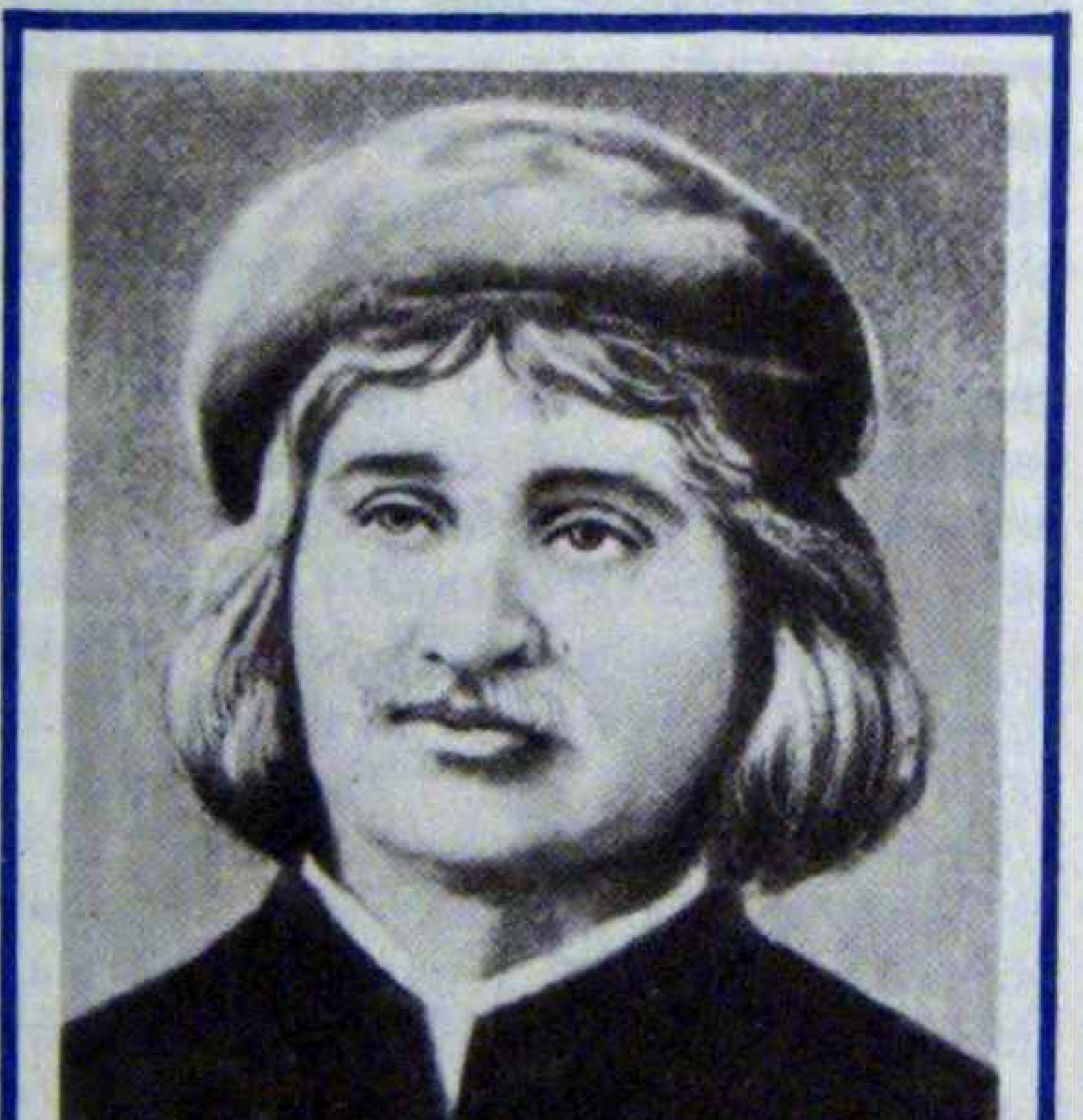

Скарына (Скарыніч) Францішак (Францыск) Лукіч (да 1490, Полацк — каля 1551, Чэхія), беларускі і ўсходнеславянскі асветнік-гуманіст, першадрукар, вучоны, пісьменнік, перакладчык, мастак, лекар.

Нарадзіўся ў сям'і полацкага купца Лукі (Лукаша) Скарыны, які ўпершыню згадваецца ў дакументах 1492 пад імем Лукіян. Сямейнае прозвішча паходзіць ад старажытнага славянскага слова «скора» (скура), адсюль — скарняк, па-старабеларуску — скарыніч, што азначала прафесію рамесніка, які займаецца апрацоўкай скур. Відаць, роданачальнікам Скарынаў быў гарбар, нашчадкі якога разбагацелі і заняліся гандлем. Скарынічам называў сябе Францішак Скарына ў сваіх акафістах-акравершах. Пад гэтым прозвішчам часам згадваецца ў дакументах і яго родны брат Іван. Дата нараджэння Ф. Скарыны дакладна невядома. Паводле розных ускосных звестак, найбольш верагодна, што ён нарадзіўся ў сярэдзіне 1480-х гадоў. У друку называлася таксама дата 18.3.1470. Імя нованароджанаму раней, як правіла, выбіралі паводле царкоўнага календара, г. зн. надавалі імя таго святога, дзень памяці якога прыпадаў на дзень нараджэння дзіцяці. Продкі і бацькі Скарыны былі, несумненна, хрысціянамі праваслаўнага веравызнання, таму ён быў хрышчаны паводле праваслаўнага абраду і атрымаў адпаведнае грэка-славянскае імя, якога, на жаль, мы не ведаем. Напэўна, паводле гэтага ж прынцыпу пазней яго назвалі ў адпаведнасці з каталіцкім календаром Францыскам (Францішкам). Паўторна ён мог быць ахрышчаны манахамі-бернардзінцамі, якія ў 1498 заснавалі ў Полацку кляштар і касцёл у імя св. Францыска. Беларускі асветнік вельмі ганарыўся сваім паходжаннем «са слаўнага горада Полацка» і выразна вызначаў сваю этнічную належнасць (русін, рус, г. зн. беларус) і нацыянальна-патрыятычную скіраванасць сваёй асветніцкай дзейнасці на карысць «браціі маёй русі».

Дзіцячыя і юнацкія гады, праведзеныя Ф. Скарынам у родным Полацку, былі спрыяльнымі для культурна-гістарычнага развіцця горада ды і ўсіх беларускіх зямель і аказалі дабратворны ўплыў на фарміраванне яго асобы і светапогляду. На яго станоўча ўздзейнічалі агульны ўздым у канцы 15 ст. гарадскога жыцця ў Полацку, які ў 1498 атрымаў магдэбургскае права, жыватворны дух гераічнай полацкай гісторыі, багатыя культурныя традыцыі бацькоўскай зямлі. У родным горадзе і навакольных вёсках, сярод простага, паспалітага люду спасцігаў ён багаты змест і глыбокі сэнс народных звычаяў і абрадаў, самабытны лад і натуральнае хараство беларускай мовы. У полацкі перыяд закладзена і яго поўнае глыбокай пашаны стаўленне да кнігі як каштоўнай крыніцы ведаў і мудрасці, маральнага ўдасканалення і духоўнага ўзвышэння чалавека. Тады фарміраваўся і ўваходзіў у сэрца юнага Францішка непаўторны вобраз роднага Полацка і Бацькаўшчыны, гарачую любоў да якіх ён пранёс праз усё жыццё. Наклалі свой выразны адбітак на яго і характар жыцця ў бацькоўскім доме, агульная атмасфера старажытнага горада на Дзвіне, дзе сыходзіліся гандлёвыя шляхі, дзе бывалі людзі розных краін і земляў, розных веравызнанняў і нацый, дзе даўнія дэмакратычныя традыцыі вечавога ладу своеасабліва пераасэнсоўваліся ў новых умовах гарадскога самакіравання. Такія выдатныя якасці асобы Скарыны, як шырыня поглядаў і дэмакратызм, верацярпімасць і адкрытасць, дзелавітасць і мабільнасць, закладваліся яшчэ ў родным горадзе. З маленства выявілася ў яго неадольная цяга да новага і нязведанага, прага да ведаў і падарожжаў, што рана паклікала цікаўнага юнака ў вялікі свет. Першымі буйнымі гарадамі, дзе давялося пабываць яму, былі, напэўна, Вільня і Рыга.

Першапачатковую адукацыю Ф. Скарына атрымаў у Полацку, які меў шматвяковыя кніжна-пісьмовыя традыцыі, славіўся багатымі бібліятэкамі і высокаадукаванымі людзьмі. Азы царкоўнаславянскай граматы Францішак асвойваў, найбольш верагодна, дома або пры адным з полацкіх праваслаўных манастыроў. У Полацку або ў Вільні будучы асветнік набыў грунтоўныя веды па лацінскай мове, без чаго нельга было марыць пра далейшае навучанне ва універсітэтах Заходняй Еўропы, дзе лаціна была тады мовай асветы, навукі, літаратуры, грамадскіх зносін. Як мяркуюць, яму ў гэтым дапамагалі полацкія бернардзінцы.

Каб атрымаць вышэйшую адукацыю, летам 1504 Скарына, відаць, разам з купецкім абозам накіраваўся ў Кракаў, тагачасную сталіцу Польшчы, дзе быў вядомы ў Еўропе і найбольш блізкі ад Полацка Ягелонскі універсітэт. Заплаціўшы два грошы ўступных, што сведчыла пра небагаты стан бацькоў, там ён паступіў вучыцца на факультэт мастацтваў, або свабодных навук, які даваў шырокую, энцыклапедычную падрыхтоўку. Толькі скончыўшы яго можна было працягваць вучобу на адным са спецыяльных факультэтаў — багаслоўскім, юрыдычным ці медычным, і атрымаць адпаведную прафесію. Навучальны год тады пачынаўся ў сярэдзіне кастрычніка і складаўся з двух семестраў — зімовага і летняга, паміж якімі былі канікулы. Заняткі праводзіліся ў спецыяльных аўдыторыях і працягваліся з раніцы да вечара. Жылі студэнты ў інтэрнатах-бурсах, дзе харчаваліся і рыхтаваліся да заняткаў. За два гады напружанай працы Скарына асвоіў поўны курс так званых сямі свабодных навук, які складаўся з трывіума (граматыка, рыторыка, логіка) і квадрывіума (арыфметыка, геаметрыя, астраномія, музыка). Ён навучыўся не толькі свабодна выкладаць свае думкі на лацінскай мове, майстэрству дыскусіраваць, але і атрымаў грунтоўныя ў гэтых навуках веды, штудзіруючы класічныя працы і творы антычных вучоных і пісьменнікаў, якія былі пакладзены ў аснову навучання, а таксама каментарыі да іх сярэдневяковых аўтараў. Так, лацінскую граматыку ён спасцігаў па падручніку рымскага вучонага 4 ст. Э. Даната, рыторыку — паводле твораў Цыцэрона, геаметрыю — па Эўкліду, астраномію — па «Касмаграфіі» Пталамея. Аднак найбольшым аўтарытэтам тады карыстаўся Арыстоцель. Амаль палову часу на факультэце свабодных навук аддавалася вывучэнню і тлумачэнню «Паэтыкі», «Рыторыкі», «Фізікі», «Этыкі», прац па логіцы славутага антычнага філосафа. Фактычна большасць прадметаў на гэтым факультэце выкладалася па Арыстоцелю, таму невыпадкова яго часам называюць яшчэ і філасофскім. Чыталі лекцыі і праводзілі семінарскія заняткі знакамітыя вучоныя, сярод якіх асабліва вылучаліся Ян з Глагова, аўтар шматлікіх прац па філасофіі, логіцы, мовазнаўству, а таксама Мацей Мяхоўскі, рэктар універсітэта ў 1505—06 навучальным годзе, будучы аўтар славутага «Трактата пра дзве Сарматыі». Важнае значэнне для фарміравання мастацкага густу, літаратурных ведаў і гуманістычнага светапогляду беларускага асветніка мела даволі шырокае яго знаёмства ў сценах універсітэта з творчасцю выдатных паэтаў старажытнасці Гамера, Вергілія, Гарацыя, Авідзія. Восенню 1506 Скарына паспяхова завяршыў навучанне на факультэце свабодных навук і 14 снежня атрымаў першую навуковую ступень бакалаўра. Вучоба ў Кракаўскім універсітэце, жыццё ў сталічным еўрапейскім горадзе ў перыяд актыўнага станаўлення рэнесанснай культуры, кантакты з прадстаўнікамі розных краін і народаў шмат далі беларускаму асветніку для паглыблення ведаў, пашырэння кругагляду, фарміравання яго рознабаковай асобы. Менавіта яшчэ ў Кракаве, дзе меліся багатыя бібліятэкі, кнігарні і друкарні і дзе зусім нядаўна, у канцы 15 ст., выдаваў кірылічныя кнігі Ш. Фіёль, Скарына пазнаёміўся з друкаванай кнігай і тэхнікай кнігадрукавання і, магчыма, ужо тады ў яго запала думка пра выданне кніг і для сваіх суайчыннікаў.

Дакладна невядома, дзе і чым займаўся беларускі асветнік, атрымаўшы вышэйшую адукацыю, бо дакументальныя звесткі, звязаныя з яго асобай за 1507—11 г., пакуль не выяўлены. Адно несумненна, што ён не губляў час дарэмна, а працягваў паглыбляць свае веды ў розных навуках шляхам самаадукацыі, слуханнем лекцый знакамітых прафесараў, а, магчыма, і сам выкладаў. Прынамсі, каб быць дапушчаным да экзаменаў на атрыманне ступені доктара навук, яму неабходна было дзесьці асвоіць поўны універсітэцкі курс у адпаведнай галіне і адбыць год практыкі. За гэтыя гады Скарына ў адным з еўрапейскіх універсітэтаў здабыў вучоную ступень магістра, а затым доктара навук «вызваленых» (свабодных). Шмат сілы беларускі асветнік аддаў таксама на грунтоўнае вывучэнне медыцыны, якой сур’ёзна захапіўся, на асваенне прац славутых лекараў мінуўшчыны

Гіпакрата, Галена, Авіцэны, шматвяковага вопыту народнага лекарства.

У 1507—11 Скарына, напэўна, наведваў сваіх родных на Бацькаўшчыне, пабываў у Вільні і Полацку. Яму давялося тады думаць не толькі пра адукацыю, але і пра хлеб штодзённы, бо сям'я Скарынаў была незаможнай, і таму значнай дапамогі ад родных нельга было чакаць. Тым больш, што ў гэты час памёр яго бацька. Не выпадкова ў адным з падуанскіх дакументаў 1512 ён названы бедным чалавекам. Каб здабыць сабе сродкі на пражыццё і забяспечыць магчымасць вучыцца далей, у 1511 ці 1512 Скарына паступіў на службу ў якасці «сакратара караля Дацыі» (Datiae), як ён атэстуецца ў адным з дакументаў 1512. Пад Дацыяй адны разумеюць Данію, на думку іншых — гэта тэрыторыя сучаснай Румыніі, якая тады складалася з Малдовы і Валахіі, але па традыцыі з глыбокай старажытнасці іменавалася Дакіяй. Хутчэй за ўсё, ён быў сакратаром ваяводы Валахіі, дзе якраз у 1508—12 пачалося славянскае кнігадрукаванне. Валахія размяшчалася непадалёку ад Італіі, куды і накіраваўся Скарына ў 1512. У старажытным італьянскім горадзе Падуя перад Вучонай калегіяй славутага універсітэта ён бліскуча здаў экзамен на годнасць доктара лекарскіх навук. Экзамен адбываўся ў саборы св. Урбана на працягу двух дзён, 6 і 9 лістапада. Як сведчаць дакументы, у заключны дзень «сын нябожчыка пана Лукі Скарыны з Полацка, русін, быў экзаменаваны асобным і строгім чынам па пытаннях, прапанаваных яму раніцай гэтага дня. Ён праявіў сябе настолькі слаўна і дастойна ў час гэтага свайго строгага экзамену, калі выкладаў адказы на зададзеныя яму пытанні і калі абвяргаў прапанаваныя яму доказы, што атрымаў аднадушнае ўхваленне ўсіх прысутных вучоных без выключэння, і было прызнана, што ён мае дастатковыя веды ў галіне медыцыны. Вышэйназваны яснавяльможны пан віцэ-прыёр [Тадэй Мусаці] абвясціў яго ўстаноўленым чынам доктарам медыцынскіх навук. Пасля гэтага выдатны доктар мастацтваў і медыцыны пан магістр Барталамей Барызон, прамотар, ад свайго імя і калег ... уручыў яму знакі медыцынскай годнасці». Так наш суайчыннік, бліскуча прадэманстраваўшы перад аўтарытэтнымі вучонымі свае глыбокія веды, быў заслужана далучаны да кагорты выдатных мужоў еўрапейскай навукі.

Атрыманне найвышэйшай вучонай ступені дало Скарыне не толькі маральнае задавальненне. Дыплом доктара лекарскіх навук павышаў яго грамадскі прэстыж як асобы вельмі адукаванай, незвычайных ведаў і таленту і адкрываў перад уладальнікам шлях да грамадскага прызнання і матэрыяльнага дабрабыту. Аднак атрыманне і гэтага дыплома не стала канчатковай мэтай Скарыны. Ён не мог спыніцца на дасягнутым, бо добра ведаў, наколькі далёкае яшчэ развіццё асветы, навукі, культуры на Беларусі ад надзённых духоўных патрэб народа. Менавіта ў кнізе, якая тады была цяжка даступнай простаму чалавеку, беларускі асветнік слушна ўбачыў адзін з найважнейшых сродкаў культурнага прагрэсу сваіх суайчыннікаў, нацыянальнага Адраджэння. Напэўна ў Італіі, калысцы рэнесанснага гуманізму, краіне высокаразвітага кнігадрукавання, не толькі завяршылася фарміраванне гуманістычнага светапогляду Скарыны, але і канчаткова выспела яго вялікая асветніцкая задума — даць свайму народу друкаваную кнігу. Там ён навочна пераканаўся, як дзякуючы друкарскаму станку кніга становіцца агульнадаступнай для розных слаёў насельніцтва. Будучы ў Італіі, беларускі асветнік не мог абмінуць блізкую Падуі Венецыю, дзе працаваў выдатны кнігадрукар Альд Мануцый і дзе ў 1506 надрукавана Чэшская Біблія, якая стала адной з крыніц Скарынавай. Ажыццяўленне яго вялікай задумы патрабавала незвычайных намаганняў. Неабходна было здабыць немалыя сродкі, каб арандаваць памяшканне і друкарскі станок, купіць паперу і фарбы, заказаць шрыфты, знайсці кваліфікаваных майстроў кнігадрукарскай справы. Гэтыя і іншыя цяжкія праблемы, звязаныя з заснаваннем кнігадрукавання ва Усходняй Еўропе, давялося вырашаць Скарыне. Ён пабываў у розных гарадах Вялікага княства Літоўскага, Польшчы, іншых краін, наладжваў кантакты і сувязі, шукаў падтрымкі. Асабліва яму дапамаглі заможныя віленскія беларусы: радца Багдан Онкаў (Анковіч) і бурмістр Якуб Бабіч. Шмат часу і сіл аддаў асветнік, каб сабраць неабходныя пісьмовыя крыніцы, дакладна перакласці і падрыхтаваць да друку сотні старонак Бібліі, якую ён вырашыў даць простаму чалавеку для самастойнага чытання. Скарына вельмі хацеў пачаць кнігадрукаванне і выдаць сваю першую кнігу ў тагачаснай літоўска-беларускай сталіцы — горадзе Вільні, у грамадскім і культурным жыцці якой ужо адчуваліся моцныя рэнесансна-гуманістычныя павевы. Аднак адсутнасць неабходных умоў прымусіла яго адмовіцца ад першапачатковай задумы. Выбар паў на чэшскую Прагу, дзе была значная паліграфічная база, вопытныя майстры кнігадрукарскай справы, багатыя традыцыі перакладу і выдання Бібліі на роднай мове. Прага геаграфічна блізка размяшчалася ад такіх буйных цэнтраў тагачаснага еўрапейскага кнігадрукарства, як Аўгсбург і Нюрнберг. Важнае значэнне мела і агульная талерантная атмасфера ў гусіцкай Чэхіі. Тут атмасфера была больш спрыяльная, чым у каталіцкім Кракаве, для такой вальнадумнай, наватарскай акцыі — першага выдання Свяшчэннага пісання для праваслаўнай Русі ў перакладзе на яшчэ адну славянскую, некананічную мову — старабеларускую. Для свайго вялікага пачыну Скарына выбраў менавіта Біблію, выдатны помнік сусветнай культуры, найбольш аўтарытэтную і папулярную ў хрысціянскім свеце кнігу, у якой людзі імкнуліся знайсці адказы на хвалюючыя пытанні жыцця. Ф. Скарына бачыў у ёй не толькі кодэкс хрысціянскай веры і маралі, але і каштоўную крыніцу разнастайных ведаў, важны сродак духоўнага ўзбагачэння і маральнага ўдасканалення чалавека, «лекі для душы». У гэтай кнізе, сцвярджаў ён у прадмове,— «усяе народнае мудрасці пачатак і канец», «навучанне сямі свабодных навук дастатковае». Сваім агульначалавечым характарам, багаццем зместу і глыбінёю думкі, а таксама высокімі літаратурнымі вартасцямі і прывабіла Скарыну Біблія. З поўным тэкстам выдатнага помніка старажытнага пісьменства і вырашыў пазнаёміць усходнеславянскага чытача беларускі асветнік.

Першая друкаваная скарынаўская кніга — Псалтыр выйшла ў свет 6 жніўня 1517 г. Затым на працягу 1517—19 г. у Празе ён выдаў яшчэ 22 кнігі Бібліі: «Іоў» (датавана 10.9.1517), «Прытчы Саламона» (6.10.1517), «Ісус Сірахаў» (5.12.1517), «Эклезіяст» (2.1.1518), «Песня песняў» (9.1.1518), «Прамудрасць божая» (19.1.1518), 4 кнігі «Царстваў» (10.8.1518), «Ісус Навін» (20.12.1518), «Юдзіф» (9.2.1519), «Суддзі» (15.12.1519), пазначаныя 1519 кнігі «Быццё», «Руф», «Эсфір», «Плач Ераміі» і «Прарок Данііл», а таксама не датаваныя кнігі «Выхад», «Левіт», «Лічбы» і «Другі закон». Чатыры кнігі «Царстваў» выпушчаны з суцэльнай нумарацыяй аркушаў і пазначаны адной датай. Таму можна лічыць, што Скарына выдаў у Празе 23 кнігі Бібліі ў 20 выпусках. Магчыма, што некаторыя з недатаваных кніг выйшлі нават у пачатку 1520. Тыраж кожнай Скарынавай кнігі быў у межах 500—1000 экз. У пачатку кнігі «Быццё», якая адкрывае біблейскі звод, Скарына змясціў прадмову да ўсёй Бібліі і асобны тытульны ліст з агульным загалоўкам: «Бивлия руска, выложена доктором Франциском Скориною из славнаго града Полоцька богу ко чти и людем посполитым к доброму научению». Змест гэтай і некаторых іншых прадмоў беларускага асветніка сведчыць, што ён збіраўся надрукаваць у сваім перакладзе ўсю Біблію, але па невядомых нам прычынах не змог ажыццявіць задуму. Магчыма, асобныя яго кнігі не дайшлі да нашага часу. На жаль, не захаваліся і гістарычныя дакументы, звязаныя з першым перыядам прабывання Скарыны ў Празе (1517—19).

Свае кнігі беларускі гуманіст адрасаваў шырокаму чытачу, «людзям простым паспалітым», і надаў ім выразна дэмакратычны і навучальна-асветніцкі характар. Ён выдаваў Біблію асобнымі выпускамі, зручным фарматам. Кожная яго кніга адкрываецца тытульным лістом з гравюрай і загалоўкам, завяршаецца кароткім пасляслоўем, у якім паведамляецца кім, для каго і дзе яна выдадзена. Кнігі Скарыны аздоблены рэалістычнымі, свецкімі, у рэнесансным стылі гравюрамі, застаўкамі і ініцыяламі, у якіх услаўляюцца прырода і чалавек. Усяго ў скарынаўскіх кнігах змешчана 52 дрэварыты, каля 1000 ініцыялаў, шмат іншых, выкананых на высокім мастацкім узроўні элементаў кніжнага аздаблення, якія надаюць яго выданням непаўторнае аблічча і хараство. Беларускі першадрукар стварыў вельмі выразны, арыгінальны і надзвычай прыгожы друкарскі шрыфт, заснаваны на лепшых традыцыях беларускага і заходнееўрапейскага каліграфічнага пісьма эпохі Адраджэння, у якім некаторыя вучоныя справядліва бачаць своеасаблівы прататып таго шрыфта, якім мы карыстаемся сёння. Больш таго, у двух кнігах («Ісус Сірахаў» і 4-й кнізе «Царствы») ён змясціў свой гравюрны партрэт, які стаў першым свецкім партрэтам вучонага-гуманіста, пісьменніка і кнігадрукара ва Усходняй Еўропе, выдатным помнікам кніжнага мастацтва. Шмат якія гравюры і застаўкі скарынаўскіх выданняў пазначаны яго асабістым знакам-сігнетам, своеасаблівым гербам — змешчанай на шчыце выявай сонца і сярпа месяца з чалавечымі тварамі, што сімвалізуе кнігу як крыніцу мудрасці, ведаў, асветы, адраджэння. Сігнет указвае таксама на аўтарскую належнасць Скарыне гэтых твораў мастацтва і саміх выданняў, у якіх яны змешчаны. Скарына быў сапраўдным наватарам кнігі. Упершыню ў гісторыі ўсходнеславянскай кнігі ён увёў тытульны ліст, тлумачальныя падзагалоўкі, паркушавую нумарацыю, багата ілюстраваў выданні сродкамі друкарскай тэхнікі, зрабіў неабходным іх элементам прадмовы і пасляслоўі, г. зн. прыдаў кнізе сучасны выгляд. Паводле паліграфічнага майстэрства і мастацкай дасканаласці Скарынавыя кнігі — шэдэўры славянскага кнігадруку і стаяць упоравень з італьянскімі і нямецкімі выданнямі таго часу, найлепшымі ў Еўропе. На працягу стагоддзяў яны былі недасягальным узорам для ўсходнеславянскіх кнігадрукароў.

Сапраўдны духоўны подзвіг здзейсніў беларускі гуманіст, пераклаўшы на родную мову асноўную частку Бібліі, што мела вялікае значэнне для развіцця асветы, літаратуры, перакладчыцкай справы на беларускіх землях. У гэтай тытанічнай працы ён выявіў глыбокае веданне біблейскай спадчыны, антычнай і сярэдневяковай гісторыі, філасофіі і літаратуры, лацінскай, царкоўнаславянскай і іншых моў, паказаў сваю выдатную энцыклапедычную падрыхтоўку і незвычайны літаратурны талент. Яго пераклады вызначаюцца творчай самастойнасцю, прастатой і дакладнасцю, высокай літаратурнай дасканаласцю, выразным гуманістычным характарам. Скарынавы пераклады Свяшчэннага пісання ўзнімалі прэстыж беларускай мовы, садзейнічалі выпрацоўцы і ўдасканаленню яе высокага кніжнага стылю. Моватворчая праца Скарыны спрыяла вельмі важнаму працэсу, які пачаўся тады на Беларусі,— беларусізацыі мовы канфесійнай літаратуры. Беларуская Біблія 1517—19 была другой у славянскім свеце (пасля чэшскай) друкаванай Бібліяй. Нездарма сваю падзвіжніцкую дзейнасць беларускі асветнік параўноўваў з духоўным подзвігам сваіх вялікіх папярэднікаў, у прыватнасці св. Ераніма, і ставіў свой пераклад у адзін рад з этапнымі ў гісторыі біблейскіх перакладаў з'явамі.

Ф. Скарына ўвайшоў у беларускую літаратуру не толькі як выдатны перакладчык, заснавальнік беларускай школы перакладу, але і як таленавіты пісьменнік, аўтар цікавых твораў розных жанраў. Яго пяру належаць першыя ва ўсходнеславянскім свеце вопыты кніжнага вершаскладання: чатырохрадковая эпіграма на тытульным лісце кнігі «Іоў», вершаваны пераказ дзесяці запаведзяў у прадмове да кнігі «Выхад» і кароткі дыдактычны верш у кнізе «Эсфір», заснаваны на прынцыпе біблейскага паралелізму. Беларускі гуманіст — пачынальнік жанру акафіста ва ўсходнеславянскай гімнаграфіі. Творча выкарыстаўшы візантыйскія і стараславянскія літаратурныя традыцыі, ён склаў «Акафіст Іаану Прадцечы» і «Акафіст Ісусу», у якіх чытаюцца таксама першыя беларускія імянныя акравершы: «Писал доктор Скоринич Францискус» і «Делал доктор Скоринич Францискус». Каб аблегчыць простаму чытачу ўспрыняцце і засваенне складанага зместу Свяшчэннага пісання, Скарына ў выдадзеных ім кнігах змясціў свае прадмовы — арыгінальныя творы беларускай гуманістычнай публіцыстыкі эпохі Адраджэння. Толькі ў яго пражскіх выданнях надрукаваны 25 прадмоў. Лаканічныя, афарыстычныя, надзвычай змястоўныя, яны насычаны багатай інфармацыяй, разнастайнымі звесткамі па гісторыі, геаграфіі, культуры, літаратуры, філасофіі і праву народаў антычнага свету. Іх змест звязаны як са зместам біблейскіх кніг, так і з навучальна-пазнавальнай і выхаваўчай накіраванасцю скарынаўскай асветніцкай праграмы. Яны вылучаюцца прастатой кампазіцыі, жывасцю выкладу, класічнай выразнасцю стылю, гарманічным адзінствам зместу і формы, думкі і слова. Сінкрэтычныя паводле жанравага характару прадмовы Скарыны спалучаюць у сабе рысы навукова-папулярнага літаратуразнаўчага артыкула, гісторыка-філалагічнага каментарыя і пашыранай анатацыі да твора. Яны — яркія ўзоры індывідуальнай літаратурнай творчасці беларускага гуманіста, яго самабытнага таленту. Калі знешняе аздабленне Скарынавых кніг выяўляе тонкі эстэтычны густ першадрукара, то яго пераклады і арыгінальныя творы сведчаць пра яго, як пра выдатнага майстра мастацкага слова.

Прадмовы Скарыны — важная крыніца вывучэння яго светапогляду, у якім арганічна спалучаны іншаземныя і беларускія нацыянальныя, сярэдневяковыя і рэнесансныя традыцыі. Найважнейшыя яго якасці — гуманістычна-асветніцкі і дэмакратычны характар. Дзеля ўсяго народа, дзеля памнажэння асветы, навукі, культуры і «добрых звычаяў» на Бацькаўшчыне самаахвярна працаваў беларускі першадрукар. Рухаючай сілай сваёй дзейнасці ён лічыў «вялікую любасць» да роднай зямлі, патрыятызм. Чалавек шырокіх поглядаў і рознабаковых інтарэсаў, беларускі асветнік ставіў агульначалавечыя і агульнанародныя каштоўнасці вышэй канфесійных і саслоўных. Не падважваючы асновы хрысціянскай рэлігіі, Скарына імкнуўся вызваліць думку ад сляпой веры, узняць аўтарытэт розуму. Ён вылучаўся таксама высокаразвітым пачуццём самацэннасці і самагоднасці, глыбокім адчуваннем непаўторнасці сваёй асобы. Адным з галоўных яго клопатаў было выхаванне ўсебакова развітага, высокаадукаванага, духоўна дасканалага і дзейнага чалавека. «Вера без спраў мёртвая»,— любіў паўтараць ён. Яго этыка грунтавалася на шматвяковым вопыце беларускага і іншых народаў, на хрысціянскай і народнай маралі. Прававыя погляды Скарыны прасякнуты гарачым клопатам аб інтарэсах і правах чалавечай асобы, аб справядлівым і дасканалым грамадстве, аб лепшай будучыні свайго народа. Ён хацеў, каб людзі і народы жылі ў згодзе, «міры і прыязні», хрысціянскай любові, каб кожны закон быў «не к пожитку единого человека, но к посполитому доброму написаный», каб у грамадстве была «ровная свобода всем», каб усе былі роўныя перад законам. У цэлым па сваіх поглядах беларускі першадрукар быў прадстаўніком ранняга рэнесанснага гуманізму, асветнікам дэмакратычнага накірунку. Гэтым тлумачыцца і агульны характар яго пражскага выдання Старога запавету, нетрадыцыйнага, неартадаксальнага. Ён імкнуўся зрабіць Свяшчэннае пісанне больш адкрытай кнігай, даступнай для ўсіх, прыстасаваць Біблію да патрэб часу і радавога чытача, больш арганічна ўключыць яе ў кантэкст нацыянальнай культуры. Нельга не адзначыць таксама, што пераклад на беларускую мову і выданне своеасаблівай «народнай» Бібліі ў гуманістычнай інтэрпрэтацыі, імкненне секулярызаваць яе, наблізіць да простага чалавека, выразная тэндэнцыя ігнараваць духавенства як абавязковага пасрэдніка паміж «святым словам» і веруючым, Богам і чалавекам, былі ў значнай ступені і рэфармацыйным актам. Таму Скарыну можна лічыць у пэўнай меры прадвеснікам Рэфармацыі на беларускіх землях.

Каля 1520 беларускі асветнік вярнуўся на радзіму. Ён прыехаў не толькі са сваімі кнігамі, але і з друкарскім варштатам, які набыў у Празе. Скарына спыніўся ў сталіцы літоўска-беларускай дзяржавы Вільні, дзе заснаваў першую ва Усходняй Еўропе друкарню. Тут у 1522 выйшла яго «Малая падарожная кніжка», якая складаецца з Псалтыра, Часаслоўца, акафістаў і канонаў, Шасцідняўца і Саборніка. У 1525 з’явілася яго апошняе выданне — Апостал, які ўключае апостальскія дзеі і пасланні. Як і пражскі Псалтыр 1517, віленскія выданні Скарыны былі надрукаваны на царкоўнаславянскай мове беларускай рэдакцыі і таксама багата ўпрыгожаны. На гэтым абарвалася яго кнігавыдавецкая дзейнасць. Самыя розныя прычыны, матэрыяльныя і ідэалагічныя, перашкодзілі беларускаму асветніку ажыццявіць задуманае — завяршыць выданне ўсёй Бібліі, надрукаваць іншыя кнігі. Патрэбны былі немалыя сродкі і падтрымка ўплывовых асоб. Аднак дзейснай дапамогі беларускі першадрукар не атрымаў ні ад багатых свецкіх мецэнатаў, ні ад вышэйшага духавенства, якое з недаверам ставілася да яго выданняў, бачыла ў яго дзейнасці падрыў сваёй манаполіі. Не спрыялі Скарыне і асабістыя абставіны. Каля 1526 ён ажаніўся з удавой Маргарытай, былой жонкай віленскага радцы Юрыя Адверніка, які памёр у 1525 г. З’явіліся дзеці, новыя клопаты. У 1529 Ф. Скарына вымушаны быў займацца судовымі справамі, звязанымі з прэтэнзіямі сваякоў Маргарыты на яе дом у Вільні, а таксама ўдзельнічаць у судовым падзеле тавараў, што засталіся ў Познані пасля смерці купца Івана Скарыны, яго роднага брата.

Нягледзячы на цяжкасці і складанае становішча, Скарыну не пакідала думка прадоўжыць кнігавыдавецкую дзейнасць. У канцы 20 — пачатку 30-х г. ён паспрабаваў зацікавіць сваімі выданнямі і кнігадрукарствам маскоўскае грамадства. Але гэтая спроба аказалася дачаснай. Беларускага асветніка ў Расіі не зразумелі і не падтрымалі, а яго кнігі загадам маскоўскага цара былі публічна спалены як ерэтычныя. У 1530 Скарына падаўся ў Каралевец (Кёнігсберг) да прускага герцага Альбрэхта. Уражаны і захоплены шырокай эрудыцыяй, рознабаковасцю інтарэсаў, незвычайнымі ведамі і талентам беларускага гуманіста, той прыняў яго да сябе на службу. Аднак неадкладныя маёмасныя справы і іншыя невядомыя нам прычыны прымусілі Скарыну, па сутнасці, патаемна ўцячы назад у Вільню. Выказвалася меркаванне, што ў сярэдзіне 1520-х г. ён наведаў г. Вітэнберг і сустракаўся там з М. Лютарам, аднак яно слаба абгрунтавана. Больш верагодна, што ён сустракаўся з вядомым медыкам і прыродазнаўцам Парацэльсам і дыскутаваў з ім, калі той прыязджаў у Літву. У віленскі перыяд свайго жыцця Скарына быў знаёмы з іншымі знакамітымі людзьмі таго часу — з К. Астрожскім, А. Гаштольдам, Жыгімонтам І Старым. Служачы пэўны час асабістым сакратаром і лекарам віленскага біскупа Яна, ён быў у цесных сувязях з многімі высокаадукаванымі дзеячамі культуры і навукі, якія акружалі гэтага каталіцкага іерарха і складалі своеасаблівае гуманістычнае таварыства.

У 1532 Ф. Скарыну чакалі новыя непрыемнасці і прыгоды. Варшаўскія ліхвяры несправядліва абвінавацілі яго ў тым, што, атрымаўшы спадчыну свайго брата-нябожчыка Івана, ён не хоча аддаваць ім даўгі апошняга, і дамагліся ад караля Жыгімонта ўказа (ад 5 лютага) аб яго турэмным зняволенні. Гэты ўказ быў прыведзены ў выкананне ў сакавіку ці на пачатку красавіка 1532, і Скарыну пасадзілі ў турму ў г. Познані, куды ён прыехаў па справах віленскага біскупа Яна. Толькі дзякуючы заступніцтву апошняга і хадайніцтву пляменніка Рамана 24 мая 1532 кароль выдаў указ аб вызваленні Ф. Скарыны з турмы, адкуль ён, прасядзеўшы там каля трох месяцаў, быў выпушчаны на волю ў сярэдзіне чэрвеня. Каб абараніць сябе ад новых напасцяў, першадрукар дамогся спецыяльных прывілейных грамат (ад 21 і 25.10.1532), паводле якіх сам кароль браў яго пад сваю апеку і абарону. Аднак не вельмі дапамаглі і гэтыя прывілеі. У цэлым абставіны для Скарыны ў пачатку 1530-х г. складваліся неспрыяльна. Ён часта пакідаў Вільню, пераязджаў з месца на месца не толькі з-за сваёй няўрымслівай натуры, але і каб пазбегнуць розных праследаванняў. Апрача ўсяго іншага, у 1530 у час вялікага пажару ў Вільні настолькі моцна пацярпела яго друкарня з абсталяваннем, што аднавіць кнігадрукарства тут сталася немагчымым. Дзесьці ў гэты ж час памерла яго жонка Маргарыта, і яе сваякі з новай сілай пачалі прэтэндаваць на дом нябожчыцы. Да сярэдзіны 30-х г. прыкметна аслабела становішча яго мецэната біскупа Яна, якога ў 1536 перавялі з Вільні ў Познань. Цяжкія абставіны вымусілі Скарыну пакінуць родную краіну і шукаць прытулку на чужыне. У 1535 ён вярнуўся ў Прагу, дзе ўладкаваўся вучоным садоўнікам у каралеўскім батанічным садзе, які тады закладваўся. У садзе чэшскага караля Фердынанда I Ф. Скарына прапрацаваў да лета 1539. Дзе ён жыў і чым займаўся пасля гэтага, мы не ведаем. У Чэхіі (магчыма ў Паўднёвай) беларускі гуманіст знайшоў свой вечны спачын. На жаль, нам невядомы ні дакладны час яго смерці, ні месца пахавання. Найбольш верагодна, ён памёр у 1551, бо ў пачатку наступнага года чэшскі кароль выдаў Скарынаваму сыну Сімяону спецыяльную грамату (ад 29 студзеня) на права адшукваць па ўсёй краіне і наследаваць маёмасць свайго бацькі, ужо нябожчыка. У тым жа 1552 справа аб нейкай частцы маёмасці беларускага асветніка разглядалася і ў Вільні, пра што сведчаць два нядаўна выяўленыя судовыя дэкрэты (ад 17 жніўня і 15 снежня) караля Жыгімонта Аўгуста. Сімяон Скарына ў 1570-я г. жыў у Паўднёвай Чэхіі і таксама займаўся лекарствам і садоўніцтвам. Другі сын першадрукара Францішак загінуў у 1541 у Празе ў час пажару. Нашчадкі Сімяона Скарыны жылі ў Чэхіі і Славакіі. Відаць, з гэтай лініі паходзяць доктар медыцыны і філасофіі Станіслаў Стэнлі Скарына, які жыве ў Канадзе, і літаратар Юры (Ежы) Скарына, жыхар Мексікі.

Шматгранная асветніцкая дзейнасць Скарыны з'явілася найвышэйшым выяўленнем творчых сіл і духоўных імкненняў беларускага народа даўняй пары, адкрыла новую эпоху ў гісторыі беларускай літаратуры і культуры, праклала новыя шляхі ў іх развіцці. Самаадданая праца гэтага тытана эпохі Адраджэння дзеля культурнага прагрэсу свайго народа паслужыла прыкладам для многіх дзеячаў культуры не толькі Беларусі, але і Украіны, Расіі, Літвы, спрыяла пашырэнню кнігадрукарства, ідэй гуманізму, асветы ва Усходняй Еўропе. Дабратворны ўплыў першадрукара адчулі С. Будны і В. Цяпінскі, І. Фёдараў і П. Мсціславец, браты Мамонічы і іншыя прадаўжальнікі яго справы. Яго кнігі, хоць іх афіцыйна і не прыняла хрысціянская царква, шырока разышліся па Усходняй Еўропе і дайшлі да людскіх сэрцаў. У цяжкія часы гісторыі беларускага народа яго імя служыла стымулам і сцягам у барацьбе за родную мову і культуру, за нацыянальныя традыцыі, новае Адраджэнне. Спадчына Скарыны, выразна беларуская і адначасова агульначалавечая паводле свайго характару, мае ўсеславянскае і ўсееўрапейскае значэнне. Яго мудрыя думкі і глыбокія ідэі актуальныя і сёння, бо застаюцца надзённымі тыя важныя праблемы ўдасканалення чалавека і грамадства, якія ён узнімаў, бо вечныя ідэалы, да якіх ён імкнуўся.

Вывучэнне спадчыны Ф. Скарыны пачалося ў канцы 18 ст. Найбольшы ўклад у даследаванне жыцця і дзейнасці вялікага беларускага асветніка, яго выданняў, літаратурнай творчасці, поглядаў зрабілі рускія і беларускія скарыназнаўцы, асабліва У. Пічэта, П. Уладзіміраў, А. Флароўскі, М. Шчакаціхін, а ў наш час — М. Алексютовіч, У. Анічэнка, А. Булыка, Г. Галенчанка, В. Дарашкевіч, А. Жураўскі, У. Калеснік, У. Конан, А. Коршунаў, Ю. Лабынцаў, Я. Неміроўскі, С. Падокшын, В. Тумаш (С. Брага), В. Чамярыцкі, В. Шматаў і інш. Усяго Скарыніяна налічвае каля 4 тысяч розных публікацый, у тым ліку каля 100 кніг і брашур. Пра Скарыну даследчыкі адшукалі і апублікавалі больш за 50 дакументаў на лацінскай, чэшскай, старабеларускай і інш. мовах. Захавалася каля 320 экзэмпляраў Скарынавых выданняў і іх фрагментаў, якія зберагаюцца ў розных бібліятэках, архівах і музеях свету, найбольш у Маскве і Санкт-Пецярбургу.

Жыццё і дзейнасць Ф. Скарыны, яго спадчына натхнялі і натхняюць пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, дзеячаў тэатра і кіно. Яму прысвячалі свае творы М. Багдановіч і З. Бядуля, У. Караткевіч і М. Танк, Л. Геніюш і Д. Бічэль-Загнетава, Р. Барадулін і Г. Бураўкін, А. Клышка і С. Панізнік і інш. пісьменнікі. Пра яго напісалі п'есы М. Грамыка, Я. Дыла, А. Петрашкевіч, драматычныя паэмы — М. Арочка і М. Клімковіч, раманы і аповесці — А. Лойка, М. Садковіч, С. Хурсік. Цікавую спробу пераказаць асобныя яго прадмовы свабодным вершам зрабіў А. Разанаў. Вобраз Скарыны атрымаў увасабленне ў розных жанрах і відах выяўленчага мастацтва ў творах З. Азгура, Э. Агуновіча, Э. Астаф'ева, М. Байрачнага, М. Басалыгі, А. Бразера, С. Вакара, Г. Вашчанкі, С. Геруса, А. Глебава, Я. Драздовіча, Я. Ждана, А. Дранца, А. Кашкурэвіча, А. Кішчанкі, Я. Куліка, М. Купавы, А. Марачкіна, Ю. Несцярука, Л. Рана, М. Селяшчука, П. Сергіевіча, П. Скрыпнічэнкі, У. Стальмашонка, Я. Ціхановіча, А. Цыркунова, В. Шаранговіча, М. Якуніна, В. Янушкевіча, італьянскага мастака Дж. Форна (фрэскавы партрэт у зале Сарака Падуанскага універсітэта), літоўскага графіка К. Тарабілды і інш. На беларускай тэатральнай сцэне ўпершыню вобраз С. ўвасоблены ў 1926 у спектаклі «Скарына — сын з Полацка», пастаўленым БДТ-1 (тэатр імя Я. Купалы) па п'есе М. Грамыкі «Скарынін сын з Полацка», рэж. М. Папоў; у 1970-я г. паводле п'есы А. Петрашкевіча «Напісанае застаецца. Францыск Скарына» пастаўлены спектакль у Гродзенскім абл. драм. тэатры (1978, рэж. У. Караткевіч) і ў бел. драм. тэатры імя Я. Купалы (1979, рэж. А. Шалыгін). Кампазітар Д. Смольскі напісаў оперу «Францыск Скарына» на лібрэта С. Клімковіч (экранізавана ў 1990). Па сцэнарыі М. Садковіча рэжысёр Б. Сцяпанаў зняў мастацкі фільм «Я, Францыск Скарына» (1970). Былі зняты таксама дакументальныя фільмы «Георгій Скарына» (сцэн. І. Барашкі, 1963), «Францыск, сын Скарынаў» (сцэн. А. Петрашкевіча, 1990), «Францішак Скарына» (сцэн. У. Коласа, 1990); тэлефільмы «Нашчадкі Скарыны» (сцэн. Э. Варашылава, 1968), «Скарына ў Падуі» (1991). Імя Ф. Скарыны прысвоена Гомельскаму універсітэту, Полацкаму педвучылішчу, Мінскай гімназіі № 1, друкарні выдавецтва «Навука і тэхніка» АН Беларусі, Барысаўскай цэнтральнай бібліятэцы, Таварыству беларускай мовы, Таварыству беларускай культуры ў Маскве, Нацыянальнаму навукова-асветнаму цэнтру, Беларускай б-цы і музею ў Лондане. Беларускі студэнцкі гурток імя Ф. Скарыны дзейнічаў у даваеннай Празе, друкарня — у Вільні. Імя Скарыны ўвекавечана ў назвах вуліц у Полацку, Брэсце, Віцебску, Глыбокім, Мінску, Нясвіжы, Оршы, Слуцку, Жодзіне, Талачыне, Бельску-Падляшскім (Польшча). У 1974 у Полацку на плошчы, якая носіць яго імя, устаноўлены помнік (скульптары А. К. Глебаў, І. М. Глебаў, А. М. Заспіцкі). У 1989—90 праведзены конкурс на помнік першадрукару ў Мінску, які мяркуецца ўстанавіць каля галоўнага корпуса Акадэміі навук Беларусі. Мемарыяльныя дошкі Ф. Скарыне адкрыты ў Мінску, Вільнюсе, Гомелі, Кракаве, Падуі. У 1967 устаноўлены дыплом імя Ф. Скарыны — найвышэйшая дзяржаўная ўзнагарода Беларусі за мастацкае афармленне і паліграфічнае выкананне друкаваных кнігавыданняў, а ў 1989 — медаль Ф. Скарыны. Гэтым медалём узнагароджаны многія беларускія і зарубежныя дзеячы за выдатныя дасягненні ў даследаванні і прапагандзе спадчыны Скарыны, у развіцці беларускай культуры, навукі, літаратуры, мастацтва, асветы, нар. творчасці. У 1917—25 і 1967 былі шырока адзначаны 400 і 450-годдзе беларускага кнігадрукавання, распачатага Ф. Скарынам. У 1986 у Мінску праведзены першыя Скарынаўскія чытанні. У 1990 500-гадовы юбілей з часу яго нараджэння быў занесены ў каляндар памятных дат ЮНЕСКА, урачыста святкаваўся ва ўсім свеце. Да гэтага юбілею выдадзены энцыклапедычны даведнік «Францыск Скарына і яго час» (на бел. і рускай мовах); факсімільнае перавыданне Скарынавай Біблії (у трох тамах) і іншыя кнігі, а таксама календары, паштоўкі, буклеты, плакаты, канверты, паштовая марка, памятныя медалі і манета. Да 500-годдзя паспяхова завершана шматгадовая рэспубліканская Скарынаўская праграма, што ўзняло скарыназнаўства на новую, больш высокую ступень развіцця.

В. А. Чамярыцкі.

Бібліяграфія

1.2.—1.4.

Песни царя Давыда, еже словуть Псалтыр. Прага, 1517.

Книга светого Иова починается, еже словеть Иов, зуполне выложена доктором Франциском Скориною с Полоцка. Прага, 1517.

Починаются книги, еже словуть Притчи Саломона царя Израилева сына Давыдова, он же был царем в Ерусалиме, зуполне выложены на руский язык докътором Франциском Скориною с Полоцка. Прага, 1517.

Книга Исуса Сирахова рекомая Панаретос Еклесиастыкус или Церъковник, зуполне выложена на руский язык доктором Франциском Скориною с Полоцка. Прага, 1517.

Еклесиастес или Соборник премудраго царя Саломона, зупольне выложеныи на руский язык доктором Франциском Скорининым сыном с Полоцька. Прага, 1518.

Книга премудраго царя Саломона рекомая Песнь песням починаеться, зуполне выложена на руский язык докътором Франъциском Скориною с Полоцька. Прага, 1518.

Премудрости божией книга починается, зуполне выложена на руский язык доктором Франъциском Скорининым сыном из славнаго града Полоцька. Прага, 1518.

Книги первыи Царьств починаються, зуполне выложены на руський язык доктором Франъциском Скорининым сыном из славнаго града Полоцька, богу ко чти и людем посполитым к научению. Прага, 1518.

Вторыи книги Царьств починаються, зуполне выложены на руський язык доктором Франъциском Скорининым сыном с Полоцька. Прага, 1518.

Третии книги Царьств починаються, зуполне выложены на руський язык доктором Франъциском Скорининым сыном с Полоцька. Прага, 1518.

Книги четвертыи Царств починаються, зуполне выложены на руський язык доктором Франъциском Скорининым сыном с Полоцька. Прага, 1518.

Книги Исуса Навина, еже от евреи называются Егошуа Бин Нун, зупольне выложены на руский язык доктором Франциском Скориною из славнаго града Полоцька, богу ко чти и людем к науце починаются. Прага, 1518.

Книги Иудиф вдовици починаються, зупольне выложены на руский язык докътором Франъциском Скориною из славнаго града Полоцька, напред богу ко чти и людем посполитым к научению. Прага, 1519.

Книги Судей, еже от евреи называются Шофътим, зупольне выложены на русъкий язык доктором Франъциском Скориною из славнаго града Полоцка, богу ко чти и людем посполитым к науце починаются. Прага, 1519.

Бивлия руска выложена доктором Франциском Скориною из славнаго града Полоцька, богу ко чти и людем посполитым к доброму научению Починаються первыи книги Моисеовы... по руски бытья. Прага, 1519.

Книги вторыи Моисеовы, зовемые Исход, зуполне выложены на руский язык доктором Франъциском Скориною с Полоцька, богу в троици единому и пречистой матери его ко чти и людем посполитым к науце. Прага, [каля 1519].

Книги третие Моисеовы, зовемые Леувит, зуполне выложены на руский язык доктором Франъциском Скориною с Полоцька, богу в троици единому и пречистой матери его Марии ко чти и людем всим к науце. Прага, [каля 1519].

Книги четвертые Моисеевы, зовемые Числа, зуполне выложены на руский язык доктором Франъциском Скориною с Полоцька, богу отцу и сыну и светому духу ко чти и людем посполитым к доброму научению. Прага, [каля 1519].

Книги пятыи Моисеовы зовемыи от евреи Гельгадворим, по греческии Девтерономос, по латине Секунда лекс, а по руски Вторый закон, зуполне выложены доктором Франъциском Скориною с Полоцька. Прага, 1519.

Починаетъся книга о Руфе, еже была баба Иосеова отца царя Давыдова, з неа же изыдоша вси цари Июдины, зуполне выложена доктором Франъциском Скориною из славнаго града Полоцька. Прага, 1519.

Книги Есъфер, еже от евреи называютъся Мъкгиля, зуполне выложены на русъкий язык доктором Франциском Скориною с Полоцька града славного, богу ко чти и людем посполитым к науце починаются. Прага, 1519.

Книжка рекомая Плачь Еремиин починаеться, зуполне выложена на руский язык доктором Франъциском Скориною с Полоцька, напред богу в троици единому ко чьти и людем посполитым к доброму навчению. Прага, 1519.

Книги светого пророка божия Даниила починаються, зупольне выложены на русъкий язык доктором Франъциском Скориною из славнаго града Полоцька, напред богу ко чти и людем посполитым к науце. Прага, 1519.

Малая подорожная книжка. Вильно, [каля 1522].

Починаеться книга Деания и посъланиа апостольская зовемая Апостол, з божию помочью справълена доктором Франъциском Скориною с Полоцька. Вільно, 1525.

1.2.

Прадмовы і пасляслоўі. Мн., 1969. Рэц.: Батвіннік М. У скарбніцу скарыніяны // Полымя. 1970.

№ 2; Кароткая Л. Краса і веліч слова Скарынавага // ЛіМ. 1969. 26 вер.; Короткая Л. Мудрое слово Скорины // Вопр. истории. 1970. № 9; Подокшин С. Человек на все времена // Неман. 1970. № 1; Чамярыцкі В. Неацэнныя багацці // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1970. № 1; Nadson A. // J. of Byelorus. Studies. 1970. № 2; Sielicki F. // Sl. Orient. 1969. Nr 4.

Біблія: Факсімільнае ўзнаўленне Бібліі, выдадзенай Францыскам Скарынам у 1517—1519 гадах: У 3 т. Т. 1. Мн., 1990. Т. 2. Мн., 1991. Т. 3. Мн., 1992.

Творы: Прадмовы, сказанні, пасляслоўі, акафісты, пасхалія. Мн., 1990.

1.3.

1922. [Біблія] Бівлія руска выложена докторомъ Франціскомъ Скоріною із славного града Полоцька богу ко чті і людемъ посполітымъ к доброму наученію; З прадмовы да «Псалтыра»; З прадмовы да кнігі «Юдзіф»; З «Прытчаў Саламона»; З кнігі «Эсфір»: [Урыўкі]; З прадмовы да кнігі «Эсфір»; З кнігі «Ісход»: [Прыклады вершаў Ф. Скарыны]; З кнігі «Апостал»: [Урывак] 1. З першага паслання Карынфам апостала Паўла; 2. Пасланні; З «Малой падарожнай кніжкі»: [Урывак] // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1925. З вершаў Францыска Скарыны; З прадмовы да кнігі «Эсфір»; З кнігі Іова, з кнігі «Ісход» // Выпісы з беларускай літаратуры. Ч. 1. Мн.

1959. Предъсловие в Псалтирь; Предъсловие доктора Франъциска Скорины с Полоцька во всю Бивлию руского языка; Предъсловие доктора Франъциска Скорины с Полоцька в книги Иудиф-вдовица; Предъсловие в книгу Иов; Предъсловие в Притчи премудраго Саломона, царя Израилева; Предъмолва доктора Франъциска Скорины в книгу Исуса Сирахова; Сказание доктора Франъциска Скорины з Полоцька в книги Втораго Закону Моисеова: [Прадмовы]; «Юдиф»: [Аповесць]; [Пасляслоўе Скарыны] [Да аповесці «Иудиф»] // Хрэстаматыя па старажытнай беларускай літаратуры. Мн.

1961. З прадмовы да кнігі «Іудзіф»; З прадмовы да кнігі «Эсфір»: [Урыўкі] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1; [Тэксты з выданняў Ф. Скарыны] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай мовы. Мн. Ч. 1.

1962. Из предисловия доктора Скорины к книге «Иисус Сирахов»; Из предисловия Скорины к книге «Екклесиаст»; Из предисловия Скорины к книге «Бытие»; Из «Сказания» Скорины к книге «Второго закона Моисея»; Предисловие Скорины к книге «Юдифь»: [Урыўкі з тв.] // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии: Избр. произв. XVI— начала XIX в. Мн.

1971. Предисловие к книге «Юдифь»; Предисловие к книге «Бытие» // Хрестоматия по истории педагогики. Мн.

1978. [Урывак з прадмоў і пасляслоўяў] // Уводзіны ў літаратуразнаўства: Хрэстаматыя. Мн.

1979. Паскалія // Франциск Скорина и некоторые вопросы развития книги в Советском Союзе. Вильнюс, 1979.

1.5.

На ўкраінскую мову. З передмови до книги «Юдіф» / Пер. Р. Лубківський // Слов'янське небо. Львів, 1972; К., 1983.

2.1.

На англійскай мове. Vakar N. A bibliographical quide to Belorussia. Cambridge, 1956. P. 20—21.

На беларускай мове. Пяць стагоддзяў Скарыніяны: XVI—XX. Нью-Ёрк, 1989.

Францыск Скарына: Жыццё і дзейнасць: Паказальнік літаратуры. Мн., 1990.

Неміроўскі Я. Выданні Францыска Скарыны: Зводны каталог і апісанне // Францыск Скарына: Зб. дакументаў і матэрыялаў. Мн., 1988.

На літоўскай мове. Gineitiene D. Prančiškus Skorina ir Lietuva: Bibliografine rodykle. Vilnius, 1975.

На польскай мове. Jocher A. Obraz bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce, od wprowadzenia do niej druku po rok 1830 włącznie. T. 2. Wilno, 1842. S. 10—11, 19, 101—103, 136.

На рускай мове. Дышиневич В. Франциску Скорине посвященные: Аннот. указ. произведений лит. и искусства. Мн., 1982. Рэц.: Немировский Е. Имя славное на века // Кн. обозрение. 1983. 22 июля.

Книги Франциска Скорины из собрания Центральной научной библиотеки Академии наук УССР / Сост. И. Цыборовска-Рымарович, Ю. Лабынцев, И. Стодниченко, Киев, 1991.

Немировский Е. Начало книгопечатания в Белоруссии и Литве: Жизнь и деятельность Франциска Скорины: Описание изд. и указ. лит. 1517—1977. М., 1978. Рэц.: Ботвинник М. // Неман. 1979. № 10; Исаевич Я. Указатель, посвященный Ф. Скорине // Сов. библиография. 1979. № 5; Мыльников А. Франциск Скорина, его дни и труды // Кн. обозрение. 1978. № 47; Шматаў В. Пра Францыска Скарыну // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1979. № 4; Яго ж. Сын горада Полацка // Вяч. Мінск. 1979. 21 мая; Яго ж. Усё пра Скарыну // Голас Радзімы. 1979. 16 жн.; Sielicki F. // Studia o książce. 1980. Nr 10.

Открытие Скорины: Библиогр. указ. книговед. и библиогр. описаний Ф. Скорины, его кн., представл. в собр. XVI—XX вв., обзоров Скоринианы / Сост. Г. Я. Голенченко. Мн., 1989.

Булахов М. Восточнославянские языковеды: Библиогр. словарь. Мн., 1976. Т. 1. С. 211—214; Бурцев А. Описание редких российских книг. Спб., 1897. Ч. 1. С. 47—48; В помощь составителям сводного каталога старопечатных изданий кирилловского и глаголического шрифтов: Метод. указания. М., 1976. Вып. 1. С. 34—39; Голенченко Г. Библиографический список белорусских старопечатных изданий XVI—XVIII вв. Мн., 1961. С. 6—7; Здобнов Н. История русской библиографии: От древнего периода до начала XX века. М., 1944. Т. 1. С. 23, 77, 122; Издания кирилловского шрифта XV — первой половины XVI в.: В помощь составителям сводного каталога старопечатных изданий кирилловского и глаголического шрифтов. Метод. рекомендации. М., 1984. С. 4, 13—17; Каратаев И. Библиографические заметки о старославянских печатных изданиях 1491—1730. Спб., 1872. С. 37—38; Каталог Библиотеки имп. Новороссийского университета. Одесса, 1878—1884. Т. 1. С. 161; Каталог выставки славянских книг в память первопечатника Ивана Федорова. 1491—1708. М., 1909. С. 10; Каталог исторического отдела: 19 февраля — 15 июня 1895 г. Спб., 1895. С. 6; Каталог отдела печатного и писчебумажного дела. К., 1913. С. 5—6; Клевенский М. Путеводитель по Государственной библиотеке СССР имени В. И. Ленина. М., 1959. С. 94; Книги кирилловской печати XV—XVIII вв.: Каталог. М., 1979. С. 4, 5, 8, 9; Козловский И. Библиографические редкости, хранящиеся в Виленской публичной библиотеке // Вестн. Зап. России. 1870. Т. 1. № 3; Лебедянская А. Материалы для библиографии Ивана Федорова 1564—1933 гг. // Иван Федоров первопечатник. М.; Л., 1935; Лукьяненко В. Каталог белорусских изданий кирилловского шрифта XVI—XVII вв. (Гос. публ. б-ка им. М. Е. Салтыкова-Щедрина). Л., 1973. С. 5—6, 51, 107, 129, 132, 135—137, 146; Мезьер А. Словарный указатель по книговедению. Л., 1924. Стб. 396, 451—454, 571—573, 865; Немировский Е. Археограф. библиограф. истории книги // Грачева О., Сокольская К. Алексей Егорович Викторов: Библиогр. указатель. М., 1982. С. 16—18; Яго ж. Начало книгопечатания в Москве и на Украине: Жизнь и деятельность первопечатника Ивана Федорова: Указ. лит. 1574—1974. М., 1975. С. 187—188; Попов А. Описание рукописей и каталог книг церковной печати библиотеки А. И. Хлудова. М., 1872. С. 1—2; [Петровский М.] Каталог патриаршей библиотеки, составленный в 1718 году: Сообщение М. П-аго. М., 1894. С. 54; Петрушевич А. Каталог церковно-славянских рукописей и старопечатных книг кирилловского письма, находящихся на археологическо-библиографической выставке в Ставропигийском заведении. Львов, 1888. С. 10, 18, 40—41; Сакольчик А. Дооктябрьская книга на русском языке о Белоруссии (1768—1917 гг.): Библиогр. указатель. Мн., 1976. С. 321—

322; Яго ж. Русская дореволюционная книга о Белоруссии (1802—1916 гг.): Библиография (Гос. б-ка БССР им. В. И. Ленина). Мн., 1964. С. 271—272; Сахаров И. Обозрение славяно-русской библиографии. Кн. 2. Хронологическая роспись славяно-русской библиографии. Спб., 1849. Т. 1. С. 4—8; Яго ж. Хронологическая роспись русской библиографии с 1491 до 1700 года // Сахаров И. Русские древние памятники. Спб., 1842. Вып. 1; Свенцицкий И. Каталог книг церковно-славянской печати. Жовква, 1908. С. 1, 8, 18; Соколов П. Каталог обстоятельный книгам богословским церковной и гражданской печати, находящимся в 1-м отделении библиотеки Императорской Академии наук. Спб., 1832. С. 14; Титов А. Старопечатные книги по каталогу А. И. Кастерина с обозначением их цен. Ростов, 1905. С. 5; Токмаков И. Хронологический каталог славяно-русских книг церковной печати с 1517 по 1821 г. библиотеки Московского главного архива Министерства иностранных дел. Спб., 1879. С. 5; Ульянинский Д. Библиотека Д. В. Ульянинского: Библиогр. описание. М., 1912. Т. 1. С. 17, 18, 20; Ундольский В. Каталог славяно-русских книг церковной печати библиотеки А. И. Кастерина // Чтения о О-ве истории и древностей рос. 1848. № 9; Яго ж. Очерк славяно-русской библиографии. С доп. П. Ф. Бычкова и А. Е. Викторова. М., 1871. Стб. 3—5; Чертков А. Всеобщая библиотека России, или каталог книг для изучения нашего отечества во всех отношениях и подробностях. М., 1838. С. 453; 60 лет советского книговедения: Каталог выставки. М., 1977. С. 5, 14, 29, 30, 34, 39, 41.

На ўкраінскай мове. Крип'якевич І. Каталог бібліотеки львівскої Ставропігії з 1619 р. // Укр. книга (Львів). 1937. № 7—8.

2.2.

На англійскай мове. Cemericki V., Golencenko G., Smatov V. Francisk Skorina. Paris, 1980.

Khlyshka A. The Light through centuries. Mn., 1990.

450 years of Byelorussian Printing: Press realase: The New York Public Library. April 3, 1968. (New York, 1968).

Ostrowski W. Dr. Francis Scorina, the first printci in Eastern Europe, 1516—1963: (On occasion of the International Printing Exhibition held in the United Kingdom). London, 1963.

The Francis Skaryna Byelorussian Library and Museum. London, 1971.

На беларускай мове. Аб формах удзелу навучальных устаноў мастацтваў і культуры ў святкаванні 500-годдзя з дня нараджэння Францішка Скарыны: (Метад. рэкамендацыі). Мн., 1989.

Адкрыць нашчадкам Скарыну: (Матэрыялы да святкавання юбілею Ф. Скарыны ў масавых б-ках). Мн., 1989.

Алексютовіч М. Скарына, яго дзейнасць і светапогляд. Мн., 1958. Рэц.: Грицкевич В. // Сов. здравоохранение. 1961. № 4; Лушчыцкі І., Пузікаў В. Аб даследаваннях па гісторыі беларускай грамадскай думкі // Звязда. 1959. 5 крас.; Макарэвіч А. Манаграфія пра беларускага першадрукара // Полымя. 1959. № 1.

Анічэнка У., Жураўскі А. Беларуска-іншаславянскі сінкрэтызм мовы выданняў Францыска Скарыны. Мн., 1988.

Анічэнка У. Слоўнік мовы Скарыны. Мн., 1977. Т. 1. А—О. Мн., 1977. Рэц.: Гуліцкі М. З павагай да слова // Полымя. 1979. № 11; Парукаў А. // Бел. лінгвістыка. 1981. Вып. 19; Т. 2. П—Я. Мн., 1984. Рэц.: Бандарэнка М. // Гомел. праўда. 1985. 21 вер.; Яго ж. Слоўнік мовы Скарыны // ЛіМ. 1985. 22 ліст.; Паўлавец Д. Першы ў беларускім мовазнаўстве // Беларусь. 1985. № 8.

Булыка А., Жураўскі А., Святынскі У. Мова выданняў Францыска Скарыны. Мн., 1990.

Воўк-Лeвановіч Я. Мова выданняў Францішка Скарыны (Асобны адбітак са скарынінскага зборніка). Мн., 1927.

Галенчанка Г. Я. Францыск Скарына — беларускі і ўсходнеславянскі першадрукар. Мн., 1993.

Гравюры Францыска Скарыны: (Альбом). Мн., 1972 /Бел., рус. Рэц.: Баразна Л. Скарына і яго гравюры // Голас Радзімы. 1967. № 2 /Сааўт. П. Захарэнка; Ботвинник М. // Неман. 1973. № 3; Голенченко Г. // Книга: Исследования и материалы. Сб. 2. М., 1974; Ларчанка М. Гравюры Ф. Скарыны // Беларусь. 1975. № 8; Левашова Е. // В мире книг. 1980. № 1; Немировский Е. Альбом старопечатных гравюр // В мире книг. 1973. № 2; Пуцко В. Гравюры першадрукара // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1973. № 3; Сцепавік Д. Нове виданне гравюр Ф. Скарини // Літ. Укр. 1973. 6 лют.; Шматаў В. Мастацкая спадчына Францыска Скарыны // ЛіМ. 1972. 27 кастр.; Яго ж. Францыск Скарына — доктар мастацтваў // Вяч. Мінск. 1973. 18 студз.; Bulhak H. // Rocznik Biblioteki Narodowej. 1973. T. 9; (F. S.) [Sielicki] // Sl. Orient. 1974. Nr 2; Pichura H. // J. of Byelorus. Studies. 1973. Nr 1.

Гравюры Францыска Скарыны — Гравюры Франциска Скорины — Francisk Skorina's Engravings [Камплект] / Аўт. тэксту В. Шматаў. Мн., 1989 / Бел., рус., англ., фр.

Зварыка І. Францыск Скарына — выдатны беларускі асветнік, вучоны, гуманіст: (Матэрыял у дапамогу прапагандыстам Т-ва аховы помнікаў. Мн., 1990).

Каталог выстаўкі «Скарыніяна» / З калекцыі Белага Анатоля Яўхімавіча. Мн., 1986.

Каўко А. Тут мой народ: Францішак Скарына і беларус. літ. XVI— пач. XX стст. Мн., 1989.

Клышка А. Францыск Скарына, альбо Як да нас прыйшла кніга. Мн., 1983. Рэц.: Грыцкевіч А. Дзецям — пра Скарыну // ЛіМ. 1984. 13 студз.

Конан У. Боская і людская мудрасць: (Францішак Скарына: жыццё, творчасць, светапогляд). Мн., 1990. (Б-чка «Голас Радзімы»).

Краўчанка П. Подзвіг Скарыны — L'impresa di Skarina: Выступленне міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь П. Краўчанкі на адкрыцці мемар. дошкі ў гонар Ф. Скарыны ў Падуанскім ун-це 20 кастр. 1992. Мн., 1992 / Бел., італ.

Лабынцаў Ю. Пачатае Скарынам: Беларуская друкаваная літаратура эпохі Рэнесансу. Мн., 1990.

Лабынцаў Ю. Скарынаўскі каляндар: (Да 500-годдзя з дня нараджэння Ф. Скарыны). Мн., 1988; 2 выд. Мн., 1990.

Майхровіч С. Георгій Скарына. Мн., 1966. Рэц.: Анічэнка У. Новая кніга пра Францішка Скарыну // Полымя. 1967. № 2; Бурносов В. Монография о белорусском первопечатнике // Коммунист Бел. 1967. № 8; Прашковіч М. Пра нашага першадрукара // ЛіМ. 1967. 28 сак.; Споткай М. Беларускі першадрукар // Віцеб. рабочы. 1967. 18 лют.

Мальдзіс А. Францыск Скарына як прыхільнік збліжэння і ўзаемаразумення людзей і народаў. Мн., 1988.

Мешчаракоў У. Асветніцкая дзейнасць і педагагічныя погляды Францыска Скарыны. Мн., 1990.

«Народу свайму ўслугуючы...»: Творы беларускіх аўтараў, прысвечаныя Ф. Скарыне: Насустрач 500-годдзю выдатнага асветніка эпохі Адраджэння Ф. Скарыны. Мн., 1990.

Падарожная кніжка Скарыны: Зборнік, прысвечаны 500-годдзю беларускага першадрукара. Мн., 1990.

Падокшын С. Філасофская думка эпохі Адраджэння ў Беларусі: Ад Францыска Скарыны да Сімяона Полацкага. Мн., 1990.

Палуцкая С. Наш нацыянальны гонар: Да 500-годдзя з дня нараджэння Ф. Скарыны: Матэрыял на дапамогу лектару. Гродна, 1989.

Піятуховіч М. Францішак Скарына і яго літаратурная дзейнасць. М., 1926.

План мерапрыемстваў Міністэрства культуры БССР па выкананні пастановы Бюро ЦК КПБ «Аб падрыхтоўцы і святкаванні 500-годдзя з дня нараджэння Францыска Скарыны. Мн., 1988.

Прадмовы і пасляслоў'і паслядоўнікаў Францыска Скарыны. Мн., 1991.

Прашковіч М. Францішак Скарына — беларускі першадрукар. Мн., 1970. Рэц.: Бажко Ю. Кніга пра Скарыну // Беларусь. 1971. № 3; Ботвинник М. Великий книжник // Неман. 1971. № 12.

Раманцэвіч В. З эпохі Адраджэння — у наш час: (Метадычныя рэкамендацыі). Мн., 1990.

Свяжынскі У. Слова Скарыны: (Для ст. шк. ўзросту). Мн., 1984. Рэц.: Дарашкевіч В. Больш павагі да факта... // История книги, книжного дела и библиографии в Белоруссии. Мн., 1984.

Скарына і яго эпоха. Мн., 1990; Скарынаўскія чытанні: Тэзісы дакладаў і паведамленняў. Гомель, 1990.

Скарынінскія чытанні: (Метад. рэкамендацыі б-кам і арг. т-ва аматараў кн.). Мн., 1988.

Скарынінскія чытанні: Праграма. Мн., 1986.

Спадчына Скарыны: Зборнік матэрыялаў першых Скарынінскіх чытанняў (1986). Мн., 1989.

Stankiewičz A. Doktor Francišak Skaryna — pieršy drukar biełaruski (1525—1925). Wilnia, 1925; Рэц.: Łowmiański H. // Ateneum Wilenskie. 1925 / 26. Z. 3. S. 161—179; Silva Rerum. Nr 2.

Таварыства беларускай мовы імя Францішака Скарыны. Мн., 1989.

Францыск Скарына. Беларускі першадрукар. Вялікі асветнік і гуманіст. 1450—1550. Мн., 1990.

Францыск Скарына: Жыццё і дзейнасць: Паказ літ. Мн., 1990.

Францыск Скарына: Зб. дакументаў і матэрыялаў. Мн., 1988.

Францыск Скарына і яго час: [Выстаўка] / Дзярж. музей БССР. Мн., 1988.

Францыск Скарына і яго час: Энцыкл. давед. Мн., 1988.

Францыск Скарына: Энцыклапедычны даведнік. Метадычныя ўказанні для рэдактараў. Мн., 1983.

«Францішак Скарына і яго час». Мн., 1989; Каталог выстаўкі да 500-гадовага юбілею «Францішак Скарына і яго час» / Склаў і праілюстраваў А. Белы. Мн., 1989.

Францыск Скарына — 500. Выст. экслібрыса «Францыск.Скарына — 500»: Каталог. Мн., 1991.

Царанкоў Л. Францішак (Георгій) Скарына — першадрукар Беларусі. Мн., 1967.

Царанкоў Л. Францыск Скарына і яго час. Мн., 1975.

Чамярыцкі В. Беларускі тытан эпохі Адраджэння. Мн., 1990.

Чапко В. Беларускі першадрукар Георгій Скарына. Мн., 1956.

400-лецце беларускага друку: 1525—1925. Мн., 1926. Рэц.: Шынклер Х. // Узвышша. 1928. № 1.

450 год беларускага кнігадрукавання: [Зборнік артыкулаў]. Мн., 1968. Рэц.: Батвіннік М. Шлях кнігі // Маладосць. 1969. № 3; Коршунаў А. Памяці першадрукара // Полымя. 1969. № 10; Чемерицкий В. Звездный час белорусов // Неман. 1969. № 7; Witkowski W. // Sl. Orient. 1970. Nr 3.

Шалькевіч В. Скарына і наш час. Мн., 1979. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»). Рэц.: Батвіннік М. Мінулае вачамі сучасніка // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1980. № 4.

Шапавалаў М. Ф. Скарына, яго дні ды друк на Беларусі. Да 400-леццяя друку на Беларусі. Мн., 1925.

На літоўскай мове. Vladimirovas L. Pranciškus Skorina // Vilniaus spaudos pradininkas. Vilnius, 1956: Рэц.: Матулявічутэ В. Праца пра беларускага вучонага // Звязда. 1957. 17 мая; Pečkus K. Kauno tiesa. 1957. 9 birž.; Vilniaus spaudos pradininkas // Tiesa. 1956. 21 gruod.

На рускай мове. Алексютович Н. Передовая общественная и философская мысль в Белоруссии в XVI в.: Автореф. дис. ... канд. ист. н. Мн., 1955.

Апримене А. Язык Апостола Франциска Скорины 1525 г. (Морфол. парадигматика): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1977.

Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979. Рэц.: Гайдук М. Скарына на Падляссі // Ніва. 1980. 14 вер.; Чамярыцкі В. Жывая спадчына // Голас Радзімы. 1980. 21 жн.; Sielicki Fr. // Studia o Książce. 12 Wrocław etc., 1982.

Вахнянин А. О докторе Фр. Скорине и его литературной деятельности. Львов, 1879.

Викторов А. Замечательное открытие в древнерусском книжном мире. (Первая книга, напеч. Фр. Скориной). М., 1867.

Владимиров Л. Очерки по истории книги и библиотек в Литве до 1917 г. Доклад о содержании основных работ автора, представленных по совокупности на соискание учен. степ. канд. ист. н. Вильнюс, в б-фии 1965 г. 1964.

Владимиров П. Доктор Франциск Скорина, его переводы, печатные издания и язык. Спб., 1888. Рэц.: А. С. // Вестн. славянства. 1888. № 1; Будилович А. Сочинение профессора П. В. Владимирова «Доктор Франциск Скорина...». Спб., 1891; Запольский М. // Минский листок. 1888. № 42, 44; Ольгин С. // Филол. зап. 1888. Вып. 5; Пыпин А. // Вестн. Европы. 1888. № 5; Соболевский А. // ЖМНП. 1888. Т. 259; Степович А. // Киев. Старина. 1889. № 2; Мичко М. // Archiv für Slavische Philologie. 1890. Bd. 12; P. (Polivka J.) // Časopis musea Královstvi Českeho. 1888. R. 62.

Владимиров П. Доктор Франциск Скорина, его переводы, печатные издания и язык (Прэпрынтнае выданне). München, 1989.

Владимировас Л. Франциск Скорина — первопечатник вильнюсский. Вильнюс, 1975. Рэц.: Каганов И. Нужно знать каждому... // Кн. обозрение. 1977. 11 марта; Нядзвецкі А. Кніга пра Ф. Скарыну // ЛіМ. 1976. 11 чэрв.; Голас Радзімы. 1976. 5 жн.

Голенченко Г. История белорусского книгопечатания XVI—XVIII веков (кирилловского): Автореф. дис. ... канд. ист. н. М., 1965.

Зайцев В. Франциск Скорина и гуманистическая мысль в Белоруссии XV—XVI вв. Автореф. дис. ... докт. филол. н. Мн., 1970.

[Клок Л.] Ф. Скорина / Гос. музей БССР. Мн., 1969 / Аўт. не ўказаны.

Научно-реферативный бюллетень (зарубежная литература) АН БССР. Отдел науч. информации по обществ. наукам. № 55—56. Проблемы науки и культуры БССР. Ч. 1. Франциск Скорина: Исследования за рубежом. Мн., 1984.

Научно-реферативный бюллетень (отечественная литература) АН БССР. Отд. науч. информации по обществ. наукам. № 78: Францыск Скорина в белорусском советском обществоведении. Мн., 1987.

Немировский Е. Франциск Скорина: Жизнь и деятельность белорусского просветителя. Мн., 1990.

Паруков А. Языковые особенности непереводных изданий Скорины: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1976.

Подокшин С. Скорина и Будный: Очерк филос. взглядов. Мн., 1974. Рэц.: Шалькевич В. // Неман. 1976. № 4; Яго ж. Новая старонка Скарыніяны // Голас Радзімы. 1975. № 29.

Подокшин С. Франциск Скорина. М., 1981. Рэц.: Азархин В., Стратий Я., Замалеев А. // Вопр. философии. 1982. № 5; Бичко А. Видатний просвітник-гуманіст Білорусії // Філософ. думка. 1982. № 5; Верников М., Паславский И. // Науч. докл. высш. шк.: Филос. науки. М., 1983. № 1; Голенченко Г. Исследование продолжается // Неман. 1982. № 3; Дмитриев М. // Науч. докл. высш. шк.: Филос. науки. М., 1983. № 1; Замалеев А. // Вопр. философии. 1982. № 5; Мальдзіс А. Скарына як мысліцель // ЛіМ. 1981. 18 вер.; Махнач Н. Скарына і яго час // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1982. № 4.

Франциск Скорина — белорусский гуманист, просветитель, первопечатник. Мн., 1989.

Франциск Скорина и некоторые вопросы развития книги в Советском Союзе: (Сб. докл. науч. конф., посвящ. началу книгопечатания в Литве и Белоруссии и организованной в Вильнюсе 21 нояб. 1975 г.). Вильнюс, 1979.

Чепко В. Общественная и культурная деятельность Георгия Скорины: Автореф. дис. ... канд. ист. н. Мн., 1953.

Шматов В. Искусство книги Франциска Скорины. М., 1990.

На французскай мове. Čemerickii V., Golenčenko G., Smatov V. Francisk Skorina. Paris, 1979: Рэц.: Казыра Л. F. Skorina // ЛіМ. 1979. 8 чэрв.; Чамярыцкі В. Пра Скарыну па-французску // Голас Радзімы. 1979. 28 чэрв.; Шалькевіч В. Выданні ЮНЕСКА пра Скарыну // Там жа. 1982. 12 жн.;

Яго ж. О Скорине — зарубежному читателю // Неман. 1982. № 10. Sielicki F. // Sl. Orient. 1984. Nr 2.

На чэшскай мове. Francisko Skoryno v Dile českých Slavistú. Praha, 1992.

2.3.

На англійскай мове. Altbauer M. Studies in the Vocabulary of the Byelorussian Translations of the Bible // J. of Byelorus. Studies. 1972. N 4; Barnicot J., Simmons J. Some unrecorded early-printed slavonic books in english libraries // Oxford Slavonic Papers. 1951. Vol. 2. P. 103, 109—110; Christian R., Sullivan J., Simmons J. Early-printed Russian books at St. Andrew and their background // The Bibliotheck: A Scottish journal of bibliography and allied topics. 1970. Nr 7—8; Dingley J. Some Recent Soviet Publications on Francisk Skaryna // J. of Byelorus. Studies. 1980. Nr 3—4; Einstein L. Italian Gardens in Prague // The Architectural Review (London). 1925. Vol. 57. N 343; Four centuries of printing in White-Russia // Weekly News Bulletin. 1926. Vol. 3. N 2 (29); Henderson E. Bibical researches and travels in Russia; including a tour in the Crimea and the passage of the Caucasus. London, 1826. P. 103—111; Leskien A. Bible versions: XVI. Slavonic versions // The New Schaff / — Herzog Encyklopedia of religious knowledge. New York; London, 1908. Vol. 2. P. 153; McMillin A. B. Francis Skarynas biblical prefaces and their place in early byelorussian literature // J. of Bielorus. Studies. 1988. N 1; McMillin A. Skaryna // McMillin A. B. Die Literatur der Weissrussen; A History of byelorussian Literature // From its Origins to the Present Day. Giessen, 1977; Morfill W. Slawonic literature. New York, 1883. P. 113; Morfill W. The Russian Language and its Dialects. London, n. d. P. 30—31; Nadson A. Skaryna's Prayer Book // J. of Byelorus. Studies. 1972. N 4; Pichura G. The Engravings of Francis Skaryna in the «Biblija Ruska» (1517—1519) // J. of Byelorus. Studies. 1967. N 3; Prostov E. Origins of russian printing // The Library Quarterly. 1931. N 3; Рэц.: Zlénko P. // Slovanská knihověda. 1931. № 3—4; Rothe H. Sounds and words: Reflections on reading Skaryna // J. of Byelorus. Studies. 1988. N 1; Sadoŭski J. Skaryna's Stay in Denmark // J. of Byelorus. Studies. 1969. N 1; Townley J. Biblical Anecdotes, illustrative of the History of the Sacred Scriptures, and of the Early Translations of them into Various Languages. London, 1813. P. 111—112; Wharton L. Eastern Europe and Slavonic countries // Peddie R. A. Printing, a short history of thet art. London, 1927; Wynar L. History of early Ukrainian printing 1491—1600. Denver, 1962. P. 5, 41, 44; Zimmer S. The Beginning of cyrillic printing· Cracow, 1491 from the Ortodox past in Poland. New York, 1983. P. 135—140.

На балгарскай мове. Василев М. История и техника на книгата. София, 1955. С. 45; Яго ж. Общо и приложно книгознание. София, 1970. С. 73—74; Василев М., Ватрацки Б. Книгознание. София, 1971. С. 51; Йончев В. Шрифтът през вековете. София, 1964. С. 180.

На беларускай мове. А. Гр. Калі друкавалася першая беларуская Біблія // Беларускі каляндар «Нашае нівы» на 1912 год. Вільня. [1912]; А. Н. [Навіна А.] Чародная задача // Гоман. 1917. 9 студз.; Аб беларускім друку // Бел. крыніца. 1921. 25 вер.; Абдзіраловіч І. [Канчэўскі А.] Адвечным шляхам: Даследзіны беларускага светапогляду. Вільня, 1921. С. 7, 11; Агурскі С. Нацдэмаўская фальсіфікацыя Беларусі // Віцеб. пралетарый. 1933. 20, 21, 23 кастр.; Ад рэдакцыі // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Адамовіч А. Скарына ў «Зале Сарака» // Беларусь. 1966. № 3; Адкрыццё бюсту Ф. Скарыны ў Інбелкульце // Звязда. 1926. 1 студз.; Азгур З. Незабыўнае. Мн., 1962. С. 240—243; Акуліч С. З гісторыі мастацтва кнігі ў Беларусі // Материалы IX конференции молодых ученых (общественные науки). Мн., 1965; Яго ж. Славутыя ўзоры Скарыны // Чырв. змена. 1967. 6 жн.; Яго ж. Спадчына беларускага першадрукара: Шрыфт, арнамент і ксілагравюра ў Скарыны // Голас Радзімы. 1983. 3 сак.; Яго ж. Старажытная кніга — помнік мастацтва // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1978. № 2; Яго ж. Цуд чалавечых рук // Маладосць. 1968. № 6; Яго ж. Шрыфт, арнамент і ксілагравюра ў выданнях Скарыны // Выяўленчае мастацтва Беларусі. Мн., 1981; Александровіч С. З майго падарожжа // Полымя. 1969. № 8; Яго ж. Кнігі і людзі: Даследаванні, архіўныя знаходкі, успаміны, эсэ. Мн., 1976. С. 7—66; Яго ж. Мае заўвагі // Наст. газ. 1949. 3 лют.; Яго ж. Недакладнасць ці застарэлыя погляды? // Александровіч С. Старонкі дружбы. Мн., 1960. С. 137—144; Яго ж. Па слядах Францыска Скарыны: (З падарожжа ў Кракаў і Прагу) // Александровіч С. Кнігі і людзі. Мн., 1976; Яго ж. Пуцявіны роднага слова: (З гісторыі беларускага кнігадруку ў дакастрычніцкі час) // Полымя. 1967. № 8; Яго ж. Францішак, Скарынін сын з Полацка // Александровіч С. Па слядах паэтычнай легенды. Мн., 1965; Алексютовіч М. Імя яго гучыць у стагоддзях // Полымя. 1967. № 7; Яго ж. Светапогляд Ф. Скарыны // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Слаўны сын свайго народа // Беларусь. 1961. № 11; Яго ж. Францыск Скарына // Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн., 1968; Яго ж. Ці ўсё мы ведаем пра Скарыну? // ЛіМ. 1962. 26 чэрв.; Яго ж. Цікавыя матэрыялы аб Скарыне // Там жа. 1957. 9 студз.; Анічэнка У. Асаблівасці значэння і ўжывання перфекта ў беларускай пісьменнасці XV—XVI стст. // Даследванні па беларускай і рускай мовах. Мн., 1958; Яго ж. Асаблівасці ўжывання звязкі ў формах перфекта 3-яй асобы ў старажытнай беларускай пісьменнасці // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. 1959. Вып. 6; Яго ж. Беларуска-ўкраінскія пісьмова-моўныя сувязі. Мн., 1969. С. 133—141; Яго ж. Гісторыя функцыяніравання беларускай мовы // Беларус. мова. 1983. Вып. 11; Яго ж. Да пытання аб беларуска-ўкраінскіх моўных узаемадзеяннях старажытнай пары // Slavia (Praha). 1963. N 1; Яго ж. Дарогай стагоддзяў // Полымя. 1964. № 2; Яго ж. З гісторыі беларускай мовы // Беларусь. 1959. № 9; Яго ж. Кніжнацаркоўнаславянскія традыцыі ва ўкраінскай і беларускай перакладной пісьменнасці XVI—XVII ст. // Slavia (Praha). 1966. N 1; Яго ж. Лексікаграфічная дзейнасць Скарыны // Питання східнослов'янскої лексикографії XI—XVII ст. К., 1979; Яго ж. Моўныя асаблівасці выданняў Ф. Скарыны і рукапісных спісаў В. Жугаёва // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1966. № 1; Яго ж.Назіранні над формамі імперфекта ў старажытнай беларускай пісьменнасці // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. 1960. Т. 7; Яго ж. Прынцыпы складання слоўніка мовы Ф. Скарыны // Праблемы мовы і літаратуры. Мн., 1972; Яго ж. Скарынінскія традыцыі на Украіне // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Складаныя словы ў мове Скарыны // Беларуская мова. Мн., 1980; Яго ж. Слоўнік мовы Скарыны // Гомел. праўда. 1972. 28 ліп.; Анушкін А. «Браціі маёй Русі...» // Віцеб. рабочы. 1976. 7 студз.; Апрымене А. Асаблівасці дзеяслоўных форм у «Апостале» Ф. Скарыны // Беларус. лінгвістыка. 1975. Вып. 7; Яго ж. Некаторыя асаблівасці арфаграфічнай сістэмы Апостала Ф. Скарыны 1525 г. // Там жа. 1982. Вып. 21; Яго ж. Некаторыя асаблівасці займеннага скланення ў Апостале Ф. Скарыны // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1975. № 5; Яго ж. Скарынінскія чытанні ў Вільнюсе // Беларус. лінгвістыка. 1985. Вып. 28; Арашонкава А. Асноўныя тэндэнцыі ў развіцці асабовых форм дзеясловаў у беларускай мове: (Па матэрыялах пісьменнасці XVI ст.) // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. 1958. Вып. 5; Арлоў У. На свята да Скарыны // Звязда. 1983. 3 снеж.; Асокін В. «Пражская калекцыя» Францыска Скарыны // ЛіМ. 1977. 16 вер.; Ахрыменка П. Аб уплыве Францыска Скарыны на ўкраінскую кніжнасць XVI—XVII стст. // Ахрыменка П. Летапіс братэрства. Мн., 1973; Яго ж. Беларуска-ўкраінскія літаратурныя сувязі // Полымя. 1956. № 3; Яго ж. Фальклорна-літаратурныя сувязі ўкраінскага і беларускага народаў. Мн., 1959. С. 50—55; Ахрыменка П., Ларчанка М. Старажытная беларуская літаратура. Мн., 1968. С. 60—73, 80, 85, 123; Барашка І. Слова

пра Скарыну // Голас Радзімы. 1967. № 33; Баршчэўскі А. Георгі Францішак Скарына — вялікі сын беларускага народа // Ніва. 1957. 8 сак.; Яго ж. Перыяд Вялікага княства Літоўскага: Францішак Скарына // Там жа. 1971. 4, 11, 18, 25 ліп., 1, 8 жн.; Батвіннік М. Першыя кнігі для народа // Беларусь. 1969. № 5; Яго ж. Працы вядомага славіста // Там жа. 1976. № 1; Баханькоў А. Сінтаксіс скарынінскіх выданняў // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Беларускай кнізе — 450 гадоў // Звязда. 1967. 15 жн.; Беларускаму кнігадрукаванню — 450 год // Голас Радзімы. 1967. № 2; Беларускаму першадрукару прысвячаецца // ЛіМ. 1975. 5 снеж.; Беларускі першадрукар // Сав. селянін. 1947. 24 жн.; Беркаў П. Ф. Скарына і пачатак усходнеславянскага вершаскладання // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Бірала А. Да пытання аб паходжанні і развіцці беларускай мовы // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. 1954. Вып. 2; Яго ж. З гісторыі прыметнікаў у беларускай мове // Там жа. 1954. Вып. 1; Біч М. У змаганні за лепшую долю // Полымя. 1966. № 8; Блінава Э. Да гісторыі парнага ліку ў старажытных беларускіх помніках // Даследаванні па беларускай і рускай мовах. Мн., 1960; Бойка У. Глебаў Аляксей Канстанцінавіч. Мн., 1974. С. 32—34; Яго ж. «К пожитку... доброго...» // Мін. праўда. 1967. 16 жн.; Яго ж. Натхненне майстра // Беларусь. 1968. № 3; Яго ж. Прапісаны ў будучыні // ЛіМ. 1977. 7 студз.; Яго ж. У розных жанрах // Полымя. 1974. № 11; Бондарава Е. Сустрэча праз стагоддзі // Вяч. Мінск. 1970. 3 лют.; Бортнік Л. Скарыніяна // Беларусь. 1980. № 4; Браты Скарыны // Там жа. 1946. № 1; Братышынскі Д. У старажытным Полацку // Там жа. 1958. № 12; Буйвал В. Шчырасць // ЛіМ. 1981. 24 ліп.; Булахаў М. Аб лексічных сувязях рускай літаратурнай мовы з беларускай у XVI—XVIII стагоддзях // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1961. № 3; Яго ж. Аб словаўтварэнні скарынінскіх выданняў // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Ад'ектыўныя канструкцыі з вінавальным склонам у старабеларускай мове // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1964. № 2; Яго ж. Ад'ектыўныя канструкцыі з давальным склонам у старабеларускай мове // Там жа. 1963. № 3; Яго ж. Нататкі па гісторыі лексікі // Беларуская мова (Даследаванні па лексікалогіі). Мн., 1965; Яго ж. Старабеларускія назвы роднасці й сваяцтва // З жыцця роднага слова: Лексікалагічны зб. Мн., 1968; Булыка А. Аб царкоўнаславянскіх лексічных элементах у старабеларускай мове // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1969. № 2; Яго ж. Адлюстраванне вымаўлення ў старабеларускай арфаграфіі // Там жа. 1966. № 1; Яго ж. Адлюстраванне фанетычных рыс беларускай мовы ў выданнях Ф. Скарыны // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Асаблівасці запазычання лексікі ў старабеларускай мове // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1969. № 6; Яго ж. Асваенне старабеларускай мовай запазычанняў на семантычным узроўні // Праблемы мовы і літаратуры. Мн., 1972; Яго ж. Батанічная лексіка грэкалацінскага паходжання ў старабеларускай мове // Бел. лінгвістыка. 1976. Вып. 9; Яго ж. Выносныя літары ў старабеларускай пісьменнасці // Беларускі лінгвістычны зборнік. Мн., 1966; Яго ж. Да пытання аб беларусізмах у кніжнаславянскай мове // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1969. № 1; Яго ж. З гісторыі назоўніка «жывот» у беларускай мове // З жыцця роднага слова: Лексікалагічны зб. Мн., 1968; Яго ж. Запазычаныя назвы тканін і скур у старабеларускай мове // Prace językoznawcze. 1983. Z. 74; Яго ж. Запазычаныя тэрміны літаратуры і мастацтва ў старабеларускай мове // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1978. № 5; Яго ж. Медыцынская лексіка іншамоўнага паходжання ў старабеларускай мове // Бел. лінгвістыка. 1977. Вып. 11; Яго ж. Невядомыя майстры старажытнага кнігадрукавання // Беларусь. 1967. № 8; Яго ж. Скарына і яго час // Там жа. 1967. № 8; Яго ж. Чэшская лексіка ў выданнях Ф. Скарыны // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1970. № 4; Яго ж. Эвалюцыя графічнай сістэмы старабеларускай пісьменнасці // Там жа. 1966. № 2; Булыка А., Жураўскі А. Мова старабеларускіх друкаваных кніг // Там жа. 1967. № 3; Бурносаў В. Спадчына пісьменніка: Да выхаду ў свет збору твораў Міхася Клімковіча // Беларусь. 1960. № 11; Бываеўскі Н. [Дыла Я.] Вялікае свята беларускае культуры: (Да 400-леццяя друку на Беларусі) // Наш край. 1926. № 1; Бярозкін Р. Постаці: Артыкулы пра паэтаў. Мн., 1971. С. 85—87; Яго ж. Скарына, пісар і неба // Бярозкін Р. Звенні. Мн., 1976; В. В. Пятро Мсціславец // Беларусь. 1946. № 3; В. Л. [Ластоўскі В.] // Гоман. 1916. 15 лют.; Вайнтраубас С. Працягваючы традыцыі Скарыны // ЛіМ. 1973. 28 вер.; Валадзько Ф. Праўдзіва, пераканаўча // Там жа. 1976. 2 вер.; Ванковіч Л. Піянер беларусазнаўства ў Чэхаславакіі // Там жа. 1964. 1 вер.; Варановіч С. Свята друкаванага слова // Полымя. 1964. № 7; Васілеўская А. Выдатны мастак рэспублікі // Беларусь. 1958. № 3; Васілеўскі М. Паходня розуму і натхнення // Бярозка. 1965. № 8; Васілеўскі П. Дзень сённяшні // Мастацтва Бел. 1983. № 5; Яго ж. Слова пра «Песню»: Нататкі пра выстаўку ў Гродне // Там жа. 1984. № 10; Віцьбіч Ю. Вялікі сын вялікага народа // ЛіМ. 1941. 17 мая; Вішнеўскі А. Скарынінскіх спраў прадаўжальнікі // Там жа. 1981. 7 жн.; Вольскі В. Георгій (Францішак) Скарына // Вольскі В. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1956; Яго ж. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры эпохі феадалізма. Мн., 1958. С. 4, 83—94; Яго ж. Старонкі нашай гісторыі. Мн., 1966; Воўк-Левановіч Я. Гістарычнае вывучэнне беларускай мовы ў славянскай філалогіі: Гістарычна-метадычны нарыс // Працы БДУ. 1925. № 6—7; Яго ж. Мова выданняў Францішка Скарыны // 400-лецце беларускага друку. Мн., 1926; Выстаўка імя Францішка Скарыны // Чырв. шлях. 1918. № 3—4; Выстаўка, прысвечаная 450-годдзю беларускага друку // Полымя. 1968. № 7; Вялікаму асветніку // Беларусь. 1974. № 10; Вярцінскі А. «Мудрыя людзі раілі...» // ЛіМ. 1979. 13 крас.; Вярхоў П. З гісторыі суфіксаў -ить, -бить у беларускай мове // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1968. № 2; Яго ж. З суфіксальнага словаўтварэння асабовых назоўнікаў у мове беларускай народнасці // Там жа. 1965. № 4; Яго ж. Назоўнікі з суфіксамі -ак, -як, -ака, -яка ў беларускай мове // З жыцця роднага слова: Лексікалагічны зб. Мн., 1968; Яго ж. Назоўнікі з суфіксам -ач (-яч) у беларускай мове // Беларуская мова: (Даследаванні па лексікалогіі). Мн., 1965; Яго ж. Назоўнікі з суфіксам -ба ў беларускай мове // Беларускі лінгвістычны зб. Мн., 1966; Яго ж. Назоўнікі на -ець у беларускай мове // Бел. лінгвістыка. 1972. Вып. 1; Яго ж. Назоўнікі на -унь (-юнь) у беларускай мове // Там жа. 1973. Вып. 4; Яго ж. Субстантывацыя прыметнікаў у старабеларускай мове // Праблемы мовы і літаратуры. Мн., 1972; Яго ж. Суфікс -тель (-цель) у беларускай мове // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1969. № 1; Гайдук М. Георгій Скарына першы друкуе кнігі па-беларуску // Ніва. 1964. 3 мая; Яго ж. Скарына на Падляссі // Ніва. 1980. 14 вер.; Яго ж. Слаўны сын беларускай зямлі // Беларускі каляндар 1968 г. Беласток, 1967; Яго ж. Францішак Скарына // Беларускі каляндар на 1969 год. Беласток, 1968; Галенчанка Г. Астранамічныя звесткі ў «Малой падарожнай кніжцы» Скарыны // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1974. № 4; Яго ж. Беларуская старажытная кніга ў англійскіх бібліятэках // Беларусь. 1965. № 10; Яго ж. Васіль Цяпінскі — паслядоўнік скарынінскай справы // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Кнігадрукаванне // Гісторыя Беларускай ССР. Мн., 1972. Т. 1. С. 271—274; Яго ж. Ля вытокаў // ЛіМ. 1975. 26 вер.; Яго ж. На пачатку ўсходнеславянскага кнігадрукавання // Там жа. 1962. 17 ліп.; Яго ж. Партрэты першадрукароў Беларусі Ф. Скарыны, С. Буднага, В. Цяпінскага // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1972. № 1; Яго ж. Старажытныя кнігі // Беларусь. 1960. № 10; Гальпяровіч Н. І паўстаў ён у бронзе... // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1974. № 4; Ганчароў М. Кніжны парад // Беларусь. 1969. № 4; Яго ж. Справа, пачатая

Францыскам Скарынам // Голас Радзімы. 1984. 22 сак.; Гарбуноў Ц. З гісторыі друку ў Беларусі (з XVI ст. да 1917 г.) // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1962. № 4; Гаробчанка Т. Праз прызму стагоддзяў // Голас Радзімы. 1979. 29 сак.; Яго ж. У двух люстрах // ЛіМ. 1979. 18 мая; Гарэцкі М. Доктар Францыск Скарына: (6 жніўня 1517—6 жніўня 1917) // Вольная Беларусь. 1917. № 12; Яго ж. Культурнае свята: (400 гадоў друку на Беларусі) // Наш працаўнік. 1925. 27 лют.; Яго ж. Францыск Скарына // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; 2 выд. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; 4 выд. Мн., 1926; Георгій Скарына: Да 450-годдзя беларускага друку // Беларускі каляндар на 1967 г. Беласток, 1967; Георгі Фр. Скарына // Беларускі каляндар на 1958 год. Беласток, 1957; Германовіч І. З гісторыі беларускай кніжнай тэрміналогіі («Старонка» і яе сінонімы) // Бел. лінгвістыка. 1975. Вып. 7; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры. Т. 1. З старажытных часоў да канца XVIII ст. Мн., 1968. С. 7, 9, 13, 14, 18 — 20, 24, 29, 37, 39, 47—49, 108, 160—190, 195, 207—209, 213, 222, 223, 225, 228, 231, 233—237, 243, 260, 267, 353, 355, 356, 385, 395; Гісторыя беларускай літаратуры. Старажытны перыяд: [Падручнік для філал. фак. пед. ін-таў]. Мн., 1985. С. 96—137; Гісторыя Беларускай ССР. Мн., 1955. С. 99—107; Глебка П. Гістарычныя творы М. Клімковіча // Клімковіч М. Драматычныя паэмы. Мн., 1947; Яго ж. Сын беларускага народа: Францыск (Георгій) Скарына і яго дзейнасць // Глебка П. Паэзія барацьбы і перамогі. Мн., 1973; Яго ж. Францыск (Георгій) Скарына і яго дзейнасць: Выступленне на сесіі АН БССР, прысвечанай 450-годдзю беларускага кнігадрукавання, 16 жн. 1967 г. // Глебка П. Пытанні гісторыі, філалогіі, мастацтва. Мн., 1975; Груца А. Прыназоўнікі подле, подлугъ, въподлугъ, ведле, ведлугъ, водле, водлугъ у старабеларускай мове XIV—XVIII ст. // Бел. лінгвістыка. 1976. Вып. 10; Грыб Т. Мейсца і значэнне Францішка Скарыны ў сучасным беларускім вызвальна-адраджэнцкім руху // Іскры Скарыны. 1931. № 1; Яго ж. Шляхам Скарыны // Там жа. 1934. № 4; Грынчык М. Зараджэнне і развіццё беларускай сілабічнай паэзіі // Беларуская літаратура. Мн., 1977. Вып. 5; Яго ж. Ля вытокаў беларускага вершаскладання // Праблемы мовы і літаратуры. Мн., 1972; Яго ж. Шляхі беларускага вершаскладання. Мн., 1973. С. 33, 38, 41, 54, 73, 148; Грыцкевіч А. Беларусь у канцы XV — першай палавіне XVI ст.: Да 450-годдзя беларускага кнігадрукавання // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1967. № 3; Яго ж. Іван Фёдараў у Беларусі // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1984. № 3; Гурло Н. Жыццё слоў // Беларусь. 1959. № 3; Гусева Л. Традыцыі старажытнай рускай літаратуры і паэма М. Гусоўскага «Песня пра зубра» // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1979. № 2; Дабрынін М. Беларуская літаратура: Старажытны перыяд. Мн., 1952. С. 139—146; Дадон. Два юбілеі — 1525—1905—1925 гг. // Полоцкий пахарь. 1926. 1 янв.; Дарашкевіч В. Прысвячаецца Скарыне // ЛіМ. 1984. 13 крас.; Дварчанін І. Аб годзе нараджэння Фр. Скарыны // Родныя гоні. 1927. № 1; Яго ж. З Чэшскага музея // Беларускі звон. 1921. 28 кастр.; Доктар Францішак Скарына // Студэнцкая думка. 1925. № 3; Доктар Францішак Скарына: (Пераклад Бібліі на беларускую мову) // Калядная пісанка. Вільня, 1913; Доктар Фр. Скарына — прадвеснік беларускага адраджэння: (У чэсць 450-леццябяго нараджэння. 1486—1936) // Бел. крыніца. 1936. 8 сак.; Доўнар-Запольскі М. Да юбілею беларускага кнігадруку: (Гістарычная даведка) // Гістарычна-археалагічны зборнік. 1927. № 1; Яго ж. Пытанне аб беларускай мове ў эпоху Скарыны: Гістарычны нарыс // Сав. Бел. 1925. 30 мая; Дранчук В. Ад воблікаў зямных // Звязда. 1979. 16 чэрв.; Духоўная каталіцкая літаратура ў беларускай мове // Беларускі гаспадарскі каляндар на 1926 г. Вільня, 1925; Дышыневіч В. Аб бібліяграфічным аспекце дзейнасці Францыска Скарыны // Помнікі культуры: Новыя адкрыцці. Мн., 1985; Яго ж. Аб крыніцазнаўчым аналізе спадчыны Ф. Скарыны // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1985. № 3; Яго ж. Драматургі — першадрукару // ЛіМ. 1980. 21 ліст.; Яго ж. Імя яго — праз стагоддзе... // Беларусь. 1982. № 1; Яго ж. Новае аб Францыску Скарыне // ЛіМ. 1982. 2 крас.; Яго ж. Скарына і адносіны да першакрыніц: Нататкі бібліёграфа // Полымя. 1985. № 12; Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму: Прычыннасць і гістарызм. Мн., 1982. С. 142—145; Жураўскі А. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. Мн., 1967. Т. 1. С. 113—157, 165—169. Рэц.: Баханькоў А. Гісторыя працягваецца // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1971. № 3; Жураўскі А. Гісторыя форм загаднага ладу ў беларускай мове // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. 1957. Вып. 4. С. 4, 9, 22, 24, 45, 50, 57, 58, 60; Яго ж. Да пытання аб асноўных тыпах старажытнай беларускай літаратурнай мовы // Там жа. 1961. Вып. 8; Яго ж. Да пытання аб ролі царкоўна-славянскай мовы ў развіцці беларускай літаратурнай мовы XVI ст. // Матэрыял да IV Міжнароднага з'езда славістаў. Мн., 1958; Яго ж. Двухмоўе і шматмоўе ў гісторыі Беларусі // Пытанні білінгвізму і ўзаемадзеяння моў. Мн., 1982. С. 21—24; Яго ж. Знамянальная падзея, 1517—1967: 450-гадовы юбілей беларускай друкаванай кнігі // ЛіМ. 1967. 5 жн.; Яго ж. Лінгвістычныя кур'ёзы // Маладосць. 1969. № 4; Яго ж. Мова друкаваных выданняў Ф. Скарыны // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Як называюць Скарыну? // Звязда. 1967. 11 мая; Жыгаў І. Паліглоты // Беларусь. 1978. № 1; Жыдовіч М. Да гісторыі скланення назоўнікаў у беларускай мове // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. 1957. Вып. 3; Яго ж. Да пытання аб устойлівасці скланення назоўнікаў у беларускай мове // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. 1954. Вып. 2; Жылка У. Да 400-ых угодкаў друку на Беларусі / Пярэвясла. 1923. № 1; З днём нараджэння беларускага кнігадрукавання // Чырв. змена. 1967. 15 жн.; Зайцаў В. Перадумовы гуманізму ў Беларусі; Ф. Скарына і еўрапейская Рэфармацыя // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Ф. Скарына ў Падуі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1968. № 4; Яго ж. Францыск Скарына // Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры. Мн., 1968. Т. 1; Зайцаў Ф. Выстаўка ў Гомелі // ЛіМ. 1965. 9 сак.; Зямкевіч Р. Друк Скарыны і друк сучасны // Вольная Беларусь. 1917. 23 жн.; Яго ж. Значэнне Францішка Скарыны ў беларускай культуры // Там жа. 1917. 11 жн.; Яго ж. Францыск Скарына // Бел. жыццё. 1919. 6 ліп.; Яго ж. 400-лецце беларускага друку // Вольная Беларусь. 1917. 8 жн.; І-д. Рэвалюцыйныя весткі аб Францішку Скарыне // Гадавік БНТ у Вільні. Вільня, 1933; Іваноў М. Георгій Скарына: Да 475-годдзя з дня нараджэння // Віцеб. рабочы. 1965. 23 ліст.; Івашын Я. (Журба Я.) Святкаванне 400-ых угодак кнігадруку ў Бабруйску // Камуніст. 1925. 10 студз.; Івін В. У святле рампы // Беларусь. 1979. № 12; Ільюшын І. Аб некаторых пытаннях гісторыі грамадскай думкі на Беларусі // Бальш. Бел. 1948. № 6; Каваленка В. Міфа-паэтычныя матывы ў беларускай літаратуры. Мн., 1981. С. 70—74; Казбярук У. Беларускі першадрукар // ЛіМ. 1960. 27 крас.; Яго ж. Першадрукар, асветнік, вучоны // Голас Радзімы. 1960. № 40; Яго ж. Славянскія літаратуры і праблемы беларускага параўнальнага літаратуразнаўства (Дакастрычніцкі перыяд). Мн., 1982. С. 4—8, 19, 22, 24; Калеснік У. Пчала Скарыны // Полымя. 1979. № 9; Яго ж. Сучаснікі // Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975; Яго ж. «Францыск Скарына» // Гісторыя беларускай літаратуры. Мн., 1985; Калядзіч В. «Я, Францыск Скарына...» // Голас Радзімы. 1970. № 5; Канавалаў Р. Беларускаму кнігадрукаванню — 450 год // Голас Радзімы. 1967. № 2; Капыскі З. Полацк часоў Ф. Скарыны // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Капыскі З., Спірыдонаў М. У. І. Пічэта аб феадальным грамадстве ў Беларусі XV—XVI стст. // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1978. № 5; Каралёва І. Складаныя лічэбнікі ў старабеларускай мове (па матэрыялах пісьменнасці XV—XVII стст.) // Праблемы мовы і літаратуры. Мн., 1972; Караткевіч У. Вера ў сілу

дабрыні, або Сын Беларусі, сын Прагі // ЛіМ. 1977. 11 сак.; Яго ж. Зямля пад белымі крыламі: Нарыс. Мн., 1977. С. 69, 111—114; Яго ж. «Людзям простым к дабраму навучэнню» // Ніва. 1965. 14 сак.; Яго ж. Подзвіг Францыска Скарыны: Эсэ: Да 490-годдзя Ф. Скарыны // Беларусь. 1980. № 4; Карповіч А. На радзіме першадрукара // ЛіМ. 1980. 19 вер.; Карэлін А. Дыплом на творчую сталасць // Чырв. змена. 1965. 18 ліп.; Каспяровіч М. Віленскі беларускі музей // Наш край. 1929. № 3; Каўко А. Нялёгкія дарогі кнігадруку // Полымя. 1987. № 10; Кацар М. Нарысы па гісторыі выяўленчага мастацтва Савецкай Беларусі. Мн., 1960. С. 51, 123, 129, 163, 164; Яго ж. Скульптура Савецкай Беларусі. Мн., 1957. С. 25, 53; Кісялёў Г. Любімая тэма мастака // ЛіМ. 1961. 16 мая; Клімковіч М. Аб жыватворчым уплыве рускай літаратуры на беларускую літаратуру. Мн., 1955. С. 16—17; Клышка А. Францыск Скарына // Бярозка. 1981. № 10; Кнорын В. Аб рашаючых «дробязях» у вялікім пытанні // Асвета. 1928. № 4; Конан У. Іван Фёдараў і асветніцкія традыцыі Францыска Скарыны // Мастацтва Бел. 1984. № 1; Коршунаў А. Знойдзена «Пасхалія» // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1972. № 4; Яго ж. Іван Фёдараў і беларускае кнігадрукаванне // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1964. № 4; Яго ж. Літаратурна-публіцыстычная спадчына Францыска Скарыны: Кароткі каментарый да выданняў Францыска Скарыны // Скарына Ф. Прадмовы і пасляслоўі. Мн., 1969; Коршунаў А., Чамярыцкі В. Францыск Скарына // Беларус. сав. энцыклапедыя. 1975. Т. 12; Крапак Б. Дум высокае імкненне // Звязда. 1978. 29 сак.; Крапіва К. Беларускай кнізе — 450 гадоў // Звязда. 1966. 28 крас.; Яго ж. «Людям посполитым к доброму научению» // Там жа. 1967. 15 жн.; Яго ж. Эстафета памяці і любові // ЛіМ. 1966. 25 ліст.; Краўчанка І. Багатая спадчына // Беларусь. 1973. № 12; Крачэўскі П. Скарына і незалежнасць // Замежная Беларусь. Прага, 1926; Крупеня Я. На экране — гісторыя // Звязда. 1971. 13 студз.; Кручок Р. Аб медыкабіялагічнай дзейнасці і прыродазнаўча-навуковых поглядах Ф. Скарыны // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Ксяневіч П. 1517—1917 // Вольная Беларусь. 1917. 24 чэрв.; Кунцэвіч А. Скарыны неўміручае імя // ЛіМ. 1985. 20 снеж.; Купава М. Настаўнікі — Скарына і Купала // Голас Радзімы. 1979. 5 крас.; Кухараў С. Скарб, даступны ўсім // Маладосць. 1967. № 8; Лазарук М., Ленсу А. Уводзіны ў літаратуразнаўства. 2 выд., дапрац. і дап. Мн., 1982. С. 12, 159; Ларчанка М. Вялікі асветнік // Беларусь. 1944. № 1; Яго ж. Галасы жывой спадчыны // Ларчанка М. Літаратурнае пабрацімства славян. Мн., 1984; Яго ж. Гравюры Ф. Скарыны // Беларусь. 1975. № 8; Яго ж. Жывая спадчына. Мн., 1977. С. 189—191; Яго ж. Скарынінскія традыцыі ў кнігадрукаванні славян // Ларчанка М. Яднанне братніх літаратур. Мн., 1974. Рэц.: Хромчанка Г. У сям'і славян // ЛіМ. 1974. 6 вер.; Ларчанка М. Славянская супольнасць. Мн., 1963. С. 8—9, 11; Яго ж. Францішак Скарына // Ахрыменка П., Ларчанка М. Старажытная беларуская літаратура. Мн., 1968; Яго ж. Францыск Скарына // Звязда. 1941. 11 студз.; Ластоўскі В. Гісторыя беларускай (крыўскай) кнігі. Коўна. 1926. С. 282—305; Яго ж. Доктар Францішк Скарына: (1525—1925) // Крывіч. 1924. № 2; Яго ж. 1491—1916 // Гоман. 1916. 15 лют.; Яго ж. У 400-летнюю гадаўшчыну // Там жа. 1917. 23 студз. / Пад крыпт. В. Л-скі; Яго ж. Францішк Скарына // Беларускі Каляндар «Сваяк» на 1919 год. Вільня, 1919 / Без подпісу; Лаўроў В. Георгі Скарына на экране // Беларусь. 1963. № 11; Лебедзеў Г. Адзенне ў XVI стагоддзі // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1973. № 4; Яго ж. Забыты твор Францыска Скарыны // Полымя. 1989. № 4; Лёсік Я. Наша культурнае свята // Вольная Беларусь. 1917. 8 жн. / Пад крыпт. Я. Л — к; Ліс А. Мікола Шчакаціхін: Хараство непазнанай зямлі. Мн., 1968. С. 46—55, 58; Яго ж. Пётра Сергіевіч. Мн., 1970. С. 63—67; Яго ж. Шляхі і пошукі // Полымя. 1964. № 3; Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Ч. 1. С. 17, 18, 195, 241; Яго ж. Максім Багдановіч. Мн., 1966. С. 8, 46, 210, 233—234, 240; Ломцеў Ц. Вялікі беларускі асветнік і патрыёт Георгі Скарына // Сав. селянін. 1945. 23 жн.; Яго ж. Георгі Скарына — першы беларускі кнігавыдаўца // Беларусь. 1945. № 6; Яго ж. Лёс кнігадрукавання на Беларусі пасля Скарыны // Там жа. 1945. № 7—8; Яго ж. Скарына як пачынальнік беларускай літаратурнай мовы // Там жа. 1945. № 3; Лупач Д. Багацейшая скарбніца // Там жа. 1972. № 9; Лявонаў К. Неўміручы свет Скарыны // Звязда. 1979. 1 крас.; М. Аб беларускім друку // Бел. крыніца. 1921. 25 вер.; М. К. У літоўцаў Мажвыдас — у беларусаў Скарына // Хрысціянск. думка. 1937. № 7; Мазалькоў Я. З братэрскай любоўю // ЛіМ. 1965. 16 ліст.; Мазуркевіч Я. 400 гадоў беларускага друку // Витеб. крест. газ. 1925. 30 дек.; Майхровіч С. Георгій Скарына // Нар. асвета. 1965. № 4; Яго ж. Гуманістычная аснова дзейнасці Францыска Скарыны // Майхровіч С. Нарыс гісторыі старажытнай беларускай літаратуры XIV—XVIII ст. Мн., 1980. С. 65—73; Яго ж. Патрыятычны подзвіг Г. Скарыны // Беларусь. 1965. № 4; Яго ж. Сымон Будны // Полымя. 1967. № 2; Яго ж. Сын эпохі Адраджэння // Голас Радзімы. 1967. № 41; Яго ж. 450 гадоў беларускага кнігадрукавання // Работніца і сялянка. 1967. № 8; Макарэвіч А. Гуманіст, асветнік, патрыёт // Маладосць. 1967. № 8; Макеенка А. Вучоны, асветнік, гуманіст // Віцеб. рабочы. 1974. 13 жн.; Яго ж. Чалавек на ўсе часы // Там жа. 1970. 1 жн.; Мальдзіс А. Вехі беларускай эстэтычнай думкі // ЛіМ. 1973. 3 жн.; Яго ж. Во славном месте виленском: Да 460-годдзя кнігадрукавання ў Літве і Беларусі // Там жа. 1982. 2 крас.; Яго ж. Прыязна, аб'ектыўна // Там жа. 1985. 26 крас.; Мараш Я. Традыцыі кнігадрукавання ўсходнеславянскіх народаў // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1982. № 2; Марцінкявічус Ю. Дзённік, што не мае датаў / Пер. з літ. А. Разанаў // Братэрства. Мн., 1983; Маслаў Д. Мастак пластычных вобразаў // ЛіМ. 1973. 26 кастр.; Мешчаракоў У. Вялікі славянскі гуманіст // Нар. асвета. 1980. № 2; Мікітась В. Інкунабулы Францыска Скарыны ў Закарпацці // Матэрыялы першай навуковай канферэнцыі па вывучэнню беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязей. Гомель, 1969; Мірачыцкі Л. Каб сляды Скарыны не губляліся // Голас Радзімы. 1985. 12 снеж.; Міско С., Поляк В. Ад Скарыны да нашых дзён // Звязда. 1982. 15 вер.; Міхайлаў М. Свята культуры // Звязда. 1967. 15 жн.; Мыльнікаў А. Ф. Скарына і чэшскае кнігадрукаванне // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Мялешка У. 400-леццe беларускай літаратуры 1517—1917 // Беларускі каляндар на 1917 год. Вільня, 1916; На радзіме першадрукара // ЛіМ. 1967. 22 жн.; На радзіме Скарыны // Звязда. 1967. 18 жн.; На сесіі аддзялення грамадскіх навук АН БССР // ЛіМ. 1948. 5 чэрв.; Назіна І. Музычная інфармацыя ў Бібліі Францыска Скарыны // Помнікі культуры: Новыя адкрыцці. Мн., 1985; Налівайка Л. Пачатак дыялога // Мастацтва Бел. 1985. № 12; Налівайка А., Бурэйка Т. Беларуская літаратура. Мн., 1971. С. 10—12; Нарысы гісторыі народнай асветы і педагагічнай думкі ў Беларусі. Мн., 1968. С. 16, 37—51; Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры. Мн., 1956. С. 28—39; Неміроўскі Я. Іван Фёдараў і Пётр Цімафееў Мсціславец у Беларусі // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Мастацкае аблічча беларускіх выданняў Івана Фёдарава // Мастацтва Бел. 1984. № 1; Нікалаеў В. «Зроблена ў Брэсце 1563 года, месяца верасня чацвёртага дня...» // Беларусь. 1980. № 12; Няедлы З. Прывітанне беларусам // Беларусь. 1944. № 6; П-ко Ів. [Пачопка І.] 400-леццe беларускага друку // Праваслаўны беларус. 1925. № 2; Падокшын С. Гусізм і грамадскі рух Беларусі і Літвы XV—XVII стст. // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Роля антычных традыцый у развіцці культуры і грамадскай думкі на Беларусі ў XVI—XVII стст. // Беларуская літаратура. Мн., 1977. Вып. 5. С. 10—12; Пакет з Падуі // Чырв. змена. 1967. 14 студз.;

Палуян С. Калі друкавалася першая беларуская Біблія // Н. н. 1909. 24 вер.; Палякоў С. Фільм: «Я, Францішак Скарына» // Ніва. 1970. 26 крас.; Памецька Н. Абазначэнні войска і яго частак у старабеларускай пісьменнасці // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1983. № 3; Памяці Скарыны // Наш працаўнік. 1925. 28 чэрв.; Памяць аб беларускім першадрукару // Звязда. 1967. 19 жн.; Панізнік С. Рэха крокаў Скарыны // Голас Радзімы. 1977. 14 крас.; Яго ж. Скарына ў Рызе // Там жа. 1979. 15 сак.; Яго ж. Традыцыі Скарынінскага братэрства // ЛіМ. 1967. 11 крас.; Яго ж. У звясененым Полацку // Голас Радзімы. 1979. 24 мая; Парукаў А. Важнейшыя арфаграфічныя асаблівасці перакладных выданняў Скарыны // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель, 1973; Яго ж. Дзеясloўныя формы ў перакладных выданнях Скарыны // Вопросы общественных и гуманитарных наук: (Материалы 2-й научн. конф.). Гомель. 1974. Вып. 1; Яго ж. Лексікасемантычная варыянтнасць у прадмовах і пасляслоўях Скарыны // Бел. мова. 1980. Вып. 7; Яго ж. Некаторыя марфалагічныя асаблівасці неперакладных выданняў Скарыны // Бел. мова і мовазнаўства. 1974. Вып. 2; Яго ж. Словаўтваральная сістэма назоўнікаў у перакладных выданнях Скарыны // Там жа. 1975. Вып. 3; Яго ж. Словаўтварэнне дзеясловаў у неперакладных выданнях Скарыны // Бел. мова. 1977. Вып. 5; Яго ж. Спецыфічныя асаблівасці лексікі неперакладных выданняў Скарыны // Бел. мова і мовазнаўства. 1976. Вып. 4; Пархута Я. Ляцелі гусі дадому // Родная прырода. 1979. № 5; Парэцкі Я. Развіццё Сымонам Будным асветніцкіх ідэй Ф. Скарыны // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Сымон Будны. Мн., 1975. С. 6, 21—23, 92—93; Паўлавец Д. Пытанні арфаграфіі ў кніжнаславянскай лінгвістычнай літаратуры Беларусі XVI—XVII стст. // Бел. мова. 1982. Вып. 10; Яго ж. Пунктуацыйная тэорыя і практыка ў кніжнаславянскіх граматыках Зізанія і Сматрыцкага // Там жа. 1983. Вып. 11; Паўленка М. Аднакарэнныя жаночыя Nomina agentis у старабеларускай мове // Бел. лінгвістыка. 1975. Вып. 8; Яго ж. Да пытання аб вытворчых варыянтах суфікса -ств-а ў беларускай мове // Даследаванні па беларускай і рускай мовах. Мн., 1960; Перцаў У. Гістарычная думка ў Беларусі ў XVI—XVIII стагоддзях // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1956. № 4; Яго ж. Грамадская дзейнасць і светапогляд Г. Скарыны // Там жа. 1948. № 6; Яго ж. Прадмова // Алексютовіч М. Скарына, яго дзейнасць і светапогляд. Мн., 1958; Першая беларуская кніга //Бярозка. 1967. № 9; Першая кніга на беларускай мове // Беларусь. 1944. № 3; Першы друкар // Вясёлка. 1967. № 8; Петухоў А. На радзіме першадрукара // ЛіМ. 1983. 16 вер.; Яго ж. Скарынінскае свята // Там жа. 1981. 11 вер.; Пічэта У. Беларускае Адраджэнне ў XVI сталецці; Друк на Беларусі ў XVI і XVII сталеццях; Scoriniana: 1776—1926 // 400-лецце беларускага друку. Мн., 1926; Яго ж. Гісторыя Беларусі. Ч. 1. М.; Л., 1924. С. 125—126; Яго ж. Дзве культуры на Беларусі // Сов. строительство. 1928. № 3—4; Яго ж. Францішак Скарына і яго працы // Сав. Бел. 1925. 24, 25 снеж.; Піятуховіч М. Францішак Скарына // Малады араты. 1925. № 14; Яго ж. Францішак Скарына і яго літаратурная дзейнасць // 400-лецце беларускага друку. Мн., 1926; Яго ж. Францыск Скарына і беларускае Адраджэнне // Малады араты. 1925. № 14; Яго ж. Францыск Скарына і яго літаратурная дзейнасць // Асвета. 1925. № 7; Помнік Скарыне // Полымя. 1974. № 10; Праневіч Г. Скарынінскі прататып у творчасці Максіма Багдановіча // Весн. БДУ. Сер. 4. 1983. № 2; Прашковіч М. Беларуская паэзія канца XVI— пачатку XVII ст. // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1964. № 2; Яго ж. Доктар Францішак Скарына // Полымя. 1965. № 10; Яго ж. Культурна-асветніцкая роля друкарні Мамонічаў // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Яго ж. Некаторыя асаблівасці развіцця гістарычных жанраў у беларускай літаратуры 40-х гадоў // Беларуская літаратура. Мн., 1979. Вып. 7; Яго ж. Пра нашага першадрукара // ЛіМ. 1967. 28 сак.; Яго ж. Святло праз стагоддзі // Там жа. 1967. 15 жн.; Яго ж. Сцежкамі мінулага // Полымя. 1965. № 4; Яго ж. Францыск Скарына // Скарына Ф. Прадмовы і пасляслоўі. Мн., 1969; Прыгодзіч М. Складаныя прыметнікі з займеннікавым кампанентам у гісторыі беларускай мовы // Беларуская мова. Мн., 1980. Вып. 7; Прэабражэнская Л. Вялікі асветнік // Чырв. звязда. 1945. 18 жн.; Работа адшукана ў Празе // Звязда. 1967. 22 чэрв.; Раковіч А. У нашы дні працяг // ЛіМ. 1977. 5 жн.; Ралько І. Вершаскладанне. Мн., 1977. С. 4—5; Рудчык В. Ад пачатку мы разам // Беларускі каляндар на 1976. Беласток, 1976; Рыўкін М. Вывучэнне гісторыі БССР у 7—8 класах: Кніга для настаўніка. 2 выд., перапрац. Мн., 1985. С. 64—67; Сакалоў Г. Другая сустрэча // Вяч. Мінск. 1978. 15 жн.; Саладух А. З даследаў аб паходжанні і аб гэрбе Скарынаў // Калоссе. 1936. № 4; Яго ж. Францішак Скарына на грунце універсітэцкага жыцця ў Падуі // Там жа. 1937. № 1; Сацута І. Дзеясловы прошлага часу ў перакладных выданнях Ф. Скарыны // Бел. лінгвістыка. 1985. Вып. 27; Яго ж. Формы дзеясловаў цяперашняга і будучага часу ў перакладных выданнях Ф. Скарыны // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1985. № 1; Святкаванне Скарынінскага юбілею ў Вільні // Бел. доля. 1925. 28 сак.; Семашкевіч Р. «Загляне сонца і ў наша ваконца» // Маладосць. 1967. № 8; Семяжон Я. «Вылажана доктарам Францыскам Скарынаю...» // Беларусь. 1966. № 1; Яго ж. Праз сваё — да чалавецтва // ЛіМ. 1966. № 24; Скарынінскі юбілей у Радавай Беларусі // Бел. доля. 1925. 1 крас.; Scoriniana: (1776—1926) // 400-лецце беларускага друку. Мн., 1926; Солахаў А. Абстрактная лексіка ў мове прадмоў і пасляслоўяў старабеларускай літаратуры // Беларуская мова. Мн., 1984. Вып. 12; Яго ж. Фанетыка-арфаграфічныя асаблівасці старабеларускай навукова-публіцыстычнай літаратуры // Беларуская мова. Мн., 1983. Вып. 11; Яго ж. Формазмяненне ў мове старабеларускай навукова-публіцыстычнай літаратуры // Там жа. 1985. Вып. 13; Спаткай М. Беларускі першадрукар // Віцеб. рабочы. 1967. 18 лют.; Стальмашонак І. Скарына-медык // Беларусь. 1953. № 2; Станкевіч А. Доктар Францыск Скарына і яго культурная праца. З нагоды 450-леццяя яго нараджэння (1486—1936) // Калоссе. 1936. № 2; Яго ж. Доктар Францішак Скарына — першы друкар беларускі (1525—1925) // Бел. доля. 1925. 21, 28 лют., 7, 14, 21 сак.; Крыніца. 1925. 1, 8, 15, 25, 30 сак., 12 крас.; Старых М. Дзень трэці... // Чырв. змена. 1969. 12 сак.; Яго ж. Нечаканасць адкрыцця // Там жа. 1969. 2 снеж.; Яго ж. «Я, Францыск Скарына...» // Там жа. 1971. 26 студз.; Стулава А. ...І даў слову крылы // Вяч. Мінск. 1985. 23 снеж.; Суднік М. Гісторыя ўзнікнення і этапы развіцця беларускай лексікаграфіі старажытнай пары // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. 1957. Вып. 4; Сухарэвіч В. Скарына, якога мы палюбілі // ЛіМ. 1970. 15 мая; Сцепановіч Ф. Да 400-годдзя беларускага друку // Камуніст. 1925. 30 снеж.; Сцяпанаў А. Сур'ёзныя недахопы ў хрэстаматыях і вучэбных дапаможніках па беларускай літаратуры // Наст. газ. 1948. 29 студз.; Сямёнаў Ф. Фільм пра першага друкара // Мін. праўда. 1969. 9 сак.; Сянкевіч А. 400-гадовы юбілей // Полоцкий пахарь. 1926. 1 янв.; Талочка У. Да справы верavызнання Ф. Скарыны // Калоссе. 1935. № 3; Таніч Л. Спектакль пра Скарыну // Звязда. 1979. 13 студз.; Траяноўскі А. Ад вытокаў жыватворных // Звязда. 1970. 25 жн.; Трыгубовіч В. Слухаю водгулле крокаў // Голас Радзімы. 1977. 11 жн.; Ты слаўна, зямля, што вякам нарадзіла такога выдатнага сына свайго!.. // Чырв. змена. 1967. 15 жн.; Тычына М. Паглыбленне гістарызму ў сучаснай беларускай прозе // Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982; Узрасло буйным коласам зерне Скарынава // ЛіМ. 1967. 18 жн.; Унікальнае выданне // Полымя. 1972. № 11; Фактаровіч Д. Ад Скарыны да нашых дзён / ЛіМ. 1965. 16 ліст.; Яго ж. Радужныя масты // Беларусь. 1965. № 10; Феліксаў В. Першы беларускі «буквар» // Голас Радзімы. 1982. 12 жн.; Фільм пра беларускага першадрукара: Абмеркаванне карціны «Я, Францыск

Скарына» ў Саюзе кінематаграфістаў БССР // ЛіМ. 1970. 13 лют.; Флароўскі А. Скарыне — слава! // Там жа. 1967. 22 жн.; Яго ж. Scoriniana // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Францішк Скарына // Беларускі гаспадарскі каляндар на 1926 год. Вільня, 1925; Францішк Скарына // Беларускі каляндар «Сваяк» на 1919 год. Вільня, 1919; Францыск Скарына // Асвета і педагагічная думка ў Беларусі. Мн., 1985; Харэвіч А. Ф. Скарына і яго эпоха // Полымя. 1925. № 7; Хромчанка К. За шчасце зямное. Мн., 1966. С. 7—8; Худавец А. «Я, Францыск Скарына» [О кинофильме] // ЛіМ. 1969. 25 крас.; Царанкоў Л. Францішак Скарына // Нар. асвета. 1967. № 8; Чаквін І. Фарміраванне беларускай народнасці // Этнаграфія беларусаў: Гістарыяграфія, этнагенез, этычная гісторыя. Мн., 1985; Чамярыцкі В. Друкар кніг, перад тым нязнаных // Маладосць. 1965. № 6; Яго ж. На пачатку ўсходнеславянскага кнігадруку // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1984. № 5; Яго ж. «...Народу свайму ўслугуючы» // Полымя. 1987. № 8; Чамярыцкі В., Коршунаў А., Лойка А. Традыцыі літаратуры старажытнай Русі ў беларускай літаратуры: Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1982. С. 5, 6, 16—25, 31, 36, 39. Рэц.: Sielicki F. // Slavia Orientalis. 1984. N 2; Чапко В., Грыцкевіч А. Эпоха Ф. Скарыны // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн., 1968; Чаркасава Д. «...У лекарскіх навуках доктар» // Голас Радзімы. 1977. 11 жн.; Частнова Р. Легенды ажываюць у мармуры // Вяч. Мінск. 1973. 30 кастр.; Яго ж. Роздум пра лёс свайго народа // Мастацтва Бел. 1985. № 1; Чатырохсотлецце беларускай літаратуры: 1517—1917 // Беларускі каляндар на 1917 год. Вільня, 1916; 400-лецце друку ў Вільні // Зборнік беларускіх ведамасцей. Вільня, 1921. № 1; 450-тыя ўгодкі нараджэння Францішка Скарыны // Іскры Скарыны. 1935. № 5; 455 год з дня нараджэння Скарыны // Беларусь. 1945. № 10; Чэрнікава В. Навуковая сесія АН БССР // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1967. № 4; Шаірка С. У горадзе над Дзвіной // ЛіМ. 1974. 16 жн.; Шакун Л. Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. 2 выд., перапрац. Мн., 1984. С. 93, 123—128; Яго ж. Да пытання аб паняцці «старажытная беларуская літаратурная мова» // Даследаванні па беларускай і рускай мовах. Мн., 1960; Яго ж. Значэнне царкоўнаславянскай мовы ў развіцці беларускай літаратурнай мовы // Даследванні па беларускай і рускай мовах. Мн., 1958; Яго ж. Нарысы гісторыі беларускай літаратурнай мовы. Мн., 1960. С. 88—89, 112—113; Яго ж. Ф. Скарына і пытанні гісторыі беларускай літаратурнай мовы // 450 год беларускага кнігадрукавання. Мн. 1968; Шалата М. У летапіс сяброўства // ЛіМ. 1984. 17 лют.; Шалькевіч В. Ад Скарыны пачатак...: (Да 460-годдзя беларускага кнігадрукавання) // Там жа. 1977. 5 жн.; Яго ж. Выданні ЮНЕСКА пра Скарыну: 465 гадоў беларускаму кнігадрукаванню // Голас Радзімы. 1982. 12 жн.; Яго ж. Двухстогадовы шлях Скарыніяны: (Дарэвалюцыйная і сучасная літаратура аб Скарыне) // Там жа. 1977. 11 жн.; Шаура Г. Гаўрыіл Харытонавіч Вашчанка. Мн., 1978. С. 39—41; Шматаў В. Беларуская кніжная гравюра XVI—XVIII стагоддзяў. Мн., 1984. С. 29—79. Рэц.: Немяроўскі Я. Кніга пра старадаўнюю гравюру // Мастацтва Бел. 1985. № 8; Шматаў В. Беларуская графіка 1917—1941 гг. Мн., 1975. С. 5—6; Яго ж. Гравёрная школа Пятра Мсціслаўца // Мастацтва Бел. 1984. № 1; Яго ж. Мастацкая аздоба выданняў Ф. Скарыны: (Гістарыяграфія) // Из истории книги в Белоруссии. Мн., 1976; Яго ж. Мастацкая спадчына Францыска Скарыны //ЛіМ. 1972. 27 кастр.; Яго ж. Наборныя ўпрыгожанні ў выданнях Францыска Скарыны // Помнікі культуры: Новыя адкрыцці. Мн., 1985; Яго ж. Памяць нашчадкаў // Звязда. 1976. 12 жн.; Яго ж. Партрэт Францыска Скарыны // Мастацтва Бел. 1983. № 1; Шчакаціхін М. Гравюры і кніжныя аздобы ў выданнях Францішка Скарыны; Увагі да ілюстрацыяў // 400-лецце беларускага друку. Мн., 1926; Яго ж. Дрэварыты і арнамент у выданнях Скарыны // Наш край. 1926. № 1; Яго ж. Калі радзіўся Францішак Скарына // Полымя. 1925. № 5; Яго ж. Scoriniana. Да пытання аб храналогіі Малой падарожнай кніжыцы // Запіскі Аддзела гуманітарных навук Ін-та беларускай культуры. 1928. Кн. 3. Працы класа гісторыі. Т. 2. С. 435—450; Шчарбакоў В. Нарыс гісторыі Беларусі. Мн., 1934. Ч. 1. С. 165; Экзаменацыйныя дакументы Францiша Скарыны ў Падуанскім універсітэце // Зніч (Рым), 1961. № 61—63; 1962. № 64—65; Этнаграфія беларусаў: гістарыяграфія, этнагенез, этнічная гісторыя. Мн., 1985. С. 12, 20, 68, 71, 116, 117; Юр'еў П. Вельмі каштоўная знаходка // Ніва. 1965. № 40; Юрэвіч А. Афармленне і выражэнне граматычнага роду назоўнікаў у беларускай мове (мужчынскі род) // Весці АН БССР. Серыя грамад. н. 1959. № 1; Яго ж. Афармленне і выражэнне граматычнага роду назоўнікаў у беларускай мове (ніякі род) // Працы Ін-та мовазнаўства АН БССР. Мн., 1960. Т. 7; Яго ж. Змяшчэнне граматычнага роду назоўнікаў у беларускай мове // Там жа. 1959. Вып. 6; Юрэвіч А., Яновіч А. З гісторыі лексіка-семантычнай групы слоў са значэннем «пасаг» // Беларуская мова. (Даследаванні па лексікалогіі). Мн., 1965; Юрэвіч Ў. Скары́на ці Скарына́? // ЛіМ. 1967. 25 ліп.; Юхо Я. Грамадскія і прававыя погляды Скарыны // Полымя. 1967. № 6; Яго ж. Дакументы Полацкага феадальнага права // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1983. № 2; Яго ж. Статуты Вялікага Княства Літоўскага // Полымя. 1966. № 11; Яго ж. Хто склаў Літоўскі Статут? // Беларусь. 1958. № 3; Я. Б. [Багдановіч Я.] Пачатак друкарства // Шлях моладзі. 1929. № 4; Я. Н. [Найдзюк Я.] Тры культурныя друкарскія юбілеі // Там жа. 1936. № 5; Ягоўдзік У. Музыкай фарбаў // Мастацтва Бел. 1985. № 10; Язерская С. Да пытання аналізу мовы «Граматыкі славянскай» І. Ужэвіча // Шматаспектны аналіз у практыцы навучання беларускай мове. Мн., 1985; Язэп Драздовіч // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1970. № 3; Якімовіч А. Францыск Скарына — першы беларускі вучоны і друкар // Бел. піянер. 1925. № 11; Яніцкая М. Манументальны і велічны // ЛіМ. 1974. 16 жн.; Янкоўскі Ф. Гістарычная граматыка беларускай мовы. Ч. 1. Мн., 1974. С. 42, 48, 99, 109; Яновіч А. Першадрукару прысвячаецца // Мін. праўда. 1985. 28 снеж.; Янчук М. Літаратурная чыннасць Францішка Скарыны // Янчук М. Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры: Старадаўні перыяд. Мн., 1922; Яромін І. Не зважаючы на факты // Полымя. 1962. № 3; Ясінскі А. З культурнае гісторыі Чэхіі пачатку XVI-га сталецця // 400-лецце беларускага друку. Мн., 1926; Яскевіч А. Перад дарогай // ЛіМ. 1965. 28 вер.

На венгерскай мове. Tevan A. A könyv évezredes útja. Budapest, 1956. Old. 161.

На дацкай мове. Crone H. Gamle slavische tryk i det Kongalige Bibliotek // Fund og Forskning. 1957. T. 4.

На італьянскай мове. Bellinati C. La laureca di Skorina nella Biblioteca vescovile // L'Avvenire d'Italia. 1967. 28 gennaio; Messina G. L. La Letteratura belorusa. Firenze, 1952. P. 36—37; Sipovič C. Jl dottor Francesco Skaryna e la sua opera biblica. Estratto da «Unitas», Edizione Italiana. Anno XXIII. Aprile — Gingno (?), 1968; Vergerio P. A gl'inguisitori che sono per l'Italia: Del Catalogo di libri eretici, stampato in Roma, nell'Anno presente MDLIX. Tubingae, 1559. P. 47.

На латышскай мове. Abola M. Baltkrievu grāmatai — 450 gadu // Karogs. 1967. Nr 10; Abola M. Baltkrievu kulturas svetki // Lit. un Maksla. 1967. 26 aug.; Franciskas Skorina // Karogs. 1980. N 5; Germanis A. Piezimes pie raksta par baltkrievu humanistu Skarinu // Zinatnu akad. vestis. 1959. Nr. 1; Pieminekļis pirmajai gramatai // Pad. Jaunatne. 1975. 21 marta.

На лацінскай мове. Acta rectoralia almae Universitatis studii Cracoviensis inde ab anno MCCCCLXIX. Cracoviae, 1893—1897. P. 622—623; Acta Tomiciana: Tomus quartus decimus epistolarum, legtionum responsorum, actionum et rerum gestarum Serenissimi Principis Sigismundi primi Regis Poloniae Magnis Ducis Lithuaniae... T. 14. Posnaniae, 1952. P. XVI, 790—

792, 795—796; Albonesi T. Introductio in Chaldaicam linguam, Syriacam, atque Armenicam et decem alias linguas. Pavia, 1539. P. 52; Album studiosorum Universitatis Cracoviensis. T. 2. (Ab anno 1490 ad annum 1551). Cracoviae, 1892. P. 90—91; Dobrowsky J. Institutiones linguae slavicae dialecti veteris quae guum apud Russos, Serbos aliosque ritus Craeci, tum apud Dalmatas glagolitas ritus latini slavos in libris sacris obtinet. Vindobonae, 1822. P. XVI, XLV—XLVI; Durich F. Bibliotheca Slavica antiquissimae dialecti communis et ecclesiasticae universae Slavorum gentis. Vol. 1. Vindobonae, 1795. P. XXXI; Hoffmann J. De typograchiis aerumque initiis et incormentis in Regno Poloniae et M. D. Lith. Dantisci, 1740. P. 5; Instructio ad cuius praescriptum orator regius cum summo Pontifice acturus ast // Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften: Philosophish-Historische Classe. 1862. Bd. 40. H. 1; Kohl J. Introductio in historiam et rem literariam slavorum imprimis sacram, sive historia critica versionum slavonicarum maxime insignium, nimirum codicis sacri et Ephremi Syriduobus libris absoluta. Altonaviae, 1729. P. 164—170; Kopitar B. Hessychii glossographi discipulis et epiglossistis russus, in ipsa Constantinopoli sec. XII—XIII e codice Vindobonensi graecorussica omnia... Vindobonae, 1839. P. 33—34; Starowolski S. Scriptorum Polonicorum Hecatontas seu centum ilustrium Polonia scriptorum elegiae et vitae. Francofurti, 1625. P. 59; Statuta nec non liber promotionum philosophorum ordinis in Universitate Studiorum Jagellonica ab anno 1402 ad annum 1849. P. 144; Wierzbowski T. Matricularum Regni Poloniae Summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensis asservantur... Pars IV. Sigismundi I regis tempora complectens. (1507—1525). Vol. 2; Acta vicecancellariorum. 1507—1535. Varsoviae, 1912. P. 195, 431.

На літоўскай мове. Abramavičius A. Senuju lietuvišku knygu spaustuves // Senoji lietuviška knyga. Kaunas, 1947; Abramavičius V. Senoji XV—XVIII a. rusu knyga Vilniaus bibliotekose // Rusu knygos spausdinimo pradžia ir Lietuva. Vilnius, 1966; Aleksiunas K. Skorina — pirmasis spaustuvininkas Vilniuje // Tiesa. 1955. Spal. 14; Basilius J. Pranciškus Skorina. Baltarusijos knygos 450-uju metiniu proga // Tiesa. 1967. Rugp. 26; Feigelmanas N. Lietuvos inkunabulai. Vilnius, 1975. P. 15, 48, 55, 63; Gargasaite D., Andriuškevičius S. Pranciškus Skorina // Biblioteku darbas. 1965. Nr 8; Golenčenka G. Georgijaus Skorinos leidinai // Tarybine Klaipeda. 1967. Gruod. 29; Ickevičius A. Pranciškus Skorina ir jo epocha // Mokslas ir gyvenimas. 1981. Nr 9; Jurginis J. Lietuvos meno istorijos bruožai. Vilnius, 1960. P. 85—86; Jurginis J. Renesansas ir humanizmas Lietuvoje. Vilnius, 1965. P. 144—149, 152, 157, 194, 227; Jurginis J., Merkys V., Tautavičius A. Vilniaus miesto istorija. Vilnius, 1968. P. 96, 120—123, 144—145; Kisarauskas V. Lietuvos knygos ženklai. 1518—1918. Vilnius, 1984. P. 31; Korsakas K. Pirmoji lietuviška knyga // Senoji lietuviška knyga. Kaunas, 1947; Korsakas S. Ižanginis žodis // Rusu knygos spausdinimo pradžia ir Lietuva. Vilnius, 1966; Kurliandčikas S. Vilnius — baltarusiu knygos spausdinimo centras // Pergale. 1967. Nr 10; Laucevičius E. Popierius Lietuvoje XV—XVIII a. Vilnius, 1967. P. 14, 43, 194, 225, 246; Lukšaitė J. Konferencija, skirta knygu spausdinimo pradžai Lietuvoje ir Baltarusijoje pažymeti // Lietuvos istorijos metraštis: 1976. Vilnius, 1977; Pagerbtas P. Skorina // Žurnalistika. 1975. Nr 4; Petrauskiene J. Vilniaus Akademijos spaustuve: 1575—1773. Vilnius, 1976. P. 13; Polityko S. Kas pats gali buti sau ponu // Mokslas ir gyvenimas. 1978. Nr 7; Tevelyte G. Vilniuje, prieš 450 metu // Pergale. 1976. Nr 1; Ulpis A. Pranciškus Skorina // Komunistas. 1975. Nr 10; Užtupas V. Pranciškus Skorina spaudos pradininkas Lietuvoje // Kauno tiesa. 1975. Lapkr. 7; Užtupas V. Vilniaus poligrafijai 450 metu // Mokslas ir technika. 1973. Nr 12; Vicbič J. Franciškus Skaryna: Didziosios Tautos Didysis sunus: Iš gudu liter, ir meno «Sypsyna» / Vert. A. Prusas // Kaimyno leidyklos leidinys. Nr 2. Alguros Meninga 1947, p, 12; Vladimirovas L. Ivano Fiodorovo ir jo bendradarbiu veikla ir jos reikšme spaudos vystymusi Lietuvoje ir Ukrainoje // Rusu knygos spausdinimo pradžia ir Lietuva. Vilnius, 1966; Vladimirovas L. Knygos istorija: Senove. Viduramžiai. Renesansas. XVI—XVII am. Vilnius, 1979. P. 309—327. Рэц.: Raguotiene G. Knygos istorijes veikalas // Pergale. 1979. Nr 9; Vladimirovas L. Vilniaus «Gutenbergas» // Lit. ir menas. 1960. Rugp. 6; Vladimirovas L. Vilniaus spaudos pirmagimis // Biblioteku darbas. 1973. Nr 9; Vladimirovas L. Vilniaus spaudos pradininkas // Naujos knygos. 1975. Nr. 10; Vladimirovas L. Vilniaus vaidmuo spaudos atsiradime ir paplitime Rytu Europoje // Techninis biuletinis. 1959. Nr. 1.

На нямецкай мове. Angermann N. Einwirkungen des frühen deutschen Kupferstichs auf den russischen Buchschmuck // Israhel van Meckenem und der deutsche Kupferstich des 15. Jahrhundert. Bocholt, 1971; Appel K. Die Anfänge des Buchdrucks im Moskauer Russland //Börsenblatt für den Deutschen Buchhandel. Frankfurter Ausgabe. 1969. N 78; Backmeister J. Versuch über die Bibliothek und das Naturalien-und Kunst-Kabinet der kaiserlichen Akademie d. Wissenschaften in S. Petersburg. SPB, 1777. S. 53—54; Barge H. Geschichte der Buchdruckerkunst von ihren Anfängen bis zur Gegenwart. Leipzig, 1940. S. 165; Brückner A. Fr. Skorina // Zeitschrift für slavische Philologie. 1927. H. 1/2; Brückner A. Wo promovirte Skorina? // Archiv für slavische Philologie. 1892. H. 3; Cisařova-Kolařova A. Die Anfänge des Buchdruckes in Böhmen und Mähren // Slavische Rundschau. 1940. H. 1—2; Dobrowsky J. Alte slawische Handschriften // Dobrowsky J. Slavin; Beiträge zur Kentniss der slawischen Literatur, Sprachkunde und Alterthümer, nach allen Mundarten. Prag, 1806. S. 265—287; Dobrowsky J. Bibel — Uebersetzungen in Slawische Mundarten; Jeremia Klaglieder, von Franz Skorina in Russische übersetzt; Anfang von der Skorinischen Bibel-Üibersetzung // Dobrowsky J. Slovanka: Zur Kenntniss der alten und neuen slawischen Literatur, der Sprachkunde nach allen Mundarten, der Geschichte und Alterthümer. Prag, 1814; Dobrowsky J. Literarische Nachrichten von einer auf Veranlassung der Böht (ichen) Gesellschaft der Wissenschaften im Jahre 1792 unternommenen Reise nach Schweden und Russland. Prag, 1796. S. 101—108; Dobrovsky J. Jeremias Klaglieder, von Franz Skorina ins Russische übersetzt // Slovanka, 1815. Č. 2; Donnert E. Russland an der Schwelle der Neuzeit: Der Moskauer Staat im 16. Jahrhundert. Berlin, 1972. S. 398; Eichler E. Die slawistischen Studien des Johann Leonhard Frisch. Berlin, 1967. S. 76; Fiedler J. Ein Versuch der Vereinigung der russischen mit der römischen Kirche im sechzehnten Jahrhunderte // Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften Philosophisch-Historische Classe. 1862. H. 1; Florovskij A. Die Anfänge des Buchdrukes bei den Ostslaven // Slavische Rundschau. 1940. H. 1—2; Forstreuter K. Preussen und Russland von den Anfängen des Deutschen Ordens bis zu Peter dem Grossen. Berlin; Frankfurt, 1955. S. 216—217; Funke F. Buckunde: Ein Überblick über die Geschichte des Buch und Schriftwesens. Leipzig, 1959. S. 142—143; Grycz J. Wilna // Lexikon des gesamten Buchwesens. Bd. 3. Leipzig, 1937. S. 585; Horstkamp-Sydow E. Seltenheiten und Kuriositäten der Kaiserlichen Öffentlichen Bibliothek zu St. Petersburg // Zeitschrift für Bücherfreunde. 1908. H. 1; Jäger W. Weissruthenien. Land, Bewohner, Geschichte, Volkswirtschaft, Kultur, Dichtung. Berlin, 1919. S. 70; Karge P. Slavische Denkmäler aus älterer Zeit in Breslau // Archiv für slavische Philologie. 1890. Bd. 12; Karskij E. Geschichte der weissruthenischen Volksdichtung und Literatur. Slavische Grundriss. Berlin; Leipzig, 1926. S. 186—187; Köpl K. Urkunden, Achten, Regesten und Inventare aus dem K. K. Statthalterei Archiv in Prag // Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des Allerhöchsten Kaiserhauses. Wien, 1889. S. LXXIX—LXXX, XCI—XCII; Kot S. Szymon Budny: Der grösste Häretiker Litauens im 16. Jahrhunderte // Studien zur alteren Geschichte Osteuropas I. Teil Festschrift für Heinrich Felix Schmid. Graz; Köln, 1956. S. 66, 68, 81; Kuziela Z. Der Deutsche Schweipold Fiol als Beg-

ründer der ukrainischen Buchdruckerkunst // Gutenberg-Jahrbuch. Mainz, 1936; Lewicki J. Grammatik der ruthenischen oder klein russischen Sprache in Galizien. Przemyśl, 1834. S. 7—12; Mach O. Handschriften und seltene Bücher in den drei grössten Bibliotheken der UdSSR // Die Welt der Slaven. 1962. H. 4; Maiwald V. Geschichte der Botanik in Böhmen. Wien; Leipzig, 1904. S. 51; Michaelis J. Einleitung in die göttlichen Schriften des Neuen Bunds. I. Teil, 3. Ausg. Göttingen, 1777. S. 447—452; Mirtschuk J. Skoryna Franz. // Lexikon für Theologie und Kirche. Bd. 9. Zweite, neubearbeitete Auflage. Freiburg, 1937; Murko M. Die Bedeutung der Reformation und Gegenreformation für das geistige Leben der Südslaven // Slavia (Praha). 1926. Roč. 4, 5; Murko M. Die ersten Schritte des russischen Romans // Wiener Zeitung. 1897. 9, 10 Jan.; Murko M. Vorbilder der Petrinischen Reform der cyrillischen Schrift // Archiv für slavischen Philologie. 1890. Bd. 12; Schaffarik P. Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten. Ofen, 1826. S. 156, 178; Schaffarik P. Übersicht der slowenischen Kirchenbücher, welche vom Ende des fünfzehnten bis zum Anfange des siebzehnten Jahrhunderts in Venedig, Serbien, Walachien und Siebenbürgen in Druck erschienen sind // Jahrbücher der Literatur. Wien, 1829; Tobolka Z. Prag // Lexikon des gesamten Buchwesens. Leipzig, 1937. Bd. 3. S. 46—47; Vasmer M. Kopitars Brifejwechsel mit Jakob Grimm. Berlin, 1983. S. 128, 129, 149; Völker K. Kirchengeschichte Polens. Berlin; Leipzig, 1930. S. 107, 110, 275.

На польскай мове. Abramowicz L. Cztery wieki drukarstwa w Wilnie 1525—1925. Wilno, 1925. S. 9, 11, 13—19, 22—23, 89, 126, 141; Bandtkie J. Historya drukarń Krakowskich od zaprowadzenia druków do tego miasta aż do czasów naszych, wiadomością o wynalezieniu sztuki drukarskiey poprzedzona. Kraków, 1815. S. 124—125; Bandtkie J. Historia drukarń w Królewstwie Polskim i Wielkim Xięstwie Litewskim, jako i w krajach zagranicznych, w których polskie dzieła wychodziły. T. 2. Kraków, 1826. S. 257—259; T. 3. Kraków, 1826. S. 164—165; Błońska M. Druki cyrylickie w Polsce: (Problemy i zadania) // Przegląd biblioteczny. 1962. Z. 3; Brzozowska L. Franciszek Skoryna // Czerw. Szt. 1965. 23 kwiet.; Brückner A. Promieniowanie kultury polskiej na kraje sąsiednie // Kultura staropolska. Kraków, 1932; Brückner A. Z zarania księgi czesko-polsko-ruskiej // Przewodnik bibliograficzny. 1928. Z. 6; Budrewicz O. Przez krainę cierpień // Perspektywy. 1978. Nr 48; Czarnecki J. Rzut oka na historię książki wileńskiej. Kraków; Wilno, 1932. S. 5, 17, 20; Czarnecki J. Wilno w dziejach książki polskiej. Wilno, 1928. S. 3—4; Dahl S. Dzieje książki. Wrocław; Warszawa; Kraków, 1965. S. 172; Drukarstwo wileńskie: 450-lecie urodzin pierwszego drukarza wileńskiego // Ognisko. 1937. Nr 6; Gębarowicz M. Iwan Fedorow i jego działalność w latach 1569—1583 na tle epoki // Roczniki biblioteczne. Wrocław; Warszawa, 1969. Z. 1—2. S. 5—95; 1970. Z. 3—4. S. 393—481; Gołąbek J. Literatura Białoruska // Wielka literatura powszechna. Warszawa, 1933. T. 4. S. 539—546; Gołka B., Kafel M., Kłos Z. Z dziejów drukarstwa polskiego. Warszawa, 1957. S. 133; Grabowski T. Józef Dobrowski — twórca slawistyki naukowej // Zeszyty naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nr 59. Prace historychno-literackie. Z. 5: Filologia. Z. 9. Kraków, 1963. S. 283—284, 295, 297; Ilyaszewicz T. Drukarnia domu Mamoniczów w Wilnie (1575—1622). Wilno, 1938. S. 20—25, 28—29, 32, 38—40, 56; Jabłonowski A. Akademia kijowsko-mohilańska, zarys historyczny na tle rozwoju ogólnego cywilizacyi zachodniej na Rusi. Kraków, 1899. S. 20, 28, 49; Kantak K. Bernardyni Polscy. T. 1. 1453—1572. Lwów, 1933. S. 179; Kawecka-Gryczowa A. Drukarstwo polskie w dobie Odrodzenia // Bibliografia literatury polskiej okresu Odrodzenia. Warszawa, 1954. S. 353; Kirkor A. O literaturze pobratymczych narodów słowiańskich. Kraków, 1874. S. 12; Kompaniewicz B. Primus Truber oraz wiadomości o niektórych drukarniach słowiańskich i dziełach tamże wydanych // Pamiętniki historyczne krajowe. Lwów, 1841. S. 109—146; Korduba M. Kilka uwag w kwestji genezy narodowości białoruskiej // Sprawy narodowościowe. 1932. Nr 2—3; Kraszewski J. Wilno od początków jego do roku 1750. T. 4. Wilno, 1842. S. 62, 115—116; Kucharski A. Krótka wiadomość o drukowanych przekładach całej Biblii na różne dyalekty słowiańskie // Bibl. Warsz. 1849. T. 4; Lelewel J. Bibliograficznych ksiąg dwoje, w których rozebrane i pomnożone zostały dwa dzieła J. S. Bandkie. Wilno, 1823. T. 1. S. 47, 48, 52, 53, 189; Linde S. O Statucie Litewskim ruskim językiem i drukiem wydanym wiadomość. Warszawa, 1816. S. 11; Łatowicus. Padwa i Litwa // Prz. Wileński. 1923. Nr 2; Łowmiański H. Papiernie Wileńskie XVI wieku // Ateneum Wileńskie. 1924. Z. 7—8; Maciejewski W. Piśmiennictwo polskie od czasów najdawniejszych aż do roku 1830. T. 2. Warszawa, 1853. S. 881—883; Merczyng H. Szymon Budny jako krytyk tekstów biblijnych. Kraków, 1913. S. 131, 169; Narbut O. Historia i typologia ksiąg liturgicznych bizantyńsko-słowiańskich: Zagadnienie identyfikacji według kryterium treściowego. Warszawa, 1979. S. 31, 32; Nowy Testament znowu prełożony, a na wielu mieyscach za pewnemi dowodami od przysad przez Simona Budnego oczyśćiony y krótkiemi przypiskami po kraioch obiasńiony. Łosk, 1574. S. 38, 604—605, 929, 939; Ptaśnik J. Papiernie w Polsce w XVI wieku. Kraków, 1920. S. 18; Rosiak S. Skoryna Franciszek // Słownik pracowników książki polskiej. Warszawa; Łódź, 1972; Sielawa A. Antelenchus, to iest odpis na skrypt uszczypliwy... Wilno, 1622. S. 58; Sielicki F. Franciszak Skoryna // Sielicki F. Literatura białoruska do końca XVIII wieku. Wrocław, 1985; Skoryna Franciszek // Kawecka-Gryczowa A., Korotajowa K., Krajewski W. Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku. Z. 5. Wielkie Księstwo Litewskie. Wrocław; Kraków, 1959; Stankiewicz A. Skoryna Franciszek, 1486—1551 // Sygnały. 1939. Nr 75; Starowolski S. Setnik pisarzów polskich albo pochwały i żywoty stu najznakomitszych pisarzów polskich. Kraków, 1970. S. 127, 289; Stocki E. Franciszek Skoryna (1486—1551), lekarz, drukarz i wydawca // Wiadomości Lekarskie. (Warszawa). 1964. Z. 17; Szwejkowska H. Książka drukowana XV—XVIII w.: Zarys historyczny. Wrocław; Warszawa, 1961. S. 96, 105; Swierkowski K. Dziesięć wieków książki. Chronologia. Łódź, 1949. S. 10—11; Topolska M. B. Czytelnik i książka w Wielkim Księstwie Litewskim w dobie Renesansu i Baroku. Wrocław, 1984. S. 24, 73, 79, 90, 103, 105, 106, 133, 142, 168, 225, 261, 264; Topolska M. B. Książka na Litwie i Białorusi w latach 1553—1660 (Analiza statystyczna) // Odrodzenie i reformacja w Polsce. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1976. T. 22; 1525—1925: W 400-letnią rocznicę białoruskiego druku // Młot, 1925. 31 grud.; Ulewicz T. Wśród impresorów krakowskich doby Renesansu. Kraków, 1977. S. 252, 259; Wasilewski L. Litwa i Białoruś: Przeszłość — Teraźniejszość — Tendencje rozwojowe. Kraków, 1912. S. 260; Windakiewicz S. Materiały do historyi polaków w Padwie // Archiwum do dziejów Literatury i oświaty w Polsce. Kraków, 1892. T. 7; Wiszniewski M. Historyja literatury polskiej. Kraków, 1851. T. 8. S. 407, 460—480; Wojciechowska M. Z dziejów książki w Poznaniu w XVI wieku. Poznań, 1927. S. 66—69; Z Połocka rodem: Co wiemy o Franciszku Skorynie // Przyjaźń. 1982. Nr 12; Żurawski A. Uwagi o pożyczkach polskich w języku piśmiennictwa białoruskiego XVI i XVII wieku // Sl. orient. 1961. Nr 1.

На румынскай мове. Demény L. Xilogravurile lui Filip Moldoveanul // Studii si cercetari de istoria artei: Seria Arta plastica. 1969. Nr 2; Tomescu M. Istoria čartii Româneşti de la inceputuri pînă la 1918. Bucureşti, 1968. S. 31; Evangheliarul Slavo-Roman de la Sibiu 1551—1553. Bucureşti, 1971. S. 43—44.

На рускай мове. А. К. Судьбы русского языка в костелах Северо-Западного края // Новое время. 1868. № 248; Адарюков В. Портреты издателей и художников русской книги // Книга в России. М., 1925. Ч. 2. С. 509—510; Акты 1535 г. об имущественных взаимоотношениях Ф. Скорины и наследников его брата Ивана Скорины // Беларускі архіў. Мн., 1928. Т. 2; Акулич С. Из истории оформления белорусской книги (XVI—XIX вв.) // Материалы научной

конференции: (К 40-летию Фундам. б-ки АН БССР). Мн., 1965; Александрович С. По следам Франциска Скорины: (Из путешествия в Краков и Прагу) // Бригантина. М., 1980; Алексеев А. «Песнь песней» в Острожской Библии. Состав и источники текста // Федоровские чтения 1981. М., 1985; Алексеев П. Рассмотрение славянской старопечатной книги Апостола, которая справлена доктором Франциском Скориною из Полоцка, напечатана в Вильне 1525 г. в четверть листа // Опыт трудов Вольного Российского собрания при имп. Московском ун-те. 1783. Ч. 6; Алексеева В. Роль личных книжных собраний в формировании фонда отдела редких книг Государственной библиотеки СССР им. В. И. Ленина // Федоровские чтения. 1978. М., 1981; Алексютович М. Белорусский первопечатник и гуманист Скорина // Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии. Мн., 1962; Его ж. Гуманистические идеи в Белоруссии: Скорина и его последователи // История философии в СССР. М., 1968. Т. 1; Его ж. Передовая общественная и философская мысль в Белоруссии в XVI. Автореф. дис... канд. философ. н. Мн., 1955. С. 3, 4, 7—11; Аниченко В. Вопросы разграничения белорусских и украинских памятников // Сов. славяноведение. 1965. № 6; Его ж. Диалектизмы в скорининских печатных изданиях // Тезисы IV диалектологической конференции по изучению городов и языковых контактов в Прибалтийских республиках. Вильнюс, 1972; Его ж. Франциск (Георгий) Скорина // Русская речь. 1970. № 3; Анушкин А. Алмазы древней речи // Анушкин А. Тайны старопечатной книги. Симферополь. 1978. С. 59—61; Его ж. Виленская типография Скорины // Книга: Исследования и материалы. М., 1975. Сб. 30; Его ж. Виленская типография Франциска Скорины // Книговедение и его задачи в свете актуальных проблем советского книжного дела. М., 1974; Его ж. Во славном месте Виленском: Очерки из истории книгопечатания. М., 1962. С. 25—44; Рэц.: Батвіннік М. У страі байцоў // ЛіМ. 1963. 5 лют.; Александровіч С., Коршунаў А. У слаўным месце Віленскім // Полымя. 1963. № 3; Лобачівський У. // Науково-інформ. бюл. Арх. управлеіння УРСР. 1964. № 4; Анушкин А. Почин Франциска Скорины // Анушкин А. На заре книгопечатания в Литве. Вильнюс, 1970; Рэц.: Батвіннік М. Даследуюцца старадрукі // Полымя. 1971. № 5; Ражко А. Услед за Скарынам // ЛіМ. 1971. 9 ліп.; Dingley J. J. of Byelorus. Studies. 1971. № 3; Анушкин А. Предшественник «Грамматики» Смотрицкого // Книга: Исследования и материалы. М., 1978. Сб. 36; Его ж. Проблемы учета отечественных старопечатных изданий, находящихся в зарубежных книгохранилищах // Советская историография книги. М., 1979; Его ж. Самая первая // Анушкин А. Рассказы о старых книгах. 2 изд., испр. М., 1979; Рэц.: Ботвинник М. // Неман. 1981. № 4; Анушкин А. Скорининские традиции в вильнюсском книгопечатании XVI—XVII вв. // Франциск Скорина и некоторые вопросы развития книги в Советском Союзе. Вильнюс, 1979; Апримене А. К вопросу изучения орфографии письменных памятников // Mokymo ir auklejimo problemos. Šiauliai, 1974; Его ж. Особенности падежных форм имен существительных в «Апостоле» Ф. Скорины // Leksikos ir sintakses klausimui Šiauliai, 1974; Его ж. Особенности падежных форм существительных в «Апостоле» Ф. Скорины // Leksikos ir sintakses klausimai. Šiauliai, 1975; Его ж. Склонение имен существительных с древней основой на согласный в «Апостоле» Ф. Скорины 1525 г. // Актуальные проблемы языкознания. Вильнюс, 1979; Архангельский А. Борьба с католичеством и умственное пробуждение южной Руси к концу XVI в. // Киевская старина. 1886. Т. 14, Апр. Т. 15, Июнь; Его ж. Из лекций по истории русской литературы: Литература Московского государства (кон. XV—XVII вв.). Казань, 1913. С. 48—49; Его ж. Образование и литература в Московском государстве конца XV—XVII вв. Вып. 3. Казань, 1901. С. 339, 341—352; Его ж. Очерки из истории западнорусской литературы конца XVI — первой половины XVII в. // Чтения в О-ве истории и древностей рос. 1888. № 1. С. 44, 84—90; Баранович А. Украина, Белоруссия и Литва // Всемирная история. М., 1958. Т. 4. С. 444—445; Баренбаум И., Давыдова Т. История книги. М., 1971. С. 54—55; Барсов Е. Начало русского печатного дела // Моск. ведомости. 1909. 29 сент.; Его ж. Описание некоторых южнорусских и западнорусских рукописей, находящихся в рукописном собрании Е. В. Барсова // Чтения в О-ве ист. и древностей рос. 1884. № 2; Его ж. Творцы книгопечатного дела в Москве // Древности. Труды имп. Моск. археол. о-ва. 1914. Т. 23. Вып. 2; Барсуков Н. Жизнь и труды П. М. Строева. Спб. 1878. С. 185—186; Бас И. Предисловия старопечатных книг // Ист. журнал. 1941. № 4; Бахтиаров А. Иоганн Гутенберг: Его жизнь и деятельность в связи с историей книгопечатания. Спб., 1892. С. 36—37; Его ж. История книги на Руси. Спб., 1890. С. 66—70; Его ж. История первой печатной книги: (В связи с началом книгопечатания на Руси). Спб., 1907. С. 21—22; Бахтияров Б. Спор о человеке // Знамя юности. 1979. 11 мая; Белорус. Судьбы русского языка в костелах Северо-Западного края // Рус. вестн. 1868. Т. 77. № 9; Белоруссия в эпоху феодализма: Сб. документов и материалов. Мн., 1960. Т. 2. С. 412—413, 442—443; Белорусской книге—450 лет // Учит. газ. 1967. 8 авг.; Белорусскому книгопечатанию — 450 лет // Знамя юности. 1967. 4 янв.; Белорусскому первопечатнику // ЛГ. 1974. 6 нояб.; Белорусскому первопечатнику посвящается // Сов. Бел. 1975. 25 нояб.; Белоусов О. Монограмма Франциска Скорины // Вокруг света. 1979. № 1; Бендасюк С. Общерусский первопечатник Иван Федоров и основанная им Братская Ставропигийская печатня во Львове. Львов, 1934 (на обл. 1935). С. 6—7, 9, 10; Березкин Г. Скорина, писарь и небо // Березкин Г. Звенья. М., 1984; Его ж. Человек на заре. М., 1970. С. 94—97; Берков П. История советского библиофильства (1917—1967). М., 1971. С. 79; Его ж. Русская книга кирилловской печати конца XVII — первой четверти XVIII века // Описание изданий, напечатанных кириллицей. 1689 — январь 1725 г. М.; Л., 1958; Бестужев-Рюмин К. Русская история. Спб., 1885. Т. 2. Вып. 1. С. 137—138; Библиотека Академии наук СССР: 1728—1929. Краткий ист. очерк и путеводитель. Л., 1929. С. 97—98; Библиотеке Ленина возвращены книги Георгия Скорины // Сов. Бел. 1946. 7 апр.; Боброва Е. Краткий обзор собрания старославянских и русских книг XV—XVIII вв. отдела рукописной и редкой книги Библиотеки Академии наук СССР // Труды Б-ки АН СССР и Фундаментальной б-ки общественных наук АН СССР. 1955. Т. 2; Богданович И. Георгий Скорина — основоположник белорусского книгопечатания, выдающийся просветитель XVI века // Сб. научн. тр. Витеб. мед. ин-та. 1969. Вып. 13. Кн. 1; Болховитинов Е. О славяно-русских типографиях // Вестн. Европы. 1813. № 14; Его ж. Скорина (Франциск) // Болховитинов Е. Словарь русских советских писателей, соотечественников и чужестранцев, писавших в России. М., 1845. Т. 2; Его ж. Франциск Скорина // Сын отечества. 1821. № 30 / Без подписи; Бондарева Е. Встреча через века // Веч. Минск. 1970. 3 февр.; Бороздин А. История русской литературы до XIX века. М., 1908. С. 171; Борушко А. Сокровищница культуры: Белорусской книге — 450 лет // Сов. Бел. 1967. 15 авг.; Ботвинник М. Изучение жизни и деятельности Франциска Скорины в БССР // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Его ж. Лаврентий Зизаний. Мн., 1973. С. 108—112; Его ж. Открыв «врата учености...» // Знамя юности. 1965. 23 апр.; Его ж. Откуда есть пошел букварь. Мн., 1983. С. 7, 192; Его ж. Скорининские традиции и первая грамматика и диалектика восточных славян // Доклады к XI конференции молодых ученых БССР. (Ноябрь 1967 г.). Мн., 1967; Его ж. У истоков учебной книги. Мн., 1964. С. 3, 14, 25, 31, 32, 39; Будилович А. Общеславянский язык в ряду других общих языков древней и новой Европы. Т. 2. Зарождение общего языка на славянском Востоке. Варшава, 1892. С. 150, 206, 223; Будовниц И. Словарь русской, украинской, белорусской письменности и литературы. М., 1962. С. 22, 163, 302; Булахов М. Евфимий Федорович Карский. Мн., 1981. С. 170, 185, 186, 195, 196, 206, 207; Булгак Г., Домбровский М. Польские исследования в области кирилловского книгопечатания: Итоги и перспективы // Русско-польские связи в области книжного дела. М., 1982; Булгаков М. История русской церкви. Т. 9. Кн. 4: История западно-русской или литовской митрополии. Спб., 1879. С. 295, 303—304; Булгаков Ф. Иллюстрированная история книгопечатания и типографского искусства. Спб., 1889. Т. 1. С. 201—211, 213; Булич С. Церковнославянские элементы в современном литературном и народном русском языке. Ч. 1 // Зап. ист.-филол. фак. имп. С.-Петербург. ун-та. 1893. Ч. 32; Булыко А. Западнославянская лексика в изданиях Франциска Скорины // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Буслаев Ф. Историческая хрестоматия церковнославянского и древнерусского языков. М., 1861. С. 197—206; Яго ж. Лекции Е. И. В. наследнику Николаю Александровичу (1859—1860). Лекции 61—62 // Старина и новизна. 1907. Кн. 12. С. 134—135; Бычков А. О материалах к Библиологическому словарю П. М. Строева // Строев П. М. Библиологический словарь и черновые к нему материалы. Спб., 1882; В. К. По поводу юбилея первого русского печатника Ивана Федорова // Вестн. Европы. 1884. Т. 106. Кн. 3; В память о белорусском первопечатнике // Сов. Бел. 1967. 19 авг.; В честь 450-летия белорусского книгопечатания // Там жа. 1967. 16 авг.; Вайнтраубас С. Памяти вильнюсского первопечатника // Сов. Литва. 1975. 22 нояб.; Вайткявичюс Б. Вступительное слово // Франциск Скорина и некоторые вопросы развития книги в Советском Союзе. Вильнюс, 1979; Василевич. Доктор Францыск Скорина // Заря Запада. 1925. 27 дек.; Василенко Н. Очерки истории Западной Руси и Украины. К., 1915. С. 45—46, 49, 51; Василенок С. Белорусская литература. М., 1951. С. 37, 39; Яго ж. Георгий Скорина // В мире книг. 1965. № 5; Яго ж. Фольклор и литература Белоруссии эпохи феодализма (XVI—XVIII вв.). М., 1961. С. 13, 56, 136, 157; Вахнянин А. О докторе Франциску Скорине и его литературной деятельности // Справоздане дирекции ц. к. гимназии... во Львове за рок школьный 1878—1879. Львов, 1879; Введенский А. Библиотека и архив у Строгановых в XVI—XVII вв. // Север. 1923. № 3—4; Великий белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве: [Уступны артыкул] // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Великому просветителю посвящается // Знамя юности. 1967. 17 авг.; Верхратский С. Жизнь и деятельность доктора медицины Франциска Георгия Скорины // Из истории медицины. Рига, 1957. Вып. 1; Викторов А. Замечательное открытие в древнерусском книжном мире // Беседы в О-ве любителей рос. словесности при имп. Моск. ун-те. 1867. Вып. 1; Яго ж. Собрание славянских книг церковной печати И. Я. Лукашевича // Москва. 1868. № 50. Виноградов В. Белорусская литература. М., 1969. С. 11—13; Виноградов Г. Полиграфическое производство: (Введение в полиграфию). М., 1973. С. 54—55; Владимиров Л. Издания и переводы Библии в идеологической борьбе в Великом княжестве Литовском // Федоровские чтения. 1981. М., 1985; Яго ж. Издательская деятельность Франциска Скорины в Великом княжестве Литовском // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Яго ж. Франциск Скорина — первопечатник вильнюсский // Книговедение. 1979. № 7; Владимиров П. Научное изучение белорусского наречия за последние десять лет (1886—1896) // Унив. изв. 1898. № 5; Яго ж. Начало славянского и русского книгопечатания в XV и XVI вв. // Чтения в Ист. о-ве Нестора-летописца. 1894. № 8; Яго ж. Обзор южно-русских и западно-русских памятников письменности от XI до XVII ст. // Там жа. 1890. № 4; Яго ж. Рукопись «Апостола Толкового» 1500 г., принадлежащая И. Л. Силину // Труды Девятого Археологического съезда в Вильне: 1893. М., 1897. Т. 2; Воронова О. Гавриил Ващенко: Живопись. Монументальное искусство. М., 1980. С. 36, 39, 40; Востоков А. Описание русских и словенских рукописей Румянцевского Музеума. Спб., 1842. С. 20—21; Вукович В. Памятники человеческого разума // Известия. 1976. 2 сент.; Вяземский П. Собрание факсимиле и материалов по книгопечатному делу в портфелях Тихона Федоровича Большакова // Памятники древней письменности. 1879. Вып. 5; Галактионов И. Первопечатник Иван Федоров. М., Пг., 1922. С. 53; Гальперин И. Забыли о Скорине // ЛГ. 1967. 27 сент.; Гапова В. Краковские раритеты // Неман. 1969. № 12; Гатцук А. Очерк истории книгопечатного дела в России // Рус. вестн. 1872. Т. 99. Кн. 5; Генин Д. Графика // Очерки по истории изобразительного искусства Белоруссии. М.; Л., 1940. Л. 85—87; Георгий Скорина и Ренессанс // Преподавание истории в школе. 1967. № 4; Георгий Франциск Скорина // История философии СССР. М., 1968. Т. 1; Гильтебрандт П. Материалы для западно-русской старопечати; Перечень по типографиям и годам западно-русской старопечати церковно-славянского шрифта // Памятники русской старины в западных губернях империи. Спб., 1874. Вып. 6; Говоров А. История книжной торговли в СССР. М., 1976. С. 78— 79; Голенищев-Кутузов И. Гуманизм у восточных славян (Украина и Белоруссия). М., 1963. С. 10, 21—23, 26, 27, 78—79; Яго ж. Славянские литературы: Статьи и исследования. М., 1973. С. 140, 152—155, 159; Голенченко Г. Астрономические сведения в изданиях Франциска Скорины // Франциск Скорина и некоторые вопросы развития книги в Советском Союзе. Вильнюс, 1979; Яго ж. Издания Георгия Скорины // Кн. обозрение. 1967. 5 авг.; Яго ж. Итоги Скоринианы // Белороссика: Книговедение, источники, библиография. Мн., 1980; Яго ж. «Календарь» Франциска Скорины // Из истории книги в Белоруссии. Мн., 1976; Яго ж. Книги Скорины в Государственной библиотеке БССР им В. И. Ленина // Книга, библиотечное дело и библиография в Белоруссии. Мн., 1974; Яго ж. Книги Франциска Скорины в белорусских, русских и украинских собраниях XVI—XVII вв.; Критика буржуазно-националистических построений в изучении жизни и деятельности Франциска Скорины // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Яго ж. Новое о Франциске Скорине // Проблемы рукописной и печатной книги. М., 1976; Яго ж. Новое о Франциске Скорине и его окружении // Книговедение и его задачи в свете актуальных проблем советского книжного дела: Вторая Всесоюзная конф. по проблемам книговедения. Секция истории книги. М., 1974; Яго ж. Студенты Великого княжества Литовского в Краковском университете XV—XVI вв. // Культурные связи народов Восточной Европы в XVI в.: Проблемы взаимоотношений Польши, России, Украины, Белоруссии и Литвы в эпоху Возрождения. М., 1976; Головацкий Я. Несколько слов о Библии Скорины и о рукописной русской Библии из XVI столетия, обретающейся в библиотеце монастыря св. Онуфрия во Львове // Науковый сборник. 1865. Вып. 4; Горбачевский Б. Главная библиотека страны: Очерки о Гос. б-ке СССР им. В. И. Ленина. М., 1975. С. 37; Яго ж. Кресты, костры и книги. М., 1965. С. 92—93; Яго ж. С первой печатной строки... М., 1964. С. 14—17; Горбунов Т., Мельянков Г. Великий муж града Полацка: К 475-летию со дня рождения Г. Скорины // Сов. Бел. 1965. 4 марта; Іх жа. Знаменательная дата: К 400-летию русского книгопечатания // Коммунист Бел. 1964. № 2; Горский А., Невоструев К. Описание славянских рукописей Московской Синодальной библиотеки. Отд. 1. Священное писание. М., 1855. С. 2—3, 163; Горфункель А. Историко-культурное значение первопечатных Библий (Острожская Библия в контексте европейской культуры) //

Федоровские чтения 1981. М., 1985; Граб О. Мечи и книги // Львов. правда. 1971. 9 янв.; Грамота Сигизмунда 1, освобождающая Франциску Скорину от судебного преследования за долги родного его брата Ивана Скорины. Дана в Кракове в 1532 г. 5 января // Собрание государственных и частных актов, касающихся истории Литвы и соединенных с ней владений (от 1387 до 1710 года), изданное Виленской археологической комиссией. Вильна, 1858. Ч. 1; Греч Н. Опыт краткой истории русской литературы. Спб., 1822. С. 68—69, 356—358; Григорчук Л. Надписи на произведениях украинской живописи и шрифт изданий Франциска Скорины // Федоровские чтения. 1980. М., 1984; Грицкевич В. Место Белоруссии и Литвы в распространении естественнонаучных знаний в XVI в. // Культурные связи народов Восточной Европы в XVI в. Проблемы взаимоотношений Польши, России, Украины, Белоруссии и Литвы в эпоху Возрождения. М., 1976; Грицкевич В., Фединец А. Из прошлого белорусско-чехословацких связей в области медицины // Сов. здравоохранение. 1968. № 5; Грузинский А. Палеографические и критические заметки о Пересопницком Евангелии // ЖМНП. 1912. Ч. 38. Апр.; Ч. 39. Июнь; Его ж. Пересопницкое Евангелие, как памятник искусства эпохи Возрождения в южной России в XVI веке // Искусство. 1911. № 1; Грунский Н. Национальная школа Юго-западной Руси // Рус. школа. 1908. № 11; Гумилевский Д. Обзор русской духовной литературы // Учен. зап. 2-го отд-ния имп. Акад. наук. 1856. Кн. 3 / Подпіс Епископ Филарет; Гуревич М., Копанев А. Собрание старопечатных книг Библиотеки Академии наук СССР // Сборник статей и материалов БАН СССР по книговедению. Л., 1965; Гусакова Н. Из истории чешско-белорусских культурных связей XIV—XVI вв.; Чешский период издательской деятельности Ф. Скорины // Вопросы истории. Мн., 1981. Вып. 8; Диплом доктора медицинских наук Франциска Скорины / Пер. с латин. Я. Перецкий // Неман. 1967. № 8; Диплом имени белорусского первопечатника // Кн. обозрение. 1973. 16 февр.; Дичюс П. Белорусский первопечатник // Сов. Литва. 1967. 23 авг.; Дмитрук Ю., Павлов С. Дом первопечатника во Львове // В мире книг. 1980. № 3; Добротворский А. Загоровский монастырь, его библиотека и сохранившийся в ней западнорусский литературный памятник XVII-го столетия // Вестн. Юго-Зап. и Зап. России. 1863. Т. 1. Июль, отд. 2. Август, отд. 2. Сент., отд. 2; Довнар-Запольский М. В. Н. Тяпинский. Переводчик Евангелия на белорусское наречие // Довнар-Запольский М. Исследования и статьи. К., 1909. Т. 1; Довнар-Запольский М., Шендрик Д. Исторические судьбы Верхнего Поднепровья и Белоруссии и культурные их успехи // Россия. Т. 9. С. 95—96; Долгова С. Неизвестное русское сообщение XVIII в. о Франциске Скорине // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 49, 70, 62—69, 70; Дорошкевич В. Великий поэт-гуманист: К 500-летию со дня рождения Николая Гусовского // Коммунист Бел. 1980. № 12; Его ж. Новолатинская поэзия Белоруссии и Литвы: Первая половина XVI в. Мн., 1979. С. 30—33; Его ж. Становление белорусской культуры и литературы эпохи Возрождения и традиции Киевской Руси // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн., 1985; Его ж. Франциск Скорина и Николай Гусовский // Неман. 1979. № 1; Дранов С. Уникальная библиотека // Знамя юности. 1971. 24 нояб.; Дробчик А. Образ Франциска Скорины в художественной литературе // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Дышиневич В. Из истории художественной Скоринианы // Неман. 1982. № 12; Его ж. Открыть Скорину // Знамя юности. 1980. 20 июня; Его ж. Сигнет Франциска Скорины // Неман. 1979. № 11; Его ж. Скориноведение: некоторые вопросы историографии и библиографии: К 460-летию книгопечатания в Белоруссии и Литве // Книга в Белоруссии: книговедение, источники, библиография. Мн., 1983. Вып. 2; Его ж. Создатель книг, дотоле невиданных // Знамя юности. 1967. 6 авг.; Евсеев И. Очерки по истории славянского перевода Библии // Христианское чтение. 1912. № 11—12; 1913. № 2—4; Его ж. Толкования на Книгу пророка Даниила в древнеславянской и старинной русской письменности // Древности: Труды Слав. комиссии имп. Моск. археол. о-ва. 1902. Т. 3; Елисеев В. Шаткий мост через Лету // Знамя юности. 1970. 12 февр.; Еремян С. Печатной книге — 450 лет // Коммунист. 1967. 5 окт.; Журавлев В. Развитие народного образования на родном и русском языках в Белоруссии и на Украине (дооктябрьский период) // Национальный язык и национальная культура. М., 1978; Журавский А. Важнейшие особенности языка изданий Франциска Скорины // Франциск Скорина и некоторые вопросы развития книги в Советском Союзе. Вильнюс, 1979; Его ж. Из истории активных причастий настоящего времени в белорусском литературном языке // Вопр. языкознания. 1976. № 5; Его ж. Некоторые особенности взаимодействия древнеславянского и белорусского литературных языков // Сов. славяноведение. 1965. № 2; Его ж. О разграничении белорусских и церковнославянских памятников // Русское и славянское языкознание. М., 1972; Его ж. Словарь старобелорусского языка: Картотека // Восточнославянские языки: Источники для их изучения. М., 1973; Его ж. Язык предисловий Франциска Скорины // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Журавский А., Булыко А. 450 лет белорусского книгопечатания // Книга: Исследования и материалы. Сб. 14. М., 1967. С. 104—120; Зайцев В. О мировоззренческой ориентации Франциска Скорины // Неман. 1968. № 10; Его ж. Судьбы белорусского литературного языка после Скорины // Вопросы истории: Тез. докл. XII конф. молодых ученых БССР. Мн., 1969; Его ж. Человек на все времена // Знамя юности. 1967. 15 авг.; Зайцева А. Изучение истории русской книги феодального периода в СССР в 1976—1981 гг. // Русские библиотеки и их читатель. Л., 1983; Засадкевич Н. Мелетий Смотрицкий, как филолог. Одесса, 1883. С. 117, 119—120; Звонарева Л. Двадцать два предисловия Скорины // Кн. обозрение. 1982. 11 июня; Зернова А. Методика описания старопечатных книг кирилловской печати // Труды Гос. б-ки СССР им. В. И. Ленина. 1960. Т. 4; Его ж. Первопечатник Петр Тимофеев Мстиславец // Книга: Исследования и материалы. Сб. 9. М., 1964; Змеев Л. Русские врачи-писатели. Вып. 1. До 1863 г. Тетр. 2. Спб., 1886. С. 103; Его ж. Чтения по врачебной истории России. Спб., 1896. С. 151—152; Иван Федоров первопечатник. М.; Л., 1935. С. 38, 89, 90, 204, 281; Ивенский С. Книжный знак: История, теория, практика художественного развития. М., 1980. С. 171; Идеи гуманизма в общественно-политической и философской мысли Белоруссии (дооктябрьский период). Мн., 1977. С. 16, 20—22, 29—30, 35, 37, 47—49, 53, 61—70, 90—93; Идеи материализма и диалектики в Белоруссии (дооктябрьский период). Мн., 1980. С. 8—10, 12, 14, 17; Из истории свободомыслия и атеизма в Белоруссии. Мн., 1978. С. 8, 75—81, 86, 118, 125; Из истории философской и общественно-политической мысли Белоруссии: Избранные произведения XVI — начала XIX в. Мн., 1962. С. 12, 23—39, 50, 82, 85; Из летописи белорусской книги // В мире книг. 1967. № 8; Иловайский Д. История России: Московско-царский период. М., 1890. Т. 3. С. 517, 694; Исаевич Я. Иван Федоров и возникновение книгопечатания на Украине // Федоровские чтения 1973. М., 1976; Его ж. Кирилловские старопечатные книги в коллекциях Польской Народной Республики (Варшава, Краков, Вроцлав) // Книга: Исследования и материалы. Сб. 8, М., 1963; Его ж. Наследие Франциска Скорины на Украине // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Его ж. Острожская Библия как памятник межславянских культурных связей // Федоровские чтения

1981. М., 1985; Яго ж. Преемники первопечатника. М., 1981. С. 3, 154, 162; Яго ж. Русско-украинские связи в области книгопечатания в конце XVI — первой половине XVII в. // Книга в России до середины XIX века. Л., 1978; История Белорусской ССР. Мн., 1977. С. 60—62; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 7, 8, 81, 83, 84, 86, 87, 93, 95—119, 128, 129, 131, 136, 142, 148, 150, 151, 176, 218, 219, 237—239, 246, 250, 264, 312; История СССР с древнейших времен до наших дней: Первая серия. М., 1966. Т. 2. С. 459—460, 470; История техники. А. Зворыкин, Н. Осьмова, В. Чернышев, С. Шухардин. М. 1962. С. 5, 74, 732; История Украинской ССР. К., 1953. Т. 1. С. 182; К., 1982. Т. 2. С. 194, 195, 225, 502; Итигина Л. Белорусские старопечатные предисловия XVI — первой половины XVII в. (Просветительные тенденции) // Тематика и стилистика предисловий и послесловий. М., 1981; Калайдович К. Известия о древностях славяно-русских и об Игнатии Ферапонтовиче Ферапонтове, первом собирателе оных. М., 1811. С. 17—19; Яго ж. Иоанн Федоров, первый московский типографщик // Вестн. Европы. 1813. № 18; Яго ж. О белорусском наречии // Сочинения в прозе и стихах. Труды О-ва любителей рос. словесности при имп. Моск. ун-те. 1822. Ч. 1; Яго ж. О российской литературе, статья Самуила Богумила Линде, ректора Варшавского лицея // Вестн. Европы. 1816. № 22, 23—24 / Подпіс К.; Карабан С. Деятельность Франциска Скорины // Карабан С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971; Карамзин Н. История государства Российского. Спб., 1816. Т. 1. С. 213—216; Каратаев И. Описание славяно-русских книг, напечатанных кирилловскими буквами. 1491—1730. Вып. 1. С 1491 по 1600 г. Спб., 1878. С. 29—42, 50—59; Карский Е. Белорусская речь. Очерк народного языка с историческим освещением. Пг., 1918. С. 13, 21, 22, 26, 29, 30, 34—36, 39—45, 48, 51, 58; Яго ж. Белорусы. Т. 1. Введение в изучение языка и народной словесности. Варшава, 1903. С. 208—209, 387, 398—399, 405, 407, 410—411, 415—416, 419; Т. 2. Язык белорусского племени. Ч. 1. Исторический очерк звуков белорусского наречия. Варшава, 1908. С. 49—51, 54, 91, 97, 107, 119; Ч. 2. Исторический очерк словообразования и словоизменения в белорусском наречии. Варшава, 1911. С. 10, 13, 18, 19 и мн. др.; Ч. 3. Очерки синтаксиса белорусского наречия. Дополнения и поправки. Варшава, 1912. С. 1, 38, 40, 43 и мн. др.; Т. 3. Очерки словесности белорусского племени. Ч. 1. Народная поэзия. М., 1916. С. 155, 485. Ч. 2. Старая западнорусская письменность. Пг., 1921. С. 9—10, 18, 21—31, 35, 36, 66, 83, 158, 241; Яго ж. Доктор Франциск Скорина: По поводу 400-летия его печатных изданий (1517—1917) // Чырв. шлях. 1918. № 3—4; Яго ж. Западнорусские переводы Псалтыри в XV—XVII веках. Варшава, 1896. С. 8—9, 21—22, 45; 25—27; 41—42; 119—129; Яго ж. К вопросу о деятельности д-ра Франциска Скорины // Изв. по рус. яз. и словесности. 1928. Т. 1. № 1; Яго ж. Обзор звуков и форм белорусской речи // Изв. Ист.-филол. ин-та князя Безбородко в Нежине. 1885. Т. 10; Яго ж. Очерк славянской кирилловской палеографии: Из лекций, читанных в имп. Варшавском ун-те. Варшава 1901. С. 83, 179, 206, 245, 300, 329—331; Яго ж. Славянская кирилловская палеография. Л., 1928. С. 102—103, 178, 200, 237—238, 282—283, 311—313; Яго ж. Труды по белорусскому и другим славянским языкам. М., 1961. С. 136, 190, 253, 254, 256, 260, 470—471; Яго ж. Четыреста лет русского книгопечатания // Красная газ. 1925. 15 мая; Яго ж. Четыреста лет русской книги (1525—1925) // Наука и техника. 1925. № 23; Яго ж. Что такое древнее западно-русское наречие // Труды Девятого Археологического съезда в Вильне 1893. М., 1897. Т. 2. С. 62, 63, 65, 68; Кауфман И. Русские биографические и биобиблиографические словари. М., 1955. С. 22, 420, 705; Кацер М. Изобразительное искусство Белоруссии дооктябрьского периода. Мн., 1969. С. 54. Яго ж. Искусство Белоруссии // История искусства народов СССР. М., 1974. Т. 3; Кацпржак Е. История книги. М., 1964. С. 188—193; Яго ж. Франциск Скорина // История письменности и книги. М., 1955; Яго ж. Первопечатник Иван Федоров. М., 1964. С. 22, 45, 53; Келтуяла В. Курс истории русской литературы: Пособие для самообразования. Спб., 1911. Ч. 1. Кн. 2. С. 758—761; Кеппен П. Дополнение и поправки к хронологической росписи первопечатным словенским книгам // Библиографические листы. 1825. № 39; Яго ж. Записка о путешествии по славянским землям и архивам // Там жа. 1825. № 33; Яго ж. О первопечатных и других редких книгах // Там жа. 1825. № 31; Кизеветтер А. Иван Федоров и начало книгопечатания на Руси. М., 1904. С. 12—13; Киселев Н. Происхождение московского старопечатного орнамента // Книга: Исследования и материалы. Сб. 11. М., 1965; Кишкин Л. Чешско-русские литературные и культурно-исторические контакты: Разыскания, исследования, сообщения. М., 1983. С. 6; Колос В. Белорусская литература (XIV—XIX вв.): Пособие для студентов-заочников филол. фак. гос. ун-тов. Ч. 1. Днепропетровск, 1971. С. 28, 59—63; Коновалов Г. Белорусская книга вчера, сегодня, завтра // Кн. торговля. 1967. № 9; Яго ж. Белорусскому книгопечатанию — 450 лет // Сов. Бел. 1967. 5 янв.; Конон В. Белорусская литература в общеславянском контексте // Неман. 1983. № 4; Яго ж. Гуманистические истоки Статута Великого княжества Литовского 1529 года // Первый Литовский Статут 1529 года. Вильнюс, 1982; Яго ж. От Ренессанса к барокко // Идеи гуманизма в общественно-политической и философской мысли Белоруссии. Мн., 1977; Яго ж. От Ренессанса к классицизму. Мн., 1978. С. 31—52; Яго ж. Правовые взгляды Франциска Скорины // Teisiniu institutu raida Lietuvoje, XIV—XIX a. Vilnius, 1981; Яго ж. Франциск Скорина и Иван Федоров: преемственность просветительских и эстетических традиций // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984; Яго ж. Эстетические взгляды Франциска Скорины // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Кончин Е. «Великую ласку имають...» // В мире книг. 1977. № 2; Копреева Т. Франциск Скорина и русская рукописная книжная традиция XV в. // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Копысский З. Просвещение; Книгопечатание; Литература и искусство; Общественно-политическая мысль // История Белорусской ССР. 2 доп. изд. Мн., 1961. Т. 1; Короткая Л. Публицистика XIII—XVI вв. в борьбе с церковно-религиозной идеологией. Мн., 1963. С. 52—70; Короткевич В. Экзамен в Падуе // Неман. 1967. № 8; Коршунов А. Иван Федоров и белорусское книгопечатание // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984; Яго ж. К вопросу о начале книгопечатания в Великом княжестве Литовском // Франциск Скорина и некоторые вопросы развития книги в Советском Союзе. Вильнюс, 1979; Яго ж. Наследие Скорины // Кн. обозрение. 1968. 5 дек.; Яго ж. Традиции Франциска Скорины в изданиях его последователей // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Коршунов А., Чемерицкий В. Франциск Скорина // История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977; Кравченко И., Каменская Н. Полоцк: Ист. очерк. Мн., 1962. С. 41, 67—69; Крапива К. Белорусской книге — 450 лет // В мире книг. 1967. № 8; Яго ж. Потомки Скорины // Сов. Бел. 1967. 20 дек.; Красинский А. Экран земли белорусской: Страницы истории белорусского кино. М., 1973. С. 46, 47, 53, 70; Крючок Г. Очерки истории медицины Белоруссии. Мн., 1976. С. 51—53, 66, 67; Кузнецова Ю. Коллекция отдела рукописей, древних и редких книг научной библиотеки СГУ // Учен. зап. Саратов. гос. ун-та. 1947. Т. 17; Кузьмич В. Имя высокое светлое // Знамя юности. 1970. 4 нояб.; Купалов А. Скорина Франциск // Русский биографический словарь: Сабанеев — Смыслов. Спб., 1904; Курбский А. Сочинения... Спб., 1914. Т. 1. С. 401—403; Лабынцев Ю. Из биографии книги // Известия. 1982. 21 янв.; Яго ж. Издания Франциска Скорины и других славянских первопечатников в библиотеке Супрасльского монастыря // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Яго ж. Михаил Бобровский — первый исследователь болгарского «Абагара» 1651 г. // Русско-болгарские связи в области книжного дела. М., 1981; Яго ж. Новый экземпляр «Акафиста» Ф. Скорины // Труды Гос. б-ки СССР им. В. И. Ленина: История книги. М., 1978. Т. 14; Яго ж. Четыре драгоценных листочка: Найден фрагмент «Азбуки» Ивана Федорова // Кн. обозрение. 1984. 14 сент.; Лаппо И. К истории русской старопечати: Виленская типография Мамоничей // Сборник русского института в Праге. Прага, 1929. Т. 1; Яго ж. Литовский Статут 1588 г. Т. 1. Ч. 1. Каунас, 1934. С. 110—111, 429; Ч. 2. Каунас, 1936. С. 268, 269, 272, 273, 307, 345, 351, 358—360; Леончиков В. Белорусская библиография: Общий курс. Мн., 1983. С. 14, 15, 22, 23, 27, 33, 51, 53, 75, 76, 120, 121; Либрович С. Инкунабулы библиотеки Варшавского университета // Известия книжных магазинов т-ва М. О. Вольф по лит. наукам и библиогр. 1916. № 5; Яго ж. История книги в России. Пг., М., 1913. Ч. 1. С. 37—41; Лихтенштейн Е. «Друкарь книг пред тем невиданных»: (К 400-летию И. Федорова) // Вопросы истории естествознания и техники. 1983. № 4; Лукьяненко В. Азбука Ивана Федоро́ва, ее источники и видовые особенности // ТОДРЛ. 1960. Т. 16; Люблинский В. На заре книгопечатания: Пособие для учителей. Л., 1959. С. 138—140, 153; Мазуркевич Я. 400-летие белорусской печати // Заря Запада. 1925. 30 дек.; Макаревич М. Георгий (Франциск) Скорина // Хрестоматия по истории педагогики. Мн., 1971; Мальдис А. В Лондоне по-белорусски // ЛГ. 1984. 4 янв.; Малыхин Н. Очерки по истории издательского дела в СССР. М., 1965. С. 31—33; Малышевский И. Западная Русь в борьбе за веру и народность. Спб., 1897. Ч. 1. С. 162—163; Маневский А. Возникновение книгопечатания на Руси. М., 1939. С. 26, 40; Мартынов И. Материалы по истории книги до середины XIX века в научных сборниках Фундаментальной библиотеки АН БССР им. Я. Коласа // Книгопечатание и книжные собрания в России до середины XIX века. Л., 1979; Мацюк О. Заметки о бумаге пражских изданий Франциска Скорины // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Меленько В. Первый доктор медицины Белоруссии Франциск (Георгий) Скорина // XXV юбилейная научная студенческая конференция, посвященная 50-летию Великой Октябрьской социалистической революции: (Тез. докладов). Мн., 1967; Мельцер Д. Белоруссия и Болгария: дружба вечная, нерушимая. 681—1981. Мн., 1981. С. 23—26; Мессер Р. Пути развития белорусского исторического романа // Сов. Отчизна. 1956. № 5; Мещеряков В. Братские школы Белоруссии (XVI — первая половина XVII в.). Мн., 1977. С. 4, 7, 8, 13, 28, 32, 40; Яго ж. Педагогические взгляды Франциска Скорины // Педагогика. Мн., 1980. Вып. 18; Миловидов А. Виленский первопечатник Франциск Скорина // Лит. епарх. вед. 1903. № 3; Яго ж. Новые документы, относящиеся к биографии Франциска Скорины // Изв. ОРЯС. 1918. Т. 22 (1917). Кн. 2; Яго ж. Судьба русской книги в Северо-Западном крае в связи с его культурной историей // Христианское чтение. 1903. Ч. 1; Мирочицкий Л. Белорусско-чехословацкие культурные и научные связи. Мн., 1981. С. 10—11; Мицельмахерис В. Очерки по истории медицины в Литве. Л., 1967. С. 23—24; Можейко Н., Игнатенко А. Древнерусский язык. Мн., 1970. С. 82—83; Моисейчик А. «Я, Франциск Скорина...» // Заря. 1970. 17 дек.; Моклый В. Франциск Скорина — белорусский первопечатник, просветитель и врач // Здравоохранение Бел. 1967. № 9; Мыльников А. Где и когда началось славянское книгопечатание? // Книга: Исследования и материалы. Сб. 14. М., 1967; Яго ж. Острожская Библия и некоторые аспекты этнокультурного развития славянских народов в XVI в. // Федоровские чтения 1981. М., 1985; Яго ж. Франциск Скорина, его дни и труды // Кн. обозрение. 1978. 24 нояб.; Яго ж. Франциск Скорина и Прага // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Яго ж. Чешская книга: Очерки истории // Книга. Культура. Общество. М., 1971. С. 87—91; Мыцко И. Новые документы о пребывании Ивана Федорова на Волыни // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; На родине Скорины: Празднование 450-летия белорусского книгопечатания // Сов. Бел. 1967. 18 авг.; Назаров А. Книга в советском обществе: Очерк истории книгоиздательского дела в СССР. М., 1964. С. 17—18; Некрасов А. Древнерусское изобразительное искусство. М., 1937. С. 273—275; Яго ж. Книгопечатание в России в XVI и XVII веках // Книга в России. Ч. 1. Русская книга от начала письменности до 1800 г. М., 1924; Яго ж. Первопечатная русская гравюра // Иван Федоров первопечатник. М.; Л., 1935; Немировский Е. «Апостол» 1525 года Франциска Скорины: Опыт книговедческого описания // История книги. М., 1978; Яго ж. Белорусский первопечатник Франциск Скорина // Полиграфия. 1967. № 8; Яго ж. Возникновение книгопечатания в Москве. Иван Федоров. М., 1964. С. 64—65, 85, 89—98, 99, 163, 170, 184, 249, 257; Яго ж. Заметки о славянском сстаропечатании // Книга и графика. М., 1972; Яго ж. Иван Федоров (около 1510—1583). М. 1985. С. 43—46; Яго ж. Иван Федоров в Белоруссии. М., 1979. С. 16, 30, 41, 42, 54, 85, 87, 132—134, 137, 145, 153, 154, 156, 165, 170; Яго ж. Издания белорусского первопечатника // Кн. обозрение. 1977. 15 июля; Яго ж. Издания Ш. Фиоля, Ф. Скорины и И. Федорова в книгохранилищах Варшавы и Кракова // Сов. славяноведение. 1975. № 5; Яго ж. Имя, славное на века // Кн. обозрение. 1983. 22 июля; Яго ж. Книговедческое обозрение // В мире книг. 1976. № 4 / Пад псеўд. Книговед; Яго ж. Наследие Франциска Скорины в советских и зарубежных книгохранилищах // Франциск Скорина и некоторые вопросы развития книги в Советском Союзе. Вильнюс, 1979; Яго ж. Начало книгопечатания на Украине: Иван Федоров. М., 1974. С. 20, 22, 58, 86, 142, 144, 149, 165, 177, 209; Яго ж. Начало славянского книгопечатания. М., 1971. С. 118, 123, 132, 175, 200; Яго ж. Отечественные деятели книги: Краткий биогр. словарь // Краткий справочник книголюба. М., 1976. С. 112; Яго ж. Очерки историографии русского первопечатания // Книга: Исследования и материалы. Сб. 8. М., 1963; Яго ж. Педагогические взгляды Франциска Скорины // Сов. педагогика. 1986. № 6; Яго ж. Первопечатник Иван Федоров в Краковском университете // Сов. славяноведение. 1969. № 1; Яго ж. Подвиг доктора Скорины // В мире книг. 1967. № 8; Яго ж. Пражские издания Франциска Скорины в фонде Отдела редких книг // Труды Гос. б-ки СССР им. В. И. Ленина. 1976. Т. 13; Яго ж. Роль библиофилов в сохранении славянской старопечатной книжности: (На примере изданий Ф. Скорины) // Актуальные проблемы теории и истории библиофильства. Л., 1985; Яго ж. Сводный каталог изданий Франциска Скорины // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Яго ж. Славянские инкунабулы и палеотипы кирилловского шрифта в книгохранилищах Советского Союза // Сов. славяноведение.1968. № 1; Яго ж. Указатель художественного убранства пражских изданий Франциска Скорины // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Немировский Е., Горбачевский Б. С книгой через века и страны. М., 1964. С. 59—62; Нимчук В. Древнерусская и староукраинская лексикография в контексте европейской филологии // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн., 1982; Новицкий О. О первоначальном переводе Священного писания на славянский язык. К., 1837. С. 6, 10, 11, 15; Обзор исторического отдела выставки // Обзор первой Всерос. выставки печатного дела. 1895. № 4; Образцы западно-русского письма и печати XVI-го столетия // Сборник статей, разъясняющих польское дело по отношению к Западной России. Вильно, 1887. Вып. 2; Овчинников В. Сын народа, сын эпохи // Белгород. правда. 1971. 21 янв.; Опись книг 1650 г. // Шляпкин И. Описание рукописей Суздальского Спасо-Евфимиева монастыря. Спб., 1881. С. 64—73; Орлова М. Искусство Советской Белоруссии. М., 1960. С. 145, 234, 235; Осетров Е. Золотой ключ: Этюды о книгах и книжниках. М., 1977. С. 92; Яго ж. Мир первопечатника: (К 400-летию со дня смерти Ивана Федорова). М., 1983. С. 3—5; Яго ж. Подвиг первопечатника // ЛГ. 1983. 14 дек.; Осипов К. Русский первопечатник Иван Федоров: Пособие для учащихся. М., 1955. С. 16; Основоположник белорусского книгопечатания // Славяне. 1956. № 4; Остроглазов И. Книжные редкости // Рус. архив. 1891. № 8; Отношения перевода Скорины к вульгате и к древнеславянскому тексту // Чтение в О-ве любителей духовного просвещения. 1877. Ч. 2, декабрь; Охрименко П. К вопросу о влиянии Георгия Скорины на украинскую книжность XVI века // Учен. зап. Гомельского гос. пед. ин-та. 1956. Вып. 2; Яго ж. Региональные особенности белорусских и украинских стихотворных произведений XVI—XVIII вв. // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель, 1985. Ч. 2; Пакуль И. Книга: Ист. очерк. Харьков, 1923. С. 83; Палкина Ж. Возрождение Франциска Скорины // Вечерний Свердловск. 1971. 12 февр.; Паль Р. Для «братии Руси» // Человек придумал книгу. М., 1983; Памятник Ф. Скорине // Кн. обозрение. 1974. 13 сент.; Пантелеймонов К. Рассказы о первопечатниках // Хочу все знать! Л., 1961. Вып. 4; Первольф И. Славяне, их взаимные отношения и связи. Славянская идея в литературе до XVIII в. Варшава, 1888. Т. 2. С. 152; 595—598; Т. 3. Ч. 2. Славяне западные и восточные в их взаимных сношениях. Варшава, 1893. С. 43, 135, 213—229; Яго ж. Славянская взаимность с древнейших времен до XVIII века // ЖМНП. 1873. Ч. 170. 1874. Ч. 171, 172; Первопечатники славянские и московские и их смена (XV—XVII вв.). Скорина Франциск // Мезьер А. Словарный указатель по книговедению. М.; Л., 1934. Ч. 3; Перцев В. Георгий Скарина // История Белорусской ССР. Мн., 1954. Т. 1; Яго ж. Кто положил начало книгопечатанию // Сов. Бел. 1947. 12 авг.; Яго ж. Общественная деятельность и мировоззрение Георгия Скарины // Известия АН БССР. 1948. № 6; Петкевич А. Франциск Скорина борется // Гродн. правда. 1979. 30 янв.; Петров Н. Очерки из истории украинской литературы XVII и XVIII веков. К., 1911. С. 9, 10, 13; Яго ж. Белоруссия и Литва. Ист. судьбы Северо-Западного края. Спб., 1890. С. 155—156, 159; Петров П. Франциску Скорине посвящается // Известия. 1977. 16 дек.; Петрушевич А. Ф. Скорина, издатель русской Библии в Празе чешской в 1517, 1518 и 1519 годах // Слово (Львов). 1875. № 130; Петухов Е. Русская литература. Юрьев, 1911. С. 377; Пичета В. Белоруссия и Литва XV—XVI вв.: (Исследования по истории социально-экономического, политического и культурного развития). М., 1961. С. 627, 629, 657—685, 687, 690, 692, 700, 706, 708, 713, 717—719, 723, 725, 730—788; Яго ж. Образование белорусского народа // Вопросы истории. 1946. № 5—6; Яго ж. Основные моменты исторического развития Западной Украины и Западной Белоруссии. М., 1940. С. 31, 33; Погодин М. О приобретениях на Нижегородской ярмарке // Москвитянин. 1847. Ч. 3; Яго ж. Письмо из Нижнего Новгорода // Там жа. 1849. Ч. 5 / Пад крыпт. М. П.; Яго ж. Церковные книги славянские древлепечатанные в Северо-Западном крае // Вилен. вестн. 1866. № 76; Погожева Л. История близкая и далекая // Правда. 1970. 22 авг.; Подокшин С. Предпосылки развития гуманистических идей в Белоруссии в XVI—XVII вв. // Очерки философской и социологической мысли в Белоруссии (до 1917 г.). Мн., 1973; Яго ж. Проблема восточно-европейского Ренессанса и гуманизма // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984; Яго ж. Типология прогрессивной социально-политической мысли Белоруссии эпохи Возрождения // Исторические традиции философской культуры народов СССР и современность. К., 1984; Яго ж. Франциск Скорина и развитие этической мысли в Белоруссии XVI—XVII вв. // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Подокшин С., Рогович М. Франциск Скорина и философская мысль восточнославянских народов // Идейные связи прогрессивных мыслителей братских народов (XVII—XVIII вв.). К., 1978; Поздеева И. «Библия руска» Франциска Скорины в библиотеке Московского университета // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Полоцк: Исторический очерк. Мн., 1962. С. 67—69; Полевой П. История русской словесности. Спб., 1900. Т. 1. С. 193, 195; Поликсенова Н. «Спасибо тебе, Скорина» // Знамя юности. 1967. 17 авг.; Праздник на земле литовской // Кн. обозрение. 1975. 28 нояб.; Прашкович Н. Франциск Скорина // Очерки истории философской и социологической мысли Белоруссии (до 1917 г.). Мн., 1973; Привилегия Сигизмонда 1, освобождающая Юрия Франциска Скорину из-под власти обыкновенного суда, а также воевод, кастелянов и старост. Дана в Кракове 1532 г. 21 ноября // Собрание государственных и частных актов, касающихся истории Литвы и соединенных с ней владений. Вильна, 1858. Ч. 1; Пташицкий С. Письмо в редакцию // Новое время. 1895. 25 апр.; Пыпин А. История русской литературы. Спб., 1898. Т. 1. С. 56, 106; Яго ж. История русской этнографии. Спб., 1890. Т. 1. С. 195; Спб., 1892. Т. 4. С. 12, 30—31, 139—140, 166—167; Пьянков А. К вопросу об оценке деятельности и мировоззрения Скарины // Сов. Бел. 1948. 13 февр.; Развитие биологии на Украине. К., 1984. Т. 1. С. 43, 44, 76; Райнов Т. Наука в России XI—XVII веков: Очерки по истории донаучных и естественнонаучных воззрений на природу. М.; Л., 1940. С. 180, 485; Рижский М. История переводов Библии в России. Новосибирск, 1978. С. 79, 91, 94, 97, 126; Ровинский Д. Исторический обзор гравирования // Ровинский Д. Подробный словарь русских граверов XVI—XIX вв. Спб., 1895. Т. 1. С. 8—10, 13—14, 151—154; Яго ж. Русские граверы и их произведения с 1564 года до основания Академии художеств. М., 1870. С. 5—6, 59—60, 62; Рогачевский Л. Сюрпризы Мукачевского монастыря // Неделя. 1965. № 37; Рогов А. Возникновение и развитие книгопечатания // Очерки русской культуры XVI века. М., 1977. Ч. 2; Романовский И. Книга и жизнь: Очерки о Государственной библиотеке СССР имени Ленина. М., 1950. С. 25, 163—165; Российский Д. Первый русский доктор медицины Георгий Скорина // Врачеб. дело. 1951. № 2; Роте Г. Возникновение славянских культур и их значение в сегодняшнем мире // Славянские культуры и мировой культурный процесс. Мн., 1985; Рудник И. Франциск Скорина — белорусский просветитель XVI века // Новости ЮНЕСКО (Париж). 1979. № 4; Рудометов М. Опыт систематического курса по графическим искусствам. Спб., 1898. Т. 1. С. 44—45; Садовский Е. Встреча с историей // Сов. Бел. 1967. 5 авг.; Яго ж. Посвящается первопечатнику // Там жа. 1969. 30 авг.; Садкович М. Как был написан этот роман // Садкович М., Львов Е. Георгий Скорина. Мн., 1966; Салеев В. Современная эстетика Белоруссии. Мн., 1979. С. 36—38; Самородов Б. Георгий-Франциск Скорина: К 475-летию со дня рождения // Полиграфия. 1965. № 10; Яго ж. Скорина в Вильнюсе // Там жа. 1974. № 2; Сапунов Б. Старопечатные белорусские книги в русских библиотеках XVII в. // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Сахаров Л. Историческое описание Суздальского Спасоевфимиевского монастыря. Владимир на Клязьме, 1870. С. 80; Сацута И. Глаголы повелительного и сослагательного наклонения в переводных изданиях Ф. Скорины // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1985. № 3; Яго ж. Региональные особенности в системе глагола переводных изданий Скорины // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель, 1985. Ч. 1; Сегал Е. Здесь живут книги:

Художественно-документальный очерк. М., 1974. С. 176, 179; Сессия Академии наук БССР // Сов. Бел. 1967. 17 авг.; Сидоров А. Исторический очерк русской печати в Привислинском крае // Книговедение. 1896. № 1; Яго ж. История оформления русской книги. М.; Л., 1946. С. 34, 36, 48, 61, 62, 75, 96; Яго ж. К изучению русских первопечатных книг // Проблемы общественно-политической истории России и славянских стран. М., 1963; Яго ж. Книга и жизнь: Сборник книговед. работ. М., 1972. С. 67, 72, 73; Яго ж. Узловые проблемы и нерешенные вопросы истории русского книгопечатания // Книга: Исследования и материалы. Сб. 9. М., 1964; Яго ж. Художественно-технические особенности славянского первопечатания // У истоков русского книгопечатания. М., 1959; Яго ж. Четыре века борьбы // ЛГ. 1963. 24 окт.; Сикорский Н. В чем исторический подвиг Ивана Федорова // Сов. полиграфист. 1964. 12 марта; Скорина Франциск (Георгий) // Булахов М. Восточнославянские языковеды. Мн., 1976. Т. 1; Слуховский М. Из истории книжной культуры России: Старорусская книга в международных культурных связях. М., 1964. С. 50—51; 63; Яго ж. Русская библиотека XVI—XVII вв. М., 1973. С. 85, 165—168, 212—213; Смирнов В. Я, Франциск Скорина... // Гродн. правда. 1979. 1 янв.; Смолкин М. Трилогия о белорусском первопечатнике // Климкович М. Георгий Скорина. Л., 1958; Соболевский А. Заметка о языке печатных изданий Фиоля и Скорины // Чтения в Ист. О-ве Нестора-летописца. 1888. № 2; Яго ж. Материалы и исследования в области славянской филологии и археологии // Сборник ОРПС. 1910. № 3; Яго ж. Очерки из истории русского языка. К., 1884. Ч. 1. С. 73, 152—155; Яго ж. Смоленско-полоцкий говор в XIII—XV вв. // Рус. филол. вестн. 1886. № 1; Сокол С. Политическая и правовая мысль в Белоруссии XVI — первой половины XVII в. Мн., 1984. С. 32, 34—36, 57—59; Сокольская К., Лабынцев Ю. Научная сессия «Федоровские чтения. 1977» // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Сопиков В. Опыт российской библиографии, или полный словарь сочинений и переводов, напечатанных на словенском и российском языках от начала заведения типографий до 1813 года. Спб., 1813. Ч. 1. С. 9—19; 25—45, 119—120, 183—184, 280—283; Яго ж. Письма В. С. Сопикова к К. Ф. Калайдовичу. Сообщил И. Шляпкин. Спб., 1883. С. 8, 16; Спор о первопечатнике // Обзор Первой Всерос. выставки печатного дела. 1895. № 19; Срезневский В. Отчет Отделения русского языка и словесности о поездке в Олонецкую, Вологодскую и Пермскую губернии // Изв. ОРЯС. 1904. № 3; Яго ж. Сведения о рукописях, печатных изданиях и других предметах, поступавших в рукописное отделение Библиотеки имп. Академии наук в 1902 году. Спб., 1905. С. 190—193; Стасов В. Разбор рукописного сочинения г. Ровинского «Русские граверы и их произведения с 1564 г. до основания Академии художеств» // Отчет о седьмом присуждении наград графа Уварова 25 сентября 1864 года. Спб., 1864; Строев П. Библиологический словарь и черновые к нему материалы. Спб., 1882. С. 262; Яго ж. Описание старопечатных книг славянских, находящихся в библиотеке московского первой гильдии купца и Общества истории и древностей Российских благотворителя Ивана Никитича Царского. М., 1836. С. 3—4; Стулова А. ...И дал слову крылья // Веч. Минск. 1985. 23 дек.; Сухомлинов М. История Российской Академии. Вып. 1. Спб., 1874. С. 163—164, 304, 340, 426; Титов Ф. Типография Киево-Печерской лавры. Исторический очерк. 1606—1616. К., 1916. Т. 1. С. 32, 40—46; Тиховский З. Южнорусский библейский кодекс Луки из Тернополя (1569) и его отношение к трудам Скорины и южно-русскому библейскому кодексу 1575—1577 гг. // Труды двенадцатого Археологического съезда в Харькове 1902 г. М., 1905. Т. 3; Тихомиров М. Историковедение истории СССР с древнейших времен до конца XVIII в. М., 1940. С. 187; Яго ж. Начало книгопечатания в России // У истоков русского книгопечатания. М., 1959; Толль Ф. Скорина Франциск // Толль Ф. Настольный словарь по всем отраслям знания. Спб., 1864. Т. 3; Толстой Н. Взаимоотношения локальных типов древнеславянского литературного языка позднего периода // Славянское языкознание: Доклады сов. делегации. М., 1963; Топоров В. Локатив в славянских языках. М., 1961. С. 84, 86; Третьяков В. В краю Георгия Скорины // Кн. торговля. 1971. № 10; Турилов А. Гимнографическое наследие Франциска Скорины в рукописной традиции // Проблемы научного описания рукописей и факсимильного издания памятников письменности. Л., 1981; Тычина М. Народ и война. Мн., 1985. С. 57—59; Тяжелов В., Сопоцинский О. Искусство средних веков: Византия. Армения и Грузия, Болгария и Сербия, Древняя Русь, Украина и Белоруссия. М., 1975. С. 315—317; Улащик Н. «История белорусского народа» В. И. Пичеты и ее роль в изучении истории Белоруссии // История и историки: Историограф. ежегодник 1980. М., 1984; Яго ж. Очерки по археографии и источниковедению истории Белоруссии феодального периода. М., 1973. С. 10, 57, 156, 165; Ухмылова Т. Памятники славянской культуры // Звезда. 1944. № 5—6; Фактарович Д. Изучение гуманизма // Неман. 1965. № 5; Федорченко В. Подвиг белорусского книжника // Во славу Родины. 1979. 28 апр.; Филиппов А. Как я знакомлю учеников с теорией типографского искусства // Печатное искусство. 1901. Нояб. Дек. 1902. Янв. Март; Яго ж. Кто был действительным родоначальником книгопечатания на Руси? (Письмо в ред.) // Новое время. 1895. 30 апр.; Флоровский А. Первый русский врач в Праге // Русский врач в ЧСР. Прага, 1936; Яго ж. Франциск Скорина и Москва // ТОДРЛ. 1969. Т. 24; Яго ж. Чешская библия в истории русской культуры и письменности: Фр. Скорина и продолжатели его дела // Sbornik Filologicky. 1940—1946. Т. 12; Яго ж. Чешские струи в истории русского литературного развития // Славянская филология. М., 1958. Сб. 3; Яго ж. Чехи и восточные славяне: Очерки по истории чешско-русских отношений. Прага, 1947. Т. 2. С. 6, 30—31, 95—97, 185, 194, 270—271, 503; Франциск Скорина // Дмитриченко В. Хрестоматия по истории общественно-политической и философской мысли народов СССР эпохи феодализма (по XVIII в. включительно). К., 1959. Ч. 1; Франциск Скорина // Изв. о-ва служащих в печатных заведениях. 1917. № 61—62; Франциск Скорина, первопечатник русский // Крестный календарь на 1873 г. М., 1873; Фрейлих С. Жил-был // Фрейлих С. Чувство экрана. М., 1972; Яго ж. Путь к герою // Искусство кино. 1970. № 11; Функе Ф. Книговедение: Исторический обзор книжного дела. М., 1982. С. 113—115; Харлампович К. Западно-русские православные школы XVI — начала XVII века. Казань, 1898. С. 197, 198, 202—203, 233—234, 239, 307, 407, 424, 450; Яго ж. Малороссийское влияние на великорусскую церковную жизнь. Казань, 1914. Т. 1. С. 96—97; Хорошкевич А. Русско-славянские связи конца XV — начала XVI в. и их роль в становлении национального самосознания России // История, культура, этнография и фольклор славянских народов. М., 1973; Яго ж. Русское государство в системе международных отношений конца XV — начала XVI в. М., 1980. С. 43, 44; Хотенчик М. Роль книгопечатания в развитии белорусско-болгарских культурных связей в XVI веке // Весн. БДУ. Сер. 3. 1984. № 2; Хрущов И. О рукописном деле и книгопечатании на Руси. Спб., 1890. С. 16; Цветков И. Краткий обзор истории книгопечатания: К 500-летнему юбилею Гутенберга. 1400—1900. Спб., 1900. С. 24; Чемерицкий В. Белорусская литература // История всемирной литературы: В 9 т. М., 1985. Т. 3; Яго ж. Звездный час белорусов // Неман. 1969. № 7; Яго ж. Франциск Скорина и становление белорусской литературы // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Чепко В. Культура Белоруссии эпохи феодализма // Академик В. И. Пичета: Страницы жизни. Мн., 1981. С. 69—73, 75—81; Червонная С., Богданас К. Искусство Литвы. Л., 1972. С. 41;Чернов О. Он разум возбуждал // Сов. Бел.

1970. 17 мая; Черняк А. История технической книги. Ч. 1. С древнейших времен до 1917 г. М., 1969. С. 33—34; 400 лет русского книгопечатания: 1564—1964. (Т. 1). Русское книгопечатание до 1917 года: 1564—1917. М., 1964. С. 13, 17—19, 23, 34, 36, 38, 40, 44, 46, 99—101, 108, 110, 111, 118, 601; 400 лет русского книгопечатания // Книга: Исследования и материалы. Сб. 9. М., 1964; Чистович И. Очерк западнорусской церкви. Спб., 1882. Ч. 1. С. 217—219; Шицгал А. Русский гражданский шрифт: 1708—1958. М. 1959. С. 82, 89, 90, 129; Шкловский В. Четыреста лет русской книги // Новый мир. 1964. № 3; Шляпкин И. К биографии Франциска Скорины: (Посвящается П. В. Владимирову) // ЖМНП. 1892. № 4; Шматов В. Искусство изданий Франциска Скорины // Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве. М., 1979; Яго ж. Орнаментальные украшения Острожской Библии // Федоровские чтения 1981. М., 1985; Яго ж. Традиции восточнославянских рукописей и западноевропейские источники в оформлении книг Ф. Скорины // Славянские культуры и мировой культурный процесс: Материалы Междунар. научн. конф. ЮНЕСКО. Мн., 1985; Яго ж. Художественное оформление заблудовских изданий // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984; Шрекник Е. Исторический очерк развития письменности и типографского искусства в России. Спб., 1985. С. 10, 14, 16; Штритер И. Описание первого издания в печать и перевода на российский язык священной Библии в 1517—1519 годах // Опыт трудов Вольного рос. собрания при имп. Моск. ун-те. 1783. Ч. 6; Щеглова С. Занятия (...) С. А. Щегловой // Перетц В. Н. Отчет об экскурсии семинария русской филологии в Житомир 21—26 октября 1910 года. К., 1911; Щелкунов М. Искусство книгопечатания в его историческом развитии. М., 1923. С. 166; Яго ж. История, техника, искусство книгопечатания. М.; Л., 1926. С. 294—296, 304—305, 323; Ягич И. Новые письма Добровского, Копитара и других юго-западных славян // Сборник ОРЯС АН. 1897. Т. 62; Яго ж. Письма Добровского и Копитара в повременном порядке // Там жа. 1885. Т. 39; Якубинский Л. Краткий очерк зарождения и первоначального развития русского национального литературного языка (XV—XVII в.) // Учен. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та. 1956. Т. 15. Фак. яз. и лит. Вып. 4; Ялугин Э. Иван да Петр... // Неман. 1983. № 9; Яго ж. Иван Федоров и Петр Мстиславец // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984; Яцук В. Иван Федоров, Петр Мстиславец и белорусская книжная традиция // Иван Федоров и восточнославянское книгопечатание. Мн., 1984.

На славацкай мове. Beblavý J. Naše styky s Litvou // Sbornik venovany Dr. D. Janovi Kvačalovi. Bratislava, 1933; Horariková M. Francisek Georgij Skorina // Citatel (Martin), 1973. Č. 12; Weingart M. Dobrovskeho Institutiones. Č. 1. S. 51.

На ўкраінскай мове. Барвінок В. Загальний огляд стародруків київських бібліотек // Бібліологічні вісти. 1924. № 1—3; Брик І. Йосиф Добровський і українознавство // Зап. Науков. тов-ва ім. Шевченка (Львів). 1925. Т. 141—143; Яго ж. Матеріали до історії українсько-чеських взаемин в першій половині XIX ст. Львів, 1921. С. 78—81; Вістовой С. Диво, що завжди з нами // Ленінська молодь. 1974. 3 січ.; Возняк М. Історія української літератури. Віки XVI—XVIII. Львів, 1924. Т. 2. Ч. 1. С. 5—11, 65, 113, 235; Грушевський М. Культурно-національний рух на Україні в XVI—XVII віці. К.; Львів, 1912. С. 50—54; Яго ж. Історія України — Руси. К.; Львів, 1907. Т. 6. С. 376—377, 391—392, 427—431, 473; Яго ж. Історія української літератури: культурні і літературні течії на Україні в XV—XVI вв. і перше відродження (1580—1610 р.). К., 1926. Т. 5. Вип. 1. С. 117—129; Дмитриченко В. Нариси з історіі суспільно-політичної та філософської думки народів СРСР добифеодалізму. К., 1961. С. 113—117; Добрянський А. Легенда про Скорину // Молодий буковинець. 1979. 13 черв.,; Яго ж. Світ нев'янучої краси // Рад. Буковина. 1979. 22 черв.; Журавський А. Про білоруський варіант церковнослов'янської мови // Мовознавство. 1967. № 4; Запаско Я. Мистецтво книги на Україні в XVI—XVIII ст. Львів, 1971. С. 12, 13; Яго ж. Першодрукар Іван Федоров. Львів, 1964. С. 20, 22—44; Зизаній Л. «Лексис» Лаврентія Зизанія — Синоніма славенороссная. К., 1964. С. 14, 18; Зленко П. Празькі видання Скорини // Книголюб (Прага). 1927. № 2; Ісаевич Я. Бібліотека Львівського братства // Бібліотекознавство та бібліографія. 1966. Вип. 3; Яго ж. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні. Львів, 1975. С. 21—28, 134—135; Яго ж. Першодрукар Іван Федоров на Україні. К., 1964. С. 6; Історія української литературы. К., 1954. Т. 1. С. 61; Каганов І., Скрипник Т. Історія книги: Программа курсу. Харьків, 1960. С. 16; Кашуба М. З історії боротьби проти унії XVII—XVIII ст. К., 1976. С. 17, 19; Ковальський М. Джерела про початковий етап друкарства на Україні: (Діяльність першодрукаря Івана Федорова в 70-х — на початку 80-х рр. XVI ст.). Дніпропетровськ, 1972. С. 12; Колесса О. Погляд на історію українсько-чеських взаемин від X до XX в. Прага, 1924. С. 6; Коляда Г. «Друкарь книг пред тым невиданых» у Львові // Рад. літературознавство. 1959. № 6; Лучук В. Франциск Скорина прийшов у Львів // Літ. Укр. 1969. 26 серп.; Макаренко М. Орнаментація української книжки XVI—XVIII ст. // Труди Укр. наук. ін-ту книгознавства. Т. 1. Укр. книга XVI—XVIII ст. К., 1926. С. 212—213, 216; Максименко Ф. Забута сторінка з історії слов'яньского друкарства // Slavia. 1959. № 2; Маховець Л. Українськи письменники: Біобібліогр. словник. К., 1960. Т. 1. С. 536—538, 642; Мацюк О. Чи було книгодрукарства на Україні: (Діяльність першодрукаря Іва-України. 1968. № 2; Микитась В. Видання Івана Федорова на Закарпатській Україні // Українська книга. К.; Харьків, 1965; Яго ж. Давні книги Закарпатського державного краезнавчого музею. Львів, 1964. С. 13, 53, 54; Німчук В. Памво Беринда і його «Лексіконъ славенороссскій и именъ тлъкованїе» // Лексион славенороський Памви Беринди. К., 1961; Яго ж. Староукраїнська лексикография в її звязках з російською та білоруською. К., 1980. С. 37; Огієнко І. Друкарська трійца: Фіоль, Скорина, Хведорович // Літопис політики, писменсьтва і мистецьтва (Берлін). 1924. № 14—15; Яго ж. Іван Хведорович фундатор постійного друкарства на Україні. Життя і діяльність // Стара Україна. 1924. № 2—5; Яго ж. Історія українського друкарства. Т. 1. Історично-бібліографичний огляд українського друкарства XV—XVIII вв. Львів, 1925. С. 5, 7, 10, 11, 13—20, 24, 26, 33, 59, 65, 67, 76, 162, 170, 182, 366, 369, 384; Огоновський О. Історія літературы руської: Львів. 1887. Ч. 1. С. 154—159. Охріменко П. Взаемозв'язки давніх української і білоруської літератур // Українська література XVI—XVIII ст. та інші слов'янські літератури. К., 1984; Попов П. Друкарство, його початок и поширення в Европі XV—XVI вв. К., 1925. С. 65—68; Яго ж. Початки друкарства у слов'ян // Бібліологичні вісти. 1924. № 1—3; Яго ж. Початок книгодрукування у слов'ян (XV—XVI ст.) // Книга і друкарство на Україні. К., 1965; Яго ж. Слов'янські інкунабули київських бібліотек // Бібліологічні вісти. 1924. № 1—3; Русанівський В. Джерела розвитку східнослов'янських літературных мов. К., 1985. С. 102, 140; Свенціцький И. Опис рукописів Народного дому з колекції Ант. Петрушевича. Львов, 1911. Ч. 3. С. 118—122; Яго ж. Початки книгопечатання на землях України: В память 350-літя першої друкованої книжки на Україні у Львові 1573—4 р. Жовква, 1924. С. 15—16, 21, 35, 37, 50; Сидоров О. Взаемини між Україною, Росією і Заходом в галузі оформлення книги у старий і новий час // З історії книги на Україні. К., 1978; Толстоі М. Роль кирило-методіївської традиції в історії східної південно-слов'янської писемности // Питання походження і розвитку слов'янської писемности. К., 1963; Турченко Ю. Український естамп. К., 1964. С. 14, 19, 261; Франко І. Відгуки грецької і латінської літератури в українськім письменстві // Стара Україна. 1925. № 1—2; Яго ж. Нарис історії українсько-руської літератури. Львів, 1910. С. 41; Яремченко О. Франциск-Георгій Скорина, його життя та літературна й видавнича діяльність // Літературно-науковий весник (Львів). 1923. № 11.

На французскай мове. Bacmeister J. Essai sur la Bibliotheque et le Cabinet de curiositee et d'histoire naturelle de l'Academie des sciences de Saint Petersbourg. SPb., 1776. P. 91—96, 102; Byelorussia's first printed book // UNESCO Features (Paris). 1967. № 511; Florowskij A. Fr. Skorina et son activité parmi les Slaves // Bulletin d'information des Sciences historiques en Europe Orientale (Warszawa), 1939. № 1—2; Karjavine P. Remarques sur la langue russienne et sur son alchabet. SPb, 1791. P. 133; Le Long J. Bibliotheca sacra in binos syllabos distincta... Paris, 1723. P. 436; Martel A. La langue Polonaise dans les pays Ruthénes // Travaux et mémoires de l'Université de Lille. Nouvelle Série: Droit et Lettres (Lille), 1938. № 20.

На чэшскай мове. B. T. F. H. Skaryna a počátky česko-běloruských literárnich vztahu // Čtenár. 1973. № 1; Beckovský J. Poselkyně starých přibehūv českých. Dil. 2, sv. 1 (L. 1526—1607). Praha, 1879. S. 100; Bláha R. Přehled polygrafie. Praha, 1959. S. 44; Březan V: Żiwot Viléma z Rosenberka. Praha, 1847. S. 227; Černa M. Stručne dejiny knihtisku. Praha, 1948. S. 108, 150; Č[erny] A. Dr. František Skorina (Skaryna) // Slovanský přehled. 1925. P. XVII; Dobrovský J. Skoryna // Slovanka. 1814. T. 1, 2; Dostal J. České knihtiskařstvi v 15. a 16 stoleti // Co daly naše země Evrope a lidstvu. Praha, 1940; Dworský F., Přispévky k slovanským dějinám // Jelinkūv Slovanský sbornik. Praha, 1885; Florovskij A. Česko-ruské obchodni styky v minulosti. Praha, 1954. S. 205; Florovskij A. Nové zprávy o pobytu Františka Skoryny v Praze //Časopis Narodniho Musea. Oddil duchovědny. Roč. 110. 1936. № 1; Florovskij A. Vliv staré české literatury v oblasti ruské // Co daly naše země Evrope a lidstvu. Praha, 1940; Francev V. Korespondence Pavla Josefa Šafarika. Praha, 1927. S. 284—287; Franko I. K dějinam česko-rusinské vzájemnosti // Slovansky Prehled. 1901. R. 3; Hanka V. Česke prvotisky // Časopis Českého museum. 1852. Sv. 3, 4; Havránek B. Expanse spisovné češtiny od 14 do 16 stoleti // Co daly naše země Evrope a lidstvu. Praha, 1940; Horak F. Pět století českého knihtisku. Praha, 1968. S. 18, 19, 52, 88, 128—129; Horarikova M. Francisek Georgij Skorina // Citatel. 1973. № 12; Kabat K. Knihtisk a jeho vyvoj v Československu. Praha, 1936. S. 41; Kapysskij Z., Čepko V. Ohlas husitstvi na Bilé Rusi // Mezinárodni ohlas husitstvi. Praha, 1958; Korrespondence Josefa Dobrovského. Dil I. Vzájemné dopisy Josefa Dobrovského a Fortunata Duricha z let 1778—1800. Praha, 1895. S. 198—200, 259; 263—265; 269; 274, 327, 330, 331, 334, 346; Korrespondence Josefa Dobrovského. Dil 2. Vzájemné dopisy Josefa Dobrovského a Jiřiho Samuela Bandkeho z let 1810—1827. Praha, 1906. S. 39, 62, 93, 100, 102, 174, 177, 189; Kubka F. Dobrovský a Rusko: Počatky vztahū česko-ruských a názovy J. Dobrovskeho na Rusko. Praha, 1926. S. 76; Máchal J. Slovanské literatury. Praha, 1922. Dil I. S. 29; Máchal J. Slovanské literatury. Dil 3. Praha, 1929. S. 304—305, 316; Paniznik S. Druha vlast Františka Skoriny // Svoboda (Praha). 1972. 26 srp.; Paul K. P. J. Šafarik — Rusini a Bělorusove // XII vyročni zpráve. Česke statni reálky v Praze. Praha, 1931; Pavlovský F. Ruské pismo, grafika a tisk. // Ročenka česhoslovenských knihtiskaru. Praha, 1931; Perwolf J. Poláci a Rusini // Osvěta (Praha). 1881. Č. 9; Pfaff I., Závodský V. Tradice čeko-ruských vztahū v dějinách. Praha. 1957. S. 28—29; Poche E. Prahou, krok ze krokem: Umělackohistorický pravodce městem. Praha, 1948. S. 71; Podzimek J. Biloruský tiskař Skorina v Praze // Slovanský přehled. 1958. № 8; Podzimek J. Pražska tiskárná běloruského tiskara Franciska Skoriny // Svet techniky (Praha). 1962. № 11; Pokorný P. Nove zlomky Skorinovy Bible ve Státni knihovně ČSR // Ročenka Státni knihovny, CSR v Praze: 1976. Praha, 1978; Prokeš J. Dějiny Prahy. Praha, 1948. S. 732—733; Salda J. Od rukopisuke knize a căsopisu. Praha. 1968. S. 22—23, 33; Skorina František // Ottuv Slovnik naučný. Praha, 1905. T. 33; Skorina Georgij // Masarykūv slovnik naučny. Praha, 1932. Dil. 6; Skorina Georgij (Francisk) //Přiučni slovnik naučný. Praha, 1967. Dil. 4; Sokolova F. Nad některmi problemy života a dila Francyska Skoryny // Slav̄ia. 1978. № 3; Svátek J. Kralovska zahrada na Hradčanech // Ze Staré Prahy: Obrazy; Děje — a mistopisné. Praha, 1899; Teply F. Dějiny města Jindřichova Hradce. Dil. 2. Č. I. Jindřichova Hradce, 1929. S. 354; Tobolka Z. Kniha: Jeji vznik, vyvoj a rozbor. Praha, 1949. S. 92; Vajs J. Dobrovský a biblická kritika // Josef Dobrovský. 1753—1829: Sbornik stati. Praha, 1929; Volf J. Dějiny česheho knihtisku do roku 1848. Praha, 1926. S. 24, 26; Wollman F. Slovanstvi v jazykověliterárnim obrozeni. Praha, 1958. S. 18, 40, 44; Zahálka F. Přzehled knihtisku: Přiručka pro praki a pro studium «Černého uměni». Praha, 1952. S. 27, 28, 31; Zibrt Č. Z dejin českého knihtiskářstvi. Praha, 1913. S. 60—61; Zibrt Č. Zobrazováni Trojice skupinou tři hlav za středověku i v lidovém uměni nynějšim // Věstnik Král. Česke společnosti nauk, rok 1894. Praha, 1895. № 7; Židlicky V. Prispevky d dejinam česko-beloruské vzajemnosti // Slavia. 1960. № 2.

На эстонскай мове. Valgevene esitrükkal Dr. Franzisk Skorina Polotskist // Polügrafist. 1968. № 1/2.

На мовах Югаславіі. Budiša D. Počeci tiskarstva u europskich naroda. Zagreb, 1984. S. 134, 136, 148—150; Dren I. O Belorusih in beloruskem slovstvu // Luč. 1933. IX. S. 19; Kopitar J. Jerneja Kopitarja spisov del 2. Prired dr. R. Nahtigal. Del. 2. Kn. 2. 1825—1834. Ljubljana, 1945. S. 311.

2.4.

На беларускай мове. Лойка А. Выбр. тв. У 2 т. Мн., 1992 Т. 2. Францыск Скарына, або Сонца маладзіковае: Раман-эсэ. Штрыхі да партрэтаў; Лойка А. Францыск Скарына або Сонца маладзіковае: Раман-эсэ. Мн., 1990.

Петрашкевіч А. Напісанае застаецца: (Францыск Скарына): Гістарычная драма ў 2-х дз. Мн., 1982.

Садковіч М., Львоў Я. Георгій Скарына: Кніга 1-я / Пер. з рус. М. Клімковіч. Мн., 1946. Рэц.: Агіевіч У. Георгій Скарына // Беларусь. 1946. № 11—12; Васільеў Ю. Аповесць пра першадрукара і асветніка // ЛіМ. 1947. 1 сак.; Фактаровіч Д. Ошибочная трактовка образа Г. Скорины // Сов. Бел. 1947. 21 дек.

Аколава В. «Ад Францыска Скарыны — першыя кнігі...»: [Верш] // Сцяжынка. Мн., 1983; Александровіч А. Дзвіна: [Верш] // Наддзвінне. 1926; Арочка М. Судны дзень Скарыны: Фрэскі драматычнай паэмы // Полымя. 1988. № 11; Багдановіч М. Безнадзейнасць // Багдановіч М. Вянок. Вільня, 1913; Баравікова Р. Думаючы пра Скарыну: [Верш] // Баравікова Р. Адгукнуся голасам жалейкі. Мн., 1984; Барадулін Р. «Аплакалі вырай совы...»: [Верш] // Барадулін Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 1; Яго ж. Мая бацькаўшчына: [Верш] // Барадулін Р. Свята пчалы. Мн., 1976; Яго ж. Самота паломніцтва: Лера-паэма // Полымя. 1989. № 5; Яго ж. Скарынавы сляды: [Верш] // Барадулін Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1984. Т. 2; Яго ж. Спадчына: [Верш] // Полымя, 1979. № 1; Барскі А. Францішак Скарына: [Верш] // Барскі А. Мой бераг. Мн., 1975; Бічэль-Загнетава Д. Рыска: [Верш] // Бічэль-Загнетава Д. Браткі. Мн., 1979; Броўка П. Размова з Дзвіною... [Верш] // Броўка П. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1976. Т. 3; Яго ж. «Яшчэ ў дні старыя...»: [Верш] // Голас Радзімы. 1977. 11 жн.; Брэская Г. Францішку Скарыне: [Верш] // Наддзвінне. 1926; Бураўкін Г. Мой Полацк // Маладосць. 1977. № 12; Яго ж. Полацкая балада // Бураўкін Г. Майская просінь. Мн., 1960; Яго ж. Скарына: [Раздзел з паэмы «Ленін думае пра Беларусь»] // Полымя. 1977. № 11; Яго ж. Я над аджылым не дрыжу...: [Верш] // Бураўкін Г. Жніво. Мн., 1971; Быліна Я. Вялікі мўж: [Верш] // Быліна Я. На покуці. Вільня, 1934; Бядуля З. Францішак Скарына: [Паэма] // Беларусь. 1919. 16 ліст. / Пад псеўд. Ясакар; Гарэцкі М.

Фантазія: [Апавяданне] // Бел. ведамасці. 1921. 24 кастр. / Без подпісу; Геніюш Л. Скарына: [Верш] // Геніюш Л. Невадам з Нёмана. Мн., 1967; Гілевіч Н. Высока ў гарах: [Верш] // Гілевіч Н. Перазовы. Мн., 1967; Яго ж. Мара Скарыны: [Верш] // Гілевіч Н. А дзе ж тая крынічанька. Мн., 1972; Грахоўскі С. Палачанка: [Верш] // Грахоўскі С. Чаканне. Мн., 1960; Грачанікаў А. Экскурсія: [Верш] // Грачанікаў А. Калі далёка ты. Мн., 1979; Дашкевіч В. Вянок: [Верш] // Нашчадкі: Зб. паэзіі. Мн., 1979; Дудар А. Полацк: [Верш] // Наддзвінне. Полацк, 1926; Яго ж. Скарына [Верш] // Бел. вёска. 1925. 25 снеж.; Дыла Я. Падуанскі студэнт: Гістарычная драма: Урыўкі // Дыла Я. Л. Творы. Мн., 1981; Жук К. Францыску Скарыне: [Верш] // ЛіМ. 1980. 30 мая; Жыгуноў А. Каля Скарыны: [Верш] // Там жа. 1982. 13 жн.; Забалоцкая Л. Згаданае: [Верш] // Маладосць. 1979. № 5; Зарыцкі А. Саперніцы: [Верш]// Зарыцкі А. Мая асяніна. Мн., 1973; Іверс А. Скарына: [Верш] // Іверс А. Жыву ў бацькоўскім краі. Мн., 1982; Іпатава В. Вільнюсу: [Верш] // Іпатава В. Раніца. Мн., 1969; Яго ж. Нашчадкам Скарыны: [Верш] // Чырв. змена. 1981. 19 жн.; Канапелька А. Георгій Скарына: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1957. 3 лют.; Караткевіч У. Каласы пад сярпом тваім: Раман. Мн., 1968. Кн. 2. С. 284—285; Яго ж. Скарына пакідае Радзіму: [Верш] // Караткевіч У. Мая Іліяда. Мн., 1969; Яго ж. Хрыстос прызямліўся ў Гародні: Евангелле ад Іуды. Мн., 1972. С. 18—19; Клімковіч М. Георгій Скарына: Драматычная паэма: Трылогія // Клімковіч М. Зб. тв.: У 2 т. Мн., 1959. Т. 2; Коўтун В. Трыпціх надзеі: [Верш]// Дзень паэзіі — 80. Мн., 1980; Крачэўскі П. 1525—1925: Прысвячаецца д-ру Фр. Скарыне з поваду 400-х угодкаў беларускага друку: [Верш] // Голас беларуса. 1925. 17 ліп.; Ластоўскі В. Адзінокі. Эпізод з жыцця Ф. Скарыны [Верш] // Крывіч. 1923. № 6; Лойка А. Скарына — каралеўскі садоўнік на Градчанах: [Верш] // Голас Радзімы. 1966. № 38; Лужанін М. Як нараджаўся Новы свет: Паэма. Мн., 1975. С. 46—50; Лявонны Ю. Беларусь мая: [Верш] // Ранне. Магілёў, 1929; Мазго У. Скарынаў кут: [Верш] // Мазго У. Пад спеў крыніц. Мн., 1982; Марціновіч П. Колеры Вільні: [Верш] // Марціновіч П. Прадвесне. Мн., 1975; Яго ж. Скарына: [Верш] // Марціновіч П. Час бурштыну. Мн., 1977; Яго ж. Францыск Скарына: [Верш] // Бярозка. 1969. № 10; Панізнік С. Мова: [Верш] // Панізнік С. Палявая пошта. Мн., 1972; Яго ж. Пад зоркай... Скарыны: [Верш] // Панізнік С. Крона надзеі. Мн., 1975; Яго ж. Продкі мае — крывічы: [Верш] // Панізнік С. Кастры Купалля. Мн., 1967; Яго ж. Скарына: [Верш] // Панізнік С. Слова на дабрыдзень. Мн., 1982; Пашкоў Г. Партрэт Скарыны ў Падуі: [Верш] // Пашкоў Г. Зямлю слухаю. Мн., 1983; Пракаповіч М. Радзіме: [Верш] // ЛіМ. 1978. 26 мая; Разанаў А. Радзіме: [Верш] // Разанаў А. Адраджэнне. Мн., 1970; Рудкоўскі М. Айчыне: [Верш] // Рудкоўскі М. Позвы. Мн., 1971; Яго ж. О Скарыны зямля...: [Верш] // Голас Радзімы. 1970. № 1; Сабачэўская І. «Маргарыта Адзвернік...»: [Верш] // Маладыя галасы. Мн., 1985; Сваяк К. Памяці Францішка Скарыны — слаўнага доктара з Полацка [Верш] // Крыніца. 1925. 25 сак.; Свістун С. Цень [Верш] // Праваслаўны беларус. 1925. № 19—20; Семашкевіч Р. Вяртанне кніг: [Верш] // Семашкевіч Р. Субота. Мн., 1973; Сіпакоў Я. Кантрабанда: Бел. балада XVI ст. // Сіпакоў Я. Веча славянскіх балад. Мн., 1973; Скарынкін У. Астральны знак Францыска: Паэма // Скарынкін У. Выратавальны плыт. Мн., 1988; Яго ж. На Скарынінскім свяце кнігі: [Верш] // ЛіМ. 1985. 15 ліст.; Яго ж. Пачатак: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн., 1984; Яго ж. Пачатак Скарыны: [Верш] // Скарынкін У. Пасадачныя агні. Мн., 1985; Ставер А. Мой народ: [Верш] // Голас Радзімы. 1967. № 23; Стральцоў М. Твар Скарыны: [Верш] // Стральцоў М. Ядлоўцавы куст. Мн., 1973; Стрыжак В. Не стой спіною: [Верш] // Нашчадкі. Мн., 1979; Танк М. Беларусь [Верш] // Танк М. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1978. Т. 1; Яго ж. Вільнюс: [Верш] // Там жа. Т. 2; Яго ж. У Татрах: Драматычны абразок // Танк М. Хай будзе святло: Мн., 1972; Таўлай В. Аб маіх вершах [Верш] // Таўлай В. Выбранае. Мн., 1947; Трафімчук М. Мова: [Верш] // Нашчадкі. Мн., 1979; Тумас Г. Кніга: [Верш] // ЛіМ. 1971. 14 мая; Федзюковіч М. Споведзь: [Верш] // Чырв. змена. 1967. 15 жн.; Хурсік С. Францішак Скарына: [Аповесць] // Наддзвінне. Полацк, 1926; Цвірка К. Францыск, Скарынін сын: [Верш] // Полымя. 1978. № 1; Шпыркоў А. Вяртанне Скарыны: [Балада] // ЛіМ. 1978. 23 чэрв.; Яго ж. Вяртанне Францыска Скарыны: [Верш] // Сцяжына. Мн., 1983; Шушкевіч С. І справы добрыя — і зноў жывыя: [Верш] // Голас Радзімы. 1967. № 40; Яго ж. Скарына ў Празе: [Верш] // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 1.

На рускай мове. Климкович М. Георгий Скорина: Драм. поэма / Пер. с бел. В. Рождественский. Л., 1958. Рэц.: Александровіч С. Без увагі да арыгінала // ЛіМ. 1959. 28 сак.; Власенко А. Правда истории // Сов. Отчизна. 1959. № 6.

Лойко О. Скорина / Пер. с бел. Г. Бубнов. М., 1989.

Немировский Е. По следам Франциска Скорины: Документальная повесть. М., 1990.

Петрашкевич А. Написанное остается: Пьеса. М., 1979.

Петрашкевич А. Франциск Скорина: Ист. драма в 2-х ч. / Пер. с бел. Н. Мирошниченко. М., 1979. Рэц.: Иванова И. Характер героя, лицо эпохи // Неман. 1980. № 4.

Садкович М. Георгий Скорина: Исторический роман. Мн., 1951.

Садкович М., Львов Е. Георгий Скорина: Ист. роман. 2 изд., испр. и доп. Мн., 1957.

Садкович М., Львов Е. Георгий Скорина: Ист. роман. М., 1961 (Школьная б-ка).

Садкович М., Львов Е. Георгий Скорина: Ист. роман. М., 1988.

Ялугин Э. Мстиславцев посох: Историческая повесть. 2 изд., доп. Мн., 1978. С. 270, 271.

Буравкин Г. Скорина. Из поэмы «Ленин думает о Белоруси» / Пер. с бел. Б. Спринчан // Неман. 1979. № 4; Танк М. В Татрах [Верш] / Пер. с бел. Я. Хелемский // Неман. 1969. № 7.

В. М. Грышкевіч.

СКАРЫНКІН ІВАН

Скарынкін Іван Яфімавіч (н. 26.11.1919, в. Тратнае Клімавіцкага р-на Магілёўскай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1985. Піша на беларускай і рускай мовах.

З сялян. У 1935 скончыў Мілаславіцкую сямігодку, затым вучыўся ў Магілёўскім палітасветтэхнікуме. У 1939 скончыў рабфак пры Мінскім інстытуце народнай гаспадаркі і паступіў у Камуністычны інстытут журналістыкі імя С. Кірава ў Мінску, але не скончыў яго, паколькі у 1939 прызваны ў армію. З 1939 да 1971 служыў у Савецкай Арміі. Удзельнічаў у баях на Паўночна-Каўказскім фронце, у вайне з Японіяй. Пасля заканчэння рэдактарскага факультэта Маскоўскай Ваенна-палітычнай акадэміі імя У. Леніна (1952) служыў у Паўднёвай групе войск на тэрыторыі Польшчы як спецкарэспандэнт газеты «Знамя Победы» (1952—58). Пасля пераезду ў Мінск быў карэспандэнтам, начальнікам аддзела газеты «Во славу Родины» Беларускай ваеннай акругі. У 1971 дэмабілізаваўся. Працаваў старшым рэдактарам рэдакцыі мемуарнай і ваенна-патрыятычнай літаратуры выдавецтва «Беларусь» (1972—86). Як падпалкоўнік запаса з 1986 на пенсіі. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны II ступені, медалямі.

Першыя артыкулы І. Скарынкіна з'явіліся ў армейскім друку ў 1950 (публікацыі не выяўлены). Аўтар дакументальных аповесцей «Мацней за сталь», «Тугія вятры», «У смузе палігоннай», аповесці «Права весці ў бой», кніг нарысаў «Пра што шумяць сосны», «Завешчана бацькамі». У сваіх творах ён з зайздросным пастаянствам звяртаецца да мінулага і сучаснага Савецкай Арміі, апяваючы яе ратныя подзвігі, раскрываючы праблемы мірных будняў вайскоўцаў. Ведаючы армейскую рэчаіснасць прафесіянальна, здолеў стварыць нямала цікавых вобразаў радавых воінаў, афіцэраў, у тым ліку і свайго земляка — генерала арміі І. І. Гусакоўскага. Выступае з нарысамі і апавяданнямі у перыядычным друку.

Жыве ў Мінску. *Г. В. Якаўлева.*

Бібліяграфія

1.2.

Завещано отцами: Очерки. Мн., 1974. Рэц.: Борушко Д. Готовность к подвигу // Сов. Бел. 1974. 30 июля; Пацёмкін М. Нашчадкі баявой славы // Наст. газ. 1975. 17 вер.; Яго ж. Чалавек ідзе за сонцам // Вяч. Мінск. 1974. 12 вер.; Портасенок И. Наследники // Во славу Родины. 1974. 3 окт.; Прокопьев Е. Юноши в серых шинелях // Знамя юности. 1974. 15 нояб.

Крепче стали. Мн., 1978. Рэц.: Алексеев К. Люди высокого долга // Во славу Родины. 1979. 9 сент.; Кадет М. Страницы подвига // Там жа. 1979. 15 апр.; Косаў А. «Мацней за сталь» // Чырв. змена. 1979. 24 студз.; Собаль Ф. Славуты зямляк // Беларусь. 1978. № 9; Хацкевіч А. Ад чырвонаармейца да генерала // Вяч. Мінск. 1978. 13 чэрв.

О чем шумят сосны. М., 1980.

Право вести в бой: Повесть. Мн., 1980. Рэц.: Гольчанка К. [«Кнігапіс»] // ЛіМ. 1980. 16 мая; Смирнов В. О подвиге, о славе // Сов. Бел. 1980. 28 июня; Уласенкаў В. Агню насустрач // Вяч. Мінск, 1980. 9 вер.

В дымке полигонной: Докум. повесть. Очерки. Мн., 1983. Рэц.: Аляксееў А. Наследнікі баявой славы // Вяч. Мінск. 1985. 11 лют.; Болбас М., Петрушко М. Страницы, опаленные войной // Коммунист Бел. 1985. № 5; Сульянов А. На боевом посту // Сов. Бел. 1984. 1 нояб.

Тугие ветры. М., 1983. Рэц.: Балкоў Г. // ЛіМ. 1984. 13 студз.

Резерв комбата: Докум. повести. Мн., 1988.

1.3.

1961. Составление расписания — дело творческое; Серьезный урок; Помощь бывает разная...; Почему нарушался распорядок // Во славу родины. 11, 15, 19, 26 авг. / Сааўт. Д. Храмакоў; Сложное это дело // Там жа. 2 сент. / Сааўт. Д. Храмакоў; Прошла неделя // Там жа. 15 сент.

1962. Рота идет вперед // Во славу Родины. 22 июля; Библиотека на общественных началах // Там жа. 9 дек.

1963. Штурмуя трудный рубеж // Во славу Родины. 25 июля.

1964. А письма идут: (Очерк) // Во славу Родины.

16 янв.; Ратный труд — творчество! // Там жа. 10 июля; День за днем: [Апавяданні] // Там жа. 1 ноябр; Подзвіг // Звязда. 18 лют.

1965. А письма идут...: (Очерк) // Сердцем приказано. Мн.

1966. Агонь і манеўр // Звязда. 11 вер.

1967. Ішоў хлопчыку ў тую пару...: [Нарыс] // Юнацтва баявое. Мн.

1968. Жывым прыкладам // Мін праўда. 5 кастр.

1969. Поездка к сыну: (Рассказ) // Сел. газ., 9 июля.

1970. Повторение подвига; Простой парень: [Нарыс] // Правофланговые. Мн.

1971. Тридцать лет «Катюшам» // Сел. газ. 14 июля; Дело зовет // Там жа. 24 окт.

1972. Имя героя известно // Сел. газ. 1 февр.; Военрук школы // Там жа. 17 марта; Целеустремленность // Там жа. 12 мая.

1973. 120 минут под водой; С чего начинается мужество: [Нарысы] // Подвиг продолжается. Мн.; Танк «Беларускі нафтавік»: Нарыс // Полымя. № 2; На штурм Берлина: Отрывок из очерка // Сел. газ. 29 апр.

1974. Знамя: [Нарыс] // В боях за Белоруссию. Мн.

1975. Третье решение: (Очерк) // Родины сыновья. Мн.; Письма из пламени боев // Во славу Родины, 22 апр.

1978. Танки идут в атаку: [Урыўкі з кнігі «Права весці ў бой»] // Вяч. Мінск. 25, 28, 31 июля; 2, 3, 4, 7 авг.

1982. На рубяжах памяці: Нарыс // Полымя. № 2.

1983. В их власти молния: [Нарыс] // Неман. № 2; Крутыя павароты: Нарыс // Полымя. № 5.

1985. Ракетная сталь: Докум. повесть: [Урыўкі] // Во славу Родины. 21—23, 25, 26, 28, 29 июня; Рэзерв камбата: Нарыс // Полымя. № 8.

1.6.

Правофланговые. Мн., 1970 / Скл.

Подвиг продолжается. Мн., 1973 / Скл.

Пост № 27 // Маг. праўда. 1969. 15 лют. / Літ. зап.

2.3.

На беларускай мове. Карабан У. Палаючае сэрца воіна // Вяч. Мінск. 1970. 3 снеж.; Чыгрынаў І. Аповесць пра танкістаў // Чыгрынаў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983. С. 160—165.

В. У. Смольская.

СКАРЫНКІН УЛАДЗІМІР

Скарынкін Уладзімір Максімавіч (н. 7.6.1939, г. Віцебск), паэт. Член СП Беларусі з 1970.

З служачых. Бацька, Максім Ільіч, у 1945 загінуў на фронце. Маці, Афанасія Іванаўна,— хатняя гаспадыня. У 1943—45 яна разам з сынам была вывезена фашыстамі ў працоўныя лагеры ў г. Лібава (цяпер Ліепая), затым Бромберг (цяпер Быдгашч, РП). У 1946—56 У. Скарынкін вучыўся ў сярэдняй школе № 2 г. п. Гарадка Віцебскай вобл. У 1956—60 слухач Рыжскага вышэйшага інжынерна-авіяцыйнага ваеннага вучылішча. У 1960—61 студэнт Рыжскага інстытута інжынераў грамадзянскай авіяцыі, пасля сканчэння якога працаваў інжынерам па спецабсталяванні самалётаў Мінскай авіяцыйна-тэхнічнай базы (1961—70), начальнікам аварыйна-выратавальнай службы Беларускага ўпраўлення грамадзянскай авіяцыі (1970—82). У 1982—87 намеснік дырэктара Бюро прапаганды мастацкай літаратуры Саюза пісьменнікаў Беларусі. З сакавіка 1987 на творчай рабоце. З 1992 зноў у апараце Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Першы верш У. Скарынкіна пад назвай «Першы яблык» апублікаваны ў 1955 у газеце «Піянер Беларусі». Друкаваўся ў гарадоцкай раённай газеце, рэспубліканскіх перыядычных выданнях. Аўтар зборнікаў лірыкі «Буслы над аэрадромам», «Гукавы бар'ер», «Дазвольце ўзлёт», «Чацвёрты разварот», «Вугал атакі», «Выратавальны плыт». Аўтар паэм «Насустрач веку», «Сляпы дождж», «Высокае сонца», «Узнясенне», «Астральны знак Францыска». У яго творах адчуваецца асаблівая павага да гісторыі свайго народа, да бацькоўскай зямлі, Віцебшчыны і яе працавітых людзей. Часта ўяўленне пераносіць паэта ў абпаленае вайной дзяцінства, да цяжкіх дзён, што прайшлі ў фашысцкай няволі. Патрыятычныя пачуцці, гераізм беларускага народа ў гады ваеннага ліхалецця, любоў да працы і роднага краю — усё гэта падаецца натуральна, нязмушана. Свая «крылатая» тэма — рамантыка блакітнага неба, мужнасць людзей, лёсам заручаных з авіяцыяй,— звязана з ранейшымі прафесійнымі буднямі У. Скарынкіна. Есць у паэта і вершы, адрасаваныя маленькім чытачам.

Яго творы перакладаліся на рускую і ўкраінскую мовы.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Буслы над аэрадромам. Мн., 1969. (Першая кніга паэта). Рэц.: Гніламёдаў У. З чаго пачынаецца паэзія // Маладосць. 1970. № 10; Дайнека Л. Чалавеку патрэбна неба // Віцеб. рабочы. 1969. 1 ліст.; Яфімаў Ф. Перад узлётам // Полымя. 1970. № 6.

Гукавы бар'ер: Вершы. Мн., 1972. Рэц.: Марозаў Л. Жывуць і ў нашы дні Ікары // Мін. праўда. 1973. 18 ліп.; Марціновіч А. На парозе сталасці // Віцеб. рабочы. 1973. 19 студз.; Салтук А. Бар'ер узят // Віцеб. рабочы. 1973. 20 снеж.

Дазвольце ўзлёт: Вершы і паэмы. Мн., 1975; Арлоўскі А. Аблокі кратаю рукамі... // Чырв. змена. 1975. 6 жн.

Чацвёрты разварот: Лірыка. Мн., 1979. Рэц.: Хвалей Я. Сваё прамовіць слова... // ЛіМ. 1979. 7 вер.

Вугал атакі: Вершы і паэмы. Мн., 1983. Рэц.: Салтук А. Вайною і доляй адною // Віцеб. рабочы. 1983. 25 мая; Філімонава Л. Узлётная паласа // Беларусь. 1983. № 8.

Пасадачныя агні: Паэма, вершы. Мн., 1985. Рэц.: Макаль П. Слова на ўзлёце // ЛіМ. 1985. 6 вер.

Выратавальны плыт: Вершы, паэма. Мн., 1988.

Канікулярная ангіна: Вершы. Мн., 1991.

Размова на парозе: Вершы. Мн., 1991.

Лосвіда: Вершы і паэмы. Мн., 1993.

1.3,

1955. Першы яблык: [Верш] // Піянер Бел. 28 кастр.

1956. Мара трактарыста: [Верш] // Чырв. змена. 25 сак.

1957. Мара трактарыста: [Верш] // Маладосць. № 5.

1958. Сустрэча з Віцебскам; Аб моры: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 кастр.; Зімой у калгасе: [Верш] // Там жа. 21 снеж.; Восень: [Верш] // Чырв. змена. 30 ліст.

1960. Каваль: [Верш] // Чырв. змена. 13 ліст.

1966. Каваль: «Люблю душою пасталелай»; «Да сонца ў госці раніцою»; «Хоць язык...»; Дзядзька Вася: [Вершы] // Маладосць. № 4.

1967. Па дарозе ў Смалоўку: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Першы снег: [Верш] // Вясёлка. № 12; Беларусь: [Верш] // Голас Радзімы. № 5; Авіяцыя; «Хлапчукі запускаюць ракеты...»; Ля помніка Рамашкіну: [Вершы] // Маладосць. № 8; «Змалку мы пра тэатры не зналі...»: [Верш] // Там жа. № 10; Беларусі; «Як бор...»: [Вершы] // Полымя. № 1; Беларусі: [Верш] // ЛіМ. 6 студз.; Ля помніка Рамашкіну: [Верш] // Там жа. 8 жн.; Жураўлі: [Верш] // Чырв. змена. 24 вер.

1968. У даліне казак: [Верш] // Вясёлка. № 4; Сонца; «Даўно закончаны палёты...»; Жыта; Сыны: [Вершы] // Маладосць. № 12; Перад адлётам; Святлана: [Вершы] // Полымя. № 4; Буслы над аэрадромам: [Верш] // ЛіМ. 18 чэрв.

1969. Жыта: [Верш] // Беларускі каляндар на 1970 год. Беласток; Крывічы: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; Вераб'іныя горы: [Верш] // Беларусь. № 11; Перад канцэртам: [Верш] // Вожык. № 20; Тост: [Верш] // Там жа. № 24; Вясновае наступленне: [Верш] // Вясёлка. № 4; Калейдаскоп; Пад ялінай; Вавёрка; Цягнік: [Вершы] // Там жа. № 7; У палёт: [Верш] // Там жа. № 11; Крывічы: [Верш] // Голас Радзімы. № 39; У зале чакання; Сцюардэсы; «Не абяцала свята быць жалобным...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; У зале чакання: [Верш] // Знамя юности. 3 янв.; Сцюардэсы: [Верш] // ЛіМ. 8 жн.; Праз строй герояў: [Верш] // Чырв. змена. 3 ліп.

1970. Першы снег: [Верш] // Крынічка. Мн.; Госці: [Верш] // Вожык. № 22; Дарога ў неба: Паэма // Маладосць. № 9; «У вопратцы, запэцканай смалой...»; Астылае гняздо; Цыганка: [Вершы] // ЛіМ. 25 снеж.

1971. «Накідалі снегу на дахі...»: [Верш] // Беларусь. № 1; «Зара памыла валасы...»: [Верш] // Там жа. № 4; Мужу, які не дагадзіў жонцы; Дырэктару, загадчыку і г. д.; Маладому бацьку: [Каламбуры]. // Вожык № 2; Сямейныя радасці: [Верш] // Там жа. № 12; Хованкі; Рыбак: [Вершы] // Вясёлка. № 7; «Хацелі ўсюды прагрымець...»; «Шчодрым сонцам вясны...»; «І вось я зноў туды вярнуся...»; «Начную песню завялі...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Вяселле ў Шушанскім: [Вершы] // Полымя. № 3; Пародзісты конь: З народнага // ЛіМ. 19 лют.

1972. Святлана: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Кветкі на граніце: [Верш] // Беларусь. № 7; Кладаўшчык: [Верш] // Вожык. № 6; Вартавому; Навасёлу; Пачынаючаму рыбалову: [Каламбуры]. // Там жа. № 23; Чыя ёлка прыгажэй?; На катку: [Вершы] // Вясёлка. № 1; Дзяўчаты з інтэрната; Стары млын; «Цяжкі дастаўся крыж...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Насустрач веку: [Верш] // Полымя. № 4; Патэфон; Кізамыс: [Вершы] // Чырв. змена. 2 крас.

1973. На зямлі і ў небе: Нарыс // Беларусь. № 8; Нямецкая дзяўчынка ў Хатыні: [Верш] // Бярозка. № 12; Рыбак: [Верш] // Вясёлка. № 8; Самакрытычны верш // ЛіМ. 6 ліп.; Вакантная пасада: [Верш] // Там жа. 10 жн.; Рацпрапанова: [Верш] // Там жа. 28 вер.

1974. Асенні эцюд; Родны дом: [Вершы] // Беларусь. № 10; Сляпы дождж: Паэма // Маладосць. № 4; Глыток сінечы; Рамантычная песня; Смага; Пралятаючы над Ушачамі; На поўдні: [Вершы] // Полымя. № 4; Праз агонь: Урывак з аповесці // ЛіМ. 24 лют.; Праводзіны; Салавейка; Цішыня: [Верш] // Там жа. 19 ліп.; Асенні эцюд: [Верш] // Ніва. 24 ліст.; З новых вершаў: Дыялектыка рэвалюцыі; Лясны пажар; Ласіха // Чырв. змена. 13 ліст.

1975. Хатынь: [Верш] // Слухайце — Хатынь!.. Мн.; Пражэктары памяці; Млын у Валгаградзе: [Вершы] // Беларусь. № 4; Плыў карабель: [Верш] // Вясёлка. № 1; Дзе і як жыве Нептун: [Верш] // Там жа. № 6; Прачнулася Палессе: [Верш] // Там жа. № 8; Пасадачныя агні; «У вырай не спяшаюцца шпакі...»; Чацвёрты разварот: [Вершы] // Маладосць. № 1; Сачыненне на вольную тэму: [Вершы] //Работніца і сялянка. № 8; Жывая зямля: [Верш] // Чырв. змена. 2 сак.; Апраўданне жыцця; За мною гоніцца аўчарка: [Вершы] // Там жа. 27 крас.

1976. «Ціха, як за хвілю да вайны...»; «Ад ціхіх рэчак, траў мурожных...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Каваль: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; «Пушынкі над праспектам...»; Успамін пра возера Арына: [Вершы] // Беларусь. № 1; Катэгарычнае прызнанне: [Верш] // Вожык. № 5; На рацэ; Мор-ква-ква; Светлячок: [Вершы] // Вясёлка. № 6; Канцэрт: [Верш] // Там жа. № 8; Прыгоды снежнай бабы: [Верш] // Там жа. № 12; Будуй свой БАМ; Апраўданне жыцця; Апошняя вышыня; Брыгадзіру Валі: [Вершы] // Маладосць. № 2; Дарогі; Блакада; Запознены званок; Гараджанцы — рацэ маленства; «Сёлета на Каме...»; «Аддыміўся смугою золак...»; «Твой пацалунак сарамлівы...»: [Вершы] // Полымя. № 6; Белы вальс: [Верш] // Работніца і сялянка. № 12; Класікам; Паэту-пейзажысту; Паэту, які выдаў першую кнігу: [Вершы] // ЛіМ. 9 студз.; На крылах прагрэсу; Карагач-рагач: [Пароды] // Там жа. 16 крас.; Вясёлыя промні рассеялі змрок: [Вершы] // Там жа. 29 кастр.;

Катэгарычнае прызнанне: [Верш] // Ніва. 23 мая; Выпрабаванне волі; Загарыцца светафор зялёны: [Вершы] // Чырв. змена. 19 мая.

1977. Рэха; «Патухне сонца скора...»; Вясельная: [Вершы] // Беларусь. № 4; Здарэнне ў купэ: [Верш] // Вожык. № 14; Выпрабаванне волі; Ля роднай хаты: [Вершы] // Маладосць. № 8; Вучуся мужнасці ў палітрукоў: [Верш] // Там жа. № 11; Суравая нітка: Лірычная споведзь // Полымя. № 8; Я — прапрапрашчур: [Пародыя] // ЛіМ. 11 лют.

1978. «Сцяжынкі, што цябе вадзілі...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; Хадакі; У Міхайлаўскім: [Вершы] // Беларусь. № 4; Зачараваны лес: [Верш] // Вясёлка. № 2; Лосвіда; «Майскі сад...»; «Грухоча мост над рэчкай вузкай...»; «Хацеў пакланіцца Лосвіду...»; «Свой транзістар, зямляк...»; «Ізноў развярэджаны раны...»: [Вершы] // Полымя. № 10; Здарэнне ў купэ: [Байка] // Ніва. 10 вер.

1979. Пазыўныя радзімы; «Забыты турботы...»; «Ты не раўнуй мяне да неба...»; Дажджлівы ўспамін; Гарадкі; Да акіяна: [Вершы] // Маладосць. № 2; «Грукоча мост над рэчкай вузкай...»: [Верш] // Голас Радзімы. 3 мая; «Шмат спрасаваных выбухаў...»; Вясёлае пасланне; Знаёмства з Грузіяй; «Неба скінула хмарак вуаль...»: [Вершы] // ЛіМ. 13 крас.

1980. «Ізноў развярэджаныя раны...»: [Верш] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Вугал атакі: Паэма // Маладосць. № 7; У Брэсцкай крэпасці; Радаслоўнае дрэва: [Вершы] // Полымя. № 5; Вачэй тваіх паляны: Вянок санетаў // ЛіМ. 18 ліп.

1981. Вясновае наступленне: [Верш] // Вясёлка. Мн.; Ліпа ля матчынай хаты; «З уласнаю памяццю я на нажах...»; Запомнім сябе маладымі; Жаўрук вясною: [Вершы] // Маладосць. № 9; На спатканне з радзімай: Урывак з паэмы «Дзе голуб купаўся» // Звязда. 9 снеж.; Падарожжа да сяброў: Перад дарогай; Успамін пра возера Арына; Шашлычны настрой; Армянскі трыпціх; Вяртанне: [Вершы] // ЛіМ. 6 ліст.; Перад спатканнем з Радзімай // Чырв. змена. 9 снеж.

1982. «Упарта шукаю з відна...»; «Быццам сон забыты...»; «Ляцеў дамоў на выхадны...»; Мы косім скрыпень; Мэарэатара; Ля каміна: [Вершы] // Беларусь. № 8; Працяг феерыі; Да пытання аб шкоднасці курэння; Пераборлівая цешча: [Мініяцюры] // Там жа. № 11; Начлег у гарах; «Не ведаю чаму...»; Этэры; Шторм у Піцундзе: [Вершы] // Маладосць. № 9; Дзе голуб купаўся...: Фрагмент паэмы // Полымя. № 1; На лясным хутары: [Верш] // Там жа. № 10; Перад узыходам сонца; «Калі рыхтуюцца і зноў...»; У бары; «Сыграй мне песню...»; «Сын табе амаль штоночы сніцца...»; У доме творчасці; «Прымаў усё спакойна я...»: [Вершы] // ЛіМ. 3 вер.; Ваш верасень: [Верш] // Там жа. 1 кастр.

1983. Эпіграф; Са слязой на вейцы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; «Страляла ў Леніна Каплан...»: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Ода заручальнаму пярсцёнку: [Мініяцюра] // Беларусь. № 3; На катку: [Верш] // Бярозка. № 1; Узнясенне: Паэма // Маладосць. № 5; «І з летам...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Дома; Са слязой на вейцы; Пасля дажджу: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 10 верас.; Эпіграмы // ЛіМ. 18 лют.; І нават напісаць вянок санетаў [Верш] // Там жа. 15 ліп.

1984. Пачатак: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; У гасцях у Зоські Верас // Бярозка. № 9; У родным доме; Муляр; Помнік; Пасля дажджу: [Вершы] // Там жа. № 11; Вакантная пасада: [Байка] // Вожык. № 4; Напярэдадні Новага года; Выпрабаванне веры: [Вершаванае апавяданне]; Восеньскі матыў; Горкая мімоза; «Сустрэла нас...»; Ты ж ведаеш: [Вершы] // Маладосць. № 12; Ты ж ведаеш: [Верш] // Звязда. 21 кастр.; Ці скора сыночак мой прыйдзе з вайны?; Жаваронаачкі прыляцелі; Беларускае застолле; Папараць-кветка: [Вершы] // ЛіМ. 13 ліп.; У доме творчасці: [Верш]. // Там жа. 21 снеж.; Па дарозе ў Зялёнае: [Верш] // Чырв. змена. 8 студз.

1985. Узнясенне: Урывак з паэмы // Воляй азорыцца свет. Мн.; «Патэфон»; Сузор'і сігнальных кастроў: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Канікулярная ангіна: [Верш] // Вясёлка. № 1; У палёце: [Верш] // Там жа. № 5; Смелы рак: [Верш] // Там жа. № 11; Дзень спакойнага сэрца; Сіняя сонь: [Вершы] // Полымя. № 12; На плошчы Перамогі: [Верш] // ЛіМ. 9 мая; Пад зорным небам; Светлае світанне: На Скарынінскім свяце кнігі; На могілках: «Сказалі — біяграфію пішы!..»; Чарнавік: [Вершы] // Там жа. 15 ліст.; Над магілай бацькі: [Верш] // Маг. праўда. 29 жн.; У палёце: [Верш] // Ніва. 23 чэрв.

1.4.

Рубцоў М. Рускі агеньчык: Лірыка / З рус. Мн., 1986 (Паэзія народаў СССР).

1981. Шумакоў М. Там; Месячная ноч: [Вершы] / З рус. // Маладосць. № 5; Кананенка Д. Сябры: Бярозка: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 23 снеж.

1982. Шавялёва К. Перад першым ударам; Масква ў кастрычніку 1941 года; Ноч; Хірург; Балада пра лекі; Вызваліцель: [Вершы] / З рус. // Шавялёва К. Зямная веліч. Мн.; Косаў А. Песня пра Купалу: [Верш] / З мард. // Полымя. № 6.

1984. Османіс Я. Адкуль?; Бяроста; Жаўрук; З лёгкай парай!; Калі?; Руплівасць; Журавы: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 1; Брыедзіс Л. Пытанне; Яблыня і крыніца; Помнік; Тры ўздыхі; Паўночны верш; Чырвоная птушка; Клён восенню; «Змаўкаю я...»; Санет; Непадлічанае; «Ужо я не смяюся смехам...»; «Вы з каменя выньце мяне...»:, Дзікай яблыняй нагніся; Вячэрняя малітва: [Вершы] / З лат. // Латышская савецкая паэзія. Мн. Т. 2; Савіцкі У. Чырвоныя пралескі: [Верш] / З рус. // Полымя. № 8.

1985. Рубцоў М. Рускі агеньчык; Ноч на радзіме; Хлеб; Зімняя песня; Ціхая мая радзіма: [Вершы] / З рус. // Беларусь. № 7; Чуеў Ф. Поле перайсці: [Урывак за аднайм. паэмы] // З рус. // Чырв. змена. 9 кастр.

1.5.

На літоўскую мову. Prieš koncerta / Vert. G. Astrauskas // Lit. ir menas. 1970. Vas. 7.

На рускую мову. Разрешите взлет: Стихи и поэмы / Пер. С. Красиков. М., 1980. Рэц.: Богданов Ю. // Неман. 1982. № 12; Дромін Е. Кнігапіс // ЛіМ. 1981. 5 чэрв.; Ляховецкий М. «Мы звезды трогаем руками...» // Воздуш. трансп. 1981. 14 марта.

Авиация: [Верш] // Гражд. авиация. 1971. № 4; Кривичи: [Верш] / Пер. М. Кулинкович // Знамя юности. 1971. 29 авг.; Аисты над аэродромом: [Вершы] / Пер. А. Шарапов // Неман. 1973. № 1; Перед отлетом: [Верш] // Поэзия. М., 1975. Вып. 14; Авиация: [Верш] // Родины сыновья. Мн., 1975; В аэропорту: [Верш] / Пер. В. Шуваев // Воздуш. трансп. 1978. 1 мая; Беларусь: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Разрешите взлет: [Вершы] / Пер. С. Красиков // Неман. 1980. № 7; Романтическая песня; Построй свой БАМ; Испытание воли; Бригадиру Вале: [Вершы] // Знамя юности. 1981. 20 февр.; Поздний звонок; «Ты не ревнуй к небесной сини...» / Пер. И. Сергеева; Сыграй мне песню, цимбалистка / Пер. Б. Кежун, Н. Ударов: [Вершы] // Беларусь моя. Л., 1983; Путешествие по Армении: [Вершы] / Пер. С. Красиков // Знамя юности. 1983. 5 янв.; Отрывок из поэмы «Угол атаки»; Разрешите взлет!: [Вершы] // Там жа. 21 авг.

На ўкраінскую мову. Де і як живе Нептун; Плив корабель: [Вершы] / Пер. В. Скомаровський // Дніпро. 1977. № 6; «Тихо, як за хвилю до війни...»: [Верш] / Пер. Д. Білоус // Літ. Укр. 1977. 12 квіт.; Діалектика революції; Ходаки: [Вершы] / Пер. Д. Кононенко // Дніпро. 1982. № 4; Хатинь: [Верш] // Мороз Г. Море. К., 1983; Ходаки: [Верш] / Пер. Д. Коноваленко // Літ. Укр. 1985. 18 квіт.

2.3.

На беларускай мове. Барсток М. Свой вугал атакі // ЛіМ. 1982. 5 сак.; Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981. С. 58—59; Панізнік С. Няхай гадуюцца таленты // ЛіМ. 1974. 26 ліп.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Федзюковіч М. Зямное неба паэта // Чырв. змена. 1977. 20 лют.

На рускай мове. Елисеев В. Рождается поэзия во мне: Три интервью со стихотворной музой // Знамя юности. 1969. 3 янв.; Лойко О. Племя младое и знакомое // ЛГ. 1970. 24 июня.

2.4.

На беларускай мове. Дайнека Л. Шахматы: [Верш] // Дайнека Л. Вечнае імгненне. Мн., 1985.

В. У. Смольская.

СКОБЕЛЕЎ ЭДУАРД

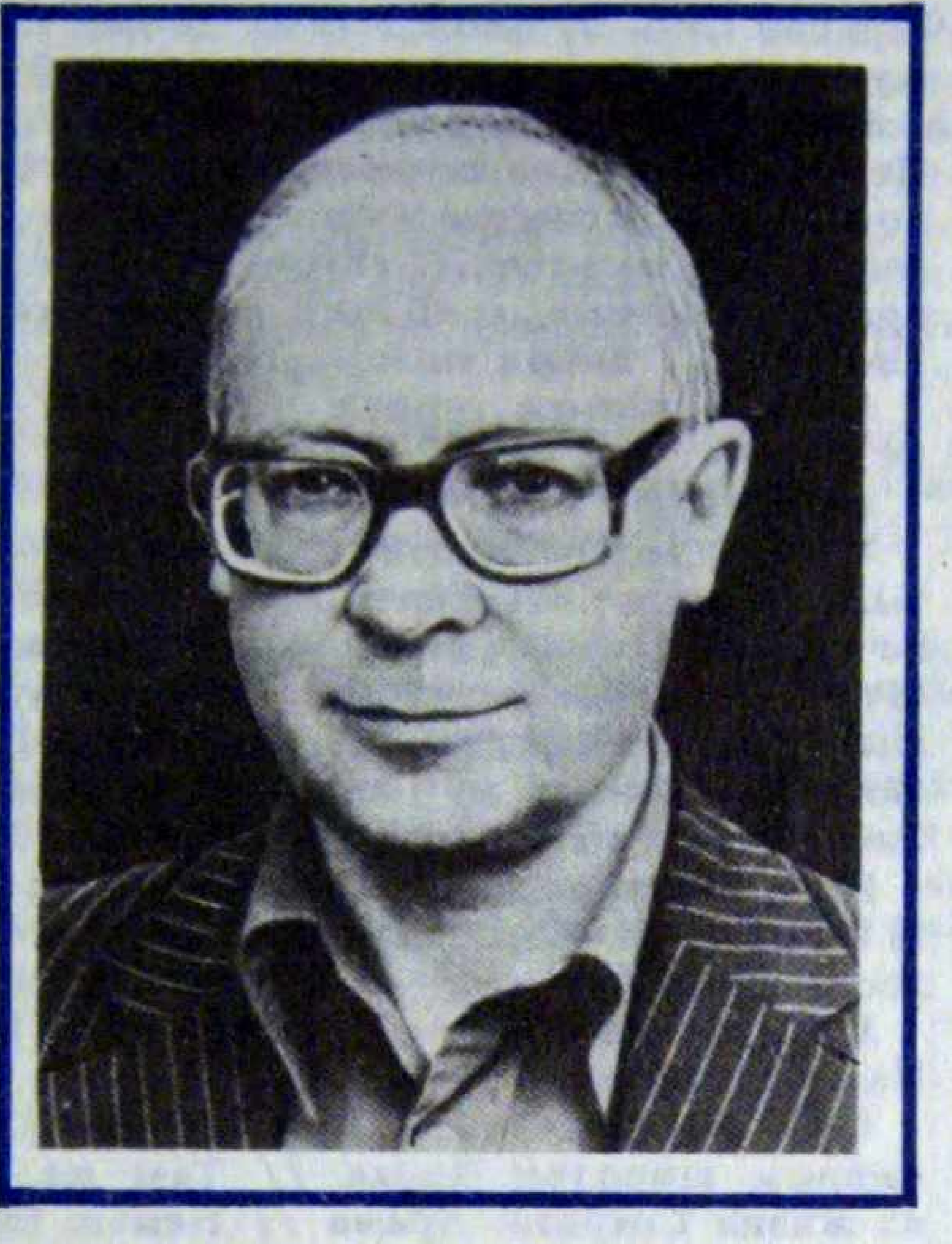

Скобелеў Эдуард Марцінавіч (н. 8.12.1935, Мінск), празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1970. Піша на рускай і беларускай мовах.

Нарадзіўся ў сям'і ваеннага інжынера-будаўніка. У 1953 скончыў сярэднюю школу з сярэбраным медалём у Ташкенце, у 1959 — Маскоўскі Дзяржаўны інстытут міжнародных зносін. Працаваў у Міністэрстве замежных спраў СССР рэферэнтам-перакладчыкам прэсаддзела Пасольства СССР у Швейцарыі (1959—61), трэцім і другім сакратаром Міністэрства замежных спраў БССР у Мінску (1961—63). Прымаў удзел у сесіях Еўрапейскай эканамічнай камісіі, Адміністрацыйнага савета Міжнароднай арганізацыі працы і Генеральнай Асамблеі ААН у якасці эксперта, саветніка па праблемах раззбраення, бяспекі Міжнароднага навукова-тэхнічнага і культурнага супрацоўніцтва. Працаваў інструктарам аддзела адміністрацыйных органаў ЦК КПБ (1966—73). У 1973—90 інспектар аддзела замежных сувязей ЦК КПБ. З 1991— намеснік дырэктара міжнароднага цэнтра Акадэміі кіравання пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь. Узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

З артыкуламі Э. Скобелеў пачаў выступаць у рэспубліканскім друку з 1964. З 1966 публікаваў вершы, якія потым увайшлі ў зборнікі паэзіі «Дарога», «Кроплі дажджу», «Вячэрнія цені». Яго вершы вызначаюцца сціслацю слова, афарыстычнасцю і філасафічнасцю. У празаічных творах звяртаецца да разнастайнай тэматыкі: гістарычнай («Міраслаў — князь Дрыгавіцкі», «Сведка»), сучаснай антываеннай, маральна-этычнай («Катастрофа», «Цуд любві», «Крокі за тваей сцяной», «Маятнік надзеі», «Гладыятар», «Уцякач»). Выдаў зборнікі паэтычных драм: («Дзень з жыцця Сакрата», «Кастусь Каліноўскі», «Царскі настаўнік», «На Кулікова — цяжкі шлях», «Купала ў Печышчах. Год 1942-гі»). Творы Э. Скобелева прысвечаны Радзіме, мужнасці нашага народа, роднай прыродзе, адлюстроўваюць фарміраванне характару і духоўны свет сучасніка, паказваюць жыццё ў краінах Захаду, узнаўляюць мінулае ў яго драматычных і трагічных праяўленнях. Піша для дзяцей (казка «Прыгоды Арбузіка і Бябешкі»), паводле якой на «Беларусьфільме» пастаўлены фільм «Падарожжа ў краіну пачвараў».

Лаўрэат Рэспубліканскага конкурсу на лепшы твор для дзяцей і юнацтва, прысвечаны 60-годдзю ўтварэння БССР (1982, аповесць «Загадка епіскапа»). Аўтар радыёп'есы «Справа доктара Дарыеля» (пастаўлена ў 1979). Выступае з публіцыстычнымі і літаратурна-крытычнымі артыкуламі. Перакладае на рускую мову вершы беларускіх паэтаў. На словы Э. Скобелева Г. Вагнерам напісаны некалькі песень.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Их настоящее... и будущее? Мн., 1968. Рэц.: Михайлова Т. // Коммунист Бел. 1968. № 10; Стральцоў Б. Свет і моладзь // Звязда. 1968. 30 мая.

Дорога: Стихи. Мн., 1969 (Первая книга поэта). Рэц.: Катюшин Н. В поиске главной дороги // Знамя юности. 1969. 19 сент.; Лакишик С. Это трудно — дорогу открыть // Сов. Бел. 1969. 24 апр.; Шымук В. Гэта трэба — дарогу адкрыць... // Звязда. 1969. 18 мая.

Шаги за твоей стеной: Роман. Мн., 1971.

Капли дождя: Стихи и поэма «Батька Минай». Мн., 1973. Рэц.: Кобрын У. Позірк у заўтра // ЛіМ. 1973. 8 лют.

Чудо любви: Повести. Мн., 1975.

Вечерние тени: Стихи. Мн., 1977.

Маятник надежды: Роман. Мн., 1978. Рэц.: Вярцінскі А. Ці патрэбна чалавеку надзея // Вяч. Мінск. 1979. 28 лют.; Евменов Л. Когда отнято будущее // Неман. 1979. № 9; Марціновіч А. Віна «невіноўнага» Бартака // ЛіМ. 1978. 29 вер.

Мирослав — князь дреговичский: Дума о минувшем: Роман. Мн., 1979. Рэц.: Сташкевич Н. Дреговичи: легенда и быль // Неман. 1980. № 12; Штыхаў Г. Пра час далёкі, летапісны // Беларусь. 1980. № 4.

Из тьмы светлеющие лики: Драмы. Мн., 1983. Рэц.: Кабаковіч А. Зоркі свецяць усім // Полымя. 1985. № 3; Мальдзіс А. Лікі мінулага // ЛіМ. 1983. 16 вер.; Марціновіч А. Да ісціны — няпросты шлях // Маладосць. 1984. № 9.

Приключения Арбузика и Бебешки: Повесть-сказка / Для мл. шк. возраста. Мн., 1983. Рэц.: Аляхновіч У. Дзякуй за новых сяброў // Вяч. Мінск. 1984. 7 чэрв.; Вішнеўскі А. // ЛіМ. 1984. 27 студз.; Мартинович А. // Дет. лит. 1985. № 3; 2 выд. Мн., 1985.

Выпускнікі: Повесть. Мн., 1984. Рэц.: Аляхновіч У. Малады рабочы клас // Вяч. Мінск. 1985. 5 сак.; Квятковский Е. Из школы в жизнь // Сов. педагогика. 1985. № 11; Якубович П. Путевка в жизнь // Знамя юности. 1985. 17 мая.

Катастрофа: Роман. Мн., 1984.

Кристина: Повесть. Мн., 1986.

Фигуры: Драмы. Мн., 1986.

Земные дороги: Лирика. Мн., 1987.

Свидетель: (Записки капитана Тимкова): Роман. Мн., 1987; 2 выд. Мн., 1988.

Мой дом: Стихи. Мн., 1988.

Сегодня исповедь моя: Повесть. Мн., 1988.

Беглец: Роман. Мн., 1989.

Исцеление: Стихи. М., 1989.

Катастрофа; Свидетель: Романы. М., 1989.

Пацаны купили остров: Повесть, рассказы. Мн., 1989.

Мирослав, князь Дреговичский: Дума о минувшем: Роман. Тула, 1990.

О том, что больше всего тревожит: (О проблемах перестройки). Мн., 1990.

Хранители света: Драмы. Мн., 1991.

1.3.

1964. Літаратура і мастацтва «эпохі Адэнаўэра» // Полымя. № 5.

1966. Пять стихотворений: «Кто-то первый прошел по земле...»; «Цветок отцвел...»; «Не смущайся...»; Пенсионеру; Годы, где вы? // Неман. № 6; Аб некаторых праблемах сучаснай літаратуры Захаду // Полымя. № 5; Як жывецца сярэдняму амерыканскаму пісьменніку // ЛіМ. 27 мая.

1967. В музее: [Верш] // Неман. № 7; Без фокусов!: [Гумарэска] // Там жа. № 12; «Мы жадно любим песни революции...»: [Верш] // Знамя юности. 6 авг.; Родина моя!; Письмо далеким потомкам: [Вершы] // Там жа. 16 авг.

1968. «Плохой строфы я не прощу...»: [Рэц. на кн.: Панченко П. Стихотворения. М., 1968] // Мол. гвардия. № 12; В ответе за героя: [Рэц. на кн.: Андреев В. Дикое поле. М., 1967] // Неман. № 4; Новые стихи: Подвиг; «Ходят-бродят королевичи...» // Там жа. № 6; Марш для новорожденных: [Апавяданне] // Там жа. № 9; Рождение Октября; «Ударили пальцы по клавишам...»: [Вершы] // Знамя юности. 29 февр.; Истоки; «Во всем предчувствие сближенья...»: [Вершы] // Там жа. 10 апр.; Письмо из пятнадцатой палаты: [Верш] // Там жа. 29 сент.; «Те, что беззаветно не любили...»; «Этой ночью загляни к себе в душу...»: [Вершы] // Там жа. 18 дек.; Подвиг; Матери; Обелиск: [Вершы] // Сов. Бел. 4 февр.

1969. Шаги за твоей стеной: Роман // Неман. № 11. Рэц.: Аляхновіч У. На пытанні адказвае жыццё // Вяч. Мінск. 1970. 29 мая; Лакішык С. Актуальныя праблемы часу // ЛіМ. 1970. 3 сак.; Батька Минай: [Урывак з паэмы] // Сов. Бел. 16 авг.

1970. Мятущееся поколение: [Нарыс] // На перекрестках планеты. Мн.; У барацьбе за чалавека // Звязда. 23 мая; Пісьменніцкае крэда і майстэрства мастака // ЛіМ. 4 вер.

1971. Фразы // ЛіМ. 1 студз.; Фразы // Там жа. 22 студз.; Сын революции — Пилип // ЛГ. 20 янв.; О красном флаге, о звезде...: [Рэц. на кн.: Черников Н. Наша красная звезда. М., 1971] // Сел. газ. 17 окт.

1972. Пад адной вокладкай // ЛіМ. 12 мая; Пора поэтической зрелости: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Жніво. Мн., 1971] // Сел. газ. 26 апр.; Чистым сердцем Отчизну любя...: [Рэц. на кн.: Танк М. Ключ жураўліны. Мн., 1972] // Сов. Бел. 31 авг.

1973. Каждый из нас на рассвете: [Апавяданне] // Неман. № 5; «Кем станешь ты, тем станет край родной...»; «Как в счастье жизнь прожить...»; «Не заносись вотщеславью вопреки...»; «Кружится голова, что ни вопрос — проблема...»; «В лесу среди сугробов тишина...»: [Вершы] // Знамя юности. 28 янв.

1974. В четыре строки: [Вершы] // Вяч. Мінск. 14 лют.

1975. Искры // Сов. Бел. 25 янв.

1976. «Приобретенный опыт тоже зыбок...»; «Красива ты. Так чем же объяснить...»; «Тревожно плыть на лодке по реке...»; «Опять в дождях осенняя земля...»; «Разве поймешь огромную, добрую душу?..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Пятро Глебка ў Нью-Йорку // Пясняр мужнасці. Мн.; Солнце на ущербе: Рассказ // Рабочая смена. № 9.

1978. Паглыбляючы разуменне часу: [Рэц. на кн.: Міська П. Мора Герадота. Мн., 1977] // Маладосць. № 9.

1980. На Куликово — трудный путь: Ист. драма // Наш современник. № 7.

1981. Ветлівыя госці: Казка // Вясёлка. № 6; На казіным агародзе: Казка // Там жа. № 10; День из жизни Сократа: Драма // Неман. № 12; Приглашение на чай; Учитель: [Вершы] // Вяч. Мінск. 16 ліст.; Преступление и наказание // Знамя юности. 13 авг.

1982. «Журчит ручей, свистит беспечный ветер...»; «Великий мне сказал: «Мой ум велик...»; «Легко светильник разума задуть...»; «Любимая, состаришься и ты...»; «Весь этот мир и мне принадлежал...»; «Обманчива премудрости краса...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.; Оружие гуманизма и правды // Коммунист Бел. № 1; Кто знает крота?: Басня // Вяч. Мінск. 1 крас.; Путь к себе // Знамя юности. 20, 21, 22 окт.; Куды ідзе сусветная культура? // ЛіМ. 24 вер.

1983. «Начало мира — в людях близких нам...»; «Кто радость разделил, еще не друг...»; «Из маленьких ручьев родятся реки...»; «Там, где влиятельных считают мудрецами...»; «О, не прельстись короткою тропою!..»; «Бессмертье жизни в мастерстве живет...»; «Как много лжи у правды на пути!..»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.; Чаму зверы перасварыліся: Казка // Вясёлка. № 1; Жывая сучаснасць // Маладосць. № 11; Кастусь Калиновский: Драма // Неман. № 12; «Вовсю пылают зори революций...»: [Вершы] // Знамя юности. 23 марта; Ветлівыя госці: Казка // Ніва. 25 снеж.; Мы услышали их голоса: [Рэц. на кн.: Адамович А., Гранин Д. Блокадная книга. М., 1979] // Сов. Бел. 9 мая; У пошуках жывой вады: [Рэц. на кн.: Паўлаў У. Сляза на вейцы. Мн., 1982] // Чырв. змена. 10 крас.

1984. Свінтух: Казка // Вясёлка. № 2; Жаркие дни в Мехико: (Из дневника писателя) // Неман. № 11; Шукаць новыя фарбы: [Рэц. на кн.: Спринчан Б. Стожары. Мн., 1984] // Полымя. № 7; Разарваць ланцуг зла: [Рэц. на кн.: Быкаў В. Знак бяды. Мн., 1984] // Там жа. № 11; «Вот срок пришел и мне теперь ответить...»; «День пропал — беднее стали судьбы...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 4 лют.; Адказнасць: [Рэц. на кн.: Яўменаў Л. Блізкія далі. Мн., 1983] // Звязда. 26 лют.; Перед лицом правды // Знамя юности. 29 июля; «Нам патрэбен вораг...»: Урывак з рамана «Катастрофа» // ЛіМ. 25 мая; Карціна маральнага жыцця // Там жа. 3 жн.

1985. Першае свята: Казка // Вясёлка. № 12; Сцвярджэнне праўды // Маладосць. № 7; Царский наставник: Драма // Неман. № 3; Обретение себя: [Рэц. на кн.: Кудинов В. Ольховатская история. Мн., 1984] // Там жа. № 5; Вопыт жыцця — вопыт літаратуры: [Дыялог з Шамякіным] // Полымя. № 3; Вобразы глыбокія, шматгранныя // Звязда. 12 сак.; Сказка о девочке из чистого золота // Зорька. 6 дек.; Компас дабрыні // ЛіМ. 24 мая; Лицо «безумного мира»: [Рэц. на кн.: Павлов С. Вендетта по-американски. Мн., 1985] // Сов. Бел. 20 окт.; «На ўзроўні Рафаэля»: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Арэхаў // Чырв. змена. 13 кастр.

1.4.

Лукша В. Моя криничка: Стихи / С бел. М., 1986.

1970. Гаврусев С. «Здравствуй, добрый лес еловый...»; Аврамчик М. Журавли; Перед атакой: [Вершы] / С бел. // Знамя юности. 14 июня; Жичка Ф. Костры; «Летел бы я, как ветер вешний...»: [Вершы] / С бел. // Сел. газ. 21 мая; Калачинский М. Юность: Отрывок из поэмы-сказки «Пакет» / С бел. // Там жа. 31 мая.

1983. Лукша В. Музыка; Три мастера: [Вершы] / С бел. // Москва. № 4; Яго ж. Размышления в библиотеке; Ночной переход; Заячий хлеб: [Вершы] / С бел. // Смена. № 11.

1985. Лукша В. Заклинание; Песня; Из одного корня; Айнола; Сикстинская мадонна; «В Берлине мальчики играют...»; Трептов парк; Рябины Суоми: [Вершы] / С бел. // Неман. № 2; Яго ж. Моя криничка: [Верш] / С бел. // Там жа. № 6; Яго ж. На проселках: [Вершы] / С бел. // Правда. 20 сент.; Яго ж. Ленин едет в Горки; Брестская крепость; Борисов камень: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 25 июля.

1.5.

На беларускую мову. Настрої: [Вершы] / Пер. В. Вітка // Маладосць. 1973. № 7; Купала ў Печышчах: Год 1942-гі: Драма / Пер. В. Лукша // Беларусь. 1982. № 7. Рэц. Лакішык С. Хвалюючы вобраз паэта// Звязда. 1982. 28 ліп.; Купала ў Печышчах: Год 1942-гі: Драма / Пер. В. Лукша // Гаўрошы Брэсцкай крэпасці. Мн., 1984; Дзед Агап, Ліса і веласіпед: [Верш] // Вясёлка. 1985. № 5.

На венгерскую мову. A. Zöld Folyó Titka / F. J. Petrovácz. Budapest; Uzsgorod, 1986.

На таджыкскую мову. Саргузашти Арбузик ва Бебёшка / Тарч. Т. Гафурова. Душанбе, 1989.

2.3.

На беларускай мове. Вярцінскі А. Ці патрэбна чалавеку надзея? // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Дзмітрыеў А. У казцы ўсё бывае... // ЛіМ. 1985. 27 снеж.; Кенька М. Каб заўтра зноў дарыць сябе... // Там жа. 1985. 6 снеж.; Марціновіч А. Права на першаадкрыццё // Маладосць. 1985. № 12; Нічыпарэнка С. [Біябібліяграфічная нататка да 50-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 12; Савіцкі А. Яго нялёгкая дарога: Эдуарду Скобелеву — 50 // Беларусь. 1985. № 12; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Эдуарду Скобелеву — 50 // ЛіМ. 1985. 6 снеж.

На рускай мове. Адамович А. Предисловие // Скобелев Э. Катастрофа. Мн., 1984; В поиске главной дороги // Знамя юности. 1969. 19 сент.

2.4.

На рускай мове. Спринчан Б. Предвесенье; [Верш] // Спринчан Б. Сотворение. Мн., 1983.

В. У. Смольская.

СКОБЛА МІХАСЬ

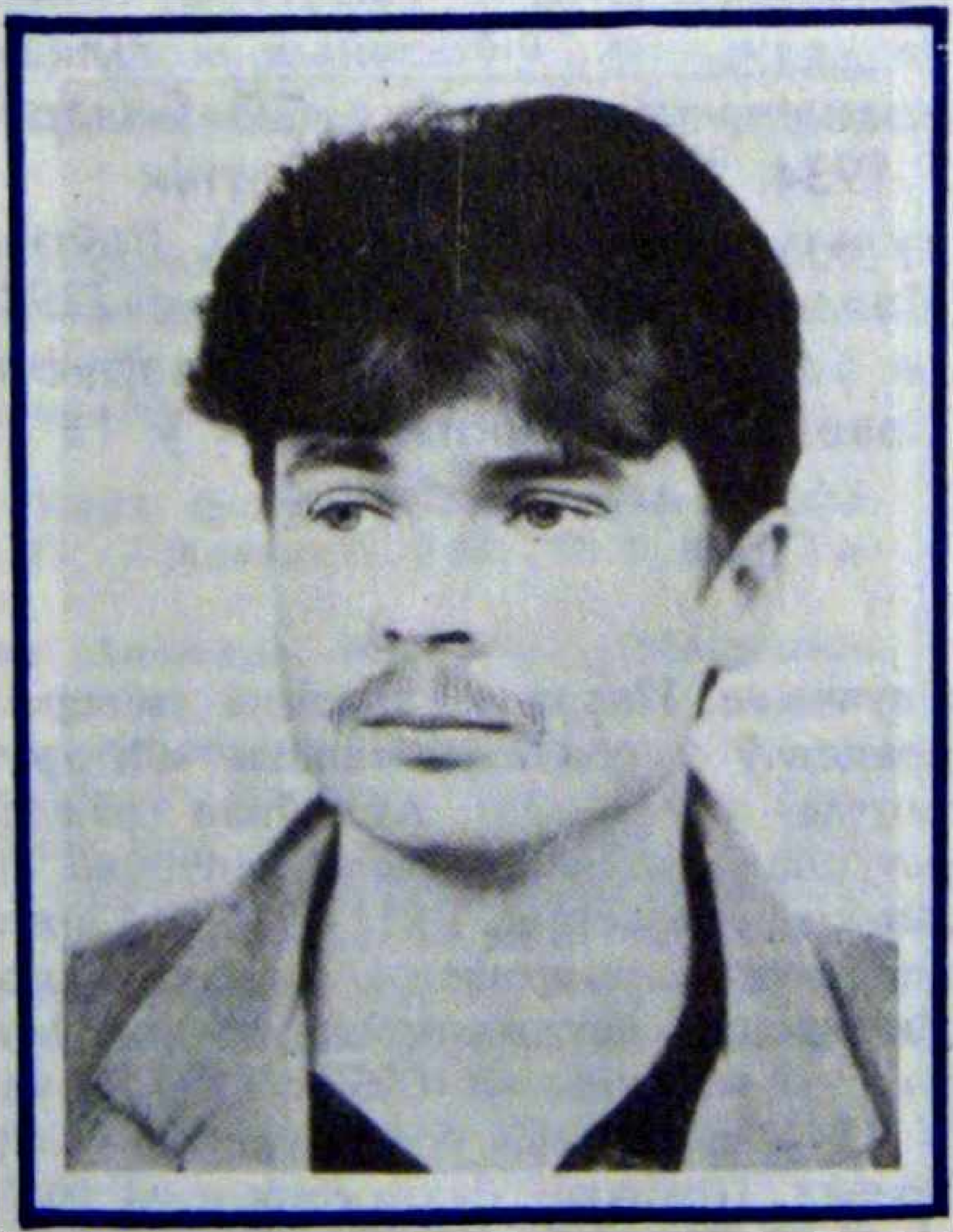

Скобла Міхась (Міхаіл Уладзіміравіч; н. 23.11.1966, в. Паляжын Зэльвенскага р-на Гродзенскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1991.

З сям'і калгаснікаў. Бацька, Уладзімір Васілевіч, працаваў механізатарам, памёр у 1986, маці, Леакадзія Уладзіміраўна, калгасніца, цяпер на пенсіі. Пасля заканчэння ў 1984 Дзярэчынскай СШ М. Скобла паступіў на філфак БДУ, які скончыў у 1991. Служыў у Савецкай Арміі (1985—87). Прымаў удзел у студэнцкім будаўнічым атрадзе «Зьніч» у Карэліі (1989—90). З 1991 працуе намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Роднае слова».

Першая публікацыя — верш «Я на беразе возера. Ціша...», апублікаваны ў газеце «Гродзенская праўда» ў 1984. Друкуецца ў газетах «Мінская праўда», «Чырвоная змена», часоп. «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», «Бярозка», у зб. «Маладыя галасы». Піша эпіграмы, якія змяшчаюцца ў палымянскім «Дзядоўніку на Парнасе». Выйшаў зборнік вершаў «Вечны зніч» (1990). Чуйна адгукаючыся на балючыя праблемы нацыі, М. Скобла імкнецца зазірнуць у мінулае, зразумець, «хто мой народ, адкуль я іду, ці здолею сплаціць даўгі бацькаўшчыне?» Для М. Скоблы характэрна імкненне праз традыцыю выйсці да наватарства, выявіць высокую нацыянальную свядомасць сваіх герояў, зазірнуць у полымя спрадвечнага «зніча».

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Вечны Зніч: Вершы. Мн., 1990 (Б-ка часоп. «Маладосць»).

Розгі ў розніцу: Літ. пароды. Слонім, 1993.

1.3.

1984. «Я на беразе возера. Ціша...»: [Верш] // Гродн. праўда. 7 янв.; Гімн Працы: [Верш] // Там жа. 18 февр.; Смага: [Верш] // Там жа. 12 мая; Гімн Працы; Смага; Чорныя буслы над Хатынню; «Хай жыццё сабе далей прастуе...»: [Вершы] // ЛіМ. 6 ліп.; Вянок маці: [Верш] // Мін. праўда. 30 ліст.; Дома; Чорныя буслы над Хатынню: [Вершы] // Чырв. змена. 26 снеж.

1985. «Выйдзе месяц да млечнай сцяжынкі...»; Чорныя буслы над Хатынню; «Будзеш ехаць па гэтай дарозе...»: [Вершы] // Вусны. Мн.; Смага; Чорныя буслы над Хатынню; «Хай жыццё сабе далей прастуе...»: [Вершы] // Маладыя галасы. Мн.; Я спляту сінявокі вяночак: [Вершы] // Бярозка. № 3; «Ад гасціннае месячнай усмешкі...»; Паганіні; Успамін пра возера кахання; «Я на беразе возера...»; Сіняя птушка (санет): [Вершы] // Маладосць. № 4; Папараць-кветка: [Верш] // Гродн. праўда. 2 марта. *Т. М. Махнач.*

СКРЫГАН ЯН

Скрыган Ян [Янка, Іван Аляксеевіч; псеўд. Аўлас (з П. У. Броўкам), Відук, Я. Відук, Ян Відук, Янка Відук, Дзед Аўлас (з П. Броўкам), Крушына, Я. Крушына, Пірат; крыпт. Я. В-к; 3(16).11.1905, в. Труханавічы Слуцкага пав. Мінскай губ. (цяпер Капыльскі р-н) — 18.9.1992, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках], празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1934. Заслужаны работнік культуры Беларусі (1985). Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1976, за ўдзел у стварэнні «Беларускай Савецкай Энцыклапедыі» ў 12 т.).

З сялян. Пачатковую адукацыю атрымаў у Труханавіцкай царкоўна-прыходскай школе. Потым вучыўся ў Слуцку ў Беларускай гімназіі і сельскагаспадарчым тэхнікуме, які пакінуў на 4 курсе. У 1924 паступіў працаваць у рэдакцыю слуцкай акруговай газеты «Вясковы будаўнік», рэдактарам якой быў П. Шукайла. У 1925 разам з П. Шукайлам паехаў у Расоны, дзе працаваў загадчыкам Нардома пры выканкоме (1925—26). Затым у рэдакцыі газеты «Чырвоная Полаччына» (1926—27). У 1928 паступіў на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педфака БДУ. Быў членам літаратурнага аб'яднання «Маладняк», «Літаратурна-мастацкай камуны». Будучы студэнтам, займаўся грамадскапалітычнай работай: у 1929 выязджаў у Магілёўскую вобл. на калектывізацыю, у 1930 з брыгадай супрацоўнікаў газеты «Звязда» працаваў на Гомсельмашы па ліквідацыі «прарыву», у 1931 прымаў удзел у напісанні гісторыі Магілёўскай шаўковай фабрыкі, часта бываў у камандзіроўках на Случчыне. Пасля заканчэння універсітэта (1932) працаваў у рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва» (1932—36). Актыўная грамадская і літаратурная дзейнасць была раптоўна спынена сталінскімі рэпрэсіямі. 13.11.1936 Я. Скрыган быў беспадстаўна арыштаваны за «контррэвалюцыйную дзейнасць», асуджаны на 10 гадоў пазбаўлення волі і высланы ў Сібір (Кемераўская вобл.). У 1946 вызвалены з пяцігадовым паражэннем у правах. Працаваў бухгалтарам на гідролізным заводзе ў Фергане (1946—48), на сланцахімічным камбінаце «Ківіылі» ў Эстоніі (1948—49), куды пераехаў, каб быць бліжэй да роднай Беларусі, дзе яму было забаронена жыць. 25.6.1949 зноў арыштаваны і высланы ў Сібір — у Сухабузімскі р-н, дзе працаваў бухгалтарам у райкамгасе і МТС (1950—51). У снежні 1954 усе абвінавачванні былі зняты, і ён быў поўнасцю рэабілітаваны і адноўлены ва ўсіх правах. Вярнуўшыся ў Мінск, ён актыўна ўдзельнічаў у літаратурным жыцці рэспублікі. Працаваў рэдактарам мастацкай прозы ў Дзяржаўным выдавецтве БССР (1955—59), літкансультантам СП Беларусі (1959), рэдактарам аддзела прозы, намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Полымя» (1959—67), загадчыкам літаратурна-кантрольнай рэдакцыі БелСЭ (1967—75), адказным сакратаром камітэта па Дзяржаўных прэміях БССР у галіне літаратуры, мастацтва, архітэктуры (1975—85). Узнагароджаны медалямі, чатырма ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Тувінскай АССР.

Літаратурную дзейнасць Я. Скрыган пачаў у 1925 вершамі, якія былі апублікаваны ў слуцкай акруговай газеце «Вясковы будаўнік» і іншых перыядычных выданнях. Вершы маладога паэта змяшчаліся ў калектыўным зборніку «Слуцкія песняры» (1926), альманахах «Наддзвінне» (1926), «Росквіт» (1927) і «Зарніцы» (1928). Аднак бурныя падзеі тагачаснай рэчаіснасці патрабавалі празаічнага асэнсавання. Першае сваё апавяданне «Таіса» (1927) ён напісаў пад уплывам рамантычных тэндэнцый, уласцівых для ранняй маладнякоўскай прозы. Я. Скрыган адзін з першапраходцаў беларускага нарыса. У пачатку 1930-х гадоў апублікаваны кнігі яго нарысаў «Шугае сонца» і «Недапісаны профіль». Выйшлі зборнікі апавяданняў, навел і аповесцей «Затока ў бурах», «Каця Лапянкова», «Сустрэчы», дзе асэнсаваны падзеі імперыялістычнай вайны і Кастрычніцкай рэвалюцыі, жыццё беларускай вёскі ў перыяд станаўлення савецкай улады і калектывізацыі. Пасля рэабілітацыі выдаў новыя кнігі, у якіх паказаў складаны лёс свайго пакалення («Апавяданні», «Наталя», «Няпрошаная сляза», «Скажы адно слова», «Свая аповесць», «Кругі»). У 1975 выйшаў двухтомнік выбраных твораў Я. Скрыгана. Яго мастацка-дакументальная, «спавядальная» проза, успаміны, нарысы — гэта своеасаблівы летапіс гісторыі Беларусі 1920—30-х гадоў і пасляваеннага перыяду. Выступаў па праблемах пісьменніцкага майстэрства, культуры мовы, пісаў ўспаміны, стварыў літаратурныя партрэты К. Чорнага, М. Зарэцкага, Ц. Гартнага, П. Галавача, С. Баранавых, К. Крапівы, П. Броўкі і іншых беларускіх празаікаў і паэтаў (зборнікі «Ранішнія росы», «Некалькі хвілін чужога жыцця»). Пераклаў на беларускую мову кнігі і паасобныя творы А. Астроўскага, І. Буніна, Ф. Гладкова, М. Горкага, К. Федзіна, украінскіх, літоўскіх, латышскіх, эстонскіх аўтараў. Многія творы Я. Скрыгана перакладзены на рускую мову і інш. мовы.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.1.

Кругі: Выбранае. Мн., 1969. (Б-ка беларус. прозы). Рэц.: Бур'ян Б. Гісторыя нашага сучасніка // Полымя. 1970. № 2; Дзяшкевіч М. Запаветнае // ЛіМ. 1970. 15 мая; Кудраўцаў І. Ад роднае зямлі // Вяч. Мінск. 1970. 15 кастр.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1975. Т. 1. Кругі: Аповесць з адступленнямі. Т. 2. Аповесці, апавяданні, роздум. Рэц.: Лебедев В. Зрелость мастера // Заря. 1975. 22 нояб.

Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1985. Т. 1. Кругі: Аповесць з адступленнямі. Т. 2. Апавяданні, аповесці, літаратурны роздум.

1.2.

Затока ў бурах: Аповесць і апавяданні. Мн., 1929. (Мастацкае слова—масам). Рэц.: Лясны А. // Полымя. 1930. № 2; С. К. // Маладняк. 1930. № 2.

Новая зямля: Нарыс. Мн., 1929. (Б-чка малапісьменнага чытача).

Шугае сонца; Кніга фактаў: Нарысы. Мн., 1930. Рэц.: Куніцкі С. // Маладняк. 1931. № 4; Выд. 2-е. Мн., 1932.

Затока ў бурах: Аповесць. Мн., 1931. (Мастацкае слова — масам).

Каця Лапянкова: Апавяданне. Мн., 1932.

Недапісаны профіль: Нарысы. Мн., 1932. Рэц.: Кучар А. Заўвагі пра два новыя творы // ЛіМ. 1932. 20 жн.; Селіванава В. «Недапісаны профіль» Янкі Скрыгана // Там жа. 1932. 19 ліст.

Права на энтузіязм: Нарыс. Мн., 1932.

Сустрэчы: Апавяданні. Мн., 1935.

Апавяданні. Мн., 1956. Рэц.: Аляксандраў С. Праўдзівая кніга // Полымя. 1956. № 9; Ивин В. Поэтические рассказы // Сов. Отчизна. 1958. № 5; Кудрявцев И. Правдивая книга // Сов. Бел. 1956. 9 сент.; Салавей Л. Выпрабаванне часам // Беларусь. 1956. № 9; Харкевіч Т. Новая сустрэча з чытачом // ЛіМ. 1956. 4 жн.; Хорват Я. Жизнь, как она есть // Знамя юности. 1956. 16 дек.

Наталя: Апавяданні. Мн., 1957. (Б-чка беларус. нарыса і апавядання). Рэц.: Ивин В. Поэтические рассказы // Сов. Отчизна. 1958. № 5.

Няпрошаная сляза: Апавяданні. Мн., 1958. (Б-чка беларус. апавядання і нарыса).

Скажы адно слова: Аповесці і апавяданні. Мн., 1961. Рэц.: Боган У. Увага да сучаснасці // Беларусь. 1962. № 9; Сутоцкая Т. Шчасце // Маг. праўда. 1962. 10 студз.

Свая аповесць: Апавяданні, аповесці, роздум. Мн., 1964. Рэц.: Базаревич Н. Страницы нашей жизни // Сел. газ. 1964. 2 окт.; Руденко В. Вирослі і змужніли // Жовтень. 1964. № 9; Ярош М. Верачы ў людзей // ЛіМ. 1964. 5 мая.

Ранішнія росы: Літ. нататкі, успаміны, партрэты. Мн., 1965. Рэц.: Бойка У. Размова з ранішнімі росамі // Мін. праўда. 1966. 16 сак.; Бур'ян Б. Роздум мастака // Маладосць. 1965. № 11; Шаўня А. Са шчырым сэрцам // Беларусь. 1965. № 6; Юрчанка Г. Старонкі роздуму // ЛіМ. 1965. 16 ліп.

Некалькі хвілін чужога жыцця: Літ. ўспаміны, сустрэчы, шляхі. Мн., 1979. Рэц.: Базарэвіч М. Пра настаўнікаў, сяброў, таварышаў // Звязда. 1980. 4 студз.; Гардзіеўскі А. Хвіліны жыцця // Беларусь. 1980. № 1; Лexcановіч Л. Незабыўныя хвіліны // Полымя. 1980. № 3; Марціновіч А. Жыццё — зусім не чужое... // ЛіМ. 1979. 22 чэрв. 2 выд., дап. Мн., 1990.

Кругі: Аповесць з дасказамі. Мн., 1986. (Шк. б-ка).

1.3.

1925. «Вяскова-будаўнічае»: [Верш] // Вясковы будаўнік. 3 чэрв. / Пад псеўд. Пірат; Эй звіні!: [Верш] // Там жа. 10 ліп. / Пад псеўд. Пірат; Маладняк: [Верш] // Там жа. 24 ліп. /Пад псеўд. Пірат.

1926. Перлы дзён; З лейцамі свежых дум: [Вершы] // Наддзвінне. Полацк /Пад псеўд. Янка Відук; Нашы песні; Палюбіліся мне...; На палетку па дарозе; Жніво; Старонка вольная: [Вершы і апавяданне] // Слуцкія песняры. Мн. /Пад псеўд. Янка Відук; «Завіхурылі гукі прадвеснем»: [Верш] // Маладняк. № 3/ Пад псеўд. Я. Відук; Праспяваў бы і я кіпарысы: [Верш] // Малады араты. № 10 /Пад псеўд. Відук; «Возера спіць»: [Верш] // Сав. Бел. 2 вер. /Пад псеўд. Я. Відук; Перлы дзён: [Верш] // Чырв. Полаччына. 15 снеж. /Пад псеўд. Я. Відук.

1927. Чуцён трывожны шум; Партызаншчына; Чадра; Дзяўчыне ў дні згубіўшай пуцявіну; Вочы смуродзіны: [Вершы]; Таіса: [Апавяданне] /Пад псеўд. Янка Відук; Спатканне: [Апавяданне] / Пад псеўд. Крушына // Росквіт. Полацк; Дзяўчыне ў дні згубіўшай пуцявіну: [Верш] // Камуніст. 5 жн.; Чырв. Полаччына. 16 крас., / Пад псеўд. Я. Відук; Творчасць вёскі /Пад псеўд. Крушына; Зіма на ростані: [Верш];

Паэма пра Анюту: Апавяданне /Пад псеўд. Я. Відук // Там жа. 16 сак.; Нашых дзён не спутаюць завеі: [Верш] // Там жа. 1 крас. /Пад псеўд. Я. Відук. Сааўт. П. Броўка; Падарожжа дзеда Аўласа: [Верш] // Там жа. 9 крас. /Пад псеўд. Аўлас. Сааўт. П. Броўка; У Першы май: [Верш] // Там жа. 1 мая / Пад псеўд. Я. Відук. Сааўт. П. Броўка; Чадра: [Верш] // Там жа. 2 мая / Пад псеўд. Я. Відук; З падарожжа дзеда Аўласа: [Верш] // Там жа. 14 мая, 8 чэрв. /Пад псеўд. Аўлас. Сааўт. П. Броўка; Руінам: [Верш] // Там жа. 21 мая /Пад псеўд. Я. Відук; Пародыі // Там жа. 22 чэрв. /Пад псеўд. Крушына; Таіса: [Апавяданне] // Там жа. 22, 25 чэрв. /Пад псеўд. Я. Відук; Пра Загоцінскага ксяндза — Кязюнаса Паўлу: [Верш] // Там жа. 29 чэрв. /Пад псеўд. Аўлас. Сааўт. П. Броўка; За СССР — на варту: [Верш] // Там жа. 2 ліп. /Пад псеўд. Я. Відук; Я помню дні: [Верш] // Там жа. 9 ліп. /Пад псеўд. Я. Відук; Памятнае: Апавяданне // Там жа. 13, 16, 23 ліп. /Пад псеўд. Я. Відук; Алесю Чарвякову: [Верш] // Там жа. 6 жн. /Пад псеўд. Я. Відук. Сааўт. П. Броўка; І наш суд будзе: [Верш] // Там жа. 20 жн. /Пад псеўд. Я. Відук; Новы тон: [Верш] // Там жа. 14 вер. /Пад псеўд. Янка Відук; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. 15 кастр. /Пад псеўд. Янка Відук.

1928. Зіма: [Верш] // Зарніцы. Полацк; Чырв. сейбіт. № 1; Чырв. Полаччына. 25 студз. /Пад псеўд. Янка Відук; Зарубчык: Апавяданне // Маладняк. № 8 /Пад псеўд. Янка Відук; Наборшчык: [Верш] // Там жа. № 11 /Пад псеўд. Янка Відук; Карцеччу па шэрых: [Верш] // Паляўнічы Беларусі. № 4 /Пад псеўд. Я. Відук; Пра добрую рэч і нядобрага чалавека: Апавяданне; Прыцэлься лаўчэй; «Паляўнічы, зіма прабяжыць...»: [Вершы] // Там жа. № 5 /Пад псеўд. Янка Відук; Хто там марудзіць?: [Верш]; Салют вуліцы; Памятнае: Апавяданні // Росквіт. № 1 /Пад псеўд. Янка Відук; Затока ў буры: Аповесць; Галоп: [Верш] // Росквіт. № 2 /Пад псеўд. Я. Відук; Бясканцовая цеганіна лясніцтва // Сав. Бел. 12 чэрв. /Пад псеўд. Я. Крушына; «Прыняў памешчыцу» // Там жа. 26 кастр. /Пад псеўд. Я. Крушына.

1929. Творчасць М. Нікановіча // Маладняк. № 5—6; Гутарка з карэспандэнтам «Маладняка» // Там жа. № 7; Шостая дарога: (Контуры): Апавяданне // Там жа. № 10.

1930. Па ручаінах: Апавяданне // Маладняк. № 5; Крокі і дні: Нарыс // Полымя. № 5—6; Буйнымі крокамі: Нарыс // Чырв. Бел. № 4; Па дарозе: Нарыс // Там жа. № 17.

1931. Гомсельмаш: Нарыс (Раздзелы з кнігі) // Маладняк. № 10—12; Дарога чалавека: Нарыс (Раздзел з кнігі) // Там жа. № 11; Смага: Апавяданне // Полымя. № 10.

1932. Каця Лапянкова: Апавяданне // Работніца і калгасніца Бел. № 4; Каця Лапянкова: Апавяданне // Бел. калгасная. № 3; Запіскі майго суседа: Урывак з кнігі «Смага» // Полымя рэвалюцыі. № 4; Камсамольская ўдарная: Нарыс // Чырв. Бел. № 2; Штурмавы дзень: Апавяданне // Шляхі калектывізацыі. № 1; Пастанова ЦК выкліча новы, творчы ўздым // ЛіМ. 15 мая; Мы жывем у самую большую рэвалюцыю, і гэта самая вялікая наша гордасць // Там жа. 6 ліст.; Некалькі творчых заўваг: Нататкі пісьменніка // Там жа. 19 ліст.

1933. Зноў па дарозе: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 2—3; Старасць: Апавяданне // Там жа. № 6; Дбайнасць: [Нарыс] // Звязда. 30 ліст.; Ліст у рэдакцыю // ЛіМ. 18 студз.; Пісьменнікі і крытыкі ў 1933 г. // Там жа. 28 студз.; Сила — в соревновании // Рабочий. 4 июня /Сааўт. У. Стэльмах.

1934. На выселках: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 4; Сустрэчы: Апавяданне. З кнігі «Смага» // Там жа. № 6—7; У тэатры; Слепата; Развітанне; На выстаўцы; Бацькі і дзеці: Апавяданні // Там жа. № 12; Казакова брыгада: Нарыс // ЛіМ. 30 крас. /Сааўт. С. Баранавых; Майстар сюжэтнай займальнасці: [Рэц. на кн.: Мурашка Р. Мюдаўская ноч. Мн., 1934] // Там жа. 7 жн.; «Похождение факира» Усевалада Іванова // Там жа. 13 жн.; Гордасць: [Апавяданне] // Там жа. 6 ліст.; Законы: Апавяданне // Там жа. 31 кастр.

1935. Колькаў бацька: Апавяданне // Іскра Ільіча. № 1; Слава: Апавяданне. З кнігі «Смага» // Полымя рэвалюцыі. № 2; [Выступленне на пленуме праўлення саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі] // Звязда. 22 крас.; Як пісалася кніга // ЛіМ. 6 снеж.

1936. Петрык: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 1; Работніца і калгасніца Бел. № 9; «Дружба» Барыса Мікуліча: [Рэц. на кн.: Мікуліч Б. Дружба. Мн., 1936] // ЛіМ. 29 лют.; Быць пісьменнікам-байцом: З прамовы на сходзе пісьменнікаў г. Мінска // Там жа. 31 сак.; Мае ўражанні: Водзыў на пастаноўку п'есы Транёва «Любоў Яравая» ў БДТ-2 // Там жа. 10 вер.

1955. Дакументальная рэвізія: Апавяданне // Беларусь. № 12; Мой дом: Апавяданне // ЛіМ. 22 кастр.

1956. Як спявалі песню: Апавяданне // Беларусь. № 7; Кантралёр: Апавяданне // Полымя. № 12. Рэц.: Жыжэнка У. Жанчына без прозвішча // ЛіМ. 1957. 20 сак.; «Кнігі няма...» // Там жа. 22 вер.; Гнеў і нянавісць! // Там жа. 24 ліст.

1957. Слова да малодшых // Маладосць. № 10; Наталя: Апавяданне // Полымя. № 7; Думкі аб мове: Нататкі пісьменніка // ЛіМ. 20, 23 лют.; Паваротак ля сасны: Апавяданне // Там жа. 1 мая; Заўвагі на палях часопіса // Там жа. 15 мая; Раскрыццё чалавечых характараў // Там жа. 21 жн.; Трохі пра апавяданне // Там жа. 11 вер.; На Украіне роднай // Там жа. 12, 16, 19 кастр.; Дні маладосці // Там жа. 2 ліст.; Хвіліна: [Апавяданне] // Ніва. 7 крас.

1958. Абраза; Слепата; Маці: [Апавяданні] // Беларусь. № 7; Няпрошаная сляза: Апавяданне // Маладосць. № 8; Фальшывы ордэн: Апавяданне // Там жа. № 11; У Кірылы на хутары: Апавяданне // Полымя. № 12; Подых вялікага часу: (Рэвалюцыйна-гістарычная тэма ў часопісе «Полымя») // Звязда. 14 мая; Мой родны край // ЛіМ. 31 снеж.

1959. О себе // Иду по следам твоим. Мн.; Мой родны край // За вярт. на Радзіму. № 5; Бо я гаспадар... // Там жа. № 59; Выбраны том Янкі Купалы: [Рэц. на кн.: Купала Я. Вершы і паэмы. Мн., 1959] // Полымя. № 4; Прамова на IV з'ездзе пісьменнікаў Беларусі // Віцеб. рабочы. 15 лют.; Думаючы пра будучыню // ЛіМ. 15 жн.; Навечна сцвердзіць радасць і шчасце! // Там жа. 19 вер.; Скажы адно слова: Сцэна з першай дзеі п'есы // Там жа. 3 кастр.; Слово к дорогим гостям // Сов. Бел. 10 сент.

1960. Мікола Нікановіч // Нікановіч М. Летнім днём. Мн.; Чалавек з кульбаю: Апавяданне // Беларусь. № 10; Скажы адно слова: Драматычная аповесць // Полымя. № 3; Маці // Голас Радзімы. № 18; Неўміручасць // ЛіМ. 20 крас.

1961. Не давайце пагаснуць светламу // Голас Радзімы. № 15—16; Апавяданні не пайшлі ў друк // Маладосць. № 11; Прамова пракурора Кульбацкага: Апавяданне // Полымя. № 11; Як гэта хораша! // ЛіМ. 14 крас.

1962. Настаўнік // Жыццё для народа. Мн; Слепата: Апавяданне // Слаўце Радзіму. Мн.; У нагу з часам // Камуніст Бел. № 12; Развітанне: Апавяданне // Полымя. № 1; След гумавых шын: Апавяданне // Там жа. № 3; Першая сустрэча з Кузьмом Чорным // Там жа. № 4; Месячная ноч: Апавяданне // Там жа. № 6; На парозе 1962: Заметка // ЛіМ. 1 студз.; Яшчэ трохі аб мове // Там жа. 12 студз.; І ласка, і пяшчота, і любоў: Адкрыты ліст дырэктару Мінскага гадзіннікавага завода тав. Р. І. Мажаеву // Там жа. 24 ліп.; Незабыўныя рысы друга // Там жа. 11 снеж.; Чудесное пособие // Сов. Бел. 26 окт.

1963. Свая аповесць // Пяцьдзесят чатыры дарогі. Мн.; Полымя. № 2; У сяле раніцою; Знаёмыя мясціны: [Урыўкі з апавяданняў]; Старасвецкі шлях: Урывак з апавядання «Замалёўкі» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Мой добры знаёмы // Маладосць. № 4; Ранішнія росы // Полымя. № 12; Каму нясеш свой дар // Звязда. 24 крас.; «Полымя»: Раманы, аповесці, вершы // ЛіМ. 15 ліст.

1964. Два немцы; У старым доме: Апавяданні // Полымя. № 1; Ці трэба «прыкмячаць...» // Там жа. № 8; Рукі на кляновым лісце // Там жа. № 11; У старым доме: Апавяданне // ЛіМ. 14 студз.; Восем смертнікаў // Там жа. 21 лют.

1965. Слепата: [Апавяданне] // Голас Радзімы. № 49; Над гаем кружылі буслы: Апавяданне // Полымя. № 5; Памяці друга: [Некралог] // ЛіМ. 28 вер.; «Полымя», 1966 // Там жа. 15 кастр.

1966. Старэйшы часопіс Беларусі // Голас Радзімы. № 23; Уступ. слова да навелы Л. Калюгі «Цеснаватая куртачка» // Полымя. № 8; З новай кнігі: Конны двор; Мой дэпутат: Апавяданні // Там жа. № 12.

1967. След гумавых шын; Паваротак ля сасны; Над гаем кружылі буслы: [Апавяданні] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 Т. Мн. Т. 1; Падзяка // Горад і годы. Мн.; Блізкія сэрцу думкі // Полымя. № 9.

1968. Знаёмыя мясціны; У сяле раніцою: Урыўкі з апавядання «Зноў па дарозе»; «На выселках»; Старасвецкі шлях: Урывак з апавядання «Замалёўкі» // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Праблемы малога жанру: [Інтэрв'ю] /Зап. А. Гардзіцкі // Маладосць. № 2; Пабітая шашалем кніга: Старонкі з дзённіка // Вяч. Мінск. 30 студз.

1970. Шнуры; Заявы: (Замалёўкі) // Наша рэспубліка. Мн.; Памяць зямлі: Апавяданне // Заря. 25 нояб.; Бібліятэкар — пісьменнік: Дыялог /Зап. П. Місько // ЛіМ. 10 ліп.; Беглыя запісы // Там жа. 31 ліп.

1971. Рэквіем: Успаміны // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Перлы дзён: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Как важно правильно писать: [Інтэрв'ю] /Зап. Л. Леванович // Неман. № 9; Юбіляра вітаюць // ЛіМ. 29 кастр.; Хлопец у вельветавай куртцы; Ідалія: [Апавяданні] // Маг. праўда. 7 жн.

1972. З кнігі «Кругі»: Жыву адна з сынам; Рэквіем; Імгненне; Дысертацыя; Песня Сольвейг; Забытае дзіва; Хлопец у вельветавай куртцы; Ідалія; Факір Гіюма: [Апавяданні] // Полымя. № 7.

1975. Няміга: З новай кнігі // Беларусь. № 11; Імёны лаўрэатаў названы // Голас Радзімы. № 3; Звычайныя нечаканасці: Апавяданне // ЛіМ. 4 студз.; Выбóры: Гумарэска /Пад псеўд. Янка Відук; Даследчык // Там жа. 29 жн.; Чатыры лісткі з блакнота: Урыўкі з новай кнігі // Там жа. 24 кастр.; Без мінулага няма сённяшняга: [Урывак з выступлення] // Там жа. 21 мая.

1977. Па дарозе; Зноў на дарозе: [Нарысы] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1; Дарагі мне чалавек // Полымя. № 10.

1978. Дно душы: [Апавяданне] // Ручаінкі. Мн.; Ліст не будзе адасланы // Полымя. № 2; Трошкі далёкіх згадак: Нарыс // ЛіМ. 16 чэрв.

1979. Дарагі мне чалавек // Святло яго душы. Мн.; Прапаў без вестак...: Нарыс // ЛіМ. 9 сак.

1980. Мой сусед Іван Мележ: [Успаміны] // Беларусь. № 11; Дно душы; Настаўнік: Эцюды з кнігі «Некалькі хвілін чужога жыцця» // Бярозка. № 11; [Успаміны пра К. Чорнага] // Неман. № 6; Сяргей Фамін і яшчэ нехта: Апавяданне // Полымя. № 1; Пасля развітання: [Успаміны] // ЛіМ. 18 студз.; Найпершая тайна ў слове // Там жа. 14 ліст.; Вазьміце слова за аснову // Чырв. змена. 29 чэрв.

1982. Пра дзядзьку Янку; Мой сусед Іван Мележ // Успаміны пра Івана Мележа. Мн.; Шчаслівай дарогі // Беларусь. № 9; Першая кніга: [Рэц. на кн.: Басуматрава С. Белая бярэзіна. Мн., 1981] // ЛіМ. 19 сак.

1983. «Нам раўнадушнасць не да твару»: [Інтэрв'ю] /Зап. Р. Станкевіч // Звязда. 21 крас.; Культура творчасці і мы // ЛіМ. 11 сак.; Адданасць // Там жа. 23 вер.

1984. Дзядзька Цішка // Успаміны пра Цішку Гартнага. Мн.; Нядоўгая сустрэча: [Успаміны] // Шынклер Х. Апошні рэйс. Мн.; З шуфляды майго стала // Беларусь. № 9; ЛіМ. 20 ліп.

1985. Трошкі далёкіх згадак // Успаміны пра Ілью Гурскага. Мн.; Няхай шырэе далячынь // Лялько Х. Дарога пад гору. Мн.; Некалькі хвілін чужога жыцця // Нар. асвета. № 6; Пра даўняга сябра: [Успаміны] // Полымя. № 6; Пастамент; Нам трэба вучыцца; Тайны: Абразкі // ЛіМ. 5 ліп.; ...І сэрца неспакой: [Інтэрв'ю] / Зап. Р. Станкевіч // Чырв. змена. 16 ліст.

1.4.

Дальні Р. Апавяданне пра краўца Ярошына: Апавяданні /З рус. Мн., 1932.

Сэндэр Р. Х. Магніт: Аповесць /З ісп. Мн., 1934.

Гладкоў Ф. Энергія: Раман / З рус. Мн., 1935.

Огнеў Н. Тры вымярэнні: Раман /З рус. Мн., 1935.

Новікаў-Прыбой А. Цусіма: Раман /З рус. Мн., 1937. Ч. 1—2.

Бунін І. Выбранае /З рус. Мн., 1958.

Федзін К. Сустрэча з мінулым: Аповесці, апавяданні /З рус. Мн., 1978. Рэц.: Савік Л. Майстэрства перакладчыка // ЛіМ. 1979. 27 ліп.

Каган Э. Маем зялёным: Апавяданні /З яўр. Мн., 1979.

1928. Вясёлы А. Вольніца: Апавяданне /З рус. // Росквіт. № 2 /Пад псеўд. Я. Відук.

1931. Свярчкоў З. Папутнікі: Аповесць /З рус. // Полымя. № 3.

1932. Горкі М. Бабуля Ізэргіль: Апавяданне/З рус. // Полымя рэвалюцыі. № 4; Яго ж. Павадыр: Апавяданне /З рус. // Чырв. Бел. № 19.

1934. Мурашка Р. Свои-чужие: [Апавяданне] / С бел. // Антология белорусской литературы. М.

1936. Яноўскі Ю. Шаланда ў моры /З укр. // ЛіМ. 12 студз.; Ралан Р. Серанада ў Ануа: Урывак з аповесці «Кола Бруньён» /З рус. // Там жа. 31 студз.; Бабель І. Гюі дэ Мапасан: Апавяданне / З рус. // Там жа. 15 лют.; Горкі М. Музыка; Казка: [Апавяданні] / З рус. // Там жа. 3 ліп.

1957. Жэмайтэ. Нявестка; Гудайціс-Гузявічус А. Лепшы дзень у жыцці; Шымкус Й. Цюлень: [Апавяданні] /З літ. // Літоўскія апавяданні. Мн.; Чандр К. Новыя рабы; Амрытсар; Кветкі чырвоныя; Мост Маха Лакшміі; Грабежнікі; Сто рупій; Ляла Гхасіта Рам; Крывавы танец: [Апавяданні] / З урду // Чандр К. Выбранае. Мн.

1961. Бунін І. Ваўкі: Апавяданне /З рус. // Ніва. 20 жн.

1963. Кербабаеў Б. Краіна ўзбунтаванага сонца: [Нарыс] /З туркм. // Дружбай з'яднаны мы назаўжды. Мн.

1965. Казакоў Ю. Па дарозе: Апавяданне /З рус. // Полымя. № 1.

1972. Туглас Ф. Уцёкі: Апавяданне; Маргіналіі: Думкі і настроі; Крустэн Э. Немаўля; Чорны дрозд; Промет Л. Халасцяк; Старая жанчына; Валтан А. Добры чалавек: [Апавяданні] /З эст. // Полымя. № 1.

1973. Смоліч Ю. Юрыдычны выпадак: Апавяданне / З укр. // Рука друга. Мн.

1975. Туглас Ф. Маргіналіі: (Думкі і настроі); Уцёкі; Промет Л. Халасцяк; Крустэн Э. Немаўля З эст.; Булгакаў М. Ручнік з пеўнямі / З рус. [Апавяданні] // Далягляды. Мн.

1976. Ганчар А. Сланечнік: Апавяданне /З укр. // ЛіМ. 21 мая.

1978. Бірзніек-Упіт Э. На беразе возера; Бродэле Г. Сёстры; Колбергс А. Коршак; Лацiс В. Выпадак на моры; Упіт А. На мастку: [Апавяданні] / З лат. // Сучасныя латышскія апавяданні. Мн.

1983. Болдзіжар І. Некалькі слоў пра сябе: Аўтабіяграфічная заметка; Пісталет з перламутравым тронкам: Апавяданне /З венг. // Далягляды. Мн.

1984. Болдзіжар І. Пісталет з перламутравым тронкам: Апавяданне /З венг. // Пасярод зямлі. Мн.

1.5.

На азербайджанскую мову. Наталјя: [Апавяданне] /Тэрч. Т. Пашазадэ // Эдэб. вэ инчэсэнэт. 1981. 21 авг.

На англійскую мову. Blindness /Transl. R. Lipatov // Colours of the Native Country. Mn., 1972.

На армянскую мову. Дом № 9: [Апавяданне] /Пер. Г. Бес // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На балгарскую мову. Контрольор: [Апавяданне] / Прев. Х. Берберов // Белоруски разкази. София, 1968; Лунна нощ: [Апавяданне] / Прев. И. Дойчинов // Под шепота на дъбовете. 1981.

На латышскую мову. Nelūgtā asara /Atdz. J. Vanags // Nams saules pusē. Rīgā, 1960; Mēnesnīca //Lauku dzīve. 1963. Nr 5; Virs birztalas rinko stārki /Atdz. T. Rullis // Lit. un Māksla. 1971. 14. aug.; Divi tēlojumi: Māte; Aklums / Atdz. H. Gālins // Karogs. 1972. Nr 4.

На малдаўскую мову. О лакримэ'нтре жене: [Апавяданне] /Трад. А. Козмеску // Нистру. 1960. № 9; О лакримэ куратэ /Трад. Р. Лунгу // Проза Белорусией Советиче. Кишинэу, 1962.

На мангольскую мову. Сартай шоно: [Апавяданне]

/Орч. Х. Мэргэн // Белоруссын зохиолчдын огууллэг. Улаанбатар, 1984.

На нямецкую мову. Taissa / Übers. M. Dewey // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На польскую мову. Ślepota; Lęki; Kuglarz Hijuma / Tł. J. Huszcza // Moje niedzwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łodź, 1974.

На рускую мову. Иду по следам твоим. Мн., 1959. Рэц.: Гендель Е. Всегда в пути // Неман. 1960. № 3.

Людьми зваться...: Рассказы. Л., 1959. Рэц.: Гендель Е. Всегда в пути // Неман. 1960. № 3.

Наталья /Пер. П. Кобзаревский. Мн., 1965. (Белорус. рассказ).

Лунная ночь: Рассказы; Повести; Портреты /Пер. М. Чечановский. М., 1967. Рэц.: Брыль Я. Штрихи к портрету товарища // ЛГ. 1967. 7 июня.

Круги: Повесть с отступлениями. Мн., 1972.

Поворот у сосны: Рассказы. Л., 1974. Рэц.: Росин А. // Неман. 1976. № 1.

Круги: Повесть с отступлениями. М., 1980. Рэц.: Вішнеўскі А. [«Кнігапіс»] // ЛіМ. 1981. 2 студз.; Курносов Д. Чтоб читалась книга как судьба... // Неман. 1981. № 5; Медовников С. «...Как одна человеческая судьба» // Лит. обозрение. 1982. № 7.

Круги: Повесть с отступлениями. М., 1984. Рэц.: Ветраў С. //ЛіМ. 1985. 25 студз.

Руки на кленовом листе: Рассказы, эссе /Пер. В. Щедрина. Мн., 1985.

Гордость // Рабочий. 1934. 5 нояб.; Контролер: Рассказ // Сов. Бел. 1956. 21 окт.; Непрошеная слеза: Рассказ /Пер. И. Климашевская // Сов. Отчизна. 1958. № 5; Людьми зваться...: Повесть /Пер. Н. Горулев // Там жа. № 6; Минск сегодня // Правда. 1958. 12 окт.; Непрошеная слеза: Рассказ // Днестр. 1960. № 9; Поворот у сосны: Рассказ // Сел. жизнь. 1961. 17 июня; Наталья: [Апавяданне] /Пер. П. Кобзаревский // Белорусские рассказы. М., 1962; Прощание: Рассказ /Пер. В. Жиженко // Неман. 1962. № 3; Лунная ночь: Рассказ /Пер. И. Климашевская // Сов. Бел. 1962. 3 авг.; Лунная ночь: Рассказ /Пер. М. Златогоров // Дружба народов. 1963. № 3; В старом доме: Рассказ // Енисей. 1964. № 3; Сердечный привет: [Апавяданне] /Пер. К. Титов // Белорусский юмор. Мн., 1965; В старом доме: Рассказ /Пер. М. Горбачев // Дружба народов. 1965. № 5; Над гаем кружили аисты: Рассказ /Пер. М. Иванов // Неман. 1965. № 6; Сердечный привет: [Апавяданне] /Пер. К. Титов // Белорусский юмор. Мн., 1969; Прощание: [Апавяданне] /Пер. А. Островский // Белорусские рассказы. М., 1971; ...Живу одна с сыном; Забытое диво; Парень в вельветовой куртке: (Рассказы) //Гродн. правда. 1971. 27 нояб.; Рассказы разных лет: Память земли; В пути; Ночной рейд; Мой депутат; Факир Июма; Прокуророво слово; ...Живу одна с сыном; Как пели песню /Пер. Г. Попов // Неман. 1972. № 6; Дом № 9: Рассказ /Пер. Г. Попов // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Рассказы о писателях: Добрый чародей; Подарок; Несостоявшаяся дружба; Письмо не будет отправлено /Пер. авт. // Неман. 1978. № 11; Лунная ночь: [Апавяданне] /Пер. М. Чечановский // Березы на шляху. М., 1980; Рассказы о писателях: Сергей Фомин и еще некто; После прощания; Мой сосед Иван Мележ /Пер. И. Кононец // Неман. 1981. № 12. Рэц. Медовников С. «...Как одна человеческая судьба» // Лит. обозрение. 1982. № 7.

На славацкую мову. Mesačná noc / Prel. J. Laskovičová // Mesačná noc. Bratislava. 1973.

На таджыкскую мову. Наталья /Тарч. А. Юлдошев // Чуш зан Двина! Душанбе, 1965; Дар хонаи кӯхна: [Апавяданне] /Тарч. А. Бобочонов // Садои Шарк. 1967. № 10.

На ўкраінскую мову. Людьми зватись: Повість і оповідання /Пер. Г. Кулінич. К., 1959.

Коли співали пісню /Пер. Л. Степанюк // Білоруські оповідання. К., 1957; Контролер: Оповідання // Україна. 1957. № 11; Новели: Сліпота; Мати; Образа /Пер. В. П'янов // Вітчизна. 1959. № 1; Місячна ніч: Новела // Жовтень. 1964. № 9; Над гаєм кружляли журавлі / Пер. О. Стаєцький // Білоруське радянське оповідання. К., 1979.

На французскую мову. La cécité /Trad. S. Batoura // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977; La cécité // Antologie de nouvelles biélorusses. Sherbrooke, 1983.

На чувашскую мову. Уйахла кас: [Апавяданне] /А. Малов кусарна // Тарна сассилле серем-шывам. Шупашкар. 1985.

1.6.

Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн., 1967. Т. 1 / Скл. з С. Александровічам.

Рука друга: Апавяданні ўкраінскіх савецкіх пісьменнікаў. Мн., 1973 / Рэд.

2.3.

На балгарскай мове. Вълчев Г. Янка Скриган: [Партрэтны эцюд] // Вълчев Г. Приобщения: Лит. контакти и аналогии. София, 1971.

На беларускай мове. Андраюк С. Высокае служэнне літаратуры // Беларусь. 1985. № 11; Яго ж. Кругі жыцця // Андраюк С. Вывяраючы жыццём. Мн., 1976; Багдановіч М. Так, свая аповесць // ЛіМ. 1965. 19 ліст.; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971. С. 66—67, 124—125, 238—241, 274—277; Бранштэйн Я. Пра беларускую савецкую прозу // ЛіМ. 1934. 10 ліп.; Бруген У. Важкае слова // Полымя. 1961. № 6; Брыль Я. Як птушка для палёту // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1981. Т. 4; Бурносаў В. Апавяданні Янкі Скрыгана // Скрыган Я. Апавяданні. Мн., 1956; Бур'ян Б. Адчуванне характва // ЛіМ. 1962. 6 крас.; Васілевіч А. «Некалькі хвілін чужога жыцця...» // Полымя. 1980. № 11; Я е ж. Чараўнік роднага слова // Работніца і сялянка. 1985. № 11; Высокая ўзнагарода // ЛіМ. 1965. 16 ліст.: Гардзіцкі А. Праблемы малога жанру // Гардзіцкі А. Дыялогі. Мн., 1968; Гарэцкі М. «Маладняк» за пяць гадоў. 1923—1928. Мн., 1928. С. 67—70; Герцовіч Я. Герой і сучаснасць. Мн., 1963. С. 23—29; Яго ж. На малым полі апавядання // Полымя. 1961. № 12; Яго ж. Творчае крэда пісьменніка // Герцовіч Я. Творчае крэда. Мн., 1970; Гісторыя беларускай савецкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 116—117; Дакутовіч Г. За дыялектычна-матэрыялістычны нарыс // Маладняк. 1932. № 2—3; Жук А. Роднасць лёсу і песні // Скрыган Я. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1985. Т. 1; Жураўлёў В. Ад факта да сюжэта // Жураўлёў В., Шпакоўскі І., Яскевіч А. Пытанні паэтыкі. Мн., 1974; Яго ж. Сюжэт і рэчаіснасць // Дзюбайла П., Жураўлёў В., Луфераў М. Праблемы сучаснай беларускай прозы. Мн., 1967; Знаёмы С. Крыху пра нарыс // Маладняк. 1931. № 6—7; «Зонтаг» пра беларускага пісьменніка // ЛіМ. 1968. 13 вер.; Кавалёў П. Талент шчырасці і дабрыні // Вяч. Мінск. 1975. 14 ліст.; Казека Я. Голас часу. Мн., 1975. С. 113—114; Каляда Я. Рамантыка — спадарожнік гераічнага // ЛіМ. 1961. 21 крас.; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 113; Каўрус А. Праўда мовы // ЛіМ. 1985. 15 ліст.; Кудраўцаў І. Ад роднай зямлі // Вяч. Мінск. 1970. 15 кастр.; Кузьміч В. Споведзь шчырай душы // Звязда. 1985. 16 ліст.; Яго ж. З гордасцю за чалавека // ЛіМ. 1970. 25 вер.; Курбека Л. Заўвагі да заўваг: Пісьмо ў рэдакцыю // Чырв. змена. 1957. 23 мая; Ламака Л. Энергія прозы // Полымя. 1985. № 11; Лобан М. Сіла шчырасці // Звязда. 1975. 16 ліст.; Лялько Х. Тварыць характво // Маладосць. 1985. № 11; Марціновіч А. Жыццё — як кніга // Наст. газ. 1980. 15 ліст.; Яго ж. Творчы неспакой пісьменніка // Мін. праўда. 1985. 15 ліст.; Яго ж. Яго героі — землякі // Там жа. 1975. 16 ліст.; Над чым працуюць пісьменнікі // ЛіМ. 1932. 27 чэрв.; Паўлаў У. З непарасохлай крыніцы // ЛіМ. 1980. 14 ліст.; Пашкевіч Н. Праўда характару // Там жа. 1957. 27 ліст.; Пестрак П. Творчае дыханне // Там жа. 1961. 24 кастр.; Пісьменнікі — роднай Беларусі // Там жа. 1958. 29 ліст.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Плашчынскі І. Творчасць Скрыгана // Полымя рэвалюцыі. 1933. № 6; Сабаленка Р. З крыніц народнага духу // Сабаленка Р. Пад дажджом і сонцам. Мн., 1966; Савік Л. Верыць у дабро і чалавека // Вяч. Мінск. 1985. 16 ліст.; Саламевіч Я. Шчодрасць душы // Звязда. 1980. 16 ліст.; Смолкін М. Кругі жыцця: Літаратурны партрэт Янкі Скрыгана // Полымя. 1975. № 11; Турко К.

Літаратурна-мастацкія пятніцы // Наст. газ. 1965. 3 крас.; Хорсун С. Мовай сэрца // Наст. газ. 1985. 16 ліст.; Цітоў А. Агляд творчасці Янкі Скрыгана // Узвышша. 1931. № 4; Шалай М. Паэты і пісьменнікі Полаччыны // Росквіт. 1928. № 2; Шамякін І. «Кругі» // Шамякін І. Размова з чытачом. Мн., 1973; Шарахоўскі Я. Творчасць Я. Скрыгана // Полымя рэвалюцыі. 1935. № 7; Яго ж. Хараство чалавека // ЛіМ. 1959. 11 лют.; Шупенька Г. Цеплыня чалавечнасці // Шупенька Г. Цеплыня чалавечнасці. Мн., 1977; Шушкевіч С. Слова пра сябра // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 2; Юрэвіч У. Слова і вобраз. Мн., 1961. С. 36—39; Янку Скрыгану — 70 // ЛіМ. 1975. 14 ліст.; Яну Скрыгану — 75 // Там жа. 1980. 14 ліст.; Янку Скрыгану — 60 гадоў // Там жа. 1965. 23 ліст.; Яну Скрыгану — 80 // Там жа. 1985. 15 ліст.; Яскевіч А. У свеце мастацкага твора. Мн., 1977. С. 149—151.

На латышскай мове. Jankam Skriganam — 70 // Karogs. 1975. Nr 12.

На нямецкай мове. Randow N. Über die Autoren // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971; Braron T. N. [Randow N.] Janka Skryhan: Auskunft über einen der bedeutendsten belorussischen Erzähler // Sonntag. 1975. Nr 46. Рэц.: Сакалоўскі У. Шырокая папулярнасць // Голас Радзімы. 1976. 22 студз.

На польскай мове. Janka Skryhan //Moje niedzwiedzie i inne opowiadania białoruskie. Łódź, 1974.

На рускай мове. Азгур З. Мастер белорусской новеллы // Сов. Бел. 1980. 15 нояб.; Яго ж. Янка Скрыган: [Успаміны] //Азгур З. То, что помнится... Мн., 1977; Андреюк С. Красота человечности // Сел. газ. 1975. 16 нояб.; Бурьян Б. Поэзия в прозе // Сов. Бел. 1975. 16 нояб.; «День мира»: Книга о городах, селах, заводах и людях мира // Рабочий. 1935. 24 сент.; Журавлев В. От факта к сюжету // Неман. 1966. № 7; Кузьмич М. Янка Скриган и традиции белорусской новеллистики // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель. 1985. Ч. 2; Мищенчук М. Осваивая современность // Неман. 1976. № 1; Ром Л. Писатель — рядовой боец социалистической стройки // Рабочий. 1931. 25 июля; Станкевич Р. «Круги» созвучия //Сов. Бел. 1985. 16 нояб.; «Хочу написать книгу народную...» //Неман. 1983. № 2; Шикунова Л. Когда несешь радость // Сел. газ. 1985. 15 нояб.; Шупенька Г. Рыцарь малого жанра //Неман. 1973. № 9; Яскевич А. ... И вечное обновление // Неман. 1976. № 3.

На французскай мове. Skrygane Ianka // Anthologie de nouvelles biélorusses. Sherbrooke, 18.

2.4.

На беларускай мове. Лось Е. Хлеб і соль: [Верш] // Лось Е. Лірыка ліпеня. Мн., 1977; Сукала Я. Кінь ты вокам наўкол ...: [Верш] // Слуцкія песняры. Мн., 1926; Янішчыц Я. Кайстра Яна Скрыгана: [Верш] // Янішчыц Я. Пара любові і жалю. Мн., 1983.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 84, воп. 1, спр. 1—15.

Т. М. Махнач.

СКРЫПКА МІХАСЬ

Скрыпка Міхась [Міхаіл Аляксандравіч; псеўд. Міхалка, 13(26).11.1907, в. Месціна Ігуменскага пав. Мінскай губ., цяпер Бярэзінскі р-н Мінскай вобл.— 8.10.1991, Мінск, пахаваны ў г. Асіповічы], паэт-сатырык, празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1958.

З сялян. Рана застаўся круглым сіратой. Вялікую ролю ў яго выхаванні адыграў дзед Мацей, які вучыў, што нават у пекле трэба заставацца чалавекам. Як маці, клапацілася аб ім цётка Праскоўя. М. Скрыпка з удзячнасцю ўспамінае яе дружную працавітую сям'ю, якая замяняла яму родны дом. Муж цёткі Антон быў старшынёй калгаса. У гады вайны яго забілі фашысты. Цётка Праскоўя была партызанскай сувязной, выратавала жыццё калмыцкаму паэту М. Ханінаву. У 1926 М. Скрыпка скончыў Багушэвіцкую сямігодку і паступіў у Рагачоўскі педтэхнікум. Атрымаўшы званне настаўніка (1930), працаваў выкладчыкам беларускай і рускай мовы і літаратуры ў школах Рагачоўшчыны. У 1934—36 дырэктар няпоўнай СШ у в. Святое Рагачоўскага (цяпер Жлобінскага) р-на, выкладчык рускай мовы і літаратуры ў вячэрняй школе г. Асіповічы. У 1936—39 загадваў культаддзелам фабрычна-заводскага камітэта мясакамбіната (г. Сталінград). У 1939—41 загадчык навучальнай часткі Пагарэльскай СШ Асіповіцкага р-на Магілёўскай вобл. Адначасова завочна вучыўся на рускім аддзяленні літаратурнага факультэта Мінскага педінстытута (1937—41). У гады Вялікай

Айчыннай вайны ўключыўся ў падпольную работу, разам з падпольшчыкамі запісваў паведамленні Саўінфармбюро і вывешваў лістоўкі ў людных месцах, збіраў зброю, рыхтаваў моладзь у партызаны, выконваў розныя заданні партызанскага атрада І. Ізоха, які знаходзіўся ў Клічаўскіх лясах. У верасні 1942, выходзячы з акружэння, пры пераправе цераз Бярэзіну быў паранены, ноччу трапіў да немцаў. З Бабруйскай жандармерыі, дзе ў падвале пратрымалі яго тры тыдні, быў вывезены ў Германію (канцлагер «Штатгарт»). Неўзабаве ўцёк, але быў злоўлены ў р-не г. Пырыц і прывезены ў в. Швохаў. У 1943 з групай таварышаў зноў уцёк, зноў яго злавілі і адправілі ў той жа канцлагер «Штатгарт», дзе працаваў на фабрыцы цукру. І толькі ў 1944, калі нашы войскі былі ўжо ў Польшчы, яму разам з групай сербаў і балгарынам удалося наладзіць удалыя ўцёкі і далучыцца да сваіх. Да канца вайны працаваў у органах СМЕРШ у званні старшыны батальёна па рэпатрыяцыі савецкіх людзей і іншаземцаў, якіх вызваляла Савецкая Армія. У жніўні 1945 М. Скрыпка прывёз у Асіповічы рэпатрыянтаў. Застаўся тут і атрымаў прызначэнне на працу. Выкладаў рускую і беларускую мову і літаратуру ў Ясенскай, Асіповіцкай № 2 сярэдніх школах на Магілёўшчыне (1945—52). З 1952 працаваў настаўнікам рускай мовы і літаратуры ў Пухавіцкім р-не Мінскай вобл. У 1961—71 намеснік дырэктара бюро прапаганды мастацкай літаратуры СП Беларусі. З 1971 быў на творчай працы.

Першыя вершы М. Скрыпкі, прысвечаныя калгаснай тэматыцы, былі надрукаваны ў 1927 у Рагачоўскай газеце «Камунар». Яшчэ ў 1926 быў дэлегатам Бабруйскай акруговай канферэнцыі літаб'яднання «Маладняк», якой кіраваў М. Лынькоў. У даваенныя і пасляваенныя гады часта выступаў у рэспубліканскім друку. Выдаў зборнікі сатырычных вершаў, баек, мініяцюр «Сатыра і гумар», «Сатырычны калаўрот», «Ад смеху не ўцячэш», сатырычных апавяданняў і гумарэсак «Мая хата з краю», «Пад корань», «Усяк бывае...». Дзецям адрасаваны кніга яго апавяданняў «Дзіва ў рэшаце» і зборнік вершаў «Пад смешнай вясёлкай». У 1977 выйшла кніга выбраных сатырычных твораў М. Скрыпкі «І з перцам і з сэрцам». Яму належаць зборнікі антырэлігійных нарысаў «Сцеражыцеся цемрашалаў», камедый «Чорт памог», «Урач-гадалка». Напісаў сцэнарый кароткаметражнай тэлекамедыі «Акадэмік» (паст. ў 1963). М. Скрыпку тройчы прысуджаліся прэміі за лепшае апавяданне на конкурсах газет «Звязда», «Чырвоная змена» і «Мінская праўда». У 1985 атрымаў прэмію за камедыю «Прыгоды Патапкі» на конкурсе Міністэрства культуры БССР. Увага сатырыка скіравана да надзённых праблем жыцця. Яму ўласціва назіральнасць, выразнасць аўтарскай пазіцыі. Найбольш удаюцца пісьменніку сатырычныя мініяцюры, эпіграмы. Перакладае на беларускую мову творы рускіх і ўкраінскіх паэтаў (А. Твардоўскага, С. Маршака, С. Міхалкова, А. Барто, С. Алейніка, А. Вішні і інш.). Аўтар вершаваных подпісаў да шматлікіх сатырычных плакатаў. На словы М. Скрыпкі кампазітарамі (М. Кузняцовым, М. Чуркіным і інш.) напісаны песні. Узнагароджаны дзвюма ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета Беларусі.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

І з перцам і з сэрцам: Гумар і сатыра: Выбранае. Мн., 1977.

1.2.

Сатыра і гумар. Мн., 1958.

Мая хата не з краю: Апавяданні і гумарэскі. Мн., 1959. Рэц.: Курбека І. Чым хата багата // ЛіМ. 1960. 3 чэрв.; Паўлюкоўскі І. Вокнамі да сонца // Маладосць. 1960. № 3; Цвірка К. Калі не знойдзена свая тэма // Полымя. 1960. № 3.

Пад корань: Апавяданні і гумарэскі. Мн., 1962. (Б-ка «Вожыка»). Рэц.: Шашкоў А. Пад корань // ЛіМ. 1963. 17 вер.

Дзіва ў рэшаце: Апавяданні. Мн., 1963.

Усяк бывае...: Апавяданні і гумарэскі. Мн., 1963. Рэц.: Юрчанка Г. І ад гумару часам сумна // ЛіМ. 1964. 17 студз.

Сцеражыцеся цемрашалаў! Мн., 1964. (Б-чка атэіста). Рэц.: Аляксееў І. Мікробы цемры і дзікунства // Чырв. змена. 1964. 13 лют.; Лазоўская М. Чалавеку — радасць // Наст. газ. 1964. 28 сак.

Сатырычны калаўрот. Мн., 1967. Рэц.: Павловский А. Выстрел в самое яблочко // Заря. 1968. 8 марта.

Пад смешнай вясёлкай: (Вершы). Мн., 1971. Рэц.: Мядзведзеў І. Вясёлка над рэчкай // Беларусь. 1972. № 7; Яго ж. Маленькім чытачам // Наст. газ. 1972. 14 кастр.

Ад смеху не ўцячэш. Мн., 1975. Рэц.: Фомчанка А. // Вяч. Мінск. 1976. 25 сак.

Шануючы вас...: Аповесці, апавяданні. Мн., 1982.

Дзіва ў кошыку: Вершы. Мн., 1983.

Злазьце — прыехалі!: Байкі, гумарэскі, фельетоны. Мн., 1985.

З сэрцам і перцам: Байкі, вершы, фельетоны, мініяцюры. Мн., 1987.

1.3.

1930. Пра пупы: Маленькі фельетон // Камуніст. 13 чэрв. / Пад псеўд. Міхалка; На «Цецеруку»: Маленькі фэльетон // Там жа. 1 ліп. / Пад псеўд. Міхалка; «Бальшая кракадзіла»: Фельетон // Там жа. 3 ліп. / Пад псеўд. Міхалка; Гісторыя аднаго апраўяржэння: Фельетон // Там жа. 18 ліп. / Пад псеўд. Міхалка; «Урегулировали...»: Фельетон // Там жа. 23 ліп. / Пад псеўд. Міхалка; Прыдзіце заўтра...: Маленькі фельетон // Там жа. 26 ліп. / Пад псеўд. Міхалка.

1945. Мы з табою — Беларусь!: [Верш] // ЛіМ. 22 кастр.

1949. Не я, а рота вінавата: Байка // Вожык. № 13; Байка аб садоўніку: [Верш] // ЛіМ. 21 мая.

1950. Балада аб садоўніку: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.; Рак — прамоўца: Байка // Вожык. № 16; Малітва па-амерыканску: [Верш] // Там жа. № 22; Дзве байкі: Дурныя жарты; Руды // Полымя. № 1.

1951. Заяц і ліса: Байка // Вожык. № 13; Асліны апетыт: Байка // Там жа. № 14; Сом і параход: Байка // Полымя. № 5; Звяры і сонца: Байка // ЛіМ. 19 мая; Пра Алеся-хітруна // Піянер Бел. 7 чэрв.; Па дарозе ў школу: [Апавяданне] // Там жа. 6 вер.; Падрыхтаваўся: Апавяданне // Калг. праўда. 15 снеж.

1952. Барсуковы загады: Байка // Вожык. № 2; Цвічок: [Верш] // Там жа. № 9; Асёл на імянінах: Байка // Там жа. № 16; Мядзведзева рэагаванне: Байка // Там жа. № 20; Як Міхал рабіў пенал // Піянер Бел. 29 студз.; Пра адважнага Ігната: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.

1953. Заяц і Ліса; Дурныя жарты; Асліны апетыт; Рак — прамоўца; Звяры і Сонца: [Байкі] // Па сонечных сцежках. Мн.; Чаму ў касе стала пуста?: [Верш] // Вожык. № 7; У імя бізнеса: [Верш] // Там жа. № 10; Слон: Байка // Там жа. № 22; Кандрат і вясна: [Верш] // Полымя. № 9; Прыстасаванец Верабей: (Байка) // Калг. праўда. 20 снеж.; Рак — прамоўца: Байка // Мін. праўда. 31 мая; Слова Вовы // Піянер Бел. 15 студз.; Жан Іван: [Верш] // Чырв. змена.

13 студз.; Пячэння смак: [Верш] // Там жа. 20 снеж.

1954. Баран і Казёл: [Байка] // Беларусь. № 6; Каля рэстарана: Гумарэска; Хто толькі дбае аб сабе; Па «блату»: [Вершы] // Там жа. № 12; Дзве пілы: Байка // Вожык. № 2; Слон: Байка // Там жа. № 12; Здарэнне з дзедам Пракопам: [Верш] // Там жа. № 13; Балабон: [Верш] // Там жа. № 14; Амаль паэт: [Верш] // Маладосць. № 9; Рысы аўтабіяграфіі; Крытык асцярожны: [Эпіграмы] // ЛіМ. 14 жн.; Беларучка: [Верш] // Піянер Бел. 8 крас.; Чэмпіён і змена: [Верш] // Чырв. змена. 31 студз.; Падкідыш: [Верш] // Там жа. 8 жн.

1955. Вол: Байка // Вожык. № 15; Каханне па разліку: [Верш] // Маладосць. № 3; Яго вага; Аўтар на прэм’еры: [Вершы] // Полымя. № 10; Бюракрат на паляванні; Як Мішука падвёў загад: [Байкі] // Звязда. 18 сак.; Плытагоны: [Верш] // Там жа. 12 жн.; Рэнтген: Апавяданне // Там жа. 2 кастр.; Пра гарачыя размовы і халодныя ўмовы: [Верш] // Калг. праўда. 6 сак.; Абяцанкін Ягор: [Верш] // Там жа. 7 жн.; Незавершаны стог: [Верш] // Мін. праўда. 31 ліп.; Ігнатавы працэнты: [Верш] // Наст. газ. 13 студз.; Хохлатка и штат: [Басня] // Сталин. молодежь. 18 авг.; Сакратар падрыхтаваўся // Чырв. змена. 10 ліп.; Форма і змест // Там жа. 13 ліст.

1956. Аўтар на прэм’еры; Каля рэстарана; Хаўрус: [Вершы] // Мастацкае слова. Мн.; Пеця — рыбалоў: [Верш] // Бярозка. № 9; «Штурхач»: [Верш] // Маладосць. № 3; Вось прыдзе вясна...: Гумарэска // Звязда. 3 лют.; «Масквіч» і начоўкі: Фельетон // Там жа. 20 вер.; Гарачы Марка: [Верш] // Калг. праўда. 6 мая; Пасля лазні: (Апавяданне) // Там жа. 12 жн.; Коршун у куратніку: Фельетон // Там жа. 16 снеж.; Шыла ў мяшку не схаваеш: Апавяданне // Мін. праўда. 26 жн.; Традыцыя падвяла: (Апавяданне) // Наст. газ. 30 жн.; Герой нарад: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Гараднічы: (Гумарэска) // Там жа. 29 ліст.; Галка Сарока: [Гумарэска] // Чырв. змена. 1 ліп.

1957. Наладзіў: [Гумарэска] // Вожык. № 13; Дзве кнігі: [Верш] // Там жа. № 23; Смяшынкі // Вясёлка. № 6; Тройчы ранены: Апавяданне // За вярт. на Радзіму. № 18; Агарак: Гумарэска // Маладосць. № 3; Гузікі: Гумарэска // Там жа. № 9; Драбіны на Парнас; У зачараваным коле: [Вершы] // Полымя. № 1; Мікола Гамолка; А. Русак; А. Астрэйка: Эпіграмы // Там жа. № 2; Пра вочы блакітныя і рукі спрытныя // Звязда. 7 крас.; Песня над чыгункай: Нарыс // Там жа. 21 жн.; Кот і Фядот: [Верш] // Калг. праўда. 26 студз.; Вясны жаданай подых: [Верш] // Там жа. 24 лют.; Верабей і Мурка; Добрыя звычкі: [Вершы] // Там жа. 8 чэрв.; Маці: Апавяданне // Там жа. 26 чэрв.; Іх чакае шчасце: Злёт выпускнікоў сярэдніх школ Пухавіцкага раёна // Там жа. 7 ліп.; Практыкант: Апавяданне // Там жа. 18 жн.; Падрыхтаваўся: Апавяданне // Там жа. 15 снеж.; Нечаканая развязка...: (Гумарыст. апавяданне) // Мін. праўда. 28 крас.; На паперцы і на праверцы: [Верш] // Там жа. 23 ліп.; Цені на сене: (Сатырычныя замалёўкі: На конкурс «Мінскай праўды») // Там жа. 2 жн.; Сталасць: Нарыс // Там жа. 27 жн.; Юбілей: Апавяданне // Піянер Бел. 19 крас.; На дарозе: Апавяданне // Там жа. 6 вер.

1958. Антосеў трусік: [Верш] // Бярозка. № 9; Аўтарытэт: (Апавяданне) // Вожык. № 10; Пеця — рыбалоў: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Испытанным путем // Сов. печать. № 11; Грошы: Апавяданне // Звязда. 19 студз.; Браты: Апавяданне // Там жа. 24 ліп.; Вецер жыцця; Апавяданне // Там жа. 21 снеж.; Ліса ў калектыве; Кот — загадчык; Дрозд: [Байкі] // Калг. праўда. 12 студз.; Пахом: [Верш] // Там жа. 8 крас.; Ганкін ранак: Гумарэска // Там жа. 18 мая; Ціт на сенажаці: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Недалёка ад Мінска; На ўлазіны; Дапяклі; Экзамен: Кароткія апавяданні // Там жа. 8 жн.; Божы чалавечак: [Верш] // Там жа. 6 вер.; У пошуках родных: [Нарыс] // Там жа. 9 вер.; У Агаты сто прычын: [Верш] // Там жа. 13 ліст.; Школа і жыццё // Там жа. 16 снеж.; Мой першы вылет на сцэну: Апавяданне // ЛіМ. 22 сак.; Шчаслівае маленства: Нарыс // Там жа. 31 мая; Шчырым голасам: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Лясная калыханка. Мн., 1958] // Там жа. 23 жн.; Скрыпка: Гумарэска // Там жа. 4 кастр.; На трыбуне і дома; Дыдактыка і практыка: Эпіграмы // Там жа. 17 снеж.; І так бывае // Мін. праўда. 5 лют.; Сталічная прафесія: Апавяданне // Там жа. 8 чэрв.; Дадому: Аднаактовая п’еса // Там жа. 23 ліп.; Антон з дыпломам: Байка // Наст. газ. 4 лют.; Сустрэча: (Апавяданне) // Там жа. 21 лют.; Вышаў са становішча // Там жа. 13 мая; Паядынак: Апавяданне // Там жа. 20 мая; З педагагічнага дзённіка // Там жа. 3 чэрв.; Трывожныя чуткі // Там жа. 15 ліп.; А ён усё кіруе // Там жа. 15 жн.

1959. «Божы чалавечак»: [Верш] // Антырэлігійныя вершы беларускіх паэтаў. Мн.; Маці і Янка: [Верш] // Бярозка. № 10; Не пазнаў: Апавяданне // Вожык. № 23; Шчаслівы крок: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 5; З чужога двара; Звяры і сонца: [Байкі] // Там жа. № 53; Заблудзілі // Там жа. № 57; Сустрэчы ў Парыжы: Апавяданне // Там жа. № 67; Санькаў рубель: Апавяданне // Звязда. 24 кастр.; Хустка: Апавяданне // Там жа. 22 снеж.; Шчаслівы крок: [Верш] // Калг. праўда. 13 студз.; Вярнуўся: Апавяданне // Там жа. 10 вер.; Жанаў тупік: Гумарэска // Там жа. 5 снеж.; Тэлеграма: Аднаактовая п’еса // Там жа. 19 снеж.; Слова за чытачом // ЛіМ. 28 кастр. / Сааўт. Э. Валасевіч, У. Корбан; На другі дзень: Камедыя ў адной дзеі // Там жа. 21 ліст.; Дабро і зло: Апавяданне // Мін. праўда. 10 лют.; ...І іншыя: Апавяданне // Наст. газ. 17 сак.; Матрона Андрэеўна // Там жа. 15 мая; Двое і Якім: Казка-байка // Там жа. 29 вер.; На горцы: [Верш] // Піянер Бел. 1 студз.; Юбілей: Апавяданне // Там жа. 19 крас.

1960. Значкіст: [Верш] // Бярозка. № 1; Як у Верайцах...: Апавяданне // Вожык. № 17; Гаспадары закалочаных хат: Апавяданне // Там жа. № 21; Добрая парада: Апавяданне // Вясёлка. № 6; Як дзялілі пірог: Апавяданне // Там жа. № 12; Дужэйшыя за атам: [Верш] // Голас Радзімы. № 76; Звязда. 7 кастр.; Праз акіян: Апавяданне // Голас Радзімы. № 84; Здарэнне з сержантам: [Верш] // Маладосць. № 2; Пяцьдзесят капеек: Апавяданне // Звязда. 26 чэрв.; Шчасце педагога // Там жа. 20 вер.; З боку прыпёку: Фельетон // Там жа. 26 кастр.; Чортаў мост: Гумарэска // Калг. праўда. 27 жн.; Баравічок: (Апавяданне) // Там жа. 20 снеж.; Паядынак: Драма ў адной дзеі і ў дзвюх карцінах // ЛіМ. 9 вер.; Добрыя людзі: Навела // Мін. праўда. 15 студз.; Прашу ўстаць: Суд ідзе!: Апавяданне // Там жа. 14 жн.; Эпіграмы // Там жа. 10 вер.; Надвор’е добрае ў нас: [Верш] // Наст. газ. 23 ліп.; Як мяне караюць і заахвочваюць: Віцькава апавяданне // Там жа. 10 вер.; Аматар крэйдавай фізікі; Сабе і школе; Мараль; Профіль дзейнасці: [Вершы] // Там жа. 29 кастр.; Як я паміраў: [Апавяданне] // Ніва. 18 вер.;«Актывіст»; Яна: [Вершы] // Чырв. змена. 22 ліст.

1961. Наш Алёша: [Нарыс] // Людзі Прыдняпроўя. Мн.; Практыкант: Камедыя // Беларусь. № 9; Па азімуце: Апавяданне // Бярозка. № 7; Навагодняя сустрэча: Сцэнка // Там жа. № 12; Тройчы тры лайдак: Апавяданне // Вожык. № 7; Сталічная прафесія: Апавяданне // Голас Радзімы. № 6; Не сходзіцца...: [Верш] // Там жа. № 35; Не толькі я так думаю... // Там жа. № 37; Сямікласнікі // Нар. асвета. № 6; Трусік новай пароды: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 8; І дом і школа // Звязда. 25 студз.; Мір у Рытчы: Гумарэска // Там жа. 28 студз. / Сааўт. А. Станюк; Святло ў вокнах: Апавяданне // Там жа. 10 снеж.; Рубель і долар: [Байка] // Калг. праўда. 3 студз.; Наш Алёша: Нарыс // ЛіМ. 3 лют.; З поглядам у заўтра // Там жа. 18 ліп.; У школу!: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Хто каго? // Маг. праўда. 1 студз.; Сержант міліцыі // Там жа. 16 ліп.; Улазіны: (Гумарэска) // Там жа. 23 ліп.; Святая тройца: Апавяданне // Мін. праўда. 12 ліп.; Саша, Яша і Мар’яна: Гумарэска // Там жа. 6 вер.; Маладзенькая: Апавяданне // Наст. газ. 4 студз.; Не застрашыць: [Верш] // Там жа. 18 студз.; Пра Якава: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Здалі... Прынялі...: Фельетон // Там жа. 17 мая; Ізноў савецкі чалавек: [Верш] // Там жа. 9 жн.; Што будзе ў гэтыя дні // Там жа. 12 жн.; Язэп акуратны: [Верш] // Там жа. 13 вер.

1962. Землякі: Камедыя // Беларусь. № 9; Абралі...: Апавяданне // Вожык. № 2; І не сеюць, і не жнуць //

Там жа. № 11; Пакуль ішлі дахаты: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Курапатка: Апавяданне // Вясёлка. № 8; Адзін з многіх: Нарыс // Голас Радзімы. № 3; Беспартыйны: (Апавяданне) // Там жа. № 14; Беспартыйны: [Урывак з аднайм. апавядання] // Зара. 17 чэрв; Там, дзе нараджаюцца волаты // Голас Радзімы. № 19; Яго імя прывяло нас на Радзіму // Там жа. № 33; Шчаслівае дзяцінства // Там жа. № 40; Неспакойныя пенсіянеры // Там жа. № 72; Усё добрае—магчыма // Там жа. № 86; Нашы суседзі: [Нарыс] // Там жа. № 101; Памыўся: Гумарэска // Віцеб. рабочы. 11 вер.; Іх закон; Чан Кай-шы; Ні рыба, ні мяса; Бюракрат і Новы год: [Вершы] // Гродзен. праўда. 7 кастр.; Вясна Камунізма!: [Верш] // Звязда. 10 мая; Дзякуй табе, дзяўчына!; Залаты россып: (Стракатыя навелы) // Там жа. 5 жн.; Шматжонны Лазуткін: Гумарэска // Там жа. 25 вер.; Не сходзіцца: [Верш] // Там жа. 2 снеж.; Літаратурны калаўрот жартам і наадварот: Эпіграмы // ЛіМ. 1 студз. / Сааўт. Я. Кудрыцкі, С. Кайданоўскі; Каб людзі радаваліся: Нарыс // Там жа. 14 снеж.; Сюрпрыз: [Навагодняе апавяданне] // Мін. праўда. 1 студз.; Заложнік: Гумарэска // Там жа. 10 чэрв.; Суседзі: Апавяданне // Там жа. 14 кастр.; Зачапілі ліха...: Фельетон // Наст. газ. 7 лют.; Няўрымслівае дзяцінства наша // Там жа. 19 мая; Усім на свеце маякі...: [Верш] // Там жа. 15 ліп.; Дамачоўская трагедыя: Дакументальная аповесць // Там жа. 13 кастр.; Выпадак у вагоне: (Апавяданне) // Там жа. 22 снеж.; Пакуль ішлі дахаты: [Апавяданне] // Ніва. 4 сак.; Пакуль б'ецца сэрца // Піянер Бел. 23 лют., 2 сак.

1963. Як я паміраў; Пад корань: [Апавяданні] // Пад корань. Мн.; Дзякаваць Мішку: Быль // Вожык. № 1; Слава і справа; Паклёпнік; Дзве памяці; На трыбуне і...; Гусак; Наезніца: (Мініяцюры) // Там жа. № 17; Неўміручы аўтар Швейка // Голас Радзімы. № 35; Браты—суседзі: [Нарыс] // Там жа. № 78; Падарунак: Аднаактовая камедыя ў дзвюх карцінах // Работніца і сялянка. № 6; З гарантыяй: Гумарэска // Віцеб. рабочы. 3 крас.; Эпіграмы // Заря. 22 дек.; Абоз дзеда-Мароза: Гумарэска // Звязда. 1 студз.; Гора камбайнёра; Бычок за мяжой; Пра лайдака; Нігіліст; Хапузе сніцца...: [Вершы] // Там жа. 18 жн.; Замежны капялюш: Гумарэска // ЛіМ. 1 студз.; Пісьменнік—школьнікам // Там жа. 28 мая; Чорт дапамог: Камедыя ў адной дзеі з пралогам // Там жа. 7 чэрв.; Без надакучлівай дыдактыкі: [Рэц. на кн.: Залескі М. Скакалачка. Мн., 1963] // Там жа. 26 ліст.; Замежны капялюш; Здарэнне з Раманам: (Гумарэскі) // Мін. праўда. 13 кастр.; У сяброў кнігі // Наст. газ. 28 чэрв.; Юбілей: Апавяданне // Там жа. 7 ліст.; Слава і справа: [Верш]; Навагодняя сустрэча: (П'еса для дзяцей) // Ніва. 10 ліст.; Дзве памяці: [Верш] // Там жа. 1 снеж.; Першыя крокі самастойнасці: [П'еса] // Піянер Бел. 20 снеж.

1964. Слава і справа; Паклёпнік; Наезніца: [Вершы] // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; Прэпарат БЦ—Кулдык: Камедыя // Беларусь. № 4; Ляўша; Незамянімы; Бракароб; Ашуканец; Хапуга; Дармаед: Мініяцюры // Вожык. № 2; Заваліў; Яго погляд; Амелька: Мініяцюры // Там жа. № 14; «Вундэркінд»: Апавяданне // Там жа. № 21; Расце дастойная змена // Голас Радзімы. № 33—34; Інтэрв'ю ў карыце: (Фельетон) // Там жа. № 49; Паўвека настаўнікам // Там жа. № 56; А лыска ўсё брэша: [Верш] // Там жа. № 64; Падрыхтаваўся; «Ура» не памагло; А падэшвы адвальваюцца; Хімік; Мяжа: (Сатырычная мазаіка) // Гомел. праўда. 3 крас.; Першыя!: [Верш] // Там жа. 15 кастр.; Казёл на паруках; Па блату; Трактаты: (Байкі) // Звязда. 26 студз.; Сышлося; Сцеражыся, папера!; Алхімік: [Вершы] // Там жа. 11 крас.; Бліскавіцы: Апавяданне // Там жа. 20 вер.; Максімаў максімум: Гумарэска // Там жа. 19 снеж.; Якасць Якава: Байка // Там жа. 27 снеж.; А ён ужо гатоў; Сцёпкаў комін; Зязюля і дзеці; Трактаты; Казёл на паруках: (Сатырычны калаўрот) // Маг. праўда. 19 студз.; Сатырычны россып: [Вершы] // Там жа. 1 сак.; Маладзенькая: Апавяданне // Наст. газ. 4 студз.; Наступ працягваецца // Там жа. 8 студз.; Ціт—эрудыт: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; Прымірылася: [Гумарэска] // Там жа. 29 жн.; Прыклад: [Верш] // Там жа. 12 снеж.; Першыя крокі самастойнасці: (Драматычная карціна для дзяцей) // Ніва. 19 студз.; На трыбуне І...: [Гумарэска] // Там жа. 2 жн.; Небяспечны госць: Камедыя ў 2-х карцінах // Чырв. змена. 7 сак.; Напішыце аднаактоўку // Там жа. 1 ліст.

1965. На Івана Козела; З умовай; Язык не ў залік: Эпіграмы // Дзень паэзіі—65. Мн.; Крык і розум; Абыякі; Дакладчыкі—цытатчыкі: Мініяцюры // Вожык. № 9; Паэтычнае падарожжа: [Нарыс] // Голас Радзімы. № 32; З крыжам на галгофу: (Камедыя ў 2 карц.) // Работніца і сялянка. № 8; У галаве і ў кішэні; Дэмакрат; Дуб і слуп; Адзін і брыгада; Каб ад моды не адстаць: (Сатырыч. мініяцюры) // Віцеб. рабочы. 20 чэрв.; Суіснаванне: Гумарэска // Там жа. 23 чэрв.; Аграном Цімох: [Верш] // Там жа. 14 ліп.; Букет з крапіўкаю: Гумарэскі // ЛіМ. 19 студз.; Міхаськавы кацяняты: [Замалёўка] // Ніва. 24 кастр.; Бяда з наклейкай: Гумарэска // Чырв. змена. 25 ліп.

1966. Запоры і завалы: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Новы бізнес дзіка: [Верш] // Крывавы бізнес. Мн.; У дзень нараджэння мамы: [Апавяданне] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; На сваю галаву: Камедыя // Беларусь. № 11; Птушкавод; Здарэнне з лектарам: [Вершы] // Вожык. № 1; Лёгкая рука: (Апавяданне) // Там жа. № 10; Між іншым: [Вершы] // Там жа. № 19; Свята кнігі // Голас Радзімы. № 21; Свіння і баран: Байка; Кароткія жарты // Там жа. № 32; Сустрэча з землякамі: [Нарыс] // Там жа. № 34; Тарас на Парнасе: [Верш] //Віцеб. рабочы. 25 мая; Тарас на Парнасе; Бог не роўна дзеліць; Незамянімы; Аматар тостаў; Дуб і слуп: [Вершы] // Заря. 31 июля; Ляшча перайначылі ў плотку // Звязда. 23 ліст.; Хутка // Ніва. 7 жн.; Не перагладзь: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Выкруціўся: Сцэнка // Піянер Бел. 13 мая.

1967. Непрынятая скарга: [Апавяданне] // Вясна ўвосень. Мн.; Народнаму артысту Здзіславу Стому; Таставік: [Вершы] // Дзень паэзіі—67. Мн.; Выкруціўся: [П'еса] // Бярозка. № 6; На вуліцы; Пухліна смеху; Па шпаргалцы: [Інтэрмедыі] // Вожык. № 10; Скаргі Сэма: [Верш] // Там жа. № 18; Катрынка: Апавяданне // Там жа. № 21; Янка і яго вушанка; Зінка: [Вершы] // Вясёлка. № 3; Дзед і ўнук: [Верш] // Там жа. № 12; У галаве і ў кішэні; «Незамянімы»; Зразумеў па-свойму; Не адразу; Аматар тостаў; Сабака і друг; Бюракрат і Новы год; Воўчы гуманізм; Ліса ў калектыве: [Байкі] // Голас Радзімы. № 48; Лявон і рацыён: [Верш] // Сел. хоз-во Бел. № 11; «Прымаўкай прыкрыцца...»; Кожнаму сваё; Леў і заяц; Хто не дарос?: [Вершы] // Вяч. Мінск. 21 ліст.; Сакрэт маладосці; Факт і рэклама; Кап-капрамонт: [Вершы] // Мін. праўда. 14 ліст.; Максімаў «мінімум»: Гумарыстычнае апавяданне // Там жа. 13 снеж.; Правяраючаму; Пра шпаргалкі; Сышлося: (Сатырычныя россыпы) // Наст. газ. 25 ліст.; Варона; Яго слова; Планавік: (Сатырычныя мініяцюры) // Сел. газ. 26 нояб.; Знайшла; Ліса—аўчарка; Ах, вочы, вочы!; Дача лжывых паказанняў: [Вершы] // Чырв. змена. 17 ліст.

1968. Выкруціўся; Першыя крокі самастойнасці: [П'есы] // П'есы для школьнай самадзейнасці. Мн.; Таптыгін; Пільны; Спецыяліст: (Сучасныя казкі) // Вожык. № 16; Браты: (Апавяданне) // Голас Радзімы. № 8; Кароткай наводкай: [Верш] // Там жа. № 26; Здарэнне з чэмпіёнам; «Цеплавоз»: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; Баллада о сожженном друге // Заря. 31 июля; Сатырычная шрапнель // ЛіМ. 1 студз.; Спецыяліст: (Сучасная казка) // Ніва. 24 ліст.; Пільны: (Сучасная казка) // Там жа. 8 снеж.; Таптыгін: (Сучасная казка) // Там жа. 22 снеж.

1969. Па азімуту: Сцэна ў 1 дзеі // Бярозка. № 7; Адно збавенне: [Верш] // Вожык. № 4; Балельшчыкі на вяроўках: Сцэнка // Там жа. № 14; Блыха: [Верш] // Там жа. № 18; Навагоднія карацелькі: [Вершы] // Там жа. № 24; Сава; Сарока: [Вершы] // Вясёлка. № 7; Дзедавы боты; Каго лепш прынесці?: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 1; На плошчы Леніна: [Верш] // Вяч. Мінск. 5 ліст.; Выпрабаванне: Апавяданне // Звязда. 14 жн.; Карацелькі // Маг. праўда. 11 сак.; Вавёрка ў коле; Сакрат: Байкі // Наст. газ. 15 студз.; Адно збавенне: [Верш] // Там жа. 19 лют.; Ветэран і навічок: Нарыс // Там жа. 5 сак.; Ленінская плошча: [Верш] // Там жа. 30 крас.; Сарока—варона: [Верш] // Там жа. 20 жн.; Бывае і такая дакладная: [Верш] // Там жа. 27 вер.; Цімох: [Байка] // Там жа. 11 кастр.; Ці выкручваў?: [Верш] // Піянер Бел. 30 кастр.; Дороги ведут в село // Сел. газ. 6 февр.; Двайняты; Адам і Ева: [Вершы] // Чырв. змена. 20 жн.

1970. Не сходзіцца...: [Верш] // На задворках. Мн.; Акадэмік: Камедыя // Беларусь. № 8; «Цеплавоз»: [Верш] // Бярозка. № 2; Недаробкі; Пературварыў...; Здароўе; Мост: [Вершы] // Вожык. № 14; Барсук-садоўнік; Лясны патрыёт: [Казкі] // Там жа. № 23; Булька: [Апавяданне] // Вясёлка. № 11; Юбіляру: [Верш] // Звязда. 25 жн.; Бывала: Пародыя // ЛіМ. 1 студз.; Жанравыя пакуты: Гумарэска // Там жа. 10 крас.; Усім радня; Каму што; Не дарос: [Вершы] // Там жа. 11 вер.; Перапёлачка; Апанент: [Вершы] // Там жа. 20 ліст.; Пачуццё гумару // Мін. праўда. 31 студз.; Бульдог і пахвала: Байка // Там жа. 5 жн.; На жыццёвых пуцявінах // Там жа. 22 ліст.; З дыпломам: Байка // Наст. газ. 30 снеж.; Пра старты і фінішы: [Верш] // Сел. газ. 21 июля; У хаце, у полі і ў футболе: [Верш] // Чырв. змена. 17 ліст.

1971. Сябры; Асуджаны: [Вершы]; Маналог марскога воўка: (Паэтычны шарж) // Дзень паэзіі—71. Мн.; Жыў-быў так Зубкоў; Варона: [Вершы] // Беларусь. № 1; З крыніц прыгажосці: [Нарыс] // Там жа. № 12; Сам: [Верш] // Бярозка. № 4; Суседзі; Дон Жуан: [Вершы] // Вожык. № 11; Недалёка ад Мінскага мора: [Верш] // Там жа. № 21; Когда расцветает вереск...: [Нарыс] // Неман. № 10; Мяжа храбрасці: Байка—жарт // Гродн. правда. 29 мая; Ісціны: [Верш] // 21 мая; Калі цвілі сады: З дарожнага дзённіка // Там жа. 11 чэрв.; Дэмакратыя: [Верш] // Там жа. 22 кастр.

1972. Воўк на асамблеі; Ліса ў калектыве; Заяц і Ліса; Індык; Дзве пілы; Асёл на імянінах; Рак—прамоўца; Стрымаў слова; Цвічок; Дурныя жарты: [Байкі] // Беларускія байкі. Мн.; Бочка і шпунты: Байка // Беларусь. № 11; Адкуль такія...: [Верш] // Вожык. № 9; Не прыкмеціў; Кот Васька; Квартэт: [Байкі] // Там жа. № 21; На вуліцы: Гумарэска // Вяч. Мінск. 3 студз.; Кап-капрамонт; Леў і заяц: [Байкі] // Гомел. праўда. 29 студз.; Ён на вяселлі...: [Верш] // Гродн. правда. 6 окт.; Івану Шамякіну: [Верш] // ЛіМ. 21 студз.; Мне даўніна, як цаліна: Пародыя // Там жа. 22 вер.; Кнігалюб: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Спрытны: [Верш] // Там жа. 20 кастр.; І думы, і справы—адны // Мін. праўда. 7 чэрв.; Трохразовы алімпійскі; Майстар атак; Сідзяк; Залатыя дзяўчынкі: [Вершы] // Там жа. 10 вер.

1973. Кожнаму сваё // Вытокі песні. Мн.; Ацэншчык: [Верш] // Беларусь. № 1; Я і мы: [Верш] // Вожык. № 13; Абнавіўся: [Верш] // ЛіМ. 6 крас.; Ахвяра мастацтва: [Верш] // Там жа. 18 мая; Пасля рамонту; Свіння пад дубам: (Мініяцюры) // Мін. праўда. 6 студз.; Мода ці шкода?: [Верш] // Наст. газ. 18 крас.; Снегіры: Апавяданне // Піянер Бел. 8 сак.

1974. Асот у кветніку: Байка // Вожык. № 7; Ніва. 7 ліп.; З партызанскага гумару: Партызанская «галушка»; Апошняе спатканне; Прызнанне самому сабе; Што СС абазнае; Цягнікі на двух раскладах; На старце і на фінішы; Туды і назад; На развілцы дарог // Віцеб. рабочы. 21 вер.; «Чарнільная душа»: [Верш] // Вяч. Мінск. 10 ліп.; Мемуарыст: [Верш] // ЛіМ. 15 лют.; Самакласік: [Верш] // Там жа. 26 крас.; Апанас: [Верш] // Мін. праўда. 17 ліп.; Раз трэба, то трэба: [Гумарэска] // Наст. газ. 1 студз.; Цеплавоз: [Верш] // Піянер Бел. 19 снеж.

1975. Цэлую ноч ён грымеў...; Ход кань...яком; Хама: [Вершы] // Беларусь. № 1; Апраўдаўся; Не адстае; Парады; «Не разбірае гнеў...»; «Даваць парады...»: [Вершы] // Вожык. № 15; Снегіры: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 1; Парады; Тармазы: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 2 жн.; Схітрыў; Зінка; Верабей і Мурка: [Вершы] // Гродн. правда. 5 июля; Нечаканы паварот; Знаток; Парадак каля касы тэатра: [Вершы] // ЛіМ. 17 студз.

1976. «Мой костер в тумане светит...»: (Фельетон на матыў вядомай песні) // Вяч. Мінск. 7 ліп.; Уладкаваўся сам; Апраўдаўся; Задача; Глушэц; Іван і план: (Байкі) // Наст. газ. 24 студз.

1977. Пракрокі і ўрокі; Хваліўся дзядзька Сэм...; Дзве пілы: [Вершы] // Беларусь. № 11; Лапцем па царскім носе: Абразок // Бярозка. № 11; Даўжок; Аб шматсерыйных фільмах; Я і мы: [Вершы] // Вожык. № 19; Розныя кішэні; Сышліся; Бюракрат на курорце; «Смелы»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 26 ліст.; У нас, таварыш, блізнюкі: Жарт // Гомел. праўда. 11 лют.; Кнігалюб: [Верш] // Звязда. 30 ліп.; Цэгла і яйка: [Верш] // ЛіМ. 15 ліп.; Казёл і Леў: Байка // Маг. праўда. 1 лют.; Я і мы; Ход каньяком; Хама; Не прыкмеціў: (Байкі-каратайкі) // Там жа. 12 ліст.; Яго рацыён; Здарэнне з касавокім: [Вершы] // Там жа. 24 снеж.; Метамарфозы; А чаму?: (Мініяцюры) // Мін. праўда. 29 ліп.; Суцешыў // Там жа. 26 ліст.; Чарнільная душа: [Верш] // Наст. газ. 24 вер.; Сыночак; Расход і прыход; Дыпламатычнае пісьмо; Не тая бяда: [Вершы] // Там жа. 28 вер.; «Кнігалюб»; Наталка-Ната: [Вершы]; Прыслухаўся: Байка // Там жа. 26 ліст.; Цэгла і яйка: [Верш] // Ніва. 25 вер.; Кот-трусік; Усіхняя; Правучылі: [Вершы] // Піянер Бел. 24 ліст.; Дзікуны і кабаны; Замачылі; Чаго ёй не хапае?; Па-новаму...; Дама і рэклама: [Вершы] // Чырв. змена. 21 жн.

1978. Шпаргалкі; Блат; З Бахусам: [Жарты] // Беларусь. № 9; Мяч—вушанка; Чыя ты?; Не паверыў; Удакладніў; Хто ж вінаваты?: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 25 сак.; Паспачуваў: [Верш] // Гомел. праўда. 24 кастр.; Тармазы: [Верш] // Гродн. правда. 21 янв.; Гаршчок: (Байка) // Там жа. 1 апр.; «Чарнільная душа»; «Нарваўся на свайго»: [Вершы] // Заря. 21 янв.; Раней і цяпер: [Верш] // ЛіМ. 19 мая; Жывучыя мішэні; Памагло; Трапнае слова; Нелады; Падзел працы; Пра ліхачоў; Крумкач з мікрафонам; Дружбакі; «Максі» і «міні»; Флюгер; Праўдалюб: [Вершы] // Там жа. 11 жн.; Дзве пілы: [Байка] // Ніва. 29 студз.

1979. У чарзе: [Верш] // Вожык. № 3; Бычок за мяжой: [Байка]; Калючыя дыялогі // Віцеб. рабочы. 8 вер.; Прыслухаўся: Байка // Гродн. правда. 20 янв.; Што з табой, сыночак?: [Верш] // Звязда. 18 сак.; Кандыдат; Кнігалюб: [Вершы] // ЛіМ. 22 чэрв.

1980. Прычына для разводу; Два невядомыя...; Яго заклік: (Мініяцюры) // Вожык. № 22; Калючыя дыялогі // Вяч. Мінск. 2 лют.; Надпіс; Службовы смех: [Вершы] // ЛіМ. 29 жн.; Справа швах: Апавяданне // Наст. газ. 16 лют.; «Максі» і «міні»; Раб тэлевізара: (Міні-вершы) // Ніва. 25 мая; Надпіс: [Верш] // Там жа. 19 кастр.; Службовы смех: [Верш] // Там жа. 26 кастр.

1981. «Божы чалавечак»; Страшэнны сон: [Вершы] // Туман трэба развеяць. Мн.; Смяльчак; Бацька і мода; Засвоіў «ісціну»...; Энтузіяст; Будаўнічае і рамонтнае: Мініяцюры // Беларусь. № 5; Дзённік: [Верш] // Вожык. № 10; Хто што сніць...: [Верш] // Там жа. № 24; Знайшоў; Перамена адрасу; Прычына радасці: (Мініяцюры) // Гомел. праўда. 21 сак.; Блазан на суку: (Байка) // Мін. праўда. 29 мая; Дзённік сына; Кандыдат; Яблычак ад яблынькі...: [Вершы] // Наст. газ. 14 сак.; Смяльчак; Засвоіў «ісціну»: [Вершы] // Ніва. 14 чэрв.

1982. Парады; Палын і ружы; Ацэняць унукі; Каму што...; Двое на рыбалцы: [Байкі] // Беларусь. № 11; «Максі» і «міні»; Язык і вушы; Кар'ерыст; Перакур: [Мініяцюры] // Вожык. № 22; Пчала і муха: Байка; Кандрат і «добрыя дзядзькі» // Віцеб. рабочы. 27 ліст.; Ацэнка жаніхоў; У імя прагрэсіўкі; Гасцінная цётка: [Вершы] // Гомел. праўда. 27 ліст.; Мы з калегам: [Верш] // Звязда. 5 вер.; Кандыдат: (Мініяцюра) // Там жа. 2 кастр.; Шэф Яўсей; Аматар тостаў; Прычына радасці; Яшчэ і ўжо; Дзяўчатам—курцам; Міні-фельетон // Там жа. 24 кастр.; Дзівак; Пра лазню і венікі: [Вершы] // ЛіМ. 26 ліст.; Нясуць куранты ў эфір...: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Даверліваму; Вавёрка ў калясе; Дзённік сына; Кандыдат; Дзедава навука; Што згубіў?: [Вершы] // Там жа. 24 ліст.; Прычына радасці; Яшчэ і ўжо: [Вершы] // Ніва. 12 снеж.; Іх дэмакратыя: [Верш] // Сел. газ. 27 нояб.

1983. «Цеплавоз», Шчупак; Карась: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Парады; Палын і ружы; Яго канёк: [Вершы] // Дзень паэзіі—83. Мн.; Не дагадзіў; Задача; Хлеб удаўся; Чый верх?: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 2; Цаглінка і яечка: [Верш] // Звязда.

25 лют.; Прычына; Бацькі і дзеці; Метамарфозы; Мацей: [Вершы] // Там жа. 18 снеж.; «Гультай адпеты, хто на печ залез...»: [Верш] // ЛіМ. 15 ліп.; У чарзе: [Верш] // Ніва. 24 крас.

1984. Засвоіў...: [Мініяцюра] // Беларусь. № 5; З Несцеркавай торбы: [Верш] // Звязда. 1 крас.; Навагодняя сустрэча: [П'еса] // Ніва. 16 снеж.

1985. Прычына да разводу: [Верш] // Ніва. 23 чэрв.

1.4.

1954. Алейнік С. Селівон Магарычын: [Верш] / З укр. // Чырв. змена. 22 жн.; Міхалкоў С. Іван Іваныч захварэў; Варона і скульптуры; Салавей і варона: (Байкі) / З рус. // Там жа. 13 ліст.

1961. Касматэнка А. «Геба»; Ключына П. Вандроўны шпак: [Вершы] / З укр. // Маладосць. № 5; Міхалкоў С. Фама: [Верш] / З рус. // Піянер Бел. 18 жн.

1963. Межалайціс Э. Не, ты не пераможаш, разбуральнік: [Верш] / З літ. // Гомел. праўда. 29 снеж.; Барто А. Да чаго ён іх давёў; Справа была за абедам: [Вершы] / З рус. // Наст. газ. 6 крас.

1964. Мрожэк С. Апошні гусар: Апавяданне / З пол. // Маг. праўда. 25 ліп.

1965. Маршак С. Урок ветлівасці: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. № 2.

1967. Твардоўскі А. Ленін і пячнік: [Верш] / З рус. // Віцеб. рабочы. 3 студз.; Наст. газ. 14 студз.

1969. Крылоў І. Асёл і мужык: [Байка] / З рус. // Голас Радзімы. № 7; Яго ж. Мядзведзь у пчол; Свіння пад дубам: [Байкі] / З рус. // Віцеб. рабочы. 13 лют.; Яго ж. Парнас: [Байка] / З рус. // Звязда. 13 лют.; Яго ж. Прахожыя і сабакі: [Байка] / З рус. // Наст. газ. 12 лют.; Таджыбаеў А. Вёска Хатынь: [Верш] / З каз. // Там жа. 17 мая; Катлярэўскі І. «Энеіда»: Урывак з паэмы / З укр. // Там жа. 10 вер.

1970. Твардоўскі А. Ленін і пячнік: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. № 4; Глазавы П. Кумы на курорце: Жарт-гумарэска / З укр. // ЛіМ. 26 чэрв; Яго ж. Як мы з кумам футбалістамі былі: [Верш] / З укр. // Мін. праўда. 7 чэрв.

1971. Гамзатаў Р. У Ахваху: [Верш] / З авар. // ЛіМ. 26 сак.

1972. Кешокаў А. Міг жыцця; Будучыня; Дзявочы розум; Назва ракі; Лісце; Сямёра і адзін; Перашкода; Дарога праўды; Дваякасць; Вучоны: [Вершы] / З кабард. // Гродн. правда. 3 июня; Смірноў С. Клін-рэвізіяніст; Медналобы баран; Пазіцыя сілы; Каламбуры / З рус. // ЛіМ. 8 вер.; Благаў Ю. Бег з перашкодамі: [Верш] / З рус. // Там жа. 22 снеж.

1973. Гамзатаў Р. «Тры запаветныя ёсць песні ў людзей...»; «Слава, ты лепш не чапай жывых...»; «Вяршыня крутая здаецца нам блізкай...»; «Дарэмна ты мяне раўнуеш...»; «Друг стары, каго ўзяла вайна...»; «Па свеце вандраваць здаралася і мне...»: [Вершы] / З авар. // Вяч. Мінск. 6 сак.

1976. Таццянічава А. Гульня: [Верш] // ЛіМ. 9 ліп.; Бокаў В. Робат: [Верш] / З рус. // Там жа. 30 ліп.; Гамзатаў Р. Пісьмо настаўніку: [Верш] / З авар. // Наст. газ. 4 снеж.

1977. Сварнік І. Паспачувай: Байка / З укр. // ЛіМ. 10 чэрв.; Міхееў К. І шуміць, і гудзе: [Гумарэска] / З укр. // Наст. газ. 2 лют.

1979. Марута Л. Тэлевізар і я: [Гумарэска] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.

1983. Капнінскі У. Несуны: [Верш] / З рус. // Звязда. 14 чэрв.; Бедны Д. «Хрыстосваскрэс!»: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 8 крас.

1984. Алейнік С. На рынку: [Верш] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.

1.5.

На балгарскую мову. Дяволското мостче: Разказ / Прев. Б. Пенчев // Зем. знаме. 1964. 28 юни.

На літоўскую мову. Literatūriniai susitikimai // Tarybinys mokytojas. 1971. Saus. 22.

На рускую мову. Черт помог: Комедия в 1 д. / Пер. А. Азарх, М. Браславский. М., 1963; М., 1983; Заколдованный круг: [Верш] / Пер. Л. Смирнов // Сов. Укр. 1957. № 9; Ночная операция: Рассказ // Зорька. 1957. 6 июля; Заяц и Лиса / Пер. В. Алексеев; Кот-распорядитель; Дрозд / Пер. А. Андреев; Индюк; Дурень по суку / Пер. В. Алексеев // Белорусские басни. Л., 1959; Свет в окнах: [Апавяданне] / Пер. В. Щедрина // Белорусские рассказы. М., 1962; Черт помог: Сценка с прологом / Пер. Г. Корошкевич // Молодежная эстрада. 1963. № 6; Как я чуть не умер: Юмореска // Курортная газ. 1963. 26 марта; Ленька-пограничник: (Рассказ) // Люди высокого долга. Мн., 1964; Спасли: Юмореска // Заря. 1964. 30 авг.; Выбрали: [Апавяданне] / Пер. К. Кузнецов // Белорусский юмор. Мн., 1965; Покуда бьется сердце: [Нарыс] / Пер. Б. Бурьян // Пионеры-герои. Мн., 1965; Смехом по огрехам: [Вершы] / Пер. Я. Немига // Неман. 1966. № 5; Птицевод: [Вершы] / Пер. В. Корчагин // Лит. Россия. 1967. 1 янв.; Покуда бьется сердце: [Нарыс] / Пер. Б. Бурьян // Пионеры-герои. Мн., 1968; Выбрали: [Апавяданне] / Пер. К. Кузнецова // Белорусский юмор. Мн., 1969; Читая И. А. Крылова: [Вершы] // Сел. газ. 1969. 13 февр.; Покуда бьется седце: [Нарыс] / Пер. Б. Бурьян // Пионеры-герои. Мн., 1972; Лиса в коллективе; Задача; Его «университет»: [Вершы] // Сел. газ. 1977. 13 нояб.; Книголюб: [Вершы] / Пер. Б. Бендик-Веров // Эстрада. М., 1979. Вып. 3; Родители, дети и внуки; Кандидат: [Вершы] // Сел. газ. 1982. 27 апр.; Покуда бьется сердце: [Нарыс] / Пер. Б. Бурьян // Пионеры-герои. Мн., 1985.

На узбекскую мову. Магазин ва калит; Унга гапиргунча, деворга гапир; Баринчи кўрикда: [Вершы] / Шункор тарж. // Белорус шоирлари. Тошкент, 1962.

На ўкраінскую мову. Заєць і Лисиця: [Байка] / Пер. П. Глазовий; Автор на виставі: [Верш] / Пер. Ю. Кругляко // Білоруський гумор. К., 1957; Сатиричні мініатюри; За старою звичкою; На людях і дома: (Вірші) / Пер. П. Глазовий // Дніпро. 1958. № 1; Драбина на Парнас; Зачароване коло: [Вершы] // Комс. прапор. 1959. 7 серп.; Наклепник: [Верш] // Жовтень. 1964. № 9; Пост діда Штукаря: Комедія на 1 д. з прологом / Пер. П. Баратинский // Колгопне село. 1964. 20 груд.; «Актывіст»; Вона: [Вершы] / Пер. П. Баратинський // Комс. зірка. 1968. 23 берез.; Елей і ювілей; Наізниця: [Вершы] / Пер. Е. Бандуренко // Чорномор. комуна. 1968. 28 січ.; Ідеальна пара: [Верш] / Пер. С. Гриценко // Україна. 1975. № 24; Несподіваний поворот: [Верш] / Пер. І. Немирович // Київ. правда. 1975. 21 черв.; Зічливець; Свій аршин: [Вершы] / Пер. І. Немирович // Літ. Укр. 1976. 21 трав.; Я і ми; Успіхи взуттэвиків; А дах заплакав: [Вершы] // Запоріз. правда. 1983. 1 січ.

На эстонскую мову. Väärt spetsialist / Tlk. V. Jürgen // Õhtuleht. 1968. 30. nov.

2.3.

На беларускай мове. Валасевіч Э. Эліксір бадзёрасці: Міхасю Скрыпку—60 гадоў // ЛіМ. 1967. 11 ліст.; Віншаванне з юбілеем // Беларусь. 1977. № 11; Віншуем з юбілеем // ЛіМ. 1977. 11 ліст.; Герцовіч Я. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960; Грамовіч І. Пісьменнік, сатырык, настаўнік // Наст. газ. 1977. 26 ліст.; Данілевіч Л. Душэўны запал // Наст. газ. 1967. 25 ліст.; Ерамчук М. Свята кнігі // Там жа. 1964. 4 крас.; Казека Я. Сучасная беларуская байка // Полымя. 1960. № 9; Кобрын У. Сілай сатырычнага радка // Мін. праўда. 1977. 26 ліст.; Лазоўская М. Чалавеку—радасць // Наст. газ. 1964. 28 сак.; Мацылевіч А. Сустрэча з пісьменнікамі // ЛіМ. 1961. 7 лют.; Міхасю Скрыпку — 75 // Там жа. 26 ліст.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Прокша Л. І ўсмешка не сыходзіць з твараў: Да 60-годдзя М. Скрыпкі // Голас Радзімы. 1967. № 48; Пяткевіч І. Зброяй сатыры, зброяй праўды: (Да 75-годдзя з дня нараджэння М. А. Скрыпкі) // Мін. праўда. 1982. 25 ліст.; Турко К. Літаратурна-мастацкія пятніцы // Наст. газ. 1965. 3 крас.

На рускай мове. Альферович А. Белорусские писатели в Пинске // Заря. 1970. 6 июня; Ковалев Д. За поэзию большого чувства, смелой мысли // Сов. Бел. 1954. 17 марта; Кулешов Ф. Слово о друге // Там жа. 1967. 28 нояб.; Оружие сатирика — слово: (К 70-летию со дня рождения Михася Скрипки) // Сел. газ. 1977. 13 нояб.; Цыганков Э. Рукопожатие миллионов // Знамя юности. 1969. 22 янв. *В. І. Козіч.*

СКУРКО ІОСІФ

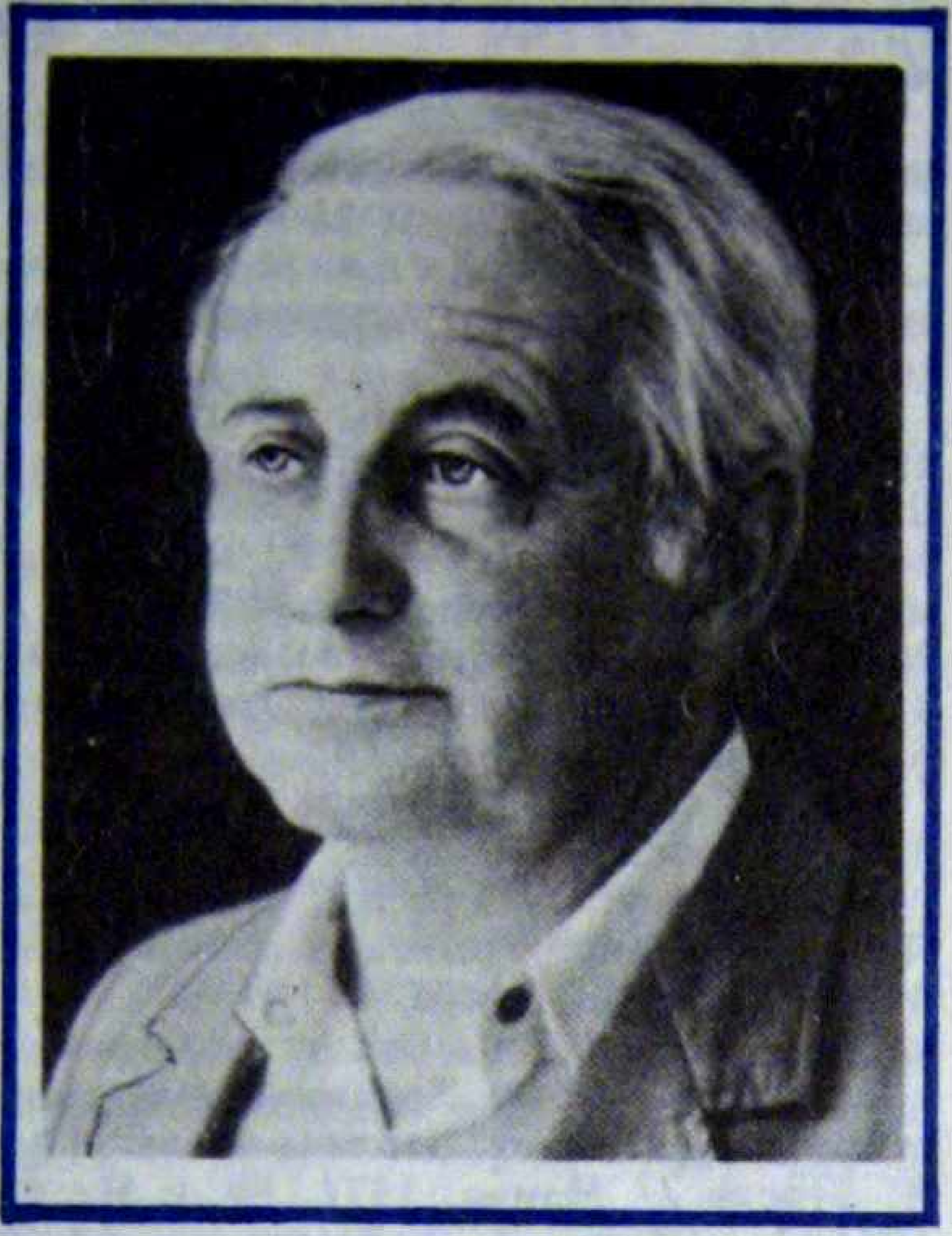

Скурко Іосіф Уладзіміравіч [псеўд. Язэп, Бяроста; 24.2.1938, в. Пількаўшчына Пастаўскага пав. Віленскага ваяв., цяпер Мядзельскі р-н Мінскай вобл.— 2.7.1989, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках], паэт-песеннік, перакладчык. Член СП Беларусі з 1986.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і Уладзіміра Піліпавіча і Францішкі Адамаўны Скурко. У 1956 скончыў Пастаўскую сярэднюю школу № 2 і застаўся тут працаваць піянерважатым. У 1957—60 служыў у Савецкай Арміі. У 1960 паступіў вучыцца на філалагічны факультэт БДУ. Пасля заканчэння ў 1965 універсітэта працаваў у ЦК ЛКСМ Беларусі (1965—67), дырэктарам Бюро міжнароднага маладзёжнага турызму «Спадарожнік» (1967—71), у апараце Савета Міністраў БССР (1971—74), у Дзяржаўным камітэце БССР па тэлебачанні і радыё палітычным аглядальнікам, каментатарам, загадчыкам аддзела, намеснікам галоўнага рэдактара Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання (1974—89). Узнагароджаны медалём, Граматай Вярхоўнага Савета Беларусі.

Вершы І. Скурко пачаў пісаць яшчэ ў школе, змяшчаў іх у школьнай насценгазеце. Друкавацца пачаў у 1962 (верш у «Настаўніцкай газеце» «Нас, вёска родная, страчай»). Першы яго зборнік «Бацькоўскі парог» выйшаў у 1973. У ім вершы розных жанраў, але найбольшае месца займае лірыка. Паэзія І. Скурко прасякнута грамадзянскім пафасам, мілагучная і меладычная. Таму многія вершы паэта пакладзены на музыку («Святло тваіх вачэй» У. Будніка, «Бацькоўскі парог» І. Лучанка, «Свіцязянка» К. Цесакова і інш.). Песня І. Скурко «Ластаўка» (муз. Р. Буцвілоўскага) адзначана прэміяй на Рэспубліканскім конкурсе, прысвечаным 50-годдзю БССР і КП Беларусі. На Міжнародным фестывалі ў Чылі песня «Верасы» (муз. І. Лучанка) прадстаўляла мастацтва СССР. І. Скурко плённа працаваў у галіне перакладу з польскай, рускай і ўкраінскай моў, напісаў сцэнарый дакументальнага фільма «Драугістэ — дружба», пастаўленага на кінастудыі «Беларусьфільм». Здабыткі паэта падсумаваны ў другім зборніку яго вершаў і песень «Весніцы». Шчырыя паэтычныя радкі прысвечаны тут роднаму Нарачанскаму краю. *Л. А. Бялевіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Бацькоўскі парог: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: Лукша В. Бацькоўскі парог // Беларусь. 1973. № 9; Сіскевіч М. За гарызонтам бацькоўскага парога // Мін. праўда. 1973. 25 жн.; Філімонава Л. З адзнакаю лірычнасці // Беларусь. 1974. № 7.

Весніцы: Вершы, песні. Мн., 1990.

1.3.

1962. Нас, вёска родная, страчай: [Верш] // Наст. газ. 30 мая; Восень: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Заводу: [Верш] // Чырв. змена. 6 мая.

1963. Камарок: [Верш] // Беларусь. № 4; Сябрам: [Верш] // Наст. газ. 7 вер.

1965. У бібліятэцы: [Верш] // Чырв. змена. 19 снеж.

1966. «Нашы кватэры — дзверы ў дзверы...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11.

1967. З задання: [Верш] // Звязда. 30 снеж.; Цвіце лотаць: [Верш] // ЛіМ. 8 снеж.; «Проста ўсё разлічана на свеце...»; «Незнарок паглядзела ў мой бок...»: [Вершы] // Чырв. змена. 10 вер.; «Проста ўсё разлічана на свеце...»: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; «Свой характар часам правяраю...»: [Верш] // Там жа. 23 ліст.

1968. Камсамольскія кастры: [Верш] // Бярозка. № 10; Сёмае неба; Асенні ўспамін; «Я з сотняй абавязкаў рад спраўляцца...»; Досвітак: [Вершы] // Маладосць. № 4; Полька «На лён»; «Нешта не па-людску задажджыла...»; Зеляноты: [Вершы] // Там жа. № 12; Развага; Усмешкі: [Вершы] // Полымя. № 8; «А помніш, помніш?..»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; «Я з сотняй абавязкаў...»: [Верш] // ЛіМ. 9 крас.; Спатканне з поўднем: [Верш] // Чырв. змена. 4 лют.; Восень: [Верш] // Там жа. 13 кастр.

1969. Памяць; Даўняе пытанне; Рабінавай ноччу: [Вершы] // Маладосць. № 10; «Здаўна, каб крыху пасмяяцца...»; «Наскрозь прапах калоссем жнівень!.. »: [Вершы] // ЛіМ. 10 кастр.; У бронзе на вякі: [Верш] // Сел. газ. 22 мая; «Усё акрэслена часам...»; «Ад чужога бывай...»; «Марзянка весніх капяжоў...»; Дакор: [Вершы] // Чырв. змена. 11 студз.; «Калі скроні боль сціскае...»; «З другім пайшла па жоўталісці...»; «Хоць не надоўга выйдзі...»; «Сталічны, адмысловы аўтобусны вакзал...»; «Сёння ненарокам зноў праверыў...»: [Вершы] // Там жа. 25 кастр.

1970. У вялікім паходзе: [Верш] // Бярозка. № 9;

«З сакавіком вясна страчалася...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 3.

1971. «Ты пазваніць дазволіла мне сёння...»; «Дрыготкае святло зацэпліў месяц...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Полька «На лён»: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.

1972. Радасць; «Як дзіця, я шчыра ў казкі веру...»: [Вершы] // Маладосць. № 1.

1973. Ленінскі праспект: [Верш] // Беларусь. № 4; БелАЗы: [Верш] // Маладосць. № 3; Беларуская наша сталіца; Пошук сяброўскай рукі: [Вершы] // Вяч. Мінск. 19 вер.; «Застаўся дзень на пожні...»; Першы снег; «Без цябе каштаны распусціліся»: [Вершы] // Там жа. 24 кастр.; «Застаўся дзень на пожні...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 45.

1974. У вясну Перамогі; У братняй рэспубліцы; «Ці то вясна...»; «Пасля віхуры...»; «Нібыта шкло, трашчаў лёд тонкі...»; «Не ведаеш...»; «З сакавіком вясна страчалася...»: [Вершы] // ЛіМ. 4 мая.

1975. Веснiцы: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.

1976. БелАЗы: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.

1978. Бацькоўскі парог: [Верш] // Адданасць. Мн.; Радзіма: [Верш] // Дзень паэзіі — 78. Мн.

1980. Радзіма: [Верш] // Вяч. Мінск. 6 ліст.

1983. Ленінскі праспект: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Ранняй вясной; Дабро; Асенні эцюд; Бацькоўскі край; Восень; «Казаў табе...»; Хованкі; Дабрыня; Сугучча фарбаў: [Вершы] // Маладосць. № 8; Мядзел; Арыфметыка: [Вершы] // Полымя. № 6.

1.4.

1968. Андрыянаў Ю. Радзіма, дзякую за песні: [Верш] / З рус. // Чырв. змена. 23 ліст.; Дальматоўскі Я. Балада пра лапці / З рус. // Там жа. 23 ліст.

1970. Галчыньскі К. Песня аб Айчыне: [Верш] / З пол. // ЛіМ. 24 ліп.; Яго ж. Варшава: [Верш] / З пол. // Чырв. змена. 26 ліст.

1971. Галчыньскі К. Венера: [Верш] / З пол. // Чырв. змена. 20 ліп.

1972. Макараў С. «Сумленнай мусіць быць работа...»; Нагнібеда М. «Па маладосці я не плачу...»: [Вершы] / З укр. // Чырв. змена. 16 сак.

1973. Бокаў В. Мая Радзіма: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 5 кастр.

1974. Ханінаў М. Помста калмычкі: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 7 чэрв.

1975. Васкракасенка С. Гаспадар свайго слова; Пэда П. Песня будняў; Чыгунка; Звініць вясна: [Вершы] / З укр. // Украінская савецкая паэзія. Мн. Т. 1.

1978. Бурсаў І. Беларусі; «Да звону мне знаёма песня кос...»; «Ласкава кропля ўпала за акном...»: [Вершы] / З рус. // Звязда. 16 чэрв.

1979. Міхалоўская М. (Зентарова М.). Падарункі, падарункі...: [Гумарэска] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.

1982. Шавялёва К. «Чота матэ»; Прашу дажджу; Лінія агню; Праўды; Зімой: [Вершы] / З рус. // Шавялёва К. Зямная веліч. Мн.

1984. Скамароўскі В. Зоры; Пшанічанька; Чаму люты кароткі; Ледзяніца: [Вершы] / З укр. // Ад круч дняпроўскіх. Мн.; Рэймэрыс В. Дзятлы; Дабульскіс А. Цырк; Задзіры: [Вершы] / З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.

1985. Кежун Б. Вуліца Смалячкова: [Верш] / З рус. // Звязда. 19 вер.; Красноў А. Правадыр: [Верш] / З рус. // Там жа. 20 вер.; Твардоўскі А. Пра ўзнагароду: Урывак з паэмы «Васіль Цёркін» / З рус. // ЛіМ. 21 чэрв.

1.5.

На рускую мову. Традиционный вопрос; «Там, где дубравы...»; Цветет одолень-трава: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1971. № 4; На Свитязи дождь: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Знамя юности. 1971. 29 авг.; Традиционный вопрос; Цветет одолень-трава: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Родники. М., 1973. Вып. 1; Раздумье: [Верш] / Пер. Л. Рашковский // Знамя юности. 1973. 23 мая; Память: [Верш] // Поэзия. М., 1975. Вып. 14; Отцовский порог: [Верш] / Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн.

На ўкраінскую мову. Радість; Прощання; Давне питання; Комарик; Горобина ніч: [Вершы] / Пер. В. Лагода, М. Самійленко // Україна. 1973. № 32.

2.3.

На беларускай мове. Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981. С. 70—71,77—78.

2.4.

На беларускай мове. Маляўка М. Лякарства: [Верш] // Маляўка М. Лотаць. Мн., 1973.

В. У. Смольская.

СЛАЎКОВІЧ ДАІР

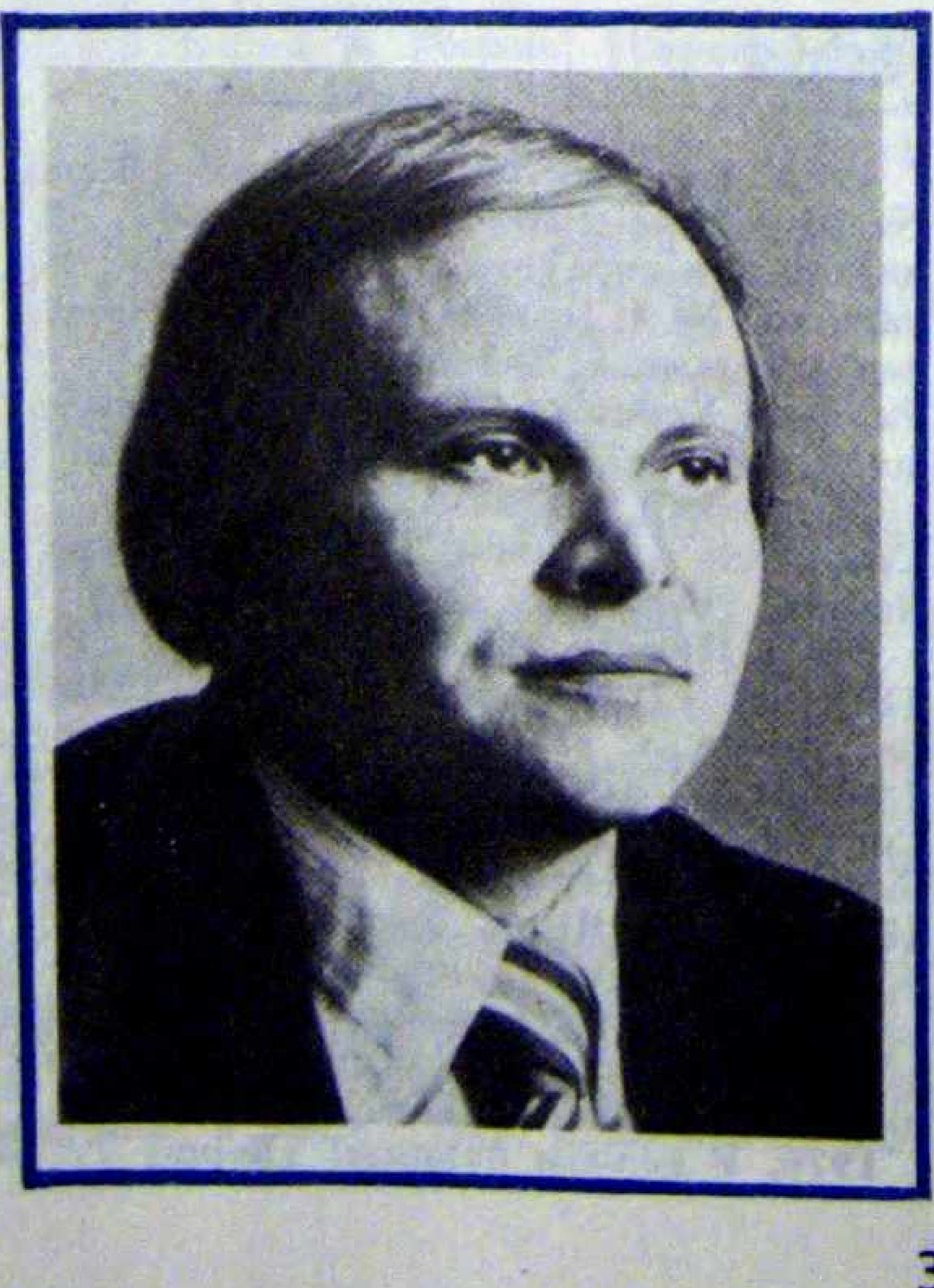

Слаўковіч Даір Фёдаравіч (н. 21.9.1932, г. Мінск), празаік. Член СП Беларусі з 1970.

З сям'і служачых. Бацька, Фёдар Сымонавіч (1893—1945), працаваў у Наркомасветы Беларусі, маці, Сцепаніда Мікалаеўна (1901—59),— на фабрыцы. Да вайны Д. Слаўковіч закончыў першы клас. Летам 1941 разам з бацькамі прыехаў у вёску да сваякоў на радзіму бацькоў — Уздзеншчыну, дзе і застала іх вайна. Бацькі прымалі ўдзел у рабоце Уздзенскага падпольнага райкома партыі, які быў звязаны з Мінскім падполлем. Маці як сувязная разоў 8—9 пешкі хадзіла ў Мінск. Потым бацька пайшоў у партызанскі атрад (з часоў першай сусветнай вайны ён меў яшчэ адну прафесію — медыка). Даір з маці жылі ў партызанскай зоне, разам з іншымі партызанскімі сем'ямі туляліся па лесе і вёсках. Даіра па малалецтве ў партызаны не бралі, але ён збіраў для іх зброю, выплаўляў тол, стаяў на варце, хадзіў у суседнія вёскі ў разведку; разам з дарослымі праходзіў усе партызанскія курсы: кулямётчыкаў, падрыўнікоў, санітараў. За вайну шмат разоў перахварэў запаленнем лёгкіх, быў паранены, кантужаны. Пасля вызвалення Уздзеншчыны ў 1944 пайшоў у 3 клас. Правучыўся нядоўга, бо захварэў на туберкулёз хрыбетніка і павінен быў ляжаць нерухома на спіне на спецыяльным драўляным шчыце. У такім стане ён пражыў амаль 8 гадоў. Лежачы шмат чытаў, таму папсаваў зрок. Нялёгка было пісаць і чытаць у такім стане, вучыўся самастойна ў хатніх умовах. Былі гады, калі вучобу даводзілася пакідаць. Затое атрымаўшы дазвол ад медыкаў на яе працяг, імкнуўся нагнаць упушчанае і заканчваў па 2 класы ў год. Атэстоўваць яго прыходзілі настаўнікі Уздзенскай сярэдняй школы. Калі хвароба адступіла, давялося занава, па другому разу ў жыцці вучыцца садзіцца, станавіцца, рабіць крок за крокам. Цяжкай дарогай быў нават шлях вакол стала. Дапамогу і падтрымку яму аказваў вясковы бібліятэкар, будучы пісьменнік А. Махнач, які прывозіў кнігі, пра многае расказваў. З ім разам, а таксама з будучым драматургам А. Дзялендзікам, які таксама нярэдка заходзіў, абмяркоўвалі прачытаныя творы, дзяліліся думкамі. Увосень 1952 Д. Слаўковіч змог самастойна пайсці ў 9 клас, спачатку на мыліцах, потым абапіраючыся на кіёк. У гэты час яму было 20 гадоў. Скончыўшы дзесяцігодку ў 1954, ён пайшоў працаваць у Уздзенскую дзіцячую бібліятэку. Адначасова паступіў на завочнае аддзяленне бібліятэчнага факультэта Мінскага педінстытута, які скончыў у 1960 (дыплом атрымаў з адзнакай «выдатна»). У 1969—77 загадчык Уздзенскай раённай дзіцячай бібліятэкі. З 1977 на творчай працы ў Мінску. Выконвае вялікую грамадскую работу: абіраўся дэпутатам Уздзенскага гарпасялковага Савета, засядацелем народнага суда, пазаштатны карэспандэнт часопіса «Беларусь», газеты «Мінская праўда», Беларускага радыё і тэлебачання; грамадскі інспектар па ахове прыроды.

Першае апавяданне Д. Слаўковіча апублікавана ў часопісе «Затейник» (1947, № 10). Раннія вершы і допісы на рускай мове, што змяшчаліся ў газетах «Зорька», «Сталинская молодежь», часопісе «Затейник», у Уздзенскай раённай газеце, пісьменнік лічыць несур'ёзнымі. Пачаткам сапраўднай літаратурнай працы, на яго думку, з'яўляецца 1962, калі ў газеце «Літаратура і мастацтва» было надрукавана апавяданне «Па сына». Потым яго апавяданні, замалёўкі і гумарэскі змяшчаліся ў газетах «Звязда», «Чырвоная змена», «Вячэрні Мінск», «Мінская праўда», у часопісах «Дошкольное воспитание», «Библиотекарь», «Беларусь», «Вожык», «Вясёлка», «Бярозка» і інш. У зб. «Піянеры-героі» змешчана дакументальнае апавяданне «Старонкі юнацтва палымянага». Аўтар аповесцей «Сцежкаю мужных», «Хвядоскавы канікулы», «Клуб вясёлых чамучак», «Я вярнуся, мама!..», «Алесік едзе ў Красабор», дакументальнай аповесці «Свежыя ветры над Дворышчамі», зборнікаў апавяданняў «Каласавічок», аповесцей і апавяданняў «Пачым фунт ліха», «Я ў рабочыя пайду», «Алея Невядомага Салдата», «Гвардзейскі знак», нарысаў «Бібліятэкар». За апавяданне «Алёшка» да 60-годдзя камсамола рэспублікі атрымаў прэмію ЦК ЛКСМБ і часопіса «Вясёлка», за апавяданне «Апошняя чарка (Ад гарэлкі розум мелкі)» прэмію СП Беларусі, Беларускага рэспубліканскага таварыства барацьбы за цвярозасць. Выдаў зб. гумару і сатыры «Фірменны сродак», п'есы «Барацьба за градус», «Беражыце мужчын», «Даеш хуткасны!». Д. Слаўковіч піша для дарослых і дзяцей, але пераважна для юнацтва. Добра ведаючы псіхалогію падлеткаў, апавядае пра іх з любоўю і сімпатыяй. Умее знаходзіць цікавы сюжэт. Творы яго займальныя, багатыя вымыслам, але разам з тым рэалістычна праўдзівыя. Падзеі развіваюцца дынамічна, жыва, не абыходзіцца без дасціпнага гумару.

Пераклаў на беларускую мову казку В. Гаўфа «Маленькі Мук». Творы пісьменніка перакладаліся на мовы народаў былога СССР, а таксама на англійскую, нямецкую, польскую мовы.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Каласавічок: Апавяданні. Мн., 1969. Рэц.: Касько У. Сцяжынка ў дзяцінства // Чырв. змена. 1970. 25 чэрв.

Сцежкаю мужных: Аповесць. Мн., 1971. (З арлінага племя).

Хвядоскавы канікулы: Аповесць. Мн., 1972.

Клуб вясёлых чамучак: Аповесць. Мн., 1973.

Пачым фунт ліха: Апавяданні і аповесць. Мн., 1975. Рэц.: Бандарэнка Н. Урокі дабраты // Чырв. змена. 1976. 15 вер.

Фірменны сродак: Гумарэскі. Мн., 1976.

Я вярнуся, мама!: Аповесць. Мн., 1977. (З арлінага племя). Рэц.: Разанаў І. Адзін з арлінага племя // ЛіМ. 1978. 10 сак.; Розанов И. // Дет. лит. 1978. № 6.

Я ў рабочыя пайду: Аповесць і апавяданні. Мн., 1978. Рэц.: Разанаў І. Усё пачынаецца з маленства // ЛіМ. 1979. 30 сак.; Розанов И. // Дет. лит. 1979. № 6; Сапешка А. З веданнем псіхалогіі // Мін. праўда. 1979. 13 чэрв.

Крутадух: П'есы. Мн., 1980.

Алесік едзе ў Красабор: Аповесць. Мн., 1981.

Алея Невядомага Салдата: Аповесці і апавяданне. Мн., 1981.

Гвардзейскі знак: Апавяданні; Аповесці. Мн., 1982. Рэц.: Крукаў І. Кнігапіс // ЛіМ. 1982. 27 жн.

Барацьба за градус: П'еса. Мн., 1983.

Библиотекарь: [Зборнік нарысаў]. Мн., 1983. (Учащимся о профессиях).

Беражыце мужчын: Камедыя. Мн., 1984.

Даеш хуткасны!: П'еса. Мн. 1985.

1.3.

1947. Рассказ о Феде Печкине // Затейник. № 10.

1950. Решение звена: [Верш] // Зорька. 2 февр.; От чистого седца // Сталин. молодежь. 16 июля.

1953. Добраўпарадкаванне райцэнтра // Мін. праўда. 30 ліп.

1962. Па сына: Апавяданне // ЛіМ. 20 сак.; Паляўнічая паэма: Гумарэска // Мін. праўда. 5 жн.

1963. Утаймавальніца кніг: Гумарэска // Мін. праўда. 10 сак.; Шляхі да юных сэрцаў // Там жа. 17 ліп.

1964. Знаешь ли ты родную природу? // Библиотекарь. № 8; Няпланавы бюджэт: (Гумарэска) // Мін. праўда. 14 жн.

1965. Цудоўная скарбніца: Эсэ // Беларусь. № 11; Дзень нараджэння: Апавяданне // Мін. праўда. 24 кастр.; Як Алёнка хату прыбірала: Апавяданне // Піянер Бел. 17 снеж.

1966. На качыных пералётах: Эсэ // Беларусь. № 10; Прыгажосць: Нарыс // Бярозка. № 10; Паляўнічы трафей: Апавяданне // Вожык. № 10; Ганначка і певень: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Зорка (дадатак «Нівы»). 29 мая; Каласавічок: [Апавяданне] // № 8; Як Яшу навучылі раней уставаць: Апавяданне // Зорка (дадатак «Нівы»). 25 снеж.; Апошняя вавёрка: [Апавяданне] // Мін. праўда. 20 лют.; Сцяжынкаю лясною: Эсэ // Там жа. 3 жн.; Бой на Доўгім востраве // Там жа. 11 вер.; Вясёлы паядынак // Піянер Бел. 20 мая; Ідуць следапыты // Там жа. 19 жн.

1967. Усмешка Дыяны: Гумарэска // Беларусь. № 2; Крокі ў лесе: [Замалёўка] // Там жа. № 3; Незвычайнае паляванне: Эсэ // Там жа. № 8; Святочны крос: Апавяданне // Вожык. № 4; Сіма і акцябраты: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Маміна слова: [Апавяданне] // Там жа. № 7; Як Міколку ў бібліятэку запісалі: Апавяданне // Зорка (дадатак «Нівы»). 21 студз.; Мамін халат: Апавяданне // Там жа. 14 мая; Рыбкі: Апавяданне // Там жа. 17 вер.; Усмешка Дыяны: Гумарэска // ЛіМ. 10 лют.; Сям'я патрыётаў: Нарыс // Мін. праўда. 23 чэрв.; Дыхание жизни: (Очерк) // Сел. газ. 6 авг.; Незвычайны крос: Гумарыст. апавяданне // Чырв. змена. 8 сак.; Траса мужнасці: Нарыс // Там жа. 12 кастр.

1968. Страницы юности жаркой: (Очерк) // Пионеры-герои. Мн.; Яны ў баях заваявалі славу // Бярозка. № 3; Камсамольская слава: [Нарыс] // Там жа. № 8; Каб пацяплела: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Зорка (дадатак «Нівы»). 28 студз.; Разумны аловак: [Апавяданне] // Там жа. № 3; Шпачыны свіст: [Апавяданне] // Там жа. № 4; Дзень нараджэння: Апавяданне // Вяч. Мінск. 31 кастр.; Птушынае кафэ: Маленькае апавяданне // Звязда. 28 студз.; Сцежка: Апавяданне // Зорка (дадатак «Нівы»). 25 лют.; Кладачка: Апавяданне // Там жа. 16 чэрв.; Як Алёнка хату прыбірала: Апавяданне // Там жа. 15 снеж.; Па слядах славы: [Нататкі] // ЛіМ. 29 сак.; Пошук працягваецца // Мін. праўда. 6 мая; Рабочыя рукі; Ганначка і певень: [Апавяданні] // Там жа. 31 мая; Усмешка Дыяны // Ніва. 15 снеж.; Первая в республике // Сел. газ. 11 июля.

1969. «Адважны»: Апавяданне // Бярозка. № 8; Мімаходзь: Гумарэска // Вожык. № 1; Не хадзіце ў суд: [Гумарэска]; Трапны стрэл: Апавяданне // Вожык. № 13; Усё правільна: Гумарэска // Там жа. № 22; Шэры: Апавяданне // Вясёлка. № 1; Алея невядомага салдата: [Апавяданне] // Вяч. Мінск. 14 лют.; Як Андрэйка вучыўся свістаць па-шпачынаму: [Апавяданне] // Там жа. 29 мая; Адуванчык: Апавяданне // Мін. праўда. 26 лют.; Маленькая гаспадынька: [Апавяданне] // Там жа. 30 крас.; Карасікі: Апавяданне // Там жа. 1 чэрв.; Сувязная лясных салдат // Там жа. 3 чэрв.; Ганначка і певень: [Апавяданне] // Там жа. 31 снеж.; Хадзіў у разведку юнак... // Чырв. змена. 9 сак.; Скрозь вогненныя віхуры // Там жа. 9 снеж.

1970. Шпачыны свіст: [Апавяданне] // Крынічка. Мн.; Механізацыя: Гумарэска // Бярозка. № 2; Тхор: Гумарэска // Вожык. № 19; Настачка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 10; «Краем лесу ехаў зайка...»; [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Вясёлыя дзятлікі. Мн., 1970] // Полымя. № 10; Па бярозавік: Апавяданне// Зорка (дадатак «Нівы»). 26 крас.; Як Шурык з дому ўцякаў: Апавяданне // Там жа. 3 мая; У патранташ літаратара: Гумарэска // ЛіМ. 10 крас.; Выпадкі: Гумарэскі // Там жа. 31 ліп.; Выпадак у камандзіроўцы; Лясная быль // Мін. праўда. 6 кастр.; Першае заданне: [Урывак з кнігі «Сцежкаю мужных»] // Піянер Бел. 22 кастр.; Урокі мужнасці // Чырв. змена. 4 жн.

1971. Няпланавы бюджэт: Гумарыстычнае апавяданне // Беларусь. № 2; Па камандзе паляўнічага // Беларусь. № 4; Гальштук на аўтамаце: [Апавяданне] // Бярозка. № 7; Прыбудоўка выручыла: Гумарэска // Вожык. № 23; Горячее сердце патриота: [Нарыс] // Зорька. 24 сент.; Не спится ветерану // Сел. газ. 31 янв.; Школа ў пасёлку // Чырв. змена. 7 снеж.

1972. Страницы юности жаркой: Нарыс // Пионеры-герои. Мн.; Хвядоскавы канікулы: [Урыўкі з аднайм. аповесці] // Бярозка. № 8; Пятрусь на суботніку: [Апавяданне] // Вясёлка. № 10; Сам-насам з кнігай і чытачом // ЛіМ. 21 студз.; Няма сцежкі карацейшай // Мін. праўда. 2 лют.; Паляўнічая паэма: Гумарыст. апавяданне // Там жа. 30 мая.

1973. Вовачка: Гумарэска // Беларусь. № 6; Пякучка: Гумарэска // Там жа. № 10; Задачкі: Апавяданне // Бярозка. № 9; Дом: [Апавяданне] // Работніца і сялянка. № 11; Прышчэпка ад рэўнасці: Гумарыст. апавяданне // Вяч. Мінск. 4 снеж.; Дарогу падказала бібліятэка // ЛіМ. 6 крас.; Медсястра: Нарыс // Там жа. 21 вер.; З прычэпам: Фельетон // Мін. праўда. 28 крас.; Падарунак: Апавяданне // Там жа. 1 ліп.; Плюшавы заяц: [Апавяданне] // Там жа. 24 кастр.; Бібліятэка — арсенал ведаў // Наст. газ. 18 жн.; А певень цікаваў: Апавяданне // Піянер Бел. 14 чэрв.

1974. Настачка: [Апавяданне] // Акцябраты. Мн.; Паляўнічая паэма: Гумарэска // Беларусь. № 10; А мы навошта?: Апавяданне // Бярозка. № 3; Камбайн: Апавяданне // Там жа. № 8; Бярозка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 7; Казка вучыць: [Рэц. на кн.: Разанаў І. Беларускія народныя казкі. Мн., 1973] // Наст. газ. 25 вер.; «Каля лесу ехаў зайка...» // Піянер Бел. 21 сак.; А пісьмы ідуць і ідуць... // Там жа. 22 жн.; Свой радок у летапісе // Чырв. змена. 31 снеж.

1975. Памагатачка: [Апавяданне] // Бярозка. № 8; Дах: Гумарэска // Вожык. № 21; Вельмі важнае пісьмо: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Шпачыны свіст: Апавяданне // Зорка (дадатак «Нівы»). 23 сак.; Вечары цікавых пытанняў // Мін. праўда. 9 жн.; Музей у бібліятэцы // Там жа. 19 жн.; Падмацунак: Апавяданне // Піянер Бел. 13 лют.

1976. Рубель: Апавяданне // Зборнік тэкстаў для із лажэнняў. Мн.; Калі растуць агуркі? // Кніжка-малышка. Мн.; Настрой на ўвесь тыдзень: Апавяданне // Бярозка. № 3; На здароўе!: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9; Ліхтарыкі на асфальце: [Апавяданне] //Ніва. 22 жн.; Поле славіць хлебароба: Нататкі // Піянер Бел. 12 жн.; Калі гарэла каменне: Нарыс // Там жа. 11 ліст.

1977. Не верта пра дзяўчат: Гумарэска // Работніца і сялянка. № 5; Прыходзь, дзядуля Мароз!: [Апавяданне] // Там жа. № 12; Утаймавальніца кніг: Гумарэска // ЛіМ. 25 ліст.; Удаль, дзе пунсавее новае світанне: Нататкі пісьменніка // Мін. праўда. 4 студз.; Сёння — мара, заўтра — ява // Наст. газ. 5 сак.; Светлая ява // Там жа. 5 ліст.; Кладачка: [Апавяданне] // Ніва. 25 снеж.

1978. Слізгун: [Апавяданне] // Бярозка. № 2; Цугам: [Апавяданне] // Вясёлка. № 1; Першыя жыхары: [Апавяданне] // Там жа. № 5; Навстречу солнцу // Коммунист Бел. № 11; Агароднік: [Апавяданне] // Сел. х-во Бел. № 8; Прыбудоўка выручыла: Гумарэска // Служба быту Бел. № 6; Дум і спраў узлёт імклівы // Звязда. 31 мая; Шэрая гусь: Апавяданне // Зорка (дадатак «Нівы»). 10 вер.; Пачым фунт ліха: Апавяданне // Там жа. 8 кастр.; Права, гарантаванае жыццём // ЛіМ. 19 мая; Навечна з народам // Там жа. 25 жн.; Край талентаў: Замалёўка // Там жа. 15 вер.; Край паэтаў // Там жа. 20 кастр.; Удаль, дзе пунсавее новае світанне: [Нататкі пісьменніка] // Мін. праўда. 4 студз.; На жытнёвай пожні: Нарыс // Там жа. 25 кастр.; Прыходзь, Дзядуля Мароз!; Разам: [Маленькія апавяданні] // Там жа. 7 студз.; Сцежкі баявыя, працоўныя // Там жа. 6 чэрв.; Амаль дарослы; Як дожджык пераграналі: Урыўкі з новай кнігі // Там жа. 1 кастр.; Тут пачыналася вайна: Нарыс // Там жа. 22 ліст.; Шэрая гусь: [Апавяданне] // Ніва.

10 вер.; Сустрэча: Урывак з аповесці // Піянер Бел. 2 лют.; Чыя хвароба лепшая: Апавяданне // Там жа. 23 ліст.; Змагаліся юныя: Урывак з аповесці «Я вярнуся, мама!..» // Чырв. змена. 25 студз.

1979. А певень цікаваў...: Апавяданне // Вожык. № 14; Зорка (дадатак «Нівы»). 30 вер.; Механізацыя: [Гумарыстычнае апавяданне] // Вожык. № 24; Алея невядомага салдата; Бярозка: Апавяданні // Вясёлка. № 7; Урок літаратуры // Голас Радзімы. 7 чэрв.; Па дзятлавыя стукі: Апавяданне // Звязда. 16 вер.; Пра дзвюх дзяўчынак, доктара і таямнічыя словы: Апавяданне // Зорка (дадатак «Нівы»). 12 лют.; Гіпсавы бюст: Апавяданне // Там жа. 20 крас.; Лявонка: Апавяданне // Там жа. 20 мая; Алея Невядомага Салдата: Апавяданне // Там жа. 22 ліп.; Вельмі важнае пісьмо: Апавяданне // Там жа. 14 кастр.; Для шчасця планеты // ЛіМ. 22 чэрв.; Мір і шчасце людзей // Там жа. 12 кастр.; Рыгоркавы мары: Апавяданне // Наст. газ. 24 студз.; У гасцях — вершы // Там жа. 24 кастр.; Рабочыя рукі: Апавяданне // Там жа. 6 ліст.; Алёшка: [Апавяданне] // Ніва. 21 студз.; Настаўнік: [Апавяданне] // Там жа. 18 лют.; Настрой на ўвесь тыдзень: [Апавяданне] // Там жа. 4 сак.; Агароднік: [Апавяданне] // Там жа. 18 сак.; Знаходка: [Апавяданне] // Там жа. 28 кастр.; Ліпка: [Апавяданне] // Там жа. 2 снеж.; Стаіць на граніцы застава // Піянер Бел. 5 ліп.

1980. Плюшавы заяц: [Гумарыстычнае апавяданне] // Вожык. № 11; Растут на заставе березы // Коммунист Бел. № 5; Каб прыходзілі шчаслівыя вёсны // Голас Радзімы. 13 ліст.; Над Прыпяццю // Звязда. 25 лют.; Механізацыя: Апавяданне // Зорка (дадатак «Нівы»). 17 лют.; Каб пацяплела: Апавяданне // Там жа. 16 сак.; Каляндар: [Апавяданне] // Мін. праўда. 26 студз.; Кладачка: Апавяданне // Там жа. 26 ліп.; Ніва. 31 жн.; Не пакідаючы перадавой // Там жа. 23 вер.; Багатая: Маленькае апавяданне // Наст. газ. 30 жн.; Пачым фунт ліха: [Апавяданне] // Там жа. 28 вер.; Векапомнае // Піянер Бел. 3 ліп.; Березы на заставе: Очерк // Сов. пограничник. 18 янв.

1981. Вельмі важнае пісьмо: [Апавяданне] // Вясёлка. Мн.; Сустрэча ў крэпасці: [Апавяданне] // Бярозка. № 5; Алёшка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; Так растуць таленты // Голас Радзімы. 22 кастр.; Такі суровы і светлы лёс // Звязда. 7 сак.; Там, ля цытадэлі: Апавяданне з новай кнігі // Мін. праўда. 21 лют.; Каб стаць душою прыгажэй: Нататкі // Там жа. 11 чэрв.; Маладыя таленты Случчыны // Там жа. 25 вер.; След на земле // Сов. Бел. 4 сент.

1982. Таніна дарога // Бярозка. № 6; Бой на Доўгім востраве: Раздзел з аповесці «Я вярнуся, мама!..» // Там жа. № 9; Пісьмо ад Веранікі: [Апавяданне] // Вожык. № 1; Як пакаралі язычок: [Апавяданне] // Вясёлка. № 9. Апошняя чарка: Апавяданне // Полымя. № 9; Операция «Склад» // Зорька. 24 сент.; Дзеля дабрабыту савецкіх людзей: Публіцыстычныя нататкі // ЛіМ. 28 мая; На скрыжаванні гадоў: [Нататкі пісьменніка] // Мін. праўда. 1 студз.; Падмацунак: Апавяданне // Ніва. 14 сак.; Незвычайная этыкетка: Апавяданне // Там жа. 5 вер.; Шэрая гусь: Апавяданне // Там жа. 12 вер.; У веніку: [Апавяданне] // Там жа. 24 кастр.

1983. Сяргейка: [Апавяданне] // Вяснянка. Мн.; Каб квітнелі сады: [Апавяданне] // Бярозка. № 10; Роднай песні пералівы // Звязда. 26 лют.; Нясі вясну на крылах, шпак!: Апавяданне // Ніва. 17 крас.; Рыгорка: Апавяданне // Чырв. змена. 22 студз.; Найвялікшы цуд // Там жа. 5 сак.; Лясныя клады: [Урывак з аповесці «Я вярнуся, мама!..»] // Там жа. 8 снеж.

1984. Механізацыя: [Апавяданне] // Бярозка. Мн.; Не проста дзеці: [Апавяданне] // Ніва. 26 жн.; Куля: [Апавяданне] // Там жа. 2 вер.; Задачкі: [Апавяданне] // Там жа. 7 кастр.; Сяргейка: [Апавяданне] // Там жа. 2 снеж.

1985. Страницы юности жаркой: [Нарыс] // Пионеры-герои. Мн.; Пакет: Апавяданне // Бярозка. № 5; Акцябрацкая зорачка: [Апавяданне] // Вясёлка. № 4; І праца, і песня // Звязда. 8 сак.

1.4.

Гауф В. Маленькі Мук: Казка / З ням. Мн., 1977.

1.5.

На англійскую мову. Flowers in the Postbox / Transl. S. Sosinsky // The White Stork in the Sky. M., 1985.

На армянскую мову. Настрой на ўвесь тыдзень: [Апавяданне] / Пер. М. Максапецян // Мост. Ерэван, 1979.

На іспанскую мову. P'aginas dela juventud ardiente / Trad. O. Pinto // Ninos heroicos. M., 1985.

На кіргізскую мову. Настенька: Ангеме / Котор. Б. Асаналиев // Байчечекей. 1982. № 3.

На малдаўскую мову. Мэ вой ынтоарче, мамэ!: Повестире / Трад. В. Филип. Кишинэу, 1989 (Ероика).

На персідскую мову. Насцечка: [Апавяданне] // Белы бусел ляціць... М., 1985.

На рускую мову. Федоскины каникулы: Повесть / Пер. А. Тверской. М., 1980. Рэц.: Разанаў І. Кнігапіс. // ЛіМ. 1980. 18 ліп.; Розанов И. // Дет. лит. 1981. № 10.

Свежие ветры над Дворищами: Документальная повесть / Пер. Л. Давыдов. М., 1982.

«Я вернусь, мама!..»: Повесть / Пер. Е. Панасенко, И. Минутко. М., 1982. (Юные герои).

Красобор: Повести. Мн., 1988.

Рыбки: Рассказ / Пер. Е. Фрумкина // Дошк. воспитание. 1967. № 1; Аллея Неизвестного Солдата: Рассказ / Пер. Е. Фрумкина // Там жа. 1967. № 5; Рабочие руки: Рассказ / Пер. Е. Фрумкина // Там жа. 1967. № 10; Кладинка: Рассказ / Пер. К. Орлова // Мурзилка. 1971. № 10; Фонарики на асфальте: Рассказ // Зорька. 1976. 25 июня; Переезд: Отрывок из повести «Я вернусь, мама...» // Там жа. 1977. 25 нояб.; Одуванчик; Календарь: Маленькие рассказы // Сел. газ. 1979. 23 дек.; Партизанский лагерь: (Отрывок из книги «Алесик едет в Красобор») // Зорька. 1981. 11 дек.

На туркменскую мову. Бир сусак чорба / Терж. К. Оразныязов. Ашгабат, 1988.

На эстонскую мову. Juurdeehitus / Tlk. V. Järv // Pikker. 1972. Nr 4.

2.3.

На беларускай мове. Вынікі конкурсу // ЛіМ. 1981. 6 лют.; Гіль М. Дзве біяграфіі Даіра Слаўковіча // Там жа. 1972. 28 крас.; Гурэвіч Э. Юны герой і сучаснасць // Беларуская літаратура: Дзень сённяшні. Мн., 1980; Даіру Слаўковічу — 50 // ЛіМ. 1982. 24 вер.; Ізобава Л. Кніжчына свята // Віцеб. рабочы. 1979. 28 сак.; Марціновіч А. Магчымасці жанру і аўтар // ЛіМ. 1973. 6 крас.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. Разанаў І. Нязгасны факел // Звязда. 1974. 29 вер.; Яго ж. Разнасцежнае акно ў свет // Там жа. 1981. 2 жн.; Рошчынская Д. Быць падобным на героя // Мін. праўда. 1978. 8 ліп.

На рускай мове. Геллер М. ...И новые подарки впереди // Зорька. 1981. 27 марта; Горский Р. Самый счастливый день: Очерк // Там жа. 1948. 12 авг.; Киселев В. На истоках неманских. Мн., 1985. С. 73; Славкович Даир — прозаик // Дет. литература. 1982. № 9.

В. У. Смольская.

СЛЕСАРЭНКА АЛЯКСЕЙ

Слесарэнка Аляксей Аляксеевіч (н. 7.3.1919, г. Кіеў), празаік, нарысіст, акцёр. Заслужаны дзеяч культуры Беларусі (1960). Член СП Беларусі з 1969. Піша на беларускай і рускай мовах.

З служачых. Бацька паходзіў з Беларусі. У час грамадзянскай вайны працаваў памочнікам галоўнага ўрача Кіеўскага 42 шпіталя, дзе лячыў параненых байцоў Шчорсаўскай дывізіі. У 1924 сям'я вярнулася ў в. Гарадзішча Брагінскага р-на Гомельскай вобл. У 1934 А. Слесарэнка пасля заканчэння 9-га класа паступіў у Маскоўскую студыю кінаакцёраў, якую скончыў у 1938. Кінафабрыка Белдзяржкіно запрасіла яго здымацца ў ролі Мірона ў фільме «Палескія рабінзоны». У 1934—39 А. Слесарэнка працаваў на студыі «Масфільм» (здымаўся ў фільмах «Бежын луг», «Вясёлыя хлопцы», «Аэраград»), а затым акцёрам Чарнігаўскага рускага тэатра. У 1939—53 служыў у Савецкай Арміі. Пасля вайны працаваў палітработнікам, адначасова чытальнік таварыства «Веды». У 1949 скончыў курсы маст. чытання. У час Вялікай Айчыннай вайны — камандзір узвода стралковага палка, прымаў удзел у баях за Вялікія Лукі і Невель, у вызваленні Рыгі і Варшавы. У 1941 годзе быў цяжка паранены. Удзельнічаў у штурме Берліна. З 1955 працаваў у Белдзяржфілармоніі майстрам мастацкага чытання, адначасова ст. навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Я. Коласа (1969—74). Правёў многія тысячы літаратурных вечароў не толькі ў гарадах, але і ў самых глухіх кутках рэспублікі. Дзейнасць А. Слесарэнкі як чытальніка і прапагандыста твораў беларускай літаратуры была высока ацэнена Я. Коласам і ў Маскве на дэкадзе беларускага мастацтва ў 1955. З 1974 — на творчай рабоце.

Пісаць пачаў з 1939. Першыя публікацыі з'явіліся ў 1940 (нарыс «О красноармейском клубе» апублікаваны ў газеце Архангельскай ваеннай акругі «Патриот Родины» 26 мая 1940). Пастаяннай літаратурнай дзейнасцю займаецца з 1950. Выступае ў галіне папулярызацыі і распаўсюджання ў масах твораў мастацкай літаратуры. Артыкулы А. Слесарэнкі друкаваліся ў часопісах «Полымя», «Неман», «Маладосць», «Жовтень», «Вітчизна», газ. «Літаратура і мастацтва», «Звязда» і інш. Напісаў літаратурныя кампазіцыі: «Народны паэт БССР Якуб Колас», «Новая зямля», «Рыбакова хата», «Сымон Музыка», «Колас расказвае пра сябе» М. Лужаніна, «Паэзія Максіма Багдановіча», «Проза Васіля Быкава», У. Маякоўскі «Уладзімір Ільіч Ленін» (пераклад П. Броўкі), «Сцяг Брыгады» А. Куляшова, «Сатыры Кандрата Крапівы», «Паэзія Адама Міцкевіча», «Васілій Цёркін» А. Твардоўскага, «Проза М. Шолахава», «Вершы А. Пракоф'ева», «Вечар украінскай літаратуры», «Успаміны пра Янку Купалу», «Проза Кузьмы Чорнага». Напісаў мемуарна-дакументальныя кнігі пра дзеячаў літаратуры і мастацтва («Дарагія аблічча», «Жыццё ў мастацтве», «Дарогі і песні», «Працяг радасці»). На ўкр. мове ў Кіеве выйшла кніга «Аляксандр Даўжэнка. Шлях да слова». Шырока папулярныя нарысы-партрэты пра Я. Коласа, А. Даўжэнку, С. Эйзенштэйна, вядомага акцёра Пятра Алейнікава. Пераклаў на бел. мову кнігу «Дзіцячыя і юнацкія гады У. Маякоўскага». Узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны I і II ст., медалямі «За баявыя заслугі», «За ўзяцце рэйхстага», знакам «Выдатнік культуры СССР», «Выдатнік культурнага шэфства над узброенымі сіламі СССР», Ганаровымі Граматамі Вярхоўнага Савета Беларусі (1960, 1979).

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Дарогі і песні. Мн., 1965. (Б-чка газ. «Голас Радзімы»).

Дарагія аблічча. Мн., 1967. Рэц.: Базаревич Н. Незабываемые встречи // Сов. Бел. 1968. 5 окт.; Балалов Ф. Дорогие образы // Во славу Родины. 1969. 16 янв.; Блатун С. Незабыўныя сустрэчы // Вяч. Мінск. 1969. 29 жн.; Елисеев В. Чем пленяют образы былого... // Знамя юности. 1968. 8 окт.; Жыгоцкі М. Дарагія вобразы // ЛіМ. 1968. 13 вер.;

Яго ж. На жыццёвых скрыжаваннях // Гомел. праўда. 1968. 3 снеж.; Котовец А. Новая страница // Сов. Бел. 1968. 13 окт.; Тарасава Т. Улюбёна, усхвалявана // Чырв. змена. 1968. 15 вер.

Жыццё ў мастацтве: (Нарысы аб майстрах сав. кіно і тэатра). Мн., 1977. Рэц.: Литвин А. // Сов. Бел. 1978. 4 февр.; Бабишкин О. // Літ. Укр. 1978. 5 груд.

1.3.

1940. О красноармейском клубе // Патриот Родины. 26 мая.

1950. Афішы і сапраўднасць // ЛіМ. 9 снеж.

1955. Прамова на III з'ездзе пісьменнікаў БССР // Трэці з'езд савецкіх пісьменнікаў БССР. Мн.; Аб прапагандзе мастацкай літаратуры: Пісьмо ў рэдакцыю // Звязда. 15 студз.; Дыпломны спектакль // Чырв. змена. 13 крас.

1956. Аб мастацкім чытанні / Звязда. 11 мая; Мастер из Ивенца // Сов. культура. 6 окт.

1957. Раскопкі ў Любечы // ЛіМ. 14 вер.

1958. Об Эйзенштейне: Воспоминания // Сов. Отчизна. № 1; На студыі «Масфільм» // Звязда. 9 студз.; Сустрэчы з калгаснымі гледачамі // ЛіМ. 27 снеж.; Трыбуну — мастацкаму слову // Мін. праўда. 3 студз.; «Белорусьфильм» в 1958 году // Сов. фильм. 4 янв.

1959. Дороги и песни: [Нарыс] // Сов. Отчизна. № 4; З песняй у сэрцы // ЛіМ. 13 мая; Сябры франтавыя... // Там жа. 20 чэрв.; Украінскія сустрэчы: Дарожныя нататкі артыста // Там жа. 5 снеж.; Братава слова // Там жа. 26 снеж.

1960. З песняй на Палессе // ЛіМ. 25 ліст.

1962. З песняй у сэрцы // Жыццё для народа. Мн.; З жывым словам песняра // Народны паэт Беларусі. Мн.; Жывое слова: З перажытага // Голас Радзімы. № 32; Адшугала вайна // Там жа. № 36; Нараджэнне гордасці // Там жа. № 44; Радасныя сустрэчы // Там жа. № 87; «І колькі з'яў...» // Жовтень. № 11; Вперед зовущий: Воспоминания // Неман. № 2; 1963. № 2; Живое слово // Знамя юности. 2 нояб.

1963. Влюбленный в жизнь // Знамя юности. 16, 20, 24 янв.; Трэці раз у Пінкавічах // ЛіМ. 1 ліст.

1964. Годы, встречи, ленты: (Из воспоминаний) // Знамя юности. 17 дек.

1965. Аднойчы вечарам // Беларусь. № 10; Убачана ў дарозе // Звязда. 20 чэрв.; В огневом 45-м, в счастливом сегодняшнем // Знамя юности. 12 янв.; Першая сустрэча: Адзін з раздзелаў кнігі «Шлях да Коласа» // ЛіМ. 9 сак.

1966. Галоўная рыса // Голас Радзімы. № 35; Оператор знаменитого фильма // Гродн. правда. 25 марта; Шлях да Коласа: [Урывак з аднайм. кнігі] // Звязда. 21, 22, 23, 25, 26, 27 кастр.; Аператар славутага фільма // Чырв. змена. 20 жн.; Сустрэча з Коласам // Там жа. 2 ліст.

1967. Запомнілася надоўга: [Успаміны] // Звязда. 24 студз.; Здымаюць Эйзенштэйн і Даўжэнка: Старонкі з кнігі «Дарагія аблічча» // ЛіМ. 10 сак.; Незабыўныя сустрэчы // Мін. праўда. 17 снеж.; Вечнае святло мастацтва: З успамінаў // Чырв. змена. 18 ліп.; Ускалыхнутыя пачуцці // Чырв. змена. 6 жн.

1968. Энтузіяст тэатральнага мастацтва // Голас Радзімы. № 35; Акцёр, любімы мільёнамі // Там жа. № 42; Дом на Комсомольской // Во славу Родины. 19 янв.; Паслухайце расказы Гіля... // Звязда. 10 сак.; Так пачынаўся акцёр // Звязда. 20, 26, 27 сак.; 3, 5, 6 крас.; Агонь сэрца — людзям // Там жа. 13 вер.; Кніга пра дарагіх людзей // Там жа. 9 кастр.; Так пачыналася Ленініяна // Там жа. 17 кастр.; Кадры бурлівага жыцця // ЛіМ. 23 студз.; Роздум у дарозе // Там жа. 12 сак.; Непаўторнае // Там жа. 19 крас.; Юнацтва артыста: Апавяданне // Маг. праўда. 16, 20—22 сак.; Так стваралася кіналенініяна // Там жа. 18 вер.; Талент глыбокі і светлы // Чырв. змена. 21 студз.; Дарагі вобраз // Там жа. 21 крас.

1969. Літаратурны канцэрт у калгасе // Голас Радзімы. № 8; Выпрабаванне часам // Там жа. № 10; У час франтавога зацішша // Там жа. № 16; На братняй мяжы // Там жа. № 29; Стваральнік шэдэўраў // Там жа. № 35; Першы выканаўца // Там жа. № 41; У истоков кинолениниана // Во славу Родины. 7 дек.; Шчодрая ніва майстра // Вяч. Мінск. 10 сак.; На братняй мяжы // ЛіМ. 15 жн.; Канцэрт на перадавой: [З успамінаў] // Мін. праўда. 2 крас.

1970. Литературный концерт в колхозе // Блокнот агитатора. № 14; Шлях да вышынь // Голас Радзімы. № 2; Кадры светлага жыцця // Там жа. № 3; Артыст сапраўдны, народны // Там жа. № 7; Колас і Украіна // Там жа. № 28; У літаратурных музеях Украіны // Там жа. № 33; Госця сустракаюць атланты // Там жа. № 44; Концерт в Берлине // Неман. № 5; Довженко читает «Аэроград» // Там жа. № 11; Путь артиста // Во славу Родины. 29 нояб.; Кінакадры, зробленыя на стагоддзі // Вяч. Мінск. 16 крас.; Незабыўныя сустрэчы // Там жа. 5—7, 9, 12—14, 16, 17 кастр.; Выдатны акцёр // Гомел. праўда. 27 чэрв.; Шлях артыста // Звязда. 16 студз.; «Найлепш было б, каб гэта быў рабочы...» // ЛіМ. 17 крас.; Дружба на ўсё жыццё // Там жа. 21 жн.; Беларускае слова ў музеях Украіны // Там жа. 2 кастр.; Дороги зовут: (Заметки артиста) // Сел. газ. 22 сент.; Наступ палымянага слова // Чырв. змена. 19 жн.; Талент высокай пробы // Там жа. 6 кастр.; Дом на Камсамольскай // Чырв. змена. 17 снеж.

1971. Бярозавы гай над Дняпром // Голас Радзімы. № 41; В литературных музеях Украины // Неман. № 2; Эдуард Тиссэ: [Успаміны] // Там жа. № 7; Здесь жил Фрунзе // Там жа. № 9.

1972. Проба творчасці // Голас Радзімы. № 14; Шлях да Коласа // Там жа. № 19—23; Народны артыст СССР Павел Малчанаў // На экранах Беларусі. № 4; Пятро Алейнікаў // Там жа. № 6; Голос друга // Неман. № 3; Першая сустрэча // Работніца і сялянка. № 10; Встреча с Я. Коласом // Во славу Родины. 1 апр.; Наталенне смагі // Вяч. Мінск. 13 сак.; Аднойчы вечарам: [Урывак з кнігі ўспамінаў пра Я. Коласа] // Там жа. 26 крас.; Суседзі-браты // Там жа. 6 ліп.; Трыбуну — баявому жанру // Звязда. 27 студз.; «І табе, пясняр, зносяць песень дар...» // ЛіМ. 1972. 7 студз. / Сааўт. М. Базарэвіч; «Я снова выбрал бы театр...» // Сел. газ. 14 марта.; Искренний друг Белоруссии // Сов. Бел. 3 февр. / Сааўт. М. Базарэвіч; Краса і веліч братняй дружбы // Чырв. змена. 6 студз.

1973. Первый исполнитель роли В. И. Ленина в кино // Сов. Бел. 28 апр.

1974. Жывы вобраз правадыра // Беларусь. № 4; «Яго любілі, як бацьку...» // Там жа. № 7; Штрихи к портрету // Неман. № 12; Вялікі рэжысёр // Работніца і сялянка. № 8; Адзін з семярых смелых // Вяч. Мінск. 2, 3 жн.; Час, сустрэчы, стужкі // Гомел. праўда. 19 ліст.; Мастацтва жыло і на франтах // Звязда. 29 чэрв.; Нязгасная песня // ЛіМ. 11, 18, 25 студз.; У літаратурных музеях Украіны // Там жа. 8 кастр.; Спатканні на апаленай зямлі // Там жа. 25 кастр.; Незабыўнае: [З успамінаў] // Чырв. змена. 21 снеж.

1975. Цудоўны талент // Беларусь. № 2; Першы выканаўца адказнай ролі // Там жа. № 4; Апошні штурм // Там жа. № 5; Ішлі на экран Рабінзоны // Бярозка. № 7; З кагорты купалаўцаў // Голас Радзімы. № 5; У батальёне капітана Падольнікава // Там жа. № 20; Шануючы памяць: У літаратурных музеях Украіны // Там жа. № 25; В затишье между боями // Неман. № 5; Сумесны выезд: Нарыс // ЛіМ. 31 студз.; Першы — у ролі Леніна // Маг. праўда. 30 ліп.; Майстэрства чытальніка // Наст. газ. 20 снеж.; Неўміручы вобраз // Чырв. змена. 22 крас.

1976. Па дарозе ў Віцебск // Пясняр мужнасці. Мн.; Свята еднасці // Беларусь. № 5; Як само жыццё: Нарыс // Маладосць. № 1; Тысяча памятных сустрэч // Вяч. Мінск. 25 мая; Паэт — паўпрэд народа // Голас Радзімы. 3 чэрв.; «Вечна гарэць над светам...» // ЛіМ. 4 чэрв.; В те дальние близкие годы // Сов. Бел. 16 сент.; У літаратурных музеях // Чырв. змена. 23 мая; Правобразам быў герой // Там жа. 12 жн.

1977. Наталенне прагі: Рысы творчага партрэта // Беларусь. № 3; Жывыя рысы Ільіча // Бярозка. № 11; Кадры, у якіх жыве рэвалюцыя // Маладосць. № 11; Жизнь на сцене // Неман. № 12; Жывое слова // Полымя. № 5; Натхнёны талент // Чырв. змена. 13

сак.; Сцяг над рэйхстагам: (З успамінаў) // Там жа. 9 мая; Мы бачым Леніна // Там жа. 1 вер.

1978. Дружили поэты // Неман. № 8; Успаміны, успаміны... // Гомел. праўда. 28 студз.; Жыццё ў мастацтве // ЛіМ. 17 лют.; Вызначаючы каэфіцыент мастацтва // Там жа. 29 вер.

1979. Петр Алейников: [Нарыс] // Неман. № 3; Берлін — 45: [З успамінаў] // Звязда. 8, 9, 11 мая; З пяшчотаю ў душы // ЛіМ. 9 сак.; Как это было // Сов. Бел. 10 авг.; Творчы непакой // Чырв. змена. 8 сак.

1980. Бессмертные кадры // Неман. № 4; Ильич смотрит кино // Там жа. № 5; Сапраўды народны // Вяч. Мінск. 19 вер.; Наталенне прагі: Старонкі ўспамінаў // Там жа. 21 вер.; Не сцерці з памяці былога: [З успамінаў] // Чырв. змена. 2 мая.

1981. Дни на Потылихе: [Успаміны] // Неман. № 6; С благословения Коласа // Там жа. № 11.

1982. С благословения Коласа // Вопр. лит. № 6; Кампазіцыя: Успаміны // Полымя. № 10; Купалава слова // Работніца і сялянка. № 4; Першая сустрэча // Там жа. № 8; Вечер у поэта // Во славу Родины. 3 сент.; Яго любілі, як бацьку... // Голас Радзімы. 1 ліп.; Аднойчы вечарам: [Успаміны] // Гомел. праўда. 3 ліст.; Большая жизнь // Сов. Бел. 13 марта; «...Все нравилось в нем» // Там жа. 14 мая; Штрихи к портрету // Там жа. 3 нояб.

1983. Я быў «палескім рабінзонам»: [З успамінаў] // Гомел. праўда. 9 мая; На шляху да песняра // Звязда. 16 студз.

1984. В кадре и за кадром // Неман. № 9; Кадры светлага жыцця // Полымя. № 8; Один из семерых смелых // Во славу Родины. 19 сент.

1985. Узяцце рэйхстага: [Успаміны] // Полымя. № 3; Мятежный броненосец // Во славу Родины. 19 февр.; Ильич на экране // Там жа. 21 апр.; На шляхах дружбы // Голас Радзімы. 25 крас.; Жывы вобраз // Звязда. 26 крас.; Талент вялікі і светлы // Там жа. 14 лют.; «Браняносец Пацёмкін» // Мін. праўда. 19 лют.; Апошні штурм // Там жа. 1 мая.

1.4.

Маякоўская А. Дзіцячыя і юнацкія гады Уладзіміра Маякоўскага: З успамінаў маці / З рус. Мн., 1957.

1.5.

На армянскую мову. Пра Эйзенштэйна // Камуніст. 1980. 10 лют.

На латышскую мову. Eduards Tise. // Karogs. 1977. Nr 5.

На рускую мову. Продолжение радости: Очерки, эссе, воспоминания / Пер. авт. Мн., 1981.

Мой учитель: [Успаміны] // Неман. 1966. № 4; Так начинался Петр Алейников / Пер. В. Лазаревская // Там жа. 1969. № 1.

На ўкраінскую мову. Дорогі обличчя. К., 1974; Живе слово // Жовтень. 1962. № 11; Людина з горячим серцем // Десн. правда. 1963. 23, 26 січ.; Перший міжнародний ювіляр з Білорусії: 60-річчя літ. дебюту Я. Коласа // Вітчизна. 1966. № 10; На все життя // Мистецтво. 1967. № 3; Спогад про славятних // Там жа. 1968. № 11; Довженко читае «Аероград»: (Уривок з кн.: «Незабутні обличчя») // Наддніпр. правда. 1968. 3 січ.; Майстри екрану // Новини кіноекрану. 1969. № 8; Українське слово в Білорусії // Бюлетень спілки письменників України. 1970. № 10; Краса і мудрість дружби // Літ. Укр. 1971. 6 лип.; Дружба на все життя // Комсомолець Запоріжжя. 1972. 14 лист.; Шчасливі зустрічи // Новини кіноекрану. 1974. № 11; Жанр відковідельний, потрібний // Лит. Укр. 1974. 20 груд.; В тамування спрагі // Вітчизна. 1975. № 6; Дорогі обличчя // Деснянська правда. 1975. 3 вер.; Велика дружба // Літ. Укр. 1975. 27 черв. / Сааўт. М. Базарэвіч; Так починалася кіноленининиана // Там жа. 1975. 9 груд.; Дорогі обличчя // На скробах України. 1975. 11 січ.; На братній межі // Літ. Укр. 1976. 21 трав.; Окриляюча дружба // Вітчизна. 1977. № 11; Незабутній спів // Дніпро. 1977. № 6; Безсмертні кінокадри // Літ. Укр. 1977. 7 лист.; Довженко і Эйзенштейн // Там жа. 1982. 14 січ.; Щирий друг України // Там жа. 1982. 4 лист. / Сааўт. М. Базарэвіч.

1.6.

Народны паэт Беларусі Якуб Колас. Мн., 1956 / Літ. кампазіцыя.

2.3.

На беларускай мове. Аляксею Слесарэнку — 60 // ЛіМ. 1979. 9 сак.; Быкаў В. З пяшчотаю ў душы // Там жа. 1979. 9 сак.; Есакоў А. Прапагандыст беларускай літаратуры // Там жа. 1960. 15 ліст.; Жыгоцкі М. Выпрабаванне часам // Голас Радзімы. 1969. № 10; Яго ж. Дарагія вобразы // ЛіМ. 1968. 13 вер.; Яго ж. Ні на крок ад жыцця // Гомел. праўда. 1969. 8 сак.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Савіцкі А. Чалавек няўрымслівай пасады: А. Слесарэнку — 50 гадоў // ЛіМ. 1969. 7 сак.

В. У. Смольская.

СЛУЧАНІН ЛЯВОН

Случанін Лявон [сапр. Шпакоўскі Лявонцій Раманавіч, н. 3.(15).10.1914, в. Лучнікі Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер Слуцкі р-н], паэт. Член СП Беларусі з 1993.

З сялянскай сям'і. Бацька, Раман Васілевіч, працаваў на зямлі, падрабляў цяслярствам, пабываў у Амерыцы, вярнуўся, застаўся ў вёсцы на гаспадарцы. Маці, Праскоў'я Пятроўна, была хатняй гаспадыняй. Случанін вучыўся ў Лучнікоўскай сямігодцы, якую скончыў у 1929. Тады ж паступіў у Слуцкі педтэхнікум. Захапляўся мастацтвам У. Галубка і яго артыстычнай трупы, якая неаднойчы выступала ў Лучніках. Пад іх уплывам паступіў у Мінскае тэатральнае вучылішча, як сын серадняка быў залічаны без стыпендыі. Гэта вымусіла яго вярнуцца ў педтэхнікум. З трэцяга курса тэхнікума паступіў на літаратурны факультэт Мінскага Вышэйшага педінстытута, дзе вучыўся ў 1932—36. Атрымаў дыплом і быў накіраваны выкладчыкам рускай мовы і літаратуры ў Чэрыкаў Магілёўскай вобл. Тут у 1937 ён быў рэпрэсіраваны і асуджаны на 10 гадоў. Адбываў гады зняволення на Беламорканале. Пасля спынення справы ў 1939 вызвалены і вярнуўся ў в. Лучнікі. Уладкаваўся ў Слуцкую сярэднюю школу № 3 выкладаць беларускую мову і літаратуру. У 1940 пераведзены ў Слуцкі педтэхнікум выкладчыкам рускай мовы і літаратуры. Увесь гэты час пісаў вершы. Адзін сшытак вершаў паслаў у Мінск у Саюз пісьменнікаў, атрымаў запрашэнне прыехаць з мэтай прыёму у пісьменніцкі саюз, але пачалася вайна. З прыходам немцаў застаўся на акупіраванай тэрыторыі, жыў у бацькоў, працаваў дырэктарам Лучнікоўскай школы (1941—43), завучам якой быў паэт Антон Даніловіч (Янка Золак). У 1943—44 працаваў школьным інспектарам на Случчыне і адначасова супрацоўнічаў у акруговай «Газэце Случчыны», якую рэдагаваў паэт У. Клішэвіч. Пры адступленні немцаў разам з жонкай і малой дачкой трапіў у Германію. Спачатку працаваў на цукровай фабрыцы ў г. Уэльцэн, потым у Берліне, дзе знаходзілася Беларуская Цэнтральная Рада. Там сустрэўся з загадчыкам аддзела прапаганды БЦР Яўгенам Калубовічам, які дапамог яму ўладкавацца карэспандэнтам у рэдакцыю часопіса «Малады змагар», што выдаваўся ў Берліне Саюзам беларускай моладзі (1944—45). У лютым 1945 пры эвакуацыі з Берліна захварэла жонка, і ён спыніўся ў г. Лемго. Уладкаваўшы жонку ў бальніцу, застаўся тут працаваць чорнарабочым. У красавіку 1945 гэтую мясцовасць занялі амерыканскія войскі і сям'я вярнулася ў родную вёску Лучнікі. На радзіме Л. Случанін быў зноў арыштаваны органамі НКУС за тое, што ў час акупацыі працаваў дырэктарам школы, пісаў і друкаваў вершы (некаторыя з іх былі скіраваны супраць сталінскага рэжыму, насілі выразна нацыянальны характар). Юрка Віцьбіч пісаў нават, што ён памёр. Але паэт быў асуджаны на 15 гадоў зняволення і 5 гадоў пазбаўлення правоў, і на доўгі час яго імя нідзе не згадвалася. Адбываў пакаранне на Поўначы. Потым тэрмін быў зменшаны да 10 гадоў. Пасля вызвалення да 1973 жыў у Варкуце, куды да яго прыехалі жонка і дачка. Працаваў загадчыкам кансультацыйнага пункта Комі рэспубліканскай завочнай школы (1955—73). На Беларусь вярнуўся ў 1973, з гэтага ж году — на пенсіі.

Пісаць вершы пачаў у школьныя гады. Першыя публікацыі — пераклад верша У. Маякоўскага «Вершы аб савецкім пашпарце», надрукаваны ў газ. «Звязда» (1936), і уласныя вершы «Буравесніку рэвалюцыі» (прысвечаны М. Горкаму, надрукаваны ў 1936 у газ. «Рабочий») і «Янка Купала» (час. «Полымя рэвалюцыі», 1936). У гады вайны друкаваўся ў «Газэце Случчыны» (Слуцк), «Беларускай газэце» (Мінск), «Голас вёскі» (Мінск), «Раніца» (Берлін) і часоп. «Новая дарога» (Беласток). У 1943 выйшаў зборнік «Песняры Случчыны», дзе былі змешчаны вершы Л. Случаніна, напісаныя ў 1942—43 («Сее ранак сонца», «Люблю», «Ёсць і нам чым ганарыцца», «Кліч Беларусі», «Тодару Лебядзе», «Адказ ворагам», «Беларускім дзецям», «Пагоня», «Вянок», «Васількі» і інш.). У 1943 ён напісаў гістарычную паэму «Рагнеда», якая выйшла асобным выданнем ў Вільні (1944), друкавалася ў газ. «Калійшчык Салігорска» (1991) і ў часоп. «Спадчына» (1991, № 4). Вершы Л. Случаніна друкаваліся і ў замежным беларускім друку — зборніку «Ля чужых берагоў» (Мюнхен, 1955) і ў часопісе «Беларуская думка» (1990—91). Ён аўтар паэм «Пагоня» («Беларускім жаўнерам, змагарам за новую Беларусь, прысвячаю», 1943), «Ісус Хрыстос» (біблейскае паданне, 1984), рамана ў вершах «Алесь Няміра» (аўтабіяграфічны, 1962—85). Вершы Л. Случаніна апублікаваны ў часопісе «Полымя» (1991, № 10). У выдавецтва «Мастацкая літаратура» здадзены зб. вершаў «Церні». Паэтычная творчасць Л. Случаніна цалкам прысвечана беларускаму нацыянальнаму руху. Аўтар заклікае беларускі народ да незалежнасці, «працаваць і не баяцца бальшавіцкае асы». У многіх вершах асуджае калектывізацыю, рэпрэсіі, масавыя расстрэлы нкусаўцамі ні ў чым не вінаватых людзей. Звяртаючыся да беларускай гісторыі, сцвярджаў неабходнасць аднаўлення беларускіх нацыянальных сімвалаў, услаўляў працавітасць народа, прыгажосць роднай прыроды. У вершаваным рамане «Алесь Няміра» (публікаваўся ў 1991 у раённай газеце «Калійшчык Салігорска») адлюстраваў на прыкладзе жыцця галоўнага героя крыжавы шлях шматпакутнай Беларусі.

Жыве ў Салігорску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2. Песняры Случчыны. Слуцк, 1943 / У сааўт. Рагнеда. Вільня, 1944; [Сідней]. 1958.

1.3.

1936. Нашаму Янку Купалу: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 4.

1943. Першае слова: «Сее ранак сонца...»; «Песня мая, песня»; Сэнс жыцця: Люблю; Ёсць і нам чым ганарыцца; Кліч беларуса; Жаўнерам самааховы; Ахвярам Вінніцы; Тодару Лебядзе (Адказ на лісты) / А. Паўловічу прысв.; Як жыццё згадаю...; Я згару; Адказ ворагам / П. Манькову прысв.; Беларускім дзецям; Добрай раніцы!; Сваёй сталіцы; Краса; Пагоня (Паэма); Песня жаўнера; Вечная памяць: Вянок; На магілу дачкі Ларысы; Васільковыя песні: Васількі; Надзея; Песня цяплу; Радасць вясны; Я адчуў...; Задымела вёска; Бялявыя туманы; Касьба; Поўнік; Плача неба; На развітанне з летам; Над ракою соннаю; Даганю і вярну маладосць // Песняры Случчыны. Слуцк.

1946. Пагоня: Паэма // Шляхам жыцця. № 2; Поўнік: [Вершы] // Шыпшына. № 2.

1955. «Песьня мая, песьня...»; Задымела вёска; Песьня цяплу; Поўнік; Беларускім дзецям; Бацькі мае: [Вершы] // Ля чужых берагоў. Мюнхэн.

1963. Зямлі беларускай: [Верш] // Голас Радзімы. № 9; Мая Беларусь: [Верш] // Там жа. № 20; Зорка Венера: [Верш з прысвячэннем М. Багдановічу]; Надзеі: [Верш] // Там жа. № 78.

1964. «Хто асмеліцца сонца суняць...»; «Нехта закінуў на неба сярпок...»: [Вершы] // Голас Радзімы. № 5—6.

1990. Дубок; Бяссмертнікі; Паглядзі на мяне...; Пошук; Вішні; Пасары; Краскі мае, краскі; Помню; Бацькаўшчына: [Вершы] // Бел. думка. № 35.

1991. Сэрца счарнела з нуды...; Агні; Гараваха; Ня збыліся юнацкія мары; Я зьбіраю...; Чорнае лісьце; Зварот да Бога; Ave Айчына; Зямля прагнулася; Вёска: [Вершы] // Бел. думка. № 36; З крыжавых дарог: Даганю і вярну; Трыццатая вясна; Не забуду; У вечара сінім змроку; Хапугі; На канцы дарог; Мы сустрэнемся; Прыкра і шкода; Краскі мае, краскі; Не магу: [Вершы] // Полымя. № 10; Рагнеда: Паэма // Спадчына. № 1; Калийщик Солигорска. 1 сак. (Літ. укладка газ.)

2.3.

На беларускай мове. Бяляцкі А. [Пасляслоў'е] // Спадчына. 1991. № 1; Лявон Случчанін: Біяграфія // Песняры Случчыны. Слуцк, 1943. *М. П. Барташэвіч.*

СМАГАРОВІЧ МАРК

Смагаровіч Марк Станіслававіч (н. 28.2.1927, в. Забалацце Акцябрскага р-на Гомельскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1955.

З сялян. Да Вялікай Айчыннай вайны М. Смагаровіч скончыў 6 класаў Забалоцкай СШ. Падлеткам сустрэў вайну, якая жорстка абышлася з ім: бацькі загінулі ў фашысцкім канцлагеры, а ён, хлапчук, які ваяваў у партызанскім атрадзе імя Чапаева, у 1944 пасля цяжкага ранення застаўся без рук. Год лячыўся ў ваенным шпіталі. Але будучы паэт выстаяў у барацьбе з жыццёвымі выпрабаваннямі. Знаходзіўся ў Бабруйскім доме інвалідаў (1945—52), дзе скончыў сярэднюю школу. Некаторы час жыў у Астрашыцкім гарадку. У 1964 пераехаў у Мінск. З 1971 пенсіянер. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны I ступені, медалямі, ганаровымі граматамі.

Першыя вершы М. Смагаровіча апублікаваны ў бабруйскай абласной газеце ў 1949 (публікацыі не выяўлены). У 1951 пачаў друкавацца ў газеце «Літаратура і мастацтва», іншых рэспубліканскіх выданнях. У сваіх вершах паэт пісаў аб суровай памяці вайны, услаўляў подзвіг беларускіх партызан, расказваў пра справы сучаснікаў, апяваў харство роднага краю. Раннія вершы склалі першую яго кнігу «Мой таварыш». Вершы наступных гадоў сабраны ў зборніках «На крыллях песні», «Маё выступленне», «Крокі», «Пачастунак», «Разводдзе». Іх героямі з'яўляюцца простыя людзі, нястомныя працаўнікі, чыімі рукамі ствараецца харство зямлі. Асабліва ўдаюцца аўтару кароткія вершы-мініяцюры. Пра нязломнасць духу чалавека працы, яго адданасць роднаму краю піша М. Смагаровіч у зборніках «Жорны віру», «Бляск крышталю». Адмоўныя рысы сучаснага жыцця высмейваюцца ў яго сатырычных вершах, змешчаных у калектыўным зборніку «Са свайго пункту гледжання». Піша таксама для дзяцей: «Каля кастра», «Жураўліная труба».

Жыве ў Мінску.

В. К. Шынкарэнка.

Бібліяграфія

1.2.

Мой таварыш: Вершы. Мн., 1955. Рэц.: Бойка У. «Мой таварыш» // Маладосць. 1956. № 5; Бярозкін Р. Маладосць — гэта пошукі // Беларусь. 1956. № 2; Вялюгін А. Перад яснай дарогай // ЛіМ. 1955. 19 ліст.; Есаков А. Первые книжки молодых поэтов // Сов. Бел. 1956. 8 янв.; Кудраўцаў І. Першыя сляды // Полымя. 1956. № 1; Шавель М. Першы зборнік // Зара. 1957. 27 лют.

На крыллях песні: Вершы. Мн., 1958.

Каля кастра: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: Модаль Ф. Галасы тваіх сяброў // Чырв. сцяг. 1959. 16 ліп.

Маё выступленне: Вершы. Мн., 1961.

Крокі: Вершы і паэмы. Мн., 1966. Рэц.: Блатун С. Крокі ў жыццё // ЛіМ. 1966. 20 вер.

Са свайго пункту гледжання: Вершы, байкі, мініяцюры. Мн., 1966 (Б-ка «Вожыка») / Сааўт. М. Макаеў, І. Шуцько.

Жураўліная труба: Вершы і паэмы. Мн., 1968.

Пачастунак: Вершы. Мн., 1969. Рэц.: Макарэвіч В. Штурмую паэтычны бастыён // Мін. праўда. 1969. 21 кастр.

Разводдзе: Лірыка. Мн., 1973. Рэц.: Камейша К. Жыцця крутыя перавалы // Полымя. 1974. № 3; Прыгодзіч М. Суровая памяць // ЛіМ. 1973. 5 мая.

Сплаў: Вершы. Мн., 1976. Рэц.: Мядзведзеў І. Гартаванне // Гомел. праўда. 1976. 13 кастр.; Яго ж. Памяць сэрца // Беларусь. 1976. № 8; Свірка Ю. На дарозе ў сталасць // Полымя. 1976. № 12.

Паглядае Дзіма ў неба: Вершы. Мн., 1978.

Жорны віру: Вершы. Мн., 1980. Рэц.: Сомаў З. Кнігапіс // ЛіМ. 1980. 16 мая.

Бляск крышталю: Вершы і паэмы. Мн., 1983.

Гартаванне: Вершы і паэмы. Мн., 1987.

1.3.

1951. Мы стаім за мір; Сустрэча з садоўнікам; Школа: [Вершы] // ЛіМ. 10 сак.; Мой горад: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.; Галубкі; Золата: [Вершы] // Там жа. 18 жн.; Жніўны дзень: [Верш] // Сав. Радзіма. 29 жн.

1952. На ўроку: [Верш] // Бярозка. № 12; У кузні: [Верш] // Полымя. № 6; Невядомая прычына: [Верш] // ЛіМ. 19 крас.; Наш Янка Купала: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Сад: [Верш] // Чырв. звязда. 23 ліст.; Мастакі: [Верш] // Чырв. змена. 22 крас.

1953. На руме; Галубкі; Золата; Мой горад; Новы дом; Невядомая прычына; Пакораная сталь; У кузні;

Наш Янка Купала; Зажынкі: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Мой таварыш: [Верш] // Маладосць. № 8; На моры: [Верш] // Там жа. № 9; Сталінскія словы; Клуб; Зорка шчасця; Сад: [Вершы] // Полымя. № 1; Мастакі: [Верш] // ЛіМ. 1 жн.; Я голас свой аддаю: [Верш] // Чырв. звязда. 20 лют.

1954. Кісет: [Верш] // Беларусь. № 1; Эх, туманы мае, растуманы!: [Верш] // Там жа. № 4; Баян: [Верш] // Там жа. № 5; Садоўнік; Першае спатканне: [Вершы] // Там жа. № 7; Школьная ёлка: [Верш] // Бярозка. № 1; Мой брацік: [Верш] // Там жа. № 7; Імяніннік: [Верш] // Маладосць. № 9; Дзед Мароз: [Верш] // Чырв. звязда. 1 студз.; Зорапад; Размова: [Вершы] // Чырв. змена. 17 кастр.; У новай кватэры: [Верш] // Там жа. 14 ліст.; Трактарысты; Галубкі; Зажынкі; На моры; Золата; Клуб; На руме; Імяніннік; Невядомая прычына; Дзед Мароз: [Вершы] // Там жа. 28 ліст.

1955. Наш Янка Купала: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Залатая восень; Ручаёк; Прарастайце зярняты; Апраўданне; У вагоне; Букеты: [Вершы] // Маладосць. № 10; Трактары: [Верш] // Полымя. № 3; Зімовы дзень: [Верш] // Чырв. змена. 27 лют.; Партрэт: (Вершаванае апавяданне) // Там жа. 22 крас.; Сустрэча на Эльбе [Верш] // Там жа. 15 мая; Наша сіла; Жніўны дзень; У сяле маім: [Вершы] // Там жа. 28 жн.

1956. Сусед: [Верш] // Беларусь. № 2; У нашым садзе; Блізняты; Камета; На лузе; «Мяне ў палескай вёсцы маці...»: [Вершы] // Там жа. № 9; Кол: [Верш] // Бярозка. № 9; Каўказ: [Верш] // Маладосць. № 6; Бацька; Зямлячкі; Навальніца; У лесе: [Вершы] // Там жа. № 8; Пагаворка; Провады: [Вершы] // Полымя. № 5; Дзень добры, школа: [Верш] // Звязда. 1 вер.; Чытаючы свежую газету: [Верш] // Там жа. 28 ліст.; Наша мора: [Верш] // Калг. праўда. 23 вер.; Зазімак: [Верш] // ЛіМ. 17 ліст.; Прапанова Мінскаму райвыканкаму: [Верш] // Мін. праўда. 17 чэрв.; Пагаворка: [Верш] // Ніва. 12 жн.; На тралеўцы: [Верш] // Чырв. змена. 25 сак.; Гром праўды: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Карціна: [Верш] // Там жа. 19 снеж.

1957. Золата; Клуб: [Вершы] // Пад сцягам Кастрычніка. Мн.; Пастаноўка: [Верш] // Беларусь. № 4; У Маскве: [Верш] // Бярозка. № 7; Мадэліст; Велагонка; Камары: [Вершы] // Там жа. № 8; Святло: [Верш] // Калг. праўда. 31 ліп.; «Маці гэта знаць не можа»: [Верш] // ЛіМ. 20 лют.; Сынок: [Верш] // Там жа. 10 ліп.; У Маскве: [Верш] // Піянер Бел. 9 жн.

1958. Начлег; Мядзведзь: [Вершы] // Бярозка. № 7; Захварэў вусаты кот: [Верш] // Вясёлка. № 4; Петрык і ветрык: [Верш] // Там жа. № 7; На землі цалінныя!: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 56; Звязда. 23 ліп.; Сняжынка: [Верш] // Маладосць. № 3; Не бядую: [Верш] // Маладосць. № 8; Хуткасць: [Верш] // Звязда. 16 сак.; Свету — мір!; Роднае партыі слова; Першая ацэнка; Маці: [Вершы] // Там жа. 10 снеж.; Апошняя дрыгва: [Паэма] // Калг. праўда. 16 лют.; Маё выступленне: [Верш] // ЛіМ. 28 чэрв.; Мая школа // Там жа. 20 вер.; Свету мір: [Верш] // Ніва. 28 снеж.; Удалыя рабяты: [Верш] // Чырв. змена. 6 сак.

1959. У аэрапорце: [Верш] // Бярозка. № 5; Савецкі чалавек: [Верш] // Маладосць. № 4; Хмара; На полі; Сынок: [Вершы] // Калг. праўда. 4 вер.; Мне гэта з памяці не сцерці: [Верш] // ЛіМ. 3 студз.; Вясна: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Роднаму пасёлку: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Радзіме: [Верш] // Там жа. 18 ліст.; Месяц: [Верш] // Чырв. змена. 17 мая.

1960. Дзень добры, школа: [Верш] // Дзецям. Мн.; Прысуд: Урывак з паэмы // ЛіМ. 25 кастр.

1961. Клуб; Сынок: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3; Прадвесне: [Верш] // Вясёлка. № 4; «Гэй, трубачы!..»: [Верш] // Голас Радзімы. № 31; «На барацьбу, народы...»: [Верш] // Маладосць. № 10; Рачулка; Сябру хлебаробу: [Вершы] // Там жа. № 12; Свабоду Конга: [Верш] // Звязда. 12 студз.; «Гэй, трубачы!..»: [Верш] // Там жа. 15 крас.; Пляčо к плячу: [Верш] // ЛіМ. 27 чэрв.; Мы патрабуем!: Нарыс // Там жа. 19 снеж.; Партызанская не змоўкне слава: [Урывак з паэмы] // Чырв. змена. 22 лют.; «Мы ўжо не раз здзівілі свет...»: [Верш] // Там жа. 5 снеж.

1962. Сынок: [Верш] // Голас сэрца. Мн., Няхай не брэша на сваіх: Байка // Беларусь. № 2; Жывая мара Ільіча: [Верш] // Там жа. № 4; Ранак; Ватоўка: [Вершы] // Маладосць. № 12; Глеб з фермы: [Верш] // Звязда. 3 сак.; Мір пераможа: [Верш] // Там жа. 2 кастр.; Буран: [Верш] // ЛіМ. 19 кастр.; На раздоллі: [Верш] // Чырв. змена. 11 студз.

1963. У поле выйдуць трактары: [Верш] // Бярозка. № 3; Цаліна: [Верш] // Там жа. № 5; А гармонік плача, плача...: [Верш] // Вожык. № 6; Нашы дзяўчаты: [Верш] // Там жа. № 16; Ватоўка: [Верш] // Гомел. праўда. 18 вер.; Поле: [Верш] // Звязда. 17 крас.; Прыватнік: [Верш] // Там жа. 28 ліп.; Два сябры: [Верш] // Ніва. 11 жн.; Наша каханне: [Верш] // Чырв. змена. 13 студз.; Марыта: [Урывак з паэмы «На дзікім беразе»] // Там жа. 17 крас.

1964. Зорка: [Верш] // Вожык. № 7; Асіна: [Верш] // Там жа. № 10; Наш Адам: [Верш] // Там жа. № 14; Певень-вартаўнік: [Верш] // Там жа. № 23; Спяцоўка: [Верш] // Гродн. правда. 30 авг.; На паляванні: [Верш] // Звязда. 8 лют.; Зімовыя дарожкі: [Верш] // Там жа. 29 лют.; Б'ецца пульс: [Верш] // Там жа. 1 мая; Расчыні аконца: [Верш] // Там жа. 12 ліп.; Настраёвае: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; Гара: [Верш] // Там жа. 27 снеж.; Пульс вясны; Прыгрэла сонца: [Вершы] // ЛіМ. 29 мая; Певень-вартаўнік: [Верш] // Маг. праўда. 29 ліст.; Сынок: [Верш] // Ніва. 28 чэрв.

1965. Франтавая ноч: [Верш] // Маладосць. № 5; Радзіме; Дзед: [Вершы] // Полымя. № 12; Зычым поспеху: [Верш] // Звязда. 23 сак.; Будучыня: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Першакласнік: [Верш] // Там жа. 1 вер.; Мае рукі; ГЭС: [Вершы] // Там жа. 27 кастр.; Франтавая ноч: [Верш] // ЛіМ. 18 мая; Гром: [Верш] // Там жа. 13 ліп.; Радзіме: [Верш] // Там жа. 7 снеж.; «Аў»: [Верш] // Піянер Бел. 29 кастр.

1966. Баржа: [Верш] // Вожык у дарозе. Мн.; Каліва жыта; Вакол кастра: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Блізкія далі; Возера: [Вершы] // Беларусь. № 3; Родная вёска; На ўскраіне: [Вершы] // Там жа. № 7; Люблю я рэчку: [Верш] // Бярозка. № 6; Месяц: [Верш] // Вожык. № 8; Жураўліная труба; Каштанка: [Вершы] // Там жа. № 12; Спадарожнік: [Верш] // Вясёлка. № 11; Размова з доктарам; Жывыя кветкі; Урал: [Вершы] // Маладосць. № 5; Наш пасланец: [Верш] // ЛіМ. 8 лют.; І я быў салдатам: [Верш] // Там жа. 9 мая; На ўскраіне; Хмарка; Немаўляты; Будзе смачная вячэра: [Вершы] // Наст. газ. 11 чэрв.

1967. На світанні: [Верш] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Прабач; На аўтастрадзе: [Вершы] // Беларусь. № 9; Хатка наводшыбе: Паэма // Бярозка. № 1; У піянерскім лагеры: [Верш] // Там жа. № 6; Нечаканасць: [Верш] // Вожык. № 11; У гародзе: [Верш] // Там жа. № 18; Быў час такі: [Верш] // Голас Радзімы. № 43; ЛіМ. 10 кастр.; «Крочым мы...»: [Верш] // Гомел. праўда. 12 жн.; ЛіМ. 11 ліст.; У імя кахання: [Верш] // Звязда. 6 чэрв.; На беразе мора: [Верш] // ЛіМ. 5 мая; Першая настаўніца; Сказалі «досыць!..»; Каласкі; Званок: [Вершы] // Наст. газ. 25 кастр.; «Мне часта сняцца тыя далі...»: [Верш] // Ніва 19 сак.

1968. Медаль: Паэма // Беларусь. № 7; Маналог мёртвых: [Верш] // Там жа. № 11; Мацнейшыя за сталь: Паэма // Бярозка. № 1; Пульс вясны; «Мне часта сняцца тыя далі...»; Вакол кастра: [Вершы] // Голас Радзімы. № 4; Я ў нашу перамогу веру; Яблынька; Партызанская стаянка; У ясны дзень: [Вершы] // Маладосць. № 2; Наш Адам: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 студз.; Заўсёды ў страі; Дарога; Я з тых мясцін; Жаданне; Наша вуліца: [Вершы] // Вяч. Мінск. 20 чэрв.; Бабульчын госць: [Верш] // Там жа. 24 жн.; Заўсёды ў страі; Начное зацішша: [Вершы] // Наст. газ. 27 ліп.; Паглядае Дзіма ў неба; Вясна: [Вершы] // Сел. газ. 23 марта.

1969. У сорак трэцім: [Верш] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; // Голас Радзімы. № 39; Кастрычнік: [Верш] // Бярозка. № 11; Над картай Расіі: [Верш] //

Там жа. № 12; ЛіМ. 22 крас.; Я з тых мясцін; Мае сны: [Вершы] // Маладосць. № 4; Капітан Гастэла: [Верш] // Звязда. 1 жн.; Успамін: [Верш] // Там жа. 31 жн.; Лес мой родны; «Я ў кажушку, як сноп...»; «Нам у трыццаць — за сорак даюць...»: [Вершы] // ЛіМ. 8 крас.; Памятная мясціна: [Верш] // Там жа. 21 кастр.; Санцавей; Старэйшы брат: [Вершы] // Наст. газ. 20 вер.; Наш Ільіч: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; ГЭС; «Быў я калісь хлопец зухаваты...»; «Я з сябрамі ў адным страі крочу...»: [Вершы] // Сел. газ. 28 сент.

1970. Сказалі «досыць!»: [Верш] // З Леніным заўсёды Беларусь. Мн.; У сорак трэцім: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Ісціна; Кот Васька; Кароткая спрэчка: [Вершы] // Беларусь. № 10; Аслы; Довады браканьера; Клубок і мячык; Артыст-хвалько: Карацелькі // Вожык. № 13; «За дарогай учарнеў іржэўнік...»; Над магілай салдата: [Вершы] // Полымя. № 7; Восеньскія матывы: [Вершы] // Звязда. 1 ліст.; Настырны Лявон; Недасведчаная маці: Гумарэскі // ЛіМ. 17 ліп.; Майскі вецер; Дзічка; Рачулка; Сапёры: [Вершы] // Там жа. 18 снеж.; Варвары XX века: [Верш] // Сел. газ. 13 янв.; Наш Ільіч: [Верш] // Там жа. 16 апр.

1971. Старажытнасць; «Пад Валгаградам і пад Мінскам...»: [Вершы]; Завея; Яліна; Мая Тамара; Размова дарог: Мініяцюры // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Родныя рукі; «Ні багны, ні чароту»; Радзіма; Раніца ў Дуброве: [Вершы] // Беларусь. № 7; Хатынь: [Верш] // Бярозка. № 5; Не забуду ніколі // Там жа. № 8; Мая сталіца: [Верш] // Там жа. № 10; Няшчасны муж: [Верш] // Вожык. № 14; «Я жыву ў новым мікрараёне...»; Санцавей; «Не спяшайся, крочсабе памалу...»; «Трымціць нахмураная шыра...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Далоні Радзімы: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Эпоха: [Верш] // Там жа. № 4; Радзіма: [Верш] // Гомел. праўда. 5 чэрв.; Ранак на ўрочышчы: [Верш] // Там жа. 24 ліп.; Маё сяло; Пры дарозе; На самадзейным канцэрце; Мае гады; «Быў ясны ранак...»: [Вершы] // ЛіМ. 27 жн.; Кастрычнік: [Верш] // Сел. газ. 7 нояб.

1972. Край песень і паэм Купалы: Вершаваны рэпартаж // Беларусь. № 2; «Вайна забрала ўсё...»: [Верш] // Там жа. № 9; «Галіны выгнутыя дзічкі...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 17; «Ні багны, ні чароту...»: [Верш] // Гомел. праўда. 22 студз.; Лісцік; «Прайшоў старонкай нашай верасень...»: [Вершы] // ЛіМ. 14 студз.

1973. Савецкая Радзіма; На Волзе: [Вершы] // Звязда. 4 сак.; Нараджэнне Радзімы; Кіпіць вадзяная прастора; Акцябрская дарога; Ветэраны: [Вершы] // ЛіМ. 7 ліст.; Дзед Мароз: [Верш] // Піянер Бел. 4 студз.; Фатаграфія: [Верш] // Сел. газ. 10 июня.

1974. Ветэраны; «Адноўлена ў лесе зямлянка...:» [Вершы] // Беларусь. № 2; Мой зямляк — хлебароб; Каля помніка Бумажкову; Наш сябра баявы; Партызанская студня: [Вершы] // ЛіМ. 23 жн.

1975. Мой уран; Касмічная ракета; Родная вёска: [Вершы] // Беларусь. № 8; Палескія бярозы; У палявым шпіталі; Запозненыя кветкі: [Вершы] // Маладосць. № 4; Помню; Мікрараён; Раўчук; У лесе; Не кажыце: [Вершы] // Вяч. Мінск. 4 ліп.; Зямлянкі; Матчын ручнік; Суровыя дні; Святая зямля; Не кампазітар я: [Вершы] // ЛіМ. 14 лют.; Баявое юнацтва: Нарыс // Там жа. 9 мая.

1976. Марыта: (Урывак з паэмы) // Люблю будзённы дзень... Мн.; Сустрэча з вясной: [Верш] // Бярозка. № 4; Агонь: [Верш] // Звязда. 11 мая; Пры дарозе: [Верш] // Там жа. 31 ліп.; Адкрываю мноства таямніц: [Вершы] // ЛіМ. 7 мая.

1977. Матчын ручнік: [Верш] // Дзень добры, мама! Мн.; Старая яблыня; Балтыка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Надзейная мара; Тая ноч; Асенні дождж; Раніца: [Вершы] // Беларусь. № 2; Наша дынастыя: [Верш] // Бярозка. № 2; Родная зямля: [Верш] // Маладосць. № 2; Вясна; Сяўба; Паляны: [Вершы] // Звязда. 19 крас.; Неўміручы; Рыбгас; Гагарын; «Ён першы стаў народным мсціўцам...»; Адказ аднаму таварышу: [Вершы] // ЛіМ. 25 лют.; Аднойчы ўлетку; «Вось і з маёй сустрэчы...»; Мой друг зялёны; Слёзы бярозак: [Вершы] // Там жа. 14 кастр.

1978. «Ка мне прыходзіла яна...»: [Верш] // Адданасць. Мн.; Роздум аб надвор'і; Вятрыска: [Вершы] // ЛіМ. 16 чэрв.

1979. Ваенная дарога; Спаленая хата; Я не баяўся; Буран; Гляджу на неба; Ідзе хлебароб: [Вершы] // ЛіМ. 9 лют.

1980. «Гляджу кіно...»; Марозная раніца; Прыход зімы: [Вершы] // Бярозка. № 2; За мір і шчасце на зямлі: [Верш] // Звязда. 24 лют.; Грыбнік: [Верш] // ЛіМ. 5 снеж.

1981. Яліна; Завея: [Вершы] // Голас Радзімы. 31 снеж.; Досвітак: [Верш] // Звязда. 28 сак.; «Блакітны — на яго гляджу...»; Дождж: [Вершы] // ЛіМ. 17 ліп.; Дарога; Адзінокая яблыня; «Касіў я пахкую мятліцу...»: [Вершы] // Сел. газ. 18 окт.

1982. Родны кут; Палессе; Начны бой; Яе вочы: [Вершы] // Маладосць. № 2; Наша загартоўка; Рэйкавая вайна; «Мне прагуляцца зачастую...»: [Вершы] // ЛіМ. 7 мая.

1983. Подых вясны; Жураўліная труба: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Наш Ільіч: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Палеская балада // Бярозка. № 11; «Пакуль не позна...»: [Верш] // Звязда. 15 ліст.; Сказ аб міры: [Верш] // ЛіМ. 2 снеж.

1984. «Пад Валгаградам і пад Мінскам...»: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Над картай Расіі: [Верш] // Чырвоныя лісткі календара. Мн.; Наш Ільіч: [Верш] // Мін. праўда. 21 крас.

1985. Каля помніка Бумажкову; Акцябрская дарога; Кірыла Арлоўскі: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; «Мы проста ў агністыя далі...»; Рэйкавая вайна: [Вершы] // Беларусь. № 3; Мая сталіца; Родны край; Асенні дзень; Лес: [Вершы] // ЛіМ. 15 лют.; Мсціўцы; «Знямела вёска Кавалі...»: [Вершы] // Там жа. 5 ліп.; «Гляджу кіно...»; Марозная раніца; Прыход зімы: [Вершы] // Ніва. 10 ліст.

1.4.

1976. Селялёніс Э. Жыццё: [Верш] / З літ. // ЛіМ. 6 лют.; Яго ж. Сусед: [Верш] / З літ. // Там жа. 18 чэрв.

1.5.

На польскую мову. Traktory / Tł. J. Bojar // Echo Tygodnia. 1955. Nr 41; Ilustrowany Kurier Polski. 1955. Nr 241; Świat i Życie. 1955. Nr 38.

На рускую мову. Снежинка: Стихи и поэма / Пер. К. Титов. М., 1962.

Не горюю: [Верш] / Пер. Е. Ружанский // Урал. 1959. № 1; Новоселы; Две славы; Сынок: [Вершы] / Пер. К. Титов // Сов. Бел. 1962. 26 янв.; Золотая осень; Кисет; [Вершы] // Сов. Латвия. 1964. 1 окт.; Из поэтической тетради: У костра; Гром; Будущее: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Неман. 1968. № 5; Поговорка: [Верш] / Пер. К. Титов // Мать моя, Беларусь. Элиста. 1969; У костра: [Верш] / Пер. И. Бурсов // В едином строю. М., 1970; Фотография; Старший брат: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Путь к победе. Мн., 1970; Живые цветы: [Верш] / Пер. П. Костюкевич // Ленин. правда. 1972. 6 апр.; Над картой России: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Неман. 1976. № 2; Моя дорога: [Вершы] / Пер. Б. Спринчан, С. Черныш // Там жа. 1980. № 7; Дорога; Одинокая яблоня: [Вершы] // Сел. газ. 1981. 18 окт.; Партизанская стоянка; Мои сны; «Мне памятны событья эти»: [Вершы] / Пер. О. Цакунов // Партизанская слава. Л., 1985.

2.3.

На беларускай мове. Гарэлік А. Паэт з «партызанскай рэспублікі» // Голас Радзімы. 1977. 24 сак.; Гаўрусёў С. Песні, народжаныя ў барацьбе // Чырв. змена. 1967. 3 кастр.; Зарыцкі А. Вершы Марка Смагаровіча // ЛіМ. 1951. 10 сак.; Кудраўцаў І. Перамагаюць моцныя духам // Там жа. 1970. 8 мая; Яго ж. Першыя сляды // Полымя. 1956. № 1; Лойка А. Сустрэчы з днём сённяшнім. Мн., 1968. С. 110—111; Марку Смагаровічу — 50 // ЛіМ. 1977. 25 лют.; Марціновіч А. Вернасць агнявому юнацтву: 50 год М. Смагаровічу // Беларусь. 1977. № 2; Яго ж. Вернасць: Да 50-годдзя з дня нараджэння М. Смагаровіча // Гомел. праўда. 1977. 25 лют.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981. Уладзіміраў К. На крыллях песні // Віцеб. рабочы. 1959. 24 мая; Шымук В. Жыве ў вёсцы

паэт... // Калг. праўда. 1962. 21 жн.; Яго ж. Шчасце сейбіта: [Да 50-годдзя з дня нараджэння М. С. Смагаровіча] // Наст. газ. 1977. 2 сак.; Юрчанка Г. Усхваляваны голас // ЛіМ. 1961. 29 вер.

На рускай мове. Бурьян Б. Перед входом в большую поэзию // Сталин. молодежь. 1955. 25 окт.; Мозольков Е. Грозной силы частица... // Мозольков Е. Поющая земля. М., 1972; Шимук В. Человек не сдается... // Сел. газ. 1965. 10 марта.

В. У. Смольская.

СМАЛЬЯНАВА ЛІЛІЯ

Смальянава Лілія Пятроўна (н. 14.10.1926, г. Жыздра Калужскай вобл.), літаратуразнавец. Кандыдат філалагічных навук (1963), дацэнт (1971). Піша на беларускай, рускай і ўкраінскай мовах.

З сям'і служачых. Бацька паходзіў з варонежскіх сялян, рана асірацеў, працаваў рабочым. У 1917 уступіў у Чырвоную гвардыю. Шляхі грамадзянскай вайны прывялі яго ў Магілёў, дзе пазнаёміўся з будучай жонкай, якая паходзіла з польска-беларускага шляхецкага роду Стахоўскіх, свабодна валодала французскай мовай, іграла на піяніна, спявала, як і належала дачцы старшыні Магілёўскай гарадской управы. Спявала ў царкоўным хоры ў прысутнасці цара, калі той знаходзіўся ў Магілёўскай стаўцы. У час Вялікай Айчыннай вайны сям'я Смальянавых эвакуіравалася на радзіму бацькі, а пасля вызвалення Магілёва вярнулася назад. У 1945 Л. Смальянава скончыла ў Магілёве сярэднюю школу, у 1948 філалагічны факультэт Магілёўскага педінстытута. Вучылася ў аспірантуры пры кафедры беларускай літаратуры Мінскага педінстытута (1949—52). Загадвала кафедрай Пінскага настаўніцкага інстытута (1953—54). Працавала старшым выкладчыкам кафедры беларускай літаратуры Брэсцкага педінстытута (1954—70), дэканам філалагічнага факультэта таго ж інстытута (1970—75). Чытала лекцыі па беларускай савецкай літаратуры, літаратуры народаў СССР. Абіралася членам Брэсцкага гарадскога савета народных дэпутатаў (1965—67). З 1975 працуе дацэнтам кафедры рускай і замежнай літаратур у Кіраваградскім педінстытуце (Украіна). 1979/80 навучальны год правяла ў Польшчы, дзе чытала курс літаратуры народаў СССР.

Любоў да беларускай літаратуры Л. Смальянавай прывіла яшчэ да вайны настаўніца Карпінская, якую акупанты пакаралі смерцю разам з сям'ёй за сувязь з партызанамі і ўдзел у падполлі (імем Карпінскіх названа адна з вуліц Магілёва). У час эвакуацыі дзяўчына чытала беларускія вершы на школьных вечарах, падкрэсліваючы тым прывязанасць да матчынага краю, любоў да беларускага народа і культуры. Пасля яна займалася вывучэннем творчасці беларускіх пісьменнікаў, пісала літаратуразнаўчыя і крытычныя артыкулы. Першая публікацыя Л. Смальянавай адносіцца да 1957 (газ. «Зара»). Друкавалася ў час. «Полымя», «Маладосць», «Ученых записках Брестского пединститута», «Вопросах литературы народов СССР», зборніку «Беларуская літаратура і літаратуразнаўства», «Настаўніцкай газеце», альманаху «Отчий край». Выдала манаграфію «Шляхі паэтычнага эпасу». Л. Смальянавай належаць раздзелы ў кнізе «Матэрыялы для пазакласнай работы па беларускай літаратуры» (напісана ў сааўтарстве з В. Ляшук). Даследуе руска-украінска-беларускія сувязі, знаёміць украінскую грамадскасць са здабыткамі сучаснай беларускай літаратуры, друкуючы артыкулы ва ўкраінскіх перыядычных выданнях.

Жыве ў Кіравараградзе. *У. А. Калеснік.*

Бібліяграфія

1.2.

Поэмы Аркадия Кулешова: Автореф. дисс. ...канд. филол. н. Мн., 1963.

Матэрыялы для пазакласнай работы па беларускай літаратуры. Мн., 1971 / Сааўт. В. Ляшук.

Шляхі паэтычнага эпасу: З гісторыі беларускай савецкай паэмы. Мн., 1977. Рэц.: Грынчык М. Паэтычны эпас рэвалюцыі // Полымя. 1977. № 10.

1.3.

1957. Паэт-патрыёт // Зара. 7 ліп.; Выдатны дзеяч беларускай культуры // Там жа. 7 снеж.

1958. Нарыс аб жыцці камуніста: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Сэрца камуніста. Мн., 1958] // Зара. 11 ліп.

1959. Лірыка А. Куляшова перыяду Вялікай Айчыннай вайны // Уч. зап. (Брест. пед. ин-т). Вып. 4; Апавяданні аб нашых сучасніках // Зара. 11 лют.; Паэзія сучаснасці // Там жа. 21 чэрв.

1960. Час і стыль // Полымя. № 12.

1961. Бессмяротнасць // Зара. 10 сак.

1962. Горача любімы беларускім народам // Зара. 10 лют.; Паэт-патрыёт // Там жа. 7 ліп.; Пісьменнік — баец // Там жа. 27 ліп.; Добры талент: (Да 45-годдзя Я. Брыля) // Там жа. 4 жн.

1964. Талантливый поэт // Заря. 5 февр.; Старейший белорусский писатель // Там жа. 29 нояб.; Ці ёсць патрэба абараняць!: Пісьмо ў рэдакцыю // ЛіМ. 28 кастр. / Сааўт. У. Калеснік, Р. Кароткі.

1965. Поэзия нашей современности // Заря. 14 февр.; Умно и поэтично // Там жа. 3 дек.

1966. Подвиг поэта, коммуниста и солдата: К 60-летию со дня рождения Мусы Джалиля. // Заря. 15 февр.; Большой путь художника: К 70-летию со дня рождения К. Крапивы // Там жа. 5 марта; Змитрок Бядуля: К 80-летию со дня рождения // Там жа. 23 апр.; Восемь веков бессмертия // Там жа. 4 сент.; Поэт революции // Там жа. 4 нояб.

1967. Эдуард Самуйленок // Заря. 23 июля; Пасляваенная паэзія: (У дапамогу выкладчыку беларус. літаратуры) // Наст. газ. 20 снеж. / Сааўт. У. Калеснік.

1968. Літаратурныя канферэнцыі і дыспуты // Народ. асвета. № 4 / Сааўт. В. Ляшук.

1969. Старейшина белорусской литературы // Заря. 29 нояб.

1970. Беларуская сучасная паэма // Маладосць. № 1; Патрэбен спецыяльны курс // Наст. газ. 25 сак.; Па вялікім рахунку // Там жа. 22 ліп. / Сааўт. В. Ляшук.

1971. Да пытання аб жанравай эвалюцыі беларускай паэмы 30-х гадоў // Беларуская мова і літаратура ў ВНУ. Брэст; Человек и время: [Рэц. на кн.: Куляшоў А. Сасна і бяроза. Мн., 1970]. // Заря. 15 июня; Голос честного сердца // Там жа. 20 нояб.; Творчая лучнасць // Наст. газ. 24 сак. / Сааўт. В. Ляшук.

1972. Для счастья народа своего // Заря. 7 июля.

1973. Гераічная абарона Брэсцкай крэпасці ў мастацкай літаратуры // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель; Писатель, ученый, педагог // Заря. 17 февр.; Пусть будет свет: [Рэц. на кн.: Танк М. Хай будзе святло. Мн., 1972] // Заря. 11 апр.; Сила слова // Там жа. 18 апр.; Выхоўваем патрыётаў // Звязда. 18 лют.

1974. Героіка-рэвалюцыйная паэма 30-х гадоў // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2; Дум высокое стремленье // Заря. 6 февр.; О радости людской и о печали // Там жа. 4 июля; Фантастическая комедия // Там жа. 3 сент.

1975. Беларуская паэма часу Вялікай Айчыннай вайны // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 3.

1982. К вопросу о типологии жанра белорусской и украинской поэмы 30-х годов // Вопросы литературы народов СССР. Вып. 2.

1984. Теснее связь со школой // Рус. язык и литература в сред. учебных заведениях. № 9.

1985. «Писав про те, що бачив і пережив сам...» // Отчий край, 85. К.

Т. М. Махнач.

СМОЛЬСКІ РЫЧАРД

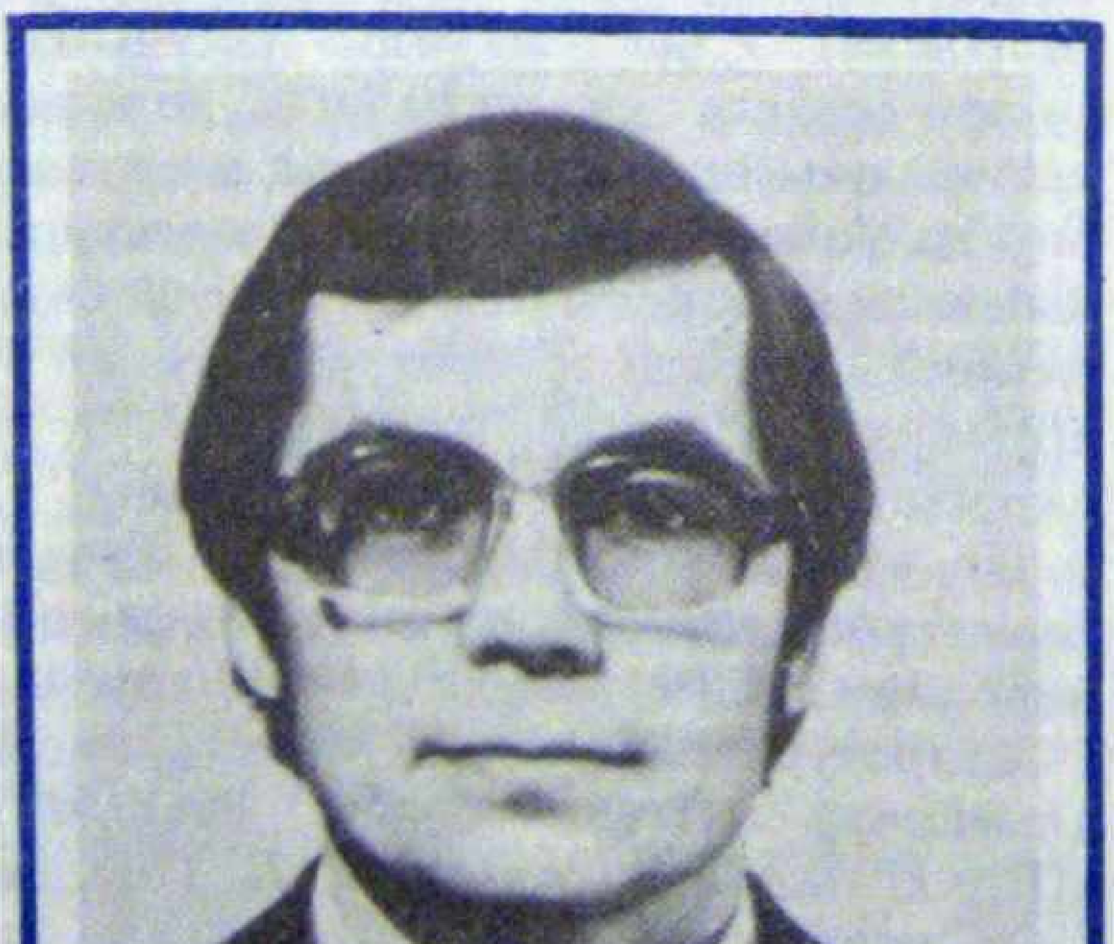

Смольскі Рычард Баляслававіч (псеўд. Р. Лідскі, Р. Міхальчук, Р. Сокалаў, А. Янавіцкі і інш.; н. 3.4.1946, г. Ліда Гродзенскай вобл.), мастацтвазнавец. Доктар мастацтвазнаўства (1991). Піша на беларускай і рускай мовах.

З рабочай сям'і. У 1964 скончыў 11 класаў Лідскай СШ № 10. Працаваў сталяром на Лідскім прамысловым камбінаце (1964—65). У 1965 паступіў на тэатральны факультэт Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, які скончыў у 1970. Працаваў на кінастудыі «Беларусьфільм» асістэнтам рэжысёра, другім рэжысёрам (1970—76). Служыў у Савецкай Арміі (1972—73). Вучыўся ў аспірантуры Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН Беларусі па спецыяльнасці «тэатральнае мастацтва» (1976—79). Абараніў кандыдацкую дысертацыю па тэме «Беларускі тэатр аб Вялікай Айчыннай вайне. Эвалюцыя мастацкіх прынцыпаў у асэнсаванні гераічных характараў» (1981), доктарскую дысертацыю па тэме «Тэатральнае мастацтва Беларусі: Праблемы асэнсавання айчыннай гісторыі» (1991). З 1979 малодшы навуковы супрацоўнік, з 1981 вучоны сакратар, з 1988 — загадчык аддзела тэатра Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН Беларусі.

З тэатразнаўчымі артыкуламі Р. Смольскі выступае з 1966. Піша артыкулы, нарысы, рэцэнзіі па праблемах сучаснага тэатральнага мастацтва Беларусі. Першы артыкул «Героі жывуць вечна» надрукаваны 1.4.1965 у Лідскай райгазеце «Уперад». З 1966 друкуецца ў рэспубліканскіх і саюзных выданнях: газетах «Чырвоная змена», «Советская Белоруссия», «Гудок», «Советская культура». Як крытык і публіцыст выступае ў часопісах «Театральная жизнь», «Полымя», «Беларусь», «Мастацтва Беларусі», у зборніках і калектыўных манаграфіях. Даследуе пытанні тэатральнага жыцця рэспублікі («На сцэне — бессмяротнасць подзвіга», «Пазначана часам: Пошукі сучаснай беларускай рэжысуры», «Стварэнне лёсу: Гістарычная і героіка-рэвалюцыйная тэма ў тэатрах Беларусі 70—80-х г.» і інш.). Аўтар раздзелаў «Гісторыі беларускага тэатра» (т. 2, 3).

Выступаў у драматургіі. У сааўтарстве з Ю. Сохарам напісаў п'есы «Разбег» (паст. ў 1973—76 Цімкавіцкім, Слонімскім і Баранавіцкім народнымі тэатрамі), «Выкупленне» (паст. ў 1976 Ельскім нар. тэатрам), «Не толькі пра каханне» (паст. ў 1978 Магілёўскім абласным тэатрам драмы і камедыі імя В. Дуніна-Марцінкевіча). Аўтар радыёп'ес, пастаўленых на Беларускім радыё: «Іншага права няма» (1978), «Мы яшчэ пажывём» (1978), «На парозе жыцця» (1980, у сааўтарстве з Ю. Сохарам), «Лёс, які мы выбіраем» (1986). Аўтар сцэнарыяў дакументальных фільмаў: «Марыя» (1975), «Праз усё жыццё» (1978, пра Е. Міровіча), «Уладзіслаў Галубок» (1982), «Жыццё кліча» (1984, пра У. Крыловіча). У 1978—86 быў аўтарам і вядучым тэлевізійнага альманаха «У святле рампы» Беларускага тэлебачання. Старшыня секцыі тэатральнай крытыкі і тэатразнаўства Саюза тэатральных дзеячаў Беларусі (з 1987). Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Белорусский театр о Великой Отечественной войне: (Эволюция художественных принципов в осмыслении героических характеров): Автореф. дисс. ... канд. искусств. М., 1981.

На сцене — бессмертие подвига. Мн., 1982. Рэц.: Горобченко Т. На сцене — бессмертие подвига // Сов. Бел. 1982. 25 дек.; Кузняцова К. На сцэне — бессмяротнасць подзвігу // Тэатр. Мінск. 1982. № 6. Ракицкий В. Сквозь призму времени // Знамя юности. 1982. 20 авг.; Рошчын У. Пра подзвіг і славу // Звязда. 1982. 16 ліст.; Сохар Ю. На сцэне — неўміручасць подзвігу // Мастацтва Бел. 1983. № 3; Тур К. [Кнігапіс] // ЛіМ. 1982. 13 жн.

Пазначана часам. М., 1984. Рэц.: Баравік Р. На шляхах рэжысёрскіх пошукаў // Мастацтва Бел. 1985. № 4; Гаробчанка Т. Даследуецца дзень сённяшні // Тэатр. Мінск. 1984. № 6; Ляшчэня К. Першая ластаўка // ЛіМ. 1984. 24 жн.; Ракицкий В. Режиссер, театр, время // Знамя юности. 1985. 14 авг.

Грядущим в наследство. Мн., 1986.

Сотворение судьбы. Мн., 1987.

Театр и жизнь. Мн., 1989 / У сааўт.

Театральное искусство Белоруссии: проблемы осмысления отечественной истории: Автореф. дисс. ...д-ра искус. н. М., 1991.

1.3.

1966. Театр — есть! // Гудок. 31 авг.; Баллада о человечности // Сел. газ. 21 окт.; Это приносит радость // Физкульт. Бел. 13 сент.; С мальчишеской искрой в глазах // Там жа. 16 окт.; Па дарозе ў мастацтва // Чырв. змена. 30 крас.; Лідскія самацветы // Там жа. 23 мая; Адны суткі Леніна // Там жа. 20 кастр.; «Якая краса, мая Наташа...» // Там жа. 5 ліст.; Смех на ўзбраенні // Там жа. 25 снеж.

1967. Адкрыццё новага // Звязда. 30 ліп.; Падение Александра Адуева // Знамя юности. 23 марта; Театры отдали рапорт // Там жа. 5 апр.; Ждем продолжения // Там жа. 8 мая; Двенадцать «ни пуха ни пера» // Там жа. 20 авг.; Аб часе и аб сабе... // Мін. праўда. 7 студз.; Дзяцінства прайшло міма // Там жа. 13 студз.; Церні ператвараюцца ў лаўры // Там жа. 8 мая; Ці толькі лёс?.. // Там жа. 15 мая; Вторая жизнь красных дьяволят // Сов. Бел. 21 мая; Древние домбры и острые стрелы // Там жа. 23 мая; Твоё тепло, любимый город // Там жа. 24 мая; Артыст... Пісьменнік... Кінарэжысёр... // Чырв. змена. 18 лют.; Песня застаецца з чалавекам // Там жа. 19 сак.; Такая ўжо традыцыя... // Там жа. 24 крас.; Проста аб складаным // Там жа. 31 жн.; Дзеля жыцця // Там жа. 18 вер.; Навелы маленькага экрана // Там жа. 4 кастр.; Жывыя фарбы // Там жа. 12 снеж.

1968. Пошукі толькі пачынаюцца // Вяч. Мінск. 21 сак.; Ці толькі лёс?.. // Мін. праўда. 12 сак.; Покерная ноч // Там жа. 28 чэрв.; На студэнцкай сцэне // Чырв. змена. 25 студз.

1969. Кінематаграфічная прафесія // Віцеб. рабочы. 29 мая.

1970. Начинается театр... // Знамя юности. 29 марта; Начало // Там жа. 6 окт.

1971. Будні, будні... // ЛіМ. 5 сак.

1972. Незабываемое: [Нарыс] // За Родину. 29 дек.; Они делают фильмы // Физкульт. Бел. 29 апр.

1973. Хорошее начало: Репортаж // За Родину. 6 янв.; Верность делу: [Нарыс] // Там жа. 14 февр.; Мы — военные строители // Там жа. 4 марта; «Гамлет» // Там жа. 24 апр.; Экскурсия на Волжскую ГЭС / Пад псеўд. Р. Сокалаў; Солдаты в рабочих спецовках // Там жа. 20 мая; Песня сердца // Там жа. 30 мая; Впереди идущие: [Нарыс] // Там жа. 3 июня; Пассивность в архив // Там жа. 9 июня; Торжествует добро // Там жа. 27 июля; Ветер в паруса // Там жа. 12 авг.; Ответственность: Штрихи к портрету // Там жа. 31 авг.; Военкоровский пост сообщает // Там жа. 7 сент.; Веление времени: [Нарыс] // Там жа. 9 сент.; «Беларусьфильм» — 73: [Нарыс] // Там жа. 12 сент.; И массовость, и мастерство // Там жа. 15 сент.; Его стихия: [Нарыс] // Там жа. 22 сент. / Пад псеўд. А. Янавіцкі; Будни военных строителей: [Нарыс] // Там жа. 10 окт.; В бригаде дружных: [Нарыс] // Там жа. 12 окт.; Подели с человеком его заботы: [Нарыс] // Там жа. 15 окт.; Художник большой, самобытный // Там жа. 17 окт.; На всю жизнь: [Нарыс] // Там жа. 2 дек.

1974. Глубокий след: [Нарыс] // Красная звезда. 16 февр.; Разбег: Драма ў 2-х ч. // Чырв. змена. 6, 11, 13—15, 17, 20, 21 жн. / Сааўт. Ю. Сохар; Патрабавальнасць — рыса таленту // Там жа. 31 кастр.

1976. Што новага ў музаў // Вяч. Мінск. 5 кастр.; Крокі па жыцці // Звязда. 1 кастр.; Тревоги и надежды... // Знамя юности. 20 июля; Будьте смелыми // Там жа. 2 дек.; «Моц наша ў згодзе святой...» // Чырв. змена. 27 чэрв.; Рэха: Драм. эцюд для сцэны // Там жа. 1 жн. / Сааўт. Ю. Сохар; Пошук вядзе да майстэрства // Там жа. 19 вер.; Лёс мастака — справа грамадская // Там жа. 9 снеж.

1977. З любоўю да добрых людзей // Звязда. 26 ліп.; Уроки одного эксперимента // Знамя юности. 24, 25, 27 мая; Реальность фантазий // Там жа. 1 нояб.; Путь к мастерству // Там жа. 4 дек.; Сёння — пра вайну // ЛіМ. 25 сак.; Параметры чалавечнасці // Там жа. 14 кастр.; Выбар: (Драма ў адной дзеі) // Чырв. змена. 13, 15, 18 снеж. / Сааўт. Ю. Сохар.

1978. Кастусь Быліч // Майстры беларускай сцэны. Мн.; Настойлівасць (Браніслаў Баеў) // Тэатр. Мінск. № 3; Думаючы пра мастака і чалавека // Там жа. № 4; Пошукі свайго шляху // Звязда. 2 сак.; Святло чалавечнасці // Там жа. 21 чэрв.; Свой голас // Знамя юности. 1 февр.; Надежды наши... // Там жа. 10 февр.; Труден первый шаг // Там жа. 25 июля; Час вымагае натхнення і глыбіні // ЛіМ. 6 студз.; Выпрабаванне Маякоўскім // Там жа. 16 чэрв.; Любоў, вера, надзея // Там жа. 22 вер.; Час патрабуе // Там жа. 1 снеж.

1979. Пра мужнасць і славу // Тэатр. Мінск. № 1; Юрий Сидоров, народный артист БССР // Там жа. № 3; Тема Великой Отечественной войны в театре Купалы // Там жа. № 4; З плеяды першых // Там жа. № 6; Даследаванне характараў // Звязда. 29 ліп.; Бераг чалавечнасці // Там жа. 25 жн.; За внешней респектабельностью // Знамя юности. 25 мая; Успамін пра мінулае? Не, роздум пра будучыню... // ЛіМ. 23 лют.; Надзейныя арыенціры творчасці // Там жа. 16 ліст.; У истоков: [Рэц. на кн.: Пятровіч С. Еўсцігней Міровіч: 2-е выд., дапрац. Мн., 1978] // Сов. Бел. 20 сент.; Рух часу і тэатра: [Рэц. на кн.: Бур'ян Б. З сёмага рада партэра. Мн., 1978] // Чырв. змена. 27 лют.

1980. Тэма Вялікай Айчыннай вайны на беларускай сцэне // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; Тэатр у барацьбе за новага чалавека // Тэатр. Мінск. № 3; На сцэне — веліч подзвігу // Звязда. 4 чэрв.; Тэатр Макаёнка: [Рэц. на кн.: Вишневская И. Комедия на орбите. М., 1979] // Знамя юности. 9 мая; Аблічча і творчыя пошукі калектыву // ЛіМ. 11 студз.; Здабыткі гарантуюцца творчым пошукам // Там жа. 14 сак. / Сааўт. К. Кузняцова; Былі першыя дні вайны // Там жа. 13 чэрв.; Тры чэрвеньскія вечары // Там жа. 27 чэрв.; З любоўю да Коласа // Там жа. 11 ліп.; Вернасць тэатру, часу, сабе // Там жа. 22 жн. / Сааўт. К. Кузняцова; Неабходнасць працягу // Там жа. 21 ліст.

1981. Урокі класікі // Тэатр. Мінск. № 3; Гэты чароўны дзівосны свет // Там жа. № 6; Ад удзячных нашчадкаў: Да 120-годдзя з дня нараджэння Ігната Буйніцкага // Голас Радзімы. 24 вер.; Удзячная памяць людская // Звязда. 30 жн. / Пад псеўд. Р. Лідскі; Шлях актрысы: [Рэц. на кн.: Гаробчанка Т. Вольга Галіна. Мн., 1980] // Чырв. змена. 31 кастр.

1982. Рыцар тэатра // Тэатр. Мінск. № 3; Театр в годы войны // Там жа. № 5; Гісторыя, якая вучыць // Там жа. № 6; Актыўнасць жыццёвай пазіцыі // Звязда. 8 чэрв.; Майстэрства пераўвасаблення // Там жа. 17 жн.; Першапраходца ў тэлемастацтве // Там жа. 8 вер.; Выклікаць водгук у душы // Там жа. 9 вер.; «Тэатр страшэнна зацікавіў мяне» // Там жа. 27 кастр.; Алгеброй гармонию поверить... // Знамя юности. 15 июня; Крытык — не пасада, а прызванне // ЛіМ. 30 крас.; Ясная гістарычная канцэпцыя: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Гісторыя беларускага тэатра. Мн., 1982] // Там жа. 10 снеж.; Дорогой трудной и прекрасной // Сов. Бел. 16 мая; Повторение пройденного // Сов. культура. 16 февр. / Сааўт. К. Кузняцова; Сваім голасам... [Рэц. на кн.: Марчук Г. От полуночи до рассвета. Мн., 1981] // Чырв. змена. 3 лют.

1983. Зорны час актрысы: Некалькі эцюдаў да творчага партрэта Стафаніі Міхайлаўны Станюты // Мастацтва Бел. № 1; Народнай памяці працяг: (Нататкі пра сучасны сцэнічны летапіс Вялікай Айчыннай вайны) // Там жа. № 5; У пошуках героя // Там жа. № 8.; Пачатак мужнасці // Тэатр. Мінск. № 1; Сваім непаўторным шляхам // Там жа. № 6; Обогащение традиции: [Рэц. на кн.: Бурьян Б. Судьба чужая — как своя. Мн., 1982] // Знамя юности. 15 янв.; Пры вялікім патэнцыяле // ЛіМ. 18 лют.

1984. Маштаб асобы // Мастацтва Бел. № 7; Ці ёсць у нас традыцыя?.. / Сааўт. В. Смольская // Там жа. № 8; Беларускі тэатр сёння: Хвіліна одуму, альбо Хто зробіць адкрыццё: [Інтэрв'ю] / Зап. Л. Грамыка // Там жа. № 9; З плеяды пачынальнікаў // Там жа. № 11; «Рядовые» А. Дударева // Театр. жизнь. № 21; Зямля Праметэяў // Тэатр. Мінск. № 3; Несцерка дорыць свята // Вяч. Мінск. 22 кастр.; Чытаецца ўпершыню // ЛіМ. 6 ліп.; Ничто не проходит бесследно // Сов. Бел. 9 июня; Прошлое всегда с нами // Там жа. 18 июля; Могучие духом // Там жа. 20 сент.

1985. Дзейнасць беларускіх тэатраў у гады Вялікай Айчыннай вайны // Вялікая Айчынная вайна ў фальклоры і мастацтве Беларусі. Мн.; Рускія тэатры ў Беларусі; Дзейнасць іншых тэатраў / У сааўт. з інш. аўт. // Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн. Т. 2; На новым узроўні // Беларусь. № 7; Вучыць мужнасці: (Нататкі аб адраджэнні тэмы Вялікай Айчыннай вайны ў спектаклях тэатраў Беларусі) // Мастацтва Бел. № 11; Пачынаць з самога сябе... // Там жа. № 12; Улада памяці // Полымя. № 1; Сугучнасць часу: [Рэц. на кн.: Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пачатак 30-х гадоў). Мн., 1984] // Там жа. № 11; Апраўданне крыві // Тэатр. Мінск. № 2; Выяўляючы рысы сучаснікаў: [Рэц. на кн.: Свірыдаў С. Цені знікаюць. Мн., 1983] // Звязда. 8 лют.; Неабходнасць выбару // Там жа. 23 мая / Пад псеўд. Р. Міхальчук; Старонкі гераічнага летапісу // ЛіМ. 17 мая.

1.6.

Купалавец — гэта гучыць горда!: [Інтэрв'ю з М. Яроменкам] // Тэатр. Мінск. 1980. № 5 / Зап.; Тэатр — гэта тое, што ўзрушвае: [Гутарка з Л. Рахленкам] // ЛіМ. 1982. 3 вер. / Зап. з К. Кузняцовай.

2.3.

На беларускай мове. Антонаў В. У народным тэатры — прэм'ера // Чырв. змена. 1974. 21 сак.; Бур'ян Б. Добры дзень, Еўсцігней Афінагеневіч // ЛіМ. 1978. 11 жн.; Яго ж. Нібы візітная картка. ЛіМ. 1982. 14 мая; Бутэвіч А. Вяртанне ў маладосць // Чырв. змена. 1978. 30 ліст.; Бялян М. Гаворыць гісторыя // ЛіМ. 1974. 5 крас.; Валошка М. Выраслі ў полымі... // Чырв. змена. 1977. 15 чэрв.; Яго ж. Шчасце Марыйкі // Чырв. змена. 1976. 19 лют.; Дапкюнас В. Нараджэнне спектакля // ЛіМ. 1973. 6 ліп.; Козел В. «Дзень добры, «Купалінка»!» // Там жа. 1980. 8 жн.; Кузняцова К. Духоўнасць — мера чалавечнасці // Там жа. 1979. 2 сак.; Яго ж. У святле тэлеэкрана // Там жа. 1979. 20 крас.; Яго ж. Час трывожных падзей // Там жа. 1978. 8 снеж.; Лабовіч А. Два вечары ў адной сям'і // Чырв. змена. 1979. 8 крас.; Палушкіна Я. Ажылі старонкі гісторыі // Звязда. 1973. 26 чэрв.; Петравец А. Старонка векапомнай гісторыі // Там жа. 1974. 4 чэрв.; Ратнікаў Г. Непазбежнасць выбару // Там жа. 1978. 5 жн.; Рылко М. Гадзіна тэатра // Чырв. змена. 1978. 9 жн.; Сурміла А. ... І ўсё ж аблічча паўстае // ЛіМ. 1985. 3 мая; Федзюковіч М. З племя карчагінцаў // Чырв. змена. 1974. 30 чэрв.; Шукай сваю дарогу // Там жа. 1976. 20 студз.

На рускай мове. «Будьте смелыми» // Знамя юности. 1977. 3 марта; Луканская Э. Смотрите «Разбег» // Комс. правда. 1973. 25 авг.; Проценко Н. Премьера театра // Гродн. правда. 1974. 14 февр.; Ракицкий В. «Мы еще поживем» // Знамя юности. 1978. 20 дек.; Романовский В. Два дебюта // Там жа. 1973. 11 дек.; Рылко М. Ленинскому комсомолу посвящается // Гродн. правда. 1974. 12 марта; Яго ж. О них наша боль и песнь // Знамя юности. 1974. 12 мая; Савилов М. Автор пьесы — военный строитель // За Родину. 1973. 5 сент.; Соловьев В.

Фильм о Марии Жарко // Сел. газ. 1975. 29 июля; Хорунжий А. Автор драмы — военный строитель // Красная звезда. 1973. 18 сент.

На ўкраінскай мове. Потурай О. Ще раз про вічне // Ленинська зміна. 1980. 29 лип.

М. П. Барташэвіч.

СМЫКОЎСКАЯ ВАЛЯНЦІНА

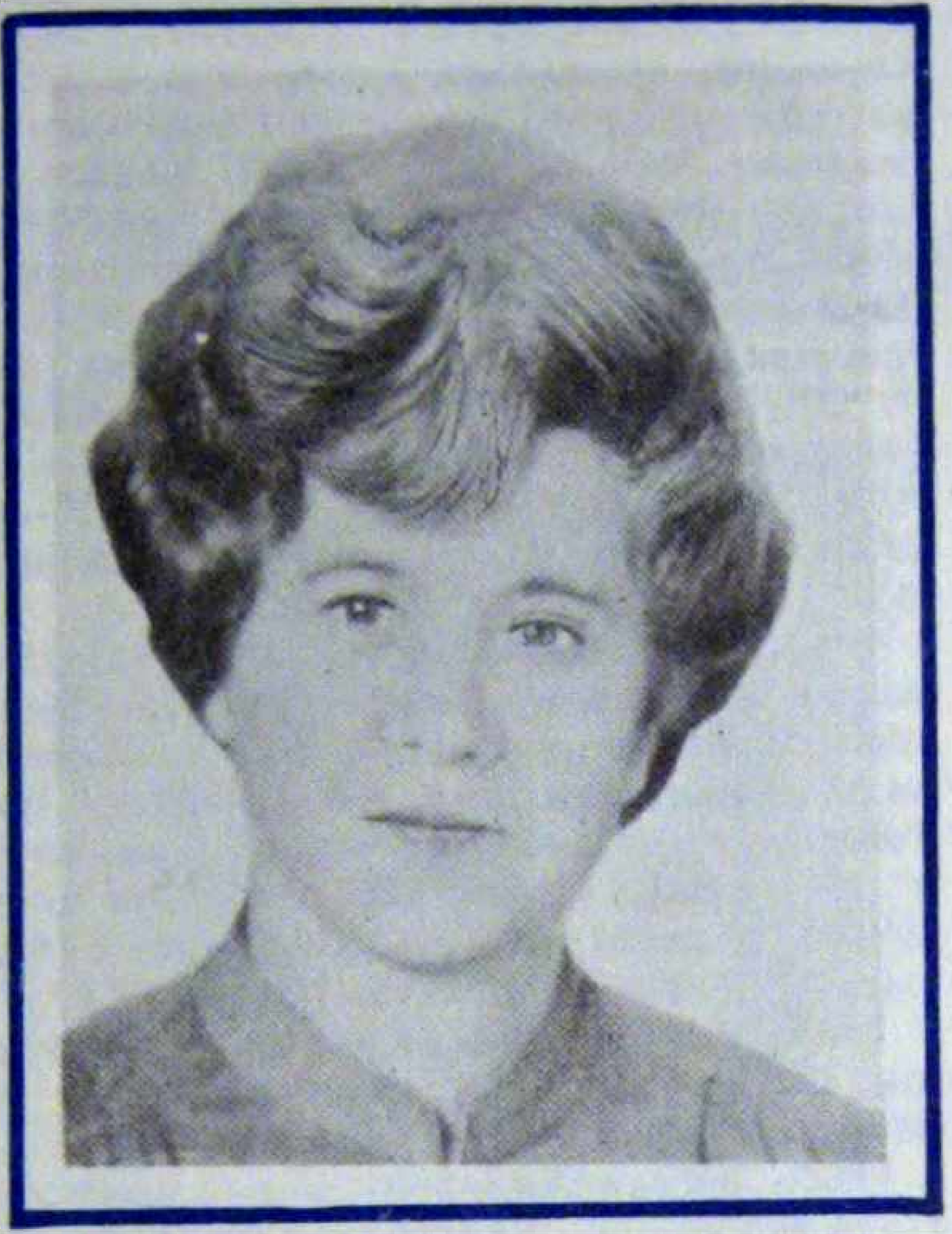

Смыкоўская Валянціна Іванаўна (н. 1.1.1940, в. Міхалкі Мазырскага р-на Гомельскай вобл.), літаратуразнавец.

З сям'і настаўнікаў. Маці, Вольга Сцяпанаўна, настаўніца пачатковых класаў; бацька, Іван Аляксеевіч, працаваў настаўнікам гісторыі, дырэктарам школы, потым на партыйнай рабоце. У 1947—50 В. Смыкоўская вучылася ў Мазырскай, у 1950—53 — у Азарыцкай СШ. Школу-сямігодку скончыла ў 1954 у в. Дуброва Лельчыцкага р-на. З 1954 наведвала сярэднюю школу ў в. Міхалкі, якую скончыла з сярэбраным медалём. У 1957—62 вучылася на філалагічным факультэце Мазырскага педінстытута. З 1962 працуе ў Гомельскім дзяржуніверсітэце ст. лабарантам, выкладчыкам, ст. выкладчыкам. З 1979 дацэнт кафедры беларускай літаратуры. У 1973 абараніла кандыдацкую дысертацыю на тэму «Палеская хроніка» І. Мележа (Творчая задума і яе мастацкае ўвасабленне)».

З артыкуламі і рэцэнзіямі В. Смыкоўская выступае ў друку з 1963. Аўтар манаграфіі «Творчая канцэпцыя пісьменніка», прысвечанай прозе І. Мележа, некалькіх вучэбна-метадычных дапаммможнікаў, адрасаваных студэнтам і настаўнікам. Усяго ў навуковым багажы В. Смыкоўскай каля 90 навукова-метадычных артыкулаў па актуальных пытаннях развіцця беларускай літаратуры, літаратуры народаў СССР.

Жыве ў Гомелі.

В. К. Шынкарэнка.

Бібліяграфія

1.2.

Творческий путь И. Мележа. Гомель, 1971 (Материал в помощь лектору и докладчику).

«Полесская хроника» И. Мележа: (Творческий замысел и его художественное воплощение): Автореф. дисс. ... канд. филол. н. Мн., 1973.

Творчая канцэпцыя пісьменніка: Задума і яе мастацкае ўвасабленне ў «Палескай хроніцы» І. Мележа. Мн., 1976. Рэц.: Зэкаў А. Як нараджалася палеская хроніка // Беларусь. 1977. № 2; Літвінаў Р. Па шляхах «Палескай хронікі» // Звязда. 1977. 13 кастр.; McMillin A. // Journal of Byel. Studies. 1977. № 1.

Вучэбна-метадычны дапаможнік па курсу «Літаратура народаў СССР»: (Украінская літаратура). Гомель. 1977.

Іван Мележ: (Метад. рэкамендацыі настаўніку па арг. вучэб. і пазаклас. работы). Гомель, 1981 / Сааўт. В. Генаш.

Педагагічная практыка студэнтаў-філолагаў. Мн., 1983 / Сааўт. В. Ляшчынская.

Методическое пособие по изучению творчества писателей — лауреатов Ленинской премии в литературах народов СССР. Гомель, 1985. / Сааўт. І. Штэйнер.

1.3.

1963. Аб чалавечым подзвігу // Гомел. праўда. 20 крас.

1969. Першая ластаўка: [Рэц. на кн.: Матэрыялы першай навуковай канферэнцыі па вывучэнню беларуска-ўкраінскіх літаратурных і фальклорных сувязей. Гомель, 1969] // Гомел. праўда. 3 ліп.

1970. Часоў узвышаная сувязь: [Рэц. на кн.: Мележ І. Подых навальніцы. Мн., 1966; Мележ І. Людзі на балоце. Мн., 1968] // Гомел. праўда. 11 крас.

1971. Ад задумы да мастацкага вобраза // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. № 3; Лёс мастака — лёс народа // Гомел. праўда. 6 лют.

1972. Творчая задума і яе мастацкае ўвасабленне (З назіранняў над рукапісамі «Палескай хронікі» І. Мележа) // Праблемы мовы і літаратуры. Мн.; Вечар, прысвечаны 50-годдзю СССР: (Для школьнай маст. самадзейнасці) // Нар. асвета. № 11 / Сааўт. Л. Мельнікава.

1973. Пафас працы і чалавечнасці // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 1; Мастацкая хроніка Палескага краю // Рэгіянальныя асаблівасці беларускай мовы, літаратуры і фальклору. Гомель.

1974. Раман аб вялікім і вечным...: (Да пытання аб рэгіянальных асаблівасцях «Палескай хронікі» І. Мележа) // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 2; Роман о жизни народной: О жанре «Полесской хроники» Ивана Мележа // Неман. № 12 / Сааўт. У. Сабаленка.

1975. Пафас сацыялістычнага гуманізму // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 3.

1976. Паэтычная структура «Палескай хронікі» І. Мележа // Беларуская літаратура і літаратуразнаўства. Мн. Вып. 4; Цэласнае вывучэнне «Палескай хронікі» І. Мележа // Нар. асвета. № 5; Падзей узвышаная сувязь // ЛіМ. 23 ліп.

1977. Шчодрасць душы жаночай // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 5; Жывая дыялектыка ўзаемасувязей // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн.; Творчасць І. Шамякіна ў X класе // Нар. асвета. № 3 / Сааўт. У. Каваленка; Натхненне // ЛіМ. 23 снеж.

1978. Да пытання аб жанравай спецыфіцы ваенных раманаў К. Чорнага // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 6; Школьнае сачыненне... Якім яму быць? // Нар. асвета. № 3, 4; Беларусь — рэспубліка мая! // Там жа. № 11; ...І сэрца жар // Работніца і сялянка. № 7; Шляхам адкрыццяў; [Рэц. на кн.: Бугаёў Д. Вернасць прызванню. Мн., 1977] // ЛіМ. 24 лют.

1979. Перспектывы развіцця сучаснага «ваеннага» рамана // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн.; Некаторыя жанравыя тэндэнцыі ў сучасным беларускім рамане-хроніцы // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 7; Вышыня крытэрыяў: [Рэц. на кн.: Лынькоў М. Літаратура і жыццё. Мн., 1978] // ЛіМ. 1 чэрв.; Суд памяці: [Рэц. на кн.: Казько В. Суд у Слабадзе. Мн., 1978] // Там жа. 10 жн.; Актыўная грамадзянская пазіцыя: [Рэц. на кн.: Гурэвіч Э. Пафас гераізму. Мн., 1979] // Там жа. 5 кастр.; Выразнік душы народнай // Там жа. 12 кастр.

1980. Па шляху пошукаў і здабыткаў: (Асаблівасці развіцця беларускага савецкага рамана аб Вялікай Айчыннай вайне) // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 8; Рэгіянальны каларыт «Палескай хронікі» І. Мележа // Рэгіянальныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель; Вытокі дабра і чалавечнасці: [Рэц. на кн.: Хомчанка В. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1979] // Полымя. № 10; Шлях праз стагоддзі // ЛіМ. 24 кастр. / Сааўт. В. Ярац; Выпрабаванне чалавечнасці: [Рэц. на кн.: Арабей Л. Сузор'е Вялікай Мядзведзіцы. Мн., 1980] // ЛіМ. 28 ліст.

1981. Коласаўскія традыцыі ў сучасным беларускім рамане // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 9; Невычэрпная крыніца натхнення: // ЛіМ. 27 сак.; Стыль крытыка: [Рэц. на кн.: Андраюк С. Традыцыі і сучаснасць. Мн., 1981] // Там жа. 21 жн.; Адрасавана настаўніку: [Рэц. на кн.: Ляшук В. Іван Мележ у школе. Мн., 1981] // Наст. газ. 21 ліст.

1982. Колас-педагог // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 10; Традыцыі Тараса Шаўчэнкі ў творчасці Янкі Купалы і Якуба Коласа // Неўміручая спадчына. Мн.; Катэгорыя прыгожага ў творчасці Я. Коласа і І. Мележа: (Да праблемы традыцый і наватарства) // Творчая спадчына Янкі Купалы і Якуба Коласа і развіццё славянскіх моў і літаратур. Мн.; «А песня засталася жыць...»: Сцэнарый літ.- муз. кампазіцыі да вечара // Нар. асвета. № 1 / Сааўт. В. Генаш; Яго імя радзіма ўшанавала: Сцэнарый літ.-муз. кампазіцыі // Там жа. № 2 / Сааўт. В. Генаш; Пра раман нашых дзён: [Рэц. на кн.: Дзюбайла П. Беларускі раман: Гады 70-я. Мн., 1982] // ЛіМ. 20 жн.; У пошуку духоўнасці: [Рэц. на кн.: Масарэнка А. Баргузінскае лета. Мн., 1982] // Там жа. 17 снеж.

1983. Эстэтычны ідэал у ранняй прозе Івана Мележа // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 11; Каб на зямлі пакінуць след: [Рэц. на кн.: Дайнека Л. Футбол на замініраваным полі. Мн., 1983] // Полымя. № 12; Тепло человеческого единства: [Рэц. на кн.: Мыслівец В. Мужанцы. Мн., 1982] // Знамя юности. 21 дек.; Пра вёску пасляваенную і сённяшнюю: [Рэц. на кн.: Гаўрылкін Л. Матчына хата. Мн., 1983.]// ЛіМ. 23 вер.

1984. Гуманістычны пафас ідэйна-эстэтычнай канцэпцыі Івана Мележа ў рамане «Мінскі напрамак» // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 12.

1985. Інтэрнацыянальны пафас крытычнай спадчыны Івана Мележа // Беларуская літаратура. Мн. Вып. 13; К вопросу о национальной самобытности трилогии Мележа «Полесская хроника» // Региональные особенности восточнославянских языков, литератур, фольклора и методы их изучения. Гомель. Ч. 2 / Сааўт Е. Шэметкава.

1.5.

На ўкраінскую мову. Роль Т. Г. Шевченка в становленні Я. Купали і Я. Коласа як поетів // Янка Купала та Якуб Колас і Україна. Суми, 1982.

Т. М. Махнач.

СНАПКО ЮРКА

Снапко Юрка [сапр. Лявіцкі Язэп Язэпавіч, інш. псеўд. Бацька, Дзядзько; 1893 (?), хутар Горны Хлеўск Сакольскага пав. Гродзенскай губ., цяпер Беластоцкае ваяв., Польшча — канец 1916], паэт.

Паходзіў з заможнай сялянскай сям'і. Бацька меў у маёнтку кавалак зямлі. У 1913 Ю. Снапко скончыў Гродзенскую мужчынскую гімназію. Актыўна ўдзельнічаў у рабоце Гродзенскага гуртка беларускай моладзі: выступаў у яго спектаклях («Модны шляхцюк» і інш.), пісаў дэкарацыі, спяваў у хоры. Аформіў альманах гурткоўцаў «Колас беларускай нівы» (1913). Вершы Ю. Снапко пачаў пісаць пад уплывам грамадска-патрыятычнай атмасферы ў гуртку. Першы яго верш «Доля сіроткі» надрукаваны ў гродзенскім часопісе «Педагогическое дело» ў 1911 (публікацыя не выяўлена). У 1913—14 вучыўся на прыродазнаўчым факультэце Пецярбургскага ун-та, у 1914 перавёўся ў ваенна-медыцынскую акадэмію. У Петраградзе ўдзельнічаў у беларускім літаратурна-грамадскім руху, быў членам беларускага студэнцкага гуртка. У маі 1915 прызваны ў царскую армію і накіраваны на фронт, дзе загінуў (паводле іншай версіі, памёр ад тыфу ў Маскве, працуючы ў інфекцыйным шпіталі).

У паэзіі Ю. Снапка пераважаюць грамадзянскія матывы. Паэт паказваў драматызм лёсу селяніна-працаўніка, апяваў яго маральную сілу і чалавечую годнасць, сцвярджаў неабходнасць для народа навукі і асветы як фактара грамадскага абнаўлення жыцця, паэтызаваў любоў да бацькаўшчыны («Песня»; «Мужык»; «Не даў мне бацька ні багацця...»), услаўляў барацьбу за волю і шчасце («Барацьба»).

А. М. Пяткевіч

Бібліяграфія

1.3.

1913. Вясна; «Не даў мне бацька ні багацця...»: [Вершы] // Колас беларускай нівы. Гродна.

2.3.

На беларускай мове. Верас З. Гродзенскі гурток беларускай моладзі: [Успаміны] // Беларускі каляндар. 1981. Беласток, 1981; Яго ж. Як выдаваўся зборнік // ЛіМ. 1978. 28 ліст.

А. М. Пяткевіч.

СОКАЛАЎ-ВОЮШ СЯРЖУК

Сокалаў-Воюш Сяржук
(сапр. Сокалаў
Сяргей Анатольевіч,
н. 16.10.1957,
в. Астроўшчына
Полацкага р-на
Віцебскай вобл.), паэт,
бард, перакладчык.
Член СП Беларусі
з 1990.

З сям'і педагогаў. Бацькі: Анатоль Ігнатавіч (памёр у 1986) і Ганна Уладзіміраўна (памерла ў 1984). У 1964 будучы паэт пайшоў у першы клас Астроўшчынскай сярэдняй школы, пазней вучыўся ў Гаранскай і Наваполацкай сярэдніх школах. Пасля заканчэння працаваў слесарам на заводзе жалезабетонных вырабаў (1974—76), служыў у Савецкай Арміі (1976—78). У 1979 працаваў слесарам на Наваполацкім вытворчым аб'яднанні «Полімір». У тым жа годзе паступіў на беларускае аддзяленне філфака БДУ. Пасля трох гадоў вучобы перавёўся на завочнае аддзяленне і з 1982 выкладаў беларускую мову і літаратуру ў СШ № 5 г. Наваполацка. Працаваў навуковым супрацоўнікам у філіяле Літаратурнага музея Я. Коласа (в. Мікалаеўшчына Мінскай вобл., 1984—85), выкладчыкам СШ № 5 г. Наваполацка (1985—88). У 1988—90 загадчык літаратурнай часткі лялечнай трупы Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Коласа ў Віцебску. З 1990 — на творчай рабоце.

Першая публікацыя С. Сокалава-Воюша з'явілася ў 1973 у наваполацкай газеце «Химик». Вершы яго друкаваліся ў калектыўных зборніках «Маладыя галасы», «Дзень паэзіі», «Братэрства» і інш., раённым, абласным і рэспубліканскім друку. Аўтар зборніка паэзіі «Кроў на сумётах». Яго лірыка прасякнута грамадзянскай трывогай за лёс Беларусі, яе народа, за будучыню роднай культуры, яго паэзіі ўласцівы сплаў вобразнасці, публіцыстычнасці, мастацкасці і грамадзянскай смеласці. Да сваіх патрыятычных вершаў ён сам піша музыку. У ЗША і Канадзе выйшлі дыскі з яго песнямі. Яго песня «валодае магічнай сілай здымаць стому і адараваць радасцю» (Д. Бічэль-Загнетава). Працуе і ў жанры драматургіі: навагодняя казка «Свецяць, свецяць зорачкі...», інсцэніроўка апавядання А. К. Талстога «Сям'я вурдалака» (паст. у 1988) і інш. Пераклаў на беларускую мову п'есы Л. Андрэева («Манумент», «Любоў да бліжняга»), зрабіў пераказ для тэатра сярэдневяковых французскіх фарсаў («Пан і Надэ», «Брат Гільбер») і інш. Перакладае з рускай, украінскай, польскай моў.

З 1991, ажаніўшыся з дачкой беларускіх эмігрантаў Ганнай Бартуль, па сямейных абставінах жыве ў Нью-Йорку.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.2.

Кроў на сумётках: Вершы. Мн., 1989.

СОНДАК ГАННА

Сондак Ганна Антонаўна (19.12.1920, пасёлак Шклозавода, цяпер «Камінтэрн» Бабруйскага р-на Магілёўскай вобл.— 20.2.1990, Мінск; пахавана на Чыжоўскіх могілках), літаратуразнавец, педагог. Кандыдат філалагічных навук (1955).

З рабочай сям'і. Бацькі, Марыя Іосіфаўна і Антон Іванавіч, у 1925 пераехалі ў Мінск. У 1938 Г. Сондак скончыла сярэднюю школу ў Мінску і паступіла ў Ленінградскі электратэхнічны інстытут, але праз паўгода пакінула яго, стала студэнткай філалагічнага факультэта Ленінградскага дзяржаўнага універсітэта (1939—43). У час вайны разам з універсітэтам эвакуіравалася ў Саратаў. Там скончыла Цэнтральныя ваенна-фінансавыя курсы і ў 1943 добраахвотна пайшла на фронт. Была начальнікам фінансавай часці 132-га асобнага радыёдывізіёна спецпрызначэння (1-ы Украінскі фронт) — спачатку на тэрыторыі СССР, пасля ў Аўстрыі, Германіі і Польшчы. У 1945 вярнулася ў Мінск, працягвала вучобу на філалагічным факультэце БДУ, які скончыла ў 1946. Працавала адказным рэдактарам БелТА (1947—48), выкладчыцай рускай літаратуры і мовы сярэдняй школы № 24 у Мінску (1948—50), старшым выкладчыкам, дацэнтам кафедры беларускай літаратуры Мінскага пед-інстытута імя М. Горкага (1950—80). З 1980 (пасля выхаду на пенсію) да 1984 пагадзінна чытала лекцыі ў тым жа інстытуце. Абараніла кандыдацкую дысертацыю «Проза Івана Шамякіна», падтрымлівала цесную сувязь з шэрагам школ, вывучала і абагульняла вопыт іх работы, выкарыстоўвала яго ў выкладанні курса методыкі беларускай літаратуры. Узнагароджана ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені, медалямі.

Друкавацца пачала ў 1954 (аўтарэферат дысертацыі). Пазней выйшлі яе метадычныя дапаможнікі для настаўнікаў і студэнтаў, апублікаваны навукова-метадычныя артыкулы па пытаннях выкладання беларускай літаратуры ў школе ў часопісе «Народная асвета», прагарама па методыцы выкладання беларускай літаратуры для педагагічных інстытутаў. Самая значная праца Г. Сондак — дапаможнік «Вывучэнне беларускай літаратуры XIX стагоддзя ў школе». Аўтар метадычных распрацовак па творчасці Ф. Багушэвіча, В. Дуніна-Марцінкевіча, Я. Купалы, Цёткі, М. Танка, І. Шамякіна і інш. У 1980 у калектыўным метадычным дапаможніку «Методыка выкладання беларускай літаратуры» змешчаны два яе раздзелы: «Урокі пазакласнага чытання» і «Вывучэнне вуснай народнай творчасці».

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Проза Ивана Шамякина: Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1954.

Вывучэнне беларускай літаратуры XIX стагоддзя ў школе. Мн., 1963.

1.3.

1960. Тэма «Тарас на Парнасе» // Нар. асвета. № 8.

1961. Вывучэнне лірыкі М. Танка // Нар. асвета. № 3; Творчасць В. І. Дуніна-Марцінкевіча // Там жа. № 8.

1963. Асноўныя даты жыцця і творчасці Я. Купалы; Драматургія Я. Купалы; Вывучэнне творчасці Я. Купалы ў школе // Семінарый. Мн.

1968. Жыццё і творчасць Францішка Багушэвіча // Нар. асвета. № 10.

1969. Творчасць Цёткі ў 8-м класе // Нар. асвета. № 4.

1970. Прадмова да «найвялікшага ў свеце жыцця» // Нар. асвета. № 4.

В. М. Грышкевіч.

СОПАТ АЛЯКСАНДР

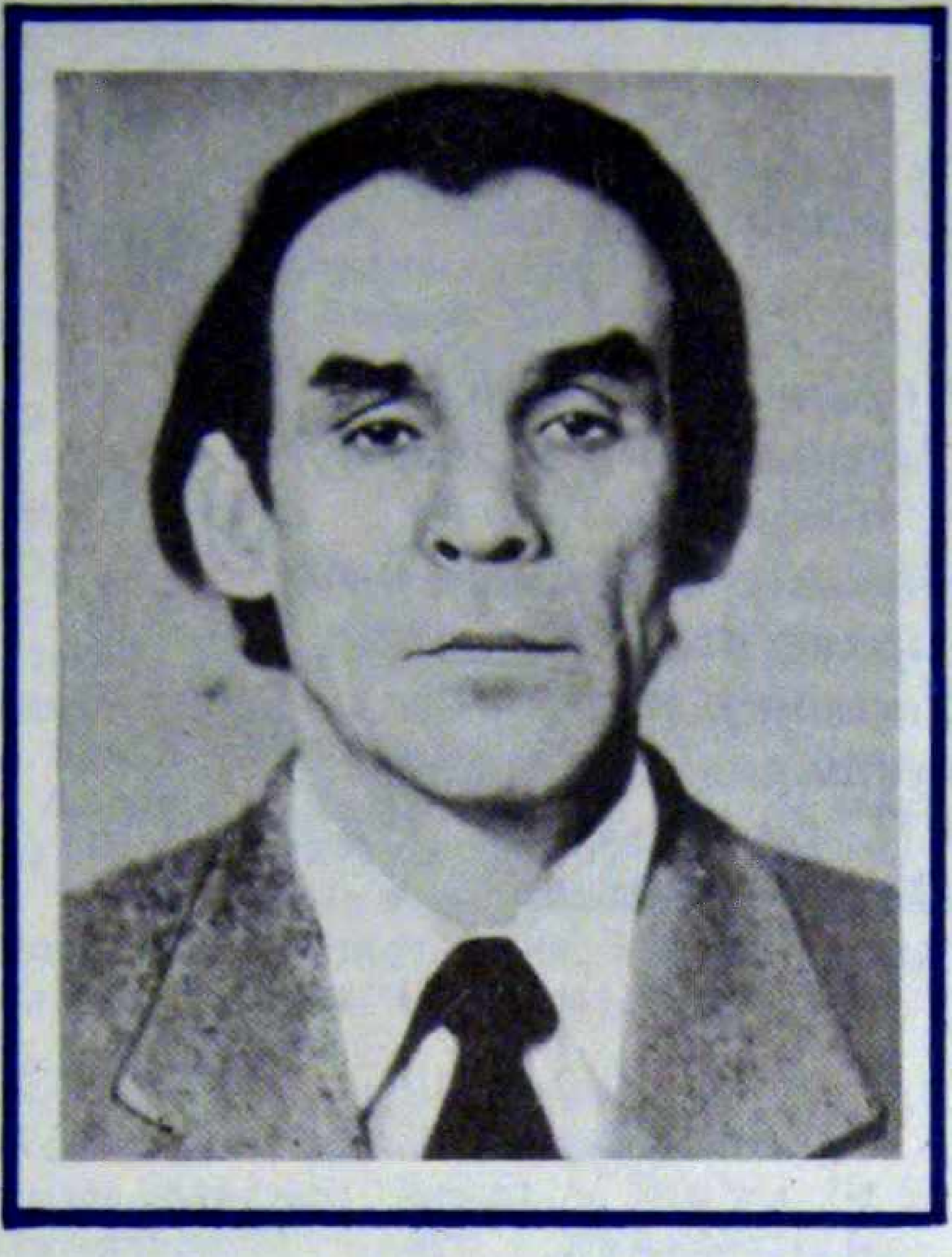

Сопат Аляксандр Сцяпанавіч [н. 23.2.1936, в. Аўрамаўская (цяпер Партызанская) Хойніцкага р-на Гомельскай вобл.], празаік, публіцыст. Член СП Беларусі з 1984. Піша на рускай і беларускай мовах.

З рабочай сям'і. Бацька, Сцяпан Уласавіч, загінуў на фронце ў 1943 у баях за Сталінград. Маці, Марыя Міхайлаўна, была, як і бацька, рабочай на заводзе. У 1944—50 А. Сопат вучыўся ў Аўрамаўскай няпоўнай сярэдняй школе. Скончыўшы 6 класаў (1950), пачаў працаваць у г. Архангельску на рыбалоўным сейнеры — качагар, матрос Мурманскага тралавага флоту. У 1955—58 служыў у радах Савецкай Арміі. У 1958—64 зноў працаваў на судах Арктычнага параходства і тралавага флоту (г. Мурманск). Пасля пераезду ў Гомель (1964) — памочнік экскаватаршчыка трэста «Гомельсельбуд», машыніст экскаватара трэста «Саюзтрубапровад» (г. Цюмень), машыніст экскаватара трэста «Гомельсельбуд» (г. Надым Цюменскай вобл.), машыніст экскаватара мостабудаўнічага атрада «Галоўцюменьбудшлях», будаваў чыгунку Сургут—Урэнгой. У 1980—82 працаваў у Беларускім упраўленні буравых работ на нафтапромыслах Саматлора (г. Ніжнявартаўск). З 1982 на творчай рабоце.

Літаратурную дзейнасць А. Сопат пачаў з 60-х г. Першае яго апавяданне «Рабочая гордасць» апублікавана ў газеце «Гомельская праўда» (1965). Пісаў нарысы, замалёўкі, навелы аб жыцці працоўных калектываў, рабочых Запаляр'я. Друкаваліся яны ў альманаху «Северное сияние», газетах «Комсомолец Заполярья», «Полярная правда», «Комсомольская правда» (публікацыі не выяўлены), часопісе «Неман», газеце «Гомельская праўда». Працуе ў жанры аповесці («Спытай самога сябе», «Аляксей Чарняк», «Мёртвая вада» і інш.). Аўтар празаічных кніг «Траса», «Саматлор». У 1989 у выдавецтве «Юнацтва» выйшаў зборнік прозы А. Сопата «Караблі», адрасаваны школьнікам старэйшага ўзросту. У яго ўвайшлі і дзве аповесці «Караблі» і «Падранкі», галоўная тэма якіх — жыццё і праца рабочых у складаных умовах Поўначы. Падрыхтаваў раман «Ціхі хутар» (пра дзейнасць чэкістаў на Палессі ў гады Вялікай Айчыннай вайны) і зборнік аповесцяў «Выкраданне», прысвечаны актуальным праблемам сённяшняга жыцця. Як і раней, піша нарысы («Гаўрошы суровага часу», «Крок да акіяна»).

Жыве ў Гомелі. *В. І. Смыкоўская.*

Бібліяграфія

1.2.

Трасса: Повести. Мн., 1982. Рэц.: Сердзюкоў М. Здабытак нялёгкіх шляхоў // Гомел. праўда. 1982. 12 ліст.

Самотлор: Повести. Мн., 1987.

Корабли: Повести. Мн., 1989.

1.3.

1965. Рабочая гордасць: Апавяданне // Гомел. праўда. 17 студз.

1971. Секретный пакет: [Нарыс] // Гавроши сурового времени. Мн.

1976. Спроси самого себя: Повесть // Неман. № 11; На беразе возера: Апавяданне // ЛіМ. 5 ліст.

1978. Алексей Черняк: Повесть // Неман. № 6.

1979. Распісаўся на рэйхстагу // Гомел. праўда. 4 сак.

1983. Шаги к океану: Очерк // Неман. № 4.

Т. М. Махнач.

СПРЫНЧАН БРАНІСЛАЎ

Спрынчан Браніслаў Пятровіч (н. 16.8.1928, с. Каніж Навамі́ргарадскага р-на Кіраваградскай вобл., Украіна), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1955. Піша на рускай мове.

З сям'і сельскага служачага. У гады вайны разам з бацькамі, Пятром Ільічом і Любоўю Іванаўнай, жыў у в. Каробчына і в. Хмелева Навамі́ргарадскага р-на. У 1945 Б. Спрынчан скончыў Міхайлаўскую няпоўную сярэднюю школу (Елізаветградкаўскі р-н), а ў 1949— Кіраваградскі тэхнікум сельскагаспадарчага машынабудавання. Працаваў майстрам электразварачнага, з 1953 — кавальскага ўчасткаў завода «Гомсельмаш». У 1955—62 літсупрацоўнік заводскай шматтыражкі «Сельмашавец». Адначасова займаўся на завочным аддзяленні Літаратурнага інстытута імя М. Горкага ў Маскве. З 1962 літкансультант і літсупрацоўнік газеты «Советская Белоруссия». У 1964—66 вучыўся ў Мінскай вышэйшай партыйнай школе. З 1966 рэдактар, потым загадчык аддзела паэзіі часопіса «Неман». Са студзеня 1991 на творчай рабоце. Узнагароджаны медалём, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Друкавацца Б. Спрынчан пачаў у 1949 у заводскай шматтыражцы «Гомсельмаша», а з 1950 — у абласной газеце «Гомельская праўда», дзе ў жніўні быў змешчаны яго верш «Ураджайнае» (на рускай мове). Аўтар зборнікаў паэзіі «Над кручамі Сожа», «У цэнтральным пралёце», «Вецер на адхонах», «Плаўка», «Рысы твару», «Ясень», «Быстрыня», «Сатварэнне» і інш. Увагу Б. Спрынчана прыцягвае рабочая тэматыка: завод, цэх — сапраўдная школа жыццёвай і працоўнай загартоўкі, якую прайшоў сам паэт, адчуў уласным вопытам. Паэтызацыя чалавека-працаўніка, любоў да роднай зямлі, прыроды, каханне і вернасць, усведамленне сваёй грамадзянскай адказнасці за лёс планеты — асноўныя матывы яго творчасці. На рускую мову пераклаў зборнікі вершаў П. Макаля «Дотык да зямлі» і М. Багдановіча «Вянок», асобныя вершы П. Броўкі, М. Танка, П. Панчанкі, К. Кірэнкі, А. Пысіна, Р. Барадуліна, А. Вярцінскага, Г. Бураўкіна і інш., паэму «Матулям з Расон» М. Нагнібеды.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Вечная страда: Избр. стихи и переводы. Мн., 1978. Рэц.: Кажамякін Ц. Перад новымі вяршынямі // Гомел. праўда. 1978. 29 жн.; Пысін А. Святло дарог, святло душы // ЛіМ. 1979. 26 студз.

Свет любви: Избранное. Мн., 1988.

1.2.

Над кручами Сожа. Мн., 1957. Рэц.: Гаўрусёў С. Вершы аб харастве працы // Маладосць. 1957. № 8; Гілевіч Н. // Чырв. змена. 1957. 15 жн.; Скопаров И. Первая борозда // Сов. Отчизна. 1958. № 1; Юрэвіч У. Упэўненыя пошукі // Полымя. 1957. № 9.

В центральном пролете: Стихи. Мн., 1961.

Ветер на откосах: Стихи. Мн., 1964. Рэц.: Колас Н. Яны запальваюць зару... // ЛіМ. 1965. 5 сак; Леонов Л. Пусть ярче пламенеет сталь // Знамя юности. 1964. 29 окт.

Плавка: Стихи. Мн., 1968. Рэц.: Гарай А. Песня о труде // Заря. 1969. 18 дек.; Гніламёдаў У. Напрамак паэтычных актыўнасцей // Звязда. 1968. 3 вер.; Леонов Л. «Плавка» // Сел. газ. 1968. 3 июля; Саковіч Ю. Галоўная тэма — праца // Гомел. праўда. 1968. 6 чэрв.; Царенко В. «Плавка» // Знамя юности. 1968. 29 авг.

Черты лица: Стихотворения и поэма. Мн., 1970. Рэц.: Ахрыменка П. Сталасць таленту // Гомел. праўда. 1970. 16 вер.; Вярцінскі А. Пераадоленне // ЛіМ. 1970. 13 ліст.; Дубровский А. И тебя отнесет к истокам // Знамя юности. 1971. 2 марта; Каваленка В. Праца і паэзія // Полымя. 1971. № 5; Неронская Е. Союз поэзии и труда // Сел. газ. 1970. 19 сент.; Фомчанка А. Рысы рабочага твару // Вяч. Мінск. 1970. 28 кастр.

Ясень: Стихи. Мн., 1973. Рэц.: Каршукоў Я. «Сярод рабочых свой» // ЛіМ. 1973. 2 ліст.; Озеров Л. Есть упоение в труде // Неман. 1974. № 8; Саковіч Ю. Подых часу // Гомел. праўда. 1973. 13 кастр.;

Свирка Ю. Орбиты исканий и тревог // Знамя юности. 1974. 10 янв.; Фомчанка А. Тваё акно ў жыццё // Вяч. Мінск. 1973. 6 снеж.

Стремнина: Стихи. Мн., 1982. Рэц.: Гарадніцкі Я. З павагай да арыгінала // ЛіМ. 1983. 15 крас.; Ліпневіч В. Рысы рабочага твару // Там жа. 1984. 27 студз.; Ципис Н. // Неман. 1983. № 6.

Сотворение: Стихи. Мн., 1983. Рэц.: Кажамякін Ц. Ад шчырага сэрца // Гомел. праўда. 1983. 11 кастр.; Липневич В. // Лит. обозрение. 1984. № 11.

Надежды нежные ростки: Лирика. Мн., 1986.

Васильки на белом полотне; Стихи. Мн., 1990.

Жизни вечные круги: Стихи. Мн., 1990.

1.3.

1950. Урожайное: [Верш] // Гомел. праўда. 10 вер.; В дружбе: [Верш] // Там жа. 8 кастр.; На вахте мира: [Верш] // Там жа. 1 ліст.

1951. Вахта мира; Урожай: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 9; В цехе: [Верш] // Там жа. № 10; Гомел. праўда. 24 лют.; Праздник Первомая: [Верш] // Гомел. праўда. 1 мая; Диплом: [Верш] // Там жа. 20 мая; Аб творчасці сучасных кітайскіх паэтаў // Там жа. 10 чэрв.; Сыну: [Верш] // Там жа. 7 кастр.; Рабочий день; Заливщики; Молодой автогенщик; Поэзия труда; Токарь: [Вершы] // Там жа. 12 снеж.; Мир — миру: [Верш] // Сов. Бел. 16 сент.

1952. На параде: [Верш] // Сов. Отчизна. № 2; Разведчики на трассе канала; Юный токарь: [Вершы] // Там жа. № 3; Наша солистка: [Верш] // Там жа. № 5; Вершы аб вечнай маладосці / Сааўт. Т. Кажамякін; Молодому американскому поэту Ронни Стивенсону: [Верш] // Гомел. праўда. 6 студз.; Паэты свету ў барацьбе за мір // Там жа. 30 сак.; Герой труда // Там жа. 20 крас.; Возвращение: [Верш] // Там жа. 19 жн.; «Октябрь»: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Великий день // Там жа. 5 снеж.; Три нормы: [Верш] // Сталин. молодежь. 18 апр.

1953. Весна; Над Сожем; Молотилка «Коммуна»: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 2; Дорогому вождю: [Верш] // Гомел. праўда. 14 сак.; Весна: [Верш] // Там жа. 22 сак.; Весна пришла: [Верш] // Там жа. 26 крас.; Фрезеровщик нашего завода: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.; Сын: [Верш] // ЛіМ. 18 ліп.; Утро; Весна: [Вершы] // Сов. Бел. 19 апр.; Выпускник РУ: [Верш] // Сталин. молодежь. 1 марта.

1954. Новый год: [Верш] // Гомел. праўда. 1 студз.; Переяславская Рада: [Верш] // Там жа. 17 студз.; Моя гордость: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Сталин. молодежь. 23 нояб.; Наш Май: [Верш] // Гомел. праўда. 1 мая; У памятника Тараса Шевченко: [Верш] // Там жа. 22 мая; Новы паэтычны твор А. Зарыцкага // Там жа. 25 чэрв.; Осень: [Верш] // Там жа. 6 кастр.; Беларусь; Встреча: [Вершы] // Сов. Бел. 17 окт.

1955. Утро; Комбайнер: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 5; Лирические стихи // Гомел. праўда. 19 чэрв.; На вяршыні Арарата // Там жа. 20 ліп.; Утро; Вот так бы и мне...: [Вершы] // Там жа. 17 вер.; Октябрь: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; С добрым утром: [Верш] // Сталин. молодежь. 18 авг.

1956. Моя гордость; Три нормы; Ново-Белица: [Вершы] // Жить—Родине служить. М.; На плоту: [Верш] // Гомел. праўда. 15 крас.; Мой подарок: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Первое Мая: [Верш] // Там жа. 1 мая; Родники: [Верш] // Там жа. 28 кастр.; Знамя: [Верш] // Там жа. 5 ліст.; Токарю: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Рожь: [Верш] // Знамя юности. 24 июля; Чистая работа: [Верш] // Там жа. 7 авг.; Земля: [Верш] // Там жа. 14 авг.; Трудная дорога: [Верш] // Там жа. 14 нояб.; Куй железо, пока горячо!: [Верш] // Сталин. молодежь. 5 янв.; Зимнее поле: [Верш] // Там жа. 12 янв.; Желания: [Верш] // Там жа. 10 мая.

1957. Весна-красна: [Верш] // Гомел. праўда. 5 мая; Настаўнік літаратурнай моладзі // Там жа. 6 ліп.; Строителям Гомеля: [Верш] // Там жа. 11 жн.; Речица; Заря: [Вершы] // Там жа. 14 жн.; Осень: [Верш] // Там жа. 20 кастр.; Не найдя...; Подснежник; Завидная высота; В метель; Родники: [Вершы] // Знамя юности. 20 янв.; Пустоцвет: [Верш] // Там жа. 17 февр.; Граница: [Верш] // Там жа. 22 февр.; Васильки: [Верш] // Там жа. 2 апр.; Речица: [Верш] // Там жа. 2 окт.; Скоростник: [Верш] // Сов. Бел. 20 сент.; Заря: [Верш] // Там жа. 19 окт.

1958. Гомель; Кочегар; Мозырь; Заря; Речица; Камень; Комсорг цеха: [Вершы] // Літаратурны Гомель. Гомель; Три нормы: [Верш] // Самодеятельность. Псков; Электросварщик: [Верш] // Гомел. праўда. 2 лют.; Комсорг цеха; Мама: [Вершы] // Там жа. 9 сак.; «Рабінавыя ночы» // Там жа. 28 мая; Владимир Маяковский: [Верш] // Там жа. 20 ліп.; На массовку: [Урывак з верша] // Там жа. 19 жн.; Осень: [Верш] // Там жа. 23 ліст.; Гроза; Весной: [Вершы] // Знамя юности. 21 сент.; К реке Сож: [Верш] // Сел. гасп. Бел. 3 авг.; Мой город—сад: [Верш] // Сов. Бел. 20 апр.; Солистка: [Верш] // Там жа. 22 июня; Он вечно юн и нов: [Верш] // Там жа. 19 июля; Мозырь: [Верш]// Там жа. 24 авг.; Труд. 31 дек.; Рассвет над Сожем: [Верш] // Сов. Бел. 13 дек.

1959. Гомель: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 74; Камень; Перед грозой; Крым: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 5; Тебе, Белорусь!: [Верш] // Гомел. праўда. 3 студз.; Неизвестному солдату-поэту: [Верш] // Там жа. 4 крас.; Сов. Бел. 9 мая; Работа: [Верш] // Гомел. праўда. 20 мая; Горновой: [Верш] // Там жа. 1 жн.; Над раскалённым горном: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Крым; В Ливадии: [Вершы] // Знамя юности. 25 янв.; Жар-птица: [Верш] // Там жа. 22 марта; Перед грозой: [Верш] // Там жа. 21 июня; Горновой; Камень: [Вершы] // Там жа. 20 окт.; Кузнец: [Верш] // Сов. Бел. 16 июня; После работы: [Верш] // Там жа. 10 июля; Осень: [Верш] // Там жа. 4 окт.

1960. Только на Родине счастье: [Верш] //Гомел. праўда. 6 сак.; Баллада о смелой четвёрке: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Проспект Ленина: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Чехословакии; Маяки любви; Переводчице Еве: [Вершы] // Там жа. 2 жн.; Леониду Гейштору: [Верш] // Там жа. 4 вер.; Перелом: [Верш] // Там жа. 9 кастр.; Паровоз: [Верш] // Там жа. 22 кастр.; Гудок. 11 дек.; Предпраздничные: [Верш] // Гомел. праўда. 1 ліст.; Когда металл становится покорным: [Верш] // Там жа. 18 снеж.; В кузнечном: [Верш] // Знамя юности. 22 июля; Новое задание: [Верш] // Там жа. 1 дек.; Па Чэхаславакіі: Дарожныя нататкі // ЛіМ. 26 ліп.; У золотой струи: [Нарыс] // Сов. Бел. 28 июня; Жар-птица; Родники: [Вершы] // Там жа. 24 июля; Нынче радостью сердце согрето: [Верш] // Фізкультурнік Бел. 29 сак.

1961. Его путь: [Верш] // Голас Радзімы. № 10; Мой друг: [Верш] // Гомел. праўда. 8 студз.; Электросварщик: [Верш] // Там жа. 29 студз.; Певцу свободы: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Голуби в цехе: [Верш] // Там жа. 20 мая; Море: [Верш] // Там жа. 29 ліп.; Вагранка: [Верш] // Там жа. 20 жн.; Паровоз: [Верш] // Знамя юности. 3 марта; Руки золотые: [Верш] // Там жа. 16 нояб.; В горниле трудового дня: [Верш] // Там жа. 27 дек.; Осень: [Верш] // Калг. праўда. 8 кастр.; Когда металл становится покорным: [Верш] // Сов. Бел. 1 апр.; В цехе; Голуби: [Вершы] // Там жа. 27 июля.

1962. Крыніца натхнення моладзі // Народны паэт Беларусі. Мн.; Паровоз: [Верш] // Неман. № 1; Сталевар: [Верш] // Во славу Родины. 30 сент.; Гомел. праўда. 5 снеж.; Знамя юности. 27 июля; «Россия»: [Верш] // Гомел. праўда. 31 кастр.; Вагранка: [Верш] // Знамя юности. 27 марта; Костры: [Верш] // Калг. праўда. 6 лют.; В лесу: [Верш] // Там жа. 2 чэрв.; Сердца отдавать нельзя // Сов. Бел. 23 янв.; С песней по жизни // Там жа. 15 нояб.; Волнующий мир поэзии // Там жа. 27 нояб.

1963. Заўсёды знойдзецца прычына...: [Верш] // Вожык. № 4; Красота; Море; Чувство движения: [Вершы] // Во славу Родины. 27 июля; Руки золотые: [Верш] // Гродн. правда. 7 апр.; Сталевар: [Верш] // Там жа. 13 апр.; В лесу: [Верш] // Там жа. 19 мая; Море; Как будто крылья за плечами; «Россия»; Велемир Хлебников: [Вершы] // Знамя юности. 5 февр.; Рабочим Детройта: [Верш] // Там жа. 23 авг.; Цыганское счастье; В центральном пролете: [Вершы] // Робітнича газ. 25 лип.; На лыжной прогулке: [Верш] // Сов. Бел. 13 янв.; Мой друг: [Верш] // Там жа.

23 февр.; Университет для всех; В Гродненском народном... // Там жа. 16 марта; Бригаду ведет коммунист // Там жа. 20 марта; Источник вдохновения — жизнь // Там жа. 11 июня; Он закалял нас: [Верш] // Там жа. 19 июля; Рыбаки // Там жа. 14 нояб.; Бригада дружных // Сов. торговля. 1 мая.

1964. Лучшие товарищи мои; Иди на выучку к нему...: [Вершы] // Знамя юности. 7 февр.; Солигорску; «Звезд июльских многоточья...»; «Ветерок на откосах мечется...»: [Вершы] // Там жа. 4 июня; Один за всех — и все за одного; Тебе, Беларусь: [Вершы] // Там жа. 12 авг.; Дорога; Девчата; Рабочим Детройта; Руки: [Вершы] // Сов. Бел. 15 марта; Юная текстильщица: [Верш] // Там жа. 22 марта; Березовый сок: [Верш] // Там жа. 17 мая; В солигорской шахте: [Верш] // Там жа. 3 июня; Строит. газ. 3 июля; По улице Заслонова // Сов. Бел. 14 июля; Сталевар: [Верш] // Там жа. 19 июля; Проблемы винтика // Там жа. 7 авг.; Приметы времени: [Верш] // Там жа. 29 нояб.; Шестьдесят четвертому: [Верш] // Там жа. 31 дек.

1965. Над кручами Сожа; В центральном пролете; Ветер на откосах: [Вершы] // Неман. № 2; Другу; «Только сабля, да веселая натура...»; «Примерзшая нечаянно...»; «Звезд июльских многоточья...»; Велемир Хлебников: [Вершы] // Там жа. № 6; Юность: [Верш] // Гомел. праўда. 16 сак.; Солигорску: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; Юная текстильщица: [Верш] // Там жа. 31 кастр.; Тополь: [Верш] // Там жа. 17 ліст.; Мой друг; Неизвестному солдату-поэту; На озере: [Вершы] // Знамя юности. 7 янв.; Юная текстильщица; На катке; Зима: [Вершы] // Там жа. 27 янв.; Как знамя подниму: [Верш] // Сел. газ. 1 мая; Вышивка: [Верш] // Там жа. 10 окт.; Радость движения: [Верш] // Физкультурник Бел. 28 нояб.; Зима: [Верш] // Там жа. 5 дек.

1966. Белорусские месяцы; Находка: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Остановись!: [Верш] // Неман. № 5; Новые стихи // Там жа. № 7; Юная текстильщица: [Верш] // Заря. 15 апр.; На товарной станции; Вспыхивают звезды: [Вершы] // Знамя юности. 13 янв.; «Я люблю тебя, мой лес дремучий...»: [Верш] // Гомел. праўда. 18 лют.; Зимнее Полесье: [Верш] // Сел. газ. 22 февр.; На лесной опушке: [Верш] // Там жа. 22 марта; Вышивка: [Верш] // Там жа. 7 авг.; Пробуждение: [Верш] // Сов. Бел. 14 апр.

1967. Весеннее равноденствие; Рождение стали: [Вершы] // Дзень паэзіі — 67. Мн.; Утверждение: [Верш] // Неман. № 7; Юная текстильщица: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 студз.; Моя точка зрения; Руки: [Вершы] // Там жа. 17 студз.; Вспыхивают звезды: [Верш] // Там жа. 19 лют.; Белорусские месяцы: [Верш] // Гомел. праўда. 19 мая; Девчата: [Верш] // Лесная промышленность. 15 авг.; Минск: [Верш] // Сел. газ. 26 мая; Дорога дружбы: [Верш] // Сов. Литва. 3 дек.

1968. Рыбак: [Нарыс] // Пройдуць гады. Мн.; Мы храним тишину: [Верш] // Чтоб всегда было солнце. Мн.; Учителю ковки; Плавка: [Вершы] // Молодая гвардия. № 4; На Припяти; «Найдя в лесу заржавленный патрон...»; Хлеб; Дивизион живучести: [Вершы] // Неман. № 4; Припять; В музее; Время; «Жизнь многогранна и контрастна...»; «На дорогах предапрелья...»; Белорусские ковры: [Вершы] // Там жа. № 9; Брестские ковры: [Верш] // Заря. 3 авг.; Октябрем разбуженные весны; Металл: [Вершы] // Сел. газ. 9 апр.; Белая вежа: [Верш] // Сов. Бел. 15 июня; Гомель: [Верш] // Там жа. 16 окт.

1969. «Вяселле...»; Олень: [Вершы] // Дзень паэзіі — 69. Мн.; «Сухое ль деревцо...»; «Еще не стихли капель всхлипы...»; «Гаснут гроздья переспелых звезд...»; «За сутолокой переправ...»; «Несется по ухабам газик...»: [Вершы] // Неман. № 2; Истоки: [Вершы] // Там жа. № 8; Дивизионы живучести: [Верш] // Во славу Родины. 27 июля; Знамя юности. 27 июля; Крановщица; Олень: [Вершы] // Вяч. Мінск. 28 жн.; Учителю: [Верш] // Гомел. праўда. 6 сак.; Белорусские ковры; «На дорогах предапрелья...»: [Вершы] // Знамя юности. 5 марта; Июль: [Верш] // Сел. газ. 16 июля; «Хрустит зима морозная...»; «Я от мастера когда-то слышал...»: [Вершы] // Физкультурник Бел. 15 февр.

1970. Мой друг; Лес; Поэту — воину: [Вершы] // Путь к победе. Мн.; Хатынь: [Паэма] // Неман. № 1; Рэц.: Нявонская А. Талент набірае сілу // Гомел. праўда. 1970. 13 сак.; Детство; Полесье: [Вершы] // Неман. № 5; На этой солнечной земле: [Вершы] // Там жа. № 10; Предвесенье: [Верш] // Вяч. Мінск. 28 мая; Детство: [Верш] // Гомел. праўда. 21 сак.; Работа: [Верш] // Там жа. 27 чэрв.; На родине Тютчева: [Верш] // Гродн. правда. 19 авг.; На Ясельде; Благодаренье: [Вершы] // Заря. 10 нояб.; Зимняя сказка: [Верш] // Сел. газ. 1 янв.; Весеннее: [Верш] // Там жа. 22 марта; Весна: [Верш] // Там жа. 5 апр.

1971. Моя земля; Богатырь; Горынь; На реке: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; Из полесской тетради: [Вершы] // Неман. № 2; Лукоморье: [Вершы] // Там жа. № 7; Предвесенье: [Верш] // Гомел. праўда. 11 лют.; Утверждение; Паровоз: [Вершы] // Заря. 31 дек. З глыбінных вод імкнуць крыніцы // Мін. праўда. 14 ліп.; Моя весенняя земля: [Верш] // Сов. Бел. 1 мая; Цвести Туркмении: [Верш] / Туркм. искра. 14 мая.

1972. Туркмения; Электросварщик; Воспоминание: [Вершы] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Сталевар; Металл; Утверждение: [Вершы] // Аврора. № 9; Коса и камень: [Верш] // Нева. № 10; У Муховца; Защитникам Брестской крепости: [Вершы] // Неман. № 5; Из книги «Ясень»: [Вершы] // Там жа. № 8; Альбуть: [Верш] // Там жа. № 11; Заря. 3 нояб.; Лукоморье; «Снежные зимы...»; «Стоит ли печалиться о былой любви...»; «Теплеет небо февраля...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 27 сак.; «Вздохнул. И стал, окаменев...»: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; Туркмении; «Даже в желтой пустыне...»; Захмет: [Вершы] // Там жа. 4 жн.; Июнь: [Верш] // Гомел. праўда. 23 чэрв.; Аист на заставе: [Верш] // Заря. 27 мая; У Муховца: [Верш] // Там жа. 22 июня; Легенда; «Смутилась ты...»: [Вершы] // Там жа. 15 июля; Увагу перакладам // ЛіМ. 25 лют.; Другу в братской республике: [Верш] // Сел. газ. 18 июня.

1973. Девчата; «Перелеском наугад бреду...»; «Смутилась ты...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Полесье: [Верш] // Кадын (Горно-Алтайск). № 2; Зодчие: [Вершы] // Неман. № 5; В новогоднюю ночь: [Верш] // Сел. стр-во Бел. № 6; Мое Лукоморье: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 жн.; Курган Славы: [Верш] / Вяч. Мінск. 9 мая; Почетный шахтер; «Снопы искрящихся лучей...»; Цыган: [Вершы] // Там жа. 23 мая; Июнь; Мое окно; «Как выразить благодаренье...»: [Вершы] // Сел. газ. 24 июня.

1974. Хлеб; «Не забуду солнечный июнь...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 74. Мн.; Курган Славы; У Мухавца: [Вершы] // За тебя, Беларусь. Мн.; Рабочий горизонт: [Верш] // Неман. № 4; «...Черты рабочего лица»: [Вершы] // Сов. профсоюзы. № 21; В забое; Рождение стали; «Не в высоких, а в глубоких сферах...»; Учителю ковки: [Вершы] // Вяч. Мінск. 12 ліп.; Утро [Верш] // Гомел. праўда. 11 студз.; Девчата: [Верш] // Там жа. 19 студз.; Синей ночью: [Верш] // Сел. газ. 13 янв.; Хлеб: [Верш] // Там жа. 11 авг.; В партизанском крае: [Верш] // Там жа. 20 окт.

1975. «Белый иней в дымчатую рань...»: [Верш] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; Аист на заставе; Дивизион живучести; Курган Славы: [Вершы] // Родины сыновья. Мн.; У Муховца: [Верш] // Рэха ў граніце. Мн.; Хатынь: [Паэма] // Слушайте — Хатынь!.. Мн.; И сладко пахнет Родиной...: [Вершы] // Москва. № 12; Моя земля; В солигорской шахте; Партизанский край: [Верш] // Гомел. праўда. 11 студз.; Девчата: [Верш] // Вяч. Мінск. 25 жн.; Хатынь: [Урыўкі з паэмы] // Звязда. 19 студз.

1976. Солигорской шахте: [Верш] // Высокое слово — работа. М. Вып. 6; Экскаваторщики; Март; Кузнец: [Вершы] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Метал; Новы лёс: [Вершы] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Ночная смена; Точка зрения: [Вершы] // Рабочая смена. № 10; Новая ступень: [Верш] // Вяч. Мінск. 1 мая; Гомель: [Верш] // Сов. Бел. 1 сент.

1977. Гомель: [Верш] // Дзень паэзіі — 77. Мн.;

Осень; На сельской улице; Ночь; Весенний медосбор: [Вершы] // Неман. № 5.

1978. Моя земля: [Верш] // Сел. стр-во Бел. № 6; «Гаснут гроздья переспелых звезд...»: [Верш] // Гомел. праўда. 8 сак.; Моя земля; В шахте: [Вершы] // Сов. Бел. 3 авг.

1979. Мастер; Перемены; «Туча — белою куделью...»; «С рассвета на проспекте»; «Потепленье, просветленье...»; Земля и звезды; «Стихии дух меня влечет...»; Воспоминание об озере Свитязь; Всю глубину небесной выси...; «Душу мою утолившая словом...»; «Июль сенокосный...»; «Улыбкой зрело-молодой...»; «Пускай расстанемся с тобой...»; «Осенний, влекущий, неведомый шлях...»; «Вслед вьюжному набегу...»; «Звезды, звезды в поле мирозданья...»; На лыжах; Весна; «Цвела созвездьями сирень...»; «Слышу голос небесный»; «Ты тоже умрешь...»; «Душа к высокому тянулась...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Звенья: [Вершы] // Неман. № 7.

1980. Ель; «Мороз траву прижёг...»; Ветка; Зима; «Работа...»; «Какое в Гагре ласковое море...»; Вы ушли...; «Лето в силе зрелой красоты...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Круг: [Верш] // Неман. № 6; Встреча: [Верш] // Гомел. праўда. 25 крас.; «Снопы искрящихся лучей...»; Июль: [Вершы] // Комсомолец Туркменистана. 25 сент.; Блок на Полесье: [Верш] // Сел. газ. 3 дек.; Во всей красе: [Верш] // Сов. Бел. 1 мая.

1981. Памяти Светланы; Блок на Полесье: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Стремнина: [Вершы] // Неман. № 2; «С выси вороной...»; «Если солнце — броско, если тучи — тускло...»; Окоем; На велосипеде; «Звездная излучина Двины...»: [Вершы] // Там жа. № 10; Окоем: [Верш] // Вяч. Мінск. 14 крас.; От Бреста до Гомеля: [Верш] // Гомел. праўда. 31 студз.; Мастерицы: [Верш] // Там жа. 7 сак.; «И опешил враг...»: [Верш] // Заря. 20 июня; На велосипеде; Улетают черные стрижи: [Вершы] // Знамя юности. 28 авг.; Краски лета: [Верш] // Сов. Бел. 23 июля.

1982. Сестра Днепра: [Верш] // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ; М.; Мн.; Стремнина: [Верш] // Известия. 18 февр.; Яркая і непаўторная асоба // ЛіМ. 19 ліст.

1983. Из книги «Стремнина»: [Вершы] // Сов. Бел. 3 марта.

1984. Животворящий мир природы: «Говорят, вначале было слово...»; По дороге из Вильнюса; На берегу Ипути; Начало; Ранним утром: [Вершы] // Дзень паэзіі —84. Мн.; На Байкальском меридиане: [Вершы] // Неман. № 6; Прополка; До рассвета праздновали предки: [Вершы] // Заря. 12 июля; Помню Приангарье: [Верш] // Правда. 20 мая; Матери; Курган Славы: [Вершы] // Сов. Бел. 21 июля.

1985. Солистка: [Верш] // Нар. х-во Бел. № 3; Долгое эхо: [Вершы] // Неман. № 1.

1.4.

Макаль П. Прикосновение к земле: Стихи / С бел. М., 1977. Рэц.: Дромін Е. Кнігапіс // ЛіМ. 1978. 16 чэрв.

Глебаў Я. Запрашэнне ў краіну маленства: Араторыя для дзіцячага хору, салістаў і сімфан. аркестра / Тэкст П. Макаля. С бел. Мн., 1981.

Стожары: Стихи бел. поэтов. Мн., 1984. Рэц.: Гарадніцкі Я. Не толькі пераклад... // ЛіМ. 1985. 1 ліст.; Міклашэўскі Я. «Стажары» — сузор'е паэтычных імён // Маладосць. 1985. № 3; Скобелеў Э. Шукаць новыя фарбы // Полымя. 1984. № 7; Тарас В. Родник единый // Лит. обозрение. 1985. № 3.

Богданович М. Венок: Лирика: / С бел. Мн., 1985; Мн., 1991.

1962. Машара М. Разлив; Осенние цветы: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 29 нояб.

1963. Танк М. Старый дуб; Станция Княгинино: [Вершы] / С бел. // Неман. № 5; Шамякин И. Рассказ доктора Яроша: (Глава из романа) / С бел. // Во славу Родины. 31 мая; 2, 4, 6, 8, 11, 12 июня; Корбан В. Собрались в гости...: [Апавяданне] / С бел. // Сов. Бел. 1 янв.; Кныш Г. Математику: [Верш] / С укр. // Там жа. 24 нояб.

1964. Божко А. В родном лесу; Рыбак; «Тяжелою тучей нависло предгорье...»: [Вершы] / С бел. // Знамя юности. 18 дек.; Крупенько Е. Летит Земля: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 14 окт.;

1965. Колесник И. Из поэтической тетради: [Вершы] / С бел. // Знамя юности. 4 марта; Павлов В. Фотоснимок в каюте эсминца; «Она явилась к нам совсем нежданно...»; Море: [Вершы] / С бел. // Там жа. 30 мая; Гаврусев С. Я рос под орудийными стволами; «Да, если б месяц в дом не заглянул...»; «Я бесшумно пройду мимо дворников сонных...»: [Вершы] / С бел. // Там жа. 8 июня; Вертинский А. Гнезда; Навроцкий А. Руки: [Вершы] / С бел. // Там жа. 6 авг.; Астрейко А. Равнение — на знамя красное: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 1 янв.; Калачинский М. Седая гвардия: [Верш] / С бел. // Там жа. 1 мая; Белевич А. От Витебска до Бреста: [Верш] / С бел. // Там жа. 31 дек.

1966. Макаль П. Осенние краски; Молоко; «Не нам опушка, где измяты травы...»; Обувщики; Пчелиные соты; Железный Адам: [Вершы] / С бел. // Неман. № 11; Шамякин И. Оксана: [Апавяданне] / С бел. // Во славу Родины. 3 сент.; Коршак А. «Лишь посмотри вокруг и ты увидишь...»; Гаврилов Л. «Зашелестят развесистые кроны...»: [Вершы] / С бел. // Знамя юности. 23 янв.; Пысин А. Высокие года: [Верш] / С бел. // Там жа. 7 сент.; Бровка П. Крепость над Бугом: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 22 июня.

1967. Калачинский М. Гроздь рябины: [Верш] / С бел. // Неман. № 1; Бородулин Р. Баллада о Менеске / С бел. // Там жа. № 4; Павлычко Д. Космос; «Купец с глазами, налитыми кровью...»: [Вершы] / С укр. // Там жа. № 6; Белевич А. Весна: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 1 мая.

1968. Бровка П. Порог; Братьям литовцам: [Вершы] / С бел. // Неман. № 5; Божко А. Налибоки: [Верш] / С бел. // Там жа. № 10; Бровка П. Беларуси: [Верш] / С бел. // Там жа. № 12; Яго ж. Созвездие братства: [Верш] / С бел. // Правда. 28 дек.

1969. Вертинский А. Высокое небо идеала: [Верш] / С бел. // Неман. № 10.

1972. Танк М. На Украине; Бородулин Р. Над осенним Днепром: [Вершы] / С бел. // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ.

1973. Павлов В. Фотоснимок в каюте эсминца; Солнечная ночь; Море: [Вершы] / С бел. // Неман. № 3.

1974. Танк М. Старый дуб; Крапива К. На бобруйском шоссе: [Вершы] / С бел. // За тебя, Беларусь. Мн.; Гаврилов Л. «Когда луга, за речкою синея...»; Янищиц Е. «Позови меня. Позови...»; Бровка П. Пахнет чабор; Зуенок В. «Золотая линия дождя...»; Танк М. Добрый день; Сипаков Я. Путешествие вокруг тебя; Цвирка К. Я пришел к вам...; Гречаников А. «Перешагнув неведомый рубеж...»; Гилевич Н. «Как этот иней в чаще...»; Лойко О. «Любовь приходит не в семнадцать...»; Макаль П. Под дождем: [Вершы] / С бел. // Неман. № 8; Макаль П. «Я сам из холостого бытия...»; «Поле, поле, в золотом подоле...»; Трамвай: [Вершы] / С бел. // Неман. № 10.

1975. Бровка П. Крепость над Бугом; Арабейка И. Святыня: (Глава из поэмы); Калачинский М. Бессмертная крепость; Белые ночи в Бресте: [Вершы] / С бел.; Граши А. Дерево у Буга / С арм.; Зидаров Н. Высокие дни; Летом снова вернись: [Вершы] / С болг.; Пухаев А. Песня о Брестской крепости: Из поэмы / З асец. // Рэха ў граніце. Мн.; Панченко П. Тихая Березина; Гнев и милость; «Рвались мы с детства на учебу в город...»; «Проехать тихо...»; «С чего же война началась для меня?»: [Вершы] / С бел. // Нева. № 10; Бородулин Р. «Бросает «пророков» то в холод, то в жар...»; «Землю пробивают зеленя...»; Двадцатый век; «Реки бунтуют...»; «Невольник вечный твой...»; «Листва лозы ряба...»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 1; Зарицкий А. Проводы: [Верш] / С бел. // Там жа.

№ 3; Панченко П. Казуличи / С бел.; Зидаров Н. Высокий день; Летом снова вернись / С болг; Граши А. Дерево / С арм.; Арабейка И. Святыня: (Из поэмы) / С бел.: [Вершы] // Там жа. № 5; Бровка П. «Гляжу на маковое семя...»; «Натура, видимо, такая...»; Крепость над Бугом; «Из-за больничного забора...»: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 6; Пухаев А. Сквозь призму дней: Из поэмы / С осет. // Там жа. № 7; Звонак А. Своя пора; Видение; Откровение; Индекс; Гармония; Мелодия; Белорусские женщины: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 8; Вертинский А. Из книги «Явление»: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 10; Панченко П. «Прости мне, жизнь...»; «Земля моя...»; «Тяжелое блокадное кочевье...»; Дети; Копилка; «На Брестчине карибский ураган...»; В магазине; «В памяти поныне не поблекло...»; «И я писал излишне громко...»; Земля отцов: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 12; Бровка П. Беларуси: [Верш] / С бел. // Радуга. № 6; Калачинский М. Белые ночи в Бресте; Пысин А. Стяг: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 5 июля; Панченко П. Дети: (Из поэт. тетради) / С бел. // Там жа. 19 июля; Калачинский М. Бессмертная крепость; Гроздь рябины: [Вершы] / С бел. // Там жа. 7 авг.; Русецкий А. Земля: Из поэмы «Поле жизни» / С бел. // Там жа. 10 дек.; Янищиц Е. «Позови меня...»: [Верш] / С бел. // Сов. Клайпеда. 20 марта.

1976. Танк М. Красная площадь; Знамя свободы; Солнце революции; Макаль П. Теперь и космос держится на мне; Русецкий А. Земля: (Из поэмы «Поле жизни»); Буравкин Г. Исток; Панченко П. «Рвались мы на учебу...»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 2; Буравкин Г. Щедрость: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 4; Олейник Б. Белоруссии; На берегу вечности; Летюк Е. Шахтерские капитаны: [Вершы] / С укр. // Там жа. № 5; Киреенко К. Созвучие: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 6; Макаль П. Прикосновение к земле: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 9; Стрельцов М. Из книги «Паром»: [Вершы] // Там жа. № 12; Бровка П. Червонный мак; Пахнет чабор; Порог: [Вершы] / С бел. // Памир. № 6; Олейник Б. Белоруссии: [Верш] / С укр. // Віцеб. рабочы. 29 мая; Гродн. правда. 22 мая; Знамя юности. 21 мая; Сов. Бел. 22 мая; Яго ж. Истина: [Верш] / С укр. // Вяч. Мінск. 24 мая; Буравкин Г. «Стихло к вечеру...»; Другу: [Вершы] / С бел. // Заветы Ильича (Лениногорск). 22 мая; Зидаров Н. Из белорусского цикла: [Вершы] / С болг. // Сов. Бел. 7 апр.; Панченко П. Земля моя: [Вершы] / С бел. // Там жа. 6 мая; Звонак А. Мелодия земного бытия: [Верш] / С бел. // Там жа. 1 июля; Макаль П. Поле; И дум, налитых солнцем...: [Вершы] / С бел. // Там жа. 18 авг.; Буравкин Г. Крейсеру «Аврора»: [Верш] / С бел. // Там жа. 7 нояб.

1977. Панченко П. Тяжелое блокадное кочевье...; На Брестчине...; Березина; Рвались мы с детства...; Гнев и милость; Вечерний поезд; Дети; И я писал излишне громко...; В памяти поныне не поблекло...: [Вершы] / С бел. // Панченко П. Крик сойки. М.; Киреенко К. Часто, в мыслях обгоняя век...; Гилевич Н. Тут, меж этих пригорков...; Макаль П. Я из деревни: [Вершы] / С бел. // 60 лет советской поэзии. М. Т. 3; Киреенко К. «Среди листвы, что в грязь ногами вмята...»; «Сторожко бабье лето входит в роздымь...»: [Вершы] / С бел. // Звезда Востока. № 7; Бровка П. Белоруссия: [Верш] / С бел. // Там жа. № 8; Лужанин М. Бессонный телефон: [Верш] / С бел. // Неман. № 6; Астрейко А. Нету равной тебе; Пашков Г. Журавлиная пора; «Обожгло меня белым пожаром...»; «Морозно. Лубенеют лозняки...»: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 8; Буравкин Г. «Я — коммунист...»; Макаль П. Тебе, отцовская земля: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 11; Панченко П. На весенних полях: [Верш] / С бел. // Памир. № 4; Бородулин Р. Украине; «Листва лозы ряба...»: [Вершы] / С бел. // Радуга. № 4; Олейник Б. Белоруссии: [Верш] / С укр. // Знамя юности. 26 мая; Янищиц Е. «Мое селенье — вёска, весь...»; «Позови меня. Позови!..»: [Вершы] / С бел. // ЛГ. 9 марта; Бровка П. Пахнет чабор; Панченко П. Земля отцов; Макаль П. Купала; Бородулин Р. «Приворотной силой корней...»; Пысин А. «Есть на свете мой олень...»: [Вершы] / С бел. // Лит. Россия. 11 марта; Калачинский М. Гроздь рябины: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 20 янв.; Астрейка А. Нету равной тебе: [Верш] / С бел. // Там жа. 27 окт.; Калачинский М. Белые ночи в Бресте: [Верш] / С бел. // Сов. Литва. 9 апр.

1978. Макаль П. Отцовская земля: [Верш] / С бел. // Звезда Востока. № 1; Яго ж. Прикосновенье к высоте: [Вершы] / С бел. // Неман. № 2; Бородулин Р. Пароль доверия; Украине; Андрею Вознесенскому: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 4; Танк М. Книга жизни: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 6; Киреенко К. Подорожник: [Поэма] / С бел. // Там жа. № 8 / Сааўт. пер. Ф. Яфімаў; Панченко П. Революции вечный огонь: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 11; Сурначев М. В истоптанном жите; Макаль П. Колосья; Буравкин Г. Америка; Янищиц Е. У соседки Полонеи: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 12; Макаль П. «Залечены вроде раны...»; Еще раз про звезды; Трамвай; Моя строка; «В той майской роще...»: [Вершы] / С бел. // Огонек. № 14; Танк М. Красная площадь; Макаль П. Колосья: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 52; Олейник Б. На берегу вечности: [Верш] / С укр. // Вяч. Мінск. 26 мая; Бровка П. Беларуси: [Верш] / С бел. // Зорька. 29 дек.; Буравкин Г. Исток; Шукшинская калина: [Вершы] / С бел. // ЛГ. 1 мая; Буравкин Г. Исток; Шукшинская калина; «От залысин до лысин...»: [Вершы] / С бел. // Рыбак Литвы (Клайпеда). 23 июля; Танк М. Книга жизни; Буровая: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 24 июня; Панченко П. Петрусю Бровке: [Верш] / С бел. // Там жа. 19 июля; Бородулин Р. Пароль доверия: [Верш] / С бел. // Там жа. 16 авг.; Панченко П. Я внука веду в Мавзолей; Буравкин Г. Коль я того достоин...: [Вершы] / С бел. // Там жа. 15 нояб.

1979. Буравкин Г. Шукшинская калина: [Верш] / С бел. // Лес и человек: Ежегодник. М.; Панченко П. Я внука веду в Мавзолей; С чего же война началась для меня...; Тяжелое блокадное кочевье...; Мемориальные доски; В заботах — то в дымном походе...; Полегшие хлеба; Дети; Березина; Рвались мы с детства на учебу в город; В памяти поныне не поблекло...; Вечерний поезд; Вы ночевали на лугу; Тучи нависают тенью...; У птичьего племени убыль...; Птица ловит дни свои в полете...; И я писал излишне громко...; На Брестчине...: [Вершы] / С бел. // Панченко П. Где ночует жаворонок. Мн.; Бородулин Р. Украине; Макаль П. Переселение; Буравкин Г. «Я коммунист...»; Киреенко К. «Сторожко бабье лето входит в роздымь...»; Панченко П. Дети: [Вершы] / С бел. // Донбасс (Донецк). № 5; Буравкин Г. Апрель; Время гулко в новый день торопится...; «Я слышу и в столичном гуле...»; «Скверы и проспекты...»; «Если даже спросишь у бога...»; «Мне с тобой бы лучше разминуться...»; «Кто видел, как в ненастье...»; Снежная импрессия; «Меня с тобой навеки жизнь свела...»; «Я дома...»; Скорина; Партизанское кладбище в Мостаре: Черногория; Канадский хоккей: [Вершы] / С бел. // Неман. № 4; Танк М. Книга жизни: [Верш] / С бел. // Радуга (Киев). № 1; Буравкин Г. Крейсер «Аврора»; Бровка П. Дубовый лист; Червонный мак; Бородулин Р. Пароль доверия; Танк М. Буровая: [Вершы] / С бел. // Вод. трансп. 11 авг.; Лужанин М. Баллада о бессонном телефоне / С бел. // Сов. Бел. 6 янв.; Буравкин Г. Исток: [Верш] / С бел. // Там жа. 7 янв.; Макаль П. «Детей дозваться не легко нам...»; Танк М. На Украине: [Вершы] / С бел. // Там жа. 23 янв.; Бровка П. Червонный мак; Дубовый лист: [Вершы] / С бел. // Там жа. 31 марта; Панченко П. Дети: [Верш] / С бел. // Там жа. 26 апр.; Панченко П. Земля моя; «Огрызается, но сужается...»; Киреенко К. Забаранки: [Вершы] / С бел. // Там жа. 20 сент.; Буравкин Г. Родное...: [Верш] / С бел. // Там жа. 29 сент.

1980. Бядуля З. Летописец; Буравкин Г. Ленин думает о Белоруссии: [Урывак з паэмы]; Кулешов А. Последняя книга: [Вершы] / С бел. // Гимн книге. Мн.; Нагнибеда М. Россонским матерям: [Паэма] / С укр. // Неман. № 1; Вертинский А. Продолжение песни: [Верш] / С бел. / Там жа. № 4; Смагарович М. «Навечно каждый день войны...»: [Верш] / С бел. // Там жа. № 7; Гилевич Н. Песня в автобусе: [Верш] / С бел. // Там жа. № 10; Макаль П. Переселение: [Верш] / С бел. // Огонек. № 21.

1981. Буравкин Г. Исток; «Одному бы журавля...»; «Скверы и проспекты...»; «Время гулко в новый день торопится...»; «Грома ворочаются в небе...»; «Кто видел, как в ненастье...»; В дороге; «Из людей не делайте богов...»; Компромиссы; «Если даже спросишь у бога...»; Югославский меридиан; «От залысин до лысин...»; «В деревне нашей не было собак...»; Осенние грибы; Другу; Памяти Пабло Неруды; «Я слышу и в столичном гуле...»; Шукшинская калина; «Стихло к вечеру...»; «Меня с тобой навеки жизнь свела...»; Косец в сквере; «Я дома...»; Апрель; Незнакомка; «Мне с тобой бы лучше разминуться...»; «Не знаю, хорошо ли?.. »; Снежная импрессия; «Я — коммунист...»: [Вершы] / С бел. // Буравкин Г. Верю полдню. М.; Макаль П. Поле: [Вершы] / С бел. // Неман. № 6; Крапива К. Лев — вегетарианец; Остриженный Ёж; Когда пора кричать «ура»; Кукареку; Диалектическое противоречие: [Байкі] / С бел. // Там жа. № 7; Вертинский А. «Охраняется государством...»; Когда не ожидается осадков; Взгляд из космоса; «Ушли облака...»: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 11; Богданович М. Цветок родного василька: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 12; Гилевич Н. Рассветные березы: [Вершы] / С бел. // Огонек. № 32; Вертинский А. «Путь наш к звездам — путь сквозь розы и сквозь тернии...»: [Верш] // ЛГ. 10 июня; Танк М. Какой весенний день!: [Верш] / С бел. // Там жа. 9 сент.; Богданович М. Межи; В селе; Лявониха: [Вершы] / С бел. // Там жа. 9 дек.; Яго ж. Край мой любимый; Слуцкие ткачихи; Перед паводком; «Беларусь, твой народ поднимается...»: [Вершы] / С бел. // Правда. 8 дек.; Яго ж. К утренней заре: [Верш] / С бел. // Там жа. 9 дек.

1982. Танк М. На Украине; Бородулин Р. Над осенним Днепром; [Вершы] / С бел. // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ.; М.; Мн.; Танк М. Солнце революции; Красная площадь; Знамя свободы; Буровая; «Терзаемы болью невыносимой...»; «Не пойму, почему убегал я...»; Старый дуб: [Вершы] / С бел. // Дон. № 2; Киреенко К. Молодик: [Верш] / С бел. // Крестьянка. № 12; Панченко П. Мемориальные доски; Полегшие хлеба; Дети: [Вершы] / С бел. // Молодежная эстрада. № 2; Танк М. Закон сохраненья материи; Гекзаметр; На поляне; «Сколько есть больших дорог...»; «После маскарада»; «Не обходи в пути дорожек...»; «Терзаемы болью невыносимой...»; «Какой весенний день!..»; На базаре; «Когда в хлебе больше силы, чем хлеба...»; «Склонилась верба над рекой...»; Сон; «Я вчера спросил у дуба...»; «На горной дороге...»; Куковала серая кукушка; «Идет весна дорожкой...»; На похоронах реки; «Не пойму, почему убегал я...»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 1; Гилевич Н. Золотая моя медуница: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 9; Законников С. Корни: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 11; Панченко П. Отчизна наша: [Верш] / С бел. // Там жа. № 12; Макаль П. «Такая быстрая езда...»; «Хоть полоса тревожных будней...»: [Вершы] / С бел. // Огонек. № 4; Танк М. Буровая; Законников С. «Не разомкнуть нам круговерти...»; Гилевич Н. «За белорусской речи перелив...»; «Мне вовек не вернуться дорогою этой...»: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 11; Гилевич Н. «Колокольчик жаворонка в поле...»; «Август, орешник и желтые осы...»; Первый весенний ливень; «Лес очнулся. Он велик день отмечает...»; «В преддверии ночи медвяной, в бору на заре...»; У памятника Марии Заньковецкой в Киеве; «Последний троллейбус... Последний трамвай...»; Из цикла «Приглашение болгарским друзьям»: [Вершы] / С бел. // ЛГ. 24 марта; Киреенко К. Молодик; «Сторожко бабье лето входит в роздымь...»; Созревание: [Вершы] / С бел. // Там жа. 8 сент.; Законников С. Пока живет моя береза; Буравкин Г. «Родимый край...»; Гилевич Н. Мой белый день; Киреенко К. «Среди листвы, что в грязь ногами вмята...»; Сипаков Я. Путешествие вокруг тебя; Макаль П. Поле: [Вершы]; Крапива К. Когда пора кричать «ура»: [Байка] / С бел. // Лит. Россия. 12 марта; Бровка П. «Мало низким поклоном тебе поклониться...»; Гилевич Н. Мой белый день: [Вершы] / С бел. / Лит. Узбекистан. 20 сент.; Богданович М. Межи; Сонет; Перед паводком: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 7 янв.; Крапива К. Остриженный Ёж; Когда пора кричать «ура»: [Байкі] / С бел. / Там жа. 8 сент.;

1983. Панченко П. Я внука веду в Мавзолей; «С чего же война началась для меня?..»; «Тяжелое блокадное кочевье...»; Мемориальные доски; «В заботах — то в дымном походе...»; Полегшие хлеба; Дети; Березина; «Рвались мы с детства на учебу в город...»; «В памяти поныне не поблекло...»; Вечерний поезд; «Вы ночевали на лугу, у речки где-нибудь?...»; «Тучи нависают тенью...»; «У птичьего племени убыль...»; «Птица ловит дни свои в полете...»; «И я писал излишне громко...»; «На Брестчине...»: [Вершы] / С бел. // Панченко П. Где ночует жаворонок. М.; Макаль П. Колосья: [Верш] / С бел. // Сов. Бел. 8 сент.

1984. Панчанка П. «Тяжелое блокадное кочевье...»; «С чего же война началась для меня?..»; «На Брестчине...»; Березина; «Рвались мы с детства на учебу в город...»; «И я писал излишне громко...»; «В памяти поныне не поблекло...»; Дети; Гнев и милость; Вечерний поезд; Я внука веду в Мавзолей; Мемориальные доски; «В заботах...»; Полегшие хлеба; «Вы ночевали на лугу, у речки где-нибудь?»; У птичьего племени убыль; «Тучи нависают тенью...»: [Вершы] / С бел. // Панченко П. Избр. произв. М. Т. 2; Танк М. Книга жизни; «Дай мне, утро, свои песни...»; «Три ворона кружат, кружат...»; «Я Гулливером отдохнуть прилег...»; «Приключение с дождем; Куковала серая кукушка; После маскарада; «Когда требовалась песня...»; «Какой весенний день!..»: [Вершы] / С бел. // Дон. № 5; Гилевич Н. Тут, меж этих пригорков, в борах: [Верш] / С бел. // Кодры. № 8; Панченко П. «Себя рассветным ветром освежу...»: [Верш] / С бел. // Неман. № 4; Трус П. Аккорды: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 5; Коршак А. Кровью сердца: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 12; Макаль П. Колодцы; Песня поля: [Вершы] / С бел. // Сов. Бел. 30 авг.

1985. Бородулин Р. Каменная баллада; Реки бунтуют не без причины...; Невольник вечный твой...; Андрею Вознесенскому: [Вершы] / С бел. // Бородулин Р. Избранное. М.; Гилевич Н. Освобождение: [Верш] / С бел. // Венок славы: В 12 т. М. Т. 7; Гаврилов Л. «Когда луга, за речкою синея...»; Коршак А. Ласточка; Дремлет лодка; Вечер; Обычный мир; Журавины; Максим Богданович; Вечер: (Сонет); Жарынь; Возвращение домой; Поэту; «О, бедный народ мой!..»; «Расстрел»; «Когда разум устанет...»: [Вершы] / С бел. // Кровью сердца. Мн.; Лужанин М. Бессонный телефон: [Паэма] / С бел. // Лужанин М. Начало человека. М.; Коршак А. Обычный мир: [Верш] / С бел. // Неман. № 5; Киреенко К. Вечер; Гилевич Н. «И Лидице печаль безмерная...»; Макаль П. Освобождение: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 6; Макаль П. Песня поля: [Вершы] / С бел. // Огонек. № 12; Гилевич Н. Об этом помните, наследники: [Верш] / С бел. // Красная звезда. 30 марта.

1.5.

На беларускую мову. Гомель: [Верш] / Пер. А. Вольскі, П. Макаль // Беларусь. 1958. № 7; Рэчыца: [Верш] / Пер. Е. Лось // Чырв. змена. 1958. 14 вер.; Вытокі / Пер. П. Макаль, А Вольскі; Новы лёс / Пер. М. Аўрамчык: [Вершы] // Маладосць. 1959. № 2; Дзяўчаты з Нова-Беліцы: [Верш] / Пер. Г. Кляўко // Работніца і сялянка. 1962. № 5; Заўсёды знойдзецца прычына...: [Верш] // Вожык. 1963. № 4; «Зорак ліпеньскіх шматкроп'і...»: [Верш] // Работніца і сялянка. 1963. № 8; Сталевары: [Верш] // Гродн. праўда. 1963. 13 крас.; У лесе: [Верш] // Там жа. 19 мая; Праспект Леніна ў Гомелі: [Верш] / Пер. М. Калачынскі // Беларусь. 1966. № 12; Метал; Алень; Прыпяць: [Вершы] / Пер. Я. Сіпакоў // Полымя. 1969. № 9; Кранаўшчыца; Алень: [Вершы] // Вяч.

Мінск. 1969. 28 жн.; Вясна: [Верш] / Пер. В. Зуёнак // Беларусь. 1970. № 5; Сцвярджэнне: [Верш] / Пер. А. Вярцінскі // Звязда. 1971. 11 ліст.; Дываны: [Верш] // Беларусь. 1972. № 6; Альбуць: [Верш] / Пер. Р. Барадулін // Полымя. 1972. № 11; На ворыве / Пер. В. Зуёнак; Я навічок; А іскры б'юць шрапнеллю / Пер. А. Дайнека: [Вершы] // Маладосць. 1973. № 7; Метал; «Як мне аддзячыць, адкажы ты...»; У Мінску: [Вершы] / Пер. П. Макаль // ЛіМ. 1973. 20 крас.; Памяць; Каваль; Рукі; «Сяло, як выказаць прызнанне...»; Цыган: [Вершы] / Пер. Ю. Свірка // Там жа. 1974. 26 крас.; Рабочы гарызонт: [Верш] / Пер. Ю. Свірка // Там жа. 1974. 4 кастр.; Каля Мухаўца: [Верш] / Пер. У. Шахавец // Рэха ў граніце. Мн., 1975; Курган Славы: [Верш] / Пер. У. Шахавец // Беларусь. 1978. № 8; «Як мне аддзячыць, адкажы ты...»; «Крычаць намоклыя гракі...»: [Вершы] / Пер. П. Макаль // Маладосць. 1978. № 8; Каваль; У салігорскай шахце; У музеі; «Зямля з вясной здружылася...»; «Так, у дарозе, кола і тормаз — быццам пара...»: [Вершы] / Пер. У. Шахавец // Полымя. 1978. № 8; Блок на Палессі: [Верш] / Пер. А. Вярцінскі // ЛіМ. 1980. 28 ліст.; Сястра Дняпра: [Верш] / Пер. Я. Сіпакоў // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ. М.; Мн., 1982.

На казахскую мову. Шыдатар емес тунгі ызгар: [Верш] / Ауд. К. Жумагалиев / Лениншіл жас. 1974. 13 апр.

На ўкраінскую мову. Сестра Дніпра: [Верш] / Пер. С. Бурлаков // Чолом тобі, Славутичу. Поклон тебе, Славута. Паклон табе, Славуціч. Дніпропетровськ. М.; Мн., 1982; Біля пам'ятника Тарасу Шевченку: [Верш] / Пер. Ю. Петренко // Кобзарева зоря. К., 1984.

1.6.

Лермантаў М. Зорка зорцы голас падае — И звезда с звездою говорит: Выбр. вершы / Пер. А. Куляшоў. Мн., 1989 / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Ахрыменка П. Вершы маладога паэта Браніслава Спрынчана // Гомел. праўда. 1953. 13 лют.; Вярцінскі А. Пераадоленне // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Гарулёў Н. Далей ад схемы // ЛіМ. 1957. 17 ліп.; Гаўрусёў С. Вершы аб харастве працы // Маладосць. 1957. № 8; Законнікаў С. Услаўляючы радасць жыцця // ЛіМ. 1978. 11 жн.; Кудраўцаў І. Паэзія і бенгальскі агонь // Там жа. 1961. 27 кастр.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Рагойша В. З сэрца — у сэрца // ЛіМ. 1974. 20 вер.; Сцяпанаў Т., Лякерман Э. Настойліва павышаць літаратурнае майстэрства // Гомел. праўда. 1952. 20 крас.; У літаратурным аб'яднанні // Там жа. 1952. 6 студз.; Яўменаў Ф. І словам, і справай народу служыць // Там жа. 1952. 25 студз.

На рускай мове. Байков И. Поэзия, постигнутая в труде // Знамя юности. 1957. 22 авг.; Волкодаев П. Поэзия труда // Там жа. 1963. 27 февр.; Герасимович А. Встреча с писателями // Там жа. 1971. 15 апр.; Елисеев В. Дерзновению подобно /// Там жа. 1968. 13 дек.; Лойко О. Открытие человека // Спринчан Б. Вечная страда. Мн., 1978; Мищенчук М. Осваивая современность // Неман. 1976. № 1.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 146.

Г. І. Рэут.

СПРЫНЧАН ВАДЗІМ

Спрынчан Вадзім Браніслававіч (н. 14.1.1950, г. Гомель), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1982. Піша на рускай мове.

З сям'і паэта Браніслава *Спрынчана,* якая ў 1963 пераехала з Гомеля ў Мінск. Маці, Святлана Лявонцьеўна, працавала выкладчыцай эстэтычнага выхавання ў прафесіянальна-тэхнічным вучылішчы Мінска (памерла). У 1967 В. Спрынчан скончыў сярэднюю школу ў Мінску, у 1972 — філалагічны факультэт БДУ. Працаваў малодшым рэдактарам, рэдактарам, з 1982 — загадчыкам рэдакцыі паэзіі выдавецтва «Мастацкая літаратура». З 1989 на творчай рабоце.

Першыя вершы В. Спрынчан надрукаваў у 1976 (часопіс «Неман»). У «Днях паэзіі» выступае з 1978. Аўтар паэтычнага зборніка «Зямля і зоры». Перакладае на рускую мову вершы беларускіх паэтаў (Р. Барадулін, Г. Пашкоў, А. Пысін, М. Стральцоў, Я. Янішчыц і інш.). Яго пераклады змяшчаліся ў часопісе «Неман», газетах «Комсомольская правда», «Рабочая смена» і інш. У абсягу паэтычнага зроку В. Спрынчана знаходзяцца прырода і чалавек, зямныя трывогі і касмічныя далі. Думка паэта нязмушана тчэцца з фарбаў і гукаў, сягаючы ў бездань Сусвету, глыбока пранікаючы ў таямніцы чалавечай душы. Ён вядзе паэтычныя пошукі ў рэчышчы лепшых традыцый класічнай паэзіі.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Земля и звезды: Кн. лирики. Мн., 1981. (Первая книга поэта). Рэц.: Гублер Н. // Неман. 1982. № 10; Катляроў І. Шчырасцю слова // Гомел. праўда. 1981. 14 жн.; Прыходзька П. Пра маці, зоры і зямлю // ЛіМ. 1981. 14 жн.; Романов Б. Рукотворность звезд и звуков // Знамя юности. 1982. 11 марта.

Свет неделимый: Кн. лирики. Мн., 1991.

1.3.

1976. Новая ступень: [Верш] // Неман. № 3.

1977. Осень; На сельской улице; Ночь; Весенний медосбор: [Вершы] // Неман. № 5.

1978. На Птичи; «На плоскость озера лесного...»; «Мама, твой голос не умер...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 78. Мн.

1979. Земля и звезды [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.

1980. «Блестит в лучах упругая коса...»; Пицунда; «Теленок замычит в хлеву...»; На Куршской косе; «Утро...»; «Пока жива, за городской чертой...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Весна: [Вершы] // Рабочая смена. № 11.

1981. «И воздух, и листва, и свет осенний...»: [Верш] // Чырв. змена. 22 снеж.

1982. «Мерцает, одинок...»; Свет неделимый: (Осенние строки); «Ночь морозная. Праздничный снег...»; На лыжах; В марте: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.

1983. «Армения! Священные каменья...»; «Полыхнуло клейкою листвою...»; «Вешней ночью, такой вожделенной...»; «И любви, и страданью в угоду...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 83. Мн.

1984. О себе и о ровесниках: [Інтэрв'ю] // Лит. обозрение. № 6.

1.4.

1976. Стрельцов М. Из книги «Погром»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 12.

1977. Пашков Г. Колосья жизни: [Вершы] / С бел. // Неман. № 8.

1978. Пысин А. «Чеборок мой, чеборок!...»; «Есть на свете мой олень...»; «Ветряки седые, ветряки...»; «На склоне дня в долине света вдоволь...»: [Вершы] / С бел. // Неман. № 1; Бородулин Р. «В обилье света и тепла...»; «...И грезили гетеры древней Греции...»: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 4; Шавель К. Музыка нивы; «О зрелище грозы...»: [Вершы] / С бел. // Там жа. № 7.

1980. Стрельцов М. Земное древо: [Вершы] / С бел. // Неман. № 8.

1981. Янищиц Е. Тревожный звездопад: [Вершы] / С бел. // Неман. № 3; Пашков Г. «Обожгло меня белым пожаром...»; «Морозно, лубенеют лозняки...»: [Вершы] / С бел. // Комс. правда. 18 апр.

1982. Бородулин Р. Пароль доверия: [Верш] / С бел. // Неман. № 10; Колас Я. Майское утро: [Верш] / С бел. // Там жа. № 11.

1984. Конопелько А. Под небом журавлиным: [Вершы] / С бел. // Неман. № 8; Янищиц Е. «Я под открытым небом заночую...»: [Верш] / С бел. // Пограничник. № 2.

1985. Бородулин Р. «В обилье света и тепла...»: [Верш] / С бел. // Бородулин Р. Избранное. М.; Пысин А. «На склоне дня в долине света вдоволь...»; «Есть на свете мой олень...»; «Ветряки седые, ветряки...»; «—Чеборок мой, чеборок!...»: [Вершы] / С бел. // Пысин А. Избранная лирика. Мн.

1.5.

На беларускую мову. «Дрыготлівая знічка», «Ноч марозная. Велічны снег...»: [Вершы] / Пер. У. Паўлаў // ЛіМ. 1984. 8 чэрв.; Успаміны аб возеры Svіцязь; «Сузор'і бэзу буйна спелі...»; «Дрыготкія сцяблінкі бляклых траў...»: [Вершы] / Пер. Г. Іванова // Чырв. змена. 1985. 20 сак.

1.6.

Адданасць: Вершы. Мн., 1978 / Скл.

Пушкин А. Сквозь магический кристалл: Избранное. Мн., 1982. (Поэт. б-ка) / Скл.

Дзень паэзіі. 1965—1984; Выбранае. Мн., 1986 / Скл. з Я. Міклашэўскім.

Лермантаў М. Зорка зорцы голас падае — И звезда с звездою говорит: (Выбраныя вершы). Мн., 1989. (Запаветныя радкі) / Скл.

Пушкін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1990 / Скл., рэд.

2.4.

На беларускай мове. Паўлаў У. «Ад тлуму ў жаданым самаадлучэнні...»: Вадзіму Спрынчану: [Верш] // Паўлаў У. Сляза на вейцы. Мн., 1982.

М. П. Барташэвіч.

СТАВЕР АЛЕСЬ

Ставер Алесь (Аляксандр Сяргеевіч, псеўд. Алесь Зарачанскі; н. 10.8. 1929, в. Маргавіца Бягомльскага р-на Барысаўскай акругі, цяпер Докшыцкі р-н Віцебскай вобл.), паэт, празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1962.

З сялянскай сям'і. Бацька, Сяргей Макаравіч, і маці, Хрысціна Пятроўна, працавалі ў калгасе. Да вайны А. Ставер скончыў 5 класаў Бягомльскай сярэдняй школы. У час вайны разам з бацькамі жыў у партызанскай зоне. Вясной 1944 у час блакады згубіў бацьку і братоў. Калі трапіў да немцаў, быў вывезены ў канцлагер у Германію. У верасні 1945 вярнуўся дадому і працягваў вучыцца ў школе. Маці, Хрысціна Пятроўна, да вайны была дэпутатам сельскага Савета і бачыла «вучоных» людзей, таму вельмі хацела, каб хоць адзін з трох сыноў таксама атрымаў адукацыю. Пасля сканчэння Бягомльскай сямігодкі А. Ставер вырашыў стаць шафёрам, але маці ўгаварыла яго вучыцца далей, і ён паступіў у Мінскае педвучылішча. Час быў нялёгкі. Транспарт да Бягомля не хадзіў, а з Барысава можна было з'ездзіць дадому па харчы на паштовай машыне, таму праз 2 гады А. Ставер пераверуўся ў Барысаўскае педвучылішча, якое скончыў у 1949. У 1949—50 быў старшым піянерважатым і адначасова выкладаў беларускую мову і літаратуру ў Бягомльскай сярэдняй школе. У 1950 паступіў на філфак Мінскага педінстытута. Да гэтага часу ён ужо пісаў вершы, таму быў пераканаы ў неабходнасці далейшай вучобы. Пасля сканчэння інстытута працаваў інспектарам школ Лагойскага раёна (1954—55), быў літсупрацоўнікам газеты «Калгасная праўда», літаратурным рэдактарам Дзяржаўнага выдавецтва БССР (1955—56), загадваў літаратурнай часткай Белдзяржфілармоніі (1956—61). З 1961 малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. У 1975—84 А. Ставер карэспандэнт-арганізатар Бюро прапаганды СП Беларусі. З 1984 на творчай рабоце. Ён часта выступае на прадпрыемствах і ў школах рэспублікі, а таксама за яе межамі, асабліва ў воінскіх часцях, мае шмат падзяк і грамат ад камандавання воінскіх часцей.

А. Ставер пачаў пісаць вершы, калі быў студэнтам Мінскага педвучылішча. Да першых яго спроб прыхільна аднесліся выкладчык літаратуры педвучылішча Я. Замерфельд, паэты А. Русецкі і П. Панчанка. Першы яго верш апублікаваны ў 1949 у барысаўскай раённай газеце «Бальшавіцкая трыбуна», а ў 1959 выйшаў з друку першы зборнік яго вершаў «Золак над Бярозай». А. Ставер — аўтар паэтычных зборнікаў «Ластаўкі перад дажджом», «Жураўлі ляцяць...», «Лірнік», «Жнівеньскі вырай», «Зоры зямныя». Піша таксама для дзяцей (зборнікі «Касцёр не гасне» і «Пад вясёлкавай дугой»). Асноўныя тэмы творчасці А. Ставера — любоў да роднай зямлі, працоўныя будні і святы вяскоўцаў, гераічнае мінулае беларускага народа, маладосць і каханне. Яго паэзіі ўласцівы блізкая да фальклору вобразнасць, гутарковая інтанацыя, напеўнасць, што прыцягвае ўвагу кампазітараў. Многія вершы паэта пакладзены на музыку і сталі вядомымі, папулярнымі песнямі: «Колас, ты мой колас» (муз. М. Чуркіна), «Вячэрні вальс» (муз. Г. Вагнера), «Дзе ты, маё шчасце?» (муз. Р. Бутвілоўскага), «Канікулы», «Яркі месяц», «Песня пра Якуба Коласа» (муз. І. Кузняцова), «Жураўы на Палессе ляцяць», «Песня пра раку Бярозу» і «Дзіянка» (муз. І. Лучанка), «Нікагусенькі няма», «Косіць хлопец канюшыну» (муз. М. Пятрэнкі), «А мне ў шчасце верыцца», «Юная бярозка» (муз. Ю. Семянякі), «Беларусачка» (муз. Ю. Семянякі і А. Хлімановіча) і шмат іншых.

Аб перажытым у гады вайны А. Ставер расказаў у рамане «Пад канвоем». Ён выдаў дзве кнігі аб партызанскай барацьбе («Да сваіх» і «Лясныя аповесці», 1986). Напісаў лірычную камедыю «Алімпіяда Салодкая» (паст. ў 1977) і п'есу «Слова — не верабей» (паст. ў 1977). Вершы А. Ставера перакладзены на многія мовы народаў былога СССР, а таксама балгарскую і польскую.

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.1.

Жнівеньскі вырай: Выбранае. Мн., 1979. Рэц.: Шушкевіч С. Шчаслівага лёсу дарога // Вяч. Мінск. 1980. 18 лют.

1.2.

Золак над Бярозай: Вершы і паэма. Мн., 1959.

Касцёр не гасне: Вершы. Мн., 1961. Рэц.: Боган У. «Свістулькі на забаву...» // ЛіМ. 1961. 22 вер.

Ластаўкі перад дажджом: Вершы. Мн., 1967. Рэц.: Варно У. Быць самім сабой // ЛіМ. 1967. 12 вер.; Ляпіч А. Гарызонт лірыкі — сучаснасць // Вяч. Мінск. 1968. 29 мая; Яго ж. Жыццёвасць паэзіі // Віцеб. рабочы. 1969. 1 крас.

Пад канвоем: З перажытага. Мн., 1969. Рэц.: Даніленка М. Перажытае не забываецца // ЛіМ. 1970. 17 сак.; Яго ж. Помніце, людзі... // Гомел. праўда. 1970. 7 ліп.; Кудраўцаў І. Памяць перажытага // Беларусь. 1970. № 5; Парахневіч Н. Памяць сэрца // Вяч. Мінск. 1970. 9 сак.; Потемкин М. // Сов. Бел. 1971. 22 апр.; Федосик А. Голос сердца // Знамя юности. 1970. 19 марта; Цвірка К. Сваімі вачыма // Полымя. 1970. № 6; Эвентаў А. З перажытага // Мін. праўда. 1970. 3 чэрв.; Юрэвіч У. У палоне назіранага // Маладосць. 1970. № 7.

Жураўлі ляцяць...: Вершы і песні. Мн., 1972. Рэц.: Антуськоў У. Дарогай пошукаў // Мін. праўда. 1972. 29 ліп.; Разанаў А. Няспраўджаныя абяцанні // Маладосць. 1973. № 1; Фомчанка А. Цяпло твайго святла // Вяч. Мінск. 1972. 26 чэрв.

Да сваіх: Аповесць і апавяданні. Мн., 1974. Рэц.: Королев Н. По той же дороге // Гродн. правда. 1974. 17 июля; Эвентаў А. Не забывайце ніколі // Вяч. Мінск. 1975. 28 жн.

Лірнік: Вершы. Мн., 1975. Рэц.: Пысін А. «...Іду я ў жыццё ўлюбёны» // ЛіМ. 1975. 8 жн.

Мой край беларускі: Песні на словы А. Ставера. Мн., 1983.

Пад вясёлкавай дугой: Вершы і паэмы. Мн., 1983.

Лясныя аповесці. Мн., 1986.

Зоры зямныя: Паэма, вершы, песні. Мн., 1989.

Пад канвоем: Раман. Мн., 1990.

1.3.

1950. Месяц ясны: [Верш] // Вожык. № 11; Вяселле: [Верш] // Там жа. № 24; Мы за мір: [Верш] // Калг. праўда. 17 ліст.; За мір!: [Верш] // ЛіМ. 5 жн.; Думы савецкіх піянераў // Піянер Бел. 5 ліп.

1951. Зорка героя: [Верш] // Беларусь. № 1; Добрая назва: [Верш] // Вожык. № 20; Палік: [Верш] // Полымя. № 4; Сцяг Леніна: [Верш] // Звязда. 5 жн.; Залпы «Аўроры»: [Верш] // ЛіМ. 3 ліст.; Песня пра Гастэлу: [Верш] // Чырв. змена. 26 чэрв.

1952. Вечар: [Верш] // На сонечных сцежках. Мн.; Каханне: [Верш] // Вожык. № 22; Наш голас: [Верш] // Калг. праўда. 8 ліп.; Не забудзем!: [Верш] // ЛіМ. 7 чэрв.; Дарога братэрства і міру: [Верш] // Мін. праўда. 23 крас.; Натхніў у працы нас любімы Сталін: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Мы піянеры // Піянер Бел. 29 мая; Купала жыве: [Верш] // Чырв. змена. 5 ліп.

1953. Каменшчык; Залпы «Аўроры»; Помнік Леніну; Наш голас; Купала жыве: [Вершы] // На сонечных сцежках. Мн.; Канюшына: [Верш] // Беларусь. № 11; На сцежцы на расістай: [Верш] // Работніца і сялянка. № 9; Маё слова: [Верш] // Мін. праўда. 31 мая; Вішні: [Верш] // Чырв. змена. 1 сак.; Уперад: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Юнаку камсамольцу: [Верш] // Там жа. 28 крас.; Перамога з намі: [Верш] // Там жа. 9 мая; З табою, партыя!: [Верш] // Там жа. 6 вер.

1954. Сувораўцы: [Верш] // Бярозка. № 4; Каля хаты, каля тыну: [Верш] // Работніца і сялянка. № 6; Канікулы: [Верш] // Піянер Бел. 3 чэрв.; Радня: [Верш] // Чырв. змена. 15 сак.; Спартыўнае лета: [Верш] // Там жа. 25 крас.; Тры танкісты: [Верш] // Там жа. 27 крас.; Адзінства: [Верш] // Там жа. 9 мая; Сустрэча настаўніцы: [Верш] // Там жа. 14 ліст.

1955. Купала жыве: [Верш] // Янка Купала. Мн.; Мяцеліца: [Верш] // Беларусь. № 4; Рана-раненька: [Верш] // Работніца і сялянка. № 1; На вечарынцы: [Верш] // Там жа. № 8; Дзявочая песня: [Верш] // Калг. праўда. 19 чэрв.; Радасць шафёра: [Верш] // Там жа. 6 жн.; Наша свята: [Верш] // Там жа. 6 ліст.; Спалох: [Верш] // Чырв. змена. 15 мая; Дзве таполі: [Верш] // Там жа. 28 жн.; У інстытут: [Верш] // Там жа. 1 вер.

1956. У грыбах: [Верш] // Бярозка. № 10; Пераклічка гледачоў: Апавяданне // Вожык. № 4; Песня: [Верш] // Маладосць. № 9; Па шляху ўздыму // Калг. праўда. 4 студз.; Частушкі // Там жа. 12 лют.; Песня адзінства: [Верш] // Там жа. 22 крас.; Свята дружбы: [Верш] // Там жа. 1 мая; У дарозе: [Верш] // Там жа. 10 чэрв.; Чырв. змена. 21 ліст.; Чаканне: [Верш] // Калг. праўда. 18 ліст.; Маці: [Верш] // Там жа. 30 снеж.; Думы аб партыі: [Верш] // Чырв. змена. 14 лют.; Дачка: [Верш] // Там жа. 25 сак.; Прызнанне: [Верш] // Там жа. 24 чэрв.; Наш закон: [Верш] // Там жа. 5 снеж.; Сустрэча з дзяцінствам: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1957. Помнік герою; Салаўі: [Вершы] // Бярозка. № 4; Канікулы: [Верш] // Там жа. № 8; Яны свой водгук знойдуць у вяках: [Верш] // За вярт. на Радзіму. № 93; Звязда. 6 ліст.; У дарозе: [Верш] // Маладосць. № 5; На сцежцы: [Верш] // Калг. праўда. 18 жн.; У святочны вечар: [Урывак з паэмы «У дарогу»] // Там жа. 27 кастр.; Прыгоды дзеда Міхеда: [Гумарыст. рэпартаж] // Чырв. змена. 1 студз./Сааўт. Э. Калядэнка, Г. Кузмічэнка; Мары: [Верш] // Там жа. 3 лют.; Скульптар: [Верш] // Там жа. 15 вер.

1958. На экзамене: [Верш] // Піянер Бел. 6 чэрв.; Зорка героя: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Чаканне: [Верш] // Чырв. змена. 12 студз.; Слова камуніста: [Урывак з паэмы «У дарогу»] // Там жа. 26 ліп.; Золак над Бярозай: [Паэма] // Там жа. 2, 4, 5, 8, 9 кастр.

1959. След вайны: [Верш] // Беларусь. № 12; Зіма: [Верш] // Бярозка. № 1; На горцы: [Верш] // Вясёлка. № 1; За вярт. на Радзіму. № 8; Вяселле: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 1; Наш тост навагодні: [Верш] // Калг. праўда. 1 студз.; За табою, партыя: [Верш] // Там жа. 12 лют.; Наша сонца: [Верш] // Там жа. 29 крас.; Мая зорка: [Верш] // Там жа. 27 жн.; Рана-раненька // Ніва. 6 снеж.; Добрай раніцы!: [Верш] // Чырв. змена. 26 жн.

1960. Агні вялікіх дзён: [Верш] // Калг. праўда. 24 ліп.; Гэта было ў Бягомлі // ЛіМ. 23 вер. / Сааўт. Ю. Свірка.

1961. Споведзь; «Слова злосці, што пароша ў вока...»; Родныя мясціны: [Вершы] // Маладосць. № 4; Касцёр не гасне: [Паэма. Скароч.] // Піянер Бел. 13 студз.; Грышка-абібок: Апавяданне // Чырв. змена. 28 крас.

1962. Садзім сад: [Верш] // Піянерам Беларусі. Мн.; Індык і гусак: Жарт // Вожык. № 14; Скрыпка і бубен: [Верш] // Маладосць. № 12; З табою, партыя: [Верш] // Гомел. праўда. 2 кастр.; З глыбінь народных // ЛіМ. 8 мая; Дзед Мароз завітаў на ёлку: [Верш] // Наст. газ. 1 студз.; Сябар кабзара // Чырв. змена. 25 сак./Сааўт. У. Іваноў; Налёт: [Урывак з аповесці «Блакада»] // Там жа. 27 ліст.; Радня: [Верш] // Там жа. 30 снеж.

1963. «Ты мой чуб пяшчотна папраўляла...»: [Верш] // Беларусь. № 4; Скрыпка і бубен: [Верш] // Гродн. правда. 13 апр.; Канюшына: [Верш] // Там жа. 19 мая; Добрай раніцы: [Верш] // Там жа. 14 сент.; Добрай раніцы; Маё імкненне: [Вершы] // Звязда. 14 ліп.; Скрыпка і бубен; Індык і гусак: [Вершы] // Маг. праўда. 16 крас.; Каханай: [Верш] // Чырв. змена. 24 сак.; Помнік Леніну: [Верш] // Там жа. 23 мая.

1964. Краскі: Апавяданне // Маладосць. № 5; Вечна так; Маці: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 25 студз.; Купала жыве: [Верш] // Там жа. 2 лют.; Натура: Гумарэска // Там жа. 17 мая; Палік; Зорка героя: [Вершы] // Там жа. 28 чэрв.; Песня пра Гастэлу: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Партызанскі Бягомль: [Верш] // Там жа. 23 жн.; Косіць хлопец канюшыну: [Верш] // Там жа. 30 жн.; Я зноў ля мора: [Верш] // Там жа. 27 ліст.; «Ізноў прыйшоў я на ўскраек бору...»: [Верш] // Там жа. 29 ліст.; З цыкла вершаў «Янтарны прыбой» // Там жа. 31 снеж.; Волат распраўляе плечы // Маг. праўда. 8 крас.; «Ты думаеш, што ты вышэй усіх...»: [Верш] //

Чырв. змена. 18 жн.; Няскораная мужнасць // Там жа. 17 снеж. / Сааўт. Ю. Свірка.

1965. Сустрэча з Дзедам Марозам: [Верш] // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Мой народ; «Ізноў прыйшоў я на ўскраек бору...»: [Вершы] // Там жа. 13 чэрв.; Самаму прыгожаму гораду; «Вясёлы я, але ў маіх вачах...»: [Вершы] // Там жа. 20 чэрв.; Рана-раненька: [Верш] // Там жа. 23 чэрв.; Дзве таполі; Рана-раненька: [Вершы] // Там жа. 21 ліп.; Добрай раніцы: [Верш] // Там жа. 25 вер.; Нікагусенькі няма: [Верш] // Там жа. 19 снеж.; Мой народ: [Верш] // Гродн. правда. 26 июня; Чырв. змена. 23 мая; Львоў: [Верш] // Чырв. змена. 22 вер.

1966. Гуцульская рака: [Верш] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Помнік Леніну: [Верш] // Бярозка. № 11; З нізкі «Янтарны прыбой»: [Вершы] // Маладосць. № 4; Пад канвоем: Раман // Там жа. № 10, 11; «Я за цябе дрыжу і днём і ноччу...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Дзве таполі: [Верш] // Сел. х-во Бел. № 14; Адзінокі дуб: [Верш] // Віцеб. рабочы. 7 жн.; Бацьку: [Верш] // Там жа. 12 жн.; Па-новаму // Маг. праўда. 20 жн.; Колас; «О ты, жыцця зямнога супярэчнасць...»; «Мір табе, беларуская ніва...»: [Вершы] // Там жа. 23 ліст.; Гімн жыццю: [Верш] // Чырв. змена. 7 жн.; Размова з бацькам: [Верш] // Там жа. 4 вер.

1967. Мой народ; Рана-раненька: [Вершы] // Голас Радзімы. № 23; Імя Рыгора Кірылюка вядома на Украіне... // Там жа. № 44; Жураўлі над Палессем: [Верш] // Там жа. № 49; Сёмы годзік яму... Сёмы годзік; Споведзь; Ластаўкі: [Вершы] // Маладосць. № 5; Памяць вайны: [Верш] // Віцеб. рабочы. 24 вер.; След вайны; Добрай раніцы; Скрыпка і бубен: [Вершы] // Заря. 25 нояб.; Уночы; З дарог; Была вясна: [Вершы] // Звязда. 18 сак.; Сын: [Верш] // Маг. праўда. 5 сак.; Размова пачынаючых: Гумарэска // Мін. праўда. 15 ліст.; Індыйская легенда: [Верш] // Там жа. 13 снеж.; Ніва. 13 жн.; Адкуль бяда?: Народная балада — жарт // Ніва. 18 чэрв.; Я гавару з дрымучым цёмным лесам...; Апошняе жаданне; След вайны: [Вершы] // Там жа. 27 жн.; Каб дома не журыліся: (Песня камандзіровачнага): [Верш] // Там жа. 12 ліст.

1968. Колас: [Верш] // Ад родных ніў, ад роднай хаты. Мн.; Індыйская легенда: [Верш] // Беларусь. № 12; Я ведаю тое мінулае...: Пісьмо былога рээмігранта // Голас Радзімы. № 6; Мелодыя была адна // Там жа. № 19; Першыя дні; У палёце: [Вершы] // Там жа. № 27; «Як беларусу, у гарах Каўказа...»; На Пушкінскім перавале; Жураўлі на Палессе ляцяць: [Вершы] // Маладосць. № 8; Львоў: [Верш] // Віцеб. рабочы. 20 студз.; Індыйская балада // Там жа. 2 сак.; Я песні складаю...: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Ты не злуй...: [Верш] // Там жа. 26 ліст.; З цыкла «Жыццё і песні»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 8 лют.; У палёце; У першыя дні: [Вершы] // Гродн. правда. 27 янв.; Мора шчырасці і дабраты: [Рэц. на кн.: Алехнович В. Море мечты. Мн., 1968] // Мін. праўда. 29 сак.; Два стрэлы: [Урывак з аднайм. аповесці] // Там жа. 20 крас.; Чорны воран: [Верш] // Там жа. 7 жн.; Через годы, через расстояния // Сов. Бел. 25 дек.

1969. Шчырая споведзь сучасніка // Голас Радзімы. № 7; «Загадка Багдановіча» // Там жа. № 17; Новыя вершы // Там жа. № 27; Да сваіх: Аповесць // Маладосць. № 7; Жураўлі на Палессе ляцяць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 ліп.; Для дапытлівых: [Рэц. на кн.: Галіноўская Н. Размова сцяжынак. Мн., 1968] // Вяч. Мінск. 28 крас.; Мінску: [Верш] // Звязда. 1 студз.; Паветранымі дарогамі: [Рэц. на кн.: Алешка А. Дарогі без слядоў. Мн., 1969] // Там жа. 21 сак.; Слова пра Коласа: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; Радня: [Верш] // Там жа. 1 жн.; На працяг жыцця // Там жа. 6 ліст.; Паэзія шчырага слова: [Рэц. на кн.: Жычка Х. Настой. Мн., 1968] // Мін. праўда. 14 лют.; «Кожнай думкаю з табой...»: [Рэц. на кн.: Карызна У. Жураўліны досвітак. Мн., 1969] // Там жа. 11 крас.; Позвы маладосці: [Рэц. на кн.: Камейша К. Восеньскія позвы. Мн., 1969] // Там жа. 14 мая; Піларама: (Урывак з аповесці «Людзі») // Там жа. 14 чэрв.; Радасць першай сустрэчы: [Рэц. на кн.: Гардзіцкі А. Дыялогі. Мн., 1968] // Наст. газ. 26 лют.; Жураўлі на Палессе ляцяць...; Ты не злуй...; Сустрэча настаўніцы: [Вершы] // Там жа. 28 мая; Суровае дзяцінства // Піянер Бел. 27 лют.; Песня пра Люсю Чалоўскую // Там жа. 8 мая.

1970. Зіма: [Верш] // Крынічка. Мн.; Я ведаю тое мінулае...: [Успаміны] // На задворках. Мн.; Беларусачка: [Верш] // Разгарэлася зорачка ясная. Мн.; Паэт незабыўных дарог // Голас Радзімы. № 2; «Ленінград! Я ўлюбіўся ў тваю прыгажосць...»; Песня маці; «Гавораць мне, што я зусім не строгі...»; «Цябе яшчэ нідзе я не страчаў...»: [Вершы] // Маладосць. № 12; Прапушчана праз сэрца // Вяч. Мінск. 14 студз.; Шлях у паэзію: Азбука творчасці // Там жа. 28 крас.; Словы прайшлі скрозь сэрца // Там жа. 28 мая; Каб дома не журыліся: [Верш] // Там жа. 13 жн.; Паэзія жыцця: [Рэц. на кн.: Аляхновіч У. Палескія навелы. Мн., 1970] // Там жа. 27 жн.; З даверам да гэтага: [Рэц. на кн.: Кавалёў П. «Павер, кахаю...» Мн., 1969] // Там жа. 21 вер.; Паэзія для ўсіх // Там жа. 1 кастр.; Крэда паэта: [Рэц. на кн.: Зуёнак В. Крутаяр. Мн., 1969] // Звязда. 21 ліп.; «Ёсць у нас ва ўсіх свае прыпынкі...»: [Верш] // ЛіМ. 6 лют.; З думкай пра дабрату: [Рэц. на кн.: Ус А. Ці даруе?.. Мн., 1969] // Там жа. 19 чэрв.; Лирика сердца: [Рэц. на кн.: Василевский И. Пальмы и сосны. Мн., 1969] // Рабочий путь. 4 февр.

1971. Двое: Апавяданне // Маладосць. № 11; Яркі месяц: [Верш] // Гомел. праўда. 24 ліп.; Юная бярозка: [Верш] // Там жа. 25 вер.; «Мне Галінка падарыла дочку...»; «Ёсць у нас ва ўсіх свае прыпынкі...»: [Вершы] // Гродн. правда. 17 марта; Мой народ: [Верш] // Там жа. 29 июня; Індыйская легенда: [Верш] // Заря. 22 янв.; Гімн цудоўнаму: [Рэц. на кн.: Грамовіч І. Далі сабе слова. Мн., 1970] // Наст. газ. 4 жн; На ўзроўні часу: [Рэц. на кн.: Кабо Л. Жил на свете учитель. М., 1970] // Там жа. 4 вер.

1972. Украіна: [Верш] // Дзень паэзіі — 72. Мн.; Скрыпка і бубен: [Верш] // Зорка Венера. Мн.; Беларуская зіма: [Верш] // Бярозка. № 2; Зорка героя: [Верш] // Вяч. Мінск. 2 сак.; У ночы: [Верш] // Там жа. 16 мая; Вечна жывое, народнае: [Рэц. на кн.: Фядосік А. Трапным народным словам. Мн., 1971] // Там жа. 3 жн.; Завіруха: Быль // Там жа. 12 вер.; Дума пра Коласа: [Верш] // Там жа. 2 ліст.; Гады! Незабыўныя гады...: [Урывак з паэмы «Золак»] // Там жа. 21 ліст.; Песня братэрства: [Верш] // Маг. праўда. 30 ліст.; Творы земляка: [Верш] // Мін. праўда. 3 ліст.

1973. Старонка з жыцця // Вытокі песні. Мн.; Вішні; Лірычнае; Дамоў: [Вершы] // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Братэрскія сувязі // Беларусь. № 12; Балада пра чорта: [Верш] // Вожык. № 1; Ніва. 1 крас.; Песня братэрства; Спрэчка: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 3; У палёце: [Верш] // Гомел. праўда. 8 мая; Палік; Зорка героя: [Вершы] // Звязда. 14 студз.; Песня студэнта: [Верш] // Знамя юности. 16 февр.; Спрэчка: [Верш] // Маг. праўда. 3 сак.; Братэрства: [Верш] // Наст. газ. 4 крас.; Дамоў: [Верш] // Там жа. 13 кастр.

1974. «Змянілася ветра дыханне...»; Баранцава мора; «Мядзвежы востраў — камень-маналіт...»: [Вершы] // Маладосць. № 10; Далёкія мерыдыяны: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 23 ліст.; Паўночнае ззянне: [Вершы] // Гродн. правда. 30 мая; Храбры Заяц: Байка // ЛіМ. 26 крас.; Кантата пра Веру Харужую; Маскве; Балада аб нараджэнні; Зорка героя: [Вершы] // Наст. газ. 3 жн.

1975. Лясны дыялог: [Верш] // Дзень паэзіі —75. Мн.; Песня советских танкистов; Солдатский перепляс: [Вершы] // Родины сыновья. Мн.; Маскве; Песня братэрства: [Вершы] // ЛіМ. 16 мая; Песня братэрства: [Верш] // Ніва. 20 ліп.

1976. Падмурак: [Верш] // Люблю будзённы дзень... Мн.; Гімн хараству: [Верш] // Работніца і сялянка. № 11; «Вабіць сучасная вёска» // ЛіМ. 9 крас.; Нараджэнне сяброўства: Урывак з рамана // Там жа. 12 ліст.

1978. Скрыпка і бубен: [Верш] // Адданасць. Мн.; Матылёк: [Верш] // Вясёлка. № 9; Сказ пра беларускага партызана Шалву Бабунашвілі: [Верш] // Заря. 6 янв.

1979. Гімн хараству: [Верш] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Добрай раніцы; «Кахаю...» — ціха ўночы паўтараю...»: [Вершы] // Беларусь. № 8; Не разабралася: Гумарэска // Вожык. № 17; Унуку; Паралелі: [Вершы] // Маладосць. № 8; Ластаўкі; Натура; Двайная радасць: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 8; Унуку; Скрыпка і бубен; На кладачках; Дзе прычына даўгалецця: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 10 жн.; Жураўлі на Палессе ляцяць...; Добрай раніцы; Юрачка; «Ты мой чуб пяшчотна папраўляла...»: [Вершы] // Вяч. Мінск. 10 жн.; Жураўлі на Палессе ляцяць: [Вершы] // Гомел. праўда. 4 жн.; Вішні: [Верш] // Гродн. правда. 20 окт.; Беларусі; Унуку: [Вершы] // Заря. 25 авг.; Зорка героя; Песня: [Вершы] // Звязда. 11 жн.; Мой народ; Мары; Беларусі: [Вершы] // Мін. праўда. 10 жн.; Беларусі; Унуку; З табой: [Вершы] // Наст. газ. 8 жн.; Сказ пра беларускага партызана Шалву Бабунашвілі; Мары; Колас, ты мой колас: [Вершы] // Сел. газ. 10 авг.; Косіць хлопец канюшыну; Рана-раненька; Дзве таполі: [Вершы] // Чырв. змена. 9 жн.

1981. Шмат было перамен; Мірныя зоры; Сустрэча з маленствам: [Вершы] // Бярозка. № 8; Як зроблены цацкі?; Упарты: [Вершы] // Вясёлка. № 10.

1982. Творы Коласа: [Верш] // Нам засталася спадчына. Мн.; Украіна: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.; Звязда. 18 вер.; Возера Рыца; Спявайце, людзі!; Памяці бацькі: [Вершы] // ЛіМ. 3 вер.

1983. Салаўі; Як зроблены цацкі?: [Вершы] // Вяснянка. Мн.; Помнік Леніну: [Верш] // Заўсёды з Леніным. Мн.; Дэльфін: [Казка] // Вясёлка. № 4; Каля мора: [Верш] // Гродн. правда. 5 февр.; Горная балада; Пра шафёра-ліхача Галіну Чухоўскую; Дзіянка; Дапытлівы: [Вершы] // Знамя юности. 3 февр.; «Пад намі бубнам хай зямля гудзе...»: [Верш] // ЛіМ. 15 ліп.; Дзве горныя балады: [Верш] // Там жа. 19 жн.

1984. Памяць вайны: [Верш] // За цябе, радзіма! Мн.; Тайная аперацыя // Бярозка. № 2; Дзве бабулі, два дзяды: [Верш] // Вожык. № 5; Ніва. 3 чэрв.; Жанчына-загадка: [Верш]; Пра шафёра-ліхача, жонку Мішы Чухнача: Жарт // Вожык. № 13.

1985. Наш голас: [Верш] // Воляй азорыцца свет. Мн.; Палік; Песня братэрства: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.

1.4.

1952. Рыльскі М. Дружба народаў: [Вершы] /З укр. // Беларусь. № 5.

1957. Нагнібяда М. Таполя; Ліст да жонкі; Магіла героя; Балада пра маёра: [Вершы] /З укр. // Нагнібяда М. Песня з Украіны. Мн.; Сасюра У. «Я шлю прывет маёй зямлі...»; «Хай іскрыцца шлях арліны...»: [Вершы] /З укр. // Звязда. 16 чэрв.; Яго ж. Марак: [Верш] /З укр. // Мін. праўда. 23 чэрв.; Шчаглоў П. Першынец; Ганабін І. Загінуў ён...; Далінскі Д. Першы крок; Лысцоў І. Дзяўчынка; Найдзіч М. Тлумачэнне Самы Пятрова; Раманаў А. «Маўклівым бацька наш парою быў...»: [Вершы] /З руск. // Чырв. змена. 7 сак.

1959. Вацземніек Л. Радзіма: [Верш] /З лат. // Ветрык, вей! Мн.

1960. Ганчароў М. Бранявік: [Верш] / З рус. // ЛіМ. 2 сак.

1965. Кірылюк Р. Быль пагранічніка Грывы: Аповесць/З укр. // Піянер Бел. 26 ліст.; 3, 24 снеж.; 1966. 7, 14, 21, 28 студз.; 4, 11 лют.

1967. Кірылюк Р. У штабе рэвалюцыі; На крэйсеры «Аўрора»: (Дарожныя нататкі) /З укр. // Голас Радзімы. № 44.

1968. Янакапулу Ф. Рэха Аверофа; «На плечы леглі камяні цяжкай столі...»: [Вершы] /З грэч. // Работніца і сялянка. № 3; Эвентаў А. Трое ў бядзе: [Урывак з аднайм. аповесці] /З рус. // Чырв. змена. 6 жн.

1969. Паптонеў С. Бяссмерце; Такое віно; Адчуванне: [Вершы] /З балг. // Вяч. Мінск. 11 студз.

1970. Кунанбаеў А. «О казахі! Мой бедны, пакутны народ!..»; «Абмануты я і замучан зусім...»; Лета; Зіма; «Сам правіцель бязмерна рад...»: [Вершы] /З каз. // Кунанбаеў А. Выбранае. Мн.

1972. Мурадзян С. Крыніца; Сівізна: [Вершы] / З арм. // Вяч. Мінск. 15 вер.

1973. Нуры З. Казань ноччу: [Верш] /З тат. // Нуры З. Радасць сустрэч. Мн.; Вяч. Мінск. 3 ліп.; Мурадзян С. Фіялка і быльнёг: [Верш] /З арм. // Вяч. Мінск. 23 мая; Чырв. змена. 10 студз.

1976. Гармацюк А. Жончына загадка: Гумарэска/З укр. // ЛіМ. 9 ліп.

1984. Ісокас Г. Шыпшына і казляня; Бура; Лясная вуліца; Падлётыш; Цішыня; Кветка на агароджы; Вілімайтэ Б. Шмат дзяцей: [Апавяданні] /З літ. // Бурштынавыя пацеркі. Мн.; Нагнібеда М. Балада пра маёра: [Верш] /З укр. // Ля Вечнага агню. Вершы, 1941—1945. Харкаў; Мн.

1.5.

На армянскую мову. Песня пра сабаку з трымя лапамі, які жыве ў маіх бацькоў; «Мір, палі беларускія...»: [Вершы] /Пер. А. Грашы // Гракан церт. 1967. 8 вер.

На балгарскую мову. Мир на теб — белоруска нива...; Старата землянка: [Вершы] /Прев. С. Поптонев // Отеч. фронт. 1969. 8 апр.

На грузінскую мову. Сказ пра партызана Шалву Бабунашвілі: [Верш] /Пер. Г. Джулухідзе // Дроша. 1978. 20 крас.

На літоўскую мову. Smuikas ir būgnas / Vert. A. Bučys // Komjaunimo tiesa. 1964. Rugp. 9.

На рускую мову. Под конвоем: Роман, повести и рассказы/Пер. Р. Ветошкина. М., 1981.

Созвучие: Стихи/Пер. В. Артемов. Мн., 1986.

Дочь: [Верш] /Пер. И. Бурсов // Знамя юности. 1957. 29 янв.; Дорогой отцов: (Отрывок из поэмы) / Пер. В. Тарас // Сов. Бел. 1957. 3 нояб.; Клевер: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Сов. Отчизна. 1958. № 4; Палик: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Знамя юности. 1958. 13 июля; Соловьи: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Зорька. 1958. 6 сент.; В дороге: [Верш] / Пер. Н. Гончаров // Знамя юности. 1959. 18 июня; Солдатский перепляс: [Верш] / Пер. К. Лысков // Во славу Родины. 1960. 21 февр.; Звезда героя: [Верш] / Пер. К. Лысков // Там жа. 1960. 4 июня; Палик: [Вершы] // Сов. молодежь. 1960. 10 сент.; Исповедь: [Верш] / Пер. В. Левин // Знамя юности. 1962. 23 марта; Скрипка и бубен: [Верш] / Пер. В. Костров // Неман. 1967. № 3; Самому прекрасному городу: [Верш] / Пер. Б. Кежун // Во славу Родины. 1967. 1 нояб.; Краса родного края; «Люблю...» — я тихо ночью повторяю...»: [Вершы] / Пер. В. Павлинов, Л. Рашковский // Знамя юности. 1968. 3 окт.; Чебрец; Смерть партизана; Журавли на Полесье летят: [Вершы] /Пер В. Павлинов, Л. Рашковский, И. Василевский // Комс. знамя. 1968. 31 дек.; Львов: [Верш] / Пер. Б. Палийчук // Правда Укр. 1968. 13 дек.; Ласточки; Палик: [Вершы] /Пер. В. Павлинов, И. Бурсов // Сов. Бел. 1968. 3 марта; Палик: [Верш] /Пер. И. Бурсов // Путь к победе. Мн., 1970; Прощание со Львовом: [Верш] /Пер. М. Петренко // Слово о Львове. Львов, 1970; Скрипка и бубен; Краса родного края; Палик: [Вершы] /Пер. В. Костров, В. Павлинов, И. Бурсов // Кодры. 1970. № 7; Самому прекрасному городу: [Верш] /Пер. Б. Кежун // Сов. Бел. 1972. 29 нояб.; Соловьи: [Верш] /Пер. И. Бурсов // Земля с лазурными очами. М., 1979; Зорька. 1979. 3 авг.; В походе: [Вершы] /Пер. Ф. Ефимов // Неман. 1979. № 8; Смерть партизана; Самому прекрасному городу; «Люблю...» — я тихо ночью повторяю...»; Краса родного края; Ласточки: [Вершы] /Пер. Л. Рашковский, В. Павлинов // Во славу Родины. 1979. 10 авг.; Журавли на Полесье летят; Колос, ты мой колос; Конюшина; Дочь: [Вершы] /Пер. И. Василевский, Л. Рашковский // Знамя юности. 1979. 10 авг.; «Дед мудрый в Маргавице жил...»: [Верш] /Пер. В. Павлинов // Сов. Бел. 1979. 15 авг.; Журавли на Полесье летят; В родном краю: [Вершы] /Пер. И. Василевский // Извечной песни голоса. Мн., 1980; Озеро Рица; Сказ про белорусского партизана Шалву Бабунашвили; Украине; На берегу Балтики: [Вершы] /Пер. М. Геллер // Знамя юности. 1982. 21 нояб.; Минск; В полете: [Вершы] // Вяч. Мінск. 1985. 28 снеж.

На татарскую мову. Васыять; Яшьлек исэн.../Ш. Маннапов тэрж. // Соц. Татарстан. 1972. 10 дек.; Туган якка оча торналар; Скрипка гэм бубен; «Я ратам» дип...; Дугыр-дугыр дугая... / Х. Эюпов, Ш. Маннапов тэрж. // Татарстан яшьлэре. 1972. 7 нояб.; Тукранбаш; Партизан улеме/М. Валиев, Ш. Маннапов тэрж. // Там жа. 1972. 26 дек.

На туркменскую мову. Партизанын, олуми: [Верш]/

Терж. М. Сейидов, А. Гурбаннепесов // Эдебият ве сунгат. 1972. 5 нояб.; Аталарын ёлы; Улкамизин гозеллиги; Дурналар; Гарлавачлар; Гызым; Весъет: [Вершы] /Терж. М. Сейидов // Там жа. 1976. 11 янв.; Улкамин гозеллиги; Гарлавачлар: [Вершы] /Терж. М. Сейидов // Там жа. 1977. 6 июля.

На ўкраінскую мову. Побажання; Білорусії: [Вершы] /Пер. Г. Печенівський, В. Колодій // Вільна Укр. 1965. 8 серп.; Львову: [Верш] // Там жа. 1965. 19 вер.; Прощання зі Львовом; Колос: [Вершы] /Пер. М. Петренко, В. Колодій // Там жа. 1965. 26 вер.; Роздуми біля моря; Рано-вранці; Індик та гусак: [Вершы] / Пер. І. Рибицький // Ленін. молодь. 1965. 4 серп.; Юрасик: [Верш] / Пер. І. Рибицький // Там жа. 20 серп.; Оповідь; Косить хлопець конюшину: [Вершы] / Пер. А. Шмигельський // Львов. правда. 1965. 22 серп.; Львів: [Верш] / Пер. Б. Добродомов // Жовтень. 1967. № 11; Пісня одніеї іменинниці; Останне бажання; Син; «Не гнівись, що вночі я не сплю...»: [Вершы] / Пер. В. Забаштанський // Україна. 1968. № 52; Солов'ї: [Верш] / Пер. І. Глинський // Зірка. 1968. 6 груд.; «Ти не сердься, що нині не сплю...»; «Ввіходжу в гай, в густі дубові віти...»; На Пушкінському перевалі; Гуцульска річка; «Пісні я складаю не в тиші салону...»: [Вершы] / Пер. В. Коротич; Б. Олійник; В. Різник; В. Забаштанський // Літ. Укр. 1968. 15 жовт.; Білорусії; Янтарний прибій: [Вершы] / Пер. Т. Костецька // Молода гвардія. 1968. 19 жовт.; Карпати; Купала живе: [Вершы] / Пер. Е. Варда, І. Глинський // Рад. Укр. 1968. 19 жовт.; Син: [Верш] / Пер. В. Забаштанський // Дніпро. 1969. № 4; Журавлі; Про Україну: [Вершы] / Пер. І. Глинський // Вінниц. правда. 1969. 7 трав.; Весілля: [Верш] // Комс. прапор. 1969. 14 черв.; Скрипка і бубон: [Верш] / Пер. В. Лучук // Вільна Укр. 1971. 14 груд.; Журавлі на Поліссся летять: [Верш] / Пер. Г. Столярчук // Комс. зірка. 1972. 9 груд.; Хоробрий заець: [Байка] / Пер. А. Гарматюк // Комс. плем'я. 1975. 22 лист.; Україна: [Верш] / Пер. Е. Летюк, Г. Кривда // Рад. Донеччина. 1975. 20 черв.; Україна: [Верш] / Пер. О. Шевченко // Здрастуй, сестро! К., 1982; Україні: [Верш] / Пер. І. Глинський // Комс. плем'я. 1982. 18 лют.; Чебрець: [Верш] / Пер. В. Колодій // Колодій В. Братерство. Львів, 1985.

1.6.

Заўсёды ў турботах: Інтэрв'ю з П. Глебкам // Маладосць. 1965. № 7.

2.3.

На армянскай мове. Грашы А. Беларускі паэт у Арменіі // Гракан церт. 1967. 8 вер.

На беларускай мове. Александровіч С. У жыццёвым паходзе // ЛіМ. 1979. 10 жн.; Алесю Ставеру — 50 // Піянер Бел. 1979. 9 жн.; ЛіМ. 1979. 10 жн.; Бярозкін Р. Паэзія — у жыцці! // Маладосць. 1959. № 10; Вітка В. Творчы пашпарт пісьменніка // Полымя. 1960. № 2; Герцовіч Я. Літаратура і жыццё народа. Мн., 1960. С. 50—51; Крупенька Я. Каб благое не зацямняла добрае // ЛіМ. 1959. 10 кастр.; Лойка А. Паэзія і час. Мн., 1981. С. 49—51; Пісьменнікі Савецкай Беларусі. Кароткі даведнік. Мн., 1981; Разгляд паэзіі пачынаючых // ЛіМ. 1950. 17 чэрв.; Супрун Д. Сустрэчы з маладымі паэтамі // Там жа. 21 кастр.; Эвентаў А. Шрамы на сэрцы // Віцеб. рабочы. 1968. 14 чэрв.; Юрэвіч У. У палоне назіранага // Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976.

На рускай мове. Алехнович В. Не по звездам — по сердцебиению // Знамя юности. 1967. 7 июля; О том, что дорого // Сел. газ. 1979. 10 авг.; Ракова Е. Отзвук подвига // Знамя юности. 1971. 3 сент.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 55, спр. 1—18. *Г. І. Рэут.*

СТАДОЛЬНІК ІВАН

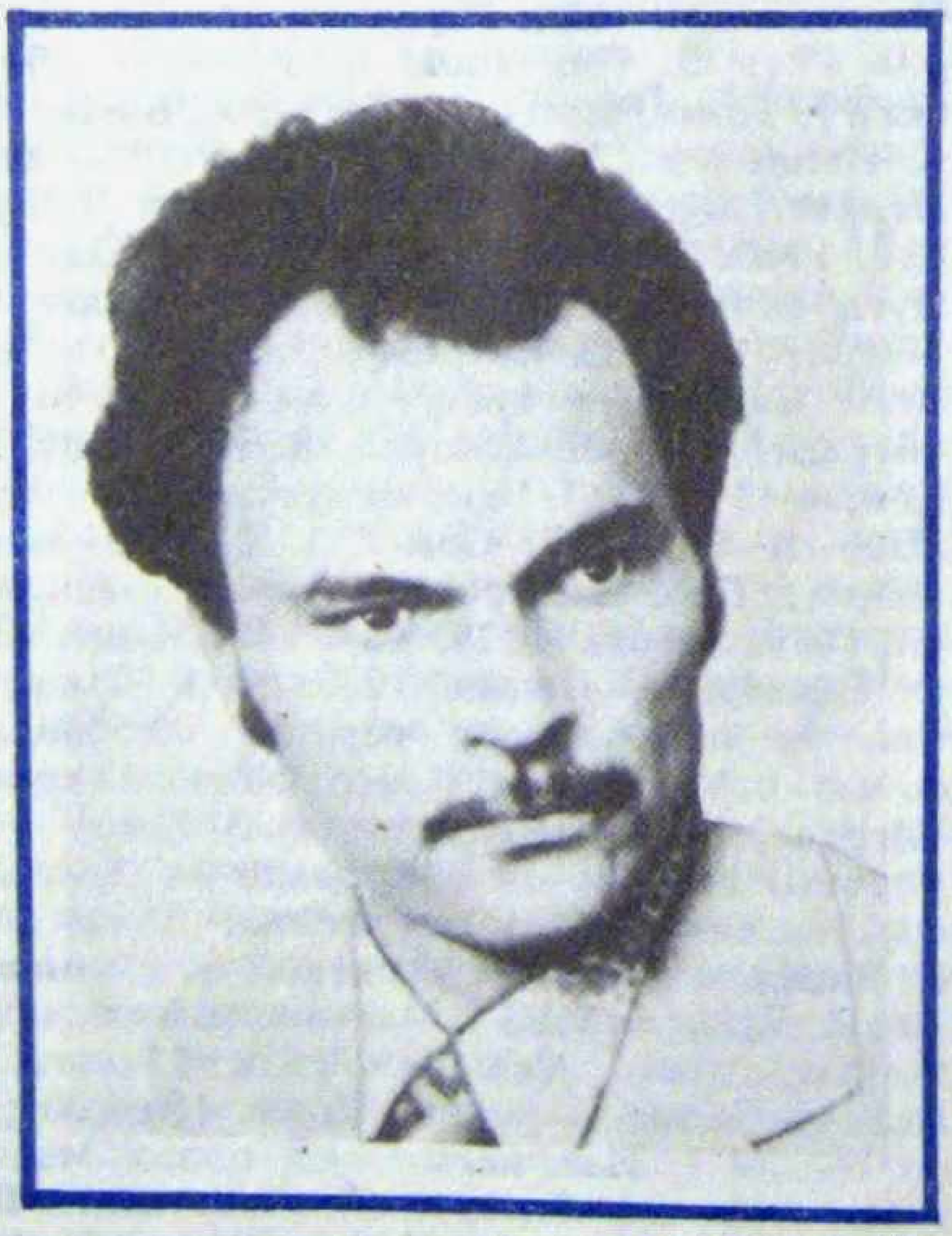

Стадольнік Іван Канстанцінавіч (н. 30.10.1941, в. Янкі Докшыцкага р-на Віцебскай вобл.), празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1980.

З сялянскай сям'і. Бацька, Канстанцін Сцяпанавіч, загінуў у 1945 на фронце, пры штурме Кёнігсберга. Маці, Вольга Паўлаўна, жыла ў роднай вёсцы, працавала ў калгасе. У 1947 І. Стадольнік пайшоў у 1-ы клас Янкоўскай пачатковай школы, але правучыўся толькі да зімы, бо не было абутку і не хапала гадоў. Пасля сканчэння Докшыцкай сярэдняй школы (1959) працаваў у калгасе імя Суворава Докшыцкага р-на, качагарам на цаліне (на станцыі Купрыянаўка Рузаеўскага р-на Какчатаўскай вобл.), а калі вярнуўся адтуль, зноў працаваў у калгасе, потым бібліятэкарам Бярозаўскай бібліятэкі Докшыцкага р-на. У 1960 паступіў на зубаўрачэбнае аддзяленне Полацкага медвучылішча, якое скончыў у 1963. Да 1967 быў зубным урачом Мосарскай сельскай бальніцы Глыбоцкага р-на. Адначасова вучыўся завочна на факультэце журналістыкі БДУ (1965—71). У 1967—71 адказны сакратар, з 1971 загадчык аддзела сельскай гаспадаркі полацкай аб'яднанай газеты «Сцяг камунізму». З верасня 1980 рэдактар аддзела літаратуры, з 1984 адказны сакратар часопіса «Вожык», а з кастрычніка 1991 адказны сакратар часопіса «Тэатральная Беларусь».

Вершы пачаў пісаць у школьныя гады. Першы верш «З Новым годам» надрукаваны 1.1.1960 у докшыцкай раённай газеце «Ленінская трыбуна». Пазней, з 1962, вершы І. Стадольніка друкаваліся ў газетах «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена», «Віцебскі рабочы», «Піянер Беларусі», у зборніку «Слова аб роднай прыродзе». У 1967 у часопісе «Вожык» змешчана першая гумарэска І. Стадольніка — «Прататып», а ў 1971 на старонках газеты «Літаратура і мастацтва» — першае апавяданне. Аўтар зборнікаў сатыры і гумару «Як тут не смяяцца», «Лістапад на пачатку лета», апавяданняў «Хачу табе шчасця». У яго вершаваных і празаічных сатырычных творах выяўляецца выразная грамадзянская пазіцыя аўтара, непрымірымыя адносіны да розных антыграмадскіх праяў, высмейваюцца гультаі, прыстасаванцы, падхалімы, п'яніцы. Умее ўзняцца над фактам звычайнага, будзённага і засяродзіць увагу на важных маральна-этычных праблемах. Сваіх «герояў» знаходзіць у гушчыні жыцця. Пачуццё гумару, дасціпнасць дапамагаюць пісьменніку больш шырока і ўсебакова раскрыць мастацкія характары. Асобныя гумарэскі пісьменніка перакладаліся на літоўскую, рускую, украінскую мовы. Песні на вершы І. Стадольніка напісалі Д. Лукас, М. Пятрэнка. Аўтар шматлікіх вершаваных подпісаў пад агітплакатамі.

Жыве ў Мінску. *Л. М. Гарэлік.*

Бібліяграфія

1.2.

Хачу табе шчасця: Апавяданні. Мн., 1979. Рэц.: Анісковіч У. З вострым словам у запасе // ЛіМ. 1979. 26 кастр.; Марціновіч А. Як душэўная патрэба // Маладосць. 1980. № 5; Скапа У. Шчасця вам, людзі // Віцеб. рабочы. 1979. 19 чэрв.

Як тут не смяяцца: Апавяданні, гумарэскі, вершы, мініяцюры. Мн., 1985. (Б-ка «Вожыка»).

Лістапад на пачатку лета: Аповесць, апавяданні. Мн., 1987.

1.3.

1962. Полацкая лірычная: [Верш] // Віцеб. рабочы. 29 крас.; Грыбы: [Верш] // ЛіМ. 2 кастр.; Пра Ігната: [Верш] // Піянер. Бел. 14 снеж.; Я хацеў бы...: [Верш] // Чырв. змена. 17 студз.

1963. Грыбы: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Усмешка Ільіча: [Верш] // Бярозка. № 4; Ходзіць сумны хлопчык: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 мая.

1964. Лірычнае: [Верш] // Віцеб. рабочы. 5 студз.; У нас у Мосары: [Верш] // Там жа. 17 мая; Віцебская старонка: [Верш] // Там жа. 22 ліст.

1965. На возеры: [Верш] // Віцеб. рабочы. 21 лют.

1966. Муха: Байка // Віцеб. рабочы. 24 крас.; Я з вамі, мае равеснікі: [Верш] // Там жа. 5 чэрв.; Ён вечна з намі: [Верш] // Чырв. змена. 29 чэрв.; Хлопец халасты: [Верш] // Там жа. 21 жн.

1967. Прататып: Гумарэска // Вожык. № 19; Крывая: [Верш] // Віцеб. рабочы. 2 крас.; Боты: [Верш] // Там жа. 3 вер.; Чырв. змена. 24 вер.; Кнігаўка: [Верш] // Віцеб. рабочы. 9 вер.; Ленін; «Ад Докшыц, Бягомля...»: [Вершы] // Чырв. змена. 21 мая.

1968. Грыбы: [Верш] // Слова аб роднай прыродзе. Мн.; Нерпа: Апавяданне // Вожык. № 18; Будуць нам пакаленні зайздросціць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 крас.; Чырв. змена. 4 лют.; Камсамольцам-палачанам: [Верш] // Віцеб. рабочы. 29 ліст.; Полацку: [Верш] // Там жа. 21 снеж.

1970. Радзіме: [Верш] // Віцеб. рабочы. 5 вер.; Грыбы: [Верш] // Сел. газ. 2 авг.

1971. Незабыўныя сустрэчы // Віцеб. рабочы. 30 крас.; Скарб: Апавяданне // Там жа. 22 мая; Пацыентка: П'еса-гумарэска // ЛіМ. 14 мая; Улазіны: [Апавяданне] // Там жа. 11 чэрв.; Характарыстыка: Гумарэска // Там жа. 17 вер.; Зубны доктар: Гумарэска // Там жа. 10 снеж.; Хлеб: Апавяданне // Піянер Бел. 29 ліп.; Радзіма: [Верш] // Чырв. змена. 6 чэрв.

1972. Корак: Гумарэска // Вожык. № 3; Продкі падвялі: Апавяданне // Там жа. № 14; Прыжыўся...: Гумарэска // ЛіМ. 24 сак.

1973. Радня: Апавяданне // Полымя. № 3; На Дзянісавым хацішчы: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6; Падснежнікі: Апавяданне // Віцеб. рабочы. 3 лют.

1974. Дзвярное вочка: Гумарэска // Вожык. № 1; Пакоры: Апавяданне // Маладосць. № 8; Навальніца: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 9.

1975. Уласны выцвярэзнік: Гумарэска // Беларусь. № 3; Неспакойны мой сусед: Гумарэска // Маладосць. № 6; Аднакласнікі: Апавяданне // Віцеб. рабочы. 4 кастр.

1976. Смешная казка: Апавяданне // Беларусь. № 7.

1977. Дзвярное вочка: [Апавяданні] // Ад варот паварот. Мн.; Рэц.: Гарадніцкі Я. Парад сатыры // ЛіМ. 1979. 30 сак.; Грыбы: [Верш] // Беларускі каляндар 1977. Беласток; Імяніны; Хачу табе шчасця: [Апавяданні] // Маладосць. № 4; Хто рассудзіць?; Дрэнныя дзядзька і цётка: Кароткія апавяданні // ЛіМ. 26 жн.

1978. На павышэнне: [Сцэнка] // Вожык. № 19.

1979. Ноч была ціхая; Сустрэча ў дарозе: [Апавяданне] // Маладосць. № 4; Меню з усмешкай: Гумарэска // ЛіМ. 20 крас.

1980. Моцная рука: Апавяданне // Вожык. № 15; Беларусі: [Верш] // Там жа. № 23; З Новым годам, Радзіма!: [Верш] // Там жа. № 24; Кароткія апавяданні: Абы добра; Шызы голуб // ЛіМ. 8 жн.; Зямная радасць // Чырв. змена. 25 ліст.

1981. Бацька і сыны: [Нарыс] // Беларусь. № 12; Важны госць: [Апавяданне] // Вожык. № 1; Камуністы: [Верш] // Там жа. № 4; Радзіма: [Верш] // Там жа. № 5; Я з бацькам сябе параўнаю: [Верш] // Там жа. № 8; Ружа: [Верш] // Там жа. № 10; Нечаканы варыянт: Апавяданне // Там жа. № 12; Двайны зуб: Апавяданне // Там жа. № 19; Ходзіць сумны хлопчык: [Верш] // Там жа. № 22; Мы спяшаемся на баль: Гумарэска // Там жа. № 24; Хай красуе май!: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; З кагорты старэйшын // ЛіМ. 1 мая.

1982. Універсальны работнік: Гумарэска // Вожык. № 2; Ад'ездзіўся: Гумарэска // Там жа. № 14; Кастрычнік: [Верш] // Там жа. № 20; На сконе лета: Апавяданне // ЛіМ. 26 ліст.

1983. Боты: [Верш] // Вяснянка. Мн.; Неперспектыўны варыянт: [Мініяцюры] // Крыштальная душа. Мн.; Пад зялёным крылом: [Нарыс] // Беларусь. № 6; Бурак і Агурок: Байка // Вожык. № 10; Воўк-пастух: Байка // Там жа. № 18; Шпакоўня: Апавяданне // Полымя. № 6; Паліто з каракулевым каўняром: Апавяданне // Работніца і сялянка. № 6; Замор: Апавяданне // Родная прырода. № 1; Транзістар: Апавяданне // Звязда. 27 жн.; Фельетон у газеце: [Рэц. на кн.: Стрельцов Б. Фельетон: Теория и практика жанра. Мн., 1983] // Там жа. 20 ліст.; Ходзіць сумны хлопчык: [Верш] // Ніва. 17 ліп.

1984. Сустрэча назаўсёды: [Прадмова] // Журба Я. Мая песня. Мн.; Бортка: Апавяданне // Беларусь. № 8; «Зіма слязінкі выпала...» [Верш] // Бярозка. № 3; Матуліна свята: [Верш] // Вожык. № 4; Балада пра сэрца // Там жа. № 6; Хворае сэрца: Апавяданне // Там жа. № 8; Падмянілі: Апавяданне // Там жа. № 15; З вамі, равеснікі: [Верш] // Там жа. № 20; Брошка; Аднойчы вечарам: [Апавяданні] // Маладосць. № 10; Кнігаўка: [Верш] // Родная прырода. № 4;

«Люблю, калі з дажджамі спорнымі...»: [Верш] // Там жа. № 5.

1985. Радня: [Апавяданне] // Твой зорны час. Мн.; Першы гром: [Верш] // Бярозка. № 4; Слова ветэрана: [Верш] // Вожык. № 6; Летняя раніца: [Верш] // Там жа. № 11.

1.4.

1982. Кучкарбекаў А. Страус: Байка / З узб. // Вожык. № 14; Аліева Ф. Хлапчыны сорак першага: [Верш] / З авар. // Работніца і сялянка. № 12.

1984. Красюк П. Варона і Ліса; Прызванне: [Байкі] / З укр. // Вожык. № 1; Казачэнка М. Іванька-неўмывака: [Верш] / З укр. // Там жа. № 18; Ніва. 25 ліст.; Дробіз Г. Ананасы: Гумарыст. апавяданне / З рус. // Работніца і сялянка. № 6.

1.5.

На літоўскую мову. Tarp dviejų ugnių: Buit. scena / Vert. S. Jonaitis // Sluota. 1975. Nr 4; Stipri ranka / Vert. J. Kuvykas // Vienybė. 1981. Kovo 26.

На рускую мову. Между двух огней: (Сценка) / Пер. Я. Островский // Дружный смех. М.; Из книги «Хочу тебе счастья»: Именины; Родня: [Апавяданні] / Пер. Т. Иваницкая // Неман. 1981. № 7.

На ўкраінскую мову. Рідня: [Апавяданне] / Пер. А. Литвиненко // Рідня. К., 1980.

1.6.

Журба Я. Мая песня: Вершы. Мн., 1984 / Скл.

Т. М. Махнач.

СТАНКЕВІЧ АДАМ

Станкевіч Адам Вінцэнтавіч [псеўд. А. Сакалінскі, Соколинский; крыпт. А. С., А. Ст., Ад. С., Ад. Ст-іч; 24.12.1891(6.1.1892), в. Арляняты Ашмянскага пав. Віленскай губ., цяпер Смаргонскі р-н Гродзенскай вобл.— 29.11 (пахаваны 10.12).1949, Тайшэт Іркуцкай вобл., на могілках Азярлага каля в. Шаўчэнкі Тайшэцкага р-на, магіла № 3—43], гісторык, публіцыст, літаратуразнавец, выдавец, грамадска-палітычны дзеяч, асветнік, беларускі каталіцкі святар. Кандыдат кананічнага права (1918).

З сялянскай сям'і. Пачатковую навуку атрымаў у Барунах, Гальшанах і Ашмянах (1902—09). У 1914 скончыў Духоўную семінарыю ў Вільні і быў пасвечаны ў ксяндзы; першую імшу адправіў на новы 1915 год у парафіяльным касцёле ў Крэве Ашмянскага пав. Пасля сканчэння ў Петраградзе рымска-каталіцкай Духоўнай Акадэміі (1918) вярнуўся ў Вільню, але доўга там не затрымаўся, бо польскія духоўныя ўлады хацелі ізаляваць яго ад беларусаў і адраджэнцкай працы сярод іх. А. Станкевіч быў досыць вядомы сваёй грамадскай дзейнасцю. Ужо ў семінарыі ён стварыў беларускі гуртох і бібліятэку, хадзіў па вёсках дзеля пашырэння нацыянальнай самасвядомасці сярод сялян. У Пецярбургу стаў членам беларускага гуртка, а ў 1916—18 быў яго старшынёй. Там жа супрацоўнічаў з беларускімі часопісамі «Светач» і «Дзянніца». Пасля Лютаўскай рэвалюцыі актыўна ўключыўся ў дзейнасць Беларускай хрысціянскай дэмакратыі, злучнасць якой утварылася ў маі 1917 у Пецярбургу. Удзельнічаў у з'ездзе беларускага каталіцкага духавенства (24—25.5.1917) у Мінску, дзе выступіў з рэфератам аб беларускім руху і яго дачыненні да касцёла ў Беларусі. У 1917, калі адпраўляў імшу ў Дзісенскім касцёле, А. Станкевіч адзін з першых беларускіх ксяндзоў пачаў ужываць родную мову ў богаслужэнні. У 1917—18 часта выступаў перад сялянамі Браслаўшчыны і Дзісеншчыны, абуджаў іх да свядомага ўдзелу ў палітычным і культурным жыцці свайго краю, за што польскія духоўныя ўлады выслалі яго ў Драгічын. Там ён прабыў да жніўня 1919. Змена біскупскай улады дазволіла А. Станкевічу вярнуцца з ссылкі ў Вільню, і ён адразу ўключыўся ў беларускі грамадскі рух, стаў у цэнтры культурна-асветніцкай, палітычнай, літаратурнай і дабрачыннай працы. З 1919 выкладаў рэлігію ў Віленскай беларускай гімназіі. У 1922 быў абраны паслом у Польскі Сейм, таму цалкам аддаўся палітычнай дзейнасці, выступаў як абаронца свайго народа з прамовамі на пасяджэннях сейма і мітынгах. Быў адным з намеснікаў старшыні Беларускага сеймавага клуба Б. Тарашкевіча, а пасля расколу клуба (1925) разам з іншымі пасламі стварыў сваю фракцыю — Беларускі сялянскі саюз. Пасольская дзейнасць А. Станкевіча працягвалася да 1928. Царкоўныя ўлады забаранілі ксяндзам належаць да палітычных партый, і фармальна А. Станкевіч адышоў ад прамога ўдзелу ў палітыцы, але заўсёды заставаўся духоўным апекуном і кансультантам беларускіх хрысціянскіх дэмакратаў, Беларускага сялянскага саюза і іншых нацыянальных незалежніцкіх груп, якія ўзнікалі ў канцы 20-х і 30-я гады ў Заходняй Беларусі. З 1928 А. Станкевіч узнавіў выкладчыцкую дзейнасць у Віленскай беларускай гімназіі, аднак у 1933 быў звольнены адтуль польскімі ўладамі. Да 1935 выкладаў у польскай Гандлёвай школе імя С. Сташыца ў Вільні. Дабрачынная і грамадская праца А. Станкевіча ніколі не перапынялася: ён апекаваўся дзіцячымі прытулкамі, узначальваў Камітэт дапамогі ахвярам вайны, у 1924 быў старшынёй Таварыства Беларускай школы (ТБШ), у 1926 — старшынёй і фактычным кіраўніком Беларускага інстытута гаспадаркі і культуры. Плённай і шырокай была яго рэдактарска-выдавецкая дзейнасць. З 1927 на працягу 11 гадоў ён рэдагаваў і выдаваў штомесячны рэлігійны часопіс для католікаў-беларусаў «Хрысціянская думка», каля 20 гадоў супрацоўнічаў з «Крыніцай», штотыднёвай беларускай газетай, і іншымі беларускімі выданнямі («Калосьсе», «Шлях моладзі», «Сялянская ніва»). У 1926 А. Станкевіч стаў адным з заснавальнікаў у Вільні беларускай друкарні імя Ф. Скарыны (былі выдадзены дзесяткі кніг рэлігійнага і свецкага характару, творы беларускай літаратуры). З прадмовамі А. Станкевіча і пад яго рэдакцыяй выйшлі кнігі В. Адважнага, Я. Быліны, А. Зязюлі, Ф. Багушэвіча, Я. Коласа («Новая Зямля»), К. Сваяка і іншых беларускіх пісьменнікаў. У 1928 А. Станкевіч і іншыя дзеячы заснавалі «Беларускае каталіцкае выдавецтва», якое выдала «Гісторыю святую Старога і Новага Закону», кнігі для набажэнства. Дэмакратычныя погляды і культурна-арганізацыйная праца А. Станкевіча сярод беларусаў, асабліва яго дзейнасць па беларусізацыі касцёла, змаганне за тое, каб весці набажэнства для беларусаў па-беларуску, выклікалі незадаволенасць духоўных і палітычных улад. У 1938 А. Станкевіч быў высланы з Вільні і з Віленскага ваяводства на 5 гадоў. Ссылку адбываў у Слоніме. Восенню 1939, пасля заняцця Заходняй Беларусі савецкімі войскамі, вярнуўся ў Вільню, імкнуўся зноў наладзіць беларускую культурна-асветніцкую працу. Пры яго ўдзеле ўзноўлена Беларуская дзяржаўная прагімназія (ён стаў яе дырэктарам) і беларуская пачатковая школа. Калі ў канцы кастрычніка 1939 Вільня была перададзена Літве, А. Станкевіч стаў старшынёй Беларускага цэнтра ў Літве. Там было адноўлена выданне беларускай газеты «Крыніца», у касцёле св. Міхала А. Станкевіч адпраўляў набажэнствы. У 1940 беларуская культурная грамадскасць шырока і ўрачыста адзначыла 25-я ўгодкі святарскай дзейнасці А. Станкевіча. Нумар «Крыніцы» за 12 студзеня поўнасцю прысвечаны гэтай падзеі. Нямецкую акупацыю А. Станкевіч перажыў у Вільні, трымаючыся здаля ад акупацыйных улад. У снежні 1944 ён арыштаваны сталінскімі органамі бяспекі, у красавіку 1949 — у другі раз, асуджаны 31.8.1949 на 25 гадоў пазбаўлення волі, вывезены ў Тайшэт Іркуцкай вобл. Там, у лагеры, загінуў. Праз некалькі гадоў на дабрачынныя складкі віленскіх беларусаў ксяндзу Адаму Станкевічу і яго маці Антаніне на могільніку каля Крэва быў пастаўлены помнік.

Літаратурная спадчына А. Станкевіча — гэта працы па гісторыі беларускай культуры і літаратуры (артыкулы, эсэ, брашуры, кнігі). Першыя яго карэспандэнцыі з'явіліся ў 1913 у «Нашай ніве». Найбольш плённым і творчым быў віленскі перыяд дзейнасці. Кніга А. Станкевіча «Доктар Францішак Скарына — першы друкар беларускі (1525—1925)» адкрыла шэраг літаратурных партрэтаў дзеячаў беларускай гісторыі і культуры. У ёй А. Станкевіч даводзіў, што асноўная ідэя Скарыны была не проста ў пашырэнні граматы, а ў магчымасці ўспрыняць на мясцовым (старабеларускім) грунце «сем свабодных навук», распаўсюджаных у заходнееўрапейскіх школах. Пісьменнік акцэнтаваў увагу на гуманістычнай накіраванасці і дэмакратычным характары дзейнасці Ф. Скарыны. Адметнымі літаратурнымі працамі А. Станкевіча былі таксама нарысы «Францішак Багушэвіч: яго жыццё і творчасць. У 30-я ўгодкі смерці (1900—1930)», «Казімір Сваяк: нарыс аб ягонай ідэалогіі», «Прафесар Браніслаў Эпімах-Шыпіла: З яго жыцця і працы», «Магнушэўскі—Паўлюк Багрым — Баброўскі: (Да вытокаў беларускага Адраджэння)», «Кастусь Каліноўскі, «Мужыцкая праўда» і ідэя незалежнай Беларусі», крытычныя нарысы пра творчасць В. Адважнага, А. Зязюлі, М. Танка, М. Машары, шматлікія іншыя працы гісторыка-культурнага (свецкага і рэлігійнага) зместу. Грунтоўнымі абагульнена-аналітычнымі працамі па гісторыі хрысціянства і хрысціянска-дэмакратычнага руху на Беларусі сталі манаграфіі «Хрысціянства і беларускі народ» (1940) і «Беларускі хрысціянскі рух» (1939). Навукова-публіцыстычны стыль прац А. Станкевіча, яго выключная дасведчанасць, эрудыцыя, засяроджанасць на патрыятычных праблемах гісторыі беларускага адраджэнцкага руху, прапаведаванне дэмакратычных і гуманістычных поглядаў (вартасць асобнага чалавека-грамадзяніна, абарона і ўмацаванне беларускай нацыянальнай індывідуальнасці) — гэтыя і іншыя рысы творчасці А. Станкевіча зрабілі яго папулярным і паважаным сярод беларусаў. Вядомы пераклады А. Станкевіча з лацінскай («Лекцыі і Евангеллі на нядзелі і святы») і літоўскай (творы П. Цвіркі) моў. Апошняя грунтоўная праца, якую пачаў А. Станкевіч у кастрычніку 1944,—«Гісторыя Беларусі (сістэматычны нарыс)». Паводле яго задумы, яна павінна была складацца з пяці частак па храналагічным прынцыпе перыядызацыі, у тым ліку сучасны аўтару перыяд. Згодна матэрыялам, што захоўваюцца ў рукапісным аддзеле ЦНБ АН Беларусі (ф. 4, воп. 1, адз. зах. № 125), за 2 месяцы А. Станкевіч паспеў закончыць толькі 2 часткі кнігі, давесці апісанне падзей да 13 ст. Арышт і раптоўная адпраўка ў Сібір у 1944 назаўсёды адарвалі «вялікага філантропа», як называлі яго ў віленскім беларускім асяроддзі, А. Станкевіча ад працы над кнігай і наогул ад усякай літаратурнай і грамадскай працы.

Асабісты архіў А. Станкевіча захоўваецца ў аддзеле рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі АН Беларусі (ф. 4). *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Doktor Francišak Skaryna — pieršy drukar biełaruski (1525—1925). Wilnia, 1925. Рэц.: Łowmiański H. // Ateneum Wileńskie. 1925/26. Z. 3; Silva Rerum. 1926. Nr 2.

Biełaruskaja mowa ū školach Biełarusi XVI i XVII st. Wilnia, 1928.

Rodnaja mowa ū światyniach. Wilnia, 1929 [Adb. z «Chryść. dumki»] Рэц.: Hr[yškěvič] F. // Slovanský přehled. 1931. R. 23. 2. Wyd. réprynt. Mn., [1991].

Вітаўт Вялікі і Беларусы. Вільня. 1930. Рэц.: Hr[yškěvič] F. // Slovanský přehled. 1931. K. 23.

Franciš Bahúŝewič: Jaho žyćcio i tworčaść: U tryccatyja ūhodki (1900—1930). Wilnia, 1930. Рэц.: б. // Бел. крыніца. 1930. 25 снеж.; Hr[yškěvič] F. // Slovanský přehled. 1931. R. 23.

Kazimier Swajak: Narys ab jahonaj ideolohii. Wilnia, 1931.

Kastuś Kalinoŭski, «Mużyckaja prawda» i ideja niezależnaści Biełarusi. Wilnia, 1933.

Да гісторыі беларускага палітычнага вызвалення. Вільня, 1935.

Прафесар Бранiслаў Эпімах-Шыпіла: З яго жыцця і працы (Рэферат, чытаны на жалобнай акадэміі, лажанай Бел. Інстытутам гасп. і культуры ў Вільні дня 8 снежня 1934 году). Вільня, 1935.

З жыцця і дзейнасці Казімера Сваяка: У дзесятыя ўгодкі яго смерці 1926—1936. Вільня, 1936.

Mahnušeŭski.— Paŭluk Bachrym.— Babroŭski: (Da wytokaŭ biełaruskaha adradžeńnja). Wilnia, 1937.

Božaje Słowa na niadzieli i światy, Lwoŭ; Wilnia, 1938.

Міхал Забэйда-Суміцкі і беларуская народная песня. Вільня, 1938.

U čеść 950-chyščeńnia Biełarusi. Wilnia, 1938.

Biełaruski chryšcijanski ruch. Wilnia, 1939.

Вучыся маліцца. Вільня, 1940.

Na Śviata maci. Wilnia, 1940.

Хрысціянства і беларускі народ. Вільня, 1940.

1.3.

1913. Віншаванне «Нашай ніве» ў 8 гадаўшчыну яе жыцця // Н. н. 14 ліст.

1916. Крыху аб ролі Беларусі // Дзянніца. 23 снеж. / Пад крыпт. А. Ст.; Думкі аб роднай Беларусі // Светач. 18 ліст. / Пад крыпт. А. Ст.; Хрыстус нарадзіўся // Там жа. 23 снеж. / Пад крыпт. А. Ст.

1918. А. Сметона аб літоўскай справе // Гоман. 15 сак. / Пад крыпт. Ад. С.; «Гісторыя Польшчы» ў народных і мясцовых школах у Беларусі // Там жа. 9 крас. / Пад крыпт. Ад. С.; Сны аб вялікай Польшчы // Там жа. 3 мая / Пад крыпт. Ад. С.; Пачакайце! // Там жа. 13 снеж. / Пад крыпт. А. С.

1919. Школа в оккупированной Минщине // Бел. крыніца. № 1—2 / Пад псеўд. Соколинский. Аўт. спрэчнае.

1920. Духавенства і народ; Да беларусаў трэба гаварыць казанні па-беларуску // Каляндар «Крыніца» на 1921 год. Вільня.

1923. Кс. А. Астрамовіч (А. Зязюля) // Бел. крыніца. 13 студз.; Прамова пасла кс. Станкевіча // Воля народу. 21 кастр.; Прамова кс. Станкевіча ў Сойме 12.X. 1923 г. (паводле стэнаграмы) // Сцяг волі. 17 кастр.

1924. Каталіцтва, як аружжа польскасці // Сын беларуса. 28 чэрв. / Пад крыпт. Ад. Ст-іч; Прамова пасла кс. А. Станкевіча ў Сойме 1.VII.1924 г. пад час разважання бюджэту Міністэрства Асветы і Рэлігіі // Там жа. 11 ліп.; Прамова дэп. кс. Станкевіча ў Сойме 10.XII. 1924 у часе дыскусіі аб дадатковым бюджэце на 1924 г. // Сялян. праўда. 14 снеж.

1925. Францішак Скарына — першы друкар беларускі (1525—1925): [Нарыс] // Бел. доля. 21, 28 лют.; 7, 14, 21 сак.; Бел. крыніца. 1, 8, 15, 25, 30 сак.; 12 крас.; Z przemówienia księdza A. Stankiewicza na pogrzebie T. Wróblewskiego // Przegląd Wileński. Nr 12.

1926. Казімір Сваяк // Бел. крыніца. 16 мая.

1929. 400-лецце Літоўскага Статуту // Шлях моладзі. № 9 / Пад псеўд. А. Сакалінскі.

1930. Францішак Багушэвіч: У трыццатыя ўгодкі ягонай смерці. 1900—1930 // Багушэвіч Ф. Дудка беларуская і смык беларускі. Вільня; Янка Купала // Шлях моладзі. № 10 / Пад псеўд. А. Сакалінскі; Янка Купала: (У 25-я ўгодкі яго творчасці. 1905—1930): [Нарыс] // Бел. крыніца. 25 вер. / Пад псеўд. А. Сакалінскі.

1931. Андрэй Зязюля: У дзесятыя ўгодкі ягонай смерці. 1921—1931 // Зязюля А. З роднага загону. Вільня; У дзесятыя ўгодкі смерці Андрэя Зязюлі // Шлях моладзі. № 1 / Пад псеўд. А. Сакалінскі; Бел. крыніца. 27 лют. / Пад псеўд. А. Сакалінскі; У 15-тыя ўгодкі смерці Цёткі // Шлях моладзі. № 3 / Пад псеўд. А. Сакалінскі; Бел. крыніца. 30 сак. / Пад псеўд. А. Сакалінскі; Казімер Сваяк і моладзь // Шлях моладзі. № 8 / Пад псеўд. А. Сакалінскі.

1932. Купала, Колас і моладзь // Шлях моладзі. № 12 / Пад псеўд. А. Сакалінскі; У 10-я ўгодкі смерці Ядвігіна Ш. (Лявіцкага Антона, 24.II.1922—24.II. 1932) // Бел. крыніца. 6 сак. / Пад псеўд. А. Сакалінскі.

1933. Аб жыцці і творстве В. А. (Вінцука Адважнага) // В. А. Беларускія цымбалы. Вільня; Кастусь Каліноўскі, «Мужыцкая праўда» і ідэя незалежнасці Беларусі: Рэферат, прачытаны на ўрачыстай акадэміі ў сувязі з 70-мі ўгодкамі бел. друку // Бел. крыніца. 2, 9, 30 крас.; 21, 28 мая; 15, 25 чэрв.; 10, 25 ліп.

1934. Да гісторыі беларускага палітычнага вызвалення // Шлях моладзі. № 6.

1935. «Мужыцкая праўда» і «Гоман»: (Сінтэтыч. нарыс) // Калоссе. № 1; Прафесар Браніслаў Эпімах-Шыпіла: (З яго жыцця і працы) // Там жа. № 2; [Рэц. на кн.: Пісьменнік і мова. Мн., 1934] // Там жа. № 3; Да гісторыі беларускага палітычнага вызвалення // Шлях моладзі. № 2, 12.

1936. Доктар Францішак Скарына і яго культурная праца: З нагоды 450-леццця яго нараджэння (1486—1936) // Калоссе. № 2, 3; З жыцця і дзейнасці Казімера Сваяка; Міхась Машара «Лёгкі хлеб»: Драма ў трох актах з жыцця вясковай моладзі: [Рэц. на кн.: Машара М. Лёгкі хлеб. Вільня, 1936] // Там жа. № 4; У «палоне» паэзіі Якуба Коласа: (З нагоды 30-летняга юбілею яго літ. дзейнасці) // Там жа. № 5.

1939. 950-годдзе хрысціянства ў Беларусі // Беларускі сялянскі каляндар на 1939 год. Вільня; Skoryna Franciszek, 1486—1551 // Sygunały (Lwów). Nr 75.

1.4.

Lekcyi i ewanelii na niadzieli i swiaty / Z polsk. Lwów; Wilnia, 1938.

1938. Цвірка П. Падзел зямлі: Урывак з рамана / З літ. // Калоссе. № 2.

2.2.

На беларускай мове: Ксёндз Адам Станкевіч: У 25-ыя ўгодкі святарства і бел. нац. дзейнасці (10.1.1915—10.1.1940). Вільня, 1940.

2.3.

На беларускай мове. Аленьчук С. Крытычныя ўвагі да артыкула «Цені і Блескі» Ад. Станкевіча ў 4-ай кн. «Калоссе», 1935 г. // Калоссе. 1936. № 2; Бужанскі А. 25 год // Крыніца. 1940. 12 студз.; М. Ш. Навукова-публіцыстычная праца А. Станкевіча // Там жа. 1940. 12 студз.; Н. Н. Ён: Успаміны // Там жа. 1940. 12 студз.; Найдзюк Я. Адам Станкевіч і беларускі друк у Вільні // Там жа. 1940. 12 студз.; Нашы паслы ў Сойм і Сенат: Кс. Станкевіч Адам // Беларускі каляндар. Вільня, 1923; Шутовіч Я. Юбілей Адама Станкевіча // Крыніца. 1940. 12 студз.; Я. Л-віч. Лекцыя кс. А. Станкевіча // Родная страха. 1922. 23 сак.

2.4.

На беларускай мове. Базылюк М. Ксяндзу Адаму Станкевічу: [Верш] // Крыніца. 1940. 12 студз.; L. Z. Адаму Станкевічу: [Верш] // Там жа. 1940. 12 студз.

3.1.

ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 4, воп. 1, адз. зах. 1—157, с. 285—286. *Т. М. Махнач.*

СТАНЮТА АЛЯКСАНДР

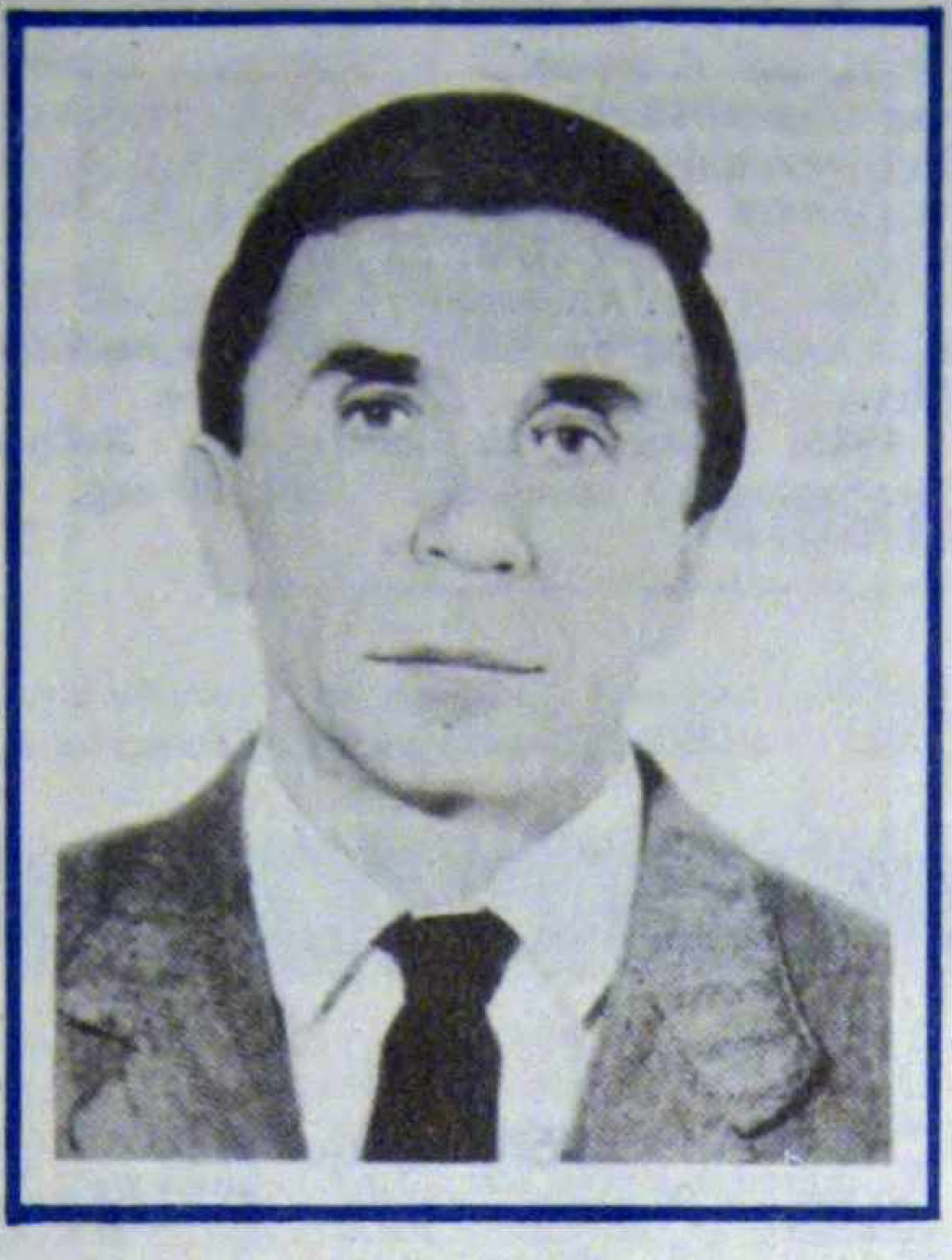

Станюта Аляксандр Аляксандравіч (н. 17.10.1936, Мінск), крытык, літаратуразнавец. Піша на беларускай і рускай мовах. Член СП Беларусі з 1985.

З сям'і актрысы. Маці, Стэфанія Міхайлаўна Станюта, народная артыстка СССР, працуе ў Беларускім Акадэмічным тэатры імя Я. Купалы. Бацька, Кручынскі Аляксандр Іванавіч, памёр у 1952. Пасля сканчэння сярэдняй школы № 4 у Мінску (1954) А. Станюта паступіў на аддзяленне журналістыкі БДУ. Атрымаўшы дыплом (1960), працаваў у газеце «Знамя юности» літсупрацоўнікам, заг. аддзела інфармацыі, літаратуры і мастацтва, потым вучыўся ў аспірантуры на кафедры рускай класічнай літаратуры БДУ (1971—73). З 1973 выкладае гісторыю літаратуры ў БДУ. Абараніў кандыдацкую дысертацыю (1973). Дацэнт філалагічнага факультэта БДУ (1981).

Упершыню яго артыкул з'явіўся ў друку ў 1959, апавяданне — у 1963. Выступае з артыкуламі па гісторыі рускай і беларускай літаратур. Даследуе праблемы ўзаемадзеяння нацыянальнай беларускай літаратуры і тэатра з рускай класікай. Выдаў манаграфію «Спасціжэнне чалавека. Творчасць Дастаеўскага 1840-х — 1860-х гадоў». Разглядае пытанні сучаснага стану беларускай прозы, своеасаблівасць сённяшняга літаратурнага працэсу ў рэспубліцы («Пейзаж з экскаватарам. Нататкі да праблемы «Літаратура і экалогія»), даследуе творчую індывідуальнасць беларускіх пісьменнікаў: В. Быкава, В. Казько, А. Жука, М. Стральцова і інш. Піша празаічныя творы (апавяданне «Кансервлес», аповесць «Мост»), сцэнарыі дакументальных тэлефільмаў («Такі характар»).

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Ждановічы: [Фотаальбом. Тэкст А. Станюты]. Мн., 1972.

Идея человека в творчестве Ф. М. Достоевского (1840-е — 1860-е гг.): Автореф. дис. ... канд. филол. н. Мн., 1973.

Постижение человека. Творчество Достоевского 1840—1860-х гг. Мн., 1976. Рэц.: Волгин И. Постижение Достоевского // Неман. 1977. № 10; Дашкевіч В. Адзінка вымярэння — асоба // ЛіМ. 1977. 25 сак.

Плошча Свабоды: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1991.

1.3.

1959. Удел одиночек // Знамя юности. 23 июля.

1963. Настоящее игрушечного мира // Знамя юности. 15 мая; Летом, когда нам семнадцать: Рассказ // Там жа. 23 авг.

1964. Скажи друзьям «73»: [Нарыс] // Современники. Мн.; Рукопожатие волшебника: Рассказ // Знамя юности. 22 марта; Куклы, фантазия, праздник // Там жа. 1 апр.; Осень, твоя жар-птица...: (Новелла) // Там жа. 29 окт.; Такая Солнечная станция: Рассказ // Там жа. 11 дек.

1965. Молния в ладонях // Знамя юности. 20 окт.

1966. Веселый барабанщик: (Рассказ) // Знамя юности. 1 янв.; Столь призрачное возвращение // Там жа. 28 янв.; Кленовая улица: Рассказ // Там жа. 19 мая; Вон стоит мальчишка... // Там жа. 22 дек.

1967. Утро на всю жизнь: Рассказ // Юность. № 9; Падарожжа ў гартныя дні // ЛіМ. 30 крас.

1968. Твой цягнік блакітны: [Нарыс] // Карчагіны шасцідзесятых гадоў. Мн.; Волшебный фонарь из страны детства: [Рэц. на кн.: Брэдбери Р. Вино из одуванчиков. М., 1967] // Знамя юности. 27 марта.

1969. Ритуал: Рассказ // Знамя юности. 6 мая; В родном, меняющемся мире: [Рэц. на кн.: Куляшоў Ф. Іван Мележ. Мн., 1968] // Там жа. 30 мая.

1971. Достоевский в белорусском литературоведении // Весн. БДУ. Сер. 4. № 3; Мара аб прыгожым чалавеку // Маладосць. № 11; О людях из времени бурь: [Рэц. на кн.: Арабей Л. Костры метели. М., 1970] // Неман. № 2; Мысль и образ // Там жа. № 11; Мера твоя, доброта // Знамя юности. 31 янв.; Беспощадность во имя надежды // Там жа. 11 нояб.

1973. Роман «Идиот» и идея человека в творчестве Достоевского // Весн. БДУ. Сер. 4. № 1.

1974. Сцена и литература: [Рэц. на кн.: Халип В. Строка, прочтенная театром. Мн., 1973] // Неман. № 9; Краски знакомые, новые // Знамя юности. 17 июня; Высота Василя Быкова // Там жа. 19 июня; Цвет спелых полей // Там жа. 2 июля; Путь к Шекспиру // Там жа. 14 нояб.

1975. Путь к образу // Знамя юности. 31 дек.

1976. Прамень у будучыню // ЛіМ. 12 сак.

1977. Документ и образ: Штрихи к портрету реж. В. Дашука // Неман. № 4.

1978. Консервлес: Рассказ // Неман. № 6; Знойдзенае — застаецца // ЛіМ. 2 чэрв.

1979. Такім артыст робіць сябе сам // ЛіМ. 30 ліст.

1980. Подвиг мысли и сердца // Белинский В. Избранные статьи. Мн.; Талстой на беларускай сцэне // Леў Талстой і Беларусь. Мн.; На пути к Достоевскому // Весн. БДУ. Сер. 4. № 2; Узыходжанне да праўды // ЛіМ. 25 студз.; Той дзень і ўсе астатнія // Там жа. 4 ліп.

1981. Дастаеўскі, жнівень 1979-га // Вобраз-81. Мн.; Сустрэчы ў часе «Развітання» // Беларусь. № 12; Запіс з «Сібірскага сшытка» // ЛіМ. 6 лют.; Крытыка — гэта літаратура // Там жа. 10 крас.; Вочы Палесся: [Рэц. на кн.: Казько В. Неруш // Полымя. 1981. № 5—7] // Там жа. 11 вер.

1982. Пра «старыя» ісціны // ЛіМ. 3 вер.

1983. Пейзаж з экскаватарам: (Нататкі да праблемы «Літаратура і экалогія») // Вобраз — 83. Мн.; Святая крыніца // Казько В. Неруш. Мн.; Посеешь ветер...: [Рэц. на: Козько В. Колесом дорога // Дружба народов. 1982. № 7—9] // Лит. обозрение. № 4; Жураўліны кліч: [Рэц. на кн.: Жук А. Паляванне на Апошняга Жураўля. Мн., 1982] // Звязда. 15 крас.; Сваё і чужое // ЛіМ. 25 лют.

1984. Мост: Аповесць // Маладосць. № 11; Механічныя конікі на зялёнай траве, або настальгія па прозе Міхася Стральцова // ЛіМ. 17 жн.

1985. Адказы на анкету // Вобраз — 85. Мн.; Неабходнасць вышыні // ЛіМ. 20 вер.

Т. М. Махнач.

СТАПОВІЧ АЛЬБІН

Стаповіч Альбін Мацвеевіч (псеўд. Арганісты беларус, Кастусь Каравы, Анупры С... жнік, Arhanisty biełarus; крыпт. А. С., Ал. С., Ал. Ст., С-віч, С — іч, Стэп; Al. S., St. Al, S-wicz; 18.3.1894, в. Барані Свянцянскага пав. Віленскай губ., цяпер Астравецкі р-н Гродзенскай вобл. — 18.12. 1934, Вільня, пахаваны на могілках Роса), публіцыст, літаратуразнавец, музыказнавец, кампазітар, палітычны дзеяч. Малодшы брат паэта Казіміра Сваяка, побач з якім пахаваны.

Паходзіў з сялянскай сям'і. Атрымаўшы пачатковую адукацыю, паступіў у Віленскую музычную школу імя Монтвіла. Адным з настаўнікаў там быў кампазітар Л. Рагоўскі, які паўплываў на фарміраванне яго творчай асобы, абудзіў у ім любоў да народнай песні. У 1913, пасля сканчэння музычнай школы, А. Стаповіч паступіў у Казанскі універсітэт на прававы факультэт, адначасова працаваў арганістам у касцёле. У 1921 вярнуўся ў Вільню, дзе да 1924 вучыўся ў Віленскім універсітэце. Цяжкае матэрыяльнае становішча прымусіла перапыніць вучобу. Быў настаўнікам спеваў і музыкі ў Віленскай беларускай гімназіі. Тады ж пачаў супрацоўнічаць з газетай «Беларуская крыніца», а ў 1926 стаў яе выдаўцом. Прымаў удзел у беларускім грамадска-палітычным і культурным жыцці: узначальваў Віленскую суполку Беларускага інстытута гаспадаркі і культуры (утвораны ў 1926), з'яўляўся сакратаром Цэнтральнага ўрада таго ж інстытута, сакратаром ЦК Беларускай хрысціянскай дэмакратыі (БХД), потым віцэ-старшынёй гэтай партыі. У 1926 кіраваў друкарняй імя Ф. Скарыны. У 1926—30 пасол у польскім сейме ад БХД.

А. Стаповіч унёс важкі ўклад у развіццё беларускай музычнай культуры: быў кіраўніком Беларускага хору ў касцёле святога Яна, шмат увагі аддаваў заняткам беларускай песняй, у тым ліку касцёльнай. Ён аўтар нарысаў пра беларускую песню, стан беларускай музычнай культуры. Некалькі песень напісаў сам (музыку і тэксты). Яны друкаваліся ў розных выданнях і распаўсюджваліся ў рукапісах. Вельмі папулярным стаў выдадзены ў 1926 гімн Беларускага інстытута гаспадаркі і культуры «Дзе чутны мовы нашай гукі» на чатыры мяшаныя галасы (словы і музыка А. Стаповіча). У канцы жыцця, клапоцячыся аб развіцці беларускай музычнай культуры, падрыхтаваў беларускі спеўнік «За Бацькаўшчыну», дзе выбраныя беларускія вершы паклаў на вядомыя народныя мелодыі, а многія з мелодый напісаў сам. Спеўнік выдадзены ў 1935 пасля смерці А. Стаповіча. Сучаснікі сцвярджаюць, што гэта толькі першая кніга з задуманага ім шматтомнага выдання. А. Стаповіч вядомы і як публіцыст, аўтар шматлікіх артыкулаў у «Беларускай крыніцы», «Przeglądzie Wilénskim» («Віленскім аглядзе») і інш., якія прысвечаны беларускай літаратуры, фальклору, іх сувязям з літаратурай і фальклорам іншых народаў, а таксама гісторыі адраджэнцкага руху, беларускай хрысціянскай дэмакратыі, абароне правоў і інтарэсаў беларускага народа ў польскай дзяржаве і Савецкай Беларусі («Беларускі Гандзі», «Даследаванне чэха пра беларускую народную песню», «Беларусы і дзяржаўная незалежнасць», «Сляды нявольніцтва», «Самая новая літаратура і мастацтва БССР у святле савецкіх крыніц», «Польскі манархізм», «Бальшавізм і Беларусы», «БХД», «Беларусь у сучаснай польскай літаратуры» і інш.). Выступаў таксама як палеміст — абараняў ідэалы хрысціянскага дэмакратызму і крытыкаваў прадстаўнікоў іншых грамадска-палітычных арыентацый («Сутнасць справы», «Народны шлях пераможа»). Займаўся перакладамі. А. Стаповіч самаахвярна служыў культурнаму і палітычнаму адраджэнню Бацькаўшчыны.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Дзе чутны мовы нашай гукі: Песня... Вільня, [1920]

Biełarusy i dziarżaūnaja niezaležnaść. Wilnia, 1929.

1.3.

1922. Беларуская народная песня//Наш шлях. № 1/ Пад крыпт. А. С.

1926. Аб падтрыманні і развіцці беларускай песні // Бел. крыніца. 5 ліст.

1927. Польскі манархізм // Бел. крыніца. 20 мая / Пад крыпт. Ал.С.; Сляды нявольніцтва // Там жа. 3 чэрв. / Пад крыпт. Ал.С.; Бальшавізм і Беларусы // Там жа. 8 ліп. / Пад крыпт. Ал.С.; Аб душы моладзі // Там жа. 12 жн. / Пад крыпт. Ал.С.; Партыя // Там жа. 26 жн. / Пад крыпт. Ал.С.; Б.Х.Д.: (Беларуская Хрысціянская Дэмакратыя) // Там жа. 2 вер. / Пад крыпт. Ал.С.; Не дадзёмся // Там жа. 23 вер. / Пад крыпт. Ал. С.; Народны шлях пераможа // Там жа. 30 вер.; Сутнасць справы // Там жа. 7 кастр.; Нядоля нашай інтэлігенцыі // Там жа. 21 кастр. / Пад крыпт. Ал. С.; Да з'езду прадстаўнікоў Беларускай Хрысціянскай Дэмакратыі // Там жа. 28 кастр. / Пад крыпт. Ал. С.; Голас народу // Там жа. 11 ліст. / Пад крыпт. Ал. С.

1928. На парозе Новага году // Бел. крыніца. 1 студз. / Пад крыпт. Ал. С.; Аб чым трэба ведаць перад выбарамі // Там жа. 13 студз. / Пад крыпт. Ал. С.; Расейцы і іх прэтэнзіі на нашых землях // Там жа. 26 студз.; Манаполь на працоўнасць // Там жа. 13 мая / Пад крыпт. Ал. С.; Беларусь у сучаснай польскай літаратуры // Там жа. 27 мая; Каля змены канстытуцыі // Там жа. 31 жн.; Разлом у польскіх сацыялістаў // Там жа. 19 кастр. / Пад крыпт. Ал. С.; Улада прэзідэнта ў Польшчы і ў Злучаных штатах Амерыкі // Там жа. 26 кастр.

1929. За 1928 год: Агляд выдавецкі // Бел. крыніца. 1 лют. / Пад крыпт. Ал. С.; Беларусы і дзяржаўная незалежнасць // Там жа. 29 сак., 6 крас.

1931. O program dla radjostacji Wileńskiej. // Przegl. Wil. Nr 12 / Пад крыпт. Al. S. Czynniki procesu asymilacyjnego // Przegl. Wil. Nr 13 / Пад крыпт. Al. S.; Książka polska o sprawie białoruskiej // Przegl. Wil. Nr 16 / Пад крыпт. Al. S.; Rekordomanja // Przegl. Wil. Nr 20. / Пад крыпт. Al. S.; Podłoże białoruskie w twórczości M. Glinki // Przegl. Wil. Nr 21. / Пад крыпт. Al. S.

1932. Po spisie // Przegl. Wil. Nr 1—2 // Пад крыпт. Al. S.; Przez zemstę // Przegl. Wil. Nr 4 / Пад крыпт. S-wicz; Garść uwag nad gwarą Wileńszczyzny // Przegl. Wil. Nr 5 / Пад крыпт. Al. S.; Dziesięciolecie bez obchodów. // Przegl. Wil. Nr 7 / Пад крыпт. Al. S.; O prezentach // Przegl. Wil. Nr 8 / Пад крыпт. Al. S.; Dziwna propozycja // Przegl. Wil. Nr 12 / Пад крыпт. Al. S. Niewczesna gorliwość //Przegl. Wil. Nr 14/ Пад крыпт. Al. S.; Krakowska geografja Przegl. Wil. Nr 15 /Пад крыпт. S-wicz; Charakterystyczna wątpliwość // Przegl. Wil. Nr 15/Пад крыпт. Al. S.; Przymusowy Konkubinat. // Przegl. Wil. Nr 16/Пад крыпт. Al. S.; Cudzym kosztem // Przegl. Wil. Nr 17 / Пад крыпт. S-wicz Wychodźtwo z musu // Przegl. Wil. Nr 18 / Пад крыпт. Al. S.; Muzyka Białoruska / Samahonka / Пад крыпт. Al. S. // Przegl. Wil. Nr 20; 21—22 // Пад крыпт. Al. S.; Muzyka białoruska. // Niezaspokojny głód / Пад крыпт. S-wicz. // Przegl. Wil. Nr 21—22.

1933. Białoruski Gandi // Przegl. Wil. Nr 1 / Пад крыпт. Al. S.; Figle radjowe // Przegl. Wil. Nr 2 / Пад крыпт. Al. S.; Towarzystwo Szkoły Białoruskiej na ławie oskarżonych // Przegl. Wil. Nr 3 / Пад крыпт. S-wicz; Chorobliwe majaczenia // Przegl. Wil. Nr 4 / Пад крыпт. Al. S.; Pożyteczna placówka // Przegl. Wil. Nr 5 / Пад крыпт. Al. S.; BSSR w świetle najnowszych liczb // Przegl. Wil. Nr 7—8 / Пад крыпт. Al. S.; Blaski i cienie białoruskiej inteligencji // Przegl. Wil. Nr 10 / Пад крыпт. Al. S.; Za wiele przymusu, za mało uświadomienia / Пад крыпт. Al. S.; Memorjał Białoruski do Metropolity Dionizego / Пад крыпт. S-wicz // Przegl. Wil. Nr 11—12; Walka z rzeczywistościa // Przegl. Wil. Nr 13 / Пад крыпт. Al. S.; Obrazek wiejski // Przegl. Wil. Nr 14 / Пад крыпт. Step; Taraszkiewicz — Alechnówicz / Пад крыпт. S-wicz; Len / Пад крыпт. Step. // Przegl. Wil. Nr 15—16; Białorusini a Żydzi // Przegl. Wil. Nr 18 / Пад крыпт. S-wicz; Odwracanie uwagi // Przegl. Wil. Nr 22 / Пад крыпт. Al. S.

1934. Адкрытае пісьмо // Новы шлях. № 5; Bez maski i w masce // Przegl. Wil. Nr 1. / Пад крыпт. Al. S.; Gorkie doswiadczenie // Przegl. Wil. Nr 2 / Пад крыпт. S-wicz; Ziemiáństwo na rozdrożu // Przegl. Wil. Nr 3—4 / Пад крыпт. Al. S.; Murzyn zrobił swoje ... / Пад крыпт. S-wicz; Niefortunny protest / Пад крыпт. Al. S. // Przegl. Wil. Nr 5; Hymny narodowe i państwowe // Przegl. Wil. Nr 6 / Пад крыпт. Al. S.; Najnowsza literatura i sztuka w BSSR — w świetle źródeł sowieckich // Przegl. Wil. Nr 9 / Пад крыпт. Step.; Nowy konik // Przegl. Wil. Nr 10 / Пад крыпт. Al. S.; Czego nauczają w szkołe początkowej? / Пад крыпт. Al. S.; Audycja białoruska w radjo wileńskim / Пад крыпт. S-cz // Przegl. Wil. Nr 11; Sowieckie cementowanie «Jedynej i niepodzielnej“ Rosji // Prz. Wil. 12 / Пад крыпт. S-icz; Dookoła jeziora Narocz: (Wrażenia turystyczne); Studium Czecha o białoruskiej pieśni ludowej // Przegl. Wil. Nr 13 / Пад крыпт. Al. S.; Kocioł garnkowi przygania ... / Пад крыпт. Al. S.; Likwidacja Białoruskiego Gimnazjum w Nowogródku / Пад крыпт. S-wicz // Przegl. Wil. Nr 14; W białej gorączce / Пад крыпт. Step.; [Mašara M. Na soniečny bierah. Wilnia. 1934] / Пад крыпт. S-wicz // Przegl. Wil., Nr 16—17; Перастаньце думаць аб «панскім лёгкім хлебе!» // Самапомач. № 6 / Пад крыпт. Ал.; Вялікдзень прыбліжаецца: Хроніка: З беларускага жыцця // Шлях моладзі. № 3; Сын працоўнага народу // Звязда. 30 крас., 1 мая / Пад крыпт. Ал. Ст. Аўт. спрэчнае.

1.4.

1926. Гамуліцкі В. У Беларусь: [Верш] / З пол. // Беларускі народны каляндар на 1927 г. Вільня.

1927. Міцкевіч А. Нёман: [Санет] / З пол. // Бел. крыніца. 28 студз.

1935. Гамуліцкі В. У Беларусь: [Верш] / З пол. // Беларускі народна-гаспадарчы каляндар на 1935 год. Вільня.

1.6.

Za Baćkaūščynu: Śpieūnik. Wilnia, 1935 / Скл.

Песні працы і змагання: (Зборнік) [Б. г. і м. в.] / Скл.

Узыйшлі, узыйшлі ды два месяцы ясны ...: Нар. песня // Неман. 1932. № 1 / Зап.; Ой, бяда ж мая: Нар. песня // Там жа. 1932. № 2 / Зап.

2.3.

На беларускай мове. Альбін Стаповіч: Некралог // Самапомач. 1934. № 12; Клімовіч А. Альбін Стэповіч: Некралог // Бел. крыніца. 1934. 25 снеж.; Нашы першыя 3 кандыдаты ў Сойм // Там жа. 1928. 15 лют.

На польскай мове. Głogowska H. Karierę rozpoczynał w Ciechanowcu // Czasopis. 1993. Nr 9; Z żałobnej Karty: Albin Stepowicz; Dominik Rymkiewicz // Przegl. Wil. 1935. Nr 1.
3.1.

Аддз. рукап. ЦНБ АН Беларусі, ф. 5. воп. 1, адз. зах. 1. с. 289.

М. П. Барташэвіч.

СТАРЫ УЛАС

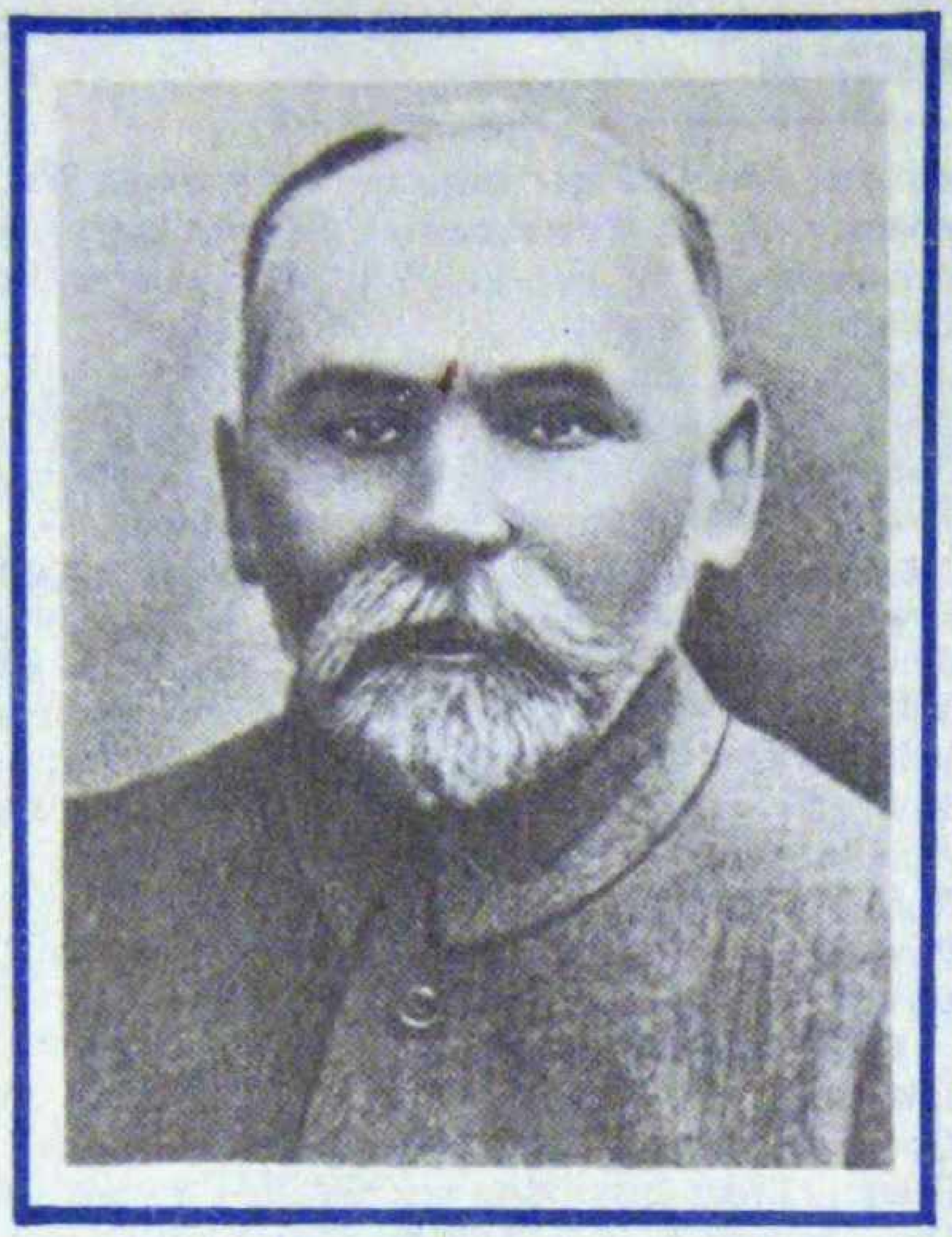

Стары Улас [сапр. Сівы-Сівіцкі Уладзіслаў Пятровіч; інш. псеўд. Свой, Стары Ўлас, Стары Ўляс; крыпт. С. У., Ст. У-а-с; 10(23).3. 1865, м. Валожын Ашмянскага пав. Віленскай губ., цяпер г. Валожын Мінскай вобл.— 30.9.1939, в. Шашэльгішкі, цяпер Віленскі р-н, Літва, пахаваны па суседству ў в. Сужаны], паэт, празаік, збіральнік беларускага фальклору.

Бацькі пісьменніка былі сялянамі па паходжанні. Маці займалася хатняй гаспадаркай, бацька служыў кухарам у графа Тышкевіча. Бацькі рана памерлі. Дзевяцігадовага Уладзіслава ўзяла пад апеку цётка Юзэфа Амяльянская. Калі хлопчык падрос, ён, як і бацька, служыў у графа Тышкевіча — спачатку памочнікам кухара, потым кухарам. З-за ранняга сіроцтва вымушаны быў самастойна клапаціцца аб сродках існавання, таму не змог атрымаць сістэматычнай адукацыі. Усё жыццё настойліва займаўся самаадукацыяй. Авалодаць пісьменнасцю дапамог яму выпускнік Маладзечанскай настаўніцкай семінарыі Зяновіч, чалавек ліберальна-дэмакратычных поглядаў (бліжэйшыя звесткі невядомыя). Каля 20 гадоў Стары Улас быў аб'ездчыкам, потым ляснічым у графа Тышкевіча (да пачатку 1-й сусветнай вайны). Стаў бацькам мнагадзетнай сям'і з дванаццаці чалавек. У сваёй валожынскай хаце адчыніў школу, дзе вучыліся дзеці на роднай мове. Спагадліва адносіўся да дзяцей беднаты, часта заступаўся за сялян. У 1914 паводле сваёй службы быў пераведзены ў Варняны (цяпер Астравецкі раён). Пазней перабраўся з сям'ёй у Вільню, але ў трывожны час у горадзе было цяжка. Таму ў 1920 пераехаў у в. Сужаны Немянчынскай гміны Віленскага пав., дзе зноў служыў леснікам. У 1934 пасяліўся ў суседняй з Сужанамі вёсцы Шашэльгішкі, у якой пражыў да глыбокай старасці.

Стары Улас пачаў пісаць на 42-м годзе жыцця пад уплывам беларускай газеты «Наша доля», якая выпадкова трапіла яму ў рукі. Першыя яго творы надрукаваны ў газеце «Наша ніва» ў 1909. Жонка паэта, Антаніна Вайцяхоўская, лічыла сябе шляхцянкай і была незадаволена тым, што яе муж піша па-беларуску. Такія ж адносіны да сваёй творчасці Стары Улас сустракаў і з боку некаторых іншых блізкіх яму людзей. Цікавіўся народнымі паданнямі, абрадамі, песнямі, прыпеўкамі, прымаўкамі, выкарыстоўваў іх у сваёй творчасці. Пісаў пра тое, што бачыў у вёсцы, стварыў шмат абразкоў беларускага жыцця. Яго творчасць высока цаніў М. Багдановіч. Стары Улас рабіў вершаваныя апрацоўкі народных легенд і паданняў («Сватаўство», «Кумоўскія могілкі», «Палянка» і інш.). Сацыяльным і антыклерыкальным пафасам прасякнута яго парадыйна-сатырычнае вершаванае апавяданне «Тры зладзеі». У паэме «Год беларуса», якая напісана ў 1911, у мастацкай форме ўзнавіў працу і побыт беларускага селяніна. Яго верш «Суд» уяўляе сабой сатыру на буржуазна-бюракратычны судовы апарат, дзе пануе прадажнасць, ілжывасць, карыслівасць. За гэты твор аўтара выклікалі ў суд, строга ўшчувалі. Цяжкае і бяспрасветнае жыццё беларусаў паказана ў вершах «Курган», «Наш Валожын» і інш. Многа твораў Старога Уласа напісана з выпадку розных здарэнняў (напр., пра пажары на Валожыншчыне). Пісьменнік шчыра абураўся ачмурэннем сялян гарэлкай-атрутай (верш «Прыгавор»). Стары Улас не толькі паэт, збіральнік фальклору, але і публіцыст, аб чым сведчаць яго карэспандэнцыі ў «Нашу ніву», разнастайныя допісы-замалёўкі («Валожын», «Канец света — бо не ўскрэсла асвета», «Вінаватых шмат, а ў адказе Ігнат», «П'юць, п'юць і душу прадаюць» і інш.). Творчасць Старога Уласа складвалася пад уплывам фальклорных традыцый. Ён часта ўжываў фальклорныя выяўленча-экспрэсіўныя сродкі. У 20-я гады яго творы сустракаліся часам на старонках заходнебеларускай перыёдыкі. Вершы паэта раскіданы па розных газетах, часопісах, календарах, некаторыя з іх знаходзяцца ў прыватных асоб. Частка архіва Старога Уласа (рукапісы, публікацыі ў «Нашай ніве», перапіска з рэдакцыяй, сябрамі) захоўваецца ў дзяржаўных архівах Беларусі і Літвы, другая частка — у Польшчы, у г. Гнезна, куды пасля смерці пісьменніка выехала яго жонка Антаніна Сівіцкая.

Памяць Старога Уласа ўвекавечана ў Валожыне. На доме, дзе пісьменнік жыў да 1914, устаноўлена мемарыяльная дошка. *З. П. Мельнікава.*

Бібліяграфія

1.2.

Год беларуса: Вершы, вершаваныя апавяданні, публіцыстыка. Мн., 1990.

1.3.

1909. «Сонейка прыгрэла...»: [Верш] // Н. н. 28 мая; З кутка праўды: [Верш] // Там жа. 4 чэрв.; «Прамчаўся май і веснавыя...»: [Верш] // Там жа. 2 ліп.; Беларуская восень: [Верш] // Там жа. 5 ліст.

1910. «Прамчаўся май і веснавыя...»: [Верш] // Першы беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1910 г. Вільня; Валожын, Віленская губ. Ашмянскага пав.: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 4 лют.; В. Рэчаняты Віленскай губ. Ашмянскага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 11 лют.; В. Бармакі; В. Расолішкі Віленскай губ. Ашмянскага пав.: [Карэспандэнцыі] // Там жа. 25 лют.; Прыгавор: [Верш] // Там жа. 20 мая; «Слоўца адно, а часам другое...»: [Верш] // Там жа. 8 ліп.; Год беларуса: [Верш] // Там жа. 23 снеж.

1911. Пажар: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1911 год. Вільня; М. Валожын Віленскай губ. Ашмянскага пав.: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 27 студз.; Сватаўство: [Верш] // Там жа. 10 лют.; Вясна: [Верш] // Там жа. 21 крас.; Кумоўскія могілкі: [Верш] // Там жа. 28 крас.; Курган: [Верш] // Там жа. 21 ліп.; Валожын Віленскай губ. Ашмянскага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 6 кастр.; Не спанатрыў: [Верш] // Там жа. 17 ліст.

1912. З кутка праўды: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1912 год. Вільня; Тры зладзеі // Зборнік «Нашай нівы». Вільня. № 2; Н. н. 3 жн.; Валожын Віленскай губ. Ашмянскага пав.: [Карэспандэнцыя] // Н. н. 5 студз.; Валожын Віленскай губ. Ашмянскага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 22 сак.; М. Першаі Віленскай губ. Ашмянскага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 5 крас.; В. Рудзішкі Віленскай губ. Троцкага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 10 мая / Пад псеўд. Свой. Аўт. спрэчнае; Ігумен Мінскай губ.: [Карэспандэнцыя] / Пад псеўд. Свой. Аўт. спрэчнае; Рабочы час: [Верш] // Там жа. 24 мая; Валожын Ашмянскага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 14 чэрв.; В. Замужаны Лошніцкай вол. Барысаўскага пав.: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 19 ліп. / Пад псеўд. Свой.

1913. «Слоўца адно, а часам другое...»: [Верш] // Беларускі каляндар «Нашай нівы» на 1913 г. Вільня; Палянка: [Верш] // Беларус. 13 студз.; Цікавы: [Верш]; М. Валожын: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 11 крас.; Цікавы: [Верш] // Н. н. 3 мая; У сваёй хаце — свая сіла: [Карэспандэнцыя] // Там жа. 7 ліст.

1914. Не спанатрыў; Год беларуса; Тры зладзеі; Кумоўскія могілкі; Цікавы: [Вершы] // Апавяданні і легенды вершамі розных аўтараў. Вільня; Рабочы час: [Верш] // Беларускі каляндар на 1914 год. Вільня.

1916. Тры зладзеі: [Апавяданне вершам] // Беларускі каляндар на 1916 год. Вільня.

1917. Паляванне: [Верш] // Гоман. 13 ліп.

1918. З Кіева // Бел. шлях. 31 сак. / Пад псеўд. Свой. Аўт. спрэчнае; «З новым годам, родны браўс...»: [Верш] // Вольная Беларусь. 28 студз.; Падзяка: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Апавяданне дзядзькі Пранукі; Восень: [Верш] // Там жа. 14 крас.

1919. Боязнь: [Верш] // Бел. думка. 7 чэрв.; У дажджлівы час: [Верш] // Бел. жыццё. 30 ліп.

1920. Патрапіла каса на камень; Легенда і праўда; Зацішны куток: [Вершы] // Беларусь. 3 чэрв.; Жальба ўцекача: [Паэма] // Там жа. 7 ліп.; Мова статыстыкі // Незалежная думка (Вільня). 4 ліп. / Пад псеўд. Свой. Аўт. спрэчнае; Новы падатак: [Нататка] // Там жа. 11 ліп. / Пад псеўд. Свой. Аўт. спрэчнае.

1922. Пірог: [Верш] // Родная страха. 25 лют.; Спрытны адказ: [Верш] // Там жа. 7 сак.

1923. Цярплівы нябожчык: [Верш] // Новае жыццё. 30 мая.

1924. Сватаўство: [Верш] // Беларускі дэкламатар. Мн.; Апошняе заданне: [Верш] // Крыніца. 4 студз.; Каму што: [Верш] // Там жа. 2 лют.; Абецадла: [Верш] // Там жа. 15 сак.; Выбачайце: [Верш] // Там жа. 10 мая; Елка: [Верш] // Там жа. 11 кастр.

1927. Рабочы час; Сватаўство; Не спанатрыў: [Вершы] // Дварчанін У. Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 году). Вільня.

1928. Сватаўство: [Верш] // Дэкламатар. Мн.

1961. Прамчаўся май; «Слоўца адно, а часам другое...»; Сватаўство: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 1.

1967. «Сонейка прыгрэла...»; «Слоўца адно, а часам другое...»; Сватаўство: [Вершы] // Беларуская дакастрычніцкая паэзія. Мн.

2.3.

На беларускай мове. Гарэцкі М. Стары Улас // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 229; Каханоўскі Г. Новыя матэрыялы пра Старога Уласа // Беларусь. 1968. № 1; Яго ж. Стары Улас // Каханоўскі Г. Адчыніся, таямніца часу. Мн., 1984; Наш каляндар // ЛіМ. 1975. 26 крас.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981.

На рускай мове. Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. С. 422—424.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 578; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1, с. 290. *Т. М. Махнач.*

СТАХОВІЧ АЛЕСЬ

Стаховіч Алесь [Аляксандр Іосіфавіч; 20.6(3.7).1907, в. Кашына Аршанскага пав. Магілёўскай губ., цяпер Аршанскі р-н Віцебскай вобл. — 7.2.1956, Мінск, пахаваны на Вайсковых могілках], празаік. Член СП Беларусі (год прыёму не ўстаноўлены).

Бацькі А. Стаховіча былі сялянамі. Сярэднюю школу ён скончыў у Оршы (1923). Тады ж уступіў у камсамол і накіраваны на камсамольскую работу — спачатку ў Оршу, потым у Мсціслаўскі райком камсамола. Працаваў загадчыкам аддзелаў культуры і прапаганды ў Крупскім, Талачынскім, Жлобінскім райкомах партыі. Быў начальнікам палітаддзела ў саўгасах «Горкі-Апчак», «Старчыцы», інструктарам ЦК КП Беларусі. З 1938 адказны сакратар рэдакцыі часопіса «Полымя». Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, пайшоў на фронт, працаваў у армейскіх газетах. Пасля вайны на творчай рабоце.

Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, двума ордэнамі «Знак Пашаны», медалямі.

Друкавацца А. Стаховіч пачаў у 1928 у «Чырвонай змене». У 1930 у часопісе «Беларуская работніца і сялянка» апублікавана яго першае апавяданне «Яе шлях». Пісаў нарысы, фельетоны, невялікія апавяданні. Першая кніга яго апавяданняў «Маленькія героі» (1939) прысвечана дзецям. Пра даваеннае і пасляваеннае жыццё расказаў у аповесці «Пампей Шчупак», раманах «Пад мірным небам», «Шырокія гарызонты». Гэтыя творы, актуальныя па тэматыцы, не вылучаліся пастаноўкай вострых праблем. Наадварот, усе складанасці жыцця калгаснікаў напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны і ў пасляваенны перыяд тут прыхарошаны. У яго творах назіраецца даніна пануючай тады ў мастацтве тэорыі бесканфліктнасці. Аповесць А. Стаховіча «Шумяць лясы» прысвечана партызанскай барацьбе на тэрыторыі Беларусі. Пераклаў на беларускую мову «Аповесць пра сапраўднага чалавека» Б. Палявога. Творы А. Стаховіча выдаваліся на рускай і польскай мовах.

А. М. Ненадавец.

Бібліяграфія

1.1.

Выбр. тв. Мн., 1947. Рэц.: Герцовіч Я. Вобраз бальшавіка ў пасляваеннай беларускай прозе // Полымя. 1948. № 2; Майхровіч С. Раман «Пад мірным небам» // Беларусь. 1948. № 1; Перкін Н. На шляху да высокамастацкіх твораў // ЛіМ. 1948. 8 мая; Романов А. «Под мирным небом» // Сов. Бел. 1948. 17 янв.

1.2.

Маленькія героі: Апавяданні. Мн., 1939.

Шумяць лясы: Аповесць. М., 1944. Рэц.: Клімковіч М. Шумяць лясы // Беларусь. 1945. № 10.

Неспакойны гарадок: Апавяданні. Мн., 1946. Рэц.: Агиевич В. Рассказы Стаховича // Сов. Бел. 1946. 2 июня; Карпачоў М. Сярод кніг // Гомел. праўда. 1946. 4 мая; Маслоўскі А. Неспакойны гарадок // Беларусь. 1946. № 5—6; Новыя кнігі // Сав. селянін. 1946. 21 ліп.

Пампей Шчупак: Аповесць. Мн., 1946. Рэц.: Карпаў У. Нараджэнне характару // ЛіМ. 1946. 13 крас.; Новыя кнігі // Сав. селянін. 1946. 28 ліп.

Пад мірным небам: Раман. Мн., 1948. Рэц.: Агіевіч А. Твор аб людзях мірнай працы // Полымя. 1949. № 3.

Залаты карп: Апавяданні. Мн., 1951. Рэц.: Кніжная паліца // Наст. газ. 1951. 20 вер.

Аповесці і апавяданні. Мн., 1952. Рэц.: Каралевіч Н. «Аповесці і апавяданні» А. Стаховіча // Мін. праўда. 1953. 22 студз.

Шырокія гарызонты: Раман. Мн., 1954.

Залаты карп: Апавяданні. Мн., 1973.

1.3.

1928. У нашай змены // Чырв. змена. 13 мая.

1930. Яе шлях: Апавяданне // Бел. работніца і сялянка. № 23.

1931. У зялёным лесе: [Апавяданне] // Чырвонаарм. праўда. 17 чэрв.

1933. Вожык: Апавяданне // Іскры Ільіча. № 4.

1934. Брыгадзірша: [Нарыс] // Звязда. 25 сак.; Першамайскі падарунак: [Нарыс] // Там жа. 30 крас., 1 мая; Змытая пляма: Апавяданне // ЛіМ. 16 кастр.

1935. Гадзюкі: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 8.

1936. Радасць сям'і: [Апавяданне] // Работніца і калгасніца Бел. № 22; Вернутая маладосць: [Нарыс] // Звязда. 23 вер.; Ордэнаноска: [Нарыс] // Там жа. 9 кастр.; Нараджэння імя: [Нарыс] // Там жа. 16 снеж.

1937. У карчэўі: Апавяданне // Звязда. 15 студз.; Стойкасць: Апавяданне // Там жа. 5 лют.; Радасць сям'і: Апавяданне // Там жа. 8 сак.

1938. Чэснасць; «Мілка»: Апавяданні // Полымя рэвалюцыі. № 5; Грышка-куравод; Андрушка: Апавяданні // Там жа. № 7—8; Ольга Канстанцінаўна Шарко // Звязда. № 136; У дажджлівы дзень: Апавяданне // ЛіМ. 10 крас.; Піянер Бел. 27 чэрв.; Кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР Екацярына Кульба // ЛіМ. 6 чэрв.; Грышка-куравод: Апавяданне // Піянер Бел. 5 ліп.; Янка — партызан: Апавяданне // Там жа. 11 ліп.; Андрушка: Апавяданне // Там жа. 15 ліп.; Салідарнасць: Апавяданне // Там жа. 17 ліп.; Дзед Юльян і Аркаша: Апавяданне // Там жа. 27 снеж.

1939. Наташа: Апавяданне // Полымя. № 1; Работніца і калгасніца Бел. № 2; Сям'я Самуіла: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 2; Піянер Бел. 27 крас., 1 мая; Дзед Юльян і Аркаша: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 4; Баявы камісар // Звязда. 11 снеж.; У футравым манто: Навела // ЛіМ. 1 мая; У гасцях у лагернікаў // Піянер Бел. 9 ліп. / Сааўт. Я. Маўр, Э. Агняцвет; Человек большого сердца // Сов. Бел. 24 дек.

1940. Залаты карп; Дзяўчына з кветкамі: [Апавяданне] // Полымя рэвалюцыі. № 2; Пампей Шчупак: Аповесць // Там жа. № 7. Рэц.: Кавалёў П. Пра аповесць А. Стаховіча // Звязда. 1940. 21 снеж.; Климкович М. Белорусская проза за 1940 год // Сов. Бел. 1941. 16 апр.; На партыйным сходзе // ЛіМ. 11 студз.; Звычайны дзень: Фельетон // Там жа. 11 лют.; Пампей Шчупак: Урывак з аповесці // Там жа. 17 чэрв.; Таленавітая моладзь // Там жа. 3 жн.; Броха Гуталевіч: [Нарыс] // Піянер Бел. 21 сак.; Сов. Бел. 15 марта; Чырв. звязда. 10 сак.; Курсы молодых писателей // Сталин. молодежь. 20 авг.; Залаты карп: Апавяданне // Чырв. звязда. 14 мая.

1943. Неспакойны гарадок; Груша: [Апавяданні] // Беларусь. М. Альм. № 1.

1944. Марынаўскі пчаляр: Апавяданне // Беларусь. № 6; Груша: [Апавяданне] // Піянер Бел. 1 кастр.

1945. Неспакойны гарадок; Груша: [Апавяданні] // За шчасце Беларусі. М.; Л.; Дзяўчына з Палесся: Апавяданне // Беларусь. № 3; Звязда. 4 сак.; У Міхайлаўцы: Апавяданне // Беларусь. № 4; Над логавам: Апавяданне // Там жа. № 7—8.

1946. Залаты карп; Дзяўчына з кветкамі: [Апавяданні] // Семнаццатага верасня. Мн.; Пад мірным небам: Урывак з рамана // Беларусь. № 9; Пад мірным небам: Раман // Звязда. 21, 23—24, 26—30 ліп.; Душа народа // Там жа. 3 ліст.; Справа чэсці пісьменніка // ЛіМ. 28 вер.

1947. Пад мірным небам: (Урывак з рамана) // Роднай Маскве. Мн.; Неспакойны гарадок: [Апавяданне] // Эстрада. Мн.; Пад мірным небам: Раман // Полымя. № 7—9. Рэц.: Герцовіч Я. На палове дарогі // ЛіМ. 1947. 27 снеж.; Лучанін С. Раман А. Стаховіча «Пад мірным небам» // Наст. газ. 1947. 25 снеж.; Пшыркоў Ю. Пра раман «Пад мірным небам» // Звязда. 1947. 13 снеж.; Усікаў Я., Барушка А. Нізкапробны твор Алеся Стаховіча // Чырв. змена. 1947. 25 ліст.; Председатель передового колхоза // Известия. 26 янв.; Пад мірным небам: Урывак з рамана // ЛіМ. 5 крас.

1948. Дзяўчына з кветкамі: [Апавяданне] // Беларуская савецкая проза і драматургія. Мн.; Пад мірным небам: Урывак з рамана // Беларусь. № 11; Пад мірным небам: Раздзелы з другой кнігі рамана // ЛіМ. 9 кастр.

1949. Пад мірным небам: Раман. Кніга другая // Полымя. № 1. Рэц.: Агіевіч У. Твор аб людзях мірнай працы // Полымя. 1949. № 3.

1951. Шырокія гарызонты: [Урыўкі з рамана] // Звязда. 13 мая, 1 ліп.; Погляд у будучыню: Урывак з рамана «Шырокія гарызонты» // Там жа. 21 кастр.; Шырокія гарызонты: Урывак з рамана // ЛіМ. 6 студз.; Шырокія гарызонты: [Урывак з рамана] // Мін. праўда. 9 снеж.

1952. Шырокія гарызонты: Урывак з рамана // Беларусь. № 2; Шырокія гарызонты: Раман // Полымя. № 5, 6. Рэц.: Агеев И. // Сов. Бел. 1952. 4 кастр.; Шчарбатаў Г. Абмежаваныя гарызонты // ЛіМ. 1952. 2 жн.; Яго ж. Шырокія гарызонты // Гомел. праўда. 1952. 9 жн.; У вясновым блакіце: Урывак з рамана «Шырокія гарызонты» // Звязда. 30 крас.; Шырокія гарызонты: [Урывак з рамана] // Калг. праўда. 14 мая; Слова пісьменніка // Мін. праўда. 1 студз.; На карысць народа: Насустрач XIX з'езду партыі // Там жа. 13 вер.; Разам з народам // Там жа. 15 ліст.

1953. Вышэй рэвалюцыйную пільнасць // ЛіМ. 18 ліп.

1956. Людзі творчых пошукаў // Звязда. 20 студз.; Росквіт: Нарыс // Мін. праўда. 24 студз.

1962. Разам з народам // Жыццё для народа. Мн.

1967. Неспакойны гарадок: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1.

1.4.

Палявы Б. Аповесць аб сапраўдным чалавеку / З рус. Мн., 1951. (Школьная б-ка).

Мальцаў О. Югаслаўская трагедыя: Раман / З рус. Мн., 1954.

1939. Фінкель У. Апавяданні пра Шолам Алейхема: Госць; У Бердычаве на «Пясках»; Леў сярод звяроў / З яўр. // Полымя рэвалюцыі. № 2.

1951. Нікіцін М. Кастрычніцкая ноч; Сланімскі М. Паетка: [Апавяданні] / З рус. // Апавяданні ленінградскіх пісьменнікаў. Мн.

1.5.

На армянскую мову. Неспакойны горад: [Апавяданне] / Пер. Г. Бес // Анталогія беларускай літаратуры. Ерэван, 1957.

На літоўскую мову. Kriauše / Vert. O. Miciūte; Neramus miestelis / Vert. R. Butkus // Baltarusiu prozos antologija. Vilnius, 1949.

На польскую мову. Pod niebem pokoju / Tl. M. Dąb. Warszawa, 1951.

На рускую мову. Избр. произведения Мн., 1956. (Школьная б-ка).

Под мирным небом: Роман / Пер. Е. Мозольков, Д. Осин. Мн., 1949; М., 1950; Мн., 1953. Рэц.: Варшавская А. На пути к правде // Сов. Отчизна. 1954. № 3; Кніжная паліца // Наст. газ. 1953. 10 снеж.;

Неспокойный городок; Груша: [Апавяданні] / Пер. Е. Мозольков // За Советскую Белорусь. М., 1942; Неспокойный городок: [Апавяданне]; Партизанские частушки / Пер. Е. Мозольков // Белоруссия борется. М.; Л.; 1943; Мариновский пасечник; Груша; Беспокойный городок: [Апавяданні] / Пер. А. Островский // Белорусские рассказы. М., 1948; Золотой карп: [Апавяданне] / Пер. А. Островский // Белорусские рассказы. Л., 1952; Широкие горизонты: Отрывок из романа / Пер. А. Миронов // Колх. правда. 1952. 14 мая; Золотое дно: (Отрывок из романа «Широкие горизонты») / Пер. Г. Таран // Сов. Бел. 1952. 20, 30 марта; Сталин. молодежь. 1952. 23 мая; Золотой карп / Пер. А. Островский; Беспокойный городок / Пер. Р. Рубина: [Апавяданні] // Возрожденная земля. М., 1954; Мариновский пасечник: [Апавяданне] // Сов. Клайпеда. 1958. 21 сент.

На ўкраінскую мову. Маринівський пасічник; Груша / Пер. О. Кулінич, М. Пригара // Білоруські оповідания. К., 1949; Груша: [Апавяданне] // Барвінок. 1949. № 1.

На чувашскую мову. Мариновкари утарса; Перпечек хулара: [Апавяданні] / А. Алга кусарна // Белорусси калавесем. Шупашкар, 1955.

2.3.

На беларускай мове. Алесь Стаховіч: [Некралог] // Звязда. 1956. 8 лют.; ЛіМ. 1956. 11 лют.; Барсток М. Калгасная тэматыка ў пасляваеннай беларускай літаратуры. Мн., 1954. С. 23—26; Бондарава Р. Сацыялістычны рэалізм — аснова савецкай літаратуры і мастацтва // Полымя. 1953. № 11; Герцовіч Я. Мова пісьменніка // Там жа. 1954. № 4; Губарэвіч К. Тэма сучаснасці // Беларусь. 1947. № 1; Дабрынін М. Беларуская літаратура Вялікай Айчыннай вайны // Альманах 2. Мн.; Дворкіна Ю. Беларуская проза за 1940 год // Полымя. 1941. № 3; Карпаў У. Праўдзівасць і праўдападобнасць // ЛіМ. 1946. 10 студз.; Яго ж. Проза 1949 года // Полымя. 1950. № 3; Клімковіч М. Агляд апавяданняў 1940 года // Там жа. 1941. № 3; Яго ж. Апавяданні Алеся Стаховіча // ЛіМ. 1939. 11 мая; Лынькоў М. Беларуская савецкая проза за 1947 год // Там жа. 1948. 28 лют.; Яго ж. Задачы беларускай літаратуры ў перыяд аднаўлення // Там жа. 1946. 1 студз.; Яго ж. Мастацкая проза ў 1947 годзе // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1984. Т. 6; Яго ж. [Пісьмы] // Лынькоў М. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1985. Т. 8; Майхровіч С. Літаратурна-мастацкая творчасць Алеся Стаховіча // Стаховіч А. Выбр. тв. Мн., 1947; «Наш каляндар» // ЛіМ. 1982. 16 ліп.; Папкоўскі А. Пісьменнік грамадзянскага гарту // Там жа. 1977. 8 ліп.; Пінхасік Д. Слова аб мужнасці народа // Полымя. 1954. № 7; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Шчарбатаў Г. Беларуская літаратура і задачы ўздыму сельскай гаспадаркі // Полымя. 1953. № 12.

На рускай мове. История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 155—156; Карасев Ю. Колхозная тематика в произведениях белорусских прозаиков // Сов. Бел. 1954. 29 авг.; Его ж. Образы наших современников // Сов. Отчизна. 1953. № 4.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 55/1. *Т. М. Махнач.*

СТАЦКЕВІЧ ФЕЛІКС

Стацкевіч Фелікс Іванавіч (псеўд. Аганёк; 2.12.1879, г. Шчучын Лідскага пав. Віленскай губ., цяпер Шчучынскі р-н Гродзенскай вобл.— 21.6.1967, Вільня), мемуарыст, выдавец, педагог. Член Беларускай сацыялістычнай грамады (1903).

Ф. Стацкевіч нарадзіўся і ўзрос у інтэлігенцкім асяроддзі. Маці яго была настаўніцай, бацька — каморнікам. У гады вучобы ў Пецярбургскай гімназіі (1891—1900) пазнаёміўся з рэвалюцыйнай літаратурай, удзельнічаў у арганізацыі вучнёўскай бібліятэкі і гуртка самаадукацыі па вывучэнні палітэканоміі, дзе чыталіся забароненыя кнігі. Для папаўнення бібліятэкі новымі кнігамі сустракаўся з вядомымі тады прагрэсіўнымі пісьменнікамі і дзеячамі: М. Златаўрацкім, М. Міхайлоўскім і інш. Пасля заканчэння ў 1900 гімназіі паступіў на юрыдычны факультэт Пецярбургскага універсітэта. За ўдзел у студэнцкім руху і пецярбургскіх дэманстрацыях у лютым і сакавіку 1901 выключаны з універсітэта, арыштаваны і высланы на радзіму пад нагляд паліцыі. Некаторы час займаўся прыватнай настаўніцкай працай. Сустракаўся з Цёткай, братамі Іваноўскімі. У 1902 працаваў у натарыяльнай канторы г. Марыупаля. У 1903—05 працаваў на Прыладажскіх каналах, у 1905 вучыўся ў Кракаве на наборшчыка. Яшчэ ў 1900 пазнаёміўся з Цёткай (А. Пашкевіч), а ў 1905 — з А. Бурбісам, падтрымліваў з імі сувязі. Удзельнічаў у нацыянальна-вызваленчым руху, у 1905—07 вёў рэвалюцыйную прапаганду ў Вільні і Мінску, наладзіў выпуск пракламацый. Пра сваю работу ў віленскай друкарні на вул. Бакшта пазней успамінаў: «Час быў гарачы, работа вялася напружаная, часта прыходзілася працаваць і ўначы, прынамсі, рабіць набор, а часам і адбіваць на машыне... Між друкаў беларускіх адбілі рэвалюцыйныя вершы Цёткі — «Хрэст на свабоду» і інш.». Друкаваў адозвы на беларускай, польскай і яўрэйскай мовах. Удзельнічаў у мітынгах, у Вільні адбыліся першыя знаёмствы Ф. Стацкевіча з Я. Купалам, К. Каганцом, У. Самойлам і іншымі дзеячамі беларускага адраджэння. У сакавіку 1906 арганізаваў падпольную друкарню ў Мінску, якая праіснавала да жніўня 1907 пад назвай «Аганёк» (адсюль і псеўданім Ф. Стацкевіча). У 1907 расклейваў у Мінску першамайскія адозвы сваёй друкарні. З 1908 сакратар адвакатаў у г. Ігумені (г. Чэрвень), тэхнік у Ноўгарадзе, Вышнім Валачку (1913), Цверы (1913—19). Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі працаваў у прафсаюзных арганізацыях работнікаў воднага транспарту. Удзельнічаў у рабоце 2-га Усерасійскага з'езда прафсаюзаў (студзень 1919, Масква), слухаў выступленні М. І. Бухарына, А. М. Горкага, У. І. Леніна, Я. М. Свярдлова. У 1919—20 супрацоўнік выдавецкага аддзела Наркамата асветы Літоўска-Беларускай ССР (Мінск, некаторы час у Бабруйску). У 1920—23 супрацоўнік Віленскага беларускага саюза кааператываў. У 1923 выкладчык лацінскай мовы і дырэктар Радашковіцкай беларускай гімназіі імя Ф. Скарыны, з 1928 старшыня Галоўнай управы Таварыства беларускай школы (ТБШ). Адзін з заснавальнікаў (разам з М. Танкам, Р. Шырмам і інш.), рэдактар-выдавец прагрэсіўнага грамадска-літаратурнага штомесячніка «Летапіс Таварыства беларускай школы» (1933, у 1934—35 не выдаваўся ў сувязі з рэпрэсіямі), узноўленага ў снежні 1936 пад назвай «Беларускі летапіс» (1936—39). Там змяшчаліся яго артыкулы пра А. Пушкіна, А. Талстога, Я. Коласа, М. Танка, што спрыяла развіццю дэмакратычных і рэалістычных тэндэнцый у заходнебеларускай літаратуры. Абвінавачаны ў «скамунізаванні» ТБШ, у 1930 і 1933 быў арыштаваны. Удзельнік антыфашысцкага Народнага фронту Зах. Беларусі. У 1939—41 настаўнік у Вілейскім і Клецкім р-нах. Напісаў успаміны пра свой удзел у рэвалюцыйным руху (рукапіс у БДАМЛіМ Беларусі). Склаў «Эсперанта-беларускі слоўнік», выступаў у друку з артыкуламі пра эсперанта. Пераклаў з польскай на мову эсперанта кнігу Л. Петражыцкага «Тэорыя права і маральнасць» (публікацыі не выяўлены).

Ц. Б. Ліякумовіч.

Бібліяграфія

1.3.

1921. Успаміны і думы // Беларускі звон. 17 крас. / Пад псеўд. Аганёк.

1990. З маіх успамінаў // ЛіМ. 17 жн.

2.3.

На беларускай мове. Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. У 2 т. Мн., 1964. Т. 1. С. 154.

На рускай мове. Клейн Б. Открытая книга бытия... // Неман. 1979. № 9.

Ц. Б. Ліякумовіч.

СТАШЭЎСКІ ВАСІЛЬ

Сташэўскі Васіль Пятровіч [Базыль Сташэўскі; крыпт. В. С., В. Ст.; 23.3.1895, в. Свінка Слуцкага пав. Мінскай губ., цяпер в. Лугавая Капыльскага р-на Мінскай вобл.— 29.10.1937, Мінск (?)], празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1934.

З сялян. У 1914 скончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю. Прымаў удзел у першай сусветнай вайне, у барацьбе супраць войскаў буржуазнай Польшчы. У 1918—20 і ў 1923 настаўнік, у 1920—21 — ваенком і загадчык аддзела павятовага ваенкамата, загадчык беларускага пададдзела Мінскага павятовага аддзела народнай асветы. У 1924 закончыў Мінскі настаўніцкі інстытут. Выкладаў гісторыю і літаратуру на настаўніцкіх курсах і на рабфаку ў Оршы, узначальваў культаддзел Аршанскага акруговага Савета прафсаюзаў. З 1926 жыў у Мінску, працаваў адказным сакратаром літаратурнага аб'яднання «Маладняк», у 1928—29 — у газеце «Савецкая Беларусь», а з 1929 — адказным сакратаром літаратурнага аб'яднання «Полымя». У 1937 арыштаваны і прыгавораны да вышэйшай меры пакарання. Рэабілітаваны пасмяротна (8.6.1957).

В. Сташэўскі друкавацца пачаў у 1923. Першую п'есу апублікаваў у 1926 (час. «Аршанскі маладняк»). Аўтар больш дваццаці п'ес: «Бацька і сын» (1927), «Музыка Цвілеўскі», «Спявай, вясна!» (1928), «Архангелы з крэсаў» (1929), «Віхор» (1930), «На варце» (1932), «На платформу» (1934), «Самсон і Людміла» (1936) і інш. Выдаў кнігі прозы: «Пад местачковым месяцам», «Шуміць бярэзінка», зборнік нарысаў «Па сонечным шляху», «Калосіцца зямля» і інш. У 1936 Беларускім тэатрам юнага гледача пастаўлена яго п'еса «Мікола Гоман». Лепшым творам пісьменніка ўласціва добрае веданне жыцця, уменне бачыць і паказваць чалавека, арыгінальнае спалучэнне лірызму, тонкага гумару з публіцыстычнай накіраванасцю.

І. П. Чыгрын.

Бібліяграфія

1.2.

Бацька і сын; У цемры: П'есы. Мн., 1927. Рэц.: Кожаны С. На аматарскую сцэну // Звязда. 1927. 4 вер.

Беспрытульная: П'еска [у 1 дзеі]. Мн., 1927. (Дзіцячы тэатр).

На другі дзень: П'еска [у 1 дзеі]. Мн., 1927. (Дзіцячы тэатр).

Сашка-будаўнік: П'еска [у 2-х дзеях]. Мн., 1927. (Дзіцячы тэатр).

Кацярына: П'еса ў 2-х дзеях. Мн. 1928 (Б-ка работніцы і сялянкі). Рэц.: Д-кі [Дорскі І.] // Чырв. сейбіт. 1928. № 4—5.

Музыка Цвілеўскі: Камедыя ў 2-х дзеях, 3-х карцінах. Мн., 1928 (Сялянскі тэатр).

Спявай, вясна: Камедыя [у 2-х дзеях]. Мн., 1928 (Сялянскі тэатр). Рэц.: С. Ф. // Літ. дадатак да газ. «Сов. Беларусь». 1928. № 6.

У прошчы: Аднаактовы абразок. Мн., 1928 (Сялянскі тэатр).

Архангелы з крэсаў: П'еса. Мн., 1930.

Гаворыць Асінстан...: Нарысы. Мн., 1930. Рэц.: Куніцкі С. // Маладняк. 1931. № 1.

Па сонечным шляху: Эскізы. Мн., 1930. (Мастацкае слова — масам).

Прысяга ў лесе: Шэсць сцэн з 1919—1920 гг. Мн., 1930.

Тры п'ескі. Мн., 1930. (Дзіцячы тэатр).

Чырвоны сцяг: Нарыс. Мн., 1930.

Койданаўская МТС: Нарыс. Мн., 1931.

Пад местачковым месяцам: Аповесць. Мн., 1931; Выд. 2-е. Мн., 1932; Мн., 1935.

Каласіцца зямля: Нарысы. Мн., 1932.

Шуміць бярэзінка: Аповесць. Мн., 1933. Рэц.: Каляда Н. У крывым люстры // Крытыка-бібліяграфічны зборнік. Мн., 1934; Ушакоў А., Брахман С. «Шуміць бярэзінка» Сташэўскага // ЛіМ. 1934. 6 сак.

Шуміць бярэзінка: Аповесці, апавяданні, нарысы. Мн., 1963 (Бібліягр. асобн. выданняў); Рэц.: Александровіч С. Жывыя старонкі часу // Полымя. 1963. № 12; Васільеў Е. // Звязда. 1963. 20 кастр.; Цвірка К. Выпрабаванне часам // ЛіМ. 1963. 27 жн.

1.3.

1923. Беларускі музей // Сав. Бел. 5 чэрв.

1926. Яны ідуць...: [Верш]; Шэрым гусем: [Верш] / Пад крыпт. В. Ст.; На другі дзень: П'еса // Аршанскі маладняк. № 1; Што за песні; Вясновае прывітанне: [Вершы] // Там жа. № 2.

1927. Магілёўскае аддзяленне дзяржаўнага беларускага музею // Магілёўшчына. Т. 1; Кацярына: [П'еска ў 2-х дзеях] // Бел. работніца і сялянка. № 10; Жандараў натоўп: [Верш] // Чырв. сейбіт. № 6—7; З паэмы «І зайгралі песню» // Там жа. № 8—9; Пра бярозку пры дарозе: [Верш] // Там жа. № 15; Што восень, то не вясна: Апавяданне // Там жа. № 17; «...Сёння Нёман раскрыў свае грудзі...»: [Верш] // Сав. Бел. 20 сак.; Семнаццаты і дваццаць сёмы: [Верш] // Там жа. 11 вер.

1928. Жандармаў натоўп: [Верш] // Дэкламатар. Мн.; Пісьменнік, кніга — чытач // Полымя. № 2; Чорная ноч: Апавяданне // Там жа. № 10; Вандроўны тэатр і Галубок // Чырвоная краіна: Дадатак да газеты «Сав. Бел.». № 4.

1929. Архангелы з крэсаў: П'еса // Полымя. № 5—6; Па сонечным шляху: Эскізы // Там жа. № 11—12; Паслізнуўся: [Нарыс] // Сав. Бел. 10 сак.; Першамайская кроў: Быль // Там жа. 1 мая; Магутны фронт: (Пра кніжны рух на Украіне) // Там жа. 18 ліп.

1930. Прасека ў лесе: Драма // Маладняк. № 6—7; Гарачы віхор: П'еса // Узвышша. № 8—10; У сваім палацы (З мінулага часу): [Апавяданні] // Сав. Бел. 12, 19 студз.; Марыля — чалавек: [Нарыс] // Там жа. 8 сак.

1931. На золку вясны: [Апавяданне] // Бел. ЛАЧАФ. Зб. першы. Мн.; Гарачы віхор: [Урывак з п'есы] // Рытмы Перамогі. Мн.; Пад местачковым месяцам: Апавяданне // Полымя. № 2—4; Шуміць бярэзінка: Аповесць // Там жа. № 6—9; Гомсельмаш: Нарыс // Іскры Ільіча. № 10 / Пад крыпт. В. С.

1932. Пад звон кляновых жукоў: Апавяданне // Беларусь калгасная. № 3; Палкоўнік Бурдыкін: Апавяданне // Чырв. Бел. № 4; Загаловак добры: [Замалёўкі] // Там жа. № 9; Раскрыць багацці зямлі: [Нарыс] // Звязда. 30 вер.; Вартавыя напружаны: Нататкі пісьменніка пра творчыя планы // ЛіМ. 21 крас.; На варце: (П'еса) // Там жа. 6, 7 ліст.

1933. На варце: П'еса // Напагатове. № 2—3; Рукі: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 5; Ліст савецкіх пісьменнікаў-драматургаў камсамольцам Случчыны // Чырв. змена. 18 вер. / Сааўт. І. Гурскі, К. Чорны.

1934. Гарачы віхор: (Урывак з п'есы) // Літаратурна-мастацкі зборнік для масавых вечарын і забаў. Вільня; На платформу: Урывак з п'есы // ЛіМ. 16 сак.

1935. Гісторыя адной лазні: Апавяданне // Полымя рэвалюцыі. № 4; Палюбоўная ўмова: Апавяданне // Там жа. № 12; На шляху творчага росту // ЛіМ. 31 студз.; Едучы на курорт: Апавяданне // Там жа. 17 ліст.

1936. Самсон і Людміла: П'еса // Полымя рэвалюцыі. № 8; Мікола Гоман: Урывак з п'есы // ЛіМ. 12 студз.; Прывітанне Коласу Я. з выпадку 30-годдзя яго літаратурнай дзейнасці // Там жа. 11 кастр. / Сааўт. М. Зарэцкі, А. Вольны.

1962. Песняру і грамадзяніну // Народны паэт Беларусі: (Да 80-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы). Мн. / У сааўт.

1966. Сашка — будаўнік: П'еса ў 2-х дзеях // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.

1967. Гісторыя аднае лазні: [Апавяданне] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 1.

1975. Гарачы віхор: [П'еса] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1977. На сонечным шляху: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 1.

1.4.

Марыет. Маленькі дзікун: Аповесць / З англ. Мн., 1929.

Гольд М. Праклятый агітатар: [Апавяданне] / З англ. Мн., 1930.

Ірчан М. Сям'я шчотачнікаў: П'еса ў 4-х дзеях / З укр. Мн., 1930.

Сенчанка І. Скарб: Апавяданне / З укр. Мн., 1930 / Пер. пад крыпт. В. С.

Мікітэнка І. Вуркаганы / З укр. Мн., 1932.

1928. Любчэнка А. Зяма: Апавяданне / З укр. // Літ. дад. да газ. «Сав. Бел.» № 8.

1930. Мікітэнка І. Дыктатура. П'еса / З укр. // Полымя. № 2—3; Пёнтэк Л. Балаклава: Навела / З укр. // Там жа. № 7.

1931. Мікітэнка І. Кадры: П'еса / З укр. // Полымя. № 4.

1934. Мікітэнка І. Бастылія маткі божае: Урывак з п'есы / З укр. // ЛіМ. 10 ліп.; Качэрга І. Магістры часу: Урывак з п'есы // Там жа. 19 ліст.

1935. Ле І. Кветкі: Апавяданне / З укр. // Полымя рэвалюцыі. № 6; Карнейчук А. Пагібель эскадры: Урывак з п'есы / З укр. // ЛіМ. 23 лют.

1936. Афінагенаў А. Далёкае: Урывак з п'есы / З рус. // ЛіМ. 14 лют.

1.5.

На нямецкую мову. Die Geschichte eines Badehauses / Übers. H.-J. Grimm // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На яўрэйскую мову. Пад местачковым месяцам: Аповесць / З бел. М., 1932.

1.6.

Рытмы перамогі: Зборнік. Мн., 1931 / Скл. Рэц.: Цітоў А. // Узвышша. 1931. № 2.

2.3.

На беларускай мове. Ахрыменка П. Летапіс братэрства. Мн., 1973; Беларуская савецкая проза: Апавяданне і нарыс. Мн., 1971; Беларуская савецкая проза: Раман і аповесць. Мн., 1971; Бурносаў В. Творчасць Васіля Сташэўскага // Сташэўскі В. Шуміць бярэзінка. Мн., 1963; Васіль Сташэўскі // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн., 1966. Грамовіч І. На стромкай плыні: 75 гадоў з дня нараджэння В. Сташэўскага // ЛіМ. 1970. 24 сак.; Дакутовіч Т. За дыялектычна-матэрыялістычны нарыс // Маладняк. 1932. № 2—3; Зорны Д. Працаваць з аўтарам // ЛіМ. 1935. 28 чэрв.; Кожаны С. На аматарскую сцэну // Звязда. 1926. 4 вер.; Лысенка А. Сучасны беларускі нарыс. Мн., 1978; Мішчанчук М. Прага пошукаў // ЛіМ. 1977. 16 вер.; Над чым працуюць пісьменнікі // Там жа. 1932. 27 чэрв.; Наш каляндар // Там жа. 1975. 26 крас.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Сабалеўскі А. Васіль Сташэўскі // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн., 1975. Т. 2; Саўчанка В. [Біябібліяграфічная нататка да 90-годдзя нараджэння] // Полымя. 1985. № 3; Хведаровіч М. Верыў у сённяшні дзень // ЛіМ. 1980. 21 сак.; Чорны К. Пра п'есу «На платформу» В. Сташэўскага // Чорны К. Зб. тв.: У 8 т. Мн., 1975. Т. 8; Шушкевіч С. Талент грамадскага гучання // ЛіМ. 1975. 28 сак.; Юдэлевіч М. «Мікола Гоман» // Там жа. 1936. 17 жн.

На нямецкай мове. Randow N. Über die Autoren // Störche über den Sümpfen. Berlin, 1971.

На рускай мове. Литературная хроника // Рабочий. 1932. 3 янв.

З. У. Драздова.

СТРАЛЬЦОЎ БАРЫС

Стральцоў Барыс Васілевіч (н. 1.3.1926, в. Хутар Быхаўскага р-на Магілёўскай акругі, цяпер Чавускі р-н Магілёўскай вобл.). Кандыдат гістарычных навук (1968). Дацэнт (1971). Доктар філалагічных навук (1978). Прафесар (1979).

З сялянскай сям'і. Бацька, Васіль Назаравіч, працаваў бухгалтарам, маці, Мар'я Паўлаўна — калгасніца. У 1941 Б. Стральцоў скончыў 8 класаў Чавускай сярэдняй школы, 9-ы клас скончыў у час службы ў Савецкай Арміі (1950), 10-ы клас вячэрняй школы — у Бабруйску (1951). У 1951—56 вучыўся на філалагічным факультэце БДУ. У 1950—53 працаваў літаратурным супрацоўнікам бабруйскай абласной газеты «Савецкая Радзіма», літработнікам, загадчыкам аддзела рэдакцыі газеты «Чырвоная змена» (1953—58, тры гады сумяшчаў працу на штатнай пасадзе з вучобай на філфаку). У 1958—69 літ. супрацоўнік, загадчык аддзела літаратуры і мастацтва рэдакцыі газеты «Звязда». З верасня 1969 старшы выкладчык, з лістапада загадчык кафедры тэорыі і практыкі савецкай журналістыкі БДУ, адначасова намеснік рэдактара часопіса «Веснік БДУ» (серыя «Філалогія. Журналістыка»). Абараніў кандыдацкую дысертацыю на тэму «Газета і мараль» і доктарскую — «Праблемы мадыфікацыі функцый і прадмета публіцыстыкі ў газетных жанрах». Узнагароджаны Граматай (1962) і Ганаровымі Граматамі Вярхоўнага Савета БССР (1965, 1986).

Першыя публікацыі: рэпартаж «Агнявы рубеж» — змешчаны ў 1948 у газеце «Советская Армия» (групы савецкіх войск у Германіі), публікацыя не выяўлена; нарыс «Вясна ў Рассвеце» — у бабруйскай газеце «Савецкая Радзіма» (1951); навуковы артыкул «Кінасцэнарыі Максіма Горкага» (1958, «Полымя», № 3). Аўтар манаграфій: «Газета і мараль» (1971), «Публіцыстычнасць інфармацыйных жанраў» (1973), «Аналітычныя жанры» (1974), «Публіцыстыка. Жанры. Майстэрства» (1977), «Дзесятая пяцігодка ў беларускім нарысе» (1980), «Фельетон: тэорыя і практыка жанра» (1983), «Теория и практика периодической печати» (1989); прац у сааўтарстве: «За газетным радком» (1973), «Друк і праблемы навукова-тэхнічнага прагрэсу» (1976), «Праблематыка газетных выступленняў» (дзве часткі, 1980, 1982), «Эфектыўнасць партыйнай публіцыстыкі» (1986), «У сугуччы з часам» (1989). Усе яны, акрамя апошняй, выходзілі пад рэдакцыяй Б. Стральцова. Першае апавяданне «Імянны матацыкл» надрукавана ў часопісе «Полымя». Выдаў зборнікі апавяданняў «Наследнік» (1963) і «Сходзяцца бальшакі і прасёлкі» (1969), аповесці «Вячэрняя планета» (1975), «Метраном памяці» (1985), раман «Між крутых берагоў» (1980). Зямля і людзі калгаснай вёскі, іх паўсядзённы клопат, справы нашай моладзі, яе ўдзел у грамадскім жыцці краіны, пошукі сваіх жыццёвых шляхоў, складаныя ўзаемаадносіны маладых людзей, будні вясковай інтэлігенцыі, гераічныя старонкі народнай памяці — такі асноўны змест мастацкай прозы Б. Стральцова, які ўмее аб усім расказаць шчыра, проста, натуральна.

Б. Стральцову належаць сцэнарыі дакументальных фільмаў «Рэпартаж аднаго дня», «Спасціжэнне тайны», «Старавойтаў адказвае Сі-эн-эн», «Запрашае Беларусь». Ён складальнік альбомаў «Беларусь», «Пад шчаслівай зоркай», «Росквіт рэспублікі маёй», «Дарогай Кастрычніка», «Рытмы стварэння».

Жыве ў Мінску.

Л. М. Гарэлік.

Бібліяграфія

1.2.

Дружная рунь: Нарысы. Мн., 1962 / Сааўт. Э. Чэчка.

Наследнік: Апавяданні. Мн., 1963. Рэц.: Воінаў М. Героі — сучаснікі // ЛіМ. 1964. 21 студз.; Кудрявцев И. Живой характер — лицо книги // Сов. Бел. 1963. 21 нояб.; Паўловіч А. Першы старт // Чырв. змена. 1964. 11 крас.

Аперацыя «Зорачка»: Дакум. аповесць. Мн., 1966 / Сааўт. А. Зубар, С. Садоўская. Рэц.: Базарэвіч М. Старонкі вялікай эпапеі // ЛіМ. 1966. 29 ліп.; Досін М. Незвычайная аперацыя // Беларусь. 1966. № 10.

Бабруйск: [Фотаальбом]. Мн., 1968 / Бел., рус.

Газета и кодекс коммунистической морали. (Воспита-

ние человека будущего на страницах молодежных газет Белоруссии). Автореф. дисс... канд. историч. н. Мн., 1969.

Культура БССР: (Фотаальбом). Мн., 1968 / Бел., рус.

Сведкі векапомных дзён: Па гіст.-рэв. мясцінах Мінска. Мн., 1968. / Бел., рус., англ., ням., франц. / Сааўт. І. Сіманоўскі.

Курган Славы: [Фотаальбом]. Мн., 1969. / Бел., рус.

Сыходзяцца бальшакі і прасёлкі: Апавяданні. Мн., 1969. Рэц.: Астрэйка А. На жыццёвых шляхах-пуцявінах // Чырв. змена. 1970. 9 вер.; Іваноў В. На галоўным скрыжаванні // Вяч. Мінск. 1970. 29 кастр.; Парахневіч М. На бальшаках і прасёлках // Мін. праўда. 1970. 3 лют.; Поляк В. Рунь чалавечых характараў // ЛіМ. 1970. 2 кастр.

Хатынь: [Фотаальбом]. Мн., 1969 / Бел., рус.

Курган Славы: [Фотаальбом]. Мн., 1970 / Бел., рус.

Хатынь: [Фотаальбом]. Мн., 1970 / Бел., рус.

Газета і мараль. Мн., 1971. Рэц.: Квочкін М. // Веснік БДУ. Сер. 4. 1972. № 2.

Культура БССР: [Фотаальбом]. Мн., 1971 / Бел., англ.

Курган Славы: [Фотаальбом]. Мн., 1971.

Курган Славы: [Фотаальбом]. Мн., 1975 / Бел., рус. [2 выд.]. Мн., 1975; 3 дап. выд. Мн., 1977; 4 выд. Мн., 1979; 5 выд. Мн., 1980; 6 выд. выпр. Мн., 1984 / Бел., рус.

Беларусі крокі сажнёвыя: [Фотаальбом]. Мн., 1972 / Бел., англ., бел., ням., бел., франц.

Хатынь: [Фотаальбом]. Мн., 1972 /Бел., англ., франц.

Публіцыстычнасць інфармацыйных жанраў. Мн., 1973. Рэц.: Дастанка М. Навуковы аналіз практыкі // Звязда. 1973. 12 снеж.; Напрэеў Г. Публіцыстычнасць інфармацыйных жанраў // Беларусь. 1974. № 1.

Хатынь: [Фотаальбом]. Мн., 1973 / Бел., рус.

Аналітычныя жанры: Пытанні тэорыі і практыкі. Мн., 1974. Рэц.: Кулажанка У. Праблемы аналітычных жанраў // Мін. праўда. 1975. 28 ліст.; Прыгодзіч З. У лабараторыі баявых жанраў // Звязда. 1974. 14 лют.

Проблемы модификации функций и предмета публицистики в газетных жанрах. Автореф. дисс... докт. филол. н. Мн., 1974.

Вячэрняя планета: Аповесць і апавяданні. Мн., 1975. Рэц.: Марціновіч А. Прага грамадзянскасці // Вяч. Мінск. 1976. 5 лют.; Прыгодзіч З. Людзі вячэрняй планеты // Звязда. 1975. 30 вер.; Слука А. Шчырасць вобразаў і думак // Мін. праўда. 1976. 13 сак.

Публіцыстыка. Жанры. Майстэрства. Мн., 1977; Рэц.: Кліменка А. Разнастайнасць публіцыстыкі // Беларусь. 1978. № 1; Прыгодзіч З. Рэчышчам публіцыстыкі // Полымя. 1978. № 2.

Маральны клімат вытворчага калектыву і друк. Мн., 1979.

Дзесятая пяцігодка ў беларускім нарысе. Мн., 1980. Рэц.: Уласенкаў В. Даследуецца нарыс // Вяч. Мінск. 1980. 9 снеж.

Між крутых берагоў: Раман. Мн., 1980; Рэц.: Марціновіч А. Месца ў жыцці // Мін. праўда. 1981. 30 вер.; Слука А. Прыйсці на свой бераг // ЛіМ. 1981. 7 жн.

Фельетон: Теория и практика жанра. Мн., 1983. Рэц.: Мясников А. Похвальное слово фельетону // Сов. Бел. 1983. 25 окт.; Стадольнік І. Фельетон у газеце // Звязда. 1983. 20 ліст.

Метраном памяці: Аповесць. Мн., 1985.

Курган Славы; Mound of Glory;Le Tetre de la Gloire: [Фотаальбом]. Мн., 1987; 2 выд. Мн., 1989. Бел., рус., англ., франц., ням., ісп. Основы публицистики. Жанры: (Учеб. пособие для студентов-иностранцев, обучающихся по спец. «Журналистика»). Мн., 1990.

1.3.

1952. Камуніст Павел Юневіч // Сав. Радзіма. 26 крас.; Камбайнеры; Па дарогах Случчыны; Багаты ўраджай: (Пісьмы з Слуцкага раёна) // Там жа. 12, 16, 31 жн.; Расткі новай культуры земляробства // Там жа. 21 вер.; Дырэктар перадавой МТС // Там жа. 19 ліст.

1955. У ціхім балоце: Фельетон // Чырв. змена. 11 снеж.

1957. Свята моладзі ў Брэсце // Чырв. змена. 11 чэрв.; Подзвіг // Там жа. 12 чэрв.; Мы — адзіная сям'я // Там жа. 3 ліп. / У сааўт.; Госць з Вялікай зямлі // Там жа. 15 вер. / Сааўт. П. Лавецкі.

1958. Кінасцэнарыі Максіма Горкага // Полымя. № 3; Добра родзіць кукуруза на Міншчыне // Звязда. 18 вер. / Сааўт. Э. Чэчка; Тры штурмы // Там жа. 22 кастр.; Удзельны сват палажэвіцкі // Там жа. 22 ліст.; Гісторыя з веласіпедам // Чырв. змена. 29 крас.; Імя Суворава // Там жа. 17 чэрв.; Слава баявая партызан // Там жа. 27 жн. / Сааўт. А. Манькоў.

1959. Над Нёманам новыя зоры: Нарыс // Маладосць. № 3; Смелыя, мужныя, пільныя: [Нарыс] // Звязда. 28, 29 мая / Сааўт. Э. Чэчка; Дрыгва скараецца! // Там жа. 20 чэрв.; Зноў молада свецяцца вочы: [Нарыс] // Там жа. 31 ліп.; Не толькі пра штатнага эканаміста гутарка // Там жа. 10 снеж.

1960. Гісторыя вёскі Жукаўка // Голас Радзімы. № 86 / Сааўт. Г. Тарас; Імянны матацыкл: Апавяданне // Полымя. № 10; «ІМ-1» — свая марка: Нарыс // Звязда. 31 студз.; Ну і ўгрыз!.. // Там жа. 28 ліп.; Тата-чараўнік: Гумарэска // Там жа. 31 снеж.; Сокал мужнее ў палёце: Нарыс // ЛіМ. 23 вер.; Дружная рунь: Нарыс // Там жа. 22 ліст.; Іскарка святла: Апавяданне // Чырв. змена. 28 жн.

1961. Зваротны рэйс: Апавяданне // Беларусь. № 10; Суседзі: Нарыс // Маладосць. № 5; Наследнік: Апавяданне // Там жа. № 7; Пенсійная кніжка — дакумент выхаваццеля // Звязда. 7 лют.; «Лявоніха» // Там жа. 28 лют.; Цемрашальства ля «сініх студняў» // Там жа. 14 сак.; Станаўленне суровага юнацтва // Там жа. 30 крас.; Выхад на арбіту // Там жа. 30 мая; Падарунак настаўніка: Апавяданне // Там жа. 15 ліп.; Жыве ў вёсцы інтэлігент // Там жа. 28 ліп.; Сенсацыя на сметніку // Там жа. 22 жн.; Келіх шчасця // Там жа. 8 кастр.; Апладысменты ад душы і ў крэдыт // Там жа. 8 снеж.; Надпіс на брані: Апавяданне // Калг. праўда. 23 лют.; Якар: Апавяданне // Наст. газ. 29 снеж.; Твае аднагодкі: [Кінанавела] // Чырв. змена. 8 лют. / Сааўт. Э. Чэчка; Сябры-таварышы: Апавяданне // Там жа. 26 сак.

1962. Заклад у Більгудзі: Быль // Беларусь. № 6; Адвёртка: Апавяданне // Бярозка. № 1; Мне цесць купіў «Волгу»: Гумарэска // Вожык. № 23; Остается в строю // Сов. печать. № 7; Больш бы «Рэчыцкіх лірычных» // Звязда. 27 студз.; Кніга за селядцовай бочкай // Там жа. 17 лют.; Шкатулка: Апавяданне // Там жа. 4 сак.; Пуцёўка ў вышэйшы клас // Там жа. 11 крас.; Маладосць і сталасць // Там жа. 8 чэрв.; Цыганы дружнаю сям'ёй...; Два званкі; Ён не скнара: [Апавяданні] // Там жа. 28 ліп.; Заўтра ў дарогу: Апавяданне // Там жа. 30 вер.; Шапочуць над страхой бярозы: Апавяданне // Чырв. змена. 15 сак.

1963. Сустрэча: Апавяданне // Беларусь. № 8; Вышедшая из народа... // Коммунист Бел. № 12; Разводдзе: Апавяданне // Звязда. 3 сак.; Феерыя пафасу і лірыкі // Там жа. 28 ліп.; На скрыжаванні вятроў: [Рэц. на кн.: Навуменка І. «Сасна пры дарозе». Мн., 1962] // Там жа. 6 жн.; Пераклічка пакаленняў // Там жа. 15 вер.; Узнагарода; Тэхніка сувязі; Пропуск: [Апавяданні] // Там жа. 26 кастр.

1964. Сорак першы... // Звязда. 18 лют.; Трывожнай ноччу // Там жа. 15 крас. / Сааўт. І. Сіманоўскі; І планавік і масавік... // Там жа. 28 крас.; Праца, мір, май: Парад і дэманстрацыя прадстаўнікоў працоўных у Мінску // Там жа. 5 мая / У сааўт.; Мінск падпольны, Мінск партызанскі // Там жа. 28 мая; Бітва ідэй // Там жа. 15 жн.; Без сарака мінут... // Там жа. 18 вер.; Подзвіг Рыхарда Зорге // Там жа. 2 кастр. / Сааўт. І. Сіманоўскі; Аперацыя «Зорачка»: Аповесць // Чырв. змена. 1, 3, 4, 6, 8, 10, 11, 17, 18, 20, 22, 24, 27, 29, 31 кастр.; 3 ліст. / Сааўт. А. Зубар, С. Садоўская.

1965. Андрэй Лялюга: Апавяданне // Беларусь. № 6; Рэвалюцыя: Гумарэска // Вожык. № 3; Суровая дабрата // Звязда. 13 студз.; Скрыжоўваюцца бальшак і прасёлкі // Там жа. 24 лют.; Пісьмо з інстытута; Абутак аграномa; У акт рэвізіі не занесена...: Апавяданні // Там жа. 27 лют.; Пра самага чалавечнага: [Рэц. на кн.: Ткачоў П. «Вішнёвая квецень». Мн., 1965] // Там жа. 13 крас.; Пачыналася ў вёсцы Жары // Там жа. 15 крас.; Сталасць на дарогах юнацтва // Там жа. 11 ліп.; Траса:

[Апавяданне] // Там жа. 25 ліп.; За блакітнымі фіранкамі; Ранішняя пабудка: Апавяданні // Там жа. 29 жн.; Подзвігі не старэюць / Там жа. 1 вер. / Сааўт. Б. Гардзей, І. Цітоў; Дом на Вялікай горцы: [Апавяданне] // Там жа. 28 ліст.; Радзімая пляма: Апавяданне // Наст. газ. 13 сак.; Пралескі: Апавяданне // Там жа. 1 мая.

1966. Другі гарызонт: Апавяданне // Беларусь. № 11; Паядынак // Звязда. 21 студз.; Праметэй рэвалюцыі // Там жа. 11 лют.; Сапернікі: [Апавяданне] // Там жа. 13 лют.; Фашызм без маскі // Там жа. 26 лют. / Сааўт. Г. Тарасевіч; Прыклад нашчадкам // Там жа. 24 сак.; Ад варот паварот // Там жа. 15 крас.; Адзін толькі тыдзень... // Там жа. 28 крас.; Паплаўкі мяняюць колер; Пад гару: [Навелы] // Там жа. 31 мая; Данскі спектакль // Там жа. 12 чэрв.; Тата Саша: Апавяданне // Там жа. 22 ліп.; Расія // Там жа. 30 ліп.; Пасляваенныя барыкады // Там жа. 30 вер. / Сааўт. І. Сіманоўскі; Скаргэма // Там жа. 21 вер.; Раніцай у дарогу: Апавяданне // Там жа. 11—16 кастр.; У Атрадным і вакол // Там жа. 16 кастр.; Зоркі над Арэсай: [Нарыс] // Там жа. 25, 26, 30 ліст.; 1 снеж.; Зыркая паходня // Там жа. 5 снеж.; Аерныя берагі: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Аист на крыше. М., 1966] // Там жа. 8 снеж.

1967. Душа подполья: [Нарыс] // Дорога в бессмертие. Мн.; Кожнаму па кветцы: [Нарыс] // На нашым полі. Мн.; Шукаючы неруш [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Неруш. Мн., 1966] // Беларусь. № 11; Расцветают наука, культура // Коммунист Советской Латвии. № 5; Слаўка Пабядзіт: [Нарыс] // Вяч. Мінск. 26—28 снеж.; 1968. 3—5 студз.; Кавалачак чорнага хлеба // Звязда. 17 студз.; Смелага куля баіцца // Там жа. 7 лют.; Рэліквія батарэйца // Там жа. 22 крас.; Памяць удзячных нашчадкаў // Там жа. 15 мая / Сааўт. І. Сіманоўскі; Адзін за ўсіх: (На тэмы маралі) // Там жа. 26 ліп.; Грамадскі абавязак // Там жа. 13 вер.; Савецкі характар // Там жа. 11 ліст.; Валатоўка: [Апавяданне] // Там жа. 14 ліст.; Быкамірон: (Гумарэска) // Там жа. 10 снеж.; На беразе Бярозы: [Бабруйск] // Там жа. 21 снеж.; Канец блакады: Апавяданне // Наст. газ. 29 ліп.

1968. В духе коллективизма // Коммунист Бел. № 10; Не ў брыво, а ў вока // Звязда. 29 сак.; Крытэрый — ідэйнасць і мастацкасць // Там жа. 4 крас.; Свет і моладзь [Рэц. на кн.: Скобелев Э. Их настоящее... и будущее. Мн., 1968] // Там жа. 30 мая; Арына: [Апавяданне] // Там жа. 30, 31 ліп.; Зямное і прыземленае [Рэц. на кн.: Кудравец А. На зялёнай дарозе: Апавяданне. Мн. 1968] // Там жа. 18 вер.; Яны зноў маршыруюць // Там жа. 15 кастр.; Пошум родных соснаў [Рэц. на кн.: Навуменка І. Вецер у соснах. Мн., 1967; Яго ж. Сасна пры дарозе: Раман. Мн., 1962] // Там жа. 17 ліст.; Ведамасныя салісты // Там жа. 22 снеж.; І ўсё ж — партрэт // Там жа. 25 снеж.

1969. У салдацкім ранцы акцёра // Голас Радзімы. № 48; Звязда. 22 кастр.; Эцюды лясной казкі: Бярозчыны агледзены; Адыходчыкі; Ласіная аптэка; Позняя сунічка; Арэх пры дарозе // Вяч. Мінск. 25 вер.; Пяцьдзесят прыступак // Звязда. 3 студз.; Брава!: Апавяданне // Там жа. 12 студз.; Пяць гадзін «Трывожнага шчасця» // Там жа. 26 сак.; Скрозь прызму часу [Рэц. на кн.: История белорусского кино: В 2 т. Мн., 1969] // Там жа. 13 крас.; Дзве рабіны: [Апавяданне] // Там жа. 27 мая; Тварам у твар // Там жа. 7 вер.; Няскончаны вальс: [Апавяданне] // Там жа. 12 кастр.

1970. Абярнулася ў мужнасць жалоба... // Помнікі гіст. і культ. Бел. № 1; Плячо сябра [Рэц. на кн.: Шубітыдзе І. Палескія былі. Мн., 1969] // Звязда. 8 студз.; Канікулы: Апавяданне // Звязда. 8 снеж.; Как работать над корреспонденцией // Знамя юности. 11 сент.

1971. Эстафета мужнасці // Звязда. 24 вер.; Эстэтыка публіцыстычнага слова [Рэц. на кн.: Цікоцкі М. Стылістыка публіцыстычных жанраў. Мн., 1971] // Там жа. 16 снеж.; Старасельскае застолле: Навела // ЛіМ. 26 лют.

1972. Рысы сучаснага рэпартажу // Веснік БДУ. Сер. 4. № 3; Волнующая летопись социалистических преобразований: [Рэц. на кн.: Белоруссия в Союзе Советских Республик. Мн., 1972] // Коммунист Бел. № 12; Вячэрняя планета: Аповесць // Маладосць. № 2; Паэзія нарыса // Звязда. 17 кастр.; Каласы на далонях: Апавяданне // Там жа. 29 кастр.; І ўсё ж вянок — цярновы...: [Рэц. на кн.: Есакоў А. Янка Купала і Беларускі тэатр. Мн., 1972] // ЛіМ. 13 кастр.; З соцень літаратурных крыніц [Рэц. на кн.: Наркевіч А. Сістэма словазлучэнняў у сучаснай беларускай мове. Мн., 1972] // Мін. праўда. 21 кастр.

1973. Перадавы артыкул — змест і форма // Веснік БДУ. Сер. 4. № 3; Каласы на далонях: Апавяданне // Голас Радзімы. № 14; Перад вялікай дарогай // ЛіМ. 5 мая.

1974. Сёння разведка — заўтра шырокі фронт // Хрэстаматыя па гісторыі беларускай савецкай публіцыстыкі. Мн. / У сааўт.; Палеская рапсодыя [Рэц. на кн.: Праскураў В. Людзі — суседзі. Мн., 1974] // Звязда. 31 жн.

1975. Трое: Апавяданне // Беларусь. № 5; Беспрерывная кругоголовая // Журналист. № 1.

1976. Обращенность к человеку // Коммунист Бел. № 5; Усё пра памфлет: [Рэц. на кн.: Ткачев П. Иду на «вы»: Заметки о памфлете. Мн., 1975; Ткачоў П. Іду на «вы» Мн., 1976] // Звязда. 21 лют.; Аповесць пра докшыцкі каравай: [Рэц. на кн.: Яковенко В. Приручение земли. М., 1975] // Там жа. 15 мая; Голас «Новай зямлі» // Там жа. 15 кастр.; Чырвоныя гваздзікі Мая // ЛіМ. 30 крас.; Фас и профиль // Сов. Бел. 18 марта; Размова з сынам [Рэц. на кн.: Прыгодзіч З. Строгая дабрата. Мн., 1976] // Чырв. змена. 3 чэрв.

1977. Палешынская лемантарня: Апавяданне // Беларусь. № 8; Шматгранны жанр: [Рэц. на кн.: Ткачев П. Границы жанра. Мн., 1977] // Там жа. № 10; Грані змагання: [Рэц. на кн.: Місько П. Мора Герадота. Мн., 1976] // Полымя. № 8; Пад сваім і чужым імем // Звязда. 4 сак.; Стыль праз акуляр навукі: [Рэц. на кн.: Цікоцкі М. Стылістыка беларускай мовы. Мн., 1976] // Там жа. 6 крас.; У рытме кожнага дня: [Нарыс] // Там жа. 1 кастр.

1978. Навуковая тэма ў друкаванай прапагандзе // Веснік БДУ. Сер. 4. № 2.

1979. Вольчын зарок: Апавяданне // Полымя. № 9; Летапіс гераічных падзей: Да выхаду першага тома кароткай энцыклапедыі БССР // Звязда. 8 крас.; Дзве меры дазволенага // Там жа. 4 ліст.

1980. Палескі вітраж // Сучаснік. Мн.; Споведзь: Апавяданне // Беларусь. № 8.

1981. Человек во времени: По страницам книг очерковой серии «Рэспубліка. Час. Людзі» // Неман. № 2; Вярніце Дняпру ластавак // ЛіМ. 25 снеж.

1982. Эстафета пакаленняў // Нязгасная паходня. Мн.; Паходня на будзень і свята. Роздум пра публіцыстыку // Звязда. 13 сак.; На плыні 81-га: / [Рэц. на кн.: Сучаснік — 81. Мн., 1981] // ЛіМ. 19 лют.; Ад роднае зямлі // Там жа. 31 снеж.

1983. Сонечны кругаварот // Беларусь. № 1.

1984. Импровизация в унисон: [Фельетон] // Калифорнийская мафия. Мн.; На дзвюх плынях: Нататкі // Беларусь. № 8; Опыт школьного урока: [Рэц. на кн.: Вітка В. Урокі. Мн., 1982; Ткачев П. Силуэты прошлого. Мн., 1983] // Сов. Бел. 4 апр. / Сааўт. А. Лойка.

1985. Самая цудоўная сіла // Сузор'е. Мн.

1.5.

На рускую мову. Операция «Звездочка»: [Главы из повести] // Неман. 1964. № 5 / Сааўт. А. Зубар, С. Садоўская.

1.6.

Беларусь: Расказ аб сённяшнім дні Беларусі: [Фотаальбом]. Мн., 1977 / Бел., рус., англ., франц., ням. / Склад.

Пад шчаслівай зоркай: [Фотаальбом]. Мн., 1982. Бел., рус / Склад.

Дарогай Кастрычніка: [Фотаальбом]. Мн., 1987 / Бел., рус. / Скл.

2.3.

На беларускай мове. Іванаў У. На галоўным скрыжаванні // Вяч. Мінск. 1970. 29 кастр.; Лабанок У. [Прадмова] // Зубар А., Садоўская С. і Стральцоў Б. Аперацыя «Зорачка». Мн., 1966. *В. М. Грышкевіч.*

СТРАЛЬЦОЎ МІХАСЬ

***Стральцоў Міхась** (Міхаіл Лявонавіч; 14.2.1937, в. Сычын Слаўгарадскага р-на Магілёўскай вобл.— 23.8.1987, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), празаік, паэт, перакладчык, крытык. Член СП Беларусі з 1962. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Я. Купалы (1988, пасмяротна, за кнігу вершаў «Мой свеце ясны»).*

З сям'і сельскага настаўніка. У 1954 М. Стральцоў скончыў Нова-Ельненскую сярэднюю школу (Краснапольскі р-н) і паступіў на аддзяленне журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ, якое скончыў у 1959. Працаваў у перыядычным друку: рэдакцыях газеты «Літаратура і мастацтва» (1959—61), часопісаў «Полымя» (1961—62), «Маладосць» (1962—68). У 1968—83 на творчай рабоце. У 1983, незадоўга да заўчаснай смерці, стаў загадчыкам аддзела крытыкі часопіса «Нёман». Узнагароджаны граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Пісаць М. Стральцоў пачаў яшчэ ў школьныя гады. Яго першыя вершы на рускай мове былі змешчаны ў вучнёўскім рукапісным часопісе «Прамень» (1952), а потым з'явіліся ў раённай газеце «Калгасны шлях» (1965). Першае апавяданне «Дома» надрукаваў у 1957 («Маладосць», № 1). У 1962 выйшла першая кніга яго апавяданняў «Блакітны вецер». Яна звярнула на сябе ўвагу чытачоў, крытыкі, грамадскасці здольнасцю аўтара пранікаць ва ўнутраны свет сваіх персанажаў, зацікаўленасцю маральна-этычнай праблематыкай. Аднак сапраўдную славу прынеслі пісьменніку зборнік апавяданняў «Сена на асфальце» (1966), аповесць «Адзін лапаць, адзін чунь» (1970), якія вызначаюцца веданнем жыцця, наватарскім падыходам да адлюстравання рэчаіснасці, арыгінальнасцю творчых пошукаў і знаходак. Аўтар удала спалучае бытавое, будзённае, зямное з узнёслым, рамантычным, у выніку чаго знаходзяць своеасаблівы сплаў проза і паэзія жыцця. Адначасова з празаічнымі творамі М. Стральцоў пісаў лірычныя вершы, поўныя роздуму і глыбокага пачуцця, нярэдка пабудаваныя на асацыятыўнай аснове (зборнікі «Ядлоўцавы куст», «Цень ад вясла»). Вядомы як перакладчык на беларускую мову твораў рускіх, украінскіх, італьянскіх, іспанскіх, лацінаамерыканскіх паэтаў — А. Пушкіна, М. Браўна, Н. Гільена, П. Нэруды, Я. Смелякова, рамана Ч. Айтматава «Заветны паўстанак» (1985), прозы Л. Лявонава, Б. Пастарнака і інш. Разам з В. Раеўскім напісаў сцэнарый тэлеспектакля «Па шчасце, па сонца» (паводле дарэвалюцыйных твораў Я. Купалы).

Усеагульным прызнаннем карыстаўся М. Стральцоў і як таленавіты крытык і літаратуразнавец. Яго праблемныя артыкулы па пытаннях літаратуры і мастацтва, што змяшчаліся ў перыядычным друку, эсэ, творчыя партрэты, якія ўвайшлі ў кнігі «Жыццё ў слове», «У полі зроку», адпавядаюць высокім ідэйна-эстэтычным крытэрыям сучаснасці.

Я. К. Усікаў.

Бібліяграфія

1.1.

На ўспамін аб радасці: Выбранае. Мн., 1974. Рэц.: Богданов Ю. Радость бытия // Неман. 1975. № 4; Тычына М. Быть человеком // Сел. газ. 1976. 28 апр.; Яго ж. Зеркало таланта // Дружба народов. 1975. № 12.

Яшчэ і заўтра: Вершы. Мн., 1983 (Б-чка бел. паэзіі).

Выбранае: Проза, паэзія, эсэ. Мн., 1987.

1.2.

Блакітны вецер: Апавяданні. Мн., 1962. Рэц.: Бур'ян Б. Першы крок — пачатак дарогі // Беларусь. 1962. № 11; Вярцінскі А. Ці існуе блакітны вецер // ЛіМ. 1962. 31 жн.; Гардзіцкі А. Зборнік выклікае роздум // Звязда. 1962. 21 жн.; Кацюшын М. Апраўданыя надзеі // Мін. праўда. 1962. 1 вер.; Кудраўцаў І. Разумная парада і мядзведжая паслуга // Звязда. 1964. 26 лют.; Сянько К. // Чырв. змена. 1963. 22 студз.; Цыбук Я. З адчуваннем прыгожага // Полымя. 1962. № 12; Яскевич А. Откуда приходят голубые ветры // Знамя юности. 1962. 16 нояб.

Жыццё ў слове: Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1965. Рэц.: Бугаёў Д. Па праву чытача і крытыка // ЛіМ. 1966. 1 лют.; Гардзіцкі А. З адчуваннем новага // Беларусь. 1966. № 2; Яго ж. Критические заметки прозаика // Вопр. лит. 1966. № 5; Мыслівец В. Відушчы з вышыні // Чырв. змена. 1966. 19 студз.; Юрэвіч У. Свой пункт гледжання // Полымя. 1966. № 3.

Сена на асфальце: Апавяданні. Мн., 1966. Рэц.:

Бугаёў Д. Таленавітае і аднастайнае // Полымя. 1966. № 12; Вышынскі М. Кніга душэўная, чалавечная // ЛіМ. 1968. 30 жн.; Герцовіч Я. І на асфальце сена прывабна пахне // Звязда. 1966. 19 кастр.; Далідовіч Г. Здаровая сучаснасць // Звязда. 1968. 25 жн.; Кудраўцаў І. Фальшывыя ноты ў самабытным голасе // Мін. праўда. 1966. 19 ліп.; Лясовіч М. Арсенал багатай палітры // Чырв. змена. 1968. 25 вер.; Масарэнка А. Талент, расквечаны сучаснасцю // Чырв. змена. 1966. 12 ліст.; Нікіфаровіч В. Кніга і яе героі // Беларусь. 1967. № 3.

Загадка Багдановіча. Мн., 1968. Рэц.: Бярозкін Р. Кніга пра Багдановіча // Беларусь. 1969. № 7; Калеснік А. Вечна жывы след // Чырв. змена. 1969. 27 лют.; Ставер А. Загадка Багдановіча // Голас Радзімы. 1969. № 17; Федчанка З. Прысвечана Максіму Багдановічу // Звязда. 1969. 1 крас.; Юрэвіч У. Таямніца Максіма кніжніка // Полымя. 1969. № 11.

Адзін лапаць, адзін чунь: Аповесць. Мн., 1970. Рэц.: Далідовіч Г. Вытокі добрага // Звязда. 1971. 12 ліст.; Жураўлёў В. Водсвет маленства // Полымя. 1971. № 9.

Ядлоўцавы куст: Вершы. Мн., 1973. Рэц.: Бойко В. Зеленые круги жизни // Знамя юности. 1973. 11 сент.; Бур'ян Б. «Я хачу напісаць радок...» // Полымя. 1974. № 3; Гаўрусёў С. Сувязь з часам // Беларусь. 1974. № 3; Жук А. // Неман. 1974. № 8; Палтаран В. Чалавек прарастае горадам // Маладосць. 1974. № 6.

У полі зроку: Літаратурна-крытычныя артыкулы і эсэ. Мн., 1976. Рэц. Бечык В. Прага адкрыцця // ЛіМ. 1976. 6 жн.; Иващенко В. // Лит. обозрение. 1976. № 9; Мехаў У. Адметная рыса // Беларусь. 1976. № 10; Тычына М. Развагі строгая пара // Маладосць. 1977. № 3; Шамякіна Т. Пошук гармоніі // Полымя. 1976. № 12.

Цень ад вясла: Вершы. Мн., 1979. Рэц.: Кабаковіч А. Туга па дасканаласці // ЛіМ. 1980. 18 ліп.

Мой свеце ясны: Вершы. Мн., 1986. Рэц.: Марціновіч А. Хай бруіцца крынічка // ЛіМ. 1986. 20 чэрв.

Падарожжа за горад: Апавяданні і аповесць. Мн., 1986 (Б-ка юнацтва).

Пячатка майстра. Мн., 1986.

Пімен Панчанка: (Фотаальбом). Мн., 1987 / Бел., рус.

1.3.

1952. Первый день; Новый год; Товарищу Сталину: [Вершы] // За Радзіму. 25 студз.

1954. Спрадвечная дружба // Полымя. № 3 / Сааўт. В. Лайко.

1955. Девочка: [Верш] // Сталин. молодежь. 29 дек.

1957. Дома: Апавяданне // Маладосць. № 1.

1958. 1921—22 гады — 1923—1925 гады [на Беларусі. Да 40-годдзя рэспублікі] // Калг. праўда. 7, 17 кастр. / Сааўт. Г. Грэчкін; Самадзейнае мастацтва і мясцовыя газеты // ЛіМ. 4 кастр.; Аб роднай зямлі // Там жа. 22 ліст.; Сварка: (Апавяданне) // Піянер Бел. 4 крас.

1959. Суседка: Апавяданне // Маладосць. № 3; Мацвеевы дровы: Апавяданне // ЛіМ. 11 сак.; [Рэц. на кн.: Свірка Ю. Шэпчуцца ліўні. Мн., 1959] // Там жа. 15 жн.; Калі слова помсціць: [Рэц. на кн.: Даніленка М. Майская навальніца. Мн., 1959] // Там жа. 28 ліст.

1960. Падказала сэрца: [Рэц. на кн.: Васілевіч А. Падслухала сэрца. Мн., 1960] // Беларусь. № 9; На разных языках: [Рэц. на кн.: Хведарович М. Зацветает лён. М., 1959] // Неман. № 5; З пачуццём сучаснасці: [Рэц. на кн.: Рылько А. Ты прыгожая, Арынка. Мн., 1960] // Полымя. № 10; Падарожжа ў свет казкі: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Цудоўная знаходка. Мн., 1960] // ЛіМ. 13 крас.; Двое ў лесе: Апавяданне // Там жа. 18 кастр.; Дзеля адзінага слова // Там жа. 20 снеж.

1961. Нараджэнне рамантыкі: [Рэц. на кн.: Бураўкін Г. Майская просінь. Мн., 1960] // Беларусь. № 2; Так, гэта сіла // Голас радзімы. № 66; Прыход сталасці: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Размова з сэрцам. Мн., 1961] // Полымя. № 7; Суседзі: Апавяданне // Там жа. № 10; Блакітны вецер: Апавяданне // ЛіМ. 7 лют.; Распазнанне прыгажосці // Там жа. 31 сак.; Шырокае поле ў публіцыста // Там жа. 21 крас.; Дубы, крыніцы, росы і старыя ісціны // Там жа. 30 чэрв.; Выпадковасць і павярхоўнасць // Там жа. 3 кастр.

1962. На вакзале чакае аўтобус: Апавяданне // Маладосць. № 12; Перад дарогай: Апавяданне // Полымя. № 1; Спадарожніца — маладосць: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Услед за марамі. Мн., 1961] // Там жа. № 3; Акіян паэзіі: [Рэц. на кн.: Анталогія беларускай паэзіі. Мн., 1961] // Там жа. № 8; Два бакі аднаго медаля: [Рэц.: на кн.: Симонович Д. Июнь-река. Мн., 1962] // ЛіМ. 27 ліп.; Зробім традыцыяй пошукі // Там жа. 23 кастр.; Паэт размаўляе з сучаснікам: [Рэц. на кн.: Нядзведскі У. У лясной старане. Мн., 1962] // Чырв. змена. 12 чэрв.

1963. Дзе зацішак, спакой: Апавяданне // Маладосць. № 3; Трывожна крычыць птушка; Жураўліная песня; Падарожжа за горад: Апавяданні // Там жа. № 9; Паняторанай сцежцы // Полымя. № 6; Душэўная думка паэта: [Рэц. на кн.: Русецкі А. Усход і Захад. Мн., 1963] // Там жа. № 9; Мацеевы дровы: [Апавяданне] // Маг. праўда. 5 крас.

1964. Добрае неба: Апавяданне // Беларусь. № 5; Дзяўчынка Ай: [Апавяданне] // Вясёлка. № 5; Сена на асфальце: Апавяданне // Маладосць. № 2; На чацвёртым годзе вайны; Што будзе сніцца; Роздум: Апавяданні // Там жа. № 9; Прысвячаецца радасці // Полымя. № 1; Хараство чалавечай душы: [Рэц. на кн. Пестрак П. Серадзібор. Мн., 1963] // Там жа. № 3; Памяць вайны: [Рэц. на кн.: Васілевіч А. Я з вамі. Мн., 1964] // ЛіМ. 3 крас.; Добрае неба: Апавяданне // Там жа. 15 мая; І пайшоў дарогай росту... // Там жа. 8 вер.; Дзень развітання // Там жа. 1 снеж.; Сердца непокоренные: [Рэц. на кн.: Науменко И. Сосна при дороге. М., 1964] // ЛГ. 2 июля.

1965. Тры зоркі // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Цана паэтычнай праўды: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. Бальшак. Мн., 1965] // Беларусь. № 9; Дудар беларускі: 125 гадоў з дня нараджэння Францішка Багушэвіча // Маладосць. № 3; Свет Іванавіч, былы Дон-Жуан: Апавяданне // Там жа. № 12; Дзень у шэсцьдзесят сутак: Нарыс // Полымя. № 1; Госць: Апавяданне // Там жа. № 6; Лірыка заваёўвае паэму: [Рэц. на кн.: Русецкі А. Яго Вялікасць. Мн., 1965] // Там жа. № 7; Пущанская одиссея: [Рэц. на кн.: Карпюк А. На лесных стежках. М., 1964] // ЛГ. 16 марта; Преемственность подвига // Там жа. 25 сент.

1966. У рабочым парадку // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Я иду по Чаплицам: [Нарыс] // Корреспондент выехал на место. Мн.; Ад імя любові да паэта: [Рэц. на кн.: Лойка А. Максім Багдановіч. Мн., 1966] // Беларусь. № 9; Дома: [Апавяданне] // Голас Радзімы. № 22; Адзін лапаць, адзін чунь: Аповесць // Маладосць. № 11. Рэц.: Яскевич А. Мы из военного детства // Дружба народов. 1968. № 1; Яго ж. Мы — з ваеннага дзяцінства // Маг. праўда. 1968. 9 лют.; Лінія паэтычнага гарызонту: [Рэц. на кн.: Сіпакоў Я. Лірычны вырай. Мн., 1965] // Полымя. № 5; В студии прозы: [Інтэрв'ю] / Зап. М. Кириллов // Комсомолец Узбекистана. 27 апр.; Племя адшчапенцаў: [Рэц. на кн.: Прокша Л. След вядзе за мяжу. Мн., 1965] // ЛіМ. 6 мая; Сон на гарышчы: Раздзел з аповесці «Адзін лапаць, адзін чунь» // Там жа. 28 кастр.; Высокое напряжение // Сов. Бел. 10 июня.

1967. Блакітны вецер; На чацвёртым годзе вайны: [Апавяданні] // Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2; Ад роднае зямлі // Колас Я. З майго летапісу. Мн.; Благодарность // Дружба народов. № 8; Незвычайнасць звычайнага: [Рэц. на кн.: Вярцінскі А. Тры цішыні. Мн., 1966] // Маладосць. № 1; Пра мудрасць; Нервы; Аднойчы ноччу; На адпачынку; Абнаўлення хачу я, хачу абнаўлення: [Вершы] // Там жа. № 9; Бярозы на бруку: [Вершы] // Полымя. № 7; Слова з нагоды; ...І для дарослых: [Рэц. на кн.: Шушкевіч С. Будзільнік. Мн., 1966] // Там жа. № 8; Балада вуліцы; 26 красавіка, 1966: [Вершы] // ЛіМ. 11 ліп.; Празарэнне; Цяжар душы...; «Неўладкаваным быць паэт павінен...»: [Вершы] // Там жа. 11 жн.; На адпачынку: [Верш] // Там жа. 5 вер.; «Маладому вераб'ю блага...»: (Раздзел з кнігі пра М. Багдановіча) // Там жа. 17 ліст.

1968. Крызіс? Роздум // Маладосць. № 5; Такая цёплая вада; Хачу я з тым, з маленства хлапчуком; Летняй ноччу; Конскі базар; Ты — ты, якую не спазнаў: [Вершы] // Там жа. № 6; Первое знакомство // Неман. № 1; Ода прозе; «Твар Скарыны. З-пад цяжкіх павек...»; «Новы дзень...»; «Прысніўся верш — не верш, а два радкі...»; Скончылася лета: [Вершы] // Полымя. № 2; Ад Максіма кніжніка пачатак: [Эсэ] // Там жа. № 9; «Мне спавядаўся чалавек...»; «Ціхая прыстань...»; «Прайшло, мінулася...»; «Быў нечы двор...»; Пішыце пісьмы; Замест санета: [Вершы] // ЛіМ. 5 студз.; Паліграфкамбінат ці склад рукапісаў?: Пісьмо ў рэдакцыю // Там жа. 23 студз. / У сааўт.; «Хачу я з тым...»; «Ах, каб як вы ні хацелі...»; «Вы бачылі ўскраіну...»: [Вершы] // Там жа. 11 чэрв.

1969. «Страчы, машынка — кулямёт...»: [Верш] // Голас Радзімы. № 50; Стремление к синтезу: (Проблемы творчества молодых белорусских писателей) // Дружба народов. № 1; Размова з часам; «Зіма. Навошта сумаваць...»; Горад Адгуканск; «Згасаеш? Ну згасай! Навошта варушыць...»; «І зноў цябе заву...»; Непагодлівы дзень у гарах: [Вершы] // Маладосць. № 4; Майстар // Полымя. № 5; Брава: Апавяданне // Звязда. 13 студз.; «Згасаеш? Ну згасай...»; «І зноў цябе заву...»: [Вершы] // ЛіМ. 8 крас.; Дзівосны свет казкі: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Казкі. Мн., 1968] // Там жа. 6 мая; Вечны рэвалюцыянер: Да 220-годдзя з дня нар. А. М. Радзішчава // Там жа. 2 вер.; «Страчы, машынка — кулямёт!..»; «Вясёлы месяц люты...»; «Хутка і мы пастарэем...»; «Змяні мне дом...»; «Над комінам дым...»; «І безуважна, як пятак...»; Жаўтацвет: [Вершы] // Там жа. 12 снеж.; Свет казак: [Рэц. на кн.: Дубоўка У. Казкі. Мн., 1968] // Наст. газ. 3 снеж.

1970. Шырокасць // ЛіМ. 3 ліп.; Пішыце пісьмы; «О як я вернасці баюся...»; «Мяне замкнула ў пакоі...»; «Які прастор!..»; Другі сезон; На адыход зімы: [Вершы] // Там жа. 31 ліп.; «У спёкі час, на ўлонні Дагестана...»: А. Куляшоў. Пераклады з Лермантава // Там жа. 28 жн.

1971. «Твар Скарыны. З-пад цяжкіх...»; «Новы дзень. Ну што ж, хай...»: [Вершы] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Поступь жизнелюбца // Неман. № 2; Галодны год; На аўтобуснай станцыі; «Ты — сяло, і я — сяло...»; «Яны талмудзяць...»; Перыстыя хмаркі; Фальклорная экспедыцыя; І нехта з горачкі спускаўся; Эпіграма: [Вершы] // ЛіМ. 15 студз.; Настаўнік з вялікай літары // Там жа. 2 крас.; Другая вясна; «Памыўся снегам ён...»; Партрэты; З народнага: [Вершы] // Там жа. 23 крас.; Мужнасць: Памяці касманаўтаў Г. Дабравольскага, У. Волкава, В. Пацаева // Там жа. 2 ліп.; Прысвячэнне; Помста; «Усхапіўся агонь...»; Наследаванне рамантычнае; Пасля дажджу: [Вершы] // Там жа. 30 ліп.; Плач па Гарсія Лорку: [Верш] // Там жа. 29 кастр.; Слова бяруць маладыя // Там жа. 3 снеж.; Апраўданне часам // Там жа. 10 снеж.

1972. Жураўліная песня: [Урывак з апавядання] // Залацінкі. Мн,; На чацвёртым годзе вайны; Дома; Жураўліная песня: [Апавяданні] // У глыбі жыцця. Мн.; Сустрэчы з цудоўным: Да 80-годдзя з дня нараджэння К. Паўстоўскага // Беларусь. № 5; Перадранішняя балада; Прад бярозай схіляю калені: [Вершы] // Маладосць. № 5; Рэцэнзія на чатырохрадкоўе: [Рэц. на кн.: Федзюковіч М. Мілавіца. Мн., 1971] // ЛіМ. 14 студз.; У вянок паэту // Там жа. 10 сак.; Высокі ўзлёт // Там жа. 28 крас.; Драма сям'і Зяблікаў: «Раскіданае гняздо» ў Акад. тэатры імя Я. Купалы // Там жа. 7 ліп.

1973. І жыццём, і песняй: Успаміны // Дзень паэзіі — 73. Мн.; Рунь халадоў не баіцца: [Рэц. на кн.: Жук А. Асеннія халады. Мн., 1972] // Беларусь. № 6; Асеннім днём: Апавяданне // Маладосць. № 9; Такім ён застаўся... // ЛіМ. 30 сак.

1974. З кнігі «Загадка Багдановіча» // Барсток М. Максім Багдановіч у школе. Мн.; Гульня: [Верш] // Вясёлка. № 12; Позніцца вясна; Напярэймы нягодзе; «Вось тут далёка ад сталіцы...»; Жанчына ў акне; «Святло ад сцішнай лямпы над сталом...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Запрашэнне на агледзіны: [Рэц. на кн.: Зарыцкі А. Мая асяніна. Мн., 1973] // Полымя. № 1; Пры святле трывожнай памяці // Там жа. № 5.

1975. «Усім сказаць: была, была бамбёжка...»; «Стамляецца нават метал...»; «Мне звышнадзеннай тэмы не падняць...»; «Ну а нам — сумненні вечарам...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 75. Мн.; На чацвёртым годзе вайны: [Апавяданне] // Ішла вайна народная. Мн.; Маладому вераб'ю блага // Шлях паэта. Мн.; Чалавек з Малой Багацькаўкі: Нататкі // Маладосць. № 6; Забыць — небяспечна: [Рэц. на кн.: Адамовіч А., Брыль Я., Калеснік У. Я з вогненнай вёскі. Мн., 1975] // Там жа. № 10; У новым жанры: [Рэц. на кн.: Павлов В. Повести. Мн., 1975] // Полымя. № 9.

1976. «Прыйшоў пад ганак век пячорны»: [Верш] // Люблю будзённы дзень. Мн.; Дудар беларускі // Пра таварышаў па пяру. Мн.; Праздник в будни: [Рэц. на кн.: Кудравец А. Дзень перад святам. Мн., 1975] // Дружба народов. № 12; Свята ў будзень: [Рэц. на кн.: Кудравец А. Дзень перад святам. Мн., 1976] // Маладосць. № 8; ...И обещание открытий: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Свята пчалы. Мн., 1975] // Неман. № 4; Вершы з кнігі «Паром» // Полымя. № 6; Няхай шырэюць далягляды: [Рэц. на кн.: Далягляды. Мн., 1975] // Звязда. 10 сак.; «Пакаленне маіх аднагодкаў...» // ЛіМ. 13 лют.

1977. Дзень у шэсцьдзесят сутак: [Нарыс] // Беларускі савецкі нарыс: У 2 т. Мн. Т. 2; З павагай да паэта: [Рэц. на кн.: Ясенін С. Выбранае. Мн., 1976] // Звязда. 26 мая.

1978. Вечаровы ўспамін пра Сож; «Цяжар душы — цяжар паднебных хмар...»: [Вершы] // Адданасць. Мн.; Свет великого гения // Знамя юности. 8 сент.; Зялёным ветразем плысці...: [Вершы] // ЛіМ. 27 студз.; Подзвіг — побач // Там жа. 24 сак.; Верце дабрыні; Па праву шчырасці: [Рэц. на кн.: Грачанікаў А. Дрэва на выспе. Мн., 1977] // Там жа. 16 крас.; Адгалоскі; «Ручча сасніў я джарало...»; «Бывае ўсё-такі зайздросна...»; «Брыду сцяжынкай каламутнай...»; Учынак; З дарогі; Думаў яшчэ нядаўна; «Пахмурным гэтым днём, успомні...»; «Як палі белыя снягі...»; «Асацыяцыя»: [Вершы] // Там жа. 29 вер.; Трывала і надоўга // Там жа. 17 ліст.; Зрабіце далёкае блізкім // Там жа. 15 снеж.

1979. Гульня: [Верш] // Вясёлка. № 12; Служение: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Трохі пра вечнае. Мн., 1979] // Лит. обозрение. № 8; Земное притяжение: [Рэц. на кн.: Зуёнок В. Хлеб на кленовых листьях. М., 1977] // Неман. № 1; Служэнне: [Рэц. на кн.; Брыль Я. Трохі пра вечнае. Мн., 1978] // Полымя. № 4; Лірыка: «Надыходзіць пара...»; Партызанская гармата; «А была, толькі хмарка была...»; «А ты сэрца мне...»; «Бяда знянацку налучыла...»; Ранак; «А мо чакаў я гэтага званка...»; «Мой дзень брыдзе дрымотнай каляінай...»; Вяртанне з работы; «Ты не сумуй. Вось непачаты дзень...»; Бальніца ў полі: [Вершы] // Полымя. № 7.

1980. Слово о К. Чорном // Неман. № 6; С миром связь // Там жа. № 11; Пачатак і працяг: [Рэц. на кн.: Аврутин А. Снегопад в июле. Мн., 1979] // ЛіМ. 8 лют.; Ірвуцца ўвысь і слова, і душа: [Вершы] // Там жа. 16 мая.

1981. Гульня: [Верш] // Вясёлка. Мн.; «Канечне, для таго і ніва...»; Роднае; Болевы парог; «Павяла мяне, павяла...»; «Хоць і не зведаўшы акрас...»; Жалейка: [Верш] // Полымя. № 12.

1982. Два подступы да верша; «Хоць ад пары, калі мяне...»; Міцкевіч на Беларусі; Экспромт; «Пара асвойваць і прагрэс...»: [Вершы] // ЛіМ. 6 жн.

1983. В спелом лете спелый бор: Анатолю Велюгину — 60. // Неман. № 12; «Хто гадаваўся ў цішы дрэў...»; «Развагай сталае пары...»; «Яшчэ не ўсчаліся вятры...»; «Вось гэта музыка сама...»; «А фотаздымак на стале...»; «Пад шоргат кропель дажджавых...»; «Не сумую сягоння: навошта?..»; «Адвячоркам круціцца пласцінка...»; «Я не скажу нібыта...»: [Вершы] // Полымя. № 4; Гэты цяжкі баечны жанр: [Рэц. на кн.: Валасевіч Э. Бегемот і іншыя. Мн., 1982] // Там жа. № 10; Спадчыннасць // ЛіМ. 18 лют.; «Цень, цень, сініца! Добры дзень!..»; Снежань; «Кіну, рыну — пакіну...»; «Вада асенняе крыніцы...»; Прыехаў сябра: [Вершы] // Там жа. 6 мая; Трывожная памяць // Там жа. 2 снеж.

1984. Ад маладзіка да поўні // Барадулін Р. Выбр. тв.: У 2 т. Мн.; Анатоль Шаўкута // Братэрства. Мн.; Перад новай старонкай; Крынічка; «Снег асядае. І заспаны лес...»; Заўваж сабе: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Чалавек з Малой Багацькаўкі // Максім

Гарэцкі. Мн.; Разам з людзьмі: Слова з нагоды // Беларусь. № 6; Вясёлка і стрэчны вецер // Маладосць. № 6; [Рэц. на кн.: Чыгрынаў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983] // Неман. № 1; Профиль юности бессмертной // Там жа. № 5; ...Как связь времен былых и новых // Там жа. № 8; Реки ищут океан // Там жа. № 10; Ад маладзіка да поўні // ЛіМ. 13 студз.; Перад новай старонкай; Прадвесне; Акварэлі; «Чаму так згадваем былое...»; «За вёскаю, на адзіноце...»; «Стаяў і я на гэтай кручы...»: [Вершы] // Там жа. 6 крас.

1985. На чацвёртым годзе вайны: [Апавяданне] // Апавяданні пра Вялікую Айчынную. Мн.; Партызанская гармата: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; Связь былых времен и новых // Пысин А. Сердцем добрым. Мн.; Адам Глобус // Беларусь. № 12; От молодого месяца к полной луне: [Рэц. на кн.: Бородулин Р. Каждый четвертый. М., 1984; Яго ж. Амплітуда смеласці. Мн., 1983] // Дружба народов. № 2; Вузельчыкі на памяць // ЛіМ. 9 жн.; Калі гаварыць пра жанры // Там жа. 13 вер.; Заламаны ражок // Там жа. 1 ліст.

1.4.

Мальцінскі Х., Рэлес Р. Аднаактовыя п'есы / З яўр. Мн., 1964.

Айтматаў Ч. Буранны паўстанак; І вякуе дзень даўжэй за век: Раман / З рус. Мн., 1987.

1958. Слуцкіс М. Сярэбраны грошык: Навела дзіцячых год / З літ. // ЛіМ. 20 вер.

1961. Грыбачоў М. Жнівеньскія зоры: Апавяданне / З рус. // ЛіМ. 11 жн.; Мін. праўда. 18 жн.

1964. Аразі М. Сонца; Таварыш Мукуч; Татавенц В. Зноў у гэты пракляты горад; Маран: Апавяданні / З арм. // Кветкі Арарата. Мн.

1965. Тарас В. Ноч для адзіноты: Апавяданне / З рус. // Полымя. № 12; Адамовіч А. Прашу цябе, выплыві: Урывак з аповесці «Асія» / З рус. // ЛіМ. 22 студз.

1966. Абдулаханаў Д. Сухі стэп: Апавяданне / З узб. // Узбекскія апавяданні. Мн.; Адамовіч А. Вікторыя: Аповесць / З рус. // Маладосць. № 1.

1967. Думбадзе Н. Люлю, Віёла і Хемінгуэй; Задача № 206; Кіліяні Э. Залатыя рызы; Клдзіяшвілі С. Далёкія зарніцы; Коркія Р. Студэнт; Рчаушвілі Г. Павольнае танга; Шатберашвілі Г. Мамалхінэ; Бэлька — аснова: Апавяданні / З груз. // Горны вадаспад. Мн.; Умарбекаў У. Падарунак: Апавяданне / З узб. // Маладосць. № 5.

1969. Юрэвіч П., Кабзарэўскі П. Бронзавая магіла: Гістарычная быль / З рус. // Маладосць. № 8.

1971. Мусіенка М. Пасля работы: Апавяданне / З рус. // ЛіМ. 22 кастр.

1973. Смялкоў Я. «Калі памру — і будзе ж недзе!...»; Белая вежа: [Верш] / З рус. // Дзень паэзіі — 73. Мн.

1974. Акрока Э. Ф. «Я нашу ў сабе...»; «Вечара мелодыі няўлоўныя...»; Балестрыні Н. Прытча бежанца; Такім чынам; Барленгі А. Віртуозная гульня; Апушчаная фіранка; Віла К. «Усё адно ўсхвалілі б газеты...»; Мантале Э. Узбярэжная; Твой парыў; Мантэроса Ф. Свабода — кажу яшчэ раз; Пальярані Э. Галіафы вячэрняй; Сакратэ М. Смог: [Вершы] / З італ. // Ад вежаў Ферары. Мн.; Смялкоў Я. Роздум ля навагодняй ёлкі; Нацыянальныя рысы: [Вершы] / З рус. // Полымя. № 11; Віла К. «Усё адно ўхвалілі б газеты...»; «І дзяржаўным мужам даводзіцца...»; Сакратэ М. Смог; Мантэроса Ф. Свабода, кажу яшчэ раз: [Верш] / З італ. // Там жа. № 12.

1976. Мухамадзіеў Ф. Таварыскі суд: Апавяданне // Далягляды. Мн.; Нэруда П. Іншы; Яшчэ адзін; Герой; А ўсё-такі існую; Успаміны пра дружбу; Ранак, настоены на паветры: Вершы / З іспан. // Нэруда П. Крыві бунтоўнай кроплі. Мн.; Яго ж. Ранак, настоены на паветры; Герой; Жоўтае сэрца; Яшчэ адзін: [Вершы] / З ісп. // ЛіМ. 7 мая.

1977. Браўн М. «У цішы начнога саду...»; Маёй маці; «Як выбухі ноч скаланалі...»; Вяртанне: [Вершы] / З рус. // Браўн М. Ленінградскае неба. Мн.; Спудас В. Радок песні; Ранак у лесе; «Значыць, забудуць?...»; Маленства; Сосны: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн., Т. 1; Табіюнас А. «Не для ёлак пяе лесаруб...»; «Па-мастацку ружовым чарнілам...»; «Іхняя праўда шэптам...»; «Спагада»: [Вершы] / З літ. // Літоўская савецкая паэзія. Мн., Т. 2.

1978. Гільён Н. Гітара: [Вершы] / З ісп. // Полымя. № 8.

1980. Шуут П. Хвала рэвалюцыі: [Верш] / З ням. // ЛіМ. 18 крас.

1982. Думбадзе Н. Люлю, Віёла і Хемінгуэй / З груз. // Беларусь. № 10.

1983. Хаджэр Г. Кватэра вокнамі на Амур: Аповесць / З рус. // Братэрства. Мн.

1984. Шаўкута А. Ачмурэлы Лайкоў: Апавяданне; Хелемскі Я. Успаміны над Карскім морам / З рус. // Братэрства. Мн.; Салаухін У. «Наша пані»; Дваццаць пяць на дваццаць пяць; Паўла: Апавяданні / З рус. // Салаухін У. Пад адным дахам. Мн.

1.5.

На англійскую мову. Autumn Memories / Transl. R. Lipatov // Colours of the Native Country. Mn., 1972.

На балгарскую мову. Есенен спомен: Разкази и повест / Прев. П. Кънева, И. Дойчинов, С. Владимиров, Р. Евтимова. София, 1984. Рэц.: Нікіфаровіч В. // ЛіМ. 1984. 22 чэрв.

Лазурен вятър: [Апавяданне] / Прев. Г. Вълчев // Белоруски разкази. София. 1968; Гост: [Апавяданне] / Прев. М. Молерова // Съвременни съветски разкази. София, 1972; Свет Иванавич, бивш Дон-Жуан: [Апавяданне] / Прев. С. Владимиров // 10 белоруски разказвачи. София. 1977; Един цървул, един терлик: [Аповесць] / Прев. Р. Евтимова // Белоруски повести. Варна, 1978; През четвъртата година на войната: Разказ / Прев. П. Асенова // Нар. култура. 1978. 8 сент.

На венгерскую мову. [Вершы] / F. L. Király // Utunk. 1977. N 23.

На грузінскую мову. Свет Іванавіч, былы Дон-Жуан!: [Апавяданне] / Пер. Г. Баканідзе // Саунджэ. 1974. № 2.

На казахскую мову. Тусімде: [Верш] // Казак эдебиети. 1972. 12 май.

На латышскую мову. Ar brāligam jūtām // Jaunās Grāmatas. 1967. Nr 7.

На літоўскую мову. Skerstuves / Vert. S. Zlibinas // Kalba Vilnius. 1974. Nr 11.

На мангольскую мову. Дайны доров дэх жил: [Апавяданне] / Орч. Д. Гонгор // Белоруссын зохнолчдын огуулпэг. Улаанбаатар, 1984.

На нямецкую мову. Ein Schuh aus Bast und einer aus Hauf / Übers. R. Cžora // Sowjetliteratur. 1969. H. 2.

На польскую мову. Gośé / Tł. L. Susid // Nowa Wieś. 1968. Nr 20; Jeden chodak, jeden łapieć / Tł. J. Szpak // Lit. Radz. 1969. Nr 11; Co się nam przyśni / Tł. A. Sambor // Lit. na Świecie. 1982. Nr 11.

На рускую мову. Что будет сниться: Рассказы / Пер. Э. Корпачев. М., 1968. Рэц.: Алексин А. Доверие к читателю // ЛГ. 1968. 20 нояб.; Баданов М. Путь к счастью // В мире книг. 1968. № 10; Козлов И. На пути к мастерству // Правда. 1969. 21 марта; Никифорович В. Спросить себя // Неман. 1969. № 3; Bryl J. // Lit. Radz. 1968. Nr 10; Bryl Y. // Soviet Literature. 1968. N 10.

Двое в лесу: Повесть и рассказы / Пер. Э. Корпачев. Мн., 1978.

Журавлиное небо. М., 1978. Рэц.: Вішнеўскі І. [Кнігапіс] // ЛіМ. 1978. 12 мая; Кондратович А. Дойти до сути // ЛГ. 1979. 6 июня; Семенова А. Голубой ветер // Лит. обозрение. 1979. № 12.

Свет мой ясный: Стихи. М., 1987.

Матеевы дрова: (Рассказ) / Пер. Е. Лесная // Неман. 1963. № 5; Журавлиная песня: Рассказ / Пер. Г. Куренев // Лит. Россия. 1964. 24 июля; День в шестьдесят суток: [Апавяданне] / Пер. Н. Горулев // Неман. 1965. № 2; Свет Иванович, бывший Дон-Жуан: [Апавяданне] / Пер. В. Жиженко // Там жа. 1966. № 1; Сны поздней юности: (Рассказ) // Знамя юности. 1966. 12 июня; Журавлиная песнь: Новелла / Пер. Г. Куренев // Комсомолец Узбекистана. 1966, 23 апр.; Доброе небо: [Апавяданне] / Пер. Г. Нужкова //

Неман. 1967. № 8; Осенние воспоминания: Рассказ / Пер. Э. Корпачев // ЛГ. 1967. 15 нояб., Один лапоть, один чунь: Повесть / Пер. П. Никитич; Гость: Рассказ / Пер. Е. Мозольков // Дружба народов. 1968. № 3; От Максима книжника начало: [Эсэ] / Пер. А. Белов, П. Кобзаревский // Неман. 1969. № 5; Гость: [Апавяданне] / Пер. Е. Мозольков // Белорусские рассказы. М., 1971; Смоление вепря: Рассказ / Пер. В. Тарас // Дружба народов. 1974. № 1; На автобусной станции; «Из детства мальчуган...»; Конец лета: [Вершы] // Пер. И. Бурсов // Неман. 1974. № 5; Мокрое дерево; Конский базар; На автобусной станции; На отдыхе; «Новый день, как будто Новый год...»; Нервы; Разговор с веком; «Такая теплая вода...»; «Ты — село, и я — село...»; Предостережение; Бессонница под звездным небом; «Море вздохнет...»: [Вершы] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Избранное. Мн., 1975; «Из детства мальчуган...»: [Верш] / Пер. И. Бурсов // Комс. правда. 1975. 14 марта; Смоление вепря / Пер. В. Тарас // Рассказы советских писателей. М., 1976; Из книги «Паром»: [Вершы] / Пер. В. Спринчан // Неман. 1976. № 12; На автобусной станции: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Знамя юности. 1976. 24 марта; Снова весна!; «Разбужен стих...»; «Солнце откликнулось...»; «У холодильника — настроение...»: [Вершы] / Пер. В. Иващенко // Дружба народов. 1977. № 3; «Такая теплая вода...»: [Верш] /Пер. Н. Кислик // Биробидж. звезда. 1978. 14 мая; Четвертый год войны: [Апавяданне] /Пер. Э. Корпачев // Березы на шляху. М., 1980; Земное дерево: «Навеял благостный покой...»; «Загадка жизни...»; «Мой день бредет...»; «Пройдет, рассеется, как прах...»; «Когда приблизится мой звездный час...»; «В мой сон видение пришло...»; «Земного счастья лишь толику...»; Вечернее; «Повремени...»; Ода прозе; «Состарится даже металл...»; «Наступает пора подведенья итогов...»: [Вершы] / Пер. В. Спринчан // Неман. 1980. № 8; Нечаянности ожидаешь...: [Верш] // Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982; «Под шелест капель дождевых...»; «Настанет день...»: [Вершы] // Дружба народов. 1984. № 6; «Погожим днем стою на круче...»; Жалейка; «А может, ждал я этого звонка?...»; «Октябрь багрянцем листья метит...»; «Разбуди меня рано-раненько...»; Осенний мотив; Антиподы; Вместо сонета; «Весенний месяц Лютый...»; «Сиюминутной темой удручен...»: [Вершы] /Пер. В. Тарас // Неман. 1984. № 10; Родное; «Про все, про все забыв...»; Первый снег; Дерево: [Вершы] /Пер. А. Ершович // Знамя юности. 1984. 8 июня; «И в самых отдаленных городах...»; «А кто-то с горочки спускался...»; Из сказки; Возвращение; «Умылся снегом он...»: [Вершы] /Пер. В. Казакевич // ЛГ. 1985. 6 февр.

На славацкую мову. Na jednej kapec, na druhej krpec /Prel. O. Kovačičová // Mesačná пос. Bratislava. 1973.

На ўкраінскую мову. Ода прозі; День новий; Наснився вірш; Закінчилось літо: [Вершы] /Пер. Л. Танюк, Г. Кочур // Калинові мости. К., 1969; Смаління кабана /Пер. Б. Чайковський // Білоруське радянське оповідання. К., 1979; Больовий поріг; «Крутиться у присмерку пластинка...»: [Вершы] /Пер. М. Львович // Прапор. 1985. № 4.

На французскую мову. Un souvenir d'automne /Trad. S. Batoura // Nouvelles d'auteurs biélorusses. Mn., 1977.

На чувашскую мову. Вăрçăн таваттăмĕш çулĕ: Калав /П. Львов куçарна // Тăрна сассиллĕ çĕрĕм-шывам. Шупашкар. 1985.

На эстонскую мову. Valgevene laulikud // Sirp ja Vasar. 1972. 7 juuli.

1.6.

Анталогія беларускага апавядання: У 2 т. Мн. Т. 2. 1967. /Скл. з Т. Хадкевічам.

Гардзей В. Чырвоны грабеньчык. Мн., 1976 / Рэд.

2.2.

На рускай мове. Шамякина Т. Основные стилевые направления современной белорусской прозы: (На материале творчества И. Пташникова, М. Стрельцова, И. Чигринова). Мн., 1975.

2.3.

На балгарскай мове. Никифорович В. Изстрадано с душата и сърцето // Белоруски повести. Варна. 1978.

На беларускай мове. Адамовіч А. Зблізку і здалёк // Полымя. 1974. № 6; Беларуская савецкая проза. Апавяданне і нарыс. Мн., 1971; Брыль Я. З добрай, сумнай усмешкай // Брыль Я. Зб. тв.: У 5 т. Мн., 1981. Т. 4; Бугаёў Д. Таленавітае і аднастайнае // Бугаёў Д. Шматграннасць. Мн., 1970; Бур'ян Б. Векапомнае: Тэлевізійны спектакль «Па шчасце, па сонца...» // ЛіМ. 1971. 25 чэрв.; Вышынскі М. Кніга душэўная, чалавечная // Там жа. 1968. 30 жн.; Вярцінскі А. Ці існуе блакітны вецер? // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Дзюбайла П. Пошукі стылю: Нататкі пра сучасную беларускую прозу // Полымя. 1969. № 9; Яго ж. Праблемы стылю ў сучаснай беларускай прозе. Мн., 1973; Яго ж. У вялікай дарозе. Мн., 1981; Івашчанка В. Чаканне радасці // Полымя. 1977. № 5; Кабаковіч А. Беларускі свабодны верш. Мн., 1984; Канэ Ю. Спадарожніца ветру // Канэ Ю. Плынь. Мн., 1983; Карамазаў В. І прадчуванне, і лёс // Полымя. 1987. № 2; Кудраўцаў І. Разумная парада і мядзведжая паслуга // Звязда. 1964. 26 лют.; Куцэнка В. Сродкамі мастацкага абагульнення // Там жа. 1974. 22 ліст.; Кучар А. Літаратурна-крытычныя артыкулы. Мн., 1980; Яго ж. Трывожная памяць // Полымя. 1969. № 10; Кынева П. Загадка мастацтва / Пер. з балг. В. Нікіфаровіч // ЛіМ. 1984. 16 сак.; Марціновіч А. Сіла вытокаў // Полымя. 1982. № 4; Мацяш Н. Голас зялёнай яшчаркі // ЛіМ. 1978. 15 снеж.; Мехаў У. Чысты подых таленту // Там жа. 1966. 23 жн.; Мушынскі М. Беларуская крытыка і літаратуразнаўства: 40-я — першая палавіна 60-х гадоў. Мн., 1985; Навуменка І. З адчуваннем прыгожага // Навуменка І. Зб. тв.: У 6 т. Мн., 1984. Т. 6; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; «І зразумеў я...» // ЛіМ. 1967. 25 студз.; Савік Л. Адчуванне часу. Мн., 1981; Яго ж. Да вытокаў сучаснасці // Полымя. 1980. № 2; Сідарэвіч А. Вёска і мы: Подступ да тэмы // Вобраз — 83. Мн., 1983; Станюта А. Механічныя конікі на зялёнай траве, або Настальгія па прозе Міхася Стральцова // ЛіМ. 1984. 17 жн.; Яго ж. Пейзаж з экскаватарам // Вобраз — 83. Мн., 1983; Сямёнава А. Шлях да самога сябе // Сямёнава А. Гарачы след таленту. Мн., 1979; Тычына М. Канцэпцыя нацыянальнага характару ў сучаснай прозе // Адзінства і ўзаемаўзбагачэнне. Мн., 1980; Яго ж. Люстра таленту // Тычына М. Змена квадры. Мн., 1983; Яго ж. Паглыбленне гістарызму ў сучаснай беларускай прозе // Жураўлёў В., Тычына М. Магчымасці рэалізму. Мн., 1982; Хілянкова А. Да пытання аб народным характары і творчай пазіцыі пісьменніка ў маладой беларускай прозе 60-х гадоў // Беларуская літаратура на сучасным этапе. Мн., 1977; Шамякіна Т. Адлюстраванне Вялікай Айчыннай вайны ў сучаснай беларускай прозе (на прыкладзе творчасці І. Чыгрынава, І. Пташнікава, М. Стральцова) // Асаблівасці развіцця літаратурнага працэсу ў Беларусі на сучасным этапе. Мн., 1979; Яе ж. Далучэнне да святла // Маладосць. 1975. № 11; Яе ж. У пошуках гармоніі // Шамякіна Т. На лініі перасячэння. Мн., 1981; Шкраба Р. Скарбы. Мн., 1973; Яго ж. Слова і стыль // Полымя. 1964. № 6; Яго ж. Характар, стыль, дэталь. Мн., 1965; Юрэвіч У. Абрысы. Мн., 1976; Яскевіч А. Мы з ваеннага дзяцінства // Яскевіч А. Грані майстэрства. Мн., 1974.

На рускай мове. Брыль Я. Вместо предисловия // Стрельцов М. Что будет сниться. М., 1968; Иващенко В. Круги надежды и добра // Иващенко В. Круги надежды и добра. Мн., 1983; Яго ж. Предчувствие радости // Стрельцов М. Журавлиное небо. М., 1978; Мартинович А. Четыре слова о людях и жизни // Знамя юности. 1967. 25 окт.; Мищенчук М. Осваивая современность // Неман. 1976. № 1; Осоцкий В. И трава, и асфальт // Там жа. 1979. № 6; Тычина М. Человек, характер, время // Там жа. 1972. № 5; Фирштейн Б. Сквозь призму жизни // Знамя юности. 1963. 1 авг.; Холенкова А. Вглядываясь в лицо времени // Неман. 1977. № 4.

2.4.

На беларускай мове. Камейша К. Вечар: (М. Стральцову): [Верш] // Камейша К. Сябрына.

Мн., 1978; Канапелька А. «Блакітны вецер, блакітны вецер...»: [Верш] // Канапелька А. Сустрэчы. Мн., 1979; Караткевіч У. «...Усё, што было, і ўсё, што часам сніцца...»: (Міхасю Стральцову): [Верш] // Караткевіч У. Мая Іліяда. Мн., 1969; Макарэвіч В. «Ты адтуль, з-пад далёкага Крычава...»: [Верш] // Лугоў зялёнае міжброўе...: [Верш] // Пысін Н. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1; Ставер А. «Я зноў ля мора. У далях шэрых...»: [Верш] // Ставер А. Ластаўкі перад дажджом. Мн., 1967.

З. У. Драздова.

СТРУМЕНЬ ВАСІЛЬ

Струмень Васіль [сапр.
Лебедзеў
Аляксандр Мікалаевіч;
19.3(1.4).1914,
в. Лявонцьева
Калагрыўскага пав.
Кастрамской губ.,
цяпер Мантураўскі
р-н Кастрамской
вобл.—1993, г. Сарны
Ровенскай вобл.,
Украіна, дзе і
пахаваны], паэт,
празаік.
Пісаў на беларускай і
ўкраінскай мовах.

З сялян. Бацька, Мікалай Дзмітравіч, удзельнік першай сусветнай вайны, загінуў у баі ў 1915. Маці, Кацярына Пятроўна, працавала чыгуначніцай на ст. Брантаўка, дзе ў 1919 пазнаёмілася з беларусам Паўлам Вікенцьевічам Івашэвічам, аглядчыкам вагонаў, за якога выйшла замуж. Айчыма накіравалі працаваць на чыгуначную ст. Нея, дзе сям'я жыла да восені 1921, потым пераехала ў заходнебеларускую вёску Зачэпічы Лідскага пав. Навагрудскага ваяв. (цяпер Дзятлаўскі р-н Гродзенскай вобл.). В. Струмень вучыўся ў польскай пачатковай школе (1921—25), потым прыватна ў загадчыцы школы Ю. Кучынскай. У 1928 атрымаў пасведчанне аб заканчэнні Зачэпіцкай сямігадовай школы. Разам з паэтамі Зах. Беларусі П. Гранітам, Г. Праменем, Н. Жальбой і інш. ўдзельнічаў у рэвалюцыйнай барацьбе. У 1930 выбраны сакратаром камсамольскай ячэйкі ў в. Зачэпічы, у 1931 — членам Дзятлаўскага падпольнага райкома КСМЗБ, у 1932 уступіў у члены КПЗБ і стаў членам падпольнага райкома. За рэвалюцыйную дзейнасць, публікацыю антыўрадавых вершаў і ўдзел у забастоўцы на шклозаводзе «Нёман», дзе працаваў у 1935—36, зняволены ў турмах Ліды, Глыбокага, Вілейкі. За спробу перайсці польска-савецкую граніцу адбываў пакаранне ў Вілейскай турме. Пасля адбыцця тэрміну прымусова здадзены ў салдатчыну. За рэв. агітацыйную прапаганду сярод салдат польскай арміі ў 1937—38 адбываў пакаранне ў Лідскай гарнізоннай турме строгага рэжыму. У 1938 разам з бацькамі пераехаў у в. Красніца на Ровеншчыне. Удзельнічаў у рэв. падполлі Зах. Украіны. Пасля вызвалення Зах. Украіны і Зах. Беларусі працаваў загадчыкам Рысвянскай (1939—40) і Цыцылёўскай (1940—41) пачатковых школ у Тучынскім р-не Ровенскай вобл, адначасова завочна вучыўся ў Астрожскай педагагічнай школе, якую скончыў 22 чэрвеня 1941. У гады вайны змагаўся супраць акупантаў у антыфашысцкай групе ў в. Красніца і суседніх вёсках на Ровеншчыне. З 1944 да верасня 1945 удзельнічаў у баях за вызваленне заходнеўкраінскіх, заходнебеларускіх і літоўскіх зямель, двойчы быў паранены. Пасля дэмабілізацыі ў 1945—48 працаваў настаўнікам украінскай мовы і літаратуры сярэдняй школы ў г. Кастопаль Ровенскай вобл. Завочна скончыў Ровенскі настаўніцкі (1949), Львоўскі педагагічны (1953) інстытуты. Выкладаў у сярэдняй чыгуначнай СШ № 9 і адначасова ў вячэрняй чыгуначнай СШ № 3 у г. Ківерцы Валынскай вобл. (1948—52). Працаваў інспектарам раённага аддзела народнай асветы (1952—53), інспектарам школ Валынскага абласнога аддзела ў г. Луцку (1953—54), дырэктарам сярэдняй школы і па сумяшчальніцтве загадчыкам раённага аддзела народнай асветы ў г. п. Лукава Валынскай вобл. (1954—55). Выкладаў украінскую мову і літаратуру, гісторыю і псіхалогію ў сярэдняй школе ў г. Сарны (1955—56), быў загадчыкам аддзела рэдакцыі раённай газеты ў г. Сарны (1956—57), дырэктарам вячэрняй сярэдняй школы ў п. Кацярынаўка Сарненскага р-на. З 1957 дырэктар сярэдняй школы ў в. Рэмчыцы, з 1959 загадчык навучальнай часткі сярэдняй школы ў в. Дыротычы Сарненскага р-на. З 1963 выкладчык украінскай мовы і літаратуры ў вячэрняй школе рабочай моладзі, з 1968 — у завочнай сярэдняй школе г. Сарны Ровенскай вобл. З 1979 на пенсіі, займаўся творчай працай. Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 1-й ступені, медалямі. Ганаровы грамадзянін Дзятлаўскага р-на Гродзенскай вобл.

Першы верш В. Струменя «Наша доля» апублікаваны ў падпольнай газеце «Малады камуніст» у 1931, першыя сатырычныя нататкі — у 1932. Да вайны паэтычныя творы В. Струменя друкаваліся ў «Беларускай газеце» і дадатку да яе «Літаратурная старонка», у газеце «Наша воля», сатырычным часопісе «Асва» і інш. Пісаў пра цяжкае жыццё, рэвалюцыйную барацьбу працоўных Зах. Беларусі. Сатырычныя вершы, фельетоны, вершы-памфлеты, вершы-заклікі — асноўныя паэтычныя жанры В. Струменя ў 30-я гады. У пасляваенныя гады яго вершы і артыкулы змяшчаліся ў зборніках «Сцягі і паходні», «Дзень паэзіі», «Ростані волі», у абласным і раённым украінскім друку (асабліва — у Сарненскай райгазеце «Будзівнік комунізму»). Першы ўкраінскі верш «На жовтновій демонстрації» надрукаваны ў 1956 у газ. «Червоний прапор». Аўтар мемуараў «За волю і ўз'яднанне» (Лідская раённая газета «Уперад», 1989), «Шляхам барацьбы» (Дзятлаўская газета «Перамога», 1989), «Праз выпрабаванні» («Гродненская правда», 1989). У 1989 апублікаваў свае ўспаміны ў навагрудскай і шчучынскай раённых газетах. Аўтар успамінаў «Цярністы шлях», аповесцяў «Праз выпрабаванні» і «Народныя змагары». Пераклаў з беларускай на ўкраінскую мову. Асобныя яго вершы пакладзены на музыку кампазітарамі С. Вяліцкай, У. Мельнікам, А. Навасадам, Ю. Раманенкам.

Г. М. Урупіна.

Бібліяграфія

1.3.

1956. На жовтневій демонстрації: [Верш] // Червоний прапор. 10 лист.

1964. Пліч — о — пліч: [Верш] // Червоний прапор. 16 вер.

1965. Беспрацоўны: [Верш] // Сцягі і паходні. Мн.

1968. Заклик: [Верш] // Зміна. 2 квіт.

1969. Максиму Танку — другу по боротьбі: [Ліст] // Зміна. 1 січ.

1970. Пісня молодості: [Верш] // Зміна. 24 лют.

1972. Поліський край; Радянській молоді; Біля братської могили: [Падборка вершаў] // Червоний прапор. 22 кастр.

1973. Зустріч: [Верш] // Червоний прапор. 21 жовт.

1974. Осінні чари; Був серпень бойовий: [Вершы] // Зміна. 1 травня; Був серпень бойовий; Крапівниця; Ластівка: [Вершы] // Червоний прапор. 3 квіт.

1977. Слово про М. І. Кузнецова: [Верш] // Зміна. 8 травня; Закон щастя і справедливості: // Там жа. 16 жн.

1978. Песня пра ўз'яднанне; Дума пра герояў: [Вершы] // Дзень паэзіі. Мн.; Песня пра Гродна; Дуб: [Вершы] // Гродн. правда. 21 янв.; Хлеб; Даярка: [Верш] // Там жа. 25 нояб.; Фронтовий концерт: [Верш] // Зміна. 25 травня; Молодий тесляр: [Верш] // Там жа. 22 лип.; Песня пра Гродна: [Верш] // ЛіМ. 18 жн.; Рідне: [Верш] // Червоний прапор. 3 вер.

1979. Каханай; Мне сніцца: [Вершы] // Гродн. правда. 12 мая; За землю, за волю... // Там жа. 8 сент.; Калина: [Верш] // Зміна. 25 січ.; Весняна музика; Шпаки; Криничний луг: [Вершы] // Там жа. 31 берез.; Возз'єднання: [Верш] // Там жа. 15 вер.; Хлеб; Паэтупабраціму: [Вершы] // ЛіМ. 31 жн.; Волинська революціонерка // Радянська Волинь. 5 вер.; Сонце; Обеліск: [Вершы] // Там жа. 9 груд.; Поле; Рідному краеві: [Вершы] // Червоний прапор. 10 жовт.

1980. З мінулага; Шкларобы: [Вершы] // Беларусь. № 1; Прызнанне; Лесаруб: [Вершы] // Гродн. правда. 12 апр.; Ми — радянський народ: [Верш] // Зміна. 9 травня; Його гартувала боротьба // Радянська Волинь. 5 сак.; День Перемоги: [Верш] // Червоний прапор. 9 травня; Машиністи; Сонце: [Вершы] // Там жа. 13 серп.

1981. Жураўлі: [Верш] // Гродн. правда. 7 марта; Ля абеліска: [Верш] // Там жа. 9 мая; Безсмертя ленінських ідей: [Верш] // Зміна. 3 сак.; Ваша дитина — першокласник // Там жа. 12 вер.; Крапівниця; Молодим сучасникам: [Верш] // Радянська Волинь. 1 лют.; За щастя народу // Там жа. 12 черв.; Криничний луг: [Верш] // Там жа. 25 серп.; Джерела: [Верш] // Черв. прапор. 13 травня; Щоденна — радість-хліб // Там жа. 13 жовт.

1982. Що означає «бути сучасним» // Зміна. 16 березня; Човен долі: [Верш] // Там жа. 27 лист.; Спогад про Максима Танка // Радянська Волинь. 21 вер.

1983. Обеліск: [Верш] // Червоний прапор. 26 квіт.

1984. Навука Леніна; Суботнік у Крамлі; Янку Купалу; Родная мова: [Вершы] // Гродн. правда. 7 апр.; Рядки з біографії: (Короткі відомості з біографії і звернення до сучасної молоді); Пісня молодості; Матері героя; Пам'яті комсомолки: [Вершы] // Молодий ленінець. 26 лип.; Здійснили заповіт: [Верш] // Радянська Волинь. 14 вер.; Заклик; Матері героя; Кранівниця: [Вершы] // Червоний прапор. 1 квіт.

1985. Маяк: [Верш] // Радянська Волинь. 9 люж.

2.3.

На беларускай мове. Гісторыя беларускай савецкай літаратуры (1917—1940). Мн., 1981. С. 302; З паэтычнай пошты // Беларусь. № 1; Калеснік У. Аповесць пра Таўлая // Полымя. 1964. № 10; 1965. № 8, 9; Яго ж. Гняздо паэтаў // Калеснік У. Зорны спеў. Мн., 1975; Яго ж. Лёсам пазнанае. Мн., 1982. С. 254—255; Яго ж. Пройдзенае // ЛіМ. 1974. 14 чэрв.; Літаратура Заходняй Беларусі // Гісторыя беларускай савецкай літаратуры. Мн., 1981; Міско Я. Было яно калісьці // Міско Я. Маё маўклівае сэрца. Мн., 1983; Пяткевіч А. Сцежкамі роднага краю // Наднёманскія былі. Мн., 1968.

На рускай мове. Литература Западной Белоруссии // История белорусской советской литературы. Мн., 1977. С. 113—114.

На ўкраінскай мове. Автографи братерства // Червоний прапор. 1966. 18 грудня; Дэм'янчук Г. Джерело з-під каменю // Там жа. 1969. 11 жовтня; Лебедев О., Гайдук В., Пащук І. Червоні сіячі // Біобібліографічний словник. Ровно, 1979; Іваненко П. Сарненські зустрічі // Зміна. 1970. 7 лист.; Лещенко П. Гартований у боротьбі // Там жа. 1979. 16 жовт.; Яго ж. З когорти борців за возз'єднання // Українська мова і література в школі. 1979. № 9; Пащук І. Шляхом мужніх // Літ. Укр. 1979. 14 вер.

Г. І. Рэут.

СТРЫГАЛЁЎ МІХАСЬ

Стрыгалёў Міхась (Міхаіл Лаўрэнцьевіч, н. 25.5.1938, в. Недайка Буда-Кашалёўскага р-на Гомельскай вобл.), паэт, перакладчык. Піша на рускай і беларускай мовах. Член СП Беларусі з 1988 (прыняты ў 1968, але, паколькі жыў на Урале, не быў зацверджаны).

З сялян. У 1955 скончыў Недайскую сярэднюю школу. Да паступлення ў інстытут працаваў у мясцовым калгасе. Вучыўся на энергетычным факультэце Беларускага політэхнічнага інстытута (1956—61). У час вучобы працаваў у студэнцкім атрадзе на цаліне (1957). У 1960 разам з Анатолем Сербантовічам арганізаваў студэнцкае літаб'яднанне «СЛОМ» пры шматтыражных газетах БДУ і БПІ. Пасля заканчэння інстытута накіраваны ва Уральскую ваенную акругу, дзе з 1961 быў старшым інжынерам-электрамеханікам вайсковай часці. З 1964 энергетык механічнага цэха Пермскага электратэхнічнага завода, з 1965 інжынер вытворча-тэхнічнага аддзела трэста «Уралмантажаўтаматыка», у 1969—70 старшы інжынер лабараторыі трэста «Пермгаррамбуд». Скончыў аддзяленне паэзіі Літаратурнага інстытута імя М. Горкага (1969). Працаваў літкансультантам у Пермскай абласной пісьменніцкай арганізацыі СП РСФСР (1970—71), загадчыкам фальклорна-выдавецкага аддзела Пермскага Дома народнай творчасці (1971 — студзень 1972), літсупрацоўнікам газеты «Вечерняя Пермь» (люты 1972), адначасова быў кіраўніком гарадскога клуба паэзіі «Лукамор'е» (1968—78). У 1972—80 — літрэдактар (па сумяшчальніцтве) шматтыражкі «За коммунистический труд» (г. Перм). У 1978 сям'я М. Стрыгалёва пераехала ў г. Барысаў. У 1980—82 — сцэнарыст кінастудыі «Беларусьфільм». З 1980 кіруе літаб'яднаннем «Беразіна» пры Барысаўскай аб'яднанай газеце « Яднанне».

Першая публікацыя М. Стрыгалёва з'явілася ў 1956 у студэнцкай шматтыражцы «Советский инженер». Першы верш у рэспубліканскім друку апублікаваны ў 1960 у газ. «Знамя юности». З 1961 друкаваў вершы на беларускай мове. Першы зборнік «Хмель» выйшаў у 1966. Аўтар паэтычных зборнікаў: «Белая Русь», «Ростань», «Чырвоныя казармы», «Кола фартуны», «Дзевяты кардон». У іх выказваецца любоў да Радзімы, да чалавека працы. Паэта непакоіць захаванне міру, чалавечай духоўнасці. Яго вершам уласцівы напеўнасць, фальклорнасць, светлы і глыбокі лірызм. Выступае і як крытык. На старонках часопісаў «Новый мир», «Дружба народов», «Урал», «Неман» публікаваліся яго вершы і артыкулы па пытаннях літаратуры. Перакладаў з рускай, комі-пярмяцкай на беларускую, з аварскай, беларускай, удмурцкай — на рускую мовы. Жыве ў Барысаве. *Г. М. Урупіна.*

Бібліяграфія

1.2.

Хмель: Стихи. Пермь, 1966.

Белая Русь: Лірыка. Мн., 1967. Рэц.: Варно У. Куды дзьме вецер? // Полымя. 1968. № 4; Курас Ф. Крышталь вады крынічнай // Гомел. праўда. 1968. 24 лют.; Марціновіч А. Тры крокі ад сонца // Чырв. змена. 1968. 6 лют.; Широков В. // Дружба народов. 1968. № 12.

Ростань: Лірыка. Мн., 1974. Рэц.: Зэкаў А. На ростані лёсаў і дум // Гомел. праўда. 1974. 30 жн.; Саламаха У. А магло быць і цікавым... // ЛіМ. 1974. 27 вер.

Чырвоныя казармы: Лірыка. Мн., 1978. Рэц.: Прыходзька П. На плыні жыцця // Мін. праўда. 1979. 7 вер.

Кола фартуны: Лірыка. Мн., 1981. Рэц.: Марук У. «Зборнік лірыкі лядашчы...» // ЛіМ. 1982. 4 чэрв.

Дзевяты кардон: Вершы і паэмы. Мн., 1990.

1.3.

1960. Ну и погодка!: [Верш] // Знамя юности. 3 нояб.

1961. Последний дюйм: [Верш] // Знамя юности. 3 марта; Вечны агонь: [Верш] // Чырв. змена. 12 лют.; Ранак: [Верш] // Там жа. 7 сак.

1962. Урал: [Верш] // Знамя юности. 27 июля; Ранак зямлі; Да дня; Думкі аб Радзіме; «Я да цябе прыду здаля...»: [Вершы] // Калг. праўда. 30 чэрв.; На быстрине: [Верш] // Сов. Бел. 3 авг.

1963. У дарозе: [Верш] // Полымя. № 7; Строители: [Верш] // Сел. газ. 17 марта; Да дня; Апошні дзюйм; Ранак зямлі: [Вершы] // Чырв. змена. 17 ліст.

1964. Ранак; У дарозе; «Таварыш мой не чуе ног...»; Пойма; Натхненне: [Вершы] // Маладосць. № 12; Ранак; У дарозе: [Вершы] // ЛіМ. 15 снеж.; Чырв. змена. 18 чэрв.

1965. Стартпляцоўкі; «Наш атрад задрамаў...»; Зоранька; На быстрыні: [Вершы] // Маладосць. № 11; Забаронная зона; Бацька і сын: [Вершы] // Полымя. № 12; Бацька і сын: [Верш] // ЛіМ. 7 снеж.

1966. Жураўліная ноч; Да дня; Курганы: [Вершы] // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Інжынеры: [Верш] // Беларусь. № 5; Горбатый медведь; Рябиновые ночи; Ах, лето, лето!: [Вершы] // Знамя юности. 26 окт.; «На бярозах дым бяловы...»: [Верш] // Чырв. змена. 18 вер.

1967. На маршы; Лясны гарнізон; «Зноў ранак неба падпаліў...»: [Вершы] // Маладосць. № 8; Лясны гарнізон: [Верш] // ЛіМ. 8 жн.; Хмель; У гарах: [Вершы] // Там жа. 21 ліст.; Белая вежа: [Верш] // Чырв. змена. 23 ліст.

1969. Смерць камандзіра; Верасовы свет; Вальс Грыбаедава: [Вершы] // Маладосць. № 4.

1970. Дзяцінства бераг: [Верш] // Звязда. 8 вер.; У гарах: [Верш] // Там жа. 1 ліст.

1971. Чырвоныя казармы; Зялёны востраў: [Вершы] // Дзень паэзіі — 71. Мн.; «Прад бярозай схіляю калені...»; Колер часу; Апошні снег: [Вершы] // Голас Радзімы. № 33.

1972. На бязлюднай дарозе: [Верш] // Голас Радзімы. № 37; Буслы ляцелі з Белай Русі: [Верш] // Звязда. 27 жн.; Белорусский лес: [Верш] // Знамя юности. 7 апр.; Станцыя Варонеж ноччу; «З табой развітваюся...»; Часіна цвіцення верасу; «Трапяталі асінкі...»: [Вершы] // ЛіМ. 9 чэрв.; Развітанне; Вучэнні; У ноч на Івана Купалу; У гарах: [Вершы] // Чырв. змена. 20 жн.

1973. На ракетных заставах: [Верш] // Беларусь. № 2; Уральская восень: [Верш] // Там жа. № 11; Вярба: [Верш] // Вяч. Мінск. 6 сак.

1975. На ракетных заставах; «Ах, лета, лета. Што за лета!..»; Вучэнні; На маршы; «Паставога паўночная скруха...»: [Вершы] // Полымя. № 7; На марше: [Верш] // Вяч. Мінск. 8 кастр.; «Трымцела на пяску маранка...»: [Верш] // ЛіМ. 4 ліп.; «Знаёмым берагам бягу...»: [Верш] // Чырв. змена. 21 снеж.

1976. Канцэрт: [Верш] // Беларусь. № 2; Касмічны квінтэт цішыні; Гульня: [Вершы] // ЛіМ. 29 кастр.; «Гэй, па зоры! Гэй, па сонца..»: [Верш] // Чырв. змена. 18 студз.

1977. Чырвоныя казармы; Вераб'іная ноч; Сенакос; Стансы: [Вершы] // Полымя. № 7; Яблык падае: [Верш] // Маладосць. № 7; Пад мерны крок ваеннага аркестра: [Верш] // ЛіМ. 18 ліст.

1979. Дзікая пчала; Кружное лета; Мой човен плыве па Дняпры: [Вершы] // Дзень паэзіі — 79. Мн.; Дзятлікава калыска: [Верш] // Вясёлка. № 12; Касманаўты; Пад марш ваеннага аркестра: [Вершы] // Звязда. 31 сак.

1980. Мядзведзь-музыка: [Верш] // Дзень паэзіі — 80. Мн.; Аты-баты; Саша малюе БАМ: [Вершы] // Бярозка. № 2; Дзень нараджэння Ільіча; Курган Славы; Сіні снежань; Кнігаўка; На такаванні; Зорны ваўчок: [Вершы] // Маладосць. № 9; Сенакос; Светлы дзень; Сцюардэса; «Перад бярозай схіляю калені...»; «Ах, лета, лета! Што за лета!..»: [Вершы] // Чырв. змена. 22 чэрв.

1981. «Так мовы матчынай павевы...»; Малоціць лістабой; Айчыны дым: [Вершы] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Роздум; Ачышчэнне: [Вершы] // Вожык. № 2.

1982. Пад Мінскам паміраў салдат...; «Мелодыя сухой лістоты...»: [Вершы] // Дзень паэзіі — 82. Мн.

1983. Святло Коласа: (Я. Колас у Пермі) // Чырв. змена. 14 ліп.

1984. Ліпа мядуе: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Ліпа мядуе; «Дзве бярозкі на ўскрайку зары...»; Сібір; Званы-паўстанцы; Аляксандр Блок у Гомелі. Жнівень 1916 г.: [Вершы]; Знаёмцеся — «Бярэзіна» // Полымя. № 8; Ліпа мядуе; Урывак з балады пра расстраляны Вецер: [Вершы]; На шляху да майстэрства // Чырв. змена. 25 жн.

1985. Над жоўтаю касой: [Верш] // ЛіМ. 4 кастр.

1.4.

1973. Нядунаў В. Сказ аб каханні; Звянігарад: [Вершы] / З комі-пярмяц. // Чырв. змена. 16 вер.

1980. Барысаў В. Рэквіем; У вёсцы: [Вершы] / З рус. // Чырв. змена. 10 жн.

1.5.

На беларускую мову. Чырвоныя казармы: [Вершы] / Пер. М. Калачынскі // Беларусь. 1968. № 11.

На ўкраінскую мову. Біла Русь; «Щоб задумливий шум Батьківщини..»; Сіль Камська: [Вершы] / Пер. Р. Лубківський, М. Рачук // Калинові мости. К., 1969; Біла Русь: [Верш] / Пер. Р. Лубківський // Прикарпат. правда. 1972. 16 січ.

У. М. Ларчанка.

СТРЫЙКОЎСКІ МАЦЕЙ

Стрыйкоўскі Мацей Станіслаў (Мацей Стрыкоўскі Асасцевічыус, Матыас Стрыковіус; 1547, мяст. Стрыкаў Радамскага ваяв., Польшча — пасля 1582, магчыма, 1593), гістарыёграф-храніст, паэт. Пісаў на польскай і лацінскай мовах.

Звесткі з біяграфіі М. Стрыйкоўскага заключаны ў аўтабіяграфічных успамінах, украпленых у яго «Хроніку», у рыфмаванай аўтабіяграфіі і ў матрыкулах Кракаўскага універсітэта. З іх вядома, што ў 1554 ён быў аддадзены ў граматычную школу ў Бжэзінах Людзскіх, а каля 1563 паступіў у Кракаўскі універсітэт, бо ўжо ў 1564 з'яўляецца бакалаўрам — студэнтам, што скончыў першы курс. Наступныя запісы ва універсітэцкіх кнігах пра М. Стрыйкоўскага адносяцца да 1567 і 1568; трохгадовы перапынак звязаны з тым, што ў 1565 ён скіраваўся ў Вялікае княства Літоўскае для ўдзелу ў Лівонскай вайне. Скончыўшы ў 1569 курс навучання, М. Стрыйкоўскі вярнуўся да вайсковай службы і служыў у віцебскім гарнізоне пад камандаваннем гісторыка А. Гваньіні, адначасова займаўся гісторыка-літаратурнай дзейнасцю. У 1574, знаходзячыся ў Кракаве, здолеў звярнуць на сябе ўвагу каралеўскага двара і быў уключаны ў склад польскага пасольства на чале з А. Тараноўскім у Канстанцінопаль. У канцы 1575, з прыходам да ўлады караля С. Баторыя, М. Стрыйкоўскі як аўтар антытурэцкага твора «Пра вольнасць...» мусіў пакінуць каралеўскую службу і некаторы час жыў у доме князя Ю. Слуцкага. З цягам часу атрымаў зямельны надзел з 25 дварамі. Пасля смерці князя Слуцкага М. Стрыйкоўскі трапіў пад апеку епіскапа М. Гедройца, пад яго ўплывам прыняў духоўны сан і стаў жамойцкім канонікам. У 1580 М. Стрыйкоўскі скіраваўся ў Польшчу, каб наглядаць за друкаваннем сваёй «Хронікі», якая выйшла ў свет у 1582. Звестак пра яго далейшае жыццё і смерць няма (мяркуюць, што памёр у 1593).

М. Стрыйкоўскі з'яўляецца аўтарам польскіх і лацінскіх паэм, вершаў, у т. л. панегірычных («На герб... князёў Слуцкіх») і «прывітальных» («Найслаўнейшага ўезду ў Кракаў і... каранацыі Генрыха Валезіуса... апісанне»). Большая частка яго вершаваных твораў малых форм не захавалася («Ідыліі», «Трэны на смерць караля Жыгімонта Аўгуста», «Пра ўзяцце Царагарада», «Вершы супраць новаахрышчаных, пісаныя ў Любліне» і інш.). Частка твораў Стрыйкоўскага дайшла да нас у перапрацоўках, якія мяжуюць з плагіятам. Так, паводле сведчання самога храніста, напісанае ім у 1573 «Апісанне Сарматыі Еўрапейскай» было прысвоена А. Гваньіні і апублікавана ім у 1578 пад назвай «Хроніка Еўрапейскай Сарматыі...». У 1626 Самуіл Доўгірд апублікаваў пад назвай «Генеалогі, або Кароткае апісанне вялікіх князёў Літоўскіх» перапрацоўку яго гісторыка-генеалагічнага «Люстра Кронікі Літоўскай» (1577). М. Стрыйкоўскаму належыць вершаваная хроніка «Ганец цноты» (Кракаў, 1574), дзе сцісла выкладзена гісторыя Польшчы і Вялікага княства Літоўскага, а таксама прасякнуты антытурэцкім пафасам твор «Пра вольнасць Кароны польскай і Вялікага княства Літоўскага і пра цяжкую няволю іншых каралеўстваў пад тыранскім турэцкім ярмом...» (Кракаў, 1575), у якім таксама змешчаны 10 карт Атаманскай імперыі. На працягу 1575—78 М. Стрыйкоўскі пісаў свой асноўны твор «Хроніка польская, літоўская, жамойцкая і ўсяе Русі» (выдадзена ў 1582 у 25 кнігах са шматлікімі зменамі). Гэтаму твору папярэднічала вершаваная аўтабіяграфія пад назвай «Мацей Стрыйкоўскі Асасцевічыус сам пра сябе: прыгоды свае пры наведванні розных краін свету».У тэкст «Хронікі» ўключаны вершаваныя апавяданні («Бітва пад Завіхосцем», «Пра слаўную вайну і шчаслівую бітву... году 1410»). Напісаная з пазіцый агульнадзяржаўнага патрыятызму, «Хроніка» распавядае пра гісторыю Беларусі і Літвы ад легендарных часоў да 1507 (падчас выдання дапаўнялася новымі звесткамі; апошнія апісаныя ў ёй падзеі адносяцца да 1581). Яна заснавана на звестках польскіх і лівонскіх хронік, рускіх і беларуска-літоўскіх летапісаў (у т. л. «Хронікі Быхаўца»), фамільных летапісцаў найбуйнейшых магнатаў (Заслаўскіх, Хадкевічаў, Слуцкіх і інш.), на запісах радаслоўнай. «Хроніка» выклікала цікавасць на беларускіх, рускіх і ўкраінскіх землях, пра што сведчаць чатыры яе пераклады на рускую і старабеларускую мовы — як асобных раздзелаў, так і ўсяго твора ў 1668—88, а таксама згадкі пра яе ў творах пісьменнікаў (З. Капысценскі, С. Косаў і інш.). Яна была пакладзена ў аснову шматлікіх гістарычных кампазіцый, у т. л. беларуска-ўкраінскага хранографа 17 ст. «Вялікая хроніка». Звесткамі гэтай «хронікі» шырока карысталіся і карыстаюцца польскія, літоўскія, беларускія пісьменнікі і вучоныя. Некаторыя гістарычныя творы М. Стрыйкоўскага («Аб паражэнні 30 000 Масквіцян на чале з князем Пятром Шуйскім над рэчкай Улай у 1564 г.», «Пра рыцарскія справы літоўскага народа», «Апісанне Турцыі», «Тыранія ў Маскоўскім вялікім княстве», «Люстра Літоўскай хронікі», «Аб здаровай радзе» і інш.), напісаныя на польскай і лацінскай мовах, захоўваюцца ў рукапісах або загінулі і вядомы толькі па апісаннях.

А. А. Мельнікаў.

Бібліяграфія

1.2.

Wiersze przeciwko nowokrszczeńcom. [Lubcza?], 1572.

Goniec cnoty do prawych szlachciców... Kraków, 1574.

Na herb... książąt Słuckich. B. m., [1574?].

Przesławnego wjazdu do Krakowa i pamięci godnej koronacji H. Walezyusza wierszem opisane. Kraków, 1574.

Rozmowa komornika z burmistrzem o przyszłej elekcji po ucieczce H. Walezyusza. [B. m.], 1574.

O wolności Korony Polskiej i W. X. Litewskiego, a o srogim zniewoleniu inszych królestw pod tyrańskim jarzmem tureckim. Kraków, 1575; Kraków, 1587.

Wywód narodów sarmackich i królów Polskich żywoty. [B. m.], 1575.

Zwierciadło Kroniki Litewskiey. [Lubcza?], 1577.

Ktora przed tym nigdy swiatła nie widziała Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkiej Rusi... Krolewiec, 1582; Warszawa, 1766; Warszawa, 1846. T. 1—2.

Krotkie rzeczy potrzebnych ze strony wolności a swobod zebrane. Kraków, 1587.

Goniec cnoty. Lubcz, 1621.

Genealogia, albo krótkie opisanie wielkich księżąt litewskich y ich wielkich a mężnych spraw wojennych. Lubcz, 1626.

1.3.

1766. Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkiej Rusi... // Zbiór dziejopisarzów polskich: We 4 t. Warszawa. T. 2.

1887. Która przedtem nigdy światła nie widziała, Kronika Polska, Litewska, Żmudzka i wszystkiej Rusi...: [Fragm.] // Złota przędza. Warszawa. T. 4.

1.5.

На лацінскую мову. Historiae Lituanae pars prior / Transl. W. Kojałowicz. Gdańsk, 1650; Antwerpia, 1669.

1.6.

Sarmatiae Europeae descriptio. Kraków, 1578; Spiral, 1581 / Перароб.

2.2.

На польскай мове. Radziszewska J. Maciej Stryjkowski historyk-poeta z epoki Odrodzenia. Katowice, 1978.

Wojtkowiak Z. Maciej Stryjkowski — dziejopis Wielkiego księstwa Litewskiego: Kalendarium życia i działalności. Poznań, 1990.

На рускай мове. Рогов А. «Хроника» Стрыйковского как исторический источник по истории России, Украины, Белоруссии и Литвы: Автореф. дисс... канд. ист. наук. М., 1964.

Рогов А. Русско-польские культурные связи в эпоху Возрождения: (Стрыйковский и его «Хроника»). М., 1966.

2.3.

На беларускай мове. Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1968. Т. 1. С. 406—407; Каханоўскі Г. Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI—XIX стст. Мн., 1984. С. 12—13; Чамярыцкі В. Беларускія летапісы як помнікі літаратуры. Мн., 1969. С. 173—175.

На італьянскай мове. Radziszewska J. Maciej Stryjkowski: la poesia e la storia // Europa Orientalis (Roma). 1986. T. 5.

На польскай мове. Barwiński E. Z nie ogłoszonych autografów J. I. Kraszewskiego // Nowe Słowo Polskie. 1902. Nr 101; Barycz H. Dwie syntezy dziejów narodowych przed sądem potomności // Pam. Lit. 1952. R. 43;

Barycz H. Z zagądnień podróżnictwa polskiego w dawnych wiekwch// Przegl. Współcz. 1938. T. 67; **Buczek** K. Dorobek kartograficzny wojen Stefana Batorego // Wiadomości Służby Geograficznej. 1934. Nr 3; **Daniłowicz** I. Wiadomośé o właściwych litewskich latopiscach // Stryjkowski M. Kronika. Warszawa, 1846; **Dobrowolski** K. Studia nad kulturą naukową w Polsce do schyłku XVI stulecia // Nauka Polska. 1933. T. 7; **Dobrycki** S. Literatura za panowania Stefana Batorego i Zygmunta III // Polska, jej dzieje i kultura. Warszawa, 1928. T. 2. Ks. 4; **Dynowska** M. Obrazy z dziejów piśmiennictwa polskiego // Dzien. Cieszyński. 1907. Dod., do nr 108, 118, 123; **Nahn** W. Grunwald w poezji polskiej. Kraków, 1910. S. 15—19; **Herbst** S. Początki historycznego widzenia rzeczywistości w nauce i sztuce polskiego Odrodzenia // Odrodzenie w Polsce... Warszawa, 1956. T. 2; **Jakubowski** J. Kroniki litewskie // Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnię. Wilno, 1909; **Kamykowski** L. Sielanka polska // Prace historyczno-literackie. Kraków, 1936; **Korzeniowski** J. Zapiski z rękopisów Cesarskiej Biblioteki Publicznej w Petersburgu // Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty w Polsce. 1910. T. 11; **Kraszewski** J. O litewskim Palemonie // Tyg. Petersburski. 1839. Nr 22—33; **Kraszewski** J. O Stryjkowskim i jego Kronice // Wilno od początków jego do r. 1750. Wilno, 1840. T. 1; **Krawczyk** S. Organizacja psychiczna M. Stryjkowskiego, z uwzględnieniem tła epoki // Rok Polski. 1919. Nr 4—5; **Kryżanowski** J. Poezja polska w wieku XVI // Kultura staropolska. Kraków, 1932; **Krżyżanowski** J. Proza polska wieku XVI // Odrodzenie w Polsce... Warszawa, 1956. T. 4; **Krzyżanowski** J. Romans pseudohistoryczny w Polsce wieku XVI // Prace Historyczno-Literackie. 1926. Nr 25; **Lelewel** J. Bibliograficznych ksiąg dwoje. Wilno, 1823. T. 2. S. 197—199; **Łopaciński** H. Stryjkowski Maciej // Enc. kościelna Nowodworskiego. 1903. T. 26; **Maciej** Stryjkowski. // Przyj. Ludu. 1837. Nr 44; **Maciejowski** W. Maciej Stryjkowski // Tyg. Lit. (Poznań). 1840. Nr 6—8; **Malinowski** M. Wiadomośé o życiu i pismach M. Stryjkowskiego // Stryjkowski M. Kronika. Warszawa, 1846; **Mańkowski** T. Kronikarz Maciej Stryjkowski malarzem // Biuletyn Historii Sztuki. 1946. Nr 3—4; **Mikulski** T. Ród Zoilów: Rzecz z dziejów staropolskiej krytyki literackiej // Prace Historyczno-Literackie. 1933. Nr 42; **Mikulski** T. U grobu polskiego — Owidiusza // Prace historycznoliterackie. Kraków, 1936; **Nadolski** B. Maciej Stryjkowski — pierwszy dziejopis Litwy // Kurier Literacko-Naukowy. 1938. Nr 39; **Olszewicz** B. Geografia polska w dobie Odrodzenia // Odrodzenie w Polsce: Warszawa, 1956. T. 2; **Orda** J. O kulcie pogańskim w dawnym Wilnie // Alma Mater Vilnensis. 1928. Z. 7; **Ptaszycki** S. Wiadomość bibliograficzna o rękopisie nieświeskim Kroniki M. Stryjkowskiego // Pamięt. Lit. 1903. R. 2; **Radziszewska** J. Maciej Stryjkowski i latopisiec Bychowca // Sprawozdania z posiedzenia komisii PAN. Kraków, 1967; **Sinko** T. Polscy podróżnicy w Grecji i Troi. Kraków, 1925. S. 6—20; **Sinko** T. Literatura grecka. Kraków, 1931. T. 1. Cz. 1. S. 153—154; **Świeżawski** E. Maciej Stryjkowski // Złota przędza. Warszawa, 1887. T. 4; **Wiszniewski** M. Historia literatury polskiej. Kraków, 1845. T. 7. S. 463—494.

На рускай мове. Билевич В. Интересный экземпляр первого издания «Хроники» Мацея Стрыйковского //Книга, библиотечное дело и библиография в Белоруссии. Мн., 1974; Броневский П. О Стрыйковском и его хронике // Финский вестник. 1847. Т. 18, 19; Михайловская Л. Жизнь и творчество Мацея Стрыйковского // Вопр. истории. 1978. Вып. 5; Пташицкий С. Западнорусские переводы Хроник Бельского и Стрыйковского // Новый сборник по славяноведению, изданный учениками В. С. Ламанского. Пб., 1905; Рогов А. Древнерусские переводы «Хроники» Стрыйковского // Археографический ежегодник за 1962 г. М., 1963; Яго ж. Стрыйковский и русская историография первой половины XVIII в. // Источники и историография славянского средневековья. М., 1967; Улащик Н. «Литовская и Жмоитская хроника» и ее отношение к хроникам Быховца и М. Стрыйковского // Славяне и Русь. М., 1968.

На ўкраінскай мове. Возняк М. М. Стріковскі про турецку неволю в творі 1575 р. // Записки Наук Тов. ім. Шевченка. 1928. Т. 159.

З.1.

ІРЛІ Расійскай АН, Санкт-Пецярбург, аддз. рукап., воп. 50, папка 10, адз. зах. 33.

Т. М. Махнач.

СТУКАЛІЧ УЛАДЗІМІР

Стукаліч Уладзімір Казіміравіч [псеўд. Веневич; крыпт. В. С.; 28.10(9.11).1856, г. Екабштат Курлянскай губ., цяпер г. Екабпілс, Латвія — 18.10.1918, Віцебск], літаратуразнавец, гісторык-краязнавец, юрыст па прафесіі.

Бацька У. Стукаліча, Казімір Андрэевіч, паходзіў са збяднелага дваранскага роду. Адразу ж пасля нараджэння хлопчыка яго бацькі пераехалі на сталае жыхарства ў Віцебск. У 1867 У. Стукаліч паступіў у першы клас Віцебскай гімназіі. Такі запознены пачатак вучобы мае сваё тлумачэнне: у дзяцінстве У. Стукаліч цяжка перахварэў, меў дрэнны слых і таму поўны курс навучання прайшоў за 12 гадоў. У 1879 ён паступіў на адміністрацыйнае аддзяленне юрыдычнага факультэта Пецярбургскага універсітэта, які скончыў у 1883. У гады вучобы сутыкнуўся з вялікімі матэрыяльнымі цяжкасцямі з-за адсутнасці ў бацькоў неабходных сродкаў. Ад платы за вучобу ўдалося вызваліцца. Але з-за матэрыяльнай нястачы і слабага здароўя давялося некалькі разоў браць акадэмічны адпачынак. Здаўшы экзамены, пачаў пад кіраўніцтвам праф. Сергіеўскага пісаць дысертацыю на тэму: «Юрыдычнае становішча гарадской абшчыны ў Заходняй Русі» (дысертацыя зацверджана ў 1886). У студзені 1889 яго арыштавалі, абвінаваціўшы ў антыўрадавай дзейнасці, чатыры месяцы трымалі ў турэмнай камеры. У час допыту здароўе У. Стукаліча рэзка пагоршылася, таму ўлады, патрымаўшы пэўны час у бальніцы, накіравалі пад нагляд паліцыі ў Віцебск, дзе ён пачаў працаваць памочнікам прысяжнага павераната. У 1898 пакінуў адвакацкую практыку і перайшоў у казённую палату. На працягу трох гадоў жыў і працаваў у гарадах Гур'еве, Слоніме, Гродне, затым зноў вярнуўся ў Віцебск.

Літаратурнай дзейнасцю У. Стукаліч пачаў займацца пасля заканчэння універсітэта. Актыўна выступаў у «Русском курьере» з гісторыка-літаратурнымі матэрыяламі, якія падпісваў псеўданімам Веневич (гэтыя публікацыі пакуль што не выяўлены). Артыкулы У. Стукаліча зацікавілі рускага пісьменніка Г. Успенскага — паміж імі ў 1886—90 ішла інтэнсіўная перапіска. У лютым 1890 Г. Успенскі спецыяльна прыязджаў у Віцебск. У 1893 У. Стукаліч асабіста пазнаёміўся з мастаком І. Рэпіным і падарыў яму свае кнігі. Даследаваў творчасць М. Нікіфароўскага і А. Сапунова (з апошнім яго звязвала шматгадовая дружба). 25-й гадавіне навуковай дзейнасці А. Сапунова У. Стукаліч прысвяціў асобную кніжку.

Актыўна ўдзельнічаў у грамадскім жыцці Віцебска, змагаўся за адкрыццё ў ім універсітэта. Адзін са стваральнікаў Віцебскай вучонай архіўнай камісіі. Тройчы, у 1891, 1893, 1894, у Віцебску выходзіла кніга У. Стукаліча «Беларусь і Літва. Нарысы з гісторыі гарадоў на Беларусі». Даследаваў аўтарства паэмы «Тарас на Парнасе». *М. А. Варвашэвіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Белоруссия и Литва: Очерки из истории городов в Белоруссии. Витебск, 1891. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.» 1891. № 7—8, 11, 14—15, 18, 22, 32, 34.

Белоруссия и Литва: Очерки из истории городов. Витебск, 1893. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.» 1890. № 78; 1891, № 7, 8, 11, 14, 15, 18, 22, 32, 34.

Белоруссия и Литва: Очерки из истории городов в Белоруссии. Витебск, 1894.

Мальцевские заводы. Витебск, 1894. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.» 1894. № 58, 61—62.

Краткая заметка о белорусском наречии. Витебск, 1895. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.» 1895. № 12, 13, 15.

Краткая заметка о белорусском наречии. Витебск, 1898.

На супрядках в Т-ах Вит[ебской] губ.: Картинка с натуры. Витебск, 1898. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.» 1894. № 63—67 / Пад крыпт. И. С-ч.

Н. Я. Никифоровский: Странички из недавней старины города Витебска. Витебск, 1900. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.» 1900. № 231, 232.

М. Ковалевский: Экономический строй России / Пер. с фр. Спб., 1901: Библиогр. заметка. Витебск, 1901. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.» 1901. № 35, 36, 39, 40.

К вопросу об устройстве университета в Витебске. Витебск, 1903. Отд. отт. из неофиц. отд. «Витеб. губ. вед.» [1903]. № 9.

А. П. Сапунов: К 25-летию его ученой и литературной деятельности. Витебск, 1905. Отд. отт. из «Витеб. губ. вед.» 1905. № 134—141.

Н. Я. Никифоровский: 1845—1910 годы. Витебск, 1910.

2.3.

На беларускай мове. Кісялёў Г. Пошукі імя. Мн., 1978. С. 42; Падліпскі А. Віцебскія сябры Глеба Успенскага // Віцеб. рабочы. 1974. 7 снеж.; Яго ж. Летапісец Віцебшчыны // Помнікі гісторыі і культуры Бел. 1978. № 1. *Т. М. Махнач.*

СТЭЛЬМАХ УЛАДЗІМІР

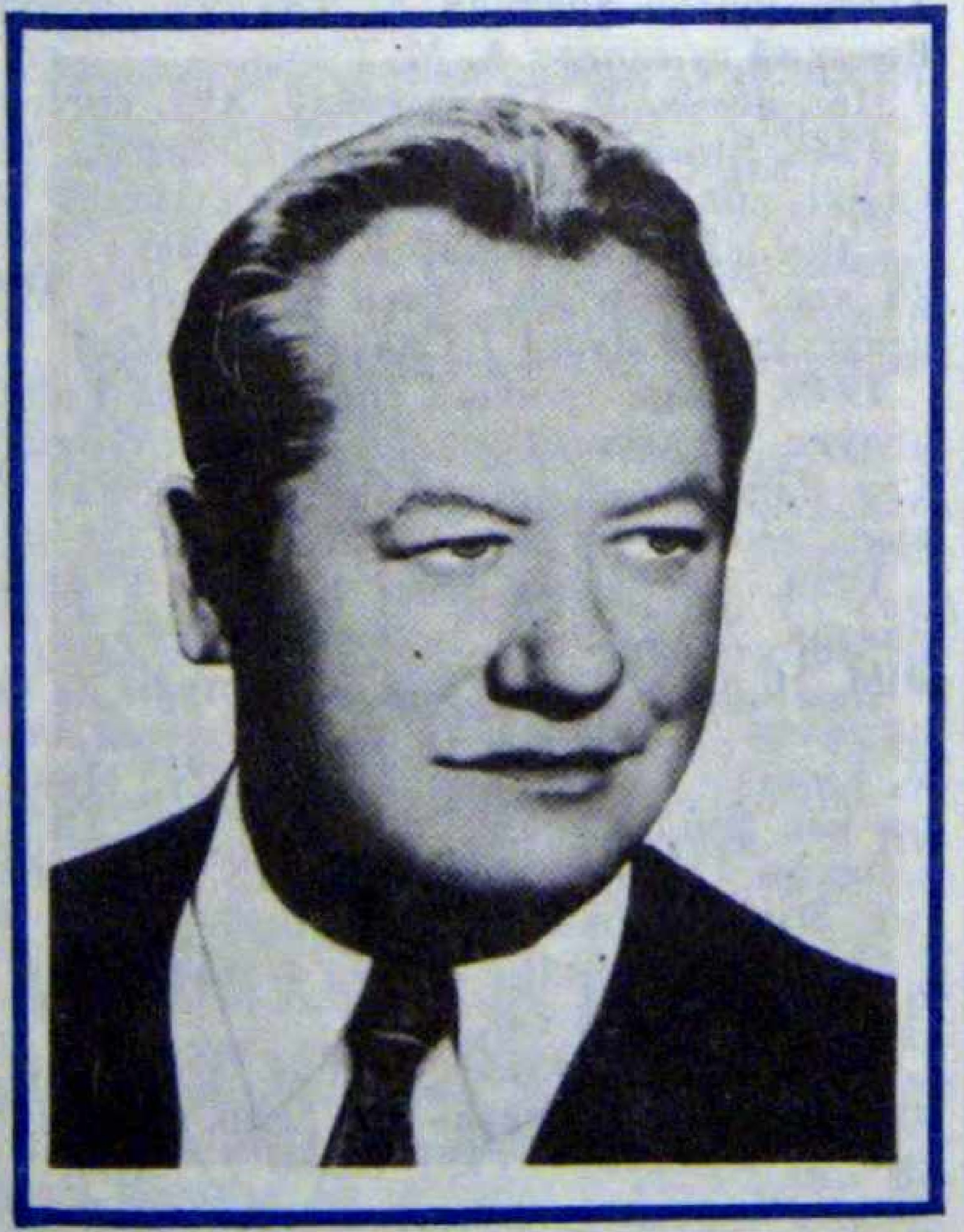

Стэльмах Уладзімір Мацвеевіч (псеўд. В. Уладзіміраў; 15(28).7.1910, в. Бушмічы Брэсцкага пав. Гродзенскай губ., цяпер Камянецкі р-н Брэсцкай вобл.— 27.1.1974, Мінск, пахаваны на Паўночных могілках), драматург, тэатральны дзеяч, крытык, тэатразнаўца, акцёр. Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі (1961). Член СП Беларусі з 1965.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. З 1915 да 1919 сям'я знаходзілася ў бежанстве ў Сібіры. У 1920 Стэльмахі вярнуліся на Беларусь, пасяліліся ў в. Пятроўшчына (цяпер у межах г. Мінска), пазней перабраліся ў в. Зарэчча. Скончыўшы сямігодку, У. Стэльмах у 1926 паступіў у Беларускі педагагічны тэхнікум (Мінск), які захапіў яго бурным літаратурным жыццём. У тэхнікум часта прыходзілі Я. Купала, Я. Колас, К. Крапіва, М. Чарот, М. Зарэцкі, якія аказалі на юнака вялікае ўздзеянне. У. Стэльмах наблізіўся да літаратуры, тэатра (ён іграў на дзвюх самадзейных сцэнах — у тэхнікуме і драмгуртку клуба «Кім», якім кіраваў В. Галаўчынер). У 1928 паступіў у студыю БДТ-2, дзе адначасова з вучобай удзельнічаў у спектаклях. З 1931 акцёр ТРАМа, а з 1937 — ТЮГа. Акцёрская творчасць У. Стэльмаха пачалася ў 1925 са спектакля «Прымакі» Я. Купалы (пастаўлена на сцэне самадзейнага гуртка). Лепшыя ролі: Петухоў («Трывога» Ф. Кнорэ), Польдзі («Працяг будзе» А. Бруштэйн), фельдфебель Мокры («Музыканцкая каманда» Д. Дэля), рабочы Розенц («Гады выпрабаванняў» К. Раймонд), Пан («Цудоўная дудка» В. Вольскага). З пачатку Вялікай Айчыннай вайны знаходзіўся ў Чырвонай Арміі. У 1943 ён адкліканы ў распараджэнне ЦК КП(б)Б і прызначаны дырэктарам тэатра БДТ-2, які знаходзіўся тады ва Уральску, пазней у Арэхава-Зуеве Маскоўскай вобл., а з 1944 у Віцебску. У 1945 пераведзены ў Мінск дырэктарам Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР. У 1954 завочна закончыў тэатразнаўчы факультэт Дзяржаўнага Інстытута тэатральнага мастацтва імя А. В. Луначарскага ў Маскве. Працаваў дырэктарам Беларускага тэатра імя Я. Купалы (1947—51) і Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача (1956—66), у Міністэрстве культуры БССР (1951—55), з 1966 да 1971 намеснік старшыні прэзідыума праўлення Беларускага тэатральнага аб'яднання. Узнагароджаны двума ордэнамі «Знак Пашаны», медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР.

У даваенны час У. Стэльмах спалучаў працу акцёра з літаратурнай дзейнасцю, якую распачаў п'есай «Шляхі» (апублікавана ў 1930, пастаўлена ў 1931). Пазней напісаны п'есы «Тры крыжыкі», «Фантан» і «Канец маскарада» (у сааўтарстве з Ю. Рудзько, пастаўлена ў Мінску). З 1930 У. Стэльмах выступаў і як тэатральны крытык. У пасляваенныя гады выйшлі яго кнігі «Народны артыст СССР Г. П. Глебаў», «Шляхі беларускага тэатра». У другой кнізе даецца карціна развіцця беларускага нацыянальнага тэатральнага мастацтва ў савецкую эпоху, аналізуюцца творчыя сувязі беларускай і ўкраінскай драматургіі і тэатра. Аўтар успамінаў пра беларускі тэатр 1920—60-х г.— «Тэатр і час». Пераклаў на беларускую мову п'есы «Хітрыкі Скапэна» Ж. Мальера, «На граніцы» В. Белазёрава, «Хлопчык з Гаваны» В. Чычкова, «Бялее ветразь адзінокі» (паводле В. Катаева).

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Шляхі: П'еса ў 3-х дзеях і 5-ці абразах. Мн., 1930. Рэц.: Сядура У. // Маладняк. 1931. № 2.

Тры крыжыкі: П'еса ў трох малюнках. Мн., 1932.

Народны артыст СССР Г. П. Глебаў. Мн., 1954. Рэц.: Бутакоў А. Чатыры манаграфіі аб артыстах // Звязда. 1955. 15 сак.; Лисневский И. Начало большой работы // Сов. Отчизна. 1955. № 3; Орлов Д. Книги о мастерстве артистов // Сов. Бел. 1955. 15 марта; Сабалеўскі А. Шлях артыста // ЛіМ. 1955. 12 сак.

Кранаючы чуткія струны душы. Мн., 1966. Рэц.: Міхайлаў Д. Кранаючы струны душы // Беларусь. 1967. № 8.

Вечна жывая крыніца: (Вобраз У. І. Леніна на сцэне). Мн., 1970.

Тэатр і час. Запіскі дырэктара тэатра. Мн., 1973. Рэц.: Чуткія струны душы // Тэатр. Мінск. 1974. № 2.

1.3.

1930. Аб тэакадрах // Маладняк. № 4; БДТ-2 — у паходзе // Чырв. змена. 17 лют.

1931. Шляхі і перспектывы трамаўскага руху БССР // Узвышша. № 6—7; Беларускі ТРАМ // Чырв. Бел. № 13; Крушэнне рэнегатаў: П'еса // Там жа. № 16—18; ТРАМ і камсамол // Чырв. змена. 24 ліп.

1932. Фантан: П'еса // Маладняк. № 8; Беларускі дзяржаўны тэатр рабочай моладзі // Мастацтва і рэвалюцыя. 1932. № 3—4 / Сааўт. М. Аляхновіч; За баявы камсамольскі тэатр // ЛіМ. 18 сак.

1933. Зрабіць інстытут ЛіМ кузняй бальшавіцкай навукі: (Рэйд газеты «ЛіМ») // ЛіМ. 16 кастр. / Сааўт. Б. Мікуліч, С. Шушкевіч; Сила — в соревновании: В 3-х частях: [Сцэнкі] // Рабочий. 4 июня / Сааўт. Я. Скрыган.

1934. Першы тэатральны сезон // ЛіМ. 30 вер.

1935. Беларускі Дзяржаўны ТРАМ у Віцебску // Віцеб. пралетарый. 22 чэрв.; Быць сапраўдным камсамольскім тэатрам // ЛіМ. 16 вер.

1938. «Кравецкія»: Урывак з п'есы // ЛіМ. 28 вер. / Сааўт. Ю. Рудзько; Тэатр шчаслівага юнацтва // Там жа. 30 кастр.

1939. Ствараць тэатры аб нашай рэчаіснасці // ЛіМ. 3 ліп.; У тэатры юнага гледача // Там жа. 12 вер.; Радасныя дні // Там жа. 5 ліст.; В театре юного зрителя // Сов. Бел. 4 июля; Сустрэчы і ўражанні // Чырв. змена. 12 ліст.

1940. Тэатр юнага гледача напярэдадні Усесаюзнага агляду // Вольная праца. 5 кастр.; Вялікі гуманіст // Гомел. праўда. 17 чэрв.; Зара. 18 чэрв.; Сялян. газета. 18 чэрв.; Чырв. змена. 18 чэрв. / Пад псеўд. В. Уладзіміраў. Аўт. спрэчн.; Тэатр юнага гледача ў Брэсце // Зара. 6 жн.; Тэатр юнага гледача рыхтуецца да Усесаюзнага агляду // Звязда. 15 лют.; Удзельнік Усесаюзнага агляду дзіцячых тэатраў // Там жа. 21 ліст. Тэатр юнага гледача імя Н. К. Крупскай // ЛіМ. 1 студз.; Е. А. Міровіч: Да 40-годдзя арт. дзейнасці // Там жа. 3 лют.; Натхнёнае служэнне мастацтву // Там жа. 23 сак.; Гастрольная паездка ў заходнія вобласці // Там жа. 3 жн.; Л. А. Абакун // Там жа. 31 жн.; Вынікі гастролей // Там жа. 19 кастр.; Тэатр юнага гледача ў Гродна // Піянер Бел. 21 ліп.; Театр юного зрителя // Сталин. молодёжь. 24 окт.; Великий гуманист А. М. Горький // Сов. Бел. 18 июня / Пад псеўд. В. Уладзіміраў. Аўт. спрэчн.

1948. Вынікі і перспектывы // Звязда. 13 ліп.; Тэатр — вялікі сродак выхавання школьнікаў // Наст. газ. 25 ліст.; Да гастроляў у Бабруйску // Сав. Радзіма. 26 вер.; Театр им. Янки Купалы в Москве // Сов. искусство. 3 июля / Сааўт. Г. Глебаў.

1949. Наша творчая справаздача Гомелю // Гомел. праўда. 10 чэрв.; Гордасць і слава савецкага народа // Сав. Радзіма. 28 кастр.; Смотр спектаклей на современные советские темы // Сов. Бел. 23 марта.

1950. Тэатр імя Янкі Купалы ў новым сезоне // Звязда. 25 жн.; Да заканчэння сезона: [Інтэрв'ю] // ЛіМ. 10 чэрв.; Тэатр імя Я. Купалы да свайго трыццацігоддзя // Там жа. 26 жн.; Творчыя планы тэатра імя Я. Купалы // Мін. праўда. 17 ліст.; Новы сезон у тэатры імя Янкі Купалы // Наст. газ. 10 ліст.; К новым успехам // Стал. молодёжь. 15 февр.; Беларускі тэатр імя Янкі Купалы ў Баранавічах // Чырв. звязда. 7 сак.; Да адкрыцця сезона ў тэатры імя Я. Купалы // Чырв. змена. 25 сак.

1951. Глеб Паўлавіч Глебаў // Полымя. № 8; «Гэтых дзён не змоўкне слава» // Гродн. праўда. 11 ліст.; Тэатр імя Я. Купалы ў 1951 годзе // ЛіМ. 13 студз.; «На дне»: [Новы спектакль у тэатры імя Якуба Коласа] // Там жа. 11 жн.; П'еса туркменскага драматурга на сцэне беларускага тэатра // Там жа. 20 кастр.; Спектакль аб вялікім правадыру: Гастролі Ленінградскага тэатра імя Ленінскага камсамола ў Мінску // Мін. праўда. 7 жн.; Старонкі вялікага жыцця // Наст. газ. 17 мая; «Студэнт 3-га курса»: [Спектакль Адэск. тэатра] // Там жа. 14 чэрв.; Тры спектаклі нашага тэатра // Палес. праўда. 8 снеж.

1952. Творчая справаздача перад гледачом сталіцы: / Гастролі тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі ў Мінску // Калг. праўда. 30 ліп.; Безуважнасць да рэжысуры // ЛіМ. 26 студз.; Высокая ўзнагарода // Мін. праўда. 25 сак.; Наша творчая справаздача // Там жа. 23 мая; «Атэстат сталасці» // Наст. газ. 17 студз.; Настаўніца з Палесся // Там жа. 6 сак.; Пасля закрыцця заслоны: / (Да вынікаў гастроляў тэатра імя Ленінскага камсамола ў Мінску) // Там жа. 24 жн.; Творчы рапарт // Там жа. 2 кастр.; Театры республики в новом сезоне // Сов. Бел. 14 сент.; Талантливый режиссер // Сталин. молодёжь. 11 апр.; Лілія Драздова // Чырв. змена. 22 сак. / Пад псеўд. В. Уладзіміраў.

1953. Незабыўныя сустрэчы: (Тэатры Беларусі на гастролях) // Беларусь. № 11; «Анна Лучыніна» // Звязда. 5 ліст.; Спектакль пра народнага песняра // Калг. праўда. 16 студз.; Творчыя сустрэчы: Да заканчэння гастролей тэатра імя Я. Купалы ў Кіеве // Мін. праўда. 11 вер.; Вдохновенное мастерство // Сов. Бел. 6 янв. / Сааўт. Я. Садоўскі; Горкаўскі спектакль: «Апошнія» на сцэне Пінскага абласнога тэатра // Чырв. змена. 7 крас.; Гастролі тэатраў Беларусі // Там жа. 8 вер.; Любімы артыст // Там жа. 4 ліст.

1954. Создатель замечательных образов // Сов. Отчизна. № 1; Искусство белорусского народа // Гудок. 10 февр.; Народная артыстка: Да 50-годдзя з дня нараджэння Л. П. Александроўскай // Звязда. 17 лют.; «Гімназісты»: (Спектакль Маскоўскага тэатра юнага гледача) // Там жа. 17 ліп.; Новы тэатральны сезон // Там жа. 4 вер.; Першы спектакль // Там жа. 17 ліст.; Пачэсны абавязак мастацкіх калектываў // Там жа. 5 снеж.; Вырашэнне канфлікту // ЛіМ. 28 жн.; «Выбачайце, калі ласка!» // Мін. праўда. 3 сак.; Пьесы Чехова на белорусской сцене // Сов. Бел. 15 июля; Малады акцёр // Чырв. змена. 3 ліп.; За далейшыя творчыя поспехі // Там жа. 11 жн.

1955. Ствараць высокамастацкія спектаклі // Мін. праўда. 15 мая.

1956. У навальніцу: П'еса ў адной дз. // Бярозка. № 1 / Пад псеўд. В. Уладзіміраў; Першы сезон // Звязда. 24 ліп.; Сустрэча на цаліне: [Нарыс] // Там жа. 5 кастр.; Перад адкрыццём заслоны // Мін. праўда. 8 крас.; Тэатр юнага гледача ў Мінску // Наст. газ. 2 лют.; Сіла праўды // Чырв. змена. 3 крас.; Маладосць таленту: Да 60-годдзя народнага артыста БССР К. М. Саннікава // Там жа. 17 чэрв.; Глядач і тэатр // Там жа. 20 чэрв.

1957. Вялікі майстар беларускай сцэны: [Рэц. на кн.: Есакоў А. Уладзімір Крыловіч. Мн., 1956] // Полымя. № 3; В грозу: [Пьеса] // Зорька. 30 нояб., 7 дек. / Пад псеўд. В. Уладзіміраў; Гэта хвалюе нас // ЛіМ. 12 студз.; Тэатр і ансамбль // Там жа. 4 мая; Шчыры сябра моладзі // Там жа. 9 кастр.; Вясна дружбы: Да заканчэння Другой Прыбалтыйскай тэатральнай вясны // Чырв. змена. 18 чэрв.

1958. Народжаны Кастрычнікам // Полымя. № 4; На правільным шляху: на спектаклях Бабруйскага калгасна-саўгаснага тэатра // Калг. праўда. 10 снеж.; Пасля закрыцця заслоны... // Мін. праўда. 17 сак.; Тэатр юнага гледача — удзельнік Усесаюзнага фестывалю // Наст. газ. 31 студз.; Вынікі і перспектывы // Там жа. 5 жн.; У нашых сяброў // Там жа. 30 снеж.

1959. Па Чэхаславакіі: З блакнота падарожніка // Маладосць. № 1; Сустрэча на цаліне: Нарыс // Полымя. № 12; История театра Белоруссии: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Беларускі тэатр. Мн., 1959] // Театр. № 8; Кніга па гісторыі беларускага тэатра: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Беларускі тэатр. Мн., 1959] // Звязда. 29 сак.; Давер'ем гледача трэба даражыць! // Там жа. 28 мая; Вялікае званне — народны! // Там жа. 23 чэрв.; Вторая поездка на целину: К гастролям Белорусского театра юного зрителя // Кокчетав. правда. 1 июля; Белорусский театр юного зрителя на просторах Кокчетавщины // Там жа. 15 июля; Тэатр і драматург // Мін. праўда. 22 лют.; Ленін і дзеці: Спектакль «Імем рэвалюцыі» па п'есе М. Шатрова // Там жа. 18 крас.; За цесную сувязь з гледачом // Наст. газ. 24 сак.; Чацвёрты сезон // Там жа. 22 снеж.; Перед отъездом в дальний путь // Сов. Бел. 14 июня; Пафас ленінскай бессмяротнасці // Чырв. змена. 2 крас.

1960. Слаўны шлях: (Г. П. Глебаў); Выхавацельніца акцёрскай моладзі: (Л. І. Мазалеўская); Майстар шырокага дыяпазону: (П. С. Малчанаў) // Майстры беларускай сцэны. Мн.; Беларускі тэатр у гады вайны: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Тэатр у вогненныя гады. Мн., 1959] // Полымя. № 2; Сёння — студыя, заўтра — тэатр // Звязда. 19 сак.; Знаходкі і недаробкі самадзейнай сцэны // Там жа. 1 ліп.; Рахунак драматургам // Там жа. 16 ліп.; Думкі аб новым сезоне // Там жа. 1 кастр.; Агні самадзейнай сцэны // Там жа. 15 снеж.; Пяе Гомельшчына // ЛіМ. 6 студз. / Сааўт. Р. Пукст; Пасля адкрыцця заслоны // Там жа. 20 студз.; Што паказаў агляд // Там жа. 13 лют.; На парозе новага жыцця // Там жа. 27 крас.; Рыжскія сустрэчы // Там жа. 22 ліп.; Новыя сустрэчы // Там жа. 9 вер.; Жыццярадасны талент // Там жа. 4 снеж.; На беларускай сцэне // Мін. праўда. 29 студз.; Па-сапраўднаму клапаціцца аб юных гледачах // Наст. газ. 2 ліст.

1961. У навальніцу: П'еса ў адной дзеі // Вершы, аднаактовыя п'есы. Мн. / Пад псеўд. В. Уладзіміраў; Шляхі да сэрца гледача // Нар. асвета. № 1; Сёлетні год — незвычайны // Тэатр. Мінск. № 2; Жывыя кветкі жыцця // Звязда. 9 крас.; Камуністы: Дакум. аповесць, расказаная 15 нашымі чытачамі // Там жа. 3 кастр.; Рэжысура самадзейнай сцэны // ЛіМ. 27 студз.; Словы шчырага захаплення // Там жа. 18 крас.; Пра самае галоўнае // Там жа. 30 крас.; Дзякуем, гродзенцы // Там жа. 11 ліп.; Думкі аб будучыні // Там жа. 1 жн.; Сеяць добрае, вечнае // Там жа. 13 кастр.; На сцэне — сучаснікі // Там жа. 5 снеж.

1962. Нататкі аб народных тэатрах // Беларус. мастацтва. Мн. Вып. 3; Тэатр на колах // Беларусь. № 6; Шляхі-дарогі // Нар. асвета. № 11; Старонка энцыклапедыі: [Рэц. на кн.: Театральная энциклопедия. М., 1961. Т. 1] // Полымя. № 5; Выхавацель, сябар // Віцеб. рабочы. 21 ліп. / Пад псеўд. В. Уладзіміраў; Вучыцца ў жыцця // Там жа. 29 ліп.; Цэх — студыя — сцэна // Звязда. 28 сак.; У агнях рампы: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Сучасны беларускі тэатр. Мн., 1961] // Там жа. 18 ліп.; Свой почырк // Там жа. 15 ліст.; Цікавыя сустрэчы, незабыўныя ўражанні // ЛіМ. 13 ліп.

1963. Ад сэрца да сэрца... // Нар. асвета. № 6; Тэатр адкрыў заслону... // Там жа. № 12; Путь белорусского театра: [Рэц. на кн.: Няфёд У. Сучасны беларускі тэатр. Мн., 1961] // Театр. № 2; Эстафету маладым // Звязда. 6 лют.; На шляху пошукаў // Там жа. 25 ліп.; Любімы артыст: Да 60-годдзя А. К. Ільінскага // Там жа. 21 снеж.; Сустрэчы, уражанні // ЛіМ. 23 ліп.; Заметка пра п'есу Губарэвіча К. «А куды ж нам падзецца?..» // Там жа. 10 снеж.

1964. Шлях да сэрца народа: Да 60-годдзя Л. П. Александроўскай // Голас Радзімы. № 15—16; Даследаванне маладога тэатразнаўцы // Маладосць. № 6; Тэатр і дзеці // Нар. асвета. № 11; Свой автор // Театр. № 10; Перад новым сезонам // Віцеб. рабочы. 2 вер.; Шлях да сэрца народа: Да 60-годдзя Л. П. Александроўскай // Звязда. 16 лют.; Спектакль запомніцца надоўга // Там жа. 3 сак.; Каб спектаклі жылі доўга...: Перад адкрыццём сезона // ЛіМ. 2 кастр.; Падказана жыццём // Там жа. 20 ліст.

1965. Гастролі тэатра юнага гледача // Тэатр. Мінск. № 4; Думкі аб нашай змене // Звязда. 6 студз.; Гучыць слова са сцэны // Там жа. 24 сак.; Тэатр на колах // Там жа. 13 жн.; Камерцыя ці творчасць? // ЛіМ. 18 чэрв.; Нашы спадарожнікі // Наст. газ. 5 чэрв.

1966. Шчыры сябар школы // Нар. асвета. № 4; Роздум пасля агляду...: (III Рэсп. агляд маст. самадзейнасці) // Там жа. № 9; [Рэц. на кн.: Нефед В. Становление белорусского советского театра. Мн., 1965] // Театр. № 9; Шлях тэатра // Тэатр. Мінск. № 3; К. М. Саннікаў // Там жа. № 4; Пасля закрыцця заслоны...; Здабыткі і пралікі тэатра імя Я. Коласа // Звязда. 2 жн.; Стала неад'емнай ад жыцця культура // Там жа. 5 снеж.; Шчаслівых прэм'ер! // Там жа. 11 снеж.; Ён пакінуў след // ЛіМ. 6 мая; Падзея ў творчым жыцці // Там жа. 31 мая; Гастролі дружбы // Рад. Укр. 5 лип.; Илларион Гроза и другие // Сов. Бел. 20 июля; Каменні гавораць: Навела // Чырв. змена. 21 мая.

1967. Міхаіл Зораў; Васіль Пацехін: [Нарысы] // Слова пра майстроў сцэны. Мн. Кн. 2.; Жывая крыніца // Беларусь. № 7; Пад сцягам кастрычніка // Тэатр. Мінск. № 5; Творчасць народная, самабытная //

Звязда. 3 студз.; Як яркая зорка // ЛіМ. 6 кастр.; На шчыры голас сэрца адгукнецца // Там жа. 22 снеж.

1968. Наш Горкі // Максім Горкі і Беларусь. Мн.; На світанні // Беларусь. № 8; Сейбіт на ніве тэатра // Звязда. 10 жн.; Прысвячаецца тэатру: Заметка // ЛіМ. 29 сак.; З Купалам у горадзе над Нявою: Старонкі з кнігі ўспамінаў // Там жа. 13 жн.; Со сцены говорит история // Сов. Бел. 5 окт.

1969. Пры перапоўненых залах // Голас Радзімы. № 29; Артыст-грамадзянін // Звязда. 11 мая; Крыніца высокага натхнення // Там жа. 5 чэрв.; Жыццё ў мастацтве: [Рэц. на кн.: Рамановіч Я. Рэкі цякуць з ручаёў. Мн., 1969] // Там жа. 14 снеж.; Шчыры сябар і настаўнік // Там жа. 28 снеж.; Жыве ў народзе памяць... // ЛіМ. 3 студз.; Слова пра настаўніка // Там жа. 4 ліп.; Акно ў жыццё // Наст. газ. 18 чэрв.

1970. Тэатральная ·Ленініяна // Маладосць. № 2; Наш купалаўскі // ·Нар. асвета. № 9; В Беларусском ТРАМе // Неман. № 9. Тэатр і моладзь // Тэатр. Мінск. № 6; 50 гадоў на сцэне // Звязда. 27 сак.; Рыцару рэвалюцыі прысвячаецца // Там жа. 23 ліп.; Узнёслы талент // Там жа. 26 жн.; Маладосць таленту // Там жа. 29 снеж.; З незабыўнага: Урывак з кнігі «Нататкі дырэктара тэатра» // ЛіМ. 16 студз.; Першынец беларускага мастацтва // Наст. газ. 12 вер.; Полтовчане в Минске // Сов. Бел. 30 июня; Дороги и встречи // Сов. Бел. 18 нояб.

1971. Белорусский ТРАМ // Революционный держите шаг. М.; Майстар беларускай сцэны; [Да 70-годдзя К. М. Саннікава] // Беларусь. № 6. Сябар і настаўнік // Бярозка. № 4; Рэжысёр і драматург // Звязда. 1 чэрв.; Працяг Ленініяны // Там жа. 15 чэрв.; Думкі аб новым сезоне // Звязда. 8 кастр.; Шлях да майстэрства // Там жа. 23 снеж.; Вернасць: Да 70-годдзя з дня нар. заслуж. дзеяч. мастацтваў БССР М. Міцкевіча // ЛіМ. 12 лют.; Драматург і тэатр: [Выступленне на пасядж. секцыі драматургаў Саюза пісьм. БССР] // Там жа. 25 чэрв.; Сувязі традыцыйныя, трывалыя // Там жа. 27 жн.

1972. Незабыўная паездка: [Успаміны] // Беларусь. № 7; Тварэц вобразаў і характараў: Да 70-годдзя П. С. Малчанава // Тэатр. Мінск. № 2; Звязда. 14 сак.; За дапамогай да Лаціса // Вяч. Мінск. 13 снеж.; Хвалююча, праўдзіва // Звязда. 30 чэрв.; У сузор'і братняй дружбы // Там жа. 27 ліп.; Сучаснік на сцэне і ў зале // Там жа. 24 жн.; Якуб Колас і тэатр // Там жа. 3 ліст.; Маладосць таленту // Там жа. 29 снеж.; Гартаючы бессмяротныя старонкі: Творы Я. Купалы і Я. Коласа на самадзейнай сцэне // ЛіМ. 30 чэрв.; Хлеб и искусство // Сельск. газ. 20 окт.; Заўсёды ў дарозе // Чырв. змена. 27 ліп.

1973. Старонкі з жыцця // Вытокі песні. Мн.; Якуб Колас і тэатр // Народныя паэты Беларусі. Мн.; Настаўнік многіх пакаленняў // Голас Радзімы. № 17; Наш сучаснік: Маякоўскі на беларускай сцэне // Тэатр. Мінск. № 3; Аддаўшы, станеш багацейшым: [Рэц. на кн.: Соболевский А. Белорусская драматургия в театрах народов СССР. Мн., 1972] // Вяч. Мінск. 3 жн.; На беларускай сцэне // Звязда. 12 крас.; І пасля закрыцця заслоны...: П'еса «Таблетку пад язык» А. Макаёнка на сцэне тэатра імя Я. Коласа // Там жа. 8 чэрв.; На беларускай сцэне // Там жа. 19 ліп.; Сказ пра мужнасць // Там жа. 29 ліп.; Перад закрыццём гастрольнай заслоны // Там жа. 29 жн.; З матчыным клопатам // ЛіМ. 12 студз.; Ім напісаныя старонкі... (Да 75-годдзя засл. арт. БССР М. Кавязіна) // Там жа. 14 вер.; Сябруюць муза з нівай // Там жа. 26 кастр.; Урокі вялікага мастацтва // ЛіМ. 16 ліст.; Вытокі натхнення // Мін. праўда. 14 жн.

1975. [Так, музы не маўчалі]: [Фрагменты з успамінаў] // Хрэстаматыя па гісторыі беларускага тэатра і драматургіі. Мн. Т. 2.

1978. Георгій Волкаў; Таццяна Заранок // Майстры беларускай сцэны: Кн. трэцяя. Мн.

1979. Незабыўная сустрэча // Адхінуўшы заслону часу... Мн.

1.5.

На англійскую мову. Yakub Kolas and the Theatre // National Poets of Byelorussia. Mn., 1973.

На рускую мову. В белорусском ТРАМе: [Успаміны] / С бел. // Неман. 1970. № 9.

На ўкраінскую мову. Шляхи білоруського театру. З історії укр.-білорус. театр. з'вязків. К., 1964. Рэц.: Алтухоў М. Першая спроба // ЛіМ. 1964. 11 жн.; Садоўская С. Дружба мастацтваў // Звязда. 1964. 1 вер.

Розквіт культури братнього білоруського народу // Рад. слово. 1955. 11 черв.

На французскую мову. Yakoub Kolas et le Theatre // Poètes nationaux de la Biélorussie. Mn., 1973.

1.6.

Мастацтва Савецкай Беларусі. Зб. артыкулаў. Мн., 1955 / Скл. з У. Няфёдам.

Декада белорусского искусства и литературы в Москве 11—21 февраля 1955 года. Мн., 1956 / Скл. з А. Кучарам. Рэц.: Есаков А. Сборник декадных материалов // Сов. Бел. 1956. 10 мая.

Майстры беларускай сцэны: Зб. артыкулаў. Мн., 1960 / Рэд. з інш.

2.3.

На беларускай мове. Вольскі А. Тэатр, ты мне патрэбны // Маладосць. 1963. № 12; Галубок Э. Аб маладзёжнай драматургіі БССР // ЛіМ. 1934. 26 лют.; Колас Г. Для юных, цікаўных // Там жа. 1962. 12 кастр.; Крысько Ц. Харошы пачатак // ЛіМ. 1939. 15 сак.; Лаўшук С. Станаўленне беларускай савецкай драматургіі (20-я — пач. 30-х гг.). Мн., 1984. С. 179—180; Наш каляндар // ЛіМ. 1982. 10 снеж.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пятровіч С. Уладзімір Стэльмах // Майстры беларускай сцэны. Мн., 1986; Рамановіч Я. Прызванне — тэатр: Да 60-годдзя заслужанага дзеяча мастацтваў БССР У. М. Стэльмаха // ЛіМ. 1967. 15 снеж.; Саннікаў К. Творчы рост // Там жа. 1939. 15 сак.; Стэльмах Уладзімір Мацвеевіч: [Некралог] // Звязда. 1974. 29 студз.

Г. І. Рэут.

СТЭФАНОВІЧ ПЯТРО

Стэфановіч Пятро Францавіч (псеўд. П. Вядомы, П. Старко; н. 22.6.1922, в. Сёмкаў Гарадок Мінскага р-на), перакладчык, празаік, драматург. Член СП Беларусі з 1990. Член Саюза журналістаў Беларусі з 1982. Піша на беларускай і польскай мовах.

З сям'і рабочага. З Сёмкава Гарадка Стэфановічы пераехалі ў Ашмяны, на радзіму маці, дзе ў яе быў невялікі кавалак зямлі. У 1939 П. Стэфановіч скончыў агульнаадукацыйную гімназію. У канцы 1930-х ён пачаў пісаць вершы на польскай мове, а потым і на беларускай. Першыя яго публікацыі з'явіліся ў ашмянскай раённай газеце «Знамя свободы» (1941), рэдактар якой А. Яблонскі запрасіў яго на пасаду літсупрацоўніка. У час вайны эвакуіраваўся ў Тамбоўскую вобл., адкуль быў прызваны ў армію. У 1942 скончыў курсы малодшых лейтэнантаў у Забайкальскай ваеннай акрузе. Прайшоў шлях ад узводнага да камандзіра батальёна. Ваяваў на Паўднёвым фронце. Быў паранены. Лячыўся ў Куйбышаўскім эвакашпіталі (1943). Восенню 1944 П. Стэфановіча адклікалі з Карэльскага фронту ў Маскву і накіравалі ў Польскую армію, дзе прызначылі начальнікам аддзела штаба 10-й пяхотнай дывізіі. Дэмабілізаваўся ў 1950. Працаваў на розных будоўлях прарабам, інжынерам, галоўным інжынерам, начальнікам аддзела капітальнага будаўніцтва ў Мінскім аблвыканкоме (1950—69), інжынерам у Беларускім аддзяленні Літфонда (1969—79), прымаў удзел у будаўніцтве Дома літаратара ў Мінску, праектаванні Дома творчасці «Іслач». Працаваў літрэдактарам у час. «Вожык» (1979—84). З 1984 пенсіянер. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі, Айчыннай вайны II ст., медалямі, знакам «Заслужаны для польскай культуры».

Літаратурнай дзейнасцю П. Стэфановіч пачаў сістэматычна займацца з 1964. Пісаў гумарэскі, апавяданні, драматычныя творы. Перакладаў на беларускую і рускую мовы творы польскіх пісьменнікаў — спярша гумарэскі, скетчы, апавяданні, потым аповесці, раманы. Склаў анталогію апавяданняў польскіх пісьменнікаў «Ад Буга да Одры». Пераклаў з беларускай на польскую мову сем кніжак для дзяцей, пераважна паэзіі, якія выйшлі ў выдавецтве «Юнацтва». Перакладае на польскую мову кнігі, брашуры грамадска-палітычнай літаратуры (выдавецтва «Беларусь»). Займаецца таксама перакладамі з рускай і ўкраінскай моў на беларускую, з польскай на рускую і наадварот.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.3.

1964. Стэфан Жэромскі. Да стагоддзя з дня нараджэння // Беларусь. № 10; Литература народной Польши // Сов. Бел. 25 июля.

1965. Плюсы і мінусы перакладаў // Звязда. 24 ліст. / Сааўт. М. Татур; На подступах к Будапешту // Сов. Бел. 13 февр.

1966. Гордасць польскай літаратуры: Да 120-годдзя з дня нараджэння Генрыка Сянкевіча // ЛіМ. 4 мая.

1968. Пока только новинки // Неман. № 10.

1969. С. Манюшка ў Беларусі // Звязда. 6 мая / Сааўт. Л. Мірачыцкі.

1970. Мядзведзь і апенькі: Гумарэска // ЛіМ. 18 вер.

1971. Niedźwiedź i opieńki: (Opowiadanie) // Czerw. Szt. 26 sierp.

1972. З глыбінь жыцця // Беларусь. № 5.

1973. Вялікі сын Польшчы. Да 500-годдзя з дня нараджэння М. Каперніка // ЛіМ. 16 лют.

1975. Без мазгоў: Драматычная сцэнка-жарт па матывах гумарэскі А. Патэмкоўскага / Беларусь. № 1.

1976. У писателей — новоселье // Неман. № 10.

1977. [Wywiad] / Zap. M. Sledzińska // Słowo Powszechne. Nr 217.

1979. Хатні эксперымент: [Скетч] // Беларускі каляндар 1979. Беласток; Успаміны: Скетч // Вожык. № 12.

1980. Псіхолаг: Скетч // Вожык. № 10.

1984. Nie znoszę pesymistów: [Wywiad] / Rozm. S. Celiński // Tygodnik Siedlecki. Nr 52/53.

1.4.

Łojko O. Gdzie kto śpi? / Z biał. Mn., 1981.

Marcinowicz P. Spiesz odwiedzić nasze ZOO / Z biał. Mn., 1981.

Wolski A. Jadę do słonia w gościnę / Z biał.

Mn., 1981. Рэц.: Сакольскі Б. [«Кнігапіс»] // ЛіМ. 1981. 20 сак.

Bursow I. Bajki pełne dziwów / Z ros. Mn., 1982.

Lisica Chytruska: Białoruska bajka ludowa / Oprac. A. Jakimowicz / Z biał. Mn., 1983.

Wdowi syn: Baśń białoruska / Oprac. A. Jakimowicz / Z biał. Mn., 1983.

Wolski A. Stefan — wielki pan: Baśń dla teatru i dla czytania również / Z biał. Mn., 1983.

Witka W. Wróbelek w swatach: Wiersze / Z biał. Mn., 1985.

Wdowi syn: Baśń białoruska. Mn., 1988.

1964. Усмешкі / З пол. // Усмешкі сяброў. Мн. / Сааўт. пер. У. Нядзведскі; Градзенская С. Дзірка ў мосце; Патэмкоўскі А. Звычайная сварка; Гушча Я. Чай: [Апавяданні] / З пол. // Беларусь. № 7; Марцінак Г. Як я стаў пісьменнікам: Апавяданне / З пол. // Полымя. № 7; Брудзінскі В. Пляменнік з правінцыі: [Апавяданне] / З пол. // Звязда. 22 ліп.; Низюрский Э. Финал операции «Нептун»: Рассказ / С пол. // Знамя юности. 1—3 сент.; З польскага гумару: Па старонках часопісаў / З пол. // ЛіМ. 21 ліп.; Квяткоўскі М. Грыбы: [Гумарэска] / З пол. // Чырв. змена. 25 ліп.

1966. Пшыбора Я. На парозе Новага года: Апавяданні дворніка, камінара і лістаносца / З пол. // Беларусь. № 1; Сафьян З. Ключ следствия: Повесть / С пол. // Неман. № 6—8 / Сааўт. пер. В. Тарас; Ген Ю. Жонка героя: Апавяданне / З пол. // Полымя. № 8.

1967. Шулецкая М. Першы каханы: [Апавяданне] / З пол. // Работніца і сялянка. № 11; Івашкевіч Я. Ікар: Апавяданне / З пол. // Звязда. 8 кастр.; Рэймант У. Доля: Навела / З пол. // ЛіМ. 15 снеж.

1968. Зайдаль Г. Егіпецкі кот: [Апавяданне] / З пол. // Беларусь. № 1; Кавальская Г. Цешча; Шлюбная сукенка: [Апавяданні] / З пол. // Работніца і сялянка. № 9; Збых А. Последний шанс: (Киноповесть) / С пол. // Знамя юности. 18, 21, 25, 27 февр.; 3, 5—7, 10, 12, 14, 17, 19 марта; Литан Я. Тайна «Нике» G = 2: (Повесть) / С пол. // Там жа. 11—14, 16, 18, 21, 25, 27, 30 июня; 2—5, 7, 9—12, 14, 17, 21, 23, 25—28, 30 июля.

1969. Івашкевіч Я. Ікар; Марцінак Г. Як я стаў пісьменнікам; Парандоўскі Я. Зялёны Ясь; Конь Даміцыяна; Дабравольскі С. Р. Над ракою Харамой; Путрамант Е. Антэй; Нулявы кіламетр; Русінак М. Белыя галубы; Жукроўскі В. Нясмелы жаніх; Махэек У. Смерць генерала; Чэшка Б. Клопаты ўлады; Бартэльскі Л. Лагодная рэвалюцыя; Гэн Ю. Ёчыкава ўдава; Пшыманоўскі Я. Дзяўчына з літарай «Р»; Нізюрскі Э. Ксюта дзейнічае; Пахлёўскі Е. Ян Бісімілах: [Апавяданні] / З пол. // Ад Буга да Одры. Мн.; Мандаляк А. Гаворыць Масква: [Верш] / Пад псеўд. П. Старко; Ружэвіч Т. Сыны: Апавяданне / З пол. // Беларусь. № 7; Путрамант Е. Антэй; Парандоўскі Я. Зялёны Ясь: Апавяданні / З пол. // Полымя. № 7; Івашкевіч Я. Ікар: (Апавяданне) / З пол. // Вяч. Мінск. 30 ліп.; Бартэльскі Л. Лагодная рэвалюцыя: Апавяданне / З пол. // ЛіМ. 3 чэрв.; Русінак М. Белыя галубы: Апавяданне / З пол. // Там жа. 29 ліп.

1970. Конюш Я. Экскурсія: [Апавяданне] / З пол. // Беларусь. № 1; Махэек У. Жонка: Апавяданне / З пол. // ЛіМ. 12 чэрв.

1971. Шылкін Г. Акно: [Апавяданне] / З пол. // Беларусь. № 7; Эдыгей Е. Эльжбета уходит: Повесть / С пол. // Звезда Востока. № 5, 6.

1972. Марцінак Г. Знойдзеныя скарбы: [Аповесць] / З пол. // Маладосць. № 10; Шулецкая М. Яны прыйшлі з Усходу: Урывак з рамана / З пол. // ЛіМ. 28 студз.

1973. Гаворский Г. Родословная: Роман / С пол. // Неман. № 4—5.

1976. Низюрский Э. Финал операции «Нептун»: Рассказ / З пол. // Всегда на страже. Мн.; Дабравольскі С. Р. Ля брамы Смольнага; Просьба да неба: [Вершы] / З пол. // Вяч. Мінск. 13 кастр.; Озга-Міхальскі Ю. Апошняя вялікая вайна: [Урывак з аповесці] / З пол. // Звязда. 13 кастр.; Жукроўскі В. Брамы бездані: Апавяданне / З пол. // ЛіМ. 9 ліп.; Адамскі Я. Кася Прахарэнка / Пад псеўд. П. Вядомы; Жукроўскі В. У люстры Одры: Апавяданні / З пол. // Там жа. 1 кастр.; Кавалец Ю. Ястрабіны танец: Раздзел з аповесці / Пад псеўд. П. Вядомы; Кабац Э. Адзінаццатая запаведзь: Урывак з рамана / З пол. // ЛіМ. 8 кастр.

1977. Івашкевіч Я. Ікар; Sérénité: Апавяданні / З пол. // Івашкевіч Я. Дзяўчына і галубы. Мн.; Бардзіеўскі Г. Абмен: Тэлефонная размова: [Гумарэска] / З пол. // ЛіМ. 29 крас.; Космій Б. Сябар: Гумарэска / З укр. // Там жа. 13 мая; Мар'яновіч А. Эпіграмы / З пол. // Там жа. 20 мая; Глушчанка В. Гонар калектыву: Гумарэска / З укр. // Там жа. 17 чэрв.; Кацюбінскі А. Канверт з галубамі: Гумарэска / З укр. // Там жа. 8 ліп.; Калеснікаў В. Дыспут: Гумарэска / З укр. // Там жа. 29 ліп.; Гушча Я. Чарговае перасяленне: Апавяданне / З пол. // Наст. газ. 2 лют.; Tank M. Gdy się odbywa zjazd komunistów; Dąb Jagiełły / Z biał. // Czerw. Szt. 15 lipca; Browka P. Idę za nim; Greczanikow A. Z promu; Burawkin G. Na ostatnie rysuneczki; Tank M. Dąb Jagiełły / Z biał. // Życie lit. 6 listop.

1978. Якубоўскі У. Незадаволены: Гумарэска / З пол. // ЛіМ. 21 крас.; Патэмкоўскі А. Папулярнасць: Гумарэска / З пол. // Там жа. 9 чэрв.; Якубоўскі У. Робат: Гумарэска / З пол. // Там жа. 16 чэрв.; Tank M. Zaduszki w Warszawie; Metamorfoza ognia / Z biał. // Nadodrze. 1978. Nr 12.

1979. Ахоцкі А. Веснік і настаўнік; Шашкі; Бардзіеўскі Г. Шлях да рукі каханай; Нечаканасць; Абмен; Бжэзінскі Б. Дабрадзей чалавецтва; Бжэхва Я. Кніжкі і жанчыны; Казкі для дарослых (Казка арабская; Індуская казка; Кітайская казка; Эфіопская казка); Брудзінскі В. Пляменнік з правінцыі; Выслоўі; Васілеўскі М. А. Гісторыя паніжанага; Вілінская Я. Пра легкадумную Бланку; На ўсё ёсць рада; Градзенская С. З грамадскага жыцця; Брыдкі агарод; Крытык і міністр; Раней; Гурскі Л. Мара хлопчыка; Мая вялікая роля; Гушча Я. Чай; Дабравольскі С. Р. Візіт у гера Гебельса; Жукроўскі В. Ля рэчкі; Лец С. Е. Непрычэсаныя думкі; Ліпінскі Э. Дываннік; Спортплакат; Мар'яновіч А. Аўтамашына і яе гаспадар; Мастовіч А. Выкладчык музыкі; Сабака Філона; Патамкоўскі А. Шок; Папулярнасць; Далікатная справа; Звычайная сварка; Пшыбора Я. На парозе Новага года; Пшыманоўскі Я. Біфштэкс па-польску; Дзяўчына з літарай «Р»; Пянткоўскі Б. Кніжка — твой сябар; Фізіяномія; Кар'ера першарона; Уплывовы сусед; Сланімскі А. Вырашана адмоўна; Смульскі У. Каханне; Варшавяк у раі; Фіяс З. Жанчына па рэцэпту; Шаняўскі Е. Прафесар Тутка сярод меламанаў; Прафесар Тутка і лозунг «Мастацтва дзеля мастацтва»; Прадчуванне прафесара Туткі; Пра блізарукіх; Эдыгей Е. (Карыцкі). Сустрэча пад шпілем; Якубоўскі У. Аперацыя; Спецыяліст; Робат; Нездаволены; Ясінскі Е. Дзіўны спосаб жыцця; Да чаго прыводзяць успаміны: [Гумарэскі] / З пол. // Вясёлы калейдаскоп. Мн.; Куліцкі І. Як намаляваць дракона: Апавяданне / З пол. // Бярозка. № 5; Ахоцкі А. Шашкі: Гумарэска / З пол. // ЛіМ. 13 крас.; Zarycki A. Przed pomnikiem Chopina / Z biał. // Nadodrze. Nr 12.

1980. Куліцкі У. Па слядах дзядзькі епіскапа / З пол. // Бярозка. № 7; Яго ж. Бунт супраць анёлаў / З пол. // Там жа. № 12.

1981. Куліцкі У. Паміж шынком і кляштарам / З пол. // Бярозка. № 5; Яго ж. Аматар падарожжаў / З пол. // Там жа. № 11; Дубровін Я. Палац падчаркі: Апавяданне / З рус. // Вожык. № 19.

1982. Віленскі М. Два бараны; Віхраў А. Глядзі — глядзі!; Дубровін Я. Палац падчаркі; Ленч Л. Жывучы сом; Пабеданосцаў У. Кол у галаве; Свірыдаў У. Псіхалогія; Спаскі С. Штука; Хаданаў А. Федзьку — званіць вечна!: [Гумарэскі] / З рус. // Кракадзіл-82. Мн.; Ханзадзян С. Спешна: [Гумарэска] / З арм. // Вожык. № 13;

Мухітдзінаў А. Несвядомая галубка: [Гумарэска] / З узб. // Там жа. № 14; **Сркісян Э.** Дом з гамамі: [Апавяданне] / З арм. // Там жа. № 19.

1983. **Куліцкі У.** Машына для беднага бацькі: [Апавяданне] / З пол. // Бярозка. № 7.

1985. **Куліцкі У.** Звар'яцелы фермер: [Апавяданне] / З пол. // Бярозка. № 1.

1.6.

Ад Буга да Одры: Апавяданні польскіх пісьменнікаў. Мн., 1969 / Скл. Рэц.: **Казбярук У.** У вянок дружбы // ЛіМ. 1969. 30 снеж.

Вясёлы калейдаскоп: Гумар і сатыра сучасных польскіх пісьменнікаў. Мн., 1979 / Скл. Рэц.: **Huszcza J.** Wesoły kałejdoskop // Odgłosy. 1980. 25 maja.

На польскай мове. **Gulianc S.** Piotr Stefanowicz, tłumacz // Kraj Rad. 1983. Nr 39; **Hołda B.** Po białorusku i po polsku // Nasza trybuna. 1978. 28 grud.; **Huszcza J.** Mińskie spotkania // Odgłosy. 1969. N 2.

На рускай мове. **Гульянц С.** Лучше знать друг друга // Веч. Минск. 1982. 5 июля. *Т. М. Махнач.*

СУБАЧ ЯН

Субач Ян (Іван Сямёнавіч; 1912, в. Субачы Ваўкавыскага пав. Гродзенскай губ.— ?), паэт

Звестак пра Я. Субача захавалася вельмі мала. Вядома, што ён разам з бацькам апынуўся на тэрыторыі Савецкай Беларусі. Сям'я жыла ў Мінску. Зрэдку да іх, нелегальна перайшоўшы мяжу, наведвалася сястра Я. Субача з Зах. Беларусі, дзе жылі іх родныя, у т. л. і дзед. Я. Субач, скончыўшы школу, у 1930 уладкаваўся працаваць грузчыкам на кандытарскую фабрыку «Камунарка». Натхнёна апяваў працу грузчыка ў сваіх вершах гэтай пары. Быў членам Цэнтральнай літаратурнай студыі для маладых пісьменнікаў пры БелАПП(е) (1932). Сябраваў з Паўлам Пруднікавым, Клімам Грыневічам, Змітрам Віталіным. З вясны 1932 Я. Субач працаваў у аршанскай міжраённай газеце. У кастрычніку 1932 паехаў да П. Пруднікава ў Ленінград. Уладкаваўся на працу грузчыкам у гандлёвым порце. З 1933 год вучыўся на падрыхтоўчых курсах, потым на філалагічным факультэце Ленінградскага педінстытута імя А. І. Герцэна, які скончыў у 1937. Далейшы лёс Я. Субача застаецца пакуль нявысветленым.

Першыя публікацыі Я. Субача ў беларускім перыядычным друку з'явіліся ў 1929 у газ. «Чырвоная змена» (верш «Нашы дні», апавяданне «Ворагі»). У 1932 выйшла з друку кніга яго вершаў «Песні грузчыкаў», сааўтарамі якой былі Я. Субач і П. Буравей (псеўданім П. Пруднікава). Вершы Я. Субача, змешчаныя ў гэтым зборніку,— тыповы ўзор так званай «ударніцкай» паэзіі, своеасаблівага паэтычнага «авангарду» 1930-х г. Паводле формы яны пабудаваны, як правіла, «лесвічкай». Матывы іх не дужа разнастайныя. Як звычайна ў паэзіі «ўдарнікаў» дамінуе фабрычная тэма — выкананне і перавыкананне планаў, працоўны ўздым, змаганне за тое, каб брыгада лічылася ўдарнай (вершы «Фабрычны грузчык», «Фабрычная трывога», «Пяцігодны паход», «Другу з Данбасу» і інш.). Абавязковым у «авангарднай» паэзіі тых часоў быў «класавы» матыў («Вывяраем чула мы // Клясе палкую адданасць»), а таксама супрацьпастаўленне варожага «драпежнага Захаду» ідэалу «Сусветнае Камуны» (вершы «Настаўніца», «Сястра», «Лесасекі», «Напагатове трымай вінтоўку» і інш.). Пасля 1932 публікацыі Я. Субача ў перыядычным друку знікаюць, верагодна, у сувязі з ад'ездам у Ленінград. *І. Э. Багдановіч.*

Бібліяграфія

1.2.

Песні грузчыкаў: Вершы. Мн., 1932 / Сааўт. П. Буравей. Рэц.: **Таежны Б.**, **Нортман С.** Недапетыя песні // ЛіМ. 1932. 27 чэрв.

1.3.

1929. Нашы дні: [Верш] // Чырв. змена. 18 ліст.; Ворагі: Апавяданне // Там жа. 26 снеж.

1930. Пяцігодкі паход: [Верш] // Чырв. змена. 11 лют.

1931. Электрастанцыя: [Верш] // Узвышша. № 3; Слова пра ўраджай: [Верш] // Калгаснік Бел. 19 чэрв.

1932. Сякеры: Апавяданне // Чырв. Бел. № 3.

Т. М. Махнач.

СУЛЬЯНАЎ АНАТОЛЬ

Сульянаў Анатоль Канстанцінавіч (н. 3.9. 1927, с. Аксіньіна Адзінцоўскага р-на Маскоўскай вобл.), празаік. Генерал-маёр авіяцыі (1978). Заслужаны работнік культуры Беларусі (1986). Чл. СП Беларусі з 1981. Піша на рускай мове.

З сялян. Бацька Канстанцін Змітравіч — загінуў на фронце ў 1942. Пасля заканчэння сямігодкі ў с. Вялікія Вяземы А. Сульянаў вучыўся ў Маскоўскай спецшколе ВВС (1943—46), у 1946—50— курсант Тамбоўскага і Армавірскага авіявучылішчаў лётчыкаў, у 1950—51 слухач вышэйшых лётна-інструктарскіх курсаў у г. Грозны, у 1951—58 лётчык-інструктар, камандзір звяна ў г. Армавір і г. Караneўск. У 1958—62 слухач ваенна-палітычнай акадэміі ў Маскве. Пасля заканчэння акадэміі — нам. камандзіра па палітычнай частцы авіяпалка ў Карэльскай АССР (1962—68), начальнік палітаддзела дывізіі ў Архангельскай вобл. (1968—69), інспектар, нач. аддзела Галоўнага палітупраўлення Савецкай Арміі ў Маскве (1969—76), член Ваеннага Савета, нач. палітаддзела арміі ў Мінску (1976—80). Старшыня Камісіі па ваеннамастацкай літаратуры СП Беларусі. З 1980 — нам. начальніка Палітупраўлення БВА (Мінск). З 1987 на творчай рабоце. Ваенны лётчык I класа. Узнагароджаны двума ордэнамі «Чырвонай зоркі», медалямі, Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь.

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1957. Друкаваўся ў зборніках, часопісе «Советский воин», газетах «Красная звезда», «Правда» (публікацыі не выяўлены). З 1979 выступае ў друку Беларусі. У цэнтры ўвагі аўтара — наш час, людзі Савецкай Арміі, ваенныя лётчыкі, іх мужная, складаная прафесія, вобразы палітработнікаў-выхавацеляў маладых лётчыкаў, станаўленне характару сучасніка ў звычайных і экстрэмальных умовах нялёгкай армейскай службы. Даследуе праблемы маралі, кахання, качэўніцкага побыту сваіх герояў. «На зямлі і ў паветры», «Лістапад», «Права на неба», «Жыве салдат», «Толькі адна ноч»; раман «Расколатае неба» адзначаны медалём імя А. Фадзеева. У часопісе «Неман» надрукаваны раман «Блакітныя сцягі», аповесць «Арыштаваць у Крамлі».

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Расколотое небо: Роман. Мн., 1981. Рэц.: Анненков Ю. Человеческий максимум // Правда. 1982. 19 февр.; Греков Б. В мирном небе Родины // Красная звезда. 1982. 21 апр.; Леонов М. // Неман. 1983. № 4; Мартинович А. Запас высоты // Сов. воин. 1982. № 21; Знамя юности. 1982. 13 июля.

Посеешь ветер...: Кн. для учащихся. Мн., 1984. Рэц.: Бажко Ю. Маладому чытачу // Беларусь. 1985. № 4; Іофе Э. Старонкі з гісторыі вайны // Нар. асвета. 1985. № 5; Марціновіч А. Выхаванне подзвігам // ЛіМ. 1985. 29 сак.

Хождение за седьмое небо: Повести и рассказы. Мн., 1985.

Только одна ночь: Роман, повести. Мн., 1987.

Голубые снега: Роман. Мн., 1990.

На критических углах: Роман. М., 1991.

1.3.

1979. Право на небо: Повесть // Неман. № 4. Рэц.: Дошкевич С. // Во славу Родины. 1979. 16 сент.

1981. Наша ідэалагічная зброя: [Выступленне] // ЛіМ. 24 крас.

1984. Третий пилот: Рассказ // Неман. № 4; Месяц большого сердца: Повесть // Во славу Родины. 18, 20—22, 24—25, 27—29, 31 янв.; «...Что б по совести было» // Там жа. 21 марта; Быкаў і армія // ЛіМ. 15 чэрв.; Ключи от неба — в надежных руках: [Інтэрв'ю] // Сов. Бел. 8 апр.; Часовые небесных просторов // Там жа. 19 авг.; На боевом посту: [Рэц. на кн.: Скоринкин И. В дымке полигонной. Мн., 1983] // Там жа. 1 нояб.; Учить героизму // Сов. культура. 29 сент.

1985. Юный друг // Письма с фронта. Мн.; Увага! У вагонах дзеці!: (Дакум. апавяданне. З кн.: «Пасееш вецер...») // Бярозка. № 11; Суровая правда войны // Сов. Бел. 6 апр.; Могучие крылья Родины // Там жа. 18 авг.

1.5.

На балгарскую мову. Пронизано небо: Роман / Перев. от рус. К. Топчиева. София, 1989.

2.3.

На рускай мове. Быков В. Книга о мужестве: [Прадмова] // Сульянов А. Хождение за седьмое небо. Мн., 1985. *Т. М. Махнач.*

СУПРУНЧУК ВІКТАР

Супрунчук Віктар Пятровіч (псеўд. Катрыніч, н. 7.12. 1949, в. Сялец Бярозаўскага р-на Брэсцкай вобл.), празаік. Член СП Беларусі з 1985.

З сялян. Бацькі, Пётр Фёдаравіч і Ганна Восіпаўна, калгаснікі, мелі трох сыноў і чатырох дачок. Прадзед Рыгор Шантыка — удзельнік паўстання 1863—64. У 1967 В. Супрунчук скончыў Сялецкую СШ. Працаваў грузчыкам на Нова-Бярозаўскім вапнавым заводзе, вучыўся ў Белаазерскім вучылішчы электратэхнікі (1967—68), служыў у Савецкай Арміі (1968—70). Пасля службы ў арміі працаваў электрыкам, мантажнікам, зваршчыкам на мантажы электраліній, будаўніцтве станцый і падстанцый. У 1971 паступіў на факультэт журналістыкі БДУ. У час вучобы працаваў літсупрацоўнікам шматтыражнай газ. «Савецкі настаўнік» (педінстытут), дзяжурным электрыкам у Мінскім медінстытуце, потым у шматтыражнай газ. «Электрон» (з-д імя Арджанікідзе), куды і быў размеркаваны пасля заканчэння універсітэта (1976). У 1977—81 працаваў спецкарэспандэнтам «Сельской газеты», рэдактарам літаратурна-драматычнай рэдакцыі Беларускага тэлебачання (1981—83), загадчыкам аддзела нарыса (1983—86), ст. рэдактарам аддзела прозы (1986—90) час. «Полымя». З 1990 — намеснік старшыні СП Беларусі.

Творчую работу пачаў у 1970. Друкуецца з 1977 (навелы «Хлеб», «Дождж», «Помнік» у «Сельской газете»). Піша апавяданні, аповесці, раманы пра тых, з кім працаваў, каго сустракаў на жыццёвых дарогах — пра нашага сучасніка, яго духоўнае сталенне, надзённыя праблемы сённяшняга дня. Апавяданні В. Супрунчука друкаваліся ў «ЛіМе», часопісах «Полымя, «Маладосць», «Неман». Аповесць «Трэці сын» адзначана прэміяй часопіса «Полымя» за 1983, аповесць «Сяргей Сяргеевіч» — прэміяй часопіса «Маладосць» за 1985. Аўтар рамана «Жывеш толькі раз», зб. прозы «Страсці», «Недзе баліць ля сэрца». У 1990 надрукаваў раман «З крыві ў плоці» ў час. «Полымя» (№ 10, 11). Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Страсці: Аповесць і апавяданні. Мн., 1983 (Першая кніга празаіка). Рэц.: Марціновіч А. Не баяцца вышыні // Маладосць. 1983. № 7; Радзівончык Н. Каб чалавекам быць // ЛіМ. 1985. 11 студз.

Недзе баліць ля сэрца: Аповесці і апавяданні. Мн., 1986.

Жывеш толькі раз: Раман. Мн., 1988.

З плоці і крыві: Аповесць, раман, апавяданні. Мн., 1991.

1.3.

1977. Хлеб: Новелла // Сел. газ. 14 авг.

1978. Вышыня; Пакуль свеціць сонца: Апавяданні // Маладосць. № 11; Памятник: Новелла / Сел. газ. 1 мая; Дождь: Новелла // Там жа. 9 июля.

1981. Наўпрост; Цёплы дождж: Апавяданні // Маладосць. № 2.

1982. Як выжыў бульбяны кусцік: Казка // Вясёлка. № 10; Перапынак на дзень: Апавяданне // Полымя. № 1; Сувязі, замацаваныя адзінствам лёсаў // Голас Радзімы. 30 снеж.

1983. Як знайшлася пшанічка: Казка // Бярозка. № 3 / Сааўт. М. Васькоў; Трэці сын: Аповесць // Полымя. № 6; Вегетарыянец: Апавяданне // ЛіМ. 11 лют.

1984. Тры апавяданні: Акцябрына Іванаўна і Муся; Белы грыб; Кошык дробнай бульбы // Полымя. № 10; Тыгрыная клетка: Апавяданне // ЛіМ. 13 студз.

1985. Каментарый рэдактара аддзела нарыса часопіса «Полымя»; «Правда» і «Звязда» паведамлялі: Хроніка 1945 // Сучаснік. Мн.; Сяргей Сяргеевіч: Аповесць // Маладосць. № 10; Электра: Апавяданне // Полымя. № 12.

1.4.

1985. Варонін С. Прыгожая; Гарышын Г. Пасля свята: Апавяданні / З рус. / Полымя. № 9.

1.5.

На рускую мову. Набат: Рассказы и повести / Пер. В. Гайшун. М., 1989 (Б-ка журн. «Молодая гвардия»).

Вегетарианец; Последняя электричка: [Апавяданні] / Пер. Л. Прокопчик // Неман. 1985. № 6.

1.6.

Сучаснік — 87: Нарысы. Публіцыстыка. Хроніка. Мн., 1987 / Скл.

Сучаснік — 88: Нарысы, публіцыстыка. Мн., 1988 / Скл.
Сучаснік — 89: Нарысы, інтэрв'ю, публіцыстыка. Мн., 1989 / Скл.
2.3.
На беларускай мове. Кусянкоў М. Каб служыла часу пяро // Маладосць. 1984. № 2. *Т. М. Махнач.*

СУРНАЧОЎ МІКОЛА

Сурначоў Мікола (Мікалай Мікалаевіч; восень 1917, в. Слабада б. Журавіцкага, цяпер Рагачоўскі р-н Гомельскай вобл.— 20.4.1945, ваколіцы Берліна, пахаваны на брацкіх могілках у г. Бад-Фрэенвальдэ, Германія), паэт.

Нарадзіўся ў шматдзетнай сялянскай сям'і. Вучыўся ў сямігодцы, потым у Гомельскім сельскагаспадарчым тэхнікуме. Пасля заканчэння яго працаваў аграномам у Рагачоўскім раёне. Потым перайшоў у раённую газету «Камунар». У 1937 паступіў у Гомельскі педінстытут, дзе пазнаёміўся з П. Пранузам і інш. паэтамі-пачаткоўцамі. Будучы студэнтам другога курса, удзельнічаў у рабоце канферэнцыі маладых пісьменнікаў у Мінску. У 1939 перавёўся ў Мінскі педінстытут. Вучобу сумяшчаў з работай у рэдакцыях газет «Звязда» (1939—40) і «Чырвоная змена» (1940—41). Калі пачалася вайна, М. Сурначоў радавым байцом ваяваў на Заходнім, Бранскім, Данскім, Паўднёва-Заходнім, Першым Беларускім, Паўднёвым, Чацвёртым Украінскім франтах. Удзельнічаў у баях на Каўказе, дзе быў паранены, пад Сталінградам, у Румыніі, Польшчы. Восенню 1944 прыязджаў у Мінск. Даслужыўся да старшага лейтэнанта, камандзіра ўзвода ў знішчальным супрацьтанкавым артылерыйскім палку. У баях на подступах да Берліна зноў паранены, але хутка вярнуўся ў строй. Загінуў у ноч на 20 красавіка 1945 у рукапашным баі з калонай ворага. Пахаваны ў брацкай магіле за 8 км ад Берлінскай акруговай дарогі. У 1948 прах паэта перанесены на брацкія могілкі ў г. Бад-Фрэенвальдэ (на помніку прозвішча яго пададзена як «Н. Н. Сурнамов»). На вайне загінулі таксама яго браты Яўхім і Хвёдар Сурначовы. Бацька яго і старэйшая сястра Наталля ў час акупацыі былі ў партызанах, сястра Лідзія — ваенфельчарам у блакадным Ленінградзе. М. Сурначоў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і медалямі.

Пісаць вершы М. Сурначоў пачаў у тэхнікуме, друкавацца — у 1933, калі працаваў у рагачоўскай раённай газеце. З 1938 выступаў у рэспубліканскім друку. Яго даваенная паэзія вызначаецца ёмістасцю вобразаў, сюжэтнай закончанасцю, фальклорнасцю выяўленчых сродкаў. Найбольш значная лірыка ваеннага часу — рамантычна ўзнёслая, лаканічная. Хрэстаматыйным стаў яго дванаццацірадковы верш «У стоптаным жыце», які нарадзіўся ў чэрвені 1941 пры выхадзе з Мінска (быў прачытаны М. Аўрамчыку ў раёне Чырвонага Урочышча, потым перакладзены на рускую мову А. Твардоўскім). На фронце М. Сурначоў не разлучаўся з запісной кніжкай, куды заносіў новыя творы (частка з іх загінула). Упершыню яго паэзія была сабрана сябрамі ў 1946 у сціплым томіку «На сурмах баравых». У зборнік «Акопны спеў» (1986), складзены П. Пранузам, увайшлі таксама лісты з фронту, успаміны пра паэта, артыкулы пра яго творчасць. Вершы М. Сурначова перакладзены на рускую (зборнік «Адна любоў») і іншыя мовы. Памяць пра паэта захоўваецца на яго радзіме: яго імем названа вуліца ў Рагачове, а ў Юдзіцкай васьмігадовай школе створаны мемарыяльны куток, яго імя выбіта на мемарыяльнай дошцы ў Доме літаратараў у Мінску. Пасмяротна М. Сурначоў быў узнагароджаны мемарыяльным медалём літаратурнага конкурсу імя М. Астроўскага, які праводзіўся ў 1967 Саюзам пісьменнікаў СССР і выдавецтвам «Молодая гвардия». *Г. М. Урупіна.*

1.2.

На сурмах баравых: [Вершы]. Мн., 1946. Рэц.: Аўрамчык М. «На сурмах баравых» // Чырв. змена. 1946. 20 ліп.; Няхай Р. Словы помсты // Полымя. 1946. № 12.

Барвовая зара: Вершы. Мн., 1959. Рэц.: Бярозкін Р. Таварыш загінуў на вайне // Беларусь. 1960. № 3. Каліна А. Байцам аставацца ў страі // Полымя. 1960. № 2.

Акопны спеў: Вершы. Лісты. Успаміны. Мн., 1986.

1.3.

1938. Наказ: [Верш] // ЛіМ. 6 ліп.

1939. Жыхары аднаго дома // Гом. праўда. 3 кастр.

1940. Барвовая зара: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 12; «Пра цябе не сніў і не гадаў...»: [Верш] // ЛіМ. 3 жн.; С. М. Кіраў у паэзіі народаў СССР // Чырв. змена. 1 снеж.; Дачка народа: [Нарыс] // Там жа. 15 снеж.

1941. Маякоўскі ў камсамольскай прэсе Беларусі / Сааўт. Р. Бярозкін; На ростані: [Верш] // ЛіМ. 12 крас.; Зборы ў шлях. Аб вершах Канстанціна Цітова // Там жа. 19 крас.; Тры кнігі журнала «Полымя рэвалюцыі» №№ 1, 2 і 3 // Там жа. 14 чэрв.; Народжанае за кратамі // Чырв. змена. 12 студз.; Сымон Кувыркін — гімнаст: [Верш] // Там жа. 20 крас.; Правадыру і народу: Аб новых вершах Якуба Коласа // Там жа. 1 чэрв.; Чорнае золата // Там жа. 4 чэрв.; Сталасць; Камбат: [Вершы] // Там жа. 11 чэрв.

1944. Ліст да маці: [Верш] // Беларусь. № 3; Румынскія эцюды: [Верш] // Чырв. змена. 30 вер.

1945. Чырвоная зорка: [Верш] // Беларусь. № 10; Вяселле: [Верш] // ЛіМ. 10 чэрв.

1948. Сымон Кувыркін — гімнаст: [Верш] // Чырв. змена. 20 крас.

1949. Раздум'е; Чырвоная зорка: [Вершы] // Беларуская савецкая паэзія. Мн.; «Штодзень вялі мяне шляхі...»; «Старонка мая, у смутку...»; Месяц знізіўся...; Паштоўка; У стоптаным жыце; Прысяга ў акопах; Новы мост; Ліст да маці; Раздум'е; Смага; Зямлянка; «Стаю над попелам хаціны...»; Чырвоная зорка; Сон: [Вершы] // Мы іх не забудзем. Мн.

1954. Дума пра казака Чубатага: [Верш] // Сястры Украіне. Мн.

1961. У стоптаным жыце; «Старонка мая, у смутку...»; «Штодзень вялі мяне шляхі...»; «Стаю над попелам хаціны...»; Дума пра казака Чубатага; Сон: [Вершы] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3.

1964. Ліст да маці: [Верш] // Чырв. змена. 30 чэрв.

1966. Румынскія эцюды; «Апошняя мазанка...»; «Сёлы — як язва...»; «Дванаццаць немцаў...»; «А Прут пеніць...»: [Вершы] // Полымя. № 6.

1967. «Штодзень вялі мяне шляхі...», «Старонка мая, у смутку...»; Паштоўка; У стоптаным жыце; Слова помсты; Прысяга ў акопах; Новы мост; Ліст да маці; Раздум'е; Смага; «Стаю над попелам хаціны...»; Чырвоная зорка; Сон: [Вершы] // Крывёю сэрца. Мн.

1969. Чырвоная зорка: [Верш] // Вяч. Мінск. 24 крас.

1971. Раздум'е; «Старонка мая, у смутку...»: [Вершы] // Чырв. змена. 2 вер.

1972. «Я пра цябе не сніў і не гадаў...» [Верш] // Зорка Венера. Мн.

1975. У стоптаным жыце: [Верш] // Полымя. № 5.

1977. Ліст да маці; У стоптаным жыце: [Вершы] // Дзень добры, мама! Мн.

1978. «Штодзень вялі мяне шляхі...»; Смага: [Вершы] // Адданасць. Мн.; У стоптаным жыце; Вяселле: [Балады] // Беларуская балада. Мн.; У стоптаным жыце; Сон: [Вершы] // Сэрцам табе прысягаю. Мн.

1980. У стоптаным жыце; Сон: [Вершы] // Такія сэрцы ў нас. Мн.; Сон; За родны сэрцу край: [Вершы] // Чырв. змена. 9 вер.

1982. У стоптаным жыце; Прысяга ў акопах; «Штодзень вялі мяне шляхі...»; Сон: [Вершы] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1984. Сон: [Верш] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; У стоптаным жыце; Старонка мая, у смутку...; Прысяга ў акопах; Ліст да маці; Сон: [Вершы] // За цябе, радзіма! Мн.; У стоптаным жыце: [Верш] // Вясёлка. № 7; Чырвоная зорка: [Верш] // ЛіМ. 29 чэрв.

1985. «Да штыка прыраўняўшы пісьмо...»: Падборка пісем ваеннага часу // Беларусь. № 5; «Старонка мая, у смутку...»; Паштоўка; Прысяга ў акопах; Ліст да маці; «Стаю над попелам хаціны...»; Сон: [Вершы] // Маладосць. № 5; Сон: [Верш] // Полымя. № 5.

1.3.

На англійскую мову. In the Trampled Rye; Meditation; You Stand Beside the Smouldering Ruin / Transl. W. May // Fair Land of Byelorussia. M., 1976.

На балгарскую мову. Лежи сред житата: [Верш] / Прев. А. Вълчев // Ти помниш, Альоша. София, 1975.

На канада мову. [2 вершы] / Пер. Б. Хінгамирэ // Анталогія беларускай паэзіі. Дхарвад, 1985.

На латышскую мову. Sabradātajos rudzos... / Atdz. A. Pāvulīte // Senina Celš. 1985. 9. Maije.

На малдаўскую мову. Ын лын де сэкарэ / Трад. К. Кондря // Поезий белорусе. Кишинэу, 1956.

На польскую мову. W zdeptanym życie / Tł. K. Gąsiorowski // Orientacja, 1966. Nr 2; W stratowanym życie/ Tł. J. Huszcza // Wiersze białoruskie. Łódź, 1971; W stratowanym życie / Tł. J. Huszcza // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978.

На рускую мову. Одна любовь / С бел. М., 1971 (Имена на поверке); Рэц.: Березкин Г. Опаленные строки // Сел. газ. 1972. 6 мая; Ипатова О. // Неман. 1972. № 12; Литвинов Р. Разящая сила стиха // Знамя юности. 1971. 2 дек.; Раманаў Л. Песні, народжаныя ў баях // Гомел. праўда. 1971. 27 ліст.

Письмо матери: [Верш] // Беларусь. 1944. № 3; Красная звезда / Пер. В. Потапова; В потоптанном жите / Пер. А. Твардовский: [Вершы] // Антология белорусской поэзии. М., 1952; Красная звезда; Присяга в окопах; В потоптанном жите; Слово мести; Он снял пилотку; Раздумье: [Вершы] / Пер. Н. Браун // Молодая Беларусь. М., 1952; Алая заря; Месяц раненый; Письмо к маме; Красная звезда; В потоптанном жите: [Вершы] // Советские поэты, павшие на Великой Отечественной войне. М.; Л., 1965; Присяга в окопах / Пер. Н. Кислик; В потоптанном жите / Пер. А. Твардовский: [Вершы] // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; В жите: [Верш] / Пер. Г. Пагирев // Нева. 1968. № 9; В истоптанном жите; «Сторонка моя, в печали...»; Письмо к матери; Красная звезда: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Неман. 1969. № 5; «Сторонка моя...»; Письмо к матери: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Путь к победе. Мн., 1970; Багряная заря; «Я отдал многое бы, если б...»; «Снежинки хрупкие летали...»; «Тобою все тут заворожено...»; «Стал бы стройною сосенкой»: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Песнь любви. М., 1972. Т. 2; Красная звезда: [Верш] // Рабочая смена. 1973. № 5; Письмо к матери: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // За тебя, Беларусь. Мн., 1974; Месяц раненый / Пер. Р. Винокен; В потоптанном жите / Пер. А. Твардовский: [Вершы] // Великая Отечественная: В 2 т. М., 1975. Т. 2.; В потоптанном жите; «Неслышно вспыхнула ракета...»; «Вели меня пути, шляхи...»; «Сторонка моя, в печали...»; Открытка; Присяга в окопах; Новый мост; Письмо к матери; Что писать и чем порадовать...; Раздумье; Жажда; Землянка; «Стою... А пепелище стынет...»; Завещание солдата: [Вершы] // Имена на поверке. М., 1975; В потоптанном жите: [Верш] / Пер. А. Твардовский // Подарим планете Победу. Донецк. 1975; В потоптанном жите: [Верш] / Пер. А. Твардовский // Твардовский А. Собр. соч.: В 6 т. М., 1976. Т. 1; Месяц раненый; В потоптанном жите: [Вершы] / Пер. А. Твардовский // Шестьдесят лет советской поэзии: В 4 т. М., 1977. Т. 3; В истоптанном жите: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Неман. 1978. № 12; В истоптанном жите: [Верш] / Пер. Д. Ковалев // Земля с лазурными очами. М., 1979; В потоптанном жите: [Верш] // Товарищ Партия: Страницы поэтической хроники. М., 1981; Присяга в окопах: [Верш] / Пер. Н. Кислик // Кислик Н. Спелый бор. Мн., 1982. В истоптанном жите; Сторонка моя, в печали...; Письмо к матери; Красная звезда: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Ковалев Д. Кому что дорого. Мн., 1982; В истоптанном жите: [Верш] / Пер. Б. Спринчан // Стожары. Мн., 1984; Багряная заря; В истоптанном жите; «Ни лютая стужа, ни шквалистый ветер...»; Походная; «Что писать и чем порадовать...»; Землянка; «Вьюга злится, вьюга кружит...»; «Вновь они, летучие снежинки...»; Красная звезда; Свадьба; Завещание солдата; Сон: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн., 1985; Месяц раненый; Письмо к маме; «Пилотку сняв, глядит...»; В потоптанном жите: [Вершы] / С бел. // До последнего дыхания: Стихи советских поэтов, павших в Великой Отечественной войне. М., 1985; В потоптанном жите / Пер. А. Твардовский; «Вели меня пути...»; «Сторонка моя, в печали...»; Открытка / Пер. Д. Ковалев; «Ты так мне нужна...»; «Он не хотел сдаваться нам...»; «Ни лютая вьюга, ни северный ветер...» / Пер. И. Бурсов; Присяга в окопах; Письмо к матери / Пер. Д. Ковалев; «Что писать и чем порадовать...» / Пер. И. Бурсов; Раздумье; Жажда / Пер. Д. Ковалев; Землянка / Пер. И. Бурсов; «Стою...» / Пер. Д. Ковалев; Завещание солдата / Пер. И. Бурсов; Красная звезда / Пер. Д. Ковалев: [Вершы] // Кровью сердца. Мн., 1985; В потоптанном жите: [Верш] / Пер. А. Твардовский // Стихи военных лет 1941—1945. М., 1985; Стихи о Великой Отечественной войне: В 2 кн. М., 1985. Кн. 2.; Раздумье; Красная звезда: [Вершы] / Пер. Д. Ковалев // Неман. 1985. № 5.

На ўкраінскую мову. «Мій краю любий!..»; В століченім житі; «Стоїть над згорищем хатини...»; «Щодня вели меня у світ...»; Сон: [Вершы] / Пер. Д. Паламарчук // Білоруська радянська поезія. К., 1971. Т. 2; Вяселле: [Верш] // Балади мужності и видваги. К., 1975; В потоптанім житі: [Верш] / Пер. Д. Григораш // Ленін. молодь. 1983. 21 черв.; У столоченім житі: [Верш] / Пер. Д. Паламарчук // Ля Вечнага агню. Вершы. 1941—1945. Х., Мн., 1984; В столоченім житі: [Верш] / Пер. Д. Григораш // Ленін. молодь. 1985. 9 квіт.

2.3.

На беларускай мове. Андрыявец Р. Сэрца, аддадзенае Радзіме: [Успаміны] // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Яго ж. Сэрца, апаленае вайной // Чырв. змена. 1977. 22 ліст.; Аўрамчык М. Недаспяваная песня: [Успаміны] // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Яго ж. Памяці сяброў // Дзень паэзіі — 65. Мн., 1965; Яго ж. Сустрэчы // Дзень паэзіі — 69. Мн., 1969; Ажыўленне трэба замацоўваць // ЛіМ. 1936. 6 лют.; Барсток М. Прысяга ў акопах // Вобраз — 85. Мн., 1985; Бечык В. Лірыка травеня // ЛіМ. 1978. 2 чэрв.; Яго ж. Роднае, вечнае... // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Бярозкін Р. «Ляжыць ён, як віцязь...» // Бярозкін Р. Постаці. Мн., 1971; Яго ж. Таварыш загінуў на вайне // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Вялюгін А. Песень поўны падсумак: [Эсэ] // Вялюгін А. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1973. Т. 2; Яго ж. Песня паўшага друга // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Яго ж. Яны змагаліся за Радзіму // ЛіМ. 1947. 22 лют.; Вярцінскі А. Сэрца салдата // Там жа. 1962. 8 мая; Яго ж. Тры сустрэчы з Сурначовым // Вярцінскі А. Высокае неба ідэала. Мн., 1979; Гальпер Д. Апошні бой // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Гніламёдаў У. «Ляжыць ён, як віцязь...» // Звязда. 1985. 17 мая; Яго ж. «Ніколі не ехаць хлапцу маладому...» // Голас Радзімы. 1985. 4 крас.; Даніленка М. На сурмах баравых // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Дончык В. Сніліся паэту клёны // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Жорава К. Яны ў нашых сэрцах // ЛіМ. 1975. 9 мая; Залеская Л. Заметкі пра беларускую лірычную паэзію ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны // Беларуская літаратура. Мн., 1958. Вып. 1; Ільін К. Паэт і воін // Вяч. Мінск. 1969. 24 крас.; Адна любоў // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Яго ж. Воін — пераможца // ЛіМ. 1947. 9 мая; Кардзікаў А. Мае сустрэчы // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Карпачоў М. Вершы паэта — воіна // Гомел. праўда. 1948. 13 крас.; Кірэенка К. Мікола Сурначоў // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Яго ж. Песня баявых шляхоў // Кірэенка К. Заўсёды з Радзімай. Мн., 1980; Коршак А. Вершы маладых паэтаў // ЛіМ. 1941. 5 сак.; Коўтун В. Балада мужнасці // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Мікола Сурначоў // Радзіме — радок і жыццё. Мн., 1986; Нікішын М. Ён быў паэтам і салдатам // Чырв. змена. 1985. 6 лют.; Няхай Р. Словы помсты // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Паэты не паміраюць // ЛіМ. 1971. 3 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Пранузa П. Салаўіны лёс: Нарыс // ЛіМ. 1974. 8 мая; Чырв. змена. 1965. 5 мая; Яго ж. «...Сняцца твае кляны» // Гомел. праўда. 1985. 15 студз.; Яго ж. Такі ён быў // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Яго ж. Яму было б пяцьдзесят // Дзень паэзіі — 67. Мн., 1967; Пысін А. Песня пярэдняга краю // Голас Радзімы. 1980. 8 мая; Яго ж. Сурначовы // Дзень паэзіі — 82. Мн., 1982; Яго ж. У сястры паэта // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Становішча і задачы беларускай савецкай літаратуры // Гомел. праўда. 1949. 28 чэрв.; Хведаровіч М. За вучобу // ЛіМ. 1936. 7 мая; Шапавалава Р. Некалькі штрыхоў // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Шарахоўскі Я. Суровы напамінак // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Яраіц В. Лірыка паэтаў Гомельшчыны перыяду Вялікай Айчыннай вайны // Рэгіяналвныя традыцыі ва ўсходнеславянскіх мовах, літаратурах і фальклоры. Гомель, 1980; Ярош М., Бечык В. Беларуская савецкая лірыка. Мн., 1979.

На польскай мове. Mikoła Surnaczoū // Antologia poezji białoruskiej. Wrocław etc., 1978; Mikoła Surnaczoū // Wiersze białoruskie. Lódź, 1971.

На рускую мову. Березкин Г. «Лежит он, как витязь...» // Неман. 1970. № 5; Яго ж. Опаленные строки // Сел. газ. 1972. 6 мая; Блохин В. Великое заседание открыто // Знамя юности. 1968. 23 мая; Велюгин А. Кровью сердца: Стихи белорусских поэтов, павших на Великой Отечественой // Неман. 1985. № 5; Яго ж. Песен полный подсумок // Во славу Родины. 1984. 15 июля; Вертинский А. Еще две встречи // Сов. Бел. 1985. 27 июня; Снились поэту клены // Знамя юности. 1968. 30 мая; Ковалев Д. Одна любовь // Ковалев Д. Наедине с жизнью. М., 1979; Пранузa П. Таким он был // Путь к победе. Мн., 1970.

2.4.

На беларускай мове. Аўрамчык М. Памяці Міколы Сурначова: [Верш] // Аўрамчык М. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1980. Т. 1; Яго ж. Памяці Міколы Сурначова; «Адкуль бы ні вярнуўся...»: [Вершы] // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Вярцінскі А. Іх апошняя воля: [Верш] // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Губернатараў М. Міколу Сурначову: [Верш] // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Яго ж. Памяці Міколы Сурначова: [Верш] // Маг. праўда. 1965. 19 студз.; Пысін А. «Дзявочы халадок бярозы...»; Вершы Міколы Сурначова // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Свірка Ю. Цябе я ўжо гадамі перажыў...: [Верш] // Свірка Ю. Ядранасць. Мн., 1983; Яго ж. Міколу Сурначову // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986; Янішчыц Я. «...Ён быў падкошаны, як колас...»: [Верш] // Дзень вечаровы. Мн., 1974; Яго ж. Міколу Сурначову; «Не адчуць юнаку...»: [Вершы] // Сурначоў М. Акопны спеў. Мн., 1986.

На рускай мове. Аврамчик М. Памяти Миколы Сурначева: [Верш] / Пер. Н. Браун // Чтоб всегда было солнце. Мн., 1968; Пысин А. Стихи Миколы Сурначева: [Верш] / Пер. А. Дракохруст // Неман. 1982. № 5.

3.1.

БДАМЛіМ ф. 214, воп. 1, спр. 1—2. *В. І. Козіч.*

СУРСКАЯ ВЕРА

Сурская Вера Сяргееўна [дзяв. прозв. Уманская; 2(15). 5.1899, Масква — 19.5. 1952, Брэст], паэтэса, драматург, публіцыст. Член СП Беларусі з 1949. Пісала на рускай мове.

Нарадзілася В. Сурская ў сям'і інжынера шляхоў зносін Сяргея Якаўлевіча Уманскага і Вольгі Яўграфаўны. Адукацыю атрымала ў адной з маскоўскіх жаночых гімназій, якую скончыла ў 1916, мастацкай студыі І. Машкова (1916—17), музычным вучылішчы Селіванавых (1915—17). У 1917 па стану здароўя бацькі сям'я Уманскіх пераехала ў Сочы. Тут будучая паэтэса скончыла Дзяржаўную драматургічную студыю (1922), а затым Грузінскую акадэмію мастацтваў (1928). Жыла ў Грузіі, працавала артысткай у тэатрах Сочы, Сухумі, Батумі, Тбілісі, мастаком карыкатуры, літсупрацоўнікам у рэдакцыях газет «Камунісці», «Красный воин», «Молодой рабочий» (1925—34). Па стану здароўя вымушана была працаваць па дагаворах мастаком у Бюро па прапагандзе выяўленчага мастацтва і выдавецтвах — як аўтар і ілюстратар (1934—45). У 1945 працавала ў рэдакцыі газеты Закаўказскай ваеннай акругі «Баец РКК». Увосень 1945 у сувязі з пераводам па рабоце мужа пераехала ў Брэст. Працавала педагогам у Абласным Доме піянераў, супрацоўнічала ў газетах «Заря» (з 1946), «Зорька», «Піянер Беларусі», «Пионерская правда», часопісе «Работніца і сялянка», у гарадскім тэатры і на радыё. Стварыла ў Брэсце адзін з першых у Беларусі тэатр лялек, дзе была драматургам, мастаком і рэжысёрам.

Літаратурную дзейнасць В. Сурская пачала ў 1937 з публікацыі ў газеце «Заря Востока» лірычных вершаў «Песня жанчыны» і «Пасяўная» (публікацыі не выяўлены). У 1939—44 у Грузінскім дзяржаўным выдавецтве выйшлі з друку яе кнігі для дзяцей «Пра мядзведзянят», «Бобкін зуб», «Сустрэча», «Налёт» і інш. У Беларусі ўбачылі свет яе зборнікі «Піянерскае лета», «Маладыя дубкі», «Зорны паход». В. Сурская пераклала на рускую мову вершы з азербайджанскай, армянскай і грузінскай моў (публікацыі не выяўлены). Плённа працавала ў галіне дзіцячай драматургіі, напісала шэраг інсцэніровак і п'ес для дзяцей («Мароз-Снегавік», «Пра гультая» і інш.), якія ставіліся ў 1950-я г. на прафесійнай і самадзейнай сцэне (публікацыі іх не выяўлены). Выступала з артыкуламі ў перыядычным друку. У яе творах закраналіся надзённыя тэмы з дзіцячага жыцця, выкарыстоўваліся казачныя матывы. На словы паэтэсы кампазітар М. Солапаў напісаў песню «Горад над Бугам».

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Про Минск: [Вершы]. Тбілісі, 1939.

Бобкин зуб: [Вершы]. Тбілісі, 1940.

Будь смелым: [Вершы]. Тбілісі, 1943.

Встреча: [Вершы]. Тбілісі, 1943.

И я помогаю: Стихи. Тбилиси, 1943.

Налёт: [Вершы]. Тбілісі, 1943.

Я не так уж мал: [Вершы]. Тбілісі, 1944.

Пионерское лето: Стихи. Мн., 1950. Рэц.: Крышталь В. У пошуках свайго голасу // ЛіМ. 1950. 2 снеж.; Чарняеў Н. Кніга для дзяцей // Зара. 1951. 4 сак.

Звёздный поход: Стихи. Мн., 1954. Рэц.: Пиотуховская Р. Радостные, светлые стихи // Сталин. молодежь. 1954. 22 дек.

Звездный поход: Стихи // Для младш. шк. возраста. М., 1954.

Новый дом: Сказки. Мн., 1966. Рэц.: Геллер М. Дом, полный радости и солнца // Заря. 1966. 4 авг.; Огнецвет Э. А сказка жива... // Сов. Бел. 1969. 18 мая.

1.3.

1946. Брэст: [Верш] // Зара. 23 лют.

1947. На агитпунктах Бреста: [Нарыс] // Заря. 2 февр.; Михаил Иванович Одинцов // Там жа. 4 февр.; Лагер ожил // Там жа. 15 июня.

1948. Новый дом: [Верш] // Зара. 30 мая; Маці — гераіня: [Нарыс] // Там жа. 9 чэрв.; Першы ўрок: [Нарыс] // Там жа. 2 вер.; Молодость: [Верш] // Там жа. 28 ліст.

1949. Выпускнику; Брест: [Вершы] // Сов. Отчизна. № 5; Маляр: [Верш] // Зара. 30 крас.; Флаг: [Верш] // Там жа. 12 чэрв.; У памятника: [Верш] // Там жа. 5 ліп.; Мы — комсомольцы: [Верш] // Зорька. 17 февр.

1950. Новый дом // Бярозка. № 12; В колхозе: [Верш] // Зара. 20 жн.; Молодые дубки: [Казка] // Зорька. 1 мая.

1951. Новый дом: [Казка] // Сов. Отчизна. № 10; Знамя жизни: [Верш] // Зара. 20 мая; «Паўлік Марозаў» // Там жа. 21 кастр.; «Аленькая кветачка» // Там жа. 4 снеж.

1952. Звездный поход: [Паэма] // Сов. Отчизна. № 3.

1955. Звёздный поход: (Отрывки из поэмы) // Зорька. 13 авг.

1958. Брест: [Верш] // Брэст: Літ.-маст. альманах. Брэст. № 1.

1965. Весна: [Верш] // Заря. 28 марта.

1970. Весенний день: [Верш] // Заря. 25 июля.

1983. Маладыя дубкі: [Казка] // Казкі беларускіх пісьменнікаў. Мн.

1.5.

На беларускую мову. Маладыя дубкі: Казкі / З рус. Мн., 1952.

2.3.

На беларускай мове. Гарулёў Н. Падарожжа ў маленства // ЛіМ. 1955. 21 мая; [Некралог] // Там жа. 1952. 24 мая; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Піятухоўская Р. Дзеці былі яе сябрамі: Да 70-годдзя з дня нараджэння В. Сурскай // ЛіМ. 1969. 18 крас.

3.1.

БДАМЛіМ, ф. 86, воп. 1, спр. 1—322.

В. М. Грышкевіч.

СУРТА ТРАФІМ

Сурта Трафім Раманавіч [? — 1701 (?)], магілёўскі храніст. Год і месца нараджэння, а таксама яго паходжанне дакладна невядомы.

Як сведчаць дакументы магілёўскага магістрата, у 1679 Т. Сурта займаў пасаду гарадскога шафара,— службовай асобы, якая збірала падаткі, вяла ўлік даходаў і расходаў горада. У 1684 ён «дазорца кабачны», г. зн. наглядчык і зборшчык падаткаў з пітных устаноў г. Магілёва. У 1689 ён быў абраны лаўнікам, членам гарадскога магістрата і заставаўся на гэтай пасадзе да 1696. Пэўны час выконваў абавязкі купецкага старасты. Апошні раз у матэрыялах магілёўскай магдэбургіі Т. Сурта згадваецца пад 1700. У Магілёўскай хроніцы ў тэксце гадавога артыкула за 1701 захаваўся запіс, зроблены мясцовым храністам Ю. Трубніцкім: «Дасюль пісаў нябожчык Трафім Сурта». З гэтага вынікае, што апошні памёр у самым пачатку 18 ст. Займаючы на працягу амаль чвэрці стагоддзя розныя пасады ў горадзе, ён належаў да сярэдніх слаёў гарадской арыстакратыі. Недарма ў магілёўскіх дакументах 2-й паловы 17 ст. храніста называюць славетным (выдатным) і шляхетным панам.

У 1693 на падставе розных вусных і пісьмовых крыніц, успамінаў бывалых людзей, ранейшых гістарычных запісаў і ўласных назіранняў Т. Сурта завяршыў складанне першага летапісу г. Магілёва, храналагічна пачынаючы з 1526, а пасля прадаўжаў яго да 1701. У прадмове да свайго твора ён сцісла растлумачыў творчыя прынцыпы і мэты сваёй працы. Хроніка Т. Сурты лягла ў аснову летапіснага зводу, які дапаўнялі і прадаўжалі пазней, аж да сярэдзіны 19 ст., наступныя магілёўскія храністы Трубніцкія. Магілёўская хроніка ў цэлым нагадвае традыцыйны летапіс. Падзеі ў ёй апісаны ў пагадовай форме і пераважна са знешняга боку.

Невядома, дзе вучыўся і якую навучальную ўстанову скончыў першы магілёўскі храніст, але чалавекам ён быў даволі адукаваным і начытаным. Апрача беларускай і польскай моў, якімі ён валодаў свабодна, ведаў таксама лацінскую і рускую. У сваёй Хроніцы ён, напрыклад, змясціў ва ўласным перакладзе з рускай на польскую ліст Пятра I ад 1696 да маскоўскага патрыярха Адрыяна з апісаннем узяцця Азова і перамогі над туркамі. Неаднаразова спасылаўся на розныя пісьмовыя крыніцы, якімі карыстаўся, у т. л. на хронікі А. Гваньіні, М. Стрыйкоўскага, Ц. Баронія, Кіеўскі сінопсіс і інш. Паводле поглядаў Т. Сурта быў тыповым прадстаўніком эпохі барока. У ім сумяшчаліся веды, густы і вобраз жыцця чалавека новага часу з традыцыйнымі, сярэдневяковымі ўяўленнямі і забабонамі. У сваёй Хроніцы змяшчаў не толькі каштоўныя гістарычна-дакументальныя звесткі з мінулага Магілёва, Беларусі і суседніх краін, але і паведамленні пра незвычайныя здарэнні, розныя чуткі пра цуды і прыкметы, у рэальнасць якіх верыў. Быў набожным, артадаксальным чалавекам, цесна звязаным з традыцыямі продкаў. Летазлічэнне вёў ад нараджэння Хрыста, але датаваў падзеі паводле «старога календара». Паведамляючы пра вяртанне ў 1633 у Магілёве праваслаўнай царкве адабраных раней сабораў, выказаў шчырую радасць. Адмоўна ставіўся да вальнадумства. Беларускага філосафа К. Лышчынскага асуджальна называў блюзнерцам-атэістам, а уніятаў — вампірамі. Асуджаў таксама выступленні гарадскіх нізоў у абарону сваіх сацыяльных інтарэсаў. Паўстанне магілёўскіх мяшчан 1610 супраць гарадскіх улад адназначна атэставаў як бунт. Побач з гэтым, Т. Сурта разумеў важнае значэнне гістарычнай памяці і культурнай спадчыны для духоўнага развіцця народа. Сваю Хроніку ён склаў з выразна патрыятычных пазіцый. З гонарам пісаў пра свой славуты, «богам спасаемы град Магілёў», пра яго багатае і цікавае мінулае, пра сучасны яму росквіт места, «багатага людзьмі вучонымі, гандлёвымі, набожнымі». У ім адначасова ўжываўся магілёўскі патрыёт з патрыётам усёй Рэчы Паспалітай, мясцовы патрыятызм з агульнадзяржаўным. Так, пад 1661 ён з выразнай сімпатыяй змясціў у сваім творы разгорнутае апавяданне пра паўстанне магілёўчан і знішчэнне імі рускага гарнізона. Нацыянальна-вызваленчую ж вайну ўкраінскага народа супраць польскага панавання падаў вельмі сціпла, фрагментарна і стрымана.

Магілёўская хроніка Т. Сурты — каштоўны помнік не толькі гістарыяграфіі, але і гістарычнай прозы Беларусі эпохі барока. У скарочаным выглядзе ў перакладзе на рускую мову часткова апублікавана ў 1887 М. Гартынскім. Яе поўнае навуковае выданне ўпершыню ажыццявілі М. Улашчык і В. Чамярыцкі ў 1980 у 35 т. «Поўнага збору рускіх летапісаў». Самы даўні рукапісны спіс твора, зроблены ў сярэдзіне 18 ст. А. Трубніцкім, захоўваецца ў Нацыянальнай бібліятэцы Расіі ў Санкт-Пецярбургу.

В. А. Чамярыцкі.

Бібліяграфія

1.3.

1980. Могилевская хроника Т. Р. Сурты и Ю. Трубницкого // Полное собрание русских летописей. М. Т. 35.

1.5.

Хроника белорусского города Могилева ... Переведена с польского подлинника... Николаем Гортынским. Спб., 1887.

Магілёўская хроніка Трафіма Раманавіча Сурты і Юрыя Трубніцкага / Пер. В. У. Таранеўскага // Полымя. 1992. № 7, 8.

2.3.

На беларускай мове. Філіповіч І. Хроніка Магілёва // Помнікі гіст. і культ. Бел. 1972, № 4; Яго ж. Яны пісалі Магілёўскую Хроніку // Маг. праўда. 1981. 21 студз.; Чамярыцкі В. Магілёўская хроніка // Голас Радзімы. 1979. 22 ліст.; Яго ж. Мясцовае летапісанне Беларусі XVII—XVIII стст.: Магілёўская хроніка // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1979. № 4.

На рускай мове. История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 273—275; Улащик Н. Введение в изучение белорусско-литовского летописания. М., 1985. С. 173—203; Его ж. Предисловие // Полное собрание русских летописей. М., 1980. Т. 35; Филипович И. И. Из истории Могилевской хроники XVII—XIX ст. ст. // Книговедение, источники, библиография. Вып. 2. Мн., 1983. *В. А. Чамярыцкі.*

СУЧОК АЛЕСЬ

Сучок Алесь [сапр. Дабрыян Пётр Навумавіч, інш. псеўд. У. Вашык; 7(20).10.1916, в. Ахматава Алатырскага пав. Сімбірскай губ., цяпер Алатырскі р-н, Чувашыя — 27.8.1993, ст. Азярніца Слонімскага р-на Гродзенскай вобл., дзе і пахаваны], паэт.

А. Сучок родам з сялянскай сям'і. Бацька, Навум Васілевіч, і маці, Юстына Мікалаеўна, родам з в. Какошчычы (цяпер Слонімскі р-н). У 1915 сям'я выехала ў бежанства. Жылі ў в. Ахматава Алатырскага пав. У 1918 пераехалі ў станіцу Коелга Чалябінскай губ., дзе бацька працаваў млынаром (там і памёр). У 1922 маці з трыма дзецьмі вярнулася на радзіму. Будучы паэт у 1926—32 вучыўся ў польскай школе ў в. Мяльканавічы, дзе скончыў пяць класаў. Затым працаваў на гаспадарцы. Уключыўся ў падпольную рэвалюцыйную барацьбу. За арганізацыю дэманстрацыі мяльканавіцкіх вучняў, якія патрабавалі школу на роднай мове, 16.1.1934 арыштаваны. Але з-пад арышту ўдалося ўцячы. Затым быў сакратаром Азярніцкага падпольнага райкома камсамола Зах. Беларусі. 30.7.1934 зноў арыштаваны і ў верасні 1935 прыгавораны да 4 гадоў турмы (да суда сядзеў у Слоніме, пасля пераведзены ў Беласток). Выйшаў на волю па амністыі ў 1937. 27.4.1939 зноў арыштаваны і адпраўлены ў канцлагер Картуз-Бяроза. Вызвалены Чырвонай Арміяй. Працаваў у Слонімскай раённай газеце «Вольная праца». З красавіка 1941 па накіраванні ваенкамата знаходзіўся ў будаўнічым батальёне, размешчаным у г. п. Свіслач, будаваў аэрадром для пасадкі цяжкіх самалётаў. У час вайны жыў у Какошчычах. Удзельнічаў (з 1942) у падпольным антыфашысцкім руху, быў сакратаром падраённага антыфашысцкага камітэта. З красавіка 1944 — у партызанскім атрадзе імя Дзяржынскага брыгады імя Ракасоўскага, быў літработнікам падпольнай газеты «Вольная праца». Пасля вызвалення раёна, калі газета аднавіла сваю дзейнасць, працягваў у ёй працаваць. У верасні 1944 выбраны другім сакратаром Слонімскага РК ЛКСМБ. Праз месяц прызваны ў Савецкую Армію. Пасля дэмабілізацыі ў 1946 жыў у Какошчычах, працаваў на гаспадарцы. У 1948—

50 загадчык Азярніцкага сельскага Дома культуры, у 1950—53 старшыня Азярніцкага сельсавета, у 1953—55 інструктар Слонімскага РК КПБ, затым у калгасе. У 1963—78 — стрэлачнік на ст. Азярніца. З 1978 пенсіянер.

Узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны II ступені, медалямі, Граматай Вярхоўнага Савета БССР.

Па словах самога паэта, вершы пачаў пісаць «яшчэ будучы ў Слонімскай турме. Паперы і алоўка мець у камеры адміністрацыя не дазваляла. Але я ўхітрыўся... пісаў алюмініевай лыжкай на сцяне...» Першы апублікаваны твор А. Сучка — верш «Я бачыў» (1938). Друкаваўся ў заходнебеларускім часопісе «Шлях моладзі», слонімскай раённай і гродзенскай абласной газетах, зборніку «Сцягі і паходні». Раннім вершам А. Сучка ўласцівы пафас вызваленчай барацьбы. Потым аддаваў перавагу пейзажнай лірыцы.

А. М. Пяткевіч.

Бібліяграфія

1.3.

1938. Я бачыў: [Верш] // Шлях моладзі. № 24.

1939. Зіма: [Верш] // Шлях моладзі. № 1; Мне ахвота: [Верш] // Там жа. № 7; «Вясна, вясна, прыйдзі скарэй»: [Верш] // Там жа. № 8.

1959. Першая вясна сямігодкі: [Верш] // Гродзен. праўда. 17 мая / Пад прозв. П. Дабрыян.

1961. Мая вёска: [Верш] // Сел. гасп. Бел. № 9 / Пад псеўд. У. Вашын.

1965. Я бачыў; У Картуз-Бярозе; Ой ты, маці, не сумуй!; Жаўрук: [Вершы] // Сцягі і паходні. Мн.

1981. Салавей: [Верш] // Гродн. праўда. 10 янв.

1983. Таварышу: [Верш] // Гродн. праўда. 16 апр.

2.3.

На беларускай мове. Каленснік У. Лёсам пазнанае. Мн., 1982. С. 261.

Т. М. Махнач.

СУША ЯКУБ

Суша Якуб (свецкае імя Ян) (1610, Мінск — 4.3. 1687, Хэлм, Польшча, пахаваны ў Хэлмскім кафедральным саборы), рэлігійны пісьменнік, грэка-уніяцкі епіскап. Доктар тэалогіі. Пісаў на лацінскай мове.

Адукацыю атрымаў, відаць, у мінскіх базыльян. У 1626 стаў манахам гэтага ордэна, прыняўшы імя Якуб. Працаваў настаўнікам філасофіі і тэалогіі ў базыльянскіх школах. Потым быў накіраваны за мяжу для вывучэння тэалогіі. Атрымаўшы ў Аламоўцы ступень доктара, нейкі час правёў у Рыме, пасля чаго вярнуўся ў Мінск. У 1636 быў накіраваны ў Хэлм, дзе епіскап Мяфодзій Тарлецкі заснаваў манастыр базыльян і школу пры ім. Узначаліўшы школу, Я. Суша доўгі час працаваў у Хэлме на педагагічнай, грамадзянскай і прапаведніцкай ніве. У 1649, пасля смерці Мяфодзія, ён прызначаны адміністратарам хэлмскага епіскапата. У чэрвені — ліпені 1651 Я. Суша, узяўшы з сабой цудатворны абраз Багародзіцы, скіраваўся ўслед за войскам караля Яна Казіміра, што выступіла супраць Б. Хмяльніцкага (прысутнасцю гэтага абраза тлумачылі атрыманую каралём перамогу пад Берастэчкам). 22 лютага 1652 кароль прызначыў яго хэлмскім епіскапам. На Жыровіцкай кангрэгацыі ў 1661 Я. Суша быў выбраны генералам базыльян і займаў гэту пасаду да 1667. Удзельнічаў у Люблінскім сінодзе 1680. У канцы жыцця атрымаў багатае абацтва ў Жыдзячыне (цяпер Львоўская вобл.).

Сёння вядомы тры друкаваныя творы Якуба Сушы. Першы з іх «Бег жыцця і змагання блажэннага пакутніка Іясафата Кунцэвіча» (1645, ёсць звесткі, што ў 1732 гэты твор перакладзены ў Рыме на італьянскую мову). У другім творы Я. Сушы «Саул і Павел русінскай уніі, пераТвораны крывёю блажэннага Іясафата або Мялецій Сматрыцкі» (1666, гэтае выданне важнае і для даследчыкаў біяграфіі Мялецця Сматрыцкага). У ім прыведзены каштоўныя звесткі, якія даюць уяўленне пра стан рэлігіі і літаратурнага жыцця ў тагачаснай Рэчы Паспалітай. Трэці твор — «Уваскрэслы Фенікс, або Першапачатковая выява Дзевы, маці хэлмскай» (1664). Гэтая кніга неаднаразова перавыдавалася.

А. Ф. Коршунаў.

Бібліяграфія

1.2.

Cursus vitae et certamen martirii B. Josophati Buncevitii. Roma, 1645.

Phenis redivus sive imago longe vetustissimo Virginis matris chelmosc. Zamosciae, 1664.

Saulus et Paulus Ruthenae unionis sanguine Beati Josophati transformatrum sive Meletius Smotricius. Roma, 1666.

А. Ф. Коршунаў.

СУШКО ПАВЕЛ

Сушко Павел Міхайлавіч [псеўд. Язэп Сяўня, крыпт. П. С.; 7(20).11.1909, в. Сушкі Дзісненскага пав. Віленскай губ., цяпер Міёрскі р-н Віцебскай вобл.— 26.9. 1974, там жа], паэт.

Бацькі П. Сушко працавалі на сельскай гаспадарцы. Да ўз'яднання Зах. Беларусі з БССР ён дапамагаў ім у працы, актыўна падтрымліваў гуманістычныя і антыфашысцкія ідэі народнага фронту. Пасля ўз'яднання — адзін з арганізатараў першага ў Міёрскім р-не калгаса «Баявы партызан», старшыня Чэраскага сельсавета. У Айчынную вайну сувязны партызанскага атрада «Масква», потым партызан 4-й Беларускай партызанскай брыгады. Пасля вайны ўдзельнічаў у аднаўленні разбуранай гаспадаркі.

Друкавацца П. Сушко пачаў у 1938 у прагрэсіўных газетах і часопісах Зах. Беларусі. У газеце «Кліч партызан» [орган Міёрскага падпольнага райкома КП(б)Б] у 1943 выступаў з нататкамі пад псеўд. Язэп Сяўня. Пісаў вершы пра заходнебеларускае падполле, гераізм партызан, услаўляў радасць мірнай працы, апяваў хараство родных краявідаў. Яго паэзія шчырая, непасрэдная, прасякнутая дабрынёй, еднасцю з людзьмі працы. Да ўз'яднання Зах. Беларусі з БССР яго творы распаўсюджваліся сярод падпольшчыкаў і працоўных, заклікалі іх на барацьбу з нацыянальнымі прыгнятальнікамі. «Марш беларускіх партызан» на словы П. Сушко спявалі народныя мсціўцы. У пасляваенны час выступаў з вершамі і допісамі ў раённай газеце, абласным і рэспубліканскім друку. У. Калеснік назваў яго творы «мастацкімі дакументамі перажыванняў заходнебеларускага перадавога селяніна». Вершы П. Сушко «Сцяжынка» і «Ой, ішла дзяўчына» пакладзены на музыку М. Пятрэнкам і А. Палонскім. У Вільнюсе, у акадэмічнай бібліятэцы, захоўваецца рукапісны зборнік яго вершаў «Адгалоскі» (1939).

Ц. Б. Ліякумовіч.

Бібліяграфія

1.3.

1938. Вясна: [Верш] // Зорка. № 4 / Пад крыпт. П. С.; Ноч; Гора: [Вершы] // Там жа. № 5; Магіла жаўнера; Бацькаўшчына: [Вершы] // Там жа. № 6; Над родным загонам: [Верш]; Добры ўчынак: [Апавяданне] // Там жа. № 7 / Пад крыпт. П. С.; Як каты на зайцаў палююць: [Апавяданне]; На спатканне; Не загінем!: [Вершы] // Там жа. № 9 / Пад крыпт. П. С.; Восень; Над магілай бацькоў; На чужыне: [Вершы] // Там жа. № 10 / Пад крыпт. П. С.; На святую дарогу: [Верш]; Як паўсталі розныя народы: [Байка] // Там жа. № 11 / Пад крыпт. П. С.

1939. Злоснасць і спачуванне: [Апавяданне] // Зорка. № 2; Вясна: [Верш] // Там жа. № 5; «Дзесяць год, як праз нетры пралёг...»: [Верш] // Шлях моладзі. № 7; Прачніся: [Верш] // Там жа. № 12.

1940. Калгасная: [Верш] // Сял. газета. 28 жн.; Мінуў няволі час: [Верш] // Там жа. 29 жн.

1962. Нараджэнне дня: [Верш] // Віцеб. рабочы. 27 лют.; ЛіМ. 2 кастр.; Сіні Нёман: [Верш] // Чырв. змена. 15 сак.

1963. Явачная кватэра; Зязюльчыны слёзкі; Тры дарожанькі: [Вершы] // Полымя. № 11; Явачная кватэра: [Верш] // ЛіМ. 19 ліст.

1964. Спадчына; Дзяўчаты спявалі: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 15 студз.

1965. Явачная кватэра; Мара; Камсамолец; Над брацкай магілай; Беларусі; Лета; Нараджэнне дня: [Вершы] // Сцягі і паходні. Мн.; Ой, ішла дзяўчына: [Верш] // Віцеб. рабочы. 26 вер.

1966. Сцяжынка: (Песня) // Дзень паэзіі — 66. Мн.; Мой верш; Чалавек: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 27 сак.; Калі ты ў дарозе; «У сінім небе ані хмаркі...» [Вершы] // Чырв. змена. 29 чэрв.; Тры дарожанькі: [Верш] // Там жа. 31 снеж.

1967. Майская раніца: [Верш] // Віцеб. рабочы. 30 мая; Радзіме: [Верш] // Там жа. 18 жн.; Салдатка: [Верш] // Чырв. змена. 16 лют.

1968. Мёртвае поле: [Верш] // Віцеб. рабочы. 13 крас.; Роднай зямлі: [Верш] // Там жа. 23 ліст.; Роднай зямлі; Раслінка; Росы: [Вершы] // Звязда. 21 снеж.

1969. Кастрычніку; Звіні, струна, званчэй!; Зерне думак; Душа рвецца да штурвала: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 11 ліст.

1970. З мінулага; «Ты мне не хлусі...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 28 ліп.; Гляджу ў той бок: [Верш] // Там жа. 17 кастр.; Завеі набліжаюцца: [Верш] // Там жа. 21 ліст.; Радзіме; Незабудкі; Дзе б я ні быў: [Вершы] // Звязда. 26 вер.; Шматкутнік: Пародыя // ЛіМ. 15 мая.

1972. Бяроза; «Як праходзіш сцежкаю...»; Я зноў будую новы дом: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 26 жн.; У дарозе: [Верш] // Звязда. 6 лют.

1975. Першакласніца: [Верш] // Работніца і сялянка. № 8.

1985. У акупацыі; Явачная кватэра: [Вершы] // Партызаны, партызаны... Мн.; Мне не забыць: [Вершы] // У паходзе. Мн.

1.4.

1963. Вебер В. Плугар і меч: [Верш] / З ням. // Чырв. змена. 6 кастр.

2.3.

На беларускай мове. [Бія-бібліяграфічная даведка] // У паходзе. Мн., 1985.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 582.

Т. М. Махнач.

СУШКО ПЯТРО

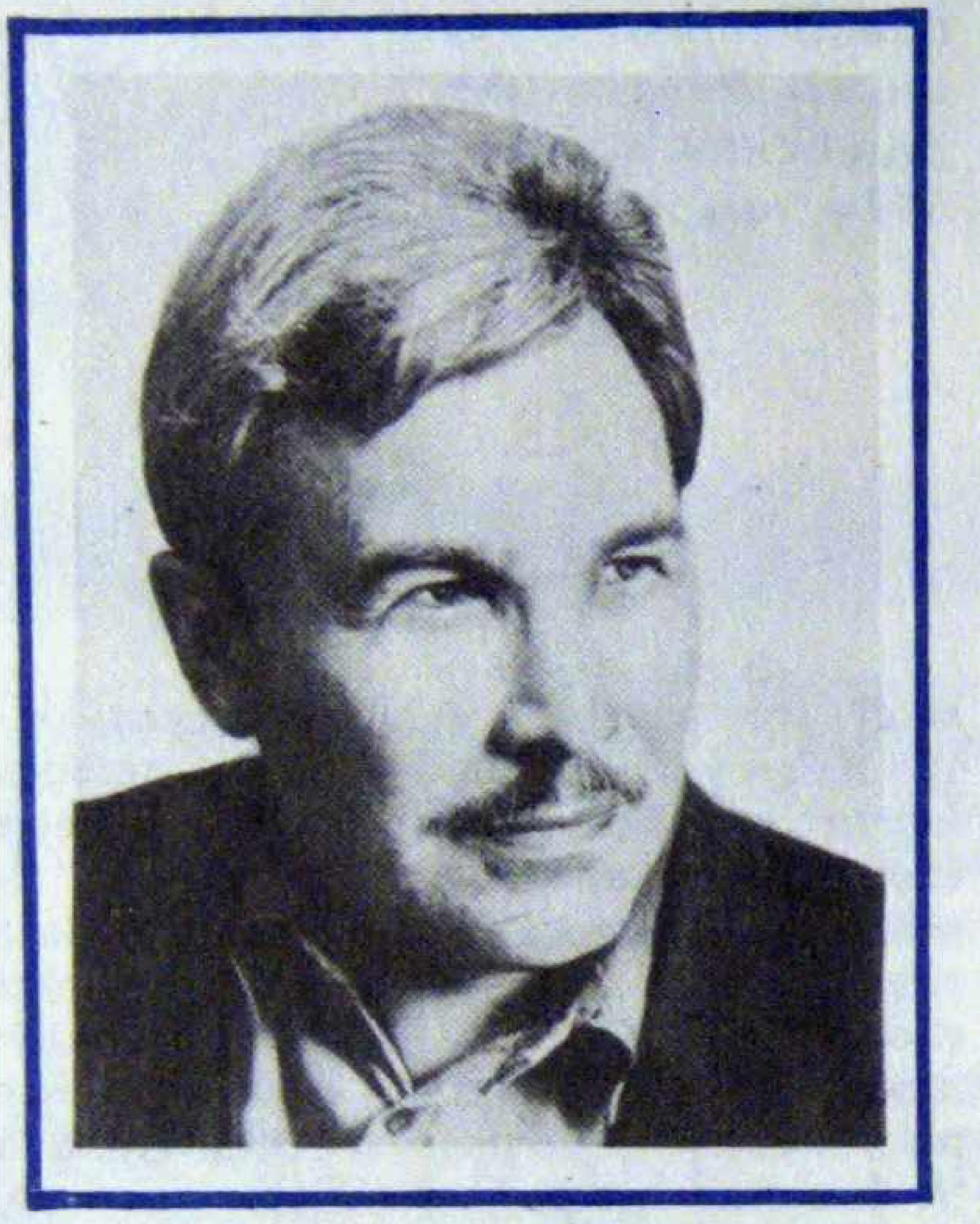

Сушко Пятро (Пётр) Паўлавіч (псеўд. Пятрусь Абаранак, Ясь Ажынскі, Міхась Валашковіч, Цімох Дзераза, Халімон Клін, Яська Лысы, Апанас Парнаскі, Кастусь Паўлюковіч, П. Рамянец, Пятрок Рамянец, Кірша Рымар, Раман Сітковіч, Тамаш Тутэйшы; н. 1.1.1937, в. Сушкі Браслаўскага пав. Віленскага ваяв., цяпер Міёрскі р-н Віцебскай вобл.), паэт, перакладчык. Член СП Беларусі з 1984.

Нарадзіўся ў сям'і заходнебеларускага сялянскага паэта Паўла Міхайлавіча Сушко. Паэтычная творчасць бацькі аказала непасрэднае ўздзеянне на выбар шляху П. Сушко. У час Вялікай Айчыннай вайны ён знаходзіўся з маці, Надзеяй Раманаўнай, у партызанскім атрадзе. У 1953 закончыў Чэраскую сямігодку, у 1956 Міёрскую сярэднюю школу. У 1956—58 працаваў выхавацелем Аляксандраўскага дзіцячага дома ў Міёрскім р-не, лабарантам у сярэдняй школе. Адслужыўшы ў Савецкай Арміі (1959—61), паступіў на факультэт журналістыкі БДУ, які скончыў у 1966. Працаваў загадчыкам аддзела ў Міёрскай раённай газеце «Сцяг працы» (1966—68), карэспандэнтам газеты «Віцебскі рабочы» (1968—69). Пераехаўшы ў Мінск, быў літсупрацоўнікам газет «На страже Октября» (1969—70), «Звязда» (1970—73), часопіса «Вожык» (1973—77). У 1977—80 быў рэдактарам аддзела літаратуры часопіса «Вожык», у 1980—87 — адказным сакратаром штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва». Цяпер працуе старшым рэдактарам у выдавецтве «Полымя».

Друкавацца П. Сушко пачаў у 1954 у міёрскай раённай газеце «Зара камунізму» (верш «Цёплы дождж»). Аўтар гумарыстычна-сатырычных зборнікаў «Ганарлівы сучок», «Восці напагатоў», «Парнаская кузня», «Касіў Ясь канюшыну», «Роздум ля Парнаса», кнігі «Паэтычнае веча» — першага ў беларускай літаратуры вянка парадыйных санетаў, якія вызначаюцца глыбокім філасофскім зместам. Для яго творчасці ўласцівы акрэсленасць аўтарскай пазіцыі, адэкватнасць выяўленчых сродкаў, афарыстычнасць, дасціпнасць. Плённа працуе і ў лірыцы. Яго зборнік «Пратокі» і вянок санетаў «Зямля гаючых траў» вызначаюцца глыбінёй пачуццяў, узнёсласцю думак, арыгінальнасцю вобразаў. Піша вершы для дзяцей (зборнікі «Вясёлы бай», «Чмялёва гушкалка»), перакладае з польскай і ўкраінскай моў. Песні на словы П. Сушко напісалі А. Палонскі, Л. Свердзель. Аўтар вершаваных подпісаў пад агітплакатамі.

Жыве ў Мінску.

Л. А. Бялевіч.

Бібліяграфія

1.2.

Ганарлівы сучок: Сатырычныя вершы, байкі, мініяцюры. Мн., 1975 [Б-ка «Вожыка»].

Касіў Ясь канюшыну. Мн., 1976.

Пратока: Лірыка. Мн., 1976.

Восці напагатоў: Фельетоны, вершы, байкі, мініяцюры. Мн., 1978. Рэц.: Вяршынін М. Смехам — па агрэхах // Звязда. 1978. 1 кастр.; Марціновіч Н. Прыемнае знаёмства // Чырв. змена. 1978. 27 мая.

Вясёлы Бай: Вершы. Мн., 1980.

Парнаская кузня: Сатыра і гумар. Мн., 1981.

Чмялёва гушкалка: Вершы. Мн., 1986.

Ехаў кот у лес па дровы: Вершы. Мн., 1990.

1.3.

1961. Дарагое каханне: [Верш] // Вожык. № 23.

1962. Цыганка: [Верш] // Вожык. № 14; Чалавечае сэрца: [Верш] // Чырв. змена. 18 крас.; «Быў бацька мой будоўляю заняты...»: [Верш] // Там жа. 6 мая; Рэўнасць: [Верш] // Там жа. 4 кастр.

1963. Ганарлівы сучок; Смоўж і шпак: [Байкі] // Вожык. № 11; Гамонка з рамонкам: [Верш] // Там жа. № 17; Годзе казкі казаць; Мне цябе так шкада...: [Вершы] // Маладосць. № 5; Баразну вядуць...; Непаседлівыя...: [Вершы] // Там жа. № 9; Не хіліце галоў, няўдачнікі; «Хмурыць не стану бровы...»: [Вершы] // Полымя. № 11; Не хіліце галоў, няўдачнікі: [Верш] // ЛіМ. 19 ліст.; Не па Крылову; Баран-дарадчык; Жук і матылёк: [Байкі] // Чырв. змена. 29 мая; На шчасце; «Ціхі пасёлак Чэрасы...»: [Вершы] // Там жа. 24 снеж.

1964. Ганарлівы сучок: [Байка] // Мініяцюры і карыкатуры. Мн.; Чэрасы: [Верш] // Віцеб. рабочы. 15 студз.; Чужымі стрэламі // ЛіМ. 14 ліп.; «Ты была маім лёсам...»: [Верш] // Чырв. змена. 21 сак.; Цудоўнай ліры чараўнік // Там жа. 6 мая; Першая песня // Там жа. 7 мая; «Сады палаюць белай квеценню...»: [Верш] // Там жа. 28 мая; Каса і камень; Смоўж і жаба; Двурушная хваля: [Вершы] // Там жа. 13 вер.; Верце гэтаму, людзі!: [Верш] // Там жа. 22 кастр.

1965. Зосіны прыгоды: Пародыя // Дзень паэзіі — 65. Мн.; Гамонка з рамонкам; Перад экзаменам; Перад размеркаваннем на работу; Студэнцкая жартоўная; Бывай!..: [Вершы] // Узлёт. Мн.; Юрык, гурбы і ранеткі: [Верш] // Вожык. № 6; На чоўне ўспаміну: [Верш] // Голас Радзімы. № 11; Ніва. 15 жн.; Чырв. змена. 21 лют.; Выйгрышная карта: Байка // ЛіМ. 7 снеж.; Ехаў Янка...: [Верш] // Ніва. 30 мая.

1966. Мы такія...: [Верш] // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Маразы: [Верш] // Бярозка. № 2; Загадчык Мільгуноў: [Верш] // Вожык. № 2; Чароўны мяч: [Верш] // Там жа. № 15; Працоўны тыдзень п'яніцы: [Верш] // Там жа. № 19; Мой верш; Чалавек: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 27 сак.; Асцярожна, драпежнікі!; Лясныя жахі; Палоханкі для дзяцей // ЛіМ. 1 сак.; Ёлачка: [Верш] // Чырв. змена. 1 студз.; Пра Мікіту; Яўхімавы лапці: [Вершы] // Там жа. 17 сак.; Калі ты ў дарозе; «У сінім небе ані хмаркі...»: [Вершы] // Там жа. 29 чэрв.

1967. Вярнуўся; Ля ракі: [Вершы] // Вожык. № 18; Рукі; «Калісьці будаваў мой бацька хату...»: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 19 лют.; Вяртанне ў Міёры; Сыну: [Вершы] // Там жа. 18 жн.; Поле: Вянок санетаў // Там жа. 3 вер.; Вёска: [Верш] // Там жа. 10 снеж.; Чэрасы: [Верш] // Чырв. змена. 16 лют.

1968. Тэклін Жан: [Верш] // Вожык. № 14; Вершы пра Дзеда Мароза // Віцеб. рабочы. 1 студз.; Балада аб невядомых // Там жа. 20 студз.; Вядзі, рамантыка!: [Верш] // Там жа. 2 лют.; Ой, ляцелі гусі; Зялёны дубочак: (Па народных матывах) // Там жа. 13 крас.; Балада пра сэрца паэта; Сіла касметыкі: [Вершы] // Там жа. 27 крас.; Калючыя радкі; Адзін за аднаго; Уважлівы; Крутадух // Там жа. 18 мая; Сказ пра Ніцая: [Верш] // Там жа. 20 ліп.; У жыцці заўжды ёсць месца подзвігу: [Верш] // Там жа. 23 ліст.; Адкрыццё: [Верш] // ЛіМ. 31 мая.

1969. Хадакі ад Леніна ідуць: [Верш] // Віцеб. рабочы. 22 крас.

1970. Поле: [Вершы] // Рунь. Мн.; Не рабі, як я: [Верш] // Вожык. № 3; Балада пра невядомых: [Верш] // Звязда. 28 крас.; Зямля герояў: [Верш] // Там жа. 21 чэрв.; Добры сродак: [Верш] // Там жа. 6 вер.; Ананімка: [Верш] // Там жа. 20 вер.; Даўзгаднялі: [Верш] // Там жа. 4 кастр.; Касірка Зіна: [Верш] // Там жа. 11 кастр.; Дзіравае сумленне: [Верш] // Там жа. 18 кастр.; Спявай, «Ручаёк» // Там жа. 23 кастр.

1971. Гамонка з рамонкам: [Верш] // Універсітэт паэтычны. Мн.; Перастараўся: [Байка] // Звязда. 24 студз.; Загадчык Мільгуноў: [Верш] // Там жа. 14 сак.; Свежы сюжэт; Мастацкая барада: [Вершы] // Там жа. 21 сак.; Пагаворым...: [Верш] // Там жа. 18 мая; Гарачае чаканне: [Верш] // Там жа. 6 чэрв.; Спакушэнне айца Аксенція: Камедыя ў адной дзеі // Там жа. 26 чэрв.; Песня лакаматыва; Аршанская лазня; Праваднiца: [Вершы] // Там жа. 29 жн.; Выпрабаванне: Байка // Звязда. 5 вер.; Вернасць запавету: [Верш] // Там жа. 8 ліст.; Сакрэт Савося: [Верш] // Там жа. 28 ліст.; Недакладныя каардынаты: [Верш] // Там жа. 10 снеж.; Бліны на варотах: (Гумарэска) // Там жа. 28 снеж.

1972. Крыўда: [Верш] // Вожык. № 7; Такі чалавек; Бег на месцы; Ой, баюся; Пакуты ад пасады: [Вершы] // Там жа. № 14; Зялёны дубочак: [Верш] // Там жа. 2 мая; Кніжныя агледзіны // Там жа. 26 жн.; Святло паэтычнага дару // Там жа. 3 снеж. / Пад псеўд. П. Рамянец; Слова; Радня: [Вершы] // Там жа. 17 снеж.; Пустамалот; Аціналі: [Вершы] // ЛіМ. 14 ліп.; Сэрца паэта: [Верш] // Там жа. 18 жн.

1973. Экстраход: [Верш] // Вожык. № 6; Запрашэнне; Крутадух: [Вершы] // Там жа. № 11; Сусед; Шырокі профіль: [Вершы] // Там жа. № 17 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Чым трэба даражыць: [Рэц. на кн.: Гілевіч Н. А дзе ж тая крынічанька. Мн., 1972] // Голас Радзімы. № 16; Звязда. 16 лют.; Шчодрасць сэрца // Там жа. 3 студз. / Пад псеўд. П. Рамянец; Так здабывалася перамога: [Рэц. на кн.: Ильинковский М. Шла война народная. Мн., 1973] // Там жа. 15 мая; [Рэц. на кн.: Лобанок В. Партизаны принимают бой. М., 1972] // Чырв. змена. 7 сак.

1974. Салдацкая каша: [Верш] // Вожык. № 3 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Закаханы смяльчак: [Верш] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Ц. Дзераза; Павучальны прыклад; Не засумуеш; Перакантаваўся; Дачная замалёўка: Мініяцюры // Там жа. № 11; Хто вінаваты: [Верш] // Там жа. № 14 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Дадатак; Задні ход; Студэнт пад ветразем: [Вершы] // Там жа. № 17; Антысвет: [Верш] // Там жа. № 22; «Пасівелі скроні...»: [Верш] // Там жа. № 24; Сябру-сатырыку: [Верш] // ЛіМ. 12 крас.; Парнаскія мроі: Пародыя // Там жа. 26 крас.

1975. Запальнічка: [Верш] // Вожык. № 4; Пісьмо мінаеўцаў: [Верш] // Там жа. № 6; Зорка Ніцая: [Верш] // Там жа. № 7; Васілёў мост: Апавяданне // Там жа. № 8 / Пад псеўд. П. Рамянец; Партызанская зона: [Верш] // Там жа. № 13; Каралева кінафокусаў: Сцэнарый сатырычнага фільма // Там жа. № 14 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Багацце: [Верш] // Там жа. № 20 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Заўсёды разам з народам // ЛіМ. 15 лют.

1976. Касіў Ясь канюшыну... (Як пра тое ж напісалі б): Якуб Колас. Ясевы прыгоды; Янка Купала. Касавіца ў калгасе; Кандрат Крапіва. Ясь і Стася; Максім Танк. Ave Janina!; Аляксей Русецкі. Яго светласць: [Пародыі] // Дзень паэзіі — 76. Мн.; Пра словы і справы: [Верш] / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Крокі пяцігодкі: [Верш] // Там жа. № 3; Вось дык марная трава!: [Верш] // Там жа. № 4 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; «Квецень майская аж пеніцца...»: [Верш] // Там жа. № 8; Аўтабраканьеры: [Верш] // Там жа. № 10; Пазалочаныя краты: [Верш] // Там жа. № 12; Святая наіўнасць: Байка // Там жа. № 16; Дэманстранты: [Верш] // Там жа. № 20; Жаданы госць: [Верш] // Там жа. № 24; Пачынаючаму падхаліму; Браканьерскі азарт: [Вершы] // Заря. 15 янв.; За двума зайцамі: [Верш] // Мін. праўда. 5 чэрв.

1977. Эпіграмы: (Вясёлыя наследаванні): Максіму Танку «На этапах...»; Нілу Гілевічу «Не саграшу...»; Рыгору Барадуліну «Шчыравала на свеце пчала...» // Дзень паэзіі — 77. Мн.; Вячоркі ў Нягневічах: [Рэпартаж]; Дэманстранты: [Верш] // Промні Кастрычніка. Мн.; Размова ля Кургана Славы: [Верш] // Бярозка. № 5; Чалавек з ракетай: [Верш] // Вожык. № 3; Цётчына парада: [Верш] // Там жа. № 7; Графаман; Німб-невідзімка; Мядзвежая размова: [Вершы] // Там жа. № 13; Пра апошнюю рыбку: [Верш] // Там жа. № 18 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Будучы класік: [Верш] // Там жа. № 23; Вясёлы Бай; Хто сандалікі згубіў?; Ліса курачак лічыла: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 4; Сняцца маці сыны: [Верш] // Там жа. № 7; Аўтадыфірамб: Пародыя // ЛіМ. 11 сак.; Цар у кедах: Пародыя // Там жа. 29 крас.; Каардынаты вечнасці: Пародыя // Там жа. 15 ліп.; Камарынае абяцанне; Лішняя вага: [Вершы] // Там жа. 14 кастр.; Вершаванае віраванне: Пародыя // Там жа. 21 кастр.

1978. Лірычна-арыфметычнае: Пародыя // Дзень паэзіі — 78. Мн.; Непаслухмяныя лыжы: [Верш] //

Вожык. № 1; Сатырычныя куплеты на тэмы буржуазнай асветы: [Верш] // Там жа. № 2 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Сяброўкі: [Верш] // Там жа. № 3; Непаразуменне; Самая найнепаўторная: [Вершы] // Там жа. № 5 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Мацярынскі наказ: [Верш] // Там жа. № 7 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; На працу людзі з песнямі ідуць: [Верш] // Там жа. № 8; Імпартныя джынсы: [Верш] // Там жа. № 12; Квадратнае шчасце: [Верш] // Там жа. № 17; Вялікаму Кастрычніку: [Верш] // Там жа. № 20; Гарачая патэльня; Грыбнікі: [Вершы] // Там жа. № 22; Богу паэзіі; Сонечны плюх; Асалода: Пародыі // Там жа. № 23 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; «У матулі вочы...»: [Верш] // Работніца і сялянка. № 2; Восці напагатоў: [Вершы] // Віцеб. рабочы. 4 студз.; Інструкцыя для пачынаючага падхаліма: [Верш] // Чырв. змена. 5 жн.; Пустазвоны: [Верш] // Там жа. 30 жн.

1979. Зімовыя забавы: [Вершы] // Вожык. № 1; Зямлі шчаслівай галасы: [Верш] // Там жа. № 4; Лясная кантора: [Байка] // Там жа. № 5; Асёл — выхавацель; Хітры барсук: [Байкі] // Там жа. № 7; Дэфіцытныя лекі: [Байка] // Там жа. № 9; Пеўчы сыч; Жаба — крытык: [Байкі] // Там жа. № 10; Прыгоды кнігалюба: [Верш] // Там жа. № 11; Пакрыўджаны Янот: [Байка] // Там жа. № 15; Грак-скрыпач; Лізунок: [Байкі] // Там жа. № 19; Мухамор і баравік: [Байка] / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Векапомны покліч: [Верш] // Там жа. № 20; Мядзведзь—будаўнік: [Байка] // Там жа. № 21 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Шустры Міколка: [Верш] // Там жа. № 22; Добра з гэткім выйсці ў круг / Пад псеўд. Цімох Дзераза; З Новым годам!: [Верш] // Там жа. № 24; Студэнцкае вяселле: [Верш] // Работніца і сялянка. № 5; Каб у свеце быў мір і спакой; Песні пані Ганусі; Каралінка; Васількі: [Вершы] // Там жа. № 12; Рунь пад снегам; На ўзлеску; Лясная шаткаванка: [Вершы] // Родная прырода. № 1; Гарачая патэльня: [Верш] // Ніва. 28 студз.; « У матулі вочы...»: [Верш] // Там жа. 25 лют.; Хітры барсук: [Байка] // Там жа. 17 чэрв.; Дэфіцытныя лекі: [Байка] // Там жа. 8 ліп.

1980. З ласкі на пацеху: [Верш] // Вожык. № 1; Насустрач сонцу: [Верш] // Там жа. № 4; З кагорты Іванаў: Янка Брыль; Іван Навуменка; Іван Шамякін; Іван Чыгрынаў; Янка Сіпакоў: [Эпіграмы] // ЛіМ. 11 ліп. / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Вясёлыя прысвячэнні: Пятру Васілеўскаму; Івану Грамовічу; Уладзіміру Дамашэвічу; Леаніду Прокшу: [Эпіграмы] // Там жа. 5 снеж. / Пад псеўд. Цімох Дзераза.

1981. Лічылка; Чарапаха: [Скарагаворкі] // Вясёлка. Мн.; Паэтычныя залёты; Сонечны жарцік; Начныя вершы: [Пародыі] // Дзень паэзіі — 81. Мн.; Зайчыкава зарадка: [Верш] // Вожык. № 18; Добра летняю парою: [Вершы] // Работніца і сялянка. № 9; Камфартабельная душа: [Пародыя]; Застольнае прызнанне: [Верш] // ЛіМ. 10 крас. / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Грыбнікі: [Верш] // Ніва. 25 кастр.

1982. Прыгода на выгане: [Пародыя] // ЛіМ. 28 мая. / Пад псеўд. Ц. Дзераза; Вянок з пратуберанцаў: [Пародыя] // Там жа. 30 ліп. / Пад псеўд. Ц. Дзераза; Скарга маладога пісьменніка; Прызнанне прапагандыста літаратуры: [Вершы] // Там жа. 8 кастр. / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Млявае хаценне: [Верш] // Там жа. 22 кастр. / Пад псеўд. Ц. Дзераза; Эпіграмы // Там жа. 10 снеж. / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Навагоднія пажаданні: Ан. Вялюгіну; Максіму Танку; Ст. Шушкевічу: [Вершы] // Там жа. 31 снеж. / Пад псеўд. Ц. Дзераза; Край свету; Сом; Радоўка; Па грыбы; Рыбакі: [Вершы] // Ніва. 27 чэрв.; Грак-скрыпач: [Верш] // Там жа. 21 ліст.

1983. Літаратурныя пародыі: «Вечар. Месяц...»; «Пасерпленым...» // Дзень паэзіі — 83. Мн. / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Курортная рэўнасць; Ода калуну: [Пародыі] // Беларусь. № 3; Неачышчаныя зярняты: [Пародыя] // Там жа. № 9 / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Ехаў кот у лес па дровы: [Верш] // Там жа. № 19; Ясь прыехаў; На сенажаці: [Вершы] // Вясёлка. № 8; Лірычны сверб: [Пародыя] // ЛіМ. 28 студз. // Пад псеўд. Ц. Дзераза; Паэтычнае веча: (Вянок парадыйных санетаў) // Там жа. 15 ліп. / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Роздум ля Парнаса: (Вянок гумарыстычных актаваў) // Там жа. 29 ліп. / Пад псеўд. Р. Кірша; Шматколерны певень. Дыялогі // Там жа. 2 вер. / Пад псеўд. Ц. Дзераза; Памяці бацькі: «Прыгадаю — і былое вернецца...»; Запрашэнне; «Шумяць вяршаліны старыя...»; Аднакласніцам: [Вершы] // Там жа. 18 ліст.; Лясная кантора: [Верш] // Ніва. 19 чэрв.; Ехаў кот: [Верш] // Там жа. 18 снеж.

1984. Перакроены кажух: Максім Танк. «Калі ёсць у цябе кажушок...»; Пімен Панчанка. Замежная абноўка; Ніл Гілевіч. Замова ад страху перад апранахай; Рыгор Барадулін. Прынамсі, пра хітрага дурня; Эдуард Валасевіч. Кажух і псіх; Анатоль Вярцінскі. Марозна: (З цыкла «Смешныя вершы»); Мікола Арочка. Цецерка: [Верш. пародыя] // Дзень паэзіі — 84. Мн. / Пад псеўд. Цімох Дзераза; Ноеў каўчэг; Сціпласць — не загана: [Вершы] // Вожык. № 17; Мядзведзевы сны: [Верш] // Там жа. № 22; Чмялёва гушкалка: [Верш] // Вясёлка. № 7; Спявалі песню палазы; «Ільняным абрусам белым...»; Згадваючы далёкае мінулае; «З вядра вады нагбом папіць...»: [Вершы] // Мін. праўда. 7 сак.; Грэшніца: [Верш] // Там жа. 13 сак. / Пад псеўд. Ц. Дзераза; Подзвіг: [Верш] // Там жа. 4 ліп.; Рэха вайны: [Верш] // Там жа. 12 ліп.; Каласы нашай славы: [Верш] // Там жа. 30 жн.

1985. Сцягі Кастрычніка: [Верш] // Воляй азарыцца свет. Мн.; Партызанская зона: [Верш] // Партызаны, партызаны... Мн.; Мядзведзевы сны: [Верш] // Ніва. 27 студз.; Цётчына парада: [Верш] // Там жа. 10 сак.; Зайчыкава зарадка: [Верш] // Там жа. 4 жн.

1.4.

1972. Забашта Л. Свята Купалы: [Верш] / З укр. // Звязда. 27 жн.

1975. Карун М. Самаўлюбёны паўлін; Вавёрка ў коле; Ягня і лісіца; Не пралічыліся: [Вершы] / З арм. // Вожык. № 16.

1976. Стэльмах М. Як журавель збіраў шчавель; Шапкі дзеткам грыб купіў; Бабёр; Спаць наш зайчык захацеў: [Вершы] / З укр. // Работніца і сялянка. № 9.

1979. Салдацкая ўдава: [Верш] / З рус. // Работніца і сялянка. № 7.

1980. Апрануўся; Трыумф гумарыста; Метамарфоза: [Вершы] / З укр. // ЛіМ. 11 крас. / Пер. пад псеўд. Ц. Дзераза.

1982. Кругляк Ю. Зеўсава крэсіва: Варыяцыі на міфічную тэму / З укр. // ЛіМ. 30 крас.; Залесский Б. Лучший друг; Баскин М. Загордился: (Юморески); Махнач А. Приключение с автором: [Поэма]; Правосуд В. Метаморфозы: [Басня] / С бел. // Лит. Россия. 12 марта.

1.5.

На літоўскую мову. Jurikas, pusnys ir obuoliai: [Satyra] / Vert. R. Peldiškis // Šluota. 1975. Nr 24; Bėgimas vietoj / Vert. G. Astrauskas // Šluota. 1977. Nr 7.

На рускую мову. Мечты: [Верш] // Во славу Родины. 1960. 13 марта; В сердце твой образ живет: [Верш] // Там жа. 3 апр.; Заветная книжечка: [Верш] // Там жа. 2 июля; Мне пора: [Верш] // Там жа. 11 февр.; Большой палец: [Верш] / Пер. В. Корчагин // Лит. Россия. 1967. 1 янв.; Ревность: [Верш] / Пер. Б. Фирштейн // Знамя юности. 1976. 24 марта.

На ўзбекскую мову. Пьяницанин мехнат хафташ / Тарж. Л. Шабшай // Ўзбекистон, 1967. № 6.

На ўкраінскую мову. Дворушна хвиля; Вартість книжки: [Вершы] / Пер. П. Ребро // Комсомолець Запоріжжя. 1972. 23 вер.; На місці: Гумореска / Пер. І. Немирович // Донбас. 1973. № 5; Дві перчинки: [Вершы]: Баран і Стіна; Пустодзвін / Пер. П. Ребро // Запоріз. правда. 1975. 22 черв.; Біг на місці: [Верш] / Пер. І. Немирович // Лит. Укр. 1975. 7 лют.; Баран і Стіна; Кинув...; Достойності книжки: [Вершы] / Пер. П. Ребро // Там жа. 1975. 20 черв.; Подружки: [Верш] / Пер. І. Немирович // Молода гвардія. 1978. 7 черв.; Ведмежа розмова: [Верш] / Пер. І. Немирович // Молода гвардія. 1979. 17 лют.

1.6.

Кубік Рубіка: Апавяданні, пароды, афарызмы. Мн., 1987 / Склад.

2.3.

Гілевіч Н. Уступны артыкул // Сушко П. Ганарлівы сучок. Мн., 1975.

В. І. Козіч.

СЦЯПАН УЛАДЗІМІР

Сцяпан Уладзімір (сапр. Сцепаненка Уладзімір Аляксандравіч; н. 22.1. 1958, г. п. Касцюкоўка Гомельскага р-на), празаік, паэт. Член СП Беларусі з 1991.

З сям'і рабочага. Пасля школы (1973) скончыў Мінскае мастацкае вучылішча (1977) і Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут (1983). Служыў у Савецкай Арміі (1983—85), быў мастаком аб'яднання камісійных магазінаў (1985—87). З 1987 тэлежурналіст, рэдактар Беларускага тэлебачання. Вядзе праграмы «Літаратурная Беларусь», «Ліра», «У жывапісе, графіцы, скульптуры». Некаторы час быў аўтарам і вядучым у папулярнай праграме «Крок». Займаецца мастацкім афармленнем твораў беларускіх пісьменнікаў. Вядомы яго работы ў галіне беларускай кніжнай графікі.

Друкавацца як паэт пачаў з 1982 (штотыднёвік «Літаратура і мастацтва»). Вершы У. Сцяпана публікаваліся ў час. «Беларусь», «Бярозка», «Крыніца», «Маладосць», «Неман», зб. «Дзень паэзіі» (1984, 1991). Адзін з аўтараў калектыўных зборнікаў «Крыло», «Жнівеньскі праспект», «Тутэйшыя», «Паркан», «Літаратура». Выдаў зборнікі прозы «Сам — насам» (Б-ка час. «Маладосць»), «Вежа». Член былой суполкі «Тутэйшыя». У вершах, эсэ, апавяданнях імкнецца спасцігнуць складаныя таямніцы ўнутранага жыцця чалавека (апавяданні «Я — Віця», «Шэры матылёк», «Чаканні цягніка»), спрабуе ўвасобіць асабісты і сацыяльны вопыт свайго пакалення, яго адчужанасць («Колер хакі», «Шлягер», «Швэдар»). Шмат эксперыментуе ў пошуках прыдатнай для сваіх апавяданняў і эсэ формы. Піша сцэнарыі дакументальных фільмаў. Творчасць У. Сцяпана з'яўляецца ўвасабленнем так званай урбаністычнай плыні ў сучаснай беларускай літаратуры.

Жыве ў Мінску.

Л. С. Савік.

Бібліяграфія

1.2.

Вежа: Апавяданні. Мн., 1990 (Першая кніга празаіка).

Сам-насам: Апавяданні. Мн., 1990.

Дзікае паляванне: Легенда ў мал. паводле аповесці У. Караткевіча. Мн., 1991 / Сааўт. А. Глобус.

1.3.

1982. Адліга; Гатычная вежа; «Апошні восені ліст...»; Чаканне; «Уздоўж Млечнага шляху...»; Сустрэча: [Вершы] // ЛіМ. 23 крас.

1983. Сосны; Гадзіннік; Ноч: [Вершы] / ЛіМ. 26 жн.; Актава; «Высока ў небе...»; «Скрозь белае мліва...»; «Там травень робіць чорнае зялёным...»: [Вершы] // Чырв. змена. 4 мая; Ліст; Мой дзед: [Вершы] // Там жа. 7 кастр.

1984. Восень; Паміж днём і ноччу: [Вершы] // Дзень паэзіі — 84. Мн.; Ліст; Вецер; Рух; Краявід; Раніца; Рэстаўрацыя; Сняданак; На чорна-белых фотаздымках; Восень; Паміж днём і ноччу; Ля грубкі; Багна; Вежа: [Вершы] // Крыло. Мн.; Вежа; Вецер: [Вершы] // Бярозка. № 3.

2.3.

На беларускай мове. [Біяграфічная нататка] // Крыло. Мн., 1984; Дэбют // ЛіМ. 1982. 23 крас.

М. П. Барташэвіч.

СЫРАКОМЛЯ УЛАДЗІСЛАЎ

Сыракомля Уладзіслаў (сапр. Кандратовіч Людвік Францішак Уладзіслаў; крыпт.: N. N., K., Ldwk Kndrtcz; 29.9.1823, фальв. Смольгава Бабруйскага пав. Мінскай губ., цяпер в. Смольгава Любанскага р-на Мінскай вобл.— 15.9.1862, Вільня, пахаваны на могілках Роса), паэт, драматург, перакладчык, крытык, краязнавец. Пісаў на польскай і беларускай мовах.

Нарадзіўся У. Сыракомля ў сям'і арандатара Аляксандра Каятана Кандратовіча (шляхецкі герб — Сыракомля), жанатага з Вікторыяй Златкоўскай. Продкі паэта належалі да старадаўняй беларускай шляхты, паланізаванай у выніку гістарычных падзей у Вялікім княстве Літоўскім. Дзед паэта, Юзаф, быў лідскім ротмістрам. Бацька меў адукацыю каморніка, але на казённую службу не пайшоў і, каб пракарміць сям'ю, арандаваў дробныя фальваркі ў князёў Радзівілаў. У 1825 Кандратовічы пераехалі ў Яськавічы (цяпер вёска ў Салігорскім р-не), а вясной 1831 — у Кудзінавічы (цяпер вёска ў Капыльскім р-не). Навучыўшыся чытаць па-польску ў шасцігадовым узросце, самастойна знаёміўся з творамі І. Красіцкага і Ф. Князьніна. За падрыхтоўкай У. Сыракомлі да школы сачылі хатнія настаўнікі, якія, змяняючы адзін аднаго, па-рознаму разумелі свае абавязкі: Ігнат Шмакаў прымушаў чытаць кніжкі, другі гувернёр аддаваў перавагу вывучванню розных матэрыялаў на памяць, трэці, пан Вайшвіла са Слуцка, закончыў хатнія заняткі. Здаўшы ў канцы лета 1833 экзамены, У. Сыракомля пачаў вучыцца ў павятовай школе пры дамініканскім кляштары ў Нясвіжы адразу з другога класа. Пад канец навучальнага года ён быў па паспяховасці трэцім вучнем класа, аднак скончыць школу не ўдалося: у лістападзе 1835 улады зачынілі яе. Давучваўся ў дамініканскай школе ў Наваградку, адкуль, скончыўшы пяты клас, вярнуўся да бацькоў у в. Мархачоўшчына, каб паступова далучацца да гаспадарчых спраў. Неўзабаве высветлілася, што арандатарскія клопаты не прываблiваюць падлетка, які шмат чытае і нават рыфмуе, пераймаючы класічныя ўзоры. Бацька добра разумеў імкненне сына да асветы і, калі яны перабраліся на новую арэнду ў Залуча (цяпер Стаўбцоўскі р-н), дапамог яму ў 1841 уладкавацца на службу ў канцылярыю кіраўніцтва радзівілаўскімі маёнткамі. Гэта дазволіла У. Сыракомлю пашырыць магчымасці для самаадукацыі. На працягу года ён вывучаў паперы радзівілаўскага архіва і ў выніку напісаў артыкул пра мінулае Нясвіжа для «Старажытнай Польшчы» М. Балінскага. У красавіку 1844 У. Сыракомля ажаніўся з Паўлінай Мітрашэўскай і пераехаў у Залуча.

Будучы арандатарам, У. Сыракомля напісаў паводле пачутай у Міры гісторыі «народную гутарку» «Паштальён», якая стала яго дэбютам у друку (1844), а пазней, праз пераклад Л. Трэфалева,— надзвычай папулярнай у Расіі песняй «Когда я на почте служил ямщиком...». У ціхім прынёманскім Залучы працаваў ён многа і плённа: перакладаў на польскую мову паэтаў-лацiністаў, рыхтаваў «Гісторыю літаратуры ў Польшчы», пісаў вершы, гутаркі, карэспандэнцыі ў газеты. Літаратурныя клопаты вымагалі частых сустрэч з выдаўцамі. Паўстала непазбежнасць пераезду ў Вільню. Развітанне з абжытым Залучам было паскорана раптоўнай смерцю дачок-малалетак. У верасні 1852 У. Сыракомля, даручыўшы гаспадарчыя клопаты будучаму паэту В. Каратынскаму, які жыў у яго з сярэдзіны 1850, пераехаў з сям'ёю ў Вільню. Аднак сталым жыхаром горада ён быў нядоўга; у канцы красавіка 1853 пачаў арандаваць фальварак Барэйкаўшчына (цяпер вёска ў Віленскім р-не). Барэйкаўшчынска-віленскае дзесяцігоддзе паэта вызначаецца ўзмацненнем у яго творчасці дэмакратычных тэндэнцый і грамадзянскіх матываў. Шукаючы адказ на сацыяльна вострыя пытанні часу, Сыракомля абураўся абыякавасцю пануючых класаў да лёсу прыгонных («Вызваленне сялян»), саркастычна глядзеў на самадзяржаўную ўладу («Сахар-мароз»), звяртаўся да гісторыі краю, каб паэтызаваць гераічна-патрыятычныя ўчынкі продкаў дзеля ажыўлення сучаснай яму нацыянальна-вызваленчай барацьбы («Гетманаўская начоўка», «Улас»). У сярэдзіне 1850-х гадоў Сыракомля быў ужо аўтарам шасці кніг перакладзеных паэтаў-лацiністаў, двухтомнай «Гісторыі літаратуры ў Польшчы», некалькіх асобных выданняў гутарак-паэм, а таксама зборнікаў лірычных твораў. У 1856 і 1857 ён ездзіў у Варшаву, у 1858 пабываў у Познані і Варшаве, дзе, ёсць меркаванні, наладжваў кантакты з рэвалюцыйным эмігранцкім рухам. Шмат увагі надаваў падтрымцы творчасці землякоў на беларускай мове (В. Дунін-Марцінкевіч, А. Вярыга-Дарэўскі і інш.). Наважваўся сумесна з В. Каратынскім выдаць кнігу беларускамоўных вершаў, выявіўшы пры гэтым разуменне грамадскай патрэбы ў вывядзенні беларускіх твораў на самастойны шлях. З твораў, напісаных У. Сыракомлем па-беларуску, да нас дайшлі толькі два — агітацыйны антыцарскі верш «Добрыя весці» (1848, 1861) і вершаваная лірычная мініяцюра «Ужо птушкі пяюць ўсюды...» (1861). Уласная беларуская паэзія і гарачая падтрымка творчасці В. Дуніна-Марцінкевіча на беларускай мове, амаль увесь літаратурны даробак Сыракомлі ў яго няўхільным набліжэнні (праз зварот да фальклору і выяўленне мясцовага генатыпу) да дэмакратычнага чытача, да народа ў яго ўнутрана лагічным руху да беларускамоўнай творчасці вызначаюць У. Сыракомлю як гістарычна абумоўленую з'яву ў грамадска-культурным жыцці Беларусі сярэдзіны мінулага стагоддзя, як беларускага паэта-дэмакрата.

Сакрэтны нагляд за Сыракомлем, устаноўлены пасля яго знаходжання за мяжой у 1858, паглыбіў канфлікт з царскімі ўладамі. Таму, калі паэт выступіў у Коўне з чытаннем антыцарскіх вершаў, а пасля здолеў выехаць у Варшаву, яго на зваротным шляху арыштавалі. Амаль месяц Сыракомля знаходзіўся пад арыштам у віленскай турме. Пасля — да заканчэння следства — яму было дазволена жыць пад наглядам паліцыі ў Барэйкаўшчыне, а пазней пераехаць на лячэнне ў Вільню. 15 верасня 1862 ён памёр. У фарным касцёле ў Нясвіжы, касцёле святога Яна ў Вільні, а таксама на доме ў Вільні, дзе ён памёр, устаноўлены памятныя таблiцы. У Нясвіжы і Варшаве ёсць вуліцы, якія носяць яго імя. Імем У. Сыракомлі названа адна з сярэдніх школ у Вільні. Песні на словы паэта напісалі І. Залескі, С. Манюшка, С. Грушвіцкі і інш. Паводле паэмы «Маргер» К. Горскім створана аднайменная опера (нядаўна знойдзена ў Санкт-Пецярбургу). Скульптурны партрэт паэта зрабіў А. Шатэрнік.

У. І. Мархель.

Бібліяграфія

1.1.

Pisma epiczne i dramatyczne. Poznań, 1868. T. 1—9.

Poemata rozmaite. Wyd. nowe. Poznań, 1870. T. 1—2.

Poezje. Wyd. zupełne. Warszawa, 1872. T. 1—10.

Wybór poezji. Wyd. nowe. Warszawa, 1890. T. 1—5.

Wybór pism. Warszawa, 1900 (Bibl. Miniaturowa); Wyd. 2. Warszawa, [1912].

Wybór pism. Brody, 1906. T. 1. Liryki i drobne gawędy (Arcydzieła Pol. i obcych Pisarzy Nr 46).

Poezje. Mikołów; Warszawa, 1908 (Nowa Bibl. Pisarzy Pol. T. 13—18).

Wybór poezji. Warszawa, 1908 (Biblioteczka Młodzieży Szk. 44).

Wybór poezji. Cz. 1—2. Warszawa, 1912; cz. 3. Warszawa, 1913 (Książki dla Wszystkich Nr 578—580).

Wybór poezji. Warszawa, 1913. Cz 1—3 (Biblioteczka Nar. Nr 60, 70, 71).

Wybór poezji. Warszawa, [1916] (Biblioteczka Uniw. Lud. Nr 75); Wyd. 2. Warszawa, [1926].

Poezje. Mikołów, 1922. T. 1—7.

Wybór poezji. Kraków, 1922 (Bibl. Nar. Nr 54).

Wybór poezji. Wilno, 1923. T. 1—3.

Wybór poezji. Wilno, 1955.

Wybór poezji. Warszawa, 1957; Wyd. 2. poprawione. Warszawa, 1961.

Ludwik Kondratowicz (Władysław Syrokomla). Warszawa, 1964 (Poeci Polscy).

Выбр. тв. Мн., 1966.

Wybór poezji. Wrocław, 1970.

Poezje wybrane. Warszawa, 1973.

Poezje. Warszawa, 1974.

Добрыя весці: Паэзія, проза, крытыка. Мн., 1993.

1.2.

Dzieje literatury w Polsce od pierwiastkowych do naszych czasów. T. 1. Wilno, 1850; T. 2. Wilno, 1852; Wyd. 2 dopełnione przypiskami. Warszawa, 1875. T. 1—3.

Gawędy i rymy ulotne. Poczet I. Warszawa, 1853; Wilno, 1856.

Wędrówki po moich niegdyś okolicach: Wspomnienia, studia historyczne i obyczajowe. Wilno, 1853.

Dwie gawędy. Wilno, 1854; Wyd. 2. Wilno, 1856; Warszawa, 1908 (Biblioteczka Uniw. Lud. Nr 94).

Dwie koronacje Sasów, Augusta II i Augusta III, królów polskich. Wilno, 1854.

Gawędy i rymy ulotne. Poczet nowy. Wilno, 1854.

Sen wieszcza: Opera we trzech aktach, do muzyki S. Moniuszki. Wilno, 1854.

Urodzony Jan Dęboróg. Petersburg; Mohylew, 1854; Wyd. 2 poprawne i powiększone. Wilno, 1855; Wyd. 3. Warszawa, 1872; Warszawa, 1880; Lwów, [1892], (Bibl. Powsz. Nr 73); Złoczów, 1893; Złoczów, [1913]; Złoczów, [1923]; Lwów, [1924].

Chatka w lesie: Dziwactwo dramatyczne w pięciu ustępach. Cz. 1. Wilno, 1855; Cz.2. Wilno, 1856; Wyd. 2. Cz. 1. Wilno, 1856; Cz. 1—2. Lwów, 1885 (Bibl. Mrówki. T. 190—191); Lwów; Złoczów, [1901] (Bibl. Powsz., Nr 378).

Córa Piastów: Powieść wierszem z dziejów litewskich. Wilno, 1855; Lwów, [1880] (Bibl. Mrówki. T. 21); Lwów, 1882; Lwów, 1904.

Kęs chleba: Gawęda z pól nadniemeńskich. Wilno, 1855; Wilno, 1858; Lwów, 1870; Lwów, [1880] (Bibl. Mrówki. T. 19).

Margier: Poemat z dziejów Litwy. Wilno, 1855; Lwów, [s. a.] (Bibl. Mrówki. T. 136—137); Warszawa, 1903; Złoczow, 1903 (Bibl. Powsz, Nr 438); Lwów, [1923].

Stanisław Rossołowski: Wspomnienie pośmiertne. Wilno, 1850.

Garść pszenna i Cieśla: Dwie gawędy ludowe. Warszawa, 1856; Wyd. 2. Wilno, 1857.

Gawęd, rymów ulotnych i przekładów. Poczet trzeci. Wilno, 1856; Poczet czwarty. Wilno, 1856.

Hrabia na Wątorach: Krotochwila wierszem, z XVI wieku. Wilno, 1856; Lwów, [1881] (Bibl. Mrówki. T. 141); Lwów, [1709] (Bibl. Powsz. Nr 745).

Janko Cmentarnik: Gawęda ludowa. Wilno, 1856; Lwów, 1879 (Bibl. Mrówki. T. 2); Warszawa, 1899; Warszawa, 1908 (Bibl. Nar. Nr 14); Warszawa, 1908 (Bibl. Uniw. Lud. Nr 76); Warszawa, [1916]; (Bibl. Młodzieży Szk. Nr 40); Warszawa, 1919; Warszawa, 1922; Warszawa, [1925].

Wielki Czwartek: Obraz Wioskowy. Wilno, 1856; Lwów, 1880 (Bibl. Mrówki. T. 105); Warszawa, 1908 (Bibl. Uniw. Lud. T. 95); Złoczów, [1924] (Bibl. Powsz. Nr 1016); Warszawa, 1926.

Wiersz na uroczyste otwarcie Muzeum starożytności w Wilnie dnia 17 kwietnia 1856 roku (Odb. z: Pamiętnik Komisji historycznej wileńskiej). Wilno, 1856.

Zgon Acerna: Chwila z XVII wieku. Wilno, 1856; Lwów, 1880 (Bibl. Mrówki. T. 104); Złoczów, 1899 (Bibl. Powsz. Nr 267); Złoczów, [1913].

Gawędy i rymy ulotne. Poczet 5. Wilno, 1857.

Królewscy lutniści: Obrazek z przeszłości. Wilno, 1857.

Nocleg hetmański: Gawęda na tle historycznym. Wilno, 1857; Lwów, [1881] (Bibl. Mrówki. T. 138); Lwów, [1907] (Bibl. Powsz. Nr 617).

Stare Wrota: Poemat. Wilno, 1857; Lwów, [1885] (Bibl. Mrówki. T. 195).

Wycieczki po Litwie w promieniach od Wilna. T. 1. Wilno, 1857; T. 2. Wilno, 1860.

Dni doroczne na Litwie: Szereg obrazków. Wilno; Dyneburg, 1858.

Dni pokuty i Zmartwychwstania. Wilno, 1858.

Dziennik podroży po Litwie i Żmudzi odbytej w roku 1856. Wilno, 1858. T. 1—2.

Kasper Karliński: Dramat historyczny we trzech aktach. Wilno, 1858; Lwów, [1881] (Bibl. Mrówki. T. 140); Lwów, [1923] (Bibl. Powsz. Nr 909).

Przyczynki do historyi domowej w Polsce. Wilno, 1858.

Staropolskie roraty i dwie pomniejsze poezje. Wilno; Dyneburg, 1858.

Ułas: Sielanka bojowa z błot poleskich. Wilno, 1858; Lwów, 1879 (Bibl. Mrówki. T. 13); Warszawa, 1907; Warszawa, 1908 (Bibl. Nar. Nr 22); Warszawa, 1908 (Bibl. Uniw. Lud. Nr 91); Warszawa, [1922] (Wielka Bibl. Nr 29); Warszawa, 1924; Złoczów, [1924] (Bibl. Powsz. Nr 1035); Warszawa, [1925]; Warszawa, 1931.

Franciszek z Assisu: Kantata. Wilno, 1859.

Marcin Studzieński: Kartka z kroniki Wilna. Wilno, 1859.

Możnowładcy i sierota (Zofia Księżniczka Słucka): Dramat historyczny z XVII wieku w czterech aktach, pięciu odsłonach. Wilno, 1859; Lwów, [1885] (Bibl. Mrówki. T. 194).

Starosta Kopanicki — więzień w Sonenburgu: Ustęp z pierwszych lat panowania Augusta III. Wilno, 1859; Lwów, [1882] (Bibl. Mrówki. T. 139).

Stella Fornarina: Ustęp z życia Rafaela. Mińsk, 1859.

Szkolne czasy: Nowe opowiadanie Jana Dęboroga. Wilno, 1859; Lwów, [1880] (Bibl. Mrówki. T. 103); Złoczów, 1898 (Bibl. Powsz. Nr 191); Warszawa, 1910 (Bibl. Uniw. Lud. i Młodzieży Szk. Nr 146); Warszawa, 1919; Złoczów, (1923); Przemyśl, 1925; Warszawa, 1931.

Wiejscy politycy: Komedia we trzech aktach wierszem. Warszawa, 1859; Lwów, [1885] (Bibl. Mrówki. T. 192); Lwów, [1923] (Bibl. Powsz. Nr 999).

Gawędy i rymy ulotne. Poczet 6. Wilno, 1860.

Natura wilka wyciąga z lasu: Monodramat wierszem. Wilno, 1860.

Wrażenia pielgrzyma po swojej ziemi: Poemat. Z Litwy do Wielkopolski. Wilno, 1860.

Wyrok Jana Kazimierza: Dramat historyczny w IV aktach. Warszawa, 1860; Lwów, [1885] (ibl. Mrówki. T. 193); Warszawa,1906 (Skarbczyk Pol. T. 8).

Adamowi Kirkorowi od pracowników Kuriera Wileńskiego w dzień imienin 24 grudnia 1861: (Wiersz). Wilno, 24 grudnia 1861 (Druk ulotny).

Niemen od źróbeł do ujścia. Wilno, 1861.

Gawędy i rymy ulotne. Poczet nowy (2). Wilno, 1862.

Poezje ostatniej godziny. Warszawa, 1862.

Życie i pisma Ignacego Chodźki. Wilno, 1862. Odb. z: Kurjer Wil. 1861. Nr 75—80, 82—83.

Wianek Syrokomli. Warszawa, 1897.

Gawędy. Warszawa, 1900.

Piosnki i gawędy. Wilno, 1908 (Wyd. Lud. Książeczka 5).

Podróż swojaka po swojszczyźnie. Warszawa, 1914.

Kapral Terefera i kapitan Szerpetyna: Gawęda żołnierska. Warszawa, 1921.

Gawędy i piosnki. Wilno, 1929 (Wyd. Lud. Książeczka 15).

Wiersze i gawędy. Warszawa, 1957.

1.3.

1844. Pocztylion: Gawęda gminna // Athenaeum. T. 6 / Пад крыпт. N. N.

1845. Wybryki dobrego humoru: I. Dumanie poety; II. Do...; III. Oda 2 Horacyusza // Ondyna Druskienickich źródeł. 1845. Z. 8; Lud i Czas: pismo zbiorowe, poświęcone literaturze i moralności. Wilno, 1845 // Tyg. Petersb. Cz. 31 / Пад крыпт. N. N.

1846. Nieśwież // Baliński M., Lipiński T. Starożytna Polska. Warszawa. T. 3; Pan Stanisław Leszczyński // Athenaeum. T. 2 / Пад крыпт. N. N.; Trzy gwiazdki: Gawęda gminna // Athenaeum. T. 4; Rywale: Powieść; Stary kawaler // Athenaeum. T. 5; Kilka rysów z życia wiejskiego przez Adama Korsaka. Warszawa, 1845 // Tyg. Petersb. Nr 6); Nieśwież w 1846: (Wyjątek z listu do wydawcy Tygodnika) // Tyg. Petersb. Nr 60 / Пад крыпт. K.

1847. O moim starym domku: Gawęda // Athenaeum. T. 3; Do niemowlęcia // Athenaeum. T. 6.

1848. Korrespondencya // Athenaeum. T. 1; Chodyka: Gawęda z tradycji poleskiej // Athenaeum. T. 6.

1849. Grabarz: Gawęda // Athenaeum. T. 1; Zalotnicy: Gawęda do...; Natchnienie; Gawęda o Bocianie // Athenaeum. T. 6; Bywałoł: Gawęda z samym sobą; Westchnienie majowe // Pamiętnik naukowo-literacki. Z. 1; Wybryki dobrego humoru: (Co się przyśni; Niewinnej duszeczce; Expiacja puzapustna: (Do łacińskiego poety X. Macieja Kazimierza Sarbiewskiego). / Пад крыпт. Lwk Kdrtcz; Kradzione: Przypowieść szlachecka (podsłuchano); Do... («Ty mię nie kochaj...“) // Pamiętnik naukowo-literacki. Z. 2; Wiadomość o Sarbiewskim; O chwale Bożej i chwale królewskiej: Gawęda z żebrackiego żywota // Pamiętnik naukowo-literacki. Z. 3; Wybryki dobrego humoru: (Dumanie poety: Fantazja; Do...; Oda z Horacyusza) / Пад крыпт. Lwk Kdrtcz; Wspomnienie Nieświeża: Sonety; Dyferencja: Gawęda zaścianková // Rocznik Literacki. R. 4.

1850. Muzyka: Wspomnienie; Wariant z pieśni gminnej // Pamiętnik naukowo-literacki. Z. 4.

1851. Żebrak-fundator: Gawęda Klasztorna // Athenaeum. T. 1; O skarbcu zaklętym: Gawęda gminna // Athenaeum. T. 2; Pogrzeb młodego rolnika: Sielanka // Athenaeeeum. T. 4; Lalka: Gawęda dziecinna // Athenaeum. T. 5.

1852. Korrespondencja «Gazety Warszawskiej» // Gaz. Warsz. 28 czerw.; Korrespondencja «Gazety Warszawskiej»: Załucze dnia 1 sierpnia 1852 r. Żniwo // Gaz. Warsz. 29 sierp.; Parę myśli o budownictwie // Gaz. Warsz. 3 paźdź.

1853. Teka Michała Kuleszy // Gaz. Warsz. Nr 21.

1854. Kronika miasta Mińska // Gaz. Warsz. Nr 127, 129—130, 134, 137, 140, 142—143, 146—147.

1855. Korrespondencja «Gazety Warszawskiej»: Wieczornicy // Gaz. Warsz. 16 lip.; Korrespondencja «Gazety Warszawskiej»: Hapon // Gaz. Warsz. 17 sierp.

1856. Kościół wiejski: (Ustęp z nowej gawędy) // Dz. Lit. Nr 10; Garść pszenna: Gawęda ludowa // Dz. Lit. Nr 60, 61; Cieśla: Gawęda ludowa // Dz. Lit. Nr 62; Królewscy Lutniści: Obrazek z przeszłości // Dz. Lit. Nr 82, 83; Trędzeowe: Gawęda ku szlacheckiemu zbudowaniu // Dz. Lit. Nr 94—96; Krótkie studya o języku i charakterze poezji Rusinów z prowincji Mińskiej // Gaz. Wrsz. Nr 137, 139, 142.

1857. Stary zegar: (Fragment) // Dz. Lit. Nr 128; «Hebdomadalia» // Gaz. Warsz. Nr 16.

1857. Mińsk // Teka Wileńska Nr 1, 2; Procedencya szklanicy miodu: Gawęda // Teka Wileńska Nr 2; Do Maryi Nerudy; Do Wiłmy Nerudy // Ruch muzyczny. Nr 14.

1858. Pole elekcyjne: Ustęp z poematu «Starosta Kopanicki» // Dz. Lit. Nr 99, 100; Franciszek z Assisu: Kantata // Teka Wileńska. Nr 1; Czarno i biało: Obrazek; Szum brzozki: Sielanka // Teka Wileńska. Nr 3.

1859. Zarys życia J. B. Rychtera, byłego redaktora «Wiadomości brukowych» wileńskich // O lnie towarnym litewskim... przez J. B. Rychtera. Wyd. 2. Wilno; Witebsk; Krzyże wioskowe // Pismo zbiorowe Wileńskie na rok 1859. Wilno; Zwierzyna: (Obrazek z natury) // Dz. Lit. Nr 9.

1860. Parnakki towarzyszu, śpiewaku Prypeci... // Noworocznik Litewski. Wilno; Piosnka ludowa z okolic Wilna // K. W. 9 lut.; Do... // K. W. 19 lut.; Ce jest poeta? // K. W. 26 lut.; Do pana Karola Rogawskiego, w Olpianach w Galicji // K. W. 18 marca; Święty Piotr: Sielanka // K. W. 8 kwiet.; Przegląd miejscowy: Wilno, 16 maja 1860 r. // K. W. 17 maja; Korrespondencja «Kurjera Wileńskiego»: List... Birsztany, d. 14 sierpnia 1860 // K. W. 23, 26 sierp.; Korrespondencja «Kurjera Wileńskiego»: List... Dzieła wandalizmu. Wilno, d. 6 września 1860 r. // K. W. 13 wrześ.; Sen i Kabała // K. W. 16 grud.

1861. Parę myśli o poezji // K. W. 17 lut.; Przegląd wszechstronny: Literatura zachodnich słowian // K. W. 21, 24 lut.; Przegląd literacki: Prace Wincentego Dunina Marcinkiewicza: Wieczornice i Obłąkany. Mińsk, 1855; Hapon, powieść w języku białoruskiego ludu. Mińsk, 1855; Ciekawyś? Przeczytaj. Mińsk, 1856; Dudarz białoruski. Mińsk, 1857 // K. W. 7, 10 marca; Korrespondencja «Kurjera Wileńskiego»: List... // K. W. 24 marca; Przegląd literacki: Ilustrowany skarbczyk Polski, Historia Polska, opowiedziana wierszem przez Marję Ilnickę... Warszawa, 1861 // K. W. 31 marca; 4 kwiet.; Astrologia: Notatka bibliograficzna // K. W. 8 sierp.; Przegląd miejscowy: Uroczystość Najświętszej Panny zielnej; Rzut oka na wioski // K. W. 15 sierp.; Przegląd miejscowy: Plan dalszych Przeglądów; Studia nad ludem za miastem — nieco o wstrzemięźliwości ludu // K. W. 22 sierp.; Przegląd literacki: Roczniki Towarzystwa przyjaciół nauk Poznańskiego. Tom 1. Poznań, 1860 // K. W. 29 sierp.; 1 wrześ; Przegląd wszechstronny: Chocim // K. W. 15, 19, 22 wrześ. Przegląd miejscowy: Droga do Rudominy; Słówko o kamieniach;

Jeszcze o ludu wiejskim; Wspomnienie krzyżaków; Poszukiwanie archeologiczne // K. W. 19 wrześ.; Cupio dissolvi // K. W. 22 wrześ.; Życie i pisma Ignacego Chodźki // K. W. 26, 29 wrześ.; 3, 6, 10, 20, 24 paźdź.; Przegląd wszechstronny: O znakomitszych teatrach w obecnej chwili w Europie; Teatra polskie, rossyjskie; Słówko o teatrach w Niemczech i Czechach; Teatra w Francji i Anglii // K. W. 17 paźdź.; Przegląd miejscowy: Rudomina; Kościoł i parafja; Lud // K. W. 3 listop.; Dodatek do życiorysu Ignacego Chodźki // K. W. 14 listop.; Przegląd miejscowy: Borejkowszczyzna — zbiorek obrazów // K. W. 17 listop.; Przegląd miejscowy: Wołożyn miasteczko w powiecie oszmiańskim // K. W. 28 listop.; Przegląd miejscowy: Kramarze wędrowni na Litwie; Wiejscy roznosiciele książek w Anglii; Gdyby coś podobnego zaprowadzić u nas // K. W. 1, 5 grud.; Przegląd miejscowy // K. W. 12 grud.

1862. Добрыя весці // Hutarka staroha dzieda. Paryż, 1862; [У сапр. Беласток]; Przegląd literacki: Dzieła wyszłe w Wilnie w ciągu 1861 roku. // K. W. 16 stycz.; Zamek w Nieświeżu // Tyg. il. T. 1; Przegląd literacki: Dzieła wyszłe w Wilnie w ciągu 1861 roku // K. W. 23, 26 stycz.; Szkoła Wiejska // K. W. 13 lut.; Przegląd miejscowy: Cóś ze wsi — cóś z miasta // K. W. 23 lut.; Wincenty Dmochowski // K. W. 2 marca; Przegląd miejscowy: Marcowy poranek; Pracownia rzeźbiarza; Parę rozmyślań nad artystyczną biedą i parę przykładów cnot chrześcijańskich; Targ na wyroby gospodarcze z drzewa // K. W. 16 marca; Przegląd literacki: Dzieła wyszłe w Wilnie w ciągu 1861 roku // K. W. 23 marca; Przegląd miejscowy: Wilno; Kolej żelażna w Wilnie w pierwszych chwilach swojego otwarcia // K. W. 27 marca; Początek wiosny, początek wielkiego tygodnia // K. W. 3 kwiet.; Przegląd miejscowy // K. W. 17, 27 kwiet.; Przegląd wszechstronny // K. W. 4 maja; Jarmark — parę uwag ogólnych // K. W. 8 maja; Krótkie studia nad poetą niemieckim Henrykiem Hejne // K. W. 15, 18, 22 maja; Korrespondencja «Kurjera Wileńskiego»: Z Mohylewskiej gubernji 14 maja 1862 // K. W. 8 czerw. / Пад крыпт. Ludwik K. Аўт. спрэчнае; Przegląd literacki: Rzeczy elementarne // K. W. 20 lipca; Przegląd wszechstronny: Słówko o pobycie w Polsce Józefa Franka // K. W. 21, 24 sierp.

1903. Добрыя весці: [Верш, у перапрацаваным выглядзе] // Свабода. № 1.

1912. Nieznany wiersz Syrokopli // Litwa i Ruś. T. 3. Z. 2; «Ужо птушкі пяюць ўсюды...»: (Верш) // Kurjer Litewski. 15 wrześ.; Dobryja Wieści // Prz. Wileński. Nr 35—36.

1918. Добрыя весці: (Верш) // Варта. 1918. № 1.

1923. Добрыя весці; «Ужо птушкі пяюць усюды...»: (Вершы) // Гарэцкі М. Хрэстаматыя беларускае літаратуры. Вільня.

1951. List do nieznanego adresata, z 3.07.1858 // Prace Polonistyczne. Łódź; Wrocław. Seria 9.

1961. Добрыя весці [Урывак]; «Ужо птушкі пяюць ўсюды...»: (Вершы) // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн.

1971. Добрыя весці; «Ужо птушкі пяюць ўсюды...»: [Вершы]; Лісты з Беларусі // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн.

1973. Nagrobek obywatelowi // Głos Ludu. Nr 113; Nagrobek obywatelowi; Skutki: W imionniku Księżny P. // Nasz Klub. Nr 9; Matysek: Gawęda // Nowiny Rzeszowskie. Nr 297.

1977. Добрыя весці; «Ужо птушкі пяюць ўсюды...»: (Вершы) // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн.

1982. Sen i kabała; Sosna // Antologia bajki polskiej. Warszawa etc.

1983. Borejkowszczyzna: (Fragment); Lalka: Gawęda dziecinna // Czerw. Szt. 7 paźdz.

1.4.

Duplessis P. Poszukiwacze złota na wybrzeżach rzeki Sacramento: Wspomnienie podróży odbytej po Kalifornii w roku 1848 // Z franc. Wilno, 1850.

Poujoulat M. Historia Rewolucji Francuskiej (1789) / Z franc. Wilno, 1851. T. 1—2.

Przekłady poetów polsko-łacińskich epoki Zygmuntowskiej / Z łac. Wilno, 1851. T. 1—5; Warszawa, 1852. T. 6.

Kromer M. Polska, czyli O położeniu, obyczajach, urzędach Rzeczypospolitej Królestwa Polskiego / Z łac. Wilno, 1853.

Sobieski J. Pamiętnik wojny chocimskiej, ksiąg troje... / Z łac. Pb., 1854.

Fredro A. M. Dzieje narodu polskiego pod Henrykiem Walezjuszem, królem polskim, a potem francuskim / Z łac. Pb., 1855.

Łasicki J. Historia wtargnienia Polaków na Wołoszczyznę / Z łac. Pb., 1855.

Solikowski J. D. Krótki pamiętnik rzeczy polskich od zgonu Zygmunta Augusta... / Z łac. Pb., 1855.

Béranger P. J. Piosnki / Z franc. Wilno, 1859 / Сааўт. пер. В. Каратынскі.

Rylejew K. Wojnarowski: Poemat / Z ros. Poznań, 1861; Wrocław, 1955 (Bibl. Narodowa. Nr 98).

Mazuranić J. Śmierć Agi Izmaela Czengisa: Poemat / Z serb. Wilno, 1862; Lwów, 1884 (Bibl. Mrówki. T. 23).

Szewczenko T. Kobzarz / Z ukr. Wilno, 1863; Lwów, 1883 (Bibl. Mrówki. T. 66).

Lermontow M. Laik klasztorny / Z ros. Lwów, (1883) (Bibl. Mrówki. T. 17).

1847. Szymonowicz Sz. Obrazy na Sali w Zamościu: Poemat łaciński / Z łac. // Athenaeum. T. 1; Janicki K. Kilka epigramm: Nagrobek Krysztofowi Biskupskiemu; Do Piotra Kmity; Nagrobek Jerzemu Samsei Węgrowi; Na Kazanie S. Chryzostoma; Do Hieronima Spucińskiego / Z łac. // Athenaeum. T. 3.

1848. Sarbiewski. Parę Od; Do Telefa lyka; O wustępkach rodzaju ludzkiego / Zac. // Athenaeum. T. 1.

1849. Sarbiewski M. K. Do Stefana Paca, podskarbiego W. X. Lit. na wytworne zbytki stroju rycerstwa polskiego: Oda / Z łac. // Pamiętnik naukowo-literacki. Z. 1; Sarbiewski. Ody: Do Najświętszej Panny; Dzielność szlachcica polskiego Wiszniowskiego; Do rycerstwa polskiego; Do Niemiec, wrzących wojną domową / Z łac. // Pamiętnik naukowo-literacki. Z. 3.

1850. Klonowicz S. Ziemie Czerwonej Rusi / Z łac. // Pamiętnik naukowo-literacki. T. 2. Z. 6.

1858. Kukolnik P. Samotność / Z ros. // Teka Wileńska. Nr 4.

1860. Lenngren. Zagrodnik / Ze szwed. // K. W. 8 stycz.; Stagnelius. Ptaki wędrowne / Ze szwed. // K. W. 29 marca.

1862. Nikitin. Cmentarz / Z ros. // Pismo zbiorowe Wileńskie na rok 1862. Wilno; Mazuranicz I. Śmierć Agi Izmaela Czengisa: Poemat (napisany po serbsku). Z czeskiego tłumaczenia Kolara // K. W. 3, 5, 9, 12, 16, 19 stycz.

1969. Janicki K. O sobie samym do potomności / Z łac. //Czernik S. Laur padewski: Powieść o Klemensie Janickim. Łódź. Wyd. 2.

1.5.

На беларускую мову. Вандроўнікі па маіх былых ваколіцах: Успаміны, даследаванні гісторыі і звычаяў / Пер. К. Цвірка. Мн., 1992; Мінск / Пер. Х. Лялько. Мн., 1992; Ямшчык / Пер. Я. Лучына // Мин. листок. 1890. № 19; Горсць пшаніцы: Вольнае наследаванне Кандратовіча / Пер. Я. Лучына // Северо-Западный календарь на 1892 год. Мн., 1891; Бусел; Надта салодкія думкі; Ямшчык: [Вершы] / Пер. Я. Лучына // Северо-Западный календарь на 1893 год. Мн., 1892; «Не я пяю...» [Апубл. як арыгінальны верш]; Горсць пшаніцы; Бусел; Ямшчык; Надта салодкія думкі: [Вершы] / Пер. Я. Лучына // Лучына Я. Вязанка. Пб., 1903; Доля [Верш] / Пер. Я. Купала // Н. Н. 1908. 9 кастр.; Доля; Груган; Каралі: [Вершы] / Пер. Я. Купала // Купала Я. Шляхам жыцця. Пб., 1913; Горсць пшаніцы: [Гутарка] / Пер. Я. Лучына // Беларускі каляндар на 1915 год. Вільня, 1914; «Краю мой ты Літоўскі,— святая зямліца...»: [Урывак з паэмы «Дабрародны Ян Дэмбарог»] / Пер. [Я. Лёсік] // Вольная Беларусь. 1918. № 31; Чысты Чацвер: / Пер. А. Паўловіч // Там жа. 1918. 20 кастр.; Доля; Груган; Каралі: [Вершы] / Пер. Я. Купала // Купала Я. Шляхам жыцця. Вільня, 1923; Лялька: [Верш] / Пер. Г. Леўчык // Родныя гоні, 1927. № 6; Лялька: [Верш] / Пер. Б. Друцкі // Бел. слова. 1927. 17 крас.; Нядзеля / Пер. Я. Купалы // Полымя. 1930. № 5—6; Доля; Груган; Каралі: [Вершы] / Пер. Я. Купала // Купала Я. Шляхам жыцця. Вільня, 1935; «Не я пяю...» [Апубл. як арыгінальны верш]; Горсць пшаніцы; Бусел; Ям-

шчык; Надта салодкія думкі: [Вершы] / Пер. Я. Лучына // Лучына Я. Выбр. тв. Мн., 1953; Горсць пшаніцы: [Вольнае наследаванне Кандратовічу]; Бусел; Ямшчык; Надта салодкія думкі: [Вершы] / Пер. Я. Лучына // Беларускія пісьменнікі другой паловы XIX стагоддзя. Мн., 1956; Жалобны картэж; Да Вінцэта Каратынскага: [Вершы] / Пер. У. Дубоўка // Дзень паэзіі — 65. Мн., 1965; Нядзеля: Сельская ідылія ў чатырох песнях з нядаўняга мінулага / Пер. М. Лужанін // Дзень паэзіі — 65. Мн., 1965; Ты памерці не павінна: [Верш] / Пер. У. Дубоўка // ЛіМ. 1965. 29 студз.; Прысвячэнне літвінам народных гутарак; Эпітафія землеўласніку: [Вершы] / Пер. М. Лужанін // Вожык. 1966. № 14; Хадыка: Урыўкі з паэмы / Пер. М. Лужанін // Полымя. 1966. № 8; Вясковая школа; [Гутарка]; Смерць салоўкі: [Верш] / Пер. М. Лужанін // ЛіМ. 1966. 2 жн.; Палессе / Пер. У. Дубоўка // Дубоўка У. [Вершы]. Мн., 1970 [Бібліятэка беларускай паэзіі]; Не я пяю — народ божы; Горсць пшаніцы; Бусел; Ямшчык; Надта салодкія думкі: [Вершы] / Пер. Я. Лучына // Беларуская літаратура XIX стагоддзя: Хрэстаматыя. Мн., 1971; На Палессі: [Верш] / Пер. Я. Купала // Купала Я. Зб. тв. у 7 т. Мн., 1972. Т. 1; Груган: [Верш] / Пер. Я. Купала // Беларускі каляндар. Беласток; 1973; Доля; Груган / Пер. Я. Купала: [Вершы] // Купала Я. Зб. тв. у 7 т. Мн., 1973. Т. 2; Каралі: [Верш] / Пер. Я. Купала // Купала Я. Зб. тв. у 7 т. Мн., 1973. Т. 3; Вячорная; «З палацаў, пыхлівых адвечна...»: [Вершы] / Пер. У. Мархель // Беларусь. 1973. № 9; Лірнік вясковы: Ідылія / Пер. К. Цвірка // Полымя. 1973. № 9; «Нас пабраталі, народзе...» / Пер. У. Мархель; Песенька беларускай дзяўчыны / Пер. К. Паўтаржыцкі // ЛіМ. 1973. 28 вер.; Нядзеля: [Паэма] / Пер. Я. Купала // Купала Я. Зб. тв. у 7 т. Мн., 1974. Т. 5; [Ліст да А. Вярыгі-Дарэўскага]; Карэспандэнцыя «Gazety warszawskiej»; Hebdomadalia; Працы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча / Пер. Г. Кісялёў // Пачынальнікі. Мн., 1977; Карэспандэнцыя ў «Газету варшаўскую»: [Рэц. на кн.: В. Дунін-Марцінкевіч. Вечарніцы. Мн., 1855]; Карэспандэнцыя ў «Газету варшаўскую»: [Рэц. на кн.: Дунін-Марцінкевіч В. Гапон. Мн., 1855]; Тыднёвы агляд; Працы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча / З пол. // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Горсць пшаніцы: [Вольнае наследаванне Кандратовічу]; «Не я пяю — народ божы...»: [Верш] / Пер. Я. Лучына // Беларуская літаратура XIX — пачатку XX стагоддзя. Мн., 1977; Урывак з паэмы «Маргер» / Пер. М. Зелянкевіч // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн., 1979; Лірнік вясковы; Груган: [Вершы] / Пер. Г. Леўчык // Леўчык Г. Доля і хлеб. Мн., 1980; Урывак з паэмы «Ян Дэмбарог»; Колас; Жніўная; Хвоя; Свавольным дзецям: [Вершы] / Пер. У. Мархель // Даляглядаы. Мн., 1983; Акраец хлеба; «У дні маладыя, у час мой шчаслівы...»; Пілігрым у канцы вандроўкі: [Вершы] / Пер. К. Цвірка // ЛіМ. 1983. 4 кастр.

На літоўскую мову. Sirokomla Vl. Iškylos iš Vilniaus po Lietuva / Iš str. A. Kulakausko, s. Žakarytes; Verte Kazimieras Umbražiunas. Vilnus, 1989. Rašytojo Sirokomlės svykos is Vilniaus A. Išvykos is Vilniaus. B. Kelione Nemunu // Kraštas ir žmonės. Vilnius, 1983.

На нямецкую мову. Hans vom Friedhof / Übers. M. Morgenroth. Leipzig, [s. a.].

На рускую мову. История польской литературы от начала ее до настоящего времени / Пер. С. Кузьминский. М., 1860. Т. 1; М., 1862. Т. 2.

Избранные стихотворения. М., 1879. Т. 1 / Пад прозв. Л. Кондратович.

Иван Церковник / Пер. Г. Рыбчинский. Пб., 1904.

Избранные произведения. М., 1953 / Пад прозв. Л. Кондратович.

Посмертное воспоминание о Ю. Мошинском // Виленский вестник. 1857. № 67; «То грубою силой, то низкою лестью...» / Пер. М. П-вский; «Скажи мне, зачем ты так смотришь...» / Пер. К. Случевский // Иллюстрация. 1859. № 59; Счастье; «О, не люби меня... в дни горя и несчастья»: [Вершы] / Пер. М. П-вский // Там жа. 1859. № 63; Виленский театр // Мин. губ. вед. 1859. 6 ноябр.; Краковская академия: / Урывак з «Гіст. польск. літ.» // Моск. вед. 1861. № 37; Ямщик: [Верш] / Пер. Л. Трефолев // Иллюстрированная газета. 1868. № 11; Хроника города Минска / Пер. А. Чернышев // Вестн. Зап. России. 1869. Т. 3. № 8, 9; Мин. губ. вед. 1869. 13 сент., 4, 11 окт.; Деревенская школа: [Верш] / Пер. Л. Трефолев // Отечеств. зап. 1869. № 4; Капрал Терефера и капитан Шерпетина / Пер. И. Омулевский // Живописное обозрение. 1878. Т. 1; Исповедь пана Корсака / Пер. Л. Трефолев // Русское богатство. 1880. № 1; Воскресенье: Идилия недалекого прошлого / Пер. Я. Лучина // Мин. листок. 1886. 13 июня; На мотив из Сыромли / Пер. В. Н. [О. Чумина] // Вестник Европы. 1888. № 1; Воскресенье / Пер. О. Чумина // Вестник Европы. 1888. № 8; Воскресенье: Идилия / Пер. И. Неслуховский // Северо-Западный календарь на 1892 год. Мн., 1891; Ямщик: [Верш] / Пер. И. Толмачёв // Книжки «Недели». 1895. № 5; Почтальон: [Верш] / Пер. Д. Бохан // Мин. листок. 1900, 30 нояб.; Сон и гаданье: [Верш] / Пер. Д. Бохан // Там жа. 1901. 10 мая; Ямщик: [Верш] / Пер. С. // Наблюдатель. 1903. № 10; Кукла; Пан Марек в аду; Капрал Терефера и капитан Шерпетина; Горсть пшена / Пер. Л. Мей // Мей Л. Полн. собр. соч. Пб., 1911. Т. 1; Ямщик: [Верш] / Пер. А. Коринфский // Коринфский А. Поздние огни. Пб., 1912; Кукла / Пер. Л. Мей; Дума / Пер. А. Плещеев; Ямщик; Не я пою; Здравица / Пер. Л. Трефолев // Польская лирика в переводах русских поэтов. М., 1969; «Вот повсюду птичье пенье...»: [Верш]; Хорошие вести: [Отрывок] / Пер. Ю. Петров // Поэзия народов СССР. XIX — начало XX века. М., 1977.

На ўкраінскую мову. Про старий мій домок / Пер. М. Старицький // Зоря. 1882. № 20; Почтар / Пер. М. Старицький // Там жа. 1882. № 23; Поштар; Про старий мій домок; Божеволиці; Лялька; Бувало; Селянка; В чторирьох піснях / Пер. М. Старицький // Старицький М. Твори у восьми томах. К., 1963. Т. 1.

На чэшскую мову. Ulas / Přel. J. Nečas. Praha, 1881 (Ústředni knihovna. T. 9).

Marger / Přel. J. Nečas. Praha, 1882 (Usüredni knihovna. T. 57—58).

1.6.

Coyer G. F. Historia Jana Sobieskiego, króla polskiego. Wilno, 1852. T. 1—2 / Скл.

[Baka J.] Baka odrodzony. Wilno, 1855 / Скл.

Pamiętniki Komisji Archeologicznej Wileńskiej. Cz. 1. Wilno, 1856 / Рэд. з М. Балінскім.

2.1.

На польскай мове. Kondratowicz Ludwik. Bibliografia literatury polskiej: Nowy Korbut. Warszawa, 1969. T. 8.

2.2.

На беларускай мове. Мархель У. Вяшчун славы і волі: Уладзіслаў Сыракомля. Мн., 1989.

Мархель У. Лірнік вясковы: Сыракомля ў беларуска-польскім літаратурным узаемадзеянні. Мн., 1983. Рэц.: Салавей Л. Кніга пра лірніка вясковага // ЛіМ. 1984. 6 ліп.; Ciechanowicz J. O lirniku wioskowym // Czerw. Szt. 1983. 13 sierp.

Цвірка К. Слова пра Сыракомлю: Быт і культура беларусаў у творчасці «вясковага лірніка». Мн., 1975. Рэц.: Мархель У. Ад спадчыны Сыракомлі // Полымя. 1976. № 1; Рудчык В. Тры кніжкі пра аднаго паэта // Ніва. 1975. 23 ліст.; Wilczyński W. Syrokomla a Białoruś // Prz. Humanistyczny. 1976. Nr 5.

На польскай мове. Cywiński S. Syrokomla: Człowiek i twórczość. Wilno, 1923.

Drogoszewski A. Władysław Syrokomla. Warszawa, 1905. (Odb. z: B-ka Warsz., 1904. T. 1—2).

Fornalczyk F. Hardy lirnik wioskowy: Studium o Kondratowiczu-Syrokomli. Poznań, 1972. Рэц.: Мальдзіс А. Жыццяпіс «вясновага лірніка» // ЛіМ. 1973. 5 кастр.; Мархель У. Новае слова пра Сыракомлю // Полымя. 1973. № 9.

Horain J. Z życia poety: Wspomnienia o Wł. Syrokomli. Lwów, 1886.

Korotyński W. Syrokomla o sobie. Warszawa, 1896.

Kościałkowska W. Władysław Syrokomla: Studyum literackie. Wilno, 1881.

Okulicz S. Odczyt o Władysławie Syrokomli. Wilno, 1906.

Pini T. Władysław Syrokomla i jego utwory. Lwów, 1901.

Romankówna M. Sądy współczesnych i potomnych o Władysławie Syrokomli. Warszawa, 1973.

Romankówna M. Władysław Syrokomla, życie i twórczość. Kraków, 1975 (Nauka dla wszystkich. Nr 245).

Romankówna M. Źródla natchnień Władysława Syrokomli. Warszawa, 1973.

Spasowicz W. Władysław Syrokomla: Studium literackie. Lwów, [s. a].

Syrokomli w 150 rocznicę urodzin: Materiały sesji popularnonaukowej. Inowrocław — Toruń 15—16 czerwiec 1973. Warszawa, 1974.

Trypućko J. Język Władysława Syrokomli: Przyczynek do dziejów polskiego języka literackiego w wiku XIX. Uppsala; Wisbaden, 1955. T. 1; 1957. T. 2.

Wilczyński W. Władysław Syrokomla i literatura rosyjska. Zielona Góra, 1981.

Winkler E. O lirniku wioskowym Władysławie Syrokomli, jego gawędach i piosenkach. Warszawa, 1913.

Zdziechowski M. Władysław Syrokomla: Pierwiastek litewsko-białoruski w twórczości polskiej. Wilno, 1924. Рэц.: Cywiński S. Profesor Zdziechowski o Syrokomli // Słowo. 1924. 5 stycz.

На рускай мове. Кабелите С. Кондратович и Литва: Автореф. дисс... канд. филол. н. Вильнюс, 1972.

Мархель В. Владислав Сырокомля в белорусско-польском литературном взаимодействии (середина XIX — начало XX в.): Автореф. дисс... канд. филол. н. Мн., 1982.

Цвирка К. Быт и культура белорусов в творчестве В. Сырокомли. Автореф. дисс... канд. истор. н. Мн., 1972.

2.3.

На беларускай мове. Аксініч Л. Сыракомля аб Мінску // Беларусь. 1955. № 6; Александровіч С. Лірнік вясковы // Сыракомля У. Выбр. тв. Мн., 1966; Яго ж. Янка Купала і польская літаратура; В. І. Дунін-Марцінкевіч і польская крытыка // Александровіч С. Старонкі братняй дружбы. Мн., 1960; Бандарчык В. Гісторыя беларускай этнаграфіі XIX ст. Мн., 1964. С. 48—50; Брыль Я. «Думкі звычайныя» // Брыль Я. Зб. тв.: У 4 т. Мн., 1968. Т. 4; Бутэвіч А. Нясвіжу патрэбны музей // ЛіМ. 1971. 22 студз.; Владыслаў Сыракомля // Н. Н. 1908. 9 кастр.; Власт. Людвіг Кандратовіч (Сыракомля) // Там жа. 1912. 6 вер.; «Галька» зноў у Мінску // Тэатр. Мінск. 1975. № 2; Гапава В. Эліза Ажэшка: Жыццё і творчасць. Мн., 1969. С. 106—107; Гардзіцкі А. Сцежкамі Сыракомлі // Гардзіцкі А. Зразумець як сваё. Мн., 1977; Гарэцкі М. Уладыслаў Сыракомля // Гарэцкі М. Гісторыя беларускае літаратуры. Вільня, 1920; Выд. 2. Вільня, 1921; 3 выд. Вільня, 1924; Гісторыя беларускага тэатра: У 3 т. Мн., 1983. Т. 1. С. 290—291; Гісторыя беларускай дакастрычніцкай літаратуры: У 2 т. Мн., 1969. Т. 2. С. 43—44; Гурыновіч У. Шляхамі песеннай Капыльшчыны // Голас Радзімы. 1984. 1 ліст.; Дрозд С. Янка Купала і Уладзіслаў Сыракомля // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1971. № 5; З архіву Рамуальда Зямкевіча // Варта. 1918. № 1; Ігнатоўскі У. Кароткі нарыс нацыянальна-культурнага адраджэння Беларусі: Лекцыі, чытаныя для студэнтаў Мінскага педагагічнага інстытута ў г. Яраслаўлі ў 1917—1918 року. Мн., 1921. С. 7—9; Каваленка В. Вытокі. Уплывы. Паскоранасць. Мн., 1975. С. 120—121; Казбярук У. «На беларускай мове пісаныя...» // ЛіМ. 1976. 15 кастр.; Канапацкі М. Паэт двух народаў // Ніва. 1962. 16 вер.; Яго ж. Уладзіслаў Сыракомля — прыяцель славянскага свету // Там жа. 1963. 29 вер.; Каратынскі В. З пісьмаў да жонкі Уладзіслава Сыракомлі — Паўліны Кандратовіч // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1981. № 4; Карскі Я. Беларускія творы Людвіка Кандратовіча // Беларусь. 1920. 13 студз.; Каханоўскі Г. Археалогія і гістарычнае краязнаўства Беларусі ў XVI—XIX стст. Мн., 1984. С. 64—68; Кісялёў Г. Пра паэтаў і вершы // Полымя. 1971. № 8; Яго ж. Слова пра Дуніна-Марцінкевіча // Кісялёў Г. Героі і музы. Мн., 1982. С. 10; Ларчанка М. Галасы жывой спадчыны // Ларчанка М. Літаратурнае пабрацімства славян. Мн., 1984. С. 99—103; Яго ж. Славянская супольнасць. Мн., 1963. С. 15—16; Яго ж. Яднанне братніх літаратур. Мн., 1974. С. 180—183; / Л-к Я. [Лёсік Я.] Нашы месты // Вольная Беларусь. 1918. № 31; Лойка А. Гісторыя беларускай літаратуры. Дакастрычніцкі перыяд. Мн., 1977. Т. 1. С. 14, 21, 28, 49—51, 74, 91, 105, 108, 112—114, 116—124 і інш.; 2 выд., дапрац. і дап. Ч. 1. С. 116—124; Лужанін М. Лірнік вясковы // Лужанін М. З ранку да вечара. Мн., 1978; Лукашук А. Непакорны вясковы лірнік // Ніва. 1981. 19 крас.; Львоў М. Лірнік вясковы // Чырв. змена. 1962. 16 вер.; (М. Г.) [Гайдук М.] Людвік Кандратовіч // Беларускі каляндар 1973. Беласток, 1973; Майхровіч С. Беларуская літаратура XIX стагоддзя // Полымя. 1952. № 9; Яго ж. Людвік Кандратовіч: (Да 90-годдзя з дня смерці) // ЛіМ. 1952. 26 ліп.; Яго ж. Нарысы беларускай літаратуры XIX стагоддзя. Мн., 1959. С. 102—113; Яго ж. Янка Лучына: Жыццё і творчасць. Мн., 1952. С. 84—89; Мальдзіс А. Вясковы лірнік // Піянер Бел. 1963. 27 вер.; Яго ж. Вясковы лірнік і беларуская літаратура // ЛіМ. 1962. 18 вер.; Яго ж. «Вясковы лірнік» і Беларусь // Звязда. 1973. 29 вер.; Яго ж. Творчае пабрацімства. Мн., 1966. С. 63—66, 78—80, 102—103, 113—120, 136—140; Яго ж. Уладзіслаў Сыракомля і беларуская літаратура // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1963. № 1; Яго ж. Уладзіслаў Сыракомля // Мальдзіс А. Падарожжа ў XIX стагоддзе. Мн., 1969; Мархель У. Адрасавана Сыракомлю // ЛіМ. 1971. 2 крас.; Яго ж. Беларуская творчасць Сыракомлі. // Тыпалогія славянскіх моў і ўзаемадзеянне славянскіх літаратур. Мн., 1977; Яго ж. Беларускі фальклор у творчасці Сыракомлі // Узроўні фальклорных уплываў. Мн., 1982; Яго ж. Выказнік дум народа // Беларусь. 1973. № 9; Яго ж. Два лісты Сыракомлі // ЛіМ. 1972. 4 жн.; Яго ж. Дзе архіў «вясковага лірніка»? // Там жа. 1988. 8 студз.; Яго ж. Другі жыццёвы працяг // Дзень паэзіі — 75. Мн., 1975; Яго ж. З эпісталярнай спадчыны Сыракомлі // Ніва. 1973. 30 вер.; Яго ж. Знаходка сярод рэдкіх кніг // Наст. газ. 1969. 23 жн.; Яго ж. Кнігазбор Сыракомлі // Книговедение в Белоруссии. Мн., 1977; Яго ж. «Кур'ер віленьскі» як крыніца для вывучэння гісторыі культуры Беларусі (1860—1862 гг.) // Из истории книги, библиотечного дела и библиографии в Белоруссии). Мн., 1972. Вып. 2; Яго ж. Літаратура пра Ул. Сыракомлю // Книга, библиотечное дело и библиография в Белоруссии. Мн., 1974; Яго ж. Міналі гады... // ЛіМ. 1972. 11 лют.; Яго ж. Перапіска літаратараў // Вяч. Мінск. 1970. 14 вер.; Яго ж. Рэдкае выданне нот С. Манюшкі // Из истории книги в Белоруссии. Мн., 1976; Яго ж. «Слова аб палку Ігаравым» у ацэнцы Ул. Сыракомлі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1973. № 6; Яго ж. Сыракомлю перакладае Лучына // Маладосць. 1973. № 9; Яго ж. Уладзіслаў Сыракомля і Якуб Колас // Тэзісы дакладаў і паведамленняў навуковай канферэнцыі з нагоды дня нараджэння народнага паэта Беларусі Якуба Коласа. Мн., 1985; Мялешка І. (Навіна А.). «Добрые весці» // Гоман. 1917. 23 лют.; Навіна А. Падсвядомае і свядомае ў «душы беларускай» Сыракомлі / Пер. з пол. Фр. Гр. // Студэнцкая думка. 1925. № 1; ...Нарадзілася ў Нясвіжы // ЛіМ. 1973. 31 жн.; Нёманскі В. Сыракомля і Манюшка // Бел. крыніца. 1922. 24 вер.; Палітыка Д. Янка Купала — перакладчык. Мн., 1959. С. 81—83; Пецюкевіч М. Памяці Уладыслава Сыракомлі // Ніва. 1973. 23 вер.; Прысвечана паэту-дэмакрату // ЛіМ. 1973. 2 ліст.; Рагойша В. Кантакты. Мн., 1982. С. 45—47; Ралько І. Беларускі верш. Мн., 1969. С. 98—100; Рудчык В. Ад супольных крыніц // Беларускі каляндар 1977. Беласток, 1977; Русаковіч С. Творы яго жывуць // Звязда. 1973. 26 вер.; Свята ў гонар Сыракомлі // ЛіМ. 1973. 6 ліп.; Семашкевіч Р. Беларускі літаратурна-грамадскі рух у Пецярбурзе (канец XIX — пачатак XX ст.). Мн., 1971. С. 49—50; Яго ж. Браніслаў Эпімах-Шыпіла. Мн., 1968. С. 24—26; Сулíма. Праф. Здзехоўскі аб беларускай душы // Змаганне. 1923. 23 снеж.; У справе ўшанавання памяці Сыракомлі // Бел. ведамасці. 1921. № 8; Цвірка К. Вытокі песні «вясковага лірніка» // Чырв. змена. 1973. 29 вер.; Яго ж. Дарога ў сто год // Цвірка К. Той курган векавечны. Мн., 1985;

Яго ж. З наднёманскіх палёў // ЛіМ. 1983. 7 кастр.; Яго ж. Карэктура кнігі «Вясковага лірніка» // Там жа. 1971. 2 ліп.; Яго ж. Уладзіслаў Сыракомля і Беларусь // Полымя. 1972. № 4; Яго ж. Этнаграфічная спадчына Уладзіслава Сыракомлі // Весці АН БССР. Сер. грамад. н. 1972. № 1; Цвяткоў Л. Наша сялянства, яго прыяцелі й ворагі ў літаратурным адбіцці: (Рысы народніцтва на беларускай глебе ў творчасці Сыракомлі) // Маладняк. 1926. № 16; Ядвігін Ш. У справе ўшанавання 60-х угодкаў смерці Уладыслава Сыракомлі: Адкрыты ліст // Бел. ведамасці. 1921. 31 кастр. / У сааўт.

На літоўскай мове. Rašytojo Sirokomles išvykos iš Vilniaus; A. Išvykos iš Vilniaus; B. Kelioné Nemunu // Kraštas ir żmonés. Vilnius, 1983; Umbrašiūnas K. Sirokomla ir Lietuva // Lit. ir menas. 1973. Rugs. 29.

На нямецкай мове. D. S. Litauens Dichter Ludwig Kondratowicz // Zeitung der 10 Armee. 1917. № 375.

На польскай мове. Abramowicz A. Wincenty Pol i Władysław Syrokomla jako archeologowie // Abramowicz A. Podróżnicy po przeszłości. Łódź, 1970; Albumy siostr Nerudów // Ruch muzyczny. 1857. Nr 14; Bakunowicz J. Muzeum "lirnika wioskowego" // Czerw. Szt. 1983. 6 paźdz.; Bartnicka J. Nieznane materiały do biografii Syrokomli // Syrokomli w 150 rocznicę urodzin: Materiały sesji popularno-naukowej. (Kraków), 1974; Bartoszewicz A. "Zaścianek Podkowa" Władysława Syrokomli: Uwagi o problemach i poetyce // Acta Universitatis Nicolai Copernici. Filologia Polska. 26. Literatura. Toruń, 1986; Bednarski T. Krakowskie dni Syrokomli // Echo Krakowa. 1973. Nr 221; Białoruski wiersz Syrokomli // Prz. Wileński. 1922. 15 wrześ.; Bikulicz W., Soblis J. Syrokomla nieznany // Czerw. Szt. 1969. 13 wrześ.; Błachut W. Władysław Syrokomla — człowiek i dzieło // Wieści. 1973. Nr 32; Brazdilenie J. Raz jeszcze o Syrokomli // Czerw. Szt. 1984. 24 czerw.; Britaniszki W. Ziomkowie Mickiewicza i Syrokomli:: (Tematyka polska w twórczości białoruskich badaczy literatury) // Lit. Radz. 1977. Nr 8; Burokajte J. Neznane listy Syrokomli // Czerw. Szt. 1969. 29 marca; Bursztyńska H. Nieznane listy Kraszewskiego do Syrokomli // Ruch Lit. 1977. Nr 1; Cwirka K. Poeta i Białoruś // Czerw. Szt. 1973. Nr 229; Cwirka K. Spuścizna etnograficzna Władysława Syrokomli // Syrokomli w 150 rocznicę urodzin: Materiały sesji popularno-naukowej. (Kraków), 1974; Dębicki Z. Syrokomla w Wielkopolsce // Kurjer Warsz. 1914. 21 maja; Dmochowski W. Grób Syrokomli na cmentarzu w Wilnie // Kłosy, 1869. T. 1; Drogoszewski A. Władysław Syrokomla (Ludwik Kondratowicz) // Prz. Wileński. 1912. Nr 36; Ener. W. Borejkowszczyźnie // Życie ilustrowane. 1907. Nr 14; Fornalczyk F. Porozumienie przychodzi z trudem // Argumenty. 1984. Nr 6; Gembarzewski M. Sekretarz Syrokomli // Prosto z mostu. 1935. Nr 6; Gomulicki W. Kondratowicz czy Kondrat? // Kurier Niedzielny. 1897. Nr 29; Górski S. W stolicy Białorusi // Tyg. il. 1905. Nr 2; Huszcza J. "Gwoli historycznej prawdy..." // Huszcza J. Opowieści w czarnych ramkach. Łódź, 1979; Inglot M. Dom ojczysty w twórczóści Władysława Syrokomli; Władysława Syrokomli obecność w teraźniejszości // Syrokomli w 150 rocznicę urodzin: Materiały sesji popularno-naukowej. (Kraków), 1974; Iwaszkiewicz J. Syrokomla // Życie Warsz. 1973. 25—26 listop.; J. O. Wycieczka do Borejkowszczyzny // Litwa i Ruś. 1921. T. 3. Z. 2; Jankowski Cz. Borejkowszczyzna: (Kartka z notatnika) // Kraj: Dział literacko-artystyczny. 1897. Nr 12, 13; Jankowski Cz. «Litwa» Syrokomli // Tyg. Il. 1912. Nr 37; Jankowski Cz. Na marginesie literatury białoruskiej // Gazeta Krajowa. 1921. Nr 24; Jankowski Cz. Nad Niemnem // Kraj. 1900. Nr 9; Jankowski Cz. Typowa historja Wileńska // Słowo. 1927. 23 paźdz.; Jankowski Cz. W sprawie pomnika Syrokomli: (List do Redakcji) // Prz. Wileński. 1922. Nr 37—38; Kabelité-Austeja S. Przyroda i człowiek w twórczości Ludwika Kondratowicza (Władysława Syrokomli) // Polonistyka radziecka: Literaturoznawstwo. Warszawa, 1985; Kabelite-Austeja S. Więzi z Litwą // Czerw. Szt. 1983. 29 wrześ.; Kaniowska-Lewańska S. Krajoznawstwo serdeczne Władysława Syrokomli // Syrokomli w 150 rocnicę urodzin: Materiały sesji popularno-naukowej. (Kraków), 1974; Kirkor A. Ś p. Ludwik Kondratowicz // K. W. 1862. 11 wrześ.; Kirkor A. Ze wspomnień wileńskich // Kraj. 1884. Nr 3; Kirkor S. Od Heleny do Marii (Przyczynki do biografii A. H. Kirkora) // Wiadomości (Londyn), 1973. Nr 50; Korotyński L. Kolebka i grób Syrokomli // Tyg. il. 1897. T. 2; Korotyński W. Obrazy z pobrzeży Niemna // Tyg. Powsz. 1882. Nr 23—29, 44—49; 1883. Nr 20—26; 1884. Nr 13—25; Korotyński W. Po dwudziestu pięciu latach // Tyg. il. 1887. Nr 245; Korotyński W. Przedmowa // Wybór poezji L. Kondratowicza. Warszawa, 1890. T. 1; Korotyński W. Ułamki pamię-ników Syrokomli // Gas. Warsz., 1870. Nr 89—105; Korotyński W. Urywek z pamiętników // Tyg. il. 1874. Nr 13; Kraszewski J. Władysław Syrokomla // Prz. Europejski. 1862. T. 2; Kubacki W. Gawęda o Syrokomli // Syrokomla W. Wybór poezji. Warszawa, 1957; Kudirko J. «Moim jest tylko ten błękit nieba» // Czerw. Szt. 1983. 7 paźdz.; Kudirko J. Piewca znad Wilii i Niemna // Czerw. Szt. 1983. 29 wrześ.; Kudirko J. «Szczęśliwy, kogo wianek bratnich serc otoczy» // Czerw. Szt. 1983. 25 listop.; Krzyżanowski J. Pokłosie setnej rocznicy urodzin Syrokomli // Prz. Warsz. 1924. T. 3; L. Listy z prowincji: Z Wilna // Kraj, 1896. Nr 18; L. U. Ze wspomnień lokalnych // Kraj. 1893. Nr 4; Librowicz Z. Kłotnia o Dęboroga: Fragment z życia Syrokomli // Prz. literacki: Dodatek do «Kraju». 1890. Nr 49, 51; M. S. [Synoradzki M.] Wycieczka do Borejkowszczyzny // Biesiada lit. 1913. Nr 7—8. Maldzis A. ...i z Białorusią // Czerw. Szt. 1983. 29 wrześ.; Maldzis A. Władysław Syrokomla a literatura białoruska // Syrokomli w 150 rocznicę urodzin: Materiały sesji popularno-naukowej. (Kraków), 1974; Marchel U. Białoruska spuścizna literacka Władysława Syrokomli / Przełożył W. Stochel // Studia Polono-Slavica-Orientalia: Acta Litteraria. T. IX (1985); Marchel U. Nieznane listy Surokomli // Gaz. Poznańska. 1972. Nr 287; Marchel W. Władysław Syrokomla w przekładach białoruskich // Syrokomli w 150 rocznicę urodzin: Materiały sesji popularno-naukowej. (Kraków), 1974; Mierzewski H. Wspomnienie o Władysławie Syrokomli // Dz. Lit. 1864. Nr 2, 3; Mikulski T. Pielgrrym z notatnikiem // Spotkania wrocławskie. Wrocław, 1950; Monach W. Folklor białoruski w liryce Władyslawa Syrokomli // Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Litteraria. T. 1 (1974); Mosdorf J. Z dziejów przekładów polsko-łacińskich Syrokomli // Meander. 1958. Nr 12; N. Przyczynek do «Wspomnień wileńskich» // Kraj. 1884. Nr 6, 7; Nowina A. O duszy białoruskiej Syrokomli: (Wrażenia z obchodu 75-lecia śmierci poety) // Prz. Wileński. 1937. Nr 9; Nowina A. Podświadome i świadome w «Duszy białoruskiej» Syrokomli // Prz. Wileński. 1924. Nr 18; Obst J. Syrokomla jako dziennikarz // Litwa i Ruś. 1912. Z. 8; Orłowski J. O podobieństwie twórczości Syrokomli i Niekrasowa // Biuletyń Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Wydział I. Sectio A. Humanistyka (Warszawa). 1972. T. 13/14; Orłowski J. Początki sławy literackiej Mikołaja Niekrasowa w Polsce // Sl. Orient. 1970. Nr 3; Orłowski J. Poezja Mikołaja Niekrasowa w Polsce w latach 1867—1887 // Sl. Orient. 1972. Nr 2; Orłowski J. Władysław Syrokomla a literatura rosyjska // Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Litteraria. T. 1 (1974); Orłowski J. Władysław Syrokomla jako tłumacz poezji rosyjskiej // Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio F: Nauki filologiczne i humanistyczne (Lublin). 1973. T. 27; Oskierka A. Komitet opieki nad pozostałą rodziną ś. p. Ludwika Kondratowicza... // K. W. 1862. Nr 74; Ostromęcki B. Pieśniarz zapadłych okolic // Ostromęcki B. Lirnicy, trubadurzy i tyrteje. Warszawa, 1972; P. (Pług A.) Smolhów. Miejsce rodzinne Wł. Syrokomli // Kłosy. 1877. T. 24; P. M. Korrespondencja Dziennika warszawskiego. Mińsk Litewski, 9 lipca // Dz. Warsz. 1855. Nr 188; Pług A. Nieśwież // Kłosy, 1883. T. 36; Pług A. Władysław Syrokomla: Wspomnienie pośmiertne // Bibl. Warsz. 1862. T. 4; Pług A. Załucze i Borejkowszczyzna // Tyg. il. 1860. Nr 10; Poemat Nieświeża (Szkolne czasy Kondratowicza) // Ziemia. 1925. Nr 10; Poezja ludowa w utworach

Syrokomli // Litwa i Ruś. T. 3. Z. 2; Rocznica Syrokomli // Dz. Wileński. 1922. 28 maja; Polska A. W folwarku pana L. Kondratowicza // Czerw. Szt. 1973. Nr 229; Romankówna M. Sądy współczesnych i potomnych o Władysławie Syrokomli; Źródła natchnień Władysława Syrokomli // Syrokomli w 150 rocznicę urodzin: Materiały sesji popularno-naukowej. (Kraków), 1974; Romankówna M. Władysława Syrokomli przekłady literatury polsko-łacińskiej XVI i XVII w. // Filomata. 1973. Nr 270; Rouba N. W Borejkowszczyźnie // Tyg. il. 1901. Nr 2; Rouba N. Władysław Syrokomle // Żyzie il. 1907. Nr 14; Rudczyk W. 150 rocznicę urodzin poety // Kontrasty (Białystok). 1973. Nr 12; Rudczyk W. Śladami Syrokomli: (Polonica zza miedzy) // Kontrasty. 1971. Nr 9; Rymowicz J. Muzeum czy mieszkanie? // Czerw. Szt. 1973. Nr 235; Rypiński S. W. Syrokomla // Kwart. Lit. 1912. T. 3; Rzętkowski S. Z życia poety // Życie. 1887. Nr 38; Sadowski J. Ludwik (Kartka z życia poety Kondratowicza-Syrokomli) // Czerw. Szt. 1970. Nr 193; Sienkiewicz A. Przywrócić pamięci czytelniczej Konopnicką, Lenartowicza, Syrokomlę // Prz. Księgarski i Wydawniczy. 1971. Nr 23/24; Simonides D. Z recepcji «Bajarza Polskiego» A. J. Glińskiego // Ludowość dawniej i dziś: Studia folklorystyczne. Wrocław etc., 1973; Simon L. Syrokomla i Moniuszko // Kurjer Warszawski. 1937. 4 lipca; Spasowicz W. Władysław Syrokomla // Spasowicz W. Pisma. Pb. 1892. T. 1; Stiekłowa F. Ostatnie lata Władysława Syrokomli // Życie i Myśl. 1907. Nr 10; Stolzman M. Syrokomla i świat książek // Roczn. bibl. 1980. Nr 1; Suryn F. Ludwik Kondratowicz i jego poezje: Stydium literackie // Tyg. Il. 1887. Nr 245—256; Suryn F. Sielankopisarze polscy // Tyg. Powsz. 1884. Nr 1—5; Suszyński J. Tablica Syrokomli w Nieświeżu // Dzien. Wil. 1907. Nr 276; Synoradzki M. Uwięzienie Syrokomli // Biesiada Literacka. 1907. Nr 14—15; Szemesz A. Syrokomla // Świat. 1909. Nr 42; Szwalbe S. Po roku Syrokomli // Życie Warsz. 1974. Nr 64; Szwalbe S. Przed rokiem Syrokomli // Życie Warsz. 1972. Nr 310; Szwalbe S. Syrokomla w rodzinie poetów ludowych // Syrokomli w 150 rochnicę urodzin: Materiały sesji popularno-naukowej. (Kraków), 1974; Śliziński J. Władysław Syrokomla w Czechach // Biuletyń Historyków Literatur Zachodnio-Słowiańskich. 1975. T. 8; Tomkiewicz S. Przyczynek do biografii Syrokomli // Tyg. il. 1882. Nr 317; Tretiak J. Poezja polska po Mickiewiczu // Kraj. 1885. Nr 46; Tyszyński Aleksander. Ludwik Kondratowicz i jego poezye // Tyszyński A. Wizerunki polskie. Warszawa, 1875; Uziebło L. Garść wspomnień // Kurjer Litewski. 1907. 3 lut.; Uziębło L. Syrokomli dwa szkolne patenta na mądrość // Prawda. Lwów, 1899; Uziębło L. Z pamiątek po autorze «Dęboroga» // Życie ilustrowane. 1907. Nr 14; Wierzyński J. Pamięci Syrokomli // Litwa i Ruś. 1912. T. 3. Z. 2; Wilczyński W. Daina «Kruk» w literaturze polskiej i literaturach wschodniosłowiańskich // Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Literaria. T. 2 (1975); Wilczyński W. Janka Kupała a Władysław Syrokomla // Sl. Orient. 1976. Nr 2; Wilczyński W. «Pocztylion» Wíadysława Syrokomli w przekładach wschodniosłowiańskich // Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta·Literaria. T. 1 (1974); Wilczyński W. Poezja Władysława Syrokomli na Ukrainie // Sl. Orient. 1976. Nr 1; Wilczyński W. Poezja Władysława Syrokomli w przekładach rosyjskich (lata 50—60 wieku XIX) // Sl. Orient. 1976. Nr 3; Wilczyński W. Władysław Syrokomla a literatury wschodniosłowiańskie // Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Literaria. T. 3 (1976); Wilkońska P. Władysław Syrokomla // Wilkońska P. Moje wspomnienia o życiu towarzyskim w Warszawie. Warszawa, 1907; Witkowski M. Syrokomli wycieczka po swojszczyźnie // Literackie przystanki nad Wartą. Poznań, 1962; X. Y. Z. Korrespordencya literacka // Athenaeum. 1850. T. 5; Z. Z. [Zasztowt Z.] Korespondencja «Kurjera Wileńskiego». Mińsk Litewski, 2 listopada// K. W. 1862. Nr 78; Zahorski W. Pamiątka po Ludwiku Kondratowiczu w Muzeum Towarzystwa przyjaciół nauk w Wilnie // Litwa i Ruś. 1912. T. 3. Z. 2; Zbralewicz L., Bilewicz W. Pamięci Władysława Syrokomli // Bibliotekarz. 1973. Nr 11—12; Zdziarski S. «Kruk» Syrokomli // Głos. 1898. Nr 16; Zyndram-Kościałkowska W. Syrokomla jako lirnik // Litwa i Ruś. 1912. T. 3. Z. 4; Żeleźniak A. Korespondencja Gazety Codziennej. Słuck, 1 (13) września 1855 r. // Gaz. Codzienna. 1855. Nr 271, 272; Życka L. Litwa i Ruś w hołdzie Syrokomli // Kurjer Litewski. 1912. Nr 232.

На рускай мове. Аксаков Н. Людвиг Кондратович // Русская мысль. 1880. № 1; Арцимович В. Людвик Кондратович // Кондратович Л. (В. Сырокомля). Избр. произв. М., 1953; Басс И. Яркий пример дружбы двух литератур // Сов. Бел. 1958. 30 сент.; Бикулич В. «Не я пою — народ поёт...» // Сов. Литва. 1973. 29 сент.; Веселовский В. Польский современный поэт Владислав Сырокомля и его последняя драма «Каспер Карлинский» // Иллюстрация. 1859. № 19; Вильчинский В. Некоторые замечания о русских переводах Владислава Сырокомли и его современников // Русская литература. 1976. № 4; Владислав Сырокомля (Людвик Кондратович) // История польской литературы. М., 1968. Т. 1; Глухов И. И пошла его песня в народ // Гродн. правда. 1983. 22 окт.; Гуринович В. ...А песня осталась жить // Сел. газ. 1973. 30 сент.; Дорошевич Э., Конон В. Очерк истории эстетической мысли Белоруссии. М., 1972. С. 153—155; z... z... Минск // Мин. губ. вед. 1859. 20 февр.; История белорусской дооктябрьской литературы. Мн., 1977. С. 338—339; Карабан С. Очерки истории белорусской эстетической мысли и литературной критики. Мн., 1971. С. 173—175; Карский Е. Людвик Кондратович // Карский Е. Белорусы. Пг., 1922. Т. 3. Вып. 3. С. 64—66. Киселев В. По следам В. Сырокомли // Киселев В. На истоках неманских. Мн., 1985; Клейн Б. В годину смятения: Белорусская поездка Н. Лескова: (Очерк) // Неман. 1979. № 2; Кохановский Г. «Редкости для общественного употребления...» // Там жа. 1979. № 7; Курбыков А. Сырокомля — наш земляк // Знамя юности. 1976. 5 марта; Лавров В. Певец Литвы // Педагогический листок. 1904. № 7; Мархель У. Загадка автографа // Сов. Бел. 1970. 4 марта; Яго ж. Непрочитанные переводы из Сырокомли // Неман. 1973. № 10; Яго ж. Сельский лирник // Сов. Бел. 1983. 20 янв.; Яго ж. Сырокомля и Дмоховский // Неман. 1875. № 2; Прокофьева Д. Владислав Сырокомля в России // Польско-русские литературные связи. М., 1970; Советов С. Людвиг Кондратович — Василий Курочкин — Беранже // Известия АН СССР. Отд. лит. и языка. 1948. Т. 7. Вып. 2; Яго ж. Людвиг Кондратович (Владислав Сырокомля) как переводчик Некрасова // Научный бюллетень ЛГУ. 1947. № 16—17; Яго ж. Произведения русских классиков в переводах Людвика Кондратовича // Ученые записки ЛГУ. Серия филолог. наук. 1948. Вып. 25. № 200; Степунин И. Незавершенный перевод // Неман. 1969. № 11; Цвирка К. Записки «Вясковага лірніка» // Там жа. 1972. № 3; Шашков С. Шевченко и Сырокомля // Дело. 1880. № 3.

На ўкраінскай мове. Пачовський Т. Поезії Шевченка в перекладі В. Сирокомлі // Питання шевченкознавсьтва. Черкасы, 1964; Слізінський Е. Владислав Сирокомля у Чехословаччині // Українське слов'янознавство: Література, мова та культура зарубіжних слов'янськіх народів. 1975. Вип. 11.

2.4.

На беларускай мове. Мальдзіс А. Восень пасярод вясны. Мн., 1984;

Дубоўка У. Палессе // Полымя. 1960. № 9; Дунін-Марцінкевіч В. Засвяцілі тры звёздачкі ў пару нам шчасліву: [Верш] // Бел. звон. 1922. 28 вер.; Яго ж. Уладзіславу Сыракомлі // Александровіч С., Александровіч В. Беларуская літаратура XIX — пачатку XX ст. Мн., 1978; Караткевіч У. Дунін-Марцінкевіч у Вільні: (Урывак з рамана «Каласы пад сярпом тваім») // Гісторыя Беларусі ў літаратурных вобразах. Мн., 1979; Каратынскі В. Уладзіславу Сыракомлю: [Верш] // Пер. У. Мархель // Полымя, 1981. № 8; Kupala J. «Lirnik wiaskowy»: Pamiaci Wl. Syrokomli: [Верш] // Litwa i Ruś, 1912. T. 3; Купала Я. «Лірнік вясковы»: Памяці Ул. Сыракомлі:

[Верш] // Купала Я. Зб. тв.: У 7 т. Мн., 1973. Т. 3; Нагродскі З. «Пастароньцесь, мае братцы...»: [Верш] // Рагойша В. Кантакты. Мн., 1982; Танк М. Авідзію: [Верш] // Полымя. 1971. № 4; Цвірка К. Хадыка: [Верш] // Цвірка К. Каласы. Мн., 1975.

На польскай мове. Huszcza J. Owidiusz na Polesiu: Powieść // Huszcza J. Sąp Sybiru. Warszawa, 1968; Kimbar R. Nad grobem Władysława Syrokomli [Ludwika Kondratowicza]: W 50 lat po jego śmierci // Kalendarz Polski na Litwę i Biała Ruś na rok 1913. Wilno, 1913; Korotyński W. Do Władysława Syrokomli // Teka Wileńska. 1857. Nr 2; Laskarys J. Do Władysława Syrokomli // Bibl. Warsz. 1850. T. 4;Lopatyński F. Na grobie Lirnika // Zopatyński F. Wilija. Wilno, 1881; Pług A. Na śmierć Władusława Syrokomli // K. W. 1862. 16 paźdz.; Plug A. Żukowy Borek; Władysławowi Syrokomli // Pług A. Zupełny zbiór pism. Wilno, 1863. T. 2; Wieżyński S. Pamięci Syrokomli // Słowo Wileńskie. 1921. Nr 13.

На рускай мове. Купала Я. Лирник народный: [Верш] / Пер. Г. Семенов // Купала Я. Избранное. 2-е изд. Л., 1973.

3.1.

Б-ка Асалінскіх у Вроцлаве (РП), аддз. рукап., адз. зах. 5584, 5608, 6531, 9871, 14178; Б-ка Варшаўскага ун-та (РП), аддз. рукап., адз. зах. 448; Б-ка Ягелонскага ун-та ў Кракаве (РП), аддз. рукап., адз. зах. 188/52; РНБ імя М. Я. Салтыкова-Шчадрына ў Санкт-Пецярбургу, аддз. рукап., ф. 629, адз. зах. 305; Навуковая б-ка Вільнюскага ун-та, аддз. рукап., ф. 3, адз. зах. 2294; Нацыянальная б-ка ў Варшаве (РП), аддз. рукап., адз. зах. 2674, 2681, 2915, 2974, 5792, 5799, 6000, 6018, 6095, 7278, 7290, 7295, 7296, 7304, 7317, 7341, 7343, 7861, 8721, 8839, 10641; ЦБ АН Літвы, ф. 7, адз. зах. 59; ф. 9, адз. зах. 150, 218, 414, 683, 1874—1875, 2028—2036; ф. 21, адз. зах. 341; ф. 29; адз. зах. 294, 733; ф. 81, адз. зах. 36; ф. 109, адз. зах. 556—560; ф. 151, адз. зах. 628, 1848; ф. 273, адз. зах. 1248, 1249, 1252; ЦДАЛіМ Літвы: ф. 96, воп. 1, адз. зах. 2—6, 10—20, 22—25, 27—34, 36—38, 40, 46, 49, 61, 65, 71, 72, 74, 87, 88, 101, 119, 161, 200, 307; БДГА у Мінску: ф. 319, воп. 2, спр. 1225, 1491; ф. 1418, воп. 1, спр. 13; ЦДГА Літвы: ф. 378, паліт. аддз., 1858 г., спр. 78, ф. 1135, воп. 3. спр. 28, 32, воп. 4, спр. 391а; ЦДГА Расіі ў Санкт-Пецярбургу, ф. 777, воп. 3, г. 1879, спр. 35, ч. 2; ЦНБ АН Беларусі, аддз. рукап., ф. 5, воп. 1, адз. зах. 1. *У. І. Мархель.*

СЫС АНАТОЛЬ

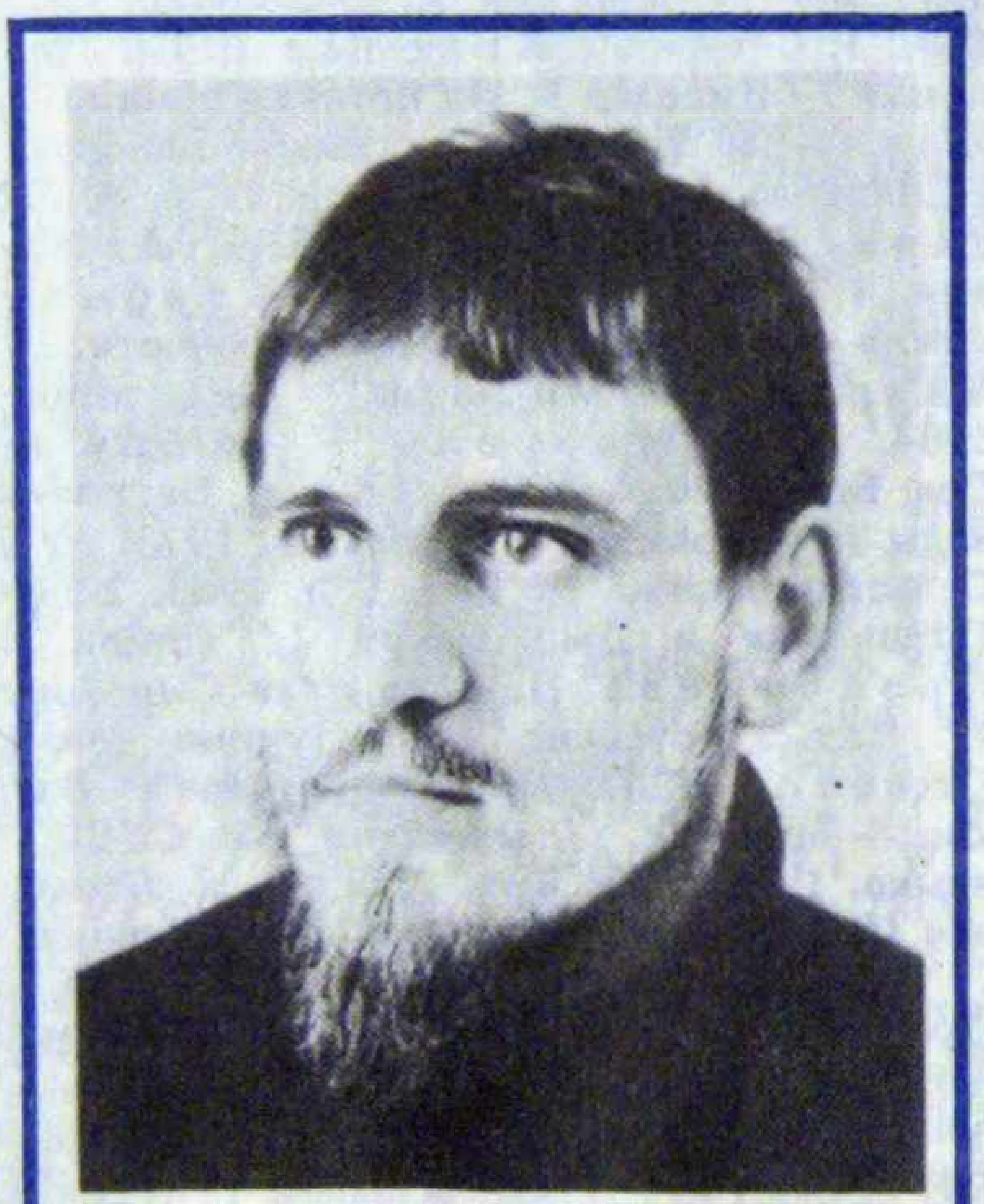

Сыс Анатоль Ціханавіч (псеўд. Толік Ганарар; 26.10.1959, в. Гарошкаў Рэчыцкага р-на Гомельскай вобл.), паэт. Член СП Беларусі з 1988.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. З 1967 вучыўся ў мясцовай пачатковай школе, потым у суседняй вёсцы Броннае, дзе ў 1977 скончыў 10 класаў. З 1977 да 1982 вучыўся на аддзяленні рускай і беларускай мовы і літаратуры Гомельскага дзярж. універсітэта. Пасля заканчэння універсітэта прызваны ў Армію (служыў на тэрыторыі Польшчы). У 1984 працаваў карэспандэнтам раённай газеты «Перамога Кастрычніка» ў г. Ветка. У 1985 пераехаў у Мінск, дзе працуе старшым тэхнікам Рэспубліканскага радыётэлецэнтра.

Друкавацца пачаў яшчэ падчас вучобы ў школе ў раённай газеце «Дняпровец». У гады вучобы ва ўніверсітэце зрэдку дасылаў паэтычныя творы ў «Гомельскую праўду», «Чырвоную змену». Рэгулярна друкуецца з 1986. Першы самастойны зборнік «Агмень» (бібліятэка час. «Маладосць») выйшаў у свет у 1988, куды ўвайшлі вершы і дзве паэмы, напісаныя ў час знаходжання ў войску. Усё, што напісана да службы ў войску, паэт спаліў. У студэнцкія гады пісаў пародыі на сяброў і часта дэкламаваў іх на вечарынках. У 1989 надрукаваны зборнік «Пан Лес». А. Сыс — паэт шчыры, адкрыты, эмацыянальны, патрабавальны да свайго паэтычнага радка, не церпіць пустазвону і шэрасці ў паэзіі. Тэма асабістага «я» ў кантэксце сучаснага адраджэння — найбольш блізкая і актуальная ў паэта. У яго балюча абвострваны погляд на сучаснасць, дапытлівы пошук выйсця са складанага становішча, у якім апынулася беларуская культура ў апошні час. Штодзённая карпатлівая і бязлітасная праца душы накіравана на пошук новых літаратурных форм і нетрадыцыйнага самавыяўлення. Апошні час ён піша мала. Адчувае ўнутраную патрэбу і заклік часу заняцца перакладамі, асэнсаваць беларускую літаратуру ў святле сусветнай літаратуры.

Жыве ў Мінску. *Т. М. Тарасава.*

Бібліяграфія

1.2.

Агмень: Вершы, паэмы. Мн., 1988 (Б-ка часоп. «Маладосць»).

Пан Лес: Вершы. Мн., 1989 (Першая кніга паэта).

1.3.

1981. Той дзень...: [Верш] // Гомел. праўда. 2 чэрв.; «Восень — калі лось скідае рогі...»: [Верш] // Там жа. 30 вер.; Пара сталення: [Рэц. на кн.: Верамейчык У. Люблю! Мн., 1981] // Там жа. 21 кастр.; «Зашклёны дзень, як дом зашклёны...»: [Верш] // Чырв. змена. 17 кастр.

1982. «Вайна — гэта каскі іржавыя...»: [Верш] // Гомел. праўда. 9 лют.; Бацьку: [Верш] // Знамя юности. 10 июня; М. Гусоўскі вяртаецца на радзіму. [Верш] // Чырв. змена. 23 студз.

1983. «Адпачынце, птушкі, ў лясах...»: [Вершы] // Чырв. змена. 6 лют.; Ліпа: [Верш] // Там жа. 4 вер.

1984. «У пахавальных, у галашэннях...»: [Верш] // Гомел. праўда. 10 ліст.; Жыццё; «Я думаў, пра вайну пісаць...»; «Каб сагрэць каханую...»; «Кажуць мне: не жыві ілюзіяй...» [Вершы] // Там жа. 20 ліст.

1.5.

На ўкраінскую мову. Ямб лавровим вінкам: [Верш] // Червон. промінь. 1983. 4 січ.

Т. М. Махнач.

СЯДНЕЎ МАСЕЙ

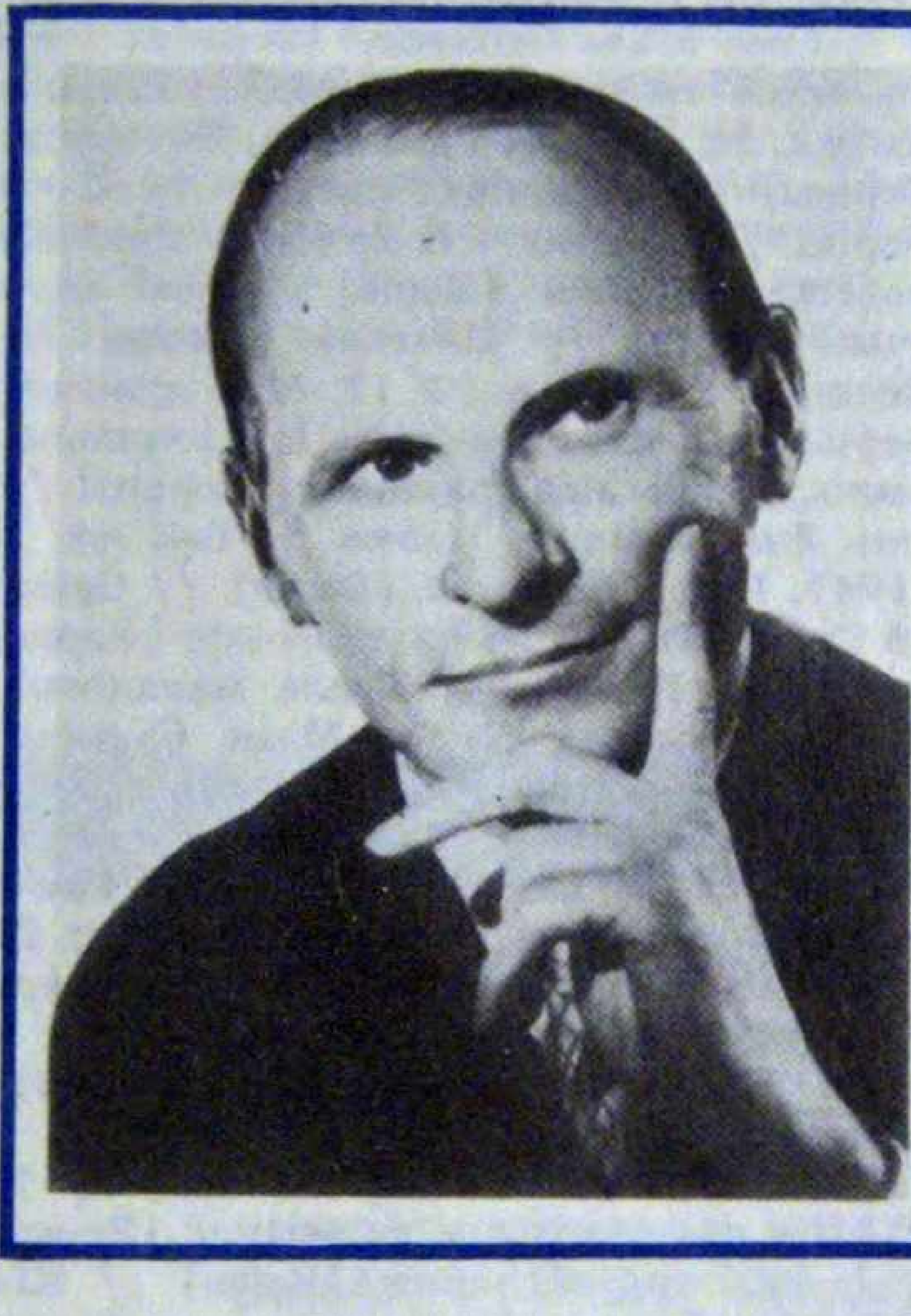

Сяднёў Масей (Майсей) Ларывонавіч [н. 19.8(1.9).1915, в. Мокрае Клімавіцкага пав. Магілёўскай губ., цяпер Касцюковіцкі р-н Магілёўскай вобл.], паэт, празаік.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Вучыўся ў Макранскай пачатковай школе і Саматэвіцкай сямігодцы, настаўнік якой І. Чэчка расказваў на ўроках пра сумесную вучобу з Я. Коласам у Нясвіжскай семінарыі і тым самым абуджаў у М. Сяднёва цікавасць да літаратуры. Закончыўшы Саматэвіцкую сямігодку, будучы паэт вучыўся ў Мсціслаўскім педтэхнікуме (1930—31). У 1933 паступіў у Мінскі вышэйшы педагагічны інстытут. Аднак закончыць яго не ўдалося — 21.10.1936, на 4-м (апошнім) курсе, быў арыштаваны і высланы на Калыму, дзе прабыў 5 гадоў у канцлагеры. Перад самай Вялікай Айчыннай вайной яго прывезлі ў Мінск на перагляд справы, і з прыходам нямецка-фашысцкіх захопнікаў М. Сяднёў апынуўся на волі (адпусціў каля Чэрвеня канвой). Вярнуўся ў в. Мокрае да бацькоў, працаваў на гаспадарцы. У 1943 выехаў у Беласток, дзе працаваў карэктарам у газеце «Новая дарога», потым у Берлін. Жыў у Германіі, працаваў настаўнікам беларускай гімназіі ў Міхельсдорфе, пасля перасяліўся ў ЗША, дзе працаваў дзесяць гадоў на металаапрацоўчай фабрыцы, выкладаў рускую мову ў Індыянскім універсітэце. Канчаткова рэабілітаваны Вярхоўным судом РБ 22.1.1992.

Вершы пачаў пісаць яшчэ ў школе, з чацвёртага класа. Першыя вершы («Ідуць эшалоны», «Беспрацоўны Жан») і апавяданне «Вораг злоўлены» апублікаваў у 1933. Друкаваўся ў часопісах «Полымя», «Беларуская работніца і сялянка», газетах «Савецкая Беларусь», «Літаратура і мастацтва», «Чырвоная змена», а з прыходам на беларускую зямлю нямецкіх акупантаў і ў такіх беларускіх выданнях, як часопіс «Новы шлях», газеты «Раніца», «Новая дарога», «Беларускі работнік» і інш. У Беластоку падрыхтаваў да друку зборнік вершаў «Ад сына твайго, Беларусь», які быў набраны ў Кенігсбергу, але згарэў там у час пажару. Выдаў кнігі паэзіі «У акіяне ночы», «На край света», «Спадзяванні», «Цень Янкі Купалы», «Ля ціхай брамы», «Патушаныя зоры», «Ачышчэнне агнём», «А часу больш, чым вечнасць», а таксама раманы «Раман Корзюк», «І той дзень надыйшоў». Аўтар успамінаў пра народных песняроў Беларусі — «Юбілейныя сустрэчы (Зблізку ад Коласа й Купалы)», змешчаных у кнізе «Янка Купала і Якуб Колас» (Нью-Йорк, 1982). У ранніх вершах, напісаных яшчэ ў вёсцы, апяваў родную прыроду, хараство беларускай зямлі. Вялікі цыкл вершаў прысвяціў перажытаму ў турмах і лагерах.

Нямала твораў напісаў пра другую сусветную вайну (паэмы «Мая вайна», «Забраны Мінск», «Цень Янкі Купалы», «Мікола Бугроў» і інш.). Ёсць у М. Сяднёва творы і пра Радзіму-Беларусь, без якой цяжка жыць на чужыне. Асабліва пранікнёна напісаны яго вершы пра маці, сясцёр, якіх пакінуў дома, у сваёй вёсцы. Вершы А. Сяднёва вызначаюцца навізной мастацкіх сродкаў, нечаканай метафарычнасцю, лірызмам, свежасцю думкі, у некаторых з іх ён падымаецца да значных паэтычных абагульненняў. Уяўляе цікавасць і проза М. Сяднёва. Раман «І той дзень надышоў» — пра перажытае самім аўтарам перад вайной і ў першыя дні вайны — адзін з лепшых твораў, напісаных у эміграцыі. Аб'ёмна, з вялікай любоўю намаляваны тут вобразы простых людзей, пададзены карціны вясковага жыцця. Менш удаўся аўтару раман «Раман Корзюк». Перакладаўся на ўкраінскую і польскую мовы. У апошні час, у сувязі са зменамі ў нашай краіне, М. Сяднёў праяўляе вялікую цікавасць да сваёй Радзімы — піша лісты ў рэдакцыі, прысылае свае творы. Газеты «Знамя юности», «Літаратура і мастацтва», часопіс «Маладосць» надрукавалі на сваіх старонках падборкі яго вершаў, часопіс «Нёман» — пераклад рамана «І той дзень надышоў». У маі 1990, верасні 1992, ліпені 1993, 1994 М. Сяднёў наведаў Беларусь. Прататып Масея Зазыбы ў тэтралогіі І. Чыгрынава.

Жыве ў г. Глен Коў (ЗША). *Б. І. Сачанка.*

Бібліяграфія

1.2.

Ахвяры бальшавізму: [Зб. успамінаў і артыкулаў]. Беласток, 1944 [?].

На край света: Паэма. Б. М. [Міхельсдорф], 1947.

Спадзяванні: Вершы. Рэгенсбург, б. г. [1947].

У акіяне ночы: [Вершы, паэмы]. Мюнхен, 1947.

Цень Янкі Купалы: Паэма. Ватэнштэт, 1947.

Ля ціхай брамы: [Вершы]. Нью-Ёрк, 1955.

Патушаныя зоры: [Вершы]. Нью-Ёрк; Мюнхен, 1975.

Ачышчэнне агнём: Вершы. Нью-Ёрк, 1985.

Раман Корзюк: Раман. Нью-Ёрк; Мюнхен, 1985.

І той дзень надышоў: Раман з часоў другой сусветнай вайны. Нью-Ёрк, 1987.

А часу больш, чым вечнасьць: [Вершы]. Нью-Ёрк, 1989.

Патушаныя зоры: Вершы, Раман. Мн., 1992.

1.3.

1933. Ідуць эшалоны...: [Верш] // Работніца і калгасніца Бел. № 32; Вораг злоўлены: Апавяданне // Там жа. № 33; Беспрацоўны Жан: [Верш] // Чырв. змена. 25 кастр.

1934. Рыгорава прысяга: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 3; З пісьма дзяўчыны: [Верш] // Там жа. № 6—7; За ціхай вёскаю пры дарозе: (З жыцця Зах. Беларусі): [Верш] // ЛіМ. 30 вер.; Новая вясна: [Верш] // Чырв. змена. 15 сак.; Памяці камандзіра: [Верш] // Там жа. 3 ліст.

1935. Янку Купалу: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 6; Набяру я з крыніцы халоднай вады; Добры дзень, мой зялёны бор: [Вершы]// Там жа. № 10; Калгасны дзень: [Верш] // ЛіМ. 2 лют.; Калгасная пастушка: [Верш] // Там жа. 22 вер.; Начлег: [Верш] // Там жа. 24 ліст.; Оля: [Верш] // Чырв. змена. 11 сак.

1936. На раскрыжаванні дарог; На вуліцы: [Вершы] // Аднагодкі. Мн.; Хвала вясне, дажджу і грому...: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 3; Лірычнае: [Верш] // ЛіМ. 16 крас.; Два лісты: [Верш] // Там жа. 10 вер.; Правадыр: [Верш] // Там жа. 21 вер.; Горкаму—чалавеку: [Верш] // Там жа. 3 ліп.; У Таледо: [Верш] // Там жа. 3 кастр.

1943. Жыццё: [Верш] // Бел. газета. 18 снеж.

1944. Упэўненасць; Жыццё; Мара: [Вершы] // Бел. работнік. № 35; Мара: [Верш] // Новы шлях. № 1; Дзяцінства: [Верш] // Там жа. № 2; Домік у Менску: [Верш] // Там жа. № 3; Зманлівасць: [Верш] // Там жа. № 4; Вёсцы, Жаданне: [Верш] // Там жа. № 5; Адзінства характва: [Верш] // Там жа. № 8; Чытачу; Звычайныя...; Сустрэча; Нараджэнне песні: [Вершы] // Раніца. № 15/16; Вёрсты шлях мой далёкі пакралі...: [Верш] // Там ж. № 32; Адыходзячаму лету: [Верш] // Там жа. № 34; Інвалід: [Верш] // Там жа. № 36; З недасланых лістоў: [Верш] // Там жа. № 38; У акіяне ночы: [Верш] // Там жа. № 41; Майму начному сябру: [Верш] // Там жа. № 43; Восень: [Верш] // Там жа. № 45; Ёсць свет другі; Вёсцы; Мара: [Вершы] // Там жа. № 47; З недасланых лістоў: [Верш] // Там жа. № 48; На развітанне: [Верш] // Там жа. № 53.

1945. Мара; Снежань: [Вершы] // Пагоня. № 1; Пайду...: [Верш] // Раніца. № 2.

1946. Богу: [Верш] // Звіняць званы святой Сафіі. № 1; Сон; Маім бацькам: [Вершы] // Там жа. № 2; Пра мяне ты злога не помні: [Уступ да паэмы] // Там жа. № 3; Ад сына твайго, Беларусь; Упэўненасць: [Вершы] // Крывіцкі светач. № 2—3; Дзяцінства: [Верш] // Пагоня. № 2; Цень Янкі Купалы: Паэма; Разбітае лётнішча: [Верш] // Там жа. № 4; У акіяне ночы: [Верш] // Шляхам жыцця. № 8; Снежань: [Верш] // Там жа. № 12; Маё хуліганства; Хусцінкі: [Вершы] // Шыпшына. № 1; Дазвольце вам паставіць помнік; Дарожныя ўражанні: [Вершы] // Там жа. № 2; Цень Янкі Купалы: Паэма // Там жа. № 3.

1947. Пад Новы год: [Верш] // Звіняць званы святой Сафіі. № 7; Я не паэт; Вечар: [Вершы] // Сакавік. № 1; Пад Новы год; Хвала маладосці: [Вершы] // Шляхам жыцця. № 1; Маім бацькам: [Верш] // Там жа. № 6; Наш Рым; Беларусь; Дзе вы, трыбуны?; Сябрам: [Вершы] // Там жа. № 7; Палітычная элегія; ...Затуманілася даль: [Вершы] // Там жа. № 9—10; Вечар; Прага; Над морам; Снегапад; Дзеці; Разбітае лётнішча; Аб Новым годзе для календара, які яшчэ не напісаны: [Вершы] // Шыпшына. № 4; На пляжы; Гераіня; Паданне; Радасць; Адзіноцтва; Спадзяванні; Вятрак: [Вершы] // Там жа. № 5.

1948. Верш без назову: [Верш] // Бацькаўшчына. № 2; Вы так рэагаваць не звыклі: [Вершы] // Сакавік. № 2; Разбітае лётнішча: [Верш] // Шляхам жыцця. № 9; Верш без назову; Вокамгненне; У пушчы: [Вершы] // Шыпшына. № 6; «Тут сонца, а за даляглядам...»; «Прыглядаюся, каб не разбіцца...»; Спынак; Ізноў, ізноў...; Белая ноч; Патрыёты: [Вершы] // Там жа. № 7.

1950. «Ты насустрач — болем. І распаўся...»; «Ах, стаміўся я. Досыць, досыць...»; «Баялася ты ўвечары ісці адна...»; «Хліпнуў агонь — лягла...»; Як малітва; «Едзеш ты. Ці ж магчыма...»: [Вершы] // Шыпшына. № 8; Акіян; Чалавек без адрасу; Маленькая просьба: [Вершы] // Там жа. № 9.

1951. «Усё ізноў, як і было...»; «Едзеш ты... Ці ж магчыма...»: [Вершы] // Веда. № 5.

1952. Каб абмінаць і не спыняцца...: Цыкл вершаў // Бацькаўшчына. № 42.

1953. Вязанка новых вершаў: Цяжкі адказ; Страх; Смерць малітваў; Стомленасць; Усцешаныя геніі; Здрада // Бацькаўшчына. № 12—13; Вязанка вершаў // Там жа. № 41—42; 44—47; 50—51.

1954. Смерць музыкі. Памяці Міколы Равенскага: [Верш] // Бацькаўшчына. № 15—16; Галубінае сэрца; Адкуль жа будзе...: Урывак: [Вершы] // Конадні. № 2.

1955. [Творы] // Ля чужых берагоў: Альманах твораў беларускіх эміграцыйных паэтаў і пісьменнікаў. Мюнхен; Непаслухмяныя радкі; Як да вечнасці, так — да парогу: [Вершы] // Конадні. № 3; Ля ціхай брамы: [Верш]; Сустрэча з мёртвымі: [Сцэна] // Там жа. № 4.

1957. «Белыя плямы» ў гісторыі беларускае літаратуры // Бацькаўшчына. № 25—26.

1958. Раман Корзюк // Конадні. № 5—6.

1960. Як памяць на вуснах: Цыкл вершаў // Бацькаўшчына.

каўшчына. № 24—25; І хрысцячы мяне агнём...: Цыкл вершаў // Там жа. № 46—47.

1963. У Баварыі: [Верш] // Беларус. № 80; Раман Корзюк (працяг); Простымі словамі; Смутак; Не явай, а вечным сном; Адзінота (з Рыльке); Цішыня (з Рыльке); З Гайнэ («У садзе прыгожым ранкам»); З Гайнэ («Яны мяне мучылі і злавалі»): [Вершы] // Конадні. № 7.

1964. Раман Корзюк // Бацькаўшчына. № 11—13; Перачытваючы Якуба Коласа // Беларус. № 83; Сястры; Адчуванне начы: [Вершы] // Бел. думка. № 6.

1965. Раман Корзюк (Працяг) // Бацькаўшчына. № 1—6; З вершаў; «Гараватка» Кастуся Акулы // Беларус. № 101—102; На возеры Мічыґан: [Верш] // Бел. думка. № 7; Беларусь; Элегічнае; Звычайны я; Стрыманасць: [Вершы] // Там жа. № 8.

1966. Раман Корзюк (Працяг) // Бацькаўшчына. № 1—4.

1969. Зямны мой лёс; Анёл; Восень; Уначы; Сцішанасць; Раман; Баляда: [Вершы] // Бел. думка. № 12—13.

1982. [Успаміны] // Янка Купала і Якуб Колас. 1882—1982. Вянок успамінаў пра іх. Гранд Рапідс.

1983. Распяты Хрыстос: [Верш] // Беларус. № 313; Жалейка: [Вершы] // Бел. думка. № 27—28.

1984. Прыход Іісуса Хрыста; Адведзіны: [Вершы] // Беларус. № 315; Восень: [Верш] // Там жа. № 316; Раскуты Хрыстос: (Санет); З новых вершаў // Там жа. № 318; Раман Корзюк: (Урывак з рамана) // Там жа. № 324; Беларусь: Паэма // Бел. думка. № 29.

1989. Зманлівасць; Відзенне Бацькаўшчыны; Стомленасць; «Жыжа»; Следам за песняй; Разбітае лётнішча; «Я кожны дзень паміраю...»; Не явай, а вечным сном; «Dead End»; Атам, Восень; Мая Lorelei; Скарга хваляў; Прароцтва сівілаў; Мора; Акіян і неба; На чужых загонах; Восень; Белыя воблакі: [Вершы] // ЛіМ. 24 ліст.

1990. Беларускім паэтам; Помнік славы; Восень; Ты; Мая Lorelei; Леда: [Вершы] // Маладосць. № 2.

1.4.

Славутыч Я. Выбр. тв. / З укр. [Нью-Йорк], 1989.

1.5.

На рускую мову. Очищение огнем: Стихи / Пер. В. Крейд. [Нью-Йорк]. 1989.

На польскую мову. Ocean / Tl. I. Žobodowski // Kultura (Paryż). 1951. Nr 7—8.

На ўкраінскую мову. Ти назустріч: [Верш] / З біл. пер. Л. Полтава // Конадні. 1955. № 3.

2.3.

На беларускай мове. Глыбінны У. Лірычнае адтварэнне перажытага: (Паэзія Масея Сяднёва) // Раніца. 1944. № 45—47; // Шыпшына. 1946. № 1; Жыццёвы і творчы шлях паэта // Беларус. 1965. № 101—102; Золак Я. Жыццё і творчасць Масея Сяднёва: (На пяцідзесятыя ўгодкі паэта) // Бел. думка. 1965. № 8; С. З. Нашы песняры (Наталья Арсеньева і Масей Сяднёў) // Шыпшына. 1946. № 3; Сачанка Б. Беларуская эміграцыя: Факты і меркаванні // Маладосць. 1988. № 11; Яго ж. [Прадмова] // Сяднёў М. Патушаныя зоры. Мн., 1992. Склют Р. «Ля ціхай брамы» // Конадні. 1955. № 3; Хведаровіч М. Расце маладая паэзія // ЛіМ. 1935. 31 жн.; Хомчанка В. «Я ёсць заўсёды на радзіме...» // ЛіМ. 1989. 24 ліст.

Т. М. Махнач.

СЯДУРА УЛАДЗІМІР

Сядура Уладзімір Ільіч (псеўд. Уладзімір Глыбінны, Кастусь Старажоўскі; крыпт.: У. Г.; Ул. Г.; н. 24.12.1910, Мінск), празаік, літаратуразнавец, мастацтвазнавец. Член БелАПП (1930). Кандыдат філалагічных навук (1941). Прафесар Політэхнічнага інстытута штата Нью-Йорк і каледжа Мідлбуры ў Вермонце.

У. Сядура паходзіў з сям'і мінскага рабочага, які жыў на Старажоўцы. У 1927 паступіў у Мінскі белпедтэхнікум, дзе далучыўся да «Маладняка». Закончыўшы тэхнікум, паступіў на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педфака БДУ (1930). У 1933 арыштаваны і высланы на два гады ў Сібір. Пасля вызвалення вучыўся ў Маскоўскім універсітэце, а ў 1939 закончыў Ленінградскі універсітэт. Абараніўшы дысертацыю, у 1941 працаваў выкладчыкам літаратуры ў Мінскім педінстытуце, а таксама старшым навуковым супрацоўнікам Інстытута педагогікі Наркамасветы БССР. У першы дзень вайны арыштаваны, на трэці дзень, на этапе Мінск — Чэрвень, уцёк з-пад варты. У час акупацыі рэдагаваў часопіс «Новы шлях», друкаваўся ў «Беларускай газеце». У 1943 склаў кнігу «Беларускае мастацтва», якая набіралася ў Мінску, але не выйшла, як і набраныя ўжо яго кнігі «Жыве беларус» і «Беларускі тэатр». У 1944 выехаў у Германію. З 1951 у ЗША. Працаваў у розных навучальных установах, чытаў лекцыі.

З артыкуламі і рэцэнзіямі ў беларускім друку У. Сядура пачаў выступаць у 1929. Пісаў пра гісторыю Беларусі, яе мастацтва. У Германіі напісаў раман «Вялікія дарогі», які ва ўрыўках друкаваўся ў эмігранцкай прэсе. У 1955 выдаў у Нью-Йорку кнігу «Беларускі тэатр і драма» (на англійскай мове). У 1958 у Мюнхене выйшла яго кніга «Доля беларускае культуры пад Саветамі», перавыдадзеная ў 1959 на нямецкай мове пад назвай «Сорак год беларускай культуры пад Саветамі». У ЗША лічыцца спецыялістам па рускай літаратуры, творчасці Ф. Дастаеўскага — яго кніга «Дастаеўсказнаўства ў СССР» (1955, на рускай мове) была перавыдадзена на англійскай мове ў Нью-Йорку (1957) і Лондане (1958 — як падручнік для студэнтаў) і выклікала палеміку з боку маскоўскіх даследчыкаў. У. Сядура з'яўляецца аўтарам некалькіх кніг мастацкай прозы — «На берагах пад сонцам» (1964), «На святой зямлі» (1972), «Вялікія дарогі», «Пад лебядзіным знакам» (пра М. Багдановіча) і інш.

Жыве ў г. Трой (штат Нью-Йорк, ЗША).

А. В. Мальдзіс, Б. І. Сачанка.

1.2.

Смаленшчына — адвечная зямля беларускага народу: Гістарычны нарыс. Берлін, 1944 (Народная бібліятэчка. № 2). 2 выд. Нью-Ёрк; Саўт Рывер, 1963 (Бібліятэка «Беларускае думкі») / Пад псеўд. У. Глыбінны.

Достоевсковедение в СССР. Мюнхен, 1955. Рэц.: Ковалевский П. «Достоевсковедение в СССР» // Русская мысль (Париж). 1955. 1 июня; Терапиано Ю. Достоевский в Советском Союзе // Русская мысль (Париж). 1955. 8 дек.

The Byelorussian Theater and Drama. New York, 1955. Рэц.: Ершов П. Трагический путь белорусского театра // Новое русское слово. 1955. 23 окт.; Русская мысль. 1955. 20 окт.; Карповіч А. Кніга аб беларускім тэатры й драме // Беларускі зборнік (Мюнхен). 1955. Кн. 3; Бацькаўшчына. 1955. 9 кастр.; Лавріненко Ю. Праця Уладзімера Седуро про білоруський театр і драму // Укр. літературна газ. (Мюнхен). Ч. 3. 1955. Верасень; Турчыновіч А. Новы здабытак для беларускае культуры // Палессе. 1955. № 2; Karpovich A. «The Byelorussian Theater and Drama» // Belorussian Review. (Munich). 1956. № 2; Raeff M. Review on the Byelorussian Theater and Drama // Books Abroad (Norman). 1956. Spring; Yerchov P. Review on the Byelorussian Theater and Drama // The American Slavic and East European review. 1956. Vol. XV. Nr 2; Zenkovsky S. Review on The Byelorussian Theater and Drama // The Russian review. 1957. Vol. 16. Nr 2.

Dostoyevski in Russian Literary Criticism. 1846—1956. New York, 1957. Second ed. New York, 1969. Рэц.: Bowman H. E. Review on Dostoyevski in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // The Russian review (Hanover). 1958. Vol. 17. Nr 4; Excerpts from reviews on «Dostoyevski in Russian Literary Criticism. 1846—1956» // The Book Review Digest. New York, 1957; Fiske J. C. Review on Dostoyevski in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // The Slavic and East European Journal. 1959. Vol. 17. Nr 1; Rapp H. Review on Dostoyevski in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // Soviet Studies (London). 1958. July; Review on Dostoyevski in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // Book Review Digest. New York, 1959; East Europe (New York). 1958. May; International Review of Social History (Amsterdam). 1959. Nr 1; Journal Every Evening (Wilmington). 1957. Dec. 9; Modern fiction Studies (Lafayette). 1958. Jan.; Peabody Journal of Education: Peabody Bimonthly Booknotes. 1958. November; Recent books from the University press in Field of Humanities. 1958. October 1, 1957 through February 28. 1958; Times-Herald. 1958. Nov. 16; Sandomirsky-Dunham. V. Review on Dostoyevsky in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // Osteuropa. 1960. July-August; Seeley F. F. Review on Dostoyevsky in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // The Slavonic Review (London). 1959. June; Turkevich L. Review on Dostoyevski in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // Books Abroad (Norman). 1958. Summer; Wellek R. Review on Dostoyevsky in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // The American Slavic and East European Review. 1958. October; Workman A. Review on Dostoyevsky in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // The Personalist. 1959. January 30; Wrenn C. L. Review on Dostoyevski in Russian Literary Criticism, 1846—1956 // The Modern Language Review. 1959. Vol. 54. Nr 2.

Dostoyevski in Russian Literary Criticism. 1846—1956. London, 1958.

Доля беларускае культуры пад Саветамі. Мюнхен, 1958 / Пад псеўд. У. Глыбінны. Рэц.: Дубовік Ю. «Доля беларускае культуры пад Саветамі» // Бацькаўшчына. 1958. 25 снеж.

Soviet Literature During the Last Seven Years. Newtonville; New York, 1960.

На берагах пад сонцам: Апавяданні й аповесці. Нью-Ёрк-Трой; Нью-Ёрк, 1964 / Пад псеўд. У. Глыбінны. Рэц.: Грыцук А. З літаратурнае нівы // Беларус. 1965. № 94; Ляшчына Я. «На берагах пад сонцам» У. Глыбіннага // Беларус. думка. 1965. № 7; Недасланыя кніжкі: «На берагах пад сонцам» У. Глыбіннага // Беларус. голас (Таронта). 1964. № 122; Новыя выданні: «На берагах пад сонцам» У. Глыбіннага // Уздым. 1964. № 6; «Na Bierahoch pad Soncam» // Siaŭbit (The Sower). 1965. Nr 44.

На святой зямлі. Лондан, 1972 / Пад псеўд. У. Глыбінны. Рэц.: а. Алімп. Цікавая кніжыца для Хрысьціяніна. «На святой зямлі» У. Глыбіннага. Лондан, 1972 // Беларус. голас. 1972. № 208; «На святой зямлі: Зацемка пра кнігу У. Глыбіннага «На святой зямлі» // Беларус. 1972. № 187.

Dostoevski in Russian Emigre Criticism. Belmont, 1975.

Dostoevski's Image in Russia Today. Belmont. 1975. Рэц.: Слоним М. Эмигрантская критика о Достоевском (О книге В. Седуро «Dostoevski's Image in Russia Today») // Новое русское слово (Нью-Йорк). 1976. 9 мая; Excerpts from reviews on «Dostoevski's Image in Russia Today» // The book Review Digest. New York, 1978; Freeborn R. Review on «Dostoevski's Image in Russia Today» // The Slavonik and East European Journal (London). 1976. Vol. 54. Nr 4; Krasnow W. Review on «Dostoevski's Image in Russia Today» // The Russian Review. 1976. July; Malcolm J. Review on «Dostoevski's Image in Russia Today» // Times Literary Supplement. (London). 1976. April 16; Rabinowitz S. Review on «Dostoevski's Image in Russia Today» // Bulletin. 1976. Nr 6; Review on «Dostoevski's Image in Russia Today» // Choice. 1975. December; Russian Literature Triquarterly. Ardis. 1975. Vol. 11; Rosenshield G. Review on «Dostoevski's Image in Russia Today» // Slavic and East European Journal. 1977. Spring; Shnedman N. N. Review on «Dostoevski's Image in Russia Today // Slavic Review. 1976. March.

Dostoevski in Russian and World Theatre with 130 illustrations and photographs from major Dostoevsky Production. North Quincy, 1977. Рэц.: Первушин Н. Достоевский и театр (О книге В. Седуро «Dostoevsky in Russian and World Theatre») // Новое русское слово. 1978. 19 февр.; Ржевский Л. // Новый журнал (Нью-Йорк). 1978. Кн. 133. Bermel A. Review on «Dostoevsky in Russian and World Theatre» // Western Humanities Review. 1978. Vol. 32. Nr 3; Fitzgerald G. Review on «Dostoevski's Image in Russian and World Theatre» // Slavic and East European Journal. 1979. Vol. 23. Nr 1; Guedroitz A. Review on «Dostoevsky's in Russian and World Theatre» // The Russian Review. 1979. Vol. 38. Nr 1; Kussrow V. S. Jr. Review on «Dostoevsky in Russian and World Theatre» // The Cresset. Monthly published by the Valparaiso University Press (Valparaiso). 1978. October; Williams F. Review on «Dostoevsky in Russian and World Theatre» // The Slavonik and East European Review. 1980. Vol. 58, Nr 1.

Паэта з божай ласкі: Успаміны й роздум пра Язэпа Пушчу (1902—1964). Нью-Ёрк, 1979 / Пад псеўд. У. Глыбінны. Рэц.: Аглядчык. «Паэта з божай ласкі» (Уладзімер Глыбінны. Успаміны й роздум пра Язэпа Пушчу) // Беларус. голас. 1980. № 281; McMillin A. Review on «Paeta z Bozhai Laski». Uspaminy i Rozdum pra Yazepa Pushchu // The Journal of Byelorussian Studies. 1980. Vol. IV. Nr 3—4.

Пад лебядзіным знакам: Аповесць пра Максіма Багдановіча. Трой; Ню-Ёрк, 1983 / Пад псеўд. У. Глыбінны.

1.3.

1929. [Рэц. на: Узвышша. 1929. № 5] // Сав. Бел. 21 ліп.; [Рэц. на: Маладняк. 1929. № 7] // Там жа. 4 жн.; Да пытання аб п'есах для вясковых тэатраў // Там жа. 8 вер.; [Рэц. на кн.: Звонак А. Буры ў граніце. Мн., 1929] // Там жа. 29 вер.

1930. [Рэц. на кн.: Александровіч А. Гудкі. Мн., 1930] // Камуніст. выхаванне. № 7—8; [Рэц. на: Полымя. 1930. № 1] // Маладняк. № 3; [Рэц. на: Полымя. 1930. № 2; На кн.: Лынькоў М. Андрэй Лятун. Мн., 1930] // Там жа. № 4; [Рэц. на кн.: Мурашка Р. Прыгранічны манастыр. Мн., 1930] // Там жа. № 8—9; [Рэц. на: Полымя. 1930. № 7] // Там жа. № 11; Пра маладую рэвалюцыйную паэзію: (Пра творчасць

З. Астапенкі і М. Багуна) // Там жа. № 12; [Рэц. на кн.: Хурсік С. Шляхамі навальніц. Мн., 1930; Лынькоў М. Гой. Мн., 1929] // Полымя. 1930. № 5—6; [Рэц. на кн.: Дзяменцьеў Д., Скурскі М. На франтах / Пер. з рус. Мн., 1929; Шылін Г. Страшная Арват / Пер. з рус. У. Жылка. Мн., 1929] // Там жа. № 7; [Рэц. на: Маладняк. 1930. № 4—5] // Там жа. № 8; [Рэц. на кн.: Александровіч А. Гудкі. Мн., 1930] // Там жа. № 9—10; Новинки пролетарской белорусской литературы // Рабочий. 7 мая.

1931. Пра «Вяршыні жаданняў» Валерыя Маракова: [Рэц. на кн.: Маракоў В. Вяршыні жаданняў. Мн., 1930] // Маладняк. № 1; [Рэц. на кн.: Стэльмах У. Шляхі. Мн., 1930] // Там жа. № 2; Паэма сацыяльнакласавай завостранасці: [Рэц. на кн.: Александровіч А. Цені на сонцы. Мн., 1930]; Спроба павароту ветразей: [Рэц. на кн.: Кляшторны Т. Ветразі. Мн., 1931] // Там жа. № 5.

1932. Камсамол у беларускай паэзіі // Маладняк. № 1; ЛіМ. 6 сак.; Не «стратай...», а росквітам: Адкрыты крытычны ліст паэту Юлію Таўбіну // Маладняк. № 4; Супраць буржуазнага рэстаўратарства і «левага» ліквідатарства // ЛіМ. 30 крас.; Вітаем народнага паэта рэспублікі // Чырв. змена. 10 вер. / У сааўт.

1942. Беларуская мова ў гісторыі Беларусі // Новы шлях. № 4 / Пад крыпт. У. Г.; Беларускія сяляне // Там жа. № 8 / Пад крыпт. У. Г.; Каляды на Беларусі // Там жа. № 11 / Пад крыпт. У. С.; Лёс менскіх цэркваў; У далёкія куткі Беларусі // Там жа. № 12 / Пад крыпт. У. Г.

1944. Старажытныя школы беларускага малярства // Новы шлях. № 4 / Пад крыпт. Г. Ул.; Пётра Мірановіч — мастак беларускае вёскі // Раніца (Берлін). 15, 22 ліст.

1945. Наш Генерал (К. Езавітаў) // Раніца. Студзень.

1946. Беларускія народныя танцы; Беларускі арнамент // Беларуская народная культура. Ватэнштэт (Герм.); Над Вяллёй // Родны край. Ватэнштэт. Кн. 1 / Пад псеўд. В. Шабуневіч; Беларуская мова ў гісторыі Беларусі // Пагоня (Аўстрыя). № 3; Залаты век // Там жа. № 4; Лірычнае адтварэнне перажытага: (Паэзія Масея Сяднёва) // Шыпшына (Рэгэнсбург). № 1; Не згаснуць іскры Скарыны // Там жа. № 2; Волат беларускага мастацкага слова: (Янка Купала) // Там жа. № 3.

1948. Жанчына ў паэзіі М. Багдановіча // Сакавік (Остэргофэн, Герм.). № 2.

1952. Вялікія дарогі: Раман // Веда. № 4—7, № 9—12; Вытокі беларускага мастацтва // Запісы. № 2; [Рэц. на: «Запісы Беларус. інстытуту навукі й мастацтва». 1952. № 1] // Новый журнал. Кн. 31 / Пад псеўд. Вяч. Днепровский.

1953. Белорусская культура и тоталитаризм // Материалы Конференции Института по изучению истории и культуры СССР. Нью-Йорк. 1953. 20—22 марта. Мюнхен; Belorussian Culture and Totalitarianism // Proceedings of the Conference of the Institute for the Study of the USSR. New York; Імя Янкі Купалы: Тэатральная доля драматургіі Янкі Купалы (Рэферат прачытаны ў Крывіцкім Навуковым Таварыстве 7 студзеня 1953 г.) // Беларускі эмігрант (Таронта). № 7, 8; Пётра Мірановіч // Запісы. № 1; Вытокі беларускага мастацтва: (працяг) // Там жа. № 2.

1954. Linguistic Metamorphosis // Academic Freedom under the Soviet Regime. A Symposium. New York. April 3—4. 1954. New York; Вытокі беларускага мастацтва (працяг) // Запісы. № 1; Ад Вільні да Кракава: Да дыскусіі пра беларускае малярства ў старой Польшчы // Там жа. № 2. Истоки белорусского искусства. Архитектура и живопись // Новый журнал (Нью-Йорк). Кн. 36; З рамана «Вялікія дарогі» // Бацькаўшчына. № 1—6.

1955. Обращение к участникам Второго съезда советских писателей по радио «Освобождение» в дек. 1954 г. // Свободный голос на съезде советских писателей. Нью-Йорк; Русская мысль (Париж). 21 янв.; A Speech at the Congress of Soviet Writers Over Radio «Liberation», December, 1954 // A Free Voice at the Soviet Writers Congress. New York; Беларускае Палессе // Палессе (Манрэаль; Таронта). № 1/Пад псеўд. Макар Караткевіч; З раману «Вялікія дарогі»: І. Пралог: Жыць... // Бацькаўшчына. 7 студз.; З раману «Вялікія дарогі»: Раздзел трэці «Нечаканыя госці» // Там жа. 16, 31 студз., 6 лют.; Другая гадавіна Варкуцкае забастоўкі: (Прамова У. Глыбіннага ў Нью-Ёрку) // Там жа. 31 ліп.; Уладыслаў Галубок // Там жа. 13 ліст.; О «голом короле» советской литературы // Новое русское слово (Нью-Йорк). 6 февр.

1956. О статьях Марка Слонима «Достоевский в Советской России» и В. Ермилова «Ф. М. Достоевский» // Вестник Института по изучению СССР (Мюнхен). № 2; Socialist Realism in the Theater // Report of the Soviet Union in 1956. A Symposium of the Institute for the USSR. Munich.

1958. Достоевсковедение в годы войны; Достоевский и трагедия революции в советском освещении // Вестник Института по изучению СССР (Мюнхен).№ 2; Вытокі беларускага мастацтва: Беларускае выяўленчае мастацтва ў 19 і 20 стагоддзях; Верасень: (Апавяданне) // Конадні. № 5—6; Достоевский как создатель полифонического романа // Новый журнал (Нью-Йорк). Кн. 52; Да гісторыі першае беларускае оперы // Прыйсце (Саўт. Рывер; Нью Джэрсі). № 1; О Достоевском и его критиках // Новое русское слово. 19 янв.; Достоевский на американской сцене // Там жа. 28 февр.; Русская мысль (Париж). 25 февр.; Недовоплощенный «Игрок»: Спектакль на русско-американской сцене // Русская мысль. 29 марта; Под знаком легенды о «жестоком таланте»: К. Михайловский как критик Ф. М. Достоевского // Там жа. 19, 22, 24 апр.; Belorussian Culture After World War // Belorussian Review (Munich). Nr 6.

1959. Найноўшыя праявы змагання за самабытнасць беларускай культуры // Беларускі зборнік. Мюнхен. Кн. 11; [Рэц. на кн.: Горчаков Н. История советского театра. Нью-Йорк, 1956] // Вестн. Института по изучению СССР (Мюнхен). № 1; Первые послевоенные книги о Достоевском // Там жа. № 2; Лженаучная история театра // Новое русское слово. 12 марта; Новое собрание сочинений Ф. М. Достоевского // Русская мысль (Париж). 29, 31 янв.; Раскрытая страница истории: (О книге А. Далина «Немецкое управление в России, 1941—1945») // Там жа. 26 февр.; О Пушкине, проф. Штильмане и Шкловском // Там жа. 21 апр.; Review: «An Outline History of the Soviet Russian Dramatic Theater in Three Volumes. Moscow, 1954. Vol. I. 1917—1934 гг.» // Bulletin (Institute for the Study of the USSR). (Munich). Vol. 6. Nr 1.

1960. Добры дзень, акіян!: (Апавяданне) // Бацькаўшчына. 21, 29 лют.; Смерць Гэнрыка Шлегеля: (Апавяданне) // Там жа. 28 лют., 6, 13 сак.; Пётра Абуховіч, Рывер-сайдзкі мрыйнік: [Апавяданне] // Там жа. 25 сак.; Там, дзе цвіце бружмель: (Апавяданне) // Там жа. 3, 10 крас.; Цудатворны знак: (Апавяданні) // Там жа. 10, 24 крас., 1 мая; Да родных берагоў: (Апавяданне) // Там жа. 17 крас., 1, 8, 15 мая; 24-ры гадзіны Боба Браўнэла: Навэла // Там жа. 15, 22 мая, 5 чэрв.; Лженаучная история театра // Русская мысль. 1 марта; Переписка великого романиста: К выходу IV тома «Писем» Ф. М. Достоевского // Там жа. 10, 12, 15, 17 марта; The Latest Developments in the Struggle for the Independence of Belorussian Culture // Belorussian Review (Munich). Nr 8.

1961. Беларуская культура і таталітарызм // Беларус. думка. № 3; Бацька навейшае беларускае драматургіі і тэатру: (Францішак Аляхновіч) // Свет (Дэтройт). № 5; Беларуская культура // Там жа. № 6; У вянок генію «Народаў Забраных» // Бацькаўшчына. 14 мая; Сом: (Апавяданне) // Там жа. 8 кастр.; Обломки автопортрета Ф. Достоевского // Новое русское слово. 9 июля; Русская мысль. 9 нояб.; Ценная книга о советском театре // Русская мысль. 4, 6 июля.

1962. Review: «Letters of Fyodor Michailovich Dostoevsky to His Family and Friends. New York, 1961» // Slavic Review. (Seattle). March.

1963. Смаленшчына — адвечная зямля беларускага народу: Гістарычны нарыс // Беларус. думка. № 4, 5. / Пад псеўд. У. Глыбінны; Калі вазёры свецяцца ружовым водбліскам...: (Апавяданне) // Беларускі свет. (Дэтройт). № 1; Лявонавы жарты: (Апавяданне) // Там жа. № 2; Мастак народнага жыцця: (Да 60-годдзя Пётры Сяргіевіча) // Конадні. № 7; По поводу издания в СССР эпистолярного наследства Достоевского // Современник (Торонто). № 3; Под прессом психологической травмы // Русская мысль. 11 апр. Рэц.: «Under the Pressure of Psychological Shock», Seduro. V. // La Pensee Russe. 1963; April 11; Rensselaer Review of Graduate Studies (Troy). 1964. Nr 53.

1964. Судьба Достоевского в СССР: (Доклад, читавшийся на весенней Конференции Американской ассоциации преподавателей славянских и восточноевропейских языков в Нью-Йорке, 25 апр. 1964 г.) // Русская мысль. 16, 18 июня. Рэц.: В Американской ассоциации преподавателей славянских и восточноевропейских языков (Отчёт о докладе проф. В. Седуро «Судьба Достоевского в СССР» // A Guide to Teachers of the Russian Language in America (San Francisko). 1964. Vol. 18. Nr 69.

1965. На шляху да паэтычнага мастацтва: Зборнік вершаў М. Кавыля «Ростань» і «Пад Зорамі Белымі» // Беларус. думка. № 7 / Пад псеўд. У. Глыбінны; «Ня ведаючы броду, ня суньея ў воду!»: (Адказ інж. С. Зеркалю на ягоны паклёп на беларусаў) // Беларус. голас. № 127 / Пад псеўд. Д-р Банадысь Чарнэцкі; Издание произведений Достоевского в СССР // Современник (Торонто). № 11; Американские гастроли МХАТа // Там жа. № 12; Еще о Краткой литературной Энциклопедии: (Дополнение к мартирологу репрессированных писателей Белоруссии) // Русская мысль. 30 окт.

1966. The Fate of Stavrogin's Confession // The Russian Review. Vol. 25. Nr 4.

1967. Ціснем руку тваю // Незалежная Беларусь. № 1 / Пад псеўд. У. Глыбінны; Достоевский в послереволюционной эмигрантской критике // Современник (Торонто). № 16; 1968. № 17—18; 1969. № 19; 1970. № 20—21.

1968. В мире сердечной красоты и душевного лада (О книге Е. Климова «Русские женщины по изображению русских художников») // Новое русское слово. 4 февр.; Русская мысль. 29 февр.

1969. На святой зямлі: Нарысы з падарожжа ў Палестыну // Божым шляхам (Лондан). № 5—6; 1970. № 1—6; 1971. № 1—3 / Пад псеўд. У. Глыбінны.

1970. Горка й моташна...: Урывак з аповесці «Да родных берагоў» // Баявая ўскалось (Таронта). № 10 / Пад псеўд. У. Глыбінны; Ці ж было В. К. Літоўскае Незалежнай Беларускай Дзяржавай у 17 і 18 стст. (Адказ «Незалежніку») // Беларускі голас. № 182, 183 / Пад псеўд. У. Глыбінны; Об академическом собрании сочинений Достоевского // Новое русское слово. 8 нояб.; Международное общество достоевсковедов // Там жа. 6 дек.

1971. The controversy over Dostoevsky in the1960's in Soviet Dostoevsky Studies // Transaction. New York, 1971. Vol. 5; О достоевсковедении и достоевсковедах // Новое русское слово. 2 дек.; Русская мысль. 13, 20 янв.; Международное общество достоевсковедов (працяг) // Русская мысль. 4 февр.

1972. Dostoevsky in Russian Emigre Literary Criticism // Bulletin of International Dostoevsky Society. Nr 2; Победа человечности: («Белый бакен» и «Невесомость» Евгения Маркина) // Новое русское слово. 5 марта; Не «некий», а талантливый поэт-невольник: (О Ярославе Смелякове) // Там жа. 2 апр.

1973. Паэта з божай ласкі: Успаміны й роздум пра Язэпа Пушчу (1902—1964) // Беларус. думка. [1973—1974]. № 16—17; 1974—1975. № 18—19; 1976. № 20; 1977—1978. № 21—22 / Пад псеўд. У. Глыбінны; Нравственный императив и герои Михаила Булгакова: (Роман Михаила Булгакова «Мастер и Маргарита») // Современник (Торонто). № 25; Еще о Достоевском и Некрасове // Новое русское слово. 17 июня.

1974. Gogol and Dostoevsky. Concerning the Question of Dostoevsky's Farewell to Gogol and Romanticism // Bulletin of International Dostoevsky Society. Nr 4; А всё-таки встреча Достоевского с Гоголем была // Новый журнал (Нью-Йорк). № 117; О Петербурге Осипа Мандельштама // Новое русское слово. 20 янв.

1975. Dramatic Musical Versions of Dostoevsky: Sergej Prokof'evs «The Gambler» // Transactions. New York, 1975. Vol. 9.

1976. Солженицын и традиции полифонического романа Достоевского // Современник (Торонто). № 32; 1977. № 33—34.

1977. Scenic Collision and Technique // Bulletin of International Dostoevsky Society. Nr 7.

1978. Михаил Михайлович Бахтин (1895—1975) // Бюллетень Международной Ассоциации Достоевсковедов. № 6; The Problem of F. M. Dostoevski's Origin // Запісы (Нью-Йорк). № 16; Не в уровень и с любовью, а в свете морального суда: (Сталин в изображении А. Солженицына) // Русская мысль (Париж). 6 апр.

1979. Спектакль Триумфального успеха: («Братья Карамазовы» в МХТ в 1910 г.) // Современник (Торонто). № 43—44; «Холстомер» на Бродвее // Новое русское слово. 18 дек.

1980. The Dostoevsky Type of Polyphonic Novel in Contemporary Prose // Resumes. The Fourth International Dostoevsky Symposium. Bergamo (Italy); Лев Толстой на Бродвее, «Холстомер» в театре Елены Гейс // Русская мысль (Париж). 21 февр.; Сквозь призму участника и исследователя: (О книге Г. Свирского «На лобном месте») // Там жа. 20 нояб.; Глыбіня жыццёвага дазнання: [Інтэрв'ю] // Час (Ню-Ёрк). № 24—25 / Пад псеўд. У. Глыбінны.

1981. Пад лебядзіным знакам: Аповесць пра Максіма Багдановіча // Беларускі свет (Гранд Рэпідс, ЗША). № 9, 10; 1982. № 11, 12 / Пад псеўд. У. Глыбінны; Ответы на анкету о Достоевском // Русский голос в Риме (Рим). № 2. Вып. 13; Удалае завяршэнне эпапеі: «Гараватка», кніга трэцяя — «Беларусы, вас чакае зямля!» К. Акула // Беларус. № 292 / Пад псеўд. У. Глыбінны; Максімава сяброўка: Урывак з аповесці пра Максіма Багдановіча «Пад лебядзіным знакам» // Там жа. № 294—295; 1982. № 296 / Пад псеўд. У. Глыбінны.

1982. Санэт, варты паэмы: Урывак 4-ты й 5-ты з апошняга раздзелу аповесці пра Максіма Багдановіча «Пад лебядзіным знакам» // Час (Ню-Ёрк). № 34—35 / Пад псеўд. У. Глыбінны; Полацкае дзіва: Апавяданне // Там жа. № 38—39 / Пад псеўд. У. Глыбінны; Варты вянок: З выдавецка-друкарскай дзейнасці М. Прускага // Беларус. № 299 / Пад псеўд. У. Глыбінны.

1.5.

На нямецкую мову. Vierzig Jahre Weissruthenischer Kultur unter den Sowjets: Monographien. München, 1959 / Пад псеўд. V. Hlybinny.

Dostojewskij und die Revolutionstragoedie in sowjetischer Darstellung // Sowjet Studien (Muenchen). 1958. Nr 5; Zur neuen Dostojewskij-Ausgabe der Sowjets // Osteuropa (Stuttgart). 1960. H. 1; Die Dostojewskij-Briefe // Osteuropa. 1961. H. 11—12; Das Trauma der Alteren Ceneration // Osteuropa. 1965. H. 1—2; Dostojewskij in der Sowjetunion // Osteuropa. 1965. H. 5.

На ўкраінскую мову. Поет Білорусії. (Янка Купала) // Укр. вісти (Герм.) 1946. 18 ліп.; Стильові особливості білоруського театру // Укр. літературна газ. (Мюнхен). Ч. 3. 1955. Вересень; Білоруська культура під тоталітаризмом // Там жа. 1956. Ч. 4. Квітень; Ч. 5. Травень.

На французскую мову. Les Récents Développements des Études sur Dostoievsky en Union Soviétique (1955—1960). Munich, 1960. Рэц.: Терапиано Ю. Последние данные о развитии изучения Достоевского в Советском Союзе: (О французской книге В. Седуро о Достоевском) // Русская мысль (Париж). 1961. 1 апр.

Gazals H. Fortune de Dostoievsky // Combat (Paris). 1961. 20 mars.

Maslenikov O. Review on Lés Recents Developpements des Etudess sur Dostoievsky en Union Sovietique (1955—1960) // Slavic Review. 1962. September.

Dostoievsky vu par l'ecole de critique litteraire sociologigue sovietique // Problemes Sovietiques (Munich). 1959. Nr 2; Les Etudes sur Dostoievsky en Union Soviétique, 1960—1965 // Problemes Sovietiques (München). 1966. Nr 11.

2.1.

Бібліяграфія працаў Уладзіміра Глыбіннага замеж-

нага перыяду (1944—1964) // Глыбінны У. На берагах пад сонцам. Ню-Ёрк; Трой, Н. Ё., 1964; Бібліяграфія працаў Ул. Сядуры-Глыбіннага замежнага перыяду. 1965—1983 // Беларускі свет. 1984. № 16.

2.2.

На беларускай мове. Старажоўскі К. 30 гадоў на службе роднай культуры. Дэтройт, 1961.

2.3.

На англійскай мове. Biographical Information on Seduro, Prof. Vladimir I. // Directory of American Scholars. Vol. 3. New York, 1964; Bowman H. E. Dostoyevsky and His Critics // Northwest Review. 1957. Fall; Byelorussian Stories by Rensselaer Professor // Rensselaer Review of Graduate Studies. 1964. Nr. 38; Editorial: «Dostoyevsky and His Critics» //The Times Literary Supplement (London). 1958. August 29; Frank J. Dostoyevsky and The Soviets // The New Republic: A Journal of Opinion. 1958. Vol. 138. Nr 14; Horoshko R. Hlybinny Receives New Citations // The Byelorussian Times (New York). 1976. Nr 3; Notice on Vladimir Seduro's new publications, awards and honours // Bulletin of International Dostoyevsky Society. 1974. Nr 4; On the Occasion of V. Seduro's 70th Birthday // Dostoyevsky Studies Journal of the International Dostoyevsky Society. Knoxville. 1980. Vol. 1; Phelps G. «Cruel Talent» // The Spectator (London). 1959. Jan. 2; Pusey W. Russians Review Writing of Dostoyevsky // News-Leader (Richmond). 1958. Jan. 3; Simmons E. Foreword // Seduro V. The Byelorussian Theater and Drama. New York, 1955.

На беларускай мове. Беларус сярод выдатных амерыканцаў // Час (Нью-Йорк). 1976. № 5—6; Беларускі навуковец у даведніку амерыканскіх вучоных-філолагаў // Бацькаўшчына. 1964. № 7—8; Бранштэйн Я. Барацьба на два франты працягваецца: (Нататкі на палях часопісаў) // ЛіМ. 1932. 19 ліст.; Вір В. Беларуская літаратура за мяжой // Баявая ўскалось (Таронта). 1971. № 11; Да ведама ўсіх беларусаў, зацікаўленых у рэпрэзэнтацыі беларускай культуры ў вольным свеце // Беларус. слова (Герман.) 1955. Май — Чэрвень; Заруцкі М. «Твор» рэдактара Сядуры // Голас Радзімы. 1961. № 12; Заслужаны Прафэсар: Рэнсэлірскі універсітэт ушанаваў праф. У. Сядуру // Час (Нью-Йорк). 1976. № 4; Карабан С. Нарысы гісторыі беларускай савецкай крытыкі 20—30-х гадоў. Мн., 1971. С. 122, 123; Кніга аб беларускім тэатры й драме // Бацькаўшчына. 1955. 15 мая; Конан У. Развіццё эстэтычнай думкі ў Беларусі (1917—1934). Мн., 1968. С. 164; Куніцкі С. Ці ўсё спакойна на бібліяграфічным фронце?; Мікуліч Б. Больш партыйнай баяздольнасці // ЛіМ. 1932. 30 крас.; На Міжнародным сімпозіўме аб Дастаеўскім; Новая праца аб Дастаеўскім // Беларус. голас (Таронта). 1974. № 225; Пачанін С., Сташкевіч М. Гістарычная навука ў Беларусі // Голас Радзімы. 1973. № 33; Пісьменнік і навуковец. Кароткі жыццяпіс Уладзіміра Сядуры (Глыбіннага) (Да дваццаціпяцігоддзя яго літаратурна-навуковае дзейнасці) // Палессе (Манрэаль; Таронта). 1955. № 1; Прысутны. Выступленне беларускіх навукоўцаў на амерыканскай канферэнцыі // Бацькаўшчына. 1953. 19 кастр.; Беларус. 1953. 5 крас.; Сачанка Б. Беларуская эміграцыя: Факты і меркаванні // Маладосць. 1988. № 11; Сачанка І. Беларускія пісьменнікі супраць буржуазных нацыяналістаў // Полымя. 1974. № 10; Яго ж. Хто такія беларускія «патрыёты?» // Бібліятэчка газ. «Голас Радзімы». Мн., 1975; Старажоўскі К. Уладзімер Сядура-Глыбінны // Беларускі свет. 1984. № 16; Яго ж. Трыццаць гадоў на службе роднае культуры // Бацькаўшчына. 1961. 7 студз.; Яго ж. 30 гадоў на службе роднае культуры // Свет. 1961. № 2—4; Сташкевіч М. Кастрычнік у Беларусі // Бібліятэчка газ. «Голас Радзімы». Мн., 1977. С. 52, 68; Яго ж. Непазбежнае банкруцтва // Бібліятэчка газ. «Голас Радзімы». Мн., 1974. С. 139; Студэнт. Беларускі даклад у Калумбійскім Універсітэце // Беларус. 1953. 2 мая; Бацькаўшчына. 1953. 10 мая; Тарасевіч К. Навуковец і пісьменнік сусветнага вызнання // Час (Ню-Ёрк). 1980. № 27; Яго ж. Свет вечнай прыгажосці: Мастацкая проза У. Глыбіннага // Час. 1981. № 31, 33; У еўрапейскіх і амерыканскіх энцыклапедыях // Бел. думка. 1967—1968. № 10—11; Уладзімер Глыбінны ў энцыклапедыях // Пражэктар. Кліўленд. 1967; Я. З. [Запруднік Я.]. Літаратурны вечар Ул. Глыбіннага: (Пра чытань аповесці «Пад лебядзіным знакам» пра Максіма Багдановіча ў Беларускім Інстытуце Навукі й Мастацтва) // Беларус. 1981. № 290—291.

На польскай мове. Poźniak T. Dostojewski w kręgu symbolistów rosyjskich // Prace Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego. Seria A. (Wrocław). 1969. Nr 113.

На рускай мове. А. Дж. Собрание русских учителей в Фордэмском университете // Новое русское слово. 1964. 30 апр.; Американский представитель Международного Общества достоевсковедов // Transactions (New York). 1974. Nr 8; Б. К. Тридцать лет на службе родной культуре: К 50-летию со дня рождения и 30-летию литературно-научной деятельности д-ра Владимира Ильича Седуро // Русская мысль (Париж). 1960. 27 дек.; Яго ж. Успех книги о Достоевском. // Там жа. 1959. 28 марта; Бруханский А. Издание или фальсификация? // Русская литература. 1959. № 1; Великая победа Христа: (Доклад проф. В. Седуро о Достоевском) // Новое русское слово. 1969. 17 дек.; Встреча с профессором Эджертоном // Вопросы литературы. 1960. № 3; Г. У. Доклады проф. В. Седуро // Новое русское слово. 1979. 25 февр.; Доклад о Достоевском // Там жа. 1981. 6 дек.; Достоевский и театр. (О выходе новой книги проф. В. И. Седуро) // Там жа. 1977. 17 дек.; Завалишин В. О двух книгах Льва Шестова // Там жа. 1972. 15 окт.; Замбржицкий Н. Научно-творческий выход на Запад: К шестидесятилетию проф. В. И. Седуро и сорокалетию литературно-научной деятельности // Там жа. 1970. 31 дек.; Яго ж. Ученый мирового признания: (К юбилею проф. Владимира Седуро) // Современник (Торонто). 1980. № 47—48; Яго ж. Ученый с мировым именем: (К 70-летию проф. В. И. Седуро) // Новое русское слово. 1980. 24 дек.; Заметки о книгах В. Седуро: Dostoevski's Image in Russia Today and «Dostoevski in Russian Emigré Criticism» // Transactions (New York). 1975. Nr 9; Заслуженный проф. В. Седуро // Новое русское слово. 1976. 20 мая; Иванов А. Предистория «Великого инквизитора» Достоевского: (О докладе проф. В. И. Седуро в Свято-Серафимовском Фонде) // Там жа. 1971. 9 мая; Икс. Глеб Глинка в Сиракюз // Там жа. 1968. 11 февр.; Конференция о свободе академической деятельности в СССР // Там жа. 1954. 24 марта; Куссров В. К. Русский перевод рецензии на книгу В. Седуро «Dostoevsky in Russian and World Theatre» // Современник. 1979. № 42; Очерки истории марксистско-ленинской философии в Белоруссии, 1919—1968. Мн., 1968. С. 92; Пастернак и Рильке: (Доклад проф. В. И. Седуро) // Новое русское слово. 1968. 23 авг.; Первушин Н. Гоголь и Достоевский: По поводу одной полемики: (О споре с В. Седуро) // Новый журнал (Нью-Йорк). 1975. Кн. 121; Плетнев Р. О споре Ю. Мапгулиеса, Н. Первушина и В. Седуро // Там жа. 1975. Кн. 121; Слоним М. Достоевский и его критики // Новое русское слово. 1957. 22 дек.; Терапиано Ю. Достоевский в русской литературной критике, 1846—1956 // Русская мысль (Париж). 1958. 22 февр.; Эльсберг Я. Облачившись в тогу ученого...: Кому и почему в США не по вкусу наследие Ф. М. Достоевского? // ЛГ. 1971. 22 сент.; Яго ж. Современные буржуазные концепции творчества Достоевского и идеологическая борьба // Идеологическая борьба в литературе и эстетике. М., 1972.

На французскай мове. Frank I. «Dostoevski et les Soviets» // Contral Social (Paris). 1958. Vol. 2. Nr 2.

На шведскай мове. Sverker E. «Den ryska Dostojevskijbilden» // Goteborgs Handelsoch Sjofarts-Tidning (Goteborgs). 1959. March 12.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 2181, 2182.

Т. М. Махнач.

СЯМАШКА МІКОЛА

Сямашка Мікола (Мікалай) Пятровіч (1914, в. Барылы, якая злілася з в. Катушанкі, Полацкага пав. Віцебскай губ.— 1941, ваколіцы Оршы), паэт. Брат празаіка С. Сямашкі.

З сялянскай сям'і. Пасля заканчэння сямігодкі працаваў у ветрынскай раённай газеце, куды перад гэтым дасылаў свае селькораўскія допісы. У 1939 мабілізаваны ў Чырвоную Армію, удзельнічаў у далучэнні Заходняй Беларусі. Працаваў загадчыкам літаратурнага аддзела рэдакцыі беластоцкай газеты «Вольная праца» (1940—41). З першых дзён Вялікай Айчыннай вайны М. Сямашка знаходзіўся на фронце. Загінуў пры абароне Оршы.

Першы верш М. Сямашкі «Люблю свой край» з'явіўся ў друку ў 1926 у газеце «Чырвоная Полаччына». Асобная кніга яго паэзіі «Шчырасць» выйшла ў Мінску ў 1939. У сваіх лепшых вершах ён натхнёна апяваў хараство роднага краю («Пачатак лета», «Дождж прайшоў», «Вечар на возеры», «Добры дзень, мой верасень багаты»), па-юнакоўску, не бачачы супярэчнасцяў і змрочных бакоў жыцця, выказваў захапленне велічнай, магутнай Айчынай і гатоўнасць ісці за яе «ў смяротны бой» («З вершаў аб Радзіме», «Чырвоная зорка», «У дазоры», «Граніца»). Калі ў грамадзянскіх вершах М. Сямашкі, дзе ў духу часу ўслаўляўся правадыр і сацыялістычнае будаўніцтва, дамінуе пафаснасць, дэкларацыйнасць, то ў вершах асабістых, інтымных адчуваецца глыбокае лірычнае пачуццё, роздум, падмацаваныя канкрэтным жыццёвым вопытам («Жыццё нам б'е сваім чалом», «Ты выйдзі ў сад», «Непарушнае слова», «Студэнтцы»). У многіх вершах М. Сямашкі назіраецца ўплыў фальклорнай паэтыкі, што робіць іх фактуру празрыстай, лёгкай, стварае сюжэтную канву («Дзявочая», «Чаканне», «Чакаючы пісьма», «Дарэмныя трывогі»). Знаёмства М. Сямашкі з рэчаіснасцю Зах. Беларусі адбілася ў яго нарысах, а таксама вершах («Беспрацоўны», «Як сцюдзёны насунецца змрок», «Я чую твой голас здалёку»), напісаных з афіцыйных ідэалагічных пазіцый. Некаторыя з яго вершаў перакладзены на рускую мову.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Шчырасць: Вершы. Мн., 1939. Рэц.: Хадарэнка П. Няспелая паэзія // ЛіМ. 1940. 23 мая.

1.3.

1924. Отчего болел и умер Ленин? // Красная смена. 5 февр.

1926. Фізкультура і моладзь // Беларускі піянер. № 1 / Аўт. спрэчнае; Люблю свой край: [Верш] // Чырв. Полаччына. 15 вер.

1927. Эх, нашто...; Пятрусю Броўку; «Што прайшло, то ніколі...»: [Вершы] // Росквіт. Полацк; Пайду ўперад: [Верш] // Чырв. Полаччына. 12 лют.; Эх, нашто...: [Верш] // Там жа. 16 сак.; Пятрусю Броўку: [Верш] // Там жа. 22 чэрв.; «Што прайшло, то ніколі не звернецца...»: [Верш] // Там жа. 20 жн.; Іскрыўся небасхіл над просінню палёў...: [Верш] // Там жа. 28 снеж.

1928. «Ізноў душа гарыць...»; Летні вечар: [Вершы] // Зарніцы. Полацк; Вясны ў грудзёх я не згублю: [Верш] // Чырв. Полаччына. 23 лют.; Летні вечар: [Верш] // Там жа. 17 кастр.

1929. «Кінуў вечар жменю зораў...»: [Верш] // Літаратурны дадатак да газеты «Чырвоная Полаччына». № 4—5; У дні вялікага паходу: [Верш] // Чырв. змена. 3 снеж.; Ліст да брата: [Верш] // Чырвоная Полаччына. 17 жн.

1934. Увосень: [Верш] // Ударнікі. Альманах 3-ці; Будзе багатая наша зямля: [Верш] // Чырв. Полаччына. 15 жн.

1935. Радзіме: [Верш] // Калгаснік Бел. 26 мая.

1936. Мацеры: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 8; Вясновыя вершы // Там жа. № 9; Граніца: [Верш] // Звязда. 12 чэрв.; Шчырасць // Чырв. змена. 6 вер.; Развітанне: [Верш] // Там жа. 22 кастр.

1937. Я чую твой голас здалёку: [Верш] // Полымя рэв. № 1; Беспрацоўны; Як сцюдзёны пасунецца змрок: [Вершы] // Там жа. № 5; Шчасце Наталлі: [Верш] // Звязда. 18 кастр.; Правадыр: [Верш] // ЛіМ. 5 снеж.

1938. Памяці Аляксея Максімавіча Горкага: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 7—8; Цёплай ранняй вясной: [Верш] // Там жа. № 12; Вясна; Дзявочая: [Вершы] // ЛіМ. 10 крас.; У дазоры: [Верш] //

Чырв. змена. 20 лют.; ...Як крылатай птушкай ты ляцела: [Верш] // Там жа. 22 ліп.

1939. «Ты выйдзі ў сад. У гэты цёплы вечар...»: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 4; Чырвоная зорка: [Верш] // Чырв. змена. 12 крас.; Вясновыя вершы // Там жа. 4 ліп.

1940. Цёплай ранняй вясной: [Верш] // Полымя рэвалюцыі. № 12; Беласток напярэдадні выбараў: [Нарыс] // Вольная праца. 15 снеж. / Сааўт. Т. Лясовіч; Лікуючы Беласток: [Нарыс] // Там жа. 17 снеж. / Сааўт. Т. Лясовіч; Тут радзіма мая: (З цыкла «Вераснёўскі паход»): [Верш] // Там жа. 25 снеж.; Сялянская газ. 26 сак.; Чырв. змена. 17 вер.; Помніш ты, камандзір?: [Верш] // Сял. газета. 23 лют.

1941. Букет вяргінь: [Верш] // Вольная праца. 15 студз.; На сваім месцы: [Нарыс] Там жа. 6 лют.; Над Нёманам: [Верш] // Там жа. 11 сак.; За твой спакой клапоціцца Масква: [Верш] // Там жа. 18 крас.; Сям'я: [Нарыс] // Там жа. 1 мая; Маці: [Верш] // Там жа. 18 мая; Помніш ты, камандзір?: [Верш] // Там жа. 23 мая; Камсамольская дарога: [Нарыс] // Там жа. прайшла баявою дарогаю: [Верш] // Там жа. 17 чэрв.

1949. Правадыр; З вершаў аб Радзіме; Памяці Аляксея Максімавіча Горкага; Чырвоная зорка; Дзявочая: [Вершы] // Мы іх не забудзем. Мн.

1961. Дзявочая: [Верш] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн. Т. 3.

1967. З вершаў аб Радзіме; Чырвоная зорка; Дзявочая: [Вершы] // Крывёю сэрца. Мн.

1982. Чырвоная зорка: [Верш] // На сцягу і ў сэрцы. Мн.

1984. Чырвоная зорка: [Верш] // Вясёлка. № 7.

1.4.

1941. Лермантаў М. Не смейся над маёй прароцкаю тугою: [Верш] / З рус. // Вольная праца. 14 чэрв.

1.5.

На рускую мову. Красная Звезда: Из стихов о Родине; Красная звезда; Весна; Дождь прошел; Начало лета: [Вершы] / Пер. И. Бурсов // Возвращение. Мн.; Из стихов о Родине; Красная звезда; Девичья; Ожидание: [Вершы] / Пер. А. Дракохруст // Кровью сердца. Мн., 1985.

2.3.

На беларускую мову. [Біябібліяграфічная даведка] // Крывёю сэрца. Мн., 1967; [Біябібліяграфічная даведка] // Мы іх не забудзем. Мн., 1949; Пісьменнікі Савецкай Беларусі. Мн., 1981; [Уступная заметка] // Анталогія беларускай паэзіі: У 3 т. Мн., 1961. Т. 3; Фамічоў У. [Біябібліяграфічная заметка да 70-годдзя нараджэння] // Полымя. 1984. № 12; Фомчанка А. З Радзімай у сэрцы // Вяч. Мінск. 1970. 29 чэрв. (Радок, абарваны куляй); Хведаровіч М. Вершы Міколы Сямашкі // ЛіМ. 1935. 21 ліст.; Шарапаў А. Пісьмо М. Сямашку: Адкрытае пісьмо // Там жа. 1938. 10 мая.

2.4.

Шушкевіч С. На Аршаншчыне ля сіняе ракі: [Верш] // Шушкевіч С. Выбр. тв.: У 2 т. Мн., 1978. Т. 1.

Г. І. Рэут.

СЯМАШКА СЦЯПАН

Сямашка Сцяпан Пятровіч [псеўд. Селькор С. Чуткі, С. Чуткі, Сцяпан Чуткі, С. Чууткі; крыпт. С. С., Ч. С., С. Ч., С. Ч-кі, С. Ч—кі; 15(27).7.1898, в. Барылы, якая пазней зліласяз в. Катушанкі, Полацкага пав. Віцебскай губ.— 23.9. 1965, Мінск], празаік. Брат паэта М. Сямашкі.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У 1920 уступіў у Чырвоную Армію, удзельнічаў у грамадзянскай вайне. У 1921—26 займаў пасады ў партыйных і савецкіх установах у Полацку. У 1926 стаў рэдактарам акруговай газеты «Чырвоная Полаччына» і ўзначаліў пры ёй літаратурнае аб'яднанне пачаткоўцаў. У 1930 супрацоўнік часопіса «Шляхі калектывізацыі», пазней — газет «Калгаснік Беларусі», «Звязда». Вучыўся ў Камуністычным інстытуце журналістыкі ў Мінску (1932). У гады Вялікай Айчыннай вайны быў палітработнікам у часцях Чырвонай Арміі. Атрымаў раненне. У 1945—46 — адказны сакратар камісіі па гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, з 1947 — навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КПБ. Узнагароджаны ордэнамі Айчыннай вайны II ступені, «Знак Пашаны», медалямі.

Першыя публікацыі С. Сямашкі (апавяданне «Янка-мужык», прыпеўкі) з'явіліся ў друку на рускай мове пад псеўд. С. Чуткі ў 1925. З 1926 пісаў на беларускай мове, рэгулярна змяшчаў свае творы (пераважна празаічныя) у беларускіх перыядычных выданнях «Чырвоная Полаччына», «Калгаснік Беларусі», «Шлях калектывізацыі», «Маладняк», альманаху «Росквіт». У 1932 асобным выданнем выйшла кніга яго апавяданняў «Пералом». Пераважная большасць твораў прысвечана калектывізацыі, складаным працэсам, што адбываліся ў гэты час у душах людзей, вымушаных рабіць выбар паміж прыватнай гаспадаркай і калгасам. Аўтар імкнуўся псіхалагічна матываваць учынкі сваіх герояў, паказаць іх у роздуме, у спрадвечнай сялянскай разважлівасці, якая абумоўлівала іх свядомы выбар («Пералом»). Ён намагаўся данесці да чытачоў драматызм падзей таго часу, калі родныя і блізкія людзі аказваліся заклятымі ворагамі («Браты»), аднак не пазбег тут спрошчанасці і схематызму. З 1936 у друку не выступаў. У пасляваенныя гады перакладаў на беларускую мову творы класікаў марксізму-ленінізму.

І. Э. Багдановіч.

Бібліяграфія

1.2.

Пералом: Апавяданні. Мн., 1932.

1.3.

1925. Янка мужик: [Апавяданне] // Полоцкий пахарь. № 16 / Пад псеўд. С. Чуткі; Эх, ягодка...: Деревенские частушки // Там жа. 9 мая / Пад псеўд. С. Чуткі.

1926. На пакосе: [Верш] // Наддзвінне. Полацк; Чырвоная Полаччына. 7 жн. / Пад псеўд. С. Чуткі; Паўлючок кравец: Апавяданне // Там жа. 6 ліст. / Пад псеўд. С. Чуткі.

1927. Пад панскай няволяй: Аповесць; Звіні, сталь, звіні: [Верш] // Росквіт. Полацк; Пад панскай няволяй: Урывак з аповесці // Чырв. Полаччына. 16 крас.; Пад панскай няволяй: Урыўкі з аповесці // Там жа. 2 мая; Звіні, сталь, звіні: [Верш] // Там жа. 20 жн.; На новыя рэйкі: Апавяданне // Там жа. 15, 19 кастр.; Чараўнік: Апавяданне // Там жа. 28 снеж.

1928. Суполка; Падкідыш; Ля крывавага ручча: [Апавяданні] // Зарніцы. Полацк; Як гэта было: (Апавяданне) // Чырв. Полаччына. 23 лют.; Падкідыш: (Урывак з апавядання) // Там жа. 17 сак.

1929. Змітра: Апавяданне // Маладняк. № 9; Пасля гудка: (Апавяданне) // Літаратурны дадатак да газеты «Чырвоная Полаччына». № 4—5.

1931. Браты: Апавяданне // Маладняк. № 8; Ля ручаіны: Апавяданне // Шляхі калектывізацыі. № 13.

1932. След: Апавяданне // Шляхі калектывізацыі. № 15; Сакратар: Урывак з аповесці «Есяпоўцы» // Там жа. № 20—21.

1933. Пакарылася зямля: Нарыс // Шляхі калектывізацыі. № 7; Чаму не дораг калгас Мінкевічу: [Апавяданне] // Калгаснік Бел. 20 кастр.

1934. «Нам тут лепш, чым дома»: [Нарыс] // Калгаснік Бел. 9 чэрв.

1935. Два парторгі: [Апавяданне] // Калгаснік Бел. 28 сак.; Хочацца быць маладым: [Апавяданне] // Там жа. 30 сак.; На маёўцы: [Апавяданне] // Там жа. 1 мая; Дабрадушны чалавек: Фельетон // Там жа. 16 чэрв.; Нечаканая радасць: (Урыўкі з апавядання) // Там жа. 30 жн.

2.3.

На беларускай мове. Аляксееў І. Сумленна і сціпла // ЛіМ. 1978. 21 ліп.; Броўка П., Звонак А., Скрыган Я., Хадкевіч Т., Астрэйка А. Памяці друга: Некралог // Там жа. 1965. 28 вер.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі. Мн., 1981; Шалай М. Паэты і пісьменнікі Полаччыны // Росквіт. 1928. № 2.

Г. І. Рэут.

СЯМЁНАВА АЛА

Сямёнава Ала (Альбіна) Іванаўна (н. 9.8.1938, с. Бальшарэцкае Камчацкай вобл.), крытык. Член СП Беларусі з 1982. Член Саюза журналістаў Беларусі з 1968. Піша на беларускай і рускай мовах.

Нарадзілася ў сям'і юрыстаў. Бацькі ў 30-я гады па камсамольскіх пуцёўках паехалі на Чукотку і Камчатку, затым бацьку перавялі ва Уладзівасток, пазней у Хабараўск. У Хабараўскім краі А. Сямёнава жыла з маці ў час вайны, калі бацька быў на фронце. У 1944 сям'я вярнулася на Беларусь. Жылі ў Вілейцы, Навагрудку. У Навагрудку А. Сямёнава скончыла сярэднюю школу (1955) і паступіла ў БДУ. Пасля заканчэння універсітэта (1960) працавала карэктарам, рэвізійным карэктарам выдавецтва «Навука і тэхніка» АН Беларусі (1960—62), пасля рэдактарам, ст. рэдактарам рэдакцыі літаратуразнаўства і мовазнаўства гэтага выдавецтва (1962—68), літсупрацоўнікам у прэс-бюлетэні «Служба быту Беларусі» (1968—72), рэдактарам, ст. рэдактарам выдавецтва «Мастацкая літаратура» (1972—86). З 1986 працуе ў рэдакцыі часопіса «Нёман».

Друкавацца пачала ў 1966. Піша літаратурныя і тэатральныя рэцэнзіі, літаратурныя агляды, артыкулы, эцюды-эсэ да творчых партрэтаў сучасных беларускіх празаікаў і паэтаў (кнігі «Гарачы след таленту», «Слова сапраўднага лад», «Магія рэальнасці»). Яе артыкулы друкаваліся ў часопісах «Полымя», «Маладосць», «Неман», «Литературное обозрение», газетах «Звязда», «ЛіМ», «Советская Белоруссия», «Вячэрні Мінск», «Голас Радзімы», «Знамя юности», «Литературная газета». Працы А. Сямёнавай пра творчасць Я. Брыля, А. Макаёнка, Н. Арсенневай, Р. Барадуліна, А. Васілевіч, А. Вярцінскага, А. Дударава, А. Жука, У. Калесніка, У. Караткевіча, У. Някляева, М. Стральцова, І. Чыгрынава і многіх іншых пісьменнікаў вылучаюцца глыбінёй эстэтычнага аналізу, добрым разуменнем сутнасці кожнай мастакоўскай індывідуальнасці.

Жыве ў Мінску. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Гарачы след таленту: Літаратурна-крытычныя эцюды. Мн., 1979. Рэц.: Бугаев Д. // Неман. 1982. № 1; Девятов К. Книжный зов // Сов. Бел. 1980. 15 мая; Дэконская В. З павагай да пісьменніка // ЛіМ. 1980. 6 чэрв.

Слова сапраўднага лад: Літаратурныя эцюды. Мн., 1986.

1.3.

1966. Весело о серьезном: [Рэц. на кн.: Машков В. Между «А» и «Б». Мн., 1966] // Сов. Бел. 23 нояб.

1967. Заметки о рассказах // Неман. № 6; У спрэчцы з аўтарам. ЛіМ, 28 ліст.; Шоколадный солдатик // Сов. Бел. 20 авг.

1968. Зацікаўлены маналог // Звязда. 30 мая / Пад псеўд. Ала Верас; Мэри Ив находит родину // Сов. Бел. 10 февр.

1972. Слова, асэнсаванае сэрцам // Маладосць. № 12; Купала и Моне // Неман. № 10; Заяўка на праблемную гаворку: [Рэц. на кн.: Нечай О. Экран и мы. Мн., 1971] // Звязда. 14 сак.; Есть такая республика // Знамя юности. 6 апр.; Жывое слова знаўцы // ЛіМ. 13 кастр.; Философия белорусского просвещения: [Рэц. на кн.: Дорошевич Э. Философия эпохи просвещения в Белоруссии. Мн., 1971] // Сов. Бел. 27 июля.

1973. Магія назвы і чарговая прэм'ера // ЛіМ. 18 мая.

1974. Светлыя імгненні пазнання: [Рэц. на кн.: Нунскова Г. Венецыя не хоча зімы. Мн., 1974] // Вяч. Мінск. 26 вер.; Магутны сэнс факта: [Рэц. на кн.: Бородовский С., Шабалин А. Мы живем в деревне. Мн., 1974] // Звязда. 3 снеж.

1975. Імем дабраты: Апавяданні Алены Васілевіч // Полымя. № 12; Высокія імгненні жыцця: [Рэц. на кн.: Вярцінскі А. З'яўленне. Мн., 1975] // Звязда. 14 снеж.

1976. Яе спосаб жыцця // Маладосць. № 3; Высокае неба // Полымя. № 10; «Душы маёй анкета...» // Вяч. Мінск. 7 вер.; Усім добрым людзям... // Там жа. 26 кастр.; Жывая памяць // Звязда. 27 кастр.; Следуя высокому закону: [Рэц. на кн.: Жук А. Паляванне на старых азёрах. Мн., 1975] // Знамя юности. 23 янв.; Высоты слова // Там жа. 8 окт.

1977. Маштаб асобы // Полымя. № 9.

1978. Імем дабраты: Апавяданні Алены Васілевіч // На стрыжні часу. Мн.

1979. Голубой ветер: [Рэц. на кн.: Стрельцов М. Журавлиное небо. М., 1978] Лит. обозрение. № 12; Шчодры абсяг паэзіі: [Рэц. на кн.: Барадулін Р. Абсяг. Мн., 1978] // Полымя. № 4; Часоў жывая плынь // Там жа. № 11; Як песня жаўрука // Вяч. Мінск. 21 лют.

1980. Пад чараўнічым ветразем стагоддзяў. Уладзіміру Караткевічу — 50 // Голас Радзімы. 27 ліст.; ... Самое надежное, мое: [Рэц. на кн.: Брыль Я. Повести. М., 1979] // ЛГ. 10 сент.

1981. Мера чалавечнасці // Вярцінскі А. Святло зямное. Мн.; Пером умелым и взволнованным: [Рэц. на кн.: Березы на шляху. Белорусские рассказы. М., 1980] // Неман. № 4; Хараство зямлі і неба // Полымя. № 4.

1982. «Стать сущностью своею»: [Рэц. на кн.: Вярцінскі А. Святло зямное. Мн., 1981] // Лит. обозрение. № 4; [Рэц. на кн.: Василевич А. Мыс Доброй надежды. М., 1982] / Там жа. № 12; Когда близка земля и открыто небо: [Рэц. на кн.: Дударев А. Святая птица. М., 1981] // Неман. № 3; Пером умелым и взволнованным: [Рэц. на кн.: Березы на шляху. М., 1980] // Радуга. № 2.

1983. «Не обойтись без души...» // Неман. № 5; Хатынь // Вяч. Мінск. 19 сак.

1984. Пишется жизнью самой: [Рэц. на кн.: Галубовіч Л. Таемнасць агню. Мн., 1984] // Неман. № 8; «І лёгка я з зямлёю гавару...»: [Рэц. на кн.: Янішчыц Я. Пара любві і жалю. Мн., 1983] // Звязда. 2 кастр.; На службе у истины // Знамя юности. 20 дек.; «Набраць для песні вышыню...» // ЛіМ. 22 чэрв.; Як чысціня агню... // Там жа. 10 жн.

1985. Калі «ўзяць пробы» на глыбіні: Літаратурны роздум // Беларусь. № 10; «Над книгой бытия...»: Рыгору Барадуліну — 50 // Неман. № 2; І будняў плён, і азарэнняў свята: Беларуская паэзія: пошукі і набыткі // Звязда. 31 жн.; І алгебра, і гармонія: [Рэц. на кн.: Тувім Ю. Польскія кветкі. Мн., 1984] // ЛіМ. 8 сак.; А драматург ён малады... // Там жа. 19 ліп.

1.6.

Бур'ян Б. І толькі надпіс... Мн., 1987 / Рэд.

В. І. Козіч.

СЯРКОЎ ІВАН

Сяркоў Іван Кірэевіч (н. 4.1.1929, в. Пакалюбічы Гомельскага р-на), празаік. Член СП Беларусі з 1970.

Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. Пасля заканчэння 7 класаў мясцовай школы (1947) прыняты выхаванцам Мінскага артылерыйскага падрыхтоўчага вучылішча. Да 1955 служыў у арміі. Дэмабілізаваўшыся, пайшоў працаваць у Гомельскую раённую газету «Маяк». З 1960 рэдактар, з 1961 — галоўны рэдактар Гомельскай студыі тэлебачання. Адначасова паступіў на факультэт журналістыкі БДУ, які скончыў завочна ў 1962.

Узнагароджаны медалём «За доблестный труд», Ганаровымі граматамі Вярхоўнага Савета БССР (1972, 1979).

Літаратурнай дзейнасцю пачаў займацца з 1957 як паэт. Пісаў гумарэскі, невялікія апавяданні, якія друкаваліся ў часопісе «Вожык», абл. газеце «Гомельская праўда», уключаліся ў калектыўныя зборнікі беларускіх сатырыкаў «Малады «Вожык», «Бібліятэчка «Крокодила» («Пігмаліён навыварат», «Беларускі гумар»). Аповесці «Мы з Санькам у тыле ворага», «Мы — хлопцы жывучыя» — пра вайну, убачаную вачыма вясковых падлеткаў. Аўтар сцэнарыя тэлефільма «Мы — хлопцы жывучыя». Лаўрэат рэспубліканскага конкурсу на лепшую дзіцячую кнігу «Мы з Санькам у тыле ворага». Аповесці перакладаліся на рускую, украінскую, літоўскую, латышскую, малдаўскую, армянскую, балгарскую мовы.

Сакратар Гомельскага абласнога аддзялення СП Беларусі з 1977.

Жыве ў Гомелі. *Л. С. Савік.*

Бібліяграфія

1.2.

Мы з Санькам у тыле ворага: Аповесць. Мн., 1968. Рэц.: Каршукоў Я. Першая // Гомел. праўда. 1968. 10 кастр.; Клімашэўская І. Вачыма маленства // Полымя. 1969. № 5; Лаўроў У. Першае знаёмства // Маладосць. 1969. № 9; Літвінаў Р. Абпаленае дзяцінства // Чырв. змена. 1971. 10 ліст.; Машкоў У. Усім людзям на доўгія гады // ЛіМ. 1968. 22 ліст.; Собаль Ф. Крокі ў мужнасць // Наст. газ. 1970. 29 ліп.; Ялугин Э. Мой ровесник Санька // Знамя юности. 1969. 9 янв.

Мы — хлопцы жывучыя: Аповесць. Мн., 1971. Рэц.: Куцанава Т., Лявонава Л. І выдужалі хлопцы // ЛіМ. 1971. 15 кастр.; Лаўрыновіч В. Жывучае маленства // Маг. праўда. 1971. 19 ліст.; Мядзведзеў І. Новая сустрэча // Гомел. праўда. 1971. 28 вер.; Рудаў В. Хлапчукі ваенных гадоў // Мін. праўда. 1972. 2 вер.; Шкраба Р. Новая сустрэча з Іванам і Санькам // Полымя. 1971. № 12.

Мы з Санькам у тыле ворага: Аповесць. Мн., 1981. Рэц.: Крукаў І. («Кнігапіс») // ЛіМ. 1981. 13 ліст.

Мы — хлопцы жывучыя: Аповесць. Мн., 1986 (Шк. б-ка).

Мы з Санькам — артылерысты...: Аповесць / Для ст. шк. ўзросту. Мн., 1989.

1.3.

1957. Размеркавалі: [Байка]; Сціплы гусак: [Верш] // Давайце знаёміцца. Мн., 1957.

1962. Прусакі: [Верш] // Вожык. № 22.

1963. Цішка: [Верш] // Вожык. № 6; Ніва. 4 жн.; Жыў-быў верабей: [Верш] // Там жа. № 15; Кум: [Верш] // Там жа. № 23.

1964. Кулага; Туфлі; Я і мае дырэктары: [Апавяданні] // Вожык. № 17.

1965. Мецэнат: Апавяданне // Вожык. № 1; Я не люблю падхалімажу: Гумарэска // Там жа. № 16; Асобны таварыш: Гумарэска // Там жа. № 20; Помста: Гумарэска // Гомел. праўда. 7 лют.; Кулага: [Апавяданне] // Ніва. 17 кастр.

1966. Апошні дзень Пампеі: (Гумарэска) // Вожык. № 10; Калектыўны выезд: Гумарэска // Там жа. № 18; Тэлепат: Гумарэска // Гомел. праўда. 8 мая.

1967. Бескарыслівая дружба мужчынская: Гумарэска // Вожык. № 1.

1968. Мы з Санькам у тыле ворага: Раздзелы з аповесці // Бярозка. № 4—7; Навагодняя ноч; Провады на пенсію: (Гумарэскі) // Вожык. № 24; Дзед Мірон на нас спадзяецца; Камісар і «камандзіры»; Камісар ідзе на ўсход: [Урыўкі з аповесці «Мы з Санькам у тыле ворага»]. // Гомел. праўда. 11, 13, 16 студз.

1969. Букет: Гумарэска // Вожык. № 2.

1970. Мы — хлопцы жывучыя // Маладосць. № 4, 5. Рэц.: Аніскові ч У. Мы не такія, каб журыцца // ЛіМ. 1970. 3 ліп.; Коршуков Е. Слово о земляке // Сел. газ. 1970. 30 авг.; Марціновіч А. На парозе сталасці // Гомел. праўда. 1970. 28 ліп.

1971. Мы — хлопцы жывучыя: [Урывак з аднайм. аповесці] // Гомел. праўда. 15 мая; Год мінулы і год будучы: Адказ на анкету // ЛіМ. 31 снеж.

1977. Купіце льва: Гумарэска // Вожык. № 10.

1978. Як я хадзіў у школу: Гумарэска // ЛіМ. 28 ліп.

1981. Наш святы абавязак // Гомел. праўда. 14 крас.

1983. Санька абязбройвае ворага: [Урывак з аповесці «Мы з Санькам у тыле ворага»] // Вяснянка. Мн.

1984. Мы з Санькам у тыле ворага: [Урыўкі з аповесці] // Хрэстаматыя па беларускай дзіцячай літаратуры. Мн.

1.5.

На армянскую мову. Мы з Санькам у тыле ворага: Аповесць / Пер. А. Гукасян. Ерэван. 1979.

На балгарскую мову. Аз и Санка в тила на врага: Повест / Прев. П. Кънева. София, 1986.

На латышскую мову. Mēs ar Sanku ienaidnieka aizmugurē: Stāsts / Atdz. T. Rullis. Rīgā, 1973.

На літоўскую мову. Priešo užnugaryje / Vert. I. Rudokienė. Vilnius, 1974.

На малдаўскую мову. Ын спателе фронтулуй душман / Трад. Ю. Кыркелан. Кишинэу, 1980.

На рускую мову. Мы с Санькой в тылу врага: Повесть / Пер. В. Жиженко. Мн., 1970.

Мы — хлопцы живучие: Повесть / Пер. В. Жиженко. Мн., 1973.

Мы с Санькой...: Повести / Пер. В. Жиженко. Мн., 1978.

Я и мой директор; Меценат: [Апавяданні] / Пер. Е. Весенин, В. Корчагин // Молодой «Вожык». М., 1966; Отдельный товарищ: Сатирический рассказ // Лит. Россия. 1966. 25 марта; Отдельный товарищ: Рассказ / Пер. Я. Островский // На веселой волне. М., 1967. Вып. 3; Мы с Санькой в тылу врага: Отрывок из повести // Зорька. 1968. 5 апр.; Я и мой директор; Меценат: [Апавяданні] / Пер. Е. Весенин, В. Корчагин // Белорусский юмор. Мн., 1969; Как я комендантом был...: (Отрывок из повести «Мы — хлопцы жывучыя») / Пер. В. Ковтун // Сел. газ. 1970. 30 авг.; Мы — хлопцы живучие: (Повесть) / Пер. В. Жиженко // Неман. 1973. № 2; Мы — ребята живучие: Повесть / Пер. А. Островский // Избранные повести и рассказы: В 12 т. М. Т. 7.

На ўкраінскую мову. Ми з Сашком у ворожому тилу / Пер. Н. Тишенко. К., 1970.

Ми хлопці живучі: Повість / Пер. Н. Тищенко. К., 1972.

Тишко: [Верш] / Пер. Е. Дандуренко // Чорномор. комуна. 1968. 28 січ.

На эстонскую мову. Mina ja direktor / Tlk. A. Taader // Õhtuleht. 1966. 20. aug.; Omakasupüüdmatu sõprus; Metseen; Mina ja mu direktor / Tlk. V. Järv, U. Liivaku // Pygmalion pahupidi. Tallinn, 1968.

2.3.

На беларускай мове. Абмяркоўваецца аповесць маладога празаіка // ЛіМ. 1969. 14 студз.; Андраюк С. Жыць чалавекам: Літ.-крытыч. артыкулы. Мн., 1983. С. 29—30; Беларуская дзіцячая літаратура. Мн., 1980. С. 102—103; Гіль М. З хлопцаў тых, жывучых // ЛіМ. 1972. 5 мая; Івану Сяркову — 50 // ЛіМ. 1979. 5 студз.; Лаўроў У. Мы — хлопцы добрыя // Беларусь. 1971. № 12; Лёсік Г. На парадку дня — творчасць пісьменнікаў Гомельшчыны // ЛіМ. 1974. 22 ліст.; Луфераў М. Уклад землякоў // Гомел. праўда. 1978. 22 жн.; Ляшук В. Аповесць Івана Сяркова «Мы з Санькам у тыле ворага» // Ляшук В. Урокі пазакласнага чытання: IV—VII класы. Мн., 1984; Масіяш С. Сэрцам — з юным чытачом: (Да 50-годдзя І. Сяркова) // Гом. праўда. 1979. 4 студз.; Пісьменнікі Савецкай Беларусі: Кароткі даведнік. Мн., 1981; Чыгрынаў І. Аповесці Івана Сяркова // Чыгрынаў І. Новае ў жыцці, новае ў літаратуры. Мн., 1983.

На рускай мове. Гуревич Э. Детская литература Белоруссии: Очерки. М., 1982. С. 172—175.

2.4.

На беларускай мове. Вялюгін А. Івану Сяркову: [Верш] // Беларусь. 1974. № 7.

В. І. Козіч.

СЯЎРУК ПЁТР

Сяўрук Пётр Якаўлевіч (псеўд. Плебей; 1905, м. Скідзель Гродзенскага пав., цяпер Гродзенскі р-н — 1929, там жа), паэт.

Звестак пра жыццёвы шлях П. Сеўрука захавалася вельмі мала. Вядома толькі, што ён паходзіў са шматдзетнай сям'і, якая ў час першай сусветнай вайны ў выніку бежанства апынулася ў Ліпецку. Там П. Сяўрук пачаў вучобу. У 1921 вярнуўся з бацькамі ў Скідзель. Актыўна ўключыўся ў дзейнасць Грамады і Таварыства беларускай школы (ТБШ). Арганізаваў публічную бібліятэку ў Скідзелі, да 1928 быў старшынёй Акруговай управы ТБШ. Сябраваў з паэтам М. Васільком. Заўчасна памёр ад сухотаў.

Літаратурную творчасць пачаў, відаць, у 1923 з апавядання «Тайна маны» (засталося ў рукапісе). Ёсць звесткі, што яго допісы, вершы, фельетоны (пад псеўд. Плебей) друкаваліся ў віленскіх газетах яшчэ ў пачатку 20-х гг. (У. Калеснік). Аднак гэтыя публікацыі пакуль не выяўлены, як і больш познія. Пасля смерці паэта засталіся сшыткі з рукапісамі, якія захоўвала яго малодшая сястра М. Мазалеўская. Частка з гэтых твораў была ёю падрыхтавана да друку і апублікавана (ЛіМ, 1986, 11 крас.). Жыццёвае крэда маладога паэта найлепш выказана ў яго вершы «Не хачу»: «Не хачу меці я // Ні багацця, ні гучнае славы, // Ні магчымасці правіць дзяржавай,— // А душу свабодную». Гэтае жаданне свабоднага творчага самавыяўлення «свабоднай душы» можна адчуць і ў іншых яго вершах («Маё»). Ёсць у П. Сеўрука творы, у якіх гучаць матывы традыцыйнага сялянскага наракання на нядолю («Песня ратая-беларуса»), матывы хрысціянскай любові да людзей як галоўнага пачатку чалавечых узаемадачыненняў («Мне не страшна»). Узор пейзажнай лірыкі — верш «Агарнуліся родныя далі туманамі». Яго вельмі вабіла постаць М. Багдановіча, творчае наследаванне якомуназіраецца як у жаданні давесці радок да высокай ступені мастацкай дасканаласці, так і ў непасрэдным прысвячэнні яму сваіх твораў («Адказ на пытанне Максіма Багдановіча»). Літаратурным здольнасцям маладога паэта не суджана было раскрыцца на ўсю паўнату, але і невялікая спадчына, што засталася, сведчыць пра арыгінальнасць, адметнасць таленту П. Сеўрука.

І. Э. Багдановіч.

1.3.

1986. З рукапісаў, якія не гараць: Не хачу...; Песні сэрца; Прыкметы; Пранясі...; Песня ратая — беларуса; Маё; У касьбу; Мне не страшна...; Міхасю Васільку; Вязням; Памяці Максіма Багдановіча; Чаго сэрца баліць?..; Адказ на пытанне Максіма Багдановіча; «Гляне сонца з-за хмараў...»; «Розныя колеры вясёлкавай дугі...»; «Нудную песню вецер заводзіць...»; «Агарнуліся родныя далі туманамі...»; «Мы маліліся...»; Наследаванне Някрасаву; «Працоўны Волат...»; «Я працую, як вол...»; «Усё шуміць і шуміць векавечны наш бор...»; «З зімовых настрояў...»; «Беларусь! Ты мой край дарагі...»; Запалілася сэрца каханнем...: [Вершы] // Полымя. № 10; Не хачу...; Песня ратая —беларуса; Маё; Мне не страшна...; Адказ на пытанне Максіма Багдановіча; «Чаго сэрца маё засмуцілася?..» (Наследаванне Някрасаву); «Агарнуліся родныя далі туманамі...»; «У грудзях маіх боль маладая...»; «Запалілася сэрца каханнем...»: [Вершы] / ЛіМ. 11 крас.

2.3.

На беларускай мове. Брыль Я. З рукапісаў, якія не гараць: [Уступны артыкул да вершаў] // Полымя. 1986. № 10; ЛіМ. 1986. 11 крас.; Дзелянкоўскі М. З грудзей ірваўся крык пратэсту: Пётр Сяўрук — адзін з кагорты заходнебеларускіх паэтаў // Голас Радзімы. 1987. 21 студз.; Калеснік У. Час і песні. Мн., 1962. С. 62.

3.1.

ЦБ АН Літвы, аддз. рукап., ф. 21, адз. зах. 546, 547. *Т. М. Махнач.*

СУПРАЦОЎНІКІ ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСКАЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ» ІМЯ ПЕТРУСЯ БРОЎКІ, ЯКІЯ ЎДЗЕЛЬНІЧАЛІ Ў ПАДРЫХТОЎЦЫ І ВЫДАННІ ГЭТАГА ТОМА

Заг. рэдакцыі — А. А. Дылейка, рэдактары першай катэгорыі — І. С. Александровіч, Л. А. Суднік, Г. А. Фатыхава.

У томе змешчаны фотаздымкі У. А. Крука, а таксама фотаздымкі з архіва БелЭн, з Нацыянальнага навукова-асветнага цэнтра імя Ф. Скарыны.

Б 43 **Беларускія пісьменнікі:** Біябібліягр. слоўн. У 6 т. Т. 5. Пестрак — Сяўрук / Ін-т літ. імя Я. Купалы АН Беларусі; Беларус. Энцыкл.; Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Ф. Скарыны. Пад рэд. А. В. Мальдзіса; Рэдкал.: І. Э. Багдановіч і інш.— Мн.: БелЭн, 1995.— 480 с.: іл.

ISBN 5-85700-168-4.

Гэта выданне — настольны даведнік для ўсіх, хто займаецца і цікавіцца беларускай культурай. У ім змешчана больш за 1100 артыкулаў з поўнымі, усебаковымі і сістэматызаванымі звесткамі пра жыццё і дзейнасць усіх прадстаўнікоў беларускай літаратуры, якія пісалі на стараславянскай, беларускай, рускай, лацінскай, польскай і іншых мовах Беларусі. У бібліяграфіях прадстаўлена звыш 600 тысяч розных публікацый.

$$\text{Б}\,\frac{0160000000-001}{\text{М}\ 318(03)-95}\,04-95$$

ББК 91.9+83.3(4Бел)

Даведачнае выданне

БЕЛАРУСКІЯ ПІСЬМЕННІКІ

Біябібліяграфічны слоўнік у 6 тамах

Том 5

Адказны за выпуск *А. А. Дылейка*
Макет выдання *Г. І. Емец*
Афармленне і мастацкае рэдагаванне *В. Г. Загародняга*
Тэхнічныя рэдактары *М. І. Грыневіч, І. І. Цыцаня, Н. М. Шэвель*

Здадзена ў набор 11.05.93. Падпісана да друку 15.12.94. Фармат $70\times100^{1}/_{16}$. Папера афсетная. Друк афсетны. Гарнітура Таймс. Ум. друк. арк. 39,0. Ум. фарб.-адб. 79,0. Ул.-выд. арк. 69,84. Заказ 462. Тыраж 5600 экз.

Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя» імя Петруся Броўкі Міністэрства культуры і друку Рэспублікі Беларусь.
Ліцэнзія ЛВ № 10. Рэспубліка Беларусь, 220072, Мінск, вул. Ф. Скарыны, 15а.

Мінская фабрыка каляровага друку. Рэспубліка Беларусь. 220015, Мінск, вул. Каржанеўскага, 20.